

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

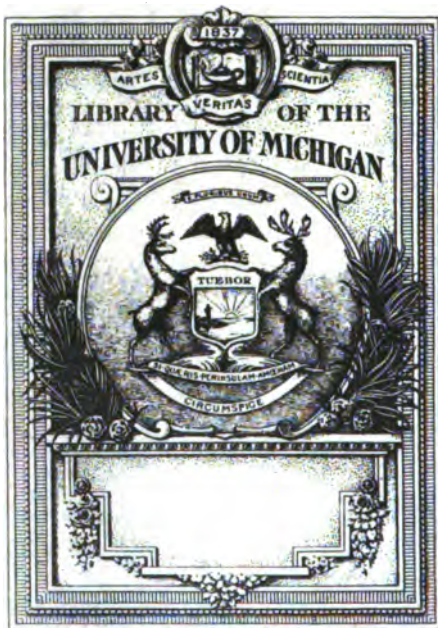
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

25/W

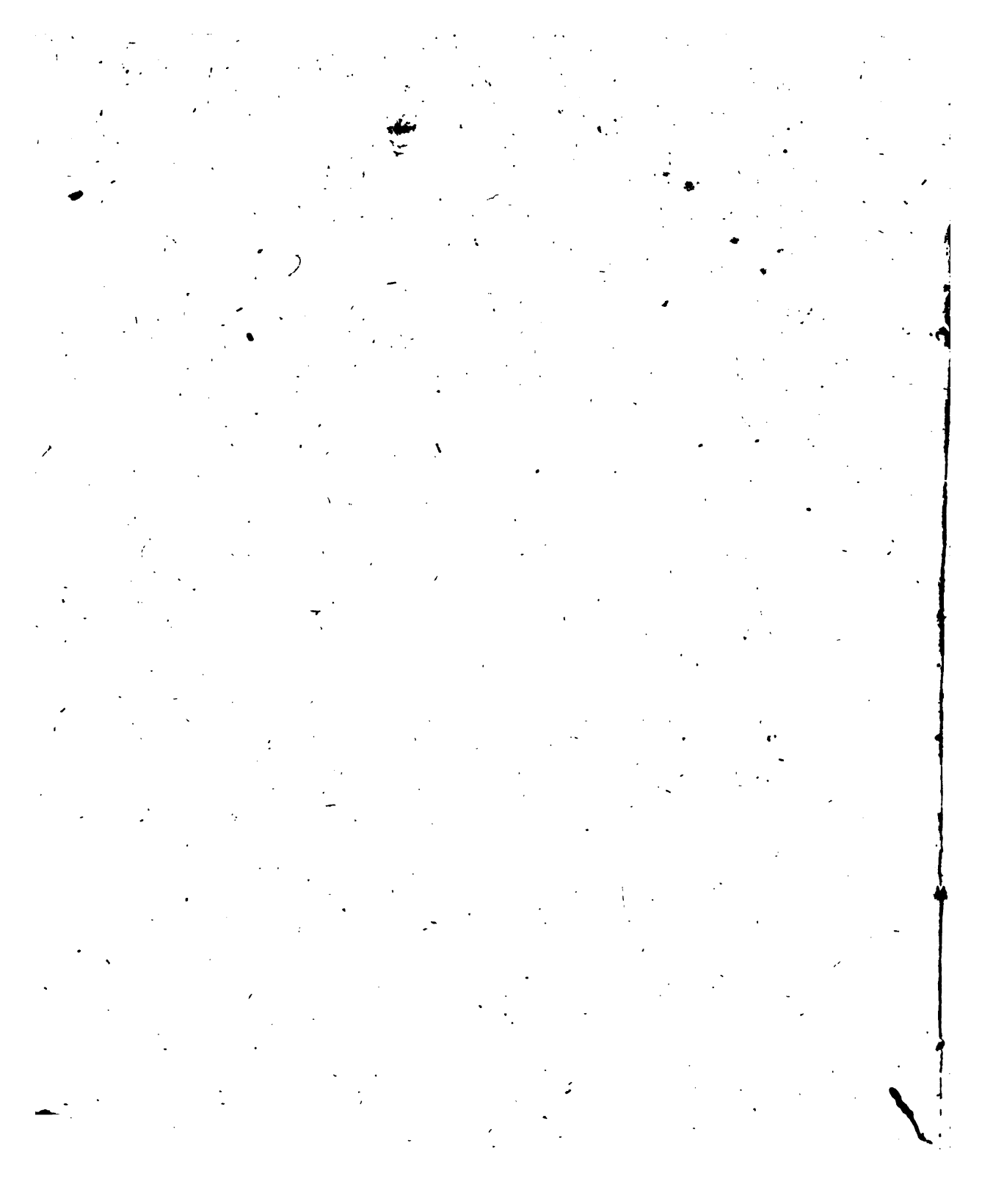

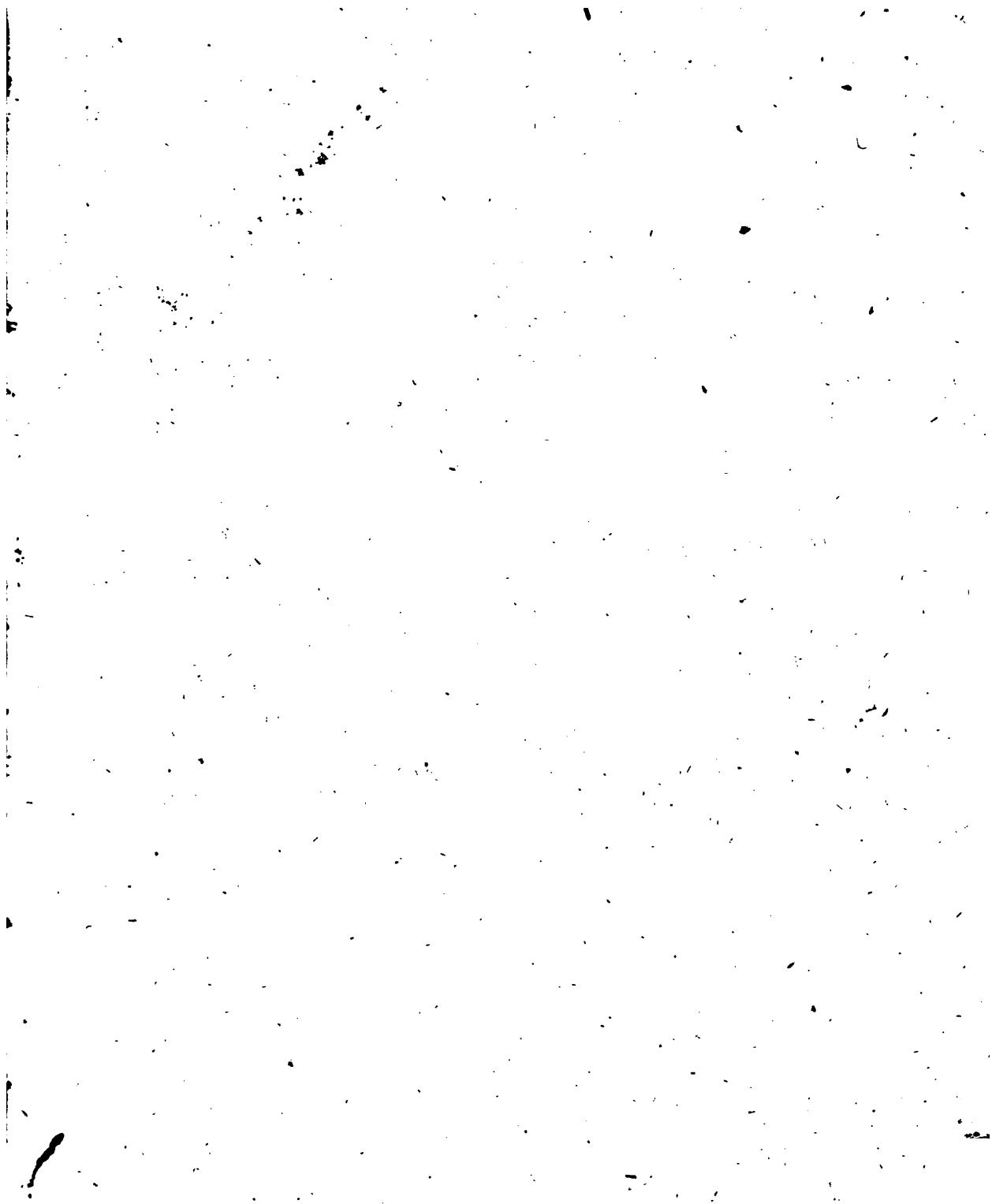
THE GIFT OF
Henry C. Hoskin

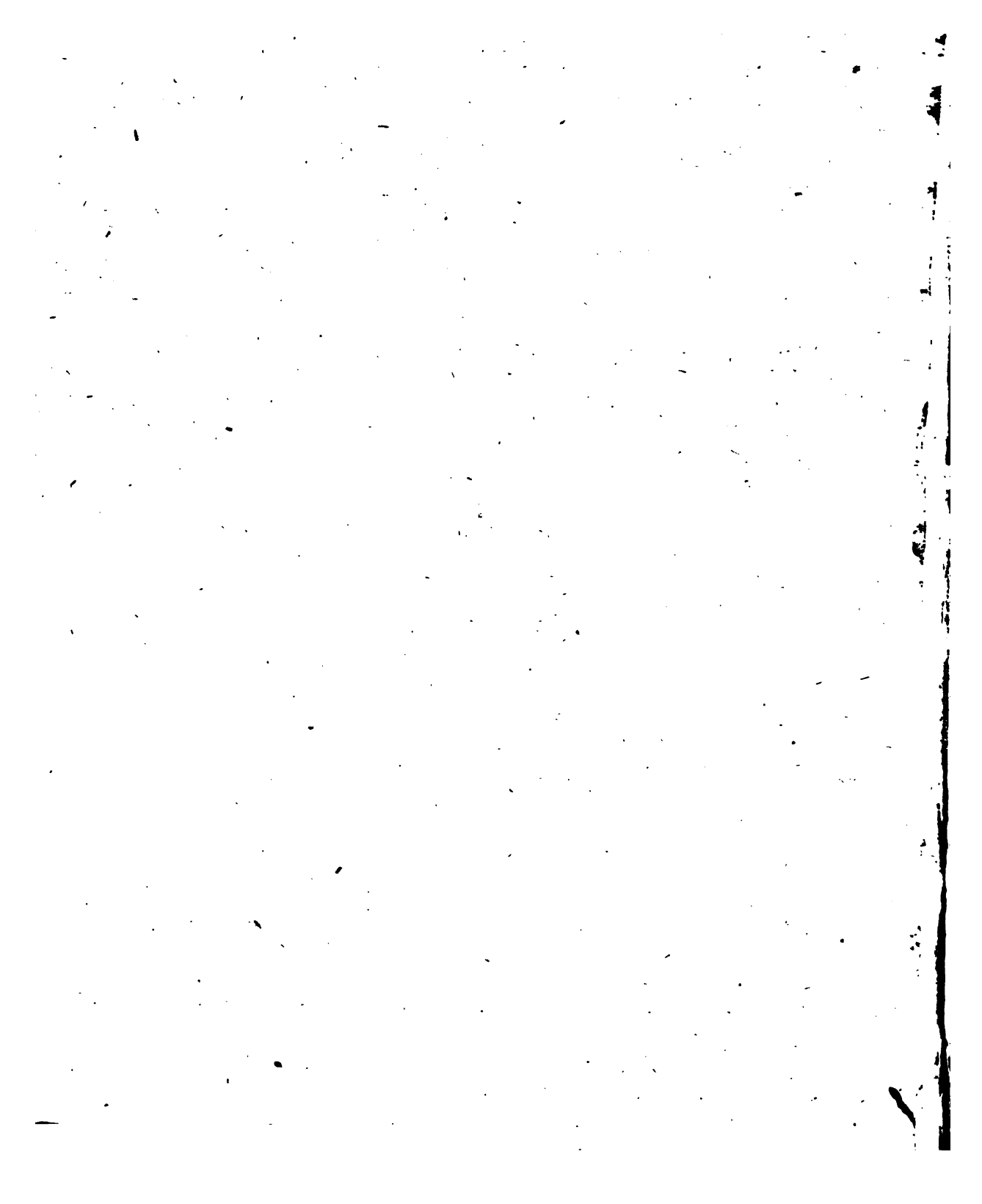
Z
5131
F12
1760
cap. 2

D. Litterarische Blätt. 2te B. 12. 11.

C. A.
17

Johann
IO. ALBERTI FABRICII^{us}
SS. THEOL. D. ET PROF. PVBL.

**BIBLIOGRAPHIA
ANTIQUARIA**

SIVE
INTRODUCTIO
IN
NOTITIAM SCRIPTORVM

QVI
**ANTIQUITATES HEBRAICAS GRAECAS
ROMANAS ET CHRISTIANAS SCRIPTIS
ILLVSTRARVNT.**

EDITIO TERTIA

EX MSCPTO B. AVCTORIS INSIGNITER
LOCVPLETATA ET RECENTISSIMORVM
SCRIPTORVM RECENSIONE AVCTA
STVDIO ET OPERA

PAVLLI SCHAFFSHAVSEN P. P.

**HAMBVRGI,
APVD IOANNEM CAROLVM BOHN
MDCCLX.**

110 STATE STREET
JAY'S POINT, N. H.

ALFRED COLLEGE ALUMNUS

CLASS OF 1921

*gift
Henry B. Hosker
7-31-29*

RECEIVED FROM THE ALUMNUS

ALFRED COLLEGE

ALUMNUS

ALUMNUS

ALUMNUS

ALUMNUS

ALUMNUS

ALUMNUS

CATALOGVS LIBRORVM
QVOS VEL PROPRIIS SVMPITIBVS TYPIS EXCVDENDOS CVRAVIT
VEL QVORVM COPIAM SIBI PARAVIT IO. CAR. BOHN BIBL. HAMB.
 ANNO 1760.

08-17-29 dury

A lardi, *Nicolai*, decem clarorum scriptis Alardorum; 8.
 Allatii, *Leontis*, Apes vrbane s. de viris illustribus qui ab anno 1690. ad 1692. Romae adhaerunt ac typis aliquid evulgarunt, et Io. Imperialis museum historicum virorum literis ill. c. praef. Io. Alb. Fabricii, 8. 1711.
 Aretini (Leonh. Brunni) Epistolarum libri VIII. praemissa Pogrii Florentini oratione recusi, curante Io. Alb. Fabricio. 8. 1724.
 Arpe, *P. F.* Laicis veritatis vindex, sive de Jure Laicorum praecipue Germanorum in promovendo religionis negotio, 4.
 Bandurii, *D. Anselmi*, Bibliotheca Nummaria, sive auctorum, qui de Re Nummaria scripserunt, cum notis et indicibus recusa, curante Io. Alb. Fabricio, 4. 1719.
 Casauboniana, s. *J. Casauboni* indicia varia de scriptoribus et libris, observationes factae, vt et animaduersiones in *Card. Baron. annales ecclsi. I. C. Wolfius* edidit, 8. 1710.
 Catalogus Bibliothecae Thuanae a *Petro et Iacobo Puteano* ordine alphabetico primum distributus, tum ab *I. B. Bullialdo* secundum scientias et artes digestus, denique a *Iosepho Quessel Paris. Bibl.* editus cum indice, fol. et 8. 1704.
 Colomescii, *Pauli*, opera s. Gallia orientalis, varia opuscula, bibliothecae choisie, Epistolae scilicet Cl. virorum, observationes in varia S. Scr. loca, paralipomena ad Cavei Carthophilacem de scriptor. ecclsi. rom. protestante, Leon Presbyterianorum, parallele de la pratique de l'eglise ancienne et de celle des protestans de France, Lettre au Mr. Insul sur l'histoire critique du V. T. Melanges historiques, catalogus MSc. edidit *J. Vossii*, *D. Io. Alb. Fabricius* omnia edidit, 4. 1720.
 Colomescii (Pauli) Aetia et Hispania orientalis s. Italorum et Hispanorum, qui linguam hebraeam vel alias orientales exculerunt, vitae ex aucto. auctoris nunc primum editae et notis instructae a *Chr. Wolfio*, 4. 1730.
 Cyrilli (Io. Gothofredi) sive Iordanis Poemata graeco et latino, sive quibusdam Sacra. Disticha; Sappho, Terasticha; Hexasticha; Iolybia, Adonia, aliaque varii argumenti, patronis scriptoribus et amicis ex officio scripta et *A. B. Auctoris patricii Aug. Mannichoni Franco collecta Praefationem praemissa Io. Albertus Fabricius*, 8. Hamb. 1720.

Dikinsonii, *Edm.* Physica vetus et nova, s. tractatus de naturali veritate hexameri mo-
 laici, c. fig. 8. 1705.
 Edzardi; *Cap. Elizer*, TraG. Talmudici Aucto-
 Sara s. de Idololatria Caput primum, 4. 1705.
 Euangelia D. N. I. C. S. S. ab *Vlfile* ex graeco
 Gothice translata nunc cum parallelis versi-
 onibus, Sueco-Gothico-Norraena seu Islan-
 dica et vulgata lat. edita, 4. *Holmiae* 1671.
 Fabricii, *D. Io. Alb.* Delectus argumentorum
 et Syllabus Scriptorum qui Veritatem Reli-
 gionis Christianae adversus Epicurus, Epi-
 cureos, Deistas seu Naturalistas, Idolola-
 tras, Iudaeos et Muhammedanos lucubra-
 tionibus suis asseruerunt. Praemissa sunt
 Eusebii Caesariensis Prooemium et Capita
 priora Demonstrationis Euangelicae, quae
 in Editionibus haecenus desiderantur, de-
 prompta ex Bibliotheca Wallachiae Principis
 Ioannis Nicolai, Alexandri F. Manycor-
 dati, et Lat. reddita, 4. Hamb. 1725.
 Ej. *Bibl. lat. Liber VII. VIII. Accedunt Veteres*
Rhythmi de Vita Monastica, 8. Hamb. 1735.
 Ej. *Volum. IVm seu Liber IX. X et XI. Ac-*
cedunt Supplementum Somnii Moralis
Pharaonis et Io. Sarisburiensis Carmen de
Membris conspirantibus, 8. Hamb. 1725.
 Ej. *Vol. Vtum s. Lib. XII. XIII. XIV et XV.*
Accedit Notkeri Balbuli Libellus de illu-
stribus sacrarum scripturarum expostori-
bus, ad Salomonem, postea ab A. 891. ter-
tium huius nominis Constantiensium Epi-
scoptum, 8. Hamb. 1726.
 Ej. *Vol. VIum Continuum a Claph. Schuet-*
genio, Rest. ad Sch. Cr. Dresd. 8. 1746.
 Ej. *Opusculorum Historico-Critico-Lite-*
rariorum Sylloge, quae spatium viderunt su-
per, nunc restantia deinde et partem aucto-
indici instruantur, c. f. 4. Hamb. 1728.
 Ej. *Bibliotheca graeca, s. notitia scripto-*
rum vet. graecorum lib. I et II. de scripto-
ribus a nec-Homeriis et ab Homero vique
ad Platonem, 4. 1708. editio ultima 1728.
 Ej. *liber II. de scriptoribus graecis a Platone*
vique ad tempora nati Christi, 4. 1707.
 editio ultima 1728.
 Ej. *liber IV. de libris sacris aevi foederis,*
Philone et Iosepho, atque alijs scriptori-
bus a nato Christo vique ad Constantinum
213. 1708. editio ultima 1727.
 Ej. *liber V. pars altera, in qua scriptores anti-*
quissimi et alii philosophi, auctores, etc. etc.

rhetores, Sophistae et Lexicorum graeco-
 rum notitia, 4. 1723.
 Ej. liber V. de script. Christianis ante et post
 Constant. M. subiuncto A. Hatio de Nilis, P. Fel-
 lis et libris Ecclesiasticis graecor. 4. 1723.
 Ej. libri V. pars altera, s. volumen sextum de
 scriptoribus annalium et histor. ecclesiast.
 atque Byzantinae, 4. 1726.
 Ej. libri V. pars tertia, s. volum. 7. de quarti
 et quinti saec. scriptoribus grammaticis. it.
 graecis Christianis poetis haereticis quosq;
 ac catenis patrum gr. in script. S. 4. 1727.
 Ej. libri V. pars quarta, s. volumen 8. de reli-
 quis scriptoribus vsque ad saec. X, 4. 1729.
 Ej. libri V. pars quinta et ultima, s. volumen
 IX. in qua praeter multos alios traduntur
 scriptores qui vitas sanctorum monacho-
 rumque composuere, et de Theodori,
 Anastasii, Ioanne Philopono, Photio
 scriptisque censurae eius subiectis, ac de
 Suida plenius discribitur, accedunt non-
 nulla haecenus inedita, 4. 1737.
 Ej. reliqua partis ultimae libri V. s. volum. X.
 ubi de etymologico magno et caeteris lexi-
 cis graecis, maxime vero de scriptoribus
 mediae et infimae graeciae discribitur, ac-
 cedit praeter Lexicon in octateuchum, ho-
 miliam Andreae Cretensis de Phariseo et
 Publicano, aliisque aliorum inedita apospas-
 matia, L. Allatii distribe de Georgiis, 4. 1737.
 Ej. Volumen undecimum s. libri VI. capita IV.
 priora, quibus enarrantur Collectiones Ca-
 nonum veteris Ecclesiae et conciliorum
 tam vniuersalium quam particularium, nec
 non de epistolis ac decretis Pontificum
 Rom. notitia traditur, 4. 1740.
 Ej. Volumen XII. s. libri VI. pars secunda,
 complectens notitiam Iuris Consultorum,
 Medicorum, et Suppositiorum scripto-
 rum graecorum, nec non collectionum
 variarum omnis generis, 4. 1740.
 Ej. Bibl. gr. Vol. XIII. s. libri VI. pars tertia
 continens Elenchum Medicorum Veterum
 et notitiam collectionum ac scriptorum
 graecorum iunctim editorum, liturgico-
 rumque etc. 4. 1746.
 Ej. Vol. XIV. et vltimum continens Paralipo-
 mena quaedam et descriptis pseudonymis
 atque suppositiis distribe et alia, postremo
 ad vnit. XIV. Vol. ind. gen. collectus, 4. 1754.
 Ej. Memoriae Hamb. s. virorum Hamb. bene-
 meritorum Elogia et Vitae, 8 Vol. 8. 1728-44.
 Ej. Hageri in notitiam scriptorum historiae
 gallicae, qua contin. Andr. du Chesne Bi-
 bliotheca chron. scriptorum ab originibus
 R. Franciae ad sua usque tempora, C. G. J.
 Parisiis scriptor. hederi 1741. de rebus gal-

liae, et H. Meibomii Dissertatio de gallicae
 historiae periodis et script. 8. 1708.
 Ej. Menologium, s. de Mensibus, 8. 1712.
 Ej. Bibliographia antiquaria, sive introductio
 in notitiam scriptorum, qui antiquitates
 hebraicas, graecas, romanas et christianas
 scriptis illustrarunt. Editio tertia ex MS. b.
 Auctoris insigniter locupletata, et recentissi-
 morum scriptorum recensioe aucta studio
 et opera Pauli Schaffshausen, 4. Hamb. 1760.
 Ej. de vita et morte Moysi, libri III. austeri
 Rabb. cum obseruat. G. Gualmini, ac-
 cedunt pseudo-Dorothei, Tyrii et aliorum
 veterum apospasmatia de vita prophetarum,
 apostolor. et LXX. discip. Christi, gr. et lat.
 Benfirae et aliorum sententiae a Fagio et
 Drossio pridem edita, Nic. Callisti menolo-
 gium breue ecclesiasticum, 8. 1714.
 Ej. Cent. I et II. Fabric. scriptis clarorum, 8. 1714.
 Ej. Supplementa et obseruationes ad Vossianam
 de historicis graecis et latinis, qua. cont.
 Bern. a Malinicrot paralyponemion, de hi-
 storicis graecis, Lud. Nogarolae de viris
 illustribus qui graece scripserunt, Chr.
 Sandii notae in Vossii libros de hist. latinis
 et Io. Halleruordii spicilegium de historicis
 latinis, 8. Hamb. 1709.
 Ej. Bibliotheca Ecclesiastica, in qua continen-
 tur de Eccles. Script. S. Hieronymus cum
 veteri Versione graeca, et nunc primum
 vulgatis editoris notis, Hieronymum cum
 Eusebio accurate conferentibus, adiunctis
 praeterea castigationibus Suffr. Petri et
 I. Marcianae, nec non integris Erasmi,
 Mar. Victorii, H. Graeuii, A. Miraei, Ten-
 zelli et Cypriani annotationibus, appendix
 de Vitis Euangelistarum et Apostolorum
 gr. et lat. Gennadius Massiliensis c. n. Var.
 Isidorus Hispanensis, Ildefonsus Tolentanus,
 Honorius Augustodunensis, Siebertus
 Gemblatenis, Henricus Ganduensis, Ano-
 nymus Mellicensis, s. P. Pez Benedictino
 nuper vulgatus Petrus Casinensis de Vitis
 illustribus Monast. Casinensis, e. Supplem.
 Placidi Romani et I. B. Mari annotationi-
 bus, Trithemius de S. E. c. n. editoris A.
 Miraei auctarium de S. E. fol. 1718.
 Ej. Codex Pseudepigraphus Vet. Test. colle-
 ctus, castigatus, testimonioque, censuris et
 animadae rationibus illustratus, 8. 1718.
 Ej. Codicis pseudepigraphi Vet. Test. volumen
 secundum, accedit Iosephi veteris Christiani
 scriptio hypomnesticon, tum primum in
 lucem editum cum versione ac notis, 8. 1741.
 Ej. Vetus Decretum, Cae. Novum tres in me-
 diae, s. ceterum quibusq; in amplius Me-
 tropolitanis et episcopalis curant. editio,

quae, lat. germ. etc. continenturam vbi-
 bus inuentis in Memorias Iohannaci
 Hamburgensis hac in vrbe ante 200 annos
 feliciter inſtaurati cum Elencho Meſaphra-
 ſarum qui PL. verbis reddiderant, 4. 1729.
 Ej. Imp. Caef. Auguſti temporum Notatio, Ge-
 nus, et ſcriptorum fragmenta, et Damasceni
 liber de inſtitutione Auguſti cum Verſione
 H. Gaſtii et H. Valeſii not. 4. 1727.
 Ej. Salutaris lux Euangelii toto orbi per diu-
 nam gratiam exoritur. I. Noticia hiftorica,
 chronologica, literaria et geographica
 propagati per vniuerſum orbem terrarum
 Chriftianiſ 4. 1730.
 Falſeri, Chriftiani, memoriae obſcurae, qua-
 rum Pars I. ſcriptores quosdam Romanos
 haecenus fere incognitos, II. ingenia quae-
 dam Rom. quae litterarum gloria abſque
 ſcriptis floruerunt, III. monumenta non-
 nulla incertorum auctorum titulos et frag-
 menta ſiſtens, IV. vrbes Imperii Roman. ſtu-
 diorum laude florentiſſimas complectitur, 8.
 Folietae, Verſi, de linguae latinae vſu et praec-
 ſtantia libri 2. L. L. Moſheim edidit, notas
 ſubiecit, diſſertationem de linguae latinae
 cultura et neceſſitate, cum vita Folietae
 praemiſit, 8. 1723.
 Friſi (Mart.) Fundam. Theolog. theticae dictis
 probantibus, eorumque vbi opus eſt exege-
 ſis et obſeruat. praecipuis inſtructa, 8. 1724.
 Frontonis, Io. Epistolae et Diſſert. ſelectae ad
 Antiquitates Eccleſiaſticae pertinentes, acce-
 dit Calendarium Romanum nougentis annis
 antiquius, cum eiusd. Frontonis obſeruatio-
 nibus et praefatione L. A. Fabricii, 8. 1720.
 Gentzkenii (Frid.) Systema Philoſophiae, in
 quo praemiſſa generaliter de ſapientia, pru-
 dentia et virtute diſſertatione, omnes ſub
 Philoſophiae ambitu comprehenſae doctri-
 nae iuſta methodo ſuccincte exponuntur,
 atque ex ſolidis fundamentis demonſtran-
 tur. III. Partes, 4. Hamb. 1735.
 Grenii (Arnoldi) Memoriae Ioan. Epini Doct.
 Theol. et priui Hamburgeniſum Superin-
 tendentiſ inſtaurata. 4. Hamb. 1736.
 Graecii, Io. Geſ. praefationes et epistolae CXX. a
 D. J. A. Fabricio editae, adiuuata eſt Barman-
 nae vſuſio dicta in Graecii funere, 8. 1713.
 Hanc (D. Phil. Frid.) Oratio de Artium et
 S. Mat. cal. auct. ſeruat, eademque Symbolica,
 c. Obſeruat. Griz. et Hiltor. 4. Kiliae 1737.
 Ej. Conſtitutum de ſummiſiſtoriae Eccleſiaſticae
 apud proteſtantes noſtrates, 4. Hamb. 1727.
 Ej. Commentatio Acad. de origine iuris et
 beneficii emigrandi quod relig. cauſa in
 Germania noſtra obtinetur, 4. Hamb. 1733.
 Et ad ſc. acad. ſocietate Amſterd. Graecii. Ed. Hamb. 1730.

Hosmanni (Gust. Chriſtoph.) Chronologia
 Sacra librorum Vet. Teſtam. Obſeruationi-
 bus exegeticis illuſtrata, 4. Hamb. 1734.
 Hosmanni (Gust. Chr.) annotationes ad Hypo-
 typoſin, quam edidit, Chronologiae, 1729.
 S. Hippoliti, Episc. et Martyris opera nunc pri-
 mum iunctim edita graece et latine cum vir.
 doct. diſſert. et animaduerſionibus recenſita
 a I. A. Fabricio D. fol. 1716.
 S. Hippoliti Operum Volumen II. inedita
 haecenus nonnulla, illius complexum grae-
 ce, alia cum latina interpretatione, alia ara-
 bice, Litteris deſcripta ſyriacis, ex Catena
 in pentateuchum MS. Bibliothecae Bodleia-
 nae, cum Verſione I. Gagnierii, accedit Spi-
 cilegium Patrum quorundam aliorum tertii
 a. c. n. Saeculi atque in hoc Leonis Allatii
 diatriba de Methodiis ac Methodiorum
 Scriptis et C. Salmatii Commentarius in Ar-
 nobium nunc primum editus, Chalcedius in
 Timaeum Platonis Philoſophi emendatus,
 e. not. I. A. Fabricius omnia edidit, fol. 1718.
 Hugeni, Chriſt. Koſmotheoros, I. de terris
 coeleſtibus, 8.
 Kohlreiffi (Gottfr.) Chronologia Sacra a Mun-
 do condito vſque ad ipſum interitum noua
 facilis et iucunda ex interioribus fontium
 reſeſſibus eruta, 8. 1724.
 Ej. deſenſio reſtitutae antiquitatis temporuſ
 religioſa et Enangelica, qua plurimorum S.
 S. locorum peruerſae interpretationes repeſ-
 luntur etc. cum diſſertatione contra Theo-
 philum Alethaeum de nuptiis neceſſis, 1728.
 Kraficke (Io. Chr.) Sacrum Seculare Memoriae
 beneficii diuini in repurgata doctrina D. Lu-
 theri, Miſiſterio annis abhinc Cc. praeciſiſſi,
 inter feſtos ſolennesque ritus et gaudia
 publica inſcriptum. 1717.
 Lackmanni (Ad. Henr.) Epistolae diuerſae
 argumenti, maximam partem a vaciis ad Lu-
 cam Loſſium et poſt eum a Duræo, Lang-
 wadelio, Boeclero, Portnero, Berneggero,
 Fraſinbemo aliisque ad alios exaratae, cum
 diſſertatione de multiplici eruditorum ſtu-
 dio epistolis haecenus impenſo, 8. 1738.
 Ej. Diſſert. Epist. de ius quae in Philoſ. moralis
 ſtudio etiam nunc deſiderantur, ad Ioach.
 Oporinum, 4. Kiliae 1735.
 Ej. de Teſtimoniis hiftoricoorum non probanti-
 bus Commentatio Academica, 4. Hamb. 1733.
 Lambertii, Petr. Prodrum hiftoriae literariae,
 accedunt praeter auctoris totae Cellenſis ab
 Alex. Fichtenſ. Larcanae ſtudioſae metho-
 dum atque ideam locorum communium
 nunc primum editus W. Langii catalogus
 librorum MSS. bibliothecae Mediceae, au-
 thentice a G. G. Fabricio. Ed. Hamb. 1730.

Leonardi, *Comili*, Speculum Lapidum et Petri Arlenfis de Scudalapis Sympathia 7 Metallo-
 rum et 7 selectorum lapidum ad planetas,
 accedit magia Astrologica Petri Constantii
 Albini Villanouensis, 8. 1715.

Lutheri, *Mart.* Propositiones pro Declaratione
 Vitiolus indulgentiarum eiusdemque reso-
 lutiones dispensationum de Indulgentiarum
 virtute, curante D. H. Mublio, 8.

Mandellio, *Andr.* non, tractatus historico-poli-
 tico-juridicus de postergata iustitia, 4. 1705.

Mayeri, (Ioh. Fried.) Eclogae Evangelicae in
 vnum volumen collectae Notis sparsim illu-
 stratae, observationibus amplificatae supple-
 menti auctae et variis mendis purgatae per
 Erdm. Neumeister, 2 Part. 8. Hamb. 1732-33.

Murray, *Andr.* Comm. de Kinacis, qua varia
 Codicis sacri Loca illustrantur, 8. 1718.

Ej. Demonstr. Dei ex voce animalium, 8. 1724.

Oederi (Ge. Lud.) modesta et solida Respon-
 sio ad Steph. Viti iniquissimum librum quem
 inscripsit Apologiam, etc. accedunt Strictures
 ad eundem Viti Vindicias, 8. Hamb. 1732.

Owmanni, *M. M. J.* lotio manuum Iudaeis usi-
 tata, 8. 1706.

Palingenii, *Marcelli*, Zodiacus vitae, de vita,
 studio ac moribus hominum optime insti-
 tuendis, editore I. A. Fabr. 8. 1754.

S. Philastrii, Episcopi Brixienfis, de Haeresibus
 Liber, c. emend. et not. I. A. Fabricii, 8. 1721.

Raphelii, *M. Georg.* Annotationes philologicae
 in N. Test. ex Xenophonte collectae, cum
 praefatione Ioh. Fechtii, 8. 1720.

Raupachii, *Bernh.* de praesenti rei sacrae et
 litterariae in Dania statu, 8. 1713.

Reperns, *Chr. And.* de vero obligationum va-
 lore, 1715.

Reimari, (Herm. Sam.) Epistolae ad Quirinum
 qua occasione edendi Dionis Cassii, ad Fal-
 conis Editionem trium vltimorum Dionis
 Librorum ex antiquissimo Codice restitoto-
 rum animadvers. submittit, 4. Hamb. 1756.

Ej. de Vita et Scriptis Iohannis Alberti Fabricii
 commentarius, accedunt Argumenta Histo-
 rico-Critica ex epistolis Viror. Clar. ad
 Fabricium, etc. 8. Hamb. 1737.

Riperi, *Alb.* de lege ac legibus diuinis in ge-
 nere ac de legibus diuinis positumq. uni-
 versalibus in specie, 8. 1722.

Schulteti, *Dav.* Innocentia Theologor. Hamb.
 contra G. Arnoldum aliosque, 4. 1706.

Schultzeii, (Io.) Examen estheticum Com-
 pendii locorum Theol. D. Hutteri, 12. 1706.

van Seelen (Io. Henr.) Memoria Stadeniensis f. de
 Vita, Scriptis ac Memoria Dieter. a Stado Com-
 parationibus; Varia sicuti historica philologica
 et imprimis teutonica. comprehens., 1725.

Sibbern, *Nic. Pavi*, Bibliotheca Historica Dano-
 Norwegica, C. Comment. de scriptor.
 rerum Danico-Norwegicarum, 8. 1716.

Theophili, Episcopi Antiocheni, Libri III. ad
 Anolytum graece ad fidem codicis MSC.
 Bodleiani et ex parte Regii Parisiensis demò
 recogniti et pluribus in locis castigati, ver-
 sione latina frequenter emendata notisque
 tum aliorum tum suis instructi a Io. Christ.
 Wolfio, 8. 1723.

Thurae, *Alb.* Idea Historiae Litterariae Dano-
 rum, 8. 1723.

Waldfchmidii (Wilh. Hold.) de Superfactatio-
 ne falso praetensa cum extracta protocolli
 iudicii inquisitioni in puncto suppositi pat-
 tus stellionatus et acceleratae mortis infan-
 tis proprii, 1727.

Wolfii, (Io. Christ.) Conspectus Supellectilis
 Epistolicae et Litterariae manu exaratae, quae
 exstat apud Io. Christoph. Wolfium Pat. ad
 D. C. Hamburgensem, Observationibus, va-
 riis et epistolis nondum editis distinctus, ac-
 cedit in calce Clavis Epistolarum Phil. Me-
 lanchthonis ad Ioach. Camerarium et Index
 Epistol. B. Lutheri Latinarum, 8. Hamb. 1736.

Ej. Bibliothecae Hebraeae Pars secunda, quae
 praeter historiam scripturae sacrae veteris
 instrumenti codicumque eius tum Manuscr.
 tradit notitiam Masorae eorumque quae ad
 lexica et grammaticas pertinent Talmudis.
 it. vtriusque, tum vero Bibliothecam Sudaicam
 et Anti-Iudaicam aperit, ac post enarra-
 tas paraphrases Chaldaicas et Cabbalam scri-
 pta Iudaeorum anonyma recenset, 4. 1723.

Ej. Bibliothecae Hebraeae Vol. III. complectens
 accessiones et emendationes ad volumen pri-
 mum totum et part. secundae, quoad des-
 criptis anonymis exponit pertinentes, 4. 1727.

Ej. Bibliothecae Hebraeae Vol. IV. et vltimum,
 complectens imprimis ad Volumen sequen-
 dum tum vero ad totum opus pertinentes
 observationes vna cum indicibus auctorum
 et rerum, 4. Hamb. 1733.

Ej. noticia Karaeorum, ex Mandachii Karaei
 recentioris tractatu hauriende, quem ex
 MS. cum versione latina, notis, et praefatio-
 ne de Karaeorum rebus, scriptisque addit,
 accedit Jac. Triglandii Dissert. de Karaeis et
 notae accessiones, 4. 1714.

Ej. Manichaeismus, ante Manichaeos et in
 Christianismo rediit, 8. 1707.

Ej. Anekdota graeca, sacra et profana em. codi-
 cibus manu exaratis nunc primum in lucem
 edita, versione latina donata et notis illu-
 strata, Tomi IV. 8. 1722. 1723.

Ej. Philosophumena quae sub Origenis nomine
 circumscriptae, cum fontibus, 8. 1706.

PAVLLI SCHAFFSHAVSII
PRAEFATIO.

quam huius bibliographiae a B. Fabricio, summo saeculi nostri Polyhistore, compositae editionem quum pararet bibliopola, Ioan. Carol. Bohnius, Vir honestissimus, me adiit rogavitque, ut huius editionis curam susciperem. Suscepi vero hoc ipsum negotium quam lubentissime hinc potissimum de causis, primum quod hac ipsa re pietatem, qua Praestantissimum Fabricium, Praeceptorem olim meum fidelissimum et colui et adhuc colo, publice declarare me posse intellexi; deinde quoniam ea fuit liberalitate Celeberrimus Fabricij gener, Hermannus Samuel Reimarus, Vir Eruditissimus, Collega mihi

Vol. I. * con-

P R A E F A T I O.

coniunctissimus, ut ipsum illud exemplar, cui accessiones, quibus hunc librum augeri voluit, alleuerat Fabricius, beneuolentem mecum communicaret; denique quoniam, quod in hoc libro pertractatur argumentum ad illud spectat litterarum genus, quod ab eo inde tempore, quo ad litterarum studia animum applicui, vehementer me delectari memini. Hisce igitur, quas iam recensui, causis permotus, quam primum consilium mihi suum aperuerat bibliopola, ad curandam huius libri editionem me accinxit. Quam igitur ut, quantum fieri posset, accuratam lectoribus traderem, eos in primis libros, qui in antiquorum populorum moribus ritibusque illustrandis versantur, recentissimis temporibus post obitum B. Fabricii editos, familiares mihi reddidi, quae in iis occurrerent antiquis ritibus illustrandis inferuentia, cum cura excerpens. Horum igitur librorum et quae ex iis excerpta sunt recensitionem mihi tantum, reliquas vero, quibus hic liber insigniter locupletatus est, accessiones omnes Fabricii industriae atque eruditioni tribuas velim. Mihi vero id negotii datum esse credidi, ut suo quaelibet accessiones loco infererentur; simulque ut, quam accuratissime emendatissimeque fieri posset, haec prodiret bibliographiae editio. Qua quidem in re nouum beneuolentiae amorisque in me sui documentum exstare voluerunt, Viri Humanissimi, Ioan. Christian. Wolfius et H. S. Reimarus, Collegae mihi Amicissimi. Hi enim, et Wolfius quidem, quantum per valetudinis conditionem fieri potuit, eos quibus instructissimae bibliothecae et publicae, et privata Reimariana superbiunt libros praestantissimos non solum beneuolentem mecum communicarunt, sed consiliis etiam sapientissimis me adiuuerunt; nouoque hoc, quod in me vel potius in Fabricium contulerunt beneficio orbem eruditum, in quem immortalia exstant eorum merita, valde sibi deuinxerunt. Dedit quoque mihi amoris in me sui signum Vir Clarissimus, Ioannes Ioachimus Schwabius, Fautor atque Amicus maximopere mihi colendus, quod eos libros, quarum apud nos non erat copia, quibusue Lipsiensium bibliothecae erant ornatae, beneuolentem

P R A E F A T I O.

tole enolueret, quae mihi vsui essent excerptis mihiq; libera-
liter suppeditans. Quod amoris atque beneuolentiae genus
mihi gratissimum fuisse vt intelligat, omni contendam stu-
dio. Quanquam vero vt emendatissima atque instructissima
esset haec noua editio vehementer annisus sum; tamen haud
difficiliter praetideo, et rerum varietate distinctarum copia,
et preli ob instantes nundinas Lipsienses adhibenda festina-
tione fieri potuisse, vel quod comperi, factum esse, vt et
menda sparsim subreperent, et libri aut integra argumenta,
quibus augeri liber hicce potuisset, sint omissa. Humanita-
te autem aequi lectoris fretus confido, eum hos quales-
cunq; defectus beneuole esse interpretaturum, recordan-
tem, nihil esse omni ex parte perfectum, nec fieri posse,
quin tanta rerum mole aliquando animus ita obruatur, vt
vel quaedam minus accurate videat, vel adiicienda effugere
patiatur. Gratissimum vero mihi fore significo, si Viri erudi-
tionis laude praestantes rei que antiquariae periti eas, quibus
haec bibliographia locupletari possit, obseruationes mecum
communicent: quas quidem supplementis, quibus hunc
ipsum librum eruditorum accommodabo, vsibus inferendas
curabo. Neque enim concedam, vt in expolendo prae-
stantissimo hocce opere segnem deprehendam, sed quodcun-
que a muneris mei negotiis vacuum mihi erit tempus, omne
fere eidem exornando impendam. Quare operam dabo, vt,
quam primo ea rerum mihi suppetet copia, quae iustae
magnitudinis volumen conficiat, in lucem supplementorum
illud volumen exeat. In quo quidem et reliquos thesauri
Vgoliniani tomos, quorum notitia tum, quum haec biblio-
graphiae editio prelo subiiceretur, nondum ad me peruenerat,
et praestantissimum Tantoque Rege dignum opus, quod
picturas in Herculano repertas, Regisque, tum vtriusque Si-
ciliae, iam Hispaniae iussu in aere incisas doctissimorumque
virorum commentariis illustratas exhibet, cuius exemplar fe-
lici fidere in bibliothecam Viri longe Experientissimi Erudi-

P R A E F A T I O.

tissimique, Gottfr. Jac. Jacischi, M. D. quem Hamburgensium Aesculapium vere dixeris, tranſiit, accurate recenſebo. Neque vero ignorare te volo prudentiſſimum, quod cepit bibliopola, Vir integerrimus, conſilium. Is enim, etiamſi diſtracta fuerint huius editionis exemplaria, noua ut paranda ſit editio, etiam tamen ad huius ipſius editionis exemplum recudendam curabit, accerſionesque omnino omnes in ſupplementa conii- ciet. Expoſui tibi, L. B. huius editionis, quam diu anxie flagitaſti, ornamenta. Tu vero iſdem largiter frui, meis- que tibi inferuendi ſtudiis, vel ob hanc cauſam, quod B. Fabricii manibus ſacra fuerunt, faue. Scr. d. V, Aprilis A. R. S. CIOCCCLX.

IO. ALB. FABRICII
P R A E F A T I O
PRIORIBVS EDITIONIBVS
PRAEMISSA.

Bibliographia haec priuatarum more praelectionum
primum a me tradita, totaque consecrata fuit pro-
gressibus. et captui studiosorum Iuuenum, fre-
quentantium Gymnasium huius Urbis, quod hoc
ipso anno * bonis vt voueo speroque auspiciis
celebrabit primum suum Iubilaeum, siue memoriam saecularem
Musei huius publicaeque virtutum, pietatis et bonarum littera-
rum officinae, Optimorum Patrum cura ante hos centum annos
conditae atque dedicatae. Primus hic est atque vnicus e priua-
tarum mearum scholarum commentariis, quem emittere in vul-
gus ausus sum, ne describentium fatigaret manus, nec inemen-
dator forte ab aliquo inconsulto in publicum praecipitaretur.
Argumentum atque conatum propositi haud improbaturos, con-
fido eruditos homines, quibus constat quantum vsum praebear,
quantoque ad omne scriptorum sacrorum, externorum genus
intelligendum sit subsidio dilucida et accuratior cognitio Antiqui-
tatis.

tatis. Ad huius caliginem quae eam undique obsedit dispellendam, et illuminandas remotissimarum ab aetate nostra rerum tenebras innumerorum virorum doctorum ingenium atque industria a renatis vsque litteris magna cum laude elaboravit, quorum in noticiam ut sensim tirones introducerentur, et ad studium ipsum amplectendum, quod eruditissimo cuique semper fuit in deliciis, inflammarentur, hanc telam soloce filo texui. Quanta illi desint ad perfectionem, vel quae in ea possint ab acerbo aliquo censore carpi ac reprehendi, ipse bonam partem pulchre video, sed video etiam quotidie multa et multos reprehendi strenue ab iis, qui nihil melius praestant. *Iucundum tamen* est mihi, quaecumque studium quod haecenus rei litterariae pro exigua mea parte impendere conatus sum, non paucis doctis, aequis et candidis hominibus minime displicuisse, & ab humanitate ipsorum relictum mihi fuisse locum emendandi me meaque. Itaque et huic libro non adeo metuo ab illorum similibus, dissimiles nemo sanus curet, quorum inhumana iniquitas non modo auribus caret, quod de ventre aiunt, sed quod magis mirum in homine litteris contrito et miserandum est, sensu sui. Vnum de quo apud eruditos excusatum me volo, non praeterierim, ut ne scilicet vertant mihi vitio, quod Disputationes Academicas nostratum Germanorum hinc inde, rarius tamen recti in censum, quarum aliquas iudicabunt illi fortassis debuisse me habere, *οὐδ' ἐν λόγῳ, οὐδ' ἐν αἰρησιμῶ.* Ac scio quam iustissima aestimatione ex illis multae contemnantur ac praetereantur, sed alias vicissim expertus sum lectu esse dignissimas, et multa complecti paucis foliis, quae magna aliquando volumina patiuntur a nobis desiderari. Ut igitur tironum praecipue nostrorum consulerem capti et studiis, qui disputationes eiusmodi facilius possunt parare, extra glebam licet in qua natae sunt rarius conspici solitas, earum quae in curiosiore aliquo Antiquitatis argumento versantur, licet non plane elaboratissimarum, mentionem subinde omittere nolui. Praetermissa adiungere, emendareque quae perperam posita sunt, posterius temporis studium erit: nunc ut brevis conspectus totius Voluminis oculis pateat tuis, en Tibi argumenta capitum quibus illud dispertiui:

ELENCHVS CAPITVM.

I. De Scriptoribus Generalibus Antiquitatum Hebraicarum.

Notitia Antiquitatum Hebraicarum hauriendae sacris litteris, earumque interpretibus Iudaeis et Christianis rerum Hebraicarum peritis. 1. Ex Philone et Iosepho. ibid. Ex Talmude utroque, eius Mishna et Gemara, interpretibus Iudaeis et Christianis, 2. De Moysi Maimonidis, Iacobi ben Ascher aliorumque Epitomis Talmudicis. 3. Quanta fide digni scriptores Talmudici et Iudaei recentioris aetatis. 4. De corporibus Antiquitatum Hebraicarum, quae Christiani scriptores moliti sunt. 5. De Christianis qui sparsim in commentariis et Lexicis, vel aliis scriptis suis Antiquitates Hebraicas illustrarunt. 6. Opera inedita vel promissa Balthasaris Scheidii τοῦ μακαρίτου, B. D. Iosuae Arndii et Rev. Theodori Dassouii. 7. Compendia Antiquitatum Hebraicarum. 8. Scriptores qui unum aliquod argumentum professi, plura Antiquitatum capita attigerunt. 9. Scriptores de ritibus recentium Iudaeorum pro varia natione et secta diuersis, nec unius generis. 10. Delineatio thesauri Antiquitatum Hebraicarum. 11. Index thesauri antiquitatum hebraicarum Vgolini. pag. 1.

II. De Aegyptiorum, Persarum, Carthaginiensium aliarumque Gentium, tum de Graecarum Antiquitatum Generalibus Scriptoribus.

Scriptores de Antiquitatibus Aegyptiorum. 1. Persarum. 2. De Antiquitatibus Punicis sive Karthaginiensium. 3. De Germanicarum Antiquitatum studio non negligendo, et scriptoribus praecipuis eas enarrantibus. 4. Delineatio thesauri antiquitatum Germanicarum. 5. De scriptoribus Antiquitatum Graecarum. 6. 7. Sigillatim Laconicarum. 8. Atticarum. 9. De Antiquitatibus aliarum Ciuitatum vel Insularum. 10. Index thesauri Antiquitatum Graecarum Gronouiani. 11. pag. 37.

III. De Romanarum Antiquitatum Scriptoribus generalibus sive vniuersalibus.

E L E N C H V S

De Scriptoribus qui ante Rosinum Antiquitates Romanas condere instituerunt. 1. De Io. Rosino. 2. Tho. Dempstero et Andrea Schotto. 3. De variis compendiis Antiquitatum Romanarum. 4. De aliis Antiquitatum Rom. scriptoribus. 5. De Georgii Hieron. Welschii et Flamini Vaccae affectis vel ineditis operibus. 6. De scriptoribus Miscellaneis Antiquitates Romanas illustrantibus. 7. 8. 9. 10. Bernardi de Montfaucon antiquitas explicatione et schematibus illustrata. 11. De thesauris antiquitatum Romanarum Graeviano et Sallengriano et Poleni supplementis. 12. Conspectus thesauri antiquitatum Romanarum Graeviani. 13. Conspectus noui thesauri antiquitatum Romanarum Sallengriani. 14. Io Poleni supplementa noua in Romanas et Graecas Graeui et Gronouii antiquitates. 15. Index scriptorum, antiquitates Romanas illustrantium, thesauris Italiae ac Siciliae Graeuiano-Burmanniianis insertorum. 16. Index alphabeticus scriptorum, qui in utroque thesauro Graeuiano et Gronouiano itemque Sallengrii nouo thesauro antiquitatum Romanarum, Poleni supplementis nouis et thesauris Italiae ac Siciliae Graeuiano-Burmanniianis continentur. 17. pag. 89.

IV. De Scriptoribus Generalibus Antiquitatum Christianarum.

Lexica Antiquitatum Ecclesiasticarum. 1. Syntagma et Compendia de Antiquitatibus Ecclesiasticis. 2. De Romanae et Ecclesiarum Occidentalium ritibus scriptores. 3. De ritibus Ecclesiae Graecae aliarumque Orientalium. 4. Scriptores de vita et moribus Veterum Christianorum. 5. De conuenientiarum Christianorum cum Iudaicis atque Ethnicis. 6. Scriptores Miscellanei Antiquitatum Ecclesiasticarum. 7. Ritus Ecclesiastici descripti ordine temporis quo obtineri coeperunt. 8. Per rituum diuersitatem Communionis Ecclesiasticae vinculum haud solus. 9. Ritus externos omnes neutiquam esse improbandos vel negligendos. 10. Delinatio thesauri Antiquitatum Ecclesiasticarum. 11. pag. 158.

V. De Scriptoribus veterem Geographiam ac Chorographiam illustrantibus.

Studii Antiquitatum diuisio et partes. 1. Archaeographia a Iac. Sponto descripta, diuisaque octo capitibus. 2. Vt in Historia sic in Antiquitatum studio Geographia vetus et Chronologia neutiquam omittenda. 3. Geographiae sacrae et de terra sancta ac Hierosolyma scriptores veteres ac recentes. 4. 5. Geographia Nubiensis, Abulfeda etc. 6. Antiqui Geographi Graeci. 7. Latini. 8. De tabulis Geographicis. 9. Geographia vetus ciuilis per compendium a recentioribus tradita. 10. Eadem plenius et uberius exposita. 11. Parallela veteris et nouae Geographiae. 12. Lexica Geographica. 13. Scriptores qui certas regiones speciatim persequuti sunt, et de Geographia medii ac sequentis aevi, quae magnam partem adhuc illustranda desideratur. Difficiliter id fieri posse nisi recens Geographia plenius

CAPITVM I

plenius et accuratius traditur. *ibid.* 14. 15. *Geographia veteris Ecclesiasticae scriptores, et Notitiae Episcopatum.* 16. pag. 180.

VI. De iis, qui descriptionem veteris Urbis Romae ediderunt.

Esti ampla et splendida, veteris tamen vix umbram refert Roma hodierna. *Ios. Scaligeri, Petri Scriuerii et Iani Vitalis in hanc rem Epigrammata.* 1. *De veteris Romae nominis.* 2. *Originibus.* 3. *Pomoerio, portis, incrementis et amplitudine Scriptores.* 4. *Obiter de aliis urbibus amplissimis. ibid.* *De XIV. regionibus Urbis Romae et de vils publicis.* 5. *De septem Collibus et de Capitulo.* 6. *De urbis aedificiis publicis ac privatis, multitudine incolarum etc.* 7. *Scriptores complures qui Veterem Romam eiusque ornamenta, rudera ac reliquias descripserunt.* 8. 9. 10. 11. 12. *Incrementa et magnitudo Romani Imperii.* 13. *Nova Roma CPolis.* 14. pag. 212.

VII. De Scriptoribus qui Chronologiam Technicam et Historicam tradiderunt.

Chronologia duplex, Technica et Historica. 1. *Historicae scriptores veteres ante Eusebium.* 2. *De Eusebii Chronico.* 3. *Chronologi post Eusebium Graeci.* 4. *Latini.* 5. *Arabes id. Recentiores praecipui.* 6. *Scriptores Chronologiae Technicae.* 7. *Parum utilis quorundam in minutis et incertis peregrina.* 8. *Chronologorum dissidia circa annum natalem CHRISTI.* 9. *Idea Chronologica rerum praecipuarum, digesta per sex annorum millenarios.* 10. *Subsidia Chronologica quaedam enumerata, ex quibus in gratiam studiosorum duo h. l. subijuncta exhibentur, Index Archontum Atheniensium et Pontificum Romanorum Alphabeticus.* 11. pag. 230.

VIII. Scriptores de Diis, Geniis, Sanctis &c.

Antiquitatum diuisio in sacras, politicas, militares, literarias et priuati usus atque domesticas. 1. *In sacris iterum varia consideranda, ac primo dicendum de religiosi cultus obiecto, siue Diis quibus sacra facta.* 2. *Gentes nullae, Aethae.* 3. *DEI cognitio usque quaque testata. Theologiae Naturae atque Ethicae scriptores.* 4. *De origine Idololatriae: et quomodo tot Gentibus placuerit multos colere Deos, quum ratio unum esse Deum suadeat?* 5. *Pro numine culta quaecumque vel prodesse vel nocere possent, ut astra atque aliae res naturales, vel homines eorumque affectiones, vel geni ac daemones.* 6. *Dii et Demae, boni et mali. Solitarii et cum aliis culti Dii, Οὐρανός et Cabiri.* 7. *Varia nomina et cognomina iisdem tributa Diis, ex varia occasione.* 8. *Quis summi DEI cultus Veri DEI nomina et attributa. Cabalistarum Sephiroth et Kelisoth. Scriptores Theologiae Iudaicae.* 9. *SS. Trinitatis agnitae vestigia apud Iudaeos et Ethnicos.* 10. *Scriptores de Deastris Syrorum et aliarum Gentium Orientalium.* 11.

E L E N C H V S

De Persarum et aliarum gentium Heliolatria. 12. *De Selenolatria, cultu stellarum, elementorum etc. apud varios populos,* 13. *De Idololatria Aegyptiorum ac Graecorum, et utra absurdior?* 14. *De Diis Romanorum,* 15. *Gallorum et Germanorum veterum, aliorumque populorum.* 16. *Scriptores de Diis gentium generales.* 17. *Numinum in imaginibus praesentia atque ex iis emigratio et euocatio.* 18. *Idolorum ornamenta, vestes, nimbi, circumgestatio, ablutio, proiectio, verberatio, execratio.* 19. *Deorum variae classes ac veluti gradus.* 20. *Dii tutelares certarum regionum urbiumque. Vestia, Fortuna etc.* 21. *Dii arzum, rerumque variarum praesides.* 22. *Antonii Macedo Dii tutelares Orbis Christiani.* 23. *Patronatus et praefecturae super certa vitae genera et beneficia, vel malis certis auerrendis in Ecclesia Romana Sanctis assignatae.* 24. *Apotheosis et Consecratio.* 25. *Canonizatio, siue hominum post mortem inter sanctos relatio.* 26. *Scriptores selecti de Angelis eorumque ordinibus.* 27. *De Geniis, Laribus, Lemuribus.* 28. *De cultu Angelorum, Sanctorum, Eucharistiae, Crucis, imaginum et reliquiarum apud Christianos.* 29. pag. 303.

IX. De Templis, Altaribus, locisque sacris et Asylis Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum.

De Templis ante exitum Israelitarum ex Aegypto. 1. *De Tabernaculo Mosae.* 2. *De Templo Hierosolymitano Salomonis et secundo Zorobabelis (quod insauravit et munivit, ornavitque Herodes.)* Scriptores Iudaei, 3. et Christiani. 4. 5. 6. *Quo nomine dedicatum Salomonis templum, et templa duo ad Hierosolymitani exemplum condita a Samaritanis et Onia Pontifice.* 7. *De ara, arca foederis, columnis et aliis ad templum pertinentibus.* 8. *De synagogis et profuechis Iudaeorum.* 9. *Gentes quae religiosum putarunt nullis templis, aris et simulacris nullis Numen colere.* 10. *Luci sacri.* 11. *montes siue excelsa.* 12. *De templis gentilium.* 13. 14. 15. 16. *Templorum ornamenta.* 17. *Urbes neocorae.* 18. *Naidica ad exemplum maiorum templorum consecrata et venum exposita.* 19. *De aris Gentilium.* 20. *De templis veterum Christianorum eorumque altaribus, ambonibus, vasis et ornamentis.* 21. 22. 23. *Templorum dedicatio et consecratio.* 24. *Religiosa templorum veneratio et immunitas ut pro asy-
lis essent.* 25. pag. 386.

X. Scriptores de Festis Iudaeorum, Ethnicorum & Christianorum.

De festis et anno Iudaeorum. 1. 2. *De cultu septimae diei, Via Sabbati etc.* 3. *De Sabbato Deuteroproto.* 4. *De neomeniis.* 5. *De festo Paschatos.* 6. *Mos captivum et supplicio destinatum in illo dimittendi.* *ibid.* *De festo Pentecostes, Tabernaculorum, aliisque.* 7. *De anno Iubilaeo Iudaeorum, Romanorum et Christianorum.* 8. *De festis et anno Graecorum.* 9. 10. 11. *Romanorum* 12. 13. *De*

CAPITULUM

De Christianorum Sabbato et die Dominica. 14. De eorum diebus festis aliis. 15. 16. Festa Muhamedanorum. 17. Dies nefasti, Aegyptiaci. 18. pag. 423.

XI. De Sacrificiis, precibus, concionibus aliisque sacris, disciplinis et caerimoniis, Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum.

Scriptores de Sacrificiis Iudaeorum. 1. 2. ἀνθρωποθυσίαις Iudaeis prohibita, aliis frequentata Gentibus. 3. De obiecta Iudaeis recentibus effusione sanguinis infantum Christianorum. 4. Mos victima sanctendi foedus. 5. Sacrificia Ethnicorum. 6. 7. Diversis Diis diversa sacra, diversa animalia, diversae plantae consecratae. 8. De animalibus, plantis, gemmis etc. Bibliis, et de typis scriptores. 9. De sacrificiis Christianorum siue precibus. 10. De precibus Iudaeorum et Muhamedanorum. 11. Ethnicorum. 12. De benedictionibus et diris Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum. 13. De hymnis Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum. 14. De Musica et Musicis instrumentis. 15-17. De Concionibus Iudaeorum. 18. et Christianorum. 19-21. De coetibus sacris, tempore et more conuocandi, campanis etc. 22. De acclamationibus et plausu. 23. De Sacramentis V. T. circumcissione et Paschate. 23. De Sacramentis Noui Test. Baptismo 25. et Eucharistia. 26. De poenitentia publica 27. et quatuor reliquis quas Ecclesiae quaedam Sacramentis adscribunt. 28. De processionibus sacris, 29. peregrinationibus religiosis. 30. Ieiuniis 31. flagellationibus et aliis disciplinis voluntariis. 32. Sacrorum rituum ac caerimoniarum miscella quaedam 33. pag. 485.

XII. De diuinationibus, Vatiibus, miraculis, Magia, iuramentis et votis, scriptores.

De diuinatione vniuersa. 1. De centum circiter diuinationum generibus quae ordine Alphabeti recensentur. 2. Prophetae veri falsique. 3. Miracula vera et falsa. 4. Φεσμαξέναι, amuleta, fascinationes et alia Magica. 5. De iurandi religione 6. de iuramentis Hebraeorum. 7. Graecorum. 8. Romanorum. 9. Christianorum, ubi etiam de iis, qui ab omni iuramento ducerent sibi abstinendam esse. 10. De iuramentis Muhamedanorum et aliarum gentium. 11. De votis Hebraeorum et Gentium, ubi etiam de vere sacro Romanorum. 12. De votis Christianorum. 13. pag. 591.

XIII. Scriptores de Sacerdotibus, Ordinibusque sacris, Monachis et Beneficiis Ecclesiasticis.

Distinctio inter Clericos et Laicos. 1. Sacerdotes iidem et Reges, et de Pontificatu maximo Christianorum Imperatorum. 2. Episcopatus Principum circa externa Ecclesiae, et Pontificum arrogatum ius in Principes. 3. De Sacerdotibus Veterum Hebraeorum. 4. 5. De Sacerdotibus Aegyptiorum, Graecorum, aliarumque gentium. 6. Sacerdotes feminae. 7. De Sacerdotibus Romanorum.

E L E N G I V S

8. 9. *De sacris Ordinibus, Ecclesias Christianae nascenti propriis.* 10. 11. *De Ordinibus communibus cum succedente aetate.* 12. 13. 14. *De Ordinibus sacris deinceps demum superintactis.* 15. 16. 17. 18. 19. 20. *De vocatibus Ministrorum Ecclesiae.* 21. *Ordinatione suae Consecratione.* 22. *De beneficiis Ecclesiasticis.* 23. *De Monachis eorumque Ordinibus et institutis.* 24. 25. pag. 633.

XIV. *Scriptores de Republica ac Magistratibus Hebraeorum, Graecorum et Romanorum.*

De Republica Hebraeorum. 1. *Synedrio magno.* 2. *Iure Regio.* 3. *Aechmalotarchis etc.* 4. *De Politia Aegyptiorum.* 5. *Graecorum Republicae.* 6. *Atheniensium et Lacedaemoniorum.* 7. *De Corpore Achaico et Aetolico.* 8. *De Rep. et Magistratibus Romanorum.* 9. 10. 11. 12. *Inauguratio, Insignia, tituli.* 13. *Ordines in Rep. Nobilitas, ius Civitatis etc.* 14. *Notitia Dignitatum utriusque Imperii.* 15. *De Rebus publicis commentitiis.* 16. pag. 687.

XV. *Scriptores de Legibus, Comitibus, Iudiciis, Poenis, Seruisque Hebraeorum, Graecorum, Romanorumque: Et de Sanctionibus et Iudiciis Christianorum Canonice atque Synodice.*

De Septem Praeceptis Noachi. 1. *Legibus Mosaicis.* 2. 3. 4. 5. *Legumlatores Gentium.* 6. *Leges Atticae et Laconicae.* ibid. *Aegyptiorum.* 7. *Romanorum.* 8. *Comventus et Comitibus.* 9. *Iudicia Hebraeorum.* 10. *Graecorum.* 11. *Romanorum.* 12. *Christianorum Concilia et Canones Ecclesiastici.* 13. *Poenae Hebraeorum.* 14. *Excommunicatio Ecclesiastica.* 15. *Graecorum, Romanorum et aliarum Gentium.* 16. *De Seruis et eorum manumissione.* 17. pag. 733.

XVI. *Scriptores de rebus, censu, decimis, primitiis, vectigalibus, aerario, salariis, immunitate, testamentis, nundinis, auctionibus, numis, usura, abaco, mensuris, ac ponderibus.*

De aerario et rebus Regum Israelis. 1. *De Decimis ac Primitiis apud Iudaeos et alias Gentes.* 2. *De rebus et vectigalibus Graecorum, Persarum etc.* 3. *De Romanorum vectigalibus, aerario, censu, et rationariis Imperatorum.* 4. *De immunitate, largitionibus, salariis.* 5. *De testamentis.* 6. *De nundinis, auctionibus, tabulis novis etc.* 7. *De commerciis et navigatione veterum.* 8. *De numis veterum.* 9. *Hebraeorum et aliorum Orientalium.* 10. *Graecorum.* 11. *Romanorum.* 12. *Germanorum, Gallorum etc.* 13. *Historiae numismaticae.* 14. *Siglae in numis et antiquis Inscriptionibus.* 15. *De Abaco.* 16. *Usuris.* 17. *Mensuris et ponderibus.* 18. pag. 766.

XVII. *Scriptores de re militari veterum et nautica.*

Gabr. Naudaei Bibliographia Militaris. 1. *Scriptores de re militari Hebraeorum.* 2. *Persarum, Graecorum, Gothorum, Germanorum.* 3. *Praecepta militaria.*

C A P I T V M.

militaria. ibid. De Re militari Romanorum. 4. Belli indictio, signum pugnae, tessera militaris, victoriae traditio, foedera etc. ibid. De militia equestri. 5. Navali. 6. Pedestri. 7. Usus Elephantorum, curruum et aliarum rerum in bello. Castra, caes, duces, exercitus etc. 8. Vexilla, aquilae. 9. Triumphus. 10. Stipendia, dona militaria, vacatio, missio, poenae, venatio. 11. Bellum an illicitum duxerint primi Christiani? 12. pag. 810.

XVIII. De Scriptoribus qui rem vestiarum veterum illustrauerunt.

Scriptores de re vestiarum Hebraeorum. 1. Graecorum et Romanorum. 2. Germanorum, Danorum etc. 3. Clericorum et Monachorum in Ecclesia Christiana. 4. De tegminibus et ornamentis capitis. 5. De coma. 6. De fuce et cosmetice, sartoribus etc. 7. De annulis. 8. De variis generibus vestium. 9. De bracciis, calceis etc. 10. Habitus infantium. 11. De armis et vestitu militari. 12. De insignibus et arte Heraldica. 13. pag. 836.

XIX. De conuiuio et re cibaria veterum.

Scriptores generales de hoc argumento. 1. De more accumbendi ad mensam vel assidendi. 2. De coenaculis, mensis, lectis, poculis, patinis etc. 3. De tempore cibi capiendi. 4. De variis potus generibus. 5. De cibis omnis generis. 6. De abstinentia, frugalitate et luxu. 7. De variis ad mensam ritibus et de distributoribus aliisque qui ad mensam operam suam conferebant. 8. Sacra mensae et hospitii. 9. pag. 871.

XX. De Nuptiis, Puerperio, Natalitiis, Familiis et Nominibus.

Qui de nuptiarum ritibus uniuerse scripserunt. 1. De dote. 2. Sponsalibus, Benedictione, proclamatione. 3. Num potestati Ecclesiasticae apud Christianos subiectum sit matrimonium. 4. De variis ritibus nuptialibus. 5. De gradibus prohibitis. 6. diuortii. 7. Abstinentia coniugum. 8. Coelibatu. 9. Secundis nuptiis. 10. Polygamia. 11. Natalitiis, Puerperio, nutricibus etc. 12. De cura virginum et adolescentium. 13. De Genealogiis et familiis. 14. Genera cognationis et adoptio. 15. Nomina Hebraeorum. 16. Graecorum. 17. Romanorum etc. 18. pag. 891.

XXI. De institutione, Scholis et de re litteraria.

De re litteraria Hebraeorum generatim. 1. De Scholis et Doctoribus Hebraeorum. 2. De aliarum Gentium Antiquitatibus Academicis et Scholasticis. 3. De Academia, Lyceo, Museo Alexandrino etc. 4. De aliis societatibus litterariis. 5. De Professoribus et discipulis, ratione docendi, lucubrationibus. 6. De recitationibus, auditoriis, Anagnostis. 7. De Scribis, librariis, antiquariis, libris, voluminibus, bibliopolis, et Bibliothecis. 8. De studiis veterum. 9. De charta,

et

ELENCHVS CAPITVM.

et quae eius loco, de stilo, calamo, atramento etc. 10. De litteris notisque hieroglyphicis, numeris, signis planetarum. 11. De typographiae origine et incrementis variis. 12. De aliis inuentis nouantiquis. 13. pag. 931.

XXII. De Veterum Ludis, Luxu, Aedificiis, Supellectile, Statuis ac monumentis.

De ludis Hebraeorum. 1. Aliorum populorum Orientalium. 2. Graecorum, Romanorum etc. 3. Alea legibus vestita. 4. De ludo talorum, cottabo aliisque ludis conuivialibus. 5. De ludis et exercitiis Gymnasticis et de Amphitheatro. 6. De ludis Circensibus. 7. Ludo Troias, et aliis ludis equestribus, etc. 8. De funambulis, et omni genere *Σαυματοποιών*. 9. De ludis theatralibus et thymelicis. De mimis, pantomimis et *γελωτοποιοῖς*. 10. De luxu veterum. 11. De aedificiis et partibus aedium. 12. 13. Balneis. 14. Statuis. 15. De vario genere supellectilis. 16. De vita priuata et ordinibus hominum priuatorum, collegiis opificum etc. 17. pag. 980.

XXIII. De luctu, funeribus, exequiis, conseruandorum cadauerum ratione et monumentis sepulcralibus.

De funerum et sepulturae ritibus generales scriptores. 1. De funeribus et luctu Hebraeorum, 2. Graecorum, Persarum. 3. Romanorum. 4. Aegyptiorum, Germanorum et populorum septentrionalium. 5. De funeribus Christianorum. 6. De medicato funere et mumiis. 7. De linteis et vestibus sepulcralibus et de rebus quae defuncto veluti secum asportanda permittebantur. De urnis sepalibus. 8. De pompa funebri, epulis, ludis, feriis sacrisque, coronis, lectis sepalibus, loculis et laudationibus funebribus. 9. De lucernis sepulcralibus, sepulcris, cryptis, catacumbis et monumentis sepulcralibus. 10. pag. 1020.

BIBLIOGRAPHIAE ANTIQUARIAE CAPVT I.

De Scriptoribus Generalibus Antiquitatum Hebraicarum.

Notitia antiquitatum hebraicarum haurienda e sacris litteris, earumque interpretibus Iudaeis et Christianis, rerum hebraicarum peritis. 1. Ex Philone et Iosepho. ibid. Ex Talmude utroque, eius Mischna et Gemara, interpretibus Iudaeis et Christianis. 2. De Mosi Misimonidis, Iacobi ben Ascher aliorumque epitomis talmudicis. 3. Quanta fide digni scriptores Talmudici et Iudaei recentioris aetatis. 4. De corporibus antiquitatum hebraicarum, quae christiani scriptores moliti sunt. 5. De Christianis, qui sparsim in commentariis et lexicis, vel aliis scriptis suis antiquitates hebraicas illustrarunt. 6. Opera inedita vel promissa Balchazaris Scheidii, Iosuae Arndt et Theodori Dassouii, τῶν μαναστρῶν. 7. Compendia antiquitatum hebraicarum. 8. Scriptores, qui vnum aliquod argumentum professi plura antiquitatum capita attingerunt. 9. Scriptores, de ritibus recentium Iudaeorum pro varia natione et secta diuersis, nec vnus generis. 10. Delinatio thesauri antiquitatum hebraicarum. 11. Index thesauri antiquitatum hebraicarum Vgoliniani. 12.

I.

Vetustissima et certissima memoria antiquitatum hebraicarum ex sacris litteris haud dubie peritur; cuius interpretes siue Iudaei siue Christiani rerum harum periti et curiosi merito inter scriptores praesentis argumenti familiam ducunt.

Ex illis praecipue fide digni sunt, qui graece temporibus apostolorum Christi scripsere *Philo*,¹ quem, quum editio ab *Erico Benzelio*, archiepiscopo Vpsaliensi, expectata, nimis diu esset protracta, emendatum notisque illustra-

¹ Huius sublestem ducit fidem Chr. Schoettgenius hor. hebr. T. II. p. 39. et in libro: *Jesus der wahre Messias, aus der alten und neuen jüdischen Theologie dargethan und erläutert* p. 68. eundemque semiudaeum esse affirmat, in quo hebraicae ac chaldaicae linguae peritia, nec non tradit. oraliū studium desideretur.

2 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM.

fratum duobus voluminibus in Folio Londini 1742. edidit *Thomas Mangey*, et *Flav. Iosephus* eruditissimo. *Ed. Bernhards*, (1697. 12. Ian. aet. 59. denari) sed quod dolendum imperfecto² commentario illustratus. Cui insigni scriptori recensendo porro et expoliendo certatim olim suam addixere operam praestantissimi viri Iac. Gronovius Lugd. ap. Batauos, Parisiis Ioan. Boiuius, et Lipsiae Godfrid. Olearius, qui autem vel aliis laboribus impediti, vel morte oppressi, consilium suum exsequi haud potuerunt. Feliciori autem fortuna in expollendo Iosepho vti suorum duumviri celeberrimi Io. Hudsonus et Sigebertus Hauecampus, quorum ille Iosephum emendatum atque castigatum edidit Oxoniae 1720. Fol. 2 Voll. hic autem cum integris virorum doctissimorum. notis eundem cum manuscriptis praecipue Lugduno-Batauis collatum euulgavit Amstelaedami 1726. 2 Voll. in Fol. ad quam praestantissimam editionem nonnulla monuit Io. Bapt. Ottius in spicilegio triticeo ex flavo Flavii Iosephi campo: Tiguri 1733. 4.

Philoni et Iosepho succenturiantur, qui hebraice libros V. T. illustrarunt, vt *Isaacus Abarbanel*, *Moses Alshech*, et ne de aliis in praesenti dicam, qui in Bibliis Buxtorfianis Basileae 1618 et 19 in folio editis, atque in Bibliis Hebraicis, Amstel. 1724. T. IV. in Fol. excusis exstant, Aben Esra, R. Salomo, R. Leui ben Gerson, David Camius s. Kimchi, quorum notitiam et vitas ex Bartoloccio excerptas in analectis rabbinicis, Ultraiecti 1702. 8. editis, vtilissimo tiro-nibus har. litterarum libro, dedit V. C. Adr. Relandus, R. Isaac; qui etiam Iarchius vulgo appellatur, R. Chiskias, R. Iacob de Leskas, et R. Obadiah Sphorno.

Ex Christianis S. Scripturae interpretibus hoc loco nominandi sunt *Seb. Munsterus*, *Paullus Fagius*, *Ioannes Drusus*, cum *Henricus Ainsworthus*, cuius praecleari in Pentateuchum commentarii exstant, *Ioannes* item *Lightfootus* in horis talmudicis et reliquis commentariis, atque *Christi. Schoettgenius* in horis talmudicis, nec non *Christo. Cartwrightus*, *Iac. Altingius*, *Iac. et Ludov. Capelli*, *Ioannes Cocceius*, *Eduardus Pocockius*, *Seb. Schmidius*, *Cerberinus de sancto Iosepho*, in apparatu biblico, *Augustinus Calmet* in Commentariis in S. S. gallice Paris. 1707 - 1716. XXIII. Voll. in forma quadripartita editis, et 1724-VIII. Voll. in Folio recusis; et in dissertationibus, quas singulis voluminibus adiunxit, in linguam latinam versis a Ioanne Dominico Mansi. Lucae 1729. Fol. in linguam germanicam verti coeptis cum Illustris Moshemii observationibus, Breae 1738. 8. cuius sex euulgatae sunt partes. *Adam. Erdm.*
Mirus

² Tantum libros priores IV. antiquitatum, sed cum his pleraque Pentateuchi Mosaici ad leges ritusque Hebraeorum facientia explicant. Oxon. 1700. fol. Ceterum de Iosepho et Philone fufius egit B. Fabricius Lib. IV. c. IV. et VI. Bibl. gr. t. Vol. III. p. 104. ff. et 228. ff.

Mirus in Lexico antiquitatum biblicarum, et pauci quidam alii; nec non qui Leviticum librum illustrarunt *Aug. Varenius, Wolfgangus Franzius, Fridericus Spanhemius* T. III. Opp. aliique laudati Mich. Lilienthalio in archiuario biblico V. T. p. 191. quibus vtinam liceat integrum D. Theodori Dassouii commentarium adiungere, cuius specimen tantum sub titulo Scholia Criticorum in Leviticum prodiit.

II. Alter veluti fundus atque fons, ex quo antiquitatum hebraicarum notitia petenda venit *Talmud* est, siue corpus iuris atque doctrinae iudaicae duplex, *Hierosolymitanum* et *Babylonicum*.³ Vtrumque constat *Mischnah* et *Gemara*. *Mischnah* quasi *deutéρον* atque alteram legem, oralem nempe dixeris, textus et *νεμύς* instar est, cui *Gemara* tanquam in commentarii vberioris vicem adiungitur, qui *Mischnam* siue *Mathnitam* explicat vel per *Baratha* siue sententiam et decisionem in scholis R. Chaia et R. Vfschaia traditas, vel per *Tosaphta* siue additionem ad *Mischnam*, vbi haec fuit concisior. Vide Buxtorffii lexicon Talmudicum p. 2611. 2474 sq. et 452. et Io. Chr. Wolfii, Bibl. Hebr. P. II, p. 660 et 695. sq. *Mischnah* longe elegantiore parioreque stilo hebraeo rabbinico, licet conciso et abrupto, scripta est, faciliusque intelligitur, et maioris est auctoritatis fideique et antiquitatis quam *Gemara*, atque si Maimonidem⁴ audimus, circa Adriani Imper. tempora in litteras relata. *Gemara* tum ob alias rationes tum propter obscuriorem chaldaicam stilum admixtaque varia barbara vocabula longe difficilior et paucis intellecta, sedensque in tenebris et pluribus referta fabulis gerrisque et sententiis rabbinicis, aduersa fronte inter se concurrentibus, neque ante sextum a CHRISTO nato saeculum composita, quin immo recentiorum etiam temporum vestigia haud obscure prae se ferens, vt a Joanne Morino aliisque demonstratum fuit.

A 2

Tal-

³ Celeberrimus Christianus Schoettgenius, Horar. hebraicar. Tom. II. p. 817. et in libro, *Jesús, der wahre Messias*, p. 63. *Talmud* haud genuinum esse, ex quo antiquitatum hebraicarum notitia hauriatur, fontem, sed, eidem post sacras litteras et *Targumim*, libros iudaeorum, ante opus *Talmudicum* conscriptos, inprimisque librum *Sohar* substituendos esse, probare vehementer contendit. Hanc Schoettgenii sententiam sub examen vocarunt et Summe Venerabilis ecclesiarum Lubecensium Praeful, Io. Gottl. Carpzovius in praefat. apparatusi historico critico antiqq. S. C. et gentis hebraeae praemissa; cui respondit Schoettgenius in specimine antiquitatum hebraicarum ex libro *Sohar*, *Dresdae 1751.* programmatis loco edito: Et Blaius Vgolini in epistola ad Chr. Bened. Michaelis. Venetis 1748. 4.

⁴ Vide ad Codicem Avoda Sarah T. 4. edit. Surenhusii p. 369. vbi argillae Adriani mentio. Alii putant, Antonini Pii Imperat. indultu R. Iehudam doctissimor. sui aevi viromni synodum coevisse, et ius Hebraeorum in compendium redigisse. Vide Iac. Rhenardi Opera philolog. p. 918.

Talmud, vt dixi, duplex est. ⁵ *Hierosolymitanum*, in quo quatuor tantum ordines, 1. *Seraim* de feminibus, Massictae siue tractatus vndecim, 2. Moëd de festis tractatus duodecim. 3. *Naschim* de mulieribus tractatus septem, et 4. Ieschuoth de poenis tractatus octo. His accedit ex ordine Tahoroth de purificatione tractatus vnus, sed non totus. Vide indicem Talmudis Hierosolymitani in Iô. Lightfooti operibus posthumis p. 30-62. nec non Zachar. Grapium in idea Talmudis Hierosolymitani, Lipsi. 1665. 4. Iac. Frid. Reimmannum in histor. theol. iudaicae p. 275. seq. et Sigism. Iac. Baumgarten in den Nachrichten von einer hollischen Bibliothek. P. XXV. f. Vol. V. p. 31. ff. Talmud alterum *Babylonicum* in sex ordines distinguitur, quorum Targum Ionathanis Exodi XXVI. 9. meminit, et alterum Targum Cantic. V. 10. Illi sunt 1. *Seraim* de feminibus, 2. *Moëd* de festis, 3. *Naschim* de mulieribus, 4. *Nesikim* de poenis, 5. *Kadaschim* de sanctificationibus, et 6. *Toharoth* de purificationibus. Quilibet ordo iterum pluribus constat Massictis siue tractatibus, qui singuli in capita sua distinguuntur. Vide indicem codicum capirumque Talmudis Babylonicæ in Bartoloccii Bibliotheca Rabbinica T. 3. p. 77-662. ff. Cherubini de S. Iosepho apparatu biblico T. 1. p. 396. sq. et T. 2. p. 612. ff. apud Galatinum lib. 1. de arcanis catholicae veritatis c. 5. Sixtum Senensem lib. 2. bibl. sanctae, Buxtorfium in biblioth. rabbinica, tractatui de abbreviaturis adiecta, Voissinium ad Raymundi Martini pugionem fidei p. 31. seq. D. Io. Mulleri nostri *τὸ μακροτέρου* Iudaismum detectum pag. 33. seq. B. D. Zach. Grapii historiam litterariam Talmudis Babylonicæ, Rostoch. 1696. 4. Herm. von der Hardt in nativa corporis iuris iudaici effigie praemissa editioni codicis *Taanith*, siue de ieiunio. Helmst. 1712. 8. Iac. Frid. Reimmannum in introd. in histor. theolog. iudaicae, germanice edita, p. 159. ff. Sigism. Iac. Baumgarten in den Nachrichten von einer hollischen Bibliothek, P. XXV. f. Vol. V. pag. 7. ff. et inpr. Ioan. Christ. Wolfium, *τὸν πρῶτον*, Bibl. Hebraeae P. II. L. IV. p. 657. ff. et P. IV. p. 320. ff.

Edita est *Mischna* saepius seorsim tum sine punctis vocalibus, vt Amstelod. 1637. 8. tum illis a Salomone Adano et Iacobo Iuda Leone animata, vt ibid. 1646. 8. Etiam cum commentar. *תורת חנה* R. Isaaci ben Gabbai Venet. 1609. 8. et cum commentariis Maimonidis atque Bartenorae, caractere quadrato

³ Iudaeorum computus tradit, Talmud *Hierosolymitanum* absolutum esse Anno iudaico 4229, siue Christi Dionysiano 469. Babylonicum 4268 siue Christi 508. Vide Scaligerum de emendat. temporum lib. VII. p. 655. *Mischna* absoluta anno 150. post vastationem templi secundi, hoc est Christi 220, vt leges in libro Cosri p. 247. edit. Buxtorffii Gemaram Hierosolymitanam compilasse dicitur R. Iochanan saeculo post C. N. tertio Gemaram Babylonicam componere coepit R. Asche, princeps academ. Saranae in Babylonia, (de quo v. Wolfium B. H. P. I. p. 224.) absoluit R. Iosef saeculo V. inclinante.

SCRIPTORES GENERALES.

drato Venetiis 1606. fol. Sabionettae 1559. 4. atque cum commentariis eiusdem Iac. Bartenorae, et Josephoth R. Iom Tov Lipman, Pragae 1617. 4. et Amstelod. 1685 et 86. 4. cum breuibus scholiis R. Elifae ben Abraham, Amstelod. 1697 et 1713. 12. et nouissime cum Bartenora, Tosephoth Iom Tov, commentario R. Mosi Leibschütz, et duplici R. Abraham ben Chaiim, Amstelod. 1726. 4. *Integram Hispanice* vertit Iacobus Abendana, Archifynagogus Londinensis, Isaaci frater; de qua v. Io. Christ. Wolfii *Bibl. Hebr.* Vol. II. p. 719 et 720. et inpr. Vol. IV. p. 327. ff. Rich. Simon in *Epistolis selectis* T. I. p. 175. auctor est, partem eius Italice versam a Iudaeis, sed ob metum ab inquisitione manuscriptam tantummodo circumferri. *Integram Germanico* transtulisse se restatut est. Vir in his litteris versatissimus, Io. Christoph. Wagenfeilius libri de spe Israelis p. 40. sed nihil eius haecenus lucem vidit praeter Germanicam interpretationem Codicis דברים, quo de lepra agitur, commentat. de dialecto Iudaeo - Germanica praemissam. Multam quoque operam in partibus eius variis *Latine* transferendis et commentario illustrandis posuere homines doctissimi christiani, Guil. Guisus, Ioan. Cocceius, idem Wagenfeilius, Seb. Schmidius, alique: sed nemo repertus est ante V. C. *Guilielmum Surenhusium*, qui totam Mischnam explicandam sibi sumeret. Hic enim laudatissimo studio vniuersos Mischnae ordines Hebraice (at sine punctis vocalibus, quod dolendum) cum versione latina partim aliorum partim sua, quae vltimam manum ⁶ adhuc in quibusdam desiderant, et commentariis Maimonidis et Bartenorae latine adiunctis, et variorum virorum doctorum animaduersionibus atque elegantibus iconibus ad Iudaeorum mentem in aes incisus edidit Amstelodami 1698-1703. in folio sex voluminibus, quae in terna comode possunt compingi. Quod ab eodem doctissimo Surenhusio expectauimus *promptuarium rituum iudaicorum ex Talmude illustratum*, lucem non vidit. Neque etiam prodiit ea, quam Celeberr. Chr. Reineccius olim promisit, Surenhusii latina Mischnae versio cum breuioribus suis annotationibus; quam tanquam editam perperam adduxit Ioan. Fabricius *histor. bibl. suae* P. I. p. 248.

In Gemara illustranda paucissimi haecenus sunt versati; nam praeter caput vltimum libri Sanhedrin germanice versum a Christiano Gerlone et excerpta ex libro *En Israel*. ad codices Sanhedrin et Maccoth, Sota, Succa et

A 3

⁶ Vide Steph. Soucieti, S. I. specimen stricturarum in Surenhusii opus, quod legitur in Ephemeridibus litterariis Parisiensibus Anni 1710. mense Nouembri, in memoriis Trenoltinae A. 1710. p. 332. 517. & 1221. in memoriis litterariis Anglicanis T. I. p. 35. et recusum est in collectione Dissertationum Criticarum super loca S. S. difficiliora, quae ab eodem Soucieto edita est Parisiis 1715. 4. pag. 594-629. Adde, quae circa laborem Surenhusianum monita sunt in relatt. de bibliotheca quadam Halensi P. XXV. Vol. V. p. 40. vbi simul accurata huius operis recensio exhibetur.

Chagiga a Cocceio, Wagenfeilio, Ioan. Iac. Cramero, Christi. Ludouici, et Ioan. Heinr. Hottingero nepote edita aliaque perpauca sparsim ab aliis versa et allegata nihil in hoc genere lucem vidit ante eruditos labores viri in his litteris suo tempore facile principis, GEORGII ELIESERIS EDZARDI, qui, magni illius hebraicarum litterarum per Germaniam statoris propagatorisque Esdrae Edzardi, τὸν μακροτέρου maior natu filius, Gemarae Codicis Talmudici Auoda capita duo priora, quemadmodum et caput primum Codicis Berachot versione perspicua et doctis commentariis illustrata edidit atque cum litterarum rabbinicarum studiosis communicauit. Totius gemarae interpretatio eum notis, quam prelo committere instituerat laudatus Edzardus, a filio superflite asseruatur, digna certe, quae in lucem emittatur. B. Balthasaris Scheidii versio latina totius codicis Berachot, tum Mischnae tam Gemarae, ex liberalitate Viri Humanissimi Ioan. Christo. Wolfii, vna cum integra eius bibliotheca instructissima bibliothecae publicae Hamburgensi cessit, atque in eadem asseruatur.

Talmudis editiones variae exstant. Hierosolymitanum duabus tantum vicibus integrum est excusum; priori vice curante Daniele Bombergio, Venetiis sine anni notatione fol.; qui tamen haud sine ratione 1524. fuisse coniectur: posteriori Cracouiae 1609. fol. Ordo primus vna cum codice ם״ק״פ״ ex ordine secundo editus est Amstelod. 1710. fol. Conf. I. C. Wolfium B. H. Vol. II. p. 892. et Vol. IV. p. 438.

Babylonicum impressum est Venetiis apud Bombergium 1520. fol. et 1546. apud Marc. Antonium Iustinianum. Conf. Bartoloecium T. 3. p. 269. et Wolfium Vol. 2. p. 899.

Basileae 1578. ff. apud Ambrosium Frobenium, quae editio loca S. Scripturae in ora libri notata habet, sed in qua vicissim excisa sunt Marci Mariani Brixiani studio, quae in CHRISTUM et Christianos dicta erant, vna cum integro Codice Auoda Sara.

Cracouiae 1603. ff. in qua editione restituta sunt quae Basileenses expunxerant. Vnde correctiorem in quibusdam appellat Ioan. Wulferus ad codicem Schekalim p. 36.

Hanouiae 1618. seq. Vide Andr. Cheuillierum de origine typograph. p. 269. adde I. C. Wolfium B. H. Vol. II. p. 908.

Lublinae 1617.

Amstelodami 1644. ff. fol. minori; quam editionem Iudaeis et Christianis auro cariorem haberi, neque hodie vbiuis proflare, obseruat Christi. Schoettgenius rabbinicar. lectt. L. I. C. 13. f. Vol. II. hor. talmudic. p. 839.

Francofurti ad Viadr. 1697. et 1715. ff. Huius edit. exemplar in

mem-

membrana David Oppenheimer, Archifynagogus Iudaeorum Pragensium, suos in vsu exprimi curavit, quod mille imperialium fumtus requisivit, a B. Io. Chr. Wolfio in bibliotheca Oppenheimeriana, quae Hanouerae fuit, oculis vsurparum. v. Eius B. H. Vol. IV. p. 444.

Amstelodami 1714. coeptum, et Francofurti ad Moenum 1720. absolutum. Cuius sex exempla in candido serico, duodecim in membrana pergamena excusa esse memorat I. I. Schudtius memorabilem Iudaicor. P. IV. contin. 2. p. 233.

Novam Talmudis editionem Amstelodami ea conditione parant Iudaei, vt pecunia ante repraesentetur, quam ipsum opus prelo subiiciatur.

In Bibliotheca Bodleiana inter codices Seldenianos exstat exemplum Talmudis, quod eruditus quidam Iudaeus totum emendando percurrit. *Mirror*, inquit Thomas Hyde ad itinera mundi descripta ab Abrahamo Peritfol, p. 19. *Iudaeorum desidiam et incuriam, quod carissimum suum Talmudem in omnibus suis editionibus ubique passim corrupte et incorrecte mendis scatentem prodire sistant. Si quis recudere vellet, ad dictum nostrum exemplum Seldenianum (excepto quod prob dolor vnus desideratur Tomus) correctissima adornari posset editio.*

III. Talmudis egregium compendium, non tantum breuius, sed et luculentius et facilius vniuersam doctrinam Talmudicam complexum scripsit iudicio et doctrina inter Iudaeos longe praestans, *Moses Maimonides*, Cordubensis, medio saeculo XII. clarus, quem cum Platone et Cicerone confert David Humphreys, Biblioth. Anglic. T. 2. p. 4. id quoniam in libros XIV. distinxerat, vocauit *7* siue manum, addiditque ex Exodi XIII. 9. aliisque Scripturae locis encomium *Iad Hhasaka חזקת 7* Manum fortem. Hoc opus eximium et rarissimum haecenus, ex editione CPolitana 1509. et Veneta vtraque A. 1550. et 1574. commentariis illustrata vna cum iconibus in aes incisus luculenter recusum est Amstelod. 1702. curante Immanuele fil. Iosephi Athiae 4 partibus 2 Voll. fol. Argumenta singulorum XIV. huius operis librorum recensent Frid. Jac. Reimmannus Introd. in histor. theol. iud. pag. 313. ff. et Io. Christo. Wolfius *6* *7* B. H. Vol. I. pag. 840. ff. et Vol. III. pag. 774. ff. Latinae quaedam vertit ex hoc libro Ludou. Compiegne de Veial ⁷, quae in opuscu.

⁷ Ex Iudaeis is est prognatus, qui *de Veil* cognomine dicti sunt, et scriptioibus quibusdam inter suos claruerunt. Christo nomen dedit Compendii A. 1655, et Ludouici nomen a Ludouico XIII. Galliae Rege, *de Compiegne* autem ab vrbe, in qua Iudaicam eiurauit superstitionem, accepit. Inter Pontificios per aliquot annos versatus Reformatorum placita est amplexus, et in Angliam traiecit, vbi scriptis Hebraeorum ac potissimum Maimonidae latine conuertendis operam dedit. v. Wolf. Vol. I. p. 724. adde Hueti epistolam ad Braunium, in collectione Tilladeti T. 2. p. 208.

8 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

opusculis, ad historiam et philologiam spectantibus, fasc. 6. recudenda dedit Thomas Crenius, Tomoque VIII. Thesauri antiquit. sacrar. qui Venetiis exeditur, vberioribus observationibus illustrata inferenda curauit Blas. Vgolinus. R. Iacobi bar Ascher circa A. C. 1340. clari *Arba Turim* s. quatuor volumina, sanctionum Talmudicarum breuiarium complexa praeter editionem Berolinens. 1702. et 1703 fol. nouissime prodierunt cum commentariis R. Joel Siréks ac Iosuae Falck Francos. ad Moen. 1714-16. et Wilmersdorfii 1727. fol. IV. Voll. Conf. de huius operis-dispositione ac singular. part. argumentis I. C. Wolfii B. H. Vol. I. p. 582. et 83. Vol. III. p. 444. ff. et Vol. IV. p. 864. sq. Amplissimum in *Arba Turim* commentarium composuit R. Chaiem Benbenaste, de quo v. Wolf. B. H. Vol. I. p. 370. qui quoque consuli potest de R. Iosua Peleck, Vol. I. p. 465. et de Iosepho Ischkapha ib. p. 502. quorum vterque in *Baal Turim* commentatus est. Plures commentatores adducit Wolfus Vol. III. B. H. p. 752. Mosis Tarnensis Kiriath Sepher breuissimum et distinctissimum Talmudis compendium laudat Morinus pag. 26. Exercit. Bibl. cum quo consentit Wolfus B. H. Vol. I. p. 824. Praeter allatos auctores in exponendis antiquitatibus hebraicis versati quoque sunt R. Abraham ben Dauid Arie, h. e. Leo Mutinensis, in libro שלטי הגבורים, *clyppei fortium* dicto; de quo conf. Wolf. Vol. I. pag. 37. R. Iacob Landò in ספר אגוד, *libro collecto*; de quo Wolf. l. c. pag. 595. et R. Moses Iacobi in מצות גרוה, quem, teste Wolfio Vol. I. p. 760. B. Theodorus Dassouius in limine exemplaris sui appellat librum Iudaeis carum (et Hugoni Grotio dilectum, et antiquitatum cornucopiae, in quo ritus in templo vstrati inter caetera explicantur. Liber En Iacob siue fons Iacobi, e Deut. XXXIII. 28. petito titulo, qui hodie plerumque vocatur En Iisrael, narrationes hyperbolicas, in vtriusque Talmudis Gemara obuias, quae Aggadae dicuntur, exhibet. Titulum libri Buxtorfius in biblioth. rabbin. vertit עין oculus, minus bene, vt iam pridem obseruauit Wagenfeilius in epistola de infundibulo suo, p. 87. Ceterum de *Aggadis* atque Tropologiis, quae in Gemara occurrunt, vide sis librum Cosri p. 252. seq. De Maamadoth, i. e. dictis S. S. et canticis, quae Leuitae in sanctuario ex Iudaeorum mente recitare soliti fuere, quaeque Iudaei recentiores itidem cum Gemara et Aggada quotidie in memoriam sacrificiorum olim oblatores recitant, conf. Wolf. Vol. II. p. 1358. sq. et Vol. II. p. 1052.

IV. Quaesitum est inter eruditos ac multum disceptatum, tutone possimus Talmudicis Doctoribus et Rabbinis eorum legentibus vestigia, habere fidem, vt ex illis tanto temporum interuallo disiunctis veram de antiquis Hebraeorum stante vtroque templo ritibus sacris et iuribus moribusque notitiam

SCRIPTORES GENERALES.

tiam certo haurire nobis liceat, ad sacras Veteris Nonique Testamenti litteras illustrandas. Vbi duo vtrinque extrema fugienda esse duxerim, ad quae plerique prolabentes dum vitro citroque modum excedunt, verum rectumque consilium haud patiuntur. Ex vna certe parte videas viros doctos, qui in lectione Rabbincorum ac Talmudicorum scriptorum aetatem contriuerunt, tantum illis tribuere, vt ex eorum leuissimo assensu vel indicio statim libenter pendeant, eos velut oracula loquentes ex tripode et omni exceptione maiores auctores audiant etiam contra clarissima Hieronymi, Epiphani, quin immo Iudaeorum vetustissimorum Philonis et Iosephi testimonia, quod mihi non modo magnum illud tot saeculorum spatium, quibus Rabbinum post vixerunt, sed et ignorantiam, vanitatem, ineptias et contradictiones in scriptis eorum obuias, et a Morino atque aliis viris doctis notatas⁸ cogitanti videtur minime committendum esse, qui vnum Philonis vel Iosephi testimonium libenter praetulerim decem Rabbinis,⁹ a quorum lectione ardua res est et rara, Ed. Bernhardo p. 210. ad Iosephum iudice, non delirare. Vicissim alii omnia illa, quaecumque ex Talmude vel Rabbinis proferuntur, statim simul semelque abiiciunt atque velut indigna et absurda, ne dicam blasphemia, explodenda existimant, veluti merae sint inscitiae et nihil plane auri ex stercore rabbinico colligi possit,¹⁰ atque sanctuario illud inferre profusum sit nefas, quam in sententiam multa disputat Isaacus Vossius, vir eruditissimus, in responsione ad Obiecta Criticae sacrae Var. Obseru. p. 327. sq. et 331. seq. quo in loco acerrime in praeclarum virum Ioannem Lightfootum¹¹ inuehitur, qui rabbinicis conspurcare nugis nebulisque obducere sacros Noui foederis libros non dubitauerit. Vossio succenturiantur Claudius Capellanus in mari rabbinico infido, s. num fidendum Rabbinis. Paris. 1667.

rec.

⁸ Ita Maimonidis suspectam in antiquitatibus iudaicis fidem ostendere sustinuit Erdm. Godofr. Camentius pec. Diss. Witteb. 1716. 4. Nec mitius de eodem iudicat Cel. Christi Schoettgenius apud Wolfium Bibl. Hebr. Vol. IV. p. 917.

⁹ Quam parum illis tribuendum sit etiam in linguae hebraicae vera indole explicanda atque in rebus sacra ipsorum spectantibus, declarat praeter Ioan. Morinum parte posteriore Exercit. Biblic. Ioan. Brunsmannus in libro cui titulus *Iudaicae sententiae*, Hafniae 1705. 8. quibus adde memorias litterarias Treuoltinas A. 1711. p. 635.

¹⁰ Etiam in interpretatione S. scripturae vtiliter adhiberi posse Iudaeos praeter alios, Ioan. Christo. Wolfio B. H. Vol. II. p. 970. et Vol. IV. p. 453. citatos, docuere Fourmontius in epistolis apologeticis aduersus Calmeti commentar. in genesin gallice editis. Paris. 1710. 12. conf. memor. Treuoltinas anni 1711. p. 632. ff. et Chr. Schoettgenius in horis hebraicis et Talmudicis. Dresdae. 1733. et 1742. 4. adde Sebaldum Rau in Diss. de eo, quod fidem merentur Iudaeorum monumenta sacris in antiquitatibus et sensu earum mystico. Ultrae. 1751.⁵

¹¹ Monuit quoque contra eius interp. loci Matth. XVI. 19. ex hebraismo nonnulla Seb. Schmidius in fasciculo disputat. theologico-philolog. Argenti. 1676. 8. Diss. XII. p. 676.

rec. T. X. fascic. Crenii. Gerardus Veltuyckius in itineribus deserti de iudaicis disciplinis et earum vanitate. Venet. 1589. 4. Ioan. Forsterus in praefat. ad lexicon hebraicum, et Franc. Ribera cuius sinistrum de Rabbini S. Scripturae interpretibus iudicium legitur in memorijs Treuoltinis anni 1721. p. 88r. seq. Equidem non negauerim aliqua interdum afferri ex Talmude et Rabbini ad illustranda Noui foederis loca, quae longius petita sunt, et nec caelum nec terram tangunt, neque hilum faciunt ad lucem illi afferendam: largior etiam haud absurde viros doctos ¹² suspicari, quod Rabbini ex libris Noui Testamenti quandoque hauserint, quae deinde Christiani existimarunt sacros scriptores a Iudaeis petiisse, quam in rem Vossius pag. 327. *Quod vero ritus attinet, scimus et nos Rabbinos non minus forsitan diligenter legere Euangelia quam Christianos, et quamuis CHRISTVM non admittant, ritus tamen veterum Hebraeorum ex Euangelis et Actibus Apostolicis et in suos transferre commentarios: Istos vero ritus quum legunt Christiani, velut gemmulas colligunt, existimantes ex perenni traditione conseruatam a Rabbini eorum fuisse memoriam.* Conf. Mericum Casaubonum de quatuor linguis p. 110. Knatchbullum ad N. T. haud vno loco, Ioan. Oweni Theologumena pag. 384. Edit. Bremaens. Henr. Teelmannum commentario ad cap. XVI. Lucae pag. 2. sq. Augustum Pfeifferum τὸν μακαρίτην in Metaeologia Iudaica et Mahumedana Ex. I. § 40. et in confutatione Anonymi Chiliaetae, (Abfertigung eines vermeinten Chiliaeten) p. 80. Lightfootum ipsum in Miscellaneis Christianis et Iudaicis cap. 19. et 20. T. I. Opp. p. 205. Ioan. Clericum ad Hammondum in Matth. XX. 15. et T. I. Bibl. vniuersalis pag. 386. et Ioan. Georg. Wachterum in Spinossimo Iudaico, (Spinossimus im Judenthum) p. 45. sq. Nihilominus tamen haud assentior Vossio, paullo post subiungenti: *Si itaque exceperis ea, quae ex Euangelis, Aristaeo, Philone, Iosepho et gentium hausere annalibus, nihil omnino de toto hoc tempore (ab Artaxerxe ad Iustinianum) in Iudaeorum supererit scriptis, quod non sit commentitium. Si quid veri de R. Akiba, Hillele et aliis in illorum occurvat libris, omne id habent ab Origene et praecipue Hieronymo, cuius saepe in Talmude fit mentio. Absque illis istorum ne quidem nossent nomina.* Hieronymi in Gemara (sed neutiquam frequentem) fieri mentionem notauit Morinus, propterea vero omnia alia, quae in Talmude praeterea leguntur, commentitia statuere temerarium est. Porro Gemara licet nugis fabulisque sit refertissima, ideo non statim explodenda Mischna, rituumque morumque Hebraicorum, saltem quatenus post euersum templum de illis per traditionem constitit vel adhuc reliquiae eorundem inter Iudaeos superfuerunt, certis-

¹² Vide Ioan. Andr. Danzium de curatione Christi Sabbathica § IV. p. 180. in Meuschenii N. T. e Talmude illustrato.

rissimus thesaurus. Adeoque ubi illa praeceunte, de ritu quodam et more apud Hebraeos usitato Rabbiorum consensus adducitur, is neutiquam contemnendus venit, sed donec certissimis rationibus aut melioribus testimoniis confutari possit amplectendus, et vtiliter adhibendus ad lucem sacris scriptoribus afferendam, quod praeter Drusium, Scheidium, Lightfootum aliosque supra § 1. laudatos ostenderunt Hottingerus in primitiis Heidelbergensibus diss. 3. de usu scriptorum Hebraicorum ad N. T. Ioannes Braunius libro V. selector. sacror. Exerc. 2. de sapientia Hebraeorum. Wagenfeilius in telis igneis Satanæ p. 66. seq. Laur. Oldhelius in synag. bifronte. Francof. 1691. 4. Io. Gothofr. Lakemacherus orat. de studio rabbinico a recentiorum quorundam criminationibus vindicato. Helmst. 1728. 4. rec. parte quarta obs. philologicarum p. 118. Io. Pfefferkornius vna cum Professoribus quibusdam Coloniansibus adeo infesto fuerunt in Talmud librosque Iudaeorum omnes animo, vt Imperatori Maximiliano consilia de comburendis illis suppeditarent. Horum autem conatibus viriliter resistit Ioan. Reuchlinus. Quae quidem res varia ex vtraque parte scripta produxit, quae accuratae enarrat Io. Christo. Wolfius B. H. Vol. I. p. 986. et Vol. IV. p. 956. Ceteroqui in laudandis Rabbiorum testimoniis magno iudicio magna circumspeditione opus est. *Nunquam sine risu*, inquit Ioan. Morinus p. 225. Exerc. Bibl. *legere potui virorum quorundam Hebraice doctissimorum opuscula, qui putant se ex vnus aut alterius Rabbinis neotericis scriptis de antiquis politiois Iudaeorum moribus iudicium ferre posse.*

V. Ex christianis hominibus nemo forte existit hactenus, qui plenum et omnibus numeris absolutum systema antiquitatum Hebraicarum dare nobis instituisse. Plura tamen ebrundem capita egregie illustrat Benedictus Arias, a patria dictus *Montanus* ¹³ in antiquitatum Iudaicarum libris IX. Tomo octauo Criticorum sacrorum Anglorum insertis, et *Guilielm. Goeree* in continuatione Cunaei de republica Hebraeorum, Belgice primum vulgata, dein gallice vna cum Cunaeo Amstelodami 1705. ¹⁴ tribus Voll. 8. atque in opere duplici Belgica lingua edito de Mosaicis antiquitatibus 4 Voll. fol. et de Iudaicis antiquitatibus 2 Voll. fol. Amstelod. 1690 et 1702. cuius elabo-

B 2

ratis-

¹³ Vide Colomesium p. 75. Opusc.

¹⁴ Hisce tribus voluminibus addenda alia duo a V. C. *Iac. Basnagio* edita sub titulo: *Antiquitez Judaïques, ou Remarques critiques sur la Republique des Hebreux.* Amstêrd. 1713. 8. quod opus diuersum est ab eiusdem *Historia Iudaeorum.* Amstêl. 1710. 12. itidem Gallice edita, et sexto Tomo in supplementi et apologiae vicem aucta. Haec Historia Anglice etiam versa lucem vidit Londini, et Gallice Parisiis 1710. sed sine auctoris nomine et mutatis quibusdam atque omissis itemque interpolatis récusâ, curante Lud. Elia

ratissimi et variis elegantibus (utinam ad veterum Iudaeorum mentem semper expressis) tabulis in aes incisus ornatu operis non mediocris est apud multos auctoritas. Hisce accedunt: *Ioannes Lamius* in *den alten jüdischen Heiligthümern Hamburgi* 1701. 1712. et denique 1738 fol. cui ultimæ editioni accesserunt doctissimæ Viri in hisce litteris Summi Joan. Christo. Wolfii annotationes, maximum ei non solum prae prima illa, quæ tribus in suo Voluminibus fuit distincta, sed reliquis quoque, quæ in folio fuerunt excusæ, editionibus decus pretiumque concilians. Dignum fuit visum hoc opus Belgis, ut in linguam eorum conuerteretur. Quæ versio prædit Amstelodami 1726. fol. annotationibus Gerardi Outhoffii instructa; quas quidem nouissimæ editioni inferendas curauit Io. Chr. Wolfius. *Thomas Lewis* in originibus Hebraicis, quæ anglico sermone compositæ, quatuor voluminibus prodire Londini 1724 et 25. in 8. In octo libros diuisum est opus istud; quorum *Primus* agit de originibus et fortuna populi Hebraeorum et Palaestinae, de republica iudaica, synedriis s. iudiciis et poenis. *Secundus* de sacerdotibus eorumque officiis ac reatibus nec non de prophetis veris falsisque, de Nazaraeis, Rechabitis, de sectis, de scribis et publicanis. *Tertius* de excelsis, tabernaculo, templo, synagogis, profeuchis. *Quartus* de Hebraeorum religione, sacramentis et sacrificiis, ieiuniis, festis, anno sabbatico et iubilæo. *Quintus* de idololatria et idololatriis, de Samaritanis aliisque, et c. 22. inprimis trahit vindicias Iudaeorum de falso illis imputato cultu asini, porci, caelorum et Bacchi. *Sextus* de vrbe Hierosolyma, Patriarchis, Aechmaloarchis, de legibus ciuilibus et ceremonialibus, seruis, re militari, ponderibus et mensuris, agricultura et re pecuniaria. *Septimus* de Astronomia et computo, aliisque artibus, nec non commerciis, navigatione; studiis, et doctoribus, Talmude et XIII. articulis fidei iudaicae. *Octauus* denique de canone V. T. et libris apocryphis, LXX. Interpretibus, Aristeæ, versione Aquilæ et Chaldaea paraphrasi. Denique *Petrus Iuricu* in Historia critica dogmatum rituumque honorum et malorum, qui in ecclesia Dei obtinuerunt ab Adamo ad Christum vsque, et de origine idololatriæ ex collatione Iudaismi illustratae. Amstelod. 1704. 4. Gallice, vna cum appendice, et anglice Londini 1705. 8. duobus voluminibus.

VI. Sparsim quoque multa attingunt *Ioan. Buxtorfius* in Lexico Talmudico

Elis du Pin Nonnulla in eadem reprehendit vir doctissimus Maturinus Veiffierius la Crose in libro gallico quem nomine suo dissimulato edidit, *entretiens sur divers sujets d'Histoire, de littérature, de Religion et de Critique*, à Cologne 1712, 12. p. 126. sq. et Richard Simon in *Bibl. noua selecta* ibidem Gallice edita T. 2. c. 16. p. 254. sq. Ipse Basnagius nouam historiae suae ind. editionem Hagæ Comitum 1716. 8. curauit, nouem tomis distinctam, et praefatione apologetica munitam.

dieo et in variis dissertationibus; *Ioannes Henricus Otto* in Lexicō Rabbini-
Philologico; *Ioannes* praecipue *Lightfootus*, et ex quo hic subinde profecit
Henricus Ainsworthus, tum *Ioan. Seldemus*, *Ioan. Cocceius*, *Ioan. Henric. Hot-*
tingerus, *Iac. Abingius*, *Constantinus L'Empercur* siue *Imperator*, *Ioan. Christo-*
Wagenfilius in suis scriptis, *Hermannus Witsus* in suis Miscellaneis, *Theodo-*
rus Dassonius in suis dissertationibus, et in collegiis, siue praelectionibus,
quae calamo exceptae in studiosorum manibus circumferuntur; *Ioan. Andr.*
Danzius item, *Ioan. Christo. Wichmanshausen*, *Conr. Ikenius*, *Io. Georg. Micha-*
elis in Dissertat. suis. Videntur et hoc loco commemorandae esse DD. *Ioan.*
Conr. Dieterici, et *Ioan. Andr. Quenstadii* antiquitates Biblicae. *Ioachimi* item
Hildebrandi post auctoris mortem vulgatae a Rev. *Ioan. Andr. Schmido*, et
Sam. Frieder. Bucheri antiquitates Biblicae. Vitemb. 1729. 4. *Pauli Sherlogi*
dioptra Antiquitat. Hebraicarum libris II. Lugd. 1651. fol. *Cberubini de*
Sancto Iosepho, Carmelitae, apparatus Biblicus, Louan. 1703. fol. 3. Voll.
Chr. Schoettgenii horae hebraicae, supra p. 1. not. 1. laudatae. *Io. Gotthfr. La-*
remacheri obseruat. philologicae et *Augustini Cabnei* Dictionarium Biblicum,
quod prodiit gallice Parisiis 1723. fol. cui deinde accesserunt supplementa
duob. tomis ibid. 1728. fol. Latine illud versum est a *Ioan. Dom. Mansi*. Lu-
cae 1725. fol. Germanica autem interpretatio Voll. IV. in 4. Lignitii. 1751-54.
cum praefatione S. R. Ioecheri prodiit.

VII. Praecipue magnum studium in hoc genere posuit indefessa B. *Bal-*
thasaris Scheidii, Professoris quondam Argentoratensis, A. 1670. 26 Nov. de-
nati, industria, licet opera eius edita non sint, at nouem satis spissis voluminibus in
quarto descripta et ad prelum parata exstant in hac vrbe Hamburgensi inter
MSta, quae bibliotheca publica ex liberalitate viri supra laudes *Ioan. Christo-*
Wolfii possidet. In illis Scheidianis quinque volumina occupat Nucleus
Talmudicus et Rabbini-
cus, siue commentarius Talmudicus et Rabbini-
cus in omnes Veteris Testamenti libros atque in Nouum Testamentum, qui quoniam
Drusio omissa tradit inscribitur *Practerita Praeceptorum*. Cetera qua-
tuor volumina in latina versione partium Gemarae et vocabulis peregrinis
Talmudis per Lexici modum interpretandis absoluuntur.

Haud minori diligentia in ipso illo studiorum genere versatus est *Iosua*
Arndius, Praesul olim Gultrouiensis, A. 1685. 7 April. extinctus. Reliquit
enim is plene elaboratam Antiquitatum Iudaicarum clauim siue Lexicon, qua-
le Antiquitatum Eclesiasticarum ab eodem habemus; nec non Locos Com-
munes dogmatum et rituum veterum ac recentium Iudaeorum Rabbiorum
Commentatorum; cui filius *Carolus Arndius*, Hebraicarum literarum in Aca-
demia Rostochienfi olim Professor addere promisit Bibliothecam Antiquitatis
B 3. Iudaicae

Iudaicae selectam. Vide eiusdem Caroli Arndii commentationem de vita et scriptis parentis sui, in Henr. Pippingii memoriis Theologorum p. 178. et orationem inauguralem Rostochii 1711. editam p. 15. 16. Ast vero promissis suis haud sterit filius Car. Arndius.

Inprimis autem harum litterarum studiosi vehementer optarunt, ut in lucem edita fuissent, quae de antiquitatibus Hebraeis ad sacrarum litterarum lucem obseruata olim praclare sunt *Theodoro Dassouio*, qui Wittebergensem primum ac deinde Kiloniensem academiam eruditione sua ac meritis ornauit, et denique Superintendentis Regii generalis partibus in Holsatia regii iuris cum laude functus est, A. 1721. rebus humanis ereptus.

Promisit vir ille Celeberrimus 1. Historiam Hebraeam 2. Versionem codicis Talmudici Menachoth, siue de muneribus frugum Deo oblatis cum tota gemara Babylonica. 3. Lexicon Hebraicum emphaticum.* 4. Versionem Commentarii Salomonis Iarchii,¹⁵ doctissimi litteratoris Hebraei, in Exodum et Leuiticum. 5. Codices nonnullos Mischnicos Latine versos, suae luci restitutos, et a tenebris quibus ab aliis inuoluebantur liberatos, v. g. Codicem Babha Mezia. 6. Mosis Maimonidis titulos duos, nempe titulum de oblationibus, et titulum de siclis. 7. Ioim Tobh, accuratas commentationes in titulum de Iugi sacrificio, et titulum de festo expiatorio. 8. Holocausta, victimas pro peccato et pro reatu caesas, ut et victimas salutare, ex libro antiquissimo *Siphra*, quem Iudaei ferunt in oculis, recensitas. 9. Titulos duos Talmudis Hierosolymitani, nempe titulum de sollempni comparitione in festis, et titulum de primitiis. Quos a se expectandos labores Ipse B. Dassouius vberius recensitos inferi iussit Nouis litterariis maris Baltici A. 1705. p. 86. Dolendum certe vehementer est, tantum reconditae eruditionis iudaicae thesaurum¹⁶ tenebris premi, nec quiquam ex eo in lucem prodisse; eoque magis mirandum est, neminem huic euulgando manus admouisse, quam ipse Dassouius, teste Erico Benzelio in notitia litteraria p. 56. maturandae editioni certam pecuniae summam legauerit.

VIII.² Succinctius in tironum usum complexi pleraque sunt Germanica quidem lingua M. *Christophorus Semler* in antiquitatibus S. Scripturae. Halae 1708. 12. et *Paulus Christophorus Hoepfnerus* in Hierosolyma antiqua. Ib. 1715. 12. uterque liber iunctim excusus est Halae 1732. 8. *Ioannes Iacobus*

* Huius Specimen Part. 3. animaduers. philolog. a se edit. adiecit S. V. I. D. Wincklerus.

¹⁵ Commentarium R. Salom. Iarchi in totum Pentateuchum latine ex versione sua edit. Vir nobilissimus Io. Frid. Breithaupt. Gothae 1710. 4.

¹⁶ Laurentius Normannus, Vir orientalia philologiae peritissimus, tanti fecit Dassouianae haec antiquitates, ut maximam partem sua manu describeret, quod quidem exemplar in bibliotheca publica Upsalensi asseruatur.

bus Schmidius item in biblico Historico. Lipsiae 1728. Cuius libri in septem distributi partes pars vltima antiquitates iudaicas persequitur. Et *Caspar Abellius* in antiquitatibus iudaicis. Gardelegae 1736. 8. qui tamen liber potius historiam gentis hebraeae, quam accuratam antiquitatum hebraicarum expositionem exhibet. Anglica lingua *Thomas Goodwin* in Mose et Aaron, siue de ritibus et antiquitatibus hebraicis, qui ex vernacula saepius editus, hinc Belgice quoque, Daniele Peenio interprete, recusus apud Batavos Amstelod. 1694. 8. et latine cum notis breuibus Io. Henrici Reirzii, Breae 1679. et sexta vice ibid. 1722. 8. cum nouis eiusdem editoris animaduersionibus et Herm. Witsii dissertat. duplici de theocratia Israelitica et Rechabitis. Cum clarissimi Ioan. Henrici Hottingeri Nepotis, notis et animaduersionibus prima vice Francof. ad Moen. 1710. 8. et demum Lugd. Batav. 1724. 8. cui accesserunt Laudati Reizii notae, et Taconis van den Honert praefatio commendatitia. Denique cum amplissimo Viri in hoc litterarum genere summi Ioan. Gottlob Carpzouii, Theologi de ecclesia puriori longe meritissimi commentario ita expositum est Goodwini compendium, vt iam systematis nomen merito tueri queat. Belgica lingua *Daniel le Roy* in antiquitatibus iudaicis, Roterodami 1702. 8. et *Iac. Leydeckerus* in Adamo, Mose et Christo. Gallica *Iacobus Infantius (L'Enfant)* in introd. in N. T. gallicae N. T. versioni, a se Amstelod. 1718. 4. editae, praemissa: quam in germanicam linguam conuersam Lipsiae 1730. 8. edidit Ioan. Fr. Christo. Ernesti. Et *Claudius Fleury* in libro, cuius index est: mores Israelitarum. Parisiis 1681. edito et Hagae Comitum 1682. 12. recuso; deinde in Belgicam linguam, interprete D. Ghuis Amstelod. 1702. 8. in germanicam per Ioan. Enckhufen. Hanouerae 1708. 8. conuerso. His addendi, qui latine scripsere *Ioan. Leusdenius* in Philologo Hebraeo mixto Vltra. 1682. 4. *Augustus Pfeifferus ὁ μακροβίτης* in Specimine antiquitatum sacrarum et antiquitatibus Hebraicis selectis Lipsi 1685. 12. et inter opera Philologica, Vltra. 1704. 4. quibus addas licet eius ἀκρωγυραφίαν antiquitatum Hebraicarum, quam Witteb. 1670. euulgaram, auctiorem dedit in Critica sacra, p. 150. edit. recentiss. cum accessionibus Ioan. Andr. Mich. Nagelii. Altorfii 1751. excusae, et locupletatam a se exhibet *Ioan. Iacob. Schudt* in Deliciis Hebraeo-Philologicis Historiae ipsius Iudaicae subiectis p. 147. seq. qui et ipse p. 166—177. aliquam scriptorum de antiquitatibus Hebraicis notitiam tradere instituit. *Henr. Iac. van Basbuisen* in Sciagraphia Systematis Antiquitatum Hebraicarum; Hanouiae 1702. 4. et Systemate Antiquitatum Hebraicarum minori. ibid. 1715. 8. *Hadriamus Relandus* in Antiquitatibus sacris veterum Hebraeorum, quod elegans compendium prodijt Vltra. 1708. 8. et longe locupletius 1712. 8. ac deinde

deinde iteratis vicibus etiam in Germania recusum est. *Bernardus Lamius* in Apparatu Biblico Lugd. Batavor. 1711. 8. auctiusque recuso Lugd. Gallor. 1723. 4. *Ioachimus Langius* in mysterio Christi ac Christianismi in fasciistypicis antiquitatum Biblicarum Veteri Testam. Halae 1717. 4. *Conradus Ikenius* Professor nuper eruditissimus linguarum orientalium in Gymnasio Bremano in Antiquitatibus Hebraicis secundum triplicem statum Iudaeorum, Ecclesiasticum, Politicum et Oeconomicum, Breae 1730. 8. euulgatis, saepiusque et nouissime 1741. ibidem recufis. *Ioannes Mayerus* in Antiquitatibus Sacris editis ab H. A. Reutero. 1733. 8. *Ioannes Henr. Zopfius* in Introductione in Antiquitates sacras veterum Hebraeorum. Halae 1734. 8. *Ioan. Leonh. Rechenbergerus* in Sacris Iudaeorum ritibus antiquis. Ienae 1740. 8. *B. S. Cremerus* in Poëtile Antiquitatum Sacrarum sub variis speculationibus et contemplationibus exhibita. Amstelod. 1740. 4. *Theodorus Dassonius* in Antiquitatibus Hebraicis, e MSto B. Auctoris editis Hafniae 1742. 8. et *Andr. Georg. Wachnerus*, V. C. in Antiquitatibus Hebraeorum. Göttingae 1743. 8.

IX. Non defuere praeterea, qui speciale quoddam argumentum promittentes in omnifaria tamen antiquitatum Hebraicarum genera sunt euagati, quales sunt *Ioan. Stephanus Menochius*, *Carolus Sigonius* et *Melchior Leydeckerus* in scriptis de Republica Hebraeorum, praesertim si in Sigonium notae conferantur *Ioannis Nicolai*, auctius recufae 1701. Amstel. 4. et *Laurentii Maffei*, Sigonii libro T. IV. opp. Sigonii Mediolani 1734. iunctim editorum inserto adspersae. His etiam accenseri poterit *Fortunatus Scacchus* in sacrorum Eleo-chrysmatum Myrotheciis tribus, quae ex edit. Romana 1625. 1627. 1637. 4. rarissime antea inueniebantur, nunc vero obuia sunt ex edit. Amstelodamensi A. 1701. fol.

X. Recentiorum Iudaeorum ritus et consuetudines in quibusdam saltem cum antiquis conueniunt, etsi in multis probe noui tum ab illis tum inter se differant, quam in rem praeclare laudatus Dassonius errare obseruat eos, qui si in Buxtorfii *Synagoga Iudaica* (Germanice primum A. 1604. a Ioanne Buxtorfio patre, deinde latine ex Dauidis Clerici versione, et subinde auctius a filio et nepote edita) aliisque eiusmodi recentioribus libellis multa ridicula absurdaqae legunt, statim illa Iudaeis omnibus impingunt, quamuis Buxtorfius non viuendi rationes Iudaeorum omnium describere intenderit, sed praecipue Germanorum hodiernorum, qui ad faciem gentis Iudaicae referri debent, a quibus ad florentem Dei populum concludere uelle esset absurdissimum. Nam Iudaei Hispani Lusitanique in plerisque dissentiant ab istis Germanorum deliriis in *Synagoga Buxtorfiana* recensitis, ueluti uerissime demonstrat

monstrat Menasseh ben Israel in libro Thesaurò dos Dittim, qui in quatuor partes distinctus et Amstelod. 1647. 8. Lusitanice excusus est: immo Iudaei hodierni in Barbaria Germanorum fere ineptias ignorant, et longe alia ratione viuunt, teste Lancelotto Addisonio Dòctore Anglo in libello, qui inscribitur: *the present state of the Jews in Barbaria*, Londini 1676. 12. typis exscripto, germanice verso et inserto Asiaticis et Africanis memorabilibus horum temporum, *απορύκτως*, Norimb. 1676. 4. euulgatis. De Iudaeis in Italia consulendus est Leo Mutinensis in *historia rituum Hebraeorum praesentis temporis* siue libro de caerimoniis et consuetudinibus Iudaeorum, qui cum Iac. Gaffarelli latina praefatione, quaedam Leoni omissa supplente, primum editus Italice Parisiis 1637. 12. deinde anno interfecto emendatus auctore ipso curante Venetiis, in qua editione iussa superiorum loca Scripturae (obseruante Richardo Simone) ex vulgata translatae addita, et quaedam omissa, vt docet Io. Seldenus c. 14. de successione in bona defuncti, et Vxor. Hebr. p. 57. nec non integra capita adiecta, quae sistuntur a Io. Christo. Wolfio Bibl. Hebr. Vol. III. p. 299. Hunc Leonis libellum Gallice vertit et insigni praefatione binisque dissertationibus de Caraitis et Samaritanis auxit Rich. Simon sub nomine *Recared Schimeon* Paris. 1674. 12. Iterumque altera editione sub nomine *de Simonville*, cui adiecta est eiusdem collatio rituum Iudaicorum et Christianorum. Hanc denique nouissime in Caerimoniis et Consuetudinibus sacris omnium orbis terrarum populorum gallice Amstelod. 1723. fol. edi coeptis, et quidem in limine Tomi primi recusam, cui addita est dissertatio noua de caerimoniis hodiernorum Iudaeorum, latine translata habemus a Ioan. Valent. *Grosgebauer* Francof. 1693. 12. De ceteris huius libri versionibus, anglicana et belgica vide Io. Chr. Wolfium B. H. Vol. I. p. 416. et Vol. III. p. 299. Exstant quoque R. *Simeonis Lozzati* liber eruditus itidem Italice de statu et conditione Hebraeorum *Discurso circa il stato de gl' Hebrei* Venetiis 1638. 4. e quo insignia quaedam excerpta dedit Io. Christo. Wolfius B. H. Vol. IV. p. 116. ff. et *Pauli Sebastiani Medici*, Ex-Iudaei Itali, liber Italico sermone compositus, de ritibus et consuetudinibus Hebraeorum; qui Mediolani 1738. 8. secunda vice, cum praemissa ad Iudaeos epistola, atque annotationibus Nicolai Stratae, itidem Ex-Iudaei et sacerdotis catholici, est excusus. Praetereo Iudaeorum recentium *Minbagim*, s. ritualia, de quibus consul. I. C. Wolfius B. H. Vol. II. p. 1314 et seq. et Vol. III. p. 1203. et *Machsorim*, s. praecum sollemnium libellos, quibus videntur in Synagogis; quos accurate recenset laudatus Wolfius B. H. Vol. II. p. 1334. ff. et Vol. III. p. 1200 et seq. Neque prolixè commemorabo Ex-Iudaeorum *Christophori Pauli Meieri* tractatum Germanica lingua editum von der heutigen Juden Ges

28 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

remonien und Gebräuchen insgemein, und durchs ganze Jahr. Witeb. 1679. 4. et Gedani 1681. 4. *Frider. Alberti Christiani* de *Juden Glaube und Aberglaube*, et *Antonii Margaritae* ganze jüdische Glaube, vtraque cum praefat. V. C. Christiani Reineccii recusa Lipsiae 1705. 8. de quibus aliisque huc facientibus videndus est Io. Christo. Wolfius B. H. Vol. II. p. 1082. Vbi p. 1083. ff. et Vol. IV. p. 507. *Scriptores Christiani*, qui in hoc ipso negotio operam suam collocarunt, regensentur; quibus addendus, qui nouissime in hac studio occupatus fuit *Joan. Christoph. Bodenschatz* in *constitutione ecclesiastica Iudaeorum bodiernorum*, germanice partibus quatuor euulgata Francof. et Lipsi. 1748. et 49. 4.

Non iniucunda sunt, sed ambigua nimis et incerta ad originem populorum inde concludendam, quae de conuenientia morum rituumque Americanorum cum Iudaicis obseruauit, *Joh. Franc. Lafitau* in opere erudito et iucundo lectu, *Moeurs des Sauvages Amériquains comparés aux Moeurs des premiers Temps*, quod prodiit Parisiis 1724. 4. duobus voluminibus. Sicut quae de conuenientia rituum Iudaicorum collecta leguntur in libro Gallico, qui inscribitur *conformité des Coutumes des Indiens Orientaux avec celles des Juifs, et des autres peuples de l'Antiquité par Mr. de la C.* ²⁷ *Bruxellis*. 1704. 12. In Bibliotheca Anglica V. C. Armandi de la Chapelle T. 12. p. 263. *Mr. Long, ministre, qui est depuis peu revenu du fort St. George, dans les Indes Orientales, m'a permis de le citer pour cela, que les Gentoules, peuple d'Orient, que leurs Coutumes et d'autres choses font croire à des personnes tres judicieuses, etre descendu de ces Juifs qui ne retournerent point de la Captiuité: que ces Gentoules, dis-je, ont a Chillembrum, près de Porto Novo, sur la Coté de Coromandel, un temple, qu'ils appellent le temple de Zuliman, auquel ils se rendent avec la même deuotion que les Juifs marquoient autre fois pour le temple de Jerusalem, et qui est diuisé en Cours, de la même maniere, et sur le même planque le temple de Jerusalem paroît aupres du P. Lamy.* Nonnulla iam pridem de morum rituumque Americanorum congruentia cum Iudaicis annotauit *Menasseh ben Israel* in *spe Israelis*, siue libello, quo reliquias decem tribuum in Americam translatas esse

²⁷ Conf. Ioan. Christo. Wolfii *ror* *אנא* Bibl. Hebr. Vol. I. p. 125. 783, et 1146; Vol. II. p. 1091. seq. et Vol. IV. p. 515. *Gisb. Voetium* T. I. Disputat. selectar. p. 144. seq. *Ioan. Casuortii Naphthali*, siue de reditu decem tribuum et conuersione Iudaeorum. Londini 1672. 4. *Aug. Calmeti* Diss. duas altarum, si *les dix tribus sont euenus de leur captiuité dans la terre d'Israel*, praemissam commentario in Ezechielem, et recusam T. I. Diss. eius p. 390. ff. vers. latinae; alteram *sur le pais, ou les dix tribus d'Israel furent transportez et sur celui, ou elles sont aujourd'hui*, praemissam commentario in priorem lib. Chroniqorum, recusam T. I. Diss. eius p. 236. vers. latinae, et P. IV. vers. germanicae p. 388. ff.

esse disputat pag. 28. seq. Cui leges ac consuetudines Indorum Hebraeorumque conferre libet, in multis convenire eas videbis; unde facile colligere est, Indos illas debere Hebraeis cum ipsis habitantibus, ante vel postquam occultos montes quaererent. *Incauanenses et Acuzatilenfes Indi se circumcidebant.* Totonos Novae Hispaniae, ac Mexicani, prout Ioan. Roman, et Franciscus Lopez de Gomara, in generali Indorum historia testantur, vestes lacorant, si vel repentinum aliquod infortunium, vel mors alicuius supervenerit. *Garcias in Monarchia Ingaforum insulae Peru narrat Guinacapatum, intellecta filii Atagualpae ob inimici exercituum fuga rupisse vestimenta.* Mexicani et Totonos, sive Totonazenses, in aris semper ignem albant, ut iubet Deus in Levitico: Peruenibus idem in templis soli deditatis facientibus. *Nicaragua Zenses vetabant foeminas, quae partum nuper, edidissent, templa ingredi, priusquam menstruo forent purgatae.* Insulae Hispaniola incolae peccare eos aiunt, quibus res est cum foemina recens enixas; et Indi novae Hispaniae gravissime puniebant Sodomiae reos. *Sepeliebant etiam plurimi Indorum suos mortuos in montanis, qui mons etiam est Iudaeorum; et pomem Ghana istis in locis inventum, referent Gregorio Garcia.* Id mireris, quod ab iisdem iubilacum quinquaginta annorum in urbe Mexico, ut totius provinciae metropoli, magna cum pompa celebraretur. *Quid quod die Sabbathi omnes caerimoniae ac sacrificiis, in templo faciendis, interesse tenebantur. Iidem divortium faciebant a saemini, quas quid minus honestum patrassent. Fratrum defunctorum viduas ducebant Indi insularum Peru, Novae Hispaniae et Guatimalae. Annon ex hisce iudaeos habitasse illic Idcorum Iudaeos a quibus gentes istas salis acceperint. Supradictis adde et illud, quod notitiam creati mundi ac diluvii universals, quam habebant Indi, Israelitis acceptam ferre debeant.*

Illum Menassae Israelidis librum Amstelodami 1650. 8. editum in Anglicam linguam conuertit *Moses Wall*, atque circa idem temporis *Thomas Thorowgood* libellum edidit, cui titulus: *Jews in America or probabilities that the Americans are of that race.* Lond. 1650. 4. In eandem sententiam nuper *Ludovicus Hemepinus* in suo Itinere A. 1704. edito ex eadem skiguarituum et morum quorundam conformitate, Americanorum originem a Iudaeis repetit. *Il sont leurs cabanes en forme de pavillon comme les Juifs; Comme ceux ils s'aignent d'huile, et s'attachent superstitieusement aux songes; ils pleurent leur mort avec beaucoup de lamentations. Leur femmes portent le deuil de leurs proches un an entier, pendant lequel elles s'abstiennent de toutes sortes de danses et de festins, et portent une maniere de chapeau sur leur tête. D'ordinaire, le pere et le frere du defunt ont soin de la veuve. Du reste il semble que la malediction de Dieu repose sur ces Sauvages de l'Amerique, comme sur les Juifs. Ils sont brutaux et opiniatres au dernier point. Ils n'ont nulle demeure*

fixe et arrêtée. Ils sont fort impudiques. Quand on leur dit, que leurs ames
sont immortelles, ils demandent ce qu'elles mangeront dans l'autre monde. D'ail-
leurs on voit quelques traces de la creance des Juifs sur l'origine du Monde.
B. D. Ioan. Conr. Danhauerus hodomoriae Caluinianae phantasmate IX. T. 2.
p. 1856. ex Georgii Hörnli præfat. ad libros IV. de originibus Americanis
refert " quosdam Iudæorum vna cum Scythis Americani immigrasse, ita ut
" nec tribum conficerent nec peculiarem nationem, sed exuta paulatim in-
" ter barbaros, vt fieri solet, natura, etiam Iudæi esse desierint: sic tamen,
" vt quaedam antiquitatis suae et originis vestigia retinerent. Qualia sunt
" Iosephi nomen apud Hurones, et in Souriquorum cantilenis vox Alle-
" luia frequens, Elcarboro teste: ac quod apud Iucatanenses plerumque barba-
" rorum narrant, se a maioribus suis accepisse, protutiam illam cultam fuisse
" se a gentibus, quae ab Oriente post varios errores eo venerint, et Numinis
" auxilio ab aliarum gentium iniuriis liberatae, per mare, apertis vtrimque
" fluctibus euaserint. Non tamen, scribit l. c. c. 10. p. 56. vel noster orbis
" ignotus Americanis, vel illorum nobis fuit. Nam Californiani nouerunt
" idque sibi a maioribus traditam afferentibus, gentes in alio orbe barbaras
" et vestitias reperiri. Sic Mexicani, sed aduectos ex alia orbis parte in Ame-
" ricam, retulerunt, apud quos etiam communis opinio fuit, venturam ab
" Oriente gentem, quam apud Iucatanos celebris vates Chita Cambel, vt vi-
" detur, propagauit. Vnde Hispani interrogati, an ab Oriente venirent?
" Idem Mechoaenis praedictum fuit. Praefatis quoque scriptoribus nostris
" cogniti fuerunt vltra Oceanum orbis alii, de quibus Clemens Alexan-
" drinus in epist. quadam teste Hieronymo in cap. II. Epist. ad Ephes. Nihil
" nunc de Atlantide Platonis dico, res notior est, quam vt referenda sit.
" Memorabile est, quod Aelianus L. 3. c. 18. histor. refert, Silenum Midæ
" narrasse: Europam, Asiam, Lybiam, insulas Oceano circumfusas esse, ex-
" tra eas continenter quaedam infinitae magnitudinis, quae nutuiat grandia
" animalia, et homines duplo maiores, et longaeuiores, quam nostri sint
" Ibidem esse magnas ciuitates, diuersa vitæ instituta, et leges nostris con-
" trarias. Adiecit: hanc terram possidere grandem vim auri et argenti, ita
" vt inter illos populos minoris pretii sit, quam apud nos ferrum. Hae
" sunt magnae illae insulae, de quibus ex Aristotelis et Theophrasti mentem
" Apuleius lib. de mundo. In Senecae suae formis Austrus restatur communem
" opinionem iactantem fertiles in Oceano iacere terras, vltraque eam rursus
" alia litora, alium iacere orbem. Quo Senecae Tragoedi praedictiones in
" Medea (v. 374. ff) pertinent: „

„ Venient

“ Venient annis

“ Saecla feris, quibus Oceanus

“ Vincula rerum laxet, et ingens

“ Pateat tellus ¹⁸ Typhisque nouos

“ Detegat orbes, nec sit terris vltima Thule.

“ Haec non profecta fuerunt ex mera incerta coniectura, quod arbitrantur
 “ Aosta et alii, sed ex illa notitia iacentium in Oceano terrarum. Et quum
 “ Sharcellinus inquit: • In Atlantico mari Europaeo orbe potior insula, nonne
 “ Americam digito quasi ostendit? L. 2. C. 5. Hornius probat Phoenices in
 “ Americam ex Africa et Hispania non infrequentes nauigasse, ibid. C. 8. Sa-
 “ lomonis nauibus Americanas terras haud fuisse inaccessas L. 3. C. 19. refert
 “ Brasilianos meminisse p. 218. cuiusdam sancti viri et vt ex narratione ipso-
 “ rum patet, Christiani, quem Meyre Humane vocant. Guaraïs, qui prouin-
 “ ciam Sanctae Crucis in montibus tenent, Paicum dicitur: vnde et primos
 “ monachos Hispanos Paicumas appellarunt. Hunc S. Thomam esse duplici
 “ argumento colligimus, ex nomine et historia. Nomen quod attinet: Meyr
 “ ipsis in genere peregrinus dicitur, barbatus, vestitus. Human ex voce
 “ Thomas expressum est, solo T. abiecto. Terminatio in diuersis linguis
 “ plerumque variat, sicut *Odoueus* et *Vlysses*, *Ajax* et *Aias*. Historia ma-
 “ gnam lucem huic narrationi affert. Quae enim Brasiliam de Marie Humane,
 “ eadem Orientales Indi Malabares de THOMA narrant. Lerijs: ante in-
 “ numerabiles Lunas venisse ad maiores suos virum barbarum et vestitum, qui
 “ fidem in Deum tradiderit more Christianorum. Quare quum et nomen,
 “ et quod narrant barbari, si tonsuram excipias, Thomae conueniat, non
 “ ignotus ipsis videretur fuisse. De hoc quaeritur: Veneritne Thomas in Ame-
 “ ricam, et ibi praedicarit, an ex Tartaria eius notitiam intulerint illae gen-
 “ tes. Quorum prius Lerijs probatur, eo argumento, quia in omnem ter-
 “ ram exiuit sonus Apostolorum: altera tamen sententia certior, nam multa
 “ indicio sunt Brasilianos a Tartaris ortos. Deinde constat, Thomam in Tarta-
 “ ria, Sinis, India Euangelium praedicasse, et ibi occisum: nulla vero noti-
 “ tia eius in Americam professionis et reditus. Vnde eius ex Tartaria me-
 “ moriam illatam putarim; vel ab ipsis Brasilianis, vel iis, vnde hoc accepe-
 “ runt, populis. Celebratur et iam apud Indos alius *Mar Thomas*, id est,
 “ *Dominus Thomas*, qui collapsam religionem Christianam ibidem instaur-
 “ rarit circa annum Christi DC. De quo Ludouic. Guzmanus in Indicis ex-
 “ peditionibus, et Ioannes de Bairos ac alii. Haec ille, habetque *ὀμολογηθῆναι*
 “ Gerh. Ioan. Vossium de philologia § 26. p. 63. et de Mathemat. Cap. 42.

C. 3

§ 10.

¹⁸ Adde Ioan. Baptistae Ferreti *musas lapidarias* V. 4. p. 300.

“ § 19. pag. 242. quibus succenturies licet Malaendam L. 4. de Antichristo. “ c. 38. p. 307. ” William siue Wilhelmus Penn, A. 1712. denatus, in literis ad commissarios societatis Mercatorum Londinensium datis Philadelphiae VIII. Augusti 1683. editisque quum alibi tum in Pensylvaniae descriptione Germanice vulgata, Francof. 1700. 8. p. 131. originem incolarum illius regionis in America septentrionali similiter a Iudaeis deducit. *Ihren Ursprung achte ich, daß er herkomme von den 10 Stämmen der Juden. 1) Weilen sie in einem Lande müssen herunziehen, und mögen wol aus dem duffersten Theile Asiae in das allerwestlichste Theil (Americae) gekommen seyn. 2) Weilen sie und ihre Kinder von Angesicht den Juden ganz gleich sehen, wie die Ziegeuner. 19 (adde ibid. pag. 28. et 126.) 3) Mit den Juden in Ceremonien ganz übereinkommen. Sie opfern ihre Früchte, rechnen nach dem Monde, legen ihren Altar auf zwölf Steine x. Brasilianos similiter in America meridionali a Iudaeis habere originem, alii suspicantur. *Il y a des conjectures assez fortes pour dire que les habitans du Brasil viennent de quelques Juifs jettez sur les côtes de l'Amérique. On y voit encore quelques traces des ceremonies Judaïques, telles que sont celles d'appeller Parafce une de leur plus grandes festes.* Haec memoriae litterarum Dombenses siue Treuoltinae A. 1702. p. 355. ex Ioan. Iosephi de S. Theresia Historia belli Brasiliensis. Vide sis etiam Peritfolii itinera mundi p. 70. et Thomam de Pinedo ad Stephan. Byzantinum pag. 331. Iosephum Acoltam de natura orbis lib. 1. c. 20. vbi argumentum ex IV. Esdrae 13. 40. peritum refellit. Thomam Maluendam de antichristo IV. 28. pag. 281. seq. Olfert Dapperi Americam p. 26. Hugonem Grotium de origine gentium Americanarum pag. 9. et ad eum notas Ioan. de Laet; Theophilum Spizelium in eleuatione relationis Monteziniana. Basil. 1661. 8. et Rich. Kidderum in demonstratione aduersus Iudaeos parte III. p. 434. seq. edit. anglic. sect. 3. c. 9. § 36. pag. 950. vers. germanic. Hottentorum ita populo ritus multos cum Iudaeis communes probat Petrus Kolbe in descriptione capitis bonae spei, edita Germanice, Norimb. 1719. fol. p. 352. 413. 415. 429. 431. 433. 449. 457. seq. Nec minus cum praecis Troglodytis pag. 352. 355. 370. 405. 425. 448. Sic Iudaeos in China versantes esse reliquias decem tribuum suspicatur Eusebius Renaudotus notis ad veteres relationes itineris in Indiam Chinamque p. 324. seq. Hermannus vero Witfius in *δαδακαφύλα* siue libello de decem tribubus, qui Aegyptiacis eius subiicitur cap. VIII. pag. 371. postquam Menassae Israelidis sententiam receisset, quod praeter Spizelium aliosque iam laudatos faciunt etiam Wagenfeilius Tomo II. perae librorum iuuenilium*

¹⁹ Cingaros origine esse Iudaeos varijs argumentis probat Clariss. Wagenfeilius in perae libror. iuuenilium loculamento 2. sub. extrem.

niliū parte 2. pag. 123. et Schudtius Memorabilium Iudaeorum L. III. C. 7. § 7. ff. non paullo doctius, inquit, viri praestantissimi Cadusios mediae aquilonaris et montanae incolae Colchos, Tartaros, Turcas aliasque gentes ex Israeliticis paullatim in gentilissimum degenerantibus ortos hariolantur: sed quam tenuibus coniecturis et eruditis erroribus, ostendit amicus noster Wilhelmus Wilhelmius. Pro illa sententia etiam Stephanus Morinus in diss. de cognatione Lacedaemoniorum et Hebraeorum (inter dissertationes VIII. Dordraci 1700. 8. iunctim editas p. 87.) Adde in Mengrelia Colchidis regione adhuc hodie festum religiose observari, quod cum Iudaeorum Paschate et agno a singulis familiis edendo magnam habet affinitatem, testis Ioan. Baptista Tauernerius lib. III. cap. 12. itinerum Persiae, qui addit vicinos Tartaros a propriis tribubus solis uxores ducere, quod etiam secundum legem Israelitae observabant c. 13. Sane inter ipsos Tartaros Colchis vicino etiam Ilordae suae turmae Naphthalitarum inveniuntur, teste Agathia lib. IV. Immo Danitarum, a quibus volunt Danos nomen accepisse, et celeberrimus Thuanus Lib. 67. observat circumcisos fuisse antequam Muhammetes ipsis innotesceret, quod non leue est argumentum reliquias esse Israelitarum, qui e Colchide in vastas Tartariae solitudines diffusi sunt, et ob quandam Mahumetismi cum suis veteribus caerimoniis similitudinem ad ipsum amplectendum proni fuerunt. Nota historia illius, qui se iactabat Regem Tibur, in mediuallio Tartariae, nempe טבור vmbilicus est, et a Francisco I. Rege humaniter acceptus, et initio etiam a Carolo V. sed tandem combustus eius mandato, quod aulicos ad Iudaismum sollicitaret. Mitto testimonia Iudaeorum asserentium maximam Israelitarum multitudinem Septentrionalem plagam occupasse, et eos qui volunt plurimos eorum in India degere, quamvis a nostris mercatoribus non inveniuntur, qui forsitan aliquid audierunt de projectione in Colchidem et Colchos, eamque versus Indiam tetendisse existimaverunt, quia Colchos et Colchicum Sinum in India repererunt. Confer Epistolam de Iudaeis in ora Malabarica degentibus, quae inserta legitur Bibliothecae novorum librorum Anno MDCXCVIII. pag. 868. seq. Et quae de Iudaeorum Synagoga apud Chineses ²⁰ in provincia Honam ante Christum natum, ut aiunt fundata, Gozanus S. I. commemoravit in Epistola de qua Ephemerides Paris. Anni MDCCVII. mense Maio pag. 227. narrans Iudaeos de Messia in lege promisso rogatos, atque de IESV monitos, nomen eius penitus ignorasse, Iesum Sirachi filium cognitum habuisse. Cui geminum, quod Semei et Bernierii fide narrat Clariss. Jablonskius prolegom. ad Biblia Hebraea § 38. Iudaeorum Synagogas quasdam repertas in China fuisse, et panes eos fuisse librum Legis Hebraicum ante annos sexcentos et amplius, sine punctis vocalibus descriptum, Iudaeos vero istos de Christo nihil unquam audi-

²⁰ Lettres edifiantes des Missions, T. VII.

audiuisse, vnde liqueat ante eius aduentum illuc appulisse: tanto nomen ignorasse Iudaeorum, sed vero Israëlitas se professos esse. Vnde verisimile esse aiunt reliquias eos habendos decem tribuum quae abductae in captiuitatem erant, nam post illud tempus nomen Israelitarum in vsu vulgari minus fuit quam Iudaeorum. Denique constat *Olaum Rudbeckium*, celeberrimi Atlanticae scriptoris non minus ingeniosum filium, nec minus paradoxa eruditus amantem propinare, in Lapponia sua illustrata probatum iuisse, reliquias decem tribuum quaerendas esse neque in Asia neque in Africa, necdum in America, sed vero in regione septentrionali Europae Lapponia, quod itidem tum aliis quibusdam coniecturis reddere probabile, tum ex congruentia rituum quorundam et morum euincere studet. Ceterum ex qualibuscunque eiusmodi vestigiis morum eorundem atque institutorum, (ne dicam et illa haut tam expressa quidem esse, vt interdum a scriptoribus venditantur) neutiquam firmiter colligi posse populi alicuius originem, recte obseruauit Hermannus Witsius diss. 2. de Euangelio in America non praedicato, vbi respondet ad iactatas apud noui orbis incolas reliquias Christianorum rituum, pag. 92. *In omni, inquit, religione quantumuis idololatrica ac diabolica plane aliquid animaduerti potest, quod ad Diuina instituta accedere quodammodo videatur. Ludit mirabiliter ingenii humani varietas; et in tam immensa cultuum diuersitate vix est vt non aliqua etiam deprehendatur conuenientia. Quae si vel minima sit, ab iis quorum interest, vt maior habeatur, augeri solet et exornari, eo quandoque tractis quae aliorsum spectant. Iacobus Saurinus in diss. Historico-Criticis Theologicis et moralibus Gallice editis Amstelod. 1720. 8. Tom. 2. pag. 322. Parmi les Rapports, que Spencer trôuve entre les rites Levitiques et ceux des Idololâtres, il y en a un grand nombre qui peuvent s'y rencontrer, sans que les Peuples, qui les ont observez, se sont réglez les uns sur les autres. Que l'on compare la maniere dont on sert Dieu à Rome et à Ispahan, on y verra diuers rapports. Et cependant qui oseroit soutenir que Rome s'est moultée sur Ispahan, ou qu'Ispahan s'est moulté sur Rome. — — Dès que vous supposez une Religion, il est naturel de supposer aussi des lieux sacrés, des ceremonies exterieures, des emblemes et des symboles. Ces etablissements doiuent leur naissance à la nature des choses, non au genie particulier des peuples qui les ont reçus. Iacobus Basnage, V. C. in historia Iudaeorum lib. VI. cap. 3. T. 4. p. 964. il ne suffit pas, qu'on trouue chez les peuples barbares quelque trace de Judaïsme; car il y a beaucoup des Rites qui ont été communs aux Religions idololâtres et aux Juifs. Ceux qui donnent trop au Diable, se plaignent il y a long tems qu'il a imité Dieu, et tâchent de rendre ses mystères et son culte parfaitement semblable à celui de l'Être souverain. Mais sans tirer les Demons des Enfers, l'Esprit humain étant d'une même trempe, a souvent les mêmes sentimens sur la*

manière du culte. Il n'est pas besoin que l'Idolâtre aille puiser toutes ses cérémonies dans la véritable Eglise. Combien d'Idolâtres, qui ne se sont jamais connus, ont eu les mêmes idées des Dieux, et leur ont rendu à peu près les mêmes hommages? Sans quitter la manière que nous traitons, les Américains n'ont pas plus labouré avec les Manichéens qu'avec les anciens Egyptiens sur les deux Principes. Cependant ils disent au Perou, qu'un homme puissant, nommé Con, avoit formé les hommes; mais qu'un autre Principe plus puissant, fils du Soleil et de la Lune, nommé Pachacama les transforma en singes, en perroquets et en ours, et fit les Indiens. Ils adorent ces deux Principes, et le dernier a plus d'adorateurs, parce qu'on craint qu'il ne fasse du mal, et qu'il transforme les hommes en bêtes. On a pu des mêmes imiter les Juifs en Amérique sans avoir commerce avec eux. L'Autel élevé sur douze pierres, l'oblation des prémices, et le calcul par les Lunes peuvent avoir été imaginées dans tous les pays. La Circoncision forme son caractère plus parlant; mais le fait est très-incertain. Pierre Martyr l'assure: Ils immolent leur enfans à l'honneur des Idoles, et sont circoncis. Gomara dit que quelques uns coupent leur prépuce; mais qu'ils ne le font pas tout. Retainle a iunsequ ho todos. Mais Acosta, qui avoit fort étudié ce pays là, remarque que les Américains ne peuvent être Juifs, parce qu'ils n'ont jamais circoncis leurs enfans, et qu'ils ne le font pas; et quand ils seroient circoncis, combien d'autres peuples ont ôté leur prépuce? Il ne faut donc pas s'arrêter à quelque ombre de conformité, ni précipiter ses conclusions sur quelque ressemblance de Religion, comme si les uns devoient nécessairement descendre des autres.

XI. Iuvat hoc caput concludere Indice Thesauri Antiquitatum Hebraicarum, quem B. Gothofr. Voigtii Thyriasteriologiae pridem à me praemissum, aliquot monumentis hic adauxi.

Theauri Antiquitatum Hebraicarum.

Tomus I.

1. Hadriani Relandi Oratio inauguralis de usu antiquitatum sacrarum.
2. Conradi Mel Antiquarius facer, de usu Antiquitatum Iudaicarum, Graecarum, Romanarum in explicandis Scripturae dictis.
3. Maimonides de studio Legis, cum versione et notis Roberti Clauering.
4. Io. Benedicti Carpouii Introductio in Theologiam Iudaicam.
5. Ioannis à Lent Theologia Iudaica recentior.
6. E. de Pseudo Messis Iudaicorum.
7. Iosephi de Voisin Theologia Iudaeorum.
8. Antonii Vandale de Origine ac progressu Idololatriae et superstitionum,

⁶¹ Zarata l. 2. c. II. p. 49.

⁶² Petrus Martyr Decad. c. 4.

28 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

- de vera ac falsa Prophetia et de diuinationibus Idololatriæ Iudæorum.
 9. Petri Iurieu Historia Critica dogmatum rituumque, ex Gallico latine.
 10. Io. Seldenus de Diis Syris, cum observationibus Andreae Baieri.
 11. Athanasius Kircherus de Aegyptiorum, Syrorum, Hebræorumque Diis, ex Tomo I. Oedipi Aegyptiaci.
 12. Christiani Wormii de corruptis Antiquitatibus Hebræarum apud Tacitum et Martialem vestigiis.
 13. De vita et morte Mosis libri tres, cum notis Gilberti Gaulmini, quibus variae antiquitates illustrantur.

Tomus II.

14. Bernardi Lamy apparatus Biblicus, methodicam Antiquitatum Hebræarum dispositionem exhibens.
 15. Thomæ Godwini Moses & Aaron cum notis Io. Henrici Reizii et Io. Henr. Hottingeri, Nepotis.
 16. Claudii Fleury liber de moribus Iudæorum, ex Gallico latine.
 17. Hadriani Relandi Compendium Antiquitatum Hebræicarum.
 18. Augusti Pfeiferi delineatio Antiquitatum Hebræicarum cum observationibus Ioannis Jacobi Schudt.
 19. Ej. de ritibus quibusdam Hebræicis.
 20. *Thesaurus dos Divim* ex Lusitanico Menassæ ben Israël, Latine.
 21. Leonis Mutinensis Historia rituum Hebræorum præsentis temporis, ex versione Io. Valentini Goegebaueri, cum Jacobi Gaffarelli præfatione quæ Italicae editioni Paris. 1637. præmittitur, et Rich. Simonis collatione rituum Iudæicorum cum Christianis.
 22. Io. Buxtorffii Synagoga Iudaica.
 23. Lancæoni Addisoni de præsentis statu Iudæorum in Barbaria, ex Anglico latine.
 24. Hermannii van der Made Antiquarium Iudæicum.
 25. Io. Wulseri thesaurus Iudaica.
 26. Henrici Hahnii *Αἰτιώματα* de rebus Iudaicis, ex iure Caesareo et Pontificio concinnata.
 27. Sam. Bocharri notæ in Ecclesiae Gallicanae decreta quædam in Iudæos sancita. Ex T. I. Opp. p. 499. seq.
 28. Formula Graeca renunciandi Iudaismo, è Cotelerii notis ad Patres Apostolicos, T. I. p. 499. seq.

Tomus III.

29. Balthafaris Scheidii scripta ad Antiquitates Hebræicas facientia

Tomus IV.

30. Theodori Dassovii, Theologi Holfati, Antiquitates Hebraicae hactenus *avendotas.*

Tomus V.

31. Eusebii liber de locis Hebraicis cum vers. Hieronymi et Bonfrerii, notisque integris eiusdem Bonfrerii, Io. Marchanaci, Io. Clerici et observationibus Iacobi Rhenferdi.
32. Nic. Sanfonii Geographia sacra ex editione Io. Clerici.
33. Augustini Calmet tabula Geographica terrae promissae cum observationibus. Eiusdem diss. de habitationibus, urbibus et oppidis veterum Hebraeorum, ex Gallico latine.
34. Eucherius et Beda de situ Hierosolymae et locorum sanctorum. Io. Phocas, Epiphanius Hagiopolita, et Perdiccas de locis Palaestinae, ex edit. Leqnis Allarii.
35. Itinerarium a Burdegala Hierosolymam usque.
36. Marini Sanuti Torfelli descriptio Hierosolymae ex T. 2. Collectionis Bongarsianae cui titulus *Gesta DEI per Francos.*
37. Bemamini Tudelentis Itinerarium ex edit. Ariae Montani, cum notis Constantini PEmpereur, et ineditis Matthiae-Friderici Beckii.
38. Itinerarium R. Petachiae, cum versione Wagenfeilir, et Itinera mundi per Abrahamum Peritfol, cum Thomae Hyde versione et notis.
39. Hermanni Witfii Historia Hierosolymae, ex T. 2. Miscell. Sacr.
40. Hadr. Relandi Geographia Sacra.

Tomus VI.

41. Maimonides de templo, ex versione Lud. Compiegne de Veil.
42. Iacobus Iuda Leo de tabernaculo, ex Hispanico latine.
43. Ej. libri IV. de templo, ex edit. Io. Sauberti.
44. Io. Henr. Cocceii et Campegi Vitringae libri de templo Ezechielis, & Belgico latine.
45. Leonhardi Christophori Sturmii Sciagraphia templi Hierosolymitani; et D. Casp. Hermanni Sandhagenii Oratio de templo.
46. Samuel Lee de templo et sacerdotio, ex Anglico latine.
47. Io. Iacobus Cramerus de templi secundi ara exteriori.
48. Theod. Dassovii altare exterius ad mentem Hebraeorum veterum delineatum.
49. Ej. de imaginibus rerum Hebraearum quae nostra aetate circumferuntur.

50. Lud. Compiègne de Veiel de cultu ditino apud Hebraeos.
 51. Salomoni van Till de Musica veterum Hebraeorum, ex Belgico latine.
 52. Christiani Zoëga de buccina Hebraeorum.

Tomus VII.

53. Io. Seldenus de anno civili Iudaeorum.
 54. Augustus Varenius de annis Sabbaticis et Iubilaeis Iudaeorum.
 55. Nic. Mulleri Iudaeorum annus lunae solaris et Turcarum annus mese lunaris.
 56. Maimonidis descriptio initiationis. nouilunii cum Henningi Bernardi Witteri versione et praef. Io. Andreae Danzii.
 57. Io. Ionstonus et Aug. Pfeiferus de festis Hebraeorum.
 58. Theodorus Thummius de festis Iudaeorum et Christianorum.
 59. Adriani Coquii obseruationes de rebus naturalibus in V. T. memoratis, Diisque Syris et Hebraeorum festis.
 60. Io. Mayerus de origine et causis festorum Iudaicorum.
 61. Iosephi de Voisin de Iubilaeo secundum Hebraeorum et Christianorum doctrinam.
 62. Christoph. Wagenseili diff. de Iubilaeo Hebraeorum.
 63. Grossi Bozei libellus eiusdem argumenti, e Gallico Latine.
 64. Frischmuthi et Mich. Walcheri Dissertationes de via Sabbathi.
 65. Io. Andreae Danzii de curatione Christi sabbatica.
 66. Io. Buxtorffii diff. de coenae Dominicae primae ritibus et forma, eiusque aduersus Lud. Capellum Vindictiae.
 67. Theod. Dassouii de accubitu ad agnum Paschalem.
 68. Liber rituum Paschalium cum versione Io. Stephani Rittangelii.
 69. Gabr. Groddeckii dissertationes de caerimonia palmarum.
 70. Io. Jacobi Schudt de Voto Iephthae.
 71. Hermannii Witsii diff. de Rechabitis.
 72. Theod. Dassouii Vota Monastica et Hebraeorum collata.
 73. Maimonides de iure pauperis et peregrini apud Iudaeos, cum notis Humfredi Prideaux.
 74. Pauli Sleuogti diff. de profelytis Hebraeorum.
 75. Io. Andreae Danzii de profelytorum baptismo.
 76. Herm. von der Hardt Iuris Iudaeorum Canonici prodromus, de circumcisione.

Tomus VIII.

77. Maimonides de sacrificiis ex versione Lud. Compiègne de Veiel.
 78. Guil. Outrami de sacrificiis Iudaeorum libri II.
 79. Io. Frischmuthi de sacrificiis, cum primis iis quae sancti Viri haud longe ab initio rerum leguntur obtulisse.
 80. Io. Saubertus de Hebraeorum sacrificiis.
 81. — — de sacerdotibus Hebraeorum.
 82. Pauli Scluogri diff. de XXIV. Ephemeriis sacerdotum apud Hebraeos.
 83. Andreae Adamı Hochsteteri de festo expiationis.
 84. Io. Rhenferdi collatio expiationis Pontificis Maximi et Iesu Christi.
 85. Theod. Dassouii dissidium Pontificis Romani et Hebraei.
 86. Ei. de Lustratione Hebraeorum.
 87. Io. Frischmuthi de hirco emissario.
 88. Io. Benedictus Carpzouius de vacca rufa.
 89. H. Dodwelli de vno sacerdotio et vno altari. Ex Anglico latine.
 90. Io. Braunii de vestitu Sacerdotum Hebraeorum.
 91. Io. Prideaux de vestitu Aaronis.
 92. Iac. Altingii diff. de mitra, stola, Ephod etc. Heptade VIII. dissertationum T. 5. Opp.
 93. Ben. David Carpzouius de Pontificum Hebraeorum vestitu sacro.
 94. Theod. Dassouii diff. de Coma Hebraeorum licita et interdicta.
 95. Antonius Bynaeus de calceis Hebraeorum.

Tomus IX.

96. Herm. Witsii Oratio de Theocratia Israelitarum.
 97. Hadr. Houryni de Monarchia Hebraeorum ante Saulem, vna cum scriptis contrariis Sam. Pufendorffii et Adami Rechenbergii.
 98. Gustavi Georgii Zeltneri liber de adolescentia Reip. Israelitarum sub temporibus Iudicum.
 99. Guil. Schickardus de iure Regio, cum notis Io. Benedicti Carpzouii.
 100. Io. Frischmuthi diff. de rege apud Hebraeos eligendo et deponendo.
 101. Ei. et Io. Vorstii de Synedriis Hebraeorum.
 102. Io. Clerici de magno Synedrio Hebraeorum.
 103. Praecepta DCXIII. Hebraice et latine ex edit. Io. Linsdenii, subiectis observationibus Sim. Episcopii.
 104. Guilelmi Welwod collatio iuris diuini cum iure ciuili Romano.
 105. Paganini Gaudentii de differentia legum Mosaicarum et Romanarum.
 106. Ex Io. Seldeno de decimis excerpta, Io. Clerico interprete.

107. Ex H. Dodwelli et Humfredi Hodii scriptis contrarijs excerpta de Pontifice Max. à Rege Salomone deposito. Ex Anglico latine.
108. Maimonides de iuramentis Hebraeorum cum versione Mieggii et Iusti Christoph. Dirhmari notis et Jacobi Perizonii praefat.
109. Iac. Lydii syntagma de re militari et de iure iurando Hebraeorum cum notis Salomonis van Till.
110. Theod. Dassouii diss. de suspendio hominis lapidibus obruti.
111. Claudii Salmasii liber de Cruce.
112. Henr. Kippingii de Cruce dissertationes.
113. Iac. Altingii de seruis Hebraeorum, ex Heptade VII. dissertationum.
114. Io. Georgii Abicht Professoris Lipsi. de serutorum Hebraeorum acquisitione et seruitiis.

Tomus X.

115. Iulii Bartolocci Bibliotheca Rabbinica contracta, emendata et supplementa ex Strimero, Plantaurio, Buxtorio, Hottingero etc.
116. Petri Stewartii Catalogus scriptorum Graecorum et Latinorum Anti-Iudaicorum, auctus et in haec tempora continuatus.

Tomus XI.

117. Iac. Altingii Historia Academiarum et promotionum Academicarum.
118. Ei. Studiosus et Doctor Hebraeus.
119. I. H. Ottonis Historia CXXX. Doctorum Mischnicorum.
120. Georgii Vrsini antiquitates Hebraicae Scholastico Academicae.
121. Io. Held de Synagogis Iudaeorum.
122. David Clodii de Synagogis Iudaeorum.
123. Campegii Viringae Archi-Synagogus et de decem Otiosis Synagogae.
124. Iac. Rhenferdi de decem otiosis Synagogae, Synagogus αυτοκατακρητες, et specimen animaduersionum etc.
125. Iac. Altingii de Concionibus Iudaeorum post reditum à Babylonia.
126. Io. Christoph. Wagenfeilsi de Concionibus Iudaeorum nostrae aetatis. (Tel. ignea Satanae p. 245. seq.)
127. Rich. Simonis Dissertatio de Caraitis et Samaritanis, ex Gallico latine.
128. Hadr. Relandus de Samaritanis.
129. Samaritanorum Epistolae ad Scaligerum, Ludolfum et fratres in Anglia.
130. Chronologia Samaritarum auctore Ed. Bernhardo (in Actis Erud. A. 1691.)

131. Zemach David, siue Chronologia R. David Ganz cum notis Guil. Henrici Vorstii.
 132. Jac. Triglandii de Caraitis. Scaligeri, Drusii, Serarii de tribus sectis Hebraeorum.
 133. Jac. Rhenferdi dissertationes de fictis Iudaeorum haeresibus.

Tomus XII.

134. Eduardus Bernhardus de menfuris et ponderibus antiquis, et de mari Salomonis.
 135. Henr. Guntheri Thulemarii de variis siclis et talentis Hebraeorum.
 136. Andrae Beyerii siclus sacer et Regius appensus.
 137. Iulia Bartoloccii Diss. de numis Hebr. ex T. IV. Bibl. Rabbin. p. 518. seq.
 138. Raphaëlis Auellini Declaratio numismatis Hebraici Davidis et Abrahami, ex Italico latine.
 139. Wagenfeilii de numis quibusdam Hebraicis ex Commentario ad Sotam p. 275. seq.
 140. Athanas. Kircheri de eodem argumento ex T. 2. Oedipi.
 141. Herm. Conringii paradoxa de numis Hebraeorum.
 142. Hadr. Relandi, Io. Harduini et Io. Gagnerii de Numis Samaritanorum.
 143. Wagenfeilii de Iudaeorum in non Iudaeos vsuris.
 144. Martini Mauriti liber de Hebraeorum sortitionibus.
 145. Wagenfeilii diss. de lusibus Hebraeorum, ex libro eius de Norimberga cap. XXII.
 146. Thomas Hyde de ludis Orientalium.
 147. Io. Buxtorfius de sponalibus et diuortis Hebraeorum.
 148. Tho. Pius de diuortis Hebraeorum.
 149. Io. Buxtorfii de lotione Iudaica ante et post cibum.
 150. Martini Geieri de luctu Hebraeorum.
 151. Frid. Mulleri libri III de sepulchris veterum Hebraeorum.
 152. Io. Nicolai de sepulchris Hebraeorum.
 153. Io. Henr. Hortingeri cippi Hebraici.
 154. Monumenta antiqua Iudaica Augustae Vindel. reperta cum notis Matthiae Frid. Beckii.
 155. Menassae Ben-Israel de resurrectione.
 156. Theodori Dassouii de mortuorum resurrectione ex mente Vet. Hebraeorum.

XII, Non ingratum, credo, erit lectoribus, si huic indici fungamur
 con-

32 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

confectum Phœlauri Antiquitatum Hebraicarum, ²³ quem ad Gronovii et Graevii exemplum composuit, in viginti quinque Tomos in Folio distributum, e quibus quatuordecim iam lucem adspexerunt, et Venetiis apud Joannem Gabrielem Herthz edere A. 1744. coepit V. C. *Blafius Vgolinus*.

Tomus I.

1. Rab. *Chitac* additamenta ad codicem de Die expiationum nunc primum ex hebraico latine reddita, et notis perpetuis philologicis illustrata. Studio et cura *Blaf. Vgolini*.
2. *Raymundi Martini* in pugionem fidei proœmium et obseruationes Iosephi de *Vbiffn* ad proœthium.
3. *Ioannis Meyeri* tractatus de temporibus factis et festis Hebraeorum.
4. *Jacobi Triglandi* Dissertatio de origine et causis rituum mosaïcorum.
5. *Hermannii Wiffi* Aegyptiaca.

Tomus II.

6. *Christiani Wormii* de corruptis Antiquitatum Hebraearum apud Tacitum et Martialem vsq; libri duo.
7. *Georgii Casparis Kirchmayeri* exercit. acad. ad C. C. Taciti Histor. lib. V. capta aliquot priora de rebus moribusque Iudaeorum.
8. *Adriani Relandi* antiquitates sacrae, a *Blasio Vgolino* amplissimo commentario illustratae.

Tomus III.

9. *Thomae Goodwini* Moses et Aaron cum notis Ioan. Henr. *Hottingeri*.
10. *Petri Cunaci* de republica Hebraeorum libri tres a *Ioanne Nicolai* notis illustratae.
11. Iuris Hebraeorum leges cclxi, iuxta *vopodeticas* mosaïcae ordinem atque seriem depromptae, et ad Iudaeorum mentem explicatae ductu *Rabbi Leui barzelonitae* auctore *Ioanne Henrico Hottingero*.

Tomus IV.

12. *Bonauentura Cornelius Bertramus* de republica Hebraeorum commentario *Constantini l' Empereur* ab *Oppück* illustratus.

13. Ca.

²³ Nonnulla contra Vgolini propositum mouit Vir in hoc studiorum genere versatissimus, Chr. Schoettgenius, d. 15 Dec. A. 1751. orbi erudito inorte eruptus, in Nouis Litter. Lips. A. 1747. p. 6. ad quae respondit Vgolinus in epistola ad Chr. Bened. Michaelis. Venetiis 1749. 4. Ipsum Vgolini consilium laudatur a Viro S. V. S. I. Baungarten in notitia bibl. Halen. Vol. II. p. 526. vbi quoque inde a pag. 511. ipsum hoc opus fufius est recensitum.

13. *Caroli Sigonii* de republica Hebraeorum libri VII. cum Ioannis Nicolai notis.
14. *Ioannis Buxtorfii* synagoga iudaica.
15. *Augusti Pfeifferi* antiquitates selectae a Blasio Vgolino notis illustratae.

Tomus V.

16. *Eusebii* liber de locis Hebraicis cum versione Hieronymi ac notis Iacobi Bonfrerii et Ioannis Clerici.
17. *Iacobi Bonfrerii* annotationes ad sequentem promissae terrae chorographicam tabulam.
18. *Iacobi Rbenferdii* periculum eriticum in loca deprauata Eusebii et Hieronymi de situ et nominibus locorum hebraicorum.
19. *Nicolai Sansonis* Geographia facta; cum Ioan. Clerici in indicem geographicum notis.
20. *Ioannis Lightfooti* centuria chorographica in S. Matthaeum.
21. — — decas geographica in S. Marcum.
22. — — chorographica pauca in S. Lucam.
23. — — disquisitio chorographica in S. Ioannem.

Tomus VI.

24. *Adriani Relandi* Palaestina.
25. *F. Brocardi* descriptio locorum terrae sanctae.
26. *Ioannis Quistorpii* Nebo vnde tota perlustratur terra sancta.
27. *Ioannis Henrici Hottingeri* Dissertatio de geographia terrae Canaan.
28. *Ioannis Millii* dissertatio de Nilo et Euphrate terrae sanctae terminis.
29. *R. Petachiae* itinerarium ab Ioanne Christoph. Wagenseilio ex hebraeo latine redditum.

Tomus VII.

30. *Abrahami Peritfoli* itineraria mundi cum interpretat. et notis Thomae Hyde.
31. *R. Samuelis* sancti itinerarium.
32. *Petri Dan. Huetii* Commentarius de navigationibus Salomonis.
33. *Martini Lipenii* Dissertatio de nauigio Salomonis.
34. — — Dissertatio de Ophir.
35. *Ioannis Christoph. Wichmanshausen* Diss. de navigatione Ophiritica.
36. *Ioachimi Christiani Iehringii* Diss. de regione Tarschisch.
37. *Iacobi Hasaei* spicilegium obseruationum ad Salomonis et Hiram navigationes ophiriticas et tarsisias.
38. *Adriani Relandi* Diss. de Ophir.
39. — — Diss. de mari rubro siue Erythraeo.

34 CAP. I. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

40. *Pet. Dan. Huetii tractatus de situ paradisi terrestri.*
41. *Ioannis Hopkinsonii descriptio paradisi.*
42. *Samuelis Bobarti epistola de paradisi situ ad Ludouicum Cappellum.*
43. *Stephani Morini Dissertatio de paradiso terrestri.*
44. *Ioannis Vorstii Dissertatio de paradiso.*
45. *Adriani Relandi Dissertatio de monte Garizim.*
46. *Isibrandi Eilhardi Harkenrothii Dissertatio topographica de monte sublimi.*
47. *Ioannis Christophori Harenbergii oculus Mosis et Christi e monte editissimmo Palaestinam spectantium.*
49. *Hieronymi van Alphen de terra Chadrafch et Damasco, ad locum Sachar. IX. 1. Dissertatio.*
50. *Christophori Cellarii Dissertatio de excidio Sodomae.*
51. *Theodori Hafaei Dissertatio de Sabulonis praë Sidone praestantia ad Genes. XLIX. 13.*
52. — — Dissertatio de Naphthalide apostolorum patria ad Genes. XLIX. 21.
53. *Ioannis Christoph. Wichmanshausen Dissertatio de thermis Tiberiensibus.*
54. *Ieremiae Philadelphii de valle Iosaphati ex Ioel. III. 2, 12, nec non valle excidii Ioel. IV. 14.*
55. *Christiani Beniamini Ottouis Dissertatio de flumine sabbathico.*
56. *Michaelis Libentantii Dissertatio de terra Moriah et monte visionis Dei ex Genes. XXII. 1, 14.*
57. *Gerardi Outboui in Psalmi II. comma 6. obseruationes de montibus Sionis et Moriah.*
58. *Isibrandi Eilhardi Harkenroth Dissertatio de Rachele ad Ierem. XXXI. et Matthaei II. 18.*
59. — — Dissertatio choro-topo-graphica de Aenon prope Salim, ad Ioan. III. 23.
60. *Petri Zornii Dissertatio de Aenon prope Salim ad Ioan. III. 23.*
61. *Petri Zornii liber de historia et antiquitatibus vrbis יְרוּשָׁלַיִם ad Ier. XLVI. 25. Ezech. XXX. 15. et Nahum. III. 8—10.*
62. *Theodori Hafaei Diss. de gente Kav Kav, cuius mentio fit Ies. XVIII. 2, 7.*
63. *Christophori Cellarii Diss. de amoenitatibus historicis et geographicis ex itineribus S. Paulli collectis.*
64. *Epistola Eucherii Episcopi ad Faustum Presbyterum.*
65. *Itinerarium Antonini Placentini ex MS. erutum per Ignat. a S. Antonino Carm. discale.*

Tomus VIII.

66. *Salomonis van Til* commentarius typico-criticus de tabernaculo Moſis ad Exod. XXV—XXX.
67. *Ioannis Buxtorſii* Fil. historia arcae foederis.
68. *Theodori Haſſaci* Diſſert. de ligno Sittim.
69. — — Diſſert. de rubo Moſis מָוֹם diſto ad Exod. III. 2—4.
70. — — Diſſert. de lapide fundamenti.
71. *Ioannis Henrici Antonii Dorien* de opere Zaazyim, quo Cherubinos S. Sanctorum confici curauit Salomo 2 Chron. III. 10. exercitatio.
72. *Ioannis Buxtorſii* Diſſertatio de Manna.
73. Maimonidis vita deſcripta à Ioan. Buxtorſio Fil.
74. *Robèrti Claueringii* Diſſert. de Maimonide.
75. *Humphredii Prideaux* praefatio ad tractatus Maimonidis de iure pauperis et peregrini.
76. *Ludouici Compiègne de Veil* praefatio ad Maimonidis opera.
77. — — — proemium in tractat. Maimonidis de domo electa.
78. R. Moſe ben Maimon conſtitutiones de domo electa, cum Blaſii Vgolini perpetuis notis philologicis.
79. — — — conſtitutiones de vaſis ſanctuarii et qui in eo miniſtrabant, cum Blaſii Vgolini perpetuis notis philologicis.
80. — — — conſtitutiones de ingreſſu ſanctuarii cum Blaſii Vgolini perpetuis notis philologicis.
81. *Leonardi Sturmi* ſciagraphia templi Hieroſolymitani.

Tomus IX.

82. R. *Abrahami filii Dauidis Aric* commentarius de templo, ex huius libro, qui Schilte haggibborim inſcribitur, excerptus, nunc primum a Blaſio Vgolino latina interpretatione illustratus.
83. *Ioannis Lightfooti* deſcriptio templi hieroſolymitani.
84. — — — miniſterium templi, quale erat tempore noſtri. Seruatoris deſcriptum ex Scriptura et antiquiſſimis Iudaeorum monumentis.
85. *Paulli Friderici Opitii* commentarius de euſtodia templi nocturna.
86. *Adriani Relandi* de ſpoliis templi hieroſolymitani in arcu Titiano Romae conſpicuis liber.
87. *Theodori Doſſowii* imagines hebraearum rerum.

Tomus X.

88. *Meinhardi Pleſken* Diſſertatio philologica de columnis aeneis.
89. *Ioan. Iac. Crameri* Exercitationes de templi ſecundi ara exteriori.

CAP. L. ANTIQVITATVM HEBRAICARVM

90. *David. Millii* Dissertatio de cornibus altaris exterioris.
91. *Ioan. Buxtorfii* Historia ignis sacri et caelestis, sacrificia consumentis.
92. *Ioan. Gottlieb. Bobnii* Dissertatio de igne gentilium sacro in Israelitar. sacra iniurio.
93. *David. Millii* Dissertatio de altari mediatore.
94. *Blasti Vgolini* altare exterius.
95. *Christian. Ludov. Schlichteri* de mensa facierum eiusque mysterio libellus singularis.
96. *Eiusdem* de panibus facierum liber singularis.
97. *Blastus Vgolinus* de mensa et panibus propositionis.

Tomus XI.

98. *Blasti Vgolini* altare interius.
99. *R. Abrahami ben David* commentarius de suffitu, ex Schilte Haggibbion excerptus, nunc primum a Blasio Vgolino latine redditus et illustratus.
100. *Iac. Meieri* Diss. de suffitu.
101. *Dan. Weymari* Diss. de suffitu.
102. *Prosperi Alpini* Dialogus de balsamo.
103. *Io. Georg. Michaelis* Diss. de thuribulo adyti.
104. *Georg. Fridericus Rogal* de thuribulo.
105. *Ioan. Braunii* Diss. de adolitione suffitus ex eius Variis Sacris excerpta.
106. *Georg. Michael. Doederlini* Exercitatio de candelabris.
107. *Blasti Vgolini* Diss. de candelabro.
108. *Dan. Frider. Iani* Exercitatio de vite aurea templi hierosolymitani.

Tomus XII.

109. *Ioan. Sauberti* liber de sacerdotibus Hebraeorum.
110. *Ionde Krumbhölzii* sacerdotium hebraicum.
111. *Ernesti Christiani Boldich* Pontifex maximus Hebraeorum.
112. *Io. Braunii* Diss. de sanctitate P. M.
113. *Isid. Seldeni* libri duo de successione Pontificum hebraeorum.
114. *Bened. Dav. Carpzbüii* Diss. de Pontificum hebraeor. vestitu sacro.
115. *Ioan. Buxtorfii* historia Vrim et Thummim.
116. *Nicol. Pölemanni* Diss. de Vrim et Thummim.
117. *Ioan. Spenceri* Diss. de Vrim et Thummim.
118. *Philippi Riboudealdi* Diss. de Vrim et Thummim contra Ioan. Spencerum.
119. *Christ. Ludov. Schlichteri* Diss. de lamina aurea Pontificis maximi.
120. *Henr. Andr. Toepferi* Diss. de tiara summi sacerdotis.
121. — — Diss. de tiaris minorum sacerdotum.

122. *Babb. Scheidius* de oleo vnctionis.
 123. *Dan. Weymari* Diss. de vnctione sacra Hebraeorum.
 124. *Io. Iac. Quandtii* Diss. de Pontificis maximi suffraganeo.
 125. *Theodori Renaldi Tatii* Diss. de sacerdote castrensi.
 126. *Blasii Vgolini* Diss. de sacerdote castrensi.

Tomus XIII.

127. *R. Abraham ben David* Dissertatio de vestitu sacerdotum hebraeorum ex Schilthe Haggibborim excerpta hebraice et latine.
 128. *Ioan. Christo. Harenbergii* Diss. de vocibus מָנוּחַ, תְּכֵלֶת, מָשֹׁרֶת, מָשֹׁרֶת, שָׁנִי, שָׁשׁ, רִזְרִיעַת, Exodi XXV, 4, XXVI. 1. XXVIII, 5. 6. 33. &c.
 129. *Io. Christ. Biel* Diss. de purpura Lydia ad illustr. locum Act. XVI, 14.
 130. *Blasii Vgolini* sacerdotium hebraicum.
 131. *Daniel. Pseffingeri* Diss. de Nethinaeis.

Tomus XIV.

132. *Mechilta* } hebraice cum interpretatione latina Blasii Vgolini.
 133. *Siphra* }

CAPVT II.

De Aegyptiorum, Persarum, Carthaginensium aliarumque gentium tum de graecarum Antiquitatum Generalibus Scriptoribus.

Scriptores de antiquitatibus Aegyptiorum. 1. Persarum 2. De antiquitatibus Punicis siue Carthaginensium. 3. De Germanicarum Antiquitatum studio non negligendo et scriptoribus praecipuis eas enarrantibus. 4. Conspectus thesauri antiquitatum Germanicarum. 5. De scriptoribus antiquitatum graecarum. 6. 7. Singillatim Laconicarum. 8. Atticarum 9. De antiquitatibus aliarum Ciuitatum vel Insularum. 10. Index thesauri Antiquitatum Graecarum Gronouiani. 11.

I.

Aegyptiorum antiquitates et ritus plurimos persequutus est *Arhanasius Kircherus* Iesuita in *Oedipo Aegyptiaco*, Romae 1652. folio IV. Volum. quanquam tum in hoc opere tum in *Obelisco Pamphilio* ibid. 1650. fol. vulgato, expositurus antiquas figuras Hieroglyphicas illius gentis plurimum in-
 dulget

dulget coniecturis nulla auctoritate nixis, saepissime etiam nulla verissimilitudine se lectori commendantibus. Breuior sed et accuratior et eruditior est in veteribus ritibus ac consuetudinibus Aegyptiis exponendis *Ioannes Marshamus* Anglus Eques auratus, in cuius canone chronico Londini primum edito 1672. fol. deinde Celeb. Ortone Menckenio curante Lipsiae 1676. 4. et denique Amstelodami 1698. 4. recuso multa Aegyptiarum antiquitatum nec minus Ebraicarum Graecarumque capita docte illustrantur. Visus tamen est in eo peccare, quod longe iunioribus testibus pro re tam antiqua depugnans, rationesque institutorum Leuiticorum typicas fere negligens, Ebraeos ritus plerosque omnes ex Aegyptiorum institutis deriuat; aut per nudam *αὐτομάτως* quandam, vt gens Iudaica ab Aegyptiis abduceretur, a DEO vel offensos vel toleratos fuisse contendit, licet *Ioannis Spencersi* ea quoque sit sententia magno molimine defensitata in *Diss. de Vrim et Thumim* Cantabrig. 1699. 8. et in opere de legibus Ebraeorum ritualibus ibid. 1685. fol. Hagae Comitum 1686. 4. Lipsiae 1705. 4. Cantabrigae 1727. fol. cura Leonis Chapellow, linguae arabicae Professoris; cui editioni accessit liber IV. ab ipso Spencero ad calcem libri III. olim promissus, de ritibus et institutis Ebraeorum a gentium vsu desumptis nullibi vero a Deo praeceptis aut ordinatis; nec non *Diss. de phylacteriis Iudaeorum*. Recusa est haec editio Tubingae 1732. fol. cum Chph. Marth. Pfaffii *dissert. praeliminari*. Contra hanc Marshami et Spencersi opinionem multis disp. *Herm. Witsius* in Aegyptiacis Amst. 1683. 1693. 4. editis, quem vide in primis p. 60. 262. 281. e 52. Consuli etiam possunt *Iac. Rhenferdus* oratione de fundamentis et principiis philologiae sacrae; *Iacob. Triglandus*, nepos, orat. de origine et causis rituum mosaïcorum, subiecta eius dissertationibus iunctim excusis Delphis 1728. 4. *Iac. Saurinus* dissertationibus gallice editis in *Pentateuchum*; *Hugo Ferrandus* T. 2. cogitationum de religione Christiana gallice editarum; *Clarissimus Otto Menkenius* ὁ μακαρίτης in praefatione ad Lipsiensem Marshami editionem a se curatam; *Natahis Alexander* in selectis capitibus *Hist. Ecclē. V. T.* *Ioannes van der Weyen* in variis sacris; *Ioan. Eduardus* in opere de oeconomis Dei Anglice edito 1699. *Salomo Deylingius* in obseruationibus sacris; *Georgius Wallmus* F. *diss. de origine rituum Ebraicorum*, sub praesidio *Io. Arn. Bellmanni* Ypsal. 1707. defensa, alique laudati *Vener. Pfaffio* in *Diss. prael.* Tubingensi *Spencersi* editioni praemissa.

Nescio tamen an ex altera parte vicissim excedant modum *Viri doctissimi*, qui si quamcunque vel minimam vel etiam nullam vident in Ebraeorum et Aegyptiorum, Graecorum item Romanorumque et aliarum gentium institutis similitudinem, longe maximam tamen videri se existimantes, nihil non etiam

etiam plerasque quas habent fabulas ¹, nedum ritus et sacra a Iudaeis repetiisse Ethnicos contendunt. Ita illustris Huetius in demonstratione Evangelica et opere de Concordia rationis et fidei (libris alioqui erudissimis et lectu dignissimis,) Bochartus in Phaleg. et Canaan, Vossius de idololatria, Ioan. Mich. Dilherrus in diss. de κακοθηλια diaboli, Edmundus Dickinson in Delphis Phoenicizantibus, aliique quam plurimi, quos sistit Carol. Arndius in obs. de vsu Poeseos profanae in Theologia exegetica, Miscellaneor. Lipsiens. Tom. VI. p. 212. ff. et nouissimus Lauarius in historia fabularum cum historia sacra comparata Gallice. Parisiis 1730. 2 Voll. in. 12.

Excerpta de Aegyptiacis institutis et ritibus e Nymphodoro, Strabone, Plutarcho et aliis suae Herodoti editioni p. 598. sqq. Graece et Latine subiecit Godofredus Iungermannus, atque eius inde exemplo Thom. Galeus. Exstat etiam *Coel. Cacagnini* Commentatio de rebus Aegyptiacis, in collectione scriptorum eius, quae prodiit 1544. fol. nec non *Ioannis Baptistae Casali* Romani, liber de Aegyptiorum profanis ritibus, cum eiusdem libris de ritibus Romanorum et Christianorum. Romae 1644. 4. et Hanouerae 1681. 4. sed non adeo multa sunt, quae de Aegyptiis attingit Vir alioqui non contentendus. His addendi *Caspar Barthius* p. 129—144. ad Claudianum; *Ioan. Henricus Boeclerus* in *vopiuois* Aegyptiorum Tom. 2. diss. p. 665. sq. et *Ioannes Nicolai* qui eruditas antiquitates publice cum laude apud Tubingenses docuit (A. 1708. 9 Aug. defunctus) libro de Aegyptiorum Synedrio et legibus insignioribus. Lugd. Batav. 1705. 8. De sapientia, eruditione atque inuentis Aegyptiorum erudita legitur *Cornelii Adami* commentatio in Exercitationibus exegeticis, editis Groningae 1712. 4. p. 92. sq. Antiquitatis litterariae Aegyptiae idea edita a *Iacobo Friderico Reimanno*, exstat ad calcem ideae systematis antiquitatum litterariarum generalis. Hildesiae 1718. 8. euulgatae, vbi p. 141. sq. scriptores de rebus Aegyptiacis veteres, p. 148. sq. autem recentiores laudantur. Quibus ibi recensitis e recentissimis addatur *Guilielmus Warburton* in diuina Mosis legatione, Anglice Londini 1738. Tomis tribus edita, qui L. 4. Sect. 1—4. siue, Tomi secundi P. I. p. 17—206. antiquitates litterarias Aegyptiorum defendit. Id quod quoque facit *Ioan. Lamius* de Trinitate L. I. C. 1—3. 7—10. et 14—16: *Samuel Squire* autem, in

¹ Recte hoc visum incredibile est Abbati Banierio in libro edito Gallice *explication Historique des fables*, Tomo X. primo X. qui prodiit Parisiis 1711. 12. rec. Hag. Comit. 1713. 12. pag. 50. ff. et Leibnitio in *Miscellaneis* a Ioan. Frid. Fellerio editis p. 103. Certe nihilo plus verisimilitudinis habet illa sententia quam paradoxus auctor libri A. 1499. in folio excusi, qui inscribitur. *Gesta Romanorum cum applicationibus moralisatis et mysticis*. v. Bibl. Bremens. T. V. p. 753. vel *Petri von Sara comparatio Angeli fuederis cum Mercurio*. *Ibid.* p. 205.

in praefatione, quae versioni anglicanae libelli Plutarchi de Iside et Osiride, vna cum textu graeco notisque doctorum editi Cantabrigiae 1744. 8. est praefixa, docet, congestas a se esse obseruationes ad Aegyptias antiquitates spectantes; quibus ne carere orbem eruditum diutius patiatur Vir Clarissimus, rogamus. Hieroglyphicorum Aegyptiorum scriptores Horapollon, Pierius Valerianus, Cassinus aliique, de quibus vti de Hermete Trismegisto dictum est Lib. 1. Bibliothecae Graecae C. 7—13. Mensa Isiacae Laurentii Pignorii commentario illustrata, mutato titulo saepius est excusa Venetiis 1605. Francof. 1608. Amstelod. 1669. 4. Exitat quoque huius tabulae explicatio apud Montefalconium Antiqq. explic. T. 2. P. 2. L. 2. C. 1—3. et in Banierii mythologia per historiam explicata T. 2. L. 6. C. 7. Celeb. *Paulus Ernest. Jablonski* in Pantheo Aegyptiorum varia huic tabulae explicandae inseruientia inseruit. Hodie tabulam illam in bibliotheca regia Taurinensi asseruari docet Ioan. Georg. Keyslerus itiner. nouissimi P. I. p. 194. vbi simul nonnulla contra Montefalconium monentur. In marmor Isiacum Romae Anno 1719. effossum exercitationes conscripserunt Ioannes Osiua Rhodiginus. Romae 1719. 8. et Georgius Christianus Gebauerus, cuius exercitatio inserta est actis Eruditorum Latinis A. 1720. p. 395. ff. Melchioris a Briga, S. I. interpretatio fasciae Isiacae in statua Capitolina legitur in iisdem Actis A. 1722. p. 536. Aliam tabulam antiquam Aegyptiacam Hieroglyphicis exornatam, quam vulgavit V. C. Franciscus de Ficoroni, habes etiam in Actis Eruditorum A. 1714, p. 127. Tabulam lapideam Rigordianam et cineturam linream mumiae Aegyptiacae vide in memoriis Triuulciensibus A. 1705, p. 429. ff. edit. Amstelod. Quinque statuas Aegyptias sub Clemente XI. Romae effossas exhibent Ephemerides Italicae (Giornale d' Italia) T. 21. p. 462. Tres statuas in capitolio Romano Anno 1720. erectas describit Ioan. Baptista Braschius in ecphrasi iconographica. Romae 1724. 4. Primos fuisse Aegyptios, qui per figuras animalium, sensus mentis effingerent, testis est Tacitus lib. 2. Annal. c. 14. Idem vsurpatum Mexicanis, quorum scripturae figurariae specimen exstat in Alphabetis collectis ab Andrea Mullero Greifenhagid. Pluchius in historia caeli secundum ideas Poetarum, Philosophorum et Mosis considerata, Gallico sermone composita, parte prima eiusque supplemento originem idololatriae ex Aegypto atque ab hieroglyphicis agriculturae figuris, Aegyptiis vsitatis, deriuat, contra quem disputant Warburtonus in legatione Mosis diuina, Vol. II. P. I. p. 201. ff. et Silhouertus in dissertat. de vnione religionis, ethices et politices, e Warburtoni libro excerptis. Multa ad antiquitates Aegyptiorum spectantia, exhibet *Rich. Pocockius* in descriptione orientis Vol. I. L. V. *Guil. Iameson* in spicilegiis antiquitatum Aegypti atque

ei vicinarum gentium. Glasguae 1720. 8. et Auctores collectionis nouae itinerariorum fide dignorum P. II. C. VI. et in commentationibus parti secundae adiectis. Vehementer optamus, vt *Frider. Lud. Nordenii* iter Aegyptiacum, quod societas scientiarum Hafniensis edere constituit, quam primum in lucem prodeat; quum multa Aegyptias Antiquitates illustrantia monumenta in eo exhibeantur. V. *Libera iudicia et relationes promouendis scientiis et histor. inferuentia.* A. 1748. p. 252.

II. Antiquitates PERSICAS varias hinc inde hautire licet ex Herodoto, Xenophone, Procopii Persicis, Plutarcho, Arriano, Curcio, huiusque illustratoribus Fréinschemio, Radero, Pitisco, tum ex iis, quae ad calcem Herodoti ex Ctesia aliisque scriptoribus graece ac latine subiecit Henricus Stephanus et Iungermanus, repetita etiam in nouissima Londinensi et Gronouiana editione. Sed singulari ac iusto opere illas complexus est digessitque Vir Doctissimus *Barrabas Briffonius* libris tribus de regio Persarum principati, quorum primus sacra, secundus politiam, tertius rem militarem exponit. Paris. 1580. et postea saepius, vt Paris. 1606. 4. et Heidelbergae apud Corneliuum 1595. 8. cum notis Frid. Sylburgii ad libri calcem, atque Argentorati 1710. 8. cum Sylburgii et Ioan. Henr. Lederlini V. C. notis in calce cuiusque paginae statim subiunctis. Confer quae in laudem huius operis Briffoniani aduersus Ios. Scaligeri acerbiorem censuram vir praeclarus *Cornelius Adami* Ecclesiastes et Rector scholae Damonensis in *Obseruat. Theologico-Philologicis.* Groningae 1710. 4. c. 2. p. 23. qui plures etiam ritus persicos illustrandis sacris litteris (Estheris praecipue et Danielis libro) persequitur. Nonnulla etiam Briffonio praeterita suppleuit *Iulius Caesar Bulingerus* in *Eclogis ad Arnobium* editis Tolosae A. 1612. 8. Videndus itidem *Nic. Gurtlerus* lib. I. de originibus mundi c. 10. De magnitudine opum, et multitudine auri et argenti Persarum, quae deinde per Graecos ac denique per Romanos sparsa fuit, adeundus est *Montefalconius* T. 3. supplementi lib. V. p. 115. ff. Librorum trium *Theodori Presbyteri* περί τῆς ἐν Περσίδι Μαγικῆς argumentum refert Photius in Bibliotheca, Codice LXXXI. Ex scriptis orientalibus plures Persicas Antiquitates depromsit *Bartholomaeus Herbelotus* in Bibliotheca siue Lexico Orientali Gallice edito Paris. 1697. fol. Integros XL. annos legendis Persarum et Arabum monumentis impendit, ex quibus Lexicon hoc suum congeffit, ante quam in lucem opus prodiret: extinctus Paris. 8 Dec. 1695. aetat. 70. Sed nimis concise passim recenset ea quae legit nimisque libertate, nec ipsa scriptorum verba vsquam adducit. Quo in genere diligentius versatus est *Thomas Hydeus* Bibliothecarius quondam Bodleianus in *Historia Religionis veterum Persarum et Parthorum et Medorum eorum.*

rumque Magorum, ad cuius calcem liber Sadder, Zoroastris praecepta continens, latine est subiunctus Oxon. 1700. 4. Ei iungi possunt *Henricus Lord* in Historia religionis Banianum, quae Anglice Lond. 1630. 4. et ex Anglico Gallice produit Paris. 1667. 12. *Isaacus Beausobrius* in historia critica Manichaeorum et Manichaeismi; et *Guil. Whistonus*, qui in collectione testimoniolorum de Ver. et N. T. firma auctoritate comprobatorum, (Collection of authentic Records belonging the Old and New Testament) Lond. 1728. 8. pag. 233. disputat veterem sectam Magorum in Media et Persia, quae reiectis crassioris idololatriae generibus cultuque imaginum, solem ignemque colebant, post captiuitatem decem tribuum fuisse mixtam ex Sabis et illarum tribuum reliquiis; p. 239. Zerdusht f. Zoroastrem fuisse in Bactria circa A. 22. regni Artaxerxis Mnemonis (non in Persia tempore Darii Hystaspis) p. 247. Zerdusti f. Zoroastris huius religionem per Medopersicum celebratam imperium fuisse religionem Iudaeorum, qualis fuit Abrahami ante circumcisionem. p. 253. templorum ignis occasionem dedisse ignes caelitus delapsos in altare Hierosolymitanum. 2 Macc. I. 20. Vereor tamen, ne aethiopem lauent eruditissimi viri, ¹ quando Persas ab idololatria absoluerent, et a sincero vnus Dei cultu commendare instituunt. Recentiorum Persarum mores ac consuetudines quum ex *Sansonii*, *Herberti*, *Adami Olearii*, *Tauernerii*, *Petri della Valle* et aliorum, nouissime etiam ex *Ioan. Chardini* et *Cornelii Bruini* itinerariis abunde etiam vulgo innotuerint, lubens praetereo.

III. PUNICAS siue CARTHAGINIENSES Antiquitates attigit *Bernardus Aldrete*, Hispanus, in Antiquitatibus Hispaniae et Africae, patrio sermone editis Antwerpiae 1614. 4. libro praecipue tertio et quarto. *Christoph. Heudreich* in libro de Republica Carthaginensium. Francof. 1664. 8. (Cui veteri editioni A. 1705. a typographo Batauo nouus praefixus est titulus) et Vir Clarissimus *Comr. Samuel Schurzstetichius* ὁ μακαρίτης in dissertationibus historico-politicis, pag. 516. seq. vt Reinerum Reineccium praeteram in Hist. Iulia, et *Vbbonem Emmium* T. 3. vet. Graeciae p. 157. seq. Sed profecto merebantur diligentius fusiisque exponi et illustrari res nobilissimae huius et potentissimae quondam in Africa reipublicae, quae Tyriorum siue Phoenicum verus colonia, et rum aliis institutis, (adi Grotium ad Deut. XVIII. 10.) tum ipso idiomate Phoenicibus affinis. Vide Reinesii, *ιστοροῦμενα* linguae Punicae post editionem

¶ In Actis Martyrum selectis Theodorici Ruinarti pag. 567. edit. Westenianae notatur ex Eusebii Renaudoti obseruatione Hydeus ac reprehenditur, quod testimonium vnus auctoris obscuri, atque vt ille ait sordidissimi, qui non nisi gryphos et aenigmata loquitur, et ante annos CXX. scribebat, praeferre non dubitat omni Antiquitati. Auctor ille est *libri centum Portarum*, pro quo typographus male excudit: *centum Perjarum*.

nem Alkenburgensem A. 1637. 4. in Syntagmate disputationum Graeviano recusa Ultraiekti 1701. 4. Thomam Hyde ad itinera Abrahami Peritfol, p. 44. seq. vbi de nomine vrbis Carthaginis atque originibus. In primis vero summum virum Sam. Bochartum in Geographia sacra, cui Aldretum ignotum fuisse obseruat Ioan. Clericus T. 5. Bibl. selectae p. 389. seq. et pag. 393. seq. Dolendum insuper fati doctissimi viri *Gilberti Gaubmini* interceptos esse eius libros III. de republica Carthaginensium, cum libro singulari de infanticidiis Afrorum, quos praemisit in praefat. ad Eustadium de Ilmenii et Ilmenes amoribus, quemadmodum etiam lucem nunquam vidit Hendreichi supra laudati opus de rebus Carthaginensium, siue Carthaginensium historia, cuius edendae spem fecit p. 8. et 14. nec edita sunt eiusdem *Analecta* siue additamenta quae pollicetur p. 135. 287. et alibi. Librum de Carthagine, scriptum lingua Hispanica a D. *Casparo Hibamez de Segouia et Peralta*, et euulgatum Pampeloniae 1664. 4. laudat Thom. Pinedo ad Stephanum Byz. pag. 362. De Suffetibus, summo Poenorum magistratu eruditam diatriben Witteb. 1744. 4. edidit Gottlob Erdmann Zeibichius.

IV. Indorum, Arabum, Syrorum (quae tria nomina latissime patent) Tschinarum item, tum qui in Europa Seytharum, Celtarumque siue Gallorum, Francorum et Germanorum, Hispanorum ac Britannorum, Anglofaxonum populorumque septentrionalium veterum res atque antiquitates in alium locum conicere animus est, ne nimium euagandum nobis sit, locusque pro uerbo Italorum, *chi troppa abbraccia, nulla stringe*, et dum omnia persequi instituimus perficiamus nihil. Tantum monemus studiosos, iuris praecipue atque historiarum, ne in aliarum gentium, Romanarum v. g. atque Graecarum antiquitatibus ita se abdant, ut interim in patriis rebus sint hospites, quod aequae esset ridiculum, ac si quis in Germania uiuens Graece loqui disceret, Germanicam linguam ignoraret atque aspernaretur. Quare non possumus, quin potiores Antiquitatum Germanicarum scriptores generales exhibeamus. Systema quoddam Antiquitatum Germanicarum, duodecim dissertationibus sub *Germaniae mediae* titulo Heidelbergae primum 1678. deinde Ienae 1686. 4. editis, ac denique cum Guil. Turckii diss. de Geographia medii aevi Halae Saxonum 1709. 4. recensis delineauit *Paulus Hachenbergius*, in quarum prima de regimine. 2. de generibus siue ordinibus (nobilibus; ingenuis, seruis) 3. de legibus, 4. de re militari. 5. de nuptiis. 6. de studiis. 7. de lingua. 8. de religione gentili et christiana. 9. de re fecciali. 10. numaria. 11. uestiaria, et 12. de re funebri veterum Germanorum differit. Idem uoluerunt saxum. *Trogillus Arnkic*, in Antiquitatibus Cimbricis, Hamb.

1703. 4. editis, *Ioan. Georg. Keyserus*, ³ qui Antiquitates selectas Septentrionales et Celticas, Hanouerae 1720. 8. euulgauit, et *Ioan. Christophorus Cleffelius*, cuius Antiquitates Germanorum, potissimum Septentrionalium, selectae Francof. et Lipsiae 1733. 8. prodierunt. Consensum antiquitatum germanicarum cum antiquitatibus biblicis, imprimis hebraicis, peculiari libro, germanice Guelpherbyti 1755. 8. emulgato, ostendit *Ioan. Christoph. Strodtmannus*. Edidit quoque V. C. C. V. *Grupe* germanico sermone Antiquitates Germanicas, illustrando Saxonico et Sueuico iuri prouinciali ac feudali inferuientes, Hanouerae 1746. 4. Prostat, etiam *Herm. Adolphi Meinders* Thesaurus Antiquitatum Francicarum et Saxonicarum. Lemgov. 1710. 4. Alemannicas Antiquitates singulari diss. exposuit Vir Celeb. *Ioannes Daniel Schoepflinus* Argent. 1723. 4. recusa in Eius commentationibus historico-criticis, Basil. 1742. 4. editis. *Io. Georg. Eccardi* de origine Germanorum, eorumque vetustissimis coloniis, migrationibus ac rebus Gestis libros duos: e schedis MStis edidit V. C. Christi. Lud. Scheidius. Goettingae 1750. 4. De Cimbrorum appellatione agit *Ern. Aug. Schulzius* in exercit. philolog. exercit. IV. et de Cimbrica Francorum origine idem ibid. exercit. Vta: atque exercit. VIIa de capite taurino, in monumento Childerici reperto, antiquissimo Francorum insigni. De artibus at scientiis apud veteres Germanos ex cultis agitur in Museo nouiter aperto (neueröffnetes Museum) p. 744. ff. de moribus ritibusque eorum p. 830. seq. de virtutibus et vitiis p. 879. seq. de nobilitate pag. 485. seq. de religione p. 394. seq. de lingua legibusque p. 284. Breue compendium germanico idiomate sub titulo Germaniae antiquae vulgauit *Paulus Christi. Hoepfnerus*. Halae Sax. 1711. 12. *Συναγωγή* compendii Antiquitatum Germanicarum, quatenus ex Taciti Germania lucem accipit, edendi, Taciti Germaniae, Lips. 1747. 8. editae, adiecit *Io. Gottfr. Hauptmannus*. Monumenta vetera ⁴ Taciti, Caesaris, Strabonis aliorumque de rebus ac moribus prisecorum Germanorum collegit et coniunctim edidit *Hermannus Conringius*: Idem in aliis scriptis egregiam lucem attulit antiquitatibus Germanicis, quod fecere etiam *Phil. Cluverus* in Germania antiqua, (cuius epito-

³ Huius viri A. 1743. die 21 Iunii rebus humanis excepti mortem gratissime ferret *op* his eruditus, nisi ea, quae affecta ille reliquit, Germanorum antiquitates illustrantia, ad sagacissimum antiquitatum patriae Scriptorum, *Godofr. Schützium* peruissent. Is enim amore in Keyserum suum ductus ea, in ordinem redacta, cum orbe erudito communicare sibi proposuit.

⁴ Similem collectionem illustris Leibnitiis praemisit. Tomo primo scriptorum rerum Brunuicensium.

epitomen dedit Io. Buno) *Iustus Christoph. Dithmarus* ⁹ in commentario in Taciti Germaniam, *H. Speelmannus* in Glossarico Saxonico, *Cangius* in glossario mediae et infimae latinitatis, *I. G. Wachterus* in Glossario Germanico, *Marquardus Freberus*, *Melch. Goldastus*, *Reinerus Reineccius*, *Frid. et Erpoldus Lindenbrogii*, *Meibomii*que atque ne alios in praesenti memorem, qui id saxum nostra aetate magna cum laude voluerunt voluuntque, *Godfridus Guil. Leibniti*us, *Christianus Franciscus Paulini*, *Wilhelmus Ernestus Tentzelius*, *Ioan. Nicolaus Hertius*, *Ioan. Mich. Heineccius*, *Io. Georg. Eccartus*, *Christ. Junkerus*, *Ioan. Herm. Schmincke*, Argentoratensisque Academiae quondam decus; *Ioannes Schikerus* A. 1705. 14 Maii denatus et *Ioan. Petrus a Ludewig*. Quod Gronovius atque Graevius, editis antiquitatum Graecarum atque Romanarum thesauris, praestitere, illud, ut Germanicae quoque antiquitates experirentur fortunae munus, iam dudum optarunt viri eruditi. Huius voti explendi causa iam A. 1720. Thomas Fritschius, bibliopola Lipsiensis, consilium edendi thesaurum antiquitatum Germanicarum, XVI. tomis distinctum, sed frustra, cepit, cuius conspectum, a Ioan. Georg. Eccardo compositum, exhibent Noua Litteraria A. 1720. p. 132. ff. Idem molitus est *Gotth. Sam. Treuer*, qui delineationem thesauri antiquitatum Germanicarum composuit, quae palulum murata Catalogo bibliothecae eius Goettingae distractae est adiecta. Treueri thesaurus quum mole sua emtoribus molestus esset futurus, *Rud. Aug. Noltenius* Lipsiae 1735. 4. vulgavit Conspectum thesauri antiquitatum Germanicarum, limitibus suis circumscripti. Quem nos in primis sequuti, sequentem composuimus thesauri antiquitatum Germanicarum conspectum.

Conspectus thesauri antiquitatum Germanicarum.

Tomus I.

Scriptores de origine et nomine Germanorum, ut et antiquitatum Germanicarum generales.

Wilhelmi Chr. Kreymanus coniectanea de germanicae gentis origine.

Chr. Frider. Ayrmanns de originibus Germanicis.

Io. David. Koeleri Diss. de origine Germanorum, ab Ascanaze.

Io. Heygeri s. *Ioan. Ioach. Zentgrauii* Gomerus Iapheti primogenitus Germanicae gentis conditor.

Godof. Guil. Leibnitii brevis disquisitio, utros incolarum Germaniae ceteriorum aut

F 3

⁹ Quam promissit Dithmarus descriptionem antiquitatum Germanicarum, ius praesertim Germaniae publicum et priuatum illustrantium, lucem non vidisse dolemus.

46 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM.

- Scandiae ex aëris initio profectos verifimilius fit iudicandum. In Felleri monumentis ineditis Ienae 1714. 4. p. 132. ff.
- Godof. Guil. Leibnitii meditationes de originibus et migrationibus gentium. In miscellan. Berolinens. T. I. p. 1. ff.
- Nic. Hieron. Gundling von Thuitone, der deutschen Vater. In Gundlingianis T. I. P. VIII. p. 197.
- Ioan. Mich. Dilberri historia priscae Germaniae.
- Iusti Christop. Ditmari Dissert. de origine Germanorum Scythica. In Exercitatt. fabriceiuis Francof. T. II. p. 131. ff. et in Ei. Sylloge Diss. acad. et Exercitatt. p. 453.
- Theophil. Sigfr. Bayer de origine et prisca sedibus Scytharum. In Comment. Acad. Petropolit. T. I. p. 385. ff.
- de Scythiae situ tempore Herodoti. ibid. p. 400.
- Fabianus Tornerus de Gothorum, i. e. Iaphetidanum e Scandia primis expeditionibus.
- Petrus Lagerlöf de veris et antiquis gentis Gothicae sedibus asserendis.
- Hermannus Conringius de antiquissimo statu Helmstadii et viciniae. In eius Opp. T. V.
- Ioan. Georg. Eccardus de antiquissimo statu Helmstadii.
- Mich. Piccarti oratio Germanos esse fratres Perfarum.
- Ioan. Henr. Hagedanus de prisca Germanorum aetate.
- Bilib. Pirckheimeri descriptio Germaniae.
- Cour. Celtis Germania et Hercynia. In Sabardii Scriptoribus rerum Germanicarum. T. I.
- Pentingeri sermones consuales.
- Hieronymus Turlerus de migrationibus populorum septentrionalium.
- Ioannis Messenii specula Sueonum.
- Christop. Phil. a Waldensels de maioribus Germanorum.
- Ioannes Strauch de indigenatu Germanorum. In opusculis eius a Reinhardo editis fascic. I. p. 1-21.
- Andr. Iulii Donnichteri Diss. de prima Germanorum notitia.
- Artopaeus de vetustissimis gentis germanicae memoriis.
- Wilh. Hieronym. Brücknerus de titulo Germaniae.
- Ioan. Henr. Egging Diss. 5. de miscellaneis Germaniae antiquitatibus. Quorum I. agit de vocabulo Germaniae. 2. De Caucis. 3. De Phabirano Ptolemaei. 4. De Wiebrletho. 5. De Statuis Rulandicis.
- Pauli Pezronii origines Celticae.
- Röding de Celtis.

- Matth. Hillerus* de origine gentium Celticarum.
Rein. Reineccius de communibus gentium Germanicarum et Henetarum appellationibus.
Christoph. Cellarii initia cultioris Germaniae. In Dissertationibus Eius Academicis p. 471-602.
Daniel. Langhornii elenchus antiquitatum Albionensium, Britannorum, Danorum, Anglo-Saxonum origines et gesta ad A. 449.
Iacobi Waraci antiquitates Hibernicae.
Bartholini antiquitates Danicae.
Iani Bircherodii disquisitiones circa antiquitates Daniae.
Ioannis Loecenii antiquitates Sueo-Gothicae.
Frici Iulii Bïörneri introductio in antiquitates hyperboreo-gothicas.
Ioan. Georg. Keyseri antiquitates septentrionales et celticae.

Tomus II.

Scriptores de linguis veterum Germanorum.

- Georg. Casp. Kirchmaier* de lingua vetustissima Europae Scytho-Celtica.
 — — parallelismus duodecim linguarum ex Scytho-Celtica.
Laeger de lingua Scytho-Celtica et Gothica.
Ioan. Henr. Boeclerus de lingua Celtica.
Val. Ern. Loescheri litterator Celta.
Matth. Belius de vetere litteratura Hunno-Scythica.
Henr. Mühlis de origine linguar. German. etc. ex Hebraea.
Isaacus Wakius de origine germanicae linguae ex Chaldaea et Bavaricae ex Syriaca.
 Reflexions sur la Convenance de la langue Celtique, et en particulier de la Teutoniquè avec celles de l'Orient, par Mr. *Süssmilch*. *Insert. histor. acad. reg. berlin. scientiarum.* A. 1745. p. 188.
C. F. Nilfcheri Eber in Germania, s. collectio vocabulorum Germanicorum, quae ex Ebraeae lingua deducuntur.
Io. Lud. Präschii Diss. de latinae linguae origine Germanica.
I. N. Funccius de origine germanica latinae linguae.
Marci Zueri Buxhornii Diss. de Graecae, Romanae et Germanicae linguarum symphonia.
Abraham Boboritz horae arcticae, s. litteratura latino-carniolana.
Hugonis Grotii index nominum propriorum Gothicorum et Longobardorum.
Bonaventura Vulcanius de litteris et lingua Getarum.
Olai Rudbeckii specimen vsus linguae Gothicae.
Christop. Broweri Diss. de veteris populi Treuironum lingua.

48 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

- Ottonis Sperlingii* Comm. de linguae Danicae et nominis antiqua praerogativa.
Vpmark de antiquitate et origine litterarum graecarum et runarum.
Fabianus Torner de praestantia linguae veteris Gothicae.
Stirnbielm de origine linguae Gothicae.
Georg. Casp. Kirchmaier de linguae Teutonicae aetatibus.
Ioan. Aug. Egenolfs *Historie der deutschen Sprache.*
 — — controversia cum Polyc. Leysero.
Christ. Grubelii Dissert. de lingua Germanica vetere et hodierna.
Chr. Schoettgenii Diss. de antiquissimis linguae Germanicae monumentis Gothico-Theoticis.
Io. Georg. Wachterus de lingua Codicis argentei. In Misc. Berolin. T. I.
 p. 40 - 47.
Georg. Frid. Heupelii Diss. de Vlpbila, s. versione IV. Euangelistarum Gothica.
Ioan. Georg. Eccardi Diss. de vsu et praestantia studii Erymologici in historia.
 — — historia studii etymologici linguae Germanicae.
Ioan. Claubergii ars etymologica Teutonum.
Godofr. Guil. Leibnitii *Collectanea etymologica.*
Georg. Phil. Harsdörferi specimen philologiae germanicae.
Georg. Christop. Peiskeri index de vernaculae et rerum German. significatione.
Andr. Hedwigii origines dictionum Germanicarum.
Ioan. Leonb. Frischii origo quorundam vocabulorum germanicorum.
Ioan. Vorstii obseruat. in linguam vernaculam specimen.
Marq. Frecheri specimen linguae Saxonicae.
 — — specimen linguae Alemannicae.
Keronis Interpretatio vocabulorum barbaricorum. In Goldasti Tom. II. Rerum Alemanicarum p. 71-94. ed. recent.
Tatiani harmonia euangelica per Ioan. Phil. Palthenium.
Ioan. Dicmanni specimen glossarii latino-theotisci, quod Rhabano Mauro inscribitur, illustrati.
Ioan. Georgii Wachteri specimen glossarii Germanici.
Godofr. Wendelini Glossarium Salicum vocum Aduaticarum.
Diederici von Stade specimen lectionum Antiquarum Francicarum ex Otrifido.
Marq. Frecheri Diss. qua lingua reges Francorum vsi sint.
 — — notae ad iuramentum Ludouici Germanici et Caroli Calui.
Hymnus magnus ecclesiae, quem *Te Deum Laudamus* vulgo vocant, notis illustratus a I. G. Eccardo.
Aeg. van der Mylen de lingua belgica.
Guil. Wattoni synopsis thesauri Hicclesiani.

Georg.

Georg. Caspar. Kirchmaier de origine, iure ac vtilitate linguae Slaeonicae.

Ioan. Leonb. Frischii historia linguae Slaeonicae.

Tomus III.

Descriptiones Geographicae vetustioris Germaniae.

Tabulae Peutingerianae fragmenta cum explicatione *M. Velferi*, et *Franc. Christoph. a Scheyb.*

Io. Georg. Lotteri Diff. de tabula Peutingeriana.

Ioan. Mich. Weinrich de finibus Germaniae nunquam mutatis.

Turckii Diff. de Geographia medii aevi.

Sim. Frid. Hahnii Progr. de geographia medii aevi vberius excolenda.

Chr. Frid. Paullini de pagis antiquae Germaniae.

Herm. Conringius de vrbibus Germaniae.

Brümannus de mari Balthico.

Georgii Grenii Rugia insula maris Balthici.

Henrici Meibomii introductio ad Saxoniae inferioris in primis historiam.

Michaelis Richey Diff. de Hamburgo veteri in Connoburgo Smeldingorum perperam inuento.

Casp. Sagittarii historia vrbis Bardeuici.

Henrici Meibomii Bardeuicum. In Eius Scriptor. rerum Germanicar. T. I.

Casp. Sagittarius de marchia Soltwedelensi.

Iac. Paulus Gundlingius de Drusi monumentis terrarum Brandenburgicarum.

— — de Itargo fluuio.

Excerpta e scriptis Academiae scientiarum regiae Berolinensis de quaestione; quousque Romani in Germaniam penetrauerint.

Casp. Sagittarii et *Iac. a Mellen* historia antiqua Lübecensis.

— — historia media Lübecensis.

Casp. Sagittarius de antiquitatibus archiepiscopatus Magdeburgici.

— — de origine et incrementis Brunsvici.

— — Goslaria ab originibus suis.

Io. Mich. Heineccii Diff. de antiquissimo regionis Goslariam ambientis statu et Crodone in primis Harzburgico. Inscerta Scriptt. rerum Germ. Heineccio-Leuckfeldinis.

Saliani descriptio Hercyniae.

Henr. Eckstormii epistola de specu Baumannii.

Ioan. Leonb. Frisch etymon nominis Weser. In Misc. Berolin. T. II. p. 54.

Herm. Hamelmanni antiqua Westphalia. In Eius Opp. p. 21.

Ferdinandi a Fürstenberg monumenta Paderbornensia.

Vbbo Emmius de agro Frisiae.

50 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Dav. Eberh. Haubert origines Schauenburgicae. In eius primis Schauenb. pag. 12.

Casp. Henr. Graunii Dalemencia Slaunorum.

Frid. Strunzius de pagis Nifani et Daleminci.

Chr. Frid. Sinner de loco quodam Romelus - Burg. In Misc. Lipf. T. VIII Obs. 176. p. 317. ff.

Christ. Schoettgens Geographie der Sorben. In der Diplom. Nachlese von Ober Sachsen. T. I. P. III. p. 361. ff.

Frid. Wideburgii origines et antiquitates Margrauiatus Misnici.

Georgii Guil. Kirchmaieri Diss. de Witteberga Saxonum.

Adami Rechenbergii Diss. de vetere Osterlandia.

Casp. Sagittarii antiquitates regni Thuringici.

— — epistola de antiquo statu Thuringiae sub indigenis Francorum.

— — antiquitates ducatus Thuringici.

Ioan. Sim. Purgoldi Diss. de mixtione populorum in Thuringia.

Chr. Schröter de burgo Scheidinga, antiquissima Thuringiae regum sede.

Mart. Christ. Laurentii monumenta facta Francorum in Thuringia.

— — monumenta Romanorum in Thuringia.

— — origines Doringicae, seu monumenta Sueuorum in Doringia.

Ioan. Mich. Weinrich de primis tractus Hennebergici incolis ac pagis.

Casp. Sagittarii antiquitates Alstetenses.

Chr. Knautii antiquitates comitatus Ballenstedienfis et Ascanienfis.

— — antiquitates pagorum Anhaltinorum.

Io. Georg. Kuntsche Diss. de Lusatia.

Theodori Crügeri origines Lusatiae.

Casp. Sagittarii historia Lusatia.

Chr. Frid. Ayrmann de situ montis Tauni.

Ioan. Georg. Estoris decerpta ex veteri Geographia Hassiae. In Kuchenbekerianalectis Hassiacis P. I.

Georg. Guil. Kirchmaier de bello praelioque de Salinis Catto inter et Hermanduros.

Marq. Freheri monumenta antiqua de monte Abrinsberg et silua Ottewald.

— — de Lupoduno antiquissimo Alemanniae oppido.

Georg. Chr. Ioannis de castro Frifels.

Ioan. Laur. Crollins de Frifels, Cassella, Meissenheimio et Hornbaco.

Ioan. Casp. Brechemmachers notitia Sueviae antiquae.

Ioan. Vir. Pregizer de gentibus et regnis Europae ex Sueuis.

Henr. Bebelius de pagis Sueviae.

Ioan.

- Ioan. Hoffmann* de antiqua Francorum domo et turri.
Ioan. Georg. Eccard von der alten Salzburg in Franken.
N. H. Gundlingii Nachrichten von dem großen mährischen Reiche, wie auch dem
 letzten mächtigen Regenten. In Gundling, P. XI. N. 2.
Ioan. Alex. Döderlini antiquitates Nordgauientes.
Io. Wilb. Iani Diss. de Boioaria Francis subiecta.
Casp. Sagittarii historia antiqua Noribergae.
Io. David Koeler de castro imperiali forestali Brun.
 — — de inclita sede regali ad Rense
 — — fata ducatus Alemanthiae et Sueviae.
Aegidii Tschudi epistola de Lenticensium Germanorum Aug. Vindel. nomine
 edita.
Mazbergeri monumentum Augustae Vindelicorum.
Casp. Bruschi de Laureaco veteri.
Iac. Wimpfelingii cis Rhenum Germania.
Ioan. Huttichii collectio antiquitatum in vrbe et agro Moguntino repertarum.
 In Ioannis Scriptor. rerum. Moguntinarum. T. III. p. 715. ff.
Chr. Gotth. Blunberg monumentum Cl. Drusi Neronis Moguntiae obtium,
 quod auctius Germanice prodit sub Tit. dex Eichelstein.
Christo. Cellarii Diss. de Cl. Drusi expeditionibus, maxime Germanicis. In
 Eius Diss. Acad. p. 553-570.
Aegidii Gelenii excerpta ex eius Colonia Claud. Augusta Agrippina. Col.
 1645. 4.
Iac. Melbati sive acad. seu de antiquitatibus vrbis Treuirensis.
 Excerpta ex *Wilb. Kyriandri* annalibus Augustae Treuirorum.
Ioan. Smith oppidum Batauorum s. Nouiomagum.
Marq. Fröhri Mofella Aufonii.
Conr. Sam. Schurzseischi principium Mofellae Aufonii. In Eius Diss. Acad.
 Num. 9.
 Excerpta ex *Ioan. Piccardi* antiquitatibus et annalibus Drenthiae.
Andr. Catulli Tornaco Neruorum.
Wilb. Paradisi de antiquo statu Burgundiae.
Ioan. Strauchius de regno Arelateni.
Ioanb. Ioan. Maderus de Arelato et Arelateni regno.
Henr. Vagedres periodus regni Austrasiae, s. Lotharingiae.
Conr. Sam. Schurzseischi historia veteris regni populi que Burgundiorum. In
 Diss. Eius N. 10.
Ans. Günth. Loescheri auspiciorum regni Arelateni index subitaneus.

50 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Ioan. Dan. Schoepfius de Burgundicis et transiurana.

Sim. Frid. Habnii Diss. de iustis Burgundici noui vel Arelatensis regni limitibus.

Excerpta ex *Io. Dan. Schoepfii* Alfaria illustrata.

Basil. Ioan. Heroldi Romanorum in Rhaetia littorali stationes.

Casp. Sagittarii antiquitates lacus Bodanici.

Aegid. Tschudi de prisca et vera Rhaetia Alpina.

Ioan. Conr. Schwartz de finibus veteris Heluetiae.

Herm. Nuenaar Gallia Belgica.

Abr. Ortelii antiquitates Gallo Belgicae.

Petrus Diuacens de Galliae Belgicae antiquitatibus.

Iaques de Guise illustration de la Gaule Belgique.

Observation critique de l'Abbé de Camps sur la Carte Geographique de P.

Daniel.

Reponse du Pere Daniel.

Gerardi Noutomagi Batavia.

Cornelii Aurelii Batavia.

Hadr. Iunii Batavia.

Ioan. Iac. Christens de portu Iccio.

Guil. Somneri responsio ad Christetium de portu Iccio: acc. *Car. du Fresne*

Diff. de portu Iccio ac *Edm. Gibsoni* Diss. de eodem argumento.

Ioan. Georg. Eccardi Diss. de portu Iccio Iul. Caesaris. In T. VIII. Misc. Lips.
pag. 255. ff.

Phil. Cluuerius de tribus Rheni alueis ostiisque.

Ioan. Isaaci Pontani disceptat. Chorographicae de Rheni diuortijs atque ostijs
eorumque accolis populisque.

— — disceptationum noua sylloge.

Bonauentura Castilioneus de Gallorum Insubrum antiquis sedibus. In thesaur.
ro. antiquitatum Italiae T. I.

Tomus IV.

De singulis populis veterum Germanorum.

Ioan. Nicol. Hertii notitia populorum veteris Germaniae. In Ei. Opp. Vol. II. T. I.

Val. Ern. Loescheri rationarium populorum veter. Germaniae.

Conr. Peutingerus de inclinatione romani imperii, et exterarum gentium,
praecipue Germanorum commigrationibus.

Nicolaus Petreii Cimbrorum et Gothorum origines.

B. Rhenani origines Gothicae.

Excerpta ex *Ioan. Dan. Maioris* brodoffeten Cimbrorum.

Gund.

Gundlingiana von dem deutschen Ursprunge der Amazoninnen. P. III. N. 3. T. I.
P. 273.

— — Beantwortung der Einwürfe Fr. Straphae wider den Ursprung der
Amazoninnen. P. VII. N. 2.

Ioan. Heinr. Steffens Historie der alten Einwohner Deutschlands.

Excerpta ex Io. Georg. Eccardi libris duobus de origine Germanorum eorum-
que vetustissimis coloniis, migrationibus ac rebus gestis.

Georg. Stirnbielm Anti-Cluërius.

Nic. Marschalli Thurii annalium Henedorum ac Vandalorum libri VII. In
Westphalen Scriptt. rer. Germ. T. I.

Fab. Törner de regno Langobardorum in Italia.

Watrangus de eodem argumento.

Ioan. Frid. Christii origines Langobardicae.

— — de rebus Langobardicis.

Chr. Zickermann von den alten Einwohnern in Pommern.

Aegid. van der Mylen de antiqua Pomeranorum republica.

Chr. Hartknoch de originibus Pomeranicis.

Conr. Sam. Schurzfleisch de originibus Pomeranicis. In Diss. Eius N. 26.

Chr. Hartknoch de originibus Borussicis.

— — de antiqua Borussia republica.

Erasmus Stella de Borussia antiquitatibus.

Lac. Perizonius de rebus atque incrementis Prussorum.

De Francheville Dissertation sur l'origine du peuple Prussien. In *Historia acad.*

Reg. scientiar. Berolin. 1749. p. 501.

Mart. Hanckii antiquitates de Silesiorum nominibus.

— — de Silesiorum maioribus.

Frid. Willb. Sommeri regnum Vannianum, sive, de antiqua Silesia.

— — Silesia ante Piastum.

Excerpta ex Leonb. Duv. Hermannii Maslographia; vbi de erutis in Silesia ro-
manae antiquitatis reliquiis.

Reineri Reineccii recensio populorum Slavicorum in Germania habitantium.

Matth. a Thudet origines Slavo-Bohemicae gentis.

Andr. Stredonii Diss. de Bohemorum originibus.

Conr. Sam. Schurzfleisch de rebus Slavicis. In Eius Diss. N. 20.

Ioan. Vpmarck historia prisca gentis Venedorum.

Theod. Krüger de Sorbis. In *Hoffmanni* Scriptorum rerum Lupaticarum T. II.

Chr. Schöttgen de eod. argumento. In Eius *Diplom. Nachlese* T. I. P. II.

P. 177. ff.

54. CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Nic. Olai de Attila Hunnorum rege.

Eberh. Rud. Rothii Attila Hunnor. rex.

Phil. Callimachi de eodem argumento.

Io. Georg. Eccardi Diss. de numis Attilae.

Pulkawa de Ileuellorum clade.

Beckeri Diss. de Liuonia.

Suffrid. Petri de Frisiorum antiquitate et origine.

— — apologia pro antiquitate et origine Frisiorum.

Excerpta ex H. Boerhaueni Diss. de antiquis Frisiae orientalis Dynastijs, eorumque iuribus.

Ioan. Schild de Caucis Germanorum.

Ioan. Henr. Eggeling de Caucis. In Eius Diss. N. 2.

Erpold Lindenbrogi Geschichte der Chaucorum.

Ioan. Ian. Alanus de Cimbris.

Alex. Torquati proleg. de Cimbris eorumque fortitudine et rebus gestis.

Christo. Cellarius de Cimbris et Teutonibus, prius Romanor. ex Germania habitibus. In Eius Dissertat. acad. p. 488.

Ioan. Isaac. Pontanus de bello Cimbrico.

Rein. Reineccius de originibus Saxonum.

Paulus Cypraeus de origine, nomine, prisca sedibus, moribus antiquissimis, rebus gestis et migrationibus Saxonum, Cimbrorum, Vitarum et Anglorum.

Henr. Cammenger de Brittenburgo, Matribus Britannis, Britannorumque antiquissimis per Galliam et Germaniam sedibus.

Pierre Rapin Diss. sur les Moeurs, la Religion et la Langue des Angel-Saxes.

Rob. Sheringham de Anglorum gentis origine.

Polyc. Lyserus de meritis Saxonum in Angliam.

Chr. Henr. Weissus de Saxonum origine.

— — antiquitarum Misno-Saxoniarum singularia.

Chr. Sam. Schürstsch de antiqua Saxonum dignitate. In Eius Diss. N. 65.

Casp. Ahels Deutsche Alterthümer.

— — Sächsische Alterthümer.

Werner Rolewinck de Westphalorum, siue antiquorum Saxonum situ, moribus, virtutibus et laudibus.

Ioan. Iusti Winckelmanni notitia veteris Saxo-Westphaliae.

Herrn. Hamelmannus de populis olim in Westphalia. In Opp. Et. T. I.

Ioan. Neuwaldus de antiquis Westphaliae colonis.

Casp. Sagittarius de nomine Westphaliae.

Herm. Ad. Meinders de libertate Saxonum siue Westphaliae.

- Præoemium ad Conr. Frid. Reinhardi Diss. de officiis Imperii Saxonici.*
Vlr. Hutteni Arminius.
Conr. Sam. Schurzstetich de Arminio. In Eius Diss. N. 28.
Erpold Lindenbrogs zwey Bücher von Arminii Thaten.
Christo. Ad. Rupertus de Arminio Cheruscorum principe.
Ern. Casim. Wasserbach de statua Arminii.
Nic. Hieronym. Gundlingius de Quintiliano Varo. In Gundling. P. XXIV. N. 1.
Andr. Jul. Dornmeieri Diss. de Germania nunquam a Romanis subacta.
Adam. Raschbergii Diss. de Italotum Cheruscorum rege.
Rein. Reineccius de Angriuariis et Angaria oppido.
Frid. Zollmann de Thuringorum origine. Misc. Lips. T. XI. Obs. 230.
p. 25. il. 279.
Io. Iust. Winckelmann vom Ursprung und Anfang der Thüringer.
Io. Georg. Reinharti antiquitates Marchionatus vi et origines Landgraviatus
Thuringici.
Rein. Reineccius de origine Misnorum.
Christo. Phil. v. Waldensels de Voigtlandis, et Nariscis.
Erasmus Stella de origine, vetusta appellatione et regionibus Tubantinorum,
Cygneorum etc. In Menckenii Scriptt. rer. germ. T. III. p. 2039-2043.
Andr. Goldmayer vom Ursprung der Hessen und der Stadt Marburg.
Godfr. Arnoldus de Hermunduris.
Dan. Müller de eodem argumento.
Chr. Schöttgen de eodem argumento.
Andr. Paars Carti aborigines Batauorum.
Ioan. Georg. Estor coniecturae de Mattiacis. In Kuchenbeckeri Anal. Hassiacis. P. I.
Georg. Sabini comment. de appellatione, situ, moribus populorum Marchiae
Brandenburgicae.
Georg. Frid. Schroeeri origines Brandenburgicae.
Rein. Reineccii origines stirpis Brandenburgicae.
Io. Georg. Wachteri origines Alemannicae. In Gundling. P. XXX; N. 1.
Ioan. Dan. Schoepfimi antiquitates Alemannicae. In Eius Commentatt. histor.
et criticis.
Schram de Nafua fortissimo Sueuorum duce.
Ioan. Georg. Kulpisii bellum Caesaris et Ariouisti.
Christo. Celtarii Diss. de bellis C. I. Caesaris aduersus Ariouistum. In Eius Diss.
acad. p. 521.
Ioan. Isaaci Pontani origines Francicae.
Observatio Halensis super l. I. Pontani origg. Francicis. T. V. Obs. VIII.

- Anonymus* de origine gentis Francorum.
Vertot l'origine des François.
Phil. Cluveri Disq. de Francis et Francia.
Herm. Nuernarius de origine et fede Francorum.
Schönhouen de eodem argumento.
Reineri Reinccii origines Francorum.
Hub. Leonardus de eodem argumento.
Ioan. Dillenii Diss. de origine Francorum.
Barth. Christ. Richardi Diss. de Francorum, Saliorum et Salicorum origine atque differentia.
Ioan. Henr. Krausii dubia vexata circa Caroli M. historiam.
Godofr. Guil. Leibniti Disq. de origine Francorum cum notis Eccardi.
Tournemini dubia circa Leibniti sententiam.
Anonymi Diss. contra Tournemini.
Nic. Hieron. Gundlings Gedanken über des Hrn. Baron von Leibnits Schrift de origine Francorum. In Gundlingianis P. III. N. 2.
 Des Hrn. Baron von Leibnits Antwort auf die wider seinen Tractat de origine Francorum gethane Erinnerungen. Ib. P. VI. N. 4.
Gundlings Replik auf des Hrn. Baron von Leibnits Antwort de origine Francorum. Ib. P. IX. N. 1.
Nic. Vignierius de statu et origine vert. Francorum.
 Excerpta ex *Car. Molinaci* comment. de Monarchiae Francorum origine.
Io. Nic. Hertii notitia veteris Francorum regni.
Godofr. Thomae Ludewigii historia Saxoniae a Francis subiugatae.
Ioan. David Koeler de origine Boioariorum a Boiis.
Ioach. Meieri Diss. de Boiorum migrationibus et origine.
Godofr. Guil. Leibnitz de veteribus Boiis. Praefatio ad Eius edit. Auentini et Brunneri.
Hier. Petz de veteris Austriae inquilnis. In Eius Scriptor. rerum Austriacarum. T. I. p. 37. ff.
Balth. Bebelius de Triboccis.
Vlr. Obrechtii prodromus rerum Alsaticarum.
Jo. Herm. Schminck de Adalrico siue duce Alsaciae.
Lud. Schmidts Schaßkammer der Nederlandtschen Oubheben.
Ioan. Piccarti Antiquiteten der Provinzien en Landen gelegen tusschen der Nord-Zee, de Yssel, Emse en Lippe.
 Excerpta ex *Iac. Malbranco* de Morinis et Morinorum rebus.
Hub. Leodius de Tungris et Eburonibus.

Hug. Grotii antiquitates Batauicae. Vide Grotii et Iani Doufae Chronicon Hollandiae.

Iac. Gronouii oratio de tempore immigrationis Batauorum in insulam suam.

Otton. Sperlingii Diss. de origine veterum Gallorum a Dite.

Marci Zuerii Boxhornii origines Gallicae.

Anton. Goffellini historia Gallorum veterum.

Gaud. Merula de Gallorum Cisalpinorum origine et antiquitate.

Lazarri historia coloniarum a Gallis emissarum.

Tomus V.

De indole et habitu corporis vitaeque priuata Germanorum.

Hermannus Conringius de habitus corporum Germanorum causis. In Eius Opp. T. V.

Io. Phil. Burggrauii commentarius ad H. Conringii librum.

G. G. Kirchmaieri Diss. de veteri Scytharum Celia, Oelia, et Zytho.

Excerpta ex Io. Henr. Meibomii tract. de cereuisiis et vino.

Paulus Hachenberg de re vestiaria veterum Germanorum. In Eius Germ. med.

Ioh. Georg von Eckhardt Erklärung eines alten Kleinodien-Kästleins aus dem Ebnerschen Cabinette zu Nürnberg.

Gottl. Sam. Treueri anastasis veteris Germani germanaeque faeminae.

Paulus Hachenberg de nuptiis veterum Germanorum. In Eius G. M.

Chanbort de aestimio faeminarum apud veteres Germanos.

Andr. Ludov. Koenigsmann de immersione infantum in aquis Rheni.

Sec. Lancellotti obseruatio de hoc argumento ex eius libro: Tarfolini deg antichi storici.

Herm. Adolph. Meinders de nominibus et cognominibus veterum Germanorum.

In Misc. Lips. T. VI. p. 1. ff.

Seyrich de nominibus Germanorum gentilitiis. In Opusc. eius Lips. 1650. pag. 20. ff.

Tomus VI.

De Litteratura veterum Germanorum.

Io. Guil. Berger de prisco Germano haud illiterato.

Georg. Schubart de litteraturae apud Germanos primordiis et incrementis.

Paulus Hachenberg de studiis veterum Germanorum. In eius Germ. med.

Vlr. Obrechtii exerc. de philosophia Celtica.

Val. Ern. Loefcheri litterator Celta.

Gottfr. Schützens Programma, daß der Grund von der Glückseligkeit der alten Celten

58 · CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Celten mit nichten in dem Mangel der Wissenschaften zu suchen sey. Altona
1752.

Io. Lauterbachii Diff. de carminibus veterum Germanorum.

Cyriac. Spangenberg de Bardis.

Io. Christo. Wagenseil Diff. de phonascis; adiecta Eius comment. de ciuitate
Noribergensi.

Diurbergius de Scaldis veterum hyperboreorum.

Fabiani Toernerii Diff. de poesi Scaldorum septentrionalium.

Io. Dav. Koeleri Diff. de eodem argumento.

Io. Piccartus de prisca Celtopaedia.

Lobmeier de Scytharum veterum philosophia.

Iani Caecilii Frey philosophia Druidum.

Steph. Forcatulus de Gallorum imperio et philosophia.

Heur. Heijenni oratio de vet. Germanorum eloquentia.

Aegid. Strauch de computo veterum Germanorum.

Chr. Gottl. Haltaus Calendarium medii aevi praecipue Germanorum.

Io. Iac. Rabe calendarium festorum dierumque mobilium atque immobilium
perpetuum.

Tomus VII.

De Diis et Sacerdotibus variisque superstitionibus veterum Germanorum.

Ellas Schedius de diis Germanorum.

Paullus Hachenberg de religione gentili veterum Germanorum. In Eius
Germ. med.

Magni Dan. Omeisii Diff. de Germanorum veterum theologia et religione pagana.

Christo. Frid. Ayrmann de cultus idololatriae veterum Germanorum origine et
incrementis.

Barth. Chr. Richard de dubia et incerta C. Taciti fide in Germ. Deor. historia.

Trogilli Arnkiels cimbrisches Heidenthum.

Solander de religione veterum Germanorum.

Henr. Andr. Kochius de puriori veterum Germanorum theologia. Inferta est
B. Patris eius fructibus primis theol. in fine.

Gottfr. Schützens Progr. daß die alten deutschen und nordischen Völker weit vernünftiger Grundfäße in der Religion gehabt haben, als die Griechen und Römer. Altona 1751.

— — Beweis, daß die alten Deutschen keine richtige Erkenntniß von Christ
so

sto gehabt haben. In der andern Sammlung, dessen drey kleiner Schußschriften für die alten Deutschen. III Stück, p. 69.

G. Schürzens Beweis, daß viele Gottheiten den alten Deutschen angebichtet worden. In der dritten Sammlung, dessen drey kleiner Schußschriften für die alten Deutschen. I Stück, p. 11.

Ioach. Wieland de Thoro, principe veterum Septentrionalium idolo.

Godofr. Schützius de blando patris cognomine supremo Germanorum gentium, numini sacro. In Eius exercitatu. ad Germaniam sacram gentilem facientium fylloge. N. III. p. 67.

Arngrimi Ionae epistola de diis populorum borealium.

Ioan. Georg. Keyser de cultu Solis, Freii et Othonis. Adiecta est haec dissertatio, nouissima edit. Schedii de diis Germanorum, quam Iarckius curauit.

Georg. Iac. Mellinus de diis Sueuorum.

Ioan. Iac. Müllerus de eodem argumento.

Hector Godfr. Masius de diis obotritis. Inter Diss. eius acad. Hamb. 1719, p. 1040.

Hermaniges de prisco Saxonum Gentilismo.

Arnold de septem veterum Saxonum deastris.

Lineb. Musbardus de Ostra Saxonum.

Theod. Hasaeus de Saxonum idolo Ostra.

Ritzius de origine voc. Ostern.

Godofr. Schützius de dea Aludana topicò Germanor. gentil. numine. In Eius Exerc. ad Germ. sacr. gentil. facient. fylloge. N. I. p. 11.

— — de Velleda virgine Germana diuinis celebrata honoribus.

Elsner Dissertation sur le chap. XL. du Livre de Tacite des Moeurs des Germains, et en particulier sur la Deesse Hertha, Hertham, ou Erdamm. In Historia academiae Regiae Scientiar. Berol. A. 1747. p. 446.

— — Dissertation sur l'île de la Deesse Hertham ou Erdamme, et sur les Adorateurs de cette Divinité. In Historia acad. reg. scient. Berol. 1748. pag. 441.

Henr. Meibomius de Irmensula. In T. III. rerum Germ. p. 3.

Ern. Casim. Wasserbachius de statua illustris Harminii, liberatoris Germaniae, vulgo Hermentuhl.

Olaus Kerekius de Fanin.

Winstloutus de Tanfana Taciti.

Henr. Vagedes de Iodurtha et arbore Iouis. In opusc. Eius p. 288. ff.

Gerh. van Mastricht disquisitio de Iodurtha. Inserta Bibl. Brem. Cl. VII Fasc. III. p. 510. ff.

60 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

- Theod. Hasaci* paralip. de Iodutha. Ibid. Fasc. V. p. 906. ff.
- Io. Herm. Schminck* de cultu arbor. Iouis.
- Andr. Iac. Krieg* vom Abgott Erödon.
- Iac. Tollius* de Crodone et Püftero. In epistolis itinerariis, p. 31. sq.
- Ioh. George Leuckfeld* vom Püstrich.
- Excerpta ex *Tenzelio, Scharfio, Oleario* de Püftero.
- Imman. Weberi* Püfterus, vetus Germanorum idolum.
- Ioan. Mich. Heinzeii* Diss. de antiquissimo Goslariae statu et Crodone in primis Hartzburgico; annexa eius antiqq. Goslar.
- Iac. Wilb. Feuerlini* Diss. de Miphlezete Emmëntzheimensium.
- De *Kontenu* Conjectures sur le Culte d' Isis en Germanie.
- Excerpta ex *Henr. Iac. van Basbuisen* Diss. de Iside; magna deorum matre.
- Io. Gottlob Boehmii* Diss. de Iside, Sueuis olim culta.
- Amad. Schmelz* de idololatria veterum Misniae incolarum.
- Iac. Thomasti* obs. de idolis Slauorum Zwantewith et Zernebog. In Felleri monum. inedit. T. XII. Obs. 71. p. 644.
- Io. Petri Ludewigii* diss. tres de idolis Slauorum. Recusae sunt illae in eius opuscul. miscellis T. II. L. I. Opusc. 12.
- Henr. Bangertus* de eodem argumento.
- Abrab. Frenzelius* de diis Soraborum, et Slauorum. Hanc comment. Script. Rer. I. usq. T. II. p. 87. ff. inseruit Christi. God. Hofmannus.
- Io. Henr. Boeclerus* de superstitione Aestiorum. In eius Diss.
- P. I. Eckhardus* de diis Slauorum veterum Iutrebocensium.
- Ioan. Lascius* de diis Samogitarum.
- Iac. Schopperus* de Noricae gentis idololatria ethnica.
- Ioan. Heinr. Bocrisius* de Lollo Franconiae deastro. In Misc. Lips. T. III. Obs. 69. p. 307. ff.
- Dan. Guil. Trilleri* noua Lolli, Franconiae deastri, explicatio. Ibid. T. IX. Obs. 193. p. 175. ff.
- Excerpta ex *Ioan. Bertels* de deastris in Treuirensi et Lutzelb. ducatu.
- Io. Georg. Eccard* de Apolline Granno Mogouno.
- Marct Zuërii Boxbörni* Bediedinge van de Afgodinne Nehalennia.
- — Antwort op de Vragen van de Afgodinne Nehalennia.
- Io. Georg. Keyseri* comment. de dea Nehalennia. Recusa in eiusd. antiqq. selectis septentr. et celticis.
- Nicq. Hieron. Gundlingi* Sendschreiben an Hrn. N. N. die in Seeland et emals bekannte Götting Nehalennia betreffend. In Gundling. P. XXV. N. 3.
- Thom. Reinesius* de deo Endouellico: rec. in Graeuii Syntagm. diss. rar. p. 92. ff.
- Iacob.*

Jacob. Vertoz de eodem argumento.

Frereri disquisitione de eod. argumento. Exstat in histor. acad. Gallicae inscriptionum et litter. hum. T. II. p. 296. ff. edit. Goll. p. 240. vers. germ.

Thomas Reinefsus de deo Moristasgo, p. 683. Epp. ad Hofmannum.

Phil. a Turre Diss. de deo bello; subiecta eiusd. monumentis vet. Antii, p. 255. ff.

Petri Lesaloperii theologia Gallorum.

Noel Taillepiet histoire de l'état et de la republique des Druides.

Caesaris Eguffii de Boulay historia veterum academiarum Gallia Druidicarum. Praemissa eius histor. acad. Parisiensis T. I.

Petri Lagerloef Diss. de Druidibus.

Edm. Dickinson de origine Druidum.

Joannis Tolandi History of Druids. Exstat in collectione variorum opusculorum Io. Tolandi, quae prodit Londini 1726. 8. 2 Voll. Vol. I.

Thomae Smith Syntagma de Druidum moribus et institutis.

Es. Pufendorffii Diss. de Druidibus. Exstat in opusculis eius ab I. P. Lüdewigio Halae 1699. 8. editis.

Conr. Sam. Schurzschschii Diss. de Druidum veterum institutis. In Diss. eius iunctim Lips. 1699. 4. editis N. 54.

Ioan. Frid. Scharffii meletema historicum de Gallorum Druidis.

Ioan. Georg. Frickii comment. de Druidis occidentalium populorum Philosophis. Edit. 2da cura Alb. Frickii.

Excerpta ex *Iac. Martin* libro; LA Religion des Gaulois; et quidem Lib. I. cap. 21-32.

Io. Georg. Keyseri Diss. de faeminis fatidicis veterum Celtarum gentiumque septentrionalium. In eius antiquit. sel. Septentr. et Celticis. N. 5. p. 371. ff.

— — de Visco Druidum. l. c. N. 111. p. 303. ff.

— — de computationibus sacris veterum Germanorum. Ib. pag. 327. et 349. ff.

Godofr. Schützius de consuetudine Germanorum gentilium deorum memoriam inter scyphos renouandi. In eius exercitt. ad Germ. sac. gent. fac. Sylloge. N. 1111. p. 83. ff.

Rhodii descriptio luci antiquissimi sacrificiis destinati.

Godofr. Schützi comment. de supersticiosa Germanorum gentilium reuerentia lucis consecratis exhibita.

— — liber de cruentis Germanorum gentilium victimis humanis.

— — de sacrificiis Germanorum gentilium auerruneandi incubi causa litaris. In eius exercitt. ad Germ. S. gent. fac. Sylloge. Ex. V. p. 215. ff.

69 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Chr. Frid. Sinner de loco vulgo Romulus-Burgum. In *Misc. Lips.* T. VIII. Obf.

176. p. 317. ff.

Ioan. Bircheradii palæstra antiquaria de festo Iuel.

Otto Sperling de eodem argumento.

Ioan. Georg. Keysler de interdicto usu carnis squaræ. In eius antiq. sept.
N. 4. p. 332. ff.

Iac. Thomafius de poculo S. Ioannis.

Ioan. Nicolai excerpta de iuramentis veterum Germanorum.

Excerpta ex *Franc. Alb. Aepini* Diss. de Meclenburgensium a gentilismo ad
Christianismum conuersione.

Herm. Adolph. Meinders de statu relig. et reipubl. sub Carolo M. et Ludouico
Pio, in vet. Saxonia s. Westphalia et vicinis regionibus.

Andr. Lud. Koenigsmanni Diss. de antiquitate et vsu betulae pentecostalis fron-
diumque sacrarum.

H. Webers historische Untersuchung des Meyen-Festes.

Ioan. Koiskii Untersuchung des heydnischen Nordfhrs, wie auch des heutiges
Oster- und Johannis-Feuers.

M. Dieffenbach de Neffri.

Timacus vom Oster-Feuer.

Io. Casp. Zeumer de igno Ioanneo.

Ioan. Reiskius de vecolo et ceruolo.

I. G. Eccardi excerpta ex histor. Franc. orient. de vecolo et ceruolo.

Henr. Vagades de conuentu Iagorum nocte Kal. Maii. In opus. eius.

Io. Mich. Dilberri exercit. quid sit Maiuma.

Andr. Ritschi Diss. de Maiumis et Maicampis; recusa in *Graeui Synt. Diss.*
rarior. p. 536. ff.

G. G. Rothius de imagunculis Germanorum magicis, quas Alrunas vocant.

Ioan. Henr. Ernesti Misnia Romana.

Godofr. Guil. Leibnitius Obf. de superstitionibus quibusd. Slauiorum. In *Felleri*
monum. inedita. T. XII. Obf. 70. p. 643.

Tomus VIII.

De sepultura veterum Germanorum.

Paulus Hackenberg de re funebri veterum Germanorum. In eius G. M.

Christianus Nettelbladt de variis mortuos sepeliendi modis apud Suiones.

Excerpta ex *Scriptoribus* de urnis, qui sunt:

Dav. Sigism. Büttner von Leichen-Brand- und Todten-Krügen.

Arnoldi epistola ad *Ioan. Iac. Leibnitz* de urnis.

Ioan.

Ioan. Christi. Schulenburg de vrbis Bremensibus.

Blumii vrbis Bremenses.

Chr. Detl. Rhode Cimbrisch, Holfsteinische Antiquitäten-Remarques.

— — de vrbis Holfaticis.

— — descriptio singularis tumuli Barmstadiensis.

— — observationes circa tumulos Barmsted.

Iac. a Mellen vberior earum declaratio.

Ottonis Sperlingii de iis epistola.

Gotthilf Treuer de vrbis marchicis.

Io. Georg. Keyseri descriptio vrbis sepulchralis in agro Neclingeni veteris Mar-

chiae mense Septembri 1709. erutae. In antiq. eius Septentr. Celt. N. 6.

p. 1 ro. ff.

Pyl de Remi sepulero in Marchia media inuento.

Relatio de vrbis Seehufanis ex *nouis litterariis Hamburg.* 1709. p. 323. ff.

Nunnigius et *Cobustus* de vrbis Westphalicis.

Colberg de vrbis Stolpensibus.

Ioan. Christo. Olearii Mausoleum in museo.

Val. Alberti Diss. de vrbis feralibus (Hesburgensibus.)

Godofr. Hechtii bustum Lusatiae antiquissimum. In misc. Lips. T. VIII. obf.

153. p. 198. ff.

Ioan. Herm. Schminck de vrbis Hassiacis.

Ioan. Craft Heigeli vrbis Moguntinae.

Christi. Stief epistola de vrbis in Silesia Lignicensibus atque Pilgramdorsien-

bus.

Excerpta ex *Hermanni Maslographia*.

Iac. a Mellen historia vrbis Sarmaticae A. 1674. repertae.

Georg. Roth de baculorum ad sepulchra proiectione.

Tomus IX.

Origo et progressus religionis Christianae inter Germanos et de eorum Apostolis.

Paulus Hachenberg de religionē christiana veterum Germanorum.

Regio Prumiensis de disciplina ecclesiastica veterum Germanorum.

Paulini de fundatione primae ecclesiae Carolinae Eresburgi.

Excerpta ex *Vrsini* compendii histor. de ecclesiarum Germanie origine et pro-

gressu.

Philippi Caesaris Triapostolatus septentrionalis.

Diploma

64 CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

Diploma Caroli M. Imp. de scholis Obnabrugensis ecclesiae graecis et latinis, critice expensum ab A. I.

Henr. Phil. Gudenus de Bonifacio, Germanorum Apostolo.

Bernard. Pezsius de iis, qui primi relig. christianam in Austriam intulerunt.

Willebordus Bosschaertus de primis veteris Frisiae Apostolis.

Dav. Henr. Koepkenii fabulosa, variisque fraudibus quondam obnoxia Megapolis.

Phil. Frid. Hane de episcopis in terra Meclenburgenſi primitiuis.

Franc. Wokenius de conuerſionibus Pomeranorum ad religionem christianam.

Joan. Bugenbogen de eodem argumento.

Herm. Adolpb. Meinders de statu religionis et rei publ. sub Carolo M. et Ludov. Pio in vet. Saxonia.

Excerpta ex *Casp. Caluörrii* histor. sacra infer. Saxoniae.

Casp. Sagittarii antiquitates gentilismi et Christianismi Thuringiae.

Elias Mart. Eyringius de ortu et progressu relig. christianae in Francia orientali.

Hadr. Valcfii Diss. de basilicis, quas primi Francorum reges condiderunt.

Tomus X.

De statu oeconomico veterum Germanorum.

Ioan. Nicol. Hertius de hominibus propriis. In Opp. eius iunctim editis 1737.

Excerpta ex *L. W. Goebelii* Diss. de iure et iudicio rusticorum fori Germanici.

Chr. Thomasti Diss. de hominibus propriis et liberis Germanorum.

Iusti Herm. Boehmeri Diss. de iure et statu hominum propriorum a seruis Germaniae deriuandis.

Georgii Dav. Alandi Diss. duae de statu hominum apud veteres Germanos.

Excerpta ex *Ioach. Potgieseri* tract. de conditione seruorum Germaniae.

Ioan. Wilb. Waldschmidt de hominibus propriis Hassiacis.

Polyc. Leyser de Frilingis.

— — de seruis seruorum.

— — de seruis nobilibus.

— — de adoptione per Andelangum.

— — de patria potestate in Germania ignorata.

Excerpta ex *Ioan. Pauli Kressii* Diss. de priuilegiis agricolarum apud Germanos.

Excerpta ex *L. W. Goebelii* Diss. de origine iuris venandi.

Herm. Adolpb. Meinders de origine et progressu nobilitatis et seruitutis in Westphalia.

— — Diss. de manumissionibus hominum propriorum.

Tomus XI.

Res metallicæ et monetariæ veterum Germanorum.

Erb. Reuschii origines metallifodinarum in Germania.

Excerpta ex *H. Meibomii* Diss. de metallifodinarum Harzicatum prima origine.

Paulus Hachenberg de re monetaria veterum Germanorum.

Excerpta ex *Frebero* de re monetaria Germanorum aliorumque populorum.

Excerpta ex *Weinrichio* de ortu et progressu rei numariæ, imprimis apud Germanos.

Daniel. Ringmacheri Diss. de numis.

Ioan. Dan. Maioris Roma in numis Augustalibus Germanizans.

Iac. Pauli Gundlingii Diss. de numo Vizonis Obotritarum regis. In Actis

Erud. Lips. 1724. p. 412.

— — de moneta regis Prislai.

— — de moneta Misteuoci et Godescalci.

Io. Georg. Eccardus de numis quibusdam sub regimine Theoderici cufis.

— — Diss. de imaginibus Caroli M. et Carolomanni regum Francorum in gemma et numo Iudaico repertis.

Andr. Fountaine Diss. de numismatibus Anglo-Saxonum cum notis Twaitesii.

Exstat in Hickeysii thesauro linguarum septentrionalium.

Nicolai Kederi catalogus numerum Anglo-Saxonicorum.

— — de numis argenteis Gothicis.

Tomus XII.

De forma regimis, legibus, poenis et remilitari, aliisque

Institutiis veterum Germanorum.

Reineri Reinccii regnum celticum.

Herm. Conringius de antiqua republica veterum Germanorum. In Opp-

Tomio I.

Paulus Hachenberg de regimine veterum Germanorum. In eius G. M.

Petrus Musæus de antiqua Germanorum re publica.

Polyc. Marci Germanus consiliarius, I. solertia in administranda republica priscorum Germanorum.

Georg. Iac. Hackberi orat. Germanum frugi patrem familias repræsentans.

Otto Sperlingius de summo regis nomine et titulo septentrionalibus Germanis aliis vsitato.

Ludolphi Huguons Diss. Præside Henr. Bionio habita de statu regionum Germaniæ.

Paulus Hachenberg de ordinibus veterum Germanorum.

66. CAP. II. ANTIQVITATVM GERMANICARVM

- Anton. Dandinus Alteserra* de Ducibus et Comitibus Galliae prouincialibus.
Phil. Theodor. Verpoorten de ducibus in vet. Germ. regno haereditariis.
Ioan. Weineken de Eginhardo Caroli M. Cancellario.
Herm. Conringius de constitutione Episcoporum Germaniae. In Opp. eius
 T. II.
Ioan. Ad. Koppius de differentia inter S. R. I. comites et Nobiles immediatos.
Herm. Conringius de Ducibus et Comitibus Imperii R. G. In eius Opp.
 T. II.
Imman. Weberi historia Comitum vet. R. G.
Alb. Georg. Schwartz de principibus veteris et de Baronibus mediae Pomeraniae Rugiaeque.
Dav. Georg. Strubii Diss. Bracl. *Gerardo Noodt* habita, de origine nobilitatis Germanicae.
Ioan. Wilb. Goebeli Diss. de statu nobilitatis in Germania.
Reinerus Reineccius von des Adels und der Wapen Ursprung.
Io. Henr. Feltzii Diss. VI. de statu nobilitatis S. R. I. immediatae.
 Observatio de ritu apud Germanos antiquissimo creandi equites. *Obs. Hal.*
 T. II. *Obs. III. p. 43.*
Adami Frider. Glassey Diss. de titulo Domini atque Baronis.
Io. Ebreufr. Zschackwitz de septem clypeis militaribus.
Euch. Gottl. Rinckii Diss. de clypeorum ratione habenda in feudis alienandis.
Chr. Wildvogel de clypeo militari. In eius *Electis* Dec. I. *Obs. X. p. 63. ff.*
Polyc. Leyser de origine Patriciorum Germaniae.
Ranger de Patriciis.
Ioan. Nic. Hertius de origine et progressu specialium R. G. Imp. rerum publicarum. In Opp. eius.
 — de specialibus R. G. I. rebus publicis. *Ibid.*
 Excerpta ex *I. W. Goebeli* Diss. de iuribus procerum Imperii maiestaticis.
Chr. Ad. Waldisfrömer de curiis regis comitisque ante Carolum M. Noribergae celebratis.
Io. Henr. Felix de superioria territo nobil. immed. asserta.
Ioan. Iac. Chifletius de ampulla Rhemensis.
Ioan. Andr. Schmidt de eodem argumento.
Virtot de eodem argumento. In *memoriis Academi Inscriptionum* T. IV.
 p. 350.
Pauillus Hachenberg de re feudali veterum Germanorum. In *G. M. Christi. Thomasi* origines feudales.
Thomas Franzii Oratio de feudorum origine.

It. Car. Spenerus de primis vestigiis feudorum in Germaniam antiquitate per-
uestigandis. Exstat in Eius primitiis obs. histor. Feudalium. p. 1—46.

Gundlingiana vom Ursprung der Lehen P. I. p. 1—26.

G. G. Gebaueri origines Feodi qua vocem qua rem non externas sed germa-
nicæ.

Henr. Gottl. Francus de iurisprudentia veterum Germaniorum.

Io. Georg. Cramerus de coniungendo iuris et antiquitatum Germanicarum
studio, huiusque subsidiis et adiumentis.

Polycarpus Lyserus de primis iuris Germanici scripti incunabulis.

Paulus Hachenberg de legibus veterum Germanorum. In G. M.

Hermannis Courtinhus de origine iuris Germanici. In T. V. Opp. Eius.

Chr. Gottfr. Hoffmann de origine et natura legum Germanicarum antiquarum.

Es. Pufendorfii Diss. de legibus Salicis.

Henr. Cocceii Oratio de lege Salica.

Fertot Discours sur l'Origine de loix Saliques. In *Memoriis Acad. Inscript.*
T. IV.

Gottfr. Wendelini leges Salicæ illustratæ.

Polyc. Lyserus de iure Iustiniano a Lothario Imper. in Germaniam non in-
troducito.

Io. Christo. Hartung de Scultetis, Heimburgiis et Scabinis paganis.

Herm. Ad. Meinders de Gograuiorum ac Scabinorum officio.

Excerpta ex *Frid. Brunnneri* exercit. de Scabinis. In *Opusculis Brunneria-*
nis a *Georg. Beyer* editis p. 273.

Ioan. Gottl. Heinricus de origine et indole iurisdictionis patrimonialis.

Ioan. Paulus Kress de variis iurisdictionis criminalis in Germania generibus.

Matth. von Wiche Diss. de origine et causa statuti Ostfrisi, quo fratri mino-
ri sedes paterna, prae maioribus natis possidenda, in successione relinquitur.

E. Nettelbladt de perantiquis veterum Suecorum et Germanorum per Orda-
lia purgationibus.

Ioach. Ioan. Maderns de Orde, ut ordalei quondam specie.

Iac. Thomafus de origine Duellorum iudicialium.

Excerpta ex auctoribus, qui de ordalibus scripserunt, e. g. *Leutersbergers*,
Gérhardo, *Alkemalt*, observationibus Halensibus &c.

Ioach. Pörylesserus de obstagio eiusque antiquo in Germania vsu.

Gual. Iuchii Diss. de modo probandi innocentiam apud veteres.

Excerpta ex *Ioan. Pauli Kressii* Diss. de Hagestolzriatu.

Io. Petri Ludewigii Diss. de Hagestolzriatu exfule contra Kressium.

Ioan. Pauli Kressii repetitio Diss. suæ contra Ludewigium.

Io. Henr. Meibomius de *urologia*. Rec. in collect. honor. libror. Grofchen-
hana...

Iac. Andr. Crufius de eodem argumento. In Opp. Eius iunctim editis.
Gundlingiana von der alten deutschen Strafe Harmifcara genant. P. XXX.
N. 7.

Paulus Hachenberg de *no. militari veterum Germanorum.* In G. M.

Io. Henr. *Waggen* de re militari prifcorum Germanorum.

Chr. Godofr. Chemnitii Diff. de duellis Germanorum.

Ioan. Guil. *Lant* ab eodem argumento.

Wilb. Frid. *Piforius* de diffidationibus et Faidis.

Ioan. Petr. *Aucherfen* *Lammata* de Solduriis et origine militiae arque imperii
apud Celtas.

Fritzii de origine Solduriis.

Andr. *Wanochius* de Solduriis.

Iac. *Wencker* de Pfalburgeris.

Ioan. *Strauch* de armis veterum Germanorum. In Opusc. p. 42. ff.

W. de Clofen Orat. de equiriis German. veter. quae torneamenta vocant.

Io. *Balth. Charifus* de torneamentis Germanorum.

VI. Inter GRAECARVM antiquitatum scriptores primo loco commemo-
randus e veteribus quidem *Pausanias* est in descriptione Graeciae, siue, Atticis,
Corinthiacis, Laconicis, Messenicis, Eliacis, Arcadicis, Boeoticis, Phocicis-
que, cuius operis praestantissimi editio optima graeco-latina cum notis Xylan-
dri, Sylburgii et Ioannis Kuhnii lucem vidit Lipsiae 1696. fol. Per recentio-
ribus *Euerardus Foithius* in libris quatuor Antiquitatum Homericarum quae
post auctoris obitum lucem adspexere Lugd. Batav. 1677, 12. et recubae sunt
Tomo sexto Antiquitatum Graecarum, quas mox referemus vulgatas a viro
doctissimo Iacobo Gronovio; nec non separatim Amst. 1725. 8. et Argen-
tirati 1743. 8. cura Eliae Stoeberi, qui specimen, in praedictionibus in an-
tiquitates Homeri adiecit. In hoc breui et iucundo libello, Heroicorum
temporum consuetudines ex Homero describuntur, et ex aliis subinde scripto-
ribus illustrantur, quod licet accuratius et clarius exponi potuisse notet Ioan. Cle-
ricus in Critic. parte 1. p. 98. tamen vtiliter eum in praedictionibus enolui nec ipse diffi-
tetur. Atticas Antiquitates sex vel octo libris et paralipomena Attica simili-
ter prelo parasse Foithium ex Nicolai Heinsii ad Daumium et Ioan. Cocqii
ad Heinsium litteris Sylloges Burmannianae T. II. p. 842. et T. V. p. 249.
exstantibus didici, sed illae, quas manuscriptorum habuit Gisbertus Cuperus,
lucem haud viderunt. *Wolfgangi Lazii* Medici et Historici Caesarei commen-
tationes Historicae et Antiquitates quaedam Graeciae veteris et Peloponnesi
varii,

variis numismatibus illustratae Hanou. 1605. fol. editae et T. 6. thesauri Gronouiani recusae sunt.

VII. Iam deinceps non est praetereundum opus *Ioannis Philippi Pfeiffers* Professoris Regimontani, Regiomonti 1689. et 1707. 4. qui paullo ante obitum ad Romanam ecclesiam se consulit, distributum in quatuor libros, quibus Antiquitates sacras, politicas, militares, et oeconomicas veterum Graecorum gentilium succincte complexus est, methodo non contemnenda, etsi propter haud praemissa singulorum capitum argumenta lectoribus obscuriore. Magis tamen placent, iuuenumque studiis accommodatiores sunt *Ioannis Potteri*, eiusdem, cui eximias Lycophronis, editiones debemus, Archaeologiae Graecae, quae cum iconibus in aegyptiis Anglica lingua prodierit Oxonii 1699. 8. et Voluen. et locupletiores, ac Latine translatae excusae sunt Lugd. Batavor. 1702. fol. quae editio Tomo XII. thesauri Gronouiani est adiuncta. Secunda editio Anglica, quarta parte auctior lucem vidit Oxonii 1706. 8. 2 Voll. Latina autem versio duplo auctior editione anglicana Venetiis 1734. 4. max. duobus Voluminibus est recusa. De *Vbbonis, Lemmii* et *Jac. Palmerii* veteri Graecia dicturus sum infra, ubi ad res Geographicas et Politicas perueno. De *Thomae Huid* Historia Graeciae Anglice edita Lond. 1707. 8. vide Acta Eruditorem Lipsiensem T. 4. Supplem. p. 282. Systema antiquitatum Graecarum, atque Romanarum cum imaginibus aeri incisus edere coepit Georgius Lichtensteger, chalcographus Noribergensis, cuius elaborandi operam suscepit *V. G. Ioan. Iacobus Schatzius*, Rector Argentoratensis. Compendium breuius Graecarum antiquitatum in titronum usum concinnauit *Paulus Christianus Hoepfnerus* et sub Graeciae antiquae titulo vulgavit Halae Saxorum 1710. 12. Breue etiam antiquitatum Graecarum Romanarumque breuiusculum Palaestrae suae stili Romani libro quarto inferuit *Iacobus Masenius*, Solin Colon. 1659. 8. Antiquitatum Graecarum, praecipue Atticarum descriptio breuis, vulgata sine nomine, A. 1714. 12. Franekerae, *Leopoldi* et ultima vice Lipsiae 1749. 8. praefixo auctoris nomine, qui est vir doctissimus *Lamb. Bos* quae *Ioan. Frid. Leisneri*, qui testimonia e fontibus et obseruationes quasdam adiecit, recusa est. Eandem, quem Bosius laborem suscepit *Sigbertus Haenraampus*, qui antiquitatum Graecarum, praecipue Atticarum, descriptionem breuiusculam vulgavit Lugd. Batav. 1740. 8. Compendium antiquitatum Graecarum a profanis sacrarum euulgavit *Christianus*

Defectus huius libri notante satis libere a genero auctoris, Christiano Helwich, in *Pfeifferi* vita p. 586. Inter vitas selectas e Bibliotheca Christiani Gryphii seu *manuscriptorum* editi Vratislaviae 1711. 8. Plura de hoc Pfeiffero habentur in *Mich. Lillienthalii* *Borussicae Illustratae*, Tomo tertio.

Stanis Brinklingius; Francof. 1734. 8. auctius recensum ibid. 1747. 8. Graeciam sacram, h. e. ritus atque consuetudines veterum Graecorum circa sacra breui compendio, quod prodiit Tubingae 1734. 8. complexus est *Ioan. Albertus Seinhoferus*, Compendiura antiquitatum graecarum, vñbus academi- cís accommodatum, ledere apud animum constituerat vir in hisce litteris ver- sitatissimus *Ioan. Godofr. Lakemacherus*, sed morte impeditus tantummodo an- tiquitates graecorum factas, Helmst. 1734. 8. in lucem emittere potuit.

Petri Danetti dictionarium antiquitatum Romanarum et Graecarum in vñam Delphini pridem adornatum et Gallicè primum vulgatum Paris. 1698. mox recensum in Belgio Amstelod. 1701. 4. Anglice etiam translaturum et editum Londini, tironibus propter perspicuitatem vñle est, etsi multa in illo minimeque omittenda in casum quaeras, et praeter testimonia scriptorum de- sideres maiorem etiam hinc inde accurationem. Nec minus tironum vsui accommodatum est *Christiani Schoetgenii* Lexicon Antiquitatum, quod cum praefat. Io. Alb. Fabricii p. m. germanice prodiit Lipsiae 1719. 8. et repet. vice ib. 1726. 8. Cui vñi quoque inseruit *Beniamini Hederichii* Lexicon an- tiquitatum Ebraicarum, Graecarum, Romanarum, Germanicarum et Chri- stianarum, Lipsiae 1749. 8. mai. germanice vulgatum.

Balthasaris Stobertii τοῦ μακροβίου Opus *αὐτόδοξον* antiquitatum grae- carum in Nouum foederis existit MS. apud Virum Reuerend. et Clarissimum Theodorum Dassouium, auctoris generum, Superintendentem olim Gene- ralem Regium Holsatiae. Quod eiusdem fere instituti est cum antiquitatibus Bibliéis B. Dieterici et Quenstadii, primo capite iam laudatis, sed alia metho- do apparatusque elaboratum et magnam partem occupatum in phrasi libe- rum Noui foederis e graecorum veterum scriptis illustranda et offerenda.

VIII. Rem publicam atque Antiquitates LAONICAS illustravit *Nicol. Cragius*, Rhenus, cuius libri IV. de Republica Laedaemoniorum prodie- runt Geneuae A. 1493. 4. ex officina Sancti-Andreas, atque iterum Lugd. Bat. 1670. 8. denique Tomo quinto Thesauri Gronouiani. Ceterum falli eos, qui opus hoc non Cragii sed Iacobi Otacii esse cum Barthol. Kecker- manno lib. 2. c. 11. syll. Polit. affirmant, ostendit Henricus Ernstius lib. 2. c. 27. Observationum. Post Cragium, quem magnum Daniae ornamentum vocat *Ioannes Meursius* libros IV. Miscellaneorum Laconicorum, spicilegium ipsa mente eius conscripsit, quos auctore iam defuncto luci publicae vindi- cavit Samuel Pufendorfus Amstelod. 1661. 4. Gronouius eodem tomo quin- to thesauri dedit recedendos. His addes, si placet, *Nicolai Stenicii* librum de politia, seu Republica Spartana Dantisci. 1606. 4. quem in Gronouii thesauro omissum miratur *Langletus de Fresnoy* T. 3. methodi histor. p. 213.

Guiljeterii Lacadaemiam veterem et novam cum secossu ipsius Thessalica. Parisiis 1676. 12. et Amstelod. 1679. 12. et *Temp. Stanyani* historiam Graeciae L. 1. cap. 3. p. 68—123.

IX. Res Atticas in Athenis ATTICIS, post Carolum Sigonium Vbbonemque Emmium, libris IV. sectionum Atticarum, pluribusque scriptis aliis illustravit *Joannes Meurfus*, Vir in his litteris versatus diligentissime, et accuratissime. Ea ante centum circiter annos, pleraque edita separatim, et rarius nuper obuia tomo quarto et quinto Thesauri Gronoviani inserta sunt pleraque, 7 etiam auctiora hinc inde, ex auctoris chirographo, quae suis quaeque locis a nobis laudabuntur. *Francisci Royi* Archaeologiae Atticae, lingua Anglica decies amplius prelum. subiere. post editionem primam Londini 1637. 4. Vfus ego sum editione nona Oxon. 1684. 4. cum augmentis, quae accesserunt a *Zacharia Bogano*, eodem qui Homerum Ebraizantem Oxon. 1658. 8. edidit. Belgice quoque lucem aspexere. Amstelod. 1688. 8. Praeterea *Guiljeterius* 1 edidit Gallice descriptas Athenas veterem et novam. Parisi. 1672. 12. *Franciscus* vero *Fanellus* Athenas Atticas, Italice. Venet. 1707. 4. de quo libro vide si placet Aeta Eruditorum Lips. Tomo IV. supplem. p. 181. Et *Bartbol. Keckermannus*. politiam Athenensium. Dantisci 1609. 4.

X. Nec in enarrandis ceterarum Graeciae Rerum publicarum antiquitatibus suam desiderari industriam passi sunt viri eruditi. Urbem enim et Antiquitates EPHESIORVM describit *Erasmus Vindingus* in *Hellene*, ex eius autographo a Jac. Gronovio T. XI. thesauri primum edito. *Thomas Smith* in notitia septem Asiae ecclesiarum p. 44—50. *Gottl. Frid. Gudius* in commentatione de statu ecclesiae Ephesinae Lips. 1732. *Joan. Ptitia Farnesfortius* itineris T. 2. p. 202—206. *Carolus Thompson* itinerum Vol. 3. p. 85—98. *Georgius Wheler* itineris T. I. p. 248—260. Republicam atque Antiquitates CORINTHIACAS recensens praeter vbbonem Emmium *Temp. Stanyan* in historia Graeciae L. 1. cap. T. I. p. 122—132. *Sal. van Til* Isagog. in Pauli prioram ad Corinthios epistolam Art. 4—7. p. 3—10. et *Nicol. Nonnen* in specimine antiquitatum Corinthiacarum. Breae 1747. 4. ACHAEORYM et VBIENTIVM Respublicas illustravit singulari libello Traiecti 1664. 12. *Martinus Schockius*. TENEDI insulae, antiquissimis temporibus celeberrimae, antiquitates exposuit *Ludovicus de Hemmer* in Republica Tenediorum e tenebris

7 Omnia Meurfii Opera recudi coepta sunt Florentiis 1736. curante Io. Lami.

8 Conferendum Jac. Sponii et Georgii Wheleri iter in Dalmatiam, Graeciam et Orientem factum editumque Gallice, Lugd. 1675. 12. tribus Voluminibus et *Guiljeterii Litterae scriptae sur une dissertation d'un Voyage de Grece, publiee par Mr. Spon avec les remarques sur les medailles, les inscriptions etc.* Paris 1679. 12. Jac. Sponii responsio etc.

bris antiquitatum erant. *Historiae* 1773. 8. Cuius Insulae antiquitates similiter in opere adhuc inedito illustravit *Thomas Birchbrodus*, Dantus. Gronovius autem laudatus tomo quarto etiam *Is. Meursii* aliud posthumum opus de antiquitatibus rebusque Insularum, RHODI, CRÉTAE, GYPRÍ, a Cl. Graevio primum Anst. 1675. 4. Vulgarum exhibet Tomo IV. et Tomo V. *Joannis Baptistae Grophii* antiquitates Mæthonicas, siue de Regio Mæcedonum principatu moribus, atque militiâ dissertationes.

XI. Sed quid vetat hoc loco recensere integrum illum Antiquitatum Graecarum thesaurum; quem V. C. *Jacobus Gronovius* ad eruditiss. et elegantissimi Graevii exemplam, qui Romanas tot voluminibus complexus est duodecim in folio Tomis comprehendit, qui licet adspexere Lugd. Batav. 1697—1702. apud Petrum van der Aa, et tribus voluminibus primoribus continent praecipua vetera monumenta Virorumque celebrium effigies 9 ex numis, annulis, gemmis, marmoribus ab editore doctissimo collectas, et nitidissime ac luculenter a sculptore in aes incisas, additis singularum ab editoris ingenio elogiis et descriptionibus, in quibus nonnulla obelo digna notavit Vir magno rei Antiquariae detrimento A. 1705. 20 Febr. extinctus *Laurentius Begerus* latens sub nomine *Dulodori*. *Colloquium quorundam de tribus primis thesauri Antiquitatum Graecarum Voluminibus ad Eorum Auctorem relatio, amico Dulodori calamo eum in finem scripta et publicata, ut iustae defensionis locus datur, tantique operis dignitas discussis utrinque dubiorum nobilis soletus patet.* Berolin. 1702. fol.

Thesauri Antiquitatum Graecarum

Tomus I.

A. Prometheus

E. Athos

B. Lachesis et Atropos

F. Rhodope

C. Musae

G. Nymphæum Apolloniatarum.

D. Damascus

H. Cyclops

I. Ce-

Harum plerasque ante Gronovium vulgauerant illustraverantque *Fulvius Ursinus* Romi 1570. fol. *Io. Faber* Antwerp. 1606. 4. *Io. Petrus Bellurios* Rom. 1686. fol. *Alb. Angelus Causens* in Museo Romano, ibid. 1691. fol. *Iac. Sponius* in Miscellaneis eruditae Antiquitatis. Lugd. 1695. fol. *Abraham Gorlaeus* in Dactylithoecca, et *Leonbardus Angustinus* in gemmis et sculpturis antiquis, quae utraque scripta etiam explicationibus suis vulgauerat idem Gronovius Lugd. Bat. 1694. 1695. 4. Plures eiusmodi antiquae icones, obviae sunt in *Wilhelmi Stuckley* itinere curioso in Angliam Londini 1724. fol. de quo libra. consul. *Historia litteraria Europae*, edam Hagae Comit. 1726. 8. mense Sept. p. 30.

- I.** Cecrops
K. Hellen
L. Europa
M. Cadmus
N. Semiramis
Q. Endymion
P. Lacedaemon
Q. Beroe
R. Danaus
S. Atys
T. Midas
V. Ganymedes
X. Mariyas
Y. Pityus
Z. Pergamus
Aa. Ino cum Melicerta
Bb. Tmolus
Cc. Agaue
Dd. Zethus, Amphion et Dirce
Ee. Ff. Gg. Personae Bacchicae
Hh. Niobe
Ii. Bellerophon
Kk. Proetis
Ll. Perseus et Andromeda
Mm. Minos
Nn. Cydon
Oo. Naxus
Pp. Tenus
Qq. Scylla
Rr. Daedalus
Ss. Ariadne
Tt. Minotaurus
Vv. Corcyra
Xx. Taras
Yy. Leda
Zz. Hyacinthus
Aaa. Cephalus et Proetis
Bbb. Oeneus
Ccc. Callirrhoe
Ddd. Actas
Eee. Iafon
Fff. Orpheus
Ggg. Euphemus
Hhh. Hylas et Hercules
Hhh. 2. — Ab Nymphis raptus
Iii. Calais
Kkk. Cyzicus
Lll. Medea
Mmm. { Meleager
 { Meleagri mors
Nnn. Meleager cum capite Apri Ca-
 lydonii
Ooo. Atalanta
Ppp. Alceftis et Admetus
Qqq. Abdera
Rrr. Achelous
Sss. Omphale
Sss. 2. Iole
Ttt. Theseus
Vvv. Phaedra
Xxx. Oedipus
Yzz. Tomus
Zzz. Regina Amazonum
Aaaa. Hesperides
Bbbb. Smyrna
Cccc. Myrlea
Cccc. 2. Sipylus
Dddd. Herculis pugna cum Amazono
Eeee. Stymphalis
Ffff. Admeta
Gggg. Hyllus
Hhhh. Auantinus
Iiii. Eurypylus
Kkkk. Euboea
Llll. Sardus
Mmmm. Alabandus

Nann. Atreus	Trrt. Achilles
Oooo. Paris	Vvvv. Diomedes
Pppp. Hector	Xxxx. Ajax Locrensis
Qqqq. Andromache	Yyyy. Chiron
Rrrr. Laocoon	Zzzz. Machaon
Ssss. Iphigenia	Aaaaa. Aeneas cum Anchise et Iulo.

Tomus II.

1 Fama	31 Solon
2 Menfis	32 Pittacus
3 Vlyffes	33 Alcaeus
4 Nauplius	34 Sappho
5 Naufican	35 Anacharfis
6 Circe	36 Battus
7 Sirenes	37 Pherecydes
8 Leander	38 Stefichorus
9 Hero	39 Attus Nauius
10 Codrus	40 Pythagoras
11 Maro	41 Anacreon
12 Pergamus Iunior	42 Sibylla
13 Arethufa	43 — Cumana
14 Alpheus	44 — Mantia
15 Cryfas	45 — Phrygia
16 Acragas	46 Malchus Imperator Carthag.
17 Patreus	47 Charondas
18 Homerus	48 Zaleucus
19 Idem	49 Archytas
20 Idem	50 Milo
21 Idem	51 Columna Rhegia
22 Hefiodus	52 L. Iunius Brutus
23 Dido	53 Mutius Scaeuola
24 Caranus	54 Miltiades
25 Faustus	55 Cynaegirus
26 Romulus	56 Heraclitus
27 Amphinomus et Anaxias	57 Democritus
28 Egeria	58 Hippocrates
29 Byzas	59 Themistocles
30 Thales	60 Pindarus

61	<i>Cimon</i>	81	<i>Isocrates</i>	71
62	<i>Sophocles</i>	82	<i>Euclides</i>	72
63	<i>Euripides</i>	83	<i>Plato</i>	73
64	<i>Zeno Eleatas</i>	84	<i>Aristippus</i>	74
65	<i>Athenarum et Heracleas concordia</i>	85	<i>Aphis</i>	75
66	<i>Socrates</i>	86	<i>M. Manilius</i>	76
67	<i>Alcibiades</i>	87	<i>Antisthenes</i>	77
68	<i>Aristophanes</i>	88	<i>Diogenes Syracus</i>	78
69	<i>Lysias</i>	89	<i>M. Curtius</i>	79
70	<i>Cratenus</i>	90	<i>Aristoteles</i>	80
71	<i>Herodotus</i>	91	<i>Xenocrates</i>	81
72	<i>Thucydides</i>	92	<i>Theophrastus</i>	82
73	<i>Moschion</i>	93	<i>Demosthenes</i>	83
74	<i>Leodamas</i>	94	<i>Aeschines</i>	84
75	<i>Aristomachus</i>	95	<i>Phalios</i>	85
76	<i>C. Marcius Coriolanus</i>	96	<i>Epictetus</i>	86
77	<i>L. Domitius Ahenobarbus</i>	97	<i>Albinus</i>	87
78	<i>L. Quintius Cincinnatus</i>	98	<i>Menander</i>	88
79	<i>C. Serrilius Abala</i>	99	<i>Philarchus</i>	89
80	<i>Idem</i>	100	<i>Pasidippus</i>	90

Tomus III.

1	<i>Phibia, Aecidae Regis filia, Pyrrhi mater.</i>	71
2	<i>Docimus, Hieros, Vatis cognominis conditor.</i>	72
3	<i>Nemusus, Nabis, cognominis conditor.</i>	73
4	<i>Aratus, Astrologiae Poeta, in Numismate aereo apud Fulv. Vrsinum.</i>	74
5	<i>Theocritus, apud Fulv. Vrsinum in marmore.</i>	75
6	<i>M. Atilius Regulus.</i>	76
7	<i>Aratus Sicyonius, apud Ducem Ferrariae in aereo numismate.</i>	77
8	<i>Hamilcar, apud Fulv. Vrsinum in numismate argenteo.</i>	78
9	<i>— Et Hannibal.</i>	79
10	<i>Hannibal.</i>	80
11	<i>M. Claudius Marcellus.</i>	81
12	<i>Archimedes.</i>	82
13	<i>P. Cornelius.</i>	83
14	<i>Mucius Hispanus, sponsa ab Scipione donatus.</i>	84
15	<i>P. Cornelius Scipio Africanus.</i>	85
16	<i>Q. Claudia Vestalis.</i>	86

- 17 *P. Cornelius Scipio Nasica*.
 18 *Chryssippus*, apud Fulv. Vestinum in nomismate aereo.
 19 *T. Quintius Flaminius*, Græciæ ab Philippi jugo liberator.
 20 *Carnades Cyrenæus*, apud Cardinalem Farnesium in marmore.
 21 *M. Portius Cato*, Centuriarum ex Dactylithera Fulvii Vrsini in gemma.
 22 *Eucharis*, in scenæ Græcæ arte apud Romanos prima excellens.
 23 *P. Terentius Afer*, verumilingo Codice Vaticano.
 24 *L. Cornelius Lentulus*, Prætor Romanus.
 25 *Metrodorus Ephesus*.
 26 *Pythodorus*, Stephanophora sacri certaminis.
 27 *Xenocrates Medicus*.
 28 *Mantias*, pharmaci componendis laudatus.
 29 *Heraclides Tarentinus*, Medicus Empiricus.
 30 *Andreas*, Medicus celebris.
 31 *Nicander Colophonius*, Theriacorum scriptor.
 32 *Sextius Niger*, Medicus herbaria clarus.
 33 *Pamphilus Alexandrinus*, Grammaticus et herbarum interpretor.
 34 *Apollonius*, Medicus herbariæ insignis.
 35 *A. Postumius*, Consul Romanus.
 36 *C. Coelius Caldus*, Consul.
 37 *C. Marius*, VII. Consul.
 38 *L. Cornelius Sulla*.
 39 *Q. Pompeius Rufus*.
 40 *Mago et Dionysius Vticenses*, apud Fulv. Vrsinum in gemma.
 41 *Posidonius Stoicus*, Ciceronis Præceptor, apud Card. Farnes. in marmore.
 42 *M. Tullius Cicero*.
 43 *Cn. Pompeius Magnus*.
 44 *M. Atilius Balbus*.
 45 *M. Arrius secundus*.
 46 *Safernae Fratres*, Milites Caesaris in Africa.
 47 *Cn. Pompeius*, Filius.
 48 *M. Iunius Brutus*.
 49 *C. Sallustius Crispus*, in Thesauro Christinae Reginae.
 50 *Atilius Cimber*.
 51 *M. Antonius*.
 52 *L. Licinius Regulus*.
 53 *L. Seruius Rufus*.
 54 *Antonius Restio*.

- 55 *Memoria belli Philippensis.*
- 56 *Q. Atius Labienus.*
- 57 *L. Antonius.*
- 58 *Sex. Pompeius.*
- 59 *M. Vipsanius Agrippa.*
60. *Dioscorides, Medicus celeberrimus.*
- 61 *C. Numonius Vaala.*
- 62 *P. Virgilius Maro, apud Fulv. Vrsinum in nomismate aereo.*
- 63 *Idem, apud Petrum Stephanonium in gemma.*
- 64 *Q. Horatius Flaccus, ex nomismate in Thesaurio Christianae Reginae Aug.*
- 65 *Ovidius Naso, apud Feliciam Rondanini, Clariss. Matronam Romanam.*
- 66 *T. Livius Patavinus, Pataur in T. Livii Mausoleo.*
- 67 *Caccina Pactus et Arria.*
- 68 *L. Annaeus Seneca, apud Excell. D. Gasparum de Haro et Gusman, Catholicae Maiestatis apud Innocent. XI. Oratorem, inde Neapolitani regni Prorogem.*
- 69 *G. Postumius.*
- 70 *A. Persius Flaccus, olim in Bibliotheca Iacobi Cardinalis Sadoleti, postea Fulvii Vrsini.*
- 71 *M. Mettius Epaphroditus.*
- 72 *Apollonius Tyaneus, Pythagoricus et praestigiator, ex nomismate aereo in Thesaurio Reginae Christianae.*
- 73 *Sex. Julius Frontinus.*
- 74 *Rufus Ephesus.*
- 75 *Theon Smyrnaeus.*
- 76 *Iunius Rusticus, M. Aurelii Praeceptor, ex Fulvii Vrsini Bibliotheca.*
- 77 *Sextus Chaeronensis, Plutarchi Nepos, M. Aurelii Praeceptor, ex nomismate aereo Sponii.*
- 78 *Aelius Aristides, in Bibliotheca Vaticana.*
- 79 *Cl. Galenus.*
- 80 *Conspectus prior sedentium Medicorum VII. e Codice antiquissimo MS. Dioscoridis, qui exstat in Bibl. Caesarea.*
- 81 — Posterior eorundem.
- 82 *L. Apuleius ex nomismate aereo in thesauro Reginae Christianae.*
- 83 *Lucius.*
- 84 *Papinianus et Plantia.*
- 85 *Iulia Procla.*
- 86 *Anicius Probus et Proba.*

- 87 *Sacerdos Germanus*, portans nauigium Ifidis.
 88 *Facies Bataua*.
 89 *Agamemnon*.
 90 *Eryx*, in Sicilia luctator insignis.
 91 *Numa Pompilius*.
 92 *Sindus armatus*, ad flagellum Domini pauescens.
 93 *Abaris Hyperboreus*.
 94 *Empedocles*, Philosophus Agrigentinus.
 95 *Charondas*, Legislator Catinensium creditus.
 96 *Pythous*, Poeta Colophonius, ex Fuluii Vrsini Bibliotheca.

Tomus IV.

Nicolai Gerbelii in Graeciae Mich. Sophiani descriptionem explicatio, in qua docetur, quem fructum, quamque voluptatem allutura sit haec pictura Studiosis, si diligenter eam cum Historicorum, Poetarum, Geographorumque scriptis contulerint. Eiusdem de situ, nominibus et Regionibus Graeciae, Celebrium Urbium descriptio etc. figuris aeneiselegantissimo officio a Iohanna Goeree delineata.

Ioannis Laurenbergii enarratio Graeciae antiquae, tabulis Geographicis et notis emendatae ac exornatae.

Erbonis Eromii *Vetus Graecia*, opus distinctum in tomos tres: quorum 1. Descriptionem habet Regionum a Graecis habitatarum, cum adiunctis Insulis: 2. Complectitur res gestas Graecorum 3. Repraesentat statum ac formam praecipuarum eius gentis rerumpublicarum, cum additamentis Auctoris antehac ineditis et locis insertis, ac subiectis notis. cum fig.

- — Athenarum veterum Descriptio; cum appendice et emendas.
- — Lacedaemonia antiqua, cum appendice.
- — de Republica Carthaginensium.
- — de Republica et legibus Cretensium.
- — de Republica Argiuorum.
- — de Republica Thebanorum.
- — de Republica Corinthiorum.
- — de Republica Syracusana.
- — de Republica et statu Corcyraeorum.
- — de Samo et eius Republica.
- — de Chio et eius statu ac fortuna.
- — de Republica et statu Rhodiorum.
- — de Republica et fortuna Achaeorum.

Vlbonis Emmit de Republica et fortuna Aetolorum.

— — de Statu Acarnanum.

— — de Statu Epiri.

— — de Concilio Amphictyónico.

— — de Statu et Republica Massiliensium.

— — de Republica Locrensi in Italia.

— — de Lyciorum Republica in Asia.

— — de inclinatione et interitu Reipublicae Atticae, Spartanae, et Carthaginensis.

— — de situ, amplitudine, et magnificentia Portus Carthaginis.

Ioannis Meursii de Populis et Pagis Atticae, liber singularis, in quo antiquitates Atticae plurimae cum supplementis Auctoris, et Iacobi Sponii.

— — Athenae Atticae, siue de praecipuis Athenarum antiquitatibus libri III. *nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti.*

— — Cecropia, siue de Athenarum arce, et eiusdem antiquitatibus, liber singularis, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus.*

— — Ceramicus geminus, siue de Ceramicis Atheniensium utriusque antiquitatibus, liber singularis.

— — Archontes Athenienses, siue de iis, qui Athenis summum istum Magistratum obierunt, libri quatuor, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti.*

Tomus V.

Guilicmi Postelli tractatus de Republica, seu Magistratibus Atheniensium.

Antonii Thyssi de Republica Atheniensium discursus politicus.

— — Collatio Legum Atheniensium et Romanarum.

Ioannis Meursii Pisistratus, siue de eius Vna et Tyrannide, liber singularis, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus.*

Caroli Sigonii de Republica Atheniensium libri IV.

— — de Atheniensium temporibus liber.

— — Lacedaemoniorum tempora.

Ioannis Meursii Fortuna Attica, siue de Athenarum origine, incremento, magnitudine, potentia, gloria, vario statu, decremento, et occasu, liber singularis, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus.*

— — Atticarum Lectionum libri IV. in quibus antiquitates plurimae proferuntur, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti.*

— — Piraeus, siue de Piraeo, Atheniensium portu celeberrimo et eiusdem antiquitatibus liber singularis.

EQ. CAP. II. ANTIQVITATVM GRAECARVM

- Io. Meursii* Themis Attica, siue de Legibus Atticis, libri III.
 — — Solon, siue de eius Vita, Legibus, Dictis, atque Scriptis, liber singularis, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus.*
 — — Areopagus, siue de Senatu Areopagitico liber singularis, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus.*
Marquardi Frëheri Decisionum Areopagitarum Syluula.
Martini Schoockii Achaia Vetus, eius situs, antiquitas, respublica, reges, tyranni, leges, bellum etc.
Ioannis Meursii de Regno Laconico, liber singularis.
 — — Miscellanea Laconica, siue Variarum Antiquitatum Laconicarum libri IV.
Nicolaus Cragius de Republica Lacedaemoniorum, *auctior et emendatior.*

Tomus VI.

- Ioachimi Stephani* de Iurisdictione veterum Graecorum liber.
Ioachimi Perionii de Magistratibus Graecorum et Romanorum, libri tres.
Heraclicae Pontioi de Politis Graecorum libellus, cum interpretatione Latina Nicolai Cragii.
Ioannis Adami Osandri de Asylyis Gentilium dissertatio.
Ioannis Baptistae Crophii Antiquitates Macedonicae, siue de Regio Macedonum principatu, moribus, atque militia dissertatio. *cum figuris.*
Petri Hendreich Massilia, eius situs, administratio, respublica, leges, instituta, religio, studia, militia, etc.
Burchardi Niderstedt Melita vetus et noua, Hephæstia Insula, Melita subterranea, etc.
Petri Gyllii de Bosphoro Thracio, libri III.
 — — de Topographia Constantinopoleos et de illius Antiquitatibus libri IV.
Georgii Doufæ de Itinere suo Constantinopolitano Epistola. Accesserunt Veteres inscriptiones Byzantio et ex reliqua Graecia allatae cum quibusdam Doctorum Virorum Epistolis.
Leonardi Arctini Commentaria rerum Graecarum.
Wolfgangi Lazii Graeciae Antiquae variis numismatibus illustratae libri II.
Iosephi Laurentii Disquisitio de Rebuspublicis, Suffragiis, Conciliis, Accusationibus, Tormentis etc. Veterum.
Euerardi Feithii Antiquitatum Homericarum libri IV. in quibus ferme omnes eorum temporum per Graeciam ritus, Cerimoniae ac Mores, tam in Sacris quam in Profanis, exponuntur et illustrantur.

Nicolai Damasceni de moribus Graecorum aliarumque Gentium libellus, eum
interpretations Latina *Nicolai Cragii*.

Tomus VII.

Danielis Clafenii Theologia Gentilis, seu demonstratio qua probatur Gentilium
Theologiam (ceu tenebras) Deos, Sacrificia et alia ex fonte Scripturae
(ceu luce) originem traxisse, in tres partes diuisa.

Iosephi Laurentii Varia Sacra Gentilium, in quibus de eorum Religione, Diis,
Templis, Sacrificiis, Festis, Asylis, etc. agitur.

Abrahami Ortekii Deorum Dearumque capita, ex antiquis numismatibus colle-
cta: Historica narratione illustrata à Francisco Sweetio. *cum figuris*.

Iulii Caesaris Bulengeri de Oraculis et Vatribus liber.

— — de Templis Ethnicorum.

Ioannis Henrici Eggelingii Mysteria Cereris et Bacchi, in Vasculo ex vno ony-
che. *cum figuris*.

Ioannis Meursii Panathenaea, siue de Mineruae illo gemino festo, liber singula-
ris, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus*.

— — Eleuthina, siue de Cereris Eleuthinae sacro, ac festo, liber singula-
ris, *nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus*.

Ioannis Nicolai de ritu antiquo et hodierno Bacchanaliorum, commentatio.

Ioannis Iacobi Hellori Exercitatio de Deo Ignoto Atheniensium.

Iacobi Sponii ignotorum atque obscurorum quorundam Deorum Arae, notis
illustratae, cum quorundam Eruditorum Epistolis ad eandem rem perti-
nentibus.

Stephani Byzantini Grammatici de Dodone fragmentum, quo tota veterum
doctrina et fabulatio de perantiquo oraculo isto continetur, cum Exerciti-
tionibus recognitis *Iacobi Gronovii*, cum figuris.

Iacobi Triglandii I. F. I. N. Coniectanea ad quaedam obscura fragmenta de Do-
done loca.

Ioannis Antonii Venerii de Oraculis et Divinationibus Antiquorum, tractatus
succinctus et exquisitus.

Symbolica Dianae Ephesiae Statua a *Claudio Mauerreio* exposita, multis nouis
additionibus, numis et monumentis antiquis illustrata.

Lucae Holstenii Epistola ad Franciscum Cardinalem Barberinum de Fulcris, seu
Veribus Dianae Ephesiae simulacro apposis. *cum figuris*.

Ioannis Petri Bellorii notae in Numismata tum Ephesia, tum aliarum urbium
Apibus insignita. *cum figuris*.

— — Expofitio symbolici Deae Syriae simulacri. *cum figuris*.

Marmorea Basis colossi Tiberio Caesari erecti. ob ciuitates Asiae restitutas post horrendos terrae tremores. Cuius colossi fides a *Ioanne Meurfio* oppugnata defenditur, tantum non oculis exhibetur et venusta proponitur. Tempus, numerus et nomina ciuitatum restitutarum vbique falsus et varius ab recentibus Commentatoribus traditur; verus et certus ex marmorea Basi publica instrumento feliciter probatur. Ad Serenissimum ac Reuerendissimum Principem Franciscum Mariam Mediceum, etc. Primus trans Alpes vulgavit, reuocauit, notis et obseruationibus illustrauit *Laurentius Theodorus Gronouus*. cum figuris.

Laurentii Pignorii Magnae Deum Matris Idaeae et Attidis initia, ex vetustis monumentis eruta. cum figuris.

Ioannis Fazoldi Graecorum Veterum ΙΕΡΟΛΟΓΙΑ, hoc est de plurimis Graecorum Gentilium antiquitatibus, ritibusque Sacris: inprimis de festis diebus, Sacerdotibus, Templis et Aris: de Ludis item ac certaminibus, dissertatio.

Petri Castellani ΕΡΟΤΟΛΟΓΙΟΝ, siue de festis Graecorum Syntagma, in quo plurimi Antiquitatis ritus illustrantur.

Ioannis Meurfii Graecia Feriata, siue de Festis Graecorum, libri VI. cum notis et marmore *trapezandae*. cum figuris.

Ioannis Ionstoni de Festis Graecorum schediasma.

Iulii Caesaris Bulergeri de Ludis Veterum liber vnicus.

Ioannis Meurfii de Ludis Graecorum liber singularis, cum supplementis *Claudii Sabasii*.

Danielis Souterii Palamedes, siue de tabula Lusoria, Alea et variis ludis; libri tres.

Andraeae Senflebii de Alea Veterum liber singularis.

Coelius Calcagninus de Talorum ac Tesserarum et Calculorum Ludis, ex more veterum, in gratiam *Lilii Gregorii Gyraldi*.

Tomus VIII.

Ioannis Meurfii Orchestra siue de Saltationibus veterum, liber singularis.

Ioannis Baptistae Casali de Ritu Nuptiarum, ac de Iure Connubiali veterum dissertatio.

Iosephi Laurentii de Sponsalibus et Nuptiis Antiquorum libellus.

Barnabae Brissonii ad Legem Iuliam de Adulteriis liber singularis.

Iosephi Laurentii de Adulteris, et Meretricibus tractatio.

Ioannis Meurfii de Puerperio Syntagma.

- Iosephi Laurentii* de Natalitiis, Conuiuissque, quae in iisdem agitabantur, exercitatio.
- — de Praeconibus, Citharoedis, Fistulis, ac Tintinnabulis collectio.
- Lilii Gregorii Gyraldi*, de Comoedia, eiusque apparatu omni et partibus commentarius.
- Iulii Caesaris Scaligeri* de Comoedia, et Tragoedia, eiusque apparatu omni et partibus commentatio.
- — de Versibus Comicis tractatus.
- Ioachimi Camerarii* de Comicis Versibus diatriba.
- Ioannis Baptistae Casalii* de Tragoedia et Comoedia lucubratio.
- Alberici Gentilis* de Actoribus et Spectatoribus Fabularum non notandis disputatio.
- Euanthii* et *Donati* de Tragoedia et Comoedia commentatiunculae.
- — de Fabularum, Ludorum, Theatrorum, Scenarum ac Scenicorum antiqua consuetudine, libellus.
- Ioannis Ludonici Fabricii* de Ludis Scenicis ΔΙΑΛΕΞΙΣ casuistica quinque partita.
- Petri Fabri* de Re Athletica, Ludisque Veterum Gymnicis, Musicis, atque Circensibus Spicilegiorum tractatus, tribus libris comprehensi, opus tessellatum. *Cum eiusdem Paralipomenis.*
- Inscriptiones Athleticae nuper repertae, editae et notis illustratae ab *Ossatio Falconerio*, quibus accesserunt aliae ex Africanis marmoribus recens descriptae. *cum figuris.*
- Barnabae Briffonii* Commentarius ad L. Dominico, de Spectaculis, in C. Theod. et L. omnes dies, cod. de Feriis.
- Iosephi Laurentii* de Agyrtis, Histrionibus, Acclamationibus, et Osculis Inuestigatio.
- Ioannis Meursii F.* Collectanea de Tibiis.
- Musonii Philosophi* opus de Luxu Graecorum, in quo de Hellonibus, Bibacibus, Generibus Poculorum, Vino, Coronis quibus in conuiuiss veteres utebantur, Vnguentis, Musicis Instrumentis, Bellariis, Saltationibus, Parasitis, Generibus Placentarum, ac Meretricibus insignibus, ab *Stephano Nigro* congestum.
- Petri Bellonii* de Admirabili Operum Antiquorum et rerum suspiciendarum praestantia, libri tres.
- Philo Byzantius* de septem orbis spectaculis, Graece, cum notis et interpretatione Latina Leonis Allatii.

Pblegontis Tralliani de rebus mirabilibus liber, Graece, cum interpretatione Latina Guilielmi Xylandri, ac recensione notisque Iohannis Meursii.

— — de Longaeuis libellus, cum interpretatione Latina Guilielmi Xylandri, ac recensione notisque Ioannis Meursii.

Ioannis Friderici Gronouii de Museo Alexandrino exercitationes Academicæ, habitæ anno MDCLXVII. post canicularès ferias, ab filio eius exceptæ: et nunc primum editæ.

Ludolphi Neocori de Museo Alexandrino diatribe: nunc primum edita.

TOMUS IX.

Iani Cornarii de Conuiuiis Veterum Graecorum, libellus.

Andraeae Baccii de Conuiuiis antiquorum, deque sollemni in eis Vinorum vsu, atque ritu Coenarum sumptuosissimo, libri quinque.

Ioannis Baptistae Casalii de Tricliniis, Conuiuiis, Hospitalitate, et Tesseris Veterum, Exercitatio, cum figuris.

Iosephi Laurentii Opuscula, de Conuiuiis, Hospitalitate, Tesseris et Strenis.

Iacobi Sponii de Origine Strenarum Dissertatio epistolica, historico-moralis.

Iacobi Philippi Tomastini de Tesseris Hospitalitatis, liber singularis, in quo ius hospitii vniuersum, apud veteres potissimum, expenditur. Accedunt quaedam ex Antonio Augustino et Ioanne Chifletio ad maiorem illustrationem hinc inde inserta, cum figuris.

Iosephi Laurentii de Prandio et Coena Veterum, ac de aliis ad eadem spectantibus Miscellanea.

Petri Castellani ΚΡΕΩΦΑΓΙΑ, siue de esu Carnium, libri IV.

Hieronymi Mercurialis de Porcionibus ac Eduliis antiquorum Mantissa.

Adriani Turnebi de Vino ac eius vsu et abusu libellus.

Ioannis Henrici Meibomii de Cereuisiis Veterum, potibusque et ebriaminibus extra vinum aliis Commentarius.

Ioannis Baptistae Casalii de Thermis et Balneis Veterum tractatio, cum figuris.

Petri Seruii de Odoribus, Dissertatio Philologica.

Lazari Bayssi de Vasculis, libellus, siue animaduersiones in tractatum de Auro et Argento legato, cum figuris.

Pomponii Gaurici de Sculptura, siue Statuaria, liber.

Ludouici Demontioffi Commentarius de Sculptura, Caelatura Gemmarum, Sculptura et Pictura antiquorum, libri duo.

Aldus Manutius, Pauli F. de Caelatura et Pictura Veterum.

Philostratus de Pictura, ex Iconum initio.

Iulii Caesaris Bulengeri de Pictura, Plastice, Statuaria libri duo.

Ioannis Baptistae Casalii de Insignibus, Anulis, Fibulis etc. Syntagma, cum figuris.

Josephi Laurentii de Re Vestjaria Syntagma.

Othobonis Sperlingii de Crepidis Veterum Diatriba.

Theodori Gazae de mensibus Atticis liber ex interpretatione *Ioannis Perrelli*.

Ioannis Perrelli de ratione Lunae epactarum, et mensis intercalarii Commentariolus.

Petri Hageloni Calendarium trilingue, seu de mensibus Hebraeorum, Graecorum, et Romanorum, dialogus, ex optimis quibusque Auctoribus collectus.

Ioannis Lalamantii Dissertationes tres, I. De Tempore et eius partibus, II. De anno Macedonum, seu Graecorum; III. De anno Attico, rara et exquisita rerum scitu dignissimarum cognitione, ac diuersi generis Auctorum explanatione refertae.

Petri Castellani de Mensibus Atticis, nec non de mensibus et anno Graecorum, Atheniensiumque diatriba.

Samuelis Petiti de anno Attico; Eclogae Chronologicae.

Stephani Pighii Themis Dea, seu de lege diuina: vbi praeter alia reconditae antiquitatis, multa de Horis.

— — Mythologia ΕΙΣ ΤΑΣ ΩΡΑΣ, vel in anni partes, ex Symbolis antiqui cuiusdam toreumatis argentei; quod extat apud Reuer. Dominum Antonium Perrenotum, Episcopum Atrebatensem. cum figuris.

Iacobi Vsserii de Macedonum et Asianorum anno solari dissertatio, cum Graecorum Astronomorum paraepemate, ad Macedonici et Iuliani anni rationes accommodato.

Josephi Laurentii de Annis, Mensibus, Diebus, Horis etc. tractatio.

Pblegontis Tralliani de Olympiis Fragmentum, cum Latina interpretatione et notis Iohannis Meursii.

Erycii Puteani Olympiades, sola marta, vt vere annis mundi respondent, computatae.

Ioannis Meursii Denarius Pythagoricus, siue de numerorum, vsque ad Denarium, qualitate, ac nominibus, secundum Pythagoricos, liber singularis.

Ioachimi Camerarii Historia rei nummariae, siue de Nomismatis Graecis et Latinis.

Leonhardi Porcii de re Pecuniaria antiquorum, ac de eorundem Ponderibus, Mensuris, stipendiis militaribus, etc. libri duo.

Josephi Scaligeri, Iulii Caesaris F. de re Nummaria antiquorum dissertatio. Liber postumus. Ex Bibliotheca Academiae Lugduno-Batavae.

Willelmo Snellii R. F. de re Numismatica, liber singularis.

Caroli Patini de Numismate antiquo Augusti et Platonis, Epistola. cum figuris.

Sebastiani Faeschii de numo Pylaemesis Evergetae, Regis Paphlagoniae, Epistola. cum figuris.

Tomus X.

Ludovici Cresollii Theatrum Veterum Rhetorum, Oratorum, Declamatorum, quos in Graecia nominabant ΣΟΦΙΣΤΑΙΣ, expositum libris V. in quibus omnis eorum disciplina, et dicendi ac docendi ratio, moresque produntur, vitia damnantur, et magni utriusque linguae illustrantur et emaculantur scriptores.

Origenis PHILOSOPHOTMENDN fragmentum: quod ex Bibliotheca Medicea descriptit, ac notis illustravit Iacobus Gronovius, Graece et Latine.

Guiljelmi Morellii de Veterum Philosophorum origine, successione, aetate et doctrina, tabula compendiosa, cum Hieronymi Wölffi annotationibus.

Davidis Chytraci Tabula Philosophica, siue series Philosophorum, et sectae eorum praecipuae; a Thaletae et Socrate imprimis, vsque ad Ciceronem deducta.

Desiderii Iacotii de Philosophorum doctrina, libellus.

Ioannis Meursii Aeschylus, Sophocles, Euripides, siue de Tragoediis eorum, libri tres; nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti.

Plutarchi Alexandrina Proverbia Graeca, ex Bibliotheca Medicea, cum Interpretatione Latina Iacobi Gronovii, nondum antehac edita, extant in Praefatione.

Ioannis Meursii Theseus, siue de eius vita, rebusque praeclearissime gestis, liber singularis.

Raphaelis Tricheti du Fresii Epistola de Charondae effigie in Catanensi numo argenteo.

Ioannis Meursii Dionysius, siue de Auctoribus istius nominis, eorumque scriptis, liber singularis, et nunc primum ex chirographo Auctoris editus.

— — de Heraclide, aliisque eius nominis, et eorum operibus, dissertatio, nunc primum ex chirographo Auctoris edita.

— — Theophrastus, siue de illius libris, qui iniuria temporis interciderunt, liber singularis.

— — Lectiones Theophrastae, in quibus eorum librorum, qui supersunt, loca aliquot emendantur.

Accedit Adolphi Forstii Epistola de obitu V. C. Ioannis Meursii ad filium eius Ioannem, Iuvenem praestantissimum, ut et Epitaphia in eiusdem morte per A. Buchellium et Nicolaum Heinsum.

Manus Aeneae Cecropii Votum referentis dilucidatio, Auctore *Isidoro Philippo Tomafino*, cum figuris.

Olauii Falconerii de numo Apamensi, Deucalionis diluuii typum exhibente, dissertatio, cum figuris.

Georgii Schubarti Enarratio parergica metamorphoseos Ouidianae de Diluuiio Deucalionis.

Tanaquilii Fabri Vitae Poetarum Graecorum: ubi de eorundem Patria, Moribus, Scriptis, etc. perspicue ac compendiose differtur: Ex Gallico idiomate in Latinum translatae.

Iosephi Barberii de miseria Poetarum Graecorum liber.

Petri Castellani Vitae veterum et illustrium Medicorum, qui toto orbe vsque ad saeculum XIII. floruerunt.

Joannis Henrici Boeckeri de Scriptoribus Graecis et Latinis, ab Homero ad initium saeculi post Christum Natum decimi sexti commentatio.

Helladii Besantinoi Chrestomathiae: Graecae, cum interpretatione Latina et notis Ioannis Meursii.

Ioannis a Wower de Polymathia tractatio: Integri operis de studiis veterum ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ, cum Praefatione Jacobi Thomassii. Accesserunt praeterea Auctoris Vita et Elogia in Polymathiam, item tabellae synopticae.

Iosephi Laurentii de Professoribus, Oratoribus, Nomenclatoribus et litteris collectio.

Ioannis Meursii Bibliothecae Graecae libri tres: ex chirographo Auctoris nunc primum editi.

— — Bibliotheca Attica, siue de antiquis Atticis scriptoribus, eorumque item operibus, libri IX. ex chirographo Auctoris nunc primum editi.

Leonis Allatii de Patria Homeri liber, cum figuris.

— — Homeri Natales, Graecae, cum Interpretatione Latina Andreae Baiani.

Tomus XI.

Dicaearchi Geographica quaedam, siue de vita Graeciae, Eiusdem descriptio Graeciae, versibus Iambicis, ad Theophrastum, Henrico Stephano Interprete, cum ipsius et Isaaci Casauboni Annotationibus. Accedit Henrici Stephani ad Dicaearchum et suam in illum lucubrationem Appendicula.

Henrici Stephani Dialogus, Dicaearchi Sympraetor: vel de Graecorum moribus, praesertimque Atheniensem, supplementum.

Erasmi Vindingii Pauli F. Hellen, in quo singulorum antiquae Graeciae populorum incunabula, migrationes, coloniarum deductiones, et res praecipuae

- puae gestae, vrbiumque et regnorum origines, mutationes, interitus, et Principum in iis successiones, è Graecis praecipue scriptoribus, Historicis, Poetis, Geographis, Oratoribus et Grammaticis exponuntur. *Ex MS. Auctoris autographo nunc primum eduntur.*
- Lazari Bayssi* de re Nauali liber: seu annotationes in L. 2. De Captiuis, et Postliminio reuersis. *cum figuris.*
- Stephani Doleti* de re Nauali liber, *ad Lazarum Bayssum.*
- Caecilii Calcagnini* de re Nauatica commentatio, *ad Liliam Gregorium Gyraldum.*
- Ioannis Schefferi* de varietate Nauium Dissertatio.
- Iosephi Laurentii* de varietate Nauium schediasma.
- Ioachimi Camerarii* Hippocomicus, seu de curandis Equis: item de nominibus Equestribus Graecis et Latinis, collectio.
- Iulii Caesaris Bulengeri* de Triumphis, Spoliis bellicis, Tropaeis, Arcubus Triumphalibus, et Pompa Triumphi, liber vnicus.
- Francisci Modii* de Triumphis, Ludis, et Spectaculis veterum, libri duo.
- Ioannis Meursii* de Funere, liber singularis, in quo Graeci et Romani ritus.
- Iosephi Laurentii* de Funeribus Antiquorum Tractatus: in quo ritus funebres ante Rogum, in Rogo, et post Rogum explicantur ac illustrantur.
- Ioannis Andreae Quensbedii* de Sepultura Veterum tractatus: siue de antiquis ritibus sepulchralibus Graecorum, Romanorum, Iudaeorum, et Christianorum.
- Petri la Seine* Homeri Nepenthes seu de Abolendo Luctu liber.

Tomus XII.

- Veterum Sepulchra*, seu Mausolea Romanorum et Etruscorum, inuenta in vrbe Roma, aliisque locis celebribus; in quibus multa ad eruditionem monumenta continentur, collecta et delineata à *Petro Sanctio Bartolio*, cum explicationibus *Ioannis Petri Bellorii*. Ex Italico in Latinum sermonem transtulit *Alexander Dukerus*. cum figuris.
- Veterum Lucernae Sepulcrales*, collectae ex cauernis et specubus subterraneis vrbis Romae, figuris aeneis expressae: in quibus multa ad eruditionem monumenta continentur, delineatae secundum formas suas à *Petro Sanctio Bartolio*. Diuisae in tres partes, cum obseruationibus *Ioannis Petri Bellorii*. Ex Italico in Latinum sermonem transtulit *Alexander Dukerus*. Editio auctior.
- Ioannis Potteri* Archaeologiae Graecae libri IV. siue Antiquitatum Graecae Corpus absolutissimum; ex Anglico in Latinum versum: nunc iterum ab Auctore ipso recognitum, emendatum, ac fere dimidia parte auctum; cum proprio *Indice et figuris aeneis*.
- Index locupletissimus in vniuersos XII. Tomos.

CAPVT III.

De Romanarum Antiquitatum Scriptoribus generalibus siue vniuersalibus.

De scriptoribus qui ante Rosinum Antiquitates Romanas condere instituerunt. 1. De Io. Rosino. 2. Tho. Dempstero et Andrea Schotto. 3. De variis compendii Antiquitatum Romanarum. 4. De aliis Antiquitatum Rom. scriptoribus. 5. De Georgii Hieron. Welschii et Flaminii Vaccæ affectis vel ineditis operibus. 6. De scriptoribus Miscellaneis Antiquitates Romanas illustrantibus. 7. 8. 9. 10. Bernardi de Montsaucon antiquitas explanatione et schematibus illustrata. 11. De thesauris antiquitatum Romanarum Graeuiano, Sallengriano et Poleni Supplementis. 12. Conspectus thesauri antiquitatum Romanarum Graeuiani. 13. Conspectus Noui thesauri Antiquitatum Romanarum Sallengriani. 14. Io. Poleni supplementa noua in Romanas et Graecas Graeui et Gronouii Antiquitates. 15. Index scriptorum, antiquitates Romanas illustrantium, Thesauris Italiae ac Siciliae Graeuiano-Burmamianis insertorum. 16. Index Alphabeticus scriptorum qui in utroque thesauro Graeuiano et Gronouiano itemque Sallengrii nouo thesauro antiquit. Romanarum, Poleni supplementis nouis et Thesauris Italiae ac Siciliae Graeuiano-Burmamianis continentur. 17.

I.

Antiquitatum Romanarum corpus moliri perquam multi sunt; vix quisquam perfecit, nemo certe edidit ante Io. Rosinum. Nam *Franciscus Roborsellus* Vtinentis, qui populi Romani sub Imperatoribus Caesaribus Augustis vita et victu quatuor tomos parauerat, opus ingens, in quo de Romanorum magistratibus, rebus forensibus, sacris, militaribus, coloniis, legibus, consuetudinibus, vestitu, victu, studiis, structuris, sepultura, ludis, largitionibus, et familiis agere constituit, vix primi in XV. libros distributi argumenta protulit in lucem, adiunctis nouem disputationibus de Romanorum prouinciis, iudiciis, et omni consuetudine causas agendi, legionibus, magistratibus, familiis, Imperatorum cognominibus, militum praemiis et poenis; honorumque gradibus. Bononiae 1559. fol. Nouem illae disputationes iam ante editae fuerant Patauii A. 1557. fol. adiuncto eiusdem libello aduersus Carolum Sigonium de conuenientia supputationis annorum Libitinae cum marmoribus Capitolinis ab vrbe condita vsque ad A. V. 604. Recusae deinde in Tomo primo Miscellaneorum Gaudentii Roberti, singulas

quasdam ex illis in thesaurum suum antiquitatum Romanarum referente illustri Graevio T. 3. et 10. Neque *Omnifrius Panvintus* vel *Carolus Sigonius*, et si variis scriptis de hoc genere litterarum meritissimi, plenum systema rerum Romanarum abscluerunt, neque *Paullus Manutius*, qui auctoribus Petro Bembo et Bernardino Maffei corpus Antiquitatum Romanarum absolutum dare pollicitus fuit libris decem, ¹ sed quorum foli quatuor in lucem editi sunt de Romanorum ciuitate, senatu, legibus et comitiis, suis quique locis infra memorandi; Neque *Alfonfius Ciaccinius*, quem opus de Antiquitatibus Romanis, cum variis figuris molitum notat Mabillonius itineris Italici, p. 96. Neque *Iulius Barbaranus* cuius extat promptuarium rerum electarum praesertim in re Romana. Veronae A. 1564. Venet. 1569. 4. Neque *Franciscus Hottonianus*, cuius libri quinque Antiquitatum Romanarum, qui Tomo tertio eius Operum cura Iac. Lectii editorum Geneuae A. 1599. fol. vix paucissima quaedam capit, de magistratibus, legibus ac poenis et re numaria pertractant. Neque *Pyrrihus Ligorius* Antiquitatum Romanarum scrutator acerrimus et descriptor curiosissimus, cuius triginta circiter volumina maximo labore ex numis maxime congesta Taurini in subalpinis in locupletissima Sabaudi Ducis ac Pedemontani principis Bibliotheca seruari testatur Philippus Labbeus, ² adiungens eiusdem operis tomos IV. reperiri Romae in Bibliotheca Farnesiorum nonnullosque in Cimeliario Reginae Christinae. Neque *Fulius Vrsinus* cuius commentarios rerum vrbanae manu exaratos in Bibl. Vaticana extare testatur Iustus Rycquius lib. de Capitolio Rom. p. 451. Neque *Wolfgangius Lazius* cuius libri XII. de Rep. Romana in exteris prouinciis bello acquisitis constituta Basil. 1551. et auctiores Francof. A. 1598. fol. editi varias quidem et plurimas res Romanas magno studio illustant et de limitibus, praetoriis, magistratibus, muniis ciuilibus et militaribus, exercitiis, legionibus, classibus, coloniis, municipiis, ritibus, ludis, sacrisque variis agunt sed et ordine destituuntur, mole sua laborantes et pro iusto atque accurato corpore ac systemate Antiquit. Rom. haberi vix possunt. Neque *Paulus Merula*, in cuius Operibus posthumis Lugd. Bat. 1684. 4. editis Antiquitates Romanorum h. e. commentarii de sacrificiis, sacerdotibus, de legibus comitiisque et praemiis militaribus continentur. Neque *Flavius Blondus* de cuius Roma triumphante infra dicturus sum; Neque *Barnabas Briffonius*, cuius libri VIII. de formulis et sollempnibus populi Romani verbis

¹ Vide Manutii praefat. libro de legibus Rom. praemissam, et Graevii Epistolae p. 237. seq. siue praefat. Tomi I. thesauri Antiqu. Rom.

² Adde Scipionis Maffei Epistolam ad Apostolum Zenum in memòriis Litterariis T. 2. A. 1712. p. 344. seq. et Ephemerides Italiae T. 6. p. 482. ac Petri Burmanni Junior. orat. in obitum Iac. Philippi d'Orville. Amstel. 1751. 4. pag. 25.

magnam tamen lacrimam omnibus partibus Antiquitatum Romanarum affundunt, editi Paris. 1582. fol. Francof. apud Ioan. Wechelium 1592. 4. Halsee 1731. fol. curante *Franc. Car. Conrado*, qui argumenta capitulum, quibus singuli libri constant, et *Briffonii* vitam atque elogium praemittit, et notissime cum curis nouis et animaduersionibus *Io. Aug. Bachii*, Lips. 1754. fol. Neque *Iustus Lipsius* denique, cuius *Lexicon rituale Romanum*, quod per annos 30. molitus fuerat vir doctissimus, lucem nunquam adspexit, quamuis editis eius scriptis tum aliis infra suo loco commemorandis, tum in *electis* maxime et ad *Facitum* commentariis lux plane insignis afferatur Antiquitatibus Romanis et bene multis et maxime reconditis: unde natum facis historicae siue Antiquariae compendium ex *Operibus Lipsii* excerptum, quod plus simplici vice prodiit sub titulo *Romae illustratae ab Antonio Thysio* siue *Io. Thysio* potius collectum et nouissime reclusum in Anglia, forma minore, cura *Georgii Fabricii* (male *Patricii* legitur in *Nouellis Reip. literariae Anni 1699. mense Octobr. p. 469.*) collatione veteris *Romae* cum noua sed (prioris ac minus perfectae editionis) aliisque libellis ex *Lipsio* excerptis.

II. Primus itaque *Io. Rosinus* *Isenacensis*, *Ecclesiastes templi cathedralis Numburgensis*, qui A. 1619. vel sec. alios 1626. 7 Octobr. pestilentia correptus obiit, *Antiquitatum Romanarum* corpus libris decem complexus vulgavit *Basilae* A. 1583. fol. recusum *Lugd.* 1609. 4. de quo recte *Barthius* ad *Rutilium* pag. 188. sentit, quod nemo fere minore ambitione utilius et planius res priscae iuuentutem doceat. Neque contemnendus est ordo, quem seruat vir diligentissimus et non tantum veteribus monumentis sed et recentiorum obseruationibus assidue usus: *Onufrii*, *Manutii*, *Sigonii*, *Ciacconii*, *Petri Pirhoei*, *Brodae*, *Polleti*, *Cuiacii*, *Briffonii*, *Hottomanni*, *Ruardi*, *Marliani*, *Rhodigini*, *Gyraldi*, *Grucchi*, *Riuallii*, *Gruteri*, *Turnebi*, *Lipsii* et *Scaligeri*. Quanquam non ignoro acerrimo *Reinesii* iudicio p. 58. Var. lection. in quoduis opus condemnandum potius *Rosinum* quam ad *Romanas antiquitates* digerendas admitendum fuisse, quod nihil sanè ubique fere doceat, nisi cum auctores integros describit, atque ut ait p. 54. quae minimum intelligit, docere alios praesumat. Sed non minus iniquissimum censco hoc iudicium esse quam acerrimum, licet illud sequantur et probent *Kippingius* praef. ad *Antiqu. Roman.* *Thomas Crenius* I. animadv. philolog. p. 39. itemque alii. Age enim fac, vno altero loco lapsus fuisse, qui primus omnia vno libro complecti et in usum studioforum ex antiquis relictibusque ordine ebligere ac perspicue digerere conatus est, num propterea tam inhumane accipiendus erat, quod rem omnium confessione utilissimam quantum potuit diligentissime perfecit? Quis vnquam ab litterariis illis

Heroibus, qui eruditione sua attingunt nubes, expectauit vel vidit Systema vllum perspicuum ac iuuentuti vtile artis vel scientiae cuiuscunque? Permittant itaque ab aliis componi, quod ipsi vel quoniam infra dignitatem suam esse putant haud volunt, vel quia nimis affluit innumerabilium rerum copia, prae recondita magnaue eruditione sua efficere non possunt. Ceterum de Rosino praeter Martinum Hankium libro vtroque de Romanorum rerum scriptoribus, Koenigium in Bibl. et Christ. Frid. Paulini in Annalibus Menacensibus pag. 234. videbis, vbi lubebit Acta Eruditorum germanice edita parte LV. pag. 491. ff. et parte LVII. pag. 674. ff. et qui diuersa nonnulla tradit viri clarissimi Io. Georg. Ekkardti excerpta librorum nouorum, mense Iunio Anni 1701. p. 62. 63. vbi mentionem facit vitae Rosini ineditae, scriptae ab Esais Leichfaldero. Varia etiam de Rosino collegit personatus Adolphus Charmundus sive Rudigerus parte quinta vitarum Germanice editarum p. 165. sqq.

III. Ad Rosinum Paralipomena sive farraginem variarum doctarum obseruationum Antiquitates Romanas Rosino vel praeteritas vel minus explicatas illustrantium adiecit Thomas Dempsterus a Muresk, I. C. Scotus, Professor Pisanus primum, dein Bononiensis, vir immensae vt ferunt memoriae, ita vt quid esset obliuio diceret se ignorare: infinitae lectionis, qui 14. horae diei legendis libris continuare soleret, ceterum ad rixas et contentiones promus et iudicii non adeo magni, ne cum Iacobo Vsserio libro de Antiquitatibus Britannicarum Ecclesiarum, dicam plane nullius. Vide de eo praeter Hankium parte 2. de Roman. rerum scriptoribus et Thomam Pope Blount in Caesara celeberrimi scriptorum, Miraeum de scriptoribus seculi XVI. p. 161. Andr. Saussacum in Bellarmino continuato p. 82. Erythraei sive Iulii Victoris Rosii Pinacothecam 1. p. 24. seq. Hieron. Ghilini theatrum virorum doctorum part. 2. p. 235. et auctorem libri gallice editi Paris. 1707. 12. abrégé de l'histoire des Savans p. 269. ff. Prima editio paralipomenon Dempsteri ad Rosinum in lucem prodit Parisiis A. 1613. fol. Saepius deinde recusa suat cum Rosino tum in Germania Colon. Agripp. 1619. 1645. 1662. Genev. 1620. 4. additis etiam Andreae Schotti Iesuitae, viri optimi et doctissimi electis de gentibus, familiis, tribubus rusticis vrbansque, et ludis ac festis Romanarum. Tum apud Batauos Cornelio Schraenelio curante, adiunctis figuris aeneis ex Lipsia fere et Onusio depromptis Lugd. Bat. 1662. 4. atque ab eo tempore plus simplici vice etiam Traiecti ad Rhen., curante Sam. Pitisc., et nouissime Amstelod. 1743. 4. cura I. F. Reitzii, sed nullis locupletata accessionibus.

IV. Breue compendium tironibus exhibent praeter *Iac. Maspinium* superiore capite a me laudatum, Antiquitates Romanae Sacrae, Civiles, Militares, Oeconomicae *Philippi Caroli*, Neoburgo Palatini, et in Acad. Altdorfina Professoris, (qui inde A. 1629. desertis vxore et liberis ad Pontificiorum coetus transiit, A. 1639. in Austria defunctus. Vide *Omeisium* in gloria Academiae Altdorfinae p. 94. 172.) Prodiit huius Caroli libellus minori forma Francof. 1643. et 1670. cum Andr. Dominici Flocci, Pomponii Laeti, Raphael. Volaterrani et Valerii Probi libellis passim obuiis, et Altenb. 1663. 8. cum notis Mich. Christi. Ludouici, reculus ibid. 1716. 8. Paulo pleniùs Antiquitatum Romanarum compendium Anglica lingua dedit *Thomas Goodwin* Lond. 1648. 4. saepius deinde reculum, Belgice etiam editum a Dan. Peenio Amstelod. 1694. 8. Quemadmodum latina lingua habemus *Thomae Belli* Edinburgensis Romam restitutam, siue Antiquitatum Romanarum compendium insignè, vulgatum Londini 1677. 8. et Clarissimo Almeloouenio curante reculum Amst. 1700. 8. et additis iconibus ibid. 1716. 8. His iungenda *Basilii Kennet* Romae antiquae notitia, siue Antiquitatum Romanarum descriptio, edita Anglice Londini 1696. 1708. et 1731. 8. et Belgice ex *Wilhelmi Sewel* versione cum Francisci Desseine descriptione Romae nouae. 1704. fol. Hinc prodiit Rituum, qui olim apud Romanos obtinuerunt succincta et perspicua explicatio auctore *G. H. Nienport*, eo vel inprimis laudanda nomine, quod veteres semper scriptores laudat. Traiecti 1712. 8. et Budissae 1713. 8. Deinde multo auctior Traiecti 1716. et 1723. 8. Tum ibid. 1734. 8. cura *Guil. Othonis Reizii*, qui duas adiecit appendices, et Argentorati 1738. 8. cum figuris cura *Ioan. Dan. Schoepflii*. Denique Berolini 1743. et 1750. 8. cum proluf. *Ioan. Matth. Gesneri*. Tum *Ioan. Casparis Santaroc*, Professoris Marpurgensis, breuiarium Antiquitatum Romanarum, ex ipsis scriptorum classicorum fontibus deriuatum, Francof. 1712. et 1730. 12. cui editioni accessit Descriptio breuis Antiquitatum Graecarum. *Pauli quoque Christiani Hoepfneri* Roma antiqua commemoranda Halae Saxonum 1709. 12. in qua per quaestiones et responsiones summa capita Antiquitatum Romanarum germanica lingua in tironum vsum breuiter exponuntur. In Eiusdem Auctoris Roma media Halae 1713. eadem forma edita ritus Romanorum sub Imperatoribus inde ab Augusto vsque ad Carolum M. eadem methodo eharantur. Neque omittendus *Fridericus Hildebrandus*, Rector scholae Martisburgensis in Antiquitatibus Romanis alphabetico ordine digestis, breui libello in quo Ienae 1657. cuius secunda editio auctior et correctior Ienae 1671. 8. lucem vidit. Octauum prodiit A. 1701. 12. cum *Ottonis Aicherii* libris tribus de comitijs Romanorum. Alphabetico ordine Romanas Antiquitates pie-

rasque etiam digessit *Iosephus Laurentius*, Lutensis, in Polymathiae suae libro quinto et sexto, qui in quatuor prioribus etiam varia capita Graecarum pariter Romanarumque Antiquitatum fusius illustrat ac persequitur. Prodiit opus non contemnendum Vicentiae A. 1631. 4. et auctius Lugd. 1666. fol. licet in hac posteriore editione Epistolae, quibus singulas diatribas viris doctis inscripserat Laurentius, sint omissae. Ex hoc Laurentii opere depromtae sunt variae diatribae, quas thesauro suo Graecarum Antiquitatum Clarissimus Gronovius inseruit. De *Daneti* Dictionario Antiquitatum Graecarum et Romanarum pridem edito iam dictum est capite superiore. Hic praetereundum non est copiosissimum accuratissimumque *Samuelis Pitisci* Lexicon Antiquitatum Romanarum, quod primum lucem vidit Leovardiae 1713. duobus tomis in folio; deinde recusum est Venetiis 1719. fol. tribus tomis, et Haegae Comitum 1737. itid. tribus tomis in folio. Memorandi etiam hoc loco libri quatuor Antiquitatum Romanarum ab *Heihrico Kippingio* 3 Rostochiensis, Conrectore Bremensi A. 1678. 26 Febr. quum apoplexia tactus esset inter docendum aetat. 44. defuncto editarum Bremae A. 1661. 1664. 1668. 1674. 1679. Franeg. 1684. 1695. 8. ac perquam nitide cum vita auctoris a Ioanne Hamghorst scripta et pulchris tabulis aeneis Lugd. Batav. 1713. 8. Vix dimidia autem pars operis Kippingiani lucem aspexit, parte altera quidem ad editionem parata, sed post auctoris obitum perditam, ut notavit Ioan. Georg. Eckhardus in excerptis Reipubl. litterariae supra laudatis p. 63. sq. mense Junio A. 1701. *Petri Iosephi Cantelii* Iesuitae de Romana Republica; siue de re militari et civili Romanorum elegans compendium ad explicandos scriptores antiquos comparatum prodiit primum Parisiis 1684. 12. deinde Ultraiecti 1688. additum e Lipsio Onufrioque tabulis quibusdam aeneis, tum ibid. A. 1691. 1696. 1707. 12. denique Venetiis 1730. 8. cui editioni acc. duae dissertationes; altera de praecipuis veterum Romanorum sacrificiis, altera de Romanorum nuptiis. *Franciscus Pomey*, S. L. in Epitome Antiquitatum Romanarum omnem punctum tulisset, si absolueret illi datum fuisset opus, cuius prima pars tantum de Diis 4. existat saepius edita, ceterae novem fato auctoris sunt interceptae, 2. de sacerdotiis, 3. de comitiis et magistratibus, 4. de nuptiarum ritibus, 5. de re bellica, 6. de ludis et spectaculis, 7. de re vestiarum, 8. de mensis

³ De hoc Kippingio et aliis eius scriptis vide Ephemerides Litterariae Germanice editas Lipsiae sub titulo: *Neuer Bücher-saal* XXVI. Deynung p. 122. ff. Aga Bruditor. T. VI. suppl. 518. In eius Antiquitatibus nonnulla notat Ioannes Fabricius T. VI. Biblioth. pag. 357. sq.

⁴ Haec gallice etiam Tenantio interprete A. 1715. lucem vidit sub titulo: *Method pour apprendre l'histoire des faux Dieux de l'antiquité.*

mensis et epulis, 9. de variis urbanae vite officiis, 10. de funeribus et sepulcris. Nunquam visus mihi *Lucii Fauni* liber de antiquitatibus urbis Romae, quas, ut ait in Bibliotheca Simlerus, ab antiquis potisque auctoribus excerptas summa breuitate ordineque disposuit Venetiis 1549. 1553. 1559. 8. *Georgii Portii* Specchio overo compendio dell' Antichita di Roma sacre e profane Rom. 1625. 12. *Ioan. Camer.* *Dieterici* Antiquitatum Romanarum compendium, cum excerptis ex *Patrii Saintseurii* Monspeliensis libello de rebus illustribus memorabilibus. Francus. 1643. 12. *Ludovici Contareni* Antichita de Roma; sito, Imperadori, familie, statue, chiese Venet. 1575. etc. 8. 2 Voll. His addendi, qui e recentioribus Romanorum antiquitates generatim exponere laborarunt *Christophorus Cellarius*, cuius Breuiarium antiquitatum Romanarum, quod primum, prodiit Halae 1719. 8. deinde ibid. 1715. recusum atque auctum ab Hieronymo Freyero, tum Hauniae 1743. 8. a Io. Petro Ancherfen sub inscriptione: Breuiarium antiquitatum Romanarum Cellario-Freyerianum suppletum et recognitum, in lucem emissum, denique ex manuscripto libro integrum, adicum et annotationibus illustratum ac quinque appendicibus instructum est a V. Cl. Io. Ern. Walchio Halae. 1748. 8. Hoc compendium ex parte gallice vertit *Ludov. Vasletus* in libro, cuius index: Introduction à la Connoissance des Antiquitez Romaines traduire en partie d'un petit Ouvrage latin de Cellarius, et en partie tirée des meilleurs auteurs anciens et modernes. Hagae Comitum 1723. 12. *Melissantes* siue *Ioan. Godofr. Gregorius* in gazophylacio antiquitatum Romanarum nouiter aperto. Lips. 1715. 8. de quo libro sinistrum extat iudicium in Halensi diario eruditorum (neue Bibliothek) P. XLV. p. 404. sq. *Io. Lac. Schatzius*, qui germanica lingua eulgaui breuem introductionem in antiquitates romanas, Budingae 1726. 8. tertia vice ibid. 1742. 8. excusam. Edidit quoque *Petrus Burmannus* antiquitatum Romanarum breuem descriptionem, saepius et Lipsiae quoque 1739. 8. cum *Adriani Stegeri* praefatione de Ioue Herceo excusam. Notari quoque in primis meretur V. C. *Io. Gott. Heineccii* antiquitatum Romanarum iurisdictionum, illustratum syntagma sec. ordinem institutionum Iustiani digestum, Halae 1719. 8. primum editum, saepiusque recusum. Quinta editio prodiit Argentorati 1741. 8. Compendii et Systematis antiquitatum Romanarum paullo plenioris et accuratioris, quod molitur vir in hisce litteris versatissimus *Albertus Dietericus, Treckell* pars prima, Hagae Comitum 1744. 8. prodiit, quam ut ceterae partes mox sequantur, optamus.

V. A. *Io. Baptista Gasilio* duplex opus habemus praesenti loco laudandum et paullo plenius ex veteribus monumentis varia Antiquitatum Romanarum capita persequens, quorum prius est de urbis ac Romani Imperii splendore

Rom.

Rom. 1650. fol. alterum de veteribus Aegyptiorum Romanorum et Christianorum ritibus Rom. 1644. 4. Francof. 1684. 7. *Guilhelmus Chouli* siue *Coulius* (latine *Brassicanus* a quibusdam dictus) Nobilis Gallus iam ante centum quinquaginta amplius annos lingua patria integrum Systema Antiquitatum Romanarum complecti constituerat libris XII. vt ipse memorat pag. 17. edit. *Vesaliensis Gallicae libri de Religione Romanae*: sed nihil ab eius manu in hoc genere ad nos peruenit praeter librum eximium iam laudatum de religione veterum Romanorum, alterum de Romanorum castrametatione et disciplina militari, et tertium de balneis exercitiisque antiquorum Graecorum pariter ac Romanorum, qui tres libri variis figuris ex monumentis et numis antiquis illustrati extant Lugduni A. 1556. 1569. fol. primam Gallice, hinc Italice editi, et Hispanice A. 1579. et iterum iterum Gallice *Vesaliae* A. 1682. 4. Belgice deinceps, et denique latine Amst. A. 1685. 4. Quod *Patinus* in historia numismatum ait se audiuisset, in Germanicam linguam etiam translata esse haec *Choulii* scripta, fortasse de Belgica versione accipiendum. Extat praeterea *Thesaurus Antiquitatum Romanarum* in eadem Gallica lingua vulgatus auctore *Caesare Egoffeo du Boulay* Paris. 1651. fol. *Iulii Minutoli* Caelestinorum Abbatis Romana Antiquitas dissertationibus Historico Criticis illustrata Romae A. 1689. 8. quo de libro videas licet *Acta Erud.* Tom. 2. supplém. pag. 565. *Cyriaci Lentuli* apex gloriae Romanae, siue de statu Rei Romanae summa in potestate, Magistratibus, iurisdictione, militia, ciuium praerogatiua, sacris et sacerdotibus, ab Vrbe condita per varios mutationum gyros ad nostra Rerum Germanicarum tempora perducta. Francof. 1689. 4. *Vir Clariss. Burchardus Gotthelf Struuius* Professor olim Ienensis tot scriptis editis de re literaria ac studiosa iuuentute meritissimus Antiquitatum Romanarum Syntagma absolutius meditari coepit, cuius pars prima de ritibus sacris Anno 1701. lucem adspexit Ienae 4. praemissa Bibliotheca Antiquitatum generali et speciali, qualem etiam pridem delineauit sed alio ordine methodoque alia *Philippus Labbeus* in *Manuilla antiquariae supellectilis*. Quam vtraque nos ita vtesmur et iam vsi sumus, vt nec negligentia in addendo, digerendo, emendandoque, neque in supine describendo plagii rei possimus videri. *Nicolai Cosmae* libri X. Antiquitatum Romanarum A. 1594. descripti a *Iac. Arleno*, Silesio, manuscripti fuerunt in Bibliotheca *Voekerodiana*; v. eius catal. p. 607. *Ioan. Iac. Bosfordi* antiquitates Romanae IV. Tomis prodierunt Francof. 1597. fol. *Euulgaust* quoque *F. G. Westhoni*, syllogem antiquitatum Romanarum. Dordraci 1731. 4. Ceterum huc spectant *M.*

⁵ Conf. *Memoir. de Trevoux* A. 1706. Octobr. p. 1735. seq. et *History of the Works of the learned* 1702. p. 605.

Anton Ferrati epistolae, quibus selectae quaestiones de Romana republica, et Romanis antiquitatibus succincte pertractantur. Patavii 1699. 8. V. C. Io. Dav. Koeleri Specimen archaeologiae Romanae, siue Miscellanea de Romanis antiquitatibus. Ald. 1707. 4. et *Georgii Ogle*, antiquitas explicata, siue, collectio gemmarum figuratarum, additis earundem descriptionibus, ex auctoribus classicis repetitis, illustrata; Anglice. Londini 1737. 4. In primis autem hac faciunt Antiquitates sacrae et civiles Romanorum explicatae auctore M. A. Y. N. additis tabulis aeneis. Hagae comitum 1726. fol. Et Consuetudines atque ritus omnium gentium, in aere manu Bernardi Picarti aliorumque affabre depicti, commentarioque et dissertationibus virorum doctorum illustrati. Amstelod. 1723. et seqq. fol.

VI. *Georgius Hieronymus Welschius* Medicus et Polyhistor Augustanus eruditissimus, qui ex Bibl. Cassiani a Puteo Equitis Romani usus voluminibus pluribus, quibus praestantissimorum pictorum opera depicta erant plurima prisca monumenta, vestes, utensilia, arma, aliaque genera antiquitatum, pleraque ea qua erant magnitudine, cetera ad leges Geometricas suis pedibus dimensa. Hic non quidem Systema Antiquitatum Romanarum plenum et Rosiniano absolutius elaborare voluit, ut videtur innuere Morhofius *o monumentis* p. 247. lib. 1. polyhist. vel quod apud Clariss. Struivium p. 8. legas, omnibus numeris perficere ipsisque veterum monumentis quam optime illustrare, modum ut in Ephemeridibus Parisiensibus A. 1702. T. 2. p. 43. fuerit inter eos, quorum collectiones de Antiquitatibus editae iam sunt, referendus: sed et Lucas Schroeckius in memoria Welschiana p. 72. seq. testatur, tantum instituit dare *Ideam Antiquitatis*, expolienda singula capita et systema ipsum perficiendum aliis relicturus. Welschii ipsius verba sunt in Epist. de scriptis suis, quam post curatorem editionis Epistolarum Gerh. Ioh. Vossii in Germania recusarum clarissimus Almelouenius subiecit Bibliothecae suae promissae ac latenti p. 123. *Ideam igitur tantum dabo, ut alii perficiant, quibus similia, aut plura etiam in promptu esse solent.* Ceterum nec ideam illam dedit unquam vir doctissimus. Io. Baptistae Ferretii corpus antiquatum, pluribus constans tomis, lucem non vidit. Titulos habes in Diario litterario Germanice vulgato Lipsiae, quod inscribitur: *Neuer Buchersaal*. XXXV. p. 765. seq. *Flaminii Vaccae* opus de Antiquitatibus Romanis. Erospero Mandosio in Bibl. Romana memoratum neque editum est neque hac spectat, quia auctor statuarum artifex sculpsitorque in illo monumenta antiqua Romae obvia delineauerat, non vero Antiquitates ritus et consuetudines Romanorum veterum explicauerat. Ex schedis eius multa dedit vir doctissimus Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico qui p. 105. etiam refert hoc eius Epitaphium

taphium quod visitur Romae in templo S. Mariae Rotundae in hanc sententiam:

D. O. M.

Flaminio Vacca sculptori Romano, qui in operibus quae fecit, nunquam sibi factis fecit. Ceterum de monumentis antiquis statuisque, marmoribus, aedificiis, ruderibus, infra erit singularis nobis dicendi locus.

VII. Restant adhuc miscellanei scriptores, qui varias antiquitatis Romanae Graecaeque partes vel explicarunt vel illustrarunt, vel scripta diuersa et in his plura etiam ad nostrum institutum facientia coniunctim curarunt recudi. Ex hoc posteriori genere quinque mihi veniunt inprimis commemorandi Ianus Gruterus, Gaudentius Robertus, Io. Herm. Schmieckius, Petrus Burmannus et Philippus d'Orville. Ex priore duo Caelius Rhodiginus et Alexander Alexandrius. *Ianus Gruterus* Antwerpiensis, Bibliothecae Palatinae praefectus et omnis liberalioris eruditionis promus conditor, quinque voluminibus in maiore forma octava quam vulgo vocamus, sub titulo lampadis siue facis artium liberalium atque thesauri Critici iunctim Francof. 1562—1612. edita scripta philologica Miscellanea Observationes et antiquas lectiones viro- rum doctorum complectentia, quorum en tibi indicem:

Tomus I.

Angeli Poliziani Centuria Miscellaneorum, et quod ira in pueris optinae fae-
pe indolis est argumentum.

M. Antonij Sabellici in Elinium, Liuum aliosque scriptores varias observationes
Philippi Beroaldi annotationes in varios Auctores p. 188.

Ex *Domitii Calderini* libro tertio Observationum nonnulla.

Baptistae Egnatii Veneti racemationes.

Io. Baptistae Pii Annotationes priores et posteriores in varios scriptores.

Pii Antonii Bartolini auctarium emendationum.

Iani Parrhasii de rebus per Epistolam quaesitis sylloge. Eiusd. prolegome-
na in Plauti Amphitruonem, et Ciceronis Epist. Notae in Orat. pro Mi-
lone. Et ex notis ad Claudianum varia scriptorum Veti latinorum loca
illustrata.

Laur. Absentii Maceratensis Annotationes Varias.

L. Ioannis Stopper, Parthenopaei Collectaneorum libri II.

Francisci Floridi Sabini lectionum subcisuarum libri III.

Patri Nannii Alcmariani Miscellaneorum libri X. et aduersus Iacobum Cur-
tium Apologia.

Francisci Robertelli de Historica facultate p. 1386. Descriptio Laconii siue
fuda-

sudationis quae visitur in ruina balnearum Pisanae Urbis p. 1397. De nominibus Romanorum p. 1403. praefatio ad libros Ciceronis de inuentione pag. 1412. Notae in Catulli Epithalamium p. 1428. et Ode Pindarica *Βιοχηνομαδία* p. 1430. Explanationes in primum Aeneidos librum a Io. Baptista Busdrago Lucensi collectae. p. 1435.

Tomus II.

- Francisci Robortelli* de conuenientia supputationis Liuianae, cum marmoribus Capitolinis et Dionysio Halicarnasaeo.
Eiusdem liber de arte siue ratione corrigendi antiquorum libros.
Eiusdem annotationum siue emendationum libri II.
Caroli Sigonii emendationum libri II.
Antonii Bendinelli loci controuersi XXVI.
Fernandini Realini in varia scriptorum loca annotationes.
Léii Gywaldi Aethiopsimi XXX.
Ioannis Brodaci Miscellaneorum libri VI. plurimis locis ex eius chirographa aucti.
Christophori Ruffi antexegetata.
Ioannis Hartungi locorum memorabilium decuria IV.
Petri Pichoei Aduersariorum subiectiuorum libri II.
Lucae Fruterii verisimilium libri III.
Achillis Statti Lusitani Observationes difficultum aliquot locorum Graecolatinarum, antea non excusae.
M. Antonii Maereti Variarum Lectionum libri XIX.
Eiusd. Observationum Iuris liber singularis.
Hieroni. Magii Miscellaneorum seu Variarum Lectionum libri IV.

Tomus III.

- Pauli Leopardi* Isenbergensis emendationum et miscellaneorum libri XX.
Bartolomaei Barrienti Illiberitani annotationum silua.
Francisci Luifini Vtinensis parergon libri III.
Güll. Canteri Nouarum Lectionum libri IX.
Theodori Canteri Variarum Lectionum Commentarii III.
Eiusd. Emendationum et Observationum libri II.
Iani Durantii Casellii Variarum libri II.
Iani Guilelmi Verisimilium libri III.
Eiusd. in Plautum Quaestiones.
Marsilii Cagnati Veronenfis Variarum Observationum libri IV.

N 2

Tomus

* Librum quintum MS. habuit Naudaeus, teste Labbeo p. 233. Bibl. novae MSS.

Tomus IV.

Ioannis Brodae Miscellaneorum libri quatuor posteriores VII. VIII. IX. et X.
e Bibl. Pauli Petavii V. C. (antea non excusi.)

Ioachimi Casnerarii problemata Graece et latine.

Aldi Manutti Pauli F. Quæsitæ per Epistolam.

Hadriani Iunii Animaduerſorum libri quinque.

Eiusd. de *Gortia* Commentarius.

Iosephi Castalionis I. C. Variæ Lectiones.

Iani Mælleri Palmerii spicilegia.

Iacobi (Iac. Nepotis) *Schegki* Obseruationum et emendationum præmessa.

Tomus V.

Francisci Modii Nouantiquæ Lectiones Epistolis CXXXIII.

Lucæ Fruterii collectaneorum verisimilium liber tertius antea non excusus.

Eiusd. Epistolæ Philologicae.

Henr. Stephani schediasmatum libri VI.

Iacobi Nicolai Loënsis Miscellaneorum Epiphylides, antea non publicatae, li-
bris X.

Sextum volumen complectitur *Valentis Acidalii* in *Plautum* diuisiones et *Marcelli Donati* notas in *Liuium*, *Tacitum*, *Sueton.* *Ammianum* et scriptores historiarum *Augustæ*. Volumen *septimum* non a *Grutero* sed a *Ie. Phil.* Pareo ingrato *Gruteri* discipulo 7 additum est, neque aliud quicquam præter Criticas obseruationes in *Plautum* et in *Gruterum* inuestigatas continet. Obiit *Gruterus* Heidelbergæ A. 1627. qui *Wittebergæ*, primum Professor fuerat, sed postea inde, quod *Formulae Concordiæ* subscribere nollet. De eo plura dixi in plagiariis num. 73. vbi memoravi quoque vitam *Gruteri* scriptam a *Frid. Hermanno Flaydero* et panegricum *Balth. Venatoris*, qui cum eſlencho scriptorum *Gruteri* legitur etiam in vitis a *Guil. Bareſio* collectis p. 526. et in *Wittii Philosophis* p. 272—278. nec minus ante *Inſcriptionum* veterum mirandum opus, in *Belgio* luculentissime recufum. His adde quæ de viro illo doctissimo præter *Thomam Popeblount* habet *Petrus Bælius* in *dictionary Historico Critico*.

Gaudentius Robertus editis Italico idiomate vna cum *Benedicto Bacchino* *Ephemeritibus* litterariis *Parmensibus* celebris et A. 1695. defunctus, *Gruteri* exemplo *Parmæ* A. 1690. 1691. et 1692. 4. vulgavit quatuor tomos quos inscripsit *Miscellanea Italica* erudita, in quorum primo continentur:

Iosephi Castalionis Anconitani 1) *Variæ Lectiones*; 2) *De antiquis puero-*

illis prænominibus; 3) De rebus scribendi Vergilii nominis ratione commentarius; 4) Adversus foeminarum prænominum assercoris disputatio; 5) Ad l. I. C. quae res pignori obligari possit. Paulli Manuceii Veneti Antiquitatum Romanarum liber de civitate Romana. Onuphrii Panuinii Veronensis, 1) De ludis saecularibus; 2) De carminibus Sibyllinis. Constantini Landi Placentini 1) In veterum numismatum Romanorum miscellaneas explanationes. 2) In M. Cassii Cicerii et Atiliae Maccedillae nomen explicatio. — Andreae Alciati Mediolanensis de magistratibus, civilibusque et militariibus officiis. Francisci Robettelli Vtinenis 1) De Provinciis Romanorum; 2) De iudiciis, et omni consuetudine causas agendi apud Romanos; 3) De legionibus Romanorum; 4) De magistratibus Imperatorum; 5) De familiis Romanorum; 6) De cognominibus et appellationibus Imperatorum; 7) De vnumodis, praemiis et donis militariibus; 8) De potest. militum et ignominia; 9) De gradibus honorum et magistratuum Romanorum; 10) Mensum appellatio ex nominibus Imperatorum.

Secundo tomo exhibentur *Petri Serui Medici Romani Iuvenales Ferae, quae consistunt Antiquitatum Romanarum Miscellanea; Agestii Mariscosii Bononiensis de Personis et Laris; earumque apud veteres vsu et origine Syntagmation; Fortunii Liceti Lanuvini Miscellanea Erudita, decerpta ex ejus Quaesitis per Epistolas a clavis viris; Alexandri Sardi Ferrarionis de Moribus et Ritibus Gentium libri III. Venet. 1557. 8. et saepius alibi in lucem editi; Bonaventurae Castibonaci Mediolanensis Gallorum Insubrum antiquae Sedes; Aeneae Vici Parmensis de Numismatibus antiquorum libri II.*

Tomo tertio continentur *Petri Leonis Casellae de primis Italiae Colonis; Eiusdem de Tuscorum Origine; Colonatu et Republica Florentina; Paulli Manutii Veneti Antiquitatum Romanarum liber de Legibus; Lili Gregorii Gyraldi, Ferrarionis de Sepulcris et vario sepeliendi Ritu; Aldi Manutii Veneti de Laudibus vitae rusticae; Ode Horatii Epodon. II. explicata; Caroli Sigonii Mutinensis Iudicium de Historicis, qui res Romanas scripserunt, ab urbe condita ad Caroli M. Imperatoris tempora; Barthasaris Bonifatii de Romanae Historiae scriptoribus Excerpta; Adriani Politi ordo Romanae Historiae legendae; Io. Antonii Venerii de Oraculis et Divinationibus antiquorum; Petri Serui Dissertatio Philologica de odoribus.*

In quarto denique exhibentur: *Paulli Manutii, Veneti, Antiquitatum Romanarum Liber de Comitibus; Gaudentii Merulae, Nonariensis, de Gallorum Cisalpinorum antiquitate ac origine; Io. Martii Mattii Brixiani Opinionum Libri III, in quibus plurima loca Auctorum Latinorum et Graecorum explicantur, aut corrupta emendantur; Iosephi Nerti Perusini Analesta, in quibus praeter ea, quae ad Ius pertinent, varia tam in sacra quam in profana Histo-*

ria, et quaedam in Tacito explicantur, illustrantur, emendantur. Prodigant pridem Persii A. 1619. 18. vti Marti Opiniones Alexandriae Scatiellorum in Liguria A. 1598.

Io. *Hermanus Schmiechius* *Vulgaui* Marburgi Catorum 1717. 4. Synagoga Criticorum variorum auctorum, in quo ICI, Philosophi, Historici, Oratores et Poetae emendantur. In isto est (ant. 1717) *Guil. Rombini* Variarum Lectionum libri III. 2) — Edictum perpetuum restitutum. 3) *Ingl. Zinzlingii* Criticorum iuuenilium proemula. 4) *Jani Gebhardi* Crepuandiorum libri III. 5) — Antiquarum Lectionum libri II.

Quae ab eruditis quibusdam Britannis A. 1731. edi coeptae sunt miscellaneae observationes in auctores veteres et recentiores a Viris Celebratissimis *Fructo Barchinano* et *Philippo D'Orville* in latinam sermonem translatae, et cum notis ac notariis variorum virorum doctorum Amstelodami 1732. recusae et vsque ad annum 1740. Voll. K. 8. continuatae sunt. Ab eo inde tempore *D'Orvillius* solus istud opus sub indice Nouarum Observationum, quatuor Voluminibus in forma octopartita cum orbe erudito communicauit. Quae quantum plurimae observationes criticis magis quam antiquariis sint argumentis nomen, quum eo in istis multa ad rem antiquariam pertinentia egregie discernantur, nec istud opus ab Instituto nostro alienum esse intelligitur.

VIII. *Ludovicus Caelius Richerius, patriâ Rhodiginus* qui humaniores literas Viceptiae primum deinde Ferrariae, tam Mediolani ac denique Patavii docuit, A. 1520. defunctus, in libris triginta Antiquarum lectionum, quae ad *Verrii* *Vindici*que *Casellii*, *Gellio* laudatorum, exemplum scripsit, et *Iohanni Groliario* dedicatas edidit. Venet. 1576. fol. non modo vocabula multa vtriusque linguae abstrusa explicauit et innumeris Graecorum Latiorumque scriptorum locis egregiam lucem affudit, sed et quam plurimas antiquitates feliciter illustrauit. Adeo *Uallius* opus aucto contra carum non frequentius iuuenum manibus seri miretur et indigneretur *Vossius* lib. 3. de *Histor. lat.* p. 814. seq. Prodiit deinde recognitum ab auctore et tertia parte auctius, recensum variis in locis, vt *Basilca*. 1542. 1551. 1566. apud *Frobenium*, atque apud *Andr. Wechelii* haeredes A. 1599. ac denique *Geneuae* 1620. fol. Solent in *Rhodigio* (vt in *Alexandro ab Alexandro*, de quo deinceps) reprehendi, quod passim dissimulet fontes, vnde veteres narrationes repetiit, vel laudes scriptorum deperditorum monumenta, auctoribus in quibus illa nominari reperit haud nominatis, qua de re videndus *Iac. Thomasius* de *manuscriptis* libro de plagio § 532. *Erasmus* § in adagio *Choenici ne insideas*, *Vossius* l. III.

* *Caellii Rhodigini* epistola apologetica ad *Erasmum* legitur post epistolas *Gudianas* p. 117. Vide et *Baelii Legiceti* voce *Erasmus*, nota CC.

c. 84. de idolatria, et *Gobfredus Iungermannus* ad Pollacem p. 1347. *Casp. Barthio* iudice III. ad Statium p. 440. *Caelius Rhodiginus* vir longe eruditissimus, sed innocenti scriptoris parum considerans omissis verbis auctororum; quibus observationes suas adhibet. *Iano Rutgersio* IV. 18. Var. *Lectionum* vir diligens quidem et eruditus, sed qui, tenere in volum. illum lecturam congererat, quicquid sese obtrulisset. *Oppellum* etiam erat, ut inter tot lectiones antiquas nullos novos errores prolemibaret *Caelii* iocuria, ut ait *Iosua Barnes* in vita *Euripidis* p. 33. Valer tamen hic illud *Yarponis*, cum, qui tam multa dixerit commode; potius laudat, quos si quaedam ignorauerit, peccaueritque acriter reprehendendum et exagrandum. Sicut ut *Horatius* de arte poet. v. 351. ff.

Sibi plura nitent in carmine, non ego paucis

Offendar, meoq; quos sunt invidia, iudic,

Aut humana, patrem cauit, antena. — —

Caelii Rhodigini Adagia, quae in sylloge magna adagiorum in locos communes digestorum leguntur. *Hanoviae* 1617. 1642. fol. ex eius antiquis lectionibus deprehensae sunt. Idem dicendum de *notis in Horatium, Epistolas Cicero*, *Quintus Metamorphosis* &c. De *Rhodigino* videndi *Iouius* et *Thomasius* in eorum elogio; *Nicol. Gombenius* *Papadopoli* historiae *Gymnasii Patavini* p. 296. sq. *Iacobus Gaddius* de scriptoribus non ecclesiasticis, *Balthasar. Bonifacius* XV. 4. *Hist. ludicrae* (qui plura etiam dixisse se testatur in elogio illustrat *Rhodiginorum*, debitor an editis) *Adolphus Clarmundus* sine *Rudigerus* in vitis *Doctorum Vinarum* T. VII. p. 61. *Paulus Freherus* in *theatro*, *G. Matthias Kosnigius* in *Bibliotheca*, *Thomas Popeblount* in *censura doctorum*, *Adrian. Bailletus* in *iudiciis Gallicis*, editis, et ad *Tobiae Magri* *Eponymologium* p. 706. seq. illustris *Christianus Wilhelm. Eybenius*.

Alexander Alexandrus sive *de Alexandro*, *Neapolitanus*, *Romae* et in *Patria* causas prius agere profectus, deinde ubi in iudiciis gratia et corruptionibus omnia transigi videret; relicto foris humanioribus literis ynice deditus, ut ipse narrat lib. 6. cap. 7. *genialium dierum*. Quod ipsum *Opus Miscellaneum* in sex libros distributum hoc loco tanquam promtuarium aliquod vniuersae, *Romanae* praesertim, *Antiquitatis* commendandum nobis venit. Praedit post primam editionem *Romanam* A. 1522, saepissime eorundem, tum illustratum semel tribus sive commentariis eruditissimis *Andrae Tiraquelli*, *Francos.* 1594. fol. notisque additis *Dionysii Gobfredi*, et *Christo. Colerij* et in librum quintum epimaduerfionibus *Nicoli. Merceri* *Rothomagenfis*, *Lugd. Bar.* 1673. 8. 2. Volk. quae praestantissima est eius operis; editio. Edam Gallice verum *Alexandri* opus a *Bernardo de la Roche*, didici ex *Francisci Crucimanni* *Bibl. Gallica* p. 476. De hoc *Alexandro*, qui sub extremum saeculi

decimi

decimi quinti floruit, et Romae A. 1523. d. 2. Octobr. annos duos ac septuaginta natus diem obiit supramm̄ videndi Jac. Gaddius de scriptoribus non ecclesiasticis T. I. p. 25. Hieronymus Ghilinus T. I. theatri eruditorum viro- rum p. 6. Leonardus Nicodemi in additionibus ad Nicol. Toppii Bibliothecam Neapolitanam p. 5. Ebur. Clavus T. I. elogiorum p. 9. vbi etiam iconem eius reperies aere descriptam, vbi unquam Panvirolium in vitis ICtorum lib. 2. C. 122. Paullum Freherum in Theatro, Hendreichii Pandectas Brandenburg. aliosque. Solet et hic Alexander plerumque auctores, ex quibus profecit, dissimulare, vel iactare scriptores pridem desperditos et libros. mi- randae vetustatis, vbi ipse forte librorum Pandectarum vel alios scriptores ob- uios prae manibus habuit, vti passim notant Trinquetus et Gothofredus, quorum tanto magis viles et necessariae sunt ad ea, quod ubique indicant fontes, ex quibus Alexander sua collegit ac dectavit.

IX. In scriptores Miscellaneos, varia Antiquitatum Romanarum Grae- carumque capita illustrantes, haud immerito et referuntur, qui statuas, gemmas atque lapides, in museis virorum Principum atque illustrium asser- tatos commentariis illustrarunt, atque sub *Museorum* nomine ediderunt, quorum pertinent Museum Florentinum, siue gemmae antiquae e thesauro Mediceo et priuatorum dactylithecis Florentiae, exhibentes C tabulis imagi- nes virorum illustrium et deorum cum observationibus Antonii Franc. Go- rii T. I. Florent. 1731. II. ibid. 1732. III. ibid. 1734. IV. — VI. ibid. 1740. fol. In quod animaduersiones composuit *Sim. Ballarini*, Carpentoracti 1743. 4. Museum Etruscum, exhibens insigniora veter. Etruscorum monumenta at- que tabulis CC nunc primam edita et illustrata observationibus *Ant. Erasm. Go- rii* T. I. Flor. 1737. II. ibid. 1738. III. ibid. 1743. fol. Museum Capito- linum, complectens Philosophorum, Poetarum, Oratorum illustrium her- mas cum Ioan. Bottarii animaduersionibus *Voll. II. Romae 1750.* Museo Capitolino, o sia Descrizione delle Statue, Busti, Bassirilievi, Urne sepol- crali, Iscritzioni ed altre ammirabili ed erudite Antichita. Romae 1750. 4. Museum Romanum siue thesaurus eruditae antiquitatis opera et studio *Michae- lis Angeli Cauffei de la Chaussée* Tomi II. Romae 1746. fol. Museum Odescal- cum, siue thesaurus antiquarum gemmarum, quae in Museo Odescalco asser- vantur. Tomi II. Romae 1749. fol. Museum Veronense. Veronae 1749. fol. His iungenda sunt Collectanea societatis antiquariae Londinensis, quorum T. I. prodit Londini 1726. II. ibid. 1734. *Angeli Calogierae* col- lectio opusculorum scientificorum et philologicorum (Raccolta d'Opuscoli scienti-
ficien

9 Huius historiam succincte enarrat Chr. Körthofus in Epistola de societate antiqua- ris Londinensi ad Vir. Cel. Ioh. Erh. Kappium. Lipsiae 1735. 4.

scientifici & philologici) quas summo Veneto editi coepta est, et de qua A. 1750. quadraginta tres tomi iam fuerant vulgati. Specimina Dissertationum Academicarum, publice lectarum in nobili Academia Etrusca antiquissimae civitatis Cortonae, quorum T. J. solius prodit in Romae 1735. II. ibid. 1738. III. ibid. 1741. IV. ibid. 1744. V. et VI. ibid. 1747. 4. Symbolae litterariae, opuscula varia, philologica, scientifica, antiquaria, signa, lapides, numismata, gemmas et monumenta, medii aevi nunc primam edita complectentes, (edente Anton. Francisco Gorio) Florentiae 1748. 7. 1752. 8. Voll. IX. Symbolae litterariae, Decadis secundae. Vol. I. et IV. Romae 1751. et 52. 8. Voll. IV. Antonii Borioni Collectanea Antiquitatum Romanarum a Rodolpho Henzi notis illustratarum Romae 1796. fol. 0. Iniquae observationes criticae edidit Jo. Chrysothomus Stasfo Venetis 1739. 4. Anton Maria, Girolamo e Anton Maria d'Alfonso Zanetti Semenzaische Greche e Romane nell'Antifala della Libreria di San Marco, e in alcuni luoghi pubblici di Venezia si trovano. Parti II. Venetis 1740. et 1743. fol. Genglers Middletoni germana quaedam antiquitatis eruditionis monumenta dissertationibus instructa Londini 1745. 4. Etat et Description des Seiches, Bustes, Basreliefs, Vases, Colonnes, Inscriptions et autres ouvrages antiques, tant Grecs que Romains, trouves a Rome, assemblees et apportees en France par le Cardinal de Polignac. Paris 1742. 8. Neque praetermittendi sumo alii eiusmodi scriptores Miscellaneis, in quibus varia capita Antiquitatum illustrata videre licet, ut Petri Gregorii Philofani Synagoga artis mirabilis, et aliud opus eximium, quod Synagoga Iuris vniuersi inscribitur, Adm. Thomae et Casp. Barthii aduersaris, Petri Hoesorii, Hieron. Mercurialis, Lam. Rutgersii, Ioh. Caroli, Guid. Pancirolli, Sim. Petri et Thomae Reinsii Variarum Lectionum, Eustachii Swertii analecta, Jo. Aug. Ernesti Exercitius in Suetonium, Haacum Casaubonus in eundem et Historiam Augustam, Claudius Salmasius in eandem Historiam, cum illis in scriptis praecipue commentariis in Solinum, ex quibus Alphabeticum ordine infra digesta reperies in Jo. Jac. Hofmanni Lexico vniuersali, ut et illud forte praesenti loco nobis sit commemorandum, Jo. Frid. Gronovius et Gilbertus Cuperus in observationum libris, Samuel Pettus in observationibus et Miscellaneis, Andr. Schottus in observationibus humanis, Gabriel Simeon Florentinus in observationibus Gellii editis Lugd. 1558. 4. Sic Petrus Haber in somnium libri, Ioh. Lipsius, Otho Ferrarius, Philippus Rubius, et Casp. Guentherus in Elia, Balhasar Bonifacius in historia ludica subinde antiquos ritus Romanos et consuetudines ipsius explicans.

X. Locum quoque hic in praesentia, quod Hieruliaci, municipii olim celeberrimi, sub Tito Imperatore, Vesulimam cum incendio perierit, obvi-

ri, et nostris temporibus sub ruinis detecti, antiquitates tanta celsa sortis illustre suscepérunt. Quamquam enim plenum insu atque auctoritate Potentissimi vtriusque Siciliae Regis edendum, de antiquitatibus Herculaneis repertis, opus exspectat vobis eruditiorum quantum nec viximo antiquitatibus probe versati, in describendis Herculaneis Antiquitatibus suis, desiderari passi sunt industriam, si Quos agitur ut hodie regem nostrum inbet institui ratio. Sunt autem scripta, a vobis erudinae antiquitatis laude, celebribus, de Herculaneo composita, quae ad nostram pervenere notitiam, ea, quae sequuntur.

Wilhelmi Sloane relatio ad Societatem Regiam Britannicam scientiarum, de rudibus civitatis subterraneae prope Neapolim detectis, inserta *Transactions Philosophicis* Vol. XLI. Tom. I. Num. 456. pag. 325. Mentio: sur la Ville souterraine decouverte au pied du mont Vesuve par *Mar. Dartigny*, Paris 1748. 8.

Qui libellus germanice, versus a *Joanne Patro Eberhard*, Erfordii et Lipsiae 1749. 8. et Anglice a *M. Wilhelmo Fordyce*, Londini 1750. 8. prodit. Excerpta de quibus epistolis *Comiti Paderni* Romani ad *Allanum Ramsay* de antiquis statuis pitharicis, aliisque rebus notam dignis, in civitate subterranea, nuper prope Neapolim detecta, repertis, inserta *Philos. Transact.* Vol. XLI. Ed. II. No. 458. p. 489. Excerpta e litteris *Georgii Knapton* ad *Carolus Knapton* de eod. argumento: *ibid.* p. 489. Excerpta e litteris *Crispii* ad *Georg. Knapton* de eod. argumento. *Ibid.* p. 493.

Descrizione d'ella prima scoperta dell' antica Città d' Ercolano, ritrovata vicino a Portici, Villa della Maesta del Re della d'ue Sicilia, dista dal Cavaliere Marchese *Doni Marcello de Veneta*, Venet 1749. 8.

Letters from a young Painter abroad to his Friends in England, adorned with Copper Plates. P. I. Londini 1748. II. *ib.* 1750. 8.

D'una antica Villa scoperta sul dosso del Tufculano, e d'un antico Orologio de sole tra le rovine della medesima ritrovato *Dissertazioni due*, composta dal Padre *Giov. Luca Zuzzeri*, Venet 1746. 4.

Notizie intorno allo scoprimento della Città di Ercolano vicino da Napoli. Venet 1747. 12.

Jo. Matth. Giesman in Progn. de Herculano nuper reperto. Göttingae 1747. 4.

Angeli Mariae Cardin. Quirin epistola ad I. M. Gesnerum de Herculaneo, Brixiae 1748. nec. in *Theoph. Lud. Mülleri* parergis historico-philologicis p. 205. *Theoph. Lud. Mülleri* comment. de Herculaneo, *ibid.* pag. 210.

Jacobi Belgradi ad *Scipionem Maphanum* epistole quatuor de rebus physicis et antiquis monumentis sub *Rapina* detectis. Venet 1749. 8.

Scipio Massani in epistola de Herculaneo nuper detecto, quae est secunda eorum plurimum epistolatum, quae *Vesanae* 1748. 8. Italice prodierunt. Notizie del memorabile scoprimento dell' antica Città Ercolano, vicino a Napoli, del famoso Teatro, etc. e di altri insigni Monumenti,

17) the de si stali glio detto veditis, sed offerunt dal principio degli Scava-
 menti fatti nel Villaggio di Stabia fino al Anno 1748. con due Tavole in-
 esse in Rame. Florentis 1748. 8. Constat hæc notitia viginti novem no-
 titiis de vrbe Herculanensi eiusque antiquitatibus, quæ partim litteris, par-
 tim aliis in scriptis continetur. I. Earum edendarum curam suscepit V. Cl.
Antonius Franciscus Gorius, quibus notitiis ad eum per litteras missas quo-
 que inferuit symboliquam litterarum opuscula varia, philologica, scientifi-
 ca, antiquaria, signa, lapides, numismata, gemmas et monumenta mediæ æ-
 ui, nunc primum edita, completentium, Voluminarum primo, quod prodit
 Florentiæ 1748. 8. cum tabulis duabus aeri incis. Ex quo scripta Hercu-
 lanensium antiquitates illustrantur, quas quidem fufus recensentur in Actis
 Eruditorum A. 1752. m. Mart. P. III. p. 149. ff. hic sistere haud inutile esse
 duco. Primo comparent admiranda antiquitatum Herculanensium descriptæ
 et illustratæ ab *Ant. Franc. Gorio*, quibus omnia, quæ adhuc de Herculanen-
 sibus antiquitatibus ex Vesuvii cinere ac pumicibus eruta, innotuerunt, iusto
 ordine copioseque memorantur. Deinde sequuntur Notitiæ virorum docto-
 rum de antiquitatibus Herculanensibus ad *Gorium* per litteras missæ quarum I.
 completitur litteræ *Josephi Stoddardi*, architecti Florentini, quibus de nou-
 nullis insignibus monumentis, A. 1751. in regia villa di Portici erutis, ex-
 ponitur. II. referuntur litteræ Marchionis *Marcelli Venuti* ad *Gorium*, quibus de
 inuento ac feliciter detecto Herculanensium theatro disseritur. III. alias ex-
 hibet eiusdem *Marchionis* litteras, quibus laborem excavationis strenue con-
 tinuari, et theatrum magis magisque retegri, auctoratur. IV. litteras sinit *Ab-*
bas Rudolphus Venuti, quibus fufus de antiquo theatro agitur. V. exhibet
 litteras laudati *Rud. Venuti*, quibus is relectum dament, optimis figulis ex-
 ornatam, quam columbarium fuisse putat, describit. VI. VII. VIII. referun-
 tur alia Cæl. *Venuti* litteræ, quibus de multis inæptis picturis muroque pi-
 cto præstantissimo exponitur. IX. e Tomo primo *Monetii* litter. Florentinor.
 pag. 198. et 199. est descripta, et de elegantissimis quoque in muro reper-
 to extantibus pictis figuris, imaginibusque agit. X. exhibentur litteræ *Mat-*
thæi Aegyptii ad *Gorium*, quibus statua Tiberii, et ara Etruscorum cum in-
 scriptione Etrusca describitur. XI. — XV. varia antiquitatis capita a viris do-
 ctis, quorum nomina non sunt citata, erudite exponuntur. XVI. varia ex
 litteris *Pauli Martii Frotinelli* suppeditantur, quæ quidem extant in colle-
 ctione opusculorum scientificorum et philologicorum Patris Calogera, To-
 mo XXXVIII. p. 349. XVII. completitur paragraphum quartam libelli,
 antea iam citati, et inscripti: Notizie curiose intorno allo scoprimento della
 Città d'Ercolano. XVIII. agit de situ antiquo tam Herculanæ quam Rati-

nae, et accuratissima norissimae. Illius dei Nemo. Balbei inscriptionis, interpunctio exhibetur. XIX. sistit litteras docti cuiusdam peregrini, in quibus de maxima illa veterum, adhuc erutorum, monumentorum copia exponitur. XX. descriptionem exhibet excavationis, quae in villa. Resina sit, missam ab Eminentissimo Purpurato A. M. Quirini ad Ioan. Math. Gesnerum. XXI. ex *Petri Lascaei*. libro dell' antica Giunasio. Napoletano, eiusque cap. IV. ea adducuntur, quas ibi de effato quodam Dionis, et Xiphilini disputata sunt. XXII. exhibentur litterae docti cuiusdam Neapolitani, qui multa, sed vix praestanda, orbi erudito a se expectanda promittit. XXIII. sistuntur litterae alius docti viri, ad Cel. Gorium scriptae, quarum auctor fateatur, omnia, quae adhuc de erutis illis. Herculanensibus monumentis litterariis fuissent tradita, admodum manca esse. Tum ipse *Gorius* filius de Herculanensibus antiquitatibus disputat, easdemque erudite accurateque illustrat. Denique. Incedit *Ioan. Bapt. Passerii, Pisarenfis*, Iunonae sacra mensa Herculanensium illustrata ad nobilissimum. et praestantissimum. virum. Diamantem, Comitem a monte Mellino, Patricium Perusinum. His addenda sunt *M. Adami Henrici Drefigi* commentatio de anastasi oppidi Herculanai, exacturantis. Vesuvii cinere olim sepulti. Lubenae, 1747. 4. *Ioan. Ern. Iomm. Walchii* antiquitates Herculanenses litterariae, quarum editio. secunda auctior prodit. Ienae, 1751. 4. *Eiusdem* Commentatio de Cicerone Herculanensi, quae exstat in Actis societatis Latinae Ienenfis, ab eod. viro. Celeb. Ienae 1752. 8. editis p. 115. ff. *Cochini filii & Belliamdi*. Observationes, super antiquitatibus urbis Herculanensis. Gallice. Parisiis 1754. 8.

XI. Dignum est, quod hic commemoretur. inigne. *Bernardi de Montfaucon*, eruditissimi. e familia Benedictinorum monachi opus, ¹⁰ in quo antiquitas explicata schematibusque illustrata est, quodque quinque Tomis, siue X. Voluminibus in folio gallice at latine euulgatum est Parisiis 1719. recusum ibid. 1722. cui decem quinque Tomi supplementorum accesserunt Parisiis 1724. fol. Hac igitur opus quam antiquitatibus illustrandis maxime inserviat, non invidiam nec iniuriam nos suscipuros. esse laborem confidimus, si indicem eorum, quae in singulis tomis pertractantur, cum lectoribus nostris communicemus. Tomo I. argumentata. de Diis Graecorum et Romanorum ita pertractatur, vt P. I. libro prima primi ordinis. Dii, Cybele, Saturnus, Caelum, Mars, Oceanus, Titans, Prometheus et Ianus sex capitibus describantur; libro secundo Iupiter eiusque fratres et sorores, Iuno, Vesta, Neptunus, Pluto et Ceres duodecim capitibus recensentur; libro ter-

tio

¹⁰ Erus commode atque defectus accurate enarrat. S. V. Baumgartenius in relationibus de Bibliotheca quadam Halensi P. XXI. p. 226. sq.

gio Iouis filij filioque, Vulcanus, Apollo, Mars, Mercurius, Minerva, Diana, Venus et Cupido viginti sex capitibus emittentur. Partis secundae libro primo agitur de Hercule, Baecho, deque Diis Bacchici coetus triginta et vnus capitibus. Libro secundo de Aesculapio, de Dea Roma, de Dioscuris, de Fortuna, de Penatibus, deque aliis plurimis Graecorum Romanorumque Diis capitibus sedecim. Libro tertio de donis muneribusque caelestibus, itemque rebus malis, perniciosis, atque vitiosis in numerum Deorum relatis capit. vndecim. Libro quarto de Nocte, deque Diis nocturnis, de Mithra, de Nymphis, Sirenibus, Scylla, Centauris aliisque multis Graecorum Romanorumque Diis capit. duodecim. Tomi secundi Partis primae libro primo recensentur Sacerdotes et ministri Sacrorum apud Graecos et Romanos capp. decem. Libro secundo Tempora capp. viginti octo. Libro tertio arae, instrumenta, sacra et sacrificia capp. nouendecim. Libro quarto festa Graecorum Romanorumque; supplicationes, deuotiones; itemque vota, oracula, fanatici, fortilegia, praestigiae, omina capp. vndecim. Partis secundae libro primo agitur de religione Aegyptiorum capp. viginti. Libro secundo de mensa Isiaca, de aliis tabulis Aegyptiacis, de Sacerdotibus Aegyptiorum, deque ceteris ad cultum sacrorum apud Aegyptios pertinentibus, capp. septem. Libro tertio exponuntur figurae Abraxae capp. octo. Libro quarto recensentur Dii Arabum, Aethiopum, Phoenicum, Syrorum, Persarum, Scytharum et Germanorum capp. decem. Libro quinto differitur de religione veterum Gallorum, Hispanorum et Carthaginensium capp. octo. Tomi tertii Partis primae libro primo agitur de vestitu Graecorum et Romanorum capp. quatuordecim. Libro secundo de fibulis aliisque ornamentis, de calceis, de infantium puerorumque vestibus, deque ceterarum omnium nationum vestimentis, capp. 19. Liber tertius complectitur domos variasque earum partes, supellectilem aedium, triclinia, mensam atque villas capp. 16. Libro quarto recensentur vasa cuiusuis generis, mensurae, as eiusque partes, monetae, pondera capp. tredecim. Liber quintus complectitur septem miracula orbis, aedificia publica et symbola mundi partium, regionum, fluminum et urbium capp. vndecim. Partis secundae libro primo agitur de balneis, thermis, connubiis, annulis, sigillis capit. duodecim. Libro secundo de theatris et amphitheatris capp. duodecim. Libro tertio de ludis magnis Graecorum, de Circo et de Pompis, capp. vndecim. Libro quarto de saltatione, de neumachia de venatu et de piscatu, capp. decem. Libro quinto de artibus siue de instrumentis artium. Tomi quarti partis primae libro primo agitur de militum delectu, de veste militari, deque armis peditum cuiusque nationis capp. tredecim. Libro secundo de armatura, vbi singulae arma-

armaturae partes describuntur capp. decem. Libro tertio de equitatu nationum omnium notarum, de signis militaribus, deque operibus militaribus capp. duodecim. Libro quarto de alloquutionibus, de exercitus profectiōibus et de pugnis capp. decem. Libro quinto de castrametatione, de obsidionibus, ac de machinis bellicis et obsidionalibus capp. octo. Libro sexto de signis victoriae, tropaeis, triumphis, coronis, arcibus triumphalibus et columnis, capp. nouem. Partis secundae libro primo differitur de viis publicis, de pontibus, de re vehiculari et de aquaeductibus capp. decem. Libro secundo de re naturali, de forma construendarum nauium, deque diuersa nauium forma capp. vndecim. Libro tertio continetur descriptio nauium plurimis remorum ordinibus instructarum et nauium immanis magnitudinis capp. octo. Libro quarto describuntur naues classicae earumque apparatus et ornamenta, pugnae nauales et portus, capp. quatuordecim. Tomi quinti Partis primae libro primo exponitur, quid circa defunctos ageretur, antequam in sepulcrum inferrentur capp. quatuordecim. Libro secundo describuntur Hypogaea, Columbaria, urnae cinerariae capp. octodecim. Libro tertio agitur de sarcophagis, de locorum pro sepultura mensuris, de urnis lacrimatoriis, de mausoleis capp. duodecim. Libro quarto de inferis, descensu animarum, Elysiis campis, apotheosis capp. quatuordecim. Partis secundae libro primo differitur de funeribus barbararum gentium capp. decem. Libro secundo de lucernis veterum capp. duodecim. Libro tertio de suppliciis veterum capp. sex. Supplementorum Tomo primo Dii Graecorum et Romanorum describuntur, et quidem lib. primo Cybele, Saturnus siue tempus cum eius partibus humana forma expressis, capp. octo. Libro secundo Iupiter et fratres ipsius ac sorores, Iano, Vesta, Neptunus, Pluto, Ceres capp. octo. Libro tertio Iouis liberi, dii deaeque, Vulcanus, Apollo, Mars, Mercurius, Minerua, Diana, Venus et Cupido, capp. tredecim. Libro quarto Hercules, Bacchus, Silenus et Satyri, Pan, Priapus, Flora, Vertumnus capp. decem. Libro quinto Aesculapius, Roma, Diocleus, Nemesis, Fortuna, Genii, Lares, Penates, capp. octo. Libro sexto Nox, Somnus, Endymion, Luna et Lunus Deus, Mithras, Nymphae, Orpheus, Dae campestres, Dii Brixiani, Laocoon, capp. decem. Tomi secundi libro primo recensentur Sacerdotes Graecorum et Romanorum capp. quinque. Libro secundo Tempa, capp. octo. Libro tertio arae et instrumenta sacra, capp. sex. Libro quarto sacrificia capp. nouem. Libro quinto Festa et Vota, capp. octo. Libro sexto Dii Aegyptii, capp. vndecim. Libro septimo Sacrificia Aegyptiorum, Tempa, sacerdotes, Scarabaei, Kalendarium Aegyptiacum, Abraxae figurae, capp. vndecim. Libro octauo

octavo. Tempia Gallorum, columnae octo numina exhibens capp. septem. Tomi septimi libro primo exhibentur vestes, statuae, proromae, capita, quaeque ad ornatum pertinebant apud varias nationes, capp. decem. Libro secundo iidem capita, proromae et statuae multarum nationum cum Graecis et Romanis admixtis, et alia ad ornatum spectantia, capp. octo. Libro tertio mensa veterum, pocillatores, serui, vasa etrusca, et alia vasa, capp. octo. Libro quarto As Romanus, eiusque partes ac reductiones, et Talentum, capp. octo. Libro quinto, quantum auri et argenti apud veteres esset, capp. septem. Libro sexto, aedificia antiqua, columnae, urbium portae, capp. quinque. Libro septimo, balnea, thermae, fons, nuptiae, sigilla, theatra, gladiatores, decursiones circenses, ludi, venae, capp. sex. Libro octavo instrumenta musica, capp. sex. Libro nono chartarum et foliorum genera, diptycha, capp. decem. Tomi quarti liber primus sistit statuas, proromas et capita virorum armis munitorum, capp. sex. Liber secundus equites, stapedes, calcaria, pugnas capp. sex. Liber tertius arietem, suspensum, victoriae signa, largitatem militarem, capp. sex. Liber quartus triumphos, arcus triumphales, bellum troianum capp. octo. Liber quintus pontes, aquaeductus, columnas militares, capp. novem. Liber sextus navigationem, portus, pharos, turres octangulas, capp. septem. Liber septimus pavimentum ianuum singulare templi fortunae Praenestinae, capp. novem. Tomi quinti libro primo agitur de funeribus, urnis, sepulchris Graecorum, capp. undecim. Libro secundo exstant monumenta Brixiana, et alia bene multa ex MSto Boissardi eruta, quae lucem nondum viderant, capp. sedecim. Libro tertio monumenta singularia, sive sepulchra, vel a clarissimo viro Fontanino missa, vel ex Raphaelo Fabretto desumpta, capp. septem. Libro quarto monumenta et sepulera veterum Metensia, capp. octo. Libro quinto urnae grandes marmoreae sive sarcophagi, lapides alii sepulchrales, Portae inferi, capp. decem. Libro sexto sepulchra etrusca et Aegyptiaca, capp. quinque. Libro septimo, sepulchra Gallorum populorumque septentrionalium, lucernae, Monumenta in regione Calmaeorum reperta, capitibus septem.

XII. Nunc denique dicendum est de opere luculento ac praestantissimo, quod illustri doctrinae vir *Ioannes Georgius Graevius* A. 1703. 9 Ianuarii elegantioribus litteris ereptus, duodecim in folio voluminibus edidit sub titulo thesauri Antiquitatum Romanarum, Trajecti fol. A. 1694. 1699. ex officina Petri van der Aa et Francisci Halmae. Scripta selecta et raro haecenus obuia, quaedam itidem nunquam ante edita vel ex aliis linguis Latinae reddita aut nova luce ornata exhibet, quae a viris doctissimis ad illustrandas Antiquitates

tates Romanas variis temporibus edita fuerunt. Multae etiam et accuratae tabulae aeneae passim additae, et singulis tomis praemissa praefatio in qua celeberrimus editor subinde varia emendat et addit a scriptoribus, quos recensuit, vel omissa vel perperam posita. Tomo quinto habentur inter alia *Plutarchi*. *Ῥωμαϊκὰ* siue *νεΟάλαϊα Ῥωμαϊκὰ κείνη/ Ῥωμαϊκὰ*. Quaestiones Romanae cum quaestionibus Romanis *M. Zuerti Boxhornii* quibus varii sacri et profani ritus eorumque causae et nonnulla Antiquitatis monumenta eruuntur et explicantur. Hunc librum vulgauerat Boxhornius admodum iuuenis Lugd. Bat. 1637. 4. *Albertus Henricus de Sallengre* quum multa scripta minoris molis digna esse animaduerneret, quae obliuioni eriperentur, pluriusque exponerentur notitiae, novum thesaurum Antiquitatum Romanarum conegit, qui tribus in folio voluminibus euulgatus est Hagae Comitum 1716—1719. Denique *Io. Polenus* noua edidit vtriusque thesauri Antiquitatum Romanarum Graecarumque supplementa quinque Voluminibus in foliis Venetiis 1737—1740. Quae quidem cum ipsis thesauris, ib. 1732. in fol. recensis triginta tres tomos efficiunt. Singula horum thesaurorum supplementorumque scripta sub suis quaeque titulis infra commemorabuntur. Interim studiosis non ingratum fore existimo, si quemadmodum in thesauro Gronouiano factum est, sic Graeuiani Sallengreanique, ac Poleni supplementorum etiam conspectus singulorum tomorum hoc loco subiungatur, ac deinde Index Alphabeticus adiciatur scriptorum omnium in istis thesauris eorundemque supplementis obuiorum.

XIII. *Conspectus thesauri Antiquitatum Romanarum Graeuiani.*

Tomus I.

Ottavianus Ferrerius de Origine Romanorum liber.

Pavillus Manutius de Ciuitate Romana.

Caroli Sigonii de antiquo iure Ciuium Romanorum libri II. p. 39. et addenda ac mutanda in illo opere a meliore edit. Parisiensi A. 1572. p. 1022.

Onofrius Panuinius de Ciuitate Romana.

— — de Imperio Romano.

Pavillus Manutius de Comitibus Romanorum.

Nic. Gruchii de Comitibus Romanorum libri III.

Eiusd. responsio ad binas *Caroli Sigonii* responsiones.

Caroli Sigonii posterior cum *Nic. Gruchio* disputatio de binis Comitibus et Lege curiata.

Nicolai Gruchii ad posteriorem *Caroli Sigonii* disputationem refutatio.

Car. Sigonius de Lego curiara Magistratum et Imperatorum et eorum iur.
Paulus Manutius de Senatu Romano.
Ioannes Sarius Zamofcius de Senatu Romano libri II.

Tomus II.

Paulus Manutius de Legibus Romanis.
Antonius Augustinus de Legibus Rom. cum notis Fului Vrsini.
Caroli Sigonii de antiquo iure Italiae libri III.
Eiusd. de antiquo iure Prouinciarum libri III.
Eiusd. de iudiciis libri III.
Sibrandus Tetrardus Siccama de iudicio Centumuirali.
Franciscus Hottosmannus L. C. de Magistratibus Romanorum eorumque institutione.
Eiusd. de Senatu et Senatusconsulto.
Eiusd. de formulis antiquis.
Nicolai Rigaltii, Ismaëlis Bullialdi et Henrici Valefii obseruationes de populis fundis.
Carolus Sigonius de Nominibus Romanorum.
Onuphrius Panuinius de antiquis Romanorum nominibus.
Iosephi Castalionis I. C. aduersus foeminarum Praenominum assertores disputatio.
Eiusd. de antiquis puerorum nominibus.
Petri Seruili Medici Romani Miscellaneorum cap. V. VI. VII. et VIII. quibus sententia Castalionis de nominibus foeminarum refellitur. *In praefat.*

Tomus III.

Francisci Robortelli de Prouinciis Romanorum et earum distributione atque administratione.
Eiusd. de iudiciis, et omni consuetudine causas agendi apud Romanos.
Iunius Rabirius de Harum et Auctionum origine.
Francisci Robortelli de Magistratibus Imp.
Eiusd. de gradibus Honorum et Magistratum Rom.
Guido Pancirollus de Magistratibus municipalibus.
Eiusd. de Corporibus Artificum.
Sextus Rufus de regionibus Urbis.
P. Viçoz de Regionibus Romae.
Bartholomaei Mariani Urbis Romae Topographia, cum notis aerea ineditis
Fului Vrsini.
Onuphrii Panuini antiquae Urbis imago.

Enidontis Panctrossi, Urbis Romæ descriptio. Eiusdem de quatuordecim
Urbis regionibus commentarius.

Georgii Fabricii descriptio Urbis Romæ.

Alexandri Donati S. I. Roma vetus ac recens, vtriusque aedificiis ad eruditam
cognitionem expositis.

Tomus IV.

Famiani Nardii Roma vetus, libri VIII. ex Italica in Latinam linguam translati
a *Iacobo Tollio*. *Eliæ Boherelli* obseruationes ad quaedam Nardini loca,
praefationi Graeuii ad hunc tomum inserta sunt.

Octauii Falconerij de Pyramide C. Cestii Epulonis dissertatio.

Eiusd. ad Carolum Datum V. C. Epistola de latere ex aedificii veteris ruderi-
bus eroto, quum paries ad instaurandam Panthei porticum A. c. 1616 CLXX
dirueretur.

Isaaci Vossii de antiqua Urbis Romæ magnitudine.

Olai Borrichii de antiqua Urbis Romæ facie dissertatio compendiaria.

Sextii Iulii Frontini de Aquaeductibus Urbis Romæ libri II. cum notis *Roberti*
Keuchenii.

Raphaelis Fabretti de aquis. et aquaeductibus Veteris Romæ dissertationes III.
Ioannis Chifletii Aqua Virgo, fons Romæ celeberrimus, et prisca religione
sacer. Opus Aedilitatis M. Agrippae in vetere anulari gemma.

Lucae Holstenii Commentariolus in veterem picturam, Nymphaeum referen-
tem.

Petri Ciacconii in Columnae rostratae inscriptionem a se coniectura supple-
ram explicatio.

Iacobi Strimondi explanatio antiquae inscriptionis qua L. Scipionis Barbati F.
expressum est elogium.

Iosephus Castaldi de Templo Pacis, atque ex occasione de Iani Gemini Tem-
plo, bellicae portis.

Eiusd. explicatio ad inscriptionem Augusti quae in basi est Obelisci statui per
Sixtum V. Pontificem Max. ante portam Flaminiam, alias Populi.

Petri Angeli Bargiaci de priuatorum publicorumque aedificiorum Urbis Ro-
mae euerforibus, Epistola.

Eiusd. commentarius de Obelisco, ad Sixtum V. Pont. Max.

Iosephi Castalionis de Columna Triumphali Imp. Antonini Commentarius.

Fragmenta Vestigii Veteris Romæ, ex lapidibus Farnesianis primum in lu-
cem edita cum notis *Io. Petri Bellorii*.

Lininii Cruylis Presbyteri Gandauensis descriptio faciei variorum locorum,
quam

SCRIPTORES GENERALES,

415

quam prospectum vocant, Urbis Romae, tam antiquae quam nouae, in XV. Tabulis aeri incisa.

Tomus V.

Iacobi Gutherii de veteri iure Pontificio Urbis Romae libri IV.

Io. Andreae Bossii de Pontifice Max. Romae Veteris Exercitatio Historica.

Eiusd. de Pontificatu maximo Imperatorum Romanorum Exercitatio altera.

Mich. Angelus Causcus de la Chaussée de insignibus Pontificis Maximi, Flaminiis Dialis, Auguris, et instrumento sacrificantium.

Augustini Niphi libri II. de Auguriis.

Iul. Caesar Bulegerus de sortibus.

Eiusd. de Auguriis et Auspiciis.

— — de Ominibus.

— — de Prodigiiis.

— — de terrae motu et fulminibus.

Io. Baptistae Belli diatriba de partibus templi auguralis.

Io. Pierius Valerianus de fulminum significationibus.

Iusti Lipsii de Vesta et Vestalibus syntagma.

Ezechielis Spanhemii de numo Smyrnaeorum, seu de Vesta et Prytanibus Graecorum diatriba, multam ab auctore locupletata.

Antiquae tabulae marmoreae solis effigie, symbolisque exsculptae explicatio, qua priscae quaedam mythologiae, ac nonnulla praeterea vetera monumenta marmorum, gemmarum, nomismatum illustrantur, auctore *Hieronymo Alexandro* iuniore. Accessit non abfimilis argumenti expositio sigillorum Zonae veterem statuam marmoream cingentis.

Michaelis Angeli Causci de la Chaussée Deorum simulacra, Idola aliaeque imagines aerae.

Io. Baptistae Hanseni de iureiurando veterum liber.

Stephanus Treliernus de iureiurando.

Erycii Puteanti de iureiurando antiquorum schediasma, in quo de Puteali Libonis.

Plutarchi et *Marci Zuerii Boxhornii* quaestiones Romanae, quibus sacri et profani ritus eorumque causae et origines, plurima etiam Antiquitatis monumenta eruuntur et explicantur.

Tomus VI.

Francisci Bernardi Ferrarii de Veterum acclamationibus et plausu libri VII.

Petri Berthaldi de Ara liber singularis.

116 CAP. III. ANTIQVITATVM ROMANARVM

Benedictus Bacobinus et Jacobus Tollius de fistris, eorumque figuris ac differentia.

Caspar Sagittarius de ianuis Veterum, vna cum Auctoris Analectis.

Lazarus Baysius de re Vestiaria.

Octavii Ferrarii de re Vestiaria libri VII.

Albertus Rubenius de re Vestiaria Veterum, praecipue de lato elato.

Octavii Ferrarii Analecta de re Vestiaria.

Io. Baptista Donius de vtraque Paenula.

Aldus Manutius, Pauli F. de toga Romanorum.

Eiusd. de tunica Romanorum.

— — de tibiis veterum.

Theophilus Raynaudus de pileo ceterisque Capitis tegminibus tam sacris quam profanis.

Tomus VII.

Rich. Streinius de Gentibus et Familiis Romanorum.

Antonius Augustinus de Familiis Romanorum.

Familiae Romanae nobiliores e Fulvii Vrsini Commentariis.

Notitia Dignitatum, vtriusque imperii, Orientis scilicet et Occidentis vltra Arcadii Honoriique tempora, et in eam Guidonis Pancirolli I, V. D. celebrissimi ac in Patavina Academia Interpretis Legum primarii, Commentarii. Margnor Pisarum de honore bisellii. Parergon inseritur de Veterum sellis, cura Valerii Schimentalli I. C. in Pisano Lyceo Eloqu. et Politices Professoris. Accedit Myiodia, siue de Muscis odoris Pisanis Epistola.

Tomus VIII.

Vetus Kalendarium Romanum, e marmore descriptum in Aedibus Massacorum ad Agrippinam, in tabula marmorea, superne fracta.

Petri Ciaconii Toletani notae in Vetus Romanorum Kalendarium.

Fulvii Vrsini notae ad Kalendarium Rusticum Farnesianum.

Kalendarium fragmentum, quod videtur in Aedibus Capranicorum.

Sibrandae Siccamae Commentarius in Fastos Kalendarum Romanorum.

Aliud Vetus Kalendarium, quod in libris antiquis praefigitur Fastis Ovidii.

Kalendarium Romanum sub Constantio, Constantini Magni filio, circa annum Christi

CCCLIV. compositum, et Valentino cuidam dedicatum.

Lambecii notae in Kalendarium vetus.

Thomae Demsteri Kalendarium Romanum.

Dionysii Petavii Kalendarium vetus Romanum, cum ortu occasuque stellarum.

Petri Gassendi Kalendarium Romanum compendiose expositum.

Petri Violæ Vicentini de Veterum nonaque Romanorum temporum ratione libellus.

Hadrianus Iunius de Annis et Mensibus.

Hadriani Iunii Fastorum Liber.

Ioannes Lalamantius de Anno Romano.

M. Iacobus Christmannus de Calendario Romano.

Franciscus Robortellus Vrinensis de Mensium appellatione ex nominibus Imp.

Ioannes Scaliger de Veteri anno Romanorum.

Samuelis Petiti Eclogae Chronologicae de Anno et Periodo veterum Romanorum.

Wilhelmus Langius de veteri anno Romanorum.

Erycii Puteani de Biffexto liber, noua temporis Facula, qua intercalandi arcana, haecenus obscura, illustrantur.

Petrus Taffinus de veterum Romanorum Anno saeculari, eiusque potissimum per ludos Saeculares celebratae, eorumque Chronologia.

Erycii Puteani de Nudinis Romanis liber, noua Fastorum velut Facula.

E. Georgii Tholosani Syntagma Iuris, de Nudinis et Mercatibus.

Ioannis Baptistae Belli Diatriba de Pharsalici consuetus Mensis et Dies.

Petri Morestelli Philomusus, sive de triplici anno Romanorum, Mensibus eorumque partibus, deque Die civili et diuersitate dierum libri quinque.

— — Aल्पini, sive de Priscorum Romanorum diebus liber.

Iulius Caesar Bulengerus de Tributis ac Vestigiis Populi Romani.

Vicentii Contareni de Frumentaria Romanorum Largitione liber.

Ioannis Schefferi Agrippa liberator, sive Dissertatio de nominis Tabulis.

Barnabas Briffonius de Ritu Nuptiarum et iura Coniugiorum.

Antonii Hottomanni I. C. de Veteri Ritu Nuptiarum obseruatis.

— — de Sponsalibus, de Veteri Ritu Nuptiarum, et iura Matrimoniorum, item de Spuriis et Legitimatione.

Ioannes Meursius de Luxu Romanorum.

Stanislai Kobierzykii de Luxu Romanorum commentarius.

Ioachimi Ioannis Maderi de Coronis, Nuptiarum praesertim, sacris et profanis libellus.

Tomus IX.

Onuphrius Panninius Veronensis de Ludis Circensibus, cum notis Ioannis Argoli, I. V. D. et additamento Nicolai Pinelli, I. C.

Iulius Caesar Bulengerus, Faldunensis, Doctor Theologus de Circo Romano ludisque Circensibus, de venatione Circus Amphitheatri, ab de teatro.

Onuphrii Panninii Veronensis de Ludis saecularibus liber.

116 CAP. III. ANTIQVITATVM ROMANARVM

Benedictus Barobinius et Jacobus Tollius de fistris, eorumque figuris ac differentia.

Caspar Sagittarius de ianuis Veterum, vna cum Auctoris Analectis.

Lazarus Bayssus de re Vestiaria.

Octavii Ferrarii de re Vestiaria libri VII.

Albertus Rubenius de re Vestiaria Veterum, praecipue de lato elauo.

Octavii Ferrarii Analecta de re Vestiaria.

Io. Baptista Donius de vtraque Paenula.

Aldus Manutius, Paulli F. de toga Romanorum.

Eiusd. de tunica Romanorum.

— — de tibiis veterum.

Theophilus Raynaudus de pileo ceterisque Capitis tegminibus tam saeris quam profanis.

Tomus VII.

Rich. Streinius de Gentibus et Familiis Romanorum.

Antonius Augustinus de Familiis Romanorum.

Familiae Romanae nobiliores e Fuluii Ursini Commentariis.

Notitia Dignitatum, utriusque imperii, Orientis scilicet et Occidentis vltra Arcadii Honorique tempora, et in eam Guidonis Pancirolli I. V. D. celeberrimi ac in Patavina Academia Interpretis Legum primarii, Commentarii.

Marmor Pisarum de honore bisellii. Parergon inseritur de Veterum sellis, cura Valerii Schimentelli I. C. in Pisano Lyceo Eloqu. et Politices Professoris.

Accedit Myrrodia, sive de Muscis odoris Pisanae Epistola.

Tomus VIII.

Vetus Kalendarium Romanum, e marmore descriptum in Aedibus Massacorum ad Agrippinam, in tabula marmorea, superne fracta.

Petri Ciaconii Toletani notae in Vetus Romanorum Kalendarium.

Fulvii Ursini notae ad Kalendarium Rusticum Farnesianum.

Kalendarium fragmentum, quod vultur in Aedibus Capranicorum.

Sibrandae Siccamae Commentarius in Fastos Kalendarum Romanorum.

Aliud Vetus Kalendarium, quod in libris antiquis praefigitur Fastis Ovidii.

Kalendarium Romanum sub Constantio, Constantini Magni filio, circa annum Christi

CCCLIV. compositum, et Valentino cuidam dedicatum.

Lambecii notae in Kalendarium vetus.

Thomae Dempsteri Kalendarium Romanum.

Dionysii Petavii Kalendarium vetus Romanum, cum ortu occasuque stellarum.

Petri Gassendi Kalendarium Romanum compendiose expositum.

Petri

Petri Violæ Plectini de Veterum nouaque Romanorum temporum ratione libellus.

Hadrianus Iunius de Annis et Mensibus.

Hadriani Iunii Fastorum Liber.

Ioannes Lalamantius de Anno Romano.

M. Iacobus Christmannus de Calendario Romano.

Franciscus Robortellus Vrhensis de Mensium appellatione ex nominibus Imp.

Iosephus Scaliger de Veteri anno Romanorum.

Samuelis Petri Eclogae Chronologicae de Anno et Periodo veterum Romanorum.

Wilhelmus Langius de vetere anno Romanorum.

Erycii Pureani de Biffexto liber, noua temporis Facula, qua intercalandi, arcens, haectenus obscura, illustrantur.

Petrus Taffinus de veterum Romanorum Anno saeculari, eiusque potissimum per ludos Saeculares celebritate, eorumque Chronologia.

Erycii Pureani de Nudinis Romanis liber, noua Fastorum vetit. Facula.

E. Georgii Tholofani Syntagmate Iuris, de Nudinis et Mercatibus.

Ioannis Baptistae Belli Diatriba de Pharsalici conflictus Mense et Die.

Petri Morestelli Philomusius, sive de triplici anno Romanorum, Mensibus eorumque partibus, deque Dic diuisi et diuersitate liberum libri quinque.

— — Aypint, sive de Priscorum Romanorum Seris liber.

Iulius Caesar Bulengerus de Tributis ac Vestigialibus Populi Romani.

Vicentii Contareni de Frumentaria Romanorum Largitiona liber.

Ioannis Schefferi Agrippa liberator, sive Dissertatio de notis Tabulis.

Barnabas Brissonius de Ritu Nuptiarum et iura Compulsiomum.

Antonii Hottomanni I. C. de Veteri Ritu Nuptiarum obseruatis.

— — de Sponsalibus, de Veteri Ritu Nuptiarum, et iura Matrimoniorum, item de Spuriis et Legitimatione.

Ioannes Meursius de Luxu Romanorum.

Stanislai Kobierzykii de Luxu Romanorum commentarius.

Ioachimi Ioannis Maderi de Coronis, Nuptiarum praesertim, sacris et profanis libellus.

Tomus IX.

Onaphrius Paminii Veronensis de Ludis Circensibus, cum notis Ioannis Argoli, I. V. D. et additamento Nicolai Pinelli I. C.

Iulius Caesar Bulengerus, Palatinensis, Doctor Theologus de Circus Romano ludisque Circensibus, de vetustate Circus Amphitheatri, ac de theatro.

Onaphrii Paminii Veronensis de Ludis saecularibus liber.

Agellii Mariscotti de personis et laruis, earumque apud Vestres yfu et origine syntagmation.

Marquardi Freberi Cecropistromachia, antiqua Duelli gladiatorii sculptura in fardonyche exposita, cum notis *Henrici Guntteri Thulemarri* L. V. D. et Antiquissimae Heidelberg. Vniuersitat. Professaris Ordia.

Iusti Lipsii Saturnalium sermonum libri duo, qui de Gladiatoribus,

Eiusdem de Amphitheatro liber, in quo forma ipsa loci expressa, et ratio spectandi, vt et de Amphitheatris quae extra Romam libellus, in quo formae eorum aliquot ex typi.

Onuphrii Panuinii de triumpho commentarius notis et figuris illustratus a *Ioachimo Ioanne Madero*.

Tomus X.

Nicolai Bergierii, de publicis et militaribus Imperii Romani viis libri V. ex gallica in latinam linguam translati ab *Henrico Christiano Hemmino*.

Henr. Chr. Hemmini notae ad Bergierium.

Francisci Patricii Res militaris Romanae, ex Italica in latinam linguam versa a *Ludolpho Neocoro*.

Hygini Gromatici, et *Polybii* Megalopolitani de Castris Romanis, quae extant cum notis et animaduersionibus *Ratbodi Hermanni Schelii*.

Ratbodi Hermanni Schelii dissertatio de Sacramentis.

— — de custodia Castrorum,

— — de stipendio militari.

— — de stipendio Equestri

— — de die stipendii.

— — de frumento et veste.

— — de Tributo et aerario.

— — de praeda,

— — de victu militum,

— — de Itinere,

— — de Agmine Polybiano.

— — de Agmine Vespasiani.

— — de cohortibus Legionis antiquae.

Claudii Salmastii de re militari Romanorum liber, opus postumum,

Ioannis Henrici Boecleri dissertatio de legione Romana.

Franciscus Robortellus Venensis I. de legionibus Romanorum ex Dionis libro LIV. II. de commodis, praemiis et donis militaribus. III. de poenis militum et ignominis.

Erycii Puteani de stipendio militari apud Romanos syntagma, quo modus eius hætenus ignoratus constituitur.

Vincentii Contareni de militari Romanorum stipendio commentarius.

Michael Angelus Canseus de la Chausse, Parisiensis, de signis militaribus.

Petri Rami summi Philosophi et Oratoris liber de militia Caii Iulii Caesaris.

Tomus XI.

Ezechielis Spanhemii Orbis Romanus, seu ad Constitutionem Imperatoris Antonini, de qua Vlpianus leg. XVII. dig. de statu hominum, Exercitationes duæ.

Fasti magistratuum Romanorum ab Urbe condita ad tempora diui Vespasiani Augusti, a *Stephano Vinando Pighio*, suppletis Capitolinis fragmentis.

Descriptio Consulium, ex quo primi ordinari sunt, siue integri Fasti Consulares, quos *Idotianis* docti Viri hætenus appellarunt, opera et studio *Philippi Labbe*.

Tironis Prosperi Aquitani Chronicon integrum, ab Adamo ad Romam captam a *Genferico Wandalorum* Rege.

Fasti Consulares Anonymi, quos e codice Manuscripto Bibliothecæ Caesareæ depromsit, et dissertatione illustravit *F. Henricus Noris*.

Anonymus de Praefectis Urbi ex temporibus Gallieni. Ut et Fragmentum Fastorum ab anno Christi 205. ad 353. ex editione *Aegidii Bucherth*.

Epistola Consularis, in qua Collegia LXX. Consulatus ab anno Christianæ Epochæ XXX. Imperii Tiberii Augusti decimo quinto vsque ad annum CCXXIX. Imperii Alexandri Severi octauum, in vulgatis Fastis hætenus perperam descripta, corriguntur, suppletur, et illustrantur, auctore *F. Henrico Noris*, Veronensi Augustiniano.

Sertorii Ursati Eq. de Notis Romanorum Commentarius.

Dissertationes de Numis Antiquis, diuisæ in quatuor Partes, Auctore *Ludouico Sauoto*. Ex Gallica in Latinam Linguam transtulit *Ludolphus Neocorus*.

Alberti Rubenii Dissertatio de Gemma Tiberiana, et Augustæ.

Eiusdem de Urbibus Neocoris Diatribe.

Marquardi Freberi, Consiliarii Palatini, de re Monetaria veterum Romanorum, et hodierni apud Germanos Imperii, Libri duo.

Robertus Cenalis de vera Mensurarum Ponderumque ratione.

Lucae Pacti, Iurisconsulti, de Mensuris et Ponderibus Romanis et Græcis, cum his, quæ hodie Romæ sunt, collatis, Libri quinque.

Prisciani Caesariensis, *Rhemnit Fammii*, *Beda Angli*, *Vulstii Metiani*, *Balbi ad Celsum*, Libri de Numis, Ponderibus, Mensuris, Numeris, eorumque

Notis,

Notis, et de veteri computandi per digitos ratione, ab *Alia Vincento* Sante-
ne emendati, vt et a *Io. Friderico Gronouio*;
Alexandri Sardi, Ferraricis, de Numis. Liber, in quo prisca Graecorum et
Romanorum pecuniae ad nostri aëris rationem redigitur.

Tomus XII.

Vincenrius Butius de calido, frigido, et temperato Antiquorum potu, et quo
modo in deliciis vterentur.

Mitii Caesari Bulegetis de Conuiuiis libri quatuor.

Erycii Puteani reliquiae Conuiuii Prisci; tum ritus alii, et censurae.

Mindrac Baebii de Thermis veterum libet singularis.

Francisci Robertelli Laconici seu Sudationis, quae adhuc visitur in ruina Bal-
nearum Pisanae Urbis, explicatio.

Franc. Mariae Turrigli Notae ad vetustissimam Vrbis Togati, Ludi Pilae vi-
treae inuentoris inscriptionem.

Martini Lepenti Sirenum historia, a prima origine, per diuersas Regum
Consulum, et Imperatorum Romanorum, nec non Episcoporum aetates,
ad nostra vsque tempora.

Marci Meibomii de Fabrica Triremium liber.

Constantini Opalii de Fabrica Triremium Meibomiana Epistola perbreuis ad
Amicum.

Isaacii Vossii de Trientum et Liburnicarum constructione, dissertatio.

Iacobi Philippi Thomastii de Donariis ac Tabellis Votiuus liber singularis.

Vincenrii Alfarii de Inuidia et Fascino veterum, libellus.

Ioannis Schefferi de Antiquorum Torquibus syntagma.

Michaelis Angeli Causei de la Chauffe dissertationes tres:

I. De Vasis, Bullis, Annulis, Fibulis, Annulis, Clauibus, Tesseris, Styliis,
Strigilibus, Gutis, Phialis, Lacrymatoriis, et de Matibus aeneis vasa re-
ferentibus.

II. De Mutini Simulacris.

III. De Aeneis Antiquorum Lucernis.

Ostauii Ferrarii Dissertatio de veterum Lucernis sepulchralibus.

Picturae antiquae sepulchri Nasoniorum in via Flaminia: delineatae et acri in-
cisae a *Petro Sancto Bartolo*: explicatae vero et illustratae a *Ioanne Petro*
Bellorio: ex Italica lingua in Latinam Vertit *Ludolphus Neocorus*.

Iacobi Gutherii de Iure Manium, seu de ritu, more, et legibus prisca Func-
tione, Libet tres.

Iacobi Gutheri Choartius Maior, vel de Orbitate toleranda. ad Annam Robertum I. C. Praefatio.

Petri Morebelli Pompa feralis, siue Iusta funebria Veterum, libri decem.

XIV. *Conspectus noui Thesauri Antiquitatum Romanarum ab Alberto Henrico de Sallengre congesti.*

Tomus I.

Iulii Minutoli Dissertatio de vrbis Romae origine et fundatione.

— — de vrbis Romae incremento et casu.

— — de vrbis Romae topographia.

— — de Romanorum templis.

— — de Romanorum sepulcris.

— — de Romanorum aedificiis iudicialibus.

Lucii Fauni de antiquitatibus vrbis Romae libri quinque.

Iosephi Mar. Suaresii de foraminibus lapidum in praeiis aedificiis diatriba.

Andraeae Alciati de magistratibus ciuilibusque et militaribus officiis dissertatio.

Laurentii Iouberti de gymnasiis et generibus exercitationum apud Antiquos celeberrimum liber.

— — de balneis antiquorum.

Henrici Norisii de duobus numis Diocletiani et Licinii dissertatio duplex.

— — de votis decennialibus Imperatorum ac Caesarum.

Poggii Florentini de fortunae varietate vrbis Romae et de Ruina eiusdem descriptio.

Felicii Contelorii de praefecto vrbis liber.

Marmoris Patauni inscripti obscuri interpretatio, triplici commentario

Thomae Reinesii, *Fortunii Liceti* et *Lucae Holstenii* confecta.

Delineatio Dianae Arelatensis a *Francisco de Rebaru* nunc primum ex gallico idiomate in latinum versa.

Geminiae matris sacrorum titulus sepulchralis explicatus, verus exequiarum ritus vna detectus a *Ioanne Iacobo Chiffletio*.

Henrici Thomae Chiffletii Dissertatio de Ottonibus aereis.

Claudii Chiffletii de antiquo numismate liber.

Georgii Graenii de rusticatione Romanorum commentariolus.

— — de villarum antiquarum apud eosdem structura.

Aldi Manutii Dissertatiuncula epistola de Reatina vrbe, agroque sabinaque gente.

— — de aquis in vrbem Romam olim influentibus

- Aldi Mamurii* de ratione interscalandi.
 — — de accumbendi et comedendi ratione.
 — — de conuiuio tempestiuo seu intempestiuo.
 — — de auspiciis.
 — — de trabea.
 — — de subfelliis.
 — — signo et statua.
 — — de parma, clypeo, scuto, pelta, ancile.
 — — de primipilo.
 — — de draehmis.
 — — de sestertiis.

Pauli Iouii de Romanis piscibus libellus.

Ioannis Baptistae Donii de restituenda salubritate agri Romani opus posthumum.

Gaillardii Guirani explicatio duorum verustorum numismatum Nemausensium ex aere.

Iacobi Grasseri antiquitates Nemausenses.

Christi. Wilhelmi Eybini Dissertatio de ordine equestri veterum Romanorum.

Ioannis Seruili de mirandis antiquorum operibus, opibus et veteris acui rebus pace belloque gestis libri tres.

Phil. Ludov. Hannekenii de cura domestica Romanorum Dissertationes quatuor.

Tomus II.

Andreae Cirino, Clerici regularis messanensis, de vrbe Roma eiusque rege Romulo liber singularis.

Claudii Salmafii de Secretariis dissertatio nunc primum edita.

Ottavii Ferrarii de Pantomimis et mimis dissertatio.

Nicolai Calliachi de ludis scenicis Mimorum et Pantomimorum dissertatio.

Ioan. Antonii Astoris dissertatio epistolica de Deo Brontonte.

— — Commentariolum in antiquum Alcmanis Poetae Laconis monumentum allatum e Graecia.

Iacobi Andreae Crusii de nocte et nocturnis officiis apud veteres commentatio.

Petri Bertii de aggeribus et pontibus haecenus ad mare exstructis digestum nouum.

Ludonici Ferdinandi Comitit Marsilii epistola de ponte sub imperio Traiani supra Danubium exstructo; ex italico sermone in latinum versa.

Pauli Petauii antiquariae supellestilis portiuncula.

— — veterum numorum γράμμα

- Caroli Breti* de ordine antiquo iudiciorum civilium apud Romanos commentarius.
- Hieronymi Magii* Anglariensis de Tintinnabulis liber posthumus cum notis *Gotthofredi Iungermanni*.
- F. Angeli Rocchae* Episcopi Tagastensis de Campanis Commentarius.
- Hieronymi Bossii* de Toga Romanorum Commentarius.
- — de senatorum lato clauo obseruationes nouantiquae in syntagmata XIX. distinctae.
- — Isiacus, siue de fistro opusculum.
- — Ianulatus, siue de strena.

Tomus III.

- Gisperti Cuperi* de Elephantis in numis obuiis exercitationes duae, nunc primum editae.
- Iacobi Gutherii* de officiis domus Augustae publicae et priuatae libri tres.
- H. F. Salomonis* de iudiciis et poenis Romanorum; item de officiis vitae civilis Romanorum commentaria.
- I. Lanzonii* de coronis et vnguentis in antiquorum conuiuibus Exercitatio ex italica in latinam linguam traducta; sectionibus distincta et notulis aucta ab *Hieronymo Baruffaldo*.
- Hieronymi Baruffaldi* de armis conuiualibus schediasma.
- — Dissertatio de Praeficis ad illustrationem vrnae sepulchralis Fl. Quartillae Praeficae.
- Iosephi Lanzonii* aduersaria de iuctu mortuali veterum.
- Laur. Jo. Molin* de clauibus veterum Dissertatio. Incerti Scriptoris interpretatio Inscriptionum et Epiraphiorum, quae Antiquariae, quae vrbs est Baetica in Hispania, reperiuntur.
- Philippi a Turre* explicatio inscriptionis Taurobolii Lugdunensis.
- Purpurini a Fauentia* ad Calendarium Romanum Amiterni effossum minuscula commentaria.
- Dominici Aulifii* de gymnasio constructione et Mausolei architectura opuscula duo.
- — de Colo Mayerano epistola ad D. *Didacum Vincentium a Vidania*.
- Claudii Franc. Menestrier* de eodem colo epistola ad *Marcum Mayerum* nunc primum e gallico idiomate in latinum versa.
- Raphaelis Volaterrani* de magistratibus et sacerdotiis Romanorum commentarius cum notis *Petri Scrinerii*.

Iani Gualmi de magistratibus reipublicae romanae, dum in libertate urbis fuit, libellus.

Georgii Vauchopii de magistratibus veteris populi Romani Tractatus.

Ae. Praenotii de magistratibus populi Romani commentarius.

Henrici Bebelii de sacerdotiis et magistratibus Romanorum libellus.

Petri Fabri de magistratibus Romanorum commentarius.

Erycii Puteani pecuniae Romanae ratio, facillimo ad nostram calculo reuocata.

Hermannii Conringii Dissertatio de studiis liberalibus urbis Romae et Constantinopolis.

Christo. Cellarii Dissertatio de studiis Romanorum litterariis in vrbe et provinciis.

XV. *Conspectus supplementorum utriusque thesauri antiquitatum Romanarum Graecarumque a Io. Poleno editorum.*

Tomus I.

I. *Pauli Merulae* de legibus Romanorum opus posthumum.

II. *Eiusd.* de Comitibus Romanorum Opus posthumum.

III. *P. Ottonis Aicheri* breuis institutio de comitiis veterum Romanorum libellis tribus comprehensa.

IV. *Francisci Poleti* Historia fori Romani, restituta, illustrata et aucta.

V. *M. Antonii Maioragii* de senatu Romano libellus.

VI. *Matthaei Aegyptii* Senatusconsulti de Bacchanalibus explicatio.

VII. *Petri Burmanni* de vectigalibus populi Romani dissertatio.

VIII. *Balsbazaris Bonifacii* de Archiuis liber singularis.

IX. *Albertini Barisoni* de Archiuis commentarius nunc primum editus.

X. *Scipionis Gentilis* Disputationum illustrium siue de iure publico populi Romani liber.

XI. *A. G.* de armis Romanis libri duo.

Tomus II.

I. *Gisberti Cuperi* Apotheosis vel consecratio Homeri.

II. *Eiusd.* Explicatio gemmae augustae.

III. *Eiusd.* Numismata antiqua explicata.

IV. *Eiusd.* Inscriptiones et Marmora antiqua exposita et illustrata.

V. *Eiusd.* de utilitate, quam ex numismatis principes capere possunt, Dissertatio.

VI. *Schott* Homericæ Apotheosis in antiquo Lapide designata noua explicatio.

- VII. *Jacobi le Roy Achatés Tiberianus.*
 VIII. *Gisberti Cuperi Harpocrates.*
 IX. *Eiusd.* monumenta antiqua inedita.
 X. *Stephani le Moins de Melanophoris* epistola.
 XI. *Claudii Salmafii* duarum inscriptionum veterum explicatio. *Eiusdem* ad *Dosiadae aras, Simmiae Rhodii ovum, alas, securim, Theocriti fistulam* notae.
 XII. *Georgii d'Arnaud de Diis magédois* commentarius.
 XIII. *Tobiae Guberleti* de mysteriis Deorum Cabirorum dissertatio philologica.
 XIV. *Io. Astorii* de Diis Cabiris dissertatio in editione hac ab Auctore aucta et emendata.
 XV. *Matthaei Brouerii de Niedeck* de populorum veterum ac recentiorum adorationibus dissertatio.
 XVI. *Caroli Patini* in tres inscriptiones graecas commentarius.
 XVII. *Eiusdem* in antiquum monumentum *Marcellinae* commentarius.
 XVIII. *Eiusd.* in antiquum cenotaphium *Marci Artorii* commentarius.

Tomus III.

- I. *Antonii Francisci Gorii* descriptio monumenti, siue *Columbarii Libertonum et Seruorum Liuiae Augustae et Caesarum Romae* detecti in via *Appia* Anno c15 15CCXXVI. XX, aere incisus tabulis illustrati. Adiectis notis clariss. V. *Antonij Mariae Saluini.*
 II. *Octavii Ferrarii* dissertatio de balneis.
 III. *Eiusd.* dissertatio de gladiatoribus.
 IV. *Nicolai Caliacii* dissertatio de gladiatoribus. nunc primum edita.
 V. Dissertatio de suppliciis seruorum nunc primum edita.
 VI. *Wilhelmi a Loon Eleutheria*, siue de mantumissione seruorum apud *Romanos* Lib. IV.
 VII. *Io. Jacobi Claudii* Diatribe de nutricibus et paedagogis.
 VIII. *Hieronimi Mercurialis* de arte gymnastica libri sex.
 IX. *Antonii Bombardini* de carcere et antiquo eius vsu ad haec vsque tempora deducto tractatus, cum annotationibus tractatui ipsi nunc primum subiectis.
 X. *Christiani Schoettgenii* historia librariorum et bibliopolarum veteris et medii aevi, ex idoneis monumentis collecta: ex editione auctiore, quae prodierat Germanica-lingua, nunc primum Latine reddita.
 XI. *Io. Andreae Eschenbachii* de scribis veterum Romanorum dissertatio.

- XII. *Ioannis Clerici* de stilis Veterum et variis chartarum generibus dissertatio.
 XIII. *Laurentii Pignorii* de Seruis et eorum apud veteres ministeriis commentarius.
 XIV. *Antonii Velseri* ad Hieronymum Fabrum Medicum de Zeta et Zetario, siue Diaeta et Diaetario epistola.
 XV. *Titii Popmae Phrysi* de operis seruorum liber.

Tomus IV.

- I. *Gisberti Cuperi* et *Otonis Sperlingii* dissertationes siue epistolae mutuae de variis rebus et quaestionibus, quae pertinent ad antiquitates graecas et Romanas nunc primum ex MSS. editae ex museo Io. Grammii Hafniensis historiographi et bibliothecarii Regii, vt et litterarum graecarum in Academia Hafniensi Professoris celeberrimi.
 II. *Nicolai Calliachi* dissertatio de Osiride nunc primum edita.
 III. *Eiusd.* dissertatio de Sacris Eleusinis et eorundem mysteriis nunc primum edita.
 IV. *Hadriani Relandi* dissertatio de Diis Cabiris.
 V. *Tobtae Gutberlethi* coniectanea in monumentum Hériae Thisbes Monodiariae et Titi Claudii Glaphyri Choraulae. In quibus multi veterum auctorum loci, inscriptiones et numi illustrantur et emendantur.
 VI. *Eiusd.* animaduersiones philologicae in antiquam inscriptionem graecam Smyrnae repertam.
 VII. *Iacobi Sponii* rei antiquariae selectae quaestiones in varias dissertationes distributae; nunc primum redditae latinae interprete Petro Facciolo Sac. Th. Doct. Coll. et in Seminario Patauino Rhetoricae artis praeceptore.
 VIII. *Eiusd.* Miscellanea eruditae antiquitatis, in quibus marmora, statuae, musius, toreumata, gemmae, numismata referuntur ac illustrantur.

Tomus V.

- I. *Marchionis Scipionis Maffei* de Amphitheatro ac praecipue de Veronensi libri duo.
 II. *Eiusd.* de Amphitheatris Galliae epistola ad Marchionem Ioannem Polenum in Patauino Gymnasio Matheseos Professore; reddita Latine Interprete Petro Facciolo S. T. Doct. Coll. et in Semin. Patauino Rhetoricae artis praeceptore.
 III. *Eiusd.* de antiquis Galliae theatris epistola ad Bernardinum Zendrinum sereniss. Venerae Reipubl. Mathematicum, reddita Latine interprete Petro Facciolo.
 IV. *Emanuelis Martini* Ecclesiae Alonenis Decani de Theatro Sagantino epistola

- Nota** ad illustriss. ampliss. virum Antonium Felicem Zondarium Archiepiscop. Damascenum et Pontificium Legatum apud Regem catholicum.
- V. *F. Ios. Emman. Minianae* Valentini, Ordinis Sanctiss. Trinitatis Redemptionis Captiuorum de Theatro Saguntino dialogus nunc primum editus.
- VI. *Eiusd.* de Circi antiquitate et eius structura dialogus nunc primum editus.
- VII. *Nicolai Calliachi* in Gymnasio Patauino graecae latinaeque humanitatis olim Professoris, Dissertatio de ludis scenicis nunc primum edita.
- VIII. *Eiusd.* Dissertatio de Circensibus ludis, nunc primum edita.
- IX. *Alexii Symmachii Mazochii*, Metropolitanae Ecclesiae Campanae Canonici Theologi, in mutilum Campani Amphitheatri titulum aliasque nonnullas Campanas inscriptiones commentarius.
- X. *Tobiae Guthberleti*, Icti, da Saliis, Martis sacerdotibus apud Romanos, liber singularis.
- XI. *Ioannis Schefferi* Argentoratensis, de militia nauali Veterum, libri quatuor ad historiam graecam latinamque vtilis.
- XII. *Eiusd.* de re vehiculari veterum libri duo.
- XIII. *Pyrrhi Ligorii* Neapolitani de vehiculis antiquorum Diatriba, excerpta ex libris eius de familijs Romanis.
- XIV. *Ioannis Schefferi* in Diatribam Pyrrhi Ligorii de vehiculis antiquorum notae.

XVI. Index scriptorum, antiquitates Romanas illustrantium, Thesauro Italiae Graeuiano-Burmamiano insertorum.

Tomo primo existant.

Petri Leonis Casellae de primis Italiae Colonis liber.

Tomo II.

Octauii Rubei monumenta Brixiana, seu ciuitatis Brixiae antiquitates.

Tomo VI.

Laurentii Pignorii origines Patauinae et Antenor.

— — epistola super antiquissimam picturam, quae Romae visitur, de ritu nuptiarum.

Philippi a Turre dissertationes de Belleno, et alijs quibusdam Aquileiensium dijs, ac de colonia Foroiuliensi.

Tomo VII.

Iosephi Malatestae Garuffi lucerna lapidaria Flaminia et Ariminensis.

Tomo

Tomo VIII.

Guillelmi Postelli de Etruriae regionis originibus, institutis, religione ac moribus commentatio.

Henrici Norisii dissertationes cenotaphia Pisana illustrantes.

Philippi a Turre monumenta veteris Antii.

Tomo IX.

Camilli Penegrini dissertationes de Campania felice.

Iulii Caesaris Capacii antiquitates et historiae Campaniae felicitis.

Marci Antonii Surgentis Neapolis illustrata.

Terrandis Loffredi antiquitates Puteolorum.

Antonii Ferri apparatus statuarum in destructis Cumis inuentarum.

Iulii Caesaris Capacii de balneis liber.

Ambrosii Leonis antiquitatum nec non historiarum vrbis ac agri Nolae descriptio.

Torelli Saraynae de ciuitatis Veronae origine et monumentis antiquis.

Lucii Camarrae de Teate antiquo libri tres.

Aes rediuuium Canusiorum, siue tabula aerea maxima Consularis, Duumviralis, Decurialis fastorum Consularium, Romanarumque familiarum, Canusii olim incisa et erecta, illustrata per abbatem *Damadenum*.

Gauges de Gozze de inscriptione columnae rostratae olim in foro Romano descriptio.

Thesauro antiquitatum et historiarum Siciliae Graeuio-Burmaniano hi inserti sunt antiquitates romanas illustrantes scriptores.

Tomo X.

Petri Carrerae monumentorum historicorum vrbis Cataniae libri IV.

Tomo XI.

Vincentii Mirabellae et *Alagonae* ichnographiae Syracusarum antiquarum explicatio.

XVII. INDEX ALPHABETICVS

Scriptorum qui in utroque Thesauro Graecarum Gronouii et Romanarum Antiquitatum Graeuii et Sallengrii, ut et nouis Supplementis Poleni ac thesauris antiquitatum Italiae et Siciliae Graeuii-Burmanniis continentur.

Littera G. thesaurum Antiquitatum Graecarum, R. Romanarum Graeuii, I. Italicarum, Sic. Sicularum, S. Sallengrii, P. Poleni Supplementa. Maior numerus Tomum, duplicis maioris numeri prior eorum, posterior volumen; minor numerus paginam significat.

- Aegyptii (Masthaei)** Scti de Bacchanalibus explicatio. P. I. 375.
Aicheri (Otonis) breuis institutio de comitiis veterum. P. I. 273.
Alciati (Andr.) de magistratibus ciuilibus et militaribus officiis. S. I. 315.
Alexandri (Hier.) Antiquae Tabulae Marmoreae Solis effigie, Symbolisque exculptae accurata explicatio: qua praesertim quaedam Mythologiae, ac nonnulla praeterea vetera Monumenta Marmorum, Gemmarum, Nomismatum, illustrantur. Accessit non abfimilis argumenti expositio Sigillorum Zonae, veterem Statuam Marmoream cingentis, cum figuris. R. V. 701.
Allatii (Leonis) de Patria Homeri liber, cum figuris. G. X. 1553.
 — — Homeri Natales, Graece, cum interpretatione Latina Andreae Baiani. G. X. 1853.
Alfarii (Vincentii) de Inuidia et Fascino Veterum libellus. R. XII. 885.
Anonymus de Praefectis Urbis ex temporibus Gallieni. Ut et fragmentum Fastorum ab anno Christi 205. ad 353. Paschalis Laterculus ex editione Aegidii Bucherii. R. XI. 383.
Anonymi dissertatio de suppliciis seruorum. P. III. 343.
 — — inscriptionum et epitaphiorum quae Antiquariae (urbis Baeticae in Hispania) reperiuntur. S. III. 845.
Antiquae Inscriptionis qua L. Scipionis Barbati F. expressum est Elogium explanatio cum figuris. R. IV. 1832.
Aretini (Leonardi) Commentaria rerum Graecarum. G. VI. 3387.
D'Arnaud (Georgii) de diis *naephdeois* Commentarius. P. II. 733.
Astorii (Ioan. Anton.) epistola de Deo Brotonte. S. II. 769.
 — — commentarius in monumentum Alemanis Poetae. S. II. 781.
Astorii (Ioan.) dissertatio de diis Cabiris. P. II. 873.
Augusti (Antonii) de Legibus et Senatusconsultis Liber, cum notis Fuluii Vrfini. R. II. 1142.

Augusti (Antonii) de Romanorum familiis XXX. cum notis Fulvii Vrsini. R. VII. 1143.

Aulisi (Dominici) de Gymnasii constructione et mausolei architectura opuscula duo. S. III. 889.

— — de colo Mayerano epistola ad Didacum Vicentium a Vidaria. S. III. 921.

Bacchini (Benedicti) de Sistris, eorumque Figuris, ac differentia, dissertatio. *Iacobus Tolltus* Dissertatiunculam et notulas adiecit, et perillustri *Vetibus* consecrauit, cum figuris. R. VI. 409.

Baccii (Andreae) de Conuiujs antiquorum, deque sollempni in eis Vinorum vsu, atque ritu. Coenarum sumptuosissimo, libri quinque. G. IX. 21.

— — de Thermis Veterum Liber singularis. R. XII. 281.

Barberii (Iosephi) de miseria Poëtarum Graecorum liber. G. X. 797.

Bargaei (Petri Angeli) de Priuatorum Publicorumque Aedificiorum Urbis Romae Euerforibus. Epistola. R. IV. 1767.

— — Commentarius de Obelisco, cum figuris. R. IV. 1893.

Barisonii (Albercini) de Archiuis commentarius. P. I. 1077.

Bartholini (Bartoli) Commentarius de Paenula, cum figuris. R. VI. 1157.

Baruffaldii (Hieronymi) de armis conuiuialibus schediasma. S. III. 737.

— — de praeficis ad illustrationem vrnae sepulchralis Fla. Quartillae praeficae dissertatio. S. III. 745.

Bayssi (Lazari) de Re Nauali liber, seu annotationes in l. 2. De Captiuis, et Postliminio reuersis, cum figuris. G. XI. 564.

— — de Vusculis libellus, siue animaduersiones in tractatum de Auro et Argentõ legato, cum figuris. G. IX. 677.

— — de Re Vestitaria, cum figuris. R. VI. 553.

Bebelii (Henrici) de Sacerdotijs et magistratibus Romanorum libellus. S. III. 1101.

Belli (Ioannis Baptistae) de Partibus templi Auguralis. R. V. 543.

— — Diatriba de Pharsalici conflictus Mensẽ et Die. R. VIII. 705.

Bellonii (Petri) de Admirabili Operum Antiquorum et rerum suspiciendarum praestantia, libri tres. G. VIII. 2530.

Bellorii (Ioannis Petri) notae in Nomismata tum Ephesia, tum aliarum vrbiũ, Apibus insignita, cum figuris. G. VII. 401.

— — Expositio symbolici Deae Syriae simulacri. G. VII. 425.

— — *Veterum Lucernae Sepulchrales*, collectae ex cauernis et specubus subterraneis vrbi Romae, figuris aeneis expressae: in quibus multa ad eruditio-

- ditionem monumenta continentur, delineatae secundum formas suas a *Petro Sanctio Bartolio*. Diuisae in tres partes, cum obseruationibus *Ioannis Petri Bellorii*. Ex Italico in Latinum sermonem transtulit *Alexander Dukerus*, Auctior. G. XII. 1.
- Bellorii (Ioannis Petri) Picturae Antiquae Sepulcri Nafoniorum in Via Flaminia*, delineatae et aeri incisae a *Petro Sanctio Bartolio*: explicatae vero et illustratae a *Ioanne Petro Bellorio*: ex Italica Lingua in Latinam .vertit *Ludolphus Neocorus*, cum figuris. R. XII. 1021.
- — *Veterum Sepulcra*, seu Mausolea Romanorum et Etruscorum, inuenta in vrbe Roma, aliisque locis celebribus; in quibus multa ad eruditionem monumenta continentur, collecta et delineata a *Petro Sanctio Bartolio*, cum explicationibus *Ioannis Petri Bellorii*. Ex Italico in Latinum sermonem transtulit *Alexander Dukerus*, cum figuris. G. XII. 1.
- — Fragmenta Vestigii veteris Romae, ex Lapidibus Farnesianis, nunc primum in lucem edita, cum notis *Petri Bellorii* et figuris aeneis. R. IV. 1955.
- Bergieri (Nic.) de Publicis et Militaribus Imperii Romani Viis Libri V.* auctiores et emendatiores, ex Gallica in Latinam Linguam translati ab *Henr. Chrif. Heminio*. Accedunt eiusdem Animaduersiones cum Tabulis et Numismatibus. R. X. 1.
- Berthaldi (Petri) Liber Singularis de Ara*. R. VI. 233.
- Bertius (Petrus) de aggeribus et pontibus ad mare exstructis*. S. II. 917.
- Boecleri (Io. Henr.) Dissertatio de Legione Romana*. R. X. 1454.
- — de Scriptoribus Graecis et Latinis, ab Homero ad initium saeculi post Chr. Nat. decimi sexti commentatio. G. X. 905.
- Bombardini (Antonii) de carcere et antiquo eius vsu ad haec vsque tempora deducto tractatus*. P. III. 731.
- Bonifacii (Balthasaris) de Archiuis liber*. P. I. 1061.
- Borrichii (Olai) de antiqua Urbis Romae facie, Dissertatio compendiaria*. R. IV. 1517.
- Bosii (Io. Andreae) de Pontifice maximo Romae Veteris, Exercitatio Historica*. R. V. 225.
- Eiusd. de Pontificatu maximo Imperatorum Romanorum praecipue Christianorum*. R. V. 269
- Bossius (Hierom.) de toga Romana*. S. II. 1305.
- — de Senatorum lato clauo syntagmata XIX. S. II. 5325.
- — Isiacus f. de sistro. S. II. 1373.
- — Ianotatus f. de strena. S. II. 1393.

Boxhornii (Martii Zuerii) Quaestiones Romanae, quibus sacri et profani ritus, eorumque caussae et origines, plurima etiam Antiquitatis Monumenta eruuntur et explicantur. R. V. 901.

Bretus (Carolus) de ordine perantiquo iudiciorum apud Romanos. S. II. 1053.

Briffonii (Barnabae) ad Legem Iuliam de Adulteriis liber singularis. G. VIII. 1346.

— — de Veteri ritu Nuptiarum et fure Connubiorum. R. VIII. 1007.

— — Commentarius ad L. Dominico, de Spectaculis, in C. Theod. et L. omnes dies eod. de Feriis. G. VIII. 2358.

Bulengerus (Iulius Caesar) de Auguriis et Auspiciis. R. V. 405.

— — de Circo Romano, Ludisque Circensibus Liber. R. IX. 577.

— — de Conuiuii Libri quatuor. R. XII. 45.

— — de Elephantis. R. IX. 821.

— — Tractatus de Equis. R. IX. 727.

— — de Ludis Veterum liber vnicus. G. VII. 901.

— — de Ominibus. R. V. 441.

— — de Oraculis et Votibus liber. G. VII. 1.

— — de Pictura, Plastica, Statuaria libri duo. G. IX. 809.

— — de Prodigiiis. R. V. 457.

— — de Sortibus. R. V. 361.

— — de Templis Ethnicorum. G. VII. 56.

— — de Terrae motu et Fulminibus. R. V. 515.

— — de Theatro, cum figuris. R. IX. 825.

— — de Tributis ac Vectigalibus Populi Romani. R. VIII. 819.

— — de Triumphis, Spoliis Bellicis, Tropaeis, Arcubus Triumphalibus, et Pompa Triumphi, liber vnicus. G. XI. 857.

— — de Venatione Circi, et Amphitheatri, Liber vnicus. R. IX. 749.

Burmanni (Petri) de vectigalibus populi Romani dissertatio. P. I. 911.

Blisii (Vincentius) de calido, frigido, ac temperato Antiquorum potu, et quomodo in deliciis vterentur. R. XII. 1.

Calcagnini (Caelii) de re Nautica commentatio, ad *Lilium Gregorium Gyraldum*. G. XI. 741.

— — de Talorum, ac Tesserarum, et Calculorum Ludis, ex more Veterum, in gratiam *Lilii Gregorii Gyraldi*. G. VII. 1213.

Calliachi (Nicolai) de ludis scenicis mimorum et Pantomimorum Syntagma posthumum. S. II. 699.

— — dissertatio de gladiatoribus. P. II. 333.

Calliachi

- Callachii (Nicolai)* dissertatio de Osiride. P. IV. 305.
 — — dissertatio de sacris Eleusiniis. P. IV. 317.
 — — dissertatio de ludis scenicis. P. V. 461.
 — — dissertatio de Circensibus ludis. P. V. 473.
Camarræ (Lucii) de Theate antiquo libri tres. I. IX. V. 1.
Camerarii (Ioachimi) de Comicis Versibus diatriba. G. VIII. 1578.
 — — Hippocomicus, seu de curandis Equis: item de nominibus Eque-
 stribus Graecis et Latinis, collectio. G. XI. 793.
 — — Historia rei numariae; siue de Numismatis Graecis et Latinis. G.
 IX. 1401.
Capacii (Fulii Caesaris) antiquitates et historiae Campaniae felices. I. IX. II. 2.
 — — de balneis liber. I. IX. IV. 6.
Carrerae (Pet.) monumentorum historicorum urbis Cataniae libri IV. Sic. X. 1.
Casalii (Ioannis Baptistae) de Insignibus, Annulis, Fibulis, etc. Syntagma, cum
 figuris. G. IX. 893.
 — — de Ritu Nuptiarum, ac de Iure Connubiali Veterum dissertatio. G.
 VIII. 1302.
 — — de Thermis et Balneis Veterum tractatio, cum figuris. G. IX. 633.
 — — de Tragoedia et Comoedia lucubratio. G. VIII. 1598.
 — — de Tricliniis, Conuiuuiis, Hospitalitate, et Tesseris Veterum, Ex-
 ercitatio; cum figuris. G. IX. 121.
Casellae (Petri Leonis) de primis Italiae colonis liber. I. I. 5.
Castalionis (Iosephi) de Columna Triumphali Imp. Antonini Commentarius,
 cum figuris. R. IV. 1937.
 — — Eiusdem explicatio ad Inscriptionem Augusti, quae in basi est Obe-
 lischi statuti per Sixtum V. Pontif. ante Portam Flaminiam, alias Populi,
 cum figuris. R. IV. 1858.
 — — Aduersus Faeminarum praenomina assertores disputatio. R. II.
 2050.
 — — Opusculum de Pacis Templo, vnde columna exempta in Exquili-
 num est translata, cum numismat. R. IV. 1843.
 — — Commentarius de Antiquis Puerorum Praenomina. R. II. 2062.
Castellani (Petri) ΚΡΕΩΦΑΦΙΑ, siue de esu Carnium, libri IV. G. IX. 353.
 — — ΕΟΡΦΟΛΟΓΙΟΝ, siue de Festis Graecorum Syntagma, in quo plu-
 riuni Antiquitatis ritus illustrantur. G. VII. 597.
 — — de Mensibus Atticis, nec non de mensibus et anno Graecorum,
 Atheniensiumque diatriba. G. IX. 1081.

- Castellani (Petri)* Vitae Veterum et illustrium Medicorum, qui toto orbe vsque ad saeculum XIII. floruerunt. G. X. 853.
- Cellarii (Christophori)* de studiis Romanorum litterariis in vrbe et prouinciis dissertatio. S. III. 1233.
- Conalis (Robertus)* de vera Mensurarum, Ponderumque Ratione Liber, iam tertio auctus et recognitus ab Auctore. Accedunt et paralipomena quaedam. R. XI. 1436.
- Chausse (Michaelis Angeli Causei de la)* Deorum Simulacra, Idola, aliaeque Imagines aereae, cum figuris nitidissimis. R. V. 765.
- — de Insignibus Pontificis Maximi, Flamini Diali, Auguris, et Instrumentis Sacrificantium cum figuris aeneis nitidissimis. R. V. 313.
- — de Signis Militaribus. R. X. 1526.
- — Dissertationes tres I. De Vasis, Bullis, Armillis, Fibulis, Annulis, Clauibus, Tesseris, Stilis, Strigilibus, Guttis, Phialis Lacrymatoriis, et de Manibus aeneis vota referentibus. II. De Mutini Simulacris. III. De Aeneis Antiquorum Lucernis, cum figuris. R. XII. 949.
- Chiffletii (Ioannis)* Aqua Virgo, Fons Romae celeberrimus, et prisca Religione sacer, opus Aedilitatis M. Agrippae in vetere annulari Gemma, cum figuris. R. IV. 1779.
- Chiffletii (Ioan. Iacobi)* Geminae matris sacrorum titulus sepulcralis explicatus. S. I. 613.
- Chiffletii (Henrici Thomae)* dissert. de Ottonibus aereis. S. I. 619.
- Chiffletii (Claudii)* de antiquo numismate liber. S. I. 651.
- Chimentellii (Val.)* Marmor Pisanum de honore bifellii. Parergon inferitur de veterum Sellis, Synopsis appenditur de re Donatica Antiquorum, accedit Myiodia, siue de Muscis Odoris Pisanis Epistola, cum figuris. R. VII. 2025.
- Christmannus (M. Iacobus)* de Calendario Romano. R. VIII. 285.
- Chytraci (Davidis)* Tabula Philosophica, siue series Philosophorum, et sectae eorum praecipuae; a Thalete et Socrate imprimis, vsque ad Ciceronem deducta. G. X. 346.
- Ciacconii (Petri)* in Columnae Rostratae Inscriptionem a se coniectura supplementam explicatio, cum Sirmondi et alior. notis. R. IV. 1807.
- — notae in vetus Rom. Calendarium. R. VIII. 19.
- — Calendarium Rusticum in Bibliotheca Farnesiana. R. VIII. 19.
- Cirino (Andreae)* variarum lectionum de vrbe Roma eiusque conditore Romulo liber. S. II. 1.
- Claseni (Danielis)* Theologia Gentilis, seu demonstratio qua probatur Gentilium

- lium Theologiam (ceu tenebras) Deos, Sacrificia et alia ex fonte Scripturae (ceu luce) originem traxisse, in tres partes diuisa. G. VII. (1.)
- Claudii (Io. Iac.)* diatribe de nutricibus et paedagogis. P. III. 416.
- Clerici (Ioannis)* de stilis veterum Romanorum dissertatio. P. III. 1110.
- Conringii (Hermannii)* de studiis liberalibus vrbis Romae et CPolis dissertatio. S. III. 1193.
- Contareni (Vincentii)* de Frumentaria Romanorum largitione Liber. R. VIII. 923.
- — de Militari Romanorum Stipendio Commentarius. R. X. 1513.
- Contelorii (Felicii)* de praefecto vrbis liber. S. I. 509.
- Cornarii (Iani)* de Conuiujs Veterum Graecorum libellus. G. IX. 1.
- Cragii (Nicolai)* de Republica Lacedaemoniorum, auctior et emendatior. G. V. 2497.
- Cresollii (Ludonici)* Theatrum Veterum Rhetorum, Oratorum, Declamatorum, quos in Graecia nominabant ΣΟΦΙΣΤΑΕ, expositum libris V. in quibus omnis eorum disciplina, et dicendi ac docendi ratio, moresque produntur; vitia damnantur, et magni vtriusque linguae illustrantur et emaculantur scriptores. G. X. 1.
- Cropi (Ioannis Baptistae)* Antiquitates Macedonicae, siue de Regio Macedoniae principatu, moribus, atque militia dissertatio, cum figuris. G. VI. 2855.
- Crusii (Iac. Andr.)* de nocte et nocturnis officijs apud veteres. S. II. 797.
- Cruyllii (Liuii)* quindecim tabulae locorum et aedificiorum tam nouae quam veteris Romae. R. IV. (1.)
- Cusperi (Gisberti)* de elephantis in numis obuijs exercitationes duae. P. III. 1.
- — apotheosis vel consecratio Homeri. P. II. 1.
- — explicatio gemmae augustae. P. II. 189.
- — numismata antiqua explicata. P. II. 209.
- — inscriptiones et marmora antiqua exposita et illustrata. P. II. 241.
- — de utilitate, quam ex numismatis principes capere possunt dissertatio. P. II. 277.
- — Harpocrates. P. II. 401.
- — monumenta antiqua inedita. P. II. 529.
- — et *Sperlingii (Ottonti)* dissertationes, siue epistolae mutuae de varijs rebus et quaestionibus, quae pertinent ad antiquitates Graecas et Romanas, nunc primum ex MSS. editae ex museo Io. Grammii. P. IV. 1.

Damasceni (*Nicolai*) de moribus Graecorum, aliarumque Gentium libellus, cum interpretatione Latina, *Nicolai Cragii*. G. VI. 3843.

Demadeni Aes rediituum Canusiorum. I. IX. V. 2.

Demouiofii (*Ludonici*) Commentarius, de Sculptura, Caelatura gemmarum, Sculptura et Pictura antiquorum, libri duo. G. IX. 777.

Dempsteri (*Thomae*) Kalendarium Romanum. R. VIII. 115.

Dicaearchi Geographica quaedam, siue de vita Graeciae. Eiusdem descriptio Graeciae, versibus Iambicis, ad Theophrastum, *Henrico Stephano* Interprete, cum ipsius et *Isaaci Casauboni* Annotationibus. Accedit *Henrici Stephani* ad Dicaearchum et suam in illum lucubrationem Appendicula. G. XI. (1)

Doleti (*Stephani*) de Re Nauali liber, ad *Lazarum Bayssum*. G. XI. 629.

Donati (*Alexandri*) Roma vetus ac recens, vtriusque aedificiis ad eruditam cognitionem expositis, cum figuris, artificios. delin. a *Io. Goeree* ex vestigiis Aedificior. ruinis, Monumentis aeneis, etc. collect. R. III. 469.

Donii (*Io. Bapt.*) Dissertatio de vtraque Paenula. R. VI. 1149.

Doufæ (*Georgii*) de Itinere suo Constantinopolitano Epistola. Accesserunt Veteres inscriptiones Byzantio et ex reliqua Graecia allatae, cum quibusdam Doctorem Virorum Epistolis. G. VI. 3343.

Eggelingii (*Ioannis Henrici*) Mytheria Cereris et Bacchi, in Vasculo ex vno onyche, cum figuris. G. VII. 57.

Emmii (*Vbbonis*) Verus Graecia, opus distinctum in tomos tres: quorum I. Descriptionem habet Regionum a Graecis habitatarum, cum adiunctis Insulis: II. Complectitur res gestas Graecorum: III. Repraesentat statum ac formam praecipuarum eius gentis rerumpublicarum, cum additamentis *Auctoris antehac ineditis et suis locis insertis, ac subiectis notulis*, cum fig. G. IV. 85.

— — de Statu Acarnanum. G. IV. 585.

— — de Republica et fortuna Achaeorum. G. IV. 557.

— — de Republica et fortuna Aetolorum. G. IV. 575.

— — de Concilio Amphictyónico. G. IV. 587.

— — de Republica Argiuorum. G. IV. 519.

— — Athenarum veterum Descriptio, cum Appendice et emendat. G. IV. 433.

— — de inclinatione et interitu Reipublicae Atticae, Spartanae, et Carthaginensis. G. IV. 597.

— — de Republica Carthaginensium. G. IV. 503.

Antonii (Eubonis) de firmitate, amplitudine, et magnificentia Portus Carthaginiensis. G. IV. 661.

— — de Ghio, et eius statu ac fortuna. G. IV. 547.

— — de Republica et statu Corcyraeorum. G. IV. 541.

— — de Republica Corinthiorum. G. IV. 527.

— — de Republica et legibus Cretensium. G. IV. 513.

— — de Statu Epiri. G. IV. 587.

— — Lacedaemon antiqua, cum appendice. G. IV. 465. et 633.

— — de Republica Locrensi in Italia. G. IV. 593.

— — de Lyciorum Republica in Asia. G. IV. 597.

— — de statu et Republica Massiliensium. G. IV. 589.

— — de Republica et statu Rhodiorum. G. IV. 549.

— — de Samo et eius Republica. G. IV. 545.

— — de Republica Syracusana. G. IV. 531.

— — de Republica Thebanorum. G. IV. 523.

Ernesti (Henr.) Epistola de Paenula. R. VI. 1179.

Eschenbachii (Io. Andr.) de scribis veterum Romanorum dissertatio. P. III. 851.

Euambii et Donati de Tragoedia et Comoedia commentariunculae. G. VIII. 1682.

Eybenii (Christi. Wilh.) de ordine equestri veterum Romanorum dissertatio.

S. I. 1089.

Fabretti (Raphaelis) de Aquis et Aquaeductibus veteris Romae Dissertationes tres, cum Chartis Geographiis et figuris aeneis nitidissimis. R. IV. 1677.

Fabri (Petri) de Re Athletica, Ludisque Veterum Gymnicis, Musicis, atque Circensibus Spicilegiorum tractatus, tribus libris comprehensi, opus tessellatum. Cum eiusdem Paralipomenis. G. VIII. 1758.

— — de magistratibus Romanorum commentarius. S. III. 1113.

Fabri (Tanaquilli) vitae Poetarum Graecorum: ubi de eorum Patria, Moribus, Scriptis, etc. perspicue ac compendiose disseritur: Ex Gallico idiomate in Latinum translatae. G. X. 740.

Fabricii (Ioannis Ludovici) de Ludis Scenicis Liber. G. VIII. 1714.

Fabricii (Georgii) Roma, eius situs, ambitus, gloria, magnificentia, Theatra, Circa, Balnea, etc. R. III. 393.

— — De Fabularum, Ludorum, Theatrorum, Scenarum ac Scenicorum antiqua consuetudine, libellus. G. VIII. 1694.

Faeschii (Sebastiani) de summo Pylaemenis Euergetae, Regis Paphlagoniae, Epistola, cum figuris. G. IX. 601.

Falconerii (Ostiani) Inscriptiones Athleticae nuper repertae, editae et notis illustratae.

- Illustratae, quibus accesserunt aliae ex Africanis marmoribus recens descriptae, cum figuris. G. VIII. 2290.
- Falconerii (Octavii)* de numo Apamensi, Deucalionis diluvii typhum exhibente, dissertatio, cum figuris. G. X. 672.
- — de Pyramide C. Cestii Epulonis Dissertatio, cum figur. R. IV. 1461.
- — ad Carolum Datum Epistola de Latere ex aedificii veteris rudicibus eruto, quum paries ad instaurandam Panthei porticum A. 1661 dirueretur, cum figur. R. IV. 1483.
- Faldae (Io. Bapt.)* nouissima et accuratissima Romae Veteris et Nouae tabula Topographica, cum descriptione. R. IV. ibid.
- de Fauentia (Purperini)* ad Kalendarium Romanum Amiterni effossum minuscule commentaria. S. III. 865.
- Fanni (Lucii)* de antiquitatibus urbis Romae libri V. S. I. 179.
- Fazoldi (Ioannis)* Graecorum Veterum ΙΕΡΟΑΘΙΑ hoc est de plurimis Graecorum Gentilium antiquitatibus, ritibusque sacris: inprimis de festis diebus, Sacerdotibus, Templis et Aris: de Ludis item ac certaminibus, dissertatio. G. VII. 521.
- Foithii (Euerardi)* Antiquitatum Homeriarum libri IV. in quibus ferme omnes eorum temporum per Graeciam ritus, ceremoniae ac mores, tam in Sacris quam in Profanis, exponuntur et illustrantur. G. VI. 1711.
- Ferrarius (Franciscus Bernardinus)* de Veterum Acclamationibus, et Plausu, Libri septem. R. VI. 1.
- Ferrarii (Octavianus)* de Origine Romanorum Liber. R. I. 1.
- Ferrarii (Octavii)* de Re Vestiaria Libri VII. auctiores et emendatiores adiectis Iconibus, quibus res tota oculis subiicitur. R. VI. 605.
- — Analecta de Re Vestiaria, siue exercitationes ad Alb. Rubenii Commentarium de Re Vestiaria, et Latō Claudo, cum figuris. R. VI. 1033.
- — Dissertatio de Veterum Lucernis Sepulchralibus. R. XII. 993.
- — de Pantomimis dissertatio. S. II. 677.
- — de balneis dissertatio. P. III. 295.
- — de gladiatoribus dissertatio. P. III. 313.
- Ferri (Antonii)* apparatus statuarum in destructis Cumis inuentarum. I. IX. IV. 5.
- Fonnanini (Iusti)* de antiquitatibus Hortae Coloniae Etruscorum libri duo. I. VIII. III. N. 3.
- Freheri (Marquardi)* Decisionum Areopagiticarum Syluula. G. V. 2133.
- — Cecropisromachia Antiqua duelli Gladiatorii Sculptura in Sardoniche exposta, cum notis *Henrici Gansheri Thulemarii*. R. IX. 1145.

- Freberi (Marquardi)* de Re Monetaria Veterum Romanorum, et hodierni apud Germanos Imperii, Libri duo, cum numismatibus. R. XI. 1396.
- Freinsbemi (Ioannis)* Dissertatiuncula de Calidae Potu. G. IX. 493.
- Fresne (Raphaëlis Tricheti du)* Epistola de Charondae effigie in Catanensi nummo expressa, apud Petrum Seguinum in numo argenteo. G. X. 569.
- Frontini (Sexti Iulii)* de Aquaeductibus Urbis Romae Commentarius, cum notis et emendationibus Rob. Keuchemii. R. IV. 1625.

G. (A.) de armis Romanis libri duo. P. I. 1205.

- Garuffii (Iosephi Malatestae)* lucerna lapidaria Flaminia et Ariminensis. I. VII. II. 9.
- Gassendi (Petri)* Kalendarium Romanum compendiose expositum. R. VIII. 139.
- Gaurici (Pomponii)* de Sculptura, siue Statuaria liber. G. IX. 725.
- Gazae (Theodori)* de mensibus Atticis liber ex interpretatione *Ioannis Petrelli*. G. IX. 977.
- Gentilis (Alberici)* de Auctoribus et Spectatoribus Fabularum non notandis disputatio. G. VIII. 1626.
- Gentilis (Scipionis)* disputationum illustrium siue de iure publico P. R. liber. P. L. 1125.
- Gerbelli (Nicolas)* in Graeciae Mich. Sophiani descriptionem explicatio, in qua docetur, quem fructum, quamque voluptatem allatura sit haec pictura studiosis, si diligenter eam cum Historicorum, Poetarum, Geographorumque scriptis contulerint. Eiusdem de firu, nominibus et Regionibus Graeciae, celebrium Urbium descriptio, etc. figuris aeneis elegantissimo artificio a Iohanne Goeree delineata. G. IV. (1.)
- Gorii (Ant. Franc.)* descriptio monumenti siue Columbarii libertorum et feruorum Liuiæ Augustae et Caesarum Romae detecti in via Appia A. 1726. tabulis XX. aere incisis illustrati. Adiectis notis V. C. *Ant. Mar. Saluini*. P. III. 1.
- de Götzze (Gauger)* de inscriptione columnae rostratae olim in foro Romano Dissertatio. I. IX. VIII. 15.
- Grasseri (Iacobi)* antiquitates Nemaufenses. S. I. 1059.
- Grenii (Georgii)* de rusticatione Romanorum et villarum structura. S. I. 681.
- Gronouii (Ioannis Friderici)* de Museo Alexandrino exercitationes Academicae, habitae anno MDCLXVII, post caniculares ferias, ab filio eius exceptae: et nunc primum editae. G. VIII. 2738.
- Gronouii (Iac.)* Effigies Virorum ac Foeminarum illustrium, quibus in Graecis aut Latinis monumentis aliqua memoriae pars datur, et in quocunque

Orbis Terrarum spatio ob historiam, vel res gestas, vel inuenta, vel locis nomina data, ac Doctrinam meruerunt cognosci; *Item variarum regionum miranda, quae celebrata apud antiquos, saxisque et aere expressa occurrunt, omnia ex veris sincerisque documentis petita, et pro seris temporum disposita*; Adiecta breui descriptione singulorum, quae aut in eorum vita, aut in horum proprietate spectabilia percipi et intelligi refert, vbi vactis occasionibus numi, lapides, inscriptiones, etiam auctorum loca explicantur. Volumen I. continet *Memorabilia temporis mythici, quod Troiano bello terminatur.* Vol. II. *Memorabilia primorum verae historiae saeculorum.* Vol. III. *Memorabilia verae Historiae post Alexandrum Magnum.* G. I—III.

— — Marmorea Basis colossi Tiberio Caesari erecti ob ciuitates Asiae restitutas post horrendos terrae tremores. Cuius colossi fides a *Ioanne Meursio* oppugnata defenditur, tantum non oculis exhibetur, et venusta proponitur. Tempus, numerus et nomina ciuitatum restitutarum vbiq; falsus et varius ab recentibus Commentatoribus traditur; verus et certus ex Marmorea Basi publico instrumento feliciter probatur. *Ad Serenissimum ac Reuerendissimum Principem Franciscum Mariam Medicum, etc.* Princeps trans Alpes vulgavit, reuocauit, notis et obseruationibus illustrauit *Laurentius Theodorus Gronouius*, cum figuris. G. VII. 433.

Gruchii (Nicolas) de Comitibus Romanorum Libri tres. R. I. 531.

— — responsio ad binas *Caroli Sigonii* reprehensiones. Vnam de binis Magistratuum Comitibus: Alteram de Lege Curiata. R. I. 709.

— — ad posteriorem *Caroli Sigonii* de binis Magistratuum Comitibus, et de lege Curiata disputationem refutatio. R. I. 755.

Guilhelmi (Iani) de magistratibus Reip. Romanae, cum in libertatae vrbs fuit. P. III. 965.

Guirani (Gaillard) explicatio duorum vetustorum Numismatum Nemausensium ex aere. S. I. 1009.

Gutherii (Iacobi) de veteri Iure Pontificio Urbis Romae Libri IV. cum figuris aeneis. R. V. 1.

— — de Iure Manium, seu de ritu, more, et Legibus prisca Funeris, Libri tres, cum figuris. R. XII. 1077.

— — Choartius Maior, vel de Orbitate toleranda, ad A. Robertum, Praefatio. R. XII. 1337.

Gyllii (Petri) de Bosporo Thracico Libri III. G. V. 3087.

— — de Topographia Constantinopolis et de illius Antiquitatibus Libri IV. G. IV. 3219.

Cyraldi (Lilii Gregorii) de Comoediâ, eiusque apparatu omni et partibus commentarius. G. VIII. 1474.

Hagueloni (Petri) Calendarium trilingue, seu de mensibus Hebraeorum, Graecorum, et Romanorum, dialogus, ex optimis quibusque Auctoribus collectus. G. IX. 1517.

Hamckenii (Phil. Ludov.) de cura domestica Romanorum Dissertationes IV. S. I. 1237.

Hansenti (Id. Bapt.) de Iure Iurando veterum Liber. R. V. 797.

Helladii (Bisantinii) Chrestomathja, cum interpretatione Latina et Notis *Ioannis Meursij*. G. X. 949.

Helleri (Ioannis Iacobi) Exercitatio de Deo Ignoto Atheniensium. G. VIII. 221.

Hendricich (Petri) Massilia, eius situs, administratio, respublica, leges, iustitia, religio, studia, militia, etc. G. VI. 2939.

Heraclicae (Pontici) de Politis Graecorum libellus, cum interpretatione Latina. *Nicolai Gragii*. G. VI. 2819.

Holfenti (Lucae) Epistola ad Franciscum Cardinalem Barberinum de Fulcris, seu Veribus Dianae Ephesiae simulacro apposisis, cum figuris. G. VII. 393.

— de Milliaro aureo, error popularis, quem omnes fere Antiquarii errant ab eodem explosus. R. IV. 1805.

— Commentariolus in veterem Picturam Nymphaeum referentem, ubi Typus veteris Nymphaei appositus est. R. IV. 1797.

— Dissertatio de Pila Staffilari. R. IV. 1083.

— epistola de marmore Patavino ad Ioannem Rhodium. S. I. 583.

Hotomannus (Franciscus) de Formulis Antiquis. R. II. 1909.

— de Magistratibus Romanorum, eorumque Institutione. R. II. 1864.

— de Veteri Ritu Nuptiarum, observatio. R. VIII. 1107.

— de Senatui et insignibus, aliquot Senatus Consultis. R. II. 1891.

— de Sponsalibus, de Veteri Ritu Nuptiarum et Iure Matrimoniorum, nem de Spuriis et Legitimatione. R. VIII. 1147.

Hygini Gromatici, Polybii Megapolitani, de Castris Romanis, quae exstant, cum Notis et animaduersionibus *Rathodi Hermannii Schelii*, cum figuris.

R. X. 999

Iacotii (Desiderii) de Philosophorum doctrina libellus. G. X. 349.

Imperatores Romani et Constantinopolitani, a C. Iulio Caesare vsque ad *Constantinum Porphyrogennetum*, aere expressi in vno folio. R. I. 473.

Ionstoni (Ioannis) de Annis et Mensibus. R. VIII. 199.

Ionstoni (Ioannis) Factorum liber, siue Hemerologion rerum memorabilium quolibet Anni die actarum, R. VIII. 229.

Iouberti (Laurentii) de gymnasiis et generibus exercitiorum apud veteres liber. S. I. 333.

— — de balneis antiquorum. S. I. 373.

Iouii (Pauli) de romanis piscibus libellus. S. I. 837.

Kalendarium Verus Romanum, e marmore descriptum in Aedibus Maffaeorum ad Agrippinam, in tabula marmorea superne fracta. R. VIII. 1.

— — Fragmentum, quod videtur in Aedibus Capranicorum. R. VIII. 29.

— — aliud vetus Kalendarium, quod in Libris Antiquis praefigitur factis Ouidii. R. VIII. 89.

— — Romanum sub Imp. Constantio, Constantini Magni filio, circa annum Christi CCCLIV. compositum, et Valentino cuidam dedicatum. R. VIII. 95.

Kobierzykii (Stanislawi) de Luxu Romanorum commentarius. R. VIII. 1251.

Labbe (*Philippi*) Descriptio Consulum ex quo primum ordinati sunt: siue in regni Facti Consulares, quos Idatianos docti Viri haecenus appellarunt: ex Codice MS. Bibliothecae Collegii Claromontani Parisiensis Societatis Iesu. R. XI. 247.

Lalamantius (Ioannes) de Anno Romano. R. VIII. 259.

— — Dissertationes tres, I. De Tempore et eius partibus, II. De anno Macedonum, seu Graecorum, III. de Anno Attico, rara et exquisita rerum scitu dignissimarum cognitione, ac diuersi generis Auctorum explanatione refertae. G. IX. 1041.

Lambecii (Petri) notae in Kalendarium vetus. R. VIII. 103.

Langius (Wilhelmus) de Veter. Anno Romanorum. R. VIII. 397.

Lanzonii (Iosephi) de coronis et vnguentis in antiquorum conuiuiis exercitatio ex Italico Latine versa ab Hieronymo Baruffaldo, qui notas addidit. S. III. 669.

— — de luctu mortuali veterum aduersaria. S. III. 781.

Latii Notae et Exacta Chorographia, siue territorii Romani, iuxta Vet. et Nov. situm parallela nominum comparatione elaborata. R. II. 1409.

Latinii (Latini) Observationes in *Carolus Sigonius* de Antiquo Iure Ciuium Romanorum. R. I. in Praefatione.

— — Observationes in *Nicol. Gruchius* de Comitibus Romanorum. R. I. in Praefatione.

- Latini (Lactii) de Antiquo Jure Italiae.* R. II. in Praefatione.
- Laurenbergii (Joannis) enarratio Graeciae antiquae, tabulis Geographicis et notis emendatae ac exornatae.* G. IV. 1.
- Laurentii (Iosephi) de Adulteris, ac Meretricibus tractatio.* G. VIII. 1402.
- — *de Aegyptiis, Histronibus, Acclamationibus, et Osculis inuestigatio.* G. VIII. 2434.
- — *de Annis, Mensibus, Diebus, Horis etc. tractatio.* G. IX. 1269.
- — *Opuscula de Conuiujs, Hospitalitate, Tesseris et Strenis.* G. IX. 161.
- — *de Funeribus Antiquorum Tractatus: in quo ritus funebres ante Rogum, in Rogo, et post Rogum explicantur ac illustrantur.* G. XI. 1164.
- — *de Natalitijs, Conuiujsque, quae in iisdem agitantur, exercitatio.* G. VIII. 1330.
- — *de Praeconibus, Citharcedis, Fistulis, ac Tinnantibus collectio.* G. VIII. 1459.
- — *de varietate Nauium schediasma.* G. XI. 789.
- — *de Prandio et Coena Veterum, ac de alijs ad eadem spectantibus Miscellanea.* G. IV. 285.
- — *de Professoribus, Oratoribus, Nomenclatoribus et Litteris collectio.* G. X. 1161.
- — *Disquisitio de Rebuspublicis, Suffragijs, Concilijs, Accusationibus, Tormentis, etc. Veterum.* G. VI. 3651.
- — *de Sponsalibus et Nuptijs Antiquorum libellus.* G. VIII. 1330.
- — *Varia Sacra Gentilium, in quibus de eorum Religione, Dijs, Templis, Sacrificijs, Festis, Atylis, etc. agitur.* G. VII. (133.)
- — *de Re Vestiaria Syntagma.* G. IX. 521.
- Lazii (Wolfgangi) Graeciae Antiquae varijs numismatibus illustratae Libri II.* G. VI. 3419.
- Leges siue Constitutiones Imperiales de Aquae ductibus tam Romae veteris quam nouae, Urbis scilicet Constantinopolitanae, cum Notis.* R. IV. 1671.
- Leonis (Ambrosii) antiquitatum nec non historiarum urbis ac agri Notae descriptio.* I. IX. IV. 7.
- Liceti (Fortunati) de marmore Patauino dissertatio.* S. I. 582.
- Ligorii (Pyrrhi) de vehiculis antiquorum diatriba excerpta ex libris eius de familijs Romanis.* P. V. 1503.
- Lipenii (Martini) Strenarum Historia, a prima origine, per diuersas Regum, Consulum, et Imperatorum Romanorum, nec non Episcoporum aetates, ad nostra vsque tempora.* R. XII. 405.

Lipſii (Juſti) de Amphitheatrō liber, in quo forma ipſa loci expreſſa, et ratio ſpectandi, cum figuris. R. IX. 1269.

— — Eiuſdem de Amphitheatris quae extra Romam Libellus, in quo formae eorum aliquot et Typi. R. IX. 1319.

— — Saturnalium Sermonum Libri duo, qui de Gladiatribus, cum figuris. R. IX. 1169.

— — de Veſta et Veſtalibus Syntagma, cum figuris et Numismatibus. R. V. 619.

Loffredi (Ferrantis) antiquitates Puteorum. I. IX. IV. 1.

a Loon. (Wilhelmi) Eleutheria, ſive de manumiffione ſeruorum apud Romanos Libri IV. P. III. 355.

Madri (Ioachimi Ioannis) de Coronis, Nuptiarum praefertim, facris et profanis Libellus. R. VIII. 1403.

Maffei (Scipionis) de Amphitheatro ac praecipue de Veronenſi libri II. P. V. 1.

— — de amphitheatris Galliae epiftola ad Ioannem Polenum, reddita latine interprete Petro Facciolo. P. V. 313.

— — de antiquis Galliae theatris epiftola ad Bernardinum Zendrinum, reddita latine interprete Petro Facciolo. P. V. 365.

Magii (Hieronymi) de tintinnabulis liber cum commentario Franc. Sweertii. S. II. 1157.

— — de equuleo cum notis Goth. Iungermanni. S. II. 1201.

Matoragii (M. Antonii) de ſenatu Romano libellus. P. I. 675.

Manutius (Paulus) de Ciuitate Romana. R. I. 1.

— — de Comitibus Romanorum. R. I. 477.

— — de Legibus Romanis. R. II. 1022.

— — Liber de Senatu Romano. R. I. 894.

Manutius (Aldus) de Caclatura et Pictura Veterum. G. IX. 803.

— — de Tibis Veterum. R. VI. 1209.

— — Diſſertatio de Toga Romanorum. R. VI. 1185.

— — de Tunica Romanorum. R. VI. 1203.

— — de Reatina vrbe, agroque Sabinaque gente. S. I. 773.

— — de aquis in vrbem Romam olim influentibus. S. I. 785.

— — de ratione intercalandi. S. I. 793.

— — de accumbendi et comedendi ratione. S. I. 799.

— — de continuo reſſipectu ſeu inreſpectu. S. I. 801.

— — de auſpiciis. S. I. 805.

— — de trabea. S. I. 811.

- Maurusius (Aldus)* de subelliis. S. I. 813.
 — — de signo et statua. S. I. 815.
 — — de parma, clypeo, scuto, pelta, ancile. S. I. 817.
 — — de primipilo. S. I. 824.
 — — de drachmis. S. I. 831.
 — — de sestertiis. S. I. 837.
Mariscottus (Agefilaus) de Personis, et Laruis, earumque apud veteres usu, et origine, Syntagmation. R. IX. 1097.
Martiani (Bartolomaei) Urbis Romae Topographia, cum notis ineditis *Fulvii Ursini*, et *Iconibus Urbis, Romuli, Lupaе, aedificiorum celebrium, Pontis Caestii, et Castris Praetorii*. R. III. 53.
Comitis Marcelli (Ludov. Ferdinand.) epistola de ponte Imper. Traiani supra Danubium. S. II. 958.
Martini (Emanuelis) de theatro Saguntino epistola ad Anton. Felicem Zondarium. P. V. 389.
Mazochii (Alexii Symmachi) in mutilum Campani amphitheatri titulum aliasque nonnullas Campanas inscriptiones commentarius. P. V. 485.
Menesier (Claudii Francisci) de colo Mayerano epistola ad Marcum Mayerum ex gallico latine versa. S. III. 937.
Mentzeii (Claudii) Symbolicae Dianae Ephesiae Statuae expositio, multis novis additionibus, numis et monumentis antiquis illustrata. G. VII. 357.
Mercurialis (Hieronymi) de Potionibus ac Eduliis antiquorum Mantissa. G. IX. 465.
 — — de arte gymnastica libri sex. P. III. 445.
Merulae (Pauli) de legibus Romanorum opus posthumum. P. I. 1.
 — — de comitiis Romanorum opus posthumum. P. I. 237.
Mewrsii (Ioannis) Aeschylus, Sophocles, Euripides, siue de Tragoediis eorum, libri tres; nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti. G. X. 393.
 — — Archontes Athenienses, siue de iis, qui Athenis summum istum Magistratum obierunt, libri quatuor, nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti. G. IV. 1141.
 — — Areopagus, siue de Senatu Areopagico, liber singularis, nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus. G. V. 2065.
 — — Athenae Atticae, siue de praecipuis Athenarum antiquitatibus Libri III. nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti. G. IV. 817.
 — — Bibliotheca Attica, siue de antiquis Atticis scriptoribus, eorumque item operibus, libri IX. ex chirographo Auctoris nunc primum editi. G. X. 1393.

- Meursii (Ioannis)* Fortuna Attica, siue de Athenarum origine, incremento, magnitudine, potentia, gloria, vario statu, decremento, et occafu, liber singularis, *nunc ex ipfius Auctoris chirographo auctus.* G. V. 1677.
- — Atticarum Lectionum libri IV. in quibus antiquitates plurimae profertur, *nunc ex ipfius Auctoris chirographo aucti.* G. V. 1757.
- — de Populis, et Pagis Atticae, liber singularis, in quo antiquitates Atticae plurimae, *cum supplementis Auctoris, et Iacobi Sponii.* G. IV. 673.
- — Regnum Atticum, siue de Regibus Atheniensium, eorumque rebus gestis, libri III. *nunc ex ipfius Auctoris chirographo aucti.* G. IV. 1017.
- — Themis Attica, siue de Legibus Atticis, libri II. G. V. 1945.
- — Bibliothecae Graecae libri tres, *ex chirographo Auctoris nunc primum editi.* G. X. 1181.
- — Cecropia, siue de Athenarum arce, et eiusdem antiquitatibus, liber singularis, *nunc ex ipfius Auctoris chirographo auctus.* G. IV. 905.
- — Ceramicus geminus, siue de Ceramici Atheniensium vtriusque antiquitatibus liber singularis. G. IV. 957.
- — Denarius Pythagoricus, siue de numerorum, vsque ad Denarium, qualitate, ac nominibus, secundum Pythagoricos, liber singularis. G. IX. 1329.
- — Dionysius, siue de Auctoribus istius nominis, eorumque scriptis, liber singularis, *et nunc primum ex chirographo Auctoris editus,* G. X. 577.
- — Eleufinia, siue de Cereris Eleufinae sacro, ac festo, liber singularis, *nunc ex ipfius Auctoris chirographo auctus.* G. VII. 109.
- — Graecia Feriata, siue de Festis Graecorum, libri VI. *cum notis et marmore τραπεζαδαΐων.* cum figuris. G. VII. 701.
- — de Funere liber singularis, in quo Graeci et Romani ritus. G. XI. 1073.
- — de Heraclide, aliisque eius nominis, et eorum operibus, dissertatio, *nunc primum ex chirographo Auctoris edita.* G. X. 605.
- — Miscellanea Laconica, siue variarum Antiquitatum Laconicarum libri IV. G. V. 2281.
- — de Regno Laconico liber singularis. G. V. 2209.
- — de Ludis Graecorum liber singularis, *cum supplementis Claudii Salmafii.* G. VII. 941.
- — de Litu Romanorum. R. VIII. 1215.
- — Orchestra, siue de Saltationibus Veterum, liber singularis. G. VIII.

- Mourfi (Io.)* Panathenaea, siue de Mineruae illo gemino festo liber singularis, nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus. G. VII. 77.
- — Piraeus, siue de Piraeo, Atheniensium portu celeberrimo, et eiusdem antiquitatibus liber singularis. G. V. 1929.
- — Pisistratus, siue de eius Vita, et Tyrannide, liber singularis, nunc ex ipsius Auctoris chirographo Auctus. G. V. 1397.
- — de Puerperio Syntagma. G. VIII. 1417.
- — Solon, siue de eius Vita, Legibus, Dictis, atque Scriptis, liber singularis, nunc ex ipsius Auctoris chirographo auctus. G. V. 1993.
- — Theophrastus, siue de illius libris, qui iniuria temporis interciderunt, liber singularis. G. X. 621.
- — Lectiones Theophrastae, in quibus eorum librorum, qui supersunt, loca aliquot emendantur. G. X. 647.
- — Theseus, siue de eius vita, rebusque praeclarissime gestis, liber singularis. G. X. 465.
- Mourfi F. (Ioannis)* Collectanea de Tibiis. G. VIII. 2450.
- Meibomii (Ioannis Henrici)* de Cereuisiis Veterum, potibusque et ebriamini- bus extra vinum aliis commentarius. G. IX. 537.
- Meibomii (Marci)* de Fabrica Triremium liber, cum figuris, R. XII. 553.
- Minianae (Io. Emm.)* de theatro Saguntino dialogus, nunc primum editus. P. V. 401.
- — de circi antiquitate et eius structura dialogus nunc primum editus. P. V. 445.
- Minutoli (Iulii)* dissertatio de vrbis Romae origine et fundatione. S. I. 1.
- — de vrbis Romae incremento et casu. S. I. 25.
- — de vrbis Romae topographia. S. I. 41.
- — de Romanorum domibus. S. I. 71.
- — de Romanorum templis. S. I. 100.
- — de Romanorum sepulcris. S. I. 126.
- — de Romanorum aedificiis iudicialibus. S. I. 147.
- Modii (Francisci)* de Triumphis, Ludis, et Spectaculis Veterum, libri duo. G. XI. 961.
- le Moine (Stephani)* de Melanophoris epistola. P. II. 585.
- Molin (Laur. Io.)* de ciuibus veterum dissertatio. S. III. 789.
- Morallii (Guilielmi)* de Veterum Philosophorum origine, successione, aetate et doctrina, tabula compendiosa, cum Hieronymi Wolfii annotationibus. G. X. 293.

Morellii (Petri) Alypius; siue de priscorum Romanorum Feriis liber. R. VIII. 789.

— — Philomusus, siue de triplici Anno Romanorum, Mensibus eorumque partibus, deque Die Ciuili, et diuersitate Dierum, libri quinque. R. VIII. 733.

— — Pompa feralis, siue Iusta Funebria Veterum, libri decem, R. XII. 1354.

Musonii (Philosophi) opus de Luxu Graecorum, in quo de Helluonibus, Bibacibus, Generibus Poculorum, Vino, Coronis quibus in conuiujs veteres utebantur, Vnguentis, Muscis Instrumentis, Bellariis, Saltationibus, Parasitis, Generibus Placentarum, ac Metetricibus insignibus, ab *Stephano Nigro* ex Athenaei Dipnosophisticis congestum. G. VIII. 2466.

Nardini (Famiani) Roma vetus, libri VIII. ex Italica in Latinam Linguam translata a *Iacobo Tollio*, cum figuris et Numismatibus nitidissimis, vbi Latium, Campania, Samnium, et aliae Antiquit. ab *Alex. Donato* omissae suppleantur. R. IV. 877.

Neocori (Ludolphi) de Museo Alexandrino diatriba: nunc primum edita. G. VIII. 2766.

Nicolai (Ioannis) de ritu antiquo hodierno Bacchanaliorum commentatio, G. VII. 173.

de Niedeck Matthaei Brouerii de populorum veterum ac recentiorum adorationibus dissertatio. P. II. 905.

Niderstedt (Buchardi) Melita vetus et noua, Hephæstia Insula, Melita subterranea, etc. G. VI. 3007.

Niphi (Augustini) de Auguriis libri duo. R. V. 324.

Noris (F. Henrici) S. R. E. Cardinalis, Fasti Consulares Anonymi, quos ille e Codice Manuscripto Bibliothecae Caesareae depromsit et Dissertatione illustrauit. R. XI. 331.

Noris (Henrici) Epistola Consularis, in qua Collegia LXX. Consulium ab Anno Christianae Epochae XXIX. Imperii Tiberii Augusti decimoquinto vsque ad Annum CCXXIX. Imperii Alexandri Seueri octauum, in vulgatis Fastis haecenus perperam descripta corriguntur, suppleantur et illustrantur. R. XI. (404.)

— — de duobus numis Diocletiani et Licinii dissertatio duplex. S. I. 387.

— — de votis decennialibus Imperatorum ac Caesarum. S. 455.

— — Dissertationes Cenophia Pisana illustrantes. I. VIII. III. N. I.

- Opelis (Constantini)* siue *Io. Scheferi* de Fabricia Triremium Meibomiana, Epistola perbreuis ad Amicum. R. XII. 681.
- Origenis PHILOSOPHYMENSΩN* fragmentum: *quod ex Bibliotheca Medicea descripsit, ac notis illustrauit Iacobus Gronovius*, Graece et Latine. G. X. 285.
- Ortelii (Abrahami)* Deorum Dearumque capita, ex antiquis numismatibus collecta: Historica narratione illustrata a *Franisco Swertio*, cum figuris. G. VII. (253.)
- Ostlandri (Ioannis Adams)* de Asylyis Gentilium dissertatio. G. VI. 2835.
- Paetsi (Lucac)* de Mensuris et Ponderibus Romanis, et Graecis, cum his quae hodie Romae sunt collatis, libri quinque. R. XI. 1608.
- Pancirolli (Guid.)* de Corporibus Artificum. R. III. 17.
- — de Magistratibus Municipalibus. R. III. (47.)
- — Noritia dignitatum vtriusque Imperii, Orientis scilicet et Occidentis, vltra Arcadii Honorique tempora, et in eam *G. Panciroli* Commentarium, *cum figuris elegantiss.* a *Io. Goeree* delineatis. R. VII. 1309.
- — Descriptio Urbis Romae. R. III. 317.
- — de Quatuordecim Regionibus Urbis Romae, earundemque aedificiis, tam publicis quam priuatis. R. III. 321.
- Panninius (Onuphrius)* de Antiquis Romanorum Nominibus. R. II. 1989.
- — de Ciuitate Romana. R. I. 193.
- — Imperium Romanum. R. I. 243.
- — de Ludis Circensibus libri II. quibus vniuersa fere Romanorum Veterum sacra ritusque declarantur, ac *figuris aeneis* illustrantur, cum notis *Io. Argoli*, et Additamento *Nicolai Pinelli*. R. IX. 1.
- — de Ludis Secularibus liber. R. IX. 1061.
- — Commentarius de Triumpho, cum notis *Maderi* et aliorum, *cum figuris, Numismatibus, etc.* R. XI. 1336
- — Descriptio Urbis Romae. R. III. 203.
- Patini (Caroli)* de numismate antiquo Augusti et Platonis, Epistola cum figuris. G. IX. 1598.
- — in tres inscriptiones graecas commentarius. P. II. 1041.
- — in antiquum monumentum Marcellinae commentarius. P. II. 1089
- — in antiquum cenotaphium Marci Artorii commentarius. P. II. 1133.
- Patricii (Francisci)* res militaris Romana, ex Italica Lingua in Latinam versa a *Ludolpho Neocoro*, cum figuris. R. X. 821.
- Peregrini (Camilli)* Dissertationes de Campania felice. I. IX. II. N. 2.

150 CAP. III. ANTIQVITATVM ROMANARVM

- Perionii (Ioachimi)* de Magistratibus Graecorum et Romanorum, libri tres. G. VI. 2755.
- Perrelli (Ioannis)* de ratione Lunae epactarum, et mensis intercalarii Commentariolus. G. IX. 1009.
- Petanii (Dionysii)* Kalendarium Vetus Romanum, cum ortu occasuque stellarum. R. VIII. 125.
- — de Veteri Anno Romanorum. R. VIII. 325.
- Potauii (Paulli)* antiquariae supellestilis portiuncula. S. II. 997.
- — veterum numerorum γνωρισματα. S. II. 1026.
- Petiti (Samuelis)* de Anno Attico, Eclogae Chronologicae. G. IX. 1109.
- — Eclogae Chronologicae de Anno et periodo Veterum Romanorum. R. VIII. 371.
- Philo (Byzantius)* de septem orbis spectaculis, Graece, cum notis et interpretatione Latina *Leonis Allatii*. G. VIII. 2624.
- Philostratus* de Pictura. G. IX. 807.
- Phlegontis Tralliani* de rebus mirabilibus liber Graece, cum interpretatione Latina *Guilielmi Xylandri*, ac recensione notisque *Ioannis Meursii*. G. VIII. 2690.
- — *Eiusdem* de Longaeuis libellus, Graece, cum interpretatione Latina *Guilielmi Xylandri*, ac recensione notisque *Ioannis Meursii*. G. VIII. 2727.
- — de Olympiis fragmentum, cum Latina interpretatione et notis *Ioannis Meursii*. G. IX. 1289.
- Pierius Valerianus (Io.)* de Fulminum Significationibus, cum figuris. R. V. 591.
- Pighii (Stephani)* Themis Dea, seu de lege diuina, vbi praetor alia reconditae antiquitatis, multa de Hōris. G. IX. 1137.
- — Mythologia ΕΙΣ ΤΑΣ ΩΡΑΣ, vel in anni partes, ex Symboli antiqui cuiusdam toreumatis argentei, quod extat apud Reuer. Dominum Antonium Perrenotum, Episcopum Atrebatensem, cum figuris. G. IX. 1185.
- — Fasti Magistratum Romanorum ab Vrbe Condita ad tempora Diui Vespasiani Augusti a *Stephano Vinando Pighio* suppletis Capitolinis Fragmentis restituti. R. XI. 174.
- Pignorii (Laurentii)* Magnae Deum Matris Idaeae et Attidis initia, ex vetustis monumentis eruta, cum figuris. G. VII. 505.

- Pignorii (Laurentii)* de seruis et eorum apud veteres ministeriis commentarius. P. III. 1125.
- — origines Patavinæ et Antenor. f. VI. III. N. 3.
- — epistola super antiquissimam picturam, quæ Romæ visitur, de ritu nuptiarum. I. VI. III. N. 4.
- Plutarchi* Quaestiones-Romanae, Gr. Lat. cum notis/et Animadversionibus *Guill. Xylandri* et *M. Z. Boxhornii*, cum figuris. R. V. 974.
- Plutarchi* Alexandrina Proverbia Graeca, ex *Bibliotheca Medicea*, cum interpretatione Latina *Iacobi Gronovii*, nondum antehac edita, extant in praefatione. G. X. 6.
- Poggii (Franciscus)* de fortunæ varietate vrbis Romæ et de ruina eiusdem descriptio. S. I. 497.
- Popmæ (Titii)* de operis servorum liber. P. III. 1319.
- Porcii (Leonhardi)* de re Pecuniaria antiquorum, ac de eorundem Ponderibus, Mensuris, stipendiis militaribus, etc. libri duo. G. IX. 1433.
- Postelli (Guilielmi)* tractatus de Republica, seu Magistratibus Atheniensium. G. V. 1305.
- — de Etruriæ regionibus, originibus, institutis, religione ac moribus commentatio. I. VIII. I. N. 1.
- Potteri (Ioannis)* Archaeologia Graeca, siue Antiquitatum Graeciae Corpus absolutissimum, ex Anglico in Latinum versum: nunc iterum ab Auctore ipso recognitum, emendatum, ac fere dimidia parte auctum; cum peculiari ac proprio Indice, cum figuris aeneis. G. XII.
- Prænotii (Ael.)* de magistratibus populi Romani commentarius. S. III. 1041.
- Prisciani* Caesarensis, *Rhemii Fannii*, *Bedae* Angli, *Velusti Metiani*, *Balbi* ad Celsum. Libri de Numis, Ponderibus, Mensuris. Numeris, eorumque Notis, et de vetere computandi per digitos ratione, ab *Elia Vineto Santone* emendati, vt et a *Io. Friderico Gronovio*. R. XI. 1675.
- Prosperi (Tironis)* Aquitani Chronicon integrum, ab Adamo ad Romanam captam a *Genferico Wand. Rege*, in duas partes tributum. Opera et studio *Philippæ Labbe*. R. XI. 269.
- Puteani (Ericii)* de Bissextio liber, noua temporis Facula, qua Intercalandi arcana, hactenus obscura, illustrantur. R. VIII. 419.
- — Reliquiae Conuiuii prisici; tum ritus alii et Censurae, cum figur. R. XII. 133.
- — de Iure Iurando Antiquorum Schediasma, in quo de Puteali Libonis. R. V. 885.

Puteani (Erici) de Nundinis Romanis liber, noua Faſtorum velut Facula. R. VIII. 641.

— — Olympiades, ſola manu, vt vere annis mundi reſpondent, computatae. G. IX. 1297.

— — de Stipendio Militari Romanorum Syntagma: quo modus eius, haecenus ignoratus, conſtituitur. R. X. 1490.

— — pecuniae romanae ratio facillimo ad noſtrum calculo reuocata. S. III. 1169.

Quenſtedii (Ioannis Andreae) de Sepultura veterum tractatus: ſiue de antiquis ritibus ſepulcralibus Graecorum, Romanorum, Iudaeorum, et Chriſtianorum. G. XI. 1201.

Rabinus (Iunius) de Haſtarum et Auſtionum origine et ratione. R. III. (17.)

Rami (Petri) liber de Militia C. I. Caefaris. R. X. 1532.

Raynaldi (Theophili) Tractatus de Pileo, ceterisque capitis Tegminibus, tam Sacris quam profanis. R. VI. 1213.

de Rebatu (Franciſci) delineatio Dianae Arelatenſis. S. I. 593.

Reineſii (Thomae) marmoris Patauini inſcripti obſcuro interpretatio. S. I. 565.

Relandi (Adriani) diſſertatio de diis Cabiris. P. IV. 329.

Rigaltii (Nicolae) Iſmaelis Bulliardi et Henrici Valeſii Obſeruaciones de populis fundis. R. II. 1925.

Robortellus (Franciſcus) de Cognominibus, et Appellationibus Imp. R. VII. 1140.

— — de Gradibus Honorum, et Magiſtratuum Rom. R. III. (43.)

— — de Iudiciis, et omni Conſuetudine cauſas agendi apud Romanos. R. III. (11.)

— — Laconici ſeu Sudationis, quae adhuc viſitur in Ruina Balnearum Piſanae Vrbiſ, explicatio. R. XII. 381.

— — I. de Legionibus Romanorum ex Dione lib. LV. II. de Commodis, Praemiis, et Donis Militaribus. III. de Poenis Militum, et Ignominis. R. X. 1468.

— — de Magiſtratibus Imp. R. III. (37.)

— — de Menſium Appellatione ex nominibus Imp. R. VIII. 305.

— — de Prouinciis Romanorum, et eorum diſtributione atque adminiſtratione. R. III. (1.)

Rochae (Angeli) de campanis commentarius. S. II. 1233.

Romae Antiquae Vrbiſ Imago accuratiſſima ex vetuſtis monumentis, ex veſtigis

- giis videlicet aedificior, moenium ruinis, fide numismatum, monumentis aeneis, plumbeis, faxeis, figlinisque collecta, veter. denique auctorum fide confirmata in hac tabula redacta atque descripta a *Pyrrho Ligorio* Romano per XIV. Regiones, in quas Urbem diuisit Imp. Caesar Augustus, *Charta Topographica*, cum descript. R. I. (1.)
- Romae Urbis tam antiquas quam nouae* Descriptio Faciei variorum locorum, deformatae ab incomparabili in hac arte viro *Leuino Cruyljo Presb. Gandav.* in XV. Tabulis aeri incis. R. IV. *post Praefat.*
- le Roy (Jacobi)* *Achates Tiberinus.* P. II. 365.
- Rubei (Ostausii)* monumenta Brixiana, seu ciuitatis Brixiae antiquitates. I. IV. P. II. N. 4.
- Rubeni (Alberti)* Dissertatio de Gemma Tiberiana et Augustaea, cum figuris. R. XI. 1328.
- — de Natali Die Caesaris Augusti. R. XI. 1378.
- — de Namo Augusti, cuius Epigraphe, Asia Recepta, cum figuris. R. XI. 1366.
- — de Re Vestiararia, praecipue de Lato Clauo, libri duo, cum figuris. R. VI. 913.
- — de Urbibus Neocoris diatribe. R. XI. 1347.
- Sagittarii (Casspari)* de Ianuis Veterum, liber singularis. Accedunt ipsius auctoris Analesta, addendaque, suis locis inserta. R. VI. 417.
- Salmasii (Claudii)* de re militari Romanorum liber, opus posthumum. R. X. 1284.
- — duarum inscriptionum veterum explicatio, et ad Dosiadae aras, Simmiae Rhodii ouum, alas, securim, Theocriti fistulam notae. P. II. 608.
- Salomonis (H. F.)* de iudiciis et poenis Romanorum; item de officiis vitae civilis Romanorum commentaria. S. III. 625.
- Sansonii (Nic.) Abbauillaci* Italiae, cum Insulis Sicilia, Sardinia et Corsica descriptio Geographica. R. II. 1378.
- — Romani Imperii orientis ac occidentis descriptio Geographica, 2 foliis. R. I. 344.
- Sarayne (Torrelli)* de ciuitatis Veronae origine et monumentis antiquis. I. IX. VII. 7.
- Sardi (Alexandri)* de Numis, in quo prisca Graecorum et Romanorum pecunia ad nostri aeni rationem redigitur. R. 1715.
- Saوتي (Ludouici)* Dissertationes de Numis Antiquis, in IV. partes diuisae. Ex Gallica in Latinam Linguam transtulit *Ludolphus Neocorus.* R. XI. 1832.

Scaligeri (Iulii Caesaris) de Comoedia et Tragoedia eiusque apparatu omni et partibus commentatio. G. VIII. 1494.

— — de Versibus Comicis tractatus. G. VIII. 1550.

Scaligeri (Iosephi Iulii Caesaris F.) de re numaria antiquorum dissertatio.

Liber posthumus. Ex Bibliotheca Academiae Lugduno-Batauae. G. IX. 1493.

— — de Veteri Anno Romanorum. R. VIII. 307.

Schefferi (Ioannis) de varietate Nautum Dissertatio. G. XI. 769.

— — Agrippa Liberator, siue dissertatio de nouis Tabulis. R. VIII. 975.

— — de Antiquorum Torquibus Syntagma. R. XII. 901.

— — de militia nauali veterum libri IV. P. V. 745.

— — de re vehiculari veterum libri II. P. V. 1045.

— — in diatribam Pyrrhi Ligorii de vehiculis antiquorum notae. P. V.

1535.

Schellii (Herm. Ratb.) de Agmine Polybiano. R. X. 1256.

— — de Agmine Vespasiani. R. X. 1262.

— — de Cohortibus Legionis Antiquae, cum figuris. R. X. 1272.

— — de Custodia Castrorum. R. X. 1180.

— — de Frumento et Veste. R. X. 1216.

— — de Itinere. R. X. 1246.

— — de Praeda. R. X. 1228.

— — Dissertatio de Sacramentis. R. X. 1166.

— — de Die Stipendii. R. X. 1214.

— — de Stipendio Ductorum. R. X. 1208.

— — de Stipendio Equestri. R. X. 1204.

— — de Stipendio Militari. R. X. 1190.

— — de Telis Legionum. R. X. 1270.

— — de Tributo et Aerario. R. X. 1222.

— — de Victu Militari. R. X. 1238.

Schoetgenii (Christiani) historia librariorum et bibliopolarum veteris et mediae aevi, ex edit. auctiore, quae prodierat germanica lingua nunc primum latine reddita. P. III. 831.

Schoockii (Martini) Achaia Verus, eius situs, antiquitas, respublica, reges, tyranni, leges, bellum etc. G. V. 2141.

Schott Homericae Apotheosis in antiquo lapide designatae noua explanatio. P. II. 293.

Schuharti (Georgii) Enarratio paregica metamorphoseos Ouidianae de Diluuiio Deucalionis. G. X. 701.

Seine (Petri la) Homeri Nepenthes, seu de abolendo lactuliber. G. XI. 1329.

Senfite

SCRIPTORES GENERALES.

155

- Senfiebii (Andreae)* de Alea Veterum liber singularis. G. VII. 1121.
- Seruii (Petri)* antiquarum mulierum Romanarum nomina: praenomine eas insignitas. R. II. in Praefatione.
- — de Odoribus Dissertatio Philologica. G. IX. 645.
- Sernilii (Ioannis)* de mirandis antiquorum operibus opibusque libri III. S. I. 1125.
- Sextus Rufus* de Regionibus Urbis Romae, cum Emendationibus *Onuphrii Panuini*. R. III. 25.
- — de veteri Anno Romano Romuli et Numae Pomp. Antitheses. R. VIII. 81.
- — Commentarius in Fastos Kalendares Romanorum. R. VIII. 33.
- Siccama (Sibrandi Tetardi)* de Iudicio Centumvirali, Libri duo. R. II. 1824.
- Sigonius (Carolus)* de Antiquo Iure Ciuium Romanorum, cum additamentis ex editione Parisiensi 1572. R. I. 39. 1022.
- — de Antiquo Iure Italiae. R. II. 1398.
- — de Antiquo Iure Praeuiuarum. R. II. 1528.
- — de Atheniensium temporibus liber. G. V. 1629.
- — de Binis Comitibus, et Lege Curiata, posterior cum Nic. Gruchio disputatio. R. I. 731.
- — de Iudiciis. R. II. 1684.
- — Lacedaemoniorum tempora. G. V. 1670.
- — de Lege Curiata Magistratum, et Imperatorum, et Iure eorum, liber ad Nicolaum Gruchium. R. I. 741.
- — de Nominibus Romanorum Liber. R. II. 1951.
- — de Republica Atheniensium libri IV. G. V. 1497.
- Snellii (Willebrordi R. F.)* de re Numaria, liber singularis. G. IX. 1549.
- Souterii (Danielis)* Palamedes, siue de tabula Lusoria, Alea et variis ludis, libri tres. G. VII. 997.
- Spanhemii (Ezechielis)* de Numo Smyrnaeorum, seu de Vesta et Prytanibus Graecorum diatriba, *multo auctior*, cum figuris. R. V. 659.
- — Orbis Romanus, seu ad Constitutionem Imperatoris Antonini, de qua Vlpianus. Leg. XVII. Dig. de statu hominum, Exercitationes duae. R. XI. 1.
- Sperlingii (Otthonis)* de Crepidis Veterum Diatriba. G. IX. 961.
- Sponii (Iacobi)* ignotorum atque obscurorum quorundam Deorum Arae, notis illustratae, cum quorundam Eruditorum Epistolis ad eandem rem pertinentibus. G. VII. 233.

Sponii (Iacobi) de Origine Stronarum Dissertatio epistolica, Historico moralia. G. IX. 205.

— — rei antiquariae selectae quaestiones in varias dissertationes distributae; nunc primum redditae latine interprete Petro Facciolo. P. IV. 309.

— — miscellanea erudita antiquitatis, P. IV. 633.

Stephani Byzantini Grammatici de Dodone fragmentum, quo tota veterum doctrina et fabulatio de perantiquo oraculo isto continentur, cum Exercitationibus recognitis *Iacobi Gronovii*, cum figuris. G. VII. 269.

Stephani (Henrici) Dialogus, Dicaearchi sympraetor, vel de Graecorum moribus, praesertimque Atheniensium, supplementum. G. XI. (53.)

Stephani (Ioachimi) de Iurisdictione veterum Graecorum liber. G. VI. 2675.

Streinius (Richardus) de Gentibus et Familiis Romanorum. R. VII. 1070.

Suarefii (Iosephi Mariae) de foraminibus lapidum in praefcis aedificiis diatriba. S. I. 313.

Taffinus (Petrus) de Veterum Romanorum Anno saeculari, eiusque potissimum per Ludos Saeculares celebritate, eorumque Chronologia. R. VIII. 467.

Tbolosanus (Georgius) de Nundinis et Mercatoribus. R. VIII. 697.

Thyffii (Antonii) de Republica Atheniensium discursus politicus. G. V. 1361.

— — Collatio Legum Atheniensium et Romanarum. G. V. 1373.

Tomasini (Iacobi Philippi) Manus Aeneae Cecropii Votum referentis dilucidatio, cum figuris. G. X. 657.

— — de Donariis Veterum ac Tabellis Votivis, liber singularis, cum figuris. R. XII. 737.

— — de Testicris Hospitalitatis, liber singularis, in quo ius hospitii universum, apud veteres potissimum, expenditur. Accedunt quaedam ex Antonio Augustino et Ioanne Chiffletio ad maiorem illustrationem hinc inde inserta, cum figuris. G. IX. 213.

Trelietius (Stephanus) de Iure Iurando. R. V. 869.

Triglandii (Iacobi) I. F. I. N.) Coniectanea ad quaedam obscura fragmenti de Dodone loca. G. VII. 321.

Turnebi (Auriani) de Vino ac eius vsu et abusu libellus. G. IX. 517.

Turre (Philippi) explicatio inscriptionis Lugdunensis de Taurobolio repetitae A. C. 1704. S. III. 853.

— — dissertationes de Belceno, et aliis quibusdam Aquileiensium diis, ac de colonia Foro-Julienfi. I. VI. IV. 6.

— — monumenta veteris Antii. I. VIII. IV. 7.

Turrigii (Franc. Mariae) Notae ad vetustissimam Urbis Togati Ludi Pilae Vitreae inuentoris Inscriptionem. R. XII. 389.

Vauchopii (Georgii) de magistratibus veter. populi Romani tractatus. S. III. 1001.

Velscri (Antonii) ad Hieronymum Fabrum de Zeta et Zetario, siue Diaeta et Diaetario epistola. P. III. 1311.

Venerii (Ioannis Antonii) de Oraculis et Diuinationibus Antiquorum, tractatus succinctus et exquisitus. G. VII. 325.

Violae Vicetini (Petri) de veteri nouaque Romanorum temporum ratione Libellus. R. VIII. 165.

Viſtoris (P.) de Regionibus Urbis Romae liber, cum Emendationibus Onuphrii Panuini. R. III. 37.

Vindingii (Erasmi Pauli F.) Hellen, in quo singulorum antiquae Graeciae populorum incunabula, migrationes, coloniarum deductiones, et res praecipuae gestae, urbiumque et regnorum origines, mutationes, interitus, et Principum in iis successiones, e Graecis praecipue scriptoribus; Historicis, Poetis, Geographis, Oratoribus et Grammaticis exponuntur. Ex MS. Auctoris autographo nunc primum eduntur. G. XI. 1.

Valaterrani (Raphaelis) de magistratibus et sacerdotibus Romanorum cum notis Petri Scriuerii. S. III. 945.

Vorstii (Adolfi) Epistola de obitu V. C. Ioannis Meursii ad filium eius Ioannem, Iuuenem praestantissimum, ut et Epitaphia in eiusdem morte per A. Buchellium et Nicolaum Heinsium. G. X. 654.

Vossius (Isaacus) de Antiquae Urbis Romae Magnitudine, cum figuris. R. IV. 1497.

— — de Triremium et Liburnioarum constructione dissertatio, cum figuris. R. XII. 705.

Vrsati (Sertorii Eq.) de notis Romanorum Commentarius. R. XI. (508.)

Vrsini (Fulvii) notae ad Kalend. Rusticum Farnesianum. R. VIII. 19.

— — de Romanorum gentibus et Familiis. R. VII. 1143.

Vſſerii (Iacobi) de Macedonum et Afianorum anno solari dissertatio, cum Graecorum Astronomorum parapegmate, ad Macedonici et Iuliani anni rationes accommodato. G. IX. 1205.

Wouſer (Ioannis a) de Polymathia tractatio: Integri operis de studiis veterum ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ, cum Praefatione Iacobi Thomasia; accesserunt praeterea Auctoris Vita et Elogia in Polymathiam, item tabellae synopticae. G. X. 985.

Zamoscii (Ioannis Sarri) de Senatu Romano, libri duo. R. I. 951.

CAPVT IV.

De scriptoribus Generalibus antiquitatum
Christianarum.

Lexica antiquitatum ecclesiasticarum. 1. *Syntagmata et Compendia de antiquitatibus ecclesiasticis.* 2. *De Romanae et Ecclesiarum Occidentalium ritibus scriptores.* 3. *De ritibus Ecclesiae graecae aliarumque Orientalium.* 4. *Scriptores de nominibus, vita et moribus veterum Christianorum.* 5. *De conuenientia rituum Christianorum cum Iudaicis atque Ethnicis.* 6. *Scriptores miscellanei antiquitatum Ecclesiasticarum.* 7. *Ritus Ecclesiastici descripti ordine temporis, quo obtinere coeperunt.* 8. *Per rituum diuersitatem communionis Ecclesiasticae vinculum haud solui.* 9. *Ritus externos omnes neutiquam esse improbandos vel negligendos.* 10. *Delineatio thesauri antiquitatum Ecclesiasticarum.* 11.

I.

Praeter *Centuriatores Magdeburgenses*, *Caesaremque Baronium* et alios scriptores historiae Ecclesiasticae itemque eos, qui dogmatum Ecclesiasticorum historiam tradiderunt, vti prae ceteris nouissime fecit *Jacobus Basnagius* V. C. Ecclesiastes Roterodamensis in opere luculento edito Gallice A. 1699. Roterodami in Folio, Antiquitates Christianas varias persequuti sunt Alphabeti quidem ordine *Dominicus* et *Carolus Macri*, Meliteuses, fratres, in Hierolexico cuius latine Romae 1677 in folio editi, et Venetiis 1712. 4. recusi epitomen Italica lingua Bononiae 1682. 4. vulgatam vidi. - *Gangius* item in glossario utroque mediae Latinitatis et Graecitatis, qui passim illustrat bene multos mores, ritus, antiquitates et consuetudines veterum Christianorum, quod factum etiam est a *Ioan. Casp. Suicero* in Thesauro Ecclesiastico, siue Lexico graeco vocum Ecclesiasticarum, secunda vice Amstelod. 1728. excuso, et *Bernardo Bisso*, Monacho Benedictino, in Hierurgia, siue rei diuinae peractione Geneuae 1687. fol. 2 Voll. *Iosua* quoque *Arndius* Praesul Megapolitanus, primo iam capite memoratus Lexicon antiquitatum Ecclesiasticarum vulgavit Gryphiswaldiae A. 1669. 4. Eundem laborem subiete *Adamus Rechenbergius* in Hierolexico reali, Lipsi. 1714. 4. 2 Voll. *Io. Andr. Schmidius*, Abbas quondam Mariaeuallensis et Theologus in Academia Helmstadiensi celeberrimus, qui praeter tot alia scripta prouehendis iuuenum studiis

diis destinata, etiam vulgavit *Lexicon Antiquitatum Ecclesiasticarum minus*, Helmst. 1712. 8. quod autem ab eo in praefatione promissum fuit *Lexicon ecclesiasticum maius* lucem non vidit. *Adamus Eadmann Mirus* in *Lexico antiquitatum Ecclesiasticarum*, Germanice edito Budissae 1717. 8. *Ioannes Gotthfr. Hering* in *lexico compendiaris ecclesiastico et haeresiologico*. Snebergae 1734. 8. euulgato. Non contemptanda etiam, brevis licet, vocum Ecclesiasticarum enarratio *Lexici* miore contextu, quae in *Ioan. Micrasii Syntagma* re historiae ecclesiasticae iam quartum recuso Lipsiae 1679. 4. occurrit p. 453—469.

II: Systema veluti quoddam veterum Ecclesiasticorum rituum exhibent libri VIII. *Constitutionum Apostolicarum* sub falso *Clementis Romani* nomine pridem editarum, illustratarumque a Turriano. et Cotelerio. Tum *Cyrillus Microsophymitani Catecheses*, cum notis perspicuis et eruditis editae a *Thoma Millio* Oxon. 1703. fol. et *Antonio Augusto Toussaco*, Monacho in Gallia Benedictino e congregat. S. Mauri. Parisiis 1720. fol. Ex recentibus Pontificiis primo loco memorandus *Ioan. Baptista Casalius*, cuius liber de veteribus sacris Christianorum ritibus Ecclesiae siue Orientalis siue Occidentalis prodit Romae A. 1644. 4. et 1647. fol. ac Hanouetae 1684. 4. cum libro de ritibus profanis Aegyptiorum et Romanorum. Hunc excipit *Thomas Maria Mamachius* in originum et antiquitatum christianarum libris XX. quorum Tomus primus prodit Romae 1749. 4. II. ib. 1750. III. ib. 1751. 4. Ex reformatis huc spectat *Ioannes Hoornbeckius* libro I. *Miscellaneorum sacrorum*. Ultraiecti 1697. 4. E nostris *B. Ioan. Andr. Quenstedius* Theol. Witteb. in *Antiquitatibus Ecclesiasticis*. Witteb. 1688. 4. Cui adde varia *D. Ioachimi Hildebrandi* scripta infra suo quaeque loco recensenda, et *Marcbiae Zimmerni*, Superintendentis quondam Misnenensis, *Commentarium* ad dictum Terullianum, *funt non nascuntur Christiani*. Lips. 1684. 4. Tum *Casparis Cäthoerii*, Superintendentis quondam Zellerfeldensis in editione Brunswico-Luneburgensi, *Rituale Ecclesiasticum*. 2. Voll. Ienae 1705. quo Ecclesiae nostrae Lutheranae ritus potissimum persequitur et cum antiquis confert. Et *Ioannis Friderici* *Liturgia* vetus et noua. Ienae 1705. 4. Systema antiquitatum Ecclesiasticarum per programmata, quorum quadraginta septem inde ab Anno 1740—1750. prodire, componere coepit Vir Clariss. *Georgius Geretj* Gymnasii Onoldini Rector. Plerosque ritus christianos originem habuisse a Iudaeis probat eruditus auctor libri *Anglice editi de ieiunio, A Discourse concerning Lent*. Lond. 1696. 8. parte secunda. Confer *Casparis Henrici Hornii* additamenta ad *Schilferi* institutiones iuris Canonici, p. 15.

III. Latinae Ecclesiae ritus et consuetudines potissimum tractant, qui de ritibus et officiis Ecclesiasticis scripsere Alcuinus, Amalarius, ¹ Beda, Ioannes Beletus, Bernouldus s. Berno Monachus Richenauensis, ² Guilelmus Durandus, Honorius Augustodonensis; Iuo Carnotensis, ³ Isidorus Hispalensis, ⁴ Micrologus, ⁵ Odo Cameracensis, ⁶ Ordinis Romani auctor, ⁷ Rabanus Maurus, ⁸ Radulphus Tungrensis, ⁹ Regino Prumiensis, Remigius Antiffiodorensis, Rupertus Tuitiensis; Hugo de S. Victore et Walefridus Strabo. Plerique horum vt Strabo, Isidorus, Alcuinus, Hugo de S. Victore et Micrologus, *Melchiore Hittorpio* curante iunctim editi Coloniae. A. 1568. fol. in quos castigationes quaedam Latini Latini videas licet in eius Bibl. sacro-profana p. 129. 130. Post *Hittorpii* industriam de diuinis officiis et ministeriis auctores varii congesti per *G. Ferrarium*. Romae 1591. fol. E recentibus *Christophorus Marcellus*, Archiepiscopus Corcyrensis (siue potius *Augustinus Patricius*, vide Baelii Lexicon in *Grassis* nota D) libris III. de ritibus Ecclesiae Catholicae, s. de sacris caerimoniis Romanae Ecclesiae ad Leonem X. Venetiis 1516. fol. Romae 1560. fol. Coloniae 1572. 8. Venetiis 1573. 8. *Ioan. Steph. Durantus* senatus Tholosani praefes, (neque enim *Petrus Dausius* auctor, vt persuasum Morlierio in libro Gallico, cui titulus *Essais de litterature* T. I. p. 44. sq. quod refellitur a Baluzio p. 489. ad Cyprianum de opere et eleemosynis, et Du Pinio T. 16. Bibliothecae Ecclesiasticae, pag. 119. seq.) in libris tribus de ritibus Ecclesiae Catholicae Romae 1560. et 1591. fol. Parisiis 1624. 8. Lugd. 1675. 4. *Bartholomaeus Ganantus* ¹⁰ in thesauro sacrorum rituum. Venetiis 1630. 4. Antw. 1646. 4. Lugd. 1669. et 1685. 4. 2 Volum. ac nouissime cum additamentis *Caietani, Mariae Merati*. Romae 1736. 4. Tomis 4. *Andrae Piscaraz Castaldi* praxis Caerimoniarum. Venet. 1681. et Neap. 1645. fol. *Michaelis Bauldry* Manuale Caerimoniarum iuxta ritum Romanae Ecclesiae. Paris. 1646. 4. *Francisci Mariae*

¹ De Ecclesiasticis officiis libris IV. recusus T. XIV. Bibl. PP. maximae. Lugd. p. 934. ff. T. XVIII. Bibl. Patr. p. 56.

³ De Ecclesiasticis Sacramentis et officiis, ac praecipuis per annum festis in Bibl. Patr. Paris. 1624. Tomo X.

⁴ De Ecclesiasticis officiis T. X. Bibl. Patr. Paris. 1644.

⁵ T. XVIII. Bibl. Patr. edit. Lugd. p. 469. et in *Georg. Cassandra* Operibus p. 121.

⁶ T. XXI. Bibl. Patr. Lugd. p. 201.

⁷ T. XIII. Bibl. Patr. p. 639.

⁸ Tomo VI. Opp. p. 1. et T. X. Bibl. PP. Paris. 1644. p. 559.

⁹ T. XXVI. Bibl. Patr. p. 289. ff.

¹⁰ De *Quanto* et ceteris eius scriptis conf. *Philippus Picinellus in Athenaeo eruditio* rum *Mediolanensium* p. 69.

riae Magii Clerici Regii, Pandemiani de sacris caerimoniis disquisitiones, Banormi 1666: sub *Mr. de la Croix* praefat Ecclesiasticae, alique. Prae ceteris omnibus commendandus *Edmundus Martene* Monachus Benedictinus doctissimus, in opere de antiquis Ecclesiae ritibus, cuius prima pars duobus tomis, libris quatuor continens de baptismo, confirmatione et Eucharistia et reliquis Sacramentis prodit Rothomagi 1700. 4. Totus tertius libros hinc nos de ritibus benedictionum et de politia Ecclesiastica complexus ibid. 1701. Secunda vice ultra tertiam partem ab ipso auctore auctum prodit Antw. 1736. 38. Tomis IV. Idem Martene libros V. de antiquis monachorum ritibus opus bipartitum in lucem emisit Lugduni 1690. 4. et librum de antiqua Ecclesiae disciplina in diuinis celebrandis officiis per totum annum. Lugduni 1706. 4. His addenda *Claudio de Vert*; Monachi Cluniacensis, ¹¹ explicatio historica et litteralis rituum Ecclesiae. IV. Voll. Galliae 1703. 1713. 8. Ritus Ecclesiae Romanae praesentis compendio perspicuo exhibet *Wagenfeibus* in pera librorum iuuenilium, loculamento extremo. De libris Ecclesiasticis, e quibus Latinae Ecclesiae, recentioris praecipue, ritus cognoscere licet, peculiaris existat distributio amici nostri *Nicolai Petri Sibbern*, Witreb. 1706. 8. Adde etiam *Io. Andr. Schmidii* dissertat. de agendis, s. ordinationibus Ecclesiasticis. Helmst. 1718. 4. *Christophori Matthaei Pfaffii* dissertat. de liturgiis, missalibus, agendis et libris Ecclesiasticis. Tubingae 1718. 4. et *Ernesti Salom. Cypriani* commentat. germanico sermanico compositam de ordinationibus Ecclesiasticis e Script. S. et historia ecclesiae primae purioris. Coburgi 1713. 4. Apparatum agendorum Ecclesiasticorum antiquorum et recentiorum edidit *Christianus Iulius Boekelmannus* 1721. 4. sed longe plenior eiusdem Boekelmanni bibliotheca agendorum ab *Hermanno Caspare Koeningo* edita est Cellis 1726. 4.

IV. Graecae Ecclesiae ritus cognoscuntur in primis e libris Graecorum Ecclesiasticis, quos peculiari dissertatione recensuit *Leo Allarius*, cum notis a me iterum praetis subiecta T. V. Bibl. Graecae. Videndi praeterea *Isaacus Habertus* ¹² ad pontificale Graecorum, *Iacobus Goar* ad Euchologium et liturgicalia

¹¹ Memoires de Trevoux A. 1706. August. p. 1353. et 1708. Jun. p. 1659; et August. p. 1321. seq. ubi auctoris vita, qui obiit mense maio anni 1708. 1715. p. 2291. sq. 2270. seq. ubi etiam recensetur liber Episcopi doctissimi *Versto*, oppositum, *du veritable Esprit de l'Eglise dans l'Usage des Ceremonies, ou refutation du Traité de Dum Claude De Vert*. Adde Ephemerides eruditor. Paris. A. 1710. p. 448. et A. 1713. Decemb. p. 629. edit. Amstel.

¹² De Haberti *de xpi ritibus*, quod Paris. 1643. fol. lucem vidit. conf. Rich. Simonis Bibl. selectam T. 2. p. 1. sq.

rituali Græcorum ex antiquis Patribus. Paris 1647. fol. ac item *Allatius* in libris de consensu Orientalis Ecclesiae et occidentalis, diisque scriptis suo loco recensendis. Idem etiã de praesentis Ecclesiae Graecae statu dogmatis, moribus et consuetudinibus sunt consulendi, quibus addes *Martinum Crusium* in Turco-Graecia; *Congium* in glossario Graeco et CPoli. Christiana, *Georgium Fbelauum* ad *Christo. Angeli* librum de statu, institutis et ritibus Ecclesiae Graecae: Franc. 1655. Lips. 1670. 4. *Thomam Smithum*; *Pauulum Ricautum* et *Petitum Crucium* (de la Croix) in libro de statu praesentis Ecclesiae graecae, *Richardum Simonem* sub decurtato *Monti* nomine latere in supplemento ad scrutinium religionum *Ed. Brerewoodii*, siue in Gallice edita *Historia Critica dogmatum consuetudinumque*, quibus vtuntur populi Orientales. Amstelodami (licet titulus Francofurtum referas) 1684. 11. *Wolfgangum Gundlingium* in notis ad Eustratium Ioannem Zialowski, et Ruthenae delineationem Ecclesiae orientalis graecae. Norimb. 1681. 8. *Alexandrum Halladium* in statu praesenti Ecclesiae Graecae. 1714. *Ioannem Michaelum Heinocium* in libro Germanice edito, qui inscribitur: *Eigentliche und wahre kostige Abbildung der alten und neuen griechischen Kirchen; nach ihrer Historie, Glaubenslehre und Kirchengebräuchen*. Lipsiae 1711. 4. *Jacobum Ebercium* in libro, eodem Germanice euulgato: *Neueste Beschreibung der griechischen Christen in der Türken, aus glaubwürdiger Erzählung Herrn Athanasii Dorostanus, Archimanditen des Patriarchen zu Constantinopel*. Berlin 1737. 8. cuius continuatio, supplementa et illustrationes sistens prodit. ibid. 1748. 8. *Anonymum* in Breuiario ritus graeci omnium emendatissimo. Leopoli 1747. aliosque.

V. Non omittendi etiã, qui nomina, vitam, mores ac virtutes Christianorum persequuti sunt, vt *Io. Baptista Ottius* de nomine Christianorum. Tiguri 1710. 4. *Io. Franc. Buddeus* in exercitat. de origine, dignitate et vsu nominis Christiani. Ienae 1711. 4. rec. in eiusdem syntagmate dissertationum aheologicarum, p. 385. ff. *Io. Fridr. Hebenstreit* de variis Christianorum nominibus, Ienae 1713. 4. *Christo. Aug. Heumannus* in Diss. de oru nominis Christianorum. Goettingae 1736. 4. inserta eiusdem primitiis Goettingensibus, p. 130. *Io. Christi. Burgmannus* de nomine Christiani, eiusque origine et natione. Rostoch. 1789. et *Tobias Eckhardus* in commentatione de non christianismo de Christo testimoniis, capite primo, quod agit de origine et ratione nominis Christiani. Vitam, mores ac virtutes Christianorum breuius exposuit *Paganus Gaudentius* in libro de vita Christianorum ante tempora Constantini, Florent. 1639. 4. *Ioannes Fronto* Cancellarius Parisiensis in Epistola ad Franc. Harlaeum de moribus et vita Christianorum in primis

primis Ecclesiae saeculis. Parisi 1680. 4. ac inter alias eius epistolas Leodii Eburonum 1674. 12. et curante B. Ioan. Alb. Fabricio. Hamburgi 1720. 8. B. D. *Christiam Kortbolt* ¹³ im öffentlichen Gottesdienst der alten und heutigen Christen, einander entgegen gestellt. Kilonii 1672. 12. et inter alia praecitata eius Viri scripta ad pietatem promouendam facientia. 1679. 8. *Eduardus Waterbuisius* in dissertatione Anglice edita de pietate, caritate et politia antiquorum temporum et primorum Christianorum. Londini 1655. 8. *Claudius Fleury* siue *Florus* (cuius etiam libellus similis de moribus Iudaeorum Gallice, et Ioan. Enckhusio interprete etiam Germanica lingua Hanouerae A. 1709. 8. editus extat) in libro Gallice edito de moribus Christianorum Parisiis et Hagae Comitum A. 1682. 12. et Germanice verso ab eodem Ioan. Enckhusio. Hanouerae 1718. 8. *Petrus Zornius* im ersten Christenthum in der Lehre und Leben, Kilonii 1711. 4. *Io. Georg. Walchius* in Compendio antiquitatum Ecclesiasticarum ex scriptoribus apologeticis eorundemque commentatoribus composito. Ienae 1733. 8. et *Sigism. Jac. Baumgarten* in primis lineis breuiarii antiquitatum Christianarum. Halae 1747. 8. Fusius paullo hoc argumentum persequuti sunt *Guilielmus Cauens* in primitiuo Christianismo Anglice saepius (ita vt iam quinta editio fuerit anni 1689.) deinde Belgice cum praef. Hermanni Witii, ac Gallice Amst. 1711. 8. et Germanice denique plus simplici vice vulgato in 8. *Iosephus Bingham* in originibus et antiquitatibus Ecclesiasticis editis prima vice Anglice Londini 1708. ff. decem volumin. in octaua forma; deinde ibid. recuis 1726. 2 Voll. fol. tum Belgice versis Lugd. Bat. 1716. 8. denique Latine a *Io. Henr. Grisebousio* Halae 1723 — 1729. X Tomis in 4. Binghami originum, compendium *Blackmorio* et *Leyo* curantibus euulgatum est hoc indice: Ecclesiae primitiuae notitia, or a Summary of Christian Antiquities. Londini 1722. 8. 2 Voll. *Gosbopfredus Arnoldus* in delineatione primorum Christianorum secundum viam ipsorum fidem sanctamque viuendi rationem Germanice Lipsi. 1696. et auctior 1712. fol. ac quinta vice Frisi 1731. forma quarta regali, et Belgice A. 1698. fol.

VI. Partem quandam licet minutam antiquitatum Christianarum attingunt *Ant. Caracciolus* in synopsis veterum religiosorum rituum atque legum. Ro-

X 2

mae

¹³ Eiusdem Korthalti liber de vita et moribus Christianis primaeuis per gentilium malitiam affectis Kilonii 1683. 4. prodiit, longe locupletior deinde vulgatus 1698. 4. hoc titulo: *Paganus obreliator*, siue de calumniis gentilium in veteres Christianos libri tres. Primae huius operis lineae lucem viderant Kilonii 1668. 4. sub titulo: *de calumniis paganorum in Christianos veteres sparsis*. Paganum Christianorum laudatorem nuper excussit *Gottl. Frid. Gudius*.

mae 1612. 4. et *Paganinus Gaudentius* supra laudatus in libro de saeculi Iustinianaei moribus, Florentiae primum edito, deinde Argentorati A. 1654. 8. recuso, in quo hoc inter alia notabile, quod multas Ethnicismi reliquias sive ut Basilii Seleucienfis verbis dicam, ἔθνησιμον Χριστιανισμοῦ προσομιῶν κεντρώματων: adhuc tam fera aetate sub Christianis imperatoribus obtinuisse ostendit: in quam sententiam passim, quaedam suis in scriptis notat *Antonius van Dale*, pluribus id haud dubie, si superfuisset, facturus in opere de personis, muneribus, ritibus, caerimoniis, ac consuetudinibus veterum Christianorum, illarumque partim ex Ethnicismo partim ex Iudaismo origine, quod promittit p. 336. libri de oraculis, editionis secundae. Conf. eius diss. de origine ac ritibus sacri taurobolii sub init. et quae de epuli feralis vsu ab Ethnicis ad Christianos translato Lipsius ad Taciti-VI. Annal. c. 5. p. 558. seq. edit. Gronov. in 8. *Paullus* quidem *Aringhus* T. I. Romae subterraneae L. 1. c. 21. p. 107. libenter fatetur gentium ritus, qui religioni non repugnarent, in Ecclesia seruos, et ad rem Christianam applicatos. Adde *Pompeii Sarnelli* epistolae Ecclesiasticas p. 154. ff. Idem faciunt *Baronius* et alii, quorum loca pag. 3. sqq. produxit *Mussardus* in libro Gallice edito Geneuae A. 1667. 8. et cum animaduersionibus B. *Sigismundi Hosmanni* recuso Germanice A. 1695. Lipsiae in 8. et 1703. parte 2. libri, qui inscribitur eigentliche Abbildung des nach und nach verfallenen Christenthums, de conformitate caerimoniarum hodiernae aetatis cum veteribus, in quo toto id agit vir doctus, ut plerosque ritus, consuetudines ac superstitiones Romanae ecclesiae e paganismo deriuat, perinde ut dogmata illorum e Iudaismo repetit D. *Martinus Geierus*. ö mannae in conformitate Iudaeopapistica, *Georgius Zeemannus* T. 1. p. 546. der fernern Entdeckung des uncatolischen Pabstthums *Io. Henr. Stuff* de consensu theologiae Iudaicae et Pontificiae. Gothae 1732. 4. *Wilb. Christi. Iustus Chrysanter* in dem Entwurf der Uebereinstimmung des Pabstthums und Judenthums. Helmstad. 1750. 4. ac ritus nonnullos *Ioan. Franc. Buddus* in duplici dissertat. de ritibus Ecclesiae latinae Iudaicis. Witeb. 1688. et 1689. 4. ac in parergis Historico-Theolog. Halae Magd. 1703. 8. diss. 3. et 4. Ac sane multa Ecclesiae suae cum Ethnicis communia esse, haud diffitetur *Florimundus Raemundus* lib. 8. histor. de ortu et progressu haeresium c. 3. et agnoscit etiam *Guil. du Chouf* in libro de religionē veterum Romanorum. Adde *Ludov. Viuem* ad Augustini lib. VIII. de C. D. c. 27. *Ioan. Iac. Chifletium* in expositione tituli sepulchralis Geminae matris sacrorum, p. 70. et de linteis Christi septuaginta c. 8. et *Moretum* auctorem querelae ad Gasendum de impijs ritibus ac processionibus in festo corporis Christi, tum *Claudianum Belléu* in tomo quarto Antiquitatum monasticarum Gallice editarum.

ram, quo Ethnicorum monachos persequitur, ut tomo tertio Iudaeorum. Paris. 1699. 12. et eos, quos enarrat Auctor interpretat. Germanicae comment. Middletonii de conformitate Papismi et Paganismi, in praef. Ex Protestantibus vero praeter auctorem Gallum utrumque supra laudatum plures in hoc argumento deducendo versati sunt, ut *David Meier* in Transenna theologica et historica de Papatu Romano per Ethnicismum impraegnato refermentatoque, Francof. 1634. 4. *Ioan. Forbescus* in instructionibus historico-theologicis passim, et qui ex eo profecit *Ioan. Valkenier* in Roma paganizante. Franeq. 1656. 4. *Ioan. Owenus* pag. 486. *Θεολογούμενον, Pet. Molineus* in responsione ad libellum prouocatorium Belliagii, p. 110. ff. *Olincrius Otmerod*, qui Londini A. 1606. 8. Anglico idiomate edidit picturam Papistae, cui adiecit Pagano-Papismum, ¹⁴ in quo consuenientiam Papismi et Paganismi in 145 capitibus, et hoc illum deteriorem esse 17 capitibus constat ostendere, teste *Gisb. Voetio* T. II. disputat. selectar. p. 600. et 698. *Petrus Iuricu* in praecudiciis contra Papismum, praecudicio XII. *Frang. de la Croix* in libro Gallice edito de harmonia Romanae Ecclesiae cum Ethnicismo, Iudaismo et antiquis haeresibus, 1605. 8. et alius *Scriptor Gallus* comparationis Paganismi et Papismi, quae subiecta est vitae Iuliani Gallice editae in 12. Germanicae versae sub indice: *Francisci Croix heidnisches Pabstthum*. Basel 1607 und 1613. 8. *Andr. Riuetus* in Catholico Orthodoxo passim, *Carolus Drelincourtius* in falsa specie antiquitatis, Sect. VII. p. 41. ff. et in comm. de iubilaeo ecclesiae Rom. p. 215. sq. *Ioan. Georg. Doerscheus* P. III. sylloges vindictiar. in Exodum p. 58. *Nic. Humnius* in apostasia Romanae Ecclesiae c. 4. *Matth. Zimmermannus* in analectis p. 41. sqq. *B. Valentinus Alberti* in supplement. ad *Siricii* ostensionem abominationum Papatus p. 505. *Conyers Middleton* in epistola Anglice sub hoc indice edita: *A Letter from Rome, shewing an exact Conformity between Popery and Paganism*, quae prima vice prodit

X 3

Londini

¹⁴ Miramur, inquit *Isaac. Casaubonus* in *Casaubonianis* p. 165. tot paganicas superstitiones hodie retineri in Ecclesia Romana. Ecce veram rei causam. Putarunt plerique omnes veterum, quorum opera alioquin vtiliter posita in praedicatione Euangelii, indulgendum aliquid gentibus, quoniam, inquit *Gregorius Magnus*, *haris mentibus simul omnia abscindere impossibile esse non dubium est*. Est illustrissimum eius rei argumentum in historia *Χριστιανισμους* Anglorum, tempore Gregorii M. opera Augustini Episcopi. Solebant pagani huc multos ad sacrificia Deorum occidere. Veretur *Gregorius*, ne si nihil tale fiat, in religione christiana parum proficiatur. Vtitur igitur subtili commento, ut species veteris moris aliqua retineatur. Sic Apostoli Frisiae petunt reliquias, ut statim sublatis gentium idolis haberent quod substituerent. In eandem sententiam it *Erasmus* libro de modo orandi Deum, cuius verba excerptit *Christi. Gottl. Schwartz* in *Diff. de pris fraudibus* § VII. Similiter gerunt se hodie *Leuitae* apud *Sinenses* in ferendo *Confucii cultu* et aliis paganis eorum ritibus.

Londini 1729. 4. quinta autem vice ibid. 1741. 8. instructa praefatione apologetica aduersus obiectiones scriptoris pontificii, et addamento, quod Warburtoni, in diuina Mosis legatione Vol. II. part. I. p. 355. comparationem inter papatum et gentilismum inutilem esse statuentis, sententia examinatur. Haec Middletoni epistola germanice a C. G. S. versa prodiit 1738. 8. Vt praeteream *D. Christophorum Walpurgium* de ethnicopontificia conformitate, Lipsiae 1617. 4. *Ioannis Tili* parallela sine nomine auctoris edita Ambergae 1610. 8. quibus vitas et mores Pontificum Romanorum confert cum contrariis longeque melioribus dictis et factis Principum ethnicorum, aliosque nominatos interpreti epistolae Middletonianae, praef. b. l. ff. Similiter Christianorum etiam inter Protestantes vitam collato Ethnicorum exemplo coarguit *Bethius* in christianismo ethnico, *Ridderus* in dem von Heiden beschämten Maulchrist, *Henr. Lubbert* in dem von ehebaren Heiden verdamnten lutherischen Christ. Fuerunt iam olim, qui cum Iuliano apud Cyrillum VII. p. 238. Christianismum ipsum tanquam ex Iudaismo et Ethnicismo constatum traduxere, quibus respondit *B. Kortholtus* lib. 1. c. 2. sqq. obrectatoris pagani, et *Ioan. Filescus* lib. 2. electorum p. 155. sqq. qui etiam Ethnicos a Iudaeis plerasque caerimonias suas repetisse disputat p. 169. sq. Licet vero antiquos etiam et a superstitione alienissimos veterum Christianorum ritus magnam partem a iudaicis repetitos esse non diffiteamur, ut docet *Jobus Ludolphus* p. 365. sq. commentar. ad historiam Aethiop. fateamur etiam in quibusdam cum Ethnicis coincidere; tamen, quod ad hos attinet, haud necesse putamus, Ethnicis eos imputari, tanquam auctoribus, non magis, quam Ethnicos omnia, quae cum nostris conueniunt, accepisse a Christianis, vel etiam, quos contemptissimos semper habuere, Iudaeis. Ita credat, qui volet, fabulas ethnicorum Poetarum ex mosaicis depromtas libris, de quibus multae exstant eruditae et ingeniosae suspiciones virorum praestantissimorum, *Bocharti*, *Vassii*, *Huetii* aliorumque, de quibus confer *Miscellanea Lipsiensia* Tomo VI. p. 212. sqq. quanquam etiam Ethnicos quaedam sacra Iudaeorum et Christianorum in mysteriis suis aemulatos esse notat *Tertullianus* c. 4. de praescriptione, sicuti *Theophilus Raynaudus* in heteroclitis spiritualibus p. 146. sq. varios affert gentilium ritus ab Ebraeis petitos et ritus ethnicos in christianismo sanctificatos. Haec ipsa autem conuenientia partim facit ad laudem vel vituperationem nisi aliis argumentis constet ritus illos per se probandos vel detestabiles esse. Atque alioqui iam supra capite I. pluribus disputare me

¹⁵ Confer Synodum Nicaenam secundam actione sexta, T. 3. edit. Binianae A. 1618. p. 648. *Nicol. Commenum* p. 47. et 140. praenot. *Mystagog.* et p. 180. vbi ritus Iudaeis et Christianis communes persequitur.

me memini, illam qualemcunque conuenientiam caerimoniarum consuetudinumque in sacris, ualde incertam argumentum esse, ut hinc statim illas ab his, quibuscum conspirare videntur, petitas esse colligamus. conf. memor. Triuplt. A. 1707. p. 1302. sq. De statu paganorum sub Christianis Imperatoribus scripsit *Jacobus Gothofredus*, Genesae 1616, 4. quo in libello collecta sunt edicta Imperatorum Christianorum aduersus ethnicos.

VII. Plures ritus ecclesiasticos egregie illustratos habes in variis scriptis Aurelianensis Episcopi, atque, ut Mericus Casaubonus p. 33. ad Optatum uocatur, hominis ex mens, quantus erat, antiquitate compositi, *Gabrielis Albastinaci*: libris praecipue duobus obseruationum ecclesiasticarum, quos post Parisiensem editionem vulgauit *Gabb. Theod. Meierus*, Helmsl. 1672. 4. in epitomen redegit et notas quasdam aspersit *Ioan. Georg. Ketsenbeilius*. ibid. 1657. 4. Spectant etiam huc Schediafina sacroprofana, et cetera scripta quaedam *Aloyfis Nouariti*: tum *Ludouiti Cresfolii* mystagogus, Parisiis 1629. in folio editus: et pulcherrimarum rerum plenus: *Ioan. Ludou. de la Cerda* aduersaria sacra et notae ad Tertullianum: *Pompeii Sarnelli* epistolae ecclesiasticae, Neapolini 1718. 4. ut *Tobias Pfanneri* obseruationes ecclesiasticas, *Ioannis Nicolai* antiquitates ecclesiasticas, et alia huius generis omniteram. Longum etiam esset persequi notas, obseruationes et commentarios virorum doctorum in varios scriptores ecclesiasticos: *Nicol. Rigaltii*, v. g. *Heur. Valesii*, *Dionysii Petauisii*, *Jac. Sirmondi*, *Ioan. Bapt. Cotelerii*, *Paschasti Quernelli*, *Steph. Baluzii*, *Io. Mabillonii*: quibus insignem lucem antiquitatibus et consuetudinibus ecclesiasticis attulere, post *Georg. Cassandrum*, *Jac. Pamelinum*, *Io. Morinum*, *Io. Bonam* et alios paucos horum similes. *Boetii Eponis* Nordalhusani syntagmata antiquitatum ecclesiasticarum memorat *Suffridus Petri* de scriptoribus Frisiae, decade XV. 3.

VIII. Non omittendus denique libellus a *Iona Porreo* Gallice A. 1646. in 8. editus Charentone, ac deinde saepius recusus sub titulo: *Traité des anciennes Ceremonies, contenant leur naissance et accroissement, leur entrée en Eglise, et par quels degrez elles ont passez iusques à la superstition*. 8. et vltima vice sub indice: *Histoire des ceremonies et des superstitions qui se sont introduites dans l'Eglise*. Amst. 1717. 8. cum *Ratramno* de corpore et sanguine Christi. Etiam Belgice Amstel. 1723. 8. *Verhaal van de oude Kerkgebruiken*. In linguam latinam translatus et cum altero *Muffardi* libro (de quo supra § 6.) iterum germanice editus sub titulo: *eigentliche Abbildung des nach und nach verfallenen Christenthums*. Lips. 1703. 8. cum animaduersionibus *M. Sigismundi Hofmanni*. In hoc libello ordine chronologico recensentur ritus, qui per singula saecula in ecclesia paulatim inualuerunt. Quanquam vero neque plenus est iste liber, neque per omnia accuratus, tamen methodus ipsa et conatus

tas merentur laudem, operaque pretium esset, hoc ordine, omnium profecto optimo et vtilissimo accuratam rituum ecclesiasticorum notitiam a viro aliquo docto exhiberi. Ritus ecclesiae Romanae post saeculum IV. receptos succincte persequitur *Ioannes Baptista Thiers* in examine critico historiae flagellantium à *Bouillauo* scriptae p. 252. sqq. Quare in primorum saeculorum scriptoribus pauciora de ritibus memorata reperiuntur, dicit *Andr. Hyperius*, libro IV. de ratione studii theologici p. 578. seq. Ritus ecclesiae Anglicanae illustrat et cum antiquis confert praeter *Ioan. Durellum Carolus Wheatby* in libro, cuius index: a rational Illustration of the Book of common Prayer. Lond. 1728. 8.

IX. Propter varietatem rituum circa res in sacris litteris non definitas, opinionem ecclesiasticam inter eos, quibus dogmata eadem sacrosancta constant, neatiquam solui debere recte docet confessio Augustana Art. 7. atque egregie ostendunt e veteribus *Socrates Scholasticus* lib. 5. Hist. Eccles. c. 22. *Sozomenus* lib. 7. c. 19. *Hieronymus* Ep. 27. *Augustinus* Epist. 86. 118. et 119. ad Ianuariam. *Fulbertus Carnotensis* Ep. 2. et *Ratramus* lib. 4. contra errores Graecorum. E recentioribus *Petrus Venerabilis* lib. IV. Ep. 17. ad Bernardum Claraeuallensem T. 22. Biblioth. Patrum Lugdun. et in Martini Marrierii Bibliotheca Cluniacensi p. 631. seq. *Philippus Melancthon* in Epistola ad Georgium Principem Anhaltinum de ritibus non impiis in Ecclesia tolerandis lib. 1. Epistol. p. 138. et ad Philippum Hassiae Landgranium lib. 3. pag. 4. seq. *Allatius* de consensu p. 1101. 1129. seq. contra Hottingerum p. 11. vsque ad 21. de synodo Phot. p. 529. seqq. et de purgatorio p. 638. seq. *M. Anton. de Dominicis* lib. 7. de rep. Eccl. c. 12. *Io. Durellus* in libro, quo tuetur ritus ecclesiae Anglicanae, passim: *Iac. Goetten* lib. 1. obs. eccles. c. 15. *Ioach. Hildebrandus* in diss. de ritibus sacris (Helmst. 1655.) § 23. seqq. *Godfridus Wegnerus* in diss. edita Regiomonte A. 1695. *utrum necesse sit caerimoniis vbiuis in Ecclesia esse similes et easdem*: *Frid. Spanhemius* T. 2. Opp. pag. 905. seqq. et 1294. seqq. et *Io. Bona* de diuina *ψαλμωδία* c. 18. Pontificum Leonis X. et Clementis VII. Bulla, qua Graecis ritu suo vri conceditur, praefixa est *Isaac. Haberti ἀρχαίωμα* ecclesiae graecae, et *Allatii* libro de aetate et interstitiis in collatione Ordinum apud Graecos seruandis, qui etiam p. 21. Bullam Paulli V. in eandem sententiam exhibet. Confer praeterea eundem *Allatium* aduersus *Creyghtonum* p. 155. seq. Vicissim supersticiosos ritus a Romana ecclesia sub meriti praecipue et cultus nomine obtrusos recte a nobis reiciit ostendit *B. D. Samuel Benedictus Carpouius* in *Antimasenio* p. 714. sqq. Quemadmodum sane, vbi in dogmatibus ipsis dissensus est, et per rituum, adiaphorum licet, introductionem erroribus ipsis et falsae doctrinae

nae via sternitur; prudentiae et officii ratio suadet, neque in ritibus, licet per se alioqui non valde reprehendis quicquam admittere in eorum gratiam, qui per hoc cassibus nos suis illaqueare et incautos fallere instituerunt. Alioqui *ὀμολογία* nec sufficit ad *ὁμολογίαν*, nec requiritur in omnibus. Confer *A. Dounaeum* in notis ad S. Chrysostomum T. VIII. p. 360. Praeterea *consuetudo sine veritate*, ut pulchre ait S. Cyprianus, vetustas erroris est.

X. Multiplicem studii sacrarum et ecclesiasticarum antiquitatum usum praeter *Frider. Spanhemium* T. 2. Opp. p. 1395. sqq. elegantibus orationibus demonstrarunt *Ioan. Alph. Turretinus* Francisci Theologi Genevensis, filius, Genevae 1701. 4. recusa in eius dilucidationibus philosophico-theologico-dogmatico-moralibus Volum. III. p. 131. seqq. et *Ioan. Mastin. Chladenius* in oratione de voluptate ex antiq. eccles. capienda. Lips. 1742. 4. quibus iungendus est D. *Conradi Mel* Antiquarius sacer, de usu antiquitatum iudaicarum, graecarum et romanarum in explicandis obscurioribus S. Scripturae dictis Schleusingae 1707. 8. Non omnes ritus externos contemnendos aut vitandos esse, ne in fuga ipsa superstitionis superstitiosi esse videamur, multis disputat *Casp. Caluocerus* in epilogo ritualis ecclesiastici T. 2. p. 707. seq. ut *Ioan. Meisnerum τῶν μαμασῆρων* in collegio adiphoristico aliosque praeteream.

XI. Claudam et hoc caput delineatione Thesauri Antiquitatum Ecclesiasticarum, qualem olim praemissi Clariss. Voigtii Thysiasteriologiae, et nunc aliquot monumentis locupletavi. Simile opus moliti sunt *Gerardus a Mafstricht* et *Ioan. Franc. Buddeus* cum genero *Io. Georg. Walchio*, quod non fuisse perfectum, dolendum sane est. Conspectus thesauri Buddeo-Walchiani sumtu *Io. Frid. Gleditschii* filii prelo subiiciendi prodit Lips. 1726. 4.

Theauri Antiquitatum Ecclesiasticarum

Tomus I.

1. Io. Frontonis Epistola de moribus et vita Christianorum in primis Ecclesiae saeculis, aliaque eiusdem Epistolae Ecclesiasticam rem spectantes.
2. Paganinus Gaudentius de vita Christianorum ante tempora Constantini.
3. Claudius Florus de moribus Christianorum. Ex Gallico latine.
4. Guil. Cauei primitivus Christianismus. Ex Anglico latine.
5. Nic. Vedelius de prudentia Ecclesiae Veteris.
6. Io. Stephani Duranti de antiquis Ecclesiae ritibus.
7. Barthol. Gauanti thesaurus sacrorum rituum.
8. Christophori Marcelli de ritibus Ecclesiae Catholicae.

176 CAP. IV. ANTIQVITATVM CHRISTIANARVM

9. Claudii de Vert, Cluniacensis Monachi explicatio litteralis et Historica rituum Ecclesiae, e Gallico latine.

Tomus II.

10. Edmundi Martene de antiqua Ecclesiae disciplina circa sacramenta, ritus benedictionis et Politiam Ecclesiasticam libri VI.
11. Eiusd. de antiqua Ecclesiae disciplina in diuinis celebrandis officiis.
12. Io. Antonii Dandini Alteserrae Ascetica siue Origines Monasticae et Edmundi Martene de antiqua Monachorum disciplina.

Tomus III.

13. Euchologium Graecorum cum notis Iacobi Goari.
14. Graecorum Pontificale cum notis Isaaci Haberti.

Tomus IV.

15. Lud. Cresollii Mystagogus.
16. Io. Ludouici de la Cerda Aduersaria sacra.

Tomus V.

17. Auberti Miraei libri V. de notitiis Episcopatum Orbis Christiani.
18. Commanuillii tabulae Geographicae et Chronologicae omnium Archiepiscopatum et Episcopatum Orbis: e Gallico latine.
19. Catalogus Pontificum Romanorum e Papebrochii propylaeo ad Acta Sanctorum Maii.
20. Benedicti Bacchini de Ecclesiasticae Hierarchiae origine libri III.
21. Guil. Cauai de regimine Veteris Ecclesiae. Ex Anglico latine.
22. Iac. Gothofredi, Hieron. Aleandri, Iac. Gutherii, Chr. Kortholti, Ipp. Sirmondi et Salmasii de regionibus et ecclesiis suburbicariis.
23. Victorini Canon Paschalis cum commentario Aegidii Bucheri.

Tomus VI.

24. Francisci Blanchini Veronensis de Calendario et Cyclo Caesaris ac de Paschali Canone S. Hippolyti Martyris, dissertationes duae.
25. Lud. Thomasinus de diebus festis, e Gallico latine.
26. Hadriani Bailleti Historia festorum mobilium et immobilium, e Gallico latine.
27. Caroli Guieti Heortologia siue de festis propriis locorum.
28. Io. Baptistae Thiers de festorum dierum imminutione.

Tomus VII.

29. Io. Ciampini Synopsis Historica de sacris aedificiis a Constantino M. constructis.

30. Io. Ciampini vetera monumenta, et scripta alia ad antiquitates Ecclesiasticas spectantia.
31. Iac. Ledarchii diss. Historica de sacris Basilicis SS. Martyrum Marcellini Presbyteri et Petri Exorcistae.
32. Georgii Wheleri relatio de templis primitiuorum Christianorum. Ex Anglico latine.
33. Leo Allatius de Templis Graecorum, et de Narthece Veteris Ecclesiae.
34. Pompeii Sarnelli antiqua Basilicographia. Ex Italico latine. Hadr. Valesii, Io. Launoi et MS. Lud. Antonii Muratorii de basilicis dissertationes.
35. Io. Baptistae Thiers dissertationes Ecclesiasticae de altaribus et choris Ecclesiarum. Ex Gallico latine.
36. Iac. Lobbetius de religioso templorum cultu.
37. Antonii van Dalen diss. de consecrationibus templorum, personarum ac rerum sacrarum.
38. Angelus Roccha de campanis.
39. Io. Baptistae Thiers liber de Campanis, e Gallico latine.

Tomus VIII.

In duas partes distribuendus.

40. Daud Clarkson Eboracensis, de non stans in Ecclesia veteri liturgiis, cum Thom. Comberi refutatione. Ex Anglico latine.
41. Io. Bona de diuina Psalmodia.
42. De veteri more inter standum orandi. E. Gallico latine. Claudii Ioly de recitatione horarum Canonicae.
43. Ioach. Hildebrandi rituale orantium, sacrae antiquitates de precibus etc.
44. Iac. Thomassii diss. de ritu precandi versus orientem.
45. Wilh. Ernesti Tenzelii de ritu lectionum sacrarum.
46. Petri Allixii diss. de Trisagii Origine.
47. Thom. Smithi diatriba de hymnis Graecorum.
48. 49. Franc. Bernardini Ferrarii de Veterum Christianorum Cancionibus libri III. et Ioach. Hildebrandi liber eiusdem argumenti.
50. Eiusd. Ferrarii de variis Epistolarum Ecclesiasticarum generibus et Gerhardi Rodolphi Grauiensis de litteris Canonicis, Philippi item Priorii de litteris Canonicis, tractoriis et Synodicis.
51. Iacobi Boilauii Historiae disquisitio de re vestiarum hominis sacri vitam communem more ciuili traducentis.
52. Andreae Saussaei Panoplia Sacerdotalis libris XIV. Eiusd. de Clericorum tonsura et habitu libris XV. Ei. de ornatu Episcoporum libris VII.

172 CAP. IV. ANTIQVITATVM CHRISTIANARVM

Eiusdem de pallio Episcoporum ex libro de Mysticis Galliae scriptoribus.

53. Io. Garnerii diff. de pallio Episcoporum.

Tomus IX.

- 54. Iac. Vsserii de Rom. Ecclesiae Symbolo Apostolico vetere.
- 55. Seuerus Alexandrinus de ritibus baptismi, Syriace et latine.
- 56. Iosephi Vicecomitis de antiquis baptismi ritibus libri V.
- 57. Gerhardi van Mastricht schediasma de susceptoribus siue patrinis.
- 58. Lucas Holstenius de forma et ministro sacramenti confirmationis.
- 59. Henricus Hammondus de Confirmatione.
- 60. Saintebeufus de Confirmatione, contra Dallacum.
- 61. Iosephus Vicecomes de antiquis Missae ritibus.
- 62. David Blondellus de Eucharistia Veteris Ecclesiae.
- 63. Henrici Rixneri de instituto veterum Christianorum circa Eucharistiam.
- 64. Ludouici Antonii Muratori disquisitio de quatuor temporum ieiuniis.
- 65. Io. Filesci synagma de poenitentia, et Iac. Sirmondi historia poenitentiae. Aegidius Strauchius de priscis poenitentium ritibus.
- 66. Nic. Serarius et Iac. Gretserus de Ecclesiae Catholicae processibus cum Augusto Nic. Sanderi.
- 67. Boileauii Historia flagellantium, Io. Baptistae Thiers examen Historiae Boileauianae. E Gallico Latine.
- 68. Eiusd. tractatus de superstitionibus circa sacramenta. E Gallico latine.
- 69. Historica Critica consuetudinum superstitionum quibus in errorem abduci vulgus et eruditos admiratione suspensos teneri contigit, auctore P. Brun, S. Oratorii Presbytero. E Gallico latine.
- 70. Conformitas rituum hodiernorum cum veteribus. E Gallico Mussardi latine.
- 71. De Antiquis caerimoniis, siue quibus gradibus paulatim defecerint ad superstitionem. E Gallico latine.

Tomus X.

- 72. David Blondellus et Henr. Hammondus de Episcopis et Presbyteris.
- 73. Pompeii Sarnelli Epistolae Ecclesiasticae, ex Italico latine.
- 74. Io. Lauronii Regia in Matrimonium potestas.
- 75. Dominici Galesii Ecclesiastica in matrimonium potestas.
- 76. Io. Lauronii contentorum in Galesii Ecclesiastica in matrimonium potestate errorum Index.

77. Ger-

77. Gerbafii Theologi Sorbonici ~~reftatus~~ Iranicus de Ecclefiae et Principum in matrimonium potestate.
 78. Francifcus Duffeldorpius Lugdunenfis de non ineundo matrimonio cum iis qui extra Ecclefiam funt.
 79. Ioach. Hildebrandus de nuptiis et Natalitiis Veterum Chriftianorum.
 80. Marci Antonii Maffilii Columnae, Hydragiologia.
 81. Iacobi Gretferi de benedictionibus et maledictionibus libri III.
 82. Proſperi Stellartii de coronis et tonfuris Paganorum, Iudaeorum et Chriftianorum libri III.
 83. Io. Baptiſtae Thiers Historia capillamentorum. E Gallico latine.

Tomus XI.

84. Ioach. Hildebrandi praxis Vet. Ecclefiae, circa moribundos et de morientium virtutibus.
 85. Io. Andreas Boſius de Clinicis ſ. grabatariis Vetetis Ecclefiae.
 86. Io. Launoius de ſacramento unktionis infirmorum.
 87. Iacobi Gretſeri de funere Chriftianorum.
 88. Onuphrius Panuinius de ritu ſepeliendi mortuos apud veteres Chriftianos et de eorum coemeteriis.
 89. Henrici Spondani Coemeteria ſacra, ſive de ritibus ſepulturae apud Iudaeos, gentes, et maxime Chriftianos.
 90. Ludouici Antonii Muratorii diſſertationes ~~duae~~ de more intra templum humani fidelium cadauera.
 91. Caſp. Sagittarii de Natalitiis et cruciatibus martyrum.
 92. Anthonii Gallonii de cruciatibus Martyrum.
 93. Angelus Roccha de Canonifatione ſanctorum.
 94. Antonii Macedo de Diis tutelariſus Orbis Chriftiani.
 95. Diſſertationes Eccleſiaſticae Caſparis Ibannes de Segouſia et Peralta pro gloria antiquorum tutelariſus contra ſiſiones recentes, ex Hispanico latine.
 96. Claudii Caſtellani Pariſienſis Eccleſ. Cathedral. Canonici Vocabularium Hagiologicum ſive Catalogus Sanctorum quorum nomina tractu temporis corrupta ſunt, praemiſſus Originibus Gallicis Aegidii Menagii.
 97. Simonis de Peyronet Catalogus Sanctorum.

Tomus XII.

98. Pauli Aringhi Roma ſubterranea.
 99. Franciſci Mariae Torrigii cryptae ſacrae Vaticanae. Ex Italico latine.
 100. Ioannis Herbinii Cryptae Kiouienſes.

101. Io. Mabillonii Epistola de cultu Sanctorum ignotorum cum responsione ad eandem, et Mabillonii Apologia.

Ex quo tempore Allatii dissertationem, quam supra memoravi de libris Ecclesiasticis Graecorum, cum notulis meis recudendam ¹⁶ dedi, incidit in manus meas Catalogus locupletissimus librorum recentis Graeciae, quos venales habet bibliopola Venerus Nicolaus Sarus. In illo cum praeter alia diuersi argumenti scripta etiam Ecclesiastici libri nonnulli referantur Allatio praeteriti, existimaui non ingratam rem me facturam eruditis, si eundem hoc loco infererem.

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ
Τ Ω Ν Β Ι Β Λ Ι Ω Ν Τ Ο Υ Κ Τ Ρ Ι Ο Υ
Ν Ι Κ Ο Λ Α Ο Υ Σ Α Ρ Ο Υ,

Τὰ ὁποῖα κρατῆ εἰς τὸ σωῆτι τοῦ Ἀντώνιος ὁ Μπόροτολις ὁ Τυπογράφος, ὁποῦ κατοικᾷ εἰς τὴν Ἑνορίαν παρὰ τῶν Ἰταλῶν λεγομένην Σάντα Μαρία Φορμῶζα, ἢ Κάλλε Λόγγα, εἰς Βενετίαν. αψιβ. 1712.

Ἀπολόγιον, ἤγεν Ἀκολουθία τῶν ἐπισημοτέρων ἐορτῶν τῆ χρονῆ ὅλη, μετὰ τῶν κοινῶν Ἀκολουθιῶν

Ἀπόστολος, ἤγεν Αἱ καθ' ἐκάστη ἀναγιγνωσκόμενα Πράξεις καὶ Ἐπιστολαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἑτερὰ χρυσά.

Ἀμπακος, ἤγεν Διδασκαλία Μανυὴλ Γλυζενίς τῆ Χίε περὶ τῆς Ἀριθμητικῆς, καὶ λογαριαστικῆς.

Ἀθή εὐλαβείας, ἤγεν Ἀκαδημία ἑλληνική.

Ἀκολουθία τῆ ἁγίᾳ Γερασίου, ἤγεν Κανὼν περὶ τῆ ἁγίᾳ Γερασίου τῆ νέε ἀσκητῆ τῆς Κεφαλῆς.

Ἀκολουθία νεκρώσιμος τῶν Ἱερέων, ἤγεν Κανὼν εἰς Ἱερεῖς τεθνηκότας καὶ Ἀκολουθία.

Ἀκολουθία εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Γεώργιον, τὸν ἐλευθέρωσαντα τὴν Ζάκην τῆς λοιμικῆς ἀδενείας.

Ἀκολουθία τῆ ἁγίᾳ ἐνδόξῃ Βασιλείᾳ καὶ Μεγαλομάρτυρος Ἰωάννη τῆ Βλαβδιμήρη καὶ Θαυματουργῆ.

Ἀλέξανδρος, ἤγεν Ἱστορίᾳ διὰ σίχων περὶ τῆς ζωῆς τῆ μεγαλῆ Ἀλεξάνδρου.

Δμαρ

¹⁶ Volumine quinto Bibliothecae Graecae.

Ἀμαρτυλῶν Σωτηρίας ἤγεν Βιβλίον περὶ πολιτείας πικρομυκτηρῆς.
 Ἄνθος τῶν χαρίτων, ἤγεν Βιβλίον περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν, μεταγλωττισ-
 μένον ἀπὸ τὰ Ἰταλικά.

Ἀπολλώνιος, ἤγεν Ῥημάδιον περὶ τῆς Ἀπολλωνίως Βασιλείως τῆς Τύρου.
 Αἰσωπος, ἤγεν Ἡ Ζωὴ τῆ Μυθοποιῦ Αἰσωποῦ, μετὰ τὴν Μύθων αὐτοῦ,
 καὶ ἄλλων.

Βαρίνος, ἤγεν τὸ μέγα Λεξικὸν τῶν Ἑλλήνων, ὁ Θεσσαυρὸς δηλαδὴ αἰπα-
 σῶν τῶν Φωνῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης.

Βησσαρίανος Γραμματικὴ, ἤγεν Γραμματικὴ ἐξηγητὴ.

Βοσκοπέλα, ἤγεν Ῥημάδα τῆς Βοσκοπέλας.

Βιέννα, ἤγεν Ἱστορία τῆς Βιέννας διὰ εἰχῶν.

Βίος Δημητρίου Βασιλέως μοσχοβίας Σαντομήνης Βοιβόντε, καὶ ἀρχόντων τῆς
 λεχίας. διὰ εἰχῶν πεζῶν.

Γραμματικὴ τῆ Λάσκαρη, ἤγεν Ἡ ἐπιτομὴ τῶν ἁπλοῦ μερῶν τῆ λογῆ.
 Γεωπονικόν, ἤγεν Ἑρμηνεία πῶς νὰ κείρην, πῶς νὰ κεντρῶνεν, καὶ
 πῶς νὰ φυτεύην τὰ ἀμπέλια, καὶ εἰδήσεις περὶ τινῶν χρησίμων βοτά-
 νων εἰς ἰατρειαν ἀνθρώπων καὶ ζῴων.

Γαΐδαρος, ἤγεν Ῥημάδα περὶ Ἀλεπῆς Λύκαι καὶ Γαϊδάρε.

Δαμασκηνός, ἤγεν Δαμασκηνῶ τῆ Ἰπποδιακόνου καὶ Στυδίου Λόγοι εἰς
 τὰς ἐπισηματίας ἐορτάς.

Διαταγὴ Κλήμεντος τῆ ἐβδόμῃ, ἤγεν Βῆλα τῆ ἐβδόμου Κλήμεντος ὑπὲρ
 τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Θεσημείας τῶν Γραικῶν.

Διακονικόν, ἤγεν Διάταξις τῶν Ἱεροδιακόνων ἐν τῇ Θείᾳ Λειτουργίᾳ.

Διδασκαλία Χριστιανικὴ, ἤγεν Διδασκαλία διὰ τὰ ματῆρά παιδία εἰς τὰ
 ἄρθρα τῆς Πίστεως.

Διήγησις διὰ εἰχῶν τῆ δευτῆς πολέμου τῆς κρήτης.

Ευαγγέλιον Ἰωάννου τυρωθῶν, ἤγεν Τὸ Ευαγγέλιον τῆς Ἐκκλησίας με εἰ-
 κόνες ἁγιάταται καὶ με Παχάλια καὶ κανόνια αἰώνια.

Ἔτερα χρυσά.

Ἐγκυκλοπαίδία Φιλολογικὴ εἰς Τέσσαρας Τόμους διηρημένη, πρὸς χρῆσιν
 τῶν

- τῶν Φιλολόγων καὶ Φιλολογῶν τῆς Ἑκκλησίας. Ἐλοτίης καὶ Ἰστορικῶν
 Δείσα...
- Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει Διαλόγους ἐκλεκτοὺς, Ἐπιστολάς, Ἀποφθέγματα
 Βασιλέων, τραγητῶν καὶ Φιλοσόφων, μύθους, ἠθοποίας ἐπιφράσεις,
 χρείας, καὶ γυναικῶν.
- Ὁ δεύτερος περιέχει πενήτηντα Λόγους ἐξαιρετικῶς διαφόρων αἰμάτων Πατέρων.
- Ὁ τρίτος περιέχει Λόγους ὁμοίως ἐκλεκτοὺς διαφόρων παλαιῶν λογογράφων,
 τῶν ἐν ἐνυκλιῶν εὐδοκμησάντων.
- Ὁ τέταρτος περιέχει τὰ μάλιστα ἔκκριτα τῶν ἄνομαστοτάτων Ποιητῶν, καὶ
 μὴν καὶ ἐκλεκτὰ Ἐπιγράμματα, καὶ ἄλλα πάμπολλα.
- Ἐτυμολογικόν, ἦγεν Τὸ μέγα Ἐτυμολογικόν, ὅπερ περιέχει τὴν εἴξιν καὶ
 παραγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων.
- Ἐσαγγέλιον μὲ χαρτῆ μικρόν.
 Ἔτερα χρυσά.
- Ἐυχολόγιον, ἦγεν Διάταξις τῶν Ἱερῶν ἐν ταῖς Ἱεροτελεσίαις.
 Ἔτερα χρυσά.
- Ἐυχολόγιον μισόν, ἦγεν Διάταξις τῶν Ἱερῶν Λειτουργιῶν μετὰ τῆς ἐμπνεΐας
 αὐτῶν.
- Ἐκλόγιον ἦγεν Οἱ ὠραιότεροι βίοι τῶν Ἀγίων.
- Ἐκλογαὶ ἦγεν Βιβλιαρίον Περιέχον τὰς οἰκίας τῆς Πανοσιότητος, καὶ τὴν τι-
 μίαν Προδρόμου. τὴν μετάληψιν ἐξηγητήν. εἰς τὴν ἀγίαν
 Τριάδα. καὶ εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην παράσκευην.
- Ἐρβάν, ἦγουν Διάλογος τῶν ἐν Ἀγίοις Γρηγορίῳ μετὰ τινος Ἰουδαίου Ἐρ-
 βάν λεγόμενου.
- Εἰρηολόγιον, ἦγεν Βιβλίον περιέχον τὰς εἰρημὰς ἀπαντίας τῶν Κανόνων τῶν
 ὀκτῶ ἡχῶν, καὶ ἄλλα τινὰ, μετὰ τῆς προόδου τῆς Φυσιολογίας.
- Ἐρωτόκριτος, ἦγεν Πόνημα ἐρωτικόν, λεγόμενον Ἐρωτόκριτος.
- Ἐρωφίλη, ἦγουν Ἡ Τραγωδία τῆς Ἐρωφίλης.
- Ἐβδομαδευχάριον, ἦγουν Προσευχὰ κανὴν εἰς καθὲ ἡμέραν.
- Θεοτοκίριον, ἦγεν Κανόνες καὶ ὕμνοι διάφοροι εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεο-
 τόκον.
- Θησαυρῶς, ἦγεν Ὑμνοι καὶ εὐχαὶ κατανυκτικαὶ εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα.
- Θυσία τῆ Ἀβραάμ, ἦγεν Ῥημάδα εἰς τὴν Θυσίαν τῆ Πατριάρχου Ἀ-
 βραάμ. Ἰμπέ

Ιμπερίας, ἤγαν Ῥημάδα τῆ Ἰμπερίας.

Κυριακοδόμιον, ἤγαν Ὁμιλία εἰς τὰς Κυριακάς ὄλα τῆ χρόνε.
 Καλοκαιρινή, ἤγαν Οἱ ὠραιότεροι βίοι τῶν καλοκαιριῶν Ἀγίων.
 Κατήχησις Ἱερά, ἤγαν Βιβλιόπελον περιέχον βραχεῖαν εἶδησιν τῶν Ἱερῶν
 Μυστηρίων.
 Καζάνυξίς τῆ Μπενιαλῆ ἤγαν Στίχοι εἰς ἀπλῆν γλῶσσαν καταυκτικοί.

Λειτουργία, ἤγαν Διάταξις τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Λειτουργιῶν.
 Λειτουργία Γραμκαλατῆνα, ἤγαν Αἱ Θεῶν Λειτουργία, καὶ εἰς γλῶσ-
 σαν Λατίνικὴν μεταφρασμένα.
 Λόγοι Ψυχωφελεῖς εἰς τὸ Σωτήριο Πάθος, καὶ εἰς τὴν ἔνδοξον Ἀνάστασιν
 τῆ Κυρίας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νεωσι σεντεθέντες.

Μηναῖα, ἤγαν Τὰ δώδεκα Μηναῖα ὄλα τῆ χρόνε.
 Μηναῖα δεμένα εἰς χαρτῖα ἔξη.
 Μαργαρίτης, ἤγαν Λόγοι εἰς ἀπλῆν Φράσιν τῆ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν
 Ἰωάννη τοῦ Χρυσσοστόμου.
 Μιχαὴλ Βοηθόδας, ἤγαν Ῥημάδα διὰ τὰς ἀνδραγαθίας τῆ Μιχαὴλ Μπέ-
 γι τῆς Βλαχίας.
 Μπερζόλδος, ἤγαν Πανουργία τῆ Μπερζόλδε.
 Μῦθοι ἕτεροι τῆ Αἰσώπη εἰς Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γλῶσσαν νεωσι τυ-
 παθέντες μετὸν βίον αὐτῆ καὶ ἕτερα συνταγματῖα ὀφελιμώτατα.
 Μῦθοι τῆ Αἰσώπη, ἤγαν Αἰσωπος εἰς ἀπλῆν γλῶσσαν.
 Μισωρόλογον, ἤγαν Μικρὸν Ὁρολόγιον.
 Ἔτερα χρυσά.

Νέος Παραδεισος, ἤγαν Βίοι διαφόρων Ἀγίων.
 Νέος Θεσαυρός, ἤγαν Βίοι διαφόρων Ἀγίων.
 Νέος Κλίμακας, ἤγαν Ἡ Θαυμασὴ βιβλος τῆ ἐν Ἀγίοις Ἰωάννη τῆ Κλί-
 μακος εἰς κοινὴν γλῶσσαν.
 Νηθεσία διδακτικὴ τῆ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν ὀφελιμα. διὰ τῶν
 πεζῶν.

Οκτώηχος.

Ἔτερα δεμένα ἄλλα Λατίνια.

Ὀκτώηχος μὲ Συλλεξεργικὰ, ἦγεν Τὰ Συλλεξεργικὰ καὶ ἡ Ὀκτώηχος καὶ τὸ Ψαλτήριον δεμένα ὁμῶς.

Οἴκοι ἐξηγητοί, ἦγεν Οἱ καὶ Οἴκοι τῆς Ἱππεραγίας Θεοτόκου, ἐξηγημένοι εἰς ἀπλήν γλῶσσαν.

Παρακλητικὴ, ἦγεν Ἡ μεγάλη Ὀκτώηχος τῆς Ἐκκλησίας διὰ ταῖς αἰκας
λεβθίας ὅλα τῷ χρόνῳ.

Πεντηκοστάριον, ἦγεν Ἡ ἀκολουθία τῶν Παχαλοσορτῶν.

Παλαιὸς Παράδεισος, ἦγεν Βίοι διαφόρων Ἁγίων.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἰς μῆκος μέγα, τυπωμένη εἰς Βενετίαν.

Ἐτέρα τυπωμένη εἰς Λίψιαν εἰς τρεῖς τόμους, ὁμῶς καὶ ἡ νέα Διαθήκη.

Παιδαγωγία, ἦγεν χρήσιμος Φυλλάδα διὰ τὰ μικρὰ παιδία, ὅπῃ ἀρχι-
νέξεν τὰ πινακίδια.

Προσκυτηάριον, ἦγουν Ἐιδήσεις τῶν Ἱερῶν τόπων, ὅπῃ εὐρέσκονται εἰς τὴν
ἀγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ.

Παίγνια τῆς Φαντασίας, ἦγουν Βιβλίον γυμνάζον τὰς νέες εἰς τὴν ἐπιχει-
ρῆν τέχνην, μεταφρασμένον ἀπὸ τοῦ Ἰταλικῶν ἰδίωμα.

Πασὸς Φίλος, διὰ εἰχῶν πεζῶν.

Πανουργία ὑψηλόταται τῷ Μπερτόλδῳ.

Προσκυτηάριον τῶν Ἱεροσολύμων εἰς πεζὴν γλῶσσαν διὰ εἰχῶν ὁμοιοκατα-
λήκτων.

Πορτογαλῖος, ἦτοι βιβλίον περὶ ὁλοῦν τῶν λιμένων.

Ρήγας τῆς Σκότηας, ἦγουν Ῥημάδα τῷ Βασιλέως τῆς Σκότηας.

Σύνοψις ἦγεν Βιβλιάριον περιέχον τὴν καθημερινὴν ἀκολουθίαν ἐκάστῃ ἐν-
λαβῆς.

Συλλεξεργικὰ, ἦγεν Ἡ ἀκολουθία τῶν Ἀναγνωστῶν.

Στιχολογία, ἦγεν Βιβλιάριον τῆς Στιχολογίας τῶν ᾠδῶν διὰ τὰς κανόνας
τῷ ἔρθε, μὲ ὀλίγα Παοχείλια.

Συνταγματίον, ἦγεν Βιβλίον περιέχον διαφόρους κανόνας καὶ εὐχαῖς ψυχω-
φελῆς μὲ Παοχάλιον ἀιώνιον, σεληνοδρόμιον, καὶ μνηολόγιον.

Συνάξα-

Συναξαριστής, ἦγαν Οἱ βίοι τῶν Ἁγίων τῷ χρόνῳ ὅλα, εἰς κοινὴν γλῶσσαν, εὐγαλμένοι ἀπὸ τὰ Μηναῖα.

Συνήβικας, ἦγουν Βιβλίον μυθολογικόν, μεταγλωττισμένον ἐκ τῆς σοφίας τῶν Περσῶν.

Σωσάννια, ἦγουν Ῥημάδα τῆς σώφρονος Σωσάννης.

Τριώδιον, ἦγουν Ἡ ἀκολουθία τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Τυπικόν, ἦγουν Ἡ διάταξις πάσης τῆς Εκκλησιαστικῆς τάξεως, καὶ πασῶν τῶν ἀκολουθιῶν.

Τετραβάγγελον μέγαλον, ἦγουν Ἡ νέα Διαθήκη εἰς τύπον χοιρῶν.

Ἔτερα χρυσά.

Τετραβάγγελον μικρόν, ἦγουν Ἡ νέα Διαθήκη εἰς τύπον ψιλόν.

Ἔτερα χρυσά.

Τετραβάγγελον εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν, ἦγουν Ἡ νέα Διαθήκη ἐλληνικὴ καὶ κοινὴ, τυπωμένη εἰς τὴν Ἄλφα τῆς Γερμανίας.

Τριαδικὴ Οκτώηχος, περιέχουσα κανόνας κθ. ὧν οἱ μὲν ὀκτῶ εἰσι πρὸς τὴν Παναγίαν τριάδα. οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ποίμα Ἀγαπίς Μοναχῶ.

Ταρίφα με πόσαις, ἦγουν Πολυπλασιασμός με τρόπον ἕυκολον, καὶ με τῆς τὴν εἶδησιν τῶν γραμματοφόρων τῆς Ἰταλίας καὶ Ἑυρώπης.

Χρονογράφος, ἦγαν Σύνοψις τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Κόσμου.

Χριστιανῶν ὁδηγία, ἐν ἣ εἰσι γεγραμμένα αἱ τρεῖς μεγάλα ἀρετῆ. συληθεῖσα παρὰ Ἀγαπίς Μοναχῶ.

Ψαλτήριον.

Ἔτερα δεμένα ἄλλα Λατίνα.

Ψαλτήριον ἐξηγητόν, ἦγαν Τὸ Ψαλτήριον εἰς γλῶσσαν εἰπλὴν ἐξηγημένου.

Ψαλτήριον μικρόν, ἦγαν Τὸ Ψαλτήριον με εὐχαῖς καταπυκτικαῖς.

Ψαλτήριον με Λεξικόν, ἦγαν Τὸ Ψαλτήριον σὺν δυοῖ Λεξικοῖς, Γραμματικῶ καὶ δηλαδὴ, καὶ Ἱστορικῶ.

Ωρολόγιον μέγα, ἦγαν Τὸ Ὁρολόγιον με Παχάλια καὶ ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα.

Ἔτερα χρυσά.

CAPVT V.

De scriptoribus veterem Geographiam ac Chorographiam illustrantibus.

Studii Antiquitatum diuisio et partes. 1. Archaeographia a Iac. Spornio descripta, diuisaque octo capitibus. 2. Vt in Historia sic in Antiquitatum studio Geographia vetus et Chronologia neutiquam omittendae. 3. Geographiae sacrae et de terra sancta ac Hierosolyma scriptores veteres ac recentes. 4. 5. Geographia Nubiensis, Abulseda, etc. 6. Antiqui Geographi Graeci. 7. Latini. 8. De Tabulis Geographicis. 9. Geographia vetus ciuilibus per compendium a recentioribus tradita. 10. Eadem plenius et vberius exposita. 11. Parallela veteris et nouae Geographiae. 12. Lexica Geographica. 13. Scriptores qui certas regiones speciatim persequuti sunt, et de Geographia medii ac sequentis aevi, quae magnam partem adhuc illustranda desideratur. Difficulus id fieri posse nisi recens Geographia plenius et accuratius tradatur. ibid. 14. 15. Geographiae veteris Ecclesiasticae scriptores, et Notitiae Episcopatum. 16.

I.

Philologia atque humanior eruditio, de qua praeclarae Io. Woweri de Polymathia, et Gerh. Io. Vossii de Philologia Commentationes existant, praeter Grammaticam linguarum cognitionem etiam alias disciplinas humaniores, vt artem dicendi et Poeticam, imprimis vero Criticam siue facultatem iudicandi de omnis generis scriptis, Veterum praecipue, genuina a suppositiis, lectu digna ab inepris discernendi, eaque emendandi et interpretandi, ambitu suo complectitur: quae postrema vt accurate fiant, opus est non mediocri scientia Antiquitatis, quae destitutos nihil in praeorum scriptis videre, et e nostris moribus veteres aetates iudicando passim hallucinari certum est. Antiquitatis autem cognitionem ille demum sibi comparasse intelligitur, qui praeter Historiam veterem, tum fabularem illam tum veram huiusque partes ciuilem, ecclesiasticam, litterariam et naturalem perspectos habuerit ritus moresque veteres, sacros, politicos, militares et priuatos siue Oeconomicos, quique in monumentis antiquis probe sit versatus, ac praeter libros editos consuluerit etiam et cum iudicio. ¹ consulere possit Codices MSS. tractauerit

¹ Petrus Aurelius responsione de Canone Araucano ad Sirmondum T. 3. pag. 291. *Debetur Manuscriptis catenus fides, quae lux maior et rerum grauiorum explorata ratio nihil*

verit nymismata antiqua et Inscriptiones, diligenterque contemplatus sit aedificia siue rudera antiqua et instrumentum priscum omnis generis, quantum temporum hominumque iniuriae reliqui nobis fecerunt, aquaeductus, amphitheatra, arcus, statuas, columnas, obeliscos, pondera ac mensuras, toreumata siue tabulas exsculptas, opera Musiva, gemmas, lucernas, vasa et quicquid supellestilis antiquae ad nos peruenit et aetatem tulit.

II. Iacobus Sponius V. C. in praefatione ad Miscellanea eruditae Antiquitatis, notitiam antiquorum quae iam dixi monumentorum appellat Archaeographiam, eamque distinguit in octo capita, de quibus nec alienum ab hoc loco nec inuicundum aut inutile studiosis erit verba doctissimi Viri cognoscere, quum in singulis praecipuos etiam Auctores laudet. Ita vero ille:

ARCHAEOGRAPHIA est declaratio siue notitia Antiquorum monumentorum, quibus Veteres, sui temporis Religionem, Historiam, Politicam, aliasque tum artes tum scientias propagare, posterisque tradere studuerunt. Pro variis ergo quibus imprimuntur subiectis in totidem scientias subdiuidenda videtur. Istas pro lubitu liceat unicuique partiri atque designare. Mihi praecipue octo statuendae videntur, iuxta totidem subiecta, numos, lapides, aedificia, statuas, gemmas, toreumata, manuscripta, instrumentaque omnis generis.

Z 3

I. Prima

nihil obstat; debetur in dubiis, cum veritas aliunde nulla cernitur: debetur, cum eorum auctoritas nulla insigniori praeponderatur; debetur denique cum nihil est, quo eorum errorem aperte conuincamus. Alioquin, si vel diluenda ratio, vel sanctior auctoritas, multo magis si rerum diuinarum decreta, maiorumque religio reclamant, nemo est quin manuscriptorum codicum, non modo paucorum sed plurimum etiam, seu voces, seu clamores, seu quascunque consensiones longe asperuandas respuendasque videat, et primum eorum vnus, vel alterius errorem in caeteros manare potuisse fateatur. Nam qui hoc negare velit, in eum eruditorum omnium consensu conferentur illae voces quibus tuus es, qui aliquot tuorum manuscriptorum fidem eleuare audeant, aspersisti. Non enim subesse tuarum scriptis idoneum Criticum, sed praesse decet, moderari, iudicare, regere; nec imperitorum plurium scribarum veterum, eruditorum hominum iudicia, rerumque summarum amplitudinem mancipare. Hoc deum est gnauum esse Criticum, prudentem, eruditum, elegantem. Nil Criticum esse attinet; Hypercriticum esse necesse est, qui vere Criticus esse velit, tam iudicio quam nomine, tam re quam officio. Qui enim nil nisi Criticus sit, mere Criticus, Κριτικός, litterularum et formularum Grammaticus auceps, saecularis litteraturae quadam notitia tumidus magis quam plenus, Theologiae sanctorumque Patrum scientia leuiter tinctus, totius litterae, totius ebarthae seruus; hunc Criticorum omnium natio; et imprimis Theologorum Criticorum e choro suo exiget, neque tali auctoritate venerandum Critici nomen inquinari patietur. Rerum iuxta et litterarum peritum esse oportet; qui hoc nomen quaerat, et iudicio praeserea summo quadam, quas ipsa Critici notio est, praecellentem. Quam horum quodpiam deficiat, hunc Manuscriptorum codicum copia magis implicabit, quam iuuabit: Quo pauciores euoluet, hoc sibi minus et aliis oberit: tam publicum quiescendo demerebitur, quam alii laborando.

1. Prima est *Numismatographia*, siue cognitio numismatum, cuiusuis metalli, aetatis et regionis, quam hisce vltimis saeculis excitarunt adornaue-
runtque Fulvius Ursinus, Augustinus, Vicus, Erizzo, Sambucus, Occo, Stra-
da, Golzius, St. Amant, Henmelarius, Angeloni, Seguinus, Patinus, Span-
heimius, Vaillant et Oyselius: quamque variorum Principum cura ad per-
fectionem quasi euexit.

2. *Epigrammatographia* est Inscriptionum antiquarum lapidi, marmori,
aerique incisarum notitia: cui insudarunt ex priscis, Polemon, Ptolemaei,
Epiphanis aetate, cognominatus ὁ σηλοκόπας, eo quod columnas siue cip-
pos, quas *stilas* vocabant, in singulis Graeciae vrbibus magno labore trans-
scripsisset, Athenaeo teste. Philochorus Athenientis qui, referente Suida,
Atticas inscriptiones collegerat: Aristodemus qui Thebanas; Neoptolemus
Parianus qui omnis generis Epitaphia. Ex Recentioribus Apianus, Cyria-
cus Anconitanus, Lipsius, Boissardus, Panuinius, Seldenus, Lucius, Capa-
cius, Paradinus, Gualterus, Reinesius, Guichenon, Chorierius, Ursatus, Ma-
rullus Spalatenis apud me manuscriptus, Peireskius ineditus, ac tandem in-
star Annium multiscius Gruterus.

3. *Architectonographia* est descriptio Templorum, Theatrorum, Arcu-
cum triumphalium, Pyramidum, Balneorum, Portuum, Aquaeductuum, mili-
tariorum, Sepulcrorumque. Eam excoluere plurimi Graeci ac Romani ve-
teres, labantemque restituerunt hac aetate Serlio, Marlianus, Palladius, Bo-
sius, Poldo, Bellorius, Bergerius, Ferrotius, aliique.

4. *Iconographia* Statuas omnis generis, protomas, picturas, musiuque
opera describit. Hanc sexcenti celebres epifices olim coluerunt. *Imaginum*
amore, inquit Plinius, *flagrasse quosdam testes sunt et Atticus ille Citeronis, edi-*
to de his volumine, et Marcus Varro benignissimo inuento insertis voluminum suo-
rum foecunditati, non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed et aliquo
modo imaginibus, non passus intercidere figuras, aut vetustatem aevi contra bo-
mines valere. At eam nostris saeculis renouarunt, Michael Angelus, Ursinus,
variique sculptores ac caelatores Romani non ignobiles.

5. *Glyptographia*, versatur circa gemmas caelatas veluti Iaspides, Sar-
doniches, Carneolas, Amethystos, annulis aliisque ornamentis, et Hiero-
glyphicis inseruientes. Eam sub prioribus non comprehendimus, quod peram-
pla sit, caelatorumque ars a sculptorum arte diuersa sit. *Gemmas plures, ait*
idem Plinius, quod peregrino appellant nomine Dactylisothecani, prius omnium
habuit Romae priuignus Syllae Scaurus. Dique nulla alia fuit, donec Pompe-
ius Magnus eam quae Mithridatis Regis fuerat, inter dona in Capitolio dicaret,
ut M. Varro aliique eiusdem aetatis Auctores confirmant, multum praclatam
Scauri.

Scauri. Hoc exemplo *Caesar Dictator sex Daehlyiothecas in aede Veneris Genitricis consecrauit.* Fuit haec scientia quasi postliminio reuocata ab Vrsino, Gallaeo, le Pois, Pierio Valeriano, Gorlaeo, Chiffletio, Kirkerio, Augustino Romano, Caninio, Bagarrio, Reicheltio Argentoratensi, aliisque.

6. *Toreumatographia* exponit tabulas marmoreas exsculptas, quae toreumata vocabantur, quorum avidus collector Iulius Caesar, teste Suetonio. *Primus Phidias artem toreuticam aperuisse atque demonstrasse merito iudicatur: Polyeletus consummasse.* Plin. lib. 34. cap. 8. Toreumata quamplurima, quae *bas reliefs* appellamus, acri incidit Petrus Sanctus Bartolus, ea inprimis quae in columna Traiana et Antoniana visuntur a I. P. Bellorio eleganter et breuiter explicata. Quae in arcu Scueri spectantur Suarezius Episcopus Valionensis interpretatus est: aliasque ediderunt Bosius, Aringhius et Boissardus: multaque possident inediti Ligorii, Bagarrii, Equitisque a Puteo codices delineati.

7. *Bibliographia* Manuscriptis dignoscendis et perlegendis addita est, cui tot insignes Critici operam nauarunt, Scaliger, Sirmondus, Salmasius, Casaubonus, l'Abbaeus, Busbekius, et nuper Lambecius, qui bibliothecam Caesaream descripsit, nec non Aemilius Portus Cretensis, cuius tractatum de Manuscriptorum Graecorum abbreviationibus ipsiusmet manu exaratum possideo.

8. *Angeiographia* instrumenta omnis generis domestica, militaria, nautica, vasa, mensuras, pondera scrutatur: modo sub voce *angeion* commodioris defecta, omne instrumenti genus comprehendere liceat. Haec pertractarunt Baysius, Ferrarius, Rubenius, Schefferus, Smerius in suis Antiquitatibus Neomagensibus, et ineditus Peireskius ὁ πᾶν. *Haecenus Sponius.*

III. Notum est duos necessarios Historiae oculos a viris doctis haberi Geographiam et Chronologiam, quo nihil posse dici verius res ipsa confirmat, nullum enim cogitari potest magis obscurum vel confusum chaos, quam rerum quarumcunque narratio, vbi ratio temporum vel locorum confunditur aut ignoratur. Eodem plane modo res se habet in studio Antiquitatis, nam et hoc genus est quoddam Historiae, est enim morum rerumque quae apud veteres in vsu fuerunt enarratio, in qua vt recte verferis, Geographiae et Chronologiae cognitione est opus, quoniam alia alibi et alia aetate obtinuerunt, ne dicam hanc ipsam partem esse Antiquitatis haud ignobilem veterum temporum rationes, epochas, aerasque, regionum, vrbiumque appellationes ac regnorum limites veteres nosse. Antequam igitur ad specialia capita argumenti quod mihi proposui descendam, et scriptores de ritibus sacris aliisque aut de monumentis veteribus singillatim exponam, iuuat praemittere inprimis eos qui Geographiam veterem mediue aevi scriptis suis illustra-

Iustrarunt, deinde dicere de iis, quorum in expediendis Chronologiae rationibus occupata fuit industria.

IV. Geographiam Biblicam e veteribus primus attigit *Eusebius* libro de locis hebraicis secundum ordinem litterarum disposito; quem ab *Hieronymo* latine translatum et auctum primus graece, cum Hieronymi et sua versione edidit notisque illustravit *Jacobus Bonfrerius* Paris. 1631 et 1659. ad calcem commentariorum suorum in Iosuaam. *Petrum* quoque *Bertium* Eusebii libro lucem afferre conatum fuisse, testatur Io. Gerard. Vossius p. 261. de Script. mathematicis; et Claudius Sarravius p. 267. Epp. Eusebiana Bertii ex Menagii dono misit ad Isaacum Vossium Gerardi Ioannis filium. *Lucas* praeterea *Holstenius* vereris Geographiae peritissimus, nouam Eusebii de locis ebrâicis editionem pollicitus est libro de vita et scriptis Porphyrii p. 21. Atque oprandum fuisset, vt post nouas *Marcianaei* et *Ioannis Clerici* editiones prodiiisset idem Eusebii liber expolitus cura doctissimi viri *Iacobi Rhenferdi*, cuius egregia in eundem specimina obseruationum leguntur in eius operibus philologicis a Dauide Millio editis p. 776—828. Ceterum *Bonfrerii* in Eusebium notae cum illustrationibus *Clerici* additis *Augustini Calmeti* et *Ren. Iosephi Tournemini* annotationibus insertae sunt Menochio illustrato p. 159. seqq. et Blasii Vgolini thesauro antiq. hebraicar. Tomo V. Pulcherrimam quoque huic Eusebii libro lucem attulit V. C. *Adrianus Relandus* in sua Palaestina, de qua infra. Exstat et *Eucherii* Episcopi Lugdun. saec. V. epistola de situ Hierosolymae et Iudaeae ad Faustinum Presbyterum Insulanum, quam edidit Philippus Labbeus T. I. Bibliothecae nouae manuscriptorum p. 665—667. A *Marcellino Comite* quatuor libellis Constantinopolin et Hierosolymam descriptam esse auctor est *Cassiodorus* in diuinis lectionibus c. 25. quod Marcellini opus intercidit. Sed tulere aetatem *Adamanni* Scoti de situ terrae sanctae et quorundam aliorum locorum libri tres, excerpti ex ore *Arculphi* Galliarum Episcopi, cum venerabilis *Bedae* eorundem compendio editi primum a Iacobo Gretsero, 1619. et deinde a *Ioanne Mabillonio* in calce T. 4. actorum sanctorum ordinis Benedicti, prologum vulgante *Labbeo* Tomo primo Bibliothecae nouae manuscriptorum pag. 667 seq. Praetereo alios recentiores terrae sanctae descriptores siue Graecos, vt *Ioannem Phocam*, ² *Epiphanium Hagiopolitam* et *Perdiccam* de locis Palaestinae editos a *Leone Allatio* in Symmetis; siue latinos, vt auctorem itinerarii a Burdegalâ Hierosolymam vsque:

Marinum

² *Ioannis Phocae* sacerdotis et monachi, qui A. C. 1185. loca sancta adiit descriptionem ex Allatii versione, cum itinerario *Antonini* Placentini (scripto decimi vel vndecimi saeculi) edidit *Papebrochius* ante tomum secundum Actorum Sanctorum mensis Maii.

Marinum Sanutum Torfellum ad calcem librorum de secretis fidelium crucis, editorum a Iacobo Bongarsio in Tomo secundo gestorum Dei per Francos, hoc est, scriptorum belli sacri Hierosolymitani: quo in libro quoque comparet *Iacobi de Vitriaco* historia Hierosolymitana, cuius liber tertius narrationem de statu terrae sanctae continens cum aliis pluribus terrae sanctae descriptionibus insertus est tomo tertio thesauri noui anecdotorum *Edmundi Marteni*: siue ebraeos denique *Eldad Danacuth*; qui latine exstat ad calcem chronographiae Genebrardi, et Ebraice Oxoniae in Bibliotheca Bodleiana: *Beniaminem Tudelsenem* A. C. 1173. defunctum in itineralio, quod post Arim Montanum latine vertit et illustrauit *Constantinus l'Empereur*,³ et ineditis adhuc obseruationibus *Matth. Frider. Beckius*, Theologus Augustanus, ὁ μονοκλιτρικ: gallice versum exstat in collectione itinerum saeculis 12. 13. 14. 15. in Asiam susceptorum, a Petro Bergeronio edita, et recusa Tomo primo operum Bergeronii, Hagae Comitum 1735. 4. recusorum, deinde accuratius in gallicum sermonem versum notisque instructum, a praecocis ingenii iuvene *Ioanne Philippo Baraterio*, prouidit Amstelod. 1734. 8. R. *Mosen Petachiam*, cuius saeculo XII. clari itinerarium edidit cum versione sua Cl. Wagenfeilius in exercitationibus sex varii argumenti, exercitatione quarta: vbi p. 161. sq. alii geographici iudaeorum libri commemorantur, qui pauci admodum apud illos, et fabulis fere conspersi reperiuntur. *Abrahami* denique *Perisfol* itinera mundi, Ferrariae descripta ab auctore, An. 1525. cumque versione et notis, edita a *Thomae Hyde*, Oxonii 1691. 4. Hic Abrahamus pag. 29. suam mappam mundi allegat, quae non vidit lucem. R. *Samuells* filii *Dauidis Iemsel*, Karaitae itinerarium ebraice et latine edidit *Gustanus Peringer*, Vpsaliae, 4. atque inde *Celeb. Wolfus*, T. III. Bibl. ebr. p. 1081. seqq.

V. Inter superioris saeculi scriptores Christianos praeter *Samuelem Bobartum*, in Geographia Sacra, incomparabili opere, et *Iosephum Scaligerum*, quem librum suum de insolubilibus S. Scripturae, et Geographiam Sacram a se compositam paullo ante mortem flammis tradidisse testatur Patinus, T. I. Epist. pag. 607. 608. huic argumento singularem lucem attulerunt *Andreas Masius*. et *Iacobus Bonfrerius*⁴ ad Iosuum, et *Ioannes Lightfootius* in horis Ebraicis

³ Plures in *Constantini* versione errores, praecipue in nominibus propriis, notat *Eusebius Renaudotus* pag. 11. seq. Apologiae pro historia Patriarchatum Alexandrinorum gallice editae, Parisiis 1717. 12.

⁴ Iacobi Bonfrerii onomasticon urbium et locorum S. Scripturae recusum est in appendice ad Menochii commentarios totius S. Scripturae, quos accuratiores edidit Ren. Ios. Tournemius, Parisi. 1719. fol.

cis ad Euangelistas aliisque scriptis: *Waltonus* in apparatu ad Biblia Polyglotta: *Bernardus Lamy* in Concordia Euangelica, paucique quidam alii. Idem conati sunt in Itinerariis Palaestinae *Henricus Buntingius*, cuius Itinerarium S. Scripturae post plures editiones recensitum et notis illustratum emendatumque et locupletatum est a Ioan Georg. Leuckfeldio, Magd. 1718. fol. Est autem *Buntingius Bernardus de Breitenbach* plerumque sequutus. Nec confundendus est Bernardus iste, cuius itinerarium prodiit Moguntiae 1486. et Spirae 1502. fol. cum Martino Baumgarten in Breitenbachi equite Germano, cuius descriptio itineris in Aegyptum, Arabiam, Palaestinam et Syriam edita est. Norimbergae 1594. 4. *Christianus Adrichomius*, a P. Gaudio recensitus, *Christoph. Heidmannus*, *Franc. Quasremius*, *Olfert Dapper*, *Jonas Korte*, aliique quamplurimi, quos enumerant Acta Eruditorum, An. 1713. pag. 276. vbi de V. C. *Eduardi Wells* Geographia V. et N. T. *Ioan. Clericus* praefat. ad Sansonii Geographiam Sacram, Ephem. Paris. A. 1707. Octobr. pag. 58. Lipenius Bibl. Theol. T. II. pag. 390. 821. sq. S. V. *Baumgartinius* in praefatione T. IX. interpret. germanicae historiae vniuersalis praemissa p. 11. ff. et *Dan. Hartnaccius* in Bibliothecario p. 168. sq. qui non modo Germanica lingua Geographiam Biblicam singulari nec adeo magno libro complexus est, Norimb. 1689. 4. sed et longe perfectius atque plenius opus huius argumenti, consultis 200 amplius itinerariis multorum annorum labore collegisse se, ibidem testatur. Sed profecto arduum est, inter tot fabulosa atque incerta, ex recentioribus istis Hodoeporicis, situm verum locorum terrae sanctae, in sacris litteris memoratorum, cognoscere. Interim licebit, vt ne utiquam immunem a naeuis consulere Geographiam sacram *Nicolaus Sansonii* Abbauillae, cum praefatione Ioannis Clerici recusam, Amst. 1704. fol. et a *Blas. Vgolino* Tomo V. thes. antiquitat. hebraicarum; et *Frider. Spanhemii* Geographiam sacram, separatim et inter opera eius editam, *Hieronymi* item *Dicelii* Germanice vulgatam, Lips. 1704. 8. et *Ioan. Iac. Schmidii* Geographum Biblicum, Germanice itidem editum, Züllichauias 1740. 8. cum mappas Geographicas Palaestinae, a variis viris doctis adornatas, quales v. g. exstant in Waltoni apparatu, in Lightfooti operibus, atque, vt nouissime editas commemorem, in commentario *Ioannis Clerici* ad Pentateuchum; in *Augustini Calmet*, Monachi Benedictini Commentar. ad Iosuum, Paris. 1711. 4. in *Franc. Burmanni*, 5 filii, Harmonia Euangelistarum, Belgice edita, Amstelod. 1713. 4. et in *Frider. Spanhemii* T. I. Opp. paullo ante mortem eius A. 1701. Lugd. Batav. in lucem edito, in quo locupletior habetur introdu-

⁵ Auctor tabulae Palaestinae, ad Harmoniam Burmannianam adiunctae, est *Maunderius*, itineris, quod in Palaestinam suscepit, descriptione notus.

Introductio eius ad Geographiam sacram, patriarchalem, israheliticam et christianam. In primis euoluere iuuabit viri exquisitae eruditionis *Adriani Relandi* Palaestinam ex monumentis veteribus illustratam et tabulis accuratis instructam, quae lucem vidit; Traiecti Batauorum 1714. 4. et supplementis aucta est a *Ioanne Christoph. Harenbergio*, insertis Vol. IV. Miscellan. Lips. nouorum P. III. pag. 465-511. Vol. V. P. II. pag. 248-328. et P. III. p. 408-455. ac Vol. VI. P. II. p. 199-235. P. III. p. 406-466. et P. IV. p. 593-619. Idem vir eruditus mappam geographicam terrae sanctae delineauit ab haeredibus Homannianis A. 1744. editam; atque peculiari commentatione, relationibus cosmographicis A. 1748. p. 184. inserta, illustratam. Relando emendando ac illustrando inseruiunt quae erudite de geographia terrae sanctae disputat V. Cl. *Ioan. Georg. Waltherus* in commentat. de Aulone et de *πεδιω μουyla* proprie dicto, in primisque Palaestinae; quae existat in eius animaduersionibus historicis et criticis p. 217. ff. Relando iungendus est *Ioannes Mathias Hafius*, qui Norimb. 1739. fol. edidit Regni Dauidici et Salomonaei descriptionem geographicam et historicam, sex mappis geographicis instructam. De tabula geographica R. *Jacob Zaddik* conf. V. C. *Ioan. Christoph. Wolfium* Bibl. Ebraeae Vol. I. pag. 612. Orbem veterem vt a Noae posteris primum frequentatum supponit, exhibet et explicat *Casparus Danckwerth* in Chronico Holfatae lib. 1. c. 6. pag. 28. sq. Varia geographiam Biblicam, et in primis Aegypti illustrantia afferuntur a *Christiano Mullero* in sarura obseruationum philologicar. Lugd. Bat. 1752. 8. Hierosolymae descriptionem praeter Lightfoorum aliosque iam commemoratos fecit *Ioan. Baptista Villalpandus*, in amplis suis ad Ezechielem commentariis, Tomo tertio, Romae 1604. fol. ex quo excerpta dedit Waltonus in Apparatu, vt omittam quae e Villalpando exhibuit *Ioannes Blomius* ad calcem dissertationum de migratione in Ophir et purpura ac cocco. Hamb. 1660. 8. *Ludouici Cappelli* Ichnographia Hierosolymae; eius Historiae Apostolicae illustratae subiecta legitur. Exstat et *Christiani Adrichomii* Descriptio Hierosolymae, Colon. 1588. 8. *Christiani Gerardi Offerausii* Descriptio veteris Hierosolymae. Dauentriae 1718. 4. Historiam huius vrbs, quae et Iebus et Salem dicta est, eleganter exposuit *Hermannus Witsius* in Dodecade Dissertationum, exercitationibus tribus postremis, quae secundae sunt Tomo II. Miscellaneorum eius Sacrorum. Aeliam Capitolinam, quam pro Hierosolyma diruta excitatam ab Imperatore Adriano refert Dio Cassius, non in eodem loco, vbi antea Hierosolyma fuerat, exstructam fuisse probat *Guilielmus Beuerigijs* in notis ad Synodicum magnum pag. 61. 62. 63. adde *Matthaei Zimmermanni* Analecta p. 372. et *Christiani Erdmanni Deylingii* origines et historiam Aeliae Capitolinae ex vetustis monumentis explicatam.

Lips. 1744. 4. De Hierosolymae nominibus consulo sive *Thomam Hyde ad Abraami Peritfoli itinera mundi* p. 17. sq.

VI. *Geographiae* quae vulgo vocatur *Nubiensis*, quamque ex arabico latine versam ediderunt Maronitae, *Gabriel Sionita* et *Ioannes Hefronita*, Parisiis 1619. 4. auctor ab *Abulfeda* vocatur *Sherif Elidris*, siue nobilis *Idrisius*, ut notatum *Seldeno III.* 26. uxoris Ebraeae. Nomen integrum *Mohamed ben Mohamed Sherif al Edrissi*, teste *Herbeloto* *Bibl. Oriental.* p. 786. Patria videtur fuisse Aegyptius: unde errauit *Leo Africanus* libro de viris apud Arabes illustribus in *Hottingeri Bibliothecario* quadripartito pag. 268. Siculum Mazaratensem eundem fuisse affirmans. Oblata est haec *Geographia* Anno *Hegirae* 584. A. C. 1153. *Rogério primo*, ad explicandum globum, in quo descripta fuit terrae figura, quem sibi ex argento puro conflare curauit Rex pondere 400 librarum (seu Rotalorum ut vulgo loquuntur) graecarum, quarum vnaquaeque 112. drachmas continet. Vtrum religionis Christianus fuerit auctor huius compendii, ut viris praeclaris qui illud latine verterunt, et *Celeb. Baumgartenio* visum est, an vero *Muhammedanus*, ut suspicatus *Isaacus Casaubonus* ad *Epistolam Gregorii Nysseni* pag. 66. sq. non est plane exploratum, neque quod *W. E. Tentzelio τὸ μακαρίτη* in dialogis mensuris vernaculis *Anni* 1692. pag. 875. in mentem venisse video, ac conuincator *Epitomes*, quam solam Maronitae latine ediderunt, Christi sacris addictus fuerit, auctor autem ipse operis, 7 quod longe vberius ex Syria *Pocockius*, et ex Aegypto *Ioannes Granius* secum attulit, fuerit *Muhammedanus*. 8. Opus ipsum, in quo nihil desiderandum esse notarunt Arabes, quam quod longitudo et latitudines locorum non sunt annotatae, multo plura autem desiderat *Sam. Bochartus* in epistola Tomo secundo *miscell. obseruat. criticar. nouar.* pag. 105-116. inserta, Arabice cum versione et notis edere voluit *Georgius Hieron. Welschius*, sed fati praeventus hoc ut multa alia egregia omisit.

Opus ab auctore inscriptum *Nozhak al Moschtaak* (pulchritudo vniuersi) atque epitomen eius tantum ex Arabico Latine edidisse Maronitas, et sine ulla ratione *Geographiam Nubiensem* inscripisse, notat etiam *Bartholomaeus Herbelotus* in *Bibliotheca Orientali* p. 667. 786. Arabice *Mediceis* typis editam refert *Vossius* p. 251. de disciplinis Mathematicis, qui *Scriptorem praeclare*

* De hac *Geographia* conferri meretur *S. V. Baumgartenii* praefatio P. III. *interp. germ. histor. vniuers.* praemisit pag. 11. et *Eiusd. notitiae Bibliothecae cuiusd. Halens.* P. IV. pag. 381. ff.

7 Vide *Pocockii* specimen historiae Arabum p. 122. 128. 373.

8 Hanc sententiam tenetur *Baumgartenius*, auctorem operis maiorem fuisse *Abu Abdellak Mubarrad*, per aliquod tempus *Calipham* Africae, affirmans.

de Orbis descriptione, Asiae praecipue et Africae promeritum vocat, subiungens Arabiam in primis ab eo ita describi, ut nihil vsquam accuratius sit reperiri: ex Europaeis autem regionibus diligentissime exponi Hispaniam, quam solam iustrasse se narret p. 148. edit. latinae. Idem Vossius pag. 250. mentionem facit *Horti Geographici*, ab Anonymo Arabice scripti, et a *Bernardino Baldo* Latine versi, sed nondum, quod sciam, editi: tum operis Geographici insignis, quod A. H. 721. A. C. 1321. composuit *Ismael Abu'l Feda*, Princeps Hamatensis in Syria, 28. tabulis, quibus illustratio addita est, compositi, cuius operis tres tantum tabulae typis sunt excusae: primam Arabiam sistentem, cum versione latina Ioannis Grauii inserendam curauit Tomo. tertio geographorum minorum *Ioannes Hudsonus*; tabulam vicepsimam, quintam et sextam, Chorasmiae et Mewazalnahrae descriptionem complectentem edidit Ioannes Grauius ad calcem epocharum celebriorum Vlgi Beighi, recusam a *Ioanne Hudsono* volumine itidem tertio geographorum minorum. Ceterum plura eundem Grauium in affectis, habuisse, in quibus fuerit Abulfeda integer, docent *Acta Eruditor.* A. 1700. p. 518. sq. *Mosis Chorensis* Epitome Geographiae, Armeniace et Latine, cum notis *Guil. et Georgii, Guil. Whistoni* filior. prodit, Londini 1736. 4. Bene D. Abraamus Hinkelmannus δ $\mu\alpha\kappa\rho\alpha\sigma\tau\rho\varsigma$ in praefat. ad Alcoranum, k. 2. *Quum vero ad utramque historiam. GEOGRAPHIA: ita necessaria sit, ut sine ea historicus ne intelligi quidem possit; maxima in hoc quoque studio adiumenta et lumen in posterum Arabismo debebimus. Neque in ulla parte eruditionis ex ignorantia vocum et rerum orientalium foedius peccatum unquam fuit, quam in hac. Hic montem Gebel, desertum Barka, et his similia audias; quum vocis ipsae arabicae montem et desertum expriment. Hic summa cum imis confusa et transposita animaduertas, quum ad vera climata et gradus omnia renouauerint Arabes. Nemini ego fidem extorquere auctor: id certe noui, aliam esse Asiae et Africae faciem, quam in omnibus adhuc chartis Geographica nobis depingitur. Possideo Institutiones Astronomicas Abu Ishak Ibrahim Ibn Iahia, quibus in fine adiectae sunt Tabulae longitudinis et latitudinis Locorum nobilium orientis, ex quibus errores quam plurimos detegere, cuius desideranti sine negotio possum. Atque utinam integrum illud Principis Hamae Abu'l Feda opus Geographicum aliquando cum Europa communicaretur, cuius praeter pauca a Schichardo et aliis citata, ut et partem exiguam a Grauii editam, nihil adhuc vidimus. Forte nihil praeterea desideraremus. Interim monere possumus Geographia Nubiensis, et quae ad Alferganum Golsus annotauit, quantum adhuc emendandum nobis restet. Quid est autem tantas orbis partes ignorare quam in communi patria tanquam in ignota sylua vivere? Quid est inuidantius, quam librorum ope nobilissimas regiones peragrari?*

VII. De antiquis Geographis Graecis non repetam, quae prolixius disputata sunt lib. 4. Bibliothecae Graecae c. 14. tantum nomina et praecipuas editiones verbo perstringam, nonnullaque memorabo ibi omissa. Peruenerunt ad nos

1. *Strabo* Amasenus, Augusto et Tiberio imperante clarus, cuius libri 16. de Geographia cum Xylandri versione et Isaaci Casauboni commentario bene editi sunt a Fed. Morello, Paris. 1620. fol. Meliorem editionem cum Casauboni et aliorum virorum doctorum obseruationibus non ad calcem libri, sed per singulas paginas verbis Strabonis statim substratis nouissime edidit V. C. Theod. Iansonius ab Almeloveen. Amstelod. 1707. fol. Versionem Strabonis Casaubono praeter rem tribuit Harduinus in numis populorum et urbium illustratis p. 410. De Henrico Scrimgero haec Henricus Stephanus notis ad Maximum Tyrium p. 360. *Apud Strabonem ubi editto Aldina Apsidas habet, annosauit Henricus Scrimgerus Scotus ex iisdem exemplaribus quorumope hunc scriptorem a multis mendorum millibus purgauit, hanc lectionis varietatem Apsidos pro Apsidas, sed ita ut ex septem exemplaribus tantum duo hanc haberent.* Animaduersiones in nouem libros Geographiae Strabonis ex manuscripto codice Mediceo exhibet *Abraamus Gronouius* in variis Geographicis. Lugd. Batav. 1739. 8. editis pag. 149. Obseruationes autem in Strabonem et Dionysium Periegeten existant in obseruat. miscellan. in auctores vet. et recent. Vol. II. T. I. p. 1. sqq.

2. *Dionysius* Periegetes Strabonis; vt plerique sibi persuadent, aequalis, vt H. Dodwello persuasum ad Eliogabali aetatem detrudendus, cuius enarrationem habemus versibus hexametris pulchre descriptam et ab *Auieno* et *Prisciano* latinae inephrasi donatam, ab *Eustathio* autem copiosis illustratam commentariis, et ab alio *Anonymo* scholiis breuibus graecis ac paraphrasi expositam. Melior editio *Eduardi Twaites*, Oxonii 1697. 8. *Eduardi Wells*, 16 tabulis geographicis instructa, Oxonii 1704. 8. et *Ioan. Hudsoni* Tomo quarto Geographor. minor. Oxonii 1712. 8. qui *Nicephorum Blemmidam* siue *Gregoram* in *Dionysium* ait se omisisse, quod is tantum ex oratione bona ligata fecit solutam non bonam. *Nicephorum* presbyterum vocat *Canigius* in glossario graeco. Commentarium ineditum in *Dionysium*; qui MS, fuit apud *Bochartum*, laudat *Menagius* p. 415. ad *Laertium*. Exstat etiam *Dionysius* cum scholiis Graecis in codice bombycino scripto A. C. 1344. Florentinae in bibliotheca S. Mariae Benedictinorum, teste *Montfaucono* pag. 70. *Palaeographiae* graecae. A *Ludouico Seruino* Parisiensis Parlamenti aduocato latine versum *Dionysium* de situ orbis scribit *Franc. Crucemianus* in *Bibl. Gall.* p. 497. sed perperam *Dionysio* quatuor libros tribuit. Fallitur etiam *Berkelius*, qui ad *Stephanum Byzant.* in *Bugis* notat versum ἀρχαῖν ἐπιλαίην

μυριαδύμων Ἰθρος Ἰβήρων non esse defunctum ex Dionysii periegesi, est enim utique versus 282. ut iam notatum V. C. Iacobo Perizonio in investigatione Originum Aegyptiarum. pag. 471.

3. *Claudius Ptolemaeus* sub utroque Antonino imperante clarus, cuius libri octo Geographiae post editionem Graeco-Latinam, Amstelod. 1618. fol. vna cum tabulis Geographicis *Agathodacmonis* vulgatam a Petro Bertio, maiore etiam studio ad codices MSS. recenseret desiderant, et a docto aliquo viro illustrari. Arabiae descriptionem a Ioanne Grauiio ex MS. antiquissimo emendatam castigatius vulgavit V. C. Ioan. Hudsonus Tomo tertio Geographor. minor.

4. *Stephanus* Byzantinus Grammaticus post Arcadii et Honorii tempora scripsit *Ἐθνικά* siue Lexicon Geographicum, in quo nomina patronymica potissimum persequi instituit, sed eadem opera vniuersae Geographiae lucem affert singularem, Opus ipsum excepto fragmento Segueriano diu est quod intercidit, sed exstat epitome, quam *Hermolaus* Grammaticus Iustiniano imperante clarus concinnauit, nisi quod in litteris α et λ sunt lacunae. Prodiit cum notis Stephani de Pinédo, Iudaei Lusitani, Amst. 1678. fol. et cum Abr. Berkelii commentario et Iacobi Gronouii obseruationibus, Lugd. Batav. 1688. et 1694. fol. Doctissimae Lucae Holstenii notae posthumae, Lugd. Batav. 1684. fol. vna cum fragmentis Geographi antiqui Scymni Chii separatim editae sunt a Theodoro Ryckio. Eiusdem Holstenii obseruationes antea ineditae ad indicem scriptorum a Stephano Byzantio citatorum comparent in miscellaneis obseruationibus criticis nouis T. 2. p. 117-124.

5. Geographica a *Dauide Hoefchelio* Graece edita Augustae, Vindelicorum 1600. 8; Marciani Heracleotae (siue ex parte Scymni potius) et Scylacis Caryandensis, Artemidori Ephesii, Dicaearchi Merfenii et Isidori Characeni scripta complectuntur.

6. Geographi Graeci minores Graece et Latine vulgati cum notis a *Ioanne Hudsono* V. C. vna cum praemissis veterum testimoniis, et doctissimi Dodwelli dissertationibus de aetate et scriptis singulorum in primo et secundo Tomo Geographorum et Dionysii Periegetae, Oxonii 1698. 1703. 1712. 8. quatuor voluminibus.

Tomo I. Continentur:

Hannonis periplus.

Scylacis periplus.

Agatharchides de mari rubro.

Arriani periplus Ponti Euxini.

Rexiphus maris Erythræi, eidem vulgo adscriptus.
Nearchi periplus ex *Arriani* Indicis.
Marciani Heracleotæ Periplus cum fragmentis *Menippi* et *Artemidori*.
Anonymi periplus ponti Euxini.

Tomo II.

Dicaearchi status Græciæ.
 Eiusdem descriptio Pelii montis.
Isidori Characeni mansiones Parthicae.
Scymni Chii periegesis.
 Eiusdem fragmenta a Luca Holstenio collecta.
 Libellus de fluviis *Plutarcho* adscriptus.
Agathemeri compendiariarum geographiæ expositionum libri duo.
Strabonis Epitome.

Tomo III.

Excerpta ex *Dionysii* Byzantii anaplo bospori Thracici latine seruata a Petro Gyllo.
Anonymi descriptio Ponti Euxini collecta ex *Scymno*, *Ariano* et *Marciano*.
 Excerpta ex *Georgii* Medici *Chrysococcae* Syntaxi Perfarum per *Ismaelem* Bulliardum.
Ptolemaei tabula longitudinis et latitudinis vrbium insignium. Ex MSC. codice Theonis in Bibl. Bodleiana recensita.
Anonymi vetus orbis descriptio pridem vulgata a *Iacobo* Gothofredo, recusa latine ex *Iac.* Gronouii editione.
 Variæ Lectiones in Anonymum Geographum Rauennatem ex MS. Vrbinate Vaticanæ Bibliothecæ num. 678.
Ptolemaei descriptio Arabiæ græce et Latine per *Ioannem* Grauium innumeris in locis emendata.
 Descriptio Chorasmiae, Mawaralnahrae, et inedita hactenus Arabiæ, maris Persici et Alkolzum siue rubri Arabice et Latine ex *Abulfeda* per eundem *Ioannem* Grauium.
 Binae tabulae Geographicae, vna *Nassir Eddini* Persæ et *Vlug Beigi* Tartari arabice cum versione *Ioan.* Grauii.
Ptolemaei ἐκθεσις κανονικὴ τῶν ἀστερισμῶν Græce e MS. emendata.

Tomo IV.

Henr. Dodwelli dissertatio de ætate et patria *Dionysii* Periegetæ. *Dionysus* Græce et Latine cum commentario *Eustathii* per singulas paginas verbis Poetæ

Poëtae subiecto. . . *Raf. Fefi Aueni et Brificiani Metaphraſes* Dionyſii. *Aueni ora maritima.* *Anonymi graeci Paraphraſis in Petiegeſiu integrior* Excerpta e Scholiſta inedito in Dionyſi, qui exiſtat Pariſiis in Bibl. Regia. Fragmenta de urbium et regionum nominibus in alia mutatis, ex notis Leonis Allatii ad Georgium Acropolitam p. 244. et ex iis, quae ſubiiciuntur Codico p. 404. aliaque apoſpſmata geographica vel inedita haetenus vel emendatius edita, graece.

7. Geographica a Leone Allatio in *συμμιετρες* collecta editaque a Bartholdo Nibulio, Amſt. 1653. 8. recentiora ſunt maximamque partem Palaesti-
nam ſpectant et iam ſupra memorata, ac Bibl. graecae. lib. IV. p. 81. ſeqq. diligentius reconſita, una cum ſyntagmate geographico, quod edere voluit *Lucas Hoſſenius*, teſte Lambecio libro 1. de Bibl. Vindobonenſi p. 113. ſeq. Tantum addere liceat *Ioannis Phocae* descriptionem caſtroꝝ et urbium ab Antiochia, ad Hieroſolymam vsque latine ex Allatii verſione praemiſſam Tomo II. Actoꝝ. ſanctoꝝ. Maii, cui Papebrochius latinum ſubiunxit Itinera-
rium Antonini Placentini. e MS. Toraceoſi cum ſuis animaduerſionibus. *Epiphanius* auctor Geographicae narrationis Syriae idem videtur qui de S. Apoſtolo Andrea. et de S. Maria ſcripſiſſe memoratur ab Allatio p. 90. et 106. de Simeonum ſcriptis. *Perdiccas* Protonotarius Ephelinus diuerſus fuiſſe videtur a Theodoro Perdicca magnae Eccleſiae CPol. a ſupplicationibus, et a Georgio Perdicca ſeuophylace Imperatorii cleri, qui ambo interfuere Pſeudopyſodo CPolitanae Palamitarum. A. C. 1343.

8. *Cosmae* Indopleuſtae Topographia Chriſtiana. libris XII. graece et latine edita a Bernardo de Montfaucon, Pariſ. 1706. fol. de qua abunde dictum eſt Bibl. graecae Lib. III. C. 25. d. Vol. II. pag. 604-617.

9. Geographica antiqua a *Iacobo Gronouio* edita Lugd. Batav. 1697. 4to. complectuntur *Scylacis* Periplum maris mediterranei, Anonymi peri-
plum Maeotidis paludis et Ponti Euxini, Agathemerii Hypotypoſin Geogra-
phicae, quaſi graeco-latina, cum notis H. Voſſii, Iac. Palmerii, Sam. Ten-
nanti, et expoſitionem totius mundi a Iac. Gothofredo editam, latine, addi-
tis quemadmodum ad priora quoque editoris emendationibus. Biennio poſt eadem Gronouius edidit animaduerſionem in Oxonienſem Scylacis editio-
nem, et diſſertationis Dodyallianae de Scylacis aetate examen, ſubiuncto *Ephoni* fragmento ex *Cosmae* Topographia, (lib. 2. p. 148. edit. Montfau-
conianae) Lugd. Bat. 1699. 4.

10. *Ioannis* Grammatici Gazaci *ἐκφρασις τοῦ κοσμικοῦ πίνακος τοῦ ἐν Γαζῇ ἢ ἐν Ἀντιόχεια*, verſibus iambicis DCXXVI. Graece vulgata a Iano Rutgerlio Lugd. Bat. 1618. 4. libro 2. variar. lection. pag. 98. cum paucis

castigationibus. Nonno posteriorem eiusque imitorem fuisse eruditi obseruant, vnde versibus paene Nonniacis descriptum illud Geographicum poema tradit Casp. Barthius p. 747. ad Guilielmum Britonem, licet Nonnus Hexametro carmine vsus sit, Ioannes Iambico.

VIII. Ex antiquis Geographis latinis supersunt *Nonnionius Melas*, cuius libros III. de situ Orbis, eruditissimo Isaaci Vossii commentario et Iacobi atque Abraami Gronouiorum obseruationibus, nec non obseruationibus Iacobi Perizonii insertis miscell. obl. criticis a Car. Andr. Dukero editis Vol. 7. tom. 3. p. 417-460. Vol. 8. tom. 1. p. 97-140. et tom. 2. p. 201-238. item Petri Ioan. Nunnesei annotationis in prooemium et duo priora capita libri I. Melae, quae exstant in lisdem obseruat. vol. 7. tomo 2. p. 157-180. illustratos habemus; *Plinius Secundus*, qui Historiae suae naturalis libris tertio, quarto, quinto Geographiam pertractat, vt epitomatores eius *Solinus*, et quae de situ locorum differit libro primo *Orosius*, omittam. Itinerarium quod fertur sub *Antonini* nomine, et aliaque huius generis et Cosmographia quae sub *Aethici* et *Iulii Honorii* ambulat nomine, et quibus Antoninum et Aethicum Petrus Wesselingius recudi curauit Amstelod. 1735. 4. et *Auiceni* ora maritima, tum *Vibius Sequester* de fluminibus, fontibus, lacubus, nemoribus, paludibus, montibus, gentibus, a Nobilissimo Viro Franc. Hesselio illustratus, ac *Geographus Ravennas* a Porcheronio et Iacobo Gronouio vulgaris, de quibus singulis dictum est in Bibliotheca Latina Vol. 1. L. 2. C. 8. p. 348. seq. et Vol. 3. p. 916.

IX. Tabulas geographicas primum inter Graecos adornasse fertur *Anaximander* Milesius Thaletis discipulus teste Strabone, Laertio II. 2. Agathemere aliisque. Inter Aegyptios *Sesostris*, vt auctor est Eustathius ad Dionysium Periegetem, qui addit, Hecataeum, Democritum et Eudoxum vetustissimos Graecorum philosophos similiter breuibus in tabellis *pallas ediscere mundos* docuisse, vt Propertii¹⁰ verbis ad sententiam Graeci scriptoris efferendam vtar. Meminit etiam tabulae geographicae aereae ab Aristagora Mileti tyranno Cleoni Lacedaemonio regi aetatae Herodotus L. 5. Histor. c. 49. Nec desuere, qui Iosuae XVIII. 8. 9. tabularum geographicarum vestigium sibi visi sint reperire. Conf. Sam. Reyheri mathesin mosaicae c. 32.

⁹ In Iudaeorum libris, vt Abrahami Peritfol. itineribus mundi מפת המון meppa mundi. Idem Peritfol. p. 76. memorat קלף המלכים *chartas naturarum*, vid. et p. 101. 108.

¹⁰ Propertius IV. 3. 35.

Ioan. Bernh. Wideburgii matheſin. biblicam, ſpec. 3. qu. 6. p. 16. et Ioan. Jac. Scheuchzeri phyſ. ſacram, tab. CCCLXXII. Ex graecorum porro latinorumque ſcriptorum monumentis quam plurima de tabulis geographicis teſtimonia collegere *Marfilius Cagnatus Medicus* Lib. 4. variar. lection. c. 5. *Nicol. Bergierius* de publicis et militaribus Romani imperii viis Lib. 3. c. 7. *Gerard. Ioan. Voffius* lib. de philologia p. 61. ſeq. *Matth. Bernoggerus* Qu. 1. in Tacitum. *Aegid. Menagius* ad Laertii Theophrastum Lib. 5. de vitis philoſophorum, ſect. 51. vbi in teſtamento Theophrasti mentio *πίνακος* in porticu templi Muſarum ſuspendendi, in quo τῆς γῆς περίοδος. *Franc. Bianchinus* in hiſtoria vniuerſali ex monumentis antiquis probata, et italico idioma edita c. 30. p. 413. 477. ſl. *Jac. Perizonius* ad Aeliani L. 3. variar. hiſtor. c. 28. *Cangius* in glosſario voce *mappa mundi*. *Ioan. Chriſto. Wagensellius* in pera libror. iuuenilium T. 2. p. 27. ſeq. *Ioan. Dan. Maior* in ſcrutinio medico Cosmodixeos ſatanicae. Kilon. 1686. capite ſecundo. *Leuius Ioannes Schlicht* in diatriba de tabulis geographicis antiquioribus, de qua Ephemerides litterariae, quibus titulus: *Neuer Bücherſaal*, XXXIII. p. 639. ſl. et qui longè accuratius diligentiusque in hoc argumento eſt verſatus, *Vir S. R. Eberh. Dav. Hauber* in tentaminae plenioris hiſtoriae tabularum geographicarum, germanice edito Vlmae 1724. 8. De tabula ſimiliter etiam geographica accipiendum, quod de Agrippa Plinius H. N. L. 3. C. 2. *Agrippam quidem in tanta viri diligentia, praeterque in hoc opere cura, orbem quum terrarum orbi ſpeſtandum propoſiturus eſſet, erraſſe quis credat, et cum eo D. Auguſtum?* Apud Stephanum vero Byzantinum in *Λεως* et *Αβδονος* per *πίνακος* et *πίνακογράφους* Xylander et Mauſſiacus putant reſpici tabulas geographicas; ſed Holſtenius et Abr. Berkelius in notis ad illa loca reſtius obſeruant, notari tabulas, ſive, indices doctorum virorum, quales a Callimacho compoſitos olim eſſe conſtat, et cuius generis eſt ex recentioribus Iani Nicii Erythraei Pinacotheca. *Io. Xiphilinus* p. IIII. edit Reimariae ex Diono refert, Metium Pompufianum interfectum a Domitiano, quod pſtūm orbem terrarum in conclau ſuo habens, imperium aſſectare videretur. Quod vero diabolus Matthaei 4. quum Chriſto ſeruatori regna mundi de monte Libano oſtendit, hoc fecerit demonſtrata mappa geographica, vt viris doctiſſimis placet, mihi parum videtur eſſe veriſimile, quum nemini altus mons aſcendendus ſit, vt tabulam Geographicam vel inſpiciat ipſe, vel alteri inſpiciendam oſtendat. Adeoque in montem adducto, ex eodem potius proſpiciendas oculis partim, caetera mente ſimul cogitandas terras earumque delicias obtulit ſatanas, perinde vt de Seuero Xiphilinus p. 1243. ed. citatae. *καὶ ἄλλοτε ἀνῆλθῃ ἐς περιωπὴν ὑπὸ τῶος, καὶ καθορῶν αὐτῆς*

αὐτῆς πᾶσαν μὲν τὴν γῆν, πᾶσαν δὲ τὴν θάλασσαν, quae non male Matthaei loco conveniunt, nisi quod per somnium hoc Senero accidisse narratur. Quales porro fuerint veterum *πίνακες*, rudiores praefertim illi, ad itineram tantum directionem comparati, nullo clariore testimonio constat, quam reliquis *Tabulae Peutingerianae*, a *Marco Velsero* editae et illustratae, de qua dictum est in indice ad Bibliothecam Latinam voce *Tabula*: quibus nunc addo eandem subiectas orbi antiquo Georgii *Hörthii* et Ptolemaei Geographiae editionis Graeco-Latinae Bertianae. Tabulam Theodosianam vocat Bertius, quia illam aetatem refert, a Beato Rhenano lib. 1. rerum Germanicarum p. 35. vocatur tabula provincialis. Nova illa, quam cum Commentariis illustris et doctissimi viri *Mensonis Altingii*, Consulis Groningensis, exspectare olim iussi sumus tabulae huius editio, in lucem non prodit. Sed hanc iacturam sarcivit Vir generosissimus *Franc. Christo. de Scheyb*, qui hanc tabulam, secundum exemplar, quod in Augusta bibliotheca Vindobonensi asseruatur, commentario doctissimo illustratam, accurate recudendam curavit Vindobonae 1753. fol. mai. Hanc tabulam, licet a nonnullis temporibus Theodosii Junioris addicatur, rectius tamen Protonotario aut Diocletiano adscribi, Illustris *de Jordan* contendit in opere de originibus Slaucis pag. 30. ubi is simul varia circa hanc tabulam notatu digniora aspersit. Alia veterum tabularum Geographicarum specimina praebent antiqui Codices Geographiae Ptolemaei, cuiusmodi vnam alteramque in membrana, coloribus etiam variegatam, possidet Vir Celeberrimus, *Hermannus Samuel Reimarus*. Atque *Agathodaemontis* quidem, Alexandrini Mechanici, qui saeculo 5. post Christum natum floruit, et cum Isidoro Polustora commercium exercuit litterarium tabulae Geographicae ex Ptolemaei descriptione orbem delineantis, Ptolemaeo adiunctae sunt ab eodem Bertio aliisque editoribus. Vide *Vossium* de Philologia c. XI. § 23. et *Christoph. Händreichii* Pandectas Brandenburg. p. 59. sed qui perperam tradit, *Agathodaemontis* tabulas editas Latine, Basl. 1552. et 1584. per *Marc. Velsorum* cum eiusdem notis. Dicere enim voluit, existare in Latinis Ptolemaei editionibus annorum illorum, sed in quibus nullae fuere partes *Velseri*, qui tabulam *Peutingerianam* edidit Venetiis 1591. 4. recusam inter eius opera Norimb. 1681. fol. De diaphragmatis, siue, itinerum lineis, quibus maria traicienda vel regiones peragrandae essent, confer *Dodwellum* in diss. de Scylacis peripli aetate, § 16. De mensuris veterum, quibus in merendis locorum distantis vsi sunt, videre operae pretium est, quae observat *Insulanus*, (Mr. Delisle) in memorijs academiae scientiarum A. 1714. p. 227. ff. Tabulam veterem orbis terrarum et terrae sanctae ex veteri codice *Marini Sanuto*, dicti *Torfelli*, edidit

edidit Bongarsius Tom. 2. operis, cui titulus, gesta Dei per Francos, post pag. 288. Prodiit apud Wechelos Francof. 1611. fol. *Πορτολάγιος* dicitur apud Græcos recentis liber, nautis portus et intervalla locorum monstrans, de quo vide Cangii Glossarium mediæ et infimæ Græcitatæ. Ex porticu illa Augustodunensî, in qua omnium cum nominibus locorum situs, spatia, intervalla descripta fuisse testatur Eumenius capite 20. Panegyrici pro restaurandis scholis, reliquiae quaedam hoc sæculo repertæ sunt, de quo pulcherrimo antiquitatis monumento vide sis Memorias litterariæ Dombenses, siue, Treuoltinæ. A. 1706. p. 2097. seq. In Theodulfi Aurelianensis libro 4. carmen tertium est in picturam, qua erat imago terræ in modum urbis comprehensâ. In Palatio Barberinorum Palæstrinensi cernitur opere antiquo Musæo, siue Mosaico descriptio geographica cursus Nili; vide ephemerides litterariæ Parisinæ. A. 1719. Octobr. p. 467.

X. Compendium veteris geographiæ tradidit Hispanice *Gonsalvus de Salas*, Mælae insitens. Latine *Phil. Cluverius* frequenter recusus, et nouissime quidem cum notis et obseruationibus *Ioan. Bunonis*, *Ioan. Fridæ. Heckerlii*, *Ioan. Reiskii*, et *Guilielmi Readingii*, Londini 1711. 4. atque cura *Augustini Bruzenii Lamartinierii* (la Matiniere) Amstelod. 1729. 4. In primis quoque laudem meretur compendium antiquæ Geographiæ in tironum usum concinnatum a doctissimo viro Christophoro Cellario, quod *Sam. Patricio* curante variis locis auctum et tabulis instructum Geographicis jam sextum prodiit. Londini 1731. 8. Idem Cellarius nouam itidem Geographiam simili breuiario illustrauit. Gallica lingua geographiam veterem, post *Philippum Labbeum* illustrarunt *Robbius f. de la Robbe*, *A. D. Fer*, *D. E. de Morveilleux* aliique. Germanica cum summa laude memoratus iam *Ioannes Habnerus*, Scholæ Hamburgensis olim magna gloriæ cuius quæstiones geographiæ et in Belgicum Gallicumque ac Moscotum translatae idioma, et Germanice inde ab Anno 1693. vsque ad annum 1753. quadragies ad minimum recusat omnium manibus teruntur. Neque contemnenda est *Andræ Goetzii* introductio in Geographiam veterem; mappis illustrata, Germanicæ. 1729. 8. Ex iis, qui latine hanc compendii operam iuuenum studiis nauarunt non prætereunda *Georgii Fournier*, S. I. geographiæ orbis notitia per littora maris et ripas fluiuiorum. Francof. 1668. 12.

XI. Notitiam pleniorem geographiæ antiquæ vniuersæ summa diligentia et accuratione elaboratam debemus eidem, quem modo laudauimus, *Christophoro Cellario*, Academiæ Hallensîs et Germaniæ totius olim ornamento

singulari. Huius notitia orbis antiqui, siue geographia plenior ab ortu rerum publicarum ad Constantinorum tempora orbis terrarum faciem declarans, et nouis tabulis geographicis, accuratioribusque et plenioribus, quam Ortelius, Cluuerius et Brietius post Agathodaemonem Alexandrinum dederant, illustrata, lucem vidit, primo volumine vulgata, Lipsiae 1701. 4. mox Cantabrigiae recusa est s. potius Amstelodami A. 1703. in quo Europa vetus describitur. Alterum volumen Asiam et Africam complectens prodijt A. 1706. 4. recusum eodem anno Amstelodami. Vtrumque volumen iterum recusum est Lipsiae 1731. et 32. cum notis *Ioan. Conr. Schwarzii*. Animaduersionibus Caput primum libri tertii illustrauit V. C. *Ioan. Georg. Watherus* insertis animaduersionibus historicis et criticis p. 144-212. et Vol. 1. Nouor. miscellan. Lipsienium p. 268-291. Geographiam Cellarii antiquam excipere debebat Geographia plenior media, orbis terrarum faciem per decem circiter annorum centurias post Constantinorum aetatem illustrans ac persequens, sed labori huic A. 1707. immortalis vir praeclarus, pauca eius argumenti in sehedis affecta reliquit, perficere atque in lucem edere opus desideratissimum haud potuit.

XII. Parallela veteris et nouae Geographiae edidit *Philippus Brietius*, Parisiis 1648. et 49. 4. tribus voluminibus, Europam duntaxat persequutus. Similem parallelismum passim notant Ptolemaei illustratores Bertius et alii, tum plerique e scriptoribus recentioribus, quos iam nominavi, et deinceps recensiturus sum. Quam in rem commemoranda hoc loco etiam *Ioan. Baptistae Audiffresi* Geographia vetus, noua et historica, vulgata gallice, Parisiis 1689. 1691. 1694. tribus voluminibus in forma quadripartita. Sed nec illa Europam egreditur. Neque minus *Ioannis Luyts* introductio ad Geographiam nouam et veterem. Ultraiecti 1692. 4. et *Nobloti* geographia vniuersalis, historica et chronologica, vetus et noua, quae gallice excusa est Parisiis 1725. voluminibus sex in forma octopartita minore.

XIII. Lexica ad veterem Geographiam intelligendam praeter veteres *Eusebium* et *Stephanum Byzantinum* iam supra memoratos adornauerunt *Abr. Ortelius*, et qui recenti quoque Geographiae simul lucem affundunt singularem, *Philippus Ferrarius*, in Ticinensi Academia Mathematices Professor: Ferrariique locupletator *Michael Antonius Baudrandus*, Parisinus, qui Ferrarii Lexicon emendatum, illustratum et auctum edidit Parisiis 1670. recusum deinde Venetiis 1677. et Isenaci 1677. Deinceps autem illud ipsam opus, dimidia fere parte auctum, suppresso Ferrarii, praefixoque suo nomine

mine hoc indice: geographia ordine alphabetica disposita, ornatum, Parisiis 1682. fol. duobus voluminibus denuo euulgauit. Structuras disquisitionum nomine insignitas, in Baudrandi Geographiam antiquam edidit *Guil. Sansonius*, Parisiis 1683. 12. *Baudrandi* geographia gallice, sed minus accurate versa, post eius obitum sub indice: Dictionnaire géographique et historique de Mr. l'Abbé Baudrand, Amstelod. 1705. 4 recusa est. Nouissima editio est, quae prodit Venetiis 1738. fol. Neque praetereundus Ortelii thesaurus, s. lexicon geographicum, quod prima vice prodit Antverpiae 1678. 4. sub indice *Synonymorum geographicorum*, deinde eodem anno, mutato titulo, recusus est, retiaque vice 1596. fol. Post auctoris autem obitum denuo recusus 1598. 1611 et 1624. 4. Hoc in libro praeclaro prorsus instituto; quod continuari doctorum virorum industria atque accurate tradi in primis e re litteraria esset, populorum, regionum, siluarum, pontium, marium, sinuum, lacuum, paludum, fluminum, fontium, rel. variae pro auctorum traditionibus, saeculorum interuallis, gentiumque idiomatis et migrationibus appellationes ac nomina ordine litterarum exponuntur. *Lucas Holstenii* animaduersiones postumae ad Ortelii thesaurum Romae editae sunt, 1666. 8. In Lexico historico *Caroli Stephani*, quod auxit *Nicol. Lloydius*, tum in lexicis vniuersalibus *Ludov. Moreri*; quod ex Gallico anglice a *Jeremia Collierio*, et germanice multis accerfionibus locupletatum prodit, et *Ioan. Iac. Hofmanni* similiter quoque Geographiae veteris pariter ac recentis ratio habetur. Hofmanniano certe torus fere Baudrandus est insertus, adeo ut auctor etiam de recuso libro suo conquestus fuerit. Germanicae lexica quidem geographica prodierunt duo, sed nostrae aetati potissimum accommodata; vnum paucis plura docens, quod inscribitur: *Reales Staaten und Zeitungslexicon* cum praefatione Ioannis Hübneri, nouissime recusus Lipsiae 1753. 8. mai. Alterum quod *Erdmanno Vhsenio* debetur, qui laudato Hübnero in rectora Gymnasii martisburgensis successit, et cum praefatione *Christophori Cellarii* excusum primum est forma octaua, deinde longe locupletius in fol. Lips. 1710. *Geographisches Historisches lexicon*. Recentiora itidem potissimum tempora respicit, nec immune est a nouis Dictionarium magnum historico-geographicum *Francisci Thomae Cornelii*, quod gallice lucem vidit Parisiis 1708. tribus in folio voluminibus. Quod *Aug. Bouzenuus Martinierius* composuit Dictionarium magnum geographico-criticum, IX. in folio voluminibus gallice prodit Amstelod. 1726. ff. germanice versum XIII. tomis Lipsiae 1743. ff. Quam multa in aliis etiam melioribus mappis librisque geographicis supersint digna emendatione docet auctor Anglus scripti, cuius index, *Essay sur l'état présent de la Géographie*, Amstelod. 1721. 8. Nulli dubi-

dubiramus, quin haec, quae adhuc emendanda in studio geographico fuerint, feliciter corrigantur, quum societas cosmographica, quae Norimbergae floreret, omne studium omnemque operam in iis, quae in studio geographico desiderata adhuc sint, supplendis ponat. Cuius quidem laboris specimena praestantissimum dedit V. Cl. *Anton. Frieder. Büsching* laudatae societatis membrum dignissimum, noua, quam quatuor in forma octopartita voluminibus edere parat, geographia: cuius duo priora excusa sunt Hamb. 1754.

XIV. Hispaniam veterem descripsit *Ludov. Nonius*, Medicus Antwerpensis, singulari libro Antwerp. 1607. 8. et in *Andr. Schottii* Hispania illustrata, in qua nonnulla loca orae maritimae ab Auieno decantatae illustrantur. Geographia verus illorum tractuum lucem etiam accipit e *Luc. Andr. Resendii* antiquitatibus Lusitaniae, e *Ioan. Vasaci* annalibus rerum hispanicarum memorabilium, et ex *Ioan. Marianae* rerum hispanicarum historia, *Arnaldi Oibemarti* notitia vtriusque Vasconiae, Paris. 1638. ac *Marca hispanica*, s. *Petri de Marca*, Archiepiscopi Parisiensis geographica et historica descriptione Cataloniae, Ruscinonis et circumiacentium populorum. Paris. 1688. fol. De Carteia, Hispaniae oppido, cuius meminit *Liuius* lib. 28. cap. 30. differit *Ioannes Conduitt* in commentatione peculiari inserta Philosophicis Transactionibus Vol. 30. p. 903-922. in qua *Carteiam* esse hodie *Rocadillo*, locum 4. milliariibus a Gibraltaria remotum, probare contendit. Portugalliae descriptionem lusitana lingua dedit *Antonius Carvalho da Costa* sub hoc indice: Corografia Portugueza e descripçam Topografica. Vlyssippone 1706. Tomis tribus in folio.

Italiam antiquam magno studio a *Phil. Cluvero* declaratam habemus, quae post mortem eius a *Dan. Heinsio* Lugd. Batav. 1624. fol. duob. voll. edita est. Siciliam, Sardiniam, Corsicam antiquam ab eodem auctore illustratam habemus et editam Lugdun. Batav. 1619. fol. adiectam deinde Italiae antiquae. Epitomen eius operis concinnauit *Ioannes Buno*, Guelpherb. 1659. 4. Animaduersiones quasdam et castigaciones marginibus libri sui adscripsit *Lucas Holstenius*, quae post mortem eius editae sunt Romae 1666. 8. Fuerat vero Holstenius Cluvero Italiam lustranti itineris socius, qui post eius fata viduae quoque et filiabus eius consilio et ope adfuit, quum miante laeta re familiari illas Cluuerus reliquisset. Composuit quoque *Athanasius Kircherus* Latium, i. e. nouam et parallelam Latii tum veteris tum noui descriptionem. Romae 1669. et Amstelod. 1671. fol. in quod existant emendationes *Raphaëlis Fabretti*, italice, insertae T. 3. dissertationum in Academia Cortonenfi recensitarum p. 221. seqq. Veteris Latii profani descriptionem dare coepit *Petrus Marcellinus Corradinus*, duobus

duobus tomis, Romae 1704. et 1705. fol. min. absoluit post Corradini obiitum *Iosephus Roccus Volpius*, sex adiectis tomis, Patavii, in forma quadripartita maiore A. 1726. ff. euulgatis, ut adeo integrum opus decem abfoluatur tomis. Idem *Volpius* vetus Latium sacrum, duobus tomis, manuscriptum reliquit. Concinnavit quoque commentationem de via Tiburtina, quae legitur T. II. tentaminum Academiae Etruscae. Exstat etiam Ichnographia viae Tiburtinae Adriani Caesaris, olim a *Pyrrho Ligorio* delineata, postea a *Francisco Contino* recognita et publici iuris facta. Romae 1751. fol. Veteris Latii antiqua vestigia, urbis moenia, pontes, templa, piscinae, balnea, villae, aliaque rudera, praecipue Tiburtina, Tusculana et Setina, aeneis tabulis (58) eleganter incisa, atque in lucem edita sunt, Romae 1754. fol. Illustrandae Italiae antiquae quam maxime inseruiunt *Ludov. Antonii Muratorii* antiquitates Italiae medii aevi, Mediolani 1739. ff. tomis IV. fol. editas. De praeclearis Mediolani aedificiis, quae Aenobarbi etiam antecesserunt, librum edidit *Petrus Gratiolius*, Mediolani 1736. fol. Antiquitates Volscorum exposuit *Antonius Riccius* singulari libro Italice, Neapoli 1713. 4. excuso. Idem in recensendis Antii antiquitatibus praestitit *Philippus de la Torre* in monumentis veteris Antii. Romae 1700. 4. De antiquitatibus Hortae Coloniae Etruscorum libris duobus commentatus est *Iustus Fontanini*. Romae 1708. 4. Volsciniorum historiam Italice composuit *Andreas Adami*. Romae 1739. 4. Viam Appiam, illud excellentissimum artis Romanae specimen, peculiari libro, italico sermone composito, descripsit *Franc. Maria Pratilhus*. Neapoli 1745. fol. cui adde *Chr. Gottl. Schwarzii* Diss. de foro Appii et tribus tabernis. Alt. 1746. 4. In Originem Marforum inquisivit *Petrus Antonius Corsignanus* in memoriis topographico-historicis variarum coloniarum et urbium regionis Marforum; quar. Tomus primus italice prodit Neapoli 1740. 4. De antiquo Tusculo, quod hodie Frascati dicitur, memorias historicas Italice edidit *Dominicus Barnabas Matthacus*. Rom. 1712. 4. Historiam civitatis Viterbiensis Italice dedit *Felicianus Buffi*. Romae 1744. fol. De antiqua urbe Cortona eiusque incolis egit *Dominicus Tartaglinus* in descriptione civitatis Cortonenfis, Italice 1720. et *Ridolphus Vennius*. T. IV. tentaminum Academiae Etruscae, pag. 1. ff. Praenestem antiquam descripsit *Iosephus Maria Suerzizus*, Romae 1659. 4. Thomae Demsheri, de Etruria regali libri 7, opus posthumum, a *Thoma Cooke*, magnae Britanniae armigero, Florentiis 1726. duob. tomis in folio editi, libro 4. sine T. II. p. 1. ff. accuratam Etruriae descriptionem sistunt. De via Cassia *Laurentii Guazzeffii* Dissertatio inserta est volumini secundo memoriarum societatis Columbariae Florentinae. De origine Tyrenorum agunt peculiari dissertatione,

italice conscripta, quae prodiit Romae 1742. 4. *Alexius Symmachus Mezobchius*; *Anton. Franc. Gorsius* diff. praefixa T. II. Musei Etrusci: et *Laurentius Caietanus Tabbrì*, in libello: della Origine di Fiorenzi. Luccae 1753. 4. Veronam illustratam edidit *Scipio Maffei*. Veronae 1732. fol. et 8. Tom. IV. *Bonaenturae Castilionaei*¹¹ Mediolanensis, Gallorum Infubrum antiquae sedes, s. Mediolanensis ditionis descriptio habetur tomo II. Miscellaneorum collectorum a *Gaudensio Roberto*. Puteolani tractus situm exposuit *Iulius Caesar Capaccius* in libro edito Italice Romae 1652. 8. *La vera antichità di Pozzuolo*. Exstat quoque *Benedicti de Falco* descriptio locorum veterum districtus Neapolitani, Etrusco idiomate vulgata Neapoli 1580. 12. Antiquitates Beneventanas exposuit *Ioannes de Vita* in thesauro antiquitatum Beneventanarum. Romae 1754. fol. De Stabiis exstat Commentatio *Piërbomae Milancae*. Neapoli 1750. 4. Siciliae antiquitates Italice exposuit *Iosephus Maria Pancrazius*, Tomis duobus in folio. Neapoli 1751. et 52. Syracusarum antiquitates illustravit *Iacobus Bonani* in *Anticha Syracusa*, qui liber primum prodiit Messanae. 1624. deinde latine versus *Burmanni* thesauro antiquitatum et histor. Sicil. est insertus. Aesae, Siciliae civitatis, antiquitates persequitur *Salimanges Drogoteus*, siue *Torremuzza* Princeps in historia Aesae, Italice Panonni 1753. 4. Corsicae antiquitates illustravit *Joan. Guil. Bergerus* in *Eclogario Corsico*. Witteb. 1743. 4.

Galliae veteris faciem dare conatus est *Iosephus Scaliger* in notis ad Iulium Caesarem, ut observata eius in lectionibus Aufonianis ornittam: sed praecipua in hoc argumento laus est *Adriani Valesii*, cuius notitia Galliarum, ordine litterarum digesta, medii praecipue aevi scriptoribus illustrandis egregie inseruit. Paris. 1675. fol. Neque minus ii huc referendi sunt, qui Celtae atque Gallorum Antiquitatibus illustrandis operam dedere: *Paulus Pezron* in antiquitatibus nationis et linguae Celtae, alias Gallorum. *Simon Pelloutierus* in historia Celtae et imprimis Gallorum atque Germanorum Gallice conscripta et edita T. I. Hagae Comitum 1740. 12. ib. 1751. 4. *Joan. Dan. Schoepffinus* in *Vindiciis Celticae*. Argent. 1754. 14. *Giberti* memoriae historiae Gallorum et Franciae, inseruientes. Paris. 1744. 12. *Martini*, *Benedictini* e congregat. S. Mauri; observationes historicae de origine Celtae et Gallorum; *Eclaircissement historiques sur les origines Celtiques et Gauloises avec les quatre premiers siècles des Annales des Gaules*. Paris. 1745. 12. *Scipio Maffei* in antiquitatibus quibusdam Galliae selectis. Parisiis 1733. 4. recusus Veronae 1734. 4. *Philibertus Monnetus* in *Geographia*

¹¹ Castilionaei liber legitur etiam in Tomo I. thesauri antiquitatum Italiae Graeciani, ubi et *Iacobi Brascolii* orae ligusticae descriptio.

Galliae veteris et recentis; auctor Dissertationum historicarum et geographicarum de statu veteris Galliae. Auenione 1712. 12. et *Gottl. Wernsdorffius* lib. sing. de republica Galatarum. Norimb. 1744. 4. Quibus adde: Antiquitez de la Ville d'Amiens par *Moltere*. Paris. 1627. 4. Recherche des Antiquitez et Curiositez de la Ville de Lyon par *Spon*. Lugd. 1675. 8. Dominici de Colonia antiquitates vrbis Lugdunensis, historiae litterariae Lugdunensi gallice, A. 1729. in 4. Lugd. editae, praemissas: et deinde ib. 1739. seorsim in 12. reculas, et *Antonii Sambuci* librum italico sermone compositum: Memoriae Istorico-Critice intorno all'antico Stato de Cenomani e dal loro confini. Brixiae 1750. fol.

Germaniam antiquam idem *Philippus Cluverus* dedit, et singulatim, praeterea descripsit Vindeliciam et Noricum, Lugd. Bat. 1630. 1631. fol. Germaniae Cluuerianae epitomen similitur elaboravit *Io. Buno*; et in hoc quoque Cluuerii opus Holstenianae animaduersiones leguntur. *Iac. Car. Speneri* notitia Germaniae antiquae cum conspectu Germaniae mediae prodit Halae 1717. 4. Compendium geographiae veteris Germaniae nuper patrio sermone edidit Vir Clar. *Ioan. Heinr. Steffens* in historia veterum Germaniae incolarum secundum classes suas in compendio exposita. Cellis 1752. 8. Multi partes singulares Germaniae sunt persequuti, vt Prussiam *Christophorus Hartknochius*, Silesiam *Nicol. Henelius*, Holsatiam *Casparus Danckwerth*, Carniolam *Ioan. Weikart Valuassor*, Rhetiam *Aegidius Tschudus* de prisca et vera Alpina Rhetia; *Ioannes Basilius Heroldus* tractatu de Germaniae veteris verae, quam primam vocant, locis antiquissimis, et in libello de Romanorum in Rhetia littorali stationibus, sed quem multis nominibus ineptissimum esse sentit *Marcus Velserus* pag. 407. Opp. Vterque Heroldi liber exstat T. I. scriptorum Germanicor: *Simonis Schardii*. *Menso Altin- gius*, qui, mediae praesertim aetatis scriptoribus consultis, summa industria concinnatam exhibuit descriptionem agri Bataui et Frisii, siue notitiam Germaniae inferioris cis et ultra Rhenum, ordine alphabetico concinnatam, et illustratam tabulis geographicis, cuius pars prior lucem aspexit Amstelod. 1697. altera 1701. fol. Sed omnes et singulos, qui partes Germaniae singulares persequuti sunt, percensere nimis fortasse longum foret ac taedium plenum. Geographiam Germaniae mediæ aevi post specimina in hoc genere sparsim edita ab illustrissimo *Furstenbergio* in monumentis Paderbornensibus, tertium nitide reculis curante V. C. *Euchario Gottlieb Rinck*. Norimb. 1713. 4. *Hermanno Conringio*, *Henrico Meibomio*, *Caspere Sagittario* et *Christiana Francisco Paullino*, ac post *Ioan. Nicol. Herium* in notitia veteris

Germaniae populorum et *Wilb. Turckium* in diss. de Geographia Germaniae medii aevi, Paulli Hachembergii libro de Germaniae mediae rebus et moribus praemissa, insigniter illustravit atque ad facilius perficiendam aliis praeiit *Christianus Junker* in introductione ad Geographiam medii aevi, Germanice edita Ienae 1712. 4. Adde *Io. Petrum Ludewig* in prolegomenis ad scriptores germanice vulgatos de rebus episcopatus Wirceburgensia. Francof. 1713. fol. *Vorbereitung zu der Ostfränckischen Specialhistorie, so in einer genauen Untersuchung der alten deutschen Geographie zu Erläutnung der öfters wiederholten Züge der deutschen Völker beruhet.* *Christianum Schoettgenium* in der Geographie der Sorben und Weiden, P. 3tia der diplomatischen Nachlese der Historie von Obersachsen. Dresdae 1731. 8. *I. B. Lauenstein*, in specimine geographiae medii aevi diplomaticae, h. e. descriptione dioeceseos Hildesheimiensis per antiquos suos pagos, cum mappa Geographica Bennepoli 1745. 4. illustrem auctorem chronici Gottwicensis, *Gottfridum*, qui multum lucis geographiae mediae aevi accendit; *Ioan. Christo. de Jordan* in opere chronologico-geographico-historico de originibus Svaucis. Viennae 1745. T. II. in folio; *Albr. Georg. Schwarzium* in der kurzen Einleitung zur Geographie des Vorderdeutschlandes slavischer und mittlerer Zeiten, insonderheit der Fürstenthümer Pommern und Rügen. Gryphwaldiae 1749. 8. et *Ioan. Dan. Schoepflin* in Alsatia illustrata, cuius Tomus prior prodit Colmariae 1751. fol. Hungariam antiquam delineavit *Samuel Timon* in imagine antiquae Hungariae. Viennae 1754. 4. Mappae geographicae, geographiam veteris et medii aevi illustrantes, existunt in *P. Georgisch* tentamine historiae et geographiae romano-germanicae. Germanice Halae 1731. 4. edito. De medii aevi geographia, per germanos vberius excolenda, peculiari programmae disseruit *Sim. Frid. Hahnus*. Helmst. 1717. 4. De veterum et suae aetatis Belgio duos libros vulgavit *Pontus Heuterus*. Antw. 1600. et 1616. 4. et inter opera. Louanii 1651. fol. Helvetiae veteris geographiam illustrarunt *Ioan. Baptista Plantinus* in Helvetia antiqua et noua Bernae 1656. 8. recusa in *Ioan. Conr. Fueslini* thesauro historiae helveticae. N. II. et *Ludov. de Bochat* in memoriis criticis, illustrandae veteri Helvetiae inferuentibus, Gallice Laufannae tribus partibus in forma quadripartita euulgatis.

Britanniae veteris faciem exponunt *Wilhelmus Cambdenus* in descriptione Britanniae. Londini 1600. 4. 1607. fol. in anglicum sermonem translata ab *Edmundo Gibson*. Londini 1695. fol. recognita deinde auctiorque edita. Londini 1728. 2 Voll. in fol. Idem liber quam plurimis accessionibus auctus

sus sub hoc indice latino, sed anglice prodit: *Magna Britannia antiqua et noua*. Londini 1720. fol. 6 Voll. Idem *Cambdenus* in libro anglice edito sub titulo: *reliquiae Cambdenianae*. Cambdenianum opus sub examen vocauit Salmonius in lustratione Angliae, anglice edita. Londini 1731. 8. *Guil. Baxterus* in glossario antiquitatum Britannicarum: cui accessere Luidii de fluuiorum, montium, urbium etc. in Britannia nominibus aduersaria posthuma. Londini 1719. 1731. 1733. 8. *Guil. Burtonus* et *Thomas Galeus* ad illam partem itinerarii Antonini, quae ad Britanniam pertinet. *Aylettus Sammes* in Britannia antiqua illustrata. Londini 1676. fol. *Ioannes Horsley* in Britannia Romana. Londini 1732. fol. *I. Warburton* in vallo Romano: s. historia et antiquitatibus valli Romani, Anglice. Londini 1753. 4. Chartam geographicam Britanniae, qualis fuit ante annos sexcentos, Chronico Saxonico praemisit *Edmundus Gibson*. Oxon. 1692. 4. Vnde itidem Geographiae mediae aevi insignis lux, quam similiter in aliis etiam regnis Europae, Asiae, Africae expediri a viris aliquot doctis, ut Adriano Relando, Io. Georg. Eccarto, Io. Herm. Sminkeno, ac modo laudato Iunckero, tanto magis est exoptandum, quanto difficilius id esse videtur pleniusque aedii propter scriptorum, ex quibus eruenda illa est, vastitatem ac barbariem rerumque et historiae caliginem a felicissimis ingeniis vix discutiendam, quamdiu praecipue recentior geographia per singulas regiones non accuratius et quoad minutissima etiam et contemtissima loca, ex quorum nominibus saepe antiquorum illustrium locorum situs indagari potest, plenius tradita existat.

XV. Graeciam veterem ex antiquis exposuit *Pausanias*, ex recentibus non omnem tamen *Iacobus Palmerius*, Gentemenilius, cuius descriptio antiquae Graeciae posthuma a Steph. Morino edita prodit Lugd. Bat. 1678. 4. Existat etiam *Ioan. Laurenbergii* enarratio Graeciae antiquae mappis Geographicis illustrata, et post obitum auctoris a *Sam. Pufendorfso*. Amstelod. 1661. forma quadripartita oblonga edita. Verum de illis tabulis geographicis *Isaacus Vossius* p. 155. ad lib. 2. Melae cap. 3. ita iudicat tales passim esse, ut, si omnia nomina locorum in vnum collecta casu denique et temere in chartam coniiciantur, vix tamen peruersiorem ordinem et situm sint habitura. *Michaelis Sophiani* descriptio Graeciae, vna cum explicatione *Nicolai Gerbelii* ex editione Basil. 1549. ¹² fol. recusa est T. IV. thesauri antiquit. Gronouiani, in quo etiam existat *Ioan. Laurenbergii* enarratio Graeciae antiquae,

C c 3

¹² Prima editio enulgata est. Basil. 1545. fol.

tiquae, et *Vbbonis Brunii* verus Graecia, seorsim plus vite simplici excusa, et in re publica ciuitatum describenda potius occupata. In eiusdem thesauri Tomo vndecimo occurrit eximium et nunquam ante editum opus *Erasmi Vindingii*, quod inscribitur *Hellen*, s. de singulorum Graeciae populorum incunabulis, migrationibus et coloniarum deductione. In eodem tomo habentur quoque *Dicaearchi* Geographica quaedam cum Henrici Stephani dialogo, qui inscribitur *Dicaearchi συμπερίκταρ* et de Graecorum moribus ex edit. Paris. 1589. 8. Idem thesaurus Tomo 6. exhibet marmoream basin *Colossi Tiberio* erecti, ob ciuitates Asiae, post terrae tremores restitutas, cum comment. *Laur. Theod. Gronouii* separatim antea edito Lugd. Bat. 1697. fol. Tomo 5. *Petri Gyllii* de Bosphoro Thracico libri tres vna cum eiusdem topographia Constantinopolitana cum quibusdam veteribus inscriptionibus: quibus duabus scriptis pro illa certe aetate eximiis et saepius reculis praeter ceteros addi, immo multis nominibus praeferreri meretur *Carolus du Fresne* in Constantinopoli Christiana, Paris. 1680. fol. rec. Venet. 1729. fol. Geographiam medii aevi in regnis imperio Cpolitano subiectis praeclara luce perfudit *Anselmus Bandurius* in suo imperio orientali. Paris. 1711. fol. 2 Voll. et Venetiis 1729. fol. Tomo 4. thesauri antiquitatt. Graecarum exstat *Ioan. Meursii* de populis et pagis Atticae liber, cum supplemento ex chirographo auctoris, et animaduersionibus *Iac. Sponii* depromtis ex eius itinerario. Ibidem habes *Meursii* Athenas Atticas, Cecropiam s. de Athenarum arce librum, et Ceramicum geminum, Miscellaneaque (in quibus et ipsis Geographica quaedam attingit) Laconica, cum auctoris supplementis, in praefatione ad dictum tomum a Gronouio editis, qui in Tomo 5. eiusdem operis recudendum ibidem dedit *Meursii* librum de Piraeo, Atheniensiumque portu. Atheniensium vrbs copiosa descriptio, figuris aeneis illustrata, legitur in *Daltonii* museo graeco. *Petri Hendreichii* Massilia, eius situs, administratio reipubl. leges, instituta, religio, studia, militia ex edit. Argentoratensi A. 1658. occurrit T. 6. thesauri Gronouiani, in quo etiam habetur *Burchardi Nidersteti* Melita verus et noua, Hephaestiae insula, Melita subterranea, ex edit. Helmst. 1660. fol. *Meursii* Creta, Rhodus, Cyprus prodiit Amst. 1675. 4. *Thomae Broderi Bircherodii* Dani librum ineditum de insula Archipelagi *Cbio* memorant noua litteraria maris Balthici A. 1698. p. 193. *Coreyram* insulam descripsit Celeberrimus Ecclesiae Romanae Purpuratus *Angelus Maria Quirini* in primordiis Corcyrae. Brixiae 1738. 4.

XVI. De vrbis Romae descriptione disturi capite proximo, in praesenti subiungemus scriptores, ex quibus haurienda est notitia Geographiae veteris ecclesiasticae, quatenus illa per Patriarchatus, Metropoles, Archiepiscopus et Episcopatus distinguitur: vbi primo loco memoranda est Geographia sacra, quam cum veteribus *Notitiis Episcopatum* Graecis Latinisque ex recondita Bibliothecarum penu collectis edidit *Carolus a S. Paulo*, Episcopus Abrincensis, Paris. 1641. fol. in quo opere, non vbiuis antea obuius, sed nouissime additis Holstenii animaduersionibus nitide recuso Amstel. 1704. fol. variae variarum aetatum *τάξεις* Episcopales referuntur: quanquam Guil. Beueregius, qui in notis ad synodicum magnum p. 135. ff. similem notitiam circa a. C. 891. a Basilio Ialimbanensi compositam, edidit, notat, Carolum non semper optima fide egisse, sed Pontificis romani ambitioni hinc indelitate. Ad notitiam sedis Alexandrinae, qualem vulgavit Beueregius, operae pretium est addere obseruationes *Eusebii Renaudoti*, collect. liturgiar. orient. T. 1. p. 445. ff. Exstant quoque *Lucae Holstenii* animaduersiones posthumae ad Carolum a S. Paulo Geographiam Ecclesiasticam editae Romae A. 1666. 8. quas in editione Geographiae Amstelodamensi adiectas esse iam dictum est. In eodem argumento diligenter verfarus est *Aubertus Miraecus* libr. 5. de notitia episcopatum orbis christiani, quorum tribus prioribus veterem Geographiam ecclesiasticam et Prouinciale Romanum A. 1503. Romae cum practica Cancellariae apostolicae editum, et postea Lugduni atque aliis in locis separatim excusum, quod Miraecus ex quatuor codd. MSS. recensuit et emendauit, ¹³ tradit et illustrat, quarto codicem prouincialem nouum iuxta recentem ecclesiae ac regnorum in orbe Christiano statum exhibet: quinto denique Episcopatus, s. vrbes titulo episcopali illustres alphabeti serie digerit, succincteque disserit de ecclesiarum maxime illustrium originibus, progressibus ac vicissitudinibus. Miraeco cuius codicem prouincialem Romanum, s. notitiam episcopatum orbis christiani ex editione minus integra ¹⁴ Anni 1610. in tomo tertio Chronici Chronicorum recudendum dedit Ianus Gruterus sub Ioannis Gualteri nomine latens, etiam praeferranda sunt tabulae geographicae et chronologicae omnium archiepiscopatum et episcopatum vniuersi orbis, gallica lingua editae et succincta methodo comprehensae ab Abbate *Commanuillio* Rothomagi 1700. 8. *Tables geographiques*

¹³ Alium libellum similem prouincialem scriptum eorrente saec. XIVto ex MS. edidit *Ernst. Val. Loescherus* in append. Stromatei, pag. 173. ff.

¹⁴ Emendatior pleniorque editio exstat ad calcem collect. antiquorum decretalium cum notis Antonii Augustini, Herdensis episcopi, a *Carolo Labbeo*.

phiques et chronologiques de tous les Archevechez et Evechez de l'Univers, on voit l'etat ancien et present. Praeclaram quoque operam in illustranda geographia sacra collocavit *Franciscus Orlendius* in orbe sacro et profano illustrato, voluminibus tribus. Florentiae 1728, 31 et 32. in folio edito. Huic addantur *Henrici Schereri* geographia hierarchica, s. Atlantis pars secunda. Monachii 1703. 4. mai. et *Geslini* chorographia sancta. Salmurii 1629. 8. edita. Iam, vt memoratis praecipuis hisce alios nonnullos eiusdem argumenti subiungamus, non praetereundus *Eman. Schelstratenus* in append. ad T. 2. antiquitatis ecclesiasticae illustratae. Rom. 1697 fol. in qua praeter varias notitias episcopatum, habetur quoque itinerarium *Antonini*, supra a nobis memoratum, et *Hierocli* Synecdemus, siue comes peregrinationis ab Holstenio recensitus, et ex codice Farnesiano auctus, et in V. C. Anselmi Bandurii imperio orientali T. 1. recusatus. Eidem Hierochi Carolus a S. Paulo recte tribuit dispositionem civilem prouinciarum imperii Constantinopolitani, quam e codice Vaticano edidit in Notitiis antiquis geographiae sacrae subiectis pag. 20. seq. est enim ille ipse Synecdemus postremis modo quatuordecim capitibus mutilus. Nisi *Doxopatri* notitiam quinque thronorum patriarchalium, saeculo duodecimo conscriptam, vulgavit ante Schelstratenum *Leo Allatius* lib. primo de consensu et dissensu ecclesiae graecae cum romana c. 24. tum *Steph. le Moynes* T. 1. var. Sacror. p. 211. et 262. *Leonis Sapientis διατάξεις*, siue Notitia episcoporum, qui episcopo Constantinopolitano parebant, existat in iure graeco-romano *Frcheri* T. 1. p. 88-102. Videatur etiam Metropoleon et Archiepiscopatum catalogus, quem dat *Freberus* p. 244-246. *Eman. Schelstratenus* ad Concil. Antioch. diss. 4. c. 13. p. 425. seq. et *Ioseph. Binghamus* origin. eccles. Lib. 9. c. 7. verfidinis Latinae T. 3 p. 568. Hisce addas *Andronici Palaeologi* Imperatoris expositionem nouam, quae legitur in calce chronici ecclesiae graecae, adornata a Phil. Cyprio, et Lipsiae 1687. 8. cura Reuerendi Doctoris theologi Ioan. Olearii editi, adiungesque Notitiam sedium metropoliticarum Alexandriae ab *Eutychio* Patriarcha scriptam, medio fere saeculo decimo, quam exhibet et illustrat idem *Beneregus* in Notis ad Synodicon magnam p. 148. seq. *Francisci Iacobi Dignii* (de Digne) historiographiam generalem prouinciarum ecclesiasticarum ecclesiae latinae, gallice. Auenione 1716. fol. *Labbei* breuiarium geographiae episcopalis cum tribus tabulis geographicis Nicolai Sanson, quod cum indice conciliorum per partes orbis terrarum adiectum est Tomo 16. conciliorum. Et indicem Geographicum episcopatum Tomo ultimo conciliorum editionis *Harduinianae* subiectum, qui quidem subsidium est illustrandae geographiae veteri ecclesiasticae longe praeclearissimum.

Notitias

Notitias prouinciarum Galliae utque in his vniuersam temporibus Honorii Imper. conditam, sed ciuilem, vtriam notauit Carolus a S. Paulo p. 122. non ecclesiasticam; vulgauit *Iacobus Sirmondus* T. 1. Conciliorum Galliae et *Andr. du Chesne* Tomo primo Scriptorum Francorum. Notitiam prouinciarum orientis suppeditat *Michaële Quien* in Oriente christiano Parisiis 1740. tribus tomis in folio euulgato, cuius tomus primus complectitur magnas dioeceses Ponti, Asiae et Thraciae, Patriarchatus Constantinopolitano subiectas: secundus, Illyricum Orientale ad Patriarchatum Constantinopolitanum pertinens, Patriarchatum Alexandrinum et Antiochenum, magnasque Chanaeorum et Iacobitarum dioeceses: tertius, Ecclesiam Maronitarum, Patriarchatum Hierosolymitanum, et quotquot fuerunt ritus latini tam Patriarchae, quam inferiores Praefules in quatuor Patriarchatibus et in Oriente vniuerso. Prouinciarum Africae notitiam edidit quoque laudatus *Sirmondus* Tomo primo varior. opusculorum, reculam Tomo primo Opp. p. 429. atque in tomo priore historiae persequutionis Vandalicae Victoris Vitenfis, curante Theodorico Ruinarto. His adde Breuiarium *Sexti Ruffi* c. 4. et quae viri docti, *Ioan. Fellus*, Episcopus Oxoniensis, ad Cyprianum, et *Ludov. Ellies du Pin*, Doctor Sorbonicus, ad Opratum, vbi etiam exstat Africa vetus christiana, eleganti et accurata tabula geographica per Insulanum, (G. de l'Isle) descripta. Non pauca ad illustrandam geographiam Africae ecclesiasticam facientia monet *Henricus Norisus*, Cardinalis, in animaduersionibus ad epistolas S. Augustini, quae leguntur in appendice ad editionem Doctoris Hipponensis Amstelodamensem T. 12. pag. 499. ff. Neque omittendae sunt notitiae Episcopatum, a *Iacobo Goario* graece et latine editae ad calcem Georgii Codini inter scriptores historiae Byzantinae. Paris. 1648. fol. *Renatus Choppinus* in Politia ecclesiastica. *Leunclausus* in iure graeco-romano pag. 244. sqq. *Christoph. Inskellus* ad codic. canonum ecclesiae Africanae Tomo primo Bibliothecae iuris canonici p. 418. sqq. *Iac. Vfferhis* libro de Asia lydiana, siue, proconsulari, et septem in eo ecclesiis metropoliticae, post auctoris obitum Londini 1687. 8. edito, et Bremae 1701. 8. recuso. Videndus etiam *Isaacus Casaubonus* ad epistolam Gregorii Nysseni, p. 135. sq. Notitiam patriarchatum Antiocheni et Hierosolymitani Guiljelmo Tyrio subiectam exhibet *Iac. Bongarsius* tomo primo Gestorum Dei per Francos pag. 1044. sqq. Huc quoque spectant *Iac. Gothofredi*, *Iac. Sirmondi* et *Claudii Salmafii* scripta amoebea de regionibus suburbicariis; quibus adde *Christ. Kortholti*, Iunioris; commentationem de ecclesiis suburbicariis, qua in dioecesi, quam Episcopus Rom. aetate concilii Nicaeni habuit, inquiritur, Lips. 1731. 4: probaturque, extra fines nouem prouinciarum, quae vrbis vicario parebant, Episcopum Roman. nulla metropolitanae

priuilegia habuisse. Idem *Kontbotrus comitibus de diocesi Episcopali*, quam *saeculo IV. habuit Pontifex Romanus*, inferendam curauit Actis Eruditorum Latinis A. 1732. p. 66. sqq. qua docetur, dioecesos episcopalis Romanae amplitudinem ad centesimum usque Romanos extendi tantum extensam esse. Porro huc spectant, Notitia ecclesiarum urbis Romae facta, vndequino, quam dat *Baronius* ad A. C. 1057. n. 19. ff. *Frider. Spanhemii et Ioan. Morfii Exercitationes* de sedibus Episcopalibus primariis in veteri Ecclesia; *Edwardus Berewoodus* et *Guil. Coucus* in Regimine Patriarchali Ecclesiae veteris; Anglice descripto, et *Guido Pancrollus* in commentario ad Notitiam Imperii, qui post editionem Lugdunensem anni 1608. fol. recusus est T. 7. thesauri Graeviani. De antiquo iure metropolitae Mediolanensis in Episcopum Ticinensem lectu digna est *Ludovici Antonii Muratorii* dissertatio in Tomo primo Anecdotorum Biblioth. Ambrosianae p. 221. seqq. Nec praetereundum *Benedicti Bacchini*, monachi Benedictini Casinensis, opus in tres libros distributum de Ecclesiasticae Hierarchiae origine, editum Mutinae A. 1704. 4. in quo aduersus *Baronium* ad A. C. 39. n. 10. sqq. Petrum de Marca, Schelstratenum aliosque negat, ecclesiarum Metropolitanarum institutionem primum factam esse secundum statum prouinciarum Romanarum, sed potius rationes synedriorum iudaicorum ipsis originem dedisse. Quemadmodum et formam regiminis ecclesiastici a iudaica synagoga petitam docent *Campegius* *Vitringa* alique, laudati a *Christoph. Matthaeo Pfaffio* p. 91. seq. Originum iuris ecclesiastici. Qui tamen sine partium studio vetera monumenta perstrauerit, neque semper neque nusquam ecclesiasticas dioeceses cum politica prouinciarum Romanarum diuisione conspirare comperiet. Adde *Salmasium* de primatu Papae, c. 15. p. 237. Notitia ecclesiarum prouinciarumque, dependentium a Patriarcha Armenio, qui *Egmiathinae* residet, videatur in calce historiae criticae fidei et rituum christianorum orientalem gallice editae a *Richardo Simonio*. *S. Isidori* Episcopi de ciuitatibus metropoleis libellus ex Manuscripto emendatior editus est a *Goldasto* ad *Eginhardum*, pag. 215-217. Prouinciarum siue Metropoliarum et Episcopatum Patriarchae Constantinopolitano hodie subiaccensium catalogus occurrit in *Thomae Smithi*, Angli, Epistola de statu ecclesiae Graecae hodierno, pag. 77. sqq. cuius *Smithi* existat etiam libellus, in Belgio recusus, lectuque dignus, de septem ecclesiis Asiae, quas primoribus Apocypseos capitibus memorat *Ioannes Euangelista*. Vide etiam *Ricautum* libro de statu Ecclesiae graecae, p. 94. seqq. edit. Gallicae. Hisce scriptoribus addas *Philippi Ferraris* nouam Topographiam in Martyrologium Romanum, Venet. 1609. fol. *Augustini Lubini* Martyrologium Romanum tabulis geographicis et notis historicis illustratum. Paris. 1661. 4. *P. Geslini* choreographiam

phiam sanctam gallice editam, *La sainte Chorographie*, ou description des lieux, où reside l'Eglise chrétienne par tout l'Univers. Salmurii 1629. 8. Episcopatu orbis christiani hodierni notitiam praeter *Miracum* et *Commaullium* supra laudatos, tradit *Augustinus Barbosa*, fol. 33. fqq. operis de officio et potestate Episcopi; et *Io. Alb. Fabricius* ad calcem salutaris lucis Evangelii, vbi exstat index geographicus Episcopatum orbis christiani. Quibus addenda, *Fr. Henrici Florestii* geographia ecclesiastica Hispaniae, quae Hispanice sub Titulo: *Espanna Sagrada*, edita est Madriti 1747. 4. ff. de qua Anno 1755. undecim iam euulgati fuerunt tomi, et quos laudat *B. Fabricius* in salutari luce Evangelii pag. 378. Gallia Christiana *Sammarthanorum* fratrum, quae primum Parisi. 1656. fol. quatuor voluminibus produit, deinde emendatior auctiorque recusa est studio *Dionysii Sammarthani*, et monachorum Benedictinorum e congregat. S. Mauri III. Volum. in folio Parisiis A. 1715. 1725. et scriptores citati a Fabricio loco citato pag. 398. sq. atque *Iacobus le Long* in Bibliotheca historica galliae p. 146. fqq. et in indice p. 1030. fqq. Italia sacra *Ferdinandi Vgbelli*, primum edita Romae 1644-1662. nouem voluminibus in Folio: deinde cum *Nicolai Coleti* obseruationibus, et in praesens vsque tempus supplementis recusa Venet. 1717-1721. decem Voluminibus in Folio; ac a Fabricio l. c. p. 364. sq. adducti. Anglia sacra *Henrici Whartoni*, Londini 1691. fol. duobus voluminibus. Brabantia sacra *Antonii Sanderi*, Belgica christiana *Arnoldi Raiffii*. 1634. 4. *Caspar. Bruschius* de Episcopatibus et monasteriis Germaniae. Norimb. 1549. 4. *Matth. Raderi* Bauaria sancta. Germaniam Sacram nobis promissit erudita Benedictinorum germaniae societas.

Denique praeter *Philippi Labbei* Geographiae Episcopalis breuiarium, Parisi. 1661. 12. et *Hieronymi Dixelii* Geographiam sacram et ecclesiasticam germanice editam Lipsi. 1708. 8. commemoranda *Friederici Spanhemii* Introductio ad geographiam christianam, quae iam tertia vice lucem aspexerat Vltraiecti 1686. 8. vna cum eiusdem introductione ad geographiam sacram, Patriarchalem et Israeliticam. Auctior deinde paullo ante auctoris obitum, vna cum eiusdem chronologia sacra et historia ecclesiastica prelis iterum subiecta est Amstelod. 1701. fol. et Tomum primum eius operum constituit. *Michaelis Antonii Baudrand* Geographia christiana, cuius mentio fit in memoriis litterariis Treuolctinis A. 1706. p. 1309. lucem non vidit.

CAP. VI.

De iis, qui descriptionem veteris vrbis Romae
ediderunt.

Etsi ampla et splendida, veteris tamen vix umbram refert Roma hodierna. Iosephi Scaligeri, Petri Scriuerii et Iani Vitalli in hanc rem Epigrammata. 1. De veteris Romae nomine. 2. Originibus. 3. Pomoerio, portis, incrementis et amplitudine Scriptores. 4. Obiter de aliis vrbibus amplissimis. ibid. De XIV. regionibus vrbis Romae et de viis publicis. 5. De septem collibus et de Capitolio. 6. De vrbis aedificiis publicis ac priuatis, multitudine incolarum etc. 7. Scriptores complures, qui veterem Romam eiusque ornamenta, rudera ac reliquias descripserunt. 8. 9. 10. 11. 12. Incrementa et magnitudo Romani Imperii. 13. Noua Roma CPolis. 14.

I.

Tantus est eorum, qui de vrbe Roma eiusque descriptione egerunt, numerus, vt illis singulare caput impendere, eosque ita reliquis Geographis, Chorographis ac Topographis subiungere non dubitauerim. Quamquam vero hodieque accedentibus insigne spectaculum praebet tum amplitudine sua et opibus, ac splendore aulae Pontificiae purpuratorumque Patrum, tum templorum ac palatiorum magnificentia: vel ipsa tamen prisca rudera longe maiorem et praestantiorrem veterem Romam fuisse testantur, vt adeo *Iosephus Scaliger* votum celebre Augustini, quo haec sibi optasse fertur, vt videret *Christum in carne, Paulum in ore, Romam in flore*, his verbis exceperint, qui occurrunt apud Henricum Lancilottum lib. 3. de vita Augustini c. 92. p. 296.

*Ne egredere e sole ac tetrico, Pater alme, recessu,
Vt Iesum videas, Christus ubique tibi est.*

*Ne egredere, vt Paulum auscultes magna illa sonantem,
In caelo Paulus mortuus hospes erit.*

*Ne egredere, vt Romam spectes, stomachabere quando
Roma erit in Roma nulla reperta Tibi.*

Exstat quoque eiusdem Scaligeri Scizon, quem Roma discedens composuit in hanc sententiam:

*Spurcum cadaver priscæ venustatis,
 Imago turpis puritatis antiquæ,
 Nec Romæ Romæ compos, sed tamen Roma,
 Sed Roma, quæ præstare non potes Romam,
 Sed quæ foveris fraude, quæ foves fraudem:
 Vrbs prurienti quæ obsoletior scorto,
 Et obsoleti more pruriens scorti:
 Quæ pacæ victa faecæ prostitutarum,
 Te prostituta vincis, et tuum facta es
 Tibi lupanar in tuo lupanari
 Vale pudoris vrbs inanis et recti.
 Tui pudoris nominisque¹ decoctrix,
 Turpis litura non merentium rerum:
 Ocellæ quondam, nunc lacuna fortunæ,
 Negotiosa mater otiosorum,
 Vale nefanda, constuprata, corrupta
 Incesta cæcilibum Quiritium, maniceps
 Contaminata: quippe quid tuos mirer
 Putere mores; quando vita computret?*

Simile Petri Scriuerii epigramma, quod Lucae Holstenii, Italiam petentis, albo inscripsit, editum a Lambecio lib. 6. de Bibliothec. Vindobonensi pag. 272. seq.

Petrus Scriuerius Lucae Holstenio suo in Italiam profecturo.

*Ausoniam petiture vale, suavissime Luca;
 Carus eram, meministi; nunc tibi Roma prior,
 Et septemgeminos ardes cognoscere Colles;
 Illicet, et fumus tu mihi triste vide.
 Ipse loci genius tutelæque defuit esse;
 Invenies votis cuncta minora tuis.*

D d 3

Non

¹ Franciscus Iuretus ad Symmachi lib. prim. epist. 24. de Roma: *Nunc vero nominis sui decoctrix iacet, et est nihil aliud quam suæ venustatis pristinae spurcum cadaver.* Confer Hildeberti Cenomanensis elegias duas in Romæ ruinas, pag. 1334. et 1335. Opp. eius Parisiis 1708. fol. editorum. Varia variorum in Romam, quæ collegit Ioan. Rhodius Secundus ad calcem chiliadis secundæ trinorum seu ternionum sacrorum, philosophicorum et iocoforum, A. 1585. 8. et Poemata de corrupto ecclesiæ statu edita a Math. Natio p. 406. et 417.

CAP. VI. DE VRBE

Non tibi Naso tener, doctique Propertius oris,
 Non Calaber vates, non Maro grandis erit.
 Tullius (heu!) nusquam, tot cedro digna loquutus
 Nusquam Traiani qui placuere Foro.
 Nusquam deliciae populi, Fora, Balnea, Circi,
 Obruta sunt saxis Amphitheatra suis.
 Inuenies nusquam geminata mole Colossos,
 Addita nec Latio Flauia templa polo.
 Quid cum porticibus Ianos, Delubraque mille
 In cineres belli turbine missa querar?
 Plorabis laceras aedes et Numine cassas;
 Plorabis lippos dimidiosque Deos.
 Non Capitolina veneratur Iupiter Arce;
 Fulmina Tarpeio sunt modo lapsa Patri.
 Miratus dices: Vbi nunc es maxima Roma?
 Hei mihi, vix tanti nominis umbra iaces.
 Et solum superest, in Roma quaerere Romam;
 Omnis et in sterili vita labore perit.
 Hoc tamen hic disces, hominum genus esse caducum,
 Quum videas ipsos sic cecidisse Deos.

Scribendam IV. Idus Decembr. Lugduni Batavorum
 A. CIOICXVII.

In eandem sententiam iam pridem Ianus Vitalis:

Quid Romam in media quaeris notus aduena Roma,
 Et Romae in Roma nil reperies media?
 Aspice murorum moles, praeruptaque saxa,
 Obrutaque horrenti vasta theatra situ.
 Haec sunt Roma. Viden' velut ipsa caduera tanta
 Urbis adhuc spirent imperiosa minas?
 Vicit ut haec mundum, nisa est se vincere: vicit,
 A se non victum ne quid in orbe foret!
 Hinc victa in Roma victrix Roma illa sepulta est,
 Atque eadem victrix victaque Roma fuit.
 Albula Romani restat nunc nominis index,
 Qui quoque nunc rapidis fertur in aequor aquis.
 Discite hinc quid possit fortuna; immota labascunt,
 Et quae perpetuo sunt agitata, manent.

H. Triplett

II. Triplex vrbis aeternae (ita enim eandem appellare non dubitabant) nomen fuisse proditur; vnum hoc peruulgatum ROMA, quod toties diximus, alterum, quod arcanum fuit, vnde, si credimus Angelo Politiano l. 1. Ep. 2. *Amaryllida* suam, quae andrem significat proprie, in Bucolicum carmen detorsit Poeta Ecloga l. v. 31.

Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Tertium sacrificiis deditum, de quo vocabulum impositum Floralibus, quod Ἀγροθῶν Graece Philephus interpretatur, latine *Florentem* vel aptius *Floram* fortasse dixeris. Annius Viterbiensis scriptor ex meris commentis et somniis compositus arcanum illud Romae nomen notauit, siue finxit esse *Romanessum*; incerta et parum credibili coniectura. Idem colligit *Tetrapoliti* etiam vocatam esse, constantem ex Roma proprie dicta, Velia, Germalia et Foro. Vide commentarium eius ad Pseudo-Xenophontem de aequiuocis p. 46. Sunt itidem, qui *Valentiam* vocatam velint, ex latina vocabuli εὐαίτη interpretatione, quo nomine vna ex Aesculapii filiabus dicta fertur. Adde Interpretes ad Plinii l. 3. Histor. c. 5. et ad Solini caput 1. (al. 2.) *Ianum Rusticium* l. 1. Var. Lect. c. 20. et *Herr. Meibomium* ad Iusigrandum Hippocratis, p. 54. De ratione occultati nominis arcani Romae, deque tutelaris consulendus *Macrobius* l. 3. Saturnal. cap. 9. *Baylii* Lexicon sub voce *Soranus* nota (C.) in qua agit de eo, quod neci datus esse dicitur Soranus propter nomen illud arcanum temere vulgatum. *Philippus Camerarius* l. 2. Horar. sub. c. 10. vbi perperam traditur, Romam etiam olim dictam fuisse *Cephalon*, quam Cephalon non sit nomen Romae, sed nomen scriptoris patria Gergithii laudati a Festo in *Romam*. Romam instar Deae cultam docet *Prudentius* lib. 1. contra Symmachum v. 219. seqq. Romam ante Romulum fuisse, et hunc ab illa nomen accepisse, ex veteri Lupercaliorum poeta Mariano tradunt *Iulius Philargyrius* et *Seruius* ad Virgilii Ecl. l. v. 20.

III. *Andreas Cirini*, Messanensis, variarum lectionum de vrbe Roma eiusque conditore Romulo liber, in quo etiam de regibus Latinis, et Romuli ab Aenea maioribus differitur, in lucem editus Panormi A. 1665. fol. vna cum figuris in aes incisus, recusus in tomo secundo noui thesauri antiquitatum

Ro-

² Vide, si placet, *Balab. Bonifacium*, Histor. Ludicræ XIII. 4. et quae collegit *Tbom. Crenius* parte 10. animaduersionum. Atque passim in numis Roma vocatur, *felix*, *victrix*, *aeterna*, *inuisa*, *Ρώμη Θεά*, etiam *Vrbs sacra* in veteri inscriptione. vide *Huberti Goltzii* thesaurum rei antiquariæ p. 28. Dea, genitrix hominum genitrixque Deorum. *Triflan.* 1. pag. 183. seq. *Orbis Romanus.* v. Interpretes ad Petronii Satyr. o. 189. p. 548. edit. Burmannianæ.

Romanarum, quem curauit Alb. Henr. de Sallengre. *Exstat et Iacobi Gronouii* dissertatio de origine Romuli, qua vulgares de ea opiniones impugnat, et Romulum Phoenicem esse contendit. Lugd. Batav. 1684. 8. *Obstauigni Ferrarii* libellus de origine Romanorum a Troianis. Mediol. 1607. 8. qui familiam ducit in Tomo primo Thesauri antiquitatum Graecianae. *Ioannis Stephani Granarae* diss. de antiquitate et origine Romae, Italice. Venetiis 1734. 4. *Theodori Rycpii*, Iusti filii, dissertatio, qua Aeneae in Italiam aduentum probat aduersus virum summum, *Samiuelem Bochartum*, qui hoc singulari Diatriba, a *Ioanne Scheffero*, e Gallico versa, et Latine seorsim primum Hamburgi 1672. 12. edita ac deinde Bocharti operibus T. 2. p. 1062-1089. inserta, impugnauerat, legitur ad calcem commentariorum postumorum Lucae Holstenii in Stephanum Byzantinum, quos eidem Rycquio debemus. Bocharti sententiam iam occupauerat *Philippus Cluuerius* in Italia antiqua, T. 2. p. 832. Faciunt etiam cum Bocharto *Hugo Grotius* epist. 176. *Pouillius* (de Pouilly) in Diss. de incertitudine in quatuor prioribus saeculis historiae Romanae obuia; et in nouo tentamine critico de fide historiae, insertis memorijs academiae inscriptionis et elegantiorum litterarum, T. 8. pag. 21-45. et 110-180. contra quem tres composuit dissertationes, *Claudius Sallierius*, insertas itidem iisdem memorijs, Tomo laudato, p. 46-110. et 180-213. Auctor dissertationis gallicae, de incertitudine in quinque prioribus saeculis historiae Romanae obuia. Vltraiecti 1738. 8. De fabula, quod Ros quidam ex tribu Israelitica Benjaminis ortus Romam condiderit vide *Photium* epist. 102. p. 147. sq. et *Ioan. Seldenum* l. 11. de Synedrijs Ebraeorum. c. 3. p. 71. sq. *Iac. Hugonis* commenta prodita in libro, quem inscripsit Veram Historiam Romanam, s. originem Latii vel Italiae ac Romanae vrbis e tenebris longae vetustatis in lucem productam Romae 1685. 4. post *Eberh. Rud. Roshium* in dissert. de bello Troiano, Ienae 1672. edita explodunt Halenses in Observationibus selectis ad rem litterariam spectantibus T. 3. Obs. 3. p. 58. seqq. quo in loco etiam de alijs Scriptoribus originum Romanarum deperditis et exstantibus agendum in se susceperunt. Adde *Anthonium Thyssum* in Exercitationibus Miscellaneis, Exercit. 20. vbi de nomine et nutrice Romuli agitur, recus. fasciculo quarto Opusculorum, quae ad Historiam ac Philologiam sacram spectant. Roterod. 1694. 8. pag. 520. seqq. Pelloutierium de origine Romanorum, in Historia Acad. Reg. Scientiar. Berolinens. A. 1752. et *Ioan. Phil. Casselii* Dissertat. de fausto Romanorum omine ex sue Albana, Magd. 1749. 4.

IV. Roma quadrata primum et longe minor a Romulo designata est, quam postea in sequentibus temporibus creuit et varie amplificata fuit. Vide

Hiera-

Hieronymum Magnum l. 3. Miscellan. c. 13. *Alexand. Denatum. et Famianum Nardinum* l. 1. de vrbe Roma, T. 3. et 4. *Graevii, et Andreae Borrichii* librum de Romae primordio et ambitu vsque ad aeuum Caesaris Aureliani, quem Vopiscus c. 39. testatur muros vrbis sic ampliassse, vt quinquaginta prope millia eorum ambitus tenuerit: qui Plinii aetate erat passuum 13200. Prodit Borrichii liber Hafniae, 1686. 4. *Olai Borrichii*, Diss. 6. de antiqua vrbis Romae facie prodierunt Hafniae 1687. 4. recusae sunt in Graevii Thesuro Tom. 4. Addenda est Romana Antiquitas dissertationibus historico-criticis illustrata a *Iulio Minutulo*, Caelestinorum Abbate, Romae 1689. 8. vbi inter alia ostendit p. 99. seqq. quomodo pomoerium vrbis amplificatum fuerit moenibus intactis. Minutuli Diss. recusae sunt T. 1. Thesauri Sallengriani. *Pomoerium*, sive, vt Festus vocat, *Postmurtum* quid sit, docet *Linus* l. 1. c. 44. et viri docti ad Festum voce Prosimurium. De ratione illorum proferendorum videnda, quae viri docti ad Tacitum Annal. XII. 23. 24. et Vopisci Aureliani c. 21. Portae vrbis initio tres fuerunt vel quatuor, de quibus Nardinus l. 1. c. 3. At Plinii tempore septem et triginta III. 7. H.N. Inde Iuliano imperante quatuordecim, quae etiamnum hodie exstant. Vide *Gaestium*, in descriptione Vrbs Romae, Tom. 3. Thes. Graev. p. 263. seqq. A *Bona Ventura Quarbequio* quidem in reliquis veteris Romae 3 portas ita recenseri videas:

1. Porta Flumentana, hodie del Popolo.
2. Collatina, hodie Pinciana.
3. Agonensis, (Quirinalis, Salaria, Lauernalis, Salutaris) hodie Collina.
4. Viminalis, (Figulensis, Catularis, Nomentana) hodie S. Agnetis et Pir IV.
5. Querquerulana, hodie Clofa.
6. Esquilina, (Metia, Praenestina, Tiburtina, Taurina) hodie S. Laurentii.
7. Labicana, (Lauernalis, Naeuia, Raudusculana) hodie Maior.
8. Caelimontana, (Agnaria, Lateranensis) hodie S. Ioannis.
9. Gabinia, (de Metrode, vel de Metrone) hodie obstructa non patet.
10. Valeria, (Ferentina, Piacularis) hodie Latina.
11. Capena, (Appia, Camoena, Fontinalis, Madida) hodie S. Sebastiani.
12. Naualis, (Trigemina, Ostiensis) hodie S. Paulli.

13. Na-
 Quum plures portae olim fuerint, falli non dubito eos, qui nomina omnia portarum apud veteres memorata ad illas quatuordecim referunt. De portis CPoleis Mart. Crusius in Turco-Graecia pag. 51. seq. Cangius in CPoli Christiana etc. Regiones vrbiu aliquando Portarum nomine venisse docet *Camillus Peregrinus* in diss. de veteri significatione vocis portae, recusa T. 9. Thesauri Italiae P. 2.

13. Naualis ad Fluuium Tiberim, (Vinaria) hodie portus.

14. Aurelia, (Ianiculensis, Traiana) hodie S. Pancratii.

15. Fontinalis, hodie Septimiana s. Settignana (Sous-Ianus.)

De Romanae urbis magnitudine consulendi etiam *Iustus Lipsius* l. 3. Admirandorum, siue de magnitudine Romana c. 2. *Nicol. Bergierius* l. 3. de publicis et militaribus Romani imperii viis c. 16. seqq. *Ioan. Petrus Ancherisen* in notitia Romae generali, Hafniae 1733. 4. et qui modum excedere videtur *Isaacus Vossius* in variis Obseruationibus, edit. Londin. 1686. 4. et a Graeuius T. 4. Antiq. Rom. insertus, reprehensus autem a Minuzulo libro laudato p. 113. seqq. In iisdem Obseruationibus etiam de aliarum urbium magnitudine singularia quaedam post Lipsium in admirandis doctissimus Vossius annotauit, vt de Babylone, de qua videndus etiam Ioan. Tzetzes IX. Chil. X. 561. seqq. de Thebis Aegyptiis, in quibus Scholiastes ad Iliados IX. ab Horneio editus v. 383. numerat vicos 33030, portas centum, incolas 500000. Confer Stephanum in *Διόσπολις*. Rudera Thebarum enarrauit Richardus Pocockius in Descriptione Orientis Vol. I. l. 2. cap. 3. p. 91. sqq. edit. anglicanae et p. 148. vers. German. a Celeb. Christ. Ern. a Windheim compositae. De Alexandria, de qua praecleara sunt quae obseruauit illustris Cuperus ad calcem Apotheoseos Homericae. De Carthagine, de cuius amplitudine Hendreichius in Rep. Carthaginensium p. 56. seq. De Nino, Cairo et Babylone Aegyptia, magnisque urbibus Sinarum. Athenas quoque magnitudine sua admirandas fuisse oportuit, in qua temporibus Demetrii Phalerei quater centena millia seruorum fuisse constat. Conf. *Io. Meursii* Lect. Attic. lib. I. c. 1. Nec minores Athenis fuerunt Syracusae, quemadmodum auctor Strabo lib. 6. vt omittam Agrigentum, cuius incolas 800000 numerat Laertius lib. 8. sect. 63. Tum Dioseuriadem, in qua trecentae gentes, teste eodem Strabone, mercatorem exercuerunt: nec minus urbem regiam Persidis, in tota Asia celeberrimam (la Ville de Rey) in qua, secundum Geographos Persas, saeculo 9. computabantur 96. regiones, singularum regionum plateae siue vici 46. in singulis vicis domus 400. praeterea collegia 6400. balneae 16600, 15000 turres Moschearum et 13000 diuersoria. Sunt et maxime hodieque vrbes, Sinarum quidem Quinsay centies millenorum passuum ambitu patens, in qua pontes dicuntur esse 12000 familiae incolarum circiter 1000000. Tum Iapanis, Meaco et Yedo, in quarum singulis 100000 aedificiorum, quemadmodum in Mexico ultra 60000. Ne dicam de notioribus Constantinopoli, Moscousia, Londino et Lutetia, cuius postremae longitudo a Francisco Blondello obseruata est passuum 2500.

V. Roma vetus diuisa fuit in regiones ⁴ XIV, de quibus exstant quatuor libelli veterum scriptorum, vnus *Publii Victoris*, et alter *Sexti Rufi*, qui editi sunt tum ab alijs, tum ab *Onufrio Pamino*, vna cum Rutillii Itinerario, et Onufrii ipsius libris 3. commentariorum de vrbe, imperio et ciuitate Romanorum. Vagot. 1558. Paris. 1588. 8. Pro Publico Victore perperam Petri Victoris nomen occurrit in *Topographia Romae*, Marliani, Onufrii, Boiffardi et aliorum scripta complectente, et excusa Francof. 1627. fol. de quo volumine consulendi Halenses in *Obferuationibus selectis ad rem litterariam spectantibus*, T. 4. obf. p. 10. fqq. Iidem Victoris et Rufi libelli recusi sunt in Tomo 3. *Thesauri Graeuiani*, non in Tomo 5. vt in iisdem *Obferuationibus* pag. 13. vitiose legitur. Tertius libellus est antiqui scriptoris descriptio regionum vrbs, in *Analektis Mabillonii* pag. 364. seqq. edit. nouae. Quartus est antiqui scriptoris anonymi *Descriptio vrbs Romae*, a Pancirollo et Labbeo post notitiam dignitatum illustrium et in Graeuii thesauro, T. 3. p. 317. edita, quam e MSto Caesareo non paucis locis emendari posse docet Lambecius T. 2. p. 949. seq. Qui Tomo 4. eiusdem thesauri occurrunt *Famiani Nardini* de Roma veteri et noua libri 8. ex Italico sermone, quo illos primum Romae A. 1667. 4. cum explicatione, quam ipse adiunxit, inscriptionum quarundam veterum, et in Pyramide C. Cestii imaginum ediderat Octavius Falconerius, ⁵ in latinum translati a Iac. Tollio, iusti instar commentarii in dictos Victoris, Rufi et Anonymi libellos esse possunt. Nonnulla Nardini (cuius libri editio *Benedictum Mellinum*, Reginae Christinae Bibliothecarium, a Roma antiqua describenda, quod per multos annos molitus fuerat, deterruit) emendat *Graeuus* in praefat. ad iam dictum Antiquitatum Tomum ex obseruationibus *Eliae Boberelli*; vt praeteream, quae notat *Raphael Fabretus* in dissertationibus de aquaeductibus veteris Romae. Romae 1680. 4. et T. 4. antiquitatum Roman. *Guidonis Pancirolli* liber de 24. (non 4. vt per-

Ee 2

pe

⁴ Roma Christiana per aliquod tempus diuisa fuit in regiones duodecim, quibus totidem *Bammereti* praeficiebantur. Sabellicus Ennead. IX. lib. 9. In septem diuisa regiones est a Fabiano Pontifice, vnde totidem Diaconi, Cardinales et Subdiaconi: Vide Baronii *Diff. de Martyrologio Romano*, c. 1. Mabillonium in commentar. praeuio ad ordinem Romanum p. 11. et 18. *Tota Italia* ab Augusto diuisa fuit in regiones XI. de quibus agit Plinius H. N. III. 5. seq. Spatiura vrbs Romae ab eodem Augusto in regiones vicosque diuisum testatur Suetonius c. 30. Hodie Roma in quatuor regiones dispescitur, de quibus agitur in libro italice sub hoc indice edito: *Descrizione del nuouo Ripartimento de' Rioni di Roma fatto per ordine di nostro Signore Papa Benedetto XIV. Opera de Conte Bernardini. Romae 1745. 8.*

⁵ Falconerii carmen in Romam Nardini exstat T. 5. *Epistolarum Sylloges Burmannianae* p. 482.

peram legitur ante Tomum 4. thesauri Graeviani, atque in Bibliotheca nouorum librorum Anno 1697. p. 4.) regionibus vrbis Romae, earundemque aedificiis tam publicis quam priuatis, subiicitur eius commentario in notitiam vtriusque Imperii. Neque praeteriunda *M. Fabii Calvi* Rauennatis 14. figuræ, siue tabellæ in aes incisæ, quibus totidem regiones veteris vrbis Romae delineantur, editæ primum An. 1528. et dicatæ Clementi VII. Pontifici, iterumque vulgatæ Basil. 1556. quas si quis ordine coniungat et connectat, nihil illis exactius et melius veteris Romae splendorem exhibere affirmat *Nicolaus Bergierius* lib. 5. de publicis et militaribus populi Romani viis c. 17. qui et ipse veteris Romae faciem in illo opere insigniter illustrauit. Titulus operis Bergieriani, quod antiquitatum Romanarum thesaurum merito appellari posse ait Labbeus, rarissimeque antea obuii, est: *Histoire des grands chemins de l'Empire Romain pavez depuis la Ville de Rome jusques aux Extrémités de son Empire.* Paris. 1622. 4. Bruxellis 1729. 4. 2 Voll. Hoc latine ab Henrico Christiano Hennino versum⁶ interpretisque et Ioan. Baptistæ du Bos obseruationibus illustratum exstat Tomo 10. thesauri Graeviani. De viis militaribus Romanorum præclara sunt, quæ disserit *Comes Marcellus* T. 2. Danubii illustrati p. 81. ff. *August. Cabneti* dissertatio gallica de viis magnis Lotharingiæ prodiit Nanceii 1727. De viis militaribus veterum Romanorum in Germania peculiari commentatione disseruit vir Illustris *Adrianus Stegerus.* Lips. 1738. 4. *Compta Lariun* Plinius H. N. III. 5. numerat CCLXV. vbi etiam memorat *milliarium s. columnam auream* in fori capite ab Augusto constitutam A. V. C. 734. in quam omnes Italiae viæ definebant: *χρονίου μιλίων* vocat Dio l. 54. p. 737. 59. edit. Reimarianæ. Milliaria tamen siue lapides non ab hac columna, vt Aringhus T. 1. p. 209. Romae subterraneæ, sed a portis Vrbis numeratos clarissime demonstrat *Lucas Holstenius* peculiari Obseruatione de milliaro aureo quæ eius noris posthumis ad Steph. Byzantinum pag. 388. subiicitur. De milliaro Constantinopolitano vide *Suidam* in *μιλίων*, *Lambecium* ad Codinum, *Cangium* in CPoli Christiana, et *Bandurium* ad Antiquitates CPolitanas, p. 481. seq. De Arelatensi vide Historiam Oper. eruditorum Angliçe in 4. editam Londini 1701. p. 724. De columnis mil-

⁶ In memoriis historicis et criticis An. 1722. mens. Ianuar. p. 45. ita de hac versione iudicatur. *C'est dommage, que l'ouvrage de Mr. Bergier ait été si mal traduit en Latin, et qu'on l'ait ainsi inséré dans le grand Recueil de Græuius.* Etiam Italice versum hoc opus memorat Nicéron Tomo 6. memoriarum de viris illustribus Gallice editarum p. 398. version. german. T. 7. p. 82. Verum non Italice tantum, sed et Latine a Bauhino versum lego in Nouellis Eruditorum Bruxellensibus An. 1729. n. 2. Angliçe versus prodiit An. 1711.

liaribus in Alſatia diſſerit. *L. D. Schoepſinus* Alſatiae illuſtratae T. 1. p. 547. ſeqq. Eidem, qui laudatus eſt, Bergierio memoratur Roma vetus, vno folio depicta, et Carolo IX. Galliae Regi oblata A. C. 1574. a *Stephano du Perac*, Pariſino, qui eodem anno vulgavit Rudera Antiquitarum obuiarum Romae, elegantibus figuris delineata. *I veſtigi del l'Antichita di Roma, raccolti et ritratti in perſpettiva, con ogni diligenza.*

VI. Notum eſt vel ex Plutarchi Quaestionibus Romanis, Romam vocari *ἑπτάκοσμον*, ſive ſepticollem, qua de re, praeter Interpretes ad Apocal. c. 17. v. 9. vide *Iuſtum Rycquium* libro de Capitolio Romano, vbi ſigillatim agit de colle Capitolino et *Henricum Kippingium* lib. 2. Antiqq. Romanarum, cap. 1. Rycquii liber excuſus primum eſt Gandavi 1617. 4. deinde Lugd. Batav. 1669. 12. et cum viri Philologi, hoc eſt, *Iac. Gronovii* animaduersionibus, 1696. 12. Parauerat auctor ipſe etiam ſupplementa et alterum librum de Capitolio, quem promittit p. 255. et 421. edit. Lugd. verum vna cum auctore liber ille ſecundus intercidit. De Capitolio alioquin (quod a *Q. Catulo* reſectum, confer Patinum pag. 4. ad *Suetonium*) conſulendus *Tacitus* 3. Hiſtor. c. 71. ſeq. et 4. c. 52. ſq. De aliarum vrbiſum Capitolii, quae, vt bene monet *Maffei* in Muſeo Veronenſi ob quandam cum Romano ſimilitudinem ſic diſta ſunt, praeter Rycquium videndus *Cangius* in Gloſſario latino, *Baluzius* p. 191. ad Cypriani *Epift.* 55. et *Maffei* loco citato. Ceteri ſex montes ſunt *Palatinus*, in quo palatium Caesarum: *Caelius* ſeu *Querquetulanus*, vbi nunc aedes Lateranenſis: *Esquilinus* cum *Viminali*, nunc *S. Mariae ad Ciues*: *Quirinalis*, nunc monte Cauallo, ab equis duobus marmoris, quos gigantes tenent, *Phidiae* opere et *Praxitelis*: *Auentinus*, nunc *S. Sabinae*: et trans *Tiberim*, *Ianiculus* quem vrbi *Ancus* addidit, et fuit in parte Romae, vbi regio quarta decima fuit, hodie *Montorio*. Vide *Harduinum* ad *Plin.* T. 1. p. 331. edit. in 4. Fontium vrbiſum Romae elegantiam ac multitudinem ſalubritatemque praedicat *Galenus* 4. in 6. *Epidem.* T. 5. edit. Gr. *Bafil.* p. 497.

VII. Romae veteris aedificia primum perhumilia fuerunt ſiue caſae potius ſtramine tectae; deinde ſcandulis vsque ad bellum *Pyrrhi*, vt tradit *Cornelius Nepos* apud *Plinium* l. 17. c. 16. Adde quae de caſa *Romuli* ſtraminea habet *Iuſtus Rycquius* lib. de Capitolio c. 44. Ab eo tempore ad illum ſplendorem, altitudinem amplitudinemque et ornamenta aedificiorum peruentum eſt, praecipue ſub *Caesaribus*: de quo videas licet *Nicol. Bergierium* lib. 5. de viis c. 9. ſeq. et c. 4. vbi de vſu frequenti et vario marmoris, qui a *Lucio*

Craſſo primum Romae coepit: *Lipſius* in Admitandis ſive de magnitudine Romana l. 3. c. 4. ſq. et c. 14. De templis, baſilicis, curiis, amphitheatris, circis, et aliis vrbis ornamentis dicitur infra ſuis locis. De priuatorum publicorumque aedificiorum vrbis Romae euerſoribus exſtat liber *Petri Angeli Bargaci*. Florent. 1589. 4. De multitudine incolarum vrbis Romae agunt idem *Bergierius* l. 6. c. 31. *Lipſius* l. 1. c. 7, et l. 3. c. 3. et *Iſaacus Voſſius* de magnitudine Romae, cap. 6. Mirum quod legas apud Syncellum pag. 342. graſſante ſub Tito peſtilentia vno die decies milienos amplius ſublatoſ in Vrbe fuiſſe.

VIII. Porro veterem Romam deſcripſerunt *Georg. Fabricius* in Roma, qui liber eximius recentioreſque faciem et nomina cum antiquis iucunde conferens ex prima editione An. 1551. paſſim reſuſus habetur etiam in Roma illuſtrata, ſub *Antonii Thyſii* nomine edita: ſed longe auctior prodiit Baſil. 1587. 8. ex qua editione prelo iterum ſubiiciendum dedit, et Tomo 3. Theſauri ſui inſeruit *Clar. Graeuſius*, in quo exſtat etiam *Alexandri Donati*, Senenſis, Ieſuitae, Roma vetus ac recens, vtriuſque aedificiis ad eruditam cognitionem expoſitis, quae lucem primo aſpexerat Romae 1639. 4. rec. Amſtel. 1695. 4. tum *Barthol. Marliani*, Patricii Mediolanenſis, Topographia vrbis Romae, quae Bernae primum edita A. 1539. fol. et Francisco I. Galliarum Regi dicata; hinc ſaepe Romae, Veneriis, Lugduni, Baſileae, Francofurti typis iterum exſcripta, a laudato Graeuio exhibetur cum notis antea ineditis *Fuluii Verſini*. Italiae Marliani antiquitates Romanas vertit *Henricus Barboſus*, Romae 1622. vt *Hieronymi Ferruſii* additiones omittam, quae exſtant in editione Marliani Veneta 1588. 8. vbi quoque *Andr. Fuluii* antiquitates Romanae; verſu heroico deſcriptae, et Romae 1513. 4. a Iacobo Mazochio primum editae. Sed et *Phlippi Koſſi* (Rubei) expoſitio veteris et nouae Romae huc ſpectat, vbi iconibus Romam antiquam referentibus additae explicationes eiſdem Marliani: Romae 1645. 8. Dicitur praeterea *Raph. Fabrettus*, Vrbinas, Canonicus S. Petri, vir doctiſſimus, nouam deſcriptiſque veteris Romae molitus fuiſſe, cuius conatus morte interceptos merito dolemus. Obiit is Romae ſub initia A. 1700. natus annos 75. De *Nodoti* et *Ragueneti* instituto, qui ſimile quid in Gallia commentati ſunt, vide *Ephemerides Pariſienſes* A. 1701. p. 187. et *Memorias Treuoltinas* eiſdem anni P. 2. p. 15. edition. in Belgio reſuſae. Ac *Nodoti* quidem librum lectu iucundum euolui, qui inſcribitur: *Nouveaux Memoires de Mr. Nodot, ou Obſervations ſur les monumens de l'ancienne et de nouvelle Rome*. Amſtelod. 1706. 12. cum iconibus aere deſcriptis. Adde *Franc. Poggii* de fortunae varietate vrbis Romae

Romae et eius ruina; atque *Aldi Manuzii* de aquis in urbem Romanam olim influentibus libellos; vtrumque, T. 1. Thesauri Sallengieriani: priorem praeter ea in *Godofr. Clausingii* fascic. 4. Iuris publici Romanorum recusum.

IX. Veniunt hoc loco etiam commemorandi Scriptores alii, qui Romae priscae rudera, antiqua monumenta, statuas, aedificia, aliaque similia vel graphice depicta atque in aes incisã, vel descriptione exposita ediderunt, vt *Iac. Laurus Romanus* in antiquae urbis splendore, Romae 1612. et 1641. forma oblonga folii, cum expositione tribus apposita linguis, Italica, Germanica et Gallica. *Aegidius Sadeler* in vestigiis siue ruderibus Romae antiquae, Tioli et agri Pozzuolani. Praegae 1606. 4. et Romae 1680. fol. *Franciscus Albertinus* in opusculo de mirabilibus nouae et veteris Romae. Basil. 1519. 4. *Ioachimus Ondanus* in libro edito Belgice, qui inscribitur, Roomische Moogentheid. Amstelod. 1664. 4. *Laurent. Vaccarius* in septem iconibus statuarum urbis Romae, quae in publicis priuatisque locis visuntur. Romae 1584. vt omittam statuas Romanas delineatas a *Francisco Perrierio*, Romae 1638. fol. rum a *Nicolaso van Aelst*, Bruxellensi, et *Vlysse Aldrouando*. Tabula luculenta topographica urbem Romam graphice delineans auctore *Ioanne Baptista Falda*, vna cum quindecim tabulis locorum et aedificiorum tam veteris quam nouae Romae, descriptis a *Liuiio Cruylio* exornant. tomum quartum thesauri Graecumani. *Pyrrhi Ligorii* Neapolitani picturas nouae ac veteris Romae a *Michaele Tramezino* Venetiis editas testatur *Iofias Simlerus* in Bibliotheca, qui etiam Paradoxa eius contra antiquarios inedita commemorat. Imaginem veteris Romae, qualem *Publius Victor* et *Sextus Rufus* descripserat, circum *Flaminium* cum euripo, aris et *Isidis* leoni insidentis simulacro, tum *thermas Diocletianas* et *Maximinianas* a *Ligorio* descriptas, et Anno 1553. 7. 1558. editas, laudat *Martinus Hanckius* libro 2. de Roman. rerum Scripturis p. 154. Sed longe plura illius viri volumina, vt iam supra c. 3. p. 90. memorauimus, in *avendotus* habentur, non tantum familias veterum Romanorum, sed et alias antiquitates Romanas et splendorem veteris Romae mirifice illustrantia. Nam triginta circiter tomos, maximo labore ab hoc viro congestos, extare *Taurini* in Bibliotheca *Celsissimi Sabaudiae Ducis*, testatur *Labbeus*; et in aliis Bibliothecis Italiae hinc inde volumina quaedam *Ligoriani* operis reperiuntur. Quemadmodum enim *Laurentius Pignorius* in *symbolis epistolicis* epist. tertia refert, in libros quadraginta *Pyrrhus* iste coniecerat,

7. Delle antichita di Roma, dove si tratta de' Circi, Theatri et Amphitheatri, con lo paradossé qui confutano la commune opinione sopra varii luoghi della Città di Roma. Venet. 1553. 8.

rat; quistud peruenit ad nos a veteri aeuo: meminitque ipse huius laboris a se exantlati productique a Saturno rege Italiae ad Iustinianum vsque Aug-
stum in libello iam citato, cui titulum fecit *antiquitates Romanas*. Ceterum
in ineditis huius viri scriptis multa notatu digna, nec alibi obuia, sed vicif-
sim non pauca dubiae-fidei, et quae non satis castigatam eruditionem lingua-
rumque notitiam prodant; obseruat, qui ea euoluit eruditissimus Ezech. Span-
hemius pag. 441. libri praestantissimi de vsu numismatum, vbi ex vastis illis
commentariis spicilegia tantum, et selecta loca edi optat. Confer de illo Li-
gorio praeter Hankium iam laudatum, *Leonb. Nicodemi* additiones ad biblio-
thecam Neapolitanam Nic. Toppii, pag. 208. seq. *Ioan. Mabillonium* T. 1.
musei Italici p. 8. *Wilb. Ern. Tenzelium* in dialog. vern. mensuris A. 1697.
p. 612. seq. et A. 1695. p. 401. seq. Litterarum graecarum praecipue rudem
fuisse notat; atque adeo eius auctoritatem flocci pendit *Philippus Bonanni* in
numismatis summorum Pontificum templi Vaticani fabricam illustrantibus;
tui plane congruit iudicium *Ioan. Schefferi* libro de re vehiculari, p. 370. et
in notis ad *Ligorii* Dissert. de vehiculis antiquis, ex opere eius inedito de fa-
miliis Romanorum decerptam, et Italice cum latina versione ab eodem Schef-
fero ibidem editam.

X. *Benedictum* quoque *Aegium* Spoletinum vrbis Romae ruinas expli-
candas et illustrandas suscepisse, testatur *Onofrius Paminius* praef. ad lib. prim.
commentar. de republ. Romana. Sed eius opus, quod sciamus, lucem non
aspexit. At enim exstant *Andr. Palladii* Romanae antiquitates, Etrusco idio-
mate editae, vna cum dissert. de focis antiquorum. Venet. 1594. Romae
1599. 8. *Petri Angeli Bargaci* de priuatorum publicorumque aedificiorum
vrbis Romae euerforibus. Florent. 1589. 4. *Octauis Pancirolli* thesauri re-
conditi. Romae 1625. 8. Antiquitates Romanae collectae ab *Vlysse Aldrovand-
o*, et *Lucio Mauro*. Venet. 1562. 8. *Io. Baptistae de Coualleriis* antiquarum
statuarum vrbis Romae libri duo Romae 1569. 1585. *Eiusdem* illustrium
vrbis Romae aedificiorum reliquiae, tabulis aeneis representatae. ibid. 1685.
forma quarta oblonga; *Francisci Perrieris* nobilium vrbis Romae signorum et
statuarum segmenta. Romae 1638. fol. *Andreae Mariani* Bononiensis, rui-
narum Romae epigrammata, quibus miranda vrbis agnoscuntur, sacra visitantur,
moua et vetera elogiis recensentur. Bonon. 1641. 8. Admiranda Ro-
manarum antiquitarum veteris sculpturae vestigia *divy A. G. G.* opere elab-
rata ex marmoribus Farnesianis, aliisque, quae Romae adhuc exstant, tum
in arcibus et vetustis ruinis, hortis, villis cum notis *Ioan. Petri Bellorii*. Ro-
mae 1693. fol. et Tomo 4. thesauri antiquitatum graeuiani. His addendum
luc-

luculentum opus et pulcherrimum Ouerbekianum, Amstelodami 1708. fol. maiori latine tribus tomis editum hoc titulo: Reliquiae antiquae vrbis Romae: opus *Bonauenturae ab Ouerbek*; deinde Gallice ibid. 1709. fol. itid. tribus tomis euulgatum; denique italice versum a *Paulo Rolli*, Londini 1739. fol. recusum. De sepulcris, templis, basilicis, curiis, circis, aquaeductibus, cloacis, balneis, arcibus, porticibus, portis, pontibus, inscriptionibus denique antiquis veteris Romae sigillatim alibi dicturi sumus, hoc loco tantum addeamus notitiam binorum monumentorum clarissimorum vrbis, quae aetatem seruarunt, columnae Traianae et Antonianae. Vtramque elegantissime delineauit *Petrus Sanctus Bartoli*, notis et declarationibus illustrauit idem *Bellorinus*. Romae 1670. et 1676. fol. In columnam Traianam, belli Dacici felices expeditiones celebrantem, edita etiam est Romae 1576. 1616. fol. et iterum Italice ab eodem *Bellorio* * *Alphonso Ciacconi* breuis expositio; sed quae ingeniosa licet et erudita, *Vincenzo Pinello* non per omnia satisfecit, vt narrat *Gassendus* lib. primo de vita Peirescii p. 250. edit. inter *Gassendi Opera* in folio. Merito autem probatur commentarius varia eruditione refertus, quo eandem columnam exposuit *Raphael Fabrettus*. Prodiit vna cum interpretatione veteris tabulae Iliacae (a *Laur. Begero* postea *Berolini* 1699. 4. separatim recusae et illustratae) et descriptione emissarii lacus Fucini, Romae 1683. fol. Exstat quoque: columna Traiani Imperatoris a *Francisco Villamoera* illustrata, Romae 1590. fol. His addere licet columnam aliam nuper inuentam in monte Citorio, quae honori Antonini Pii dedicata fuit ab *M. Antonino* et *Vero*, quamque certatim illustrarunt, *Chausfacus* in epistolis duabus editis Neapoli A. 1704. et 1705. *Grainaillius*, S. I. in obseruationibus insertis diario eruditorum *Treultino* siue *Dombensi*. An. 1704. *Crescimbenius* in dissertatione, quae legitur in Museo *Mineruae Venetae* (*Galleria di Minerua*) T. 5. p. 157. seq. *Franciscus Bianchinus* cap. 7. de calendario et cyclo *Caesaris*, praecipue vero *Ioannes Vignolius* *Perilianensis* in dissertatione de illa columna edita Romae A. 1705. 4. atque in epistola ad *Antonium Gallandium* de numo Antonini Pii, quem *Fucaltianum* museum seruat, tertio eius Imp. consulatu percussum, in quo columna quaedam exhibetur. Romae 1709. 4. *Palatium Caesarum*, quod domus *Augusta* dicitur *Panuino*, descripsit, additis iconi-

* *Titulus est*: In colonna Traiana, eretta dal Senato e Popolo Romano all' Imperat. Traiano nel suo foro in Roma, scolpita con l'Historie delle due Guerre Dacice e della Vittoria contro il Re Decebalò, e nuovamente intagliata in rame da *Pietro Santo Bartoli*, con l'espositione latina d' *Alfonso Ciaccone*, compendiata nella volgar lengua sotto ciascuna imagine, ed accresciuta di Medaglie, Inscrittioni e Trofei de *Giovanni Petro Bellori*, Romae; folio regali oblongo.

iconibus, *Franciscus Bianchinus*, Veronenfis, libro italico, de Palatio Caesarum, quem post eius mortem edidit *Iosephus Bianchinus*. Veronae 1738. fol. *Michael Mercatus* de obeliscis Romanis prodiit italice Romae 1589. 4. *Athanasii Kircheri* obeliscus Pamphylus continet expositionem obelisci ex hippodromo Antonini Caracallae translati et restituti a Pontifice Innocentio X. Romae 1650. fol.

XI. *Flavii Blondi* Foroiulienfis Romae triumphantis libri 10. Brixiae A. 1503. 8. editi atque inde plus simplici vice Basileae, Parisiis et inter eius opera itidem Basileae 1559. fol. recuti, non tam hoc loco quam supra cap. tertio commemorandi erant, vbi de Romanarum antiquitatum scriptoribus generalibus agebamus. Nam et hic libris duobus prioribus veterum Romanorum religionem, libro tertio, quarto et quinto rem publicam ac civilem, libro sexto et septimo militarem, libro octavo, nono et decimo alia instituta varia, ludos, triumphos similiaque persequitur. Eiusdem Blondi Romae instauratae libri tres descriptionem recentioris Romae complectuntur. Italiae transtulit haec Blondi scripta *Lucius Faunus*, teste Simlero. Obiit Blondus septuagenario maior Romae 1463. non 1363. ut legitur in Eponymologico Magiro Eybeniano p. 134. vbi de viro illo plura; quibus addes Hankium l. 1. de Scriptoribus rerum romanar. p. 201. et lib. 2. p. 341. Vossium de historicis latinis p. 585. Asciani s. Zimmermanni montes pietatis p. 23. Antonium Varillasum in anecdotis Florentinis, lib. 4. Iustum Fontanini libro de scriptoribus Foroiulienfis, s. Aquileiensibus, Bellarminum et alios, qui de scriptoribus ecclesiasticis saeculi XVIi scripsere; ut Morerium Hofmannumque in Lexicis, Koenigium in Bibliotheca, Popeblount in censuris et Henschium denique in pandectis Brandenburgicis omittam.

XII. *Ia. Bapt. Casalii* librum de Urbis ac Rom. Imperii olim splendore, memorauimus supra cap. tertio. *Pauli* quoque *Aringhi* et *Ant. Bossi* Roma subterranea huc spectat, praecipue propter ea, quae disserit libro secundo et sequenti. Sed de hoc opere dicendi locus erit infra, vbi de sepulcris. Neque minus commemorari hoc loco merentur *Nicolai Alemanni* Syntagma de parietinis Lateranensibus a Cardinali Barberino restitutis. Romae 1625. fol. Et *Michael Mercatus* de obeliscis Romanis. Romae 1589. 4. Breuissimo compendio veterem Romam describit libellus *Matthaei Meyr* qui inscribitur: Roma septicollis antiqua. Romae 1687. 12. *Franc. de Seyne* Parisiensis descriptio urbis Romae. Gallice 1690. 12. edita, et Lugd. Batav. 1713. decem volumi-

luminibus in forma octopartita repetita, ac Belgice curante W. V. R. cum nitidis tabulis aeneis recula Amstelod. 1704. fol. licet diligentius in hodierna facie illius describenda versetur, veterem tamen etiam exponit, sequutus fere Nardinum supra laudatum, consultis praeterea *Guid. Pancirolli* libro, itidem paullo ante memorato; tum *Pompeji Hugonii* tractatu italice edito, de stationibus urbis Romae; *Fr. Mariae Torrigii* cryptis sacris Vaticanis, eadem lingua vulgaris: *Abbatis Piazzae s. Plateae* libro, cui titulus: Opere pie di Roma; *Florauanti Martinelli* Roma ricavata, s. recondita, et Roma subterranea *Ant. Bosii*; *Petri de Sebastiano* descriptione breui palatiorum Romae, et *Abbatis Phil. Titi* de templorum Romae tincturis, sculpturis et architectura, quorum duorum postremorum opera propemodum integra ex Italico Gallice versa operi suo inseruit. Descriptio regionum urbis inserta est *Mabillonii* *Analectis* T. 4. pag. 506. ff. Anonymum saeculi a Christo nato XII. scriptorem de *mirabilibus Romae* eousque ineditum vulgavit et illustravit *Bernardus de Montfaucon* Benedictinus, tot insignibus in litteras meritis celeberrimus, in *Diario Italico* latine edito Paris. 1702. 4. in quo etiam de bibliothecis Romae hodie conspicuis, et alia quaedam huc spectantia deprehendes. Vetera monumenta, in quibus praecipue musiva opera, sacrarum profanarumque aedium structura, ac nonnulli ritus dissertationibus aeneisque tabulis illustrantur a V. C. *Ioanne Ciampino*, prodire 1690. fol. Monochromata in Constantiniana Vaticani aula a summo artifice *Iulio Pippio* in simbriis parietinarum iconum iussu Clementis VII. elaborata, nunc verustate pene consumpta, duodecim tabulis aeneis expressit *Petrus Sanctus Bartolus*, Romae. Folio.

XIII. Magnitudo et amplitudo imperii Romani in tantum aucta olim fuit, ut trecentis et amplius gentibus vna legitima illius Maiestas praeceffer, sicut notat Theodorus Tarsensis lib. 6. de fato, apud Photium Cod. CCXXIII. p. 358. atque Appianus in praefat. histor. testetur, se vidisse legatos gentium longius distitarum, qui se suaque in potestatem Romanis tradere voluerunt; neque ab eis fuerint recepti, tanquam futurae oneri et inutiles. Adde *Dionem* l. 56. p. 832, 68. Vniuersum adeo propemodum terrarum orbem complecti visum est ambitu suo. Vnde humanum genus dictum pro Romano imperio, et *οικουμένη* et *orbis Romanus*, et *Roma communis patria generis humani*. Vide *Freinshemium* ad *Flori* praefationem; *Nicol. Antonium* de iure exulum pag. 57. seq. et 236. *Pignorium* pag. 189. *Epist. Magium* lib. 4. *Miscell.* cap. 3. et *Ezech. Spanhemii* orbem Romanum pag. 235. editio: nis Londinens. Etiam *Roma Regum urbs* inde dicta *Iustino* lib. 18. cap. 2. *donare regna consuevit*, ut loquitur *Florus* lib. 3. cap. 9. n. 3. vbi iterum con-

fer Freinshemium. *Imperiosa ciuitas* Augustino l. 19. de C. D. c. 7. *Roma aeterna, orbis compendium.* Vide Muretum var. lectio. XVII. 12. βασιλῆς, βασιλεύουσα πόλις, v. Ezech. Spanhemium de praestantia et vsu numismat. T. 2. p. 401. μεγάλη πόλις, v. Valesium ad Eusebium p. 284. In sigillis Imperatorum dicitur *αρχα Roma, inuicta Roma.* v. Heineccium de sigillis, p. 93. Senatus Romanus ἀναστα βουλή, Senatores *mundi principes*, vt legas apud Vopiscum in Probo. Confer alia Romae elogia apud *Rutilium* in itinerario, Aristidem orat. de Roma, *Iul. Caesar. Bulengerum* de imperio Romano, p. 312. sq. *Lipsium* l. 1. de magnitud. Romae. c. 2. De regnis XI. prouinciis CXIII. insulisque quintam imperii partem aequantibus, atque adeo de toto ambitu Imperii Romani consulendus *Prouinciarum libellus*; qui subiici solet Itinerario Antonini; *Notitia dignitatum utriusque imperii*; et e recentioribus *Wolfgangi Lazii* commentar. reipubl. Romanae in exteris prouinciis bello acquisitis constitutae libri 12. Basil. 1550. fol. *Car. Sigonius* de iure antiquo Italiae et prouinciarum Francof. 1593. Hanov. 1609. fol. et Lipsiae 1715 8. 2 Voll. ac T. 2. antiquitatt. Graeuii, atque in operibus a Philippo Argelati iunctim editis Tomo quinto. *Onufrius Panuinius* in imperio Romano. (T. 1. antiquit. Graeuii) *Bulengerus* opere laudato lib. 2. cap. 2. *Bergierus* lib. tertio de viis, cap. primo seqq. *Lipsius* de magnitud. Romae lib. 1. c. 3. Succincte etiam limites imperii Romani persequitur *Iosephus Laurentius* libro quarto Polymathiae cap. 4. Ceterum imperium hodiernum Germanicum neutiquam esse veteris Romani imperii laciniam, sed non nisi leui ex parte ac breuissimo tempore olim fuisse Romani iuris docet *Hermannus Conringius* sub initium statim praestantissimi operis, quo Francorum et Germanorum imperii fines ac fata erudite et accurate descripsit.

XIV. Nouae ⁹ et secundae seu alterius Romae, Regiae vrbs, et Reginae vrbum ¹⁰ nomine donata CONSTANTINOPOLIS, ¹¹ quam vicesimo quinto anno imperii non diu post concilium Nicaenum (A. C. 325. habitum)

cx

⁹ v. *Socrates H. E. l. 1. c. 16. et du Fresne in CPoli christiana l. 1. p. 35.*

¹⁰ Dicitur quoque τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης Gregorae IV. 2. p. 50. βασιλῆς βασιλῆων πόλις Nicetae XX. p. 640. πόλις πασῶν πόλεων ὀφθαλμοῦ, ἄκουσμα παγκόσμιον, διαμα υπερέσιμον, ἐκκλησιῶν γὰλουχος, κρίσις ἀρχηγός, ὁρθοδοξίας ἰδηγός, λόγων μέλημα, κολοῦ πασις ἰνδιασημα. Id. XVIII. pag. 624. ὀμφαλός τῆς γῆς, ἢ μάκρον καρδία. Nicephor. Callist. apud Lambecium VIII. p. 61.

¹¹ Fuit etiam collis quidam Constantinopolis nomine, de quo Suidas in ξήνων. *Romae secundae* nomine venerunt etiam Mediolanum vide *Iu. Pauli Mazzabeti* dissert. Tomo octauo Raccolta d'Opuscoli p. 369. Aquisgranum, v. Diarium Venetiae, Giornale d'Italia Tom. 8. p. 368. sq. et Aquileia v. Acta Sanctor. T. 4. Iunii p. 245.

ex veteri Byzantio instauravit Constantinus M. et Constantinopolin ex nomine suo appellavit dedicavitque A. C. 330. *omnium pene urbium*, ut in Chronico Hieronymus scribit, *nuditate*. Conf. *Philostorgium* l. 2. c. 9. *Nicephor.* VII. 47. seq. *Hesychii* illustres origines CPolitanas; *Ez. Spanhemii* obseruationes ad orat. I. Iuliani p. 69. seq. *Car. du Fresne* Constantinopolin christianam lib. 1. p. 26. seq. et numos a Constantino cufos, quos exhibet *Anselmus Bandurus* ad origines CPolitanas. p. 458. Hinc eadem illi praerogatiuae, eadem privilegia, quae Romae tribui, et ad exemplum veteris Romae pleraque omnia institui coeperunt. Archiepiscopus et Senatus Romano aemulus, splendor aedificiorum, incolarum multitudo iuraque ciuitatis. Similiter etiam ut vetus Roma, sic Constantinopolis diuisa in 14. regiones, quas descripsit auctor verus *Anonymus* circa Theodosii Iup. tempora clarus, quem post Onufrii, Gyllii sub extremum lib. 4. Topogr. CPol. Labbei in protreptico ad script. histor. Byz. p. 54. Pancirolli ad calcem notit. Imperii et aliorum editiones recudi curavit laudatus Carolus du Fresne p. 63. seq. praemissa praefatione, quam e MS. Vindobonensi vulgauerat Lambecius lib. 2. de bibl. Vindobon. pag. 950. Etiam perinde ut veterem Romam *ἑπτάλοφον* siue septem collibus insignem CPolin faciunt Ioan. Tzetzes et alii quos laudat Cangius, pag. 37. De magnitudine eius et frequentia coniecturam facere licet, quod Iustiniani Imper. tempore pestilentia per singulos dies absumta plus quam decies mille, ut narrat Procopius lib. 2. c. 23. de bello Persico. Sed plura de hac vrbe cognoscere cupientem lectorem ablego ad *Georgium Codinum* et *Manuelis Chrysolorae* epistolas tres de Roma noua, quam cum veteri confert, editas Graece et Latine a Petro Lambecio vna cum Georgii Codini excerptis de antiquitatibus CPolitanis, Paris. 1655. fol. *Iulium Caesarem Bulengerum* de imperio Romano, pag. 324. ff. *Petrum Gyllium* in libris 4. de topographia CPoleos eiusque antiquitatibus, quos recufos habes Tomo sexto thesauri Gronouiani; praecipue vero Constantinopolin Christianam iam semel iterumque memorati praestantissimi *Cangii*, itidem diuisam in quatuor libros, et libro primo veteris Byzantii etiam origines persequentem. Luculentum hoc opus vna cum familiis eiusdem Cangii Byzantinis prodiit, Paris. 1680. fol. cui addere deinceps etiam licet operaeque pretium est *Anselmi Bandurii* monachi doctissimi Benedictini Imperium Orientale, quod prodiit Parisiis 1712. fol. Ex his, qui Constantinopolin, qualis hodie est, describere adire iuuabit *Thomam Smithum* in notitia breui CPoleos, quae separatim primum Londini, deinde ad calcem notitiae septem ecclesiarum Asiae prodiit Traiecti ad Rhenum 1694. 8. et *Iosephum Grelotium* praecipue in itineralio CPolitano accurate scripto editoque Gallice Parisiis 1680. Amst. 1681. 12. *Relation nouvelle*

d'un Voyage de Constantinople, enrichie des plans, levez par l'Auteur sur les Lieux. et de tout ce, qu'il y a de plus remarquable de cette ville. Huius libri lectione vehemens saepe desiderium CPolisadeundae in se excitatum testatur V. C. Adrianus Relandus lib. sec. de relig. Muhammedica p. 151.

De scriptoribus rerum Byzantinarum et CPolitanarum existat eruditus et accuratus commentarius compositus a *Martino Hanckio* Lips. 1677. 4. quemadmodum et de Romanarum rerum scriptoribus liber duplex ib. 1669. 1675. 4to. Obiit vir praestantissimus et Vratislaviae suae decus non vulgare die 24. April. An. 1709.

CAPVT VII.

De scriptoribus qui chronologiam Technicam et Historicam tradiderunt.

Chronologia duplex, technica et historica. 1. *Historicae scriptores veteres ante Eusebium.* 2. *De Eusebii Chronico.* 3. *Chronologi post Eusebium Graeci.* 4. *Latini.* 5. *Iudaei et Arabes.* ib. *Recentiores praecipui.* 6. *Scriptores chronologiae technicae.* 7. *Parum utilis quorundam in minutiis et incertis peregrinis.* 8. *Chronologorum dissidia circa annum natalem CHRISTI.* 9. *Idea Chronologica rerum praecipuarum digesta per sex annorum millenarios.* 10. *Subsidia Chronologica quaedam enumerata, ex quibus in gratiam studiosorum duo h. l. subiuncta exhibentur, Index Archontum Atheniensium et Pontificum Romanorum Alphabeticus.* 11.

I.

Chronologiae, siue Disciplinae quae temporum rationes exponit, duae omnino sunt partes praecipuae, vna quem Technicam possis appellare, quoniam non sine arte et ingenio constat, atque scientiarum Mathematicarum Astronomiae et Arithmeticae subsidio rationem mensium, annorum et Epocharum apud varias gentes ita docet expedire, vt earundem diuersitas inter se conferri atque comparari, et vniuersa quae ad doctrinam temporum pertinentia ab omni generis scriptoribus traduntur, recte intelligi, atque ex cuiusque hypothese siue sententia, calculi ita vt par est poni possint. Altera pars Historica est et in rebus gestis quarumcumque gentium, quarumcumque aetatum ad suum quibusque tempus referendis tota est occupata.

II. Quam-

II. Quamuis hæc posterior sine prioris cognitione recte constitui nequaquam possit, tamen placet de eiusdem tanquam magis ad quodlibet caprum accommodata scriptoribus prius dicere. Atque initio mirari licet veteres diu et passim doctrinae temporum parum curiosos fuisse. Quam paucietiam inter Historiae Graecae particularis expressa Scriptores Thucydidis exemplo annorum, quibus quaelibet res gestae sunt, vestigia consignerunt. Generale vero siue vniuersale Chronicon vix quisquam ante *Apollodorum* componere sinit aggressus, quod versibus iambicis concinnatum Regi Pergameno Attalo inscripsit. Ceterum et hoc et *Cassori* Rhodii et *Phlegontis*, ac si quae fuerunt alia aliorum Chronica invidit nobis tempus, neque est inter scriptores antiquiores qui aetatem tulerunt quem in hoc genere laudes, nisi *Diodorum* forte *Siculum*, in cuius Bibliotheca tamen multa et antiquiora praesertim sine apposita distinctiore temporis nota narrantur. E Romanis primus *Varrus* videtur de hac parte eruditionis illustranda serio cogitasse, cuius etiam est celebris illa diuisio¹ omne tempus triplici distinguens discrimine, quorum primum ab Origine humani generis ad Cataclysmum priorem propter ignorantiam appellavit *ἀδηλον*, secundum a Cataclysmo priore ad Olympiadem primam, quod quia in eo multa fabulosa referuntur, *μυθικόν* ab eo dictum est, et tertium denique a prima Olympiade ad suam aetatem *ἰσομερόν*, quia res in eo gestae veris historiis continentur. Varronis exemplo *Cornelius Nepos* acuum omne tribus explicare chartis siue libris conatus est, sed et illius et aliorum scripta deperdita libenter omitto. Res Aegyptias incerta fide *Manetho*, Romanag ab *Ennio* vsque et *Catone* multi temporum ordine ac per Annales persequuti sunt, sed qui Chronicon deinceps vniuersale condere fuerint aggressi a rerum humanarum exordio, (licet pauca quaedam Chronologica attigerint *Clemens Alex.* in Stromatum libro 1. *Theophilus* Antiochenus libro 3. ad Autolycum, quem propterea *librum de temporibus* Lactantius 1. 23. vocat) non habeo quos laudem ante *S. Hippolytum* et *Iulium Africanum* qui ambo Chronicon suum ab Orbe condito ad Alexandri Seueri tempora produxerunt, Iulius vero Africanus praecipue in opere suo de temporibus siue Chronographia quinque libris distributa tam copiose et diligenter versatus est, vt Eusebio et aliis post se viam egregie muniuerit materiamque praebuerit plura commentandi. Hippolyti nihil superest hodie nisi libellus ex Latina veteri versione de diuisionibus et generationibus gentium a Canisio et Labbeo editus:² Africani etiam fragmenta tantum habemus ab Eusebio, Syncello et aliis seruata. Atque *Eusebii* ipsius post Africanum praecipuam iam pri-

dem

¹ Adi Censorinum de die Natali cap. 21.

² Vide quae notauimus lib. 5. Bibl. Graecae p. 205, 269.

dem hoc genere laudem esse, neminem fugit qui vel a limine has litteras salutauerit.

III. *Chronicon* Eusebii solet etiam vocari Παντοδαπή ιστορία de cunctis temporibus historia, ut titulus Operis³ latine transfertur in Epistola Augustini 35. ex quo loco etiam constat non ubique obuios iam tum fuisse Chronici Eusebii Codices. In libros duos diuisum fuit ab auctore, quorum priorem inscripsit *χρονολογίαν*, posteriorem *χρονικὸν κανόνα*. Atque hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Iosepho, Africano aliisque origines et successiones, resque memorabiles variarum gentium ab Orbe condito per varia capita persequutus est, in posteriore omnia serie vna ad annos suos relata digessit ab Anno⁴ vocationis Abrahami h. e. ante CHRISTVM 2017. ad viceesimum vsque annum Constantini Magni, A. C. 325. Laudat praeter alios Eustathius Antiochenus in Hexaem. sub init. cui Eusebius vocatur *ἀγίων τῆς*, vti ab Ecclesia Gallicana diu illum cultum pro Martyre notat Ianningus in Apologia pro Papebrochio praefixa Actis Sanctorum Iunii T. 1. p. 17. sq.

Graecum opus Eusebii intercidit praeter fragmenta et lacinias quas recentiores Chronologi seruarunt, Syncellus inprimis, et Cedrenus, Chronicique Alexandrini siue Paschalis Scriptor ne de aliis iam dicam. Nam vt vere Iosephus Scaliger, qui post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt, quod non huius fontibus irrigatum esset. Ex illis Graeca vt potuit collegit ediditque et illustrauit doctissimis notis idem Scaliger, sed non modo Syncelli et Chronici Alex. tum temporis nondum editi apographis parum emendatis⁵ vsus est, sed etiam varia ad Eusebium rerulit, quae parum credi-

³ *Χρονικὰ συγγράμματα* sua memorat Eusebius in Esaiæ XIII. 17. *χρονικὰς κανόνας* X. 9. praeparat. p. 484. et l. 1. Hist. Eccles. cap. 1. *Ἀρχαιολογίαν* atque *ἀρχαιολογικὴν ἱστορίαν* vocat Anastasius Sinaita qu. 41. et 65. *temporum Historiam* Augustinus II. 39. de doctrina Christiana. *Digestionem temporum* Hieron. 1. in Rufin. *χρονολογίαν* Epiphanius sub extremum libri de ponder. et mensur. *Chronicorum Historiam* breuiarium MS. Ecclesiae Lemouicensis, Valesio laudatum. Alia veterum loca titulos Chronici Eusebii varie referentia notauit Scaliger ante Graeca Eusebii Chroniconque Hieronymianum, Hanckius p. 87. seq. de scriptoribus rerum Byz. et Allatius ad Eustathii Hexaem. p. 13.

⁴ Eusebii Chronici Epocham initium capere ab Cal. Sept. siue autumno anni ante CHRISTVM 2017. Periodi Iul. 2697. disputat Petauius l. 9. de doctrina temporum c. 1.

⁵ I. Vossius in auctario castigat. Georgii Hornii p. 370. *Quia apographum Syncelli quod Scaligero transmissum fuit, raptim et vitiose admodum descripserat Casaubonus nescio an alius, ideo plurimi passim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores fuere commissi.* Multis hoc docet Goarus notis ad Syncellum 504-528.

credibile ⁶ est ab illo scripta fuisse. *Latine* vertit et Vincentio cuidam ac Galieno inscripsit *Hieronymus*, ita ut hinc inde ex Latinis praecipue scriptoribus quaedam adderet ⁷ alia omitteret, ac deinde Chronicon ad A. C. 378. (Valente sextum et Valentiniano secundum Coss.) continuaret. Codices Latini Chronici Eusebiani oscitantia Librariorum mire inter se variant, et saepius nec inter se nec cum Historia facile possunt concitari. Confer Dodwelli diff. 3. ad Irenaeum § 2. Henr. Valeſius pag. 10. ad Eusebii Hist. vetustissimos Codices laudat Acutianum, Lipsii et Ortelii. Laudat quoque vetustissimam editionem Mediolanensem, quam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen *Arnoldus Pontacus* Episcopus Vafatensis praeter Codices MSS. duodeviginti, editiones octo, ⁸ atque ex illis praecelaram suam concinnauit, in qua mirum studium atque industriam non dubitauit etiam Scaliger Epist. 104. omnibus laudibus prosequi, atque editoris doctrinam, candorem, modestiam et diligentiam celebrare. Et omnium correctissima vocatur Io. Morino p. 277. Exerc. Bibl. Prodiit notis Pontaci et castigationibus illustrata, vna cum Prosperi Chronico Burdigalae 1604. fol. sed raro hodie reperitur. Neque vbiuis obuia altera *Auberti Miraci*, posteriorem tantum partem à CHRISTO exhibens, additaque habens Chronica Sigeberti et Anselmi Gemblacensis. Antwerp. 1608. 4. Confer B. Ittigium de Bibliothecis Patrum p. 743. Ceterum ob praecelaras accessiones atque doctissimas notas frequentissime in manibus eruditorum versatur editio *Scaligeri*, ⁹ altera praecipue ac postuma Amstel-

⁶ Vide Conringium de Medicina Hermet, pag. 21. et 30. Steph. le Moyne prolegom. ad Varia S. n. 32. 2. b. Hanckium de scriptoribus Byz. p. 92. seq.

⁷ Id. pag. 93. seq. Io. Andreas Bosius diff. ad periocham Iosephi de CHRISTO, cap. 2. § 7. seq.

⁸ Veteres Chronici Eusebio-Hieronymiani ante Pontacum editiones sunt: Veneta 1483. 4. Paris. 1512. 4. apud Henr. Stephanum auum, et Basil. 1529. fol. edente Io. Sichardo cum Chronicis Prosperi, Cassiodori, Hermanni Contracti et Matthaei Palmerii. Hinc cum aliis Eusebii scriptis, et Prosperi ac Matthaei Palmerii Chronico Basil. 1542. 1548. 1559. 1570. fol. Paris. 1581. fol. *Alphonſi Toſtati* commentarius in Eusebii Chronicon, Hispanica lingua, Salmanticae sumru Francisci Ximenii Cardinalis A. 1506. fol. quinque Voluminibus.

⁹ Recensetur a Labbeo T. I. de scriptor. Eccles. p. 302. et Tho. Ittigio lib. de Bibliothecis Patrum pag. 745. seq. Emendationes Salmasii ex Codd. Palatinis IV. cum Contr. Sam. Schurzſeifchii *re manus* ad Eusebii Chr. obseruationibus edidit frater Cleriff. Henr. Leonhardus Schurzſeifchius. Witeb. 1712. 4. in notitia Principalis Bibliothecae Vinariensis, in quam editio Lugd. Bat. 1606. manu Salmasii notata peruenit ex Bibliotheca Gudiana. Inter Codices If. Vossii cum MSS. collatos Colomelius n. 1. memorat Chronicon Eusebianum editionis Scaligerianae quod cum MSS. commisit Corn. Tollius. BoHELLi obseruationes Chronicas ad Eusebium MStas laudat Matthias Berneggerus ad Ittini KVIII. 6.

Stelodamenſis An. 1658ꝝ fol. quae Alexandri Mori praefationem et Scaligeri commentarios ad latinam Hieronymi interpretationem et Graeca Eusebii emendatos et tertia parte auſtiores (quam prior editio Lugd. Bat. 1606. fol.) exhibet et libros tres Hagogicoꝝ Chronologiae Canonum eiusdem Scaligeri ſubiunctos habet. Chronico Eusebiano ſubieſta ſunt Hieronymi de quo dixi ſupplementum et *Proſperi Tironis* ab A. C. 379. vbi deſinit Hieronymus ad An. 444. *Victoris Tunnunensis* Chronicon ab An. 445. ad An. 565. *Ioannis Abbatis Biclariensis* ab A. 565. vsque ad annum Mauritiū octauum A. C. 593. *Idatii* ab A. C. 379. vbi Hieronymus deſinit ad 428. *Marcellini Comitis* ab A. C. 379. ad A. 534. et Veteris ſcriptoris ſiue interpretis incerti excerpta latina Chronologica ex Africano, Eusebio et aliis vulgata e Godiœ (Bibl. Putanae). Poſt haec ſequuntur Graecae quae Scaliger velut Eusebiana collegit ac digeſſit. Anonymi *Ἐπιτομή χρόνων* (Chronici Alex. et Faſtorum Siculoꝝ nomine vulgò venit) ab Adamo ad annum Heraclii viceſimum A. C. 629. ex Godiœ H. Caſauboni. Nicephori Patriarchae *χρονολογία*. Denique ſequitur *ἱστοριῶν συναγωγή* et *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφή*. non veteris ſcriptoris ſed vt recte viri docti notarunt ipſius Scaligeri, qui illam ex ſcriptoribus editis et ineditis collegit ac digeſſit, non Graecis modo ſed etiam Latinis, quorum loca Graecae tranſtulit et hiſce collectaneis inferuit. Reprehendit Eusebius hinc inde Africanum, ipſe viciffim reprehendus eſt ab Aniano, Panodoro, Synello et aliis, Diodoro etiam Tarſenſi de quo Suidas, praecipue a Scaligero et aliis Chronologis recentioribus.

IV. *Aniani* et *Panodori* Monachorum Aegyptiorum centum fere Annis Eusebio iuniorum Chronographiae Synello laudatae interciderunt, quibus Eusebium vt iam dixi hinc inde caſtigauerant, ſed in plerisque ſequuti fuerant. Caſtigauerant vero haud raro ſine magna ratione, et quum ipſi potius eſſent reprehendendi, vt Scaliger ad Eusebium docuit. Intercidit quoque *Philippi Sidetae* Presbyteri Hiſtoria ab orbe condito ad ſuam perducta aetate, hoc eſt ad quinti a Chriſto nato ſaeculi initia libris 36. ſed longe pluribus ac mille propemodum tomis, ſingulis enim libris argumentum vni integri magnitudine praemiſerat, et librum vnumquemque 24. *λόγοις*, ſiue tomis iterum diſtinxerat, quod voluminoſum opus auctori Hiſtoriae tripartitae XII. 3. *multam* viſum eſt *habere confuſionem nec ſatis prodeſſe legentibus*, vt magis etiam conſtat ex Socrati VII. Hiſt. c. 27. Nicephoro XIV. 29. et Photio Cod. 35. Fragmentum huius Philippi inſigne de Scholae Alexandrinae ſucceſſione vulgavit illuſtrauitque Dodwellus ad calcem diſſertationum in Irenaeum Oxon. 1689. 8. Aliud fragmentum, acta diſputationis de Chriſto, in Perſide inter Chri-

Christianos Gentiles et Iudaeos habitae, cui ipse interfuit, complexum habetur MS. in Bibl. Caesarea teste Lambecio lib. 5. pag. 137. qui tamen fallitur lib. 4. pag. 179. ubi ad hunc Philippum refert fragmentum de tinctura aeris Perfici et ferri Indici. Nam verba: βασις τῶν πύργων ἐξουσημένους χαλκῶν γεωφείτων δὸν ἀρχῆς Φιλίππου tincturam iam ex tempore principatus Regis Philippi descriptam denotant, ut recte notavit Cogelarius T. 3. monument. p. 598.

Ioanni Malalae plures laudantur Chronographi, *Arianus, Brunichius, Buttius, Clemens, Dominus, Eustathius, Eutropius, Eutybianus, Licinnius, Magnus Carrensis, Nestorianus, Theophilus et Timotheus*. Sed facile apparet ab ipso Chronographos appellari Historicos quoscunque. De illis vide si placet quae dixi volumine sexta Bibliothecae Graecae.

Atque praestat editos solum persequi, e quibus primo loco is ipse quem iam dixi *Ioannes* Antiochenus, cognomento *Malala* commemorandus, cuius *Historia Chronica* ab Orbe condito usque ad obitum Iustiniani I. Imperatoris prociit Oxonii e Codice Bodlejanae 1691. 8. cum versione et notis Edmundi Chilmeadi, et Humfredi Hody, diss. atque Rich. Bentleii Epistola, infera deinde editioni Venetae Scriptorum Byzantinorum. Opus ab auctore distributum fuit in libros 18. sed primus liber cum secundi parte desideratur, itaque ab editore defectus ille ex Georgio Hamartolo suppletus. Malalam non diu post Iustinianum floruisse, Clarissimo Cayeo lubens assentior.

Farraginem historico-chronologicam, quam sub nomine *CHRONICI ALEXANDRINI* vulgavit Graece et Latine cum notis *Matthaeus Raderus*, S. I. Monachii 1624. 4. vnde Latine ex Raderi versione recusum est in Bibliotheca Patrum Tomo 12. edit. Lugdunensis pag. 867. denique sub vetiore titulo *Chronici Paschalis*, noua meliore versione et eruditis notis illustratum a *Carolo du Fresne* habemus. Paris. 1688. fol. Idem Fresneus siue Cangius nonnullas offert obseruationes Ioannis Baptistae Hardrini siue Altini, qui ipse chronici huius editionem videtur molitus fuisse rei chronologicae apprime peritus. Praeterea ex MSto codice et Holstenii obseruatione duos illius operis notat fuisse auctores, vnum quidem rerum ab orbe condito ad A. C. 354. (Constantii 17.) alterum vero, qui illud usque ad annum vicesimum Heraclii continuauit. Index Imperatorum, qui usque ad Imperatorem Constantinum Monomachum A. C. 1042. pertingit, ab alio est, idque in ipso titulo diserte innui testatur Isaac. Casaubonus p. 243. Epistol. *Antiochenum libentius Chronicon vocarim*, inquit, Henr.

Valesius p. 39. ad Euseb. et ad Theodoritum pag. 21. seq. cum quo facit Stephan. le Moyné notis ad varia sacra p. 131. Plurima quoque eadem leguntur atque iisdem verbis in Chronico Ioannis Antiocheni Malalae. *Constantinopolitanum* appellat Vsserius pag. 75. prolegom. ad Ignatium, illamque continentem esse inscriptionem disputat etiam *Reinesius* II. 17. Var. Lect. Ceterum Raderus auctorem domo Alexandrinum fuisse collegit ex iis, quae de Ieremiae cineribus Alexandriam iussu Alexandri M. deportatis leguntur, pag. 366. et quod Georgii successor Petrus Alexandrinus nota in fronte libri apposita opus illud commendavit atque inde Chronicon Alexandrinum inscripsit Raderus: quanquam in eo potuit falli, et quod de Maximo monacho, qui Heraclio imperante, vixit, velut de chronici huius Auctore cogitat: quemadmodum et eiusdem plerasque emendationes et coniecturas sibi non probari testatus est Corelerius Tomo tertio monumentorum ecclesiae Graecae p. 608. vnde saepius correctione indigere illud opus notavit Ioan. Gregorius cap. 36. observationum sacrarum: et parum accuratus interpres Raderus dicitur ab Henrico Whartono ad Vsserium de scripturis sacrisque vernaculis. p. 349. Ex hoc ipso opere petita sunt, quae *fastorum Siculorum* nomine laudant eruditi, quoniam codicem MSum in Sicilia Hieronymus Surita reperit, vnde ab Antonio Augustino perlatum est Romam: inde fastos consulares excerpit ediditque Sigonius et Panivinus, et graece at latine Frider. Sylburgius tomo tertio historiae Augustae. Longe plura ex codice suo, qui deinde ad Sylburgium pervenit, et ab hoc per Hoeschelium redemptus, bibliothecae Augustanae. illatus est, excerpit Isaac. Casaubonus, communicavitque cum Iosepho Scaligero, qui illa passim laudat nomine *Chronici Casauboniani*, et edidit Graece ad Chronici Eusebiani calcem, praefixo titulo *ἑπιτομὴς χρόνων*, vt paullo ante in Eusebio dicere nos meminimus. Ex Malala in illud Chronicon multa deportata esse noravit Henricus Norisus de epochis Syro-Macedonum p. 203. Multa etiam iisdem verbis leguntur in Topographia Christiana Cosmae Indopleustae, vnde *Cosmam* illum auctorem chronici suspicatus est Allatius libro de purgatorio p. 942. Vsserius vero et alii incerta coniectura *Georgio Pisidae* tribuunt, Casimirus Oudinus *Georgio Alexandrino* a quo vitam Chrysostomi scriptam habemus. Non Alexandriae tamen sed CPoli scriptum esse illud chronicon probat Henschenius exegefi praeliminari ad Tom. tert. Aetorum Sanctorum mens. Martii, p. 7.

Georgius Monachus, atque Theophane¹⁰ teste Abbas, Patriarchae Constantin.

¹⁰ Theophanes, *initio Chronici*: ὁ μὲν μοναχὸς ἄββας Γεώργιος ὁ Σύμηδος γερμανίας

Constantinopolitani A. C. 806. defuncti *Synceellus* ²¹ (quasi Concellanum dicas et domesticum) ipse p. 3. et 6. si modo ipse, auctor est se Chronico suo complecti velle res ab orbe condito gestas vsque ad A. C. 800. Certe Synceellus morte praeventus non ultra Diocletiani tempora peruenit, teste eodem Theophane, qui continuauit, et Mich. Glyca, ac Georgio Cedreno, quod et titulus operis indicat: Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ χρονική ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ Ἀδάμ καὶ διήκουσα μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ. Iosephus Scaliger, qui opere illo manuscripto vsus est, et ex illo pleraque in Eusebium suum, licet minus emendate quandoque, vt notat Salmasius p. 99. epistol. descripta deriuauit, queritur illud ab antiquario, qui descripsit, multis partibus mutilatum esse, et quae scriptor toties promittit, ea nusquam comparere Epistola CLX. et CLXI. ad Marcum Velferum, a quo alium codicem Venenis afferendum expectabat. Titulus codicis: Ἐκλογή χρονογραφίας συντάξις ἀπὸ Γεωργίου Μοναχοῦ Συγκέλλου γυγιότος Ταρρασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Διοκλ. κ. τ. λ. Quanquam vero Iacobus Goarus putat integrum Georgii opus ad nos peruenisse, tamen Philippus quoque Labbeus ad Glycam ex Georgio quaedam allegantem, quae in illo haud leguntur, annotat pag. 367. *Ex ista pericope aliisque quibusdam Lector discet, non esse integrum Georgii Synceelli Chronicon suisque partibus omnibus absolutum quod e Codice MS. Bibliothecae Regiae a R. P. Iacobo Goaro, Ord. Praedicatorum, typis Regiis prodit, sed quaedam adhuc in eo desiderari, ex aliis, si quae forte occurrant vberioribus membranis supplenda.* Allatus qui de Georgio Syncello multa erudite animaduertit diatriba de Georgiis, p. 323. seq. et Posseuini, Vossii atque aliorum hallucinationem qui cum Georgio Hamartolo, de quo mox, con-

Gg 3

fun-

γονος Ταρρασίου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἑξαγομῆς ἀνὴρ καὶ πολυτάλατος ἄλλοις τοῖς ἱερογράφους καὶ χρονογράφους ἀναγράψας, κ. τ. λ.

... II. Anastasius Bibliothecarius, qui saeculo nono clauit, praefat. ad histor. suam ecclesiasticam: "Operae pretium duxi ex *Georgii*, summam quaedam, et *Theophanis* chronographia plura, sed fuccincte carpenda, quorum prior vsque ad Diocletianum, posterior vero vsque ad Leonem, qui post Michaelen imperauit, patrem scilicet Ignatii, qui adhuc superest, habens CPolitanae tenens ecclesiae, praedicti operis sui stilum protaxit. Qui autem sint isti breuiter annotabo. Horum igitur alter electa monastica vita, mundoque contempto, Christi se leui iugo et suaui sarcinae mancipauit. Praeterea contra haereticos incessanti agone defudans, multis verberibus, mundi principibus contra ecclesiae ritum facientibus, diuersisque poenis affectus est. Sic ergo stigmata Christi in corpore suo portans, tamen pro fidei suae constantia, quam pro multarum virtutum insignibus sanctae memoriae Tarasii regiae urbis Praefulis Synceellus effectus est. Sed ne multa persequar, sufficere arbitror ad praeconium eius, quod a sede approbatus fit apostolica, quando scilicet vicarii eius vna cum eccl. patribus in Nicaea vrbe secundo conuenientes vniuersalem Synodum celebrarunt: siquidem et laus eius in eodem septimo et sancto concilio reperitur.

fundunt, castigavit, p. 327. et 334. memorat Codicem Mediolanensem hoc titulo: *Χρονικὸν σύντομον ἐν διαφορῶν χρονογραφῶν, καὶ ἐξηγητῶν συλλογὴν καὶ συντάξιν διὰ Γεωργίου μοναχῆ καὶ Συγκέλλου*. Sed in illo perinde ut in altero cuius meminit Reinesius Epistolis ad Nesteros pag. 17. et in quo res ab Adamo ad Imperium vsque Michaelis cum Theodora matre cuius initium cum A. C. 841. coincidit, enarrantur, lucubrations Georgii Hamartoli et Logothetae ac Theophanis cum Syncellianis videntur confundi. Idem Labbeus in Protreptico de Scriptoribus Byzantinis promisit Chronologiam Syncelli vulgandam ex MS. Bibl. Regiae Paris, collato cum Vaticano quem descripsit Holstenius et cum Mazarinianis addita latina versione *Io. Baptistae Hautini, sive Altini*, quem Nic. Rigaltii leuirum Syncelli parasse editionem ad Rigaltium Romae A. 1630. scripsit Iosephus Maria Suarezus, in Epistola quae legitur T. 4. Operum Sirmondi pag. 663. At neque illa versio neque editio Altiniana vidit lucem, sed *Goarus* Syncellum cum versione sua et notis publicavit Paris. 1652. fol. vsus Codice MS. Regiae Bibl. scripto A. C. 1021. quem Coriinthi parauit *Io. Abramus* A. C. 1507.

Syncelli Chronicon ab A. C. 285. (Diocletiani 1.) ad 813. (Leonis Armeni 1.) continuauit THEOPHANES Isaurus, ¹² cuius confessoris imaginem, vitam siue elogium a Theodoro vt videtur Studita scriptum Latine ediderunt ad 12. Martii Lipomannus, Surius, Henschenius, Graece et Latine *Franciscus Combessius* editioni Theophania Lupareae praemisit, quae cum versione et notis posthumis *Iacobi Gouvi* atque eiusdem *Combessii* animaduersionibus prodiit Paris. 1659. fol. Eam V. C. *Io. Andreas Bosius* confarens cum MS. Codice Augustanae Bibl. deprehendit huius ope multo emendatiorem, alicubi et plenioram, expletis quibus passim foedatus est lacunis aliquot, dare se posse, idque facturum promisit Exercitatione in periocham Iosephi de Christo p. 24. additurus Syncellum et vtriusque continuatorem Genesium vsque huc ineditum. Publicandarum Bosii in Theophanem obseruationum, quae in publica Ienenfis Academiae Bibliotheca MSS. afferuantur, spem fecit Georgius Schurbartus praefat. ad postumam eius introductionem ad Notitiam Rerump. a se edi-

¹² *Anastafius* Bibliothecarius Theophanem laudat his verbis: " Porro de altero quid dicam? quum et eius conscripta vita, qualiter videlicet amplis patrimoniis venditis crucem suam tulerit, qualiter se sequutus Christum abbas in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscauerit, et confessor obierit, satis aperteque per Byzantium et circum quasque regiones his, qui prope, et his, qui longe sunt clamet. Sed et studia eius ad nos vsque perlata quis vel quantus vir ille fuerit, sollicitibus manifestant. " Nota porro hunc Theophanem Abbatem et Confessorem longe diuersum esse a Theophane Byzantio, qui de rebus Iustini II. Imperat. A. C. 578. defuncti, scripsit.

editam; specimenque illarum videre licet in Wilh. Ernesti Tenzellii *Συναγωγῆς* Exercitationibus selectis p. 315. Ioannis Burchardi versionem latinam memorat Lucas Holstenius Epistola ad Lambecium T. 6. de Bibl. Vindobonensi p. 260. *Apud Puteanos fratres magnum opus Chronologicum reperies, in quo tuam exerceas industriam, Theophanem scilicet Agri (Monasterii in regione Sigriana) Abbatem cum Io. Burchardi hominis accurate docti versione¹³ edendum, quem nuper ex Barberina Bibliotheca ad ipsos misi. Adiunxit etiam Anastasium Bibliothecarium antiquum cuius interpretem (qui praef. ad Hist. suam Ecclesiasticam plura ex Syncello et Theophane repetuisse se innuit, vti ex eodem Landolphus Sagax non pauca transtulit in postremam Historiae miscellae partem) ex Casnensi Codice Longobardico depromptum. Praefigendum erit Theophani Chronicon Georgii Syncelli a Iulio Caesare usque ad Maximianum, cuius iidem exemplaria duo ad Vaticanos et Palatinos Codices accurate collata ibi offendet. Alia etiam Regia Bibliotheca suppeditabit.* De hoc Theophane conferendus inprimis Martinus Hanekius lib. I. de rerum Byzantarum scriptoribus cap. 11. Antequam vero de hoc Chronico dicere desinam, apponere iuvat Godfridi Henschenii iudicium ex eiusdem exegeti praeliminari praemissa Tomo tertio Actorum Sanctor. mensis Martii edito An. 1684. in qua tabulas Chronicas Theophanis, saltem quoad annos seriemque Episcoporum in quinque sedibus Patriarchalibus nulla fide dignas esse obseruat. *Chronographia Theophanis, inquit, qualem nunc habemus ex collatione quinque Codicum MSS. Regii scilicet, Peireziani, Barberini, Vaticani et Palatini, duabus constat partibus, quarum quae potior est, et vere aurea, omnique acceptione dignissima, historiam exhibet per annos digestam: altera vix plumbea dici meretur, consistitque in tabulis Chronologicis, (Canoniam vocat Goar) quibus per loculos diuisi primum annus Mundi, sum Christi incarnati, dein Imperatoris Romani, proxime Regis Persarum, aut Ducis Arabum, rerum post Persas in Palaestina potentium, denique ex ordine quinque Episcoporum praecipuorum seu Patriarcharum, Romani, Constantinopolitani, Hierosolymitani, Alexandrini et Antiocheni ordo et anni continentur. Tabulas autem istas magna cum diuersitate non tantum praefixas annis non suis; sed etiam mendosissime conscriptas esse, et plurimis hiata loculis, ac portentosis prorsus annorum, praesertim Patriarchalium supputationibus scaterere, cum ipsemet Goar agnoscat fateaturque: mirum est, aut ipsum, aut, qui defuncti Goaris laborem*
edu-

¹³ Ex Versione illa locum profert Allatius p. 324. de Georgiis, sed is male *Iacobum Bullardam* vocat. Rectius Labbeus in proreptico ad scriptores Byz. edendos, *Io. Iacobum Buccardum*. Parisinus hic fuit Cardinalis Barberini Romae domesticus, cuius laudatio funebri in Nicol. Fabricium Peirescium et alia scripta quaedam referuntur in Catalogo Bibl. Barberinae p. 194.

eduxit in lucem, Combesium potuisse sibi persuadere, ab auctore Theophane esse: qui variorum auctorum sententias et numeros sequutus sit varios, opusque proprium urgente persecutionis necessitate non recensuerit, proindeque exigere a lectore suo possit, ut, qui dormitantem Homerum patitur, Theophanem quoque lapsum erigat corrigatque: cum nimirum succedentes et ad invicem cohaerentes numeros in sequiores transponit annos, seu etiam coniucentes annos in diffisa canonis defultorie transfert: aut eidem viro, nunc pauciores, mox plures diuersis canonis assignat annos: vel cum eiusdem viri pauciores anni, plura occurrant canonis: aut cum summa quaequam aetatis aequales loculos sine Canonis quibusdam omissis non accipit: vel denique cum numero eiusdem anni repetito confuso insertur non mediocri.

In eadem exegesi praeliminari p. 10. seqq. mendas quasdam, librario, sum spcordia Theophani adpersas et ab aliis non obseruatas, Henschenius elucit.

Theophanem continuarunt Leo Grammaticus, Anonymi duo, tum Georgius Monachus et Simeon Logothetes, de quibus singulis vti et de Ioanne Scylitze alibi diligentius disserui, Ioannes item Genesius adhuc ineditus, quem e Codice Bibl. Paulinae Lipsiensis vulgare instituerunt viri praestantissimi Io. Andreas Bosius, Christianus Wagnerus, Georgius Schubartus, et Godfredus Olearius.

NICEPHORI Patriarchae Constantinopolitani A. C. 828. defuncti Chronologiam compendiarum ab orbe condito ad suam aetatem latine iam circa A. C. 872. vertit Anastasius Bibliothecarius, cuius Historia ecclesiastica ex Syncello, Theophane et Nicephoro collecta, et Ioanni vrbis Romae Diacono inscripta, prodit latine cum notis Car. Annibalis Fabrotti inter scriptores Hist. Byz. Paris. 1649. fol. Ex eiusdem Anastasii versione Chronologia Nicephori legitur in Bibliothecis Patrum, Paris. 1589. 1644. et 1654. Tomo septimo: Colon. 1618. Tomo nono, et Lugd. 1677. Tomo 14. p. 72. cum commentario Antonii Contii primum edito Paris. 1573. 4. quem LXX. Interpretibus¹⁴ nimium tribuere, in expurgatorio Indice notat Io. Maria Braschellanus. Latine itidem, interprete Ioach. Camerario, vna cum eius commentariis et diff. de Concilio Nicaeno Basil. 1561. fol. et Lips. 1573. 4. atque sine commentariis Basil. 1569. 8. ante Historiam quam vulgo vocant Miscellam.

Graece in thesauro temporum Iosephi Scaligeri. Lugd. Batav. 1606. et 1658. fol.

Graece et Latine, cum Iac. Gosvi notis ad calcem Georgii Syncelli Paris. 1652. fol. inter scriptores Hist. Byz. Imperatorum et Patriarcharum quorundam

¹⁴ Confer. Rich. Simonis Bibliothecam Criticam, T.2. p. 470.

dam postremorum nomina a scriptore iunioris adiecta esse tum in Nicephori Graecis tum in Latinis Anastasii codicibus docet Seldenus II. 4. de synedr. p. 106. seq. et Hanckius de scriptoribus Byz. p. 245. Valentiniani quoque genealogiam in Codicibus quibusdam desiderari notat Io. Pearsonius in Vindiciis Epistolarum S. Ignatii. Vicissim in aliis MSS. diuersae continuationes reperiantur iam ad Constantinum Ducam qui A. C. 1067. obiit, iam vterius etiam vsque ad A. C. 1180.

GEORGII Monachi et Archimandritae cognomento *Hamartoli* circa A. C. 842. clari, quem cum Syncello multi male confundunt, Chronicon ab O. C. ad Michaslem Theophili Imp. filium nondum integrum lucem vidit, est partes quasdam illius et fragmenta habemus a Petauio, Lambecio, Grefsero, Allatio, Radero aliisque sparsim edita. Ex hoc Chronico etiam Chronologica excerpta petita sunt quibus Malala ab initio suppletur; Confer Humfredi Hody diss. Malalae praemissam § 41. et Allatium de Georgiis pag. 329. seq. qui Cedrenum, Theophanem, Glycam aliosque posteriores Chronologos ex eo profecisse atque in Excerptis ineditis Constantini Porphyrogeneti *Ἐξ ἀποβέων* nonnulla ex hac historia Georgii Monachi de legationibus ad Principes ethnicos legi p. 334. notat. Idem Allatius libro de aetate et interstitiis Ordinum apud Graecos p. 180. nonnulla ex eodem proferens, monet neutiquam contemnendum esse auctorem, *ex quo recentiores Graecorum Historici sua ferè omnia neque verbis ipsis immutatis hausere, quod ut videas latinum fecimus et una cum textu Graeco si per tempora licuerit tibi communicabimus.* Illa Allatii versio et editio non vidit lucem, nisi quod prooemium operis cum interpretatione sua diatribae de Georgiis inseruit. Duos Codices MSS. Regiae Bibl. Parisiensis laudat Cotelerius ad lib. 9. recognitionum quae sub Clementis nomine ambulant cap. 20. Vindobonensem Lambecius II. pag. 588. Mediolanensem et Scorialensem Allatius de Georgiis p. 334. Bavaricum Grefserus T. 2. de cruce, et Matthaeus Raderus in vitidario sanctorum, notis ad vitam S. Ignatii, Baroccianum denique qui exstat in Bibl. Bodleiana, Humfredus Hody loco laudato.

HYPOLYTI Thebani qui saeculo XI. floruit, Chronicon a Christo nato ad sua tempora, similiter nondum in lucem prodiit, excerptis fragmentis, de quibus dictum est libro 5. Bibl. Graecae p. 212. sqq.

GEORGII CEDRENI Monachi Chronicon ab orbis condito ad A. C. 1057. cum Ioan. Xylandri versione et notis editum est Basileae apud Ioan. Oporinam et Episcopios fratres A. 1566. fol. atque inter scriptores Historiae Byzantinae cum eiusdem Xylandri sed passim a Fabrotto emendata interpretatione notis, et notis posterioribus Iacobi Goari, quibus Xylandri etiam versio et notae

H h passim

passim emeodentur; in glossario *Caroli Anstadii Fabrotti*, qui editionis huius curam habuit. Paris. 1647. fol. In hac editione ex codicibus MSS. lacunae ingentes tres, aliaeque ex MSS. Altempfianae et Vaticanae Biblioth. suppletae sunt, nam et Ioan. Leunelavius notis ad Annales Turcicos restatus erat, apud se aliquot folia Cedreni esse, quae in Xylandri editione desiderarentur. Multa etiam emendata ac suppleta e *Ioanne Scylitza*, Caropolate, qui Cedrenum¹⁵ exscripsit; simulque continuauit. Igitur eiusdem historia, quae desinit in A. C. 1080. subiuncta est a Fabrotto *Graece* e bibliotheca Regia, et *Latine* ex interpolata per eundem editorem Ioan. Baptistae Gabii versione.¹⁶ In codice Vaticano Aethiopicorum Heliodori annotatum est, illum scriptorem versibus Iambicis etiam ad Imperatorem Theodosium scripsisse de auro conficiendo, idque Georgium Cedrenum testari. Γράφει δὲ ἄλλο σίχων ἰάμβων τῆν τοῦ Χρυσοῦ ποιῆσιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδοσίον, ὡς φησὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνός. Neque vero hoc licet negare, inquit Conringius de medicina Hermetica p. 25. *etsi in edito Cedreni volumine* (etiam Parisiensis editionis) *non reperias. Notum enim, valde mutilum illud esse, et miris modis deformatum, quod iam Iosephus Scaliger est conquestus.* Vide tamen, quae Scaligeri iudicio, qui breuiarium tantum maioris operis et cadauer ad nos peruenisse existimabat, opponit Allatius de Georgiis p. 336.

IOANNIS ZONARAE CPolitani ex praefecto vigilum et primo a Secretis Monasticam vitam amplexi et plurimis aliis scriptis clari, Annales ab orbe condito ad A. C. 1118. quo obiit Alexius Comnenus, ex Viennensi MS. et aliis quatuor codicibus, cum *Hierom. Wolfii* notis prodire Basil. 1557. fol. Postea vir praeclarissimus *Carolus du Fresne* Wolfianam editionem ex 4. scriptis Codd. Regiae Bibl. et vno Colbertino emendauit, latinam versionem recensuit notasque eruditas addidit Paris. 1686. fol. quumque Wolfius contra auctoris mentem Annales in tres partes diremisset, Cangius diuisionem operis genuinam in partes duas, librosque XVIII. restituit, et libros capitibus distinxit, subiuncto *breui summatto Chronologico Anonymi* ab Adamo ad Alexium Comnenum, quod Dionys. Petauis cum Nicephori CPol. breuiario Historico Graece et Latine vulgauerat Paris. 1616. 8. *Italice* quoque translata Zonarae

An-

¹⁵ Fallitur Labbeus, qui Cedrenum Ioannis Scylitzae exscriptorem facit, confundens hunc cum Ioanne Portouestiario, cognomento Thraçesio, quem Cedrenus laudat inter eos, ex quibus profecit, et quorum vestigijs insistere non diffitetur seinet, Syncellum, Theophanem, (Ioannem) Siculum, Pselum, alios. De Syncello plura dabit Allatius in diatriba de Georgiis p. 334. seq.

¹⁶ Prologus compendii historici Scylitzae auctor iis, qui ante editi fuerunt, insertus legitur in Montefalconii catalogo biblioth. Coislinianae p. 202.

Annales fuit a Marco Aemilio, Florentino, Venet. 1560. 4. et Gallice à Ioanne Miletò Paris. 1583.

In eodem Anno Christi 1118. desinunt etiam ab Orbe condito deducti Annales MICHAELIS GLYCAS Siculi, quorum partem a Julio Caesare ad Constantinum M. ex codice Andreae Schotti sub falso *Theodori Metochitae* nomine cum versione et notis edidit Io. Meursius Lugd. Batav. 1618. 4. Integras ex Ioh. Sambuci Codice vertit vulgavitque Latine Io. Leunclavius, et ad captam vsque a Turcis CPolin continuavit Basil. 1572. 8. Inde *Philippus Labbeus* pluribus Codd. MSS. vsus Claromontano, Fontisebraldensi, et variis lectionibus ex Codice Bauarico; Vallicellano atque Augustano Glycam Graece primus edidit, versionem *Leunclavii* recensuit, notasque suas, perinde vt Meursii quoque, et Leunclavii continuationem adiunxit. Paris. 1660. fol. Laudat hic Glycas p. 82. *Pyronem* siue *Pyrrhonem* *χεροννοειστος*, ex eoque refert Adamum quadragesimo demum quum conditus esset die paradisum esse ingressum.

Post Glycam scripsit circa A. C. 1150. sub Manuele Comneno, quem laudat pag. 53. edit. Regiae Chronicon suum ab Orbe condito ad A. C. 1081. siue Nicephori Botaniotae imperium et Alexii Comneni initia tantum modo produxit CONSTANTINUS MANASSES. Non prosa sed versibus prosae simillimis, quos *politicos* Graeci recentiores appellant, scripsit Annales suos, siue *συνοψιν ιστοριων* ad Irenem Andronici Comneni vxorem; de qua Cangius in familiis Byzantinis p. 181. Vertit hunc scriptorem ex Italico Codice vulgavitque Latine Io. Leunclavius Basil. 1573. 8. Graece ex Codice Palatino descriptum Io. Meursius edidit subiuncta *Leunclavii* versione ad calcem voluminis et notis eiusdem suisque castigationibus Lugd. Bat. 1616. 4. Hinc inter Historiae Byz. scriptores lucem vidit Graece et Latine Paris. 1655. fol. additis praeter Meursii et Leunclavii notas variis Lect. e MSS. Codice *Allatii*, et quas *Carolus Annibal Fabrotius* collegit e duobus Regiis Codicibus, eiusdemque *Fabrotii glossario*. Andreas Schottus in litteris ad Meursium datis 28. August. A. 1615. *De Manasse scito et penes me esse MS. ex libris Petri Pantini, eodem etiam latino interprete, cum ignoraret fortasse a Leunclavio esse conuersum.*

V. Chronologi Latini veteres praeter *Hieronymum Eusebii* interpretem continuatoremque, norandi veniunt quos vna eum illo editos pag 234. diximus *Tiro Prosper*, *Victor Tununensis*, *Iohannes Biclariensis*, ¹⁷ *Idatius Lemnicensis* et *Marcellinus Comes*. Neque praetereundum Chronicon *Prosperi*

Hh 2

inte-

¹⁷ Chronica Idatii et Iohannis Biclariensis recensuit quoque Cardinalis Aguirre T. 2. Conciliorum Hispaniae.

integrum, quale a Victore Aquirano praef. ad Canonem Paschalem, Germainio cap. 84. de S. E. et Cassiodoro diuinar. Instit. cap. 17. describitur, edicum primum a Philippo Labbeo in Bibl. nouae MSS. Paris. 1657. fol. Tom. 1. pag. 16. atque recusum in Tomo XI. thesauri Graeciani, vna cum factis Magistratum Pighianis ab V. C. ad Vespasianum ex edit. Antw. 1615. fol. factis consularibus integris *Idatiani* ex eiusdem Labbei¹⁸ editione, factis consularibus Anonymi quos e MS. Vindobonensi H. Noris¹⁹ edidit et dissertatione illustrauit, Anonymo de praefectis vrbis ex fragmento factorum ab A. C. 205. ad 353. ex editione Aegidii Bucherii Antw. 1634. fol. et Epistola Consulari eiusdem Henrici Noris ex edit. Bononiensi A. 1683. Pars prior huius Chronici Prosperiani ab Orbe condito procedit vsque ad mortem Imp. Valentis, altera ab A. C. 379. ad 455. conuenit fere cum ea quam vulgauerat Andreas du Chesne Tom. 1. scriptorum Francorum pag. 201. Paris. 1636. fol. Ad didit Labbeus eumque sequutus Graeuus etiam editionem Pithoecanam Chronici Prosperi ab A. C. 379. ad 455. sed ex MSS. emendatam. Ac praeter hanc Pithoecanam An. 1588. etiam altera e MS. Augustano legitur. Tom. 1. lectionum antiquarum Henrici Canisii, quas raro obuias, variis obseruationibus, notis et opusculis auctas, recte curauit Jac. Basnage. Antwerpiae (Amstelod.) 1725. fol. Voll. 4. Ab A. C. 455. incipit Chronicon *Marii Auenticensis* et ad Tiberium Constantinum progreditur, quod cum appendice veteris scriptoris vulgauerit idem Andreas du Chesne. *Flauio Lucio Dextro* suppositum Chronicon Historiae omnimodae omitto, licet commentariis operosis atque vt ipse vocat apodicticis Francisci Buarrii illustratum et Lugd. 1627. fol. editum. Neutquam enim illud opus esse quod Lucius Dexter ad Hieronymum scripsit, neque continuationem compositam esse a *Mario Maximo*, Episcopo Caesaraugustano, sed potius vtrumque tenebrionis sinistri *ἀπορον κήρυκα* et omnimodae fabulae nugarumque canorarum pandocheum, Hieronymique de la Higuera vel similis nugiuenduli Hispani officinam sapere, pridem obseruarunt viri doctissimi. Omitto etiam Chronicon, quod *Dacio*, Mediolanensi Episcopo, A. C. 551. defuncto, nonnulli tribuunt, quoniam nec editum est, et quicquid contra pugnet Eustachius a S. Vbaldo in²⁰ diss. de Hymno: *Te DEum Laudamus*, longe iunioris est scriptoris, et res tantum Mediolanensis Ecclesiae ab octauo saeculo ad A. C. 1067. narrat. Vide Mabillonii *Analesta* Tom. 1. p. 3. seq. et Lud. Antonium Muratorium V. C. Tom. 1. anecdoron Bibl. Ambrosianae pag. 286. *Acta Sanctor.* Tom. 1. Ianuar. 14. pag. 967. seq. Tillemontianum

me-

¹⁸ Tom. 1. Bibl. nouae MSS. p. 1.

¹⁹ Ad calcem diss. de Anno et Epochis Syno-Macedonum, Lips. 1696. 4.

²⁰ Vi^o Acta Erud. Tom. 3. supplementi p. 163.

memor. Hist. Ecelef. Tom. 13. etc. De M. *Aurelij Cassiodori Senatoris* Chronico ad Theodoricum Regem ab Adamo vsque ad A. C. 519. siue consularum Eurharici Cillicae et Iustini, nec non de Chronico *Iornandis* dixi in Bibliotheca Latina. De Chronicis *Q. Iulii Hilarij*, (quod exstat Tom. 6. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 373.) *Isidori Hisp. Bedae Venerab. Freculfi Lexouienfis, Adonis Viennenfis, Reginonis Prumiensis, Hermann Contracti, Mariani Stori, Lamberti Schafnaburgensis, Sigeberti Gemblacensis*, per *Anselmum* Abbatem continuato, *Hugonis Virdunensis, Florentii Braunii, Orderici Vitalis, Osbonis, Frisingensis Episcopi, Godfridi Viterbienfis, Helinandi, Conradi a Lichtenau, Alberti Stadensis, Martini, Poleni*, aliorumque plurium consules Yossium de Hist. Latinis, et de scriptoribus Ecclesiasticis scriptores, Georg. Calixtum appendice diss. de Creatione; Io. Andream Bosium Introductione ad Hist. vniuersalis scriptores ac Thom. Ietigii & *maxagiru* apparatus ad Histor. Ecclesiasticam.

Iudaei Chronologi pauci exstant, vt 1) *Seder Olam Rabba* siue Chronicon maius ab orbe condito ad tempora Imperatoris Hadriani, quod a Iudaeis R. Iose ben Chelpeha tribuitur. 2) *Seder Olam Zucha*, siue Chronicon minus, scriptum circa A. C. 1124. ab exordio mundi ad Annum Christi 522. progrediens, quos ambos libros post Gilbertum Genebrardum vertit, et cum interpretatione sua Latina et notis eruditis, ac praeclaris de Historiae sacrae fide dissertationibus edidit Iohannes Meyer, Amstelod. 1699. 4. Hic multis disputat contra Io. Morinum, qui in Exercitationibus Biblicis pag. 226. seq. contenderat vtrumque Chronicon hoc scriptum saeculo XII. atque adeo diuersum esse a *Seder Olam* quod in Talmude Codice Nidah, cap. 5. et 30. allegatur. ²¹ 3) *Schalscheleth Hakkabala* siue Catena traditionis R. Gedaliae. ²² 4) *Sepher Iuchasin*, ²³ liber familiarum auctore R. Abrahamo Zacuth, ab humani generis initio ad A. C. 1502. cum additamentis R. Samuelis Schullam. 5) *Zemach David* ²⁴ Germen Davidis auctore R. David Ganz ab Orbe condito ad A. C. 1592. cuius libri magnam partem (vtinam accuratius) vertit et cum notis suis Latine edidit Guil. Henricus Vorstius Lugd. Bat. 1644. 4.

Ex illis qui *Arabice* scripserunt, celeberrimi sunt Euty chius et Abulpharaius, ambo Christiani, ambo lectu haud indigni. *Euty chius*, Guil. Tyrinus ²⁵ appellat *Seith filium Patricii*: ab aliis *Apthifum* etiam nuncupari notat Sel-

H h. 3

denus

²¹ Conf. Wolfii Bibliothec. Hebraeorum, Vol. 1. pag. 492. Vol. 3. p. 367. et Vol. 4. pag. 1092.

²² Wolfius Bibl. Hebr. Vol. 1. p. 280. et Vol. 3. p. 169.

²³ Wolfius lib. cit. Vol. 1. p. 104. sq. et Vol. 3. p. 66.

²⁴ Wolfius l. c. Vol. 1. p. 293. et 398. et Vol. 3. p. 181. ¶

²⁵ Vide Gesta DEI per Francos Tom. 1. p. 626.

denus lib. 5. cap. 2. de iure naturae et Gentium. Hic ex priscais Orientis monumentis a rerum initiis ad A. C. 940. Historiam siue Annales, plerumque Ecclesiasticos, summa quod eiusdem Seldeni iudicium est, diligentia contextuit. Fuit Patriarcha Alexandrinus ab A. C. 933. ²⁶ ad 950. quo diem obiit supremum. Haerësi Iacobitarum siue Eutythianorum et Nestorianorum pariter infestus, utramque oppugnat; et Melchitam se profitetur T. 2. pag. 16. 23. 79. 147. seq. Chronologicae eius rationes probantur inprimis Ioanni Pearsonio in diss. posteriore de annis priorum Romae Episcoporum, licet non tantum illis tribuat in Vindiciis Ignatianis. Locum quendam insignem Annalium Eutythii cum Latina versione et commentario suo edidit Io. Seldenus Lond. 1642. 4. sub titulo Originum Alexandrinarum. Quae inde Seldeno opposuit Abraham Echellenensis in Eutythio suo vindicatio Rom. 1661) 4. ad ea respondet Seldenus in praefatione ad rerum Anglicarum scriptores veteres. Ceterum totum Eutythii opus Arabice et Latine cum vtilissimis ad rem Chronologicam indicibus vulgavit Eduardus Pokokius Oxon. 1658. 4. a Seldeno potissimum, ut hoc laboris in se susciperet impulsus, neque enim ipse Seldenus (A. 1654. iam septuagesimo aetatis anno defunctus) integrum Eutythium vel vertit vel in lucem edidit, quo nomine Eliam du Pin Tom. 3. Bibl. Eccles. p. 4. hoc tradentem recte reprehendunt acta Eruditorum A. 1698. pag. 162.

Gregorii Abulpharasi ²⁷ siue *Barhebraei*, professione medici, patre Aaron medico, secta Iacobitae, quem Primatem Orientis vocat Assemannus Bibliothecae Orientalis T. 2. pag. 244. Compendium Dynastarum, ab orbe condito ad A. C. 1276. quod Auctor Syriace primum scripsit, deinde paullo ante obitum Arabice vertit, (v. Assemannum B. Or. T. 2. pag. 264.) Arabice et Latine ab eodem Pocockio in lucem editum est Oxoniae 1663. 4. qui specimen Historiae Arabum ex eodem Abulpharasio cum luculentis suis commentariis ediderat, ib. 1650. Chronici Syriaci ab eodem Abulpharasio compositi particulam Syriace et Latine Bibl. Or. Tomo secundo p. 314. seqq. inseruit laudatus Assemannus. De hoc scriptore, tanto minus prolixè hoc in loco agendum mihi esse video, quod pag. 33. ipse negat se accuratum studium in temporum

²⁶ Confer Eutythii Annales p. 472. 527. 531. seq. et Eusebium Renaudotum in historia Patriarcharum Alexandrinorum Iacobitarum p. 346. seq.

²⁷ De Abulpharasio agit idem Renaudotus Tomo 2. liturgiæ orientaliæ p. 469-472. et Assemannus Bibl. Or. Tom. 2. p. 244-463. vbi vita et scripta eius copiose enarrantur, simulque p. 309. ff. demonstratur, diuersum ab eo esse Abulpharagium Abdallam Ebnatibo, monachum Nestorianum, defunctum A. C. 1043. qui Arabice in vtriusque Testamenti libros commentatus est, et Aristoteli eadem lingua illustravit.

notatione posuisse. *At quomodo insubitanti nostri non sit exacte definire aures (Phosphorum) verum ex illis nonnulla recensere, quae quod laudabile fuit in moribus eorum exprimant, atque animum oblectare — nihil nostra intererit vtrum tempora quibus facta fuit eorum mentio, sint ea quibus revera floruerint nec ne.* Ait tamen sequutum se esse Chronologos Eusebium et Andronicum, iisque consentientem Iacobum Robensem, qui tribus linguis Hebraea, Graeca et Syra excelluit.

His adde Chronologicam Historiam *Hazi Kalifae Mustafae*, Muhamedani, ab exordio Mundi ad vsque A. C. 622. quam ex Turcico, Persico et Arabico Italice edidit Io. Rainaldus Carolus: Cronologia Istorica scritta in lingua Turca, Persiana et Araba da Hazi Kalife Mustafa, e tradotta nell' idioma Italiano da Giovanni Rinaldi Carli, Nobile Iustinopolitano et Dragomano della Sereniss. Rep. di Venezia. An. 1696. 4. Vide Museum Mineruae Venetae T. I. p. 359.

Venit etiam hoc loco memorandum alterum, sed christiani scriptoris *Chronicon Orientale*, quod ex Arabico Codice Segueriano primum versum et Latine editum est ab *Abrahamo Ecchellensi*, Parisiis 1651. fol. inter scriptores historiae Byzantinae; deinde denuo versum, atque annotationibus illustratum a *Iosepho Simonio Assemanno* prodiit Romae 1729. fol. Cuius quidem Chronici auctorem esse Petrum Abushiaker Ebnarraheb Abilaram idem Assemannus ostendit. De auctore ita scribit Ecchellensis: *Nostrum exemplar Anonymum est, ac eius auctorem fuisse quendam nomine filium Monachi, ex prima parte Chronici GEORGII HOMAI DI (Elmacini) plane colligitur. Quoties enim quod passim facit hunc laudat, non solum sententia semper eadem est, sed numerata quoque verba. Eum autem fuisse Aegyptium Coptisam, indicant sibi, numeri, ac Patriarcharum Gentis vitae, quorum pro Dioscortana²⁸ secha labores ac certamina celebrat. In aetatibus Patriarcharum rationes LXX. Interpretum²⁹ probat, addit tamen computum Hebraeorum secundum versionem sacrorum librorum Arabicam Abibahri Almontasseri. Quae de Imperatoribus Romanis traduntur et pauca sunt et in Heraclio hoc est tempore Hegirae Muhamedicae desinunt. Historia Calipharum Moslaminorum et Calipharum Aegypti et Babylonis, Patriarcharumque Alexandriae perducitur vsque ad A. C. 1258. Hegirae 657. Martyrum 955. Annos Hegirae lunares reducit ad annos solares. Huic Chronico Orientali Historiam suam de rebus et dogmatibus Arabum*
ex

²⁸ Vide Chronicon Orientale pag. 118. seq. et p. 59. vbi Melchitarum et Iacobitarum quoque mentio. Melchitae hoc est Regii et Imperiales dicti qui contra Dioscorum cum Imperatore senserunt. De Iacobitis iterum p. 120. seq. Melchitarum nomen etiam s. 123.

²⁹ Confer Abrahami Ecchellensis Hist. Arabum p. 197.

ex monumentis Arabicis excerptam subiunxit, in qua allegat inter alia libros Chronicorum Gregorii Barhebraei, Historiam gentium Ismaëlis Sciahinseiah et Chronicon Hamza: Asplahanensis Persae et p. 201. notat ex Arabum mente incidere Hegiram in A. C. 631. Diocletiani s. Martyrum 339. Actiacum 652. ab Alexandri M. victoria 994. a Nabuchodonosoris regni initio 1369. a Mosis obitu 2348. a natali Abraami 2893. a diluuiio 3974. et a casu Adami 6216.

Georgius Elmacinus, itidem Christianus, medio saeculo terdecimo clarus scripsit Historiam suae Chronicon ab Orbe condito vsque ad A. C. 1118. cuius priorem partem vsque ad Muhamedem in Bibl. Segueriana MS. euoluit Echellensis, vt testatur ad Chronicon Or. ex in Eutychio suo vindicato: In Cantabrigiensi Bibl. eandem partem litteris descriptam Syriacis legit, qui subinde ex ea nonnihil profert in historia Orientali Hottingerus: posterior sub titulo Historiae Saracenicae prodit ex Thomae Erpenii versione Latine Lugd. Bat. 1625. 4. cum Roderici Ximenes Archi-Episcopi Toletani Historia Arabum: et Arabice ac Latine cum eadem versione Erpeniana, curante Iacobo Golio; ibidem atque eodem anno in fol. Laudat subinde Chronologum et Chronica Christianorum, sed sine nomine.

Exstat et *Chronicon Samaritanum*, suae Arabica versio Chronici veteris Samaritani ab excessu Mosis ad tempora Antoninorum, quam Samariticis scriptam litteris ad Iosephum Scaligerum a Samaritanis missam ex eius legato MS. possidet Bibliotheca publica Leidensis Academiae, ex quo apographum in Bibl. Mazariniana legit Echellensis, qui id laudat in Historia Arabum pag. 145. Descripsit etiam Hottingerus et ex eo loca a se Latine versa hinc inde allegat in Enneade diss. in Historia Orientali et aliis scriptis, atque Epitomen eius libri Latine subfecit Exercitationibus Anti-Morianis, librum integrum etiam publicare pollicitus, quod tamen morte praeventus facere haud potuit: Descripsit etiam Iacobus Golius cuius apographum manu eius passim emendatum feruare se testatur V. C. Hadrianus Relandus, qui ex illo nonnulla affert parte 2. diss. Miscell. 1. Computum Samaritanum cum notis suis vulgari Scaliger VII. de emendat. temporum pag. 657. seq. Et Chronologiae Samaritanae Synopsis ex *Abulphetacho Damasco* excerptam ab viro doctissimo Eduardo Bernhardo Lipsiensis inseruere Actis Eruditorum Anno 1691 pag. 167.

VI. Ex Chronicis historicis recentibus quum existent infiniti, paucos tantum commemorare iuvat Annalium quidem Veteris Testamenti scriptores *Iacobum Solomum, Augustinum Tornicellum, Henricum Spondanum*, atque his neu-

nonquam inferiores accuratissimum *Jacobum Vfferium*, (cujus Annales V. et N. T. nouissime Geneusè 1722. recusi sunt) *Hugonem Robinsonum*, *Jacobum Capellam* et Chronici Catholici auctorem percerudum *Eduardum Simfionium*. Antiquales temporum noui Testam. vsque ad A. C. 1198. edidit *Caesar Baronius*, quum notationis temporum minorem quam rerum curam habuissent Centuriarum Magdeburgensium auctores: Baronium continuerunt breuius quidem *Henricus Spondanus* ad An. 1640. fusius et vberius *Abrahamus Bzonius* vsque ad A. 1572. nouem Vol. atque *Odoricus Rainaldus* octo Vol. vsque ad A. 1534; quibus post mortem Auctoris accessit nonum Voluntem vsque ad An. 1565. Castigauit Baronium et suppleuit praeter alios *Antonius Pagi* in Critica Baroniensi 4 Vol. Geneu. 1705. fol. et *Samuel Basnagius* in Annalibus Politico-Ecclesiasticis vsque ad A. C. 602. (Roterod. 1706. fol. 3. Volum. De quibus singulis diligenter et copiose disseruerunt Theologi celeberrimi Thomas Ittigius in Exercitatione praecipua selectis Historiae Ecclesiasticae Saeculi 8. capitibus. Io. Fridericus Mayerus in libro de fide Baroni ipsius Pontificis ambigua Amstelod. 1697. 8. et S. V. Jac. Sigism. Baumgarten in relationibus de bibliotheca quadam Halens. Nachrichten von einer hollischen Bibliothek) P. 2. Vol. 2. pag. 214-268. vbi simul pag. 248. Laderchii continuatio annalium Reynaldi recenietur. De *Edmundo Maclet* Historia Vi. et N. Test. vide Acta Eruditorum A. 1713. pag. 371. et 374.

Iob. Marsham, Angli Equitis aurati, Canon Chronicus Aegyptiacam, Hebraicam, Graecam, non minus ob omnimodam vulgarem eruditionem quam paradoxas quas propugnat opinionem notissimus prodit Londini 1672. fol. hinc Lipsiae V. C. Oxoniae Menckenio curante 1676. 4. vnde in Belgio 1698. 4. Inter alia etiam illustrat praecellaram et antiquissimum monumentum Graecum Chronologicum Epochas *Arundellanas*, quas Oxonium hodie iue seruat, et cum Io. Seldeni, Thom. Lydiani et suo commentario edidit Humfredus Prideaux Oxon. 1676. fol. Ad eandem conferendus Ioc. Palmecius Exercitatt. ad optimos auctores Graecorum pag. 68. seq. Franciscus Bianchini in antiqua Historia ex monumentis ipsius illustrata cap. 25. pag. 320. seq. Henricus Mascampius in institutionibus Chronologicis parte 1. Rich. Bertheus diff. de Epistolis Phalaridis Anglice edita p. 209. seq. *Mariani* Chronologiam nouissime ad examen vocauit V. C. *Jacobus Perizonius* in Originibus Aegyptiacis Lugd. Bat. 1711. 8.

Petrus Petronius in Antiquitate temporum defensa ad restituta vestigia insisit *Isaacus Vossius*, aduersariusque nactus est virum doctissimum *Michaelem le Quien*. *Io. Harduin* S. I. Chronologiam ad examen reuocauit V. C. *Alphonsus des Vignoles* in Epistola subiecta Vindictis veterum scriptorum

scriptis a doctissimo Virō Maturino Vez: de la Crose, Rotērdam. 1708. 22.
 Idem *Vignolius* Gallica lingua edidit chronologiam historiae sacrae sub hoc in-
 dice: Chronologie de l'histoire sainte et des histoires étrangères, qui la con-
 cernent, depuis la Sortie d'Égypte, jusqu'à la Captivité de Babylon. Berolini
 1738. 4. *Isaac Newtoni* chronologia veterum, regnorum emendata, inserta
 est Opusc. eius T. 3. p. 99. 268.
 Ex Chronicis vniuersalibus primus *Seclus Caluifus* operae pretium fecit
 se videtur, cuius opus Chronologicum vsque ad A. C. 1685. continuatum
 (auctor enim A. 1615. Lipsiae defunctus ultra initia saeculi decimi septimi haud
 processit) prodit Francof. 1687. fol. *Gilbertus Genebrardus* qui ante Caluifum
 scripsit multa tradidit incerta fide, neque accurata satis, quod de plurimis aliis
 affirmare licet, ideo praetermittendis quoque: non tamen praetereundus. *Va-
 do Estmius* cuius opus chronologicum cum Carone Chronico prodit Gronin-
 gae 1619. fol. nec *Philippus Labbeus* S. I. cuius Chronologia postuma Histori-
 cae sitae Annales ab orbis conditōe vsque ad A. C. 1666. quo auctor obiit, vi-
 derunt lucem Philippo Brietio curante, Parisi 1670. fol. tribus Voluminibus;
 quorum primum videtur in Anno Christi 753. secundum in Anno 1200. ter-
 tium in Anno 1666. In primis hic laudandus *Dionysius Petavii* S. I. Liber
 decimus tertius de Criticae temporum, seu Chronologia ab orbis conditōe vsque
 ad A. C. 533. Parisi 1627. et Amstel. 1703. fol. Hanc simili accuratione
 faciliq; methodo ad nostra tempora produci e re studiosorum esset, quos in-
 terim contentos esse oportet, vel Caluifio, vel Chronico *Io. Baptista Riedoli*
 ab orbis conditōe ad A. C. 1668. vel *M. Zuerii Bozborni* Chronologia quam
 ad A. C. 1676. continuauit Daniel Hartnaccius. Hanc came B. *Christophori*
Heluici theatro Historico-Chronologico, quod A. 1609. primum editum, ab
 aliis deinde continuatum est, vti *Schroederianis* quoque tabulis, nequid ob com-
 munem apud nostros usum accusis, accidit. Omne acuum duabus tabulis ex-
 plicatum accurato Viri eruditissimi et cum incredibili elegantiorum literarum
 iactura Lugd. Bat. 1715. 6. April. exincti *Jacobi Perizonii* studio recensitis,
 pere. descripsit Petrus van der Aa Lugd. Bat. 1714. Tabulis octo *Henricus*
Mastampius, Duisburgensis Professor Amstelod. et Lipsi 1717. fol. Tabulis
 quinquaginta sex Angliae *Ioannes Blotius* Londini 1754. fol. Chronologicae
 iniquitates itidem angliae seimonē edidit *Ioannes Lockfams*. Londini 1752. 4.
 tribus voluminibus hoc indice ornatas. Chronological Antiquities, or the
 Antiquities and Chronology of the most ancient Kingdoms, from the Crea-
 tion of the World to the Space of five thousand Years. Neque praetereun-
 da videtur *Henrici Windori* critica et chronologica historia ortus, progressus,
 lapsus atque resurrectionis doctrinae, eorumque primis rerum, quae ad religio-
 nem

nem spectant, Anglico sermone, Londini 1745. duobus voluminibus in 4.
 edita, in qua multa, ad chronologiam pertinentia, scilicet de tempore, quo hu-
 manum genus per orbem terrarum dispersum est, de chronologia septuagin-
 ta interpretum, de Synchronismo Leonidae et Xerxis, (quo Winderus vitur
 ad nexum profanae historiae cum sacra determinandum;) de chronologia grae-
 ca ab excidio Troiae et reditu Heraclidarum in regnum Leonidae, de historia
 et chronologia regni Assyriaci, Babylonici et Persici, erudite discutuntur.
 Hisce iungantur *Augustini Cabneti* brevis chronologia, seu rationarium tempo-
 rum ecclesiasticae ac civilis historiae a M. C. vsque ad Annum 1734. quae prodiit
 Argent. 1734. 8. vsque ad Ann. 1737. 8. excusa est Venet. 1737. *Beni. Marshalli*
 tabulae chronologicae a creatione mundi vsque ad Christi natiuitatem. Oxoniae
 1713. fol. *Io. Christoph. Harenbergii* tabula chronologica ab orbe condito ad
 Christi natalem deducta, quae inserta est Nouis Actis Eruditor. Lips. A. 1740.
 pag. 566-569. *Io. David. Koeleri* chronologia historiae vniuersalis ab orbe
 condito ad nostra vsque tempora, tabulis distinctis XXVII. descripta Norimb.
 1736. fol. *Nicolai Lengletii du Fresnoy* tabulae chronologicae historiae vniuer-
 salis sacrae et profanae vsque ad Annum 1743. Gallice conscriptae Parisiis
 2 Voll. 8. et in germanicum sermonem conuersae cum praefatione Sigism.
 Tac. Baumgartenii. Halae 1752. Itid. 2 Voll. 8. *Ioann. Georg. Hagedansii*
 chronica mundi vniuersalis, siue chronologia discussa: Germanice. Francof.
 et Lips. P. P. 2. 1751. et 1752. fol.

VII. In technica Chronologiae parte haud dubium est quin omnes qui
 ante ipsum scripserunt longe post se reliquerit, omnibusque post fusuris fa-
 cem insignem plane praeluxerit *Iosephus Scaliger* libris 7. de emendatione
 temporum, cuius operis a paucis hodie lecti pauciores etiam praestantiam in-
 telligere, vere ait Huetius p. 276. Alnetanarum quaestionum. Melior edi-
 tio Plantiniana est Lugd. Bat. 1598. fol. recusa apud Geneuenses An. 1620.
 atque tum aliis emendationibus et accessionibus priore A. 1583. praestat, tum
 vel ideo praeferenda, quod fragmenta veterum, Berosi, Abydeni et aliorum
 a Scaligero selecta et obseruationibus illustrata exhibet. His addendi eiusdem
 Scaligeri Isagogicorum Canonum libri tres, ex editione locupletata ab aucto-
 re et emendata quae post illius mortem prodiit ad calcem Chronici Eusebiani
 cum praefat. Alexandri Mörri Amst. 1658. fol. Multa post Scaligerum praeg-
 clare obseruauit acerbus inimicus eius insectator *Dionysius Petanius* S. I. in im-
 mortali de doctrina temporum opere (quod post editionem Parisiensem An.
 1627. fol. recusum est Amstelodami 1703.) et in 8 libris dissertationum ad
 Vranologium Paris. 1630. arque deinde Amstelodami fol. Ex eadem socie-

tate laudandi veniunt *Philippus Labbeus*, cuius parva et magna methodus discendi chronologiam et historiam prodit Paris. 1664. 12. Chronologia technica autem Paris. 1670. post auctoris mortem lucem vidit cum subiuncta, quam paullo ante laudauimus, chronologia historica, tribus voluminibus in folio. Nec minus *Iob. Baptista Ricciolus* in Chronologia reformata Bononiae 1669. fol. et *Aegidius Bucherius*, cuius de doctrina temporum commentarius Canones praecipue veteres Paschales luce haud contemnenda perfundit Antw. 1634. fol.

Nostra aetate acutissimum et elaboratissimum opus Chronologicum vidimus ab Hibernorum doctissimo *Henrico Dodwello*, de veteribus Graecorum Romanorumque Cyclis Oxon. 1701. 4. Idem vir praeclarus multa etiam alia ad temporum rationes dilucidandas erudite commentatus est, scriptoresque antiquos varios luculentis notationibus Chronologicis et annorum quos persequuntur consignatione illustravit. De periodo Iuliana et Anton. Pagi Graeco-Romana disserit *Sam. Basnagius* Annal. polit. eccles. Tom. 2. pag. 556. *Ludou. Botuini* Diss. de periodo Iuliana legitur in histor. acad. inscriptionum, T. 1. pag. 221-230. edit. Amstelod. et T. 1. pag. 204-212. vers. Germ. Petri Cinerii Diss. de usu et abusu periodi Iulianae exstat in Dissertat. eius litterariis Flor. 1742. 8. p. 107-119. De variis epochis et anni forma veterum orientalium dissertationem historico-chronologicam composuit *Ludouicus du Four du Longueue*, quae primum locum occupat inter Dissertationes eius, quas e manuscripto erutas luci publicae exposuit Celeberrimus et de re sacra ac litteraria insigniter meritis Hildeshensium ecclesiarum Superintendens, Io. Dietericus Wincklerus. Lipsiae 1750. 4.

B. Matthiae Wasmuthi 3° opus astro-chronologicum auspiciis Reginae Christinae An. 1692. edi coeptum in herba statim suppressum est, neque ultra specimen eius atque introductionem quicquam vidit lucem, neque eruditus satisfecisset credo vir suis magis hypothesibus addictus, quam veterum diligenti tractatione et expensione comparatus ad res quas illi tradunt ad eorum mentem, certo tempori assignandas. Elementa chronologiae technicae compendio tradita tirones quam rectissime hauriant ex *B. Aegidii Strauchii* nostri breuiario Chronologico, saepius subiecto praelis in Germania et apud Anglos quoque Londini 1699. 8. in quo licet breui libello multa solide et perspicue traduntur. A perspicuitate se commendat etiam *Io. Henrici Alstedii* Thesaurus Chronologicus et *Frid. Spanhemii* Chronologia sacra magno studio scripta et Tomo primo Operum viri illius eruditi edita. Sed *Dionysii Petauii* rationarium temporum toties in Gallia, Germania, et cum docta praefatione

V. C.

V. E. Jac. Perizonii in Belgio, ac Venetiis 1733. 2 Voll. 8. recusum, vel eo nomine omnibus compendiis Chronologicis praeferreri meretur, quod parti technicae plene et perspicue traditae praemittit partem priorem, egregium Historiae vniuersalis compendium, perspicue et diligenti cura compositum, quod in ora libri ad fontes semper lectorem remittit. Non potest sibi temperare Petauius quo minus Scaligero, cui tam multa debet, etiam in hoc insultet vbiq̄ue, quod in viro tam immoderate bilis minus mirum, nam vt Alexander Morus praef. ad Eusebii Chron. Memini, inquit, cum viseret atque ad ipsum inuisendi causa itaremus, ne nominari quidem Scaligerum ferre poterat, quin exanderet, ac stomachum in contumeliosas voces et homine partibus addito quam erudito magis dignas erumperet. Nec alius in libris apparet, quos tamen sedatius compositos oportuit — — Non tamen ita partium studio ducimur, vt Doctrinae temporum conditorem laude fraudatum sua velimus: abesse modo succus loliginis et aerugo. Nam quae tandem ars inchoata simul et perfecta est? Quis cum inter principes Chronologos non illibenter putamus, et versatile hominis ingenium, eruditionem sane multiingam, et bene latinum ac rotundum eloquii genus complectimur, nec arbitramur et parem tuum fuisse, postquam a Sermundo discesseris, illius ordinis virum, eumque adeo magis interdum quam Scaligerum sequimur. Sed an ideo maioris quam Scaligerum facimus? Quasi vero Gigantis inuectus humeris pumilio quia longius prospicit, ipso Gigante maior existimandus sit. Hisce recensitis iungi merentur Eustachii Manfredi elementa chronologiae, quae post mortem eius Italice euulgata sunt Bononiae 1745. 4. Nec sicco prorsus pede praetereundi videntur ii, qui varia chronologiae capita difficiliora peculiaribus scriptis discussuerunt. Leonhardus Offerhausius spicilegiorum historico-chronologicorum libr. 3. quibus chronologia sacra, origines et fata regnorum per orientem, vt et Graecorum migrationes exhibentur. Groningae 1739. 4. Iacob. Kochius variis libellis germanico sermone editis, scil. Nbaros das ist, unuerhohft aufblickendes Licht in den dicken Finsternissen der ältesten ägyptischen Historie zur sichern Bestätigung, und klaren Erörterung vieler mosaisch-biblischn Erzählungen. Lemgo 1741. 4. In den kurzen und sichern Anfangsgründen zu einer richtigen Chronologie, sowohl nach einer Uebereinstimmung der heiligen und Profanschreiber überhaupt, als auch nach einer kürzer und begreiflicher, als sonst vorgetragenen danielitischen Zeitrechnung auf den Messiam insonderheit. Lemgo 1742. 4. Läuterung der wichtigsten Geschichte, Ordnung, das ist, eine philosophisch-chronologische Abhandlung von nöthiger Verbindung der Vernunft und Sittenlehre mit der Geschichtsstellung und Zeitrechnung. Eben das. 1748. 4. Ferdinandus Wilhelm. Beer, in den Abhandlungen zur Erläuterung der alten Geschichte: Cuius pars prima pro-

diit Lipsiae 1752. 8. *secunda* et *tertia* *ibid.* 1756. 8. *Han. Georg. Wallher* in der Abhandlung von dem Zeitraum zwischen dem Ausgange der Israeliten aus Aegypten und dem Baue des salomonischen Tempels: in scriptis illustrandae historiae vniuersali inseruentibus Parte 2. pag. 313-488. *Ioannes Sam. Semler* in der historischen und ertischen Erläuterung des sogenannten Canons des Ptolemäus: *ibid.* P. 3. p. 103-292. *Ioannes Kennedy* in libro anglice edito: A new Method of stating and explaining the Scripture Chronology upon Mosaic Astronomical Principles, Mediums and Data, as laid down in the Pentateuch. Londini 1751. 8.

VIII. Socrates apud Xenophontem³¹ sapienter monuit Geometriam eatenus addiscendam esse, quatenus certos praeberet vsus in vita, subtilitatibus autem minutis et difficilibus intellectu animum pertinacius non esse applicandum, neque enim quid ea res fructus haberet videre se dicebat, licet illarum minime rudis esset: *ἔφη δὲ τὰντα ἰκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον κατατρέχειν, καὶ ἀδὸν περὶ τὸν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκαλύειν, posse vero eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis utilibusque disciplinis auocare.* Similiter in Chronologicis diligenter euitandus hic scopulus, ne in subtilioribus et incertis tempus et operam diutius ludamus, sed certis et exploratis inhaerentes, in aliis simus verisimilitudine contenti, neque omnia ad puluisculum excutiendo in minutis sudemus et angamur, ac post longos et insanos aestus tamen cogamur denique fateri incertiores nos esse quam dudum. Laudandus sane praeclarorum ingeniorum conatus, caliginem quae occurrit in veteribus monumentis improbo studio dispellendi, et difficilia explanandi: verum debet esse modus in rebus, et quando constat multos maximos viros non alio fructu rem aliquam tentasse, quam vt in diuersa alii ab aliis abundo lectores magis etiam ambiguos relinquerent, praestat ex tot sententiis vniam amplecti, quae vel verisimilitudine argumentorum, vel auctoritate scriptorum se praee caeteris prober nobis, quam sine spe melioris successus longo et parum profuturo labori se de integro immergere, vtilioribusque studiis subducere. Laudandum etiam studium in viris doctissimis qui rationes Coeli, et Eclipsium supputationes ad lucem Chronologiae inferendam attrulere. Sed quo intricatius id omne est, ob tenuem nec distinctam satis de illis apud antiquos scriptores memoriam et faciles in comparandis iisdem errores, tabularumque accuratarum et ab omni labe immunium defectum, eo maior adhibenda est cautio ne demonstrationum Astronomicarum praetextu in falsas hypo-

³¹ Xenophon IV. de dictis et factis Soeratis p. 814. Laudat illum locum etiam Eusebius XIV. II. praeparat. Euangelicae.

hyperbasta, quibus postea plura falsa superstruuntur, incidamus. Et quamquam non contempnendum est Tatiani monitum libro aduersus gentes docentis, *παρ' οἷς ἀτιμωρίστος ἐστὶν ἡ πᾶν χρόνον ἀναγεραφή, παρὰ τούτους οὐδὲ τὰ τῆς ἱστορίας ἀληθεύων δύνατον, ubi temporum rationes non cohaerent, ibi ne historiarum quidem narratio vera esse potest*; cauebimus, tamen ob difficultates quascunque chronologicas, quas expedire forte statim non possumus, illi eo vocare in dubium, vel negare rem bonis scriptoribus testatam: sequemur, que potius iudicium Plutarchi, qui Solonem cum Croeso Rege versatum noluit inficiari, licet temporum rationibus hoc quidam repugnare existimarent. Ego vera, inquit in vita Solonis pag. 93. *historiam adeo illustrem et tam multis consignatam testibus, et quod maius est, tum Solonis moribus consecutancam, illiusque, magnitudine animi dignam et sapientia, non possum in animum inducere, ut repudiam ob chronicos, quosdam quos vocant Canones, ἔς μύριοι διαφεύκτες ἀχρησμάστον, εἰς ἑδὼν αὐτοῖς ὁμολογούμενον δύνανται καταστῆσαι τὰς ἀντιλογίας, quas sexcenti corrigentes nihil haecenus constitucere certi, in quo consentiant inter se de pugnantibus, valuerit.* Sulpicius Severus lib. 1. *Inter se parum consentiunt qui rationem temporum inuestigatam ediderunt, quod cum vel DEI nutu vel vitia vetustatis quiescat, calumnia carere oportebit.*

IX. Dionysius Petavius quidem lib. 2. Epist. II. ad Arnoldum Cathium ingenue fatetur sententiam suam, qua tempus nati Christi ad Annum ab orbe condito quartum et octogesimum supra nongentesimum ac ter millesimum retulit, neuiquam demonstratione firma niti, sed tantummodo ex verisimili suspitione probatam a se positamque fuisse. *Etenim sua cuique putandorum ratio est, a nobis ista certis de causis est constituta, quas in Tomo 2. Operis de doctrina temporum uberrime tradidimus. Neque vero id ἀποδείξες mera, sed maiori ex parte coniectura nititur. Quare qui aliter existimat, non magnum flagitium fecerit. Sit illi modo sibi constans, et Chronologiae suae rationes ita ex parte moderetur, ne cum antertoribus posteriora, vel utraque cum historia et observatione dissideant.* Quantopere vero hac in parte inter se dissideant Chronologi, cognosce, quaeso, nobiscum ex hac tabella, in qua, ommissa leui differentia unius anni, qua alii a natiuitate, alii a conceptione. ³² Seruatoris computum suum inierunt, varias sententias de Anno Christi statim recensitas habes, paulo plures quam vel Ricciolus lib. 7. chronolog. reformatae p. 292. vel Michael Nesander in Erotematibus Hebraeae linguae pag. 213. seq. atque Rosinus Iosephos

³² Causas huius miri dissensus non paucas potuit *Freder. Spanhemius* T. 2. dubiorum Evangelicorum p. 9. ff.
Manutorius T. V. Scriptorum Italiae p. 137.

256 CAP. VII. VARIÆ SENTENTIÆ DE ANNO

phus Turnemine S. I. in tabula prima Chronologica, Carolus Iosephus Imbri-
natus in aduentu Messiae a Iudæorum blasphemis vindicato ad calcem Biblio-
thecae Latino-Ebraicæ pag. 30. seq. vel Allatus ad Eustathii Hexæmeron
pag. 250. seq. vel Urbanus Cheuræus Tom. 1. Historiæ mundi cap. 1. at-
que ex eo Lud. Morerius in Lexico vocabulo *Monde*, vel Frider. Spanhemius
in Chronologia sacrâ p. 159. seq. aut Aegidius Strauchius in breuiario Chro-
nologico pag. 360. vel Ioan. Guil. Janus in historia ætæ christianæ. Witteb.
1715. 4. Ioan. Conr. Dietericus in vita Augusti Imperator. p. 300. Ioan.
Sebastianus Mitternacht in Dissert. gemina de natiuitatis Dominicæ anno, anni
quadrante, mense ac die. Lips. 1659. 12. et Eclogæ Euangelicæ Mayo-
Neumeisterianæ Tom. 1. pag. 107. aliique, quos uiderimus, retulerunt.

Auctor libri Seder Olam Zuta, qui ait templum vastatum A. O. C. 3558. *scilicet*
Christum natum esse Anno Mundi 3488

R. Lipmann, (notante Vorstio ad R. David Ganz p. 271.) 3616

Isaac Abarbanel 3630

R. Abraham ben Dior 3660

Chronicon Ebraeorum siue liber Iuchasin R. Abrahami Zacuth 3670

R. Iason Nosen 3734

R. Nahasson lib. de cyclo paschali, apud Genebrardum 3749

R. Gerson, R. ben Leui et R. Abraham 3754

Iudæi in Seder Olam 3758

R. Abraham ben David in libello hakabalah siue traditionis afens templum
vastatum A. O. C. 3229. 3759

Hieronym. a Sancta Fide, Paullus a S. Maria, Lyranus, R. David Ganz, R.
Abraham ben Chaia, Franciscus Georgius Venerus, Augustinus Steuchus,
Iulius Bartoloccus, Petrus Galatinus et alii ex computo vulgato Iudæo-
rum 3760 vel 3762

Leo Hebraeus dialogo III. de amore 3760

Jacobus Christmannus 3761

Arias Montanus 3766

R. Leui in caput duodecim. Danielis 3789

Aliqui Talmudici apud Genebrardum 3784

S. Iphianus ex Ebraica editione, S. Bibliorum 3834

Andreas Helwigius 3836

Bened. Arias Montanus 3849

Vincentius Bellouicensis in spec. hist. 3854

Astro-

Astronomi secundam hebraicis codices apud Abulfedam fol. 47. de vita Mohammedis	3861
Clemens Schubertus, Lusatus, Ecclesiastes Spirensis, cuius libri quatuor de scrupulis Chronologorum prodire Argentorati 1575. fol.	3864
Iacobus Gordonus, S. I. si Ricciolo fides.	3880
Rabanus Maurus libri decimo de vniuerso c. 14. T. I. oppi p. 161. seq.	3888
Gemellus Caseri in itinere suo gallica lingua edito	3904
Thomas Maluenda	3916
Matthaeus Berqaldus, David Paseus, Philippus Mornaeus cap. 29. de V. R. C.	3917
Ioannes Benedictus, et Henr. Christoph. Delbrück in historia ecclesiastica a condito mundo usque ad A. C. 1730. Germanice. Lemg. 1735. 8.	3926
Ioan. Iustus von Einem in diatriba Ioan. Iacob. Rambachio An. 1731. dedicata 34	3927
Ioan. Lightfoot, Hugo Brughtronus	3928
S. Hieronymus in quaestionibus hebraicis	3941
Antonius Capellus, Ioannes Cario, Christophorus Rossinus, praeses senatus Burdegalenfis, in commentariis omnium a creato orbe historiarum. Paris. 1571. 4. p. 354.	3944
Robertus Baillius, Thomas Vincetius Monelia in Dissertat. de annis I. C. seruatoris. Romae 1741. 4. Io. Laur. Bertus in Dissertat. de vero Christi natali, quae est tertia Tomi primi Dissertationum eius historiarum. Florent. 1753. 4. editarum.	3945
Iosephus Scaliger, Sethus Caluissius, Vbbo Emmius, Christophorus Heluicus, in theatro historico, Ioannes Runo in tabulis mnemoniis Historiae vniuersalis. Luneb. 1662. 4. p. 73. et in synopsi chronologico-historica. 1669. 4. pag. 12. Christoph. Heidmannus in epitome historica de Imperatoribus. Helmst. 1623. 4. pag. 36. Timannus Gesselius in Historia Ecclesiastica. Traiecti 1661. 4. p. 22. Ioannes Widichini in lumine chronographico. Holmiae 1666. fol. Caspar Klose, Wernigerodanus, in specimine chronologico historico. Sedini 1607. 4. Ioan. Henr. Alstedius pag. 120. Chronologiae. Petrus Laurenbergius. Ioan. El. Terferi in sacra Chronologia a condito mundo ad natum Christum, edita Vpsal. 1657. 8. pag. 30. Nicol. Mullerius, Ioan. Micraelius, Ioan. Hubnerus, Christ. Schoranus, Georg. Hornius, Caspar Danckwart in specimine Chronologiae. Slesuici 1671. 4. Io. Georg. Essich.	3947

34 Hanc observationibus quibusdam chronologicis notis Ioan. Georg. Liebknecht in Diff. de aera natiuitatis Christi genuina. Giffae 1735.

- Reinoldus Franckenberg in Fundamentis veræ Chronologiæ Scaligeranæ. Witteb. 1644. 4. et in dissert. chronolog. Witteb. 1652. 4. p. 49. Ioan. Behimius in chronologia manu ductione et deductione. Frfti 1618. fol. Daniel Spigel in Diss. de natali Christi Henricus Kipping in Historiæ vniuersalis lib. 20. p. 84. Bremæ 1665. 4. 3948
- Dauid Origanus; 1081. Argohus, Frid. Hildebrandus, Ismael Bulliardus, Adgidius Strauchius, Ioan. Constantius, Magnus Celsius in Computo Ecclesiastico, Michael Watsonus in historia antediluuiana. Kil. 1665. 4. Ioan. Iustus Winkelmannus in Cæsareologia. Lips. 1670. 12. pag. 3. Ioan. Sleidanus de IV. Monarchiis, Christoph. Pezelius in mellificio historico. Frfti 1628. 4. Ioan. Lampadius 3949
- Petrus Lambecius, Fridr. Spanhemius, Hieronymus Vecchietus, Antonius Pagi, Samuël Baigné, Henr. Kippingius, Henricus Samerius, Dionysius Exiguus, Theobaldus Meufchius in systemate chronologico V. T. Spiræ Nemetum 1612. 4. pag. 101. Ioan. Conr. Dietericus in Vita Augusti Imperator. Gissæ 1666. 4. p. 300. Iosephus Scaliger apud Ricciolum Chronolog. reformatæ p. 291. Andreas Hoius, Brugensis, in historia vniuersa sacra et profana, Duaci 1629. fol. Ioan. Sebast. Stedler in introd. in Chronolog. vniuersam. Norimb. 1728. 8. 3950
- Cornelius a Lapide et Gabriel Philippus de la Hire in Ephemeridibus Regiæ scientiar. academiæ 3951
- Hieronymus, Beda, Hermannus Contractus, Chronicon monasterii Mellicensis apud Hieronymum Pez, T. 1. Scriptor. Austriacor. p. 166. 3952
- Cornelius Cornelii, Vincentius Bellouacensis 3954
- Ioan. Georg. Herwartus, et Iacobus du Bois in Historia V. T. Belgicæ edita. Lugd. Bat. 1650. 4. p. 325. 3955
- Horatius Turfelinus 3956
- Philo de temporibus 3957
- Philippus Lansbergius, Henr. Wolfus Tigurinus 3958
- Alphonfus Samero, Ioan. Picus Mirandalanus, Valerius Anselmannus Ryd in catalogo annorum et Principum (edito Bernæ 1540. fol.) et Alexander Scultetus 3959
- Ioan. Lucidus Samorhæus in Chronico, siue de emendatione temporum. Venetiis 1575. 4. pag. 113. Abrahamus Scultetus, Petrus Bogdanius, M. Guazzus, Ioan. Boulaeus, quibus Dolionum et Auicenniam Ricciolus adiungit; Philippus item Lansbergius in Chronologia sacra, Middelburgi 1625. 4. pag. 201. Christianus Adrichonius, Ioan. Nicol. Dogliani

- in compendio historico vniuersali edito Italice. Venetiis 1601. 4. Ant-
 nius Macinettus lib. 4. sermonum c. sexto 3960
- F. Matthias Cherneux in speculo chronographico Ecclesiae catholicae. Leod.
 1666. fol. Augustinianus, Antonius Beuter, Ioan. Tilius 3961
- Abbas Vrspergenfis, Sixtus Senensis, Pantaleon Candidus in Chronologia edi-
 ta Argent. 1597. 8. p. 38. Dauid Chytraeus, in ferie temporum. p. 235.
 Helmst. 1578. 4. Cusmannus Flinsbachius, Martinus Lutherus, Philip.
 Melanchthon, Augustinus Ferentilli in discorsso vniuersale ab O. C. ad A. C.
 1569. Venet. 1570. 4. Paullus Constantinus Phrygio p. 260. Chronici.
 Basil. 1534. fol. Paullus Eberus in Calendario historico, Hieronymus
 Wolfius notis ad Isocratem fol. 746. Ioannes Garcaeus pag. 170. meteo-
 rologiae. Witteb. 1568. 8. Paullus Crusius, libro de epochis, seu aeris
 temporum, quem Ioan. Thomas Freigius edidit Basil. 1578. 8. 3962
- Ioan. Funccius in chronologia edita Basil. 1554. 4. p. 264. Alfonsus Tosta-
 rus, Ioan. Buxtorfius, Iacob. Hainlinus, Ioan. Azorius, Ioan. Heuelius
 p. 88. prodromi Astronom. 3963
- Christianus Seuerinus Longomontanus in Astronomia Danica, Petrus Galli-
 fardus, Conr. Peucerus 3964
- Ioan. Thomas Freigius in synopsis historiae, Basileae 1602. 8. p. 61. 3965
- Gerhardus Mercator, Petrus Opmeer, Ioan. Tarcagnota in historia mundi Ita-
 lice edita Venetiis 1585. 4. ad A. 1513. et a Mambrino Roseo de Fabria-
 no continuata ad 1582. Venetiis 1610. 4. Voll. 5. 3966
- Henr. Buntingius, Hieronymus Bardius, Florentinus, in summario chrono-
 logico edito Venetiis 1581. 4. Italice. Andreas Soelmatter, Ioan. Adam,
 Osiander, Philippus Glaserus in synopsis historiae vniuersalis, Gorlic. 1615.
 4. p. 98. Michael Nostradamus 3967
- Gualperus Bullingerus, Elkstormius, 3969
- Aug. Quir. Riuinus, Abraham Bucholcerus, pag. 120. indicis chronologici.
 Francof. 1616. 8. Elias Reusnerus in Isagoge historica pag. 54. et in ap-
 pendice Ienae 1609. 4. Henricus Pantaleon in chronographia edita Ba-
 sil. 1550. 4. Cornelius Ianfenius, Vrbanus Cheuraeus, Marcus Zuerius
 Boxhornius, Matthaes Drefferus, Henricus Gutberlethus in chronolo-
 gia pag. 205. Christianus Matthiae in theatro historico, Amstelod. 1656. 4.
 pag. 458. 3970
- Leonhardus Krentzheim, Iac. Zückwolffus, Heilbronnensis ecclesiae minister,
 in chronographia sacra vtriusque testamenti, chronodistichis concinnata
 editaque Francof. 1594. 4. 3971

Theophilus libris ad Autolyicum, si Imbonato credimus, et Ioannes Buno pag. 22. Ideæ historicæ	3974
Andreas Toppius in fundamentis Chronolog. ex Scriptura S. deductis	3975½
Theodorus Bibliander	3979
Petrus Galatinus	3982
Dionysius Petavius, Ioannes Clericus, Vricus Huberus in Institutionibus historię ciuilib.	3983
Robertus Bellarminus, Iacobus Perizonius in tabulis chronologicis, I. H. S. in nucleo Historię vniuersalis. Herbœrnæ 1718. 8.	3984
Ioannes Cluuerius, si eidem Imbonato fides, (nam Cheuræus et Strauchius notant, eum Christi natiuitatem referre ad Annum Mundi 3970.) sed in Epitome Historiarum perspicue refert ad An. 4006.	3985
Carolus Bouillus, Ben. Arias Montanus in apparatu Biblior. Regior.	3989
Christian Fende in Verbesserung des Zeitregisters Thomæ Beuzleys. Francof. 1725. 4.	3991½
Ioan. Keplerus in tabulis Rudolphinis	3993
Ioan. Funccius in posteriore edit. Chronici	3996
Iodocus Coccius	3998
Leonhardus Offerhaus in vitâ Saluatoris priuata et publica cap. 2. Matthiæ	
Flachsland in Oedipo chronologico edito Germanice Francof. 1672. 12.	
Petrus Baeng in chronologia sacra. Wiburgi 1694. 4. Carolus Iosephus	
Imbonatus in Chronotaxi sacre scripturæ	3999
Henricus Haruillæus, Iac. Capellus, Iacobus Tirinus, Abraham. Caluuius, Franc. Suarezus, Guil. Hæckus, Hieronym. de Bocchiis, Florentinus Minorita in monopanto harmonico. Bonon. 1554. fol. M. Antonius Capellus, Natalis Alexander, Ignatius Hyacinthus Amatus de Grauefou in Diss. de mysterijs et annis Christi (Rom. 1711. 4.) Henr. Mascampius in Institutionibus historicis, Ioan. Franc. Buddeus, Ioach. Langius, Ioan. Iac. Rambachius in histor. eccles. V. T. Ioan. Gottl. Carpzouius in Introd. in libr. historic. V. T. P. 1. p. 34. Augustinus Calmet T. 2. Lexici Bibli-ci pag. 754. Vsserius, Lampius, Bossuetus, Wieglebuis,	4000
Iac. Gordonus in Chronologia edita Augustoriti Pictonum 1617. fol. 2 Voll. exeunte	4001
Hieronymus Freyerus in Introd. in histor. vniu.	4002
Ioan. Wichmannshausen, Rostochiensis, in Chronologia sacra,	4003
Iac. Vsserius, Benedictus Marshall, Ed. Simson, Laur. Eichstadius, Wilh. Whistonus	4004

Ioan. Harduinus, Ioan. Cluverus in computo chronologico edito Regiomonti; 1642. 4.	4005
Thomas Lydiat	4007
Antonius Pagi, Arthur Bedford in animaduersionibus in Newtoni chronologiam, Anglice, p. 149.	4009
Lucas Loffius in libello consolatorio	4012
Stephanus Societus in collectione Dissertationum complectentium chronologiae sciographiam et quinque dissertat. aduersus chronol. Newtoni, Gallice Paris. 1726. 4.	4020
Ioan. Gualterus, Caesar Baronius, Benedictus Pererius, Conradus Pawellus ab Adenstadi in consilio Chronologico, Erasmus Reinholdus	4022
Martin. Lutherus in chronol. Henricus Philippi, S. L. Io. Guil. Langius libro secundo de annis Christi p. 365.	4040
Ioan. Iac. Hofmannus, Petrus Megerlinus, Ioan. Iac. Schererus in synchronismo synoptico	4049
Fr. Britius in epitome annal. V. T. pag. 784. arabice et latine edita. Rom. 1654. 4. 7. Kancus Pagninus, Augustinus Torniiellus, Christoph. Böldus	4051
Iac. Salianus, Henr. Spondanus, Ioan. de Buffieres	4052
Gabriel Bucellinus, Claudius Bufierius, S. L. Auctor tabulae, chronologica capta per lusum et iocum tironum memoriae instillantis (v. Memor. Triuulinas 1718. in Aug. p. 326.) et Philipp. Britius in annal. mundi, s. chronologia vniuersali recusa Viennae Austr. 1727. fol.	4053
Philippus Labbeus, Henricus Samericus	4054
Horatius Scoglius	4055
R. Moses (Maimonides, si fides Imbonato, Suikero et Cheuraeo, sed intelligendus R. Moses Gerundensis, ben Nachmann) Iosephus Blancanus	4058
Philippus Melancthon in Epist. ad Virum Theodorum pag. 190. ed. Ioan. Sauberti	4059
Ioan. Bapt. Ricciolus	4062
Ioannes Georg. Siegerbeck in chronologiae verioris specimine. Helmstad. 1735. 4.	4066
Ioan. de Roa, Dauila	4072
Michael Moestlinus in chronologicis thesibus et tabulis a Sam. Hafenssery editis. Tub. 1646. 4. et Ioan. Valent. Andreae in synopsi chronologiae Moestlino. Luneb. 1642. 12.	4075
Sebastianus Barradius	4085
Arnoldus Pontacus	4088

Gilbertus Genebrardus	4094
Franc. Ribera	4095
Ludou. Cappellus in chronologia sacra p. 250. Paris. 1655. 4	4103
Abulfeda in vita Mohammedis p. 47. feci hebraicos codices	4110
Ioan. Brentius	4121
Nicol. Vignier in bibliotheca historica	4128
Christianus Raius in Chronologia Biblica	4140
Matthias Wasmuth in Annalibus caeli et temporum restitutis. Kil. 1684. fol.	
et Laurentius Codomannus in Annal. S. Script. Witteb. 1581. 4	4141
Flav. Iosephus, si Imbonato fides,	4163
Nathanael Philadelphus in chronotaxi heptaperiodica, edita 1695. 4	4173
Ricciolus secundum hebraicam et vulgatam editionem	4184
Marianus Scotus	4193
Auctor examinis Chronologiae, (quem confuravit Parte 2. Rationarii Pet- tinius)	4200
Ioan. Iac. Hainlinus in clavi sacror. temporum	4214
Gustav. Christoph. Hofmannus Chronolog. sacrae. Hamb. 1734. 4 editae pag. 60.	4249
Ado apud Imbonatum	4270
Odiato siue Eduuicon Astrologus apud Imbonatum	4320
Conradus Mel in Epitome histor. eccles. Germanice edita	4500
Gottfr. Kohlreifius in Chronol. sacra publici iuris facta Hamb. 1725. 8.	4509
Iulianus Toletanus libro tertio contra Iudaeos	4525
Caspar. Goldwurm in Chronica Biblica, Germanice. Frfti 1558.	4539
Magnus Aurelius Cassiodorus	4697
Origenes in Matthaenm	4830
Ado, Viennensis Archi-Episcopus	4832
Renatus Iosephus Turnemine in Memoriis Litterariis Treuoltinis An. p. 811.	4890
Metrodorus	5000
S. Epiphanius in secunda Nicaena Synodo	5001
Philo Iudaeus apud Suikerum	5096
Arabes aliqui apud Genebrardum	5185
Paulus Orosius, si fides Allatio p. 251. ad Eustathium Antioch.	5190
Sigebertus, Isidorus Hispan. in Chronico et Philo Iudaeus, si Ricciolo cre- dimus	5196
Philippus Bergomas, Alphonfus Pandulphus	5198
Alcuinus de diuinis officiis p. 1009. Antonius Mancinellus lib. 6. cap. 6. ser- monum,	

in) monum ; Constantius a Lichtenau, Abbas Urspergensis, Eusebius Caesareen-	
sis, Orofius, Beda, Martyrologium Romanum, Caesar Baronius secundum	
LXX. Interpretes; Guilielmus Eisengreinius in libris chronologicar. re-	
rum vobis Spirae, editis Dillingae 1564. 8.	5199
Vincentius Lirinensis, S. Rillanti Archi-Episcopus Toletanus, Pomponius	
Gauricus et Sanfonius	5200
Paulus Forosempronienfis, Io. Nauclerus	5201
Isidorus lib. 5. Originum c. 49.	5220
Rabanus Maurus	5296
Italianus Toletanus lib. 3. contra Iudaeos	5325
Albamafar, Astronomus Arabs	5328
Isidorus Pelusiota, Lucas Tudensis	5336
Philastrius haeresi CXI.	5341
Petrus de Alliaco et quidam Talmudistae	5344
Augustinus apud Genebrardum et Chaldaei notante Ricciolo	5351
Isidorus Hispanensis notante Strauchio	5410
Victor Gifellinus Sulpitium Seuerum corrigens	5419
Sulpitius Seuerus	5469
Theophilus ad Autolycom notante Lusignano An. 5476. sed Allatio 5491. et	
Maximus Monachus	5491
Antiochena Ecclesia, Elitacirus, Panodorus apud Syncellum p. 313. et Aera	
Graecorum Ecclesiastica notante Beueregio p. 134. Instit. Chronol.	5493
O. Julius Hilarion (qui ait ad passionem Christi effluxisse 5530.)	5497
Noë, Patriarcha Iacobitarum, in breuiario Chronolog. apud Assemannum T. 2.	
B. O. p. 470.	5498
Aethiopes, teste Iobo Ludolfo p. 385. commentar. in Historiam Aethiopi-	
cam, Alexandrina Ecclesia, Theophanes, Glycas, Georgius Monachus, Chro-	
nicon Orientale, Pseudo-Nicodemi Euangelium, Amphilochius in vita S.	
Basilii p. 164. (licet in latino excusum 6600. pro 20) Eusebius ad calcem	
Chronici Paschalis, pag. 421. Suidas in Adami, Meletius apud Ioan. Da-	
masceum T. 1. pag. 650. Philippus Solitarius in Dioptra lib. 2. cap. 8.	
Nicephorus CPolit.	5500
Georgius Syncellus	5501
Nicetas, notante Allatio,	5503
Nicephorus Callistus	5505
Gedrenus, Persae et Nicetas apud Ricciolum, atque Anonymus ad calcem	
Chronici Paschalis p. 425.	5506
	Chro-

264 CAP. VII. VARIAR SENTENTIAE DE ANNO

Chronicon Alexandrinum, et Theophilus ad Autolyssum ex edit. Welfii p. 408.	5507
Graeci hodie communiter CPolitana Ecclesia, Ducas Michaelis Nepos, (V. Bullialdum in Notis) Rutheni, f. Moscovitae, Bulgari, Illyrii, Georgiani, Albani; Aethiopes quidam; teste Ioh. Ludolffo	5508
Epiphanius Cyprius	5509
Theophilus Antiochenus apud Ricciolum	5515
Nicephorus alter apud eundem	5520
Eustathius Antiochenus in Hexaemeron	5531
Fasti Siculi apud Imbonatum	5535
Flavius Iosephus probe expensus iudice Ricciolo p. 190. Chronol.	5555
Ciacconius	5580
Isaacus Vossius	5598
Cleimens Alexandrinus	5624
Ricciolus secundum LXX. Interpretes	5634
Nicephorus CPol, apud Ricciolum, e quo Imbonatus	5700
Lactantius	5800
Philastrius	5807
Paullus Pezron	5868
Secundum Antiochenos (vt additis 33. vitae Christi annis plenus esset ad mortem Christi sextus Millenarius annorum.) Hesy chius homil. de nativitate Christi, cuius fragmentum in prolegomenis Edm. Chilmeadi ad Malclae Chronicon *** 2. b. apud Cangium p. 124. ad Chronicon Paschale	5967
Tabulae Alphonsinae in codice Riccioli 36	5982
Eusebius alter apud Imbonatum	5990
Cyprianus, Suidas in <i>Onomast.</i> Hesy chius fragmento de Christi natali, affirmans, omnes <i>circumbris</i> <i>circumbris</i> in hac sententia conspirare	6000
Julianus Archiepiscopus Toletanus	6011
Onofrius Panuinius	6310
Ioan. Mullerus, Regiomontanus, et Alphonsus Rex in tabulis Mulleri 37	6484
Etiam in ipsa 38 <i>aera Christiana</i> , qua vulgo utimur, et quam a Dionysio	Exiguo

35 Ricciolus, Cheuraeus, Suikerus et Imbonatus male 5590.
 36 Apud Makuendam 6984.
 37 Ibidem male 6984.
 38 Vocabulum *Aerae* ab Arabico *erach*, h. e. *computavit a certo tempore*, unde, *tarich* h. e. *notavit tempore, quo aliquid fiturum est*. Vide Thomam Hyde in limine notatum ad Abrahami Peritfol itinerarium. pag. 2. *Aerae* ab epocha diversam esse docet Cel. Ioan. Georg. Waltherus, in Dissertatione epistolica de *aera templi*, Lips. 1741. vbi pag. 6.

Exiguo A. C. 525. primum *vsurperam Dionysianam* ³⁹ solemus appellare, secundum quam hodie computamus A. C. 1757. in ipsa inquam aera illa cum vero Anno Christi conferenda mirus est Chronologorum dissensus, alius Christum pluribus annis ante, aliis post illam aeram natum esse seiscientibus, vt ex proxima tabella apparebit, quam ex Frid. Spanhemii Chronologia sacra, Tom. 1. Opp. pag. 206. mutuati sumus. Iam modo notandum prius existimo, quod Petauio et Sam. Besnagio Tom. 1. Annalium Politico-Ecclesiast. pag. 183. animaduersum est, aeram quae vrimur vulgarem ab ipsa Dionysii sententia integro anno distare, supponereque Christum natum Anno Iuliano 46. COSS. Caio Caesare et Aemilio Paulo: cum Dionysius natalem Christi ad annum Iulianum 45. retulerit, Coss. Cornelio Lentulo et L. Calpurnio Pisone COSS.

Anno Vrbis Condit.	Aer. Iuliani,	Ante Aeram Dionys.	CHRISTVM NATVM cent.	
720.	12.	34.	Petrus Damiasii florens saec. XI. Ep. XXI. ad Alberium; Nempe ex hypothesi, Christum passum A. V. C. 753. die 8. April feria 6. Luna XV. quod quadret in Ann. Christ. XXXIII. Et inde incipiendos annos Domini scilicet a passione. Sequitur est <i>Antoni Dulcratus Eremita Florent, de Festis mobilib.</i>	Sic Christus passus esset, XIII. annis ante mortem Augusti, minimum XXXI. annis, antequam sub Tiberio affixus cruci.

pag. 6. in eo ponit discrimen, quod aera sit omnium inde ab re memorabili annorum continuatio seriesque, vt certa *de antiquo Romano* descriptio; epocha vero initium huius seriei siue primus annus, *huc tota series ducitur*.

³⁹ Aera Dionysiana, loco aerae Diocletianae commendata circa A. C. 522. initium sumit ab Anno Iuliano XLVI. ab aera secundum Euangelium differt Annos XXII, illaque est minor. v. Pagium ad A. C. 1098. n. 17. Vnus eius fuit, in Hispania et Anglia saec. VII. Id. ad A. C. 696. n. 10. in Gallia saec. VII. Id. ad A. C. 716. p. 14.

266 GAP. VII. VARIAE SENTENTIAE, DE ANNO

Anno Verbis Condit.	Ant. Juliani.	Ante Actam Dionys.	CHRISTVM NATVM caesent.
Vernoe tempo- re Anni 747.	39.	23.	Florentius Vigor- niensis: Nicolaus Mann in the Dissertations of the true Years of the birth and of the Death of Christ. Lond. 1733. 8. quae latine redditae prodierunt Londini 1742. 8.
748.	40.	d. 25 Dec.	Ioannes Replerus; M. Antonius Capellus, Henschenius, Ant. Pa- gius in <i>Critica</i> , Franc. Pagius in <i>breuiario. Ro- manorum Pontificum</i> . Henr. Dodwellus <i>Dis- sert.</i> 1. in Irenaeum. Adr. Naudeus in <i>hisor.</i> <i>uniuers.</i> Wirceb. 1748. A. Emm. Schellstrate- nus Diff. 1. <i>Antiqq. ec- cles.</i> c. 2. Art. 4. Franc. Blanchinius in <i>Chro- nolog.</i> consulari praef- missa Vol. 2. Anasta- si Bibliothecaris edit. postremae Vaticanae. Cornel. Dieter. Koch in diff. de Anno natali Iesu Christi ex annis regiminis Quintillii Va- ri ceterorumque Syriae praefidum demonstra- to. Helmst. 1722. Andr. Zer-
			<i>Baronius falso, hoc Anno Caium Caesar. praefectum Syriae et Orienti.</i>
			Pagus

Anno
Vrbis
Condit.

An.
Iuliani.

Ante
Aeram
Dyonys.

CHRISTVM
NATVM
centent.

Zergol, S. I: in theore-
matibus chronologicis
de anno ortus et mortis
D. N. Iesu Christi. Vi-
ennae Austriae 1625.
Auctor diss. editae Ro-
mae 1718. de anno,
mense et die mortis Je-
su Christi. Tertullia-
nus, Lactantius et Augu-
stinus, Christum mor-
tuum statuentes duobus
Geminiis Coss. A. V. C.
780. v. Benediclinor.
notas ad August. XVIII.
vlt. de C. D. Adde Pa-
pebrochium Propylaeo
ad Acta Sanctor. Maii
p. 4. seq. et ante T. 1.
Astor Sanctor. April.
p. 5. sq. Laelio Balbo
et Antistio Veterē Coss.
Per. Jul. 4708. Olymp.
CXCIH. Anno III. Aug.
XXXVIII.

Christum conceptum
hoc anno Vrb. Cond.
DCCXLVIII. Mart. 25.
Iohannem conceptum
anno praecedente 24.
Octobr. Zachariae enim
familiam iniisse vicesu-
as, ἡ Οημορίαν, משמר
המזבח, 17. Oct. A. V.

Ll 2

C.

Palus, post Norisum,
hoc anno Quintil. Va-
rum successisse in Syriae
Praefectura Sentio Sa-
turnino. Probant ex duo-
bus Vari Numismat. si-
gnatis Aera Antioch.
Augustana XXV. quae
cum hoc anno concur-
rat. Contra Iosephus, et
Historici. Fuit annus
Syro-Maced. 307.

An-

Anno Vrbis Condit.	An. Iuliani.	Antq Acram Dionys.	CHRISTUM NATUM cenſent.
--------------------------	-----------------	--------------------------	-------------------------------

749.	41.	5.	<p>C. DCCXCVII. Ita Keplerus.</p> <p>Io. Chryſoſtomus, qui ſuppoſuit Io. Baptiſtam conceptum 24. Sept. Thiſri X. A. V. C. DCCXLVIII. <i>Olymp.</i> CXCIII. Hinc Chriſtum conceptum 25. Martii, anno ſq. natum 25. Dec. Haec ſententia Liberio Rom. placuit, dein Damasco, Ambroſio, poſtea <i>Conſtantinopolitanis.</i> Et prout quiſque ſuppoſuit diem, quo <i>Angelus</i> Zachariae apparuit, <i>Luc.</i> 1. alii <i>Septembri,</i> alii <i>Octobri</i> mēſe, alii, <i>Iunio, Iulio, Auguſto.</i> (ſcil. pro varia Computatone <i>Ephemer.</i> Sacerdotalium) ita hinc, coniectarunt diuerſimode diem <i>Concept.</i> hinc <i>Natiuitatis</i> Chriſti. Sic Ioh. Deckerus, S. J. Laurentius Suſlyga Polon. Dion. Petavius, Ignat. Hyacinthus Amat, de Graueſon, Thomas Vincentius Moneta in Diff. de annis L. C. ſeruatoris, Romae 1741, 4to. Io.</p>	<p>Anno Syro Macedon. 308. Chriſtum natum ante annum V. C. 750. quo mortuus ſit Herodes, adeoque minimum Anno V. C. 749. nuper quoque <i>Rigordius</i> Gallus, <i>Differt.</i> ad Numinum Herodis Antipae; 1689. Et <i>Dom. Paulus, Pezron,</i> Doctor Parisinus, in Hiſt. Evangelica, An. 1695. Io. Gottl. Heineccius diff. de genuina natiuitatis Chriſti aere numis et inſcriptionibus antiquis illustrata. Halae 1708. 4. Corn. Diet. Koch diff. de anno natali Chriſti per numum et fata Antiquae Herodumque caeterorum demonſtrato. Helmſt. 1721. 4. I. G. Meier in obſervationibus chronologicis circa computum aerae Chriſtianae. Helmſtaed. 1732. 4.</p>
------	-----	----	--	---

Anno Vrbis Condit.	An. Iuliani.	Ante Aeram Dionys.	CHRISTVM NATVM -centent.
--------------------------	-----------------	--------------------------	--------------------------------

750.	42.	4.	<p>Io. Laurentius Berrus in Diss. de vero Christi natali Dissert. historicat. Florent. 1753. 4. editarum. Tom. 1. Diss. 3. etc. Augusto XII. et Corn. Sulla <i>Coff. Per. Iul.</i> 4709. <i>Olymp.</i> CXCIH. anno 4. <i>Augusti</i> XXXIX. Ita Dodwellus Diss. 1. in Iren. pag. 83. <i>Vel natus initio Anni V. C. DCCXLIX.</i></p> <p>Sulpitius Seuerus <i>Histor. L. 11.</i> Sal. van Till, cuius dissertationi vide quae opponit Sam. Bagnage in <i>Annalibus et Ioan. Marckius</i> in Diss. de natali tempore Seruatoris Lugd. Bat. 1716. Bernard. Lamius in <i>apparatu Chronologico</i>; et quotquot Christum natum putant, saltem aliquot mensib. ante mortem Herodis.</p> <p>Caluisio Sabino, et Passieno Rufo <i>Coff. Per. Iul.</i> 4710. <i>Olymp.</i> CXCV. A. 1. <i>Augusti</i> vulgo. XL.</p> <p>Alexandrini <i>veteres</i>, Irenaeus, Tertullianus, Clemens Alex. (de cu- Ll 3 aus</p>
			<p>Mors Herodis (secundum Iosephum) accidit hoc anno, V. C. 750. <i>Novembri</i> mense. Sic quoque nuperi scriptores, Rigordius, Pagius, Norisius, Dodwellus, Paulus Pezron, etc. A. Syro-Macedon. 309.</p>
751.	43.	3.	

276 CAP. VII. VARIÆ SENTENTIAE DE ANNO.

Anno
Vrbis
Cœdit.

An.
Iuliani.

Ante
Aeram
Dionys.

CHRISTVM
NATVM
censent.

752.

44.

2.

ius sententia, et Eusebii illa, prolixè Frid. Spanhemius Pater *Dub. Evangelicis* P. 11. D. 1.) Maximus, Monachus, G. Syncellus, Cedrenus etc in *recentioribus*, Baronius, Scaliger, Pererius, Torniiellus, Caluissius, Emmius, Heluicus, Gerhard. I. Vossius, Antonius Bynæus de Natali Christi, Langius, Marianus Scotus, Salianus, Sigebertus.

C. Lentulo, et Val. Messalino *Coff. Per. Iul.* 4711. *Olymp.* CXCIV. anno 2. *Augusti* vulgo XLI. Quidam numerantes a morte Iulii, XLII. et sic Pagius.

Epiphanius *Haeres.* LI. et Haer. LXXVIII. Hieronymus, Orosius, Beda, Freculphus, Sigonius, Onuphrius, Temporarius etc. Eusebius quoque in *Chron.* teste Pontaco. Nicephorus, Cassiodorus in *Chronico*; et sic Henricus Valesius, ac si qui alii. Richardus Mon-

Anno Seleucid. 310.

Fuit annus Seleucidar. 311.

Catus Caesar, Agrippa et Iulia genitus, missus hoc A. in Orientem, cum Extraordinario seu Proconsul. Imperio, ad bellum Armeniacum. Ex Velleio, et Numismat. Sed mortuo Herode, venit Hierosol. Archelao regn. *Sentius Saur.*

Anno
Vrbis
Condit.

An.
Iuliani.

Ante
Actam
Dionys.

CHRISTVM
NATVM
censent.

753.

45.

Montacurius, Capellus
vterque, David Blondel-
lus, Carolus de Cointe
apparatu ad Annales Hi-
storico-eccles. Franco-
rum, Sigonius, Pererius,
Maldonatus, Isaac New-
tonus Opusc. Tom. 3.
p. 368. edit. Genevens.
Sed Epiphanius, natum
Christum anno ineun-
te, VIII. Idus Jan. Tybi
Aegyptior. d. XI. The-
bet. XIII.

Augusto XIII. et Plau-
tio Syluano *Coff. Olymp.*
CXCIV. anno 3. *Per. Iul.*
4712. *Augusti XLII. XV.*
annis ante mortem Au-
gust. *Cyclo Solis VIII. etc.*

Panodorus, Monachus
Aegyptius, Antiocheni,
Chronicon Alex. *Nat.*
Christum hoc anno 25.
Dec. Sic Petrus de Al-
liaco, Sixtus Sen. Mart.
Lutherus, Ioh. Lucidus,
Alph. Salmero, Henr.
Haruillaeus, Phil. Lab-
beus etc. Et haec sen-
tentia vulg. secundum
Dionys. Esignum.

Gorn. Lentulo, et Calp.
Pifone *Coff. Per. Iul.* 4713.
Olymp.

Saturninus Praefes ad-
huc Syriae, quo tem-
pore Censui sub Augu-
sto actus, *Tertull.* con-
tra Marc. L. IV. Sed
Quirinus tum in Orien-
te agens, confecto in
Cilicia bello, potuit Sa-
turnino adiungi, ad *Con-
sum* eum tum homi-
num, tum facultatum,
peragendum, *Luc.* II, 1.
Praefes et Syriae hoc
anno *Q. Varus*, succes-
sor datus Sentio Satur-
nino, ante mortem He-
rodis, *Ioseph.* L. XVII.
Antiq. C. VIII.

Hoc anno mortuus
creditur *Herodes*, ex Epi-
phanio; inter Eclips.
Lunae, quae fuit Jan. 9.
et Pascha quod *April.* 6.

Archelai an. 1. Chri-
sti nati 2. quo reuersus
ex Aegypto. Ut vitium
sit in Iosepho, qui *trien-
nio* ante mortuum He-
rod. Fuit annus Seleu-
cidar. 312.

A.

Anno Vrbis Condit.	An. Iuliani.	Abte Aetam Dionys.	CHRISTVM NATVM centent.	era M D
754.	46.		<p><i>Olymp.</i> CXCIV. anno 4. <i>Augusti</i> XLIII. Tribun. Potest. XXIII. <i>Cyclo Sol.</i> IX. <i>Lunae</i> 1. ante, Ae- ram Vulgarem (quae primum annum Christi coniiicit in sequentes <i>Kal. Ian.</i>) anno: vno. Quidam, inter quas locum occupant, Petrus Allix in diatriba de an- aolet mense Natali I. C. Londini 1709. 8. Hen- ricus Philippi, S. I. in introductione Chrono- logica, pag. 63. Colon. 1621. 4. Antonius Pa- gi, qui certo demonstra- tum hoc contendit ad A. C. 280 N. 6. <i>Nari- uidentem Christi</i> coniiici- unt in hunc annum, 25 <i>Dec.</i> et sic Facti Consul. in Caesariana Biblioth. qui tunc notant <i>Lupam</i> XV. manifesto errore. Calo Caes. (Augusti filio) et Aemilio Paulo <i>Coss.</i> <i>Per. Iul.</i> 4714. <i>Olymp.</i> CXC. anno 1. Augusti XLIV. <i>Cyclo Sol. X.</i> <i>Lunae</i> 2. etc.</p>	<p>A. Seleucidar. 313. Hoc anno <i>Augustus</i> LXIII aetatis impleuit, quem vocat <i>Αυγουστῆ- ρος</i>, <i>Epist.</i> ad <i>Gaium</i> Caes. et inchoauit LXIV, Vi- de <i>Gell.</i> L. XV. C. VII.</p>
755.	47.		<p>P. Vincio, et P. Alfe- nio. <i>Varo Coss.</i> <i>Per. Iul.</i> 4715.</p>	<p>In hunc annum <i>Lucii</i> <i>Caesar.</i> obitus contigit: et</p>

Año Frñs Condís.	An. Indic.	An. Aerum Dionys.	CHRISTVM NATVM censens.	
756.	48.	3.	<p>4715. <i>Olymp. CXC.V.</i> anno 2. <i>Augusti XL.V.</i> etc. Ita Paulus de Mid- delburgo, et qui hunc sequuti.</p> <p>Thomas Lydiatus <i>Re- cension. C. XVI.</i> et in Serie Magistrarum, censet hoc anno <i>natum</i> esse Christum <i>XXV. Pa- chob</i> ex Clem. Alex. qui dies incidit hoc anno in <i>Maii 20.</i> Hinc Chri- stum circumcisum <i>Maii</i> <i>27.</i> ipso die Penteco- stis. Eundem annum, sequutus <i>Aeram V. C. Fa- bianam,</i> censet fuisse <i>DCCL.</i></p> <p>Aelio Lamia, et Ser- uilio Gemino <i>Coff. Per. Iul. 4716. Olymp. CXC.V.</i> a. 3. <i>Augusti XLVI.</i></p>	<p>et <i>Tiberii</i> ex Rhodo In- sula reditus Romam, se- cund. <i>Lydiatum, Pari,</i> etc. anno demum se- quente, secund. <i>Petav.</i></p> <p>Aliquot annis, ante hunc ipsum, <i>natum</i> esse Christum, vel inde col- ligitur, quod <i>Caius Aug.</i> filius, mortuo iam He- rode in Orientem pro- fectus sit; paulo post Consulatum absens ini- turus A. V. C. 754. Vi- de sis Iosephum, <i>Antiq.</i> L. XVII. C. XI.</p>
761.	53.	8.	<p>Aera historica Grae- corum <i>Beuereg. l. 2. In- stitut. Chronologicor.</i> cap. 11. p. 434. Arthur Bedford. <i>Animaduersl.</i> in <i>Newtoni Chronolo- giam</i> p. 150.</p>	

Ex hoc tanto virorum doctorum dissensu, qui in temporum ratio-
nibus excutiendis aciem contraxerunt, ne de Sinensium opinione iam di-
cant, qui annum natiuitatis Christi a tempore orbis conditi ultra octingentes

274 CAP. VII. TEMPORIS IN VI. MILLENARIIS DIVISIO.

octogies quater mille et octingentis annis demodent, inedito colligit aliquis cum Iacobo Gaffarello cap. 2. curiostratum inaudiatum, neque dies neque annos, qui a rerum creaturarum initio ad Christum natum vsque effluxerunt, extra peculiarem revelationem diuinam certo definiri posse quamquam Benedictus Pererius in V. Genes. sollicite monet in verbis Ecclesiastici c. 1. v. 2. *diēs saeculi quis enumerabit?* de diebus esse sermonem, non de annis, horum enim numerum sciri, illorum ignorari. Non tamen ideo incerta sunt omnia, sed de pluribus iisque maximi momenti rebus sic satis constat, ut Synchronismi obseruari et systema aliquod historicum componi possit, quo res praecipuae digerantur iusto tempore, ne anticipare necesse sit quae post contigerunt, aut quae ante gesta sunt postponere. Ut vero breue specimen aliquod Ideae Chronologicohistoricae tironibus exhibeam, quod memoria facile teneant, placet non cum Varrone tempus omne diuidere in *ἀρχαίον μωδικόν*, et *βροχμόν*, sed huic Varronianae diuisioni potius praeferre antiquam et Iudaeorum testimonio celebratissimam domus Eliae traditionem ⁴⁰ qua omne aeuum diuiditur in sex annorum millenarios hoc modo: *duo millia inane* siue ante Legem Moſis: *duo millia Lex*, *duo millia Messias*. Sic ponemus Christum natum esse circa annum Mundi 4000, Legem Moſis vero esse latam post Annum Mundi 2400.

In *PRIMO MILLENARIO* et *SECUNDO* nihil occurrit notatu dignum et certum, nisi quod sacra Geneseos nobis offert Historia, Anni generationum Patriarchalium ante Diluuium ita se habent ex Genes. V.

Adam

⁴⁰ De illa domus Eliae traditione dixi vberius in Codice Pseudepigrapho veteris testamenti pag. 1079. sq. In praesenti tantum adnotabo, quod ad numerum sex dierum quibus conditus a DEO Mundus est, sex etiam aetatibus omne tempus distinguit S. Augustinus libro et capite vltimo de Civitate DEL. *Ipsae etiam vnum aetatum veluti dierum si secundum eos articulos temporis computentur, qui in Scripturis sanctis videntur expressi, iste sabbatismus euidentius apparebit, quoniam septimus inuenitur, ut prima aetas tanquam dies primus sit ab Adam vsque ad Diluuium. Secunda inde vsque ad Abraham. Haec iam vsque ad Dauid una, altera inde vsque ad transfugationem in Babyloniā, tertia inde vsque ad Christi carnalem uocinationem. Fiant itaque omnes quinque. Sexta autē agitur. Post hanc tanquam die septimo requiescet DEVS, quous eundem septimum diem quod nos erimus in se ipso DEVS faciet requiescere.*

	Hebr.	Samarit. ap. Scalig.	Samaritan. apud Sync.	LXX.	Ioseph.	If. Voff.
Adam	130	130	130	230	230	230
Seth	109	109	109	209	209	209
Enos	90	90	90	190	190	190
Cainan	78	70	70	170	170	170
Mahelaleel	65	75	65	165	(165)	165
Jared	162	62	62	162	162	162
Henoch	65	65	60	165	165	165
Mathufalah	187	77	67	167	187	187
Lamech	182	53	53	188	182	182

annus Noe quo diluuium accidit.	600	600	600	600	600	600
---------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Summa | 1656 | 1327 | 1302 | 2242 | 2153 | 2256

Post Diluuium, haec series generationum exhibetur Genes. XI.

	Hebr.	Samarit. ap. Scalig.	Samaritan. apud Sync.	LXX.	Ioseph.	If. Voff.
Diluuium fuit Semus genuit post diluu.	1656	1327	1302	2242	2153	2256
	2	—	2	2	12	12

	Hebr.	Samarit. ap. Scalig.	Samaritan. apud Sync.	LXX.	Ioseph.	If. Voff.
Arphaxad	35	135	135	135	135	135
Cainan	—	—	—	130	—	130
Sala	30	130	130	130	130	130
Eberus	34	134	134	134	134	134
Phaleg	30	130	130	130	130	130
Regu	32	132	132	132	130	130
Serug	30	130	130	130	132	132
Nahor	29	79	79	179	120	129
Thara	70	70	70	70	70	70

inde ad natum Abrahamum	60	60	60	60	60	60
-------------------------	----	----	----	----	----	----

Summa | 2008 | 2327 | 2304 | 3474 | 3106 | 3448

MILLE

41 Ab anno nati Abrahami numerus suus supputare incipit Chronicon Eusebiantur; M m 2 contra

MILLENARIO TERTIO ex sacris literis observanda

Vocatio Abrahami anno aetatis 70. vt Hebraeorum habet traditio Petauio etiam probata, vel vt Eusebius computat, quem plerique alii sequuntur 75

Isaacus natus anno Abrahami 100. Genes. XVII.

Iacobus et Esau — Isaaci 60. Genes. XXV. 26.

A vocazione Abrahami vsque ad Exodum Israelitarum ex Aegypto sive *annuum octogesimo* Mosis Genes. XVI. 13. Exod. XII. 40. Actor. VII. 6. Exod. VII. 7. 430

Ab Exodo Israelis et data tertio mensis post Lege Exod. XX. 1. vsque ad conditum templum Salomoneum 1 Reg. VI. 1. 479

His adde annos ab orbe condito ad natum Abrahamum 2668

2992

Anni illi 479. vt distinctius intelligantur, en tibi breuem 4^a tabellam:
Ab egressu Hebraeorum ex Aegypto ad mortem

suam annum 120. Mosis 40. Exod. VII. 7. Deut. XXXII. 7.

Inde ad mortem Iosuae 25.

Inde ad coeptam seruitutem sub Cusane

34.

Inde ad restitutam per Othnielem Libertatem

8. Iudic. III. 8.

Inde ad coeptam seruitutem sub Eglone

40. Iud. III. 11.

Inde ad redditam per Ehudum Libertatem

18. Iud. III. 14.

Inde ad coeptam seruitutem sub Midianitis

80. Iud. III. 31.

Inde ad restitutam per Gedeonem Libertatem

7. Iudic. VII. 1.

Inde ad mortem Gedeonis

40. Iud. VIII. 28.

Inde ad mortem Abimelechi

3. Iud. IX. 22.

Inde ad mortem Tholae

23. Iud. X. 2.

Inde

contra *Paulum Petronium*, et cuius hic insitit vestigiis *Isaacum Vossium* sequuntur, qui LXX. Interpretum calculum praefereunt. Vide quae pro Hebraeorum codicum computatione afferunt *Ioannes Marciandaeus* et *Matthaeus Peridierus* Diff. in S. Script. XXVIII. XXX. XXXII.

41. Io. Marsham Canon. Chron. p. 305, sq. Petrus Briach, examinis Chronologiae Iosephi, p. 16.

Inde ad mortem Saul et captam IX. 2574	8
semitam sub Ammonitis et XIX. 2584	9
Philistin 21. Ind. X. 2. 7. 8	11
Inde ad finem servitutis sub	11
Philistin IV. 2584	11
et recuperatam vindice Samuele XIX. 2584	11
Liberatam 40. Ind. XIII. 1.	11
Inde ad initium Regni Saulis 16. E. Sam. VII. 13.	11
Inde ad mortem Saulis 40. Act. XIII. 21.	11
Inde ad mortem Davidis 40. 1. Reg. II. 11.	11
Inde ad fundationem Templi	11
Salomonis 8. 3. 1. Reg. VI. 1.	11
<hr/>		
Summa	479.	

Præter hæc quæ e sacris litteris constant, pauca certa ex aliis monumētis licet eruerē. Nam quæ de dispersione gentium et de originibus ac successione Imperatorum antiquissimorum Assyriaci, Aegyptii aliorumque feruntur; et a Viris doctissimis disputata vberissime et excussè sunt; paucissima ita distincte et exploratè ratione cognoscuntur, vt certis temporum articulis signare et constituere illa queamus.

Antiquissima æra de qua dignioribus fide testibus constat est Troiana, huc captæ Troiæ quam anno 408. ante Olympiades communiter definiunt, ante urbem Romam conditam 437. Troianam æram annis circiter quadraginta præcessisse traditur celebris illa expeditio Argonautarum. Cetera omnia caligini temporis ἀόλη et μυθικῆ non dubitavit adscribere Varro Romanorum doctissimus.

MILLENARIVS QVARTVS ex sacris litteris hæc cognoscenda præberet

Post Saulum qui 19. et Davidem qui 40. annos regnavit, numerantur ab anno quarto Salomonis quo templum conditum est vsque ad obitum Regis Salomonis	3 Reg. VI. 1. XI. 43.	2 Chron. IX. 30.	anni 37
1. Roboam	3 Reg. XIV. 21.	2 Chron. XII. 13.	17
2. Abiam	3 Reg. XV. 1.	2 Chron. XIII. 2.	3
3. Asa	3 Reg. XV. 10.	2 Chron. XVI. 13.	41
4. Iosaphat	3 Reg. XXII. 42.	2 Chron. XX. 31.	25
5. Ioram	4 Reg. VIII. 17.	2 Chron. XXI. 1.	8
6. Ochozias	4 Reg. VIII. 26.	2 Chron. XXII. 2.	1
7. Athalia	4 Reg. XI. 3.	2 Chron. XXII. 12.	6

8. Ioas	4 Reg. XII. 1.	2 Chron. XXVI. 1.	40
9. Amasias	4 Reg. XIV. 2.	2 Chron. XXVII. 1.	29
10. Azarias f. Ozias	4 Reg. XV. 2.	2 Chron. XXVI. 3.	52
11. Ioatham	4 Reg. XV. 16.	2 Chron. XXVII. 1.	16
12. Achaz	4 Reg. XVI. 2.	2 Chron. XXXIII. 1.	16
13. Ezechias	4 Reg. XVIII. 2.	2 Chron. XXXIII. 1.	29
14. Manaffes	4 Reg. XX. 1.	2 Chron. XXXIII. 1.	55
15. Amon	4 Reg. XXI. 19.	2 Chron. XXXIII. 21.	2
16. Iofias	4 Reg. XXII. 1.	2 Chron. XXXIV. 1.	31
17. Ioachas	4 Reg. XXIII. 32.	2 Chr. XXXVI. 2. menses 3	
18. Ioakim	4 Reg. XXIII. 37.	2 Chron. XXXVI. 5.	11
19. Iechonias	4 Reg. XXIV. 8.	2 Chr. XXXVI. 9. menses 3.	
20. Sedechias	4 Reg. XXIV. 18.	2 Chron. XXXVI. 11.	11

Summa annorum 430. menses 6.

Hi Reges Iudae vsque ad captam a Nabuchodonosore Hierosolyman Anno ante Christum natum circiter 588. Reges vero Israelis 43 sine decem tribuum a Ieroboamo vsque ad captam a Salmanasare Samariam anno Ezechiae Regis Iudae Sexto, ante Christum natum 721. ita computantur:

1. Ieroboam I.	3 Reg. XIV. 20.	regnauit annos 24
2. Nadab	3 Reg. XV. 25.	2
3. Baasa	3 Reg. XV. 33.	24
4. Ela	3 Reg. XVI. 8.	2
5. Zambri	3 Reg. XVI. 15.	Dies 7
6. Amri	3 Reg. XVI. 23.	12
7. Achab	3 Reg. XVI. 29.	22
8. Ochozias	3 Reg. XXII. 52.	2
9. Ioram	4 Reg. III. 1.	12
10. Iehu	4 Reg. X. 36.	28
11. Ioachaz	4 Reg. XIII. 1.	17
12. Ioas	4 Reg. XIII. 10.	16
13. Ieroboam II.	4 Reg. XIV. 23.	41

Ieroboam III. cognomento Iesoz, vt obseruat Ioan. Boiuius Tom. 5. Memoriarum Academiae Inscriptionum Parisiensis p. 446. ff. quietiam de regno Iosai et Amasiae videndus p. 465. ff.

14. Za-

43 Synchronismum vtrorumque vide apud Melchiorem Leydeckerum de Republica Hebraeorum T. 2. p. 231. Ricciolum pag. 272. et 274. seq. Chronologiae Reformatae Matth. Petidierum Diss. in S. Scripturam, p. 323. seq.

12. Zebadiah	4 Reg. XV. 13.	regnavit menses 6
13. Sellane	4 Reg. XV. 17.	mensum 1
16. Manahem	4 Reg. XV. 17.	annos 10
17. Phaccia	4 Reg. XV. 23.	2
18. Phacee	4 Reg. XV. 27.	20
19. Hofea	4 Reg. XVII. 1.	9

Summa anni 24. menses 7. dies 7.

Post annos septuaginta captivitas quae soluta est Anno ante natum Christum 536. per edictum Cyri Perfarum Regis de templo reaedificando, Iudaei non amplius paruerunt Chaldaeis, sed sub Regibus Perfarum quidam libertatis umbra, vsi sunt vsque ad Alexandrum M. qui everso Perfarum imperio Iudaeos etiam sibi subiecit, atque si Iosepho 44 fides, Hierosolymam quoque intrauit, ac salutavit ibi Pontificem Maximum Iadduam, occupavitque Samariam 45. quum Andromachum praefectum ciues interfecissent. Post Alexandrum Hierosolyma iterum capta a Ptolemaeo Lagi, et Iudaeorum populus modo Ptolemaeis modo Antiochis paruit, donec sub Antiocho Epiphane Syriae rege iugum ob gravissimas persequutiones intolerabile excutere coepit Mathias Pontifex Max. anno ante natum Christum 166. Inde successio *Macca-*

Matathias	ante Christum. 166.	Euseb. 1851
Judas Maccabaeus Matathiae F.	165.	num. 1852
Ionathan Apphus, Iudae frater	157.	1860
Simon frater alter Iudae	143.	1874
Iohannes Hyrcanus, frater tertius	135.	1882
Aristobulus Hyrcani F. primus Rex salutaris	104.	1913
Alexander Iannaeus Aristobuli F.	103.	1914
Alexandri vxor Salome, Regina	77.	1940
Hyrcanus Alexandri F.	67.	1950
Aristobulus Hyrcani frater, sub quo capta a Pompeio Hierosolyma et Romanis subiecta; A. ante Christum nat.	63.	1954

Hyr-

44 Iosephus libro 9. v. vi. Antiquitat. Mentio etiam in Iona f. 69. 1. in Vasilkra Babba sect. 13. vt Cosmam Indopleustem XII. p. 344. et alios iuniores Christianos praeteream. In dubium tamen illam narrationem vocat Antonius van Dale libro de Aristeo pag. 75. seq.

45 Syncellus p. 261.

Hyrcanus iserum, ante natum Christ. 63. *Enchiridion* 1954

Antigonus Aristobuli F. V. 3. 114 40. *numi.* 1977

securi percussus ab M. Antonino triumpho 37. *numi.* 1980

Sequitur *Herodiadarum* successio:

Herodes Magnus, Antipatri Ascalonitae, qui sub Hyrcano administratio-
nem rerum habuerat, Filius, rex Iudaeae a Senatu Rom dictus

anno ante Christum natum 39

Archelaus Herodis F. sub Augusto Rex constitutus anno Christi I

Herodes Agrippa, Herodis M. ex Aristobulo filio Nepos, ὁ σκαυληκόβρα-
τος, a Caligula et a Claudio rex esse iussus, totius Tetrarchiae Philippi
patru et tottrarchiae Syriae 37

Agrippa iunior regnavit annos 56, ab A. C. 44

Hierosolyma capta a Tito die octavus mensis Gorpiae, siue Augusto mensē,
anno secundo Flauii Vespasiani, 70

Templum exustum anno urbis sanctae conditae 2177. die decima Loi,
siue Julio mensē, die eadem qua ante annos 516. templum prius vastauerat
Nabuchodonosor Babiloniorum Rex, anno ab urbe Hierosolyma condita
1461. Vide Iosephum VII. 26. et 42. de bello Iudaico, qui a rege Davide
tē primum excidium computat annos 464. & tres menses; ad excidium po-
sterius annos 1179.

Aetam Chaldaicam incipere aiunt Anno 1993. ante captam ab Alexan-
dro Babilonem, i testemque huius rei laudant ⁴⁶ Callisthenem. Sed nescio
an id firmiter colligere liceat ex hoc loco Simplicii ad 1. 2. de caelo p. 123.
ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἐν περὶ τοῦ οὐρανοῦ βιβλίου τοῦ πρώτου κεφαλαίου ὅτι μάλ-
λον σώζονται τὰ φαινόμενα, ἐκείνων μῆτε τελείως σωζόντων, μῆτε τοσαύτως
φαινόμενα εἰδόντων, διὰ τὸ μήπω τὰ ὑπὸ Καλλιθένης ἐκ Βαβυλῶν
ἐπισημασθέντα ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ Ἀριστοτέλης τὰ το
ἐπισημασθέντα ἐκείνων, ἅσπας διηγείτο ὁ Πτολεμαῖος χιλίων ἐτῶν εἶναι καὶ
ἀποκαταστάσεων τῶν, μέχρι τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου σώζομένων, μὴ δὲ δυνα-
μῶν δεῖξαι τῶν ἀποκαταστάσεων τῶν πεισνόμενων. Horum enim verborum sensus
est, circa observationes Astronomicas fidem potius habendam esse Astrologis
minus vetustis, quam antiquissimis illis, qui non tam diligenter phaenomena
anno-

⁴⁶ G. Ioan. Vossius *Isagoge Chronologica* p. 54. *Antiquitatem regni Babilonici etiam
ex Simplicio scimus, qui commemorat in Astronomicis libris, de caelo, refert, quomodo quum
Alexander, M. Babiloniam cepisset, Aristoteles ex consobrina et discipulo suo Callisthene, qui
Alexanderum comitabatur, quaesierit per litteras, quomodo durasset imperium Babiloniam:
illum autem Aristoteli rescripisse, ex sententia sapientum Chaldaeorum urbem ante occupa-
tam esse anno aetae Chaldaicae 1993.*

annotarunt, aut observationes eorum scripto servatas habuerunt, demonstrationibus potuerunt his quae afferunt fidem facere, imprimis antequam Callisthenes Babylone in Graeciam misisset observationes annorum 1993. quas ad aetatem usque Alexandri servatas reperit.

Ut praecipuas tamen quasdam temporum notationes hoc loco adiungam:

Ab initio Nini ad Sardanapalum ab Arbace de- uidum, sunt anni, ut notat Ctesia Diodorus Siculus,	1360	ante Christum ab An. 2236 ad 876
Ab Arbace ad Astyagem ultimum <i>Medorum</i> Re- gem, anni	322	883 — 561
Aera Iphiti siue Olympiadum		776
Aera Urbis Romae conditae Catoniana		755 ⁴⁷
— — — — Varroniana		753
Aera Nabonassari Babyloniorum Regis qui a Me- dis defecit		747
Aera Nabopalassari, qui pater Nabuchodono- soris fuit		625
A Cyro primo Rege <i>Persarum</i> ad 48 mortem Darii Codomanni quem vicit Alex. Magnus	231	ab An. 561 — 330
Regnum Macedoniae a Philippo Aridaeo ad Per- seum victum a Paulo Aemilio	271	324 — 153
Regnum Aegyptium a Ptolemaeo Lagi ad Cleo- patram	293	321 — 28
Regnum Parthorum ab Arsace ad Artabanum IV. victum ab Artaxare	476	ab A. 250 ante, ad 226 post N. C.
Regnum Syriae, ab Seleuco I. Nicanore ad Antio- chum Pii F. a Pompeio M. Syria priuatum	249	ab A. ante N. C. 312 — 63
Aera Seleucidarum, Aera contractuum, Aera Dilkarnaim, Anni Grae- corum secundum quos computant scriptores Maccabaicorum, incip, ab An.		ante C. N. 312
Aera Iuliana siue Antiochena prior, initium Iulii Caesaris dictaturae,		45
Aera Hispanica ab anno Iuliano VIII.		38
Aera Antiochena posterior, eadem quae aera pugnae Actiacae, qua Au- gustus Antonium devicit, atque Aera Alexandriae a capta ab Augusto Alexandria		30 MIL-

⁴⁷ Alias sententias vide in Actis Eruditor. 1718. p. 397.

⁴⁸ Darius cum Alexandro iam conficturus apud Curtium IV, 14. 20. *Porfitem ita
Dni fata ordinaverunt, ut Persarum imperium quod secundo cursu per ducentos triginta
annos ad summum fastigium exorant, magno motu conciderent magis quam assligerent.*

MILLENARIUS QUINTVS praeter Romani Imperii et tot sub eo gentium fata, inprimis considerandam offert Christi vitam et Euangelii praedicationem ab Apostolis propagatam per totum terrarum orbem, Christianaeque Religionis incrementa, et Ecclesiae dilatationem, quae inter tot grauissimas persecutiones annos circiter trecentos sub Imperatoribus Romanis Ethnicis mirum in modum creuit: donec primus *Constantinus Magnus* ab A. C. 312 non dubitauit Christianismum publice profiteri, nomineque Christi labara sua et insignia ac numos consecrare. Obiit Nicomediae A. C. 337.

Reip. Iudaicae excidium	A. C. 70
Aera agonis primi Capitolini, a Domitiano celebrati	86
Perfarum regnum ab Artaxare restauratum.	226
Aera Diocletiani, Aegyptiaca, Martyrum Gratiae	284
Aera Constantini M. Imperatoris in Britannia salutati	306
Aera siue periodus quindecennalis <i>Indictionum</i> ab 49 octauo Cal. Octobr.	312
<i>Concilium</i> I. Oecumenicum <i>Nicaenum</i> in quo definit Chronicon <i>Eusebii</i>	325
<i>Constantinopolis</i> a Constantino M. instaurata et dedicata.	330
Imperium diuisum inter Constantinum fil. Constantium et Constantem	337
Inter Valentinianum et Valentem	364
Inter Valentinianum iuniorem et Gratianum	365
Constantini M. diuisio Imperii in Orientale et Occidentale, qua Theodosius Magnus filiis Arcadio <i>Orientem</i> et CPolin	384
Romam Honorio et <i>Occidentem</i> tribuit	393
Francorum regnum in Gallia coepit	418
Sub idem tempus pleraeque Occidentalis Imperii prouinciae et regna a Vandalis, Hunnis, Gothis aliisque barbaris populis inuadi coepta.	
<i>Imperium Occidentale</i> extinctum, deiecto Romulo Augusto	476
Per Odoacrum Tunilingorum Regem	
Saeculo sexto Longobardi infestarunt Pannoniam, Dalmatiam, Illyricum ac denique Italiam	
Exarchi Rauennae fuerunt per annos 383. ab A. C. 369. ad	752
Aera Arabum siue Hegirae Muhamedicae	622
Aera Persica siue Iezdagirdis ultimi Persarum Regis siue inchoari	
Saracenorum in Persia Imperii	632
Saracenorum regnum in Hispania coepit	714
Regnum Longobardicum in Italia a Carolo M. extinctum	774
Im-	

⁴² Graeci Imperatores, deinde suspicati sunt Indictiones numerare a Calendis Septembris, Pontifices a Calendis Ianuarii. Vide Handurium ad Antiquitates CPol. p. 473. seq. et Combessium ad Amphilochium p. 262.

Imperium Occidentale ab eodem Carolo M. instauratum. A. C. 801
Christiana religio per Germaniam et septentrionales regiones propagata saeculo nono.

MILLENARIUS SEXTVS, cuius et ipsi particula sumus, quos propiora nobis tempora complectitur, eo breuius illo defungi poterimus, nihil quicquam eius hoc loco annotaturi quam *Imperii Orientalis* excidium A. C. 1453. et iucundissimam quae in saeculi XVI. initia incidit Epocham restauratae lucis Euangelii atque bonarum literarum.

XI. Quum Chronologia vniuersalis compactum quoddam ex innumeris obseruationibus et particularibus Historiis corpus sit, vtilem huic perficiendō operam praestant ii, qui in celebriorum regnorum vel Rerumpub. rebus singillatim digerendis defudant. Nullam autem lucidiorē faciem praeferre cognitioni illarum possunt, quam si Regum, Principum, Archontum, Consulum, Magistratum, Patriarcharum, Episcoporum aetatem et tempora recte digerere studeant. Sic Atticae v. g. Historiae insignem plane lucem affert series Chronologica Archontum, ⁵⁰ ad quorum tempora Graeci scriptores (ita vt ad annos Consulum Romanorum Latini) referre omnia solent, a Io. Meursio libro de Archontibus, et *Eduardo Corfino* in *fastis atticis*, quorum T. I. Florent. 1744. 4. II. ib. 1747. III. ib. 1751. 4. prodiit, illustrata, exhibitaeque ab Humfredo Prideaux ad Marmora Oxon. Tom. 2. pag. 82. et Henrico Dodwello opere praestantissimo de Cyclis pag. 713. seq. Sed non minus vtilem operam praestitit idem Dodwellus quando pag. 737. eosdem Archontes ordine Alphabetico cum adposita temporis nota descriptos exhibet, vt quando in veterum monumentis aliquid hoc vel illo Archonte contigisse legitur, ope huius indicis statim de tempore, quo Archon ille praefuit, constat. Illum indicem, quum in veteri Attica Historia vtilissimus sit, Dodwelli vero opus in paucorum apud nos manibus versetur, hoc loco integrum, additis Corfui emendationibus, adiungere volumus.

Regum Atticorum a Cecrope, *Archontumque* series Alphabetico ordine disposita, cum *annis*, quibus honorem quisque iniuit, *Periodi*, ante *annos* Archontas, *Iulianae*; postea vero ipsarum *Olympiadum*.

Nũ 2

Periodi

⁵⁰ Atheniensium exemplo aliae etiam vrbes et Respublicae Archontibus vsi sunt, et sub eorum potestate at nomine monetam signarunt, non modo Atheniensium coloniae, sed etiam quibus placuit Atheniensium leges sequi, sicut de vrbus in Bithynia ab Hadriano instauratis, aut conditis obseruat Anselmus Bandurius T. I. Numismatum Imperatorum p. 9.

*Periodi Julianae, superior prior, Chronici Marmoris Arandelliani, Corf. Corfini
falsi Arici, posterior Dodwelli.*

A.

- Abion, (Corf. Bion) 80 $\frac{1}{2}$.
 Acastus, 3646. M. Oxon. 3365. Dodwello.
 Acestorides, 69 $\frac{1}{2}$. I.P. 76 $\frac{1}{2}$. Dodwello.
 $\frac{68}{3}$ $\frac{4}{1}$. 76 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Adimantus, 75 $\frac{1}{2}$.
 Adrianus Imper. 222. 4.
 Aegeus, 3406. M. Ox. 3432. Dodwello.
 Aesimedes, 9. 1. (2. Corf.) Iul.P. 3971.
 Agamestor, 3989. M. Ox. 3961. Dodw.
 Agathocles, 183. 2. 105. 4.
 Agyrthus, ante Andocidem, incert.
 Alcaeus, i. qui a Dodwello *Albenaicus* putatur, quum in marmore postremae solum essent de nomine syllabae *αἰὸς ἀγάρητος*, ex Corfini mente rebus praefuit publicis $\frac{60}{1}$ $\frac{4}{1}$.
 Alcaeus, 11. 89. 3. Corf. 89 $\frac{1}{2}$.
 Alcibrades, incert. Pothux.
 Alcisthenes, 102. 1.
 Alemaeon, 3958. M. Ox. 3959. Dodwello.
 Alexias, 93. 4. Corf. 93 $\frac{1}{2}$.
 Aminias, 89. 2. 87. 4.
 Amphictyon, 3191. 3217. Dodwello.
Anarchia, Olympiad. 94. 1. 215. 3.
 Corf. $\frac{20}{1}$ $\frac{4}{1}$.
 Anaxicrates, 125. 2. 118. 2.
 Anchises, 73 $\frac{1}{2}$. Corf. $\frac{72}{1}$ $\frac{4}{1}$.
 Anicetus, 112. 1.
 Anticles, 113. 3. 4.
 Antidotus, 82 $\frac{1}{2}$. Corf. 82 $\frac{1}{2}$.
 Antigenes, 93. 2. Corf. 93 $\frac{1}{2}$.
 Antilochides, 86 $\frac{1}{2}$. Corf. 86 $\frac{1}{2}$.
 Antipater, 97. 4. 206. 1. Corf. 97 $\frac{1}{2}$.
 Antiphates, 120. 4.
 Antiphon, 90. 3. Corf. 90 $\frac{1}{2}$.
 Antitheus, 160. 1. Meurs. Rectius 158. 3. vid.
 Aphepsion, 74 $\frac{1}{2}$. Corf. 77 $\frac{1}{2}$.
 Aphidas, 3556. Marm. Ox. 3578. Dodwello.
 Apollodorus, 87. 3. (Corf. 87 $\frac{1}{2}$.) 107. 3. 114. 4. 115. 2.
 Apollonius, incertus. Vnus e Sophistis *Philostrati*.
 Apfander, 19. 1. (Corf. 19. 2.) Iul. Per. 4011.
 Apsephion, 74. 3. 77 $\frac{1}{2}$.
 Apseudes, 86. 4. Corf. 86 $\frac{1}{2}$.
 Archestratides, $\frac{50}{1}$ $\frac{4}{1}$. Corf. 50 $\frac{1}{2}$.
 Archias, 90. 2. (Corf. 90 $\frac{1}{2}$.) 108. 3.
 Archidas, 108. 3.
 Archidemides, Olympiad. 79 $\frac{1}{2}$. Corf. $\frac{78}{1}$ $\frac{4}{1}$.
 Archimedes, 29. 1. male Pausanias pro 79 $\frac{1}{2}$. Vid. Meursus Arch. Attic. l. 11. c. 15. Sed rectius forte iam adductus Archidemides.
 Archippus, 3679. M. Oxon. (3701. Dodw.) 114. 4. 115. 1. 3.
 Areus, Grut. Inscript. pag. 105. 9, incert. sub Augusto aliquo.
 Arimnestus, qui et Aristomnestus 91. 1. Corf. $\frac{20}{1}$ $\frac{4}{1}$.
 Ariphton, 3837. M. Oxon. 3869. Dodwello.
 Aristaechnus, incert. Grut. Inscriptt. p. 405. 1. sub Romanis.

Aristaeus, Aristot. *Métop.* L. 1. cap. 6.
forte 101. 4.

Aristides, 73. 4. Corf. 71. 4.

Aristion, 89. 4. Corf. 89. 4.

Aristocles, 43. 4. Corf. 43. 4.

Aristocrates, 95. 2. Corf. 95. 2.

Aristodemus, 107. 1.

Aristomenes, 52. 4. Corf. 52. 4.

Aristomnestus, 91. 1. Corf. 91. 4.

Ariston, 81. 4. (Corf. 81. 4.) 89. 4.

Aristophanes, 112. 2.

Aristophon, 112. 3.

Aristophylus, qui et Astyphilus 90. 1.

Corf. 80. 4.

Archemides post Zenonem Citicum incert. Laert.

Asteus, 101. 4.

Astyphilus, qui et Aristophylus, 90. 1.

Corf. 80. 4.

Athenaeus, 61. 1.

Attalus, Cl. incert. Grut. p. 79. 6. 317. 3.
sub *Romanis*.

Aurelius Anchareus, circa temp. *Seueri*.
Inscr. *Sponii* misc. p. 369.

Autosthenes, 28. 1. Corf. 28. 4.

B.

Bassus Palleneus, Corf. circa Olymp.
227.

Bentidius Sota, circa temp. *Seueri*. Inscr.
Sponii misc. p. 369.

Bion, 80. 4. 86. 2. Dodwello 80. 2. Corf.

C.

Caerimus, 118. 1. male.

Caius Iulius Caius Sutiensis, incert.
Sponii in Popul. Attic. Art. 4.

Calamio, post Olymp. 104. 1. sub quo
victi Athenienses ad *Evras odous* sub
duce Timotheo. Incert. e Schgl.
MS. in Aeschinem.

Calneas, male Callias IV. 100. 4.

Calliades, 77. 4.

Callias male, 77. 4. 81. 2. Corf. 80. 4.
Πρότερος. Mar. Ox. (Ergo priori
anno Calliades) II. 92. 1. Corf. II.
92. 4. III. 93. 3. Corf. III. 93. 2. IV.
100. 4. Corf. IV. 100. 4.

Callidemides, 105. 1.

Callimachus, 83. 4. 107. 4. Corf. 83. 2.

Callimedes, 105. 1.

Callistrarus, 106. 2.

Cebrius, incert. ante Philochorum. He-
sych. *Ἀγροαῖος*.

Cecrops, I. 3132. M. Oxon. 3158.

- Dodwello.

Cecrops, II. 3341. M. Oxon. 3367.

- Dodwello.

Cephisodorus, 103. 3. 104. 2.

Cephisodorus, 105. 3.

Cephison, 112. 1.

Cephisophon, 112. 4.

Chabrias, 91. 2. Corf. 91. 2.

Chaerephanes, 82. 2. Corf. 82. 2. 4.

Chaerondas, 110. 3.

Chaeronidas, 110. 3.

Chares, 770. 2. Corf. 77. 4. 86. 2. Corf.
86. 2.

Chariander, Olymp. 101. 1.

Chariclides, 104. 2.

N n 3

Cha-

²¹ Coniectura sola ita vocatur a Dodwello, quum postrema solum, et ambiguae nomi-
nis partes *αἰὸς πρότερος* in marmore super sint. A Lydiato et Prideauxio vero *Alcaeus* vo-
catur, et iuxta Corfinum praefuit Reip. Olymp. 80. 4.

Charinus, 118. 1.
 Charondas, 110. 3.
 Charops, 3960. M. Ox. 3961. Dodwello. 3962. Corf.
 Chion, 103. 4.
 Chremes, 113. 2. 3.
 Claudius Artalus, v. Artalus.
 Clearchus, qui et Cleocritus 91. 4. Corf. 91½.
 Cleocritus, qui et Leocritus vocatur, 91. 4. 91½. Corf.
 Clidicus, 3980. M. Oxon. 3981. Dodwello.
 Clisthenes, 67½.
 Codrus, 3603. M. Oxon. 3624. Dodwello.
 Comias, 77 ¼.
 Conon, 79½. 79¾. Corf. 208. 4.
 Coroebus, 118. 3.
 Corybus, 118. 3.
 Cranaus, 3182. M. Oxon. 3208. Dodwello.
 Creon, Per. Iul. 4031. Olymp. 24. 1. 2.
 Critias prior, 44. 1. 46½.
 Cresicles, 111. 3.
 Cresicles antiquior, Lyf. inc.

D.

Damafias *πεπρωτος*, 35. 1. 2. Dionys Hal. 35½. Corf.
 — — II. 49¾. sed 48¾. Schol. Pindari Argumento *Pyth.* qui et 48¾.
 Damafis, 48¾. Schol. Pind. Arg. *Pyth.*
 Demetrius Phalereus, 117. 4.
 Democles, 125. 3.
 Democlidus, 116. 1.
 Demogenes, 115. 4.

Demonicus, Demosthen. pro corona. Non, vt videtur, Eponymus.
 Demophilus, 99. 4. 99½.
 Demophon, 3507. M. Oxon. 3533. Dodwello.
 Demosthenes, 116. 1.
 Demostratus, 96. 4. 96½. Corf. 97. 2. 97¾. Corf. 211. 1.
 Demostratus Marathonius, incert. Spon. in Pop. Atticis Artic. 42.
 Demotion, 77½. 77¾. Corf.
 Dexitheus, 98. 4. 98½. Corf.
 Dimyus, Laert. male 93. 4.
 Dinophilus, 207. 1.
 Diocles, 92. 4. 92½. Corf. 114. 3.
 Diognetus, 3793. M. Oxon. (3822. Dodw.) 72½. 72¾. Corf. 129. 1. Incert. Reinf. Class. I. 206. Sed *Smyrnaeus* forte, non *Athenienses*.
 Dionysius, post Lyciscum. Infert. Grut. p. 319. 2. sub *Romanis*.
 Dionysodorus, 208. 1.
 Diophantus, 96. 2. 96½. Corf.
 Diotimus, 88. 1. 87¾. Corf. 106. 3.
 Diotrophes, 99. 1. 99¾. Corf.
 Diphilus, 84½. 84¾. Corf. 121. 4.
 Draco, 39. 1. 39¾. Corf.
 Dromoclidus, 76¾. 76½. Corf.
 Dropides, 47¾. 47¾. 46½. Corf.
 Dropilus, 33. 4. 34¾. Corf.
 Dyscinerus, 102. 3.

E.

Elpines, 106. 1.
 Elpinices, 106. 1.
 Epænerus, quem ex Fastis eiecit Corfinus, Meursio autem Olymp. 36. 1. 94. 4. Sed posterior hic rectius *Exæmeti*

veti annis est. Olympiad. 36. 1.
 94. 4.
 Epaminon, 87. 4. 87½ Corf. pro *in*
Auesias. Nec enim nomen *Aminon.*
 Epaminondas, 87. 4. 87½ Corf. Do-
 ric. non Atticum. Pro *in* *Auesias.*
 Epiginus, 85½.
 Erechtheus, 3291. Marm. Ox. 3317.
 Dodwello.
 Erichthonius, 3201. Marm. Ox. 3227.
 Dodwello.
 Eryxias, 21. 3. 21½ Corf. Luk. Per.
 4021.
 Erxicles, 58½. 57 4. Corf.
 Euxenetus, 111. 2.
 Euander, 99. 3. 99½ Corf.
 Eubulides, 96. 3. 96½ Corf.
 Eubulus, 108. 4.
 Eucatus, qui etiam Eutemus 3½ 4.
 Corf.
 Eucharistus, 105. 2.
 Euclées, 88. 2. 88½ Corf. Amphiteli,
 Olympiod. Alex. Aphrodisiaco, et
 Schol. MS. in Aeschin. *ἐὺς Πάρος*
πρόβ.
 Euclides, 88. 2. 88½ Corf. 94. 2.
 or 94½ Corf.
 Eucrates, 47½. 46 4. Corf.
 Euxeston, 93. 1. 93½ 4. Corf. 120. 2.
 Eudemus, 106. 4.
 Eudorus, 108. 4.
 Euippus, 78. 4. 79½ Corf.
 Euphemus, 90. 4. 90½ Corf.
 Euthippus, 78. 4. 79½ Corf.
 Euthycies, *Demosthen.* pro Coron. Sed
 non Eponymus. *Inert.*
 Euthycrates, 113. 1. si Auctorem ha-
 buerit cur illum ita appellaret *Scali-*
 -1130.

Euthycritus, 113. 1. An ille? *Reinf.*
 Class. v. 36. Sic putat ipse.
 Euthydemus, 65½. 64 4. Corf. 82½.
 82½. Corf. 87. 2. 87½ Corf. 88. 3.
 88½. Corf. 106. 4. si Auctor fuerit
 Scaliger.
 Eutymenes, 8½ 4. 85½ Corf.
 Euxenippus, 118. 4.
 Exacnerus, qui etiam Xenacretus, 94. 4.
 94½. Corf. 94. 4.
 G.
 Gallienus Imp. 260. 1.
 Glaucides, 85½. 85½. Corf.
 Glaucippus, 92. 3. 92½. Corf.
 Gorgias, 125. 1.
 H.
 Hadrianus Imp. 222. 4.
 Hegemachus, 120. 1.
 Hegemon, 113. 2.
 Hegesias, 114. 1.
 Hegestratus, 95½.
 Heniochides, 41. 2. 41½. Corf.
 Heraclides, 61½. si habuit Auctorem
 Scaliger.
 Cl. Heraclides Melitenis, incert. Spon-
 in Pop. Attic. Ant. 106.
 Heraclitus, 162. 1.
 Hercules, qui in Vatic. Dionys. Hali-
 carn. Codice, et in Diod. Siculo apud
 Valesium. *Θηρὸς* appellatur. *Θηρ*
 eius vero *Heraclides*, 61½. *1100*
 P. Herenius Dexippus, 260.
 Herodes, 180. 1.
 Heropythas, *Demosthen.* pro Coron.
 Non Eponymus.
 Hieromastor, 117. 3. *1100*
 Hip-

- Hipparchus, 71 $\frac{1}{2}$. 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Hippoclidus, 53 $\frac{1}{2}$. 59 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Hippodamus, 101. 2. 0.
 Hippomenes, 14. 2. 0. 2. Corf. Hul.
 Hybrilides, 72 $\frac{1}{2}$. 72 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Iason, Olympiad. 163. 4.
 Isagoras, in Marm. Oxon. Lyfagoras,
 68 $\frac{1}{2}$. 6 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Iarchus, 89. 1. 8 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Ithyclus, 95. 3. 95 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Laches, 95. 1. 9 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Lacratides, 73 $\frac{1}{2}$. 75 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Leocrates, 16. 3. 16. 4. Corf. Iul. Per.
 4001.
 Leocritus, (rectius Cleocritus) 91. 4.
 91 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Leostratus, 27. 2. 27 $\frac{1}{2}$. Corf. 74 $\frac{1}{2}$. 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$
 Corf. 119. 2.
 Lucius, 4. Lucius, incert. Murator.
 T. II. p. 629.
 Lycostus, 109. 1. incert. *Græc.* p. 319.
 2. ante Dionysium. Sub Romanis.
 Lycostratus, 102. 4.
 Lyfagoras, (rectius forte Isagoras) 68 $\frac{1}{2}$.
 6 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Elyanias, 78 $\frac{1}{2}$. 78 $\frac{1}{2}$. Corf. 84 $\frac{1}{2}$. 84 $\frac{1}{2}$.
 Corf.
 Lyfiades, 99. 4. 99 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Lyfias, 20. 3. 24 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Lyficrates, 81 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. 81 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Lyfimachides, 83 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. 83 $\frac{1}{2}$. Corf. 110. 2.
 Lyfimachus, 86 $\frac{1}{2}$. 86 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Lyfistratus, 78 $\frac{1}{2}$. 78 $\frac{1}{2}$. Corf. 102. 4.
 Lyfitheus, 78 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. 78 $\frac{1}{2}$. Corf.
 M.
 Matrius, 233. 4.
 Medon, 362. 4. Marm. Oxon. 364. 5.
 Dodwello.
 Megacles, 376. 5. M. Ox. 379. 2. Dod-
 wello, 45. 1. Period. Iul. 410. 2.
 Ol. 42. 9. Corf.
 Melanthus, 356. 6. Marm. Oxon. 358. 7.
 Dodwello.
 Menander, (rectius, Euander) 99. 3.
 99 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Menestheus, 348. 4. M. Oxon. 351. 0.
 Dodwello.
 Menon, 77. 4. 76 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Metrodorus, incert. Spon. in Populi
 Attic. Art. 101. et ex Corfimi con-
 iectura, Olymp. 199.
 Micion, aut Micio, qui etiam Mycon
 94. 3. 94 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Miltiades, 29. 1. 29 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf. 30. 2. 30 $\frac{1}{2}$.
 Corf. 64 $\frac{1}{2}$. 64 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. 73 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Miltiades, 29. 1. 30. 2. 64 $\frac{1}{2}$.
 Mnesidemus, 120. 3.
 Mnesiphilus, incert. Demosthen. pro
 Coron. Non Eponymus.
 Mnesitheus, qui Diodoro Mnesithides,
 80 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. 80 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Mnesithides, incert. Demosthen. pro
 Coron. Non Eponymus.
 Molon, 104. 3.
 Morychides, qui etiam Myrichides,
 85 $\frac{1}{2}$. 85 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Myrus, 70 $\frac{1}{2}$. 70 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Corf.
 Myfichides, 98. 3. 98 $\frac{1}{2}$. Corf.

N.

Naufias, incert. *Reinesf.* Cl. 1. 135. et
Selden. de Synedr. L. 2. cap. 3. § 3.
pag. 56.

Nauficles, incert. *Demosth.* pro Coron.
Non Eponym.

Naufigenes, 103. 1.

Naufimachus, 86 $\frac{1}{2}$. $\frac{87}{2}$ $\frac{4}{1}$. Corf.

Naufinicus, 100. 3. 100 $\frac{2}{3}$. Corf.

Neaechmus, 115. 1.

Neocles, incert. *Demosth.* pro Coron.
Non Eponymus.

Niceratus, 112. 1.

Niceret, 112. 1.

Nicias, 121. 1. 106. 1. Item Nicias
antiquior. incert. Plutarch. Nic.

Nicios Athmoneus, 187. 4. Corf.

Nicocles, 119. 3.

Nicocrates, 111. 4.

Nicodemus, 74 $\frac{2}{3}$. 104. 4.

Nicodorus, 116. 3.

Nicomachus, 109. 4.

Nicon, Olympiad. 100. 2. 100 $\frac{1}{2}$. Corf.

Nicophemus, 104. 4.

Nicostratus, 111. 4. 121. 2.

Nicoteles, 97. 2. 97 $\frac{1}{2}$. Corf.

O.

Olympiodorus, 121. 3.

Oxyntes, 354. 2. Marmor. Oxon. 3566.
Dodwello.

P.

Palleneus, incert. Spon. in Itinerar.
T. 3. p. 45.

Pandion I. 325. 1. Marmor. Oxon. 3277.
Dodwello.

Pandion II. 338. 1. M. Ox. 3407. 107
Dodwello.

Pedicus, $\frac{82}{3}$ $\frac{4}{1}$. 82 $\frac{1}{2}$. Corf.

Phaedon, $7\frac{1}{2}$ $\frac{4}{1}$. 76 $\frac{1}{2}$. $7\frac{1}{2}$ $\frac{4}{1}$. Corf. $7\frac{1}{2}$ $\frac{4}{1}$.
77 $\frac{1}{2}$. Corf.

Phaedrias, incert. Inscript. Spon. Mi-
scell. p. 343. et *Wheeler.* p. 54. post
Hadrianum.

Phaenippus I. qui etiam Philippus, 48.
1. $\frac{47}{8}$ $\frac{4}{1}$. Corf. II. 72 $\frac{1}{2}$. 72 $\frac{2}{3}$. Corf.

Phanippus, 72 $\frac{1}{2}$. 72 $\frac{2}{3}$. Corf.

Phanostratus, 99. 2. 99 $\frac{1}{2}$. Corf.

Pherecles, 3818. Marm. Oxon. 3850.
Dodwello. 119. 1.

Philinus, 250. 1.

Philippus, 48 $\frac{1}{2}$. $\frac{47}{8}$ $\frac{4}{1}$. Corf. 121. 4.
122. 2. 71 $\frac{1}{2}$. Corf.

Philiscus, 83 $\frac{1}{2}$. $\frac{82}{3}$ $\frac{4}{1}$. Corf.

Philocles, 79 $\frac{2}{3}$. 80 $\frac{1}{2}$. Corf. 97. 1. $\frac{96}{7}$ $\frac{4}{1}$.
Corf. 114. 3.

Philocrates, 73 $\frac{1}{2}$.

Philombrotus, 46 $\frac{2}{3}$. 46 $\frac{1}{2}$. Corf.

Philotimus, incert. Spon. in Pop. Ae-
tic. Art. 104.

Phocion, 115. 3.

Phorbas, 3735. M. Oxon. 3761. Dod-
wello.

Phormio, 96. 1. $\frac{95}{8}$ $\frac{4}{1}$. Corf.

Phrasicles, 80 $\frac{1}{2}$. $\frac{79}{8}$ $\frac{4}{1}$. Corf.

Phrasicles, 80 $\frac{1}{2}$. $\frac{79}{8}$ $\frac{4}{1}$. 102. 2.

Phrynichus, 110. 4.

Pisander, 91. 3. 91 $\frac{2}{3}$. Corf.

Pisistratus, 27. 4. Et alius iunior Pisi-
stratus Pisistracida. Incert. Thucyd.
L. 6.

Polemon, 117. 1.

Polycles, 114. 3. Forte non Archen
Eponymus.

Polyzelus, 103. 2.
 Praxibulus, 116. 2.
 Praxiergus, 77 $\frac{2}{3}$. 77 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Praxiteles, 84 $\frac{1}{2}$. 84 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Prexurgus, 77 $\frac{2}{3}$. si Auctorem habuerit
Scal. Aliis Praxiergus, 77 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Procles, incert. *Clem. Alexandrin.* in
 Protreptico.
 Protus, fec. opin. Gorfini, 244. 1.
 Prulades forte inc. *Grut.* p. 464. 7.
 Pyrgion, qui etiam Pyrrhion, 98. 1.
 97 $\frac{2}{3}$. Corf.
 Pytharatus, 127. 2.
 Pytheas, 100. 1. 100 $\frac{2}{3}$. Corf.
 Pythocritus, 71 $\frac{2}{3}$.
 Pythodamus, 111. 1.
 Pythodorus, 87. 1. 87 $\frac{2}{3}$. Corf. 94. 1.
 94 $\frac{2}{3}$. Corf. 111. 1.
 Pythodorus, 109. 2.
 S.
 Scamandrius, incert. *Andocid.* *Πυρι*
Μυσηλων.
 Scythodorus, 88. 3. Rectius fortasse;
 corruptius vero Gorfino videtur
 cum Palmerio nomen Pythodori.
 88 $\frac{2}{3}$. Corf.
 Simon, qui etiam Simonides, 33. 3.
 117. 2. 47 $\frac{2}{3}$.
 Socratides, 101. 3.
 Solon, 46 $\frac{1}{2}$. 46 $\frac{2}{3}$. Corf.
 Soficles, 113. 4.
 Sofigenes, 109. 3.
 Solistratus, 81 $\frac{2}{3}$. 81 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Stratocles, 88. 4. 88 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Syniades, rectius Lysiades, 95. 4. 95 $\frac{1}{2}$.
 Corf.
 T.
 Theagenides, Olymp. 78 $\frac{1}{2}$. 77 $\frac{2}{3}$. Corf.

Theellus, 107. 2.
 Thellus, 107. 2.
 Themistocles, 75 $\frac{2}{3}$. 71 $\frac{1}{2}$. Corf. 108. 2.
 Themistocles Berfaeus, 199. 2. Corf.
 Theodamus, male 106. 4.
 Theodorus, 85 $\frac{2}{3}$. 85 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Theodorus, 98. 2. 98 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Theomnestus, 108. 1.
 Theon, incert. *Grut.* p. 317. 2.
 Theophilus, 108. 1.
 Theophrastus, 110. 1. 116. 4.
 Theopompus, 92. 2. 92 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Theopompus, Thalani Pacanicenf. in-
 cert. *Spon.* in Populis Atticis, Art.
 146.
 Thericles, qui etiam Hercules, rectius
 Herackides, 61 $\frac{1}{2}$.
 Therippus, 3694. M. Oxon. 3720.
 Dodwello.
 Theseus, 3454. Marm. Oxon. 3480.
 Dodwello.
 Thespicius, 3868. Marm. Oxon. 3889.
 Dodwello.
 Thessalus, 107. 2.
 Thrasyllus, 210. 1.
 Thumedus, 108. 1.
 Thymoeres, 3557. M. Oxon. 3579.
 Dodwello.
 Tiberius Iulius Macer. 227 $\frac{2}{3}$. Corf.
 Tiberius Claudius Sospides, incert.
 • *Spon.* in Popul. Attic. Art. 43.
 Timarchides, 83 $\frac{2}{3}$. 83 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Timocles, 88 $\frac{2}{3}$. 84 $\frac{1}{2}$. Corf.
 Timocrates, 104. 1.
 Timosthenes, 75 $\frac{2}{3}$.
 Tifander, incert. *Marcellin.* vit. Thu-
 cydidis, ante Hippoclidem, Ol. 53 $\frac{1}{2}$.
 Tlepolemus, 79 $\frac{2}{3}$. 79 $\frac{1}{2}$. Corf.

Tlelias,

Tlefius, 24. 3. 24 $\frac{1}{2}$. Corf. 23. 4. Paul.
Mell. 15.

V.

Ventidius Sota, circa temp. *Seneci*. In-
script. *Spon. Miscell.* p. 369.

M. Vlpus Eubionus, ex Corfini conie-
ctura. 259. 3.

X.

Xanthippides, 75 $\frac{1}{2}$. *Plutarch.*

Xanthippus, 75 $\frac{1}{2}$.

Xenaenctus, qui etiam Exaenctus, 94. 4.
94 $\frac{1}{2}$. Corf.

Xenias, 118. 4.

Xenippus, 118. 4.

Z.

Zeno, incert. *Marm. Arundel.* VI. Rei-
nes. *Class.* 1. 55. Oxon. 132. Ar-
chon Delius. Corfinus illum Ar-
chontem fuisse opinatur Olymp.
198. 2.

Huic indici Dodwelliano, addetur a me

Breuis Sciagraphia Historiae Veteris Atheniens.

Aera Attica A. 807. ante Olympiades. Confer *Marsham.* p. 491. Canonis
Chronici.

Ogyges regnavit Annos 32.

Ab Ogygis vsque diluio ad Cecropem Annor. 190. interregnum.

A Cecrope 1. (qui primus *Rex*) vsque ad Codrum (qui vitam suam pro pa-
tria effudit) *Reges* 17. per annos fere quingentos. Vid. *Scal. Can. Isagog.*
p. 165. *Petav.* 2. *rationalar.* p. 110. et 2. *doctrin. temp.* p. 492. *Signius*
de temporibus Atheniens. T. 5. *Gronov.* pag. 1633. seq. *Vindingii Hel-*
len. T. 11. *Gronov.* p. 181. seq. *Meursii regnum Atticum siue libri 3. de*
Regibus Atheniensium T. 4. *Thesaur. Gronov. Dodwell. de Cyclis* p. 696.
sq. et 683. sq. et 10. *Potteri Antiquitates Atticae* T. 12. *Gronov.* p. 10.

Archontes perpetui a Medonte Codri filio ad Alcmaeonem ordine tertium de-
cimam, *Archontes perpetui* per annos 316. Vide *Scal. Can. Isagog.* p. 166.
Petav. 2. *rationalar.* p. 111. *Meursii Regnum Atticum, Dodwell. de Cyclis*
p. 698. et 687. sq.

Archontes decennales a Charope ad Eryxiam, ordine septimum vsque Olymp.
XXIII. 1. ante Christum 686. per annos 68. Vide *Scalig. Canon. Isagog.*
p. 166. *Petav.* 2. *rationalar.* p. 111. *Dodwell. de Cyclis* p. 691. sq.

Archontes Annui ab Olymp. XXIII. 2. ante Christum 685. Nouem quidem si-
mul erant *Archontes Athenis*, sed vnus tantum ex his *σπάνυμ*, aliter
βασιλεύς, tertius *πολέμαρχ*, reliqui sex *νομοθέται*. Vide *Potteri An-*

- tiq. Artios p. 63. seq. Ioh. Meursium de Archontibus, et Clariss. Mont-fauconi Palaeographiam Graecam p. 150.
- Olymp. LIV. 4. Pisistrati tyrannis ⁵² eiusque filiorum. Obiit Pisistratus Olymp. LXIII. 2.
- LXVI. 4. Hipparchus interfectus ab Harmodio et Aristogitone. Hippias pulsus LXVII. 3.
- LXXII. 1. Pugna Marathonica Imp. Miltiade aduersus incursum Medorum sub Dario Hystaspide.
- LXXV. 1. Pugna Salaminia victus Xerxes Imp. Themistocle.
2. Pugna ad Plateas victi Persae ducibus Pausania et Aristide ad Mycalen ducibus Leorychida et Xanthippo.
4. Imperium Graeciae acceperunt Athenae sub Aristide, tenuerunt per annos 65. ad Ol. XCII. 1.
- LXXVII. 2. Persarum classis profligata duce Cimone.
- LXXX. 3. Thebani caesi duce Myronide.
- LXXXVII. 1. Belli Peloponnesiaci cum Lacedaemoniis initium, quod durauit per annos 27. ad Ol. XCIII. 3.
- LXXXIX. 4. Pestilentia quam e Thucydide describit Lucretius.
- XCII. 1. Quadringenti Remp. inuadentes, qui iterum eiekti sunt anno post. Plutarch. Alcibiade f. 205.
- XCIV. 1. Athenae a Lacedaemoniis captae, duce Lyfandro.
- Triginta Tyranni. Decemviri.
- XCIV. 4. Libertas recuperata auctore Thrasybulo.
- XCVI. 2. Imperium Graeciae Lacedaemoniis iterum extortum Duce Conone.
- CV. Bellum Sociale.
- CX. 3. Pugna infelix ad Chaeroneam, in qua victi a Philippo Athenienses libertatem perdidere.
- CXIV. 2. Subactae Athenae ab Antipatro, Lamiaco bello.
- CXVIII. 2. Recepta a Demetrio Phalereo species libertatis. Diodor. Sic. XX. T. 2. p. 782. Demetrius Antigoni F. cogens Phalereum Athenis cedere. Plutarch. Demetrio p. 892. 893. victus ab Atheniensibus spernitur p. 903. Athenas iterum capit, Lachare in fugam coniecto p. 905.

Olymp.

⁵² Confer Io. Meursii Pisistratum, et Anonymi diff. Chronologicam et Criticam ad Herodoti lib. I. cap. 59. seq. insertam Memoiis Literariis Trenoltinis Anno 1709. Octobr. pag. 1786. seq.

Olymp. CXLII. 4. Vexata a Philippo Demetrii II. Filio. Defensae Athenae a Romanis.

CLXXIII. 3. Interceptas a Mithridate, recuperat Sylla. Videndus Meurfius in fortuna Attica, capite praecipue X. Tomo quinto Grenov.

Quemadmodum Atheniensibus Archontes, ita Romanis Consules tempora designabant, unde perquam commodam vtilemque operam Historiae Romanae studiosis praestitit Clarissimus Vir et alia multiplici spectatae industriae laude insignis *Theodorus Ianfonius ab Almelooveen*, cuius libri duo ³³ fastorum Romanorum Consularium exstant, prior iuxta seriem annorum, posterior secundum ordinem Alphabeticum digestus, Amstelod. 1705. 8. Secundis curis, quibus hoc opus expolire auctor doctissimus instituerat, intercessit Viri fatum, quod cum anno 1712. abstulit Harderouici, et simul tot alios egregios eius conatus oppressit. Quod ipse Almelooveenius, quo minus perficeret, fato fuit impeditus, id praestitit *Ioan. Ludov. Vblus*, qui hosce fastorum libros multo auctiores recudi curavit: additis fastis consularibus Graecis ex Cod. Mss. bibl. Medic. fastis consularibus latinis ex Mss. cod. bibl. Oxoniensis, quae colleg. corpor. Christi est; *Henr. Brenekmanni* epistola de coll. quorum in pandectis fit mentio, nec non castigationibus in errata typographor. inscript. et subscript. libri prim. cod. Iustinianei, Amstelod. 1740. 8. Successiones Regum principumque in plerisque regnis per omnem aetatem, recensitis ordine temporum singulis, quo inuicem successerunt, populorum rectoribus, persequi conatus est *Gerhardus Iohannes a Bentinck*, puerum, ut titulus libri habet, duodecennis in *Mundo gubernato*, Dauent. 1696. 4. Neque contemnendus est labor, licet non vsque quaque accuratus. Qui si ex fide dignis monumentis emenderetur suppleaturque, cum cura annotatis annis Christi vel ante Christum, et iusto deinde orneretur indice, nihil facile extet vtilius ad lucidissimam faciem omni historiae praefendam. In Historia Ecclesiastica similiter non obscurum est quantam lucem ordinandis temporibus afferat diligentior notatio successionis Episcoporum, illorum praecipue qui in praecipuis illis quinque sedibus Romana, CPolitana, Hierosolymitana, Antiochena et Alexandrina praefuerunt: et quanquam non exigua caligine, ut omnis vetus historia, in multis etiam haec Chronologiae pars obsita videtur, tamen merito in usum verti debent quae dispellendis illis tenebris recens virorum eruditissimorum industria et ingenium praeclare obseruavit. Ac praecipue operae pretium est videre quae de CPolitana Episcoporum successione annotata sunt a Dan. Papebrochio in T. I. Aet. Sanctor. Iunii, atque inprimis

³³ Alios fastorum Consularium Rom. scriptores refero infra Cap. 14. § 10.

ab Anselmo Bandurio in Imperio Orientali, et in thesauris eccles. antiquitatis, et sacrae ac profanae eruditionis. Venetiis 1749-1751. Voll. 3. Vol. 3. sect. 13. vt Freheri ius Graeco Rom. p. 296. seq. et Chronologiam operi praemissam, Labbeum in protreptico Hist. Byzantinae, et Henr. Hilarium ad Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiae Graecae, nec non conspectum Historiae CPolitanae quum dedi libro quinto Bibliothecae Graecae capite quinto, omittat: De Hierosolymitanis ab eodem Papebrochio in Tom. 3. Maii, et T. 7. p. 696. sq. et Vol. 1. thes. eccles. antiq. p. 265. ff. De Alexandrinis ab Abrahamo Eccheleni in Chron. Orientali (ad vsque A. 1250.) Paris. 1651. fol. Ed. Pocockio indice ad Eutychni Annales, Athanasio Kirchero in prodromo Copto et post Lexicon Copticum pag. 518. seq. Iohanne Mich. Wansleben ad caecum libri de Ecclesia Alexandrina Paris. 1677. 12. Olfer. Dappero in descriptione Africae, praecipue vero in Actis Sanctorum a Io. Bapt. Sollerio S. L. T. 5. Iunii: et nouissime ab V. C. Eusebio Renaudoto in Historia Patriarcharum Alexandrinorum, Paris. 1713. 4. et Vol. 3. Thesauri eccles. antiquitatis. p. 1134. De Antiochenis antiquioribus, quemadmodum de aliarum quoque sedium Patriarchalium Antistitibus consulendus Carolus a S. Paulo in Geographia sacra, Eutychni in Annalibus, Nicephorus CPol. in Chronographia etc. De Antiochenis episcopis a saec. 1-13. consulatur thes. eccles. antiq. Vol. 3. sect. vndecima. Chronologia Episcoporum Romanorum, antiquiorum praesertim perturbatior est, vt unicuique apparebit qui vel recentium scripta vel veteres Catalogos conferre inter se voluerit. Decem Catalogos veteres et vndecimum Honorii Augustodunensis, ²⁴ Antonius Pagi praemisit Tomo 1. Criticae Baronii. Etiam Catalogos binos cum variis obseruationibus Papebrochius Tomo 1. Act. Sanctorum Aprilis praefixit, praeter quatuor illos quos edidit in Conatu Chronico-Historico, propylaeo Act. Maii. Librum Pontificalem cum Catalogis antiquis (in Cuspiniani fastis, et ab Aegidio Bucherio p. 169. ad Victorini Canonem Paschal.) comparatum ad MSS. codices et cum aliis veterum testimonijs collatum exhibet Emanuel Schelstratenus, T. 1. Antiquitatis illustratae. Exstat et Catalogus Pontificum Rom. in Nicephori CPol. Chronographia, quem latine vertit Anastasius Bibliothecarius: et in Orderici Vitalis Historia Ecclesiastica lib. 2. pag. 436. E recentioribus praeter Pagium, Schelstratenum et Papebrochium videndi Io. Pearsonius in operibus postumis; Henr. Dodwellus in dissert. de successione Episcoporum Romae, et I. L. Berryus Dissertat. histor. Vol. 2. Diss. I. De successione antiquissima Episcoporum Romanor. inde a Petro vsque ad Victorem libellum edidit Ioan. Philipp. Baraterius. Ultrai. 1740. 4. Ceterum quum in pertexenda accurate

²⁴ Exstat et Tomo 20. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1026.

et ad temporum rationes exigenda Pontificum Rom. serie integra adstruam
 vsque aetatem, nemo diligentius versatus sit Papebrochio, placet ex eius pro-
 pylaeco Maii mutuari Iudicem Pontificum Chronologicum, litterarum ordine
 digestum, et locis quibusdam, ipsius ex obseruatione emendatum, et ad no-
 stra vsque tempora continuatum, quem studiosis Hist. Ecclesiasticas non in-
 iucundum fore confido.

Catalogus Pontificum Romanorum.

A, notat antipapam, Numerus primus ordinem inter Pontifices.
 a, significat abdicatum vel se abdicantem.

79	Adeodatus	ab Anno 672. Mart. 14.	ad 677. Maii 18.
97	Adrianus I.	772. Febr. 9.	795. Dec. 25.
108	— — II.	867. Dec. 14.	875. Nov. 25.
111	— — III.	884. Mart. 1.	885. Iul. 8.
171	— — IV.	1154. Dec. 4.	1159. Sept. 1.
188	— — V.	1276. Iul. 16.	1276. Aug. 18.
222	— — VI.	1522. Febr. 16.	1523. Sept. 14.
59	Agaperus I.	535. April. 29.	536. April. 17.
132	— — II.	946. Iunii 2.	956. Ianuar. 11.
81	Agatho	679. Maii 29.	681. Dec. 2.
7	Alexander I.	108. Nov. 5.	117. Maii 3.
158	— — II.	1061. 55 Sept. 30.	1073. April. 20.
172	— — III.	1159. Sept. 7.	1181. Aug. 25.
183	— — IV.	1254. Dec. 25.	1261. Maii 25.
208	— — V.	1409. Iun. 26.	1410. Maii 3.
218	— — VI.	1492. Aug. 11.	1503. Aug. 18.
241	— — VII.	1655. April. 7.	1667. Maii 20.
245	— — VIII.	1689. Octobr. 6.	1691. Ian. 31.
5	Anacletus	84. Maii 9.	92. Iul. 13.
A.	Anacletus	1130. Febr. 17.	1138. Febr. 7.
41	Anastasius I.	398. Dec. 5.	401. Dec. 14.
52	— — II.	496. Sept. 15.	498. Sept. 8.
123	— — III.	912. Octob. 4.	914. Nov. 25.
170	— — IV.	1153. Iul. 9.	1154. Dec. 2.

II Ani-

55 Petrus Damianus Opusc. 4. pag. 26. E. Constat tres plus minus menses interim
 decurrisse, ex quo S. memor. Papa Nicolaus occubuit, vsque ad Calendas Octobris, quo
 iste successit.

11	Anicetus	ab Anno 150.	Ian. 19.	ad Anno 154.	April. 17.
al. 12	idem		153. Iul. 16.		162. April. 17.
20	Anteros		235. Nov. 22.		236. Ian. 3.
64	Benedictus I.		575. Iun. 16.		579. Aug. 12.
83	— — II.		685. Maii 14.		686. Mart. 25.
106	— — III.		855. Sept. 1.		858. Mart. 10.
119	— — IV.		900. Martii 2.		904. Sept. 16.
135	— — V.		964. Maii 19.		964. Iun.
137	— — VI.		972. Sept. 22.		974. Maii 14.
139	— — VII.		975. April. 25.		984. Iul. 10.
148	— — VIII.		1012. Iul. 20.		1024. Iul. 10.
150	— — IX.		1033. Dec. 9.		1048. Iul. 17.
A	— — X.		1058. April. 5.		1059. Ian. 24.
196	— — XI.		1303. Oct. 22.		1304. Iul. 6.
199	— — XII.		1334. Dec. 20.		1342. Apr. 25.
A.	Benedictus XIII.		1394. Sept. 28.		1423. Maii 23.
249	Benedictus XIII.		1724. Maii 24.		1730. Febr. 21.
251	Benedictus XIV.		1740. Aug. 17.		
44	Bonifacius I.		418. Dec. 29.		423. Sept. 4.
57	— — II.		530. Sept. 29.		532. Octob. 24.
68	— — III.		607. Ian. 29.		607. Octob. 20.
69	— — IV.		608. Aug. 25.		615. Maii 8.
71	— — V.		620. Apr. 27.		626. Mart. 11.
114	— — VI.		896. Apr. 11.		896. Apr. 25.
141	— — VII.		985. Ian. -		985. Dec. -
195	— — VIII.		1294. Dec. 24.		1303. Octob. 11.
205	— — IX.		1380. Nov. 2.		1404. Octob. 1.
45	Caelestinus I.		422. Sept. 16.		431. Aug. 1.
107	— — II.		1143. Sept. 26.		1144. Mart. 9.
177	— — III.		1191. Apr. 12.		1198. Ian. 8.
181	— — IV.		1241. Octob. 27.		1241. Nov. 22.
194	— — V.		1294. Iul. 5.		se pontificatu abdicauit 1294. Dec. 12.
29	Caius		283. Dec. 16.		296. Apr. 22.
17	Calixtus I.		210. Dec. 26.		226. Sept. 28.
164	— — II.		1119. Febr. 14.		1124. Dec. 12.
A.	Callixtus		1167. Aug. -		1179. Aug. 29.
213	— — III.		1455. April. 8.		1458. Aug. 6.

121	Christophorus	ab Anno 904. Nov. 25.	ad 905. Jun. - -
3	Clemens I.	67. Octobr. 11.	76. Dec. 22.
al. 4.	idem	73. Dec. 5.	87. Nov. 16.
152	— — II.	1046. Dec. 25.	1047. Octobr. 9.
A.	Clemens	1080. Jul. 25.	1101. — — —
176	— — III.	1187. Dec. 19.	1191. April. 5.
185	— — IV.	1265. Febr. 6.	1268. Nov. 19.
197	— — V.	1305. Jun. 5.	1314. April. 20.
200	— — VI.	1342. Maii 7.	1352. Dec. 6.
A.	Clemens	1378. Sept. 20.	1394. Sept. 16.
A.	Clemens	1424. Maii 14.	1449. Jul. 23.
223	— — VII.	1525. Nov. 19.	1534. Sept. 25.
235	— — VIII.	1592. Ian. 30.	1605. Mart. 3.
242	— — IX.	1667. Jun. 20.	1669. Dec. 9.
243	— — X.	1670. April. 29.	1676. Jul. 22.
247	— — XI.	1700. Nov. 23.	1721. Mart. 19.
250	— — XII.	1730. Jul. 11.	1740. Febr. 6.
3	Cletus	67. Sept. 27.	73. Dec. 3.
al. 4.	idem	77. Febr. 16.	84. April. 26.
Id.	Anacletus	86. Nov. 16.	96. Sept. 26.
85	Conon Thrac	686.	687.
90	Constantinus	708. Mart. 4.	715. Mart. 18.
A.	Constantinus	767. Jun. 28.	768. Jul. 29.
22	Cornelius	251. April. 27.	252. August. 5.
<i>Cyriacus Pontiani successor fabulosus.</i>			
39	Damasus I.	366. Oct. 1.	384. Dec. 10.
153	— — II.	1048. Jul. 17.	1048. August. 8.
70	Deusdedit	616. Ian. 4.	619. Ian. 26.
26	Dionysius	259. Jul. 24.	269. Dec. 26.
79	Deodatus H.	672. Mart. 14.	677. Maii 18.
80	Donus I.	677. Octobr. 4.	679. Mart. 13.
138	— — II.	974. April. 26.	975. Octobr.
11	Eleutherius	171. Jun. 3.	185. Sept. 6.
6	Euaristus	95. Jul. 26.	108. Octobr. 26.
77	Eugenius I.	654. Sept. 7.	657. Maii 31.
101	— — II.	824. Jun. 5.	827. August. 27.
169	— — III.	1145. Febr. 14.	1153. Jul. 8.
211	— — IV.	1431. Mart. 6.	1447. Febr. 18.

32 Eusebius	ab Anno	310. April 16.	ad	310. Sept. 26.
28 Eurychianus		274. Ian. 6.		283. Dec. 8.
21 Fabianus		236. Dec. 11.		250. Ian. 2.
27 Felix I.		270. Ian. 1.		274. Dec. 24.
38 — II.		355. — —		358. Iul. 29.
50 — III.		483. Febr. 13.		492. Ian. 30.
56 — IV.		526. Iul. 12.		530. Sept. 25.
A. Felix		1436. Dec. 17.		1447. April. 7.
113 Formosus		891. Sept. 19.		896. April. 4.
51 Gelafius I.		492. Febr. 2.		496. Sept. 8.
167 — — II.		1118. Ian. 31.		1119. Ian. 29.
66 Gregorius I.		590. Sept. 3.		604. Mart. 12.
91 — — II.		715. Apr. 28.		731. Ian. 17.
92 — — III.		731. Febr. 22.		741. Nov. 10.
103 — — IV.		828. Ian. 5.		844. Ian. 11.
143 — — V.		996. Maii 17.		999. Febr. 18.
151 — — VI.		1045. April. 28.		1046. Dec. 17.
A. Gregorius		1118. Mart. 15.		1121. April. 27.
159 — — VII.		1073. Iun. 30.		1085. Maii 25.
175 — — VIII.		1187. Oct. 21.		1187. Dec. 17.
180 — — IX.		1227. Mart. 9.		1241. August. 21.
186 — — X.		1271. Oct. 27.		1276. Ian. 10.
203 — — XI.		1370. Dec. 30.		1378. Mart. 27.
207 — — XII.		1406. Nov. 30.		1415. Iul. 4.
230 — — XIII.		1572. Maii 13.		1585. April. 10.
233 — — XIV.		1590. Dec. 5.		1591. Oct. 15.
238 — — XV.		1621. Febr. 9.		1623. Iul. 7.
Hadrianus.	Vide Adrianus.			
48 Hilarius		461. Nov. 12.		467. Febr. 21.
72 Honorius I.		626. Sept. 28.		638. Sept. 13.
A. Honorius		1061. Oct. 28.		1065. — —
165 — — II.		1124. Dec. 16.		1130. Febr. 14.
179 — — III.		1216. Iul. 18.		1227. Mart. 18.
192 — — IV.		1285. April. 2.		1287. April. 3.
54 Hormisdas		514. Iul. 20.		523. Aug. 4.
10 Hyginus		138. Ian. 13.		150. Ian. 11.
42 Innocentius I.		402. Ian. 1.		416. Dec. 21.
166 — — II.		1130. Febr. 17.		1145. Sept. 24.

A. Innocentius ab Anno 1178. August.		ad 1178. a. Sept.			
178	Innocentius III.	1198.	Ian. 8.	1216.	Iul. 16.
182	— — IV.	1243.	Iun. 24.	1254.	Dec. 7.
187	— — V.	1276.	Ian. 21.	1276.	Iul. 22.
201	— — VI.	1352.	Dec. 18.	1362.	Sept. 12.
206	— — VII.	1404.	Oct. 17.	1406.	Nov. 6.
217	— — VIII.	1484.	Aug. 29.	1492.	Iul. 25.
234	— — IX.	1591.	Oct. 30.	1591.	Dec. 30.
240	— — X.	1644.	Sept. 15.	1655.	Ian. 7.
244	— — XI.	1676.	Sept. 21.	1689.	August. 12.
246	— — XII.	1691.	Iul. 12.	1700.	Sept. 27.
248	— — XIII.	1721.	Maii 8.	1724.	Mart. 7.
55	Iohannes I.	523.	Sept. 3.	526.	Maii 18.
58	— — II.	532.	Dec. 19.	535.	April. 21.
63	— — III.	561.	Aug. 11.	574.	Aug. 12.
74	— — IV.	640.	Dec. 3.	642.	Sept. 20.
84	— — V.	686.	Iun. 19.	687.	Iun. 20.
87	— — VI.	702.	Oct. 7.	704.	Dec. 21.
88	— — VII.	705.	Febr. 8.	707.	Sept. 24.
109	— — VIII.	872.	Dec. 14.	882.	Dec. 15.
118	— — IX.	898.	Febr. 5.	900.	Febr. 19.
125	— — X.	915.	Iun. 18.	929.	Iun. 20.
128	— — XI.	932.	April. 15.	935.	Febr. 16.
133	— — XII.	956.	Ian. 13.	964.	Maii 14.
136	— — XIII.	965.	Oct. 1.	972.	Sept. 6.
140	— — XIV.	984.	Oct. 19.	985.	Iun. —
10. 56. F. Roberti		985.	Dec. —	986.	Apr. —
142 Ioh. XV. al. XVI.		986.	April. 25.	996.	Apr. 30.
A. — XVI. — XVII.		997.	Maii —	998.	Mart. —
145 — XVII. — XVIII.		1003.	Iun. 6.	1003.	Oct. 31.
146 — XVIII. — XIX.		1004.	Mart. 19.	1009.	Iul. 18.
149 — XIX. — XX.		1024.	Iul. 19.	1033.	Nov. 8.
189 Iohannes XXI.		1276.	Sept. 16.	1277.	Maii 16.
198 — — XXII.		1316.	Aug. 7.	1334.	Dec. 4.
203 — — XXIII.		1410.	Maii 17.	1415.	Maii 9.
36. Julius I.		937.	Febr. 6.	352.	April. 12.
220 — II.		1503.	Oct. 31.	1513.	Febr. 12.

⁵⁶ Electus, sed consecratione Episcopali non integratus.

225 Inlius III.	ab Anno 1350. Febr. 8.	ad 1555. Mart. 29.
124 Lando	914. Dec. 4.	915. Jun. 14.
Laurentius, Antipapa ⁵⁷	498.	509.
47 Leo I.	440. Sept. 8.	461. Oct. 30.
82 — II.	682. Oct. 19.	684. Maii 23.
98 — III.	795. Dec. 27.	816. Jun. 11.
105 — IV.	847. Apr. 12.	855. Jul. 17.
120 — V.	904. Sept. 23.	904. Nov. 18.
126 — VI.	929. Jul. 5.	930. Febr. 9.
129 — VII.	935. Nov. 15.	939. Maii 24.
134 — VIII.	963. Dec. 6.	964. Febr.
154 — IX.	1049. Febr. 12.	1054. April. 19.
221 — X.	1513. Mart. 11.	1521. Dec. 11.
236 — XI.	1605. April. 2.	1605. April. 27.
37 Liberius	352. Maii 24.	366. Sept. 23.
2 Linus	65. Jul. 7.	67. Sept. 23.
23 Lucius I.	252. Oct. 10.	255. Mart. 4.
168 — II.	1144. Mart. 10.	1145. Febr. 13.
173 — III.	1181. Aug. 29.	1185. Nov. 25.
30 Marcellinus	296. Jun. 30.	304. Octob. 24.
31 Marcellus I.	308. Maii 18.	310. Jan. 18.
256 — — II.	1555. April. 9.	1555. April. 30.
35 Marcus	336. Ian. 18.	376. Oct. 7.
110 Marinus I. vide Martinus II.		
131 Marinus II. vide Martinus III.		
76 Martinus I.	649. Jun. 14.	654. Aug. 6.
110 — — II.	882. Dec. 23.	884. Febr. 23.
131 — — III.	942. Nov. 12.	946. Maii 15.
191 — — IV.	1281. Febr. 22.	1285. Mart. 28.
410 — — V.	1417. Nov. 17.	1421. Febr. 20.
33 Melchisedes	310. Octob. 8.	314. Ian. 10.
107 Nicolaus I.	858. Mart. 24.	867. Nov. 12.
152 — — II.	1059. Ian. 31.	1061. Jun. 24.
190 — — III.	1277. Nov. 25.	1289. August. 23.
A. Nicolaus	1328. Maii.	1339. August. 25.
193 — — IV.	1288. Febr. 22.	1292. April. 14.
212 — — V.	1447. Mart. 6.	1455. Mart. 25.

Osta-

⁵⁷ Vide Theophanum, p. 323. Theodoretum, Lectorem, lib. 2. Hist. p. 560.

Obavianus, Antipapa aduersus Alexandrum III. *Cinnamus lib. V. Hist. p. 258.*

100 Paschalis I.	ab Anno 817. Ianuar. 25.	ad 824. Maii 11.
162 — — II.	1099. Aug. 14.	1118. Ian. 18.
A. Paschalis	1164. April. . .	1167. Aug. . .
95 Paulus I.	757. Maii 22.	767. Iun. 21.
215 — — II.	1464. Aug. 31.	1471. Iul. 26.
224 — — III.	1534. Octob. 13.	1548. Nov. 10.
229 — — IV.	1555. Maii 23.	1559. Aug. 18.
237 — — V.	1605. Maii 16.	1621. Ian. 28.
62. Pelagius I.	556. April. 13.	561. Mart. 2.
65 — — II.	579. Nov. 26.	590. Febr. 4.
1 Petrus	50. Ian. 18.	65. Iun. 29.
11 Pius I.	150. Ian. 19.	153. Iul. 11.
al. 12. idem	154. Maii 6.	161. Iul. 11.
214 Pius II.	1458. Aug. 19.	1464. Aug. 14.
219 — — III.	1503. Sept. 22.	1503. Oct. 18.
228 — — IV.	1559. Dec. 26.	1565. Dec. 28.
229 — — V.	1566. Ian. 7.	1572. Maii 1.
19 Pontianus	231. Iun. 26.	235. Sept. 28.
116 Romanus	897. Sept. 11.	898. Ian. 2.
67 Sabinianus	604. Aug. 30.	606. Febr. 7.
86 Sergius I.	688. Nov. 22.	702. Aug. 14.
104 — — II.	844. Iun. 27.	847. Ian. 27.
122 — — III.	905. Iun. 9.	912. Dec. 6.
147 — — IV.	1009. Octobr. 2.	1012. Iul. 13.
73 Severinus	640. Maii 2.	640. Iul. 4.
60 Siluerus	536. Iun. 6.	537. Nov. 16.
34 Siluester I.	314. Ian. 31.	335. Dec. 31.
144 — — II.	999. April. 2.	1001. Maii 12.
A. Siluester	1044. Dec. 39.	1045. Mart. 8.
49 Simplicius	467. Mart. 5.	481. Febr. 10.
40 Siricius	385. Ian. 5.	398. Nov. 26.
89 Sisinus	707. Dec. 25.	708. Ian. 13.
8 Sixtus I.	117. Maii 31.	127. April. 3.
25 — — II.	257. Aug. 33.	258. Aug. 6.
46 — — III.	433. Aug. 7.	440. Iul. 24.
246 — — IV.	1471. Aug. 19.	1484. Aug. 12.
231 — — V.	1585. April. 24.	1590. Aug. 27.

	ab Anno		ad
13 Soter	162.	April. 26.	172. April. 22.
24 Stephanus I.	255.	April. 15.	257. Aug. 2.
<i>Electus</i> Stephanus	752.	Mart. 6.	752. Mart. 10.
94 Stephanus II.	752.	Mart. 19.	757. April. 16.
96 — — III.	768.	Aug. 7.	772. Febr. 3.
99 — — IV.	816.	Iun. 22.	817. Ian. 22.
112 — — V.	885.	Iul. 25.	891. Aug. 7.
115 — — VI.	896.	Maii 2.	897. Aug. 7.
127 — — VII.	929.	Febr. 1.	931. Mart. 12.
130 — — VIII.	939.	Iun. 9.	942. Octobr. 23.
156 — — IX.	1057.	Aug. 3.	1058. Mart. 29.
53 Symmachus	498.	Sept. 13.	514. Iul. 16.
9 Telesphorus	127.	Iun. 2.	138. Ian. 5.
75 Theodorus I.	642.	Nov. 3.	649. April. 20.
117 — — II.	898.	Febr. 12.	898. Mart. 3.
102 Valentinus	827.	Sept. 1.	827. Octobr. 10.
<i>Electus</i> Vicedominus	1276.	Sept. 5.	1276. Sept. 6.
15 Victor I.	386.	Sept. 11.	196. April. 20.
155 — — II.	1055.	April. 13.	1057. Iul. 28.
160 — — III.	1087.	Maii 1.	1087. Sept. 15.
A. Victor	1138.	Mart. 16.	1138. Maii 19.
A. Victor	1159.	Octobr. 4.	1164.
61 Vigilius	537.	Nov. 22.	557. Maii 17.
78 Vitalianus	657.	Iul. 30.	671. Dec. 31.
18 Vitalianus I.	222.	Octobr. 20.	231. Maii 14.
161 — — II.	1088.	Mart. 12.	1099. Iul. 29.
174 — — III.	1185.	Nov. 26.	1187. Octobr. 20.
184 — — IV.	1261.	Aug. 29.	1264. Octobr. 2.
202 — — V.	1362.	Octobr. 31.	1370. Dec. 19.
204 — — VI.	1378.	April. 8.	1389. Octobr. 15.
232 — — VII.	1590.	Sept. 25.	1590. Sept. 27.
239 — — VIII.	1623.	Aug. 6.	1644. Iul. 29.
A. Ursinus post Damasum electum Tillemontius T. 8. memor. p. 387. ff.			
93 Zacharias	741.	Nov. 19.	752. Mart. 3.
16 Zephyrinus	198.	Iun. 11.	217. Dec. 20.
43 Zosimus	417.	Iul. 6.	418. Dec. 17.

CAPVT VIII.

Scriptores de Diis, Geniis, Sanctis &c.

Antiquitatum diuisio in sacras, politicas, militares, litterarias et priuati vsus atque domesticas. 1. In sacris iterum varia consideranda; ac primo dicendum de religiosi cultus obiecto, sive Diis quibus sacra facta. 2. Gentes multae Aethiae. 3. DEI cognitio usquequaque testata. Theologiae Naturalis atque Ethicae scriptores. 4. De origine Idololatriae: et quomodo tot Gentibus placuerit multos colere Deos, quum ratio unum esse DEVM suadet? 5. Pro numine culta quascunque vel prodesse vel nocere possent, ut astra atque alias res naturales, vel homines eorumque affectiones, vel geniis ac daemones. 6. Dii et Deae, boni et mali. Solitarii et cum aliis culti Dii, ouy-Deuoi et Cabiri. 7. Varia nomina et cognomina iisdem tributa Diis, ex varia occasione. 8. Vnius summi DEI cultus. Veri DEI nomina et attributa. Cabbalistarum Sephiroth et Kelioth. Scriptores Theologiae Iudaicae. 9. SS. Trinitatis agnitae vestigia apud Iudaeos et Ethnicos. 10. Scriptores de Deastris Syrorum et aliarum Gentium Orientalium. 11. De Persarum et aliarum gentium Heliolatria. 12. De Selenolatria, cultu stellarum, elementorum etc. apud varios populos. 13. De Idololatria Aegyptiorum ac Graecorum, et vitra absurdior? 14. De Diis Romanorum. 15. Gallorum et Germanorum veterum, aliorumque populorum. 16. Scriptores de Diis gentium generales. 17. Numinum in imaginibus praesentia atque ex iis emigratio et euocatio. 18. Idolorum ornamenta, vestes, nimbi, circumgestatio, ablutio, proiectio, verberatio, execratio. 19. Deorum variae classes ac veluti gradus. 20. Dii tutelares certarum regionum, urbiumque. Vestia, Fortuna etc. 21. Dii artium rerumque variarum praefides. 22. Antonii Macedo Dii tutelares Orbis Christiani. 23. Patronatus et Praefecturae super certa vitae genera et beneficia, vel malis certis auerruncandis in Ecclesia Romana Sanctis assignatae. 24. Apotheosis et Consecratio. 25. Canonizatio, sive hominum post mortem inter sanctos relatio. 26. Scriptores selecti de Angelis eorumque ordinibus. 27. De Geniis, Laribus, Lemuribus. 28. De cultu Angelorum, Sanctorum, Eucharistiae, Crucis, imaginum et reliquiarum apud Christianos. 29.

I.

Antiquitatum genus omne et prisca moris licet quam latissime pateat, tamen ad perpauca capita commode reducitur: quicquid enim agunt homines, quos-

quoscunque ritus et mores obseruant, vel publice susceptos obeunt, vel priuatim et domi. Publici rursus vel consistunt in colendo ac piando Numine, vel in rebus ad Reip. administrationem decusque facientibus versantur, vel ad rem militarem instituendam pertinent. Singularem quoque partem sibi vindicat litterarum vsus artiumque et scientiarum exercitatio atque incrementum, Athenaea, Scholae, libri, officinae, aedificia, mercaturae, numi, opificia. Ad priuatam denique rem spectant ritus puerperii, nuptiarum, vestium victusque et instrumenti domestici omne genus, ac denique quibus fabula humanae vitae clauditur exequiae funeris et posita extinctis monumenta.

II. Singula ex his persequuntur et scriptores cuiusque argumenti de quibus notitia ad me peruenit deinceps tradituro, faciendum a sacris initium est: video autem omnia quae afferri de religiosis antiquitatibus poterunt, comprehendere posse quam optime his quatuor capitibus, vt primo referam scriptores de religioso cultus obiecto, siue iis quibus sacra facta sunt, et maiores humanis honores attributi, nec non de personis sacris atque sacerdotibus: deinde de locis sacris, templis, lucis, altaribus: tum de sacris temporibus siue festis diebus, ac denique de cultu ipso religioso siue variis generibus sacrorum, sacrificiorum, precum, diuinationum, Mysteriorum, processionum religiosarum, et modis venerandi Numinis atque *εθελοθρησκείαις* et superstitionibus quibuscunque; quae omnia compendio complexus est *Thomas Broughton* in Lexico historico omnium religionum, quod germanice versum *Dresdae 1756.* forma octopartita maiori prodit.

III. Antequam de Numinis cultu dicere incipimus, certum atque exploratum esse arbitramur, nullam gentem vel olim fuisse vel hodie vsquam esse tam barbaram et immanem, siue vt *Senecae* ¹ verbis vtamur, ita *extra leges moresque proiectam*, vt non aliquod Numen crediderit, colendumue cogitet: vnde *Plutarchus* aduersus Colotem Epicureum pag. 1125. *Si terras obeas, inuenire possis vrbes muris, litteris, regibus, domibus, opibus, numismate carentes, gymnasiarum et theatrorum nescias, αἰετὸν δὲ πόλεως καὶ αἰθέρας, μὴ χρωμένης εὐχαῖς, μὴδὲ ὄρεσις μὴδὲ μαντείας μὴδὲ θυσίας ἐπὶ ἀγαθοῖς, μὴδὲ ἀποτροπαῖς κακῶν ἐδείς ἐσιν ἢ δὲ ἐσαὶ γεγονώς θεατῆς. Ἀλλὰ πόλις ἂν μοι δοκεῖ μάλλον ἐδάφους χωρὶς, ἢ πολιτεία τὸ περὶ θεῶν δόξης ἀναί-*
es-

¹ Seneca Ep. 117. Artemidorus lib. 1. cap. 9. *ἐδὲ ἕνος ἀνθρώπων ἄθει, ἀβασίλευτον, ἄλοι δὲ ἄλλως τιμῶσι θεῶς* Confer *Aelian.* II. 13. Var. Hist. Maximus Tyritum diss. 1. Sextum Empiricum lib. 1. contra Physicos cap. 61. E recentioribus *Isaacus Barrow* Tom. 2. serm. 8. et *Bibliothèque Vniuerselle* T. 3. p. 313. II.

ἡθεῖος πικρὰ πικρῶσι, οὐρασι λαβῆσα τηρῆσαι. Urbem vero templis ditte
que careret, quae precibus, invocando, orando non placet, non bonorum
causa sacrificet, non mala sacris auertere nitatur, necio unquam vidit. Sed
facilem urbem condidi sine solo posse puto, quam opinione de Diis penitus sublata Gi-
gantem coire aut conficere. Quod vero apud Ciceronem l. de natura Deor.
c. 23. Academicus Cotta, equeidem, inquit, arbitror multas esse gentes sic im-
manitate effrenatas, ut apud eas nulla suspicio Deorum sit, frustra obicitur quum
nullam nominet, et Cicero ipse tum in hoc ipso libro c. 16. tum lib. 1. c. 13.
Tusc. quaest. et lib. 1. de legibus c. 8. affirmet adeo alte insidere omnium
cordibus sensum Diuinitatis, ut falsum multi Deum colere maluerint quam
nullum. Quae porro de Gentibus Atheis apud veteres leguntur, ut de *Theoi-
tus* apud Porphyrium lib. 2. de abstinencia ab animatis pag. 132. ex Theo-
phrastō (Simplicius p. 222. ad Epictetum vocat *Acrothoitias*) ac de *Nasamo-
nibus* apud Dionysium periegesi vers. 210. ad impios gentium illarum mores
referendum, ut de *Gigantibus* Macrobius l. 1. Saturnal. c. 20. *Gigantes quid
aliud fuisse credendum est quam hominum quandam impiam Gentem Deos negan-
tem, et ideo existimatam Deos pellers de caelesti sede voluisse?* Nam ut Cicero in
Carone Maiore c. 2. *quid est aliud Gigantium moris bellare cum Diis, nisi naturae
terrenae?* Confer Philostratum in vita Apollonii lib. V. c. 16. pag. 200.
Tales fuere Phlegyes οἱ Διὸς ἐκ αἰλέγοντες Iouem non curantes Homer.
hymno in Apollinem v. 279. qui in scholiis ad Iliad. N. 302. ἄθεοι, apud
Eustathium p. 904. ἀσεβεῖς ἄνδρες καὶ ληστῆες appellatur. De genere
quodam *Aethiiorum* ² Strabo lib. XVII. pag. 822. quod ἄθεοι νομίζονται,
ἔργα καὶ τὸν ἥλιον φασὶν ἐχθαίρειν καὶ κακῶς λέγειν, ἐπειδὴν προσίδωσιν
ἀνίσχοντα, ὡς καίοντα καὶ πολεμῆντα αὐτοῖς, καταφύγοντες εἰς τὰ ἔλη.
Hi fuere *Atlantes* de quibus Mela lib. 1. c. 8. *solem execrantur et dum oritur
et dum occidit, ut ipsis agrisque pestiferum.* Eadem Herodotus IV. 184. Pli-
nius V. 8. Solinus c. 31. Atque haec causa quare pro Atheis haberentur,
non quod nullum Numen coluerunt. Quemadmodum Iudaeos *gentem con-
tumeliosam Numinum insignem* vocat Plinius XIII. 4. et Christiani gentibus olim
habiti in Atheorum numero. ³ De *Callaicis* siue *Lusitanis* apud eundem
Stra-

² De iisdem Nic. Damascenus apud Stobaeum ferm. 42. Ἀφῆμωντι (ἰεγ. Ἀτλαντι)
ἄθεοι ἐνέμικτοι ἐν ἔχρασι, ἥλιον δ' ἀνίσχοντι λοιδοροῦντες ὡς πάλαι κακῶς φησικῶτι. Hos
respexisse Iobum III. 8. in verbis: *exsecrantur illam (noctem) qui maledicunt diei*, verifi-
citer conlicit V. C. Io. Henricus Marius, filius, libro II. observationum sacrarum pag. 1.
& 152.

³ Vide *Elmenborstium* ad lib. 1. Arnobii pag. 12. et *D. Cbr. Kortboltum* Obrectator.
pag. 1. 2. c. 10. p. 405. ff.

Strabonem libr. III. pag. 164. ἔνοι δὲ τὰς Καλλιπῆς αἰθῆς Φασίη, nimirum quia δυσπερίμακτοι ὄντες ἀποβεβλήκασι τὸ κοινονικὸν καὶ τὸ Φιλόν. Δραπον, quod commercii carentes humanitatem exuisse videbantur, vt idem Strabo pag. 155. loquitur, qui alioqui pag. 154. testatur Lusitanos fuisse *Θυμῶν* frequentes in sacrificiis, de quo confer Lud. Nonium in Hispania pag. 143. Gallos ab omni religione alienos arguit Cicero pro M. Fontejo c. 9. seq. quam tamen nationem omnem admodum fuisse deditam religionibus testis Caesae VI. de bello Gallico c. 16. vt omittamus alia argumenta, quibus Ciceronem ex ipso Cicerone refellit *Vossius* l. 1. de idololatria c. 35. Eadem fide *Quintilianus* l. 3. c. 2. p. 221. edit. *Burmansianae gentes sine legibus* commemorat, et tamen mox inducit, natos in illis fungi legationibus, accusare et defendere. De Barbaris *Arabibus* S. Nilus narratione 3: θεὸν ἢ εἰδότες ἢ νομῶν ἢ χειρότεκτον. Mox tamen de illis addit p. 28. ἄστρον δὲ τῶ πρῶτον προσκυνῶντες καὶ δύνοντες ἀνατέλλοντι.

Non magis fidem merentur quae vel in Beniaminis Tudelensis itinera-rio pag. 58. seq. leges de Dogziinis, nullius religionis populo decem milliaribus a Tsidone: vel quae in Abrahami Perisfol itineribus Mundi pag. 183. et de iis, quos *Castros* † (a 700 negauit) velut qui Deum negant aut ignorant, vulgò appellant, quaeque et apud alios recentiores scriptores nonnulla iactantur de variarum Africae, Americae ‡ et Insularum quarundam gentium Atheismo. Nam quicumque illas ita adierunt, vt linguae et morum nationis cuiusque sufficientem notitiam sibi compararent, longe aliud de illis testantur, docentque parum tribuendum esse illorum relationi, qui vel ex ignorantione et praeiudicio falsum tradiderunt, vel plane de industria veluti atheos populos traduxerunt eum tantum in finem, vt crudelitati quae gentes illas miseris Hispani exciderunt, color aliquis quaereretur. Mirumque adeo est viro acuto *Petro Baelio* Continuatione cogitationum de cometis; Respons. ad quaest. Prouincial. T. 4. c. 11. 12. et in Dictionario historico voce *Leri*, nota A. tam facile potuisse persuaderi, vt argumentum a consensu gentium in colendo Numine petiturum floccipenderet ob tam incertas lubricasque relationes, quae merito suspectae illi debebant videri, quum plures earum

† Vide *Petri Kollen descriptionem capitis bonae spei*, Germanico editam Nymbr. 1719. fol. p. 351. 407. Idem scriptor accuratus ac diligens de Hottentorum religione praecclare p. 404. 406. seq. differit. Sicut de religione Huronum et aliorum populorum agrestium et ferorum Americae, *Iosephus Frider. Lafitau* S. I. Tomo primo operis vulgati gallice *Moeurs des sauvages Amériquains comparées aux moeurs des premières Temps*, Paris. 1724. 4. cap. quarto.

‡ Vt *Censiorum* in Africa septentrionali, de quibus *Journal littéraire* T. 2. p. 183. seq.

earum iam certis testimoniis falsi compertas non posset ignorare. Cui rei explicandae ne longius inhaeream, rogo Lectorem, ut praeter *Cudworthum* et *Martinum Fotherby* libro primo *Atheomastigis* consulat *Io. Lud. Fabricii* Theologi Palatini Apologeticum pro genere humano contra Atheismi calumniam, Heidelbergae primum 1682. 4. et deinde inter eius opera ⁶ editum Tiguri 1698. 4. p. 119. sq. *Eduardi Stillingfleet* novae Origines sacras postumas Anglice editas Cantabrigiae 1701. fol. pag. 73. seq. et V. C. *Maturini Veiffertii la Crose* Dialogos Gallice vulgatos varii, historici, literarii, sacri et critici argumenti A. 1711. 12. p. 254. sq. Nonnulla etiam huc spectantia notarunt B. *Iosua Stegmannus* in Photinianismo diss. 3. p. 24. *Valent. Ern. Loescherus* in praenotionibus theologicis, p. 4. ff. *Stephanus Nye* in Epistola subiecta libro edito Anglice, *A Discourse concerning natural and revealed Religion*, p. 228. ff. *Iac. Bernardus* in nouellis Reip. literariae A. 1705. T. 1. p. 133. et 311. seq. et A. 1707. T. 1. p. 413. seq. Memoriae litterariae Treuoltinae A. 1717. p. 36. sqq. *Andreas Adamus Hochstererus* in Exercitatione de religione naturali, Tubingae edita; *Io. Frid. Coruinus*, Pastor Hornburgensis in *Dacaru Halberstadiensis*, in corpore Doctrinae, Historiae haeresium *Godfridi Arnoldi* opposita lib. 2. c. 18. seq. *Petrus Lescaloperius* ad *Ciceronem* de natura Deorum p. 87. 88. et 713. 714. *Georgius Bullus* in sermonibus a *Roberto Nelson* editis Anglice T. 1. p. 74. seq. *Iamus Hoyerus* Diss. tribus de religione Groenlandorum naturali, Hauniae 1756. 4. in quibus ostendit, Groenlandos Deum admittere, eundemque nomine *Tongarsuck* compellare.

IV. Credamus igitur Apostolo testanti τὸ γνωστὸν τῆ θεῆ sive DEI notitiam Gentibus etiam manifestam et a DEO ipso per opera sua manifestatam Rom. I. 19. seq. a DEO inquam non cessante testatum se facere omnibus benefica manu sua Actor. XIV. 17. ut ab iis veluti palpando inueniatur. XVII. 27. Credamus sensibus ipsis Naturae quae est in omnibus hominibus vsque quaque terrarum viuentibus, atque in hoc conspirantibus ut ex contemplatione huius vniuersi eius Auctorem, Auctorisque bonitatem, potentiam et sapientiam intelligere possint: Credamus omnibus regnorum et rerump. conditoribus, qui sine religione et cura Numinis coalescere non posse ciuitates probe perspexerunt, neque adeo possent metu religioso uti ad Respublicas continendas, nisi sensum eius a natura homini iam inpatum nossent. Credamus denique animae nostrae testimonio et consensui tot scriptorum omnis aevi, quarumcunque nationum, qui licet a Iudaeorum sacris vel Christi nomine alieni tamen omnes vno ore certum faciunt et indubitatum relin-

quant, Theologiae Naturalis vestigia alto impressa fuisse esseque in ipsorum cordibus. Hoc Oriens et Occidens, et alio sole calentes terrae, hoc Americae non minus quam Asiae et Africae populi si ad eos adeas, vel si dignas fide relationes et itinerum commentarios de illis consulas, demonstrant. Hoc recentia hoc prisca loquuntur monumenta de Graecis et Romanis non modo, sed perinde et de Chaldaeis, Aegyptiis, Persis, Thracibus, Indis, Sinenfibus et nationibus quantumvis remotis ac barbaris quibuscunque. Huius rei insignia testimonia collecta videre licet in illustri Huetii Concordia rationis et fidei, in Augustini Steuchi Bugubini libris de perenni Philosophia, in Rad. Cudworthi opere eruditissimo, Anglica edito lingua Lond. 1678. fol. quod Systema verum intellectuale Vniuersi inscripsit: in Io. Michaelii Ethnophronie, Stetin. 1647. 4. et in Tobiae Pfanneri Systemate Theologiae gentilia purioris, Basil. 1679. 4. vt Theologiae Naturalis scriptores Raymundum de Sabunde, Raymundum Breganium, Theoph. Raynaudum (T. 5. Opp.) Danielem Clafenium, Steph. Klotzium aliosque larga manu adductos in Sylabo scriptorum de V. R. C. c. 19. p. 454. ff. iam omittamus. Similiter Legis quoque diuinae et iuris naturalis sensus in gentibus perspicue animaduertitur, vti ex Ethnicorum scriptis demonstratum est a Grotio, Sam. Pufendorfio horumque eruditis interpretibus.

V. De origine idololatriae, quam a Serucho ⁷ veterum plurimi, reperiunt; *Thomas Hyde* autem de relig. veterum Persar. p. 58. a temporibus Saelae et Eberi; et *Henricus Winderus* in historia ortus et progressus doctrinae, earum imprimis rerum, quae ad religionem spectant, Vol. 1. p. 159. haud longe post diluuium ortam, ast caute demum introductam fuisse putat, videnti Interpretes ad librum Sapientiae cap. XIV. atque opus eruditum *Gerh. Job. Vossii*, nec minus *Edoardi*, Baronis *Herbert de Cherbury* liber de religione Gentilium errorumque apud eos causis, ab If. Vossio Amst. 1663. 4. primum in lucem editus, et ibidem 1700. 8. recusus. Abbas *Banierius* in explicatione historica fabularum, quae tertia vice multo auctior prodiit Parisiis 1734. 2 Voll. 8. lib. 1. c. 1-3. *Pluchius* histor. caeli lib. 1. *Spiridion Ponpartus* in Epistola ad P. Tourneminum de prima idololatria, quae existat

⁷ Confer si habet Codicem Pseudepigraphum Vet. Test. p. 337.

⁸ Prima huius libri editio prodiit Parisiis 1711. 2 Voll. 12. quae editio recusa est Haegae Comit. 1713. secunda editio euulgata in eadem est Paris. 1715. 3 Voll. Germanicam versionem ad tertiam editionem accommodatam componit Vir Doctissimus *Ioan. Adolph. Schlegel*: cuius Vol. I. prodiit Lips. 1754. 8. II. ib. 1756.

in *Memoriis Trenulini* 1712. p. 1615. sqq. *Elias Amatus* in epistolis italice editis Genuae 1715. 4. *Augustinus Calmetus* in pec. Dissertatione inserta T. V. *Commentarii* in S. Cod. p. 130. seqq. ed. Paris. 1726. fol. *Sam. Wesley* in *Diss. de idololatria*, quae legitur inter eius *Diss.* in libr. Iobi, pag. 302. Londini 1736. fol. *Arthur Youngius* in libro Anglico, *An historical Dissertation on idolatrous Corruptions in Religion*. Voll. II. Londini 1734. 8. Auctor epistolarum de mythologia (*Letters concerning Mythology*.) Londini 1748. 8. epist. 17ma. Quum vero vnum Deum summum, non multos Deos summos, esse perspicuis argumentis ratio doceat, et Vniuersitatis rerum structura et harmonia ad communes fines tendens testetur, mirari aliquis possit, unde illa caligo magnae partis generis humani, ac tot populorum plures Deos colentium? Sed imprimis notandum, quod latius patuerit semper pateatque summi Numinis⁹ cultus, quod omnes agnoscunt τὴν πρωτίστην ἀρχὴν, vt inquit Proclus lib. IV. in *Timaeum* p. 286. πᾶσαι θεοποιίαι καὶ αἰεταὶ συγχωρεῦσαι εἶναι, καὶ θεὸν πάντες ἀνθρώποι καλοῦσι βασιλέα. Θεὸς δὲ ἕνός μετ' αὐτὴν, καὶ κρείων ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ παντί, ἐν πᾶσι πιστευοῦσιν. *Augustinus* lib. 20. contra *Fauftum Manichaeum* c. 19. *Difcat Faustus, vel potius illi, qui eius litteris delectantur, Monarchiae*¹⁰ *opinionem nos ex gentibus non habere, sed gentes non usque adeo ad falsos deos esse delapsas, vt opinionem amitterent vnus veri Dei, ex quo est omnis qualiscumque natura.* Deinde certum esse puto, plerisque omnes πολυθείας veneratores, (indoctum vulgus excipio hominum quid faciant et quid colant parum cogitantium) non aequali gradu et dignitate Deos quoslibet habuisse, sed vt *Maximi Tyrii* verbis *diss.* 1. vtar, ἕνα ἰσὺς ἀν' ἐν πάσῃ γῆ ἑμάθανον νόμον καὶ λόγον, ὅτι ΘΕΟΣ ΕἰΣ πάντων βασιλεὺς καὶ πατήρ, καὶ ΘΕΟΙ ΠΟΛΛΟΙ, θεοὶ παῖδες, συναρχόντες, θεοὶ. In hoc *leges ubique terrarum* atque *opinionem conuenire videbis, DEVM esse KNVM*,¹¹ *Regem omnium et Patrem, MULTOS aditos esse DEOS alios qui supremi illius filii sint, et quasi in Imperio collegae.* Ταῦτα δὲ ὁ ἑλλην λέγει, καὶ ὁ βασιβαρετα λέγει, καὶ ὁ ἠπειρώτης, καὶ ὁ θαλάττιος, καὶ ὁ σοφὴς, καὶ ὁ αἰσιόδος. In eo *Graccus cum Barbara, mediterraneus cum insulano, sapiens consentit cum stulto.* Cum *Maximo Tyrio* consentit *Clemens Alexandrinus* *Strom.* lib. 5. pag. 729.

Q 9 3

⁹ *Lactantii, Minutii Felicis et Tertulliani* testimonia exstant apud *Baltusum* in libro Gallico *Jugement de SS. Peres sur la Morale de la Philosophie payenne*, pag. 11. 1qq.

¹⁰ *Monarchiam Augustinus* vocat cultam vnus summi Numinis contra ethniorum πολυθεϊαν et duo *Manichaeorum* principia. Confer *Philonis Iudaei* librum *περὶ μετεχέως*.

¹¹ Vide *Nicol. Cusanum* de pace fidei c. 6. p. 685. Opp.

et 30. edit. Oxoniensis 1715. fol. cuius haec sunt verba: Τῶν ἀνθρώπων πάντες Ἕλληες τε καὶ βάρβαροι, γένος δ' οὐδὲν ὀνόμαϊ τῶν γεωργούντων; ἔστε νομαῖδων, ἀλλ' οὗτε τῶν πολιτικῶν δυνάται ζῆν, μὴ προκατελιμένον τῇ τοῦ κρείττους πίσει διὸ πᾶν μὲν ἔθνος ἑώων, πᾶν δὲ ἐσπερίων αἰνόμενον, ἢ βόρειον τε καὶ τὰ πρὸς τῷ νότῳ πάντᾳ, μίαν ἔχει καὶ τὴν αὐτὴν πρόληψιν περὶ τοῦ κατασησαμένου τῆν ἡγεμονίαν. ἔγωγε καὶ τὰ καθολικώτατα τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ διαπεφάσθηκεν ἐπ' ἴσης πάντα. πολὺ δὲ πλεόν ἐι παρ' Ἕλλησι πολυπράγμονες οἱ Φιλόσοφοι, ἐκ τῆς βαρβαρίου ἐρωάμενοι Φιλοσοφίας, ἀοράτω καὶ μόνῳ, καὶ δυνατωτάτῳ καὶ τεχνικωτάτῳ, καὶ τῶν καλλίστων αἰτιώτάτῳ τὴν πρόνοιαν ἴδουσαν. *Homini- num genus uniuersum in Graecos Barbarosque diuiditur: quorum e numero, nulla prorsus usquam aut agricolarum aut pastorum, ac ne eorum quidem, quae in ciuitate degunt, natio est; quae vitam, absque eo, quod eius mentem Naturae superioris fides occuparit, ducere tuerique possit. Itaque populi omnes, siue orientem colant, siue littora occidentis ultima teneant, siue ad septentrionem, siue ad meridiem habitent, unam et eandem eius, a quo institutum hoc imperium est, anticipationem habent: quum loca pariter et aequaliter omnia, generales quaeque vis illius effectricis actiones complexae sint. Sed tamen curiosi illi e Graecis Philosophi, Barbarorum permoti philosophia, multo magis illi, qui nec oculis cernitur, et solus ideam ac praepotens et sapientissimus artifex est, summusque rerum pulcherrimarum auctor, prouidentiam tribuerunt. Similem in modum Clemens Romanus homilia X. 14. p. 688. ἐνός, inquit, ὄντος τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν τῶν ὑποκειμένων ἐξουδιῶν λόγον Θεοὶ εἰσιν, ὑποκείμενοι μὲν ἐκείνῳ, ἰδιοικούντες δὲ ἡμᾶς. Quum vnus sit magnus Deus, instar Caesaris, et ipsi ad similitudinem minorum potestatum Dii sint, et quidem subiecti, nostri tamen gubernatores. Hanc ipsam sententiam plurimis quorum notitia ad nos peruenit gentilium philosophis fuisse vberius atque erudite ostendit Radulphus Cudworthus capite quarto veri systematis intellectualis vniuersi. Plures igitur inferiores Deos veluti prouidentiae Diuinae et gubernationis Mundi administratos et Angelos sub vno DEO summo Demiurgo venerandos sibi duxerunt, inque horum cultu ferme fuere frequentiores, siue quod supremum illum nulla cogitatione attingendum nulla satis digna prosequendum veneratione, adeoque omni cultu externo superiorum esse solo mentis recessu intimo venerandum et admirandum existima-*

rent:

¹¹ Thomas Gale ad Iamblichum de Mysteriis Aegyptior. p. 199. *Constat ex libro Cyrilli contra Iulian. Porphyrium existimasse, solos Deos mundanos colendos esse, non autem supremum illum. Fuit et haec pluriuorum ex Schola Platonica opinio. Confer eundem.*

rent: fuit quod inferioribus Diis commissam crederent a summo illo mundi administrationem, cultumque omnem qui his tribueretur in supremum illum Regem omnium et parentem existimarent redundare. Ac quum DEI ipsius inuisibilis formam ignorarent, et vellent tamen habere aliquid in quo cogitatio subsisteret et sensus ipse haerere posset, multa eius symbola et imagines siue in rebus naturalibus quaesiverunt, siue ipsi commenti sunt, in quibus potentiam Numinis colerent, ideam saepe sub multis nominibus et formis atque imaginibus, Deumque ut ita dicam *μυριώνυμον* et *μυριόμορον* venerati. Confer *Michaëlis Mourguet* S. I. Professoris Tolosani Systema Theologicum Pythagoreismi et aliarum sectarum apud Ethnicos, Tolosae 1712. 8. Gallice editum; De origine vero alterius generis Idololatriae ex ambitione vel superstitione nati, qua defuncti homines diuinis affecti honoribus sunt, *Augustinum Calmet* Benedictinum Monachum in diss. adiuncta commentariis in Sapientiae librum, itidem Gallice vulgatis, atque alios interpretes ad libri Sapientiae cap. XIV. et *Iohannem Fals* τὸν *μακαρίτην* notis ad Gyraldum de sepultura Veterum T. I. Opp. Gyraldi pag. 698. seq. S. R. *Christi. Aug. Crusius* Diss. prima de superstitione, quae tertia est de dissimilitudine inter religionem et superstitionem idololatriae originem ab hisce duabus causis repetit; a corrupta derelictaque religione patriarchali, et mutilato nec recte intellecto verbo diuino caelitus reuelato.

VI. Non mirum itaque est adeo, quod dum in inferioribus haeret mortalium cogitatio, tam multos tamque passim diuersos, sibi Deos colendos deligere potuerunt: quicquid enim vel prodesse vel obesse sibi insigniter posse intelligebant, hoc religioso cultu prosequendum sibi duxerunt, idque tanto magis et impensius, quo efficacius illorum sensu tangebantur, vel quo praesentiozem cuiusque ad iuuandum vel vicissim ad nocendum vim esse fuerunt

dem Galeum p. 266. vbi inter alia assert haec Luctatii ad IV. Thebaidos: *Infiniti autem Philosophorum, Magorum Persae item confirmant, tenera esse praeter hos Deos cognitos qui coluntur in templis, alium principem et maxime Deum caeterorum numinum ordinatorem.* Theodoritus in Coloss. II. 18. docet canonem decimum octauum concilii Laodiceani oppositum iis esse, qui angelos colebant ex *κατανοησύνῃ* professi, *ὡς ἀόρατος ὁ τῶν ἑλῶν Θεὸς ἀνίφικτός τε καὶ ἀκατάληπτος, καὶ προσκαί διὰ τῶν ἀγγέλων τῆν θείων τυφάνων πραγματευόμενος.* Confer *Iac. Rhenferdi* Diss. de statu et aris Dei et hominum interuentis. Opp. philolog. p. 696. sqq. Plura in hanc sententiam Stillingfleetus in Originibus sacris nouis postumis p. 74. 75. 76. *for this was a principle among many nations, that the supreme God was to be Worship'd only by acts of the Mind and that external Worship was only for lesser Deities.* Description de l'Isle Formosa par *G. Psalmanaazaar* pag. 34. *Ils enseignent à ne reconnoître qu'un seul Dieu, que les Peuples croient si grand et si redoutable, qu'ils n' osent lui faire aucun sacrifice: mais ils ont établi le Soleil pour l'objet de leur culte etc.*

fuerunt persuasi. Hinc frequentissima Spirituum, Daemonum, Seniorum adoratio, de qua Vossius libro I. de Idololatria, tum veneratio Mundi ipsius et Naturæ, de qua idem lib. VII: atque Persas in igne nihil aliud quam animam mundi coluisse coniecit. *Benedictus Aueranius* Diss. 72. ad Anthologiam, T. I. Opp. p. 184. sq. nec minus Solis, Lunæ et Stellarum, elementorum item vt telluris, fontium, fluviorum, ignis aliarumque rerum naturalium, de qua idem Vossius lib. II. et III. Consimiliter religiosus cultus ipsis tributus hominibus, non tantum qui vel egregii aliquid reperissent, vel magnis rebus gestis admirationem sui late circumtulissent; sed etiam quos amor¹³ vel adulatio vel fraus vel metus religiose venerandos suavit obtulitque. Hinc Mythologiae plerasque Poetarum veterum de Diis ad historicum sensum reuocant, et de Principum rebus interpretantur Viri Clarissimi *Io. Clericus* ad Hesiodi Theogoniam, et in dissertationibus de Hercule, Venere, Adonide etc. quas Gallice scriptas Bibliothecæ vniuersali inseruit: *Paulus Pezron* in Antiquitatibus Celtarum jtidem Gallice editis, *Renatus Josephus Turnemine* S. I. in dissertationibus variis quæ sparsim intextæ leguntur Memoriis literariis Treuolinis, et *Bauneri* in explicatione Historica fabularum; et nouissime auctor libri, germanico sermone euulgati: *Erstauerte Geschichte der Götter und Helden; welche in den Schöpfen der Alten nach den fabelhaften Götterlehren behauptet worden sind.* Francof. et Lipsiæ. 1753. 4. Ex deprauata a gentibus populi Iudaici historia fabulas earum de diis repetunt Bochartus, Huetius, Croesius, Huetius, Dickinsonus, Mirus et nouissime *Lauaurius* in historia fabularum gentilium de diis cum historia sacra collata, gallice edita tom. duob. Parisiis 1730. et rec. Amstelod. 1731. 8. atque in Germanorum sermonem conuersa studio Ioan. Dan. Heyden. Lipsiæ. 1745. 8. Neque infrequens cultus religiosus faeminarum, vt apud Gallos et Germanos de quo Sponius p. 105. 106. Miscellaneor. et Nicolaus Chorierius in Viennensium Antiquitatibus. De cultu Heroum adeundus Vossius VII. 9. seq. Astrorum cultum fuisse idololatriam omnium antiquissimam et a Chaldaeis atque Aegyptiis originem duxisse disputat *Spiridion Poupert* in Epistola ad Turneminum paullo ante citata. Etiam animantes brutas ob hanc causam cultas passim constat, quod vel vtilia et praeclara quaedam homines¹⁴ docuerunt, vel ad vitam singulares praebeant vsus, vel singulari aliqua polleant virtute benefica, noxiaue. Quo de argumento plura nossemus forte, si exstaret *Labconis* liber *de Diis animalibus* quem laudat *Seruius* in

¹³ Vide interpretes ad libr. Sapientiae XIV. 15. et *Mongaulti* diss. de sano Tulliae a patre excitato *Tomo secundo memor. acad. Inscript. p. 473. ff.*

¹⁴ Confer Baconem de Verulamio lib. V. cap. 2. de augmentis scientiarum.

in 3 Aeneidos. Quanquam ex eodem Servio constat appellari animales quod de animis fiant. Plurima quoque et p̄rerudita sunt quae de iisdem docet Vossius lib. 3. et 4. Idem de cultu plantis et rebus inanimatis exhibitio videndus lib. 5. et 6. et de virtutibus ac vitiiis, valetudine, morbis aliisque affectionibus rerum hominumque religiose cultis libro 8, et de imaginibus atque symbolis Deorum libro 9. Quanquam si recte rem putemus, animalia quoque, plantas et alias res contemptiores naturales, rerumque affectiones et ipsas pro symbolis potius diuinitatis cultas, quam ipsamet pro Diis habitas a gentibus, (certe a cordatioribus inter illas hominibus) existimauerim, quod de Aegyptiis certe dubitare nos haud finit Plutarchus libro de Iside et Osiride. Id quod e recentioribus erudite ostendit *Frider. Sam. Zicklerus* in comm. de Aegyptiis, bestiarum cultoribus. Ienae 1756. 8. Ceterum, de cultu animalium apud veteres confer. *Valentini Alberti* Diss. de cultu idololatriae bestiarum. Lips. 1669. De piscium cultu *Frider. Lebrecht Goetze*. Lips. 1723. De cultu serpentum *Georgius Philippus Olearius*. Lips. 1713. *Ioan. Christ. Koehius*. ibid. 1717. pluresque alii, quos magna copia sistit *Ioan. Ern. Imman. Walchius* Diss. de Deo Melitensium § 13. pag. 42. De origine cultus serpentum disputarunt *Vricl. Freudenbergerus* et *Gabriel Hürnerus* Tempe Heluet. T. 1. sect. 1. p. 72. sqq. et sect. 3. p. 419. sqq. De lapidum cultu *Gisbertus Cuperus* ad verba Lactantii c. 11. de mortibus persecutorum: *Deorum montium cultrix*; et *Io. Gottl. Bidermannus* in otii litterariis P. 1. p. 314. sqq. De montium cultu *I. G. Graevius* ad Suetonii Vespasian. p. 821. *Ioan. Clericus* ad 1 Reg. XX. 23. *Ioan. Jac. Bosius* de Carmelo monte et Deo. Lips. 1740. Ceterum varios gentium errores, multiplicesque ineptias parum religiosas circa Deos, eorum cultum, et tributos hominibus rebusque vilioribus diuinos honores persequitur *Iohannes Sartorius*, Professor Gedanensis, in schediasmate de Hypocriſi Gentilium circa Deorum cultum. Lipsiae 1713. 4. Videnda etiam *Ioannis Fileſaci* diatriba de Idololatria Magica, in eius variis opusculis excusis Paris. 1614. 8. *Wilb. Kingius* in libro Anglico sermone composito: *Discourse concerning the inventions of men in the Worship of God*: cuius septima editio prodijt Londini 1728. 12. *Matth. Brouerius de Niedeck* in Diss. de populorum veterum ac recentiorum adorationibus. Amst. 1713. 8. De supplicationibus veterum Romanorum disserunt *Barn. Briffonius* lib. secundo de formulis sollempnibus P. R. et *Iac. Pontanus* IX. 1. Philocaliae p. 123. De more Deos colendi laceratione et incisione corporum ac vulneratione *Ioan. Clericus* ad 1 Reg. XVIII. 28. De diis haeredibus ex testamento apud Romanos pecul. Diss. egit *Franciscus Car. Conradi*. Lips. 1725.

VII. Sexum in Diuinis ¹⁵ commentum sunt plerique vel hominum similitudine ac modulo Numina formantes metientesque, vt Epicuri schola, quam confutat L. Cotta apud Ciceronem lib. I. de Natura Deorum c. 27. 32. et 34. vel potius vt duo illa quibus omnia constant vim actiuam quidem et effectricem Deorum, passiuam vero facultatem et materialem causam Deorum nōmine significarent, et quum Numina sua confunderent cum natura rerum, statuerunt Deos ἀρρενοθήλους, mares simul feminasque, hoc est qui soli ad rerum generationem conferrent hoc, quod in hominibus et ceteris animantibus mas et femina. Dilucidius hoc pateret si ad nos peruenisset liber Hipparchi Stagiritae, quem Aristorelis discipulum Suidas testatur scripsisse librum τί τὸ ἀρρενὸν καὶ θήλυ τὸ θεοθεῖς, καὶ τίς ὁ γάμος; de eo quid mas et femina sit - - inter Deos, et quae eorum nuptiae? Expendenda interim quae de τερῶ γάμῳ disputant Pythagorici et Orphici. Et quod iisdem Pythagoricis vnarius numerus virtute est ἀρρενοθήλυς, actu ἀεὶ ἀμῆ πατήρ, binarius μήτηρ, et ex his ortus numerus tertius ἀρρενοθήλυς; Pseudo Hermeti quidem DEUS ἀρρενοθήλυς vocatur et ex Platonice ipsi Synesio quantumuis Christiano. Iulio Firmico pater omnium et mater. Confer Voffium Theol. Gentil. VII. 6. *Dauidem Millium* Diss. selectar. IX. 35; seqq. p. 290. sqq. *Benedicti Aueranii* Diss. 25. in Virgilium, T. 2. Opp. pag. 163. sq. Similiter Dii Aegyptiorum de quibus Plutarchus, VIII. 1. sympof. Chaldaeorum item et Phoenicum, quemadmodum notat Io. Croius in specimine coniecturarum ad loca quaedam Irenaei, Origenis etc. Confer Casaubonum p. 73. ad Baron. Ioannem Rualdum animaduersione 42. ad Plutarchum p. 132. et Theoph. Raynaudum T. 11. Opp. p. 173. Apud Horapollinem l. 1. c. 12. Dii ἀρρενοθήλους praecipue Vulcanus et Minerua: adde Ioan. Corn. Pauw notas p. 295. et Hoëschelii p. 203. Bacchus καὶ ἀρρεντε καὶ θήλυς ὁ θεὸς ὡς φασιν, inquit Aristides Orat. in Bacchum T. 1. p. 52. de quo plura Tristanus T. 2. pag. 261. seq. et de aliis Graecorum Romanorumque Diis Viri praestantissimi Gisbertus Cuperus in ἀποθεώσεις Homeri p. 227. seq. et Io. Carolus Schottus in noua explicatione eiusdem ἀποθεώσεως, Gallice edita Amstelod. 1714. 4. p. 52. seq. vt Aeones Valentinianorum ἀρρενοθήλους taceam, de quibus praeter Croium libro laudato, Petauus ad Epiphanium pag. 67. et D. Hooperus Episcopus Bathoniensis et Wellensis in coniecturis de Valentinianorum haeresi quam ex Aegyptiorum Theologia illustrat, Lond. 1711. 4. His praeter Interpretes Irenaei et Tertulliani addes vbi lubebit et examinabis tradita a Souuerainio in libro Gallico, le Platonisme dévoilé p. 70. 84. seq. 93. etc. Mundus

¹⁵ De Cabbalistic et Christianis, Spiritui sancto femineum sexum tribuentibus dixi in Codice Apocrypho Noui Test. p. 361. seq.

αἰθερόθηνος Iarchae Philosopho Indo apud Philostratum lib. 3. cap. 11. de qua sententia conferendus Vossius VII. 6. de idololatria. Nota verus formula *sive DEus sive Dea es*, de qua Briffonius p. 54. libri de formulis et Tiracquellus libro de retractu pag. 81. b. seq. Dii Patres et Deae matres. Idem Briffon. p. 44. Dii *πατέρες* et *μητέρες* Vales. p. 18. ad Harpocratonem. *Θεοὶ* et *Θεαί* sive vt Homerus et Orpheus apud Proclum vocat, *Θεαυαί*. *Δαίμονες* et *Δαιμονίδες*, *Τιτᾶνες* et *Τιτᾶνίδες*, Anculi et Anculae, Diis in Sole masculis respondentes Deae *σελήνιοι*. Vide Proclum in Timaeum lib. 1. pag. 15. lib. 2. p. 67. seq. lib. 5. pag. 291. 294. Saturno respondent Rhea, Mater Deum, Idaea Mater, Latia etc. Ioui Iuno, Diana, Pallas, *Ἀθήνη* sive Minerua, *Vulcano* Maia et Proserpina, *Marti* Venus, Mola, et Nerie: *Caelo* Terra et Ceres, *Isis Osiridi*, *Thetys Oceano*, *Salacia Neptuno*, *Quirinó* Hora, *Iurite Quiritio*, *Satyris Panibus Faunis* Nymphae: Heroibus *Ἡρώιδες* sive *Ἡρώϊναι*, vt notatum Ezech. Spanhemio p. 253. seq. ad Callimachum. Virilibus *Geniis* muliebres sive Iunones, de quibus Sponius pag. 83. Miscell. vt innumera alia Dearum nomina omittam. Vide et Gellium XIII. 22. et Alexandrum Morum in notis ad nouum Foedus ad Actor. XVII. 18. Obserues etiam in veteribus inscriptionibus non tantum monumenta posita *Dii Manibus*, sed etiam *Manibus*, vt *Moerabus*, (*μοίραος*) vt notauit Claudius Dausqueius p. 107. operis eruditi de Orthographia. Etiam in numis non modo Liber Bacchus est sed et Libera, nec modo Venus Dea sed Deus quoque, Venusque mascula et barbata, v. *Selden.* de diis Syris Syntagm. II. c. 2. et 4. et *Boxhorn.* T. 5. Thef. antiqq. Rom. Graev. p. 936 957. Sic Luna Dea et Deus Lunus de quo Casaubonus et Salmastius ad Spartiani Caracallam cap. 7. Hugo Grotius ad Esaiæ LXV. 11. Isaacus Iaquelotus diss. de existentia DEI p. 4. et quae dixi in Menologio sive libello de Mensibus cap. 2. Ceterum caue, ne cum Casaubono, Cupero, aliisque putes, *ὁ μήν*, quod saepe mensis diuinis honoribus cultus est, Deum Lunum statim significare, v. *Iablonskium* in comm. de Remphah p. 89. Nota quoque Fortuna barbata virilis aliaque muliebris in Sponii Miscellaneis erudite antiquitatis pag. 104. Philoni, lib. de Abrahamo pag. 285. Virtus *ἀρετὴν φύσει*, quia in agendo consistit, *λογισμὸς ἤλυ*, quoniam in percipiendis, quas diiudicat, versatur ideis.

Sententia horum qui sexum in Diuinis vel Deum *αἰθερόθηνον* statuunt, valde affinis est illorum opinioni, qui vel duo putant esse contraria omnium rerum principia coaeterna, bonum et malum, vel DEum esse existimant non modo caussam et demiurgum sed quoque materiam vniuersi. Vterque error dici non potest quam longe lateque inualuerit iam olim, et hodie passim serpat.

Posteriorem hunc maxime nostra aetate in crustavit Spinosa, a quo Cabbalistas nonnullos non alienos esse docuit Henricus Morus in fundamentis Cabbalae T. 1. Opp. Philosoph. pag. 523. et Io. Georgii Wachteri liber, qui inscribitur Spinofismus in Iudaismo. Amstelod. 1699. 8. D. Ioh. Franciscus Buddeus in Philosophia Hebraeorum p. 325. seq. et *Iac. Rasmagius* in Historia Iudaica Gallice edita lib. 4. cap. 7. T. 3. p. 86. sq. Eodemque tendere dogmata Philosophorum, unitatem et immutabilitatem omnium rerum statuentium vel motum negantium, ut Zenonis Eleatae, Xenophanis, Melissi, Sorani, Stilponis, Plotini, Iamblichii, Procli, Aristotelis, Abaelardi, Scotistarum, Caesalpini, passim disputat in Lexico suo Historico Petrus Baelius, qui Japonenses quoque Spinofismo suffragari contendit: quemadmodum in Hallensium observationibus selectis T. 1. p. 346, Spinofistis accensentur etiam ii Philosophi, qui ut Stoici DEum statuerunt esse mundi animam. A Iacobo Boehmio similiter loca Epistolae ad Romanos¹⁶ XI. 36. et I Cor. VIII. 6. ita intelligi, ut DEus materia vniuersi constituatur, qui omnia ex se per emanationem produxerit, quin imo hoc ipsum esse totius Bohemianismi et enthusiasmi atque fanaticismi inter Ethnicos, Christianos et Muhamedanos fundamentum, omnia ex DEO materialiter promanare, atque in illum iterum reuoluenda, identique sensisse olim Chaldaeos, Aegyptios, Sabios, Orphicos et plurimos e Graecis, nec minus Indos, Gallorumque Druidas et alios bene multos, atque hanc ipsam fuisse originem idololatriae, ut in rebus naturalibus DEum se recte colere plerique opinarentur, fute atque erudite docet D. Abrahamus Hinckelmannus *ὁ μακάριος* in detectione fundamenti Bohemiani, vulgata Germanice Hamb. 1693. 4. Obseruandum tamen est, non omnes qui dogmata nonnulla quae Spinofismo suffragari videntur, amplexi forsasse sunt, illico etiam totam Spinosae *αθεότητα* probauisse, aut atheis ideo adscribendos esse, quum DEum causam efficientem et moderatorem vniuersi, ab vniuerso ita ut animam a corpore distinctum, scelerumque vindicem ac virtutis remuneratorem agnouerint: aliis etiam praeter rem dogmata illa impingi, ut Hippocrati, vel ut Plutarcho, qui tamen aduersus Stoicos p. 1075. diserte docet diuinae perfectioni esse aduersum, ut in communi *ἐπινοήσας* vniuersi in Iouis essentiam omnia redeant atque in ea consumantur. Confer quae de Plotino notauimus lib. 4. Bibl. Graecae c. 26. p. 150. Nam impudentiam Io. Tolandi¹⁷ omitto, qui in originibus Iudaicis Mosen ipsum Spinofistis accensere non dubitauit. Altera

¹⁶ Non causam materialem, sed efficientem tantum, notatam ab Apostolo, recte mouit S. Basilus libro de Spiritu S. cap. 4.

¹⁷ Tolandum consuetudinem in se suscipere plures viri doctissimi ut *Io. Franciscus Buddeus*

Altera sententia de duobus principis distinctis coaeternis bono vno, altero malo non minus late serpsit olim, viresque agit hodie, propter duas causas potissimum, quia plerique sibi persuaserunt ex nihilo fieri nihil posse, et DEum optimum, malorum quae obseruantur in vira, causam esse non posse. Sed nihil posse fieri ex nihilo, nemo demonstrare haecenus potuit, licet rationi aperte aduersetur credere quod a nihilo aliquid factura fuerit. At enim ab omnipotente causa potuit aliquid condi ex nihilo, uti cogitatio nostra quando vult ex nihilo veluti condit ideas. *Malum* nullum datur cuius causa DEus sit, sed quam primum sub DEO aliquid ponitur, iam non est DEus h. e. caret summa illa perfectione quae priuationi nulli boni per naturam obnoxia est, aut libertatem fortita nulli subiacet possibilitati vt ita dicam libertate illa abutendi. Posito numero pari ponitur quoque impar, positaque luce creata ponuntur etiam tenebrae, licet tenebras non condiderit DEus, non magis quam coecitatem. ¹⁸ Illa porro vt potentia ita sapientia ac bonitate se testatus conditor perfectissimus est, vt pro consilio suo et finibus quos sibi proposuit quam optima fecerit et pulcherrima, quam pulchritudinem magis etiam miraremur, si possemus vniuersi rationes et leges totamque omnis aevi durationem et consequtiones mente complecti, qui in minuta saepe particula haerentes passim coecutimus, et pro malis habemus quae in se mala non sunt, faciuntque ad maius bonum maioremque pulchritudinem. Sed quemadmodum quotidie videmus ridicula ferri iudicia de consiliis Principum ab iis, qui ex priuatis commodis illa metiendo intimas eorum rationes ignorant, sic longe absurdus ¹⁹ reprehenditur ab nobis homuncionibus prouidentiae diuinae

Rr 3

sapien-

deus in Historia Ecclesiastica Vet. Test. in programmate de Origine Gentis Hebraeae et in praefatione ad Io. Laur. Mosheimii librum Tolandi Nazareno oppositum. Hamib. 1721. 8. *Salomo Deylingius* Obseruat. sacr. parte 2. sub init. *Io. Gottlieb Carpzovius* programmate inaugurali vulgato Lipsiae. 1713. *Idem Foyus* in defensione Religionis, Ultraieci. 1709. 8. *Elias Bonrifi* in Miscellaneis obseruationibus aduersus Tolandum, Gallicae editis, Delphis 1712. 8. *Morinus* in Epistola ad Huetium in Tilladeti collectione, T. 1. diss. 5. p. 369. seq. adde T. 2. p. 231. et Memorias litterarias Treuoltinas A. 1709. Septembr.

¹⁸ Doctrina vera de diabolo malisque spiritibus parum cognita, fuit ante Christum, vnde Lactantius VI. 6. ait, mirum non esse, quod Ethnici omnes, quid esset bonum, quid malum ignorauerint, qui nec Deum, nec aduersarium Dei scierint. *Hinc Arnobius* lib. 2. p. 53. edit. Lugd. 1651. 4. de daemionibus crudeliter saeuis: et ante Christum inuaganti et ab solo fonte detecti. Et Cellus Christianorum doctrinam de diabolo, et satana non dubitat grauis erroris arguere, *σφάλματα δι' ἀσβήσασα ἄρτα*. vt Origenem contra Celsum lib. 6. p. 303. Arnobii loco male abutitur Thomas Woolston Diss. 2. de miraculis p. 41. cui vitia totidem sunt satanae, lib. p. 43. et 46.

¹⁹ Confer Nazianzenum Orat. 16. p. 260. seq.

sapientia et iustitia, qui infinitesimam eius partem et ea quae ante pedes nostros sunt haud capimus.

BONI DEI Nomina siue symbola sunt:

1. apud Persas *Orimazes*:
2. apud Aegyptios *Osiri*:
3. apud Graecos et Romanos *Iupiter Diouis*, Democrito *Beneficium*.
4. apud Philosophos *DEus, Lux, ignis, vitas*. Vide Simplicium in 3. Physicorum Aristotelis p. 98.
5. apud Manichaeos et alios haereticos ²⁰ *Duitas, Pater Iesu Christi, DEus Novi Test.*
6. apud Cabbalistas diuinae *Sephiroth*:
7. apud Formosanos *Tamagisanba etc.*
8. in Malembae regno *Zampoango*.

MALI PRINCIPII numina siue symbola:

1. apud Persas *Arimanius*. Confer Plutarchum de Iside p. 369. seq. *Abernam* Herbelot p. 71. et 100, Bibl. Oriental:
2. apud Aegyptios *Typhon*.
3. apud Graecos et Romanos, *Pluto, Cacodaemon, Vacuus, Dis, ἀνοργή-παι* Ⓞ *ἄδης, DEus auerruncus*. Democrito *Poenas*. Plinius l. 2. c. 7.
4. apud Philosophos, *Materia, tenebrae, nox, mors, nihil*. ²¹
5. apud haereticos; *Creator, Demiurgus, Deus Vet. Test. ἀρχων ἡ κόσμος* *της*.
6. apud Cabbalistas, *Kelisoth, Sammael*.
7. apud Formosanos *Sariasing*, apud Chineses *Ioofie*, Sclauorum *niger DEus, Sceriteboch. etc.*
8. in regno Malembae, *Buembae*. v. Acta Eruditor. 1726. p. 330:

Quam multi dogma hoc de duobus principiis Deo bono vno, altero malo, vel quod idem ferme est, de Hyle siue materia mali principio; Deo coaeterna, probauerint olim, praebentque hodie; consulendi *Iacob. Thomaeus ὁ μακα-*

²⁰ Prudentius in Hamartigenia v. 37. haereticos qui duos contrarios Deos inducebant vocat. *Duitas*; quas recentiores quidam minus commode *Dualistas*. Hi fuere Simoniani, Marcionitae, Valentiniiani; Manichaei, Paulliciani etc. Vide Thomam Itigium de haeresiarchis; Petrum Kingium, Ictum, in historia Symboli Apostolici, a quo Kingio, ut hoc in transcurso notemus; diuersus est Guillielmus Kingius, primum Episcopus Drensis, post Archiepiscopus Dublinensis, cuius extat liber insignis, *de origine mali*, post editionem Londinens. 1702, excusus Bremae 1704. 8.

²¹ De Magorum doctrina lumen et tenebras pro duobus principiis venditantium vide Pocockii specimen historiae Arabum.

μακαρίης in schediasmate Historico Lips. 1666. 4. p. 23. seqq. et libro de Stoica Mundi exultione Lips. 1676. 4. p. 29. sqq. 77. 162. seq. *Balthasar Beckerus* Libro 1. mundi fascinati, *Petrus Badius* in Lexico suo et aliis scriptis passim, atque inprimis *Io. Christ. Wolfius* in Manichaeismo ante Manichaeos, et inter Christianos rediuiuo Hamb. 1707. 8. et *Isaacus Beausobrius* in historia critica Manichaeorum et Manichaeismi. Amstelod. 1734. 4. Ab illis disingendi essent Persae veteres, si quod Thomas Hydeus in Historia religionis veterum Persarum p. 161. sibi persuasit, alterum mali principium posuissent creatam: Sed nihil tale ex Plutarcho et aliis veteribus colligas. ²²) Eorum autem qui nostra aetate, qua controuersia difficillima de origine mali a plurimis eruditissimis hominibus in omnes partes agitata est, vnitatem DEI bonitatemque et prouidentiam insigniter vindicarunt, iuuat vel vnum laudare illustrem Leibnitium, eiusque Theodiceam siue specimen de bonitate DEI, libertate hominis et origine mali, editum Gallice Amstelod. 1710. 8. et vltima vice Gallice recusum. ibid. 1734. 8.

Frequens et hic humanae mentis error, Deos malos et Cacodaemones inprimis putare colendos ne noceant, cuius rei multa exempla reperire licet apud Vossium lib. 1. de Idololatria c. 8. Theophilum Raynaudum T. 8. Opp. p. 530. sq. et in *Alexandri Rossacii* variis religionibus siue religiosis cultibus orbis terrarum, quem librum ex Arabica lingua Germanice vertit Albert. Reimarus Lubecensis, Amst. 1668. 8. et Gallice Thomas le Grue Amst. 1666. 4. atque in *Abrabami Rogeri* ianua aperta Ethnicismi, doctisque *Christophori Arnoldi* ad illum librum ex Belgico Germanice translaturum animaduersionibus, Norimb. 1663. 8. et denique in splendido opere de caerimoniis et ritibus omnium populorum. Amstelod. 1723. fol. Non tamen huc facit inscriptio verus apud Gruterum p. CXXX. 4. quae a Clariss. Struuius p. 83. Antiquit. Rom. allegatur, nam pro KAL. AELIONIN. DI. IR. quod de *Diis iratis* vir doctus explicauit, legendum est L. AELIO CAESARE, vt in noua Gruterianae operis editione ex Reinesio recte est annotatum.

Porro colebantur vel Dii singuli, vel plures iunctim, qui eam ob causam dicti *σύνθετοι, πάρεδροι, σύνθετοι, σύντατοι, σύμβουτοι*, quod thronos, cultum, templa, aras communes ac consociatas habebant, de quibus conferendus Stephanus le Moyne notis ad Varr. sacra p. 382. Salmassius ad aram Herodis Attici, Gisbertus Luperus in obseruationibus IV. 3. et libro de Harpocrate p. 149. 152. *Georgius d. Arnaud* in comment. de diis Paredris Hagae Com. 1732. 8. et rec. in *Io. Robeni* Supplementorum vtriusque thesauri antiquitat. T. 2.

²² Conf. Iac. Bruckerum, virum in historia philosophica hodie principem, Hist. Crit. phil. T. 1. p. 183. vbi, qua ratione haec controuersia componi possit, doctè ostendit.

T. 2. p. 733. Ioan. Frider. Gronovius in commentatione de Honore et Virtute Diis affessoribus, inserta Actis Soc. Lar. Jenensis Vol. 2. p. 92. ff. *Cabiros*,²³ quoque Deos socios interpretatur V. C. Hadrianus Relandus diss. 1. Miscell. V. Traiecti 1706. 8. atque ita dictos observat Dioscorus Castorem ac Pollucem, nec non inferos Deos Cererem, Proserpinam, Plutonem ac Mercurium. Confer si placet Joannis Antonii Astorii [Cti. Veneri] dissertationem de Diis Cabiris, vulgatam Veneriis 1703. 8. auctius reculam in Poleni Supplementis T. 2. p. 873. & Tobiae Guthberleti diatribam de Mysteriis Deorum Cabiorum, Franequer. 1703. 8. ac in Poleni supplem. T. 2. p. 825. adde L. F. Vaillandi Diss. de Diis Cabiris. Etiam huc referendi videntur Dii adhaerentes, de quibus vide Gregor. Redi in Collectione Diss. acad. Cortonenfis T. 2. p. 197. sqq. Franc. Carol. Conradum in Disquis. de Diis adhaerentibus. Helmit. 1740. & Anton. Franc. Gorium in Sylloge Inscriptionum Donii Classe 1. N. 129. Hinc & imagines *pantheae* et numi *panthei* in quibus coniuncta Symbola pluribus Diis communia, de quibus Struuius p. 82. Antiq. Rom. Claudius Nicafius in diss. de numo Pantheo Hadriani Lugd. 1689. 4. Petrus Seguinus numism. pag. 3. Iac. Wildius pag. 208. 209. aliique. De templis festisque Pantheis infra erit dicendi locus. Dii *Penates*, appellabantur quos quisque priuatim coleret, ac Patronos sibi et tutelares adsciisset.

VIII. Tralatitium et illud, multiplicia Diis *nomina* attributa et appellationes datas varijs de causis, siue a loco, vbi colerentur, siue ab ope et auxilio quod ab illis expectarent homines, siue ab alia occasione, in quibus cognominibus Deorum annotandis industriam praecipue probarunt *Julianus Aurelius*²⁴ Lessingensis libris tribus de cognominibus Deorum gentilium, qui Antw. 1541. et cum Phornuto Basil. 1543. 8. et auctiores Louanii 1569. 8. separatim, et deinde Franequerac 1696. 8. lucem viderunt: recusi autem sunt in Ioan. God. Clausingii Iure Publico Romanor. T. 4. pag. 1. sqq. Lemgov. 1737. 8. cum *Lilius Gyraldus* vir doctissimus in syntagmibus de Diis, quorum Index in editione praesertim Leidensi A. 1696. fol. a V. C. Ioanne Iensio subiectus amplam illorum copiam ordine Alphabetico spectandum suppeditat, quae tamen ex veteribus Inscriptionibus et numorum antiquorum supellestie multum etiam-

²³ Thomas Hyde de relig. vett. Persar. p. 360. *At a כביר Cabir in Phoenicum Theologia longe aliud sunt καβίρων, scilicet tancri seu cancreti ab antiquis culti. Sic Hesychius: καβίρων, καρβίον. Πάρου δὲ τιμῶνται οὗτοι ἐν Λήμνῳ ὡς θεοὶ ἀγορῶν δὲ Ἡφαιστοῦ κῆρας.*

²⁴ De hoc Aurelio conf. Burmanni Tomum secundum sylloges Epistoliarum p. 231.

num augeri potest, haec enim ambo genera prisca monumentorum aetate Gyraldi et Italici Aurelii nondum satis diligenter a viris doctis fuere illustrata. Adde *Christ. Schoetgenii* Lexicon antiquitatum, Lips. 1717. 8. et *Bentam. Hederichii* Lexicon Mythologicum, Lips. 1724. 8. Specimen cognominum eiusmodi dedit etiam *Xystus Besulius* ad Lactantii L. 1. C. 22. ubi nomina Iouis a Graecis & Latinis scriptoribus tributa magno numero exhibentur.

Imagines Deorum quales finxerunt antiqui, passim in iisdem numis conspiciuntur, et a viris doctis qui numos ediderunt illustrantur, quibus addi possunt praeter Gyraldum iam laudatum *Vincenzii Chartarii* Rhegientis Imagines Deorum, Italice primum vulgatae, Venet. 1571. atque Latine versae ab Antonio Verderio et sub Panthei antiquorum titulo editae Lugd. 1581. 4. recusaque Rotemburgi ad Tubarim 1683. 4. et hinc inde a Paulo Hachenbergio, ut habet titulus, illustratae, (licet in libro ipso nihil reperiam quod ad Hachenbergium referre possim) Francof. 1687. 4. et Moguntiae 1699. 4. Praestantissima vero Chartariani operis editio est quae Italice cum *Laurentii Pignori* auctario et dissertatione de Diis vtriusque Indiae Orientalis et Occidentalis et animaduersionibus, Caesarisque Malfatti allegoriis prodit Paravia 1615. recusa ibid. 1626. 4. Venet. 1647. 4. *Abrahami Ortelii* Deorum Dearumque capita ex numismatibus, cum notis Phil. Galei Antwerp. 1573. 4. et Francisci Swertii 1602. 4. Amstelod. 1680. et Bruxellis 1683. 4. recusa, exhibentur Tom. VII. Thesauri Antiquit. Graecar. *Michael* quoque *Angelus Caussaeus* in prima parte Musei Romani, in Actis Eruditorum T. 2. Supplementi p. 33. recensiti, exhibet et illustrat varias Deorum Dearumque imagines Rom. 1691. fol. recuf. ibid. 1747. fol. et Tom. V. Thesaur. Antiqu. Romanarum. Idem Caussaeus nonnullas Deorum imagines exhibet in gemmis antiquis delineatis Rom. 1700. 4. confer. *Act. Erud.* eius anni p. 481. Praeterea imagines Deorum obtuas apud alios gemmarum veterum collectores, illustratoresque *Ioh. Chiffetium*, *Leonardi Augustinum*, *Hub. Golzium*, *Abramum Gorlaeum*, *Ioh. Petrum Bellorium*, *Iac. Gronouium*, *Iacobum de Wilde*, *Dominicum Rossi* et *Paullum Alexandrum Masseum*, tum in Thesauo Palatino et Brandenburgico praestantissimi *Laur. Begeri* et apud antiquarios passim. Etiam prioribus Tomis, (primo maxime) Thesauri antiquitatum Graecarum, inter imagines a *Glo. Gronouio* collectas, Diis quidam, licet perpauci, comparent, quo ipso nomine reprehenditur a Begero in colloquio quorundam de tribus primis Thesauri antiquitatum Graecarum voluminibus, quod sub *Dulodori* nomine anno 1702. in lucem editum Berolini est in fol. Frequentissimae ut iam dixi sunt imagines Deorum in numis, de quorum

rum scriptoribus alio in loco dicitur. Nunc sufficiat praeter *Oraculum* modo laudatum nominasse *Antonii Augustini* Episcopi Tarracoenensis dialogos XI. de numis, Hispanice scriptos, vulgatosque Tarracone 1587. 4. ex a *Dionysio Octaviano Sada* Italice, Romae 1650. fol. ab *Andrea Schotto* latine translata et editos, quibus idem *Schottus* dialogum XII, in quo de prisca religione et Dūs gentium agit, subiunxit. Antw. 1617. 4. *Balth. Bebelii* dissertationes IV. de Theologia gentili ex numis illustrata, Witteb. 1658. laudat *Struuius* in *Syntagmate Antiquitatum Rom.* pag. 59. Haud praetereundum hic est praestantissimum *Spenceii* opus, anglico sermone hoc indice Londini 1747. fol. vulgatum: *Polymetis, or Enquiry concerning the Agreement between the Works of the Roman Poets, and the Remains of the ancient Artists.* Quo in libro imagines Deorum tam superiorum quam inferiorum in aere eleganter incisae exhibentur, simulque varia Deorum cognomina recensentur. Cui addantur: *Capita Deorum et illustrum hominum pacis bellique artibus clarissimorum, nec non Hieroglyphicis, Abraxea et Amulato quaedam in gemmis effabre incisa, quae collegit* Ioan. *Martius* ab *Ebermayer*: enarravit, observationibusque historicis illustravit *Erhard. Reusch*, Franco. et Lips. 1721. fol. Ceterum illud notari meretur, Deorum simulacris hastas additas esse, ob religionem, quoniam, ut ait *Iustinus* L. 43. c. 3. ab origine rerum pro diis immortalibus vestres hastas coluere.

Genealogias Deorum praeter *Hesiodum*, cuius *Theogonia* existat, scripsere olim *Abaris*, *Andron*, *Anuphen*, *Dromocrides*, *Epimenides*, *Hecataeus*, *Musaicus*, *Orpheus* et *Pherecydes* *Astheniensis*, ut dixi libro 2. *Bibl. Graecae* cap. 8. § 15. ubi de *Hesiodo*: Vide etiam, si placet, *Cassii* praefationem ad familias Byzantinas et *Iac. Frid. Reimanni* *Historiam litterariam de fam. studii Genealogici* apud *Hebraeos*, *Graecos* et *Latinos*, *Quedlimb.* 1702. 8. Et receptionibus conferenda praeter interpretes *Hesiodi*, et *Barcardi Pylades*, *Bricillio* *Poema elegiacum* libro IV. de Deorum genealogiis, *Hesiodo* in editionibus quibusdam antiquis adiungi solitum, *Iogn. Boccattius* in *Genealogia Deorum*, *Venetis* 1472. et 1511. fol. *Eilhardus Lubinus* in face poetica suae *Genealogiae* et rebus Gestis Deorum gentilium, virorum, Regum et Caesarum Romanorum tabulis illustrata, *Rostoch.* 1598. 8. *Thomas Galus* ad *Apollodori* *Bibliothecam* suae *libros* de Diis de quibus in eadem *Bibliotheca Graeca* lib. 3. c. 27. His conferendi scriptores de *Valentinianorum* Aeonibus, *Irenaeus*, *Tertullianus* alique.

IX. Ut ad summum illum verum ac singularem Deum et nunquam sine intimo venerationis et amoris sensu cogitandum revertamur, hunc omnia auctorem boni, omnium rerum conditorem, adorations et sacrificiis prima

Ita enim homines coluerunt, illumque eius cultum tradiderunt posteris, suffragante cuiusque ratione ac sensu, et opifiois magnitudinem, potentiam, sapientiam et bonitatem ex operibus eius colligente. Huius cultus per omnes gentes et aetates vestigia expressa semper videre licuit, sed quum apud ceteros populos mirum in modum obscuratus et superstitionis atque idololatricis religionibus contaminatus esset, purior & integrior apud Abrahami permansit posteris, cui Deus singulari modo se aperiens, atque progeniem eius per Moysen ac Prophetas subinde edocens de voluntate sua et nascituri ex illa stirpe, quem protoplastis iam promiserat, Messiae spem fidemque certam faciens, veram colendi sui rationem commonstravit et foedus cum illo icit. Primum igitur hoc verae et antiquissimae religionis fundamentum, unum Deum veneratione et cultu prosequi, cuius vnus plura in sacris litteris sunt nomina, attributa quaedam et virtutes eius denotantia, de quibus Irenaeus lib. 2. c. ult. Origines VI. contra Celsum p. 296. Epiphanius haeresi 40. Hieronymus Epist. 136. ad Martellam T. 2. edit. Marcianaei pag. 270. 275. ubi exhibetur etiam Euagrii sive Athanasii scholion Graecum eiusdem argumenti ex Codice Colbertino, quale vulgauerat Croius in specimine coniecturarum ad quaedam loca Irenaei p. 50. et Cotelierius T. 3. monument. Eccles. Graecae p. 116. His addendi Theodoritus V. 3. haeret. fab. Photius Epist. 162. 163. et Isidorus Hisp. VII. 1. Originum. E recentioribus Buxtorfius diss. V. Theologico Philolog. quae est de nominibus DEI Hebraicis, Angelus Caninius c. 2. de locis Ebraicis N. T. Christoph. Cartwrightus in mellificio Hebraico V. 2. Io. Drusius libro de nomine Elohim, Simon Episcopus in Institutionibus Theolog. p. 281. Nic. Fullerus IV. 13. 14. Miscellam Petrus Gatarinus libro 2. de Arcanis Catholicae veritatis, Theodorus Hackspanius in sylloge p. 159. sq. Hottingerus fasciculi diss. IV. quae est de nominibus DEI apud Orientales. Henricus Kippingius libro de Cruce p. 236. seq. Io. Leusdenius Philologo Ebraeae p. 283. seq. Leo Marius digressionem de nominibus diuinis, quae commentario eius in Exodum subiicitur, Petrus dogm. Theol. de Deo VIII. 9. Io. Renchlinus de verbo mirifico II. 14. seq. ac libro 3. de Cabbala, & B. D. Augustus Varenias libello de nominibus diuinis.

Singulare nomen *tetragrammaton*, quod *αυτοματων* DEI, *εστας υπερκοσμου* et *essentiam* vt Iac. Altingii verbo *υπαρξιας* denotat, prae reuerentia *δευκαδωντων* multis visum est, et alius quomodo effertendum sit in

Vide C. V. Andreae Christophori Zelleri Commentarium ad Maimonidem de vacua rusa p. 193. ubi Iosephi, Clementis Alex. Nazianzeni et Theodoriti loca. Et de ve-

diuersa abeuntibus. *Iehouah* recte pronouciari contendunt Nic. Fullerus, Tho. Gatakerus, et Io. Leusdenius, quorum dissertationes vna cum contrariis Io. Drusii, Sixtini Amamae, Lud. Capelli, Io. Buxtorfii et Isc. Altingii in quibus diuersa sententia propugnatur, iunctim excudi curauit V. Cl. Hadrianus Relandus Traiecti 1707. 8. De eodem argumento existant B. Mich. Waltheri patris spicilegium controuersiarum de nominibus DEI Iehovah et Elohim, Ien. 1660. 4. Io. Ben. Carpzouii filii de tetragrammato Exercitatio, in dissertationibus eius Academicis p. 285. seq. qui Drusii sententiam propugnat: Christiani Reineccii diatribae tres Lipsi. 1696. vulgatae, Io. Turneri dissertatio Anglice edita, cuius argumentum refertur in Actis Erud. A. 1685. p. 201. seq. ex quo apparet eum nomen quod *αὐτοφάνητος* statuere Iudaei, purare esse non aliud quam *Ebieh*. Vide etiam Rev. D. Io. Diekmanni scripta Germanice iunctim edita p. 265. 273. seq. et Memorias literarias Trevolinus A. 1771. p. 2067—2074.

De nominibus et cognominibus DEI LXXII. Cabbalisticis decemplacid modo dispositis adeoque ad numerum 720. ascendentibus videndus Galarinus capite vltimo libri secundi: Io. Reuchlinus libro de Kabbala tertio, illustrissimi Baronis Christiani Knorrii a Rosenrothi Kabbala denudata Tom. 2: siue liber Zohar restitutus pag. 179. seq. Io. Saubertus in palaestra diss. p. 66. et Kircherus T. 2. Oedipi Aegyptiaci parte 2. p. 229. seq. Apud Arabes nomina diuina XCIX. celebrari notant Ludouicus Marraccius ad Alcoran. f. 414. Olfert Dapperus in Asia p. 553. alique. De illis videndus etiam Kircherus libro laudato p. 369. seq. Atque vt ex Lambeccii lib. 1. de Bibl. Vindobonensi p. 187. cognoscimus, Petrus a Valle diuina nomina seu attributa vno plus mille ex Arabico et Persico Latine edere voluit: Nomina et attributa Dei CXIX, Angelorum XVIII, Diaboli XXIX. ex Persarum traditione refert Tho. Hyde c. XL p. 177. seq. de religione Vett. Persarum. De nominibus sexaginta diuinis apud Aethiopes vide Iobi Ludolfi commentarium ad Hist. Aethiopicam p. 350. Quinquaginta nomina Dei a Leonardo Lessio et rotundis Diuinorum operum erotemata a Ioan. Eusebio Nierenbergio exposita, utraque compendio tradita a Ioanne Dubsky, S. I. Prag. 1684. 12.

De ratione decem Sephiroth siue Ordinum in scala Cabbalistica videndus Henricus Mörus in operibus Philosophicis T. I. p. 429. seq. Zohar restitutus parte 2. p. 51. seq. Abrahamus Hinckelmannus *ὁ μακαρίτης* in de sectione fundamenti Bohemiani p. 20. seq. Io. Stephanus Rittangelius ad librum Ietzirah, D. Io. Franciscus Buddeus in Philosophia Hebraeorum

p. 277.

Signis nominis Iehovah apud Ethnicos confer. Steph. le Moyné dissertationem ad locum Iezirae XXIII. 6. p. 50. seqq.

p. 277. sqq. Io. Saubertus in palæstra dissertationum p. 53. seq. Derlev. Cluuerus in Historicis Observationibus Germanice vulgatus Hamburgi A. 1706. pag. 161. seq. et pag. 173. vbi decem Sephiroth conferri videas cum septem metallis et sale, sulphure ac mercurio. Cæsar Actuolus Neapolitanus de attributis DEI siue Sephiroth Venet. 1589. 4. atque Kircherus T. 2. Oedipi part. 1. p. 214. seq. qui decem illa Sephiroth 1) confert decem nominibus DEI p. 290. sq. 381: 2) decem ordinibus spirituum creatorum: tum 3) cælo empyreo, crystallino, primo mobili ac septem planetis: 4) decem hominis membris præcipuis vide p. 356. ac 5) decem præceptis diuinis. Alii in illis Sephiroth deprehendere sibi visi sunt DEum Patrem, Filium et Spiritum S. septemque Angelos principes, siue, vt Marco Valentiniano apud Irenæum p. 72. edit. Massueti, septem virtutes siue *divinites*. Videndus Ioan. Christoph. Stæbins in cælo sephironico Ebraeorum, Mogunt. 1679. fol. et idem Kircherus p. 316. sq. differens de quinquaginta portis intelligentiæ, et de triginta duabus semitis sapientiæ p. 311. sq. de quibus ipsis multa Rattangolius et Iudæi ad librum Ietzirah Abrahamo Patriarchæ falso adscriptum. Addatur *Hermannus Wisfius* in Iudæo Christianizante p. 323. Vir eruditissimus Campegius Vitringa lib. 1. Observationum sacrarum diss. 2. p. 134. seq. contendit per novem Sephiroth innui attributa Messæ Regis Ecclesiæ, diuinæque perfectiones et virtutes quæ in persona et regno ipsius demonstrantur et illustrantur. Eandem sententiam fouet *Christianus Schoettigenius* Hor. Ebraic. et Talmud. T. II. p. 51. et in libro Germanico sermone composito: *Jesus der wahre Messias, aus der alten und reinen jüdischen Theologie dargethan und erläutert.* p. 84. 87. et p. 485. sqq. Postremum ex illis decem, Malcuth siue regnum, ex aliorum etiam plerorumque sententiâ Ecclesiam denotat. Hisce diuinis Sephiroth apud Cabbalistas, opponuntur *Keliphot* ordinesque spirituum impurorum, et Daemones principesque LXX. gentium idololatricarum, qui vocantur *Keliphot* i. e. cortices, velut extra nucleum diuinæ beatitudinis et cælestis constituti. Vide Io. Andreae Eisenmengeri detectum Iudaismum T. 1. p. 35. 55. 817. seq. et 841.

Theologiam Iudaicam scripsit *Iosephus de Voisin*, Senator Burdegalensis, qua colligit ex Hebraeorum scriptis testimonia veritati Religionis Christianæ suffragantia. Paris. 1648. 4. Idem facit in notis ad *Raymundum Martinum* quemadmodum et Raymundus ipse in pugione fidei Paris. 1651. fol. et Lips. 1687. fol. in qua editione accesserunt Hermannii ex Iudæo circa A. C. 1116. clari opusculum de conuersione sua, antea ineditum, atque B. D. Io. Bened. Carpzonii filii introductio in Theologiam Iudaicam, et erudita de Raymundo et Voisinio prolegomena. Ex hoc Raymundo multi obseruarunt

non pauca repetisse *Petrum Galatinum* libris VIII. de aecanis Catholicae veritatis, qui eorum libris tribus Io. Reuellini de Cabbata prodierunt Francof. 1672. fol. post editiones Basileensem 1550. et 1561. in qua editione occurrunt etiam tres libri Reuchlini de verbo mirifico, et Francof. 1603. Volunio iungendi sunt *Ioan. Iac. Cramerus* in Theologia Israelis ex scriptis Iudaeorum Frisi 1704. 4. et *Iac. Basnagius* libro quarto historiae Iudaicae, gallica lingua editae: Veterum Iudaeorum de Messia doctrinam exposuit laudatus *Schoottgenius*, tum in Tomo secundo Horarum Ebraicarum et Talmudicarum, tum libro germanice euulgato: *Jesus der wahre Messias*. Lipsi. 1748. 8. *Antonii Hulsi* Theologiae Iudaicae tantum vidi primam partem, de Messia Rabbiorum detorsiones et commenta persequentem confutantemque, Bredae 1653. 4. Ceterum sententiam Iudaeorum recentium de praecipuis sacris dogmatibus petere licet ex *Io. Henr. Hottingeri* Compendio Theologiae Iudaicae, quod Enneadi dissertationum, Tiguri 1662. 4. subiecit, cuiusque capite primo differit de variis inter Iudaeos sectis, Sadducaeis, Karzeis, Phariseis, Samaritanis, Gaulonitis, Essaeis: tum ex libro *Ioannis a Lent* ²⁶ cui titulus

²⁶ Eiusdem *Ioannis a Lent* Schediasma Historicum de pseudo-Messia prodit Herborn. 1684. et 1699. 4. in quo p. 93. maius opus de hoc argumento meditari se testatur. De eodem conferendus *Moses Maimonides* in Epistola illustrata a Christophoro Graefio in Politico Orientali. Altenb. 1678. (v. Io. Chr. Wolfium Bibli. Ebr. Vol. I. p. 86f.) Exiudans Christ. *Gerfon*. lib. 2. Talm. Iud. c. 9. p. 430 sqq. *Iac. Altingius* in Schiloh, IV. II. Io. Christ. *Eisenmengerus* Iudaismi detecti P. 2. C. 13. *Richardus Kutterus* in demonstratione Messiae, Anglice edita parte 3. cap. 10. *Jacobus Basnage* in Historia Iudaeorum, David. Christiani Diss. 3. de Messia p. 113. sqq. *Ioan. Müllerus* Iudaismi detecti p. 508. 509. *Ioan. Hoornbeck* III. 1. de conuincendis Iudaeis. *Frider. Raystad* de Weile, Exiudaeus, in theatro lucido p. 40. sq. *Aug. Calmet* in Lexico voce Imposteurs. *Frider. Adolph. Lampe* T. II. Coman. in Ioannem p. 129. *Io. Henr. Hottingerus* Hist. Eccl. T. III. p. 251. et *Io. Christophorus Mullerus* in *Gravel der falsche Messien*, cuius lucubratio inserta est Pantheo Anabaptistico et Enthusiastico, vulgata A. 1702. fol. Singulare est quod *Cosmas Indopleustes* lib. VIII. p. 301. scripsit *Hiskias* Regem vana persuasione existimasse se esse Messiam illum a Dauide in Psalmis praedictum. Cui addendum illud *R. Hillelis* quod ex Gemara Sanhedrin. c. 2. afferant viri docti: *Non est propheta Messias Israel, quia abunde positi illi sunt temporis Hiskiae*. Etiam *Mabauedem* initio habitum a Iudaeis pro Messia scribit *Constantianus Porphyrogenetus* de administrando imperio p. 38. Ceterum commentum recentium Rabbiorum de Messia duplici, vno glorioso filio Dauidis, altero paupere et contempto filio Ephraim e stirpe Iosephi excludunt, atque antiquis Hebraeis ignotum fuisse et inauditum probant *Carpzonius* in diss. p. 243. seq. *Christophorus Cellarius* in specimine anti-Iudaico de geminis Messia, Lencopetrae 1668. *Io. Wulferus* in theriaca Iudaica p. 369. *Steph. le Moyne* ad locum Ieremiae XXIII. 6. p. 139. seq. *Carolus Daubuisius* libro pro testimonio Iosephi de Christo p. 134. seq. et *Iustus Martinus Glaesenerus* de genuino Iudaeorum Messia Hildesl. et Lipsi. 1737. 4.

titulus יהודים חזרתים של מונה של *seu de moderna Theologica Iudaica* Herborn. 1694. 8. cui iungendae Maimonidis constitutiones de fundamentis Legis et Abarbanelis liber de capite fidei cum notis Guil. Vorstii, Amstelod. 1638. 4. Carpzouii iam laudati Exercitatio de articulis fidei Iudaicae in eius Disputationibus Academicis p. 466. seq. R. *Dauidis Vidal*, Hispani aircolum Davidis in eisdem XIII. articulos cum observat. Io. Henz. Wolfii. Gerae 1726. 4. D. *Ioh. Henrici Maii* Theologi Gieffensis synopsis Theologiae Iudaicae veteris et nouae illiusque veritas et huius falsitas demonstrata. Gieffae 1698. 4. et *Wolff. Henr. Frider. Pertschii* Conspectus Theologiae Iudaicae e R. *Iosaphi Alba* עקרי דת, s. libello de articulis fundamentalibus. Ienae 1720. 4.

X. Vestigia dogmatis de SS. Trinitate apud Iudaeos pariter et Ethnicos multos, perinde vt apud Muhamedanos plerique visi sibi sunt deprehendere, cuius rei testimonia non pauca collecta videre est in illustris Huetii Alnetanis quaestionibus siue Concordiae rationis et fidei lib. 2. cap. 3. *Philippi Moruaci* de veritate relig. Christianae c. 6. *Eugubini* libro 1. et 2. de perenni Philosophia, *Liuii Galantis* comparatione Theologiae Christianae cum Platonica lib. 3. pag. 90. seq. et lib. 4. p. 113. sq. 127. seq. *Henr. Jac. van Basbuisen* Diff. duplicei paradoxa de fide, Serueltae 1719. a *Petro Bungo* de mysteriis numerorum p. 186. seq. *Murio Panfa* de osculo Ethnicae et Christianae Philosophiae c. 36. p. 187. seq. et c. 2. p. 289. sq. et *Radulpha Cudwortho* in intellectuall systemate vniuersi Anglice edito Lond. 1670. fol. lib. 1. c. 4. De Iudaeis sigillatim videndus *Raymundus Martini*, Galatinus, *Rittangelus* libro de אגיו et altero de veritate relig. Christianae et in notis ad librum Ietzira, *Hermannii Witsii* Iudaeus Christianizans circa principia fidei et SS. Trinitatem: *Petrus Allixius* in iudicio Ecclesiae veteris Iudaicae aduersus Vnitarios, Anglice edito Lond. 1699. et Germanice Berolini 1707. 4. ac *Iustus Mart. Glasnerus* in Diss. de Trinitate in scriptis Rabbimorum mire Platonica. Helmst. 1742. De Muhamedanis adscribam tanto libentius locum viri eruditi *Andrae Mulleri Greifenhagii* in notis ad Excerpta *Azizi Nesephaei*, Tatars, quod et liber. haud vbiq. obuius est, et de Iudaeis quoque Ethnicisque plura compendio exhibere.

Quod *Mohammedani* atque ac *Iudaei*, vt et *paganorum* nonnulli, TRIA IN DEO statuant: certum est. Et ista quidem TRIA non coniunctim, tum separacim suis ex vni parca insignantur nominibus.

Coniunctim appellata sunt.

(I.) Inter Paganos quidem,

1. *Terns* unocionis, a *Platonicks*.

2. *Terns*

2. Tres Reges, a Porphyrto.

(II) Inter Iudaeos vero

1. מְנוּרָה ב' מְנוּרָה *tres mensurae*. V. Kircher. Obelisc. pag. 404.
2. מְנוּרָה ב' פְּנִינִים *tres personas*. V. Suid. v. αἰγίος.
3. מְנוּרָה ב' מְנוּרָה *tres numerationes*, ²⁷ ex interpretatione Reuchlini, Schickardi etc. uel etiam tres splacrae, uel potius τρεῖς αἰγίαι ex mente Rittangelii.
4. מְנוּרָה ב' הוֹיּוּחַ *tres essentiae*. R. Eliezer Häkler.
5. tria lumina, ap. Cabbalistas. V. Grot. de ver. Rel. Glv. p. 123.
6. τρεῖς (Παυτασια). V. Philon. l. de Sacrific.
7. τρεῖς δυναμεις, id. ibid. Hebr. גְּבוּרָה *pōtēntiae*. Zohar.
8. מְנוּרָה ב' אֱלֹהִים *tres Dii, Refis choema*.

(III.) Inter Mohammedianos

1. tria Attributa.
2. tres ordines uel Dignitates, Azizus p. 32. Quomodo uero TRIA illa, quae diximus, a Paganis et Iudaeis separatim dicantur, in dissertatione de promouenda etiam extraneorum salute deduci possit. Iam de solis Mohammedanis loquar.

1. Multa eorum esse.
2. Illorumque Catalogum Alcor. c. LVII. exhiberi.
3. et nonaginta nouem nominibus diuinis quae pulcherrima nomina uocant, contineri, uti ap. Hebraeos כְּשֵׁם ע"ב sexies duodecim nominib. de quib. Reuchl. Cabbal. L. III.

4. Palmaria esse tria.
5. Eaque tria unum esse, perinde ut Cabbalistas dicunt: Tres illos splendores esse unum idemque solium. V. Reuchl. col. 736. unam eandemque coronam col. 747.

6. Sic uero dici: Essentiam, Vitam, faciem.
7. Et hanc causam esse, quare DEUS in Alcorano pluraliter de se loquatur. Richard. c. 1. Quod si B. Pāulus, ut rectissime, ἐν τῶν ἐπιείκων δογματικῶν τῶν Ἀθηναίων ἐξεποικίλω, b. e. ex domesticis dogmatibus Athenienses (Aek. XVII, 23.) conuicit, uti Isidorus Pelusiota Ep. IV. 69. loquitur, quidni commode Iudaei atque Mohammedani ad S. Trinitatis agnitionem ex talibus ipsorummet principii manduci possint? Et quanquam huiusmodi placita ex ratione potius lumina quam traditione accepisse uidentur, inuabit tamen ostendere illis, quod quidam ipsorum, etiam quum Orthodoxi a suis haberentur, loquutionibus nostris usi sint. Quodque uocabulum Personarum haudquaquam multiplici-
tatem aut
phra-

²⁷ Hinc nomen DEI scriptum per tria iochim. Vide Io. Christophori Wolfii Bibliothecam Hebraicam Vol. I. p. 199.

plurilitatem essentiae divinae importat. Hoc factius ad fontes dogmatis de S. Trin. (quod utique primo omnium fieri oportet) traherentur. Nec omnino reiiciendum, quod durioribus quibusdam vocabulis usi sint. Nam et Christiani SS. Trinitatem varie appellaverunt. Non dicam de iis appellationibus quae damnatae sunt, ut quod Sabellius tres Nomenclaturas, Valla tres Qualitates dixit, sed de iis, quas, qui in hoc articulo nobiscum recte sentiunt, usurpaverunt.

Quas enim tres personas Deitatis vocamus,

1. à Graecis τρεις ὁμοούσιους dictae sunt. Primo quidem non sine ingenti certamine cum Latinis, tandem vero indifferenter.

2. ab Armeniis tres animae.

3. ab Aegyptiis tres spiritus.

4. ab Aethiopicis tres essentiae, s. personae, s. naturae. V. Iob. Ludolfi Lex. Aeth. ad Radicem Halana.

5. ab Arabibus tres Margaritae, vel, ex Persica Lingua splendores. Quum tamen Aethiopes duas, quae in Christo sunt, naturas margaritas dicant.

6. à Syris Radices s. principia, sic enim exponitur à Giembari vox Arabica, quae à Syris tradita est.

7. tria Attributa, Paul. Episc. Sidon.

8. tria Idiomatica, Gemadius T. IV. Bibl. PP. P. I. p. 949. pr.

De quo v. Possennus Appar. ad Biblioth.

8. tria Individua, Id.

9. tres formae, Id.

10. tres naturae, Elucidarius inssu Henrici, Ducis Brunsvicensis, scriptus, cuius verba: Wir sullen glauben das an Gote dri Naturen sint, und das die dri genant sin ein ware Gotheit. Extat MS. in Bibliothec. ELECTORALI.

Haecenus Andreas Mullerus. Negari interim nequit, plura horum quae ex scriptis à Christiana religione alienis ad confirmandum dogma de SS. Trinitate afferuntur, si proprius inspicias, non parum esse ab illo remota et longe aliorum spectare, ut de Trinitate Platonica et Aristotelica recte notavit Bessario Cardinalis lib. 2. contra calumniatorem Platonis c. 4. et lib. 3. cap. 15. quatuorque proximis. Vide etiam de Platonica Io. Baptistam Crispum de Philosophia caute legendis p. 37. et quae differit Franciscus Baltusius S. I. in Apologia pro Patribus Platonismi accusatis, edita Gallice, libro IV, cap. 12. seqq.

XI. De falsis Diis et idolis variarum gentium in Scriptura S. memoratis, nemo eruditius scripsit Ioan. Seldeno, Anglo, cuius notissima lectuque dignissima

ma sunt syntagma duo de Diis Syris, ²⁸ quò nomine et Aegyptiorum simul et Arabum ac Persarum, Hebraeorumque, nec pauca Afrorum et Europaeorum idola a Syris utcumque accepta intelliguntur, lucem primum aspexere Londini 1617. 8. deinde ab auctore recognita inscriptaque Dan. Heinsio prodierunt apud Batavos typis Elzeuirianis 1628. 8. tum in Germania cum additamentis *Andreae Beyeri*, Ecclesiastae Freybergensis. Lipsiae 1672. 8. denique in Belgio. Amstelod. 1680. 8. Conferenda & *Antonii van Dale* dissertatio de origine ac progressu idololatriae ac superstitionum praecipue apud Iudaeos vna cum aliis eiusdem infra commemorandis vulgata. Amstelod. 1696. 4. *Alexandri Rossaci* templum iudaicoethnicum post anglicas, gallicasque & germanicas editiones supra pag. 319. commemoratas cum copiosis *Davidis Nerretzeri* additamentis germanice tribus voluminibus in forma octopartita editum Norimbergae 1701. 1703. et 1707. et *Abrahami Rogeri* lingua aperta ad arcana Gentilismi vna cum *Christophori Arnoldi* additamentis itidem germanice vulgata, in quibus libris non veterum tantum, sed etiam recentium, maxime gentium orientalium, idololatria ac superstitiones exponuntur. Prae caeteris eminent liber Gallice vulgatus Parisiis 1710. 12. quatuor voluminibus: *L'Histoire des Religions de tous les Royaumes du monde, revue, corrigée, augmentée et mise dans un meilleur Ordre par le Sieur Jouet*, Chanoine de Laon, Prieur de Plainchatel. Ceterum nec iniucundum lectoribus nostris fore iudicamus, si eos, qui de singularum gentium Diis et generatim et sigillatim commentati sunt, scriptores recenseamus. De *Syrorum* igitur Diis argumentum pertractarunt *Stephanus Fourmont* in libro gallico: *Reflexions critiques sur les Histoires des anciens Peuples*. T. 1. L. 2. c. 11. p. 294. sqq. & Iac. Sponius in *miscellaneis eruditae antiquitatis* p. 59. sqq. Sigillatim de *Rimmon* Aug. Calmet *Lex. Biblic.* T. 3. p. 798. de *Gad* et *Meni* David Millius dissertat. select. p. 229. sqq. Ioan. Georg. Koch & Gustaus Geörg. Zeltnerus dissertationibus de hoc argumento. Ienae 1687. et Altorfii 1715. euulgatis, ac I. G. Lakkemacherus *observ. philolog.* T. IV. p. 19. De *Adar* siue *Achad* Dau. Millius dissert. sel. p. 265. sqq. *Campei*. *Vitringa* comm. in *Iesaiam* cap. 66. v. 17. et *Ionas* Conr. Schrammius dissertatione. Helmstad. 1734. edita. De *Baal*

²⁸ *Iniquissimam imputationem plagii in Petri Fabri Semestria commissi Seldenus refellit praefatione edit. secundae, testatus, ne visum quidem, quum syntagmata sua componeret, Fabri librum; sed postea, inquit, inspecto Fabro, licet plura sane de numine vno et altero Syrorum, sed tumultuose satis cum Graecorum sacris, in primis quatuor capitibus reperiamus, ea tamen ita tradi, atque a nostris ita distrepere &c. Ioannis Clerici observationes quaedam in Seldeni librum exstant T. 7. Bibl. selectae pag. 80. seqq. Editio melior ab auctore ipso ex eius autographo auctior exhibetur in Tunno primo operum eius Londini 1720. folio tribus voluminibus a Davide Wilkinso iunctim editorum.*

Baal Peor, Cemofcho & reliquis Moabitarum Diis Calmeti dissertatio inserta commentario eius in Scr. S. T. I. P. II. p. 173. et P. II. p. 277. sqq. interpretationis germanicae. Nominatim de *Baal Peor* Banierius mythol. explicatae Vol. II. Lib. II. c. 6. sect. 3. et Ioan. Christi. Becmanni dissertatio. Frfti ad Viadr. 1661. De *Cemofcho* Banierius l. c. sect. 4. et Alberti Schumacheri dissertatio. Bremae 1730. 4. De *Mphbezeth* Ioan. Georg. Christo. Feuerlini dissertationes duae. Witteb. 1700 et 1701. et Dau. Millius. dissert. sel. p. 287. sqq. De *Nisroch* Contr. Ikenii dissertatio. Bremae 1747. De *Belo* Ioan. Franc. Buddeus Hist. eccl. V. T. P. II. p. 704. sqq. et Iuricus Histor. crit. dogmat. et cultuum. P. IV. c. 2. p. 595. De *Moloch* Calmetus T. I. comm. in Scr. S. P. II. p. 11. sqq. Interpr. germ. part. 2. p. 185. Banierius l. c. e. 6. sect. 2. et dissertationes David. Lundii. Aboae 1698. 9. Daniel. Dietzschii. Misnae 1675. Martini Frider. Cramerii. Witteb. 1720. et Olavi. Celsii. Vpsaliae 1717. 8. De *Dagone* Calmetus dissertat. commentario in Script. S. insertarum T. II. p. 321. sqq. et interpret. germ. P. 4. p. 40. sqq. Iuricus lib. citati P. IV. p. 642. Banierius lib. cit. Vol. 2. lib. 2. cap. 6. sectione 2. Matth. Hillerus Sytagm. sacr. p. 495. Athanasius Kircherus Oedip. Aegyptiac. T. I. p. 338. sqq. Aug. Elmarchii disquisitionis de *Dagone*, quae prima est inter eiusdem quatuor disquisitiones. Hamb. 1713. 4. editas, et dissertationes Theophili Roeferi. Ienae 1664. 4. ac Henr. Ahlers. Bremae 1671. 4. quibus addatur Iac. Schudtius pag. 39. compendii historiae iudaicae, ubi plures de *Dagone* scriptores excitati sunt. De *Asima*, Hemathaeorum idolo, Christoph. Schultze. Witteb. 1721. De *Nibchas*, idolo Aetaeorum, Conradus Ikenius. Bremae 1726. 4. De Arabum *Dufari* Hefychius voce *Dous*, et Banierius lib. cit. Vol. 2. lib. 3. c. 4. de *Oboda* eorum idem Banierius ibidem, et Valesius ad Eusebium pag. 285. de reliquis Arabum Diis Fourmontus lib. citati T. I. lib. 2. sect. 4. pag. 283. sqq. De Diis *Phoenicum* generatim egerunt Aug. Calmetus in dissertatione de numinibus Phoenicum, quae legitur T. VI. commentar. eiusdem in Scr. S. p. 741. Robertus Millar in historia propagati christianismi, anglice, Londini 1731. 8. edita, Vol. I. c. 2. p. 171-207. Banierius Mythol. explicatae Vol. 2. lib. 2. Stephanus Fourmontus libri laudati T. I. lib. 2. sect. 4. p. 288. sqq. Henric. Morcius de Diis Patascis T. II. Memoriar. Acad. Inscriptioum p. 49. sqq. edit. Amstelaed. et Iac. Elmsnerus de eodem argumento in Historia Acad. Scientiar. Berolinensis Anni 1746. p. 379. sqq. Nominatim de *Aharis* et *Aharoth* Petrus Faber lib. 3. Semestrinum. Salmasius ad Solinam p. 574. Ioan. Contr. Dietericus antiquit. Biblic. pag. 552. Iuricus lib. saepius laudati pag. 666. Aug. Pfeifferus Dub. Vexator. Scripturae S. centur. II. p. 339. et Eberh. Mullerus peculiari dissertatione Lipsiae 1685. edita. De

Baalim Jurieus l. c. parte 4. tract. 3. c. 4. p. 599. sqq. et Pfeifferus l. c. p. 336.
De *Adonide* Anton. Banierius memor. Acad. Inscriptionum T. 4. p. 136. sqq.
De *Meleathoro* et *Vforo* (qui male *Θησαυρός* dicitur a Codino in originibus
Cpopolitanis) Eusebius Praeparat. euangelicae l. 10. et pag. 465. orat. de laudibus
Constantini.

XII. De *Mithrae* sine solis cultu apud Persas multa *Thomas Hyde* cap. 48
de religione veterum Persarum. *Adrianus Relandus* Dissert. miscell. P. 2. p.
198. *Philippus a Turre* in monumentis veteris Antii pag. 194. vbi tabula solis
Mithrae. *Jac. Sponius* in miscellaneis erudita antiquitatis. *Anton. Banierius*
Mythol. explicatae Vol. II. P. I. lib. 3. c. 2. *Eustachius Guillemeau* in Expositio-
ne statuae Del Mithrae. (Mémotre sur un Basrelief du Dieu Mithras) in
memoriis Treuoltinis A. 1724. mense Febr. pag. 297. et auctor libri gallici
saepius laudati: *Explication de divers monuments* pag. 231. sqq. Ac solem qui-
dem non a Persis tantum cultum esse tanquam Deum, sed sub nominibus et
symbolis variis et multiplicibus adoratum a toto Oriente et aliis nationibus,
praeclare ostendunt viri docti ad *Macrobium* lib. 3. Saturnal. c. 17. sqq. *Joan.*
Braunius lib. 4. selector. sacrorum, *Vossius* lib. 2. de idololatria, *Gilbert. Cu-*
perus in suo *Harpocrate*, *Jac. Sponius* in Miscellaneis p. 87. sqq. et libro Gal-
lico; *Recherche des Antiquitez*, *Joan. Bone* de diuina Psalmidia p. 437. sqq.
Joan. Henr. Vrsinus analect. Sacr. Vol. 2. lib. 3. p. 153. sqq. *Joan. Franc. Grav-*
dis in diff. de variis Dei nominibus Soli attributis, *Hieronymus Alexander*
junior in expositione tabulae Heliaeae, Romae 1616. 4. et. Tr. V. thesauri
Graeciani, qui inter alia *Herculem* quoque et *Mercurium*, *Bacchum*que et
que *Apollinem* notat vnum idemque Numen Solis referre, ita videtur vt
Apollo aestatem, *Bacchus* autumnum, *Hercules* hiemem, *Mercurius* ver-
praestet, et *Herculis* duodecim labores nihil aliud denotent, quam Solis tran-
situm per totidem signa caelestia. *Henricus Labbertus* in *Ἡλιακαρχαία* sive de
solis cultu. 1672. 12. et *Christum. Nettelblad* in dissertatione de hoc argu-
mento. Gryphisw. 1734. 22. De *Marna* Palaestinarum, qui et ipsa solem
significabat, praeter alias videndi *Norifus* diff. V. de Syromacedonum Epo-
chis et *Abraham Sellarus* in Antiquitatibus Palmyrenis cap. 2. De equis Solis
Ezechiel Spanhemius ad *Callimachum* p. 434. *Barthius* ad *Statium* T. 3. p.
435. *Petrus Jurieus* Histor. dogmat. P. IV. p. 723 et 797. vbi de Persis disse-
rit, equos albos soli consecrantibus. *Johas Lessen* de equis et quadrigis solis.
Hafn. 1704. et *Christum. With. Bose* de Ioha quadrigas solis remouente. Lips.
1741. De *Colasso* a Rhodiis Soli dicato *Turnebus* VIII. 21. Aduersariorum.
Alladius ad *Philonem*. Byz. et *Cangius* ad *Zonaram* p. 67. De aliis *Colossis*
ad Rhodii exemplum conditis *Paulus Voerius* ad *Herodianum* pag. 186. sqq.

De antiquissimo *Astrorum* cultu Epistola Spiridionis Poupartii inserta memoriis literariis Treuoltrinis A. 1712. Septemb. p. 1615. Ioan. Iac. Scheuchzer Phys. sacr. tab. 327 et 328. et Ioan. Eric. Ostermannus de Astrolatria. Witteb. 1663. 4. De *Scenolatria* legantur Abrahamus Calouius in dissertatione, recusa T. I. Thesauri disputationum theologicophilol. Amst. 1701. fol. pag. 808. seqq. Ioan. Frischmuthus de Melechet caeli. Ienae 1663. et Ioan. Haac. Pihlmannus de luna regina caeli. Aboae 1703. 8. De consuetudine gentili-
 lium *manibus extensis precandi*, et *oscula ad sidera proiciendi* ad Iobi XXI. 26. 27. differit Ioan. Rud. Kieslingius Miscell. Lips. Nou. Vol. IX. pag. 595. fqq.

XIII. Vt *Sol* aliis nominibus est Apollo, Baal, Bacchus, Belus, Chemoch, Chiun, Hercules, Iupiter, Marnas, Mercurius, Milchon, Mithras, Moloch, Nergal, Nifroch, Ofiris, *Φαέων*, Phoebus, Rimmon, Serapis, etc. Sic *Luna* *Αίσω*, Alilath, Astarte, Bubastis, Ceres, Cybele, Diana, Eilithya, Hecate, *Τελμοφως*, Isis, Iuno, Lucina, Dea Mana, Mater Deum, Proserpina, Rhamnusia, Vrania, vt de aliis nominibus taceamus: Neque pro Dea solum sed etiam pro Deo habitam supra pag. 315. notauimus, notumque illud de Carrenis apud Spartianum in Caracalla cap. 7. quod crediderint eum, qui *lunam* *semineo nomine* putaret *nuncupandam*, *addictum mulieribus semper inservire*, at vero qui *marem Deum esse* crederet, eum *dominari uxori*. Etiam ΘΕΟΥ ΠΑΝΘΟΣ nomine in veteri numo Lunam designari notauit in dissertat. de numo Pantheo Hadriani Clarissimus Nicasius. Sic a multis peculiariter culta *Venus*, de cuius variis cognominibus consulendus Carolus Patinus ad monumentum vetus Marcellinae. Omittimus de Marte, Saturno, Ioue, Mercurio aliisque stellis dicere, de quibus consuli potest Balthasar. Scheidii astronomia biblica. Argentorati 1660. 4. nec minus de *terra*, quae et ipsa culta sub nomine magnae matris Deum, Idaeae matris, Deae Phrygiae, Cerariae etc. de quo viri docti ad Lucretium. II. 598. seq. et Florum I. 19. 2. Sirmondus ad Theodulum Aurelianensem p. 298. Henricus Forelius de Terra, gentium Dea. Vpsal. 1705. 8. vii. de *aeris* cultu Vossius I. 84. de idololatria, de *aqua* idem ibid. II. 74. seq. et Gotthardus Braem de *ιδρωδες* *τετα* veterum. Hafniae 1695. 4. de religiosa veneratione *fluminum* Christophorus Arnoldus ad diras Valerii Catonis in fluuium Battarum. De fluminum fontinumque cultu et marinis ac littoralibus Diis praeter Vossium lib. 2. de idololatria cap. 79. 80. 81. et 82. vide etiam notas virorum doctorum ad Rhinii lib. 7. epist. 8. Iustum Fontanini de Horta Hetruscorum colonia lib. 1. cap. 8. vbi etiam de eo, quod in fluuiis sacris natate vel navigare homines prohibeantur; et Ioan. Gottl. Bosseckii dissertationes duas de cultu fluminum. Lipsiae 1740. Vetus inscriptio apud Laurentium, Begerum pag. 79.

Spicibegii: *Fonti Diuino Aram. L. Postumius Sabinus ex voto D. D. D. Nilo* fluuio sacrificatum esse praeter alios memorat Sozomenus VII. 20. De *Nymphis* fontium custodibus videatur Lambecius III. de Biblioth. Vindob. p. 5. Fabrettus pag. 99. sqq. de aquaeductibus. De *Nereo et Nereidibus* Mich. Frider. Lochneri dissertatio de Nereo et Rhododaphne. Norimb. 1746. De *Piscium* cultu Friden. Lebrecht. Goertzii dissertatio de *ἰχθυολατρεία* Lipsi. 1723. Fluuios in veteribus monumentis et numis videas. exprimi iacentes, nudos myrica aut arundine coronatos, atque (si maiora flumina et in mare se exonerantia denotentur) cana multumque demissa barba. Vide Dionem Chrysostomum diff. IV. p. 73. Hugonem Grotium ad imagines astrorum Arateas p. 66. Casparem Barthium ad Claudianum p. 53. De *uentorum* cultu confertur I. Gotti, Bidermannum Orior. liter. parte prima pag. 299. sqq. qui quoque ibid. pag. 314. de *lapidum* cultu disserit. De quo argumento etiam conlulantur Theodor. Haseus in dissertat. de lapide fundamenti, cui olim area foederis imposita fuit. Ioan. Clericus in Genes. XXVIII. 18. Fortunatus. Saechus sacrorum Elaeochristmatum Myrothecio II. c. 24. Ioan. Phil. Cassellius in dissertat. περί τῶν λίθων κεραιζομένων. Magdeburgi. Ioan. Conr. Stephanus Hoellingius in dissert. de baetyliis veterum, siue lapidibus vntionis. Numini consecratis. Groningae 1715 et recusa Lipsiae 1724. ac Bremae 1729. et Steph. le Moyne ad varia sacra p. 569. De cippis sanctis apud veteres Hebraeos memoriam Diuinorum beneficiorum consecrantibus Petri Zorntii dissertatio posthuma legitur T. V. Misc. Lipsi. Nouor. T. V. pag. 596. De cultu *ignis* conferantur Briffonius, Hydeus et Henricus Lord de religione Persarum, tum Kircherus T. I. Oedipi. p. 251. sq. Buxtorfius exercitat. philolog. p. 262. sq. Freinshemius ad Curtium, et Balthasar Bonifacius XVI. 15. historiae ludicae, Arpinus Thiling, Hamburgensis, in dissertatione Schurzschischio τῶ μακιστην Praeside habita Vitebergae 1705 de cultu ignis apud omnes gentes visitato. Ioan. Gotti. Bohnius de igne gentisium sacro in Israelitarum sacra iniurio. Viteb. 1708. Ioan. Rogbergius de sacris ignium apud gentiles. Aboae 1690. Ioan. Iarkius p. 540. ad Eliam Schedium de Diis Germanorum, et H. C. L. Stockhausen de cultu et vsu luminum antiquo. Trai. ad Rhenum 1726. 4.

§ XIV. Inter omnes Idololatrias gentes nulla videtur esse absconditibus vsa quam Aegyptiorum quos eo nomine Herodotus lib. II. c. 64. Strabonem lib.

²⁹ Confer Menagium in Menagianis T. 2. pag. 194.

³⁰ Hocse baetylos fuisse lapides, sese ipsos mouentes, communem fuisse eius temporis opinionem intelligitur ex narratione Damascii apud Ptoesium Biblioth. p. 1947.

³¹ Thomas Pinedo de Aegyptiorum superstitione multiplici differens ad Stephanum Byzantinum

libro 14. Diodorus Siculus alique plurimi etiam inter ethnicos albis dentibus riferunt, ut notant viri docti ad illa Iuuenalis XV. 1. seqq.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens

Aegyptus portenta colat? crocodilon adorat, etc.

Attamen si quis Plutarchi librum de Iside et Osiride euoluat, vel Philostratum consulat lib. VI. de vita Apollonii cap. 19. et Clementina X. 17. p. 689. videbit, vehementer falli eos, qui Aegyptios omnes arguant illius supinae stultitiae, ut numina sibi in hortis nasci crediderint, alliumque et cepas et abiectissima quaeque ex animalibus pro veris Diis coluerint. Quin potius Aegyptiorum sacra cum Graecorum conferens religione, ³² Graecosque variis imaginibus arte factis, ligneis, lapideis, eboreis vsos easdemque veneratione prosequentes obseruans, quas tamen imagines nec hi ipsas totidem Deos esse sed Deorum symbola, atque ut Celsus apud Origenem lib. VII. p. 376. vocat *anathemata*, sibi imaginabantur, considerandum proponit Plutarchus, utri ex ambobus aptiora sibi proposuerint colenda symbola diuinitatis, utrum Graeci, qui inanimos et saepe absurdos sibi fecerunt imagines, an vero Aegyptii qui in viuis ac spirantibus animalibus vel plantis tanquam *ἱεραγυερέσις ἐσόντες, clarioribus speculis*, ut p. 382. loquitur viuis totidem Dei operibus certam partem potentiae bonitatisque diuiniae contemplandam et veneratione prosequendam sibi proposuerunt. ³³ De Diis Aegyptiorum Graecorumque multa Diodorus Siculus libris prioribus Bibliothecae et Phurnutus libro de Diis: Latinique Macrobius, Hyginus, Fulgentius, Albricus: et qui christianae religionis apologiam aduersus Ethnicos scripsere e Graecis quidem Clemens Alexandrinus in protreptico, et Eusebius in praeparatione euangelica: e Latinis Tertullianus, Arnobius, Cyprianus, Lactantius, Minutius Felix, Iulius Firmicus, Commodianus et in libris de ciuitate Dei Augustinus. E recentioribus nominatim de Diis *Aegyptiorum* copiose atque diligenter disserit Vir Celeberrimus Paullus Ernestus Jablonski in Pantheo Aegyptiorum, siue de Diis eorum commentario: cuius P. I. excusa est Francof. ad Viadrum 1750. 8. P. II et III. ibid. 1752. 8. Cui iungantur An-

tinum p. 37. non satis aestimari potest, inquit, quantum christianae religioni debeatur, quae tot religionum monstra sustulit. Idem p. 59. ait, christianam religionem fuisse adeo robustam, ut omnia religionum monstra sustulerit.

³² Apollonius apud Philostratum VI. 19. p. 257. bene monet, et Graecos et Aegyptios re-
*le facturos, si nullum Diis ponerent simulacrum, sed eorum maiestatem mente efformandas
 relinquerent cultoribus.*

³³ Sic Persa Artabanus apud Plutarchum in Themistocle T. I. Opp. pag. 225. edit. Fran-
cof. 1599. ait, adorari a se Regem ἱεῖρα Θεῶν ἵδὲ τὰ πάντα αὐτόθεος.

Antonius Banerius Mythol. explicatae Vol. II. P. I. L. I. c. 1-6. et in epistolis de primis Aegyptiorum Diis siue Regibus, Gallice. Parisiis 1733. 8. Innocentius Anfaldus in dissertat. de veteri Aegyptiorum idololatria et moribus, quae inserta est T. 23. collectionis Opusculor. scientificor. et philologicorum p. 135-226. Dissertatio de Religione Aegyptiorum, quae legitur in libro Gallico: Explication de divers monumens singuliers, qui ont rapport à la Religion. Paris. 1739. 4. p. 144-230. Stephanus Pourmont lib. ante cit. L. 2. sect. 4. c. II. p. 294. seqq. et Ioan. David Michaelis in dissertat. de Iehouah ab Aegyptiis culto et pro Demiurgo habito, quae comparat T. I. Commentarior. Societatis Reg. Scientiar. Gotting. p. 267-291. Sigillarim commentati sunt de *Apide* Ioan. Henric. Knoblauch in dissertat. de Apide boue atque idolo Aegyptiorum. Vitemb. 1694. et Iac. Triglandus in oratione de Iosepho Patriarcha in sacri bouis hieroglyphico ab Aegyptiis adorato: ad calcem dissertationum eius Delphis 1728. 4. iunctim editarum. De *Busiride* Iacobus Perizonius in disquisit. de hoc argum. Lugd. Bat. 1700. Hermannus Bordewisch in diss. de immolatis ab Aegyptio Busiride peregrinis aduenis. Vitemb. 1720. De *Cnepho* vel *Cnuphi*, Agathodaemone, Iablonski Vol. VI. Misc. Lips. Nouor. p. 619. seqq. De *Harpocrate* Gisbertus Cuperus in Harpocrate, siue Explicatione imagunculae argenteae perantiquae, quae in Harpocratis figuram formata repraesentat solem: cuius editio secunda eademque auctior prodiit Trai. ad Rhenum 1687. 4. et Fridericus Boernerus in antiquitatibus Medicinae Aegyptiacis. Vitemb. 1756. 4. § 24-28. De *Isidora Aegyptio*, siue de *Istomis*, Dei Aegyptiorum, nomine et numine Ioan. Gottlob Guilielm. Dunkelius Vol. X. Misc. Lips. Nouor. pag. 7. seqq. De *Iside* Henric. Iac. van Bashuysen in dissert. de Iside magna Deorum matre. Seruestae 1719. Franc. Isellinus in dissert. de Dea Iside, inserta Tomo 39. collectionis opuscul. scientificorum et philologicorum pag. 297-350. Ioannes Oliua in exercitationibus in marmor Isiacum nuper effossum. Romae 1719. 8. Ioannes Baptista Passerius Vol. III. thesauri gemmar. antiquarum astriferarum dissertatione tertia. Museum Romanum Sect. 1. Tab. 2. et Tab. 3. atque Boernerus libelli citari § 15-23. De *Osiride* Calliachus in dissertatione de Osiride quae legitur Vol. IV. Supplem. Poleni ad thesaur. ant. R. et Graec. pag. 305. Eberh. Rud. Rothius in dissertat. de Osiride, Iside, Horo ac Typhone Diis olim Aegyptiorum. Ienae 1671. 4. Adam. Tribbechouius in dissertat. de Osiride. Kilon. 1671. 4. et Boernerus l. c. § 8-14. de *Neitha* Iablonskius Misc. Lips. Nouor. Vol. VI. pag. 447. seqq. de *Remphan* Ioan. Henr. Maius in dissert. de Kiun et Remphan, quae exstat in eiusdem selectis Exercitationibus philolog. et exegeticis, T. I. pag. 763. seqq. I. G. Schwabius in

in dissert. de Moloch et Remphan. Witteb. 1664. Gottl. Iahn disputat. duabus de Chiun. Witteb. 1705. Ioan. Christoph. Harenberg in disquisit. de idolo Chiun et Remphan. 1723. 4. P. E. Jablonski de Remphan Aegyptiorum Deo ab Israelitis in Aegypto culto. Francof. 1731. 8. Christ. Gottlob Frider. Wolf in dissert. de Chiun et Remphan. Lips. 1741. 4. et Nicol. Guil. Schröder in dissert. de tabernaculo Molochi et stella Remphan. Marb. 1745. de *Serapide Baugigartenius* nota (304) ad partem primam histor. mundi vniuersal. pag. 428. Ioan. Lehmannus in dissert. de Serapide, Aegyptiorum Deo maximo. Witteb. 1666. recusa in Thomae Crenii Museo philologico et historico, pag. 401. seqq. Ioan. Dan. Maior in Serapide radiato, medico Aegyptiorum Deo. Kiliae 1685. Anselmus Bandurius T. I. Numismat. p. 24. Muscum Roman. Sect. I. Tab. 1. p. 1. et Tab. 63. p. 47. et Sect. II. Tab. 2. p. 50. Thesaurus gemmar. antiq. astrifer. Vol. 1. Tab. 17. et 22. De Diis *Graccorum* 34 e recentioribus consulantur Natalis Comes in Mythologia saepius typis exscripta. Leonhardus Gautrichius libello de Diis et religione Ethnicorum, scripto ab auctore Gallice, atque inde nescio quo interprete Anglice A. 1671. in lucem emissio Londini, et post gallicas editiones Parisienses septendecim (quarum vltima praestantior 1726. 12. lucem vidit) ac Latinam editionem Leodiensem A. 1678. denique Gallice, Latine et Belgice edito a Francisco Halma Belgicae versionis auctore. Ultraiecti 1690. 12. Iosias Oliuetus in commentario de Theologia Graecanica, qui e Gallico sermone in latinum conuersus insertus est Ciceronis operibus eiusdem Oliueti cura editis, Paris. 1740. 4. T. III. pag. 631. seqq. et Christ. Brunings compend. antiquitat. graecar. cap. 17.

XV. De Diis Romanorum post *Gynaldum*, *Rosinum*, *Kippingium*, anno 1712. nitide apud Belgas reculum, aliosque agit V. Cl. *Burcardus Gottb. Struuius* c. 1. Syntagmatis sui Antiquitatum Romanarum, persequens initio Deos maiorum gentium; qui sunt XII. *Consentes* 35 a consensu vel consilio sic dicti, et ex Ennii versibus notissimi,

Iuno,

34 De antiqua Asbeniensium religione libros duos Anonymi eruditi, quos A. 1620. a Patrio Iunio Westmonasterii acceptos edere iusserat Iacobinus Morfius manuscriptos habuit Fabricius 6. nov. quos nunc possidet geor. tanto Socero diguissimus, *Floru. Sam. Reimarus*. Praefixus est hisce libris titulus typis exscriptus Lubecae 1624. 4. Liber prior est de summo religionis studio apud Asbeniensis, et de Diis hominibusque diuinitate donatis, de herbibus, daemoneibus et de Diis peregrinis ac ignotis, capitibus XXV. Liber posterior agit de iis, qui sacra administrarunt et de sacris ac fictis, capitibus XXII.

35 Consentes, quasi confidentes vel consentientes, vel potius consentes a consensu, quod est *συμβαλέων*. Confer Vossii Etymolog. in *Consentia*. Ita Steph. Lemonius p. 383.

*Iuno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.*

De quibus vide etiam Varronem lib. 1. de re rustica cap. 1. et quae no-
tant viri docti ad Arnobium lib. 1. p. 123. ad Laëtantium lib. 1. cap. 5. et ad
Augustinum de C. D. lib. IV. c. 23. Meminit etiam Irenaeus lib. II. cap. 12.
Sigillatim egerunt de *IVNONE* Anton. Thyfius Exercitat. Miscellan. Lugd.
Batav. 1639. 4. editarum, et recusarum in fasciculo *Opusculor. Historicophilolog.*
Roterod. 1694. excuso, Exercit. 23. Iacob. Sponfius *Miscellan. eruditae*
antiquitatis, sectione 3. Franc. Junius de pictura veterum parte 2. pag. 169.
de *Iunone Argiva* Claud. Salmasius Exercit. Plinian. pag. 24. *Affria Regina*
Reinesius pag. 214. *Caelesti*, Idem ibid. pag. 56. et Valesius *Musei Corto-*
nenfis pag. 32. *Caprotina* Arnobius aduersus gentes lib. 3. p. 118. et Ma-
crobius Saturnal. lib. 1. c. 2. *Curite* Gisb. Cuperus Obseruat. lib. 2. obs. 2.
et Marcus Zuerius Boxhornius ad Plutarchi Quaest. Roman. 86. pag. 105c.
Februati Ioan. Lomeierus de lustrationibus c. 4. p. 24. *Feronia* Reinesius In-
script. p. 58. *Iuga & Iugatina, Promuda, Cinxia* Barnab. Briffonius de ritu
nuptiarum T. VIII. thesauri Graeciani p. 1028. et Ioan. Godofr. Vngerus
Anal. sacr. p. 24. *Lucifera* Reinesius Inscr. pag. 105. *Lucina* Id. ibid. pag. 57.
Ios. Laurentius de sponsal. c. 1. Ioan. Meursius de puerperio cap. 1. et Pe-
trus Bellorius Numism. Ephesin. Tab. III. De *Monetae* cognomine Iunoni
dato Dav. Hofmannus in dissert. de Dea moneta. Helmstad. 1717. Petrus
Seguinus Numism. select. p. 7. et Iac. de Wilde gemm. antiq. pag. 28. de Iu-
nionem *Patulcia* Reinesius Inscr. p. 59. *Regina* Idem ibid. pag. 49. 51. 55. 58.
225. 241. *Sospita* Begerus Tomo 2. thesauri Brandenb. pag. 152. 168. 180.
Strygia Reinesius Inscr. pag. 61. De *VESTA* et *VESTALIBVS* Iustus Lipsius
T. III. Opp. pag. 537. et in Graeuii thesauro T. V. pag. 619. Ezech. Span-
hemius de Vesta et Prytanibus in Graeuii thesauro T. V. pag. 659. Petrus
Zornius Opusc. sacr. T. 1. p. 420. Prosper Stellartius lib. 1. de coronis c. 6.
Nadalius in historia Vestalium T. V. Memor. Acad. Inscription. pag. 211.
seqq. et separatim Parisiis 1725. 12. Thomas Hyde de religione Persarum
pag. 142. seqq. vbi etiam pag. 145. icon templi Vestae et Vestalium mini-
strantium. Paullus Pedrusius T. V. tab. 23. N. 6. in numo Herenniae Etru-
scillae. Moscardus Musei pag. 379. Io. Frider. Eisenhart de Vestalibus et
iure

ad VII. sacra qui tamen monet, istos consentes Romanorum et ~~magis~~ Graecorum fluxisse
ex iis, quae de Angelis Deo apparentibus in V. T. memorantur vid. Dan. IV. 14. et
Iudaeorum scripta. Huc eidem Lemonio videretur alludi in N. T. cum Fideles dicuntur
in eodem throno cum Christo sessuri Apoc. III. 21. Tertull. dixit *Synodus* atque *senato-*
rius ordinem Deorum. Vide Rigaltium ad paginam 15. Tertulliani.

iure Vestali P. R. Helmst. 1752. 4. Adam. Laur. Nicolai de Vesta barbara et orientali. Gissae 1671. 4. *Iuramentum per Vestam* occurrit apud Aristophanem in Pluto v. 395. vbi vide Spanhemium. Vestae *templa* in numis exstant apud Guil. Choulium de relig. Romanor. pag. 214 seqq. vbi etiam de Vestalibus. De *CYBELE*, qua terra ipsa significabatur, Pluchius lib. cit. p. 191. Banerius Vol. I. p. 216. sqq. Laur. Pignorius in magna Deum matris Idacae et Attidis initus. Amstelod. 1669. 4. rec. in Gronouii thesauro T. VII. p. 505. Hermann von der Hardt de Rhea Cybele magna Deum matre, Helmst. 1720. 4. Banerius memor. Acad. Inscript. T. III. p. 361. sqq. edit. Amstelod. Vistorius in libello italice edito: *Del culto superstizioso di Cybele detta dagli Antichi la gran madre*. Romae 1752. 4. Nathan. Frider. Kautz de magna Deorum matre. Lipsi. 1738. 4. Henr. Aug. Zeibichius de matre Deum Sipylene, Vitemb. 1747. adde Reinesium Thes. Inscr. p. 64. 73. 208 et 209. vbi pag. 187. Deae matres. De magna Deum matre *Idaea* vide Gruterum p. 308. 7. De MINERVA siue PALLADE Felix Euellius in syntagmate de Minerua, sapientiae olim praeside. Louanii 1730. 8. Museum Romanum. sect. H. pag. 5. 6. 7. Ioan. Frider. Heckelius pec. disputatione Rudolfsopoli 1688. 4. edita; et Carol. Henr. Zeibichius in comment. de Minerua ad Christi imaginem efficta. Witteb. 1755. 4. De Minerua *Fatidica* Reinesius p. 165. *Magarsi* p. 166. *Pacifera* pag. 215. *Palladia* pag. 172. *Sancta* p. 165. *Κορη και Αθηναι* p. 169. De Minerua *Medicinae Praeside* Gruterus pag. 1067. Christoph. Cellarius dissertat. acad. p. 234. Anton. Franc. Gorius ad Musei Florentini Tomum secund. p. 118. Ioan. Harduinus Oper. selector. pag. 121. seq. Ioan. Henr. Meibomius comm. in iusiurand. Hippocratis pag. 62. Ioan. Henr. Schulzius Histor. Medic. pag. 74. Ezech. Spanhemius Epistola 4. ad Morellum pag. 218. De Minerua *Musica* Iacob. Sponius Misc. erud. antiquitatis pag. 9. seq. et Edm. Frigelius de stat. Rom. c. 24. De Minerua *Vittrice* Ioan. Gerh. Pagendam dissertationibus duabus Witteb. 1703 et 1704. editis. De CERERE Hieron. Aléander antiq. tabul. marmor. explicat. T. V. Thesauri A. R. Graeuii p. 747. seq. Claudius Gros de Boze memor. Acad. Inscription. T. VI. pag. 430 - 453. edit. Amstelod. Michael Angelus Causseus de la Chaussée de Deor. simulacris, Tomo quinto thesauri Graeuiani p. 772. Ioan. Clericus Bibl. vniuersal. T. VI. pag. 55. sqq. Auctor libri Explication historique de divers monumens pag. 353. sqq. De Cerere *Cornigera* Ezech. Spanhemius de vsu et praestantia numismatum T. I. p. 394. *Legifera* D. A. Kellerhausen disputatio. Ienae 1700. et Reinesius p. 63. *Mammosa* Gisbert. Cuperus de apotheosi Homeri p. 253. Praeterea haec illius cognomina occurrunt: *η μεγάλη Θεά Θεομόρφος*. Gruterus pag.

309. 1. *Amblacynthia* Reinesius p. 227. *Diuina* id. p. 63. *Mater maxima frugifera* id. p. 61. *Pistia* id. p. 217. De cistis mysticis, in quibus sacra quaedam Cereris a mulieribus gestabantur, differit Ioannes Lamius T. J. dissertationum Academ. Etruscae parte 1. p. 63. et Alexander Xauerius Panelius de cistophoris. Lugd. 1734. 4. De DIANA Abrah. Ortelius cap. Deor. lib. 1. c. ultimo. Guil. Choulius de Religione veter. Romanor. p. 78. De Diana *Arelatensi* Franc. de Rebatu T. I. thesauri Sallengieriani p. 585. *Ephesia* Claudius Menetrius in expositione symbol. Dianae Ephesiae statuae, rec. Tomo VII. Thesauri Gronouiani p. 357. adde singulares disputationes de hoc argumento Sixti Aspachii. Hafniae 1694. Israelis Nesselii. Aboae 1708. Ioan. Christ. Polekii. Lipsi. 1718. Ioan. Nic. Schtuslin. Witteb. 1687. et rec. T. 2. thesauri Theologicophilologici Amstelod. 1702. pag. 491. ac Ioannis Poleni italice conscriptam Romaeque euulgatam. De Diana *Αυσιζώνω* Iul. Car. Schlaegerus peculiari dissertatione, Hamburgi 1735. 4. edita. De Diana *Maris* Ioan. Casp. Schottus nou. explicat. p. 61. sq. De Diana *Amarmytha* Reinesius pag. 216. *Caelesti* M. p. 104 et 234. *Imuella* et *Vitricis* id. p. 223. *Lucifera* id. p. 105. et Museum Roman. Sect. 1. Tab. 39. p. 26. *Phaeretra* Reines. p. 105. *Pistia* id. p. 216. *Raefiana* id. p. 217. *Sospita* id. p. 240. *Vitricis sancta* id. p. 232. De VENERE Laurent. Begerus Thesaur. Brandenburg. P. I. p. 170. et in Meliagride pag. 5. Ioan. Seldenus de Diis Syris Syntagm. II. c. 2. 4 et 7. et lac. de Wilde antiq. gemm. illustr. p. 48 et 49. Differentiam semper fuisse apud Veteres inter Venerem popularem et caelestem sine Vraniam ostendunt Petrus Juricus in historia dogmatum et cultuum P. IV. c. 7. p. 692. et Carol. Patinus comment. in antiquum Marcellinae documentum, p. 407. Non nisi vnam existisse probare contendit Michael Fourmontus Memor. Acad. Inscription. T. X. p. 20. sqq. edit. Amstelod. De Venere *Armata* differit Petrus Burmannus ad Quinctilliani I. O. p. 143. De *Epitragia* auctor libri saepius laudati, *Explication de divers Monumens*, pag. 309. sqq. De Venere *Leucopigae* statua Ioan. Frider. Christius Noët. Academic. spec. 2. p. 102. sqq. De *Murcia*, thalami amica, Gorius ad Mus. Cortonense pag. 18. De *Pelagia* Museum Roman. sect. 1. tab. 41. p. 27 et Reinesius p. 127. vbi quoque de Venere *Erycina* et *Cnidia*. De *Verticordia* Mus. Rom. ib. tab. 40. p. 27. De *Vitricis*. M. R. ib. tab. 42. p. 28. De Venere *caelesti* Reines. p. 242. *Euvola* p. 203. *Peregrina*, *Sancta Moeqōw* p. 128. *Physica* p. 42. *Placida* p. 227. De MARTE Laur. Begerus contemplat. gemmar. dactyl. Gorlaei p. 75. Gailardus Guiranus in explicatione duor. verustor. numismatum Neumaufensium T. I. thesauri Sallengieriani p. 1040. Abrah. Ortelius capit. deorum et deorum N. 15. lac. de Wilde antiquar. gemmar. illustrat. p. 95. sq. De Marte

Grædino Tobias Gutberlethus de Salus Martis sacerdotibus, T. V. thesauri Graeviani pag. 717. De *Hyperboreo* vide the History of the Works of the Learned 1709: p. 600. De Marte *Litterarum propagatore* commentationem edidit Carol. Gtil. Schumacher. Ienae 1757. 4. De MERCURIO Hieron. Alexander Tab. Heliac. T. V. thesauri Graeviani p. 739. Bonius et Bozius, Histor. Acad. Inscription. T. VI. p. 402. 199. edit. Amstelod. Caussius Simulacr. Deorum tabula 48. Ioan. Nicolai de Mercurio et Hermis. Francof. et Lips. 1687. 12. Michael Fourmontus Memor. Acad. Inscription. T. X. p. 7. 199. edit. Amstelodam. ubi in eo versatur, ut ostendat, nullum unquam Mercurium existisse. Costardus in dissertatione Anglice conscripta de originibus et significatione vocis Hermes. Oxonii 1752. Paulus Maria Paciaudi in commentatione Italice scripta: *Dissertazione sopra una Statuetta di Mercurio del Gabinetto del March. dell' Ospital. Napoli 1747.* 4. Sponius Miscell. erud. antiq. N. 40. 199. De variis Mercurii epithetis agit Ezech. Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. III. p. 267. ed. Kusteri. De Mercurio *Kapovviva* Anton. Francisc. Gorius Vol. III. Thesauri gemm. antiquar. astriferarum. Mercurius cum lacte, caduceo et cornucopiae conspicitur apud Bandurium T. 1. Numismat. p. 38. Mercurius et Fortuna Sect. 1. Musei Romani tab. 49. p. 32. Mercurius et Minerva ibid. tab. 48. p. 52. De IOVE Spanhemius ad Callimachi hymnum in Iouem. G. Chodl de religione veter. Romanor. p. 45. 199. De Iove *Amone* Dausqueius ad Silium p. 191. Museum Rom. sect. 1. tab. 4. p. 4. Marmora Taurinensia parte 2. pag. 14. 199. Venutus in Museo Cortonensi pag. 29. Ezech. Spanhemius de usu et praestantia Numismatum dissertat. 7. pag. 388. et Aeg. Strauchius pec. dissertatione Wittebergat 1669. edita. De Ioue *Auxure* Gorius parte 1. Mus. Etrusci tab. 22. pag. 77. et Marmora Taurinensia parte 1. pag. 5. 199. De Ioue *Aquila* Bandurium T. 1. Numismat. pag. 59. De *Casio* Ioannes Boivius de Ville-neuve T. 3. Metior. Acad. Inscription p. 392. De Ioue *Capitolino* Iustus Rycquius de Capitolio 2. 19. ac Iac. Oisellus et Iac. Gronovius notis ad Minucium Felicem pag. 219. De *Dolicheno* Tarsis culto Maffei Mus. Veron. pag. 78. De *Elicio* Henr. Christoph. Bytzovii dissertatio. Havniae 1716. 4. De *Feretro* Iul. Caesar Balengerus de Triumphis cap. 37. Iac. Dalechampius not. ad Plin. H. N. lib. 2. cap. 53. Ioan. Freinshemius not. ad Florum lib. 1. cap. 10. Onuphr. Panuinius de Triumphis cap. 8. Anton. Pighius anal. vrb. Romae pag. 128. De *Herceo* Hadr. Stegerus in praefatione praemissa breui Antiquit. Rom. descriptioni, editae Lipsiae 1739. 8. De *Iuxta* *oleo* sine *Milichio* Bened. Auerranus dissertatione 22 ad Euripidem, opp. T. 1. p. 459. Museum Roman. sect. 2. tab. 1. pag. 49. Valerius in Museo Cortonensi

nensi pag. 31. et Ioan. Frid. Leisnerus pec. commentatione Lipsiae 1728. 4.
 edita. De *Maabacho* et *Selamene* Gisbertus Cuperus et Pet. Dan. Huetius in epi-
 stolis mutuis, quae insertae sunt collectioni dissertationum Tilladeri. Hagae
 Comit. 1714. 8. euulgatae, Tomo 2. p. 97. sqq. De *Ioue* *Πολύου*, Nicol.
 Schwebelii dissertatio. 1740. De *Προμύλα* Petri Kuuczii dissertatio Lengae
 1739. edita. De *Ioue* *Summano* liber gallice conscriptus, *Explication de di-*
vers Monumens, etc. p. 332. sqq. et Museum Cortonense tab. 4. pag. 9. De
Ioue Sereno Carol. Frider. Walchius, Vol. 2. Actor. societate. Latinae lectionis
 pag. 203. sqq. De *Ioue* *Statore* Guido Pancirollus in descript. vrbis Romae
 T. 3. thesauri Graeuiani pag. 329. De *Ioue* *Σαλίο* Ezech. Spanhemius ad
 Aristophanis *Plutum* v. 878 et 1176. De *Ioue* *Τοναυτε* Ioan. Anton. Asto-
 rius Venetiis 1698. fol. et Tomo 2. thesauri Sallengeriani pag. 569. Anton.
 Franc. Gorius ad calcem Vol. 2. thesauri gemmar. antiquar. astriferarum.
 Eduard. Holtherus in Bibliotheca nuper libror. A. 1699. pag. 344. et ad
 calcem dissertat. Petri Burmanni de vestigiis R. R. p. 216. idem Burman-
 nus ibid. p. 223. sqq. et Tilladerus T. 2. Histor. Acad. Inscription. pag. 13.
 edit. Amstelod. De *Ioue* *Vicelino* Gottl. Erdm. Zeibichius Vol. 4. Misc. Lips.
 nou. pag. 313. sqq. De *Ioue* *Vrio* Anonymus in notis ad Marmor Bosphora-
 num, adiectis Ioannis Taylorii comment. de debitore inope secund. ius atti-
 cum in partes secundo pag. 23. seqq. De NEPTVNO Laur. Begerus de
 bello et exordio Troiano pag. 8. et 26. Ioan. Frid. Guhlingius dissert. de
 barba Dabrum §. 4. et 14. Ioan. Nicolai de substrat. vestium pag. 91. Ioan.
 Schefferus de militia aequali cap. 2. sq. Ezech. Spanhemius de usu et praestan-
 tia numismatum dissertat. 7. T. 1. pag. 390. Jac. de Wilde antiq. gemmar.
 illustrat. pag. 36. sqq. De Neptuno *Asphalio* Anton. Gellandus T. 1. Histor.
 Acad. Inscription. p. 185. ed. Amstel. De Neptuno *Reduce* Carol. Beniam.
 Aboluthus pec. commentatione Ienae 1755. euulgata. De VVLCANO Car-
 aeus simulacr. Dear. capit. 19. Abrah. Ortelius capit. Deorum et Dearum tab.
 13. Jac. de Wilde antiq. gemm. illustrat. p. 120. et Adam. Dan. Richter in
 dissert. de Vulcano in Lemno rege, sub cuius auspiciis artes ferrariae in ista
 insula regnare coeperint. Annabergae 1751. 4. De APOLLINE Anton.
 Thyfius Exercitationum miscellanearum decima octava. Abrah. Ortelius ca-
 pit. Deorum lib. 1. tab. 6. Jac. de Wilde antiq. gemmar. illustrat. pag. 7.
 Bulengerus de orac. et vatic. α. 6. et 9. Hieronymus Aleander tab. heliac.
 explicat. T. V. thesauri Graeuiani pag. 711. De cognominie *Grammi* Burc.
 Gotth. Struvius synt. antiq. Rom. p. 92. et Christi. Gotth. Schwarzius diss. de
 Aesculapio et Hygea pag. 17. De cognomine *Belens* Philippus a Turre in
 dissert. de Beleno veterum Aquilensium Deo, pag. 255. eius monumento-
 rum

rum veteris Antiquitatis. De Apolline *Enchiridion* Henric. Aug. Zeibich. Wirteb. 1754. De reliquis Apollinis cognominibus agit Siluefter Lurfenius in diatriba de Apolline et *antioribus eius cognominibus*, libro eius de templo et bibliotheca Apollinis Palatini adiecta. Hinc succedunt VIII. Diis, quos *Scolio* vocabant ac *Populares: Ianus*, de quo Ioan. Henr. Koeberus dissertationibus quinque. Gera 1668. edita. Hieron. Dicelius Programmate de Iano, Lipsiae 1701. euulgato. Martin. Hüblerus oratione de Iano eiusque templo Romae olim et alibi terrarum famosissimo, Altd. 1702. Brand. Henr. Gebhardi dissert. de Iano. Gryphisw. 1703. Claudius Grosseus de Bose dissertatione de Iano veterum et numis nonnullis eum respicientibus. Gallice. Parisiis 1705. 8. et latine reddita in Christ. Woltereckii *Electis rei numariae* pag. 7. sqq. Ouzelius ad Minuc. Felicis cap. 21. Plotarchus et Boxhornius in quaest. Rom. T. V. thesauri Graeuiani. p. 993, 966, 1010. Ortelius cap. Deorum lib. 2. init. Martinus Lipenius de *Strenis* c. 4. Christi. Gottlieb Schwarzzius pag. 4. dissert. de Diis clauigeris. *Saturnus*, de quo Macrobius Saturnal. lib. 7. sq. Albericus de imaginibus Deorum c. 1. Ouzelius l. c. Jac. Sponius Misc. erud. antiquitatis S. 3. N. 98. *Genius*, de quo qui egere recensentur ad §. XXVII. *Solus*, de quo qui commentati sunt laudauimus supra paragrapho XII. *Cerberus*, de quo Festus et Lampridius apud Boxhornium. Quaest. Rom. X. Bocconius in Genealogia Deorum de Erebo. Stephan. Fourmontus Histor. Acad. Inscription. Tom. II. p. 6. sqq. *Liber suus Bacchus*, de quo Laurent. Begerus in dissertatione de Cranæ insula pag. 26. Anton. van Dale dissert. IX. ad antiquit. et marmora spectant. pag. 84. seq. Ioan. Henr. Eggelingius dissert. de mysterio Cereris et Bacchi, T. VII. thesauri Gronouiani, p. 57. Jac. Sponius Misc. erudit. antiquitatis p. 25. Theod. Hafaenus T. 15. histor. critic. reipubl. litter. p. 230. sqq. Ioan. Baptista Récanatus nelli Supplementi al Giornale de Letterati d' Italia. T. II. p. 1. sqq. Franc. Seinius T. III. histor. Acad. Inscription. p. 52. sqq. edit. Amstelodam. Christi. Gottl. Schwarzzius Misc. politior. humanitatis c. 3. p. 63. sqq. et c. 4. p. 95. sqq. Matthæus Aegyptius in Explic. S. C. de Bacchanalibus. Ioan. Nicolai de ritu Bacchantium: c. 1 - 8. De Baccho *Moracho* Anton. Francisc. Gorius in Museo Cortonensi, et Frider. Gotth. Freytagius T. I. Actor. Acad. Elector. Moguntinae Scient. vtilium, quae Erfordiae est, p. 445. De Baccho *Pfila* Auctor libri gallici saepius laudati Explication de divers Monumens, qui ont Rapport à la Religion des Anciens, p. 55. sqq. De Baccho *Sabazio*. Alexander Xsu. Panellius in commentat. de Cistophoris. De nocte *Dionysiacâ*. The-saur. gemmar. astrifer. Vol. III. Bacchi triumphus in Sardonyche explicatur in A. E. 1728. p. 6. Bacchus centauris vinctus exhibetur in Museo Romano, lect. 1.

sect. 1. tab. 44. p. 30. muliebri facie, ibid. sect. 2. tab. 4. p. 52. floribus coronatus ibid. tab. 5. p. 53. *Tellus*, de qua videntur scriptores supra ad *Vestam* et *Cerere* laudari. *Luna*, de qua *Spartianus* vit. *Caracallas* c. 7. et *Iac. Sponius* Misc. erudi. antiquitatis pag. 90. Alii XX. selectos Deos numerant, XII nempe mares; et VIII feminas; ita *Ioan. Textor* in officina, sed accenset plures e *Contendibus*. Inter Deos *minorum gentium*, siue, minutorum ac minuscularios occurrunt *Indigetes*, siue, homines post facta inter Deos agentes, qui et *Heroes*, ³⁶ *Semones* siue *Semihomines*, de quibus conferantur *Philostatus* in *Heroicis*; *Patinus* in tres Inscriptiones graecas *Smyrna* allatas, et in commentario in cenotaphium *M. Artorii*, circa finem. Inter *Heroes* celeberrimi fuerunt, *Hercules*, de quo *Albricus* de *Deorum imaginibus* c. 22. *Aleander* in *tabul. Heliae*. *T. V. thesauri Graeculani*, pag. 715. 721. 729. 738. *Boxhornius* ibid. p. 917. 990. 1022. *Laur. Bengerus* in *Hercule Ethnicorum* ex variis antiquitatum reliquiis delineato. *Coloniae Marchicae* 1705. fol. Idem *Tomo I. thesauri Brandenburgici* p. 30. seq. 208. 303. 317. et *T. III.* p. 47. *Mich. Angel. Caussius* de la *Chausse* de simulacris *Deorum* c. 30. *Ioan. Nic. Funccius* de veter. *Romanor.* per filium *Dei* iurandi consuetudine, *T. 3.* symbol. litter. *Braem.* p. 639. sqq. De *Germanorum* et *Gallorum* *Hercule* *Keyserus* antiq. *Septentrion.* p. 38 et 190. sqq. et *Ioan. Frickius* de *Druidis*, pag. 94. editionis repetitae cura *Alb. Frickii*, *Vlmae* 1744. 4. De *Hercule Augusto* *Oliuerius* in notis ad *Marmora Pisarense* p. 14. De *Hercule Inuicto* *Ian. Brouckhusius* not. ad *Tibullum* pag. 74 et 400. De *Magusano* *Boxhornius* *Quaest. Rom. 1.* De *Musagetis* *Ludou. Franc. de Fontenu* *Memor. Acad. Inscription. T. X.* p. 77. sqq. edit. *Amstelod.* *Edmund. Frigellius* de *statuis* p. 24. *Iac. Phil. Tomasius* de *donariis* p. 169. De *Ὀφιοκτόνω*, *Ὀφιοκτόνω*, et *Ὀφιοκτόνω* *Petrus Dan. Huerius* demonstr. *Euang. Prop. IV.* pag. 153. edit. *Parisi.* 1679. fol. *Petrus Gratiolus* pag. 130. dissertationis de praeclearis *Mediolani* aedificiis. *Ian. Gruterus* pag. 44. *Inscr. I.* *Ioan. Ern. Immanuel Walchius* in dissertatione de *Deo Melitenis* pag. 46. vbi plura *Herculis* cognomina recensentur. De *Prodicio*, siue *Xenophontio*, *Theodor. Hassaeus* *T. 14.* *histor. critic. reipubl. litter.* pag. 233. sqq. De *Hercule Sancto* *Dan. Heinsius* ad *Ouidii Fastorum* libi. VI. 213. et *Ioan. Passeratius* not. in *Propertii* lib. 4. eleg. 10, 71. De *Saxano* *Ioan. Henr. Hagenbuchius* in antiquitatibus *Cluensis* siue *Inscriptionibus Berdengalensibus*, *Susati* 1731. 8. editis, inuestigatione prima. De *Sanano*, *Tiburino*, *Tricofo*, *Ioan. Georg. Grauius* in praefatione ad *T. V. thesauri antiq. Romanorum*. De *Somniali*,

901

³⁶ *Heroes*, hominumque in *Deorum* numerum velatorum cultam ante legem latam in usu non fuisse censet *H. Winderus* *Vol. I. Historiae criticae et chronologicae*, p. 216.

qui incubantibus in eius templis somnia mittere credebatur, Claud. Salmastius exercit. Plinian. p. 248. Jac. Sponius miscell. eruditione antiquitatis p. 109. et de aris ignotorum Deorum, T. VII. thesauri Gronoviani p. 268. De Heracle Σωτηρ. Iul. Car. Schlaegerus comment. de Diis hominibusque servatoribus pag. 35. Ioan. Christi. Messerschmid in comment. de hoc argumento. Lipsiae 1755. 4. edita. De *Tarsensi* Cast. In hoc. Ansfaldus in epistola ad Albert. Mazzoleum, Brixiae 1749. 4. euulgata. De *columnis Herculis* consularur Chr. Gottl. Schwarzii dissertatio Altdorfii 1749. habita. *Castor et Pollux*, de quibus Ezechiel Spanhemius de vsu et praestantia numismatum T. 1. pag. 475. Ioan. Seldenus de Diis Syrorum S. 1. c. 16. Vindingius in Hellene T. XI. thesauri Gronoviani. Relandus et Gutberletus de Diis Cabiris. Begeus Thesaur. Brandenburg. T. I. p. 707. et T. II. p. 572. A. Nebrissenus Tomo VI. Biblioth. critic. pag. 1174. Dilherrus T. I. Disp. academic. p. 238. P. Kunzius de vexillo navis Alexandrinae pag. 4, 13. sqq. Iul. Car. Schlaegerus de Diis servatoribus p. 38. Christi. Weisius dissert. secunda de Diis visibilibus p. 17. sqq. *Aesculapius*, de quo Bandurius T. 1. Numismatum pag. 97. Begeus thesauri Brandenburg. T. I. pag. 67. seq. 159. 402. 417. 442. 493. Ioan. Bapt. Casalius de veteribus ritibus 1. 7. Causeus tabula 17. Iustus Godofredus Gunzius de *Δαιμονολογίας* siue facibus in sacris Aesculapii. Lipsiae 1737. 4. Ioannes Harduinus in numis vrbium illustratis pag. 347 et 390. Carol. Feider. Hundertmarck de principibus Diis artis medicae tutelariis apud Graecos et Romanos. Lips. 1735. 4. Ioannes Christi. Messerschmid de Aesculapio Σωτηρ. Lips. 1752. 4. Museum Romanum Sect. 1. tabula IX. pag. 8. Ubi quoque tab. X. p. 9. de Hygea. Ioan. Chrylostomus Scarfus in epistola de variis antiquis monumentis. Venetiis 1739. 4. p. 91 - 96. Christi. Gottl. Schwarzii de Aesculapio et Hygea Diis *Φιλανθρωπίας*. Altdorfii 1725. 4. Sponius Misc. eruditione antiquitatis, sectio 4. Idem in libro gallico, Recherché des Antiquitez, dissert. 23. p. 326. seqq. de collegio Aesculapii et Hygeae dissert. Martona, Taurinensia P. I. p. 217. sqq. Porro occurrunt *Nonensibus*, siue ex peregrinis Diis de nouo recepti: vt vero inter Deos Romae reciperetur aliquis, Senatus auctoritas et postea Imperatorum consensus requirebatur; qua de re consuli possunt Petrus Faber Semestr. lib. 3. cap. 1. et Gerhard. Ioan. Vossius in Etymologico, T. I. Oper. pag. 346. Denique occurrunt *Diis*, siue *Romanis* ipsi, a Romanis in Deorum numerum relati. Roma ipsa inter Deos culta est, vt praeter alios notat Michael Angelus Causeus in Museo Romano, in quo de Diis plura, Tomo quinto antiquitatum Graecui pag. 769. 37

XX

Siletios.

37 Idem honor. aliis quoque vrbibus et integris nationibus exhibitus est. Vide lo. Gottl. L. hemacheri antiquitates Graecor. sacras p. 110, et, qui ibidem laudati sunt, scriptores.

Silenos, de quibus conferantur Alexander Tabal. Heliae. Tomo quinto thesauri Graeviani pag. 746. Begerus T. I. thesauri Brandenburgici pag. 16. 18. seqq. 155. et T. III. pag. 257. 259. 745. Casaubonus de Satira, Tomo secundo Musei Creniani. C. G. Schwarzius Miscellan. politicor. humanitatis cap. 4 § 5. seqq. De Faunis veterum Germanorum consule Keyserum antiquitat. septentrional. p. 178. sq. et Ekhartum T. I. Rerum Franc. Orientalis p. 430. Omittimus quoque *Nymphas*, de quibus egerunt Lucas Holstenius comment. in veterem picturam Nymphaeum referentem, Tomo IV. thesauri Graeviani pag. 1800. Raphael Fabrettus de aquaeductibus pag. 99. seqq. Iacob. Gronovius ad Pomponii Melae 2. I. 30. ubi per *hominem sibi illaudabilem* Fabrettum intelligit. Georg. Fabricius Descript. vrbis Romae pag. 119. Praeterimus quoque *Tritones*, de quibus Marmora Taurinensia Parte prima pag. 160. seqq. *Agricultorum* duodecim Dii celebrantur a Varrone L. I. c. I. de re rustica: *Iupiter et Tellus, Sol et Luna, Ceres et Liber Bacchus, Robigus ac Flora*, ³⁸ *Minerva et Venus, Lympha ac Bonus Euentus*. ³⁹ De Diis visalibus apud Romanos et alios gentes cultis eruditus Everardi Ottonis liber lucem vidit Halae Magdeburgicae 1714. 8. rec. insertusque libro eiusdem Ottonis de tutela viarum publicarum. Trai. ad Rhen. 1731. 8. Ottoni adde Christiani Weisii Diss. duas de Numinibus visalibus. Lipsiae 1724 et 25. et G. S. Bayeri Diss. de Diis visalibus Graecorum. Regiom. 1718. Deorum adiuncti fuerunt *Nemesis*, de qua Ioan. Georg. Graevius Lectio. Hesiod. p. 28. Laur. Begerus Thef. Brand. T. I. p. 61. sqq. Iac. Perizonius not. ad Aeliani Var. Histor. L. 13. c. 2. p. 852. ed. Gronovii. Ioan. Alberti obit. Sacr. pag. 286. Ioan. Mich. Dilherrus Disp. T. I. p. 242. Chr. Gottl. Schwarzius Misc. polit. humanit. pag. 60. et Ioan. Conr. Schwarzius nova et accurat. explicat. Nemeseon quarundam a Montefalconio collectarum. *Bellona*, de qua Laurent. Begerus contemplet. gemmar. dactyl. Gordaei p. 24. Iac. de Wilde in antiq. gemmis illustratis p. 86. vi reliquos Deorum adiunctos omittamus. Deorum *ministri* fuere Mercurius, et Silenus, aliique, quos praeterimus. Novus praeterea est, a Romanis *culhas*, praeter Deos superos, non modo Virtutes, et res praecclaras, *Pacem*, de qua Ioan. Henr. a Seelen Miscell. p. 303. seqq. *Fortunam*, de qua Vacsius ad Museum Cortonense p. 57. Io. Frid. Fischerus de ara pacis. Lipsiae 1748. Petrus Zornius de Templo Foraniae. Georg. Phil. Olearius de Fortuna Pop. Rom. Lips. 1723. De Fortuna *Milichia* ad Plinarchi

³⁸ De Flora conf. Methinum in *Memoriis Traubianis* A. 1735. p. 225. sqq.

³⁹ De bono euentu vide Ioan. Monetae per. commentat. Geroni 1727. 4. editam. Philip. Bernard. Moreau de Mautour in *memor. Acad. Inscript.* T. 4. p. 78. seqq. ediq. Amstelod. et Moscardi *Museum* p. 277.

Marturchi quaestiones Rom. agr. laudatas a Seelen. Lub. 1748. De fortuna
Primitivis Ioan. Gott. Bidermannus Oxior. litter. P. 1. p. 123. seqq. De for-
 tuna *Reduce* Carol. Frid. Walchius. Ienae 1751. De fortunis duabus *Antia-*
tibus, siue Nemesi duplici, quarum vna bonorum remuneratrix, altera ma-
 lorum vindex et Adastea. Ioan. Georg. Graevius ad Suetonii Caligulam p.
 806. et Fabrettus p. 614. Fortunae varia cognomina recenset Pet. Burmannus
 ad Ovidii. Factor. L. 6. v. 569. *Honorem*, de qua Memoriae Treuultinae
 1708. p. 114. Carol. Silvester in collectione Opusculor. T. V. p. 368. seqq.
Famam, *Pietatem*, de qua vide Begerum Thesaur. Palatin. p. 96. *Fidem*, de
 qua I. E. Jablonski specimine spicilegii animaduersion. de cultu virtutum sacro
 apud gentes profanas, quo de Fide Dea, eiusque sacris in primis differitur. Fran-
 cof. ad Viadr. 1752. 8. *Spem*, *Salutem*, de qua Guil. Mulgrae Diss. de Dea
 Salute. Oxon. 1716. Georg. Guil. Goldnerus Diss. de Romanorum Dea Sa-
 lutis, salutisque augurio. Gerae 1738. et Christi. Weidlingius Progr. de Dea
 Salutis. Leucopetrae 1714. *Victoriam*, vide Ioan. Henr. Schulzii Dissertat.
 de Dea Victoria. Halae 1741. *Concordiam*, de qua Io. Godofr. Geislerus
 pec. Diss. Lipsi. 1750. *Occasionem*, de qua conf. Marmora Taurinensia P. II.
 p. 4. *Bonam mentem*, de qua Ioan. Christi. Wensdorfus, Helmstadii 1755.
Sapientiam, de qua conf. Mus. Rom. S. 1. p. 48. *Iustitiam*, de qua Stephan.
 Pighius in Gronovii Thes. Antiq. Graecar. T. IX. p. 1137. Dan. Priezacus
 Miscellan. L. 1. p. 1. seqq. Christoph. Wollius de Themide, diua Iustitiae
 praeside e sacra Christi ciuitate proscribenda. Lipsiae 1737. Resque naturales,
Elementa, *animalia*, *plantas*, *fluuios*, *stellas* etc. Sed *inferos* quoque et *vitia*
 et *pestes ac morbos mortemque* ne scilicet nocerent, *paupertatem* item, *pauorem*,
obliuionem, *senectutem*. Vid. Plin. lib. II. c. 17. et ex recentioribus Vossium
 L. IX. de Idolatr. c. 37. et 39. *Guilelmum Choni* de religione veterum Roma-
 norum, editum Gallice, Italice et Latine: *Francisci Pomey* Pantheon Mythi-
 cum, saepius in Belgio ex Sam. Pitisci recensione atque in Germania etiam
 recusum, et Gallice versum a Tenantio. Parisiis 1726. 12. *Alexandrum ab*
Alexandro L. 1. c. 13. et ibi *Tyrannellum*: *Adri. Iunium* L. III. Animadv. c. 1.
 et *Martimum Lipontum* in strenarum historia T. 12. Graev. p. 411. seq. *Dii*
 mali Deaque, vt obseruat Nic. Berglerius L. II. de viis Imperii Romani c. 33.
 extra moenia fere a Romanis culti. De Deo *Termino* eiusque cultu apud Ro-
 manos dissertatio inserta legitur Memoriis Incaeris Treuultinae A. 1706. Au-
 gusto mense p. 1380. seq. cui adde Adami Graevii, et Bernh. Frid. Ludolph.
 Lahnii Dissertat. de hoc argumento, quarum illa Dresdae 1752. haec Lipsiae
 1753. 4. prodiit. Verumtum ad Musaeum Cortonense pag. 61. et Claudii Boezi
 Dissertationem de Deo Termino eiusque cultu apud Romanos; in memoriis

Academiae Inſcription. pag: 63. ſeqq. De Diis Germanicis copioſe diſſert
 Antonius Franciscus Gorius Parte ſecunda Muſei Eruſci. De ſabinorum Deo
 Sauro ſive Sauro confer Dausqueium ad Siliam Italicum p. 353. ſeq. De
 cognominibus Deorum ſcripſit praeter Iulium Aurelium ante laudatum, Petrus
 Iacobus Montefalchius. Peruſiae 1525. 4. De lingua Deorum Ioan. Godofr.
 Lackemacherus obſeruat. philolog. P. III. p. 250.

XVI. De Diis Germanis et veteri Germanorum, Gallorum, Britan-
 norum religione ſyngrammata quaſtor compoſuit Elias Schedius A. 1641.
 Warſouiae viceſimo ſexto aetatis anno extinctus, qui perdoctus ſcriptor dicitur
 a Seldeno I. de Synedriis p. 417. Syngrammata illa poſt auctoris obitum
 in lucem edidit Pater eius Georgius Schedius, Rector Scholae Gaſtroviensis,
 Amſt. 1648. 8. reuſa cum notis Ioan. Lorkii Studentis Halaec 1727. 8. praemiſſa
 praefatione Fabricii, et addita Diſſ. Ie. Georg. Kayſeri de cultu Solis,
 Freii et Othini. De Germanorum Diis praeter ea quae viri docti ad Caſſa-
 rem de Bello Gallico VI. 17. et 21. et Tacitum de Germanorum moribus
 cap. 9. et 43. et Helmondus in Chronico Slavorum lib. 1. c. 82. atque in
 notis ad eum Henricus Bangertus p. 125. ſeqq. Paulus Hachenbergius in
 Germania Antiqua, Diſſ. 8. cui tamen neſcio an aliquis facile aſſentietur,
 quod Lib. 1. c. 29. diſputat eos ſub Solis, Lunae et Ignis ſive Vulcani no-
 minibus SS. Trinitatem veneratos fuiſſe. Burcard. Gotth. Struuius in Syn-
 tagmate Hiftoriae Germanicae Diſſ. 2. Anton. Banierius mytholog. explica-
 tae Vol. II. P. II. Lib. 2. c. 254. Multa etiam Philippus Cluverus in Germania
 Antiqua. Solent etiam de idololatria et religione Germanorum quaſdam an-
 notare Chronicorum, Aequalium, Hiftoriarum et memorabilium ſcriptores
 qui partes Germaniae perſequuti ſunt, vs Io. Auentinus in Annalibus Boio-
 rum, Albertus Crantzius in Saxonia et Metropoli, Georgius Fabricius et Dav.
 Chytraeus in Saxonia, Io. Pomarius in Chronico Saxonum Germanicae vul-
 gato, Petrus Albinus in Chronico Miſaenſi, Caſpar Sagittarius in antiquita-
 tibus Gentiliſmi regniſque Thuringici, quod a Thoro ſive Ioue Germanorum
 et ſeptentrionalium populorum nomen tuliffe contendit. Fridericus Lucas in
 memorabilibus Sileſiae, parte 2. Io. Stumpfius in Chronico Heluetiae, Val-
 uſor in der Eſſe des Herzogthums Crain T. 1. p. 55. ſeq. T. VII. p. 373. ſeq.
 Ern. Ioach. de Weſtphalen praefat. T. IV. monumentorum ineditorum rerum
 Germanicar. p. 200. 242. Samuel Groſſer in den ſauſſiſchen Merkwürdigs
 Seiten. Caſpar Calſioer in den hendenſſen Niederſachſen. Ioan. Mich. Hei-
 neccius in Antiquitatibus Goſlariceniſis. Io. Georg. Eccardus in Comment.
 de Rebus Franciae Orientalis. Ioan. Bernhard. Wegetinus in Theſauro re-
 rum Sueuicarum. Diſſ. 12. 13. 14. Hinc commemorandi Trogillus Arnicel
 in

in *Edictibus Sacerdotum Hamb.* 1703. 4. D. *Histor Godefrid Masius* Sche-
 delspane de Diis Obotritorum siue Meelenburgensium, Radegasto praecipue,
 cum notis Andreae Borrichii, Hafniae 1688. 8. atque inter Masii Dissertat.
 antiquitates Hamburgi, 1719. 4. p. 1040. seqq. C. *Arnold von alten Sächs-*
ischen Wehengöttern und andern Götzen, und deren Gottesdienst: bey Kossens
Gottesdienst der Welt. Heidelberg, 1644. 8. *Ioan. Alexander Doederlein* in An-
 tiquitatibus gentilibus Nordgauenensis, Ratisbonae 1734. 4. *Ioan. Georg. Key-*
lerus in Antiquitatibus selectis Septentrionalibus et Celticis. Hanouerae 1720. 8.
Augustus Aldenbrück, Dissert. Historicomythologica de religione antiquorum
 Vbiurum. Colon. 1747. 4. auctius recusa ibid. 1750. *Godofr. Schützius* in
 Exercitationum ad Germaniam sacram gentilem facientium sylloge. Lipsiae
 1748. 8. *Thomas Bartholinus* in Antiquitatibus Danicis, L. 2. c. 5. seq. *Ioan.*
Kirchmayer de Germanorum veterum idololatria. Witteb., 1663. *Ioannes Ber-*
telis Abbas Epternacensis in descriptione Deorum sacrificiorumque gentilium,
 Colon. 1606. 4. quem de Deastris in Treuirensi Electoratu et Luzenburgeris
 Ducatu maxime cultis nonnulla annotasse monet Michael Herzius in Biblio-
 theca Germanica, De *Irmensula* Saxonica *Henric. Meibomius* T. 3. rerum Ger-
 man., de qua etiam videndus illustriss. *Furstenbergius* in monumentis Pader-
 bornensibus p. 102 seq. *Ernestus Casimirus Wallerbach* in diss. edita Lem-
 gouiae 1698. 8. *Christianus Schloepkenius* in Chronico Bardouicensi et
 Beniam. *Bislerus* in Enarratione succincta de Hermensula Saxonica. Torgav,
 1749. De *Iodutta* praeter *Crantzium* in Saxonia V. 36. et in Metropoli VI. 7,
Crusiumque et *Spangenbergium*, *Henricus Voeges* in Operibus Academicis
 pag. 288. seq. vbi disquisit de origine loquendi formulae apud Westphalos
 et Rinthelentes frequentatae *ich will dich schlagen du sollst Iodut ruffen.* *Gerh.*
van Mastricht in Dissert. inserta Biblioth. Bremensi T. 7. p. 10. seqq. et *Theod.*
Hafaeus in Paralipomenis, ibid. p. 906 seqq. De *Ostera* Saxonum, *Bedae*
Softer, alius *Astera*, inde *Ostern*, *Ostermonath* apud *Eginhardum*, *Luneburg*
Mushard. Bremae 1700. *Henricus Besselius* ad *Eginhard.* c. 7. p. 32. *Caspar*
Sagittarius Antiquitat. Magdeburg. § 35. De *Thora* principe Veterum se-
 ptenrionalium Idolo, *Ioachimi Wieland* dissertationes, Hafniae 1709. 4. De
Crodone *Iacobus Tollius* in Epistolis itinerariis, p. 31 seqq. *Io. Mich.*
Heineccius c. 2. Dissert. de antiquissimo regionis Goslariam ambientis statu,
 et *Crodone* Hartzburgico, adiecta Antiquitatibus Goslaricis. De *Büßero*
 siue *Püßero* ⁴⁰ idem *Tollius* p. 34. *Io. Christoph. Olearius* syntagm. rerum

Xx 3

Thur

⁴⁰ Nunquam Püsterum a Germanis cultum esse, eundemque potius esse figmentis annu-
 merandum affirmat *God. Schützius* ad *Keyleri* *Itinera* nouissima. P. II. p. 1334.

Thuring. p. 321. seq. Wilh. Ernestus Tentzelius in *Dialogis* in *Volucribus* natulis A. 1689. p. 718. Benjamin Scharf in descriptione iuniperi p. 704. seq. Immanuel Weber singulari Dissertatione. Gissae 1716. 4. et Ioan. Traugott Schulze P. III. Commentar. Societatis Artium Liberal. Lipsienf. p. 43. seqq. 74. *bileni* Noricorum Dei meminit Tertull. c. 23. Apotogetici. De *Stufione* Christianus Guilelmus Vollandus in diff. de sacris Multrusinis Witeb. 1704. De *Flinfo* Laurentius Pécensténius in Theatro Saxonico part. 3. p. 79. atque Ieremias Weberus in paradiso Academiae Lipsi. p. 17. De *Lollo* Franeoniae Deastro Ioan. Henr. Boetius T. 3. Misc. Lipsi. p. 307. seqq. vbi etiam icon. Dan. Guilielm. Trifler ibid. T. 9. p. 175. seqq. Io. Gottl. Guilielm. Duncelius symbol. litterar. collectione altera p. 238 - 309. vbi in eo est, vt euiocat, Lollum fuisse eundem ac Harpocratem. De *Apolline* *Granno* *Mogouno* Ioan. Georg. ab Eckhart. Wirceburgi 1727. 4. De *Iside* Sueuis olim sacra Ioan. Gotthob Boehme. Lipsi. 1748. De Deo Celtarum *Endouellico*, cuius in inscriptionibus Gruteri p. LXXXVII. et LXXXVIII. mentio, exercitationem *Thomas Reinesii* editam Altenb. A. 1636. 4. recudi curauit Graeuus in syntagmate variar. Diss. VI. tra. 1701. 4. *Lud. Alpbitudri* Diss. de Deo Endouellico citat Io. Conr. Dietericus p. 228. antiquitat. N. T. atque ex eo refert; Germanorum *Zeufel* deduci a Tubale, Numine Celtiberorum. De Dea *Nehalenna*, Nympha *Neba*, Numine vererum Zelandorum et Wafachrorum, exstat erudita Dissertatio Cellae 1717. 4. in lucem edita a Ioan. Georg. Keyslero; recusa deinde in Eius antiquitat. selectis Septentrionalibus et Celticis. Hanov. 1720. 8. quo in libro p. 259 seqq. De Diis aquatilibus vererum Septentrionalium et Celtarum differit. Adde Marci Zuerii Boxhornii *Bediedinge van de Afgodinne Nehalennia*; Eiusdem *Antwort op de Vragen van de Afgodinne Nehalennia*. Et Nic. Hieron. Gundlingii *Sendschreiben an Herrn N. N. die in Seland ehemals bekannte Göttin Nehalennia betreffend*. P. XXV. Gundlingianor. N. 3. De Dea *Hertha* Ioan. Petrus Ancherfenius in Valle Herthae Deae. Hafn. 1747. 4. Iac. Eknerus in *Historia Academ. Regiae Scientiar. Berolin.* 1747. p. 446. et 1748. p. 441. et Sam. Walther in *der historischen Nachricht von der alten deutschen Nordeneck*. p. 21. seqq. De *Idolis Slauorum* egit Io. Petrus Ludewigius Diss. tribus. Witeb. 1691. recusa in eius opusculis iunctim editis T. II. L. I. et cum Abrah. Frecelii libro de Diis Soratorum aliorumque Slauorum Tomo secundo *Scriptorum Lusaticorum Christiani Godofr. Hofmanni*. Lipsi. 1719. fol. De praecipuo *Slauorum* Deo *Suanuuitzio* aliisque Franc. Alb. Acpinus in *Schediasmate de Meclenburgensium a Gentilismo ad Christianismum conuersione*. Rostochii 1708. Albertus Georgius a Schwartz in *Historia Diplomatica ciuitatum Pomeraniae ditionis Suecicae Germanice edita Gryphisw.* 1755. 8. p. 628.

p. 628. seq. De eodem *Zwanawitzia* et *Zernbog* Fellerus Trimestri XII. p. 644. De Bohemorum *Perone*, *Radigast* *Witzilao* et *Sowa* Ioan. Georg. Stredowski in *Sacra Meraviae Historia*. Solisbaci 1710. 4. De Deo Pomeranorum *Rügenit* idem Schwartzius lib. cit. p. 599. et de Diis *Poronit* et *Porenitz* id. ibid. p. 609. De Prussorum Diis, *Percuno* ⁴¹, *Picollo*, *Potrampa*, *Curbone*, *Perdayto*, *Wurfshaito*, *Uchwambrato*, *Bavstuko* et *Marcopeto* aliisque consuli poteris Christophorus Hartknochius in veteri et noua Prussia part. 1. s. 9. Cum *Percuno* illo nescio an commune aliquid habeat *Kermemos* a quo nomen mensis Germanorum *Hornung* repetit illustris Leibniti⁴², qui signavit mihi in aedis Parisinae Cathedralis fundamentis effossa esse nouissime monumenta quaedam antiqua Celtica, in quibus est lapis ⁴³, cui insculpta imago Dei cornuti et inscripta vox KERNVNNOS. De Tauri cultu apud veteres populos septentrionales singularem librum composuit *Thomas Broderus Bircherodius* quem *Taurum Cimbricum* inscripsit, ut didici ex nouis literariis maris Baltici A. 1698. p. 143. ubi ineditus ille memoratur, quem nec dum typis exscriptum comperi. Quod uero *Schedius* p. 220. scribit *Celtas priscos coluisse unum Deum Thaut*, et *tres personas. SS. Trinitatis*, *Hesum Deum Patrem*, *Belenum Deum filium*, et *Tharamim Deum Spiritum S. in uno Thaut sine Deo ueneratos esse*, merum commentum est, ut ostendit *Iac. Thomasius* in *muancetrns* programme siue dissertatione LII. Ceterum de *Belno* qui *Apollo* apud Gallos, uidentur etiam *Iac. Nicolaus Loensis* lib. V. *Miscellan*, *Epiphyllidum* c. 15. *Scaliger* lect. *Aulonian*, lib. 1. c. 10. *Steph. le Moyne* notis ad *Varia sacra* p. 622. *Ioan. Georg. Frickius* comm. de *Druidis* p. 90. *Philippus a Turre* in monumentis ueteris Antii, ubi et de aliis quibusdam Diis differit. De *Odino* siue *Wodano*, *Fria* et aliis Diis Deabusque populorum septentrionalium, praeter eundem *Schedium* aliosque uidentur *Io. Scherferus* in *Ypsalia antiqua*, cap. 5. seq. *Io. Eubergius* libro *Suecice edito de memorabilibus Ypsaliae* c. 12 et *Olaus Rudbeckius* in *sua Atlantica*, qui de *Heliolatria* etiam *Septentrionalium* differit T. 2. cap. 5 et de *Selenolatria* c. 8. et *Olaus Dalinus* in *Historia Suecica* c. 5. et 6. De *Marte Hyperboreo* uide *Fabiani Toernerii Dissertationem*. *Vpsal.* 1707. 8. De *Woodano*, lucorum Deo, *Gundlingiana* P. XXXVI. p. 85. Ceterum conferatur de *Diis Celtarum* *Simonis Pelloutierii* *Historiae Celtarum Tomus secundus*. *Hagae Comitum*,

1753.

⁴¹ *Percuni* sub nomine fulmen cultum a *Lithuanis* notat *Vossius* III. 3. de idololatria; adde *G. Outhouium* de iudiciis *Iehouae*, p. 333. seq.

⁴² Vide *Eiusdem* *Collectanea Etymologica* p. 80. et *Epistol. a Kortboko edit.* Vol. 2. p. 217. 219. 222. Ceterum *Baudelotus* *Kermemos* iste est *Pun. Daniel* *Iesuita* legis *Ceporeyunnos*.

⁴³ Vide memorias literarias *Treuoltinas* A. 1712. Ianuar. p. 44. 54. et A. 1717. p. 625 sq.

1751. 12. De Diis *Samogitarum* ceterorumque *Sarmatarum* Joh. Lalleh, Poloni, commentatio excusa est Basileae 1615. 4. De Diis *Gallorum* agit Iacobus Martinus, Benedictinus, in libro erudito de Religione Gallorum (La Religion des Gaulois) Parisiis 1727. 4. 2 Voll. et Antonius Daniërius mythol. explicatae Vol. II. P. II. L. I. quibus add. Petrus Pithoeus El. F. aduersan c. 3. De *Mortasio* Deo Gallorum veterum Thomas Reinesius pag. 689. Epistolarum ad Hofmannum, et in Classe prima inscriptionum veterum, ubi perinde ut p. 632. Epistolarum, plurium aliorum pristorum Deastrorum memoria occurrit, quemadmodum in Gruteri Fabrettiue inscriptionibus, et in Iacobi Sponii Miscellaneis eruditae Antiquitatis, sect. 3. et in eiusdem Aris obscurorum Deorum. Lugd. 1677. et Tomo septimo thesauri Gronotiani. *Dianam* maxime cultam a Celtis siue Gallis testatur Plutarchus de virtutibus mulierum, Opp. T. II. p. 257. De *Diana Arclatensi* agit Brane. de Rebatu T. I. thesauri Sallengr. De *Nemanso*, *Vrnia*, *Anicanto*, *Felsina*, *Cafano* Scipio Maffei antiq. Galliae p. 25. De Dea *Epona* Harduinus T. 9. Concilior. p. 1046. De *Eso* Gallorum Bibliothecae Francoise T. 14. p. 2 sq. De Diis *Belgarum* differit Guilielm. Musgrate in Belgio Britannico capite vndecimo.

XVII. De Diis Gentium vniuersè iterum iterumque in primis laudandi duumviri praestantissimi Gyraldus et Vossius. At *Lili Gyraldi* quidem syntagmata XVII. Historiae Deorum separatim primum Basileae 1548. sed rùm inter Gyraldi Opera ibid. 1581. fol. recusa, et denique in editione eorum rundenâ locupletiore et luculenta quae V. C. Ioannè Iensio curante lucem viderit, Lugd. Bat. 1696. fol. prodierunt. Spectant huc etiam eiusdem Gyraldi syntagmata de Hercule et Musis. *Gerb. Io. Vossii* immortale de Idololatria opus Grotio in Epistolis Remonstrantium p. 767. Voënio T. I. select. p. 711. Morhofio lib. 7. polyhist. c. 21. ex merito celebratum, fibrisque nouem distinctum, subiecto Maimonidis libro de idololatria cum Dionysii Vossii Fiti versione et notis prodit primum integrum Amstefod. 1668. fol. Nam in editione Amst. 1642. 4. primi tantum quatuor libri et minus locupletes videntur. Sed totum recuderunt forma quarta Francofurtenses. Nouissimè inter Opera Vossii iterum vidit lucem Tomo V. Amstelod. 1701. fol. His duobus vberioribus Operibus haec minora opera et compendia subiacent. at *Melchioris Barlaei* de Diis gentium libros tres. Antwerp. 1562. 8. *Wilhelmi Kingii* historicam narrationem gentilium deorum atque heroum, cuius quarta editio prodit Londini 1726. *Andrae Tookii* Pantheon, quod vndecima vice recusum est Londini 1729. 8. *Francisci Pomey* S. I. Pantheon Mythicum seu Fabulosam Deorum Graecorum maxime et Romanorum Histo-

Andr. Buxl. 1659. 8. Venet. 1683. 12. atque eadem forma duodecima scriptis apud Belgas recensam et tribus aeneis exornatam, nouissimeque praefata Francofurtensibus iterum in forma octopartita impressam: *Henrici Scharuti* Altoniensis Mythologiam Deorum ac Heroum (iisdem apud Graecos et Romanos) praecipue ex emendata et aucta editione Frid. Redtelii, Sterin. 1700. 82. *Henrici Spoorii* fauillas antiquitatis Romanae et Graecae. Ulrai. 1709. 4. rec. mutato titulo, sub hoc indice. Deorum et heroum, virorum et mulierum illustrium imagines antiquae illustratae. Amstelod. 1715. 8. *Benedictini Binetti* Commentat. historic. de Diis et daemonibus Gentilium, Delphis 1696. 12. *Iosephi Iuencii*, S. I. Appendicem de Diis et daemonibus poetica. Paris. 1726. 8. Dupuii (Dupuy) Mythologiam, s. Historiam Deorum, Satyrorum heroumque gentilium celeberrimorum. Parisiis 1731. 8. *Petri Guarnubii* historiam mythologicam deorum et heroum antiquorum. Paris. 1678. 12. Amstelod. 1723. 12. et nouissime auctiorem. Paris. 1725. 8. (*Hardenii*) nouam historiam poeticam. Paris. 1751. 12. Lexicon compendiarium historiae fabulosaee deorum gentilium. Londini 1731. 8. et *surigefastes* mythologisches Wörterbuch. Berlin 1752. 8.

XVIII. Circa signa et imagines Deorum notandum, quod non fuerit tantus sapientiorum inter gentes stupor, ⁴⁴ vt imagines ipsas sibi persuaserint esse Numina, neque propter aenigmata habuerint illas Deorum symbolis, sed cultu prosequendas esse ratum sunt, quod a Diis putarent illas animari inhabitarique. Id quod pater vel ex Clementinis homilia X. cap. 21. seq. et erudite aduersus Bellarminum et Gregorium de Valentia ostendit Ioan. Raynoldus lib. 2. de idololatria Rom. Ecclesiae c. 3. § 51. seq. p. 438-495. Irata vero Numina ex imaginibus perinde vt ex templis ⁴⁵ μεταβίβασιν et emigrare existimabant, illasque voluit inanimes et cassas relinquere, quae nihil deinde amplius venerantes iuuarent. Atque non defuerunt professi eam sagacitatem, vt sensu quodam praesentiae Diuinae imagines Diis animatas ab ἀψύχαις, et ἀνοήτοις ἢ ἀνεπίστατοις mortuisque et Numine vacuis imaginibus valerent distinguere, quae de re operae pretium est videre, quae ex Damascio in vita ἱστορίαι narrat Photius et Suidas in διαγνώσει atque Ἡρώδω. Huc spectat et ἐπιείκεια.

⁴⁴ Arnobius L. VI. p. 197. Vanam liceret introspicere sensus vestros recessusque ipsos mentis, quibus varias voluitis atque inuis obscurissimas cogitationes, reperiemus et vos ipsos eadem sentitis quae nos, neque alias gerere super Numinum signatione sententias.

⁴⁵ Iosephus VII. 31. de bello Iud. p. 961. testatur in templo Hierosol. ante excidium iudicam vocem, μεταβίβασιν ἑρῶν. Confer quae viri docti ad Ieremiam XII. 7. et Matth. XXIII. 38.

rationis carmen apud Linium lib. V. c. 21. et Macrobius, III. Saturnalia. Confer, quae laudat Io. Iarkius p. 574. ad Eliam Schedium de Diis Germanorum, et quae viri docti ad Plinium XXV. III. 2. et *Franciscum Junium* de pictura Veterum p. 70. edit. nouae. Io. Guil. Bergerum Dissert. duabus de euocatione Deorum ex oppidis obsessis. Vitemb. 1711. et 14. Andr. Cirinum de veteri Roma c. 4. Thef. Sallengriani T. 2. p. 54. seq. Barnab. Brissonium L. 6. de Formulis et sollempnibus P. R. verbis c. 107. ibidemque V. G. Jo. Aug. Borchium, qui ex Liv. I. 55. ostendit, Romanos ex suis quocumque aedibus locisque Deos euocasse, quorum templa exaugurare velent, locumque istum religione liberare; et P. C. Anselmi librum singularem de Diis multarum gentium Romam euocatis. Brixiae 1743. 8. Vrbe capta Diis excessisse crediti, vide Diodor. Siculum XIII. Sacra e veteribus curiis in nouas euocata, et ex aliquibus illa per religionem euocari non potuisse scribit Festus in *Nonas curias*.

XIX. *Imagines* Deorum pictae non minus quam sculptae apud veteres celebrantur, de quibus copiose idem Iunius in Catalogo artificum: ad cultum tamen quoniam sensus magis ferunt aptiores ferme visae sunt sculptae, et humana vt plurimum forma; quae vt plurimum minio erant fucatae. v. Ciceron. ad Diuerf. L. IX. Ep. 16. Virgil. Ecl. X. 27. Plin. XXXIII. 7. et XXXV. 12. Pausaniam in Achaicis c. 27. p. 593. et in Argolicis c. 29. p. 681. Tibullum II. 1. 55. ibique Brouckhusium, Plutarchum edit. Lips. 1696. fol. Eundem Quaesit. Rom. Q. 97. et Arnobium adv. gentes p. 196. Confer *Edmundum Figrelium* de statu illustrium Romanorum cap. 2. et *Alexandrum ad Alexandro* IV. 12. De imaginibus veterum atrionibus praemia. et cubiculariis agit pec. Dissertat. I. H. Schlemius. Ienae 1667. Pretium signis additum non modo ab antiquitate, vel dignitate operis, Numen ab arte datum⁴⁶ ferantis, et a materia vt auro vel ebore, atque ab artifice vt Phidia, Myrone, Praxitele, sed etiam a *vestibus* quibus induci consueuerunt, de quibus confer Wowerium ad Petronium p. 477. edit. Burmannianae, Cangii glossarium Graecum in *ποδιά*, et lanum Brockhusium ad Tibullum p. 392. De vestibus simulacrorum et baiulis, *ἱεροδωραῖς* et *ἱεροπέποις*, *ἑσάρων* *ἀσπερ* *πυρρῶν* Yalaeus ad Sozomeni lib. V. cap. 3. Ac *vola oppansa* imaginibus et stauris, die autem festo vt conspici illae possent remota iterum fuisse notauit Liptius lib. 1. elector. c. 29. Capitibus imaginum a quarto iam saeculo radiatos impositos orbiculos lunulas vel corollas radiatas nimbosque multis docet *Ioannes Nicolai ὁ μακαρίτης* in diss. de *nimbis* antiquorum, quae Imaginibus Deorum, ⁴⁷ Imperatorum *ἀποδεδωδύτων* olim et nunc Sanctorum capi-

⁴⁶ Silius Italicus lib. XIV. 664.

⁴⁷ Vide et Giob. Cuperi Observationes 1. 2. c. 16. Florentis Christiani notas ad Aristot.

pilis appingi consuecere, Idem. 1699. 12. Io. Daniel Maior in Serapido
 radiato; Barthius LIV. 17. Aduersar. Begerus T. 2. thesauri Brandenb. p.
 528. T. 3. p. 444. Nicassus de numo Pantheo Hadriani p. 29. seq. Spo-
 nsius Miscell. p. 285. Junius de pictura Veterum p. 24. *Solertius*, sine, *Theo-*
philus Raynaldus de pileo, sect. 18. *Kircherus* Obelisc. Pseph. p. 280.
Ioan. Schmidtus de numis sanctorum. Region. 1716. *Huetius* ad Anthologiam
 p. 38. ubi notat, opercula simulacris imposita, vt protegerentur ab imbribus
 et auium contumeliis, vel ad maiorem operis dignitatem. Ceterum si qui
 depinguntur capibus radiatis, id argumento est, eam picturam post coronam
 obitum factam esse. Nam viuentes personae illustres, sicubi depingebantur,
 ad caput *tabulae quadratae similitudinem*, quod viuentis insigne est, praefere-
 bant, non coronam, vt ex Ioannis Diaconi Lib. IV. de vita Gregorii M.
 c. 84. obseruat Ioan. Mabillonius p. 231. itineris Italici. *Lumina* coram
 imaginibus de die *accensa*, vt praeter alios docet B. Ioannes Faes libro de ce-
 reis baptismalibus p. 130. seq. Sollemni etiam pompa *circumgestatae*. Deo-
 rum imagines vel *in thesauris circumductae*, de quo Io. Scheferus de re, vehicu-
 lari veterum II. 24. et illustris viz Gisbertus Cuperus in Harpocrate p. 130.
 165. seq. Cangioglossarium Graecum in *πορθημορφος*. Meursius in Grae-
 dia ferata p. 4. etc. Io. Taffinus de anno saeculari T. 8. thesauri Graev. p.
 549. 551. 553. *Lustratae* etiam subinde imagines et purgatae *ablutaque* sol-
 lemni ritu, confer Matthiae Zimmermanni Analecta p. 64. seq. sed imprimis
 Ex. Spanhemii commentarium eruditissimum ad Calimachi hymnum V. qui
 est in Palladis lauacrum. Non dubitarunt etiam *miracula* quaedam imaginibus
 Deorum Dearumue Pagani adfingere, vt apud Plutarchum Camillo p. 132.
 memorari videas *ιδρωτας ἀγαλμάτων πολλοῖς ἐκχυθέντας, στενωγμῶς ἀπὸ
 στεφάνου τε καὶ καταμύσεις ἑοσίων; sudores simulacrorum haud raro effusos, ge-
 mitus, auersiones et gestus simulacrorum annulentium*. Confer, quae de Veneris
 imagine miraculosa Athenaeus XV. p. 676. et de imagine fortunae muliebris
 loquuta Dionysius Halic. lib. 8. p. 526. de aliis imaginibus medendi vi praedi-
 tis, et diuinatoriam vim impertiendi Lucianus in Deorum Concilio T. 2. p.
 714. De imagine sanguinem sudante Cicero 1. de diuinat. Alia simulacro-
 rum sudantium exempla collegit Freinshemius ad Flori II. 3. 2. Sed illud
 quidem a naturali causa proficisci potuit, vt ex Theophrasti V. 10. hist. plant.
 tari et IV. 4. de plantarum caussis notauit Spanhemius libro laudato p. 527.
 Idem monet Plutarchus in Coriolano, f. 232. ubi non tudet fidem tribuens
 iis qui loquutas etiam imagines affirmarunt, cuiusmodi plura exempla collegit

Y y 2

Chrit

Sophanis aues verL. 1114. Alex. Wilthemium ad diptychon Leodiense, p. 20. et Florentis
 Christiani notat ad Aristophanis aues, pag. 1114.

Christianus Flemingius in dissertationibus tribus, de loquela fudore et aetate imaginum, Lipsiae 1705. Denique si precibus suis furda sensissent Deos, vel insigni calamitate afflicti essent, ea erat quorundam vacuaria ut imagines et aeterna lapidarent, statuas abiicerent vel flagellarent, omnia contaminarent, contumelia. Vide Iosuanam Barnefium ad Anacretontem p. 38. Sarn. Episcopus ad Suetonium T. 1. p. 767. Petrum Morestellum de pompa sculit. L. 11. c. 4. T. XII. Thesauri Antiq. Rom. Graevii p. 1354. et Bozhorgium Quaest. Rom. Quaest. 3. De Sigillariis, siue iuvenulis argillaceis, quae vel Dii sacri vel hominibus dari consuevere agunt Spiridius in Dissertatione in festa memoriae Treuplanis A. 1719. p. 709. et Iam. Gottfr. Hoerius duob. Diss. Vitemb. 1727.

XX. Ex Graecorum sententia alii Dii sunt *Νοητοί* s. intelligibiles *αἰθέρα* suprasmundani (*ὑπερέσμιοι*) a quibus res inuisibiles Spiritus et animas dependere putabant: et alii *ἐγκόσμιοι* a quibus corpora et res visibiles. Vide Salustianum de Diis c. 6. et quae ex Iamblichis et Proclo ibi, Holstenius. Illos Iamblichus apud Cyrillum lib. 2. p. 65. *αἰθεραί* appellat, vbi ait *ἐμφανῶς θεοὶ* solem, lunam, astra et aelum esse *κίνας τῶν κρυπτῶν καὶ μηφρασημένων* Deorum *ἐγκόσμιον* alios iterum dicebant esse coelestes, de quibus viri docti ad Aelian. V. 12. Var. Hist. alios aethereos, igneos alios et aereos, alios aquetos siue *θαλασσίους*, alios terrestres, alios denique inferos siue subterraneos (*ὑποταρταίους*). Inter *χθονίους* s. terrestres alios volebant esse *ἀλιματῆρας* et *παρωγίους* siue integrorum climatum, regionum, provinciarum praesides; alios tutelares singularum Civitatum *ἰδιοπόλους* ac *μunicipes*, *πατρῶες* et *πελαγίους*, alios denique *ἐπιπέλους* et *κατοικίους* siue Penates atque Lares domesticos. Ita *Olympiodorus* commentar. inedito in Alcibiadem Platonis. Vide etiam memorari Deos laevos sinistrarum regionum praesides; et apud Sertianum in XII. *Senoid* v. 118. Deos *ἀζώνους* siue communes, qui generatim ab omnibus colendi sunt; neque certam Zonam vel tractum tui praesint, habitant sibi assignatum. Nymphas quae lucis praesunt *αἰθρητίδες*, quae arboribus *ἀμυδρῖνίδες*. Quae fontibus *Ναϊάδες* et *ὕδατιδες*, atque, haec iterum vel *κηπίδες* vel *ἐπιποταμίδες*, quae pascuis et gregi *ἐπιμαλίδες*, quae montibus denique *ὄρεσιδες*, ut notat Scholiastes Homeri ad Iliad. v. 8. Vide et eundem ad Iliad. 1. 564. vbi de precibus ad Deos *ἄρνιους*, *θαλασσίους* et *καταχθονίους*. De Diis montium, valliumque praesidibus Io. Doughiteus Anabasis sacris, Chr. Gijl. Franc. Walchius de Ebraeorum Deo montano, Iena 1746. 4. et alii interpretes ad 1 Reg. XX. 23. De Carmelo monte et Deo Io. Iac. Bosius. Lips. 1740. 4. De Diis mensalibus Io. Gottl. Bidermannus Otiorum P. 1. p. 285. De *Aesculano* sodinar. metallicar. Deo, Idem ibid. p. 258.

De Deo uulcano Putsch. Fratic. German. Vol. sic. memoriar. sine Astorum Co-
 cietatis Columbariae Florentinae.

XXI. Hoc propemadum omnibus gentibus commune fuit, ut singulis
 locis ac ciuitatibus patrios suos et indigetes, *εργασις* atque ut Scruua ap-
 pello topicos haberent Deos, illis peculiariter colendos et eorum tutelares,
 Vnde Ioan. Georg. Nenschelegi Diss. de Diis tutelaribus veterum gentium,
 Lugd. Batav. 1719. 4. Jac. Meiner. & Balthasar de eod. argumento, Gryphian.
 1745. 4. et quos laudat Ioan. Jarkhus ad Eliam Schedium de Diis Germano-
 rum p. 574. Membra quoque humana singulis sacra Diis, Ioui caput, Iuno-
 ni supercilia, Cupidini oculi, Pudori os, Sagacitati nasus, Neptuno pectus,
 Veneri renes, linguam et uberta, Priapo pudenda, Plutoni tergum, Iudicio
 de memoriae aures, Marti, Gloria et Verecundiae frons, Minervae digiti,
 genitrix et brachia Misericordiae, pedes et lingua Mercurio, dextera Fidei,
 vide Sertorii Vrsati monumenta Patruina, p. 265, 266. et Caroli Frider. Pe-
 zoldi Diss. de membris humanis Diis gentilium consecratis, Lipsiae 1710.
 Alma quoque Diis singulis propria, vide Iacob. Pontanum VIII. 57. philo-
 callae fol. 301. Vetus Epigramma:

*Dodoni tibi Iupiter, sacra est,
 Iunoni Sanos, et Mycaena Diti,
 Vadae Tacnaeos, aequorisque Regi:
 Pallas Cecropias tuetur arces,
 Delphos Pythius, arbis umbilicem,
 Cretam, Delia, Cynthiosque colles,
 Faunus Maenalon Arcadumque siluas,
 Et uicula Rhodos, beata Solis,
 Gades Herculis, humidumque Tiber,
 Cyllene color, Deo * niuosa:
 Tarde ** gratior, uisnosa, Lyones,
 Somaco Caracem, uerus frequentant,
 Raptam *** Cythra, uisnosa, Diuum,
 Formosam, Venerem, Cnidus, Paphosque.*

* Mercurio.

** Vulcano.

*** Proserpinam.

Plura exempla dabant Ouidius III. fastor. vers. 81 sq. Tertullianus Apo-
 logeici cap. 24. Origenes V. contra Celsum, pag. 257. Clemens protreptico
 pag. 25. et passim. Lactantius lib. 1. cap. 15. Prudentius in Symmachum
 lib. 3. v. 489 sqq. Sidonius carmine IX. v. 165 sqq. atque e recentioribus praer
 Gyraldum Tiraquellus ad Alexandrum ab Alex. VI. 4. genitium dierum,
 Petrus Crinitus de honestis disciplinis IX. 3. Io. Textor in officinae scholasticae
 p. 60 - 70. Ouzelius ad Minue. Felic. c. 6. et Schaeuius in Mythologia p. 26 sq.

Etiam in *libris* et *probra* Prophetæ Jerem. XXVIII. 2. *similibus* *subornat* *ritu*
tatum tuarum sunt tibi Dii, Iuda. Quibusdam vero populis ut Aitiis et Ro-
 manis cordi fuit non modo suos sibi peculiares Patrios et *παλαιότερος* atque
 ut Minutius Felix cap. 25. appellat vernaculos Deos cultu afficere, de quibus
 consule Ioan. Ern. Imman. Walchium de veterum Diis patriis. Ianae 1772.
 sed et *νεωτέροις* et *ξένους* siue *ξενόις*, ac peregrinorum gentium et quasubli-
 gunt placare Numina, et illis sacra facere; festaque Theoxenia; et templi
 Παρθία; arasque consecrare Diis etiam ignotis ut Athenis; et nuncupera
 vota, ac preces offerre. Sernius ad 1. Georg. *Post specialem invocantem transiit*
ad generalitatem; ne quod Numen praeterat. *Novi Pontificum pat quos ritu*
veteri in omnibus sacris post speciales Deos quos ad ipsam sacrificia quod ferebat necess
erat invocari, generaliter omnia Numina invocabant. Hesychius: *Θροί ξενικά*
παρά Αθηναίους τιμώνται, ὅς κατὰ λέγει Κηλοδοσένης ἐν Κρησί. Confer Va-
 lesium p. 209. ad Hælebium et quæ de festo Theoxeniorum Casaubonus ad
 Athenæum IX. 3. unde Himerius apud Photium p. 479. Athenis τὸ μέγισ-
 τὸν τῆς εὐσεβείας τὸ κεφάλαιον tribuit, de quo vide et Suidam in *Τιμοσίων* ex
 Philostrati VI. 3. Quid quod Seneca Epist. 90. et Proclus apud Maximam in
 eius vita c. 19. volebat Philosophum esse οὐ μίαν τινος πόλεως, εἰδὲ τῶν παρ-
 ἐνίων πατρίων θεραπευτήν, κοινῇ δὲ τοῦ ὅλου κόσμου ἱεροφάντην, non vnius cuius-
 dam civitatis nec municipalium sacrorum cultorem, sed imperatoris omnium Deo-
 rum templi hierophantam. De *Angelis Ethnarchis* vide interpretes eruditos
 ad Deut. XXXII. 8. et Daniel. X. 13. Cyrillum IV. contra Julian. p. 115 seq.
 Cotelerium ad recognitiones Clementis lib. 2. cap. 43. et de Angelis Ecclesia-
 rum Praesidibus Nazianzenum Orat. XXXII. p. 516. 428. et interpretes ad
 Apocalypf. caput secundum tertiumque. De fortuna Vestium quæ sæpissime
 in numis conspicitur cum remone et globo vel cornu coplae et de Vestæ cultu
 publico in Prytanis, consulenda Ezechielis Spanhemli distrib. de Vestæ ac
 Prytanibus Graecorum, quæ cum Iusti Lipsii libro de Vestæ ac Vestalibus
 tomo quinto thesauri Græciani inserta; ibique primum edita est. Inter sta-
 tuas Cpolitanas in Originibus Cpos. Combessiani p. 13. memoratur πόλεως ἡ
 τύχη. Vide et p. 16. 27. Templum genti apud Dionem lib. 47. p. 492. et
 lib. 50. p. 609.

XXII. Fuit et hoc inter Gentēs passim receptum, ut quemadmodum ho-
 cis ita et rebus atque casibus officiisque et negotiis vitæ humanæ atque artific-
 cina

Confer Meursum de Pinaco, c. 10. Scellenum III. 14. 3. de Synedr. Reinesium in
 limine inscriptionum; Io. Andreae Bosii diss. de ara ignoti Dei, 10. Jac. Helleri de Deo
 ignoto Atheniensium T. 7. thesauri Gronov. Petrum Berthaldum de ara c. 10. et quæ viri
 docti ad Actor. XVII. 23. Laertii Epimenidam, Philostratum VI. 3. Minutium Felicem c. 6. &c.

eius certa praeficerent numina, corporaque eisdem tribuerent rituales, ac pro felicitatibus suis successibus supplicarent. Cuius rei exempla plurima qui volet reperiet apud Tertullianum lib. 2. contra nationes c. 11. et Apologetici c. 24. Clementem Alex. in protreptico. Cyprianum de Idolorum vanitate. Arnobium, lib. 2. contra gentes p. 89. lib. 3. p. 113 seq. et lib. 4. p. 130 seq. editione a Salmasio emendatae Lugd. Bat. 1651. 4. Lactantium lib. 2. cap. 20. et Augustinum lib. IV. de C. D. capitibus plurisque et VI. 91. E recentioribus de Diis certarum aetatum, negotiorum &c. vide Andream Beyerum ad Selden. de Diis Syris p. 163 seq. p. 169 seqq.

XXIII. Quis vero non miretur, vel indignetur, hos quoque qui Christianos la. et solos Ecclesiam esse gloriantur, non aperte utroque hoc in genere iniuria Deo et improbata antiquis Christianis Ethnicismi vestigia legere, ut Antonius Macedo Lusitanus non dubitauerit A. 1687. fol. Vlyssipone valde ingens volumen, quod inscripsit, de Diis tutelariis orbis Christiani, in quibus celebratur

Maria totius orbis patrona.

Michael Archangelus antonomastice Ecclesiae patronus. Iudaeorum olim, hodie Gallorum. vide Gaulominitium II. 7. ad vitam Moysis p. 183. ed. Fabric.

Sancti Angeli Regnorum custodes.

Petrus & Paullus Romae, item Maria, et tempore contagionis S. Sebastianus.

Constantinopolis Maria, Michael Archangelus, Petrus et Paullus, et belli praesertim tempore Georgius Martyr.

Neapoleos a Petro Christianismum edoctae, Maria et septem alii Patroni antiquiores et iuniores, inprimis S. Ianuarius. Thomas quoque Aquinas. vide Thomam Chioccarellum in Catalogo Antistitum Neapolitanorum. p. 168 seqq.

Florentiae Maria, S. Io. Baptista et S. Miniates.

Senae, Maria, S. Anianus, Crescentius, Sacinus et Victor.

Urbis Pisanae Maria, Raynerius Pisanus, Iacobus maior Apostolus, XL Martyres, 10000 Martyres, et praeter hos Sixtus, Iustina, Torpes, Martyres.

Rauen-

49 La Biblioth. volante Ioannis Cinelli T. 8. p. 40. memoratur *Francisci Porcellii*, Domitiani, breve Discorso, nel qual si narra il motivo della Città di Napoli, in reintegrare alla sua padronanza la Vergine S. *Patrizia* Imperatrice di *Constantinopoli*. Addit Cinellus: il sottrarsi dalla protezione de' Santi, fu sempre cagione di qualche gran flagello. Anche un'altra Città, che non volse S. Bernardo de gli *Vberti* per Protettore, fu severamente da Dio punita, ed in suo Consiglio ove si proponera d' elegger *Giesu Crisso* per Re, mandatone il partito, vi furono di 90 voti contrarii, scad un Classico Autore a renderli Dec. Così quell' *Offesio* che non volse dare a Dio, bisogno per necessita dar lo aglillomini.

Rotomae Apollinaris, Vitalis et Ursicinus
Cremone Homobonus, Himerius, Petrus, Marcellinus, hisque additi post
 fremis temporibus Franciscus Xaverius et Petrus Martyr.

Genève a Barnaba Christianam fidem edocuit, Georgius Martyr, Io. Baptista,
 Laurentius Luita, Bernardus Abbas.

Bononiae, praeter Petrum et Mariam, Petronam, item secundarii, Proculus,
 Florianus, S. Ambrosius, Dominicus, Franciscus, Ignatius Loiola,
 Xaverius.

Mediolanensis Dioecesis, Barnabas.

Vrbis Mediolan. Ambrosius, item Gervasius, Protasius, Celsus, Nazarius, Fe-
 lix et Nabor, tum pestilentiae contagiosae tempore S. Sebastianus, re-
 gnantibus vero Longobardis Io. Baptista.

Mantuae Aloysius Gonzaga.

Foneterion Marcus Evangelista, item Petrus et Iacobus Apostoli, Theode-
 rus, Nicolaus, Georgius, Magnus Episcopus, & Laurentius Iustinianus.

Patauii Daniel Martyr, Antonius, Iustina & Prodocymus.

Schaudiae et Pedemontii Mauritus Martyr.

Aguilae Taurinorum, Io. Baptista, cum Salvatore, Aduentore, Octavio et
 Secundo.

Siciliae Maria, & belli tempore S. Georgius. (*olim Ceres ac Proserpina. Dic-
 torus Sic. T. 2. p. 750.*)

Panormi Maria, Augustinus, Benedictus, Dominicus, Franciscus, Ignatius
 aliique multi p. 203 seq. ab Antonio Macedone nominati.

Messanae Maria, item Placidus, et Albertus Carmelita.

Sardiniae Maria.

Calaris vrbis habet Saturninum, Caecilium Calaritanum et Luciferum.

Saseris s. Turritana Dioecesis Gaunum, Portum et Ianuarium.

Hispaniae Patrona Maria et Iacobus maior.

Lusitaniae Maria, Iacobus, Georgius, et pestilentiae tempore Sebastianus.
Eborae Vrbis Mancius.

Conimbricae Iacobus Apostolus.

Aliarum Lusitaniae vrbium Patronos idem Macedo enumerat p. 254 sq.

Obisponensis vrbis S. Vincentius.

Indiae Orientalis Thomas Apostolus, item Iacobus, Maria et Xaverius.

Aethiopiae Maria, Antonius.

Aragoniae Maria et Georgius.

Cataloniae iidem Maria et Georgius.

Valentiae, praeter Mariam et Georgium, Vincentius Ferrerius.

Nannarag Firminus et Xaverius.

Austriac Colomannus, S. Leopoldus et Maria.

Galliae Maria, Michael Archangelus, Ioannes Baptista, Petrus, Paullus, Stephanus Protomartyr, Dionysius Areopagita, Martinus.

Burgundiae Maria, Andreas Apostolus, Benignus, Bernhardus Abbas, Claudius Archiepiscopus Vesontinus.

Vesontinae urbis Ferreolus, Ferrucius.

Bohemiae Vitus, Wenceslaus Dux, Adalbertus Episcopus, Ludmilla, Procopius Abbas, Sigismundus Rex, Norbertus Praemonstratensis et Iosephus Mariae sponsus.

Hungariae Maria, Martinus, et alii p. 361 sq. ab Antonio Macedone nominati.

Viennae in Austria Leopoldus.

Isanaci et Bambergae S. Georgius.

Saalfeldae S. Ioannes Baptista.

Gothae Gothehardus Hildesienfis Episcopus.

Quedlinburgi S. Seruatius.

Fuldae S. Bonifacius.

Bavariae Maria Oeringana.

Moguntiae Martinus et Bonifacius.

Coloniae Maria, Petrus, Vrsula cum 12000 virginibus, tres Reges Magi, Geron cum sociis, Cassius et Florentius, Victor et Gregorius cum sociis, Seuerinus et Cunibertus.

Augustae Trevirorum Petrus, Matthias, Thyrsus cum sociis, Palmatus cum sociis et alii Martyres, item S. Helena recens creata Patrona primaria.

Saxoniae Virus et Petrus Apostolus.

Goslariae Simon Iudas et S. Mauritius.

Paderbornensium S. Liborius.

Thuringiae Bonifacius.

Isnae et Ordrufi S. Michael Archangelus.

Silesiae S. Hedwig.

Moraviae caput Olumucium habet Cyrillum et Methodium.

Belgii Patrona est Maria.

Flandriae Petrus.

Brabantiae itidem Maria.

Frisiae Maria et Iacobus.

Geldriae Galenus et Valenus.

Artesiae Vedastus et Maria.

Machliniae Rumoldus & Maria.

Brugarum Maria et Donatianus.

Bruxellensis urbis Maria et Gudula.

Louani Maria.

Gandavii Bauo et Libuinus.

Leodii et Tungrensis Dioecesis Lambertus Episc. & Huberrus.

Traiecti ad Mosam Seruatius.

Angliae Maria, Petrus, et in re militari Georgius.

Scotiae Andreas.

Hiberniae Andreas, Columba Abbas, Brigitta, et S. Patricius.

Poloniae, Adalbertus cum sociis, Florianus, Stanislaus, Casimirus Princeps, Wenceslaus, Hedwig Elifabetha Landgrauii coniux, Hyacinthus Dominicanus et Stanislaus Kostka Iesuita.

Lithuaniae S. Casimirus, Nicolaus, Georgius, Ladislaus, Iosaphat Episcopus Polocensis, et Maria.

Prussiae Andreas, Adalbertus, Bruno, et Bonifacius Camaldulensis.

Daniae Ansharius et Canutus Rex.

Slesuicensis Ducatus Georgius I.

Sueciae Ansharius, ⁵⁰ Io. Baptista, Laurentius, Brigitta vidua, Ericus Rex.

Finlandiae Henricus Episcopus.

Moscouiae Maria, cum Nicolao Myrae Episcopo.

Liouoniae Maria.

Russiae Andreas cum Nicolao Episcopo.

Noruegiae Olaus Rex et Ansharius.

Vide etiam Allatum de Synodo Phot. p. 587. 599. et Rich. Simonem lib. 2. Epist. select. 19. vbi differit de libro Hispanice edito, cui titulus: *Dissertationes Ecclesiasticas por el honor de los antiguos tutelares contra las ficciones modernas, por Don Gaspar Ibannes de Segouia y Peralta, Cavaleiro de la Orden de Alcantara, Marquez de Agropoli y Sennor de la villa de Corpa, en Saragossa A. 1671. folio minore. Nomina urbium pro martyrum nominibus venditata vide apud Petrum Wesselingium c. 24. Probabilium.*

XXIV. Hisce patronatibus locorum accedunt praefecturae Sanctis in Ecclesia Romana adscriptae super certis vitae generibus et negotiis, vel etiam malis certis auerruncandis. Quamplurima eiusmodi collegit singulari studio Theophilus Raynaudus S. I. T. VIII. Operum, in *titulis cultus Sanctorum specialibus* p. 531. 545 seq. neque improbat sanctos colendos per sortem deligi

⁵⁰ Confer officia propria SS. Patronum Sueciae, Antw. 1631. et quae ex illis Io. Frid. Mayerus T. 2. *musci ministri Ecclesiae* p. 521 seq.

ligi p. 484 b. Hinc magno numero ab eo recensentur ⁵¹ Sancti coniugati et qui in coniugio vixerunt, Viduae, Virgines, p. 559. 574 sq. Sanctorum liberi, fratres &c. 559. 560. 578. gemini, tergemini, caesonnes. 560. 578. exorati a parentibus voto concepto 560. 578. Infantes, pueri, senes, obstetrices, nutrices p. 561. 578 sq. pumili, muti, surdi, coeci (de quibus etiam videndus Raderus et Raynaudus in coecitate oculata) 561. 579. monoculi, strabones, ophthalmici. 561. 578. *capite dolentes 561. eunuchi 579. Hydro-pici, phthistici, Hæctici 562. paralytici, epileptici, strumosi 562. 579. *stomacho laborantes, pleuritici, 562. iliaci, colici, calculosi. 562. dysenterici, fistulosi, asthmatici 562. exscreantes sanguinem, arthritici. 562. podagrici, peste contacti, 562. 579. *leprosi, energumeni. 562. 579. * et 580. novitii et varii status Ecclesiastici et monachalis 562 sqq. Pontifices LXXIV. 563. 581 sq. primi alicubi praecones Evangelii. 563. 583. Agricolae, villici, 566. 583. Vinitores, Olitores, pastores. 567. subulci, bubulci, curator anserum S. Tryphon 567. carbonarii, cloacarum purgator 567. futores ⁵², factores, ephippiarius, victor dolarius 567. sectores lapidarii, sculprores aurifices, argentarii, fulores 567. caelatores 567. lanii, coqui, folores campanarum, fullones 567. lanarii, pictores 584 sq. caupones, molitores, pictores, venatores 567. fabri lignarii, ferrarii, murarii 567. 583 seq. venatores, piscatores, nautae, remiges, carrucarii 567. muliones, lignatores, textores, restio, propolae, mercatores, tingendi artifices, armifactores 567. nuncii s. tabellarii sancti p. 568. oeconomii, symphoniaci, Musici, 568. bibliopolae; librorum compactores, famuli et ancillae 568. Cancellarii Academiarum 569. Doctores, Theologi 569. Ludimagistri 569. Poetae 569. paedagogi, Scholastici, Philosophi 569. Medici (de quibus etiam Tyraquellus et Abraham Bzouius ⁵³) 569. 586. Pharmacopolae, chirurgi 569. Icri Sancti, (de quibus videndus etiam Io. Robertus S. I. in elogiis quinquaginta Iurisperitorum Sanctorum. Leodii 1632. 12.) 589. 585. Patroni caussarum 569. 587. Notarii 588. 569. Archirecti 579. Commentarienses 569. Milites 570. Reges, Principes, Comites, Nobiles, etc. 570. 571. 572. 588 sq. Principum ministri, consilarii etc. 572 seqq. 590. Confessarii Principum 572. Apparitores, tribuni capitales, carnifices, Carcerarii, 573. 591. adulteri, meretrices, nothi 573. latrones, Comoedi, Magi, Apostatae, 574. 591 seqq. Sancti in ceruis morbis implorandi p. 512 seqq.

Zz 2

in

⁵¹ In Heteroclitis spiritualibus p. 592. ff. edit. primae. Lugd. 1564. 4.

⁵² Confer vitam S. Aniani ad instantiam suorum Syracusanorum Italice editam a Francisco Intorcetta S. I. Messanae 1648.

⁵³ Adde T. XII. Biblioth. Graecae p. 738 et 739.

in certis generibus periculorum pag. 523 seqq. morbi a sanctis nomen trahentes pag. 531.

Quatuordecim opitulatores ⁵⁴ generales sive Apotropaei Diui in quocunque genere calamitatis implorandi sunt S. Blasius, Dionysius, Erasmus, Pantaleo, Vitus, Georgius (alii Gregorium appellant) Cyriacus, Christophorus, Achatius, Eustachius, Aegidius, S. Barbara, Catharina, et Margareta, de quibus Martinus Crusius in Corona Anni T. 2. p. 280 seq. B. Jac. Thomasius in dissertationibus siue programmatibus p. 314. ubi sigillatim fusius disserit de legenda S. Catharinae, et Rev. D. Georg. Henr. Goëzius in diatriba de XIV. opitulatoribus Lubeæ. 1708. 4. qui etiam A. 1711. edidit exercitationem de cultu Sanctorum pestem depellentium, ⁵⁵ ubi ex Augustini Wichmanni Canonici Norbertini Monasterii Tungerloensis Diario Ecclesiastico de Sanctis contra pestem tutelaribus nominantur sub mense *Januario* Genouefa, nobilissima illa virgo Gallica: Sub *Februario* Antonius Abbas et Oswaldus, Episcopus in Anglia Wigorniensis: Sub *Martio* Gregorius Papa, Gertrudis virgo, Guntramnus Rex Franciae: Sub *Aprili* Liduina, virgo Hollandica, Theodorus Archimandrita, Catharina Senensis: Sub *Mai*o Macarius Antiochenus, Gela, virgo Hiberna, Bernardinus Senensis, Maximinus Episcopus Treuirensis: Sub *Iunio* Rosilia, virgo Sicula, Benno Episcopus Misnicus, et Martialis, Episcopus Lemouicensis: Sub *Iulio* Gallus, Aruernorum Episcopus, Edilburga, virgo Anglica, Frédegandus Presbyter, Christophorus Martyr: Sub *Augusto* Oswaldus, Rex Angliae, Albertus ordinis Carmelitarum, Laurentius Archidiaconus Romanus, Bernardus Claraevallensis, Bernardus Senensis, Auctor Oliueranorum, Augustinus Hipponensis, Sebbus, Saxonum orientalium Rex in Anglia: Sub *Septembri* Remaclus ex Episcopo Monachus Stabuletensis, Hadrianus Martyr, Nicolaus Tolentinus, Guido Anderlacensis, Cyprianus Carthaginiensis, et Eustachius, cum vxore Theopistide, filiisque Agapio et Theopisto: Sub *Octobri* Remigius Episcopus Rheimensis, et Theresia virgo: Sub *Novembri* Carolus Borrromacus, Willibrordus Episcopus Traiectensis, Gregorius Episcopus Neocaesarensis, Zachaeus Abbas, Thomas Monachus Antiochenus, Nicon Monachus Armenus: Sub *Decembri*

⁵⁴ Vnde Pagi nomen. *Vierzehn Heiligen. v. Unschuldige Nachrichten.* 1728. p. 232.

⁵⁵ De quinque tutelaribus contra pestem patronis S. Antonio, Rocho, Sebastiano, Adriano et Christophoro Augustinus Wichmanns, Canonicus Norbertinus, in apotheca spirituali pharmacorum contra luam contagiosam aliosque morbos. Antwerpiae 1626. 4. c. XII. seq. p. 90. seqq. Quibus quinque longe alios idem subiungit capit. XIX. XLVII. et LVIII. LXII. De S. Xaverio, Patrono contra pestem affecto a ciuitate Brugensi exstat scriptum Philippi, Francisci Taisnes, S. I. Brugis 1666. 4.

centri Eligius Episcopus Nouiōdunenſis, Niſetius Episcopus Treuirenſis, Eucharius Petri Apoſtoli diſcipulus, Dauid Rex Iſraelis, Sylueſter Papa, et Iobus e terra Huſſi. —Præterea notat ad Mariam et Chriſti Iudarium tempore peſtilentiae recurri, vel profectionem inſtiti ad S. Sebaſtianum aut Rochum. Haeret hic error, inquit Philippus Melanchthon in Apologia Auguſtinae Confeſſionis articulo IX. de inuocatione Sanctorum, apud doctos, quod ſingulis Sanctis certae procuraciones ſc̄ commiſſae ſunt, ut Anna diuitias largiatur, Sebaſtianus arceat peſtilentiam, Valentinus medeatur morbo comitiali. Sic Stapinus podagra laborantibus ſuccurrere creditur, calculo ſ7 S. Liborius, bernis Symphorianus, febr̄i S. Petronilla, paralyſi Wolfgangus, aduerſus mortes ſubitanas S. Marcus, aduerſus ignem ſacrum ſiue eryſipelas Antonius, contra venenum S. Ioannes Euangelista et Benedictus: contra dolores capitis S. Anaſtaſius, oculorum morbis medetur S. Otilia, dentium doloribus ſ8 S. Apollonia, anginae S. Blafius, doloribus mammarum S. Agatha, dorſi S. Laurentius, in tormentis inuat S. Lupus, in partu S. Margareta: pro impetrando proſpero puerperio filii S. Felicitas: in Melancholia S. Maturius, contra tuſſim, grauedinem et verrucas S. Quirinus, contra Coliccos dolores S. Erasmus, contra pſoram et vlcera S. Rochus, ſurioſi et obſeſſi opem fert S. Ioannes Baptiſta et S. Romanus: in tempeſtibus et procellis inuocatur S. Theodorus. Pro pluua impetranda S. Eurychius, et S. Niebla, quam Niobes imaginem eſſe comperit et confringendam curauit Ioannes Maria Suarezus. v. A. E. L. 1723. p. 214. pro ſuribus manifeſtandis S. Geruſius et Vincentius, contra morbum Gallicum S. Iobus: contra incendia et fulgura S. Florianus, in bello S. Georgius, contra grandines S. Ioannes Euangelista, nauigantibus patronus datus eſt Petrus Gonſalez, Ord. Praedic. Tudae in Gallacia A. 1211. vulgo dictus Sant-Elmus.

Theologi Patronus datus eſt S. Ioannes Euangelista, S. Thomas et S. Auguſtinus, Ictis S. Iuo, Medicis, et Pharmacopoliſ S. Coſmus et Damianus ſ9, Philoſophis Oratoribus, et Poetis S. Catharina, Studioſis et Scholaribus S. Gregorius; Mercatoribus S. Frumentius et Guido. Muſicis S. Leo Romanus et S. Caecilia, pictoribus S. Lucas, Aurifabris et fuſoribus S. Eligius et Ianuarius, Statuariis S. Claudius, Nicoſtratus, Symphorianus, Caſtorius et Simplicianus. Fabris ferrariis S. Leonhardus, Dumſtanus, et Longinus, Sutoribus S. Criſpinus,

Zz 3

⁸⁶ Confer Theophili Raynaldi Heterocelita ſpiritualia p. 427.

⁸⁷ Acta Sanctorum T. V. Iulii 23. p. 461. 434. 439 ſq.

⁸⁸ Memoires de Trévoux 1713. p. 2193.

⁸⁹ De quibus conf. erud. Fried. Boernerii, Med. Doct. et Prof. Wittebergenſis, commentat. de Coſmo et Damiano artis medicae Diis olim et adhuc hinc illinſque tutelari- bus. Helmſt. 1741. 4.

Spinus, Hdmobonius, Zachaeus et Deusdedit, *Pannificibus* S. Michael et Meinicus et Seuerus. *Sartoribus* S. Gutmanus, *figulis* S. Goarus, *fabris lignariis* S. Wolfgangus, Iacobus Baeticus, S. Iosephus, *Equitibus* S. Georgius, *Equifonibus* S. Eulogius: *ijs qui rotas conficiunt* S. Iosephus, *qui seras et claustra* S. Leonhardus, *baiulls* S. Christophorus; *Vitriariis* S. Clarus, *Venatoribus* S. Eustachius, *Viticollis et vinitoribus* S. Urbanus, *Corianis, bibliopetis, ephippiariis* S. Bartholomaeus: *textoribus* S. Onuphrius, *Hortulanis* S. Adelradus, *Milibus* S. Adrianus, *Carbonariis* S. Alexander, *Pastoribus* S. Wendelinus, Cutbertus, et Simeon Stylita, *Nautis* siue *naugantibus* S. Nicolaus, Christophorus et qui recens accessit Petrus Gonzalez. *Subulcis* S. Antonius, Eberhardus, Harmogastes et Vlmarus, *Rusticis* S. Albanus, Fortunatus et Isidorus, Lambertus, Leontius: *Viduis* S. Gertrudis, *Coniugibus facinoris* S. Anna, *sponsis* S. Dorothea, *Ancillis* S. Dula et Agathoclea, *Seruis* S. Eunus, Vitalis et Iustus. *Stultis* S. Maturinus, quia Italis *Matto* stultum significat. v. Carpenteriana p. 245. *Impudici* inuocant eandem S. Dorotheam: *Meretrices* S. Mariam Magdalenam, Aframque, *Captiui* S. Leonhardum.

Igni putatur praesidere S. Agatha, *Aquis* S. Nicolaus et Christophorus: *Terrae eiusque frugibus* S. Iustus: *Acri et tempestatibus* S. Valerianus et Theodorus: *Aucruncandis muribus gliribusque* inuocatur S. Gertrudis et Nicasius, *musculis et martibus* S. Lupus, *crucis* S. Magnus. *Canibus* praesse creditur S. Rupertus et Vitus, *ouibus* S. Wendelinus, *Equis* S. Eulogius, *Bubus* S. Peldgius, *Porcis* S. Antonius, *Anseribus* S. Gallus, *Vino* S. Urbanus et Medardus: *Pontibus* praest S. Nepomucenus.

Consulenda etiam *Gisberti Voetii* dissertatio de Patronatibus, tutelis et praefecturis Sanctorum T. III. Disp. Select. pag. 415. seq. *Hottingerus* P. II. Hodegi Germanice editi p. 235. seq. et *Martini Chemnitii* Examen Concilii Trid. P. II. p. 133. et quae aduersus ridiculos et impios hosce abusus iam A. 1516. disputauit D. Lutherus *ὁ μανχαρίτης* in scriptis Halae iunctum editis A. 1700. fol. p. 12. seq. Vide et Bullingerum de origine erroris: *Neubstalten Agenten* T. 2. p. 908. seq. et Io. Lascium de Diis Samogitarum p. 52. Cregutum in reuelatore Arcanorum p. 227. Cur sanctorum V. T. memoria nullo publico cultu festiuo in Ecclesia celebretur, ostendit Theophilus Raynandus Heteroclit. spiritual. p. 464. seq.

XXV. Ritus ⁶⁰ *ἀποθεώσεως* siue consecrationis, qua *κρίσται* et conditores Urbium (v. Ezech. Spanhemium p. 331. seq. ad Iuliani Caesares) alique

⁶⁰ *Ἀποθεωτικὸν* vocant Graeci, et *ἁγιασμοῦ*. Vid. Ezech. Spanhemii notas ad Callimachum p. 240. et lac. Gronouium ad Atriam. p. 8. Minus erat *ἁγιασμοῦ* siue deferrē

que illustres homines defuncti inter Deos referabantur et publica dēfēcrabantur religione, Augusti maxime et Augustae, sed et sorores, nutrices, filiae amasi et amasiae, breuiter perstringit *Dio Cassus* Lib. LVI. in Consecratione Augusti p. 843. diligentius ex eodem *Dione Jo. Xiphilinus* in Seuero, vbi de consecratione Pertinacis p. 1244. diligentissime *Herodianus* L. IV. c. 2. Confer e recentioribus *Io. Kirchnermannum* de funer. Roman. L. IV. c. 13. seq. *Omphrium Panuinium* in fastis ad A. V. 964. vbi Catalogus Consecratorum: *Iac. Gutherium* de iure Manium et de veteri iure Pontificio: *Vossium* L. I. de Idolol. c. 12. *Iul. Caes. Bultingerum* de Imper. Rom. L. I. c. 6. 7 et 10. *Claudium Nicasium* in diss. ad munus Pantheum Adriani Imperatoris Lugd. 1689. 4. vbi potissimum de adulatione populorum viuos ac superstites etiamnum Imperatores et alios potentes Diis adscribentium viuorumque imagines (vide *Nazianzenum* inuectiuam 1. in *Julianum* p. 83.) adorantium: *D. Io. Burcb. Menziesii* Consecrationem Augustorum cuius aquila Augustarumque cuius pauo symbolum quaeque ad *Placidum*, *Valentinianum*que obtinuit ex numis illustratam *Lips.* 1694. 4. recuf. in *Decade Dissertationum* Eius academicae. edita ab *Othone Frider. Menkenio* *Lips.* 1734. 8. pag. 1. seq. *Christian. Cnorr* de Ant. etiq. Roman. Numismatibus consecrationem illustrantibus. *Lips.* 1660. *Camilii Syluestri* Epistolam ad *Thomam Mariam Minorellium* de consecratione Imperatorum Romanorum et Augustarum aliarumque faeminarum *Caesareae* familiae, et num carpentum cum mulabus in numis (quod ille negat) semper sit consecrationis nota; insertam *T. 3.* supplementi ad *Diarium eruditorum* *Italice* editum a *Ioan. Gabr. Hertz.* *Veneriis* 1726. 12. *Ioan. Daniel. Schoepflium* de apotheosi siue consecratione Imperatorum Romanorum et Imperatricum. *Argentor.* 1730. 4. et in commentat. Eius historicis et criticis. *Basileae* 1742. 4. *Franc. Marian Bonadam* de Augustorum funere et apotheosi, ad calcem carminum ex antiquis carminibus illustratorum. Adde *Theaurum gemmar. antiquar. astriferarum.* Vol. III. *Diss. quinta.* Vide etiam quae de *αποθεώσεις* *Romuli Livius* L. 1. et *Diomysius Halicarn.* l. 2. atque e recentioribus *Philippus Bonarata* in *Diario eruditorum*, *Italice*, *T. 28.* p. 9. seq. memorat, et quae de consecratione *Proconsulum* magnorumque *Ducum* in *Provinciis* tempore *liberae Reip.* *Mongaldus* in singulari diss. qua illum politicum primum, mox religiosum cultum ad Imperatores Romanos translatum obseruat, in *memoriis litterariis Treuoleis* A. 1709. *Augusto* mense p. 1409. seq.

Con-

rimas huiusmodi: quod tributum propinquis Imperatorum, adde *Tristanum* II. p. 233. *maius Suetonius deq.* Ceterum vt bene notatum a *Tertulliano*, *Dens non erat, quem botno consultus*: (*Senatus Romanus* vel *Imperator*) *noluisse, et nolendo damnasset.* Adde *Petrum Fabrum* L. III. *Semestrium* p. 1. seq.

Confer etſdem memorias A. 1706. p. 1611. Similis conſecratio adſcriptionum Diuorum apud alias etiam gentes Aegyptios, Perſas, Graecos, vſu venit, vt docent interpretes ad librum Sapientiae c. XIV. 15. conf. Rev. Io. Faes Notae ad Gyraldum p. 698. ſqq. *G. Piſtorium* de apotheoſi tam exterarum gentium quam Roman. Baſil. 1558. et poſt *Marcelli Seueroli* Equitis Romani opus fati auctoris interceptum, *Paulum Alex. Maſſeium* parte 3. gemmarum veterum illuſtratarum p. 208. ſeq. Neque ſub Chriſtianis Imperatoribus morem hunc penitus intermiſſum obſeruat *Claudius Bartholomaeus Morifotus* Centur. 1. Ep. 37: Immodicae adulationi totum hoc ſuis temporibus adſcribit *Pauſanias* in Arcadicis p. 601. *Noſtra*, inquit, *aetate*, qua glificens fraus et audacia omnes prope terrae partes vrbesque occupauit, nulli iam homines in Dgorum numerum veniunt, niſi forte per inanes titulos, et immodicae adulationis licentiam. Haec ſane tanta iam incrementa ceperat apud Romanos, vt ſpirantibus etiamnum Imperatoribus templa ſtatuarentur et Auguſtea, flaminesque ac ſodales conſecrarentur. Vide H. Noris Cenotaphia Piſana diſſ. 1. c. 4. Catalogum Imperatorum et Auguſtarum conſecratarum e vet. monumentis et numis dat quoque *Onufrius* de ciuitate Rom. c. 28. T. 1. Graev. p. 224. Buſti rogiſque quadrati et ſuperius in pyramidis formam deſinentis qualem in conſecrationibus viſitarum fuiſſe refert *Herodianus*, deſcriptionem ex veteri numo exhibet *Nicaſius* pag. 33. Confer iconem eleganter ad veterum deſcriptiones factam quam exhibet *J. B. Renoultus* *Hiſtoria Variationis Eccleſiae Gallicanae* p. 54. Hinc mos caſtri doloris ſub quo Principum cadauera ſolent populo oſtendi, *Italicae Catafalchi*. In aliis numis exprimitur per rogam in columna. Vide A. Morell. p. 198. ſpeciminis numarii. De infelici apotheoſeos viuorum exitu pec. commentat. egit *Ioan. Ludov. Rudorf.* Lipſ. 1747. 4.

XXVI. Geminam plane conſecrationi Gentilium eſſe canonifationem, quam vocant, Sanctorum in Eccleſia Romana, declarat *Io. Langbaenius* ad *Longinum* p. 124. edit. *Iac. Tollii*, *Hobbeſius* *Hiſt. Eccl.* verſ. 1481. ſeq. et *Muſſardus* ſcriptor *Gallus* *Collationis caerimoniarum veterum et recentium* c. 7. Hoc autem longe magis etiam patebit, ſi vtriuſque effectus et cauſae, et caerimoniae diligenter inter ſe conferantur. Prima Canonifatio ſollemnis ſub *Ioanne XV.* Pontif. accidit Anno 993. qua in concilio Romano⁶¹ poſt praelectum de eius vita et miraculis libellum *aethereos inter proceres ſanctumquo ſenatum* relatus eſt *S. Vdalricus*, *Auguſtanus* Epifcopus, A. C. 873. defun-ctus, ſollicitante *Landulfo*, *Auguſtano* Epifcopo. Vide *Dan. Papebrochii* *Diſſ. de Sollemnium Canonifationum initiis ac progreſſibus*, inſertam *Propylaeo*

⁶¹ De quo vide *Bullarium magnum Laertii Cherubini* T. 1. p. 44. *Labbeum* T. IX. p. 741. et *Harduinum* T. VI. p. 727.

1992 ad Acta Sanctorum. Cap. p. 777. seq. et Tomi 1. Iunij p. 95. Io: Mabil-
 lonii praefat. ad Tom. IV. Acto. Sanctorum Ordinis Benedictini § VI. Anto-
 nijs Pagi Criticam Baroniam ad A. C. 993. N. 1. seq. I. G. Lunigium T. 21
 spicilegii Ecclesiastici p. 1. vbi Iohannis XVI. Bulla Canonisationis. Ludov.
 XIII. du Pih. T. VIII. Script. Bessis. pag. 63. A. Rev. D. Th. Franciscum Bud-
 delundin Oratione de ordine Canonisationis in Ecclesia Ro-
 mana quae circa an. 1514. Prolog. pp. 225. seq. Altera Canonisatione san-
 ctis adscriptus est *Simeon Traversensis*. A. C. 1035 defunctus. *Alii S. Suidiber-*
romanus p. 21. qui hunc in vitam hunc vitam, quem sanctis adscripsit Beo III. quam
 sententiam amplectitur Bellarminus lib. 1. de sanctorum beatus c. 8. (T. 21
 Controuers.) ex Ludgero) omnia verba eius in polleat apud Surium aut Bol-
 landum ad 1. Mart. et Baronium ad A. C. 904. num. 4. Sed et Siberti il-
 lius, et S. Kiliani sanctorum quoque nec minus S. Truberti et Zachariae Papa eius-
 que successore Stephano H. factas et hunc canonisationes, fabulis viri docti
 adscribunt. Inter antiquissima, fide digna extant post Valericum et Si-
 monem sunt S. *Godehardus* defunctus A. C. 1038. de quo Acta Sanctor. Maii
 T. 1. p. 521. S. *Eneco* defunctus A. C. 1059. de quo T. 1. Iunij p. 1199. S. *Nicolaus*
Parsennus A. C. 1099. defunctus. de quo id. p. 248. De *S. Petro*
Episcopo Magni A. C. 1140. vide prophytum ad Acta Maii p. 207. et
Laurentii Cherubini hactenus magni T. 1. p. 57. Ab eo tempore inter
 sanctos adscitorum nomina quae ordine Alphabeti recensentur in Ioan: Bapti-
 stae Rictoli et prologia reformatae T. 1. p. 279. seq. haec fere sunt:
 II. *C. 1073. Mag. Episcopus Grammo pollitanus.* Vide Cherubinum I. c.
 p. 66. et Pagi ad A. C. 993. N. 4.

An. 1139. *Sturmius* Abbas Fuldenfis. Pag. ibid.

An. 1140. *Henricus II.* Sanctus, Imperator Rom: Surius, 14. Iulij, p.
 204. *Acto* Sanctorum T. 5. Iulij p. 716. Pag. ad A. C. 1152. n. 6. *Cheru-*
binus T. 20. p. 61. *Gregorius* de Dioc. Bambergensibus, p. 63.

An. 1167. *Edwardus*, Rex Angliae. *Cherubinus* I. c. p. 67. (Surius, 1.
 Ianuar. p. 78. refer. ad A. C. 1163.) Confer *Alexandri III. Papae* Epistolae ter-
 tiam T. 6. P. 2. Concilio: *Hardini* p. 1380. et in appendice tertia Epist. 17.
 ib. p. 1553.

An. 1254. *Alonis* *Suecica* Baronius append. ad h. a. Ioan. Vastorius p.
 72. vit. aquilonar. sed adde *Erii* *Benzelii* notae p. 56. 57.

An. 1187. *Carolus* *AR. Palchali* III. praesente *Friderico I.* Imperatore
 Vide *Henric. de Britau* in vita dicti Imperatoris. Pag. ad A. C. 1166. n. 22 sq.

62 De quae vide *Constantin* T. 7. Annal. p. 321 sq. et *Morinum* de sacramento poenitentiae K. 20.

- An. 1168. vel postus 1171. *Leopoldus Junior*. Pag. ad A. C. 1168. N. 3. *Acta*
 An. 1173. *Thomas*. Archiepiscopus Cantuariensis. *Serius*. 20. Decemb.
 P. 363. *Cherubinus T. 1. p. 68.* Adde *Alexandri III. Epistolam XLIII.* *Acta*
 T. VI. P. 2. *Concilii*. *Harduini*. P. 44. 13. 14.
 An. 1174. *Berhardus*. Abbas *Claremontensis*. *primus*. & *Monachus*
Cisterciensium. *ordiae sanctis adscriptus*. *Cherubinus T. 1. p. 67.* *Mabillo-*
nus T. 2. Opp. Berhardi. p. 138. *seq.* *Alexandri III. Epistolam* *appen-*
dix 3. epist. 18. T. 6. Concl. Harduini. P. 2. p. 114.
 An. 1182. *Arzo*. Episcopus *Bambergensis*. *Serius*. *16. Julii*. *p. 27.* *Gre-*
gerius l. c. p. 372. *Baronius Tom. XII. Annot. ad A. C. 1182. N. 1.* *Acta*
mentis III. Papae Epistola 7. T. VI. P. 2. Concl. Harduini. p. 189. *Acta*
Sanctorum T. 4. Julii. p. 367. *seq.* 452. *seq.*
 An. 1192. *Valdus*. Episcopus *Eugubinus*. *Serius*. 16. *Maii*. p. 227.
Cherubinus l. c. p. 77. *Baronius ad A. C. 1192. N. 1.* *Caelestini III. Papae*
Epistola T. VI. 2. Harduini. p. 192. *seq.*
 An. *cod. Bernwardus*. Episcopus *Hildesheimensis*. *Serius*. 20. *Nov.*
 P. 466. *Pagi ad A. C. 1194. N. 4.*
 An. 1193. *Ioannes Gualbertus*. Abbas et conditor *Congregationis Vallis*
Vimbrosae. *Cherubinus l. c. p. 77.* *Acta Sanctorum T. 3. Julii 22. pag. 328.*
 An. *cod. Geraldus*. Abbas et Fundator *lylvae maioris*. *Edmund. Martene*
T. 1. Anecdotor. p. 666.
 An. 1198. *Rudolfus* Episcopus *Duricensis*. Pag. ad A. C. 1198. N. 1.
 An. 1198. *Homobonus Cremonensis*. *Cherubinus l. c. p. 81.* *Innocentii III.*
 lib. 1. *Epist. 530.* *Baronius ad Martyrol. Rom. Nov. 13.* *Baronius ad A. C.*
 1199. N. 3.
 An. 1207. *Kunigundis*. Imperatoris *Henrici S. Coniux*. *Serius*. 3. *Mart.*
 p. 46. *Acta Sanctor. T. 1. Mart.* p. 28. *seq.* *Chronica Henrici Sterone*
T. IV. Canisii p. 178. *Pagi ad A. C. 1207. Pictetus Saes. XI. p. 303.* *Luigi*
T. 2. Episteg. Ecclesiast. p. 28. *vbi Innocentii III. bulla Consecrationis.*
 An. 1205. *Clara virgo*. *Baronius ad Martyrol. 12. Augusti.*
 An. 1217. *Guilelmus Bituricensis Archiepiscopus*. *vide Honorii III. Papae*
bullam apud Bulaeum T. 1. Histor. Acad. Paris. p. 91.
 An. 1220. *Hugo Lincolnensis Episcopus*. Pag. ad A. C. 1194. N. 3.
Martene 1. Anecdotor. p. 887. *seq.*
 An. *cod. Robertus* Abbas *Molismensis*. *Martene 1. Anecdotor.* p. 904. *seq.*
 An. 1221. *Laurentius*. *Dublinensis*. *Cherubinus T. 1. p. 96.* *Baronius*
ad Martyrol. Rom. 14. Nov.
 An. 1226. *Guilelmus Eboracensis*. Pag. ad A. C. 1152. N. 10. *seq.*

122. *An. 1228. Hieronimus* Confessor. *Sancti Hieronimi Ordinis*. Scrius., 4. Octobr. p. 64. Cherubinus l. c. p. 98 sq. *Allertus Stadellii* p. 708. Chron.
- An. 1232. Antonius de Padua*. Cherubinus l. c. p. 100. H. Sero in Chronico T. IV. Canisius p. 115.
123. *An. 1232. S. Argilus* Cantuariensis a Gregorio IX. Omnisus T. IV. p. 185.
- An. 1234. Dominicus*, *laculator* Dominiani ordinis. Saxius, 75. Aug. *Dufai* Cherubinus l. c. p. 103. Gregorii IX. Epistola VII. apud Labbeum T. XI. Concilior. p. 329.
124. *An. 1235. Elizabetha*, *Andree Regis Hungariae filia* et Ludouici Landgravi Thuringiae coniux. Cherubinus l. c. p. 104. Baronius ad Martyrolog. 19. Nov. Canisius T. IV. p. 113. Struuii Acta literg. T. 2. sub initium.
- An. 1247. Edmundus*, Archiepiscopus Cantuariensis. Cherubinus l. c. p. 130. *Bulaei histor. Academ. Paris.* T. 3. p. 204 seq. Baronius ad Martyrolog. 16. Nov.
- An. 1253. Petrus*, Episcopus Veronensis. Cherubinus l. c. p. 120. *Baluz.* T. 7. Misc. 391.
- An. eod. Stanislaus* Cracouiensis. Cherubinus l. c. p. 125.
- An. 1255. Clara* Afflicensis. Cherub. l. c. p. 133.
- An. 1260. Richardus*, Episcopus Cisterciensis. Idem l. c. p. 149.
- An. 1267. Hedebigis*, Princeps Polonica. Id. l. c. p. 166.
- An. 1297. Ludouicus IX. Rex Galliae*. Id. l. c. p. 201. *Jacob. Echardus* P. 1. de scriptoribus Ord. Praed. p. 499. *Bulaeus histor. Acad. Paris.* p. 529 sq. Principem hunc sollempnibus caerimonijs inter sanctos adscriptum ait *Menagius* in *Menagianis* T. 2. p. 169. addé T. 4. p. 153.
- An. 1313. Petrus de Morbo* siue *Murba* (v. Continuator Alberri Stadellii p. 6p.) alio nomine inter *Papas Caelsitidis*. Cherubinus p. 214.
- An. 1317. Ludouicus*, Archiepiscopus Tolofanus. Id. l. c. p. 216.
- An. 1305. Thomas de Aquino*. Id. l. c. p. 226. *Chronicon Slaucum* p. 207. in *Erpoldi Lindenbrogii* scriptoribus septentrionalibus.
- An. 1340. Thomas* Herfortiensis. Id. l. c. p. 223.
- An. 1347. Ivo*, Trecaensis Presbyter. Id. l. c. p. 278.
- An. 1391. Brigitta* Saecica. Id. l. c. p. 297. *Petrus Amelius* in ordine Romano apud *Mabilionium* T. 2. musei Italici p. 535. *Ericus Benzelius* ad vitam aquilonarem *Ioannis Vastqui* p. 68, 70. *Chronicon Slaucum* p. 210. in *Lindenbrogii* *Scriptoribus Septentrionalibus*.
- An. 1416. Nicolaus* Lincopensis, *Bernissus* Scarenis Episcopi et Ingris Monialis. *Harduinus* T. VIII. p. 540. vbi bulla Canonizationis. *Benzelius* l. c. p. 62 et 64. et *Hardus* T. 4. *Conciliis Constantiensis* p. 707 seqq.

- An. 1438. Vincentius Beinasius, Videntinus, Ord. Brevi. Id. l. c. p. 382.*
- An. 1447. Niccolaus de Tiberinor. Id. l. c. p. 370.*
- An. 1452. Bernhardus Strensis. Id. l. c. p. 375.*
- An. 1480. Franciscus de Paula. Surius, 2. April. p. 25. et Cherubinus l. c. p. 608. ad annum 1519 referat. Adde Bzouium ad A. 1507. p. 89. vbi Bulla Canonizationis a Leone X. data Kal. Maii A. 1519.*
- An. 1481. Berardus, Petrus, Otto, Actulfus et Adrianus, ordinis minorum. Surius, 16. Januar. p. 264.*
- An. 1482. Beataventura, Cherubinus l. c. p. 437. Waddingus Annal. ord. Minor. ad A. C. 1482. Acta Sanctor. T. 3. Jul. 14. p. 820 et 830. Bzouius ad A. C. 1482. N. 7. T. 18. p. 218.*
- An. 1485. Leopoldus, Archidux Austriae. Id. l. c. p. 463. Hieronym. Pez T. 1. scriptor. Austriae. p. 577 seqq. Baronius ad Martyrol. Rom. Nov. 15. Bzouius ad A. C. 1485. n. 14. T. 18. p. 274.*
- An. 1514. Notkerus, Monachus Sangallensis. Acta Canonisationis apud Canisium T. IV. p. 796 sqq.*
- An. 1516. Elisabethae, Reginae Lusitaniae, beatificatio. Bzouius T. 19. p. 300 sqq.*
- An. eod. Philippi Benitii, ordin. Seruitar. beatificatio. Id. p. 307.*
- An. 1519. Franciscus a Padua, fundator ordin. minor. Vide Bullam Canonisationis apud Bzouium ad A. C. 1507. n. 13. p. 86 sqq. et Surius ad 2. Aprilis.*
- An. 1523. Bemmo, Episcopus Misnensis. Id. l. c. p. 633. Baluzius T. 13. Misc. p. 425 sq. Acta Sanctor. T. 3. Iunii p. 198 sq.*
- An. eod. Antonius, Archiepiscopus Florentinus. Cherubin. l. c. p. 636. Baluz. l. c.*
- An. 1527. Petrus de Luxemburgo; de quo multa T. 1. Acto. Sanctor. Julii 2.*
- An. 1588. Didacus; Diego di Alcalá di Henares; ex ordine S. Francisci de obseruantia, Surius 12. Nov. 309. Cherubinus l. c. Tom. 2. p. 635. Cinnelli Bibliotheca Volante XVI. p. 68. 70. Luis de Bauiá T. 3. p. 338. histor. pontifical y catolica.*
- An. 1594. Hyacinthus. Luis de Bauiá T. 4. p. 329 sqq.*
- An. 1601. Raymundus de Pennaforti. Cherubinus l. c. T. 3. p. 111. Surius, 7. Ian. p. 110. Luis de Bauiá T. 4. p. 329 sqq.*
- An. 1608. Francisca, Congregationis Montis Olineri. Cherubinus l. c. p. 231.*

p. 237. *Acta Sanctor. T. 2. Martii 9. p. 206.* Bonanni numismata Pontificum T. 2. p. 522.

An. 1610. Carolus Borromaeus ⁶³, Archiepiscopus Mediolanensis. Id. l. c. p. 253.

An. 1619. Franciscus Xaverius. Id. l. c. p. 370 et Tom. IV. p. 15. Marc. de Guadaluza T. V. p. 480 sqq. histor. pontifical y catolical.

An. 1621. Theresia, fundatrix ordinis discalceatarum Carmelitarum. Cherubin. l. c. Tom. 3. p. 414.

An. 1622. Petrus de Alcantara, Ordinis Minorum strictioris obseruantiae discalceatorum. Id. l. c. p. 419.

An. 1623. Philippus Neri, Auctor Congregationis Clericorum Saecularium Oratorii. Id. l. c. Tom. 4. p. 5.

An. cod. Ignatius Loiola, Conditor Societatis Iesu. Id. l. c. p. 11. Bonanni numismata Pontificum T. 2. p. 548 sqq.

An. cod. Isidorus Madritensis Agricola. Cherubin. l. c.

An. 1624. Iacobus de Marchia, Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Obseruantia beatificatus. Id. l. c. p. 59.

An. 1625. Andreas Corsinus de Auellino, Theatinensis Monachus. Cherubin. l. c. p. 87. Franciscus Baronius et Manfredis de Panormitana maiestate. III. 1. p. 260. Tomo 13. thesauri Siciliae.

An. cod. Franciscus Borgias, tertius Soc. Iesu Generalis, beatificatus. Cherubin. T. 4. p. 93.

An. cod. Felix de Cantalicio, Captiuus, beatificatus. Id. p. 94 et 145.

An. cod. Elisabetha, Regina Lusitaniae. Acta Sanctor. T. 2. Iulii p. 201 sqq.

An. 1629. Caietanus Thienatus, Fundator Clericorum Regularium Theatinorum beatificatus. Cherubin. l. c. p. 162. Franciscus Baronius p. 262.

An. 1630. Ioannes de Deo, fundator ordinis huius nominis, beatificatus. Cherubin. T. 4. p. 167.

An. 1634. processus formatus pro beatificatione et canonizatione Reginarum sororum, Theresiae viduae, et Sanciae virginis, filiarum Sanciae, Regis Legionis et Galicie, (defunctorum A. 1230 et 1250.) Acta Sanctor. 17 Iun. T. 3. p. 505. 513 seqq.

An. 1638. Ferdinandus III. Rex Castillae et Leonis, canonizatus.

⁶³ Gilbertus Burnetus itinere in Italiam p. 286. ait *canonisationem Caroli Borromaei Mediolanensis constituisse summa maiore quam 100000 coronatorum, et haec causa est, inquit, quod cinis non adeo vrgent Friderici Borromaei amodivan, licet omnes sint persuasi, cum non minus quam Carolum hoc ob miracula mereri.*

An. 1658. *Thomas a Villanova*, Ordinis Praemiarum S. Augustini, Id. l. c. Tom. V. p. 274.

An. 1665. *Franciscus de Sales*, Episcopus Genevensis. Theatr. Europ. T. X. p. 85. et Diar. Europ. contin. XI. p. 517.

An. 1668. *Maria Magdalena de Pazzis*, Florentina, de qua confer Cherubinum T. 4. p. 116 sq. et Acta eius Canonisationis, Romae 1669. fol. *Boff de Lima*, Peuvian. et *Ludovicus Beltrandus*, seu *Belerramus*. Diar. Europ. contin. XVIII. p. 296. Breweri Hist. An. 1661. ad 1672. p. 22.

An. 1671. *Ferdinandus Catholicus* Rex Hispaniae, *Caietanus* Ord. Theatinorum Generalis, et *Philippus Benitius*, Seruitarum Praepositus, Diar. Europ. contin. XXIII. p. 54. Brewer. l. c. p. 28.

An. 1679. *Torrebio*, Archiepiscopus Limentis. Theatr. Europ. T. XII. p. 114. & Diar. Europ. contin. 40. p. 117.

An. 1690. 16 Octobr. *Laurentius Iustiniani*, Patriarcha Venetus, defunctus A. 1455. *Ioannes de Capistrano* Ord. Minorum, defunctus A. 1456. *Ioannes Gonzalez de S. Facondo* Hispanus, 64 Monachus Augustinianus, defunctus A. 1471. *Ioannes di Dio*, Lusitanus, auctor Ordinis Monastici Fate ben. Fratelli, defunctus A. 1555. et *Paschalis Baylon* ex fratribus Minoris obseruantiae, defunctus A. 1592. Unsch. Nachr. p. 252.

An. 1701. mense Iunio agatum de canonisatione *Andrae de Auellino*, *Catharinae* Bononiensis, et Cardinalis atque Episcopi Neapolitani *Andrae Durale*.

An. 1705. a Clemente XI. confirmatus cultus Reginarum de Lorvano, siue *Theresiae* reginae Legionis et Galliciae, eiusque sororis *Sanciae*, Ordin. Cisterc. vide Acta Sanctor. T. 6. Iunii p. 206.

An. 1710. confirmatus cultus *Luiciae de Narnia*, v. T. I. Opp. Clementis XI. p. 1196. sqq. *Iosephi a Capertino*. ib. p. 1198. *Ioannis de Prado*. ib. p. 1199. *Caestari Odrouantii*. ib. p. 1200. *Peregrini Latiosi*. ib. p. 1215.

An. 1712. die Festo SS. Trin. 22. Maij Sanctis adscripti, sollempniter *Pius V.* Pontifex Max. primus inter Pontifices post Gregorium M. ab annis amplius mille sanctus. *Felix de Cantalicio*, Capucinus, *Andreas de Auellino* Monachus Theatinus (jam A. 1625. beatificatus siue beatis adscriptus) et *Catharina* Bononiensis. v. Clementis XI. Opera T. 1. p. 63. sq. et bullarium ibid. p. 250. 267. 1201. Richard. Steele in libro Anglice edito Lond. 1714. 8. sub titulo: The Romish Ecclesiastical History of late Years; et Iustini Chiapponi acta Canonizationis Sanctorum Pii V. *Andrae Auellini*, *Felicis a Cantalicio*, et *Catharinae*

64 De eius vita conf. Nic. Robinus. Paris 1692. 12.

Justinae de Bononia. Romae 1720. fol. eum actis beatificationis Ioan. Franc. Regis, S. I.

An. 1716. Maii 24. beatificatus Ioan. Franc. Regis, S. I. v. Clementis XI. bullam T. 1. Opp. p. 451. 1799. 11007.

An. 1726. Aug. 7. Hyacinthus Marfotti. v. Aluigi. Diacr. 1727. p. 301.

*An. eod. Dec. 30. Trivinus Magrobisius, Archiepiscopus Eminentis, Lae-
cedar de Macchia, Franciscan. Agnes de Montepollitano; Petrus Lazari, Ord. S. I.*

Secular. Ioannes della Croce, Ord. Carmelitar. Franc. Solanus, Franciscan.

Aloysius Gonzaga et Stanislaus Costka, uterque e S. I.

*An. 1729. Vincentius de Paola, fundator Ord. S. Lazari, et Petrus For-
riensis beatificati.*

Bol. annis Octobr. 9. Ioannes Nepomucenus Canonizatus.

An. 1734. mense Julio Anna a S. Borromeo beatificata.

Eod. anno. Iosephus a Caprotino, Ord. minor. Canonizatus.

An. 1736. Iosephus Aubietti, S. I. beatificatus.

*An. 1737. Vincentius de Paolis; Ioan. Franc. Regis; Juliana Falconeri; et
Catharina Fieschi canonizati.*

An. 1741. Alexander Seothy Ord. Minoritar.

An. 1749. Camillus de Bellis, et Iosephus de Leonessa.

An. 1746. Fidelis Stigmaringa, Petrus Regalatus.

Ritus canonisationis, quae vox ante saeculum XII. vix audita, ⁶⁵ petendi
sunt ex Actis Canonisationum, qualia sunt Acta Canonisationis Thomae a Vil-
lapolla, edita ab Andrea Aznar, Rom. 1658. 4. Sanctorum Petri de Alcan-
tara et Mariae Magdalena de Pazzis, quae Clementi IX. dicata a Dominico Ca-
pello lucem adpexere Romae 1669. 4. vbi inter alia p. 320. videmus expen-
sas in hanc canonisationem factas 64000 ⁶⁶ scutorum. Relatione dell' ap-
parato

⁶⁵ Vocabulum *Canonisandi* primum legitur in bulla Alexandri III. qui Papa fuit ab A. 1159. ad 1181. affirmaturque *negotium arduum hoc et subtile non soleri nisi in solemnibus Conciliis de more concedi.*

⁶⁶ Guido Pastinus T. 1. Epist. p. 603. *Enfin vobis S. Pere le Pape a promis aux Religieuses de la Visitation, de canoniser leur fondateur le bien-heureux Francois de Sales, Evêque de Genève, mais il leur en coûtera de bonnes nîpes; Jupiter iste Capitolinus longe callidior est de Astor Nubis Pompilio, cui tamen post multa saecula successit nec intestatus: solum dius sunt communi, si n'y a plus que le moyen de les avoir, quelle vilainie dans la Christianité, les Turcs, n'ont-ils pas dequoy se moquer de nous? tant dépenses d'argent pour une bagatelle politique, telles sommes bien employées serviroient à conquérir un Royaume sur les infidèles, Exclames Melicerta perisse frontem de rebus. Mais le masque en est levé, il n'y a plus de vergogne au monde, l'impudence est permise, ce sont les impudens qui gouvernent le monde.*

parato fatto in S. Pietro, et delle ceremonie per la Canonisatione de cinqu-
 tanti, in Roma 1690. Ordo Canonisationis Sanctorum A. 1494. legitur in
 Collectione Conciliorum Labbei, T. 13. p. 1470. Harduin T. 9. p. 1584.
 Ut vero dignus aliquis confortio Sanctorum habeatur, sollempnis praecedenda
 quibusque formis scilicet fide, meritis, vita, fama & miraculis. Con-
 fer Baluzium de Papis Auenionensibus Tom. 2. pag. 7. & 366. Consulendus
 insuper F. Lucas Castellinus; Ord. Praed. Episc. Caracensis; in tractatu de con-
 titudine gloriae sanctorum, Romae 1628. 4. de inquisitione miraculorum in
 Canonisatione SS. Martyrum. Romae 1629. 4. de dilatione Canonisationis San-
 ctorum. Neapoli 1630. 4. Bollandus; Henschenius et Papebrochius, qui in
 Actis Sanctorum etiam passim agunt de eorundem canonisatione. Caerida-
 niale Romanum l. 1. sect. VI. Angelus Roscha de Canonisatione Sanctorum Rom.
 1610. 4. recusatus F. thesauri antiquitatum sacr. Romae 1745. fol. p. 101. 150.
 Carolus Felix de Mezza de Canonisatione Sanctorum Romae 1678. fol. 1. Iusti
 Fontanini, Archiepisc. Ancyranus, Codex Constitutionum, quas summi Pon-
 tifices ediderunt in sollempni Canonisatione Sanctorum a Ioanne XV. A. 1793.
 ad Benedictum XIII. A. 1729. Romae 1730. fol. Prosseri de Lambertinis
 Eccles. R. Purpurati, deinde Pontificis M. Benedicti XIV. nomine ornat libri
 IV. de feruorum Dei habitatione et beatorum canonisatione Bononiae 1734
 sqq. folio. Voll. IV. recusi deinde Tomis duobus prioribus Operum Benedi-
 cti XIV. voluminibus duodecim quarto maiori excusorum cura Emanuelis de
 Alzedo. Romae 1748. Eiusdem Benedicti XIV. epistola ad Iosephum, Epi-
 scopum Augustanum, super canonisatione Crescentiae, monialis Kaufburensis
 Coloniae 1747. 4. Christiani Ern. a Windheim obseruationes ad Benedicti
 XIV. epistolam ad Episcopum Augustanum. Helmstadii 1747. 4. Agnelli Ho-
 norati dissertatio de ritu canonisationis sanctorum, italice cum duabus aliis
 eiusd. auctoris dissertationibus edita Luccae 1737. 4. ut Felicem Constelotum,

Troi-

monde, et cela n'est point d'aujourd'hui, quelcun l'a dit sans Herodote. Singulare est, quod
 Blaius Ortizius in itinerario Hadriani VI. apud Baluzium T. 3. Miscellani. p. 428. refert,
 Hadrianum sumens, quasi alienos a sanctimonia et puritate canonisationis, fieri voluisse.
 Gregorius IX. in bulla Canonisationis S. Antonii de Padua haec habet. Ut aliquis san-
 ctus habeatur apud homines in Ecclesia militante duo sunt necessaria, virtus morum et veri-
 tas signorum: merita videlicet et miracula, sic ut haec et illa sibi inuicem compensentur, quum
 nec merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plene sufficiant ad persuadendum inter
 homines testimonium sanctitatis. Ceterum certam infallibilitatem Ecclesiae Romanae et
 Pontificum non solum circa fidem et mores verum etiam in Canonisatione Sanctorum
 integro volumine sexcentarum fere paginarum Traiecti ad Mosam 1714. excuso affirmare
 ausus est Matthaeus Dolmans, Ordin. Praedic. disputans contra Menongem Heydenryck
 Ecclesiasten Mosatraiecturum.

Fradus Malurzzianus aliisque *Cassio* glossar. latin. in *Canonisatio*, Liponia T. 1. Biblioth. Theol. p. 219. et Rev. Io. Franc. Buddeo p. 637. syntagm. diss. Theol. laudares, *Simonem Maiolum* dier. canicular. fol. 582 sq. et *Eortunatum Scacchum* libris VII. de beatificatione et Canonisatione omittimus. Breviter etiam ritus Canonisationis exponit *Wagenfeiljus* Tomo postremo *Perse* librorum iuveniliuum pag. 1109. sq. et in libro *Germanice* edito de educatione Principis iuvenis p. 182 sq. Videnda etiam *Collectio Epistolarum historicopoliticarum*, quae Germanice prodit sub titulo *des neuesten Agentens*, T. 2. p. 900 sqq. Etiam in colloquiis mensuris *Tenzelianis*. A. 1691. p. 215. ritus ex nouissimo usu strictum recensentur. Ceterum *Ioannes Bullantus* T. 1. April. 9. p. 829. Non semper, inquit, ita Augusto ac splendido ritu, atque nunc fit, sancta illa caerimonia canonisationis peragi consuevit. Adhibitus primum hic ritus, ut viri eruditissimi annotarunt, quum S. Hugo, *Gratianopolitanus Episcopus*, ab *Innocentio II. Sanctis* adscriptus est: ac deinde quum S. *Bernhardus, Abbas Cleracualis* ab *Alexandro III.* Antea ut catalogo infererentur, qui pie vixerant, facultas ab *Apostolica* sede petebatur. supra canonizandi corpus, et an erigendi, in eaque sacrum *Missae sacrificium* offerendi: quo facto, annis peracta erat Canonisatio. Nam quae in *Sylloge Saviana* ad *Kalendas Martii* narratur S. *Swiberi* perquam sollemnis Canonisatio, solide a nobis ibi computata, et explora. *felicis* sub S. *Ludgeri Episcopi* nomine Epistola:

Inferior quidam minusque sollemnis gradus et Canonisatione minor vocatur *Beatificatio*, quum ad sepulcrum honos impinerariis alicui habetur vt beato, vel accensis ille luminariibus aut appensis anathematis vel alia eiusmodi, ratione colitur. Vide *Acta Sanctorum* T. 1. Iunij p. 361. F. *Hadriani Bailleri* dissertationem *Vitis Sanctorum Galliae* editis praemissam p. 197 sq. et *Ludonici XIV. Regis Galliae* Epistolam ad *Innocentium XII.* pro beatificatione *Ioannae Valesiae*, in libro *Voyage litteraire de deux religieux Benedictins*. Parisiis 1717. 4. p. 351. Soletque plerumque beatificatio praemitti, donec sedes Romana interiecto 50. vel plurium pauciorumque annorum spatio defrenit de canonisatione. Sic *Maria Magdalena de Pazzi Florentina*, quae An. 1607. diem obiit, beatificata est ab *Urbano VIII.* An. 1626. sed canonisata a *Clemente IX.* An. 1669. Vide *Acta Sanctor.* T. 6. Mai. p. 315. 326. Singulare est, quod peculiare etiam *Monachorum ordines* genus eiusmodi canonisationis sibi arrogent. Vide si placet quae de *Octavia Melchiorrica*, a *Dominicanis* ob legatam 67 ipsi 7000 thalerorum summam singularibus caerimoniis consecrata *Petrus Baelius* in resp. ad quaestiones hominis provincialis T. 1. p. 430 sq.

Bbb

Pon

167 Spectat huc *Carthusiani* dictum ad *Philippum Cominetum* lib. 7. memor. c. 8. non

Pontificem in canonisationis decretis non posse errare disputant Dominicus Grauius Neapolitanus in Catholicis praescriptionibus aduersus haereticos quaest. V. in Io. Thomae de Rocaberti Bibliotheca maxima Pontificia, huc collectione voluminosa (21. enim tomis sunt scriptorum potestatem Pontificis defendentium Rom. 1699. fol. 7) Tomo VIII. Augustinus Triumphus de potestate Ecclesiastica p. 98. Castro Pinarum T. 1. p. 338. Alique Ecclesiae Romanae socii. Sed non auri sunt hoc sibi iungere ipsi Pontifices, qui ante actum Canonisationis olim vsi sunt sollemni protestationis formulae, quam ex Christophori Marcelli lib. 1. de Eccles. Rom. ritibus (qui opus suum Leoni X. inscripsit et Romae A. 1516. edidit) pluribus locis Epistolarum suarum, ut p. 26. et 557. edita Lond. reperit Io. Launois, obseruat etiam plenam Synodi assensum simul, non solum Pontificis auctoritate opus fuisse, ut sanctis aliquis accensetur. Formula protestationis haec est: *Inequum ad pronuntiationem venimus, protestamur publice apud vos praesentes, quod per hunc actum Canonisationis non intendimus aliquid facere quod sit contra fidem, aut Catholicam Ecclesiam, seu honorem Dei.* Vide etiam, quae idem Launois p. 79 sq. de Canonisatione Ludouici Alamandi, praesidis Basiliensis Concilii, a quo depositus fuit Eugenius IV. et quae aduersus fidem consecrationum in Rom. Ecclesia disputant B. Latherus scripto contra nouum Idolum Milnense (Bemionem Episcopum) T. 2. Altenburg. p. 780 sq. Hospinianus de festis Christianor. cap. 6. Balthasar Lydius notis ad dispp. Taboriticis p. 150 sqq. et I. Dalaeus de oblecto cultus religiosi lib. III. c. 21. Olim non Romani tantum, sed et alii Episcopi poterant, Sanctorum consortio defunctos vindicare; vide *Ferdin. Monnozae* notas ad Concil. Niberitah. T. 1. Labbet p. 1318. *Atteserram* in vindictis Ecclesiasticae iurisdictionis lib. 2. c. 11. et lib. 10. c. 10. Alexander III. primus omnium sanxit, non licere nisi auctoritate Ecclesiae R. defunctum nomen Sanctorum albo adscribere, ut notat *Iustus Fontaninus* c. 12 sqq. de S. Petro Vireolo, ubi exempla plura eorum ante illud tempus sanctis ab Episcopis vel Synodali celebritate recensitorum, Papa R. inconsulto. Adde *Franc. Pugi* vitas Pontificum T. 2. p. 260. Quare ad solum Pontificem spectet, quod Alexander III. Pontificibus reseruauit, sanctis aliquem adscribere, Alexander VI. quinque rationibus conatur ostendere apud Bzopium ad A. C. 1496. N. 20. T. 18. p. 467. Ceterum octo praerogatiuae sunt, quibus gaudent consecrati: ut sancti appellentur, ut dedicebatur his altaria et templa, officium singulare et oratio sollemnis consecreretur, quibus eorum memoria colitur in Ecclesia, anathematata et dona sacra offerantur, dicentur festi dies, imago eorum pingatur cum nimbo, reliquiae sanctae et in honore habeantur.

68 Confer vitam Bemionis scriptam a Martino Hildesheim, editamque Drosteo 1794. B.

La Orientali Ecclesia Graeco-palla pariter obtinet. hic Consecrationis ritus, Patriarchas et plene Synodi auctoritate et millenorum testium de canonicando miraculis testantium fide constant. Cuiusdam raritatis exponit illustris Paullus Ricautus in Historia Status praesentis Ecclesiae Graecae cap. VI. pag. 166. sqq. *La règle de la Canonisation des Saints est conservée dans le Siège Patriarchal de Constantinople. Il est vrai que le Catalogue est si plein, que l'on a été forcé de mettre deux ou trois Saints en un jour; mais avec cela, & fin que les bonnes ames, qui sont si rares en ce monde, & qui voioient de Dieu leur récompense en l'autre vie, ne perdent point ce que les hommes sont capables, d'accorder à leur piété. Les Grecs canonisent encore à présent, ceux qui ont été célèbres, par leurs miracles, & par la sainteté de leurs mœurs. Il faut toutefois, avant que d'en venir là, que mille témoins, qui aient vu ces actions, ou qui les auront apprises, de personnes irréprochables, en donnent des assurances solennelles: il faut encore, que le Patriarche et les Evêques en aient informé très-exactement dans un plein Synode. Alors la personne, dont on recherche la vie, est reçue dans le Calendrier; on marque un jour pour sa Fête; et tous les ans, on célèbre sa mémoire; on dit une Messe en son honneur; on y chante quelques Hymnes à sa louange; on lit une relation de ses miracles & de ses bonnes œuvres: on insère enfin sa vie, dans le Synaxarion, ou livre des Saints. Mais maintenant que les Canonisations ne le font pas sans de grands frais, elles sont moins en usage. Et les Grecs étant d'ordinaire pauvres, ou méchans, il s'en trouve peu, qui soient assez gens de bien, pour mériter un si grand honneur; ou qui aient des Parens assez pieux et assez riches, pour les faire mettre dans la liste des Saints et des Martyrs.*

XXVII. Angelorum nomina pro bonis spiritibus vsi sunt, ne de Iudaeis ac Chalcidis p. 225 sq. (Christiana scriptore) dicam Alex. Aphrodisius in Topica p. 186. Aristides, T. 1. p. 19. Labeo apud Augustin. IX. 19. de Civ. Dei, Ammonius in Porphyrii Isagog. Porphyrius, Iamblichus de Mysteriis Aegyptior. Simplicius, Marcianus Capella, et praecipue Hierocles qui p. 37. αγγελῶν θεῶν ὄνομα μνημονοῦται, & que inser. Deum δαιμονογενῶν et hominesque τῶν αἰσθητῶν θεῶν ἰμμερτῶν. Heroes et daemones terrenos. Confer Dan. Heinsium ad Maximum Tyrium p. 112. Notat idem Hierocles p. 41, Heroes (qui ἡμῶν Hesiode) ab aliis dici δαίμονας αἰσθητῶν αἰσθητῶν καὶ ἐπισήμων τῶν θεῶν λέγουσιν. Ab aliis αγγελῶν αἰσθητῶν, ἐκβαίνοντας καὶ διαγγελῶν λέγουσιν ἡμῶν τῶν ἀσθενῶν ἡμετέρων ἡμετέρων. Alios vero cum Platone inter Deum, et hominem ponere angelas, daemones et heroes. Confer Origenem 3. contra Celsum p. 133. Aliis hos omnes uno eodemque nomine venire angelorum vel herorum vel daemonum. At per daemones terrenos Hierocles non intelligit malos spiritus siue τὰς ἐναρτίας δυνάμεις, quas vocat Plato X. de leg.

p. 608. sed vero istiusmodi hominum *ἀγγελοι* praedicantur, quos *ἀγγελοι* καὶ ἰαγγελοι appellat p. 200. quosdammodum eius *ἀγγελοι* δαίμονες dicit Diogenes et Crates Philosophi, de quibus Menag. ad Laertium p. 252. 262 atque de eiusmodi viro sapiente Adrianus III. 22. Epistolar. diff. ἀλλ' οὐδὲν οὐδ' ὅτι ἀγγελος ἀπὸ τοῦ Διὸς ἐπίσταται πρὸς τὰς ἀνθρώπους καὶ ἀγγελοῦ καὶ κακῶν. Neque Socratis Deus sive Daemon alius intelligendus quam prouidus eius animus se perspicax, ut Menocriti apud Aristotelem 2. Topicis δαίμων ἐκείσθ' ἢ ψυχῇ, vnde ille *ἐυδαίμων* appellabatur, cui bona mens contigisset: et Euripides Socratis amicus apud Theonem p. 60. ptogymnasim. τὸν γὰρ ἡμῶν ἐκείσθ' dixit esse θεόν. Angeli in Oraculis Zoroastri tribus v. 295. vocantur *ἀγγελοι* δαίμονες. Ἡ φύσις τῶν θεῶν τῶν δαίμονος ἀγγέλων. Meminit Angelorum etiam Pseudo Orpheus 9. apud Clementem Alexand. V. Strom. p. 608.

Ὁ δὲ θεὸς πρὸς τοὺς ἀγγελοὺς παραδίδωσι τοὺς λόγους
 Ἀγγελοι γὰρ μετὰ τὸν θεὸν ὡς πάντα τελεῖται.

Hofstanes apud Cyprianum de Idoloz. vanitate p. 14. *Magorum praecipuus Hofstanes et formam aeri dicit negat conspici posse, et Angelos veros sibi vult dicit assistere.* In sacris litteris Angelorum nomen absolute ponitur nunquam pro malis Daemonibus, ut vicissim Daemonum nunquam pro bono Angelos ut notauit Theodorus Hackspanius in syllage disputat. Theolog. et Philolog. pag. 244. E contrario apud Ethnicos scriptores Daemonum vocabulum saepius pro bonis spiritibus ponitur, ac pro Deo ipso, vide Pollucem Onomastici lib: 1. c. 7. atque negari nequit multa eorum, quae de Daemonibus bonis isti tradiderunt, cum doctrina Iudaeorum et Christianorum de Angelis satis bene conspirare. Confer Hugonem Grotium ad Matthaei I. 26. Eugabium de perenni Philosophia libro VIII. Huetii Alnetam. quaest. lib. 2. esp. 4. et Ioan. Nicol. Frobesum in mysterio de daemonibus, siue genis atque intelligentis philosophico, stricte et fideliter reuelato. Helmstadii 1748. 4. Veteres Christiani singulis vitis singulos daemones vti virtutibus angelos tribuerunt. Vide Cotelerium ad Patres Apostolicos T. 1. p. 85. et Poteram ad Clementem Alexandrinum p. 174.

Ordinum Angelicorum nomina in sacris litteris obuia ex officis Imperii Perfici, sub quo Hebraei aliquando vixerunt, desumpta esse notat Hugo Grotius ad Rom. VIII. 38. Iudaei decem gradus siue ordines colligunt, Christiani plerique post Pseudo Dionysium Arcopagitam 7. nomen, incerta vtri-

9 In Orphicis hymnis Mercurius dicitur *ἀγγελος* *δαιμόνιος*, ut apud Platon. 4. de Leg. Nemesis *Δαίμων ἀγγελος*.

10 Trahunt huc nonnulli vocabulum *ἄγγε*, nouies repetitum in quibusdam Codd. Apocalypticos

que constructura. De iudæis vide Makkonidem de fundamentis Legis p. 18
sq. et ibi notas Guili. Vossii Immanuelis Aboab in Nomenclogia edita Hispa-
nice p. 157. Menasseh ben Israel problem. 22. de creatione, Gilb. Gaulmi-
nam lib. 2. not. ad lib. de Vita Moyſis c. 4. Buxtorfium Lex. Talmudic. p. 2391
Hackspanium de Angelorum Daemonumque nominibus in Sylloge p. 2341
242. 252. D. Martin. Geierum in conformitate Iudæo-Papistica, loco de
Angelis c. 2. D. Sebast. Schmidium in Sentario Angelico, sive distribis de Cher-
ubim, Seraphim, principatibus, thronis &c. Brunſvici. 1696. 12. Fran-
ciscum Gomarum T. 1. Opp. p. 551 sq. Iacobum Capellum notis ad Hebr. I.
vlt. Kircherum Tom. 2. Oedipi Aegyptiaci part. 8. p. 214. 255. et Petuum
lib. 2. de Angelis cap. 1. §. vii. De Christianorum veterum sententia præ-
ter eos videndi Petuum, et Pseudo-Dionysii de Hierarchia coelesti interpretes,
consulendus Io. Morinus de sacris Ecclesiae Ordinationibus p. 491 sq. qui præ-
ter alia ostendit multos Dionysio posteriores ab eius sententia circa descrip-
tionem Angelicæ Hierarchiæ discedere, ut illum vel non legerint vel certe no-
glexerint: Io. Dallæus de scriptis Dionysio et Ignatio tribuit L. 1. c. 3. Sa-
cterus in *ἑρμηνεία*, Cotelerius ad Constitut. Apostol. VIII. 12. et T. 3. monu-
ment. Ecclesiae Græcæ p. 598. sq. Eusebius Renaudotus T. 2. *ἑρμηνεία* orient-
tal. p. 299. et Michael de Quien ad Io. Damasceni lib. 2. de Fide Orthodoxa
c. 3. T. 1. p. 157. 158. Videndi etiam e veteribus Cyrillus Hierosol. V. Ca-
teches. Mystagog. c. 5. Io. Philoponus lib. 1. c. 10. de creatione, Isidorus
Hisp. VII. 5. Orig. et de ordine Creaturarum c. 2. Rabanus Maurus de iudici-
bus S. Crucis lib. 1. figura 3. Mich. Glycas lib. 1. Annalium § 76 sq. Philip-
pus in Dioptra III. 2. p. 143. et Michael Synellus laudatione in SS. Deo Arch-
angelos Angelosque T. 1. Ancharii nota Combesiani p. 1526 sq. De no-
nem ordinum Angelorum templo Opoti, et de nouem ordinum Angelorum
festo quod Græci celebrant VIII. Nouembris, ad Cangii Cpollin Christianam
lib. 4. p. 188. De nouem ordinibus malorum Angelorum et Rob. Fluddi
sententia vide Cassendum T. 3. Opp. pag. 223. et Fluddum ipsū in Historiæ
Macrocosmi pag. 103 &c. Atque gradus quidem inter malos perinde ac bo-
nos spiritus etiam Ethnici agnouerunt, *ἡ γυναικῶν ὡς ἐστὶν ὁμοίων καὶ ἀδελφῶν
ἀγέρῃς διασπασί καὶ κακίας*, inquit Plutarchus de Iside & Osir. atque lib. de
defectu Oraculor. Praeclare Thomas Galeus notis ad Iamblichum de Mysteriis
Aegyptiorum p. 208. obseruat a S. Paulo Apostolo Ephes. VI. per *ἀρχαίς*,
Bbb. 3.

calypso IV. 8. ad quem locum confer Vallam. Repetitur etiam vocabulum *ἑπτά* nouies
in hymno, qui existat in Poemático Hermetis p. 8. edit. Francisci Patricii. Decimum or-
dinem Iasorum, et propter nouem ordines Angelorum Alleluiah nouem hebdomadibus
ab Ecclesia Latina intermitti scribit Humbertus contra Græcos ad calcem Baronii T. XI. p. 78.

ἄγγελος, ἡ ἀγγελία, ἡ ἀγγελία ἢ nomina Philosophis videntur potestates aduersa-
 rias intelligi. *Ἰδαυοῦ* igitur, inquis, *no quis vray*, qui eadem vocabula ad
 potestates coelestes transferunt. Paulus haec non tam potere, quam ex haereticis
 non sermonibus accepta oblique inducere videtur. De Iamblichi, Procli, Her-
 mias, Damascii et aliorum Platonisorum recentiorum Hierarchia atque Or-
 dinibus Angelorum multa erudite idem Galeus p. 206 sq. Videndi quoque
 Eugubius VIII. 40. ad 49. Theopbilus Raynaudus T. 6. Opp. p. 72 sq.
 Stillingfleetus responsione ad Cressum Anglice edita p. 129, 130. Kircherus
 T. 2. Oedipi parte II. p. 407 sq. 423. 426. et Radulphus Cudworthus in Systra-
 mate intelligibili Vniuersi, edito Anglice p. 553 sq. In Chaldaica Theolo-
 gia, notante ad vitam Moyse lib. 2. c. 4. Gaetano, tres quoque in Diuinis
 triades, prima *ἄγγελος*, *ἄγγελος*, *ἄγγελος*, secunda *ἡ νοσοῖ θεοῦ*, *ἡ ἐπαγγελία* & *ἡ ἀγγελία*,
 Tertia *ἡ ἀγγελία*, *ἡ ἀγγελία*, *ἡ ἀγγελία*. In Muhamedis Al-
 corano XXXVII. 1. sq. Deus iurat per tres ordines Angelorum, ordinantes,
 agitantes, et legentes Alcoranum. Coper. Suratah LXXIX. 1. sq. De *septem*
Angelis principibus (septem Archangeli vocantur in Theologumenis Arithmeti-
 cas p. 44.) praeter interpretes Apocalypses videndi Martinus Roa in singulis
 libris Scripturae T. 2. p. 444 sq. Hugo Grotius ad Matthaei XVIII. 10. Pa-
 tris de Angelis p. 128 sq. Christophorus Sandius in problemate paradoxa
 de Spiritu S. p. 70 sq. et contra Sandium B. D. Schomerus noster p. 92 sq. &
 Winichius p. 136. 136. sq. Praeterea Theologi Argentoratenses celeberrimi
 Dorschius in pentadecade p. 516 & Seb. Schmidius in Myserio Gratiae Diui-
 nae p. 559 sq. & 584 sq. quibus addendus D. Abraham Hinkelmannus *de mysteriis*
et in Detestatione fundamenti Bahariani p. 18 sq. disputans contra Fluddum
 c. 8. microcosmi et Ia. Boehmum non des. Gnadenmahl S. 24. et Thom. Ga-
 leus notis eruditissimis ad Iamblichem de Myserijs Aegypt. p. 206. qui Eth-
 nicis non minus quam Iudaicis probatum de Archangelis dogma fuisse osten-
 dit; quantum in sacris literis vnius tantum Archangeli occurrit mentio, unde
 totum illud quod de ordine vel septenario vel ut Eusebii vocabulo ex orat. de
 laudibus Constantini p. 695. vna. de *7° Iudaicis ἀρχαγγελίων* fertur, com-
 mentis adscribere non dubitauit. Rev. D. Gerhardus Meierus, Hamburgensis
 tum Gymnasii Professor, deinde Bremensis Ecclesiae Superintendens celebra-
 tissimus in paradoxa de Archangelis Enthymemate, Hamburg. 1695. 4.

Septem Angelis bonis principibus totidem *malos ac seductores* vitiorum,
 que ac scelerum praefides oppositos esse statuerunt veteres quidam e Iudaicis et
 Chri-

⁷¹ Minus bene vir doctiss. Valerius vertit: *Angelorum et Archangelorum innumerabiles*
ordines, nam in Graeco est: *innumerabilis Angelorum multitudo, concilia Archangelorum*
et laudatorum chori spirituum.

Christianis, ut constat e testamento Ruben c. 2. et testimoniis praeceptorum Ecclesiae doctorum, quae adduxit Corelerius ad Hermiae Pastorem lib. 2. mandat. 21 et Potterus ad Clementem Alexandrinum p. 174. De cultu Angelorum apud Iudaeos adiri possunt Bartoloccus T. 1. Bibliothecae Rabbinae pag. 292 sq. Io. Saubertus in palaestra diss. p. 31 sq. et Ioan. Tob. Maior in dissertatione de natura et cultu angelorum facta collatione Paganorum, Iudaeorum, Mahumetanorum et Christianorum. Iessae 1653. 4.^m. Augustinus Calmet in diss. ad librum Tobiae de Asmodi, negat Iudaeos ante captivitatem Babylonicam quaequam de Angelorum cultu vel Daemonum nominibus cogitasse.

XXVII. Singulis hominibus statim a tempore quo in lucem eduntur adesse bonum genium sive Angelum, nec minus malum, multi olim senserunt e veteribus Christianis, ut docent Corelerius ad Hermiae pastoris lib. 2. mandat. 6. c. 2. et Huerius in Origenianis lib. 2. quaest. 5. Videndus et Petavius dogm. Theol. de Angelis lib. 2. c. 7. p. 131 sq. Io. Rivius de familiari eiusque genio, seu de praesidio Angelico, et Io. Clodius de spiritu familiari. quae Iudaeorum eandem fuisse sententiam disputant erudit. interpretes ad Matth. XVIII. 10. et Actor. XII. 15. De Mahumedanis quoque notat Thomas Smithus Epist. 1. de moribus Tarcaram p. 39. eos inter Grandam caput ad alterutrum humerum monitorare, angelos custodes quos humeris affixos credant, oratione sua salutantes. Eadem de genis tutelaribus sententia praeter Ethnicos quoque persuasa fuit, ut copiose declarat idem Huetius Aneian. quaest. lib. 2. cap. 4. §. 3. ubi multa de Diis praescribitis, gentisque eorum notibus ac tutelaribus et *μυσταγογίας τού θίς*, ut vocantur Menandro apud Ammianum Marcellin. XXI. 14. ubi conferatur Lindebrogius: tum Menagius ad Laertii lib. VII. sect. 15. 1. Eugubinus VII. 23 sq. et 31. 40. de perenni Philosophia Tobias Pfannerus in Theologia Gentili p. 180 sq. et Marsilius Ficinus in Epistola ad Philippum Callimachum T. 1. Opp. pag. 394. ubi Paganorum sententiam exponit. Maribus appositos Romani genios appellabant, feminis Iunones, de quo Lipsius ad Senecae Epistolam 110. Haedwinus ad Plinii T. 1. p. 143. Peculiariter culti Genii Principum, per quos etiam iuratum, ut notarunt docti ad Curtium VI. 11. 18. Christoph. Cellarius ad Minucium Felicem p. 172. Cangius ad Zonaram p. 28. et ad Cinnamum p. 483. et Christi. Gottlieb Schwarz ad Plinii Panegyricum p. 228. Confer Henrici Dodwelli praefactionem secundam Cambdenianam ad Hadrianum Spartiani, quae est de fortuna Imperii et genio tutelari Principis, Oxon. 1692. 8. nec minus Bernardi Ludonici Mollenbecii de genio Principis dissertationem, recusam in syntagmate secundae dissertationum Philologicarum in Belgio iunctam editam A. 1700. 8. Etiam Locis et urbibus tribuitur genii.

Vide

Vide Lindenbrogium ad Ammiani XX, 5, et quae Clariss. Rubens in memorie Brixianis Italice editis p. 184, ubi de Genio Romae, Antiochiae, Brixiaeque et p. 215, de Genio pagano. Adde Gisbert. Cuperum lib. 3, observat. pag. 225, et Harpocrat. p. 242, 29, Ezech. Spanhemium de usu et praestantia numismatum diss. 3, p. 187. Genios coloniarum summa religione cultos esse, aras, templa, peculiaria sacrificia habuisse, innumerae testantur inscriptiones. Vide Oluerium ad marmora Pisana p. 9. De Genio siue $\tau\epsilon\chi\eta$ populi Romani, a eundem Laur. Begerus in thesauro Brandenburgico T. 2, p. 559 et Clarissimi Philippi Olearii diss. de fortuna Romana, Lips. 1713. Habemus etiam in antiquis numis Genios exercitus et Genium Senatus, Geniumque publicum. De Genio domestico agunt Anton. Franc. Gorius et Ioan. Baptista Passeratius Parte tertia Musei Episcopi, ac Iustus Godofr. Rabenerus annotationum historico-philologicar. p. 122 sqq. De $\tau\epsilon\chi\eta$ Cpoleos vide Chronicon Basileae p. 284, 285, et Godini Origines Cpolitanae num. 68 et 50. Templum quod genio cuiusque urbis consecrabatur, dictum fuisse $\tau\epsilon\chi\eta$, observat Valerius ad Eusebium de Martyribus Palaestinae p. 34, et Sczomeni V. 4. De Angelis *id est* $\tau\epsilon\chi\eta$ et Geniis Geniumque tutelariis iam pagina superiore dicere nos meminimus: interea praeter iam laudatos a nobis, consuli poterunt quae de Geniis, Ethnicorumque circa eorum naturam, officia et cultum opinionibus, superstitionibusque notavit Gyraldus Syntagm. XV. de Diis, Georg. Womus in dissertationibus de Geniis, quae primum in lucem editae sunt, Ienae 1663 necnon postea in Syntagmate secundo Dissertationum Philologicarum, paulo ante a nobis memorato. Henricus Lindenbrogius ad Censorinum de die Natali, Casp. Barbius ad Rutili versum 327 et Adversar. Lib. LII. c. 12. Io. Taffinus de Iudis saecularibus cap. 13. Tomo VIII. Thesauri Antiquit. Roman. p. 132 sq. Iustus Lipsius Lib. 1. Physiol. Stoic. c. 19. Matthias Zimmermannus in Analectis Miscellaneis p. 540 sqq. et in florilegio p. 374 sq. quibus addatur Andreas Tiragnellus ad Alexandrum ab Alexandro Lib. VI. Genial. dierum c. 4. Martinus Rota in libro de die natali sacro et profano T. 1. singularium S. Scripturae. Ioan. Franciscus Madrius in Miscellaneis variorum opusculorum, (Miscellanea di varie Operette) Venetiis 1743. 12. Tomo VII. p. 365 sqq. et Horatius Maccari Diss. acad. Cortonenfis T. VI. p. 94 et 117. Animalibus etiam et plantis praesidere certos Angelos, persuaserunt sibi quidam interpretes Apocalypf. IX. 13, et Christiani veteres, quorum testimonia collegit Corelerius ad Hermiae Pastoris lib. 1, visionem 4.

De Lemuribus, Laribus familiaribus et Laruis, Diisque Manibus videndus Danetus in Dictionario Antiquitatum et Iulianus Floridus ad Apuleium de Deo Socratis p. 688 sq. De Diis manibus Iac. Sponius in libro Gallico,

Antiquitates curiales et antiquitates pag. 231 seqq. et Ioannes Francisc. Simonijs Mentor. Acad. Inscriptionum T. II. p. 32 seqq. edit. Amstelod. De Laribus domesticis et vialibus Sponius Miscell. p. 113 seqq. cui addenda quae de Diis vialibus Nic. Bergierius de publicis Rom. viis lib. IV. 43. T. X. thesauri Graev. p. 522. Et Laris effigies in Boetiorum quaest. 6. Romana T. V. eiusdem thesauri p. 924. Cultus etiam intra conseptum cuiusque Herceus Iupiter, quem Deum penetralem appellabant, ut testatur Festus in Herceus. Praeter penates domesticos religio etiam habebantur publici, qui pinguntur bini pila in manibus habentes apud Begerum T. 2. thesauri Brandenb. p. 743. 768. et T. 3. thesauri Graev. p. 221. Confer quae de Laribus vrbanis et hostiliis sive hostes arcentibus Andreas Dacierius ad Festum in *hassiliis*: et de dissimilitudine inter penates publicos et priuatos Celeberrim. I. A. Ernesti in clauui Ciceroniana voce *Penates*.

XXIX. Religiosa veneratione a multis hodie Christianis, in Romana praecipue Ecclesia afficiuntur atque etiam adorantur et iuocantur 1) Angeli, 2) Sancti atque 3) imagines SS. Trinitatis, Crucifixi, Angelorum et Sanctorum: tribuitur etiam cultus religiosus 4) S. Eucharistiae, & 5) Sanctorum reliquiis: in quibus omnibus quicquid etiam ingeniosi et eruditi viri de albandis erroribus illis post Bellarminum de Sanctorum beatitudine lib. 1. c. 11. sqq. arguantur, tamen si quis praecipue praxim communem ac publicam passim obtinentem respiciat, certum est vti grauissime et euidentissime peccari contra praecipuum de colendo vno vero Deo, ita quam longissime recedi a vestigiis et moribus primorum Christianorum, qui templum vel aram Angelo aut Sancto consecrarent, vel preces non dicant ad imaginem sensu destitutam, sed ad Angelum vel Sanctum, a quo ne audiri quidem se persuasi esse poterant, facere profecto horruissent. Qua de re ne longior sum, praeter ceteris videntur *Iac. Okenius* in Historia imaginum, edita Anglice Lond. 1709. 12. *Io. Dallaeus* et *Frid. Spanhemius* libris de Imaginibus, *Adrianus a Cattenburgh* libro IV. spicilegii c. 30. p. 697 sqq. idem *Dallaeus* libris V. de cultus religiosi obiecto aduers. Latinorum traditionem, Genev. 1664. 4. *Daniel Chamier* T. II. Panstrat. Cathol. Lib. XIX. XX. XXI. *Petrus Molinacius* in Nouitate Papae contra Cardinalem Petronium lib. VII. *Vossius* in Thesibus Theologicis diss. VII. sq. *Io. Forbesius* in Instructionibus Historico-Theologicis lib. VII. *Phil. Mornaeus* lib. III. de Eucharistia c. 12 sqq. vbi de inuocat. sanctor. et lib. II. c. 2. sqq. vbi de imaginibus. *Io. Valkenier*, in Roma Paganizante I. Idololatriae Pontificiae examine histor. theologicae *Iac. Basnage* in Hist. Eccl. Gallice edita lib. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. et XXIII. *Eduardus Stillingfleet* et *Io. Tenison* in libris Anglice editis de Idololatria Ecclesiae Romanae. E

Theologis nostratibus Confessio Augustanae subscriptoribus *Mich. Strada* in ostensione abominationum Papae, circa religiosum creaturarum cultum; *Iean. Conr. Danbauerus* hodomoriae Papae T. I. phantasmate sexto; *Sam. Bened. Carpzovius* in Antimafenio p. 697 sq. *Io. Andr. Quensadius* in Antiquitatibus Ecclesiasticis c. 6. itemque alii.

CAPUT IX.

De Templis, Altaribus, locisque sacris et Afylis Iudaeorum, Ethnicorum et Chri- stianorum.

De Templis ante exitum Israelitarum ex Aegypto. 1. De Tabernaculo Mosaitico. 2. De templo Hierosolymitano Salomonis et secundo Zorobabelis (quod instauravit et munit, ornavitque Herodes) Scriptores Iudaei 3. et Christiani 4. 5. 6. Quo nomine dedicatum Salomonis templum, et templa duo ad Hierosolymitanum exemplum condita a Samaritanis et Onia Pontifice. 7. De arca foederis, columnis et aliis ad templum pertinentibus. 8. De synagogis et profuechis Iudaeorum. 9. Genes. quae religiosum putant nullis templis, aris et simulacris nullis Numen colere. 10. Luci sacri. 11. Montes sine excelsa. 12. De templis gentilium. 13. 14. 15. 16. Templorum ornamenta. 17. Vrbes neocorae. 18. Naldica ad exemplum maiorum templorum confecta et venim exposita. 19. De aris gentilium. 20. De templis veterum Christianorum eorumque altaribus, ambonibus, vasis et ornamentis. 21. 22. 23. Templorum dedicatio et consecratio. 24. Religiosa templorum veneratio et immunitas ut pro alylis essent. 25.

I.

Quam in Aegypto versaretur Iacobi familia, domos sacras et templi habuisse, atque in his vnum quoddam praecipuum, cuius mentio fiat 2 Sam. VII. 6. non dubitat Edmundus Dickinson in *Physica veteri ac vera* c. XIX. num. 14. Quamquam Petrus Iuricus in *Historia Critica dogmatum rituumque Iudaicorum* negat mentionem templi in sacris litteris fieri ante aedem Palaestinam Dagonis a Samsone eversam Iudic. XVI. 23-30. indeque colligit nullam templum ante Israelitarum ex Aegypto exitum fuisse Aegyptiis; nedum Hebraeis. Lucianus quidem lib. de Dea Syria sub init. primos

primos Aegyptios templa Dīs consecratis, et coetus sacros instituisse scribit, a quibus hoc Assyrii acceperint. Et Herodotus II. 4. eosdem Aegyptios testatur βασιμὸς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νόμους θεοῦσι ἀποδιδόναι πρώτους. Hinc tabernaculi et templi Salomonei structuram ab Aegyptiis arcessunt Io. Marshamus in Canone Chronico, et Ioan. Spenserus lib. 3. de legibus Hebr. diff. de Antiquitat. templorum et diff. 1. c. 3. de tabernaculi origine merito taxatus a S. V. Io. Gottlob Carpzouio in annotationibus in Goodwinum p. 333. Neque tabernaculum neque templum Salomonis ad Aegyptiorum formam constructum fuisse, ostendit in Aegyptiacis suis III. 10. Hermannus Wiccius, Natalis Alexander aetate quinta V. T. diff. 1. et idem Carpzouius l. c. p. 250. Talmudici in Auoda Sara quaeque notant fana celebriora, vnum antiquissimum Beli-Babylone, alterum Nebo in Cursi, tertium Tirathae in Mapheg, quartum Zeriphæ in Aselone et quintum Nisræ in Arabia. Vide Ottonis Lexicon p. 192. De locis, quae fideles ante legem caerimoniam precibus destinarent, singulari dissertatione egit Franciscus Wokenius. Rostochii 1720.

II. De Tabernaculo Mosaiico. ¹ agit *Iosephus* lib. 3. Antiquit. Iud. c. 17 sq. ibique *Eduardus Bernardus* in notis: *Augustinus* in extremo libri Quaestionum in Exodum, et alii Interpretes ad Exod. XXV. seq. *Beda* quoque in libro de Tabernaculo. Ac *Petrus Cellensis* in mystica et morali Tabernaculi explicatione p. 385. Opp. et T. 23. Bibl. Patrum, edit. Lugd. pag. 789 seq. E recentioribus Iudaeis quidem R. *Immanuel Chai*, Venetiis 1716. 4. *Philippus Aquinas*, Exiudaeus, in Dissertatione de Tabernaculo et campo Israelitarum, Gallice conscripta, et edita Parisiis 1623. 4. ² *Jacobus Iuda Ari* sius *Leo* qui Middelburgi primum, deinde Amstelodami, tum in Anglia versatus est, libro de Tabernaculo, Hispanice primum, deinde Belgice edito 1647. 4. E Christianis vero *Benedictus Arias Montanus* libro V. Antiquitatum sacrarum, insertarum Tomo VII. Criticorum sacrorum Anglorum: D. *Aug. Pfeifforus* *de mosaeis* in Dubiis Vexatis Scripturae: D. *Conradus Mel* libro erudito, Germanice edito Francof. 1712. 4. de tabernaculo: *Hermannus Witsius* in Miscellaneis Tomo I. *Ioannes Leusdenius* in Philologo Ebraeo mixto Dissertat. 38. *Nehemias Gyro* lib. IV. Cosmologiae sacrae Anglice vulgatae c. 8. §. 56 sqq. *Ioannes Luidius* in jüdischen Heiligthümern, *Melch. Leydeckerus*

Ccc 2

¹ Primitiam Mosæ tabernaculum fuit. Oratorium notari Exodi XXXIII. 17. censet Nie. Serarius in Iosuaam T. I, p. 110 seq.

² Eadem dissertatio deinde recognita et aliquot momentis aucta excusa est Gallice Parisiis 1624. 4. sub hoc indice: *Explicatione litterales, allegoriques et morales du Tabernacle*. γ. Wolfii Bibl. Hebr. Vol. III. p. 931.

docherus de Republ. Hebraeor. *Bernhardus ab Hermeshausen* P. I. libri, Belgioe editi, sub titulo: *Wet. der Sabadaten*. Lugd. Batav. 1699. 4. *Hermanus Witsius* Miscellan. sacr. T. I. p. 393. *Judov. Christian. Mlege* Diss. 2. de factis tabernaculi Davidici, rec. T. 1. Thesauri novi Dissertationum p. 1044. *Bernhardus Conradi* de generali tabernaculi Mosaici structura et figura. Offensibaci ad Moenum 1712. 4. *Salomo van Till* commentario de tabernaculo Moysi. Amstelod. 1714. 4. rec. in *Vogolini* Thesauri Antiquitat. Sacrar. T. VIII. N. 1. *Antonius Driessen* in Moysi tabernaculo in typo et antitypo delineato; ad calcem diatribes de principiis et legibus Theologiae emblematicae, typicae et propheticae. Ultraiecti 1717. 4. *Bernhardus Lamius* libris VII. de tabernaculo foederis, de S. ciuitate Hierosolyma, et de templo eius. Parisiis 1720. fol. *Ioannes d'Onzein* de tabernaculo Moysi, Belgioe, 1715. 8. *Conradus Mabi* in libro de tabernaculo, Germanice, Lipsi. 1714. 4. et Franc. ad Moen. 1720. 8. *Ioan. Henr. Hottingerus* in notis ad Goodwinum p. 316. *Io. Gottl. Carpzouius* in annotat. ad eundem librum p. 248 seqq. *Wilhelmus Goeres* Historiae Mosaicae, P. IV. p. 2 seqq. *Gustavus Peringerus* in Historia tabernaculi Mosaici, Vpsal. 1668. 8. *Albert. Schultens* de mysteriis tabernaculi Mosaici. Francof. 1729. 4. *Ioannes Wesselius* de tabernaculi Levitici mysteriis. Lugd. Batavi. 1722. 4. *Ioan. Gottfr. Tympius* in Tabernaculo et monumentis Mosaicis descripto. Ienae 1731. 4. *Henric. Benzellius* de templo Mosaico, in syntagmate Dissertationum. P. II. p. 97 seqq. *David Müllin* in Miscellaneis Sacris. Amstelodami 1752. 4. De tegminibus tabernaculi videndus *I. H. Hottingerus* Nepos. Marpurgi 709. et *Theodor. Hasaeus* Sylloge Diss. philolog. Bremae 1731. p. 596 seqq. De velis tabernaculi et templi *Ioan. Christian. Wichmanshausen* Witteb. 1718. De velo tabernaculi interiori eiusque mysterio *Io. Chr. Kirchnerus*. Marpurgi 1736. De lignis Sirtim ad tabernaculum eiusque apparatus adhibitis *Io. Henr. Vrsinus* in Arboreto Biblico p. 313 et 317. *Christoph. Sonntagius* pec. Diss. Altdorfii 1710. *Theodoris Hasaeus* Syllog. laudat. p. 170 ff. *Matth. Müllerus* in Hierophycis. P. I. p. 426 seq. *Sebaldis Ramius* in commentat. de iis, quae ex Arabia in usum tabernaculi fuerunt perita. VI. trati. 1733. recusa cum *Io. Matthiae Schröckhii* praefat. de veris rationibus studii linguar. orientalium. Lipsiae 1755. c. 1. vbi. cap. 2. De tegumentis tabernaculi משיחא erudite differitur; et capite 3tio adstruitur, commercia Iudaeorum cum Arabibus, suppellectili sacrae nonnulla suppeditasse. Omittimus dios Scriptores; a *Lipensio* (T. H. Biblioth. Theol. p. 814) nominatos; quoniam maior illorum pars ad institutum nostrum minus facit.

III. De Templo Hierosolymitano, praeter *Interpretet ad L. III. Regum* c. VI. et Paralip. III. et ad *Ezech. XL. sq.* et *Iosephum* Lib. VIII. Antiqu. Iud. c. 3.

viden-

videntibus: Iudaeis. *Maimonides* Larine *Nefus a Iud.* *Comprogne de Feich*, Paris 1678. 4. et in *Fulcanio V. Opusculorum*, editorum a Thoma Creevia in 8. *Talmudici* in Tract. *Middoth*, siue de mensuris templi, quem Larine vertit et notis illustravit Lugd. Batav. 1630. 4. Constantinus l'Empereur, recusum in *Opere Mishnico* T. V. edit. Surenhusense p. 322 sqq.: *Jac. Iuda Leo* siue *Leonidas*, cui ipse se appellat in editione Amstelod. 1690. 4. (qui a Jac. Iuda Arieh. perperam distinguitur in Act. Erud. A. 1697. p. 450. Arieh enim, ut notum est, Leonem significat) in libris IV. de Templo Hierosolymitano ex Hebraico Latine 3 versis, et vulgatis a Jo. Sauberto Helmsf. 1665. 4. quorum Gallica versio prodit Amstelod. 1643. 4. sub hoc titulo: *Portrait du Temple de Salomon*. Germanica vero auctore Ioan. Jac. Raioto. Hanouerae 1665. 8. De qua vide Ioan. Sauberti *Vericht über die deutsche Uebersetzung des Tractats* *hebr. Iehudae Leonis von dem Tempel Salomons*. Helmsf. 1665. 8. adda Wolfrum B. H. Vol. III. p. 460. seq. *Abraham David Arie* in commentario de templo, quem ex illius *Schilte Haggiborim* excerptum, latine reddidit Tomoque IR. Thesauri Antiqq. Sacrar. inseruit *Blasius Vgolinus*. *Lipmann Levi Halber* Pragensis in Expositione sancti templi Ezechielis. *Moses Ben Gerson Chapetz* in libro initiationis templi. Vener. 1696. 4. quem recensitum vide in Actis Erud. loci Iudaeo. In primis de templo Salomonis legi meretur Ioan. Christoph. Harenbergeri commentatio inserta Vol. IV. Bibliothecae Bremensis et Verdensis.

b. IV. Inter Christianos praeter *Bedam*, *Richardum de S. Victore*, *Cosmanum Indoplesten* hb. V. *Cosmographiae Christianae* p. 197 sqq. et alios quosdam verustiores, argumentum hoc leuiore manu attingentes, de templi Hierosolymitani fabrica et structura, quamplurimi ex recentioribus solliciti fuerunt; etsi res non leuib. difficultatibus obnoxia esse videtur, tam quod primum templum spectat, a Salomone exstructum, quam alteruth a Zorobabale aedificatum, et restauratum ab Herode, ut testatur Iosephus XV. 14. siue ut Egesippus lib. 1. p. 33. loquitur, muro et porticibus ornatum. Hinc vir non contemnendi iudicii Hugo Grotius ad lib. III. Reg. C. VI. scripsit, templi se mensuram atque formam libenter aliis inquirendam relinquere. Triplicem descriptionem templi ex mente Iosephi, Talmudistarum et Vallalpandi edidit *Lud. Capellus*, cuius labor insertus est Apparatu Biblico Briani Waltoni, et ante Biblia Polyglotta Londinensia et seorsim Tiguri Ao. 1673. excusso. Sin-

Cep. 3

gula

A 3. Vide Clariss. Wolfii Bibliothecam Hebraicam Vol. 1. p. 593 seq.

4. Vide Grotium ad Matth. XXIV. 1. et Ioan. II. 20. Apud Syncellum p. 314. *Ἡγεμόνας τὸν Ἱεροσόλων τὴν πόλιν ἠδὲ τὸν ναὸν ἐπελάμβανον* longe ampliozem instruxerunt.

gularem prae caeteris operam per XVI. annos Templi fabricae illustrandae impendit Io. Bapt. Villalpandus, cuius et Hieronymus a Prado: vesti commentarii in Ezechielem prodire Rom. 1605. fol. cum tabulis aeneis, 3. voll. quorum secundi pars secunda tota Templo impenditur. Quam non omnibus tamen eius cogitata se probauerint, patet ex hoc iudicio Ludouici Compiègne de Veil, Ex-Iudaei, quod in praefatione ad supra laudatum Maimonidis tractatum extat his verbis: *“Villalpandus vir bonarum artium lauda praefans, scribit, XVI. annos totos in templi artificio percipiendo describendoque se posuisse, atque id temporis tam assiduo se labore fatigasse, tantaque animi contentione, tot denique vigiliis, ut vita saepe in extremum duceretur discrimen. Et a viro illo, qui, ut ipse dicit, neque sumibus, neque tempori, nec labori.unc. incommodis pepercit ullis, tandem exiit Hierosolymitani templi forma, non ad historica fidem descripta, sed ad exemplar sanctuos aedificii. Immo vero: vir ille totus est in eo, ut suam hanc templi Salomonici descriptionem ad Vitruuii praeterea conformationem, idemque demonstret, Graecis Latinisque nulla alia re, quae huius angustae fabricae notatione atque animaduersione partem esse aedificandi artem. Maimonides autem Templi expressit imaginem eam, quae tanto minus habet artificii, quanto est verisimilior.”* Ante Villalpandum idem saxum haud infeliciter voluerat Bened. Arias Montanus libro V. Antiq. Iud. supra iam laudato. Extant etiam Francisci Riberac Iesuitae Hispani de templo Hierosolymitano et iis, quae ad templum pertinent libri V. cum eius Commentar. in Apocalypsin excusi Salamancae 1591. Lugd. 1592. Antwerp. 1593. et 1603. Duaci 1613. 8. Sed hoc toties recusum opus, iudice Sauberto praefat. ad Leonis libros de Templo Latine a se versos,

turpiter atrum

Desinit in piscem mulier formosa superne.

Et si enim allegoricis ineptiis et longe petitis ad Romanam Ecclesiam accommodationibus est refertus, totusque nunc cassa inanior est, nihilominus in titulo auctor iactat, quod ad S. Scripturae intelligentiam ita necessarius sit, ut vix in ea paginam legas, in qua non tibi usus sit ille. Martini Stephani, Calahorritani, S. I. epitome locupletissimi apparatus et pulcherrimae fabricae Templi Salomonis. Compluti 1615. 8. Hispanice prodit. Magis consideratione digna est Ioan. Lightfootii descriptio templi Hierosolymitani, praesertim quale erat tempore Seruatoris nostri, excusa primum separatim, et deinde in Tomo Operum priore. Roterodami 1686. fol. Breuem synopsin eius sententiae dat Io. Clericus T. 1. Biblioth. vniuersal. Gallice editae p. 393 199.

V. A

1 Triginta annos describendo templo et vrbis Hierosolymae impendisse Villalpandum scribis Hadrianus Relandus pag. 19. omat. de galli cantu Hierosolymis audito.

V. A. Villalpando quam dissentit in suis ad Ezechielis commentariis Jo. Cocceus T. III. Opp. aegre ferente *Wilhelmo Goeree* in libro Belgico: *De algemine Boud-Kand*, et in opere de Antiquitatibus Iudaicis quod c. 1. laudat. Hic enim Villalpandi sententiam tuetur, impugnatam vicissim a Jo. *Wier*. *Cocceus* Io. fil. in libro Belgico: *Nader Onderzoek van het rechte Verstand van den Tempel, die de Propheet Ezechiël gezien en beschreeven best* etc. Amsterdam. 1692. 4. *Joan Meiero* in Dissertationibus quinque de templo Ezechielis, quibus propheticae visiones Ezechielis in ultimis eius capitibus XL, XLVIII. contentae, nondum impletae: sed olim implendae demonstratur. Harderonic 1707. 4. quas impugnavit Ioannes Christianus Klemmius in Diss. de propheticiis visionibus Ezechielis. Tybingae 1733. et *Simon Luc. Vriemont* in thesibus commentariis antiquitatum Israeliticarum. P. I. p. 153. *Compegius Vitrings* in observat. sacr. L. 4. c. 1. 2. et fustus in tractu Belgice edito, qui inscribitur *Ambidings to het rechte Verstand van den Tempel, die de Propheet Ezechiël gezien en beschreeven best* etc. Franeg. 1687. et 1695. 2 Voll. 8. Non omittendus praeterea *Samuelis Lee* liber de Templo et Sacerdotio Anglice editus Londini 1665. fol. *Matthias Hafner offernus* de Templo Ezechielis, Tusing. 1613. fol. *Mailletus* Presbyter, et *Canonicus Tricassinus* de forma Templi et palatii Salomonis, Augustae Tricassinorum 1695. fol. Gallice. *Bernh. Lamius*, in libris VII. de tabernaculo, etc. §. 1.1. citatis. *Io. Seldenus* lib. III. de Iur. Nat. et Gent. cap. 6. *D. Aug. Pfeifferus* in Dubiis vexatis Scripturae, qui plures Scriptores laudat *Offert Dappen* in descript. Palaestinae, *Casp. Calvoer* Tomo 2. ritus Ecclesiastici; ubi et alia de antiquitatibus templorum collectanea. *D. Dorsbeus* diss. de templi personalis⁶ solutione et excitatione ad Ioan. II. 20. *Lud. Cappelus* in Delineatione templi ab Herode exstructi, ex Iosepho ad calcem historiae Apostolicae, tum seorsim variis in locis, tum in Tomo IX. Critic. Angl. excusa. *Laur. David Bollhagen* de templo Iudeorum tertio, Gryphisw. 1707. *Io. Landius* in vberiore descriptione Tabernaculi sancti, templique utriusque Hierosolymitani, Germanice edita Slesvic. 1696. 8. et vna cum reliquis eiusd. scriptis antiquitates Iudaicas illustrantibus Hamb.

1701

⁶ De Herodis templo locum Ioannis accipiendum contendit Sam. Bafnage T. 1. *Annal.* p. 68. 272. b. et 255. quod insaturari coepit anno Juliano XXIX. Quamquam enim intra novem annos et dimidium, ex Iosepho XV. 14. constat, aedificiū ipsū corpus fuisse absolutum, tamen ab illo tempore usque ad hanc quo Iudaei ad Christum loquuti sunt annum XLVI. (Julianum LXXV.) semper aliquid in illo exornari contigit, quo sensu Plinius XXXVI. 14. de templo Dianae Ephesiae: *ducentis et viginti annis factum a tota Asia.* Confer Vsserium ad A. Period. Iul. 4697. Scaligerum de emendat. temporum p. 373 399. *Herm. Wissem* Dodocadis p. 469 399.

1701 et 1738. fol. *Cassii Heuniflora* in *Illium Apoclypticum et Ezechielicis*, Rotenburg: ad Tubarim 1684. 4. *Casparus Hermannus Sandbach*, in *Oratione de Templo et in Descriptione Templi Harmoniae Evangelicae* subiecta: *Henricus Horstius* in *structura Templi demonstrata ex Ezechucaps XL. seq. et ichnographice delineata*. Herborni 1709. qui. *Leonardus Christophorus Sturm* in *Sciagraphia Templi Hierosolymitani ex ipsa fontibus veterarum fontibus praefortam ex visione Ezechielis* vixit, architecturae quidem, ita tamen concinnata, ut eam Architecturae ignari quoque intelligere possint, una cum armaduerionibus in *Villalpandum*, et figuris in aedificiis. Lips. 1694. 4. *Ioannes* quoque *Brasilius*, vir doctus, cuius libri deinde vestitus sacris Ebraeorum *extat*, tres praeter partes iusti operis de *Sanctuario Dei* molitus fuerat, quarum una de *Tabernaculo*, *Templis*, et *vasis sacris*, *mensa de Sacrificiis*, ac *tertia de Sacerdotibus* ageret: verum *illae lucet non adspexerunt*. Ceterum praeter iam commemorata in describendo templo Hierosolymitano versati sunt *Eduardus Pocockius* in *Commentariis ad Ioselin.* p. 160. vbi. exhibet delineationem templi petiti in *Manuscriptis*, quam ab ipso profectam esse *Maimonide* existimat. *Conradus Mel.* in libro *Germanice* sub hoc indice vulgato: *Salomon Tempel*, oder *Beschreibung des heiligen Tempels Salomonis*, wie auch des von Herodotus wieder aufgerichteten, und von Herode verbesserten *Hanses Gies* in *Jerusalem*. Franc. ad Moem. 1724. 4. *Ioan. Id.* *Scheuchzer* in *Physica Sacra* ad r. Reg. V. et *Vilpsch* 237qq. *Augustinus Calmet* ante commentarium in *Ezechielem*, T. VI. pl. 289. sq. 2. *Hansu Newtonus* in *Chronologia* edita Anglice Londini 1728. 4. (*Sanders*) de *foris* templo edita *Halae* 1718. 4. Germanice: *Der Tempel Salomonis nach allen seinen Vorhöfen, Mauern, Thoren, Hallen, heiligen Gefässen etc. nebst beigefügten Kupferstücken in einem eigentlichen Modell und materiellen Zustellung*. *Ioan. Bernhardus Widoburgus* in *Mathesi Biblica*, Specimine IV. p. 7. *Ioan. Langius* in *Mysterio Christi et Christianismi* p. 191. *Ioan. Diemerius* *Waltherus* in *Discursu philologico de aedifico sancto ad vestibulum templi Hierosolymitani*. Regiomonti 1697. et singularibus disputationibus *Michael Christian Ludovici*. Ienae 1658. *Nicol. Moellerus* ibid. 1693. *Dan. Ludius*. Vpsal. 1704. 8. et *Io. Annd. Bahmann*. ib. 1707. 8. De templo *Herodis* ad *Haggai* II. 10. et *Ioseph. Ant. Iud.* XV. extrem. disputat *Vir Summe Reuerendus Io. Aug. Gruebi* pro *lusion* ne. Lips. 1752. 4. euulgata qua id effecturum esse sperat, primo venientis dubitare possit, *Herodem* templum totum a fundamentis aedificasse, destructo per partes vetere: deinde, ut appareat, ex consuetudine loquendi historica, omninoque populari, templum illud *philosorum* secundum, et fuisse, et recte appella-

appellatum esse. *Tellum Sabbati* cuius 2 Reg. XVI. 18. mentio. V. G. Iacobus Rhenferdus in comitatu Francq. 1707. de hoc loco edita putat fuisse paschorium, e quo signum ineuntis clausurae Sabbati datus fuit ab vno Sacerdotum, in intima templi atrio.

VII. Quo nomine dedicatum fuerit templum Salomonis, singulari libro disquirat *Franciscus le Roy* in Templo Sapientiae s. Dissert. Mystagogica edita Insulis 1661. fol. in qua illud speciale nomen *Supremae Dei Sapientiae* consecratum fuisse contendit, ubi *Ludei ab Absate* suspicatus est, illud dedicatum fuisse *Deo Victori*. Quinquae res in templo primo, quas in secunda defecisse aiunt Iudaei, sunt arca foederis, Vrim et Thummim, sacer ignis: וְשֵׁנִי וְשֵׁנִי וְשֵׁנִי. De *Scheshinah* siue gloriæ presentiae Dei templum vel sanctum sanctorum replente vide erudita *Ioan. Andreas Danzi* Programmata, recusa in Ioan. Georg. Meuschenii. Nouo Testamento ex Talmudo et antiquitatibus Hebraicis illustrato, pag. 701 sqq. *Godofr. Ringsti* Disputat. de apparitionibus Scheshinae symbolicis illustrioribus. Breatae 1709. *Ioan. Henr. Mai* Diss. de Scheshinah. Gieslæ 1723. *Ioan. Gottl. Carpzou* epistolam de Scheshinah. quae legitur in Eius apparatu historico-critico antiquitatum sacri codicis gentis Hebraeae p. 765 sq. Adde *Henr. Haulti* commentarium de praerogatiuis Iudaeis. Lugd. Batav. 1712. 4. Diss. secunda. De gloria templi secundae conferendae sunt associationes ad Haggaii-II. 7. seq. *Augusti Nerenii* Rostoch. 1646. *Ioan. Hilpertii* Helmstad. 1653. *Ioan. Adami Schorzeri* Lips. 1663. *Henr. Wideburgii* Helmstad. 1668. *Ioan. Frischmuthi* Ienae 1669. *Ier. Weheri* Lipsiae 1686. *Ioan. Frider. Megeii* Heidelberg. 1693. recuf. T. I. *Isaacus Ikoniani* Disputat. in V. T. p. 107 sqq. *Ioan. Christoph. Wichmans* batyae. Witab. 1725. *Casp. Gottfr. Mundini* Ienae 1719. *Henrici Benzeldi* in Synagoga Dissertat. II. p. 125. Adde *Henrici Ioan. Elebrechti* librum de gloria templi secundae. Hamburgi 1723. 8. et *Salomonem Deylingium* oblectat. sac. P. III. p. 139 sqq. Hodierna templi Hierosolymitani facies externa describitur a *Ioan. Francisc. Gamello Carreri* in itinerario ex Italico Gallice verso. (Parisii 1719. 12.) T. I. p. 142. Idem, ibidem p. 143. narrat, Christianos illud ingressos a Turcis vel interfectos, vel ad Mahamedanismum amplectendum cogi. Quod non fas esset in templum istud ingredi alienigenas patet etiam ex Act. XXI. 28. sq. vbi videtur Grotium. Templum ad Hierosolymam exemplum aedificata 1) a Pontifice Onia secundum Prophetiam. Es. XIX. 19. conditum in Aegypto in praefectura Heliopolitana. Ioseph. lib. 1. c. 1. de bello Iud. et lib. 7. c. 90. cum lib. 12. Antiq. c. 6. Confer *Antonium van Dale* lib. de Aethiopia p. 167. sq. *Hambred. Fridaui* Histor. Iudaeorum, T. IV. p. 349. *Compes. Hittingam* Comm. in Iesaiam T. I. p. 152. *Petrus Luricium* Ddd Histor.

Histor. dogmat. et cultuum p. 228. et *Ioan. Fridericum Mayerum*. Dissertat. de templo Iudaeorum tertio. Gryphis. 1707. 4. et *Ioan. Philippo Casella*. Dissert. sub praesidio Theodori Hafae. Bonnae 1730. habitam, et recentem Vasoreuto nouo dissertation. rariorum. Helmstad. 1743. 4. p. 1. sq. adde scriptores Petro Zornio in notis ad Hebraei Abderitae Eclogas p. 14. commemoratos. 2) a Samaritanis prope Sicima et Garizim. Vide Iosephum lib. 2. de bello Iud. c. 2. et Antiq. lib. II. c. 8. Videnda etiam *Augustini Calmet* dissertatio quarta, adiuncta commentariis in libros Regum, quae est de Templis. Parisi 1717. 4. *L. G. Weib* de religione et templo Samaritanorum in monte Garizim. Havnae 1735. *Hermannii ab Harde* historia templi Sicheimitici Sanballati, Babylontico paris ad Sachariae V. Helmst. 1727. 8. et *Andr. Conr. Werneri* Diss. de Samaritanis eorumque templo in monte Garizim. Leuae. 1723. VIII. De Ara templi secundae extensione singulari diatriba agit *Ioan. Ker. Grimmerus* Tigurinus. Lugd. Bat. 1697. 4. a quo in non paucis dissentio videtur. Utum in hoc litterarum genere imprimis versatum. *Theod. Duffonum* editus Altare exterius templi Hierosolymitani ad mentem Ebraeorum veterum delineatum anno proxime insequuto 1698. lucem adspexit Witteb. in 4. Nec non *Ioan. Philippum Heintzen*, cuius noua arae Mosaicis exterioris delineatio prodit in fasciculo primo nouae rariorum scriptorum collectionis. Havnae 1716. 8. p. 42. sqq. Praeter hosce viros idem argumentum persequuntur *Sanctus Isaac Piblmann* in succincta delineatione altaris exterioris templi II. Aboae 1700. 8. (*Daniel. Rittersdorf*) in Decimis Borussiacis P. XV. Vol. II. p. 388. sqq. *David Millius* de altari mediatore. Dissertat. selectar. p. 327. edit. secundae. De cornibus altaris exterioris dissertat. idem *Millius* ibid. p. 321. *Ioan. Jac. Palm* in singulari dissertat. Regiomonti 1714. habitam, et *Joan. Tom. primo thesauro* Henkahi pag. 309. sqq. et *Ioan. Rud. Grimmerus* Symbol. Liter. Bremens. T. II. p. 73. sqq. De expurgatione altaris *Ioan. Andr. Glesselius* Witteb. 1718. De filo rubro altaris Hierosolymit. *Hadr. Rehdanus*. Vitrae 1714. Praecipue vero obseruandum est, ad altare non ascensum fuisse per gradus, ut plerique pingere solent, sed per declives munitas, qui *Ezech. XLIII. c. 7.* vocantur מַגְדָּוֹת, unde Propheta *Isa.* cum *Exod. XX. 26.* ubi gradus deferre prohibentur, se esse conciliatur. De ara Iussus sine interioris eiusque mysterio prodierunt *Ioannis ab Hamm* Exercitationes philologicosacrae. Herbomae 1715. 8. Adde *B. S. Cremerum* in Pœcile Antiq. Sacr. T. I. p. 297. *David. Gertmanni* Diss. septem de altari fuffus. Witteb. 1899. 4. et *Christianum Ludouicum Schlichterum* Symbol. Liter. Bremens. P. II. p. 401. sqq. De thuribulo videt. *Sa. Deylingum* Obs. Sacr. P. II. p. 429. *Ioan. Georg. Müllbacher* Mus. Brem. T. II. p. 31. sqq. et Dissertationes *Ioan. Wesseli*. Lugd. Bat. 1712. *Ioan.*

Ioan. Bisti Sontensfeldii, Witteb. 1713 et *G. R. Rogalis*, Regiom. 1724. Conclauē occultorum donorum, et conclauē vasorum in templo memoratur in *Misna Shekalim* T. 2. edit. Surenhusianae p. 124. tredecim cistulae, p. 197. tredecim mensae p. 196. et tredecim siue quatuordecim loca adorationis. Id. p. 195. Locus arcae absconditae. Ib. Portae tredecim earumque nomina. p. 195. sq. Velum. p. 204. De columnis aeneis templi Salomonis Iachim et Boas duabus Exercitationibus egit *Aug. Vogelius* Witteb. 1695. quibus adde *Meinh. Plesken* disputat. sub praesidio Io. Christo. Wichmanshausen habitam de columnis aeneis in porticu templi a Salomone positas. Witteb. 1719. et dissertationes *Ioan. Georg. Michaelis*. Franc. ad Viadr. 1738. *Io. Frid. Kilchbergeri*. Berolini 1733. *Daniel. Rittersdorffii* comment. in Decimis Borussiae. P. XVIII. Vol. II. p. 659 sq. et *Ern. Frid. Neubauerum* de columnis Ecclesiae Sect. I. p. 25 sq. De materia columnarum et vasorum templi Hierosolymitani disserit *Ioan. Georg. Altmannus*. Tempe Heluet. T. I. p. 391 sq. De ingenti balneo Salomonis aeneo operae. praerium est consulere obseruata viri doctissimi. *Ed. Bernardi*, ad calcem eorum operis de ponderibus et mensuris veterum, Oxon. 1688. 8. *Leon. Christoph. Saurmii*. Librum de mari aeneo, Norimb. 1710. 8. *Conradi Mel* manuum ad antiquarium sacrum. p. 1 sqq. *Ioan. Philipp. Heinius* de aenei maris diametro; in Fasc. secundo nouae collectionis variorum scriptorum. *Salom. Deylingium* obseruat. sacr. P. I. p. 112. ed. secundae. *Daniel Rittersdorffius* Decim. Borussiae. P. V. Vol. I. p. 380 sq. *Ioan. Pythium* in delineatione apologetica maris aenei fusilis, quam fecit Leidae 1654. 4. *Io. Jac. Schenckzerum* Rhyf. sacr. ad 1 Reg. VII. 23. et Dissertationes Alberti Friderici Freyeri. Ienae 1715. Henrici Klauingii ac Paulli Henr. Nicolai. Witteb. 1717. Andri Froelund. Hafniae 1717. Fr. Ad. Lampii. Ultraï. 1723. Gregorii Steenmanni. Abosae 1724. Suenonis Laurelii. Norcopiae 1727. De labro aeneo, quod in atrii tabernaculo collocatum erat; agunt *Godofr. Thoma* exercitatione edita Cygnese 1674. et *Hermanus Gildon. Clemens* in dissertat. de labro aeneo, cuius secunda editio prodit Groningae 1732. 8. Atrium gentium nihil in templo Hierosolymitano existisse euincere studuit *Car. Henr. Zeltichius* in Symbolis litterar. Bremensibus T. II. p. 73 sq. Idem *Zeltichius* porticum Salomonis describit Miscell. Lips. nov. Vol. III. p. 176 sq. De arca foederis notae sunt Virorum praestantiss. *Buxtorffii*; *Frischmuthi*; *Carpzouid* ac *Ioan. Palmroosii* Dissertationes, quibus addendus *Io. Jacobi Deonisti* siue *Leonis*. Iudaei liber de arca foederis et de Cherubinis, Amst. 1653. 4. *Iusti Soldani* Entdeckung, Cassel. 1650. 4. *Ioannes Ouenus* in Epistolam ad Hebraeos T. 1. p. 269 sq. qui de Cherubinis etiam disserit p. 298 sq. de quibus praeterea Exercitatio *Mich. Liebetanzii* et *Heinr. Wessii* disputata Lib. II. Aegyptiacorum

rum cap. 13. et Misc. sacr. lib. II. diss. I. p. 433 sqq. videri possunt, vbi impugnat, quae de illis scripserat Io. Spencerus lib. III. de Legibus Ebr. cap. 5. Contra Gaffarellum et Moncaeiū de iisdem Cherubinis differit Io. Reiskius duabus diss. A. 1674 et 1677. et Natalis Alex. diss. V. aetate quinta V. T. adde *Cherubini a S. Iosepho apparatus biblicum* p. 553 sqq. *Alberti Wilb. Melchioris* oration. de Cherubinis gloriae eorumque mysterio. Hanov. 1722. 4. *Olai Celsii et Jac. Henr. Loebneri* diss. de Cherubinis. Vpsal. 1716 et Bremae 1720. 4. *Ioach. Langii* Progr. de Cherubinis Mosaicis tanquam emblemate fidelium Christi membrorum. Halas. 1731. 4. De iis, quae in arca foederis fuerant, vide *Andr. Sennecke* dissertat. Witteb. 1680. 4. De operculo arcae propitiatorio consulatur dissertatio. I. C. Wichmannshausen, Witteb. 1720. 4. Io. Henr. Maii, Giesae 1695. 4. rec. in eiusd. exercitat. philolog. et exegeticis T. I. p. 411 sqq. *Conn. Ikenii* Bremas. 1725. 4. adde *Erici Fabianii* historiam propitiatorii, Pernaviae 1705. 4. De lapide fundamenti, cui arca foederis fuit imposta agit *Theodor. Hasaeus* singul. comment. Erford. 1718. 4. De tabulis foederis prioribus et posterioribus I. C. Wichmannshausen et I. F. Michaelis duabus dissertationibus. Witteb. 1729. De vasculo Mannae Carol. Ludov. Hoheisel duab. dissert. Ienae 1715. De virga Aarons floridae vide Dissertationes Christi. Kortholti, Kilonii 1674. Christi. Stocken. ibid. 1678. Ioan. Henr. Maii. Giesae 1680. Georg. Othonis. Marp. 1692. Dan. Lundii. Vpsal. 1707. Gothofr. Ittingii. Hanov. 1708. De columna nubis et ignis, Israelitas iter facientes praecedente, conferantur dissertationes, Valentini Friderici. Lipsi. 1689. Christiani Sahnii. Gedani 1702. Haaci Pihlmanni. Aboae 1704. Ioan. Gasp. Kraufii. Witteb. 1707. quibus iungatur *Christiani Mundenii* commentatio de columna nubis et ignis. Goslariae 1712. 8. *Ioan. Gadafredi Tympi* diss. de Tabernaculo Dei et sacrorum sede in deserto. Ienae. 1731. et diss. duas de descensu nubis gloriae in Sanctuarium ante consecrationem Aarons facto, aduersus Talmudistas et veteres Hebraeorum commentatores. ibid. 1731. et 33. *Gauep. Vitringa* obseruat. sacr. L. V. p. 168. et *Petrus Zornius* Opusc. Sacr. T. I. p. 384. *Hormanni Hardtii* sententiam, per columnam nubis et ignis ignem sacrum in ara exstantem, tanquam publicam et visibilem cultus diuini characterem, gratiaeque apud Deum et opis atque salutis a Deo expectandae symbolum, intelligentis, Ephemerid. philologic. p. 116 sqq. defendit Ioan. Tolandus in Tetradyco. Londini. 1720. 8. Oppugnarunt ac confutarunt Bibliotheca Litteraria a Iosepho Waffio, Anglice edita, Londini 1723. 4. Num. V. p. 1 sqq. Bibliotheca historico-theol. Bremensis T. V. p. 377. *Ioan. Jac. Cramerus* in Theologia Israelis II. p. 61 sq. *Ioan. Merckius* Exercit. Bibl. VIII. *Henricus Pontanus* innotat. in augurali.

augurali. Vitraiecti 1700. *Sal. Deylingius* in exercitatione de Angelo Domini Israelitarum per vastas solitudines ductore, Observat. miscellan. p. 748 sqq. et Auctor anonym. in Hodego confutato. Anglice. Londini 1720. 8. Nubem super arca foederis iudaicum commentum videri singulari dissertatione Lipsi. 1752. evincere studuit Christianus Guilielmus Thalemannus; cuius argumenta sub examen vocavit Ioannes Fridericus Stiebritzius in diss. de arca foederis ordinaria columbae nubis et ignis sede. Halae 1753. De candelabro aureo *Fortunatus Scacchus* Myrothec. 2. c. 45. *Ioan. Doutreinius* in tabernaculo Mosis c. 12. p. 389. *Hadr. Relandus* singulari epistola, de candelabro in arcu Titiano obuiio, quae inserta est laudato Doutreini libro p. 431. *Wilhelmus Goeres* Histor. Mosaic. P. IV. p. 83 sqq. *Bernb. Lamius* de Tabernaculo et Templo lib. III. p. 381. *Ioan. God. Lakemacherus* Obs. Philolog. P. II. p. 174. *Ioan. Gottlob Carpzovius* in annotationibus ad Goodwinum p. 281 sqq. *Christi. Ludov. Schlichterus* in libello de lychnucho sacro eiusque mysterio. Halae 1740. 4. *Petrus Zornius* in annotationibus ad Hecataei Abderitae Eclogas p. 120 sqq. et singular. dissertationibus Georgius Stellmannus. Bremae 1700. *Iosias Henr. Opitius*. Ienae 1708. *Georg. Michael Doederlin*. Vitemb. 1711. *Olauius Celsius*. Vpsal. 1714. De mensa et panibus facierum exponunt *Doutreinius* lib. cit. c. 13. p. 439 sqq. *Carpzovius* l. c. p. 277 sqq. *Sal. Deylingius* obs. sac. P. II. p. 119. *Scacchus* lib. cit. pag. 481. *Schouchaerus* Phys. sac. ad Exodi XXV. *Bernb. Lamius* lib. cit. pag. 370 sqq. *Christi. Ludov. Schlichterus* duobus libellis, altero, de panibus facierum eorumque mysterio. Halae 1737. 4. altero, de mensa facierum eiusque mysterio. *ibid.* 1738. 4. et singularibus disputationibus *Theodorus Dassovius*. Witteb. 1692. *Iacobus Rhenferdus*. Franekeræ 1703. *Ioannes Palmzoot*. Vpsal. 1703. I. E. Rau de libamine oblato in mensa sacra. Herborsæ 1703. Eorum, quae ad templum Hierosolymitanum spectant partem non contemnendam illustratam videre licet in *Rev. Dassovii* Dissertatione Kilonii anno 1701: edita, qua imagines hebraearum rerum, quae nostra aetate circumferuntur, emendantur. De templi custodia nocturna, eruditus *Paulus Friderici Opitii* commentarius Historicophilologicus lucem vidit Kilonii 1710. 4. in quo etiam de quinque portis Montis templi, et de *σφραγισμός* diligentiùs disputatur. De cultu Templi quotidiano tractatum italmudicum latine veritè notisque illustravit *Com. Ikanius*. Bremæ 1736. 4. De magrepha; miro vase æmpli secundi differit *Emon. Luc. Vriemont* observat. miscellan. Leuardiæ 1740. 4. edit. p. 177 sqq. De vite aurea templi Hierosolymitani vide dissertationes *Dan. Frid. Iani*. Lipsiæ 1706. et *Georgii Sigism. Greenii*. *ibid.* 1730. De spoliis templi Hierosolymitani in arcu Titii

triumphali Romæ conspicuis elegans libellus *Hadr. Relandi* prodit Vltrai. 1716. 8. De reuerentia templis et synagogis tributa *Buxtorfius* Lexico Talmudico p. 2093 sq.

IX. Præter templum Hierosolymitanum, ad quod vndique Iudæi ter quotannis confluerunt, et Hierosolymis et aliis in locis, oppidis et vicis habuerunt suas proseuchas et Synagogas. Quemadmodum in sola Tiberiada tredecim fuisse Synagogas constat ex Gemara Berachot c. 1. p. 79. edit. Clarissimi Georg. Elief. Edzardi. Verum de Synagogis rectius dicemus infra, vbi de Scholis Iudæorum sermo erit. In præsentia sufficiat laudasse viros doctissimos qui de Synagogis et proseuchis Iudæorum fusius commentati sunt, Campegium Vitringam, Io. Rhenferdum, et in Exercitationibus Franciscum Burmannum, Ioan. Seldenum in præclaro de Synedriis opere, nec non *Samuelum Maresum* Dissert. select. pag. 702 sqq. adde dissertationes Christ. Bornitii. Witteb. 1650. Balth. Stolbergii. ibid. 1681. Wilh. Ern. Tenzelii. ibid. 1682. Dauid. Clodii. Giffæ c. 2. Videndus etiam Valesius p. 28. ad Euseb. et interpretes, Hammondus præcipue ad Actor. XVI. 13. vbi verba *ὁ ἐνομιζέτο προσευχῆ εἶναι* Herm. Witfius in meletematis Leidenfibus interpretatur: *vbi recepto more fiebat oratio.* Certum tamen est *Proseuchas* dictas oratoria in quibus orabant Iudæi, vt a viris doctis demonstratum ex Iuuenalis III. 295. vbi Scholiastes: *Proseucha locus Iudæorum vbi orant.* Et Chrysostomus ad illum Actorum locum: *οὐ γὰρ δὴ ἐνθα συναγωγή ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἤρχοντο ὡς περὶ τὸσον τινα ἀφορίζοντες.* Memorat quoque *Proseuchas* Iudæorum disertè Philo, cuius testimonium iam adduxit Turnebus lib. 1. Aduersar. c. 19. vti Politianus c. 30. Miscellancor. obseruauit hunc locum Cleomedis lib. 2. c. 1. p. 90. *ἀπὸ μέσης τῆς προσευχῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς προσαιτούντων Ἰουδαϊκῶς τινα καὶ παρασκευασμένους.* Robertus quoque Gellus vir doctus in obseruationibus sacris posthumis Anglice editis sub titulo *Gells remaines* sue Gellii reliquiae, Lond. 1676. fol. p. 541 sq. de oratoria eiusmodi explicandum esse docet Lucam VI. 12. *καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ Θεοῦ.* Confer quæ de Massalianorum proseuchis Epiphanius T. 1. p. 1067 sq. et ex recentioribus si lubet adde Barthium II. 21. Aduersar. Casauboniana a Celebrissimo Io. Christophoro Wolfio edita p. 118. et Colomesii Obseruationes sacras p. 130. Porro in loco Actorum verba *ὁ ἐνομιζέτο εἶναι*, vertenda sunt: *vbi erat*, vel *esse consuevit*, vt notauit in præclaris ad Nouum Foedus Obseruationibus suis Lambertus Bos. De proseuchis Samaritanorum singulari exercitatione egit laudatus Tenzelius, edita Witteb. 1682. 4. De synagogis et proseuchis Iudæorum littoralibus, Exercitatio erudita M. *Christiani Deutsch* Regiomontani, lucem vidit Lipsiæ 1713. cui iungatur *Petri Zornii*

Commentatio de scholis publicis ab antiquis Iudaeis prope a lacuum aranium- que crepidinibus et ripis exstructis. Ploenae 1716.

X. Inter gentes quaedam religiosum putarunt, nulla plane templa, nec aras; nec statuas habere, sed mentem pluram, (adde Prudent. 2. Symm. 249. 199.) et totum hunc mundum existimare vnicè dignum Deo templum. Ita de Peris tradit *Herodotus* Lib. I. Historiar. c. 131. *Aeschylus* in Peris v. 364. et 811. *Dion* apud *Clem. Alexandrinum*; *Strabo*, *Cicero* in *Vorrem* & 2. de Legibus p. 112. vbi conferendus *Turnebus*. Etiam Germanos veteres *Tacitus* auctor est c. 9. religioni duxisse sibi, partibus cohibere Deos, itaque lucis usus esse: quam ob rem et templum pro luco posuit *Tacitus*, cui *Hertham* Deam, postquam circumuecta sollemnè ritu secreta religionis fuisset abluta, reddam describit c. 40. Idem *Tanfanae* templum memorat *Annal.* l. 1. c. 91. Et *Celsus* apud *Originem* L. VII. p. 384. affirmat, nec *Scythas*, nec in *Altis* *Nomades*, nec *Seres*, nec alias gentes quam plurimas, templis, aris, altariis usas; quo in loco, pro *Seribus*, vetus Latina Personae translatio habet *Syros*, de quo videas licet *Seldenum* L. III. de *Synedr.* Ebr. p. 106. *Scythas* nulli Deo praeterquam *Marti* simulacra, aras ac delubra facienda existimare auctor est *Herodotus* IV. 59. qui c. 62. quale fuerit illud e farnedortum *Seribus* compositum templum, latiniaci *Martis* simulacro sacrum describit.

XI. Lucorum porro usus pro templis et verustissimus fuit et latissime olim patuit, nec nostro tempore plane exoleuit. Obtenet enim hodieque non tantum inter gentes quasdam Indicas, sed et inter Christianos quasdam Europae Septentrionales, Ethnicismi vestigia adhuc apud septentriones, ut docuit me *Simon Diedericus Gerken*, à *muonaptris* Pastor Ecclesiae *Naruiensis* in *Liuvonia*, A. 1706. denatus, qui abusu illi iustum de *Lucorum* Ethnicorum superstitione commentarium opponere constringerat. In variis etiam Conciliis vt *Nannetensi* can. 20. *Turonensi* 2. c. 22. *Antissiodorensi* can. 3. *Arelateni* 2. can. 23. tum legibus *Longobard.* lib. 2. tit. 72. In Capitulis *Caroli & Ludouici* Imp. lib. 1. c. 64 l. 7. c. 238. etc. veritum arbores, fontes, vel saxa venerari. Vide et *Eindetrogium* p. 1357. ad Codicem Legum affluquantum. Arbores enim iuxta Deorum delubra collocatae quoque fuerunt. v. *Martinus Zimmermannus* p. 283. flor. Regil. Iudicia ad altas arbores exerceri solita. vide *Ioan. Andr. Schmidum* ad numum bracteatum *Henrici III.* p. 14 et 55. *Ioh. Georg. Lenzfeldum* antiquit. Praemonstratens. de monasterio gratia Dei S. XVIII. sq. p. 51 sq. et *Sim. Frid. Habnium* Histor. Imperii T. 2. p. 207 sq. *Malmontidis* dictum: *in umbra trunci arboris sub quo idolum est sedere non licere*, sed

Vide *Lucian.* de sacrificiis T. I. p. 367.

sed sub umbra foliorum et ramorum fas esse. De quo D. Ioan. Bened. Carpzov. diff. pag. 135. 149. Videndi interim de lucorum cultu interpretes S. Scripturas ad Gen. XIII. 18. XV. 9. XVIII. 1. XXI. 33. Deut. XII. 4. XVI. 21. Iud. II. 13. III. 7. VI. 25. 1 Sam. IX. 12. 3 Reg. III. 2 sq. XII. 31. 4 Reg. XVIII. 4. XXII. 44. 2 Chron. XXXIV. 3. Ies. II. 13. Ier. II. 20. VII. 79. Ezech. XVI. 13. et XXVII. 6. Io. Rud. Käslingii diff. de superstizioso Israelitarum sub quercubus cultu. Lipsi. 1748. Antonius van Dale c. 2. de Orig. et progressu Idololatriæ, ubi post Spencerum, Seldenum, aliosque obseruat, Astaroth in Prophetis memoratos esse lucos et Aserim idola sub lucis culta. Τα Αζαφαί apud Strabonem. Conferantur Adr. Relandi diff. Misc. parte 2. p. 263. Mishna Surenhusii T. 4. f. 376. 377 sq. et de lucorum arborumque religioso cultu Ioan. Com. Dieterici Antiquit. Bibliæ 264. sq. et 275. Bernh. Mülleri Dissert. de Baalim et Astaroth Lipsi. 1755. Athan. Kircherus Tom. I. Oedip. Aegypt. p. 311 sqq. Pinto Ramirez in spicilegio sacro tractat. Bened. Curtius Symphorianus Libro IV. de Hortis (quod opus in 39. libros diuisum, lucem adspexit Lugd. 1660. fol.) Carolus Stengelius in Historiâ hororum. Aug. Vindel. 1650. 12. Petr. Faber Lib. III. Semestr. c. 11. Less. Begerus in spicilegio Antiquitatis p. 52. ubi lucos non tantum Diis magis consecratos sed et manibus atque Heroibus. Simon Bouffar. in noctibus theologicis Paris. 1698. 8. dissert. quarta, quæ est de arborum superstitione, p. 87 sqq. ubi etiam perstringit ritum Cal. Mart. die Apostolor. Philippi et Iacobi incisas arbores frondescentes circumferendi. Adde quæ de quercu Abrahami Petavius ad Epiphani. p. 37. Neque in agris tantum sed et in aedibus et urbe fuisse lucos obseruat, V. G. Ludov. Antonius Muratorius ad huc Paullini. Ital. XI. Felici. v. 183. Venus ex nemus illis fuit Deus. Potterus Archaeolog. Graec. f. 209. Gerda. ad III. Aeneid. 91. Phil. Rubenius Lib. II. Elector. cap. 34. Ioan. Wolperanus de Umbra c. 9. Andr. Christ. Eschenbachii Viri doctissimi Exercitatio de consecratis gentilium lucis, edita primo Ienæ 1686. et recusaquæ in Syntagmate II. Dissertationum Philologicarum in Belgio iunctim vulgatarum anno 1700. 8. et inter Eschenbachii dissertationes p. 133. 134. Norimb. 1705. 8. Ezech. Spanhemius p. 154. ad Callimachum, Gotfridi Petritzii dissertatio de lucis in nemoribus sacris Lipsi. 1670. Georg. Frid. Magni Dissert. de Lucis gentilium. Wittenb. 1674. Dieterici Dresleri dissertatio de lucis religioni gentilium destinatis. Lipsi. 1720. Coelestini Com. Neufeldt commentatio de idololatria gentium siluestri et lucis religiosi. Regiomont. 1729. Ioan. Phil. Casselii exercitatio de locis in usum sacrum destinatis graecis et latinis dictis. Magdeb. 1731. Ioannis Cheopzzi comment. de cultu idololatriæ lucorum, in collectione dissertat. Acad. Cortonenlis. Vol. I. p. 2. p. 93 sq. et

Vol. IV. pag. 149 sqq. et *Isidus Rycquius* de Capitolio cap. 40. vbi de lucis Romuli. De Druidarum lucis et quercetis sacris ex Caesare et aliis res notissima. Consulendi praeterea *Phil. Cluverius* L. 1. Germaniae antiquae c. 34. p. 234 sq. *Birkbeimerius* de lucis vet. Germanorum. Witteb. 1570. 4. *Hell. Gottfr. Massius* in Antiquitatibus Meklenburgicis. *Casp. Danckwerts* descriptione Holsatiae p. 198. et *Godofr. Schütztus* de superstitiosa Germanorum gentium reuerentia lucis consecratis exhibita. Hamb. 1741. 4. Denique non praetereundum quod notat Strabo IX. p. 402. a Poetis etiam templa arboribus omnino destituta ἄλση vocari. De quercu Ioui sacra vide *Ioan. Henr. Schminckii* diss. de quercu Iouis, maxime in Hassia. Marpurgi 1744. adde *Ioan. Iarckium* p. 514. ad *Eliam Schedium* de Diis Germanorum. De quercu Romouae, gentilibus olim Prussis sacra singulari dissertatione egit *Martinus Iesehke*. Regiom. 1674. adde *Acta Borussica*. T. 1. p. 518 sqq. *Celestertes Preussen*, T. 3. p. 285 sqq. et *Bibl. Lubacens.* T. XII. p. 605. De quercu regia in Anglia, in qua Carolus II. profugus delituit, vide libellum sub hoc titulo euulgatum: *Boscobel, ou abrégé de ce, que s'est passé* &c. ex Anglico Gallice Rothomagi 1676. 12. et Anglice quartum recensum addito clauastro regali reserato. Londini 1676. adde *Journal des Savans* 1676. p. 227. edit. in 4. *Philosophical Transactions*. N. 310. *Beniamin Motte* Abridgment T. II. 2. p. 136 sq.

XII: Frequenter etiam in sacris litteris mentio fit excelsorum siue montium et collium sacrorum, tanquam ararum quarundam natalium, in quibus sacra, vt vero Deo ab Abrahamo, Gideone et aliis, ita idolis et astris passim facta apud gentes, constar. De iis, praeter *Lamptum* T. 1. in *Ioannem IV.* 29. p. 736. aliosque Interpretes S. Scripturae, consulendus *Eschenbachius* Dissert. laudata §. 5. *Franciscus Wokenius* de excelsis Israelitarum sacris. Witteb. 1727. *Surenhusii* Mishna P. V. p. 58 sq. *Frieder. Gottb. Freytagii* diss. de Sacris gentium in montibus. Lips. 1719. *Gottb. Traugott Zachariæ* diss. de more veterum in locis editis colendi Deum. Halæ 1754. et *Ioan. Gottl. Bidermannus* de montibus Musarum domiciliis; Parte prima Otior. Litterar. p. 248 sqq. Nam *Martini Schookii* Exercitatio de Excelsis, quae inter eius varias Dissertationes extat Ultrai. 1664. 4. et *Gisb. Voetii* eodem titulo inscriptae dissertationes, Tomo IV. Selectar. p. 325. longe aliud argumentum persequuntur; siquidem agunt de choreis, luxu in conuiujs, vestibus; ornatu capillorum et faciei, quae tanquam excelsa mundi praesente saeculo multi Christianorum colunt. De veterum Germanorum et aliarum gentium Septentrionalium excelsis consulantur *I. G. Keyserus* Antiquitatum septentrionalium et celticar. p. 43 sq. p. 49. 60 sq. et *I. G. Eckhardus* Rar. Franc. Orient. T. 1.

p. 414. De Perfarum follemni sacrificio in excelso monte agit *Appianus* fol. 215. Mithridatic.

XIII. Primis Aegyptiis atque inde Assyriis hoc tributum, quod templa Diis consecrassent, iam supra §. 1. ex Herodoto notauimus. Inter Graecos Deucalion primus condidit vrbes, et templa instituit, si credimus *Apollonio Rhodio* Lib. III. ἀργοναυτικῶν, vt omittamus quae tradit Hyginus fab. CCXXV. In Latio temporum primus conditor Ianus vel Faunus, a quo postremo etiam fana dicta volunt nonnulli, de quo videas licet Festum, et in Etymologico *Vossium*. Delubra Solis et Serapeum apud Aegyptios rotunda fuere, vt docet *Kircherus* Tom. II. Oedipi Aegypt. P. II. p. 329. Sic et Perfarum templum Ignis (illos enim interiecto tempore templis neutiquam caruisse, ceteris testimoniis constat) cuiusmodi Πυρσῶν rotundi imaginem exhibet *Thomas Hyde* in praeclearo opere de veteri Religione Perfarum pag. 354. Inde et Vestas templum apud Romanos rotundum fuit, de quo *Lipsius* Lib. de Vesta et Vestalibus c. 3. sq. De Pantheo Aegyptiorum Thebis et Heliopoli adeundus idem *Kircherus* Tom. I. Oedipi, p. 12. *Pocockius* itin. sui p. 92. et *Daniel la Roque* itineris in Syriam, Paris. 1689. 12. Gallice editi T. I. p. 133. sqq. vbi templum Heliopolitanum pulcherrimum describitur; aliud minus rotundum autem p. 152. sqq. adde numos Philippi ibid. p. 175. et 177. Vbique autem templa aegyptiis magna extructa molibus, altis sublata fastigiis, atriis, columnariis amplissimis et spirantibus signorum ornata figmentis fuisse, auctor est *Ammianus Marcellinus* Lib. XXII. c. 15, & 16. vbi etiam de Serapeo ³ celebri, & Museo Alexandrino s. templo Musarum, & graditi Genii templo. Nihil vero admirabilius delubro illo, quod e solido saxo, per 2000. homines triennii spatio elaboratum et per 70. dierum iter translatum narrat *Herodotus* Lib. II. c. 175. vbi et alia miranda Aegyptiorum templa commemorantur. Solitos esse Aegyptios aliasque gentes, iis potissimum in locis, vbi Reges sive Dii ipsorum sepulti erant, templa condere, docuerunt viri docti ad *Mimucium Felicem* et librum IV. *Arnobii*, et *Io. Doughtieus* in *Analectis* ad V. T. p. 475. vnde speciosum templum Genii apud eundem *Ammianum* Lib. XXII. c. 11. per contemptum a Georgio quodam appellatur sepulchrum.

Ichnographiam templi vetustissimi Deucalionei habes in *Notis ad memoriam Oxoniensia* P. II. p. 120. Alias delineationes templorum veterum Graecorum Romanorumque videbis, vbi lubebit, apud *Olaum Rudbeckium* T. 1. Atlantic. p. 247 sq. *Iac. Sponium* in Itinerario Tom. II. p. 28 et 36. et ex eo apud

³ Serapeum est templum Serapidis, vt *Idoleum* Idoli 1 Cor. VIII. 9. τρυφῶν vel τρυφῶν Fortunae, Cang. ad Zonaram p. 52. Vide plura huiusmodi collecta L. 2. Bibl. Graecae cap. I. §. 7.

apud Potterum lib. 1. Antiqu. Attic. c. 8. et Perizonium p. 248. ad Aesiani Varias Hist. vbi imagines templi Minervae s. Parthenonis quadrati gradilis, cum peristylliis, et templi Thesei similem fere figuram referentis. Adde Montfauconium Tomo secundo Antiquitatis explicatae, et T. 2. supplem. p. 18 sqq. Tempia vetusta apud Graecos et Romanos pleraque quadrata fuisse, notatum *Ryckio*, c. XII. de Capitolio, apud quem, praeter eiusdem Capitolii delineationem, etiam Ichnographia templi Concordiae a Romanis cultae extat. p. 493. Templum Veneris apud Clariss. Montfauconium p. 224. Diar. Italic. Tempia Iani aliaque passim conspiciuntur in veteribus numis. Templum Semeles in veteri gemma apud Begeerum in spicilegio Antiquitatis p. 48. Tempia Gallorum veterum octogona apud Montfauconium T. 2. supplementi p. 16. sqq. De templo Cappadociae Comano ad Ciceron. pro lege manilia egit Tobias Eckardus singul. dissertatione. Quedlinburgi 1721. 4. Templum Iouis Ammonis in nemore semper virente, Garatantum in Africa describit Lucanus IX. 511. sqq. Tempia populorum Americanorum Lafitau T. I. p. 166. sqq. Templum in rupe Cannarense Benjamin Motte T. II. 2. p. 101. sq. Templorum quorundam veterum effigies aere descriptas habes in Io. Baptistae de Grossis decachordo Catanensi T. X. thesauri Siciliae.

XIV. Consecrata sunt templa vel singulis Diis tantum, vel pluribus simul, vt Panthea, qualia habuerunt Aegyptii, Graeci et Romani. Romae tria Panthea fuisse feruntur, vnum Iouis vltoris, alterum Mineruae Medicae, tertium itidem Iouis, a M. Agrippa restauratum, de quibus vide, post alios, *Guil. Fleetwoodi* notas ad veteres inscriptiones, statim ab initio, *Lipsiensi* Lib. III. de Magnit. Rom. c. 6. Praeter sacella innumera et aediculas, Romae fuere templa CCCXXIII. vt ex veteri Notitia Imperii, obseruat *Henr. Kippingius*, quem celebriora illorum persequentem vide p. 145 sq. Antiquitat. Romanarum. In Graecorum Urbibus passim item templa fuerunt quamplurima, vnde *Stratonicus Citharocodus* in ciuitate quadam multis instructa templis, sed ab incolis fere deserta, medio stans foro, non, *audite ciues*, sed, *audite templa*, exclamauit, teste Eustathio ad Iliad. 6. pag. 1145. Vt apud Aegyptios veteres *αἱ ἱερῶν* erunt *ἱερόν*, ita apud antiquissimos Graecos quoque templa sine simulacris fuisse obseruat Potterus lib. 2. cap. 2. Archaeol. Graec. f. 201. Cecrops primus simulacris deorum templa ornasse fertur; vide *Bruningii* compend. antiquitatum graecar. p. 202. edit. 1734. Augustis defunctis templa statuta esse obseruat *Oliuerius* ad marmora Pisarensea p. 20 sqq. Proconsulibus etiam templa sunt decreta, licet Augustus nisi communi suo Romaeque nomine templa decerni prohibuerit. Vide, quae viri docti commentantur ad *Suetonii* August. c. 52. Ciuitatibus quoque coloniis municipiis,

provinciis dedicata esse ostendit Sertorius Ursatus in monumentis Patavinis p. 239. sq.

XV. *Templa et Fana* ⁹ propriis vocata sunt, quae consecrata erant et inaugurata, inde deminutivum *fanula*, et apud Festum *hanula*. ¹⁰ *Aedes*, nondum inauguratae: *Aediculae* minora templa tecta: *Sacella* sine tecto. Sunt et *Sacraria* et *Delubra* quae nonnulli dicta volunt de *Templis*, in quibus plura Numina simul colantur. Sed de his, praeter *Rosinum* et *Dempsterum* lib. 4. vide sis *Nic. Bergierium* l. V. de Viis c. 8. *Cl. Schurtzschii* Dissert. LIII. quae est de Antiquitatibus templorum. *Gutberium* de Iure Pontif. T. V. Thef. A. R. Graevii p. 116. Bellum de part. Templ. augur. ibid. p. 546. & Pitisci Lexicon Antiq. Rom. in aedes, templum, & Pantheon. Graecis vocatur *ἱερόν*, *ναός*. s. *ναός*, et *τέμενος*. Apud Graecos pariter et Romanos, perinde ut apud Iudaeos atque Christianos, templorum praecipuorum fere partes tres erant; scilicet apud Graecos *ναός*, templum tres istas habebat partes, *σηκόν*, ¹¹ loco mediò, ubi Deorum simulacra erant collocata, *προδῶμον*, domum anteriorem, vestibulum, et aedem posteriorem, quam *ἑπιστόδομον* vocat Pollux L. I. c. 1. segm. 2. Romanorum templorum haec erant partes: cella sanctior, pars interior, et exterior, praeter porticus & propylaea. Interior et sacratior pars sanctum, ad sacra faciendam patebat: exteriores partes ad varia negotia et commercia, non raro etiam ad conuiuia adhibebantur. In Herculis fanum nec canibus nec mulsis ingressum fuisse sed illos arceri solitos diuinitus, scribit Solinus c. 2. Confer Baelii Lexicon in Hercules, nota I, et Rev. *Urbani Godfridi Sileri* diatribam de cane e templis exterminando, Lips. 1711. 4. Ad quaedam templa et Sacra non fas erat quoslibet accedere, sed arcebantur et exesse iubebantur vel viri, ut e templo Bacchi ad Bryseam in terra Laconica, teste Pausania p. 261, e sacrario Cereris, et a Sacris Thesmophoriis, vide *Ezech. Spanhem.* pag. 654. ad Callimach. ubi notat errorem *Salmastii*, qui p. 529. ad Solinum scripserat, solos viros admissos esse ad Eleusinia. A Ibonae Deae sacris etiam omnes iures eiectos fuisse, testantur *Plutarchus* et *Seneca* Epist. 97. Vitissim in Martis sacris, de quibus Pausanias in Laconicis p. 267. nullus locus faeminis, et in Ephesiis sacris, Dianae honori dicatis, mulieres omnes ingenuae (seruis enim et virginibus locus) arcebantur, teste *Achille Tatulo* lib. VII. *ἑρωτι- κῶν*.

⁹ Etiam a veteribus Germanis templum *Fan* dictum esse obseruat Eckhardus T. I. Res Franc. p. 410.

¹⁰ *Fana* a templis diuersa fuisse ex Liuiò lib. X. c. 40. patet; licet hoc vocabulum ab auctoribus pro quouis aedificio, cultui numini destinato, usurpetur. vide Walchium in Cellarii Comp. A. R. p. 166.

¹¹ *Dorimachus* dux Aetolorum spoliato oraculo Dodonaco *ἱερόν* *ἔδειν* *ἢ* *ἑρωτι- κῶν* praeter cellam sanctiorem. Excerpt. Peiræc. e Diodoro Sic. p. 278.

Festus quoque videndus in verbo *Exesto*, vbi refert listorem in quibusdam Sacris clamitare solitum: *bovis, vincetus, mulier, virgo exesto*. A maiore ara Herculis Romae ad portam trigeminam in regione Circi maximi, sacrisque in ea factis faeminae in totum remotae teste *Plutarcho* in quaest. Rom. et *Aurelio Victore* de origine gentis Rom. c. VI. adde c. VIII. vbi de familia Potitiorum extingta quod seruos et mulieres ad sacrorum Herculis ministracionem admisisse. In Vestae templo perpoctare masculino nefas, vt obseruauit *Lipsius* c. 3. de Vestae et Vestalibus. In Tennae templum non fas erat introire fidicini, vt refert *Herachides* in Politia Tenediorum. A Thesmophoriis remoti serui et ancillae, vt testatur *Aristophanes* in *Deumopoia* *Zeusais*. Idem de Iunonis sacris apud Coos refert *Athenaeus* XIV. p. 639. Ab Eumenidum quoque Sacris et pompa seruos exesse iustos, auctor *Philo* in libro quo confirmat omnem virum probum liberum esse. Sic in piaminibus saecularibus nullus seruis locus, teste *Zosimo*, et a Matutae s. Leucothaeae sacris serui et seruae arcebantur, vt refert *Plutarchus*. Hisce gentium sacris (de quibus vide etiam *Saubertum* de sacrificiis p. 240. et 242. et quae viri docti ad *Minucium* c. 24.) quemadmodum Iudaicis quoque a quorum sollempnibus atidem faeminae et serui arcebantur, conferat *Talmudicos* in *Chagiga* T. 2. edit. *Surenhus.* pag. 413. et *Ottonis Lexicon* pag. 190. Rev. D. *Ioh. Diecmanni* Scripta Germanice iunctim edita et singulari refera eruditione pag. 487. sq.) videtur opponere *Apostolus*, ad *Galat.* III. 28. affirmans quod apud Christum nulla sit eiusmodi differentia, etiares ac faeminae, serui atque, ingenui aequae admittantur. Vt tanto magis admirandum sit, Pontificios adhuc fouere eiusmodi superstitionem, vt v. g. *Massiliae* negent faeminis licere ingredi in sacellum *Mariae Virginis*, professi oculis priuandas esse, quaecunqae id ausae fuerint. Cui similem plane superstitionem *Ethnicam* notauit *Ezech. Spanhemius* pag. 606. ad *Callimachum*. Similiter Romae in Sancto Sanctorum *Ioannis Lateranensis*, et in Sacello, quod vocatur *Hortus Paradisi*, in templo *S. Praxedis* nefas habetur, faeminam vquam reperiri.

Aedificia siue templa sub diuo hypaethraque constituta sunt Ioui, Fulguri, Coelo, Soli, Lunae. Vide *Vitruuium* lib. I. de Architectura, c. 2. vbi et de aliis templorum pro Deorum diuersitate, differentiis. Termino quoque et Deo Fidio non nisi sub diuo sacrificatum esse, ex *Serui* et aliis patet. De incubatione in fanis Deorum, Medicinae causa, *Hermannus Cöstringius* dissertationem edidit *Helmstadii* Anno 1659. Idem argumentum persequutus est *Carolus Fridericus Hundertmark* in Dissertatione de artis medicae per aegrotor. apud veteres in vias publicas et templa expositionem incrementis. *Lipsiae* 1739. 4.

XVI. Plura de templis Ethnicorum dabunt *Inl. Caes. Bidergerus*, capite postremo libri tertii de templis recusi Tomo VII. Thesauri Antiqu. Graec. Gronov. *Ioan. Kool* in Diss. sub praesidio Iac. Perizonii habita de templis antiquorum. Lugd. Batav. 1695. *Philippus Vemtus* in Dissertatione de templis veterum, quae legitur in Dissertationibus Academiæ Cortonensis, Vol. II. p. 211. sqq. *Lilius Gyraldus* syntagm. 17. de Diis. *Ioan. Guil. Struckius* libro de sacrificiis p. 61. sq. et *Ioan. Saubertus* c. 14. de Sacrificiis. De templis Romae, praeter *Alex. Donatum*, *Famianum Nardinum* aliosque in descriptione urbis, agunt *Iac. Gutherius* Lib. III. de iure Pontificio, *Io. Bapt. Bellus* Iesuita Lib. de templi auguralis partibus Tolosae 1637. 8. et Tomo V. Thesauri Antiqu. Rom. *Burchard. Gothelf. Strunius* Antiqu. Rom. c. XL *Iustus Rycquius* Lib. de Capitolio, *Ioseph. Castalio* Romanus de Templo pacis Rom. 1614. 4. et T. IV. Thesauri Graeviani. *Ioan. Francisc. Simon* in Historia Acad. Inscript. T. I. p. 245. sqq. edit. Amstelaedam. *Ichnographias* templorum Romanorum exhibent *Claud. Rudbeckius* Atlantic. T. I. p. 247. *Iac. Sponius* Itinerar. T. II. p. 28 et 36. et *Bernhardus de Montfaucon* Diar. Italic. p. 224. De templo Romuli semper clauso, aliisque templis vel semper clausis, vel raro aut semper apertis, *Alex. ab Alexandro* Lib. 1. c. 14. T. I. pag. 117. De templis in urbem non admissis Vulcani, Bellonae, Martis, Veneris, Erycinae et Vertitoridae, aliisque etiam apud Graecos, idem Lib. II. cap. 4. Neque vero cum templo Martis confundendum Βασίλειον ἢ Sacrarium Martis, ut vocant veteres Scriptores, de quo consulendus *Iac. Perizonius* de Morte Iudae aduersus Iac. Gronovium p. 83. De Iani templo pacis tempore clauso, quum bellum gereretur, aperto, agunt praeter *Alexandrum ab Alex.* Lib. 1. c. 14. et ibi *Tiraquellum*, *Lipsius* Lib. 1. Elector. cap. 70. pag. 590. sq. *Berneggerus* aliique ad Suetonii Augustum c. 22. et *Philippus Vemtus* Dissert. Acad. Cortonens. T. IV. p. 93. sqq. Sub Augusto Imper. ter clausum esse, ex *Suetonio* certum est, cui addes *Ovidium* Lib. 1. Fast. v. 282. 284. sq. 701. sq. Vtrum vero nati Christi tempore, ut affirmat *Orosius* Lib. VII. c. 2. sq. dubium videtur viris doctiss. licet *Orosium* defendat *B. Dorscheius* in notis ad Orationem: *Pax in terris*, p. 22. sq. Sed errasse contendunt, praeter *Baronium*, *Keplerum*, aliosque *David Blondellus*, apud Limborchium in epist. ad Borremansium subiecta huius vesperis Gorinchemensis p. 167. sq. obseruans, bellum cruentissimum eo anno gestum in Germania ducibus Druso et Tiberio: *Io. Rualdus* Animadv. in Plutarchum p. 80. *H. Noris* Cenotaph. Pisan. diss. 2. c. 10. et denique *Io. Masson*, in libro singulari, *Orosii* sententiae Roterd. 1700. 8. opposito. De Templis, faniis, facellis ad vias publicas extra urbem Romam extractis, videndus *Nic. Bergierius* de Viis Romanis Lib. II. c. 33. Tempia Ethnica Romae, Sanctis hodie

hodie dedicata, enumerat *Georg. Fabricius* in *Roma* c. 9. et auctor *Gil-
lus* de conformitate Caerimoniarum veterum cum ritibus nostrae aeta-
tis cap. 8.

XVII. Ornamentis quoque variis templa instructa constat. De Tutu-
lis in fastigio templi Iliaci agit *Kircherus* Tom. III. Oedipi p. 61. Laquearia
inaurata in templis Romanorum, de quibus *Lipfus* Lib. III. de Magnit. Rom.
c. 5. *Io. Meursus* c. 12. de Luxu Romanorum, *Rycquius* de Capitolio
p. 200. sqq. Variæ picturae in templis, de quibus idem p. 363. Fores aeneae
id. p. 213. Vellera niæa et festae frondes; vide *Cerdam* et alios ad *Aeneid.* IV.
v. 459. Mezeriacum ad *Ouid.* II. p. 208. De pulvinaribus Deorum confer. *Mont-
fauconium* T. 2. supplem. Antiq. L. V. c. 11. p. 98. sqq. *Io. David. Ellrodi* Diss. de
hoc argumento. Ald. 1726. et *Christi. Erdm. Schumanns* comment. de lecti-
steriis Romanorum in S. Codice frustra quaesitis. Lips. 1739.

XVIII. Ignotis Diis etiam aras et fortasse templa exstructa esse apud gen-
tes quasdam, obseruant *Interpreses* ad Act. XVII. 23. ad *Laertii* (inprimis
Menagius pag. 69. b) *Epimenidem*, et *Octavium Minutii Felicis*. Quibus
adde *Drusium* Lib. III. Observ. sac. c. 75. *Ioan. Seldenum* Lib. III. de
Synedr. Ebr. c. 14. 3. *Io. Andr. Bosium* in erudita Dissert. de Ara ignoti Dei,
Ienae edita; *Reinesium* in limine *Synragmatis Inscriptionum veterum.* *Peti
Berthaldum* de Ara c. X. Tom. VI. Antiqu. Rom. *Io. Meursium* de *Pireaso*
c. 10. *Io. Iac. Helleri* Exercit. de Deo ignoto Atheniensium insertam T. VII.
Antiqv. Graec. *Guil. Cauenum* in vita *Pauli Apostoli*, sect. III. n. 7. (in cuius
editione Anglicana arae istius effigies ex *Occumenii* descriptione exhibetur,
omissa in edit. German.) *Io. Saubertum* de sacrificiis c. 3. p. 49 sq. *Tob.
Pfannerum* in *Theologia gentili* c. XI. 14. p. 310. *Tob. Eckbardum* in testi-
monis non Christianorum de Christo c. 2. §. 20. p. 73. edit. recognitae. *Iac.
Sponium* in *Dissertatione de aris ignotorum & obscurorum Deorum*, inserta
T. 7. *Antiquit. Gronov.* p. 239. *Augustin. Calmetum* in limine commentarii
super *Acta Apostolorum.* *Abbatem Anselmum* in *Historia Acad. Inscription.*
T. IV. p. 560, et, ut eos, qui singularibus *Dissertationes* hoc argumentum per-
sequuti sunt *I. L. Moshemium*, *Christoph. Wollium*, *Petrum Caspar. Gudme*,
aliosque, quos *Michael Lillienthalius* in *Archiv. Bibl. N. T.* ad Act. XVII. 23.
recensuit, omittamus. *Novellas respubl. literar.* anno 1687. T. I. p. 75. quo
in loco inter alia de fide et auctoritate epistolae *Casasilae*, qua affirmat, *Athe-
nienses* ad *Euangelium* conuersos, totum templum Deo ignoto consecrassent, vbi
ara *Oecumenio* ad *Actorum* locum descripta excitata fuerit, hodieque adhuc
ibi reperienda, quod in *Itinerario* suo negat *Sponius*. *Causam* ponendae eius-
modi apud *Athenienses* arae, periculum belli *Persici* vel pestilentiam memorat
Isidorus

Iſidorus Peleſiota Lib. IV. Epift. 69. *Ramireſum* vero; qui c. 16. Pentecontarchi, aram Clementiae putat fuiſſe eam, quam ignoti Dei vocat Paullus, iure reprehendit *Voffius* Lib. VIII. de Idololatria c. 14. Fefellerat Ramireſium, quod apud Statiũ lib. XII. Theſaidos de Clementia Dea ab Athenienſibus culta legiſſet:

*Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Deae, mentes habitare & pectora gaudet.*

De Celtiberis anonymum Deum de nocte colentibus, *Strabo* Lib. III. meminit p. 113. De anonymo Deo Aethiopum idem L. XVII. p. 565. Vſitatum porro fuit, nomina Deorum, quicolerentur, templis arisque inſcribere, de quo more, praeter alios, *Salmaſius* ad Solinum, et ad Aras Doſiadae atque Herodis Attici.

XVIII. In numis frequens appellatio urbium *Neocóρον*, quo nomine gaudebant¹² quae Numinis alicuius templi curam habebant, ut Ephēſu Dianae et Magnetes Leucophrynae Neocori dicebantur. Deinde quum Imperatores in Deorum numerum ſalati ſunt, vrbes vt in illorum honorem templa erigerent perierunt, ſicut videre eſt apud Tacitum,¹³ ex quibus ciues ſui Neocori fierent. Ad id ſceto opus fuit, quod eximii apud populos honoris erat. Succeſſu deinde temporis conſeſſa eſt ciuitatibus Neocoria, quae pro ſalute Imperatoris ſacra publica facerent, templa exſtruerent, et ibi certamina vel iam Diadicata, vt *Δκτια*, *Πύθια* et alia, vel noua de Imperatorum nominibus, qualia *Αυγούſεια*, *Κομμοδεία* et alia ederent, vnde eadem vrbs ſecundam imo et tertiam obtinuit Neocoriam, ſcilicet Auguſtorum. Vide praeter *Ioannem Vaillant*, loco laudato, vbi vrbes Neocoras magno numero recenſet, et Interpretes ad Aetor. XIX. 35. *Albertum Rubenium* diatriba de urbibus Neocoris, ad calcem libri poſtumi de re veſtiaria veterum, Antwerp. 1665. 4. & in theſauro Graeciano Tom. XI. p. 1347. *Octauium Falconerium* diſſ. de numo Apameenſium, *Seldemum* ad marmora Oxon. p. 68. ſq. 97. ſq. & 100. *Sam. Petition* Variarum lectionum c. 29. in Criticis Anglicanis (in Variis Lect. Petiti Paris. 1633. 4. editis lib. IV. c. 9.) *Iſmaelem Bullialdum* ad Ducam p. 225. ſq. *Congium* in gloſſario Graeco, *Antonium van Dale* diſſertatione IV. Antiquitatum marmorumque veterum illuſtratorum, *Giſb. Cuperi* Epistoſas ad Anton. van Dalen, p. 478, 484, 499. Epistoſas Cuperi editarum Amſtelod. 1743. 4. *Andr. Morellum* in ſpecimine rei numariae p. 37. ſq. *Ioan. Harduſinum* in numis urbium illuſtratis:

¹² Io. Vaillant in Numiſmatis Graecis Imperatorum pag. 216. ſeq. Seguinus in numiſm. p. 122. vbi mentio *Μιλυβίου νεοκόρον* in numo Balbini.

¹³ Tacit. lib. I, Annal. C. 78.

Strals p. 2. *Montfauconium* T. II. supplementi Antiquitatis explicatae p. 27. sqq. et p. 45. 46. *Anselmum Bandurium* T. I. Numismat. Imperator. p. 32. et 132. *Salom. Deylingium* P. III. obseruat. sacrar. obs. 39. p. 384. *Ioan. Mich. Dilberum* T. I. Disput. Philolog. p. 233. *Ioan. Albert. Syllingium* Diss. de νεοκόποις. Rostoch. 1702. *Vaillantium* laudatum in Diss. de titulo Neocori in numismatis graecis quae sub Imperatoribus R. cusa fuere, quae legitur T. IV. Memoriar. Acad. Inscription. p. 198. sqq. ed. Amstelod. et *Carolus Valoisium Marium* in diss. de Neocoris, inserta T. I. Historiae Acad. Inscriptionum p. 71. sqq. edit. Amstelod.

XIX. Aetorum capite XIX. 24. mentio fit fabri argentarii, qui magnam rem fecit et opes sibi comparauit, confectis et venditis aediculis portatilibus argenteis, in quibus *ὡς κισσώλειοις μικροῖς*, vt ait Chrysothomus, simulacrum extabat Dianae ad exemplum veri templi et simulacri Ephesini, quales aediculas Strabo *ναϊδύκτες* vocat, lib. XIV. p. 637. Polybius *ναϊδία*, de quibus, praeter *Interpretes* ad locum Aetorum, videndus *Salmasius* ad Solinum p. 1141. edit. Paris. qui ex Aristotele obseruauit mentionem *ναϊδοῦν*, quos Scholiastes Anonymus Graecus in Rhetorica, Parisiis editus p. 26. h. ait esse *ὄτινες ποιοῦσι ναῖς ἢτοι ὡς εἰκονοστάσια μικρὰ ζύλινα, καὶ πωλοῦσι αὐτά*. Diodorus Siculus lib. XX. pag. 756. de Carthaginienensibus: *ἐπεμφθὲν δὲ (Herculi Tyrro) καὶ τοὺς ἐν τῶν ἰσθμῶν χρυσοῦς νεοῦς τοῖς ἀφιδρόμασι πρὸς τὴν Ἰασίαν*. Plura habent *Græuina* ad Florum lib. IV. c. 2. p. 650. *Io. Phil. Thomastus* de libellis votiuis c. 2. pag. 26. *Io. Spencerus* lib. III. de Leg. Hebr. pag. 41. sq. *Gisb. Cuperus* in Harpocrate p. 138. *Io. Michaelis* ad Gaffarelli curios. inauditas p. 355. *Io. Bramius* lib. IV. Select. Sacror. p. 497. sq. *Ioan. Fues ὁ μαθηματικὸς* pag. 19 sqq. Mantiffae ad *Io. Doughtei* de Calicibus Eucharisticis, *Tobias Gutberlethus* libro de Saliis pag. 93. *C. G. Wiltschius* Diss. duabus de Naidiis veterum. Lipsiae 1716. et 1717. *Ioan. Andr. Schmidius* in Diss. de templis Demetrii argenteis. Ienae 1685. et *Ioan. Henr. Lederlinus* in Diss. de templis argenteis Dianae Ephesinae. Argent. 1714. rec. Tempe Heluet. T. IV. sect. II. pag. 346. sqq. De templo ipso Dianae per totum orbem celeberrimae, et a tota Asia, Lydiana potissimum, cultae, praeter *Interpretes* ad Aet. XIX. 27. videndus *Seldenus* ad Marmora Oxoniensia p. 57. 69. 72. edit. *Humfredi Ptideaux*. *Petrus Faber* lib. III. Semestr. p. 51. sq. *Thom. Smithus* in Notitia VII. Ecclesiarum Asiae p. 156. sq. *Leo Allatius* ad Philonem Byzantinum de VII. Orbis spectaculis. *Andreas Morellius* specimen rei numariae veteris p. 39. *Israel Nesselius* et *Io. Nicolaus Schulinus* in dissertationibus de Diana Ephesia, hic Witteb. 1687. ille Aboae 1708. *Petrus Petitus* lib. de Amazonibus c. 30. *Ex. Spanhemius* de Vesta et Prytanibus Graecorum T. V.

Antiqu. Rom. pag. 698. et ad Callimachum p. 300. sq. *Ottav. Falconerius* in Diff. de numo Apameensium, et *Ioan. Polemus* Diff. Acad. Corton. T. 1. P. 2. p. 1 sqq. Templum illud magnitudine praecipue aedificii ac multitudine donariorum ¹⁴ ceteris omnibus per vniuersam Asiam praestabat, ceterum elegantia et artificiosa structura templum Smyrnaeum Dianae Leucophrynes longe superius fuisse testatur Strabo lib. XIV. p. 646. qui p. 634. narrat Xerxem excepto Ephesio cetera Graeciae templa omnia exussisse: et pag. 640. refert priore templo Ephesio quod Chersiphon aedificauerat per Herostrati malitiam Olymp. CVI. 1. die VI. Hecatombaeonis, incenso, alterum praestantius exstructum fuisse a Dinocrate siue Chirocrate, vide et Aristidem. T. 2. pag. 308. et Vitruuium X. 7. qui ex marmore fuisse auctor est. Aliquoties deinde corruptum restauratumque fuit, donec Gallieni temporibus vastatum a Scythis nunquam deinde iterum e ruderibus surrexit. Idoli Ephesini cum Maria Lauretana collationem instruit Matthias Berneggerus in idolo Lauretano cap. vlt.

Anathematum in templis passim mentio apud Herodotum, Pausaniam, Strabonem, Silium XIII. 86. sq. Athenaeum VI. p. 231-232. et alios. Polemonem *περὶ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει* idem Strabo IX. p. 396. et *περὶ τῶν ἐν Κοκεδαίμονι ἀναθημάτων* laudat Athenaeus XIII. p. 574. Confer quae de donariis illis *Potterus* p. 244. sq. Archaeol. *Rycquius* de Capitolio: c. 28. sq. et 32. *Bilengerus* l. 3. c. vlt. de templis. T. 1. Var. Opusc. p. 98. f. *Paulus Voëtius* ad Herodianum p. 166. *Ioan. Franciscus Madrius* de ritu donaria in templis suspendendi, in Collectione Opusculor. scientificor. et philologicor. T. 3. p. 273. seqq. *Petrus Kunzius* in historia ἀναθημάτων. Ienae 1729. *Ioan. Nixon* in Marmore Estoniano seu dissertatione de sella marmorea votiuā Estoniae in agro Northamptoniensi conseruata. Londini 1744. 4. Donariis illis additae et cum illis suspensae tabellae votiuāe, quarum passim mentio apud Horatium, Tibullum, Ouidium aliosque. Vide *Andreas Riueti Opera* T. 3. p. 632. Sed vnum adscribemus locum peripli poëti Euxini et Maeotidis paludis p. 11. edit. Oxon. ubi de insula Achillis eiusque templo. *Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀναθήματα ἀνάκεινται ἐν τῷ ναῶ, Φαίλαι καὶ δακτύλιοι καὶ λίθοι τῶν πολυτελέων καὶ πολυτελεστέων. Ταῦτα ἐμπαντὰ χαρτήρια τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ ἀνάκεινται καὶ ἐπιγεγραμμένα τὰ μὲν ῥωμαϊκῶς, τὰ δὲ ἑλληνικῶς πεποιημένα ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ μέτρῳ, ἑσπανιο τοῦ Ἀργυρίου.* Varias tabellas votiuas explicatas videre licet a Philippo Bonanni in

¹⁴ Etiam magnam pecuniae vim undique in illud templum depositam testatur Dio Chrysostomus diff. XXXI. p. 327. Iamque tum Seruii Tulli temporibus inclytum fuisse, quod communiter a ciuitatibus Asiae factum fama ferebat, auctor Lilius lib. l. c. 45.

in classe secunda Musei Kircheriani p. 61. sqq. et Montefalconio T. 2. supplementi antiquitatum p. 110. seqq. Ceterum videndus imprimis *Iac. Philippus Thomassinus* de votis, donariis, anathematis, tabellis votiuis, Vtini 1639, 4to. Patav. 1654. 4. et T. 12. Antiqu. Rom. *Iustus Fontanus* ad discum votiuum veterum Christianorum Perusiae repertum. Rom. 1727. 4. *Augustinus Nadaltus* de votis et donariis veterum: operum eius miscellaneorum Gallice Paris. 1738. 8. euulgatorum p. 168 sqq. De fistris siue donariis *Θεοῖς σωτηρῶσι* oblati singulari commentatione egit *Ioan. Christ. Leuschnerus*. Hirschbergae 1751. 4to. De clypeis votiuis *Iac. Sponius* Misc. curios. antiquitatis. p. 1. sq. *Guilielmus Masfieu* mem. Acad. Inscript. T. 2. pag. 227. sqq. edit. Amstelod. Auctor Anonymus in Historia Acad. Inscript. T. 5. p. 240. sqq. *Ioan. Frider. Rexrab* in diff. de clypeis in loco sacro suspensis. Lipsiae 1737. De vota puerorum coma et iuuenum barba apud veteres pec. epistola commentatus est *Iustus Frideric. Gluzius*. Lipsiae 1737. De more diis simulacra membrorum consecrandi *Io. Iac. Frey*. Aitorfii 1746. De membris humanis diis gentium consecratis *Carol. Frider. Pezold*. Lipsiae 1710.

XX. Diis superis *altaria*, Diis terrestribus *arae*, Diis inferis *foci* ponantur, vt tradit *Varro* apud *Seruum* in Eclogam 5. *Virgilii*. Adde *Ryckium* de Capitolio p. 478. et *Potterum* f. 204. *Archaeologiae Graecae*. Habent et *Graeci* quae distinguant vocabala *Βωπιους*, *Διοικουσις*, ¹⁵ *ερχαεις*. Plura de aris veterum Ethnicorum constarent nobis si superesset *Ammonius Lampriensis* *περὶ Βωπιῶν καὶ Διοικῶν*, *Harpocrati*, *Athenaeo* et *Scholias*tae *Hermogenis* laudatus: interim videndi praeter *Petr. Berthaldi* librum supra laudatum *Io. Saubertus* de sacrificiis c. 15. *Salmasius* ad aram *Herodis* et *Dosiadae*, *Struuius* in *synragm. Antiquit. Romanae* p. 528. seq. et singulares dissertationes *Stephani Andr. Mizleri*. *Viremb.* 1696. et *Ioan. Henr. Maii*. *Giesae* 1732. Ara foramen habens vocata *puteal*, poni solita in locis fulmine tactis: quale fuit *Puteal Libonis*, de quo confer *Lud. Christi. Crellium* in *Puteali Libonis* ex antiquitate eruto. *Viteb.* 1729. 4. *Henr. Theodori Pagenstecheri* orationem ad calcem libr. 4. *Pomponii* ad *Sabinum*, cura eius editorum *Lemgouiae* 1733. 4. et *Franc. Carol. Conradum Patberg*. lib. 3. pag. 323 seqq. Templum s. septuim, iisdem locis circumdatum, *bidental*, quod notatum eidem *Salmasio* est p. 1141. sq. ad *Solin.* De ara ex cespite virenti, *arae* corona etc. vide *Tom.* 8. *The-sauri Graeciani* p. 357. *Aras* quasdam insignes *Graecorum Romanorumque* exhibet *Montfauconius* T. 2. supplementi p. 48. sqq. *Variae veterum altarium*

¹⁵ *Θυνοδὸς* mensa in qua suffimenta Deorum seruabantur. Vide *Ezech. Spanhem.* p. 228. ad *Callimachum*, et *Lakemacherum* *antiquit. graec. sacr.* p. 239. sq. qui eod. libro p. 230. discrimen inter *Βωπιους* et *ερχαεις* ostendit.

riua icones occurrunt in antiquis numis et veteribus monachiensis. Antiquissimas etiam gentes potius probasse rudes aras et impolitas, satis constat, ex *Panjanica*, *Arxiani* Pariplo et aliis, ut praeterea, quae de baetylis si rudibus lapidibus, apud gentes vetustissimas altarium loco habitis, obseruarunt viri docti, ad Genes. XXVIII. 18; et Levit. XXVI. 1. Altaria vetustissima cornibus instructa fuisse obseruat Porterus lib. 2. c. 2. Archaeolog. p. 204. seqq. adde interpretes ad Exod. XXVII. 2. Altare *ἱερόν* apud Strabonem IX. pag. 420. *εργασίαι* Gesnerus transulit, verum non ibi de altaribus sed de templis, quorum unum Apollini Delphico e suo melle alis suis aedificasse apes creditae sunt, ut e Pausania Casaubonus annotauit. De aris *votiuis* eum in finem conditis, ut gratum pro beneficio accepto, aut auerruncato malo animum diis declararent gentiles, vide Ioan. Olisiam ad marmor. Ismum p. 24. De ara *Consi* subaeranea disputauit Fabianus Toernerus. Vpsal. 1721. 8vo. De aris in *curiis* et pro *tribunali* apud Romanos positis Thomas Wagnerus. Lipsae. 1732. De aris pro *salute Imperatorum* in itin. et reditu exstructis Georg. Ludov. Boehmerus. Göttingae 1740. De aris sepulcralibus praeter *Berthaldum* de ara c. 22. supra pag. 358. nota 48. laudatum, exposuere *Lac. Gutherius* de iure manium l. 2. c. 19. *Lilius Gregor. Gyraldus* de variis ritibus sepulcr. c. 3. Opp. T. I. p. 345. *Ioan. Meurfus* de funeribus cap. 31. *Ioannes Kirchmannus* de funeribus l. 3. c. 2. *Bern. Montfauconus* pag. 202. Itineris Italici. et *Ioan. Baptista Passeratius* dissert. secunda, Parti tertiae Musei Etrusci adiecta. In *Godfridi Vogtii τὸν μακροῦ* Thyfiasteriologia siue libro postumo de altaribus veterum Christianorum, quem Hamb. 1709. 8vo edidi, caput vltimum est de aris Gentilium.

XXI. Christiani primi nullas aras, nulla templa habuere, ut constat ex *Arnobii* lib. 6. ad cuius locum conferendae notae *Desid. Heraldus* p. 229. seqq. *Elmenhorstii* p. 173. Adde *Wöneranum* ad Minutium Felicem c. 10. *Petavianum* lib. 15. de Incarnat. p. 580. seqq. *Mornacum* libr. 2. de Eucharistia c. 1. *Blondellum* de Episcopis et Presbyteris p. 216. sq. 249. sq. 254. sq. *Dallacum* de Pseudepigraphis Apost. pag. 163. Vide et *Origenem* VIII. contra Celsum p. 389. *Isid. Pelusiotam* lib. 2. Epist. 246. Vnde fabulis adscribenda sunt, quae de templis magnificis Christianis, Apostolorum aetate conditis, leguntur apud *Abdiam Babylonium* aliosque ¹⁶ eiusmodi scriptores suppositios. Pluribus in locis vel antelucanos coetus celebrarunt in domibus priuatis, aut in sepulcris, aut ad coemeria conuenerunt orandi causa primi Christiani. Vide Interpretes ad *Plinii* Epistolas ad Traianum, *Kortholtum*, *Ritterbusium*, *Vossium*, quibus

¹⁶ Vt de quibus *Biuaris* ad pseudo *Dextri* Chron. A. 34. p. 58. seqq. *Florentinus* ad Martyrolog. Hieronymianum p. 697. seqq. 726. seqq.

quibus brevissime accessit *Iustus Heringus Bochnerus* in dissertationibus iuris Ecclesiastici et antiqui ad Plinium Secundum et Tertullianum Lips. 1711. 8vo. quartam secundam est de antelucanis aedibus Christianorum. Adde his *Beueregium* ad Can. IX. Laodicen. p. 194. *Bosi et Aringhi* Romam subterraneam. *Caspar. Sagittarium* libro de martyrum natalitiis in primitiua ecclesia p. 23. *Campegius Veringam* de synagoga veteri lib. 1. part. 3. c. 1. p. 432. *Philippum Iacobum Hartmannum* comment. de rebus gestis Christianorum sub apostolis c. 15. p. 372. *Dav. Blondellum* de Episcopis p. 243 sqq. qui p. 247. obseruat, loca quaecunque et oratoria, in quibus vel semel Fideles conuenerant, Ecclesiarum nomine deinde venisse. Idem p. 248 seq. et 354. agit de aliis nominibus sacrarum aedium qualia sunt *Basilicae, Dei domus, Capella* (de quo recentiore nomine vide Menagii Origg. Gall. in *chappelle*) tum *Kyriakon*, et *Kyriakon*, unde Germanorum *Kirche*, de qua praeter *Cangium* et *Suicerum*; *Beueregium* ad Can. XV. Ancyran. p. 177 sq. *Ioan. Bona* lib. 1. rer. liturgic. cap. 19. quemadmodum de *titulis*, quo nomine et loca Christianis synaxibus destinata, et pauperibus et profugis fidelibus ad hospitium patentia venerunt, consulendus *Iacobus Laderchius* in diss. Historica de sacris basilicis SS. Martyrum Marcellini presb. et Petri exorcistae, Rom. 1705. 4. part. 2. p. 202 sq. et *Ioan. Mabillonius*, p. 16. comment. ad ordinem Romanum T. II. Musei Italici. De cellis sacris veterum Christianorum *Henrici Braemelis*, diss. prodit Longosalfae 1710. 4to.

Quamquam vero *templi* nomine, utpote idoleis frequenter tributo, libenter abstinere vetustiores Christiani, ut docet *Grægius* ad Act. VII. 48. haud tamen affirmandum est, nullas plane sacras aedes, nulla *Synagoga* per tria prima saecula Christianis fuisse; nam locum publicum a Christianis, *Alexandro Seuero* concedente, occupatum et ad sacra destinatum, testatur *Lampridius* in eius vita c. 49. ut praeterea alia sacrarum aedium per illam aetatem vestigia, collecta a *Iosepho Meade* in libro, quem *Henric. Ludov. Bentheim* ex Anglico Germanice vertit, et cum praefat. de origine et veneratione templi iudaici et christiani, *Hanoverae* 1706, 4to edidit. *Gründlicher Beweis, daß Kirchen oder gewisse Dexter zum christlichen Gottesdienst verordnet, und von der Apostel Zeit her gewesen seyn.* *Iosepho Bingham* libro VIII. orig. ecclesiastic. suae Vol. 3, p. 112. verL. latinae. *Em. Schelstraten* ad Concil. Antioch. p. 181 sqq. *Pillemontio* T. 3. Hist. Imperator. de persecutione Maximini artic. 6. *Guil. Beueregio* in Codice Canonum vindicato p. 296 sqq. et a *Ioan. Ciampino*,

Fff 3

qui

¹⁷ Ecclesiam pro templo dixere veteres ut *ναοὶ τοῦ κυρίου*, *εὐαγγελιστῆριον*. Vide *Casauboniana* pag. 118. Conuentus ipsi dicebantur *εὐαγγελιστῆριον*, de quibus pec. dissertat. egit *I. G. Haentzschelius* Lipsiae 1729.

qui certa ab incertis non satis diligenter distinguens, templa Christianorum 800. circiter obseruauit, exstructa ab A. C. 33. ad A. 275. Vide eius vetera monumenta c. 18. eique adde Alex. Donatum libro 4. de vrbe Roma T. 3. Antiquit. Rom. pag. 798 seq. *Georgii Wheleri* liber eximius extat, Anglice editus, qui inscribitur: Relatio de templis primitiuorum Christianorum Londni 1689, 12mo. Quanquam in hoc nihil fere reperias de templis per tria prima saecula conditis, quum vniuersum Auctoris institutum, vti B. Bebelii quoque Saec. IV. T. 2. p. 831 sqq. maxime versetur in exponendis templis, quae Saeculo IV. et postea a Christianis in Oriente condita sunt, et quorum rudera adhuc superiunt. Recensetur Wheleri liber ille, in nostris officinis librariis rarius obuius T. 17. Bibliothecae Vniuersal. p. 468. cui iungenda eiusdem *Ioan. Ciampini* Synopsis historica de sacris aedificiis, a Constantino M. constructis, edita Romae 1693, fol. et breuiter enarrata in Actis Brud. A. 94. p. 321. Vide etiam, quae de templis a Constantino M. et Helent conditis refert Tillemonius T. 7. memor. p. 10 sqq. Sane quarto saeculo statim tantus templorum Christianorum numerus fuit, vt in sola vrbe Roma 40. basilicas suo iam tempore computauerit *Optatus Mileuit.* lib. 2. p. 34. aduersus Donatistas; qui lib. 1. p. 17. perinde vt Eusebius in Psalmum LXXI. 1. p. 414. praedicat earundem plurima ex auro et argento ornamenta, de quibus, vti etiam diurno cereorum vsu confer Ludouic. Antonii Muratorii diss. XVI. ad Paullinum T. 1. Anecdoton Bibl. Ambrosianae p. 178 sq. Stanislai Hosi Opera T. 1. p. 343 sq. *Εὐχρησία* in Nouella Iustiniani CXXXI. 10. distincta fuere ab ecclesiis scholisque, vt apud Iudaeos *Prosbuchae* a synagogis et templo.

XXII. Pleraque templa veterum Christianorum oblonga fuisse constat, ita vt nauem ¹⁸ Ecclesiae referrent, cuius rei mentio in *Constit. Apostol.* lib. 2. c. 57. Constat etiam, aedificata fuisse versus Orientem, de quo *Sirmondus* ad Sidonii II. 10. Epist. et *Cotelerius* ad Constitutiones Apostolicas II. 57. quo in loco obseruat, feminas separatim locum habuisse, ita, vt a viris non conspicerentur. De forma templorum nauem referente, (licet interiecto tempore ad crucis etiam figuram quandoque exstructa constet, qualis est Lipsiae aedes S. Nicolai) videndus praeterea *Hieron. Alexander* iunior, in Explicatione gemmae annularis, cui naus Ecclesiae symbolum insculptum fuit Rom. 1626, 8vo et Stephanus Chamillard S. I. in dissertationibus Galliae editis in numismata et gemmas antiquas in Obseruationibus per iter Italicum factis (Paris. 1711, 4to) obser-

¹⁸ De mystico respectu veterum christianorum in condendis templis vide Baronium ad A. C. 314. et Rosweidum ad Paullinum pag. 362. sq. De sententia Hebraeorum, templum Salomonis ad exemplar vniuersi conditum affirmantium confer quae disputatae sunt B. G. l. 4. c. 14. Vol. 3. p. 456.

observatione secunda, vbi ichnographia sex generum. Templorum apud
 veteres Christianos partes tres fuerunt, praeter propylaeum s. proaulium
 quod etiam *πρόθυρον* dicitur, et *αψίς*. Prima pars, quae ingredientibus
 patet, vocatur *ναῖος* sive *πρόναος*: altera corpus ipsum Ecclesiae gremium-
 que *ναός* et *χαῖος*: pars tertia *βῆμα*. In Propylaeo stabant lugentes flentes-
 que poenitentiae candidati, qui Christianos fideles templum intrantes obsecra-
 bant, vt pro sua reconciliatione apud Deum et Ecclesiam intercederent. In
 Nartheca collocatum erat *βαπτιστήριον*, praeterea in extrema eius parte, qua
 exitus patet, stabant catechumeni; paullo inferius leprosi, energumeni: Prope
 ianuas, quibus in corpus Ecclesiae intratur, consistebant audientes et compe-
 tentes, siue baptismi candidati, quibus non integrum erat in Ecclesiam ingre-
 di, mares ad dextram, ad sinistram feminae. In corpore ipso templi statim
 ad ianuas erat locus substratorum s. *ἑξομολογουμένων*, qui in terram prostrati
 precibus Ecclesiae, lectioni et praedicationi verbi intererant, sed quum Eu-
 charistia administranda esset, a Diaconis surgere et Ecclesia excedere iubeban-
 tur. Per totum chorum erat locus fidelium, qui ad Sacram Synaxin admitte-
 bantur, viris separatim ad sinistram, mulieribus ad dextram stantibus. Vide
 Thom. Milles ad Cyrillum Hierosol. p. 10. Aringh. Romae subterraneae
 Tom. 1. p. 204. edit. Paris. Post oblationem factam laici (etiam ipse Impera-
 tor in quibusdam Ecclesiis) extra clericorum septum consistebant. Confer
 Benedictinor. notas ad Ambrosium T. 2. p. 375 seq. Edmundum Martene
 de antiquis Ecclesiae ritibus p. 335 seq. Virginum separatus a feminis locus
 et a virginibus pacis osculum petere solitae matronae. id. p. 311. In medio
 constitutus erat *ἀμβών* s. ambo sacer. In loco superiore versus *βῆμα* erant
 Cantores, Lectoresque loco summo: prope fores sanctas siue cancellos, per quos
 aditus patebat in Sacrarium, positus erat Thronus s. sedes Imperatoris aut
 Principis. In Sacrario denique, quod intrare Laico nefas, mensa sancta s.
 altare positum fuit: post altare thronus Episcopi in medio, et ex utraque
 parte sedes Presbyterorum; vnde etiam Presbyterium dicebatur. Vide Petri
 Moretti librum de ritu dandi Presbyterium Papae, Cardinalibus et clericis
 nonnullarum ecclesiarum vrbs. Romae 1741, 4to. Ab altera parte Sacrarii
 erat *πρόθυσσα* s. oblationarium, in quo panis et vinum ad S. Eucharistiam
 afferbantur: ab altera parte *διακονικόν*, siue *σπυροφυλακίον*, siue *μητατόριον*,
 vide Valesium ad Theodori Lectoris lib. 2. p. 164. in quo vasa sacra et vestes
 reconditae erant, latinis *secretarium*, qui locus in quibusdam templis tam
 amplius fuit, vt Synodi et Concilia in illo haberi potuerint. Confer A. Pagi
 ad A. 643. 3. et Cangium in glossario, adde Iac. Gothofredum et Valesium ad
 Philostorgii VII. 3. Ichmographiam eiusmodi templi, ad priscum ritum
 deli-

delineati, descriptis partium singularum nominibus, exhibet *Beueregius* ad Synodicum magnam p. 71. e *Beueregio Ludolfus* p. 371. *Hist. Aethiopi. et Frid. Spanhemius* in *Hist. Eccles.* p. 862. T. 1. *Opp.* in foli ac *Joan. Fabricius Theologus Helmstadiensis* in *Orat. de templis veterum Christianorum*. Anno 1704. 4. Curavi et ipse delineationem templi eiuscemodi cum singularum partium explicatione inseri *Thysiastreriologiae* B. *Godfridi Voigtii* pag. 236. Alias Ichnographias templorum Christianorum videtis apud eundem *Ludolfum* loco laudato, et p. 735. ubi describit templum vetus Aethiopicum, in viuam rupem incisum; nec minus apud *Leonem Alutium* in libro de templis recentiorum Graecorum ad *Ioan. Morhium*, et de *Narthece* veteris Ecclesiae ad *Casp. de Simeonibus* Colon. Agr. 1649. 8. Apud *Isophum Ringhamum* in *Originibus sive Antiquitatibus Ecclesiasticis*, ante laudatis, libro octavo, qui totus est de templis Veterum Christianorum: Apud *Speelmannum* item T. 1. *Concil. Britann.* p. 11. ubi effigies antiquissimi Christianorum Britannorum templi, quemadmodum Viennensis in Gallia, apud *Edmundum Martonem* l. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 358. Ab eodem *Alutio* templorum Christianorum recentium, orientalium imprimis formae, ad quinque genera reducuntur. Aut enim, templa sacra esse alia τετραγωνα sive κυβηδικα ac rotunda, alia κυλινδρωτα (θολωτα) atque καμαρωτα, in modum fornacis oblongi, alia σταυρωτα crucis figuram referentia, alia δεσμητα s. quadrata, quae pleraque recentium Graecorum: alia denique ex his mixta. *Confr. Tb. Smithian* de statu Ecclesiae Graecae p. 51. sq. qui etiam de templis Constantinopoleos agit, de quibus ut praesertim de splendido Sophiae templo copiose *Carolus du Fresne* Commentario ad *Paulli Silentarii εκφρασιν*, Paris. 1670. fol. et in *Constantinopoli Christiana* libro 3 et 4. Prospectum interiore templi S. Sophiae ex codice antiquo *Barberiano* dat *Possinus* ad *Pachymerem*. Tom. 2. p. 533. Templa Romae LXVI. *broniver* describit *Ioan. Ciampinus* pag. 154 sqq. libri de vicecancellario *Eccles. Rom.* 1897, 4to. De Basilica S. Petri in Vaticano per *Constantinum M.* aedificata, commentarius *Conradi Ianningi* cum *Petri Manlii* et *Maphei Vegii* scriptis eiusd. argumenti exstat in actis sanctorum, mense Iunio, T. 8. p. 35. sqq. De ecclesia Rom. Lateranensi egit *Ioannes Diaconus* editus a *Mabillonio* T. 2. *Musei Italici* p. 560. sqq. Veterem *Ambonis* iconem cum gradibus suis exhibet idem *du Fresne* p. 69. lib. 3. Videndus etiam *Anselmus Bandurinus* in *Impetio Orientali*, de templis Constantinopolitanis fufe differens; T. 2. e *Garetio*. Atque prae caeteris *Pompeius Sarnelli*, libro Italice edito qui inscribitur *antica Basilicografia*, formam et partes templorum veterum Christianorum curiosius persequens. Neap. 1686. 4. De templis et oratoriis Romanis vide *Mabillonium* ad ordinem Rom. p. 20 seq.

T. 2. Musei Italici; eundem ibidem pag. 11 sqq. de distinctione ecclesiarum patriarchalium sub Pontifice, titularium siue parochialium, diaconiarum, oratoriorum siue coemeteriorum.

XXIII. Sub Constantino M. Theodosio aliisque Imperatoribus Christianis oclusa primum ¹⁹ templa Ethnica, deinde vna cum reliquijs idolorum etiam vsque quaque euersa sunt, vt ex querelis Gentilium, Imperatorum Christianorum legibus ac Conciliorum decretis, Eusebii, Sozomeni VII. 15. Socratis V. 16. Theodoriti V. 37. S. Prosperi de promissionibus pag. 102. Augustini aliorumque locupletissimis testimonijs satis constat. Vide *Iac. Gothofredum* ad Codicem Theodosianum lib. 16. tit. 10. leg. 25. *Iustellum* ad Canonem African. 58 et 84. *Beueregium* ad Can. 62. pag. 707. et *Ioan. Guil. Hoffmanni* ruina[m] superstitionis paganae variis obseruationibus ex historia ecclesiae saec. 4 et 5. illustratam. Witteb. 1738, 4. Fasti Idatiani ad A. C. 339. *Manilio et Theodoro COSS. templa gentilium demolita sunt Iouiano et Gaudentio Comitibus.* Spectat huc inscriptio verus Corcyrensis templi, qua Iouinianus Imperator traditur Ethnicorum aras et templa euertisse: *ἰδίων τεμένη καὶ βωμοὺς ἐξολοπήσας* apud Sponium in Itinerario pag. 98. edit. Germanicae. Primus post Honorii Imp. Legem de templis non euertendis latam A. C. 399. Cod. Theodof. T. 6. p. 287. et de euertendis publicorum operum ornamentis p. 280. et post legem Constantis A. C. 342. de non euertendis templis extra muros Vrbs Romae p. 261. Gregorius M. de non euertendis sed consecrandis et expiandis aqua benedicta ac per Martyrum reliquias Gentilium templis decretum condidit, lib. 9. Ep. 71. quanquam in Synodo Epauonensi A. C. 517. habita, canone 33. iubentur etiam euerti et dirui templa haereticorum. Conf. *Sarrauti* Epist. p. 193. editionis primae in 8. Ecclesiae Cathedrales (Dominicae, *Dom-Kirchen*) ²⁰ dictae a Cathedra Episcopi, vt Collegiatae, et Germanis

¹⁹ Vide Theodoritum lib. 5. Hist. Eccles. c. 21. Cod. Theodof. Tom. 6. p. 263. seq. Libanii Orationem pro Templis, a *Iac. Gothofredo* editam Genev. 1634. 4. *Chronicon Paschale*, p. 303.

²⁰ *Kirchen, Kercken*, domus, *κνρικα*, id enim verius etymon, quod testimonio *W. G. S. Strabonis* c. 7. de rebus ecclesiasticis confirmant *Valesius* ad *Eusebium* pag. 287. et *Seldenus* lib. 1. de synedrio, quam illa ingeniosa licet *Ioan. Georg. Eccardi* a veteri germanico *harus* vel *charuga*, sanum, aut *Ioan. Diecmanni* ab antiquo *riiba*, regnum, aut *Ioan. Conr. Schwarzii* a *circo* T. 3. monumentor. p. 89. sq. vel *Henrici Muhlilii* denique ab Hebraico *N^oP* conuocauit deriuatio. D. *Diecmanni* diatriba de hoc argumento lucem vidit *Stadae* 1719. 4. D. *Muhlilii Kiliae* 1719. 4. *Eccardi* commentatio inserta est *Bibl. Brem.* cl. 2. fasc. 2. p. 291. A. 1718. auctior comparet in notis ad legem *Ripuariorum* p. 213 seq. Confer quoque *Bibl. Brem. class.* 3. fasc. 3. p. 525 sqq. et 571 sqq. ac *Diecmanni* notas ad *Rhabani Mauri Glossarium* p. 93 sqq.

manis *Monaster*, ab adiacentibus Collegiis et Monasteriis. In nimium splendorem et superbam magnificentiam templorum suae aetatis, inuehitur *Isidorus Pelusiota* lib. 2. ep. 246. et lib. 1. ep. 37. ubi reprehendit Episcopum, qui ex opibus, per Simoniam et exactiones conquisitis, templum magnificentum extruxerat. De pretiosis vasis in Ecclesia confer notas ad Ambrosium T. 2. edit. Benedictinor. p. 103. De anathematis et ornamentis B. Bebelium Antiquitat. Eccles. Sect. 4. T. 2. p. 843 seq. De porticibus templorum, et quod in illis merces exponere non deceat, *Ioan. Baptista Thiers* dissert. sur les proches des Eglises, où l'on fait voir les usages auxquels ils sont destinez. Aureliae 1679, 12mo. Confer Eliam du Pin T. 19 p. 275. De variis ornamentis templorum Christianorum multa etiam collegit *Belharminus* lib. 3. de cultu sanctor. c. 6. et *Theophilus Raynaudus* in heteroclitis spiritualibus p. 184 sqq. Quantum hodiernorum templorum, et maxime ararum vsus habitusque a ratione et simplicitate veteris Ecclesiae recesserit, erudite per plurima capita demonstrat *Io. Baptista Thiers* in dissertationibus Ecclesiasticis editis Gallice de altaribus et choris Ecclesiarum. Paris. 1688, 8. de quo libro vide sis Bibliothecam Vniuersalem Tom. 13. p. 454 sq. Mirabilia templi Salomonei et Iustinianeï persequitur Balth. Bonifacius XV. 12. Hist. Iudicae. De donariis et anathematis templorum, quatenus Reip. causa vel belli redimendi nudare illa liceat, vide Allatum ad Georgium Acropolitam pag. 205 seq. ubi Melch. Imhoferi Epistola de illo argumento. Quatenus nefas sit sacra hostium vastare, amicit nostri Conradi Dan. Frickei dissertatio prodit Lipsiae 1689.

XXIV. In templis Ethnicorum neque exspuere neque emungi fas erat, ut restatur *Arriamus Epiet.* Diss. lib. 4. c. 11. confer *Ios. Laurentium* lib. 2. Poly-math. c. 9. Apostolium et alios paroemiographos prouerbio *Thamyris insanit*, et quae de reuerentia templis ob singularem Numinis praesentiam praestita, notat *Io. Gregorius* Anglus c. 31. Obseruationum. De Turcis Moscheas suas reuerenter habentibus praeter alios agit *Thom. Smithus* Epist. 1. de moribus Turcarum pag. 37. Idem de Ethnicis recentibus Pagodas s. Idolea sua non minore religione prosequentibus, ex Itinerariorum lectione obseruare licet. De veterum Christianorum religione circa aedes sacras agit *Guil. Cauens* in Primitiuo Christianismo p. 156 sqq. et 285 sq. edit. Angl. De Iudaeis veteribus conferendi Interpretes ad Exod. XXX. 19. et XL. 33. et quae de templo non nisi ab excalceatis frequentato obseruat Steph. Morinus diss. IV. pag. 160 sq. ac *Io. Chr. Wichmanshausen* in diss. de calceo in Hebraeor. sacris deponendo. Vitemb. 1721, 4. Confer etiam Iosephi Medi diatribam de sanctitate reuerentia T. 10. fasciculorum Crenianorum. Non praetereundus hic *Iac. Lobbesii* liber de religioso templorum cultu, editus Leodii 1641, 4to., adde *Theophilum Rayn*

Raynaudum pag. 281-322. heteroclit. spirit. *Ludov. Cresollum* antholog. sacr. p. 131 sqq. et mystagog. p. 581 sq. 584 sq. 587 sq. Auctorem libri gallice editi Paris. 1706, 12mo. *Des eglises et des temples des chretiens. Christi. Kortholtum* diff. de sacris publicis debita cum reuerentia praesentisque Numinis metu cogendis. Kil. 1693. *Ioan. Fabricium* de reuerentia erga sacra. Helmstad. 1706. et *Paullum Gyongiosum* a Pettyen de reuerentia templor. eccles. N. T. Franc. ad Viadr. 1731, 4to. De blasphemis Iudaeorum quibus templa nostra profaquantur videlicet *Ioan. Wülteri* theriacam Iudaicam p. 122 sqq. et *Ioannis Andrae Eiseumengeri* Professoris olim Heidelbergensis detectum Iudaismum editum Germanice parte 1. c. 11.

XXV. Idem *Caues* p. 150 sqq. agit de Encaeniis s. de ritibus templi consecrandi, de quibus videndus praeterea *Dav. Blondelli* liber de Episcopis et Presbyteris p. 265. 287. *Centuriae Magdeb.* Cent. IV. c. 6. *Bellarminus* lib. 3. de cultu sanctorum c. 5. *Iac. Oweni* historia consecrationis templorum et altarium, Anglice, Londini 1706, 4. *Franciscus Turrianus* lib. secundo pro epistolis Pontificum c. 19 et 20. *Benedicti Picteti* dissertationes de templis eorumque dedicatione, Gallice, Geneuae 1716, 12mo. *P. Galluzzi* liber italice editus Romae 1722, 4. *Il rito di consacrare la chiese colla sua antichita, significato, convenienza, prerogative. Urbani Godofredi Siberi* schediasma de templorum condendorum ac dedicandorum ritibus. Lipsiae 1716, 4. *Danielis Lundii* dissertatio de encaeniis templorum. Vpsal. 1706, 8. et *Matthiae Hageri* dissertatio de dedicationibus templorum. Havniae. 1719, 4. Contra abusus hodiernorum, quae annuis vicibus celebrari in pagis solent, encaeniorum disputat *Kleinknecht* in libro suppresso nomine germanice edito Vilmæ 1731, 8. *Unvorgreiffliche Gedanken von den Kirchweihen.* Officium Graecorum in dedicatione templi, extat in Euchologio Iac. Goari p. 829 seq. Officium in aperitione templi ab haereticis vel gentibus profanati p. 618. Officium in *scavoylo* siue sollempni crucis collocaione in loco templi ab Episcopo facienda p. 609. Officium in fundamento templi ponendo pag. 606 sq. In Oriente templa sacro oleo consecrata constat etiam ex Abuphamaio p. 15. Dedicatio basilicae S. Petri Romae legitur apud Bzouium ad A. C. 1506, n. 12. De exauguratione templorum confer *Rupertum* p. 128. ad Florinum. De exspoliatione, direptione vel vastatione templorum *Tabiam Eckhardum* in libro, qui inscribitur, *Deus sacrilegii vindex.* Quedlinb. 1710, 8vo. Ritus ethnici in templorum inaugurationibus receptos prosequutus est *Ioan. Bapt. Bellus* libro supra laudato de Templi auguralis partibus; vide et *Ioseph. Laurentium* lib. 2. Polymathiae Synopsi 2. *Antonium van Dale* in diff. de consecrationibus templorum, personarum ac rerum sacrarum, quae subiicitur editioni secundae libri

de Oraculis, et *Alexandr. ab Alexandro* gen. dier. lib. 6. cap. 14. De Encaeniis et consecratione Tabernaculi templique Iudaici videndi interpretes ad Exod. XXIV, 6. sq. Levit. VIII, 10. sq. Hebr. IX, 18. sq. et ad 3 Reg. VIII. addantur *Io. Weberi*. et *Ioannis Frid. Schereri* dissertat. de encaeniis, habitae Lipsiae 1683. et Argentor. 1754. De Festo Encaeniorum ad templum posterius post Antiochi profanationes repurgatum a Iuda Maccabaeo pertinentium dicemus infra cap. X. § 7. Dedicaciones templorum epulo celebratas docet e Romanis Plinius lib. 4. Epist. 1. e Christianis Sidonius Apollinaris lib. 4. Epist. 15. vbi vide Saaronem p. 264. et Theophilus Raynaudus in christiano Christi et ecclesiae per baptismum filio c. 7. p. 334 sqq.

XXVI. Variam suppellectilem templorum Christianorum explicat et recenset *Iul. Caesar Bulegerus*, libro de Donariis Pontificum Tom. 1. Variorum Opusculorum Lugd. 1621, fol. Idem libro tertio de templis s. de forma templorum supra laudato, maxime sollicitus est de Christianorum templorum variis nominibus, partibus et antiquitatibus illustrandis, excepto capite postremo, eoque longiore, quod agit de templis Ethnicorum. Videnda et *Pompelii Sarnelli* antiqua Basilicographia, Italice edita Neapoli 1686, 4to (de quo libro confer Ephemerides Eruditorum Parmenses Anno 1687, p. 24 seq.) *Leonis Allatti* epistola de templis Graecorum ad Ioan. Morinum, edita a Rich. Simone inter epistolas Ioan. Morini, et ad calcem notarum suarum ad Gabr. Philadelphiensem p. 274. *Petri Molinaei* Dissertatio de Altaribus et sacrificiis veterum Christianorum, subiecta Gregorii Nysseni epistolae de euntibus Hierosolymam Hanov. 1607, 8vo. Edmundus Martene 1. de antiquis Ecclesiarum ritibus pag. 300 sq. *P. Orlandi* de veteri disciplina expiandi altaria Florent. 1709, 4. Theologi Argentoratensis *D. Balthasaris Bebelli* Exercitatio de aris et mensis Eucharisticis veterum, Argentor. 1666. Doctorum Helmstadiensium *Ioan. Fabricii* de aris veterum Christianorum, Helmst. 1698. *Ioan. Andree Schmidti* de Aris portatilibus, Ienae 1695. *Iac. Hildebrandus* libro de sacris publicis Ecclesiae primitivae, Helmst. 1652, et 1699, 4. pag. 10 sq. qui p. 17. inter alia reddit rationem, quare in fastigiis plerorumque Christianorum templorum posita fuerint vel crux, vel gallus vel stella. *B. Gotfr. Völgelii* nostri Thyiasteriologia²¹ siue liber postumus de aris veterum Christianorum; Hamb. 1709, 8. *Sam. Theodori Schoenlandi* historische Nachricht von Altären. Lipsiae 1716, 8. De situ altarium versus orientem exstat *Ioan. Frid. Treiberi* dissertatio. Ienae 1668. De fundatione altarium et redituum, ex quibus sacerdotes in iis Missam celebrantes aluntur, item infeudatione et residentia altaris egit *Ern. Mari. Chladenius* comment. de altaragio eiusque infeudatione. Vir. 1746, 4.

Rirus

²¹ Rich. Montacuti Thyiasteriologia lucem, quod sciam, non adspexit.

Ritus dedicandi Altaris exponit *Nicolaus Cabasilas* libro quinto de Vita in Christo. *Jacobus Owenus* in libro paullo ante laudato. *Williamus*, Episcopus Lincolnienfis, negat altaria competere templis christianorum, quod destituantur sacrificiorum vsu. Vide *Brehmium* p. 762. histor. Reform. eccles. Anglic. De more lauandorum et expiandorum Altarium *Franciscus Orlendus*, Ord. Praedicator. in libro de duplici lauacro in Coena Domini fidelibus exhibito, 1710, 4. et *Ioan. Christophorus Batellus* et *Iosephus Maria Suarezus* in dissertationibus de ablutione altarium, iunctim editis Rom. 1702. Nec omittendae tres dissertationes *Io. Baptistae Thiers* Anno 1688. editae, sur les principaux Autels des Eglises, sur les jubez et sur la eloture du Choeur, de quibus *Elias du Pin* T. 18. pag. 277 sq. *B. D. Augusti Pfeifferi* Superintendententis Lubecensis memoria ²² consecrati altaris Lubecensis in templo S. Mariae. *Laurentii Terpagri* diss. de sepulchro altaris Hafn. 1704. siue de reliquiis sacris in altaribus condi solitis, de quibus vide etiam *Hugonem Menardum* ad Sacramentarium Gregorii M. p. 203 sq. *Rudolphi Hospiniani* libri 5. de origine, progressu, vsu et abusu templorum; vna cum responsionibus ad ea, quae de templis *Bellarminus* lib. 3. de cultu Sanctorum, et *Baronius* ad A. C. 87. et alibi per *Annales* suos disputauit Tiguri 1603. fol. *Henrici Linckeri* Icti tractatus de iuribus templorum Francof. 1698, 4. *Christiani Wilduogelti* diss. de iuribus altarium. Ienae 1716. *Gottlieb Slenogti* liber germanice editus de iure altarium et ceterorum ad templa pertinentium germanice. Ienae 1726, 8. et auct. ibid. 1732, 8vo. *Georg. Chladni*, Hungari, Inuentarium Templorum. Dresd. 1689, 12mo, in quo libello etiam varia collectanea habentur, de Donariis et anathematibus sacris, de dedicationibus et encaeniis annuis (vulgo *Kirmse*, quasi *Kirchmessen*, licet propter frequentes in illis rusticorum comotationes dictum posset videri a *κοῦρη*, quae vox apud *Dioscoridem* aliosque cereuisiam significat) et de privilegiis templorum, ac sigillatim de eo, quod ad templa et aras confugientibus asyllum praebuerint, quam in rem *Ethnicorum* quoque vsu probatam, vide *Strabonem* l. 14. pag. 641. *Corn. Nepotem* in *Paulania*, *Suidam* in voce *ἄσυλον* et *ἄσυλον*, e recentioribus *Sam. Petitum* p. 10 sq. ad LL. *Atticas*, *Lindembrogium* ad *Terentium* pag. 613. *Seldemum* in not. ad *Marmora Oxoniens.* pag. 25 sq. *Marshamum* in *Canone Chronico* p. 354 sq. *Rycquium* de *Capitolio* c. 10. vbi de asylo *Romuli*. *Petr. Berthaldum* de *Ara* c. 14. *Ioan. Adamum Osandrum* in *Diss. de asyulis gentium*, inserta Tomo 6. *Thesauri Antiquit. Graecar.* *Ioseph. Laurontium* lib. 4. *Polymathiae Synopsis* 4. *Gustauum Carlbom* de *Asyulis*, Vpsal. 1682, 8vo. et dissertationes *Georgii Goetzii*. Ienae 1660. *Thomae Lie-*

Ggg 3

neri,

²² Einweihung des neuen Altars zu Lübeck in St. Marien, nebst einigen Anmerkungen von lutherischen Altären. Lübeck 1698, 4.

neri, Lips. 1673. *Andr. Groenwalli* de abolitione asylorum. Vpsal. 1726, 8vo. adde *Ioan. Franc. Simonis* commentationem in historia Academ. Inscription. T. 2. p. 52. sqq. edit. Amstelod. et *Henr. Benzeli* diss. de asylis, recutam in Syntagmate Eius Dissertationum acad. T. 1. p. 437 sqq. De Iudaeorum asylis consulendi praeter interpretes ad Num. XXXV. Ios. XX. et lib. 3. Regum. cap. I, 50. ac *Wilb. Zepperum* lib. 4. explanationis Legum Mosaicarum forensium c. 14. *Iac. Cramerus* Theol. Hraelis lib. 3. c. 3. p. 396. *Ioannes vanden Honert* tractatu de asylis, adiecto eius commentar. in Psalm 84. p. 444. *Sebast. Bernb. Cremerus* in antiquitatibus mosaico typicis T. 1. p. 476. *Ioan. Seldenus* lib. 3. de Synedriis c. 8. *I. G. Carpozuius* ad Goodwinum p. 336. sqq. *Francisc. Wokenius* Bibl. Witteberg. T. 1. pag. 377. *Ioan. Conr. Kesslerus* in oratione de homicidarum maxime inuoluntatorum poenis. Bremae 1700. *Henr. Hulsius* diss. de asylis V. T. ad calcem commentarii eius in Israelis prisca praerogatiuas. *Ioan. Adam. Ofsander* in diss. de asylis Hebraeorum. Tubingae 1672. *Ioan. Christo. Wichmanshausen* in diss. de praesidiis Leuitarum vrbibus. Witteb. 1715. *Ioan. Conradus Ikenius* in diss. de homicida inuoluntario, exulante in vrbe refugii vsque ad mortem Pontific. M. Bremae 1731. *Franc. Vlr. Ries* in diss. de asylis. Marb. 1753. De Christianorum asylis conferendi sunt *Iacobus Gothofredus* ad Codicem Theodosianum libro 9. tit. 45. de his qui ad Ecclesias confugiunt, quod edictum integrius exstat ad calcem Actor. Concilii Ephesini T. 1. Bini p. 472. *Lindenbrogius* pag 1393. ad Codicem Legum antiquarum. *Georg. Rittershufii* tractatus de Asylis, insertus Tom. 8. Criticor. Anglor. *Sirmondus* ad Ennodii lib. 1. epist. 7. *Franc. Suarez* de locis sacris c. 8. sqq. *Alcuinus* epistola ad Candidum et Nathanaelem apud Baluzium F. 1. capitular. p. 1444. seq. *Iosephus Nerius* II. 25. Analectorum, p. 795 sqq. T. 4. Miscellan. Gaudentii Roberti, vbi et alia de templis, et c. 26. de altaribus. *Godofr. Voigtius* in libro de Altaribus Christianorum Veterum c. 17. *Matth. Zimmermanni* Analecta p. 581. sq. *Antonij Borremansii* Vesperae Gorinchemenses c. 6. *Guil. Caucus* in Primitiuo Christianismo p. 145. *Paganinus Gaudentius* pag. 15. lib. de saeculi Iustiniani moribus, vbi memorat opusculum suum de Asylis, et de more confugiendi ad Ecclesiam, de quo habetur etiam lex Honorii et Theodosii iunioris, edita a *Iacobo Sirmondo* in Appendice Codicis Theodof. p. 36. vt quinquaginta passibus extra fores templorum tuti sint, quicumque ad illa perfugerint. Vide et Socratem VII, 33. et VI, 5. vbi de lege quam Eutropio²³ suadente tulere Arcadius et Honorius, ne quis ad templa confugeret. *Ioan.*
Da-

²³ Theodora Iustiniani, ab altaribus et templis homines auellere non dubitans, perstringitur a Procopio pluribus anecdotorum locis: Eutropius legem promulgans, vt ad eccle-

Damasceni parallela Tom. 2. pag. 669. Hildebertum lib. 2. epist. 7. *Prosperum Farinacium* de immunitate ecclesiarum et confugientibus ad eas. Lugd. 1642. fol. *Francisci Gastonis*, Patricii Caranensis, canonicam dissertationem de spatio asyli ecclesiastici in causa immunitatis. Panormi 1699, fol. Bullam Gregorii XIV. datam Anno 1591, 17 lun. *Stephani a Puteo* librum de iure asyli qua profani. Tridenti 1717, 4. et *Iusti Henningi Boehmeri* diss. de sanctitate Ecclesiarum. Halae Magd. 1722. Contra abusum eiusmodi asylorum in reis nocentibus malitiosis ac poena dignis, disputat *Andr. Masius* in Commentario praestantissimo ad Iosuae librum c. 20. (frustra obnitente ad eum locum *Iac. Tirino*) *Nic. Antonius* lib. 2. de Iure Exulum c. 34. sq. *Ioan. Georg. Reinhardus* de iure Principum circa sacra pag. 218 sqq. *Christoph. Ioan. Conr. Engelbrechts* de iniusta asylorum immunitatisque ecclesiarum ad crimina dolosa extensione. Helmst. 1720. De iure asyli confugientibus ad statuas Imperatorum concessio, *Christophorus Cellarius* ad Plinii lib. 10. epist. 16. *Ἄστυς παρθένης* vocat Theodorus Lector lib. 2. Hist. pag. 562. De asylo Romuli vid. *Rycauius* c. 40. libri de capitolio. De vrbiū incrementis per asyli ius *Andr. Cirinus* cap. 30. de vrbe Roma Tom. 2. thesauri Sallengriani pag. 334 sq.

C A P V T X.

Scriptores de Festis Iudaeorum, Ethnicorum, et Christianorum.

De festis et anno Iudaeorum. 1. 2. *De cultu septimae diei, Via Sabbati etc.* 3. *De Sabbato Deuteroprōtō.* 4. *De neomeniis.* 5. *De festo Paschatis.* 6. *Mos captiuum et supplicio destinatum in illo dimittendi.* *ibid.* *De festo Pentecostes, Tabernaculorum, aliisque.* 7. *De anno Iubilaeo Iudaeorum, Romanorum et Christianorum.* 8. *De festis et anno Graecorum.* 9. 10. 11. *De festis Romanorum.* 12. *De anno Romanorum; Calendariis item Ecclesiasticis et medii aevi.* 13. *De Christianorum Sabbato et die Dominica.* 14. *De eorum diebus festis aliis.* 15. 16. *Festa Muhamedanorum.* 17. *Dies nefasti, Aegyptiaci.* 18.

I. Praeter

ecclesiam confugientes etiam ab altaribus abstrahere fas esset, mox ipse incassum ad altare confugiens arreptus et supplicio datus est. Vide excerpta Peirelciana p. 849. Socratem V, 2. Nicol. Alemannum in Notis ad Procop. p. 94.

I

Praeter Sabbatum, Neomenia, annum Sabbaticum, & Iubilaeum, tria Iudaeis festa praecipua Lev. XXIII. Num. XXVIII. sq. et Deut. XVI. praecepta sunt, Pascha, Pentecoste, et Scenopegia siue festum tabernaculorum: quibus festum rubarum s. noui anni, ex Num. XXIX, 31. et Expiationis festum ex Num. XXIX, 7. sq. Leu. XXIII, 24. ad latus ponunt Theodoritus aliique, apud Corelerium Tom. 2. Monument. Eccles. graec. pag. 687 sq. Recentiora sunt Festum Purim, Eneaeia et Xylophoria. De singulis hisce, praeter Interpretes S. Scripturae, Iosephum ab Eduardo Bernhardo illustratum lib. 3. Antiquit. Iudaic. cap. 10. Iosephum veterem christianum scriptorem cap. 126. hypomnestici, Tractatum Talmudicum תנ"ך de festiuitate, siue de tribus festis sollempnibus, cum versione et Bartenorae commentario vulgatum a Clariss. Viro Christiano Ludouici, Lipsiae 1696, 1712, 4. et Maimonidem in libro מנהגים de festis, consulendi sunt Isaacus Cardoso itidem Iudaeus in libro vulgato Hispanice Amst. 1679, 4. sub titulo *las excellencias de los Hebreos*, pag. 199-212. quo opere erudita pro populo Iudaico Apologia¹ continetur: Iosephus Scaliger VII. de emendatione temporum pag. 648 sq. Car. Sigonius lib. 3,

¹ Nullam vidi qui post Flauium Iosephum Cardoso doctius et operosius Iudaeorum laudes perorasset, licet sint Iudaei in laudibus suis haud infrequentes. Diuisum autem totum opus Iacobo de Pinto dedicatum in partes duas, quarum priore describit decem populi Iudaici praerogatiuas siue vt ipse vocat excellentias: posteriore totidem quas appellat calumnias ab illis remouet. *Praerogatiuae* sunt 1) quod Iudaei sint populus a DEO electus. p. 1. 2) gens vna nec cum aliis permixta gentibus. p. 23. 3) separata ab aliis Nationibus terrarum. p. 35. 4) tribus naturalibus dotibus conspicua pag. 51. misericordia p. 53. caritate p. 57. honestate ac verecundia p. 69. 5) Circumcilio. p. 87. 6) Sabbatum. p. 101. 7) Lex data a DEO p. 123. classis prima praeceptorum de DEO p. 155. secunda de sanctuario, templo et sacerdotio p. 167. tertia de immunditie cauenda vel expianda p. 181. quarta de ciborum discrimine p. 185. quinta de coniugibus et matrimonio p. 189. sexta de festis p. 199. septima de misericordia et eleemosynis pag. 213. octaua de iustitia et regimine p. 225. nona praeceptorum de iure ciuili p. 247. et decima de criminali p. 253. Praecepta affirmatiua CCXLVIII. ex numero ossium humani corporis p. 259. negatiua CCCLXV. secundum numerum dierum anni. p. 263. 8) Prophetiae. 9) Terra sancta. et 10) Testimonium de Vnitae DEL.

Calumniarum quas vocat amolitiue annititur prima, falsae adorationes. pag. 333. a) foetor, p. 339. 3) quod sint veluti cauda Gentium et sanguinis profusum patiantur. p. 345. 4) ter quotidie imprecentur gentibus. p. 349. 5) quod Gentes velint ad Iudaismum allicere. p. 357. 6) quod infideles ac perfidi sint erga suos Principes et Magistratus p. 367. 7) quod immisericordes ac crudeles sint. p. 377. 8) quod corruptores sint librorum sacrorum. p. 390. 9) quod imagines euerant et sacrilegia committant. p. 399. 10) quod occidant infantes Christianorum, vt sanguine illorum in citibus suis vantur. p. 408-431.

lib. 3. de Rep. Ebr. Io. *Boissonius* in Schediasmate de festis Ebraeorum et Graecorum, Vratisl. 1660, 12. *August. Pfeifferus* in dissert. de festis Ebraeorum, Witreb. 1666, et quos laudat in critica sacra pag. 151. Praeterea *Theodorus Thummius* in Tractatu Historico-Theolog. de festis Iudaeorum et Christianorum Tubingae. 1624, 4. *Matth. Dresserus* de festis Christianorum, Iudaeorum et Ethnicorum Lipsi. 1593, 8. *Frid. Spanhemius* parte 1. Chronol. c. 15, Et 1. Opp. p. 70 sq. qui etiam de translatione festorum in alios dies dissentit p. 179 sq. ubi de annis Sabbaticis et Iubilaeis c. 16, p. 82 sq. *Adrianus Cocquius* in Observationibus et Exercitatt. ad V. T. de rebus naturalibus, Diis Syris et Hebraeorum festis Vlissing. 1671, 4. *Rodolphus Hospinianns* de Festis Ebraeorum, Ethnicorum et Christianorum Genev. 1669, fol. et alibi saepius, *Io. Meyerus* Prof. Hardernic. in libro de origine et causis festorum sollempnium quaedam, quos olim Iudaei in terra Canaan, hodieque in exilio agitare consueverunt. Amstel. 1693, 8. et cum insignibus auctariis ac R. Abrahami Leuitae libra de ieiuniis. ibidem 1724, 4: quo in libro inter alia impugnat *Maimonidem* et *Ioan. Spencerum*,² quorum ille in Doctore habitantium, hic in opere de Legibus Ebr. lib. 3. Dissert. 1. c. 8. festa gentium festis Iudaeorum dedisse originem contendit. *Melch. Leydeckerus* de republ. Hebraeor. lib. 9. cap. 3-9. *Anton. Cregutius* in Reuelatore arcanorum, pag. 759 sqq. *Robertus Robertson le Camu* in libro belgice edito Franequerae 1693, 8. et quartum recuso ibidem 1722. *Korte Inleidinge der Festen Israels*. Adde dissertationes de festis Iudaeorum *Ioannis Palmrootii*, Vpsal. 8. et *Magni Celsii*; ibid. 1672, 4. *Ioan. Ern. Gerhardi* diss. quatuor. de festis orientalium cum primis Hebraeorum. Vitemb. 1640. *Caroli Schulteni*, Professor. Lundensis in Scania, dissert. de festis Hebraeorum. ibid. 1723, 4. *Ioan. Rodolphi* de temporibus sacris Hebraeorum. Bernae 1724. *Ioan. Christi. Kirchmeieri* de festis Iudaeorum anniuersariis, eorumque in fatis ecclesiae N. T. antitypo, quae est secunda manipuli dissertatione theologic. selectar. Marpl. 1724, 4. recusa in sylloge exercitationum. ibid. 1735, 4. pag. 25. Singularis quoque locus de Iudaeorum festis exstat apud *Plutarchum* IV, 5. symposior. Fuerunt in tribus festis Iudaeorum alii dies minus festi, alii maxime festi; de hisce agit *Petrus Zornius* in diss. de **שבת** **שמיני**, siue diebus magnis Hebraeorum, quae inserta est Miscell. Lipsiens. Nouis Vol. 5. pag. 31 seqq. in qua simul differitur de sabbato magno, i. e. eo, quod proximum erat ante sabbatum. De festis Patriarcharum ante *Mosen* praeter diem sabbati et pauca et incerta sunt, quae notat *Bolducius* lib.

prime

² Spencerum sequitur *D. Io. Sam. Stryckius* in diss. de incommodis festorum, Halae Sax. 1702.

primo de Ecclesia date legem. Vide Cherubinum à S. Iosepho T. 2. apparatus biblici, p. 393 sq.

II. Lucem praeterea huic argumento de festis Iudaeorum affundunt, qui Calendaria eius gentis ediderunt et illustrarunt; ut praeter *Seb. Münsterum* Basil. 1527, 4. *Cunacum* supra laudatum; *Ioseph. Scaliger* in Canonibus Isagogicis p. 41 sq. et de Emend. Temporum pag. 316 sq. *Gilb. Genebrardus* ante Commentarium suum in Psalmos, *Augustinus Tornicius* lib. 1. Annal. V. T. p. 354 sq. *Iulius Bartoloccius* Tom. 2. Biblioth. Rabb. *Ioan. Seldenus* de Anno ciuili Iudaeorum, aliique, quos laudat eodem in libro c. 8. et in praefatione et lib. 3. de Synedriis c. 13. p. 134. *Frid. Spanhemius* Chronolog. sacr. P. 1. c. 11. sq. *Carol. Schultemus*, cuius Calendarium Iudaeicum Hebraice et Latine editum est 1711, 4. *Hermannus Zoestius* cuius Calendarium Hebraicum comparat inter Eius tria opuscula theologica ab *Hector. Gottfr. Masio* edita. Havn. 1701, 8. p. 107 sqq. *Ioan. Salpius*, qui Calendarium Hebraicum edidit Vitemb. 1697, 4. Addantur *Augustin. Calmetus* T. 2. Dictionarii S. Scripturae, p. 434 edit. Venetae 1726, fol. et pag. 64 sqq. ante commentar. in Genesim. *Ioan. Baptista Roefchelius* de forma anni Patriarcharum. Witteb. 1692. *Honr. Klausfangius* de eodem argumento. ibidem 1716. *Car. Dan. Clauerus* de forma anni Hebraeorum mosaico-prophetica. ibidem eod. *Aegid. Strauch* de computo Thal-mudicorabbिनico, et de anno Hebraeorum ecclesiastico. Witteb. 1655. *Iac. Cappelli* epocharum illustrium thematisimi cum explicatione selector. aliquot Scripturae locorum, Sedani 1605, 4. recusi Fasciculo octauo Opusculi historico-philologicorum. *Ioan. Andr. Mich. Nagel* de calendario veter. Hebraeor. Altorfii 1746, 4. *Ioan. Christo. Fischer* de anno Hebraeorum. Witteb. 1710, 4. *Gustav. Sommelius* de anno Hebraeorum ecclesiastico atque ciuili. Lundae 1748, 4. *Emo Luc. Vriemot* de vero anni initio apud Hebraeos. Francq. 1735. rec. in Eius obseruationibus miscellaneis. Leouard. 1740, 4. pag. 280. sqq. *Christoph. Langhansen* de mense veter. Hebraeor. Ianari. Ienae 1713, 4. *Dan. Lundius* de mensibus Hebraeorum. Aboae 1694. *Gottfr. Felstisen* de ciuili Iudaeorum die. Lips. 1702, 4. Ex Iudaeis, et quidem recentioribus, de Calendario Hebraeorum differunt *David Nieto* in ןׁ ןׁ ןׁ ןׁ, p. 82 ff. et *Immanuel Aboab* in Nomologia pag. 90 ff. Vide etiam si placet quae notauit in Menologio meo, vbi de Hebraeorum, et aliorum centum circiter populorum mensibus. *Nicolai Mollerii* Iudaeorum Annus 3. lunae solaris, Turco-Arabum, annus mere lunaris prodit

³ Veteres Hebraeos, ut antiquissimos Graecos, etiam anno lunari vsos, et quo Solis periodo responderet, mensem subinde intercalasse, docet etiam S. Basilius homil. VI. in Hexaemeron. Confer Frontonis Ducaei notas ad paginam 80. T. 1. Adde Carponia

prodii Croning: 1650, fol. . Calendarii siue anni curam tum apud Hebraeos tum apud alias gentes plerasque commissam fuisse sacerdotibus, probat *Ioan. Andreas Danzius* in praefat. ad Maimonidis descriptionem initiationis nouilunii, cum Henningi Bernhardi Witteri versione editam Ienae 1703, 4.

III. Contra *Marshamum*, qui cum *Dione Cassio* l. 37. p. 123. periodum VII. dierum ab Aegyptiis deriuat, p. 198. Canonis Chron. Vide *Herm. Witsft* Aegyptiaca l. 3. c. 9. et *Ioan. Meyerum* de temporibus sacris et festis diebus Hebraeorum, pag. 174 ff. Fatetur tamen idem Marshamus, sacrum Sabbati cultum Hebraeis peculiarem fuisse, quod docet etiam *Ioan. Spencerus* lib. 1. c. 4. de Leg. Ebr. negans, Sabbatum celebratum ab Ethnicis, nisi inclinante iam Republica Iudaica, et Iudaeis iam per orbem diffusis: Conf. *H. Casaubonum* ad Suetonii Tiberium, c. 32. et *Ioannem Wallis* tractat. de Sabbato T. 3. Opp. p. 342 sq. 381. 423. 425. qui negat constare quod Iudaei ante exitum ex Aegypto vel vlla gens alia ante tempora Christi annos suos per hebdomadas distribuerit. Septima quidem mensis cuiusque dies quibusdam gentibus sacra fuit, et septimi numeri religio passim in Ethnicorum libris obseruatur, vt praeter Marshamum p. 195 sq. docent *Clemens Alexandrinus* Opp. T. 1. p. 613. et T. 2. p. 713. ed. Oxoniens. *Caellius Rhodiginus* XIII, 21. *Seldenus* lib. 3. de Iure Nat. et Gent. c. 15. *Lud. Capellus*, Tract. de Sabbato p. 265. Opp. postum. *Io. Tac. Syrbius* diss. de Sabbato gentili, Ienae 1700 edita, deinde saepius recusa, et inserta quoque Tempe Heluetic. T. 2. p. 527 ff. *Claudianus Sallierius* dissert. de festo septimi diei, gallice, in memoriis Academiae Inscriptionum, Tom. 5. p. 58 ff. *Ioan. Christoph. Wolfius* ad Theophilum Antiochenum p. 134. *Henr. Ernstius* lib. de studiis diebus festis non conuenientibus p. 100 sq. *Theophilus Spizelius* de Israëlitis Americanis p. 101 seq. *Ezech. Spanhemius* p. 465. ad Callimachum, *Ioan. Georg. Graenius* ad Lucian. Tom. 2. p. 895. et *Ioan. Meursius* pag. 98 sq. Graeciae feriatae. Non a Mosis temporibus, sed ab ipsa oratione repetendam Sabbati religionem accurate euincunt *Cerberinus a S. Iosepho* apparatus biblici T. 2. p. 220 sqq. *Ioan. Christian. Hebenstreit* in diss. de sabbato ante legem mosaicam existente. Lipsiae 1748, 4. et *Ioan. Aug. Ernesti* Vindiciar. arbitrii diuini in religione constituenda parte secunda p. 44 sqq.

De religiosa sabbati obseruatione apud Iudaeos, de qua per pauca Iosephus, ad eundem *codex Talmudicus* de Sabbatho, latine versus a *B. Seb. Schmidio* T. 2. edit. Surenhusianae. Memini me etiam MS. euoluere Gemaram Codicis Talmudici de Sabbatho, latine translata a *Balthasare Scheidto*, Professore Argentoratensi. Consulendi praeterea interpretes ad Matth. XII. Marci II, 23 sq. III,

H h h 2

2 sq.

notas ad Coodwinum pag. 356. et Guffetii comm. ling. hebr. voc. **אָרַר** et **אָרַיִךְ**, ubi docet, hanc interrelationem absque traditione, ex sola lege fuisse suscipiendam.

2 sq. Luc. XIII, 19. XIV, 3. Io. V, 10. VII, 22. IX, 14. *Mofes Maimonides* Ty. Schabbar, in Iad Chafaka, lib. 3, c. 1. *Christoph. Caribwrightus* Mellific. Ebr. lib. 5, c. 7. *Io. Drusus* de tribus sectis Iudaeorum p. 94 et 109. edit. in *Svd. Wilhelmus Wotton* in collectione dictionum S. Scripturae, librorum Apocryphorum et Iosephi de Sabbato, quam cum variis observationibus praemissa tractatu talmudico de sabbato, edito Hebraice et Anglice, Londini. 1718, 8. *Cöselerius* ad recognitiones Clementis IX, 28. et laudatus *Danzius* in diff. de curatione Christi Sabbatica, *Ioan. Outreimii* Viri Clariss. dissertatio 13. de clangore Euangelii, quae est de clangore Sabbati p. 327 seq. *J. C. Wagenfeldus* ad tela ignea satanae, p. 558 sq. *Melchior Leydeckerus* de republica Hebraeorum lib. 9, p. 532. *Bernh. Sebastian. Cramerus* antiquitat. typiconomiac. T. 2. p. 394 sqq. *Ioan. Christian. Kirchmeierus* disput. de sabbatis Iudaeorum eorumque in fatis ecclesiae N. T. antitypo; quae legitur in sylloge exercit. acad. p. 1 ff. *Ioan. Georg. Abicht* de lege sabbati. Witteb. 1731, 4. *Georgii Witzleben* Bericht von der Juden Sabbath am Sonnabend, und der Christen am Sonntage. Havniae 1665, 8. et *Adami Georgii Christophori Matthaei* Beschreibung des jüdischen Sabbath. Norimbergae. 1751, 4. De operibus sabbatum de pelletibus ex mente Hebraeorum exstat dissertatio *Viti Henrici Hasenmülleri*, Ienae. 1708.

Via Sabbati a Talmudicis in tractatu Erubin, T. 2. edit. Surenhusianae p. 101, 106. etc. definitur mille passibus siue bis mille vnis. Arator:

Moenia nota petunt, quo per sua sabbata, mille

Raffibus ire licet — — —

Confer Suidam in *ααββάρου ὁδόν*, ac praeter *Grotium* aliosque interpretes ad Actor. I, 12. *Ioan. Frischmuthi*, *Mich. Waltheri* et *Nic. Kursneri* Dissertationes de via Sabbati, quibus iungendus *Seldenus* lib. 3. de Iure N. et G. cap. 9. *Buxtorfius* in Synagog. Iud. c. 16. *Wagenfeldus* in lib. de Norimberga pag. 126 sq. vbi etiam de oneribus Sabbato non exportandis. *Carpzonius* ad Schickardum de iure regio pag. 305. *Wideburgius* Math. Biblic. Specim. 7. p. 73. *Christi, Schoettgentus* Hor. hebr. T. I. p. 406. et *J. G. Carpzonius* ad Goodwinum p. 389. An libros sacros Sabbato eripere incendio liceat? vide quae Iudaei disputant apud *Ioan. Lightfootum* in Opp. postumis pag. 10. De Abenefrae Epistola, qua probat vesperam Sabbati non subsequenter sed antecedentem celebrandam esse, vide sis doctissimi *Ioan. Christophori Wolfii* Bibliothecam Hebraicam Vol. 1. p. 78. qui etiam de Sabbatione, fluio illo fabuloso Iudaeorum videndus ib. p. 141. 283. et in Notitia Karaeorum p. 141. De quo fluio Iudaeorumque de eodem figmentis consulendi sunt praeter eos, quos Wolfius in notitia Karaeorum loco citato adduxit, *Ioan. Frid. Breitbauptus* ad Iosephum Gorionidem p. 546. et *Frid. Albrechtus Augusti* tractatu

germa-

germanico: *Geheimnisse der Jüden von dem Wunderfest Sambathion*, Erfurti 1748, 8.

Notatu dignum est, quod Iudaeis dum in seruo ac vero DEI cultu negligentiores erant, saepius cladem accelerauerit, quod Sabbato vel alio die subito hostibus resistere religioni sibi duxerunt, ut ex libris *Maccabaeorum* et *Iosepho* apparet. Quamquam Iosua urbem Iericho cepit die Sabbati, Ios. VI. 17, et Iudaei deinceps, eodem Iosepho teste, potius existimauerunt nefas esse, die Sabbati (vel etiam per annum Sabbaticum siue *αἰγιὸν ἔρ*, vide Iosephum lib. 1. de bello Iudaico c. 2. p. 711.) hostem inuadere et adoriri, quam irruentem pro corpore suo defendendo propellere atque occidere. Et diebus festis plerumque seditiones concitasse affirmat Iosephus lib. 1. cap. 4. de bello Iud. pag. 714. Ceterum Sabbato plus simplici vice captam esse constat Hierosolytam, et deserta fatetur non Iosephus modo p. 719. f. et 474. a. sed et Dio Cassius, lib. 36. p. 36. templum a Pompeio, qui primus Iudaeos Romatis subiecit, Olymp. GLXXIX, 2. Romae DCXCI. ante Christum LXIII. non fuisse expugnandum, si Iudaei illud ex aequo omnibus diebus defendissent. De captis festo die Syracusis vide *Ezech. Spanhemium* p. 201. ad Orat. 1. Iuliani. De Berura ob famem ex otiantibus per annum Sabbaticum agris dedita I Maccab. VI, 49.

IV. De Sabbato *δευτεροπρωτου*, praeter *Erasmum Schmidum* et alios *Interpretes* ad Luc. VI, 1. Caesarium quaest. 35. Suidam in *Σάββατον*, Isidorum Pelus. III. epist. 110. Epiphanium T. 1. pag. 453. consulendus *Iosephus Scaliger* lib. 6. de emendar. temporum pag. 557. et in Canon. Ifagog. lib. 3. p. 225. cum quo faciunt *Pagius* ad A. C. 30. n. 3. *Bernbardus Lanius* Concord. Euangel. c. 39. *Sam. Basnage* in Annal. *Jf. Casaubonus* p. 271 sq. ad Baronium, *Iosephus de Voisin* Tractat. de Sabbato deuteroproto, *Gerh. Outhouius* in Bibliotheca Bremensi, Classe 6. pag. 426 sqq. *Ioan. Frischmutbus* et *Herr. Müllerus* singularibus dissertationibus, recensis in *Gottfriedi Menthenii* Thesauro theologicophilolog. P. 2. p. 312 et 319. Scaligeri et qui eum sequuntur, sententiam impugnavit *Otto Verbrugge* dissertationibus duabus de hoc argumento Groning. 1718 editis. Conferes praeterea *Petauium* ad Epiphanium T. 1. p. 61 sq. *Sam. Petium* c. 19. Var. Lect. *Seb. Schmidium* τὸν *μικροπρωτον* in fasciculo diss. p. 494 sq. cui post impugnatas alias vndecim sententias, Sabbathum *δευτεροπρωτου* est posterius inter duo Sabbata quae ab initio anni Ecclesiastici mense Nisan, Pascha proxime anteedebant. *Ioan. Harduinnus* Operum select. pag. 628 et 402 qui pro Sabbato deuteroproto habet primum mensis Adar secundi in Sabbato embolimaeo, quae sententia probatur etiam *Salomoni van Till* in diss. de vero et iusto tempore sabbati *δευτεροπρωτου*, edita Anno 1708. *Io. Rhenferdus*

ferdus Franequærae lumen nuper eheu extinctum diss. 3. 3. de locis Hebraicis N. T. Anno 1706. vulgata primum Sabbatum mensis Tisri siue in anno ciuiti putat fuisse *πρωτόπρωτον*, primum vero in anno sacro siue mensis Nisan *δευτερόπρωτον*, quod probatur etiam Clarissimo Viro Hadr. Relando et Stephano le Moyne in prolegomenis ad Varia sacra. *Henr. Dodwellus* vero dissert. 9. de vet. cyclis Graecorum et Romanorum per Sabbatum *δευτερόπρωτον* cum *Mal-donato*, *Grotio* et *Ed. Bernbaro* p. 225. ad Iosephum intelligit festum Pentecostes, et ita vt festum Paschatos fuerit *πρωτόπρωτον*, et Tabernaculorum *τετ-τόπρωτον*. Sed forte huic et reliquis quas articuli sententiis praeferenda est *Andrae Mafii* opinio, qui *δευτερόπρωτον* Sabbatum putat fuisse diem septimum festi Azymorum, vel octauum tabernaculorum, qui cum primo *πρωτόπρωτον* pari cultu celebrabatur, quum dies intermedii essent profesti.

V. De Neomeniis apud Iudaeos pariter et gentes celebratis differit *Ia. Spencerus* libro 3. de Leg. Ebr. diss. 4. cui adde *Marinum* in vita Procli c. 19. *Interpretes* ad Coloss. II, 16. Nazianzenum Orat. 2. in Iulianum pag. 129. et *S. Chrysostomi* Homiliam, qua Christianis hunc morem dissuadet. De Hebraeis speciatim quibus vespera Nouilunii dies expiationis paruus dicitur, *Maimonidis* tractatum, quem cum Witteri versione lenae editum paulo ante § 2. memorauimus. *Abarbanclis* dissertationem de principio anni et consecratione nouilunii, ad calcem interpretationis libri Cosiri, a Buxtorfio compositae, p. 431. *Ioan. Outreimii* dissertationem duodecimam de clangore Euangelii, p. 271 seq. *Ioan. Gottlob Carpozouium* ad Goodwinum, p. 424 seqq. *Ioan. Meyerum* de temporibus sacris et festis diebus Hebraeorum p. 238 seqq. *Cherubium de S. Iosepho* T. 2. apparatus biblici p. 245 seqq. et p. 259 seqq. et Gundlingiana Parte 36. p. 47 seqq.

VI. De ritibus Iudaicis festi Paschatos, praeter eos, qui de festis et de sacrificiis, et de ritibus Iudaicis vniuersim scripsere, et praeter interpretes ad Exod. XII. et ad Talmudicum Tractat *פסחין* videndus ex Iudaeis R. *Moses Maimonides* in *פסחין קרבן*, lib. 9. c. 1. Iadchafaka, quem tractatum aequae ac librum de sacrificiis latine vertit Ludov. Compiègne de Veil, Londini 1683. 4. qui recusus est in Crenii Opuscul. Philolog. Fasc. 7. p. 837. e. Christianis B. Seb. Schmidius, Theol. Argentorat. libro de Paschate, *Ioan. Lightfootus* de ministerio Templi c. 11 seq. *Iosephus Scaliger* lib. 6. de emendar. templorum, *Fagius* ad Targum Deut. VIII. *Buxtorfius* Exerc. Philologico Theol. VI. Io. Owenus in Epistolam ad Hebraeos, T. 1. p. 262 seq. Io. Saubertus in diss. de festo Paschatos a Christo Seruatore celebrato, in palaestra dissertationum pag. 70 seq. *Iulius Bartoloccius* in Bibliotheca magna Rabbinica. P. 2. p. 389 seqq. et p. 735 seqq.

Ioan.

4. Hoc refellit Sam. Basnage in Annalibus ad A. C. 32. § 23.

Ioan. Blermannus in Mose et Christo, pag. 391. sqq. *Petrus Iuricus* in historia dogmatum et cultuum, Part. 2. p. 325 sqq. *Ioan. Spencerus* de legibus Hebraeorum ritualibus, p. 294 sqq. edit. Tubing. *Ioan. Gottlob Carpzonius* ad Goodwinum, p. 394 sqq. *Nicol. Serrarius* T. 1. in Iosuum p. 443 sqq. ubi copiose, et erudite de azymis agit. Idem p. 518 sqq. de modo, quo Pascha hodie a Iudaeis celebratur, disputat, *Wilhelmus Goeroe* in historia Mosaica, Belgice, P. 1. c. 6. p. 203 sqq. *Bernb. Sebastian. Cremerus* in Antiquitatibus mosaicotypicis, T. 2. pag. 417 sqq. *Ioan. Behmius* in notis ad Pauli Burgensis diatribam de Paschate, Regiomonte 1610, 4. *Natalis Alexander* Histor. Eccles. T. 1. pag. 277 sqq. edit. Paris. 1714, fol. *Ioan. Jac. Eyselöbr* de paschate Hebraeorum. Witteb. 1678, 4. *Ioan. Andr. Danzius* in Programmate de Paschate Iudaeorum abrogato, et in eius locum surrogato festo Resurrectionis Dominicae, Ianae 1713, 4. quod recudendum curavit Io. Georg. Meuschenius in N. T. ex Talmude illustrato, p. 897 sqq. *Ioan. Haugborstus* de Paschate ipseque praecipuis ritibus a Iudaeis obseruatis. Breae 1714, 4. Discrimen Paschatis Aegyptiaci et generationum ostendit *Chr. Frid. Tresenreuter* singul. disputat. Altorfii 1739, 4. Idem alia dissertatione: ibid. 1743 habita euincere studuit, pascha in deserto nunquam fuisse intermissum. Recentium potissimum Iudaeorum caerimonias persequuntur, *liber rituum paschalium* Hebr. Lat. et Germanice editus Regiomonte in 4to, a *Ioan. Stephan. Rittangelio*, et Latine atque Hebraice subiectus eiusdem Rittangelii Libro de Veritate Religionis Christianae, a V. Cl. Ioan. van der Wayen, Leonis Murinensis narratio Historica de Paschate, Italice litteris Hebraicis, Venet. 1609, fol. et liber eiusdem argumenti Lipsiae Germanica lingua editus 8. ab ex Iudaeo *Frid. Alberto Christiani*, cuius etiam exstat alius libellus: *Beschreibung der jüdischen Fastnachten*. Lipsiae 1677, 8. De immundorum Paschate, mense secundo, Seldenus II, 1. de synedriis. De agno paschali egerant *Ioan. Georg. Dorscheus* ad calcem Mysariae missae. Argent. 1644, 4. *Ioannes Frischmatius* in dissert. de Iudaico eoque inter duas vespéras mactando agno paschali. Ianae 1660, 4. *Aug. Varenius* de agno paschali Hebraeorum. Rostoch. 1652. *Georg. Moebius* de agno paschali. Lipsiae 1655. et in Dissertationibus iunctim, Lipsiae 1694, 4. editis pag. 866. *Zach. Frosterus* de eod. argum. Aboae 1698, 8. *David Lundius* de eod. argum. Vpsal. 1705. *Henr. Wilh. Snabelius* de agno paschali, illustri Seruatoris I. C. pro nobis mactati typ. Breae 1702, 4. *Georg. Lud. Goldnerus* de agno paschali inter duas vespéras mactando, in Misc. Lipsiens. T. 2. p. 658 ff. De accubitu Iudaeorum ad agnum paschalem confer *Theod. Dassowii* dissertationem. Witteb. 1698. De plenilunio paschali eiusque mysterio differit *Henr. Scharbau* obseruat. sac. Part. 2. pag. 317 sqq. De cantione sollempni, in prima paschatos nocte, apud Hebraeos recepta

recepta exstat dissertatio *Car. Heimr. Zeibabii*. Witteb. 1740. De tempore, quo Christus pascha celebraverit, non eidem est eruditorum sententia. Notiores recenset Vir Celeberrimus *Ioan. Christoph. Wolfius* ὁ μακαρίτης Cur. phil. in N. T. Vol. 1. p. 366. In quatuor classes distributae enarrantur a *Gottlobo. Friderico Gudio* in demonstratione hermeneutica, quod Christus in coena sua τρωγεῖν agnum paschalem non comederit, edita primum Lipsiae 1733, 4. deinde ibid. 1740, secunda, et ab obiectationibus V. C. *Conradi Ikenii* vindicata. Scilicet defendit idem *Ikenius* Bremae 1735. dissertationem priorem de tempore celebratae a Servatore ultimae coenae paschalis, qua is euincere studet, illam integro die. ante plerorumque Iudaeorum paschales epulas actam esse: Hanc 1739. excipit dissertationis de hoc argumento posterioris pars prima et secunda, qua difficultates contra sententiam priori dissertatione adstructam moveri solitae diluuntur. Quibus in dissertationibus quum *Gudii* quoque sententiam sub examen vocasset *Ikenius*, huic respondit *Gudius* in iterata demonstrationis suae hermeneuticae editione. Quae autem ille monuit, iis opposuit tertiam disputationem de hoc argumento *Ikenius* habitam Brem. 1742. Eam sententiam, qua statuitur, Christum vno eodemque tempore cum omnibus Iudaeis agnum paschalem comedisse defendit calculoque suo approbavit Celeberrimus *Sigism. Jac. Baumgarten* in dissertatione de ultima coena Christi paschali. Halae 1743. et *Io. Frieder. Frischius* in libro germanice Lipsiae 1758, 8vo, euulgato: *Biblische Abhandlung vom Osterlamme überhaupt, und dem letzten Osterlammstage Christi, als dessen Todestage insbesondere*. Adde *J. C. Herenbergii* dissertationem de eodem argumento, quae legitur in *Thesuro nouo disputationum rheologicophilologicarum*, T. 2. p. 538 sqq.

De Romanorum more circa festum Paschatis Iudaeis captiuum reddendi et libertati restituendi res nota ex Euangelica historia. Confer interpretes ad *Io. XVIII, 39.* et *Matth. XXVII, 15.* *Lac. Lydium* florem sparsione ad historiam passionis I. C. p. 142 sqq. *Ioan. Lomestrum* in *Diebus Genialibus* Dec. II. dissert. VII. qua agitur de consuetudine rei apud Iudaeos in festo dimittendi. *Corn. Adami* Obseruat. philolog. pag. 185 sqq. *Ioan. Schmidii* dissertationem Lipsiae Anno 1685. editam de eodem ritu quem a Graecis accepisse Romani videntur, siquidem in Panathenaeis etiam captiuos ab eis dimitti solitos ex *Vlpiano* ad *Demosthenis* de Corona orationem obseruat *Meursius* in Panathenaeis c. 26. Confer *Samuelem Peritum* ad *Leges Atticas* p. 38 seq. et 50. atque *Meursium* in Graecia feriat p. 164. vbi idem in *Thesmothorjjs* obtinuisse notat. Teste *Liuius* V, 13. *Lectisternii tempore vincitis demta in eos dies vincula: religioni deinde fuisse, quibus eam opem dii tulissent, vinciri.* Hoc postea imitati sunt Imperatores Christiani: *παλλαιός*, inquit *Epiphanius* Tom. 2. p. 281

p. 281. *Φιλανθρωπία Βασιλική ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πολλοῖς καταδικαίως ἀφένω καὶ ἀπολύτρωσιν χερίζεται.* Confer quae obseruat Iacobus Godofredus in commentario ad Codicem Theodosianum Tom. 3. pag. 272. Petauius ad Epiphaniam p. 365. D. Goffe, Nicolaus Ittigius in diss. de veterum indulgentia Paschali cum thodierno iure aggratiandi collatq. Ritus hunc Iudaeis familiaris fuisse, neque a Iudaeis Romanorum nee a Graecis repetendum euicit *Ioan. Com. Hottingerus* in diss. de ritu dimittendi reum in festo paschatis Iudaeorum, *Figuri* 1719, et in Thesauro nouo disputatidnum Theologicophilologicar. T. 2. pag. 352 sqq. atque *Tempe Heluet.* T. 4. p. 264 sqq. Eandem sententiam defendit *S. V. Carpzouius* in notis ad Goodwinum pag. 409. De indulgentiae Iudaeorum paschalis tempore modoque exstat dissertatio *Io. Georg. Liebknechtii* Gissae 1731. Idem Godofredus pluribus etiam agit de iustitio siue feriis iudaeis apud Christianos circa dies festos, tempore Quadragesimae, Aduentus etc. obseruari solitis. De more reos non damnandi nec ligandi tempore Quadragesimae, videbis etiam vbi lubebit *Aegidii Menegii* antiquitates Iuris Ciuilis cap. 26.

VII. Iudaeorum *שבועות* Pentecoste siue quinquagesima a Paschatis secunda dies *Aetor* II, 1. et XX, 16. *Ἀσπερθών*, *Ioseph. Antiquit.* lib. 3. c. 10. r. 6. vbi confer *Bernhardum* de reliquis festi huius nominibus differentem, pag. 178. edit. Hauercampianae. Dicitur etiam *festum messis* Exod. XXIII, 16. triticeae nimirum, a quo primitiae tritici offerebantur *Leuit* XXIII, 15. (vide *Falleri* Miscellan. Sacra 3. c. 11.) vt primitiae hordei a secunda die Paschatos, *Ioseph. III, 40.* *Antiquit. Iud.* Idem est festum *Schebuoth* siue Septimanarum Exod. XXXIV, 22. *Numer.* XXVIII, 26. *Deut.* XVI, 10. quoniam nimirum post septem hebdomadam a Paschate complementum Pentecoste sequitur. Confer *Ed. Bernhardi* notas ad *Iosephum* p. 224. Totum illud interuallum etiam Iudaeis dictum *numerus manipuli*, notante *Iosepho Scaligero* lib. 6. de emendat. temporum. Ceterum Pentecostes festum in memoriam datae in monte Sinai Legis institutum haud esse, probat *D. Georgius Moebius ὁ μακαρῆς* diss. Theol. p. 921 sq. et *Franciscus Gomarius* de vtu ac fine festi Penrecostes, *Opp.* p. 226 sqq. neque ultra vnum diem eius solemnitatem durasse demonstratur a *B. D. Wolfgango Franzio* de interpretatione S. Scripturae, Oraculo CXXI. p. 753. vbi vtriusque Iudaicae et Christianae Pentecostes rationes inter se confert. Idem facit *Ioan. Andr. Donzius* Progr. de Promulgatione Euangelii haud obscuriore legali; et in Programmatibus quinque de festo Iudaico Septimana-

* Talia Graecorum *ἑσπεροθῆριον*, *ἑσπερίον* et *ἑσπῆριον*. Vide *Meursium* Graeciae feriatq. pag. 142. 283. *Ezech. Spanhemium* p. 678. ad *Callimachum*, et *Fabrotum* pag. 25. ad *Cod. Theodol.* XVI, 10. de paganis.

rym abrogato et surrogato in eius locum festo pentecostali Christianorum, quae recula legatur in Io. Georg. Meuschenii N. T. ex Talmude illustrato, pag. 737-786. Adde I. C. Reichardi diss. de pentecoste Iudaeorum Christianorum et Gentilium, Ienae 1699. S. R. I. D. Winckleri orationem de his, quae circa festum Pentecostes memorabilia sunt, Lipsiae 1734, 4. recusam in Disquisitionibus eius philologicis, pag. 211 sqq. et Bened. Gotth. Glawirzii Progn. de aetologia Pentecostes V. et N. T. Halae 1741. De Iudaica porro consules interpretes ad laudata S. Scripturae loca et Codicem Talmudicum *Iom Tobb*, T. 2. edit. Surenhusianae, Io. Henr. Ottonis Lexicon pag. 201 sq. *Berub. Sebastianus Grammaticum* in Antiquitatibus Mosaicis T. 2, p. 480 sqq. *Ioan. Meyeri* de Temporibus et diebus festis Hebraeorum c. 13. p. 287 sqq. *Melchior Leydackerum* de Republ. Hebraeorum lib. 9. c. 5. p. 553 sqq. *Cheerubinum a S. Io. sapho* T. 2. Apparatus Biblici, pag. 352 sqq. De tempore messis Hebraeorum vide *Hermani Conringii* Commentar. recusum T. 5. fasciolorum Thomae Grenii pag. 301 sqq. et *Dav. Gerdesii* dissertationem de eodem argumento, cui modesta ad Ioannis Meyeri animaduersiones responsio addita est, *Altrale* 1720, 4. De manipulo hordeaceo, cuius oblatione messis suam auspicabantur Iudaei, vide dissertationes Sam. Strimelsii, Franc. ad Viadr. 1706. Petri Zor. Sedini 1730. et H. I. van Bashuyfen, Seruestae 1734. De duobus panibus pentecostalibus binis dissertationibus egit *Conradus Ikenius*, Bremae 1729 et 1730.

De festo *tabernaculorum* siue *scenopegiae*, cui celebrando scriptus est Psalmus XCV, ut notatum Grotio ad Hebr. III, 7. et quod *חג סוכות* Iudaeis dicitur ob laetiam et tripudia, adeundi praeter eundem Ottonem p. 196 sq. interpretes ad Levit. XXIII, 39 sq. et Tractatus Talmudicus *Succah*, T. 2. operis Mishnici edit. Surenhusianae pag. 259 sq. quod totum fere volumen est de festis. Idem tractatus talmudis Babylonicus *Succah* cum versione et annotationibus *FridERICI BERNHARDI DACHS*, et commentario postumo *Ioan. Jac. Grameri* separatim excusus est Traiecti ad Rhen. 1726, 4. admodum eiusdem Dachsii dissertatione ad Zachar. XIV, 16. ubi celebrantium festum tabernaculorum meminit Propheta. Hisce adde ex Iudaeis *R. Chaim* libro qui inscribitur *שם שם* et *R. Joseph ben Abraham* in *שם שם*. E Christianis, *Cheerubinum a S. Iosepho* T. 2. Apparatus Biblici p. 290 sqq. *Berub. Seb. Gramericum* in Antiquitatibus Mosaicis T. 2. p. 523 sqq. *Melchior Leydackerum* de Republ. Hebraeorum lib. 9. c. 7. *Ioan. Meyeri* de Temporibus et diebus festis Hebraeorum, P. 2. c. 16. pag. 317 sqq. *I. G. Carpozium* ad Goodwinum p. 414 sqq. *Campegium Vitringam*, Iuniorum, in Dissertationibus tribus de festo tabernaculorum, recullis in Eius Dissertationibus sacris, pag. 158 sqq. *Ioan. Wil-*

Idem de Noue in Expositione mystica in festum tabernaculorum. Berolini 1714.
 4. *Paulum Frid. Opitium* in dissertat. de amico Israelitarum in festo Tabernaculorum consortio. Kilon. 1717. De caerimonia palmarum binæ exstant dissertationes *Gabrielis Grodeckii*, Professoris olim Gedanensis doctissimi, acerba morte extincti epidemica huc Anno 1710 die 12 Septembris, editæ in Academia Lipsiensi Anno 1694. Idem argumentum persequutus est *Olaus Celsius* in diss. de palmis Tabernaculorum, Vpsal. 1722. Ritus palmarum sius *Lulabh* a Gentilibus reperitam esse censet *Ioan. Gathofr. Lakemacherus* in diatriba de ritibus quibusdam Bacchicis a Graecis ad Iudæos recentiores deriuatis, et ab his Tabernaculorum festo usurpatis ad loc. Plutarchi lib. 4. sympos. T. 2. pag. 671, recusa in Observationibus eius philologicis P. 1. pag. 17 sqq. *Lakemacheri* argumenta sub examen vocavit I. C. *Harenbergius* Biblioth. Lubec. Vol. 3. pag. 434 sqq. ostendens, ritum hunc haud quaquam a gentibus esse repetendum, sed eius potius originem ad victoriam contra Antiochum Epiphaniem spectare. Idem *Lakemacherus* Obseruat. philol. P. 3. Obs. 1. agit de salicis ramis tabernaculorum festo iuxta altare holocaustorum statutis. Ritus effusionis aquarum exposuerunt *Ioan. Henr. Hirzelius* erudita dissertatione, sub praesidio *Ioan. Marakii* Lugd. Bat. 1704. habita. *Ioan. Henr. Maius* fil. in dissert. de hauitu aquarum e fontibus salutis ad Ies. XII, 3. Gissæ 1710. 4. *Hirson. Wig. Biel* in dissertat. de sacrificio aquae in Scenarum festo vino misceri solito. Witreb. 1716. Ritus hunc a Iudæis Rabbanitis demum sub templo secundo introductum esse ostendit singulari dissertatione Symbol. Liter. Bromæ enulgar. T. 1. pag. 160 sqq. inserta *Conr. Ikenius*. De festo laetitiae legis differit *Ioan. Christi. Gensatus* in Observationibus sacris, Observ. VII. ubi ostendit, non esse illud antiquius Esdra, eiusque exponit ritus. Numus Regis Agrippae in quo festa Iudaica tabernaculorum et messis, tabernaculo et spicarum manipulo designata, videre licet, exhibetur et illustratur ab *Ezech. Spanhemip* diss. 5. de praestantia et vlu numismatum p. 443. edit. Amstelodamensis.

De festo *Tubarum* siue *Nouis anni*, adibit, cui volupe erit, Interpretes ad *Leuitici XXIII, 24. Numeror. X, 5.* et *Psal. LXXXI, 3.* et ad Tractatum Talmudicum *Rosch haschanah*, quem versione et notis illustravit *V. C. Henricus Houtingius* Amstelod. 1695, 4. et Tom. 2. edit. Surenhusianae pag. 300. *Ioan. Oursrein* dissertatione 11. de clangore Euangelii p. 205 sq. *Ioan. Stephanus Rittangeli* hochfeierliche Solennitäten, Gebetz und Collecten anstatt der Opfer, nebst andern Cerimonien, so von der jüdischen Kirchen am ersten Neujahrstage Vormittag in ihren Synagogen hochfeierlich gebetet und abgehandelt werden müssen. Regiomonte 1652, 4. *Bernh. Sebast. Cremers* Antiquitates typicomosaicas T. 2. p. 498 sqq. *Melchior. Leydeckerum* de Republ. Hebraeorum lib. 9. c. 2. *Ioan.*

Meyerum de Temporibus et diebus festis P. 2. c. 14. p. 300. *Io. Gottl. Carpzanium* ad Goodwinum p. 423. *Dan. Gersditi* disputationem de festo clangoris eiusque mysterio, Duisb. 1790. et in Exercitatt. Eius Academ. Amstel. 1738, 4to editis, pag. 235 seqq. *Ioan. Georg. Michaelis* disput. de clangore novi anni. Halae 1738, 4. *Ioan. Henr. Maii* disput. de auspiciis anni civilis Hebraeorum eiusque sollempnitatibus. Gissae 1707. *Ioan. Palmroth* de ritibus Hebraeorum celebrandi novum annum. Vpsal. 1703, 8. *Petrum Zornium* de novi anni auspiciis, quae Iudaei gentium ritu in honorem Gad et Meni, h. e. Solis et Lunae celebrarunt, Opusc. Sacr. Tom. 2, pag. 609 sqq. *Adami Rudolphi Georgii Christoph. Matthaei* Beschreibung des jüdischen Neu-Jahrestes nach ihrer lehre und gewöhnlichen Gebräuchen. Norimbergae 1755, 4. De sollempni Iudaeorum novum annum gratulandi formula, in annum bonum scribaris, commentatus est *Rudolph. Frider. de Wichmannshausen*. Torgauiae 1742, 4. De iudicio quod a Deo exerceri primo novi anni die fingunt Iudaei vide *G. E. Etxardi* annotationes ad Tr. Talmud. Avoda Sara c. 1. p. 204. et *Ioan. Andr. Eisenmengeri* Iudaismum detectum p. 950 sqq.

De festo magno expiationis consules isuabit Interpretes ad Levit. XVI. et Numer. XIX. 7. seq. et ad tractatum Talmudicum *Ioma*, quem versione et notis, a se illustratum edidit *Robertus Scheringanus*. Lond. 1648, 4. recusum in Tomo secundo Misnae Surenhusianae, es separatim Franequeras 1696 et 1700, 8vo, cui editor *V. C. Iacobus Rhenferdus* adhaeruit praeclearam dissertationem, qua expiationem Pontificis maximi Iudaici confert cum anastypo siue expiatione tonus generis humani facta per Christum Servatorem nostrum. Quibus adde *Mosis Maimonidae* Tractatus duos, alterum de ratione faciendi rem diuinam die sollempni expiationum, alterum de sollempnitate expiationum, quorum uterque latine redditus legitur in Thom. Crenii Fascic. septimo Opusculor. ad philologiam et historiam sacram spectantium pag. 651 seqq. et pag. 819 seqq. *Iosuae ben Israel Benbeniste* commentarium in Seder Avodath Iom Kippur. Constantinopoli 12 sine addito anno. *R. Chijae* addimenta. ad Codicem de die expiationum, quae ex hebraico latine reddita, notisque perpetuis illustrata edidit *Blasius Vgolinus*. Venetiis 1744, 8vo. *Bernh. Sebast. Cremerum* in Tetrade Exercitationum typicoprophicarum pag. 79 sqq. et in Antiquitatibus Mosaicotypicis, pag. 507 sqq. *Melchiorum Leydeckerum* de Republ. Hebraeorum lib. 9. c. 6. et lib. 11. c. 4. *Cherubinum de S. Iosepho* T. 2. Appar. Biblici p. 275 sqq. 288 sqq. *Ioan. Meyerum* de Temporibus sacris et festis diebus Hebraeorum P. 2. c. 15. p. 309 sqq. *Io. Gottl. Carpzanium* ad Goodwinum p. 433 sqq. *Andr. Adamum Hochstetterum* in libro de festo expiationis, Tubingae 1707, 4to. *Bernh. Waltheri Marpergeri* comment. de decimo quinto mensis Abh Hebraeorum

braecorum diei Expiationis comparato, Dresdae 1730, 8. *Eiusdem* Das große Sühn- und Sünd-Opfer des großen Versöhntages, als ein deutliches Vorbild des Leidens, Sterbens und Auferstehens Christi, aus der heiligen Schrift und den jüdischen Alterthümern. Norimb. 1733, 8. *Nicol. Möllerum* de ritibus festi expiationis, Ienae 1689. *I. H. Ortonis* Lexicon p. 182 seq. De summo Hebraeorum sacerdote ante diem expiationis adiurato, ne ex mente Sadducaeorum adoleret suffitum eleganter disserit *Leonb. Hoffmannus* Programmata inaugurali, Ienae 1734, 4to, et *Car. Henr. Zeibichius* in Misc. Lips. Nov. Vol. 4 pag. 442 seqq. De ingressu Pontificis M. in sanctum sanctorum vide dissertationes *Theod. Daffouii*, Witteb. 1692. *Dan. Lundii*. Vpsal. 1704. *Ioan. Jac. Seiffersheldi*, Witteb. 1713. *Ioan. Iusti Sonnenschmidii*, ibid. 1712. *Ioan. Christi Kirschmeieri*, Marp. 1725. *Hermannii Konrmae*, Franequerae 1730. *Georg. Guil. Ouerkampffii*, Gryphisw. 1741. Adde *Ioan. Andr. Danzai* dissert. de functione P. M. in adyto anniuersaria, quae recusa est in *Ioan. Georg. Meulchenii* N. T. ex Talmude illustrato, p. 912 sqq. et *Salom. Deylingii* obs. sac. Parte 2. pag. 177 sqq. De vestibus, quibus indutus fuit P. M. sanctum sanctorum ingrediens, egerunt praeter Deylingium loco iam citato *Ioan. Oldermannus* de vestibus byssinis P. M. in expiationis festo, Helmstad. 1717. *Ioan. Marchius* in Dissertationibus philologicotheologicis, Lugd. Bat. 1717, 4. p. 146 sqq. *Albertus Vogetius* in Diss. de vestimentis Pontificis M. sanctum sanctorum ingredientis, Gron. 1729. in qua in eo est, ut euincat, Pontificem M. sanctum sanctorum ingredientem praeter linæa vestimenta ceteris etiam indutum fuisse vestibus. De duobus hircis, emissario altero altero mactando, confer. *Bernb. von Sanden* dissertationem, Reginom. 1699. De hircō *επιπορευτικῷ* siue emissario, ⁶ populi peccata in desertum nauante, videndi *Theophil. Amelinus* in der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen alten Testaments, T. 2. p. 686 sqq. vbi variae virorum doctorum de origine atque significato vocis Azazel sententiae receptentur. *Ioan. Spencers* ⁷ de legib. Hebraeor. ritualibus pag. 1040 sqq. *Salomo Deylingius* obs. Sac. P. 1. p. 75 sqq. *Ioan. Phil. Heynius* in noua collectione varior. scriptorum, Fasc. 2. pag. 40 sqq. *Henr. Hulsius* in singul. dissertat. adiuncta eius commentario de prisca Israelis praerogatiuis. *Ioan. van der Wayen* in variis sacris pag. 139 sqq. *Henr. Curtius*

⁶ *Ἐπιπορευτικῷ* fasciam coccineam siue lanei staminis textum rubro tinctum, capiti illius hirci impositum fuisse tradunt Iudaei, et vestigium traditionis illius extat in Barnabae Epistola et apud Tertullianum contra Iudaeos c. 14. Confer Steph. le Moynes ad Varia sacra pag. 674 seq. et Epist. de Melanophoris pag. 286 ad calcem Harpocratis Cuperiani, Gulminum ad lib. de Vita Moysi p. 379 seq. Bochartum 1. Hieroz. p. 646. et Gatakeri Aduersaria p. 401 seq. edit. Lond.

⁷ Qui Spenceri sententiam sub examen vocarunt, eos plenis calathis attulit S. V. M. C. Pfaffius in Prolegom. ad Spencer. p. 12.

zius in Exercitat. de hirci emissarii mysterio, quae exstat in Museo Bremensi T. 2. p. 688 sqq. Bern. Petrus Kavlius in aona de hirci *ἡρώωναια* coniectura, quae legitur in Bibliotheca Bremensi Class. 6. pag. 225 sqq. Ioan. Marchius in Sylloge dissertat. philolog. theol. p. 172 sqq. Steph. le Moine in Notis ad Varia Sacra, p. 638 sqq. Hisce adde singulares de hoc argumento dissertationes Sebastiani Schmidii, Argent. 1676. et in Fasc. disputat. N. 4. Ioan. Frischmuthi II. Ienae 1664. et 681 reclusas in Thesauro Dissertat. Theol. Phil. T. 2. pag. 714 sqq. Gustavi Peringeri, Vpsal. 1683. Ioan. Ioach. Schröderi, Marb. 1725. Philippi Nicolai Wolfii, Gilsae 1754. De hirci emissarii ductore exstat disputatio Ioan. Iusti Sonnenschmidii, Ienae 1719. Mysterium diei expiationum pecul. dissertatione exposuit Ioan. Guillelm. Kraft, Marb. 1749. Sollemnem expiationum diem sub templo secundo celebratum fuisse contra Petrum Molinæum euicit Ioannes Georg. Michaelis, Halae 1751.

De festo *Purim* siue *fortium*, cuius mentio fit in libro Esther c. IX. et Iosepho lib. 11. c. 6. Antiquitatum, quod *Μαγδοχαϊκή ἡμέρα* dicitur 2 Mace. XV, 37. et idem est cum festo *Aman*, cuius meminit Euagrius (laudatus Genadio scriptor) in altercatione Simonis Iudaei cum Theophilo Christiano p. 11. T. 5. Thesauri Anecdotorum Edmundi Martene: *Scimus Aman maledictum a patribus nostris pro merito suo esse suspensum, qui genus nostrum pectorat in perditionem, in cuius morte peracta reuoluto anno gratulamur, sollemnia votorum festa celebramus, quod a patribus traditum accepimus.* De hoc igitur festo videndus tractatus Talmudicus *Megillah*, quem illustrare pridem promisit praecclarus *Wagenseilius*, sed reliquit hoc praestantissimo *Surenhusio*; in cuius opere Mishnico Tom. 2. p. 387 sq. cum versione et notis legitur. Addi etiam poterunt *Iul. Bartoloccus* T. 1. Bibl. Rabb. p. 400 sq. *Cerberinus de S. Iosepho* T. 2. Appar. Biblic. p. 309 sqq. *Guil. Schickardi* Oratio de festo Purim, siue Bacchanalibus Iudaeorum post edit. 1634. 12. inserta Criticis Anglis Tomo 8. *Ottonis* Lexicon p. 207 sq. *Guil. Saldenus* in dissertatione de libri Esther diuinitate lib. 3. Otiorum diuinorum Exercitatione V. *Io. Wulferus* ad Codicem Talmudicum *Shekalim* pag. 11 sq. *Balthasar. Ludov. Etkache* duabus dissertationibus, altera sub praesidio I. C. Kirchmeieri Marburgi; altera Rintelii 1734 habita. *Frid. Alb. Christiani* Exiudaei סעודה פורים, oder surze Beschreibung von den jüdischen Fastnachten. Lipsiae 1677, 8. De Carmine Iudaico in festum Purim disserit Io. Henr. Maius in Catalogo MStor. Vffenbachianorum p. 135 sqq. Idem p. 178 sqq. hebraice et latine exhibet tractatum, quem pseudotalmudicum vocat de diebus festis Purim. R. Iuda Leui iubilus Iudaicus, *Mi Camocha* dictus, in festum Purim Hebraice, Latine, Germanice et Hispanice vulgatus est a M. G. Amstelod. 1700, 4to. Gothofredus Kohlreifus Chronol. face

hier. p. 364. festum hoc confert cum Perlarum *Mauroforis*, de qua Herodotus III, 79. Ctesias apud Photium et Agathias lib. 2.

De ritibus communibus circa tria festa praeicipua Paschatos, Pentecostes et Tabernaculorum agit Tractatus Talmudicus מציצתא quem ante Surenhusium Tom. 2. p. 413. cum versione et notis Lipsiae edidit *Christophus Ludovici* Anno 1696, 4. Philo. libro de septenario decem festa memorat explicatque. Πρώτη, inquit, ἑορτὴ ἡμέρας πᾶσαι. Δεύτερα σαββατον. Τρίτη δ' ἢ μετὰ τινα σελήνην νέαν νεομηνία. Τετάρτη δὲ τῶν διαβατηρίων, ἢ καλεῖται πάχα. Πέμπτη δ' ἢ τῶν ἀσχυρῶν ἀπαρχή, τὸ ἱερὸν δάγμα. Ἑκτὴ δ' ἄζυμος, μεθ' ἣν τῆσιν ἑβδομάδων ἔπεται ἑβδομή. Ὅγδοη δ' ἱερομηνία. Ἐνάτη δὲ νηστεία. Δεκάτη δ' ἢ τῶν σπηρῶν.

De Maccabaico Encasniorum ⁸ siue repurgati templi festo, quo per octo dies lucernae accenduntur, incidente in 25 mensis Caslev circa Decembris initia, videndi interpretes ad 1. Maccab. IV, 59 et 10. X, 22. *Iosephus XII, 11.* Tractatus Talmudicus מנחת כהן, Moses Maimonides in מנחת חינוך ונילה הלכות *Seldenus III, 13* seq. de Synedriis, *Herm. Wisius* in Dodecade Exercitationum p. 568 sq. *Ottonis Lex.* p. 205 sq. *Bartolocius T. 1. Bibl. Rabbin* p. 400 sq. ubi illustrat scriptum quod Iudaei in festo illo instauratum legunt, cui titulus *Megillat Antiochus* siue volumen de Antiocho, quod latine recedendum dedit in Codice Pseudepigrapho Veteris Testamenti. *Cheerubinus a S. Iosepho T. 2.* apparatus biblicae pag. 305 (99. *Ioan. Benedict. Carpzevius* in Progr. quod insertum est *Boernerii program. acad. Lipsiensis.* pag. 302 sqq. *Daniel Lundius* de Encasniis, Vpsal. 1706, 8. *Ioan. Oldermannus* de festo Encasniorum Iudaico, origine festi natiuitatis Christi, Helmstad. 1715, 4. *Diet. Siegfridus Claessen* de Encasniis Iudaicorum, Christi praesentia condecoratis, Francof. 1722. *Ioannes Erider. Scherer* de Encasniis, Argentor. 1754. Encasnia quidem in memoriam reaedificati post captiuitatem Babylonicam templi a Iudaeis celebrata esse affirmat et de illis locum *Ioannus* explicat, sed minus recte ni fallor, *Ioannes Chrysostomus* homil. LX, in Iohannem: μεγάλη τις ἦν αὐτῆς ἡ ἑορτὴ καὶ δημοτε-
De

⁸ *Nicolaus Abrahamus* ad Nonnum p. 46. Quatuor videntur fuisse encasnia siue dedicationis festa, quarum vnus ad orbis post Babylonicam bella instauratus, cetera tria quae belli et altaris dedicationem pertinebant. Primum fuit, quando a *Solomonis* templum a fraudulentis erectum est, tertio mense, qui Septembri nostro respondet. 3 Reg. VIII, 8. Alterum quando destructum a Babyloniis, post captiuitatem denuo a *Zorobabele* fuit excitatum die tertio mensis Adar, *Esdrae VI, 15.* et III, 7. *Iosephus XI, 4.* Tertium quando altare profanatum a gentibus, novumque a *Maccabaeis* excitatum fuit, 15 mensis Caslev. 1. Maccab. IV, 59.

λῆς. Τὴν γὰρ ἡμέραν καὶ ἦν ὁ ναὸς οἰκοδομήθη, ἐπανελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς μακρᾶς αἰχμαλωσίας τῆς ἐν τῇ περσίῃ, ταύτην ἦγον μετὰ πολλῆς σπουδῆς.

De festo decimo tertio Adar in memoriam victoriae de Nicanore reportatae celebrato vide *Megillath Taanith* cum notis Ioannis Meyeri, pag. 85 sqq. *Iosephum* XII, 10. 3. *Iosephum Gorionidem* libro 3. c. 21. et *Seldenium* de Synedriis loco citato. De festo die 15to mensis Abh celebrato confer *Cherubinim a S. Iosepho* T. 2. apparatus biblici pag. 394 sqq. De aliorum minorum Festorum, quemadmodum et de Neomeniarum ritibus tangunt pleraque Tractatus itidem Talmudici פִּנְשֵׁי שָׁנָה & פִּנְשֵׁי דְּרָגוֹ: Fit etiam mentio festi cuiusdam in extremo libri *Iudith* editionis latinae, quod in memoriam liberationis per viduam mulierem illam factae apud Iudaeos obtinuerit: Sed quum neque apud Iudaeos veteres illud festum memoretur (Pseudo-Philonem Annii eiusque interpretem R. Azariam non moror) vel hoc ipso nomine etiam liber *Iudith* suspectus esse visus est hominibus eruditis. Vide et quae Seldenus III, 17. de Synedriis p. 133 sq. *Francisci Riberæ* opus de Diebus festis Hebraeorum Manuscriptum extare in Bibliotheca Vaticana, testatur Carolus Iosephus Imbognatus, in Bibliotheca Latino-Ebraica p. 47. De festorum translatione Iudaea differunt *Cherubimus a S. Iosepho* T. 2. apparatus biblici p. 398 sqq. et *Ioannes Georgius Brand* peculiari disputatione, Marburgi 1685, 4.

VIII. De Iudaeorum anno sabbatico siue septimo videndi interpretes ad Leuit. XXV, 2. sqq. *Maimonides* de iure anni septimi quem illustratum dedit V. C. Ioan. Henricus Maius fil. addita dissertatione, de iure anni septimi: Francof. 1708, 4. Tractatus Talmudicus *Schebitth*, P. 1. Mischnæ Surenhusianae pag. 155 sqq. *Adrianus Houtingius* in notis ad Tr. Talmud Rosch Hachshanah P. 1. Mischnæ Surenhusianae pag. 308 sqq. *Ioannes Biermannus* in Mose et Christo, pag. 702 sqq. *Melchior Leydeckerus* de republica Hebraeorum lib. 5. c. 11. *Bernhard. Seb. Cremerus* in antiquitatibus Mosaicotypicis T. 2. p. 543 et 556. *Ioannes Otavein* dissertatione 15. de clangore Euangelii, quae est de clangore anni Sabbatici et Iubilaei, pag. 346 sqq. et in commemoratione de sabbato sancto et anno Iubilaeo, quae adiecta est libro belgice edito, Tabernakel Gods onder de Menschen, Amstelod. 1701, 8. *Ioan. Meyerus* de temporibus et festis diebus Hebraeorum, P. 2. c. 17. p. 328 sqq. *Ioan. Gottl. Carpzovius* ad Goodwinum, pag. 442 sqq. *Herm. Conringius* in commentario de initio anni sabbatici et tempore messis Hebraeorum, recuso in Thomae Crenii fascic. secundo Opusculor. ad Histor. et Philolog. sacr. spectantium, pag. 308 sqq. et in Opp. Conringii, Brunswigae 1730. iunctim in folio editis, Tom. 6. pag. 265 sqq. *Daniel Lundius* in disput. de anno Hebraeorum septimo, Vpsal. 1710, 8. et Auctor Anonymus in dissertatione, inserta Bibliothecae Germanicae

nicae (*Bibliothèque Germanique*) T. 39. p. 83. sqq. vbi de rationibus illius legis agitur. De sollempni legis praelectione quouis septimo anno repetita vide *Io. Henr. Hottingeri* Dissertationem, Marb. 1717, 4to. *Campegium Vitrinam* de synagoga vetere lib. 1. Parte 2. c. 4. pag. 308. et *Eduard. Bernhardum* ad Iosephum p. 321.

De anno Iubilaeo 9 sine quinquagesimo, qui seruos libertati et agros autis dominis restituebat, neque confundendus est cum anno vndequingagesimo sabbatico, quo debita remittebantur (vnde *Schemitta* dici consuevit) vide interpretes ad *Leuit. XXV, 8* seq. *Ed. Bernhardum* ad Iosephum III, 12. Antiquitatum p. 231. *Maimonidem* de anno Iubilaeo cum notis *Matthaei Beke* editum Lugd. Bat. 1708, 4. *Scaligerum* in Canonibus Isagog. p. 295. *Hottingeri* *Analecta* diss. 3. *Io. Isacobi Crameri* Theologiam Israelis p. 152 seq. *Iosephum de Voisin* libro de Iubilaeo secundum Hebraeorum et Christianorum doctrinam Paris. 1655, 8. *Grosium de Broze* in tractatu historico de Iubilaeo Iudaeorum. Gallice, Parisiis 1702, 8. *Arnoldum Pantacum* ad chronicon Eusebii p. 246, 249, 277 sqq. 550. *Cherubinum a S. Iosepho* Tom. 2. apparatus biblici pag. 367 sqq. *Bernh. Lamium* de tabernaculo et templo pag. 1283. *Melchior. Leydeckerum* de republica Hebraeorum lib. 5, cap. 12 — 14. *Ioan. Meyerum* de temporibus sacris et festis diebus Hebraeorum P. 2. c. 18. p. 341 sqq. *Bernh. Sebast. Cremerum* in antiquitatibus Mosaeotypicis T. 2. p. 556. *Ioan. Gottlob Carpzouium* ad Goodwinum pag. 447 sqq. *Henricum Culeus* in collatione Iubilaei veteris Hebraeorum et noui Christianorum. Antwerp. 1617, 8. Adde singulares virorum doctorum de anno Iubilaeo Hebraeorum dissertationes: *Pauli Sleugti*, Ienae 1650. et in *Disput. academ.* p. 912 sqq. *Aug. Varenii*, Rostoch. 1650. et ad calcem commentarii in Exodum. *Ioan. Ern. Gerhardi*, Ienae 1658. *Christiani Kortbolti*, ib. eod. *Balthaf. Scheidii*, Argent. 1667. *Iuan. Adami Osiandri*, Tub. e. a. *Gustavi Peringeri*, Vpsal. 1685. *David. Lundij*, Abogae 1693. *Corn. Hasaei*, Bremae 1700. *Ioan. Christiani Buckti*, Witteb. e. a. *Ioannis Marchii*, Lugd. Batav. 1714. et in eius *syllogo* *Dissertat.* in V. T. p. 302. *Ioannis Engelhardi Scuberi*, Rintelii 1721. *Ant. Iub. von der Harde*, Helmst. 1728. *Ioan. Gottlob*

9 De etymo vocis Iubilaei vide *Ioan. Diecmannum* pag. 41. specim. glossarii Rabani. *Ioannem Wandalinum* in disputat. de vocis Eberinae יובל quae anno Israelitarum Iubilaeo nomen dedit, genuina etymologia et natua significatione. Havniae 1652. *Ioan. Adam.* Quasium in disp. de vera vocis יובל etymologia et significatione. Lips. 1731. et *Anton. Iub. von der Harde* in diss. de Iubilaeo Moysi. Helmst. 1728. Ad exemplum Hebraeorum potius anno quinquagesimo quam centesimo celebrandum esse Iobelaeum, vt actas humana illud possit attingere, suadet *Christoph. Aug. Heumannus* in epistola Iubilaeica ad *Ioan. Christoph. Colerum*, Lips. 1730, 4

Gottlob Carpzovii, Lips. 1730. *Jacobi Ode*, Trai. ad. Rhen. 1736. et rec. 1745. *Joan. Bernh. Hahnii*, Regiom. 1744. *Alberti Mehonis Verpoortentii*, in Fascic. Differtat. Coburgi 1739, 8. euulgato p. 184 sqq. *Andr. Werneri* comm. de festo die, quem Iudaei Iubilaeum appellant, in supplemento ad Bibliothec. theolog. selectam, P. 7. p. 552 sqq.

De Romanorum saecularibus ludis sacrisque Apollini ac Dianae in primis dicatis, vide carmen *Sibyllinum* quod seruarunt *Zosimus* libro secundo, *Phlegonae* Trallianus libro de longaeuis cap. 4. et venustis versibus latinis expressit *Angelus Politianus* cap. 58. Miscell. Consulere etiam licebit quae viri docti ad *Catulli* poemation XXXV. ¹⁰ quod *carmen saeculare ad Dianam* inscribitur, et ad *Horatii* carmen saeculare quod libro Epodon subiicitur: et ad eiusdem libri primi Odam XXI. et libri quarti Odam VI. *Festum in saeculares Iudi*, *Valerium Maximum* libro 2. cap. 4. *Censurinum* libro de die natali cap. 17. *S. Augustinum* lib. 3. de Civ. Dei cap. 18. et *Metellum Tegerenseensem* ¹¹ saeculi II. a Christo nato Monarchum et poemam pro illa aetate non absurdum Oda 1 et 2. ad Quirinum, atque e recentioribus *Iosephum Scaligerum* lib. 2. de emendatione temporum; *Omnifran Panvintium* libro de saecularibus ludis, ad calcetto factorum; Venet. 1558. et Heideib. 1588. fol. quem Gaudentius Robertus Tomo 1. Miscell. et Graevius Tomo XI. thesauri sinit inseruit: *Petrum Tassinum* Audomaropolitanum S. I. libro erudito de anno saeculari et ludis saecularibus Romanorum, Tornaci Flandrorum A. 1641, 4. in memoriam Societatis Iesuiticae quae saeculum iam exegerat edito, et Tomo 8. thesauri Graeviani recuso: *Ezechielem Spanbomium* diss. 9. de usu numismatum p. 852 sq. editionis Amstelodamensis, *Ioannem Clampusium* in sacra historica disquisitione de duobus emblematis in cimelio Cardinalis Carpinei, de quo libro vide sis *Acta Eruditorum* Tomo 2. supplementi pag. 94. 97. *Iusti Rycquii* syntagma de anno saeculari, iubilaeo et annis sollempnibus diversarum nationum, Amst. 1625, 8. *Io. Adolphi Turretini* Academicas quaestiones de ludis saecularibus, Genev. 1701, 4. *Florentii de Britin* librum Belgice editum, *Keuwspeken* der oude Romeynen, Amst. 1703, 8. et auctorem dissertationis de duobus numis Gratiani, in quorum altero legitur GLORIA NOVI SAECVLI, Paris. 1701. *Memoires pour l'Histoire des Sciences* Tom. 1. pag. 74. sq. edit. Amstelod. et illustris Leibnitzii atque alterius Anonymi dissertationes ad eodem numos in Christophori Woltereckii electis rei numariae pag. 308, 327. Hamb.

¹⁰ Petrus Tassinus carmen id saeculare esse negat, cap. 16. de ludis saecularibus, sed nullo id facit argumento certo et euidente. *Terentinos* ludos a saecularibus haud differre, idem probat pag. 490.

¹¹ Extat Tomo I. *Antiquarum Lect.* Henrici Canisii.

Hamb. 1709, 4. *S. Bonifacii* Noëtiarum rheologic. dissert. decimam, quæ agit de anno sæculari, et undecimam, quæ agit de anno bissextili. *Ioan. Matthiæ Gesneri* commentationem de annis ludisque sæcularibus veterum Romanorum, Vinariæ 1717. *Eiusdem* dissert. de opinatis sæcularium ludorum notis in numis Romanarum Gentium, Gottingæ 1745. *Christoph. Frider. Ayrmannum* de ludis Romanorum sæcularibus, Vitemb. 1717. *Christianum Gottlieb Schwarziuum* de ludis sæcularibus sub Philippis Augustis, Altd. 1723. *Ioan. Andreæ Michaelæm Nagelium* de ludis sæcularibus veterum Romanorum in Gemara Babylonica commemoratis, Altd. 1743.

In Ecclesia Christiana primus ¹² vt multis persuasum Anno 1300, annum Gratiae sæcularæ celebrandum indixit *Bonifacius VIII.* postea ad quinquagesimum annum sollemnitatem illam reduxit et Iudaici exemplo Iubilæum vocavit *Clemens VI.* Inde ad triginta tres annos *Urbanus VI.* et *Bonifacius IX.* denique ad annos quinque et viginti *Paullus II.* et *Sixtus VI.* Confer Bzouii et Raynaldi Annales ad annos Iubilæorum, et Bullas in Iubilæis illis editas, quæ leguntur in Bullario magno Laurentii Cherubini; (licet bullam Clementis VI. quæ prorsus mandat angelis paradisi vt animam illius, quem in via ad Iubilæum contingat obire, a purgatorio penitus absolutam in paradisi gloriam introducant, pro supposititia habeant Baluzius ad vitas Papatum Auenionensium Tom. I. pag. 915 sq. et Iq. Schilterus in Obseruat. IV. ad Chronicon Argentoratense Iacobi de Koenigshouen) numos in Iubilæis iisdem cusos obuios habes in Claudii Molinæ et Philippi Bonanni S. I. numismatis Pontificum. De ritibus Iubilæi Romani præter scriptores plurimos Lipenjo in Bibl. Theol. memoratos confer si placet *Io. Ernestum Schmidium* de Iubilæo Romano Anni 1650. Amst. 1654, 12. *Iusti Rycquii* Syntagma de anno sæculari Iubilæo ad Urbanum VIII, Antwerpiae 1625, 8. *Hieronymum Gratianum* in libro italicè edito, del Iubilæo del' anno santo. Romæ 1599, 4. *Iulium Laurorium* de Iubilæo et indulgentiis, Romæ 1625, 4. *Franc. Marian. Phœbecum* de origine et progressu anni Iubilæi. Romæ 1574, 4. *Io. Petri Ludouici*, Professoris olim Halensis, opuscula Germanicè iunctim edita p. 127 seq. et quos laudat p. 185. Anonymum libro Gallicè edito de Iubilæo Romano. Lond. 1700, 8. Hist. des Ouvrages des Sav. A. 1700, pag. 494. *Wagenfelsium* in libro Germanicè edito de educatione iuuenis Principis p. 179 sq. *Frid. Simon. Loeseri*, Pastoris Heydani in agro Lipsiensi, relationem historicam vulgatam itidem Germanicè,

Kkk 2

Lipæe

¹² Tamen in Chronico Alberici ad A. C. 1208. dicitur, quod annus iste quinquagesimus sine Iubilæo et remissionis in terra Romana sit celebratus. Etiam in bulla Bonifacii VIII. legas, antiquorum relatione compertum, huiusmodi Iubilæum antea obtinuisse.

Lipsiae 1700, 12. et auctius recusant, ibid. 1725, 8. *Historischer Bericht vom römischen Jubel-Jahre, et alium editum Gorhae eodem anno der Juden, Aemmer und Christen Jubelfreunde.* *Georgii Polacchii* illustrationes et commentaria ad bullam Urbani VIII. pro sancto Iubilaeo. Venetiis 1625, 4. *Io. Falsum* de Iubilaeis Romanor. Pontificum, Helmstadii 1676, 4. et eiusdem Anaromen bullae Iubilaeae Innocentii XII. ibid. 1702, 4. ac Clementis XI, ibid. 1705, 4. *Pauli Jacobi Marpergeri* historische Nachricht, was es mit dem A. 1725 für feyern den römischen Jubilo für eine Bewandniß habe. Lipsiae 1725, 4. *Thomae Mariae Alfani* Istoria degli anni santi. Neapoli 1725 et 1749, 8. (*Philippi Frider. Habnii*) historische theologische Abhandlung von den Jubelfesten in den evangelischlutherischen und römischpäpstlichen Kirchen, 1749, 8. *Ernesti Augusti Bertlingii* Unterricht vom päpstlichen Jubel-Jahre und vom Abt. Helmstadii 1749, 4. Eiusdem Versuch einiger Anmerkungen über die päpstliche Jubelbulle Benedict XIV. P. 1. Helmstadii 1750. P. 2. ibid. 1751, 4. *Lettres historiques et dogmatiques sur les Jubiles et les Indulgences, par Charles Chair.* Hagae Comitum 1751, 8. *Dominici Manni* Istoria degli anni santi dal loro principio fino al presente del 1750. Florentiae 1751, 4. Adde *Petri Francii* Oratorem XXXII, et Dissertationes de anno Iubilaeo *Daniel. Guil. Mülleri.* Altd. 1700. *Godfridi Wagneri, et Bernhards von Sanden.* Region. e. a. *Ioan. Wilhelm de Lith,* praeside Paulo Antonio, Halae eod. a. recuf. in eiusdem Antonii syntagmate dissertat. theolog. Halae 1736, 4to. pag. 677 sqq. *Ioachimi Samuelis Weichmanni* Progr. de Iubilaeo Wittebergenfium vero, Iubilaeo, quod Romae 1749 apertum fuit, opposito. Witteb. 1750. Iunge hinc scripta de Iubilaeo Romano in Actis historicoecclesiasticis Vinariensibus Vol. 15. p. 691 sqq. recensita. Videri etiam possunt *Ioan. Hornbeckius* in examine bullae Urbani VIII. de festis; *Caroli Drelincurrii* faux visage de l'Antiquité pag. 63. *Petrus Mollenus* in nouitate papismi pag. 382 sq. *Hottingerus* in Wegweiser parte 3. cap. 2. pag. 382 seq. et diss. 3. Analect. atque ex Theologis nostratibus *Theodorus Thurnmannus* de Iubilaeo antichristiano et indulgentiis pontificiis. Tubingae 1625, 2. *Iac. Heilbrunnus* in unecatholischen Pabsthum Artic. 3. cap. 3. p. 129 seq. *Io. Affelmannus* syntagmate. dissert. Theol. parte 2. p. 5 sq. *Io. Conradus Dannhauerus* Hedomoria Papaea phantasmate 2. pag. 742, 757, 799, 893 seq. *Io. Gerhardus* Confess. Cathol. lib. 2. parte 3. artic. 16. cap. 7. pag. 126 sq. aliique ubi contra indulgentiarum abusus disserunt. Calendaria Iubilaea; recensionem indulgentiarum per singulos dies anni complectentia, exhibet *Elias Ehingerus* in Historia Ecclesiastica Saeculi 15. p. 408 seq.

Non dubitant etiam Protestantes memoriam saecularem rerum memorabilium et singularium beneficiorum Dei pie obire, uti constat Iubilaeum

Euangelicum a Lutheranis nostris passim celebratum 1) Anno 1617 et 1717. in memoriam coepitae a B. Lutheo Reformationis: de priore vide praeter Acta variis in locis tum separatim excusa Thom. Lanfii mantissam Oratorum pag. 496 seq. et V. C. Christiani Iunckeri vitam B. Lutheri numismatibus illustratam pag. 368 sq. de posteriori evolue *Ernesti Salom. Cypriani* Hilaria Euangelica. Gothae 1719, fol. Tum 2) Anno 1630 et 1730. in memoriam exhibente Imperatori Carolo V. Augustante confessionis: de priore idem Iunckerus p. 438. et Ioan. Erh. Kappius in *der Beschreibung des ersten großen evangelischen N. E. Jubelfestes*, Lipsiae 1730, 8. de posteriore Relationes innoxiae Anno 1730, p. 1261 sqq. et Coleri Supplementa ad Bibliothecam theologicam selectam. Porro 3) in memoriam religiosae pacis Passauiensis Anno 1655, de quo Iubilaeo praeten Iunckerum pag. 484. confer Io. Benedicti Carpzouii Patris fasciculum myrrhae pag. 445 sq. Rev. D. Fechtii prolegomena ad commentarium B. Varenii in *Elaiam* num. 3. et Kappium in *streudigen Andenten des den 25sten September 1655 gefeyerten ersten Religionsfriedens*, Lipsiae 1754, 8. edit. et Anno 1755, de quo vide Acta historicoecclesiastica Vinariensia Volumine 19. deinde 4) Anno 1676 in memoriam formulae concordiae. Idem Iunckerus p. 484. Denique 5) 1748. in memoriam pacis Monasterii atque Osnabrugae 1648 compositae, de quo Iubilaeo confer eadem Acta historico ecclesiastica Vol. 12 et 13. Omittimus Iubilaea a singularibus populis celebrata vt Anno 1693 a Suecis iussu Regis Caroli IX, in memoriam receptorum in Concilio Vpfaliensi Anno 1593. Euangelicorum sacrorum. Confer *Dan. Guilelmi Molleri* diss. de Iubilaeo Lutheranorum, Altdorfii 1700, et Iubilaeum Anno 1736 a Danis et Noruegicis iussu Regis Christiani VI, in memoriam receptorum Anno 1536 eorundem Euangelicorum sacrorum. Vide saepius laudata Acta historicoecclesiastica Vinariensia. Vol. 1. pag. 952. et Vol. 2. pag. 386. Sic et Academas vertente ab illorum fundatione saeculari 13 spatio Iubilaea celebrare meminimus, vt hoc saeculo Wittebergensem Anno 1702. Gieslensem Anno 1707. Lipsiensem Anno 1709. Ultraiectinam Anno 1736. Regiomontanam Anno 1744. Duisburgensem, Anno 1755. Gryphiswaldensem Anno 1756. Ienensem Anno 1758. Nec minus *Gymnasia* vt Hamburgensem nostrum, cuius Anno 1713 celebrati Iubilaei Acta edidi Volumine quarto memoriarum Hamburgensium, atque Gedanense Anno 1758, et *Scholar.* vt Hallensem Saxonum Anno 1655, cuius acta a D. Godfrido Oleario Superintendente edita prodierunt Rudolphstadii 1666, 4. Sed et *Typographos* Anno 1640 ante ducentos, et Anno 1740 ante trecentos annos inuentae ty-

²⁹ Vel etiam dimidii saeculi, vt Academia Leidensis Anno 1725 ab anno quum constituta esset centesimo et quinquagesimo.

pographiae Iubilaeum obisse constat, suntque de Iubilaeo Anno 1640 in manibus Acta Iubilaei Typographorum: vulgata illo anno Lipsiae in 4to, et B. Doctoris Io. Schmidii Concio in memoriam eiusdem habita Argentorati, typisque exscripta. Videndus et Clariss. Wilh. Ernesti Tentzelii libellus Germanice editus, qui inscribitur: Discours von Erfindung der Buchdruckerey Kunst, bey Gelegenheit des fünften Jubel-Jahrs. Gothae 1700, 12. De Iubilaeo Anno 1740. celebrato vide Acta historicosocietatis Viniariensis Vol. 4. p. 472 et 998. ac Vol. 5. pag. 126 sqq. 612 sqq. 781. sqq. et 1092 sqq.

De Reformatarum Ecclesiarum Iubilaeis vide praeter laudatos a Lipentio Tomo 2. Bibl. Theol. pag. 136. Carolum Drelincurrium in libro Gallico cui titulus: *du Jubilé des Eglises Reformées avec l'examen du Jubilé de l'Eglise Romaine.*

IX. De Festis Graecorum. Ethnicorum nonnulla Pottlux lib. 1. cap. 1. titul. 33. diligentissimam vero tractationem instituit Io. Meursius in libris 6. Graeciae feriatae Lugd. Bat. 1619; 4. quibus alphabetico ordine Festa Graecorum, Atticorum maxime persequitur. Idem nonnulla huius argumenti etiam attigit, sed sparsim, in Atticis lectionibus et aliis scriptis, vti singulari libro egit de *Eleusiniis* siue maiore et minore Cereris Eleusinae Sacro ac Festo; et alio libro de *Panathenaeis* maioribus quinquennialibus et minoribus annuis, in Mineruae honorem celebratis. Ambo libri eodem anno Lugd. Bat. et eadem forma prodierunt, cumque Meursii Graeciae feriata, additis ex Chirographo Auctoris obseruationibus nonnullis, recusi sunt in Tomo 7. thesauri Antiquit. Graec. Gronouiani. De *Dionysiis* quoque singularem Meursius librum promisit, sed qui nunquam in lucem editus est, vnde tanto avidius Illustris Viri Ezechielis Spanhemii librum de eodem festo, cuius iam praedem spem fecit, exspectabamus. Sed et illius operis cum summi viri morte spes decollauit. De Phiditiis, Syssitiisque Lacedaemoniorum agit idem Meursius in Miscellaneis Laconicis lib. 1. cap. 9 sq. cum quo confer, quae de Phiditiis Cyrenensium notat *Jf. Casaubonus* ad Athenaei lib. 11. c. 9. De Phiditiis siue *Avdopolis* Cretensium Eustathius ad Iliad. V. p. 689. edit. Basil. idem Meursius in Creta, lib. 3. cap. 10. atque Cragius de Rep. Lacedaem. I, 9. et de Philotesis veterum Io. Fronto Academiae Paris. Cancellarius in Epistolis selectis, Leodii Eburnum 1674, 12. editis, epistola 1, vbi cum his confert Agapas veterum Christianorum, de quibus infra. De Graecorum epulis publicis confer interim Suidam in *πανδασία* et *ὡς καλὸν ὃ πρῶτον*. Andreae Christiani Eschenbachii diss. 6. de symposiis Sapientum quae insertae sunt Eius dissertationibus Academicis pag. 279 sq. Ioan. Guil. Bergeri Programma de conuiuiis Sapientum, pag. 345. Stromatei Academici, et Laur. Arrhenii dissertat. de symposio Graecorum. Vpsaliae 1725, 8. De sacris Graecorum Romanorumque epulis sollem-

sollemnibus per varias festa celebratis vide Stuckium 1, 33. Antiquitatum Coniualium. De epimeniis siue festo et sacrificio epulari nouilunii vide *Edmundum Gotsbull* pag. 103 et 104. ad Inscriptionem Sigeam. De Charistiis Romanorum Ouidius 2, Pastor. et Valerius Max. 2, 1. 8. Ceterum vt argumentum nostrum perfequamur, *Petri Castellani* Gerhardimontensis *εορτολόγιου* s. de Festis Graecorum liber prodit Antwerp. 1647, 8. *Io. Fasoldi* Barutho-Franci Graecorum veterum *ἑορτολογία* siue 12. Décades festorum, expositae Ienae 1676, 12mo. Vterque libellus vñs cum *Io. Ionsono* de Festis Graecorum iam supra nobis memorato, iterum excusus est in eodem tomo 7. Antiquit. Graecar. a Cl. Gronouio collectarum. *Ioan. Ludouici Ruelii* Religio gentium circa festa Cellis 1663, 12. De hoc ipso argumento nonnulla quoque habent *Ioan. Gottsfredus Lachmannhorus* antiquit. Graecor. sacr. Parte 4, c. 2. *Ioan. Vlr. Steinhoferus* Graeciae sacrae, P. 2, c. 1. *Christian. Brunings* compend. antiquitat. graecar. cap. 26, et *Ioan. Philippus Pfeifferus* in antiquitatibus Graecis pag. 98 sqq. sed is, perinde vt Fasoldus ex Meurfio petiit pleraque omnia. Meurfii Observationibus succinctius digestis non contemnenda quaedam adiecit *Io. Potterus* in Archaeologia Atticis 2, 19. sq. Tom. 12, thesauri Gronov.

De festis quicquidam Atticis praecleara eidem nonnulla notarunt *Sam. Pottius* in eximio suo ad Leges Atticas commentario, non longe ab initio, *Aegidius Menagius* in Dissert. Gallice edita super Terentii Heautontimorumenon, vbi de triplicibus Dionysiis, Lenaeis, Dionysii κατ' αἶψα et Anthesteriis de quibus accuratissime egit *Ezechiel Spanhemius* ad Aristophanis ranas; vt veluti nomina praetereamus, quae de festis Graecorum obseruauit *Lilius Gyraldus*, Synagmate 17, de Diis. De festo Attico *Stemius* ad eundem etiam V. C. *Ludolphus Kusterus* ad Aristophanis Thesmophoriazusas v. 481. De Pyanephororum festo, quasi καίμων εορτήν (Böbnen Fest) dicas, oblatione omnis generis fructuum in honorem Apollinis celebrato, *Baudelotus* de Dairual in dissertatione edita Gallice Parif. 1712, 4. *Fête d' Athenes représenté sur une Cornaline antique du Cabinet du Roi*. De sacris Carneis in honorem Apollinis Carnei a quibusdam Graeciae populis celebratis singulari commentatione egit *Ioan. Benad. Carponius*. Helmst. 1754, 4.

Philippus Iacobus Mauffacrus quoque collectionem de festis et Legibus Atticis promisit pag. 26. ad Harpocratonem, verum illud opus nunquam lucem adspexit.

X. De Eleusiniis Mysteriis maioribus ac minoribus, et Festo Cereris Eleusinae, praeter *Meursium*, *Pfeifferum*, *Potterumque*, et alios iam laudatos adire non poterit *Josephum Scaligerum* pag. 39. ad Eusebium, *Marshallum* in Canone chronico, *Dionys. Petavium* ad Themistium p. 411 seq. edit. Harduinianae,

nianae, *Iac. de Portum* p. 260 ad Theophrasti charabares, *Menaeicum* T. 1. p. 343 ad Ouidium; et *Ism. Bullialdum* pag. 260 sq. ad Theonem Smyrnaeum, Mytheria Cereris historice explicant *Io. Clericus* Tom. 6. Bibliothecae vniuer. sal. p. 61 sq. *Nic. Calliachus* de sacris Eleusinis, et eorum mysteriis, T. 4. The-
sauri antiquitatum Romani. et Graecarum. Io. Poleni, pag. 217 sqq. *Ioan. Guib. Bergerus* de mysteriis Cereris et Bacchi, pag. 834. *Serdmeti Academici, Io. Aug. Bacchius*: in Dissertatione pro mysteriis Eleusiniis, Lipsi, 1745. Physice eadem mysteria explicat *Eschenbachius* in Epigene suo, siue commentario de Poesi Orphica pag. 11 seq. De Cerycibus mysticis, munus sacrum in Eleusiniis sustinentibus, commentatus est *Henricus Augustus Zeibichius* duabus dissertatio-
nibus. Wittebergae 1752. De cistis mysticis, in quibus quaedam Cereris arca-
na a mulieribus gestabantur, confer *Ioan. Lanium* in collectione Dissertationum
Academiae Etruscae, T. 1. P. 1. pag. 63. De hymno in honorem Cereris de-
cantari solito confer *Friderici Strunzii* dissertat. de hoc argumento, Witteb.
1722. editam. Num Eleusinia ex Aegypto Athenas, et adacta fuerint, disquiri
Herm. Wisius pag. 186. Aegyptiacor. Quomodo Athenis translatae sint, Ro-
mam, disputat *Schurzschachius* in Opp. hist. polit. p. 863 sq. Celebrata, praeter
Atticos, fuisse Eleusinia a Calcedonibus, Phoenicis, Phoenicis, Lacedaemoniis,
Parrhasiis, Cretensis, et Romanis ipsis auctore Hadriano Imperatore, proba-
tum in Meursius cap. ultimo. De Panathenaeis praeter Meursium et alios
paullo ante nominatos, agunt idem *Mershamus* in Ganone chron. *Io. Seldenus*
ad Marmora Oxoniensia pag. 74. *Thom. Lydias* ad eadem Marmora pag. 166.
De Bacchanalibus antiquis et hodiernis liber *Io. Nicolai*.¹⁴ seorsim editus Anno
1679 et retusus in Tom. 7. Antiquit. Graecorum, Marmora Taurinensia P. 2.
pag. 29 sqq. *Christoph. Neander* in historia Bacchanaliorum, recusa in Clauffin-
gii Iure publico Rom. T. 4. pag. 192 sqq. *Matthaeus Aegyptius* in Explicatione
S. C. de Bacchanalibus, siue, aeneae vetustae tabulae Musei Caesarei Vindobo-
nensis. Neapoli 1729, fol. *Iacobus Herpsichyridius*, Oettingensis, in Disserta-
tione de Bacchanaliis. Norimb. 1626, 12. *Sugites Gustavus Dietzius* in disser-
tata de eod. argumento. Lipsi. 1691. et *Christi. Frider. Kranewitter* duabus dis-
sertationibus de Bacchanalibus gentilium. Witteb. 1710, 4. Addatur *Paullus
Mariae Paciaudi* commentarius de *in medio Poenici*, siue de umbellae gestatione,
Romae 1752, 4. in quo quum de tempore Bacchanalia celebrandi, tum de
ritibus in eorum celebratione obseruatis copiose disputatur. De cistophoriis,
quod sunt tum numorum, in quibus Orgiarum sollemnia expressa sunt, tum
hominum

¹⁴ Nicolai liber hic est Professoris Tubingensis, non Ioannis Nicolai, Ordin. Praedica-
torum Monachi, cui tribuitur in Iacobi Quetif et Iacobi Echard Bibliotheca scriptorum
Dominicanorum, T. 2. p. 659.

hominum genus, cistam mysticam portantium, eruditam dissertationem edidit *Alexander Xaverius Panclius*, Lugduni 1734, 4. Non adeo scelerata fuisse veterum Bacchanalia, quam vulgo creditum est, contendit *Iustus Rondellus* in Dissert. de Choenesae Pythagorae, Gallice edita Amst. 1690, 12. De Mithrae Sacris *Athanasius Kircherus* in Obelisco Pamphilio, et in Tom. 1. Oedipi Aegyptiaci, *Thom. Stanley* in Historia Philosophiae Orientalis pag. 110 edit. Lat. *Fb. Gatakerus* pag. 238 sq. Aduers. *Casaubonus* et *Salmasius* ad Historiam Augustam, *Thomas Hyde* de veteri religione Persarum pag. 108 sq. et praeter alios *Philippus a Turre* in monumentis veteris Antii, editis Romae 1700, 4to. De Theogamia in honorem nuptiarum Plutonis et Proserpinae, *Bandurius* T. 1. Numismat. p. 115. De variis Mysteriis sacrisque Aegyptiorum Osiridis, tum Bacchi Orgiis et Trietericis, Persarum Mithriacis, Graecorum Eleusiniis et Thesmophoriis, Thracum s. Samothracum Orphicis plura nos et distinctiora doceret, si tulisset aetatem, Icesii liber de Mysteriis, quem laudat *Clemens Alexandrinus* in Protreptico. Videnda interim quae praeter eundem *Clementem* p. 9 sq. prodit *Arnobius* lib. 6. contra Gentes p. 169 sq. et lib. 7. pag. 225, 229 sq. Singulare opus de Arcanis rei Hieraticae et Telesticæ moliri se significauit *Rev. D. Valentinus Ernestus Loescherus* Superintendens olim Dresdensis in Nouantiquis Relationibus Anni 1701, p. 179 sq. Sed grauioribus et magis arduis negotiis haec et alia quae in affectis habuit multa praeclara coactus est omittere. De variis lustrationibus Gentilium, quibus tum in Mysteriis tum alibi vfos esse constat, praeceteris laudandus est eruditus liber *Ioan. Lomeieri* Zurphanensis, editus primum Anno 1682, 4to, atque iterum, auctore iam defuncto auctior, sub titulo Epimenidis, Zurphaniae 1700, 4. Vide etiam *Petrum Tassinum* Iesuitam de anno saeculari Romanorum cap. 6. *Ioan. Saubertum* de sacrificiis cap. 11. *Iac. Perizonium* ad Aeliani Variarum lib. 8. cap. 5. *Isaacum Casaubonum* ad Theophrasti characteres, pag. 302. *Ieremiam Hoffmannum* de lustrandi purgandique veterum gentilium ritibus circa aquam obseruariis. Witteb. 1660. *Ioannem Vlric. Hassnerum* de aqua lustrali veterum gentilium. Ienae 1687. *Cbrist. Clementinum* de lustratione hominum perignem, Havniae 1692. *Magn. Dan. Omeisum* de expiationibus apud veteres gentiles vsitatis. Altd. 1700. et *Ioan. Godofred. Leschnertum* diss. duabus de lustrationibus veterum gentium praecedaneis. Witteb. 1709.

XI. Die festo vetitum fuit Athenis cuiquam iniuriam facere quoquo modo, aut quicquam decernere, nisi quod ad festam pertineret: neque cuiquam manus iniicere licebat, quamuis reo, Eleusiniis et Dionysiis durantibus: vide *Sam. Petritum* de Legibus Atticis p. 17 seq. et p. 36 sq. et p. 49. Idem tamen p. 45 obseruat festa non videri otio transacta esse ab omnibus, quanquam

Romanos constat per ferias a famulis operibus cessasse. Conf. *Ciceronem* lib. 2. cap. 12. de legibus pag. 98 et 117 edit. Adriani Turnebi, *Seruium* in Georgic. lib. 1. v. 268. *Macrobium* Saturnal. lib. 1. cap. 16. *Tibullum* lib. 2. eleg. 1. et quae obseruat *Henr. Ernestius*, libro de studiis festis diebus non competentibus pag. 74 sq. Thargeliis durantibus nec pignus, nec quicquam quod alterius esset, capere licebat, vt notat *Meursius* pag. 148. Graeciae feriatae. De sobrietate per dies festos ab Ethnicis obseruata vide quae idem *Ernstius* pag. 35. Durantibus Olympiis per totam Graeciam a bello cessatum docet *Plutarchus* in Lycurgo, ad quem locum addas notas Clariss. *Dacrii*. Extat et *Ioan. Ludouici Ruellii* libellus de Religionē gentium circa festa, editus Cellis 1663, 12.

De anno, mensibus et Calendario Atticorum, aliorumque Graecorum, conferendi quos laudauī in Menologio siue libello, iam supra memorato, de centum circiter populorum mensibus, excuso Hamburgi 1712, 8.

XII. De festis siue, vt lib. 22. vocat *Ammianus*, caerimoniosis diebus Romanorum consulendus *Ouidius* imprimis in libris Fastorum, quorum sex postremos vel non additos ab illo Poeta, vel intercidisse dolendum est. *Ouidium* illustrarunt tum alii, tum *Carolus Neapolis* in anaptyxi ad fastos *Ouidianos*, Antwerp. 1639, fol. E recentioribus hoc argumentum illustrant, praeter *Rosinum* et *Dempsterum* libro 6. Antiquitatum Roman. *Burchardum*que *Goshelf Struuium*, cap. 8 et 9. et *Gyraldum* syntagmate XVII, de Diis, *Petrus Morestellus* in *Alypio* s. libro de priscorum Romanorum feriis Lugd. 1605, 4. *Sibrandus Tetrardus Siccama* in praecidaneis ad Fastos Calendares Romanorum, Campis 1599, 4to. ambo recusi in Tomo 8. thesauri Graeuiani, vbi et alia huc facientia reperiuntur. Adde *Rudolphum Hospinianum* de festis Iudaeorum et Ethnicorum: cuius libri editio tertia excusa est Geneuae 1675, folio. Et *Ioan. Baptistae Couturnii* dissertationem de festis Romanorum, quae legitur in memoriis Academiae Inscription. Parisiensis Tom. 1, p. 76 sqq. *Palladii Methonensis Sophistae* liber περὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίων ἑορτῶν, *Suidae* memoratus intercidit. De *Brumalibus* confer *Stuckium* antiquitat. conuiual. lib. 1. cap. 34. De *Floralibus* eorumque ludis vide *Ouidium* Fastorum lib. 5. v. 183 sqq. *Lactantium* lib. 1. c. 10. § 6 et 7, et Auctorem *des Reflexions sur les deux plus anciennes medailles d'or Romaines*, in Ephemeridibus eruditis (Journal des Savans) Anni 1721 pag. 564 sqq. De *Lupercalibus* XV. Cal. Martii celebratis euolue *Ouidium* Fastor. lib. 2. v. 267 sqq. *Alexand. ab Alexandro* dier. genial. lib. 4. c. 12. et *Michaelis Rosalli* dissertationem, Groningae 1712, 4. De *Matronalibus* Calendis Martii celebratis lege *Ouidium* Fastorum lib. 3. v. 299 sqq. et *Pitiscum* ad *Suetonii* *Vespasianum*, c. 19. De *Saturnalibus* medio Decembri peractis legantur *Ezechiel Spanhemius* p. 322 sq. et pag. 328. *Dio Cassius* pag. 907. *Ioan. Franc. Simon* in Historia

Historia Academiae inscription. Parisiensis, Tom. 2. pag. 78 sqq. et Georgii Gottlieb Boernerii dissertatio de Saturnalibus, Lips. 1751. De Vinalibus et Vindemialibus confer Venetum, Mus. Cortonenf. pag. 14. sqq. et Ioan. Christi. Hoieri, Ioan. Casp. Hoieri et Christi. Wilb. Schneideri orationes tres de antiquitatibus sacris atque feriis vindemialibus, Ienae 1757, 4.

XIII. De Anno et Calendariis veterum Romanorum quemadmodum Christianorum quoque scriptores complures laudavi in eodem Menologio meo et in Bibliotheca latina IV, 6. Prae caeteris commendandus *Franciscus Blondellus* in *Historia Calendarii Romani*, Gallice scripta, editaque Paris. 1682, 12, qui Romuli Calendarium exhibet pag. 41. Numa Pompilii pag. 47. Calendarium Iulianum p. 65. Calendarium Ecclesiasticum vetus p. 139. Gregorianum denique p. 259. Ex ista Blondelli historia Calendarii Romani excerpta ampla inseruit *Ioannes Wasse* Bibliothecae litterariae, Londini 1724, 4. editae. Vulgavit etiam *Henricus Leonhardus Schurzsteischius* librum de Anno Romanorum, Wittebergae 1703, 4. in quo Herwartianum quoque Calendarium exhibet cum Petri Lambecii et Aegidii Bucherii notis, quibus suas observationes adiunxit. Haud quaquam praetereundos nobis hoc loco eos esse iudicamus, qui edendis atque illustrandis Calendariis Ecclesiasticis et medii aevi operam impenderunt. Quare digni sunt, qui commemorentur *Fridericus Althaus*, e comitibus *Saluaroli*, qui dissertationem euulgavit de Calendariis in genere, et speciatim de Calendario Ecclesiastico: cui annexa sunt complura peruetusta Hagiologia nunc primum edita, Venetiis 1755, 8. *Alexius Symmachus Mazochius*, cuius commentarius in verus marmoreum S, Neapolitanae Ecclesiae Calendarium prodiit Neapoli 1747, 4. *Ludovicus Sabbatinus d'Anfora* qui italico sermone edidit notisque adiectis illustravit Vetustum Calendarium Neapolitanum, nuper repertum. Neapoli 1744, 4. *Franciscus Pagius*, qui nouum Calendarium Ecclesiasticum Romanum subiecit Tomo tertio vitarum Pontificum, Antwerp. 1718, 4. *Iosephus Stmonius Assermannus*, Bibliothecae Vaticanae Custos, qui in edendis illustrandisque Calendariis ecclesiae vniuersae, gentiumque, quae Christo nomen dedere, Graecorum, Syrorum, Armeniorum, Aegyptiorum, Aethiopum et Latinorum cum laude versatur: cuius libri Tomus primus, Caledaria ecclesiae Blauicae, siue, Graeco-Moschae continens; euulgatus est Romae. 1750, 4to maiori. Caledaria duo peruetusta, nunc primum edita ex manuscriptis codicibus, alterum bibliothecae Ambrosianae, alterum apud Camillum Sitonium, inseruit Muratorius T.2. P.2. Scriptorum rerum Italicarum, p. 1021. Volumine tertio Thesauri Antiquitatum ecclesiasticarum, cuius supra p. 294. mentionem fecimus, eiusdemque sectione 4. duo quoque exhibentur Caledaria vetusta. Huic addantur ii, qui Caledaria medii aevi ediderunt, *Christia-*

mus Gottlob Halkaufus, cuius Calendarium mediæ ævi, præcipue Germanicum, prodixit Lipsiæ 1729, 8. et *Ioan. Jac. Rabe*, qui Calendarium festorum dierumque mobilium atque immobilium perpetuum, Onoldi 1735; 4to edidit. Quibus iungas *DE REBEQUE Remarques sur le calcul Ecclesiastique des fêtes mobiles, qui est en usage depuis la Reformation du Calendrier*, in memoriis Treuultinis Ann. 1724, p. 523.

XIV. Inter festa Christianorum, hoc est, Deo dicatos dies, (vide *S. Bouffaci* noctis Theolog. diss. 7. pag. 131 sqq.) primo loco memorari debet *Dies Dominicus* ἡ τοῦ κυρίου ἀναστάσιμος, ἡ κυριακή, Constit. Apostolic. II, 59, qui Sabbato Iudaico successit, auctoritate Apostolica, resurrectionem Christi victoriosam Psal. CX, 4 effusionemque Spiritus S. in Apostolos singulis hebdomadis celebrante. Vide Interpretes ad Actor. XX, 7. 1 Corinth. XVI, 2, Hebr. IV, 7. Apocal. I, 10. *Cotelertium* ad Epist. Barnabæ Tomo 1. Patrum Apostolicorum p. 47 sq. *Ferdin. Mendozam* ad concilium Illiberitanum T. 1. Labbei, p. 1164 sq. *Dionysium de Rives*, Auenionensem Capucinum, in triplici tractatu, de verbo *creo*, de mutatione Sabbati in Dominicam, et de primatu Petri, Lugduni 1663, 4. *Cberubinum a S. Iosepho* apparatus Bibliæ T. 2. p. 233, sqq. p. 242 sqq. *B. Kortbolzi* paganum obtrectatorem p. 307 sq. *Brissonium* ad legem Codicis Theodosiani de Spectaculis p. 24 sq. *Valesium* ad Euseb. p. 279. *Herm. Conringii* programmata sacra pag. 113 sq. *Io. Mich. Heineccii* descriptionem Ecclesiæ Græcæ, Germanice editam, parte 3. p. 152 sq. *Ioan. Guil. Ianum* p. 16 seq. ad Eusebii Alexandrini sermonem insignem ac lectu dignum de die Dominico celebrando, quem primus e codice Bodleiano et Vaticano edidit, et versione ac notis illustravit, Lipsiæ 1720, 4. *Andream Rinetum* in appendice ad explicationem Decalogi, Opp. T. 1. p. 1338. *Franciscum Gomarum* in inuestigatione sententiæ et originis Sabbati, cap. 6. Opp. p. 273. *Iosephum Binghamum* Originum, siue, antiquitatum ecclesiasticarum XIII, 9. Vol. 9. p. 13. *Christoph. Matth. Pfaffium* de originibus iuris ecclesiastici p. 79 et 153. *Ruardum Andælam* de sabbato V. T. et die dominica N. T. in Bibliothec. Brem. T. 8. p. 541 et *Io. Georg. Abichtii* dissertat. de sabbato Christiano ex historia N. T. Witteb. 1731. Recte hoc ab Apostolis factum esse et fieri potuisse aduersus Iudæos tuentur *Wagensæilius* in telis igneis Satanae pag. 558 sq. *Io. Pearsonius* ad Symbolum Apostolicum p. 469 sq. editionis Latinae, *Ludov. Capellus* in tractatu de Sabbato p. 281 seq. operum postumorum, quibus addes *Hugonem Menardum* notis ad Barnabæ Epistolam p. 202 seq. *S. Athanasius*³⁵ quidem non dubita-

uit

³⁵ Athanas. Tom. 1. p. 1060. Idem tamen hoc p. 1066 explicat sic, ut Christum resurrectione sua diem Dominicum consecrasset dicat, quod nemo negauerit. Atque ita forte etiam

ut affirmare Christum ipsam loco Sabbati diem Solis sollempni cultui dedicasse. Idem legas in *Talmude tractatu duoda Sara* cap. 1. quod testimonium non contemnendum videretur *Io. Hoornbeckio* p. 176 de observando praecepto decalogi de Sabbato. Neutiquam tamen hoc certo probari posse existimem, et sufficit nobis quod hoc in honorem Christi factum sit auctoribus Apostolis. Confer *Ioan. Moebii* diss. a quibusnam dies dominicus consecratus sit cultui diuino, Lipsiae 1688. *Octavus dies* aliis dictus est, ut *Ignatio* Epist. ad Magnes. cap. 9. *Iustino* Martyri p. 260. dialogi cum Tryphone, et forsan *Irenaeo* libro deperdito de Ogdoade. Aliis *primus*, quia reuera primus dies est a quo Sabbatum septimus: et *μῆρας σαββάτων* pro *πρώτη* dici, Luc. XXIV, 1. et Ioan. XX, 1. doctissimi interpretes annotarunt. Confer *Vossii* Harmoniam Evangel. p. 359, 363. *Diem Solis* quoque vocant idem *Iustinus* in Apologia I. pro Christianis p. 132 edit. *Grabii*, *Tertullianus* cap. 16. Apologetici, itemque alii, quod id notius esse ethnicis, ad quos scribebant, ducerent: neque enim aegre ferebant Christiani hoc nomen haec ab Ethnicis¹⁶ repetitum, qui ut *Ambrosius* serm. 61. *in ea die Saluator veluti Sol oriens discussis infernorum tenebris luce resurrectionis emicuit*. *Κυριακή ἡμέραν* siue diem Dominicum pro die Paschatos accipiunt nonnulli Apocal. I, 10. ut *Pasillus Colomesius* in observationibus sacris p. 100. certum tamen est hoc nomen pro die Solis frequentatum esse non primum a Constantino M. sed ab antiquissimis Christianis ut *Ignatio* Epist. ad Magnes. cap. 9. Confer *Suicerum* in *Κυριακή*. Resurrectionis diem pro quolibet die Dominico dixit *Analaris* editus a Mabillonio Tom. 2. Analect. p. 101 et 128. confer *Moursii*, *Suicero* et *Cangii* glossaria in voce *ἀναστάσιμος ἡμέρα*. Idem *Suicerus* T. 2. p. 290 sq. agit de more non Ebionaeorum modo sed et aliorum Christianorum antiquissimorum qui *Sabbatum* et diem Solis pariter feriabantur. De quo confer Constitutiones Apostol. VIII, 33. *Hug. Grotium* explicatione Decalogi p. 97 sq. ad Actor. XV, 21. *Stephan. Curcellaenum* dissert. de esu sanguinis, p. 958 sq. Opp. *Timanni Gassellii* Historiam Ecclesiae p. 230 seq. *Laur. Zaccagnii* prolegomena ad monumenta vetera p. 78 seq. et *Iusti Henningi Boehmeri* diss. 1. ad Plinii Epistolam de Christianis. Idem hodieque feruntur

LII 3

facere

etiam accipiendus *Eusebii*, a Christo translatum Sabbatum scribens in Ps. XCI. Apud *Tertullianum* vero IV, 12. contra Marcionem, legas Christum sabbati diem benedictione Patris a primordio sanctorum benedictione sua fecisse sanctiorem.

¹⁶ De Planetaria dierum denominatione, quam haeresibus adscribit *Philastrius* haereseo CXII. videnda *Io. Moebii* dissertatio, Lips. 1687. De *Syluestro Pontifice* in eius vita, et in breuiario Romano 30 Decemb. legas enim *Sabbati* et *diei dominicae* nomine retento, reliquos hebdomadae dies *feriarum* nomine distinctos appellari voluisse. Pro *Veneris* die *Ignatius* ad *Trallianos* dixit *parascuum*, *Iustinus* Martyr *τῆς ἀπὸ τῆς Κυριακῆς*, *Irenaeus* *primis ante Sabbatum*.

facere Aethiopes. Vide *D. Phil. Nicolai* Tomo 2. operum pag. 21 et *Iobi Ludolphi* comment. ad historiam Aethiopicam pag. 239. Auctor eruditus libri, Londini 1639. hoc titulo editi: *Dies dominicus, siue succincta narratio ex S. scripturarum et venerandae antiquitatis Patrum testimoniis concinnata, et duobus libris distincta*, lib. 1. c. 1. p. 4 et c. 3. p. 13. c. 3. p. 13. contendit, Sabbatis etiam in sacros coetus conuenisse Christianos, vti die dominica, qua frequentiore occasione Deum celebrandi, et Euangelium praedicandi haberent; ceterum longe abfuisse, vt eadem sollempnitate et deuotione sabbatum, qua diem dominicam celebrauerint. Interiecto tempore variis conciliis Sabbatum cum die Dominico pari religione obire et cum Iudaeis atque gentibus festa agere prohibitum fuit. Vide quae viri docti ad Canonem 37 et 39 Laodiceum. *Bellarminum* lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 10, et *Philippum Iacobum Hartmannum* siue *Sclerandrum* in libro de gestis Christianorum sub Apostolis p. 303 sq. et quae de haeresi Sabbatariorum *Cotelertus* ad Constitutiones Apostol. l. c. 15. Christianos solitos esse, *stato die ante lucem conuenire*, narrat *Plinius* lib. 10. ep. 97. vbi per *statum diem* maxima eruditorum virorum pars intelligendam diem dominicam siue diem solis esse censet. Vide *I. A. Bartels* *diff.* de stato die veterum Christianorum. Witteb. 1727. et *Erud. Andreae Hallbaueri* pristinam Christianae rei faciem a *Plinio* repraesentatam. Ienae 1738. Sed dissentit ab hisce viris *Iustus Ficringius Boehmerus* in dissertatione de stato die Christianorum, quae primum obtinet locum in Dissertationibus Iuris Ecclesiastici antiqui, in qua totus in eo est, vt ostendat, *Plinium* per *statum diem* non intellexisse diem dominicam, sed sabbatum siue septimum hebdomadis diem, quo sacris operabantur Iudaei. *Boehmeri* argumenta examinavit atque refellit *Ioan. Laurentius a Mosheim* in Institutionibus historiae Christianae maioribus, saec. 1. pag. 379 et 380 vbi idem ille Vir Eruditissimus nil impedire putat, ne verba *Plinii* latiori sensu capiantur, vt scilicet *Plinius* generatim tantum Christianos stato die conuenisse tradat. De Sabbato *Mariano* Ecclesiae Romanae consulat *Io. Henr. Hottingeri* primitias Heidelbergenses p. 350 seq. et hodegum Germanice editum p. 2. p. 202 sq. Ritus Christianorum veterum die Solis obseruati v. g. quod conuenirent ad faciendas preces et ad conciones siue adhortationes audiendas, et ad sacram Synaxim celebrandam: quod illa die non adorarent de geniculis (excepto festo Pentecostes, de quo *Rich. Simon* p. 261 ad *Gabrielem Philadelphiensem*) non ieiunarent, et similia, apud *Brissonium* libro laudato, *Henricum Ernstium* de studiis diebus festis non competentibus, Sorae 1656, 4. *Suicerum* in vocibus Σάββατον, ημερα, γουακλιος, et alios qui de moribus et ritibus primorum Christianorum scripserunt, *Guil. Casucum*, *Claudianum Fleury* siue *Florum* et *Godfridum Arnoldum* videri possunt, De pietate diem domi-

dominicum celebrandi a vespera Sabbati vsque ad alteram vesperam, vide *Continuation des Memoires de Litterature et d'Histoire* T. 1. pag. 1 sqq. De legibus quibusdam Sabbati religione hominum animos soluentibus vide *Traité de la Police* T. 1. p. 332 sq. Qui Sabbatum Iudaico more celebrandum contendebant, *Sabbatici* etiam appellabantur, vti Iudaei ipsi *Sabbatarii* ¹⁷ dicuntur poetae Martiali IV, 4. *Petrobrusiani* vero et post eos plurimi alii. vt *Brownistas* recentiori aetate, praeter diem Dominicum omnia festa reiiciebant, contra quos disputant *Henricus Morus* p. 441. operum Theologorum et *Rich. Montacutius* Apparatu ad Origines Ecclesiasticas p. 376 sq. et Tomo 1. originum Ecclesiasticarum, p. 131. Loco diei Solis notum est Muhamedanos, celebrare *diem Veneris* siue ¹⁸ in memoriam Mahomedis, illo die a Mecca profugi hoc faciant, siue id acceperint ab antiquiore ritu Saracenorum, de quo Seldenus II, 4. de Diis Syris p. 289. Constantinus M. vero diem Veneris etiam festum haberi et negotia forensia ac ciuilia illo intermittere voluit, quod eodem passus esset optimus Seruator. Vide Eusebium IV, 18. de vita Constantini, Sozomenum p. 412. et e recentioribus Tillemontium T. 4. Historiae Imperatorum, Gallice editae p. 593, 595. *Czeremissos* siue *Scheremissos*, vicinos Siberiae populos, diem Veneris sanctiorem habere notauit *Philippus Ioannes de Strahlenberg* pag. 419. Europae et Asiae septentrionalis. Dies Mercurii, quae feria quarta dicebatur, conuentibus quoque, stationibus et ieiuniis celebrata est. Vide *Ioan. Martini Cbladenti* dissertationem de stationibus Veterum Christianorum. Lipsiae 1744, § 18. Ex variis relationibus etiam constat Ethnicos qui habitant circa Orum et Goam *diem Lunae* quot hebdomadis festum agere, quemadmodum *dies Martis* colitur circa Guineam, et *dies Iouis* ab iis populis qui Magno Mogoli parent, vt adeo per totam hebdomadem nullus superse dies praeter *diem Mercurii*, qui non ab aliqua gente hebdomadatim festus habetur, quanquam et ille quandoque celebratur a Iapanensibus, quum enim hi nullum singulis hebdomadis festum diem agant, sed singulorum mensium diem 15 et 28tum celebrent, hosce mensium dies in diem Mercurii saepius incidere perspicuum est. Confer *Mottanum Vayerum* Tomo 12. operum p. 32. edit. in 12. Incolas qui insulam Formosam habitant, neque vllum hebdomadarium neque vllum alium festum diem celebrare notatum Mandelsloio in relatione de suo itinere et eidem Vayero pag. 360. Sed in Georgii Psalmanazaris descriptione

¹⁷ In Benjaminis itinerario mentio Iudaeorum Cypriorum, qui diem Solis hebdomadatim egerunt festum. Confer Iac. Rhenferdum de fictis Iudaeorum haeresibus § 35.

¹⁸ Confer Hottingeri primitias Heidelbergenses pag. 371 sq. Pearsonium ad Symbol. Apostol. p. 472. Thom. Smithum de moribus Turcarum pag. 284, et Pocockii specimen historiae Arabum p. 317 sq.

descriptione Insulae Formosae, incertum qua fide, multa de festis Formosanorum traduntur. Vt vero ad Christianos redeamus, de nominibus et ratione dominicarum dierum atque hebdomadum apud Graecos per totum annum videnda Leonis Allatii dissertatio, eius libro de consensu Ecclesiae Or. et Occidentalis subiecta: Heineccius in descriptione Ecclesiae Graecae parte 3. p. 182. sq. Suicerus et Cangii glossarium in *Κρητικόν*. Idem Latinae Ecclesiae nomina persequitur et cum Graecis confert in glossario latino, voce *Dominica*. Graeci ferias hebdomadis a subsequente Dominica, Latini a proxime praecedente appellare consueverunt, Confer *Beuzeregium* ad *Synodicum* p. 35 b. et 157.

XV. De aliis Christianorum festis eorumque origine ritibus etc. varia scripta extant *Rudolphi Hospiniani* Tiguri Anno 1593 et nouissime *Genev.* 1674, fol. *Matthaei Dresseri*, Lipsiae 1593, 8vo. et qui *Chronicon festorum* scripsit *Riuandi*, *εστρογροπλα* *Georgii Hessi*, *Ioachimi* praeterea *Hildebrandi* enchyridion de priscae et primitiuae ecclesiae sacris publicis, templis et diebus festis *Helmst.* 1652, in 4to, tum singularis de festis liber qui non minus quam alter a nobis iam memoratus lucem iterum adspexit ibidem 1701, 4. *Ioan. Andreae Schmidii* historia festorum et Dominicarum, quae prima vice prodit, *Helmstadii* 1721, 8vo. deinde auctior ibid. 1726, 8. Non praetereundus etiam *B. Bebelius* *Antiquitat. Ecclesiast. Saec. IV, Tom. 2, p. 846* sqq. *Theodori Thummii* tractatus historico-theologicus iam supra laudatus de festis Iudaeorum et Christianorum: *Christianus Wilduogelius* in *Chronoseopia Legali* de iure festorum, *Ienae* 1699, 4. *Caspar Calvoer* Tomo 2. *Ritualis Ecclesiasticae*. *Iosephus Binghamus* lib. vicesimo originum ecclesiasticarum, et *Caspar Finckius* de diebus festis et feriatis, qui in ecclesiis augustanae confessionis celebrantur, *Gissae* 1612, 8. Adde *Ioan. Frid. Mayeri* historiam praecipuorum N. T. festorum, *Gryphow.* 1706. *Petri Eluii* dissertationem de festis christianis, *Vpsaliae* 1708, 8. et *Godofr. Wegneri* dissertat. de festis mobilibus, *Regiomonte* 1700. Ex Pontificiis consulendi sunt *Baronius* ad A. C. 58. Num. 92. *Franciscus Suarez* in opere de virtute et statu religionis, libro secundo, qui totus est de diebus festis, et acerbus *Hospiniani* ac *Dresseri* insectator *Iacobus Gretserus* Iesuita libris 2. de festis Christianorum, eiusque auctario de festo Corporis Christi *Ingolstad.* 1612, 4. et lib. 1. de cruce pag. 56 sq. vbi festa Crucis persequitur. *Andreae* vero *Wilckii* liber de festis Christianorum, et *Io. Weitzii* heortologium complectitur varia veterum recentiumque Poetarum carmina praecipuorum festorum argumentis respondentia, notisque ab editore illustrata, quemadmodum in *D. Io. Conr. Danthaueri* hagiologio festali habentur conciones a Theologo illo praestantissimo habitae, in diebus festis et nonnulla etiam circa originem festorum hinc inde monentes. Ceterum singulari cura in hoc argumento illustrando versatus est *Adria-*

-mus Bailletus qui Barisiis 21 Ian. Anno 1706 obiit, et praeter vitas sanctorum N. T. 12. Voluminibus vitas sanctorum V. T. vno volumine, Topographiamque et Chronologiam sanctorum, etiam historiam festorum fixorum Gallica lingua edidit et duobus voluminibus historiam festorum mobilium Dominicarum et feriarum est persecutus Paris. 1703, 8vo. et in fol. et ante *Baillerum Lud. Thomassinus* presbyter Oratorii die 24 Dec. Anno 1695 Parisiis defunctus in tractatu Gallicae edito de festis Paris. 1683, 8. *Carolus Guictus* Iesuita Gattus in Heortologia s. libro de festis propriis locorum, Paris. 1657 fol. ap. Cramoissium. De Festis Latinae Ecclesiae videndus etiam *Isidorus* Hispalensis libro sexto originum cap. 18. *Edmundus Martene* in libro de antiqua ecclesiae disciplina in diuinis celebrandis officiis, Lugduni 1706, 4. et *Cangius* glossario in vocabulo *Festum*. De festis Christo et Mariae virgini sacris librum edidit italico sermone *Prosper Lambertinus*, Ecclesiae Rom. tum Purpuratus, dein Pontifex, hoc indice ornatum: *Annotazioni sopra le Feste di nostro Signore e della beatissima vergine secondo l'ordine del Calendario Romano*. Roueredae 1741, 4. Is liber deinde cum altero illo de missae sacrificio ex italico in latinum sermonem a Michaele Angelo de Giacomellis versus, Patauiique 1745, fol. sub hoc indice euulgatus est: *Prosperi Cardinal. Lambertini*, postea *Benedicti XIV, P.M.* commentarii duo, de Domini nostri Iesu Christi, matrisque eius festis, et de missae sacrificio retractati atque aucti. Inter statuta Bonifacii apud Daeherium T. 9. spicilegii vltimum est, vt *Presbyteri diebus Dominicis populo festa celebranda annuntient, Natalis Domini, Circumcisionis Domini, Epiphaniae, Purificationis Mariae, Paschatis Domini, Ascensionis Domini, Natalis Ioannis Baptistae, Passionis Petri et Pauli, Assumptionis S. Mariae, Natiuitatis S. Mariae et Passionis Andreae*. Ex quo indiculo Daeherius obseruat, quam pauca festa tunc celebrare mos fuerit Christianis. Similia vide in conciliis Anno 1287, 1332, 1362, 1420 et Anno 1549 apud Lunigium in continuatione partis primae spicilegii ecclesiastici p. 779 sq. De *Octauis* festorum singulari libello Venetiis 1739, 8vo, euulgato agit *Ioannes Baptista Pittonus*. De religione veterum Christianorum in celebrandis festis consule *Ludouicum Cresollium* Antholog. sac. p. 147 sqq.

Festorum multitudinem atque, vt Erasmus¹⁹ iam conquestus est, in imensum accrescentem turbam in Ecclesia Romana tanquam scholam otii ac turpitudinis exagitat *Herr. Morus* p. 554. operum theologicorum, et *Lutherus* T. 1. Altenburgens. pag. 428, b. 500, a. Confer *Georg. Wicellum* in via regia apud *Eduardum Brownium* Tomo 2. fasciculi rerum experendarum et fugiendarum p. 729. et grauamen 37. in eodem opere pag. 363, Tom. 1. *Ben. Piccium* T. 2. Theol. Christianae p. 169. edit. Genev. Anno 1708. Gisb. Voerium

T. 3.

¹⁹ Vide Epistolas post Clementem Romanum a Colomesio editas p. 294.

T. 3. selectar. disputationum pag. 1284 sqq. Muhamedanorum Iudaeorumque in illam Festorum multitudinem inuectivas vide sis ap. *Hottingerum* in historia Ecclesiastica Saec. XVI, parte 2, p. 134 sq. Duodecim²⁰ Festa Mariae solius celebrat Romana ecclesia, de quibus inter Pontificios agit *Io. Iacobus Komarec* in Mariali theoretico et practico, Italica lingua Romae Anno 1690, 4. edito, sed videnda etiam quae circa illa festa monuerunt ex protestantibus *Andreas Kiuetus* in apologia pro Maria lib. 2. c. 16. T. 3. operum: *Hottingerus* in *Wegweiser* Tom. 2. p. 193 sq. *Frid. Vtr. Calixtus* in historia immaculatae conceptionis Mariae pag. 265 sq. ad finem vsque libri; *Ioan. Rainoldus* in colloquio cum *Hardto* pag. 771 sq. *Ioan. Andr. Schmidius* Prolusionum marianarum octaua, quae est de Mariae festis Ecclesiae vel Graecae vel Romanae propriis; et *Io. Fridet. Mayerus* in Ecloga euangelica in festum Visitationis Mariae, P. 2. Eclog. Euang. Mayero-Neumeisterianarum p. 240 sqq. De incommodis plurium festorum nonnulla suae de Sabbato exercitationi praemisit *Io. Sam. Stryckius* Halae Saxonum 1703, 4. Ex ipsis etiam Romanae Ecclesiae affectis consulere iuuabit praeter iam laudatum *Wicelium*, *Nicolaum de Clemanis* saeculi XV. scriptorem, de nouis celebritatibus non instituendis, p. 143 sq. Operum, *Io. Baptistae Thiers* die 28 Febr. Anno 1703 denati librum de festorum dierum imminutione Lugd. 1668, 12, quem valde commendat *Colomeus* pag. 131. Obseruationum sacrarum, et *Elias du Pin* T. 18. p. 274. atque *Offati* Cardinalis epistolam ad Regem *Henricum IV*, datam 18 Ian. 1599.²¹ Hisce igitur incommodis ipsorumque Pontificiorum de immentia festorum dierum multitudine querelis permotus *Benedictus XIV*, imminuendae illorum multitudinis, quod iam diu ceperat, consilium tandem Anno 1748 exequutus est, data Romanae ecclesiae addictis licentia, vt *minoribus festis diebus missae tantum sacrificio interessent, ceterum negotiis familiaribus seruitibusque suis operibus, sine ullo prorsus conscientiae scrupulo, incumbere integrum cuique esset.*²²

Iacobus

²⁰ *Franciscus Suarez* libro de festis c. 8. festa Mariae octo commemorat, nempe praeter sex illa, quae ab vniuersa E. R. celebrantur, festum *Praesentationis*, de quo *Surius* ad 21 Nov. et *dedicationis S. Mariae maioris ad Niues* Romae, 5 Aug. *Durandus* VII, 7. tantum quatuor, *annuntiationem, assumptionem, uisitatem, et purificationem*: deinde addit, a quibusdam etiam festum *Conceptionis* celebrari, quod ipse tamen haud probat, quum in peccato concepta fuerit.

²¹ *Vrbani VIII.* constitutio Anno 1642. facta de festis sanctorum non multiplicandis legitur T. 4. *Brillarii* p. 231. *Concilium Tarraconense* A. C. 1242, T. 4. *Theauri anecdotorum* *Edm. Martene* p. 286. haec decreuit: *Quum otium et desidia sumentum pariant vitorum, festiuitatum multitudinem duximus separandam, quum in illis eo, quod uen laborant, pauperes aggrauentur, et otiosi et desidiiosi ad illicita prouocentur.*

²² *Magnos*, vt haud difficile est ad coniectandum, motus excitauit Pontificis consilium, scripta

Jacobus Koelmann omnes praeter dominicum dies festos abolendos esse disputat libro de festis diebus in Reformatis ecclesiis celebrari solitis. Traiecti ad Rhenum 1693, 4. Missarum multitudinem imminuit Concilium Lateranense sub Benedicto XIII. A. C. 1725. Tit. 13. cap. 8.

XVI. Festa Dominica s. sollemniora Ecclesiae Graecae haec memorantur a Leone Allatio pag. 13. de libris Ecclesiasticis Graecorum: Annuntiatio B. Virginis, Christi nativitas, Baptismus Christi, transfiguratio in monte Tabor, Resurrectio Lazari, festum Palmarum, Lignum Crucis, Resurrectio Christi, Ascensio Christi, et Spiritus Sancti in Apostolos effusio. Huic denique Allatius adiungit, Deiparae assumptionem, additque eam, licet non semper locum inter festa apud Graecos²³ habuerit, modo tamen certum sibi vindicare, nec sine

scriptaque varia, quibus festorum dierum multitudo partim defensa partim oppugnata est, peperit, quae in vnum volumen coacta prodire italice sub hoc indice: *Raccolta di Scrittura concernenti la Diminuzione delle Feste di precetto, Luccae 1748, 4.* Litterae breuiores a Benedicto XIV. ad Archiepiscopos et Episcopos Siciliae contra Pharam, Messanensem item et Panormitanum Archiepiscopos, et ad Archiepiscopos atque Episcopos Etruriae datae, quibus illis imminuendae festorum dierum turbae licentia conceditur, insertae sunt Actis historicoecclesiasticis Vinariensibus, Vol. 15, p. 907 sqq.

²³ Etiam apud Latinos tardius celebratum hoc festum 15 Augusti, licet inter Augustini sermones de sanctis, duodeuigesimus legatur in assumptionem Mariae. Sed tribuentus est Ambrosio Autperro, cuius temporibus circa A. C. 770. de assumptione B. Virginis agi coepit. Confer Mabillonium T. 2, Saecul. 3. Benedictin. p. 270. Natalem Alexandrinum H. E. saec. secundo pag. 278 sq. edit. in folio, Dan. Papebrochium in Epistola ad Ioan. Mich. Héineccium inserta huius operi de sigillis pag. 165. Baluzium pag. 565. ad Gratianum; et Io. Launoium in iudicio de controuersia super exscribendo Parisiensis Ecclesiae Martyrologio (contra Nicolai Billialdi Vindicias Parthenicas) Paris. 1671, 8. Vide et quae Claudius Iolius Canonicus Paris. in dissertatione de verbis Vsuardi 15 Aug. et in Epistola pro Vsuardo Apologetica Paris. 1669, 1670. contra Iac. Goudini Doctoris Sorbonici et Canonici Paris. assumptionem B. Virginis vindicatam, item Iacobus Boileau in obseruationibus ad eiusdem Goudini librum. Consule etiam Florentinum ad Martyrolog. Hieronymianum p. 263 sq. et quae B. Antonius Reiserus in Launoio confessore pag. 763 sq. contra ea quae Lambecius in itinere Cellensi et Tom. 8. Bibl. Vindobon. p. 132 sq. In Calendario siue Lessionario veteri, quod Ioan. Fronto edidit, et in aliis antiquioribus monumentis memoratur celebratio *pacificationis* siue *dormitionis* S. Mariae, quae Graecis *nocturnis*. Vide Ioan. Frontonis dissertationes ecclesiasticas a me (*Fabricio*) iunctum editas p. 221 seq. et Suicerum in *notis*. Neque assumptionis vocabulum initio aliter acceptum, quam pro dormitione, Walafridus Strabo in assumptionem B. Virginis T. 15. Bibl. Patrum, edit. Lugdun. p. 219.

Virgo Dei genitrix de corpore ducta pudico

In requiem Domini transit ecce sui.

Euangelium festo assumptionis explicandum est Lucae X, 38 sqq. vide Guibert Abbatis opera pag. 298. Sepulcrum B. Virginis ostenditur Hierosolymis. Vide Eugenii Rogeri,

sunt piaculo negligi. De festis diebus *Apostolorum* adeundus *Io. Dallavini* de pseudepigraphis Apostolicis lib. 1. cap. 11. pag. 139 et cap. 14. pag. 169 seq. Alia recentiorum Graecorum festa vide apud *Thomam Smithum*, in Epistola de statu Ecclesiae hodiernae Graecorum pag. 16 sq. *Paulum Ricautum*, in libro Anglice primum, tum Gallice edito de statu Ecclesiae Graecae cap. 6. et Rev. *Joan. Mich. Heineccii* delineationem Ecclesiae Graecae, parte 3 c. 3 *Suicerum* in thesauro et *Congium* in glossario mediae Graecitatis. Sed et Typicam *Irenes Augustae*, in Analectis Graecis Benedictinorum p. 248 seq. ubi varia festa memorantur, ne de Lictionario, Euchologio et aliis libris Graecorum Liturgicis dicamus. *Ἐορτολόγιον* Sebastii Trapezuntii Kymenitae, typis exscriptum Buccaresti, in Walachia 1701, 4. De festis Graecorum adeundus quoque *Halsbam* apud Leunclaviium in iure graecoromano T. 1. p. 160 sqq. De festis Coptorum Seldenus III, 15. de Synedriis. De festis Christianorum orientalium elegantem libro de notis chronologicis anni mortis et natiuitatis Domini nostri Iesu Christi dissertationem inseruit Mar. Lupus. Dies festos Euangelicorum recenset Hieronymus. Guilielmus Schmidt in descriptione dierum dominicorum atque festorum anni euangelici, Germanice Norimbergae 1730, 8. edita.

Dies *Sanctorum* memoriae consecratos in Graecorum *Menologiis* et Latinorum *Martyrologiis* consignatos videre licet, de quibus nolo iam copiosius disserere post ea quae de Menologiis ad *Allatum* de libris Ecclesiasticis Graecorum dixi, et quae in Schediasmate de libris Ecclesiasticis Latinorum et Actis Sanctorum annotauit *Nicolaus Petrus Sibbern*, Glückstadensis-Hofsarus. Witebergae 1766, 8. atque Kalendarium Syriacum impressum Romae Anno 1622. De martyrum veneratione consule *Casp. Sagittarii* librum de martyrum natalitiis in primitiua ecclesia, Ienae 1678. et auctiorem, ibid. 1696. *Ioachimi Ioannis Maderi* commentationem de sancto Laurentio martyre eiusque monasterio prope Scheningam. Helmstadii 1656, 4. *Ioachimum Hildebrandum* de natalitiis veterum sacris et profanis, p. 79 sqq. *Ioan. Fellum* in notis ad Cypriani Epistolam XII. pag. 27. edir. Oxoniensis. *Ioan. Henrici Stufii* commentationes duas de natalitiis ecclesiasticis, Gothae 1737 et 1738. et *Ioan. Paulli Schwabii* dissertationem de insigni veneratione, quae obtinuit erga martyres in primitiua ecclesia. Altorfii 1748.

Festum *Circumcisionis* auctor blasphemii libri ישׁו תולדות p. 22. inepte fingit institutum esse a Petro Apostolo, longe enim serius *Octaua Natiuitatis* celebrari coepit, quibus deinde post aliquot saecula accessit alter ille *Circumcisionis* titulus. Vide *Bellarminum* lib. 3. cap. 15. de beatorud. et cultu sanctorum.

Frateris Ordinis Minorum, descriptionem terrae sanctae, Gallice editam Parisiis 1664, 4to, pag. 156.

*Ann. Schindl. Martine de Ecclesiæ disciplina in diuinis officiis, p. 98. fqq. Baronium ad Martyrolog. Romanum Calendis Ianuar. Casaubonum Exerc. 2. ad Baron. cap. 9. et Montacutum 1 Orig. Ecclesiast. p. 126 seq. 136. Faustini Homilia contra varias superstitiones Calendis Ianuariis vsitata (vnde *εορτη Σακραμην* vocat Chrysostomus homilia 1. de Lazaro, T. 5. edit. Ducaei p. 18.) edita est a Bollando Tom. 1. Act. Sanctorum Ianuarii pag. 2. adde Chrysostomi orationem in Calendas, quae incipit *καθ' ὄνομα χρόνος* T. 1. edit. Montfauconiana p. 679. Asterii homiliam quartam, Canonem Frullanum LXII. Sirmundum ad sermonem Augustini de Calendis Ianuariis T. 1 Opp. Sirmondi p. 33. Ioan. Sauaronis ad eundem sermonem notas memoratas du Pinio T. 17. Bibl. Eccl. p. 59. Petrum Possinum ad S. Nili Epistolam 81. vbi etiam de veterum Christianorum per illam diem deuotione. Vide et Cangii glossarium in *cernulus et Kalendae*. Hugonem Menardum ad Poenitentiale Romanum T. 14. Bibl. Patr. p. 931. et ad concordiam regularum tag 50. § 4. atque Aloysii Nouarini schediasmata facta libro 5. cap. 16. Kalendas Ianuarii prohibentur colere Christiani can. 2. Concilii Turonensis A. C. 567. Agyrtarum Calendis Ianuariis, Natalibus Christi et die Candelarum ianuas oberrantium stipemque perentium meminit Io. Tzetzes Chil. XIII. hist. 475. De festo Fatuorum siue innocentium puerorum Calendis vel V. Ianuarii abolito in Gallia, et restituta sollempnitate Circumcisionis Domini vide Ioan. Busacum ad Petri Blesensis Epistol. 126. et in appendice. (T. 24. Bibl. Patrum p. 1371, 1373 sq.) Honoratum de S. Maria, Carmelitam, in Tomo secundo obseruationum Gallice editarum de regulis et vsu Critices Paris. 1717, 4. lib. 3. dissert. 3. vbi etiam de festo subdiaconorum Querelam ad Gassendum p. 73. Antonii Pagi Criticam Baronianam ad A. C. 1187. num. 17 sqq. et Francisci Pagi breuiarium de vitis Pontificum, T. 4. pag. 570 seq. De Hippodromiis per Calendas Ianuarias institutis vide praeter Nilum Epistola laudata, Sidonium carmine 23. v. 307 seq. De strenis et donis quae initio anni quemadmodum aliis quoque diebus festis mitti ad amicos consueuerunt videndus Zaccagnus ad Epistolam Nysseni, in collectione veterum scriptorum p. 354, 379. Ansonius Tollii p. 645. Symmachus X. Epist. 35 et 27. Petauus ad Iuliani Misopogonem p. 306 seq. edit. Paris. Iac. Godofredus ad Codicem Theodosianum Tom. 2. p. 439 sq. vbi de strenis ²⁴ imperatori oblatis, Io. Trifhanus Tom. 2. Hist. Imperatorum pag. 643. Casp. Ziegleri Kalendae Ianuariae*

M m m 3

nuariae

²⁴ Ex Symmachi libro 10. Epist. 35. Metellus Tegersecensis in Quinali Oda apud Canisium Tomo 3. Antiquit. Lestionum edit. nouae parte 2. p. 121.

*Strenus nobilitas Caesaribus piis, Rex dignis procerum dabas
Urbi quas Latiæ tum inueni, dedit Rex Titus Tatius prior
Factos accipiens paupere munere Verbenas studio patrum.*

nuariae ad L. vnd. C. de oblatione votorum lib. 12. Wisemb. 1657, 4. *Ioan. Strauchii* Kalendae Ian. ad eand. legem. Brunfw. 1667, 4. *Julius Caesar Bulergerus* lib. 2. c. 27. de Imperat. Rom. *Casaubonus* ad Athenaei III, 18. vbi de nominibus ἐπινομίαις et ἐναερχισμοίς. *Philip. Horstii* Schediasma de strenis votisque Ianuariis. Ien. 1632, 4. *Christiani, Frid. Franckensteinii* diss. de nouo anno Lips. 1673, 4. atque *Martini* inprimis *Lipemii* strenarum ciuilium et Ecclesiarum Historia Lips. 1670, 1677, 4. et Tom. 12. thesauri Graeyiani: *Iacobi Iunck Xeniothecion*, Colon. 1683, 4. *Hieron. Bossius* Ticinensis de strenis, Mediolan. 1624, 8. et in Sallengrii nouo Thesauro Antiq. Rom. T. 2. pag. 1393. *Theodori Marcilii* Historia strenarum, orationibus aduersariis et carmine explicata Paris. 1599, 8vo, quibus adde succinctam strenarum Historiam traditam Gallice a *Renato Iosepho Turnemine* S. I. in memoriis litterariis Treuoltinis Anni 1705, pag. 102. edit. Amstelod. *Ioan. Baptistae Vrsati* Epistolam ad Guil. Anonium Scorum insertam Diario eruditorum Italiae T. 35. p. 79 sqq. *Stanislai Santinelli* dissertationem de strenis, ib. p. 90 sq. Strenarum varia genera persequitur *Iacob. Sponius* in Epistola inserta Tomo 9. Thesauri Gronouiani, p. 205. et in libro Gallico, *Recherches curieuses d'Antiquité*, p. 485 sqq. Stipis, quam populus strenae loco dabat Imperatoribus, mentio passim fit a Suetonio et Dione, et in veteribus Inscriptionibus apud Gruterum p. 106. Numus Antonianus noui anni auspicia exhibens ex Bibliotheca Cardinalis Camilli editus illustratusque a Bellorio, Romae 1676, 8. prodiit. Lucernam sepulcralem, in qua Victoria tenet clypeum votiuum cum his verbis: *anno nouo factum felix*, exhibent Acta Eruditor. 1692. p. 226. Paullus Alexander Maffeus parti primae veterum gemmarum p. 113 sqq. subiunxit expositionem crysalli veteris cum hac inscriptione: *annum nouum factum perennem felicem Imperatori. Andreae du Chesne* Ianuariae Kalendae, seu de sollemnitate noui anni tam ethnica quam christiana, prodierunt, 1602, 12. De eo, quod iustum est circa vota noui anni consule Philippi Richardi Schroederi dissertationem. Regiomonte 1721. Primus anni dies *μογάλη νομησία* et *παύγωνος, εορτή* Romanis quoque festus et aliis gentibus. Confer *Ouidium* 1. fastorum 167 seq. 176, 185. Tibullum III, 1. *Valesium* ad *Ammiani* XXIII, 1. *Libanii* ἐκφρασιον Καλανδῶν Tom. 1, Opera p. 178. *Procopium* lib. 1. c. 10. de aedificiis domus Iustiniani, vbi is refert, *Calendis, Ianuariis* Senatam in curiam conuenientem ἐπινοῦτον εορτήν ἀγαθόν. De Iudaeorum Rōsch haschanah diximus supra p. 435. de quibus a noui anni primo die ad festum expiationis se praeparantibus consules *Io. Morinum* l. 9. de Sacramento poenitentiae cap. 34. Chineses tempore anni vertentis non ferunt domi suae peregrinam, ne fortunam anni futuri auferat. Vide *Lettres edifiantes* T. 13. p. 318.

De *Epiphantis* siue *Theophantis* die 5 vel 6 Ianuarii (vide *Vferium* de anno solari p. 20. et *S. Nili* narrationem 4. p. 60. edit. *Possini*) quibus memoria²⁵ Nativitatis Christi, et baptismi (vnde etiam dicitur dies τῶν Φώρων, confer *Beuerregium* pag. 213 seq. ad *Synodicum*) et mutatae in vinum aquae ac denique Magorum recoli consuevit, videndus *Cotelerius* ad lib. 5. *Constitutionum Apostolicar.* c. 13. *Valesius* ad *Ammiani Marcellini* XXI, 2. *S. Sedati* Episcopi homilia in Epiphania T. 11. *Bibl. Patrum Lugd.* pag. 1093. *Edmund Martene* de antiqua Ecclesiae disciplina in *Diuinis officiis* pag. 107 sqq. *Isaacus Casaubonus* ad *Baronium* exercitat. 2. cap. 11. *Ioan. Matthaeus Caryophilus* notis ad *Casaubonum* in *Ioannis Andreae Eudaemonis* defensione *Baronii* lib. 2. c. 3. p. 130. et *Eudaemon* ipse lib. 2. c. 13. p. 190 sqq. *Hugo Menardus* ad *Sacramentarium Gregorii M.* p. 35. *Tillemontius* Tom. 1. *memor. Hist. Eccles.* p. 13. 24. 29. *Suicerus* in *Thefauro* et in *Obseruationibus sacris* p. 43 sq. et in *glossario* utroque *Clauius*, *Florentinus* ad *Martyrologium Hieronymianum* p. 229 sq. *Bollandus* T. 1. *Actor. Sanctor. Ianuarii* Tom. 1. p. 8. 323 et 664. *Brissonius* ad *legem Codicis Theodosiani de spectaculis* p. 41 sq. *Montacutus* Tom. 1. *Originum Eccles.* p. 237 seq. *Petauius* ad *Epiphan.* pag. 359. et de *incarnatione* pag. 114 seq. edit. Paris. *Henrici Blumenbachii* *Antiquitates Epiphaniarum*, *Lipsiae* 1737. et *Simplicius Verinus* siue *Salmastus* contra *Grotium* pag. 136 sq. vbi aduersus *Petauium* obseruat non *Epiphaniis* ieiunatum, sed per *νήσιμον* *ἡμεραν* apud *Theophilum Alexandrinum* intelligi *vigilias Theophanis* praecedentes. Extant et *Io. Kindleri* *diff. de Epiphaniis* *Witreb.* 1684. et *Io. Paulli Hebenstreitii* de *Epiphania et Epiphaniis* apud *Gentiles et Christianos.* *Ienae* 1693. De festo magorum consule *Frider. Spanhemium* T. 2. *dubior. Etangel.* p. 290. Potest praeterea consuli licet *fabulis* scatens hinc inde *Henrici Crombachii* *Historia et Encomium trium Regum*, non paruo volumine in folio editum *Colon.* 1651. adde *Ioannis de Lions* *librum gallico sermone editum: Traités singuliers et nouveaux contre le paganisme du Royboit.* *Parisiis* 1670. 12. De *immagine trium Regum*, quam aiunt iter facientibus et aduersus varios morbos proficuum vide *Relationes innoxias* *Anni 1723*, pag. 497. De festo *conuersionis Paulli* 8 *Cal. Februarii* *Innocentius III.* lib. 1. *Ep.* 44. et *Acta Sanctorum* T. 5. *Iunii* 29. p. 467.

De

²⁵ Epiphania pro Natali Christi ponuntur ab *Ammiano* XXI, 2. vbi vide *Valesium*. Vicissim Epiphania a Natalibus Christi distinguuntur in *Menandri Historici Byzantini* excerptis *Hoescheliani* p. 120. ἀπὸ δὲ Ἰησοῦς γενεῶν αὐτοῦ ἐπιφανῶν τῇ ΓΕΝΕΘΑΙΑΙ δατῇ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ; ἢ δὴ γ' οὐ ἀποσπένταζε τῆς ἡμέρας τὸ σέβας. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ Θεοῦ ἘΠΙΦΑΝΕΙΑΙ, τὸ νόμιμον ἀγιστεύσας, μετὰ ταῦτα ἐπίβη τῶν Περσῶν. Alioqui vocabulum *ἐπιφάνια* et *Θεοφάνια* apud *Scriptores externos* praesentiam et manifestationem *Numinis* alicuius denotat. Vide *Ezech. Spanhemium* *diff. 5. de praesentia numismatum* p. 388 sq. edit. *Amstelodamensis*.

De Festo Purificationis Mariae, siue, ut Graeci appellant *ἀπαρτίστως*; quod Anno Iustiniani Imp. XV. A. C. 542. institutum tradunt *Theophanes*; *Georgius Hamartolus*, *Paulus Diaconus* XVI, 21. *Histor. misc. Nicephorus* XVII, 28; *Hist Sigebertus* ad A. C. 542. alique; licet ad Apostolorum aetatem eius originem referre velit *Iosephus Nertus* lib. 2. cap. ultimo *Analector*, Ad *Gelasium Papam Honoratus de S. Maria* T. 2. de regulis et vsu Criticae lib. 3. dissertat. 5. vide *Casaubonem* p. 170. *Exerc. Seldonum* III. de Synedriis Hebraeorum p. 130. *Rich. Montacutium* 1. *Origg. Eccles.* p. 157. *Tillemontium* T. 1. memoriar. pag. 449. edit. Paris. et Tom. 8. p. 786. *Edm. Martens* p. 115 seqq. de disciplina ecclesiae in diuinis officiis. *Hug. Menardum* ad sacramentarium Gregorii M. pag. 40 sq. *Baronium* ad Martyrolog. Romanum et *Bollandum* in Actis Sanctor. ad 2 Februar. Tom. 1. p. 268 sq. *Angelum Rochem* in opusculo de praesentationis Mariae in templo Historia et festiuitate Rom. 1597. *Ioan. Moebium* diss. de Hypapante Lipsi. 1691. *Florentinum* ad Martyrologium Hieronymianum p. 225 sq. *Suicerum* in Thesauro, *Cangium* in glossario. *Binghamum* Origin. Ecclesiastic. lib. 20. c. 8. § 5. et *Aegidii Menagii* origines Gallicas in *Chandelcur*, quomodo Gallis dictum illud festum, ut Germanis *lichtmesse*, de quo H. C. L. *Stobausen* de cultu ac vsu luminum antiquo Trai. ad Rhen. 1726, 12. cap. 1. pag. 105 sq. et D. *Ioan. Bened. Carpzontus* *δ μνησέβης* in homiliis vernaculis quibus problemata quaterna ex singulis per annum Euangelis proponit resoluitque Tom. 1. pag. 286 sq. Homiliae quae sub Methodii, Cyrilli Hierosolymitani, Nazianzeni, Nysseni, Ambrosii, Chrysostomi et Fulgentii nominibus in festum *ἀπαρτίστως* feruntur, recentiorum auctorum esse contendunt viri docti, licet pro Methodii Homilia pugnet Allatius diatriba de Methodiis p. 341 sq. Vide quae Wilh. Ernestus Tenzelius diss. de ritu lecti-
num sacrarum § 6. et Tillemontius memor. T. 8. p. 786 et T. 9. p. 613.

De *Quadragesimae*²⁶ sollemnitate, qua nuptiae, natalitia, commemoratio-
nes martyrum non fiebant, contra obtinebant Xerophagiae et ieiunia, viden-
das *Aloysius Nouarinus* Adagiorum sacrarum T. 2. excursu 111. p. 33 sq. *Ioan.*
Filescus de Quadragesima Christianorum, inter eius varia opuscula diatriba se-
cunda, Parisiis 1614, in 8. edita. *Binghamus* Origin. ecclesiastic. libro 21. c. 7.
Christianus Wilduogel de eo quod iustum est circa tempus Quadragesimale, (in
eius

²⁶ Quadragesima dicta a XL. diebus quibus Christus ieiunauit, unde et alia ieiunia passim quadragesimae nomine veniunt, de quibus infra capite XI. *Carnipriuium* siue *pruicarnium* vocatur Dominica Quinquagesimae siue Estomihi. Vide Macroborum Hierolexi-
con et Cangii glossar. Ceterum Menagius in Originibus Italicis Gallicisque in *Carnuualis* istud nomen cum Ferrario putat dictum non quasi *carouale*, sed potius quasi *caruasciale*, Carnalia scilicet festa, ut Saturnalia, Liberalia.

et Chronosopia legati) *Io. Ioachimi Honobuzii* de Quadragesima Christianorum veterum et ritibus in ea quondam vilitatis dissertatio Historico-Theologica, Helmst. 1677; 4. *Georgii van Dassel* de iure temporis quadragesimalis, Argentorat. 1617, 4. Primum Ieiuniorum Sabbatum Graecis dicitur *απολοσις βαρων*, ut notat Cangius in ea voce, vii. Dominica in albis *απολοσις δευτερον*, de quo idem notis ad Zonaram pag. 61, 62. *Septuagesimas, Sexagesimas et Quinquagesimas* non inuenio mentionem agere B. Gregorium, inquit Bellarminus, quem de his, si placeat, vide III, 14. de beatitudine et cultu sanctorum.

De Bacchanaliis siue furialibus (puder dicere) Christianorum in Romana praecipue Ecclesia, 27 quem morem a Bacchanaliis Gentilium alii, alii ut *Schibardus* a Iudaico Purim deriuant, exstat praeter *Io. Nicolai et Herrenschildii* diatribas supra laudatas, *Ioan. Caspari Zoumeri* dissertatio, Iena 1699. et altera Rev. D. *Christophori Sonntagii*, quae inscribitur saltus ab extremo in extremum geminus sub vigiliam Carnis priuui declinandus, Altdorfii 1709. Illam Paganiae speciem pluribus detestatur S. Boullacus in notis theologis differt. 5. de ieiuniis male auspiciatis. Hieronymus autem Cardanus de libris propriis pag. 49: ita de Bacchanaliis: *Post opus aggressus sum Mediolani vacationibus quadragesimas, seu Bacchanalium potius, Anni MDLII. Ita enim non obscurum est nostra aetate celebrari ante quadragesimam vacationes, in quibus habitus, ieiunantur, personati ac laruati succedunt, demique nihil tucis et insensitius genus omnium. Sybaritas et Lydi Persaeque vincuntur. Nec tantum bonis operibus ac pietate quadragesimaria promouuntur, quantum praecant in Insuperabilibus. Si qui sunt et heretici, qui ieiunia omnia reuicunt, Bacchanalis huiusmodi viuunt, eos a Stanislaeo Hosio. T. 1. Opp. pag. 36a. iure meritoque reprehendi non dubitauit Bopstia Mantuanus libro secundo fastorum, quum Lupercalia ethnica perstrinxisset, subiungit:*

Ista superstitio, leuis haec insania nostros

Transit in mores.

De Dominica *Lactare*, 28 ritumque idolum mortis illa die eiciendi, in eadem lectu diatribam edidit M. *Pavellus Christianus Hilscherus* Lipsiae 1690, 4.

27 Non debium est, quin Viris bene sanae mentis etiam in Ecclesia Romana valde improbentur Bacchanalia. Vide librum Parisiis 1723, 12. editum: *Instruction chrestienne sur la maniere, dont on se doit conduire dans le tems, qui precede le Carême, et sur les ordres de Carnaval.*

28 A verbis Iohannis LXXVI, 10: *Lactare Ierusalem*, in itinere Missae decantari solent. Dicitur etiam *Dominica panum*, quia legitur Euangelium de panibus, quibus tot missis hominum paviit Christus; vel *Dominica Rosarum* a rosa per Pontificem consecrari solita. Sic *Dominica Quadragesimae*, scilicet diei ante festum Paschatis, quae etiam *Innocentia* appellatur.

qui operam illam a Polonis, membram idololatriæ A. C. 965. toties recollectibus deriuat. Est quoque in manibus *Io. Casparis Zeuneri* de Dominica Lactare dissertatio, Jenæ 1701. vbi etiam de *aurea rosa* quam ista die consecrare consuevit Romanus Pontifex, de qua præter *Jacobum l'Enfantium* Histor. concil. Pisani T. 1. p. 385 sq. ex notis videntur. Rev. *Adamus Rechenbergius* in Exercitatione quam admodum iuuenis vulgavit, Læpæ a 666. *Erasmus Neumeisterus* Eclog. euangel. T. 1. p. 629 sq. et *Frideric. Raskius* in commentat. de Rosa aurea omnique ævo sacra. 1728. 4. Ex ipsis Romanæ sectatoribus *Theophilus Reynaudus* Tomo 10. Opp. et *Jacobus Gretserus* libro 2. de benedictionibus cap. 49. *Cangius* in Glossario, et *Mabillonius* Tom. 2. musci Italici p. 135 et 176.

In annuntiationem B. Virginis 25 Martii, quod S. Bernharδο radix omnium festorum, dicitur, tres homiliae sub *Gregorii Theomartyri* nomine editæ a Gerharδο Vossio Tungrensi sunt, quas *Proclo* Constantinopol. *Chrysostomo* vel aliis iunioribus Doctoribus tribuunt eruditi. Illas, aliasque veterum Homilias in hoc festum Latine exhibet *Franciscus Combessius* in Bibliotheca Concionatoria Tomo 6. p. 313 - 436. Vt vero in transcurso hoc notemus, eorum illud volumen, vti sextum et septimum quoque atque octauam Homilia veterum Ecclesie Doctorum in sanctos et dies festos *Combessius* impendit, quemadmodum prioribus quinque exhibet homilias in dies Dominicos per totum annum. Prodit Bibliotheca Concionatoria *Combessii* Parisiis 1662. fol. octo Volum. post Bibliothecam Homiliarum et sermonum patrum Ecclesie Patrum, quarum collectis *Luceo* Cum Dno Italo et *Gerardo Mesario*, Dominicano Germano, Lugduni et haterum officina, 1588. fol. quatuor Volumi.

pellatur, ita dicitur, quia Ecclesia hac die dominica ad primaria Sacra introitum fecisse dicitur ex 1 Paralipom. XXI, 26. *Inuocauit Dominum et exaudiuit eum*, et intuitu verborum, quibus Christus in Euangelio illius diei Matth. IV, 10. inquit: *Dominum Deum deum adorabis; et ei soli seruabis.* *Dominica Reminiscens*, ab introitu ex Ps. XXIV, 6. *Reminiscere miserationem tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quas a seculo sunt.* Sub quibus quasi verbis mulier Cananea intelligenda sit Christum alloquuta. Conf. Euangel. Matth. XV, 22. et XXV. *Dominica Oculi*, ab introitu ex Ps. XXV, 15. *Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellit de laqueo pedes meos; et intuitu verborum* Euangelii Luc. XI, 20. *Dominica Iudica* ab introitu ex Ps. XLIII, 1. *Iudica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta*, et intuitu verborum Euangelii Ioan. VIII, 46. *Dominica Palmarum* a substratis Christo, Hierosolymam ingredienti, *palmarum* frondibus. Vetus diem Palmarum dixit olim *capitulationem*, quia tunc moris erat latæ capite infantum, qui vngendi essent. Vide *Raban. Maurum* X, 15. de vniuerso. T. 1. p. 162. Plerumque de Dominicis deprehendes apud *Cangium* in Glossario Latino voce *Dominica*, et Græco voce *Κυριακή*, et apud *Allatum* de Dominicis Græcorum ad calcem libri de consensu vniuersæ Ecclesie.

luminibus prodierat. Ceterum ut ad institutum redeamus, eadem die 25 Martii, qua annunciationem Mariae siue *ἁγιασμοῦ* Angelicum, conceptionemque Salvatoris recoluere Christiani veteres, etiam Mundum creati coeprum sibi persuaserunt, de quo videndus Iacobus Goarus in limine notarum ad Chronologiam Georgii Syncelli. Alii eandem diem 25 Martii assignarunt passionis et mortis Christi, et diem 27 Martii resurrectionis. Ad Papebrochium in *Actis Sanctor. T. 3. Martii 25. p. 548 seq. et Martii 27. p. 687.*

De *Hebdomade magna* siue salutaris Passionis exstat B. D. Jo. Frid. Mayeri dissertatio Hamb. 1695, 4. Eodem anno prodierunt *Ioannis Faßi* Pastoris primarii Stadenfis, A. 1712. denati, libri tres de hebdomade magna, 49 excusii Brémae in 8vo, ut omittamus *Exercitationem Godofredi Ludovici* de eodem argumente, Lipsiae 1692. Accurate illud tractare etiam instituerat *Isaacus Casaubonus* in dissertatione de quadragesima Ecclesiae, quam Exercitationibus Bannianis ad Annum Christi 57. inserturum se promisit Exerc. XVI. p. 590. sed fato interceptus non potuit. Confer et *Beueregium* ad Canonem Trullanum 89. *S. Bouffacum* in noctibus Theologicis diff. 8. pag. 145 seqq. et *Ioan. Michael Fißberi* dissertationem de sollempnibus vet. Ecclesiae antepaschalibus. Lipsiae 1704.

De die 30 *Palmarum* siue *Dominica Palmarum* *Beueregius* p. 210. ad Synodicam, *Euchologium Goari* p. 745. *Hugo Menardus* ad Sacramentarium Gregorii M. p. 56. *Jo. Frid. Mayerus* in Dissertatione de Dominica Palmarum. Gryphisw. 1706. De *Asino Palmarum* *Acta Eruditorum*, Germanice vulgata T. 2. p. 666 seq. De die cinerum siue capite ieiunii vide *Io. Dallaeum* III, 12. de ieiuniis et Quadragesima p. 541. *Dauentris* 1654, 8. Rev. *Ioan. Andreae Schmidii* Historiam et originem *Adami Halberstadiensis* in die cinerum ex Ecclesia eiekti, Helmstad. 1702; et *Ioan. Gabrielis Mittwoch* exercitationem de capite ieiunii vulgo die *Ascher-Mittwoch*, Lipsiae 1693. (*Eschen Mittwoch* apud *Hottingerum* Tom. 9. Hist. Eccles. p. 13.) De die *Viridum* Exercitatio *Ioan. Caspari Zepimoti* prodit Ienae 1700. De die *magnae parasceues* (*Raar-Freitag*, a vocabulo *Raar*, quod satisfactionem denotat) *Christianus Clatus* diatribam vulgavit N n n 2 Lipsiae

²⁹ Ibidem pag. 447. memorat *Facius*, bullam Coenae Dominicae, qua haeretici sollempniter a Papa excommunicantur, promulgatam primum esse a Martino V. Anno 1420. (*Sed ab Urbano V. A. 1364. commemoratur T. 1. Bullarii p. 282. a Paulo V. T. 3. p. 248.*) Hanc igitur Bullam quotannis die Viridum recitat Cardinalium aliquis Pontifice, in excommunicatorum Symbolum candelam nigram ardentem extinguente et in coetum adstantium proiciente. Riturum vide in Conciliis *Harduini* T. 9. pag. 1488. Bullam ipsam in *Wagenseilii* *pera librorum iuuenilium* Vol. 6. sectione vltima p. 1121.

³⁰ In Oriente celebrari coepit circa A. C. 498. Vide *Assmanni Bibl. Oriental. T. 1. p. 23 sq.*

Lipsiae 1697. et *Christi Will. Justin. Gryffindor* Germanice, edidit 1755. 3. observationes antiquarias de die Parasceves. Enolpnetiam potest laudari D. *Io. Frid. Mayeri* dissertatio de desiderio quo flagrant nonnulli die illa mortem obeundi, Gryphisw. 1702. cuius voti compotes factorum exempla vide sis in Novis litterariis maris Baltici Anno 1705. p. 218. et in Danielis Griebneri τὸν μασαγειρου Homilia habita in funere C. V. Io. Kuhnii Mathematicum, in Academiis Lipsiensi Professoris. Alioqui diem Venere quolibet, parasceuem dictam constat, et notavit *Brissotius* ad legem Codicis Theodol. de spectaculis p. 22 seq. De magno Sabbato et τὸν μεγάλων ἡμερῶν Paschatos videndus Lactantius VII, 19. idem *Brissotius* p. 47. *Cotelerius* ad V, 19. Constitutionum Apostol. *Benedictus* ad Can. LXVI. Apostol. *Valesus* ad Eusebium p. 35 seq. *Caspar Sattigarius* cap. 3. de natalibus Martyrum § 10. ubi et de aliis sacris vigiliis quas fere cum ieiuniis completas fuisse observant *Ferrarius* lib. 1. de ritu sacrorum Concionum c. 28. et *Simplicius Verinus* siue Salmasius p. 136. libri contra Grotium. De vigiliis Paschalibus veterum Christianorum quoque diatribam Anno 1687. Lipsiae emisit *Georgius Henricus Goerzius* tum admodum iuuenis, postea Praeful dignissimus Lubecensis et *Michael Ehrenfried Krause*, Lipsiae 1715. Per τὸν Βαπτισμῶντος ἐπιτέλειον apud Cyrillum Hierosol. Catechesi Mystagogica 1. vigiliis Paschatos intelligi ostendit Tho. Milles in notis pag. 277. In vigiliis Paschales habes Augustini sermones 219-223. pag. 670 199. T. 5. edit. Benedictin. et Amstelodamensis. Diebus tribus ante Pascha οὐρα ἀνατίσασθαι τὴν οὐρανὸν ἐπιπέσει ἀποστασίων ἕξεν. *Procopius* c. 9. Anecdor. ubi vide nota Allemani.

De hodiernis ritibus quadragesimalibus Ecclesiae Romanae praecipue per hebdomadam sanctam frequentari solitis, atque ex parte parum honorificis Christo vel Christianae religioni, minimeque ad aedificationem Christianorum comparatis, legendus liber in lucem editus Gorlitzii Anno 1710, 8. auctore M: N. H. qui inscribitur: Sinceri Catholici aufrichtige Vorstellung und Abbildung der Fastens- und Fasten-Andacht in der Römisch-Catholischen Kirche. *Gisbertus Voetius* T. 3. dissertat. selectar. p. 1383 199, et *Gordonus*, qui, missis Pontificiorum lacris, Reformatis sese addixit, in libro anglico sermone Londini 1719, 8. euulgato: *Account of the superstitious Ceremonies of the Church of Rome in the holy Week.* Caspar Barthius Solliloqu. p. 845.

Longa superstitio de Religione theatrum

Fecit

De festo resurrectionis Christi et ἀναστάσεως Christianorum Paschate con-

³¹ *Ermyonius* Pascha, designat solum Passionis. Confer *Suiceri* Observationes sacras p. 62

consultendos Balthazarius III, 12. De beatitudine et cultu sanctorum, *Herim. Contrin-*
gius in programmatibus sacris p. 126 seq. et *Io. Ioachim Homborgii* libellus de Pa-
 schate veterum Christianorum Helmst. 1683; 4. *Henrici-Nicolas Paschalis*, Dantiscei
 1647. 4. *Io. Geoi. Schnellii*³² Differentiones duae de Paschate veterum *ἀναστροφῶν*
 Lips. 1717 et 1718. *Sig. Jac. Baumgartenii* commentatio de veterum temporibus
 memoriae Christi vitae restitui sacris, Halae 1736. et *Christianus Wildvogel* de
 eo quod iustum est circa festum Paschaeds (in Chronoscopia Legali de festis.)
 De canonibus veterum Paschalibus consulas *S. Hippolyti* canonem; Appendi-
 cem *S. Cypriani* in editione Oxoniensi; *Aegidium Bucherium* ad canonem Vi-
 ctorii; et *Petavium* in Vranologio. De controuersia cum Quartadecimanis
 aliisque super tempore paschaetos celebrandi confer Auctores a S. V. Io. Georg.
 Walchio H. E. N. T. p. 707. excitatos. De tempore manducati a Christo agni
 paschalis supra pag. 432. dictum est. De epistolis et homiliis paschalibus prae-
 fultum Alexandrinorum; qui tempus paschaetos celebrandi ex praescripto Con-
 cilio Nicaeni aliis intinmare ecclesiis debebant, vide quae notata sunt Tom. 8.
 Bibl. graecae p. 566; et Thomam Itigium in historia concilii Nicaeni § 58.
 p. 60. De *igne Paschali* *Nic. Serrarius* ad Bonifacii Epist. 142. B. *Io. Reiskius*
 in der Untersuchung des heidnischen Ostersfes p. 61 sq. Francof. 1696, 8. qui
 libello illi scriptam *Ioannis Timci* pastoris prope Hanoueram Lindensis de igne
 Paschali subiunxit. *Michael Schreiber* de igne paschali, quo sepulcrum Domi-
 nicum caelitus quorannis illustrari creditur, Regiom. 1705. *Ion. Conr. Schram-*
mius de eod. argumento, Helmstadii 1728. *Alb. Meno Verpoorten* Dissertat.
 p. 234. et *Ioan. Laur. Mosheimius* Dissert. ad Historiam Ecclesiasticam pertinen-
 tium. Vol. 2. p. 211 sqq. De *cereis paschalibus*³³ *Io. Faës ὁ μωυσαϊκός* libro de
 cereis baptismalibus p. 166 sq. Cangii glossar. in *cereis*. *Matthias Hagerup* in
 Nnn 3
 differrat.

p. 62 sq. Fallitur tamen P. Gabriel Daniel qui in nono quod vocat Systemate de Paschate
 Anni 1695. contendit Ecclesias Afiaticas tempore Victoris Episcopi Romani Pascha non
ἀναστροφῶν sed *εὐαγγελισμῶν* decima quarta luna celebrasse, *ἀναστροφῶν* vero sexta decima. Vide
 Tillemontii memorias Hist. Eccl. T. 3. ad vitam Victoris nota 1. De etymo germanici voca-
 bali *Ostern* differit *Andreas Rizius* Bibl. Breueal. T. 3. p. 449 sqq. idque ab Ostera, Deo
 Saxonum, a qua Aprilis, *Oster-Monat*, dicitur, deriuat. Adde S. V. Baumgartenii com-
 mentat. in quatuor symbola theothisica. Halae 1752. pag. 23.

³² Idem auctor Historiam paschaetos christiani promittit; vide Bibliothec. German. T. 14.
 p. 148. quae tamen lucem non vidit.

³³ De cereorum vsu in Floribus et Staminibus vide Suarezium coroll. de ignis Dei
 pag. 52 seq. ubi quoque de eo, quod in sacris Indaeorum non cereas vsus, sed olei ad fucen-
 nas, fuit, et plura de luminibus; idem pag. 63 seq. differit de *πυροφόροις* et *κωνδυλακταις*;
 pag. 68 seq. de cereis munusculis apud Christianos et alio eorum vsu; pag. 79 seq. de
 eorum benedictione; et pag. 87 sqq. de vi et efficacia cereis paschalibus tributa. Alia de
 lucernis, et sacris praesertim dabiū Fortunatus Seacelus in Eleochoysmatibus 1, 6. seqq.

differat, de sacro luminum usu, Havniae 1718, 4. et *Honoratus de S. Maria* T. 3. Reflexionum super regul. critiques, dissertatione secunda, vbi simul de aliis caerimonijs paschalibus, nimirum de agnis Dei, benedictione fontium et benedictione *πασχυσίας*, siue panis triangularis, atque baptismo catechumencorum differit. Praeterimus quae de tripudio Solis Paschali fabulati sunt nonnulli, de quo *Hieronymi Christophori Lauterbachii* Schediasma prodiit Helmstadii 1706. et *Caroli Friderici Lutheri* dissertatio. Kilonii 1703. De *rifu paschali* quem in Romana Ecclesia impie et inepte captarunt nonnulli captamque, adi *Io. Occolampadii* Epistolam Apologeticam ad Wolfg. Fabricium Capitonem, Basil. 1518. 4. *Burch. Gothelf Struuii* Bibliothecam antiquam T. 1. p. 403 sq. nec non programma XXI. *Iacobi Thomasi τῷ μακαρίῳ*, D. *Gotfr. Wegneri* dissertationem de rifu Paschali oratorem sacrum eiusque auditorem minime desente, Regiomont. 1705. *Jonas Conr. Schrammii* Progr. de rifu paschali. Helmstadii 1725. et *Ioannis Petri Schmidii* commentationem de rifu paschali. Rostochii 1747. Vide etiam M. G. Aemiliani iter Italicum quod sub titulo *Histoire des tromperies des Prestres et des Moines* saepius recusum est Tom. 2. p. 142 sq. et p. 147 sq. vbi de ouis paschalibus, quae mihi in memoriam renocant Concionem Paschalem quam in itinere suo apud Traporenses audivisse se testatur Dellonius. Suggestu nempe conscenso et facto signaculo crucis egregius ille Mystagogus, *Vous savez, inquit, Messieurs, que le sermon du jour de Paques se fait pour trois raisons: la premiere, pour souhaiter les bonnes fetes aux auditeurs: la seconde pour leur demander les oeufs de Paques, et la derniere pour les faire vivre* Pour satisfaire au premier point, je vous souhaite de bons jours à tous; pour le second, si vous m'envoyez des oeufs, je les prendrai: et pour le dernier, je vous dirai, que je rencontrerai hier le gros Gregoire, à qui je demandai, dis-moi, volours, seras tu toujours le personnage de Pilate à la passion? Hic sermo Paschalis integer; post quem peroratum scilicet, putidus *γελωτοποιός* de sacro ambone descendit magna cachinatione insequuta plerorumque auditorum, cordatorum vero non minore, ut fas est credere, indignatione. De *ouis paschalibus* praeter laudatum Aemilianum conferri possunt *Ioan. Christoph. Harenbergii* Biblioth. Bremens. T. 6. p. 1026 sqq. *Ioan. Friderici Michelsii* Oologia paschalis. Darmstadii 1732, 4. *Henneccti* delineatio Ecclesiae Graecae P. 3. pag. 234. et *Tobias Krafckii* atque *Ioan. Frid. Gottlob Erdmanni* commentationes de hoc argumento, Regiom. 1705. et Lipsiae 1736.

Hebdomadem non ante Pascha modo, sed etiam post Pascha feriatam et sanctam ex Constantini M. lege, de qua Theophanes p. 13. apud veteres Christianos fuisse notant viri docti ad Canonem 66. Trullianum, *Sirmondus* ad sermonem XVIII. Augustini, T. 1. Operum Sirmondi p. 338. *Cotelerius* Tom. 3.

abominantur Ecclesias Græcæ p. 585. *Henricus Norstius* contra *Francisci Maced.* somnia p. 8 et 9. *Binghamus* Orig. ecclesiasticæ lib. 20. cap. 5. § 1. et lib. 21. cap. 1. § 29. Vide etiam canonem secundum synodi secundæ Matisconensis Anno 585. Quæ festum paschales exipiebat *Dominica in albis*, scil. depositis, (*Quasimodogeniti*, 1 Pet. II, 2.) dicebatur, quoniam albis vestibus, manumissionis insigni ut docet *Tertullianus*, induti erant recte baptizati, et cantatus hymnus:

Ad caenam agni proci

Et solis albis candidi

Post transfirum maris rubri

Cantamus Christo Principi.

De more ipso candidæ vestis, quam per illos septem dies hebdomadis magnæ post Pascha neophyti siue recens baptizati gestabant, vide *Theophitum Raynaudum* in Christiano Christi et Ecclesie per baptismum filio cap. 7. *Iosephum Vicecomitem* libro 5. de ritibus baptismi c. 13 seq. *Gottfriedi Wegneri* dissertationem de alba veste baptizatorum, Regim. 1700, et quæ de Dominica in albis siue alba Paschæ *Andreas Wilkins* Piciade 1. Oratione 7. p. 161. sq.

De festo lanceæ et clavorum Christi feria sexta post Dominicam Quasimodogeniti ad instantiam Caroli IV. Imperatoris institutò a Pontifice Innocentio VI. A. C. 1353. vide dissertationem *Ioan. Heinrici a Seelen*, Flensburgi 1715, 4. et auctiorem in eius Miscellaneis Lubecæ 1734, 8. pag. 339 sqq. *Jacobum Bossferum* in syntagmate de sanctis reliquiis et regalibus monumentis præsertim quadruplici lancea Dominice, Mauritanica, Constantiniana et Carolina. Ingolstadii 1618, 4. cap. 4 et 7. Innocentii VI. bullam post Gregerum edidit ludarus a Seelen, et *Nicolaus Staphorst* T. 2. Histor. Eccl. Hamb. pag. 626. ubi etiam pag. 628. preces et collectæ in eo festo frequentant. Breve Pontificis habes in *Ioan. Christiani Lünigii* Continuat. primæ spicilegii ecclesiastici p. 78. De ipsa lancea confer *Enochi Swanticii* dissert. de lancea militari, quæ Christi latus perforatum, Rostochii 1686. et *Ioan. Dav. Kocheri* dissertationem de Imperiali sacra lancea non inter reliquias imperii sed chnodia referenda. Akorfii 1731, 4. De lancea et sponsia repertis sub *Heraclio* Imperatore vide *Chronicon Paschale* pag. 385. De lancea reperta Antiochiæ *Chronicon Barense* ad A. C. 1098. T. 5. scriptorum Italiae *Muratorii* p. 155.

Kalendis Maii a quibusdam olim celebrata memoria *intri prædicationis Domini Nostri Iesu Christi*. Vide *Cocelerium* ad recognitiones *Clementis* lib. 2. c. 6. et *Florentinum* ad Martyrologium Hieronymianum p. 478 sq.

De festo *Ascensionis* siue *ἀναλήψεως* Domini in coelum mentio in *Constitut. Apostol.* lib. 5. cap. 19. Vide et *Augustinum* Epistola 113. ad *Januarium*,

rium, qui originem huius festi ab Apostolica institutione vel generali Ecclē-
siae in magno concilio consensu repetens tamen ait: *apud veteriores festi Ad-
fensionis non sit peculiaris mentio.* *Nicetan* Choniatem lib. 10. p. 319. edit. in
4to. et regulam Ordogangi cap. 64. Ex recentioribus *Tillemontius* Tom. A.
memor. Ecclesiast. p. 93 sq. *Heineccium* l. c. p. 171 seq. *Binghamus* Orig. Eccl.
l. 20. c. 6. § 5. et *Christiani Gerbari* Kirchengeschichten, p. 152 seq. De Rogatio-
nibus ante Adfensionis festum a Mamerto Episcopo Viennensi instituta adven-
tus *Io. Sauer* ad Sidonii Apollinaris lib. 5. Epistolam 14. et *Edmund. Martene*
T. 5. thesauri anecdotorum pag. 48. Pro rogationibus nonnulli hebdomadam
crucium vocant, ut notavit Cangius in glossario, voce *crux*, p. 1276. De Ro-
gationibus Pontificiorum a Mamerto Viennensi Episcopo instituta consulas
Io. Adolphi Hartmanni Differetibnem de Ambrualibus Pontificiorum, von der
Knecht oder Bettwoche. Marpurgi 1740. editam. Quadragesimae Adfensionis
mentio fit in Liberati Breuiario c. 10. p. 51.

Pentecostes Christianam iam ab Apostolis celebratam colligunt nonnulli
ex Acton XX. 16. ut Ferdinandus Mendoza ad Concilium Illiberitanum T. 2.
Labbei pag. 126 r. sed ibi de Iudaica potius agi videtur, perinde ut Acton. II. 1.
ut recte monet Caueus p. 192. primitiui Christianismi, et S. V. I. G. Walchius
Hisor. Eccles. N. T. pag. 403. Meminere tamen festi Pentecostes Christiani,
scriptores vetustissimi Irenaeus apud Iustinum quaeft. 295. ad Orthodoxos
Tertullianus, Origenes atque alii, ne de Constitutionibus Clementis dicamus
quas vide V. 20. atque ibi. Cotelerium; vbi obseruabit etiam hebdomadam in-
tegram a Pentecoste festam habitam antiquis Christianis. *Septem secretis dies
Pentecostes.* Orderic. Vital. 13. p. 904. De Vigiliis siue Sabbato sancto Pente-
costes, quo sicut in Sabbato sancto Paschasos baptismus sollempniter conferri
consuevit, vide *Iosephus Vicecomitem* lib. 1. de ritibus baptismi cap. 22. De
Pentecoste patro ipsa praeter Thomasinum, Baileum, Hospinianum, Hilde-
brandum, Waldvogelium, Schmidium, et alios qui de festis scripserunt et quos
supra quum de Iudaica ageremus laudauimus, adiri possunt *Henrici Nicolai* Pen-
tecostalia, Dantisci 1648. 4. *Theophilus Raynaudus* S. I. de prima Missa ab Apo-
stolis loco oblationis e panibus primitiarum celebrata, et de praerogatiuis Chri-
stianae Pentecostes; Lugduni 1653. 8. et Tom. 6. Opp. *Ioan. Elias Reibart*
de pentecoste veterum, Ienae 1693. *Ioan. Christianus Hebenstreit* de eodem ar-
gumento, Lipsiae 1715. *Michael Hoynovius* de pentecoste; Reginom. 1699.
Progr. Pentecostale Academiae Hehnstadiensis, 1710. *Henr. Jac. van Baskuyffen*
meditationes pentecostales, Seruestae 1722. 4. *Henr. Scharbau* Obs. sacr. c. 3.
quo de desiderio Pauli pentecosten Hierosolymis celebrandi differunt, et S. V.
Ioan.

Joan. Dieter. *Winkelhorn* in *Quaestione de die*; Quae circa festum Pentecostes memorabilia sunt; Lipsiae 1734. edita, et deinde saepius reclusa. Is qui Pentecosten in isto tempore non celebravit, *quasi novam haeresin induxisse* notatur in Canone 42. *Elberino*, et in *Concil. Tridentano A. C. 656*, negatur eundem *Sancti Spiritus dona posse impleri*. Quos rationes B. D. Io. Frid. Meyerus in brevi *Historia principiorum festorum Novi Test. Gryphiswaldiae 1706*. edita pag. 8. notat promulgatos adversus eos, qui Pascha cum Judaeis celebrantes festum Spiritus S. deinde volebant eum Ecclesia obire, vnde evenit scilicet, ut pauciores quam quinquaginta dies a Paschate cogereatur numerare. Totum etiam illud quinquaginta dierum a Paschate spatium Pentecostis nominæ venit, de quo *Bouregius* ad Canonem 37. Apostolicum et in *Codice Canonum vindicato* pag. 261. 19. et 298. *Scaliger* de emendat. temporum pag. 260. 344. *Cangius* in glossario, *Auctor Programmatum Helmsladiensis* paulo ante citati, et *Binghamus* orig. eccl. lib. 20. cap. 6. § 1. Illo toto tempore nec ieiunabant nec de geniculis adorabant Christiani, ut praeter alios observarum viris doctis ad *Tortullianum* de Corona militis cap. 3, et *Abraham Sculteto* lib. 1. Exerc. Evangel. c. 57. De huiusmodi Pentecostibus quibus, templa illo festo exornari solent, Clariss. *Andreas Leydousi Koenigsmanni* dissertatio lucem vidit Kiloniae 1707, 4. qua etiam confert veterum religionem arboribus et lucis habitata, et Maium, de quibus diligentissime egit *Andreas Rivinus* in diatriba de Maiumis, Maiampis et Roncaliis, quam in syntagmate variarum dissertationum secudi curavit Io. Georgius Graepius, Ultraiechi 1701, 4. Vide etiam *Pompeium Sornellum* Epistola ecclesiastica vicefima. *Kyriakon* τὸν ἀγίου olim in veteri Ecclesia celebrari obtinuit proxima post Pentecosten Dominica. Vide *Memor. Litterarias magnae Britanniae* T. 12. p. 488 seq.

SS. *Trinitatis festum* quum a paucis primum Ecclesiis celebraretur, ab Anno 1405. (quum Pontifex esset Benedictus XIII. Antipontifex) auctore Petro Alliaco ob omnibus celebrari coepisse scribit Io. Launoius in *Historia Academiae Navarrae* Tom. 2. p. 473. Confer *Aegidium Gonzalez Davila* in *Historia Henrici III. Castellae Regis* cap. 80. *Bellarminum* III, 15, de beatitudine et cultu sanctorum, et *Backii* *Lexicon* voce *Ailli*. Antiquiora testimonia de illo festo vide apud Hugonem Menardum ad librum Sacramentorum Gregorii M. p. 162. 163. Nescio qua fide Vignolius Maruilius personatus scriptor Tom. 1. *miscellaneorum Historico-literariorum* pag. 61. *Il y avoit*, inquit, *anciennement un statut dans l'ordre de Cisterciens, qui ordonnoit aux Abbez de precher tous les Dimanches de l'année, excepte celui de Trinité; propter difficultatem materiae.* Cur nullum festum peculiariter Deo Patri sacratum ab Ecclesia sit, singulari dissertatione Gryphiswaldiae Anno 1702. edita disquiri saepe nobis iam laudatus

D. Ioan. Fild. *Meyerus*. Conf. *Theophilus Raymundus* Hieronymus significandi p. 226. Non tres dies, sicut aliis maioribus festis, tribus huius festo miratur Caluocerus, cui adde Christiani Gerberi *Cærimonias ecclesiasticas* p. 173 seq.

De festo Corporis Christi (*Heumlechnam*)²⁹ quod in Romana Ecclesia celebratur singulari religione, postquam A. C. 1264. ab Urbano IV. Pontifice institutum est in honore S. Iuliana, et deinde ab Anno 1318. passim celebratum est post Clementis Vi. breuias, quales exstat in Relationibus innoxilis Anni 1705. p. 381. datum Anno 1312. vide *Laurentii Cherubini* bullarium, T. 1. p. 146 sqq. *Harduini* Concilia T. 7. pag. 547 seqq. *S. Antonium* T. 3. Histor. p. 171. *Bulae* historiam academiae Parisiensis. T. 3. pag. 370 sq. *Bartholomæi Eifen*, S. I. librum editum Leodii 1629/8. qui inscribitur: Origo prima festi corporis Christi ex viso S. Virginis Iulianae diuinitus oblata Anno 1212. *Acta Sanctorum* Tom. 1. Aprilis 7. p. 903 seq. 459 seq. et de officio pro festo Corporis Christi quod a Thoma Aquinate compositum est (inter eius Opuscula septimum et quinquagesimum) Propylæum ad Acta Sanctorum Maii in *Danielis Papobrochii* Conard Historico Chronico parte 2. p. 41 seq. *Jacobum Gregoriam* in Auctario ad libros de festis Christianorum, Ingolstadt. 1612, 4. *Jacobum Quetif* et *Jacobum Echard* T. 1. de scriptoribus Ord. Prædicator. pag. 340. *Petrum Thyraeum* de festo corporis Christi, Moguntiae 1487, 4. *Nicol. Sorrastrum* lib. 2. cap. 9. de sacris processionibus. *Stanislaus Hosi* Opera. T. 1. pag. 10 sq. et *Odoricum Raynaldum* atque in primis *Abrahamum Bzovinum* in Annalibus ad A. C. 1264. vbi *Ioannis Blaeri* commentarius, et ad Annum 1429. n. 25. et *Theophilum Raymundum* T. 15. Operum pag. 84. vbi etiam de festo Corporis Christi in altera vita: quibus addendus e Reformatis, præter Hospinianum aliosque qui de festis scripserunt, *Io. Zwingeri* liber de festo Corporis Christi, post primam Anni 1682. editionem vulgatus secunda vice Basileae 1685, 4to, et *Ioannes Dallerus* de cultus religiosi obiecto p. 287. et e nostris *Nicolaus Gallus* vobis

²⁹ Alii vt *Matthæus Dreyer* scribunt *wahr* Lechnam. Plerique autem *Heumleich's* Nam quod idem esse videntur ac sanctum corpus. Heum enim sanctum significare, contendit *Samuel Fricdericus Heuterbach* in vita *Valerii Herbergeri* p. 17 sq. sed verius est *Heum* significare Dominum. Vide *Ioan. Georg. Ecardi* Catechesin Theoticam pag. 173 seq. *Christoph. Aug. Heumannii* Poecilien. l. p. 651. et *Io. Georg. Wachteri* Glossarium germanicum p. 496. Lechnam vero non denotat cadaver, sed corpus carnosum vti etiam *licban* Arabice sonat *carnes*, quod cum Germanico isto vocabulo confert *B. Hincckmannus* præfata erudite ad Alcoranum. Es *hansa* *elam* adhibetur in hymno vernaculo quoniam in Ecclesia canimus: Herr, dein heiliger Lechnam, der von deinem Mutter Maria kam; und dein heiliges Blut, laß uns kommen doch zu gut. Atque in illa altero nobilis Domini de *Windsbeck*, quod offert in commentario de lingua Germanica quam præclare de illa promeritus iustus *Georgius Schottelius* p. 1023. So mag die Ende werden gut, und wird zu Loben dir beschehen, Gottes Lechnam und sein theures Blut.

von Josephschmidt Tage Francof. 1761. 4. *Heinr. Heitmannus* cum *Georg. Leibnauis*; *Jest.* 1684, 8. *Balthasar Bobelius* de eodem argumento. Argentor. 1685, 12. *Ioan. Georg. Musculus* de eodem. Rinteli 1706, 12. *Ioan. Christ. Heinschridt* historischer Bericht von Josephschmidt *Jest.* 1729, 4. *Jacobi Heilbrunnari* syncephalischer Dabstuhne, T. I. p. 161 sqq. *Balthasari Meuzeri* Antipistorius, pag. 462 sq. *Ioan. Conr. Dannhaugri* Dissertatio de festo corporis Christi, parte 2. pag. 2125 sqq. dissertationum eius junctim edita. Lips. 1707, 4to. et *Pauli Pontani Poferonii* dissertatio de eod. argumento. Regiom. 1705. Ex ipsis Romanæ socij Ecclesiæ *Muresi* Aduocari Parisiensis querela ad Gasendum de parum Christianis Prouincialium suorum ritibus, minimeque sacris eorundem moribus, occasione iudiciorum. quæ Aquis Sextiis in solemnitate Corporis Christi ridicule celebrantur. Anno 1645, 8. De festo stultorum agit idem p. 73 seq. et de festo Lazari p. 87. De cautionibus profanis in festo Natiuitatis Christi, p. 71 seq.

De festo Natipitatis ³⁵ *Ioannis Baptistæ* videndus *Baronius* ad A. C. 432. et ad Martyrolog. atque Acta Sanctorum ad 24 Iunii Tomo 4. *Sirmiondis* ad *Honulias Augustini* Tom. 1. Operam *Sirmiondi* p. 338. *Petrus Cellensis VIII*, 7. *Epist. Caspoboni* Exerc. 1. ad *Baronium* cap. 25. *Christianus Wafawitzius* Pastor Magdeburgensis in iurture Ioanneo siue libro de vita et gestis Ioannis Baptistæ, Magdeb. 1659, 4. p. 124 sq. et *Paulus Maris Paciendus* in antiquitatibus christianis de cultu S. Ioannis Baptistæ, Romæ 1755, 4. dissertatione tertia et quarta. De triplici Missa hoc in festo perigi solita *Hugo Menner* ad Sacramentarium Gregorii M. p. 166. Quia Ioannes lucerna ardens et lucens Christo dicitur, Io. V, 35. hinc ignem Ioannem hoc festo ascendere ex veteri superstitione ³⁶ quibusdam in locis consueuerunt, de quo scribit eruditus liber *Ioannis Reishi* Germanice editus, Francof. 1696, 8. *Historische Untersuchung* des bey uns alten Deutschen gebräuchlichen heidnischen Modus, ingleich des Ostet. von *Johannes Jener*, et *Io. Casparis Zammeri* dissertatio, Jenæ 1699, 4. De vigiliis Ioannis Baptistæ differt *Allepobius* T. 1. memor. H. E. p. 509. edit. Parisiensis.

De festo *Visitacionis Mariæ* quod ab Urbano VI. institutum Anno 1389. et a Bonifacio IX. Anno 1390. ac in Concilio Basiliensi sessione 43. A. C. 1441.

O o o 2

con

³⁵ Graeci etiam memoriam Conceptionis Ioannis recolant die 23 Septembris. Vide *Mesologion* et *Wafawitzi* in libro tradito p. 86 sq. et quæ de festis Ioannis Baptistæ in Ecclesia occidentali et orientali celebrari solent *Daniel Repebroshius* differt T. 4. Actor. Sanctor. Iunii 24. p. 698 sqq.

³⁶ Vide *Casaubonians* p. 110 sq. et *Lindembrogium* p. 1445. ad codicem legum antiquarum. Similitur ignes mensibus Maio et Nouembri a Druidibus accensi in honorem Beloni suæ solæ. Vide *Tolandum* T. 1. Opp. posthumor. p. 67. 70 et 73.

confirmatam non dicitur Bellarmino III, 18. de casto Sacerdotio, et Baro-
nius ad Martyrologium Romanum 2 Julii, vide Brouii Annales ad iam dictos
annos, Ribetum Apologia pro Maria II, 19. et Walewiczium in rustare Ioannem
p. 92 seq. officium pro illo festo adornatum a Raymundo de Vincis, Ord. Prae-
dic. qui A. C. 1380. obiit, in vltis de fuis. Vide Jacob. Echardum de Scriptori-
bus Ord. Praedica. T. 3. p. 681.

Festum *Transfigurationis Christi* celebrant Graeci 16 Augusti. Vide Ba-
ronium ad Martyrologium Romanum 6 Augusti. Idem festum coli iussit Ca-
lixtus III. ob insignem aduersus Turcos illa die Anno 1456. reportatam victo-
riam. Officium compositum est a Jacobo Gil siue Aegidis, Hispano, Ord. Prae-
dicator. monacho. Vide Jac. Echardum de Scriptoris Ord. Praedica. T. 30
pag. 831.

De festo *natiuitatis Mariae*, quod octavo Septembris in Ecclesia Romana
celebratur, vide Tillamontium T. I. Memoriar. p. 486 sq. et *Carolus le Coquer*
T. 7. Annalium ecclesiastic. Francor. p. 27. De festo *Iosephi*, quod A. C. 1414.
octauis Natiuitatis Mariae celebrari coeptum est confer *Baluzium* T. 7. Miscelo-
lineor. p. 347 sq. vbi legitur epistola Alemanni Cardinalis. Exstat quoque epi-
stola Ioannis Gersonis T. 4. Operum p. 731. et 732. hemilia Iosephina, p. 736
et carnes heroicum, p. 743.

Festum, quod Aegyptii a Christo adhuc alieni in honorem Idoli Micaib
celebrauerant, ad Alexandro Patriarcha Alexandrino (circa A. C. 340.) aboli-
tum esse, instituto in eius locum festo Michaelis Archangeli, narrat *Eurychius*
Tom. 1. Annal. p. 434. Confer *Stephani le Moyne* notas ad *Varia sacra* p. 528
seq. et *Hottingeri* Historiam Ecclesiasticam Saec. 16. partem. p. 140 seq. *Seldi-*
mus III. de Synedr. p. 201 seq. Sed Eurychii locus adscribendus est, qui ita se-
habet ex versione praestantissimi Pocockii: Porro fuit *Alexandriae Templum*
magnum quod exstruxit Cleopatra Regina nomini Saturni dedicatum, in quo Ido-
lugo aerum magnam erat quod Micael appellatum est, cui Alexandriae et Aegypti
incolae die mensis Epheti, qui Tiberis postior est, festum magnam celebrant, mul-
tas eidem hostias immolantes. Quum ergo Alexandriae Patriarcha factus esset
Alexander, ibique obtinuerit fides Christiana, voluit ille confringi Idolum et tolli
sacrificia, quomque obfiterent ipsi Alexandrini, ille astutus ipsos aggressus, Idolum
(inquit) istud nulli omnino rei utile est, quod si festum illud Michaeli Angelo cele-
braueritis, etique hostias istas constitueritis, ipse pro vobis apud Deum intercedet,
maiorisque vobis boni causa, quam Idolum istud futurus est: Annuntibus ergo illis;
ex Idolo confracto Crucem consecit; templum vero, Michaelis Ecclesiam appellauit;
(estque illa Ecclesia quae Caesarea vocata est; et igne periit quum Occidentales
Alexandriam ingressi eam vastarunt) consecrataque sunt festum et victimae Michaeli
Angelo;

Angeli videt et adhuc Oporetur in Aegypto et Alexandria eo die festum Michaelis angelis celebrant, et victimas quamplurimas caedunt. Templi illius exusti meminit Eutychius T. 2 p. 435. Incredibilis autem haec narratio videtur Tillemontio T. 6; memor. Histor. ecclesiasticae p. 226. sicut etiam altera illa de apparitione angeli Michaelis in spelunca montis Gargani in Apulia A. C. 493: tempore Gelasii Papae, de qua conferatur *Christianus Gebhardus* de caerimoniis ecclesiasticis. pag. 157. Ceterum *Baouhen* falsi qui festum Michaelis iam ab Apostolo Paulo A. C. 60. institutum tradit, probat V. C. *Io. Burcharthus Maius*: in dissertatione suae programmatae quod de hoc festo Praefectoris nomine Kiloniae Anno 1698. ab eo promulgatum est, in quo et plura alia de eodem anno. Antiquissimam dedicationis sancti Michaelis Archangeli inter festa mentionem existere in Capitulari Ludovici Pii (lib. 2. cap. 3.) Regulari Programmatae Helmstädi 1726. divulgato monuit *Erhardus Reuschius*. Vide etiam *Iac. Thomasi* τῶ μναστήριον programmata XLIII. *Hermannus Conringii* programmata sacra pag. 142. *Sob. Schmidium* Theologum Argentorat. in Ienaro Angelico suae distribis de Angelis p. 7 sq. *Christianum Wildvogelium* in diss. de eo quod insitum est circa Angelos Ienae 1692. 4. sectione secunda, *Caroli Stengelii* Iesuitae libram de Michaelis Archangeli principatu, apparitionibus, templis, cultu et miraculis, *Baronium* ad Martyrologium 8 Maii ubi de apparitione Michaelis Archangeli et 29 Septembris, et *Francisci Dominici Haesberlini* selecta quaedam de S. Michaelis Archangelo, festis et cultu in primis in monte Gargano atque in montae Tumba, illacque factis peregrinationibus. Helmstädi 1758, 4.

De festo omnium sanctorum 37 quod A. C. 610. Bonifacium IV. in Italia et Anno 835. Ludovicum Imp. et Gregorium IV. per Germaniam et Galliam celebrandum statuisse referunt, vide *Albericum* monachum triem fontium ad A. C. 835. p. 173. *Alcuii* homiliam pag. 205. Operum, *le Coigne* T. 7. annualem p. 26 seq. *Casp. Barthium* ad Guat. Britonem p. 50. et *Baronium* ad Martyrolog. 1 Novembris et *Thomas Itzigii* dissertationem insertam Miscellaneis Lipsiensibus T. 1. pag. 300 seq. S. Bernardi homiliae V. in festum omnium sanctorum leguntur T. 1. pag. 1029. Operum eius editionis novae Parisiens. 1719. fol. Ceterum hoc festum olim vel ipsa Trinitatis Dominica, vel sequenti celebratum esse ostendit *Binghamus* Orig. ecclesiastic. lib. 22. cap. 7. sect. 14. De festo omnium animarum hinc commemoratione omnium fidelium defunctorum, quam saeculo 11. Odilo Cluniacensis Abbas fecit institui, eundem Baronium ad Nov. 2. et Acta Sanctorum 1 Ianuar. in Odilonis vita, Mathiae item

Ooo 3

Zim-

37 Quasi dies pontificalium dierum et communicarium. Confer Stephani le Moyne notas ad Vitis sacra p. 964. et Marinam in vita Procli c. 36.

Zimmermanni florilegium Philologico-Historicum pag. 93¹ seq. et *Pagium* ad A. C. 1120. atque Jac. Philipp. Bergomensis ad A. C. 983: ubi de Odilo sine Odilone Cluniacensi.

De festo *immaculatae conceptionis Mariae*, quod VIII. Decembris celebratur, confer *Hyacinthum Ginnam* in Historia literaria Italiae, quae italico sermone praedit Neapoli 1723. 4. T. 2. c. 35. *Tillemontium* T. 1. memoriarum historiae ecclesiasticae. p. 486. *Bulacius* T. 2. historiae acad. Parisiensis p. 135 sqq. *Dn Pissini* Bibliothecae auctorum ecclesiasticorum T. 17. p. 35. *Io. Ant. Velasquez* S. I. rationes Regi Catholico exhibitae circa breue Alexandri VII. de celebratione festi immaculatae conceptionis. Madridi 1662 fol. *Matthaei de Aragonia* sermo recitatus in concilio Basiliensi, ex quo festum illud confirmatum, sollempniter institutum est, manuscriptus existat in bibliotheca Quedlinburgensi, teste Eckardo p. 32. Codicum manuscriptorum Quedlinburgensium. Decretum concilii Basiliensis exhibet idem Eckardus ibid. p. 80. Clementis XI. bulla, Anno 1708. edita, ut festum hoc de praeccepto in posterum ubique celebratur, existat Opp. eius T. 1. p. 183. De S. Bernardi epistola ad canonicos Lugdunenses confule *Dominici de Colonia* historiam literariam Lugdunensem pag. 233 seqq. et Iter literarium duorum Monachorum e familia S. Benedicti T. 1. p. 146. De ordine equestri ad defendendam immaculatam conceptionem B. Mariae Virginis quem Carolus Albertus Bavariae Nouemuir condidit, confer Epitomen Coburgensem commentariorum de rebus in orbe terrarum gestis Anni 1729. pag. 135 seqq. et p. 236 seq. atque *Relationis innocens* Anni 1729 p. 674 sqq.

De *Dominicis Adventus*³⁸ Cangius in utroque glossario, vocibus *Adventus* et *παραποία*, *Abatius* de *Hebdomadis Graecorum*, *Mennardus* ad sacramentarium Gregorii M. pag. 215 sqq. *Edmund. Martene* p. 65 sqq. de antiquae ecclesiae disciplina in diuinis officiis, et D. *Io. Frider. Meyeri* τῶν *μηνῶν* Eclogae sive dissertatio de *Dominicis Adventus*, Gryphiswald. 1701. et in Eclogia Evangelicis Mayero-Neumeisterianis. Hamb. 1733, 8vo. tomo priore sub initium. Is apud veteres quosdam sex *Dominicas Adventus* celebratas fuisse expressis Ambrosianis annotat, ad alios quinque ex veteri Homiliario apud *Mabilionium* Tom. 4. Analect. pag. 632. (fol. 18. edit. nouae.) Dicuntur autem *Dominicae Adventus*, quod festum *Adventus* Christi in carnem sive *Natiuitatis* antecedunt. At *Dominica* quarta numerabatur olim quae hodie prima, et vicissim quarta illis erat prima hoc est proxima ante *Genethlia* Christi. Hodie sensum esse oportet *Dominicam* primam, secundam, tertiam et quartam *Adventus* dici inter illas quatuor quae festum *Adventus* Domini praecedunt. Vel
ad

³⁸ De aduentu sive *επιδημία* Deorum celebrata apud gentes, et de aduentu Imperatorum, cuius passim memoria occurrit in numis, vide *Herduinam de numis* verban p. 397.

ad offitium: Aduentus genere respicitur, ad passionem, ad iudicium, ad officium Mediatoris obitendum et aduentum in carnem. Siue vt *Innocentius III.* libro de misera hominis: *Quatuor leguntur Aduentus Christi ad homines, duo videlicet visibiles et duo invisibiles. Primus aduentus visibilis fuit in humilitate ad redimendum mundum; alter erit in maiestate ad iudicandum. Primus aduentus invisibilis fit in virtute iusti per gratiam. Vide in Euangelio 39 ad eum veniemus et mentionem apud eum faciemus. Secundus aduentus invisibilis est in obitu cuiusvis fidelis, vnde Ioannes in Apocalypsi, 40 Veni Domine Iesu. Vnde legitur quod in die obitus sui obitiam venerit et Christus. Hos quatuor Aduentus representat Ecclesia in quatuor Dominicis de aduentu, non solum numero dierum, sed etiam variatione Officiorum. Officia illa videntur in Ordine Romano, aliisque libris Liturgiis Latinis, et Graecae Ecclesiae. De ieiunio tempore Aduentus, *Theoph. Raynaudus* T. 11. Operum pag. 479. vbi contra *Filescium*. In canone non concilii primi Matisconensis Anno 581. constitutum est: vt a feria S. Martini usque ad natale Domini secunda, quarta et sexta sabbati ieiunetur, et sacrificia quadragesimali debeant ordine celebrari. De Hebdomada praeparationis ante festum Natiuitatis, idem *Raynaudus* Tom. 7. p. 454 sq. De festo SS. Patriarcharum et Prophetarum, quod Graeci peragunt ante Christi Natalicia, *Congil glossarium in neomotrotes.**

Festum *Nathuisatis Christi* ab antiquissimo tempore celebratum in Ecclesia fuisse certum est, licet de die non aequae inter omnes constiterit, atque quae adhuc saeculo plurimi fuerint quibus alius quam XXV. Decembris placeret, vt ostendit *B. D. Thomas Irtizus* in appendice ad librum de haeresiarchis aevi apostolici diss. 3. pag. 386 seq. Ex communi tamen inde Ecclesiae Graecae Latinaeque vsu obtinuit, vt illo die natus Christus crederetur, de quo vide *Cocelerium* ad lib. V. Constitutionum Apostol. c. 12. *Petatum* XII, 7. de doctrina temporum, *Gretserum* lib. 1. de festis c. 29. *Seldenum* III. de Synedriis p. 207. et singulari libro edito Angliae, qui inscribitur: *Θεοδότωρας, God made man, or, of the Birthday of our Saviour*, Londini 1661, 8. et tomo 3. Operum, parte a. pag. 1405 sqq. Londini 1726, fol. *Florentinum* ad Martyrologium Romanum pag. 199 seq. Vide et *Antonium Bynacem* libro de Natali Christi p. 406 sq. *Arconium Pagi* in Critica Baroniana ad A. C. 67. num. 25. *Montacutum* Apparatu ad Origines Eccles. p. 383 seq. *Filkmonium* Tom. 1. memq. riarum H. E. p. 444 sq. edit. Parisinae. *Petrum Constantium* Tom. 1. Epistolar. Pontificum, appendice pag. 83 sq. *Riccioium* Chronologiae Reformatae p. 300. *Inn. Ritbardianum* praefatione secunda ecclesiastica, inter Anglice editas Londini 1726, 8. *Fridericum Spanhemium* T. 2. dubiorum Euangelicor. p. 205 sqq.

Ioan.

39 Ioan. XIV, 23.

40 Apoc. XXII, 20.

Ioan. Nicaeni epistolam de die natali, editam cum notis et versionibus a *Fraba*. Combefisio. *Ioannis Busleri* χειρολογίων, or, account of the certain Year, month, day and minute of the Birth of Iesus Christ. Lond. 1671, 8vo. Varias variorum de die Natali sententias refert *Clemens Alex. r. Strom.* pag. 340. ex quo et *Epiphanio* haeresi 51. constat nullum propemodum esse unansem, cui non ab aliquibus dies Natalis assignatus fuerit. Adde *Gottlieb Wernsdorfs* Progr. quo potiores sententiae de die natali I. C. recensentur. Wittebergae: 1728. *Academ. Helmstad.* Progr. de natali Christi die. 1738. *Sigism. Jac. Baumgartenis* commentar. de sollemniis Christo nato sacrorum originibus, Halae 1739. et Progr. acad. Halensis de mense dieque memoriae nati Christi antiquitus consecrato. 1740. Eclogas Euangelicas *Mayers-Neumeisterianas*. T. 1. p. 108 seq. 124, 158. Unde *Stallger* VI. de emendat. temporum pag. 545. conclusit *diem veram Natalis Christi ignorari*, et *B. D. Ioan. Frid. Mayerus* Gryphisw. 1701. diatribam edidit de eo quod quilibet anni mensis gloriam nati Servatoris ambitiose sibi asserat, quod clarius etiam patebit ex hac tabella:

Natum Christum esse putant:

Januario,

6 *Januarii* *Jacobus* Apostolus si credimus *Ioanni Nicaeno* in Combefisii annotatione Tom. 2. pag. 297. memoranti *Ἰακώβου σύγγραμμα περιέχον Ἰανουαρίου ἡ τὸν τελευτὴν τῆν γέννησιν καὶ τὸ βάπτισμα*. Sic Aegyptii apud *Cassian.* X, 2. et multi e veteribus Christianis. *Epiphani.* haeresi 51. *Hierosolymitani* teste *Cosma Indopleuste* in *Cosmographis Christianis* p. 194, 195. Confer *Clariss. Montfauconi* prolegomena pag. XV. et *Isaac Newtonum* ad *Danielem*. *Glossa Ordinaria* in *Ether* III. *Tibetis apud Latinos est Ianuarius, in quo Dominus est incarnatus, a Magis adoratus*. Atque si *Jacobum Edessenum* ⁴¹ audimus, non modo Armeniis idem persuasum, sed etiam *Ecclesiarum Orientalium*, et quae ad Septentrionem vergunt, haec fuit sententia, usque ad tempora *Arcadii Imperatoris* et *Ioannis Chrysostomi*.

10 *Januarii* *Basilidis* sectatores apud *Clementem Alex. r. Strom.* p. 340.

Februario,

medio Februario vel extremo Augusti. *Wagenfeilius* in *Sota* p. 942 seq.

Martio,

Bochartus II, 44. *Hierozoic.*

Aprilis,

Thomas Lydiaris, et *Petrus Allix* in diatriba de anno et mense natali Iesu Christi. Londini 1710, 8.

Aprilis,

⁴¹ *Assmannus* T. 2. *Bibliothecae Orientalis* p. 164.

- Aprilis,*
die 19 vel 20, notum est apud Clementem Alex. 1. Strom. p. 340.
- Maius,*
die 20 Maii quidam *περιεγύροτες* hoc inquirentes apud Clementem l. c.
 Ita quoque Ioannes Vignolius Bibliothecae Germanicae T. 2. p. 29 sqq.
 Alogi teste Epiphania haeresi § 1. XI. Kal. Iulias.
- Iunio,*
 XI. Kal. Iulias Alogi quidam apud eundem Epiphanium.
- Iulio,*
Augusto,
sub finem mensis. Wagenseilius in Sota, loco laudato.
- Septembri,*
 R. S. Auctor scripti, *Christ's birth mistimed*, quod insertum est libro anglice
 scripto, the Phenix; or a revival of scarce and valuable Pieces, Londæ
 1707, 8. p. 114 seq.
 Iosephus Medus in Crenii fascie. T. 10. p. 254 seq.
 Io. Hardanus in Antirrhethico.
 Erasmus Schmidius ad Ioan. III, 30.
Die 15 Septembri, D. Aug. Quirinus Riuinus libro de vera ætate Seruatoris
 nostri, eique assentiens Christianus Gerberus libro de caerimonis eccle-
 siasticis, pag. 132 et 149. Io. Lightfootus ad Lucæ II, 7.
- Octobri,*
sub int. Matthæus Beroaldus, Iosephus Scaliger, H. Casaubonus, Sethus
 Caluissius, Matthæus Wasmuthus.
- Novembri,*
 6 Id. Nov. veteres quidam teste Epiphania.
 18 Nov. Clemens Alex. 1. Strom. p. 340. (confer Petauium pag. 214. ad
 Epiphani.) Salomo van Till de anno, mense et die Natalis Christi p. 31.
- Decembri,*
 25 Dec. ex communi Græcæ et Latinae Ecclesiae traditione. Const. Apost.
 V, 12. et auctor Operis imperfecti homil. 49. in Matth. XXIV, 22. per
 mensem nonum intelligentes Decembrem. Coteler. 1. Apostol. p. 372 seq.
 Pseudo Euodius apud Euthymium ad Io. II, et Nicephorum II, 3. Hist.
 Chrysostomus Tom. 5. p. 417 seq. Theophylactus, Ambrosius, Augusti-
 nus, Salpitiu Severus, Hieron. Fulgentius, et alii infirmis. Hippolytus
 Thebanus in Chronica cuius fragmentum dedi post V. C. Emanuel Schellstra-
 tenum: ἐπι Δουδύσου Βασιλέως γεγένηται ὁ Χριστός ἐν ἀρχαίᾳ μηνὸς
 Δεκεμβρίου κβ. Keplerus, Philippus a Turke in monumentis veteris
 Ppp. Antii,

Antii, p. 229. Franciscus Pagi in vitis Pontificum T. 1. p. 89 sqq. Franciscus Blacchini de canone Paschali s. Hippolyti p. 113.

Pulchre obseruarunt Viri docti e Romanis die 8 Kal. Ianuarii siue 25 Decembris celebratum diem natalem Solis inuicti ⁴² initium nempe periodi annuae et brumam: eamque sollempnitatem a Christianis opportune translata ad Natalem Solis Iustitiae. Vide *Regium* ad Iulianum f. 87. *Philippa Torre* monumenta veteris Antii cap. 6. p. 219 sqq. *Harduinum* in antirrhético, p. 62. *Gracium* ad Lactantium de moribus persecutorum. *Gottl. Sem. Treueri* Progr. de natali inuicti olim ad d. 25 Februarii celebrato. Helmstad. 1733. et *Frid. Ern. Wernsdorffii* commentationem de originibus sollempnium natalis Christi ex festiuitate natalis inuicti. Witteberg. 1757. De Septentrionalium Iueltag ⁴³ qui in idem tempus incidit, et videtur dictus a voce *gyl* sius *hagl* quod redire sonat. (a conuentione Solis) copiose dixerit V. C. *Ioan. Bischoff* in decate prima palaestrae Antiquariae, Hafniae 1688. 8. vbi p. 218 sqq. festum hoc successisse putat Iudaico festo Tabernaculorum, eum quo confert etiam festum Natalis Christi B. P. *Ioan. Benedictus Carpovius* in programmate edito Lipsiae 1698. *Ioan. Oldermannus* in dissert. de festo Encenniorum Iudaico, origine festi natiuitatis Christi, Helmstadii 1715, et *Sigism. Ferdin. Weisgüller* in dissert. de festo natiuitatis Christi in locum festi Tabernaculorum interrogato. Altonii 1731. De Septentrionalium Iueltag aduendus quoque *Samuel Walther* in libro germanice conscripto: *Historische Nachrichten von der alten Deutschen Nordremedy, als einem Ursprunge vielerley Aberglaubens unter den Christen zur Zeit des heiligen Christfestes*, Magdab. 1740. 8. qui *Yocul* de notari purat sacras conuersiones, indeque factum esse, vt mensibus, Ianuario et Febuario, nomen illud sit inditum. Addantur *Christophori Pylis* memorabilia Pomeraniae circa Natalitia Domini, Sedini 1722, 4. et *Henrici Gottlieb Franci* dissertatio de voto Germanorum quorundam gue hyl. Lipsiae 1727. De ritibus in Natalibus Christi vide praeter *Christianum Wildvogelium* in Chronoscopia legali, *Aloysium Nouarinum* lib. 5. schediafmatum sacroprofanorum cap. 1. *Griffonium* ad Legem Theodos. de spectaculis p. 93 sq. Io. *Kindlerum* in

⁴² Vide Alsemannum l. c.

⁴³ Vide etiam Georgium Hichestum T. 2. thesauri librorum septentrionalium p. 211 sq. Georgii Sierubelii Antiquarium p. 152 sq. Othonii Spellingii dissertat. de nomine et festo inel septentrionalium populorum, Hafniae 1711, 8. Antiquarii antiquisches Heidensthum, p. 212. Laurentium Bergmannum in schediafmate de sacris veterum Danorum uigiliis. Hafniae 1705. et Olauum Wormium in fastis Danicis. p. 12. minus uerosimiliter a Iulio Caesare repetentem, qui de bellatis Britannis etiam septentrionem sollicitauerit. Festum Natiuitatis Christi sollemni ritu celebrari a Mohamedanis die 3 mensis Vll. testatur Ioan. Chardinus, quem uide se Tomo 10. itineris Persici Gallice descripti p. 25. 26.

in disputatione de Nataliis Christi, recusa in syntagmate prima dissertationum Philologicarum Roterd. 1699, 8. editarum, *Dav. Fleurius Koepfensis 1704* *poisueva* ferias natalitiorum in Messiae memoriam illustrantia, Rostoch. 1704. et *Edm. Martens* de Ecclesiae disciplina in divinis officiis. p. 81 sqq. De voce Weihnachten Melchiorii dissertationem edidit *Gottlieb Sam. Tritzer*. Nominat varia quibus veteres Natiuitatem Christi designarunt, persequitur *Suicrus* capite 2. Observationum sacrarum. Veterum Ecclesiae Doctorum Homines Graecas Latinasque in festum Natiuitatis Christi, collegit ediditque vir doctissimus *Christiannus Daumius de maxceplris*, Cygnae 1670, 8vo. plures etiam festi Latine tantum in *Combessii* Bibliotheca Concionatoria leguntur. De vigiliis natiuitatis Christi vide *Edm. Martens* de Ecclesiae disciplina, p. 701 sqq. De festo Candelarum *Christian. Gerberum* p. 134 sq. de caerimoniis Ecclesiasticis. Errores pictorum circa Natiuitatem Christi, eleganti diatriba redarguit iam supra laudatus nobis *Rev. Paulus Christianus Hilscherus*. Lips. 1689, 4. Superstitiones ineptas fabulasque circa festum Natalitiorum et in vigiliis eius frequentatas *Io. Praetorius* in libro vernaculo cuius titulus Weihnacht-Fragen. Lips. 1663. Illis merito annumerat etiam iarnatos personatosque qui a quibusdam nunc peraguntur ludos, de quibus videri possunt *Io. Gabr. Drechselii* de laruis natalitijs libellus, eiusque Anno 1677. edita Apologia; *Scribanii Arcularii*, et *Georgii Grabow* scripta, et *Caroli Frid. Pezoldi* diss. de S. Christi laruis et munusculis. Lips. 1699. *Erasmii Vbesii* Criticus eruditus parte 3. quaest. 19. atque e Theologis nostratibus, ne alios in praesenti memoremus, *Theodorus Thummius* de festis Christianor. p. 189. *Ioan. Conradus Dannhaeuerus* Tom. 5. Lactis Catechetici p. 649. *Sam. Scheinigi* in Cynofura Conscientiae quaest. 5. *Ioan. Melchior Kraft* in libro germanice edito: der bey den Christen entheiligte Name Christi, Hamburgi 1721, 8. et *Paulus Christianus Hilscher* in libro itidem germanice euulgato: der Weihnachts Aberglaube nach seiner Art, Ursprung, Betrug und Abschaffung. Dresdae 1722, 8. Decis Megapolitani Gustavi Adolphi edictum Anno 1682. contra illos abusus promulgatum insertum legitur in Relationibus innoxiiis Anni 1717. p. 567. De gladio et pileo, quos festo Natiuitatis Christi Pontifex consecrat et dono mittit Principibus vide *Theophil. Raynaudum* dissertat. extrema tomi decimi Operum. Aere eodem descriptos habes in Relationibus nouantiquis A. C. 1726. p. 702. addé p. 835.

* De alijs pervigilijs Christianorum Ethnicorumque vide *Rainoldum Deline*, S. I. in notis ad Acta Martyrum Cosmae et Damiani pag. 29 sqq. *Ioan. Andr. Crusium* libro de Nocte et nocturnis officiis. Breae 1660, 12. *Ferdinand. Mendozam* ad Concilium Ihibitanum, p. 1223. T. I. Labbei, vbi etiam de eo, quod prohibitum feminis in coemeterijs pervigilare.

Esti tamen ipsius sollemnia et pia celebrationem minime reprehendendam; nec temere abrogandam esse ostendit *Henricus Hammondus* in libro anglice edito; *A Defense of the Treatises concerning superstition, willworship and Christmas Festival*, Tom. 2. Opp. pag. 213 sqq. De festo S. Stephani confer *Sannalis*, *Rafnagi* Annales ad A. C. 37. num. 18, et *Bibl. Patrum* T. 24. p. 1372.

XVII. Turcarum festa breviter recensita vide si lubet apud *Thomam Smithum* epistola de moribus ac institutis Turcarum p. 46 sq. quibus adde quae de ipsorum *Ramazam* sive tempore ieiuniorum et duplici *Bariam* *Paulus Ricautus* lib. 2. *Historiae Imperii Ottomanici* cap. 23. 24. De Persarum festis, *David Nerrepertis* in *Molchea Muhamedica* pag. 346 sq. et *Ioan. Chardinus* in *Itinere Persico* Tom. II. p. 379 sq. VII. 433. IX. 173 sq. X. 22 sqq. vs. alios in praesenti omittamus.

XVIII. Feriae inter alia ideo quoque dictae videntur, quod illis diebus feriarentur iudicia, et iustitium esset: ob eandem causam etiam nefasti, iidem dicebantur, ut docet *Ovidius* I. *Fastorum* v. 47 sq. ubi etiam de diebus intercisus, qui mane nefasti, post sacrificia peracta fasti erant.

Ille nefastus erat, per quem tria verba silentur,

Fastus erat, per quem lege licebat agi.

Confer quae de diebus nefastis *Alexander ab Alexandro* lib. 4. *genialium dierum* c. 20. et ad eum *Tiraquellus*, *Henricus Noris* ad *Cenotaphia Pisana* diss. 3. c. 3. *Iac. Gutherius* de iure pontificio veteri l. 1. c. 23. et l. 3. c. 16. T. V. *Graev.* *Burchardus* item *Gothelf Struvius* in *Antiquitatum Romanarum syntagmate*, et *Rev. D. Io. Schmidius* in diss. de fatalitate temporum, *Lipfsiae* edita. Nec dies solum sed etiam annos certos pro infelicibus habebant, ut bis sextos, quemadmodum ex *Augustini* *Epist.* 119. ad *Ianuar.* observat *Valesius* ad *Ammiani* XXVI, 1. Alia contra dies fortunati et auspiciatissimi, ut *Graecis* sexta *Thargelionis*, de qua *Aelianus* II, 25. *Var. Hist.* *Dies infasti* sive *avro-Quidos* dicti etiam sunt *Aegyptiaci*, ut ex eodem *Augustino* in *Epist.* ad *Galatas* et *Beda* notant *Graevius* praef. ad T. 8. *thesauri antiquitatum Rom.* et *Olaus Wormius* p. 55 sqq. De feriis iudicialibus apud *Athenienses* tempore *Mysteriorum*, vide *Mearsi* *Eleusinia* cap. 31. et pag. 165. *Graeciae* feriae, ubi agit de *Thesmophoriis*. De feriis iudicialibus tempore *messis* ac *vindemiae*, consulendus *Elmenhorstius* in *notis* ad *Minutium Felicem* p. 5. Etiam extra ordinem interdum ad placandos Deos iustitium indictum, vel propter periculum ingens, vel magnum luctum vel famem ingruentem, ex *Liuvio* et aliis constat. *Conf.* *Xiphilinam* p. 215. edit. *Wechelianae*.

CAPUT XI.

De Sacrificiis, precibus, Concionibus aliisque sacris, disciplinis et caerimoniis Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum.

Scriptores de Sacrificiis Iudaeorum. 1. 2. *Ἀναγνωσθῆναι* Iudaeis prohibita, aliis frequentata Gentibus. 3. De obiecta Iudaeis recentibus effusione sanguinis infantium Christianorum. 4. Mos victima sancienti foedus. 5. Sacrificia Ethnicorum. 6. 7. Diuersis Diis diuersa sacra, diuersa animalia, diuersae plantae consecratae. 8. De animalibus, plantis, gemmis etc, bibliis et de typis scriptores. 9. De sacrificiis Christianorum siue precibus. 10. De precibus Iudaeorum et Muhamedanorum. 11. Ethnicorum. 12. De benedictionibus et diris Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum. 13. De hymnis Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum. 14. De Musica et Musicis instrumentis. 15. 16. 17. De Concionibus Iudaeorum, 18. et Christianorum. 19. 20. 21. De coetibus sacris, tempore et more conuocandi, campanis etc. 22. De acclamationibus et plausu. 23. De Sacramentis V. T. circumcissione et Paschate. 24. De Sacramentis Noui Test. Baptismo, 25. et Eucharistia. 26. De poenitentia Ethnicorum, Hebraeorum et Christianorum publica, 27. et quatuor reliquis quas Ecclesiae quaedam Sacramentis adscribunt. 28. De processionibus sacris, 29. peregrinationibus religiosis, 30. ieiuniis, 31. flagellationibus et aliis disciplinis voluntariis. 32. Sacrorum rituum ac caerimoniarum miscella quaedam. 33.

I.

De Sacrificiis Hebraeorum praeter Interpretes Pentateuchi et figillatim Leuitici, tum *Eduardum Bernbardum* ad librum 3. *Iosephi* cap. 9. et sq. (qui p. 211. merito dolet *Iosephi* eiusdem opus de Legibus Hebraeis intercidisse) consulendus *Robertus Sberinghamus* ad tractatum Ioma Lond. 1648. 4to. et Tomo 2. *Mishnae* a *Guil. Surenhusio* illustratae, Amst. 1699. fol. et cum *Iac. Rbenferdi* V. C. diss. qua sacrificium expiationis cum Christi sacrificio pro humani generis peccati peracto confert, Franekeræ 1696, 8. Tum plurimi codices *Mishnici* alii in primo, secundo, sexto ac praecipue quinto ordine, quos recensere superfedemus. Quibus addes *Maimonidis* praef. ad Tomum

quintum Mishnae et tractatum de Sacrificiis, Latine editum per Lud. de Compiègne de Veil, Londin. 1683, 4. et recusum in fasciculo sexto Thomae Crenii, Roterd. 1696, in 8. pag. 282 sq. E Christianis *Guilelmus Durranius* libris duobus erudire de sacrificiis egit, quorum altero explicantur omnia Iudaeorum, et nonnulla externarum gentium sacrificia, altero Sacrificium Christi. Lond. 1677, 4. Amst. 1678, 8. *Chérubinus* item a *S. Iosepho Tom. 2.* apparatus Biblici pag. 1 - 169. *Melchior Leydeckerus* de republ. Hebraeorum lib. 11. cap. 2. *Ioan. Paftrius* de sacrificiis. Romae 1700, 4. et *S. V. Ioan. Gottlob Carpzeus* in mantissa de sacrificiis, pag. 699-725. annotat. ad Goodwini Mosen et Abatonem. Vero Deo primum Sacrificia cruenta, idolis primum fruges et longo demum tempore post animalia oblata obseruat *Io. Owenus* in Theologumenis p. 183 sq. Confer *Eusebium* lib. 1. demonstrat. Euangel. cap. ultimo, et quae de Ethnicis Sacrificiis incruentis tradit *Porphyrus* in opere Tetrabiblo, quod ab animatorum nece atque esu abstinendum esse suadet. De sacrificiis Patriarcharum consuli merentur *Ioan. Frischnus* dissertatio de Sacrificiis cum primis iis quae sancti viri haud longe ab initio rerum leguntur obrulisse, edita Ienae 1653, 4. *Ioannes Owenus* Anglus in Epistolam ad Hebraeos T. 1. p. 307 seq. Exercitatione XXIV. *David Gsellius* Heluetus in veteris Test. sacrificiis dilucida ratione expositis. Düisburgi ad Rhenum 1712, 8. *Henrici Horchii* de igne sacro victimas absumente Oratio, Herbornae vulgata Anno 1691, 4to. vna cum Hermeneutica eius sacra. *Ioan. Henr. Hottingeri*, nepotis, dissertationes de origine sacrificiorum Patriarchalium, Marp. 1706. recusae in Museo Heluetico, Partic. 2, p. 281 ff. et Partic. 3, p. 341 ff. *Franc. Fabricii* dissertatio de origine sacrificiorum. Lugd. Batav. 1714. et de sacrificio Caini et Abelis. 1713. *Ioan. Wesseli* dissertationes de origine sacrificiorum vera et genuina, Leidae 1723. et *Henr. Jac. Pagendarmii* diatribe de sacrificio primo diuino Numini oblato. Guelpherbyri 1745. *Beatus Werdmyllerus*, Theologus Heluetus, quanquam affirmat, originem sacrificiorum a mandato Diuino esse rependam, neque infitias it, Christum eiusque sacrificium iisdem esse praefiguratum, tamen negat, sacrificiorum erentorum originem et usum ultra proxima post Caraclysmum tempora referri posse. Vide eiusdem antea disputationem de origine sacrificiorum cruentorum sub V. T. quae inserta legitur Tom. 6. Tempe Heluetic. p. 173 sqq. Werdmylleri argumenta sub examen vocarunt *Vir S. R. Ioan. Christi. Burgmannus* in diss. num sacrificia cruenta ante diuinum fuerint ignorata, Rostoch. 1744. et V. Cl. *Ioan. Gottlieb Bossck* in Diss. de sacrificiis Caini et Habelis אֵיךְ יָצַח oblati. Lips. 1751. pag. 17 sq. Ipsa nempe sacrificia Christum eiusque sacrificium praefigurabant, vt ab Apostolo in Epistola ad Hebraeos demonstratum est, et agnoscitur a R. Obadia comm.

de *Pharisaeorum*, qui sacrificiorum ritus ad Messiam praefigurandam exhibere deset, (vide Wolfii Bibl. Hebr. T. 3. p. 867.) nec tantum a Mose concessa sunt Iudaeis, ideo ut per illa a Sacrificiis idololatricis abducerentur, quemadmodum praeter alios *Gregorius Magnus* lib. 10. Epist. 71. et *Chrysostramus* homilia de Christo pastore et ova T. 3. adis. Montisac. pag. 812. D. sed ut idem *Chrysostramus* ibid. p. 813. B. agnoscit, *πίστοι ἐπιπορευτοὶ ἐμάς τε Χερσὺν καὶ στυγαροφθαί τὰ μέλλοντα*, adeoque pridem ante Moysen a Deo probata, propter mandandum olim Messiam, et in lege Moisaica diligenter et magno consilio praesepa. Vide quae aduersus Iudaeos et aduersus *Io. Spencerum* de legibus Hebraeorum, *Io. Marshanum* in canone chronico, et aduersus scriptores Saeinianos copiose disputantur ab eodem *Oustrama*, ab *Hermanno Wiffo*, in Aegyptiacis, et in Miscellaneis T. 1. p. 456 ff. et *Io. Cloppenburgio* in Schola sacrificiorum patriarchali, a *Natali Alexandro* in Hist. Eccles. Veteris Test. aetate IV. diss. 3. artic. 2. atque ex nostratibus a *Wolffango Franzio* τῆς μακαροῦν in schola sacrificiorum, a *Io. Lundio* in den jüdischen Heiligthümern, a *Sal. Deulingio* Obsl. sac. P. II, N. 4. et *Sam. Puffendorffio* in iure feicali et dictiono p. 112. ab *D. Henr. Mublio* in Apodixi prophetica p. 161 sq. aliisque qui rationes tyorum Vet. Test. ex instituto exposuerunt, atque infra sect. 5. a nobis referantur.

II. Sacrificia vel publica erant ut holocaustum vel hostia pro peccato: vel priuata, haec nempe quatuor: holocaustum, hostia pro peccato, hostia pro reatu s. delicto et pacificum sive Eucharisticum sacrificium. His accedunt agnus paschalis, primogenita et decimae. Vide *Maimonidem* Tom. 3. fascic. *Crenii* pag. 283 et T. V. *Mishnae Surenhusianae* p. 1, 62. *Holocaustum* sive *holocausta* non diuidebantur in frusta, sed tota comburebantur Deo, eaque sola ante legem in vsu fuisse contendit *Io. Seldenus* libro 3. de iure naturae et gentium cap. 8. *Conf. Stephan. Curcellacum* pag. 949. Operum; et *Ioan. Grotium* de *Lokemacheri* munia offerentium et sacerdotum in sacrificio holocausto ex *Aharabaele* designata, *Hebraeod.* 1730. de holocaustis autem apud Gentes, spectatim Romanos, *Camillus Siluester* Commentario Italice edito ad Imperatorem X. 354. p. 159 seq. Liba ac fera ex oleo et similia, quae agitabantur et in altum sublata offerbantur Deo, maximam partem cedebant Sacerdotibus. Similiter ex *Sorexphoe* et Eucharisticis, quae Holocaustis fere semper coniuncta, pars Deo oblata, ut de animantibus una cum anima sanguis praecipue et adops, pars sacerdotibus veniebat in cibum, pars maior ab iis qui sacrificium abulerant, vel in templo vel domi comedebantur. Vide *Frid. Adolphi Lampsi* disser.

² Hinc vocabula *חֹלֶבֶת* agnitio et *חֹלֶבֶת* in altum sublatio, de quibus multa *Talmudici*. Vide et *Io. Clericum* ad *Exod.* XXIX, 24 et 27.

differtat. de sacrificiis Eucharisticis. *Bremae* 1729. Confer *Radulph. Cudworthum* libro erudito Anglice edito de vera ratione coenae dominicae, Lond. 1642, 4. et 1676, fol. ubi et idem apud Gentes plerasque obtinuisse docet. Holocaustomatis masculinae animantes, pacificis cedebant femellae, si credimus *Talmudicis* in *Sohekalin* Tom. 2. *Surenhusii* p. 190, 200. Libamina addita sacrificiis et sigilla siue notas vide *ibid.* p. 193. et *L. E. Rau* de libamine oblato in mensa sacra. *Herbornae* 1703. Sacrificia quotidianiana etiam extra Hierosolymam celebrata sunt, verum sollempnia Paschatos, Pentecostes, tabernaculorum et expiationis, tantum in Siloh vel Hierosolymis, qua de re aequus *Honw. Dodwellus* in libro itidem Anglice edito de vno sacerdotio et vno alteri p. 46 seq. et *Ioan. Fridr. Lofanus* dissertationibus duabus de sacrificiis quotidiana. *Lipsiae* 1717. In deserto per Annos 40. Deo secundum ritum Mosaeicum oblata sacrificia non fuisse vide notantem *Campegius Vitringam* libro 2. observ. sacrarum p. 254. De differentia inter sacrificium pro peccato et reatu siue delicto (*Schuld Opfer und Sündopfer*) vide praeter Interpretes *Levit. VIII, 1.* seq. et *VI, 25.* *Sirach. VII, 34.* *Samuelem Petitem* cap. 22. Variarum Lectionum, *Outramum* lib. 1. de sacrificiis c. 13. et *Andream Christophorum Zellerum* ad *Maimonidem* de vacca rufa pag. 244. *Ioan. Christoph. Wichmannibausen* et *Ioan. Henr. Erdmannum* in dissertationibus tribus de *QWN* sacrificiis piaculari pro noxa offerendo. *Witteb.* 1716. *Henric. Venemam* Dissertat. saer. lib. 2. c. 6. § 18. p. 322. et *Bernh. Sebast. Cremerum* in *Poecele* Antiquitat. sacrar. T. 1. p. 75. De sacrificio auis vngue sectae interpretes *Leuitici I, 14* seq. et *V, 7* seq. *Rev. Theodorus Dassoutus* in diss. de aue vngue secta et in sacrificia oblata, *Vitreb.* 1697. *Ioach. Käbnius* *peitide* 2. *Quaestionum Philologicarum*, vulgatarum *Argentorati.* p. 5. *Ioan. Henr. Hottingerus* in dissertat. de sacrificiis auium, *Marpurgi* 1706. et in dissertat. de duabus aibus leprosi. *ibid.* eod. atque *Ioan. Georg. Michaelis* de duabus aibus purgationi leprosi destinatis. *Halae* 1737. De thymiate eiusque adolendi ritu et de thuribulo, in quo suffragam sacerdos faciebat, praeter *Ioan. Clericum* et alios ad *Exodi XXX.* confer *Ioan. Braunsium* II, 5 sq. *Selectorum Sacrorum*, et dissertationes *Danielis Weymari.* *Ienae* 1678. *Ioan. Conradi Kesleri.* *Bremae* 1700. *Georg. Fridrici Rogalli.* *Regiomonti* 1724. *Ioan. Georg. Michaelis.* *Francof. ad Viadr.* 1735. et recusam in Eiusdem observationibus sacris p. 71 sqq. *Conr. Ikenii.* *Bremae* 1742. atque *Christiani Ludov. Schlichteri.* *Halae* 1754. De salis vsu in sacrificiis videatur *Henrici Pontani* Oratio de sale sacrificiorum. *Traiecti* 1703, 4. *Ioan. Henric. Maini* *Exercitationum Philologic. et Exegeticar.* Tom. 1. p. 573. *Hermannus von der Harde* *Ephemerid. philolog. Discursu XI.* p. 197 sqq. edit. in 8vo. *Francisci Wokenit* dissertatio de salitura oblationum Deo in *V. T. sacrarum, Lipsiae* 1727. et in *Eius-*

Eiusdem Meltematibus antiquariis. Wittebergae 1730, 4. pag. 57 sqq. *Ioan. Patri Hallerordt* disputat. de foedere salis Lips. 1701. *David. Millium* de usu salis in sacris Israelitarum eiusque mysterio, Traiect. ad Rhen. 1734. et *I. G. Carponium* ad Goodwinum, p. 716 sqq. qui etiam ibidem p. 723. de melle, et quod illud altari non fuerit inferendum disserit. De vaccae rufae sacrificio praeter interpretes, ad Num. XIX. et Hebr. IX, 13. Epistol. Barnabae c. 8. et Maimonidis libri, et iam laudatum Zelleri commentarium Amstelodami 1711, 8. conferantur *Ioan. Bened. Carponii* dissertationes duae. Lipsiae 1668 et 1670, 4. *Daniel Landius* de vacca rufa. Vpsaliae 1706, 8. *Antonius Driessen* Exercitationum Academicarum, Groningae 1719. editarum, exercitatione IV. *Ioannes Outyrimus* T. 4. Commentarii in Epistolam ad Hebraeos, p. 667 sqq. *B. S. Cremerus* T. 2. Antiquitatum Mosaicotypicarum, p. 357 sqq. et *Ioan. Conr. Kestleri* dissertationes 2. de sacerdote vaccam rufam comburentem. Breae 1702. Ad dantur *Theodori Daffonii* disputatio de lustratione Hebraeorum, Wittebergae 1692. recusa T. 1. Thesauri noui Disputationum, pag. 823 sqq. *Salomo Deylingius* Observatio sacrae. Part. 2. pag. 208. et P. 3. pag. 70. *Ioan. Marchius* Fascicul. dissertation. philologico-exegeticar. pag. 114 sqq. *Conradi Ikenii* disputatio de asperionibus Hebraeorum. Breae 1725. *Pauli Hülfii* de asperione per hyssopum. Groningae 1708. *Imman. Ern. Habnii* de expiatione per hyssopum facta. Witteb. 1735. *Ioan. Christoph. Wichmannshausen* de aspergillo Hebraeorum sacro. Witteberg. 1719. *Ioan. Schmidii* de cinere in sacris usu, Lipsiae 1722. et *Ioan. Jac. Quandtii* de cinere in sacris Hebraeorum. Regiomonti 1722. De lepra et purgatione leproforum praeter tractatum Talmudicum **לְמַעַן** legantur *Henrici Hülfii* commentatio de purgatione leprae, adiecta Eiusdem commentario de praerogatiuis priscae Israelis, pag. 859. *Ioan. Clerici* dissertatio Commentario Eiusdem in libros Historicos V. T. adiuncta. *August. Calmetus* T. 1. dissertationum Biblicarum, pag. 74. interpretat. latinae; et P. 2. p. 143. interpretat. germanicae. *Bernb. Sebast. Cremerus* T. 2. Antiquitatum Mosaicotypicarum, p. 273 sqq. *Jac. Altingius* Opp. T. 5. pag. 300. *Thomas Bartholinus* de morbis Biblicis. c. 8. *Ioan. de Mey* Physica sacra. p. 147. *Ioan. Jac. Scheuchzerus* Physic. sacrae. P. 2. p. 456 sqq. *Georg. Wolff. Wedelius* Exercit. medicophilologicarum, centuria II. pag. 93 sqq. *Jonathan Harle* in libro, anglico sermone edito, *An historical Essay on the State of Physick in the old and new Testament*, p. 17. *Ruardus Andala* de expiatione leproli, in Exeg. illustr. loc. Scr. *Jacob. Rbenferdus* de lepra cutis Hebraeorum, in Io. Georgii Meuschenii N.T. ex Talmude illustrato. p. 1057 sqq. *Ioan. Christian. Kirchmeieri* sylloge exercitation. academicarum, pag. 78 sqq. *Ienkin Thomasii* dissertationes varii argumenti. pag. 460 sqq. *Philippi Ousejii* dissertatio de lepra cutis Hebraeorum.

Franeq. 1709. *Math. Chr. Rasmieri* de lepra Mosaica. Gryphisw. 1723. et *Nicolaï Nomsii* de leprae aedium mysterio. Bremae 1744. De ratione typica sacrificiorum expiatoriorum differit *Bernhardus Waltherus Marpergerus* duplici libello Germanice edito: Das große Sühn- und Sünd-Opfer des großen Versöhnungstages, als ein deutliches Vorbild des Leidens, Sterbens und Auferstehens Christi. Norimbergae 1733. 8. Das letzte Sünd-Opfer im Gesetz, als ein vollkündiges Vorbild des gekreuzigten Jesu. Dresdae 1735. 8. De causis, quare pisces immolari non iusserit Deus, commentati sunt *Cornelius & Lápide* in Leuitic. I, 2. pag. 614 sqq. *Ioan. Buxtorfius*, Pronepos, Catalect. Theologicophilolog. p. 233. et *Albertus Vogetius* in Oratione de natalibus ad aram sehouae non factis Medioburgi 1723, 4. In Museo Bremensi T. 1. pag. 376. quaeritur, cur de corde et cerebro in sacrificiis offerendo nihil praecipuum fuerit? cui respondit *Frider. Conrad. Albertus de Trauen* in dissertat. de corde et cerebro victimarum, Bremae 1731. cui iungit *Ioan. Georgii Michaelis* dissertationes duas de victimarum corde et cerebro, Francof. ad Viadr. 1730, 4. recusas in Eiusdem Obseruationibus factis pag. 1 sqq. in quibus euincere studet, in holdcaustis et sacrificiis auium cor ac cerebrum simul esse oblata, aut in sacrificiis pro peccato et pro reatu, atque in Pacificis ea ab altari fuisse excepta. De renibus animalium, praecipua sacrificiorum parte prodit dissertatio *Io. Dan. Cramerii*. Seruestae 1714. De ablegminibus sacrificiorum Deo in altari offerri solitis disputationem habuit *Conr. Ikenius*. Bremae 1743. De impositione manuum apud Iudaeos in sacrificiis adhibita exstat dissertatio *Dan. Gortzii*. Witteb. 1713. defensa:

III. De ἀνθρώπων θυσιῶν Abrahamo a Deo iniuncta vide interpretes ad Geneseos XXII. Deus tamen prompta voluntate Abrahami contentus, filium ab eo mactari vetuit, hoedum permittit. Hinc in Lege Mosaica nunquam homines immolari sed primogenitos etiam pretio redimi iussit, aliisque sacrificiis expiari. Immolationes contra hominum Molocho siue Saturno factas, seuerè prohibuit. - At inter gentes nihil crebrius fuit immolatione hominum, quod ratio illis dicitaret, sanguinem mutorum animantium non esse posse aequiualens pretium Deo. Confer *Eusebii* Orationem de laudibus Constantini p. 646 sq. et pag. 659. vbi ait, Hadriani Imperat. temporibus cessasse morem illum inhumanum. *Hugonem Grotium* libro de satisfactione Christi contra Sociam pag. 132. et *Io. Lomecierum* de gentium lustrationibus c. 22. De ἀνθρώπων θυσιῶν veterum Phoenicum et Carthaginiensium (de quibus vide sis *Diodorum Sic.* libro 20. Tom. 2. pag. 756 et 798. *Suidam* in *Ξαπόδιος*) pluribus agit idem *Grotius* ad Deuteron. XIX, 10. et *Hendreichius* in Carthagine p. 180-191. De aliarum gentium more simili videndus *Herodotus* IV, 62. vbi de Scythiis captiuo-

sacrificium centesimum quemque Marti immolantibus, et cap. 103. ubi de
 Tauris Iphigeniam colentibus immolatione nazfragorum et Graecorum ad se
 delatorum. *Porphyrus* libro 2. de abstinendo ab animalibus: *Eusebius* Orat.
 de laudibus Constantini pag. 646. et *Constantinus* Oratione, ad Sanctorum coe-
 tum cap. 16. pag. 589. *Io. Seldenus* de Diis Syris, passim. *Elias Schedius* de Diis
 Germanorum, c. 31. p. 557 sqq. et p. 595 sqq. *Ioan. Meursius* in Cypro lib. 1.
 cap. 8 et 21. atque in Laconic. l. 2. c. 14. *Ioan. Michaele* ad Gassarelli curio-
 sitates inauditas p. 95 sq. *Io. Braunius* in selectis sacris, *Hermanus Witsius* L. 3.
 IV, 8. Aegyptiacorum cap. 7. contra Marshamum: *Petrus Daniel Huetius* in
 Alnetanis quaestionibus pag. 278. *Io. Clericus* in indice ad Stanleii Philoso-
 phiam orientalem voce *infans*: *Io. Freinshemius* ad Flori III, 4. n. 2. et Curtii
 IV, 3. 23. Viri docti ad *Caesarem* VI, 16. de Bello Gall. *Iustinum* XIX, 1. 10
 sqq. *Phil. Camerarius* Centur. 1. Hor. subcesiv. c. 59. *Io. Wiernus* de praestigiis
 Daem. lib. 1. cap. 6. *Franciscus Fernandus de Cordona* Didascal. mult. cap. 18.
 pag. 186. *Phil. Chuernerus* Germaniae antiquae p. 250 sq. *Stephanus Ioannes Ste-*
phanus ad Saxonem Grammaticum pag. 92 sq. Molocho infantes non tantum
 lustratione per ignem, ut sensit Maimonides, sed plena combustione consecra-
 tos esse ostendunt *Hadr. Rolandus* parte 2. diss. Misc. p. 114 seq. *Io. Marschius*
 exercitatione textuali ad Levit. XVIII, 11. *Braunius* aliique. Prae ceteris de
 barbaro hoc homines immolandi more apud varias gentes recepto egerunt
Jacobus Gensius in opere duos in tomos diuiso quod inscribitur Victimae Hu-
 manae, Groning. 1675, 12. *Io. Ionsenii* siue *Ionsii* tractatio de *ανθρωποθυσιαις*
 gentium, Hamb. 1654, 4. *Christoph. Cellarius* et alii ad Minucium Felicem
 cap. 30. *Io. Potterus* pag. 230. Archaeol. Gr. *Io. Ioach. Mullerus* in historia et
 moralitate *ανθρωποθυσιαις*, Lipsiae 1682. *Christi. Henr. Bartholinus* in dissert.
 de ritu sacrificandi homines apud ethnicos, Hafniae 1704. *Ioan. Guil. Janus*
 dissertationibus duabus de *ανθρωποθυσιαις* origine, Witteb. 1704, 4. *Io. Bapti-*
sta Thiaudierius de Boissy de victimis humanis, Tomo primo Historiae Acad.
 Inscription. p. 55 sqq. edit. Amstelodamensis. *David Martinus* de religione
 Gallorum, lib. 1. *Paulus Daniel Longolius* in Originibus *ανθρωποθυσιαις* a
 vulgari crudelitatis crimine vindicatis, duabus dissertationibus Lipsiae 1729 et
 1734. editis: quas quidem origines inde repetendas quum affirmaret Vir do-
 ctissimus, quod Diis gratum esse putauerint homines, si scelerati, e medio tol-
 lerentur, neque enim innocentes castosque Diis mactatos fuisse; factum est, ut
 eius sententiam sub examen vocaret *Ernestus Florens Rininus* in dissertat. de
ανθρωποθυσιαις Iudaeorum a crudelitatis crimine non vindicanda. Lipsiae 1735.
 Praeter duas illas dissertationes idem argumentum XXXV. Programmatibus
 amplius persequutus est idem *Longolius* Curiae Regnitiorum 1735-1743, fol.

eculgatis. *Simmeltus Langius* in dissertat. de *ἀνθρωποθυσιᾶς* origine. *Flaccus*
 1737, 4. *Ioan. Guil. Bergerus* Progr. de Anthropothyfia gentium profanarum,
 quod recusum est in Eiusdem Stromateo Academico p. 102 sqq. et *Petrus Pe-*
titus libro secundo de *ἀνθρωποθυσιᾶς* cap. 9 et 10. qui ostendit morem ho-
 mines mactandi Diisque sacrificandi per omnes fere gentes introductum, et
 Diabolum carnis humanae esitandae auctorem nefariis hominibus fuisse. Apud
 Aegyptios Amosis, apud Carthaginienses Gelon anthropothyfias fustulit. Vide
Scaligerum ad Euseb. pag. 23. Ac quidem Carthaginienses victos Gelo coegit
 inter conditiones pacis et hanc recipere, *ὅτι πάσονται τὰ τέκνα τῶ Κρόνου κα-*
τὰ θυόντες, quod non amplius vellent liberos suos Saturno immolare. Platarch.
 de fera Numinis vindicta pag. 552. Apud Romanos A. V. C. 657, Senatus
 consultum factum ne homo immolaretur, quod antea late obtinuerat, tum a
 Tiberio hoc facere prohiberi fuit Druides teste *Plinio* XXX, 1. et ab Imperatore
 Hadriano humanas hostias sublatas tradit Pallas apud *Porphyrium περὶ ἀπορίας*
ἐμψύχων, *Eusebius* pag. 154, 156, 164. praeparat. et pag. 659. Orat. de laudi-
 bus Constantini Imp. Idem *Eusebius*. et alii post Christi in carnem aduentum
 immolatos vsquam homines negant: quod tamen non vniverse accipiendum,
 vt ostendit *Antonius van Dahlen* in libro de oraculis: Confer *Conrad. Sam.*
Schurzsteischtm diss. de institutis Druidum § 6. Sane in ipsa Germania nostra,
 in qua hunc morem olim obtinuisse ostendit V. C. *Godofredus Schurtz* eru-
 dito libello, de cruentis Germanorum gentilium victimis humanis, Lipsiae
 1743, 4. eculgato, Gregorii II. adhuc temporibus paganos a Christianis man-
 cipia emere solitos, vt horum cruore Numina placarent foedoque ritu illis sa-
 crificarent, constat ex Epistola Gregorii II. ad Bonifacium, quae est 122: et ex
 vita S. Wulfromii. Praeterimus quae de pueris suo tempore solitis Lucifero
 immolari ab Arabibus narrat, S. Nilus narratione 3. pag. 28. edit. Possini, et
 quae de recentibus variarum gentium *ἀνθρωποθυσιᾶς* ex itinerariis Olferti
 Dapperi, aliorumque peti possunt nullo negotio: nisi quod omnem fidem
 superat, in Insula Formosa quotannis immolari 18000. corda infantum puel-
 lorum, vt refert *Psalmanazarus* in descriptione illius insulae pag. 38; 42; 44.
 De hominibus piacularibus (qui *καθάρματα* et *περὶψήματα* graecis dicti sunt)
 vide *Christoph. Georgii Mayeri* dissertat. Lipsiae 1686. editam, recusam in
 Menthenii Thesauro Theologicophilolog. T. 2. p. 312 sqq. *Georg. Dav. Zie-*
gra dissertat. de eod. argumento. Witteb. 1693. recusam in eiusd. Menthenii
 thesauro, Tomo eod. pag. 510. *Phil. Oegerli* dissert. de *καθάρματι* gentilium,
 Lipsiae 1707. eculgatam. *Benedicti Aueranti* dissertat. 17. ad Euripidem, T. 1.
 Opp. pag. 439 sqq. qua agitur, de more hostias humanas immolandi mortuo-
 rum vmbri, et gladiatorum caede defunctis parentandi. *Iulii Caroli Schlaegeri*
 dissertat.

III. Abheimsibus civitatem suam sanguine humano illustrantibus. Helmstad. 1739. editam. De *Abheimsibus* Pilati consule Interpretes ad Luc. XIII, et *Aug. Theodor. Hoffmannii* dissertationem de hoc argumento, Lipsi. 1724. euulgatam. De more se deuotendi pro salute alterius *Theod. Crügeri* dissertat. Witteb. 1724. De deuotionibus veterum in bellis conferatur *Io. Petri Milleri* dissertatio de hoc argumento Lipsiæ 1730. editam.

IV. Spectat etiam ad hanc *αὐθιγὰν* *Ἰουδαίων*, quod Iudæis obicitur a *Iac. Geusio* tum in libro de victimis humanis, tum in dialogo cui titulus *Amas et Caiphas fugitiui ex orto*, aliisque, illos Christianorum infantum sanguine ad sacra sua abuti, quod falsissimum esse et calumniam meram, contendit *Isaacus Vius* in vindice sanguinis contra *Geusium* (quod de libro vide *Acta Erudit. Anni 1683. pag. 206.*) et *Clar. Wagenseilius* parte 2. *Petæ* librorum iuuenilium solumenti secundi pag. 135 sq. qui fontes huius imputationis indicat pagina 152 sq. Tum in epistola de infundibulo suo p. 73 sq. vbi promittit et delineat singulare opus de hoc argumento, quod inscribit *iudicium sanguinis* ex Exodi XXII, 2. De eodem argumento postea breuem libellum Germanica lingua conseruauit, ediditque. Disputat etiam inter alia *Wagenseilius* aduersus eruditum virum *Wilh. Ernest. Tenzelium*, qui in vernaculis dialogis mensuris anni 1693 et 1694. multa in contrariam partem disseruit. Idem *Wagenseilius* dissertatione de re monetali Romanorum obseruat hebraicum vocabulum *Dam*, et sanguinem notare et pecuniam Iudæis, nec quicquam hos audius expectere quam illud *Dam*, h. e. pecuniam Christianorum. Confer *Meursii* Exercitationes criticas, parte 2. cap. 2. Veram tamen hanc originem esse criminationis in Iudæos iactatae, merito negat *Reu. Io. Wulferus* in thesiaca Iudæica pag. 79. qui ipse de hoc argumento legendus. Quosmodum et *Io. Andreas Eisenmengerus* in detecto Iudaismo parte 2. cap. 3. et *Io. Iac. Schudrius* in memorabilibus Iudæicis, parte prima, p. 467. Neque vero Iudæos a sanguine et carnibus Christianorum vorandis iam olim abhorruisse, patet vel ex *Dionis Cassii* Traiano, sub extremum. Quandoque tamen iniuriam illis factam a Christianis quoque, neququam abnuerimus.

V. De more mactandi boves in foederibus, et iurisiurandi sanciti a transeuntibus inter medias partes *τοῦ* sacrificii, ad illustranda loca Gen. XV, 17. et Ier. XXXIV, 18. præter *Grotium* aliosque interpretes vide *Senecam* lib. 3. de ira c. 17. *Lucian.* in *Toxari* Tom. 2. pag. 64 seq. *Suidam* in *Βούσῳ* *Μολοσσῶν* et *ἐπὶ Βύσσῳ*; *Philostratum* L. VI. de vita *Apollonii* c. 21. fol. 264. edit. nouas; *Cyrrillum Alexandrin.* p. 389 sq. contra *Julianum*, editionis *Span-*

Q 9 9 3

he.

* Subiungitur ille *Reu. viri Io. Wulferi* *Thesiæ* Iudæicæ ad examen reuocatae. Nomsb. 1681, 4.

hemianae, ubi praefatur locus, ex Sophoclis *Antigone* p. 271. *Didym. Crisp.* fem. l. 1. de bello Troiano, cap. 115. ubi porcum maris mactatum esse commemorat. E recentioribus *Thom. Gatakerum* cap. 42. aduersarior. *Fortunatum Saeculum* III. Myrothec. s. 69. sq. p. 1115. sq. *Bocherium* parte 1. *Herozoici* lib. 2. s. 32. *Io. Conrad. Dietericum* antiquitat. *Biblicar.* Vb. T. p. 633. *Ioach. Kubnium* pentade 2. quaest. 2. *Memorias Brixienles. Octavi. Ruffi. siue Rubei.* Italice vulgare pag. 41. editionis Anni 1693. 4. et *Zernio* exeat. *Bibliothec. Antiquario* exeget. pag. 106. in quibus addantur *Georgii Schubarti* dissertatio de moribus gentium circa foedera. Ienae. 1689. 4. *Ioan. Daniel. Jacobi* dissertat. duae de foederibus veterum per dissectionem animalium factis. Lipsiae 1710. et 1711. *Ioan. Kymarchii* dissert. de ritu foederum. Vpsal. 1703. 8. et *Ioan. Ern. Gerberdi* dissertatio de ritibus foederum gentis hebraeae. Wittebergae. 1659. Hinc Hebraei dicunt foedus diuidere, pro sancire foedus כרות הכרית, vsq. Latini foedus icere, ferire, percussere, de quibus phrasibus confer *Briffonium* de formulis sollemnibus P. R. lib. 4. pag. 338. Coniunctionis per viscera sacrificati hominis, quae deinde comederunt, mentio apud *Diodorum Siculum* pag. 265. excerptor. *Peirescii*, et *Dionem Cass.* LXXI. pag. 803. siue edit. recentiss. p. 1180. De alijs ritibus contractuum per traditionem calcei, et chirothecae *Buxtorfius* p. 1443. *Lexici Talmudici.* De ritu Arabum *Herodorus* III. 8. De porco in foederibus Romanorum dissertit *Fuluius Ursinus* de famil. Roman. pag. 289. *Gutherius* de I. P. IV. 18. *Io. Phil. Cassel* in commentat. de porco in vexillis et foederibus apud vet. Romanos, Magdeb. 1748. 4.

VI. De Sacrificiis Gentium lustratorijs atque expiatorijs *ἱλασμοῖς, ἀγνισμοῖς, καθαρτισμοῖς*, quae Latinis *placamina, sebrua, piamina*: praeclare dissertit *Hugo Grotius* c. 10. libri de satisfactione Christi aduersus *Socinum*, *Ioannes Lomcier* de lustrationibus gentium c. 23. *Magnus Daniel Omeisius* de expiationibus apud veteres gentiles vltaria. Altorfii 1700. *Hemmingus Forelius* in dissert. de sacrificiis gentium expiatorijs, Vpsal. 1703. 8. *Frider. Gust. Jabr* in dissertat. de sacrificiis gentium *ἱλασμοῖς* ex veterum Hebraeorum disciplina deductis. Witteb. 1731. De alijs Ethnicorum sacrificiis consulendi praecipue *Guil. Struckius* in descriptione sacrorum sacrificiorumque gentium Tiguri 1598 et 1679, fol. et inter opera iunctim recusa Lugd. Batav. 1695 fol. *Lilius* quoque *Gyraldus* Synagmate XVII. siue vltimae historiae Deorum, Tomo 1. operum *Ioan. Saubertus* in conlectancis, de sacrificiis veterum quae prodierunt Ienae 1659. 8vo. et curante *Clariss. Crenio* recusa sunt Lugduni Batav. 1698. 8. *Io. Eric. Ostermannus* de sacrificiis gentium. Wittebergae 1647. et *Angelus Maria Riccius* in dissertatione de sacrificiis, quae legitur Vol. 2. Eiusdem.

Dei differtat. *Homenicar* pag. 167 sq. De Graecorum sacrificiis versibus *Ioan. Potteram* III, 4. *Archaeolog. Gr. Io. Goubofr. Lakmaderum* Antiq. Graec. Sacr. P. 3. cap. 1. *Ioan. Vlr. Scetaboserum* Graec. Sacr. P. 1. cap. 2 - 6. et *Christianus Bruning* Compend. antiq. Graec. c. 21. De sacrificiis Romanorum singularem egerit *Paulus Merula* in operibus postumis Lugd. Batav. 1684. 4. editis. *Gulielmus Obolius* in opere Gallico supra laudato de Romanorum religione, *Servius Syntagmatis* capite 8. *Klippingius* libro 1. Antiquit. Romanor. cap. 11. et *Ioan. Arnobius Bellmannus* in diss. de ritu sacrificandi Romanorum. Vpsal. 1709. 4to. vbi c. 3. conuententia cum sacrificiis Hebraeorum ostenditur. De sacris Taurobolis, criobolis et similibus copiose disseuit *Anthonus van Daale* in diss. 1. earum, quas Antiquitatibus illustrandis edidit Amstel. 1702. 4. et auctor *Anonymus* scripti Gallici: (*Claud. Gros de Boze*) *explication d'une inscription antique trouuee depuis peu à Lyon, où sont decrites les particularitez de sacrifices que les anciens appelloient tauroboles*, Paris 1705. 8. et in *Memor. Acad. Inscription. T. 4. pag. 111. sqq.* edit. Amstelod. Vide et *Reineff* Epistolas ad Rupertum pag. 620. et *Commentar. ad Inscriptiones Veteres* p. 76, 211, 212. *Seldenum* III, 14. 8. seq. de *Synedriis Hebraeor.* *Gutherium* IV, 19. de iure pontificio, T. 5. Graev. *Spontium* in *Miscellaneis eruditae antiquitatis* p. 98 seq. *Fleetwoodum* ad *Inscriptiones selectas* p. 161 sq. *Petrus Zornium* in *Bibliotheca Antiquario-exegetica* p. 1081 sqq. *Philippi a Torre* explicationem inscriptionis Taurobolii Lugdunensis, in *Sallengrii Thes. nouo antiquit. Rom.* T. 3. pag. 853. *Ioan. Harduini* explicationem Taurobolii et Criobolii, insertam *Memoris Trevul-tinis* A. 1726. pag. 1859. *Michaelis de la Roche* in *Memoirs of Literature*, T. 4. pag. 340 sqq. *Raphael Fabretum* p. 665. *Inscript. Anton. Riccantellam* et *Ioan. Paulam Ricobuum* ad *Marmor. Tauriniensium partem 1.* p. 19 sqq. *Raccolta d'Opuscoli scientifici*, T. 3. pag. 445 sqq. et *Nathan. Friderici Kautzii* dissertat. de Taurobolio. Lipsiae 1738. editam. Nihil aliud significat Taurobolii vocabulum proprie, quam bouicidium, vt notauit *Salmasius* pag. 8. *Solin.* de similibus Criobolium, Aegobolium etc. sacrificium ac caedem arietis et caprae: taurobolio autem vel triobolio aut aegobolio renati dicebantur qui sacrificio et sanguine tauri, vel arietis vel caprae lustrati erant. Taurobolatae petrae mentio in veteri inscriptione apud *Gutherium* II, 5. de iure Veteri Pontificio, Tom. 5. *Antiquitatum Graeuii.* De Suouetaurilibus, siue sacrificio ex sue, oue et tauro, lustrali censuram sacro, (v. *Ezech. Spanhemium* *TOUR* 2. numismat. pag. 101.) vide sis *Philippum Rubentium* lib. 1. electorum c. 11. *Sest. Pitisci* *Lexicon Antiquitatum Romanar. in solitaurilia.* *Hent. Morisum* in *dissertat. de votis decennialibus Imperatorum* pag. 76. *Ciaccontum* ad columnam Traiani. N. 78 et 188. *Fabretum* pag. 141 sqq. et 154 sqq. vbi maiore ea fuisse et mi-

noti abstraxit. *Jacobus Gutherius* lib. 14. de iure veteris pontificis. cap. 18. quo
 totus quarto libro erudite et diligenter ritus Romanos circa sacrificia et sacra
 uniuersis generis explicat. (Tomo 1. Graeuii.) *Montfauconum* T. 2. supplementi
 antiquitatis illustratae p. 73 sq. *Gull. Gboulum* pag. 301. relig. Romanor. Io.
 Clerici Bibliothec. selectam T. 17. p. 168 sqq. ubi de Turoboho Iduee matris
 differit. *Laurentium Begorum* T. 3. Thes. Brandenb. p. 1403. et *Joan. Phil. Casselii*
 dissertationem de sacris sacrificiis gentium. Magdeb. 1743. 4to. pag. 29 sqq.
 De sacrificiis et fodibus Aualibus consulte *Andr. Girini* librum de vrbe Ro-
 ma c. 55. *Sponii* Misc. erud. antiquitatis sect. 1. artic. 2. *Ioan. Pauli Reinberdi*
 dissertationem de hoc argumento. Erlangae. 1744. et eundem *Casselium* dissert.
 laudat p. 22 sqq.

VII. Variis de variatum gentium sacris et sacrificiis, eorumque generibus ac
 ritibus congescit *Alexander ab Alexandro* LV, 17. *Tirapulli* notis illustratus. *Bene-
 dictus Auaranius* dissert. 41-45, ad Virgilium, T. 2. Opp. et *Hem. Aug. Zeibibius*
 ad locum Herodoti II, 47. Miscellan. Lips. nov. Vol. 7. p. 479. Genus etiam sacri-
 ficiorum fuit Hecatombe, quo vel centum victimae simul mactabantur, vel a cen-
 tum simul hominibus offerebantur, quoque in hoc temporis aetate centum erat
 victimarum, vide *Bourdellorum* p. 61. ad *Heliodorum*. et praeter illustrem
 illum *Homeri* locum *Iliad.* B. v. 305-321. consulte *Pfifferum* *Antiq. graec.* lib. 1.
 c. 20. *Meursium* *Laconie.* II, 14. et *Graec. fetiar.* 13. *Pottii* *Archaeol. Graec.* II, 4.
Lakemacherum *antiquit. graec. sacr.* P. 3. c. 1. § 11. p. 346. et *Pitisei* *Lexicon*
vnice Hecatombe, ubi plures scriptores recensentur. De vasis et instrumentis,
 quorum ad sacrificia et in sacris usus erat, agit idem *Jacobus Gutherius* lib. 14.
 capite vltimo. *Micbael Augustus Cauffens de la Chasse* de insignibus Pontificis
 Maximi, Flaminis Dialis, et instrumento sacrificantium, in eodem Tomo. 7.
 Graeuiano: et cum accessionibus recensus Romae 1747, fol. Plura etiam eius-
 modi vasa et instrumenta factorum exposita videre licet a *Philippo Bonanni* in
 Musaei Kircheriani classe prima, Romae 1709, fol. a *Bernhardo Montfaucono*
 T. 2. Antiquitatis explicatae, et T. 2. supplementi lib. 3. p. 56 sqq. et T. 4. p. 72.
 ac *Nicolao Choualierio* in libro gallice composito: *Remarques sur la piece anti-
 que de bronze, trouvée aux environs de Rome.* Amstelodami 1694, 8. De vase
 sacro vide *Ern. Sal. Cypriani* *Programma* Coburgensia, p. 131 sqq. *Ioan. Hein-
 richi a Seebri* *Miscellanea.* p. 264 sqq. *Ioan. Nicol. Funckii* *Dissertationes* *Acade-
 micas,* Lemgoeas 1746, 8; pag. 375 sqq. et *Memorias Academiae Inscriptio-
 num,* T. 2, pag. 130 sqq. De simpulo siue simpuio fictili, quo vinum libaba-
 tur, vide *Philippum Rubenium* II, 8. electorum. Sacrificium in quo reliquiae
 epularum igne consumebantur, vocatum est *Procrusia*, de qua vide *Fessum* et
Io. Bapt. Douium de paenula pag. 323 seq. ex *Macrobio* lib. 2. cap. 2. *Sarurnal.*
 refe-

referentem iocum Catonis, qui Albidiam quandam, qui sua bona comedisset, et nouissime domum, quae ei reliqua erat, incendio perdidisset, festiue dixit, proteruiam fecisse. De igne diuinitus immisso sacrificiis Abelis, Noachi, Abrahami, Moysi, Salomonis etc. consulendus Io. Buxtorfus in Exercitationibus ad Historiam arcae foederis, ignis sacri et caelestis, Vrim et Thummim, Mannae, petrae in deserto, et serpentis aenae Basil. 1659, 4to. Exercitatione Secunda. Nicolai Kosppeni dissertatio de igne caelesti. Gryphiswaldiae. Hist. Christoph. Kaarbol schediaisma de igne sacro templi secundi, Hafniae 1707. et Alberti Schumacheri disputat. de ἑκατόμοις sacrificii Abelis, Bremae 1718. De simili igne iactato apud Gentes, vt apud Herodotum lib. 1. c. 59. Pindarum Olympionic. Oda 7. Solinum c. 5. (al. 11.) vbi de Sicilia, et cap. 30. (al. 43.) vbi de Aethiopia: Ammianum Marcellin. XXIII, 6. pag. 374 seq. Hustius in Aenetanis quaestionibus pag. 216. Cerda ad Virgilii Eclogam VIII, 105. Kircherus Tom. 1. Oedipi pag. 233. Iobus Ludolfus commentario ad Hist. Aethiopicam pag. 302. Petri Bailli dictionarium historico-criticum in voce Eynatia, et Ioan. Gottlieb Bohmii dissertat. duae de igne gentilium sacro in Israelitarum sacra iniurio. Witteb. 1718. De diis, quibus nulla sacrificia, nullas hostias caedere fas erat, agit ex veteribus Porphyrius in libris de abstinendo a nece animalium, e recentioribus Alexander ab Alexandro lib. 2: genialium dier. cap. 22. vbi iterum adde sis Tiraquellum. In Palilibus quoque, qui dies vrbi Romae natalis erat, et in Terminalibus victimam nullam immolatam esse constat, licet contrarium, vt poetica fide, scripserit Ouidius. Vide Iuvenem Villiomarium (sive Iosephum Scaligerum) in locos controuersos Roberti Titii pag. 20. In ara Apollinis nullum animal sacrificabant Delij, tantum preces offerebant teste Macrobio lib. 3. Saturnal. cap. 6. adde Esach. Spanhemium in notis ad Callimach. p. 83. Caelestes Deos vltroq; odore ac suffitu, terrestres cibis ac comestationibus gaudere creditos, idem notat diss. 4. de vsu numismatum p. 299. edit. Amstelodamensis. De sacris Romanorum gentilitiis consuli possunt Ern. Mart. Cledonius cap. 4. libri de gentilitate veterum Romanorum, et Iustiniani Thoellden commentatio de hoc argumento, Lipsiae 1742. edita. De priuatis sacris confer Chr. Gottl. Schwarzii dissertat. de sacrorum detestatione. Altorfii 1726. et auctior. 1729. De haereditate sacrorum Car. Christi. Woogii disputationem. Lipsiae 1738. De lectisterniis Ezechielem. Spanhemium de vsu numismatum T. 2. p. 193 Philipp. a Turre monument. veter. Antii p. 318. Alstorphius de lectis veterum p. 168. Jac. Rbil. Tomasinum de donariis cap. 4. Tom. 12. thesauri Graeuiani p. 2149. Philippum Ludou. Hamkenium de cura domestica Romanor. Tom. 1. thes. Sallengriani p. 1272. Ios. Laurentium de prandio et coena veterum, c. 21. et Christi. Erdmanni Schumannii commentationem de lectisterniis Romanorum

in S. Codice frustra quaeritis. Lipsiae 1739. De sacrificiis Germanorum gentium auerruncandi incubi causa factis vide *Godofr. Schützii* Exercit. ad Germaniam sacram gentil. facientium ultimam. De sacrificiis gentium Americanarum Bibliothecam Francicam (Bibliothèque Française) T. 4. pag. 116 sq. et *Lastauium* T. 1. p. 179 sqq.

VIII. In diuersis sacris, diuersis Diis, diuersa quoque suffimigia, diuersae victimae, coronae, caerimoniae, ligna diuersa comburendis sacrificiis, diuersae aquae etc. adhibebantur, de quibus Kircherus Tom. 1. Oedipi p. 232 sq. et Tom. 2. part. 2. p. 538 sq. Ex animalibus quaedam quibus Diis sacrificata fuerint (nam laribus thure tantum et vino litabant, ut praeter alios notat *Cerda* ad Virgilii *Eclogas* pag. 5.) ut gratas hostias et victimasque praebent, persequitur praeter eundem Kircherum T. 1. p. 238 sq. *Ioannes Textor* in officina pag. 57 seq. *Alexander ab Alexandro* III, 12. *Antonius Clarus Sibius* ad *Leges regias* et XII. tabularum p. 99 ad 103. *Saubertus* cap. 22 seq. de sacrificiis, *Ioan. Potterus* p. 124 sq. ad *Lycophronem*. Aves Diis sacras refert idem *Textor* p. 281 seq. et *Animalia inauspicata* p. 279. Quibus animalibus singuli Dii vel Deae vehentes ducantur, idem p. 70. et *Beda* T. 1. Opp. pag. 369. licet haec in parte non semper Mythologi sibi nec Poetae consent. De animalibus quae Diis deuota, ἀφωρα et vaga sine custode dimittebantur, praeter *Petrum Victorium* XXVIII, 24. Var. Lect. et *Casaubonum* ad *Athenaeum*, *Iac. Gutherius* III, 13. de veteri iure Pontificio T. V. *Graev.* Morti et furiis sacra animalia vide apud *Vossium* lib. 9. de *Idololat.* cap. 39. Constat autem animalia Diis sacrificata fuisse, vel quod illis inuisa iudicarentur ut *Cereri* porca, *Hecatae* canis: vel quoniam illis putarentur Dii lactari et delectari, ut *coruo* et *cygno* *Apollo* vel ob qualemcunque inter Deos et victimas contumeliam ac similitudinem. Sic inferis Diis et Manibus offerebantur hostiae ἀγονοί siue steriles, pronae et nigrae siue furae: Confer *Zosimum* II, 3. § 5 et 6. *Stephanium* p. 54. ad *Saxonem Grammaticum* et *Gutherium* IV, 8. vbi de sacris Inferorum: superis contra et bonis Diis albae, foecundae, εὐορχοί et τετραχλιόμυτοι siue obtorto versus caelum collo. *Rhaeae* siue *Cybelae*, Deorum matri proprio sanguine litabant sacerdotes. *Rhodii* quadrigas *Soli* consecratas quotannis, *Illyrii* quaternos equos nouo quoque anno in *Nepruni* gratiam iaciebant in mare. Vide *Festum* in *Hippius*, et de *Mithridate* quadrigas alborum equorum in altum demergente *Appianum* *Mithridatic.* f. 218.

Plantas Diis sacras herbasque et arbores persequitur *Poeta Graecus Anonymus* (*Rufus Ephesus* ni fallor, licet *Pamphilium Alex.* maluerit *Lambecius*

⁹ Hostia dicta de minoribus animalibus, ut ouibus et volucribus, victima de magnis, ut tauris.

cina II. p. 593. et VI. p. 90.) editus ad calcem Dioscoridis, editionis Aldinae 1522, 4to. et cum versione ac notis eruditus D. *Ioan. Rendtorfsi* Hamburgensis redditus a me libro tertio Bibliothecae Graecae cap. 26. additis Graecis scholiis, siue argumentis, quae leguntur etiam inter notia Dioscoridis pag. 476 sq. edit. Saraceni, et auctiora existant in Codice antiquissimo Dioscoridis, quem feruat Bibliotheca Caesarea Vindobonensis. Graeco illi Poetae addes *Phaedrum* lib. 3. fabula 17. *Plinium* lib. 12. cap. 1. *Nicol. Muttonum* praefatione ad Serapionem medicum a se translatum, *Ioan. Textorem* pag. 141. seq. officinae, *Iac. Pontanum* ad Ovidium, *Gerb. Ioan. Vossium* lib. 5. *Physiol.* Christianae cap. 48 seq. et *Io. Meursium* filium in arboreto sacro, Lugd. Bat. 1642, 8. in quo non agit de Plantis quarum in sacris literis fit mentio, sed tribus libris recenset Herbas, Frutices et Arbores quae apud Paganos variis Diis sacrae erant. Videndus etiam *Benedictus Curtius* Symphorianus opere de hortis. *Ioan. Gerb. Wagnerus* in Specimine Arboreti sacri perfectionis, sistente Laurum ex omni antiquitate erutam, Helmstadii 1732, 8. et *Michael Gottlieb Agnetler* in dissertatione de Lauro. Halae 1751. De cultu religioso arborum Iouis, praesertim in Hassia, singularem dissertationem edidit *Ioan. Herm. Schminckius*. Neque omittendum quod *Kircherus* T. 3. Oedipi pag. 65. obseruat numeros Diis sacros vnarium summo Deo, binarium Palladi, ternarium Mineruae, quaternarium Apollini, quinarium Ildi, senarium Osiridi, septenarium Mercurio, octenarium Ammoni etc. De quo plura *Ioan. Meursius* in demario Pythagorico Lugd. Batav. 1632, 4to. et Tom. 10. Gronov. Hinc quot foliis herba vel flos gauderet, ei Deo fuisse consecratum. Pronum quoque est colligere, veteres ad ignem sacrificiorum adhibuisse ligna, ex iis potissimum arboribus, quae Diis, quibus rem diuinam faciebant, erant dicatae, quae de re agunt Struckius lib. 2. de Sacrificiis et Taffnus e. 13. de ludis saecularibus Tom. 8. Antiquitat. Roman. p. 537 sq.

IX. Lubet hac occasione laudare praecipuos quosdam scriptores qui de animalibus et plantis, quarum in sacra Scriptura mentio fit, diligentius egerunt. Et de animalibus quidem primo loco memorandum eruditissimi *Son. Bocharti* hierozoicon, singulari plane eruditione refertum, quod prima vice lucem adspexit Londini 1664, fol. recusum emendatum Francofurt. 1674, fol. et denique inter eius opera Ultraieci 1692. curante *Io. Lousdenio*, duobus in fol. Voluminibus, et An. 1712. Huius operis duplex existat epitome, una *Stephani M. Vescei* siue *Veszei* Vngari, Francoqu. 1690, 4. altera *Idon. Henr. Maii* Theologi Giessensis, in qua non raro Bochartus reprehenditur, et interdum ut videretur non praeter rationem. Francof. 1686, 8. Ante Bochartum historia animalium sacra, sed alio instituto et apparatu alio composuit *Wolf-*

gangus Franzius; Theol. Witteb. quae 1617. Witteb. 8. vulgata, et postea saepius in Germania et Belgio recusa est, hinc continuata, et eruditissimisque accessionibus aucta a Rev. D. Io. Cypriano, Professore tum Physicis; deinde Theologo Lipsiensi edi coepit Dresdae 1697, 2 Vol. 8vo, et absoluta denique prodiit Anno 1712, 4: duobus Volumin. *Ioannes* quoque *Busthamantius*, Complutensis Medicus, de animalibus S. Scripturae reptilibus vere dictis Tomos 2. edidit Compluti 1595, 4. et Lugdun. 1620, 8. Exstat praeterea *Godfr. Mulleri Onegolysa* Biblica, de quadrupedibus terrestribus SS. eorumque attributis et usu mystico. Witteb. 1676, 8. *Hermannii Henr. Frey*, Past. in Eccles. Schwinfurtenensis, therio-ornitho-ichthyo-biblion Germanica lingua vulgatum Lipsi. 1595 et 1605; 4. *Io. Henr. Vrsini* animalium Biblicorum nomenclator, atque de animalibus mundis et immundis, libro 4. miscellan. sacrorum, editorum Norimb. 1666, 8. Vide etiam *Ioan. Conr. Dietericum* antiquit. Biblic. veteris Testamenti pag. 416 sq. et *Eduardi Simons* Angli hieroglyphica animalium, quae in sacra Scriptura reperiuntur, Edinburg. 1622. *Ioannis* item *de Mey* commentaria Physica in Pentateuchum et N. T. Medioburgi 1667, 4. 2 Vol. *Salom. van Till* Zoologiam, siue, commentarium postumum de animalibus quadrupedibus in S. S. commemoratis. Dordraci 1714, 4. *Olaus Raddbeckii*, filii, Ichthyologiae biblicae partes duas de felibus siue piscibus volantibus, et Borith, siue purpura, Vpsaliae 1721, 4. et *Theodori Hafseri* disquisitionem de Leviathane Iobi et ceto Ionae, Breae 1723, 8.

De arboribus, herbis et plantis in sacra Scriptura commemoratis praeter ceteris diligenter egit laudatus *Ioan. Henr. Vrsinus*, cuius arborem Biblicam, primum editum est Noribergae 1663, 8. Postea Anno 1665. Arboreti biblici continuatio siue Phytologia sacra, Herbarius sacer, et Hortus aromaticus, in quo de omni genere Aromatum sacris in literis memoratorum agitur. Vtrumque opus recusum est ibid. 1699, 8. Nec praetereundus *Levini Lemnii* libellus, in quo similitudines ac parabolas, quae in sacra Scriptura ex herbis atque arboribus desumuntur, explicauit, Francof. 1591 et 1596, 12. cui addi possunt *Thomae Browns* observationes de plantis in sacra Scriptura memoratis, *Wilhelm. Sarcorii* herbarium spirituale, Germanice editum, siue de plantis et herbis quarum in Scriptura mentio fit, Francof. 1573. Iungantur *Adriani Cocquii* Phytologia sacra: Vlislingae 1664, 4. *Guillelmi Westmacott* *Geobotanologia*, siue, historia vegetabilium sacra. Anglice. Londini 1694, 8. *Matthaei Hilleri* Hierophyton, siue, commentar. in loca S. S. quae plantarum faciunt mentionem, Vtriae 1725, 4. *Olaus Celsii* Hierobotanicon, siue, de plantis sacrae scripturae dissertationes, Vpsaliae 1750; 8vo. quod opus reliquis huius generis facile palmam praeripit. *Edmundi Castelli* oratio de Botanologica S. S. parte ex scriptoribus Orientalibus clarius enarranda. Londini 1667, 4. *Ioannis Henr.*

Hebraicis disquisit. de vegetabilibus in Talmude memoratis in Actis Francorum eruditis et curiosis, collectione III, V et VII. De melonibus Aegyptiis; ab Israelitis desideratis, commentationem laudatus *Celsus* edidit. Lugd. Batav. 1725, 8. De herba Borith legantur dissertationes *Ioan. Mich. Langii*, Altdorfii 1705. et *Christiani Benedicth. Michaelis*. Halae 1728. De palma eiusdem *Celsi* exercitationes, Vpsal. 1711 et 1720, 8vo. De Dudaim Rubenis *Olai Rudbeckii* commentatio. Vpsaliae. 1733. De myrto dissertatio *Ioan. Rodolphi Crameri*. Tiguri 1731. De cedro *Christoph. Jacobi Trev* historia cedrorum Libani T. r. Nouor. Actor. Acad. Curiosor. pag. 409. et seorsim Norimbergae 1757, 4to. Ceterum Bochartum quoque in animo habuisse Hierobotanicon condere, ex eius Hierozoici parte 2. p. 847. obseruat *Ericus Benzelius* in Actis litterariis Sueciae An. 1721. p. 157. *hunc*, inquit, *si ingredi licuisset paradisum, vidisset arbores, flores atque fructus paucis in nostro orbe visos degustatosque. Certe Lemnior et Vrsinos suorum hortorum poenituisset.* *Blasius* quoque *Caryophilus* hoc institutum sibi fuisse, insignibus quibusdam speciminibus demonstrauit P^o 1. Dissertation. miscellanearum, Romae 1718, 4. euulgatarum.

De gemmis, quarum praecipue Exod. XX. et Apoc. XIX, 19 sq. mentio fit, praeter Ludouicum de Dieu et alios interpretes videndus S. *Epiphanius* liber *περί τῶν δωδεκά λθων*, siue de gemmis in veste Aharonis editus separatim cum versione *Iolae Hieronimi* Tarentini, et auctior ex antiqua versione latina studio *Franc. Foggini*, Romae 1745, 4. atque inter Epiphanius opera a *Petauisio* illustrata Tom. 2. pag. 225. tum in *Matthaei Hilleri* egregii viri libro de duodecim gemmis in pectorali summi Pontificis Tubing. 1698, 4. et in syntagmatis eius Hermeneuticis ibid. 1711, 4to. qui obseruationes suas et *Salmasii* ex Plinianis eius Exercitationibus ad Solinum et Homonymis Hyles iatricae addidit. Tum *Anastafus Sinaita* quaestione 40, quam edidit *Conradus Gesnerus* in collectione scriptorum qui de rebus fossilibus egerunt, Tiguri 1566, 8vo. atque ex alio Codice Manuscript. cum Francisci Turriani versione *Petauius* Tom. 2. Opp. Epiphanius p. 233. Hisce iungendus *Eduardus Bernhardus*, cuius accurata de gemmis S. Scripturae tractatio inserta notis ad fibrum III, 7.6. Antiquitatum Flauii Iosephi pag. 180 seq. *Ioan. Brauuius* libro 2. eruditi de vestitu Sacerdotum Hebraeorum operis, cap. 8. seq. qui p. 631. meminit libri quod de hoc argumento molitus fuerat vir summus *Samuel Bochartus*, sed qui vna cum ipso intercidit. Conferantur amplius *Hugo Broughtonus* in Concentu S. Scripturae pag. 155 seq. *Franciscus Ruus* de gemmis aliquot, quarum mentio fit in Apocalypsi, Francof. 1596, 12. et alibi, vna cum *Leuino Lemnio* de plantis Biblicis, subiuncta *Paschasis Balduini*, Canonici Phalempinensis, Epistola eiusdem argumenti. *Hyacinthi Gemmae* historia lapidum, mineralium et gemmarum,

rum, de quibus in S. S. mentio. Italice, Neapoli 1730, 4. *Andreas Baccius* de duodecim gemmis S. Scripturae: *Bernb. Lamius* lib. 3. cap. 4. p. 425 sqq. introductionis in S. Scripturam: *Ioan. Guil. Baierus* fil. Professor Altdorfinus in dissertatione de sapphiro S. Scripturae, Altdorf. 1705. qui lazuli lapidem illo denotari contendit, atque Ienensium Aesculapius celebratissimus *Georgius Wolfgangus Wedelius* in Exercitationibus Medico-Philologicis Centur. 1. Decad. X. diss. 1. de Iaspide S. Scripturae, quem disputat esse adamantem. *Vrim* et *Thummim* quidem (per quod gemmas 4 ipsas Aharonitici pectoralis, D. Ioan. Brentius, Simon Patricius Episcopus olim Eliensis commentario in Exodum, aliique plurimi cum Eduardo Bernhardo ad Iosephum pag. 176. edit. Hauer-campianae intelligunt,) *Ioan. Spencerus* in diss. de *Vrim* et *Thummim* Cantabrig. 1669, 8. et de legibus Hebraeor. III, 7. *Thomas Hobbesius* Histor. Eccles. X, 275 sq. et *Ioan. Marshamus* putant fuisse Teraphim aliquod siue imaginem, de collo suspensam, qualem imaginem veritatis ab Aegyptio Iudice gestatam testantur *Diodorus Siculus* lib. 1. p. 68. et *Helianus* XIV, 34. Var. Hist. Spencorum oppugnant *Herm. Witsius* lib. 1. cap. 8. et lib. 2. c. 10 sq. Aegyptiacorum et lib. 3. c. 11. *Philippus Riboudecaldus* libro de *Vrim* et *Thummim* Genev. 1685, 12. D. *Ioan. Benedictus Carpouzius* ad Schickardi ius regium Hebraeorum pag. 44 seq. *Ioan. Henr. Maisus* T. 1. selectar. Exercitat. Diss. 17. p. 431 sqq. *Salomo Deylingius* observ. sacr. parte 2. obs. 32. § 7. *Ioan. Marchius* exercit. exget. 22. p. 325 sqq. *Frider. Adolph. Lampe* in oratione inaugurali de *Vrim* et *Thummim*: Breae 1727, 4. *Cherubinus a S. Iosepho* T. 2. apparatus biblici p. 433 sqq. *Petrus Iuricus* histor. dogmatum et cultuum parte 3. c. 2. p. 454 sqq. *Gottlieb Wernsdorffius* in dissertat. de reuelationibus earundemque varietate, T. 1. Dissertat. eius iunctim editarum pag. 751 sqq. *Bernb. Hermkhuyfen* in libro belgico, *Lex Umbrarum*, pag. 398 sqq. et *Petrus Zornius* biblioth. antiquarioexeget. pag. 712 sqq. Vide etiam sis de *Vrim* et *Thummim* Suidam in *Ephod*, Exercitationem *Ioan. Buxtorfi* supra p. 497. laudatam. *Frid. Vicci*, Witteb. 1669. *Ioan. Christophori Wichmannshausen*, ibid. 1701. *Io. Iacobi Gantefuilleris* dilucidationem Mysterii *Vrim* et *Thummim*, Hanov. 1675. laudati *Wedelii* Centur. 2. decur. 3. Exercitationem 7. pag. 65 seq. *Ioan. Clericum* ad Exodi XXVIII, 30. et Num. XXVII, 21. cui illud videretur fuisse torques margaritarum et carbuncolorum, aut eiusmodi gemmarum, quo quum ornatus esset

4 Caspar Neumannus, Vratislaviae suae olim decus, in biga difficultatum sacrarum de gemmis *Vrim* et *Thummim* dictis et de cibo Samariae obsessae, Vratislaviae 1707, 4. ex ipso nomine hoc ingeniose colligit, dici enim gemmas *Vrim* quod splendeant et luceant, *Thummim* vero, quod eorum superficies sit plana et aequalis. Rationem typicam huius *Vrim* et *Thummim* ad Christum, exponit Ioan. Cocceius Epistola 214.

esset sacerdos, Deus per eundem, diuinitus afflatum, oracula ediderit. *Ioan. Benedicti Carpzouii*, Nepotis, christianam de Vrim et Thummim coniecturam, Lipsiae 1732, 8. *Beati Werdmulleri* coniecturam de Vrim et Thummim, quae legitur T. 6. Tempe heluetic. p. 281. eo redeuntem; *constituisse illud duabus tabulis, quas ut Ectypus duabus tabulis foederis, ut Archetypo, exacte responderint, quem Ectypum Deus sub pectorali seruari voluerit, quo sic Pontifex in pectore suo cum semper coram Domino gestaret.* *Ioan. Ioach. Schroederi* dissertationem de Vrim et Tymnim in Pontificiis Hebraeor. pectorali positis: Marburgi 1744. in qua perhibetur, quod per Vrim et Tymnim significentur lapides pretiosi fulgentes, exornando P. M. inseruientes: negatur vero, vnquam eidem factum per istos lapides diuinum esse responsum. *Io. Frid. Stiebritzii* dissertat. qua variae de Vrim et Thummim ponderantur sententiae, veraque ad ductum Exodi XXVIII. 30. sistitur. Halae 1753. Est autem haec Stiebritzii sententiae summa: *Vrim et Thummim designare non nisi reuelationes diuinas, quae soli menti Pontificis inderentur, quando Deum in re dubia, sicuti reliquis vestibus pontificalibus, ita in primis pectorali indutus, consuleret.* Iunge haece alios quam plurimos memoratos Rev. D. *Io. Georgio Pertschio*, praefat. ad *Georgii Guilelmi Dieterici* duodenarium sacrum de Vrim et Thummim, Numburg. 1714, 4to. S. V. *Cbr. Matth. Pfaffio* in praefatione Tubingensi Operis Spenceriani editioni praemissa, et *Ioan. Christoph. Wolfio* ad Lundii Antiquit. Hebraeor. sacras p. 488. not. o.)

In iisdem Amplissimi *Wedelii* Exercitationibus plura sacrarum litterarum loca ex Medicorum et Physicorum, Mathematicorumque obseruationibus illustrantur, quod institutum pridem fuit *Franciscii Valleii* Couarruuiani Medici, libro de sacra Philosophia, siue de iis quae scripta sunt Physice in libris sacris, Lugd. 1588, 1595, 8vo. *Valentini Henrici Vogleri* Professoris Helmstadiensis meritissimi, libro de rebus naturalibus ac Medicis quarum in S. Scripturis fit mentio, Helmst. 1682, 4to. et in Physiologia Historiae passionis Iesu Christi, ibid. 1673, 4to. *Ioan. Matt. (de Mey)* in Physiologia sacra siue commentariis p. 500. laudatis editisque latine Middelburgi Anno 1661, 4to. et Belgice recufis inter eius Opera Lugd. Bat. 1706, fol. *Samuelis Reyheri* ICr et Mathematici Kiloniensis praeclarissimi Anno 1714. denati, in Mathesi Mosaica, siue locis Mathematicae explicatis, cum appendice aliorum S. Scripturae locorum Mathematicorum Kil. 1679, 4. cuius operis longe vberiore editionem iam pridem parauit, et priorem eius tomum paullo ante obitum absoluit Anno 1714, fol. *Hieronymi Dicelii* Professoris Lipsiensis in spicilegijs ex disciplinis Mathematicis, loca quaedam Biblica illustrantibus, Lipsiae 1702, 8vo. *Guilelmi Ader* in diss. de aegrotis Euangelicis, T. 9. Criticor. sacrorum Anglor. et *Thom. Bar-*
tholini

Abolini in libris plus simpliciter vice excusis, de morbis Biblicis; de latere Christi aperta, de paralyticis Noui Test. et de cruce, quo postremo de vino myrrhato; de corona spinosa et sudore Christi sanguineo disserit. *Conradi Iohreni* in dissertationibus de morbis Biblicis et de Christo Medico, Francof. ad Viadr. 1704. *Christiani Warlitzii* Medici Anhaltini in variis diss. quae memorantur in Nouis litterariis Hamb. A. 1705. pag. 163. Sunt etiam in manibus nonnullae huius generis Exercitationes editae Kiloniae a viro docto *Io. Daniele Maiore*, vt de Myrrha Christo a Magis oblata, de locustis cibo Ioannis Baptistae, de Ieiunio Christi quadragesimali, de Christo Medico ortuque diuino Medicinae; de Lunaticis, de paralyticis, et de sale fatuo: voluitque plures libros huiusmodi Exercitationum publicare, quorum hic liber primus praescribitur, quemadmodum illa de Cosmodixi-Satanica ad Matth. IV, 8. separatim lucem vidit Kilon. 1686. de quo argumento praeter interpretes videnda *Bosharti* commentatio de Iesu Christi in montem templique pinnaulum transportatione, scripta ad N. Hebraicum Tom. 1. Opp. p. 493 seq. Nouissime in interpretandis illustrandisque S. S. locis ex scientiis, physica, mathematica, medica, cum laude versati sunt *Ioan. Iac. Scheuchzerus* in opere egregio, cui *Physices sacrae* nomen dedit, quod ab 1731 - 1735. Augustae Vindelicorum quinque in folio voluminibus prodit, quorum duo figuras in aere incisas exhibent. *Richardus Mead* in medica S. siue, de morbis insignioribus, qui in Bibliis memorantur, Londini primum edita, et deinde 1749, 8. absque loci mentione recusa. *Ioan. Bernh. Wiedeburgius* in mathesi Biblica septem specimenibus comprehensa. Ienae 1730, 4. *Ioannes-Jacobus Schmidt* in Physico Biblico. Lipsiae 1731. Mathematico Biblico. Zullichauiae 1736. Medico Biblico. ib. 1743. lingua germanica in forma octopartita editis. *Ioan. Iac. Baters* in Animaduersionibus physicomedicis in quaedam N. T. loca. Altd. 1731, 4. et S. V. *Christi. Bened. Michaelis* in Philologematibus medicis. Halae 1758.

Rationem typicam sacrificiorum et aliarum rerum Veteris Test. ad Christum praeter scriptores Commentariorum in Leuiticum et epistolam ad Hebraeos exposuerunt. singularibus libris inter nostrates quidem Theologos Lutheranos *Frid. Balduinus* in Aduentu Christi typico et passione typica: *Ioannes Botsaccus* in promptuario allegoriarum, *Mich. Baummanus* in Analectis typicis sacris: *Lucas Bacmeisterus* in explicatione typorum V. T. *Ioach. Langius* in mysterio Christi ac Christianismi in fasciis typicis antiquitatum biblicar. V. T. Halae 1717, 4to. Tum Germanice *Valerius Herbergerus* in magnalibus Dei, *Dan. Fesselius* in Christo Mystico, *Io. Ieremias Reichhelm* in Iesu typico, *Ioach. Enderius* in Iesulo typico et passione Christi typica, 3 Vol. *Io. Iac. Rambachius* in Christo in Mose, *Io. David. Michaelis* in delineatione theologiae typicae, ger-

germanice edita Goettingae 1753, 8. aliique, Martino Lipenio et Christ. Matth. Pfaffio in dissertat. de recta theolog. typicae conformatione pag. 4. not. (n) laudati.

E Reformatis praeter *Ioan. Cocceium* et qui eum sequuntur in suis ad S. Scripturae V. T. libros Commentariis; *Jeremias Taylor* in Christo reuelato, qui liber Anglice et Latine saepius editus est: *Ioannes Biermannus* in Mose et Christo, Belgice et Germanice: *Samuel Martber* cuius explicatio typorum Vet. Test. iam secunda vice A. 1705. Anglice prodiit: *Jacobus Gerardus de Bergers* in Mose reuelato, Genev. 1670, 8. Gallice: *Henricus Groenewegh* in Hieroglyphicis sacris, Belgice editis Hagae 1693, 4. *Radolphus Robinsonus* in libro Anglice edito: *Christ all in all, or Similitudes by which Iesus Christ is described in holy Scriptures* Londini 1660, 4. *Antonius Driessen* in diatriba de principiis et legibus theologiae emblematicae, allegoricae, typicae et propheticae. Traiecti ad Rhen. 1717, 4. *Bernh. Seb. Cremerus* in Prodrogo typico. Amstel. 1721, 4. Tetrade propheticotypicarum exercitationum ex V. T. ibid. 1723, 4. et Oedipe euangelico sacram antiquitarum ex Mose, Prophetis et Psalmis. ibid. 1745, 4. *Compegius Vitranga* in libro postumo de theologia symbolica. Traiecti ad Rhen. 1726, 8vo. *Ioannes van den Honert* in institutionibus theologiae typicae, emblematicae et propheticae, Lugduni Batav. 1730, 4. aliique a. Celebrerrimo Pfaffio in dissertatione supra laudata pag. 5. not. (o) excitati: quibus iungatur *Iac. Triglandii* de origine et causis rituum Mosaicorum oratio inauguralis Lugd. Batav. 1702, 4to. et quae aduersus Spencerum, Iudaeos ac Soci-nianos typorum relationem haud agnoscentes, a viris doctis disputantur. De usu et abusu circa considerationem typorum V. T. vide *Guil. Saldens* otia diuina lib. 2. cap. 3. et *Ioan. Claudium* Tomo secundo Oper. postumor.

E Romanae Ecclesiae scriptoribus figuras V. T. ad Christum referunt *Ludovicus Granatenfis* T. 1. Opp. p. 351 seq. *Petrus Daniel Huetius* in demonstratione Evangelica, propositione IX. cap. 170. p. 1145 seq. *Theophilus Raynaudus* S. I. Tomo 1. Opp. pag. 339 seq. *Hieron. Laurettus*, Benedictinus, in filia allegoriarum Scripturae, Paril. 1583, fol. et *Didacus Basca* S. I. commentariis allegoricis et moralibus de Christo figurato in Vet. Test. 3 Vol. Lugd. 1633. 1635. 1637, fol. Vtrum impii etiam aliquando typum et figuram Christi gesserint, disquirat *Io. Eusebius Nicrembergius* de origine S. Scripturae lib. 7. c. 17.

In explicandis typis factorum Ecclesiae et Antichristi copiosiores et iusto forsitan ingeniosiores sunt nonnulli qui Cocceium ducem sequuntur. Non desunt etiam qui Caini et aliorum peccata inter typos referant cum Augustino XXII, 24. 42. 70. 83. contra Faustum Manichaeum. Vide Petri Iurici⁵ Histo-

⁵ Iurici *supra* dicitur quosdam refellunt Rev. D. Io. Franciscus Buddens in Exercitatione Theologica de peccatis typicis, Ienae 1706, 4to, et Lud. Borghesius in Historia critica de Melchisedechno, cap. 5.

nam Criticis dogmatum rituumque Iudeorum pag. 67 sq. et Hieronici Iulsi figura temporum siue schema triplex Prophetiae ad calcem libri de vallibus prophetarum pag. 465 sq.

X. Christianis nobis sacrificii loco sume preces, de quibus prae ceteris, quod ad antiquitates et ritus earundem attinet, diligenter egere. *Iosephus Binghamus* libro 19. *Origines ecclesiasticarum*, et B. D. *Jacobus Habibrundus* tribus libris de precibus veterum Christianorum, ex quibus primus Anno 1655. editus est in 4. et A. 1702. recusus Helmsladii sub titulo *sacrarum antiquitatum de precibus veterum Christianorum libellus*, in quo veterum oratoria, siue loca, in quibus orarent, et statim orandi tempora percontantur, vbi inter alia differitur etiam de libris canonicis, de precibus ad pulsum campanae de haeresi Eucharistiarum, s. Massalianorum. Liber secundus inscribitur *rituale orantium* s. compendium veterum orandi rituum, item Helmsf. 1656 et 1702, 4. Tertius liber doctrinam veterum de precibus et de inuocatione sanctorum, et precibus pro defunctis, persequitur. Ceterum in illo rituali orantium agit c. 1. statim de ritu precandi versus orientem? licet precorantibus in partem orientem? *gen. xiv. v. 26. 27.* notet Iustinus quaest. CXVIII. ad Orthodoxos, de quo ritu existat singularis B. *Jacobi Thomasi* disputatio Lipsiae 1670. edita; et *Andreas Goedingii* de ritu veterum precandi anatolico. Vpaliae 1693, 8. quibus adde *Cosmam Indicopleustem* V. pag. 202. *Menardum* ad Gregorii M. Sacramentarij pag. 69 sq. *Lucam Iudensem* II, 23. contra Albigenses, vbi Saracenis ad meridiem orare scribit Tom. 25. Bibl. PP. pag. 240. C. Idem II, 182, p. 226. disputat. Christum in cruce faciem direxisse versus occidentem. *Joan. C. Loescherum* fasciculo 2. Obs. select. 6. quae Brasinas Iudeorum obseruat versus Septentrionem respicientes orare. *Io. Bonam* de diuina Psalmodia pag. 439. operum: *Melchioris Zeidleri*, Theologi Regiomontani, dissertationem, ex qua nonnulla profert *Philippus Iacobus Hartmannus*, in libro de gestis Christianorum sub Apostolis p. 417. *Jacobum Billium* ad epistol. 66. Nazianzeni. *Seldenum* lib. 3. de Synedriis c. 16. *Cotelerium* Tomo 1. Patrum Apostolicorum p. 264. ad Constitut. Apostol. II, 57. et ad Chrysostomum in Daniele p. 223. *Petavianum* pag. 217 seq. dogmarum theologicorum de opificio sex dierum, *Io. Dalacum* de Pleudepigraphis Apostolicis p. 154. *Steph. le Moigne* ad Ier. XXVIII,

⁶ Etiam apud Hebraeos additas fuisse sacrificii preces contra Ionam Schlichtingium probat Petrus Zornius T. 1. Opus. sacror. p. 320.

⁷ Sic Christiani suspendendi versus orientem suspendi praecipiebant. Vide Moschi pratum esp. 12.

⁸ Hebraei contra ad occasum orantur. Vide Allatum p. 107 et 125. de consensu vtriusque ecclesiae. Ethnici vero Graeci et Romani ad orientem. Vide Vitruuium IV, 5 et 8.

⁹ Idem Cotelerius pag. 261. etiam templorum prospectum ad Orientem fuisse notat, vt praecantes ad Paradisum, in oriente plantatum, omisiam patriam, conuersos vultus haberent.

G. pag. 43 sq. *Cassparus Caluoc*, *Actus Ecclesiastici Tomo 2. pag. 546* seq. *Henricus Mullerum* *semicenturia secunda, quæstione 2. i. Frid. Spenhemius* *T. 2. Opp. pag. 918* sqq. *Ioan. Hornbeckium* *Miscellan. sacror. pag. 606*. Angli Anonymum libellum sub hoc indice editum: *Alkibla, a Disquisition upon Worshipping towards the East: with a free and impartial Examination of the reasons assigned for it by the ancient Fathers. London 1728*. Quem libellum quum sub examen vocaret *Ioannes Andrews* in libello etiam Anglice edito: *The Keltz, or a Defence of Eastward adoration, Londini 1728*. auctor anonymus alteram libelli sui partem edidit 1729. cui vindicias contra *Ioannem Andrews* adiunxit, ad quas respondit *Andrews* edita secunda libelli sui parte 1731. Ab Apostolis ipsis hunc morem reperit *Iustinus*, quæstione 118. ad orthodoxos, et *Germanus Patriarcha Constantinopol.* in theoria Ecclesiastica et Mystagogica § 8. De abruptione manuum inter precandum, de qua idem *Hildebrandus* agit cap. 9. v. deatur *Io. Philoponus* ad *Hexæmeron* pag. 43. *Philippus Bonarota* pag. 112. obseruation. ad fragmenta quaedam valorum antiquorum, et singularis dissertatio de hoc argumento ab *Rev. D. Adamo Rechenbergio* Lipsiæ Anno 1688. edita et recusa in eiusdem exercitationibus in *N. T. p. 145* sqq. De aperiendâ iapis in sacris, *Caluocerus* Tomo secundo ritualis ecclesiastici pag. 555 seq. *Godofred. Buchnerus* in dissertatione de ritu caput retegendi antiquis receptis Anno. Witteb. 1688. et *Christoph. Henric. Zebichius* in dissertat. de moralitate ritus caput aperiendi in sacris. Witteb. 1704. De ritu capitis in sacris operiendâ apud Iudæos et varias gentes exposuerunt *Ioan. Guil. Bergerus* eruditâ dissertatione, Wittebergæ 1703. edita; *Henric. Rudigerus Mallincroft* in enumeratione Lipsiæ 1735. euulgata; et *Ioan. Godofred. Lahnâcherus* *Observationum philologicarum parte 3. pag. 209* sqq. De inchnatione corporis vel aperiendone capitis ad appellatum nomen Iesu *Frideric. Spanhemius* *Tom. 2. Opp. pag. 916* seq. De Oratoriorum ecclesie cum Synagogis conuenientia, ad *Cæmpagian Vioringam* lib. 2. *Synagogæ parte 3. cap. 1* sq.

Quod carnis precum formulis vti veteres fuerint Christiani, illacque rite adhibeantur, contra Anabaptistas, aliosque ostendit *Fridericus Spanhemius* p. 912. libri laudati, *Ieromus Taylor*, in Apologia publicæ de rite formulae precum atque Liturgiæ, Anglice edita; *Ioan. Durellus* in historia Rituum Ecclesiæ Anglicanæ cap. 10. pag. 78. *Frid. Spanhemius* fil. *Tom. 2. Opp. pag. 929* seq. et 1283 seq. *Morizius Casaubonus* in defensione orationis Dominicæ itidem Anglice edita, *D. Matthias Zimmermannus* in uallectis pag. 496 seq. *Rev. Henr. Lud. Beroniamus* de statu Ecclesiæ Anglicanæ pag. 369 seq. et *D. Iohn. Francisus Boulden* in Theologia Morali p. 458. Videri etiam possunt et cum his comparandi atque examinandi quæ de non rite in veteri Ecclesiæ liturgiis disputat singulari libro

Anglice atque inde gallice vulgato *Diss. Clarkson*; qui recensetur Tomo 6. Bibliothecae vniuersalis pag. 138 seq. confutatus a *Combero* de quo mox infra mentio a nobis fiet. Certas precum formulas aeque apostolice vicitas fuisse negat quoque V. C. *Ioannus Georgius Walchius* H. E. N. T. pag. 718. not. * Formulas precum in Ecclesia publico vsu receptarum exhibent libri Liturgici; Eucharologia, Breuiaria etc. De *Collectis* Ecclesiasticis *Claudius Espencensis* pag. 1024 sq. Operum. De generibus precum quas memorat Paulus Apostolus 1 Timoth. II, 1. vide praeter interpretes, *Origenem* libro de oratione p. 46 sq. *Ioan. Marchium* Exercitatione textuali XIIII. *Rich. Simonem* supplemento ad Leonem Mutinensem p. 57. *Ioan. Lomeierum* lib. 1. genialium dierum et *Jacobum Gutherium* lib. 4. de iure veteri Pontificio c. 14. seq. Tomo 5. thesauri *Grœuiani*. Preces a veteribus Christianis factas etiam pro Principibus Magistratibusque Ethnicis et haereticis, probat *Ioan. Filefacus* lib. 2. Electorum p. 390 seq. Ante preces ad puritatem animorum commendandam lauari mos fuit, de quo meminit Chrysostomus Homilia sexta in Epistolam ad Ephesios et sexta in posteriori ad Timotheum. De vsu orationis Dominicae apud veteres Christianos eruditam dissertationem edidit *Io. Georg. Walchius*, lenae 1729. De formula *Dominus Vobiscum* vide *Ioan. Frider. Mayeri* dissertationem Gryphisw. 1700. De formula *fursum corda*, *Bartholom. Bosfacii* dissertationes duas. Hafniae 1696 et 1698. et *Adami Reichenbergii* vnam. Lips. 1704. De reliquis precum formulis *Ioan. Andr. Schmidii* dissertationem Helmstadii 1699. editam, et *recus*, 1726. et *Franc. Fabricii* dissertationes duas. Lugduni Batav. 1732. De *Doxologia* veterum Christianorum *Adami Reichenbergii* dissertatione Lipsiae. 1684. *Ioan. Balthaf. Bernboldi* de doxologia ecclesiastica, Gloria Patri. Ald. 1727. et *Ioan. Henr. a Seelen* Miscellan. T. 1. p. 244.

De stationibus veterum Christianorum et genuflexione inter orandum agit *Ioan. Hornbeckius* pag. 606 seq. Miscellaneorum sacrorum, *Heribertus Ravvidus* ad Vitae Partum p. 792 sq. *Theoph. Reynaudus* in Christiano sacro ecclesiastico, T. 6. Opp. II. *Joachimus Hildebrandus* in rituali orantium c. 6 sq. *Onofrius* libro de stationibus Urbis Romae, ad calcem libri de vitis Pontificum. *Franciscus Ravignani*, Episcopus Chrysopolitanus, in libro de stationum veteri instituto Xisto V. R. M. reuocato, Romae 1687, 4. *Frider. Spanhemius* T. 2. Opp. p. 926 sqq. *Ioan. Ern. Chladenius* in commentario de stationibus veterum Christianorum, ad illustrandum maxime Tertullianus comparato, Lips. 1744, 4to. et *de Gypius* auctor libri eruditi Gallice, editi de *Lancienne* *Controverses de vriet* *debus*, qui recensetur in Actis erudit. Anni 1701, p. 131 sq. Ex eisdem discitur veteres Christianos orantes, genu non flexisse die Dominico, nec a Paschase vsque ad Pentecosten. Confer *Pseudo-Cyrilli* Theoriam Eccles. et *Mytago-*

agogicam pag. 1327 sq. edit. Thom. Milles, et dissertationem de indebita in precibus festivo, Dominico paschali tempore genuflexione, euulgatam Rothomagi 1681, 8. Adde *Aug. Nathan, Hubneri* dissertat. de genuflexione. Halae 1711, 4. De prostratione in terram inter precandum, vide laudata Hoornbeckii Miscellanea p. 611 sq. De subsultu precantium in Ecclesia primitiva, Rev. D. *Christoph. Sonntagii* dissertatio prodit Altdorfii Anno 1708. ad locum Clementis Alex. VII. Strom. p. 722. Plura de gestibus precantium collegit B. *Balthasar. Bebelius* Antiquitat. Eccles. Saec. 4. Tomo 2. p. 731, 866 seq. *Girb. Voetius* Tom. 5. selectarum dissertationum p. 550 seq. *Conradus Rittersbusius* lib. 5. sacrarum Lectionum c. 10 sq. *Desiderius Heraldus* Parisiensis libro 2. digression. 2. et seq. ad Tertullianum, B. *Quonstadius* antiquitatum ecclesiasticarum cap. 4. sectione 4. *Godfredus* denique *Arnoldus* in primitivo Christianismo, Germanice edito, libro secundo, et *Hermannus Witsius* ad Orationem Dominicam Exercitatione 4. quae est de gestibus Orantium, et *Ioan. Casp. Suicerus* obseruation. sacrar. cap. 6. De precibus pro defunctis confer *Ioan. Damasceni* sermonem, *Benedictinos* monachos ad Ambrosium, T. 2. pag. 1193 sq. *Petauium* ad Epiphanium p. 367 sqq. *Natalem Alexandrum* Histor. Ecclesiast. saec. 4. diss. 45. propos. 2. *Allatum* aduersus Hottingerum p. 109. sq. 131 sqq. et de peragatio pag. 42 sqq. 913 sqq. *Ioan. Fechtium* de missa p. 210 et 111. sqq. et dissertationes de hoc argumento *Ioan. Tobiae Maioris*. Ienae 1649. *Ioan. Andr. Oynstedii*. Witteb. 1683. et *Martini Geieri*. Lipsiae 1688. De precibus nocturnis, orantiumque vigiliis, disserunt *Ioan. Bona* de Diuina Psalmodia c. 4. p. 423 sqq. et *Iac. Andreas Crusius* in libro de nocte et nocturnis officiis sacris quibus profanis. Brémae 1660, 12. c. 10. pag. 10 seq. cap. 22. pag. 417 sqq. et c. 23. p. 434 sqq.

XI. Agemus h. l. tribus verbis etiam de precibus Iudaeorum veterum, Ethnicorumque. Battologias utrisque consuetas damnat, etque reprehendit Salomon Ecclesiastae V. 1. et Seruator noster Matth. VII. 16. ad quem locum praeter Interpretes et Suicerum in *Bartolomaei* conferenti *Balthasar Silbergius* in dissertatione de Battologia precum genibus profanis vitand. Witeb. 1679. *Ioan. Schaeferus* in dissertatione de eodem argumento, recusa in Ipanii thesauro p. 183. *Ioannes*, item *Rhodiua*, *Ioan. Wouerius*, et *Ioan. Dav. Aldrichus* in dissertationibus de eodem argumento. Hafniae 1721 et 1739, et Gottinga 1753. *Frid. Christi. Nembour* Bibl. Brsm. T. 2. p. 612 sqq. *Guillelmus Georgius Schellhornius* T. 7. eiusd. Biblioth. pag. 63 sqq. Consulenda etiam *Andreas* ad focosore trapezitico p. 796. *Samuelis Bamberg* Annales. ad A. C. gall. num. 34. *Sabano. Deylingius* in eruditis obseruationibus sacris parte 3. p. 209 seq. Neque vero huic vitio tantum obnoxii Ethnici, vt putat *Grotius* ad dictam Matthei

locum, sed Iudaei quoque, vt patet ex formulis precum apud *Soldannum* lib. 3. de Synedriis cap. 12. *Hottingerum* in fasciculis dissertationum p. 316. *Wagners filium* von hebräisch deutscher Red: und Schreib: Art p. 94 sq. et *Georgium Leopoldum Ponatum* de verusta orantium Iudaeorum bartologia, Helmst. 1709, 8. De Iudaeorum precibus consules tractatum Berachot, Tom. 1. edit. Surenhusii statim sub init. et *Io. Saubertum* de ritu precandi veterum Hebraeorum Helmst. 1663. et in palaestra diss. p. 89 seq. *Campegium Vitrinam* lib. 3. de Synagoga c. 13-19. *Io. Drusium*, libro de 3. sectis Iudaeorum p. 99 sq. *Lightfootum* T. 1. operum p. 720. *Quenstadium* p. 205 sq. Antiquitatum Biblicarum. *Franciscum Burmannum* parte 2. exercitat. Biblicar. p. 45 sq. *Iacob. Rhenferdum* de decem otiosis Synagogae p. 41 sqq. et dissertationes de hoc argumento *Dav. Clodii*, Gissae 1674. *Nic. Polemanni*. Witteb. 1665. et *Io. Ioach. Schroederi*. Marpurgi 1717. De ritibus precantium in ecclesia Patriarchali dissertationem euulgauit *Franc. Wokenus*. Lipsiae 1726. De Hebraeorum precibus littoralibus legitur commentatio *Petri Zornii*, Miscellaneor. Lipsiens. nouor. Vol. 3. pag. 193 sqq. De ritibus et formulis precum Pharisei et Publicani *Ioan. Godofred. Lakemacheri* dissertationem edidit Helmstadii 1730. Formulae precum complures in libris Iudaeorum ritualibus et apud Buxtorfium c. 10. Synagogae Iud. videntur, in *Dietrici Schwabe*, ex Iudaei Paderborniensis, iudischem Dede Mantel parte 2. Paderb. 1615, 4. Recentiorum Iudaeorum formulae precum habet in libro *Machzor*. Existat quoque ordo precum totius anni tum Iudaeis in Lithuania, Bohemia, Moravia, tum Iudaeis Hispaniensibus obseruandus. Caeterum formulas precum publicarum feminis Iudaeis sollempnium ex Hebraeo Latinae vsu sub titulo: *Geberbuch der heutigen Jüdinnen*, edidit *Philippus Helfrich Willemer*, praemissa praefatione Ioan. Jac. Rambachii de formularum illarum vsu Soidmici 1734, 8.

iii. De officiis Iudaeorum anteculanicis diatribam edidit *Herrmannus van der Meer* Professor Helmstadiensis. 1706, 8.

iv. De curis per diem horis precationi destinatis apud Iudaeos et inde apud veteres Christianos, tertia, sexta et nona, ad eundem interpretes ad *Daniel*. c. VI. v. 10. Actor. III. 1. *Samuel Prinius* libr. cap. 15. Var. Lectionum, *Valesius* ad *Eusebium* p. 35. *Montfauconus* ad *Philonem* de vita contemplativa, Gallice a se versum pag. 231 sq. *Georg. Cassandri* opera p. 131 sq. *Io. Fellus* ad epistolam *Clementis Romani* pag. 85, edit. Oxoniensis. *Ioan. Owenus* in Theologumens p. 480. Atque a Iudaeis arcessendam horarum Canoniarum originem, res videtur simillima vero, licet traditionem illam adeo firmam esse negent *Martinus Geierus* ad Pf. CXIX, 164. et *Ioan. Pearsonius* praelectionibus ad Acta Apostolorum p. 39 sq. Confer de illarum horarum ritu praeter laudatos a *Lipenio*

in Bibl. Theologica, *Clementem Alex.* VII. Strom. pag. 722. *Origenem* lib. de Orations p. 38 sq. *Cyprianum* de oratione, et ibi *Goullartium*, atque *Io. Fellum* p. 154. *Petri Damiani* opuscula. 10. *Samuelem Basmage* in Annalibus ad A. C. 34. Tom. 1. p. 436 seq. *Hermannum Wisium* Exerc. 5. ad Oracionem Dominicam, quae est de stasis precum horis: *D. Adami Rechenbergii* dissertacionem de horis canonicis, habitam Lipsiae Anno 1677. et recusam in eius Exercitationibus ad Nov. Test. et Hist. Ecclesiasticam, Lips. 1707, 8. pag. 827 sq. *Ioan. Franciscum Buddeum* in Theol. morali p. 442 sq. *Adami Tribechoisii* Exercitatio. ad Baronium pag. 72 sq. *Gisbertum Voetium* Tomo 3. disp. selectarum p. 1056. *Andreas Rinoti* Catholicum Orthodox. quaeest. 35. T. 3. Opp. *Wolfgangum Gundlingium* ad Eustratii Ioannidis delineationem ecclesiae Graecae p. 15. Graecorum Horologium de libris Ecclesiasticis et Horologopulum, de quo Allatius: *Christoph. Angelum* de Ecclesiae Graecae ritibus p. 38. *Cotelarium* ad Chrysoctomum in Daniele p. 223. et ad Constitutiones Apostol. VIII, 34. ubi videndus etiam *Franciscus Turrianus: Alardum Gazacium* ad Cassiani III, 4. de institutis Coenobiorum, *Guil. Durandum* in rationario lib. 5. cap. 1. Horas breuiarii Romani; *Baronium* ad A. C. 34. n. 163 et 251. et ad A. 51. n. 69. *Bellarminum* de bonis Operibus lib. 1. cap. 11. *Ioannem Bonam* de diuina Psalmodia c. 4 sq. *Hug. Menardum* ad Sacramentarium Gregorii Magni p. 273 seq. ubi Bedae Horologium: *Nic. Rayacum* diff. praeliminari ad Tomum secundum Actorum Sanctorum Iunii p. 66. *Macrorum* Hieroglexicon in *curfus et Hurae*, Anonymi Benedictini de horis Canonicis tractatum excusum Venetiis 1567, 8. *Ioan. Steph. Durandum* de ritibus Ecclesiae catholicae lib. 3. *Oliuertum Bonartium* de horis canonicis, Duaci 1634, 8vo. et cum libris tribus de missae sacrificio. Antwerp. 1653, 4. *Iodoc. Coccium* VIII, 9. thesauri catholici. *Martinum Becanum* Opp. p. 501 sqq. *Franciscum Macchiattam* de Diuino officio, Venetiis 1739, 4to. Neque adeo improbantur hiorae precum canonicarum a fanis Protestantibus quatenus sunt statae et ordinariae; sed quatenus mercenariae et meritoriae, ac prout opere illo operato multi superstiosae defunguntur. Confer *B. Martinum Geicrum* ad Danielis VI, 10. Solent et Turcae quinquies per diem stas temporibus orare, vt praeter alios notat *Ioan. Hoornbeckius* in summa controuersiarum religionis p. 151.

De Iudaeorum Phylacteriis, siue ligaturis et nodulis memorialibus praecceptorum Diuinorum, vt illa etiam hoc loco attingamus, vide praeter *Grotium, Rich. Simonem* aliosque interpretes ad Matth. XXIII, 2. *Georgii Eliesertis Edzeradi* notas ad Codicem Talmudicum Berachor c. 1. p. 209 sq. *Wageuseilium* ad Sota p. 397, 416. *Guil. Swenhusii* Mishnam T. 1. p. 9 sq. et T. 5. pag. 75 sq. *Sam. Petrium* c. 20. Variarum Lect. *Aloysii Nouarini* Schediasmata sacroprofana lib.

lib. 5. cap. 26, 27, 28. *Wilhelmum Wottonum* in libro anglice edito: *Miscellaneous Discourses relating to the Traditions and Usages of the Scribes and Pharisees in our blessed Saviour Iesus Christ's time*. Londini 1718, 8. *Ioannem Spence- rum* in dissertatione de natura et origine phylacteriorum, inserta nouae libri eiusdem de legibus Hebraeorum ritualibus editioni p. 1201 sqq. et quos laudat Celeberrimus Io. Christo. Wolfius in *Curis philologico-criticis ad Matth. XXIII, 5.* quibus adde dissertationes singulares de hoc argumento *Eberb. Rud. Rothii*. Ienae 1674. binas *Mich. Beckii*. ibid. 1674 et 1675. *Ioan. Andr. Danzil.* ibidem 1682. *Gustavi Peringeri*. Vpsal. 1690. *I. C. Goropii*, Lipsiae 1708. et *Nicolai Liunby*. Hafniae 1705. Ceterum phylacteria omni mandato diuino destituta, et tempore demum Maccabaeorum orta esse censet *Anton. Hul. van der Hardt* in Programmate de praecipuis in antiquitate iudaica momentis, et ordine disciplinarum eo pertinentium. Helmstadii 1744. De ritibus *Mesusaе*, siue scheda membranacea postibus affigenda, in qua verba *audi Israel, Iehouab Deus noster Iehouab vnus est*: consule *Theodori Dassouii* dissertationem Witteb. 1674. euulgatam.

De eo quod Iudaei inter precandum se ad templum Hierosolymitanum 2Paralip. VI, 38. et in hoc ad Sanctuarium adeoque versus occidentem conuerterent (quod diserte prohibuit Mahommedes, teste Abulpharajo) praeter interpretes ad iam dictum locum Danielis et ad Ezech. VIII, 15. videndus *Ioan. Seldenus* lib. 3. de Synedriis p. 427. et *Theophilus Amelinus* T. 2. ad loca V. T. p. 775 sqq. Extat et *Ioan. Ebernsfridi Pfeifferi* (Augusti filii) dissertatiuncula de dignitate occidentalis plagae in re sacra Hebraeorum. Witteb. 1697. De Therapeutis vero quos Philo versus orientem orasse testatur, et quos inde Christianos fuisse colligit Clariss. Montfauconus in notis ad Gallicam libri Philonis versionem pag. 198 sq. et in Epistolis Gallicae editis Paris. 1712, 12. de Therapeutis Philonis p. 231 sq. vide quae obseruat vir doctus in responsione ad Montfauconum p. 117 seq. 375 seq. Certe Iosephus quoque II, 12. de bello Iudaico auctor est *Ελλεος πατριος τινος εις ηλιον ευχαις φθβγξωδτω ωσπερ ινερευορτας ανωτειλου.*

De precibus Mohammedanorum, quas quinquies quotidie faciunt, videntur sunt *Abulfeda* pag. 38 seq. vitae Mahomedis. *Ioan. Franc. Gemellus Carrerius* itinerarii T. 1. p. 233 seq. *Hottingerus* Tomo septimo Hist. Eccles. siue parte 3. saec. 16. pag. 470-519. *Albertus Bobouius* siue *Bobovskij*, Polonus, inter Turcas dictus *Ali-Beigh*, in liturgia Turcica (post itinerarium R. Peritzol ab Clariss. Hydeo cum notis edita) sub initium. *Ioan. Seldenus* ad origines Eutychii Alexandrinas. *Charadinus* Tom. 7. itinerarii pag. 245-329. et *Hadrianus Relandus* pag. 86 sq. edit. secundae de religione Mohammedica, vbi etiam exhibentur icones,

iones; quibus precantium gestus exponuntur. Idem pag. 127. docet falsum esse, quod inter precandum australem plagam respiciant. *Hemingi Hemingi*, *Hufani Muhamedanus* precans, Sleswici 1666, 8vo editus complectitur libellum precationum ex MS. Arabico Gottorpiensi vulgatum, cum editoris versione et nota. Formula sollempnis quam Sacerdos erectis ad coelum manibus et facie versa ad populum orat tacitus in coetibus sacris, hæc est: *O Deus! accepta a nobis preces nostras, recitationes nostras, ieiunia nostra, stationes nostras, inclinationes nostras, prostrationes nostras, sessiones nostras, glorificationes nostras, laudationes nostras, orationes nostras et exclamationes nostras, supplicationes nostras et elemosinas nostras, neque relictas eas in facies nostras. Rectifica et corrige opera nostra, et remitte nobis peccata nostra o Domine noster, et Imperatori nostræ ac Prærogibus (Consiliariis) nostris et gubernatoribus (iudicibus) nostris et prædicatoribus (Doctores) nostris, Antistitibus (Parochis) nostris, Doctis nostris et probis piisque nostris, Parentibus nostris, Magistris nostris, Benefactoribus nostris et iis quibus aliquid debemus, et iis qui se nostris bonis precibus commendarunt, et fidelibus utriusque sexus, siue sint viui siue mortui; per misericordiam Tuam misericordissime misericordium. Absit o Domine, Domine potentiarum, ab eo quod Tibi imputantur (imputant) et pax sit super Missos (Prophetas) et laus Deo, Domino Creaturarum.* De Persis non omittendum quod notat *Ioannes Chardinus* descriptione Persiæ Tom. 4. p. 102. *Ille croyent que les priers de tous les hommes sont bonnes et efficaces, et les acceptent et même ils recherchent dans leurs maladies et en d'autres besoins la devotion des gens de differente Religion, chose qui sui va pratiquer mille fois.* Eadem fuit sententia *Nauarchi* cum quo *Ionas* Propheta vehabatur. Vide *Ionæ* I, 5, 6. De *Battologia* Muhamedanorum *Hottingerus*, præfat. ad Tomum 7. *Historiæ Ecclesiasticæ.*

XII. De singulari sapientum apud omnes moratas Gentes circa preces studio, vt *Brachmanum* apud *Indos*, *Magorum* apud *Persas*, *Theologorum* apud *Graecos* agit *Proclus* lib. 2. ad *Timæum* *Platonis* p. 64. præclare ostendens precum scopum esse coniunctionem cum Deo. Idem p. 65 sq. varia eorundem genera commemorat. Precum formulas a Diis ipsis monstratas suas (vt *Iuuenalis* VI. 391.) dictatas, 10 longe putabant esse valentiores aliis quibuscunque, vt obseruat *Thomas Galeus* p. 198 seq. ad *Iamblichum* de mysteriis *Aegyptiorum*. Huc facit *Proclus* apud *Marianum* pag. 73. orans τὸν ἀρχαιότερον τρόπον, et mox exauditus. Quam plurimas eiusmodi conceptas ac sollempnes precum formulas collegit *Barnabas Brissonus* lib. 1. formularum. *Magorum* conceptas precationes memorat *Ammianus Marcellinus* XXIII. 6.

Hicce

10 O κλεινὸν τὸν ἕμιν ἐφ' ἀπὸν τοῦ Θεοῦ δίδωται. *Julianus*, fol. 308. Disceret vnde preces, vatem nisi *Musa* dedisset. *Horatius* lib. 2. Ep. 1. v. 123.

hinc addo *Suiberium* c. 10 et 13. de sacrificiis, et *Iac. Gutherium* IV, 14 seq. de iure veteri Pontificio. *Matthaeum Brouerium de Niedek* libro de populorum veterum ac recentium adorationibus, quo etiam varii ritus precantium illustrantur, Amstelod. 1713, 8. *Io. Sartorium* de Hypocrisi Gentilium circa Deorum cultum cap. 7. sq. *Ioan. Andr. Bosium* de adoratione veterum, Lipsiae 1646. *Ioan. Schlemmum* de adoratione religiosa et civili gentium, Ienae 1664, 4. *Ioan. A. Bellmannum* in dissert. de salutationibus deorum gentium, Vpsal. 1706, 8. *Petrus Schyllbergium* in dissertat. de inuocatione Numinis apud gentiles, Vpsal. 1734, 8. et *Nicol. Lagerloef* in dissert. de ritibus precandi veterum, Bondini Gothorum 1740, 4. Hinc *Sacerdos* vel *Monitor* praecipat preces, ac de scripto quidem, ne quid verborum praeteriretur aut praeposterum dicatur, rursusque alius *custos* erat qui attenderet, alius qui fauere linguis iuberet, tamen alius qui interim caneret, ne quid aliud exaudiretur. Vide *Plinium* XXVIII, 2. ubi multa religiosi huius ritus persequitur, et ex recentioribus *Alexanderum Alexandrinum* II, 14. et IV, 17. genialium dierum. Recte tamen *Plinius* alter in Paegyrico affirmat, Deos non tam accuratis adorantium precibus (h. e. conceptis precum formulis) quam innocentia et sanctitate laetari, gratioreque existimari, qui delubris eorum puram castamque mentem, quam qui meditationem carmen attulerit. Confer *Plutarchum* in *Numa* pag. 22. edit. Aldinae. *Porphyrium* apud *Augustinum* lib. 19. de ciuitate Dei cap. 23. Solitas etiam in precibus quandoque addi minae, de quo ridicula est impio more, confer *Kircherum* Tom. 2. *Oedipi*, parte 2. pag. 453. et *Io. Clericum* in indice ad *Stanleii* historiam philosophicam, voce *Hebraei*. Etiam quando preces exauditae non essent, vel magna ingruisset calamitas, lapidata sunt templa, abiectae imagines, lares proiecti. Vide *Barnesium* ad *Anacreontem* pag. 38. *Pitiscum* ad *Suetonium* Tom. 1. p. 767. et *Baelii* resp. ad quaestiones *Provinciales* Tom. 1. p. 428 seq. *Aduersus Baelium*, qui negauit¹² ethnicos existimasse virtutem a Diis expectandam esse, et tantum spem, salutem, opes, victoriam, externa bona esse petenda, sufficit haec precatio *Simplicii* philosophi sub extremum commentarii in *Epiictetam*: *inετρος οσι Δεσποτα, ο πιστις και ηγυμων του εν ημιν λογου* etc. *Supplicat tibi, Domine, Pater et. Dum orationis nostrae, ut nostrae nobilitatis recordemur, qua Tu nos ornasti, et ut nobis praesto sis qui per nos mouemur, ut et a corporis contagio brutorumque*

¹² De dira in Deos vide *Mabilionii* iter Italicum pag. 79. *S. Gregorius Nazianzenus* inuestion. 1. in *Iulianum* p. 98. *Αυδιος ενοςβης καταραδαι τη Βουδαινα, και τουτο ενου διου τυμη, ταις εις αυτον λαδογλας.*

¹³ *Continuation des pensées sur le Consol. p. 246.*

¹⁴ *Ioan. Walker* ad *Cicero* III, 24. *De natura Deorum.*

afflictum repurgemur, eosque superemus et regamus, ut sicut decet pro instrumentis iis utamur. Deinde ut adiumento nobis sis ad accuratam rationis nostrae correctionem, et coniunctionem cum iis quae vere sunt, per lucem veritatis. Et tertio loco seruatorem supplex oro, ab oculis animorum nostrorum caliginem prorsus abstergat, ut, quod apud Homerum est Nouimus bene quis Deus aut mortalis habendus. Adde Marc. Antoninum IX, 40. et ad eum Gatakeri notas. Aliis multis ac disertis praestantissimorum scriptorum testimoniis idem probatum videbis a Ioan. Iac. Lensantio in Bibliotheca Germania Gallice edita T. 1. pag. 189 sqq. et a Ioan. Laur. Mosheimio ibid. T. 3. p. 131 sqq. Gottlieb Stollio in dissert. de virtute precibus impetranda ex ethnicorum quorundam sententia aduersus Cottam, Arnaldum et Baesium. Ienae 1710, 4. et Ioan. Christi. Clauffio in dissertat. de precibus ex natura cognitis. Lips. 1712. Orationis mentalis apud veteres ethnicos commendationem notauit Fortunatus Licetus ad gemmas annulares p. 181. De supplicationibus, precibus et diris apud Graecos consulendus Potterus lib. 2. Archaeol. Gr. capite 5. De precibus ad et post mensam, Guil. Stuckius II. 36. p. 246 seq. Antiquitat. Coniual. et III, 24. p. 388 seq. et Iac. Gretserus de benedictionibus lib. 1. cap. 13. De supplicationibus publicis Romanorum Iac. Guthrieus lib. 1. de iure Pontificio c. vlt. T. V. Graev. Carol. Sigonius de antiquo iure prouinc. lib. 2. cap. 7. Petrus Tassinus de anno saecul. c. 15. et Sam. Pitiscus ad Sueton. p. 47. De more Matronarum Romanis passis verrendi aras et templa, Sigonius ad Liuii III, 7. et XXVI, 9. atque Heinsius et Drakenborchius ad Siliii Italici VI, 560. De *Χεραποια* orationum siue sublatis inter precandum manibus, ritu communi generis humani, vide Io. Priceum, Claudium Espenceum aliosque interpretes ad 1 Timoth. II, 8. Barthium III, 2. Aduersar. Hoornbeckii Miscellanea pag. 297 sq. Conr. Sam. Schwartzfleischii dissertat. de chirotonia. Wirteb. 1686. et inter eiusdem dissertationes historicopoliticas Tom. 2. N. 9. et D. Adami Rechenbergii Exercitationes ad Nouum Test. et Hist. Ecclesiasticam p. 145 sq. qui p. 161 sq. agit de more manus et digitos inter orandum complicandi, cuius mentio etiam apud Plutarchum in Lucullo p. 505. De *Lekesternio* Ltuius V, 13. atque idem Guthrieus III, 9. Ioan. Trifanum in Historia Imperatorum ex numis illustrata T. 2. p. 403 seq. Ezech. Spanhemius de vsu et praestantia numismatum. T. 2. p. 193. Ioan. Dav. Ellrod de pulvinariibus sacris veterum Romanorum, Altorffii 1726, 4. et Christ. Erdm. Schumann de lekesterniis Romanorum in S. codice frustra quaesitis. Lipsiae 1739. De precibus ethnicorum pro defunctis Henric. Mortinus in historia acad. Inscriptionum T. 2. pag. 119 sq. Ceterum ipsum illud de precibus Romanorum argumentum eleganter persequutus est V. C. Ioan. Ern.

Iunius Walbiv. in annotationibus ad Cellarii compendium antiquitat. Romanar. p. 153 sqq. ubi simul varia precum genera recenset.

XIII. Precibus additi Hymni, quibus Deus celebratur. Hymnorum sacrorum exempla egregia apud Hebraeos praebet diuinus liber Psalmorum. De quo Rabhini in Baua Bathra cap. 1. *Dauid scripsit librum Psalmorum* (quem accepit) *per manus decem senum. Per manus primi hominis, per manus Melchisedechi, per manus Abrahami, per manus Moysi, per manus Heumanis, per manus Ieduthani, per manus Asaphi et per manus trium filiorum Corab.* Praeterea notus est locus, ex Mechilta in XV. Exodi et Targum siue Chaldaeo Paraphraste in Canticum canticorum, de IX. hymnis in sacra Scriptura V. T. praeter librum Psalmorum memoratis. *Primam, inquit, cantilenam canebant Israelitae in Aegypto, quod Esaias XXX, 29. abscondite significauit: secundam canebant. iudaei transmissa mari rubro Exod. XXV. Tertiam ad Puteum Num. XXI. Quartam condidit Moyses, paullo ante suum excessum Deuterom. XXX. Quintam Iosua X, 12. Sextam cantabant Debora et Barack Iudic. c. V. Septimam Dauid, quum cum ab omnibus hostibus, atque etiam Saul liberasset Dominus, 2 Sam. XXI. Octauam Salomo, dedicata aede sacra, Psal. CXXVII. Nonam uniuersus cantorum ordo, quum cum Iasaphat recens insisuisset 2. Paralip. XXI. Decimam cantabunt Beati, in altera vita, erisque haec qualis illa Isaias XLII, 19. vel illa Es. XCVIII, 20. Discite, rodemur Dominus seruum suum Iacob.* Hisce adde ex libris Apocryphis hymnum Iudith, trium puerorum etc. Psalmos XVIII. Salomoni tributos atque Graece et Latine editos ad calcem Aduersariorum sacrorum Ioan. Ludouici de la Cerda, et in Codice Pseudepigrapho Vet. Testamenti. De recentium Iudaeorum Hymnis Io. Christophorus Wolfius in Bibl. Hebraea Vol. 1. p. 181, 208 seq. 325 etc.

Formulas hymnorum Ethnicorum seruatās habemus sat multas sub nominibus *Orphei*, *Homeri*, et quas *Callimachus* ac *Proclus* composuerunt: ut praetereamus fragmenta hymnorum *Oleni*, *Pamphoi* aliorumque apud Pausaniam, Strobacum et Laertium. *Οἱ πλείστοι τῶν ὕμνων*, inquit Iulianus Imperator in fragmento prolixo Epistolae p. 302. *ὅφ' αὐτῶν τῶν θεῶν μεταυδίντων ἰδοθῆσαν.* Et Pausanias recentiores hymnos elegantiores esse confessus, antiquioribus quo simpliciores fuerunt eo plus inesse ait auctoritatis et religionis. De hymnorum variis generibus nominibusque videndus *Proclus* in *χρησμοδία* siue Photii ex illo electis Cod. 239. Bibliothecae, et ad calcem *Synaxeos* Apollonii: *Ezech. Spanhemius* in limine notarum ad Callimachum, ubi etiam de eo quod ad tibiam cantarentur, et inter sacra, libationesque et choreas: praeterea de Hymnodis eorumque agonibus. *Ioan. Baptista Sochaeus* (Souehay) memorat acad Inscript. Tomo 18. p. 1 sqq. *Ioan. Matth. Gesnerus* de hymnis veterum maxime Graecorum, Gottingae 1742. et *Siegfried Caeso Arminga* de hymnis festiuis

*Servius antiquitate claris Gryphisw. 1719. De acclamatione, qua Apollo invocabatur, et hymno: Io Paeon, vide Bronerium c. 2. de adoratione; Dikisformum Delphi. Phoenix. c. 6. Barthium Aduersar. lib. 3. cap. 1. et Spanhemium in Iuliani Orat. 1. pag. 233. qui etiam Marti ante pugnam Paeana cantatum fuisse obseruat. De hymno in honorem Cereris decantari solito, qui *Ἰουδοῦ ἔπιμα* dicebatur, conseruatur *Frider. Strunzii* dissertatio. Witteb. 1721. De hymno, *ἑπιμαρτος ἄισμα*, qui Dianae proprius erat, *Paulli Iacob. Eccardi* dissertatio, ibidem eod. De ululatu in sacris Mineruae *Strunzii* laudati dissertatio. Witteb. 1719. De *Ματρώνας*, hymnis in Cererem, *Harduinus* pag. 446. de numis vrbium. De indigamentis siue indicamentis, *τελεταῖς*, initiis, assamentis videndus *Iosephus Scaliger* ad Hymnos Orphei et *Vossius* in Etymologico.*

De Christianorum hymnis mentionem facit *Plinius* in epistola celebri ad Traianum lib. 10, 97. Antiquissimum exemplum hymni eiusmodi est ille quem habemus *Clementis Alexandrini* ad calcem Paedagogi, de quo dixi lib. 5. Bibliothecae Graecae p. 104 et 196. vbi et habes hymnos a *Thom. Smitho* editos in Diatriba de hymnis Graecorum, quae exstat Tom. 1. miscellaneorum Londin. 1626, 1710, 8vo, et quae de hymnis in Christi honorem compositis *Caius Presbyter* apud *Eusebium* libro V. cap. 28. Ode Polyonymos, cuius meminit *Laocianus*, siue quisquis auctor in *Philopatride*, nihil aliud est quam doxologia, de qua vide *Suicerum* in *ἀγιασμός* et *τερισάγιον*. *Cangium* in glossario utroque. *Menardum* ad Sacramentarium Gregorii M. pag. 10 seq. *Ioan. Guil. Ianssen* pag. 42 et 50. ad sermonem *Eusebii Alexand.* de die dominica. *Petrum Allixium* in dissert. de *τερισάγιον* origine, quae nomine suo primis tantum litteris indicato edidit *Rothomagi*, 1674, 8. *Tillemontium* T. 14. p. 713 sqq. *Sigism. Jac. Baumgarten* in historia Trisagii. Halae. 1744. De Antiphona ab *Ignatio* post visionem angelicam Ecclesiae Antiochenae tradita vide *Valesium* ad *Socratis* VI, 8. p. 78. *Theophilum Raynaudum* Tom. 7. operum p. 457 seq. *Ioan. Bonam* de diuina psalmodia cap. 16. § 10. pag. 513 seq. *Suicerum* in *ἀντιφωνες*, *Pagium* ad A. C. 400. n. 14. 15. De Litanis *Alciatus* IX, 31. parergon. *Nic. Seruarii* *ἀντιφωνητικῶν* libri, duo, inter eius opuscula T. 3. excusi, *Gisbertus Voetius* Part. 3. disput. select. p. 1049 sq. *Georgius Gregorius Francisci*, in diss. de litanis edita Lipsiae 1693. *Ioseph. Binghamus* Origin, ecclesiastic. lib. 14. c. 1. sect. 10 sqq. et *Christian. Albertus Ermelius* in libro Germanice edito: *Erbaufft der Litanien Betrachtung*. Lubenae 1727, 4. Varias Litaniarum veterum formulas videre licet in veteribus Officiis, Sacramentariis et Liturgiis, e quibus nonnullas vulgauerunt *Galdastus* T. 2. rerum Alemannicarum p. 36. *Menardus* ad Sacramentarium Gregorii M. p. 156 284, 345 sq. *Edmundus Martens* de antiqua Ecclesia disciplina in diuinis officiis p. 541 et 629. et lib. 1. de ritibus anti-

aliquis Ecclesiae, parte 1. p. 175, 363, 551. et parte 2. p. 134, 144, 161, 178, 211. *Ioan. Morinus* de Ecclesiae ordinationibus p. 300. et in appendice operis de sacramento Poenitentiae pag. 165 sq. *Iodocus Metzlerus* in hymnis Patrum monasterii S. Galli T. 27. Bibl. Patrum Lugdun. pag. 510, 512 et 513. *Alcimus* in officiis per ferias pag. 193, 280 et 782. Operum, aliisque Clariss. *Nicolaus Petro Sibbern* lib. de libris Ecclesiasticis Latinorum laudati, apud quem p. 73 pro *Gassendus* legendum *Cassander* p. 117. Operum. De formula *supra* *idest*, quae exstat etiam apud *Arrianum* in Epistolicis lib. 2. c. 7. vide *Io. Steph. Durantum* lib. 2. de ritibus Ecclesiae Catholicae cap. 13. De hymno *Te Deum Laudamus*, qui ad S. Ambrosium et Augustinum vulgo refertur, et in Epistola *Abbonis Floriacensis* tribuitur S. Hilario, ut in praef. ad Hilarium notant *Benedictini*: adeundus *Matthaeus Lorroquanus* lib. 2. Aduersariorum sacrorum c. 31. *Hugo Menardus* ad Gregorii M. sacramentarium p. 399. *Ioan. Filescus* lib. 2. electorum p. 213. *Bona* de diuina psalmodia c. 16. § 12. p. 518. *Wilb. Ernestus Tenzelius* in diss. de hoc hymno, habita Wittebergae. 1686. et recusa in parte 1. dissert. selectarum. Adde eundem in dialogis mensuris Antii 1692. pag. 869. *Eustachium a Sancto Vbaldo* in disquisit. de hymni Te Deum laudamus auctoribus. (Vid. Tom. 3. supplementi Act. Erud. p. 163 et 52. et A. 1697. p. 129.) et *Placcii τοῦ μακαρίου* theatrum Anonymorum p. 403 sq. Scriptores de *Δοξολογία* veterum Christianorum, quam perinde ut Symbolum ex formula confessionis baptizandorum natam esse contendit *Ioan. Gregorius*, Angelus, in obseruationibus sacris, laudati iam sunt a nobis pag. 508. Hymnos et preces Latinae Ecclesiae veteris collegit *Georg. Cassander*, quae una cum eiusdem in hymnos ueterum seorsim Colon. 1556. tum inter eius opera Paris. 1616. fol. excusa leguntur. Videndi praeterea inprimis *Io. Bona* Cardinalis in opere erudito de diuina Psalmodia excusorum separatim, tum inter Bona opera Antwerp. 1694. fol. *Ioan. Hoornbeckius* lib. 1. miscell. Sacror. cap. 11. *Ioan. Filescus* lib. 2. electorum p. 195 seq. *Radulphus*, Decanus Tungrentis, de canonam obseruatione proposuit. XII et XIII. T. 26. Bibl. Patrum p. 229 sqq. *Walafridus Strabo* lib. de rebus ecclesiasticis, c. 25. T. 15. Bibl. Patr. p. 194 seq. *Benedictus Pictetus* in dissertatione Galliae edita de hymnis et canticis, quorum usus fuit in ecclesia vetere christiana. Geneuae 1706, 12mo. *Thomae Comberi*, Angli, historia de primitiuo et generali usu Liturgiarum in Ecclesia Christiana contra *Dauid Clarksonium*, qui liber recensetur in actis Eruditor. Anni 1691. p. 123. et a *Ioanne Clerico* Biblioth. vniuersal. T. 27. p. 138 seq. *Ieremias Taylorii* Apologie for authorized and sed forms of Litorgie. *Matthaei Zimmermanni* analecta, pag. 466 seq. *Philippus Iacobus Hartmannus* de gestis Christianorum sub Apostolis p. 412 sqq. *Frideric. Spanhemius* Tomo secundo Operum

Opera p. 243 sqq. Ioan. Durolus in Apologia struam ecclesiae anglicanae. *Meritius Casaubonus* in apologia orationis Dominicae. *Gustielmi Surenhusii* dissertatio de oratione Dominica Hebraea. *Georgii Wallini* dissertatio praefide Laurentio Molino habita de certis precandi formulis earumque in ecclesiis vsu legitimo. Vpsaliae 1716. *Ioan. Georgii Walchii* dissert. de hymnis ecclesiae apostolicae. Ienae 1737. *Balthasar Bebelius* T. 2. Saec. 4. Antiq. Eccles. p. 463 sq. 746 sq. ad 762. *Io. Henr. Versinus* VI, 18. Analect. sacr. *Nicolaus le Nouvry* in apparatu ad Bibliothecam Patrum pag. 413. *Conr. Samuelis Schurz-ferjabii* de hymnis veteris Ecclesiae, Witteb. 1685. *Iosephus Maria Carus* in distributione antiquis libris missarum Romanae Ecclesiae praemissa, qui et responsoria et antiphonaria Ecclesiae Romanae edidit. *Ioan. Mabillonius* de cursu Gallicano: ut omittam Graecorum troparia, triduum, octoechum, *καυκογυγος* etc. De quibus uti et de Melodiis Ecclesiae Graecae, de quibus *Leontis Allatii* liber intercidit, vide quae notavi ad eiusdem Allatii de libris Ecclesiasticis Graecorum. Psalmi *Idiomoi* in Ecclesia cani prohibentur Canone Laodicensi 59. Confer Historiam Concilii Constantiensis Tom. 3. p. 386 seq. *Valesium* ad Sozom. VIII, 8. *Benedictinorum* praef. ad S. Hilarium § 20 sq. ubi de hymnis Arrianorum, et quos illis Catholici opposuerunt: *Ernesti Salom. Cypriani* diss. de propagatione haeresium per cantilenas, recusam Londini 1720, 8. et *Ioan. Andreas Schmidii* saepe nobis laudati, de propagatione religionis per carmina, Helmstadii 1710. Contra Petro-Brufianos autem, cantionum sacrarum usum reiicientes disputat Petrus Cluniacensis Tom. 22. Bibliothecae Patrum edit. Lugd. p. 1079 sq. Vide sis etiam de illarum vsu *Augustinum* lib. 8. Confess. cap. 33. et *M. Antonium* de Dominis VIII, 12. 33. De Psalmorum, Hymnorum atque Odarum sacrarum discrimine confer *Ioan. Zachar. Hilligeri* dissertationem. Witteb. 1720. De hymnis martyrum in principio ecclesia *Id. Georgii Ostii* dissertationem, Ienae 1700. Hymnodia SS. Patrum, quae in Romana ecclesia per annum decantari solet, commentariis explicata prodit *Venerii* 1646, fol. *Ioacimi Clabronsi* elucidarium ecclesiasticum in veteres hymnos, cantica, antiphonas, responsoria et benedictiones euulgatum est Parisiis 1548, 8. Miscellanea hymnorum edidit *L. B. Bonifacius Dantisci* 1699, 4. De prudentia in cantionibus ecclesiasticis adhibenda consule *Georgii Wallini* dissertationem sub praesidio Gottl. Wernsdorffii habitam Witteb. 1723 recusam Vol. 1. dissertationum Wernsdorffii iunctim editatum Witteb. 1736. p. 471 sqq. De recentiorum cantionum Germanicarum, quae in nostris Ecclesiis vsus est, auctoribus videnda quae singulari studio collegerunt exposueruntque *Rev. Viri D. Georgius Goetzius*, Superintendens Ienensis, in den Lieder-Betrachtung; *D. Ioan. Benedict. Carpzovius*, Lipsiensis Theologus, in den Lieder-Predig-ten,

ten, D. *Georg. Henricus Gorzius*, Antistes Lubecensis, in der *Niederrediger*, *110tes* Betrachtung x. *Ioannes praecipue Christophorus Olearius*, Ecclesiastes et Bibliothecarius Arnstadiensis, in Bibliotheca hymnopoetorum siue *Nieder*Bibliothec, et evangelischen *Nieder*Schaf, v. ad *Homilias Hymnodicas Martini Crusii*, atque in *Hymnologia passionali*; et *Ruiss*benedictio Ecclesiae praefat *Georgius Serpillus* in der *Nieder*Concordanz, cum praefatione D. *Ioan. Frider. Mayeri*, 1696, 4. in den zufälligen *Gebanten zu L. C. Olearii* *Nieder*Bibliothec, *Fortsetzung derselbigen*, et in Prüfung des hohensteinischen *Gesang* Buchs x. *Gottfriedus Ludovici* Rector meritissimus Schleusing. de hymnis et hymnopoetis Hennebergicis, cum *Io. Auenarii* ad eum Epistola. Idem *Auenarius* in der *Hennebergischen Nieder*Storie. *Ioan. Martinus Schamelius* in partibus tribus vindiciarum cationum ecclesiae Evangelicae, Lipsiae 1712, 8 seq. et in dem *Nieder*Commentario; Lips. 1724 et 1725. *Thomas Schmidius* in den merkwürdigen *Geschichten*, so sich über das lutherische *Gesang*buch zugetragen haben. Altenburgi 1757, 8. *Georgii Sculteti* *Hymnopoetia Silesiorum*, Viteb. 1711, 8. *Ioan. Caspar Wetzels* in hymnopoetographia, siue *Lebensbeschreibung der berühmtesten Nieder*Dichter, cuius quatuor prodire partes *Hernstadii* 1721 sqq. *Christianus Marbachius* in der evangelischen *Singeschule*; *Breslauiae* et *Lipsiae* 1726, 8. *Io. Ias. Gottschalde* in den *Nieder*remarquen, quarum partes sex euulgatae sunt *Lipsiae* 1737. 1739. 8.

XIV. De Benedictione: more apud Iudaeos adeundi Interpretes ad Num. VI, 22 sq. et Deut. XI, 29. *Hackspanius* in notis philologicis ad *Leuit.* XXIV, 16. *Wagenfilius* ad *Sota* pag. 672 sq. et 1131 sq. *Ioan. Lundius* in den jüdischen *Steltigkümern*, pag. 653 sqq. *Melchior Leydeckerus* de republica Hebraeorum lib. 11, capl 5. *Campeg. Vitringa* lib. 3; *synagogae* cap. 21. Et dissertationes *Ioan. Gerhardi*, *Ienae* 1620. *Ioan. Henr. Haeneri*, *Ienae* 1671. *recul.* Tom. 2. *Thesauri theologicophilologici Mentheniani*, pag. 936 sqq. *Franc. Woergeri*, *Helmstad.* 1686. *Sebastiani Schmidii*, *Argentor.* 1687. *Ioan. Henr. Maii*, *Giffae* 1697. *Dan. Lundii*, *Vpsal.* 1709, 8. *Adolphi Groot*; *Lipsiae* 1721. *Franc. Fabricii*, *Lugd. Batav.* 1727. *Ioan. Conr. Hottingeri* *recula* in *Thesauro nouo disputationum Theologicophilologicarum*, Tom. 1. pag. 393. *Ioan. Frey*, *Ienae* 1739. De benedictione, qualis hodie obrinet, vide *Sebastian. Jacob. Jungendres* in *specimine de theologia mythica*, *Norimb.* 1728, 4. pag. 89 sq. De Iudaeorum traditione excoecari fabularum eum, qui benedictentis sacerdotis manum intueatur, vide *Ioan. Goebosfred. Lakemacherum* parte 8. *obseruationum philologic.* p. 232 sqq. Atioquin ברכות siue benedictiones Iudaeis appellantur preces quaecunque, vnde et *liber Talmudicus*, qui ita inscribitur, tractat de precibus.

De ritibus et formulis benedictionum apud Christianos fufe commentati sunt *Gabriel Alessandri* de candelarum aliarumque rerum sensu carentium benedictionibus, quae ecclesiastico more fieri consueuerunt. Mediolani 1588. *Jodocus Coccius* Tom. 2. thesauri catholici, c. 8 sqq. pag. 528 sqq. *Iac. Gretserus* S. I. libris duobus de benedictionibus, quibus et tertium de maledictionibus adiunxit. Ingolstadt. 1615, 4. et S. R. in libro gallicae edito, qui inscribitur: *Tradition de l'Eglise sur les Benedictions*. Tolosae 1679, 8. Videndus etiam *Bellarminus* III, 7. de cultu sanctorum, *Andreas Saussacus* parte 2. panopliae Sacerdotalis lib. 2. qui est de munere Sacerdotali benedicendi. *Nouarius* Schediasm. sacr. lib. 5. cap. 11 sq. *Io. Seldenus* ad Eutychium pag. 37. seq. *Nic. Rayacus* diss. praeliminar. ad Tomum 2. Actorum Sanct. Iunii pag. 63 seq. ubi digitos a Graecis benedicientibus aliter componi quam a Latinis obseruat, et differit de more ceruum bisulcum vel trisulcum manu inter benedicendum gestandi, quod *διωνεία* et *τεμνηλίω σφαιρίσειν* Graeci appellant, de quo Cangius in *μυσσ* p. 646. quemadmodum de more per tres digitos benedicendi ad SS. Trinitatem mysterium significandam videndae Obseruationes selectae Hallenses Tom. 4. Obs. 4. et de more benedicendi digitis in Crucis formam compositis, atque ita ut primas litteras verborum *Ἰησοῦς Χριστός υἱοῦ* referant; vide notas ad Ioannia Curopalatae paginam 809. Benedictionum formulae quaedam veteres occurrunt apud Goldastum T. 2. rerum Alemannicarum pag. 138 sq. Ut Benedictionale Gregorii Magni, ab Hugone Mesnardo Paris. 1642. et Lambegio II. de Bibl. Vindob. pag. 300-317. editum omitimus. De benedictione magna et parua confer Cotelerium ad Constitution. Apostolic. III, 10. Benedictionum formulae veteres leguntur apud Goldastum T. 2. rerum Alemannicarum p. 138 sq. Ioan. Bonam lib. 2. c. 16. rerum liturgic. et Ioan. Wolfium T. 2. rerum memorabilium pag. 117. De crucis frequenti apud veteres in se signando usu vide D. *Martinum Eifengrein* von den Zeichen des heiligen Kreuzes, daß es ein recht christlicher, uralter, apostolischer und in Gottes Wort gegründeter Gebrauch, auch nit und gut sey. Ingolstadt 1572, 4. Ioan. Bonam de diuina Psalmidia, c. 16. § 5. pag. 502 seq. *Bellarminus* II, 29. de beatitudine sanctorum. *Stanislaum Hofium* Operum pag. 13. *Isaacum* Armeniae Catholicum Inmedius prima in Armenios pag. 354 sq. et 368. Tomi secundi auctarii noui Combesii. *Cangius* in Glossario, voce, *signum Christi*. *Conrad. Rittershufium* ad Gorippum, p. 91 sq. *Iosephum Binghamum* Origin. ecclesiastic. XI, 9. *Gull. Lindanum* IV, 97. p. 465 sqq. Panopliae Euangelicae. *Ioan. Phil. Pfeifferum* in diatriba inserta diario theologico, unschuldige Nachrichten, A. 1723, pag. 880 sqq. *Christi Wilduogelium* in dissertatione de venerabili signo crucis, Ienae 1690. Adde Calauboniana pag. 102 et 306. ubi plures scriptores laudantur. De agnis

Dei, sint numis ex cera alba, feris V. infra ostium paschae septennio quouis sufficiendis benedictisque et imaginem agni Dei referentibus, qui Dominica in Albis a Pontifice distribuuntur, vide *Vincenzii Bonardi* librum italice editum sub hoc titulo: *Dell' origine, antichità e virtù dell' agnus Dei di cera benedetta*. Romae 1584, 4. 1681, 8. 1700, 8. *Jacob. Sirmundum* ad Ennodium, pag. 79. *Gangii* Glossarium Latinum, T. 1. p. 73. *Latini Latini* Epistolarum T. 2. 138 sqq. *Theophilum Raymondum* in libro Gratianopoli 1642, 8. edito, qui inscribitur: *Christianus Christi et matris Ecclesiae per baptismum filius, cerei agni a Christi vicario consecrati symbolica imagine expressus*, qui exstat Operum eius Tomo decimo, c. 8, et e, 13. *Ioan. Molanum* de sacris picturis cap. 65. et oratione 11 quae est de agnis Dei. *Jac. Gretserum* lib. 2. de benedictionibus cap. 34. sqq. et in mysta Salmurienti, cap. 60. *Andream Victorellum* ad Ciacconii vitas Pontificum in Urbano V. *Josephum Vicecomitem* lib. 5. de antiquis baptismi ritibus cap. 51. *Omphrium Paninum* de baptisate paschali, origine et ritu conferendi agnos Dei, Romae 1560, 4. et 1630, 8. *Antonium Baldassari* de agnis Dei, Venetiis 1714, 8. *Antonium de S. Mariae* meditationum sup. regul. eriticae (Reflexions sur les Regles de la Critique) T. 3. diss. 3. *Mabilionis* Muscum Italicum T. 2. p. 376 et 377. vbi Urbani V. versus de materia et virtutibus agnorum Dei exhibentur. *Sixti V.* Breue exstat Tom. 17. Diarii eruditorum Italiae pag. 435. Hisce adde ex iis, qui e Pontificiorum castris discessere, *Gilbertum Voetium* T. 9. dissertat. selectar. pag. 934 sqq. *Franc. Hottomanni* Brutum fulmen pag. 65. *Christiani Wajewitzii* turturem Ioanneam, pag. 357. *Gasp. Caluocrium* P. 2. ritual. ecclesiastici p. 357 et 711. et *Eliam Ebingerum* in Histor. Ecclesiast. saeculi 15. pag. 533. Quanta vires in Ecclesia Romana benedictis illis rebus adferbantur ostendit *Franc. Gomarus* Opera T. 2. p. 154. et *Augustinus Castanus* de maxime supernaturali agni Dei virtute, Venetiis 1669, 4. De eo, quod iustum est circa agnos Dei singularem dissertationem *Ioan. Iac. Laemmermannus* euulgavit Helmstadii 1724.

Dirarum exempla in sacris scriptoribus existant Deut. XXVIII, 15. sqq. Pf. LXIX, 23 sqq. CIX, 7. sqq. Iobi II. et Ieremiae XX. Dirae in monte Ebal a Leuitis imprecandae leguntur Deut. XXVII, 13. sqq. Iosuae VIII, 34. De sacerdotum diris *Io. Clericus* ad Num. XXII, 6. vbi de Balako Bileami diras in populum Israeliticum poscente. *Petrus Daniel Huettius* Alnetan. quaestio. p. 227 seq. et *Ioan. Petrus Millerus* in dissertatione de deprecationibus veterum in bellis, Lipsi. 1730. De ritu diris deuouendi suspectam adulteri, propinata illa aqua amara ποτὸν ἀλγυχου, vide interpretes ad Num. V, 16. *Eduardum Bernhardum* ad Iosephi III, 11. Antiquit. Seldemum Vxor. Hebr. III, 13 seq. *Wagenfeilum* ad Sotam et *Andreas Acoluthi* commentarium de aquis amaris Lipsi.

*Biop. 1662, 4. Exstat et Martini Jacobi Oronovii, Anglo Cumbri, diss. de dicta sanguinum in lapidatum denotatis, et Joachimi Fastingii, Aboensis, dissertatio praefide Dauide Lundio, Aboae: 1688. habita de Anathematismis Hebraeorum. Formula dirarum, in excommunicatum apud Iudaeos vsitata, legitur in Ioan. Frid. Meyeri museo ministri ecclesiae, Vol. 2. p. 490. et in Relationibus innoxius A. 1720. p. 425. De imprecationibus parentum in liberos videatur *Fragerii* dissertatio, quae exstat T. 3. Historiae Academiae Inscriptionum, p. 35 sqq. De diris et imprecationibus is manifeste impios non reprehendenda epistola *Samuel Pomarti* ad Christiaquam Kortholt, auctorem scripti, *Warming wider den Stenpfach*, inserta est Vol. 4. Bibl. Lubecens. p. 565 sqq.*

De diris Iudaeorum recentis aetatis et maledictis in Christianos, multa Eisenmengerus in detecto Iudaismo, et iam olim S. Hieronymus ad V, 18 Ebraeae: *Ter*, inquit, *per singulos dies in omnibus Synagogis sub nomine Nazaraeorum anathematizant Iudaei nomen Christianum.* Sic ab Ethnicis procuratoribus Romani Christiani iuebantur *maledicere Christo*, ut constat ex Plinii X, 97. Epist. Ex Latinis Poetis, si quis formulas dirarum cognoscere velit, adeat *Vn. Iouis Catonis* diras a Christoph. Arnolde illustratas, et *Ovidii Ibin*, quo poemata pleno maledictis inimicam suam vitus est, ad exemplum Callimachi, cuius Ibis interdidit, et *Cicero* lib. 1. *Tusculanar. Disputationum*, c. 44. ubi dirae ex *Ennio Thyeste* recensentur. Grotseri librum de maledictionibus paullo ante memorauimus, ubi inter alia de anathematis in haereticos. Formula eius horrenda legitur apud *Boetium* in historia belgica, pag. 111 sqq. Vide etiam *Erasmum* ad adagium, *si quid mali in Pyrrhano.* *Lambinum* in Horatii III. Oden 27. *Passeratum* et *Brankhusum* ad Propertii III, 6. 20. *Hilfibus euenias lentis puella meis.* *Bressonium* lib. 1. de formulis populi Romani. *Philippum Camerarium* Horarum subiectuarum Cent. I. c. 35. *Balthaf. Bonifacium* Historiae ludicrae IX, 22. *Ioan. Chokierum* facis historicae centur. 2. c. 24. et *Antonium van Dalen* lib. de Oraculis p. 673 sq. edit. in 4. et libro de Aritha p. 193 seq. ubi etiam de ritu deuotionis, praecunte execrationis carmen sacerdotis, qui non modo apud Graecos et Romanos sed alias Genes obtinuit, atque non tantum ad singulos homines sed et integras Vrbes ac Regiones fuit applicatus, ut vel ex *Balaac* et *Bileam* historia patet. Numeror. XXII, 16. De diris in Deos ad vota non respondentes diximus supra § 12. De diris in eos, qui libris aliquid addunt vel detrahunt, vide *Biblioth. Graec.* lib. 5. cap. 1. pag. 76 seqq. *Richard. Lihenshallum* *Selector. literar.* p. 1. *G. H. Pippingium* de imprecationibus libris adscriptis, *Lips.* 1721. Dirae Teiorum in hostes, ad tibiam recitatae, (Plinius 28, 2.) illustratae sunt ab *Edmundo Chibull* pag. 97 sqq. antiquae Asiaticarum. Diras in diplomatis et decreta publicis vide apud *Mabillo-*

num II, 8. et 9. de re diplomatica. De ceteris et executionibus, quibus hae
 fundationes sunt munitae, extat Epistola T. Haei. 4.

XV. Quoniam in Sacris; Musicae tam vocalis quam instrumentalis usus
 pridem inualuit, etiam de hoc aliquid dicendum. Historiam Musicae Gallica
 lingua succincte et erudite exposuit *Bonnetus*, Parisiis 1715, 12. cuius historiae
 supplementum cum historia saltationum editum est Parisiis 1723, 12. Adde
Bourdolot historiam Musicae, gallica lingua editam Hagae Comitum et Fran-
 cofurti ad Moenum 1743. quatuor voluminibus in forma octopartita. *Ioan-*
Angeli Bontempi historiam Musicae, Italice editam 1695, fol. *N. Haymii* histo-
 riam Musicae, Anglice duobus voluminibus in forma quadripartita euulgatam
 Londini 1728. et *Io. Christ. Harenbergii* commentationem de re musica vetu-
 stissima, quae extat Vol. 9. Miscellan. Lipsi. Nov. p. 218 sqq. De Musica He-
 braeorum veterum, *Iac. Gassarelli* librum memorat Leo Allatius p. 40. apud
 urbanarum: sed ille nunquam quod sciam lucem aspexit. Itaque de hoc argu-
 mento praeter *Thomam Pagetium* in limine expositionis Psalmorum, et alios
 diuini huius Hymnarii, librorumque Samuelis, Regum et Chronicon interpre-
 tes et Antiquitatum Iudaicarum scriptores generales, *Marinumque Mersemum*
 in Genesi p. 1699 sq. *Kircherum* lib. 2. Musurgiae p. 47 sqq. *Ioan. Lightfoot*
Ham in descriptione Ministerii Templi cap. 7. sect. 2. de Cantoribus et Musica
 Templi T. 1. Opp. et *Henricum Horchium* de igne sacro et Musica sacro ignis
 victimas abfumente accinente, Herborn. 1691, 4. Videndus imprimis *Salomon*
van Till, in libro Belgice edito Dordraci 1692, 4. et Germanice Lipsi. 1706, 4.
Dicht. Sing. und Spiel. Kunst, so der alten als besonders der neuen Hebräer,
 de quo opere adi *Acta Eruditorum A.* 1693, pag. 69 sq. *Arthurus Bedford* in
 libro anglice edito: *the Temple Musick, or an essay concerning the Method of sin-*
ging the Psalms of David in the Temple before the Babylonish Captivity. Londini
 1712, 8. *Ioan. Haur. Bocrisius* in obseruatione de Musica, praexercitamento
 Hebraeorum, quo ad sapientiam diuiniorum se praeparabant, quae legitur T. 4.
 Miscellaneor. Lipsiensi. obl. 75. p. 56 sqq. *Herr. Scherbau* de ministerio Musi-
 ces sacrae, Parte 2. obseruat. sacrar. pag. 219 sqq. Auctor libri de excellentia
 Musicae antiquae Hebraicae et instrumentis musicis, Monachii 1718, 8. *Dan-*
Lundii dissertatio de Musica Hebraeorum antiqua, Vpsal. 1707, 8. *Imm. Ben-*
iam. Kempit commentatio de sacris musicis praefectis apud veteres Hebraeos,
 Dresdae 1737, 4. De instrumentis Musicis Hebraeorum vide *Thomam Gata-*
kerum aduersar. sac. lib. 1. c. 10. *Frans. Horii* in Prolegomenis ad Psalmorum
 librum in versiculos metricè diuisum. *Bartoloeium Bibl. Rabbin. T. 2.* p. 125.
Augustin. Calmetum T. 1. Dissertationum Biblicarum versionis Latinae p. 410 sqq.
Bernhardum Lammum de templo pag. 1216 sqq. *Christiani Weidlingii* dissertatio-
 nem

de instrumentis Musicis Hebraeorum, Lipsiae 1686. et *Misaeli Haer-*
Beinbar di dissertat. de *Opere Musicali* musico, codicis Hebraei, Witteberg. 1699.
 Vbi sunt Hebraei instrumentis vel *Tabilibus*, qualis fuit plalterium citharaque
 Dauidica, de qua exstat singularis dissertatio *Ioan. Gabr. Drechsleri*, Lips. 1670.
 quam *Georg. Serpilius Vitis* scriptorum sacrorum Germanice editis parte 9.
 p. 34 sq. integram inseruit: vel *infatilibus*, vt bucina, tubis, et tibiis, de qua-
 rum forma et vsu praecipue in inauguratione Regum apud Hebraeos vide
Saachum III. Myrothec. cap. 55. sq. p. 1091 sq. *Virringam* lib. 1. Synagogae
 cap. 10. *Buxtorfi Lexicon Rabbin.* p. 2504 seq. et *Augustini Calmet* disserta-
 tionem laudatam de Musica et instrumentis Musicis Hebraeorum. De bucina
 singularem quoque exercitationem Lipsiae edidit *Christianus de Zoega*, A. 1692.
 Vel denique *pulsatilibus*, vt tympanis, de quibus *B. D. Aug. Pfeifferi* dubia vexa-
 ta. *S. Scripturae* ad Pl. IV, 1. et *Wagenesii* p. 964 ad Sota. In titulis Psal-
 morum, vbi nomen aliquod cum מַנְצֵל constructur, illo instrumentum Mu-
 sicum denotari, ne quidem Psalmo. 22, 45 et 56 exceptis, (quos *B. Sonta-*
gius ab hac regula eximendos putat) docet *Theodorus Hasaeus* *Bibl. Bremens.*
fasc. 1. p. 66 sq. מַנְצֵל וְהַסָּוֶר, Pl. 22, tibiam, *ibid.* p. 34. יוֹנָה אֶלֶם רַחֲקִים
 Pl. 56. ignorum instrumentum significat, *ibid.* p. 68. haud dubitans. Vocabulo
 מַנְצֵל, Psalmo XLV, obuiq, cymbala denotari putat *Frider. Adolph. Lampius*
Dodecade exercitationum, in Psalmo, LXY, pag. 24. Ceterum veteris musicae
 rationem veram non minus quam poeseos Hebraicae Iudaeia ipsis iam igno-
 tam esse tam verum est, quam et dolendum. *Copf. Thomam Gatakerum* loco
 supra citato, *Ioan. Wulserum* ad tractatum Talmudicum *Shekalim*, pag. 123.
 et *Paulum Christian. Hilscherum* ad Psalm. CLI, pag. 29 sqq. vbi Plalterium et
 חֲסֹפֶס Dauidis tibias vtri insertas fuisse putat. Musicam Hebraeorum veterem
 nec accuratam valde nec arte aut susuitate commendabilem fuisse censent *Ioan-*
nes Matthesonius, et *Ioan. Clericus* T. 9. *Bibl. vniuersalis*; longe aliud autem
 visum est *Augustino Calmet* dissertatione ante laudata. De tubis et cornu
 arietino disserit *Cerberinus a S. Iosepho* T. 2. apparatus *Biblici* pag. 263 seq.
 De tubis argenteis earumque vsu in sacris Hebraeorum fule. *Conr. Henius* in
 dissertatione de tubis Hebraeorum argenteis, *Bremae*, 1745. et *Ioannes d'Ourcelin*
 in dissertationibus de clangore Euangelii, 1714. 8. p. 79 sq. 213 sq. qui etiam
 de *Magrepha* disserit p. 155 seq. post *Io. Bramium*, quem vide in selectis sacris
 lib. 2. c. 9. p. 291 sq. et *Kircherum* *Musurgiae* lib. 2. p. 52 et 54. Adde *Petr.*
Zappium T. 1. *Opusc. sacrae* p. 160. *Blasius Cantu & Musicae Sacrae* 2 Vol. 4to
 XVI. De Musica veterum Aegyptiorum, Graecorum, Romanorumque
 haud memini quonquam plerum et absolutum aliquod opus edidisse, quanquam
 ad argumentum hoc faciunt *Athanasius Kircherus* lib. 7. *Musurgiae Rom.* 1650

Frider. Adolph. Lampius
Musicae Sacrae
Blasius Cantu & Musicae Sacrae
 1779. 8to.

et Amst. 1662, fol. *Ioan. Baptista Donus* in libro de praesentia Musicae veteris, qui cum onomastico selectorum vocabulorum ad Musicam pertinentium digesto in titulos XVI. prodiit Florentiae 1647, 4. nuper vero recens adiectusque est eiusdem *Donii* Lyrae Barberinae, sive Amphichordio, in quo libro, vetus citharodia, lyraeque praesertim ac citharae forma, usus, partes, species, appellationes illustrantur, quod opus nunc primum editum est cura Antonii Francisci Gorii, Florentiae 1736, fol. *Guil. Alard* libellus de Musica Graecorum, Schleusing. 1636, 12. et quae sparsim ad Musicos veteres Graecos, Amstelodami 1652, 4. editos, Marcus Meibomius et Ioannes Wallisius: *Vincenzius Galilaeus* de noua et antiqua Musica, *Guil. Struckius* Antiqu. conuual. III, 20. *Ericii Puteani* Musathena et Iter Nonianum: *Ioan. Andreae Angolini Boncampi* Perusini Historia Musica, de qua Acta Eruditor. 1696. p. 241. *Michaelis Praetorii* syntagma musicum ex veteribus et recentioribus in 4 Tomos distributum, Guelpherbyti 1614, 4. *Georgii Vallerii* dissertatio de antiqua et mediae aevi musica, Vpsaliae 1706, 8. et Dissertatio viri e Societate Iesu de Musica Graecorum et Latinorum, quae legitur in Bibliotheca Gallica A. 1726. mense Maio pag. 111 sqq. De Nicassii inedita dissertatione de Musica veterum et Ouyraardi Historia Musicae veteris ac recentis inedita vide Nouellas Reip. litterariae A. 1703. Octobr. pag. 370 sq. De Musica in sacris adhibita et in sacrificiis, Matthaeus Brouterius de Niedeck c. 26. libri de Veterum adorationibus, XVII. De instrumentis Musicis veterum adeundus Ezech. Spanhemius ad Callimachum p. 466 sq. Otto Sperlingius in dissertatione ad numum Furiae Sabinae Tranquillinae, Amstelod. 1687, 8. Montefalconius Tom. 3. Supplement. lib. 8. p. 185 sqq. Sponius Miscellan. erudita antiquitatis sect. 1. artic. 6. et dissertatione octaua selector. dissertationum rei antiquariae. Philippus Bonanni in libro Italice edito: *Gabinotto armonico pieno d' Istrumeni sonori indicati e spiegati*, Rom. 1722, 4. ac Franciscus Blanchinus in dissertatione de tribus generibus instrumentorum Musicae veterum organicae, Romae 1742, 4. in quo libello triplex genus instrumentorum Musicae veteris, inflatile, pulsatile, tensile accurate eruditeque describitur. Aliquam multa eorum et varias *lyrae* figuras exhibent et explicant Marius Merseus libris postremis harmonicorum Paris. 1648, fol. et Blanchinus atque Montefalconius libris citatis. De lyrae plectro vide V. C. Iac. Perizonium ad Aethiani III, 32. De *sisira* exstat Anonymi Epistola ad Io. Clericum Tom. 16. Bibl. selectae pag. 167. Hieron. Hossii libellus Mediolani 1612, 12. recensus T. 2. thesauri Gallengeriani, et Benedicti Bacchini de *sisira* eorumque figuris, Traiecti 1696, 4. et in thesauro Graeniano T. 6. ex Latinae Iacobi Tollii versione, qui ex Italico transtulit. Adde quae praeter Stephanium pag. 86 sq. ad Saxonem Grammat. Angelus Causus Tottio quinto eiusdem thesauri

thesturi Roman. p. 318. Bonannus Mosei Kircheriani pag. 179. et Scriptores
 a Petro Zornio T. 1. Opusculor. sacror. p. 157. excitati. De tubis et earum
 usu in bello Matth. Zimmermannus pag. 518 sq. Analectorum. Douthaeus
 Analector. sacror. excursu 57. Lipsius de militia Rom. II, 12. IV, 10. V, 9.
 ubi simul de differentia tubarum, buccinarum, cornuum, lituorum; de qua
 rones differit Ikenius dissert. de tubis argenteis Hebraeorum, pag. 92 sq. De
 usu tubarum et lituorum in sacris idem Lipsius IV, 10. et Saubertus de Sacri-
 ficiis pag. 341. in *oraculis*, Dale de Oraculis p. 195, 459. in *comuniis* Lipsius
 l. c. in *apotelesis*, Lydius Agonistic. cap. 23. in *funeribus* Gutherius de iure ma-
 nium lib. 1. p. 22. et Meursius de funeribus c. 18. De *cornuum* usu praecipue
 in sacris, multa erudite congescit Trogillus Arkiel, Antistes Apenradensis, in
 libro Germanice edito, de cornu aereo quod prope Tunderam, Holfariae urbem
 Anno 1639 repertum fuit, Kiloniae 1683, 4. et Adamus Henricus Lackman-
 nus, in schediafmate Germanico: Unvorgreifliche Gedanken bey Gelegenheit des
 1734, unweit Tundern im Herzogthume Schleswig, abermals ausgegrabenen
 Hornes, Hamburgi 1736, 4; Adde Wormium in responsione ad F. Licetum,
 quae accessit Thomae Bartholini schediafmati de armillis veterum, Amstelod.
 1676, 12. De *cymbalis* veterum, crepitaculis, scabillorumque crepitu vide
 Menagii Origines Gall. in *castagnettes* et *castoreaux*: Rhodium ad Scribonium
 Largum p. 98. Pignorium de seruis p. 166. Bonanni p. 124 sqq. 129, 130, 131.
 Martinum de Roa parte 2. singular. Scripturae pag. 600, 605 sq. Scaligerum,
 Weiziumque ad Copam, et libros tres Friderici Adolphi Lampii vulgatos in
 Belgio Anno 1703, 12. quibus etiam videndae Exercitationes ad Psalmum XLV.
 Breae 1715, 4. in quibus insignes quaedam de Veterum musica instrumen-
 tisque musicis observationes. Eiusdem dissertatio de cymbalis veterum sub
 Matthiae Boot praesidio prodierat Breae 1700, 4. Adde Petrum Zornium
 Opusc. Sacr. T. 1. p. 148 sqq. et Richardi Elliffii commentarium de cymbalis,
 quem se ait ante impetum Clarissimi Lampii libros composuisse, ediditque ad
 calcera Fortaitorum, siue observationum philologicarum ad loca N. T. Rote-
 rodami 1727, 8. Corybantium cymbala conspiciuntur in numo apud Segui-
 num p. 186. et apud Gronouium pag. 201. ad Minucium. De *cymbalis* et *cro-
 tals* conferantur viri docti ad Ciceronis *Orat.* in Pisonem cap. 9. De *scabillo*
 Alb. Rubenius de re vestiana II, 16. De *tintinnabulis* consulantur Bonanni
 p. 178. musei Kircheriani, Fabrettus pag. 429. Inscript. veter. Ioan. Baptista
 Pacichellus in lucubratione de tintinnabulo Nolano: et Hieronymus Magius
 de tintinnabulis, notis Franc. Sweertii illustratus. Amstelod. 1664, 12. De *tym-
 panis* veterum confer Petrum Zornium T. 1. Opusc. sacror. pag. 113 sqq. Spo-
 nium Miscell. eruditae antiquitatis p. 23. Chr. Gottlieb Schwarzium Miscel-
 lan.

Ian. pollicior. humanitatis pag. 86 et 114 sqq. Tom. Iarckium ad Eliam Schedium pag. 598. Bonanni pag. 111 sqq. 163, 164. et Wagenfeillum ad Soram pag. 964. Indi loco tubarum vsi sunt flagellis quibus aerem verberabant, ac tympanis vt refert Suidas in *οδληνυξ*, qui sambucas ab *Πυρο* iuuentis docet in *σαμβύκας*. Locus Eustathii ad *Ηραδ. 2. v. 1158.* de sex *tibiaron* generibus illustratur a Gisberto Cupero in *Ηαρποcrate* p. 141 seq. De tibiis paribus et imparibus dextris et sinistris consulendi viri docti ad Terentium ac Phaedrum, et Daceries ad Festum in *improct.* Plura de tibiis veterum Aldus Manutius in quaestis per epistolas, Venetiis 1570. et in Lampade Gruteri Tom. 4. p. 251 seq. et Tom. 6. Thes. Graeciani: Casp. Bartholinus de tibiis veterum et earum antiquo vsu libris 3. Romae 1677, 8. et Amst. 1678, 12. *Tom. Meursii* filii collectanea de tibiis veterum, Sorae 1641, 8. et Tom. 8. *Antiquit. Graecorum* Jac. Gronouii: Benedictus Auerranus dissertatione 59 + 63. in Anthologiam T. 1. Opp. p. 148 sqq. Fortunarius Licetus pag. 261 sqq. gemmarum annularium, et Baudelot de *Dairval* in historia Ptolemaei Auletae, edita Gillice Parisiis 1698, 12. De tibiaron vsu in praeliis apud Lacedaemonios agit Bened. Auerranus dissert. 57. ad Thucydidem. De earum vsu in funere Io. Iarckius p. 681. ad Eliam Schedium; et Ioan. Zach. Hilbigerus in diss. de tibiicinis in funere adhibitis. Witteb. 1717. De fistula et eius a tibia discrimine vide Laurentium Tom. 8. thesauri Graeciani pag. 1466. et Bulengerum de theatro lib. 2. cap. 23. De *organis* 14 musicis hydraulicis, (aliis *υδραυλις* vel *hydraulium* 15) et pneumaticis videndi Ioan. Gregorius, Anglus, in dissert. de more canendi symbolum Nicenum, p. 49. Sigebertus Haudecampus in dissert. de Numis Contorniatis pag. 76 seq. 127 seq. et 150 ac 155. Pedrusius Tom. 7. p. 72 seq. Ioan. Trifanus T. 1. p. 218 seq. Ioseph. Binghamus Origin. Eccl. lib. 8. c. 7. § 14. Isaacus Vossius de viribus Rhythmi p. 99 seq. ex Vitruuio et Herone. Alexander Adimari in commentario ad *Pindarum* Italica metaphrasin donatum p. 551. Augustus Buchnerus ad *Vettanti* Fortuanti carmen de resurrectione p. 26. Swicernus in thesauro, et *Cangius* in Glossario Latino. Gottfr. Ephraim

¹⁴ Organorum mentio fit in *Historia Medica* XXII, 12. et apud *Socranum* in vita *Neronis* c. 41. adde *Rabanum* *Magnum* XVIII, 4. de *quatuor* Tom. 1. pag. 230. *Iulianum* *Epigramma* lib. 1. *Anthol.* c. 86. *Tertullianum* c. 8. de *baptismo*. *Claudiamum* de *Mallii* *consulatu* v. 315. *Casaubonum* et *Salmasium* ad *Lampridii* *Heliogabalum* c. 32. et *Gordianum* ad *Seueri* *Aetnam* v. 292 seq. A *Vitaliano* *Pontifice*, qui ab *A. C.* 657-671. sedt, inuenta esse organa notat *Leahder* *Albertus* in *Latia*. *Albericus* *monachus* *trium* *fontium* ad *A. C.* 840. de *Ludomco* *Pio* *Imp.* *Gregorium* *presbyterum*, qui *sa* *promittebat* *more* *Graecorum* *faciarum* *organum*, *summa* *fusciperat* *gaudio*. In *Galliam* *missa* *primum* *organum* a *Constantino* *Imp.* *A. C.* 757. obseruat le *Comte* *T. V.* p. 559.

¹⁵ *Plinius* *H. N.* IX, 8. *Delphinus* *mulcetor* *symphonias* *canit*, et *praecipue* *hydrauli* *sono*,

Ephraim Møller im *Gründschreiben* an einen hohen *Gönner* von *Orgeln*, *ihrem* Ursprunge und *Gebrauche* in der alten und neuen *Kirche Gottes*, *Dresd.* 1748, 8. et *Christi*. *Wilh. Iustus Chrylander* in *schediasmate Germanico: Historische Nachricht von Kirchenorgeln*. *Rintelii* 1755. 8. *De usu instrumentorum Musicorum et Organorum in Ecclesia Christiana*, *Henrici Dodwelli* liber prodit *Londini* 1700. 8. *Anglice, a treatise concerning the lawfulness of Instrumental-Music in holy offices; to which is prefixed a preface in vindication of Mr. Newtons sermon, concerning the lawfulness and use of Organs in the Christian Church, from the exceptions of Anonymus letter to a friend in the Country, concerning, the use of Instrumental-Music in the worship of God*, *secunda editio locupletior*. *Exstat et Georgii Mozzen* *Augustani* *verteidigte Kirchen-Musik, wider Christian Gørbers* cap. 81. *der unerkannten Sünden der Welt*. *A.* 1703, 8. *His adde D. Balthazaris Meisneri* *τοῦ μουσικῆς*. *Collegium adiaphoristicum*, *diss.* 11. § 72 sq. *Ioan. Filescaci* *electa* lib. 2. pag. 213 sq. et *Henrici Munch*, *Naruenfis*, *diss.* de usu organorum in templis, *Aboae* 1697, 8. *De Musica recentium Graecorum singulari epistola ad Angelicum Aprosium Ventimiliam* fuisse *disserruisse* se testatur *Allatius* de *consensu* pag. 1045. *De campanis* *idem* *Cangius* in *campana, cloca, glogga, signum, squilla*, *tum in καδανες, ζύλον, σημαντήριον, κροῦσμα* *Adrianus Iunius* lib. 3. *Animadvers.* cap. 11. *Hieron. Magius* libello de *tintinnabulis*, *Francisci Swartii* *notis nonnullis illustrato*, et *IV*, 14. *Miscell.* (vbi etiam de *superstitione daemones campanarum pulsu fugare se posse sperantium*) *Angelus Rocha* de *campanis*, *Rom.* 1620. *Pompeius Sarnelli* in *antiqua Basilicographia* c. 56. *Iodocus Cocius* *T.* 2. *thesauri catholici* lib. 3. c. 6. p. 267 sqq. *Francisc. Bernardinus Ferrarius* lib. 1. de *ritu sacrarum concionum* p. 7 seq. (quo in loco alias praeterea enumerat *rationes ad sacra celebranda accessuros conuocandi*) *Paullus Vergerius*. *Arnoldus Stockflet* de *campanarum usu*. *Altorfii* 1665, 12. *Ioan. Christian. Reimannus* in *dissert.* de *campanis*. *Isnaci* 1679, 4. *Nicol. Eggers* in *dissert.* de *origine et nomine campanarum*. *Ienae* 1684. *Haraldus Wallerius* in *diss.* de *campanis et praecipuis earum visibus*. *Holmiae* 1694, 8. *Paullus Christian. Hilscherus* in *dissert.* de *campanis templorum*. *Ireneus Montanus* in libello *germanico: Historische Nachricht von Glocken*, *Chemnitii* 1726, 8. *Chr. Wilh. Iustus Chrylander* in *schediasmate itidem germanico, historische Nachricht von Kirchenglocken*. *Rintelii* 1755, 8. et qui prae ceteris diligenter in hoc argumento versatus est *Ioan. Baptista Thiers* tractatu *Gallico* de *campanis* *Parisi*. 1702 et 1719, 12. Vide etiam *B. D. Meyeri* *Museum ministri Ecclesiae* parte 2. pag. 700 sq. et *Marium Merfennium*¹⁶ de in-

¹⁶ Merfenni Harmoniorum libri prodire *Parisi*, 1636 et 1648, fol. *Campanae inscriptio*
 XXX

instrumentis Harmonicis p. 145 sq. qui recentius inuentum campanas phares ad harmonicum concentum edendum coniungendi (*Glockenspiel* Germani vocant) exponit p. 160. adde Bonannium p. 143. De superstitiosis campanarum pulsibus ad arcenda fulmina, Casparis Hombergi libellus prodiit Francof. 1577, 8. cui iungatur. Ioan. Georg. Medelii diss. Witteb. 1703. qui physice illam rem discussit. Ceterum morem campanas pulsandi tempore tonitruum dissuadet Loberanus du Fesc, S. I. in dissert. de Tonitru. Vide Diarium eruditorum (*Iuornal des Savans*) 1728. p. 374. Benedictio et Baptismus campanarum de quo infra diceretur, Saec. 10. in vsu esse coepit, licet iam Carolus M. vetuerit elocas baptizari. Campanarum loco quae a saeculo 7. in Occidente frequentissimae, Graeci adhibent *σημαντήριον χαλκῶν*,¹⁷ quo pulsant, sicut lignum ali- quod oblongum duarum decempedarum magnitudine. Vide Goarum ad Eutholog. p. 560. et ad Cedreni paginam 637. Allatum de templis Graecorum p. 128. Cangii glossar. Graec. et Erdmannum Rudolphum Fischerum in diatriba de *Θεοδρόμοις* c. 3. vbi quoque de aliis rationibus Christianos ad sacros coetus conuocandi, olim vsitatis: adde Tournesortii iter gallicae editum T. 1. p. 49. vbi *σημαντήριον* Calogerorum ex arbore dependens. Simile est *σημαντήριον* Iudaeorum (*Edulstosfer*) de quo Wulferus in theriaca p. 127. Ceterum plures de veterum Musica laudati sunt III, 10. Bibl. gr. De antiquitate et vsu campanarum apud gentiles disserit Paciaudus in epistola ad Capecium, quae legitur in libello italice edito Neapoli 1751, 4. *Dissertazione di Giuseppe di Capua Capuce intorno alle due Campani della Chiesa Parrocchiale di S. Giovanni de Nobili Vomini di Capua.* Campanae maximae Sinensium, in vrbe Peking pondus est centum ac viginti librarum millia; Erfurtenis, quae per Europam maxima habetur, tantum 25400. Vide Arhanasii Kircheri Chinam illustratam pag. 300. et Cornelii Hazart *Kirchengeschichte* T. 1. p. 445 sq. Vtraque harum maiorem habet Moscouia, librarum scilicet 340000. vide Talanders itinera II. p. 89. Persae ad Pyrea conuocantur in India quidem pulsu paruae campanae, sed inter Muhammedanos signum ab iis, vti et Armenis et Christianis, datur pulsu asseris magni. Nam Muhammedani non permittunt campanarum vsum in ecclesiis, vt pote quae sunt Christianorum institutum. vid. Thom. Hyde de rel. Persar. p. 343 seq. Diagrammatum Musicorum (vulgo *tabulatur*) inuentor Stratonicus Citharoedus. Vide Casaubonum VIII, 12. ad Athenacum. Diagram-

in gloss. ad entruogant. comm. de officio eiusd. Antoni Weckens *Ottob. pag. 217, 218, 267 sq.*

*Laudo Deum verum, plebem voco, congreco cleram,
Defunctos ploro, pestem fugo, festa deuoro.*

Aliae eiusmodi inscriptiones leguntur in Io. Geo. Betsiumi *Latins. Rindensib. p. 702 sqq.*

¹⁷ Bassamen in iure Graecorum. T. 1. p. 477. qui campanam p. 478. derivat acampa.

grammata musica, quae apud Iudaeos in Hispania, Germania et Italia in vsu sunt, exhibentur a Petro Guarino in tomo secundo Grammaticae hebraicae et chaldaicae, Parisiis 1730, 4. euulgatae. De notis Musicis veterum Graecorum Ioannes Seldenus ad Epochas marmoreas p. 171 seq. Merfennus in Genesim p. 1527, 1694. M. Meibomius ad Alypium, Gaudentium, Aristidem etc. atque in praef. ad Antiquos Musicos. De notis Musicis Graecae et Latinae Ecclesiae vide quae Bibl. Graec. III, 10. § 10. De notis *ut, re, mi, fa, sol, la*, a Guidone Aretino repertis Sigebertus ad. A. C. 1028. Gerh. Io. Vossius de IV. art. popular. p. 39, 40. H. Vossius de viribus rythmi pag. 91. Acta Eruditor. A. 1695. pag. 223. vbi distichen:

Corde Deum et fidibus gemituque alto benedicam

Vt re mi faciat scilicet labra sibi.

Abraham Bucholcerus in Indica Chronolog.

Cur adhibes tristi numeros cantumque labori?

Vt releuet miserum fatum solitosque labores.

XVIII. De Concionibus Christianorum veterum pauca quaedam diſcurſus attingendae etiam conciones Iudaeorum, quarum insignis mentio exstat in libro *Philonis* Iudaei de septenario, vbi testatur per singula oppida Iudaeorum fuisse quaedam *didacticae* in quibus sabbathis Iudaei conuenerent, deinde superiorem locum ascenderet vir gravis, qui praesentes instruere, et ad virtutem adhortaretur. Vide etiam *Campesii Vstringae* Synagogam lib. 1. parte 2. c. 2. vbi iam a temporibus Moſis illum morem repeti obseruat, et lib. 3. c. 12. et eiusdem archisynagogum cap. 11 seq. et *Iacobi Altingii* Heptadem VII. diss. 2. Tom. 5. Opp. p. 198. vbi illustrat ritum Concionum post reditum Iudaeorum e Babylonia Nehem. VIII. De Iudaeorum lectionibus sacris *San. Barnage* ad A. C. 30. n. 63. *Eberubinus & S. Iosepho* T. 2. apparatus Biblicei p. 69. *Grosius* et alii ad Luc. IV, 16. 20. Tabulam festorum et lectionum sacrarum exhibet *R. Ori ben Simeon*, in Calendario Palaestinarum, quod *Iacob. Christmannus* latine vertit, p. 107 sqq. De Moſis et ceterorum sacrorum librorum lectione in Synagogis per sabbata in *yrerim alyxalon* fieri solita, vide Interpretes ad Actor. XV, 21, et *Ioan. Marckii* exercitationes textuales ad N. T. exercitatio XVI. Haphtararum explicationem dedit *Ioan. Reinhardus* in singulari dissertatione Witteb. 1674. 4. Ceterum *Elias in Thisbi*, voce *QD* notat, Prophetarum lectionem demum coepisse temporibus Antiochi Epiphania, quum lectio legis seuerè esset prohibita. Vide *Ludov. de Dieu* ad Actor. XIII, 15. et *Petru Zornii* historiam Bibliorum ex Hebraeorum diebus festis et ieiuniis illustratam, pag. 96. nota 33. De recentium Iudaeorum Draſchoth siue concionibus *Buxtorfus* in synagoga Iudaica p. 331. *Ioan. Henr. Meiss* p. 325. catalogi MSS.

Vffenbachianorum, *Chr. Schoettgenius* T. 1. Horar. hebraic. p. 99 sqq. et *Wagenseilius* p. 245 seq. telorum igneorum Satanæ, vbi et exempla quaedam eorundem tibi occurrunt. Breuem historiam concionum apud veteres Hebræos et inde apud Christianos texit *Christoph. Matth. Pfaffius* capite primo diatribæ de rectâ Theologiæ homileticæ conformatione. Tubingæ 1731, 4. Apud Muhamedanos quoque post sollempnes preces diebus Mercurii et Veneris sequitur *Watz*, siue Concio, quam habet Concionator illis dictus *Watz*, seu *Nasibat* it, id est Monitor, suator, Consilii dator. Vidè Thomæ Hydei notas ad Liturgiâ Muhamedanorum, itineri Abrahami Perisfol subiectam, p. 7.

XIX. Primorum Christianorum coetus et conciones a posteriorum temporum vsu quodammodo diuersas fuisse, constat ex 1 Cor. XIV. ad quod præter interpretes confer *Alvingium* loco laudato p. 201, 202. Non minimam partem cultus vt apud Iudæos ita apud Christianos quoque constituebatur lectis sacrarum litterarum, de qua vidè *Audati* Vtringæ Synagogam lib. 3. c. 7-11. *Ioan. Bonam* II, 6 seq. rerum liturgicarum; et de diuina psalmodia c. 16 § 14. p. 519 sqq. *Radulphum*, Decanum Tungrensem, de canonum obseruantia T. 26. *Bibl. Patrum* p. 297 sqq. *Huinectium* parte 3. p. 182 seq. delineationis ecclesiæ græcæ. *W. E. Tentzolis* diss. de ritu lectionum sacrarum. *Ioan. Andream Schmidium* diss. de lectionariis vtriusque Ecclesiæ, et *Thom. Miller* ad *Cyrillum Hierosol.* pag. 4 et 15. *Allatium* p. 49 et 52. de libris Eccles. Græcorum: Prophecticam lectionem interdum Epistolis et Euangeliiis præmissam notat *Menardus* p. 368. ad *Gregorii Sacramentum*. Sacrum Officium lingua vulgo nota celebratum a primis Christianis et per plura deinceps sæcula, quemadmodum etiam sacras litteras lectas in vulgaribus linguis, docent *Edmundus Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus p. 274 sq. *Phil. Mornæus* lib. 2. de Eucharistia capi 6 et 7. et *Iacobus Vfferius* in *Historia dogmatica de Scripturis et Sacris vernaculis*, post auctoris mortem edita Lond. 1689, 4. cum iaculentis *Henrici Warthoni* accessionibus. Neque recentis ætatis abusus excusare possunt, quæ vt *Vfferiano* operi detrahar affert *Rich. Simon* Tom. 1. *Bibl. selectæ Gallicæ* editæ cap. 18. Lectiones ecclesiasticæ diligenter notantur in veteri *Calendario Romano*, quod *Ioan. Fronto* cum notis edidit Parisiis 1692, 8. et cum eius epistolis et dissertationibus ecclesiasticis recudendum dedi *Hamb.* 1720, 8. Illud in codice MS. S. Genouesæ inscribitur: *Incipit capitulare Euangeliorum de anno circulo*. Lectiones quasdam in illo codice, atque adeo a *Frontone* omissas *Baluzius* ad *Capitularia*, T. 2. p. 1156-1160. edidit ex codice *Colbertino* Regiæque. Romæ et Constantinopoli olim *Euangelium Græcæ et Latine* recitatum est propter præsentem, qui vtriusque linguam intelligerent vide *Edm. Martene* 1. de ritibus ecclesiæ p. 277 et 372. et iter litterar. *Benedictinor.* T. 2. parte 2.

parte 2. p. 799. Passionem Christi lectam tantum secundum Matthaeum, Resurrectionem secundum Matthaeum primum, deinde etiam secundum Mattheum, Lucam, Iohannem observat Augustinus serm. 292. esp. 1. 234. c. 1. 239. c. 1. et 243. c. 1. T. 5. edit. Benedictinorum. De usu pericoparum Evangelicarum et Epistolicarum, quas Ecclesia diebus Dominicis, festisque meditando Christianis proponit, eiusque origine et antiquitate erudite disputat Rev. D. Ioan. Dieckmannus praefatione ad B. D. Henrici Mulleri et Ioachimi Lutkemanni Homilias in Evangelia et Epistolas iunctim vulgatas Germanice A. 1705. Praefatio illa recusa est in laudari Dieckmanni opusculis Germanice iunctim Stadae, 1709, 4. excusis, parte 2. p. 128 seq. *Iustus Wesselus Romipaeus* commentatione ad libros N. T. in genere, p. 177 sqq. coll. p. 141; *Ioan. Georg. Prithus* Introduct. in lectiōnem N. T. c. 31. pag. 416 sqq. edit. Hofmannianae *Casp. Calovius* Ritual. ecclesiast. P. 1. pag. 691. *Casp. Löschner* in dissertatione de pericopis Evangelicis et Epistolicis Sondershusae edita 1668. et recusa Witteb. 1725. *Ioan. Henr. Thamerus* in schediasmate de origine et dignitate pericoparum, quae Evangelia et Epistolae vulgo vocantur, Ienae 1726, 4. et in Epistola ad amicum, Altenb. 1728. vulgata, quae adiuncta deinde est Ioan. Martini Schamelii vindiciis evangelicis. Lipsiae 1724, 8. *Ioan. Bened. Carpzov* Nepos in dissert. de non remane abrogandis pericopis Evangeliorum et Epistolarum, Helmstadii 1755. vulgata, anteaque recusa. Lips. 1758. *Goetfriedus Büchnerus* in schediasmate Germanico sermone edito: Ob das immerwährende Predigen über die evangelische und epistolsche Texte in der evangelisch-lutherischen Kirche abzuschaffen, und was dagegen einzuführen sey? Ienae 1756, 4. Incommodè saepe diuulsas esse lectiones Epistolicas, contra scopum sacri scriptoris in medio sermone vel incipientes vel desinentes probat *Caspar Herm.* Sandhagen in praefat. ad Seb. Schmidii breuem interpretationem Ecclesiastice Salomonis et Epistolarum Apostolicarum Germanice editam Lüneb. 1688, 12. De homiliario Pauli Diaconi, quod deinde emendavit Alcuinus, vide *Mabilionii Analecta* p. 181. *Ioan. Henr. a Soelen* selector. literar. p. 252 sqq. et *Ioan. David Koelerus* in dissertat. de bibliotheca Caroli M. Akrorfii 1727. § 6. De libro veterrimo Homiliario idem *Mabilionius* libro de liturgia Gallicana. Libros Biblicos vniuersos per anni saeculum in Ecclesiastico officio ex veteri usu non perlegi, queritur *Claudius Espenceus* lib. 2. digressionum in epist. 1. ad Timotheum c. 11. p. 193 sq. Operum: *Jacobus Dornamithius* ab Eberthz in schediasmate germanice edito: das göttliche Wortes Kirchenmangel, oder gründliche Beweiss, daß uns die Judent Ablesung heiliger Schrift in unsern Kirchen nicht einzuführen sey. Altonae 1688, 4. *Adamus Borrellus* in scripto, cui titulus ad legem et testimonium, de quo confer Relationes innoxias

AN 1701. pag. 189. et Spenerus in consiliis theologicis. Gettapicis Parte 3. pag. 746 199.

XX. De veterum Christianorum concionibus diligentissime egit *Bernardus Ferrarius* tribus libris, qui post editionem Mediolanensem A. 1621, et Lugdunensem Anni 1664. Paris. 1664. secuti sunt Ultraieeti 1692, 8. curante Io. Georgio Graeco, cuius editio recusa est Venetijs 1734, 8. Copiosa ex eodem libro excerpta occurrunt in Zimmermanni Analectis pag. 477 199. Egregia itidem *Ioachimi Hildebrandi* exercitatio de veterum Concionibus prodit Helmst. 1661, 4. De eodem argumento agit etiam *Ioan. Hoornbeckius* libro 1. Miscellaneorum sacrorum cap. 9. *Philippus Natolus* in sacris ritibus celebrante in sacris functionibus et a concionatoribus in sermocinando peragendis. Panormi 1641, 8. *Frideric. Borromaeus* libr. 3. de concionante Episcopo, Mediolani 1632, fol. et libr. 5. de sacris sui temporis oratoribus, ib. eod. *Petrus Roquius* in pastore euangelico, gallicae edito, Basileae 1723, 4. parte prima, ubi historia et censura concionum iudaicarum et christianarum. *Binghamus Orig. ecclesiast.* lib. 14. c. 4. Mich. Gottl. Hanschius in *der Abbildung der Predigten im ersten Christenthum.* Francof. 1725, 8. Imaginem veteris suggesti siue ambonis exhibet *Carolus du Fresne* in *Constantinopoli Christiana* lib. 3. pag. 69. ubi de ambonis gradibus: habet enim nomen a Graeco *αμβων*, non ab ambiendo, vide *Valesium* ad *Sozom.* IX, 2. quanquam plerumque pro gradibus altaris (non in ambone) sedentes concionari solitos veteres observat idem *Valesius* ad *Socratis* VI, 5. et *Sirmondus* ad *Sidonium* p. 252. ubi et de eo quod stans plerumque sustentaverit populus, licet in infirmiorum gratiam sedilia etiam subiecta testatur *Augustinus* cap. 13. de *catechizandis rudibus.* De cathedris Episcoporum et Presbyterorum consulendus *Sam. Barnage* ad *Baron.* T. 1. pag. 535 19. *Menardus* pag. 85, 94. ad *Sacramentarium Gregorii M.* *Ioan. Andr. Schmidii* *disquisitio de cathedris doctorum veterum.* Ienae 1687. *Christ. Sahnii* *dissertatio de cathedris Apostolorum,* *Regiom.* 1704. et *Chr. Weidlingii* *disp. de ambonibus vet. Ecclesiae.* Lipsiae 1687. *Palpitum lectoris* videtur expressum iebrie in *Montfauconis* *diario italico* p. 134. *Huic* *modi* *pulpitum* *portatile* *vocari* *suspicio* *tripalibis* *in antiquo* *rituali* *apud* *Edmundum Martene* *lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus* p. 372. Tres amboni in vno templo Romano S. Clementis, omnium totius Urbis antiquissimo, duos in cancellis dextris, vnum scilicet pro Epistola legenda versus altare, alterum pro legendis Prophetis versus populum: tertium in sinistris paullo altiore et exornatiore pro Euangelio exstare refert idem pag. 368. Plerumque homiliarum, quae auctoribus praeiis Ecclesiae doctoribus hodie exstant, elechuq. dedit *Caelestius* a Monte Marsanno in clauo Dauidica Lugdun. 1699, fol. Quam

Quam plurimum inveniuntur in multis partibus edidit Franciscus Combes¹⁸ in Bibliotheca Homiletica, Parisiis 1662, fol. octo voluminibus ut Laurentii Cundii et Gerardi Mesani Bibliothecam Homiliarum, et Homiliarum Pauli Diaconi siue Aleuini excusum Spiraë 1482. Basil. 1493. Lugdun. 1520. Parisi. 1537. Colon. 1557. fol. Expositiones in Epistolas Dominicales et Festivales Haymonis, Smaragdi, Radulphi Ardantis, Homiliasque variorum a Laurent. Surio collectas vulgatasque Colon. 1596, fol. omittamus. Concionandi munus Episcopis primum maxime fuit proprium, licet interiecto tempore in Oriente hoc primum, tum etiam in Occidente Presbyteris concederetur. Vide Sirmondi Opera T. I. p. 333, et Fridi Borromei librum supra laudatum de Concionante Episcopo. In concilio Lateranensi, quod sub Benedicto XIII. habitum est Romae A. 1725 et 1726. tit. 1. c. 3. Episcoporum munus praecipuum esse traditur Verbi Dei praedicatio, quod suo praecepto induxit, exemploque firmavit aeternus animarum Pastor. Interdum ante Episcopum etiam verba faciebat Presbyter. (vide Thom. Milles pag. 8. ad Cyrillum Hierosol.) Diaconus quoque, de quo confer sis Sam. Basnagium ad A. C. 35. n. 12. D. Io. Ben. Carpzonii filii diss. p. 901. et Casp. Zieglerum de Diaconis p. 100 sq. Quin imo Laici. Vide Eusebii Hist. Eccles. VI, 19. p. 222. edit. Valesii. Etiam Episcopos ab aliis sibi Conciones componi fecisse notat Sirmondus ad Ennodium pag. 75. Certe concionandi officium neglectum, vehementer eis yatio datum fuisse docet laudatus Ferrarius lib. 2. cap. 1. et seq. Conferatur Cotelerius Tomo 1. ad Patres Apostolicos p. 263. Andreas Saussaeus in panopliae sacerdotalis parte 2. c. 4. Palschaeus Quesnellus ad Leonem M. p. 895 et 883. b. Iac. Goettenius libro 1. observationum cap. 1. Idem Quesnellus ante Leonem I. etiam Sixtum III. et Liberium Pontificem concionatos ad populum esse (contra Sozomenum¹⁹ libro 7. c. 19.) ostendit dissertatione 2. ad Leonem M. p. 257 sq. Conciones plerasque dictas ex memoria, quasdam etiam descripto recitatas, observatum Ferrario lib. 2. cap. 15. Ex auditoribus quidam per notarios siue *ἐκτυγαίνουσι*, ut Socrates VI, 4. de Chrysofotomo agens meminit, conciones excipiebant, qua ratione multae Origenis, Chrysofotomi, Augustini et aliorum conciones sunt conservatae. Vide Hildebrandi exercitationem de concionibus veterum cap. 3. § 8. D. Ioan. Ben. Carpzonium in praefatione ad Concionum Funerarium Tomum 5. Petri Aurelii Opera p. 408. et Georg. Henrici Goetzii eclogam theologicam de concionibus calamo exceptis. Lubecae 1716, 4. Porro autem Socratem VII, 2. *ὁ μὴ* non videtur negare sed potius affir-

¹⁸ Vide supra pag. 466.

¹⁹ Sozomenus illo loco scribit, Romae nec Episcopum nec alium quenquam in Ecclesia sermonem habuisse ad populum. Valesium Sozomeno suffragantem refellit etiam Ruinarus in Actis selectis Martyrum p. 163. edit. Paris.

firmate, Atque nempe Episcopi Constantinopolitani sacra concione extemporalis tamen fuisse eiusmodi, vt assidue frequentarentur et scripto exciperentur. De auditorum innumerabili copia dicebat quoadque urgente confer. Corelesium partē 3 monumentorum Ecclesiae Graecae p. 562 sq. Ferrarium lib. 21 c. 19. De more et iure inter concionandum Biblīa sacra duolpendi vide G. G. Zelinert dissertationem Altorfii 1728. editam. De more surgendi standique in Ecclesia, quum Diuina verba recitantur, differit Ioan. Sigism. Sufsbilus in trifolio Biblico tertio p. 197 sqq. Magd. 1732; 8. Germanice euulgato. De concionibus inauguralibus, quod ex illis de fide, doctrina et moribus cuiusque Episcopi coniectura fieret, vide H. Valesium ad Socratis VII, 29. Ceterum theatrales facetias et histrionicam ac scurrilem dicitatem exulare omnino a suggestu sacro debere, omnes consentiunt. Conf. Benedictinorum notas ad L. 1. Ambrosii de officiis c. 23. T. 2. p. 28. et Mabillonium ad haec Bernardi lib. 2: de considerat. c. 13. inter saeculares mugas, mugae sunt; in ora sacerdotis. blasphemias. Stantes concionari solebant stantibus auditoribus ut docent Ferrarius lib. 2. cap. 17. Hildebr. c. 3. § 13. Cotelerius Tomo 1. ad Patres Apostolicos p. 266 sq. Iacobus Sirmondus ad carmen 16. Sidonii Apolloniatis, et D. Balthasar Bebelius Antiquit. Eccles. Saec. 4. T. 2. p. 729 sq. Sedentes tamen interdum etiam in arbore verba fecisse certum est, vt de Chrysostramo refert Nicephorus lib. 13. hist. ecclesiast. cap. 4. Graeci recentiores non lingua vulgari sed antiqua Graeca concionantur, teste Martino Crasio in Turco-Graecia p. 205. quem vide sis etiam de Concionibus Turcarum, p. 211. Tournefortius autem in Itinerario suo A. 1717. edito p. 45. edit. Amstelod. scribit, concionum saecularum vsura in ecclesia Graeca propemodum abolitum, et si qui aliquando, quod raro contingat, verba sacra ad populum faciant, admodum misere illo officio defungi.

XXI. Non praetereundum quod pulchre obseruat illustris Vir Samuel Puffendorfius²⁰ in introductione ad Historiam, libro lectu dignissimo, et quod pauca libris Linguae nostrae accedit, ex Germanico idiomate in Latinum, Belgicum, Gallicum, Anglicum, Suecicum et Russicum translato, parte 1. cap. 12. § 2. apud Ethnicos veteres Graecos et Romanos aliasque nullas fuisse²¹ eiusmodi Sacras conciones siue publicos coetus, in quibus populus de religione sua insti-

²⁰ Pridem hoc Ethnicis exprobrauit S. Augustinus lib. 2. de ciuitate Dei, cap. 6. Quas contra disputata video a Petro Zornio T. 2. Opuscul. Saec. p. 227 sqq. ita comparata sunt, et, nescio an aliis, mihi certe non satisfaciunt. Confer delectum argumentor. pro veritate R. C. p. 468.

²¹ Tenuia illarum vestigia colligere sibi visus est Ioan. Fronto in dissert. de cultu sanctorum, p. 357 sq. (inter dissertat. et epistolas eius ecclesiasticas p. 371 sqq.)

inflicteretur, et de virtute ac pietate colenda, admoneretur: sed maximam partem cultus Deorum constituisse sacrificiis, caerimoniisque et dierum festorum solemnitate, quae tamen ludis potius et luxu quam diuinarum rerum contemplatione et pietatis exercitatione, obibatur. Ita ut ex eiusmodi religione Ethnica neque per vitam erudiri homo in cognitione Numinis, neque inflam- mari ad pietatem: neque in morte solatium ac spem de meliore vita concipere, posset. Quo magis agnoscenda est nostra Christianorum felicitas, qui loco cultus eiusmodi indigni, superstitioni et αἰόλου non modo sanam et rectam rationem Dei colendi ac celebrandi, Numine ipso monstrante habemus, sed etiam ex ore Ministrorum Verbi quotidie haurimus saluberrimas doctrinas, e quibus fides in Deum accenditur aliturque, spes et fiducia corroboratur, et charitas in Deum hominesque commendatur et inculcatur. Quod si rationem etiam veterum coetuum Christianorum ex testis aliquo fide digno cognoscere cupimus, *Iustinum Martyrem* adibimus, qui in Apologia prima pag. 98. perspicue eos describit, atque inter alia refert post lectionem scriptorum Prophe- ticorum Apostolicorumque, lectore quiescente τὸν προσῶτον siue *Antiphitem*: διὰ λόγου τῆς νοθεσίας καὶ πρὸς ἄλλοις τῶν πολλῶν τούτων μνήσεως ποιῶντα *sermone populum solitum inspicere, et ad imitationem tam pulcherrimum exercitum cohortari.* Hinc consurrexisse omnes ad preces et hymnos, ac sacram Eucha- ristiam celebratam a praesentibus quibusque. Confer si placet quae ad illum locum a B. *Kortholko* aliisque viris doctis annotata sunt, tum S. Nazianzenum, inuectiua 1, in Iulianum p. 103. ubi ridet Apostatam Conciones eiusmodi in- struere apud suos cupientem, rogatque numquid auditoribus suis duxerit ex- plicandam Hesiodi Theogoniam, an Orphei, an Homeri fabulas de Diis.

XXII. Verba pro Concione facientibus applaudebat subinde populus et acclamabat, si quid elegantius vel grauius dictum fuisset: de quo populi ap- plausu agunt *Isidorus Pelusota* IV. Epistola 130. et *Franciscus Bernardinus Ferrarius* ²² lib. 2. de concionibus cap. 23 sq. et in singulari opere de veterum acclamationibus et plausu libro 5. cap. 1-12. Quod opus in libris 7. distin- ctum Mediolani 1627, 4. primum prodiit, et in Tomo 6. thesauri Antiquitatt. Roman. Graeuiani recusum est. De iisdem acclamationibus Ecclesiasticis con- sules

²² De hoc Ferrario, qui bibliothecae praefectus, obiit Mediol. A. 1669. 30 Ian. aet. 92. aedundus Philippus Picinellus in Athenaeo eruditorum Mediolanensium Italica edita p. 200 seq. ubi inedita eius memorantur, *de annulis, de artificiosa manuum loquela, Gymna- stica sacra, de funere sacro, obscuriorum is antiquitate Ecclesiastica vocum illustratio, syn- tagmata Ecclesiastica, de multiplici luminis instrumento et usu apud Veteres, de pedum teg-umento et ornamento*, Icon eius et encaonium obuium est in elogio Academiae incognitorum pag. 161.

sales *Iacobum Gorttenium* lib. 1. obseruat. cap. 10. *Lud. Cresollium* in theatris rhetorum, Tomo 10. antiquitatt. Graecarum Gronouii pag. 145 sq. *Conradum Rittierhusium* lib. 3. sacrarum Lectionum cap. 22. *Suicerum* in thesauro, voce *negros*. *Fronton. Ducaem* in notis ad Chrysolomum Tom. 1. pag. 7 seq. *Hildebrandum* de Concionibus Vett. cap. 3. et *Henr. Gottl. Richterum* de veteri orationibus sacris applaudendi more. Lipsiae 1744. Ad hunc morem spectat etiam ritus oraria concutiendi, de quo *Jf. Casaubonus* ad Vopiscum in Aureliano, cap. 48. *Henricus Valefius* ad Eusebium p. 281. *Ioan. Harduinus* ad The mistium pag. 500. tum mos contundendi pectus, de quo *Sirmondus* Tom. 1. Opp. fol. 339. E. sq. Hi applausus et acclamationes quum saepe modum excederent, saepe loco importuno et minime conueniente excitarentur, ab antiquis Ecclesiae Doctoribus primum vehementer reprehensi, deinde paulatim abrogati sunt, licet ad S. Bernhardi vsque tempora perdurasse eidem Ferrario obseruatum. Vide *Gerh. Ioan. Vossium* libro de imitatione p. 807 sq. editionis Crenianae Tom. 1. methodorum quas de studiis instituendis edidit. Verissimum etiam est auditores si probe moueantur et cor eorum compungatur a dicente, ipsos tacituros potius et de emendatione sui serio cogitatos, quam plausu et acclamatione, obstrepere dicenti ausuros; quemadmodum *Ronatus Raptus* in diss. Gallica de eloquentia ecclesiastica recte obseruat eos qui in concione vehementissime et potentissime commoti sunt, non multa verba de dicente facere, neque illum ambitiose vicino suo laudare, sed tacitos egredi. Quo spectat *Musonii* Philosophi dictum apud Gellium lib. 5. cap. 1: *Quisquis ille est qui audit, nisi ille est plane deperditus, inter ipsam Philosophi orationem et perhorrescat necesse est, et prodeat tacitus, poeniteat et gaudeat et admiretur.* Admiratio autem quae maxima est, non parit verba sed silentium. Vnde et Cicero in oratione pro Deiotaro animaduertit *plausum obstupescentibus auditoribus ipsa admiratione compressum.* Auctor vero ingeniosus qui Dialogos mortuorum A. 1712. Gallice edidit, Demosthenem inducit Ciceroni dicentem: *vous saisissez dire, qu'il parle bien! et moi, je faisais dire, allons, marchons contre Philippe. On vous louoit: on étoit trop hors de soi pour me louer.*

XXIII. Occasione harum acclamationum Ecclesiasticarum lubet etiam paucis alia plausuum et acclamationum genera perstringere, de quibus praeter *Ferrarium* agit *Ioannes Chokierius* lib. 2. Facis historicae cap. 11. *Ioseph. Laurentius* lib. 2. Polymathiae cap. 12. *Ioan. Schlemnius* in dissertatione de acclamationibus veterum, Ienae 1665. quibus addenda *Abbatis Simonii* dissertatio inserta memoriis litterariis Treuultinis A. 1705. p. 1227 sq. De acclamationibus et plausibus theatralibus agit *Iustus Lipsius* lib. 2. electorum cap. 10. et *Ferrarius* lib. 7. cap. 20. atque libro 2. integro, in cuius capite 5. pressionem et

et conuersionem pollicis perperam refert ad plausus theatrales, quum ad amphitheatrales potius pertineat, norante *Gracuo* in praefatione ad Tomum 6. thesauri antiquitatum, vbi docet *ad digitum pugnare* apud Martialem in spectaculis, epigrammate 29. exponendum ea lege pugnare, vt qui succumbit digito sublato victum se esse fateatur. De acclamatione in ludis equestribus *Iulius Caesar Bulingerus* de circo cap. 47. Tom. 9. thesauri Graeciani pag. 691 sqq. De iisdem locum insignem habes apud *S. Caesarium* quae est. 1. pag. 6 sq. edit. Ehingeri. De acclamationibus plebis, principi applaudentis, *Felix Ofius* pag. 569 sqq. ad Albertinum Mussatum Tom. 6. thesauri Italiae parte secunda. De Scholasticis acclamationibus et plausibus, quae in scholis, in auditoriis, in foro datae sunt vel caussarum Patronis dicentibus coram iudice, vel declamantibus ad auditores Sophistis, aut eruditis scripta sua recitantibus agit *Ferrarius* lib. 3. *Vossius* in libro de imitatione, *Lipfius* lib. 2. ad Belgas epist. 48. *Ioannes Schefferus* in lib. de stilo pag. 115. et pag. 98 sq. vbi de recitationibus: *Lud. Cresfollius* in theatro Rhetorum lib. 3. c. 20. *Lodius Bisciola* Mutinensis Tomo 2. Lectionum subcesiuarum lib. 15. cap. 20. *Iac. du Portus* ad Theophrasti characteres p. 215 sq. *Bernardus Petrus Carl* in diss. edita Rostoch. 1696.

De acclamationibus et applausu in electionibus inaugurationibusque Imperatorum et Regum videndi *Io. Christoph. Beckmannus* de laudibus regalib. c. 3. *Fortunatus Scacchus* III. eleochrysm. c. 52 sq. p. 1078 sq. et c. 36. pag. 972 sq. et *Io. Franc. Buddeus* de eo quod decet circa sollempnia principum § 28. Formulas acclamationum collegit *Barnabas Briffonius* 1. 2. de formulis, vbi etiam de acclamationibus senatoriis p. 173 sqq. de quibus *Ferrarius* disputat per totum libr. 4. De militaribus acclamationibus agit idem *Ferrarius* lib. 6. c. 3. vsque ad 11. *Briffonius* lib. 4. p. 328. Ceterum militum plausus, scuta genibus illidentium, prosperitatis indicium plenum: contra quum hastis clypei feriebantur, irae documentum fuit et doloris, vt notat *Ammianus* XV, 8. pag. 94. hastis vibrantes irati XXI, 13. pag. 286. sublati alius scutis nihil periculosum fore clamabant. XXIII, 5. pag. 365. Plausus et acclamationes Imperatoribus factas a *Traiano* vsque in acta publica relatas obseruat *Isaacus Casaubonus* in notis ad *Vulcatium Gallicanum*: quemadmodum acclamationes factae Episcopis relatae sunt in acta Synodica. Confer *Suiceri* thesaurum in voce *Kpéres*. De acclamationibus in electione aut ordinatione Episcopi cui a populo acclamatum *αἴψως*, vt colligitur e *Philostorgii* IX, 10. agit *Ferrarius* lib. 7. cap. 3. et *Iacobus Goetzen* lib. 1. obseruationum cap. 10. vbi singillatim de acclamationibus in electione Pontificis. De acclamationibus in electione Imperatoris *Ferrarius* lib. 7. c. 4. et 6. tum 5. quoque, vbi de formula sacris litteris celebrata, *uiuat Rex*: et

cap. 9 sq. vbi de votis pro longiore vita et annis felicibus. De ecclesiasticis acclamationibus totus liber 5. Ferrarii est, et speciatim de acclamationibus in Conciliis cap. 13 sq. Senatui quoque in Synodis feliciter acclamatum obseruat c. 16. Confer et *Philippum Berberium* lib. 1. *πιδανών* cap. 6. *Allatum* aduersus Creyghtonum pag. 727. *Cangii* Glossar. in *πολυχρόνιον* et *πολυχρονίζεν*. *Sicceri* thesaurum in *ἀχίος*, in *αἶρος*, et *σάβος*. De acclamationibus in ludis secularibus adeundus *Petrus Tassinus*, Tom. 8. *Antiquitat. Roman.* p. 517. in ludis Apollinaribus, *Cicero* Philippica I. cap. 15. De acclamationibus in triumphis vide sis *Onuphrium*, *Ioannem Nicolai* aliosque qui de triumpho scripserunt, et quae norant viri docti ad Suetonium et Hist. Augustae scriptores. De acclamationibus nuptialibus Ferrarium lib. 6. cap. 12 sq. et *Vossii* Etymologicor. voce *Hymen*. Sternutantibus acclamatum *ζεῦ σῶσον*, vel *saluae*, *Deus te adiuet*. Confer *Harduinum* ad *Plinii* XXVIII, 2. p. 563. *Petronium Burmanni* p. 465. *Niedeckium* de adorationibus pag. 26. qui tamen praeter rem tradit, *Tibertium* primum Romanis auctorem fuisse ut sternutantes salutarerentur. *Martianum Schoockium* libro de sternutatione. Amstelod. 1664, 12. *Famianum Stradam* lib. 3. protul. 4. p. 315 sqq. *Io. Georg. Meuschenii* disquisition. de ritu salutandi sternutantes. Kilon. 1704. *Ern. Frid. Wernsdorfii* epistolam de ritu sternutantibus bene precandi. Lipsiae 1741. *Ioan. Rüd. Rhanii* dissertat. de more sternutantibus salutem precandi eiusque origine, Tiguri 1742. et in *Satura* dissertat. theologicohistoricophilolog. P. 2. pag. 312 sqq. *Liber Sadder-Ports* VII haec de more sternutantibus bene precandi praecipit: *Oportet pro quouis sternutante recitare semel unam Abūaavar et unum Abūa vābū — — ut per haec duo verba expellas morbos, quos diabolus in corpore diuino locum habere affert. Scito enim, quod sit in corpore ignis quidam — — (t. e. natura). Quando iste ignis ex mandato Domini-Altoris bellum gerit cum diabolo, eum bellando e corpore expellit, et hac ratione fugato diabolo, ex sternutatione corpus sanum euadit.*

XXIV. Ex Sacramentis Veteris Test. prima memoranda *Circumcisio*, praeepta a Deo ²³ *Genes. XVII*, 10 sq. *Leuit. XII*, 3. de cuius ritibus videndi *Talmudici* in tractatu de Sabbato cap. 19. Tom. 2. edit. *Surenhus.* p. 62 seq. *Maimonides* in *Iad chafaka* P. 1. lib. 2. tr. 6. qui liber cum latina versione *Seb. Schmidii* Argentor. 1661, 4. et cum versione ac notis *Christiani Waltheri* disputantium ritu prodit *Regiom.* 1705. et auctor libri de quo *Catalogus MSS. Vffenbachianorum* pag. 333 seq. et *Christianis V. C. Hermannus* ab *Hardt* in prodromo iuris Iudaeorum Canonici de Circumcisione *Helmst.* 1700, 8. ne
Bux.

²³ *Theodorus* apud *Eusebium* IX, 22. praeparat. euangel. de Abrahamo: *αὐτός αὐτὸν ἐπελάτρησεν* *αὐτὸν αὐτὸν ἐπελάτρησεν* *αὐτὸν αὐτὸν ἐπελάτρησεν* *αὐτὸν αὐτὸν ἐπελάτρησεν* etc.

Buxtorfium Synagoga Judaicae c. 4. Io. Lundium, similesque veluti notiores memoremus. Causas institutae a Deo circumcisionis siue sollempnium secunda carnis (vt loquamur cum S. Hilario 1. de Trinit.) reddere conatur Philo libello de circumcisione, cui adde Iustinum quaest. 102. ad Orthodoxos, Photium Epist. 248. D. Sebastian. Schmidii fasciculum diff. pag. 213 sq. Suiceri observationes sacras pag. 57 sq. Petrum Redanum ad lib. 1. Maccabaeorum p. 207 seq. et Simonis Episcopi institutiones Theologicas Tomo 1. Opp. p. 45. Certe, vt ait Zachaeus Christianus in collatione cum Apollonio Philosopho lib. 1. c. 18. *non quod praecipuum iustitiae praesudicaret aut fidei, vel aliquid superfluum in homine Deus creasset, quod postea iuberet abscindi: sed vt inter alias gentes signaculo corporis electi vini (Abrahami) soboles nasceretur.* T. 1. Spicileg. Dacherii p. 7. adde Pelagium in Epistol. ad Romanos II, 26. Ab Ismaelitis circumcisionem didicisse Aegyptios notat Anastasius Sinaita quaest. 28. ab Iosepho, Iacobi filio, Hieronymus ad Ierem. IX, 25. ex traditione Hebraeorum: quod vero propius est quam quod Aegyptiorum imitatione circumcisos Hebraeos fuisse, Herodoto II, 104 et 36. Celso, Iuliano testibus laudatis disputant Marshamus, Spencerus et qui horum insistant sententiae, cui vide quae opponuntur a Ramiresio c. 4. Pentecontarchi, Natali Alexandro aetate 3. Vet. Test. diff. 6. Leydeckero de Rep. Hebraeorum II, 4. Antonio Bynaeco, et D. Sebast. Schmidio in diff. et tractatu de Circumcisione, Salom. Deylingia II, 6. Obseruat. sacrarum, Rich. Montacurio parte 1. Originum Eccles. Wirsio in Aegyptiacis, Ioan. Baptista Sollerio, S. I. de institutis Coptorum, sub extrem. (ante Tomum s. A&S. Sanctor. Junii.) B. Zacharia Grapio in diff. edita Rostochii A. 1697. an Circumcisio ab Aegyptiis ad Abrahamum fuerit deriuata, D. Paulo Antonio in dissert. de circumcisione Gentilium. Lipsiae 1682. Augustino Calmeto in dissertatione tertia earum, quas commentario in Genesim adiunxit, et T. 1. dissertation. Biblicar. p. 17. interpretat. latinae: Mich. Ghislerio ad Ier. IX, 25 sq. Christfriedo Waechtero in Epistola inserta A. E. 1692. p. 124. Beniam. Andr. Atkifono p. 60 sq. libri anglice editi: *Christianity not older than the first Gospel promise*; Auctore libri itidem Anglico sermone compositi: *Reuelation examined with Candour* Tom. 2. diff. 5. pag. 152 sqq. Wilh. Goerco in historia Mosaica belgica euulgata, P. 1. c. 7. p. 240. Patrik Delany in examine reuelationis P. 2. pag. 195 sqq. interpretationis germanicae ab H. C. Lemkero compositae. Io. Reinh. Rusio in Progr. de circumcisione a gentibus ad Iudaeos non deriuata; et Sigism. Iac. Baumgartenio in dissertat. de regno posterorum Abrahami in Aegypto, Halae 1744. § 23. vt reliquos omittamus, quos larga manu exhibet C. M. Pfaffius dissertat. praelimar. Spencero praefixae p. 4. Ac Salomonis demum temporibus circumcisionem apud Aegyptios vsu

venire coepisse suspicatur Steph. Morinus, quem vide pag. 79. diss. de cognitione Lacedaemoniorum et Hebraeorum. Vide et Clementis recognitiones lib. 1. c. 33. et de Ismaelitarum circumcisione Philocaliam Origenis c. 23. p. 77. Apud Aegyptios ferioem circumcisionis usum ex Ios. V, 9. et Ier. IX, 25. colligunt viri docti. Philo de circumcisione, Vol. 2. p. 210. edit. Mangeianae: *γελᾶται ἡ τῶν γεννητικῶν*, (ita recte Benzelius, *πρὸ γεννητῶν*) *περιτομή πρᾶγμα σπουδαζόμενον ἐν μετρίῳ καὶ παρ' ἑτέροις ἔθνεσι, καὶ μάλιστα τῷ Ἀιγυπτιακῷ ὃ καὶ πολυαιθρωπότες τὸν καὶ πολυσοφώτατον εἶναι δοκεῖ.* Certe signum ac sigillum foederis cum Deo circumcisio apud solos fuit Hebraeos. De circumcisioe siue incisione potius praeputii apud Indos usitata in duodecennibus fieri solita pueris vide Franciscum Valentinum in descriptione Indiae veteris et recentis T. 3. p. 13. quod splendidum opus prodit Belgice octo voluminibus in folio Dordraci et Amstelod. 1726. De circumcisioe Nigritarum confer Labatum Tom. 2. p. 272 sqq. 280 sqq. de circumcisioe etiam femellarum eund. ibid. p. 287 et T. 4. p. 355.

De cultris faxeis ad circumcisionem adhiberi solitis consules interpretes ad Exod. IV, 25. Ios. V, 2. *Ramiresium* loco laudato, *Matthiae Zimmermanni* Analecta p. 412 sq. Noua litteraria maris Balthici A. 1698. p. 29. *Christianum Wasewitzium* in tuxture Ioanneo p. 136 sq. *Nicol. Serrarium* ad Iosuaam Tom. 1. p. 429 sq. *Herm. Bernh. Gedaei* Dissert. de instrumento circumcisionis a Zippora et Iosua adhibito. Lips. 1698. rec. in Hafaei et Ikenii thesauro nouo theologico-philolog. T. i. p. 263. *Ioan. Georg. Abichtii* dissert. de cultris faxeis in circumcisioe adhibitis. Lips. 1712. rec. ibid. p. 497. *Ioan. Jac. Quandtii* dissertat. de cultris circumcisoriiis et secespitis Hebraeorum, Regiom. 1713. et Acta Sanctorum Ianuarii Tom. 1. p. 1083. vbi culter quo Christus circumcisus est adhuc superesse traditur. Ibidem agitur etiam de eiusdem praeputio adhuc vt aiunt Romae asseruato in aede S. Ioannis Lateranensis, licet a resurgente resumtum scribat Anastasius Sinaita quaeft. 145. De eodem confer Tomum primum Act. Sanctorum Ianuarii p. 3 sq. *Salianum* ad A. 4053 n. 5 sq. *Tolentum* in cap. 2. Lucae, et *B. Ittigii* seleta capita Historiae Eccles. Saeculi I. pag. 343.

De iis qui recutiti quum essent, cutem praeputii (quod semel rescissum, crescere iterum negat Hippocrates VI, 10. Aphorism.) ex odio Iudaismi, deinde autem illam spastere iterum adducebant; modo, quem excogitauit Paullus Aeginaeta lib. VI. c. 53. et Celsus VII, 25. et a Symmacho factum testatur Epiphanius Tom. 2. pag. 172. vide interpretes ad 1 Maccab. I, 17. et 1 Cor. VII, 18. *Io. Rhodium* lib. de acia p. 97 sq. *Thom. Bartholinum* de morbis Biblicis c. 26. *Rich. Montacutium* Tom. 1. Orig. Eccles. p. 79 sq. *Andream Masium* ad Ios. V, 2.

p. 82 sq. *Stephanum le Moyne* notis ad *Varia sacra* p. 761 sq. *Tunaquilum Fabricium* lib. 2. Epistola 26. *Buxtorfium* Lexico Talmudico in ךׁשׁ, *Sixtinum Amamam* prolegomenis ad *Drusii fragmenta Veterum Interpretum*. G. W. *Wedelium* Exercitat. medicophilologic. Centur. I. Dec. V. N. 1. *Nic. Serarium* ad *Iosuaam* Tom. 1. p. 429 seq. *Iobum Ludolfum* in commentar. ad historiam aethiopicam pag. 270 seq. *Sabnaſum* ad *Solinum* p. 1050. h. edit. Parisiensis. *Ierem. Loffii* disputat. de *Epispasmo iudaico*. Witteb. 1665. recusam in I. C. *Schlaegeri* dissertationum rariorum fasciculo nouo. Helmstad. 1743. 4. p. 89 sqq. *Gabrielis Groddeckii* disputat. de *Iudaeis praeputium attrahentibus*, Lipsiae 1699. quam *Christi. Schoettgenius* T. 1. *Horar. hebraic. et talmudic.* p. 1159 sqq. et *Hafaeus* atque *Ikenius* T. 2. thesauri noui theologicophilologic. p. 793 sqq. recudendam curarunt, et, quos excitauit auctores *Petrus Zornius* in historia fisci iudaici p. 280 sqq.

Ab Imperatoribus Romanis prohibiti Iudaei, alienae nationis homines circumcidere ac profelytos facere. Vide *Guil. Spencerum* ad *Origenem* contra *Celsum* p. 35. et legem *Constantini* in appendice *Codicis Theodosiani Sirmondiana* p. 11. Nihilominus apud plurimas gentes mos circumcidendorum genitalium receptus, licet ob diuersas et physicas potius quam religiosas vel foederales rationes, de qua re conferendi *Menardus* et *Cotelerius* ad *Epistolam S. Barnabae* p. 27. *Tob. Pfannerus* in *Theologia Gentilium* cap. 14. p. 345 sq. *D. Paulli Antonii* diss. de *Circumcisione Gentilium*, Lips. 1682. et *Iac. Geusius* in *uictimis humanis* Tom. 1. c. 22. pag. 376 seq. Etiam in insula *Madagascar*, atque apud gentes quasdam *Americanas* circumcidendi ritum obtinere constat ex recentiorum relationibus et *Theoph. Spizelii τοῦ μακαρίτου* eleuatione relationis *Monteziniana*e p. 82 sq.

Apud Iudaeos etsi mulieres non circumcidebantur, tamen certum est aliis eas caerimoniis Deo ueluti dici solitas, quum nomina eis imponerentur, inquit *Andreas Masius* ad *Iosuaam* p. 116. Atque de initiatione puellarum apud Iudaeos uide si placet quae notauit *Wagenſeilius* in *telis igneis Satanae* p. 200 sq. Apud alias gentes uero, (vri apud *Muhamedanos* quoque, de quibus *Hadr. Relandus* p. 58 sq. *Albertus Bobouius* ad *calcem itinerarii Abrahami Peritzol* pag. 22 sq. qui negat *Circumcisionem* ab illis ita necessariam haberi, ut ob causas quasdam omitti non possit, praecipue si quis aetate prouectior ad eos accesserit. *Gabriel Sionita* lib. de nonnullis orientalium urbibus c. 15. et *Geruasius* in *descriptione Historica regni Macaffrensis*, edita Gallice A. 1688. p. 179.) mulieres etiam circumcidi mos, de quo testes *Strabo* XVI. p. 554. XVII. p. 642. *S. Ambrosius* lib. 2. de *Abrahamo* cap. 11. n. 78. Confer *Thomae Bartholini* anatomen p. 293. qui in antiquitatibus puerperii fusius ea de re dixisse se testatur. De Aegyptiis

Aegyptiis Christianis idem notat Wanslebius in Historia Ecclesiae Alexandriae, de Habessinibus Ludolfus III, 1. Hist. Aethiop. testatus Africae tantum et partim Asiae femellas tall procidentia laborare in qua circumcissioni locus sit. Confer Petrum Kolbium in descriptione capitis bonae spei p. 425. ubi de more Hottentottorum non praeputium quidem, sed alterum sibi testiculum excindi patientium. Idem de conuenientia rituum et morum, quibus Iudaei et quibus Hottentotti vtuntur, videndus p. 352, 413, 415, 416, 425, 429, 431, 433, 449, 457 sq. 554.

Legem de circumcissione reprehenderunt Marcion et Manichaeus, sed Circumcissionem cum baptismo coniunxerunt olim ex Christianis Iudaizantes et haeretici quidam de quibus Rittershusius ad Isidori Pelus. 1. Epist. 125. et Coselerius notis ad Patres Apostolicos T. 1. pag. 603. Habessini vero et Copri, quos etiam ἀπὸ τοῦ κόπτεσαι nomen accepisse non dubitant viri doctissimi, circumcissionem non probant ideo vt legi Mosaicae satisfaciant, sed ex more ciuili illius gentis, (vti aures Indi perforant,) atque vt Christi exemplum imitentur, qui circumcidi se passus est. Confer Io. Bapt. Sollerium appendice ad historiam Patriarcharum Alexandrinor. ante T. 5. Actor. Sanctor. Iunii p. 153 sq. atque antiquissimum hunc Aethiopicis morem fuisse testatur Herodotus II, 104. Praeputium a Christo in resurrectione resumtum statuit Anastasius Sinaita, quae est. 145. et Dionysius Barsalibus Syrus apud Assemannum Tom. 2. Bibl. orientalis pag. 167 sq. Circumcissionis nulla in Alcorano mentio, et tamen illa vtuntur Muhamedani quoque, licet non octaua die vt praeter Iudaeos Sabaei, notante Bocharto in Phaleg. pag. 150. sed septimo demum, octauo vel etiam tertio decimo anno a natiuitate ad exemplum Ismaelis Abrahami filii. Confer Lud. Maraccium in prodromo confutationis Alcorani parte 4. fol. 39. Hadt. Relandum de religione Muhamedica p. 59. Thom. Smithum Epist. 1. de moribus Turcarum p. 24. Copti filias baptizant die post natiuitatem octogesimo, filios quadragesimo, deinde aliquo tempore interiecto vtrosque circumcidunt, vide Voyage de Gemelli Carreri T. 1. p. 56 sq.

Circumcissionem apud Iudaeos semper fere peractam fuisse per Laicos, disputat Rich. Montacutius Tom. 1. Originum Eccles. p. 81. et a quouis eius rei perito administrari potuisse consentiunt Hebraei, notante Grotio de iure potestatum sacrarum circa sacra pag. 18, quem vide etiam ad Luc. I, 59. et interpretes ad Exod. IV, 24. 25. et 1. Maccab. I, 63. et 2. VI. 10. Ioan. Frischmuthi diss. de circumcissione Ziporae, Jen. 1668, 4. et Clariss. Georgii Elieseris Edzardi notas ad Auoda Sara c. 2. p. 299-305. licet Ziporam non per se sed per alios circumcidisse filium suum arguteretur Riuetus ad Genesim p. 443. et ad Exodum pag. 131. Sacerdotes certe nusquam, nisi Hierosolymis, erant: potuit

possit remanere oppidis vicinisque fieri d. Louisa per omnes tribus pluresque ritas dispositis eo consilio, ut populam usqueque legem Dei et iudicia edoceret. Nam et Pascha quoque machabry non sacerdotes modo sed et Laicitas, 2 Chron. XXX, 2. qui si non sufficerent, etiam a spoliis, patrefamilias potuisse id fieri obseruan B. D. Seb. Schenidius libro de Paschate p. 187. licet v. idem p. 191. monet in aliis sacrificiis mactatio ab eui e populo haud permitti fuisse videatur. Confer p. 201, 305 sq. vbi mulieris in agni paschalis mactatione partes fuisse, nullo exemplo probari posse, affirmat. Alios scriptores de ritibus agni conuacque paschalis laudauimus capite superiore p. 430 sqq. vbi de festo Paschate: quibus addendi etiam qui sacram. eosnem Christi Eucharistiam ex ritibus iudaicis illustrent, atque mox infra p. nobis referantur.

XXV. Inter Sacramenta Novi Testamenti primum est Baptismus; de cuius ritibus in veteri Ecclesia vsitatis praeter veteres, Cyrillum Hierosol. in Catechesibus vtrisque, Seuerum Alex. de ritibus Baptismi, Nicolaum Cabasiliani libro 2. de vita in Christo consulendi libri 5. Iosephi Vescomitae, Ambrosiani 24 Collegii Doctoris Mediol. 1615, 4. et Paris. 1618, 8. ex quo praeterea desumit Caselius quae in libro de ritibus Christianorum habet de hoc argumento. Doctissimum et multilugae lectionis scriptorem hunc Vitecoassensem vocat Gerb. Ioan. Vossius, 25 cuius praeclarae item de baptismo dissertationes existant, seorsim plus simpliciter vice editae, et denique operibus Vossii hunc vulgatis Tomo 6. insertae. Videndus etiam Io. Dallensis libro primo de ecclesiis religiosis Latinorum. Iacobus Billius in observationibus sacris, Edmundus Martene libro de ritibus ecclesiasticis primo. William Will in Epistola Historiae paedobaptismi Anglice edita libro 4. c. 2. D. Balhasar Bibeus Saec. 6. T. 2. p. 763-791. D. Io. Musaci diss. de ritibus primitiuae Ecclesiae baptismalibus Ienae 1674. Ioh. Florenbeckius in Miscellaneis sacris pag. 482 sq. Frat. Calixtus in disput. de baptismo et antiquis circa eum ritibus 1670. habitus, cuius 526. profiteretur se ex annotationibus et aduersariis Patris sui Georgii Calixti profecisse. Gebhardus Theod. Meterns de ritibus honorum Ecclesiae nascentis Christianorum indumentis. Helmstadtii 1690. Ioseph. Binghamus Origin. Ecclesiasticae. lib. 11. et in historia scholastica baptismi laicorum; quam latine redidit cum tribus aliis eiusdem auctoris edidit Ioan. Henr. Griseotholus. Hatae

25 Hinc perpetua Ambrosius dicitur Voets Tom. 2. dicit (1698) et q. 1111
26 Vossius in Epistola ad Guiliehmum Laudon Episcopum sanc. Leuopoldensem data a. G. 1608. prid. Nat. Dom. Plane confido, me quicquam post Iosephum Vescomitam operum lusurum, ita multa bona obseruau, et indidit. Et ubi concurrimus, breui rem complectar, quia eius operum exultare de manibus non est diuinis. Praeterea etiam digeram multos de auctoribus aliis firmabo.

1738, 4. *Franciscus Ribera* in libro belgice edito: *Historische Oepp. Anoni-
mael en Disciplin*, Amstelod. 1672, 8. et in apologia contra Hadriani de Her-
der historiam apologeticam, Roterod. 1673. eisdem Belgice. *Josephus de Sancta
Maria* in libro hispanice Scullias 1673, 4. emulgato: *Sacros ritos y ceremonias
baptismales*. *Iodocus Coccius* T. 2. lib. 5. thesauri catholici. *Ioan. Montanus* in
historia baptismi, Tremoniae 1646, 4. germanice. *Isaac. Hildbrant* rituale
baptismi, recusum Helmst. 1736, 4. *Ioan. Andr. Quenstedius* de baptismalibus
ritibus antiquis, in eiusdem Antiquitatib. biblicoecclésiasticis B. 1. p. 373. *Gus-
taui Christo. Hofmanni* dissertatio de baptismo, Apostolorum hoc de mysterio
sententiam evolvens, eiusdemque ad ipsorum usque excessum historiam per-
stringens, Hilis 1732. *Caspars* quoque *Bartbit* liber 150. aduersariorum, to-
tus est de veteribus ritibus et dignitate baptismi, sed hactenus ineditus. Tra-
ctatum de baptismo promisit, *Antonius van Dale* lib. de origine idololatriae
pag. 154. isque ipse est qui libro aduersus Aristeam de LXX. Interpretibus
Amstelod. 1705, 4. edito subiicitur, *de Historia baptismorum Hebraeorum et
Christianorum*.

De Iudaeorum baptismis et lotionibus variis immunditiei illegali causa
frequentatis adiri praeterea possunt interpretes *Leuitici* et *Leydackerus* XII, 9.
de Rep. Hebr. De lotione manuum *Pocockius* c. 9. Miscell. *Buxtorfus* diss. 7.
Philologico-Theol. D. *Theod. Dessous* dissert. de lustrationibus Iudaeorum
Witeb. 1692. *Jac. Onanus* de lotione manuum Iudaeis vitata, Hamb. 1706, 8.
Ioan. Behnis dissertatio de lotioni in obsecrandis sacris. Regiom. 1714. *Cont ad
Jenis* dissertatio de aspercionibus Hebraeorum. Bremae 1725. *Andr. Jac. Er-
hardii* Exercitationes V. de *Wageneri* *moderis* sacerdotum Hebraeorum. Haf-
niae 1695. *Henr. Jac. van Basbussen* de omnibus lauacris et lotionibus He-
braeorum eorumque mysterio. De lustrationibus et purificationibus Iudaeo-
rum *Ioan. Henr. Maini* T. 1. selectar. Exercitar. pag. 479 199. et de purifica-
tione a peccatis ad Ies. I. 16 199. et Ps. LI, 9. ibid. p. 10 199. De aqua lustrali
Mosaica, typo Christi, vide Interpretes ad Num. XIX. et *Ioan. Marckii* Exer-
cit. 3. dissert. philologicoexegetis, ad loca V. T. De balneis domesticis ad lo-
tionem ritualemente instituendam responsa Rabbimorum collecta sunt a R.
Mos. Cohen Porta, Venetia 1698, 4. De baptismi initiationis, I. Proselytorum
quem nullo idoneo testimonio probari posse vitatum fuisse ante tempora Io-
annis Baptistae, persuasum D. *Salomoni Deylingio* parte 3. Observationum sacra-
rum p. 197 sq. *Ioan. Appiani* in dissertatione de baptismi proselytorum Iu-
daico Sacramento V. T. Lipsiae 1703. *Cotl. Wernsdorffo* in diss. de baptismi
Christianorum origine meretricia. Witeb. 1710. *Gustavo Geor. Zehnera* in
dissert. de initio baptismi initiationis Iudaeorum, Altorfii 1711. et *Christ. Frid.
Boernero*

*De aqua in dissertatione de Ioanne Baptista. Lipsiae 1752. Solanus lib. 2. de iure naturae c. 4. et lib. 1. de Synodis cap. 3. et lib. de Successione in bona defunctorum cap. 26. Jacob Altingius Hebræo VII. diss. 7. Tom. 3. Opp. Wagenfeilius in Sora p. 1176 sq. Grattus Epist. 336. Ioan. Andreas Dantii diss. Ien. 1688. et Antiquitas baptismi initiationis Israelitarum vindicata adversus adscribentes ipsi originem Christianam, Ienae 1710. 4. recusæ in Ioan. Georg. Meuschenii N. T. ex Talmude illustrato. p. 233. sqq. et pag. 287. sqq. Jacobi Rbenferdi oratio de antiquitate baptismi, Opp. philolog. p. 942. sqq. Hermannus Venema in dissertat. qua inquiritur in veram et genuinam Baptismi, prioris N. F. sacramenti, seu initiationis, ut vocant, sacramenti, originem, quae legitur Miscellan. Duisburgens. T. 2. p. 361. sqq. et in Dissertationibus suis junctim editis p. 444. sqq. in qua origo Baptismi ab initiatione sacerdotum in V. T. visitata repetitur. Hammondus et Lightfootus ad Matth. III. Et qui de Profelytis Iudaeorum fuisse egerunt Lud. Ferrandus, Paulus Sleuogtus, Leydeckerus VI, 6 sq. de Rep. Hebr. et B. D. Mayerus parte 2. musei ministri Eccles. p. 500. sq. De Ethnicorum ablutionibus, lustrationibus, et expiationibus et regenerationibus per aquam unde Iudaicas repetit Spencerus, agunt Tobias Pfannorus in theologia gentili c. 14. Ioannes praecipue Lampeius in suo Epimenide et Io. Omannus in theologumenis pag. 426. Ortonis Sperlingii *rov. μακαρίου*, de baptismo Ethnicorum liber, Hafniae 1700, 8. Io. Georg. Keyserus antiquit. septentrional. p. 312. sq. et Andr. Cirinus libro de urbe Roma c. 26, ubi de februatione in Lupercalibus. De lustrationibus veterum gentium praecedentibus ante quam ad sacra accederent tres edidit Exercitationes, Ioan. Godofridus Leschnertus, Witteb. 1708. De lustrationibus urbium Rupertus ad Florum p. 224. sq. Por-*

LXX 2

cog

¹⁶ De aqua lustrali Ismael Bullialdus ad Theonem p. 215. sq. Marcellus Columna in Hydrogiologia Venet. 1603, 4. Spencerus III, 3. de legibus Hebr. in Cerda ad Virginiæ Elegiam VIII. vers. 64. et Baroniæ ad A. C. 1126. 1388. et Ab 17. § 1669. Aquam benedictam Christianorum benedictionem falsè vocas Hildcherus lib. 1. Epist. 23. pag. 74. et de castitatem servandam commendat. De illa loc. Geeserus lib. 2. de benedictionibus cap. 4. usque ad 20. Hugo Menardus p. 95. seq. ad Gregorii M. sacramentarium. Tiraquellus de nobilitate p. 484. sq. Holspimanus de templis II, 13. p. 78. sq. D. Ioan. Guil. Baieri diss. de aqua lustrali Pontificiorum. Ien. 1692. Templum intrantes lauisse manus narrat S. Nilus lib. 1. Epist. 24. Edit. Allatii. De Valentiano, qui a Sacerdote aqua lustrali conspersus tinctam Chlamydia partem abscedit et pugnum imperat. Sacerdoti, vide Coscomanus VI, 6. et Theodoritum III, 16. De viribus, quas aquae benedictae tribuat Romani, vide Ioannis de Turrecremata librum de efficacia aquae benedictae contra Petrum Anglicum. Romae 1524, 1559, 8. et Marci Antonii Marsilii Hydrogiologiam, s. librum de fonte lustrali, s. de aquae benedictae praestantia. Romae 1603, 1605, 4. Apud Moscos sollemnis caerimonia benedicendae aquae festo Epiphaniae, vide Memoriae regni Imperatricis Catharinae pag. III. sqq.

205 adhibere esse in lectionibus et Expositionibus, in primis nonnullarum naufragorum et sepulcorum ostendit. Ioan. Philipp. Cassellius singulari dissertatione inserta T. vi Symbolae. litterar. Bremensium p. 323 sqq. De Sabacorum Illustrationibus Hottingerus p. 281. Historiae Oriental. De baptismis Muhammedanorum id. p. 164, 176. et in Eusebio disti. p. 90 sq.

Ut ad Christianorum Baptismum reuertamur, praeter scriptores sacrorum officiorum rituumque c. 4. laudatos, videndi *Seuerus Alexandrinus*, siue *Antiochenus* potius de ritibus baptismi, Syriace et Latine editus a *Guidone Fabricio* Boderiano Antwerp. 1572. 4. Id. *Didconi* epistola apud Mabilonium Tom. 1. musei Italici parte 2. p. 69 sq. Epistola *Alcuini* et alia *Amalari* Treurenensis de eodem argumento: *Theodulphi* Aurelianensis liber 28 de ratione et ordine rituum baptismi ad Magnum Senonensem, quem e Codice Corbeensi ante Sirmondum edidit notisque illustrauit *Menardus* ad Gregorii M. librum sacramentorum p. 129 sq. Veteres ordines formulaeque Baptismi quas exhibet *Edmundus Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 165 seq. *Magni Senonensis* libellus de Mysterio Baptismi, id. p. 158. et *Anonymi* pag. 161. cum antiqua fidei profertendae formula. *Ordo Baptismi* secundum usum Aethiopicum Tom. 27. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 634. ex editione *Mariani Victorii* Rom. 1552. 4. cum eius institutionibus linguae aethiopicae. *Caroli M.* epistola encyclica de baptismo eiusque ritibus ad *Otilbertum*, Mediolanensem Archiepiscopum, et *Otilberti* responsio apud Mabilonium T. 1. Analectorum p. 75 sqq. edit. nouae. *Leidradi* liber de sacramento baptismi ad *Carolium M.* apud eundem Mabilon. Tomo 3. Analectorum, p. 78. tum Epistola ad eundem *Carolium* de ritibus baptismi et abrenunciationibus in eo fieri solitis, pag. 87. *Tesseri* siue *Tesseri* epistola de expositione rituum Ecclesiae in Baptismo, P. 14. Bibl. Patr. edit. Lugd. p. 6 sqq. *Ioach. Hildebrandi* Rituale baptismi veteris. Helmst. 1699. 4. Rituum baptismales saeculi secundi, exposuit *J. G. Walchius* singulari dissertatione Ionae. 1749. edita. Caerimoniae nonnullae et formulae veterum baptismi ad baptismum translatae videntur *C. G. Schwarzii* in dissertatione Altd. 1738. euulgata, et *Edmondo Morillo* III, 3. obseruationum.

Infantium baptismum nemo in Ecclesia in dubium vocasse legitur ante A. C. 1100. v. erudite probauit *Wilhelmus Wall* in libro Anglice edito Lond. 1707. 4. saepiusque deinde recuso: *the History of infant baptism.* quem ex

27 Latine recusus T. 14. Bibl. Patr. Lugd. p. 278.

28 Ex Sirmondi editione existat T. 14. Bibl. Patr. Lugd. p. 9.

29 Galesi responsio ad hanc librum memoratur a Ioan. Clerico Tom. 14. Bibl. veter. et nouae p. 200. et a Schloslero in praefat. ad P. 1. lat. interpr. p. 21.

Anglico latine verit; nonnullisque obseruationibus et vindiciis auxit Io. Lud. Schlofferus: et cuius P. 1. Hamb. 1748, 4. P. 2. ib. 1753. prodijt. In huius introductione post *Lightfootum* et *Campegium Vistringam* II, 6. Obseruation, factar. pag. 306 sq. notat a Iudaeis etiam profelytos infantes baptizari solitos. Videt et *Petrum Cluniacensem* contra Petrobrusianos (Anabaptistas suae aetatis) T. 22. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1044. *Edmundum Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 81. vbi affert inter alia haec Origenis V. in Epist. ad Rom. *Ecclesia ab Apostoli traditionem suscepit etiam parvulis baptismum dare.* *Georgii Cassandri* opera pag. 668 sq. 1227 sq. *Henrici Hammondi* defensionem baptismi infantum Tomo 2. Opp. *Io. Wallisi* de paedobaptismo Tom. 3. Opp. pag. 440 sqq. *Ioanni Georgii Walchii* historiam paedobaptismi quatuor prior. saeculorum. Ienae 1739. recusatam in Eiusdem Miscellaneis sacris pag. 487 seqq. *Iacobi Comitis Acanti* Epistolam de Paedobaptismo sollemnem in Ecclesia latina et graeca, Romae 1755, 4. et, quae erudite annotauit *Christ. Matth. Pfaffus* pag. 83 sqq. Origin. Ecclesiasticarum, ne infinita alia Theologorum aduersus Anabaptistas volumina iam memoremus. Ministri baptismi ordinarii in veteri Ecclesia fuerunt Episcopi et Presbyteri. vide Suicerum Thes. Eccl. P. 1. p. 630. Hildebrandum lib. cit. p. 49. Barnab. Brissonium ad codicem de Ferijs, T. 8. thesauri Gronov. p. 2416. et Binghami histor. baptismi a Laicis administrati P. 1. c. 1. sect. 3 sq. Interdum tamen Diaconis, v. Suicerum et Hildebrandum II. cc. atque Binghamum lib. cit. sect. 5. immo et Laicis administratio baptismi concessa est. Confer praeter Suicerum et Hildebrandum, II. cc. Binghamum Orig. Eccles. lib. XIX. c. 3. § 4. et histor. baptismi iam citatae sect. 7. 8. 17. Heineccium Delin. ecclesiae graecae veteris et recentioris, P. 2. p. 202, 204, 250. De mulieribus diuersae sunt sententiae: vide Suicerum et Hildebrandum II. cc. Bingham, histor. baptismi Laicorum sect. 18. et Petrum Pantinum pag. 235. ad Basilium Seleuc. de vita Theclae. Quod baptismus, per mulieres administratus, necessitate ita iubente, legitimus sit singulari dissertatione euicit *Hector Godofr. Masius*, Havniae 1689. quae legitur inter dissertationes Eius iunctim Hamb. 1720. editas p. 149 sqq. Adde *Ioan. Andr. Schmidii* dissertat. de Baptismo per arenam. Helmst. 1697. habitam. Baptizandi adulti imbuebantur prius sacris Christianae religionis dogmatis, vnde nomen *Catechumenorum*, de quibus vide librum singularem *Tobiae Pfanneri*, Frcti 1685, 12. et Vinariae 1688, 12. *Matthaeum Larroquinum* III, 1. aduersariorum factorum. *Gabr. Abaspinaeum* libro secundo obseruationum Ecclesiasticar. *Ioan. Morinum* in Operibus postumis, Paris. 1703, 4. euulgatis. *Ioan. Bonam* lib. 1. rerum liturgicar. cap. 16. vbi de missa Catechumenorum.

Binghamum Orig. Eccl. lib. X. c. 1 et 2. *Carol. le Coq* Annal. Ecclesiastic. Francor. T. 2. p. 131 sq. et p. 143 sqq. ubi de baptismo Clodonei. Ceterum tres fuere Catechumenorum gradus, *audientium*, *aspirantium*, et *electorum*. Vide *Ephemerides eruditas (Iourn. des Savans)* 1726. mense Nouembri pag. 391 sq. Ex catechumenorum genere perfectius fait, *genus electorium*, imperfectius *audientium*. Vide ius Graecoromanum *Freheri* T. 1, pag. 53. De Catechumenorum scrutinio ante baptismum, *Edmundus Martene* lib. 1. de antiquis ritibus Baptismi p. 78 sq. qui varios Ordines veteres siue formulas eiusmodi scrutini affert p. 87 sq. quemadmodum et Ordines faciendi Catechumenum p. 37 sq. et de Officio Catechistae differit p. 26 sq. et de Catechumenis ac Competentibus pag. 29 sq. Baptismi conferendi sollempne maxime in veteri Ecclesia tempus Paschaetq. festum et Pentecostes, et quandoque festum Epiphaniae: Confer *Launoii* et *Ioan. Nicolai*, Ord. Praedicator. dissertationes de veteri usu baptismi, Paris. 1670. Adultorum baptismum praecedebat *confessio peccatorum*, ut praeter alios docet *Thom. Miller* p. 18, ad *Cyrrillum Hierosol.* Idem de Catechumenorum ieiuniis agit p. 38 et 43. Sed et p. 45. de dogmatibus Ecclesiasticis, quae baptizandis exponerentur, et p. 75. de *symboli* traditione, quo veluti auctorabatur ad sacram militiam, atque sacris Christianis initiabantur, quemadmodum etiam Gentium *Mystras* accipiebant certa signa, symbola et *ordina* profanae suae religionis, de quo videndus auctor *Historiae Symboli Apostolici*, editae Anglice Lond. 1701, 1703, 8. atque inde Lipsiae *Latine. Gerh. Ioan. Vossius* de tribus symbolis, Amstelod. 1642, 4. et Tomo VI. Operum, et *Iac. Vfferius* de Romanae Ecclesiae symbolo Apostolico veteri, Oxon. 1660, 4. Consulendi etiam *Ioannes Morinus* de expiatione Catechumenorum: et *Io. Fieschi* Lux Baptismi et Candor.

De *exorcismi* ritu et antiquitate speciatim consules opera *Georgii Cassandri* pag. 749 sq. *Elmenborstianus* in notis ad Gennadii dogmata ecclesiastica cap. 31, *Tobiam Pfannerum* de donis miraculosis Ecclesiae p. 155 sq. *Thom. Miller* ad *Cyrrillum Hierosol.* p. 7. *B. Bebelium* Saec. IV. Tom. 2. p. 779 sq. *Mennardum* ad sacramentarium Gregorii Magni pag. 132 sq. *Vossii* *Historiam Pelagianam* pag. 156 sq. *Edmundum Martene* lib. 1. de ritibus p. 183. *Sennerum* de ritibus baptismi p. 45-59. *Goari* *Enchologium* pag. 335, 337. e quo disces etiam in Graeca Ecclesia ritum hunc obtinere, quemadmodum de Russica, Graecae Ecclesiae filia, hoc testatur *Adamus Olearius* in itinere suo pag. 282. *Ioan. Stephan. Durantium* de ritibus ecclesiae catholicae lib. 1. c. 19. § 22. p. 72. *Ioannis Melchioris Kraftii* plenioram *Exorcismi* historiam, germanice Hamburgi 1750, 8. euulgatam, et dissertationes *Petri Musaei*, Kilon. 1671. *Gottlieb Stollii*, Ienae

1793. *Magni Baronti, Vpsal. 1740. Ioan. Christoph. Wernsdorff, Vitomb. 1749.* Videbis etiam, vbi lubebit, quae de exufflatione et inspiratione Daemonis *Ros-
weidus* ad *Vitas Patrum* p. 785. et de exorcismis Iudaeorum Christianorumque
collegit *Antonius van Dale* de diuinationibus idololatriis V. T. c. 7. pag. 545
sq. 553. De formula: *Abrincacio Satanae et omnibus operibus ac pompis eius,*
quam erecto corpore, protensa manu, facie ad occidentem versa dixisse docet
Cyrillus Hierosol. I, 2. Catech. Mystag. ad *Matthiam Zimmermannum* in libro:
Fiant non nascuntur Christiani § 81. et in analectis p. 528 sq. *Iosephum Vice-*
comitem, de antiquis baptismi ritibus libr. 2. c. 16 sqq. *Ioan. Sseph. Durantum*
L. c. lib. 1. c. 19. p. 76: *Ioan. Hoornbekium* Miscell. Sacr. lib. 1. cap. 7. p. 502.
Ioseph. Binghamum lib. XI. c. 7. *Barnab. Briffen* in commentario ad L. de spe-
taculis et feriis, T. VIII. thesauri Gronov. pag. 2398. *Gerhard. Vossium* ad
Ephraem. Syrum p. 195 sq. et *Theophil. Roynaudum* in Heteroclitis spiritalibus,
p. 158 sqq. Quomodo et quando hic ritus in Ecclesia Graeca adhibeatur.
docet *Heineccius* delineat. Ecclesiae Graecae veteris et recentior. P. 3. p. 308
sqq. Postquam Satanae abrenunciassent, *Symbolum* recitarunt baptizandi vultu
ad orientem conuerso. Vide eundem *Cyrillum* p. 283. et *Ioan. Pearsonium*
ad *Symbolum* pag. 21. De baptismo Cliniegrum siue Catechumenorum quos
morbus occupabat, siue aliorum qui ne post baptismum in peccata grauiora
prolaberentur illud libenter ad mortem imminens differant, videndus
Marquardus Gudius in diss. sub I. Andrea Bosio habita Ienae 1657. de Clinicis
siue Grabatariis Vet. Ecclesiae. Eiusdem Introductioni in notitiam scriptorum
ecclesiasticorum a Io. Georg. Walchio addita p. 568. et *Ioach. Hildebrandus* in
arte bene moriendi c. 3. *Euicerus* in observationibus sacris pag. 68 sq. *Petrus*
Lambecius notis ad vitam S. Anselmi, et *Edmundus Martens* lib. 1. de ritibus
Eccles. p. 149 sq. De Baptizandis sub conditione, si de Baptismo iam impertito
non certo constat, id. p. 152.

Immersionem in aquam, latissime per plura saecula receptam, (vide *Edm.*
Martens libro laudato p. 128 sq. vbi in omnibus libris praeis ritualibus im-
mersionem praecipere obseruat) Apostolicae traditionis esse contendunt *North-*
onus Knatchbull ad 1 Petr. III, 20. *Gabriel Tiberfon* libro Anglico de baptismo,
de quo Act. Erud. 1688, p. 244. *Cerulus. Maria de Veiel* ad Act. II. p. 47 sq.
et VIII. p. 180. *Salmasius* appenat. de primatu Papae p. 192. *Henric. Pontanus*
in dissertationibus de ritu merionis in sacro baptismate. Traiecti 1709, 4. *Iosephus*
Kiscomes de ritibus veter. ecclesiae circa baptismum lib. 4. c. 7. *Gerh.*
Ioan. Vossius disp. 1. de baptismo, T. VI. Opp. p. 256. *Ioan. Gill* in libro an-
glico: *The ancient mode of baptizing by Immersion maintained against the Author*
of the Manner. of baptizing by Water, Lond. 1726, 8. et in defensione contra
Mau-

Mauriciana. Anglice, ib. 1727. *Gustavus Georg. Zeltner* in *dissem. de mersione in baptismo apostolica larga perfusione instauranda. Alud. 1700. Schlichtingius* ad Ioan. I, 26: aliique. Contra Io. *Lightfootus* immersionem pro illicita et mera *adspersione* habuit, quoniam verbum *βαπτίζω* ubi de sacris baptismis in V. T. et de actu transeunte accipitur, semper (ut notat ille) significet adspersionem. Vide Io. *Lightfooti* vitam operibus illius præmissam in 2. Sane adspersionem in baptismo etiam antiquissimi in Ecclesia vltus fuisse præter alios observatum *Beueregius* ad Synodicum M. p. 30. et *Iosepho Binghamo* Orig. Eccles. lib. 11. c. 11. et verbum *βαπτίζω* vtrumque denotat, mergere et abluere. Confer *Hammondum* ad Marc. VII, 4. *Erasmum Schmidium* ad Matth. III, 6. *Matthiae Mauriti* Gill fairly answer'd, and baptizing with Water defended Lond. 1727. *John Coyn's* some iuste and necessary Remarks upon John Gill's defence. 1727. *Vossium* de baptismo p. 37 sq. *Forbesii* instructiones p. 502. seq. et *Pöcockii* Miscellanea p. 402. De baptismo per immersionem simul in aquam et superfusionem aquae collato vide *Ioan. Mabillonium* Tomo 1. musci Ital. p. 73, 81. et *Ioan. Ciampinum* in explicatione duorum sarcophagorum, baptismitum ritum indicantium, Romae 1697, 4. quae recensetur in Actis Er. A. 1698. p. 46. atque integra inserta est Museo Mineruae Venetae (Galeria di Minerua) Tom. 2. p. 77. Immersio totius corporis vel capitis tantum, aut etiam adspersione in veteri Ecclesia vel simplex erat ad demonstrandam Dei, Ecclesiae, fidei, baptismi unitatem: confer *Vossium* de baptismo p. 44 sq. et *Viceromitum* IV, 8. vel triplex ad fidem SS. Trinitatis et Christi post triduum e sepulchro prodeuntis testandam, quem morem Apostolicum fuisse non dubitat, et hodieque observari optat *Beueregius* II, 6. codicis Canonum Vindicati, ad triplex Dei beneficium ob oculos ponendum, Patris nos adoptantis, Filii sanguine suo nos abluentis, et Spiritus S. fidem in baptismo obfignantis. Vide et *Thomam Miles* ad Cyrillum Hierosol. pag. 286. qui de candidis baptizatorum stolis agit pag. 34.

De patris Tertulliano iam memoratis (c. 18. de Baptismo) eorumque officio et origine (quam ex Ed. VIII, b. male repetunt Tremellius et Junius, alii ab Hagino Papa) videndi *Augustinus* serm. 263. de tempore, *Jonas Aurelianensis* de institutione Laicali lib. 1. c. 6. Tomo 1. spicilegii Daeheriaii p. 19. *Beueregius* ad Canon. 3. Nicaenum arabicum p. 213. *Eliemborsius* ad Dogmata ecclesiastica Gennadii p. 143 et 200. *Suicerus* in *oposito*, *Menardus* ad sacramentarium Gregorii M. pag. 107. *Guilelmus Saldenus* in Oriis diuinis III, 7. *Matthias Zimmermannus* in analectis p. 392 seq. *Edm. Martene* lib. 1. de ritibus ecclesiae p. 153. *Ioseph. Binghamus* Orig. lib. XI. c. 8. *Baluzius* ad Capitularia

Tom. 2. pag. 1178. *Ioan. Georg. Simon* de patrinis. Ienae 1678. *A. Schular* de susceptoribus. Witteb. 1688. *Sam. Schelwigius* de patrinis matrinisque. Gedani 1689, 4. rec. 1722. *Gul. Wilkins* de fideiussoribus in Ecclesia veteri. Witteb. 1704. *Isaac. Iundt* de susceptor. baptismalium origine, Argent. 1751. et prae ceteris vir Amplissimus *Gerhardus van Maftricht* in Schediasmate de susceptoribus infantum ex baptismo, eorum origine, usu et abusu. Duisburgi 1670, 8. recuso Francof. 1727, 4. et Vir Consultissimus *Gottlob Aug. Ienichen* in prolusione de Patrinis, eorumque origine, numero et sexu: see, vice eum commentatione de S. Pancratio, urbis et ecclesiae primariae Giessensis numine tutelari excusa Lipsiae 1758, 4. Iudaei circumcidendis infantibus vnum tantum adhibent sponsoem: vide *Buxtorf. Synagog. Iudaic.* p. 92 et 95 et 105, prohibitumque pluribus liberis vnum susceptorem rogare. Sic et Graeci Christiani vnum tantum patrinum aduocant, vt patet tum ex aliis tum ex confessione *Metrophanis Critopuli* p. 87. Antiquis temporibus fide iubebant ad sacrum baptismum pro liberis suis parentes ipsi, vt notauit *Baluzius* ad homiliam XII. *Caesarii Arelatensis*. De eo quod masculi masculos, feminae feminas susceperent vid. *Cotelerius* Tomo 1. patrum Apostol, pag. 288. In Latina Ecclesia iam a decimo vsque saeculo existimatum est per patrini officium conjugia impediri, postquam patrinorum connubium interdixit *Theodorus II. Papa: Conf. Theoph. Raynaudum* Tomo 9. operum p. 167 seq. agentem de spirituali paternitate susceptorum: Hinc duo tantum concessi diuersi sexus patrini, ne multitudinis eorum matrimonium impedirentur. Hinc parentes quoque patrinorum fungi munere desierunt, siquidem et *Papa Deus* dedit rescripserat ad *Gordianum Hispalensem*, cohabitare deinde illos amplius non posse. De *S. Petro*, cui cognomen *compater*, vide Acta Sanctor. ad diem XV. Iunii T. 2. p. 1090. Sanctorum imagines, patrinorum munere vt fungerentur aduocatas notauit *A. Pagi* in Critica Baroniana ad A. C. 825. n. 25. De patrinis etiam varia collegit *B. D. Mayerus* in museo ministri ecclesiae part. 3. p. 108 seq. in qua vtpart. A p. 1 seq. agit et de Baptisteriis, de quibus vide praeterea *sis Saussanum* de Myrticis Galliae scriptoribus p. 176 sq. vbi *S. Lino* illorum inuentionem tribuit *Pompeium Sarnelli* in antiqua Basilicographia c. 49. *Elin. Martone* lib. 1. de ritibus Eccles. p. 7 sq. *Ioseph. Binghamum* Or. Eccl. lib. 8. c. 7. *Io. Henr. Wedderkamptii* librum de baptisteriis, excusam Helmst. 1703, 8. *Thomam Milles* ad *Cyrillum Hierosol.* p. 278. *Isach. Hildebrandi* Rituale Baptismi. p. 34. *Sulcori* Thes. Eccles. T. 1. p. 659. et T. 2. p. 159. *Heinrici* delineat. ecclesiae graecae. P. 3. p. 97. De calice baptismali quo recens baptizatis lac et mal, vel in Occidentis Ecclesia vinum et lac, vt ex Hieronymo ad *Esaiam LV.* obseruat *Rogweidus* ad vitam *Pachomii* p. 107. porrigebatur, vide *Ioan. Serrorij* melete-

man. Hist. Ecclesiasticæ diff. 7. pag. 29 sq. B. *Bebellum* Sac. IV. Antiquitat. Eccles. p. 788. et quæ viri docti ad Epistolam S. Barnabæ cap. 6. *Chr. Henr. Leibnizium* de infantatione, per concordiam lactis et mellis, baptismali. Witreb. 1736. *Edm. Martene* lib. 1. de ritibus p. 146 seq. qui p. 142 seq. etiam de sacra Coena Neophytis data, atque pag. 137 seq. de albis baptizatorum, cereisque et osculo. De *alba veste* baptizatorum consulatur G. *Meierus* de initiis veter. § 681. *T. C. Sincerus* obseruat. sacr. pag. 81. *C. Calvoerius* Ritual. ecclesiast. P. I. L. 1. S. 2. cap. 21. *Sal. Deylingius* obseruat. sacr. Part. 3. *Binghamus* Orig. ecclesiast. L. 12. c. 4. *Heineccius* delineat. ecclesiae graecæ P. 3. p. 287. *Godofr. Wagneri* dissertatio de veste alba baptizatorum, Regiom. 1700. rec. 1734. et *Ioan. Schmidtii* dissert. de usu vestium albarum. Lips. 1704. De *ceretis* baptismalibus eruditum libellum edidit *Ioan. Faesius*. Helmstadii 1712. 4. De *osculo* videt *Binghamum* l. c. § 5. et *Martini Kempii* opus de osculis, dissert. 8. § 9 sqq. De *crucis* signo Centuriatores Magdeb. Cent. III. et *Binghamum* L. XI. c. 9. sect. 4. et L. XII. c. 3. De manuum impositione *Binghamum* L. XII. c. 1. sect. 1. cap. 2. sect. 3. c. 3. sect. 5 sq. De *denis baptismalibus* conferantur *Georg. Radouii*, *Ioan. Georg. Krausii*, et *Ioan. Frid. Ioachimi* dissertationes. Rostochii 1671. Witteb. 1728. et *Hake* 1736. euulgatae. De *procrastinatione* baptismi apud veteres eiusque causis consulatur *S. A. Baumgartenii* dissertatio, Halæ 1747. edita.

Quamquam Ioannis baptismum *τέλειον* siue perfectum fuisse negabant olim Nouatiani, et nonnulli etiam ex Patribus Ecclesiae illud tantum exitisse a *Βαπτισμός* Isagogicum *μετανοίας*, non *υιοθεσίας*, confer *Montacutium* Tomo 1. Originum Eccles. p. 386 sq. et *Thomam Milles* ad *Cyrillum Hierosol.* p. 287. tamen *Eulogius* apud *Photium* Cod. 280. pag. 878 sq. recte illud docet perfectum ac diuinum fuisse, de quo plura Theologi, vnum baptismum Ioannis et Christi aduersus *Socini* scholam grauissimis argumentis asserentes, ac *Ioannem Baptistam* Dei iussu *Ioan. 1. 33.* Baptismum circumcisionis loco primum coepisse introducere, probe obseruat *Buxtorfius* praef. ad *Synagogam* Iudaicam, et auctor libri Gallice editi, *les aménitez de la Critique*, Tomo 2. Parisiis 1718, 12. licet *Schickardus* c. 5. de iure *Régio Hebraeorum* p. 329. affirmet Iudaeos ad differentiam Samaritanorum circumcisioni baptismum addidisse. Sed illum profelytarum baptismum posterius longe receptum fuisse a Iudaeis, disputat *Io. Owenus* pag. 426. Theologumenon certe ante *Ioannem* aut nulli testimonio certo constat.

Inminente mortis periculo apud veteres Christianos nemini Catechumenis nec catechumenatus desertori, ac ne gentili quidem baptismum quouis modo petenti denegatum, probat *Io. Marinus* lib. 10. de poenitentia cap. 8.

Mōstros 30. etiam baptizabant Marcionitae teste Philastrio haeresi 49. quod ab Ecclesia semper reiectum fuit, atque prohibitum, vt Can. 18 et 20. Codicis Africani, (confer Edm. Martens lib. 1. de ritibus Ecclesiae, pag. 151.) neque probatus Cerinthianorum, si talis vltus Apostolorum aeuo fuit, mos vicarii 31. pro mortuis baptisui, ad quem respici ab Apostolo 1 Cor. XV, 29. scribit Epiphanius haeresi 28. Tomo 1. p. 114. quum Paulus nihil aliud illo loco videatur intelligere per τὸ βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν quam quod Rom. VI, 3. dixit baptizari in mortem Christi, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἵνα βαπτισθῆμεν, vt recte vidit olim, auctor Commentarii in Paulli Epist. qui inter Hieronymi opera editur, ac nuper in peculiari ad hunc locum diatriba Lipsiae 1704. edita praestantissimus Vir D. Godfridus Olearius, Paulo aliter Colmas Indopleustes VIII. pag. 280. βαπτίζεσθαι μετὰ τὸν ἕνα τῶν ἡμετέρων νεκρῶν σωμάτων κατεσθύνοντες ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ καὶ ἀναστάντος ἀπερθεύειν, μιμούμενοι θάνατον καὶ ἀνάστασιν. Isidorus Pelaf. lib. 1. Epist. 221. βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν οὕτως σωμάτων εἰς ἀφάρτησιν αὐτῶν μετασκευασθῆναι πισθύνοντες. Similiter Tertullianus V, 10. contra Marcion. Chrysostronus et Theophylactus in 1 Cor. etc.

Ineptum et antiquioribus Christianis inauditum morem baptizandi campanas iam supra pag. 530. attigimus; nunc tantum addere liceat quod *compadres* etiam illi baptismo aduocati, atque vt in Imp. Maximiliani grauamine 51. nationis Germanicae habetur in Tomo 1. rerum expetendarum et fugiendarum

A a a a 2

p. 369

30 Nectarius Patriarcha Hierosol. consultatione Imperii Papae in Ecclesiam p. 397. narrat ante annos non ita multos Ostrobae siue Lechia, Sarmatiae ciuitate, Basilii cuiusdam, dignitate Cnesii filiam Mariam per Iesuitam quempiam ab Ecclesiae graecae communionis ad Papismum amplectendam persuasam, quum de parentum suorum salute sollicita ex ipso responsione tulisset eos, quoniam extra Romanam Ecclesiam diem obissent, hand dubie aeternis ignibus addictos esse, hinc tantam commiseratione perpetuis sletibus et moerore prope modum confectam fuisse, donec Iesuita, ne despondero, inquit, animum, est enim modus vt ipsi aequae ac tu salutem consequantur. Quippe mater Catholica Romana Ecclesia multos habet modos salutis, illis etiam concedendos animabus quae in inferno puniuntur. His seditis illa gemebunda ac proe gaudio lacrymas fundens, ne illum modum mihi explicare recuses, inquit. Ille ait praesentem esse salutem si effodiantur illorum ossa, et a Catholicis sacerdotibus baptizentur, sic illi statim sicut Catholici. Effodiant itaque mortuorum tumulos, adstante et vidente filia, educunt ossa, et Iesuita aquae benedicit, eamque ossibus superfundit, nomen baptizatis mutat, repositusque in tumulos iterum relictis, abest, inquit, in paradysum, ecce Catholici facti estis.

31 Vicarii baptisui morem Marcionitis etiam tribuit Chrysostronus in 1 Cor. 15, et ex eo Theophylactus atque Harmenopolus praecipue pag. 564. de sectis. Adde Gronium ad 1 Cor. XV, 22. W. Wall Historiam paedobaptisui p. 239 sq. et Antonium van Daalen diss. de Antiquitatibus p. 137. Ast vero Marcionitas baptismum vicarium adhibuisse, non supra omnem dubitationem positum esse ostendit S. V. Walchius H. E. N. T. p. 855.

pag. 365. innumeris praecipue vero; quoniam munera hustrica afferre necesse; fortuna potentes; qui baptismationis tempore funem quo campana ligata est tangunt; ac suffraganeo praecunte omnes pariter respondent ac campanae nomen ingeminant, vestique nova eam induunt. Confer G. H. Goerzi diatriben de baptismo campanarum. Lubec. 1712. Exemplum eiusmodi litterarum quibus Senatus Tensladiensis A: 1516. ad campanae baptismum, vt patrinorum partes obeat, inuitatur, habes in Ioan. Christoph. Olearii Syntagmate 1. rerum Thuringicarum. p. 364 sq. et quoniam perbreues sunt, hoc etiam loco pace vt confido lectoris & me apponentur:

Denen Ehrsamem, Wetsen, Bürgermeistern zu Tenzstett, unsern besonders gütstigen Förderern. Unsere freundliche Dienste zuvor, Ehrsamem, Weiße Herren. Wir sind willens, wills Gott, unsere Glocken auf den Sonntag Exaltationis S. Crucis nächstkommende, nach Ordnung der heiligen christlichen Kirchen, zu weihen und taufen zu lassen; ist unsere gütliche Bitte, wollet auf vermeldte Zeit um Gottes Willen bey uns, samt andern unsern guten Freunden, erscheinen, und Groß-Pate mit seyn. Wollet das Lohn von dem Allmächtigen Gott, und dem Patrono S. Sixto und der heiligen Jungfrauen S. Julianen nehmen. So wollet uns willig gerne verdienen. Datum Sonntag nach Egidii, Anno 1516.

Curt und Claus Dixthum von Tenzstett,
samt den Altar-Leuten.

Cum sacro baptismo infantum vel Carechumenorum in veteri ecclesia coniunctum erat *chrisma* siue unctio totius corporis recens baptizatorum, velut athletarum Christi; facta oleo *ερωενσω*, vt *Cyrillus* Hierosol. auctor est *Catechesi Mystagog.* 2. p. 285. ad exemplum Christi Spiritu S. post baptismum uncti, id. pag. 289. De illo more videri possunt *Nicolaus Cabasilas* libro 3. de vita in Christo, *Grotius* Epist. 357, 350, 318. *B. Behelius* Saec. 4. Tomo 2. p. 783 sq. *Salmasius* in apparatu ad primatum Papae pag. 84. vbi peculiarem suum de Chrismate tractatum memorat, sed numquam editum; *Cotelarius* ad Patres Apostolicos Tomo 1. p. 287 sq. *Edm. Martone* lib. 1. de Ecclesiae ritibus p. 120 sq. *Elmenhorstius* p. 144. ad Gennadium de dogmatibus Ecclesiasticis, eis. *Petrus Arndtus* lib. 2. concordiae de VII. sacramentis, *Turrionius* II, 17 et 18. pro epistolis Pontificum, pag. 239 sqq. et ad Constitur. Apostol. III, 16. et VII, 23, 28. Per huiusmodi confirmationem siue per hoc *Chrisma* etiam baptismi ad haereticis quibusdam ³² vt Nouatianis, Arianis, Macedonianis,

Apol-

³² Alios Haereticos rebaptizabant, illos praecipue, qui circa baptismum ipsam aliquam mutarent: ne dicam fuisse qui cum Agrippino et Cypriano baptismum haereticorum quoumque valere inficiarentur, quod Stephano Episcopo Rom. et plerisque aliis merito haud

Apollinaristis et Tetrastaceo decaetis dari vim infirmiter plerique existimabant. Quorundam ut Meletianorum, Nestorianorum, Eurychianorum et Donatistarum ne Chrismatio quidem a Catholicis iterabatur, sed sola manus impositione et ieiunio renouabatur. Vide *Theodori Studitae* Epistolae T. V. Operum Sirmondi p. 324. *Quessnellum* ad Leonem M. p. 795 sq. et 910. b. et *Ioannem Morinum* lib. 9. de poenitentia cap. 11. in quibusdam Ecclesiis totum confirmationis sacramentum non chrismate, sed sola manuum impositione celebratum est. Confer *Grotii* Epist. 329. Duplicis etiam chrismatis usus in veteri Ecclesia, vnus, antequam in aquam descenderent baptizandi, vide *Menardum* p. 73 sq. ad Gregorii Sacramentarium: alterius statim post baptismum. Confer *Thom. Miller* ad *Cyrill.* pag. 289. et *Iosephi Binghami* Orig. ecclesiast. XI, 9. priore totum corpus, tanquam athletarum aduersus daemone[m] pugnatorum: posteriore frons, aures, nares et pectus (*Cyrill.* p. 290.) inungebantur. Chrismate huiusmodi hodieque vtuntur praeter Romanam ecclesiam Christiani Graeci et alii plerique Orientales. Confirmationis quaedam species per manuum impositionem et benedictionem etiamnum in usu est apud Anglos, atque in quibusdam ecclesiis etiam nostris Lutheranis, ut Pomeranicis, Lüneburgensibus, Holsaticis, aliisque. Confer *Iulii Schmidt* gründlichen Bericht von dem erbaulichen ritus der Firmung, samt angehängten Cerimonien, so bey der Firmung in unsern evangelischen Kirchen üblich. Hanouerae 1661, 8. *Trogilli Arnhel* christliche Confirmation der Catechumenen. Slesuici 1694, 4. quo libro ritum illum in Holsatia reducendum suasis, et Principi suo persuasit, cuius in calce libri de ea re mandatum typis expressum exstat. Is ritus ut reducatur etiam optat *Iustus Henningus Boehmerus* dissertat. praeluminari Tom. 3. Iuris Ecclesiastici p. 83 sq. *Christoph. Matthaei Pfaffus* in dissertat. de confirmatione Catechumenorum in Ecclesiis Aug. Confessionis vsitata, itemque de confirmatione Anglicana. Tubingae 1723, 4. Adde *Nachricht von der im Herzogthum Würtemberg eingeführten Confirmation.* Stuttgartardiae 1722, 4. Ceterum confirmationem esse sacramentum proprie dictum N. T. hoc est ritum externum a Christo praeceptum, sub conditione promissionis impetrandae (alioqui enim sacramentum de quacunque re et actione sacra dici nemo ignorat) insiciantur Protestantes. Videatur; *Hugo Grotius* Epistola 329. *Marcus Antonius de Dominis* lib. 5. de republ. ecclesiastica c. 5. § 7 seq. B. *Samuel Benedictus Carpzonius* in *Antimafenio* p. 922. seq. *Benedictus Pielerus* in *Theologia Christiana* XV, 35. T. 2. p. 686 sq. *Ioan. Dallacus* libris tribus de confirmatione, qui cum libris de extrema

Aa aa 3

trema

hand placuit. Vide quae Viri docti ad Cyprianum, et contra Donatistas Augustinus ad Facundum librum X. Sirmondus, Baluzius ad Vincentium Lirinensem, Beueregius ad Canonem 47. Apostol. et Lannoius parte 8. Epistola 15.

extrema vnctio:ne prodire Geneuae 1659, 4. et libro secundo apologetico contra Hammondum de cultibus Latinorum religiosi, Geneuae 1671, 4. qui quum improbare etiam ritum illum videatur, chrismationemque³³ et manus impositionem a baptismi caerimoniis diuersam in veteri Ecclesia obtinuisset, neget, atque chrismationem affirmet saeculo duodecimo demum apud Latinos autusam, impugnatus est non modo a Pontificiis, vt *Ioanne Sambucus*, siue *de Sainte-Bocue* in libro de Sacramentis confirmationis et vnctionis extremae, Paris. 1686. 4. de quo *Elias du Pin* Tom. 18. *Bibl. scriptor. Ecclesiastic.* p. 200. sed etiam inter ipsos Protestantes praecipue ab Anglis vt *Icremia Taylor* in *Traetatu de confirmatione*, et *Henr. Hammond* lib. de confirmatione, qui Oxoniae editus est 1661, 8. et Tomo 4. *Operum Hammond* pag. 851. cum praefat. *Humfredi Sarisburiensis*. Londini 1674, 1684, fol. recusus, De confirmatione praeterea videndi interpretes *Epistolae ad Hebraeos* cap. VI. v. 2. *Guilielm. Beyerus* de sacramento confirmationis. Antwerp. 1650, 8. *Ioseph. Maria Suarez* in corollariis de agnis Dei p. 125 sqq. qui etiam de sponsoribus confirmationis a patrinis baptismi distinctis agit pag. 131. *Edmundus Martens* de ritibus sacris Ecclesiasticis lib. 1. p. 232 sqq. qui varios ordines siue formulas veteres confirmationis refert p. 249 sqq. *Stanislaus Hofius* *Operum* p. 89 seq. *Rosweidus* ad Paullinum p. 858. *Menardus* ad Gregorii sacramentarium p. 143 seq. *Iosephus Vicecomes* in observationum Ecclesiasticar. volumine 34 secundo, in quo veteres Confirmationis caerimoniae demonstrantur. Mediolani 1618, 4. *Petrus Arcudius* in concordia vtriusque Ecclesiae circa septem sacramentorum administrationem. *Lucas Holstenius* in dissertatione duplici de forma et ministro sacramenti Confirmationis apud Graecos. Romae 1666, 8. *Io. Morinus* in *Operibus* postumis. Parisiis 1703, 4. vbi et Holstenii dissertatio est recusa. *Paschalis Rapinus*, tomo secundo operis editi Paris. 1671, 4. cui titulus: *Le Christianisme seruant dans la primitive Eglise et languissant dans celle de nos dernieres Siecles* p. 383—588. vbi de confirmatione tractat. *Iosephus Augustinus Orsi* in dissertat. de Chrismate confirmatorio. Mediolani 1733, 4. *Michael Amatus* in dissert. de Opopalsami (Peruiani) specie ad sacrum chrisma conficiendum requisita. Neapoli 1722, 4. *Iosephus Binghamus* *Origin. Ecclesiastic.* libro 12. *David Blondellus* de Presbyteris et Episcopis p. 209 sqq. *Philippus Jacobus Hartmannus* in commentario de rebus christianorum sub Apostolis c. 17. p. 436 seq. *Danbauerus* *Hodomor. Spiritus Papae* Tom. 2. p. 449 sqq.

Gebh.

³³ Confer M. V. de la Crose responsonem ad Euseb. Renaudotum in diario Gallico, *Europe savante* 1719. mense Augusto p. 268 sqq.

³⁴ Primum est de ritibus baptismi, A. 1615. tertium et quartum de ritibus et apparatu Missae, A. 1620.

Geob. Theodor. Meierus de tribus nouellorum nascentis Ecclesiae initionis baptismi, catechesi et manuum impositione. Helmstad. 1690, 4. *Godofr. Wegnerus* de confirmatione Catechumenorum in veteri Ecclesia. Regiom. 1692, 4. *Christoph. Timoth. Seidelius* in dissertatione, qua ostenditur, Pontificios in ritu confirmationis a praxi Ecclesiae Apostolicae plane aberrare. Helmstadii 1733, 4. Ceterum circa formam quoque Chrismatis variatum, quom in Ecclesia Romana in fronte vel vertice tantum aut in pectore vngant, Graeci vero, atque Syri etiam teste Seuero Alexandrino, vngant totum corpus. Graeci statim, vti Aethiopes³⁵ quoque iungunt chrisma baptismi: Latini vngunt post septimum a baptismi annum. Latini per Episcopum, Graeci per presbyterum etiam, confer *Bellarminum* libro de confirmatione c. 12. et 13. *Matthaeum Larroquianum* III, 7: *Aduersarij. sacr. Allatum* de Synodo Photiana pag. 523 sq. Ordo Confirmationis secundum usum Aethiopum exstat Tomo 27. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 643. Officium sacri vnguenti in Graeca Ecclesia et de materia Chrismatis vide in Goari *Euchologio* p. 628. vsque 646. De formula confirmationis deprecatoria *Deus. te. vngat in vitam aeternam.* vide notas *Benedictinorum* ad S. Ambrosium Tom. 2. p. 360. Apud Fulbertum Carnotensem Epist. 1. haec exstat formula: *Deus, qui te regenerasti ex aqua et spiritu, ipse te hinc chrismate salutis.* T. 18. Bibl. Patr. p. 4. Nota etiam sunt eruditae quae de confirmatione non iteranda, et per Episcopum vel presbyterum administranda, acriter disputatae sunt inter *Sirmondum* Tom. 4. Opp. et *Petrum Aurelium* siue qui sub illo haec nomine *Ioannem Vergerium* de Hauranee, Abbatem *Sancysanum*, Paris. 1646, fol. occasione Canonis Arausicani, de quo adeundus etiam *Grotius* Epistola saepius iam laudata 329. *Combesius* ad *Amphilochium* p. 295. *Edm. Martene* lib. 1. de ritibus pag. 243. Catechumenis antequam ad sacram coenam admitterentur, datum *sal* velut in symbolum futurae communionis, de quo ritu vide *Steph. Morini* diss. 3. p. 109.

De ritu quo pedes pauperum lauare mos in Coena Domini, vide *Francisci Orlandi* librum de quo *Acta Eruditorum* T. 5. supplementi p. 176. et *Doctois mei Thomae Ittigii τὸν μακαθρον* diss. de pedilauio Christi imitando, Lips. 1699. *Iac. Gretseri* podoniptum siue librum de more lauandi pedes peregrinorum et hospitem, cum eius Horto Crucis editum Ingolstadt. 1610. Interpretes ad *Ioan. XIII, 14.* et *1 Timoth. V, 10.* *Claudii Espencei Opera* p. 231 sq. *Cotelerii* monumenta Ecclesiae Graecae p. 161. *Pompeii Sarnelli* epistolam ecclesiasticam XIII. vbi quaerit, quare tredecim non duodecim laentur. *Hieron. Draxelium* T. 2. Operum p. 458 sq.

De

³⁵ Vide *Rich. Simonem* T. 1, *Bibl. selectae* p. 313.

De Agapis veterum Christianorum praeter interpretes Epistolae Iudae Apostoli versu 12. *Pompeius Sarnelli* Basilicographiae cap. 40. *Suicerus* in thesauro Eccles. *Albaspinacus* Obseruat. Egeles, lib. 1. cap. 18. et *Iustus Hennigus Bochmer* in dissertationibus iuris Ecclesiastici antiqui ad *Plinii* Epistol. 97. libri 10. dissertatione 4. *Ioan. Fronto* in Epistola de Philotefis veterum: *Eusebius* lib. 1. Aduersar. c. 13. *Iustellus* ad Canonem XI. Concilii Laodiceni, *Benedictus* ad Can. 74. *Trullan. Nicol. Commenus* p. 137 seq. praenot. mystagog. *Ioan. Hoornbekius* miscell. sac. lib. 1. c. 20 et 21. *Herrmannus Wisfius* Meletem. Leidenfium pag. 490 sqq. *Ioan. Franc. Buddens* in comment. de Ecclesia Apostolica pag. 333 seq. *Casp. Zieglerus* ad Lancelotum p. 1037. edit. Christi. Thomassi. *Cotelerius* ad Const. Apost. II, 28. *Anton. van Dale* in historia baptismorum subiecta Aristotele de LXX. Interpretibus pag. 447, 449, 451. seq. *Matthias Zimmermannus* in libro, fiunt, non nascuntur Christiani p. 16-22. *Ludov. Anton. Muratorius* Dissert. secunda adiecta Anecdotis Graecis. Patanii 1709, 4. editis. *Douglthacus* in Analectis sacris N. T. ad Iudae v. 12. *Martinus Lydius* in coena Dominica literatorum p. 109. *I. S. Adenochius* in Tractamentum eruditi P. 1. p. 103 sq. quibus addantur dissertationes de hoc argumento *Balthasar. Stollbergii* adiecta eiusd. tractatui de soloecismis et barbarismis N. F. graecae dictioni falso tributis, pag. 280. et recusa in Menthenii thesauro diss. theol. philol. in N. T. pag. 800. *Pauli. Resensis*, duae: Havniae 1600. *Ioan. Hilperti*. ibid. 1656. *Io. Oldskoppi*. Helmst. 1636. *Phil. Ioannis Tilmanni*, *dicki Schenck*, adiuncta eiusdem commemoratio in epistola Iudae. Marp. 1693, 8. *C. S. Schurzstetschii* Witteb. 1690. et in controversia antiq. eccles. subiunctis compendio antiquitatum ecclesiasticar. sum. S. V. Walchii praefatione edito. *Ioan. Nicol. Quistorpii* Rostoch. 1711. *Ioan. Gothofr. Haenschelii*. Lips. 1729. *Ioan. Gothofr. Moerlini*. ib. 1730. et *Gottlieb Schlegelii*. ib. 1756.

XXVI. De Sacrae Coenae siue Eucharistiae, ritibus agunt vetera monumenta, quae collecta sunt a Georg. Cassandro in Liturgicis, quibus subiunctus et Ordo Romanus de officio missae. Liturgiae sub Iacobi et aliorum Apostolorum, ipsius etiam Christi et Mariae nomine iactatae: Liturgiae Basilii M. et Ioan. Chrysostomi saepius Graecae et Latine editae, de quibus dixi ad Allatum de libris Ecclesiasticis Graecorum: et scripta aliorum Patrum de ritu Missae, Graecorumque recentiorum Latine vulgata a Claudio de Sanctes, Antwerp. 1562, 8. Varias liturgiae veteres insertae Tomo 1. et Tomo 27. siue ultimo Bibliothecae Patrum editionis postremae Lugdunensis, in his Liturgia Nestoriana a Menesefo interpolata, de qua Rich. Simon Tom. 1. Bibl. selectae p. 289. Liturgica a Iac. Pamelio collecta. Colon. 1571, 4. 2 Tomis. Scripto-

res de divinis officiis ¹⁶ a Melchioro Hittorpio editi Colon. 1568, fol. et per G. Ferrarium Rom. 1591. Paris. 1610, fol. *Cornelius Schultingius* in Bibliotheca Ecclesiastica. Colon. 1599. Liber sacramentorum Gregorii Papae, cum notis Hugonis Menardi Paris. 1647, 4. et in nova Operum Gregorii editione, quam Monachis Benedictinis debemus, Paris. 1705, fol. T. 3. Eiusdem Gregorii missam Graece versam esse a Georg. Codino et Emanuele Chrysolora testatur Leo Allatius de Georgiis p. 362 sq. Codices sacramentorum 900. annis vetustiores Ecclesiae Romanae et Gallicanae editi a Iosepho Maria Thomasso siue Caro. Rom. 1680, 4. De liturgia antiqua Hispanica, Gothica, Isidoriana, Mozarabica, Toletana, Mixta disserit Ioan. Pinius, S. I. in praefatione T. 6. Actor. Sanctor. M. Iulii praemissa: quae dissertatio deinde inserta est Vol. 3. Thesauri Antiquitatum Ecclesiasticar. p. 465 sqq. et seorsim excusa studio eiusdem Pini. Romae 1740, fol. Codicem liturgicum ecclesiae vniuersae edidit Iosephus Aloisius Assemannus, cuius liber I et II. prodiit Romae 1749, 4. III. ibid. 1750. libri IV. Part. 1 et 2. ibid. 1751. P. 3 et 4. ibid. 1754. Varii ordines Missae celebrandae, editi ab *Edmundo Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus pag. 454 seq. qui de precibus etiam Canonis Missae additis videndus p. 411 seq. 343 seq. Expositio Missae edita ad calcem Ordinis Romani T. 13. Bibl. Patr. Lugd. ex edit. Hittorpii p. 746-750. diuersa est ab ea, quam ante 900 annos scriptam vulgavit *Edm. Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus pag. 434-454. Caroli M. libellus ad Aleuinum de Sacrificio Missae et ratione rituum Ecclesiae a Wolfgango Lazio cum aliis eiusdem argumenti opusculis editus Antw. 1560, 8. Ioan. Bona in libris 2. rerum liturgicarum, quibus subiecit Missam latinam veterem, quam vulgauerunt *Matthias Flacius* Argentinae 1557, 8. de qua vide etiam *Sirmonis* Bibl. antiquam A. 1706, p. 273 sq. et *Edmundum Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 481 sq. Io. Mabillonii de Liturgia Gallicana libri 3. et Tomus secundus musci Italici, Commentarius praeuius

¹⁶ Sunt illi: Ordo Romanus, Isidorus Hisp. Alcuinus, Amalarius, Rabanus Maurus, Walfridus Strabo, Berno, Micrologus, Ivo, Hildeberti Cenomanensis (quod sub Mauricii Senonensis nomine edidi) de ritibus Missae carmen, Radolphus de Riuo, et Missae expositio breuis ex antiquis libris, quam habes etiam T. 13. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 746-750. diuersam ab ea quam ante 900. annos scriptam vulgavit *Edm. Martene* lib. 1. de antiquis ritibus pag. 434 - 454. Liturgiarum Orientalium corpus quod edere voluit Rich. Simon quem vide T. 2. Bibl. selectae p. 173. cum orbe erudito communicauit Eusebius Renaudot. Paris. 1716. duobus tomis in forma quadripartita. De variis Liturgiis consulendus Ioannes Bona libro rerum Liturgicarum primo, et *Edmundus Martene* lib. 1. de ritibus p. 266 sqq. De Graecis notari nonnulla ad Allatium de libris Ecclesiasticis Graecorum. De Latinis disserit Nic. Petr. Sibbera in libro de libris latinorum ecclesiasticis et liturgiis. Witteb. 1706, 8.

præuius ad Ordinem Romanum: *cap. Liber Gallicus* Paris. 1697, 8. a Gracofafio Doctore Sorbonico editus et 1715. recufus sub titulo: *Veteres Liturgiae f. ratio miffam celebrandi per fingula faecula, in Ecclefiis Orientis pariter et Occidentis.* Lazari Andreae Boequilloti tractatus historicus de Liturgia Sacra Gallice editus Parisiis 1701. Scuarus Alexandrinus (fiue Antiochenus potius) de ritibus facrae Synaxeos apud *Syros* Chriftianos receptis Antwerp. 1577, 4. Syriace et Latine Romae A. 1592. prædit Syriace fiue versione: *Miffale chaldaicum ad vsum Ecclefiæ Maronitarum*, in quo XIV. Liturgiæ (Iacobarum) fed valde interpolatæ. Eufebius Renaudorus omifit ex illis *Liturgiam Ioannis Patriarchæ cognomento Barfchouchan*, v. præfat. Tom. 2. p. 22. ceteras et longe plures e MS. verfas Latine T. 2. exhibet. Miffæ Armenorum ordo Armenice et Latine Romae 1642, 4. (*Matthæi Riqueto*) Liturgia fiue canon generalis Aethiopum, (qui paucis exceptis eft Liturgia S. Bafilii, vid. Renaudor. T. 1. pag. 172.) legitur ad calcem N. T. aethiopice edita Romae 1548. Latine Romae 1549. Liturgia *Coptica* apud Kircherum pag. 37 fq. Prodrumi Copti: Dioscori Liturgia a Iobo Ludolfo *Aethiopice* et Latine edita in calce Lexici Aethiopici. De ritu Miffæ in magna Kajro, Hofingerus Tomo 5. Hift. Ecclef. p. 53 fq. De varijs Liturgijs conferatur *Honoratus de S. Maria* T. 3. Reflexionum criticarum differt. 3. De liturgijs Orientalibus duas edidit differtationes *Io. Guil. Janus*. Witteb. 1724, 4. De liturgia graeca a Grabio ad normam veter. liturg. compofita confer. *C. M. Pfaffius*. His addendi fcriptores de officijs Ecclefiasticis Ifidorus Hifpalenfis, Alcuinus, Beda fiue quisquis auctor fcripti de Officijs (quod Tomo 7. Operum Bedae legitur, quodque pro vix dignis illo Doctore collectaneis habet Quesnellus p. 551. ad Leonem M. Florus, Diaconus Lugdunenfis, (faeculo IX. clarus) de actione miffarum T. 15. Bibl. Patr. p. 62 fq. Hugo de S. Viatore alii que fupra c. 4. § 3. a nobis laudati et in Hittorpiana aliisque iam a nobis memoratis collectionibus fere obuii: E. regentioribus *Cl. Villette* in libro, cui titulus: *les raifons de l'office et ceremonies qui fe font en l'Eglife Catholique Apoftolique Romaine*, Paris. 1611, 4. et Rothomagi 1638, 8. Alius nescio quo auctore: *traité de la Mefle et de l'Office Divin*, où l'on trouve une explication litteraire des anciennes pratiques et des ceremonies de l'Eglife, appuyés fur l'autorité des Peres et des Conciles. *Carolus Guictus* Iefuita Gallus in *Ordine generalis et perpetuo diuini Officii recitandi*. fol. *Claudis de Vert* differtation fur les mots de Mefle et de Communion avec quelques digreffions fur les Agapes, les Eulogies, le pain benit, l'ablution etc. Paris. 1694, 8. *Barthol. Corfetti* praxis SS. rituum ac caerimontiarum in miffis follemnibus. Venetiis 1654, 8. *Valentis Quaresimæ*, Siculi, difcorfi de' fignificati delle vefti, atti, gefti e altre ceremonie della Mefla, Neapol. 1572, 8vo.

1576, 12. Mantuae 1578, 12. *Americi Henniquindi* interpretatio rerum, verborum et caerimoniarum in Missa. Paris. 1678, 8. *Augustinus de Herrera*, Hispanus, S. I. de origine et progressu in Ecclesia catholica rituum et caerimoniarum, quae in sancto missae sacrificio adhibentur. Hispani 1642, 4. *Idem* de origine et progressu officii diuini eiusque obseruationum catholicarum. ib. 1644, 4. *Gramolesti*, Doctoris Sorbonici, traité de la Messe ou l'on trouve une explication litterale des Cerimonies. Paris. 1713, 12. *Petri le Brun* explication litterale historique et dogmatique des prieres et des ceremonies de la Messe Paris. 1716, 8. quatuor voluminibus. *Gouldii* traité du S. sacrifice de la Messe avec l'explication des ceremonies. Paris. 1724, 12. *Domenici Georgii* de liturgia Romani Pontificis in sollempni celebratione missarum libri duo. Rom. 1731; 4. *Benedicti XIV.* P. R. exercitationes liturgicae de diuino officio. Rom. 1754, 4. Io. Voisinius quoque opus Liturgicum 2. vel. 3. tomis in folio molitus est teste Rich. Simonio II, 34. Epist. select. p. 225. sed lucem quod sciamus haud vidit. De origine liturgiae eucharisticae vniuersa accurate disserit S. V. *Ioan. Aug. Ernesti* in Antimuratorio p. 16. ostendens pag. 19. tum, quum ardor pristinus paulatim refraxisset, in caeteraque multitudine eorum, qui sacra facerent, propagata longe lateque religione christiana multi reperirentur, quorum nimis tenuis *dūvatus* esset, denique nonnulli antistitum eloquentiae gloriam nimis appetere, formularum scripturarum et certarum consuetudinem natam esse. Quibus auctoribus singulae partes in Missa receptae sint, notat breuiter Honorius Augustodunensis in Gemma Animae I, l. c. 86—90. Tom. 20. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1058 sq. Historiam missae italico sermone edidit *Franciscus Argelati*. Veneriis 1745, 8.

De coenae Dominicae, qualis a Christo ipso post coenam paschalem instituta fuit, ritibus et forma agunt *Iosephus Scaliger* libro 6. de emendatione temporum p. 572 sq. *Paullus Fagius* ad Targum Onkelos Deuteron. VIII. Io. *Buxtorfius* in diss. de coenae dominicae primae ritibus et forma, quae extat inter eius dissertationes Philologico-Theologicas, vbi et Vindiciae huius diatribes aduersus Ludouicum Capellum subiiciuntur. *Huetius* p. 276 sq. Alnetanarum quaestionum, *Iacobus Lydius* in sacra coena litteratorum, Tomo 10. fasciculorum Crenii. *Rudolphus Cudworth* in vera sententia siue recto iudicio de coena Domini, libello erudito Anglice edito, fol. Io. *Owenus* p. 427 sq. Theologumenon. *Richardus Simon* in collatione caerimoniarum Iudaicarum cum Ecclesiasticis, quam Leonis Mutinensis libro de ritibus Hebraeorum is subiunxit, et ex Gallico Latine vertit Io. Valentinus Grosgebauerus. *Christoph. Matth. Pfaffius* in diss. de oblatione Eucharisticae, in primitiua ecclesia vsitata, quam subiunxit fragmentis S. Irenaei editis Hagae 1725, 8. *Martin. Chladenius* in diss. de ver-

his S. coenae ex formula Iudaica non explicandis, Witteb. 1711. et *Sal. Deylingius* de Eucharistiae origine ex ritu Iudaorum paschali non repetenda. Lips. 1734. 4. Quomodo Christus benedixerit et an duobus vsus calicibus et de ritu manibus sumendi agit *Michael Amatus*, presbyter Neapolitanus, diff. historico-dogmatica tertia et quarta. Neapoli 1728. 4. Ritus ac sententiam veteris Ecclesiae circa sacram Eucharistiam persequuntur: et nostratibus *Henricus Rixnerus* de institutis ac ritibus veterum Christianorum circa S. Eucharistiam, et de communione Laica, 37 peregrina ac praefanctificatorum Helmst. 1670, 1673, 4. *D. Dorscheus* ad diatyposin Concilii Nicaeni de S. Coena, et in Mysaria Missae: *D. Io. Fesnius* in elaborato opere de origine et superstitione Missarum in honorem Sanctorum celebratarum Lips. 1707, 4. *Ioach. Hildebrandus* in rituali Eucharistiae veter. Ecclesiae. Helmst. 1712, 4. et in arte bene moriendi cap. 5. ubi de Eucharistia infantibus et morti vicinis data, *B. Rebolius* Saec. 4. Tom. 2. p. 791-821. et *Ioan. Andr. Quenstedt* in dissert. de sacrae Eucharistiae ritibus antiquis. Witteb. 1689. E Reformatis scriptoribus *Isaacs Casaubonus* aduersus Baronium Exerc. XVI. *Philippus Mornacius* et *Edmundus Albertinus* in libris de Eucharistia, *David Blondellus* de Eucharistia Vet. Ecclesiae, Sarrauii cura A. 1640.

37 De communione Laica et peregrina *Pompeius Sarnelli* antiquae Basilicographiae c. 30. sq. et *Lindebrogius* ad Codicem Legum antiquarum p. 1380. Communionem peregrinam de transpositione Clerici in peregrinum ac deteriorem locum (Poenitentz Pfarre hodie vulgo appellant) explicat *Philippus Tilemannus Schenck*, Professor Marpurgensis, in diff. de communione peregrina eiusque apologia aduersus *Ioannis Faës* τοῦ μακαρίτου obelum peregrinitati peregrinae communionis fixum, Marpurg. 1695, 8. *iacobus Bornius*, V. C. autem in commentat. de communione peregrina veteri Clericorum censura, Lips. 1742, 4. edita, communionem peregrinam censet esse poenae genus, Clericis, qui qua iam re deliquerant, ab Episcopo, tanquam eorum iudice, impositae, ita vt a munere fuerint remoti, et in statum clericorum peregrinorum, in ecclesia viventium, detrusi. Cum quo ex parte consentiant *Gabriel Albaspineus* lib. 1. observ. c. 3. *Philippus Priorius* in dissertat. de litteris canonicis, aliisque plures laudati S. V. J. G. *Walchio* in diff. de translationibus ministror. in vet. Ecclesia Ien. 1745. edita, quibus cognitio peregrina significat eam conditionem, quae illi propter certa delicta ab omnibus functionibus sacris essent prohibiti, in ordine autem ipso manerent eaque acciperent, quae ad vitam sustentandam requirentur: iure tamen plene poenitentiae essent exclusi, donec per rectam poenitentiam officium possent recuperare. *Schenckii* sententiae propius accedit *M. Anton. Dominicus* in diff. de communione peregrina et abolitione poenitentiae canonicae. De communione laica differunt *Frider. Mendoza* p. 1357 sq. ad Concil. Illiberitan. T. 1. *Labbei*, *Dallaens* lib. 5. cap. 23. de cultibus Laicorum religiosi, alijque plures excitati ab eodem *Walchio* dissert. laud. § 6 et 7. Ipsi *Walchio* communio laica fuit illud poenae genus, quo clericus ob grauiora delicta ordine sacro ita priuatus est, vt nunc omni officio, potestate atque auctoritate, etiam nomine clerici ceteris non aliam, nisi laicorum propriam, partem haberet conditionem, aequae omnia spe deservitus esset, manus sacras capessendi.

1640. editus, *Dallaus* lib. 3-9. de cultibus religiosis Latinorum, *Claudius Salmasius* in libro de transubstantiatione et in libro altero s. epistola ad Iulium Pasium de Hugonis Grotii voto pro pace, quos utrosque sub larvato *Simplicii Verini* nomine vulgavit. *Matthaeus Leroquanus* in *Historia Eucharistiae*, Gallice edita Amst. 1671, 8. quae secunda editio melior est et castigatior, nomenque auctoris praefixum habens quod in priore desideratur. E Romanae Ecclesiae doctoribus denique *Iosephus Vicscomes* de antiquis Missae ritibus et apparatu, 2 Vol. Mediolan. 1620 et 1626, 4. *Theophilus Raynaudus* Tomo 6. Opp. qui inter alia missam pro defunctis veteri Ecclesiae ignotam, et mortuos nihil iuare disputat: *Edmundus Martene* de ritibus Eccles. lib. 1. *Gabriel Albspinaeus* in *Observationibus Ecclesiasticis* libro 1. et in scripto Gallico *de l'ancienne Police de l'Eglise sur l'administration de l'Eucharistie*. *Fronto Ducanus* contra *Mornaecum*, *Perronus* a *Michaele Fauchero* oppugnatus. *Iac. Bolducus*, *Gepucinus*, de initio et progressu Eucharistiae sive sacrificii panis Eucharistici per totum orbem, Lugd. 1640, 4. Inter veteres ipsos videndi maxime *Iustinus Martyr* Apolog. 1. p. 98. ac *Cyrillus Hierosol.* Catechesi mystagog. IV et V. Circa sententiam et ritus recentiorum Ecclesiarum orientalium, Graecae praecipue, consulenda sunt scripta, quae in utramque partem edita sunt ab annis circiter quadraginta a Pontificiis, *Antonio Arnaldo*, *Nicolio*, *Allatio*, *Nibusso*, *Petro Arcudio* eiusque aduersario *Io. Baptista Casumfyrto*, *Richardo Simone*, *Busafio Remaudoto*, aliisque: et a Protestantibus *Ioan. Claudio* (qui opus de perpetuitate fidei Ecclesiae Catholicae circa Eucharistiam Gallica qua scriptum est lingua erudite oppugnauit) a *Ioan. Henn. Hostingero*, *Ella Veilio*, *Thoma Smisbo*, *Ioan. Aymonio* etc. vt omittam *Cortesium Branam Maracaenum* de Graecae et Latinae Missae consensu, editum Neapoli 1603, 8.

Christum ipsum de Eucharistia participasse, ac de pane et vino post benedictionem comedisse ac bibisse, contendit *Philippus Ioannes Schenck* in oblatione sive communionem eiusque Apologia contra *Ioannem Faes τὸν μακαρίτην*, Pastorem Stadenfis Ecclesiae, suadens vehementer, vt sacerdotes consecrantes etiam ipsi ³⁸ communicent, neque a participatione Eucharistiae quam aliis impertiant abstineant. Marpurg. 1695, 8. Pro contraria sententia videndus laudatus *Faes* in Christo incoenato, Brem. 1693, 8. De eo, vtrum sibi ipsi possit exhibere S. Coenam sacerdos vide *Relationes innoxias* A. 1720. pag. 904 fqq.

Ius consecrandi Laicis etiam tribuit *Rigaktius* in libello rarius obuiuo de quo *Rich: Simon T. 1. Epist. select. 3.* *Grotius* in dissertatione sine nomine edita de coenae administratione vbi Pastores non sunt, et *Iustus Henningus*

Bb bb 3.

Boeh.

* 38 Sic Romae olim receptum vsq̄ notat *Edm. Martene* lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 419.

Boehmerus diff. 9. ad Plinii Epistolam et Tertulliani loca. Pro contraria sententia consulenda Gabrielis Albaspinaci obseruatio ad locum Tertulliani de exhortatione castitatis c. 7. Dionysii Petauii dissertatio de potestate consecrandi et sacrificandi Sacerdotibus a Deo concessa, Io. Harduini Opera selecta p. 297 sq. et H. Dodwelli Exercitatio de iure Laicorum sacerdotali, Lond. 1685, 8. Historiam huius controuersiae accurate recenset Eruditissimus Ioan. Georg. Walchius in dissert. de sacra Coena a laicis administranda, Ienae 1747. vbi is simul suam hac de quaestione sententiam exprimit, eo redeuntem, posse in necessitatis § 26 rite determinatae casu, laicum panem ac vinum consecrare atque alteri porrigere, in primis vbi hoc occulte atque hac ratione fiat, vt nulla metuenda sit offensio.

Hugonis Grotii dissertationem an semper communicandum per symbola, examini subiecit Ioan. Cloppenburgius, quod et inter selectas eius dissertationes, et cum iam dicta Dodwelli diatriba, cui Grotii etiam ac Petauii iam dictae exercitationes iunctae sunt, prodit.

Missas non priuatas modo sed quoque sollemnes plures eadem die ab vno sacerdote celebrari solitas probat Edmundus Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 283. et Io. Bapt. Thiers in tomo priore libri postumi de superstitione, de quo Elias duPin T. 18. p. 283 sq. Idem Thiersius in opere de l'exposition du S. Sacrament siue de sollemni ritu quo S. Eucharistia oculis fidelium exponitur, quod post priorem editionem Anni 1673, duobus libris auctius lucem vidit Paris. 1677, 12. inter alia aduersus frequentiam Missarum disputat, quam oppugnat etiam auctor Epistolae quae inscribitur: Lettre sur l'ancienne discipline de l'Eglise touchant la celebration de la Messe, Paris. 1708, 12. ne dicam quae aduersus frequentiam Communicandi scripsit Antonius Arnaldus libro celebratissimo de la frequente Communion. De Matthaei de Cracouia libro rituum expedit et deceat sacerdotes continuare Missas, vel Laicos frequenter communicare, edito Memmingae A. 1491. vide Eduardi Brown praefationem ad fasciculum rerum expetendarum ac fugiendarum, p. 31. De missa secca exstat dissertatio Ioan. Andr. Schmidii quae prima est in Eiusdem Triga dissertationum historico-theologicar. Ienae 1692, 8. editarum. Contra missarum solitariarum vsum disputat Dallaeus IV, 5 - vlt. de religiosis cultibus Latinorum, quas nono demum saeculo inualuisse cap. 18. obseruat.

De Eucharistiae asseruatione et ad absentes transmissione multa Claudius Espencaeus opere postumo de adoratione Eucharistiae libro 2. vbi etiam de communione moribundorum, de Eucharistia data pueris, mortuisque et de reliquiarum Eucharistiae exustione. Ad ea quae aduersus S. Eucharistiae adorationem scripsit Io. Dallaeus libris de obiecto cultus religiosi, respondere cona-

tus est Iacobus Boileau, libro de adoratione Eucharistiae, Gallice edito Parisi
 1685. quemadmodum et idem et Bossuetus in libro de communione sub vtra-
 que specie, in cassum enisi sunt refellere quae tum alii tum praecipue Georgius
 Calixtus libro de communione sub vtraque in medium attulerat. Videndus
 etiam libellus Hermanni Hamelmanni, Francof. 1557, 8. editus hoc titulo:
*Cum Scriptura S. consensus XI. Conciliorum, aliquot Historiarum, et quorundam
 Hymnorum Ecclesiae, atque omnium fere Patrum qui ante Thomam Aquinatem
 vixerunt, in perpetuo vtriusque speciei Eucharistiae cunctis ex aequo fidelibus por-
 rigendae usu contextus ad Georgium Episcopum Mindensem. Communionem sub
 vna specie institutioni Christi et vsui veteris Ecclesiae aduersam esse fateatur
 Concilium Constantiense, Tom. 8. Conc. Harduini pag. 381. et Tridentinum
 Tom. 10. pag. 120. Eam ad saeculum vsque XII. ignoratam esse non dubitat,
 Ioan. Bons II, 18. Liturg. et Ioan. Mabillonius commentario praefatio ad ordinem
 Roman. (T. 2. Musci Italic.) pag. 61 sqq. Pluribus id ostendit, praeter Georg.
 Calixtum modo citatum, Hector Gottfr. Masius in dissertat. de communione
 aegrotorum sub vna contra Bossuetum, Hafniae 1688. et inter dissertationes
 eius iunctim editas Hamb. 1720, 4. pag. 222 sqq. Aduersus adorationem S.
 Eucharistiae accurate disputat Ioan. Wilh. von der Lih in libro germanico:
 Gründlicher Beweis, daß das Niederkneien vor den Hostien in der Messe, dem
 Gewohnheiten und Sätzen der alten christlichen Kirche zuwider. Suobaci
 1721, 8. De Eucharistia moribundorum et mortuorum differunt Ioan. Andr.
 Schmidius in Decade dissertation. historicotheolog. diss. 1. et Ioan. Andr. Gleis-
 chius in dissert. Witteb. 1690. De Eucharistia infantum Ioan. Frid. Mayer.
 Lips. 1673. Corn. Dieter. Kochius. Helmst. 1724. Chr. Eberh. Weismannus
 in dissert. de praepostera Eucharistiae infantum in Ecclesiam reductione. Tub.
 1744. Petrus Zornius in historia Eucharistiae infantum. Berolini 1736, 8.
 De Eulogiis vt alios iam omittamus Pompeius Sarnelli in Basilicographia c. 39.
 De oblatis quibus in nostra etiam Ecclesia vtimur, forma numerorum repraesentan-
 tantium Dominici corporis pretium, exstant singulares dissertationes praestanti-
 tium Doctorum Ioan. Musaei, Christiani Kortholti, Andreae Kunadi, Ioan. And-
 reae Schmidii, Herm. Chr. Engelcken et Ioan. Sam. Straussii. Vide etiam
 Edmundum Martene lib. 1. de ritibus pag. 318 sq. 382 sq. Casparis Caluoerii
 rituale Ecclesiasticum T. 1. p. 595. De vasis sacris, in S. Coena administranda
 adhibitis commentatus est Sebast. Pauli in dissertatione de patena argentea Fo-
 rocorneliensi, olim, vt fertur, S. Petri Chrylogi. Neapoli 1745 et 1749, 8.
 De calicibus eucharisticis veterum Christianorum Ioan. Doughtbaeus libro sin-
 gulari cum mantissa Faesii euulgato Breae 1694, 8. De fatis calicis Eucharis-
 tici Ioan. Andr. Schmidius in dissertat. Helmstad. 1708. edita. Historiam fistulae
 lae*

lae Eucharisticae divulgavit *Ioan. Vogtius* Bremae 1740, 4. De intinctione panis in vinum *Dallaeus* III, 27. de cultibus religiosis, et *Christo. Sontagius* in dissert. Altorfii 1695. habita. De ceteris ad S. Eucharistiam adhibitis *Ioan. Sartorius* Meletem. historicoecclesiastico. N. 3. De more vinum aqua diluendi *Io. Dan. Kluge*. Tremoniae 1736. De sicera in vsu S. Coenae non adhibenda *Ioan. Rud. Kieslingius*. Lipsiae 1745.

³⁸ Latinam Ecclesiam ad octauum saeculum vsque indifferenter azymis et pane fermentato vsam esse in Eucharistia, contra Baronium probant *Bona* lib. 1. liturg. c. 23. et *Sirmondus* disquisit. de azymo T. 4. Opp. Vide etiam monitionem Bonae liturgicis praemissam, *Franciscum Mariam Florentinum* disquisitione de antiquo vsu fermentari panis et azymi, a filio edita: *Allatium* contra *Creightonum* pag. 475 sq. 567 seq. *Edmundum Martene* lib. 1. de ritibus p. 308 seq. *Vossii* theses Theol. p. 262 sq. *Franciscum Burmannum* parte 2. Exere. pag. 315 sq. *Tentzelii* diss. select. Tom. 2. p. 330. *Launoi* dissertationem pro *Sirmondi* sententia, post auctoris obitum oblatam memorant *Ephemerides Parisienses* A. 1697. pag. 20.

Sirmondi sententiam impugnant *Ioan. Ciampinus* in coniecturis de perpetuo azymorum vsu, *Franciscus* a *S. Augustino Macedo* in tractatu de quo *Eteri*, Italiae regnantis Tom. 3. pag. 200 sq. *Mabillonius* praefat. ad Tom. 3. *Annal. Benediclin.* et in diss. de pane Eucharistico azymo ac fermentato, Paris. 1674, 8. *Christianus Lupus* etc. Idem tamen *Mabillonius* Tom. 1. musci Italici p. 134. non diffitetur fermentum per Ecclesias missum fuisse nihil aliud quam Eucharistiam consecratam, non tantum Eulogias vt volebat *Baronius*. Idem cum *Mabillonio* fatetur etiam *Schellstratenus*, c. 7. de disciplina arcani contra *Tentzelium*: sed improbabili coniectura ait fermentum dictam, non quod ex fermentato pane esset, sed quod veluti fermentum vnionis esset massae ac corpori Christianorum.

Deinceps azymo solo Latini vtuntur, Graecis fermentatum solum constanter tenentibus. Confer *Allatium* contra *Hottingerum* p. 122 seq. et de Synodo *Phot.* p. 526. qui tamen Graecos a Pontifice Rom. permitti fermento vti obseruat, adeoque tanquam rem indifferentem haberi p. 6, et 21. libri de aetate in collatione ordinum apud Graecos. Azymis vsi etiam *Ebionaei*, ³⁹ *Apollinaristae* ⁴⁰ et *Iacobitae* ⁴¹ atque etiamnum *Armenii* ⁴² atque *Maronitae*:
vii

³⁹ *S. Epiphanius* haeresi 15. *B. D. Itigius* de haeresiarchis p. 65 sq.

⁴⁰ *Metrophanes* *Citropalus* *Confess.* p. 94.

⁴¹ *Damasceus* T. 1. pag. 647. sed hodie *Iacobitae* fermentato vtuntur, teste *Nairone*, *Rich. Simone*, aliisque.

⁴² *Faustus Naironus* in *Euoplia* fidei *Catholicae*.

vis fermentato Nestoriani, Habessin, Russi. Azymitae ad traditionem Apostoli Petri prouocant, vide Cotelerium III. monument. p. 665. et Christum Eucharistiam quum institueret azymo vsu probant Scaliger de emendatione temporum p. 567. et Buxtorfius diff. Philologico-Theol. p. 296 seq. Pro fermentati vsu videndus Meletius inter Opera Io. Damasceni T. 2. edit. Michaelis le Quieu pag. 647 sq. et Maximus Peloponnesius Hiero-monachus in diff. de Eucharistia contra Latinos, cum versione Ienkin Thomasi, edita inter huius dissertationes, Aldorf. 1712, 8. pag. 385 sq. Pro vsu azymi, auctor tractatus contra Graecos in auctario Steuartzii pag. 569 seq. Barlaam T. 26. Bibl. Patrum Lugd. p. 6 sq. Gemadius ib. p. 573 sq. Michael Nau in Ecclesiae Rom. Graecaeque effigie, dialogo IX. pag. 166 sq. Allatus de purgatorio p. 689 sq. et de consensu utriusque Ecclesiae p. 1163 sq. Fermentato pane vruntur Orientales exceptis Armenis. vid. Eusebius Renaudorus Tom. 1. Liturg. pag. 190. Syri etiam sal et oleum admiscunt. pag. 191. Syros autem vsque ad octauum saeculum azymis vsos esse ostendit Assermannus Tom. 1. Bibl. Orient. p. 489. Ceterum integram controversiam huius historiae accurate recensuit S. V. Ioan. Gottfried. Hermannus in Historia concertationum de pane azymo et fermentato in coena Domini. Lipsiae 1737. 8.

XXVII. De poenitentia Ethnicorum *Andreas Luscinii*, Nylandri, dissertatio lucera vidit Aboae 1705, 8. cui adde *Christiani Falseri* amoenitat. philolog. T. 2. pag. 100. sq. et *Ioan. Maimonidum* de poenitentia Ethnicorum. *Maimonidis* tractatum de natura et ratione poenitentiae apud Hebraeos post Anonymum et Ioan. Hilpertum vertit et notis illustravit Io. Clauering. Oxonii 1705, 4. Idem argumentum ex Christianis persequuti sunt *Henr. Opitius* in dissertatione, quae doctrinam de poenitentia ex Iudaeorum mente exhibet. Kilonii 1682. *Andr. Boberg* duabus dissertationibus de ritibus poenitentium apud Hebraeos. Vpsal. 1739 et 1740. *Seb. Schmidius* in consideratione doctrinae de poenitentia apud Iudaeos, quae est dissertatio decima inter tredecim theologicas iunctim editas Argentorati 1682, 4. et *Ioan. David Stenckartus* in historia poenitentiae V. T. quae exstat parte 2 et 4. tentaminum eius sacrorum. Witteb. 1724, 8. editorum. Poenitentiae publicae, cui in veteri Ecclesia grauiora peccata, idololatria maxime, et adulterium et homicidium subiciebatur: gradus, processus, ritus, relaxationem aliaque ad eandem vel nascentem et confirmatam, vel degenerantem atque expirantem spectantia praeter alios omnes fufe

ei. 43 Fermentum recentioribus Graecis *azymum*. Vide Cangium in hac voce.

44 Ex Actor. XV, 29, vide Possinum ad S. Nili Epist. 2. p. 367.

fusa etque erudite persequutus est Ioan. Morinus Blesensis, 45 Congregat. Oratorii presbyter libris X. in opere erudito et laborioso de sacramento poenitentiae, post primam editionem Paris. 1650. iam bis excusato Brux. 1685. et Venet. 1702. fol. in quo etiam plures veteres poenitentiales libelli tum Orientalis tum Occidentalis Ecclesiae exhibentur, nec minus traditur quid Iudaei de poenitentia, confessione et excommunicatione stiterint. His addendae veteres formulae sine Ordines ad dandam Poenitentiam et peccata consentibus absolutionem, in Edmundi Martene lib. 1. parte 2. de antiquis ritibus Ecclesiae p. 41 sq. Confessio Sacerdotis Missam facturum, part. 1. p. 134. Videndae etiam Ioan. Morini Exercitationes Ecclesiasticae, in quibus potissimum agitur de poenitentia et poenis Clericorum. De quibus etiam Valesum ad Socratem p. 88. et observationes Ecclesiasticae Gabrielis Albaspinsei. De Graecis poenitentialibus libris a Ioan. Morino publicatis vide, quae disputata sunt Vol. 10. Bibl. Graecae p. 164 et 165. et de Latinis Vol. 11. pag. 74 sqq. Publicis tantum, neque illis omnibus, neuriquam vero priuatis criminibus poenitentia publica imposita fuit, vt contra Morinum fufe probat Iacobus Petrus ad poenitentiale Theodoti Cantuariensis pag. 61 sqq. Initio videtur *mocchis, homicidis et idololatriis* nulla prorsus concessa fuisse publica poenitentia, quanquam a Deo poenitentes in gratiam recipi posse, et modo vera ac seria poenitentia ducantur, recipi nequam negabant. *Mocchos* primus admisit ad publicam poenitentiam Papa Zephyrinus, Montani discipulis vehementer contra obnitentibus, inque his Tertulliano cap. 5. de pudicitia, et Catholicis quibusdam in Africa Episcopis. *Idololatriis* s. in Idololatriam lapsis poenitentia dari coepta est a Cypriano, tum mox Romae a Clero Romano, dum sedes vacaret, et a Cornelio exinde Papa. His acriter obstitere Nouatiani, pacem idololatriis ab Ecclesiis dari aut eos ad poenitentiam publicam admitti posse negantes. In Concilio I. Arelatensi, Apostatis qui communionem ante non petierint, eam in fine vitae negandam esse decernitur canone 23. *Homicidis* poenitentia concessa est canone 21 et 22. Ancyrano. De *Libellaticis* vide Binghami Origin. Eccles. L. XVI. cap. 4. Tobiam Pfannerum Observ. ecclesiast. pag. 1. obs. 2. pag. 147. Mattheum Larroquanium aduerfar. sacr. lib. 3. cap. 2. pag. 423. Christo. Marth. Pfaffium orig. iuris ecclesiast. p. 130. ac Seb. Niemannii et Conr. Dan. Frickii dissert. Jen. 1669. et Lips. 1694. De *Sacrificatis* confer Tob. Pfannerum l. c. Christi. Kortholtum de persequutionibus ecclesiae primaeuae p. 381. et Ioseph. Binghamum l. c. De *Traditoribus* Tob. Pfannerum lib. cit. p. 1. obs. 3. p. 226. et

Alb.

45 Rich. Simon Bibl. choisie T. 2. c. 10. p. 151 sq. Du Pin T. 17. p. 229 sqq. Leonis Allatii Epistolam ad Morinum de poenitentia recensitum Graecorum edidit Baluzius T. 1. Misc. p. 457.

Ab. Frickii dissertationes duae Lipsi. 1757 et 1738. editas. De libellis pacis, qui lapsis dabantur, consule F. B. Ferrarium de epistol. Ecclesiast. p. 191. et I. A. Spicini diff. Actorii 1745: euslгатam. Canon 13. Nicaenus nemini in exitu vitae viaticum petenti negandum esse constituit, aliter quam decretum fuerat in Canonibus Concilii Eliberini quod A. C. 303. celebratum esse contendit illustrissimus Aguirre Tomo 2. Concil. Hispaniae p. 8. Constat tamen et hoc, graues peccatores, si post exhibitum viaticum iterum reconualuissent, non inter fideles statim computanda, sed inter poenitentes denuo reiectos atque ad *συγγνωή* ⁴⁶ *βήμα* siue *μετανοίας χάριτα* detrusos iterum fuisse. Ante Montanum et Novatianum rigidiores poenitentiae dogmata, vide Cotelerium ad Constitut. Apostolic. II, 14. T. 1. Patr. Apostolicor. pag. 228. Nunquam vero poenitentia publica eidem homini super peccato repetito bis concessa, de quo idem Aguirre T. 2. pag. 358 sqq. et de poenis relapsorum p. 377 sqq. et de lapsis in peccatum carnis post baptismum, ne ordinentur, aut ne administrent ordines iam susceptos pag. 589 sqq. et Clerici quicumque in publicam poenitentiam incidissent, per totam vitam a clero exulare iussi sunt, non sane ob poenitentiam, sed ob atroc crimen confessum publicumque, cuius causa poenitentiae obnoxii fuerant. Vide Nicol. Comnenum pag. 209. praenot. mystagogicarum. Nec iuuenibus data poenitentia sed adultis tantum, neque coniugatis nisi ex consensu partium, adde Baluz. ad homiliam 2. Caesarii Arelatensis Tom. 27. Bibl. Patrum pag. 341. Ita et feminae ad poenitentiam admittuntur, ut idem ad homiliam 1. p. 340. docet. De poenitentia relapso in haeresin imposita vide Martene I. Anecdotor. p. 1045. De poenitentia votua Salmasium pag. 526. de coma. Varii porro poenitentiae gradus ⁴⁷ erant iam ante Concilium Ancyranum A. C. 314. celebratum usu recepti, per quos, in crimina prolapsi si seriatim emen-

C e c c 2

⁴⁶ Vide de hac voce Casaubonum in Casaubonianis p. 148.

⁴⁷ Cum his gradibus poenitentiae conferunt nonnulli gradus initiationis in Mysteriis Gentium de quibus Olympiodorus: *ἡ τοῖς λεγοῖσι ἡγουρρο μὲν αἱ ἀνοδημοὶ καὶ ἀρεταί, ἄρα τὰι αὐτοῖς αἱ ἀνοδημοὶ, μετὰ τούτους, οὐρανοῦ, καὶ τὰι τάνους μύσταις, ἡ ἑδρα ἑσπερταῖα.* De illis Mysteriis Gentium videndi Io. Filescus lib. 2. electorum p. 112 sq. Io. Meursius libro de Eleusinae Ceteris sacro, Lugd. Batav. 1609, 4. et Tomo 7. thesauri Gronouiani: Bullialdus ad Theonem p. 217 sq. Petanius ad Themistium pag. 413. edit. Harduini. Pricaeus et alii ad Apuleium lib. XI. Miles. Casaubonus et Salmasius ad Spartiani Hadrianum c. 13. Ioan. Phil. Pfeifferus Graec. Antiq. p. 99 sqq. Petrus Halloix T. 1. pag. 696 sqq. de vitis Patrum Oriental. Ioan. Salenius in dissert. de Orgiis Bacchi. Holm. 1696, 8. Henning. Forelius de mysteriis Eleusiniis. Vpsal. 1707, 8. Petrus Zornius Opusc. Sacr. T. 1. p. 244 sqq. 289 et 297. Ioan. Ern. Floerkius in libro de crimine coniurationis spirituum cap. sexto, quod est de magis caerimoniali et Theurgia. Ienae 1721, 4. et Guilielmus Warburtonus Vol. 1. Divinae Moysi missionis p. 131-252. edit. anni 1742. qui in mysteriis unitatem Dei et praemia ac poenas futurae vitae crederetata fuisse censet.

emendationis fidem fecissent, paularimque Ecclesiâ iterum reconciliabantur. Illi gradus sunt, ⁴⁸ fletus, auditio, substratio, consistentia. Quum scilicet peccator peccata sua coram sacerdote confessus, seriumque super illa dolorem restitutus fuisset; in *fletu* siue primo gradu poenitentiae extra Ecclesiae rectorum sub dio (confer Christoph. Sonntagii Exercitationem de *himentibus* s. *Χαιμαζουβρις* Aلدorf. 1705. et Ioan. Andr. Cnoblachii dissert. de eod. argumento. Witteb. 1708.) versantes, barba vel comâ vel incompta, lugubri habitu, cilicio induti ac cinere conspersi (vide Thom. Milles ad Cyrillum Hierosol. pag. 27.) ante fores Ecclesiae stabant stentes, et a fidelibus pacem exorabant. (Baluz. ad homiliam 1. Caesarii Arelat.) Hoc quum per statum tempus fecissent, ad *αὐτίστω* siue *auditonem* admittebantur, qui secundus poenitentiae gradus fuit, quo inter Catechumenos, in aditu templi s. exteriore parte erat illis orandum atque commemorandum. Ad hunc gradum pertinent, quae Theodoretus Epistola 77. T. 3. p. 947. differit. Tertius gradus *ὀπίσσω* *substratio* erat, quum postea liceret ipsis templum ipsum ingredi, sed ita ut retro ambonem se se prosternerent et deinde cum Catechumenis iterum egrederentur. Hoc quum per aliquot annos, menses vel quodcumque tempus definitum fuisset, frequentassent, tunc ad quartum poenitentiae gradum *οὐκίστην* *consistentiam* admittebantur, qua integrum erat illis inter fideles stare et orare, nondum vero ad *μὲδον* sacrae Synaxeos accedere. Quod demum licebat, quum per poenitentiam absolutam Ecclesiae plene reconciliati inter fideles iterum computarentur. Hanc veteris Ecclesiae disciplinam circa poenitentiam illustrat praeter *Ioannem Morinum* in iam laudato praeclearo opere de sacramento poenitentiae, *Ioannem Lensacum* in libro de ecclesiastica satisfactione poenitentis contra Benedictum Aretium, Louanii 1585, 8. et *Hug. Grotium* in discussione Apologetici Riuertiani, T. 3. Opp. p. 735 sqq. *Iac. Sirmundus* in historia poenitentiae Paris. 1651, 8. T. 3. opusculorum atque inter Opera iunctim edita Paris. 1696, fol. Tomo IV. et ad calcem dissertationum IV. *Ioan. Bertholdi Nemeieri* Theologi Helmst. de disciplina Ecclesiastica, Helmst. 1702, 4. Auctor libri Anglice editi (Presbyter Anglicanus Nathanael Marsh. v. Guil. Whistomum in vita Sam. Clarkii p. 78.) the penitential Discipline of the Church. Lond. 1714, 8. *M. Anton. Dominicus* in dissert. de communionē peregrina et abolitione poenitentiae canonicae edita 1645. *Ioannes d'Arts* de canonica Ecclesiae disciplina circa sacramenta atque adeo poenitentiam. Parisiis 1625, 8. et in Operibus a Doulatia iunctim editis Parisiis 1656, fol. *Gabriel Albaspinacus*, Aurelianensis Episcopus, in

⁴⁸ Vide Nicol. Commenum pag. 230. praenot. mystagog. Iac. Goerum ad Ezechologiam p. 22. Marthaei Blastoni syntagma T. 2. Benerig. p. 177. Basilica. T. VII. p. 651 et 692. Ius Graecoromanum T. 1. p. 53 et 56.

in libro I. Gallice editi operis de l'ancienne police de l'Eglise sur l'administration de l'Eucharistie⁴⁹ et in observationibus Ecclesiasticis, quae Parisi. 1623. et curante Gebh. Theodoro Meiero Helmstad. 1672, 4. prodierunt, et in epitomen etiam redactae notisque illustratae sunt a Ioan. Georgio Kottenbeillio, ibid. 1657, 4. Ioan. Plesacum in Syntagma de poenitentia, Parisiis 1633, 8. Pompeius Sarnelli in antiqua Basilicographia: cap. 18 sq. Ioan. Bava lib. II. rerum liturgic. c. 17. Martinus Viberius Reatinus idem curia eruditae in Hieronymum notae exstant, Historia de sacramento Confessionis et de antiquis poenitentibus. Rom: 1621, 8. Dionysius Petavius ad haeresin 59. Epiphani et in appendice ad Epiphasianas animaduersiones opposita Maurini Simonii disputationibus de poenitentiae ritu in veteri Ecclesia editis Parisi. 1624. et in diatriba de poenitentia et reconciliatione, veteris Ecclesiae ritibus recepta, in notis ad Synesiam pag. 60 sq. et libris VIII. de poenitentia publica et praeparatione ad Communionem, Gallice Parisi. 1644. 4. et Gallico Latine in Amstelodamensi editione dogmatum eius Theologicorum Tom. 4. A. 1700. Ioannes Forbescus libro XII. instructionum historico-theologicarum, Sucerus in μετάνοια, ἀνοδομαί, ἀνορθώσις, προσαύξωσις etc. ac capite I. observationum sacrarum. Lindebrogius ad Codicem Legum antiquar. p. 1392. Matthaeus Larroquanus libro Aduersariorum sacrarum tertio: Ioan. Floornbeekius cap. 16. Miscellaneorum sacrarum, Ioan. Iacobus Hottingerus in biga dissertationum de poenitentia primitiuae et Romanae Ecclesiae, Tiguri 1706, 4. D. Aegidii Strauchii exercitatio de praeiis poenitentium ritibus, Io. Henrichus de poenitentia lapsorum, Rintellii 1659, 4. Iacobus Goetten libro II. Observationum c. 8. B. Antons Reiseri kurze Anweisung, wie es in der Kirchen Gottes mit der öffentlichen Bus und Sünden-Bekentnis gehalten. Francof. 1677, 12. Babafar Bobelius Antiquit. Eccles. saeculi IV. Tom. 2. pag. 823 sq. Immanuel Schelstratenus in dissert. ad canon. II. concilii Antiocheni, c. 9. Petrus de Marca in dissertat. gallica de sacramento poenitentiae et inter postumas a Paulo Faget editas Parisi. et Amstelod. 1669, 12. Carol. Witasse de sacramento poenitentiae, Parisi. 1717. Ioan. Mabillonius praefat. ad Acta Benedictin. saec. III. p. 60 sq. Christoph. Beyerus in dissert. de magno veteris Ecclesiae circa poenitentes rigore. Lipsiae 1725. De cinerum asperione, promissione capillorum, elimatione ex Ecclesia etc. et aliis poenitentiae testandae, ritibus vide Menardum p. 221 sq. ad Gregorii M. librum sacramentorum. Salmastii Commentarius, quem de hoc argumento promittit p. 124. libri de Coma, non vidit lucem. De poenitentia Ecclesiastica in Ecclesiis Lutheranorum adeundi Ioan. Frider. Knorrus in dissert. de hoc argumento, Ienae 1700. euulgata. Curteses Bû: Hercabinet L. III, p. 427. Christianus Thomafus ad Lancelottum p. 685. I. H.

Boehmrus in iure Ecclesiastico, et *Christo. Matth. Pfaffius* in originibus iuris Ecclesiastici. De confessione sacramentali libros IV. *Joannis Dallasi*, Genev. 1661, 4. editos, oppugnandos sibi sumfit *Natalis Alexander* in diss. polemica aduersus Dallaeum Paris. 1678, 8. *Jacobus Boileau* in Historia Confessionis auricularis, Paris. 1683. et *Dionysius Sammarthanus*, Monachus Benedictinus, in libro Gallico; *traité de la Confession*, ibid. 1685, 8. Ante Dallaeum de illo argumento scripserat *Ioan. Filescus* in variis Opusculis; distriba quarta. Paris. 1614, 8. Natali Alexandro respondit *Ioan. Guil. Janus* in animaduersionibus ad historiam confessionis auricularis. Witteb. 1716, 4. *Jacobitas* Confessionis usum admittere negauit *Gabriel Sionita*, appendice ad Geographiam Nubiensem c. 14. sed eum refellit *Abraham Ecchellensis* ad Catalogum Hebræi Iesu; ubi nec a Coptis reuici contendit. Rariores tamen in Ecclesia Orientali esse Confessiones quam in Latina, et in hac ante Concilium Tridentinum rariores fuisse fatetur *Rich. Simon* T. 2. Bibl. selectæ p. 303. Confessionum formulas veteres vide apud *Menardum* ad sacramentarium Gregorii M. p. 224 sq. *Io. Georgium Eccardum* post Catechesin veterem Theologicam p. 93 sq. tum apud iam laudatos *Morinum*, *Edm. Martenè*, etc.

XXVIII. Vnctionem extremam non desunt s^o qui videre sibi videntur in Epistola Catholica Iacobi Apostoli V, 14. ubi tamen agitur potius de vnctione Medicinali, nequitiam contemnenda et multis commendata artis salutaris doctoribus, atque Iudæis pridem vsitata. Conf. *B. Kortholti* disp. anti-Baronianam VI. *Ioannis Marekii* exercitat. textualem 45. *Sart. Basnage* ad A. C. 58. T. 1. Anhal. pag. 691 sq. *I. C. Danhayerum* T. 2. Hodomoriae Papaese pag. 464 sqq. *Thom. Bartholinum* de morbis biblicis N. XXVII. *Salom. Deylingium* P. 3. obseruat. sac. pag. 481. et *Conr. Ikenii* dissertat. de vnctione aegrotorum precibus iuncta et mutua offensionum confessione. Breae 1749. Ita etiam sanctum oleum Graecorum, et Abyssinorum *Kandit* longe differt a Latinorum extrema vnctione, s¹ ut ex *Metrophanis Critopuli* confessione ostendit *Chr. Souzagus* in dissert. de Euchelæo. Aitorf. 1690. et fatetur *Ioan. Leunoius*, cuius extat liber de Sacramento vnctionis infirmorum Paris. 1643, 8. in quo Graecorum ritus attingit p. 346, 380, 404, 458, 544 etc. Vide etiam *Grotium* Epist. 353. *Leonem Allatum* de variis Graecorum opinionationibus

p. 118

¹⁰ *Stanislaus Hofius* p. 163. *Opp. Nic. Serracius* T. 2. Opusculor. Corn. Hazart in doctrina S. Iacobi Apostoli de extrema vnctione aegrotorum, 1661, 8. Belgice.

¹¹ Extremæ vnctionis nomen vix auditum ante extrema Saeculi XII. notante *Mabilonio*, post sacram Communionem A. C. 850. administratam a Prudentio Episcopo Tricassino, idque vnicum exemplum sibi occurrisse idem *Mabilionius* testatur. Vide et memorias *litterariae Trevoltinae* A. 1710. p. 392.

pag. 118 seq. Rich. Simonis *Bibliol. selectam* T. 1. p. 374. et Hainecii deliqua-
tionem ecclesiae Graecae, P. 2. p. 199. Praeterea consulendi Seldenus libro 2.
de Synedijs p. 222 sq. Stephanus Lemonius in notis ad *Varia sacra* p. 1049
sq. Hardmannus de *gestis Christianorum sub Apostolis* p. 224 sq. Eueholo-
gum *lae Goari* notis illustratum pag. 728. Ioan. Andreae Schmidii dissertatio
de curatione morborum per oleum sanctum Ienae. 1695. Georgius Cassander
pag. 282 sq. operum, et Ioach. Hildebrandus in arte moriendi cap. vii. Com-
besianus ad Manuelem Calecam pag. 294. Ioan. Mabillonius in *Actis ordinis*
Benedictin. praefat. ad saec. I. p. 47. Franc. Salmon in libro gallico, *traité de*
l'Étude des Canons, p. 78. Bartholdi Krakewitzi *examen libri primi et secundi*
controversiae quintae generalis a Rob. Bellarmine pertractatae de sacramento
extremae unctionis. Witteb. et Rostoch. 1606, 8. Iacob. Hailbronnerus de
extrema unctione, scripto germanico oppugnatus a Iacobo Kellero. Monachii
1618, 4. Ioan. Ernest. Frantzenius lib. 1. de funeribus veterum Christiano-
rum; cap. 9. Michael Amatus in *dissert. historicodogmaticomorali de opobal-*
sami specis ad sacrum chrisma conficiendum requisita. Neapoli 1722, 12. Io-
annes praecipue Ballaeus de unctione extremae Genev. 1659, 4. contra quem
scripsit Samboenius, (de sainte beuvs) Paris. 1686. Formulas varias siue Or-
dines visitandi et vngendi infirmos vide apud Edmundum Martene lib. 1. P. 2.
de antiquis Ecclesiae ritibus p. 116 sq. Apud laudatum Mabillonium Tom. 2.
musci Italici p. 123. in veteri ordine vngendi infirmum haec legitur precatio-
nis formula: *ut fructum animae ab aegritudine liberatum et sanitati donatum. dex-*
tra tua erigas, vitæque confirmes, potestate tuearis, Ecclesiae tuae sanctisque tuis
altaribus cum omni desiderata prosperitate restituas. Licet posse iterari extre-
mam unctionem in qualibet graui et periculosa infirmitate, affirmant statuta
ecclesiae Laodienfis p. 844. T. 4. thesauri anecdotorum Martenii.

De sacramento quod vocant *Ordinis* et de sacramento *Matrimonii* infra
c. XII. et XXI. dicendi locus dabitur, adeoque in praesenti satis nobis erit paucos
adhuc laudasse scriptores, qui de Orientalium et Latinae Ecclesiae consensu et
dissensu circa ritus VII. Sacramentorum vniuersè egerunt, *Petrum Arcudium*
in *Concordia Ecclesiae Occidentalis et Orientalis* ⁵² in septem sacramentorum
admini-

⁵² Septem sacramenta siue *myssteria* memorant etiam Graeci, vt Manuei Calecas de princi-
piis fidei Catholicae Tom. 2. sustari nouissimi Combesiani p. 255 seq. Inter Latinos pri-
mus Hugo a S. Victore. Inde alij vt Ioan. Garson ea complectuntur hoc versa: *abluo,*
firmo, cibo, piger, vngit et ordinat vvor. Septem Sacramenta V. T. Ioanni Biermanno in
opere de typis, quod Latine, Belgico et Germanice lucem vidit, et Moses ac Christus inscri-
bitur sunt haec: *trinitas, baptis, vngitio, pot, manus, columba, paschate, columas ignis*
et nobis, manna, aqua ex rupe, serpens acutus.

administratione, Paris. 1619, 1626; fol. eiusque aduersarium *Ioan. Baptista Catimfurtum* 53 de vera vtriusque Ecclesiae Sacramentorum Concordia, Venet. 1632, 1633, 4. *Leonem Allatum* de Synodo Phociana p. 493 sq. qui obseruat ante Simeonem Thessalonicensem et Matthaeum Blastarem sacramentorum septem mentionem fieri in Synodo Cypria sub Germano Amathuntis Episcopo A. C. 1260. *Rich. Simonem* ad Gabrielem Philadelphitensem pag. 267 seq. *Ioan. Forbescum* libro 9. Instructionum Historico-Theol. cap. 3 sq. qui Hugonem de S. Victore primum 54 circa A. C. 1130. septem sacramenta numerasse monet: *Benedictum Piffetum* in Theologia Christiana edita Gallice Tom. 2. lib. 15. pag. 691 sq. Disputationum et controuersarum decimarum circa VII. Ecclesiae Romanae sacramenta Tomos 2. Lugd. 1614, 4. sine typographi nomine vulgatus sub nomine *Io. Maldonati*, nec illius nec vllius ex Societate esse notatum in Bibliotheca Iesuitica Sorwelli pag. 476. *Ioannis d'Artis* Canonica Ecclesia disciplina circa VII. Sacramenta lucem vidit Paris. 1656, fol.

XXIX. De processionibus sacris et ciuilibus Hebraeorum consulantur *Aloysius Nouuimus* Electorum sacrorum libro secundo, qui inscribitur *circuitus sacer*, vbi fuse differit de ritu Hebraeorum aliarumque gentium in sacrificiis et aliis sacris circumeundi altaria; et Exercitatio *Ioan. Caspar. Krogelii*, Sangerhusiani, de hoc argumento, quae prodit Lipsiae 1712. quibus addendus *D. Ia. Franciscus Buddens* in diatriba duplici de ritibus Ecclesiae Latinae Iudaicis, pererg. Theolog. p. 73 sq. et *Iac. Frider. Rohmannus* in historia theologiae Iudaicorum germanice edita, p. 368. De sacris Gentilium processionibus ac pompis exstant praeclarae ad Callimachum *Beechiellii Spanheimii* observationes p. 721 sq. *D. Pauli Antonii* dissertatio, Lipsiae 1684. quibus iungi possunt *Ioan. Filefacus* in dissertatione de caerimoniis § 11. p. 181. Lib. 2. Selectorum, et *Casaubonus* in notis ad Aelii Lampridii Commodum. De processionibus in Ecclesia Romana vsitatis confer *Nicolai Serarii* sacros Peripateticos siue libros duos de sacris Ecclesiae Catholicae processionibus Colon. 1607, 8. atque inter opuscula iunctim Mogunt. 1611, fol. excusa Tomo 3. *Iacobi Gretseri* libros totidem de Ecclesiae Romanae processionibus siue supplicationibus; Ingolstadt. 1606, 4. et Germanice, eiusdem Gretseri et interpretis *Conradi Vetteri* *Proceßion: Buch; oder Erklärung von den heiligen Versahreten, Creußgängen und Proceßionen*; In-

53 Confer *Rich. Simonis* T. 9. Biblioth. Criticae pag. 223 sq. et *Hebertum* ad Ecclesiae Graecae descriptionem p. 357 sq.

54 Antiquiores scriptores, si *Emanuelem Schelstraemum* audiamus, ex religiosa arcani Disciplina nominare ista in scriptis suis noluerunt: quod lapidum commentum refellit *Wilh. Ernestus Tenzelius* diss. select. Tom. 2. p. 272 sq. Confer *D. Gerh. Titium* c. 11. de phrasibus veterum Ecclesiae Patrum p. 119 sq. et *Christiani Dreieri* controuersias cum Pontificis diss. XXXII. p. 969 seq.

Ingolstad. 1612, 12. et *Nicolai Sanderi* auctariolum ad Sacerarium Gregoriumque de ritu Catholicarum processionum, Ipris, 1640, 8. *Theophilum Raynaudum* in heteroclitis spiritualibus p. 323 sqq. *Iodocum Coccium* Tom. 2. thesauri catholici lib. 3, c. 7. pag. 271 sqq. *Iacobum Eveillon* de processionibus Ecclesiasticis, Paris. 1641, 8. *Ioannem Faes* librò de cereis baptismalibus pag. 250 seq. vbi sigillatim de processionibus Neophytorum, et *Ioan. Adolphi Hartmanni* dissertat. de ambarualibus Pontificiorum. Marpurgi 1740, 4. Neque omittenda *Christiani Lupi* dissertatio de sacris processionibus quae nona est inter iunctim editas post auctoris fata Bruxellis A. 1690. Adde *Eliae du Pin* Bibliothecam Ecclesiasticorum scriptorum Tomo 18. pag. 135 sq. et *Processionale* Ambrosianum aliaque Lipenio in Bibl. Theolog. memorata, atque *Euchologium* Iacobi Goari p. 770. et *Gisbertum Vortium* Tomo 3. disp. select. pag. 960 seq. De variis processionum generibus *Menardus* ad sacramentarium Gregorii M. p. 173 seq. et *Mr. Katar* des processions de l'Eglise, de leurs Antiquitez, utilitez, et des manieres d'y bien assister. Paris. 1705, 8. Recentiores ritus Ecclesiae R. in processionibus sacris recepti exponuntur in Rituali Romano p. 305 sqq.

XXX. De peregrinationibus religiosis Hierosolymam temporibus non sequioribus modo, vt ex Glabri Radulphi IV. 6. Antonius Pagi ad A. C. 1036. num. 5. sed iam olim susceptis Epistola celebris *Gregorii Nysseni* Graece et Latine vulgata est a *Petro Molinæo*, qui notas et libellum proprium⁵⁵ de hoc argumento subiunxit, qua peregrinationes eiusmodi parum facere ad veram pietatem notauit. Hanov. 1607, 8. Eadem Nysseni Epistola Gallicè vulgata a *Rob. Stephano* iuniorè; sed et cum Molinaei editione conferendas Varias lectiones quas e MS. Caesareo publicauit *Lambertus* libro 5. pag. 81 sq. *Ioannes* quoque *Henricus Heideggerus* suae de peregrinationibus religiosis diatribae Nysseni Epistolam et pro ea Apologiam subiunxit, Tiguri 1670, 8. Vide et *Isaaci Casauboni* notas ad eisdem Nysseni Epistolam alteram ad Eustathium p. 60, 89 et 90. et *Ioan. Vpmarkii* diss. de peregrinationibus religiosis. Vpsal. 1704. De causis petite Hierosolymae disserit Petrus Wesselingius in praefatione ad Itinerarium vetus Hierosolymic. p. 540 sqq. Hodie sacra loca Hierosolymis inuisenti sumtus thesaurorum septuaginta faciendi sunt, vt discas ex Io. Franc. Gemelli Carreri itinere T. 1. p. 181. De Peregrinationibus votiuis ac religiosis ad sepulcra Martyrum quae opus sacramentale dicuntur *Lucae Tudensi* II, 2. contra Albingenses, Tomo 25. Biblioth. Patrum, pag. 215. agunt *Bellarminus* III, 8. de beatitudine et cultu Sanctorum, *Stanislaus Hofius* Tom. 1. Operum p. 348 seq. *Fronto Ducæus* ad Chrysostomum Tomo 1. pag. 6. *Baluzius* ad

⁵⁵ Molinaei liber recusus est in theca secunda Bibliothecae librorum rariorum Burc. Goth. Strunii. Ienae 1719, 4.

ad homiliam 3. Cæsarij Arelatenfis, *Theophilus Raynaudus* in *Heteroclitis* spiritualibus p. 339 sqq. et *B. Bobilius* noſter Antiquit. Ecclef. Saec. IV. p. 1694; et parte 2. p. 845. Peregrinationes religioſas Romam ſuſceptas memorant *Lupus Ferrarienfis* Epift. CVI. alique apud *Goldaſtrum* notis ad *Eginhardum de Vita Caroli M.* p. 176 ſq. inutiles pronunciare non dubitavit *Claudius Taurinenfis*, in quem acerrime eo nomine inuehitur *Ionas Aurelianenfis* libro 3. aduerſus eum ſcripto p. 1240. (inter *Orthodoxographa.*) Praeter Romam, Compoſtellam, Treuſrim, Aquisgranum, longe plura loca religioſe adiri ſolita refert *Rev. Iacobus a Mellen* in diatriba de ſacris itineribus Lubecenſium. Lub. 1610, 4. Confer quae pro eiusmodi peregrinationibus ſacris diſputant *Bellarminus* loco memorato, *Jodocus Coccius* libro quinto theſauri catholici T. 1. p. 584 ſqq. *Iacobus Greſſerus* libris IV. de religioſis peregrinationibus, Ingolſtad. 1606, 4. *Ludouicus Marraccus* in prodromo refutat. Alcorani Tomo IV. fol. 37. vbi Meccanis Muhamedanorum peregrinationibus ſuas opponit: *Ioan. Stalenus* (idem qui Papiffam monſtroſam et meram fabulam edidit) in vindiciis religioſe peregrinantium, Colon. 1643, 8. *Casper Lowtes* de ſacris peregrinationibus, reliquiis et diuitiis Colon. 1649, 4. Contra eandem praeter *Molinaeum* et *Heideggerum* iam modicos, *Matthias Berneggerus* in *Idolo Laurentano* p. 131 ſq. *Giſb. Voetius* Tomo 3. diſſ. ſelect. vbi de peregrinationibus *Compoſtellanis*, p. 987 ſq. *Rev. D. Michael Foerſchius*, Theologus Ieneniſis, in diſſ. de peregrinationibus Induico Ethnico Pontificiis, Ien. 1705. et *Georgius Henr. Goetzius* in diatriba de peregrinationibus religioſis et de peregrinationibus orientalis eruditionis cauſa ſuſceptis. Lubecae 1706, 4. De peregrinatione religioſa Meccana a Muhamedanis ſuſcipi ſolita *Albertus Bobonius* ad calcem itineris *Abrahami Peritſol* cum notis *Thomae Hyde* p. 11 ſq. et diſſigentiffime *Ioan. Chardinus* T. VII. itineris in Perſiam p. 364 ſqq. Vide etiam quae Arabice MSS. ſeruat *Bibl. Leidenſis* f. 431. de religioſa peregrinatione Muhamedanorum Hieroſolymitana, Bethlehemitica et Hebronitica; et *Iſaac Barrow* Tom. IV. Opp. pag. 183 ſqq. Exſtat quoque in *Bibliotheca Medicea* liber MSS. Turciae pro commendandis peregrinationibus religioſis Meccam, Medinam, Hieroſolyman et Hebronem. Vide *Ioan. Georg. Schelhornii* amoenitates litterarias T. 3. p. 215 ſq. De Mahometis feſto peregrinationis vide *Abulfedam* p. 120 et 128. adde *Gagnerii* notas p. 129 ſqq. et *Aſſermanni* *Bibl. Oriental.* Tom. 3. p. 2. pag. DCLXXXVI. ſq. De peregrinationibus Perſarum Babyloniam ad *Ali* tumultum viſendum, et *Mahmedum* ad ſepulcrum *Imami* Perſae diſſerit *Engelbertus Kaempferus* amoenitatum exotericarum pag. 154 ſqq. et de Iaponienſium peregrinationibus religioſis idem *Kaempferus* lib. 3. Iaponiae cap. 4. De Germanorum peregrinationibus (*Waldſabren* quaſi *Waldſabren*) ad lucos religioſos *Keyſlerus* pag. 69. antiquitat. ſeptentrionalium. XXXI.

XXXI. De ieiuniis Iudaeorum Codex Talmudicus *תענית* cum versione et notis *Danielis Lundii* ¹⁶ Sueci prodiit Traiecti ad Rhen. 1694, 8. et Tom. 2. Mishnae in edit. Surenhusiana p. 355 sq. R. Chananiae liber, de quo Wolfus Vol. 1. pag. 385. Bibl. Hebr. Abrah. Leuitae, de quo Aëtæ Eruditor. Tom. 9. supplem. pag. 144 sq. Megillath Taanith, de quo Wolfus Vol. 2. pag. 1395. Bibl. Hebr. Eundem librum latine versum notisque instructum tractatui suo de festis Hebraeorum adiecit Ioannes Meyerus. R. Mosi Maimonidis tractatus de Ieiuniis Hebraeorum cum interpretatione Latina D. Io. *Benedicti Carpzovii* filii editus Lipsiae 1662, 4. R. Chananiae *תענית ופולת* R. Iosephi Caro *ספר תעניות* suae Constitutiones de ieiuniis, R. Menasseh ben Israel de los cinco ayunos del año, a faber et de *Tebet* et de *Esther*, et de *Tamuz*, et de *Ab*, et de *Guedalia*. Amstelod. 5440. (1650.) 12. E. Christianis B. *Quenstedius* in antiquitatibus Biblicis, pag. 864 sq. *Cherubinus a S. Iosepho T.* 2. apparatus Biblici pag. 401 sqq. *Calmetus* in Dictionario, voce *Ieiunium*, et singularibus dissertationibus *Honr. Opitius*. Kil. 1680. *Gustavus Peringerus*. Holmiae 1684, 8. et *Daniel Lundius*. Aboae 1696, 8. De ieiuniis sabbaticis *Paulus Theodorus Carponius*. Rostoch. 1741. De ieiunio, nihil unquam in lege Mosaica expresse praescriptum esse observat *Isaac Barrois* Tom. 4. Opp. qui de vñibus ac fructibus ieiunii consulendus pag. 40 sqq. A Iudaeis morem illum ieiunandi ad Christianos devenisse probat *Georgius Hooperus* eruditus auctor libri anglice editi sub titulo: a Discourse concerning Lent. Londini 1696, 8. De ieiunio, quod ieiunasse dicitur Noah quum per XL. dies pluvia diluuii in terram decideret, vide *Joan. Gregorium* Anglum cap. 6. Observationum Sacrarum, Tomo 9. Critic. sacra. De Mose, Elia, Daniele et Christo, per totidem dies ieiunantibus dixi in Codice Apocrypho Noui Test. p. 69. et Mosi quidem duplex quidam ieiunium tribuunt apud Suidam in *μωυ*: Christum autem ieiunio suo pensasse quadraginta dies quos in Paradiso lapsus exegerit Adamus, legas in Caesarii quaeest. 60. Ceterum quandoquidem Pythagoras quoque a Laertio, Themistio et aliis per quadraginta dies ieiunasse legitur, hinc pater apud Porphyrium in Philosophi illius vita p. 39. verba *σπείρας τῶν διαιτησίων τεσσαράκοντα ἡμέρας διαμεινόντα* non esse intelligenda cum *Holstenio* de inopia amicorum, sed rerum necessariorum et victus, quo per tantum temporis spatium Philosophus abstinerit, vti de Simeone Stylite per quadraginta dies ieiunium ferente traditur a Theodorito in religiosa Historia, atque de Joachimo Mariae Parente in Pseudo Iacobi Euangelio cap. 1. καὶ ἐπέσωσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα.

Dd dd. 2

Apud

¹⁶ Aëtæ Eruditor. T. 3. supplem. p. 19.

Apud veteres Christianos ieiunandi multiplex mos se diuersus, de quo vniuerse, videndi *Alphonsus Ciacconius* de ieiuniis et varia eorum apud antiquos obseruantia Rom. 1599, 4. et *Ioan. Filisacus* de Quadragesima, Paris. 1614, 8; quem & Ciacconio profecisse arguit *Theophilus Raynaudus* Tom. 11. Opp. pag. 480. *Rigaltius* ad Terrullianum de ieiunio. *Baronius* ad A. C. 57. *Valerius* ad Eusebii V, 24. p. 106 sq. *Petauius* ad Epiphan. pag. 356 sq. *Allatus* de Synodo Photiana p. 529 sq. *Cangius* in vtroque glossario, *Gabriel Albaspinacus* in Ecclesiasticis Obseruationibus et *Theoph. Raynaudus* Tom. 10. Opp. *Ludouicus Thomafinus* in tractatibus Historico dogmaticis Gallice editis de ieiuniis Ecclesiae, de quibus *Elias du Pin* Tomo 18. Bibl. scriptorum Eccles. pag. 192. *Hecqueti* traité des dispenses du Careme Paris. 1709, 12; *Pompeius Sarnelli* Epistola ecclesiastica XXXII. *Ioannes Nicolai*, Ord. Praedicator. Paris. de ieiunii Christiani et Christianae vero ac legitimo ritu iuxta veterem ecclesiae vniuersalis vsum. Paris. 1667, 12. *Nicolai Andry* le regime de Careme. Paris. 1710, 12. Cas de conscience sur le Careme décidé par Messieurs les Docteurs en Theologie de la Faculté de Paris 1721, 12. E. Reformatis *Hornbeckius* Miscell. sacr. p. 606 sq. *Guil. Saldemus* in Otis Theol. IV, 3. *Suicerus* in vjseis, *Benedictus Pictetus* Tomo 2. Theologiae Christianae pag. 195 sq. *Binghamus* Orig. Eccl. lib. 21. atque imprimis *Ioannes Dallaeus* libris 4. de ieiuniis et Quadragesima, Dauentriae 1654, 8. cuius nonnulla oppugnanda sumpsit *Guil. Beueregius* in codice Canonum vindicato. E nostratibus *B. Bebelius* Antiquitat. Eccles. saeculo IV. parte 2. pag. 738 sq. *Tobias Pfannerus* libro 2. Obseruat. Eccles. c. 6 et 7. de stationibus et ieiuniis Christianorum, *B. Thom. Itzigus* de haeresi archis Saeculi I. et II. p. 227 sq. *Ioach. Hildebrandus* in praefatione academica de ieiunio, recusa Helmstadii 1719, 4. *Io. Georg. Walchius* in dissert. de ieiunio quadragesimali. Ienae 1727. *Io. Ioach. Homberg* de veterum Christianorum quadragesima Helmst. 1677, 4. vbi sigillatim de ieiunio ante Pascha, quod ceteris sollempnius fuisse constat, praecipue ieiunium hebdomadis sanctae de quo *Cotelerius* ad Constitut. Apostol. V, 13. Tomo 1. Patrum Apost. p. 316. De Quadragesima Natalis Domini videndus idem *Cotelerius*, Tomo 2. monument. Ecclesiae Graecae p. 687. et 3. p. 646. vbi et de Quadragesima siue ieiunio Apostolorum, de quo *Nicolaus* etiam *Rayaeus* diss. praefimular. ad Tomum 2. Act. Sanctorum Iunii p. 76. De quadragesima ascensionis et Pentecostes *Philastrius* haeresi 145. *Sauaro* ad Sidonium p. 373. *Dallaeus* de ieiuniis p. 737. *Coteler.* ad Patres Apost. T. 1. p. 326. et *Goari* Euchologium p. 207. De ieiunio quinquagesimae, sexagesimae et septuagesimae *Alcuinus* Opp. p. 1142 sq. 1147 sq. vbi *Caroli M.* Epistola pag. 1465 sqq. et pag. 1656 sqq. De ieiuniis quatuor temporum dialogus *Bernonis*, Abbatis Augiensis, legitur in

in thesauro anecdotorum Bernardi Pez; Tom. 4. parte 2. pag. 53. De iisdem
 Babilionius T. 2. musci Italici pag. 93. *Tribus temporibus ieiunatum* in Occi-
 dente, ante paschatos festum, post pentecosten, et ante natiuitatem Christi, Bac-
 chianus a Muratorio editus Tom. 2. Anecdotor. p. 25. adde p. 265 sqq. De
 ieiuniis festi SS. Apostolorum, Natalis Christi, obdormitionis Deiparae et trans-
 figuratiois Seruatoris vide Ius Graecorum Tom. 1. pag. 338. Ieiunium
rogationum siue *Litaniarum* pro fertilitate, de quo Concilium Gerundense in
 Hispania A. 517. T. 4. Labbei pag. 1568. can. 2. non perinde antiquum, vt
 ieiunia quatuor temporum siue quadragesimae, pentecostes, mensis septimi et
 aduentus, vide Iosephi Tauernerii ad Tricassium Belmontium epistolam in-
 fertam Ephemeridibus litterariis Parisiensibus anni 1716. 17. p. 224. Semi-
 ieiunium siue statio quartae et sextae feriae, de quo Cöelerius T. 2. monu-
 mentor. p. 689. quothebdomadis frequentata soluebatur hora diei nona, siue
 post tertiam nostram pomeridianam: Ieiunium quadragesimale sub cuiuslibet
 diei vesperam soluebatur Xerophagia, de qua Nicol. Comnenus p. 218. prae-
 norion. mystagogic. et Ioan. Rud. Kieslingius singulari dissertatione Lipsiae
 1746. edita. Si vsque ad galli cantum et aërius diei exortum, vel etiam per
 longius tempus, ab omni cibo abstinerent, vocabatur *ὠνέσθεις* siue *superposi-
 tio*: de qua Cangius in Glossario, et Valesius ad Euagrium p. 65. Pro ieiunio
 quartae feriae, in variis Ecclesiis Occidentis ieiunatum die sabbati, vt hodieque
 fit in Ecclesia Romana. De quo ieiunio, quod orientalis ecclesia, S. Ignatium
 sequuta, respuit videndus Ferdinandus Mendoza ad concilium Illiberitanum
 pag. 1181 sqq. T. 1. Labbei. Paschasius Quesnellus dissert. 5. ad Leonem M.
 p. 283 sqq. Alaspinaeus Lib. 1. obs. 13. Ramiresius ad Luitprandum p. 407
 et 409. vbi mentio concilii Tolerani contra Egilonem, episcopum Illiberita-
 num, nolentem diebus sabbati a carniū esu abstinere; et Eric. Sim. Henr. a
 Seelen dissertat. de ieiuniis sabbaticis. Rostochii 1742. De differentia inter ie-
 iunia et stationes consulatur S. V. Ioan. Georg. Walchius *Histor. Ecclesiast. N.*
 T. pag. 750. vbi scriptores, qui hoc argumentum pertractarunt, recensentur,
 quibus addatur Ioan. Martini Chladenii commentarius de stationibus veterum
 Christianorum Lipsiae 1744. 4. editus. De Romanae ecclesiae recentis vsu con-
 sulenda Zachariae Pasqualigi, canonici regularis Theatini, praxis ieiunij eccle-
 siastici et naturalis, euulgata Genuae 1655, fol. Contra ieiunium quadrages-
 imale Papaeum duas euulgauit dissertationes Ioan. Dan. Klug. Tremoniae 1732.
 De ieiuniis ecclesiae Graecae vide Altham de consensu eccl. graeco. et latinae
 p. 1045 sq. et in dissert. de Dominicis et hebdomadibus Graecorum. Heineccii
Abbildung der griechischen Kirche, parte 3. p. 390 sqq. Elsneri *Beschreibung der
 griechischen Christen*, p. 70 sq. et Eiusdem *Fortsetzung der Beschreibung*, p. 241.

De Armeniorum Christianorum Artziburio siue ieiuniis vide Cangii Glossar. in ἀρεσθηβούριον et Io. Iacobi Schroederi thesaurum linguae Armenae p. 338 sq. Ieiunium virginum apud Orientales, Syros et Chaldaeos, tribus post festum Epiphaniae diebus celebratur: vide Assemanus Bibl. Orient. T. 2. p. 425 sq. De aliis Syrorum ieiuniis disputat idem p. 403 sq. ex Gregorii Abulpharaj ethi. ea. De ieiuniis Muhamedanorum confer Hadr. Relandum de relig. Muhamed. p. 85 sq. De abstinentia a ceteris cibis dicemus infra cap. XX.

XXXII. Quum Apostolus 1 Cor. IX, 27. profiteatur corpus se suum ὑποπιείζω⁵⁷ et δουλαγωγῶν, h. e. aspero victu et austero obtundere, domare ac veluti fugillare, ne luxurietur, hinc iam pridem praeter ieiunia quae respici ab Apostolo antiqui Graecae et Latinae Ecclesiae doctores consentiunt, etiam aliae duriores disciplinae iam olim excogitatae sunt atque in Ecclesiis quibusdam obtinuerunt, vide Ludov. Cresollii anthologiam sacram p. 235 sqq. interque alias a saeculo praesertim vndecimo flagellationes spontaneae, pro quibus post *Edmundum Augerium* S. I. Henrici III. Galliae Regis a sacris Confessionibus, in *Metanoecologia* Paris. 1584. 4. et *Bellarminum* lib. 4. de poenitentia c. 6. *Ieremias Drexelius* in *trismegisto christiano*; *Iacobus Kellers* in papatu catholico; *Alphonsus Salmero*, *Cornelius a Lapide* et alii in 1 Cor. IX, 27. *Ludovicus a Ponte* in *Canticum* libro 5. et acerrime in primis atque copiosissime depugnauit *Iacobus Gretserus* 1° S. I. in libris III. de voluntaria flagellorum cruce seu disciplinarum vsu, Ingolstadt. 1606, 4. Latine et non diu post Germanice per *Conradum Vetter*. 1612, 8. tum in praefate Mastigophilo et spicilegio pro tribus libellis de disciplinis, et libello de Cruce spiritali Colon. 1607. in praedicante vapulante et disciplinato siue libris 3. contra Iesuiticam flagellationem Iac. Hailbrunneri, Ingolst. 1607, 4. in virgidermia Volciana siue Apologia pro disciplinis, contra Melchiorum Volcium, Ecclesiasten Augustanum, ibid. 1608, 4. (sub initium Miscellan. Theologicor.) et in Agonistico spiritali in gratiam eiusdem Heilbrunneri Neoburgici, et Georgii Zeamanni Lauingnani, ibid. 1609, 4. in *Athletica spiritali legitima et illegitima*, libris 2. ibid. 1612, 4. in praedicante Heautontimorumenos siue septima de disciplinis scriptioe A. 1613. et rationibus cur Quint Evangelici praedicantes a disciplinis, ciliciis, adeo-

⁵⁷ Vocabulum desumptum a πυεῖς, de quo Petrus Faber III, 14. Agonistic. Suicorus T. 2. thesauri et Grocius ac Lambertus Bos ad locum 1 Cor. IX. Petrus Zornius Biblioth. antiquarioerget, p. 903. I. C. Schwarzins in *Lexico Gr. N. F.* pag. 1368. Suidas in *ὑποπιείζω*, et *δουλοῦ* in *πάχη*. Hoefschelins ad vitam S. Antonii scriptam ab Athanasio p. 128, 129. Hesychius illustris de Menedemo Philosopho: *ἡ δὲ τὰς ζυγίσσας ἑδὲ μάχης ἢ, ἢ ὑποπιείζω*.

⁵⁸ Conf. Ludov. Ell. du Rin T. 17. Bibl. ecclesiast. p. 76.

ideoque ab omni carnis maceratione abstineant. 1615, 4. et in apologia pro
 Lioiolo. *Kapackis de Pormaso*, Pattenfis, Ord. Prædicat. circa A. C. 1465. tra-
 ctatum notabilem de flagellis Christianorum ad fratres Orientales memorat
 Jac. Echardus Tom. 1. pag. 833. Atque sæculo XIII. quidem et XIV. tantum
 fuit multorum flagellandi se publice desiderium, aut tantus, si malis, sacer fu-
 tor, ut flagellantium secta Conciliorum sanctis et Pontificum decretis comprissi
 vix potuerit, ut testantur Io. Gersonis, Petri Cerebræsi, Ioannis de Indagine⁵⁹
 Hermannii a Schildis aliorumque scripta flagellantibus opposita, Acta Concilii
 Constantiensis collecta et illustrata a Clariss. Viro Hermanno ad Hardt Tom. 3.
 p. 92 sq. Clementis VI. constitutio contra flagellantes Tomo 3. Conciliorum
 Bini parte 2. pag. 820. Gobelinus Persona in Meibomii scriptoribus rerum
 Germanicarum T. 1. p. 285. 316 seq. Neque ex Reformatis tantum flagella-
 tiones illas tanquam parum vtilem aut decoram disciplinam reprehenderunt
Gib. Voetius in diatriba de pseudomortificationibus Papeas Tomo 3. diss. se-
 lect. *Rudolph. Hospinianus* opere de Monachis pag. 271 sq. *Sam. Marsus* in
 libro Gallice vulgato de processione anniuersaria flagellantium, *de la procession*
anniuersaire des battus ou flagellans sous la conduite des Dominicains, 1634, 8.
 atque ex nostris D. *Iacobus Heilbrunnerus* in Papismo acatholico artic. IV. c. 3.
 et in flagellatione Iesuitica, Latine ad Danubium, in Ducatu Neoburgensi,
 1607, 4. atque Heilbræneri gener, D. *Georgius Zeacmannus* in Iesuita vapu-
 tante ibid. 1608, 4. eiusque defensione, siue Greftero triumphato, 1610, 4.
 et Athleta larnato et stramentitio 1612, 4. quæ opuscula quatuor iunctim
 prodire sub titulo Carnificinae Esauiticae. Witteb. 1613, 8. *Melchior Volcius*
 in duabus Concionibus editis Germanice de flagellatione quæ die magno pa-
 rasceus in Ecclesia Romana frequentatur, Tubing. 1607, 4. D. *Io. Com. Dem-
 bauerus* diss. de hypoplasmo Paullino, Argentor. 1650. qui de secta flagellan-
 tum quaedam singularia offert § 22. ex Chronico Argentoratensi Koenigsho-
 fenii, quod tum ineditum, ab eo tempore cum eruditis notis suis vulgauit
 vir præstantissimus Ioannes Schilterus: videatur etiam *Henric. Storo* in Chro-
 nico. ad A. C. 1260. T. 4. Canisii f. 195. D. *Ioan. Frid. Majerus* in diss. de fla-
 gellatione spontanea, Gryphiswald. 1705. D. *Guil. Baierus* de flagellationibus
 Pontificiis, Ien. 1688. *Elias Ehingerus* in historia Ecclesiastica Saeculi XV. p. 379
 seq. *Nic. Wolfendorffus* in diss. de secta flagellantium, Lips. 1636. et V. C.
Christianus Schoettgenius singulari de secta⁶⁰ flagellantium Commentatione.
 ibid.

⁵⁹ Ioannis de Indagine et Hieronimi a Schildis scripta intercidisse testat Elias du Pin
 T. 19. p. 72.

⁶⁰ Georg. Fabricius lib. 2. rerum Misnensium p. 51. ad A. C. 1349. *Institus populus*
flagellat se feminudus. Ibi plagiaticæ aut plagiiferi pileos gestabant rubra insignibus cru-

ibid. 1711, 8. Sed etiam ex ipsa Romanae Ecclesiae affectis illustris *Scrutinium in* Oratione quam habuit ad Senatum Parisiensem contra flagellantes, Avarici Bitorigum A. 1601. Mabillonius praef. ad Saeculum VI. Benedictin. et *Iacobus Boileau* sine *Beuilaqua* Doctor Sorbonicus in Historia Flagellantium, de recto et peruerso flagrorum usu apud Christianos, sine auctoris nomine edita Latine Paris. 1700, 12. et mox Gallice etiam versa et in Belgio recusa, licet tam interpretres tam auctor ipse acriter perstringantur in Memorii Triuphinae A. 1700, supplemento post A. 1703. p. 27 sq. edit. Amst. et A. 1704. T. I. p. 292. et in *Ioannis Baptistae Thiers* Conclusura Historiae flagellantium, vulgata Gallice, Paris. 1702, 12. De calcarij usu in flagellationibus vide Ioannem Nicolai libro de calcariis cap. 10. atque alia de flagellationum more et antiquitate apud Mabillonium praef. ad Saec. VI. Aetor. Sanctor. Ordinis Benedicti, Cangii glossar. in disciplina. Macrosum Hierplex. in quadragesima et dorsum redimere. Theoph. Raynaudum Tomo 6. Operum p. 389, 390 etc. De Iudaeorum flagellatione spontanea post peractas preces et peccatorum confessionem vide Buxtorffii Synagogam Iudaic. cap. 25. p. 251. et Gretseri virgidemiam pag. 208. De Lacedaemoniorum ~~disciplina~~ Meursius in Misc. Laconicis et Ezech. Spanhemius ad Callimachum p. 249. et Boilanius in Hist. flagellantium p. 70. qui ~~quarta~~ de flagellationibus Aegyptiorum aliorumque in sacris Isis, Magnae Deae, Deae Syriae et Scythicae Dianae, et de Arcadibus flagellantibus se in honorem Panis, nec minus de ariolis et Lupercis flagellantibus se aliosque de quibus vide sis etiam Lemonium notis ad varia sacra pag. 356, 361. et de flagratoribus siue flagronibus quos Festus ait fuisse Romae genus hominum qui mercede flagris caedebantur, quales etiam in Ecclesia Romana haud deesse multorum testimonia fidem faciunt, qui patienter se pretio accepto in aliorum vicem flagris concidi. De Superiano Sophista se ipsum flagris caedente negligentiore se obseruasset, meminit Suidas: de Philosophis quibusdam Cynicis Lucianus. De singulari flagellationis fructu in variis morbis et, affectibus corporis extant Henrici Meibomii Epistola de usu flagrorum in re Venerea. Christiani Francisci Paullini flagellum salutis, oder curieuse Erzehlung, wie

ce, incidebant tota fere facie velata, scapulis et tergo, quibus plagas accipiebant, nudati. Flagra erant ferro acuminata aut catenis rigentia. Quum in se vim exercerent, ad terram prostrati canebant lingua vernacula, et alios alliciebant, quidam simulata sanctimoniae specie. Ex eorum numero Constantinus quidam, qui se filium Dei affirmabat, seque mortuum et resurrexerit dicebat, ante gradus templi Martiani, in solum incensum in hac urbe viuens conicitur. Confer iconem vetere in Tomo secundo itinerarii literarii galliae ubi a duobus Benedictinis pag. 105. ubi memoratur Aegidii de Maits, Abbaris S. Martini Turonensis, historia flagellantium manuscripta.

mit Schlägen allerhand schwere Straffen curiret werden. Francof. 1698, 8.
et G. G. Richteri dissertatio de medicina plagosa. Gottingae 1746, 4.

XXXIII. De poenis et satisfactionibus humanis libri 7. *Ioannis Dallach*, prodierunt Amstelod. 1649, 4. De satisfactionibus ex mente Iudaeorum videndus Hottingerus Tomo 7. Hist. Eccles. pag. 357. De confessione peccatorum ante sacram Synaxin, Philippus Jac. Hardtmannus libro de gestis Christianorum sub Apostolis pag. 424 sq. De confessionis auricularis siue secretae vsu et praxi apud Christianas gentes, liber *Ioan. Filescii* exstat inter eius opuscula Paris. 1621, 8. excusa, de Graecis ⁶¹ sigillatim Allatius in Hottingero suo cap. 14. et libro de Synodo Photiniana pag. 500 et 643 sq. vbi Abrahami Echellenensis Epistola de similis confessionis vsu apud Syros. *Dallaco* qui eius receptae in Ecclesia origines ad Innocentium III. retulit lib. 2. de confessione cap. 17. opposuit se praeter *Natalem Alexandrum* p. 578. memoratum *Iacobus Boileau* in Historia Confessionis auricularis Paris. A. 1683. sed is nequitquam satisfecit scriptori libri Anglice editi Lond. 1684, 4. cui titulus: *a discourse concerning auricular confession, as it is prescribed by the Council of Trent, and practised in the Church of Rome.* *Natalem Alexandrum* etiam oppugnauit *Ioan. Guil. Janus* in animaduersionibus ad historiam confessionis auricularis. Witteb. 1716. Ceterum vti de Confessionis ita absolutionis quoque formulis et ritibus in veteri Ecclesia diligentissime egit opere de poenitentia *Ioan. Morinus*, cuius tractatum de expiatione Catechumenorum suppressum esse testatur *Rich. Simon* Tom. 1. Epistolarum selectarum pag. 9. Idem *Morinus* formulas absoluendi vetustiores plerasque fuisse deprecatorias (vt *Remittat tibi Deus, absoluat te Deus, ὁ Θεὸς συγχωρεῖ σοι δι' ἐμοῦ*.) obseruat VIII, 8. seq. donec indicatiuae *absoluo te, remitto tibi, absoluius vos vice Petri* etc. obtinuerunt post A. C. 1100. Confer *Ménardum* ad Gregorii sacramentarium pag. 233. (vbi etiam refertur absolutionis formula Cruci super sepulcro inscripta *Deus te dignetur absolueret*) et *Goarus* ad Euchologium pag. 676, 680. De sigillo Confessionis post *Lansfrancum*, *Dominicum a Soto*, *Malderum* et *Onufrum* scripsit *Langletus de Fresnoy* Paris. 1708, 1715, 12. Graecis etiam probari notauit *Io. Filescius* in variis Opusculis p. 121, 196. De absolutione mortuorum excommunicatorum vide *Ioan. Andr. Schmidii* dissertationem Helmstädi 1709.

Indul-

⁶¹ Venetiis A. 1622, 12. prodit libellus paginarum 157. hoc titulo: *ἑγχυρίδιον μεθ' ὀφελίμου κατὰ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἱστῶσεως τῶν αὐτῶν νεώτερος ἐπιπέδου ἀκού ἐπιθυμοῦσι καὶ ἐξομολογηθῶν ἑρδὰ καὶ πικρὰ, συντεθεῖν μὲν παρὰ Νικηφόρου Ἱερομνήχου τοῦ Πισσαχάλου ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφιστάτου Μετροπολίτου Φιλαδέλφειας Κυρίου Θεοφάνους τοῦ Ἰταλίου.*

Indulgentias in Romana Ecclesia tantum a poenis Ecclesiasticis absolute disputant Caietanus, Alexander ab Ales, Maldonatus, Bossuetus aliique: quem admodum eiusmodi relaxationes poenarum Canoniarum in veteri Ecclesia datas esse constat, de quibus Albertus Veichius, Eliae, Theologi Viniensis meritiſſimi filius in diff. de indulgentiis Tubing. 1699. edita, capite III. Ioan. Bartholdus Niemeierus differt. quatuor de disciplina ecclesiastica. Helmſt. 1702. Iof. Placcæus in disputat. Salmuriens. II, 71 ſeqq. Giob. Voetius disputat. ſeſt. II, 286 ſqq. Ioseph. Binghamus Orig. Ecclesiast. l. 16 - 19. Ern. Aug. Bertling im Unterrichte vom päpſtlichen Jubel-Jahr und vom Ablaß. Helmſtadii 1749; 4. adde Lud. Antonii Muratorii diſſertationem de redemptione peccatorum et de indulgentiarum origine; quae legitur Tomo V. antiquitatum Italicarum mediæ aevi. Sed ſi quis praxin expendat Rom. Eccleſiae tot teſtataſcriptoris, et quae de theſauro Eccleſiae ex Sanctorum ſatisfactionibus ⁶² iactant conſideret, legatque formulas indulgentiarum ⁶³ a Sixto IV. A. 1400. et aliis Pontificibus, nedum a Tetzelio et aliis indulgentiarum inſtitutoribus impertitas, aliud illos voluiſſe hominibus perſuadere libenter fatebitur. Mirabitur etiam quod Allatius pag. 223. contra Hottingerum, negat in Eccleſia Romana indulgentias ſolitas pretio redimi, quum praerer ⁶⁴ *taxas Cameræ, Cancellariae et Poenitentiariae Apoſtolicæ* toties Romae, Venetiis, Pariſiis typis editas, Papae Honorii III, notum ſit dictum ad S. Franciſcum ſimile illi apud Nazianzenum 2. in Iulian. p. 108. *ὄνει χαλινοῦ φοῖβον μὴ μαντεύεσθαι, non eſſe conſuetudinis Apoſtolicæ ſedis, indulgentiam gratis facere.* Notum etiam illud Nicolai de Clemangis p. 30. Opp. *Ibi nemo gratis gratis, nulli datur abſque datis Gratiani gratia.* Eraſmi, *non licet fieri Chriſtianum, niſi numeres,* illuſtratum ab Hottingero T. V. H. E. pag. 850 ſqq. Taxa notariorum et officialium urbis legitur apud Cherubinum in compendio Bullarii T. III. p. 262 ſqq. et 284 ſqq. Conſtitutiones cancellariae apoſtolicæ apud eundem T. IV. pag. 26.

Taxae

⁶² Vide plures formulas indulgentiarum editas a Guil. Barneto in collectione documentorum ad Hiſt. Reformationis Angliae pag. 89. Godofr. Hechtio in vita Tetzeli et in Relationibus innoxiiſ A. 1705. p. 497 et 825. A. 1706. p. 299. A. 1709. p. 201. A. 1711. p. 935. A. 1712. p. 783. 923. 1079. A. 1713. p. 547, 896. et 1045. A. 1714. pag. 22, 375, 723, 909, 1047, 1051. A. 1715. p. 569. A. 1716. p. 187. A. 1717. p. 5, 527, 915.

⁶³ Vide M. Antonium de Dominis lib. V. de Rep. Eccleſ. cap. 8. et quae Giornale di Roma A. 1675. p. 11. ex Petri Mariae Paſſerini de Sextula tractatu de indulgentiis exhibet.

⁶⁴ Vide Eſpenceſi Opera p. 479. Baelii Lexicon in *Pines*, atque notas ad Baelii Epistoſas Galliae editas p. 773 ſq. Memoriaſ litterarias Treuoltinas A. 1702. menſe Iunio edir. Amſt. p. 484. et praefationem ad taxam Cancellariae Apoſtolicæ, recuſam Syluae Ducis apud Stephanum du Mont A. 1706, 8. in qua p. 64. *Et nota diligenter, quod huiusmodi gratiae et diſpenſationes non conceduntur pauperibus, quia non ſunt, ideo non poſſunt conſolari.*

Summe cancellarius apostolicæ in tractatu tractatum siue Oceanò iuris duce et auspicio Gregoris XIII. Venetiis 1584, fol. edito; tomo XV. parte I. et in Georgii Caelestini historis comitorum Augustanorum T. 3. p. 127 sqq. Indulgentias peccatorum veniam et criminalium vide in Bibliotheca Praemonstratens. p. 318. De cetero iustam a Dominicis causam datam B. Luthero ut in indulgentias inuheretur, non diffidetur Erasmus XII, 10. Epist. ut alios iam Hottingero Tomo 7. Histor. Eccles. p. 543 sqq. B. D. Ioan. Friderico Mayero in diatriba de Pontificiis processum Leonis X. aduersus Lutherum improbatibus et Frid. Wilh. Kraffio in disput. de Luthero contra indulgentiarum nundinationes haud quaquam per inuidiam disputante. Goettingae 1749. edita mutatos omittamus.

C A P V T XII.

De diuinationibus, Vatiibus, miraculis, Magia, iuramentis et votis, scriptores.

De diuinatione vniuersæ. 1. De centum circiter diuinationum generibus quas ordine Alphabeti recensentur. 2. Prophetas veri falsique. 3. Miracula vera et falsa. 4. Quæquæsiæ, amuleta, fascinationes et alia Magica. 5. De iurandi religione. 6. De iuramentis Hebraeorum. 7. Graecorum. 8. Romanorum. 9. Christianorum, ubi etiam de iis qui ab omni iuramento ducerent sibi abstinendum esse. 10. De iuramentis Mubamedanorum et aliarum gentium. 11. De votis Hebraeorum et Gentium, ubi etiam de vere sacro Romanorum 12. De votis Christianorum. 13.

I.

Ad religionem spectant etiam diuinationes, quanquam certum est multas passim illis intercessisse fraudes ac superstitiones grauissimas, et apud Graecos ac praecipue Romanos frequentissimum illorum vsum fuisse ad moderandam rempublicam, et animos Ciuium Militumque spe ac metu prout ferret res vel requireret, implendos. Varia genera diuinationum superstitionum perstringuntur a *Cicerone* libris duobus de hoc argumento, *Anniano Marcellino* XXI, 1. *Petro Blaesenfi* Epistola 65. in fragmento de praestigiis fortunæ Tom. 24. *Bibl. Patrum* pag. 1267. edit. Lugdun. *Ioanne Sarisberienfi* lib. 1. *Policratici* c. XI, sqq. et lib. II. toto, et *Rabano Mauro* de magicis arti-

bus Tom. VI. Opp. pag. 168. Idem argumentum ex recentioribus persequuntur sunt *Cardanus* cap. 68 sq. de rerum varietate, *Casparus Poicorius* Frfti 1593, 8. 1607, 8. *Georgius Ragusinus*. Parisiis 1623, 8. *Ioan. Antonius Venerius*. Venetiis 1624, 4. *Iulius Caesar Bulegerus*,¹ Io. *Jac. Boiffardus* tractatu postumo de diuinatione et magicis praestigiis. Oppenheim. fol. et Germanice Frfti 1654, 4. et *Iosephus Maria Maraviglia*,² in Pseudomantia veterum et recentiorum explorata. Venet. 1662, fol. *Ioan. Franc. Picus* libris IX. de rerum praenotione ad Albertum Picum, pag. 241 sqq. *Georg. Valla* expetendorum ac fugiendorum XXX, 1. vbi de *μαυτινῆ Nicol. Leonicus Thomasius* in Tryphonio siue dialogo de diuinatione. Venetiis 1524, 4. *Christophorus a Castro*, S. I. libris quatuor praemissis commentario in XII Prophetas minores, Lugd. 1615, fol. *Simon Neubufus* lib. III. de fatidica sacra et profana, *Adonymus* in libro gallice edito, *Remarques ou reflexions critiques, morales et historiques sur les plus belles et les plus agreables pensées*. Parisiis 1690. et Amstelodami 1692, 12. in quo libro inde a pag. 80. vsque ad pag. 118. varia diuinationum genera recensentur, quemue nos in recensendis diuinationum generibus per litteram A. designabimus. *Franc. Ronsius* Archaeol. Attic. 1. 2. c. 6. et lib. 7. parte 2. *Eberh. Feitshius* Antiq. Homer. 1. 1. c. 16. *Adr. Junii* collectanea de diuinatione memorantur in eius vita quae Epistolis praemittitur. Laudare etiam de hoc argumento licet *Ioan. Conradum Dietericum* in Antiquitatibus Biblicis V. T. p. 653 seq. *Hieron. Zanchium* de diuinatione tam artificiosa quam artis experte, cum *Thomaso Ernsto* de astrologia diuinatrice. Hanov. 1610, 8. et ad calcem tomii VIII. Operum: *Gyraldum* Syntagm. 17. de Diis, et *Struuium* syntagmate antiquitatum Romanarum c. 6. *Jac. Geufium* de victimis humanis Tom. 1. cap. 20 sq. *Martinum Delrionem* disquisit. Mag. Lib. IV. cap. 2. *Antonium van Dale* in libris de origine idololatriae et de oraculis, *Ioannem Potterum* lib. 2. Archaeolog. c. 7 sq. Tomo 12. Thesauri Gronov. *Henrici Gautierii* Bibliotheque des Philosophes. T. 3. p. 453 sqq. *De Lancre* Tractatum de diuinatione Gallice editum. *Magni Gabrielis Blochii* librum contra diuinationes. Lincopiae 1708, 4. Suecica lingua, et ex Suecico Germanice editum a Dieterico von Stæde. Stædae 1711, 8. Delineationem Musei Scriptorum de Diuinatione, maioris operis prodromum, dedit *Petrus Fridericus Arpe*. Hanouerae 1711, 8. De *ἐκδοαῖς* siue incantationibus differit *Ioach. Camerarius* Epistolis posterioribus p. 510 sq.

II. Lubet iam breuiter ordine Alphabeti recensere praecipua genera diuinationum superstitiosarum, quo magis de stoliditate et imbecillitate ingenii humani

¹ Inter Varia Bulegeri Opuscula Tomo 1. Lugd. 1621, fol.

² De aliis Marauigliis scriptis differit Picinellus in athenaeo eruditorum Mediolanensium pag. 367.

humani futura siue sperantis siue meruentis, coniectura fieri possit; et simul pateat illarum quoque disciplinarum diuinatricium vanitas, quae hodie etiam multis ideo adhuc arrident, quod praedictiones earundem comprobantur quandoque euentus, quum nullum horum quae iam memorabimus licet puridissimorum futura diuinandi generam sit, in quo idem non similiter saepius accidisse fuerit creditam, siue falso et per fraudem hominum et aliorum stuporem, siue vere, etiam; quando nempe forte fortuna, vel vsu vitae humanae, aut iusto Dei, hominum stultitiam punientis iudicio ita ouenit vti praedictum fuerat.

Aeromantia ex aere et phaenomenis quae in aere eueniunt. Vide Nicophorum ad Synesium p. 410. Bulengerum lib. 3. de diuinatione c. 12. p. 211. Potterum p. 338. Archaeol. et Gyraldum syntagm. 17. de Diis.

Aegomantia s. diuinatio per capram. Bulenger. lib. 3. c. 22. p. 215. Clemens Protreptico p. 9. *αἴγες ἐπὶ μαντικὴν ἠσκημένοι καὶ νόρμανες.*

Alectryomantia, s. diuinatio per gallos gallinacos de qua Zonaras T. 3. p. 28. Annal. Plinius H. N. lib. 10. c. 21. et singulari libro de hoc argumento Io. Praetorius, Francof. 1681, 4. tum Kircherus T. 2. Oedipi Parte II. p. 472 sq. Voffius de Philosophia p. 176. Bulengerus Lib. 3. c. 40. Potterus p. 339. Archaeol. et Theodorus Thummius de impietate sagarum p. 63.

Aeuromantia siue *Alphitomantia* et *Critbomantia* diuinatio per farinam Aelian. VIII. 5. animal. Bulenger. lib. 3. c. 36. Gale p. 238. ad Iamblichum, Cyrillus VI. in Iulianum p. 198.

Aironiae, mulieres Cimbrorum necromanticae ac fatidicae. Vide Ioan. Georg. Keysleri antiquitates septentrionales p. 371 sqq. et Ioan. Iarkium ad Eliam Schedium de Diis Germanorum p. 645.

Anniomantia, diuinatio per amnium s. membranam tertiam embryonis Bulenger Lib. 3. c. 30.

Ee ee 3

An-

9 Ennius apud Ciceronem lib. 1. de diuinatione c. 58.

*Non habeo denique nauci Marsum augurum,
Non vicanos baruspices, non de circo astrologos,
Non Ifacos coniectores, non interpretes somnium.
Non enim sunt ii aut scientia, aut arte diuini, etc.*

Confer Sophoclem in Antigone v. 1170 sq. et Oedipo Tyranno v. 395 sq. et 719. Euripidem in Iphigenia in Aulide v. 520. sq. et 959. sq. ac Helena v. 750. Mosis lege vetita genera *μαντικῆς* vniuersae, *ἰνδαί,* *μαδάδαι,* *διουρανοί,* *τεγασίαι,* *ἰκιδίτες,* *κλιδαί,* *λαυράρι,* vide Philonem lib. 1. de Monarchia Vol. 2. p. 221. edit. Mangeianae. L. 30. D. de poenis: *Si quis aliquid fecerit, quo leues hominum animi superstitione Numinis terrentur, D. Marcus eiusmodi homines in insulam relegari scripsit.* Adde Cornelii Bynkershoek obl. iuris Rom. lib. 6. c. 5.

Anagramma diuinationis argumentum. A. p. 83 sq.

Versailles, ville seras.

Ex *anserino steruo* Thomas Bartholinus centur. V. histor. Med. c. 67.

Anthropomantia ex visceribus humanis vel extis puerorum aut virginum, vel grauidarum feminarum. Vide Eusebium VIII, 14. Hist. Eccles. p. 311. Porphy. lib. 2. de abstinendo ab animantibus pag. 91. Naziansenum inuectiua in Iulianum p. 91. Grabium p. 34. ad Apologiam primam Iustini. Apollonium apologia ad Domitianum VIII, 7. pag. 345 sq. 349 sq. 351. Bulenger. lib. 3. c. 4. Baelium in Voce *Antinous*, et quae mox infra in *Aruspicina*.

Ex *Apibus*. Dausqueius p. 380 seq. ad Silium Italicum.

Ex *colore aquae*. Paulus Maria Paucius in commentatione de puteo sacro agri Bononiensis, Romae 1757, 4. euulgata.

Arithmomantia Bulengerus III, 21. Ioan. Praetorius libro von *Dichtensmen*, sub fin. Kircherus in Arithmologia.

Artomantia e panibus. De quo Io. Praetorius in *Brodtrusel*.

Ex *Arundinibus* M. Paullus Venetus lib. 1. c. 53.

Aruspicina ⁴ δι' ἐμπίσεων Dio I. de regno p. 13. C. *ισσοσκομία* Diodorus Siculus pag. 221. excerpt. Peiresc. *Θυτική* ex visceribus hostiarum ⁵ consultis, de qua prolixè Bulengerus Tomo 1. p. 313 sq. Vide et Agrippam de vanitate scientiarum c. 38. Alexandram ab Alex. V, 25. genial. dierum ibique Tirquell. Nec omittendum quod Diodorus Siculus lib. V. fol. 213. barbarum genus aruspicinae refert vitatum veteribus Gallis, ex hominis caesi conuulsione et fluxu sanguinis. Confer Porphyrium II, 51. *περὶ ἀποχῆς*. Genus victimas humanas T. 1. p. 320 sq. 331 sq. et quae de Cimbrorum physicultoribus Stephanus p. 42. ad Saxonem Gramm. et de diuinatione ex extis humanis id. pag. 81. Extorum fibras a daemionibus moueri et animari persuasum antiquis Christianis. Vide quae viri docti ad Minucium Felicem c. 27. Aruspicinae periti ab Aeliano celebrantur VIII, 5. de animalibus, Silani, Megistanae, Aclidae. *Ἡπατοσκοπίους* vocat Artemidorus II, 74. Onirocritic. *Ἡπατοσκοπήσασθαι* versio Graeca Ezech. XXI, 21. De haruspicum dissensu inter se vide sis Galenum Tomo 5. edit. Graecae Basil. p. 41. De aruspicina Toscana confer Bindum Simonem Paruzzium in collectione dissertationum academiae

⁴ Nomen generale est tres species complectens: *fulgurum*, *extorum* et *ostentorum interpretationem*. Vide Ciceronem lib. 1. de diuinat. c. 18. et lib. 2. c. 11. et 22.

⁵ *Physicultri exta* dixere Apuleius, Marcianus Capella (ad quem v. Grotius pag. 5.) et Robertus Monachus. Vide Barthium pag. 96. in Ioan. Petri Ludewigii codice diplomatico T. 3. Astrologiae apotelesmaticae respondere extispicinam sibi persuasit Onofander pag. 47. edit. Rigaltii. Quum septem sint viscera, cor, iecur, splen, stomachus, pulmo, duo renes, auspicum erat ex hepate solo futura speculari. Vide Nicephorum p. 359. ad Synesium.

niae Cortonenfis P. I. p. 43 ſqq. Romulum auſpicis, Numam ſacris conſtitutis fundamenta ieciſſe Romanae ciuitatis ait L. Cotta apud Ciceronem lib. 3. de N. D. c. 2. De aruſpicinae tabernaculo vitio capto idem lib. 2. de N. D. c. 4. In Elide familiae Iamidarum et Cluditarum aruſpicinae nobilitate celebres fuere teſte eodem Cicerone lib. 1. de diuinatione c. 41.

Aſtragalomanſia, vnde *ἀſτραγαλομάντις* memorat Artemidorus loco laudato, diuinatores ex talis calculisque.

Aſpidomanſia, per clypeum, Bulenger. III, 38.

Aſtologia Apotelesmatica, ſiue Genethliaca, a qua dicti *γενεσιολόγοι*, *ἀſτεροσκοπῆται* *ſtellarum conſiderantes*, vt eſt apud Tertullianum de pallio c. vltimo, etc. De illa complures ſcriptores memorauit lib. III. Bibliothecae Graecae capite 20.

Auguria et auſpicia, quae duo volaticam (vt loquitur Tertull. c. 5. de pallio) ſpectantia ita differunt quemadmodum notat Seruius in I. Aeneid. verſ. 398. vt augurium dicatur, quod petitur et certis auibus oſtenditur, auſpicium vero qualibet aui demonſtratur et non petitur. *ὄνειροπολεῖν τὰ πετεινά*, in Sibyllinis lib. 1. p. 85. Aues ex quarum vel volatu vel voce ⁶ (ſiue vt Prudentius lib. poſteriori contra Symmachum v. 890. linguis) *πτῆσαι καὶ κλαγγαῖς*, Moſthaeus Blaſtares p. 112. ſyntagmat. inuolatu, cantu, tripudii ſoliſtimis, et ſonitiis ſiue *κλαγγαῖς*, Cic. VI. Ep. 6. auſpicia petebantur recenſet Feſtus in *alites*. et *oſcines*. Magisque conſtare ſi ad nos perueniſſet Theonis Aegyptii *περὶ σημείων καὶ οἰσπῆς ἐρέτων καὶ τῆς τῶν κοράκιων Φωνῆς* laudatum Suidae opus. Quod in ſacrificiis dicebatur litare, in auſpicis impetrire, quod nihil aliud eſt quam impetrare. Vultures proprie erant *ὄϊωνοι* vt notat Tzetzes Chiliad. XIII. hiſt. 474. vbi genera quaedam auguriorum recenſet. Vide et Suidam in *ἀρνῆς*, et *μετοικνῖς αἰδαῖ*. Illam *ὄϊωνοικνῖς* a Phrygiis repertam teſtatur Nazianzenus I. in Iulian. pag. 100. Sed et ex aliis auibus, accipitre, nocturnis, columbis, cygnis, gallis et hirundinibus auſpicia petebantur: tum et aliis ex animantibus vt notauit Potterus p. 320. Archaeol. Auſpicis celebres Tireſias, Polydamas, Polyidus, Theoclimenus Aeliano laudati VIII, 5. animal. Hetruſci praecipue, vnde Hetruſca diſciplina pro augurali ſcientia et auſpicina. Vide Ammianum XXI, 1. Allatium ad Antiquitates Hetruſcas p. 10 ſq. De Auguriis praeter alios videndi Auguſtinus Niphus libris 2. de auguriis, Io. Baptiſta Bellus de partibus Templi auguralis, qui ambo exſtant Tomo V. Antiquit. Graecii: Potterus II, 15. Archaeol. Struuius cap. 6. Syntagm. Antiquit. Roman. Andreas Chriſtianus Eſchenbach in diſſ. de auguriis veterum pag. 55 ſq. Ioan. Douiatius notis ad Liuium in vſum ſereniſſ. Delphini Tomo 1. p. 48. Iſaacus Vol-

⁶ Burmannus p. 56. ad Valerium Flaccum.

Vossius ad Catullum p. 105. Perizonius p. 125 sq. ad Aelianum, Bulengerus de diuinatione p. 333 seq. Paullus Manutius in quaesitis per Epistolam Tomo 4: Lampadis Gruterianae p. 213 sq. Georg. Casp. Kirchnerus de auguribus Romanorum. Witteb. 1669. Dithmarus Bullichius de Romanor. auguriis. Hafniae 1696. Henric. Morinus in dissertatione de auguribus inserta Tom. 2. memor. Academiae inscriptionum, p. 371 sqq. Ioan. Hermanson in dissert. de collegio augur. apud Romanos. Vpsal. 1730, 8. Ioan. W. Kaalund in diss. de diuinandi arte apud Romanos. Hafniae 1733. Ioan. Iac. Mascouius de iure auspicii apud Romanos. Lips. 1721. Ioan. Dan. Schoepflinus de auspiciis Romanor. in commentationibus eiusdem historico-criticis pag. 145. sqq. Faustus Longianus in libello italice edito: *Trattato degli Auguri e della Superstitione degli Antichi*. Amstelodami 1641, 12. Ezech. Spanhemius in notis ad Callimachum p. 628 sq. vbi etiam de eo num Abraham inuentor auguriorum fuerit, vt iam pridem innuit Iulianus confutatus a Cyrillo lib. 10. pag. 358 sq. Sane auguria Iudaeis non minus prohibita quam a Cicerone et aliis sanioribus Ethnicis expulsa fuerunt. Confer Coqueum ad Augustini IV, 30. de Ciuitate Dei, et Hannibalis dictum apud Plutarchum de exilio fol. 606. c. Aues et animalia reliqua *μαυρτικα*, e quibus auspicia sumere Aegyptii et aliae gentes, a Mose impuras esse pronunciatas notat Origenes IV. in Celsum p. 225. Varia recentioris huiusmodi superstitionis genera vide si placet apud Cangium Glossario Latino in *Venta*. De sex auspiciorum generibus disserit Hotomannus VI, 11. Obseruationum. Dextra quae, quae sinistra, et vtra auspicata, Mezeriac. ad Ouidii Metamorph. I, pag. 171 sqq. Vtrum sinistra auspicia laeta semper fuerint apud Romanos disquiritur Vol. secundo der *Arbelten ciner vereinigten Gesellschaft in der Oberlausitz* pag. 14 sqq. Augurii insignia in numo conspiciuntur apud Ioan. Carol. Schottum in explicatione apotheoseos Homericae p. 57. De augurio salutis conferantur commentationes Petri Zornii. Ploenae 1720. et Iac. Henr. Messerschmidii. Ienae 1756. Augurium puellare Iuliae Augustae ex ouo, quod ipsa cum nutrice per vices in sinu fouit, donec prodiret pulvis memorat Plinius H. N. X, 55. *Οιονιστων ενδοζων* libros et obseruationes memorat Galenus loco laudato. De auspicio ex acuminibus signorum militarium terra euulso- rum videndus Geuartius lib. 1. Elector. c. 2. et ex eo Marthias Zimmermannus p. 631 sq. Analect.

Axinomantia per securim. Plinius XXXVI. c. 19. Bulengerus lib. 3. c. 27. Potterus p. 339. Archaeol.

Per *barram* quod instrumentum ligneum apud Aegyptios. Vide Kircherum Tomo 3. Oedipi p. 358.

Belomantia ex telis vel bacillis proiectis. Delrio disquisit. Magic. p. 621. Albertus Schultens V. C. in observationibus Arabicis ad Vet. Test. et interpretes ad 1 Sam. XX, 20. et Ezech. XXI, 21. infra in Rhabdomantia. Est et aliud genus sortilegii, quo vtuntur Arabes, per tria tela, quorum vni inscriptum est, *tube me Domine*; alteri *prohibe me Domine*; tertio inscriptum est nihil. Ex his sacco inclusis vnum extrahit, qui opus aliquod aggrediendum sit nec ne, dubitat. Si tertium cui nihil inscriptum est extraxerit, sortem iterata vice experiri cogitur. Vide Herbeloti Bibl. Oriental. in voce Acdah p. 42. et Pocockii Specim. Arabiq. p. 327.

Botanomantia ex herbis. Potterus p. 339. Bulenger. lib. 3. c. 24.

-Ex *Bonis mugita*. Dausquius ad Silium Italicum p. 208.

Βερομαντεία, δι' ἀνατομῆς βερσῶν, qua vsus Maxentius. Zonar. Tom. 3. pag. 1. Theophanes. p. 10.

Βερχομαντεία ex pluuia, quam bonum omen habent Turci exeuntes e laribus suis. A. p. 92.

Diuinatio e *ruptura bilis*, igni superposita. Schol. Euripidis Phoeniss. V. 1261. seq. Ibidem de diuinatione e *cauda victimae*, quomodo ad ignem inflecteretur.

Caffemantia ludicra. La Bagatelle. T. 3. p. 181.

Diuus Augustus laeuum sibi prodidit *calceum* praepostere inductum, quo die seditione militari propemodum afflictus est. Plinius H. N. 1. 2. c. 7. adde Sueton. in Augusto c. 92.

Campana spontaneo pulsu futura praeficiens Villiae in regno Aragoniae. Relat. innoxiae A. 1721. p. 734sq. Io. Fr. Mayerus Musei T. 1. p. 658 sq.

Diuinatio e *canum occurso* vel *latratu*. Tzetzes Chif. XIII. vers. 213.

Capnomantia ex fumo. Bulengerus lib. 3. cap. 23. Potterus fol. 313. Archaeol. Crinitus XXIII, 3. Alexander ab Alexandro IV, 17.

Caragi sortilegi a characteribus magicis dicuntur. De his praeter Cangium in Glossario, Baluzius ad homil. 12. Caesarii Arelat. Tom. 8. Bibl. Patrum p. 342.

Castronomantia verba quaedam intra dentes miffitando super vitro aqua repleto, cum cereo accenso. A. p. 95.

Catoptromantia per specula Magica. Bulengerus lib. 3. cap. 7. Rosweidus ad Vitam S. Hilarionis pag. 66. seq. Casp. Schottus Phyc. curios. lib. 4. p. 636. sq.

Chiromantia, כַּיְמָנְתָּא, de qua Io. Conr. Dietericus in Antiquitat. Biblicis V. T. p. 309 sq. ad lobi XXXVII, 7. Franciscus Vallesius de sacra Philosophia cap. 32. p. 211 sq. Cardanus de rerum Varietate cap. 79. Tomo 3.

Opp. pag. 285. sq. Iuuenalis VI, 583. *frontemque manumque praebebit vati.*
 Suidas in *εἰωνισμῶν*. Erycius Puteanus Centur. 2. Epist. 16. Georg. Paschius in
 inuentis nouantiquis p. 604. editionis primae, Bulenger. lib. 1. c. 29. p. 216
 sq. Cornelius Agrippa de vanitate scientiarum c. 35. Henricus Klausing diff.
 de pseudo-Mathematicis. § 19-21. Dan. Guil. Mollerus de characteromania,
 Altorfii 1693. Gottl. Frid. Jenichen de Genesimantia. Lipsi. 1699. *χειροσκο-*
πους vocat Artemidorus, II, 74. Suidas in *ελενος*, quem *χειροσκοπικὸν αἰώ-*
νομα scripsisse refert,

Cephalomantia ex capite asini tosto. Potterus p. 339. Archaeol.

Cephalomantia ex capite s. cranio mortui: vide Ioan. Praetorli Alestryo-
 mantiam cap. 5. Theophranes pag. 45. memorat post Iuliani mortem inuenta
κρένια πολλὰ ἀνθρώπων, δι' ἃν ὁ παραβάτης τὰ μαντεῖα τοῦ κατὰ Περσῶν
πολέμου ποιούμενος etc.

Κηρυμαντεία per ceram in aquas infusam. Potterus p. 340. Praetorius in
 Alestryomantia p. 5. sq.

Χειρομαντεία, diuinitio per porcos, cuius exemplum narrat Procopium
 lib. 1. c. 9, de bello Gothico, p. 163. sq. edit. Grotii.

Clidomantia per tinnium aurium, Plin. et Vetus Epigrammat

Garrula quid totis resonas mihi noctibus auris?

Nescio quem dicis nunc meminisse mei.

Nec minus salissationem superciliorum, oculi vel alterius membrorum,
 et per sternutationem etc. Vide Bulengerum Tom. 1. p. 369 sq. Nicetae the-
 saurum Tom. 25. Bibliothecae Patrum p. 147. infra in *παλμός* et *sternutatio*.

Clidomantia quando clauis inscribitur nomen furis. Vide Praetorium p. 6.
 vel clauis imponitur primo capiti Evangelii Ioannis. A. p. 96.

Infausta ex cometis praelegia plus ex superstitione ducere quam ex veri-
 tate probat Ioan. Georg. Graevius Oratione IV. Petrus Baelius in *Pensées sur*
la Comète, Ioan. Spencerus dissertatione de prodigiis Anglice Londini 1665,
 8. edita. Balthasar Bekker in libro belgico sermone composito: *Onderzoek van*
de Betekeninge der Cometen. Leouardiae 1683, 8. Sic coniunctiones planetarum
 nihil diui portendere probat Ioan. Christo. Sturmius in A. E. 1683. pag. 169.
 Neque stellis influxum et in fata hominum et regionum, et in corpora terrestria
 tribuendum esse ostendunt Ioan. Henr. Stussius commentationibus sex de orbe
 lusibus ingenii astrologicis fascinato, Gothae 1745. et seqq. et auctor disser-
 tationis italice editae Patavii 1757, 4. *Dell' Influssò degli Astri ne corpi*
terrestri.

Coscinomantia per cribram. Theophrastus III, 31. Lucianus T. I. p. 753. Artemidor. II, 74. Aelian. VIII, 5. animal. Bulenger. l. 3. c. 31. Io. Praetorii Coscinomentia, obet Beridyt vom Sieblausf, Cüriae Varifcorum, A. 1677, 4. et in Aleciryomantia p. 6. 1q.

Craniomantia, diuination per futuras cranif. *Phyficiers* entre les Brames du Royaume de Carnate croyent, que tous les hommes ont leur deftin écrit chacun fur leur tefte: et quand on leur demande ou cela est écrit, ils répondent que les futures du crâne font les caractères de cette écriture myfterieufe. Memoires de Treuoux, A. 1706. p. 464.

Cribromantia, per hordeum. Vide Cangii glossar. in *κρίδακτες*, supra Aleuromantia.

Crystallomantia. Potterus p. 338. Archaeol. Cardanus de rerum varietate c. 93. Tom. 3. p. 325.

Cyathomantia. Vide Naudaeum c. 15. Apologiae pro Magis, Geufii victimas humanas Tom. 1. p. 353. Supplementorum Tomum ad Observaciones selectas Hallenses Observatione IV. Mich. Christiani Tierof diss. de facris Iudaeorum vinculis, Ien. 1657. et interpretes ad Genes. XLIV, 5. qui locus tamen nihil aliud significat, quam ex poculo illo ablato 7 Iosephum augurari de malo peregre aduentantium animo. Ritus fortitionis in eligendo Imperatore per calices. Nicetas Choniara lib. XX. c. 6. p. 645.

Cyclomantia, B. Dilherr. Tom. 1. disp. Ienens. p. 154.

Dactylomantia s. per annulos. Ammian. Marcellin. XXIX, 1. p. 553. Bulengerus lib. 3. c. 35. Potterus p. 338. Archaeol.

Daemonomantia per responsa daemonum. Sixti IV. bulla contra Carmelitas quosdam defendentes non esse haeticum, daemonum expectare responsa, exstat apud Bzouium ad A. C. 1473. n. 20. p. 83.

Daphnomantia per lauri ramum in ignem coniectum qualem ille strepitum ediderit. Bulengerus lib. 3. c. 19. Cerda ad Virgillii Eclog. VIII, 28. Potterus ad Lycophron. p. 112.

De *Engastrimythis*, siue ventriloquis, memoratis Hippocrati libro quinto Epidem. T. 1. p. 787. quales veteri aetate Eurycles, Python, recenti Fanningus, Ludouicus Brabantius aliique solo naturae et artis atque exercitationis adminiculo circa daemonis opem fecere vide quae disputantur ab interpretibus ad 1° Sam. XXVIII, 7. 8. Edmundo Dickinso in Delphis Phoenicizantibus c. 9. Bulengero lib. 3. c. 6. de diuinatione: a Leone Allatio et D. Casp. Loefchero

Ff ff 2

in

7 Ita Herp. ab Hardt praefat. ad dissert. de IV. monarchiis Babylonias. Helmst. 1798. 8.

8 Nouissimam de spectro Endoraeo controuersiam recenset S. R. Kraftius Bibl. Theolog. F. Yo4. p. 333 199.

in singularibus de Engestrimycho distribis: a Kirchero Tom. 1. Oedipi p. 244. et 382. Io. Brodaeo lib. 9. Var. Lectionum c. 19. Antonio van Dale de idololatriis diuinationibus Iudaeorum cap. 10. Stephano le Moynes in notis ad Varia sacra p. 993 sqq. Io. Carolo Schottio in explicatione erudita et ingeniosa Apotheosae Homericæ p. 102 sq. Vignolio Maruillio Tomo 2. Miscell. Historico litterar. pag. 318. Dauide Millio in dissertat. de $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon$ et $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon$, ad quale diuinandi genus referri debeant; recusa in eiusdem dissertationibus selectis, pag. 395 sqq. et Ioan. Gerh. Meiero in dissert. qua ostenditur, Pythoniass $\epsilon\gamma\gamma\alpha\sigma\tau\epsilon\mu\acute{\iota}\theta\omicron\upsilon\varsigma$ in tripodis pelui non ex ventre vaticinatas esse. Helmstad. 1727.

Ex felis vel canistranscurfu, qui inauspicati habebantur, Casaubonus p. 341 sq. ad Theoprasti characteres.

Fulminum obseruatio quam ab Hetruscis Romani accepere. Vide Diodorum Sic. V. fol. 219. et Plinium H. N. lib. 2. c. 52. sqq. De hac Beda Tom. 1. p. 387 sq. Aldus Manutius V. de quaesitis per Epistolam Tom. 4. Lampadis artium Gruterianæ p. 254 sq. Io. Pierii Valeriani declamatio Rom. 1517, 8. et Tom. 5. Antiquitat. Rom. Bulengerus libro V. de terræ motu et fulminibus, Tom. 1. Opusculor. Lugduni excus. et in eodem Antiquitarum tomo. Berneggerus p. 119. Miscell. Andr. Olaus Rhyzelius in brontologia sacra et historica. Holmiae 1721, 4. Petrus Ahlwardt in Brontotheologia, germanice edita Gryphiswaldiae 1745, 8. Valesius ad Ammianum XXIII, 5. vbi etiam de Caecinae libro quem de Hetrusca fulminum disciplina scripserat, teste Cicerone et Plinio. Explodit eam Lucretius VI, 86. seq. Lex Constantini M. pro hoc haruspicinae genere data A. C. 321. in Codice Theodosiano Tom. 6. pag. 257.

Garofmantia A. p. 99. lege *Gastromantia* ex vase aqua pleno, cuius metallum vocabatur. $\gamma\alpha\sigma\tau\epsilon\mu\acute{\iota}\theta\omicron\upsilon\varsigma$. Potterus pag. 337 sq. Archaeol. Alciphron Epistola vk.

Geomantia, (*Gemantiam* vocat Rolandinus Grammaticus, qui circa A. C. 1263. vixit, in Chronico Marchiae Taruifinae lib. X. cap. vndecimo) Bulengerus lib. 3. c. 10. Cornelius Agrippa de vanitate scientiar. c. 36. Rob. Flud de Fluxibus, H. de Pisis (qui notans Sorberio in Sorberianis p. 161. e Catano et Gerardo Cremonensi profecit) et Alfakinus, in fasciculo Geomantico comprehensi. D. Ioan. Andreas Schmaidius diff. de Geomantia Ienae 1695. Henr. Klausingius differt. de Pseudo-Mathematis, Witteb. 1705. § 22 sq. Begerus Thesaur. Brandenburg. Tom. 1. p. 85. Kircherus Tom. 2. Oedipi part. 2. p. 493 sq. Georgius Paschius in inuentis nouantiquis pag. 598 sq. Zanatae Philosophi Perlae Geomantia Mfct. Graecis versibus Politicis per Arsenium Monachum, memo.

memoratur Lamehio VII. pag. 260. qui etiam pag. 254 seq. de methodo Geomantica praedicendi futura quam nugienduli quidam tribuerunt Noae Patriarchae.

Goetia. Agrippa cap. 45. de vanitate scientiarum. Goetiam a Magia et Pharmacia, ita differre notat Nonnus hist. 67. ad Naz. vt Magia bonorum daemonum ad bonum, Goetia malorum ad malum aliquod procurandum inuocationem doceat, pharmacia consistat in veneficio aliquo vel amatorio poculo. Eadem habet Suidas in *γούρτια*, et Nicephorus ad Synesium de insomniis pag. 363.

Ex *gruon* volatu diuinitio, de qua Iacobus Gaffarellus in curiositatibus insuditis p. 250 seq.

Γουμάρτας. Artemidoro lib. 2. c. 74. memorati.

Halomania ex sale. A. p. 80.

Ἡρατομαντεία. Supra, Aruspicina. Confer Pitisci Lexicon antiquitatum Romanarum voce *iecur*.

Per *herbam* telephilum vel aliam, prout illa brachio inflata vel confusa sonum edidisset. Theocritus III, 28 sq. Potterus p. 338 sq. Archaeol.

Hippomania auguria ex equorum hinnitu, fremitu, sudore, cursu etc. Histor. misc. XVII, 22. Berneggerus quaest. 50. ad Tacitum. Felleri Trimestr. p. 643. Praetorius in Alectryomania p. 9. Tristanus T. I. p. 413. Keyslerus antiquit. septentrion. p. 323, 325 sq. Nicol. Kederus de numo Othini aureo p. 16 sq. Elias Schedius Iarkii, p. 657, 658.

Hydromantia. Bulengerus lib. 3. cap. 9. pag. 200 sqq. Casaubonus p. 154 sq. ad Apuleii Apologiam, Strabo lib. XVI. pag. 762. Nicephorus pag. 410. ad Synesium. Kircheri ars magnetica pag. 273 sqq. Pricaeus pag. 110. Potterus p. 313. Archaeol. Graec. et p. 337. Praetorius loco laudato. Isidorus Hispal. lib. 8. Originum cap. 9. vbi et de aliis generibus magiae et diuinationis. *Ἰνδουμαντιῆς* Demonstratus apud Suid. Photius p. 565. A. p. 100. vbi octo genera hydromantiae ex Delaëro.

Ichthyomania siue per Pisces. Potterus pag. 313. Archaeol. Bulengerus lib. 3. cap. 20.

Per *Iedus* siue agnum Zoophyton. R. Moses ben Samson apud Bulengerum III, 33. p. 221. Delrio disquisit. Magic. p. 643.

Ἰερομαντεία siue *ιεραμαντεία*. Vide Potterum II, 14. Archaeol. et supra in *Aruspicina*.

Per *Imagines* diuinitio, quam qui exercebant Imaginarij vocantur a Joanne Sarisberienſe lib. 1. Policratici c. 12.

Isiacorum coniectorum meminit Ennius apud Ciceronem lib. i. de diuinatione capite ultimo.

Lampadomantia, Lychnomantia. Vide Bulenger. III, 32. et Delrionis disquisit. Magicas p. 615. vbi et de aliis diuinationum superstitionum generibus. Sueton. in Tiberio c. 19. et ibi Pitiscum. De sorte per cereos nominibus Apostolorum inscriptos, Berneggerus in Miscellaneis diss. p. 203 sq.

Per *Lauri* ramum, supra in *Daphnomantia*. Vide et Calaubonum ad Theophrasti Character. p. 339 sq. Zenobii proueria V, 34.

Lecanomantia per peluim Pseudocallisthenes, cuius locus exhibetur. Bibl. Gr. T. 14. p. 148 et 149. Strabo lib. XVI. p. 762. Simeon Magister Annal. p. 403. Suidas in *Θεόφιλος βασιλεύς ῥωμαίων*. Leo Grammaticus in *Leoni Armeno* p. 446 et 453. Bulengerus lib. 3. cap. 5. pag. 199. Tzetz. Chil. II. hist. 44. Potterus p. 337. Archaeol. Nicetas in thesauro Tom. 25. Bibl. PP. p. 147. E. Simeon Magister in Annalibus p. 403.

Ex *Leonibus* maciatis. Eusebius VIII, 14. Hist. Eccles. p. 311.

Libanomantia ex thure, qua primus vsus Pythagoras Philosophus. Hofstenius ad vitam Pythagorae scriptam a Porphyrio pag. 75. Schol. Homeri Iliad. v. 221. Potterus p. 313. Archaeol. D. Godfrid. Olear. ad Philostratum p. 40. Bulengerus lib. 3. c. 28. p. 216.

Lithomantia per lapidem sideritem. Potterus p. 338. Archaeol. Bulengerus lib. 3. cap. 18. Tho. Gale ad Iamblichum p. 239.

Ex *maculis* corporis, diuinatio. Vide Melampodis libellum *περὶ ἐλαυῶν* Lud. Septalium libro de naeuis, Dordraci 1650, 8. qui laudat etiam Abenragel scriptorem Arabem huius argumenti.

Diuinatio per *manus* mulierum contrectatas et *talos*, qua Basilacium quendam vsu futura praesagiisse refert Nicetas Choniates in Isaacio Angelo lib. 3. c. 8.

Margaritomantia. A. p. 102.

Ex *mensis*. Pet. Zornius Opusc. T. 1. pag. 146. ex Tertulliani Apologet. cap. 31.

Ex *Meteoris* variis et *Cometis* vide Bulengerum lib. 3. c. 11. p. 206 seq. et Petri Baelii de Cometis cogitata Gallice edita, paullo ante citata.

Metoposcopia Suetonius in Tito c. 2. Cornel. Agrippa cap. 34. Klaufringius de pseudo Mathematicis § 24. et supra, vbi de chiromantis siue *χερσοκόποις*.

Mortis praesagia. Thom. Bartholinus Centur. 3. hist. 58. Ioan. Frider. Mayerus de praesagis mortis, Witteb. 1687.

Molybdomantia, ex plumbi liquefacti diuersis motibus. Potterus p. 339. Archaeol.

De *moribundorum* diuinatione Petrus Peritus p. 57 sq. ad Aretaeum, et Erdm. Neumeister in der Gewisshheit der Seligkeit.

Μορφοσκοπούς memorat Artemidorus II, 74.

Auspicia e *muribus*. Casaubon. pag. 348. ad Theophrasti characteres. Aelian. lib. 1. var. cap. 11. et de animalibus VI, 41. Melampodem *περὶ μῦθων* laudat Artemidorus III, 28.

E *musteis* *διὰ γαλῶν*. Origenes IV. in Celsum p. 226.

Necromantia, *νεκρομάντεις*, Tacito Annal. II, 28. *infernas umbras carnalibus elicientes*. Buxtorfius in *NTJ33* Lex. Talmud. p. 1295. Marius Merfennus in Genesin p. 585 sqq. Guil. Malmesburiensis lib. 2. p. 66, 67. vbi de Gerberto. Marshami Canon chronicus p. 343 et 344. Stephanus pag. 46 sq. ad Saxonem Grammaticum, Agrippa cap. 45. de vanitate scientiarum. Vallesius p. 218 sq. Philof. Sacrae: Bulergerus lib. 3. c. 3. Potteri Archaeol. pag. 336. Pythonissas proprie necromantiam professas esse, non Engastrimythos fuisse disputat Gilbertus Gaulminus pag. 275. ad vitam Moſis. Vide etiam quae de *ψυχαγωγίᾳ* Ioach. Kühnius ad Pausaniam p. 252 sq. Necromantiam a Numa inuentam scribit Honorius Augustodunus lib. 3. de imagine mundi pag. 991. Necromantiae ab aliis dicti *umbrarii*, vide Lindenbrogii Glossarium ad leges antiquas. *Νεκρομάντεις* Strabo XVI. p. 762. *ψυχοπομπία* (a qua *ψυχοπομποί* Synesio memorati) *ψυχαγωγία* et *νεκρομαντεία* idem denotant. Vide Nicephorum Gregoram ad Synesium de insomniis p. 410, 411 et 412. et Grabii notas ad Iustini Apol. 2. pag. 34. Necromantiam a Numa Pompilio inuentam scribit Honorius Augustodunensis libro 3. de imagine Mundi p. 991. Necromantiae ab aliis dicti *Umbrarii*, ab euocandis vmbis. Vide Lindenbrogii Glossarium ad Leges antiquas.

Ex *Nubibus* diuinationo ab Anthusa muliere inuenta. Vide Photium in excerptis e Damascio p. 554. Iustinum quaeſt. 31. ad orthodoxos. Cangii Glossar. in *περιτεριώταις*, et *νεφεδιώκται* et Gaffarelli curiositates inauditas.

Oculinomantia, *δὰς ἄγε αὐσφάγεν*. A. p. 105.

Occoscopia s. diuinationo ex aedificiis, et iis quae in illis accidissent vel conspicienda se praebuissent. Nonnus 9 histor. 61. in Nazianzenum memorans

ὀκκοσκο-

9 Nonni locum, quia alia etiam genera *μαντικῆς* commemorat, adscribam: *Diuinatrix scientia partim ὀρισοσκοπητικὴ* est, quom Pbruges inuenerunt, partim *ὀκκοσκοπητικὴ*, partim *ἰνιδος*, partim *χειροσκοπός*, partim *παλμική*. *ὀρισοσκοπητικὴ* est, quom volante bac vel illa aue ante vel retro, dextrorsum vel sinistrorsum, quid hoc significet dicimus. Quam diuinationis par-

οἰκοσκοπικὸν quod scripserat Xenocrates. Vide Casauboni Lectiones Theocriticas cap. 5. ἐνοικομοουταιῶν mentio in S. Basilii formula exorcismi.

Oenomanzia s. divinatio ex vino libato. Bulengerus lib. 3. c. 37. Delrio disquisit. Mag. pag. 611. Potterus f. 313. Archaeol. Virgilius IV. Aeneid. v. 453-455.

Vidit, thuricremis quum dona imponeret aris,
Horrendum dictu, latices nigrescere sacros;
Fusaque in obscenum se vertere vina cruorem.

Ὀιονιστικὴ prius dicta, deinde οἰονιστικὴ. Aristides Tom. 3. p. 25, 66. Vide supra vbi de Auspiciis et Auguribus, Suidam in οἰονιστικῇ, vbi scriptores etiam laudantur, Telegonus, Polles etc.

Oligemantia ex ululatu canum. A. p. 105 sq.

De *Ominibus* variis adi Bulenger. cum Tom. 5. thesauri Antiquit. Rom. p. 441 sq. Briffonium in formulis pag. 91 sq. Perizon. ad Aelianum pag. 126. Anton. Gunth. Heshusium in diff. Lipsiae edita de ominibus 1673. Potterum II, 17. Archaeol. Busaeum ad Epist. 65. Petri Blaefensis p. 1326 sq. T. 24. Bibl. Patrum. Gerhardum Kempherum ad Calpurnium pag. 333 seq. Laurentium Beyerlink in theatro vitae humanae T. 5. voce Omen. p. 73 sq. Petium Obf. miscell. p. 192. Ioannis Alberici (John Aubrey) Miscellanies¹⁰ upon the following subjects: 1) *Day fatality.* 2) *Local fatality.* 3) *Ostenta.* 4) *Omens.* 5) *Dreams.* 6) *Apparitions.* 7) *Voices.* 8) *Impulses.* 9) *Knockings.* 10) *Blows invisible.* 11) *Prophecies.* 12) *Marvels.* 13) *Magick.* 14) *Transportation in the Air.* 15) *Visions in a Beryl or Glass.* 16) *Converse with Angels and Spirits.* 17) *Corpscandles in Wales.* 18) *Oracles.* 19) *Extasis.* 20) *Glances of Love and Envy.* 21) *Second-sighted Persons.* 22) *The Discovery of two Murders by an Apparition.* Londini 1721, 8. Omen proprie ex auiibus

partem Telegonus inuenisse dicitur. Ὀμοκομοουταιῶν, quum quis ea quae in domo contingunt enarrat, quidque hoc portendat, exponit. Verbi causa quando in tecto felis aut serpens aut mus apparuit, aut exhaustum est oleum, aut cinis aut aliud quiddam, de quo genere opus edidit Xenocrates. Ἐνιδιος autem, quum ea quae in via occurrunt enarrantur, ut si quispiam occurrerit hoc gestans, hoc tibi accidet, si autem ille, hoc tibi eneniet, de quo genere Polles pertractauit. Χειρονομίος vero, quum ex manuum extensione ac rugis dicimus rem hanc illam manere, vel quod ipse nuptiae ambiuntur, vel quod liberus procreabit, vel huiusmodi aliquid, de quo volumen scripsit Helenus. Παλμῶν denique quum ex corporis palpitacione aliquid cognoscitur, ut si palpitet uculus dexter, hoc indicat, aut si humerus, aut reliqua pars corporis. De quo genere opus elucubrauit Posidonius. Alia genera complura commemorat Iosephus auctor Hypomnesticū; vide Galeum ad Iamblichum de mysteriis Aegyptiorum p. 215. et Hypomnesticum cap. 144.

¹⁰ Bibliotheqe Angloise T. 9. p. 193, 198. Aſia Eruditor. 1722. p. 550. Bibliotheca Brementis T. 7. p. 368.

ausibus futuri notavit Salmastius p. 44. ad Solin. Apud Simplicium in Epictetum p. 129. *συμβολός τις* a Wolfio vertitur *omen*. Confer Suidam in *Σύμβολον*. De ominibus imperii admittendi Berneggerus p. 63 sq. Misc. Alia Imperii consequendi memorantur passim a Suetonio et Hist. Augustae scriptoribus. De abominatione siue ritu despuendi vel deprecandi omen vide Casaubonum p. 343 sq. ad Theophrasti Characteres. De ominibus populor. aquilonar. consule Bartholini antiquit. Dan. p. 680. *κλῆματα*, siue omnia a sortibus differunt; sortiri enim potest, quicumque vult et quotiescunque; omnia inopinato obiciuntur. Vide Scaligerum ad libr. secund. distichorum Catonis.

Περί ομολοκλαστοποιίας de divinatione *ex ossibus humerarum*, libellum Michaelis Pselli manuscriptum, in Bibliotheca Caesarea memorat Lambecius VII, pag. 224.

Omphalomantis obstetricum ex infantum vrabilicis. Bulengerus lib. 3. c. 14. p. 212. Io. Langius II, 10. Epist. Medicinal. et Caspar Reyes in campo Elysi quoest. 52.

Omphomantia ex vnguibz. Bulengerus lib. 3. cap. 8. Potterus pag. 338. Archaeol. Ioan. d'Espagne lib. V, error. popular. pag. 847. sq. *δὲ τῶν οὐχῶν ἀκρίβεια*. Lucianus Philoptride. T. 2. p. 765.

Otomatomanis. Bulengerus lib. 3. c. 21. et quae de faustis atque infaustis nominibus a variis disputantur. Vide Isidorum Hisp. VII, 6. Originum, Io. Brodae Miscellanea VII, 5. Marci Velseri opera p. 380. Lipsium ad Taciti IV, Histor. p. 526. Ioan. Molleri Homonymolcopiam p. 117 seq. Georgii Richteri axiomata Geconomica num. 4. D. Ioan. Schmidii, Professoris Lipsianensis et Dan. Guil. Molleri, Prof. Altdorfini, diatribas de nominum quam vocant fatalitate, et Ioan. Henr. Stuffii Progr. de omine in nomine. Gothae 1735.

Omantia s. divinatio ex ouis. Bulengerus lib. 3. c. 15. et 37. Briotii Epist. p. 205. Lomeierus de Iustrationibus c. 25.

De *Oraculis* scriptores laudati sunt in Bibl. Graeca lib. 1. cap. 17. quibus addantur: Christiani Bunsenii dissertatio de oraculis. Erfri ad Viadr. 1668. 4. Olai Borrichii dissertatio de oraculis antiquorum, quae legitur in Eiusdem dissertationibus academice Hafniae 1715, 8. emulgatis, T. 1. pag. 440 sqq. Petri Scheibleri de oraculis. Witteb. 1679. Ioan. Christoph. Landgrauil exercit. duae de oraculis Gentilium. Iena 1688. Petri Ekermanii de principio et fonte oraculorum. Vpsal. 1741, 4. De tripodum figura et cortinae siue operculi, in quam ascendens eique insidens Pythias variabat, siue potius *ψήφον μαρτυριών* in *Φιάλη* tripodis sub cortina ex adyto in *μαρτύριον* phialae, siue *μαρτύριον* tripodis (vnde *εγγαστριμυθός*) editum excipiebat videndus I. C. Schottus in explicatione apothecae Homericae p. 67 sqq. Ezech. Spanhemius ad Calli-

machum p. 383 sqq. Iac. Sponius Misc. pag. 118 sqq. et Peirescii *dissertatio* in continuatione memoriar. litterar. et historic. T. X. parte 2. Tripodum imagines exhibentur in Begeri thesauro Brandenburgico T. III. pag. 381. Graevii thesauro A. R. T. V. p. 317. et Philippi Bonanni museo Kircheriano classe L pag. 4 sqq.

Ordalii genera varia, quibus innocentiam diuinare vel probare mos, vt transiione per rogam¹¹ accensum, vel per vomeres ignitos, (vid. Lindebrogium p. 1495 seq. ad Codicem Legum Antiquarum; Zwingerum Vol. 5. theatri vitae humanae p. 1359 seq. Lambecium in Originibus Hamburgensibus ad A. 1257.) inductione chirothecarum ignitarum, gestatione ferri candentis, missione manus in athenum feruentis aquae, quod examen caldariae vocabant (Lindebrog. p. 1354, 1356, 1413, 1417 sq.) projectione in flumen, adstano ad crucem, duello etc. de quibus Cangius Glossario in *Aqua, Ferrum, Campiones, Crux, Ordalium* etc. Agobardi liber de diuinis sententiis contra damoabilem opinionem putantium Diuini iudicii veritatem igne vel aquis vel conflictu armorum fieri. Tomo 14. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 301 sq. Allatus ad Acropolitam pag. 251. P. Brunus in Hist. Critica rituum superstitiosorum, Gallice edita Paris. 1702, 12. H. Bangertus ad Helmoldi l. 84. pag. 189 sq. Burcardo Gotth. Struuius in historia iuris cap. 9. et auctores excitati tum in Hydrotheologia p. 305—309. tum in Lipenii Bibliotheca iuridica edit. nouissimae Anni 1757. vocibus: *per aquam frigidam probatio; purgatio per aquam frigidam; crucis iudicium*. Benedictio ferri et aquae ad iudicium faciendum legitur in Goldasti Tom. 2. rerum Alemannicarum p. 199. Ordo probandi homines de crimine suspectos per ignitos vomeres, candens ferrum, aquam feruentem vel frigidam recensetur in Bernhadi Pezli thesauro anecdotorum Tom. 2. parte 2. pag. 635 sqq. De ritu probationis per aquam frigidam videndus quoque Mabillonius T. 1. Analector. p. 47 sqq. et Carolus le Coigne T. 8. annal. Francor. p. 85 sqq. per aquam calidam idem ibidem p. 95 sqq. per panem Bibliotheca vniuersalis T. 5. pag. 355. et Balazius T. 2. Capitalar. p. 654 sq. per S. Eucharistiam Ioan. Andr. Schmidius singulari de hoc argumento dissertatione Helmstadii 1718. edita. De modo probandi innocentiam per duella Ioan. Seldenus in libello anglice edito 1610. et recuso Londini 1712, 4. inferroque Tom. 3. Operum eiusdem. Tac. Basnagius in dissertatione de duello, gallice primum edita 1720. et recusa deinde Basiliae 1740, 12. Et scriptores, qui plenis calathis afferuntur in Lipenii bibliotheca iuridica edit. recentissimae, voce Duellum. De ritibus Duelli apud Graecos vide Possinum T. 1. pag. 438. ad Pachymerem §

¹¹ Catholicis qui cum Ariano, hoc recusante, e rogo disputans illaesus mansit, mentio-
tur a Theodoro Lectore lib. 2. Hist. p. 566.

mentem; apud Anglos Seldenum in libello paullo ante laudato; apud Germanos Christiani Godofredi Hoffmanni diatribam Frfti ad Viadrum 1730. editam; apud Septentrionales nationes Petrum Salanum pag. 117 fqq. ad Egill Almundique Historiam Gothice editam; Loccenium Antiquitatum Suecogothicarum lib. 2. c. 45. et Simonis Ioannis Totpii dissertationem de monomachia Hyperboreorum. Aboae 1703, 8. Plura dabunt Ioan. Baptista Thiers in libro A. 1679. Gallice edito de superstitionibus, et auctor dissertationum insertarum Memoriis litterariis Treuoltinis A. 1711. pag. 1407. et 1025. seq. *Dissertations sur les preuves superstitieuses, appelez jugement de Dieu*, Christianus Ebelingius de prouocatione ad iudicium Dei, siue de probationibus quae olim fiebant per iudamentum, per duellum, per ferrum candens, per aquam feruentem et frigidam, per symbolum Crucis, per sortem, per cruentationem cadaverum occisorum, et per citationem ad tribunal Dei, Lemgoe 1711, 4.

Ofcines aues diuinatoriae; vide Festum.

De *Ofentis* Cardanus de rerum varietate cap. 69 sq. Tom. 3. Opp. p. 237 seq. vt Iulium Obsequentem, Lycosthenem aliosque iam omitamus. Bulengerus de prodigiis Tom. 5. Graev. p. 457 sq. Ioannes Spencerus libro Angliae edito de prodigiis. Londini 1665, 8. Antonius Anselmus et Nicol. Freretus in dissertationibus, quae leguntur in Memoriis academiae inscriptionum T. V. p. 59 fqq. edit. Amstelod. et Olaus Celsius in diss. de prodigiis. Vpsal. 1704, 8.

Paedomantia. Herodotus II, 119. Elmenhorst. ad Gennadium pag. 195. et 210 sq. Bonifacius lib. 8. hist. ludicrae c. 21. Supra in *Aruspicina*, et *Beo-Phoiaevreia*. De hac etiam accipiendus Trithemius, licet Podomantiam malit vir doctus in Gundlingianis parte 36. p. 34.

Ex *palmas* foliis, vide Kaempferi antiquitates exoticas p. 755.

Diuinatio per *Παλαμόν* siue *salissationem* membrorum, de qua laudauit plures scriptores l. 1. Bibl. Graecae cap. 15. vbi de Melampode, quibus addatur Pachomius iunior sermone, quem Val. Ern. Loescherus edidit in appendice Stromatei dissertationum pag. 148. et Nicephorus ad Synesium de insomniis pag. 359.

Parthenomantia ad integritatem, castitatemque et virginitatem diuinandam. Bulengerus III, 34. p. 221. Ioan. Beuerouicius quaest. Epistolic. p. 31 sq. 48 sq. ad locum Deut. XXII, 17. Philo Iudaeus de legibus specialibus p. 606 sq. ad Numeror. V, 12. Wagerseilius ad Socr et in telis igneis Satae p. 399 sq. Andreas Acoluthus de aquis amaris, Gabriel Groderkius de probationibus castitatis, Antonius Byraeus de Natali Christi p. 24 sq. Petavius XIV, 5, de incarnatione, Seldenus in vxore Hebraica pag. 230 sq. Gilb. Gaulminus ad Eustathium de amoribus Menenii et Algenes p. 37 et 43. Fortunatus Fidelis de re-

lationibus Medicorum III, 1. p. 337 sq. Steph. Rodericus Castrensis de natura muliebri p. 97 sq. Ioan. Baptista Sironus in Miscellaneis iatrosophicis p. 290 sq. I. Seuerinus Pinaxus et Melchior Sebizius de integritatis et corruptionis virginum notis, Caspar Reyes in campo Elyfio quaest. 39. et 38. vbi etiam de notis virginittatis in maribus. A. p. 114.

Peratoscopia ex inspectione rerum extraordinariarum, quae in aere apparent. A. p. 114.

Πηγομαντεια, per aquam fontanam. Potteri Archaeol. pag. 337. Alia de diuinatione ex fontibus vide sis in Memoriis litterariis Triuultinis A. 1710. mense Iulio p. 1280 seq. vbi laudatur dissertatio Iusti Friderici Hammerikii de hoc argumento, adde Keyseri antiquit. septentrion. p. 376. Eckhardus T. I. rerum Francic. T. I. p. 420. A. p. 113.

Phyllomantia s. diuinatione ex foliis arborum, vide Eustathium ad I. Iliades p. 36. Ex strepitu folii papaueris Apostolus XV, 20. prouerb. Facit hoc quod de Abrahamo Kabfi ex motu foliorum, etiam vbi ventus non spiraret, et arboribus sindone testis diuinante, garriunt Iudaei. v. I. C. Wolki B. H. Vol. 2. pag. 99.

Phylloodomantia, ex foliis rosarum eorumque sonitu. A. p. 114.

Physiognomia, de qua ex veteribus Aristoteles, Polemo, Adamantius: et recentiores Ioan. Baptista Porta alique infiniti. Confer Franciscum Valesium p. 213. Philof. sacrae, Cornelium Agrippam de vanitate scientiarum cap. 33. et Georg. Paschium in inuentis nouantiquis p. 601 sq. Origenes lib. 1. contra Celsum p. 26. memorat Physiognomones Zopyrum, Laxum, Polemonem.

Per *picum*, auem, vnde Saturni filio Pico auguriorum inuentio tribuitur. Seruius in 7 Aeneid.

Diuinatione per *pisces*. Aelian. VIII, 5. animal. supra in *Ichthyomanthia*.

Pluuiae *υετομαντης* cornix. Euphorion apud Muretum variat. lectica. XVI, 18.

Podoscopia siue *Podomantia* ex plantis pedum, de qua Ioannes de Artis auctor libri A. 1619. Parisiis editi de pedis admirandis. Vide Morhofium T. 2. Polyhistor. lib. 3. c. 1. n. 4. p. 454. edit. Lubec. 1714. et Thomae Bartholini centur. 3. epistol. medic. 76. p. 321.

Per *Porcos* diuinatione apud Procopium lib. 1. de bello Gothico c. 9. Confer Ioan. Phil. Casselii commentationem de sancto Romanorum omnib. ex sine Albana, Magdeburgi: 1749.

Ex *Porculis* diuinatione vide Suidam in *Κερταβίξεν* et supra, *Cystomanthia*.

Δια κλωνων ησ λικανδων φερακομαντης, e pici aquis plena Nicetas Choniates lib. X. p. 368. Cardanus Tomo 3. Opera p. 320.

Pyromantia per eorum. Causis Glossar. Graec. appendice p. 212.
Psephomantia vide Bulengerum lib. 3. c. 38.
Psychomantiae mentio apud Ciceronem lib. 1. de divinatione, c. ult.
Pallomantis, e pullis palcentibus Graev. ad Flori II, 2. *Solisimum tripudium* Cellar. p. 96. ad Minuc. *pullis* Cic. X, 12. ad famil.
Pyromantia ex igne, et flamma victimae. Rupertus ad Florum p. 112. Dausqueius ad Silium Italicum p. 378 sq. ubi de pelis militum ardentibus. Bulengerus lib. 3. c. 10. Schol. Euripidis Phoeniss. v. 1621. et V. C. Ludov. Caspar Vaickenaeer pag. 426. commentarii in Euripidis Phoenissam Francquerae 1755, 4. divulgati. Suetonius in Tiberio cap. 54. Dan. Heinfius ad Sil. V. 180. Ioan. Tolbodus Opp. postum. T. 1. p. 79 199. Plinius H. N. lib. 7. cap. 56. *Aruspiciam Delphis, ignispicia Amphiarus, auspicia autem Tiresias Thebanus invenit.* De Hirpinis impure per ignem ambulantes Solinus cap. 8. Supra in *Ordealium*.

Quadratum magicum divinatorium, de quo Augustini Vegetii *roû manoirou* dissertatio Wittbergae A. 1695. edita.

Rhodomantia, *Xylomantia* (mit der Wünschel-Ruthe) vide interpretes ad Ezechielia XXI, 21. et Hoseae IV, 12. Bulenger. lib. 3. cap. 26. Lindembrog. ad Amm. Marcellinum p. 78. et glossario ad Codicem Legum antiquar. in *Teni*. Gale pag. 238 sq. ad Iamblichum de Mysteriis Aegyptiorum. Mich. Libetanizii diatribam de Magia baculorum, Lipsi. 1661. et Godlieb Gerhardi dissertationem de Rhodomantia. Lipsi. 1700. P. Brunium Oratorii presbyterum in historia Celtica rituum superstitiosorum Gallice edita. *Hist. Critique des pratiques superstitieuses qui ont séduits les peuples, et embarassé les Savans*. Paris. 1702, 12. Ioan. Godfridi Zeidleri librum de virgula divinatoria Mercuriali vulgarum Germanice Halae 1700, in 8. cum praefatione D. Christiani Thomaeii, oppositum Vaillemontii libro gallice edito Amstelodami 1693. et 1696, 12. sub titulo: *La physique occulte, ou traité de la baguette divinatoire*, inserto deinde Vaillemontii museo T. 3. pag. 113 199. adde Henr. Christian. Henninnum ad lae. Tollii epistolas itinerarias pag. 217 199. Eliam Schedium Ioan. Iaskii p. 652 sq. Kircheri artem magneticam p. 500 199. Theophili Albani entlarotes *Joelsum der Wünschel-Ruthe*. Dresdae 1704, 8. cuius continuatio prodit ibid. 1706, 8. Ioan. Andr. Fischeri progr. de virgula divinatoria. Erfurti 1719. Io. d'Espagne libr. V. errorum popularium p. 850, 851. et Io. Rudolphi Schellini idolomaniam et rhodomantiam antichristianam, suae, dissertationem historicotheologicam ad Hoseae IV, 12. Bernae 1715.

Rhodomantia siue divinatio ex rhapsodia aliqua poetae. Vide Casaubonum ad Spartianum p. 19. et quae infra de fortibus Homericis et Virgilianis.

Bideromantis per Artum eandem. Potterus p. 279. Archæol. Et supra in *Ordalium*.

Divinatio ex *Somniis* quam ab Abrahamo et Iosepho quidam repetunt, vide Suidam in Abraham, et Iustinum lib. 26. *historiarum*. Alij a Telamischibus vt Nazianzenus I. in Iulianum p. 100. Huius divinationis tria genera, *χηματισμὸν ὄραμας* et *ὄραρον* distincta vide apud Potterum II, 13. Archæol. de quibus plura ad Chalcidium. Ceterum regulas vanissimæ artis onirocriticæ, diuina et naturalia somnia nullo certo indicio distinguentis, tradiderunt ex veteribus ¹² Astrampsychus, Arremidorus, Achaet, etc. Videndus etiam Synesius de infomnijs, Scholijs Nicephori Gregoræ illustratus; Macrobius in somnium Scipionis, Ioan. Sarisberienſis II, 15 sqq. *polycratici*. E recentioribus Cardanus, Coelius Rhodiginus XIV, 43. Baluzius ad Cyprianum p. 173 sq. et 268. et ad vitas Pontificum Auenionensium p. 1223. Alexandri ab Alexandro dissertationes quatuor de rebus admirandis. Romæ 4. Mosis Amyraldi discourse of Divine dreams ex Gallico Anglice versus a Lowdio. Londini. 8. Iudicium medicum ex infomnijs ferre docuit singulari libello Hippocrates. Oniromantis Iudæorum specimena apud Buxtorfium pag. 2095. Lexici Talmudici.

De *Sortibus* (publicis et priuatis siue *κλήροις μαγτανόμενον* Schol. Euripidis ad Hippolyrum v. 1057.) quales fuere Sortes Antiatinae, Aporianae, Lyctiae, Deliae, Caeritum, Falerinae, Praenestinae etc. Bulenger. Tom. 5. Graey. p. 361 sq. Sirmondus p. 233. ad Sidonium. De sortibus Antiatinae fortunæ vide Philippum a Turre parte 1. cap. 1. ad monumenta veteris Antii. De sortibus Praenestinae fortunæ Iosephum Mariam Suarezium lib. 1. c. 14. Praenestis antiquae, T. VIII. thesauri Italiae, parte 4. et Fabretum p. 664. veter. inscription. Tum sortes Homericae, Virgilianae ex locis forte se offerentibus Homeri vel Virgilii, ad quarum exemplum inter Christianos etiam sortes Biblicae ¹³ frequentatae. Videndi Casaubonus ad Spartiani Hadrianum cap. 8. Lampridius in Alex. Seuero cap. 14. Antonius van Dale libro de oraculis, et origi-

¹² Plures laudati in Bibl. Graeca lib. IV. cap. 73.

¹³ Meminit earum ex Augustino Agobardus libro de imaginibus T. 14. Bibl. Patrum p. 293. adde p. 931. D. Georgii Serpili Eben *biblischer* *Schreiber* VIII. pag. 325 sqq. Ioan. Dav. Klugium in eclogis ad epistolas anniuersarias. Iom. Deutschmanni *diff. de sortibus biblicis*, Ienae 1698. et Ioan. Frid. Cottæ *diff. de sortibus sanctorum*, Tub. 1758. editam. Similiter Muhamedanos sortibus vt Alcoranicis, notatum in vita Timuri, quæ ex Persico versa Gallice tuncin vidit Delphis 1723, 12. lib. 1. c. 24. T. 1. p. 289. adde Dav. Millium *Diff. select.* p. 53. edk. repetitæ Lugd. Bat. 1743, 4.

origine idololatricæ: Hulangeris singulari libro Tom. I. opusculorum p. 299 sq. Gauthierus IV, 11 sq. de iure Pontificio: Io. Morinus de sacris ordinationibus f. 234. P. Brunius in Hist. Critica rituum superstitionis p. 368 sq. Ioan. Chiriacus libro gallicæ edis de Lotteriis (quem I. C. Seirsius germanice vertit) cap. 9: Cangii Glossarium voce *sortes sanctorum*. D. Io. Georgius Neumannus in programmatibus Academicis p. 200 sq. Berzeggerus in miscellaneis p. 187 sq. Christianus Gottlieb Schwartz de sortibus Poeticis, Altdorf. 1712. Memoriae litterarum Treuolinæ A. 1711. p. 1435. Observationes Hallenses T. 4. observatione 23. Tiraquellus de iure primogenituræ p. 152 sq. I. C. Dietericus in antiquitatibus Biblicis V. T. p. 379 sq. Henricus Benzelius de fortibus veterum, Tomo I. Dissertationum eius, Francof. et Lipsiæ 1745, 4. iunctim in forma quadripartita editorum p. 39 sqq. Ioan. Eenberg diss. de fortilegiis. Vpsal. 1705, 8. Wilh. Christi. Iust. Chryfander oratione de fortibus. Halæ 1740, 4. Mich. Christo. Hanouii dissertatio de electione per sortem. Gedani 1743. germanice versa a Georg. Christiano Traufoldo. Hamb. 1751, 8. Io. Dieter. Wincklerus in Gedanken über die Spuren göttlicher Providenz im Iose bey Besetzung wichtiger Ehren / Aemter. Hildesie 1750, 4. Frider. Aug. Justus in commentatione de sorte, remedio subsidiarias causas dubias dirimendi. Lips. 1746, 4. De sortitionibus Hebraeorum Io. Clericus ad Leuitici XVI, 8. et Numeror. XXV, 15. Stephanus le Moyne ad Varia sacra p. 1585, 590. Martinus Mauritius, Walbaco-Marchieus, in libro de sortitione veterum, maxime Hebraeorum, Basl. 1692, 8. De sortibus Christianorum differitur in thesauro gemmar. antiquar. astriferarum Florentiæ 1741. tribus voluminibus in folio edito, Vol. tertio, occasione gemmar. astriferar. veterum Christianorum. De sortitionibus veterum ac recentiorum Opus promissum Georgii Andree Vinholdi, Rectoris Scholæ Zwickauensis, nondum lucens vidit quod sciamus. De ritu sortitionis in eligendo Imperatore per calices Nicetas Choniata XX, 6. p. 645. Sortiri prouincias atque inter se parare munera solebant Romæ quotannis magistratus. Vide Festum in voce *parare*, et Io. Frid. Gronouium lib. 1. obs. c. 4.

Spondanomantia ex cineribus sacrificiorum. A. p. 116.

Sternomantia per daemones in corporibus obsessorum. A. p. ead.

Speculatoria s. per spectulum diuinitio. Agrippa p. 38. de vanitate scientiarum et Geusii victimæ humanæ Tom. I. pag. 355. Apuleius in Apologia: Ioan. Sarisberien. II, 27. pollicentis: Supra in *Catopromantia*

Diuinitio ex *sermuntatione*. Vide Busacum ad Epistol. 65. Petri: Blesensis T. 24. Btbl. Patrum pag. 1327. Scaligeri lectio. Aufonian. lib. 1. cap. 16. Metursii spicileg. Theocrite. p. 45. Origenem IV. in Celsum p. 226. Plutar-

chum

chum in Themistocle T. 1. pag. 252. Isaac Vossium id Catullam pag. 109. Alexandrum ab Alexandro lib. 2. Genial. dierum cap. 26. Plutarchum de Genio Socratis f. 581. et 582. Apostolium XIII. 94. Prouerb. Iac. Mosanti Briosii epistolas p. 198 sqq. et 208. Eschenbachii dissertat. academ. pag. 569. Bartholini antiquit. danicas p. 677. Morisi dissertationem de eo, quod sternutationibus fausta exoptantur, Tomo quinto memor. Acad. inscription. p. 429 sqq. Conferantur scriptores qui supra p. 544. a nobis sunt laudati. Vide et quos laudant viri docti ad Petronium c. 98. Dixere quoque sternutationem strepitum qui editur ab lumine, atque exinde faustum omen cepere. Notus locus Ovidii in Epistola Heronis ad Leandrum, vers. 151.

*Interes lumen, posito nam scribitur illo,
Sternatur, et vobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrit faustos instillat in ignes,
Crasque erimus plures, inquit, et ipsa bibit.*

Strophomania. A. p. 116.

Sycomania ex folio ficis. Balengerus lib. 3. cap. 25.

Divinatio per *salpam*, cuius corde vorato satana praesentis se posse animabatur Magiae mysticae. Vide Plinium XXX, 3. et Kurandum scripturam pag. 104.

Divinatio de morbi euentu coniciendo ex illo tempore quo quis decubuit. Vide Hermetis iathromathematica, et quae de illis dixi lib. 1. Bibl. Graecae cap. 9. vbi etiam de Hippocrati et Galeno tributus scriptis eiusdem argumenti. Petosiridis Epistola de qua Lambecius lib. 6. parte 2. pag. 94 sq. 104 sq.

Thephromania, per cineres. Potterus p. 339. Archaeol.

Tovatoftopia divinatio ex portentis, de quibus Iulius Obsequens, Conz. Lycosthenes et Ioach. Camerarius in libris de prodigiis. Cornel. Gemina in Cosmographicis, Beyrlingius denique in theatro, voce *prodigium*.

Ex *terrae motu*. Vide Hermetis siue Orphei versus de hoc argumento qui exstant ad calcem Anthologiae Epigrammatum Graecorum, et Balengerum de terrae motu et fulminibus, Tom. 5. Antiquit. Rom.

Belai, divinatorii calculi, *navent* *Belai*. Hesych. Erymol. et Suidas in *Opis*.

Tripudium solistimum, augurium e pullis pascensibus. Supra in *pullomancy*. Angelus Carleus T. 5. thesauri. Rom. antiqu. p. 323. Begerus et Graev. ad Flori II, 2. Plutarchus in Gracchis p. 831. G. Gruteri inscript. p. DCCLVII. 6. Similis *coracomantia* de qua Strabo lib. IV. p. 103. edit. Aimeloucen. ex Arctemidoro, et Tolandus T. 2. Opp. postumor. p. 137 sqq. Tym-

Tympanomantis Laponum. Vide Olai Wormii Museum p. 385 et 386. ubi icon tympani Laponici; Ioan. Scheferum in Lapponia.

Tyromantia, per caseam, cuius meminit Hesychius, nisi legendum pyromantia. Sed Aelianus quoque VIII, 5. animal. memorat *μυρομαντῆρας τυρομαντῆρας*, et Artemidorus II, 74. Onirocritic. *τυρομαντῆρας* meminit, licet et ibi ignium vates reddiderit Cornarius.

Vrosopia, sive ex urinis diuination. Thomas Bartholinus Cent. IV. histor. Medic. 79.

De Arabum diuinationibus differit Abraham Ecchellensis in Historia Arabum quam Chronico Orientali subiunxit p. 261 sq. interque infinita ariolandi genera ipsis haec praecipua esse notat p. 265. *Alfasho* augurium ab auiibus, *Albarcho* a quadrupedibus, *Altastoro* ex volatu, *Alzagaro* auspiciam, *Alhacisafato* ariolationem, *Alkaiasafato* diuinationem e vestigiis, *Alpharasafato* ex vultu et corpore quam Graeci *Φασιστομαντῆρας* vocant, et *Arrambo*, ex arena seu puluere Geomantiam. De mulieribus fatidicis veterum Celtarum gentiumque septentrionalium, speciatim de Druidibus feminis, Volis, Genis, Alrunis, Velleda, Aurinia, Ganna, Iettha etc. eruditam dissertationem antiquitatibus suis septentrionalibus adiunxit Ioan. Georg. Keyserus pag. 369 sqq. De Alrunis Germanorum singularis est Godofr. Chr. Rothii sententia in comment. de imagunculis Germanorum magicis, quas Alrunas vocant, Helmstadii 1737, 4. edita. Censet enim vir doctus Alrunas a Germanis amuletorum instar adhibitae fuisse. Sed respondit Rothio Ioan. Sam. Schmidius in commentatione de Alrunis Germanorum, Halae 1739, 8. euulgata, ostendens, Alrunas fuisse feminas sagas, oracula reddentes, multarumque praetendentes rerum scientiam; imagines autem alrunicas fuisse eas icunculas sacras, quarum ope sagae istae arcana diuinarint, fata praedixerint, et vel fausta vel infauista a se inferri posse confisi sint.

.III. Ut gentibus Vates sui, Sibyllae, Oracula atque Diuini, ita populo Iudaico sui fuere Prophetae, atque eundem Deum per utrosque futura hominibus significasse, audacter affirmant quidam e veteribus vt Iustinus quaeest. 2. ad Orthodoxos, Bileami exemplo pugnans. Confer Rich. Simonis partem 3. Epistolarum selectarum, Epistola 9. Sed vt veri Prophetae a solo Deo missi possunt, et quandoque per eosdem monitae etiam haud dubie ipso dispensante sunt gentes, sic fallacias et fraudes vatum oraculorumque Ethnicorum nemo sanus Deo tribuerit. Similiter parum credibile est Deum misisse Prophetas suos tantum per *συγκρατῆρας* quandam, ac ne Iudaei Aegyptiorum scilicet diuinos ac falsa consulere oracula, vt persuasum Spencero III, 2. de legibus Hebr. § 3. et Henr. Dodwello Epist. 2. de studiis Theologicis, qui ideo ad sa-

eros Prophetas intelligendos commendat scripta Ethnicorum facientium ad Onirocriticem et oraculorum interpretationem. Sed aequum est existimare Deum ex benevolentia in genus humanum prius excitasse veros Prophetas et bonum seminasse semen, quam falsorum diuinorum propullularent Zizania; Itaque et primi mortalium et Patriarchae, Prophetarum titulo appellantur. De variis rationibus quibus Deus Prophetas edocuit, vt per somnium, visum, admonitionem siue vocem, (חֵן נִבִּי) spectaculum et reuelationem quam Spiritum S. vocant Hebraei, videndi Maimonides de fundamentis legis cap. 7. et in More Nevochim II, 36 sq. Abarbanel prolegom. in Daniele, Chalcidius pag. 351 seq. Eugubinus et alii ad Numer. XII, 8. Pricaeus ad Aetor. IX, 2. Henr. Wirsius in Miscell. Theol. lib. 1. Molinaeus de vere lib. 1. Sam. Gerh. & Melle dissert. de commercio Dei et hominum. Wirteb. 1712. Ioan. Henr. Hänerus dissertationibus binis de Bathkol. Ienae 1673. Ioan. Andr. Danzius in dissert. de filia vocis nefanda Diuinae aemula. Ienae 1716. Ioan. Gottlob. Carpzouius in introductione ad libros V. T. P. 3. c. 1. § 6 et 7. pag. 14. seq. et in notis ad Goodwinum pag. 522 sqq. et Nicolaus Gurtlerus Basileensis, Theologus Dordracenus in systemate Theol. Propheticae Amst. 1702, 4. lib. 1. c. 2. qui etiam capite 3. differit de notis quibus veri Prophetae a falsis discernuntur, de quibus consulendus praeter laudatum Wirsium lib. 1. Miscell. c. 15. Coteletius ad Hermae Pastoris mandatum 10. Tom. 1. Patrum Apostol. p. 97, 99. Ioan. Gersonis libellus de probatione spirituum, inter eius opera, et Tom. 3. Concilii Constantiensis. p. 28 sq. Elias du Pin prolegom. Bibl. T. 1. p. 38 sq. Io. Gottlob. Carpzouius in introd. ad libros V. T. P. 3. c. 1. § 20. et 21. p. 52 sqq. Dan. Griebneri dissert. de characteribus Pseudoprophetarum. Lipsi. 1678.

Hebraei numerant Prophetas XLVIII. vide Bartoloccii Bibl. Rabbinicam Tomo 3. p. 456. A Christianis scriptoribus Prophetae LXX. Prophetites X. obseruantur, vt notauit Coteletius ad lib. 4. Constitut. Apostol. cap. 6. p. 295. illustrans schedion Epiphani de totidem Prophetis quod e MS. Regio ibi protulit. De praerogatiuis miraculorum et Prophetiarum Mosis prae reliquis Prophetis, Maimonides ad Codicem Sanhedrin Tom. 4. edit. Surenhus. p. 264. et in More Nevochim II, 35. et Ern. Frider. Neubauer in dissertat. de Mosis prae reliquo Prophetarum choro praerogatiuis singularibus. Gissae 1734. De dono Prophetico inter primos Christianos, Herm. Wirsius lib. 1. Miscell. c. 24. Gurtlerus system. Theol. Propheticae pag. 428. Henr. Dodwellus diss. 2. ad Irenaeum, B. Bebelius saecul. IV. Tomo 2. p. 961 sq. Tob. Pfannerus de donis miraculosis Ecclesiae c. 6. et Gottfridus Arnoldus in opere de primorum Christianorum vita et moribus Germanice edito II, pag. 156 seq. et Ioan. Lau.

Moshemius in *dissert. de illis, qui Prophetæ vocantur in Novo Fœderæ*. Helmstadii 1732. auctius recusa in Vol. secundo *dissertat. eius ad H. E. pertinentium*. Altonauiae 1743, 8. p. 127 sqq.

Omittimus alia quæ de Prophetis veris falsisque disputant præter laudatos Witsium et Gurtlerum, Petrus Molinaeus in *Vate, seu de præcognitione futurorum et de bonis malisque Prophetis*, libris 4. Lugd. Batav. 1640, 8. David Knibbe in *Historia Prophetarum*, libris itidem IV. Belgicæ et A. 1709, 4. Bernæ Germanicæ etiam lingua editis: Antonius Borremansius dialogo de *Poetis et Prophetis*, Amst. 1678, 8. Petrus Petitus libris 3. de *Sibylla*, Mericus Casaubonus de *Enthusiasmo* cap. 2. quod est de *Enthusiasmo diuinatorio*: Thom. Galeus ad *Iamblichum de Mysteriis Aegyptior.* sect. 3. Io. Spencerus *discourse concerning vulgar Prophecies*. Lond. 1665, 8. Henricus Howard *defensive against the poison of supposed Prophecies*. Lond. 1620. Christophorus Wittichius *Oratione inaugurali de Oraculorum Diuinorum veritate et Gentilium falsitate*, Lugd. Batav. 1682, 4. ad calcem *exercitationum Theologicarum*. Smithus *discourse of Prophecy*, et quos laudet Ioan. Christo. Wolfius *Bibl. Hebr.* Vol. 2. pag. 139 sqq. et Vol. 4. pag. 37 sqq. quibus addantur *dissertationes* Io. Georg. Bindrim. Rostoch. 1677. David. Clodii. Giffac 1685. et Ioan. Conr. Kesleri. Bremæ 1704. De Prophetis vide præter Witsium laudatum Ioan. Andr. Schmidii *dissertat. de puitillis et pepelis Prophetissarum*, recusam in *thesauro nouo disputationum philologic.* Tom. 1. p. 972 sqq. De vestitu prophetarum consule Ottonis Nathan. Nicolai *commentationem* Magdeburg. 1746, 4. euulgatam.

IV. Mosis Miracula Iudæi numerant LXXVI. ceterorum Prophetarum LXXIV, quæ videri possunt apud Monasse ben. Israel in *Conciliatore ad Deum* XXXIV, 10. quanquam Abarbanel et alii non plura quam LXXV, miracula in vniuersis Veteris Testam. libris relata esse opinantur. De miraculis Mosaicis a Mose omiſſis videndus Ioan. Eusebius Nierembergicus lib. 6. de *Origine S. Scripturæ* cap. 31, 32. Eliae miracula septem, Elifæ quatuordecim computat Anastasius Sinaïta siue Nicaenus quæst. 47. In *Pirke Aboth* Tom. 4. *Mishnæ Surenhusianæ* p. 467. legas decem hæc miracula in templo Hierosolymitano obseruata esse: *Nunquam abortiuit mulier ab odore carnis quæ in sanctuario immolabatur. Neque foetuit unquam caro illa sanctificata. Non conspecta fuit musca in domo mactationis. Non accidit casus nocturnus Sacerdoti magno in die expiationis. Non extinxerunt pluuie ignem qui erat in strue lignorum. Non vicit ventus columnam fumi. Non repertum est vllum vitium in Gomer. et in duobus panibus, et in panibus facierum. Stabant coartati et adorabant dilatati. Non*

laesit unquam aliquem serpentem scorpione in Hierosolymis. Nec dicit homo factio suo, angustior est mihi locus quam ut possim pernoctare Hierosolymis.

Messiam miracula facere debuisse impudenter negant recentes Iudaei plerique, contra Prophetarum atque veterum Hebraeorum et Abarbanelis aliorumque disertis testimoniis, ut ostenderunt Grotius ad Matth. XII, 23. Huettius demonstrat. Euangel. proposit. IX. pag. 825 seq. Vitringa lib. 2. observat. sacr. cap. vlt. Georgius Elieser Edzardi ad Auoda Sara caput 2. p. 316. Matur. Vetterius la Crose in dialogis eruditiss. Gallice editis p. 81 sq. Christ. Schoettgenius in Horis hebraicis T. 2. p. 172, 375, 540, 601. et in libro *Jesus, der wahre Messias*, p. 124, 534 et 757. Christi vero miracula quae plura¹⁴ Evangelistae referunt, quam a Mose et Prophetis edita nouimus, (atque duobus exceptis¹⁵ benefica omnia) contra Ethnicorum, Iudaeorum et Atheorum Deistarumque obiectiones asserunt Guilielmus Ader de aegrotis Euangelicis Tom. 9. Critic. sacr. Jac. Batelerius in vindiciis miraculorum, Amst. 1674, 12. Io. Clericus libro Gallice edito de incredulitate p. 254 seq. Franciscus Bragge observationibus practicis in Christi miracula, vulgatis Anglice Lond. 1702, 8. Isaacus Inquelorus libro de Messia, iridem Gallica edito lingua part. 1. cap. 5. Henricus Wittius in meletematis Leidensibus dissert. 5. Episcopius Institutt. Theol. p. 427 sq. Nehemias Grew in opere erudito Anglico quod Cosmologiam sacram inscripsit, lib. 5. cap. 3. Marius Merfennus in sex prima capita Geneseos pag. 537 sq. nostrisque temporibus doctissimi illi viri, qui Thomae Woolstoni,¹⁶ optimi Seruatoris miracula praefraete negantis, petulantiam feruere coercuerunt, quorum nomina scriptaque recententur in luce saluari euangelii p. 180 sqq. et ab Henrico Christiano Lenker in commentatione de fatis et scriptis Thomae Woolstoni lireque ab eodem mota, Germanice edita Lipsiae 1740, 8. cap. tertio p. 141 sqq. Paulli Zacchiae libros 4. Physicae considerationis de miraculis S. Scripturae memorat Allatus in Apibus vrbanis p. 214 sed illos nunquam vidimus.

De miraculis discipulorum Christi et dono miraculorum in primis Ecclesiae saeculis adeundi interpretes ad Marci XVI. et Actorum librum, Steph. le Moyne notis ad Varia sacra pag. 1043 sqq. Guil. Spencerus ad Origenem contra

¹⁴ Vide Simonis Episcopi Institutiones Theol. p. 182 sq. Io. Pearsonium ad Symbolum Apostol. p. 154. et Isaacum Inquelorum de Messia p. 30.

¹⁵ Non benefica sunt daemorum in porcos immissio Matth. VIII. et ficus arefacta Matth. XXI. Vide Cosman Indopleustem lib. III. p. 165.

¹⁶ Impios Woolstoni libellos, in quibus miracula Christi oppugnant, concinne accurateque recensit desideratissimus Baumgartenius in den Nachrichten von einer halsschen Bibliothek. Vol. 1. p. 179 sqq.

contra Celsum p. 6. B. Bebelius Antiquit. Eccles. Saec. 4. Tom. 2. p. 958 seq. Tobias Pfannerus in diatriba de charismatibus sine donis miraculosis antiquae Ecclesiae, Francof. 1680, 12. Dodwellus diss. 2. ad Irenaeum et Gotfridus Arnoldus in opere edito Germanice de primorum Christianorum vita et moribus libro 7. Haud omnino fide digna esse, quae de miraculis post Apostolorum tempora in ecclesia perpetratis narrantur, euincere studuit Conyers Middleton, Anglus, A. 1750. die 22 Iulii denatus, tum in introductione¹⁷ ad opus vberius: *An introductory Discourse to a larger Work, concerning the miraculous powers, which are supposed to have subsisted in the Christian Church, Londini 1747. in 4. euulgata; tum in ipso opere vberiore,*¹⁸ Londini 1749, 4. sub hoc indice in lucem emissio: *A free Inquiry into the miraculous Powers, which are supposed to have subsisted in the Christian Church, from the earliest Ages through several successive Centuries. By which it is shewn, that we have no sufficient reason to believe, upon the Authority of the primitive Fathers, that any such Powers were continued to the Church, after the Days of the Apostles.* Haec igitur Middletoni sententia quum nec omnibus sese probaret, nec probare posset, Anglorum in primis Theologis nimium fere Patrum ecclesiae auctoritati tribuentibus, variis illa scriptis, quibus ista Middletoni sententia oppugnata est, occasionem dedit. Quae omnia enarrare quoniam nec instituti nostri est, nec limites, intra quos conatus nostri coercendi sunt, permittunt, sufficit nobis lectores ablegare ad praefationem, quam Celeberrimus Windhemius interpretationi germanicae libri Middletoniani, quae cum subiuncto examine prodiit Hanouerae 1751, 4. praemisit: et ad Historiae ecclesiasticae Ienae sumptibus Hartungii euulgatae Tom. 3. pag. 1491. edit. in 4. editionis aurem in duodecimo continuat. tertiae partem tertiam p. 1927. vbi controuersia ista diligenter enarratur. Ceterum vel peruerso quodam purioris doctrinae defendendae studio, vel praepiudicatae opinionis feruore abreptum fuisse Middletonum, vt vel apertissima et fide dignissimorum virorum testimoniis comprobata miracula in dubium vocaret, quibus rem aequa iudicii lance ponderans haud difficulter perspiciet. Neque enim saeculo tertio plane iam desit miraculorum perpetratorum munus. *Quamuis enim, vt verbis utamur S. V. Ioan. Georg. Walchii H. E. N. T. p. 1027. in illis, quae de miraculis acui huius a scriptoribus relata habemus, multa vel falsa, vel dubia ac suspecta sint; non solida tamen causa adest, omnia reuocandi, aut adfirmandi aetate hac plane nulla miracula facta esse. — — Id enim si quis contendere, aduersus tot veterum scriptorum testimonia temere*

Hh hh 3

295

¹⁷ Krasii Bibliotheca theologica P. XIX. p. 797 sqq.¹⁸ Krasii Bibliotheca theologica. Part. XLI. pag. 43 sqq. Journal Britannique. Tome II. pag. 5 sqq.

ageret. Saeculo autem quarto ex inconsideratae pietatis vel imberbalis quae-
stus studio multa ficta sunt miracula; id quod ostendit idem Walchius lib. cit.
pag. 1654.

V. Verorum miraculorum loco subinde ab imperitis habiti vel ab im-
postoribus iactati rariores effectus naturae et artis, adhibitae callidae fraudes,
multa etiam conficta prorsus et ementia. Quod adeo non debet fraudi esse
Veritati Religionis, verisque miraculis, ut haec toto testata orbe terrarum, ad-
uersariis etiam et hostibus assensum saepe extorserint, falsa inter eos ipsos a
quibus sunt iactata non inuenerint fidem, et neque modum et rationem neque
finem aut effectum Deo dignum habere reperiantur.

De veneficiis variis et *Φαρμακείαις* veterum earumque ritibus et damnata
superstitione videndus Cerda et alii viri docti ad Eclogam VII. Virgilii, et
Theocriti Idyllion 2. siue Pharmaceutriam, Medeam Senecae et Horatii Epod. V.
Lucanum VI, 508 sq. Lucianum in *Νευρομαντείας*, Apuleii Apologiam, Ouidi-
dium XIV. Metamorphos. 58, 278, 295, 300. Propertium III, 4, 26. et Pote-
rus II, 18. Archaeol. p. 340 sq. et IV, 10. ubi de philteris. Adde Mich. Pio-
carti orat. de magia veteri et recenti, oration. eius academic. Lips. 1614, 8.
editar. p. 213 sqq. Frid. Goth. Freytagii diss. de incantationibus magicis. Lips.
1710. Sam. Westeii diss. de magia veter. diss. eius in librum Iobi Lond. 1736,
fol. editarum p. 348 sqq. Frid. Menzii diss. de plantis, quas ad rem magicam
facere crediderunt veteres. Lips. 1705. Petri Nicolai Bonamii diss. de Magiae
ad theologiam gentilem ratione, quae exstat in histor. acad. Paris. inscription.
T. 4 p. 34 sqq. ed. Amstelod. Eliae Blancardi diss. de exorcismis magicis, quae
exhibetur T. VI. eiusd. historiae, p. 74 sqq. Scriptores recentiores de Magia
recensentur in Eberh. Dav. Hauberi Bibliotheca magica, quae tribus volumi-
nibus in 8. excusa est Lemgoviae 1738 seqq.

De Iudaeorum operationibus Magicis et Amuletis Io. Wulferus in The-
riaca Iudaea p. 21, 23, 57 sq. 74 sq. Ioan. Gothofredus Lakemacherus obser-
uation. philologic. P. II. p. 126 sqq. Georg. Car. Petri dissertationes VI. de stu-
dio magico Iudaeorum. Witteb. 1727 sqq. Gustav. Peringeri Lilienblad differ-
tatio de amuletis Hebraeorum. Vpsaliae 1685. et Sigism. Jac. Baumgarten con-
filiorum theologicoorum collectione prima pag. 93 sqq. De Orientalium Magis
מַגִּי אֲרָצוֹת et *מַגִּי אֲרָצוֹת* vide Dav. Millii dissertationes selectas p. 411 sqq.
edit. Lugdun. 1743, 4. De ligaturis et phylacteriis Magicis, Elmenhorstius
ad Gennadium de dogmatibus Ecclesiasticis pag. 195 sq. et Cangii Glossar. in
Φυλακτήριον et *Φυλακτὶν*. Ramiresius cap. 31. pentecontarchi. Videnda
etiam quae de fascinatione Plutarchus V. 7. sympos. et Leonhardus Vairius
Behuentanus et Io. Lazarus Guttierius scriptis de fascino, et de amuletis. Aug.
Nath.

Nast. Hebraeus in historia amuletorum. Basl. 1710, 4. Julius Reichetus singulari diff. et Jacobus Wolf in scrutinio amuletorum, nec minus Io. Christianus Frommannus in libro erudito de fascinatione, Norimb. 1675, 4. De amuletis veterum Germanorum videatur Eckhardus Tom. 1. rerum Francic. p. 417 et 439. et Keyserus antiquitat. septentrional. p. 491. sqq. De amuletis Basilidianorum Kircherus Tom. 2. Oedipi part. 2. p. 459 sq. Io. Macarius de gemmis Basilidianis; Io. Chiffletius in Abraxa Protoso, Godfr. Wendelinus in Epistola ad Chiffletium et B. Thom. Ittigius in diff. de haeresiarchis Saeculi II. c. 2. licet Magica illa fuisse omnia haud constat. De amuleis et periaptis, apotropaeis, fascinis, phylacteriis plura dabit Theophil. Raynaudus in Christiano Christi patris et matris ecclesiae filio, cap. 9. p. 439 sqq. De *μασχαλισμῶ* siue more pares obtruncatorum vel manus aut pedis extremitatem de collo suspendendi, Lud. Kusterus ad Suidam in *ἐμσχαλισθῆ*, et *μσχαλισθῆνα*.

De Talismanibus siue telesmatibus, *στοιχείοις*, imaginibus auerruncis Astrologica et Magica arte compositis videndus Iosephus Scaliger in Epistolis p. 311, 410, 485, 487. Kircherus Tom. 1. Oedipi pag. 254 sq. et Tom. 2. parte 1. p. 379, 383, 390, 395 sq. et parte 2. p. 445 seq. 484 seq. Gaffarellus in curiositatibus inauditis et in notis ad eum Gregorius Michaelis, nec minus C. Sorellus libro Gallico quem de Talismanibus aduersus Gaffarellum composuit: Christoph. Adamus Rupertus ad Florum pag. 77 sq. vbi etiam de Palladio et p. 79. de aliis pignoribus regnorum fatalibus. Natalis Alex. aetate IV. Vet. Test. diff. 6. quo aduersus Marshamum probat serpentem aeneum, quem statuit Moses nequaquam telesma eiusmodi Magicum fuisse: Ioannes Gregorius obseruationibus sacris cap. 7. et 8. qui serpentem Moysis saltem occasionem dedisse Talismanibus conficiendis et excitandis disputat: Petrus Iurieu Historia Critica dogmatum Iudaicorum Gallice scripta p. 451 sq. vbi de Teraphim quorum mentio Genes. XXXI, 19. Zachar. X, 2. Reinesius in Variis Lect. p. 637 sq. Salmasius ad Vopiscum Tom. 2. p. 456 sq. Carolus Patinus introduct. ad Histor. numismatum esp. 14. Seldenus synagm. 1. de Diis Syris, Hugo Grotius explicatione Decalogi p. 28 sq. 36. Mortanus le Vayer Tom. 2. f. 550 sq. P. Brunius in historia rituum superstitiosorum Gallice vulgata pag. 334 seq. Augustus Buchnerus Tom. 2. Orat. 1. de statuis Magicis. Antonius van Dale de diuinationibus Idololatricis Iudaeorum p. 670. vbi differit aduersus Io. Spenterum: D. Valent. Ernestus Loefcherus Exerc. de Talismanibus, Witteb. 1697. Frid. Gotth. Freytag diff. de statuis *τετελεσμέναις* veterum. Lips. 1715. Pinnardus in Memoriis Freuoltinis A. 1707. p. 124 sqq. Spiridion Poupart in iisdem Memoriis A. 1718. p. 456. Valent. Ern. Eugenius Cohanzen in epistola de Talismane P'feuerico adiecta T. 2. litter, amoebarum I. H. Nunninghii et I. H.

I. H. Cohausen. Petrus Frider. Arpe libro singulari de prodigiis naturæ et artis operibus Talismanes et Amuleta dictis. Hamb. 1717, 8. Talismanis aenei aduersus serpentes Farisii reperti mentio apud Gregorium Turonensem VIII, 23. Alterius aduersus scorpiones meminit Golius pag. 127. ad Alfraganum, Contra Crocodilos Paullus Lucas in itinere suo Tomo I. p. 52, 62. et Wanslebius in relatione de Aegypto pag. 82, 379. Tale fuit ἀγάλμα τελεσμήνιον quod Alaricum traicere in Siciliam prohibuisse tradit Olympiodorus apud Photium Cod. 80. p. 106. et 109. memorantur statuæ argenteæ τελεσμήνιον ἐν βαρβαρίων ἀποκόλωσιν. De Apollonii Tyanensis Magicis telestomatibus contra serpentes, scorpiones et culices, Mich. Glycas p. 239. Annal.

De sigillis magicis conficiendis Cardanus cap. LXXXIX. de rerum varietate, Tomo 3. Opp. atque ut plura summatim complectar, de omni genere Magiæ Martinus Delrio in disquisitionibus Magicis sæpius recufis, et Iulius Cæsar Bulengerus lib. de licita et vetita Magia Tom. 1. Opusculor. et de Magia Hieroglyphica Aegyptiorum Kircherus Tom. 2. Oedipi parte 2. p. 437 sq. et de Magia Hebraeorum, Arabum etc. p. 471 sq.

VI. De sancta iuris iurandi religione, ut de hac etiam non nihil adinagamus, præ cæteris consulendus Ioan. Baptista Hanfenius, Harlemsensis, Prof. Tolofanus, in capite singulari ex electis eius, siue Commentario de iure iurando veterum, qui Tolofae primum 1614, 4. excusus et deinde Tom. V. thesauri Antiquitatum Graeciani insertus est. In eodem Tomo pag. 869 seq. legitur Steph. Trellierii diss. de iure iurando. Videndi præterea Alexander ab Alex. II. 10. genialium dierum et ibi Tiraquellus: Io. Filescus lib. 2. electorum p. 72-118. Ioan. Henricus Meibomius in Comment. ad iusiurandum Hippocratis e. 2. sq. et c. 22. vbi etiam de periurii crimine. Iacobus Ebertus in Historia iuramentorum, Francof. ad Viadrum 1588, 8. Christiani Ludouici dissert. de præcipuis iuris iurandi formulis, Hebraeis, Graecis et Latinis, Lips. 1692. Ioannes Nicolai in diatriba de iuramentis Hebraeorum, Graecorum, Romanorum, aliorumque populorum Francof. 1700, 12. Andr. Catiëburgius in specimine sapientiae Mosaicæ pag. 173. Kochius observ. miscellan. II. pag. 901. Crenius observ. philolog. I. pag. 126. Jerem. Serferus libris V. de iuramentis Francof. ad Oderam 1608, 4.

VII. De Hebraeorum siue Iudaeorum iuramentis videatur Codex Talmudicus תנ"ך Tom. 4. edit. Surenhus. pag. 292. Maimonidis liber Latine redditus a Io. Frid. Miegiö, Theologo Palatino: et Iusto Christophoro Dithmaro, Hasslo, qui notas etiam addidit Lugd. Batav. 1706, 4. cum præf. Iacobi Perizonii qua inter alia agitur de more iurandi tacto femore. Ioan. Henricus Otto in Lexico Rabbiniophilologico: Seldenus lib. 2. de Synedriis cap. 11. Sam.

Santi Petrus cap. 16. Var. Lectionum, Tom. 6. Cantic. Sacr. Iacobus Lydius in Synagmate postumae de iuramento, qui libro de re militari veterum Hebraeorum subiicitur Dordraci 1698, 4. Ioan. Gordob Carpouius ad Goodwinum pag. 652 sqq. et dissertationes Ioan. Tob. Maioris. Ienae 1641. Gustav. Geo. Zeleneri. Ienae 1699. Ioan. Rodolphi. Bernae 1706. Ioan. Ludov. Frey. Basil. 1712. Christo. Gouhelff Sremleri. Lips. 1736. De ritu iurandi, manu *sub femore* posita, agunt etiam Daniel Fesselius lib. 1. Aduersar. Sacr. cap. 4. et interpretes ad Genes. XXIV, 2. Non absurde autem nuper V. G. Hermannus ab Harde singulari diatriba ad hunc locum edita vocabulum יָד non de femore sed *de carpo dexterae manus* intelligendum esse monuit. De iure iurando *per coelum, per terram, et Hierosolyma*, et *per caput suum* consulendi Doughteriva in Analectis ad Nouum Test. Grotius et alii interpretes ad Matth. V, 34. Georgius Elieser Edzardi V. C. ad Auoda Sara c. 2. p. 286 sq. Cotelletius ad Patres Apostolicos Tomo 2. pag. 311. De iure iurando per libros sacros Legis. Guil. Conradus Varstius in bilibra Veritatis p. 229. De iuramento *per Anchialum*, 19 cuius meminit Martialis L. XI. Epigramm. 95. vide sis Isaacum Vossium ad Pomponium Melam, p. 48. Stephanum le Moyne in notis ad Varias sacras p. 901 sq. Ioan. Seldenum in prolegomenis ad Vxorism Hebraicam, Ioh. Etoum in specimine Coniecturarum ad quaedam Origenis loca p. 44. Georgij Sigismundum Greenium in singulari diss. de hōe iuramento edita Wirtzb. 1697. et Ioan. Gortl. Bosseckium in commentatione de Ancario. Lipsiae 1740. Ancarium enim pro Anchialum cum Vossio ad Pompon. Melam p. 62. legendum putat vir doctissimus, hunc loco Martialis sensum tribuens: *Iudaei, qui mihi puorā meam vitiafi, iuras, sed quare non in iuramento Deum, quem tu, cum tota tua gente veneras, auritum scilicet illud animal inuocas, quod te in primis colere inde apparet, quum in actionibus tuis, in primis in libidine, ita asino sis similis.* Adde Bibliothecam Berolinensem Germanice editam Vol. III. pag. 88 et 91. De Iudaeorum frequentibus periuriis, quae ipsi inter causas praesentis exilii sui referunt, vide Ioan. Andreae Eisenmengeri entdecktes Judenthum Tom. 2. p. 501 sq. laudatum Edzardum ad Auoda Sara c. 1. pag. 179 sq. et c. 2. p. 370 et Ioan. Iacobum Schudt in: den jüdischen Westwärtigkeiten Part. 4. somin. 21 p. 245. et in Iudaeo Christicida p. 169 sq. vbi etiam de ratione qua iusiurandum proponendum vt Iudaeus eo se obligari credat, quam in sententiis plura disputat p. 438 sq. e Wagenseilii denunciatione Christiana de conuiciis quibus Iudaei Seruatorem nostrum proscindunt, edita Germanice Altorffii 1709; fol. et Christo. Dav. Bernhards unpätheitliche Beurteilung des Eidschwurs eines Juden gegen einen Christen. Tubingae 1728, 8. De Iudaeorum formula orationis

19 יָד Grot. ad Matth. V, 34.

tionis sol habet aqua in vigilia diei expiationis potant se ab otio et vestibus
 votis et iuramentis quorum eos poeniteat: et quod hoc ipso licet nuntiari
 sunt eorum peritura, vide Wagenfeilii Bericht vom Gebet *Alten* p. 18 sq. et
 ad Sota p. 734 sq. Io. Wulferi thesaurum Iudaicum pag. 181. et Stephanum le
 Moyne mbris ad Varia sacra p. 672. De hodiernorum Iudaeorum iuramentis
 et circa illa iuribus differunt Casp. Zieglerus de iuribus Iudaeorum. Witteb.
 1684. c. 5. Iac. Aug. Franckensteinus in dissert. de iuribus singularibus circa
 Iudaeos maxime in Germania. Lipsi. 1722. Dan. Guil. Mollerus in dissert. de
 iuramentorum iudaicorum. fide et moralitate. Altd. 1698. C. D. Halterminius
 in diss. de formulis iuramentorum iudaicarum. Rostoch. 1701. et Christi. Wild-
 uogelius in diss. de iuramentis Iudaeorum. Ienae 1700.

VIII. De ritu iurandi tactis sacris, *τὰς ἐλάττω ἐστὶν*: Seldenus pag. 470
 ad Marmora Ox. De formulis iurandi apud Graecos, Suidas in *νῶν*, *ἰδῶν*, *νῶν*,
ἰδῶν, Ioan. Potterus Archaeologiae Graecae lib. 2. c. 6. Io. Gothofr. Lake-
 macherus Antiquit. Graecor. sacrar. pag. 450. Casp. Geuartius III, 2. elector.
 Mauillabus ad Harpocrationem p. 243. edit. Blancardi: Io. Meursius iuramen-
 tiffi ad librum de luxu Romanorum, c. 13. vbi etiam de iure iurandi Deprum
 per Strygem (de quo Schol. ad *Ilia* τ. 129. 6. 37.) Ezech. Spanhemius de
 Vesta ac Prytanibus Graecorum Tom. 5. thesauri Graeciani pag. 672. vbi de
 iurando *per Vestem, ignem, aquam, tellurem, coelum et Solem*. Apud Theo-
 critum IV, 17. *οὐ δῶν*, Scholiastes exponit *οὐ τῆν γῆν*. De fontibus *ὀφθαλμῶν*, per
 quos iuratur Tyanenses et Indi, vide D. Godfr. Olearium ad Philostratum
 pag. 7. et 103. De certatorum iurando in Olympicis Iudis ad aram Iouis,
ἰουλιῶν Harduinus notis ad Themistium p. 503. Abarum formula iurandi ha-
 gitur apud Menandrum in Excerptis de legationibus. Adde Goulminum ad
 Theodori Prodromum p. 499. Omittimus quae de Philosophorum iuramentis
 vt Pythagoricorum *per tetraedyn*, Socratis *per gallum*, Zenonis *per capparin*
 apud Laertium et alios leguntur. De more adigendi ad ius iurandum Fulvius
 Ursinus p. 203 sq. ad Caesarem post fragmenta Historicorum. De more plu-
 rium cum reo coniurantium Fronto ad Iuonis Epistolas fol. 185 sq.

IX. De iuramento *per vitam, salutem, genium, fortunam* Principis con-
 sulendi Io. Clericus ad Genes. XLII, 15. Brissonius VIII. de formulis pag. 707.
 Seldenus pag. 43 sq. ad marmora Oxoniensia, H. Lindendrogius ad Censoriam
 p. 19 sq. et quae viri docti ad Curtium VI, II, 18. Tertulliani Apologet. c. 28.
 et 32. et Minutii Felicis illud c. 29. *est eis tutius per Iouis genium peierare quam*
Principis. Vegetius II, 5. *iurant per Deum et per Maiestatem Imperatoris, quae*
secundum

DE IVRAMENTIS GRÆCORVM ET ROMANORVM. 23

secundum Deum generi humano diligenda est et calcanda; Confer Sozomenum VII, 2. et Cangium ad Zonaram pag. 28, et ad Cinnamum p. 483. adde dissertationes de iureiurando per genium Principis Io. Georg. Roeferi Witteb. 1686. Dan. Frider. Iani. Lipsi. 1708. Io. Hermansson. Vpsal. 1722, 8. Erhardi Reuschii. Helmst. 1735. Bernh. Ludov. Mollenbecii, quae inserta est syntagmati secundo dissertat. philolog. Roterod. 1699, 8. euulgato; et Euerhard. Ottonis de periurio per genium Principis; quae quinta est P. 1. Dissertationum eius iunctim editarum Trai. ad Rhen. 1723, 4. In veteri diplomate quod edidit V. C. Iustus Fontanini ad calcem librorum de antiquitatibus Hortae Coloniae: per S. sedis Apostolicae et Domini nostri Alexandri Papae salutem. In capitularibus tamen Caroli Magni III, 42. vetitum ne quis iuret per vitam Regis et filiorum eius. De Eudoxia iurante per Theodosii coniugis sui *συναγωγην* vide Chronicon Paschale p. 316. De iurandi vel peierandi formulis, quibus olim adfuevere summi Principes Ioan. Burch. Menckenius Dissert. litterariar. p. 181 sqq. De more iurandi per vota sua, siue id quod maxime quisque exoptat, Valerius ad Sozomeni VII, 19. De iureiurando per omnes Deos et Deas idem Seldenus pag. 42. *Iouem lapidem iurare Δία λιθον* Polyb. III, 25. apud praesens Romanos fuit iurare per Iouem fulgura lapidea torquentem, vt Athanasius Germonius lib. 1. de sacrorum immunitatibus c. 20. pag. 44. vel per fictile simulacrum Iouis, vt notauit Iustus Rycquius lib. de Capitolio pag. 229. vide etiam Paullum Manutium ad lib. 1. Epistolar. Ciceronis ad diuersos Epist. 7. et D. Georg. Wolff. Wëdelii Exerc. Medicophilolog. Centur. 2. diss. 10. De iureiurando per *Herculem et Medium Fidium* Ioan. Nicol. Funccius in dissertatione de veterum Romanorum per filium Dei iurandi consuetudine, quae legitur Tom. 3. Symbolarum litterariarum Brëmensium pag. 639 sqq. De iuramento per capillos et caput Nouella Iustiniani 77. per testes equi exsecros Pausanias p. 262. per gladios Keyslerus p. 164. antiquitat. septentr. De iureiurando iudicum Petrus Faber Commentario de Magistratibus Romanis etque Eri- cius Puteanus Mediol. 1606, 8. et Tomo 5. thesauri Graeuiani. Alia de Romanorum iurandi formulis videbis, vbi lubebit, apud Barnabam Brissonium operis praecleari de formulis libro 8. Dan. Heinsium ad lib. 1. Sillii Italici. Thomam Dempsterum libro de iuramento, Mich. Piccartum Decade quarta, Observatione 2. Massenam. diss. de veterum Graecorum et Rom. iuramentis, de qua in Ephemeridibus Paris. 1710. Octobr. pag. 432 seq. Ioan. Henelium cap. 15. Otiorum Vratislauenisium, et Theodor. Regner. de Bassen in libro de iureiurando veterum, in primis Romanorum. Trai. ad Rhenum 1728, 8. De sacramento militari Stewechius ad Vegetium II, 5. p. 97 sq. et Lipsius de militia Romana lib. 1. c. 6. et lib. 5. c. 15. vbi de eo quod milites iurarent se furto

nihil abläturos esse, et ad Taciti II. Annalium p. 88 sq. vbi de iurando per signa militaria. Motem iurandi Imperatori, gladio cernici admoto, sub exortationibus diris, tangit Ambrasianus XXI, §.

X. E primis Christianis multi omnino sibi religioni duxerunt iurare, atque ab omni iurando diligenter abstinerunt, qua de re vide Io. Barbeyracum in ethica Patrum (la morale des Peres) III, 6. V, 24. VI, 22. XI, 12. XV, 2. et Grotium ad Marth. V, 34. et Jacobi V, 12. locisque ab eo allatis adde hæc in Clementinis a Cotelærio editis pag. 603. μη ὀρκισαί, ἐπεὶ μὴ ἔχουσι. Athanasius doctrina ad Antiochum: ὄρκον δὲ δικαίως ἢ αἰδέως ἐκφεύγει. T. 3. p. 253. Chrysoströmus in omnibus fere ad pöpulum Antiochenum Homiliis, in primis XIX. p. 397. et XV. p. 159. edit. nouissimæ, et Catechesi ad Illuminandos T. 2. p. 232 sq. Basilidis in Psal. XIV. et de legendis Græcorum libris p. 96. edit. Grotii, Nilus lib. 1. Epist. 3. et lib. 2. Epist. 212. Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 155. Posidius de vita Augustini cap. 25. vbi pro verbis *ne ad modicum quidem*; Benedictini legunt *ne ad mensuram quidem*. Photius Epist. 1. pag. 34. πρῶτης ὄρκος, πρόχειρος ἐπιτοχία: Ἄλλως τε καὶ τὸ ὁμνῆσαι ὕλιος ἡθους ἐκ εὐβεβήκωτος ὁδοῦ φρονήματος εὐγενούς. *Temptare iurare facile peccare est.* Certe nec mores bene constitutos, nec animum generosum decet iurare. Addit Photius pudori fore viro graui et honesto, si iniurato fides non habeatur, vt Catoni olim et Xenocrati, de quo Menagius p. 169. ad Laertium. Antonius de parente suo Iulio Antonio:

Iurare et falsum dicere par habuit.

Nicolaus Cabasilas Oratione contra foeneratores pag. 308. Ἰλλί (Hebræi) iurare etiam lege iubebantur, quod nunc hypocritarum, et improborum, et huius farinae hominum est. Plures recensentur in Ioannis Ernæti Immanuelis Walchii commentatione, qua antiquorum Christianorum Doctorum de iure iurando sententiæ recensentur et diiudicantur. Ienæ 1744, 4. vbi pag. 4. (not. b) ii quoque profana antiquitate enarrantur, qui a iuris iurandi vsu plane abstinendum esse censuerunt. Adde Caroli Gottlob a Burgsdorf commentationem de iuramento et primorum Christianorum de illis doctrina. Halæ 1732, 4. et Anonymi Angli compleat History of publick and solenn State oaths. Londini 1714, 8.

Est tamen hoc reprehensum in Pelagianis, quam et ipsi statuerent nefas esse iurare Christiano homini, vt postea docuere Waldenses, Anabaptistæ, Mentionistæ, Socini schola, atque illi quos Quakeros vulgo appellant. Vide Vossii

Vossii Hist. Pelagianam lib. 5. parte 2. pag. 512 sq. B. Antonii Reiseri Anti-
 Barcelona pag. 352 sq. et Hadrianum Carenburgium pag. 670 sqq. spicilegii.
 In hoc quidem conueniunt omnes, non modo abstinendum ab omni periurio,
 sed etiam non iurandum temere leuemque ob. causam, adeoque ab illis absti-
 nendum, quantum potest fieri saluo officio et charitate quam debemus aliis
 et nobismet ipsis, et quae potest a nobis requirere, vt dicta nostra iureiuran-
 do (quo omnis controuersia praescinditur Hebr. VI, 16.) confirmemus, vt
 facere non dubitauit Apostolus Rom. I, 9. IX, 1. et 2 Cor. I, 23. XI, 11, 31.
 Galat. I, 20. Phil. I, 8. et 1 Thessal. II, 5. cuius exemplum multi sunt e Chri-
 stianis etiam antiquissimis sequuti, vt apud Grotium et Vossium videre licet et
 in Bebelii Antiquitat. Ebraeae Saeculo 4. Tom. 2. pag. 872 seq. Sed inprimis
 consulendus Lud. Thomassini liber de Veritate et mendacio iuramentis et per-
 iuriis A. 1690. editus; in quo de veterum Christianorum sententia, vsu et
 formulis iuramentorum fuse disseritur. Ludov. Ellies du Pin Tom. 18. Bibl.
 scriptorum Ecclesiastic. p. 194 sq. Apud eundem Thomassinum, Grotium, Sel-
 denum II, de Synedriis Hebr. c. 11. p. 298 sq. et Hystium Alnetan. quaest. III, 5.
 habes plura dicta Iudaeorum et Ethnicorum iuris iurandi vsu coercentium.
 Vide quoque Christiani Falsteri amoenitates philologicas, Tom. 1. pag. 229.
 Et Phylges a iureiurando abstinuisse notauit Stobaeus serm. 42. 470. De Ba-
 nianibus Indis idem legas in Io. Ouingtoni itinere pag. 231. et de Algiretanis
 in Ottonis Dapperi Africa pag. 247. De Slaus, Helmoldus cap. 84. *Iuratio-
 nes difficillime admittuntur. Nam iurare apud Slaus quasi peccare est, ob imi-
 tatem Deorum iram.* Herculem *ἐυλαβῆ πρὸς ὀρκωσέμεν* tantum per omnem vi-
 tam iurasse notat Plutarchus in quaestionibus Romanis pag. 241. edit. Ald.
 Pythagoras apud Laertium VIII, 22. *μηδὲ ὀρκύναι θεούς, ἀσκεῖν γὰρ αὐτὸν
 θεῖν ἀξιοπίστον παρέχειν.* Epictetus cap. 44. Enchiridii: *ὄρκιον παραίτηται,
 εἰ μὴ διὸν τε, ὡς ὄρκιον.* *Ἐὶ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόκτων;* quae a Paraphrase
 Christiano omissa miror, Christiano calamo certe haud indigna. Nonnullos
 religione iurisiurandi *ἐυλαβείας τοῦ ὀρκύναι* tantum dixisse *μὴ τὸν*, nomine eius
 per quem iurandum esset omissa, notauit e Scholiaste Pindari Menegius ad
 Laertium p. 218. De periuriorum detestatione et poenis Balthasar Bonifacius
 VIII, 18. Hist. Iudicrae et 20. Freinshemius ad Flori III, 11. 6. Joh. Pfan-
 nerus in Theologia Gentili pag. 314 sq. Grotius II, 19. de iure Belli et Pacis,
 Pufendorfus IV, 2. de iure Nat. et Gentium. Tobias Eckhardus in commen-
 tatione, quae inscribitur: *Deus sacrilogii vindex.* Quedlinb. 1710, 8. et Henr.
 Meibomius in commentario ad ius iurandum Hippocratis pag. 211. De stili
 Ethnicismo circa iurandi aduerbia. *mehercule mestacur* etc. Christianis fugiendo,
 digna

digna lectu Jacobi Thomasi Exercitatio Lips. 1667. et Petri Ekerhansii de eodem argumento Exercitatio. Vpsaliae 1743. 4. De resecreandi ritu sine solvendi se iurisiurandi religione aut execrationem leuandi vide Valesium ad Ammiani libr. XXIV. 6. p. 410.

XI. De iuramento *per fuscum*, siue virgam indicium potestatis, Zimmermannus pag. 515 sq. Analect. *per regium folium* iurare apud Scythas mos, τὰς βασιλίσκας ἰσχυλῶν Herodot. IV, 68. Auarum morem *iurandi fuscato gladio* tangit Menander in excerptis pag. 106. edit. Heschelii. De iuramento *per panem et saltem* vide Ismaelem Bullialdum in notis ad Ducam pag. 244. Cocleerium ad Patres Apostolicos Tom. 1. pag. 604. et Stephanum Morinum in octo diss. pag. 111 sq. De veterum *Germanorum* iuramentis Christianorumque per sequiora tempora vide Lindenbrogii, Speelmanni et Cangii glossaria, et Burc. Gotthöf Struuii histor. iuris cap. 9. § 10. De *Gallorum*, Verrorum, in Ephemeridibus litterar. Eruditor. Parisiensibus 1710. Octobr. pag. 440 sqq. De iuramentis *Anglo Saxonum* Georgium Hicckesum in diss. Epistolam quae extat Tom. 1. thesauri eius septentrionalis fol. 112 seq. De iuramento nobilitata *per fidem sui corporis* agit Tiraquellus Lib. de nobilitate pag. 554. *Per pedes Dei*, *per guttur Dei*, *per sanctos Franciae*, Barthius notis ad Guil. Britonem pag. 56 sq. 737. De iuramento per Dei genetricem et sanctos non praestando differt. singularem emulgavit Chr. Henr. Zeibichius. Witteb. 1739. De more imagines sanctorum extra urbem portandi, et nudipedem flexisque genibus et cum cereo ardente in manu per illas iurandi, vide Ioan. Sebast. Mulleri Annales domus Saxonicae, Germanice editos ad A. 1529. Formula *μὲν τῶν προδῶν οὐκ ἔστιν ἔτι* per vestigia tus, in Concilio Chalcedonensi frequens. *Per corpus et sanguinem Christi*, Cornelius Episcopus Rom. apud Eusebium Hist. Eccles. VI, 43. pag. 245. Victor Vitensis lib. 5. cap. 5. *Per Crucem* Gretserus lib. 1. de cruce cap. 71. *Per Apostolum Petrum*, Constantinus Porphyrogeneta de administrando Imperio pag. 98. *Tactis sacris Euangelis*, Valesius ad Sozom. VI, 30. Meursius ad Palladii Lausiacam pag. 183 sq. et Ioan. Frid. Juglerus in dissert. de ritu tangendi Euangelia in iuramento. Luncb. 1748, 4. edita. *Tactis sacris reliquiis*, Cangius pag. 402. ad Alexiadem. Alia Lindebrogius pag. 1420. ad Codicem Legum antiquarum. De sacramentalibus vide Eberh. Rud. Rothii dissert. de antiquissimo probandi ritu per sacramentales s. coniatorores. Vlmæ 1689. et Ioan. Frid. Weidleri dissertationem de Sacramentalibus Witteb. 1738. Formulae iurisiurandi violati, in bello aduersus foedifragos preclatae in vexillo exemplum vide apud Cangium in Zonaram pag. 68.

De

De iuramentis scripto factis Nazianzenis. Epist. 219. quam illustrat Valefius ad Sozom. pag. 145 seq. De Ecclesiasticorum iuramentis, et cur non iurent factis Evangelicis vide Gundlingiana Parte quarta, et Iugleri V. C. laudatam dissertationem. Henrici IV. constitutionem, qua iuramentum a nullo clerico vel monacho praestandum est, habes apud Ludigium Tom. 1. spicilegii Ecclesiast. pag. 149. Similis constitutio Iustiniani deprehenditur Nouella CXXIII, 7. Et Synodus Triburicensis canon. 21. sacerdotes a necessitate iurandi absoluit. Clementis VI. Bulla, qua Ioanni Regi et Ioannae Reginae Franciae et successoribus illorum in perpetuum indulget, vt confessor religiosus vel secularis, quem eligendum sibi duxerint, vota et iuramenta, quae commode seruare non possint, commutare valeat in alia opera pietatis, existat apud Duchesnum Tom. 4. spicilegii pag. 275. Adde Acta Eruditor. Tom. 6. Supplement. pag. 293.

De *Muhamedanorum* iurandi formulis per tres ordines Angelorum, per regionem Meccanam, per Solem, Lunam (noctem) et eum qui creauit masculinam et feminam, per aurotam, noctes decem, coniunctionem et separationem, per coelum et noctu venientem, per coelum habens turres, per aethiæ promissam, per testificantem et testificatum, quae omnes in Alcorano occurrunt, vide Lud. Maraccium in prodromo refutationis Alopmani pag. 46 seq. De iurando Turci Bassae Ibrahimii per Mosam, Platos et Euangelium, et alio Solimanni Imperatoris, vide Caroli Andreae memorabilia Saeculi XVII. Tom. 1. pag. 62. 63. De Persarum iuramento Ioan. Chardinus in itinere suo Gallice edito Tom. 4. pag. 103. editionis in 12.

XII. Quomodo differant vota a iuramentis vide Seldenum de I. Naturae et Gentium pag. 835. et Grotium II, 13. de iure belli et pacis. Sebast. Schmidiam in fasciculo diss. pag. 619. et 627 seq. Idem pag. 628. docet vota dissuaderi a cordatoribus Iudaeis, quod non sine causa ab illis fieri nemo prudens negabit. De Voto Iephtae et aliis Iudaeorum religiosis sponsonibus praecipue coelibatus videndi Interpretes ad Librum Iudicum XI, 31. Ioan. Iacobus Schuët, in libro, qui retinetur in Actis Eruditorum A. 1702. pag. 30 seq. Petrus Iurien in Historia Critica pag. 376 seq. Eduardus Pocockius in miscellaneis sacris pag. 415 sq. et Sebast. Schmidius in fasciculo diss. pag. 587 sq. Casaubonus ad Baronium pag. 108 sq. vbi sigillatim de voto coelibatus quod Mariam virginem fecisse quidem parum certe tradi-

traditione opinantur. Nasiraeorum Vota cum Monasticis confutit singulari
 dissertatione Rev. D. Theodorus Dassovius. Kil. 1703. Rechabitarum Vo-
 tum praeter interpretes Jerem. cap. 35. ad examen revocavit Hermannus
 Wirsius diss. de Rechabitis, praefixa Mosi et Aaroni Godwini: et D. Samuel
 Schelwigius in Exercitatione vulgata Gledani 1689. De voto *Coryban* interpre-
 tes ad Matth. XV, 9. et Marci VII, 11. et Grotius II. de iure belli et pacis
 cap. 13. §. 7. Scaliger. trihaeref. cap. 9. Drusus de tribus selectis Hebr. II,
 17. D. Sebast. Schmidius fascic. disp. Theolog. pag. 184 sq. et Georg. Etie-
 ler Edzardi ad Auoda Sara cap. 2. pag. 293. 295 seq. Extant in Talmude
 singulares Codices hoc ad argumentum spectantes, vt *מורי* de *posis*, Tom. 3.
 Mishnae Surenhusianae pag. 104. et *מורי* de *Nasiracis*, pag. 126. et *מורי*
 de *verum votarum abstinentiis*. Pleraque etiam de votis Hebraeorum tum
 consecratoriis siue promissoriis tum obligatoriis siue interdictoriis frequen-
 ter persequutus est ex *Maimonide* et aliis Hebraeorum Magistris Ioan. Schelwigius
 diss. de votis Hebraeorum Witteb. 1697. Cui addantur Bernh. Seb. Cromerus
 in antiquitatibus Mosaicotypicis, Tom. 1. pag. 137 sqq. et Tom. 2. pag. 198.
 et in Nasiraeo, siue commentario literali et mystico in legem Nasiraeorum
 Num. VI. et Simsonis historiam Iud. XIII - XVI. Amstelod. 1727, 4. doct.
 Gottlob Carpzovius in annotationibus in Goodwinum, pag. 192 sqq. Melch.
 Leydeckerus de republica Hebraeorum, lib. 12. pag. 665. seqq. Gothard
 Heideggerus in recreationibus sacris, Parte 2. pag. 1. Antonius Cregutus in
 revelatione arcanorum, pag. 783 sqq. Petrus Zornius de Nasiracis, ex ordine
 procerum viris principibus; quae legitur Misc. Lips. nov. Vol. 4. p. 426 sqq.
 Ioan. Boutrein in oratione inaugurali de Nasiracis. Amstelod. 1704. et disser-
 tationes Mich. Christ. Tieroff de sacris Iudaeorum vinculis. Ienae 1657. Io.
 Clodii de iure Nasiraeatus. Witteb. 1672. Georgii Frid. Meinhardi duae de
 Nasiracis, Ienae 1676. et 1677. et vna de Paulli Nasiraeatu. Witteb. 1680.
 Gustavi Peringeri de Nasiracis. Vpsal. 1683. Theodor. Dassovii de votis
 monasticis et Nasiraeorum. Kilon. 1703. C. R. Aagardi de ritu Nasiraeatus;
 Hafniae 1708. Andr. Conr. Wernerii Progr. de votis veterum Israelitarum
 ex antiquitate iudaica. Stadae. 1734.

De votis Graecorum, Romanorumque variis Alexander ab Alexandro
 lib. 3. dier. genialium cap. 22. et ibi Tiraquellus, Ianus Rutgerius Var.
 lect. lib. 5. cap. 5. Christoph. Schutz dissertationibus de votis veterum Lips.
 1665. Iacobus praecipue Philippus Thomassinus lib. de votis, donariis, ama-
 thematis et rebellis votivis: Vtini 1639, 4. Patav. 1654, 4. et Tomo 12.
 thesauri

thesauri Graeviani. In quo pag. 963. occurrit etiam manus duplicis votivae delineatio, cum explicatione Angeli Cauffei de la Chauffe ex eius Museo Romano, Rom. 1690, fol. quod recensetur in Actis Eruditor. Tomo 2. supplementi pag. 33. et auctius atque splendidius recusum est Romae 1747. duabus partibus in folio. Eandem alteram veterem iconem manus Cecropii votivae illustravit laudatus Thomassinus, cuius explicatio subiecta legitur Mensae Iliacae Laur. Pignorii, atque hinc inserta Tomo 10. thesauri Gronoviani pag. 657. et Tom. 1. thesauri Sallengieriani. De peregrinationibus votivis existit Simonis Taddetii dissertatio, Argentor. 1685, 4. edita. De ludis votivis vide Ezech. Spanhemium Tom. 2. de usu et praestantia numismatum pag. 140 sqq. Gestus vota facientium fuit ut illa nuncuparent manibus leviter pandatis, ut auctor est Quintilianus XI, 3. et videre licet etiam in numis apud Rubesium Tab. XXXVIII, 5. De votis decennialibus Imperatorum et Caesarum, quorum observatio non exiguum Chronologis usum praebet, erudite egit Henricus Noris in auctario ad diss. de duobus numis Diocletiani et Licinii, Patav. 1676, fol. De iisdem videre etiam Iunob. Anouii Pagi dissertationem hypaticam et primum Annalium Tomum passim, Caroli item du Fresne dissertationem de inferioris aevi numismatibus ad calcem glossarii mediae Latinitatis; et Ioan. Georg. Waltheri commentat. de quinquennialibus et decennialibus Imperator. Romanorum, Witteb. 1748, 4. De more multos annos peroptandi Imperatoribus in fine concionum, in conciliis et epistolis synodicalibus vide Franciscum Scorsum pag. 456 sq. ad Theophranem Cerameum. Varia votorum genera formulasque, praecipue apud Romanos, erudite persequitur Brissonius in opere de formulis lib. 1. pag. 94 sq. Videndus etiam Iac. Gutherius IV, 13. de iure Pontificio Tom. 5. thesauri Graev. ubi inter alia differit de *Vere sacro* siue voto quo Diis immolanda vocabantur peccata quaecunque illo anno a Calendis Martiis ad Calendas Maias nascerentur, de quo etiam egit Magnus Beronius singulari dissertatione, Vpsaliae 1734, 8. eualgata.

XIII. De votis quae Sanctis nuncupantur, vide Bellarminum III, 9. de cultu Sanctorum, et Clarissimi Viri Ludov. Antonii Muratorii diss. 18. ad carmina Paulini pag. 190 seq. De votis aliis in Ecclesia Romana, praesertim Monasticis, simplicibus ac sollemnibus, M. Antonium de Dominis lib. 2. de Rep. Ecclesiastica cap. 12. et quae contra eorundem abusus B. Lutherus T. 2. Vitemb. Latin. pag. 270 seq. Fridericus Balduinus, Vitemb. 1626. D. Ioan. Georgius Dorschaecus in indice Iniquitatis Moguntinorum Iesuitarum in materia de votis Monasticis, Argentor. 1650, 4. aduersus Melchiorum Corneum;

D. Sebast. Schmidius in fasciculo diss. pag. 605 sq. Christianus Drelerus in controuersis cum Pontificis diss. 25. seq. Andreas Riuetus Tom. 1. Opp. pag. 1097 sq. Henricus Morus in operibus Theologicis pag. 496 seq. 500. et 554. sqq. Christo. Sontagius de votorum monasticorum vanitate, Altd. 1693. et Io. Sal. Semlerus in dissertatione de regeneratione monastica, Halae 1754. Voto sollemni castitatis neminem absolui posse a Pontifice disputat Pompeius Sarnelli epistola ecclesiastica XXXIV.

De quarto perseverantiae voto, quod praeter triplex illud continentiae, obedientiae et paupertatis facere solent Benedictini, memorant tum alii tum Dandinus Altezerra in Asceticis. Nota quoque sunt, quae de Iesuitarum quarto voto missionis ad infideles, a multis sunt tradita. Est et vetus quartum Carmelitarum Monialium quod auctore Berullo suscipiunt, ut se totas mancipent S. Mariae. Vide Rich. Simonis Bibl. Criticam Tom. 1. pag. 303 sq. De tribus votis ordinum equestrium religiosorum vide Io. Christophori Beckmanni notitiam dignitatum illustr. pag. 1445. 1488 sq.

IOANNIS ALBERTI FABRICII
**BIBLIOGRAPHIAE
ANTIQVARIAE
VOLVMEN SECVNDVM.**

Vol. 2.

A

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

LECTURE 1

C A P V T XIII.

Scriptores de Sacerdotibus, Ordinibusque sacris, Monachis, et Beneficiis Ecclesiasticis.

Distinctio inter Clericos et Laicos. 1. Sacerdotes iidem et Reges, et de Pontificatu maximo Christianorum Imperatorum. 2. Episcopatus Principum circa externa Ecclesiae, et Pontificum arrogatum ius in Principes. 3. De Sacerdotibus Veterum Hebraeorum. 4. 5. De Sacerdotibus Aegyptiorum, Graecorum, aliarumque gentium. 6. Sacerdotes feminae. 7. De Sacerdotibus Romanorum. 8. 9. De sacris Ordinibus Ecclesiae Christianae nascenti propriis. 10. 11. De ordinibus communibus cum succedenti aetate. 12. 13. 14. De ordinibus sacris deinceps demum superinductis. 15. 16. 17. 18. 19. 20. De vocatione Ministrorum Ecclesiae. 21. Ordinatione sua Consecratione. 22. De beneficiis Ecclesiasticis et Parochiis. 23. De Monachis eorumque Ordinibus et institutis. 24. 25.

De distinctione Sacerdotalis et Levitici ordinis a Laicis. huc *Ευνομία* et *ιδιωτας* apud Hebraeos agit Fortunatus Scacchus Ill. Myrothec. cap. 1 seq. De proselytis utriusque generis, iustitiae et domicilii vide *Buxtorfii Lexicon Talmudicum* pag. 407 sqq. *Ioan. Goth. Carpzovii* annotationes ad *Goodwinum* p. 31 sqq. et praeter scriptores ab eodem in libro laudato pag. 51. et sequenti excitatos *Henr. Bonzelium* Syntagma dissertat. academiæ. Tom. 2. p. 137 sqq. *Andr. Georg. Wachneri* dissert. de proselytis, Göttingae 1743. *Ioan. Andr. Mich. Nageli* dissert. de proselytis tractis, Altd. 1751. Eandem inter sacerdotes et Laicos distinctionem ab Hebraeis accepere Christiani, itaque iam Apostolorum aetate *Clemens Romanus* Epistola ad Corinthios Laicorum meminit e. 40. τῆ γὰρ ἀρχαῖν ἰδίου Λευιτικῆς ὀργανίας εἶσι. Καὶ τοῖς ἑβραίοις ἴδιος ὁ τόπος προσητάκται, καὶ Λευίταις ἴδιος διαμονῆς ἐπίκεινται, ὁ δὲ Λευίταις ἀνθρώπος τοῖς Λαίκοις προστάγματι δίδεται, qui locus addendus iis quos ex *Ignatio*, *Clemente*, *Iustino*, *Irenaeo*, *Tertullii*.

A 2

² *1 Petr. II. 13. et 1 Cor. XIV. 16. 23. 24.* in B. Lutheri versione redduntur *ἴδιον*.

tulliano, Hieronymo aliisque profert Christianus Gottlieb Kochius in ephemeridibus Patrum A. 1708. p. 23. Suicerus in *λαϊκός, κληρικός et κοινολαϊκής*, et Petrus de Marca diss. de discrimine Clericorum et Laicorum ex iure diuino, et tacent Operis de Concordia Sacerdotii et Imperii. Iustum vero Henolium Boehmerum illam distinctionem iuris esse diuini negantem (diss. 6. et 9. sq. ad Epistolam Plinii de Christianis et *res quaedam Tertulliani*) refellunt auctores Memoriarum Treubinasum A. 1712. pag. 1800. Omittimus quod constat apud Aegyptios Sacerdotibus solum fas fuisse sacra facere, vt apud Persas Magis, apud Gallos Druidibus, Bonziis hodie apud Indos. Quamquam vero laxa et Mystica significatione omnes Christiani sunt sacerdotes; confer Casauboniana pag. 112. et interpretes ad Exod. XIX, 6. Ef. LXI, 6. 1 Petr. II, 5. Apocal. I, 6. et V, 10. non tamen inde sequitur nullum esse discrimen inter illos quos Spiritus S. peculiariter vocauit ad pascendam Ecclesiam Dei, Actor. XX. 28. et quos non vocauit, quibusque hunc honorem arrogare sibi non licet, Hebr. V, 4. Quamuis etiam Clericorum dignitatem super Laicos nimium extollere non dubitarunt multi in Ecclesia Romana; vide D. Christiani Thomasi obseruationes ad Lancelotum Tom. I. pag. 25. et Petri Frederici Arpii Laicum veritatis vindicem pag. 7. seq. Laicorum tamen appellationi per se nihil ignominiae adhaerere, vti nec Clericorum nomini arrogantiae quicquam inesse ostendit Stephanus Andreas Mizlerus diss. de Clericis et Laicis, Witteb. 1697. § 38. Laici in Ecclesia alii fideles erant siue per baptismum iam initiati, alii Carechumeni. Adde Thom. Milles ad Cyrillum Hierosol. pag. 17. *Iohannem* Binghamum Origin. ecclesiastic. lib. 1. cap. 3. 4. 5. et Ioan. Laur. Moehlii dissert. de distinctione inter clericos et laicos, Helmst. 1725. editam. *Aianos* *laicus* recentioribus saeculis dictus, qui non est Monachus: vti Hieromonachus, Monachus qui idem est Presbyter. Vicissim Monachus *anagoras*, qui non est sacerdos, nec sacra faciendi siue Missam celebrandi habet potestatem. Ad locum Tertulliani exhortat. de castitate c. 7. *Sacerdos es tibi sibi, et vbi tres, Ecclesia est, licet laici*: celeberrima est Hugonis Grotii dissertatio de Coenae administratione, vbi Pastores non sunt, et *Dionysii Petauii* de communionem sine symbolis Grotio opposita, et de potestate consecrandi et sacrificandi sacerdotibus a Deo concessa deque communionem usurpanda, *Ioan. Cloppenburgii* censura dissertationis semper communicandum per symbola, et *Henr. Dodwellii* dissertatio de iure Laicorum sacerdotali, excusa Londini 1685, 8. Hisce iungatur *Nicolai Rigaltii*, cum Grotio facientis; libellus raro obtusus, ad illum Tertullianum locum, de quo confer Richardi Simonii lib. 1. Epistol. select. 3. p. 11. licebit etiam conferre *Ioan. Harduini* Opera selecta pag. 297. sqq. 300. sqq. *Dupontium* Tom. 17. pag. 214. sqq. *Gabriel. Abaspinaeum* libro secundo operis

Gellicæ ediæ de *Lactiana police de l'Église par l'administration de l'Éucharistie*; de quo Dupinius T. 17. p. 143, 144. Triam hæc in Ecclesia distinctionem, *Ecclesiastici, Politici et Oeconomici* reiecit Dippelius, vide Relationes innoxias A. 1701. p. 276. Tyentur vero Val. Ern. Loefcherus in iisdem Relationibus innoxias A. 1704. pag. 629-644. et Gotf. Wernsdorfius in dissertatione de iure magistratus civilis circa vocationem ministrorum Ecclesiæ. Witteb. 1717.

I. I. Sacerdotes apud Iudæos, eosdem etiam Reges a Mose usque, eiusque filio Arua semper fuisse affirmat Trogi Epitomaor Iustinus XXXVI, 2. quod facile refellitur a Ioan. Iacobo Schudt in Historia Iudæica pag. 181 sq. Et probe notatur Philo libro de humanitate sub initium Vol. 2. p. 384. edis. Mangeianæ Mosen noluisse vel sibi ipsi arrogare sacerdotium cum imperio, vel transmutare in liberos, *ὅτι ἀρχαῖοι τοῖς αὐτοῖς δυνάσται ἀπό τῆς προσηύχης, ἰσχυρῶς τε καὶ βασιλείας*. Quæmadmodum B. Glassius in Christologia Dauidica p. 149. confutat quæ Estiedinus ad Psalmum CX. scripsit, et probaret Dauidem Regem simul quoque fuisse Sacerdotem, quod persuasum quoque Petro Cunæo p. 197. Epist. ad Grotium. De Dauidis eiusque filiorum pontificatu consuli quoque possunt Saubertus de personis sacris Hebræorum. Meyerus ad Seder Olam pag. 529 et 727. atque Serpilius Part. IX. Personal. p. 268. Quin tamen Imperium et Pontificatus iuncta quandoque et ante legem, Grotius in Hebr. V. 6. et apud Hebræos fuerint, atque כהנים מלכים, regnum sacerdotum, Exod. XIX, 6. temporibus Maccabæorum obtinuerit,

A. 8.

da-

• Nomen *מלך* quod rectorem et præpositum significat, Optimatibus et Sacerdotibus est commune, de quo vide sis Grotium de potestate summorum potestatum circa facta cap. 9. et ad Exod. III, 2. 2 Sam. VIII, 18. et Ioan. Cameroni Opera p. 222. Ceterum Nazianzenes qui Orat. VI. p. 137. Mosen non modo sacerdotem sed etiam *ἑπτα ἑπτα sacerdotem sacerdotum* fuisse contendit, perinde ut *ἀρχοντα ἀρχόντων principum principum*, parum proprie est loquutus. Quæmadmodum eisdem proprie acceptum veritati non congruit, quod Philoni lib. 3. de vitæ Mosis et Nazianzeno Orat. VI. p. 137. atque Augustino Q. 68. in Exodum et 23. in Levit. Moses dicitur Rex et Pontifex. Recentiores, quibus Mosis Pontificatus vel assertus vel impugnatus fuit, vide magno numero allegatos in Crenii Thesaur. Philolog. Vol. 2. p. 75. Petri Zornii Opusc. sac. T. 2. p. 232. et Serpilius Personal. Mosis p. 32. 199. Inprimis Barthold. Nihusium refutavit oratione inaugurali Ioan. Frischmuthus Ienæ 1649. et 1673. 4. excusa. Samuelém vero non fuisse sacerdotem aut Pontificem offendit Ioan. Chr. Ortlobius diss. de Samuele iudice et propheta, non pontifex aut sacerdote, Lips. 1714. 4. eunigata, et recusa Tom. 1. thesauri novæ Theologicophilologici p. 587 199. Adde Saubertum de personis sacris Hebræorum, p. 675. et Serpilius in Personal. pag. 40. Et plerumque verum esse comperitur quod ait Synelius Epistola 57. *ἡ βασιλεία ἀπὸ τῆς ἱερουσίας συνίσταται, τὸ κληθεῖν ἔστι τὸ ἀρχικλυμαται*. A vocabulo *מלך* Olaus Rudbeckius filius derivat Gothicum *Kang*, Danicum *Kong*, Anglorum *King*, Germanorum *König*, Chinesium *Chang*, Tartarorum *Chang*, Persarum *Chang*. Vide eius Specimen 198 lingue Gothice p. 13.

dubitari nequit. Confer Ioan. Seldenum lib. 1. de successione in Pontificatum
 c. 13. p. 180 sq. qui de potestate forensi Pontificis maximi agit etiam libro 2.
 de Synedriis c. 10. et per totum illud opus passim. Grotium ad 1 Macc. X, 38.
 XIII, 42. XIV, 41 sqq. Eduardum Bernhardum ad Iosephum T. II. pag. 160
 edit. Amstelod. et Nicol. Comnanum p. 233. praenot. mystagogicarum. Et
 de Ioanne quidem Maccabaeo diserte Iosephus lib. 11. de bello Iudaeo cap. 31
 p. 71c. *τρεῖς γὰρ τῶν κρείττωνων μόνος ἔχει τὴν τε ἀρχὴν τοῦ ἔθνους καὶ
 ἀρχιερωσύνην καὶ προφητείαν.* De Aristobulo autem et Hyrcano fratribus
 quos uicit Pompeius, Dio lib. 36. p. 121. edit. Reimar. *καὶ ἐτύγχανον ὑπὲρ
 τῆς τοῦ ὁμοτέρου Θεοῦ ἱερωσύνης (οὗτω γὰρ τὴν βασιλείαν σφῶν ἀνέμαζον)
 αὐτοὶ τε διαφερόμενοι, καὶ τὰς πόλεις στασιάζοντες.* Sed et apud Genes
 constat passim Reges eisdem simul sanctos sacerdotis, Sacerdotesque eosdem
 simul fuisse Reges. Confer Homerum Iliad. III, 292. et VII, 315. Synesium
 epistola 57. p. 198. Dionys. Petauinum in notis p. 36. ubi sigillatim de Aegy-
 ptiis, de quibus Plato in Politico p. 183. edit. Lugd. et Marshamus pag. 598
 Canonis Chronici. De Sicyoniis Syncellus p. 97. De Gothorum Comites
 Rege et Pontifice, Iordanes cap. 11. Chinesium Imperator idem Pontifex
 maximus: *Memoriae Trevoltinae* A. 1730. p. 233. ex Tomo 19. des Lettres
 edifiantes ep. 57. p. 198. Abyssinis ab aliquot saeculis fuere reges item sunt
 in sacerdotibus, Presbyteri Ioannes; *Journal des Savans* A. 1727 p. 416. Et
 Iaponensium olim Imperatores sacri sive Pontifices; et Reges haereditarii ab
 A. 660. ante Christum natum, donec saecularis Princeps a sacrorum praefide
 disiunctus est A. 1195. Vide Kaempferi Iaponiam Tom. 1. lib. 2. p. 129 sq.
 Et appendicem ad Tom. 2. pag. 63 sq. *Journal litteraire* Tom. 16. pag. 167. et
 Bibliothecae Angloise Tom. 15. pag. 48. 49. 75 et 76. Confule etiam Grotium
 de iure summar. potestatum circa sacra c. 9. Casaubonum ad Strabonis lib. 14.
 p. 233. edition. Morellianae et ad Suetonii August. cap. 31. Ezech. Spanhe-
 mium de usu numismatum Tom. 2. p. 416 sq. ubi etiam de Asiarchis et aliis
 praesidibus et stratagis, qui simul *ἀρχιερεῖς*, de quibus etiam Harduinus in nu-
 mis urbium illustratis pag. 423 sq. Ioan. Georg. Keyserum in antiquitatibus
 silestis septentrionalibus et Celtices p. 24. ubi obseruat, tam magnam Druidum
 fuisse auctoritatem, ut Reges tantum essent velut ministri exequendis eorum
 decretis, ut est apud Dionem Chrysostomum dissertat. 49. (Etiam apud Slaues
 rex modicae fuit aestimationis in comparatione Flaminis, teste Helmoldo II.
 12.) Nicolaum Petipied tractatu Gallice edito de iuribus et praerogatiuis Ec-
 clesiasticorum in administratione Iustitiae saecularis, Paris. 1705, 4. (de quo
 libro Ephemerides Parisienses litterariae illius Anni p. 1093 sq.) et Ludouicum
 Borgheium in *Historia Critica Melchisedechi Regis et Sacerdotis* cap. 10.
 Bellin-

Bellarminus libi 5. de Pontificis Romano cap. 9. sed et B. Gerhardum nostrum
 Loco Theolog. de Ministerio Verbi, § 318. Praecipue apud Romanos hoc
 semper observatum fuisse videtur, ut iidem sacris praesentent et auspiciis au-
 guriisque, apud quos summa erat in republica auctoritas: vide Cicero-
 nem orat. pro domo sua ad Pontifices, cap. 1. hinc deinceps Imperatores quoque
 Romani iidem Pontifices maximi; nam ut Dio LIII. p. 712. ex eo, quod omnibus
 sacerdotibus inaugurati sunt, ex re in notatis rebus inquirimus ispano. *Imperatores, et quod alios in pleraque illa collegia adsciscunt, semperque unus eorum
 ubi deus vel tras simul imperant maximum Pontificatum gerit, hinc fit, ut omnium
 sacrorum et religionum Domini fiant.* Hoc dignitatis nomen per longam tem-
 pus etiam Christiani Caesares gerere non recularunt. Quam in rem confer Io.
 Andrae Bosii dissertationes de Pontificatu maximo Imperatorum Christiano-
 rum Ien. 1656, 4. quae reculae sunt Tom. 5. Antiquitat. Romanarum a Grae-
 cio collectarum. In his contra Ioannem Pacidium siue qui sub hoc nomine
 laeobat Iacobum Gothofredum (qui in Epistola ad Riuetum de interdicta Chri-
 stianorum cum gentilibus communiione deque pontificatu maximo num Chri-
 stiani Imperatores eum aliquando gesserint, negauerat hoc ab illis factum esse,
 uti negant etiam Antonius Pagi ad A. C. 312. § 17. sqq. et Tillemontius T. 4.
 Hist. Imperat. pag. 580 sq.) copiose ostendit, et argumentis non inficiendis de-
 monstrat titulum Pontificis maximi utique gessisse Imperatores etiam Christia-
 nos, quanquam sacra ethnica abominarentur, falsumque esse quod nonnulli
 tradunt, in Episcopi Romani gratiam hoc se nomine abstinuisse Gratianum,
 Vide sis etiam quae de Pontificatu maximo Imperatorum disserit Ezech. Span-
 hemius in praeclearo opere de vsu numismatum T. 2. p. 413 sqq. et Antonius
 van Dale diss. 2. ad Antiquitates ex marmoribus illustrandas, qui tamen Iusti-
 num Imperat. male Pontificatum maximum gessisse colligit e veteri inscrip-
 tione, in quo PONT. MAX. exponendum *Ponticus Maximus*. Vide Christi. Si-
 gism. Liebii Gotham numariam, p. 263. Duos Pontifices maximos Imperato-
 res eodem tempore videntur suadere numi Commodi superstitie M. Aurelii
 eius, vide tamen quae notauit praeclearus Tillemontius Tom. 3. Hist. Impera-
 torum nota XI. ad vitam Septimi Seueri. De liberis Augustorum cooptatis in
 Sacerdotum collegia, Pontificum, Augurum, conferatur Ezech. Spanhemius
 Tom. 2. de vsu numismatum pag. 365. et 422. etiam supra numerum, idem
 p. 368. *Σεβαστοποιήτης, Augusto sacerdos*, occurrit apud Reinesium pag. 375.
 syntagm. Inscriptionum. *Theophanei*, Archiepiscopus Plescouiensis, d. squi-
 sitionem, quibus de causis et quo sensu Imperatores Romani tam Ethnici quam
 Christiani appellati fuerint Pontifices siue Archiepi gentilis religionis? et num
 Christianae religionis summi Imperantes dici possint Episcopi et Archiepi, et

quo sensu, edidit Petropoli 1721, 4. *Isacii de Polinae, Archiepiscopi Basi
einonensis, oratio A. 1433. in concilio Basileensi habita pro civili dominio
clericorum aduersus Petrum Rayne, Anglum, exstat cum Actis illius Concilii
T. 8. Harduini p. 1909 sqq.*

III. De eo quod Constantinus M. apud Eusebium in eius vita lib. 1.
c. 44. et lib. 4. cap. 24. affirmavit se in externis & rebus Ecclesiae Episcopum
esse, consulenda praeter Ioan. Morini Ecclesiam per Constantinum M. libera-
tam, scripta contraria Nicolai Vedelii, post Vrenbogardum iura Principum as-
ferentis, et Jacobi Reuui de Episcopatu Constantini M. Amstel. 1642, 12. Isc.
Triglandi dissertatio de Episcopatu contra Vedelium, Amstelod. 1642, 4. Gui-
lielmi Apollonii liber de iure maiestatis circa sacra, Mediodurgi Zelandor.
1642, 8. Anonymi Grallae, sine vere puerilis cothurnus sapientiae, quo se
iactat Guilielmus Apollonius, etc. Franekeruae 1646, 8. Qui liber cum aliis
eiusdem argumenti insertus est collectioni, sub hoc indice editae: *Traactatus
varii pro iure maiestatis circa sacra, contra Guilielimum Apollonium et Iodocum
Larennum, aliosque eiusdem iuris oppugnatores.* Eleutheropoli 1675, 8. Addatur
B. Gerhardus Ioan Theol. de Magistratu § 177. Quo sensu Leo I. Papa Imp-
ratori et Regibus etiam sacerdotalem palmam tribuit, disquirat Paschasius
Queanellius in notis ad Leonem M. pag. 190 sq. edit. in 4. Praetereo quod
Graeci

Ἡ ἄλλ' ἑμὴς μὲν τῶν αἰῶν τῶν Ἑλληνικῶν, ἡμῶν δὲ τῶν ἑσῶν τῶν καὶ παλαιῶν Ἑλλήνων
οὐκ ἔστιν ἄλλο. Allatus pag. 230. sqq. de Consensu vtriusque Ecclesiae verba τῶν ἑσῶν intel-
ligit de rebus Guilibus, Petrus de Marca II, 10. de Concordia sacerdotii et Imperii p. 91.
de Gentilibus adhuc extra Ecclesiam constitutis. Vtrique contra Constantini mentem et
Eusebii, qui eodem loco capitibus praecedentibus et proxime sequentibus leges ac constitu-
tiones Imperatoris Ecclesiasticas diserte memoret, qualibus referti etiam omnes Annales,
plena omnia monumenta. Hinc Socrates praefat. lib. V. Histor. ecclies. ait, ex quo Impera-
tores coeperint esse Christiani τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαίας ἑστῆς ἐξ αὐτῶν, ex illis pendere-
runt res ecclesiae, et concilia maxima, & μάλιστα σινodus ipsorum nota convocata τῶν αἰῶν
πρῶτος γενόμενος τοῦ καὶ ἑσῶν. Quare in concilio Mogantino A. C. 813. Imperatores dicti
Rectores Ecclesiae, Rectores verae religionis. Confer Lanceloti Andreae torturam Torti,
p. 363. Ioan. Rainoldum in colloquio cum Hardto, sub extremo. Ioan. Dallacum contra
Adamum et Cottibium parte 2. p. 79. Nec tantum Graecorum Imperatorum de rebus ec-
clesiasticis existant leges & Phetio et aliis monachorum scriptoribus annotatae, quas illis
vicio vertit Nicol. Comnenus p. 236. praenot. mystagogie. sed alii etiam Imperatores, Re-
ges etiam Christianissimi et principes quamplicitur similia constituerunt teste toto orbe
terrarum. Confer Ioan. Georg. Reihardi meditationes de iure Principum Germaniae, cum
primis Saxoniae, circa sacra ante tempora Reformationis exercita. Halae Saxon. 1717, 4.
William Prynns historical and chronological Vindication of the Kings supreme Ecclesi-
astical Jurisdiction. Londini 1665. Voll. 2. 8. et Henrici Stebbingii Essay concerning civil
Government considered as it stands related to Religion, wherein the Magistrates right to
support and encourage true Religion by human Laws is asserted, Londini 1724, 8.

Caetero Imperatores in rebus Ecclesiasticis sibi arrogarunt potestatem, de qua vide sit notas ad Ioannem Caroplatam, sub init. et quod Rex Franciscus Ioanni Gersoni dicitur *Rex Sacerdotalis seu Pontificali*, quod sacerdotum instar sacro inunctus sit oleo, vultu longo post se intervallo ceteros Christiani Orbis Reges omnes relinquere scribit, Gallus ipse, Ioannes Fiesolacius lib. 2. electorum pag. 214. Et quod Carolus V. Imperator Pontificis maximi Romani dignitatem ambavit. Vide Baehii Lexicon Tom. 1. p. 897. nota Y et Maximilianus I. servatur litterae ad Lichtensteinum, quibus in locum Iulii II. Papae Pontifex Max. creari serio desideravit, et aliaeque ad filiam suam Margaritham Austriacam, datae 18 Sept. 1511. quibus optat fieri Coadiutor Pontificis adhuc superstitis. Confer W. Christ. Kriegsmanni dissert. de attrito per Papas imperio et Pontificatu per Caesares capessendo, et Sam. Stryckii dissert. quod quilibet Princeps in territorio suo sit Papa. Rariora exempla sunt quod Vladislaus Poloniae Rex, Doctoris simul et Pastoris munere functus, Iacobus Wisibensis Episcopus idemque strategus ac *πολιτευχος*, Georgius Princeps Anhaltinus idem ordinatus Pastor et editis quoque homiliis sacris clarus. Quae vero Magistratus politici etiam circa sacra, circa vocationem, depositionem et punitionem Clericorum, (vbi Salomon Rex exaudivit Abiatharem Pontificem maximam 1 Reg. II, 26. Antiochus Epiphanes Iasonem 2 Maccab. IV, 93.) atque adeo in Ecclesiasticis uniuerse quod externa et adiaphora spectat, sit autoritas, ex sententia veterum Christianorum disputavit Marcus Antonius de Dominis VI, 5 seq. de Rep. Eccles. et Grotius in libro de iure summarum potestatum circa sacra. Cui in Germania Francof. 1690, 4. recuso subiectus est Davidis Blondelli libellus de iure plebis in regimine Ecclesiastico, et alter nescio cuius opusculum de officio Magistratus Christiani. Videndus etiam Gilbertus Burnet in Historia iuris Principum circa beneficia Ecclesiastica, Anglice edita Lond. 1682, 8. Fridericus Spanhemius Tom. 2. Opp. p. 1240 sq. Et quae de Imperatorum Rom. Monarchia atque circa res Ecclesiasticas iuribus collegit *χολοκέρτες* Goldastus, opponenda vantisper Eugenii Lombardi Regali Pontificis Sacerdotio A. 1684, 4. Ioan. Thomae Rocaberti Bibliothecae maxime Pontificiae, 21 tomis in fol. editae Rom. 1699. et Bernardi Pozzoli Rationali Romani Pontificis, Romae 1717, fol. 2 Voll. edito,

B. 2

donec

* Confer Reichshandlungen, p. 96. Epistola eiusd. Imperatoris ad Iac. Foggerum legitur in Goldasti Reichshandeln T. 1. p. 428.

5 Io. Masson Hist. Critique de la Rep. des lettres T. 4. pag. 327 sq. Val. Ern. Loescheri Reformationis Acta T. 1. p. 96. et Ern. Sal. Cypriani dissertatio de Maximiliano I. Pontificatum affectante, Cob. 1710. rec. len. 1716.

6 Vide Aqa Eruditus A. 1708. p. 284.

Jones alius vir eruditus iura Principum collectione ampliam subtilitatem in hoc genere scriptorum assuevit. In quibus locus etiam datur Archi-Episcopo Paris. Petra de Marca in praeclearo opere de concordia Sacerdotii et Imperii edito Paris. 1663. et cum Observationibus Ecclesiasticis D. Insti Piennin- gi Boehmeri ICI Hallensis Lips. 1708, fol. licet is praecipue de iuribus Regum Galliae circa sacra sit sollicitus, quemadmodum et Carolus Molinæus in Monarchia Francorum p. 191 sq. et Matthæus Larrequans libro postumo Gallicæ edito de Regaliae iure, Roterdam. 1685, 12. De Pontificis Romani arrogata auctoritate et potestate in Principes⁷ eiusque origine videndi Samuel Pufendorfius introductione in Historiam Tom. 1. cap. vii. et in libro de habitu religionis ad vitam civilem: Franciscus Hottomannus in libro cui titulus Brutum fulmen Papæ Sixti V. adversus Henricum Navarrae Regem, p. 87 sq. 94 seq. 96 seq. etc. Daniel Chamierius Tom. 2. Panstratiae lib. 15. et lib. 16. c. 20 sq. Theodosius Gibellinus siue qui sub illo nomine latet Matthæus Gobelius, Consul Budissinus, in libro Germanice edito cui titulus: Cæsareopapæ Romana, Guil. Barclaius de Potestate Papæ in Principes Christianos, Francoer. 1649, 4. Marcus Antonius de Dominis de Rep. Eccles. lib. 6. cap. 8. et 9. et 10. et 11. Elias du Pin diss. 7. de disciplina Eccles. Natalis Alex. in Historia Eccles. tam alibi passim, tum Tom. 8. edit. in fol. pag. 443. ubi contra Francisci d'Engliæ auctoritatem sedis Apostolicæ in Reges disputat. Ioan. Christoph. Boehmannus notitia dignitatum illustr. p. 15 sq. Christianus Dreierus diss. 15. et 16. controvers. cum Pontificiis, Hermannus Conringius et La. Hoornbeckius in examine bullæ Innocentii X. contra pacem Osnaburgensem, et Ioan. Petrus Ludovicus ICI Hallensis in tractatu sine nomine edito⁸ qui inscribitur: *Wäpfflicher Unfug wider die Krone Preussen, welchen Clemens XI. in einem den 16 April A. 1701 ausgestreuten trigen Breuij zur Berückserung aller gefronten Häupter begangen.* Coloniae Brandenburgicæ 1703, 4. Videndus etiam liber editus Leodii 1645. forma minore, cui titulus *Ius Belgarum circa Bullarum Pontificalium receptionem*, de quo Rich. Simon Tom. 2. Bibl. selectæ p. 190 sq.

IV. De Sacerdotibus et sacro ordine apud Hebræos diligenter præ ceteris agit ex Iudæis R. Abrah. Rophe in Schilke Gibborim c. 38. p. 33. et Maimonides in Iad Chafakah lib. 8. tr. 2. c. 5. et tr. 3. c. 6. Ex Christianis vero

⁷ Apud Meroenses veterem Aethiopsam populum sancta potestas teste Strabone XVII. pag. 822. fuit penes Sacerdotes, tantaque auctoritas ut nonnunquam misso nuntio mortem Regi imperarent, et ei altam sufficerent. Postmodo Rex quidam consuetudinem hæc abolevit etc.

⁸ Hic auctor etiam Latine lucem vidit, sub titulo: *Noticias Pontificis &c.*

vese de *Lehrstücken* Tom. 1. operum, in libro de ministerio templi: *Io. Sauer*
ferus in commentario de Sacerdotibus et sacerdotibus Hebraeorum persona, inserto
 eiusdem Operibus postumis, et subiecto eiusdem libro de sacrificiis veterum,
 Lugd. Batav. 1699, 8. cura Thomae Crenii edito. *Ioan. Leusdeus* in opere Ger-
 manice edito de rebus sacris Iudeorum: *Ioan. Andreas Quenstedius* antiquitat.
 biblicar. cap. 1. *Ioan. Kornelobitz*, Pastor Nofocomii Dresdensis, in sacerdotio
 Hebraico, Dresdas 1707, 8. *Ioan. Seldenus* de successione in pontificatum He-
 braeorum, Operum Vol. 2. pag. 74 sqq. *Bernb. Lanus* de Templo lib. 7. c. 5.
 p. 1220 sqq. *Melchior Leydeckerus* de republica Hebraeorum lib. 10. cap. 3.
 p. 587 sqq. *Ioan. Braunius* select. Sacr. lib. 3. p. 306 sqq. et singularibus differ-
 entionibus *Giffuo. Peringerus*. Vpsal. 1691, 8. *Petrus Pflinnamus*, Aboae 1702,
 4. De vitis sacerdotum consulantur praeter iam laudatum Abrahamum Ro-
 phe, loco citato, *Schenckzerus* in Physica sacra ad Leuit. XXI. p. 496. *David*
Richter in dissertatione de physiognomia sacerdotis. Ienae 1715, 4. *Ioan. Rud.*
Kieslingii liber de legibus Mosaicis circa sacerdotes vitio corporis laborantes
 in ecclesia Christiana emendatis. Lipsiae 1755, 8. *Abel Adam. Hostingerus* de
 sacerdotum Aaroniticorum integritate. Francof. 1735, 8. Ante legem Mosai-
 cam Sacerdotes passim fuere patres familias et filii primogeniti, post Legem
 hoc ad posteros Aaronis et tribum Leviticam restrictum fuit, quemadmodum
 etiam apud gentes quasdam Sacerdotium haereditarium fuisse observat H.
 Dodwellus de iure Laicorum circa sacra pag. 219 sq. Ezechiel Spanhemius
 p. 567 sq. ad Callimachum, et Rigaltius p. 9. ad haec Onofrandi c. 1. *ὁ ἀρχιερεὺς*
ἔσθ' ἐκ τῆς γενεᾆς ἀαρὰν τοῦ ἱερέως, quibus adde quod *Ἀρχιερεὺς* dignitas apud
 Aegyptios haereditaria erat, ut docet Herodotus lib. 2. cap. 37. et apud Rho-
 dios sacerdotium teste Diodoro Siculo V. p. 227. d. Fuit et apud Hebraeos
 Princeps reliquorum *summus Sacerdos*, qui in Pentateucho fere simpliciter Sa-
 cerdos dicitur, de quo *Abraham Rophe* in Schilta Gibborim, c. 39. *Io. Brau-*
nii selector. sacror. lib. 3. pag. 311. *Ioan. Leusdeus* in Philologo Hebraico
 mixto, p. 176 sqq. *Ioan. Gottlob Carpmanus* ad Goodwini Mosen et Aaronem
 pag. 64 sqq. *Ern. Christ. Boldichtus* in dissertat. de Pontifice Maximo Hebraeo-
 rum, Ienae. *Ioan. Buxtorfius* in dissertat. de eodem argumento, Basil. 1685, 4.
Theodor. Dassovius in dissert. quae inscribitur Dissidium Pontificis R. et He-
 braei. Kilon. 1703. *Adolphus Lebrecht Dietericus* in dissert. de sanctitate summi
 Iudeorum Pontificis. Lipsiae 1743 Pontifices maximos sub Imperatoribus
 Romanis fuisse annuos (non *dicē βίου*) existimat Harduinus de numis vrbium
 pag. 481. Sacerdotium Aaronis cum sacerdotio Christi confert Hermannus
 Witsius Tom. 1. Misc. sacr. lib. 2. diff. 2. pag. 452 sqq. Cur Deus O. M. qui
 Leuitis olim veniam aetatis et missionem velut indulgit, nihil tale sacerdotibus

ant Pontificibus summis concessisse legatur, disquiri S. V. Ioan. Gottl. Carp-
zouius in epistola votius ad Erdmannum Neumeisterum, quum is memoriam
exacti in ministerio ecclesiastico dimidii saeculi celebraret. Lubec. 1747. Pontifex
M. si quid delinqueret, in parui momenti caussis suberat foro triumvirali vi-
ginti trium virorum, in maioribus Synedrio M. Vide Seldenum III, 8. de
Synedrio, et Natalem Alexandr. saeculo 4. p. 609. edit. in folio. Post Pontifi-
cem Maximum apud Hebraeos erant reliqui *Sacerdotes*, tum *Leuitas* strictè
dicti, quos tres ordines inuicem distinguit Clemens 1 Epist. ad Corinthios
§ 40. atque non absurdum videtur viris doctis, 9 ansam eos dedisse distinguen-
dis in Christiana Ecclesia ordinibus Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum.
Sacerdotes in octo classes a Mose, in viginti quatuor a Rege Dauide.
1 Chron. XXIV, 1. Nehem. XI, 10. XII, 1. 2. fuerunt distributi. Vide Iacobi
Capelli Opera postuma p. 654. Apud Iudaeos hinc *Netbinaei*, de quibus con-
suli possunt *Alecbtor Leydeckerus* de republica Hebraeorum lib. 10. c. 5. p. 548
sq. I. G. *Carpzouius* ad Goodwinum pag. 110 sq. et dissertationes *Ioan. Mil-
neri*, Cantabrigiae 1690, 4. *Dan. Pfeffingeri*, Argentor. 1702. *Andr. Murray*,
Hamb. 1718, 8. *Ioan. Ioach. Schroederi*, Marpurgi 1719. *Ioan. Dav. Baieris*
Altorfii 1745. *Georgii Andr. Willti*, ibid. 1757. *Scribas* item, quos a legis pe-
ritis non differre contra Ioan. Cameronem probat Ioan. Vorstius lib. 1. de
Hebraeis N. T. pag. 48. Quanquam aliis diuersa arridet sententia, quos re-
tenset Ioan. Christo. Wolfius in *Curis* Vol. 1. pag. 32. et 661. Ceterum prae-
ter eos, qui a Wolfio laudati sunt, de hoc argumento conferantur *Daniel Fes-
selius* libro et capite primo aduersarior. sacror. *Casp. Barthius* lib. 50. aduer-
sario. c. 1. *Christi. Sigism. Georgii* dissertatio de *שופטים* Witteb. 1734. *Chr-
stiani Hechtii* commentatio de secta scribarum. Frane. 1737. *Theod. Christ. L-
henthalii* commentatio de *נומוס*. Halee 1740. Praecipuum Pontificis Ma-
ximi ministrum fuisse *שופט*, praeter alios notat Beueregius ad Synodicum M.
p. 196. Confer alios laudatos Clariss. Zellero p. 318 sq. de Vacca rufa, quibus
adde Georgii Guilielmi Ouerkampffii diss. de *שופט* P. M. in summo expiationis
die vicario. Gryphisw. 1739. quod vero hic *Sagan* siue *σγαργυρος τοῦ ἱεροῦ*
perpetuus fuerit eiusdem summi Sacerdotis vicarius, singulari dissertatione ne-
gauit Ioannes Nicolai A. 1699, 4. Saganum siue vicarium P. M. etiam memoratur
sacerdos castrensis belli causa vnctus, de quo consuli possunt *Maimonides* in Hil-
coth Melachim. c. 5. § 7. *Abraham Ropbe* in Schike Gibborim cap. 41-43. e
Christianis *Augustinus Calmetus* in comment. ad Deuterom. XX, 3. *Hieronymi*
van

9 Beuereg. lib. 2; cap. 11. Codicis Canonum Vindicati. Sed vide, quas contra hanc
sententiam disputat L. G. Carpzouius ad Goodwinum p. 65.

in *Alphen* dissertatio de sacerdote castrensis veterum Hebraeorum, sub presb. dio Dav. Millii habita Ultraiechi 1719, 4. et dissertationes *Augustii Dorfschels* Havniae 1715. *Joan. Gotfr. Kalinski*. Lipsiae e. 2. *Theod. Ren. Tatis*. Regiom., 1723. *Justi Christ. Thorschmidt*. Torgaviae 1737. *Joan. Gottfred. Lakemacher* sententiam, de ficto sacerdote Iudaeorum castrensis, quam proposuit parte tertia *Observ. philologic.* pag. 236 sqq. sub examen vocarunt *Cour. Ihenius* in dissert. de oblatione panum pentecostalium e. 4. § 3. et in dissert. de homicida inuoluntario sect. 1. e. 4. § 5. p. 68 sqq. atque *Christoph. Kretzschmar* in commentatione de vincto belli Dreidae 1738. eumulgata. Ex Diaconis siue Leuitis duo erant *collectores cistae*, quorum erat vespere sabbati pecuniam pro pauperibus colligere: alii tres *collectores catini*, qui cibos quotidie colligebant et inter pauperes distribuebant. Vide *Clariss. Rhenferdium* de decem Otiosis Synagogae p. 147. *Melchior. Leydeckerum* de Republica Hebraeorum lib. 12. e. 2. *Sal. Deylingium* observat. sacr. Part. 3. N. 21. *Io. Gont. Carpzouii* diss. de eleemosynis Iudaeorum, Lips. 1728. eumulgatam, et recusam ad calcem annotationum ad *Goodwinum*, pag. 726 sqq. *Dan. Godofr. Werner* dissertationes tres de eleemosynis Hebraeorum. Ienae 1724 sq.

V. De Iudaeorum *Patriarchis* et *Primatibus* agit *Petauius* pag. 55. ad *Epiphan.* et ad *Epist. 25. Iuliani*, *Foutreus* ad *Cyrium Hierosolymitanum* p. 171. *Montfauconius* ad *Chrysostrum* T. 1. p. 481. *Jacob. Gothofredus* ad *codicem Theodosianum* pag. 213. Tom. 4. *Grotius* cap. 10. de imperio *Samar.* potestatum circa sacra p. 272. *Beermannus* XVII. 2. 15. dignitat. illustr. *Sam. Petrus* lib. 2. e. 10. Var. less. & lib. 3. e. 3. Var. *Observ.* *Ioan. Frid. Mayerus* in dissertat. de *Patriarchis Hebraeorum*. Gryphisw. 1706. *Petrus Zornius* in *Historia fisci iudaici* p. 390 sqq. et *S. R. Christian. Guil. Franc. Walchius* in *Historia Patriarcharum Iudaeorum*, quorum in libris iuris Romanorum fit mentio, Ienae 1752. 8. qui eorum sententiae accedit, qui duos fuisse Iudaeorum principes siue patriarchas affirmant, quorum alter rexerit orientales, alter occidentales Iudaeos. Idem vir doctus principem Iudaeorum, quem *Nasi* appellant, eundem esse censet ac *Patriarcham*, a diuis Imperatoribus atque christianis doctoribus saepe commemoratum. De *Archontibus*, quos iudices Iudaeorum fuisse, in variis vrbibus passim constitutos, cum *Petro Wesselingio* in diatriba de Iudaeorum Archontibus, Traiecti ad Rhenum 1738. 8. edita existimat idem *Walchius* pag. 67. libri laudati, *S. V. Carpzouius* autem p. 10. Appar. antiq. S. C. titulum censet honoris generalem fuisse, primatibus gentis in patria et extra patriam, quocumque dignitatis et officii gradu gauderent, comunem, consuli possunt *Scipio Maffei* in *Antiquitatibus Gall.* pag. 6. et p. 42. edit. Verontensis. *G. te Water* in diss.

de Archonte apud Iudaeos, inserta Misc. Duisburg. T. 1. p. 222. De *Archonarcha* s. *Albarcha* s. *Arabarcha* conferantur Nic. Fullerus Misc. sacr. lib. 4. c. 16. Campeg. Vitringa de Synagoga vetere lib. 11. c. 9. p. 559. Melch. Leideckerus de vario reipubl. Hebraeae statu lib. 9. c. 1. p. 621. Petrus Wesselingius lib. cit. p. 63. et Petrus Zornius lib. cit. p. 396 et 402. De *Archimotarchis* vide S. V. Carpzonium ad Goodwinum pag. 9. et Walchium lib. laud. pag. 104 sqq. De *Presbyteris* urbium *politicis*, a Sacerdotibus et magni Synedrii senatoribus distinctis vide Seldenum lib. 1. de Synedriis cap. 17. Grotium ad Matth. XXVI. 47. et Luc. XIX. ult. *Synedrio magno* Pontifex Maximus non semper praerat, ut ostendit Seldenus cap. 11. de anno civili Iudaeorum. Sed de magno illo Concilio videbis ubi lubebit scriptores plures infra c. 14. § 2. a nobis laudatos. Iam aduersus eundem Seldenum notare iuuat Pontifices Maximos a Romanis non fuisse exutos Potestate iuris dicendi in rebus ciuilibus (nisi forte in capitalibus delictis) ut ex Iosephi 20. 8. et aliis locis demonstrat Humfredus Hody in libro Anglice A. 1693. 4. edito de causa sedium vacantium post iniustam et non canonicam depositionem p. 39. ubi et de eo quod *ἀρχιερέων* nomen pluribus commune fuerit praeter Pontificem Max. et ex pontifices pontificesque exautoratos. Adde Frid. Spanhemium Dubior. Euangelic. P. 11. p. 37. et I. A. Quenstedium Antiq. Biblic. p. 26. De *Archisynagogis*, Capitibus Academiae et Doctoribus non Sacerdotibus, Grotius ad Matth. IX. 18. et in florum sparsione ad Ius Iustinianum pag. 339. ubi eosdem facit *Archipherexitas* memoratos in Nouella Iustiniana 142. Vide etiam Samuel. Petrum lib. 2. cap. 20. Var. Lectionum. Franciscum Burmannum Parte 2. Exercitationum, Ioan. Morinum Exere. Biblic. pag. 258 sq. Campegii Vitringae Archisynagogum, Franequerae 1685. 4. Io. Gerh. Meuschenium in oratione de directoribus scholarum apud Hebraeos, insertam eius N. T. ex Talmude illustrato, p. 1184 sqq. et Iac. Rhenferdium libro de *decem otiosis Synagogae* siue de decem hominibus ingenuis puberibusque, qui debebant in Synagoga praesto esse ut quolibet tempore aduenientes inuenirent iustum coetum, ad legitime orandum Deum, ibid. A. 1686. 4. et Ioan. Gorthof. Lakemacheri dissert. ad frontem libri Pirke Avoth, Helmst. 1728. editam. Hermannus von der Hardt in epistola, quae inserta est Christiani Gorthold Wilschii Arcanis Bibliothecae Annaebergensis, Lips. 1730. 8. p. 191 sqq. putat, Rhenferdum magno conatu nihil agere, falsumque esse, quod Bathlanim a mane ad vesperam steterint in synagogis, eos enim stas tantum temporibus precum adfuisse. De *Azanitis* (אזניתי) siue ministris Synagogae, qui lectorum, cantorum et aedituorum viceungebantur, Petauus pag. 58. ad Epiphani. De *quindecim praesectis sanctuarii* vide Misnam

Misam Schekalim tomò 2. edit. Suraahufii p. 191 seq. De tribus quæstionibus s. thesaurariis templi, totidemque Emarcalim s. Camerariis, et duobus præfectis id pag. 192 sq. Ad Didascalum et Maiores Iudæorum Lex Honorii et Theodosii tom. 6. Cod. Theodof. p. 248. De XXIV. Epbemeris Sacerdotum s. vicibus hebdomariis per quas singulae sacerdotum familiae officio suo fungebantur, quorumque principes videntur dicti *ἀρχιερεῖς* perinde ut illi sacerdotes qui simul erant allectores magni Synedrui, consule præter interpretes ad 2 Chron. XXXI, 16. Nehem. XIII, 30. et Luc. I, v. 5. Constantinum l'Empereur ad Bertramum de Rep. Hebræorum cap. 18. Iosephi Scaligeri notas ad fragmenta selecta veterum Graecorum subiecta libris de emendatione temporum pag. 54 sq. Lud. Cappelli opera postuma pag. 654. Abrahami Sculteri exercit. Euangelic. lib. 1. cap. 7. et D. Io. Hent. Maii dissertationem de hoc argumento, recusam in eius Exercitationibus Philologicis et Exegeticis T. I, p. 659 sqq. aliamque Paulli Sleuogti, Ien. 1649. editam, nec inter caeteras Sleuogti dissertationes, Ien. 1656, 4. iunctim vulgatas obuiam. Pontificum maximorum successionem præter Voisinium ad Raymondum Martini, aliosque quamplurimos, diligenter tradit Waltonus in Apparatu ad Scripturam S. Carolus Sigonius lib. 5. de Republ. Hebræor. c. 2. Ricciolus p. 283. Chronologiae reformatæ, et Augustinus Calmetus in dissert. de successionem Pontificum maximorum, quæ exhibetur T. 3. commentarij eius litteral. in S. Biblia, p. 447 sqq. et in eius dissertationibus Biblicis T. 1. p. 295. sqq. versionis latinæ. Ante Aaronem nullum fuisse Pontificem Max. probat Chamierus tomò 2. Panstratiæ lib. 9. cap. 9. Neque in Hasmonæis siue Maccabæis veram Pontificum successionem interpellatam, Seldenus de successionem in Pontificat. p. 226. et l'Empereur ad Bertrami cap. 13. de Rep. Hebr. Neque duos simul aut annuos Pontifices fuisse Rich. Montacutus Appar. ad Origg. Ecclesiast. p. 222, 235 sq. Talmudistarum incertiam circa numerum et successionem Pontificum maximorum perstringit Ioan. Morinus Exerc. Biblic. p. 286. Samaritani in Epistola ad Iosephum Scaligerum affirmant ab Aarone vsque ad suam ætatem numerare se summos sacerdotes CXXII.

VI. De Sacerdotibus apud gentes varias, quorum alii annui, alii fuerunt perpetui siue *ἱεὶς βίος*, (vide Valesium p. 193. ad Euseb.) eorumque generibus nonnulla collegerunt Alexander ab Alexandro lib. 2. genialium dierum cap. 8. p. 318 sq. Io. Saubertus lib. de sacrificiis cap. 6 et 7. vbi sigillatim de Sacerdotibus veterum Germanorum, Gallorumque. Scipio Masficus pag. 80. Musæi Veronensis. Claudius Arrhenius in diss. de Sacerdotibus Veterum. Vpsal. 1674. 4.

apud varias gentes annotat Huetius lib. 2. Alveinarum quaestionum c. 266
 § 6. vti de Graecorum Sacerdotibus Potterus II, 3. Archaeol. tom. vlt. thesauri
 Gronov. I. G. Lakemacherus Antiq. Graecor. sacr. parte secunda, et Georgi
 Sigism. Greenius in dissert. de Theologis Graecorum, Lips. 1733. Idem ar-
 gumentum sed admodum leuiter attingit Franciscus Rous Archaeol. Artic. II. 8.
 Vbi etiam de Mystagogis siue Hierophantibus ex Meursii lib. de sacris Eleusin.
 cap. 13. Multi vt Sacerdotes Cereris perpetuo coelibatam seruabant. Vide
 notas ad Lucian. tom. I. p. 93. edit. Amst. alii vt Megabyzi siue Sacerdotes
 Dianae Ephesiae teste Strabone galli erant siue spadones, vt Sacerdotes Dese
 Syriae quoque, de quibus idem Lucianus. De Pontificibus Graecorum Asiar-
 chis (Act. XIX, 31.) neocoris, (id. XIX, 31.) Io. Harduibus in Numis anti-
 quis popul. et vrbium illustratis, Opp. selector. Amstetod. 1709. fol. editis.
 de iisdem, vt et Sacerdotibus Stephanophoris, aliisque vti etiam de Fratribus
 sacrorum, orgeonibus, thiasotis et archithiasotis, fulse disserit Antonius van
 Dale in Dissertationibus ad antiquitates e marmoribus antiquis illustrandas
 Amst. 1702, 4. editis. Idem diss. 5. agit etiam de Prytanibus, quod genus
 Sacerdotii magistratui politico fere annexum erat, de quo existat etiam eruditus
 rus Ezech. Spanhemii liber de Vesta et prytanibus Graecorum tom. 5. Antiq.
 Graec. et Eliae Blancardi commentatio de Prytanum origine atque munere,
 T. 4. Histor. Acad. Inscript. p. 89. quibus adde Eduard. Corsini Factorum
 vitae, dissert. sextam, in qua etiam de Prytanibus disputatur. De *Asiar-
 chis* confer Chr. Schoetgenii obseruationem, T. 5. Misc. Lips. pag. 178-194
 Menon. Nic. Carstens medic. subseciv. spec. 2. de Asiarchis Paulo quondam
 amico, Lub. 1744. et dissert. Chr. Andr. Siberi, Witteb. 1683. Christoph.
 Sontagii, Altorf. 1712. et P. A. Boysen, Halaec 1716. De *Pastophoris* consul-
 latur illustris Cuperus in Harpocrate p. 131. et L. G. Bidermannus Otiorum
 varii generis p. 180 sqq. De *Melaniophoris* Steph. le Moynes Epistola singu-
 lari ad Cuperum, eidem Harpocrati adiecta. De Sacerdotibus Aegyptiorum
 Clemens VI. Strom. p. 633 sq. Iac. Godofredus ad vet. expositionem Mundi
 p. 27. Io. Marshamus in Canone Chronico, H. Witsus in Aegyptiacis et Io.
 Nicolai libro de Synedrio Aegyptiorum. De honore et gradu Sacerdotii
 apud ethnicos Chr. Falsterus T. 1. amoenitat. philolog. p. 189 sqq.

VII. De *νεμεσταις* et Sacerdotibus feminis variarum Deorum apud
 Graecos Romanosque consules Clariss. Montfauconum in Palaeographia Graec.
 p. 160. Caroli Patini commentarium ad verus monumentum Marcellinae,
 vbi et de tribus ordinibus Antistitum feminarum (vt apud Romanos Vesta-
 lum) *μενεσταις*, *λεπαις*, et *νεμεσταις*, e Plutarcho p. 795. an tenni gerendi
 Resp.

Præter quæ erant etiam *ἱερέριον*. Sacerdotibus feminis ministrantibus, quæ preces fundebant, et Henrici Coreel dissertat. de sacerdotibus veterum virginibus, Aboas 1704. 8. Sacerdotis maximæ matris Deum magnæ Idææ et Sacerdotis maximæ Vestalis icon apud Sponium, p. 150. Misc. De flaminicijs, mulieribusque sacra curantibus atque in his de virginibus Vestalibus plura Saubertus lib. de sacrificiis cap. 8. Iustus Lipsius libro de Vesta, et Vestalibus, qui et separatim, atque inter opera Lipsii sæpius recusus, in quinto etiam thesauri Graeviani tomo legitur, et scriptores supra cap. VIII. p. 338 laudati. Præter virgines Vestales quinque, sextamque Vestalem maximam, de quibus Onufrius etiam tom. 1. Graev. p. 227, 257 sq. fuerunt Romæ e feminis Sacerdos Cereris, et quindecim flaminicæ Diales, totidem virgines saliares, et Sacerdotes bonæ Dææ, aliorumque flaminicæ Deorum, Flaminum, quæque uxores flaminicæ dictas idem Onufrius observat pag. 219. De hisce, quarum Macrobius Saturnal. I. 16. Tacitus Annal. IV. 16. Gellius N. A. X. 15. Tertullianus exhort. ad castitatem c. 13. et inscriptio apud Gruterum p. 322. N. 2. mentionem faciunt, conferantur Ioan. Coar. Schwartzii dissert. de flaminibus, Coburgi 1742. pag. 23. et Io. Godofr. Bernholdi dissert. de flamine Diali eiusque coniuge flaminica, Altorfii 1746. De flamineo, quod eiusmodi flaminicæ gestarunt Solerius, siue, qui sub hoc nomine latet, Theophilus Raynaudus de pileo pag. 140. Apud Persas *ἱερέριον* *Ἀγρίμδος* *Ἀγρίμδος* in Ecbananis. Plutarch. Artaxerxe p. 1025. Apud Aegyptios Phalides ab Adamanta, Sacerdote Eurystheæ filia. Syncell. p. 172. Sed apud Aegyptios teste Herodoto II, 35. vti Hebraeos quoque et Christianos feminae Sacerdotes nullæ. Canonicum mentio Nehem. VI, 67. sed docere in Ecclesia prohibitum feminis 1 Cor. XIV, 34. Ambrosius in Psalm. I. *Mulieres Apostolus in Ecclesia tacere iubet, Psalmus etiam bene clamant. Hic omnis dulcis ætati, hic virique aptus est sexui.*

VIII. De Sacerdotibus veterum Romanorum post Fabii Pictoris, M. Varronis aliorumque scripta deperdita, consuli possunt libelli Pomponii Laeti, Raphaelis Volaterrani et Henrici Bebelii frequentissime excusi, tum seorsim tum in Petri Scriuerii republica Romana et ad calcem compendii antiquitatum Romanarum concinnati a Philippo Carolo. Libellus de Sacerdotibus Romanorum qui sub Lucii Fenestellæ antiquissimi scriptoris nomine prodit, auctorem habet recentem scriptorem Andream Dominicum Floccum, vix eruditorem consensit hodie constare. Præ ceteris autem diligenter in hoc argumento de Sacerdotibus Romanorum versatus est Onufrius Panuinius in prioribus 145. capitibus operis luculentæ de civitate Romana tom. 1. Graev. qui Pom-

fices Maximos, quorum memoria extat, ordine Chronologico recensat lib. 5. Pastorum. Idem Onufrius lib. 2. cap. 12. antiquitatum Veronenfium, vbi erudite de sacerdotibus municipalibus et colonicis differit. Guilielmus Choulius in tractatu breui de Sacerdotiis, libro de religione Romanorum annexo. Paullus Merula in tractatu breui de Sacerdotibus Romanorum, qui cum aliis eiusdem scriptis postumis lucem adspexit Lugd. Bat. 1684, 4. Iacobus Guerberius, vir praestantissimus (licet ab H. Norisio in Cenographiis Pisanis et a Graeuio praef. ad tom. 5. thesauri subinde castigatus) in libris quatuor de veteri iure pontificio, Parisiis 1612, 4. et in tom. 5. antiquitatt. Romanar. Graeuii. Henric. Hörehius in Sacerdotio Romano cum eius sacrificio, Amstel. 1690, 8. Ioseph. Laurentius c. 1. var. sacror. gentil. recuf. T. 7. antiquitatt. Graecar. Gronouii p. 133. Ioan. Casimir. Happachius in commentatione de calumnia religiosa et theologia ciuili praesertim veter. Romanorum, Coburgi 1749, 4. M. Antonius Ferratius epistola, quae comparet pag. 88. epistolarum eius Venetiis 1738, 4. editarum. Christian. Ern. Muffigk in dissert. de Sacerdotibus veterum Romanorum, Witteb. 1695, 4. et Gottl. Samuel Treuer in diss. de Sacerdotibus Romanis in genere consideratis, Lipsiae 1703. Praeteritus, quae de Sacerdotiis Romanorum habet Freintheimius ad Flori lib. 1. c. 2. vbi octo ordines a Numa institutos persequitur, tum Romanus l. 3. et ad eum Demisterus, Wolffg. Lazius lib. 3. de republ. Romana; Struuius cap. 12: alique qui corpora atque systemata antiquitatum Romanorum composuerunt.

IX. Locus insignis Pesti non est praetereundus: *Ordo Sacerdotum aestimatur Deorum maiestate, ut maximus quisque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex Maximus. Itaque in conuiuiis solus Rex supra omnes accubat, sed Dialis supra Martialem et Quirinalem: Martialis supra proximum, omnes dein supra Pontificem; Rex quia potentissimus: Dialis quia vniuersi mundi Sacerdos qui appellatur Deus: Martialis, quod Mars conditoris urbis parens. Quirinalis, socio Imperii Romanum Curibus adscito Quirino. Pontifex maximus quod iudex atque arbiter habetur rerum diuinarum humanarumque. De Rege sacrorum, cuius vxor Regina sacrorum appellabatur, videndus Alexander ab Alex. III. 27. Onufrius de Civ. Romana somo 1. Graev. p. 243, 258. Anton. van Dale in diss. de Pontifice maximo, Vicario Pontificis, Rege Sacror. etc. quae extat in eundem*

¹⁰ Tamen Regis sacrificium Pontifici subiectum differre testatur Linius II. ad 20 additus nonini bonos aliquid libertati, cuius tunc prius erat cura, offerret.

Musedem dissertationibus et antiquit. e. m. r. g. r. illustrand. p. 275 sqq. et Ge-
 thericus in lib. 1. de iure Pontificio cap. 31. tom. 5. Graev. qui etiam de Pon-
 tificum collegio et officiis ac Pontifice Maximo diligentissime disserit lib. 1. et 2.
 et prouocationem ab hoc ad populum fuisse obseruat lib. 2. c. 10. seq. De
 collegio Fratrum aemulium aliisque sacris sodalitatibus Pontificum augurum-
 que agit Alexander ab Alexandro lib. 1. cap. 26. et ibi Tiraquellus: tum Gio-
 bertus Cuperus lib. 4. Obs. c. 23. vbi ex Diono LIII. p. 496. (696 R.) etiam
 Gutherius obseruat quatuor summa Sacerdotum collegia Romae fuisse; Pon-
 tificum, Augurum, Quindecimuirum et Septemuirum Epulorum, non vero Aru-
 spicum vt viro doctissimo visum fuerat. Pontifices maximos¹¹ veteris Ro-
 mae recenset Onufrius lib. 5. histor. Romanorum p. 94, 330 sq. De Pontifi-
 cibus idem Alexander lib. 2. c. 8. et diligentius Io. Andreas Bosius Prof. Ie-
 nensis in dissert. de Pontifice maximo¹² Romae veteris, et Pontificatu maxi-
 mo Imperatorum Romanorum aduersus Iacobum Pacidum s. Gothofredum
 Jen. 1656. 4. et in eodem tomo 5. thesauri Graeviani. Albertus Mazolenus
 in animaduersionibus in numismata aerea selectiora maximi moduli e museo
 Pisano, olim Carrario. Ioseph. Bimarodus de la Bastie in dissertat. de Pon-
 tificatu maximo Imperatorum Romanorum; quae legitur T. 18. memoriae.
 Acad. Inscriptionum p. 550 sqq. Num; quando plures Imperatores simul
 imperium tenuerunt, omnes; an vnicus solus ex iis pontificatum maximum
 gesserit accurate disquirat Ioannes Bouhierius in dissertatione de pontificatu
 maximo Imperatorum Romanorum, edita gallice Diuion. 1742, 4. et in dis-
 sertatione de quaestione, vtrum ante tempora Balbini et Puppiani, quando
 plures Imperatores simul imperium tenuere, vnicus solus pontifex maximus
 fuerit, quae exhibetur T. 5. histor. Acad. Inscriptionum p. 180. edit. Am-
 stelod. vbi ex inscriptionibus probatur, quod iam sub Tito et Vespasiano
 consuetudo haec, pluribus simul nomen istud honorificum vindicandi, fuerit.
 Adde Iac. Elsneri scholastica critica, quo auctores aliaque antiquitatis mo-
 numenta emendantur, vindicantur et exponuntur, Berolini 1744. 4. capite
 vltimo. De Pontificibus maioribus (quorum caput Pontifex maximus): et
 de minoribus, (antes dictis scribis Pontificum) H. Noris Cenotaph. Pisano.
 diss. 1. c. 5. De Augustalibus flaminibus, sodalibusque idem c. 6. Vide et
 diss. 2. c. 5 et 7. vbi de Pontificum vestibus, aetate. De Sacerdotibus
 Augusti honorem institutis, confer praeter Norisum lauda-

C 3

tam,

¹¹ Comparationem Pontificis M. Romae veteris cum Papa Romano instituit Michael Geddesius; vide A. E. 1716. p. 247.

¹² Sic dicti etiam maximi & maximae Sacerdotes, maiores maximi, maximi augures etc.
 Vide illustrem Cuperum ad Lectantiam de moribus persequatur. p. 211.

CAP. XIII. SACERDOTES ROMANORVM.

De Sordione Maffioli pag. 214. Mus. Veronensis in Et. V. Verona
 Antiquariae p. 18 p. ac Bocharum mercatorum historiae Hebraicae memoria
 undecima. De duumiris, decumiris, quidecumiris sacris faciendis, &
 quibus Sibyllina quum opus esset consulebantur, praeter eundem Alexan-
 drum lib. 3. c. 16. atque eorum quae de Sibyllinis carminibus scripserunt, vide-
 mus Petrus Tassinus Itap. 5. de anno fatali Romanorum tom. 2. thesauri
 Graeciae pag. 494. sq. De duumiris Sacerdotibus T. 8. p. 393. sq. Con-
 siderationis memor. directurae et. histor. Quidecumiri insignis tripus
 cum delphino et coruo in numo Vitellii apud Tristandum T. 1. p. 274. De
 septemiris Epulorum Christophorus Cellarius ad Plinii Epistolas p. 86. De
 gallis Sacerdotibus Cybales et Archigalli Rigaltius ad Commodianum In-
 struct. XVII, 3. Salmasius not. ad An. Lamprid. vitam Helio Gab. 7. p. 806.
 Oudrius Panuinius de ciuit. R. c. 38. et Andr. Dom. Florens. de. prest. R.
 lib. 1. c. 12. De Salis Tobias Gushberlechts libro singulari Francoq. 1704. &
 Jo. Dan. Ramus in diff. de Ancilibus Romanorum Hafniae. 1706. 4. Christ.
 Lud. Crellius in diff. de saliaribus carminibus, Witteb. 1737. 4. Nic. Reich
 in dissert. de Salis, Hafniae 1737. 4. et Gisbertus Cuperus IV. 2. obseru-
 xbi etiam de ancilibus, quae in sacratio Martis per Salios custodiabantur. Sa-
 lium in numo Diocletiano exhibet Caroli Patini thesaurus numismatum p. 60.
 Non Romae solum, sed Albae quoque, post dirutam urbem Salios fuisse
 ostendit Maffei pag. 115. Mus. Veronensis; vbi ex loco quodam Spartianus
 in Caracalla obseruat, fuisse quoque Salios, qui hoc nomine Imperatorum
 honori essent dicati. Singulis templis Diisque singuli flamines qui sacra facer-
 rant, sed plures sodales. De Sodalibus, flamine et salis ad cultum princi-
 pum antea dicitur constitutis vide Dodwelli praelect. Cambesian. p. 160. sq.
 De flamine et flaminica praeter scriptores paullo ante citatos consulatur Oli-
 verius ad marmora Pisarense pag. 81. vbi obseruat, dignitatem istam nos
 semper perperuam, sed temporariam quoque fuisse, atque tum per quinque
 durasse annos, vnde Flaminium quinquennialium in Inscriptionibus saepius
 fit mentio. De ministris sacrorum populi Rom. Oudrius in ciuitate Ro-
 mana tom. 1. Graev. pag. 251, 259. et Gutheries de iure Pontificio II. 13. sq.
 tom. 1. Graev. De aeditis Alexander etiam ab Alexandro lib. 5. c. 17. De
 Tibicinibus eorumque collegio praeter Dempsterum ad Rosinum Casp. Bar-
 tholomaeus libris 3. de vitijs veterum. Neque vero mirum est etiam diversos
 ordines sacris rite colendis apud Romanos constitutos fuisse, quoniam dili-
 gentissime illa obseruari summi esse momenti semper existimarunt, ita vt si
 minutissima etiam aliquis neglexisset, statim tota actio esset vitiosa, summi
 magistratus exauctorarentur, triumphus negaretur, quod nimirum persuasum
 esse

officium inanis magis ad Episcopos quam ad Magistros sic Vici principes, divina suspicerent ac reigentes essent quam si profligarent hostes, ut notat Hierarchus Macrolo lib. 300. cuius iungendus Valerius Max. lib. 1. ubi et de relig. officio. De vocabulis creata, glossario, cap. 1. allegi confer Spanhemium de verbis praefaturis ministrorum Theol. p. 367.

ART. IX. Sacri ordines Ecclesiastici vel nascuntur Ecclesiae peculiare sunt, vel cum successibus temporibus communes, vel postea demum superinducti. Nascuntur Ecclesiae peculiare sunt *Apostoli* proprie sic dicti et *Evangelistae*, quoniam ipsi Apostoli nomine proprie de nuntiis epistolas publicas perferentibus constituta. Vulpianus enim Procopius p. 253. ad Iesaiam: *μεγαλὸν ἔργον ἔργον ἔργον* non tantum Christo ipsi Ebr. III, 1. et Ioanni Baptistae apud Tertull. impotetur; sed et LXX. discipulis Domini, et discipulis Apostolorum, et iis qui cum post Apostolos in Ecclesia doctuerunt et Evangelium propagarunt. Vide Valerium ad Buleb. p. 21 sq. et p. 41 sq. M. Antonianum de Dominis lib. 2. de Rep. Eccles. c. 2. § 44. Blondellum de Episcopis p. 50, 87, et 113. Petalium dogm. Theol. de Hierarchia Eccles. Maturinum Vess. la Crose, in dialogis Gallice editis p. 141 sq. ID. Ioachimum Hildebrandum libro de Hierarchia Ecclesiastica: Samuel, Basnagium Annal. politico ecclesiastic. T. 1. p. 288 (qq. et 10. Franc. Buddeum eccles. Apostol. p. 640 sq. Quomodo Constansinum M. inter Principes Apostolorum *ἡ βασιλευσὶ ἀποστόλων* dictum observas dicitur p. 21. de iure summorum potestatum circa sacra; et Papae Rosanone nomen Apostoli tribuant Ioan. Venus et Gennadius apud Nicol. Comptus pag. 346. praenot. mystagogic. Quam ob rem Apostolatam in ecclesia etiam post Apostolos semper durare nec cum eis defecisse audacter censendū Hieronymus Saravianus. De Apostolis eorumque ministerio et auctoritate videtur Franciscus Burmannus de ministris N. T. extraordinariis dissert. 2. usque ad undecimam: Casaubonus ad Beroonium p. 277 sq. Petavius epist. lib. 5. de Hierarchia Eccles. Nic. Serarius T. 1. Opuscul. Thomae Bilson de perpetua Ecclesiae Christi gubernatione, Frid. Spanhemius in quatuordecim dissertationum historici argumenti, tomo secundo operum recuso, pag. 289. G. dissert. de Apostolis et Apostolatu. Ioan. Franc. Buddeus de ecclesia apostolica p. 644 sq. De Apostolorum auctoritate singulararem librum edidit Ioannes Lamius, Florentiae 1739, 8. Apostolorum episcopatum fuisse oecumenicum T. nulli certo loco alligatum ostendit Valo Messalinas s. Claudius Salmasius in libro de Episcopis et Presbyteris p. 198 sq. Episcopos quoslibet orthodoxos quoslibet Apostolos et apostolice Ecclesiae Apostolicas non tantum Romanam

nam ostendit Blondellus loco laudato et B. Doellmanni parte 2. Vindob. in Exodum p. 125. agnoscunt etiam Baluzius ad Vincensium Lerinensem p. 368. et Paschasius Quesnellus in notis ad Leonem M. pag. 867. et 871. Neque praeter eundem quod non modo Ioannes Baptista, Propheta et doctor Apostolorum nomine veniunt, vide Simonidum ad Eusebium p. 76. Sed etiam ἡ Ἀποστόλος siue Apostola in feminino dicitur S. Thecla, apud Ioan. Ernest. Græbiam tom. 1. spicilegii p. 331. et similiter aliae mulieres sanctae apud Frontonem Ducaem in notis ad Chrysostomum tom. 1. p. 90. De Apostolorum proprie dictorum praerogatiuis, vocatione, ministerio et donis singularibus agunt etiam Henr. Dodwellus in diss. 1. ad Irenaeum, Guil. Cuvæus in introductione ad vitas Apostolorum et Stephanus Curcellæus p. 716. sq. Operum, Vtut vero haud plane certum est quod a Iudaeis nomen Apostolorum mutati sine Christiani, quam apud Graecos vetustissimos quoque passim Apostoli nomen pro ministro vel legato occurrat, vt apud Herodotum lib. 1. cap. 21. vide tamen quae de Apostolis Iudaorum Baronius ad A. C. 30. Casaubonus ad Baron. p. 274. sq. Grotius ad Matthaei X, 1. Heinsius ad Lucas VI. Frid. Adolph. Lampius ad Io. XIII, 16. Morinus p. 260. Exerc. Bibl. Sam. Petrus Var. lect. c. 24. (lib. 2. cap. 20.) Seldenus de anno civili Hebr. cap. 15. p. 84. Petavius ad Epiphan. haereti 30. et tom. 3. dogm. Theol. p. 683. et 739. edit. Paril. Ioan. Ern. Immanuel Walchiûs in antiquitatibus Damascenis p. 9. sqq. vbi triplicis generis apostolos iudaicos fuisse monet, *primum* eorum constituisse apostolos Patriarcharum, de quibus agit D. Ioan. Frid. Mayeri dissertatio de Apostolis Hebraeorum, Gryphisw. 1704. edita, in qua etiam de illorum Patriarchis duobus, vno in Palaestina, altero in Babylonia, quorum apostoli illi fuere administri; ad *secundum* pertinere apostolos synedriorum; *tertium* fuisse legatos synedriorum, qui אֲבֹתָא רַבִּינָא fuerunt dicti.

XI. De LXX discipulis praeter Barmanaum parte 2. Exerc. pag. 95. sq. diligenter agit David Blondellus libro de Episcopis p. 99. vsque ad p. 125. qui p. 109. cum Apostolis aequo iure atque conditione fuisse contendit. Theonis Irigius selectis capitibus histor. ecclesiasticae saeculi primi pag. 4. 6. Guil. Cuperus in commentario de LXXII discipulis Christi, qui exhibetur in Actis sanctorum Antwerp. mensis Iulii, T. 4. p. 16. sq. et Christoph. Aug. Heermannus in dissert. de LXX Christi legatis, Göttingae 1743. edita. Blondelli senes septis per omnia admittenda non videtur, vt perspicue patet ex electione Matthiae; quae nulla fuisset, si Matthias et Barnabas, vt potest iam inter LXX discipulos constituti, non per promotionem ad Apostolatam maius aliquod ministerium fuissent adepturi. Plauto Dorothei libellum commentarius LXX. discipulorum nomi-

modis in festis de iisdem Iambos Nicephori Xanthopuli lubenter praeremus. Omittimus etiam *Pseudapostolos*, de quibus D. Io. Georgii Neumannii diatriba lucem vidit, Witteb. 1708, 8.

De *Euangelistis*, quos Euangelizatores vocat Tertullianus libro de Coertione militis, agit Burmannus part. 2. exercitationum pag. 215 seq. Frider. Spanhemius T. II. Oper. p. 266 sqq. Iacob. Basnagius histor. ecclesiasticae gallice editae T. 1. p. 419. Lud. Ellies du Pin Prolegom. in Biblia T. 2. p. 22 sq. et Dan. Guil. Mollerus in diff. de quatuor Euangelistis, Altorfii 1699. euulgata. De insignibus quatuor Euangelistarum confer dissertationem Iac. Thomasi Lipsi. 1667. editam, et Iust. Wesseli. Rumpaci isagogen ad lectionem N. T. p. 21 sqq. Quanquam vero propria et singulari quadam appellatione IV. tantum sunt Euangelistae, cuius numeri rationes allegoricas ex S. Irenaeo et aliis veteribus attuli in Codice Apocrypho Noui Test. in quo etiam plura Apocrypha recensui Euangelia: tamen Erymologica vsurpatione ita dicti sunt non tantum Apokoli et Apostolici viri qui Euangelium Christi hominibus annunciarunt, sed etiam post illa tempora Euangelii doctores quicumque, quemadmodum Caesarius quaest. 45. quoque Magos qui ad Christi cunas venerunt vocat *Ευαγγελισαίς καί πρώτους κηρυκας εθνών της Θεουδενής επιφαιτησως*. Quamobrem et Episcopus Meldensis Io. Benignus Bossuetus in historia Variationis Ecclesiarum protestantium p. 26 sq. sine magna ratione carpit Lutherum, quod in subscriptione litterarum ad Georgium Saxoniae Ducem, se Euangelistam Wittenbergensem appellauit, quod ex more illius aetatis fecit. Memini me in Bibliotheca Rev. D. Mayeri videre Litteras A. 1520. scriptas ad Lutherum tertio die Nouembris a Sebastiano Hoffmeistero, in quarum subscriptione hic se vocat sacrarum litterarum Doctorem Euangelistam apud Minores Constantiae, vt adeo hac aetate istud nomen vsurpare adeo insolens haud fuerit. De *Prophetis* Noui Testamenti vide eundem Burmannum Parte 2. Exercitat. dissert. 12. et sq. et Io. Laur. Mosheimii dissertationem de illis, qui Prophetae vocantur in N. T. Helmstad. 1732. euulgatam, et in eiusdem dissert. ad H. E. pertinent. vol. 2. p. 125 sqq. recufam.

XII. Ordines Ecclesiastici nascenti Ecclesiae et sequentibus saeculis communes fuere hi tres, *Episcopi*, ¹³ *Presbyteri* et *Diaconi*. Ita non modo in
Iacris

¹³ *Επισκοπός* et *ἐπίσκοπος* pro custode et inspectore apud Aeschylum, Callimachum, Ciceronem VII, 11. ad Atticum, aliosque. Vide Ezech. Spanhemium ad Callimachum p. 158. Pontifex Maximus *καρδίων ἐργῶν ἐπίσκοπος*. Plutarch. in Numa. *ἐπισκοπούμενος εἰς τῆς κείνου ἔργων*. Schol. Aristophanis ad Vespas, 1398. Euerhardus Otto de Aedilibus Colemanum pag. 237 sq.

sacris N. T. scriptoribus, sed etiam apud Clementem Rom. Barrobarum, Hieronimum, Ignatium, et in Clementinis III, 67 et 71. ubi adduntur *καθημερα*. Ac de Episcoporum quidem ac Presbyterorum dignitate et iuribus, num eadem verorumque fuerit Apostolicis temporibus auctoritas, an Episcopi Presbyteris, iam ab Apostolorum tempore fuerint superiores, acerrime et plurimam scriptis a Viris doctis fuit disputatum. Episcoporum supra Presbyteros auctoritatem et diuino iure competentes praerogatiuas defensitant Bellarminus libro de Clericis tom. 2. Controuers. et de ordine tom. 3. Dionysius Petavius in libris de Hierarchia Ecclesiastica, Io. Morinus Part. 3. Exerc. 3. de sacris Ordinationibus, Thom. Bilsonus, Episcopus Winthoniensis, de perpetua Ecclesiae Christi gubernatione Lond. 1611. 4. Io. Pearsonius in Vindiciis Ignatii part. 2. cap. 13. Beueregius Codice Canonum illustrato lib. 2. cap. 11. Henr. Hammondus in dissertationibus de Episcopis et Presbyteris. Londini 1651. 4. et Tomo IV Operum Londini 1674. 1684. editorum, inque vindiciis earundem Anglice scriptis, quas T. 2. opp. eius p. 417 sqq. leguntur, oppositis presbyterorum Londinensium scripto, cui titulus: *Ius diuinum ministerii Evangelici*; nec non in responsione ad animaduersiones anonymi: *an answer to the animaduersions on the dissertations touching Ignatius's Epistles and the Episcopacy in them asserted.* Thomas Bret in libro, cuius index: *the Divine Right of Episcopacy and the necessity of an Episcopal Commission for preaching God's Word and for the valid ministrations of the Christian Sacraments*; cuius secunda editio prodijt Londini 1727, 8. Henricus Dodwellus in variis scriptis, Franciscus Brokesby in Historia Hierarchiae Ecclesiae primitivae per tria saecula et initium quarti, Lond. 1712, 8. alique Episcopatum partium Angli et scriptores Romanae Ecclesiae, et graeci notante Allatio p. 1049. consensus. Omitimus recentius de Episcoporum necessitate dignitateque motas in Anglia controuersias, in quibus in primis memoratu digna est ea, quam excitauit Hoadleius, Episcopus tam Bangoriensis, quam breuiter enarrat Georg. Wilh. Alberti in epistolis de recentissima conditione rei sacrae et litterariae in Anglia, p. 573 sqq. E contrario Episcopos et Presbyteros diuino iure et Apostolico more eiusdem plane esse dignitatis et auctoritatis disputant praeter ceteris Dauid Blondellus in libro de Episcopis et Presbyteris, Amstelod. 1646, 4. Claudius Salmaffus in apparatu ad libros de primatu Papae et in dissertatione Lugd. Bat. 1641, 8. edita de Episcopis et Presbyteris sub nomine Walonis Messalini: Io. Dallaeus de scriptis Dionysii et Ignatii lib. 2. c. 26. p. 386 sqq. Christoph. Matth. Pfaffius p. 52 sqq. originum iuris ecclesiastici: Christianus Dreierus in controuersis cum Pontificiis dissert. 21. D. Io. Franciscus Bodeus Exercitatione de origine et potestate Episcoporum, leuae 1705, 4. et Pro-

Protestantes fere communiter, atque in Anglia Presbyteriana. Vide et Baluzium p. 366 et 367 sq. ad Lupum Ferrariensem. Plurimorum Anglorum Episcopatum testimonium regimen ecclesiae per Presbyteros probatur in libro: *Extrait sur la correspondance fraternelle de l'Eglise Anglicane avec les autres Eglises Reformees*. Nec Caluino Episcoporum nomen vel auctoritas displicuit, nisi Theologi quidam Anglicani maluissent consilium eius Reginem Elisabetham clam habere. Vide Biblioth. Angl. T. I. p. 402. 404. 531. De auctoritate Presbyterorum in causis dogmatum diiudicandorum in Ecclesia vide scriptum aduersus constitutionem *Vulgentius* editum, quod inscribitur: *Apologie des Curez du Diocese de Paris 1718. 12.* In veteri Ecclesia tres fuerunt Episcoporum gradus: *Patriarchae, Catholici, siue Exarchi, ac Primates*. Vide Salmasium in Eucharistica ad Sirmondum p. 295 sqq. 311 et 417 sqq. et apparatus p. 274. ac Beueregium ad synod. Chalcedon. canon. 9. Quum autem longq. Ecclesiae vsu Episcoporum ordo ac Presbyterorum distinctus esset, *Aetiani*¹⁴ in quarto post Christum natum saeculo qui nec dum ullum eorum discrimen (perinde vt hodie Presbyteriani) esse volebant, haereticis ideo adscribuntur apud Epiphanium, Haeresi 75. num. 3. Alia tamen Protestantium nostrorum ratio est, qui Episcopos et Presbyteros iure diuino quidem et Apostolico vsu pares fuisse affirmant nullam tamen legem ea de re latam, neque hoc iniunctum Christianis a Christo vel Apostolis vt etiam de Episcopis fatetur in Irenico suo Stillingfleetus, et Frider. Spanhemius contra Io. vander Weyen bene demonstrat; subordinationes tamen Ecclesiasticas idem non improbant, vt plerique ipsorum in Ecclesiis suis eam amplectantur ipsi, dum supra Diaconos et Pastores habent vel Episcopos et Archiepiscopos vt in Suecia, Daniaque, Prussia ac Britannia: vel Praepositos, et Inspectores, Superintendentes ac Superintendentes generales vt in Germania passim. Ac Superintendentis quidem vox (licet arrogantior videatur Danaeo et Sibrando Vornelio apud Crenium Tom. 16. animaduers. p. 223.) apud Hieron. Epist. 8. vt dixi obuia est, vt verbum *superintendere* apud Augustinum XIX. 19. de G. D. In Saxonia frequentari coepit post visitationem A. 1528. notante Seckendorffio. Confer Casp. Ziegleri Superintendentem ad normam Constitut. Ecclesiasticarum in Electoratu Saxonico descriptum, Dresd. 1688. 4. Ambrosio *Superinspector* cap. 6. de dign. sacerdotali. Episcopos in primitiua Ecclesia parochiis fere tantummodo, non amplioribus dioecibus praefuisse disputat auctor libri Anglice vulgati Lond. 1712. 8. cui titulus: *a clea*

D 2

ac-

¹⁴ Salmasius in Apparatu de Primatu Papae p. 113. Romanam Ecclesiam ipsammet arguit Aetii vestigiis insistere in eo, quod in septem ordinibus Episcopos sub Presbyteris comprehendit, atque vnam *parochiam* vtrorumque consilium

account of the ancient Episcopacy. Acta Eruditor. tom. 6. supplementi p. 60 seq.

Episcoporum ¹⁵ praecipue erat ordinare in Clerum cooptandos, baptizare, confirmare, causas ecclesiasticas decidere, pauperum curam habere, templa consecrare, disciplinam ecclesiasticam moderari aliaque similia, de quibus idem Blondellus late disserit, et ea interdum Presbyteris quoque concessa fuisse probat; quod sigillatim circa ordinationem ¹⁶ (praecipuum quoddam Episcoporum munus haberi solitum) probavit D. Io. Hulfemannus, Theologus Lipsiensis, in diss. de ministro ordinationis, Rev. Io. Guntherus, Ecclesiastes itidem Lipsiensis meritissimus, in Apologia Ministrorum Lutheranorum aduersus Christiani Helwig librum Vratisl. 1697. 12. vulgatum quod Presbyteri destituantur facultate ordinandi Presbyteros, Lipsiae 1698. 4. Germanice edita; Gothofredus Voigtius in exercitatione de presbytero legitimo ordinationis ministro. Rostoch. 1680. et nouissime scriptor Gallus de praepiudiciis falsis et legitimis, Delph. 1701. 12. praepiudicio 2. Vide etiam Rich. Simonem Bibl. selectae tom. 2. p. 12. sq. ex Isaaci Haberti *ἀρχιεπισκοπῆς*, et p. 18. Edmundum Martens lib. 1. parte 2. de Ecclesiae Christianae ritibus p. 286 seq. Formulæ ordinationis legi possunt apud Ioan. Morinum de sacris ordinationibus, et in Isaaci Haberti *Ἀρχιεπισκοπῆς*: Rituale ordinationis exstat in Symmictis Alatii. Ordinationes haereticorum, licet illicitas, tamen validas esse ostendit Pompeius Sarnelli Epistola 28. Ecclesiastica; contrariam vero sententiam tuetur Peronius T. 3. Opp. (Du Pin. T. 17. p. 31.) De ritu impositionis manuum in ecclesia vetere, ac degenerare eius viū disserit Frider. Spanhemius T. 2. Opp. p. 871 sqq. De varia manuum impositione Nicol. Serarius T. 1. p. 163. ad Iosuanam, et S. V. Carol. Gottl. Hofmannus in dissert. de ordinatione Timothei Viremb. 1754. edita, p. 24 sq. vbi simul contra Pontificios, Graecos et Anglicanos Theologos, Episcopali ecclesiam addictos, ostendit, hunc ritum ad ordinationis indolem absolute non pertinere, validamque, etiam illa omissa, esse eam ac manere. Apud Vopiscum in vita Saturnini memorantur Christi Episcopi, quod non aliud est quam
Epi

¹⁵ Apud Dionysium de Hierarchia ecclesiastica tria recensentur munia Episcopi, ordinem collatū, genuenti consecratio, et altaris benedictio. In Pontificali Romano sex: Episcopum operes iudicare, interpretari consecrare, ordinare, offerre, et baptizare. Adde Allatum de consensu vniuersae ecclesiae, p. 1276. sq. Sacerdotum nomen passim usurpatum de Episcopis notat Iosephus Vicecomes lib. 1. de ritibus missae c. 1.

¹⁶ Apud Iudaeos etiam Presbyter ordinauit Presbyterum, vt notauit Pfaffius p. 44. originum iuris Ecclesiastici. Vide Saldenum de synedriis Hebraeorum lib. 2. c. 14. p. 295 sq. lib. 2. c. 7. p. 687. Morinum de sacris ordinationibus Exerc. VII. c. 4. §. 6. sqq. et Vitringae Archisynagogum p. 424.

Episcopi Christiani. Vide Io. Sellenum ad Eutyrium p. 146. Episcopis neutriquam competere ut arma tractent, aut cum Julio II. Papa abiectis Petri clavisibus gladium Pauli arripiant, probantur Caspar Zieglerus *de munitionibus* in libro qui inscribitur. Episcopus miles in veteri Ecclesia inuisus, Fulbertus Carnotensis in Epistola apud Edmundum Martenè T. 1. thesauri anecdotorum pag. 130. et Io. Frider. Hebenstreit in dissert. de Episcopo milite Lipsi. 1720. Ioan. Vergerii de Havranne, Abbatis Sanogran; (qui sub Petri Aurelii nomine notior obiit Parisiis 1643.) liber contrarii argumenti editus est Basileæ 1619. *Apologie pour Messire Henry de Chasseignier de la Roche Pezay, Evêque de Poitiers, contre ceux qui disent, qu'il n'est pas permis aux Ecclesiastiques d'avoir recours aux armes en cas de nécessité.* Vide Recueil des Pièces fugitives T. IV. p. 132-194. Episcoporum fuisse in coetibus publicis praedicare, iam supra, quom de concionibus veterum diceremus, observare nos meminimus. Nunc addimus ex Concil. Tridentino sess. 24. c. 4. praedicationis munus, quod Episcoporum praecipuum est. Etiam catechizandi munus eis tribuitur ab Hieronymo Episc. ad Pammachium de erroribus Io. Hierosolymicani. De Episcoporum officio circa poenitentes confer Morinam lib. VI. de poenitentia cap. 76 et LX. 33. Episcoporum esse benedicere notatur in constitutionibus Apostolicis lib. 8. cap. 41. Praecipua quoque ipsorum cura fuit ut doctrinae et vitae Cleri observatores essent, et exemplo pariter atque doctrina gregi suo praecirent, tanquam speculatores a Domino constituti siue praesides, praesidentes, Praepoliti ac Superintendentes, ut Hieronymo et aliis veteribus appellantur. Confer in Io. Fiesiaci opusculis variis diatribam primam, quae est de sacra Episcoporum auctoritate, Paris. 1614. 8. De antiquis et maioribus Episcoporum causis, condemnationibus, appellationibus videndus Iacobi Boileau liber Lugduni A. 1678 editus contra Cl. Davidis librum de iudiciis Canonicis Episcoporum. Solis Episcopis competere ius Haereticos absolvendi et Ecclesiae reconciliandi, ex veteris Ecclesiae usu probatum fuit libro singulari Io. Baptista Thiers, de quo Elias du Pin tom. 12. p. 281. Num in agrum fueris Episcopo successorem sibi ante obitum designare, vide Rob. Iénkeni defensionem Augustini contra Ioannem Phereponum siue Clericum (Cantabrig. 1707. 8.) p. 95 sq. De Episcopi throno in Ecclesia, Menardus p. 85. ad Sacramentarium Gregorii M. et Vol. II thesauri gemmar. antiquar. astrætarviti. De Episcoporum ordinatione, electio-
ne idem p. 299 sq. cui, si quis videri Ecclesiae Rom. recentioris aetatis nota velie, funget Sacramentale Episcoporum. Ritus ordinationis Episcopi in metropoli Rotomagensi exhibetur a Mabillonio p. 228. Analectorum. Vide quoque eius museum italicum T. 2. p. 85 sqq. officium ordinationis Patriar-

chae Alexandrini exstat in collectione liturgiarum Orientalium Eusebii Renaudi
 dori T. 1. p. 467 sqq. qui p. 491 testatur, se iustam de ordinationibus secun-
 dum disciplinam Orientalium commentarium paratum habere. Ordinatio
 Patriarchae Nestorianorum legi potest apud Alsemannum T. 3. parte 2. Bi-
 blioth. Oriental. p. 667 sq. 678 sq. Episcopi p. 684 sq. 690 sq. 702. aliorum
 Clericorum p. 788 sqq. Electio p. 643 sqq. De ritu dandi presbyterium
 Papae, Cardinalibus et Clericis nonnullarum ecclesiarum: vrbis singularem
 dissertationem Petrus Moretus, Canonicus Basilicae S. Mariae trans Tiberim
 divulgavit Romae 1741. 4. Ceterum notandum est, Gerardum Nicosiensem
 primum A. 1208. se appellasse *sedis apostolicae gratia Episcopum*; alios *Dei gra-
 tia vel miseratione*. Vide Traité de l'Autorité du Pape T. 2. p. 43. Leidan-
 dus Archiepisc. ad Carolum M. *Divina dispensatione et vestra miseratione Lau-
 danensis Ecclesiae Episcopus*. Vide Mabillonium T. 3. Analector. p. 28. Ful-
 bertus Carnotensis Epistola 4. *Domino suo Roberto Regi benignissimo Dei et sui
 gratia Carnotensi Episcopo*. T. 18. Bibl. Patr. p. 7. De baculo pastorali siue
 pedo Episcopi Cangius Glossar. in *κρωσσόν*, Maeri fratres in Hieroglyphico
 voce baculus et p. 387. vbi icon Gelasii I. Papae cum baculo. Meibomius
 T. 3. rerum Germanicarum: 10. Ciambinus an diss. Historica an Romanus
 Pontifex baculo pastorali utatur, Rom. 1699. 4. Ioan. Andreas Schmidius
 in dissertat. de baculo pastorali. Helmstad. 1697. et Tobias Eckhardus de pe-
 do Episcopali. Goslariae 1734. De annulo pastorali idem Schmidius dis-
 sertationem edidit Helmstadii 1705. De iure Episcoporum in ecclesias civi-
 tatum dioeceseos suae videatur Ioan. Frontonis Epistola Parisiis 1659. De
 Pin T. 17. p. 277. sq. Contra abusum exemptionum Traité de l'Autorité
 du Pape T. 2. p. 94 sqq. De abusu expectantiarum, ibid. p. 169 sq. De
 depositione Episcoporum et accusationibus aduersus eos non facile admissis,
 agit Petrus de Marca in opere de concordia Sacerdotii et Imperii lib. 6 et 7.
 Quanquam vero Episcopi ex Presbyteris et Diaconis legendi essent, tamen
 non desunt exempla Episcoporum ex Laicis ad illam dignitatem per saltum ut
 loquuntur euektorum, quales sunt Ambrosius, Nestarius, Tarasius, Nicet-
 phorus, Photius aliique apud Leonem Allatum p. 169. libri de setate et in-
 terstitiis ordinum apud Graecos. His addes Talassum de quo Socrates VII.
 48. et quae Valerianus Flauingius in vindiciis ad thesin Clevesianam de Epi-
 scopatu, de quo libro Elias du Pin tom. XVIII. Bibl. scriptorum Eccles. pag.
 202. De translationibus Episcoporum ab una sede in aliam Ecclesiam ab-
 eundus laudati Ziegleri libellus de Clerico renitente. Ioan. Andr. Schmidii
 dissertatio de translationibus Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum
 Helmstad. 1702 et Ioan. Georg. Walchii dissertatio de translationibus mini-
 strorum

horum in veteri ecclesia. Iacob 1745. De *Episcopis* edita est Rev. D. I. F. Mayori dissertatio, cuius titulus non ita est intelligendus, ac si regimen Ecclesiasticum olim commissum fuerit etiam feminis, sed quod inter primos Christianorum etiam Episcopi non deservint uxori. *Episcopus* vocat et Episcopi tituli. *De Episcopis titularibus*, 17 sine titulo tenentur Episcopis atque, ut per Modestum appellantur, *multa ramentibus*, in Romana Ecclesia vide Michaellem Siricium in Abominationibus Papatus p. 44. Hallensium observationes selectas tom. I. p. 63 sq. Matthiam Flacium in limine confutationis Episcopi Sidonii, et Andr. Hieronymi Andreacei tractatum de Episcopo titulari seu in partibus infidelium. Romae 1733. 4. quibus adde quae de simili apud veteres usu Beveregius ad Synodicum pag. 65. a. pag. 67. b. et quae de Episcopis honoris causa ob insignes virtutes ad nullum certum locum creatis notat Mich. de Quien ad Io. Damascenum tom. 2. p. 667. licet olim vix quisquam ordinatus sit sine titulo, hoc est ut non ad certam Ecclesiam designaretur. Vide Baluzium ad Lupi Ferrariensis Epist. 29. p. 363. De *Chorepiscopis* siue villanis Episcopis, (*landbiskop*) episcoporum veluti adiunctis atque ut ita dicamus suffraganeis, videndi Suicerus in Thesaurio, et in Glossariis Cangius ac Lindebrogus, imprimis vero Morinus part. 3. Exerc. 4. de sacris ordinat. Carolus le Coindre ad A. C. 813. T. VII. p. 273 sqq. Blondellus lib. de Episcopis p. 93 sqq. qui primam eorum mentionem in concilio Ancyrano can. 13 et in Occidente serius receptos observat. Multa etiam de eisdem Chorepiscopis etsi non admodum inter se conspirantia Petrus ad Huesum res. Epiph. p. 277 sq. et tom. 3. dogm. theol. p. 789. 795 sq. edit. Parisi Petrus de Marca II. 13 sq. de concordia Sacerdotii et Imperii, M. A. de Dominis II. 9. de Rep. Eccles. Salmasius sub Walonis Messalini nomine latens p. 225 sq. 312 sq. et apparatus de primatu Papae p. 54 sq. 94 sq. Beveregius ad can. 13. Ancyran. p. 175 sq. Dan. Larroquanus adversar. sacr. p. 55. Pompeius Sarnellus in Epistolis Ecclesiasticis Italice editis Epistola 5. et Franciscus Brokesby in historia Hierarchiae Ecclesiae primitivae c. 13. A Chorepiscopis distincti erant *Periodeutae* siue Presbyteri *ἐπιχορηγοί* ac *visitatores*, in concilio Sardicensi et Chalcedonensi memorati, regendis per vicus ac pagos parochiis, licet nonnulli confundant. Vide Bevereg. ad can. 57. Laodicen.

Caveum

17. Ex Cypriani Epistola 69. Ioannes de Turrecremata sumit argumentum invehendi in *Episcopos titulares*, qui neque ecclesiam habent neque plebem de quibus Baluzius III. 19. historiae Tutelensis. De iis tollendis actum in concilio Tridentino, ut docet Raynaldus ad A. C. 1547. N. 76. quod ab illis multa damna et incommoda sustineat Ecclesia, et nullam vel modicam utilitatem recipiat. De iis etiam tollendis actum postremo est ad relationem Illustrissimi viri Francisci Bossueti, Episcopi Lodovicensis, A. 1656 in commentu ecclesiae Gallicanae. Vide Aes. p. 300. 344. Haec Baluzius p. 268. ad Cyprianum.

Causam primitiv. Christiānis. pag. 224. Menagiana' amoenitat. c. 35. Iustellum ad Codicem Ecclesiae vniuersae p. 227-199. Combessium ad S. Maximum T. 1. p. 680. Iosephum Simon. Allemannum Bibl. Oriental. T. III. P. 2. Georg. Clementis Drauden et Christoph. March. Pflüsi' observationes de Periodicis, quae intertiae sunt Vol. VI. des Pflüsi' Geborsers pag. 172-199. et Gustavi Georg. Zeltneri. dissertat. de Theologia' circuitore, inter de Pflüsi' devtis veteris Ecclesiae, restituendis. Aitorfi. 1718. De *Theodromis*, qui diuersi sunt a Periodicis, distributi Coburgi 1718. 8. edidit Henr. Rudolph. Fischer. *Episcopi Cardinales*, quibus praeter Episcopatum suum, alius quilibet morte Episcopi, vacuifactus ac vacans, ita fuit subiectus, vt binarum essent Episcopi Ecclesiarum. Acta Erud. A. 1713. p. 382. De *Suffraganis* Andreas Saussaeus p. 89 sq. de Mysticiis Galliae scriptoribus. *Iam Compositi iam Comprovinciales* ab antiquioribus dicuntur, qui Metropolitanis subduntur Antistites. Launois inquisitione in chartam immunitatis p. 39 sq. De *Episcopo visitatore* quando Ecclesia Antistite proprio destituitur, vide Francisci Nicolai diss. Rom. 1710. 4. et Ephemerides Paris. A. 1710. Nou. p. 591 sq. et A. 1712. Octobr. p. 468. De Episcopis pleraque notatu digna collegit Casp. Zieglerus in erudito suo de Episcopis libro. Ad Iacobi Vsserii concilium de reducendo Episcopatu ad formam regiminis Synodici in antiqua Ecclesia recepti, disputat nonnulla Io. Hoornbeckius lib. 1. miscell. saecor. cap. 25. De *cathedra Episcopi* Pompeius Sarnelli in antiqua Basilicographia c. 48. De *iurisdictione ecclesiastica* consulatur Nicolaus Petropied in libro de iure et praerogatiuis Ecclesiasticorum in administratione iustitiae saecularis. Gallice Paris. 1705. 4. S. Bouffacus Noët, theolog. diss. 29. p. 335 sqq. Iosephus Binghamus Origin. Ecclesiastic. lib. V. c. 2 sq. Martinus Schraderus de causis fori ecclesiastici. Guelpherbyti 1710. 4. *Traité historique et dogmatique des Privilèges et Exemptions ecclesiastiques*. 1715. 4. Antonii Arrighii Oratio de iurisdictione Pontificum, adiecta eiusdem Historiae iuris Pontificii. Patavii 1731. 4.

XIII. *Presbyteros dictos Sacerdotes secundos* notat Sirmondus T. 1. Opp. p. 945 sq. 967. omniaque illis fuisse communia cum Episcopis fatetur Hieronymus, solam excipiens ordinandi potestatem, de qua iam supra diximus. Quod presbyteri non destituti fuerint facultate ordinandi presbyteros contra Christiani Helwichii librum editum Vratislaviae 1697. 12. et Natalem Alexandrum saec. IV. diss. 44. § 28 sqq. euicerunt iidem, quos paullo ante p. 656. laudauimus, scriptores: quibus addatur Io. Georg. Pertschii *umständliche Beweise, daß die protestantische Kirche rechtschaffene Prediger habe*. Hildesiae 1732. 4. Francisci Rothfischeri *Ablas und Jubeljahr*, P. II. §. 25-28.

Da

Daniel Salchenius in dissertatione sententiam I. C. Heinzelmanni de Διεκόνους
 προφύτοις examinante: Regiomonti 1739. edita; et I. C. Heinzelmannus in
 commentatione de Episcopis et Diaconis primævæ ecclesiæ Christianæ dif-
 fertationi Daniellis Salchenii opposita: Helmstadii 1740. euulgata. Apud
 primos vero Christianos Presbyterorum munus peculiariter etiam fuisse Ec-
 clesiæ negotia externa curare, neque omnes sanctos fuisse officio docendi ac
 prædicandi Euangelium, contendit V. C. Iustus Henningus Boehmerus ob-
 servationibus selectis ad Petrum de Marca p. 23 sq. provocans ad locum Apo-
 stoli 1 Timoth. V. 17. Vide sis etiam Claudii Fontei sui, qui sub illo no-
 mine latet ¹⁸ Jacobi Boileau, dissertationem A. 1668 editam et Tauri-
 ni 1678. 8. recusam de antiquo Presbyterorum iure in regimine Ecclesiæ.
 Presbyteros vero temporarios in veteri Ecclesia nullos fuisse probat Hugo
 Grotius cap. XI. libri de potestate summarum potestatum circa sacra §. 13.
 Presbyteri debebant esse 30 annorum, ut probat Suicerus *πρεσβύτερος* et
 Leo Allatius in libro de ætate in collatione Ordinum apud Græcos p. 37 sq.
 Rom. 1638. 8. vbi et de aliis ordinibus qua ætate ad illos admitterentur.
 Inter Presbyteros præcedebat, qui prius ordinatus esset, ut docet Pacha-
 sius-Quésnellus p. 270 ad Leonem M. Plerumque XII. erant Presbyteri in
 vna Ecclesia secundum numerum totidem Apostolorum, vnde Marcum duo-
 decim Presbyteros Alexandriae constituisse narrat Eutychieus. Conf. Grotium
 ad Apocalypf. V. 5 et 7. et Dodwellum libro Anglice edito de vno Sacerdo-
 tio et vno altari c. 12. p. 349 sq. sed si vsus Ecclesiæ plures ferret, plures
 etiam adsciscerantur, vti Romæ tempore Cypriani et Cornelii Presbyteri
 fuerunt XLVI et CPolitana Ecclesiâ Iustiniani temporibus habuit Presbyte-
 ros LX. De Presbyterorum partibus in missa vide Iosephum Vicecomitem
 lib. 1. de ritibus missæ c. 21 sqq. De Presbytero penitentiario videndi So-
 crates V. 19. Sozomenus VII. 16. et ibi Valestus, Nicolaus Comnenus
 p. 209. prænotion. mystagogie. Ioan. Hasselius in Concil. Trident. T. 14.
 Labbei 1721 sqq. B. Martinus Chemnitius examine Concilii Trid. part. 2.
 vbi de confessione pag. 348 sq. Ioan. Forbesius Instruct. Historico-Theol.
 p. 666 sq. Io. Dallæus de Confessione IV. 2. Guil. Cauus Episc. ad Casp.
 Calvoerium; tomo posteriori ritualis Ecclesiastici a Calvoerio editi subiecta,
 atque in Actis Eruditorum A. 1705. p. 167 respecta. Dionys. Petavius diss.
 Ecclesiastic. pag. 179 sq. Latinus Latinus rom. vi. Epist. pag. 318. 325 sq.
 Emmanuel Schellstratenus ad Concil. Antiochen. p. 289 et Natalis Alex. Hi-
 stor. Eccles. tom. 8. p. 176 sq. edit. in fol. De Presbyteriis suis viduis et
 matro-

¹⁸ De Sin. T. 49. p. 66. Vide etiam Memor. Trouda. 1720. p. 44.

matronis aetate provec̄tis quibus negotia quaedam externa pauperesque eragroti ab Ecclesia curandi committebantur, (*πρεσβυτιδας* vocat Apostolus Tit. II. 3. nonnulli etiam *πρεσβυτεpidas* Ferrandus Diaconus *viduas seniores*) vide Grotium ad Phil. IV. 3. Suicerum in *πρεσβυτις*, Samuellem Basnage Annal. tom. 1. p. 452. Coreler. ad constitut. Apostol. III. 9. Wolfgangum Gundlingium aliosque viros doctos ad Can. XI. Laodicea. vbi Presbyterae siue vt Isidorus Mercator appellat *matriculariae* constitui prohibentur, et Matthias Zimmermannus Superintendens Misenenfis libro singulari de Presbyteris et Presbyterissis, Annaeberg. 1681. 4. inprimis a p. 48. vbi Presbyterorum etiam vxores Presbyteras vt episcoporum episcopas, dictas obseruat, et p. 78. vbi de Presbyteriarum abrogatione, et quomodo a diaconissis, quae saepe erant virgines differrent.

XIV. De Diaconis, (qui Episcopi *διакон*, *ἐπιστάτης*, *εἰμα* dicuntur, vide Corelerium ad Constitut. Apostol. II. 44.) consuli poterunt B. D. Casp. Ziegleri liber de Diaconis et Diaconissis veroris Ecclesiae Witeb, 1678. 4. Morinus part. 3. Exerc. 9. de sacris Ord. et Io. Pearsonii lectiones ad acta Apostolorum p. 53. sq. Sam. Basnage ad A. 35. n. 8. 13 et Menardus p. 287 seq. ad Gregorii M. Sacramentarium. Campegius Virringa in Synagoga Vetero lib. 3. c. 21. 22. 23. vbi ministros Synagogarum Iudaicarum confert cum Diaconis Ecclesiae Christianae, quemadmodum praefectos Synagogarum cum Presbyteris et Praepositis Christianis Ioan. Franc. Buddeus Ecclesiae Apostolicae p. 748. Nic. Hieron. Gundlingius in Gundlingianis parte 11. p. 126 sqq. et Ioseph. Binghamus Origin. Ecclesiastic. lib. 2. c. 20. Diaconos septem memorant acta Apostolorum c. 6. Sic Romae VII. Diaconos fuisse restatus Sozomenus lib. VII. 19. adde Edmundum Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 328 sq. S. Maximum ad Dionysium T. 1. p. 305. Ioseph. Vicecomitem de ritibus missae lib. 1. c. 20. et Dan. Guil. Mollerum de septem primis Diaconis Ecclesiae. Altorfii 1696. Quem numerum Henr. Dodwellus in libro Anglice edito de vno Sacerdote et vno altari c. 12. repetit a VII Angelis Apocalypf. I. 12. Aetas Diaconorum debebat esse annorum 25. vt probat Allatius p. 37 sq. de aetate Ordinum. *Philotecl. CPol.* ordo instituendi Diaconum legitur T. 26. Bibl. Patr. Lugd. p. 214. Diaconis etiam absente Episcopo et Presbytero concessa fuit clauium potestas. Vide quae ad locum S. Cypriani Epistola, 29. disputat Auctor vitae illius Gallice editae diff. 1. Contra Facidium diaconos presbyteris aequare incipientem Hieronymus Epist. 85. ad Euagrium, et Augustinus Quaest. 101. V. et N. T. De Diaconissis, quae ante annum aetatis 40. vel 60. secundum 1. Timoth. V. 9.

et Valentiniani ae Theodosii constitutionem non adsciscabantur, agunt viri docti ad celebrem Epistolam Plinii, tum idem Zieglerus libro de Diaconis cap. vlt. Cangius ad Alexiadem Annae Comnenae p. 416. 421. Pompeius Sarnelli in Basilicographia cap. 17. Beueregius ad Canon. XV. Chalcedonenf. Justellus ad Can. XIX. Nicaenum, Morinus part. 3. Exerc. 10. de sacris Ordin. Bafnage ad A. C. 35. n. 14 sq. qui illis quoque manus impositas num. 17. obseruat contra Baronium: Cotelerius tom. 1. Patrum Apostol. p. 287. Al-
latius in consensu orientalis et occidentalis Ecclesiae p. 675. Dionysius Petauius ad Epiphaniū Expositionem fidei p. 348 sq. Iacob. Gothofredus ad codic. Theodosian. T. 6. p. 60 sq. Ioan. Cabussutius Notit. Ecclesiast. p. 25. Ioseph. Binghamus Origin. Ecclesiast. lib. 11. c. 22. Franciscus Maria Florentinius in exercitatione 15 ad Martyrologium Hieronymo tributum p. 979 sqq. Ioan. Pinius in tractatu de Ecclesiae Diaconissis, qui praemissus est Actis Sanctor. Antuerpiensib. mensis Septembris, T. 1. p. 1 sqq. Agnellus Honoratus, Dissert. Lucae 1737, 4. editarum pag. 64 sqq. et Ioan. Philippus Odelem in dissertat. de Diaconissis primitiuae Ecclesiae. Lipsiae 1700. Praecipuum Diaconissarum munus in praeparandis Agapis positum fuisse censet Ioan. Dav. Michaelis in nota 76. paraphrasi 1. Ep. Pauli ad Timoth. p. 57 subiecta. De Diaconissis apud Syros; quarum mentio etiam in Syrorum ordinationibus apud Morinum p. 502. vide Assemannum in dissert. de Monophysitis T. 2. Bibl. Oriental. litt. 1. 2. Sororam Augustini, *praepositam ancillarum Dei* vocat Possidius in Augustini vita cap. 76. De virginibus Ecclesiasticis (quae a Monialibus distinctae) vide Valesium ad Sozomeni VIII. 23. Mulieribus nunquam concessum est ministrare in missa. Vide Iosephum Vicecomitem lib. 1. de ritibus missae c. 13. nisi quod canerent alternantibus in Ecclesia choris marium et feminarum. Id. c. 33.

XV. Praeter Episcopos, Presbyteros et Diaconos succedente tempore, atque Religione Christiana latius latiusque propagata et inualescente, longe plures Ordines Ecclesiastici in vsu esse coeperunt, atque in singulis etiam illorum trium plures excogitati gradus atque praerogatiuae titulorum, primis temporibus ignoratae. Henricus Noris diss. de quinta Synodo p. 76. quatuor ordines Episcoporum introductos obseruat, vnum quidem eorum qui vni vrbi vel Parochiae praessent: Alterum *Metropolitanorum* ¹⁹ qui vni prouinciae:

E 2

ser-

¹⁹ De *Suffraganeis Metropolitanorum* Baluzius p. 421 sq. ad Lupam Ferrariensem. De Metropolitanorum auctoritate conferatur Ioan. Launoius Epistol. p. 743 sq. Iosephi Mottaie dissert. de Metropolitanico iure Venet. 1726. 4. et Ioan. Gottfr. Koerner in diss. de Metropolitanorum in ecclesia veteri auctoritate. Lips. 1751.

tertium *Autocephalos Archiepiscopos* siue *primates Exarchos* ²⁵ qui aliquot prouinciis essent praepositi, et denique *Patriarchas* qui plurium dioeceseon praesulatum tenerent. Dum nempe ciuilem prouinciarum distinctionem sequuta est in plerisque hierarchiae etiam Ecclesiasticae ratio, hinc metropoles Antistes praerogatiuam et iura nactus prae Episcopis, per dioecesein illam cuius metropolitanus erat, sedem obrinentibus. Confer Iac. Vsserii librum de Episcoporum et Metropolitanorum origine, Londini 1687. 8. Launoium parte VIII. epist. 12. Beueregium lib. II. Codicis canonum vindicari cap. 5. Emanuelem a Schelstrate diss. de auctoritate Patriarchali et Metropolitana aduersus Stillingfleetum, Rom. 1687. 4. Marcum Anton. de Dominis lib. 3. de Republica Ecclesiastica c. 2 et 5. Gebh. Theodori Meieri politiam Ecclesiae primitiuam ad politiam ciuilem formatam, Helmst. 1676. Ludov. Ellies du Pin differt. 1. de antiqua Ecclesiae disciplina, Paris et Amstelod. 1691. 4. Dominicum Georgium de antiquis Italiae metropolibus. Romae 1722. 4. Georg. Clementem Draudium in commentatione de Metropolitanis ecclesiae veteris, quae legitur Vol. IV. des *bestehen Synopsers* p. 675 sqq. Ob similem causam factum, ut qui in aula Imperatoris vel Regis praecesset sacris, (*archicapellanos* vocauit sequior aetas) praeferreretur omnibus regni Episcopis, Archiepiscopis et Metropolitanis, ut notatum Baluzio ad Lupum p. 450. 473. qui pag. 422 docet munus illud quandoque datum obeuandum tantummodo ad certum tempus, qui vero illud gereret, cum non modo Ecclesiastica diiudicasse, sed alicubi ciuilibus etiam negotiis in palatio interfuisse. Vide p. 384. Ceterum Ioanni Morino assentiri non dubito, qui libro 1. Ecclesiasticar. exercitationum, exercitatione 15 a Patriarchis ex antiquo Ecclesiae vsu diuersos ponit magnae alicuius et plurimum prouinciarum *exarchias* metropolitae, siue ut H. Noris diss. de Synodo V. p. 76. vocat, *Exarchos primates*, quales in Africa *Senes* dictos obseruat Sirmondus tom. 2. Opp. p. 838. Arabibus et aliis orientalibus *Catholicor.* Beueregius p. 216. ad magnum Synodicum. In primariis deinde dioecesebus Episcopi metropolitani interiecto tempore vel *archimetropolitani* (vide Baluzium ad Lupum Ferrariensem p. 415.) vel vsuatiore vocabulo *Patriarchae* dicti sunt, quorum celeberrimi fuere in Oriente quidem Hierosolymitanus, Antiochenus, Alexandrinus, Constanti-

nopo-

²⁵ De *Exarchis* Jo. Morinus p. 250 sq. Operis de sacris Ordinatt. De aliis Ecclesiis quae praeter primacias quinque sedes, Patriarcharum titulo vsae sunt, vide Allatium lib. 1. de consensu vtriusque Ecclesiae c. 25. Primus Patriarchae titulum in concilio Antiocheno A. C. 342. tulit Episcopus Antiochenus. A quinto saeculo Patriarcharum dignitas Exarchorum mentionem aboleuit. De Primatibus egit Petrus de Marca in diss. de Primatu Lugdunensi.

nopolitanus et in occidentem Romanus. A Theophane primus Patriarcha CPolitanus appellatur Anatolius in coronatione Marciani Imp. p. 89. Primus Patriarcharum Christianorum meminit Socrates lib. V. c. 8. Nam in Vopisei quidem Saturnino c. 8. *ipse ille* (lege cum H. Vossio *Hillel*) *Patriarcha*, et apud Marcellum Empiricum c. 23. *Gamalielus Patriarcha* Iudaeorum intelligitur. Quinque Patriarchatus ecclesiae Christianae quinque corporis sensibus respondentes, (Allatius p. 238. de consensu) primum stabiliti in Canone 36. concilii CPolitani in Trullo habiti, A. C. 680. qui adeo Patriarchae, plures etiam sub se dioeceses, plures Metropolitanos et Archiepiscopos habere coeperunt, inde Patriarchae titulus tributus quandoque etiam Archiepiscopis, ut notavit Allatius de consensu p. 436. Per haereseos in Oriente factum est, ut in vna eademque dioecesi plures sint Patriarchae, alius *Armenorum*, alius *Iacobitarum*, alius *Maronitarum*, alius *Nestorianorum*, alius *Coptorum*. Allatius III. 8. de consensu p. 1001. De Aquileiensi Patriarcha confer H. Noris diff. de V. Synodo c. 10. p. 89. et quae de Patriarcharum ac Primatum origine ac iuribus, Beueregius et alii viri docti ad Canon. VI. Nicaenum et ad Canonem I. Constantinopolitanum: Io. Seldenus ad Eutychiei origines Alexandrinus p. 2 sq. Marcus Antonius de Dominis lib. 3. c. 15. David Blondellus in libro *de la primauté en l'Eglise* p. 538 fqq. 560 fq. 567 fqq. qui etiam de Exarchis p. 528. de Primatibus p. 527. de Metropolitanis p. 526. et de Archiepiscopis p. 523. Allatius lib. 1. de consensu c. 8. Sirmondus lib. 2. Propemptici, cuius exactissimae diligentiae nihil superesse, quod addatur, ait Valesius p. 104. ad Euagrium. Io. Guil. Janus in dissert. de origine Patriarcharum Christianorum. Witteberg. 1718. Patriarcha Vlyssiponenis primus creatus est a Clemente XI. A. 1716. Thomas de Almeida. De ritu creandi Patriarchas apud Graecos Allatius contra Creyghtonum p. 725 sq. De Patriarcha CPolitano Petrus de Marca in dissert. postuma de institutione patriarchatus CPolitani, et Jac. Elsnerus in *der neuesten Beschreibung der griechischen Christen* cap. III. De dignitatibus et officiis eorum, qui Patriarchae CPolit. assistunt videndus Allatius de consensu p. 1028 fqq. Idem p. 1003 memorat *Zachariam Vartabiet*, Patriarcham CPolitani nationis Armenae. De ritu creandi Patriarchas apud Graecos Allatius contra Creyghtonum p. 725 sq.

XVI. Neque vero Patriarchis his quinque, nedum vni Romano tota subiecta fuit Ecclesia, sed ut Eduardus Brerewoodus in veteri Ecclesiae gubernatione patriarchali ²¹ probatum dedit, tempore concilii Nicaeni et post

E 3

plu-

²¹ Subiicitur Iseobi Vsserii opusculis de origine Episcoporum et Metropolitanorum, et de Asia proconsulari, Lond. 1687 et Bremae 1701. 8.

plures mansere Ecclesiae nulli ex Patriarchis subiectae, transmarinae praesertim, vt Africanæ, quarum primus fuit Carthaginienfis Episcopus, et Patriarchico iure in VI prouincias Dioeceseos suae vsus. Similiter Britannica Ecclesia nulli externae subdita iurisdictioni, sed primatem suum habuit Episcopum Eboracensem, quod argumentum tractauit etiam Io. Barnesius de Ecclesiae Britannicae libertate et exemptione a Romano patriarchatu, et Eduardus Stillingfleetus ²² in Originibus Britannicis. Quod porro Cardinalis Perronius in Perronianis p. 232. omnes Patriarchas vicarios esse Pontificis affirmat, et hoc iactat se vnum obseruasse merito illi relinquatur tanquam commentum nulla dignum fide, nullo argumento saltim verisimili confirmandum. Licet idem ante eum docuerint Ioannes Torquemada et Petrus Paludanus. Quam vero sententiam igne dignam iudicat Almaynus apud M. Antonium de Dominis II. §. de republ. Ecclesiastica. Ita, quas Pontifex Romanus iam a tot saeculis sibi arrogat super omnes Ecclesias atque Episcopos praerogatiuas, auctoritatem potestatemque, per prima a Christo nato saecula toti Ecclesiae ignotas fuisse, a multis iam est ostensum non Protestantibus modo, vt Dauide Blondello de primatu in Ecclesia, quod opus Gallice prodiit Geneu. 1641. fol. Frider. Spanhemio T. 2. Opp. pag. 439 sqq. qui p. 468. Anonymum Graecum laudat *περὶ τῶν προτίων τοῦ πάπῃς*, e Bibliotheca Lugdunensi. Isaaco Barrow T. 1. Operum. Laurentio Howel in libro, a View of the Pontificate. Londini 1712. 8. et Salomon. Deylingio in dissertationibus duabus de nouitate regiminis Ecclesiastici in ecclesiam vniuersam. Lipsiae 1729 et 1730 editis: sed et ex ipsa etiam Ecclesia Romana, praecipue a Gallis, inter alios ab iis qui Canonem sextum Concilii Nicaeni illustrarunt, et aduersus primatum, siue vt Paullus Venerus apud Claudium Sarrauium ²³ non absurde vocauit, *Totatum* (Salmasius *suprematum*) Papae Romani, scripserunt non minus candide quam solide atque erudite. Primatum Pontificis ex solis sacris litteris probari non posse in colloquio Rheinfeldensi A. 1651. candide professus est Valerianus Magnus. Olim electioni Pontificis adtuere et electionis decreto subscripserunt *uniuersus clerus, Optimates et vniuersa militaris praesentia et cuncta generalitas populi Romani*. Vide librum diurnum a Io. Garnerio cum notis editum p. 12, 13, 16, 27, 23, 32, etc. A solis Cardinalibus praeterito Henrici III. Imperatoris, tunc minorennis, consensu, de quo Petrus Damiani Opusc. 4. inconsulto reliquo Clero et Pop. Rom. primus Senis A. 1059, Papa electus est Nicolaus II. qui deinde in concilio

²² Stillingfleeto Emanuel a Schelstrate opposuit dissertationem de auctoritate Patriarchali et Metropolitana, Rom. 1687. 4.

²³ P. 210, Epist. editionis primae.

elio Mantano A. 1060 habito facultatem illis dedit eligendi Pontificem.
 v. Thom. Stapleton II. 13. de magnit. Eccl. Rom. Postea ius illud confirma-
 runt Alexander III. Gregorius X. et Clemens V. Confer Papebrochium in
 propylaeo ad Acta Sanctor. Maii p. 196. qui etiam exhibet varia Acta Ele-
 ctionis vt Urbani VI. Ap. 1378. p. 95 sq. Nicolai V. A. 1447. p. 121.
 125. Callisti III. A. 1455. p. 127. nec minus historiae Conclauium, Clemen-
 tis V. Iulii II. et sequentium, et historiam interpontificiorum. Actum in-
 augurationis et coronationis Innocentii X. fufius descripsit et tabulis aeneis
 exornatum dedit in Roma triumphante Laurentius Banck. Franckerae 1645
 et 1656. 12. De electione Pontificis R. consuli possunt Hieronymi Bigno-
 nii *Traité sommaire de l'Electio des Papes.* Parisiis 1604. 4. Petri Marise
 Passerini tractatus de electione P. R. Romae 1670. fol. Ioan. Frid. Mayerus
 in commentario de electione Romani Pontificis, qui cum Alzonini, Cardi-
 nalis, Aphorismis politicis, recusus est Osnabrug 1691. 4. I. B. Maius de
 R. P. electione, Caesarumque circa eam iure, cum Muhlîi diss. de molitioni-
 bus Pontificum adv. Imperat. Reges et Principes. Kil. 1729. et Petrus Businel-
 los de summi Pontificis eligendi forma. Patauii 1758. 8. Caerimoniale electio-
 nis P. R. legitur in Cherubini Bullario T. 3. p. 405. Edidit quoque Ioan.
 Gerhard. Meuschenius Caerimonjalia electionis et coronationis P. R. et Caer-
 imoniale Episcoporum, iuxta prima, genuina ac rarissima exemplaria Ro-
 mana, Veneta et Taurinensia, vna cum curioso *avendito* de creatione Papae
 Bñ II. et Leon. Aretini opusculo de temporibus suis, nec non Augustini Oldoini
 catalogo auctorum, qui de Romanis Pontificibus scripserunt, Francof. 1732. 4.
 Pontificis R. titulos et elogia persequuntur Theoph. Raymundus tom. 10.
 Opp. et Abrahamus Bzouius. Papa ²⁴ *avτονομασικῶς* pro Romano Pontifice
 vix reperitur apud antiquiorem scriptorem quam Ennodium et in Actis con-
 ciliî Tolerani A. C. 405. Et Apostolica sedes *avτονομασικῶς* pro Romana vix
 ante Augustinum. Vide Sirmondum ad Ennodium p. 18 sq. et Casaubonum
 in Casaubonianis p. 147. Olim Papa vocabatur quilibet Episcopus, vt notant
 Launoius Epistol. f. 545 sq. Sauaro ad Sidonium p. 350 sq. Baluzius ad Lu-
 pum p. 420. ed. Lips. Bignonius ad formulas Marculfi, p. 418 sq. Neque
 id veritum ante Gregorium VII. vide Baronium ad A. C. 1075. Quamquam
 Graeci *παπᾶ* cuilibet Sacerdoti et Episcopo, *πάπᾶ* soli Romano et Alexan-
 drino tribuunt, teste Goaro notis posterioribus ad Cedrenum p. 350. Olim
 quilibet Episcopus vocabatur nomine *αρχιερατικῆς ἐκείνης*, de quo Mon-
 tautius ad Photium Ep. CXI. *Apostolicus item*, velut Apostolicae doctrinae cu-
 stos;

²⁴ De sacere. vocia *Ἐπίσκοπος* conferri possunt Ioan. Diecmanni dissertatt. duae Witteb. 1671
 vulgatae,

stos; de quo titulo, Papis Rom. tributo vide Ioan. Picardum ad Anselmum Cantuar. III. 65. Epist. p. 182. nec minus *Pontifex, successor et vicarius Petri, immo Christi vicarius*, quae omnia Episcopus R. sibi soli arrogavit. *Sanctitas et beatitudo tua* etiam Diaconi olim compellatio fuit, vide Sirmondam ad Ennodium p. 28. A Carolo M. ad Benedicti II. tempora, antequam confirmarentur ab Imperatore, non dicebantur Episcopi, sed tantam *electi*, nec Papis accensebantur aut bullae eorum agnoscebantur, si ante confirmationem decedere contigisset. *Oecumenii* titulus Pelagii II. ad Ioan. CPolitan. A. C. 587. si vera est epistola Constantinopol. Patriarchae ad Ioannem XIX. Papam. Pagia ad A. C. 1024. n. 3. *serui seruorum Dei* titulo Odilbertus, Archiepiscopus Mediolanensis, venit apud Mabillonium T. 4. Analector. p. 317. *Vicarius Petri* Baluz. ad Lupum p. 428. De *Vicariis Papae* Bellarminus II. 20. de Rom. Pontifice.

De Cardinalibus ²⁶ praeter scriptores Lipenio notatos videndus liber Gallicus de origine Cardinalium, (traité de l'Origine des Cardinaux du St. Siege) excusus Coloniae 1669 et rec. ib. 1670. Wagenfeilius libro de educatione Principis, Germanice edito p. 177 sq. Speelmannus in Glossario, Rev. Io. Franciscus Buddeus in libro de origine Cardinalitiae dignitatis, qui recensetur in Actis Erud. A. 1693. p. 206 sq. Iacobi Cohelii notitia cardinalatus. Romae 1653. fol. Hieronymus Platus de Cardinalis dignitate et officio, Romae 1602. 4. rec. ibid. 4ta vice 1746. 4. cura Ioan. Andr. Triac. Caroli Bartholomaei Piazzae Hierarchia Cardinalitia Italice edita Romae 1703. fol. Ludov. Anton. Muratorius in dissertatione de Cardinalium institutione, quae infra est Tomo V. Eius antiquitatum Italiae medii aevi, p. 152 sqq. Stanislaus Sentinellus in dissert. de cardinalitia dignitate, quae habetur T. XXVI. collectionis opusculorum scientificorum et philologicor. p. 395 sqq. Pridem lon-

²⁵ Confer Io. Frid. Mayeri disput. de titulo Pont. Rom. serui seruorum Witteb. 1685. editam.

²⁶ Graecis dicuntur *καθημέριος, καθημέριος, καθημέριος*, vide Nili *διὰ λέξιν* a Salmesio editam, Cangii glossar. Corelerii monumenta Ecclesiae Graecae p. 674 et Allatium contra Creightonum p. 36. Latinis in *cardine constituti, cardinati, incardinati, cardinalii*; Lindebrog. p. 1388. ad Codicem Legum antiquarum. Ludov. Donius d'Attichy, in floribus historiae collegii Cardinalium Paris. 1660. fol. 3 Voll. editis origines eorum repetit ab A. 1049. sub Leone IX. Cardinales antiquioribus scriptoribus sunt certis suis ecclesiis parocciis, titulis et diaconis affixi clerici. Vide Blondellum p. 99 sq. de Johanna Papissa femina. *Cardinare, incardinare* est clericum certae ecclesiae addicere tanquam constitutum in cardine. Vide Baluzium p. 470. ad Gratianum. Ostium ecclesiae Papa, Christi vicarius: *Cardinales ἐπισκοπῶν, cardines ἐπίσκι*. Pachymerus in *Michaelis Palaeologo V. 8. p. 245. Pontificis κληρίκων*. Philelus XXXV. 12. Epist.

longe pauciores et XXIV. tantummodo fuere, primus enim numerum LXX. definiuit Sixtus V. A. C. 1588. nomenque habent exinde, quod olim praecipui Presbyteri cuiusque Parochiae Cardinales appellarentur: vide M. Anton. de Dominis L. IV. c. 5. quemadmodum *Protopapam* pro Archipresbytero dictum notauit Morinus f. 223. de sacris Ordinatt. Hodie igitur ex instituto Sixti V. Cardinales numero 70 sunt, ex quibus 6 sunt Cardinales²⁷ Episcopi, Albanus, Tusculanus, Praenestinus, Sabinus, Portuensis et Ostiensis, Presbyteri 50, Cardinales Diaconi 14, qui postremi Cardinalatu relicto saecularem vitam repetere et connubio se iungere possunt. Vide librum Gallicum Tableau de la Cour de Rome p. 229 sq. et Onuphrium Panuinium de Episcopatibus, titulis et diaconiis Cardinalium, Paris. 1609. 4. Exstat et Dominici Veneti, Episcopi Torcellani de Cardinalium legitima creatione liber ad calcem Marci Ant. de Dominis tomo 1. operis de republica ecclesiastica. Pontifex quidem quum Cardinalem creat, hisce verbis utitur: *Creamus te socium Regibus, superiorem Ducibus et Fratrem nostrum.* Recens vero creatum ceteris sistens Cardinalibus, *Habetis, inquit, Fratrem.* Ordo creationis Cardinalium exstat apud Mabillonium T. 2. Musci Italici p. 424 sqq. Cui adde Paridis Crassi de caerimoniis Cardinalium et Episcoporum libros II. Romae 1564. 4. Cardinales licet ordine minores, (etenim vsque ad Clementis III. et Bonifacii VIII. aetatem Episcopis fuerunt minores; v. Nicol. Comneni praenotiones mystagogic. p. 40.) tamen Episcopis propter dignitatem recte anteferri, vt *Exocata caelos*²⁸ in Graeca Ecclesia disputat idem Comnenus ibid. p. 376 et 377. Pilei rubri insigne illis concessum²⁹ sub Innocentio IV. in concilio Lugdun. A. 1245. Purpurae decus a Paulo II. A. C. 1464. Quum Lucas Holstenius Cardinalem Barberinum in oratione publica Eminentissimi titulo celebrasset, ornat eosdem³⁰ ex instituto Urbani VIII. ab A. 1630. 10 Iunii *Eminentissimi* titulus, qui olim Praefecti Praetorio fuit notante Salmasio p. 155. de primatu Papae, et Seldeno de titulis honorum II. p. 668. sed et *Eminentia dignitatis* iam pridem tributa Episcopis, vt obseruat Baluzius p. 462. ad Lupum

²⁷ In inscriptionibus litterarum tamen Cardinales Episcopi vel Archiepiscopi, non solent Episcopatum titulis appellari. Vide Latinum Latinum tom. 1. Epist. p. 203 sq.

²⁸ *Ἐξοκασταίως*, fuerunt quinque maiores in ecclesia CPolitana Officiales, magnus Oeconomus, Sacellanus magnus, magnus Schenophylax, Chartophylax magnus, et Sacello praepositus, quibus Georgii Xiphilini tempore etiam Proteclicus accensebatur. Vide Comnenum loco laudato, Goarum p. 291. ad Eucholog. Cangium in Glossario Graeco p. 409 sq. et Macros in Hierolexico.

²⁹ Mabillon. T. 4. Analector. p. 565.

³⁰ Vide Clariss. Becmanni noticiam dignitatt. illustrium dissert. XVII. cap. 1. Vol. II.

pum Ferrariensem. Ex decreto Paulli II. A. 1468. promulgato necessario debet esse ex Cardinalium numero, qui Pontifex R. creandus est. Iuramentum Cardinalium Papam electurorum habes in Wolfii memorabil. T. 2. p. 999. Cardinales sex affecti supplicio ab Urbano VI. Vide Jacobi l'Enfant Histor. concilii Pisani T. 1. p. 46. Nouem exempla eorum, qui Cardinalitiae dignitati renuntiarunt affert Gregorius Leti in libro, cui titulus, *Itinerario della Corte di Roma*, atque inde Hubnerus Centuria VI. Bibl. Hamb. Histor. p. 194. De Gabriele Philippuccio, qui purpuram a Clemente XI. oblatam constanter renuit vide Clementis XI. Opera T. 1. p. 21. et A. E. 1707. p. 20. De Francisco Maria Mediceo, qui cardinalitia dignitate se abdicauit vide eiusd. Clementis opera T. eod. p. 31. sqq. Cardinales, qui matrimonium praetulere recensentur in den *petersburgischen Anmerkungen* 1729. p. 393 sqq. De Cardinalibus doctis (ab A. C. 540) differit Gabr. Ioseph. Eggs in *Purpura docta*. Monachii 1714. fol. 3 Voll. et supplemento nouo purpurae doctae. Augustae Vindelic. 1729. fol. De *Gallis* consularum Petri Frizonii Gallia purpurata. Lutetiae Paris. 1638. fol. De *Cisterciensibus* Casp. Iongelini purpura Cisterciensis; *Dominicanis* purpura Dominicana; *Franciscanis* purpura Seraphica; *Mariae cultoribus* Maraccii purpura Mariana. De cardinali impubere occasione cardinalitiae dignitatis Ludouico Antonio Iacobo, Hispaniae Infanti, a Clemente XII. collatae Ioan. Georg. Estor duas edidit diatribas senae 1737 et 1738. 4. De Cardinali Decano vide librum *Tableau de la Cour de Rome* pag. 234, et B. D. Mayeri dissertationem editam Kiloniae; vt Caerimoniale Romanum et historias conclauium a pluribus vulgatas praetermittamus. De officio et potestate Cardinalis Camerarii, dissertatio Italice edita Didaci Aguirre, Icti et in collegio sapientiae primarii Romae Doctores laudatur in memoriis litterariis Treuoltinis A. 1705. p. 1814. Scriptores alios de Cardinalibus diligenter recensuit Caspar Sagittarius in *introduc.* ad hist. eccles. cap. 31. p. 771 sq. vti Scriptores de Pontificibus Romanis c. 25 sq. p. 650 sq. et ex ipsis qui Romanae Ecclesiae additi sunt, Ludouicus Iacobus a S. Carolo in *Bibliotheca Pontificia*. De officialibus Pontificiis et Congregationibus-atque Tribunalibus Curiae Pontificiae Romanae, consuli possunt Cardinalis Ioan. Baptistae de Luca *relatio curiae Romanae* Colon. 1683. 4. et Hunoldi Plettenbergii S. I. *notitia congregationum et tribunalium Curiae Romanae*. Hildesii 1693. 8.

XVII. De *Archipresbyteris, Archidiaconis, Oeconomis et Defensoribus Ecclesiarum* Morinus de *Ordinatt.* parte 3. Exerc. 16. De *Archidiaconis* sigillatim Sirmondus tom. 1. Opp. p. 967. Andreas Saussaenus de *Mysticis Gallicae*

liae Scriptoribus pag. 108 sq. Paschasius Quesnellus in notis ad Leonem M. pag. 883 et 894. qui Presbyteris praelatos interdum etiam fuisse obseruat p. 887. Bufaeus ad Petrum Blesensem F. 24. Bibl. Patr. p. 1364 sq. Nicol. Comnenus pag. 71. praenot. mystagogic. Laurent. Dript in speculo archidiaconali. Neuhufae 1676. Franciscus Florens in tractatu de officio Archidiaconi ad calcem eius opusculorum editorum Parif. 1679. 4. Pompeius Sarnellus in epistolis Ecclesiasticis p. 186 sqq. Mathias Larroquanus in aduersariis sacris p. 251 sqq. Ioan. Paullus Kressius in libro, germanice edito, *Erläuterung des Archidiaconalwesens, und der geistlichen Sendgerichte*. Helmstadii 1725. 4. Io. Georg. Perfschius in libro, itidem germanice euulgato, *von dem Ursprung der Archidiaconen, Archidiaconalgerichte, bischöflichen Officialen und Vicarien, und deren Unterscheid*. Hildesiae 1743. 8. Archipresbyteri an inferiores Archidiaconis, vide Baluzium p. 455. 456. ad Anton. Augustin. de emendatione Gratiani. Nonnulla arrogata Archidiaconorum iura ad examen reuocat Io. Baptista Thiers dissertatione *de l'Étolé*, et altera, *de la dépouille des Curés*. De Archidiaconorum in veteri Ecclesia officiis et auctoritate exstat etiam diatriba Wittebergae pridem vulgata a Rev. D. Georg. Henrico Goezio, Praefule olim Lubecensi. De *Subdiaconis* et quatuor minoribus³² Ordinibus apud Latinos, et vbi ferius illi obrinuerunt apud Graecos, videndus Morinus libro laudato part. 3. Exerc. 11, 12, 13, 14. Ioan. Bona lib. 1. rerum liturgicarum cap. 25. §. 14 sqq. pag. 299 sqq. et Cotelarius ad Patres Apostolic. T. 1. p. 238 sq. ad constitut. apostol. II. 25. Hypodiaconorum iam meminit Cyprianus Epistola VIII. et Cornelius Romanus apud Eusebium L. VI. Hist. c. 43. nec hac in parte fides deroganda videtur libro Pontificali Damasci, qui Subdiaconorum institutionem refert ad Fabianum Pontificem, defunctum A. C. 250. nam in primi et secundi saeculi scriptoribus nullam eorum mentionem occurrere lubens assentior Sam. Basnagio ad A. C. 35. num. 20. De illorum officiis vide praeter Morinum, notas Menardi ad sacramentarium Gregorii M. p. 280 sq. et Beueregium ad Canonem X. Antiochen. De potestate Diaconorum in administrando poenitentiae sacramento. videndus auctor vitae S. Cypriani, Gallicae Parif. 1716. 4. editae, et memoriae Triuoltinae 1718. p. 30 sqq.

XVIII. *Lectorum* quoque munus ex Iudaica Ecclesia in Christianam deriuatum satis antiquum esse ex constitutionibus Apostolicis, Tertulliano, Cypriano

F 2

³² Abbo Floriacensis in Apologetico p. 397. *Clericorum ordo tribus gradibus specialiter distinguitur, Diaconorum, Presbyterorum et Episcoporum: nam omnes qui sunt inferioris gradus, per abusum Clerici vocantur.*

priano aliisque monumentis constat. Vide Beueregium loco iam laudato et lib. 2. Codicis Can. vindicati c. 2. §. 4. Menardum pag. 274 sq. Iosephum Binghamum Origin. Ecclesiastic. lib. 3. cap. 5. Henric. Dodwellum Dissert. Cyprianic. VI. §. 12. Ioan. Bonam rerum liturgic. lib. 2. cap. 6. pag. 647. Ioan. Meursium Exercit. critic. p. 2. c. 1. Iosephum Vicecomitem lib. 1. de ritibus Missae c. 27. Wilh. Ernestum Tentzelium dissert. de ritu lectionum sacrarum, et D. Io. Andream Schmidium in dissertationibus de Lectoribus: quanquam distinctum ordinem *Anagnostarum* fuisse in Ecclesia primis statim temporibus, non aequè certum esse videtur, quum Diaconi et Presbyteri, quin Episcopi etiam sacrae Scripturae capita in coetibus Christianorum praelegisse reperiantur. Vide Menardum p. 288. Apud Iudaeos quoque olim Sabbatis lectores septem in Synagogis erant, non statim tamen, sed quoscunque ad hoc munus idoneos *Chasan* euocaret. Vide Franciscum Burmannum parte 2. Exerc. pag. 50. et Jac. Rhenferdum de decem oriosis Synagogae pag. 258 sq. Postea vero obtinuit vt solus *Chasan* officio lectoris perfungatur. Id. p. 276. Euerunt et *ερμηνευται*, qui lectiones sacras vel etiam homilias in notam linguam ignarorum gratia interpretarentur, quod et ipsum a Iudaeis Christiani acceperunt. Vide Epiphanium tom. 1. p. 1105. Porro Lectores iidem etiam erant *Psaltae*, vnde *Psaltanagnostae* dicuntur in Nouellis Iustiniani Imp. vt notatum Valefio ad Sozomeni VIII. 24. Lectores sex latini Romae et totidem Graeci; ita etiam Constantinopoli. Alcuinus c. 29. de diuinis officiis pag. 1073.

XIX. Eodem constitutionum Apostolicarum loco ³² vbi Lectorum mentione fit, lib. 2. c. 25. memorantur etiam Cantores et Ostiarii, vbi haec annotat doctissimus Cotelerius: Quo post Apostolos tempore minores Ordines, Diaconatu inferiores coeperint in Ecclesia institui, adeo obscuritate inuoluitur, vt nulla possit certa coniectura deprehendi atque explicari. Aperte quidem S. Ignatius, qui initio secundi saeculi scripsit, agnoscit solummodo tres maiores gradus, Episcopatum, Presbyteratum, Diaconatum. *Primus vero, quod sciam, Lectores nominat Tertullianus libro de praescriptione haereticorum cap. 41. Hypodiaconi autem, Exorcistae et Acoluthi non comparent ante Cyprianicas Epistolas 24, 28, 78, 79, 80, 16, 55. et Epistolam Cornelii Papae ad*
Fa.

³² Licet Constitutiones illas Clementis vel Apostolicas minime esse, eruditi consentiant, sub initia tamen quarti saeculi esse Clementi suppositas, colliges ex Eusebii Hist. vbi ait *ἡδὲ τὰς ἀποστολικὰς*, hoc est nuper admodum opera proluxa sub Clementis nomine venditata esse, III. 38. Hist. Neque cum haec sententia pugnant, quae *πρωτοτύποι* illius operis opponunt viri doctissimi.

Fabrum Antiochenum 33 in Eusebio lib. VI. cap. 43. quae etiam Ostiarios adiungit. Sed e media aetate nihil clari affertur. Augetque difficultatem, tum quod credi debeat quasdam Ecclesias has in disciplina praeviusse aliis exemplo suo, tum quod in Diaconis soleant clerici minoris loci comprehendendi, ut Optatus multo post introductionem Clericorum Diaconis suppositorum, postquam posuisset lib. 1. pag. 39. lib. 2. pag. 53. Ecclesiae membra, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Ministros et Laicos seu turbam fidelium, eodem lib. 2. pag. 59. subiungit: Quum sint, sicut supra dixi, quatuor genera capitum in Ecclesia, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum et fidelium, pro quibus enumerantur quinque ordines Ecclesiae apud Hieronymum in Esaiæ caput 19. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Fideles et Catechumeni. Itaque dubium remanet, an hic et similes constitutionum loci, a primo earum editore, vel ab earum interpolatore profecti sint. Omisi parvae auctoritatis librum de Romanis Pontificibus. Is in Hygino habet: Hic Clerum composuit, et distribuit gradus. - Et in Victore: Hic fecit sequentes 34 Cleros.

De Cantoribus qui et κανονικοὶ ψάλται, vide Menardum ad Gregorii sacramentarium p. 61. 62 sq. D. Ioan. Andreae Schmidii diss. de Cantoribus Ecclesiae V. et N. T. Helmst. 1708. Beueregium ad Can. 15. Laodiceum Pompeium Sarnelli Epistola 27. Ecclesiastica, vbi quoque de Primicerio siue praefecto Cantorum, de quo etiam agit Iustus Henning. Boehmerus T. 1. iuris ecclesiastici Protestantium pag. 582 sqq. Iosephum Vicecomitem lib. 1. c. 30. sqq. de ritibus Missae, et Matthiae Blochii dissertat. de Psaltarum siue Cantorum origine in ecclesia Hauniae 1711.

De Ostiariis, θυρωροῖς, custodibus et conseruatoribus aedium sacrarum, Menardus p. 272. Suarezius ad S. Nili opuscula p. 669 sq. Cangius Glosario in mansionarius, παραμονάριος. Iosephus Vicecomes lib. 1. de ritibus missae c. 28. Etiam Sacrarum custodem Psalmistae iungit Ambrosius lib. 1. de officiis c. 44. vbi vide notas tom. 2. editionis praeclarae, quam Monachis Benedictinis debemus p. 69.

F 3

De

33 Locus est insignis p. 244. vbi Cornelius testatur Romae tum fuisse πρεσβύτερος 46. ἀρχιδιάκονος 7. ἐποδικόνος 7. ἀναλόγος 42. ἐπορευτός καὶ ἀναγνώστης ἕνα πυλῶνός 52. Viduas cum aegrotis super 1500. Romanus Martyr sub Diocletiano fuerat in Ecclesia Caesareensi Diaconus et ἐκκομιστής. id. de Martyribus Palaestinae cap. 3. pag. 320. Plurimum ordinum Ecclesiasticorum meminit et Pseudo-Ignatius Epistola ad Antiochenos extrema, et Epiphanius expositione fidei c. 21.

34 Codices quidam legunt frequentes, male. Nam sequentes cleri sunt Acoluthi.

eriam accedere confirmatio siue ἐπικύρωσις ac βεβαίωσις principis ac potestatis supremæ, si hoc sibi ille reseruauit. De electione per sortem, a qua ipsum clericorum nomen petatum est, vide interpretes ad Actor. I. 26. Thomassinum de disciplina ecclesiastica II. 14. Tiraquellum de iure primogenitorum p. 136 sq. Suicerum in κληρος. Notas Benedictinor. ad Ambrosium tom. I. pag. 1273. Stephanum le Moyné notis ad varia sacra p. 586. Martinum Mauritiu libro de sortitione veterum Hebraeorum, Basil. 1692. 8. Binghamum origin. ecclesiastic. lib. 4. c. 1. et S. I. Baumgartenii dissert. de ministror. ecclesiastic. apud veteres Christianos ope sortitionis designatione, Hællæ 1751. Electio primo facta ab solis Apostolis per Spiritum S. motis et agitata: post illud tempus clerus vna cum laicis, atque adeo tota ecclesia ad electionem concurrat, vt ex veteris ecclesiæ vsu demonstrat Blondellus libro de episcopis p. 197 et 379-549. Ac populi quidem consensum in episcoporum electionibus requiri solitum, in Oriente quidem vsque ad concilium Nicaenum secundum A. C. 787. Can. 7. vel saltem synodum octauam A. C. 871. Can. 22. in Occidente autem hoc viguisse vsque ad extremum sæculi duodecimi, notat Petrus de Marca VI. 2. operis de concordia sacerdotii et imperii, licet canone 13 Laodiceno, et constitutione Iustiniani imp. diu iam antea vilis plebecula ab hoc negotio exclusa esset, quod sæpe iuris illius occasione grauitè peccasset, id. VIII. 6. Perperam tamen idem illustris scriptor ius regii vel principalis consensus VIII. 2. ex requisito illo laicorum siue populi consensu deriuat, quum id potius in monarchia nitatur potestate principali et maiestate qua pollet in regno suo, vel principatu, in quo est ecclesia illa particularis, cui sacerdotes præficiendi sunt. Itaque rectius Grotius ius patronatus (κλητορικὸν δικαίον vocant recentiores Graeci) Regio iure niti disputat, cap. 12. de imperio summarum potestatum circa sacra. De more porro et iure electionis pro diuersis locis et temporibus in ecclesia diuerso, apud eundem Marcam, Baluziumque in notis et in Isaaci Haberti ἐκκλησιαστικῶ p. 435 sq. (vbi sigillatim de ecclesia graeca) et apud Morinum ac Thomassinum fuse disputata videri possunt, quibus iungenda Matthiae Flaccii demonstratio quod electio præsulum et episcoporum non ad ecclesiasticos solum, sed et ad laicos, vt vocant, pertineat, quodque hi hoc iure electionis inde vsque a Christi temporibus per annos 1300 vsi sunt, subiectus editioni catalogi testium veritatis, Francof. 1666. 4. Sibi successorem eligere prohibitum vt notat Baluzius ad Lupum Ferrariensem p. 496. De electione eiusque modis atque iuribus, nec non eligendorum requisitis consulatur laudatus Binghamus Orig. Eccl. lib. 4. De ætate legitima ad ministerium videantur Edmund. Martene lib. 1. de antiquis ecclesiæ ritibus parte 2. p. 273 sqq. Nicolaus Comnenus præ-

praenotio. mystagog. p. 97 sq. Andr. Saussay parte 2 Panopliae sacerdotalis lib. IV. cap. 4. p. 705 sqq. Ioan. Mabillonius ad Bernhardum pag. 667. Bartholomaeus Agricola in libro de aetate incunantium officia. Neapoli Nemetum 1618. 8. Leo Allatius de aetate et interstitiis in collatione ordinum etiam apud Graecos seruandis. Romae 1638. 8. Ioan. Brunnemannus in iure ecclesiastico p. 78. Iustus Henning. Boehmerus T. 1. iuris ecclesiastici protestantium p. 479 sqq. et Gottlieb Kahlius in comment. de aetate, qua apud Hebraeos et Christianos veteres sacra auspiciari munera moris erat. Lipsi. 1735. *Ad sacrum ordinem in Ecclesia ante annum XXV. Diaconi ne ordinentur, Can. XVI. Cod. ecclesiae Africanae. Presbyter et Episcopus XXXV annorum sint, Iustiniani Nouella 123. De Episcopo L. annorum vide Cotelerium ad constitutiones Apostolicas II. 1. De aetate Cardinalium creandorum Latinus Latinus T. 2. Epistol. p. 202 sq. Canonicus non ante annum XXIV. ad vota et sessionem admittendus. Vide statutum Wirceburgense A. 1541. apud Luningium T. 2. spicilegii Ecclesiastici p. 1027. Clementis IV. Epistola de impuberibus non admittendis existat apud Martenium T. 2. Anecdotor. p. 459. Sixti IV. Epistola ad Ioannem, Arragonum Regem, qua nepotem eius puerum negat Episcopum fieri posse occurrit apud Bzouium ad A. C. 1473. N. 16. De pueris sacerdotibus videndus Ezech. Spanhemius T. 2. de vsu et praestantia numismatum p. 369 sq. De Papis et Episcopis pueris, Benedicto IX. decenni, Baronius ad A. C. 1033. Relationes innoxiae A. 1727. p. 4 sqq. Archiepiscopo Remensi quinqueanni id. Bar. ad A. 925. Ioanne XII. Papa annos nato duodeuiginti id. ad A. 955. Baluzius in Papis Agenionensibus T. 2. p. 694 sq. Carol. Drelincurtius in Apologia pro Caluino p. 18. notat, pueros quatuor annorum creatos Episcopos et duodecim vel octo annorum Cardinales. Nouantiqua Theologica A. 1702. p. 633 sq. Histoire des Ouvrages 1690. p. 524. Tresor chronologique et historique contenant ee, qui s'est passé de plus remarquable et curieux dans l'etat tant civil qu'ecclésiastique depuis l'an de I. C. 1200 jusques à l'an 1647. par le R. P. Don Pierre de S. Romonuld.*

XXII. De consecratione et vnctione Sacerdotum apud Iudaeos videndi Interpretes ad Exod. XXIX. et Leuit. VIII. Fortunatus Schacchus in Myrotheciis suis, siue libris sacrorum electrochrysmatum. Daniel Weymarus de vnctione sacra et inaugurali Hebraeorum. Ienae 1679. Georg. David Ziegna de inauguratione et consecratione sacerdotum hebraeorum. Witteb. 1682. Idem dissertationibus duabus de oleo vnctionis sacro. Witteb. 1680. Christianus Zoega de vnctione sacerdotis summi. Lipsi. 1689. Nicol. Kleinschmid de vnctione personarum sub V. T. triplici. Rintelii 1699. Ioan. Marckius de

de vñctione sacerdotum, in Exerc. textualib. p. 24. Ioan. Conr. Clafingius in *διακόνει* de vñctione sacra typico - vmbratili. Lemgov. 1717. Ioan. Mayerus in animaduersionibus in hanc *διακόνειν*. Harderov. 1718. Frider. Immanuel Schwaxius de vñctione pontificis Hebraeorum per crucem. Witteb. 1755. De manuum impositione et ordinatione Rabbiorum, Iudaeis antiquo vsu recepta, Ioan. Morinus in opere praeclaro de sacramento Ordinationis, Paris. 1655 et Bruxell. 1686. fol. parte 3. Exerc. VII. c. 4. p. 141 sq. Idem in eodem Volumine de ritibus Ordinationis per omnes aetates Ecclesiae Christianae in Oriente et Occidente frequentatis disputat diligentissime, et parte 2. multos rituales libros Latinos, Graecos, Syriacos promit, quibus addendae formulae Ordinationum quas exhibet Edmundus Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus parte 2. p. 332 sq. et iungendum laudati Haberti *επιχειρηματικόν*, ad Graecae Ecclesiae mores cognoscendos, Paris. 1643. fol. vt ad Latinae, Pontificale Romanum, atque B. D. Mayeri museum Ministri Ecclesiae part. 1. p. 140 sq. Extat et Francisci Gallierii de sacris electionibus et ordinationibus opus Paris. 1636. fol. Illud non omittendum, quod saeculo adhuc XIII. et XIV. non ordinati sunt nisi ad certam Ecclesiam, vt haud diffidetur Natalis Alexander tom. 7. Hist. Eccles. p. 222. edit. in fol. et quod bis ordinari prohibitum, de quo Beueregius ad Canonem Apostolicum LXVIII. Dies ordinationis Episcopi natalis dictus et sollempniter celebratus est. Vide Wilh. Ern. Tentzelii Exercitat. de natalitiis Episcoporum, quae obuia est parte prima Eiusdem Exercitationum selectarum p. 344 sqq. Ern. Sal. Cypriani Progr. de Natali Episcoporum, pag. 66. Eiusdem Programmatum, Coburgi 1708. 8. iunctim editorum, et Ioan. Henrici Stuffii commentationem secundam de Natalitiis ecclesiasticis, Gothae 1737. euulgatam §. 3. De caractere indelebili ex ordinatione conferatur Christo. Matth. Pfaffii dissertatio, Tubingae 1739 edita. De translatione ab vna ecclesia in aliam vel abdicatione sacri muneris consulendi sunt Ioseph. Binghamus lib. VI. Orig. ecclesiastic. cap. 4. Beueregius ad can. apost. 14 et 15. can. Nicen. 15. Chalcedon. 5. 10. 19. Ioan. Andr. Schmidius in commentat. ad canon. XV. concilii Nicaeni de translationibus Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum, Helmstad. 1702. 4. Ioan. Georg. Walchius in dissert. de translationibus ministrorum in veteri Ecclesia, Ienae 1745. Casparis Ziegleri de Clerico renitente siue muneris ecclesiastici fuga liber memoriae b. D. Martini Geieri consecratus lucem vidit Wittebergae 1684. 4. Addatur Ioan. Fechtii dissertatio de fuga ministerii ecclesiastici. Rostoch. 1704. 4. et Sig. Iac. Baumgartenii fuga Christianorum et in specie sacerdotum ad trutinam rationis et reuelationis exacta. Halae 1755. Ad amicum, qui propter molestias a Collega

sustinendas curam pastoralem abicere cogitabit grauis exstat epistola Anselmi Lucensis T. 1. anecdotorum Martenii pag. 210 sq. Depositi quum interiecto tempore restituebantur non reordinati sunt, sed redditus gradus per instrumenta et vestimenta. Vide Fulbertum Ep. 25. T. 18. Bibl. Patr. edit. Lugd. pag. 12.

XXIII. De beneficiis et redditibus Ecclesiasticis, qui initio post communionem bonorum ³⁶ de qua Actor. II. 44. fuere ex oblationibus et eleemosynis fidelium, deinde a Constantini M. aetate ex certis foundationibus, legatis atque donationibus ad Ecclesias certas pertinentibus, ex decimis item, atque aliis eiusmodi dotibus ac constitutionibus, denique a septimo saeculo ex agris fundisque immunibus donatis vel attributis, videndus liber Italice plus simplici vice editus atque latine etiam versus a Carolo Caffa, atque sub *Paulli Sarpii* Veneti nomine vulgatus, Ienae 1681. 12. de *materiis beneficiariis seu beneficiis Ecclesiasticis*: et Gallice ³⁷ ab Ameloto de la Houssaie. Paris. et Amstelod. 1692. 12. cum notis, atque anglice 1727. 8. quanquam non est Paulli illius, scripta Tridentini concilii historia celeberrimi, sed amici eius *M. Fugentii* Brixientis, monachi Seruitae, Sarpio in multis similis, cuius etiam vitam scripsit. Vide Rich. Simonis epistolas selectas parte 3 Epist. 17. p. 115. qui ipse Simon sub nomine *Hieronimi a Costa* librum edidit eiusdem argumenti Gallice, de origine et progressu reddituum Ecclesiasticorum, *Histoire de l'origine et du progrès des revenus Ecclesiastiques* 1684. 12. Eius summa capita videre licet tum in Actis Eruditorum et nouellis Reipublicae litterariae illius anni, tum in praeclari viri Viti Lud. Seckendorffii historia Lutheranismi lib. 1. pag. 236 sq. His utique praeter eiusdem Rich. Simonis lib. 3. Bibl. criticae cap. 32 et 33. et alterius Richardi Abbatis librum des pensions Royales, Parisiis 1719. 12. editum, quo probat, Regem etiam posse Laicis ex beneficiis ecclesiasticis, quae ipse conferendi habet potestatem, pensiones assignare, atque *Theoph. Raynaudum* tomo XII. operum, iungendum vastum atque eruditum opus *Ludouici Thomassini* ³⁸ in Oratorio Gallicano Presbyteri,

G 2

post

³⁶ Illa bonorum communio apud primos Christianos fuit liberalis potius rerum necessariorum communicatio, quam ut nemo quicquam proprii habuerit. Vide Salmasium libro de usuris p. 655 sq. Ioan. Laur. Mosheimii diss. de vera natura communionis bonorum inter primos Christianos. Helmstadii 1725. editam, et recensam Vol. II. Eius dissert. ad H. E. pertinentium p. 1 sqq. et Ioan. Mich. Lorentzii diss. de communione bonorum in primitiua Ecclesia. Argentor. 1751 euulgatam.

³⁷ Vide *summarische Nachrichten der Thomassischen Bibliothek* p. 246 sq.

³⁸ Epitome operis Thomassiniani a Lorio edita est A. 1702. et alia accuratior ab Anonymo A. 1717. 4. sub titulo: *Ancienne et nouvelle discipline de l'Eglise touchant les benefices et beneficiers*. Vide *Journal des Savans* A. 1718. p. 20.

post binas Gallicas editiones ab auctore versum latinè, editumque Parisiis 1688. fol. tribus voluminibus, et nouissime gallice Paris. 1726. itidem tribus voluminibus in folio; in quo de beneficiorum Ecclesiasticorum origine, variis generibus, administratione per Episcopos, Oeconomos, Defensores, et multiuario abusu copiose differitur. *Ioseph. Binghamus* lib. V. origin. Ecclesiasticarum. *Martin Schoockius* de bonis vulgo ecclesiasticis dictis. Groning. 1641. 4. *Arnoldus Cornuinus a Belderen* de personis et beneficiis ecclesiasticis, Francof. 1708. 4. et *Melchior. Pastoris* tractatus de beneficiis ecclesiasticis; et de bonis ecclesiae acquirendis et conseruandis, qui habentur in operibus eius Tolosae 1712. fol. editis. *D. Casparis Ziegleri* τὸ μωναχικόν de dote Ecclesiae eiusque iuribus et priuilegiis liber prodiit Witteb. 1676. 4. De oblationibus consulendi sunt Pompeius Sarnelli c. 27. antiquae Basilicographiae. Christ. August. Salgius lib. III. de diptychis veterum pag. 36. Gothofred. Christoph. Claudius histor. fratrum sportulantium pag. 1. c. 7. Franciscus Berlendus in libro italice sub hoc titulo: *Delle oblationi all' Altare antiche e moderne* Venetiis 1733. 4. euulgato, ibidemque 1737. recuso, et latine verso 1743. Cangius in glossario voce *Saccus*. Salomo Deylingius p. 300 sqq. obseruationum miscellanear. Henr. Linckerus de iuribus temporum cap. 8. Chr. Wilduogelii dissert. de oblationibus, quae fiunt per sacculum sonantem, Ienae 1705. Casp. Henr. Hormii obseruationes circa iura eleemosynarum et aliarum collectarum, templorum et betularum pentecostalium. Witteberg. 1716. 4. et Octav. Ferrarius I. 26. de ritu concionum sacrarum. De pluralitate beneficiorum, siue licita, siue illicita ex moribus et disciplina Ecclesiae, vide Guilielm. Parisiensem, Ioannem de Lignano, et Claudaei Pacaei librum A. 1650. editum, (de quo du Pin tomo 17. p. 265 sq.) M. Anton. de Dominis lib. 9. cap. 10. Natalem Alexandrum T. 7. H. E. pag. 228. b. sq. et H. Whartoni scriptum editum, Londini 1692. 8. *A Defense of Pluralities, or holding two benefices with cure of souls, as non practised in the Church of England.* Leges Principum de non donandis vel legandis Ecclesiae bonis immobilibus exhibet Zimmermannus de montibus pietatis p. 706 sq. Pensiones e beneficiorum ecclesiasticorum fructibus delibatae non memorantur ante concilium Chalcedonense. Vide Pagium ad A. C. 451. n. 61. De officio et iurisdictione *Dataris* nec non stilo Datariae consulendus Theodori Amydeni tractatus, editus Paris. 1654. et recusus Colon. 1701. fol. De *defensio-*
tibus ecclesiarum, ciuitatum, senatus et pauperum Pagius ad A. C. 407. De sacrilegio laico siue bonis ecclesiasticis per Laicos vsurpatis *Ioannes Filescus* in variis opusculis, Paris. 1614. 8. De beneficiis Ecclesiae non in luxum, sed post Clericorum honestam sustentationem in alendos pauperes impendendis;

dendis, *Ioan. Baptistae Thiers* aduocatus pauperum de quo libro videndus Elias du Pin, tom. 18, pag. 275. De origine et institutione *Paroeciarum* vide Ioannis Frontonis Epistolam ad Guronium, Tutelensem Episcopum, Ioannis Falsacum lib. laudat. diatriba tertia. Ioannem Seldenum histor. decimarum cap. 6. §. 3. p. 80 sqq. et W. Kenneti, Episcopi olim Petroburgensis, *Parochial Antiquities*.

XXIV. *Monachos* 39, antequam sacris Ordinibus initiati, Laicos appellant tum Synodi tum Patres, vt notauit H. Noris somnio XXVIII. Francisci Macedo, M. Antonius de Dominis II. 12. de Rep. Eccles. Alteserra VII. 21. Asceticon. Franciscus Hallier libris de hierarchia Ecclesiastica, et Iosephus Vicecomes lib. 1. de ritibus Missae cap. 3 sq. vbi iam ab A. C. 495. Clericis 40 accensitos remque sacram peregrisse probat. Igitur a Geruasio in vita S. Martini praeter rem scriptum est eos a Cleri functionibus et Ecclesiasticis dignitatibus exclusos fuisse, quod facile refellit P. Badierius Monachus Benedictinus in libro Gallice edito de sanctitate status Monastici, Paris. A. 1700. Clericis etiam praefertur Monachi ab Abbate Floriacensi in Apologetico p. 397. *Clericorum ordo inter Laicos et Monachos medius, quantum est superior inferiore, tantum inferior superiore.* Mox pag. 398. notat ex Monachis Clericos ordinari, et ex Clericis Monachos fieri. Non ab re igitur fuerit de illis etiam hoc loco pauca quaedam subiungere. Ac per tria quidem prima a Christo nato saecula nullos Monachos in Ecclesia Christiana fuisse non diffitetur Elias du Pin in Biblioth. Scriptorum Eccles. in Append. ad tom. 6. p. 25. Apostolorum certe temporibus ne vestigium quidem fuisse Monasticae vitae affirmat S. Chryostomus Homil. 25. in Epist. ad Hebraeos. Quanquam enim Philo Therapeutas tanquam genus quoddam Monachorum videtur describere, tamen ex eo ipso Philone non de Christianis, sed de Iudaeis Essenis esse sermonem viri docti colligunt. Vide Epistolas Gallice Paris. 1612. de Therapeutis Philonis editas pag. 150 sq. 262 sq. Et quanquam Marcion Haereticus ab Epiphanio in Haeresi Marcionitarum *μονάζων* appellatur, hinc tamen Monachos primo iam saeculi secundi quadrante in Ecclesia fuisse nolim colligere cum Thoma Millefio in. notis ad Cyrillum Hierosolymitanum

39 Monachus, qui suo more viuit, caelebs. In catena ad Marcum p. 86. Laicis in coniugio viuentibus opponuntur. *ἐρημικοὶ* et *οἱ ἐν κοινοβίῳ μελαυμιμονῶντες*. Conf. lac. Gothofredum ad Libanium pro templis p. 45.

40 Petrus Disconus IV. 78. chronici Calinensis: *A principio nascentis Ecclesiae duos ordines fuisse notissimum est, unum qui laboraret in verbo et doctrina, alium qui orationi vocaret; unum qui actiue, alium qui contemplatiue inserviret, Clericos et Monachos.*

num pag. 60. quoniam vocabulo illo tantum solitaria vita ⁴¹ Marcionis notari potuit. Quarto autem post natum Christum saeculo iam frequentes Monachi esse coeperunt, qui ducti sanctimonia *Pauli Thebani*, Eremitarum primi, qui circa A. 251. desertum intrauit anno aetatis vix decimoquinto, tum *S. Antonii*, cuius vitam Athanasius scripsit quique vitam monasticam amplexus est circa A. 270. et de quo conferatur Dieterici Reimboldi dissertatio de Antonianis seu fratribus S. Antonii sub praesidio L. E. Kappii, Lipsiae 1737 habita; vel S. Amunis siue Ammonis primi conditoris coenobii in monte Nitriae circa A. C. 304. et Pachomii primi regulae monasticae et monasterii Tabennensis conditoris circa A. C. 325. Horum exemplo vitam sectati sunt vel *Anachoretarum* (qui etiam Celliotae, Eremitae, *ἐρημίται*, *Ascetae*, *Einsiedler*, *ἑσπεύουσι* ⁴², *inclusi*, de quibus Sirmondus ad Godfridi Vindocinensis IV. 48. Epist. tom. 3. Opp. p. 385.) vel *Coenobitarum* siue *Synoditarum* et in commune viuentium in aliquo Monasterio. Ne dicamus de *Saracenis* ⁴³ siue *Remboth*, qui bini vel trini suo arbitratu viuebant, de quibus Hieronymus Epist. 22. ad Eustachium; et Michael le Quien in prolegom. ad Damascen. p. VII. Et de *Stylitis* a Simone Stylita, medio saeculo V. de quo Allatius lib. de Simeonibus; Frider. Georg. Lautensack singulari dissertatione, Witteb. 1700 edita, et Urbanus Godofr. Siberus in commentat. de sanctis columnaribus, Lips. 1714 euulgata. Vide etiam de variis gradibus Ascetarum, *μοναζόντων*, Monachorum, Eremitarum Suarezium ad S. Nili opera p. 680 sq. Iosephum Binghamum in originibus siue antiquitatibus ecclesiasticis anglice editis, libro septimo, vbi etiam de virginibus et viduis Ecclesiae Christianae, D. Salomonem Deylingium in diss. de Ascetis veterum, subiecta parti tertiae obseruationum sacrarum p. 441 sq. Laur. Arrhenii specimen academ. de Eremitis, Vpsaliae 1726. 8. editum. Abbatem Fleury in diss. praemissa tomo vicesimo Historiae Ecclesiasticae gallice editae. Et librum Norimbergae 1725. folio hoc indice editum: *Eremitae primi, Anachoretae, ordinum religiosorum institutores, propagatores, reformatores LXXX aeneis figuris excusi, elogiis laudati*. Ab illo tempore non tantum numerus mona-

⁴¹ Sic *μοναχῶν* vocabulo vsus Symmachus Psalm. LXVIII. 6. *δίδωσι μοναχῶν δίκην δίκων*, vbi septuaginta interpretes: *κατοικίσει μοναχῶν ἐν δίκῃ*, al. *μοναχῶν*.

⁴² De primis illis vitae eremiticae et monasticae conditoribus accurate disserunt Tillamontius T. VII. memoriar. H. E. vbi etiam p. 531 et 532. de Eusebio Vercellensi, a quo Canonici regulares, et Vir Summe Venerabilis Ioan. Georg. Walchius pag. 1664 sq. H. E. N. T.

⁴³ Ex Bonifacii VIII. decreto monachis ac monialibus monasterio sine grauisima caussa egredi vetitum, quod vsque quaque obseruatum etiamnum obseruari optat Ioan. Baptista Thiers, libro *de la clôture des religieuses*, A. 1681.

monachorum et monialium auctus est mirum in modum, sed etiam diuersae regulae, diuersa instituta ac genera ⁴⁴ vitae monasticae in Oriente et Occidente excogitata. Vide codicem regularum editum a *Luca Hoffenio* Rom. 1661. 4. distributumque in partes tres, quarum priore habes regulas monachorum Orientis, S. Antonii Abbatis, S. Ithiae Abbatis, SS. Patrum Serapionis, Macarii, Paphnutii et alterius Macarii Abbatis Nitriensis (quam ediderat Petrus Rouerius S. I.) S. Pachomii, S. Oriesii, Incerti et S. Basilii: in parte secunda regulas monachorum Occidentis, S. Benedicti Abbatis Casinensis, Incerti, SS. Paulli et Stephani Abbatum, S. Caesarii Arelatensis, S. Aurelii Arelatensis, S. Ferreoli Vctiensis, S. Columbani Abbatis monasterii Turnatensis, S. Isidori Hispalensis, S. Fructuosi Braccarensis, Regulam Magistri, et Grimalici regulam solitiorum. Parte tertia regulas virginibus obseruandas S. Augustini, S. Caesarii et Aureliani Arelatensium, S. Donati Vesontini, alterius cuiusdam Patris et S. Leandri Hispalensis, atque B. Aelredi Abbatis Rieuallensis, subiuncta adhortationum ad monachos et virgines appendice. Exstant etiam Hugonis Menardi notae ad concordiam regularum S. Benedicti, Abbatis Anianensis. Paris. 1638. 4. Petrum quoque Rouerium S. I. editioni codicis regularum monasticarum infudasse testatur Sirmondus tom. 4. operum p. 686. S. Hieronymi regulam monachorum e scriptis eius collectam per Lupum de Oliueto habes tomo V. operum S. Hieronymi pag. 343. edit. Ioan. Marcianaei.

XXV. Quum ita pro suo quique genio et capto viuerent et sectatores suos haberent, non mirum plures etiam ordines monachorum et monialium ortos fuisse, quorum numerus auctus praecipue per saeculum XIII et XIV. Illorum singulorum notitiam dare, integrorum voluminum opus, qualia sunt *Philippi Bonanni* S. I. catalogus ordinum religiosorum, italice et latine vulgatus Rom. 1706. 4. et germanice Norimberg. 1711. 8. vel *Hermantii* (diuersi ab eo qui vitas Athanasii, Basilii et aliorum condidit) historia ordinum religiosorum et congregationum regularium et saecularium Ecclesiae, Paris. 1710. 12. quatuor voluminibus, gallice. Paulli Morigii *Istoria de' personaggi illustri religiosi, diuisa in V libri, et Istoria dell' origine di tutte le religioni, che sono stato al mondo in tre libri.* 1569. Syluestri Maurolyci *Ma-re Oceano di tutte le religioni.* Messina 1613. fol. Petri Crescentii *Tromppes*
Ro-

⁴⁴ Quadruplex fuit vitae monasticae prorsus singularis species, medio aeuo aut recenter introducta, aut, quum iam antea vsitata esset, valde amplificata, quae religionis quadratae nomine insigniretur; quam accurate exposuit Christ. Gottl. Loecherus in commentatione de Religione quadrata, Lipsiae 1741. in lucem emissa.

Romaines, ou milices Ecclesiastiques, et religions militaires et claustrales. 1648. *Hippolyti Helioti* (cuius censura de Hermantii opere memoratur in Ephemeridibus Parisiensibus Anni 1711. mense Martio pag. 335. edition. Amstelodamensis) *Historia ordinum religiosorum*, quae gallice Parisiis 1714-1719. tomis octo in forma quadripartita edita est; et nuper germanice versa prodiit Lipsi. 1753 sqq. octo itidem tomis in forma quadripartita. *Histoire du Clergé seculier et regulier.* Amstelod. 1716. Voll. 4. in 12. *Gregorii Rinii* (*Georg. Burc. Lauterbachii*) *monastica historia Occidentis.* Lipsi. 1737. 8. Quae Berolini 1751. 8. Voll. 7. gallico sermone euulgata est *historia monastica satirae potius, quam historiae nomen meretur.* Praeterea ordines Monachorum persequitur *Franciscus Modius* in libro de ordinum Ecclesiasticorum origine, progressu et vestitus ratione. Francof. 1585. 4. *Ioannes Creccelius* de origine et fundatione monasteriorum, Francof. 1614. 4. et Michael Geddesius Anglus in tractatibus miscellaneis patria lingua editis tom. III. diff. V. Lond. 1706. 8. Iampridem quoque et gallice Amstel. 1688, 1695 et germanice A. 1692. 8. Augustae Vindelicor. prodiit *historia ordinum religiosorum, kurze und grändliche Historien vom Ursprung der geistlichen Orden, der Mönche und Klostersjungfrauen, nebst beigefügter Vorstellung der Ordenshabite.* A Bonanno ordines monachorum referuntur CXL. et monialium CVIII. His iungendus denique est *B. Lutherus* tom. 3. Opp. edit. Altenburg. p. 381 sq. *D. Iochimi Hildebrandi* liber de Religiosis eorumque ordinibus, Helmst. 1701. 4. Praeterea de rebus et antiquitatibus monasticis videnda *Daldini Alteserrae* *Ascetica* siue origines monasticae libris X. tum *Claudius Delleus* in antiquitatibus status monastici et religiosi, editis gallice A. 1699. *Ioan. Creccelius* de origine et fundatione ordinum monasticorum, Francof. 1614. 4. *Matthaei Galeni* origines monasticae, Dillingae 1563. 4. *Prosperi Stellartii* *chronologia monastica*, Duaci 1627. 4. De studiis monasticis eximius Io. Mabillonii liber e gallico versus latine etiam lucem vidit interprete Vdalrico Staudigleo, Campoduni 1708. 8. quo in opere probat monachos perinde vt viros ecclesiasticos neutiquam dedecentia aut illis indigna esse bonarum litterarum. sacrarum praecipue studia. Quanquam enim Mabillonii sententiam infringere studuerunt Armandus Ioannes Bouthillier, Abbas Trappensis et L. Carrelius; tamen constat per multa saecula litteras alibi fere exulantes, in monasteriis hinc inde inuenisse perfugium, et monasteria passim fuisse scholarum loco in quo adolescentes erudirentur, (vti Hildebertus Cenomanensis p. 285 edit. nouae scholares iungit claustralibus,) quum alios longe lateque studiorum vel odium vel certe ignoratio occupasset. Confer Iacobi Goetten lib. 2. observationum cap. 4. Similiter certum est monachos olim labore honesto

nesto 45 vel opificio vitam tolerasse, neque per otium consumsisse quae alii Christiani sudore multo comparassent. Confer Alteserram lib. V. Asceticon. c. 8 sq. et Gundlingium ad Eustratii delineationem Ecclesiae Graecae p. 21 sq. Monachis praesunt Abbates, siue Archimandritae, Monialibus Abbatissae. Explicatio historica caerimoniarum benedictionis Abbatissae (quales describuntur in Pontificali Romano) inserta est memoriis litterariis Treuoltrinis A. 1708. p. 153 sq. auctore Claudio de Vert. id. p. 1336. Sed ad singula monastica instituta descendere non est nostri instituti, de quibus post *Ioannem Cassianum* aliosque, *Edmundus Martene* in praeclearo opere de antiquis monachorum ritibus, distincto in libros V. editoque Lugd. 1690. 4. atque in commentario historico ad regulam S. Benedicti, eodem anno vulgato Paris. in 4. *Ioannes Mabillonius* in praefatione ad Acta Sanctorum ordinis S. Benedicti, saecul. 1. p. 7-11. et *Ludov. Anton. Muratorius* antiquit. Ital. medii aevi T. V. p. 361 sqq. *Canonicorum* in Ecclesiis cathedralibus collegia originem debent saeculo VII. regulamque primum acceperere tempore Ludouici Pii Imp. vt notauit Baluzius ad Lupum Ferrariensem p. 372 sq. Confer M. Antonium de Dominis II. 9. Gabrielis Pennoti historiam Canonicorum regularium, quos non ab Apostolorum tempore, vt ille, sed ab A. 1039 repetit Antonius Pagi in critica Baroniana, et Raymundi Chaponelli Canonici Regularis S. Augustini et Prioris S. Eligii historiam Canonicorum quae sine nomine auctoris prodiit gallice Parisiis 1699. 12. et recensetur in actis Erud. tom. 3. supplementi p. 355. In eo autem quod Chaponellus contendit Clericos et Canonicos ante saeculum XII. nihil proprii possedisse; refellitur ab Ludouico Hugone Ord. Praemonstratensis monacho in censura historiae Canonicorum, *Critique de l'Histoire des Chanoines*, Luxemburg. 1700. 8. De vita communi Clericorum nihil proprii possidentium conferatur *Pompeius Sarnelli* in libro Italiae edito Romae 1688. 4. qui inscribitur, *il Clero secolare nel suo splendore*; in cuius capite 17. is contendit, Clericos imitatos esse communionem bonorum, quae fuerit inter

Apo-

45 S. Maximus ad Dionysium T. 1. p. 395. Σημειώσω ὅτι πολλά καλόβηται ὁ Μοναχὸς ποιεῖν, ὡν οἱ λαϊκοὶ ἴην ἐπιτροπήν καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν, οἷον ὁ γάμος, καὶ τὸ εἰραλίαις ἢ ἐμπορίαις ἐμμελεῖν, καὶ ἑτέροις ἐν οἷς ὁ λαϊκὸς οὐ καὶ λαμπρύνεται. Nota, multa monachis esse prohibita quorum facultas et potestas laicis est, vt nuptias, militiam et commercia frequentare, et similia, quae in laico non damnantur. Theophilus Raynaudus, S. I. sub nomine Renati a Villerscripsit librum, cui titulum fecit *Hipparchum*, dicauitque Urbano VIII. atque in eo ostendit, monachum non decere exercere commercia. Idem liber gallice e latino versus A. 1714. Amstelodami in forma octopartita prodiit, sub titulo: *le Moine marchand*, ou *Traité contre le commerce des religieux*. De negotiatione Clericis interdicta vide Ferd. Mendozam ad concil. Illiberitanum T. 1. Labbei p. 1156 sq. et de vsuris interdictis pag. 1161.

Apostolos; aut monachos imitatores fuisse primorum Christianorum laicorum. Omittimus alia quae videri possunt apud Casparem Thurmannum in Bibliotheca Canoniorum. Halae Magdeburg. 1700. 4. De ordinibus equestribus siue cruciatis et religiosis, siue saecularibus atque militaribus videndi scriptores laudati in Actis Eruditorum tom. 2. supplementi p. 498 et 502. et a Christiano Gryphio τῷ μαναγίτη in limine libri editi germanicè anno 1709. 8. kurzer Entwurf der geist: und weltlichen Ritterorden, quibus addendi Hermantius supra memoratus in historia ordinum militarium, Rothomagi anno 1698. 8. et eorundem ordinum descriptio ⁴⁶ lingua slauonica siue russica, additis (ad Belgicae editionis exemplum ⁴⁷ quam anno 1697. 8. Amstelodami dedit Adrianus Schoenbeckius) iconibus in aes incisis insignium, vestium et ornamentorum, quibus equites ordinum CXIII vtuntur. Aegidius Andr. de la Roque in libro de origine nominum et cognominum, gallice vulgato Paris. 1681. 12. Petrus Lagerloef in disquisitione de ordinibus equestribus, Holmiae 1696. Philippus Reinhardus Vitriarius de equitibus et ordinibus equestribus Lugd. Batav. 1707. Ioan. Christophorus Becmannus in notitia dignitatum illustrium diss. XIX. sq. Francisci Menenii deliciae equestrium siue militarium ordinum, insertae Gualteri chronico chronicorum ecclesiastico, tomo 2. p. 46 sqq. Honoratus de S. Maria in *dissertations historiques et critiques sur la chevalerie ancienne et moderne*. Paris. 1718. 4. et *Histoire des ordres militaires ou des chevaliers, des milices, seculieres et Regulieres de l'un et de l'autre sexe, qui ont etablies jusqu' à present*, quae ex Iustiano, Bonanno, Hermantio, Schonbeckio, Helioto, et Honorato de S. Maria congesta, et praemissa Iacobi Basnagii diss. de duellis edita est Amstelod. 1721. 8. quatuor voluminibus. Vincentius Coronelli tomo XIX. Lexici vaegrandis vniuersalis, edi coepti Venetiis lingua italica, vbi sub voce *Canaglieri* comparet non sine auctario *Bernardi Iustiniani*, Veneti, historia chronologica ordinum equestrium, edita in lucem Venet. 1670. atque auctior 1692. fol. Idem, quem paullo ante laudauimus, *Philippus Bonanni*, S. I. etiam ordinum equestrium centum et quinquaginta imagines atque descriptionem Clementi XI. Pontifici Maximo obtulit, Romae anno 1713.

⁴⁶ Acta Erud. Tom. 3. supplem. p. 534. et A. 1714. p. 487.

⁴⁷ Titulus Belgicae editionis est: *Historie van alle Ridderlyke en Krygs-Orders, baar Dragten, Wapen, en Zinteecken, in s' Koper gesneden door Adrian Schoonebeck.*

CAPVT XIV.

Scriptores de Republica ac Magistratibus Hebraeorum,
Graecorum, et Romanorum.

De Republica Hebraeorum. 1. *Synedrio magno.* 2. *Iure Regio.* 3. *Aechmatarchis etc.* 4. *De Politica Aegyptiorum.* 5. *Graecorum Republicae.* 6. *Atheniensium et Lacedaemoniorum.* 7. *De Corpore Achaico et Aetolico.* 8. *De Rep. et Magistratibus Romanorum.* 9, 10, 11, 12. *Inauguratio, Insignia, Tituli.* 13. *Ordines in Rep. Nobilitas, Ius Ciuitatis etc.* 14. *Notitia Dignitatum utriusque Imperii.* 15. *De Rebuspublicis commentitiis.* 16.

I.

Hebraeorum Rempublicam singulari quadam regiminis forma, quam *Theocratiam* vocat Iosephus IV. 8. Antiquit. et lib. 2. contra Apionem, p. 1071 administratam fuisse, tempore Moſis, Iosuae et Iudicum; licet Moſes Deut. XXXIII. 5. et Iudices Iudic. IX. 6. XVII. 6. XVIII. 1. Reges appellentur, antequam in externae monarchiae formam¹ sub Saulo mutaretur, ostendit D. *Adamus Rechenbergius* in diff. de ficta Hebraeorum ante Regem Saulum monarchia ciuili, Lipsiae 1687. tom. 1. dissertat. historico-politic. p. 336 sq. contra *Seldenum* II. 2. de Synedr. *Nicolaum Apati* in vita triumphante ciuili. Amstelod. 1688. 8. et *Adr. Houytinum*, qui ante Saulis tempora monarchiam in republica Iudaica obtinuisse singulari libello probare conatus est, Lugd. Batav. 1685. 12. impugnato etiam a *Sam. Puffendorffo* in appendice ad librum de habitu religionis Christianae. Cum hac Theocratia non nisi temere aliquis contulerit *Διογενισίαν* Atheniensium, aut Remp. *Panensem* et vniuersorum *Panchaiae insulae* incolarum, caussas maioris momenti ad Sacerdotes referentem, de qua *Diodorus Siculus* V. pag. 220. 221. vel quod *Iulius Caesar* apud *Dionem Cassium* recusat Diadema, mittitque in Capitolium, dictitans quod *Iupiter solus* sit Romanorum Rex. Ceterum de

H 2

Theo-

¹ Etiam sub regibus adhuc durasse Theocratiam contendit *Dartisius* in singulari dissertatione Gallice edita in volumine, quod inscribitur, *Recueil de trois ecrits importants à la religion.* Hagae 1714. 8. Theocratiae insignia specisilia Deo tributa, thronum, sedem, currum, sceptrum, libram, arma, exercitus, etc. illustrat *Ioan. Christo. Becmannus* in differt. de Anthopopathia actionum humanarum. c. 2. Franc. ad Viadr. 1715. *Ioann. Henr. Hottingerus* lib. 1. *Smegmatis orientalis* p. 205. obseruat in V. T. historia species quatuor administrationis; 1) oeconomicam ante Moſen. 2) theocraticam, 3) monarchicam, 4) aristocraticam.

Theocratia Iudaica agentes praeterea consuli possunt Ioan. Wandalinus lib. 3. de iurē regio cap. 2 sq. et quae praeter Io. Marshamum pag. 226 sq. Canonis chronici, et Ioannem Spencerum lib. 1. de legibus Hebraeorum III. 300 sq. Herm. Witsius oratione de Theocratia Israelitarum, quae in eius Miscellaneis et ante Th. Godwini Mosen et Aaronem, latine in Belgio et Bremae recusum exstat. Melchior item Leydeckerus de Rep. Hebr. lib. V. c. 1. Io. Iacobus Schudt prolegomenis ad vitam Iepthae, nec non in compendio historiae Iudaicae ad Iustini XXXVI. 2. Francof. 1700. 8. Auctor dissertationis de Theocratia Israelis², editae, ut probet Christum semper Principem gentis Iudaicae peculiariter fuisse ab exitu ex Aegypto vsque ad destructionem templi secundi. Salomo Deylingius in dissertatione de Israele Iehouae Dominio ad Ps. XIV. 2. Lips. 1723. Ioannes Fidalcke in dissertatione de Theocratia Iudaeorum. ibid. 1728. et Henricus Hulsius in dissertatione de Iehouah Deo, rege ac duce militari Israelis, quae prima est in Eius commentario in Israelis prisci praerogatiuas ac bona. Lugd. Batav. 1713. 4. euulgato. Henningi Bernh. Witteri liber editus Hildesiae 1711. 4. qui inscribitur, *Iura Israelitarum in terram Palaestinam*, est plenus paradoxis commentarius in Genesim. Ad eum obseruationes quasdam edidit Ioan. Hermannus ab Elswig. Witteb. 1712. 4. Iudaeorum populum in Aegypto atque Aegyptiorum tyrannide liberatum adeo stupidum et incultum haud fuisse, uti a viris quibusdam doctis arguitur, declarat Edmundus Dickinson in physica veteri et vera c. XIX. et D. Salomo Deylingius oratione de Israelitarum ingenio, ad calcem partis 1. obseruationum sacrarum, Lips. 1708. 4. De adolescentia Reipublicae Israelitarum sub temporibus Iudicum, hisque proximis, exstat D. *Gustavi Georgii Zeltneri* liber editus Norimbergae 1696. 8. ad 1. Regg. VI. et Aet. XIII. 20. et *Daniel Guil. Molleri* de XII Iudicibus exercitatio, Altdorfii 1709. Praeterea notissimi sunt de Republica Hebraeorum libri praeclare scripti a Cornelio Bonaventura Bertramo, Carolo Sigonio, Ioanne Stephano Menochio, aliisque. *Bertrami* liber de Republica Hebraeorum, Theodoro Bezae inscriptus, lucem adspexit primum Geneuae 1574. 8. deinde notis illustratus a *Constantino l'Empercur* Lugd. Batav. 1641. ab eoque tempore cum huius viri docti notis recusus inter criticos sacros Anglos, Londini primum deinde Amstelodami, tum Francofurti vulgatos, tomo VIII. Ioannis Nicolai annotationes in laudatum Bertrami libellum nunc primum edidit Sigeb. Hauercampus Lugduni Batav. 1740. 8. *Caroli Sigonii* libri III. de Republica Hebraeorum lucem primo adspexerunt Bononiae 1582. 4. deinde saepius prelis iterum subiecti tum seorsim, tum aliis iuncti scriptis ab eodem Sigonio compositis. Denique cum

² Journal littéraire, Tom. 3. p. 473. Hagae Comit. A. 1714. 8.

dum notis siue collectaneis *Ioannis Nicolai* Helmst. 1685. 4. iisque longe auctioribus Lugd. Batav. 1701. 4. *Ioannis* quoque *Brannii* viri clarissimi notas ineditas in Sigonium memorari video in Actis Eruditorum A. 1702. pag. 64. *Petri Cunaei* libri III. de Republica Hebraeorum Lugd. Batav. 1632. et saepe postea excusi, criticisque Anglis itidem inserti sunt, hinc in Belgicam linguam conuersi, suppletique ac continuati a *H. W. Goerté* Amst. 1685. et in Galliam 1705. 8. 3 Vol. Nec minus latine iterum editi cum notis *Ioannis Nicolai*. Lugd. Batav. 1703. 4. *Ioannis Stephani Menochii* opus de Republica Hebraeorum, omnis generis antiquitates hebraicas simul attingens, prodiit Parisiis 1648. 1651. fol. *Hermannii Conringii* de Republica Hebraeorum dissertatio Helmstadii separatim primum, deinde cum eius libro de Numis hebraicis edita et nouissime a Thoma Crenio inserta fasciculo 2 opusculorum ad historiam et philologiam spectantium. *Ioachimi Ludouici Reimeri* de Republica Hebraeorum libellus perbreuis vulgatus Hafn. 1657. 12. et Altenb. 1671. 12. *Edonis Hilderici*, Frisii, oratio de Politia et Hierarchia populi Iudaici, Altdorfii edita. *Melchioris Leideckeri* Theologi Traiectini libri XII. de Republica Hebraeorum, Ultraiekti 1704. fol. atque de vario Reipubl. Hebraeorum statu libri IX. Amstel. 1710. fol. *Ioannis* quoque *Conradi Danbaureri* Politia hebraea per varias aetates succincte descripta huc spectat, post auctorem iam pridem aefunctum a Rev. D. Ioan. Andr. Schmidio vulgata Helmst. 1700. 4. et pridem commendata a Wilhelmo Ernesto Tenzelio in dialogis vernaculis A. 1690. pag. 369. *Sebastiani Castalionis* Respublica Iudaica ex Iosepho excerpta et separatim edita est Helmstadii 1616. 8. et nuper adiecta nouissimae editioni versionis latinae Bibliorum Castalionis Lipsiae 1697. fol. *D. Ioannis Wandolini* de iure regio opus in 3 libros distinctum et Hafniae editum 1663. 1664. 1667. 4. liber tertius praecipue hoc loco non praetereundus, in quo de Republica Hebraeorum qualis praesertim sub regibus fuit, fuse agitur. Videnda etiam *Antonii Probi* dissertatio de monarchia regni Israelis a Thoma Crenio subiuncta elenchis Iudaicis Christophori Heluici, recens Lugd. Batav. 1702. 8. quibus addes *Ioannis Francisci Buddei* introductionem in philosophiam Hebraeorum pag. 400 sq. et *Ioannem Seldenum* lib. 1. de Synedrüs capite vltimo. *Georgii Wendii* de Republica Hebraeorum disquisitiones theologico-politicas octo, Gedani 1696 et 1697. 4. quarum *prima* est de regimine Patriarcho, *secunda* de regimine Nimrodico, *tertia* de regimine Hegegonico, *quarta* de regimine Heroico, *quinta* de regimine Monarchico, *sexta* de regimine dubio in Aegypto, *septima* de regimine dubio in captiuitate et post captiuitatem Assyriaco-Babylonicam, et *octaua* de regimine ablato, siue de anarchia Iudaeorum hodierna. *Marchionis de S. Philippo* Monarchia He-

XV. DE SYNEDRIO

Comitum 1727. 12. 2 Voll. excusam. *Ioannis Ecken-*
manni forma regiminis in populo Iudaico. Vpsal. 1708. 8.
Benzelii dissertationem de forma Reipublicae Iudaicae,
 eius Academicis. Vol. 2. pag. 65 sqq. Notitiam suam
 Hebraeorum, sed adhuc ineditam memorat Philippus Iacobus
 in libro de rebus gestis Christianorum sub Apostolis pag. 60.
 quoque Hertius, ICrus praeclarus Gieffensis anno 1710 extinctus
 parauit tractatum de Republica Hebraeorum post Babylonicam, qui
 inus inopino interceptus est.

II. De LXX. Senioribus per Mosem constitutis videndi interpretes ad
 Exod. XXIV. Grotius ad Matth. V. 22. Bertramus cap. 5. 6. de Republica
 Hebraica. Constantinus l'Empereur in notis ad cap. XI. Bertrami, vbi Syn-
 nedrium Ecclesiasticum ex Scribis et Sacerdotibus constans, a Synedrio po-
 litico Seniorum populi probe distinguendum monet. Confer interpretes ad
 Num. XI. 14. Actor. V. 21. Chiliarhis, Centurionibus, Pentecontarchis et
 Decurionibus, qui a Mose constituti memorantur Exod. XII. 25. Deut. I. 15.
 Iosephus III. 4. Antiqu. addit Myriarchos, Pentecosiarchos, Triacontarchos,
 Icosiarchos. Sed de vniuerso hoc argumento circa Synedria et praefecturas
 iuridicas veterum Hebraeorum, extat opus eruditissimum *Ioannis Seldeni*, in
 III libros distributum quorum primus Londini 1650. secundus ibid. 1653.
 tertius, (qui per fata auctoris 1654 extincti imperfectus est relictus,) ibid.
 1655 prodiit: deinde vno volumine recusum Amst. 1679. 4. Francof. 1697. 4.
 Francof. ad Viadr. 1734. 4. cum praefat. Ioan. Gottl. Heineccii. Praeterea
 videndus *Io. Cocceius* ad titulum thalmudicum Sanhedrin, siue de Synedrio,
 editum seorsim primum, sub nomine *Ioannis Koch Amst.* 1629. 4. deinde inter
 opera Cocceii iam triplici vice iunctim edita tomò VII. et inter tractatus
 Mischnicos a Guilielmo Surenhusio illustratos cuius videntur etiam praefatio
 ad tomum IV. *Rich. Montacutius* in apparatu ad origines Ecclesiasticas p. 236 sq.
 (Analest. p. 228 sq.) *Petrus de Marca* lib. 2. cap. 5. de concordia Sacer-
 dotii et Imperii. *Ioannes Leusdenius* pag. 317. Philologi hebraeomixti. *Sa-*
muël Bucherus in dissertat. de synedrio magno, pag. 1 sqq. Eiusdem antiqui-
 tatum passionalium. Blasius Vgolinus ad Relandi antiqq. Hebr. P. II. cap. 7.
 tomo II. thesauri antiquit. Hebr. pag. 680 sqq. Tum Henricus Benzelius,
 Andreas Boberg, Ioannes Ernestus Bornitius, Olanus Celsius, Ioannes Iacobus
 Freislebenius, Ioannes Frischmuthus, Dan. Heinrici, Ioannes Georgius
 Carthausius, Christianus Ludouici, Ioannes Marckius, Gustauus Peringerus,
 Isaacus Pihlmannus, Laurentius Quist, Carol. Schulten, et Ioannes Vorstius
in

in dissertationibus de Synedriis Hebraeorum: D. Io. Benedictus Carpzouius in notis ad Schikardi ius regium Hebraeorum p. 9 sq. vbi inter alia eiusdem Schikardi opus de synedriis morte praeventum dolet, Ioannes quoque Henricus Otto historiae Doctorum Mischnicorum, Oxon. 1673. 12. et Amstelodami 1698. 8. editae adiunxit recensionem Praesidum et Vicepraesidum synedrii M. Controversiam illam: *Num ab antiquo, ac inde a Moysi et Iudicium temporibus, synedrium magnum obtinuerit*, accurate discussit Eruditiss. Io. Gottl. Carpzouius in annotationibus ad Goodwinum p. 572 sqq. ostendens, Moesen, diuinis auspiciis, concilium eiusmodi LXX. senatorum instituisse: remque ipsam, etsi illa synedrii forma, quam Talmudistae describant, nec ab incubulis eius obtinuerit, nec per omnium saeculorum tractatum obseruata fuerit, vel ob insignes externi habitus diuersitates, vel ob hiatus nonnullos, e medio tolli et negari non posse. Confessum synedrii in sigmatis; siue hemicycli formam, ita vt Principis locus esset in medio, et collegarum reliquorum a dextra ac sinistra eius, ex Rabbinorum sententia describit Ioan. Saubertus in palaestra dissertationum pag. 287. 288. Valent. Ern. Loescherus XIV. 3. Decimar. Euangelicarum T. 3. p. 133 sqq. vbi icon aere descripta exhibetur ex Herm. Witsii T. 1. Misc. sac. lib. 2. diss. 3. pag. 519 sqq. Parum digna esse fide quae de continuatione synedrii Mosaiici eiusque per omne tempus sub Iudicibus Regibus et sub templo secundo auctoritate traduntur, idque instauratum demum videri temporibus Seleucidarum contendit V. C. Ioan. Clericus in dissertatione de LXXII. virorum in Republica populi Hebraei Synedrio, quam commentario in libros V. T. historicos subiunxit: Et pridem in eandem sententiam plura disputauerat in iudiciis Theologorum Hollandiae de hist. critica V. T. Epistola X. eorumque iudiciorum defensione Epist. V. Videri tamen etiam possunt quae aduersus Clericum scripsit Richardus Simon. De Nasi, siue Principe et Directore synedrii magni Hebraeorum conferatur Io. Georg. Meuschenii commentatio, Coburgi 1724 edita, et recusa in Eius Nouo Testamento ex Talmude illustrato p. 1184 sqq. et Christoph. Kretzschmari commentatio Dresdae 1738 euulgata. Quod Iudaei tradunt, assessores Synedrii M. septuaginta linguarum debuisse esse peritos, non proprio, sed metaphorico sensu esse accipiendum ostendit Vir Acutissimus, Collega mihi coniunctissimus, Hermannus Samuel Reimarus in dissertatione de Assessoribus Synedrii M. septuaginta linguarum peritis, Hamburgi 1751 edita, contendens, nihil aliud velle Talmudicos, quam vt Assessores synedrii artem calleant, multiplicem sensum ex singulis sacrorum dictis eruendi. De potestate Synedrii M. tempore Romanorum consolantur scriptores quos laudarunt L. C. Wolfius Vol. 1. Curar. critic. et philolog. in N. T. pag. 965. et Petrus Zor-

Zornius in Historia fisci iudaici p. 214 sqq. Quibus addantur Nathan Lardner P. I. lib. I. c. 2. fidei historiae euangelicae, p. 49. interpretat. latinae cura eiusdem Wolfii enulgatae Ioan. Phil. Barattierius in dissertat. de auctoritate Iudaeorum sigillatim in Iudaea ante captiuitatem Babylonicam, tomo II. interpretationis latinae itinerarii Beniam. Turdulensis, p. 88 sqq. Conr. Ikenius in dissert. de iure vitae et necis tempore mortis Seruatoris apud Iudaeos non amplius superstitae. Breae 1740. 4. S. I. Baumgarten nota 310. ad T. IV. Historiae vniuersalis p. 310. et Chr. Guil. Franc. Walchius in dissertatione de Feliciae Iudaeae Procuratore, Ienae 1747. 4. edita, in qua §. IX. pag. 24. probat, tempore mortis Christi ius vitae et necis Iudaeis fuisse ademptum. Quam sententiam quoque tuetur Iac. Doissima in oratione, qua negatur, Iudaeos tempore passionis Dominicae merum habuisse imperium. De minoribus iudiciis Iudaeorum annotant nonnulla interpretes eruditi ad Matth. V. 22. Adde Seldenum de Synedriis lib. II. cap. 5. pag. 643 sqq. Ioannem Lundium in den jüdischen Heiligthümern pag. 549 sq. ed. Wolfii. I. G. Carpzouium ad Goodwinum pag. 564. Seniores populi siue Senatores Synedrii M. a Senioribus Urbium distinctos obseruat praeter Constantinum l'Empereur supra laudatum Grotius ad Matth. V. p. 83. ad Matth. XXVI. 47. et Lucae XIX. vlt. De *Phylarchis* apud Iudaeos videndi interpretes ad librum Numerorum cap. 1. Grotius et Hammondus ad Matth. XIX. 28. De *Principibus familiarum* agit etiam Ioan. Seldenus in libro de successione apud Hebraeos in bona defunctorum, qui post editionem Londinensem 1636. fol. prodiit Lugd. Batav. 1636. 8. et Francof. ad Oderam 1673. 4.

III. Quum Israelitae aliorum populorum orientalium exemplo Regem a Deo flagitassent, Samuel Propheta iuberur iis proponere *Mischpat hammelech*; ius regis, siue vt Scaliger Epist. XV. transfert *modum Regis* I Sam. IIX. 11 sq. Vtrum enim eo in loco describatur ius Regis, quale illud voluerit et probauerit Deus O. M. an potius modus agendi, quo inclementius et incircumscripata potestate vti solebant Reges plerique Orientis, et qualem adeo imitaturi etiam essent Reges Israelis, fufe et magna animorum contentione disputatur a variis scriptoribus. ³ Posteriolem sententiam scopo Samuelis, vt videtur, congruentiorem amplectuntur Iosephus, tum Maimonides, Abarbanel et alii Iudaei: e Christianis Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Gregorius M. Sulpitius Seuerus, Beda aliique quam plurimi, allegati a Io. Wandalino lib. 2 de iure regio c. 2. Leydeckerus de Republ. Hebraeor. pag. 432. Gisb. Voetius tom. IV. dissert. select. p. 214. Ioan. Miltonus in defensione

p04

³ Diuersas interpretum sententias exhibet fo. Christoph. Wolfius B. H. Vol. II. p. 225.

populi Anglicani contra Salmasium, Algernonius Sidneyus de regimine; (qui liber ex Anglico Gallico versus Hagae Comitum 1702: prodiit) et Monarchomachi communiter. Prior sententia praeplacet non modo Machiavellicis vniuersis, sed etiam aliis praedictis viris et scripturae interpretibus. Vide Ioannem Wandelinum lib. 1. de iure regio c. 3 sq. et ab eo laudatos, quibus addes Sam. Puffendorfi in analectis politicis pag. 68 sq. D. Carpzouium *פון מאכאעלער* in limine notarum ad *Gafl. Schickardum* de iure regio ex sacris litteris et scriptoribus hebraicis illustrato, editoque primum Tubing. 1621. 4. et cum Carpzouii notis recuso Lips. 1674. 4. Frider. Vricum Pestelium in vindiciis iuris regii, Rintelii. A. 1725. 4. editis, et *Eberhardi Rudolphi Rothii* bonum principem in Hebraeorum regibus repraesentatum. Vlmae 1684. In hanc sententiam multis quoque disputat Claudius Salmasius in defensione regia toties recusa. Vide et D. Calouii Biblia illustrata ad 1 Sam. VIII. Marshami Canonem Chronicum pag. 238 sq. De regibus Hebraeorum eorumque iuribus, *Maimonidis* librum latine a se versus separatim cum notis edidit Melchior Leydeckerus Roterod. 1699. 8. atque iterum inseruit lib. 7. de Repub. Hebr. c. 4. p. 232 sq. et c. 13. p. 485 sq. Vide sis etiam Frischmuthi diss. de rege eligendo et deponendo. Ienae 1653. 4. et Petrum Petitem p. 7. diatribae de iure edictis Principum Ecclesiae quaesito et annis non vindicato, ubi Regem Synedrii iudicio subiectum fuisse negat, qui refelitur a *Benedicto Bacchino* p. 127 sq. de Ecclesiae Hierarchiae origine. Vide tamen quae pro *Petiti* sententia *Casaubonus* XIII. ad *Baronium*, *Seldenus* III. 9. de Synedriis et *Salmasius* c. 2. defensionis regiae attulerunt. Iudicium a regibus differentiam succincte explicare instituit *Bailletus* in *Vitis Sanctorum Vet. Test.* ubi Iudicum vitas expositurus negat eos perinde vt reges potuisse nouas ferre leges, noua imponere tributa. Nec sceptrum gestasse nec diadema, neque cinctos fuisse satellitio custodibusque corporis. Neque vnctione sacra fuisse inauguratos, neque haereditariam dignitatem ad filios transmississe, neque absoluto vfos imperio in populum, sed exercitum duxisse et libertatem populi aduersus hostes asseruisse, iuraque ei dixisse. Addatur *Abarbanelis* diss. de iudicum et Regum conuenientia et differentia, quam *Buxtorfius* dissertationibus Philologicotheol. p. 450 inseruit. Primus post liberationem a captiuitate Babylonica A. CCCXXXI. diadema sibi imposuit *Aristobulus*, *Ioannis Maccabaei* filius teste *Iosepho* lib. 1. de bello iudaico cap. 3. Aristocrata restituta a *Gabinio* est, qui iudicia siue synodos quinque populo praefecit. Id. lib. 1. c. 6. De fori siue iudiciorum ratione in portis, erudita *Ioan. Danielis Iacobi* dissertatio lucem vidit Lipsiae A. 1714.

IV. De *Aechmalotarchis*, *Ethnarchis* Iudaeorum, de *Patriarchis* et *Primatibus*, qui post captiuitatem fuere, consules praeter scriptores supra p. 643 et 644. laudatos *Samuelem Petium* lib. 2. var. lectionum c. 10. et lib. 3. var. obseruationum c. 3. *Iacobum Godofredum* ad codicem Theodosianum de Iudaeis et Coelicolis, *Grotium* c. 10. de imperio summarum potestatum circa sacra pag. 272. *Iacobum Rhenferdum* dissert. de Arabarcha vel Ethnarcha Iudaeorum, Franegu. 1702. et in eius operibus philologicis p. 584. *Iacobum Cuiacium* obseruationum lib. 8. cap. 37. *Simonem Bosium* ad lib. 2. Ep. 17. Cie. ad Attic. *Turnebum* Aduersar. XXVII. 25. *Henricum Valesium* ad Euseb. H. E. L. II. C. 5. *Dionysium Godofredum* ad L. X. Cod. de Vectigalibus. *Eusebium Renaudotum* in annotationibus ad veterem relationem de itinere in Indiam Chinamque p. 331. sqq. *Ioan. Tob. Krebsium* obseruat. in N. T. e Iosepho p. 315 et 316. *Ioan. Gottl. Heynium* binas dissertationibus de Ethnarcha Aerae Arabum regis Paulo Apostolo insidiante. Witteb. 1755. et *Celeb. Ioan. Ern. Imm. Walchium* antiquit. Damascen. p. 28. Nobiles in republica Hebraea nulli nisi a dignitate officiorum. Vide Franc. Wokanii Bibliothecam p. 425 sqq. De eius in republica Hebraeorum extas dissertatio Berhardi von Sanden. Regiomonti. 1689. vulgata.

Iudaeis Catholicis (קטלוגים) vocantur generales vicarii Pontificis maximi sub Segane, vt e Maimonide praeter alios obseruatum Thomae Reinesio est Epist. ad Vorstium pag. 12. Adde Mishnam Surenhuffi tom. 2. pag. 193. Qua ratione etiam Christianis in Asia et Africa Primates quidam Catholicorum nomine veniunt. Vide W. E. Tenzelii dialogos vernaculos anni 1691. p. 296 sq. vbi de Catholico Mufulensi Babylonico, et Cangium in glossario, voce *Catholicus*. Sed et generales procuratores siue rationales reddituum Imperatoris, dictos fuisse Catholicos norant Petauius ad Epist. 8. Iuliani, et Pearsonius ad symbolam Apóst. p. 610. Sed vt ad Hebraeos redeamus, de *scribis politicis* mentio occurrit Aetorum XIX. 35. cui loca addes vbi lubebit *Marshamum* p. 36. *Canonis chronici*, *Drusium* ad 1. Maccab. VI. 42. *Ezech. Spanheimium* epistola secunda ad Andream Morellum, *Ioannem Lomeierum* parte dierum genialium diff. 9. et *Antonium van Dale* diff. V. de antiquitatibus ex marmoribus illustratis p. 425.

V. De Aegyptiorum politia agunt *Herodotus*, *Strabo* XVII libro, *Diodorus Siculus*: atque e recentioribus *Athanasius Kircherus* Tom. 1. *Oedipi Aegyptiaci*. *Marshamus*, *Widius*, et in hist. vniuersali *Bosluers* etc. Iucundum etiam Viri *Clariff. Jo. Braunii* somnium de Delta Aegyptiaco lib. 4. selector. sacror. Exerc. 4. quo Aegyptum cum Belgio, Pelusium cum Amstelodamo

Idem confert. Tota Aegyptus olim tributa in inferiorem, superiorem et mediam, singulae harum iterum in nomos siue prouincias decem. Confer Philippum Bertherium, libro 1. *πιδαν*, cap. 4. Regum immanes opes ac potentia, urbium et incolarum incredibilis plane numerus traditur. Et Theocritus Ptolemaeo Philadelpho adhuc sit subesse ciuitates 33353. Idyll. XVII. v. 82. Plures quam ter mille ciuitates sua etiamnum aetate agnoscit Diodorus Siculus lib. 1. pag. 27. antea non pauciores duodeuiginti millibus extitisse professus. Incolas 3000000, antea 7000000. Thebae Metropolis longitudine fuit octoginta stadiorum. Ptolemaeo Auletiae, attritis ac defectis iam pridem regni viribus annuatim redibant talenta 12500 teste apud Strabonem p. 798 Cicerone. De synedriis et iudiciis Aegyptiorum extat liber Ioannis Nicolai, Lugd. Bat. 1706. 8. Historiam regum Aegypti post Alexandrum M. quemadmodum Syriae et quoque, ex numis et aliis veteribus monumentis egregie illustrauit V. C. Ioannes Vaillant, Amst. 1701. fol. Cui addatur Reineri Reineccii historia Iulia parte 3. pag. 58 fqq. Primorum et antiquissimorum minus exploratae res sunt, vti successio temporum incerta.

VI. Respublicas centum et duodesexaginta descripserat Aristoteles, vt est apud Laertium et Anonymum Menagii de vita Philosophi, siue vt Graeuus praefat. thesauri antiqui. Roman. tom 1. nescio quo e scriptore, centum et octoginta: siue vt Ammonius denique seu Philoponus in Aristotelis vita, ducentas et quinquaginta quinque, Graecorum maxime, tum etiam Barbarorum, quo in opere peculiariter dixerat de iis quae Monarchico et quae Democratico atque Aristocratico imperio vterentur. In Arabica illius operis versione quae memoratur ab Herbeloto in Bibl. Orientali, de CXXIV. ciuitatibus mentionem fieri affirmat scriptor Arabs Haji Kalfah. Vulgauerat illas rerump. descriptiones atque de illarum constitutione censuras Aristoteles ante libros Politicorum, Ethicorumque, siue de ciuili et morali doctrina. Quod illustre opus auctori ipsi in extremo Nicomachaeorum laudatum, temporum iniuria siue librorum negligentia intercidisse vehementer dolendum est, nec desiderium illud leuatur perpaucis fragmentis quae vndecunque collegit H. Casaubonus, et recentioribus Aristotelis editionibus subnexuerunt editores. Nomina rerump. publicarum ab illo celebratarum haec LXXXIV. reperio: *Abydenorum, Achinorum, Acarnanum, Adramystenorum, Aeginensium, Aetolorum, Alydensium, Ambraciotarum, Amphipolitanorum, Antissaeorum, Apolloniatarum, Arcadum, Argiuorum, Atheniensium: Bottiacorum, Byzan-*

* Eius historia regum Syriae ad fidem numismatum accommodata prodit Paris. 1681. 4.

storum, Carum, Carthaginensium, Cataucorum, Ceorum, Chalcidensium in Italia, Chalcidensium in Thracia, Chiorum, Cianensium, Glazomeniorum, Cnidiorum, Colophoniorum, Coorum, Corcyracorum, Corinthiorum, Crotoniatarum, Cretensium, Cythniorum, Cypriorum, Cyrenacorum, Deliorum, Delphicorum, Elcorum, Epidamnensium, Epirotarum, Erythriensium, Euboeisum, Gelporum, Gilensium, Heracleonitarum, Heracensium, Hestiaensium, Himeraensium, Iapygium, Istronsium, Lacedaemoniorum, Larissacorum, Leontinorum, Leucadiorum, Locrensiisum, Lyciorum, Mantinensium, Massaliotatum, Megarensium, Meliensium, Methonensium, Milesiorum, Molossorum, Mytilenacorum, Naxiorum, Notiensium, Opuntiorum, Oraecensium, Orchomeniorum, Pariorum, Pelleniorum, Phocensium, Rheginensium, Rhodiorum, Samiorum, Samoethracum, Sicyoniorum, Sybaritarum, Syracusanorum, Tarantinorum, Tegeatarum, Tenediorum, Tyrrhenorum, Troezeniorum. Scripserat de rebus publicis etiam *Crisias* de quo *Casaubonus* ad *Athenaeum* XI. 3. nec minus *Dicaearchus*, vide quae viri docti ad *Ciceronem* II. 2 *Epist.* ad *Atticum*. Quae de Graecorum politiis ad calcem *Nicolai Cragii* de republica *Lacedaemoniorum*, et ad calcem *Variar. Aeliani* historiarum in antiquis editionibus leguntur sub nomine *Heraclidae* Pontici, non respublicas integras describunt, sed singulos quosdam ritus vel mores rerumpublicarum quarundam adnotant. Eiusdem generis sunt, quae sub *Nicol. Damasceni* nomine de rebuspublicis leguntur, et ex *Stobaei* sermone 42 sunt excerpta, atque ab *Daniele Heinsio* subiecta praeclarae editioni *Politico*rum *Aristotelis*, et recusa tomo VI. thesauri antiquitatt. *Gronouiani*. Inter recentiores *Bartholomaeus Keckermannus* in *systemate* *systematum* tom. 3. post corpus politicum exhibet exercitationes quatuor 1) de principatu seu monarchia *Persarum* (de qua diligentissime *Barnabas Briffonius*) 2) de sexaginta rebuspubl. priscis, in qua non quidem iustae harum descriptiones, sed de singulis earundem vnus alterue mos vel lex vna alterue memorata *Aristoteli*, *Heraclidi*, *Nic. Damasceno*, a *Keckermanno* *Politici*s animaduersionibus illustrata: 3) de republica *Atheniensis*, et 4) de *Spartana* paullo diligentior tractatio. Post hunc *Vbbo Emmius* tom. 3. *Graeciae Veteris*, seorsum pluribus vicibus editae et tom. 4. thesauri *Gronouiani* recusae descripsit respublicas *Atheniensium*, *Lacedaemoniorum*, *Carthaginensium*, *Cretensium*, *Argiuorum*, *Thebanorum*, *Corinthiorum*, *Syracusanorum*, *Corcyreorum*, *Samiorum*: *Chiorum*, *Rhodiorum*, *Achaeorum*, *Aetolorum*, *Acarnanum*, *Epiri*, *Massiliensium*, et *Locrensiisum*. De republica *Carthaginensis* collegit nonnulla in *Carthagine* sua *Christophorus Hendreich*, *Francof.* ad *Oderam* 1664. 8. Cui addas auctores historiae vniuersalis T. XV. pag. 223. Interpretationis Germanicae. De *Atheniensium* republica libri IV. *Caroli Sigonii*

genii cum libro eiusdem de rebus Atheniensium ac Lacedaemoniorum chronologicè digesto prodierunt in octi alijs quibusdam Sigonij scriptis, Hanov. 1611. fol. et recusi sunt in tom. V. antiquitatum Graecarum, ubi etiam occurrit *Guilielm. Postellus* de republica et magistratibus Atheniensium, *Antonij Thyfis* de republ. Atheniensi diss. politica, et *Achaia versus Martini Schockii* qua eius situs, antiquitates, respublica, reges, tyranni, leges, et bella describuntur. Idem Gronovius tom. 4. recudi fecit *Io. Meursii* de tribubus et pagis Atticae librum cum luculentis *Jac. Sponii* ex eius itinerario supplementis; Meursii regnum Atticum siue de regibus Atheniensibus, et Archontes Athenienses auctoris supplementa quaedam ad hos libros ex eius chirographo in praefatione ad illum tomum a Gronovio exhibentur. In tomo 5. eiusdem thesauri, recusi existant Meursii Pisistratus siue de regno Pisistrati liber auctior, et liber de regno Laconico. Rationes veteris reipubl. Atheniensis insigniter illustrat *Ioan. Vincentius Luchesiinus* in notis historicis ad Demosthenis XII orationes de republica ad Athenienses habitas. Romae 1712. 4. Integrum de republica Atheniensium commentarium promisit Vir in hoc studiorum genere versatissimus *Ioan. Taylorius* lectionum *Lysiae* pag. 507. De factis reipublicae Atticae quae existant dissertationes *Israelis I. Nesselii* et *Laur. Arxhenii* Vpsal. 1722. editae. In eodem tomo V. thesauri Gronoviani recusi sunt *Nicolai Cragii* Ripensis de republica *Lacedaemoniorum* libri 4. pereruditi post editionem Genev. 1593. 4. et Lugd. Bat. 1670. 8. auctiores atque emendatiores, Ioannisque Meursii libri totidem *Miscellaneorum* Laconicorum, quibus Cragius passim suppletur vel confirmatur. Ceterum falli eos qui non Cragium sed Cuiacium librorum illorum auctorem faciunt, ostendit *Henr. Ernstius* in observationibus lib. 2. cap. 27. Denique in eodem tomo 5. habes Meursii fortunam Atticam siue tractatum brevem de factis reip. Atheniensis, ex chirographo auctoris locupletatum. In T. VI. thesauri Gronoviani occurrit *Iosephi Laurentii* disquisitio de rebuspublicis, suffragiis, conciliis, accusationibus et tormentis veterum, ex *Polymathia* eius excerpta. *Leonb. vero Aretini* rerum Graecarum liber ad Angelum Acciajolium; qui in eodem tom. obuius est, praecipuarum Graeciae ciuitatum casus ruinas et mirificas conuersiones complectitur. Habentur etiam tomo VI. thesauri Gronoviani *Ioachimi Stephani* de iurisdictione veterum Graecorum ex eius libro

³ Inter Archontes nouem Athenis vnus tantum erat *hwtropos* siue cuius nomen eo anno annotabatur in factis, vt docet praeter alios *Philo* lib. de Abrahamo pag. 275. Confer veterem inscriptionem in *Montfauconi* palaeographia pag. 149. et *Antonium van Dale* antiquitat. e marmoribus pag. 203 sq. Archontes Eponymos ordine alphabetico exhibimus supra pag. 284.

de iurisdictione Iudaeorum, Graecorum, Romanorum et Ecclesiasticorum, Francof. 1604. 8. et *Isachimi Perizonii* de magistratibus Graecorum Romano-
rumque libri 3. editi pridem Parisi. 1560. 4. At Persei Stoici (qui apud
Athenaeum corrupte Saeus) opus de republica Lacedaemoniorum intercidit,
de quo Ioan. Ionsius pag. 11. de scriptoribus hist. philosophicae. Sed post
Cragium, Meursium, Keckermannum, et Vbbonem Emmium (ne de ve-
teribus dicam Plutarcho et Xenophonte) de *republica Lacedaemoniorum* viden-
dus etiam *Guilleterius* in Lacedaemone veteri et noua, gallice edita: uti de
Athenis harumque fortuna idem Guilleterius Franciscusque Fanellus, ut
omittam diatribam quam de republica Laconica, Wittbergae vulgavit Hen-
ricus Theophilus Schneiderus; perpaucis constantem foliis. *Wilhelmum Bos-
sardum* de magistratibus *Atheniensium* quem laudat D. Io. Conradus Dieteri-
cus in antiquitatibus biblicis V. T. pag. 569. et *Antonii Montecatini* veterum
ferumpublicarum antiqua fragmenta, cum eius commentario ad Platonem de
republ. et legibus, Ferrariae 1595. fol. edita haud vidi. *Postelli* vero librum
eius argumenti etiam cum notulis suis recudi curauit Ioan. Frider. Hekelius,
Lipsi. 1691. 8. De Prytanibus Graecorum agit *Ezech. Spanhemius* in tractatu
quem Clariss. Graeuus tomo V. thesauri sui inseruit. *Antonius* item *van Dale*
in diss. ad antiquitates ex marmoribus illustrandas editis, ubi etiam de Agono-
thetis, Principibus Sacrorum, Stephanophoris et similibus. *Edwardus Cor-
snius* Fastor. Atticor. dissert. 6. in qua de Atheniensium senatu, et ecclesiis,
de prytanibus, proedriis ac epistatis illorumque muneribus ac varietate dispu-
tat. Et *Ellas Blanchardus* in commentatione de origine et muneribus Pryta-
num et de Prytanis T. IV. histor. acad. inscript. pag. 89 sq. *Idem* eodem
T. IV. laudatae historiae p. 79 sqq. singulari commentatione egit generatim
de tribunalibus Athenis constitutis, et pag. 106 sq. de Heliastis, tribunalis
quadam apud Athenienses specie. De Delphinio, Atheniensium tribunali,
egit Iacob. Henricus Bornius, in commentatione Lipsiae 1735 euulgata. De
Atheniensium magistratibus consulatur quoque *Ged. le Cointo* praefat. ad ver-
sionem gallicam orationis Demosthenis contra Leptinen, Gotingae et Lugd.
Batav. 1756. 8. editam, et *Wilhelmus Possardus*, adiectus Zamossii libro de se-
nato Romano, Argentorati 1608. 8. p. 425. et insertus Clausingii iuri publi-
co Romanor. T. 3. pag. 313. Apud Daleum paullo ante laudatum, et Ioan.
Schilterum opere mox laudando; tum etiam Andream Morellum in specimi-
ne rei numariae pag. 27 sq. et Ioan. Valentem in Numismatibus Graecis im-
pera-

⁶ De *δοκιμασία* magistratuum apud Athenienses siue probatione vitae eorum, morum-
que vide Boeckleri diss. T. 2. pag. 942 sq. ad Lyfiae orat. 15 et 30. De officiis diuerso-
rum diuersis Suidas in *ἡγεμονία*.

pesatorum p. 227 sq. plura videri possunt de *Roma* siue variis communitatibus urbium Graeciae, Asiaeque. De communi Ionum Bandurius T. I. Numismat. pag. 64.

VILE De corpore foederato *Achaeorum* ex Polybio et aliis agit *Io. Schellius* libro secundo de coalitione populorum ac rerum publicarum pag. 101 sq. et *Martinus Schoockius* in *Achaia vetere* tom. 5. thesauri antiquitatum Graecarum, qui c. 24. foedus Achaicum confert cum Belgio foederato. Vti cum eodem corpore formam reipublicae nostrae Romano Germanicae comparant *Iacobus Godofredus*, *Hermannus Conringius* et alii, praesertim *Io. Ludovicus Praefchius* in assertionione reipublicae Achaicae, eiusdemque cum germanica comparatione, Ratisbonae 1686. 4. de quo libris vide sis acta Eruditor. Lipsiens. anno 1687. p. 99. De corpore *Aetolorum* idem Schellius, p. 130 sq. cuius libri III. de coalitione populorum ac rerum publ. prodierunt Hagae Comitum 1661. 4.

IX: De magistratibus urbis Romae datum in libertate ciuitas fuit; *Iani Guilielmi* libellus post editionem Rostochiensis anni 1597. 8. recusatus est plus simplici vice in *Petri Scriuerii*, reipublicae romanae et T. III. thesauri Sallengeriani. *Ioannis Kirchmanni* opus non paucis constans foliis de magistratibus Romanorum adhuc *ambrosio* videtur in Bibl. Gudiana, cuius *απόψη* etiam est apud Cl. amicum et conuictissimum collegam nostrum *Michaelem Richey*, gymnasii nostri per 43 annos. Professorem praecleara meritum. Alioqui de magistratibus Romanorum praeter *Perionium* supra laudatum noti sunt *Andreas Dominicus Floccus*, cui libellum sub falso *Lucii Fenestellae* nomine saepius editum recte restituit *Aegidius Wiffius Brugensis* Antw. 1563. 8. licet *Robo Borragio* illum *Robroelii* tribuere mallet. Tum *Julius San Sauerinus*, *Pomponii Laeti* nomine notior, et *Henricus Bebelius* Argent. 1513. 4. qui cum *Flocco*, *Laeto* et *Kolaterrasi* iis quae lib. 29. commentar. *Urbanorum* de hoc argumento scripsit, legitur ad calcem antiquitatum Rom. Philippi Caroli: *Andreas Alciatus* de magistratibus ciuilibusque et militaribus officiis, T. IV. operum: *Petrus Faber* Ictus itidem doctissimus, cuius tractatus de magistratibus Romanorum (consulibus maxime) legitur ad calcem lib. 2. *Semestrum*: et T. III. Thesauri Sallengeriani: *Petrus Poisson* de veteribus et nominis magistratibus et dignitatibus pop. Rom. gallice, Paris. 1583. 8. *Claudius Praenotius* de magistratibus pop. Romani, Lausannae 1579. 8. *Ioan. Pyrrhus*, cuius lib. III. de magistratibus Romanis exstant in *Oceano iuris*, siue tractatu tractatum.

Venet. 1584. fol. tomo L. *Georgius Vanchepis*, Scorus, Rom. 1795. secus. in Petri Scriuerii republ. Romana, et T. III. Thesauri Sallengriani: *Scipio Gentilis* in libro de iure publico populi Romani, Altdorf. 1662. diff. 1. de quo libro vide sis Clariss. Struuii Bibliothecam antiquam tomo 1. pag. 405. *Friedricus Hotomannus* tomo tertio operum et tom. 2. thesauri Graeviani: *Guerinus Pifo* de Romanorum et Venetorum magistratuum inter se comparatione. Patavii 1563. 4. et Lipsiae 1669. 8. *Augusti Campiani* libri duo de officio et potestate magistratuum Romanorum et iurisdictione, Genuae 1725. 4. *Bernhardi Oricallarii* commentarius de magistratibus Romanorum veterum ex libro Mspto Florentino editus a V. C. Ioan. Ern. Irman. Walchio, Lips. 1752. 4. vt scriptores generales antiquitatum reipublicae Romanae praetereamus, *Onofrium Panvintum* tom. 1. Graevii, *Wolfgangum Lazium*, aliosque: nec non libellum ex *Iusti Lipsii* scriptis de magistratibus Romanis collectum, qui in Antonii Thyfir Roma illustrata, Petri Scriuerii republica Romana, et Clausingii iure publico Rom. plus semel prodit.

X. *Regum Albanorum et Aeneadarum Dynastiam et successionem* ante Romulum, illustrat Carolus Neapolis ad Ouidii fastos pag. 159. et Theodorus Rycquius de aduentu Aeneae in Italiam pag. 453. A regibus Romanis prouocationi locum fuisse ad populum, Cicero, Liuius lib. 1. cap. 26. et Seneca Epist. 108. dubitare nos non sinunt, licet hoc neget Scipio Gentilis libro iam laudato, diff. 1. §. 3. et Ioan. Henricus Boeclerus de Roma sub VII regibus Romanorum, tom. 2. diff. pag. 494. De senatus auctoritate etiam sub regibus vide quae viri docti disputarunt ad Ciceronis orat. in L. Pisonem cap. 10. T. V. edit. Graevii p. 643. Ad politicas rationes Romanae sub regibus infantiae intelligendae faciunt quoque inprimis *Nic. Machianelli* libri 3. dissertationum ad librum primum T. Liuii, Italica primum lingua ab auctore scriptae, et deinde in Latina etiam Gallicaque lingua saepius editae. *Ioannis Schefferi* Regnum Romanum, siue Exercitationes 7. politicae ad Liuii lib. 1. Vpsaliae 1665. 4. *Casparis Facii* Politica Liuiana. Altenburgi 1617. 4. *Marci Zueri Boxhornii* dissertationes XVI. de Imperio Romanorum cum observationibus Ioan. Schmideli editae Ienae 1664. 12. et *Henrici Benedicti Richteri* Res Romana exemplar. Lipsiae 1747. 4. Rationes Reipublicae Romanae compendio perspicere licet ex libro saepius recuso, et tironibus inprimis commendando *Petri Iosephi Camellii*, S. I. Selectas quaestiones de Romana Rep. magistratibus, legibus et iudiciis Romanis illustravit *M. Antonius Ferratius* libris tribus Epistolarum, vulgatis Patavii 1699. 8.

Conspectum pleniorum singulorum *Magistratum* 7 Romanorum, maiorum minorumque, ordinariorum et extraordinariorum exhibet Onufrius Panuinius lib. 1. de Ciuitate Rom. c. 56. T. I. thesauri Graeuiani, et Hubertus Goltzius in Thesauro rei antiquariae pag. 163 sqq. vbi magistratum et dignitatum officiorumque publicorum nomina ex numis et inscriptionibus ordine alphabetico refert. De *Consulibus* qui ab A. vrbs 244. post exactos reges annui centuriatis comitiis creari coepti sunt bini, et quorum eadem paene potestas quae Regum, videndus in primis Petrus Faber ad calcem libri 1. Semestrium. Tum Albertus Mazolenus in numismata aenea selectiora maximi moduli e museo Pisano, P. 1. animadv. 6. Denique singulae dissertationes Ionae Sundelii. Vpsal. 1658. 8. Christi. Frid. Franckensteinii. Lips. 1660. Christi. Klengeii. Witteb. 1663. Iac. Arrhenii. Vpsal. 1705. 8. Christi. Henr. Hausotteri. Lips. 1748. Singularis eorum praerogatiua, vt quemadmodum Athenis ab Archonte, ita Romae a Consulibus anni nominarentur: quod factum etiam sub Imperatoribus est vsque ad annum Christi 541. (vrbs 1292.) ex quo Imperatorum annis tempora signata sunt; Iustiniano ita iubente, suafu vt volunt Triboniani. Atque ex quo consulatus a Iustiniano abrogatus est, semel nec pluries processisse Imperatores notauit Caugius ad Chronicon Paschale p. 606. Vti vero Athenis Archontes quidam non erant *ἐπώνυμοι*, ita Romae consules medio suffecti anno in fastis non nominabantur. Ita primo statim anno post eiectum Tarquinium, quinque fuere Consules, vno abeunte in voluntarium exilium, altero occiso, tertio morbi vi hausto, sed a duobus primis tantum Bruto & Collatino annus nominatur. Non mediocres vero inde in veteri historia et chronologia constituenda tenebrae, dum scriptores modo ordinariorum tantum et *ἐπώνυμων* rationem habeant, modo etiam suffectorum. Vide Reinesii Epistolas ad Rupertum pag. 48. 445 sq. Consules suffecti vocantur etiam *suffragatores* apud Sponium pag. 115. Miscell. De consulibus suffectis disserit Celeberrimus H. S. Reimarus in litteris ad Eminentissimum Card. Quirinum datis, quas is inseruit Epistolae ad Hieronymum Lagomarsinum, Brixiae 1749 editae. Consules, dictatores, censoresque temporum

or-

7 *Magistratum* potestas omnis in *Imperando*, quo spectat ius vocationis, prehensio- nis, animaduersionis, coercionis, in prouinciis etiam ius securium, vide Io. Gottl. Heineccii praefat. ad Ezech. Spanhemii orbem Romanum, et Celeberrimum Io. Aug. Ernesti in clauis Ciceroniana voce *Imperium*: in *Iure dicundo*, vide Gerhardi Noodtii libellum de iurisdictione, et eundem Ernesti clauis Cicer. voce *Iurisdicatio*: in *Referendo*, in *ἡ ἔκτασις*, vnde iura primae, secundae, tertiae relationis: in *Auspicando*, Cic. III. de legibus c. 3. 4. Conf. viri illustris Io. Iac. Masconii dissert. de iure auspicio apud Romanos, Lips. 1721. cap. 3.

Vol. 2.

K

ordine exposuit *Bartholomaeus Marlianus*. Rom. 1560. fol. Accuratius *Stephanus Vinandus Pighius* in annalibus magistratuum et prouinciarum S. P. Q. R. Antwerp. 1615. fol. et varii tom. XI. Graev. nec non *Onufrius Panuinius* in libris V. Fastorum a Romulo rege vsque ad imp. Carolum V. subiecta appendice in qua fasti imperatorum et consulum ordinariorum, a Caesare dictatore vsque ad Iustinianum Augustum, M. Verrii Flaccii Consularia et Triumphalia fragmenta, atque chronica *Cassiodori*, *Prosperi*, *Incerti* auctoris et *Marcellini Comitis*, Venet. 1558. fol. et Heidelbergae apud Commelin. 1588. fol. Exstant et fasti consulares ac triumphorum aetorum a Romulo vsque ad Imp. Tiberium illustrati commentario *Caroli Sigonii*, Venet. 1556. fol. et Tom. 1. Operum eius Mediolani 1732. fol. iunctim editorum. Alios fastos consulares vsque ad annum vrbis 1107. ex codice MS. Bibl. Caesareae vulgavit *Henricus Noris* ad calcem libri de anno et Epochis Syro-Macedonum Lips. 1696.4. Eisdem cum Norisii diff. ad illos fastos et illius epistola consulari, in qua ex antiquis inscriptionibus et aliis monumentis Onufrius⁸ subinde castigatur, habes etiam in tomo XI. thesauri Graeuiani. Non omittendi etiam fasti Liuiani *Eliae Constantini Trewenschroeder* ab vrbe condita ad annum vrbis 742. Gedani 1675. 4. et quae de consulum successione constituenda et ferie ac nominibus et praenominibus accurate exponendis monuerunt *Antonius Pagi* in diff. Hypatica siue de consulibus Caesareis Lugd. 1682. 4. *Baronius*, idem *Ragi* et *Samuel Basnage* in annalibus, *Tillemontius* in historia imperatorum, *Henricus Dodwellus* in chronologia Dionysii Halicarnassei, vt fastos ab Aegidio Bucherio, et cum chronico Paschali a Cangio editos, Io. Cuspinianum aliosque praetereamus. Nam de *Theodori Iansonii Almelouenii* fastis consularibus duplicibus, serie temporum et ordine alphabeti digestis instituto vtilissimo, Amstelod. 1705. 8. iam meminimus supra cap. VII. quales dedit etiam *Beniamin Hederichius Witteberg*. 1713. 8. sed annis vrbis conditae non adscriptis. *Christoph. Adami Ruperti* fasti consulares, quorum in Reinesii epistolis ad eum scriptis p. 663. mentio, non viderunt lucem. Neque praeter eundi sunt *Barthol. Marliani* Annales Consulium, Dictatorum Censorumque Romanorum vsque ad Tiberium Caesarem Romae 1560. fol. *Huberti Goltzii* Fasti magistratuum et triumphorum Romanorum ab V. C. ad Augusti obitum ex antiquis tam numismatum quam marmorum monumentis restituti. Item Catalogus Consulium post obitum Augusti vsque ad Iustinianum. Burgis Flandror. 1566. fol. et Antwerp. 1617. fol. *Petri Relandi* Fasti consulares in Codicem Theodosianum et Iustinianum, quos post Petri obitum vulgavit

⁸ Onufrium in praenominibus addendis saepius hallucinari, notauit etiam *Sirmondus* Tom. 1. Opp. pag. 856.

uit frater Hadrianus Relandus. Vltraiekti 1715. 8. De chronologia Consulium Romanorum confer M. Antonii Ferratii Epistolas, pag. 229 sqq. De Fastor. Romanorum formula, post Consulatum Chr. Gottl. Schwarzii dissertationem Altdorfii 1735 euulgatam. De diptychis eburneis, quibus Consulium nomina aureis inscribebantur litteris, quae cap. XIV. fusius recensibimus, vide praeter scriptores tum laudandos, Prosperum in peroratione libri de promissionibus Dei, Sirmondum ad Sidonii VIII. Epist. 6. et Henricum Noris de Synodo V. cap. 5. p. 23. Fastos eiusmodi *ὑπατάριος* vocat Chronicon Paschale pag. 381. De Consulibus honorariis et Codicillaribus, *καλουμένοις μένον*, quales sub Imperatoribus fuere ornamentis et praerogatiis aucti Consularibus, sine munere ac potestate, vide A. Pagi diss. Hypaticam pag. 70 sq. et Chr. Gottl. Schwarzium ad Plinii Panegyrii pag. 261. De potestate et regio Imperio Consulium (quorum ambo ad A. V. 388. Patricii, deinde alter e plebe Liv. VI. 42. Plutarch. Camillo pag. 151.) vide et quae post deperditos Marcelli et Vlpiani de officio Consulis viri docti ad Liuium IV. 2 et 3. Begerus ad Florum p. 87. Alexander ab Alexandro III. 3. Onufrius commentario ad lib. 1. fastor. pag. 57 sq. Petrus Iosephus Cantelius de Rep. Romana p. 248. De *Proconsulibus* confer Ioan. Nic. Funccii dissertat. de proconsulari dignitate in Conr. Ikenii symbolis litterariis Tom. II. pag. 581 sqq. et Christ. Henrici Haufotteri commentationem de eodem argumento Lipsiae 1748 editam.

XI. *Praefectos vrbis* Romae et CPoleos vsque ad A. C. 478. fastis suis Consularibus subiunxit laudatus *Almelouenius*, cum quo conferendus Catalogus, quem ex Mscto Bibliothecae Caesariae dedit Ioan. Georg. Eccardus in corpore scriptorum medii aevi T. 1. pag. 17. et Graeuus Tom. XI. thesauri A. R. p. 387. *Felix Constelorius*, Protonotarius Apostolicus, libro de praefecto Vrbis, Romae 1631. 4. recensus T. 1. thesauri Sallengriani p. 518. qui et ipse seriem praefectorum vrbis Romae addidit, eamque vsque ad A. C. 1630. produxit. De officio Praefecti vrbis, praecipue sub Imperatoribus, quales ex Maecenasii consilio apud Dionem LII. pag. 478. constituit Augustus, vide etiam Procopium historiae arcanae cap. 20. Sirmondum T. 1. Opp. p. 866. Guidonem Pancirollum notit. dignit. imperii occidental. cap. 3. Arnoldi Drackenbergii dissertat. de Praefectis vrbis, sub Petri Burmanni praesidio habitam A. 1704. et recusam Vltraiekti 1752. 8. et Ioan. Tobiae Krebsii commentat. de praefecto vrbis Romano. Lipsiae 1747. qui cum Graeuo ad Suetonii Augustum, cap. 37. contra Torrentium et Pancirollum affirmat, Praefectum Augusteum nouum fuisse magistratum, ab altero illo, Reipublicae liberae tem-

poribus creatum, longe diuersum. A Romulo vsque originem huius magistratus deriuat Tacitus Annal. VI. 11. De Praefecti vrbis iurisdictione in suburbicarias regiones⁹ intra centesimum milliarium de qua Cassiodorus VI. 4. Var. vide Salmasii Eucharisticam ad Sirmondum cap. 1. Praefectus vrbis iudicabat etiam de Senatorum et aliorum Romanorum caussis, quae in prouinciis mouebantur, Id. p. 23. In vrbe et agro Romano intra vicesimum milliarium habebat potestatem gladii, et merum imperium, extra urbem intra centesimum milliarium tantum pro iure magistratus poterat iubere iudicare. De Praefecto classis et orae maritimae confer Ezech. Spanhemium de vsu et praestantia numismatum T. II. pag. 183 sq. De Praefecto Praetorio consulatur Marci Antonii Surgentis Neapolis illustrata, vbi cum Vicerege Neapolitano confertur. Prodiit iste liber primum Neapoli 1597. fol. deinde ibidem 1602. sub hoc titulo: Aureus tractatus, Praefecti praetorio reliquorumque antiquorum magistratuum, cum Vicerege aliisque magistratibus nostri temporis comparationem instituens. Tum insertus est T. IX. Thesauri Italiae parti tertiae. Iac. Perizonii¹⁰ disquisitio de Praetorio, quum alibi, tum maxime in vrbe Roma eiusque praefecto. Lugd. Bat. 1696. 8. Iacobus Gutherius de offic. domus Augustae lib. 2. cap. 1 sq. Iul. Caesar Bulengerus de Imperio Rom. lib. 3. cap. 2. Laeuinus Torrentius et Isaacus Casaubonus notis ad Suetonium T. 2. p. 147 et 276. edit. Burmanni. Ioan. Henr. Boeclerus ad Herodian. lib. 1. cap. 9. p. 374. Petrus Faber Semestrium lib. 1. c. 1-3. Petrus Wesselingius lib. 2. variarum obseruationum capite vndecimo, et Ioan. Dan. Ritteri historia praefecturae praetorianae. Witteb. 1745. 4. Probe autem distinguenda est vocis Praetorii significatio, si de re urbana adhibetur ab ea quando de rebus prouincialibus vsurpatur. Priori enim sensu denotatur et locus, in quo Praetor ius dicit, et cohortium praetorianarum corpus; posteriori habitatio praesidium Romanorum in prouinciis. Vide Ioan. Tob. Krebsii libellum de vsu et praestantia Romana historiae in N. T. interpretatione. Lipsiae 1744. 8. p. 14. Prouincias Galliarum non nisi vnum habuisse praefectum Praetorio, qui dictus sit praefectus Praetorio Galliarum, et

⁹ Italiae regiones quatuor suburbicariae siue suburbanae fuerunt intra vicesimum lapidem, Piceni pars, Tusciae pars, Valeria, Latina; ceterae longinquae annouariae a Diocletiano, quae Vicario Italiae parebant, annonamque exercitibus conferebant, Picenum, Tuscia, Campanis, Samnium, Lucania Bruttiorum, Apulia, Calabria, Umbria, Flaminia, Venetia, Istria, Liguria, Aemilia, Alpes Cottiae, Rhetia prima et secunda, Sicilia cum Corsica et Sardinia.

¹⁰ Historia litis inter Vlicum Huberum et Iacob. Perizonium de origine et significatione vocis Praetorii agitatae recensetur in A. E. A. 1691. p. 327.

et quidem ita, vt sub vno hoc Galliarum nomine tres huius praefecti Praetorio dioeceses simul sint intellectae, Galliae, Hispaniae et Italiae, obseruat Celeberrimus Ioan. Casp. Hagenbuchius in epistola epigraphica de Diptycho Brixiano p. 67. Idem Vir Doctus p. 107. libri laudati disserit de praefectis Praetorio sub Marco Imperatore, et p. 112. de praefectis Praetorio sub Antonino Pio.

De *τυπταις* siue *Censoribus* populi Romani (quos binos ab A. V. C. 311. primum creatos fuisse constat) eorumque quinquennali per lustrum spatium durante potestate videndi Plutarchus in Paullo Aemilio p. 275. Onufrius ad lib. I. fastor. p. 87 sq. Iac. Perizonii dissertatio Lugd. Batav. 1697. 4. edita, quae recensetur in Ephemeridibus Parisiensibus anno 1698. p. 497. Gundlingiana Parte XVI. integra. Carolus Valesius de la Mare Tom. 1. Historiae Inscriptionum pag. 75 sqq. edit. Amstelod. M. Antonius Ferratius Epistol. pag. 102 sqq. De iisdem Censoribus agunt Alexander ab Alexandro III. 13. H. Dodwellus p. 627. praelect. Cambden. Georg. Eberlinus et alii ad titulum Pandectarum de origine iuris, Petrus Aerodius in Pandectis rerum iudicatarum, Christianus Thomassius in dissert. de censura morum cap. 2. Cuiacius XXIV. 7. Obseruat. et Ezech. Spanhemius T. II. de vsu et praestantia numismatum pag. 99 sqq. Addantur dissertationes Ioan. Mich. Dilherri, Ienae 1638. et T. 1. Eius dissertat. academicarum pag. 515 sqq. Ioan. Christfried Sagittarii. Ienae 1646. et in eius Otio Ienensi pag. 261. Petri Fontellii. Holmiae 1665. 8. Christi. Donati. Witteb. 1670. Laurentii Normanni. Holmiae 1686. 8. Magistratus fuit praecipuae auctoritatis, vt notauit Plutarchus in Flaminio p. 379. et in Camillo pag. 129. 135. Marcius Censorinus bis ea dignitate functus, inde lex ipso suatore lata, ne cuiquam illam plus quam semel capere liceret. id. Coriolano, sub init. (pag. 214. A.) Censoris perpetui honorem renuit accipere Augustus Dione teste LIII. pag. 521. (730. ed. Reim.) Postremi Censores e priuatis A. V. C. 732, fuerunt Paullus Aemilius Lepidus et L. Munatius Plancus. Idem ibid. Caesari minus honorificum fuit nomen Censoris, itaque a Senatu pronunciatum τῶν τρέπων ἐπιστάτης, Praejectus morum. Dio XLIII. p. 220. (350. R.) adde Spanhemium T. 2. p. 472 sqq. Idem placuit Pompeio. vide Pitiscum ad Suetonii Caesar. c. 76. Subcensores memorantur, Dioni Cassio LII. p. 478. (676. R.) Ad quem locum obseruat Cæl. Reimarus a Suetonio in Augusto cap. 37. sex eiusmodi censores commemorari, triumuiros legendi senatus, et triumuiros recognoscendi turmas equitum. In coloniis, Censorum officium obibant *Quinquemales*, vt obseruat Henrico Noris dissert. 1. Cenotaph. Pisan. cap. 5. De censoribus in coloniis videndus etiam est Spanhemius T. 2. de vsu numif-

matum p. 102. De *Censualibus*, qui fuerunt scribae publici, censuales tabulas conficientes, vide tit. 2. lib. 8. Codic. Theodosiani, et Herm. Conringium de studiis liberalibus vrbis Romae, p. 30 sqq. Praefecti morum apud Carthaginienfes memorat Nepos in Hamilcare cap. 3.

Primos siue Principes Senatus, qui proprie fuit is, quem Censor Senatum recensens primum legit, vide Plutarchum in Paulo Aemilio pag. 275. et Ernesti clauem Ciceronianam voce Princeps, refert Onufrius Panuinius lib. V. Faetorum pag. 96. ex quo patebit, falli Salmasium, qui de primatu Papae pag. 26. ait, Senatus principes censitos, qui nullum dum magistratum capefferant. Nulli enim senatus principes nisi censorii vel consulares. Augustus censuram gerens, *πρόκριτον τῆς γερουσίας*, appellari se passus est, Dio lib. 53. pag. 496. Similiter Tiberius; v. eundem pag. 607. et Pertinax Imperator, idem pag. 832.

De *Senatu Romano*¹¹, senatorumque diuerso pro diuersis temporibus numero, conuentibus; potestate, officiis et censu videndus *Paulli Manutii* liber Venet. 1581. 4. Colon. 1582. 8. et *Ioan. Sarri Zamoscii* libri 2. Venet. 1563. 4. Argentor. 1608. 8. Ambos Manutium et Zamoscium habes etiam T. 1. thesauri Graeuiani, et in Clausingii Iure publ. Rom. T. 2. p. 256. et T. 3. p. 1. His addi possunt *M. Antonius Maioragius* de Senatu Rom. Mediolan. 1516. 4. *Georgius Vauchopius* in laudato supra de magistratibus populi Romani opere. Auctor libri in Ephemeridibus Parisiensibus anni 1702. part. 2. pag. 218. et in Diario Londinensi The History of the Works of the Learned 1703. pag. 323. recensiti editique Gallice Paris. 1702. 12. sub titulo *le Senat Romain*, et recusi ibidem 1713. 8. sub titulo: *le Tableau de l'ancien Senat Romain*. Dissertatio de eodem argumento inserta memoriis Triuultinis anni 1703. mense Iunio pag. 425. *Petrus Danetius* in dictionario antiquitatum Graeco Rom. pag. 733 - 736. *Guilielmi Bellenden* Consul, Senator Senatusque R. e Cicerone descripti. Paris. 1612. 8. *M. Antonii Ferratii* Epistolae pag. 71 sqq. *Vertoti* Responsio ad difficultates ab illustri Stanhopio propositas, inserta secundae editioni Historiae reuolutionum in administratione Reipubl. Romanae, et separatim excusa Hagae 1721. 12. *Conyers Middletoni* liber anglice sub hoc titulo: *A Treatise on the Roman Senate*, Lond. 1747. 8. editus, qui germanice versus a Chr. Ern. a Windheim prodiit Gottingae 1748. 8. Italice Venetiis 1747. 8. et Gallice Amst. 1755. 8. *Thomae Chapmanii* liber itidem anglice sub hoc indice: *An Essay on the Roman Senate*, Cantabri-

¹¹ Velut Regum multitudo in vnum coacta, asyllum mundi totius, Valesius ad Ammian. Marcellin. XVI. 11. p. 129. In numis *ἱερά σύγκλητος*, *θεῖα σύγκλητος* apud Fustanifium pag. 128 et 97.

tabrigiae 1750. 8. editus. Observations¹² on 1. the Answer of M. P'Abbé de Vertot to the late Carl Stanhope's Enquiry concerning the Senate of ancient Rome, dated December 1719. 2. a Dissertation upon the Constitution of the Roman Senate by a Gentleman published in 1743. 3. A treatise of the Roman Senate by Conyers Middleton published in 1747. 4. An Essay on the Roman Senate by D. Thomas Chapman published in 1750. By M. Hooke. Londini 1758. 4. Dionysium Hookius scriptorem esse perhibet nulla fide dignum: ius enim creandi senatus primitus haud penes populum, sed penes Reges fuisse, quippe qui senatum legerint. Quam Hookii sententiam sub examen vocavit Anonymus edito hocce libello: A short Review¹³ of Mr. Hooke's Observations concerning the Roman Senate, and the Character of Dionysius of Halicarnassus. Londini 1758. 8. De relatione et sententia in Senatu dicenda consules Alexandrum ab Alex. IV. 11. Ioan. Frid. Gronouium lib. 1. Observationum cap. 22. et Octauium Ferrarium lib. 1. electorum cap. 10. Aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in sententias euntibus, plerisque verbo consentientibus, conditum est Senatus consultum. Vopiscus Aureliano cap. 20. Confer Laurentium Vallam libro IV. contra Barthol. Facium pag. 710. vbi illustrat illud Quintiliani in Declamat. *pedibus manibus tuimus in sententiam necessitatis*, et Chr. Gottl. Schwarzium ad Plinii Panegyricum pag. 376. Numerata suffragia, non ponderata, ita vt maior pars in sententiis valeret. Confer Iuretum ad Symmachi II. Ep. 36. Licuit senatoribus egredi relationem Consulii sententiam rogantis, et quod visum esset loco sententiae proferre. Vide Ioan. Frid. Gronouium Observat. I. 22. pag. 173 sq. De Senatus consulto per discessionem facto Fuluius Ursinus pag. 157. ad Caesarem post fragmenta Historicorum. De Scto. tacito Casaubonus ad Capiolini Gordianos c. 12. et Ern. Martin. Chladenius duabus dissertationibus Witteb. 1743. editis. De iis quae Senatus in religione decerneret, vel ad Pontifices reiceret, vide Iac. Gutherium lib. 1. de iure Pontificio cap. 33 sq. tomo V. thesauri Graeuiani. De censu senatorio, qui primo fuit octingentorum millium HS. deinde ab Augusto redactus ad quadringenta millia, tum ad decies millia, denique ad duodecies millia, vide Iac. Perizonii dissertat. de lege Voconia, et Graeuium ad Suetonium pag. 791. De aetate senatoria vide quae Viri docti ad Gellium XIV. 8. Senator siue Dominus vrbis magna fuit dignitas medio aevo. Vide Martenium T. 2. anecdotorum passim, et Christi. Guil. Franc. Walchii comm. de Senatore Romano medio aevi, Ienae 1753. 4. editam. De Patriciis, conscriptis, ascitis senatoribus con-

¹² Monthly Review Vol. XIX. pag. 187.

¹³ Monthly Review Vol. eod. pag. 310.

consule notas Ioan. Duiatii ad *Liuium* lib. V. cap. 12. De Patriciis sigillatim Ioan. Iac. Draconis de Patriciorum origine et iure libros III. Basil. 1627. 4. M. Antonii Ferratii *Epistolas*, pag. 92 sq. Octauiani Gentilii de Patriciorum origine, varietate, praestantia et iuribus libros IV. Romae 1736. 4. De Patriciis medii aevi egit Carolus Frideric. Pudor singulari dissertatione Lipsiae 1758 euulgata. Plures ex equestri ordine lectos notauit etiam Iosephus XIX. 1. p. 652. De ciuibus Romanis iniussu populi agere non poterat Senatus, vt docet *Liuius* XXVI. 33. vbi Plebiscitum: *Quod Senatus iuratus maxima pars censeat qui assidentis, id volumus censemusque.* Legatis externorum Principum Gentiumque Senatus dari solitus extra urbem in aedibus Martis vel Bellonae. Vide Dausqueium ad *Silium* pag. 274. De *Consilio Sapientum* quod in variis Italiae urbibus fuit veluti Senatus quidam inferioribus saeculis, videndus Felix Osius tom. 3. thesauri Antiquitat. Italiae Graeuiani p. 1040 sq.

De *Praetoribus* qui ius dicebant videndi Interpretes Pomponii in titulo Digestorum de Origine iuris. *Liuius* VII. 1. Alexander ab Alexandro II. 15. Wolfg. Lazius de Republ. Romana libro 2. Gerardus Noodt de imperio et iurisdictione, libro 1. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum T. 2. p. 103 sqq. Ioannes Richey in vindiciis Praetoris Romani et iuris honorarii¹⁴ quas sub praesidio Gottl. Kortii Lipsiae 1730 defendit. M. Anton. Ferratius p. 105 sqq. *Epistolarum*. Caroli Gottl. Knorrii dissertatio de vsu practico I. R. de praetore et iudice pedaneo. Halae 1726 edita. De praetore peregrino consulatur Ioan. Henrici Mylii dissertatio Lipsiae 1732 euulgata. Franc. Carol. Conradi Parerg. p. 1 sqq. Comes de Guaasco Dissertat. historicopoliticolitterar. Tom. 1. diff. 2. De praetore *fiscali* commentat. edidit Carol. Acoluthus Ienae 1758. De *iurisdictione* Praetorum disserunt Car. Sigonius de antiquo iure P. R. I. 20 et II. 5. Ioan. Ern. Imm. Walchius ad Cellarii comp. A. R. p. 192 sq. et Corn. Maur. a Felde in diff. de iis, quae olim in iure apud praetorem peragebantur. Ultrai. 1749 edita. De iurisdictione sub Caesaribus Celebrerrimus I. A. Ernesti Excursu II. ad Suetonii Caesares. Cur actiones praetoriae *annales* sint disquisiuit Car. Ferd. Hommelius in commentatione Lips. 1756 in lucem emissa.

De *Tribunis plebis* eorumque annua potestate conferantur Alexander ab Alexandro lib. 1. cap. 3. et ibi Tiraquellus. Henr. Dodwellus Praelection. Camb-

¹⁴ Heineccium quum refutasset Richeius affirmantem *Histor. Iur. I. 69 sq. et Antiq. Iur. P. I. pag. 51.* Praetores edictis suis leges sub specie aequitatis eueritisse, ille in repetita editione *Historiae iuris* ad §. 70. et in *Historia Edictorum* pag. 100. Opusc. postumorum, Cortio qui iam in vitis esse desierat et Richeio summa cum iracundia respondit, castigatus a Rittero ad dictam H. I. paragraphum.

Cambden. pag. 417 sq. p. 573 sq. p. 680 sq. Iustus Lipsius lib. II. Elector. cap. 13. Ian. Vinc. Grauna de ortu et progressu iuris civilis lib. I. cap. 27. Onuphrius Panvinius de ciuitate R. cap. 69. Franc. Hottomannus lib. I. de magistr. Rom. T. II. Thesauri Graev. p. 1888. M. Anton. Ferrarius Epistol. p. 112 sqq. et Ioan. Nicol. Franckii dissertatio de Tribuno plebis. Jen. 1668 edita. Sicut legem de prouocatione ab omnibus Magistratibus ad populum tulit Valerius Publicola Consul, de qua vide notas ad Aurelium Victorem p. 91. edit. Clarissimi Pitisci, ita ab omnibus Magistratibus (excepto Dictatore) etiam ad tribunos erat prouocatio, quae tamen non longius valebat ab vrbe mille passuum, teste Liuius III. 20. neque tribuno moenibus vrbs egredi aut vna nocte abesse licebat. Vide Dionem lib. 49. pag. 284. Appianum lib. 2. Ciuil. p. 447. Ius intercessionis etiam Sulla iis reliquerat, teste Caesare I, 5 et 7. de bello ciuili, qui tamen potestatem eorum circumscriptis, et omnibus alijs rebus nudauit. Vide vitor. doctor. notas ad Vellei. Patere. II. 30. 4. sed restituit tribunos Pompeius in consulatu suo. Vide Plutarchus pag. 630. Appianus lib. I. Ciuil. p. 413. et lib. 2. p. 445. et Dio pag. 78. Quamuis vero a Dictatore prouocare non licebat, quam rem maximi momenti notat Plutarchus in Camillo p. 137. tamen idem in Antonio pag. 919. et in Fabio p. 179. docet etiam sub Dictatore sacrosanctam perinde vt alio tempore ¹⁵ ceteroqui fuisse tribunorum potestatem. De auctoritate tribunorum aduersus Pontifices adeundus Gutherius II. 10 sq. de iure Pontificio rom. V. Graev. vno autem tribuno plebis vetante, reliqui perferre nihil poterant, vt iterum docet Plutarchus in Graccho p. 828. A tribuno fas erat Consulem, nedum alios in carcerem mitti, vt eodem auctore constat p. 831. Appiano lib. 4. Ciuil. p. 598. et Dione p. 52. C. vnde *δημαρχίαν ἀναίρεσιν ὑπατισίας* vocat Coriolanus apud eundem p. 221. Fuerunt tribuni duo primum ab A. V. 261. tum quinque, id. p. 216. denique decem. (Liv. III. 30. et Diodor Sicul. XII. pag. 300.) IV Idus Decembris (non Calend. Ianuar. vt alii magistratus) dignitatem ingrediebantur teste Dionysio Halicarnassensi. Antequam munus suum deponerent, alios in proximum annum creare debebant, ἢ τοῦτο μὴ πρῶξαντες ζῶντες κατακαίειναι. Diod. Sicul. I. c. Ex eodem Plutarcho p. 829. 831. nouimus XVIII. tribuum (quae in vniuersum fuere XXXV.) suffragiis potuisse tribuno abrogari Magistratum, quod tamen ante Ti. Gracchum nunquam factum fuit. Porro falli eundem Plutarchum, quando Quaest. Rom. p. 283. Tribunos plebis Magistratibus accensendos negauit, quod praetexta et licioribus non vterentur, neque in sella curuli ius dice-

¹⁵ Tamen Tribuni plebis in carcerem ducti meminit Dio p. 141. D.

dicerent, docuit Io. Rualdus in observationibus ad illum scriptorem p. 128 sq. De iudiciis tribunorum plebis exstat commentatio Iusti Christi. Stuffii, Gotingae 1747. euulgata. De Tribunis plebis e Senatu lectis Lipsius II. 13. electorum, Vossius ad Velleii lib. 2. cap. 3. et H. Dodwellus praelect. 12. Cambden. et 19. vbi etiam de tribunatu Caesarum Augustorumque. Vide et A. Pagi criticam Baronianam tom. 1. pag. 104. Consuli quoque merentur de ista Augustorum Caesarumque tribunitia potestate, quam die, quo auspiciabantur imperium, suscipiebant, et anniuersario illo die recurrente iterum renouabant Imperatores, Christi. Gottl. Schwarzii dissertatio, Altorfii 1715. Eiusdemque dissertationes de numeranda tribunitia potestate Augustorum Caesarumque Romanorum; ibid. 1721. et de antiqua numeri senarii nota *ἐπίσημος* dicta. ibid. 1723. in qua duae exhibentur tabulae, in quarum altera numeri tribunitiae potestatis et consulatum M. Vlpii Traiani Imperatoris, altera T. Aelii Antonini Aug. Pii secundum fastos veteres sunt digesti. Adde Ezech. Spanhemium de vsu numismatum T. 2. pag. 424 sqq. et p. 430 sq. vbi Harduini commentum de duplici Imperatorum tribunitia potestate, in exercitiis et prouinciis, refellit.

De *Quaestoribus urbanis, rariis*, (qui primus Magistratum gradus obiri legitime poterat anno aetatis XXV.) idem Alexander agit II. 2. et Franckensteinus in dissert. de aerario populi Romani pag. 668 sq. in Syntagmate Graeuiano: Scaliger ad Festum in *Quaestor*, vbi etiam de quaestoribus paricidii, qui capitales res quaerere poterant. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum p. 169 sqq. vbi etiam de Quaestoribus siue Propraetoribus prouincialibus et Proquaestoribus p. 166. Henric. Dodwellus Praelection. Cambden. p. 362. Franc. Hottomannus lib. 1. de magistr. Rom. T. 2. thes. Graev. p. 1884. Claudius Praenotius de magistr. Rom. p. 1884. M. Anton. Ferrarius pag. 112 sqq. Epistol. Erh. Reuschii dissert. de P. R. quaestoribus et potissimum aerariis. Helmst. 1725. Et Lipsius ad Taciti XII. Annalium, vbi etiam de constitutis in eorum locum ab Augusto praetoribus aerarii, de quibus vide ad Alexandrum II. 15. Confer et Procopium Historiae arcanae cap. 20. pag. 59. A. V. C. 716. primum Consules singuli binos Quaestores habuerunt, vt notat Dio XLVIII. pag. 383. A. Nam quod A. V. C. 334 fuerat relatum, vt praeter duos Quaestores urbanos crearentur duo alii, qui Consulibus ad ministeria belli praesto essent, res illa tunc est omissa, quia tribuni plebis partem ex plebe fieri volebant. vide Liuium IV. 43. De Quaestoribus *candidatis*, qui epistolis principis, in senatu legendis, praerant confer Guid. Pancirollum in Notitia dignitat. Imperii orientalis c. 73.

AEDILES, VIGINTI VIRI, DICTATORES. 718

De *Aedilibus* siue ἀγορευόμεοις et ἀξυνόμοις Romanorum, viri docti ad Pomponium de origine iuris et Tiraquellus ad Alexandrum ab Alexandro libro IV. cap. 4. Lipsius ad Senecam de vita beata cap. 7. Casp. Zieglerus de edicto aedilitio pag. 773 sqq. dissertationum selectarum. Ioan. Augusti Olearii diss. de Aedilibus Romanorum, Lipsiae edita A. 1692. et Euerardus Otto libro erudite de Aedilibus Coloniarum et Municipiorum, Francof. 1713. et Ultra. 1732. 8. quo in libro pleniorē insuper Aedilium qua plebetorum qua Curulium Historiam promisit, vna cum vberiore tituli Digestorum de edicto Aedilitio explanatione. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum T. 2. pag. 143 sqq. Io. Christ. Gott. Heineccii florū sparso ad edictum aedilitium. Halae 1738. 4. Incendiorum, vt et ludorum atque spectaculorum curam ad aediles spectatē constat ex Dione pag. 513 et 514. Aediles *cereales* a Iulio Caesare instituti fuerunt, teste Dione lib. 43. pag. 239. vt frumentū praecessent, iisque cura ponderum et mensurarum, ne qua fraus in iis esset, demandata est.

De *viginti viris* quibus maiores in Senatu honores patebant, triumuiris capitalibus, triumuiris monetalibus, quatuoruiris viarum curandarum, et decemuiris quos iudiciis centumuiralibus praefectos memorat Dio LIV. p. 540. vide Io. Massonum in Ouidii vita p. 56 sq. qui vigesimo iam aetatis anno vigintiuiratum datum obseruat.

XII. Inter Magistratus maiores extra ordinem constitutos summus erat *Dictator*, de quo Alexander ab Alexandro lib. 1. c. 6. Ioan. Ienius in ferculo litterario cap. 8. pag. 112 sqq. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum T. 2. pag. 171 sq. Viri docti ad Velleii H. 28. et dissertationes Io. Christfr. Sagittarii, Ienae 1648. rec. in eius Otio Ienensi pag. 346. Godofr. Straussii. Witteb. 1667. Ioan. Roeferi, ib. 1668. Io. Olearii Lips. 1669. Christi. Hoffmanni, Ienae 1670. Vir. Obrechtii. Argent. 1677. rec. in eius dissertat. academic. p. 388. Io. Paulli Felwingeri. Altorf. 1678. Ioan. Jac. Mülleri. Ienae 1682. Causae, ob quas creatus est dictator, annotantur a Goltzio pag. 164 sq. thesauri rei antiquariae: octo Ienius loc. cit. obseruat 1) *rei gerendae*, vnde eum ἀυτοκράτορα πολέμων vocat Diodorus Siculus XIX. p. 713. 2) *comitiōrum habendorum*, 3) *quaestionum exercendarum*, 4) *clausi figendi*, 5) *serlarum constituendarum*, 6) *explendi senatus*, 7) *sortiarum Latinarum*, 8) *ludorum*. Primam, secundam, quartam et octauam iam Nicol. Gruchius lib. 1. de Comititiis cap. 2. obseruauerat. Dictus olim *Magister populi* teste Festo in optima Lex, et Seneca Ep. 108. Et vere Magister non populi modo, sed etiam Senatus, ac sine prouocatione fuit, omnibus interim Magistratibus

nibus cessantibus, nisi quod tribunorum tamen potestas sub eo etiam sacrosancta, ut iam ex Plutarcho notavi, et Sacerdotes sacrificiorum causa ipsum si Roma abesset in urbem revocare poterant, ut idem Plutarchus docet in Fabio p. 176. De primo dictatore omnia incerta, ut faterur Livius II. 18. ad annum urbis 253. Inscriptio vetus reperta Aretii: *M. Valerius Volufi F. . . Maximus Dictator Augur primus &c.* Vide *Memorias Treuultinas* 1721. p. 540 sqq. Camillus quinque dictator, et qui quatuor vicibus triumphavit, Consul tamen nunquam fuit. Plutarch. in eius vita f. 129. neque fuit ante Camillum Dictator ullus ultra sex menses id. f. 144. F. Nec Dictatori licebat equo vehi populi iniussa. Liv. XXIII. 14. et Plutarch. Fabio 175. Consulem ipsi sine lictoribus fascibusque oportebat occurrere, et ipse procedebat cum XXIV. fascibus. id. pag. 176. Magistrum equitum ipse dicebat, quem poterat indicta causa in carcerem mittere et supplicio afficere p. 179. Bis tamen factum ut Dictatoris et Magistri equitum auctoritas sequeretur. Id. Antonio p. 919. Non a populo autem nec Senatu, sed a Consule vel Praetore siue Stratego Dictator dicebatur siue eligebatur. Quod si Consules de dictatore creando dissiderent, plebiscito res definitur. Plutarchus Marcello pag. 312. Prodictator creatus bello Punico secundo, absentibus Consulibus, Q. Fabius Maximus. Livius XXII. 8. De Dictatore municipali observationem Casp. Barthii e MScro edidit Christi. Schoetgenius. *Dresdae* 1738. 4.

De *Decemviris* Legum ferendarum, qui itidem sine provocazione erant, sed post biennium abrogati sunt, vide *Livium* III. 39. *Dionysium Halic.* lib. X. sq. *Onufrium* ad fastos anni urbis 303. *Georg. Goezii* dissertat. de *Decemviratu* legibusque decemviralibus Romanorum. *Ienae* 1670. *Io. Nic. Funccii* de *Decemvirum a Romanis creandorum* diuersa ratione, quae legitur pag. 309. *Eius* dissertat. *academic. Lemgoviae* 1746. 8. edituram, et *Caroli Ludov. Vossharti* *historiae decemviratus* *ἑπονομαστικῆς* quaedam ex *Livio* et *Dionysio*. *Lips.* 1736.

Omnia alios Magistratus sigillatim commemorare, de quibus laudati §. IX. scriptores consuli possunt. De *Praesidibus Prouinciarum* et qui illis adiuncti erant, videndus *Onufrius* in *Imperio Romano* et *Carolus Sigonius* libro secundo de iure prouinciarum, ille primo, hic secundo tomo thesauri *Graeuiani*; *Bergierius* lib. IV. de viis Imperii Romani cap. 17. et 28. *T. X. Graev.* *M. Antonius Ferratius* *Epistol.* pag. 126 sq. *Wilh. Henr. Brukneri* dissert. de *Praesidibus prouinciarum apud Romanos*. *Ienae* 1698. et *Guilielmi te Water* dissert. de consilio Praesidum in Prouinciis, inserta T. 2. *Miscell. Duisburgensium* p. 51 sqq. De *Proconsulibus* et *Praesidibus* differentia

videatur Cuiacius XX. obf. 37. De Procuratore Caesaris exstat Gottfr. Mafcouii dissertatio Altorfii 1724 edita. De Correctoribus Imperii Romani Sigism. Frid. Drefigii commentatio, Lipsiae 1739 euulgata est. De *Duumviris Coloniarum* Aedilibus, Quaeſtoribus, Decurionibus Henricus Norifius Cenotoph. Pifan. diff. 1. cap. 3. qui etiam de Coloniarum Patronis videndus diff. 2. cap. 7. De *Decurionibus* figillatim differit Scipio Maffei P. I. Veronae illustratae pag. 169. et Ioannes Lamius in obseruationibus in antiqua tabulam aeneam Decurionum nomina et descriptionem continentem. Florentiae 1745. fol. in quas stricturas euulgauit Anonymus in *Lettere critiche scritte da un Accademico Fiorentino à un Accademico Etrusco sopra l'osservazioni fatte à una Tavola di Metallo, che si conserva in Firenze nel Museo Riccardiano.* Luccae 1745. 4. De ornamentis Decurionalibus disseruit Christian. Ludov. Scighitz in Epistola ad Christi. Guil. Küstnerum Lipsiae 1743. 4. aduersus Pancirollum ostendens, ad illa quoque ius conuiuia publica municipiorum frequentandi esse referendum. Magistratus municipales Graecis scriptoribus dicuntur *ἀρχοντες* et *στρατηγοί* vt notauit Valesius ad Ammiani lib. 31. De magistratibus colonicis et municipalibus accurate commentatus est Onufrius Panuinius II. 12 et 31. Antiquitatum Veronesium. Fuere illi: *Duumviri, Duumviri quinquennales, Decuriones, Patroni, Decuriones quinquennalicii, ab lecti, duumviralicii, Quaeſtoricii, Pedani, Praetextati, Quinquoprini, Vingtuprini, δεκάπρωτοι, ἐκκοτάπρωτοι, τριπύχοι, Quinquennales;* vide Abbatis Damadeni expositionem tabulae veteris Canusii repertae, quae exstat T. IX thesauri Italiae parte V. Ipsam tabulam exhibet Sponius Misc. p. 280. Adde Fulv. Ursinum pag. 195 sq. ad Caesarem post fragmenta Historicorum. *Iuridicos conuentus* in vna prouincia Baetica Romani habuere quatuor teste Plinio III. I. H. N. in citeriore Hispania conuentus septem, III. 3.

XIII. De inauguratione et vnctione Regum Hebraeorum praeter Schickardum in iure Regio fufe et ex instituto agit *Fortunatus Scacchus* in Myrothecio praecipue tertio, *Balthasar Scheldius* de oleo vnctionis sacro ex Hebraeorum antiquitatibus, Argentorati 1665. 4. *Simeon de Mujs* ex Abarbanele ad Exod. XXX. *Ioan. Buxtorfus*, Nepos, in dissert. de vnctione regia, p. 45. Dissertationum varii argumenti. *Dan. Weimarus* in dissert. de vnctione sacra et inaugurali Hebraeorum. Ienae 1677. *Ioan. Palmroot* de sollemni inauguratione Regum Hebraeorum. Vpsal. 1699. *Dan. Lundius* in dissertat. de vnctione Regum Hebraeorum. Vpsal. 1707. 8. *Ioan. Hagerus* in dissertat. de vnctione Regum. Witteb. 1716. *Ioan. Conr. Clasingii* *Vnctione* vsus de vnctione sacra typicoumbatili. Lemgov. 1718. 4. *Ioan. Meyeri* animaduersiones

ad illam *didoneſm*. Harderonici 1718. 4. *Clafingit* vindiciae, quae infertae sunt Relationibus innoxiiis 1719. p. 866. *Ioan. Vdalrici Trefenreuteri* diſſertatio epiftolica de ritibus in regibus Hebraeorum inaugurandis adhiberi ſolitis; quae exhibetur p.96. memoriae Trefenreuterianae, a Io. Paulo Roedero Norimb. 1745. 4. editae, et Bibliotheca Bremeniſis T. 1. pag. 936 ſqq. Nec Prophetarum, qua Prophetarum ſed Sacerdotum hoc fuiſſe officium, ex aliarum gentium uſu probat Scacchus c. 49 et 50. Oleumque ſacrum cuius effuſione operto capite inaugurati ſunt, diuerſum fuiſſe ab eo quo conſecrati ſunt Sacerdotes, id, cap. 47 ſq. Prophetas non eſſe vnctos, licet ex 1 Reg. XIX. 16. id voluerint quidam probare docet *Georg. Chriſto. Dachſelt* in diſſert. de vnctione Eliſaei et reliquorum Prophetarum, Lipſiae 1708 edita, et praemiſſa Eius Bibliis Hebraicis accentuatis pag. 43 ſqq. Apud Perſas perinde vt apud Romanos inaugurationem factam ſollempni ritu in templo, idem Scacchus, ibid. cap. 31. De vnctione Regum in genere vide diſſert. *Ioan. Ioach. Zentgrauii*. Argentor. 1688. et *Nicol. Hennelii* commentat. de vnctionis ritu in Imperatorum ac Regum inaugurationibus, quae caput XIV. abſoluit Otii eius Vratiſlauenſis. De Chriſtianorum Principum inauguratione et coronatione *Iac. Goar* ad Euchologium pag. 294 ſq. *Grotſerus* III. 12. ad Codinum, *Menardus* ad Sacramentarium Gregorii M. et *Ioannes Morinus* pag. 243: de ſacris Ordinarij, vbi morem vngendi Reges apud Graecos Imperatores ſerius receptum obſeruat. De coronatione Imperatorum Graecorum *Ioan. Cantacuzenus* lib. 1. cap. 48. et ex illo *Codinus* cap. 17. de officiis aulae CPol. De ritu gentium quarundam Principem recens creatum ſcuto imponendi atque ita ſublimem ferendi, *Frid. Lindbrogius* ad Paulli Diaconi Hiſtoriam Longobard. et ad Ammiani XX. 4. *Chriſti. Gottl. Schwarzii* in diſſert. de ritu eleuandi Principes inaugurandos et de quibusdam ſacris formulis et eleuandi ritibus. Altorfii 1730. et *Io. Ludov. Levinus Gebhardi* in Programmate de ficto quodam Caesarum eleuandorum ſcuto. Lüneb. 1750. fol. Multa etiam de inaugurationibus Principum, recentioris praefertim aetatis *Io. Chriſtoph. Becmannus* in notitia dignitarum illuſtrium diſſ. V et VI. cui iunge ſi placeat *D. Ioannis Franciſci Buddei* diſſ. de eo quod decet circa ſollempnia Principum, Halae Sax. 1712. 8. ſubiectam eius commentationi de Concordia Religionis Chriſtianae ſtatusque ciuilib. De variis tradendi ius et poſſeſſionem ſymbolis, et inueſtiturae modis ritibusque *Cangius* in Gloſſario. *Le Comte* T. 4. Annal. pag. 116 ſq. *Ioan. Nicolai* in libro de chirotheis c. 14. et *Ioan. Georg. Eſtor* de inaugurationibus beneficiariis, harum ſymbolis ac ritibus, itemque de Inueſtitura ſive litteris inueſtiturae. Marp. 1744. et ſuſt. ibid. 1746. 4. De inueſtitura per *Birretum* vide *Lud. Mart. Kellii* diſſert. Göttingae 1749. rec.

T. I. Eius Opusculor. per *gladium* Christi. Gottl. Buderum pag. 113. amoenitat. iuris feudalis: per *Scepterum* Gottl. Sam. Treuerum in dissert. Göttingae 1741 edita. De *investitura Episcoporum per baculum et anulum* vide Seldenum ad Eadmeum pag. 104. ad calcem Anselmi Cantuariensis, et dissertationes Dieter. Herm. Kemmerichii, Ienae 1750. et Otton. Christi. de Lohenschield. Tubingae e. a. euulgatas.

Quod ad tempus ineundi apud Romanos Magistratus attinet, in illo valde pro diuersis temporibus variatum, vt docet Martinus Lipenius in strenuarum Historia, tomò 12. thesauri Graev. pag. 429. Laurentius Arrhenius in dissert. de anno petendi magistratus apud Romanos. Vpsal. 1728. 8. et Ioan. Hermansson in dissert. de aetate magistratum Romanorum legitima. Vpsal. 1736. Tribuni plebis inibant Magistratum die decimo Decembris. H. Dodwellus praelect. Cambden. pag. 428. Quaestores Nonis Decembris, id. p. 385. et Ezech. Spanhemius p. 706. de vsu et praestantia numismatum: Vel etiam die XXII Ianuarii. Dodwellus pag. 387. Tempus quo Regnum et Consulatus vacabat Romae, a Liuiò et aliis vocatur *interregnum*. Graeci vt Plutarchus appellant *μυσοβουσιδιαν* et Interregem *μυσοβουσιδα*. Sic Baronius vocat *Interpontificium* tempus quo vacat sedes Episcopi Romani. De ritu spargendi sub auspicio magistratus flores, stipem et pecuniam inter populum consulatur *Cerda*. c. 175. aduersarior. p. 458 sqq. *Henricus Gansher Thulemarus* in libro de oratoratu cap. 28. *Congii* Glossarium in *ἐπιχώμια* et *ὕμνα*. *Conr. Samuelis Schurzstetschil* dissertatio de ritu spargendi flores. Witteb. 1691. et *Henrici Theodori Pagenstecheri* oratio inauguralis de missilibus spargi solitis Calendis Ianuarii a nouis magistratibus edita Lingae 1722. 4. Huius sollempnitatis prodigensiaeque veritatem imitatus est Corippus de laudibus Iustini IV. 105 sqq. vide Clariss. Saxjum ad Diptychon Magni Consulis pag. 35. De adoratione sacrae purpurae Philippus Rubenius libro 2. electorum, capite 30.

Insignia Regum, Principum, Magistratumque etiam paucis attingenda, et de Coronis quidem ac Sceptro aliisque eiusmodi consulendus Seldenus in titulis honorum cap. 8. Barnabas Brissonius III. 14 sqq. antiquitatum iuris. Andreas Cirinus lib. de vrbe Roma c. 40. T. II. thesauri Sallengriani. Claudius Salmasius ad Trebellium Pollionem de Terrico iuniore cap. 25. Coelius Rhodiginus XXL 16. antiquar. lectionum. Alexander ab Alexandro I. 28. dierum gemialium, Io. Michael Heineccus de Sigillis p. 86. Io. Harduinus p. 413. de numis vrbium, vbi etiam de scepro eburneo Roman. cum imposita aquila, Casp. Barthius lib. XXIII. aduersar. c. 2. Adrianus Turnebus aduersar. lib. XXIII. cap. 12. Ioan. Christoph. Bemannus in notitia dignitatum illu-

illustrium diff. VII et VIII, vbi etiam de ritibus cultus Principum ac venerationis: Ioan. Henr. Boeclerus pag. 187 sq. tom. 1. dissertat. Ioan. Georgius Roesslerus diff. de sceptris Principum, Francof. ad Viadrum 1690. Ern. Frider. Cobii dissertatio de sceptrorum origine. Witteb. 1722. Frider. Henr. Jacobs de sceptro. Ienae 1704. Christi. Godofr. Hoffmanni de origine et iure sceptrorum. Frfti ad Viadr. 1724. Ioan. Casp. Struuii de sceptro regiminis eminentioris symbolo. Helmstadii 1728. Henrici Theodori Pagenstecheri dissertationum trias, Lemgouiae 1739. 4. edita, quarum prima agit de sceptro maiestatis insigni. Ioannis Christophori Strodtmanni dissert. epistolaris de sceptris veterum. Guelpherbyti 1744. De hastae vsu pro sceptro vide Trifstanum I. p. 254. cum sceptro, Heineccium lib. laud. p. 116 sq. et Chronicon Gotwicenfe T. 1. pag. 108 sqq. De sceptris Regum Francorum, iter secund. litterarum duorum monachorum Benedictinorum pag. 36 et 37. De sceptris Rectoralibus academicis Carol. Arndius T. IX. misc. Lips. pag. 59 sqq. De solio siue throno, Pineda III. 5. de rebus Salomonis, Scacchus Myrothec. III. 64 sq. pag. 1138 sq. et Valentinus Chimoncellius de honore bisfelli c. 13 et 19. T. 7. thesauri Graeuiani. De *Diademate Regum Hebraeorum* agit Scacchus in Myrothecio tertio c. 38 sq. *Imperatorum Romanorum* Ezech. Spanhemius de praestantia numismatum T. 2. p. 385 sq. Fuit autem diadema fascia quaedam alba, qua caput vel pileus circumdabatur, interdum pura interdum *ἀσφαλλήτος* siue gemmata; vide Ioan. Braunium lib. 2. de vestibus Hebraeorum, cap. 4. §. 8. Alexandrum ab Alexandro lib. 1. cap. 28. Carol. Paschallium lib. 9. de coronis cap. 3. Ioan. Pierium Valerianum lib. 41. Hieroglyphicon, cap. 3. Sollerium (siue qui sub hoc nomine laet Theophilum Raynaudum) libro de pileo §. 9. Martinum Schmeizel Coronaa - Transiluanum erudita commentatione de coronis tam antiquis quam nostrae aetatis Ienae 1712. 4. p. 139 sq. et quae viri docti notant ad Gellium V, 6. Icones varias coronarum ex veteribus sigillis exhibet L. M. Heineccius p. 208. libri saepius laudati. I. A. Rudolphus in Heraldica curiosa pag. 202. et Ioan. Jac. Chiffetius pag. 104. Operum historicorum. De corona Regum veterum Hiberniae vide A. E. 1724. p. 432. De cidari apud Persas videndus Briffonius libris de regno Persarum et Pitiscus ad Curtium, et, si nostrae aetatis Regum Persarum coronam lustrare placet, Engelbertus Kaempferus in amoenitatibus exoticis pag. 37. Praeterimus quae de aliis Coronis ¹⁶ et diuerso coronarum, sum etiam fertorum vsu collegerunt Anton. Thylesius libro de Coronis, Guil. Stu-

¹⁶ Glyceram ingentem corollarum vocat Plinius lib. XXXV. 11. ita enim libros MSS. constanter legere restatur Harduinus, licet Salmatius p. 246. male *visticem*, *ενοφανηλέ* ¹⁷⁷, quae corollas viceret. De eadem Glycerā coronaria vide eundem Plinium XXI. 2.

Stückius III. 16. Antiqu. Continuual. Ioan. Andreae Bosii *επιφανεσσοεια* seu de Coronarum gestatione Ienae 1669. 4. et Carolus Paschalius qui prae ceteris hoc argumentum per decem libros illustrandum sumisit Paris. 1610. 4. et Lugd. Batav. 1671. 8. quanquam Ampliff. Cuperus ad apotheosia Homeri p. 218. cum late quidem de hoc argumento sed non accurate scripserit atque cum iudicio ubique fere legendum esse affirmat, tum Gatakerus pag. 265. Aduersariorum notat *πολυμαθέστατον* hunc operis coronarii auctorem in vocabula Hebraica inquirere, linguae forsan minus scientem, prorsus neglexisse. Post Paschalius commemorandus venit Ioan. Meursii Filii liber de Corona, Sorae 1643. 4. et Hafniae 1671. 8. cum Caii Riccii discepti de coronatione Regiae eiusque rituum rationibus. Ludouici Moscardi Museum parte 2. p. 429 sqq. Germanici (Germain) de Caen *Traité de l'origine des Couronnes et de leurs especes*, qui exhibetur in diario gallico, l'extraordinaire du Mercure galant A. 1682. T. XVIII. p. 235. T. XX. pag. 3. A. 1683. T. XXI. pag. 313. T. XXII. pag. 3. T. XXIII. pag. 276. T. XXIV. pag. 230. Beneton de Ferrins in dissertatione de coronis earundemque originis et formae quae inserta est Sallengrii Continuation des Memoires de Litterature T. X. p. 357 sqq. De *coronis aureis* quae libera Rep. victoribus mittebantur in honorem triumphii, et de auro coronario ab Imperatoribus subinde indulto, vid. de Henricum Valesum ad Ammiani XXV. 4. et Io. Alb. Fabricium ac H. S. Reimarum ad Dionem Cassium passim. De coronis aureis oblatiis a Provincialibus ob imperii primitias, et in Quinquennialibus, Decennialibus etc. Valesius ad Euseb. p. 276. De *laurea* Banduritis ad Antiquitates CPol. p. 477. et Ioannes Franc. Madrius de lauro, eiusque vario usu apud antiquos, in diario Italico, Raccolta d'Opuscoli scientifici e filologici, T. IV. p. 272 sqq. De coronis *militaribus* ciuica, triumphali, obsidionali, murali, castrensi, siue vallari, rostrata, siue nauali et exploratoria, quibus donabantur qui bene rem in bello gesserant, omniumque nobilissima praemia, quam Imperatori dabat exercitus seruatus vide Plinium H. N. XXII. 3. sqq. Alexandrum ab Alexandro IV. 18. et ibi Tiraquell. atque Stewechium ad Vegetii lib. 2. Forestum Foresti in libro italico Brixiq. 1745. 8. edito, *Trauttato delle gentilizie insegne, uolgarmente delle arme: deglie Famiglie*, ubi quoque de coronis triumphalibus, oualibus et ciuicis Romanorum exponit. Ioachimus Ioannes Maderus Vir doctus et de Antiquitatis studiis insigniter meritus in libro suo de Coronis sacris pariter et profanis, qui Helmstadt prius 1660. in 4. excusus et tomo VIII. antiquit. Romanarum Graeuiani thesauri insertus est, copiose etiam agit de *Coronis nuptiarum*, quae Iudaeis etiam usitatae ut notum ex Esaiæ LXI. 10. tum a Christianis primum quidem propter Echnicorum

superstitiones reiectae, postea tamen eidem admittae ut notauit Sirmundus ad Sidonii lib. 1. Epist. 5. tomo 1. pag. 852. quod argumentum etiam persequutus est Christoph. Ziegenhals in dissert. de coronis nuptialibus; Annaeb. 1713 edita. De corona *caesarea*; Lambecius II. de Bibl. Vindob. pag. 729. De coronis *conuiuialibus* consulatur Iosephi Lanzoni exercitatio de coronis et vnguentis in antiquorum conuiuuiis, T. III. thesauri Sallengriani p. 669. Io. Grefsi dissertatio de coronis epularibus. Lipsi. 1670. et Frid. Gotthilf Freytagii dissert. de coronis conuiuialibus veterum. ibid. 1712. De *corona Postarum* ¹⁷ primo tributa Albertino Mussato, Mapheus Vegius IV. 1. de educat. liberorum tomo 26. Bibl. PP. p. 658 sq. Frid. Rappokus ¹⁸ singulari diss. Paschalius libro de coronis p. 60 et p. 317-329. D. Henelius in otio Vratislauenfi cap. 13. Scaliger lib. 1. lectionum Ausonian. c. 10. Aegidius Menagius in miscellaneis italice editis p. 294 sqq. Iac. Thomasius in obseruationibus Halensibus tom. 6. obs. 7. et Michael Piccartus oratione XI. quas est de commissionibus et coronatione veterum Poetarum. De *coronis Oratorum* Ioan. Georg. Walchius s. 14. 15. dissert. de veterum Sophistarum, Rhetorum atque Oratorum praemiis.

Diademate uti voluit Caligula teste Suet. cap. 22. at primus vsus est inter Imp. domi Elagabalus, publice Aurelianus. Vide Tillemont. Hist. Imperatorum tomo. 3. p. 531 sq. Diademate vsae etiam sunt Reginae, ut ex Cleopatrae numo probat C. A. Rupertus in Oratore historico pag. 793. Eodem etiam vsos supremos militiae duces dubitat Begerus I. thesauri Brandenburgensis p. 288. adde p. 293. De triplici Corona Imperatoris Romani, Germanica, Lombardica atque Romana, prima Aquisgrani argentea ab Archiepiscopo Colonienfi, secunda Modoetiae ferrea, tertia aurea a summo Pontifice, Martene III. 9. de antiquis Ecclesiae ritibus, et T. 2. thesauri anecdotorum p. 488 et 497. exstat Ioachimi Felleri, *τὸ ὑμαναξίτον* dissertatio A. 1662. Lipsiae edita. Horatii Blanci dissertatio de tribus coronis Longobardicis ad Paullum Diaconum apud Muratorium T. 1. scriptor. vet. Italiae pag. 460 sq. Ioan. Iac. Mascouii dissertatio de Regali Imperialique Augustorum Germaniae Augustarumque coronatione Lipsiae 1723 euulgata. Christi. Weidlingii Progr. de triplici Imperatoris coronatione, longobardica, romana et germanica.

¹⁷ Bene Conradus Celtes in lauream suam, quam ab ipsa Imperatoris manu acceperat:

*Si me non pietas, virtus, doctrina coronant,
Equid proderis haec nexa corona mihi.*

¹⁸ Ex hac sub Rappolti praesidio habita dissertat. Heckesius, Respondens; postea libellum confecit de Poetarum coronis, Cygnae 1672. 12. editum.

manica. De corona *argentea* vide Guadlingiana XX. 3. ubi et de eo, an Henricus VII. corona Imperii Germanici Aquisgrani fuerit coronatus. De ferrea illa corona, aurea quidam, sed ferreo circello interius et clavis crucis Christi subtextis, consulendi sunt V. C. Ludov. Antonis Muratorius T. 2. Anecdoton Bibliothecae Ambrosianae A. 1698. 4. edito. p. 267 fqq. Iustus Fontaninus in dissertatione de corona ferrea Longobardorum, Rom. 1717. 4. edita, et cum Muratorii commentario recusa Lipsiae 1719. 8. Bartholomaeus Zaccchius in historia coronae ferreae Italicae edita, et Bzouius ad A. 1431. p. 19. num. 49. De Imperatorum CPolitanorum coronis vide Cangium dissert. 24. ad Ionuillam. Ordo ad benedicendum Imperatorem quando coronam accipit obuius est apud Mabillonium T. 2. Musei Italici p. 215 fqq. De coronatione reginae, idem ib. p. 404. regis, pag. 407. Liturgiam coronationis Mediolanensis, Henrici I. deprehendes apud Muratorium T. 2. Anecdot. pag. 328 fq. De triplici corona Pontificis Romani B. D. Mayerus libro de electione Pontificis Romani. R. D. Henricus Pippingius in dissert. de corona illa Lipsiae vulgata et in eius dissertationibus iuuenilibus recusa. Vide etiam, si placet, Theoph. Raynaudum de corona et mitra triplici Papae, tomò X. Operum, D. Ia. Wolfg. Isegeri Hist. Eccles. saeculi 17. Decade 1. p. 150 fq. Mathiam Zimmermannum de montibus pietatis pag. 371 fq. et Jacob. Basnagium ad Canisii lectiones antiquas tom. IV. pag. 174. Ceterum Choisio in historia Philippi Valesii et Ioannis Galliae Regum, Gallice edita lib. 1. §. 11. recte obseruatum est, a Ioanne XXII. primum coronam Papatum fuisse triplicatam, ¹⁹ quum veteres Pontifices mitra Phrygiae fere simili vsi fuissent, Hormisda datam sibi a Clodoveo Galliae R. coronam auream primus gestasset, et Bonifacius octauus eam duplicasset, saeculare ²⁰ non minus quam Ecclesiasticum siue spirituale ius atque imperium suum indicaturus. De mitra Pontificis conferatur Cangius in *Camelucictum*, et Angelus Rocca in thesauro antiquitatum sacrarum T. 1. p. 7 et 8.

De praelatione fascium, securis, ignis, aliorumque eiusmodi consulendus Alexander ab Alexandro lib. 1. cap. 27. I. G. Beckmannus diff. 8. notitiae dignitatt. illustrium, et D. Frid. Rappoltus diff. de insignibus principatus

M 2

patus

¹⁹ Ad Bonifacium vsque simplex, ad Vrbanum V. duplex, inde triplex corona. Vid. de Franc. Pagi praef. ad vitas Pontificum pag. 18.

²⁰ Angelus Rocca in Bibliothecae Vaticanae descriptione pag. 5. *Quam Pontifex coronatur, capiti eius tiara, quam regnum mundi vocant, imponitur, tribus constans coronis, tres potestates, b. e. imperatoriam, regiam et sacerdotalem, plenariam scilicet et vniuersalem totius orbis auctoritatem representantibus.* Innocentius III. Romanus Pontifex in signum imperii utitur regno (corona) et in signum pontificii utitur mitra: sed mitra semper utitur et ubique, regno vero nec ubique nec semper. Vide Cangium in *Regnum*.

parus ac potestatis quo etiam referenda est praelatio Crucis; Episcopi et Pontifici fieri solita. Regibus XXIV. fasces cum securibus praelati; Consulibus singulis in vrbe duodecim, extra urbem etiam securis; Praetoribus sex; Dictatoribus fasces et securis XXIV. Vide Ezech. Spanhemium de usu numismatum dissert. decima. Non uterque sed tantum alter consulum duodecim fasces habebat per mensis vices; vide Benedicti Aueranii dissert. us. ad Livium T. 2. p. 61. Formam fascium sellarumque curulium quae utraque ab Aetruis Romani acceperunt teste Diodoro Saeculo V. pag. 219. ex veteribus numis exhibent Moscardi museum, et Graevius atque Begerus ad Flori lib. 1. c. 5. De fascibus consuli potest Fabiani Toernerii dissertatio Vpsal. 1722. 8. edita. De fascium submissione Iac. Sponius rei antiq. sel. quaest. dissert. 13. I. Lipsius Elea. lib. 1. cap. 23. et Ioan. Matthiae Gesneri dissertatio de presentatione, osculo, fascium et signorum in manibus submissione. Goettingae 1745. edita. De sella curuli praeter Chimentellum supra laudatum Ioannes Schefferus de re vehiculari lib. 2. cap. 16. pag. 199. Ez. Spanhemius de usu numismatum diss. 6. p. 584. Isaac. Casaubonus ad Suetonium p. 200. et Henr. Norisius de numo Diocletiani, T. 1. thesauri Sallengriani. De igne Afiaticis Regibus et Romanis Augustis praelato Gotelarius ad Clementina IX. 4. p. 680. Andreae Christiani Eschenbachii diss. pag. 519 sq. Paulus Voetius ad Herodianum p. 114. 198 sq. et Christianus Franc. Paullini P. III. der zeitlichstehenden erbautlichen Lust p. 143 sqq. De caeda Imperatoribus et Patriarchis praestari solita, Cangius Glossar. in *διδυμβουλον* et Petrus Possinus ad Pachymerem T. 1. p. 446 sq. et T. 2. p. 470 sqq. Aquila praelata Clearcho Iustin. XVI. 5. Ignis praelatus Regibus Persarum, Lips. excursu 1. ad Tacitil Annales. Varia insignia illustribus officialibus in regno Iaponico praeferi solita vide in Kaempferi Iaponia tab. XXX. De ornamentis et honoribus Augustarum librum singularem edidit Rudolphus a Bunau. Lips. 1733. 4. Angeli Roccae commentarius de SS. Christi corpore Pontificibus iter facientibus praeferendo Rom. 1599. 4. et Augustini Molari Finizanensis Ordinis S. Augustini de antiquitate et causis rursus praeferendi S. S. Eucharistiae Sacramentum summo Pontifici extra urbem proficiscenti, et de ritu SS. Crucis Rom. Pontifici praeferendae commentarius Romae 1592. 4. et Andreae du Saussay de sacro ritu praeferendi crucem maioribus Praelatis Ecclesiae Parisiis 1628. 4. De insignibus Sacerdotum et Episcoporum, mitra; baculo, annulo etc. Christian. Falsterus T. 2. amoenitat. philolog. p. 111 sqq.

De *Titulis* Honorum Opus Io. Seldeni ex editione tertia Anglica anni 1672. Latine versum est a Simone Ioanne Arnoldi, Antistite praefecturae

Son-

Sonnenbergensis, Francf. 1696. 4. Cui iungendum Io. Christophori Beckmanni syntagma dignitatum illustrium civilium, sacrarum, equestrium, ibid. et eodem anno excusum, Danielis Morhofii dissertat. de diuinitate Principum p. 83 sqq. eius diss. iunctim editarum. D. Adami Rechenbergii diss. de titulorum indole et natura part. 1. diss. historico-polit. pag. 134 sq. Gerh. Feltmannus de titulis honorum, Antonius Matthaeus de nobilitate. Guidonis Pancirolli Trattato dei Titoli dignita, con annotazioni del P. Stanislao Santinelli, qui exstat T. 2. supplem. al Giornale de' Letterati d'Italia p. 344 sqq. Augustini a Leyfer dissertatio de titulis honorum. Witemb. 1748. Georg. Casp. Kirchmaieri commentatio titulos aliquot honorum ex antiquitate erutorum exhibens, recusa Ienae 1752. De titulis *viri illustris, spectabilis, clarissimi, magnifici, excellentissimi et amplissimi*, olim aulicis nunc scholasticis, confer Gottfr. Leonh. Baudisii dissertationem, Lipsiae 1706 editam. De titulo *Domini* Ant. Borremansii Vesperas Gorinchemenses cap. 1. et Frider. Caroli Moseri commentarium de titulo Domini moribus aevi et saeculi accomodato. Lips. 1751. De titulo *serenissimi* Christo. Aug. Heumanni Poecile T. 3. p. 484 sqq. De titulo *Nos Dei gratia* Friderici Geilleri dissertationem Lipsiae 1677 auulgatam. Barth. Tilefii comment. de sensu tituli: *Nos Dei gratia*, Regiomonti 1751 editam, et Anonymi Anmerkung vom Titul: *vom Gottes Gnaden*, quae exhibetur P. 3. der auserlesenen Anmerkungen über wichtige Materien und Schriften, p. 248. De titulo *Excellentissimi* Frid. Carol. Moseri kleine Schriften Vol. secundo, et Ioan. Gottl. Bidermanni Aeta scholastica, Vol. 1. p. 409 sqq. et 427 sqq. De ambitu antiquo et hodierno liber Menteti Kerwig, excusus Bremae 1695. 8. De candidatis et de ambitione ac blanditiis candidatorum apud Romanos consulantur Benedictus Aueranius ad Ciceronem diss. XXXVIII. T. 2. Opp. p. 370. Lipsius Elector. L. 1. c. 13. Ferrarius de re vestiaria P. 1. L. 1. c. 21. et L. 3. c. 2. Bosius de Toga cap. 13. Schwarzius ad Plinii Panegyricum pag. 348. et dissertationes Georg. Henrici Goezii. Witteb. 1687. Fabiani Toernerii Vpsal. 1712. et Christi. Frid. Georg. Meisteri. Goettingae 1740.

XIV. Paulli Manutii liber de ciuitate Romana post editionem Romanam 1585. 4. exstat tomo 1. miscellaneorum Gaudentii Roberti, et tomo 1. thesauri Graeuiani, in quo tomo occurrit etiam Onustrii Panuini opus praeclarum de Ciuitate, Imperio et Republica Romana, ex editione recognita Paris. 1588. 8. nec non Caroli Sigonii libri eruditi de antiquo iure ciuium Romanorum, et prouinciarum. Scipionis Gentilis liber de iure publico populi Romani recusus est in Io. Poleni supplementis T. 1. p. 1125. Vt ab eodem

Manutio profixius demonstratum est, sub Romulo ²¹ primum populus diuisus fuit in Tribus tres, quarum singulae mille peditum et centum equitum erant, diuisae iterum in Curias 10. quarum singulae in decurias diuisae constabant ex 100 peditibus et equitibus 10. His praecerant Tribuni, Curiones et Decuriones. Postea quum Sabinis ciuitas data esset, eadem tres tribus, quas Romulus instituerat, et Rhamnensium, Tatientium, et Lucerum nomine appellauerat, seruatee sunt, sed ita vt singulae iam essent peditum bis mille, equitum ducentorum. Sub Tullo Hostilio 300 equitibus, tribus ac millibus peditum; sub Tarquinio Prisco equitibus sexcentis, et sexies mille pedibus vnaquaqueque tribus constitit. Sub Seruio Tullio ²² sex Tribus introductae sunt, primi et secundi Rhamnenses, primi et secundi Tatientes, primi et secundi Luceres. Ab eo tempore Tribuum numerus auctus in vndeicesimum, ita vt 4 vrbanae essent Palatina, Esquilina, Suburbana et Collina, et 15 rusticae seu eorum, qui agros possidebant. Post electos Reges aliae 16 tribus additae, vt simul essent 35. Post ciuitatem Italicis datam additae tribus octo. Vide Velleium II. 20. et Sigonium III. 1. de antiquo iure Italiae, et quae de tribubus illis diligenter disseruerunt Paullus Manutius ad Ciceronis Epistol. ad diuersos lib. VIII. 8. Didacus Couarruias lib. 4. variarum resolutionum cap. 1. T. 2. Oper. pag. 313 sqq. Onufrius Panuinius de ciuitate Romana libro secundo, Andreas Schottus ad calcem antiquitatum Roman. Ioannis Rosini, et Boindinus in dissertatione de tribubus Romanis, cuius pars prima, exstat T. 2. memor. academ. Inscriptionum p. 91 sqq. secunda, T. 7. p. 88 sqq. et tertia, ibid. p. 118 sqq. Nomina ex prisca inscriptionibus ordine alphabetico collegit Goltzius p. 206. thesauri rei antiquariae. Ante pulsos reges totus populus distinguebatur in Patricios et Plebeios, ex Patriciis alii erant Senatores (ducenti primum a Romulo lecti, nouis aliis centum, qui minorum gentium appellabantur, a Tarquinio Prisco adscitis, teste Aurelio Victore cap. 6.) alii Equites, alii Patricii simpliciter sic dicti. Ad illos spectabat, sacra administrare, Magistratus et iudicia exercere, publicis de rebus deliberare et similia. Plebeiorum erat colere agros, pecus alere, quaestuiarias artes et officia exercere, quod postremum an ciuium fuerit disputat Octavius Ferrarius p. 539 sq. et frequenter memorata in veteribus collegiorum opificum mentio dabitare nos haud finit. Confer Ioannis Hermanssonii dissertationes binas de ordinibus Romanorum. Vpsal. 1722. 8. et Ioan. Adolphi Falckii Epistolam de antiquissimis ciuium Romanorum diuisio-

²¹ Vide Rupertum ad Florum p. 117. et Andreae Cirini librum de vrbe Roma c. 41.

²² Populum a Seruio Tullio in quinque classis tributum scribunt Tubero apud Gellium X. 28. Arnobius, Charisius et Festus. Vide Meursium parte 2. exercit. critic. p. 206 sq.

visionibus. Ienae 1750. 4. editam. Post pullos reges, patriciorum ordinis paullatim minus semper habita ratio, ita ut Equites, ac Senatores quoque, quin etiam Consules ex plebe creari possent, praeter Senatores vero et equites, omnes essent plebei. Hinc Manilius lib. 5.

*Vtque per ingentem populus describitur urbem
Praecipuum patres retinent, et proximum equester
Ordo locum, populumque equiti, populoque subire
Vulgus iners videas, etiam sine nomine turbam.*

De *Patriciorum* origine et iure conferantur libri III. Ioannis Iacobi Draconis, editi Basil. 1627. 4. in quibus aliarum etiam gentium similis distinctio confertur cum Romana. Octauiani Gentilii libri 4. de Patriciorum origine, varietate, praestantia et iuribus. Romae 1736. 4. et M. Anton. Ferratius Epistolar. pag. 92 sqq. De Patriciis *medii aevi* exstat dissertatio Caroli Frid. Pudoris, Lips. 1758 edita. De *Graecorum* Patriciis vide Pfeifferum pag. 189. antiq. Graec. et Lakemacheri antiquitates Graec. sacras pag. 265. Sub Constantino M. Consilarii Imperatoris Patriciorum nomen acceperunt: v. Schwarzium de vetusto quodam Diptycho consulari et ecclesiastico, p. 32 sq. De *Patriciis Germanicis* consule Ioachimi Meieri diatribam Goetting. 1698. 4. editam. Ioan. Schilterum de sublimi Patriciatus honore. Ienae 1673. Alb. Christi Gjelbelii disputat. de iuribus patriciorum singularibus iisque supereminentibus. Erford. 1709. et Polyearpi Leyseri obseruata diplomaticohistorica de origine patriciorum Germaniae. Helmstadii 1727. De *ordine equestri veterum Romanorum* confer dissertationem Christiani Wilhelmi Eybenii Francofurti 1684. fol. primum editam, et deinde recusam cum patris Huldrici Eybenii scriptis Argentorati 1708. fol. et in Sallengrii thesauro T. 1. p. 1089. M. Anton. Ferratium p. 77 sqq. Epistolarum. Ioan. Frid. Gronouium III. 25 Obseruat. Io. Harduinum in numis illustratis pag. 428. Tiraquellum ad Alexandrum ab Alexandro II. 29. et Christi. Gottl. Schwarzii exercitationem de insignibus ordinis equestris veterum Romanorum. Alsdorfii 1715. euulgatam. De annua equitum transuentione consuli possunt Franc. Mediobarbus in numismat. imperii pag. 83. Laurent. Begerus comm. in Florum pag. 66. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum T. 2. pag. 101. et Ioan. Erh. Kappii dissertatio Lipsiae 1734 habita. De nobilitate veterum Romanorum videndi idem Tiraquellus opere eximio de Nobilitate, quod operum eius Francofurti 1574. fol. editorum Tomum primum constituit. Stanislaus Santinellus in dissert. de Romanorum veterum nobilitate Venetiis 1717. 8. recusa in eius dissertationibus, orationibus, epistolis et carminibus, iunctim editis

Venetis 1734. 4. p. 1 sqq. Nic. Hieronymus Gundlingius P. XXX. Gundlingian. pag. 470 sqq. De iure imaginum Io. Sam. Luppii dissertatio Wittebergae 1712 edita, et Ioan. Nic. Funccius p. 409. dissertationum academicarum, et memoriae Trevultinae A. 1708. p. 494. ex dissert. Abbatis le Roy. Noui homines, ἀφ' ἐμαυτῶν ἐν τῶν προγόνων γνώριμοι, nobilitas etiam in plebe. Desiderius Heraldus IV. 1. animaduers. pag. 273. Graecis quinam εὐγενεῖς, γνώριμοι, ἐνπατριδαί vide apud Desider. Heraldum animaduersion. in Salmasium III. 15. pag. 250 sqq. εὐγενεῖς, Horatio *claris patribus orti* IV. Ode 6. v. 31. Edmundus Chishull pag. 163. antiquitat. asiaticarum. De Nobilibus apud Iudaeos videatur Grotius in 1 Corinth. 1. 26. et Campegius Vitringa obs. sacr. p. 495. De Nobilitate veterum Germanorum consule Philippum Knipschild in libro de Nobilitate speciatim Germanorum. Campoduni 1693. fol. *Neueröffnete Bibliothek* p. 485 sqq. Caroli Gottlieb Knorrii diss. de differentiis iuris Romani et Germanici in Nobilitate adoptiua. Halae Sax. 1721. Ioan. Georgii Estor commentarios de ministerialibus, in quibus Nobilium hodiernorum verae origines, eorumque status, iura, differentia a Comitibus, selecta de Ministerialibus regni, eorumque muneribus, ac de Nobilitate Germanorum vera, et differentia eius a Romana euoluuntur. Argentorati 1727. 4. et Auctores, quos citauit Lipenius *Bibl. Iurid.* Tom. 2. p. 71 sq. et Struuius *Bibl. Iurid.* p. 788 edit. Buderianae.

De iure Romano seu ciuitatis Romanae; quo aditus patebat ad officia publica vrbis, vel sine vel cum iure suffragii in electione Magistratum: de iure Latii, Quiritium, Italico, siue immunitate tributorum tam capitis quam soli (Valef. ad Sozomeni VII. 2.) Prouinciarum, Coloniae, Municipii, Praefecturae, Foederatae Ciuitatis, et Fori, compendio bene differit Petrus Iosephus Cantelius S. I. in libello de Republica Romana pag. 208 sq. H. Dodwellus pag. 194 sq. praefect. Cambden. Pluribus hoc argumentum persequuti sunt, Onuphrius de Imperio Romano, cap. 5 sq. Alexander ab Alex. IV. 10. et ibi Tiraquellus, Wolfgangus Lazius de Republica Romana, Carolus Sigonius libris duobus de antiquo iure prouinciarum nouissime cum eius libris XI. de antiquo iure populi Romani excusis Halae Saxonum 1715. 8. Nicolaus Bergierius lib. 4. de viis Imperii Romani. cap. 7 sq. Henr. Christ. Henninius in notis ad Bergierium latine a se redditum p. 742. Illustris Vir Ez. Spanhemius in exercitationibus duabus ad Legem Antonini Caracallae, (qua vniuersis ille Imperio Romano subiectis ciuitatem concessit teste Triboniano lege 17. D. de statu hominum) quae tom. 11. antiquitatum Romanarum, primum in lucem editae, ac deinde sub titulo *Orbis Romani* Londini 1703. 4. et cum praefatione Io. Gott. Heinzeii Halae Saxon. 1728. 4. longe locuple-

pletiores recusae sunt. Idem Heineccius Antiquitatum Romanar. iurisprudentiam illustrantium syntagmate, p. 262 sqq. et Alb. Dieter. Trekell parte prima selectarum antiquitatum Romanarum, supra pag. 95. laudatarum, in qua potissimum agitur de iure ciuitatis, Quiritium, Latii, Italico, coloniarum atque municipiorum. Vide et Seldenum II. de Synedriis p. 62 sq. et Tillemontium in Historia Imperatorum, vita Caracallae, tomo 3. Artic. 8. De iure Quiritium sigillatim vide Io. Frider. Christium Noctium Academic. II. 6. Vonckii obs. p. 101. Onufrium Panuinium II. 18. antiquit. Veronensium. Ioan. Henr. Mylii dissertationem, Lipsiae 1732 editam, recusamque in eius Opusculis Lugd. Batav. 1738. 8. editis p. 81 sqq. et Franc. Car. Conradi dissertationem de iure Quiritium a ciuitate Romana non diuerso, Helmstadii 1742 editam. De iure Italico Christiani Gottlieb Schwarzii Specimen iurisprudentiae antiquariae de iure Italico. Altdorfi 1720 editum. Coloniae a Romana veluti ciuium examinibus conditae quadruplicis generis erant quoad immunitatem, aliis remittebatur tributum capitis, aliis solum immune erat (vt Coloniae iuris Italici) aliis vtrumque, aliae denique erant Coloniae salutis tributis, quibus neutra remittebantur: Confer Onufrium Panuinium II. 13. antiquit. Veronensium. Sam. Petium II. 4. Obs. et Val. Alberti dissertat. de coloniis. Lipsiae 1671 habitam. Colonias Romanas LIII. ordine temporis quo deductae sunt, refert Sigonius ad Liuii XXVII. 9. Plures ordine alphabetico Goltzius p. 236 sqq. thesauri rei antiquariae. Michael Antonius Baudrand et ex eo Io. Jac. Hofmannus in Lexico, voce Colonia. Prima extra Italiam colonia Carthago condita est Gracchanis legibus. Velleius Paterculus II. 15. De Coloniarum ratione post Lipsium de magnitudine vrbis Romae, et Sigonium de antiquo iure Italiae erudite M. Velferus libro IV. rerum Augustanarum, et Ioan. Georg. Scherzium in dissert. de Coloniae. Argentorati 1711. Vide etiam Andream Schottum notis ad Velleium, et ad Frontinum de Coloniae. De reuerentia Coloniarum erga urbem matrem, Rupertus pag. 98. ad Florum, qui et de utilitate earum videndus p. 102 sq. De Patronis Coloniarum agit Petrus Polydorus T. VII. Opuscul. scientificor. pag. 417 sqq. De coloniis Graecorum in Asia locus insignis est apud Vitruuium IV. 1. Adde Tristanum II. p. 204. De eruditione Graecorum per colonias eorum propagata vide Lamberti Bosii orationem inauguralem habitam Franequerae A. 1704. In numeris Coloniae plebeiae aratro, militares signo militari communiter denotantur. Quae aratrum et signa iungunt, indicant primam deductionem e ciuibus; supplementum e veteranis militibus fuisse, vt notat Raph. Fabretus ad Columnam Traianam p. 10 sq. De Coloniae *militaribus* quae militibus veteranis dabantur a Sylla primum, deinde a Caesare et aliis

(vide Coloniae *Lullanae*) vide H. Noris Cenotaph. Pisan. dissertat. 1. c. 22. *Praefecturae* ²³ nullos habebant ipsae Magistratus, sed ius ibi dicebatur a Praefecto Roma missio. Vide Festum in *praefectura*. Talis post expugnationem Capua, de qua Livius XXVII. 16. *Municipia* suis moribus legibusque vivebant ut notum vel e Gellii XVI. 12. Melior igitur fuit eorum conditio quam coloniarum, ut recte observavit Iustus Vicecomes siue Mazzuchellus in coloniae Ticinae commentò exfufflato: vide Giornale d'Italia T. 13. p. 379 sq. et T. 14. p. 141 sqq. 148 sqq. Confer de municipiis Maffeiium Veronae illustratè Part. 1. pag. 161 sqq. Ioan. Dan. Schoepflinum Alsatiae illustratae T. 1. p. 285. Iac. W. Schlicheri dissert. de iure municipum et municipiorum. Lugduni Batav. 1714. et Ioan. Guil. Waldschmidt dissert. de differentiis municipiorum Romanorum et urbium Germaniae mediatarum. Marb. 1729. *Municipia* ex numis et inscriptionibus ordine alphabetico refert Goltzius p. 242 sq. thesauri rei numariae. De magistratibus municipalibus vide Guidonis Pancirolli tractatum, Notitiae dignitatum utriusque imperii adiectum, et recensum T. III. thesauri Graeviani; Euerh. Ottonis librum de aedilibus coloniarum et municipiorum, editum Francof. 1713. 8. et recensum Lipsiae (Ultraiecti) 1732. 8. De Patronis municipiorum Philippus a Turre P. 1. cap. 11. ad monumenta veteris Antii. Quanam differentia fuerit inter Colonias, municipia sine et cum iure suffragii, civitates Latii donatas, libertate, foedere, et stipendiarias exponit Ioan. Harduinus ad Plinium T. 1. p. 389. edit. in forma quadripartita, et Onufrius Panvinius II. 9 sqq. antiquit. Veronensium. Univerſae Hispaniae ius Latii tribuit Vespasianus, Plinius H. N. L. III. c. 3. p. 108. De ritu depalandi atque aratro pomoeria novae civitatis condendae determinandi, Philippus Rubenius in electis, libro et capite primo, et Andreas Cirinus de vrbe Roma cap. 1.

Ex prouinciis, quanam consulares, proconsulares, praesidiales, praetoriae, vide quae notant Lipsius ad Tacitum, Alexander ab Alexandro lib. 2. genialium dierum cap. 27. Wolfg. Lazius in Commentario de Republica Romana; inprimis vero Onufrius et Sigonius in libris quos modo laudauimus. Ductu Pompei M. terminus Romani Imperii Oruros in Mesopotamia, vide Plin. VI. 36. T. 1.

XV. De variis Magistratibus officiisque in aula Imperatorum et Prouinciis Imperii quum Orientis tum Occidentis, per Media ac sequiora saecula, edire licet notitiam dignitatum utriusque Imperii commentario Guidonis Pancirolli illustratam, de cuius editionibus variis dixi in Bibliotheca latina lib.

²³ In numis *ἡγεμονίας ἀρχαγογῶν*. Vide Harduinum de numis urbium p. 400.

lib. IV. cap. 5. §. 6. Tum notitiam dignitatum siue administrationum tam ciuilium quam militarium in Partibus Orientis et Occidentis, quam ad illustrationem Codicis Theodosiani confecit Iacobus Godofredus tom. 6. post pag. 312. His addendus idem Godofredus in Commentariis ad eundem Codicem Theodosianum, Valesius ad Ammianum Marcellinum, Reinesius ad inscriptiones veteres, Iac. Gutherius in praeclaro opere tribus libris distincto de officiis domus Augustae publicae ac priuatae Paris. 1628. et Lipsiae in 8. Georg. Codinus de officiis et officialibus Curiae et Ecclesiae Constantinopolit. cum notis Franc. Iunii, Iac. Gresseri et Iac. Goari. Constantinus Porphyrogenetus libris duobus de caerimoniis aulae Byzantinae, cura Ioan. Henrici Leichii et Ioan. Iac. Reiskii Tomis duobus editis Lipsiae 1751 et 54. folio. Ioan. Meursius in glossario, et Cangius in glossario utroque Mediae Latinitatis et Graecitatis. De differentia inter Proconsules, Legatos, Propratores et Procuratores, eorumque duplici genere exponit Io. Dan. Schoepflinus T. 1. Afsatiae illustratae p. 269 et 270. qui etiam ibid. p. 274 sqq. Caesar. praesid. Afsat. recenset. De Procuratoribus *Dacemartii* Scaliger in Manil. pag. 166. Casaubonus et Salmasius ad Capitolinum in Pertinace, Rigaltius ad Cypriani Epistol. 67. p. 174. et Pearsonius ad Symbolum Apostolicum. Praefectura praetorii *vertex omnium dignitatum.* Ammianns. *ἡ πρώτη καὶ κορυφαία τῶν ἀρχῶν.* Euagrius III. 39. De *Perfektissimorum* dignitate Pancirollus ad notitiam Imperii c. 3. Gothofredus ad Codic. Theodosian. VI. 37. Fabretus ad Inscriptiones veteres p. 277 sq. Fontaninus lib. 1. de antiquitatibus Horae Coloniae c. 3. §. 8. 9. De *Comitibus. Consistorialibus* tractatum edidit Ioannes Filleau, Parisiis 1638. 8. Historiam Comitum Consistorianorum in Imperio Orientis singulari dissertatione persequutus est Iustus Christ. Thorschmid. Witteb. 1720.

XVI. Claudemus hoc caput breui recensione quum eorum, qui quum humili loco nati vel vltimae fortis homines essent, propter qualemcunque oris similitudinem principis alicuius personam sibi imposuere, et per aliquod tempus hominum credulitati illuserunt, publica calamitate plerumque suoque ludibrio; tum plerarumque Rerumpubl. commentitiarum, quae siue a veteribus siue a Recentioribus excogitatae sunt, et pro ingenia ipsorum ita descripuae, vti optari fortassis quaedam ex parte, aliae ne optari quidem, sperari certe non possunt, et nusquam gentium reperiuntur. Prioris argumenti exempla collegerunt ex antiquioribus *Valer. Maximus* IX. 15. e recentioribus *Gregorius Richter* axiomat. oeconomic. CCXIII. p. 328-343. *Io. Bapt. Rocolesus* in libro Gallice edito. cui titulus: les impostures insignes, ou histoire des plu-

fieurs hommes de neant de toutes nations, qui ont vſurpé la qualité des Emperours, Roys et Princes et de guerres, qu'ils ont cauſées. Paris. 1679. et auſt. Amſtelod. 1682. 12. et Bruxellis 1728. 8. *Baptiſta Fulgoſus* lib. .9 memorabil. capite vltimo. *Io. Schmidius* in diſſert. de Pſeudoprincipibus. Lipſ. 1695. *Ioannes Vpmarckius* in diatriba de perſonariſ Regibus, Vpſal. 1703. 8. vulgata. *Erneſtus Salomo Cyprianus* de Regibus ſubditis, in eius Programmatibus ſelectis Coburgi 1708. 8. editis p. 96 ſqq. *Martinus Lipenius* in libro inedito, quem de hoc argumento composuit et Lubecae aſſeruant haeredes. Idem argumentum tangunt etiam *Adrianus Bailletus* des auteurs deguiſez p. 4. c. 2. *Henricus Stephanus* praefatione ad Apologiam Herodoti gallice ſcriptam. *Ioan. Burch. Menckenius* in diſſertationibus litterariis pag. 192 ſqq. *Ioannes Hildebrandus* in Pſeudó Friderico, ſiue comoedia de impoſtore Fridericum II. Caſarem ſe ementito molitoque factionem, quam diſſipauit Rudolphus I. Imperator. Tubingae 1598. 8. *Chriſtianus Flottwell* diſputationibus binis de Pſeudoprincipibus. Regiomonti 1706. et *Chriſti. Iunckerus* in programme, quod praemiſit actui oratorio Iſenaci 1708. folio. de conatibus pſeudoprincipum in Republica ad Velleii lib. 1. c. XI. 1. In illo Programme Iunckerus diſſerit de impoſtore, qui A. 1502. quum eſſet acupictor (*Gendens ſtifer*, ita B. Lutherus T. 8. Altenb. p. 8. licet Cyriacus Spangenberg p. 247. Chronici Hennebergensis ferat fuiſſe carnificem) venditauit ſe Comitem Hennebergensem, et ab Erfurtensibus Academiae Reſtor honoris cauſa eſt creatus. De ſuppoſitio partu pro principe venditato Chriſtoph. Gottl. Wenzelius in commentatione de periculo ex partu ſuppoſitio familiis ordinumque dignitatibus metuendo, quae exſtat Tom. 3. miſc. Lipſ. pag. 179. Poſteriorius argumentum perfequuti ſunt Georgius Paſchius *ó μακροβρύτος* diatriba de fictis Rebus publicis edita Kiloniae 1704. Carolus Arndius in Bibliotheca Heraldica Roſtoch. 1705. 8. p. 400 ſq. et Ioan. Georg. Iochius in diſſert. de politicis idealibus. Notiffima e Veteribus eſt Respublica *Platonis*, cuius Politia decem deſcripta libris etiamnum exſtat, licet quae Zenó Stoicus contra ſcripſerat, et quae Cicero libris 6. de Republica ex Platone magnam partem expreſſerat, iam pridem interciderint. Ad Platonem reſpicit Liuius XXVI. 22. *Non equidem, ſi qua ſit Sapientum Ciuitas, quam docti ſequuntur magis quam norunt.* Ex recentioribus *Thomas Mori* Vtopia huc pertinet, primum Louanii 1516. 4. edita ²⁴ et deinde ſaeptius recuſa, atque etiam in Operibus eius Louanii 1566. fol. et Francof. 1689. fol. editis obuia, libris duobus pulcherrimum reipublicae ſtatum exponens, et in germanicum ſermonem verſa Lipſiae

²⁴ Vide S. I. Baumgartenii Nachrichten von merkwürdigen Büchern, Vol. 1. d. 548.

phae 1612. 8. ²⁵ a. Guili. Burneto in Anglicum, a Guedeuillio nuper, et pri-
dem a Sam. Sorbierio et ante eum a Ioanne Blondo et Barthol. Anello ²⁶ in
gallicum, atque a F. von Hoogstraten in Belgicum sermonem ²⁷ versa,
lectuque iucunda ²⁸, atq; vocabulum *Vtopiae* male Graecum videtur Iuoni
Villiomaro siue Ios. Scaligero X. 9. ad locos Rob. Titii et Rich. Simoni III. 14.
Epist. select. pag. 86. pro quo *Vdeposiam* dixit Guil. Budaeus. Huic succentu-
riatur alterius Angli *Baconis Verulamii* Noua Atlantis, ²⁹ quae non modo
Anglice et Latine saepius excusa est, sed et 1702 Gallice translata, et quum
ab Auctore imperfecta relicta esset, continuata ab Interprete, additis de
academia Regia vtraque Parisiensi obseruationibus. Parisiis 12. *Christ. Aug.*
Heumannii Vtopia literata, cuius specimen edidit in Poecile. *Iosus* quoque
Glanuilius, pariter Anglus, Baconis exemplo rempublicam finxit, et cum
Atlantide Anglice edidit, quam appellauit Antisanaticam. Satis etiam super-
que nota est Ciuitas Solis *Thomae Campanellae*, ³⁰ vt Terram Australem *Mer-*
curii Britannici, siue librum Alberici Gentilis cui titulus *Mundus alter et idem*,
Ioan. Bisselii *Icariam* 1667. et *Vtopiam Didaci Bernardini*, siue, qui sub illo
nomine latet, *Iacobi Bidermanni: Casparis Striplini* Eudaemonensium Rempu-
blicam, Melchiorisque Inchoferi sub *Lucii Cornelii Europaci* nomine editam
Monarchiam Solipforum, Iesuitas Satyrice perstringentem: et Rempublicam sub
Monarchia vel Aristocratia quadam vniuersali Christianam, cuius summas lineas
ducit in memoriis suis *Sullius*, nostraque aetate variis scriptis *Abbas de Saint*
Pierre, praetereamus. Ingeniosissime vero conficta est exceptis quibusdam
locis in quibus parum Christiane nonnulla tradere et per cuniculos petero
sanctissimas de miraculis narrationes videtur *Historia Senerambium*, quae
N 3 Gal-

²⁵ Baumgartenius ibid. p. 336.

²⁶ Antonii Verdierii Bibliotheca Gallica p. 111 et 653. Clerc Bibliothecque ancienne et moderne T. 7. p. 211.

²⁷ Mandelyk Uittrecksels 1701. p. 487.

²⁸ Nomina peregrina quaedam in hoc Mori-scripto occurrentia illustrat G. I. Vossius Epistola 348. ad Sam. Sorbierium.

²⁹ Desinit illa in descriptione Collegii Salomonii, siue operum sex dierum, inuesti-
gandis naturae miraculis atque in vsus humanos promouendis: Cui geminum commentum
de sodalitatibus Fratrum Rosae Crucis, de quibus Morhofius lib. 1. Polyhistor. cap. 13.
Reip. Litterariae festius descriptio occurrit in Vignolii Marullii Miscellaneis Historicolli-
terar. editis Gallice Tom. 2. p. 61 sq.

³⁰ Vide unpartheipischen Bibliothecarium p. 709 sq. et Iacobum Echardum T. 2. scri-
ptorum ordinis Dominicanorum p. 516.

Gallice, Italice, Anglice, Germanice et Belgice existat, atque ita scripta est ab auctore, siue illustris Sidneyus ille sit, siue Allasius; siue Veirasius ³¹ denique, vt lector incautus facile crediturus sit veram se historiam legere: Non est cum hac luobratione conferenda, quatenus et ipsa hinc inde ingenium atque acumen Auctoris demonstrans. *Historia Terrae Australis, Gallice scripta a Jac. Sadero* siue qui sub illo nomine latet, *Gabr. Foignio*, ex Franciscano, ac Germanice etiam edita Dresdae: 1703. 12. sub titulo *nevents dectes Sübländ*. De quo libro Clariss. Baelius in Lexico vbi de Sadero differit, videri potest. Tum alius qui existat sub titulo *Ides d'un regne doux et heureux, ou relation du Voyage du Prince de Montberaud dans l'Isle de Naudely* 1703. 12. Qui recensetur in Nouellis Reipublicae litterariae mense Sept. anni 1704. pag. 334. et Detleui Cluerei *historischen Anmerkungen* A. 1706. p. 222 sq. *Relation du Royaume de Coqueterie* par Mr. Hedelin. Paris. 1689. Vide *Memoires de Litterature* A. 1715. p. 296 sq. Eiusdem Hedelini *Macaraise, ou la Reine des Isles fortunées, histoire allegorique contenant la Philosophie morale des Stoïques*. 1664. Eadem memoriae a. e. pag. 303. *Songe de la Reformation d'un Etat* par Mr. Cordemoy, pag. 155 sqq. eius *Operum* iunctim Gallice editorum Parisiis 1704. 4. *La Decouverte de l'Empire de Camahari*. Paris. 1730. 12. Vide *Journal des Savans* A. 1731. mense Septembr. p. 68. *Respublica Babinensium* ³² siue stultorum, cuius descriptionem habes apud *Stanislaum Sarnicium* *Annali VIII. de rebus gestis Polon. et Lithuanor.* p. 395. et in *Bernardi Connorii Beschreibung des Königreichs Pohlen* pag. 102 sqq. *Tanii Nicii Erythraei Eudemiae* libri X. primum Lugd. Batav. 1639 editi, deinde Coloniae Vbiorum 1645. et denique ibid. (siue potius Ienae) 1740. 8. recusi, et Naudaeo *Epistola* 93. vehementer probati, et *Iacobi Harringtoni Oceana*, de quo ingenioso libro *Acta Eruditorum* A. 1705. pag. 45 sq. et *Nouvelles de la Republique des Lettres* A. 1700. Tom. 2. pag. 253. Alteriusque *Angli Noua Hierosolyma*, Clariss. Paschio pag. 20 memorata. *Jonathanis Swiftii* Dublini anno 1745. anno aetatis septuagesimo octauo denati

³¹ Clericus T. XXV. Bibl. selectae p. 402. *Mr. Heumann attribue l'Histoire de Severambes à un nommé d'Allais. Ce livre à été composé originaiement en François par un Provençal, nommé Veiras, que feu Mr. Locke avoit connu particulièrement, et ensuite il à été traduit en diverses langues. L'auteur avoit mis au titre, traduit de l'Anglois, pour de passer les lecteurs; finesse que Mr. Bayle a imité depuis dans son Commentaire Philosophique, adde T. XXVI. p. 460. 461.*

³² Vide Christophor. Hartknochium de Republica Polonica lib. 1. cap. 2. pag. 86 sq. D. Sam. Schelwigii *Bibliosophista Gedanensis* p. 78 sq. et *gelehrten Criticum* Centur. 3. quaest. 23.

nati ³³ liber anglice sub titulo: *Tale of a Tub*, Londini editus, et in gallicum germanicumque sermonem conuersus; eiusdem iter in Cacklogalliniam, anglice editum, et in varios sermones itidem conuersum; eius *Travels into several remote Nations*, qui liber sub ficto Lemuelis Guiliuerii nomine editus, et itidem in varias linguas translatus est; denique iter Lulliputtianum, quod etiam in varios sermones est conuersum. *Bernhardi de Maindeuille* fabula apum, quae primum anglice 1706. ³⁴ ligato sermone prodit, deinde ve-

ro

³³ Vide London's Magazine 1745. p. 564. vbi quoque stipendii 12000 librarum, quod in usum posocomii, in quo homines mente capti alantur, conuerti voluit, mentio fit. Ipsum, quod condidit, testamentum germanice versum exhibetur in *ben bremischen Beyträgen* p. 255 sqq. Quod ei positum est epitaphium recensetur in *Gentleman's Magazine* A. 1745. p. 663. quod, ut hic repetamus, haud inuicundum fore lectoribus credidimus:

Hic iacet

Democritus ille neotericus,

Rabelaeus noster,

Jonathas Swift, S. T. P. ecclesiae huius cathedralis:

Nuper Decanus;

Momi, *Musarum*, *Mineruae*

Alumnus perquam dilectus,

Insulis, hypocritis, theomachis

Iuxta exosus;

Quos tributum summo cum lepore

Derisit, denudauit, debellauit.

Parriae infelicis

Patronus impiger et propugnator.

Primores arripuit populumque interritus,

Vni scilicet aequus virtuti.

Hanc fauillam

Si quis ades, non penitus excors viator

Debita sparges lacryma.

Opera Swiftii iunctim edita sunt Londini 1751. vndecim voluminibus in 12. Vide *Journal Britannique* T. V. p. 324.

³⁴ Baumgartenii *Nachrichten von einer hollischen Bibliothek* Vol. 8. p. 62. et eiusd. *Nachrichten von merkwürdigen Büchern* Vol. 8. p. 445.

1714 auctior est recusa; cui deinde pars secunda 1729 addita est. Haec gallice versa, adiectis nonnullis aliis Maindeuilli scriptis, quatuor in forma octopartita voluminibus, euulgata est Londini 1740. Non sine plausu excepta est *Iosephi Aurelii de Ianuario* Respublica Iureconsultorum, in qua iter nonnullorum iuuenum describitur, in insulam quandam susceptum, in quo Iureconsulti, facti functi, tanquam ciues, optimam condunt rempublicam. Haec prodiit Neapoli 1731. 4. et cum Frider. Ottonis Monckenii ad auctorem epistola recusa est Lipsiae 1733. 8. Hisce ex Germanis nostris addentur confictae eiusmodi Respublicae Platonicae quatuor, quarum prima Latine scripta est a *Magno Daniele Omeisso*, Profess. Altorsino τῷ μακροτέρῳ, sub titulo Insulae fortunatae, de quo libro adeundus V. C. Ioan: Georg. Eckartus in excerptis mensuris Ianuar. 1708. p. 76. Reliqui tres Germanice scripti sunt, atque primus ex illis, inscribitur, nescio quo Auctore, *Ophitischen Staat* 35 de quo idem Eckartus p. 18. secundus, *die allerglücklichste und volkkommenste Regierung*, Auctore Cordesio a Verimund, siue Treuherz von Wabermund, sub quo nomine personato latet *Iacobus Dornkrell ab Eberherz*, edita Harmonia Biblica et aliis scriptis non ignotus, atque anno 1704 defunctus. Tertius inscribitur Constantini von Wahrenberg 36 *glücklichste Insel, oder das Land der Zufriedenheit*. Regiomonti 1723. 8. E Danis notari meretur Ludouicus Holbergius, qui et elegantissimis acuti ingenii foetibus, et illustri in academiam equestrem Soranam 37 liberalitate nominis immortalitatem consequutus est. Is enim sub ficto Nicolai Klimmii nomine edidit iter subterraneum, in quo perfectae reipublicae formam delineauit, adeo auide, vt omnia Viri acutissimi scripta, arreptum, vt in varias conuerteretur linguas.

35 Hic liber recusus est Nordhusae 1723. 12. sub titulo: *Vorschlag zu einer wohl eingerichteten Landesregierung*.

36 Sub Wahrenbergii nomine laet Celeberrimus ille, scriptisque theologicis et politicis notissimus, Phil. Bartholdus Sinold, dictus Schütz, cuius vitam recenset Ern. Frid. Neubauerus in Lexico Theologorum Lutheranae Reformataeque religioni addictum P. II. pag. 1119. vnde discas, libellum hunc sub ascitio illo, quo saepius Schürzius est, Ludouici Ernesti a Faramond nomine Franc. 1732. 8. esse recusum.

37 Vide Formei nouam Bibl. germanicam T. XV. p. 90.

CAPVT XV.

Scriptores de Legibus, Comitibus, Iudiciis, Poenis,
Seruisque Hebraeorum, Graecorum, Romanorumque: Et de
Sanctionibus et Iudiciis Christianorum Canonicis
atque Synodicis.

*De septem Præceptis Noachi. 1. Legibus Mosais. 2. 3. 4. 5. Legumlatores
Gentium 6. Leges Atticae et Laconicae. ibid. Aegyptiorum. 7. Roma-
norum. 8. Conuentus et Comitibus. 9. Iudicia Hebraeorum. 10. Graeco-
rum. 11. Romanorum. 12. Christianorum Concilia et Canones Ecclesiasti-
ci. 13. Poenae Hebraeorum. 14. Excommunicatio Ecclesiastica. 15.
Poenae Graecorum, Romanorum et aliarum Gentium. 16. De Seruis et
eorum manumissione. 17.*

I.

De legibus Patriarcharum antemosaicis, tam ante quam post diluuium vi-
deatur Richardus Cumberland in appendice. Latine addita ad opus po-
stumum Anglice a S. Payne editum de originibus gentium antiquissimis, Lon-
dini 1724. 8. Celeberrimus Herm. Samuel Reimarus in dissertatione de le-
gibus Mosais ante Mosen. Hamb. 1741. et Conr. Ikenius in dissertationibus
binis de institutis et caerimoniis legis Mosais ante Mosen. Bremæ 1751 edi-
tis. De septem præceptis quae Noacho data esse perhibent et a proselytis
etiam domicilii obseruari volunt Iudaei, copiose atque erudite egit Ioan. Sel-
denus in opere de iure naturae et gentium secundum disciplinam Hebraeo-
rum, Lond. 1640. fol. Argent. 1665. 4. quod iustos veluti commentarios in
illa exhibet: breuiter Melchior Leydeckerus de Rep. Hebraeorum pag. 28,
aliique in codice pseudipographo Vet. Testamenti pag. 269 a me allegati.

II. Leges Mosais exponunt interpretes Pentateuchi, tum Philo Iudaeus
in plerisque scriptis; et Eduardus Bernhardus ad Iosephi librum 3 et 4.
antiquit. Iudaicarum: ne de Talmudicis iam dicam, per traditiones suas
legibus Mosais dubium plusne lucis an tenebrarum et dubiorum afferenti-
bus. Distinguuntur leges Mosais in morales, מוסר, *προσάγματα* siue

¹ Ignoram fuisse Philoni, antiquis Iudaeis et Maimonidi hanc distinctionem, obseruat
Ericus Benzelius in notitia litteraria sect. 1. parte 3. p. 48 sq.

ἐντολαίς, Forenses siue Civiles, **ΠΡΑΕΠΤΑ**, κερματτα, (praecepta Noachidarum) et Caerimoniales seu Leviticæ, **ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑΙ**, νόμιμα, (statuta Iudæis peculiaris².) Ad moralium illustrationem faciunt innumeri scriptores morales atque catechetici, quos recensere ab instituto nostro est alienum. Ad forenses leges Mosaicæ illustrandas non prætereundi, qui easdem cum legibus aliarum gentium contulerunt, ut fecit auctor collationis legum Mosaicarum et Romanarum, a Petro Pithoeo editus, siue Licinius Rufinus siue iunior aliquis I. C. Christianus, aut si Marquardum Freherum libri 1. *παρέργων* iuris cap. 9. audimus, Iudæus, qui quum videret laborare sectam suam invidia, quod disciplina iureque, a Romanis diuerso vti nosceretur, amoliri eam studens, demonstravit non vsque adeo multum legibus Iudæicis et Romanis inter se disconuenire, atque adeo ex patriis suis legibus fluxisse Romanas. Vide si iuuat quae de hac collatione dixi in Bibliotheca Latina lib. IV. cap. 9. vbi etiam plures recentes scriptores eiusdem argumenti laudo, quibus addendus Wilhelmus Zepperus in legum Mosaicarum forensium explicatione. Herbornae 1604. 1614. 8. et cum Ioan. Henrici Schrammii notis. 1714. 4. Laelius Mancinus de triplici iuris collatione ac consensu. Patavii 1648. fol. Claudius Kloot in synopsi causarum criminalium, qua collationem iuris Divini, Suecici et Romani instituit; et Ioan. Franc. Buddeus in legum Solonis cum Mosaicis collatione. Halae 1699. Leges forenses Mosaicæ ad decalogi praecepta refert Bened. Pieterus lib. IX. Th. Christi. c. 10. Ceterum leges celebres Ethnicorum ac Philosophos leges praeceptaque sua a Mose sumfisse, merito negat Augustinus Calmer in diss. praefixa commentario suo in Prouerbia, licet aliud videatur Ehregott Daniel Colbergio in legislatoribus Graecorum et Romanorum Mosaicantibus.

III. Quod ad leges caerimoniales Mosaicæ attinet, earum Originem ab Aegyptiis repetunt Angli duo eruditi Io. Spencerus in opere de legibus Hebraeorum ritualibus³, Cantabrigiae primum 1685. in fol. et deinde 1686. 4. Ha-

² Drosius ad Sulpitium Seuerum p. 106. et Herm. Witfius Misc. sacr. T. 2. p. 482 sq. Aliter Geierus ad Psalm. LXXXIX. 32. et Relationes innoxiae 1702. p. 325 et 326.

³ Nonæ editio ex Msscripto Spenceri Cantabrigiae prodit 1727. fol. duobus voluminibus cura Leonhardi Chappelsoni, Arabicae linguae Professoris Cantabrigientis, addito etiam quarto auctoris libro de ritibus et consuetudinibus Hebraeorum repetitis ab vsu ethnicorum nec a Deo præceptis, et dissertationibus de natura et origine phylacteriorum Iudaicorum, de ratione legis vsuram prohibentis, et tertia ad locum Martialis XI. 95. Quae editio repetita est Tubingae 1732. fol. cum C. M. Pfaffii dissert. præliminari; in qua scripta Antispenceriana recensentur; quibus adde. Ioan. Langii Spencerum *λογισμολογία*, in eius opere Germanice edito Halae Saxon. 1732. fol. *Mosaisches Licht und Nacht*.

Hagae Comitris et Lipsiae 1705. in 4. recufus; et Io. Marfhamus in chronico eanone. Lond. 1672. fol. Lipsiae 1676. 4. et Amft. 1698. 4. Idem praeter typicum refpectum ad Chriftum (ad quem omnia antiqui foederis facrificia collineabant teftè fcriptore facro epiftolae ad Hebraeos) alias plerumque rationes ad Ethnica facra Aegyptiorum vitanda vel imitanda pertinentes vrgent, impugnati, ne interpretes Leuitici et aliorum Moſis librorum fcriptoresque de facrificiis et typis facris, fupra laudatos iam memoremus, ab Hermanno Wittho in Aegyptiacis Amftel. 1683. 1696. 4. Claudio Freffenio lib. 1. diſquiſit. Biblicarum cap. 4. ſq. Natali Alexandro in aetate 4. Teftamenti Veteris, Ioanne van der Weyen in variis facris, Ludouico Ferrando in parte r. obferuationum de religione Chriftiana Gallice editarum, a Jac. Triglandio in diſſ. de origine et cauſis rituum Moſaicorum, Lugd. Bat. 1702. 4. et a Ioanne Friderico Weidlero diſſert. de corruptis legum Hebraearum rationibus apud ipſos Hebraeos (Maimonidem praecipue) deprehendiſſis Witteb. 1713. Leges caerimoniales ad Decalogi praecepta refert Chriſtoph. Sonntagius in Decade theologica ſiue *deiyuocci* de moralitate legum caerimonialium et forenſium. Altorfii 1708. 4. Quod lex caerimonialis poſt aduentum Chriſti ceſſare debuerit adeoque a Chriſtianiſ reſte fuerit abrogata, oſtendunt praeter Iuſtinum Martyrem, et alios Veteres Robertus Groſſereſt, Epifcopus Lincolnienſis circa A. C. 1240. clarus in libro de ceſſatione legalium, cuius vix tertia pars edita eſt Lond. 1658. 8. Iacobus Altingius in Schilo libro 5. cap. 4. vſque ad 10. Wagenſeilius in Telis igneis Satanae pag. 544 ſq. Philippus a Limborch in collatione cum erudito Iudaeo Iſaaco Orobio Hiſpano, p. 372 ſq. et Iſaacus Iaquelotus in diſſ. de Meſſia, Gallice editis p. 250 ſq.

IV. Leges vniuerſas Moſaicæ in quatuordecim claſſes digerit et illuſtrat Maimonides in Moreh Neuochim P. 3. cap. 35-39. Alia eas methodo in certas claſſes titulosque digeſſit et ex toto Pentateucho excerptit Theodorus Beza, cuius liber et forſim et inter opera eius excuſus eſt: tum Melchior Leydeckerus de republica Hebraeorum libro V. Iudaei numerare ſolent praecepta legis per Moſen data 613. Ex quibus 248. 4. affirmatiua, imperia ſiue iuſta, *παραινέσεις*, reſpondentia numero oſſium membrorum hominis; et 365. negatiua, vetita ſiue *ουδενήσεις* reſpondentia numero dierum ſolis, vel vt alii, venarum hominis, quod tamen explodit Mottanus Vayerus T. 12. operum p. 258 ſq. Vniuerſa haec praecepta 613. aiunt Dauidem Pfalm 15. redegiſſe ad praecepta vndecim: Eſaiam cap. XXXIII. 15. ad praecepta ſex?

O 2

Mi-

* Quotque hominis ſunt membra, dies quot computat annus
Tot praecepta dedit - - - Gilb. Gaulmin.

Micham VI. 8. ad Arie: *Estiam iterum* LVI. 1. ad duo; Amosum denique V. 6. et Habacucum II. 4. ad vnum. Vide Cartwrightum in Mellificio Hebraico lib. 1. c. 4. Coccenium ad codicem Maccoth, p. 435. Grotium ad libros de veritate religionis p. 224. et ad Matthaei XXII. 40. et Bibliothec. Lubec. T. 2. p. 199. Praecepta illa 613. illustravit e Iudaeis R. David Vidal, de quo clarissimus Wolfius T. 1. p. 296. praeclearae suae Bibliothecae Hebraicae. Moses Maimonides in ספר מצות (Wolfius T. 1. pag. 860.) Moses Chagis (Wolf. T. 3. p. 754.) Salomo ben Elieser in עכירת הלוי (Wolf. Tom. 4. p. 974.) Moses de Kotzi (Baroloccius Bibl. Rabb. T. 4. p. 75.) Ichuda Lebh ben Hillel in libro לה חכמה, qui cum versione latina editus est a Carolo Schulten, Holmiae 1781. 4. Hispanica lingua Isaac Athias, Venetiis 1627. 4. et postea Amstelod. 1694. 4. Hebraice et Latine post *Sebast. Münsterum* edidit *Io. Leusdenius* Ultrai. 1686. 4. et ad calcem Philologi Hebraei primae editionis. Latine *Iosua Arndtus* in Manuali LL. Mosaicarum, *Ioannes a Lent* in Theologia Iudaica, *Simon Episcopus* lib. 3. institutionum Theologiarum. *Leydeckerus* V. 10. de republica Hebraeorum. *Gilbertus Genebrardus* ad calcem chronici (edit. A. 1600. fol.) p. 84 sq. *Ioan. Pistorius* in scriptoribus Cabbalisticis, Basil. 1587. fol. et *Benedictus Arias Montanus* generationis Adami libro quarto p. 225 sqq. Antwerp. 1593. 4. Anglice *Ioannes Owenus* in epistolam ad Hebraeos Tom. 1. Exercitatione XX. p. 275 sq. Ex his DCXXII praecceptis ipsi non dissententur Iudaei negligi a se praeccepta CCXCVII. Vide *Ioan. Henr. Maii* synopsis theolog. Iudaicae p. 208. sexaginta praeccepta necessaria esse fatentur. vide *Iosephum de Voësin* ad *Raymundi Martini* pugionem fidei p. 91. De abrogatione legis Mosaicae idem adeundus p. 141 sqq.

V. Non praetereundus etiam Constantini l'Empereur de legibus Hebraeorum forensibus liber, siue commentarius ad tractatum Talmudicum Bava Kama. Lugd. Bat. 1637. 4. et in opere Mischnico Surenhusiano tomo 4. R. Aaron in חכמה, v. Wolfius T. 1. B. H. p. 123. R. Elias Byzantius, de quo idem ibid. p. 149. R. Elieser Metensiq, Wolf. ibid. p. 179. et R. Elieser ben Nathan, de quo idem ibid. p. 180. Tractatum Talmudicum חוריות de statutis Latine vertit Christianus Ludouici, Lipsiae 1696. 1712. 4. Ioan. Henr. Hottingeri ius Hebraeorum siue Nomothesia Mosaica Tiguri 1656. 4. cui addes *Nehemiam Grew*, Anglum in Cosmologia sacra lib. 4. cap. 8. vbi agit de rationabilitate, respectu et vsu legum Mosaicarum. Commemorandi quoque sunt ii, qui de vna alteraue lege Hebraeorum scripserunt, vt *Ioan. Ioach. Zentgravius* dissertationibus 4. de legibus Hebraeorum forensibus contra Magiam et idololatriam, Argentor. 1693. *Theodorus Dassonius* de iure finium.

Enium. Witteb. 1626. de modis seminandi. diuersa semina. ibid. 1695. de rebus in agris relictis. ibid. 1696. de vidua Hebraea. ibid. 1699. *Ioan. Christoph. Wagenseil* de eo, quod secundum legem Diuinam e terrae prouentu pauperibus debetur. Altorfii 1700. *Ioan. Andr. Danzius* de iure talionis. Ienae 1700. et de animalibus esu interdictis. ibid. 1688. *Gotthofr. Valand* de lege connubii. Erf. ad Viadr. 1682. *Gust. Georg. Zeltner* de genuino coniugiorum prohibitorum fundamento. Alt. 1717. *Ioan. Dav. Michaelis* in der Abhandlung von den Ehegesetzen Moses, welche die Schratzen in die nahe Freundschaft versagen. Lipsiae 1755. 4. *Ioan. Car. Beheim* de diuortio Iudaeorum nunquam a Deo praecepto, neque etiam legaliter permisso. Alt. 1729. *Ioan. Dav. Michaelis* ad leges diuinas de poena homicidii. Goettingae 1747. 4.

VI. Legumlatores gentium celebres longe plurimos referre me memini libro 2. Bibl. Graecae cap. 14. De legibus Atticis agunt *Pandulphus Prateius* in iurisprudentia veteri Draconis et Solonis cum Romano iure legum regiarum ac Decemuiralium (sive legibus XII. tabularum) diligenter collata Lugd. 1559. 8. de quo libro vide sis obseruationes selectas Hallensium tomo 1. pag. 83 sq. Egregius quoque est *Samuelis Petiti* ad leges Atticas commentarius Paris. 1635. fol. (non 1651. vt excusum in Bibl. mea Graeca pag. 526. nec 1653. vt in G. Beyerii specimen III. auctorum iuridicorum pag. 48. vbi etiam praeter rem vt opinor traditur hoc opus recusum A. 1642. 4.) editus, et cum animaduersionibus Iacobi Palmerii, A. M. Saluini, C. A. Duckeri et Petri Wesselingii recusus T. 3. Iurisprudentiae Romanae et Atticae, Lugduni Batav. 1738 sqq. euulgatae. Ex hoc Potterus lib. 1. cap. 26. Archaeol. Atticae leges Atticas in octo libros distinctas Graece et Latine descriptas integras exhibet. Tomo 12 thesauri Gronouiani p. 127 - 194. *Ioan. Meursii* Solon, sive liber de Solone eiusque legibus Hafniae 1632. 4. et Themis Attica, seu libri 2. de legibus Atticis Ultraiect. 1685. 4. etsi in his passim etiam fictae in Rhetorum Graecorum declamationibus leges afferuntur, a quo diligenter sibi et recte cauit Petitus. Recusa sunt haec Meursii scripta, vna cum eius libro de fenatu Areopagitico Lugd. Bat. 1624. 4. primum vulgato, tom. 5. thesauri Gronouiani. *Iosephi Scaligeri* collectionem legum Atticarum ineditam occurrere in Bibliotheca Academiae Leidensis testatur Salmasius p. 272. epistoliarum, et vsum se eadem testatur Grotius epist. 357. Eiusdem *Salmasii* obseruationes ad ius Atticum et Romanum aduersus *Desiderii Heraldi* obseruationes Parisiis 1640 editas, lucem adspexere Lugd. Batauor. 1645. 8. quibus Heraldus respondit in septem libris animaduersionum ad Salmasium. Parisiis 1650. fol. *Pandulphus* quoque *Prateius* ante nobis commemoratus ad calcem

librorum de iurisprudentia media Lugd. 1561. 8. subiunxit XII. leges Solonis quas in priore commentario praetermiserat. Praeterimus *Valentini Wilhelmi Forsteri* additamenta ad Solonis leges latine versas Witteb. 1616. 8. *Godofredi Schmidii* diss. de Solone legislatore Lips. 1688. 4. *Frieder. Menzél* dissert. de Solonis legibus. Lips. 1701. 4. atque *Christiani Woldenbergii* principia iuris Romani Rostoch. 1688. 4. qui etiam recudi curavit *Philippi Melanchthonis* collationem actionum forensium Atticarum et Romanarum praecipuarum, quae seorsim prodierat Witteb. 1546. 8. *Antonii Thyssi* denique collationem legum Atticarum et Romanarum, recusam eodem tomo 5. thesauri Gronouiani. Non mediocriter etiam ius Atticum-illustrant Harpocratio in Lexico Rhetorum, et Philippus Iacobus Maussacus, atque Henr. Valesius in eruditis ad Harpocratiorem obseruationibus, et Vir. Graecè doctissimus Ioan. Taylor in lectionibus Lysiacis, atque eruditissimis in Demosthenis orationes notis.

Plato Atheniensis ab Arcadibus, Cyrenaeis et Thebanis rogatus, leges ferre illis noluit. Vide Menagium ad Diog. Laërtium p. 148. b. nihil tamen celebrius eius duplici opere de Republica libris X. et de legibus libris XIII itemque *Epinomide*. Arque a profanis quidem scriptoribus passim laudibus fertur in coelum, ab Eusebio autem et Theodorito et aliis Christianis propter leges improbables reprehenditur. Praecipue vitio ipsi datum est quod communionem vxorum haud est detestatus, quo nomine in Socratem Platonemque inuehitur praeter alios Saluianus lib. 7. de prouidentia p. 257. Chrysostomus homil. 1. in Ioannem p. 11. et in acta p. 482. vt alios in praesenti omittam. Qui Platonem excusant, aiunt eum hoc neutiquam censuisse admittendum in *νεοσηκúαις πόλεσι*, quales sunt ipso etiam iudice quae sunt fueruntque vniuersae, sed in ideali sua Republica. Confer Alcinoium c. 33: et scriptores laudatos a me lib. 3. Bibl. Graecae c. 1. *Aristotelis* 1. τὰ ἐν τῶν νόμων Πλαίτωνος, siue tribus (vt Laërtius V. 22.) siue duobus libris opus constitit (vt Anonymus a Menagio editus in Aristotelis vita) iam pridem intercederunt, perinde vt *Theophrasti* libri quibus Graecorum barbarorumque leges teste Cicero descripserat. De legibus Lacedaemoniorum latis a Lycurgo videndus Nicolaus Cragius libro 3. de Republica Lacedaemon. T. 5. Gronov. et quae pridem notauit lib. 2. Bibl. Graecae c. 14. vbi et de legibus Charondae, Zaleuci, Zamolxis et aliorum. De Lycurgi legibus, quas Lacedaemone de puerorum educatione tulit, exstat Abrah. Krigelii dissertatio Lipsiae 1726 edita.

VII. Legumilatores et leges Aegyptiorum, persequitur Diodorus Siculus lib. 1. histor. cui ex recentioribus addendi sunt Kircherus T. 1. Oedipi Aegypt. p. 113 sq. Marshamus, Spencerus, Witfius libris supra laudatis, et Ioannes Nicolai tractatu de Synedrio Aegyptiorum, illorumque legibus insignioribus, Lugd. Batavor. 1706. 8. Ioan. quoque Ludouicus Praschius designauit collectionem legum Aegyptiacarum, eamque Argentorati sub Boecleri praesidio in argumentum disputationis publicae proposuit, vnde inter Boeclerianas dissertationes legitur tom. 2. p. 665 sq. Argentor. 1740. 4. De legibus vetustis Noruegicis eruditum tractatum edidit M. I. Paus. Hafniae 1751. 4.

VIII. De legibus Romanorum, Regiis, Decemviralibus, Tribunitiis, nec non de SCtis, Edictis, atque Imperatorum legibus ac rescriptis scriptores laudauit lib. IV. Bibl. Latinae c. 9. vbi etiam de responsis Prudentum, Iurisconsultis antiquis et omni iuris Romani historia. Pro seueritate legum Decemviralium siue XII tabularum pulchra Apologia apud Gellium XX. 1. relata legitur ex ore Sexti Caecili. Plebiscita sine auctoritate senatus non habebant vim legis, vt praeter alios notat Plutarchus, Coriolano pag. 247. Iis, qui leges Romanorum Regias etc. illustrarunt, scriptoribus, in Bibliotheca Latina commemoratis, iungendi sunt e recentioribus S. H. van Idsinga variorum ius ciuil. liber singularis, quo leges quaedam regiae et decemvrales, tum Pandectar. tum Codicis illustrantur, explicantur. Harlingae 1739. 8. Christi. Henrici Hausotteri Historia legum Romanarum. Lipsiae 1751. 8. Io. Nicol. Funccii leges XII. tabularum suis, quotquot reperiri potuerunt, fragmentis restitutae et obseruationibus criticoantiquariis illustratae, Rintelii 1744. 4. Aloysii lib. Baron. a Locella tria tentamina ad illustrandas leges XII tabularum. Viennae 1754. 4. Io. Ludov. Conradi Commentatio de legibus tabellariis. Lips. 1756. 4. Io. Aug. Ernesti, Theologi atque Philologi Praestantissimi, Index legum, quarum in libris Ciceronis nominatim fit mentio in eius Clauis Ciceroniana obuius. M. Antonii Ferratii Epistola de Senatusconsultis, pag. 176. Eius Epistolarum. Ern. Martini Chladenii dissertationes binae de Senatusconsulto s. tacito. Viteb. 1742 et 1743. Io. Gottl. Heinneccii Historia edictorum⁶, quae comparet in eius Opusculis postumis a Ioan. Chri-

⁵ Dubia contra Chladenii de SCto tacito sententiam mota obuia sunt in Nouis Litterariis Lipsiae anni 1743. p. 63.

⁶ Edicendi siue edicta proponendi facultas, vti ad magistratus auctoritatem pertinet, ita Romae concessa Regibus, Consulibus, Censoribus, Dictatoribus, Praetoribus, Tribunis Ple-

Christi. Heineccio editis Halae 1743. 4. Laur. Andr. Hambergeri disputatio de Edicto perpetuo, quae existat pag. 251 sqq. eius Opusculorum Francof. et Lipsi. 1745. 8. euulgatorum. Io. Aug. Bachii Programma de Edicto perpetuo prouinciali. Lipsi. 1752. 4. Io. van der Wayen de aedilitio edicto. Lugd. Batav. 1720. 4. Io. Christi. Gottl. Heineccii ad edictum aedilitium florum spatioso. Halae 1738. 4. M. Antonii Ferratii Epistola de legibus iudicialiis, p. 1, eius Epistolarum. Leopoldi-Antonii Guadagni Lettera delle Leggi Cenforie, quae inserta est diario-italico: *Novelle della Republ. delle Lettere dell'anno 1731.* Friderici Platneri libellus de legibus sacratissimis Romanorum. Lipsi. 1751. 8. Eiusdem dissertatio de legibus Romanorum sumptuariis. ibid. eod. Omittimus, ne vel nimis exerceat commentatio nostra, vel messem in alienam falcem immittere videamur, scriptores, qui de singularibus legibus Romanorum commentati sunt, in Struuii atque Lippenii, accessionibus Ienichii aucta, Bibliotheca Iuris euoluendi. De more leges tabulis inscriptas vel lapidibus insculptas in porticibus Ecclesiarum proponendi, Frid. Lindenbrogii ad Codicem legum antiquarum p. 1426. et Almeloueenius p. 15. amoenitatum theologicophilologicarum.

IX. Conuentus populi, et Comitija relata siue indicta apud Romanos fuere, ut apud Arnobium lib. 2. p. 91 traditur, triplicia *urbana, militaria et communia*, hoc est, vel *Curiata*, (*ἐκκλησία τῶν κουριῶν*, Appianus 3 Ciuil. p. 586.) vel *Centuriata* (*λοχίτης*) vel *Tributa* (*Φυλῆτις*, Appianus 3 Ciuil. p. 545. et 4. p. 642.) In *Curiatis*, rem militarem continentibus, suffragia ferebant qui in vrbe habebant domicilium, adeoque adscripti essent vni e tringinta curiis quas Romulus instituit, et omnis deinde aetas seruauit. In *Centuriatis*, *κατὰ λόχους*, auctoritate senatus auspicato conuocatis ad Magistratus maiores creandos in Campo Martio extra urbem presente exercitu suffragia ferebat populus omnis ciuium, siue in vrbe siue extra urbem habitantium et in classes descriptorum per classium Centurias a Seruio Tullio 7 institutas: in *tributis* denique *κατὰ Φυλῆτις*, etiam conuocatis sine sacrificiis 8 et sine Senatus auctoritate idem omnis populus diuisus in tribus XXXV. quibus deinde aliae nouae additae sunt, quum post bellum sociale ciuitas Italicis data

Plebis, Aedilibus, Praefectis Praetorio, Praefectis vrbi, Praefectis aerario, Proconsulibus, Praesidibus, Ducibus bellicis, Pontificibus maximis et Decemuiris Sacrorum, ut probatum dedit Ioan. Gottl. Heineccius in praefatione ad Ezech. Spanhemii Orbem Romanum.

7 Appianus 1 Ciuiliu p. 386.

8 Dionysius Halycarnessensis lib. IX. p. 598.

data effect. Vide Appianum 1. Ciuil. p. 610. 641. 645. 646. 654 sq. Centuriatis comitiis exercitus imperatus siue exercitus omnis vrbani ciuium classicorum conuocatus est a Censore, vel Consule aut Dictatore, vel Interrege vel etiam Pontifice. Remittebatur exercitus, quum comitia dimittebantur. Vide Io. Frid. Gronouium Observ. lib. 1. c. 1. In tributis plebs plurimum valebat, in centuriatis nobiles. Priuatis, quo liberius possent ferre sententiam, concio et dicendi potestas in comitiis dabatur ante magistratus, teste Dione lib. XXXIX. p. 106. (207. R.) De Patrum in comitiis auctoritate vide eundem Gronouium obseruationum lib. 1. c. 25. Centuriam pro tribu ac vicissim tribum pro Centuria aliquando ponit Lilius, notante Gronouio ad lib. 26. 18. vbi de *confuso suffragio*. Graeci ita distinguunt: *κατὰ λόχους ἀλλὰ κατὰ φυλάς γίνεσθαι τὴν ψηφοφορίαν*, *suffragia ferri non centuriatim sed tributim*, Plutarch. Coriolano fol. 223. De vniuersa illa comitiorum ratione praeter *Onofrium* libro de ciuitate Rom. c. 6. 53 et 69. tom. 1. thesauri Graeuiani videndus imprimis eruditus vir *Nicolaus Gruchius* 9, cuius libri 3. de comitiis Romanorum omne punctum tulerunt, prodieruntque Paris. 1555. fol. Venet. 1559. 8. et vna cum scriptis *Caroli Sigonii* Hanov. 1604. fol. ad cuius binas reprehensiones, et disputationem de binis Magistratuum Romanorum comitiis et lege curiata responsiones eiusdem Gruchii, Paris. 1565. 1567. 8. seorsim editae, et recusae sunt vna cum libris de comitiis, tomo 1. antiquitatum Romanarum Graeuii. Quemadmodum et *Sigonii* de binis comitiis et lege curiata posterior cum Gruchio disputatio A. 1566, recusa Tom. 1. Graeuii p. 731. et emendatio lib. 3. de iure prouinciarum: *Gruchii*que ad posteriorem *Sigonii* disputationem refutatio A. 1567. inserta T. 1. Graeuii p. 634. tum *Sigonii* de lege Curjata Magistratuum et Imperatorum et Iure eorum liber ad Gruchium. Venetiis 1569. 4. Conferendae etiam *Latini Latini* ad Gruchium obseruationes pag. 30 sq. Bibliothecae profanae et quae post Gruchium scripsit *Otto Aicher* libris tribus de comitiis Romanorum, Salisburgi 1687. 12. quibus et quartum de comitiis 10

impe-

9 Nicolai Gruchii tres libri de Comitiis, vna cum Pseudo Fenestella et Pomponio Laeto de magistratibus et sacerdotiis et eiusdem Laeti de Iurisperitis et legibus, Valerio Probo de notis antiquis siue litteris, Iusti Lipsii diatribis ad antiquitates R. spectantibus, de magistratibus P. R. de vetere Latinorum scriptura, de vet. Romanorum pecunia, nominibus, conuiuio, de supplicio crucis, censura et censu, nec non de anno eiusque ratione et intercalatione, et Alexandri Sardi libello de numis recusi sunt, sed perum emendate, in Ioan. Godofr. Clausingii iure publico Romanorum.

10 De his Linnaeus IX. 1. Schwederus part. 1. c. 30. et alii scriptores iuris publici, ac singularibus scriptis Arguacius, Conringius, Bernh. Bertramus aliique;

imperii Romano-Germanici subiunxit. Exstat et *Pauli Manuttii* de hęc argumento libellus Bonon. 1585. 4. et tomo 1. thesauri Graeuiani nec non *Pauli Merulae* commentatio de comitiis Romanorum quae Lugd. Bat. 1675. 12. et inter eius postuma scripta prodiit Lugd. 1684. 4. *Bartholomaei Beuerini* de Romanorum comitiis, vna cum eius de ponderibus et mensuris syntagmate, Lips. 1714. 8. *M. Antonii Ferratii* epistola de comitiis, p. 150 sqq. eius epistolarum, et de binis Comitibus, ibid. p. 162 sqq. *Ioachimi Friderici Schmidii* et *Laur Normanni* dissertationes de comitiis Romanorum, Stargardiae sine mentione anni et Vpsaliae 1674 editae, vt omittamus Petrum Nannium Misc. LIX. cap. vltimo, et Alexandrum ab Alexandro Genalium dierum lib. 4. cap. 3. De comitiis tributis ante centuriata habitis, quibus Candidati Senatus populo commendarentur, multa disputat Nic. Abrahamus S. I. in commentar. ad orationem Ciceronis pro Milone cap. 9. sed quae nullius pretii esse notat Graeuus p. 828. suae editionis. De Ecclesiis siue Conuentibus publicis Atheniensium Petrus ad leges Atticas pag. 234 sq. Ioan. Potterus Archaeol. Attic. lib. 1. cap. 17. Vbbo Emmius descript. Reipubl. Atheniensium pag. 78 sqq. Car. Sigonius de Republ. Atheniensium II. 4. Franc. Rousius Attic. antiquitat. lib. 2. cap. 4. et Eduardus Corfinus Factor. Attic. dissert. sexta, quae agit de Atheniensium senatu et ecclesiis, de prytanibus, proedris ac epistatis illorumque muneribus ac varietate. De comitiis veterum Germanorum antiquis exstat commentatio Io. Iac. Sorbierii, cuius Vol. I, prodiit Jen. 1745. 4. II. Franc. 1749. 4. De campis Roncaliae consulatur Christi. Gottl. Schwarzii commentatio; cum Christoph. Iac. Waldstromeri oratione de curiis regiis comitiisque ante sanctionis Carolinae tempora Noribergae celebratis, Altd. 1723. 4. edita, et Ern. Ant. Heiligeri dissertatio de campis Roncaliae habitisque ibi curiis sollempnibus, Gottingae 1751 euulgata, et recusa Lips. 1752.

X. De Hebraeorum iudiciis praeter ea quae superius cap. XIV. §. 2. diximus, consulendus Philonis liber de iudice, seorsum editus cum Conradi Ritterhusii orationibus 2. de iudiciis Francof. 1602. Tho. Goodwinus in Mose et Aarone libro 5. Io. Gottl. Carpzouius ad Goodwinum. Ioan. Owmanus in notis ad codicem Iadaiim p. 110 sqq. Melchior Leydeckerus de Republica Hebraeorum lib. 7. cap. 9. pag. 467 sqq. Augustinus Calmet in dissertatione de politia, siue ratione iuris dicendi apud Hebraeos, quae exstat T. 1. eius dissertationum a Mansio latine conuersarum. Moses Lowmann in libro anglie edito: *A dissertation on the Civil Government of the Hebrews.* Londini 1740. 8. cap. X. p. 177. Quare assessores Synedrii vocentur Crethi et Plethi, disquirunt Talmudici in Berachot cap. 1. pag. 22. edit. Clarissimi Edzar-

Edzardi. Conferri possunt de Crethaeis et Methaeis Scacchi Myrothecium III. 15 sqq. Ioan. Gothofr. Lakemacherus obseruat. philologic. P. II. Hillerus syntagm. sacr. pag. 190. et dissertationes Ioan. Bened. Carpzouii. Lips. 1671. et in eius disputationibus academicis p. 187 sqq. Henrici Opiitii. Kilon. 1672. recusa in Thomae Crenii fasciculo 1. dissertationum historico-critico-philologicarum. Roterod. 1692. 8. Dauid. Lundii, Vpsal. 1690. et Daniel. Lundii. ib. 1707. 8. De more ius dicendi in portis vrbis vel sanctuarii vide L.C. Wichmanshausen in philologematis octo selectioribus. Witteb. 1715. §. 3. Franciscus Moncaei in lucubrationibus ad Canticum Cantorum. Paris. 1587. 4. pag. 88 sqq. Wilh. Frider. Pistorius amoenitatum historicoiuridicar. dissertat. 2. §. 47 sqq. De portis ciuitatum Iudaeae, iis maxime, quae *Batrabim* Hebraice vocantur, et de fori iudiciorumque in iis exercendorum antiquo more rebusque aliis ad portarum in vniuersum historiam spectantibus S. Hieronymus lib. 2. in Amos. p. 1413. *In porta, iuxta veterem iudaici morem populi fuisse iudicia et saepe legimus et crebro interpretati sumus, ut nec agricola ad causam veniens frequentia ciuitatis et nouo terre-retur aspectu, nec vrbis habitator longe ab orbe properaret et subuectionem quaereret iumentorum.* Porta etiam pro aula adhibetur, vt *Porta Ottomanica*. Eodem sensu *עַרְשׂ* Hebraeis et Xenophonti *βύρα*. Vide Henrici Stephani annotationes in Xenophontem, et Lakemacheri obseruationes philologicas, p. 331. Apud Iudaeos in conuocandis litigatoribus ad comparandum coram tribunali cornu adhibitum esse ostendit Castus Innocentius Ansaldo in commentario de forensi Iudaeorum buccina. Brixiae 1745. 4. edito.

XI. De supremo Graeciae tribunali *Amphyktionico* Thermopylis celebrari solito a Pylagoris seu iudicibus nomine ciuitatum Graeciae delegatis et bis per annum conuenientibus, videndus Strabo IX. pag. 420 et e recentibus Seldenus ad Marmora Oxoniensia pag. 122 sq. editionis Prideaufii, praeterea Boecleri, Hackiique dissertationes, rum Ioannes Potterus lib. 1. cap. 16. Archaeol. tom. 11. Erasmi Vindingii Hellen p. 301 sq. tomo 11. Gronov. Antonius van Dale in antiquitatibus ex marmoribus illustratis dissertatione sexta. Vbbo Emimius Graeciae veteris T. 3. pag. 338. et Tom. 3. thesauri Gronouiani p. 587. et Carolus Valois de la Mare in dissert. de amphyktionibus, cuius pars prima exstat T. 4. p. 265. pars secunda Tom. VII. pag. 64 r. Memoriar. Acad. Inscriptionum. De iudicio et senatu Atheniensium *Arcopagitico*, qui iam ante Solonem fuit, vt docet Aristoteles lib. 2. Politic. quam a Solone primum institutum scribit Cicero lib. 1. de officiis, cap. 22. sed a Cecrope institutus est, vt notat Syncellus pag. 153. et in tenebris ius

dicebat teste Luciano tom. 1. pag. 553. agit Mearsius libro singulari, recuso tomo 5. antiquit. Gronov. Seldenus II. 4. de Synedr. pag. 136 sq. Lydiatus ad Marmora Oxon. II. p. 108 sq. Sam. Petitus ad leges Attic. pag. 241 sq. Marshamus canone chron. p. 650 sq. Andreas Dinnerus tractatu de Areopago Norimb. 1622. 4. Io. Schedii dissert. Witeb. 1677. 4. Ioan. Mich. Dilherri, Ien. 1640. 4. Chr. Frid. von Houen. Hafn. 1708. Pfeifferi antiqu. Gr. pag. 271 sq. Potterus lib. 1. Archaeol. cap. 19. a quo etiam alia fora et iudicia Atheniensium, et actiones tam publicae quam priuatae exponuntur. Humphredus Prideaux marmor. Oxon. pag. 348 sqq. Franc. Roufius atticar. antiquit. lib. 3. cap. 3. sect. 2. pag. 114 sqq. Elias Blancardus tomo 4. Histor. Acad. Inscript. pag. 79. et Stephanus de Canaye Memor. Academ. Inscript. Tom. 10. pag. 276. sqq. Decisionum Areopagiticarum siluulam collegit Marquardus Freherus, Francofurti ad Oderam 1672. 4. et tomo 5. thesauri Gronov. Duo autem in Areopago concilia, vnum e quingentis qui annuatim deligebantur, et perpetuum alterum, vide Apostolium VII. 80. Prouerb. De Palladio iudicio idem VII. 42. de Amphictionibus III. 4. De iudicio Prytanei, siue foro ciuiliu caussarum; et de iudicio Heliastico sub dio ¹¹ *Amphyctionico* et *Arcopago*, in quibus crimina capitalia et publica cognoscebantur, videndus Ioachimus Stephanus, Pomeranus, I. V. D. de iurisdictione Graecorum Tom. 6. thesauri Gronouiani, quod integrum recudi esset operae pretium, vulgato Francof. 1604. 8. de iudicio Iudaeorum, Graecorum, Romanorum et Ecclesiasticorum. De publicis et priuatis iudiciis atque actionibus apud Athenienses consulendi Rhetores Graeci et quae Viri docti ad Harpocracionem, Ioannes item Potterus Archaeol. Attic. lib. 1. cap. 23. sq. et Franc. Roufius Attic. antiq. lib. 3. cap. 3. sect. 5. De Lacedaemoniis qui nullos patronos caussarum admittebant, Cragius IV. 7 sq. De *προσώτοις*, qui inquilinos et peregrinos apud Athenienses defenderunt, vide Iacobi Ellneri obseruationes sacras p. 66. De *testibus* et *testimoniis* in iudiciis Graecorum consulatur Desid. Heraldus VI. 9. 11, et 16. pag. 436 sq. 458 sqq. 487 sqq. animaduersionum.

XII. De iudiciis Romanorum exstant libri 3. Caroli Sigonii de Romanae iurisprudentiae iudiciis. Bonon. 1574. fol. vna cum aliis ipsis scriptis, et Lugd. 1576. fol. Francof. 1593. fol. Hanov. 1609. fol. atque Halae Saxonum 1716. 8. curante Christiano Thomasio recusi, et T. H. Antiquitatum Romanarum. In eodem tomo occurrunt Sibrandi Tetardi Siccamae libri duo de iudiciis centumuiralibus pridem editi Francof. 1596. 8. Francisci vero Polleti

¹¹ Vide Scholiasten Aristophanis ad Neph. v. 860.

leti *Diacensis* I. C. *historia fori Romani cum auctario Phil. Broidae Arienfis*, eius generi, lucem aspexit Frftii 1676. 8. et quaecunque ad hoc argumentum spectant non incuriose persequitur, cui addenda sunt, quae observauit Barnabas Briffonius lib. 2. *antiquit. iuris c. 1 sq.* Petrus Aerodius, in libro de publicorum iudiciorum ordine, et in *Pridestis rerum iudicatarum*, tum Calp. Zieglerus, *Wittebergenfis quondam Academiae decus*, in sua *Dicasticæ et Rabulistica*. Carolus Bretus item in ordine perantiquo iudiciorum ciuilium, Parisi 1604. 4. edito et recuso T. 2. *thesauri Salengriani*. M. Antonius Ferratius p. 4 sqq. *Epistolarum*, ubi de forma iudiciorum Romanorum agit. Ioan. Rudolphi Hefelii *breuis Romanorum iudiciorum historia*. Basil. 1722. 4. Christoph. Cellarii *dissertatio sistens processum I. R. antiquum*. Halae 1698 habita, et ibid. 1705. eum augmento recusa, et Fabiani Toernerii *dissert. de iudiciis public. vet. Romanorum Vpsal.* 1722. 8. Ioan. Georg. Graeuii *praelectiones de iudiciorum Romanorum ordine*, quas edi oprat Ioan. Philippus Slenogrus in erudita *diff. de in ius uocatione antiqua et noua Ienae* 1705. 4. nec dum, quod dolendum, viderunt lucem. *Iudicia equitibus restituit Pompeius in consulatu suo*; Plutarchus in *Pompeio* p. 630. A. De iudicium Romanor. *decuriis* *dissertationem euulgauit* Ioan. Tob. Krebsius *Lipsiae* 1744. *Sententiae in iudiciis ferebantur vel voce vel discessione vel sublata manu*. Vide Lipsium ad *Senecam de vita beata cap. 2.* *Iuratum ad Symmach. lib. 2. Epist. 36.* De *formulis sententias ferendi* idem Lipsius ad *Senecae cap. 3.* Ioan. Gottl. Heineccius in *oratione de iurisprudencia veterum Romanorum formularia, ritibusque, quibus negotia ciuilia explicabant sollempnibus*, *Franeq.* 1724. 4. edita, et inserta eius *opusculis variis*, Halae 1735. 4. euulgatis; p. 431 sqq. et Io. Sal. Brunquellii *Progr. de sollempnibus in exequutione sententiarum a Romanis adhibitis*. Ienae 1733. *Latina lingua sola in iudiciis Romanis adhibita, vt notat Valerius Max. lib. 2. c. 2. §. 2.* De *iure extraordinario* *Pancitrollus III. 30. Var. lectionum.* De *iure Vindiciarum apud Romanos* existat *dissertatio Georg. Wilh. Ioecheri Lipsiae* 1723. edita. De *ritu vindiciarum* vide Ioan. Frid. Christii *Noctes academicas*, pag. 171 sqq. De *vocabulo ex iure manu confertum* vide Eundem ibid. pag. 180. et *Adriani Deodati Stegeri vindicias manibus confertis sumendas ex lege XII tabularum*. *Lips.* 1737. 4. De *actoribus, subscriptoribus, delatoribus* videndus *Heraldus animaduers.* VII. 16. pag. 549 sqq. et *Chr. Gottl. Schwarzzius ad Plinii Paneg.* pag. 127 et 132. de *popularibus actionibus*, idem *Heraldus VII. 26. p. 621 sqq.* De *advocatis, tabellionibus, pragmaticis*, idem VI. 10 et 12. pag. 452 sqq. 463 sqq. et VII. 17. p. 557 sq. et *M. Antonius Ferratius Epist.* pag. 22 sqq. et 144 sqq. De *origine et conditione Procuratorum iure Romano*

mano et Canonico, nec non eorum progressu in forum Romanum confertur Christi. Godfridi Hofmanni dissertatio Halae 1716 edita. Historiam prouocationum et appellationum apud veteres Romanos exponendam sibi sumsit Christi. Wilh. Küstner, cuius specimen primum prodit Lips. 1740. Cui iunge Franc. Car. Conradi ius prouocationum ex antiquitate R. erutum. Lips. 1732. 4. De usu picturarum in iudiciis apud Romanos coniecturae eiusdem Conradi insertae sunt. Misc. Lips. nouis Vol. 6. pag. 511 sqq. De conciliis, conuentibus et foris Romanorum in Italia et Prouinciis consulatur Onufrius Panuinius II. 20 sqq. antiquit. Veronensium. De more testes per aures trahendi, Fridericus Lindenbrogius ad codicem legum antiquarum pag. 1360 sq. Ioan. Frid. Christius Noct. Acad. pag. 280 sqq. et Iac. Henr. Born in dissert. de antestipone in ius vocantium apud Romanos. Lips. 1737. Adde Io. Phil. Sleuogtii diss. de in ius vocarione antiqua et noua. Ien. 1705. De comperendinatione consule M. Ant. Ferratii Epistol. pag. 36 sqq. et Ioan. Alb. Spiesii dissert. Lips. 1728. De commentariis actorum veterum in foro litigantium Christi. God. Grabneri dissert. Lips. 1738. De tribunali videndus Chimentellus de honore bifellii. Polletus lib. cit. c. 6. Quod Vitruuius commemorat tribunal ab eo, quo magistratus uterentur, diuersum esse, monet acutissimus Ernesti in clauis Ciceroniana, voce *Tribunal*. De sportulis iudicum Polletus lib. 5. cap. 11. et Frider. Aug. Iunius in antiquitatibus sportularum apud Romanos quotidianarum. Lips. 1745. 4. §. 6. pag. 14. De supplicum signis apud veteres Io. Paullus Reinhard. Erlangae 1744. Scriptores de iudiciis veterum Germanorum plenis calathis attulit V. C. Gottlob Aug. Ienichen P. 1. Bibliothecae iuridicae Lipenianae p. 676.

XIII. De primis Christianis iudicia Ethnicorum magistratuum ex consilio Pauli Apostoli fugientibus videantur interpretes ad 1 Cor. 6. Io. Selde-
 nus lib. 2. de Synedriis Ebraeorum cap. 7. Christoph. Wollius de tribunali-
 bus profanarum gentium Christo eiusque legatis merito odiosis. Lips. 1731. 4.
 et Christiani Weismanni dissertatio de compromissis Christianorum foro gen-
 tili praeferendis. Tubingae 1732. Iudices itaque Christianorum erant Epi-
 scopi, norma siue regula iudiciorum Ecclesiasticorum sacrae litterae, aequitas
 naturalis et deinde canones atque concilia. Canonum collectio antiquissima est,
 quae vulgo sub canonum Apostolicorum nomine fertur, et constitutiones aposto-
 licae, vt vocantur vulgatae sub nomine Clementis Romani, quae nouissime cum
 notis Corelerii et Clerici recusae sunt in eiusdem Corelerii Patribus Apostolicis,
 Amstelod. 1724. fol. Vol. 1. p. 201 sqq. Alias canonum collectiones editio-
 nesque

nesque conciliorum et scriptura iura Graeca, Romani et instituto recensui libro sexto Bibliothecae Graecae, quibus addenda est collectio conciliorum, quae Venetiis 1728. Tomis 21. folio, prodit, cui accesserunt duo tomi apparatus, ib. 1733. fol. Editionem omnium conciliorum locupletissimam se parare significavit Antonius Zappi in conspectu nouissimae ac omnium locupletissimae sacrorum conciliorum editionis, quae societatis more aggreditur, euulgato Venetiis, 1758. 8. Consilium edendae collectionis conciliorum Germaniae singulari programme, quod recensetur in Nouis Litterariis Lipsiensibus 1757. p. 782. aperuit Iosephus Hartzheim. Concilia de Ecclesiasticis Synodis recte dici, aduersus Polletum probat Georgius Henricus Vrsinus obseruationum philologicarum capite quarto.

XIV. Apud Hebraeos quatuor in vsu fuisse suppliciorum capitalium ¹² genera feruntur, viuicrematio, lapidatio, strangulatio et poena gladii, quam putabant esse turpissimam. Confer codicem Talmudicum Sanhedrin cap. 7. T. 4. Mishnae Surenhusii p. 237 sqq. Io. Seldenum de iure naturae et gentium p. 857. et lib. 2. de Synedr. cap. 13. D. Carpzonium ad Schickardum Regium Hebr. p. 259 sq. Io. Hornbeckium in Miscell. Sacris cap. 15. p. 384 sq. Math. Zimmermannum in Analectis p. 405 sq. Petrum Iurieu in historia critica p. 389. H. Kippingium Exerc. 1. de Cruce. *Christianum Stockium* in dissertationibus quinque de poenis capitalibus Hebraeorum. Ienae 1702. *Christoph. Borstorsii* dissert. de poenis capit. Hebraeorum. Aboae 1696. 8. *Ioan. Leusdenii* dissert. 47. Philologi Hebraeomixti, quae agit de poenis capitalibus Hebraeorum. *Augustini Cabnet* dissert. de poenis et suppliciis, quorum in sacris litteris fit mentio, quae exstat ante commentarium in Deuteronomium, T. 1. p. 387 sqq. *Io. Frischmuthi* dissert. de sepimento legis, Ienae 1674. cap. 3. *Io. Ern. Bornitii* de poenis capitalibus Hebraeorum ordinariis Witteb. 1643. 4. *Otonis Christoph. Dieterici Fischeri* de suppliciis Hebraeorum in Pentade dissertationum stipendii Velthemiani, quae curante Ioan. Andr. Schmidio prodit Helmst. 1717. 4. *Ioan. Georg. Abichtii* de suppliciis reipublicae Iudaicae. Lips. 1708. *Christi. Bened. Michaelis* de poenis capitalibus in sacra scriptura commemoratis, in primis Hebraeorum. Halae 1730, et auctior. ibid. 1748 et B. D. Mayeri dissert. selectas Kilonienses p. 245 sq. vbi sigillatim agit de lapidatione Stephani et pag. 275 obseruat lapi-

¹² Non ademptum fuisse Iudaeis tempore Christi ius omne suppliciorum capitalium, docent Otto in Lexico Rabb. p. 634. Salomo Deylingius II. 33. obf. sacrarum, et alii quos laudavi. ad. codicem Apocryphum Noui Testamenti pag. 245. Contrariam qui tuentur sententiam, eos laudauimus supra p. 692.

lapidatos postquam hoc supplicium sustinuisset, deinceps fuisse etiam suspensos, non ex colla quidem, sed ex utroque brachio, qua de re Rev. quoque Daffouii diss. consulenda est edita Witteb. 1694. de suspensio hominis lapidibus obruti. Conferantur quoque *Menochius* de Republ. Hebraeorum lib. 8. c. 2. qu. 3. et *Sigonius* lib. 6. c. 8. De lapidatione *Helmias* in noua collectione variorum scriptorum, fascie. 1. pag. 102. vbi nonnulla contra receptam a Iudaeis sententiam monentur. *Io. Gorbos.* *Schupartii* dissertatio de ritibus lapidationis Hebraeorum. *Nic. Koeppen* et *Io. Mich. Lorenz* de supplicio Achani ad Ios. VII. 24-26. Gryphisw. 1710. et Argentorati 1735. *Ioan. Reinb. Rusti* de lapidatione Stephani. Ienae 1709. *Frieder. Siagfr. Ringii* de lapidatione Hebraeorum. Francof. 1716. *Friederici Imm. Schwarzii* martyrium Stephani e Pandectis Hebraeorum illustratum. Witteb. 1756. *Martini Iacobi Dinami* dissertat. de diris sanguinum ¹³ in lapidatum deriuatis. Kilonii 1705. Supplicium crucis apud Iudaeos in vsu fuisse contendunt Baronius et quidam alii, etiam D. Georgius Moebius *ὁ μοναχικὸς* singulari dissertatione et I. G. de Chauffepié in dissertatione de supplicio crucis apud Hebraeos veteres vsitato sub praesidio Alb. Schultens Franeg. 1721. habita, et recusa Tomo 2. Misc. Duisburgensium, p. 401 sqq. sed negant rectius cum Scaligero Casaubonus exercit. 16. ad Baronium cap. 77. H. Kipping. Exerc. 2. de cruce aliique. De poena exitii seu excidii, codex Talmudicus כרייתו T. 5. edit. Surenhusianae p. 236. Isaaci Abarbanelis diss. in Num. XV. 30. Comm. fol. 230 sqq. editionis Bashuyf. quam latine Buxtorfius ad calcem dissertationis de sponsalibus et diuortiis. Basil. 1652. 4. adiecit, et Ioan. Ad. Scherzeri dissert. de כרייתו Iudaeorum. Lips. 1657. De flagellatione ¹⁴ siue fustigatione apud Iudaeos agit Campegius Vitringa in Archisynagogo cap. 16 sq. Io. Wulferus ad tractatum Talmudicum Shekalim, pag. 120 sq. Matthias Zimmermannus p. 407 sq. analect. Christian. Schoentgenius Vol. 1. Horar. hebraicar. p. 714. Ioan. Leusdenius Philol. Hebraeomixti diss. 49. Lightfootus de ministerio templi c. 1. sect. 3. I. B. Carpzovius ad Schickardi Ius Regium p. 143 et 155. Petrus Zornius in Museo Bremensi T. 2. pag. 381. et T. 2. Opusc. sac. p. 312 sq. Ioan. Hilppertus, et Aegidius Strauchius in dissert. de ritu flagellandi apud Iudaeos. Helmst. 1652 et Witteb. 1668. Casp. Sagittarii

¹³ *Tô êman dorôu ên' avrôn.* Vide Interpretes ad Matth. XXVII. 25.

¹⁴ De Cruciaris (apud Romanos) antequam in crucem tollerentur ad columnam flagellatis vide Grotium et alios interpretes ad Matth. XXVII. 19 et 26. Kippingium Exerc. V. de Cruce, Tillemontium Tomo 1. memor. Hist. Eccl. pag. 64. Pearsonium ad symbolum Apostoli pag. 359 sq. edit. Latinae et Graecorum lib. 1. de cruce cap. 10. et 84.

gitarrii diff. de flagellatione Christi. Ienae 1674. Henr. Jac. van Balhuysen in dissert. de flagellatione Pauli. Serrestae 1720. Franc. Vlric. Walterus in dissert. de poena flagellorum et scorpionum. Rintelii 1731. et interpretes ad Deut. XXV. 3. 1 Reg. XII. 11. et 2 Cor. XI. 24. vbi Apostolus testatur se accepisse plagas vndequadraginta, triplici nimirum flagello plagas tredecim, quem numerum hodieque apud Iudaeos obseruari docet exemplum Vrielis Acoftae, qui totidem se a Iudaeis plagas propter Apostasiam suam accepisse refert in vita sua, quam Limborchius edidit ad calcem colloquii sui cum erudito Iudaeo p. 350. Ex illis 39 plagis, quas Iosephus IV. 8. antiquitat. et Talmudici in tractatu Maccoth siue de poenis quem Cocceius illustrauit tomo 7. Opp. et tom. 4. Mishnae Surenhusianae pag. 269 sq. et 288. numero rotundo 40 ex loco Deuteronomii vocant, plagae 13 infliguntur super brachium dextrum, totidem super humerum sinistrum, et totidem infra humeros, vt praeter alios notat Ioan. Morinus de Sacramento poenitentiae pag. 231. De carduis et acutis tribulis ferreis, quibus hostes suos Croesus in appendice Vaticana Cent. 1. prov. 88. et Ammonitas subiecit Dauid ad *Matthiam Frideric. Beckium* ad Targum 1 Chron. XX. 3. p. 209 sq. et interpretes ad 2 Sam. XII. 31. *Ioannes* vero *Andr. Dantzius* putat, Dauidem non tam crudeliter cum iis egisse, sed tantum in ferrifodinis laborare iussisse, atque operis admouisse metallicis. Vide eius dissert. cui titulus: Dauidis in Ammonitas deuictos mitigata crudelitas. Ienae 1710. Danzio assentiuntur *B. Aug. Herm. Franckius* Prael. Hermenevtic. p. 10. *La Grauius* Histoire de la Republique des Lettres T. 13. pag. 362 sqq. et *Ioan. Christ. Nimptschius* in dissert. de Ammonitis a Davide absque crudelitate sub iugum missis. Lipsi. 1731. Deturbationem de Saxo etiam apud Iudaeos vsitatam notat Iust. Ryequius libro de Capitolio cap. 4. Poenam exilii nisi in alium Iudaeae locum et in asylum lex non statuit, quia in solo populo Iudaico Deus sanctius colebatur, omnibus aliis populis per idololatriam corruptis, vnde, quod scite obseruat Thom. Aquinas, si quis a populo illo vniuerso fuisset exclusus, data fuisset et occasio idololatriae. De excommunicatione duplici apud Iudaeos, parua (Niddui siue Schammatha) et magna cum execratione (Cherem) vide Petrum Iurieu in historia critica p. 392 sq. Buxtorfium in Lexico Talmudico vocibus מִטְוָה et כְּרִי, חֶרֶם, Seldenum de iure Nat. IV. 8. et de Synedruiis I. 7. Ioan. Colerum in vita Spinosa pag. 21-56. Herm. Wirsium Miscell. Tom. 2. Exercit. 2. §. 8 et 17. Iulium Bartoloccium Bibl. Rabbin. Tom. 3. p. 415. sq. et T. 4. p. 447 sq. Ioan. Leusdenium Philol. Hebraeo-mixti diff. 50. Campég. Vitringae synagogam veterem lib. 3. pag. 1. cap. 9. p. 727 sqq. sed et Sam. Basnage ad Baron. tomo 2. p. 476 sq. vbi negat *מִטְוָה*
Vol. 2. Q *שִׁמְוָה*

Dei de excommunicatione esse intelligendum, rejicitque *κατάδικμα* Iustini qu. 121. ad Orthodox. porro docet excommunicationem apud Iudaeos fuisse exclusionem forensam a iuribus societatis civilis, non a templo nec paschate. Adde dissertationes Ioan. Georg. Bindrim de gradibus excommunicationis apud Iudaeos. Ienae 1670. Ioan. Conr. Durrii de anathemate Altorfii 1662. Henr. Opitii de excommunicationis ritu apud Iudaeos. Kilon. 1680. Ioan. Andr. Danzii, Ienae 1683. recuf. in Meuschenii N. T. ex Talmude illustrato pag. 615 sqq. Gottl. Israelis Musculi. Lipsiae 1703. Ioan. Isaaci Pihlmanni. Aboae e. a. 8. Daniel. Lundii. Vpsal. 1706. De excommunicatione ad sonum tubarum Eisenmengerus in derecto Iudaismo T. 1. pag. 118 sq. De carnificibus Hebraeorum, qui erant adiuncti iudicum honorati, non raro ex tribu Leui, videatur *Aug. Calmet* ad Deut. I. 15, et ante Commentar. in Deut. T. 1. p. 402. De deuotione et excommunicatione apud Ethnicos Balthasar Bonifacius lib. 9. historiae ludicae. c. 22.

XV. De excommunicatione Ecclesiastica consulantur praeter scriptores de poenitentia Ecclesiastica, supra. c. 11. allegatos, *Grotius* ad Luc. VI. 22. *Ludov. Ellies du Pin* de antiqua ecclesiae disciplina, diss. 3. p. 244 sqq. *Iacobus Creillon* in tractatu gallico de Excommunicatione et monitoriis. Andegavi 1651. et Paris. 1672. 4. *Io. Morinus* de vlt censurarum ecclesiasticarum, (*Philibertus Colletus*¹⁵) in libro gallico sermone conscripto: *Traité historique des Excommunications*, Diuione 1683. et Paris. 1715. 12. *Nicol. Laurent. Arxander* de Excommunicatione ecclesiastica. Hafn. 1622. 8. *Thomas Erasti* explicatio quaestjonis: vtrum excommunicatio a sacramentorum vlt arcens mandato nitatur diuino, an excogitata sit ab hominibus. Pefclauii 1689. 4. *Ioan. Ibannez* de Excommunicatione. Salmant. 1597. fol. *Thomas Brown* ad canonem X. Apostolicum: T. 2. Patrum Apostolicorum Coelerii. *Zegerus Bernhardus von Espen* libro de censuris ecclesiasticis. 1709. 12. *Ioan. Volmari Mülleri* Anmerkungen von dem Ursprung des Kirchenbanns, dessen Wachsthum, Mißbrauch und Einschränkungen, quas exstant in Eiusdem Fortsetzung des Staatscabinets Johann Joachim Müllers, collect. 1. p. 249. *Ioan. Georgii Pertschii* Recht des Kirchenbannes. Halae 1721. 4. et auctius Guelpherbyti 1738. 4. *Ioan. Fechtii* tractatus de excommunicatione ecclesiastica. Rostochii 1712. 4. Eiusd. kurze Nachricht vom Kirchenbann. ibid. 1713. 8. *Christiani Thomasi*¹⁶ Bedenken über die Frage: wie weit ein Prediger bey seiner

¹⁵ Journal des Savans 1715. II. pag. 243. Memoires de Trevoux. 1715. pag. 552 et 851 sqq. Acta Erud. 1684. pag. 29.

¹⁶ Thomasius impugnavit Seb. Edzardus in libello: *Wertbehdigung der christlichen Lehre*

geni Landesherren, welcher zugleich summus Episcopus ist, sich des Bindschlüssels bedienen könne. Guelpherb. 1706. 8. quod deinde recudendum curavit T. 4. der juristischen Schudel, p. 102 sqq. Franc. Paulli Sarpis les Droits des Souverains defendus contre les excommunications et interdicts des Papes. Hagae Comit. 1721. 12. et Amstelod. 1743. 12. Ioan. Adriani Thierens et Guil. Velfens necessaria institutio de excommunicatione ecclesiastica. (Nodige Voorkennisse der Gemeente tot de Oeffening des Kerkenbanms.) Delphis 1731. 4. Insi Henningi Boehmeri diff. de statu excommunicatorum civili ex mente Protestantium. Halae 1727. Alb. Ioachim. Krakewitzii de excommunicatione ecclesiastica. Rostoch. 1709. Andr. Sandori de ritu excommunicationis intra et extra Ecclesiam. Aboae 1694. 8. Io. Guil. Iani et Theod. Crügeri historia consuevae ecclesiasticae Papalis IV dissertationibus Witteb. 1718 pertractata. Io. Frid. Wernheri dissert. de iure excludendi a S. Coena et absolute. Witteb. 1709. et Io. Frid. de Bouwitz de excommunicationis in Electorem S. R. I. ecclesiasticum a P. R. decretae effectibus civilibus. Halae 1743. 4. Formulas excommunicationis habes apud Mabillonium pag. 162. analector. In omnes haereticos eorumque fautores et scriptores statutorum libertati Ecclesiae contrariorum apud Martenium I. anecdot. p. 996. De regibus excommunicatis vide Du Pinium diff. 3. de antiq. Ecclesiae discipl. pag. 489 sqq. Exempla quinquaginta Imperatorum, Regum, Principum, Rerumpublicarum a Pontificibus excommunicatorum collegit Gregorius Leti in libro, cui titulus: *Itinerario della Corte di Roma* 17 T. 1. pag. 577. et inde Aug. Tittellius in praefat. ad Isaac. Barrow von der päpstlichen Gewalt, p. 36 et 37. atque Ioan. Hubnerus Cent. VI. Bibl. historicae p. 188 sqq. De cautione in eiusmodi rebus adhibenda vide Journal des Savans 1715. II. pag. 248. Origo eius ab A. C. 787. hortatu Caroli M. vide A. E. 1733. p. 340. Excommunicationis accensis candelis et pulsatis campanis mentio fit in epistola Alexandri III. T. 1. collect. nouae pag. 726. Num excommunicatio soluat, si Pontifex admittat ad osculum, vel Rex ad mensam? vide le Cointe T. 2. p. 271 sqq. De excommunicatione apud Graecos Christianos, atque insequi solita, ut aiunt, cadauerum incorruptione et *τυμωτισμόν*, donec iterum absoluantur, videantur Nicol. Comnenus Praenot. mystag. pag. 253 sqq. Goarus ad Eutholog. p. 689. Allatus de purgatorio pag. 38 sq. Christoph. Arnholdus ad Wa-

Q 2

Wa-

Lehre vom Bindschlüssel wider das unchristliche Bedenken Chr. Thomasi, Hamb. 1707. 8. et Io. Ioach. Weidnerus. v. Relationes innoxias 1725. pag. 85 et 246. Defendit Carol. Rud. Rustius. vide eisd. relat. innoxias 1708. p. 384.

¹⁷ Prior editio prodit sub titulo: *Li Precipisti della Sede Apostolica*. Vide Habnerum l. c. p. 187.

Wagenfeldii *Sotam* pag. 1183. *Monatliche Unterredungen* 1689. p. 948 sq. et 1693. p. 637. *Pauli Ricauti* *Histoire de l'état present de l'Eglise Grecque* cap. 13. p. 278 sq. *Jacobi Elsnæri* *neueste Beschreibung der griechischen Christen* pag. 80 sq. et pag. 150 continuationis. *Bzovius* ad A. C. 1481. *Joan. Mich. Heineccii* *dissertatio inauguralis sub præsidio Ioan. Andr. Schmidii habita de absolutione mortuorum excommunicatorum siue tympanicorum in Ecclesia Graeca*. Helmstadii 1709. et *Ioan. Henr. Stuffs* *Progr. de excommunicationis Graecorum miris effectibus*. Gothæ 1733.

XVI. De poenis et suppliciis apud Graecos et alias gentes videndus Alexander ab Alexandro lib. 3. cap. 5 et 20. Albericus Gentilis III. 18. *lectio* num ad ius civile spectantium et II. 9. vbi sigillatim de poena ignis. Lacedaemonios neminem interdum supplicio afficere solitos, sed tantum de nocte plectere damnatos ad mortem tradit Herodotus IV. 146. De poenis et remunerationibus apud Athenienses agit Potterus lib. 1. c. 25. *Anachol. Atrio* apud Lacedaemonios Cragius IV. 9 et 10. Horrenda quaedam supplicia Perfarum refert Plutarchus Artaxerxe pag. 1018. 1019 et 1021. confer Brissonium lib. 2. pag. 325 sq. De Perfarum *σναφύουσι* siue *σναφύουσι* Cangius pag. 9. ad Zonaram. De excoriatione apud illos visitata, Petrus Pantinus ad librum secundum Basilii Seleucienſis de vita S. Theclae. De area mucronibus vndique praefixa, cui Regulum reſectis palpebris imposuere Carthaginenses, Claudius Dausqueius ad Silium p. 276. De tormentis siue quæstionibus veterum Iosephi Laurentii diatriba recusa est tomo VI. antiquitatum Graecarum, ex eius polymathiae lib. 3. c. 10. videndus quoque Christi. Vlr. Gruper in dissertatione, de tormentis Romanorum et Graecorum, quam praemisit obseruationibus iuris criminalis de applicatione tormentorum. Haenouerae 1754. 4. De vsu tormentorum apud Athenienses Mich. Henr. Gribner opusc. iuris priuati lect. V. pag. 156 sqq. Varia poenarum et tormentorum genera recenset etiam Isidorus Hispalensis lib. 5. Originum c. 27. Synesius Epistola 58. 59. et Aristophanes in *Ranis* v. 631 sqq. De circumductione in ludibrium ore frenato capistratoque, vel etiam supino, ac reſortis ceruicibus Zimmermannus p. 462 sq. analect. ex Io. Frid. Gronouii et Gish. Cuperi obseruationibus, et Petrus Zornius Misc. Groning. Tom. 2. p. 563 sqq. De culei poena Tho. Crænius part. 11. animaduers. pag. 247 sq. Hieron. Magius Misc. IV. 8. Pitiscus ad Suetonii Augustum c. 33. Goldastus ad Dositheum pag. 874. et 875 edit Schultingii. Christoph. Colerus in *Parergis*, et Meursius III. 23. exercitat. parte 2. exercit. critic. p. 162. De Cynophoria siue canis portatione ignominiosa, Ioan. Henrici Meibomii ad Ioan-

Joannem Marquardum Epistol., ex edit. Helmsl. 1663. 4. subiecta Cyne-
 graphiae Christiani Francisci Paullini: et recusa in fasciculo tertio collectio-
 nis variorum librorum, quam H. A. Gröschning debemus, p. 467 sq. atque
 secunda Lips. 1749. 4. Io. Hebelius in Oratio Vratislaviensi c. 18., Ritter-
 hufius ad Guntheri Ligurini V. 104. Ioan. Godofr. Vngerus analect. anti-
 quariofacr. pag. 281. vbi contra Meibonium disputat. Conr. Ritterhufius ad
 Guntheri Ligurinum pag. 100 sq. et Jac. Andr. Crusius in Opusculis, Mindae
 1698. 14. edita. De stigmate sacro et profano Theophylus Raynaudus
 tomo 13. operum. De hominibus stigmate et cauterio notatis Potterus Ar-
 chaeol. Antiq. lib. 2. cap. 10. pag. 54 sq. Ioan. Moebii diss. Lipsiae 1687.
 idem Henelius in Oratio Vratislav. cap. 16 sq. Michael Meifnerus in synta-
 gmate super annotament. philolog. Curiae Variscorum 1623. 8. p. 39. Ioan.
 Lomeierus dierum genal. Dec. II. pag. 328 sqq. Cangii Glossarium in
 γρηγορι. Ferrus Zornius in Biblioth. antiquarioexegetic. pag. 485 sqq. Sal.
 Deylingius Obs. sac. III. pag. 423. Ioannis Aug. Groebelii observatio de
 στυγματομα veterum, T. 10. Miscellan. Lips. pag. 79 sqq. Cornelii Halaei
 dissertatio Bremae 1704. Io. Gottlob Derlingii de modo inurendi stigmata.
 Halae 1720. et de feruis litteratis, ibid. eod. Sigism. Frider. Dresigii de vsu
 stigmatum apud veteres. Lips. 1732. et Ern. Frid. Neubaueri de conscientia
 cauterio notata. Giss. 1745. De stigmatibus militum Grotius ad Galat. VI. 14.
 et Apoc. XIII. 16. et Jac. Lydius syntagma sacro de re militari Hebraeorum.
 De stigmatibus feruorum. Ramiresius ad Martial. II. 29. Lipsius Elector. II. 15.
 Gottfr. Bernh. Casseburgius in dissert. de stigmatibus feruorum. Regiom. 1730.
 Ioseph. Laurentius p. 32. Polymathiae. Casp. Barthius aduersar. XLIII. 25.
 Scaliger ad Ansonium pag. 41. Sam. Frider. Bucher de feruis litteratis
 p. 114 sqq. Parerg. Zittaviensium, aliique a Zornio libro paullo ante laudato
 pag. 461. excitati. De stigmatibus idololatricis videatur Spencerus II. 14.
 de legibus Hebraeorum. De lata fuga siue exilio, poena homicidii antiquis-
 simis temporibus, vide Euripidem in Oreste v. 511. 512. 513. Scholiasten
 Euripidis ad Hippolitum p. 219. Plutarchum quaestion. graec. pag. 284. c.
 Diodorum Siculum V. p. 228. c. Lucianum T. 2. p. 44. Laetantium II. 9.
 Grotium et Clericum ad Genes. IV. 12. Grotium ad Marth. V. 40. et de
 iure belli et pacis lib. 1. cap. 2. §. 5. Feihrii antiquitates Homericas II. 8.
 Henr. Valesium ad Excerpta Peiresciana p. 66 sq. Andream Alciatum II. 2.
 Parerg. iuris Math. Berneggerum quaest. 123. ad Tacitum de moribus Ger-
 manorum. Desiderium Heraldum IV. 5. animaduersion. in Salmasium.
 Meursium III. 28. animaduers. miscellan. p. 190 sqq. parte 2. exercit. criticar.
 et Nicolaum Antonium lib. 2. de iure exulum cap. 4 et 14. vbi sigillatim

de ¹⁸ Ostracismo, cuius Auctor Athenis Theocritus. Vide Mentium in Theocrito cap. 29. et in Pistrato cap. 7. Adr. Iunium lib. 5. cap. 18. animaduers. Jac. Thomasi Hist. de Ostracismo Habitam Lipsiae 1689. in quo obfert Haltenf. IX. 3. recalam, Perizonium p. 74 r. ad Aelian. Sant. Perizonii ad leges Atticas p. 366 sq. Ioan. Potterum archaeol. græc. lib. 1. c. 34. Britannium descript. reipubl. Atheniens. pag. 57 sqq. Geinozii dissert. de Ostracismo in memoriis academiæ inscriptionum T. 18. p. 225 sqq. Christoph. Neandri orationem de Ostracismo, p. 216 sqq. eius orationem de Iustitia Francofurti 1663. 8. euulgatarum, et dissertationes Christ. Schulzii Witteb. 1660. Christ. Funccii. Altenb. 1668. Phil. Mülleri. Leasæ 1666. Samuel Skunkii. Vpsal. 1671. 8. Georg. Thegeh. Regiom. 1666. Ioan. Iac. Battierii. Basil. 1699. Ioannis Eenbergii. Vpsal. 1709. 8. *De ἄλλῃ*, illo poenæ genere, quum columnæ maiusculis characteribus inscribatur facinorosi crimen, quem impune occidere vnicuique licitum erat, vide Ioan. Tob. Krebsii commentationem de Stelitis Atheniensium. Lipsiæ 1744. 4. De furti poena Atticas leges illustrat Desiderius Heraldus p. 313 sqq. animaduers. in Salmasium. De cicuta Atheniensium poena publica conferatur Sig. Frid. Dresigii disputatio Lipsi. 1734. et Reuerendi Ioan. Iacob. Boffi disputatio prior de potionibus mortiferis, ibid. 1736. sect. 2. §. 2 sqq. De lapidatione Perizonius ad Aeliani Var. Histor. V. 19. Neque omittendum, quod uti bonos floribus, ita lapidibus petitos malos poetas notat Casaubonus. p. 43 r. ad Athenæum.

De poenis Romanorum Franciscus Henricus Salomon in commentatione de iudiciis et poenis Romanorum, recusa T. 3. thesauri Sallengriani p. 625. et Iulius Paulus lib. 5. Sententiarum titulo 17. De exemptione civium a certis poenis per legem Porciam, agit Soipio Gentilis dissert. quarta de iure publico populi Rom. *Sed et iudicatos retro in partes secari, a creditoribus leges erant: consensu tamen publico credulitas postea crasa est.* Tertull. c. 4. apologet. De tunica molesta apud Romanos aliquo tempore vsitata videndi interpretes ad Iunenali. Satyr. IV. 155. et VIII. 235. Lipsi. ad Tacit. XV. Annalium, Vossius lib. 4. c. 92. de idololatria. H. Kippingius pag. 162 sq. de Cruce, Stephanus

¹⁸ Ostracismus erat honestum potentiorum exilium Athenis per decem annos. Plutarchus in Nicia pag. 530. Quare quum Hyperbolus, homo nequissimus, ea poenæ dignitate censeretur, qua fortissimum quemque civem olim censuissent Athenienses, desit et absumta est in hoc poenæ errore poenæ quoque natura. vide Ioannem Taylorium lection. Lysiacar. pag. 694. Similis apud Syracusanos Petalifinus, de quo Diodor. Siculus T. 2. pag. 65. Hesyclus in *πεταλιμός*, et Andr. Rivinus in dissert. de Petalifino, recusa in Iulii Car. Schlaegeri fasciculo nouo dissert. rarior. de antiquitatibus sacris et profanis. Helmst. 1744. 4. p. 107 sqq. De Thebanorum more haud dissimili Plutarch. de genio Socratis p. 578.

pharus in Mōysi in notis ad *Genes. l. 1. c. 12. sq.* Haec Vossius ad Ca-
 tullum p. 41 sq. et Græcæ in aduersariis p. 492. De decollatione, defos-
 sione viri in Isrohem et necē pessimi criminosis, Octav. Ferrarius lib. 2.
 elector. cap. 7. Bourdelotius ad Heliodorum pag. 26. et Ioan. Schænidius in
 dissert. de viviseptura. Lips. 1693: vbi cap. 6. de Vestalium Romanarum,
 si pudicitiam violassent, inhumatione. De crucifragio seruorum, et de *κατα-
 ποτισμῶ* agunt viri docti ad Suetonium Augustum cap. 67. Christian. Graecus
 in dissert. de *καταποτισμῶ*, cum facit supplicium iudeicum. Lips. 1662.
 Conr. Sam. Schurzstisch in dissert. de *καταποτισμῶ*. Witteb. 1700. Christ.
 Stockius in dissert. de *καταποτισμῶ*. Jenæ 1704. Gregor. Laur. Welleius
 in dissert. de supplicio submersionis apud antiquos. Hafniæ 1701. et Ioannes
 Frider. Schæterus in dissert. de *καταποτισμῶ*. Argent. 1753. De membro-
 rum praescissione, Petrus Faber III. Semestr. 19. pag. 284 sqq. Manus praeci-
 sio, si quis, moneram vel mensuram falsasset, vide Gangium ad Alexiadem
 pag. 384 sq. De rotæ poena Adr. Iunius III. 12. animaduersionum. De
 crucis supplicio (quod in seruos praecipue animaduertebant Romani, sed et
 aliae gentes quamplurimae vsae sunt, ita vt apud Indos, quoque illud recep-
 tum docet Marcellus ad Plutarchum de Fluminibus pag. 70, et apud Persas
 H. Kippingius p. 161 sq. a quibus post mortem demum in crucem actos ob-
 seruat, parinde vt ab Aegyptiis, Chaldaeis, etc.) Videndi I. Lipsius lib. 3.
 de cruce. Amstelod. 1670. 12. et cum Gregorii Calixti appendice de vera for-
 ma crucis et Gregorii Cassandri epistola. Brunsw. 1641. 8. atque in eius ope-
 ribus Antw. 1637. fol. editis T. 3. pag. 637 sqq. Idem in tractatu de crucis
 supplicio apud Romanos *vsitato*, qui comparet ad calcem antiquitatum Ro-
 manorum Kippingii, pag. 624. edit. Lugdunensis 1713. 8. et in Clausingii
 iure publico Romanor. T. 1. p. 607. Frid. ab Helbach epistola ad Lipsium
 p. 662 sq. inter editas a Burmanno. Henric. Kippingius de cruce et crucia-
 riis. Brem. 1671. 12. Iac. Bosius in libris 6. de cruce triumphante et glo-
 riosa italica Romæ 1610. fol. et latine, Antw. 1617. fol. Ios. Scaliger. ad
 Eulsh. p. 117 sq. Salmasius tribus ad Tho. Bartholinum Epistolis de cruce,
 vna cum huius libro de latere Christi aperto, Lugd. Bat. 1646. 12. Iacobus
 Gretserus libris quinque de sancta cruce, Ingolst. 1607. 4. tribus Vol. atque
 unico Volumine Paris. 1616. fol. Thomae Bartholini de cruce Christi Hy-
 pomnema quatuor. Amstelod. 1670. 12. et Lugd. Batay. 1695. 12. et dis-
 sertationes Ioan. Schmidelij, Jenæ 1668. Ioan. Iac. Freisleben. ibid. 1662.
 Georg. Moebii. Lipsiæ 1689. Caroli Henrici Langii. Lubec. 1728. Idem
 Lipsius et Gretserus lib. 1. c. 60. obseruat a Constantino Imperatore hoc sup-
 plicium in honorem Christi fuisse abrogatum. De quatuor clauis crucis Do-
 minicae

minicus videtur liber Cornelii Curtii. Anwerp. 1690. 12. *Pactus Aringhii* Tom. 2. Romae subterraneae p. 965 et 199. Petrus Martyr Froscianus in libro italice edito de clavis crucis Dominicae, et nominatim eo, qui Spoletae asseratur. Romae 1644. 8. Clavis Dominici a Constantino M. impositi columnae porphyreticae. Cangius pag. 29. ad Zonaram. De titulo S. crucis egerunt Honoratus Niequestus libris duobus, Paris. 1648. 8. et Anrw. 1670. 12i editis. Ludouicus Caezollus in mystagogo II. 24. p. 351 sqq. Matth. Hieronimus synagm. Hermentut. pag. 332. Buxtorfius pag. 248. Catalog. Ioan. Henr. a Seelen meditat. exegesis. I. pag. 379. Ioan. Georg. Alemannus in oratione de illustri inscriptione crucis Christi eiusque mysterio, quae inserta est T. IV. Temp. Heluetic. p. 662 sqq. Ioan. Wessellus in dissertationibus sacris, N. 4. et singularibus dissertationibus sac. Reichenmannus. Witteb. 1655. Io. Jac. Freisleben. Ienae. 1664. Io. Dan. Hanckius. Ib. 1672. Sam. Reyherus. Kilon. 1694. Gottfr. Mich. Felzer. Lipsi. 1725. De triplici capite diminutione apud Romanos, Boechius 2. in Topica Cic. p. 781. De amputatione nasi, labiorum etc. Felix Ofius in Graeuii thesauro antiquitatum Italiae tom. 3. pag. 1120. De poena plumbalis caedendi reos, Baronius ad Martyrolog. Romanum 6 Iunii. De supplicio quo afficiendi equis distrabantur, Rupertus p. 96. ad Florum. Liv. lib. 1. cap. 20. narrans de Tullo Hostilio perfidum Merium Sufferium illo supplicio afficiente, *primum*, inquit, *ultimumque illud supplicium exempli parum memoris legum barbararum fuit. In aliis gloriari licet, nulli gentium mitiores placuisse poenas.* De equuleo videndus Synesius Epistol. 44. p. 185. Octavius Ferrarius lib. 1. Elector. Carol. Sigonius de iudiciis III. 17. Iohn. Ward in translationibus philosophicis Londinensibus ex veteri anaglypho, Vol. XXXVI. pag. 232 sqq. et in earam Epitome (Abridgment) Tom. 5. pag. 10 sqq. Cerda p. 25. aduersar. sacre. et liber eruditus Hieronymi Magii, Anglaricensis, qui cum notis Godofr. Iungermanni editus est Amstelod. 1664. 12. et insertus T. 2. thesauri Sallengriani, pag. 1701 sqq. In eodem volumine habentur Excerpta ex libro praeclearo Antonii Gallonii 19. de SS. Martyrum cruciatibus cap. 3. qui Italice primum idiomate lucem adspexit Romae 1591. 4. deinde latino recensus 1594. 4. Colon. 1602. 8. Paris. 1659. et Amstel. 1667. 12. De variis SS. Martyrum tormentis et cruciatibus quae in actis illorum passim memorantur, praeter Gallonium videndus Cerda pag. 256 sqq. aduersar. sacre. c. CXXVIII. B. Bebelius Sec. IV. T. 2. pag. 1041 sq. Caspar Sagittarius de mar-

¹⁹ Graecorum vocabulorum accuratorem notitiam in Gallonio desiderat Urbanus Godfrid Siberius in vita Spyridionis p. 76. ex illius defectu notans plurimorum suppliciorum rationes non recte esse ab eo detectas.

martyrum crucibus. Lips. 1696. 4. Ioan. Georg. Dorstheus in saturo de
 supplicis et tormentis, quibus gentiles et alii sanctis quondam Dei homini-
 bus mortem intulerunt, inferta eiusdem septenario admirandorum I. C. p. 277.
 Christiani Kortholti de persecutionibus ecclesiae primitivae sub Imperatori-
 bus ethnicis liber editus Kilonii 1689. 4. Bonifacii Simonethae opus de
 Christianae fidei et Romanorum Pontificum persecutionibus, quod primum
 editum est Mediolani 1492. deinde recusum Basil. 1509. fol. Thomae Hur-
 tardi digressio de aliquibus instrumentis, quibus tyranni martyres torquebant;
 quae exhibetur in eiusdem Resolutionibus de vero catholico martyris fidei,
 Colon. Agrippin. 1655. fol. pag. 136 sqq. Godofr. Arnoldi historia Chri-
 stianorum ad metalla damnatorum, adiecta eiusdem commentationi de Fra-
 trum et Sororum appellatione inter Christianos usitata. Francof. 1696. 8. et
 dissertationes Io. Meisneri. Witteb. 1670. Io. Andr. Quenstadii. ibid. 1676.
 et Io. Georg. Walchii de bestiariis inter antiquiores Christianos. Ienae 1746.
 Sacrae Christi martyrum imagines, una cum instrumentis, quibus iidem olim
 torquebantur, a celeberrimo pictore Nicolao Circiniano aeri incisae prodie-
 runt Romae 1750. 4. De compede, fideiculis et vngulis agit idem Ferrarius
 lib. 1. elector. c. 6. vbi notat catastam, quam cum equuleo Sigonius confutit,
 nihil aliud fuisse quam pegma ferale. De catasta sigillatim Baronius ad
 Martyrologium 28 Iulii, vbi disserit de Cyphonismo. Fuit autem *καταστα*,
 catasta, cui collo inserti rei flagris caedebantur, vide Ezech. Spanhemius
 ad Aristophanis Plutum v. 470. *πυδοκάνη*, neruus, Gaulminus ad Eustathium
 pag. 45. Adde J. W. Gollingii dissertat. de Catasta seruorum. Actorfii 1730.
 Varia genera tormentorum enumerat Synesius Epist. 58. p. 201. Nazianze-
 nus 1. in Iulian. p. 89. etc. De nexu et additione, oppignoratione et ven-
 ditione debitorum qui soluendo non essent, multa Salmasius lib. de modo
 vsurarum cap. 17. 18. 19. qui etiam de neruo, compedibus, columbari,
 cuspo, cippo, numella etc. pag. 812 sq. Idem docet dissectionem corporis
 debitoris licet permissam lege, tamen vsu receptam nunquam fuisse p. 809.
 820. 826. Cum Salmasio conferendus Desid. Heraldus animaduers. in Salma-
 sium IV. p. 285 sqq. Iustus Ryequius libro de anno iubilaeo cap. 5. vbi Persarum,
 Graecorum Romanorumque seueritatem aduersus obaeratos confert cum legum
 Mosaicarum humanitate. Io. Frid. Hugleri dubia de sectione debitorum apud Ro-
 manos Lips. 1741. Io. Frid. Schereri dissert. de *Διχοτομία* veterum. Arg. 1757.
 qui quidem verbum *secare* proprie accipiendum esse vrgent. Sed ab hisca dis-
 sentiunt Iul. Carol. Schlaegerus in dissert. de debitore obaerato secundum ius
 hebraicum et atticum creditori in seruitutem adiudicando. Helmstadii 1748.
 et Ioannes Taylorius in commentario ad legem decemviralem de inope debi-

tore in partes dissecando. Cantabrigiae 1742. 4. dissectionem non de ipso debitoris corpore, sed de bonis eius aut de pretio, quo venditus esset, inter creditores diuidendo accipiendam esse ostendentes. Quomodo exul a relegato apud Romanos differret, docet Ouidius lib. 5. tristium elegia XI. Nimirum exuli opes et ius ciuitatis adimebantur, relegatus patriis tantum iussus abesse focus, vt idem Poeta canit. Confer Alex. ab Alexandro III. 20 et 23. vbi de publicatione bonorum. De deportatione in insulas per quam etiam ius ciuitatis amittebatur, vide Ioannem Gryphiandrum in tractatu de insulis edito Francofurti 1623. 4. cap. 16. pag. 197 sqq. De poenis et ignominiiis militaribus apud Graecos Potterus Archaeol. Graec. pag. 504 et 534. Apud Romanos Lipsius lib. 5. de militia Romana cap. 18. Alexander ab Alexandro lib. 2. genialium dierum cap. 13. Franciscus Robertellus tomo 10. thesauri Graeciani p. 1482 sq. praecipue vero V. C. Gerardus Sichteremannus in erudita dissertatione philologica et iuridica de poenis militaribus Romanorum, Amsterd. 1708. 8. Vide etiam Matthiae Zimmermanni florilegium in voce *Vitis*. Neque vero fas erat milites supplicio afficere antequam illis demeretur Zona militaris, vt praeter alios docet Caesarius quaest. 78. pag. 214. De excoecandi poena vide Cangii glossarium et Caroli de Aquino lexicon militare in voce *abacinare*. Morem canendi classicum antequam capitis sententia diceretur, obseruauit Lipsius ad Taciti anal. II. 22. et Stewechius ad Vegetium I. 23. II. 22. De more traducendi reos cum voce praeconis, *πρωκων προαγοραν* vt loquitur Zonaras XIII. 15. vide Cuiacium VII. 6. Obseruat. Dionys. Gothofredum ad lib. 13. §. 6. D. de iureiurando. Dan. Heckium de titulo crucis. Ienae 1667. et Barnab. Briffonium de formulis et sollempnibus P. R. verbis lib. 5. De Decimatione et vsu fortitionis, ut metus ad omnes, poena ad paucos perueniret, adi Plutarchum Antonio p. 934. Ciceronem pro Cluentio tom. 3. editionis Graecianae p. 208. Tacitum anal. XIV. 44. Coelium Rhodiginum lect. antiquar. X. 5. De suspensione de manu et pedè vnco perforatis Nicol. Fontana in epistola ad Nihesium ad calcem Thomae Bartholini de cruce pag. 283 sqq. De praecipitatione de monte Tarpeio et robore Tulliano vide Bombardinum lib. 1. de carcere cap. 4. Rycquium de Capitolio cap. 45. et Sigism. Frider. Dresigii commentationem de praecipitatione poena Romanorum publica, Lips. 1737. in qua contra Rycquium ostendit, praecipitationem non seruorum, sed liberorum hominum fuisse poenam. Supplicia extra ciuitatem fuebantur, ne sacrae et diuinae imagines illorum conspectu polluerentur, vt notat Gisbertus Cuperus VI. 19. obseruat. Valefius ad Ammianum XXVIII. 4. p. 527. Lipsius ad Tacitum p. 98. et Interpretes ad Hebr. XIII. 12. Carcerem Romae primus aedificauit

Ancus Martius teste Liuijo et Aurel. Victore, Tullianum a Seruio Tullio vocatum, quippe qui partem subterraneam eidem adiecit. Celebres ita Siculorum Latoniae, Plutarchus Nicia f. 541, 542. Cicero Verrina V. 27. Pontanus p. 387 sq. ad Eusebii Chronicon. Vincent. Mirabella antiquae Syracusae p. 66 sq. T. 11. thesauri Siciliae. Philippus Cluuerius antiquae Siciliae lib. 1. c. 12. p. 149 sq. *μεσίδας* Laedaeoniorum Basilius Epist. 379. pro quo male *Δακώδης* legitur ap. Plutarchum pag. 803. F. in Agide. Messeniorum thesaurus subterraneus. Plutarch. Philopoemene p. 367. Carthaginienfium *σὺγκλον*, Procop. lib. 1. de bello Vandalico c. 20. Atheniensium barathrum, et *αἰναγκαῖος*, *αἰπύριον*, Suidas, Bourdelotius pag. 23. ad Heliodorum. Persarum *Φερεῖον*, *λῆθης*, *carceri obliuionis*, in quem coniectorum nulla amplius debebat mentio fieri, Procopius lib. 1. de bello Persico c. 5. et Theophylactus Simocatta lib. 3. cap. 5. qui scribit recte appellari posse *δυσμενεῖας τῆμενος*, *maleuolentiae sanum*. Constantinopolitani palatii *Φερεῖ ἐλεφαντίνη*, cum meminisset Io. Cinnamus lib. 6. pag. 173. alia *χαλκή*, de qua Bandurius ad antiquitates Constantinopolitanas pag. 472. Confer quas de ergastulis Lipsius II. 15. electorum, Antonius Bombardinus de carceribus veterum, Patav. 1713. 8. et Prosper Stellartius lib. 1. de coronis et tonsuris cap. 14. Geolarij, commentarienses, fuerunt custodes carcerum, quibus damnatorum cura erat commissa. Vide Coel. Rhodiginum lectio. antiq. XVII. 10. et Baluzium ad Cypriani epistol. 33. Ergastula ab Hadriano fuerunt sublata. Spartianus c. 18. De carceribus monachorum confer Ioan. Mabillonii Reflexions sur les Prisons des Ordres religieux. T. 2. Opuscul. postumorum, et Baluzium ad Capitularia T. 2. p. 1088. De poenis libertorum ingratorum apud Romanos singularem dissertationem Lips. 1738. edidit Iac. Henr. Bornius. De poenis seruorum vide Plutarchum Coriolano f. 225. Nicol. Calliacii dissertationem T. 3. nouor. supplementor. thesauri A. R. et Graec. a Io. Poleano euulgatorum. Laurent. Pignorium libro de seruis, Tiraquellum ad Alexandrum ab Alexandro III. 20. etc. De poenis Coquorum, Petauium ad orationes Themistii pag. 512. De poenis et castigationibus discipulorum et adolescentum in scholis eundem Petav. p. 511. et Ludov. Gressollium in theatro Rhetorum lib. 5. cap. 6. et sq. tom. 10. Gronov. De poena conatus et voluntatis Ioan. Henrici Portii liber lucem vidit Francof. 1698. 4. cui iungendus Desiderius Heraldus lib. 5. animaduersion. in Salmasium cap. 2 sqq. pag. 337 sqq. Cuiacius observ. XV. 25. De poena in mortuos videatur Io. Schmidii diss. Lips. 1677. De poena in bruta animantia Io. Frid. Mayeri dissertatio Witteb. 1686. et Iani Doufæ Echo, Hagae Comit. 1603. 4. p. 55. De poena in res inanimatas Godofr. Hahnii dissertatio Lips. 1685.

Præ ceteris vniuersum hoc argumentum de poenis et variis eadem apud varias gentes generibus, apprime illustrauit Iacobus Doeplerus, Consiliarius Schwarzburgicus in opere bipartito edito Germanice Sonderhufæ A. 1693 et 1697. 4. quod inscripsit *theatrum poenarum, suppliciorum, et expunctionum Criminalium*, *Schauplatz der Leibes- und Lebensstrafen*. Idem parte 1. cap. 1. prolixè etiam agit de iudiciis variis præsertim Germaniæ, de quibus etiam notus Iusti Georgii Schottelii liber de singularibus et antiquis in Germania iuribus et obseruatis, Francofurti 1671. 8. et Ioan. Wernerus Gericken in Schottelio illustrato. Lipsi. 1718. 8. De Germanorum poenis et multis pecuniariis conferendum Christophori Lehmanni Chronicon Spirense. II. 28 sq. De poenis apud veteres Prussos Erldauerres Preussen Tom. 2. pag. 141 sqq. Suppliciarum plerorumque et tormentorum icônes sæpe descriptas exhibet liber memoratus in ²⁰ Museo Mineruæ Venetæ tom. 1. pag. 150. *Il teatro della crudeltà praticata nelli più feueri tormenti del Mondo, che dalla crocifissione di Gesu Christo fino al giorno presente si uidero... Aperto in cento e quattro figure intagliate in rame, e delineate dall' incisione di Giovanni Leysbet, Olandese.*

XVII. De seruis apud Iudæos præter Interpretes ad Exodi XXI. 1-17. Leuitici XXV. 39. et Deut. XV. 12-18. e Maimonide et aliis agit Iac. Altingius diss. sexta philologica, Heptade VII. tomo 5. Opp. pag. 222 sq. vbi de perfessione aurium; et 237 sq. vbi de seruorum profelytismo et libertinis. Ioan. Georgius Abichtæ exercitatione de seruorum Hebræorum equitatione et seruitiis Lipsi. 1704. Bernh. Sebast. Cremerus in retracte Exercitationum propheticotypicarum, Amstelæd. 1723. 4. quarum prima est commentarius literalis et mysticus de seruis. Ioan. Ens sub Tac. Hai. van den Honert et Franc. Fabricio dissertationibus VI. de iure seruorum et ancillarum Mosæico. Lugd. Batav. 1730. 4. Ioan. Henr. Heideggerus in exercitatione de oeconomia Patriarcharum; quæ prima est in Historia sacra Patriarcharum T. 2. vbi multa de seruis. Ioannis Casimiri Micgii constitutiones serui hebræi ex scriptura et Rabinorum monumentis collectæ, nec non cum ceterarum gentium consuetudinibus hinc inde collatæ. Herbornæ Nassouior. 1739. 8. Leonhardi Hoffmanni ancilla hebræa. Ienæ 1712. Ioan. Palmstrot dissertatio de seruis Hebræorum. Vpsal. 1700. 8. Ioan. Christianus Kirchmeierus in dissert. de perpetua Hebræorum ex aurium perfessione seruitute ad sponsorem nostrum I. C. non referenda. Marburgi 1725. et in eius exercitationum academicar. fylloge. p. 338 sqq. Vide et Surenhuffi opus Mishnicum T. 3.

pag. 360. 382. *Waltherum ad Sikeliam* p. 24. *Mithridate Sota III.* 8. et ad eum locum *Wagenfeld* nota s. p. 226 et *B. Quenstadii antiquitates ecclesiasticas* pag. 915. *Di. Emattus de Albuquerque Soares* dissertatio historicoiuridica de potestate *Iudaeorum in imperio sub Romanorum Imperio* latine scripta legitur in commentariis academiae Regiae *Vlyssipponensis Lusitanice* editis 1724. fol. De *seruis Aethiopsium* diligenter disserit *Ioan. Potterus* lib. 1. *Archaeol. Aethi.* cap. 9. tom. 12. *Gronov.* De *Lacedaemoniorum seruis* *Craegius* lib. 1. cap. 14. *Meursius* II. 6. Misc. *Lacon.* tomo 5. *Gronov.* et *Benedictus Auerantius* diff. 20 et 21. ad *Thucydem.* De *Helotibus Lacedaemoniorum* *Julius Carolus Schlaegerus* singulari dissertatione *Helmstadii* 1790 habita. De *seruis publicis ac priuatis Graecorum* ideq. *Meursius* in *Creta* lib. 1. cap. 14. De *seruis Romanorum* *Philippus Ludouicus Harnekenius* diff. 2. de *cura domestica Romanorum* *Giesae* 1669. 4. et *Fabianus Toernerus* in *dissertat. de seruis Romano* *Vpsal.* 1727. 8. aliique mox memorandi. Nam vt de *ministris* atque *apparitoribus Magistrarum et Sacerdotum* apud *Romanos*, nonnihil prius addamus; *ministri Magistrarum* erant *Scribae*, de quibus *Lib. X.* 46. *A. Gellius* VI. 9. *Nepos* vit. *Eumen.* c. 1. *Cicero* *Orat. Verrin.* III. 79. et *Ernesti* in *clau. Ciceron.* voce *Scriba*; *Accursi*, de *quibus* *Salmaf.* de *millia Rom.* c. 14. 15. *Orosius Patavinus* de *ciuitate Rom.* cap. 66. *Sigonius* de *antiquo iure ciuit. Rom.* lib. 2. cap. 15. *Lipsius* *Elect.* *Or.* I. 23. et *Philippus* a *Tetze* parte 1. monumentor. *veteris Aethi.* cap. 3. et *Fabretus* *inscrip.* c. 6. p. 433. *Præcones*; vide *Briffonium* de *formaliso* lib. 1. 5. et 6. *Isid.* *Gutheriur de iure manium* II. 18. et *interpretes* *Iulii* *Postuicis* lib. 4. *segm.* 91. *Lictores*; confer *Thom. Reinesium* ad *inscrip.* p. 43. *Vicarios*, de quibus *Amplissimus Cuperus* in *Harpocrate* p. 176 sq. *Schwarzius* ad *Plinii Panegyricum* p. 379. *Burmannus* ad *Petronii* cap. 97. et *Sertorius Ursinus* in *monumentis Patavinis* p. 232. *Imitatores*; *Statores* de quibus *Guilelmus* cap. 30. de *Magistris Rom.* *Carnifices*, *Distributores*, *Rogatores*, *Custodes*; *Nomenclatores*; *Excubitores*; *Stipatores*; *Calatores*, *Dispersores* et *Apparitores Brutianis*, de quibus vide *Ouphrii Panuinii* de *ciuitate Romano* cap. 56 et 66. *Sigonius* de *antiquo iure ciuium Romanorum* cap. 17 et 9. vbi de *Scribis*. *Lipsum* lib. 1. *Electorum* cap. 32 sq. vbi *sigillatim* de *Lictoribus* multa, de quibus etiam *Vossius* *Etyrnologico*, *Alexander* ab *Alexandro* lib. 1. c. 27. et *Reinesius* in *Epist.* ad *Hofmannum* p. 564 sq. *Ianus Guitelmus* de *Magistratibus Romanorum* cap. 29 sq. et *P. Faber* lib. 2. *semestrium* pag. 326 sq. *Wolfg. Lazius* 2. de *Republica Rom.* pag. 291 sq. et *Bulengrus* de *imperio Rom.* III. 36. *Andr. Christiani Eschenbachii* *diff. de Scribis veterum Romanorum* *Iena* 1687. et T. 2. *synagma* *diff.* A. 1700. 8.

atque in Eschenbachii diss. academica: V. Norimb. 1705. 8. Ministri Sacerdotum populi Romani Camilli et Camillae, Flamiani et Flaminiae, Aeditimi siue Aeditui: scribae publici Pontificum; 4. commentarius XV. virum sacris faciendis, adiutores Haruspicum, Calones, Sacerdotum (confer Bergeri spicilag. p. 107.) Tibicines, qui sacris publicis praesto erant, Tubicines, Pullarii, Popaei, Victimarii, Lictor Flamini, Flaminia dialis, Praetoria siue Praeclamator, Lictores sex viginti Vestalium, Praefici, Designator, et Vespasie siue Vespillo. Vide Onoprium de ciuitate Rom. 1. 42 et 45. Ceterum de omni seruorum apud Romanos praefertim genere, eorumque officiis egregius exstat liber Laurentii Pignorii de seruis, pulcherrimorum rerum plenus nec simplici vice editus vt Augustae Vindelicor. 1613. 4. Patav. 1656 et 1693. 4. in qua postrema editione accessit liber eiusdem Pignorii symbolicarum epistolarum excusus pridem Patav. 1629. 8. In editione libri de seruis Amstelodamensi 1672. 12. subiicitur Titus Popina de operis seruorum ex edit. Anwerp. 1606. 8. Tum Ludouici Antonii Muratorii dissertatio de seruis, quae inserta est tomo tertio commentariorum societatis conlumbariae Florentinae, in qua Pignorius, qui seruorum et libertorum officia non satis accurate distinxit, refellitur. Ostendit vero Muratorius, seruis viliora, libertis honoratiora demandata fuisse ministeria: vt praetereamus, quae de seruis ex veterum lectione notata sunt a Alexandro ab Alex. III. 25., Salmasio de modo vsurarum cap. 19. pag. 870 sq. Guetero Donaldsono in: oeconomica sua, et Iosepho Laurentio lib. 1. Polymathiae, dissert. 9 sq. Exstat etiam in Bibl. Ioannea huius vrbis Hamburgensi apparatus non contemnendus de hoc argumento magna cum industria collectus a Frid. Lindenbrogio, haud indignus fortasse qui digeratur et in lucem edatur. Serui alii erant mercenarii, Homero Odyss. 4. 644. *βύττες*. Alii mancipiorum in numero, siue bello capti siue emti aere, siue nati in familia siue peregrini, qui se ad tempus in seruitutem dabant, vt ciues Romani possent fieri post manumissionem. Vide Burmannum p. 282. ad Petronium. Seruorum conditionem non adeo duram ac detestandam fuisse, vt vulgo perhibetur, probare contendit Georgius D'Arnaud duabus dissertationibus de iure seruorum, et de his, qui praetii participandi causa sese venundari patiuntur. Leouardiae 1744. 4. De nundinatione seruorum apud veteres liber singularis historicoiuridicus Io. Frider. Iugleri editus est Lipsiae 1741. 8. Seruis recens emtis apud Athenienses dabantur bellaria, vide Ezech. Spanhemium ad Aristoph. Plurum v. 768. 795. De ianitoribus veterum siue de ministris ad fores vt appellat Lampridius in Alexandro Seuero, consules Casp. Sagittarium lib. de ianuis veterum cap. 16. De Ostiariis Imperatorum consule Pignorium p. 214. et Franc. Bianchinum.

in libro Italice edito. *Opera ad Inferiorem sepulchrali de Liberti, Serui et Vfficiali della Casa di Augusto, Romae 1727. fol. pag. 22.* De Ostiariorum Palatii et Ecclesiae officijs quae non esset vilia aut abiecta reicienda sed magnis dignitatibus adscribenda sunt. vide Cangii glossarium et Begeri spicilegium antiquitatis p. 80. Apud eundem Begerum p. 83. memoratur Tiberii Caesaris Pedisequos praemians pag. 393. atrienles, arcellarii, et arcarii serui pag. 112. 113. De more pedes mancipiorum creta notandi vide Dalechampium ad Plin. 35. 17. vnde perspicuum est cap. 18. non legendum eum codice Pintiani *creatis pedibus, sed cretatis.* De seruis ad mentem ministrantibus Stuckius antiquit. Conquial. II. 20 sq. p. 202 sq. III. 3. p. 286. de inuitantibus idem II. 3. de seruorum victu ac diaeta. Idem I. 22. De equariis eorumque varijs generibus Bianchinus lib. cit. pag. 20. et Pignorijs p. 180. De iure vitae et necis, apud Graecos negato dominis in seruos, apud Romanos concesso, Desiderius Heraldus p. 287 sq. animaduersionum in Salmasium. De dominorum in seruos et Parentum in libros potestate constitutionibus Principum coeercita Grotius pag. 15 sq. horum sparsionis, et Petrus Faber III. 16. pag. 220 sqq. semestrium. *Dotalis* serui et *recepticii* vocantur qui in mariti potestate non erant, sed vxori peculiare, quippe excepti cum pecunia quam illa pro libitu tractabat, nec dati dote. Vide quae ad Gallium XVII. 6. et Plauti Alinariam Act. 1. scen. 1. vers. 72. Manumissionis Seruorum non vnus ritus fuit: manumittebantur enim vel 1) ad plenam libertatem atque ita, vt ciues R. fierent, *vindicta*, siue virga Praetoris alapaque inflictione ²¹ et actione in circulum; vel *censu* aut denique *testamento*, videatur Boethius I. ad Topica Cicaronis p. 271. ²² vel 2) ita, vt impetrarent libertatem non iustam, fierentque Latini iuris non Quiritium, per *epistolam* ²³, vel *inter amicos et conuiuii adhibitione*. Vide quae ad Senecam de vita beata c. 24. Ita manumissi quidam non plene sed conditione operarum vel census annui. Vide Cangium in *capitales*. Libertos siue manumissos ingratos fas erat a Dominis suis iterum addici in seruitutem, vnde S. Ambrosius cap. 3. de Iacobo et vita beata tomo I. p. 488. *Ita libertatem accepisti, vt meminisse manumissoris tui debeas, vt patrono tuo noueris legitimum obsequium deferendum, ne ab ingrato reuocetur libertas.* Adde Gothofredum ad Cod. Theodof. II. 22. IV. 11. et Iac. Henr. Bornii dissert. de poenis ingratorum libertorum apud Romanos. Lipsi. 1738. Ceterum de manumissione eiusque generibus ac ritibus confer Interpretes ad Tacitum lib. 13. annal. cap. 27. Brissonium

lib.

²¹ Vide Libaniam Tom. 2. pag. 250.

²² Confer Brissonium lib. 7. de formulis pag. 639 et 665.

²³ Vide Gaulminum pag. 41. ad Eustathium.

lib. 1. antiquitatum iuris cap. 11. Wilhelmum Loos, libro 4. de manumissione seruorum apud Romanos, Vitruv. 1687. 242. Coelestium tom. 1. Patrum Apostolicorum p. 105. Phaedrum P. Burmanni p. 111 sq. Mich. Piccartum oratione XII. Thoni. Crenium tom. 11. animaduersionum historico philologicarum, p. 84 sq. Aug. Poltkanum Misc. c. 34. Nicol. Henzlium p. 442. Oti. Vratislaviensis. Carl. Sigonium de antiquo iure civ. Rom. lib. 1. cap. 6. et Ioan. Gortl. Heinemann Syntagm. antiq. Rom. Antisprad. illustrant. lib. 1. tit. 4. De formulis manumissionis vide Petrum Franciscum Chiffonium in quatuor opusculis p. 230 sq. et Briffonium de formulis lib. 8. Adde Edmundum Martene, apud quem T. 1. thesauri anecdotorum p. 765 et 914. occurrunt formulæ manumissionis, quemadmodum pag. 764. formula seruitutis. De pileo, libertatis P. R. olim indice et restitutæ vindicæ, confer Iani Gerhardi Milzoffi IV. dissertationes Paphlæ 1655. Ioan. Burcharthi Menckenii dissertationes literarias p. 211 sqq. et Gundlingium in den Heinen deutschen Schriften. Halæ 1737. 8. p. 465 sqq. Manumissionis iconem veterem illustratam habes in Ioan. Frider. Christii notis academicis, p. 99 sqq. De eo, quod licuit seruis pecunia se ex seruitute sua redimere, Frid. Lindebroghus ad codicem legum antiquarum pag. 1464. De manumissione per denarii excussionem id. p. 1387. Martene T. 1. thesauri anecdot. p. 104. et Muratorius in Dissertazioni sopra le Antichità Italiane, T. 1. p. 167. et de manumissione in ecclesia idem Lindebroghus p. 1432. Ad locum Terull. lib. 5. cap. 4. contra Marcion. *alienos enim seruos nec Galba manumisit* vide Latinium tom. 1. epist. pag. 298. Sub initium Consulatus Iulienæ seruos manumittere, ut notat Sirmondus pag. 193. ad Sidonium, qui pag. 71 sq. ad Ennodium etiam videndus de manumissione in Ecclesia apud Episcopum facta, et de more frangendi tabulas seruitutis tom. 1. oper. pag. 334 sq. Manumissionis formula, sine qua nemo ex familia propria ad sacros ordines promouere valebat, legitur apud Muratorium T. 2. anecdot. p. 187. cum Muratorii obseruationibus. Optimi ordinis causa decurios fuisse libertos, indeque illis, qui his decuriis præessent, Decurionum nomen inditum esse post Gutherium ostendit Celeberrimus Gorius in monumento, siue columbario libertorum et seruorum Liuiæ Augustæ et Caesarum p. 87 sqq. et Bianchinus p. 21. De *ισονομια νεουκην* et more, quo certis diebus festis quotannis domini seruis ministrarunt præter Plutarchum in Numa ad eundem Martinus Desrio in comment. ad Senecam Tragicum p. 25. Alexander ab Alexandro lib. 2. cap. 22. dierum genial. tom. 1. edit. cum notis variorum pag. 462 sq. Non nisi seruos Romæ, initio medicinam exercuisse, negat contra Robortellum argumentis non inficiendis Casaubonus ad Suetonii Caesar. cap. 4.

Dredianus in *apologia medica* (ubi et de eo quod non siccantis annis Roma exfulauerit) et Sponius misc. pag. 144 sq. Vide Iulii Caroli Schlaegeti historiam litis de medicorum apud veteres Romanos degentium conditione. Helmstadii 1740. 4. De medicis Graecorum eorumque honoribus, et quod liberi, non autem seruis conditionis fuerint, de qua mulieribus medicina Graec. confer C. M. Schmedbauerum de re medica veterat Graecorum. Altdorfi 1746. De feminis ex arte medica claris existat dissertatio Polycarpi Friderici Schocheri. Lipsi. 1748 edita. De feminis servat, *μυροδολος τῶν ἀγγέλων*; Valesius ad Sozom. IX. 17. De mansuetis aliisque seruis apud Longobardos V. C. Iustus Fontanini in libro edito Italice Venet. 1698. 4. qui recensetur in actis eruditorum. tomo 3 supplementi pag. 282 et germanice: versus a Ioan. Georg. Biltore insertus est P. 2. eius auserlesener *kleiner Christen*, p. 294 sqq. et L. A. Muratorius T. 1. antiq. Italiae p. 156. De seruis veterat Germanor. Phil. Cluverius lib. 1. antiquae Germaniae cap. 15. pag. 98 sq. Variis eorum genera refert Lindebrogius ad codicem legum antiquarum pag. 1477. *Scale*, Ierus. id. p. 1348. De seruis apud Germanos medii aevi nonnulla praecelara nonnet dissertatio Ioan. Nicolai Hermi *de iure de hominibus propriis* 24, quae recensetur in observationibus Halensibus tomo 4. p. 191 sq. et inserta est eius opuscul. Vol. 1. T. 2. N. 4. Vide et Cangii glossarium in *basileus*. Ioannis Hermi *Stamm* libros tres de seruitute personali, quorum primus persequitur veteris et recentis aevi iura circa *seruos*, secundus de *famulis* tractat, tertius de *hominibus propriis*. Frfti 1625. 8. Ioan. Frid. Hufani librum de hominibus propriis. Hamb. 1590. 8. I. G. Estor in specimine iuris germanici de hominibus propriis, Germaniae, in Westphalia praesertim supersticibus, quod exstat P. V. eius auserlesener *kleiner Christen* p. 114 sqq. Hermannii Ad Meinders dissertationes binas de origine, natura et conditione hominum propriorum et emphyteuticorum, nec non de manumissionibus et redemptionibus hominum propriorum, quae subiunctae sunt eius dissertationi de iurisdictione colonasia Lemgoviae. 1713. 4. Christiani Thomasiae dissert. de hominibus propriis et liberis Germanorum. Halaë 1701. Iusti Henningi Boehmeri dissert. de iure et statu hominum propriorum, a seruis Germaniae, non Romanis, deriuando, Halaë 1716. recusam in eius Exercit. ad Pandectas

T.

24. De his etiam fufe in C. H. S. theatro seruitutum, edito germanice Noritbergae A. 1709. 4. Ceterum falli Ioannem Bodinum, qui lib. 1. de republica capite 3. scripsit omnem seruitutem inter Christianos sublatam fuisse A. C. 1215. docet Christianus Thomasia ad institutiones, p. 14. Iure seruitutis in res publicas Christianas reduci optat Ioan. Petrus Ludewig de iure clientelari Germanorum. Halaë 1717. 4. p. 148 sq.

; Vpl. 2.

S

F. 1. p. 736. Idem Boehmerus lib. 4. tit. 9. iuris ecclesiastici Protestantium T. 4. pag. 77 sqq. agit de coniugio seruorum, quorum alii *Casari* siue glebae addicti, alii ministeriales *Gasindi* dicebantur. Consultanda quoque sunt, quae de seruis Germanorum mediæ aevi in medium attulerunt Ioan. Guil. de Gœbel cap. 1. libri de iure et iudicio rusticorum in foro germanico. Helmstadii 1743. 4. edini, et Henr. Christi. Senckenberg. Schatzkammer libræ vnico, fasciculo sexto. Praecipuus vero commendandus est Ioschimus Förgieserus, Tremonienfis, in libris tribus de conditione seruorum apud Germanos tam veteri quam noua, qui primum prodire Coloniae 1707. 8. deinde multis accessionibus aucti atque ita immutati, vt nouum plane opus videri possit, recusi sunt Lemgouiae 1736. 4. De seruorum coniugijs, Ioach. Vadiani ad Ioan. Zwickium epistola, ad calcem scripturarum veterum Alamanicarum Goldasti, tomo 3. De manumissione seruorum apud Germanos, praeter eundem Förgieserum libro tertio, videndus Christianus Thomafius notis ad institutiones pag. 19. et Goldastus ad paræneticos veteres pag. 433 sq. qui pag. 437. singularem hac de re tractatum promittit. Formulas manumissionis apud Anglo-Saxones vide in Hickefi dissertat. epistolar. pag. 14. 23. In Africa fuit *ἑλάνη πάλις* in qua vnicus ingenuus Dianae sacerdos. Vide Schottum ad proverbia p. 296. De festo seruorum Hesych. in *οὐκεία*.

CAPVT XVI.

Scriptores de rebus, censu, decimis, primitiis, vectigalibus, aerario, salariis, immunitate, testamentis, nundinis, auctionibus, numis, vfura, abaco, mensuris ac ponderibus.

De aerario et rebus regum Israelis. 1. De decimis ac primitiis apud Iudaeos et alias gentes. 2. De rebus et vectigalibus Graecorum, Persarum etc. 3. De Romanorum vectigalibus, aerario, censu, et rationarijs Imperatorum. 4. De immunitate, largitionibus, salariis. 5. De testamentis. 6. De nundinis auctionibus, tabulis nouis etc. 7. De commercijs et nauigatione veterum. 8. De numis veterum. 9. Hebraeorum et aliorum Orientalium. 10. Graecorum. 11. Romanorum. 12. Germanorum, Gallorum etc. 13. Historiae numismatice. 14. Siglae in numis et antiquis inscriptionibus. 15. De abaco. 16. Vfuris. 17. Mensuris et ponderibus. 18.

I.

De aerario et redditibus regum Israelis magnum est apud Iudaicos et Christianos scriptores silentium, praeter pauca illa, quae notant Villalpandus ad Ezechielem 10m. 2. parte 2. pag. 509 sq. qui redditus regis Salomonis annuos computat 57876 talenta Attica (adde pag. 553.) eaque confert cum redditibus regum Assyriorum, Persarum, Graecorum, Romanorum: Bertramus cap. 15. de republica Hebraeorum pag. 271 sq. editionis Constantini Imperator et Schickardus de iure regio pag. 211 sq. et 275 sq. editionis Carpzov. et 269. ubi de Decimis¹ regi tribuendis. Vide etiam sis interpretes ad IV. Regum XVIII. 15. et XX. 13. 17. De sacro aerario per annum ficti, mense Adar offerendi, solutionem augeri et conseruari solito, adi Talmudicos in tractatu Seckalim quem illustravit Ioan. Saubertus, Ahdorfii 1680. 4. Seldenum lib. 4. de iure nat. et gentium cap. 5. et lib. 3. de Synedrui cap. 10. et Ioan. Heinr. Parreidt. dissert. de auro iudaico. Lips. 1743.

II. Sacerdotes alebantur ex sacrificiis, decimis, primitiisque. Ac de decimis quidem frugum, fructuum, pecorum et armentorum videbis interpretes ad Num. XVIII. 21. Tob. I. 6. De decimis secundis ad Deut. XIV. 24. Tob. I. 7. et Eduardum Bernhardum pag. 287. ad Iosephum, Mishnam Surenhusianam tom. 2. pag. 108. De decimis tertiis denique interpretes Deut. XIV. 28. XXVI. 12. Tob. I. 8. Spectant ad hoc argumentum codices Talmudici *דמך* de re dubia tomo 1. edit. Surenhus. pag. 76. *מעשר*² pag. 245. *מעשר* pag. 263. et *עלה* pag. 306. de arborum praeputiis. Mosia Meimonidis Jad. chafakah lib. 7. tr. 3 et 6. Guil. Guisus ad Berahot VII. 1. Iosephi Scaligeri dissert. de Decimis inter eius opuscula, D. Augustus Varenus in suo trifolio, Sixtinus Amama ad calcem Antibarbari Biblici et post Drusium in loca Iosuae, Iudicum et Samuelis. D. Carpzov. ad

S 2

Schi-

¹ Apud alias etiam gentes morem illum Decimarum civilium principibus pendendum receptum fuisse docent Plutarchus in quaestionibus romanis ubi de decimis Herculi datis pag. 238. Iulius Pollux pag. 6. Suidas in *Μεγας*, et e recentibus Seldenus ad marmora Oxon. pag. 45. Huetius Alnetanis quaest. pag. 323. Balengerus de vestigialibus cap. 8. tomo 8. Graenian. pag. 846 sq. et Paganinus Gaudentius de saeculi Iustiniani moribus p. 30. 32. Ac sub initium huius saeculi regi Christianissimo Decimas huiusmodi loco omnium aliorum tributorum exigere suavit, cui tot munitissima castella debet Francis, Sebastianus de Vauban in libro *projet d'une dixme Royale* anno. 1707. 12.

² Uterque codex etiam latine versus a Ioanne Vilmanno existat in eius centuria prima deliciarum ruralium in loca difficiliora V. T. pag. 127 sqq. Argentorati 1705. 8.

Schickardi ius regium Hebr. pag. 270 sq. Ioan. Seldenus opere ³ anglie edito de Decimis, Lond. 1618. 4. et in eius operibus Vol. 3. pag. 1060 sqq. cuius tria primorum capita latine a se versa Ioan. Clericus V. Q. subiunxit commentario suo anno his edito in Pentateuchum... Franc. Gomarus T. 1. Opp. p. 643. David Clericus Quaest. sacr. pag. 2 sqq. Io. Spencerus III. 10. de legibus Hebraeorum. Samuel Basnagius anal. politico- ecclesiastic. Tom. 2. p. 504 sqq. Salomo Deylingius observ. sacr. P. 3. p. 209 sqq. et 271 sqq. Ioannes Prideaux oper. theolog. p. 360 sqq. Paullus Fagius in Onkelosi Paraphrasin Deut. XIV. Bernh. Seb. Crömerus Antiquitatum Mosaicorumpicarum Tom. 1. p. 115 sqq. Petrus Zornius ad Hecataei Abderitae Eclogas p. 17. Georg. Ludov. Oederus in centuria coniecturarum de difficilioribus S. S. locis p. 110 sq. et I. G. Carpzouius ad Goodwinum p. 619 sqq. His addendus Io. Conradus Horringerus dignus Henrici nepos, cuius commentarius philologicus sive exercitationes X. de Decimis Iudaeorum cum epistola doctissimi Viri Hadr. Relandi anno 1712. prodierunt Lugduni Batav. in 4. et dissertationes Alb. Gunzelii. Witteb. 1641. Io. Frischmuthi, Ienae 1657. Gustavi Peringeri. Vpsal. 1685. Dan. Mülleri. Iense 1692. Ioan. Kaerup. Hafniae 1707. Similiter in veteri Ecclesia Christiana Clericis Decimae dantur, vel loco illarum liberae oblationes tanquam decimae, ut loquitur S. Cyprianus Epistola 1. Confer M. Antonium de Dominicis IX. 2. Cotelierum ad constitut. Apostol. II. 35. Petrum de Marca IV. 10. de Concordia Sacerdotii et Imperii, et VI. 12. vbi de eo, quo iure Decimas reddituum Ecclesiasticorum sibi arroget Episcopus Romanus. Iosephum Binghamum lib. V. Orig. ecclesiastic. c. 5. Iust. Henning. Boehmerum T. 3. iuris ecclesiastici Protestantium. Christ. Thomassii observ. de Decimis, quae exstat T. X. observ. Halensium p. 221 sqq. et Misanders (Ioan. Sam. Adami) curieuse Gedanken vom Decem. Dresd. 1704. 8. Iure diuino decimas ecclesiasticas deberi disputat Franc. Suarez libro de diuino cultu c. 9 sqq. p. 71 sqq. Aduersus Seldenum⁴, cui postea

³ Titulus operis est: *History of tithes, that is the practice of payment of them, the positive lawes made for them, the opinions touching the right of them.*

⁴ Seldenus coactus est A. 1618. 18 Ianuarii Archiepiscopis et Episcopis satisfacere hac epistola retractoria, quam in Historia ecclesiastica Angliae refert Ieremias Collierius et Richardus Tillesley praefat. ad animaduers. in Seldenum B. 4. *My good Lords. I most humbly acknowledge my error, which I have committed in publishing the History of Tithes, and specially in that I have at all by shewing any interpretation of holy Scriptures,*
by

postea assensus est Miltonus, pugnant Rich. Montacutus in Decaroticis, siue diatribis upon the first part of the late History of tithes. Lond. 1621. 4. et apparatu ad Origines Eccles. pag. 254 et tom. 2. Originum pag. 210. Iacobus Sempie libro de sacrilegiis, Georgius Carletonus, Cicestrienfis Episcopus, et Cornelius Burgesius alique scriptores Angli de Decimis. Richardus praecipue Tillesley animaduersionibus ad Selden Historiam decimarum Anglice editis Lond. 1621. 4. quibus praemissus est Catalogus LXXII. scriptorum qui ante A. C. 1215. fuerunt, et ius Diuinum decimarum agnoscunt. De origine et iure Decimarum in Germania prodiit dissertatio Georg. Ludov. Boehmeri. Goettingae 1749. Hermanni Adolphi Meinders dissertatio de origine et iure decimarum in Germania subiuncta est eius operi de statu religionis et reipublicae in Westphalia. Lemgouiae 1714. 4. Laicis decimas percipientibus concessa facultas fuit a S. Ludouico Galliae Rege eas ecclesiis cedendi, vide Martenium tom. 1. Anecdotorum pag. 126. a Bonifacio VIII. permissum, decimas per biennium colligi ex bonis ecclesiasticis in regni Galliae subsidium; idem ibid. pag. 1286 et 1290. De *nonis et decimis* sub Carolo M. et posteris frequens mentio. Videatur le Cointe tom. 4. p. 659 sq. et tom. 7. p. 726. Nonae iure colonario, decimae iure ecclesiastico soluebantur. Vide Cangium in *Nonae*. De decimis ecclesiasticis in gratiam pauperum impositis agit Ioan. Launoius tom. 2. Opp. parte 2. pag. 592 sqq. Decimas soluere etiam plus simplici vice in Alcorano iubet Muhamedes. De Decimis apud gentes persolutis vide Spencerrum III. 10. de legibus Hebraeorum.

by meddling of Councils, Fathers or Canons, or by what else soeuers occurs in it, offered any Occasion of argument against any right of maintenance, Iure Diuino, of the Ministers of the Gospel: beseeching your Lordships, to receive this ingenuous and humble acknowledgment, together with the unfeigned protestation of my Grief, for that through it I have so incurred both his Majesty and your Lordship's displeasure, conceived against me in the behalf of the Church of England. Tomo tertio nouae editionis operum Seldeni Londini 1726. tribus voluminibus in folio curante Dauide Wilkinso excusae, exstat Anglice the history of Tithes with a Review ex edit. Londin. 1618. 4. an admonition to the Reader of Sir James Serapil's appendix, and of Dr. Tillesley's animaduersiones upon the history of Tithes: (quam responsionem edi prohibitam queritur T. 3. 1706.) a Letter thro the Marquess of Buckingham. Legitur etiam in eodem volumine tertio p. 1455 sqq. dissertatio de scopo historiae decimarum ad Regem Iacobum. Historiam carceris sui ipse texit Seldenus in iudiciis maria stansi T. 2. opp. pag. 1421 sqq. vide quoque pag. 1697 et 1699, vbi de prima editione libri suppressa.

De primitiis frugum, fructuumque et primogenitis apud Iudaeos in Templo offerendis, quas *πρωτογενήματα* vocat Philo de sacrificiis p. 172. Vol. 1. edit. Mangeianae. *ἀπαρχαῖς τῶν πρωτογενήματων* p. 177. et *πρωτότοια* p. 180. idem Philo de praemiis, Vol. 2. p. 233 sq. Varenius in trifolio sacro, Rost. 1646. 4. Buxtorfius Lexico Rabbinico pag. 2650 sq. Scriptores memorati supra pag. 434. vbi de festo messis: Talmudici in tractatibus **בכורות** et **בכורות** tom. 1. edit. Sarenhus. pag. 320. et tomo 5. pag. 155. e quibus priorem etiam cum versione magis perspicua et notis suis edidit Vir Clariss. Christianus Ludouici 1696 et Lipsi. 1712. 4. Maimonides in tractatu de primitiis, quem ex parte Gustauus Peringerus. Vpsal. 1694. integrum vertit et edidit Ioan. Rudolph. Cramerus. Lugd. Batav. 1702. 4. Abarbanel capite tertio Exordii in Leuiticum; Ioan. Lightfootus Decade chorogr. Marco praemissa c. 4. 5. 6. Ioannes Rudolphus Grunerus in diatribe de primitiarum oblatione ac consecratione. Lugd. Batav. 1739. 8. Bernh. Sebastianus Cremerus antiq. Mosais. aegypt. tom. 2. pag. 165. Paullus Fagius in Onkelosi Paraphrasin in Deu. XXVI, 2. Outmannus in codicem Iadaiim pag. 53 et 184 sqq. I. G. Carpzonius ad Goodwinum p. 611 sqq. Interpretes ad Exod. XXIII. 19. XXXIV. 19. 26. Leuit. XIX. 23. XXIII. 10. Num. XV. 20. Tob. I. 6. et dissertationes Danielis Lipstorpil. Bremæ 1693. Danielis Lundii. Vpsal. 1703. Io. Henr. Hottingeri Marpurgi 1711. et Danielis Gerdesii. Duisburgi 1730. De primitiis lanae detonsae speciatim vide scriptores apud Lundium pag. 881. §. 21. Sio primitias etiam in Ecclesia Christiana veteri offerendi morem obtinuisse affirmant Beueregius ad Can. IV. Apostolicum et in codice canonum vindicato pag. 191 sq. Goarus ad Euchologium pag. 656. Nouarinus in schediasmatibus sacro profanis lib. 5. c. 13. Petrus Canisius de decimis, primitiis, oblationibus, Ingolstadt. 1609. 8. Sed negat Celebrerrimus Io. Georg. Walchius Histor. Ecel. N. T. pag. 782. ostendens, primitiarum nomine ab Irenaeo, ad quem in primis prouocant aientis sententiae patroni, non nisi panem et vinum eucharisticum esse significatum. Similem Aegyptiorum, Graecorum, Romanorum aliarumque gentium vsum obseruarunt Grotius ad Exod. XXIII. 19. Spencerus III. 9. de legibus Hebraeorum, Lindenbrogius ad Censorinum pag. 6 sq. Meursius in Graecia feriata pag. 117. vbi de primitiis Vestae oblati, et Tho. Crenius in Museo philologico historico pag. 8 sq. Praedae quoque primitias diis esse oblatas ostendit Eustathius ad Odysseam p. 692 edit. Basil. 1560. et Suidas in *ἀρχοθία*, quibus iunge Elsnærum ad Hebr. VII. 4.

De beneficiis et redditibus Ecclesiasticis scriptores laudauimus supra p. 679. cap. 13. §. 23. quibus addenda quae supplementi loco ad librum de hoc argumento

mento sub Hieronymi Acosta nomine editum notat Rich. Simon tomo 3. Bibl. criticae cap. 32 sq.

III. Antiquissimis temporibus dona oblata regibus, ut narrat Herodotus III. 89. Primus Darius Hystaspis Persarum rex tributa stans imposuit, unde dicitur *καθηλας*. Eius reditus annui 14560 talenta. De Graecorum aliarumque gentium censu, reditibus, vectigalibus, tributis agunt Christophorus Besoldus, Casp. Klockius et Jacobus Bornius in libris de Aerario et Gregorius Tholosanus in synagmate iuris uniuersi lib. 3. etsi operae pretium esset hoc argumentum quod ad celeberrima regna et republ. Graeciae et Asiae attinet, diligentius et ex instituto a viro aliquo erudito pertractari. De Atheniensibus tamen vide Potterum lib. 1. Archæok cap. 14 sq. de Lacedaemoniis Cragium IV. 1 sq. Apud Persas hoc peculiare, quod et hodie etiam ab illis obseruari notat Ioan. Chardinus tomo VI. Descript. Persiae cap. 7. ut certis regionibus iniunctum esset per certam partem anni regem eiusque aut lam vel exercitum alere, aut certum genus rerum necessariorum aut ad commoditatem vel luxum etiam et splendorem facientium suppeditare, ut et Herodoto et Strabone notat Briffonius lib. 1. de regno Persar. pag. 163. Ita reginis in singulas mundi muliebris partes integrarum prouinciarum vectigalia addita fuisse e Platonis Alcibiade 1. notauit Muretus. XV. 10. Var. lect. Etionum. In regium fiscum illata fuisse Herodotus scribit talenta annua 14560. Iustinus 30000. Chardinus tomo 6. p. 147. ait regi Persiae quotannis redire tricies et bis millea millia librarum Gallicarum: Adamus Olearius octies millea thalerorum millia, quorum singuli tres valent libras Gallicanas. Confer Barnabam Briffonium de regio Persiarum principatu lib. 1. p. 252 sqq.

IV. De reditibus, aerario, fisco et tributis ac vectigalibus veteris Romae videatur Onuphrius Panuinius in imperio romano cap. 22. tom. 1. thes. Graeciani pag. 441 sq. Iul. Caes. Bulengerus lib. 9. de imperio romano (tomo 8. antiq. Roman.) et quae libro tertio habet de aerario, fiscoque. Eiusdem Bulengeri liber de tributis ac vectigalibus populi romani prodit Tolosae 1612. 8. et subiectus est vtrique editioni tractatus Christophori Besoldi de aerario publico, Tubingae 1618. et auctius Francof. 1620. 4. His addendus Nicolaus Bergierus lib. 1. de publicis imperii romani viis tom. 10. Graev. lib. 1. sect. 12. et sq. et sectione 21. vbi de pecunia manubiali. Christianus

Paulum Manutium, qui triplex aerarium fingit, vnum triumphale de spoliis et manubiis, sanctius alterum, in quo aurum vicissimarium, et tertium in quo annuae vectigalium pensiones repositae fuerint, refellit Philippus Rubenius lib. 1. electorum cap. 24.

*Stianus Fridericus Fränckenstein in observationibus de aerario, quae seorsum primum editae Lipsiae, deinde curante Io. Georgio Graevio recusae Ultraiekti 1701. 4. in syntagmate variarum dissert. pag. 632 sq. Ratbodus Hermannus Schelius in dissertatione de tributo et aerario, recusa. tomo 10. thesauri Graeviani pag. 1223. Christi-Donatus, cuius exercitatio de aerario romano prodiit. Witteb. 1670. Henz. Dodwellus praelectiona. Cambdeniam. pag. 457 et 709 sqq. Adamus Colerus Parerg. iuris cap. 28. Ferratius Epistol. pag. 221 sqq. auctor Anonymus, qui anglice edidit, in gallicum deinde sermonum translatus: *Remarques sur l'administration des finances des Romains*, quae inferuae sunt tomo primo sylloges, Recueil des pieces d'Histoire et de Litterature, Parisiis 1738. 8. p. 103. et Alexander ab Alexandro genial. dien. lib. et cap. 2. ubi etiam de quaestoribus eorumque scribis et in eorum locum ab Augusto constitutis praetoribus aerarii, de quibus Lips. ad Paet. tib. 13. Annal. Quod in provinciis procuratores Caesaris, in vrbe fuerunt praefecti aerarii. Vide Briffonium III. 18 et 19. antiquitat. iuria, qui etiam de procuratore rei priuatae et de fisci patrono videndus c. 20 et 21. De vectigalibus veteris Romae praeter Lipsium lib. 2. de magnitudine romana, Balengeri commentationem paullo ante laudatam, et Pancirolli obseruationes III. 31. variarum lectionum, exstat etiam eximius liber V. C. Petri Burmanni, editus primum Traiecti ad Rhenum 1694. 12. et deinde auctius recusus Lugd. Batav. 1734. 4. ac insertus tomo primo supplementor. a Poleno editorum, pag. 911. de quo consulenda Acta Eruditorum 1695. pag. 178 sq. et 1737. pag. 489 sq. De vectigali salinario Pitiscus ad Aurel. Victorem pag. 64 et 185. De vectigali meretricio siue chrysfargyro Bandurius ad antiquitates Constantinopolitanae pag. 644. Io. Henelius in otio Vratislauenfi cap. 50. Salmasius ad ius Atticum p. 259 sq. et Desid. Heraldus animadv. ad Salmasii obseruat. p. 393. De *columnario, ostiario*, quod de columnis et ostiis exigebatur, vide interpretes ad Caesarem III. 32. de bello ciuili. De *vigesima pro manumissione*, quae ex ea pecunia soluebatur, quam serui aut alii patronis seruorum, libertate donatorum, dabant consulatur Scipio Maffeius P. 1. Veronae illustratae pag. 224. Alexandriae etiam Astrologi pendebant *βλακωνόμιον* quasi vectigal stultorum, quod a stultis confulerentur, vt refert Apostolius V. 65. prouerb. De Vespasiani impet. vectigali vrinario, quod Fullones pro colligenda, in positis per angiportus amphoris, vrina, ad perliendas, incretandas, durandas et purgandas vestes soluere iubebantur vide quae Viri docti ad Sueton. in Caligula cap. 40. Vespas. cap. 23. Henelius in otio Vratisl. cap. 32. Caesar Zarottus in medica Martialis tractatione Venet. 1657. 4. cap. 24. Bernardus Ramazzinus de morbis artificum cap. 15. et Hen-*

Memorandum est de legibus Romae antiquit. Romanorum pag. 648. Tunc et plures de sordidis vectigalibus disputantes laudantur, Caspar Klockius de aerario lib. 2. cap. 147. Hermannus Latherus de censu lib. 1. c. 5. num. 24. Jac. Guicciolus lib. 10. observationum cap. 7. et lib. 22. cap. 34. et Christoph. Colerus cap. 12. Pareygon Iuris. Vectigal in ipso speciebus solvendum cuius in codice Theodos. mentio occurrit, intelliges de rebus ipsis, v. g. ligno, frumento, lapidibus, non eorum pretio. De aërio militari, quod Augustus instituit, disputat Franckensteinus diatriba laudata pag. 644. De fisco Pontificum, Iacobus Gutherus II. 12. de iure Pontificio, tomo 5. Graevian. De aerario sacro et priuato principis idem Franckensteinus pag. 664. De thesauris principis per promoneas, eorumque prepositis thesaurariis, Nicolaus Bergierius lib. 4. cap. 24. De discrimine inter aerarium et fiscum locus classicus exstat in Plinii Panegyrico, cap. 36. ex quo discet, aerarium populi, fiscum principis fuisse: confer Schwarzium ad hunc locum, Klockium modo laudatum, lib. 1. cap. 2. p. 34. et Christophori Pelleri observationes et additamenta ad Klockium pag. 431. De tributorum leuatiōe et remissione actionum fiscalium eximiae quaedam observationes Scaligeri leguntur in eius lectionibus Aufonianis lib. 2. cap. 15. Quadragesimae leuatio occurrit in numo Galbae apud Patinum pag. 146. thesauri; vehiculatio Italiae remissa, fisci iudaici columba sublata in numis Neruae apud eundem p. 155. Nouies milies HS. abolita ab Hadriano, vide eundem p. 163. Post Perseum, Macedoniae regem, delectum tanta pecuniae vis Romam delata est, vt ab eo tempore populus Romanus tributum pendere desierit teste Plinio XXXIII. 3. et Valerio Maximo IV. 3. Quid sit inter aerarios vel in Caeritum tabulas refertur, discet ab eodem Franckensteinio pag. 633 sq. qui pag. 664. etiam agit de arca siue banco publico, priuatorum opes publica fide continent. Non pauca etiam de hisce argumentis praeclare obseruata sunt D. Casp. Zieglero lib. 2. de iuribus Maestris. De Publicanis, siue publicorum Reipublicae redituum redemptoribus, quos Hippobolus Gracci, auctor operis imperfecti in Matthaeum telonarios vocat, consulantur Hammondus ad Matth. IX. 19. Grotius ad Matth. V. 46. Euseb. III. 13. Alexander Morus ad Matth. XI. 12. Salmasius de foenore trapezítico pag. 240 sqq. 380 sqq. Desid. Heraldus animaduert. ad Salmasium pag. 186 sqq. Petrus Nannius IV. 1. Miscell. Petrus Bynaeus de vectigalibus B. R. c. 19. p. 117 sqq. Coclecius Com. 1. Patrua Apostolicor. pag. 284. Carolus Sigonius de antiquo iure ciuili R. II. 4. tom. 1. thesauri Graeviani p. 149 sqq. Guil. Saldanus Ortor. Disimp. lib. 4. exercit. 6. 15. Sam. Basnage ad A. C. 31. num. 13. Ferrarius Epistob. pag. 94 sqq. Io. Tob. Krebsius de vsu et praestantia Romanae historiae in

N. J. interpretatione p. 22. sqq. Ioan. Struckmannus in commentationibus binis, de portitoribus in litteris Romanis, et de portitoribus seu publicanis in N. T. obuiis. Lemgov. 1750. 4. Cqnr. Sem. Schurzfleisch in dissert. de ordine publicanorum. Wirteb. 1689. et Dan. Guil. Møller in dissert. de publicanis. Altdorfii 1703. De reditibus et vectigalibus Pontificis Romani agitur in libello ab Elzevirius plus simplici vice in minori forma exeso, sub titulo, Respublica Romana, pag. 523. sq. et in libro gallice edito, *Tableau de Rome.*

De *Censu* Romanorum, vide scriptores de Censoribus, laudatos supra cap. 14. p. 705. et B. Phil. Lud. Mannekenium dissert. de cura domesticâ Romanorum pag. 157. sq. Numerum hominum a Seruii Tullii temporibus Romae durante libera Republica in censum relatorum ordine exponit H. Vossius cap. 6. de magnitudine Romae veteris. De lustris condendi ritu A. Pagi ad A. C. 14. num. 5. Orphani antea isamunes, a Camillo censore ~~seruati~~ facti sunt. Platarch. Camillo fol. 129.

De rationario Augusti siue breuiario imperii eiusque reditibus vide quas viri docti ad Suetonium August. cap. 28. Rupertum ad Florum pag. 117. Io. Christi. Neu dissert. de breuiario Augusti. Tub. 1709. Lambecium lib. 2. Commentar. de Bibl. Vindob. pag. 72. eique laudatos Iac. Gutherium lib. 1. de officiis domus Augustae cap. 2. Bulengerum de imperio romano II. 32. hisque adde duplex rationarium, quod graece et latine ediderunt Benedictini in analectis graecis Paris. 1668. 4. pag. 321. et V. C. Iac. Gronovius ad calcem librorum parentis sui de festertis Lugd. Bat. 1691. 4. Vtrumque autem breuiarium siue rationarium recentius videtur, neque prius ex illis Caesar, Octavianus Augusto recte tribuitur, quoniam frequas hic est Graeculorum error, quorundemque Augustorum siue Imperatorum res et instituta ad Augustum referre atque inde magnas nugas superaddere. Conf. de imperii rationario Salmat. pag. 808. ad Solinum, editionis Paris. et Iac. Godofredum ad codicem Theodosianum tomo 2. pag. 481.

De Graecorum Romanorumque veterum, vti Gallorum quoque recentium variis institutis ad promouendam abundantiam rerum necessarierum, frequentandaque cum fructu praeter agriculturam opificia ac commercia, videndum opus quod gallice edidit M. de la Mare Paris. 1710. fol. sub titulo

traité de la Police. Cui addatur Coyerii *la Noblesse & le Commerce*, Paris. 1756. 12. et ex germanica M. I. B. versione. Rostochii 1756. 8.

V. De immunitate sacerdotum a tributis apud Aegyptios Grotius et Clericus ad Genes. XLVII. 22. 26. ad quem locum notatur in Io. Damasceni parallelis tomo 2. p. 779. *οἱ πάντες ἱερεῖς καὶ οὐδὲν νόμισμα ἀποδοῦναι ἔβουλοντο οὐκ ἔροοντο οὐκ ἐπέβουον, καὶ τὰ τὸ ἐν ἱεραίοις.* Vide quod etiam ante legem immunitas fuerit bonis sacerdotibus, etque hoc inter ethnicos. De eorundem vi et Chaldaicorum Doctorum immunitatibus constat ex Diodoro Siculo lib. 1. pag. 17 et 66, et lib. 2. pag. 82. De aliis gentibus conferatur Claudii Arhenii dissertatio de sacerdotibus, cap. 4. Vpaliae. 1674. 4. De immunitate sacerdotum apud Hebraeos confer Billarminum de clericis cap. 19. et Wafferrum ad Shekalim p. 28. 29. ubi de eo, quod sacerdotes immunes ab offensus do ficio. De immunitate sacerdotum apud Romanos vide Gutheriam lib. 1. de iure Pontificio cap. 28. tom. 5. Graev. pag. 56. De Christianis res nota vel ex S. Basilii Epistola 279 et 304. et multis sancita legibus, ut Constantini M. apud Eusebium X. 17. Histore Eusebii et aliorum, de quibus Io. Georg. Reinhard de iure Principum Germ. circa sacra pag. 201. multisque scriptis asserta, quorum pars laudatur in Bibliotheca iuridica Lipenii P. 1. pag. 429. editionis recentissimae. Vide etiam B. D. Io. Sluterum de ministrorum Augustanae Confess. ordine, Hamburg. 1650. 12. cap. 4. et Bartholdi Krakerwizii Bedenken, warum christliche Obrigkeit die Diener der Kirchen ohne Aufsicht Noth mit Steuern und Malzen zu übersehen. Gryphisw. 1627. 4. De immunitate Doctorum Professorumque Conringius in antiquitatibus academi. pag. 112 sq. 351 sq. Ioan. Christianus Iterus libro de gradibus academicis cap. 11. 12. Nicolai Borbonii opuscula pag. 233 sq. Petrus Rebuffus de privilegiis Vniuersitatum, collegiorum, bibliopolarum et omnium, qui studio adiuuato sunt, Francof. 1585. 8. privilegio cXLVI sqq. Christi Hoffmannus de immunitatibus litteratorum, Witteb. 1712. Christi Liebenthal de privilegiis studiosorum, eorumque qui studio adiuuato sunt, ad calcem collegii politici Marpurgi 1644. 4. editi. Anteriorum praestatione et recipiendi hospitis necessitate immunes Professores litterarum. Vide Schultingium p. 216. Iurisprudentia Anteuustinianae. De privilegiis litteratorum apud Hebraeos Ioan. Leonh. Lentini dissertatio prodiit Witteb. 1700. p. 111.

De largitionibus frumentariis Romanorum, viscerationibus aliisque eius generis ut panis, olei, carnis porcinae, vestium donationibus publicis

T 2

Bibliothèque des Sciences et beaux Arts T. V. pag. 290. N. L. L. 1756. pag. 777. Varii, qui occasione huius scripti editi sunt libelli, quibus Coyerii consilium vel impugnetur vel defenditur, recensentur tom. 6. eiusdem Bibliothecae Telectiarum et artium legantiorum pag. 235 sqq.

videndi Iustus Lipsius lib. 1. Elector. cap. 10. et lib. 3. de magnitud. Romae cap. 10. Vincentius Contarenus, Lipsii aduersarius, in libro de frumentariis largitionibus Romanorum, edito. Vesaliae. 1669. 12. Salmasius ad Vopisci. Aurelian. cap. 35. Vopiscus iterum cap. 47. et sq. Pancirollus in notitia imperii occidentis, cap. 5. 10. Guil. Stuecius lib. 15 antiquitat. consular. cap. 21. Andreas Tiraquellus in Alexandri. ab Alexandro. dies. genit. lib. 5. pag. 324. et Ioan. Bruyerius de re cibaria lib. 4. cap. 12. Pelletierus in epistola de largitionibus Romanorum, quae inserta est diario gallico, *Mercur de France*, A. 1737. p. 1474 sqq. Anonymi. dissertatio de largitionibus Romanorum et antiquitate, rbedarum, quae obuia est in libello gallico, *Variétés historiques, physiques et littéraires*. Parisiis. 1792. 8. tom. 2. pag. 81 sqq. Ioan. Heder. Bucclorus de monastibus Imperatoribus Romanis, tom. 2. eius dissert. de congiario. Witteb. 1712. Frid. Henr. Graffii dissert. de mullibus. Lipsi. 1734. Similis panum et frumenti largitio obtinuit Constantiнопoli et Alexandriae, de qua Valesius ad Euagrium. II. 5. p. 68 sq. Etiam in alimentum pauperum, puellarumque pecuniam erogurunt Imperatores tum in Italia tum extra eam; vide Maffei pag. 400. Musci *Vesaliensis*; Ludov. de Hemper dissert. de pueris puellisque alimentariis. Hafniae. 1739. et Ioan. Erb. Kappii prolusionem de alimentariis. Lipsiae 1735. De auro coronatio siue donatio, quod post victoriam vel in inauguratione Imperatori offerebatur, vide Scæthum. III. Myrothec. cap. 37. pag. 879 sq. Valesium pag. 445. ad Ammian. De stipendiis militibus, annona, commodis et praemiis et donis, militibus agit idem Lipsi. lib. 1. Elector. c. 2. ad Tacit. I. Annal. pag. 38. Lipsiumque impugnans Contarenus libello de stipendio militari, qui post Vesaliosam editionem recusatus est tom. 10. Thes. Graeuiani in quo etiam occurrit diatriba Franc. Robortalli de commodis, praemiis, et donis militibus et Erycii Pureani syntagma de stipendio militari apud Romanos. Katbodus Henr. Schelius in dissertationibus de stipendio militari, de stipendio ducorum, de stipendio equestri et militari, de die stipendii, quae exstant tom. 10. thesauri Graeuiani. Frid. Otto Menckenius in dissertat. de Romanorum veterum stipendiis militibus, adiecta Ioan. Burch. Menckenii dissertationibus litterariis, pag. 268 sqq. Paulus Merula in dissert. de praemiis, quae militum sequebantur Romanis, ad calcem eius operum postea sequitur de publico ciuibus distributa annuatim annona. Glossae Philoxeni: *annona παρεχθη εις τους διακομη. Σειδ. παρα, μετ' τας νηρας διδομενα. Paris. ciuibus, militibus militaris, Ostiensis nautis, et Palatinus ministrantibus in aula Imperatorum. Eriphora a Iustiano Imp. Medicis et διδασκαλοι των λαυδερτων detraclas, quæritur Procopius, Hist. Arcanæ cap. 26.*

moventur. Videantur etiam Lipsius lib. 5. de militia Romana cap. 16. Bla-
 sius Vigenierus ad Caesarem de bello gallico gallice a se editum pag. 448. ubi
 docet legionem militum illo tempore per singulos annos constitisse summa
 circiter 19900 thalerorum. Leonh. Portius in diss. quae extat tom. 9. anti-
 quitat. Graecarum, Hermannus Hugo lib. 2. de militia equestri c. 6 et lib. 5.
 cap. 1. Quomodo vero militum pensio siue merces proprio vocabulo
 dicitur *obsequium* siue *stipendium*, bene functis *commodum*, *donativum*, *ἀριστίον*,
meritum; quandoque etiam extorta *coenatica*, et a tribunis *stillatoras*: ita
 ferocum *dimensum*, de quo Iosephus Laurentius lib. 1. Polymathiae diff. 10.
 Quae manuariam operam locantibus praebatur pecunia dictum *manupre-*
tium, quod locantibus operam agrariam, *pulueraticum*, quod nautis pende-
 batur, *πικύρα*; gladiatoribus *auctoramentum*, athleticis, *ἀθλον*, quod histrio-
 nibus *λύκα*, siue *locar*, de quo Scaliger ad Festum et Lipsius aliique ad Ta-
 cit. 1. 77. Anualium. Iudicium et exequutorum *sportulae*, *δικαστικά*; Xenia:
 suffragatoris *suffragium*; proxenetae *proxenetium*, *Φιλάνθρωπον*, *ἐρημευτι-*
κόν, pro insinuatione libelli supplicis *ἐμφανιστικόν*, *insinuationum*: Legatis
 praebatur *legaticum* siue *viaticum*, *πρεσβεῖον*, *ἐφόδιον*, *στορεῖον*, Iac. du
 Portus pag. 384. ad Theophrasti characteres: quandoque etiam *unguentarium*
 ad vnguenta, cuius mentio apud Plinium lib. 2. epistola XI. Aduocatis pro-
 victa causa *patnarium*, Medicis *sostrum soferium*, *latorium*, praeceptoribus
μινερυαί, *didactrum*, *διδασκαλεῖον*. Quod pro solo et in eo extructis aedi-
 bus pendebatur tributum *σολαίριον*, Eclogae Basilic. lib. 58. pag. 448. adde-
 quae viri docti ad lib. 15. Digestor. *qui potior in pignore*. Merces pro loca-
 ip spectaculis *locar*, *τὸ θεωρεῖν*. Salmastus pag. 234 ad Solinum. De hisce
 omnibus et aliis bene multis huiusmodi dolebunt nobiscum studiosi rerum
 antiquarum non exstare Valerii Chimentellii opus doro logicum, siue de re
 donatiua antiquorum, cuius argumenta exhibuit ad calcem libri eruditi de
 honore bisellii, Bonon. 1636. 4. pag. 236 sq. et tom. 7. thesauri Graeviani
 pag. 2193. De salariis Sophistarum, Rhetorum, Philosophorum et Profes-
 sorum apud veteres vide Lucian. tomo 1. pag. 341. Marinum in vita Procli
 cap. 29. Iustinum in apologia prima pag. 9. edit. Grabii; Alciatum lib. 5.
 Parergon. cap. 27. Iosephum Laurentium tomo 10. antiquitat. Graecar.
 pag. 1169. Calaubonem ad Sueton. et Salmastum ad Capitolin. Berneggeri
 orationes pag. 169. Ioan. Christfriedi Sagittarii otium Ienense, dissert. 9.
 de origine salariorum et stipendiorum: Christiani Wilhelmi Loescheri diss.
 de stipendio literario, Witteb. 1696. Cresollium lib. 4. theatri Rhetorum
 cap. 3. et ubi de didactris Sophistarum priuatis lib. 5. cap. 3 sq. Octauium
 Ferrarium proloquio 33. pag. 528 sq. Io. Georg. Walchii dissert. de prae-

miis veterum Sophistarum, Rhetorum, atque Oratorum. *Tomo 1719* recensam pag. 103 sqq. Parerg. Academic. Io. Wilh. Stueckium lib. 1. antiq. conuivial. cap. 19. Christi Falsterum lib. 2. cap. 5. Quaestionum Romanarum et Frider. Iac. Beyschlagii orationem de praemiis, quae olim bonarum litterarum cultoribus collatae sunt, quae exstat in eius sylloge pag. 475 sqq. Vide etiam Thom. Crenium lib. 7. animaduers. pag. 140. 141. et Christoph. Aug. Hétumanni Poecilen lib. 1. pag. 130 sqq. et de mercedibus praceptorum Iacob. Reuardum lib. 1. cap. 10. Quod nuntio pro epistolis portandis reddebatur, dictum est *portorium*, quod tabellario pro reparandis calceis, *calcearium*, de quo Suetonius in Vespasiano cap. 8. et Nieol. Bergierius lib. 4. de viis Imper. Romani cap. 11. sic. *clauarium* ad clauos siue calceos clauatos militares parandos, apud Tacitum lib. 3. histor. cap. 50. Confer Laurentii Polymathiam diff. 6. lib. 1. *Vestiarium* ad vestes, *cibarium* ad cibos, *cerarium* ad cereos, *vasarium* ad vasa, *diarium* in dies singulos, *hordearium* ad hordeum et frumenta. Vide Pitiscum ad Sueton. tomo 2. pag. 481. *agriugensiori pulveraticum*, commentariensi. *catenaticum*, notario vel antiquario *sepaticum*: Lindebrog. p. 1373. ad codicem legum antiquarum. *Libertaticum* quod libertus dabat Patrono, id. p. 1424. *Linguarium* quod pro lingua remere locuta penditur. Muretus XII. 3. var. lectio. Indici dabatur *indicium*, faustum nuntium afferenti *Evangelium*, Plutarch. Demetrio pag. 896. siue *Μάρτυρον*, nutrici *nutricium* seu *Στατήρον*, afferenti desideratum aliquid *νόμισμα* artificii *ἐπιχειρεα*, pro rei inuentae nuncio *ὑποθηρον* confer Pollucem lib. 6. cap. 41. Iac. Godofredi tractatum de salario Genev. ex editione secunda longe auctiorem 1666. 4. Matthiae Zimmermanni analecta pag. 468 sqi Salmuthum ad Pancirolli deperdita pag. 40. et Meursii auctarium philologicum cap. 28. De sportulis et erogationibus publicis siue pecuniariis siue frumentariis adeundus etiam Stueckius lib. 1. cap. 35. Antiq. Conuivial. Thom. Demisterus ad Corippum pag. 206. Hieron. Magius II. 2. Miscell. tom. 2. thesauri critici Gruteriani. Henrici Norisii praelectio Pisana de sportularum origine et vsu apud Romanos et Christianos, tom. 4. Opp. pag. 599 sqq. Petri Hunderi dissertatio, Hafniae 1712. quibus adde Frid. Aug. Junii antiquitates sportularum apud Romanos quotidianarum. Lipsi. 1745. De *salariis clericorum* contrariae Ioannis Petri Ludewig et Christiani Thomasi differtationes recensentur in relationibus innoxius A. 1797. pag. 490. De legatorum *lantiis* consule Io. Guil. Bergeri dissert. de lantiis veterum, Witteb. 1711. De *Aduocatorum honorario* adeatur Frid. Brunnerus ad legem Cinciam; de Medicorum Desid. Heraldus V. 20. p. 404 sq. in Salmasium. De *diuinatorum* praemiis Hieronymus ad Michae III. 5. pag. 1520 sq. tom. 3. edici

Marcianae. De Pythionicarum brabeo Edmundus Dickinson cap. 7. Delph. Phoenicissantium.

VI: De Testamentorum origine et probatione erudite egerunt Henricus Speelmannus in singulari dissertatione, quam recensitam vide in Actis Eruditorum A. 1698. pag. 445. et Albertus Dittericus Trekel in tractatione de origine atque progressu testamentificationis praesertim apud Romanos, quae cum praefatione Georg. Christi. Gebaueri edita est Lipsiae 1739. 4. Confutendus etiam Potterus IV. 15; Archaeol. graecae, D. Christianus Thomaeus dissert. de origine et initiis successionis testamentariae apud Romanos, et altera de sensu legis decemviralis testamentariae, Halae 1705. Ioan. Henr. Summermannus in coniecturis de origine et progressu testamentorum apud Romanos pariter ac Germanos alioque populos. Berolini 1735. 4. Io. Gottl. Heineccius in syntagmate antiquitatum Romanarum iurisprudentiam illustratum pag. 502 sqq. Veteres formulae testamentorum graece scriptae sub nomine Andragorae et Epicteti Grinniae leguntur in inscriptionibus Gruteri pag. 216. Alias videre licet apud Diogenem Laertium in vitis Philosophor. Alias testamentorum formulas (latinas praesertim) exhibent Georgius Fabricius in monumentis variis antiquis, Basil. 1549. 8. Manutius in officia Ciceronis pag. 148 sq. edit. Graevii; Barnabas Brissonus lib. 7. de formulis p. 674. Testamenta Iulii Caesaris, Augusti et Tiberii, relata a Suetonio in horum vitis, illustrat Zacharias Huberus in dissertationibus iuridicophilologicis quinta, sexta et septima. Integras testamentorum tabulas e lapidibus et monumentis vetustis exhibet Barnab. Brissonus de formulis et solemnibus P. R. verbis lib. 7. pag. 643 sqq. Testamentum Castrense ἀγραφον memorat Plutarchus Coriolano pag. 217. De vigesima haereditarium videndus Petrus Burmannus c. 11. libri de vestigialibus Romanorum. De diis haeredibus ex testamento apud Romanos dissertatio Franc. Can. Conradi prodiit Lips. 1725. Rempublicam haereditatem instituere lege Romana vetitum erat. Vide Plinium lib. 5. epist. 7. De testamentis Christianorum confer Iac. Schalleri binas dissertationes Argentorati 1661. De testamentis Clericorum Monachorumque M. Antonius de Dominis IX. 12. De origine potestatis ecclesiasticae in testamentis, Seldeni liber scriptus anglice: *the original of Ecclesiastical jurisdiction of testaments*. Germanis olim testamenta nulla, teste Tacito, confer Berneggerum quaest. 119: in librum de moribus Germanorum. De origine et via testamentorum apud veteres Germanos, et de differentia inter testamenta Germanorum atque Romanorum vide, praeter Summermannum paullo

* In Speelmanni operibus postumis anglice editis Oxon. 1698. fol.

ante laudatum, Ioan. Adami Koppii specimen iuris Germanici privati de testamentis Germanorum iudicialibus et sub dio conditis, Francof. ad Moenam 1736. 4. De Anglo-Saxonum testamentis vide G. Hickesii dissert. epistolarum pag. 56. De ludicro testamento Gramini Porcelli praeter scriptores in Bibliotheca latina IV. 5. a me laudatos vide Henr. Valesium in notis ad Ammianum Marcellinum p. 354. Legitur illud etiam in Taubmanni notis ad Culicem Virgilii pag. 146. et in calce adagiorum Erasmi aliorumque Hanoviae iunctim editor. et apud Vuuassorem libro de dictione ludica pag. 219. et in W. E. Tentzelii dialogis vernaculis A. 1696 p. 191. et apud Gesnerum de quadrupedibus p. 1032. Descriptum primo est Moguntiae a Iohanne Alexandro Bracciano, et a Georg. Fabricio postea correctum locis aliquot. ex antiquissimo exemplari inuento Memmelsbii in Thuringia ad Vnstrum. Exstat et ridiculum eiusmodi testamentum Afini, quod ex veteri MS. vulgavit Lambecius tomo 3. comment. pag. 984.

De testamento ex asse, ex semisse, ex dodrante, prima cera etc. vide Alexandrum ab Alexandro libro et capite primo, et ibi Tiraquellum. Tum interpretes ad Suetonii Caesarem cap. 83. De testamentorum licentia inhibita, notas Bourdelorii ad Lucian. tom. 1. pag. 37. Casaubonum ad Sueton. August. cap. 50. De testamento subsignatione vero Salmasium in animaduersionibus ad Heraldum; Vossium lib. 4. de idololatria cap. 91. et Georg. Lud. Boehmeri dissertationem, cuius index testamenti signati et subscripti a testibus in inuolucro vis et auctoritas vindicata, Goettingae 1746.

VII. De nundinis, mercatu et cognatis argumentis. adeundus Gregor. Tholosanus in synagmate iuris lib. 25. cap. 3. cuius distributa inde recusa est tomo 8. Graev. pag. 697. In eodem tomo pag. 641. exstat quoque Erycii Puteani de nundinis Romanis liber, noua Fastorum veluti facula. Puteano addes Allatum capite octauo libri de mensura temporum. Nono quouis die *ἀγορὰν* celebrare solitos Romanos, testis etiam Plutarchus in Coriolano fol. 222. Neque tamen inde colligendum est, ternas nundinas, ut quidam docti viri existimarunt, confecisse septem et viginti dies. Eleganter enim obseruat Celeberrimus Ernesti in clauis Ciceroniana voce *Trinundinum* numerandorum dierum initium fieri a nundinis primis et desinere in tertiis: nundinas autem secundas more latino bis numerari, ut idem dies sit nonus a primis nundinis, et primus in altera enneade dierum. Ex quo effici quidem Vir Acutissimus ostendit, trinundinum siue tres nundinas cum diebus interiectis summam tantam

In Olympiis vniuersa Graecia sollemnes nundinas celebrabat, vnde mercatum Olympicum vocat Iustinus III. 5.

rum septemdecim dierum conficere. De mercibus Romam undique aduectis agit Bergierius lib. 4. de viis imperii romani cap. 33. tom. 10. Graev. De hastrarum et auſtionum origine ac ritu conſulendi Alexander ab Alex. III. 16. Fulvius Urſinus ad Caefarem pag. 87. poſt fragmenta Hiſtoricorum, et Iunius Rabirius cuius liber ex edit. Pariſienſi A. 1554. 4. inſertus eſt tomo 3. theſauri Graeviani. Nam M. A. Brunellus libro, tertium iam gallice edito de hoc argumento Pariſ. 1704. *Nonveau traité des Crites*, hodiernam auſtionum iura uſumque, in Gallia praefertim, perſequitur. Idem Ludovicum Poſtium alioſque allegat. Poſtii de ſubhaſtatione liber prodiit Genuae 1646. Genev. 1670. De more veteri quo viri nobiles per urbem incedentes non ipſi pecunias ſecum geſtabant, ſed pedifſequis hoc committebant, vide Caſaubonum ad Apuleii apologiam pag. 155. De furto per lanceam et licium concepto cuius apud Geſhium XI. 18. XVI. 10. et apud Feſtum mentio, conſulenda Marci Tatii Alpini epiſtola ad Wilhelmum Hungerum. Pecuniam ex rebus venditis in os et buccam colligendi mos hominum vilium et de plebe infima, ut notat Caſaubonus pag. 219 ſq. ad Theophratum, ubi etiam ex Plauto, quod erumenas apud Romanos collo appenſas habebant homines eiufmodi. *Tabulae novae* appellabantur, quando magna creditorum iniuria aut ſimul ſemelque omnia earum contracta debita expungebantur abolebanturque ac proſolutis habebantur, aut pars de ſumma demebatur. *Χρεῶν ἀποκοπή* vocat Diodorus Siculus lib. 19. tomo 2. pag. 658. Confer Io. Scheferi Agrippam liberatorem ſive diatribam de nouis tabulis, Argentor. 1645. 12. et cum obſervationibus Io. Chriſti. Leuſchneri. Lignit. et Lipſiae 1752. 8. et tom. 8. Graevii; ac Fabiani Toernerii diſputat. de nouis tabulis, Vpſal. 1727. 8. De iure debitores ſi ſoluendo non eſſent vendendi vel in partes ſecandi, vide praeter auctores ſupra pag. 757. citatos Salmaſium de uſuris pag. 544 ſq. et Ioannem Nicolai de Synedrio Aegyptior. pag. 227. qui etiam alios mores annotavit, quibus olim cum obaerato ageretur.

VIII. Quid impedit, quo minus hoc loco, eos, qui argumentum de commerciis ac navigatione veterum illuſtrarunt, recenſeamus. De quo quidem generatim expoſuere Blaſius Caryophilus in lucubratione de mercaturis antiquorum, quae exſtat parte prima diſſertationum eius miſcellanearum, Romae 1718. 4. euulgararum. Petrus Daniel Huetius in hiſtoria commercii et navigationis veterum, quam Colberti ſuaſu gallice conſcripſit atque ἀνομιμας edidit Pariſiis 1716. 12. Auctor Anonymus, qui gallice edidit: *Hiſtoire generale de la marine*, contenant ſon origine chez tous les peuples du monde, les progrès; ſon état actuel, et les expéditions maritimes anciennes et

modernes, eius tomus primus prodit Parisiis 1744. 4. Auctor libri germanice editi: *Allgemeine Geschichte der Handlung und Schifffarth, der Manufacturen und Künste, des Finanz- und Cameralwesens, zu allen Zeiten und bey allen Völkern*, cuius pars prima prodit Vratislaviae 1751. 4. II. ibid. 1754. Carolus Arbuthnotus in tabulis antiquorum numorum dissertatione tertia pag. 201 - 260. interpretationis latinae a Daniele Koenigio compositae editaeque Traiecti ad Rhenum 1756. 4. Antonius Yues Goguetus in libro elegantissimo, de l'origine des Loix, des Arts et des Sciences, qui tomis tribus enulgarus est Parisiis 1758. 4. tomi 1. lib. 6. cap. 1 et 2. Ludov. Antonius Muratorius tom. 2. antiquit. italic. medii aevi pag. 866. et succincte Iuvenel de Carleucas in tentamine historiae litterarum elegantiorum, scientiarum et artium. Carolus Rollinus historiae antiquae tom. 10. p. 377. sqq. et tom. 13, p. 166. edit. Amstelod. Sigillatim de *Aegyptiorum* commercii videndus Paullus Lucas libro sexto itineris A. 1714. gallice editi tom. 2. pag. 219 sqq. Mailletus descriptione Aegypti tom. 1. pag. 53 sq. Goguetus tom. 3. lib. 4. De *Phoenicum* commercii, de Ophir atque navigatione Salomonis Ophiritica confer Bogharti Phaleg et Canaan pag. 175. 159 sq. et pag. 768 sq. Herman. Witsium Miscellan. tom. 2. Exerc. XIV. §. 35 sqq. Hadr. Relandum dissert. miscell. P. 1. pag. 165 sqq. Petrum Dan. Huetium de navigationibus Salomonis. Amstelodami 1698. 8. et tom. 8. Criticor. Angl. Aug. Calmer dissert. Biblic. parte 1. pag. 198. versionis germanicae. Io. Iac. Scheuchzerum Physic. sacr. tomo 2. pag. 201 sqq. Augustinum Varenium in Trifolio historico de Paradiso, Ophir et Simone mago. Rostochii 1655. Gaspar. Varenium, siue Barciros, Lusitanum, de Ophira regione. Antwerp. 1608. 8. Roterod. 1616. Harderouici 1638. et tom. 18. eorund. Critic. Io. Blumium de Ophira. Hamb. 1660. 8. Christoph. Nornagel in diatriba chorographica. Witteb. 1646. quaeft. secunda. Henr. Benzeliu syntagm. dissert. I. 419. Martin. Lipenium in dissertat. de navigatione ophiritica. Witteb. 1658. et 1666. 12. Godofr. Wegneri dissertat. de navigationibus Salomonideis. Francof. 1670. Matth. Fr. Beckii de Eden, Ophir et Tharsis. Ienae 1676. Io. Christ. Artopaei de termino navigationis Ophiriticae a Salomone institutae. Argentor. 1692. Io. Christi. Wichmanshausen de nauis Tyria. Witteb. 1714. Sam. Aug. Iunghans de terra Ophir. Lipsi. 1737. Anton. Iulii von der Hardt quod regio Ophir, quorsum Salomo classem misit, sit Phrygia. Helmstad. 1746. De *America* detecta navigationibusque Europaeorum in Americam conferantur: *Nouus orbis* ¹⁰ regionum ac insularum veteribus in-

cogni-

¹⁰ Quae hoc libro continentur scripta, recensentur in Struvii *Bibl. historica* Volum. I. pag. 225. edit. Budercianae.

cognitarum. Basileae 1572. fol. et Parisiis e. a. Alia collectio libellorum similis argumenti, quae sub eodem *noui orbis* ¹¹ titulo euulgata est Rotterodami 1616. 8. Francisci Lopez Historia generalis indiae occidentalis, quae hispanice euulgata est Caesaraugustae 1553. fol. et gallice versa prodiit Parisiis 1606. 8. Perri Martyris de orbe nouo Decades VIII. Compluti 1530. fol. et Coloniae 1574. 8. Hieronymi Benzeli Historia noui mundi, italice edita Venetiis 1572. 8. latine deinde versa ab Urbano Calueto. Geneuae 1578. 8. tum additis nouis figuris sub titulo: Noui orbis historiae rerum ab Hispanis in India occidentali gestarum partes 13. Francof. 1595 et sqq. recusa. Ioan. Lerii historia navigationis in Brasiliam, gallice scripta, et deinde latine versa. Basl. 1587 et 1688. 8. De *Venetorum* commerciis, quibus ante duo saecula floruerunt et opibus vide Journal des Savans 1719. pag. 135 sqq. et librum gallicum, *Essai de l'histoire du commerce de Venise*. Parisiis 1729. 12. De Germanorum veterum navigatione agit Clauerus lib. 1. Germaniae antiquae cap. 18. pag. 133 sqq. Recentiorum genus et amplitudo patet ex libello, cui titulus: *Memoires sur le commerce des Hollandois dans tous les etats et empires du monde*. Amstelod. 1717. 12. Sam. Ricardi *Traité general du commerce de Hollande*, cuius quinta editio prodiit Amstelod. 1732. 4. et Pauli Iac. Marperi variis scriptis germanice editis.

LX. De numis veteribus monetaeque variis generibus, materia, pretio etc. quamplurimos scriptores recensent, Carolus Patinus in historia numismatum cap. 24. Phil. Labbeus in Bibl. numaria, Rudolphus Capellus *ὁ μακροβίτης* in Numophylacio Luderiano, Burchardus Gorhelf Struuius in bibliotheca numismatum antiquorum, edita Ienae 1693. 12. Anselmi Bandurii bibliotheca numaria, adiuncta eius Numismatibus Imperatorum Romanorum. Parisiis 1718. fol. quam ob argumenti praestantiam seorsim cum notis, auctario et indicibus excudendam curauit. Hamb. 1719. 4. et Franc. Ern. Bruckmanni bibliotheca numismatica Guelpherbyti 1729. 8. cuius supplementorum specimen primum in lucem emissum est ib. 1732. 8. Fas itaque fuerit praesenti loco praecipuos quosdam tantummodo indicasse, vel praeter ceteris norandos, vel a viris istis praestantissimis omissos. *Iusti Lipsii* de re numaria breuiarium postumum cura Ioan. Rhodii lucem vidit Parauii 1648. 8. In illo potissimum de varietate in materia numorum disseritur, et post pauca de luteo, scorteo, ferreo et plumbeo numo dicta, tractatur de aerej, argentei et aurei varietate, numeratione et pretio. De vsu et praestantia nu-

¹¹ Hoc libro exhibentur *Columbi, Pinxoni, Vespasii, Martyris, Harborni* navigationes.

numismatum pulcherrimi sunt Dialogi XI. *Antonii Augustini*, hispanice prima scripti et italice nouissime recusi Romae 1736. fol. quibus in latina versione Andreae Schotti et in Hetrusca Octauiani Sadae duodecimus dialogus accessit. Omnium etiam laudibus merito efferuntur illustris Viri *Ezech. Spanhemii*, de vsu et praestantia numismatum praeclarae dissertationes, quarum editionis tertiae luculentissimae et prioribus ¹² Romana 1664. atque Amstelodamensi 1661. 4. longe luculentioris Vol. primum lucem vidit Londini 1705. ¹³ fol. alterum post fata Auctoris, Londini A. 1710. aetatis 81. denati, curante Isaaco Verburgio prodit ¹⁴ Amstelodami 1717. fol. Eiusdem Spanhemii epistolae de numis quibusdam subiectae sunt editioni Lipsiensi speciminis vniuersae rei numariae antiquae, quod litteratorum reipublicae proposuit *Andreas Morellus*, ¹⁵ Heluetius Lipsi. 1695. 8. Idem vir doctissimus cum magna rei litterariae iactura anno 1703. Arnstadii die decimo Aprilis denatus, parauerat opus ingens atque praestantissimum, in quod ordine digesta, eleganter in aes incisa, et succincte explicata coniicere voluit numismata omnia vetera cuiuscunque generis haecenus cognita: quem in finem non tantum libros in hoc genere editos, magno studio euoluit atque inquisiuit, sed et numophylacia et gazas regum principumque Europae perreptauit; et plures

an-

¹² Dicuntur Spanhemius et Marqu. Gudius doctissimi ambo et antiquitatis peritissimi Romae eodem tempore versantes de praerogatiua inscriptionibus an numis praeferendis inter se contendisse, et Spanhemius quidem ex numis, Gudius vero ex inscriptionibus antiquis plurimum utilitatis ad illustrandum omne genus litterarum capi posse assensurasse. Hinc Spanhemium sententiae suae probandae causa opus istud elucubrasset, Gudius inscriptionibus antiquis illustrandis intento, sed priusquam absolueret, satis intercepto, cuius tamen ipsius ampla veterum inscriptionum *συλλογή*, post observationes eius in opus Gruterianum prodit Leouardiae 1732. fol. Vtrisque, numis et inscriptionibus praefendus quandoque scriptorum consensus, vbi in illis ignorantia vel negligentia artificum peccat, vel adulatio eorum qui numos eundi aut inscriptiones fieri curarunt, res principum in maius extollit. Itaque et Bandurius tom. 1. pag. 60. non multis adeo tribuit numia vbi a scriptoribus dissentiunt, *maxime*, inquit, *si quid in illis reperias, quod ad adulationem principis pertinet*. De vsu operum sculptorum, statuarum, inscriptionumque veterum erudite commentatur, numismatibusque eum praeferre non dubitat Scipio Maffei in notitia musei inscriptionum, Veronensis, italice edita ad calcem notitiae scriptorum veterum Graecorum et Latinorum italice versorum. Venetiis 1720. 8. Eandem sententiam tuetur Isaac. Vossius in epistola ad Nicol. Heinsium data A. 1647. tom. 3. sylloges Barmanianae pag. 468. *Nihil me aeque afficit, quam quod inscriptionum antiquarum studio temperis. Multum ego illis delector, quoniam maior mihi eorum usus videtur quam numorum, licet istis plus debeant oculi.* Idem repetit pag. 570.

¹³ A. E. 1707. pag. 49.

¹⁴ A. E. 1717. pag. 289.

¹⁵ Iniquissima est de Morello censura Jac. Gronouii pag. 855. ad Herodotum.

numos in illis (regis Galliae praecipue) insumit, rei antiquariae non minus quam pingendi pulchre et caelandi peritus. Testatus est Morellus in laudato specimine iam se collegisse numos vicies quinquies mille, a quo tempore plures adhuc, qua fuit diligentia, eum indagasse non est dubitandum. Hoc ipsum opus sub indice thesauri Morelliani, commentario perpetuo illustratum edidit Sigebertus Hauercampus; Amstelod. 1734. fol. Voll. II. Eleganter quoque usum numismatum antiquorum edisseruit *Iosephus Addisonus* in dialogis quibusdam, qui exstant operum eius anglice. Londini 1726. 8. editorum. Vol. tertio pag. 9 sqq. et germanice versi cura Georgii Wilh. Pözingeri prodire Baruthi 1740. 8. Cui iungatur *Ludouici de Biel* (Erasmi Froelich) libellus, qui inscribitur: *Utilitas rei. numariae veteris compendio propositae.* Viennae 1733. 8. et *Petri Vlamingii* oratio de usu et praestantia studii numarii habita 1702. et excusa Amstelod. 1737. 4. De usu numorum veterum in studio theologico dissertationes *Valentini Ernesti Loescheri* exstant in eiusdem *Stromateo* academico pag. 153 sqq. De usu eorundem in interpretando S. Codice videatur *Aegidii Lacarry* prolusio in eiusdem historia romana per numismata illustrata pag. 217 sqq. *Gottl. Erdm. Zeibichii* specimen observationum in N. T. per numismatis antiquis. Witteb. 1743. ac observationes sacrae ex numis antiquis. ibid. 1745. Usus numismatum in iurisprudentia enarravit *Ioan. Gottl. Heinzeus* in praefatione praemissa N. H. Gundlingii exercitationibus academicis. Halae 1736. 4. De numis philosophiae interpretibus vide *Io. Frid. Bertrami* meletemata litteraria pag. 237 sqq. De numorum veterum cognitione cum historia iungenda orationem edidit *Ioannes Oliva*, Venetiis 1717. 8. quam *Ioan. Erh. Kappius* recudendam curavit in orationibus selectis clarissimorum Virorum, parte 1. pag. 554 Lipsi. 1722. 8. De numorum veterum in illustranda Imperatorum Romanorum historia usu programma euulgauit *Ioan. Henr. Meibomius* 1684. De eorum vero in historia Germaniae antiqua *Wolf Balthaf. a Steinweh.* Francof. ad Viad. 1742. Qui compendio nobilissimam hanc eruditionis partem degustare voluerint, eis praeter *Caroli Patini* historiam numismatum italica, gallica et latina lingua editam, praeter eruditam *Eucheni Gottl. Rinckii* lucubrationem, quam nomine suo praeterito edidit Lipsiae 1701. 4. de veteris numismatis potentia et qualitate, commendandus libellus gallice vulgatus Paris. 1693. 12. et nouissime recusus ibid. 1739 duobus tomis in forma octopartita, sub titulo *la science des Medailles*, auctore, qui nomen suum suppressit *P. Joberto*, Iesuita. Eandem libellum latine recuderunt Lipsienses 1695. et 1718. 8. interprete Christiano Iunckero, vide *Acta Erud. A.* 1694. pag. 215 sq. et 1695. pag. 442. Germanice versus liber ista excusus est Norimbergae 1718 et 1738. 8. Op-

portuna etiam sunt quae tradit Rev. Ioan. Christoph. Olearius in specimine vniuersae rei numariae scientificae tradendae Ienae 1698. 8. et in libro germanice edito: *Curiosè Münzenwissenschaft* ibid. 1701. 8. in quo etiam nonnulli scriptores de variis argumentis indicantur, quemadmodum et a clarissimo amico nostro Io. Georgio Walchio praefat. ad Bartholomaei Beuerini libellum de ponderibus et mensuris, in qua simul sciographiam scribendae historiae numismaticae proposuit. Notari quoque meretur *Georgii Vionneti* museum numarium, carmen, sine noticia rei numariae veteris; quod recensuit praefatusque est Iul. Car. Schlaeger. Helmstadii 1744. 4. et *Henr. Ioan. Bytemeisteri* delineatio rei numismaticae antiquae et recentioris, cuius editio tertia Argent. 1744. 8. prodit. Nec praetereundi duo libelli vulgati itidem germanice, *das gedöfnete Münzcabinet*, et Ioan. Groeningii historia numismatum critica, qui notissime in collectione Schilleriana sub titulo *der gedöfnete Ritterpsaf* prodierunt, in quibus praecipue de recentioribus numismatibus memorabilia quaedam, et numophylaciorum hodie celebrium noticia succincte exponitur. Habes etiam in iisdem expositionem praecipuarum siglarum siue compendiorum scripturae quae in numis occurrunt, eorumque lustratores morantur, tam Latinarum, quam Graecarum, Latinarum quidem depromptam ex Patino; Graecarum vero ex Ioannis Valentis (Jean Foy Vaillant) numismatibus imperatorum, a populis romanae ditronis graece loquentibus percussis Amstel. 1700. fol. Praeclara quaedam de veterum numis collectanea occurrunt in Francisci Iunii libro 2. de pictura Veterum cap. 8. pag. 110 sq. De origine pecuniae variisque eius speciebus eleganter accurateque differit Ioan. Georg. Wachterus in *archaeologia numaria*. Lips. 1740. 4. cui adde Christiani Crusii commentarium de originibus pecuniae a pecore ante numum signatum. Petropoli 1748. 8. Ut vero *pecunia* a pecore apud Latinos, ita Graecis pleraque vocabula in commerciorum pensione vstrata sunt repetita a pecudibus, quemadmodum Eustathius notat ad *Odyseam*; adde Mezeriacum ad Ouid. II. pag. 317. Quadringentos amplius numos; quos Patauinos a loco appellant, ab Italo falsario¹⁶ suppositos se collegisse et in lucem editurum testatur Ioan. Carolus Schottus in noua explicatione apotheoseos Homeri pag. 33. De numis monetariorum veterum culpa vitiosis conferatur *Erasmii Froolichii* dissertatio, quae quarta est inter eius IV tentamina in re numaria vetere, p. 361 sqq. cui iunge Geinozii Abbatis obseruationes de numis veteribus suppositis, quae exhibetur tom. 6. historiae academiae inscriptionum pag. 410 sqq. De arte numos veteres genuinos a spuris discernendi exstat Beauuaisii liber gallice edi-

¹⁶ Plinius H. N. XXXIII. 9. Mirum in hac artium sola vicia discutitur, et falsi denarii spectantur exemplar, pluribusque veris denariis adulterinus emittit.

editus Parisiis 1739. 4. iunctus deinde eiusdem auctoris libro gallice edito: *Traité des Finances et de la fausse Monnoye des Romains.* Parisiis 1740. 8.

X. De numis sacris, siue de valore et pretio monetae varii generis cuius mentio fit in sacris litteris tum veteris tum noui Testamenti agunt *Arias Montanus* in *Tubal Cain*, tomo 6. Criticorum Anglorum edit. Francofurt. *Caspar Waserus* de numis et mensuris Ebraeorum, et aliorum Orientalium, Tiguri 1605. 4. Heidelb. 1610. 4. et in eodem criticorum sacrorum tomo, in quo etiam occurrit *Ed. Brewewoodi* libellus de ponderibus et pretiis veterum numorum, ex editione Lond. 1614. 4. quemadmodum in tomo septimo *Marquardti Freberi* de numismate census. Matth. XXII. 19. ¹⁷ dissertatio edita pridem Heidelbergae 1599. 4. His addi possunt *Henr. Buntingius* de monetis et mensuris sacrae scripturae, Helmstad. 1583. 4. *Henricus Guerberus Thulomarius* de variis siclis et talentis Hebraeorum, Francof. 1676. 12. Libellus *Stenislai Grsepsii* de multiplici siclo et talento hebraico. Antw. 1568. 8. et fasciculo II. opusculor. ad histor. ac philolog. sacram spectantium, pag. 302 sqq. 1q. *Conr. Dietericus* in antiquitatibus biblicis V. T. p. 726 sq. *Georg. Wolfgang. Wedelius.* centur. 2. decad. 1. dissert. medicophilolog. 7. quae est de numis Noui Testam. *Villalpandus* ad Ezechielem, tom. 3. pag. 180 et 383 sq. et tom 2. p. 23. *Io. Leusdenius* in philologo hebraeo mixto diss. 28 sq. et ad calcem *Onomastici sacri*, *Io. Harduimus* in chronologia Vet. Test. p. 603 sq. *Operum selector.* *Brianus Waltonus* et *Bernhardus Lamy* in apparatu ad S. Scripturam, *Eduardus Bernhardus* libro de mensuris ac ponderibus. Oxon. 1688. 8. *Hunfredus Prideaux* praefatione ad historiae Vet. Test. illustratae partem primam. *Villalpandus* tomo tertio ad Ezechielem pag. 80 et p. 383. De numis Orientalium, Iudaeorum maxime et Muhamedanorum, diatribam edidit *Io. Henr. Hottingerus*, ad calcem libri de cippis hebraicis. Heidelberg. 1659. 12. 1662. 8. idem p. 114 sq. Bibliothecarii quadripartiti nonnullos recenset numos hebraicos et arabicos. De *Hebraicis* videnda *Iulii Bartoloccii* *Bibl. Rabbinica* tomo 4. pag. 158 sq. *Salomo Deylingius* de re numaria Hebraeorum, parte tertia obseruat. sacrar. pag. 222 sqq. *Ioan. Christi. Klemmii* libellus de numis Hebraeorum. Tubingae 1730. 4. *Io. Andr. Schmidii* dissertatio de re monerali Hebraeorum. Helmstadii 1699. 4. *Erasmus Froelich* in prolegomenis ad annales regum Syriae, part. 5. pag. 74 sqq. vbi de numis Hebraeorum. *Ioan. Gottl. Carpzontius* ad Goodwinum pag. 687. *Claudius Bouteroc* in obseruationibus in rem monetariam gallice editis Paris. 1666. fol. et

¹⁷ Confer Freberi parergo III. 10. Waserum de numis Hebr. II. 16. Lipsii admittenda II. 3. Thom. Creepi animaduers. part. 2. p. 196 sq. etc.

et I. B. Kelderianus in dissertat. de origine atque vsu numorum apud Hebraeos. Ultrai. 1750. *Herm. von der Harte* numi et pondera Hebraeorum ex Graecia. Helmstadii 1727. 8. Sigillatim de *siclis* videantur *Mosis Maimonidis* constitutiones cum versione et notis Ioan. Esgers. Lugd. Bat. 1718. 12. 4. *Ioan. Paftrius* de siclis et numis Iudaeorum. Romae 1700. *Andrae Beyer* libellus, qui inscribitur siclus sacer et regius appensus et ostensus. Lipsi. 1667. 12. *Melancthonis* carmen ad Ioan. Aepinum de siclo, quod obuium est in Ioan. Henr. a Seelen philocalia epistolica, pag. 13. et dissertationes Gustavi Peringeri. Vpsal. 1692. 8. et I. C. Iselii. Basileae 1709. et Ioan. Conr. Keysleri oratio de dimidio siclo argenteo siue lytro animarum Israel. Breae 1704. Siclos exhibent Scheuchzerus physicae sacrae tab. LXXXI. Kircherus tomo 2. Oedipi part. 1. p. 98 sq. Waltonus in apparatu ad Biblia Polyglotta, Villalpandus in apparatu ad templum Ezechielis tom. 3. pag. 380. Waserus II. 3 sq. de numis Hebraeorum. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum tom. 1. p. 167. Ioan. Leusdenius in philologo hebraeo mixto dissertat. 28. et alii. In Iacobi Goeree introductione ad sapientiam biblicam P. 1. pag. 82. exhibentur quoque sicli, sed ex Villalpando atque Kirchero infeliciter explicantur. Vide Iacobi Rhenferdi opera philologica pag. 249. et Surenhusiana ad Misnam Schekalim l. 1. pag. 177. De *Kesita* Hebraeorum interpretes ad Gen. XXXIII. 19. Ios. XXIV. 32. et Iob. XLII. 11. *Oligeri Nicolaidae* diss. Hafniae 1691. qui non agnum nec margaritam, sed numi genus aurei vel argentei intelligit. Eandem sententiam tuentur Bochartus Hierozoic. P. 1. pag. 433. Waserus lib. cit. Schultensius commentar. in Iobum, Carpzouius ad Goodwinum pag. 689. a. aliique. Dissentiunt vero Hottingerus lib. cit. pag. 110. Adrianus Cattenburgh syntagm. sapientiae Mosaicae lib. 5. c. 5. §. 6. p. 286. et I. G. Wachterus archaeol. numar. pag. 10. Ex eo quod Abimelech Abrahami coniugi dedit mille Keseph, (LXX. *δίδραχμα*) Gen. XX. 14. colligit etiam Begerus tom. 1. thesauri Brandenburg. pag. 282. iam Abrahamae temporibus vsu numismatum obrinuisse. Contrarium ostendit Wachterus lib. cit. p. 20. Abrahamum non pecunia, nec moneta publica, sed argento librae appenso agrum esse mercarum docens. *Hermannus* vero *Conringius* Helmstadii A. 1675. 4. edidit paradoxa de numis Hebraeorum, in quibus contendit siclos omnes olim fuisse argenteos, tum nullum numum hebraeum, qui refert hominis imaginem, esse genuinum, characteres porro Assyriacos siue Samaritanos non fuisse olim Hebraeis ad ciuilia negotia

¹⁸ In quibusdam exemplaribus titulus praefert A. 1727.

gotia vſurpatos, nec ante captiuitatem Babylonicam ¹⁹ numos ſignatos fuiſſe in vſu: itaque nullum numum ſamariticis aut hebraicis litteris inſcriptum qui ex illa aetate iſtetur eſſe bonae notae, aut multum vetuſtum ²⁰, nec poſſe certis argumentis demonſtrari, numos ſamariticis characteribus inſcriptos captiuitate babylonica antiquiores eſſe, ſed omnes Haſmonaeorum ſiue Maccabaeorum et Herodum aetate cuſos videri, neque olim in vſu fuiſſe ſiclum alium ſacrum ²¹ alium profanum, nec fidem denique mereri quae in iam dicto de cippis Hebraeorum Hottingeri libro leguntur. Haec Conringii paradoxa recuſa ſunt in faſciculo ſecundo opuſculorum, quae ad hiftoriam et philologiam ſacram ſpectant Lugd. Bat. 1695. 8. Otto autem *Sperlingius* V. C. libro de numis non cuſis inter alia quidem cum Conringio probat apud Iudaeos ante captiuitatem babylonicam nullum ſignati aeris vſum valuiſſe, quod ex Gen. XXIII. 16. 1 Chiron. XXI. 25. et Ierem. XXXII. 9. confirmat etiam *Adrianus Relandus* ²² diſſ. 1. de numis Samaritanis pag. 7. et aduerſus *Fortunatum Schacchum* II. 3. *Myrothec.* tuetur pag. 49 ſq. ſed et poſt captiuitatem, noſtrique ſeruatoris Chriſti tempore contendit rude tantum et informe argentum forſice diſſectum ac libra appenſum monetae locum tenuiſſe, itaque ſiclos omnes recens eſſe ſuppoſitos. Quanquam numos cuſos fuiſſe a Iudaeis non finit nos dubitare locus 1. Maccab. XV. 5. 6. vbi Antiochus Demetrii filius Syriae rex cum aliis immunitatibus Simoni Pontifici Maximo permittit *παντας κομματα ἰδίων νόμισμας τῆ χῶρας αὐτῶ* Vocabula *μνά, δραχμῆ*

¹⁹ Aliud videtur Scaccho quem vide ſis II. 3. *Myrothec.* ſed Conringii ſententiam qui ſiclos pondus argenti, non ſignatos numos fuiſſe contendit, tuetur V. C. *Adr. Relandus* diſſ. 1. de numis Samaritan. p. 49 ſq. Vide etiam ſis *Rev. D. Salomonis Deylingii* obſervationum ſacrarum partem 3. p. 176 ſq.

²⁰ In eandem ſententiam vide quae diſputantur a *Jacobo Baſnagio* auctore diſſertationis gallicae *ſur l'antiquité de la Monnoye et des Medailles des Juifs, et ſur la preference des Caracteres Samaritains aux Hebreux* in *Baſnagii Bellouellii* hiftoria operum eruditorum A. 1709. pag. 32. Contrariam ſententiam defendit *Socinetus* in diſſertationibus gallice editis pag. 70.

²¹ De ſiclo ſanctuarii adde quae *Io. Clericus* et alii interpretes ad Exod. XXX. 13. *Io. Wulferus* ad tractatum Talmudicum *Shekalim*, Norimb. 1680. 4. *Buxtorfius* *Lex. Talmud.* pag. 2032. 2068. 2449 ſq. 2624. *Andreas Beyerus* in libello paullo ante citato, *Herrn. von der Hardt* libello paullo ante citato de numis et ponder. Hebr. ex Graecis. *Io. Meyerus* ad *Clafingii* *διακονας* de vñctione ſacra pag. 8. vbi eorum accedit ſententiae, qui duplicem exiſtiſſe ſiclum ſacrum alterum ſ. Sanctuarii, alterum communem affirmant, contra quos veriorum ſententiam defendit *Clafingius* in vindiciis extortis pag. 38.

²² *Relandi* argumenta ſtrictim recenset *Wachternus* *Archaeol. numm.* pag. 23.

δραχμη et *ισβολος* hebraicae esse originis notat Iacobus Duportus ad Theophrasti characteres p. 324. Idem Sperlingius contra Conringium docet Iudaeos etiam auri usum habuisse monetae loco. Ceterum *Wagenfeilius* in commentario ad tractatum Sota p. 275. contendit nullam amplius existare verae antiquitatis Hebraeorum monetam, et post nonnulla interiecta, multis oppugnat numos referentes imaginem Abrahami, Moysi, Davidis et Salvatoris nostri. De numismate census, quod Romanis pendere iuebantur Iudaei, consulendi sunt interpretes ad Matth. XVII. 24. 27. *Casp. Waserus* II. 6. et 20. *Lipsius* II. 3. admirand. *Marquardi Freheri* Parerga III. 10. et dissertatio paullo ante laudata. *Ioan. Seldenus* de iure naturae et gentium II. 8. pag. 221. et VI. 17. *Ioan. Herdwinus* opp. select. pag. 625. 629. *Thomas Grenius* animaduers. philolog. lib. 2. pag. 196 sqq. *Ioan. Gottl. Carpzovius* ad Goodwinum pag. 690. *Seb. Schmidius* fascic. disp. pag. 796. *Ioan. Reinb. Rufius* Harm. Euang. II. 822. *Ioan. Nicol. Schulini* dissertatio Witteb. 1685. 4. *Ioan. Laurent. Mosheim* dissertatio Helmstadii 1725. *Claud. Salmasius* contra Miltonum pag. 269 sq. 275 sqq. Idem in funere hellenistico pag. 55. *Simulacra omnis generis quum abominarentur Iudaei, monetam tamen graecanicam Romanamque Deorum imaginibus figuratam recipiebant, atque dabant. At in templo ne Caesarum quidem tum Dominorum suorum imagines admisissent.* De numis hebraicis *Moyen cornutum* referentibus existat peculiaris dissertatio I. B. Carpzovii. De numis *Iesu Christi* agit praeter alios Io. Reiskius in libro de Iesu Christi imaginibus. *Wagenfeilius* ad Mishnam Sota pag. 238 sq. edit. Surenhus. et Ioan. Dav. Koelerus tom. 6. historiar. e numis deliciarum p. 353 sqq. De numis Christi confer praeterea Cangium §. 28. de numismatibus imperii romani, et Antonium Augustinum dialogo primo de numismatibus §. 9. Raphael quoque Auellinus italica lingua scripsit breuem declarationem numismatis hebraici²³ ut ipse quidem putat antiquissimi *Davidis* et *Abrahami*, editam sub nomine angeli Gabrielis Anguisciolae: vide Bartoloccium in bibliotheca Rabbinica tomo 4. pag. 164. et Imbonatum in bibliotheca ebraeo-latina pag. 212 sq. et 306. De numis quos de Iudaea capta vel de rebus iudaicis percussere Romani, consulendus Ezech. Spanhemius de usu numismat. pag. 326. et Carolus Patinus ad Suetonii Vespasianum et Titum. et Petrus Zornius opusc. sacr. tom. 1. pag. 37. De numis *cabalisticis*, amuletis etc. Vide Kircherum tomo 2. Oedipi parte 2. p. 475. 465. 480. et Sig. Jac. Baumgartenium fascic. 1. consiliorum theologorum (*theologische Gutsachten*)

²³ Dichiaratione della hebraica Medaglia detta Maghen David et Abraham, di D. Angelo Gabriele Anguiffola. Mediolan. 1617. fol. Dixi de numis illis suppositis etiam nuper in Codice Pseudepigrapho Veteris Testamenti.

oſten) pag. 95 ſqq. Numos ſamaritanos exhibet idem Kircherus tomo 2. Oedipi parte 1. pag. 88 ſq. et 100 ſq. Villalpandus in apparatu ad templum Ezechielis, Ioan. Morinus exercitatione ſecunda ſamaritana cap. 10. Steph. Morinus in exercitationibus de lingua primaeva. D. Val. Erneſtus Loefcherus de cauſis Ebr. linguae pag. 201. Vide etiam ſis Cornelii Dieterici Koch diſſertationem de numerum Hebraicorum inſcriptionibus ſamaritanis, Helmſtadii editam A. 1712. Ioan. Harduinum ad Plinium tom. 1. pag. 432 ſq. edit. in Tol. Eiuſdem Harduini epistolam de tribus Toinardi numis ſamaritanis; apud I. Clericum tomo 21. bibliothecae vniuerſalis parte 2. p. 131 ſq. Baſnagium Bellouallium hiſt. operum eruditorum Febr. 1692. pag. 269 ſq. Iac. Baſnagii diſſertationem de numis et characteribus ſamaritanis et moneta veteri Iudaeorum in eadem hiſtoria operum eruditorum Ianuar. 1709. Eiuſdem Baſnagii hiſtoriam Iudaeorum gallice editam tom. 6. pag. 411 ſqq. Hadriani Relandi diſſertationes quatuor, itemque vnam Ioan. Baptiſtae Ortii de numis ſamaritanis ad Iacobum de Wilde, Amſtel. 1702 et 1704. 8. Ioannis item Gagnierii et laudati Relandi epistolae amoebaeae in memoriis litterariis Treuoltinis A. 1705. Septembri pag. 1643. et Nouembri pag. 1997. et in Iac. Bernardi nouellis reipubl. litterariae A. 1705. 1. pag. 653. et II. 145 ſq. Epitomen epistolae Guelpherbyto ad Relandum tranſmiſſae de numis Iudaeorum qui character ſamaritano ſunt inſigniti, quae legitur in hiſtoria critica reipublicae litterariae tom. 2. pag. 65 ſqq. Nicolai Toinardi opus de numis ſamaritanis ſperare quidem iuſſit Clariffimus Montfauconus in palaeographia graeca pag. 119. 124. ſed ſpem conceitatum, aliis forte negotiis impeditus, non impleuit. Ceterum ſamariticos numos pleroſque recentiores aut dubiae admodum vetuſtatis videri, Ezech. Spanhemii iudicium eſt diſſert. 2. de vſu numiſmatum pag. 67. edit. Amſt. Recte tamen alibi illos minus dubiae vetuſtatis ac fidei fatetur qui poſt captiuitatem babylonicam cuſi extant rum argentei rum aerei maxime, quorum aliquos ibidem profert atque illuſtrat p. 66. edit. Londinenſis. Explicatio duorum numerum Samariticorum Simonis Maccabaei, Ioanne Harduino auctore exiſtat in memoriis Treuoltinis A. 1712. pag. 841. De iſdem numis leguntur obſeruaciones Nicolai Henrionis in hiſtoria academ. inſcriptionum tom. 2. pag. 65. De numis quibuſdam Samaritanis et Phoeniciis; vel inſolitam litteraturam prae ſe ferentibus vel in lucem haeretius non editis Ioannis Swintonii diſſertatio adiecta eſt eius inſcriptionibus Citiis. Oxonii 1750. 4.

Obiter in diſſert. 1. de numis ſamaritanis doctiſſimus Relandus pag. 24. agit etiam de numis *punicis*, quod argumentum tangunt praeterea Antonius Auguſtinus dialogo VI. Ezech. Spanhemius diſſ. 2. Bernardus Aldrete libro 2.

antiquitatum Hispaniae et Africae, idiomae hispanico expositarum: sed accuratius Iac. Rhenferdus in periculo Phoenicio siue litteraturae Phoeniciae specimine, pag. 732 sqq. Oper. Philolog. atque in epistolis de numis Phoeniciis nobilissimi Barii, quarum argumentum exponit Io. Clericus tomo 11. Bibl. selectae pag. 105 sq. Maximus numorum Punicorum numerus tabulis vna et quinquaginta, sed qui explicari et illustrari ab Rhenferdio aliquo desiderant, aere descriptus latet in libro non vbiuis obiuo atque hispanice edito Caesaraugustae A. 1644. 4. hoc titulo: *Museo de las metallas de Numocidas Espannolas* ²⁴, publica Io. D. Vincentio Ioan. de Lastanosa, Sennor de Figarvelas, i lo dedica al Excellentissimo Sennor D. Bernardino Fernandez de Belasco, Condestable de Castilla y Leon. Vide et numos Punicos in Andreae Morelli specimine rei numariae pag. 236. 246. et Begeri thesauro Brandenburg. tomo 1. pag. 302. et Gisberti Cuperi exerc. secundam de elephantis in numis pag. 166. tom. 3. thesauri Sallengriani. Tentamen numos veteres Carthaginenses explicandi germanice edidit Ioan. Mich. Weinrichius. Meinungae 1722. 4.

Numismatis e purissimo auro cusi a rege *Persarum* Dario meminit Herodotus IV. 166. vbi addit Aryandem Aegypti Praetorem similiter ex purissimo argento numos cudi curasse. Daricos vocat Plutarchus Artaxerxe, qui pag. 1021. et in Agesilao pag. 604. testatur numos Persicos sagittarii imagine signatos fuisse. Confer. de *Daricis* Scholiasten Aristophanis Vesp. pag. 93. Zonaram lib. 10. cap. 36. Conringium lib. cit. cap. 4. Gronouium de pecunia vetere III. 7. Eifenschmidium de ponderibus et mensuris pag. 142. De siclis Persicis, de quibus Waserus lib. 2. cap. 12. intelligendus locus 2 Samuel. XIV. 26. Hi octo tantum obolorum Articorum erant, ita vt totum pondus capillorum Absolonis fuerit vnciarum 31. vt notat Relandus parte 2. diff. miscell. pag. 237. quanquam alii verba sacri scriptoris non de pondere sed pretio comarum malunt accipere, quod refellit Bochartus tom. 1. pag. 884.

Arabicorum numorum magnum numerum collegerat Carolus Cato Curtius, quem laudat Andreas Morellus in specimine rei numariae pag. 232. vbi exhibet numum Salahoddini, qui Hierosolymam Christianis eripuit A. C. 1177. De aliis quibusdam vide Hottingerum ad calcem libri de cippiis hebraicis et pag. 115. Bibliothecarii quadripartiti, atque Rud. Capellum nostrum τὸν

μοικω-

²⁴ Gustavus Peringerus in Ecloga, siue catalogo librorum Sparwenfeldii pag. 45. testatur ab hoc viro insigni illatos rimos eiusmodi triginta bibliothecae regis Sacciae, felicitasque posse explicari et linguae scripturaeque Runicae penetralibus. Adde pag. 60. vbi catalogus librorum Lastanosae memoratur,

μανασίτην in rarioribus Beccelerianis. Statum monarchiae Asiaticosaraceni-
cae, qualis VIII et IX. post C. N. saeculo fuit, ex numis argenteis, prisca
Arabum scriptura Kufica, a monarchis Arabicis, Almanfor, Harun Raschid,
Almamun aliisque in metropolibus Chaldaeae, Persiae Transoxanaeque cufis, et
in littore maris Balthici prope Gedanum effossis, singulari libello illustravit
Georg. Jac. Kehr. Lipsi. 1724. 4. Idem Vir doctus Monarchae Mogolo-Indi-
dici, vel Mogolis Magni *Aurenk Szeh* numisma argenteum quinquelibrale in
renouationem clientelarum vrbis imperatoriae Dschihanadab signatum, e Ga-
zophylacio Gothano recensuit et illustravit. Lipsiae 1725. 4. De numo
Arabico Constantini Pogonati, litteris Cuficis scripto, dissertatio V. C. Ha-
driani Relandi prodiit Amstelod. 1705. 8. Henrici Scholzii descriptio numi
Saraceni A. 1712. prope Slesuicum reperti exstat in A. E. 1732. p. 415 sqq.
Per *solidos barbarinos* intelligi numos Arabicos notauit Sirmondus ad God-
fridum Vindocinensem tomo 21. Bibl. Patrum, edit. Lugd. pag. 95. De
numis Arabicis aliisque hodie per orientem vsitatis consulendi scriptores iti-
nerariorum, inter quos Ioan. Bapt. Tauernerus de numis in Asia hodie
receptis diligenter egit post partem itinerarii sui secundam; quemadmodum
de numis in Africa, vt videtur, cufis Shawius itineris sui tom. 2. pag. 155.
Hagae Comit. 1743. 4. Praecipue vero votis eruditorum exposcitur illustris
Io. Sigismundi ab Haunolt, Senatoris ultra annos quinquaginta²⁵ ac praesidis
Reip. Vratislaviensis theatrum monetarium orientale, in quo veteres et re-
centes exponendos suscepit numos: cuius edendi spem olim fecit B. Andreas
Acoluthus in specimine Alcorani p. 6. quodque Bibliothecam Elisabethanam
Vratislaviensem hodie ornat.

XI. Graeca numismata Alexandri temporibus antiquiora²⁶ extant
Amyntae regis Macedonum, Phidonis regis Argiui (de quo consulatur Wach-
terus Archaeolog. numar. esp. quinto integro) aliaque vti aduersus Iac. Basna-
gium obseruat V. C. Mar. Veissierus la Crose in libro gallico edito A. 1711.
entretiens sur diuers sujets d'histoire etc. pag. 183. Ex scriptoribus vero
qui numos Graecos magno numero exhibent atque illustrant, memorandus
inprimis Hubertus Goltzius in thesauro rei antiquariae: et in Sicilia ac ma-
gna Graecia siue libris IV. historiae vrbium et populorum Graeciae ex anti-
quis numismatibus restituta 1576. fol. Lud. Nonnius in commentario ad

X 3

Gol-

²⁵ Vide Acta Eruditor. tom. 5. supplementi pag. 180 sq.

²⁶ Vide tamen histoire des ouvrages des Savans A. 1799. pag. 51 sq.

Goltzii Græciam, insulas et Asiam minorem Antw. 1644. fol. Io. Georgii Volckameri rara magnæ Græciæ numismata, Noriberg. 1683. fol. Clariss. Turnemini dissertatio de numis insularium in Archipelago, inserta memoriis Treuoltinis A. 1706. p. 1344 sq. Nicol. Franciscus Haymius P. 1. thesauri Britannici italice editi Londini 1719. 4. Chrysofostomus Hanthalerus in exercitationibus proœmialibus de numis Græcorum. Norimbergæ 1735. 4. et Ioan. Sal. Semler in veteribus numismatibus illustratis, quæ leguntur P. 4. supplementor. ad historiam vniuersalem pag. 1 sqq. Magnam etiam lucem numis quamplurimis Græcis afferunt Ezech. Spanhemius in dissertationibus de vsu et præstantia numismatum, Ioan. Harduinus in numis populorum et vrbium antiquis ²⁷ illustratis Paris 1684. 4. et inter opera selecta Amstelod. 1709. fol. in quibus et chronologia Veteris Testam. ex multis græcis numis lucem accipit et ei vicissim mutuatur. Laurentius Begerus in thesauro Palatino et Brandenburgico, cuius posterioris tertium Volumen prodit Coloniae Marchicæ 1701. fol. tum in spicilegio antiquitatis ibid. 1692. fol. et in observationibus atque coniecturis in numismata quaedam antiqua sparsim in fol. et 4. editis. Ioannes Siron de antiquis et modernis in Insubria monetis Mediolani 1713. fol. Atque de numis græcis ²⁸ imperatorum Romanorum præclarum opus habemus V. C. Ioannis Vaillant Amst. 1700. fol. Aliud Mediobarbi, a filio Ioan. Antonio Mediobarbo Birago edendum promittitur in memoriis Treuoltinis A. 1701. tom. 2. pag. 364. edit Amstelod. De numismatibus Regum Macedoniae dignum est, vt commemoretur, opus quod Tiguri 1738. fol. sub hoc titulo prodit: Numismata Regum Macedoniae omnia, quæ laboribus celeb. Virorum, Crophii, Lazii, Goltzii, Patini, Spanhemii, Haymii, Liebii, etc. ex regiis aliisque Numismatophylaciis hætenus edita, additis ineditis et nondum descriptis tabulis aeneis. Repraesentata digessit, descripsit et notis variorum doctissimorum virorum illustrata edidit Io. Iac. Gesnerus. Praeclaras etiam in numismata omnis generis observationes debemus Petro Seguino, Iacobo Oiselio, Gisb. Cupero, Iacobo de Wilde, et Francisco Antonio Corniti de Kheuenhüller, qui Regum veterum numismata anecdota au-

per-

²⁷ Anonymi notæ ad primam editionem numorum populorum existant Vol. 6. observ. misc. in auctores tom. 3. pag. 747.

²⁸ Alios qui historiam Imperatorum e numis tradiderunt, recenset Caspar Sagittarius introductione ad historiam ecclesiasticam pag. 591 sq. De Iacobi de Strada opere MS. tomis XXXI. vide V. C. Salom. Ernesti Cypriani catalogum MSS. bibliothecæ Gothanæ pag. 83.

perrara notis illustrata edidit Viennae 1752. 4. Historiam Ptolemaeorum Aegypti Regum Regumque Syriae ex numis descriptam dedit idem Ioannes Vaillant, quarum prior Amst. 1701. fol. altera Paris. 1682. 4. prodiit. Eisdem Vaillantio debemus Arsacidarum imperium, siue Regum Parthorum historiam: item Regum Ponti, Bosphori et Bithyniae historiam, ad fidem numismatum applicatam, Parisiis 1725. 4. duobus tomis editam. Numos Syriacos, Aegyptiacos, Armenos atque Parthos illustrauit quoque idem, quem paullo ante laudauimus, Semlerus lib. cit. parte eadem pag. 107--174. Neque omittendi sunt Erasmi Froelichii annales Regum et rerum Syriae numis veteribus illustrati. Viennae 1744. fol. Praeterimus alios, qui apud Labbeum et Struuium videri possunt. Erizzum vero, Parutam aliosque exigua vel nulla peritia litteraturae graecae instructos ad explicanda Graeca numismata infeliciter accessisse monet Ezech. Spanhemius pag. 307. de vsu numismat. edit. Amst. Sicilia-numismatica quam molitus est Ioannes Maria Amari, S. I. vide memorias Treuoltinas A. 1705. p. 1640. et A. 1713. p. 1290. lucem, quod sciamus, non vidit. De talentis Siculis, reque numaria antiquiore Sicularum erudita obseruat Rich. Bentleius in dissert. anglice edita de Phalaridis epistolis, cui iunge Salmasium de modo vsurarum cap. 6. Philippi Parutae numismata Siciliae prodire Panormi 1602. fol. sed plenius opus, rariusque obuium est quod Leonardo Augustino curante lucem vidit hoc titulo: *la Sicilia di Filippo Paruta, descritta con le Medaglie*. Rom. 1649. fol. Philippi Parutae et Leonhardi Augustini Siciliam numismaticam, additis Huberti Goltzii aliorumque Siciliae descriptione et in numismata singula explanationibus, ingenti numero tabularum locupletatam et perpetuo commentario illustratam iunctim recudendam curauit Sigebertus Hauercampus. Lugd. Bat. 1723 fol. quae editio repetita inserta est tom. 6. 7 et 8. thesauri antiquitatum et historiae Siciliae. Vincentii Mirabellae ichnographiae Syracusarum antiquitatum explicatio, vt et numismatum aliquot selectiorum eiusdem Reipublicae liberae et Regum, qui in illa dominati sunt, italice prodierunt Neapoli 1613. fol. tum in volumine secundo Syracusarum antiquarum Iacobi Borjanni, Panormi 1717. fol. denique latine versae et notis illustratae a Sigeberto Hauercampo, et insertae volumini decimo thesauri antiquitatum et historiae Siciliae. Syracusanam quoque monarchiam ex numis illustrauit Michael Gottlieb Agnethlerus parte tertia scriptorum illustrandae histor. vniv. inferuentium pag. 295 sqq. De numismate Damareti, quod Damarete Gelonis vxor cudi curauit, vide Diodor. Siculum XI. p. 256.

XII. De numismatibus Romanorum. incredibilis Scriptorum numerus etiam diligentis hominis industriam fatigare possit. Et quam late patuit ipsorum imperium, tam quoque numi ipsorum per omnem fere orbem terrarum valuerunt. Vnde Cosmas Indopleustes I. 2. pag. 148. *ἐν τῷ νομισματι Ρωμαίων ἐμπορεύονται πάντα τὰ ἔθνη.* Numismata familiarum Romanarum post Fulv. Ursinum, Abr. Gorlaeum et Carolum Patinum, imperatorum quoque post Adolphum Occonem, Aeneam Vicam, Hub. Goltzium, Iō. Tristhanum, Franciscum Mediobarbum, Franciscum Angelonium, Sigebertum Hauercampum, Chrysofostomum Hanthalerum: nec minus Coloniarum numeros pulcherrimis commentariis idem Ioan. Vaillant²⁹ illustravit. Neque omittenda regum et imperatorum numismata a Romulo et Julio Caesare usque ad Iustinianum Augustum ex Cimeliarchio Caroli Ducis Croyiaci et Arschotani eum commentario *Alberti Rubenii* et subiectis ad calcem annotationibus *Laurentii Begeri*. Colon. Brandenb. 1700. fol. His iungenda Anselmi Banduri numismata imperatorum Romanorum a Traiano Decio ad Palaeologos Augustos: Parisiis 1718. Voll. 2. fol. Doctissimus quoque Harduinus, licet paradoxorum subinde captator, in numismatibus saeculi Constantini, atque historia Augusta ex numis usque ad Numerianum: inter opera eius selecta Amstel. 1709. fol. Paullus item Pedrusius, de quo Acta Eruditorum A. 1713. p. 294. D. Henrionis opus promissum historico-chronologicum, de ratione monetae romanae a primo illius usu usque ad Constantinopolin captam a Turcis, memoratur in Ephemeridibus litterariis Paris. A. 1708. II. pag. 405. 596 sq. Numismata imperatorum Constantinopolitanorum exhibet et illustrat Carolus du Fresne in familiis Byzantinis. Paris. 1680. fol. et V. C. Anselmus Bandurius in imperio orientali, Paris. 1711. fol.

XIII. Saragus, cuius Genes. XI. 20. mentio, modum eudendi numos aureos et argenteos ostendisse traditur ab Abulpharao p. 12. Lydos primos aureis et argenteis numis usos esse notat Herodotus lib. I. cap. 94. et superat hodie numisma antiquum Atyos Lydorum Regis, de quo Ezech. Spanhemius dissert. prima de usu numismatum. Sed Herodoto, scriptori ceteroquin fide digno, hac tamen in re fidem haud habendam esse affirmat Wachterus archaeol. numar. p. 30. De Erychthonio, Hermodice vxore Midae, Iono Thessal. rege, Phidone Argiuo numorum inuentoribus apud Graecos, vide Bege-

²⁹ Huius Ioannis Vaillanti filius Ioan. Franciscus Foy Vaillant A. 1708. 17 Nov. defunctus, cuius dissert. de Diis Cabiris extat. Elogium illius vide in memoriis Trevoltinis A. 1709. mensis Augusto pag. 1393.

Bagerum I. Aesclari Brandeb. p. 279 et 282) et IR p. 257. et Wachterum pag. 31 et 33. ubi is ex monumentorum Graecorum collatione patere affirmat primum numum signatum esse a Phidone, alterum a Lyco, tertium ab Alyatte. Aerea moneta argenteam praecessit, unde Argentius Aesclari filius apud Augustinum IV. de C. D. cap. 21. Latini primum numorum usum referunt ad tempora Iasi, ut praeter alios Theodoro Cantero variat. lect. II. 23. laudatos testatur Paullinus Nolatus carmine aduersus Paganos v. 78.

Et Ianum geminum veteres dixere Latini.

Hic quia nauigio Ausoniae aduenit ad oras

Numus huius primus tali est excusis honore

Ut pars una caput, pars sculperet atrox hanc.

Confer Schottum ad Aurel. Victorem de origine gentis Rom. c. 3. Tertull. c. 10. Apologetici. Numam Pompilium aereis sive aunos ligneos, coccineos et testaceos congruari loco inter populam distribuisse legas in Syncello p. 212. qui p. 275. numum argenteum ait primum Romae cutum circa tempora Ptolemaei Philadelphi, quod legitur etiam in Chronico Paschali p. 173. ad annum V. C. 481. Ol. 126. et in Prosperi Chronico pag. 695. editionis nouae. Sed hac de re conferendus imprimis Plinius XXXIII. 3. et ibi Haedwinus, ac Wachterus archaeol. numar. p. 110. sqq. Asses librales alius assibus aereis minoris ponderis apud Romanos permutari solitos ante bellum Punicum secundum, nihilominus omnes asses aereos dictos esse aere graue, respectu numorum argenteorum et aureorum, qui et ipsi uenerunt nomine aeri, sententia est Viri Clariss. Ludolphi Kusteri in diatriba Antigonouiana, quam oppugnandam fuit vir et ipse doctissimus Iacobus Perizonius in diss. de aere graui, Lugd. Bat. 1713. 4. qui solam aere graue et asses librales nomine aeri grauis uenisse pluribus contentis argumentis. Vide etiam Ioan. Christoph. Wagenfeilii diss. de re monetaria veterum Romanorum. Altdorfi 1691. 4. et Wachterum lib. cit. cap. 11. in quo de assibus imminutis differit. De aere ipso eiusque partibus omnino uidentur est Montfauconius tom. 3. supplement. lib. 4. pag. 89. sqq. qui ibid. pag. 139. obseruat, nunquam reperiri numos nisi alio percussos instrumento, licet typos eosdem eisdemque inscriptiones referant. Guil. Budaeus libris 5. de aere eiusque partibus. Venetiis 1522. 4. et T. II. operum eius Basileae 1557. fol. iunctim editorum, item in Ad. Rechenbergii scriptoribus hist. rei numar. veter. quorum compendium gallico sermone Parisiis 1550. euulgatum laudatur tom. 9. Bibliothecae anglicae Vol. 2.

eae pag. 375. aliaque castis fegulo secundo opusculor. historico philolog.
 Henrici Norij libri de alle et partibus eius. Basil. 1560. fol. Georg. Henr-
 ichius de alle et partibus eius. Aug. Nandet 1606. 8. Ioan. Wardus in com-
 mentario: de alle. eiusque partibus. qui praesmissus est parti secundae monum.
 verult. Hiempian. Londini 1719. 8. P. 1. 199. et Moulaeri dissertatio de alle
 Romano pag. 43. Musci, cyrenghii. S. Genovefas. Alles et partes alle in numis
 fegulas exhibet P. de Vitsy. S. I. in memoriae Treuoltinis 1729. P. 5266 199.
 De allibus Etruscis exponit Bernardinus Baldus apud Iustum Fontaninum lib. 2.
 de antiquitatibus Hortae, cap. 7. De Sestertio conferatur Paulli Manutii dis-
 sertatiuncula, quae legitur in eius quaestis per epistolas, et recusa est tom. 1.
 thesauri Sallengriathi. Philippi Pigaferrae dissert. inserta eius interpretationi
 italicae librorum Dipsii de magnitudine Rom. euulgatae Romae 1600. 8. Be-
 nediicti Poggii dissertatio, quae habetur tom. 19. opusculor. Scientific. et phi-
 lologic. pag. 399 199. et in primis Ioan. Frid. Gronouii libri 4. de sestertia.
 Lugd. Bat. 1691. 4. Petri Gassendi abacus sestertiorum exstat tom. 5. eius
 operum. Iosephi Luuencii laterculum sestertiorum habes ad calcem tom. 2.
 abarati ab eo illustrati. De Denario confule Ioannis Granii (Graevae) li-
 bri 1647. 8. De Quinario vide memorias Treuoltinas. 1720. pag. 699. sup.
 et Ioannis Swinson Metiliam; siue dissertationem de Quinario gentis Mercalicae.
 Oxonii 1750. 4. De Triumvris et Quatuorvris monetibus vide Ez. Span-
 hemium tom. 2. de usu numismatum. p. 1467 199. et; adde Sertor. Vrsatum de
 modis Roman. tom. 1. thesauri Graeviani pag. 766. et Franc. Hottonianum
 de magistr. Rom. tom. 3. eiusd. thesauri pag. 1890. Historiam; seu moneta-
 riae Romanor. vide in Diario anglico. History of the Works of the Learned
 1708. pag. 438. 199. et in Diario gallico. Bibliothéque Raisonnée tom. 120
 pag. 223 199. Adde compendium rei numariae Romanorum, quod Drea-
 1753. 8. in Necess. emissum est. et Geographiam rei numariae antiquae
 nouissimae; post Valios; dedit celeberrimus Wedelius centuria prima exca-
 sitationum medico-philologicarum; decade IX. exerc. 10. vbi inter alia
 de numis gathicis agit, quod argumentum praecelare; etiam illustrauit
 Elias Brennerus in thesauro numorum Sueso-Gothicorum, Sueciae et Larine
 edito 1691. 4. et longe auctius recusus 39. Holmiae 1731. 4. cui iungitur
 de Magni. non. Romae; historia numismatica Senatorum et Magnatum
 Sueciae; in actis litterariae Sueviae Upsal. 1730. Kiliadi Stobasi dissertatio
 de numis et sigillis Lundinensibus. Lundini Gota. 1741. 4. et Georgij Walli-
 ni clavis numophylacii Runicij, siue ratio, qua intelligi possit numorum Ru-
 nicor. Hamburgische Nachrichten 1732. pag. 219.

micorum scriptura. Holmiæ 1743. 4. De numis Vtōris Obotritōrum regis vide A. E. 1724. pag. 412. Andreæ Fontains, equitis Aurei, numismata Saxonica et Dano-Saxonica inunguntur Georgii Hickesii libris 2. antiquarū litteraturæ septentrionalis Oxon. 1705. fol. qui contra addidit in diss. epistolari p. 109 sq. Notæ vero ad numos Anglo-Saxonica subiectas conspiciuntur operis Hickesiani a Wotens. editi Lond. 1708. 8. Operis præterea res est videre quæ de numis Saxonica, Anglo-Saxonica, Hibernica et Runicis scripsit Nicolaus Kederus Holmiensis. Similiter de numis Danicis agit instituit Thomas Broderus Bircherodius, Hafniæ 1701. 4. De numis Syrophatis Nordmannorum, quos vulgo Regensbogensköpplingar appellat, consulaturs Daniel Ringwacheri tractatus historico-politicus de numis, ubi insinuat tractatur questio, de vulgo sit dictis gutulis suis patellis iridis. Lipsiæ 1725. 4. Joap. Christ. Hedleri diatribe Berolini 1730. 4. edita, et Joh. Alexandri Doelmerlii dissertationes epistolares binæ. Suobaci 1739. emulgatæ. De solidis argenteis, et aureis libris et denariis veterum Francorum, Sirmundus tom. 4. opp. fol. 727 sq. et le Coing tom. 3. pag. 66 sqq. 80: 667 sqq. Ceterum non de Francorum modo sed et aliis numismatibus sequentis ævi, cum in Orientem in Occidente, singulari diligentia disserit Carolus du Fresne sine Cangius in glossario Latino; cui adiungenda sunt quæ disputant le Blanc in historia numismatum Franciæ, Paris. 1695. 4. 1703. fol. Anst. 1698. 4. et Gabriel Daniel in diss. de numismatibus Theodoberti primi, regis Franciæ Orientalis et Clodouæi nepotis. Adde Danielis historiam Franciæ tom. 1. p. 47: sq. Glandii Boceroni (Boutroue) Recherches curieuses des Monnoyes de France depuis le commencement de la Monarchie. Paris. 1666. fol. Haboni Traité des Medailles, liber eruditus est, scriptus sæculo XVI. sub Henrico III. Galliarum Rege, sed suppressus, quem nunquam editum esse memorat Morliensis essai de littérature tom. 1. p. 14. sq. Denarios in Gallia sub Regibus Carolingicis casus exhibet Baluzius tom. 2. Capitular. pag. 127: sq. Iacobus Bæcum præteritis, in cuius Franciæ Metallica 174. multi falsi et suppositi numi referuntur. De numis antiquis Gallorum, citat Casparus temporis Memoriarum Treuultinæ A. 1706. artic. 162. pag. 1976 sq. Anglicos numos veteres pluribus tabulis exhibet Henricus Spelmanus ante vitam hæc prædidi. Conferatur quoque de numis Anglicis Scoticisque Gual. Nicholow ad calcem Bibliothecæ historiarum Angliæ. Londini: 1724. fol. p. 240. De numis Hibernicis Nicolai Kederi numorum in Hibernia ætequam hæc testis sub Henrico II. Angliæ Rege, Anglici facta sunt iuris, cuiusdam indagatio Lipsiæ 1708. 4. Historiam numismatibus Anglicorum exhibet liber antiquæ

178 Vide Caroli Patini iter quod gallice descripsit pag. 54. ubi sunt facti mentionem de libro: *Provenance des Medailles.*

editus sub hoc indice: Numi Britannici historia 29, or an historical Account of English money from the conquest to the uniting the two Kingdoms by King James I. and of great Britain to the present time. Lond. 1726. 8. Numismata Neapolitana a Ruggerio prius Rege ad Carolum V. Italico. fermeque edidit. Caesar Antonius Vergara Romae 1717. 4. De numis hispanicis dissertatio Mahudeli gallice sub titulo: dissertation historique sur les monnoyes et medailles antiques d'Espagne, prodiit Parisiis 1735. 4. De numis et re numaria veterum *Germanorum*, quantum tangit quaedam Paullus Hachenbergius in Germania media, dissertatione 10. et plures agendum in se susceperunt vt: Goldastus, ruan Christfridus, Casparus et Paullus Sagittarius, Christianus Schlegelius, W. Ernestus Tentzelus, Jac. a Mellin, Otto Spertlingius alique viri clarissimi, prae ceteris Io. Petrus Ludovicus in der Einleitung zu dem deutschen Münzwesen mittelster Zeiten. Halae Saxonum 1709. 8. et cum observationibus Io. Jac. Moseri. Vlmae 1752. 8. qui fusa etiam dissertis de numis bractentis (*Stech*, oder *hobte Münzen*, *Wannenmünzen*) Anonymi gründliche Nachricht von dem Münzwesen in gemein, besonders von dem Münzwesen älterer und neuerer Zeiten, quas cum Io. Dav. Koeleri praefatione edita est Goettingae 1739. 8. et auctior Helmstadii 1741. 8. et Nicolai Seeländers zehn Schriften vom deutschen Münzwesen mittelster Zeiten. Hanouerae 1743. 4. Item Mich. Weinrichius de ortu et progressu rei numariae, in primis apud Germanos. Erf. 1710. 4. nondum tamen aliquid perfecti atque absoluti in hoc genere habemus. De numis *Russorum* vide Nic. Kederus in nouis literariis meris Raktici A. 1701. pag. 18 sq. Io. Arnoldi de Brand iter in Moscoviam p. 417. et Petri Ambrosii Lahmanni observationes historicas germanicae editae Hamburgi A. 1705. p. 233.

XIV. E recentibus numis hispaniam illustrare primus aggressus est Ioann. Jacobus Luckius, editor syllogae numismatium elegantium saeculi XVI. Argentorati 1620. fol. huius deinde alii sine sequuti. Vide W. Ernestum Tentzelium in dialogis mensuris vernaculis anni 98. p. 625 sq. Ex hisce in primis notari merebit Io. Dav. Koelerus, qui historicas e numis oblationes duobus et viginti partibus in forma quadripartita ab anno 1729 vsque ad annum 1757. Norimbergae emulguit. Et Ioann. Hieronymus Lochnerus, qui Koeleri exempla extantius eidem germanice edidit collectionem numorum veterum dignorum, quae octo voluminibus Norimbergae 1737 - 1744 prodit. Octavianus Stradae historia *Romanorum Pontificum* a S. Petro vsque ad Gregorium XIII. cum imaginibus et veteribus marmorum monumentis picturis

auris et monetis aequis, Misp. exstat in Bibl. Gothana. Historiam eorumdem a Martino Quinto, usque ad Innocentium XI. ex eorum humis matibus persequutus est Claudius Molinetus, Canonicus regularis, Paris. 1679. fol. et maiore apparatu Philippus Bonanni, S. I. an numismatis Pontificum illustratis et editis Romae 1700. fol. Idem Bonannus ibid. 1697. 4. vulgauerat numismata Semmorum Pontificum, templi Vaticani fabricam indicantia. Numismata Romanorum Pontificum praestantiora a Martino V. ad Benedictum XIV. aucta ac illustrata edidit Rodolphinus Venutus. Romae. 1744. 4. quibus iungatur Saverii Scillae *breve Notizie delle monete Pontificie antiche e moderne, fino alle ultime dell' anno XV. de regnante Pontefice Clemente XI.* ibidem 1715. 4. Vide et numismata Pontificum aliorumque Ecclesiasticorum ex Cirmeliarchio regis Borussiae edita et illustrata a Laur. Begero, Colon. Brandenb. 1704. fol. et inventarium pecuniae in arca Hugonis Rogerii Cardinalis A. 1364. apud Baluzium in actis veteribus ad vitas Paparum Auenionensium pag. 762. De *denariis* Pontificum consulantur Io. Vignolius in antiquioribus Pontificum denariis; qui liber primum editus est Romae 1709. 4. et deinde tertia sui parte auctus, et notis illustratus studio et cura Benedicti Florauantis, ibidem 1739. 4. recusus est. Et eiusdem Florauantis antiqui. Romanorum Pontificum denarii, a Benedicto XI. ad Paulum III. ibidem 1738. 4. De denario Petri vide Ioan. Speculmanoum ad vitam Aelfridi; Matth. Zimmermannum florileg. pag. 285. et Andr. Arnoldi dissertationem. Altorfii 1679. Numorum nominis sui primus in numis adscripsit Leo IX. vide Papebrochium p. 87. pasalipom. ad propylaeum Maii. Numorum ex argento vncialium quos *imperatores* regesque romani recentis aetatis et *archiduces* Austriae signari iusserunt, syllogen debemus Rever. Jacobo a Mellen. Lubec. 1697 et 1698. 4. Numos archiducum Austriae singulari studio et diligentia recensuere Marquardus Haergott. et Rustenus Heer in numotheca ³³ principum Austriae, cuius pars prior prodiit Friburgi 1752. posterior ibidem 1753. fol. *Leopoldi*, gloriose memoriae imperatoris, vita, quam ex numis parauit Ebnerus, Senator Norimbergensis, lucem non vidit. Seriem regum Hungariae numis aureis illustravit idem, quam paullo ante laudauimus, Mellenius. Lubecae 1699. 4. Historiam *belgicam* reipublicae confederati Belgii ex numis illustratam edidit Petrus Bizotus ³⁴, Canonicus Herissonensis, Paris. 1687. fol.

Y 3

recu-

³³ Haec numotheca totum secundum absoluit *monumentorum Austriacorum*, quae in quinque tomos diuisa edere constituit Herrgottus: v. nota litteraria Lips. 1750. pag. 298. De parte prima numothecae confer A. E. 1753. pag. 289 sqq. de parte secunda, eadem A. E. 1756. pag. 98 sqq.

³⁴ Obiit A. 1696. aetate 66. Vide theatrum europaeum tom. 15. p. 114.

recusam auctius atque emendatius Amstelodami 1689. 8. 2 volum. gallice et 1690. 4. belgice. Conf. histoire des ouvrages des Sav. 1687: Septembri p. 1 sq. Acta Erud. 88. p. 164 et 90. p. 537. Supplementum ad Bizotum eodem gallico, quo ille scripsit, idiomate vulgavit Oudaamus Amst. 1690. 8. et aliud adhuc meditatur nescio quis testatus se iam 250 numismata reperisse Bizoto praeterita. Vide memorias Treultinas A. 1701. mensis Octobri pag. 731. Suppletur etiam et emendatur subinde Bizotus in Iacobi Basinagii annalibus foederati Belgii gallice editis Hagae Comit. 1719. fol. sed maxime ad calcem historias belgicæ Ioannis Clerici, gallice editæ Amstel. 1723. fol. cui totus Bizotus melius digestus cum insigni anuario subiunctus est. Bizoto plenius est opus Gerardi van Loon, quod belgicæ sub titulo: *Beschreving der Nederlandische Historienwisingen, of beknopt Verhael van al'tgene sedert de Overdracht der Heerschappys van Keyzer Karel den Vyfden, of Koning Philips Symon Zoon, tot het sluiten van den Utrechtsche Vrede, in de Zeventien Nederlandische Gewesten is voorgevallen.* Hagae Comitum 1723 sqq. quatuor voluminibus in folio est editum, et deinde gallice versum sub titulo: *Histoire métallique des XVII. Provinces de Pays bas, etc.* prodit Hagae Comit. 1732. fol. Cui iungenda est Francisci van Mieris historia metallica principum stirpis Bauaricæ, Burgundicæ et Austriacæ ab Alberto vsque ad Caroli V. obitum, quæ belgicæ tribus voluminibus in folio Hagae Comitum 1732 sqq. encafa est. Similiter Saxoniam numismaticam paulo ante obitum edidit W. Ernestus Tenzelius, Dresdæ 1705. 4. qui Brandenburgicos non paucos descripsit in dialogis mensuris A. 1695. mense Julio pag. 529 sq. De numis antiquis Gothanis, Cygneis, Coburgensibus, Vinariensibus et Merseburgensibus commentationem edidit Christ. Schlegelius Gothæ 1717. 4. Idem apotelesma de numis Abbatum Hersfeldensium euulgavit ibidem 1723. 4. De' brandenburgicis numis vide Io. Petr. Ludewigium tom. 7. reliq. manuscriptor. p. 584 sqq. De Lunenburgicis rarioribus vide laudati Lehmanni obseruationes historicas germanice editas Hamburgi 1704. 4. pag. 219 sq. Gotfridi Dewardeck introductio ad rem Silesiæ numariam, lucem vidit Iaurauii 1711. 4. De polonicis et borussicis numis consuli potest Davidis Braunii *historischer Bericht vom polnischen und preussischen Münzwesen.* Elbingæ 1722. 4.

Historiam et res gestas regis Galliae Ludouici XIV. per numismata celebrare luculento opere instituit academia numismatum A. 1663 a rege instituta. Opus illud in euectione Philippi V. ad regnum hispanicum desinens prodit Paris. 1702. fol. Charta regali et imaginibus numismatum 286. elegantissimè in æs excisis; idem deinde minori forma in 4. a Belgis et gallice pariter ad germanice Badenæ 1705. fol. repetitum fuit. Numismata historica Ludo-

vici XIV. edidit Ian. Goeree. Amstelod. 1712. 4. Similem in modum historiam Angliae regis *Wilhelmi III.* ex numismatibus illustratam produisse constat. Amst. 1692. fol. sub nomine N. Chevalier. De numis Bononiensibus praeter Calvium egit Alexander Machiauellus in dissertatione de veteri Bonono-argenti Bononiae. Bononiae. 1721. 4. ut alios huius generis libros silentio involuamus. Thesaurus numismatum res insigniores cuiusque aevi ab anno 1700. 1711. ex numis qui aere eleganter descripti apponuntur illustrans germanice et latine excudi coepit Norimbergae in fol. *historische Gedächtnismünzen des jetzigen Saeculi*, auctoribus Io. Melchiore Koernlein et Ioachimo Negelein. Vide Acta Eruditor. A. 1712. pag. 233. et A. 1713. pag. 289. et A. 1714. p. 455.

Nec desunt, qui *Scripturam sacram* etiam in numis dare aggressus est, libro germanice edito Ienae 1703. 4. V. C. Christianus Schlegel, Bibliothecarius et Antiquarius Comitis illustrissimi Arnstadiensis, in quo collegit et explicavit inscriptiones, quae ex sacris litteris petitae in numis recentibus maxime occurrunt, vel in aliis etiam monumentis reperiuntur. De numis *Sanctorum* imagines exhibentibus exstat epistola Ioan. Mich. Weinrichii. Erfurti 1709. 4. Octavii Caetani, Siculi, libros duos de numis et numismatibus in honorem *B. Mariae* virginis iussu, Mssos memorat Mongitor. tom. 1. Bibl. Siculae p. 145. De *S. Andrea* martyre in numis prodit epistola Maur. Car. Christi. Woogii. Dresdae 1749. 4. quibus addas librum germanice editum *Weyzeichnis der Heiligen auf Münzen*. Lipsiae 1746. 8. Historiam *B. Lutheri* et reformatorum sacrorum, confessionisque augustanae, et iubilaeorum Lutherianorum ex numismatis illustratam dedit Clariss. amicus noster Christianus Junckerus. Dresdensis, Francof. latine quidem 1699. 8. et locupletius longe, germanice 1706. 8. Cui iungantur Ioan. Christi Kundmanni numi iubilaei, Vratislaviae 1735. 4. et Gothofr. Christi. Goetzii *historisches Münzcabinet*, worinnen unterschiedliche Münzen, die auf das ewangelische Jubelfest 1717 geprägt worden. Lubeca 1718. 4. De numis in honorem societatum eruditarum atque virorum doctrinae laude praestantium cussis, vide Frider. Christi. Lesseri *besondere Münzen auf gelehrte Gesellschaften und gelehrte Leute*. Francofurti et Lipsiae 1739. 8. et catalogum numismatum viris doctrina praestantibus, praecipue Italis, cussorum, quae seruantur Brixiae apud Io. Mar. Mazzuchellum, qui exhibetur tom. 35. pag. 1 sqq. et tom. 40. pag. 17 sqq. collectionis opusculorum scientificorum. Veteres scriptores latinos e numis illustrare primus instituit Carolus Patinus, cuius *Suetonium* numismatibus illustratum habemus, diligentiori studio V. C. Io. Carol. Schottus ex numerorum aliorumque praeforum monumentorum penu illuminandum sibi proposuerat, sed

praeclaros illas conatus mori interuertit. Hinc *Petro Graetius* et *Hegerus*, *Melae Jac. Gronouius*, *Aurelio Victori Pitiscus* ex antiquis numis lucem et ornamentum attulerunt. Ante hos *Julio Caesari* atque *T. Ludio Henricus van der Borche*, *Braxellenfis*, cuius opus³⁵ MS. seruat Nobilissimus Vir *D. Zach. Conradus ab Vffenbach*, *Francof. ad Moenum*. De numis bracteatis quorum usus non ante duodecimum saeculum videtur obtinuisse Io. Christoph. Olearii *Itagoge ad numophylacium bracteatorum*, *Ienae 1694. 4.* et *Spicilegia antiquitatis* in quibus numi bracteati *Lunedurgenses*, *Halberstadenses* etc; *ibid. 1703. 4.* *Dauidis Hottingeri numi bracteati Tigurini*, *Tiguri 1702. 4.* *Otonis Sperlingii de numorum bracteatorum et caurum origine et progressu epistola ad Rev. Iacobum a Mellen*, *Lubec. 1700. 4.* et *altora in nouis litter. mar. Baltici A. 1700. p. 373.* Io. Alex. Doederlini *commentatio de numis Germaniae mediae*, quos vulgo bracteatos et cauros appellant. *Norib. 1729. 4.* *Georgii Christophori Kreisigii Nachricht von Blehmünzen und von den Münzen der Deutschen*. *Lips. 1749. 4.* Io. Andr. Schmidii *numi bracteati Numburgo-cizenses Pegauiensisque*. *Ienae 1695. 4.* Io. Georgius Leuckfeldius in *antiquitatibus numariis*, earundemque continuatione. *Halberstadii 1721 et 1723. 4.* Eiusdem *Nachricht von einem sehr raren und schönen Eisenbergischen Bracteaten*. *ib. eod.* Io. Georgius Liebknächt de *nonnullis bracteatis numis Hassiacis*. *Helmstadii 1716.* Ern. Ioach. Westphalen de *numis bracteatis Rostochiensibus ad Gadebuschium A. 1722. repertis*, in *specimine documentorum ineditorum Mecklenburgensium*. *Rostochii 1726. 8.* *euulgaro.* *Christi. Krügeri historische Erläuterung einer obhsern Queblinburg gefundenen Hennebergischen kupfernen Blehmünze, mit dem Bilde des heiligen Wolfgangs, Bischofs zu Regensburg*. *Halae 1731. 4.* et *Nicolai Seelaenderi variae commentationes. De numis chemicis* siue ex auro per artem chemicam factis compositis consule *miscellanea academiæ naturæ curiosorum anno I. p. 71 sq.* *Oligerum Iacobaeum in museo-damico parte 2. sect. 5.* *Sam. Reithorum in diss. de numis chymicis*, *Wilh. Ernestum Tezelium in dialogis vernaculis A. 1692. pag. 420 sq. et A. 1696. pag. 911.* De numis *praesagentibus* *Georg. Dan. Seyler in der historischen Nachricht von wahrsagenden Münzen, oder derselben Vorbedeutungen*. *Francof. 1732. 4.* Quid aliae gentes numorum loco adhibuerint, vide *Alexandrum ab Alexandro IV. 15.* De poena eorum, qui exteriorem numorum circumum circumciderint vide *Cuzacium XIX. 25. obseruationum.*

XV. De

³⁵ Hic liber inter eos non reperitur, qui e Bibliotheca Vffenbachiana in Wolfianam transferunt.

XV. De notis et siglis siue singulis litteris, quae vel in numis vel inscriptionibus, aliisque antiquis monumentis passim adhibentur ad voces integras significandas, plures scriptores laudari in bibliotheca latina lib. 4. cap. 6. vbi de Valerii Probi, Magnonis, Petri Diaconi, et aliorum libellis de notis. Quibus addatur D. R. Carpentierii, O. S. B. Alphabetum Tironianum; siue notas Tironis explicandi methodus. Parisiis 1747. fol. et Imman. Frid. Gregorii dissert. de scribendi genere *διὰ σημείων* praecipue apud veteres Romanos, quae legitur Vol. 2. Act. societ. Latinae Ienenfis pag. 104 sqq. Graecorum siglas exposuerunt Scipio Maffei in Graecorum siglis lapidariis collectis et explicatis. Veronae 1746. 8. et Eduardus Corfinus in notis Graecorum, siue vocum et numerorum compendiis, quae in aereis atque marmoreis Graecorum tabulis obseruantur. Florentiae 1749. fol. Ad quem librum deinde accessit, index notarum Graecorum, quae in aereis atque marmoreis Graecorum tabulis obseruantur, excerptus ex opere de notis Graecorum edito ab Eduardo Corfino. ibid. 1752. 8.

XVI. *Abaci* veteris rationem, quo vsi sunt calculatores, primus in lucem protulit Marcus Velferus edita et illustrata forma abaci numerarii aenei antiqui, cuius ipsi copiam fecerat Clarissimus Medicus Adolphus Oeco. Vide Velferi opera p. 422. 819 et 842. Eandem abaci formam a Velfero accepit Gruterus qui magno inscriptionum operi pag. 224. et Laurent. Pignorius qui inseruit libro de seruis, vbi de calculatoribus ipsi sermo est, pag. 339. vide et Andream Schottum nodorum Ciceronian. lib. 2. cap. 6. Cangii glossarium, florilegium Zimmermanni et Viri Celeberrimi Io. Matthiae Gesneri thesaurum linguae latinae in *Abacus*.

XVII. De Iudaeorum in non Iudaeos *vsuris* adeundus Wagenfeilius in telis igneis Satanae pag. 534 sq. qui pag. 598 sq. disputat etiam de eo num secundum Deuteronom. XXIII. 19 sq. Iudaeis liceat Christianos *vsuris* vexare. Conf. eiusdem *Anzeigung, wie zu Wege zu bringen, daß die Juden nicht mehr die Christen-plagen mit Buchern und Schinden*, A. 1705. 8. Nicol. Comnenum Papadopoli praenot. mystagogic. p. 198. Salmasium de foenere trapezitico p. 673. 683 sqq. Ioan. Iac. Schudrium in Iudaeo Christicida p. 113 sqq. et in memorabilibus iudaicis tom. 2. p. 174 sqq. et Ioan. Wolfg. Hilliferi demonstrationem, daß der Juden *Bucherzins* verwerflich. Norib. 1658. Quod autem eodem Deuteronomii in loco lex Iudaeos a fratre *vsuram* accipere prohibet, inter alia forsitan ideo factum, quod iniquum videretur ab eo *vsuram* mordentem, *לשון*, expetere, qui *mercuriam* non exercebat, sed vel

agro colendo, vel re pecuaria sustinebat vitam. Conf. Sistingfeetum in epistola ad Deistam pag. 122 sq. et Ioan. Dav. Michaelis commentationem de mente et ratione legis vsuram prohibentis. Erfurti 1746. 4. Apud Christianos Clericis foenus accipere interdictum Canone 36. Apostolico, Canone 10. Trullano, Canone 5. Ecclesiae Africanæ, aliisque. Confer Salmaf. de vsuris pag. 633 sq. Sirmondum tomo 1. operum f. 86r. Iosephum Binghamum lib. 6. origin. Ecclesiast. cap. 2. et Auctorem libri cui titulus: Dogma Ecclesiae circa vsuram expositum et vindicatum. Insulis 1730. 4. Neque defuerunt, qui omnibus vsuras illicitas esse pronunciarent Christianis. Vide Laëtantium VI. 18. Ambrosi. lib. de Tobia cap. 2 sq. Nic. Cabasilam orat. contra foeneratores. Quamquam vero nihil ætius est genere hominum damnistico per immoderatum foenus pauperes opprimente, tamen si per se nefas esset vsuram accipere, Deus sane non permisisset ab extraneo vsuram capere Iudæos: vt omitam quod a multis iuris naturæ scriptoribus demonstratum est, et plerorumque egestari defore prorsus creditores, si vsuræ tollantur: et iustitiæ neutiquam aduersari, vt, qui pecunia alterius lucratur, ex parte lucri nonnihil cedat ei, cuius beneficio et periculo hoc ei eammodum accedit, modo et vsura moderata sit, et alter mercatura vel alia quadam ratione, pecuniæ vsuram in luerum suum vertat. Confer Grotium ad Lucae VI. 35. et de iure belli et pacis II. 12, 20. Apud veteres Graecos et Romanos ethnicos latissime inualuerat vsura, ita vt non deessent toculliones *ἡμεροδανεῖσαι* qui vsuram in singulos dies exigebant. Vide Casaub. p. 219. ad Théophrast. et 214 sq. et Heraldii animaduers. p. 161. Ceterum de toto illo vsuram apud antiquos negotio, videndi Eudæus libro de asse, Sam. Petrus ad leges Atticas pag. 403 sq. Salmasius libro de foenore trapezítico, libro de vsuris et lib. de modo vsurarum. Io. Frid. Gronouius in opere de festertis et nouissime Gerhardus Noodt, Ictus clarissimus Franeckeranus, in libris tribus de foenore et vsuris, Lugd. Batav. 1698. 4. et inter eius opera, ibid. 1713. 4. De Caroli Molinæi et Cloppenburgii libris huius argumenti vide si placet Grotii iudicium epist. 762. ad Salmasium, qui Salmasius passim obseruat Romanorum vsuras longe moderatiores fuisse vsuris Graecorum, et horum leuissimas illorum maximis et grauissimis fuisse aequales. Apud antiquiores Romanos (vt apud Graecos et Persas) foeneratores et caupones inter parum honestos fuere recensiti. Vide Appianum I. civil. fol. 382. et Catonem praefat. de re rustica.

Vsura centesima appellabatur quando singulis mensium Calendis drachma pro mina siue centesima pars sortis ³⁶ soluebatur (per annum 12 procentum.) vt *beffis* siue duplex tertius centesimae, quando singulis mensibus pendent octo pro centum, *dimidia centesima* sex pro centum, tertia pars centesimae quatuor pro centum. Confer Antonium Augustinum lib. 2. cap. 10. emendationum. Brissonium III. 1. antiquitatum iuris. Salmasium cap. 6. de modo vsurarum, et Beueregium ad Synodicum M. p. 83 sq. in notis ad Canonem 17. Concilii Nicaeni. *Foenus vnciarium*, quod rogatione tribunitia ad femuncias redactum testatur Liuius VII. 27 sq. et Tacitus VI. 16 sq. Scaligeno et aliis idem est cum vsura centesima, licet Salmasius, Gronovius et cum his Noodrius ³⁷ contendant eo notari singulis mensibus singulas solutas vncias partem assis duodecimam, vt leuissimo foenore per integram annum ex centum assibus vnum assem creditor retulerit. *Foenus trientarium* dictum est, quando singulis trimestribus centesima pars sortis soluebatur (4 pro centum) vide Casaubonum ad Lampridii Alexandrum Severum pag. 923. et ad Antoninum Pium Capitolini pag. 250. *Vsura hemiolia* siue sescupla, quando mutuum cum altera parte dimidia sortis recipitur: vide Beuereg. loco laudato p. 84 sq. *Foenus nauticum* Plutarcho ³⁸ maxime iniquum visum, traiecitia pecunia propter periculum creditoris infinitas vsuras valens recipere, quum itinere absoluto summa reddenda est vna cum foenore. *Auarocismus* etiam a Cicerone epist. ad Attic. V. vlt. et VI. 1. 3. 4. et a Ictis appellatur, quod Plutarcho *παλιντομία*, quando vsura forti accedit et ex illa quoque foenus reposcitur. *Reliquatores* sunt, qui non integrum amplius sed partem solum aeris alieni et foenoris debent. Vide Tiraquellum et Iac. Godofredum in notis ad Alexandrum ab Alexandro tomo 1. pag. 47. Vsuras supra modum sortis nec exigi nec deberi, legibus cauum. Vide Sirmondum tomo 1. fol. 963. De mensa *Dasistica* siue *Lombardica* (*Lombard*) siue montibus pietatis, vt appellantur, auctoritate publica ad praeveniendam foeneratorum impietatem institutos vide Nicolaum Comnenum Papadopoli in praenotionibus *mystagogycis* p. 200. Hermannum Latherum de censu lib. 3. cap. 23. Dorothei Alfiani siue Matthiae Zimmermanni montes pietatis Romanenses. Lips. 1670. 4. cum Nicol. Bariani de Placentia montibus impietatis et Mich.

Z 2

Pape

³⁶ Summa sortis (das Capital) Graecis quoque *κεφάλαιον*, vide Trifanum tom 1. p. 171. et Rigaltium ad Artemidorum p. 8. Dicitur quoque *ἀρχαῖον*, vt notat God. Olesius ad Philostratum p. 172.

³⁷ His assentitur Io. Adolph. Hoffmannus obseruat. politic. p. 466. Dissentit Mart. Schoekius de foenore vnciaro adv. Gronovium. Groning. 1661. 8. et Colon, Brandenburg. 1668. 8.

³⁸ Vide Casaubonum ad Theophrasti character. c. vlt.

Papafauæ decisione contra montes pietatis. Paulli Jacobi Marpergeri librum germanicè editum von *Leih-, Assistenz- und Hülfshäusern, Lehubanquen und Lombards*. Lipsiæ 1715. 8. et dissertationes Nicolai Colbrandi. Argent. 1670. Nicol. Martini. Kilonii 1688. Rud. Christi. Geckelii. Altorfii 1699. et Lud. Jac. Meieri. Gieslæ 1739.

XVIII. Georgium Agricolam non satis certam rationem *mensurarum et ponderum* definiisse, licet multa post alios diligentior examinauerit et noua quaedam addiderit, monèr Latinus Latinius tomo I. epist. p. 386. vbi ostendit constituta pedis Romani certa mensura facile esse ex ea tam aridorum quam liquidorum mensuras certas definire atque inde ponderum veritatem statuere. De ponderibus ac mensuris Hebraeorum, Græcorum et Romanorum copiose disputat Villalpandus tom. 3. in Ezechielem p. 433 sq. Congii veteris figuram mensuramque exhibet p. 501. Alios de mensuris ac ponderibus veterum quam plurimos scriptores laudauit Phil. Labbeus in parte 2. bibliothecæ numariæ, quibus recentiores nonnullos addere liceat, vt de Hebraeorum quidem mensuris Bernhardum Lamy in apparatu ad S. Scripturam, Io. Leuidentium in philologo hebraeo-mixto dissert. 29 - 32. Imbonatum in bibliotheca latino-hebraica p. 349 sq. Iac. Caluertum in Naphthali, siue collectione de reditu decem tribuum, de conuersione Iudæorum, et de mensuris sacris Ezechielis. Londini 1672. 4. Richardum Cumberlandum in libro anglice edito de mensuris et ponderibus Hebraeorum. Londini 1686. 8. Petrum Eluium in Biblicis mensuris cubicis cum Suecicis collatis. Vpsal. 1702. 8. aliosque. Sed omnium diligentiam vicit et de mensuris atque ponderibus non Hebraeorum tantum, sed aliarum quoque gentium accurate et eruditissimæ egit Eduardus Bernardus, Anglus, in tabulis huius argumenti quæ recensentur in actis eruditorum A. 1686. pag. 586. et in libris 3. de mensuris et ponderibus antiquis qui lucem primum adspexere Oxonii 1686. 8. et secunda vice excusi sunt ibid. 1688. 8. Eduardo Bernhardo iungenda præclari Viri Io. Casp. Eischmidii de ponderibus et mensuris veterum Romanorum, Græcorum, Hebraeorum, nec non de valore pecuniæ veteris disquisitio accurata, Argent. 1708. 8. Bartholomæi Beuerini syntagma de ponderibus et mensuris, quod post bis repetitam in Italia editionem prædiit Lipsiæ 1713. 8. cum præfatione Io. Georgii Walchii in qua sciagraphiam operis de re veterum numaria exhibet. Georgii Hooperi liber anglice editus sub hoc titulo: *An Inquiry into the state of the ancient measures, the Attic, the Roman and especially the Jewish, with an Appendix concerning the old English Money*. Londini 1721. 8. Caroli Arbuthnoti tabulæ antiquorum numerorum, mensurarum

rum et ponderum pretiisque festum venaliunt, variis dissertationibus explicatae et exemplis illustratae; quae anglico sermone prodierunt Londini 1727. 4. et ex anglica in latinam linguam conuersae, opera Dan. Koenigii. Vltraiekti 1756. 4. De Peirescii studio rationes ponderum et mensurarum expediendi, vide Centuriam secundam Fabricianam. De modis mensurandi distantias locorum praeter Ed. Bernhardum confer Martinerii lexicon geographicum voc. Itineraires, mesures; cui iungas Io. Georgii Liebknechtii desideria ad mensuras speciatim geographicas et geodaeticas generali et feliciori methodo aestimatas reductasque. Gissae 1721. Romanorum mensurae triplicis fuerunt generis, *liquidorum, aridorum et interuallorum*, quorum singulas species recenset celeberrimus I. E. I. Walchius ad Cellarii compend. A. R. p. 590 sq. De pondere Romanorum confer Raphaelem Fabretum pag. 523 sqq. veter. inscriptionum. Bonannum p. 173. musci Kircheriani. Rupertum ad Florum pag. 221. Ludov. Franc. de la Batte dissertationem de libra roman. quae exstat tom. 12. Memor. Acad. Inscription. pag. 1 sqq. edit. Amstelod. et P. de Vitry epistol. de ponderibus et moneta Romanorum insertam memor. Treuultinis A. 1729. p. 1252 sqq. De pede antiquo Romano consule Hirium in memor. acad. inscriptionum A. 1714. p. 511 sqq. et Reuillafii dissertationem, quae exhibetur tom. 3. dissertationum Academiae Cortouensis pag. 111 sqq. et Ioan. Graeuii librum anglice editum de pede Romano et denario. Londini 1647. 8. De pede graeco confer les Ruines des plus beaux Monumens de la Grece par Mr. le Roy. Parisius 1758. fol. ad finem partis primae. Talenti varias significationes apud scriptores medii aevi recenset Cangius ad Alexiadem pag. 400 sqq. De decempeda vide Salmasium pag. 682 sq. Plinian. exercitationum. De pecunia veterum Romanorum eiusque pretio commendandus vnice Io. Frid. Gronouii exquisitus de sestertiis commentarius, supra p. 798. iam nobis laudatus, ex pleniore editione Iac. Gronouii filii, Lugd. Batavor. 1691. 4. De pecunia et ponderibus Graecorum varia notatu digna obseruat Vir Eruditissimus Ioannes Taylorius in commentario et notis ad marmor Sanduicense, Cantabrigiae 1743. 4. Vtrum numismata antiquitus loco vulgaris monetae recepta fuerint, disquirat et contra Sebast. Erizium affirmat Ludouicus Sauotus in praeclaro opere de numismatibus antiquis, quod gallice Paris. 1627. 4. et latine ex C. V. Ludolphi Neocori interpretatione prodit tomo vndecimo thesauri Graeuiani. Multa etiam in vtramque partem hac de re disputata videre licet in memoriis Treuultinis A. 1707. pag. 1085. et A. 1709. p. 93 sq.

CAPVT XVII.

Scriptores de re militari veterum et nautica.

Gabr. Naudaei bibliographia militaris. 1. *Scriptores de re militari Hebraeorum.* 2. *Perfarum, Graecorum, Gothorum, Germanorum.* 3. *Praecepta militaria. ibid. De re militari Romanorum.* 4. *Belli indictio, signum pugnae, tessera militaris, victoriae traditio, foedera etc. ibid. De militia equestri.* 5. *Nautica.* 6. *Pedestri.* 7. *Vfus Elephantorum, curruum et aliarum rerum in bello. Castra, acies, ductores, exercitia etc.* 8. *Vexilla, aquilae.* 9. *Triumph.* 10. *Stipendia, dona militaria, vacatio, missio, poenae, venatio.* 11. *Bellum an illicitum duxerint primi Christiani?* 12.

I.

In recensendis huius argumenti scriptoribus otium nobis fecisse videtur *Gabr. Naudaeus*, vir praestantissimus, in cuius syntagmate de studio militari edito Romae 1637. 4. lib. 2. pag. 504 sq. legitur proluxa notitia scriptorum cuiuscunque generis de arte militari et de illis iudicium, quod seorsim etiam sub titulo bibliographiae militaris Ienae 1683. 12. edidit *V. C. Georg. Schubartus*, a quo tempore recudi illud curabit et notis quibusdam additis auxit *Theom. Crenius* in parte 3. collectionis methodorum de studiis instituendis. Lugd. Batav. 1699. 4. Naudaeo iungendus est *Ern. Sal. Cyprianus*, in cuius programmatibus Coburgi 1708. 8. editis tertium agit de scriptoribus rei militaris veteris. Integrum tamen fuerit praecipuos quosdam ad institutum facientes nostrum hoc loco seligere, et nonnullos Naudaeo omissos, recentiores praecipue adiungere.

II. De re militari veterum Hebraeorum, praeter commentatores ad libros *V. T.* historicos, *Matthiam Fridericum Beckium* praecipue ad *Targum chronicorum*, *Io. Andr. Danzii* diss. de Ebraeorum re militari ad Deut. 20. et 21. Ienae 1690. et *Guil. Schickardum* de iure regio Hebraeor. cap. 5. ibique *B. Carpozuii* notas, consulendum syntagma singulare postumum *Iacobi Lydii*, eiusdem qui agnostica sacra scripsit, editum et notis illustratum a *Salomone van Til*, Theologo Dordraceno, Dordraci 1698. 4. et belgice versum nouissime observationibus illustratum ab *Hadriano van Halen*. Roterd. 1703. 8. in quo prolixè agitur de delectu, ordine siue tactica, armis, acie, disciplina et exitu belli. Confer Clariss. Neocori bibliothecam nouorum librorum A. 1698. p. 483 sq. Nec praetereunda *Iacobi Turner* Pallas armata, siue opus anglice edi-

editum Lond. 1683. fol. quo Hebraeorum, Assyriorum, Lydorum, Graecorumque ratio belli gerendi cum re militari Romanorum veterum et hodierno belli usu conferuntur. Conferenda quoque *Augustini Cabreti* dissertatio de militia Hebraeorum ante commentarium ad librum Esther tom. 3. pag. 522 sqq. et tom. 1. dissert. 14. et altera de ducibus militum et aulae ministris apud reges Hebraeorum. tom. 3. pag. 5 sqq. ante commentar. in Paralipom. *Ioannis* item *Petri Milleri* dissertatio de deuotionibus veterum in bellis ad illustranda varia S. S. loca. Lips. 1730. et *Iusti FridERICI Zachariae* dissertatio de re militari veter. Hebraeorum. Kilon. 1735. qui iudicat, Lydium Graecorum potius et Romanorum, quam Hebraeorum rem militarem exposuisse. *Ioannis* vero *Arrolsmithi* *tactica sacra*, libris 3. Cantabrigiae primum 1657. et inde Amstelod. 1700. 4. vulgata, alieniora sunt ab hoc instituto, commentarium enim eruditum practicum. siue asceticum moralem de milite spirituali pugnante, vincente et triumphante complectuntur. De exterritis incensisque castris hostium a Gideone Iud. VII. confer *Paulli Gyongyössi* dissertat. de tessera Gideonis militari. Francof. ad Oderam 1730. et Meletema, quod exstat in analectis ex omni meliorum litterarum genere. Lips. 1725. 4. T. 1. N. 1. De Crethaeis et Plethaeis scriptores supra pag. 743. laudauimus. De *ερατηγυός του ιερω* vide *Ludov. de Dieu* et alios ad Luc. XXII. 52. De Iudaeo paganis et Christianis militante exstat *Ioan. Dan. Gruberi* dissertatio, Halae Saxon. 1723. Sed hodiernos Iudaeos ad bellum ineptos esse ostendit *Schudtius* Memorabil. P. 1. lib. 5. c. 1. §. 9-15. et P. 4. contin. 1. pag. 215 sqq. Sicut et olim Hierosolymitani, quorum placitum, post principia standum esse, recitat *Wagenseilius* Misna Sota VIII. 5. not. 2. pag. 280. edit. Surenhus. quo capite toto et in primis Misna 5. agitur de discedentibus ex bello, praesertim ob metum. De Muhamedanorum rationibus in bello aduersus Christianos gerendo videatur *Hadr. Relandus* tom. 3. dissert. miscell. 1. De statu militari imperii Ottomannici opus splendidum *Comitis Marsilii*, Hagae Comitum 1732. fol.

III. De ratione rei militaris apud varias gentes diuersis temporibus differit *Antonius Yues Goguetus* tomo 1. libri de origine legum, artium et scientiarum, libro sexto, et tom. 2 ac 3. lib. 5. De architectura militari *Homeri* tempore videatur *Iac. Frider. Reimannus* in *Iliade* post *Homerum* p. 559 sqq. Rei militari apud Graecos et Latinos illustrandae faciunt *Iosephi Laurentii* collectanea, secundum litterarum ordinem digesta libro 6. *Polymathiae* pag. 469 sq. *Ioannis van Passenrode* liber belgice editus: *Der Gryken en Romeynen Krygshandel*. Lugd. Batav. 1686. fol. *Ioan. Christophori*
Kie-

Kiesewetteri syntagma de re militari veterum, praecipue Romanorum. Erf. 1736. 8. *Caroli de Aquino* lexicon militare, cuius verb prima pars tantum prodiit Romae 1724. fol. *Folardi* annotationes ad Polybium, gallice versum, tribusque tomis in 4. editum Parisiis 1728 sqq. et *Caroli Gnschardsi* liber gallicus: *Memoires militaires sur les Grecs et les Romains*. Hagae Comitum 1758. 4. *Ludouici Machaulti* liber itidem gallicus: *La Milice des Grecs et Romains*. Paris. 1616. fol. versionem Aeliani et Polybii sistit. *Ioan. Henr. Boecleri* comparatio militiae veteris et hodiernae exstat tomo secundo eius dissertationum pag. 1245 sqq. Praecepta rei militaris scripserunt e regibus priscis et ducibus Pyrrhus, rex Epiri, eius filius Alexander, Iphicrates, Xenophon et alii *, sed quorum scripta, excepto Xenophontis perierunt. Ex imperatoribus Traianus, Hadrianus, Nicephorus, Leo sapiens, Constantinus Porphyrogenitus. Ex aliis Graecis Clearchus peripareticus, Posidonius Stoicus, Cyneas, qui Pyrrho a consiliis fuit, Euangelus, Stratocles, Hermias, Pausanias, Eupolemus, et quorum scripta existant *Aeneas*, *Polybius*, libro 6. hist. *Aelianus*, *Polyaenus* et *Orosander* Platonicus et Poliorceticon siue de urbibus obsidendis et mechanicorum siue de machinis bellicis scriptores *Athaeus*, *Apollodorus*, *Philo*, *Bico*, *Hero* etc. e Latinis, *Cato* Censorinus, *Cincius*, *Paternus* et cuius strategemata habemus *Fronimus* viri senatorii, tum *Celsus*, *Plinius*, et qui existant *Modestus*, et *Vegetius*, ne de aliis in praesenti dicamus. De re militari Persarum agit *Briffonius* libro 3. de Persarum regno. De Graecorum *Io. Philippus Pfeifferus*; eoque diligentior *Io. Potterus* lib. 3. antiquitatum Graecarum. Sacra veterum Graecorum militaria singulari dissertatione exposuit *Frider. Sam. Bockius*. Regiomonti 1754. De Gothorum veterum aliorumque populorum septentrionalium *Loccenius* antiquit. Sueogothic. lib. 3. *Bartholinus* Antiquitat. Danic. lib. 1. cap. 2 sqq. et *Matthias Praetorius* in Marte Gothico siue tractatu de veterum Gothorum militia, Oliuae 1691. fol. De Germanorum praeter *Phil. Cluuerum* lib. 1. cap. 43. ad 52. et *Paullum Hachenbergium*, *Ioannes Blum* de militia romano germanica. Marpurgi 1615. 4. De facie rei militaris sub initia saeculi XVI. vide *Journal des Savans* 1730. Sept. p. 67 sq. De Romanorum militia, quum praecipue magna eius gloria fuerit, et multi illam sumserint illustrandam stilo suo, pluribus deinceps dicendum. Inprimis tenendum est, pro diuersitate temporum longe aliam illius faciem fuisse, vt probe monuit *Salmasius*, et optandum esset historiam militiae R. ita ab aliquo describi, vt historiam militiae Francorum descripsit *Gabriel Daniel*. Paris. 1721. 4. De militia Romanorum generatim commentati sunt *Petrus Ramus* de militia C. Iu.

* Vide si placet quos laudavi libro 3. bibliothecae graecae capite 30 et 24.

C. Iulii Caesaris. Paris. 1559. 8. *Iustus Lipsius* libris 5. de militia Romana. Anrw. 1596. et in tomo tertio eius operum, ad quos libros animaduersiones quaedam Claudii Dausqueii existant tomo secundo sylloges. Epistolarum Burmannianae pag. 149 sqq. et Delrii pag. 156 sqq. *Claudius Salmafius* in opere postumo de militia Romanorum. Lugd. Batav. 1657. 4. et tom. 10. thesauri Graeviani. *Gulielm. Choulius* in commentario gallico: *Discours sur la Castrometation et discipline militaire des Romains*, qui cum eius *Discours sur la Religion des anciens Romains* editus est Lugduni 1581. 4. et recusus Veselii 1672. 4. *Franciscus Patricius* in libro de re militari Romana, inserto tom. 10. thesauri Graeviani. *Ioan. Anton. Valtrinus* in libris 7. de re militari veterum Romanorum, qui ab eo iuvene scripti, ipsoque inscio editi sunt Colon. 1597. 8. et *Henr. Christoph. Nebel* in diatribe de militia Romana ex Horatio illustrata Gissae 1750. 4. Iustitiam bellorum Romanorum examinavit *Albericus Gentilis* libris duobus de armis Romanis. Hanov. 1599. 8.

IV. Bellum a Romanis uti a Carthaginiensibus quoque indictum missa hasta super columnam ante Bellonae templum. Oizel. thesaur. LXXII. 6. pag. 388 sq. Vide Festum in Bellona' et hasta. Ab aliis immisso Gallo. Tzetza V. Chil. hist. 15. vel agno. Apostolius IV. 45. Prouerb. De belli indicendi more apud alias gentes, Cangius glossario in *deffectio* et in notis ad Villeharduinum p. 305. De *fecialibus* populi Romani eorumque capite, Patre patraro, videndi sunt Andr. Dominic. Floccus de potestate Rom. lib. 1. c. 9. Marcus Zucrius Boxhornius quaest. Rom. 30. Onuphrius Panminus de ciuitate Rom. cap. 32. Ioannes Ienius in commentatione de fecialibus populi Rom. quae exstat pag. 51. eiusdem Ferculi litterarii, Lugd. Batav. 1717. 8. editi, et singulares dissertationes Ioan. Iac. Mülleri. Ienae 1693. Petri Lagerloeff. Vpsal. 1698. Laur. Arrhenii. ibid. 1728. Ioan. Dan. Ritteri. Lipsiae. 1732. Ioan. Wandalini Hoieri. Hafniae e. a. et Francisci Caroli Conradi. Helmst. 1734. Ius feciale, quod primus fertur Rhesus excogitasse, ab Ano Martio institutum esse membrat Aurelius Victor de viris illustribus cap. 5. cui adde Liuium lib. 1. cap. 32. Ipsum Fecialium collegium instituit Numa, vide Dionysium Halicarnassensem lib. 2. pag. 131. vbi eorum quoque officium describit, quod breuius enarrat Cicero de legibus lib. 2. c. 9. De *sacramento militari* confer. Godeschal. Stewechium notis ad Vegetium lib. 2. cap. 97. Iac. Oisellium notis ad Gellium lib. 16. cap. 4. Barn. Briffonium II: 6. antiquit. iuris. Ratbod. Herm. Schelium, in dissert. de sacramentis, tom. 10. thesauri Graeviani. Io. Bapt. Hansenium de iureiurando c. 22. Ioan. Ant. Valtrinum de re milit. Romanorum lib. 2. cap. 7. et Lipsium de

Vol. 2. A. a. mili.

militia Rom. lib. 1. dial. 6. et lib. 7. dial. 17. Formulas sacramenti militaris vide apud Briffonium de formulis lib. 6. pag. 320. ed. rec. et Lindebrogium ad Ammiani XXI. 5. pag. 39. De defensoribus et militiam decompstantibus eorumque poenis consulatur Desiderius Heraldus lib. 3. animadversionum in Salmasium cap. 13. pag. 241 sqq. *Αυτομαλειν* crimen inexpiabile; *αὐτομαλειν*. Appianus civil. 5. fol. 681. De Veteranis Abbatis Cousurii dissertatio in memoriis acad. inscriptionum tom. 5. pag. 366 sqq. De solduriis² siue deuotis, *εὐχαλισμαίους*, quorum apud Caesarem III. 22. de bello gallico, Athenaeum et Plutarchum mentio, confer dissertat. Andreæ Wanochii. Abae 1679. 8. Eberh. Rud. Rothii, Ulmae 1681. et Io. Reiri Ancherseu lemma et indices obseruationum de Solduriis. Hafniae 1729. et obseruationum de Solduriis part. tres. ibid. 1734 sqq. De speculatoribus et exploratoribus videatur Sertorius Vrsatus pag. 281. monumentor. Patavin. et Christi. Gottl. Schwarzii dissert. de speculatoribus veter. Romanorum. Altorfii 1726. recusa in thesauro nouo dissertat. philologicotheol. tom. 2. pag. 405. Idem Schwarzii edidit dissertationem de aetate et statura militum veter. Alt. 1731. De mensura militum conferatur Fr. Gotth. Freytagii Programma insertum Vol. 1. selector. scholasticorum a Ioan. Gottl. Bidermanno editorum, pag. 695 sqq. Signum pugnae a Graecis et aliis gentibus datum per *πυροφόρον* missa face vel elato scuto Diodor. Sic. XX. tomo 2. pag. 787. vel punicea tunica super hastam sublata. Plutarch. Philopoem. p. 358. fol. postea per tubam. Vide Schol. et Barnesium ad Euripidis Phoeniss. versu 1386. et Euripidis Rhel. v. 144. ac Meursium ad Lycophr. v. 1295. Apud Romanos sagum purpureum pro praetorio propositum. Plutarch. Pompeio f. 655. et Fabio Max. f. 182. et Marcello 313. De clamore militum vide que dissertat Fabricius ad Dionem p. 24. B. (105. R.) De celestinate vide quae collegit Martinus de Roa parte 2. singularium scripturae p. 541 sq. De tesseriis militaribus, (*συνθήματα* 3 vocant Graeci vt Philo V. Poliorcetic. pag. 93.) vide Ferrarium de acclamationibus veterum tom. 6. Graev. VI. 3 sq. Lipsium de militia Rom. IV. 12. et V. 9. Tiraquellum ad Alexandrum ab Alex. IV. 2. Casaubonum ad Aeneam cap. 24. Turnebum XXX. 35. Aduersar. praecipue Jac. Philippum Thomasinum libro de tesseriis hospitalitatis Amst. 1670. 12. p. 101 sq. qui et alia tesserarum genera libro illo illustrat frumentariam, numariam, comitalem, theatralem, conuiualem, ludoriam et negotiatoriam.

Sin.

¹ Ex hac voce vocabulum germanicum *Soldaten* derivat Rothius.

² *Πυροφόρον* fuit symbolum sub oculos cadens, scilicet capitis natus, martium plausus, hastae inclinatio; vide Onofondroti cap. 25 et 26. Rigaliumque in notis et Aeneas Tactis cap. 25, et ad eundem Casaubonum.

Singulare genus tesserae militaris de qua Iustinus III. §. 10. Apud Graecos traditae victoriae signum & per praekonem corpora interfectorum ad sepulturam poscerentur. Iustin. VI. 6. de aliis signis pacis Stephanius pag. 89. ad Saxonem Gramm. De foederibus eorumque ritu vario et formulis, Brissonius libro 6. de formulis populi Rom. p. 356 sq. Lipsius ad Taciti XII. 47. Nicetas Choniates lib. 13. p. 444. Scacchus III. myrothec. 58 sq. p. 106 sq. Stephanius ad Saxonem Grammat. pag. 48. De hostiis ad foedera sancienda caelis diximus supra cap. 11. §. 5.

V. Militia omnis vel equestris est, vel pedestris, vel naualis denique, et singulae harum iterum pro temporum diuersitate sub republica libera, sub regibus vel imperatoribus diuersam faciem apud Romanos habuerunt. De militia *equestri* singulare exstat et praeclarum opus *Hermannii Hugonis* S. I. in libros 5. distributum. Antwerp. 1630. fol. De equitum delectu, recognitione, probatione, transuentione agit lib. 2. cap. 1 sq. et 5. *Io. Erb. Kappius* in dissert. de equitum Roman. annua transuentione et censura. Lips. 1734. ac *Iustus Lipsius* lib. 1. de militia Romana cap. 5. ubi etiam de equo publico, de quo videndus Hugo lib. 5. cap. 1. De turmis equitum Lipsius lib. 2. cap. 16. de eorum armis lib. 3. cap. 7. unde alii dicti lancearii, ferentarii, leuis armaturae equites, qui fundis et lapidibus pugnabant, cuius generis tela feruntur non tenentur, de quibus Onofander cap. 19. De more barbarorum proiectis laqueis homines abripientium, Valesius ad Ammiani lib. 31. et ad Sozom. VII. 26. Hippotoxotarum mentio apud Hirtium de bello Afr. c. 19. De *clibanariis* siue *cataphractis* vide quae viri docti ad Ammian. XVI. 16. Eutropium VI. 7. et Nazarii panegyricum c. 22 sq. Quemadmodum recentioribus temporibus vocamus Arcabussarios, Curassarios; Picquarios et Musquetarios equites, vel etiam spatharios. Alioqui apud Romanos illi qui equis stipendia faciebant alii erant Monippi siue singulatores et celites alii amphippi, dimachae ac defulrorii, de quorum origine Liuius XXVI. 4. (hodie *Dragons*) diuersi a Draconariis qui a Dracone vexillo quod portabant ita vocabantur, de quibus G. Henr. Welfchius lib. de vena Medinensi pag. 84 sq. et Sirmondus pag. 183 et 205. ad Sidonium. A legionibus et alis, quibus intererant, vocabantur legionarii et alarii: vide Hugonem lib. 3. cap. 5. Stipendiarii vero sigillatim ii, qui pluribus iam stipendiis meruerant. Militiae vacatio equitibus a censoribus concessa post emerita stipendia. Plutarchus in Pompeio fol. 630. De equitibus Augusti singularibus vide Ioan. Frickii commentationem Vol. 5. Actor. societatis latinae Ienenis pag. 191 sqq. Summus

A a 2

dux

dux exercitus equestris dicebatur magister equitum, cui suberat optio sine summus mandatorum curator, de quo confer Perizonium animadv. historic. pag. 262. Hinc viri tribuni, praefecti turmarum, vexillarii, draconarii, decuriones, subdecuriones etc. vid. Hugonem lib. 5. cap. 2. 3. 4. De equibus Tarentinis vide Petrum Victorium IX. 3. variar. lectionum. Apud Graecos equitibus praerant Hipparchi et Phylarchi. De acie equestri Hugo III. 1 et 5 sq. et IV. 1 et 5. De acie equitum peditatui mixtorum idem IV. 6. Pugnare ex equo inuenisse dicuntur Thessali Centauri, vide Mezeriacum ad Ouidium tom. 1. p. 348. De Phaleris Bourdelotius p. 63 ad Heliodorum et Chiffletius in anastasi Childerici pag. 225. an equorum solum, non etiam equitum ornamenta, vide Drakenborchium ad Silium pag. 758. De equorum ferreis calceis lunatis vide Cangium in *σεληναία*. De aureis eundem Chiffletium p. 224. De freno lupæo Montfaucon T. 4. supplem p. 25. de ephippiis p. 25. de calceis p. 26. Ephippiis uti apud Suecos turpe visum teste Caesare de bello Gallico IV. 1. Stapedes veteribus nulli, quia ante Theodosium M. ephippia solum ex panno, nihil solidi nec ligni habentia, vide Montfauconium loco citato. De more stapedem vel strepam tenendi, Cangius ad Cinnamum p. 470 sqq. Ad equitandi rudimentum pueros primum dorso arietum impositos obseruat Petrus Victorius VIII. 9. variar. lectionum. De curandis equis et de nominibus equestribus Graecis et Latinis egregia Ioach. Camerarii commentatio recusa exstat tomo 11. antiquit. Graecarum. Idem Camerarius librum Xenophontis de re equestri latine transtulit.

VI. De militia *nauali* 5 libris 4. recens in Poleni supplementis thesauri antiq. Graec. et Rom. Vol. 5. p. 745. egit Io. Schefferus. Vpsal. 1654. 4. cui operi inserta diff. de varietate nauium quae 1643. 4. prodierat et epistola de navibus veterum in Centur. 1. Epistolae. Medicar. Bartholini pag. 310. sq. Lillii Gregorii Gyraldi de nauigiis libellus tomo 1. Opp. Potterus III. 14 sq. Archaeolog. Graec. usque ad 22. Cragius IV. 5. de Republ. Lac. Stewechius ad librum vltimum Vegetii de re militari, Laz. Baystus de re nauali Basileae 1537. 4. et Steph. Doleri ex secundo eius commentariorum lat. linguae tomo descriptus, Baisnoque, cuius epitomator Carolus Stephanus Doletum 6 plagii

¹ Hoc opus Schefferus post priores duas altera parte suctius misit ad Elzevirios A. 1668. per Nicol. Heinsium, ut hic in epistola ad Ioan. Frider. Gronouium tom. 3. sylloges Burmannianae p. 537. testatur. Vide quoque p. 539. et tom. 5. p. 54. 56. atque Ioan. Molleri epistolam praefixam supplemento Bibl. meae Latinae.

⁶ Vide Mich. Maittaire Annales typographic, tom. 3. p. 36. sqq. et p. 59.

in Basilis commissi accusaverat, inscriptus liber Lugd. 1537. 4. qui cum Basilio Schefferique dissertatione iam laudata de varietate navium recitatus est tom. 11. antiquit. Graecarum, quemadmodum in tom. 12. antiquit. Romanarum occurrit M. Meibonii de fabrica triremium liber Amstelodami pridem editus 1671. 4. et Const. Opellii siue eiusdem ut creditur Scheferi epistola Meibonio opposita. Andreae Senfitebi Argo, siue variarum antiquarum navium silus. Lips. 1642. 8. Classis praefectus recentiori aetate vocabula Arabico dictus *Amurrah* de quo Gangius ad Alexiadem p. 371. 372. et in glossario graeco, Theodorus Doula ad Aoropolitam p. 196. Urbanus Chevraeus in Chevraeanis tom. 2. pag. 24 sq. Otto Dapper in descriptione Americae pag. 46. Varia ad antiquitates nauticas spectantia illustrat etiam Salmasius ad eos Atticum cap. 28. Bartholomaeus Keckermannus in commentatione nautica. tomo 3. systematis systematum pag. 753 sq. Bartho. Morisorus in orbe maritimo Paris. 1653. fol. Tho. Rinius in historia nuali antiqua et Georg. Fournierius in hydrographia, Caelius Calcagnicus cuius commentatio de re Nautica, ad Gyraldum, Iosephus Laurentius cuius diatriba duplex huius argumenti ex polymathico eius lib. 1. cap. 17. et 22. decerpta habetur etiam tomo 11. antiquit. Graecarum. Sauerien in libro Gallico Recherches historiques sur la construction des Navires des Anciens. Parisiis 1747. 4. Deslandes in libro itidem gallice edito: Essay sur la Marine des Anciens et particulièrement sur leurs vaisseaux de guerre. Paris. 1748. 8. Iac. Palmerius Exercit. ad scriptores Graecos p. 170 sq. Ioan. Vincentius Lucchesinius ad Orat. 1. Demosthenis. Raphael Fabretti ad columnam Traianam c. 5. p. 119 sqq. et Henric. Kippingius de expedit. maritima, dissert. prima. Isaaci Vossii de triremium et Liburnicarum constructione diff. ex variis eius observationibus petita extat in tomo 12. antiquitat. Rom. Neque praetereundus Nicolai Witsenii 7, illustris Viri, liber de architectura nuali noua et antiqua, belgice A. 1671. editus, quem de veterum navium rostris et aliis ornamentis differentem laudat Iac. de Wilde pag. 188. numism. A plagio in Scheferum libenter absolvent omnes qui honestissimam palinodiam Mollerianam supplemento Bibliothecae meae latinae praemissam legerint. Veteris triemis imago in columna celebri Traiani n. 235. 236. conspicitur, atque inde apud Graevium ad Florum IV. 12. aliosque, unde apparet *ordines* vocari in triemibus maioribusque navibus, series remigum a summo ad imum, ita ut summus ordo sit thraurorum, medius Zygitarum, tertius denique thalamarum, *versu* autem esse series remigum aequae alte sedentium. Acute quidem P. de

Languedoc³ in dissertatione gallice edita Parisiis 1721. *sur les Trirèmes ou les Vaisseaux de guerre des anciens* oppugnauit, quae de ordinibus remigum inuicem superius, vel etiam iuxta in vna serie transuersa positae disputarunt viri eruditi. Itaque Languedoco Thramitae sunt remiges in puppi, Thalamitae in proa, et in media nauis Zygitae; singuli, monocroti, in vniremi; bini, dicroti, in biremi; in triremi ternii, atque ita porro per nauis longitudinem. Similiter fere Ioan. Harduinus in. *diff. de vniremibus, biremibus et triremibus veterum* tom. 1. ad Phaium edition. nouae pag. 432 sqq. De nauibus *διπρώροις* et *διπρώμυοις* vide Ioan. Aug. Ernesti commentationem tom. 1. *commentarior. societatis scientiarum Gottingensis* p. 297 sqq. Imaginem nauium bellicarum rostratarum sive *χαλκίμβέλων* exhibet idem Graevius et Begerus ad Florum lib. 2. cap. 2. ex columna Duillii illustrata a Petro Ciacconio. Rom. 1608. et tomo 4. thesauri Graev. Confer Gronuuium tom. 2. antiq. Graecar. tabula 51. Admirandas Philopatoris et immensam Hieronis nauem in qua innumera conelauia, deliciae, horrus, Bibliotheca vide sis descriptam ab Athenaeo lib. 5. p. 203 sq. Aliam sedeciremeln Philippi Regis, de qua Liuius lib. 33. Aliam quam condi fecit Ptolemaeus Philopator, Plutarch. Demetrio fol. 910. et Memnon apud Photium cod. 224. pag. 372. Aliam ab Aegyptiis exstructam, de qua Philostratus lib. 3. cap. 11. de vita Apollonii. fol. 143. aliam Caligulae de qua Sueton. cap. 37. De nauis miranda Aeneae, quam Romae vidisse se narrat; ad eundem Procopius IV. 29. de bello Gothico p. 627 sq. qui pag. 629. etiam describit duas naues ex lapide candido, vniam Vlyssis in Corcyra, alteram Agamemnonis in Cassiopa Euboeae tum visendam, illam Ioui Casio, hanc Dianae consecratam. De praegrandi nauis Claudii Caesaris meminit Plinius III. 16. *histor. natur.* Demetrii *ἑκακιδεκήμερις* et *πεντακιδεκήμερις* celebrantur a Diodoro Siculo lib. 20. et Plutarcho in Demetrio p. 897. 910. Omitto quae de Persei nauis sedecim ordinum habet Eutropius lib. 4. c. 8. De alia nauis a trecentis remigibus agitata Ammianus XVII. 3. Confer Fabii Vigiliis epitomen illustrium nauium apud Franciscum Maurolycium lib. 1. Sicaniacae historiae tom. 4. thesauri Italiae p. 31 sqq. *Πεντηκοντήρης* Mauritii Imp. refertur a Theophylacto Simocatta IV. 1. *hist.* *Πεντηκοντοόροις*, aetnae quinqueaginta remorum Polyb. lib. 1. cap. 73. De praegrandi Venetorum nauis cui nomen *Κόσμος* sive *Mundus*, vide sis Nicetam in Alexio Angelo Comneno III. 9. p. 347. Veteres in nauibus suis duplici et vtriusque aptato gubernaculo vsos obseruat Li-

psius

³ Journal des Savans 1721. Dec. pag. 676. et 1723. pag. 655 sqq. Memoires de Trevoux 1722. pag. 1347. Contra vide Mr. Barras de la Penne, Journ. des Sav. 1728. Mars, pag. 398. Mem. de Trev. 1729. p. 123. 1730. p. 919 sqq. P. Sanadon, Mem. de Trev. 1722. p. 1519 sqq. de la Mongeraye lib. p. 1748 sqq.

phus ad Tacitum pag. 82. et antiquissimos populos ausos longinquiores navigationes vel certe non minus remotas suscipere quam eos quos leuior aetas tali exemplis aliquot demonstrat. Maxime in diss. de navigatione Salomonis. Anst. 1698. 8. et in Supplemento Critico ad Chronum edito Francofurti fol. Noui, quae remis dicitur. *ἴσως πλοῖον* dicitur Synesio Epist. 147. p. 285. De rebus, quibus maxima onera et infans obeliscorum moles transportantur veteres, dissertant Kircherus in obelisco Pamphilio et. tomo 2. Oedipi parte 2. pag. 315 sq. et Mich. Angelus Chauliacus in epistola de Columna Antonini. P. Breceps iuauit Romae in campo Martio, in Ephemeridibus literariis Paris. A. 1704. tom. 2. p. 140. Naues in Indico atque Aethiopico mari restibus oliu colligatae non pipe vel aluis, ob ferri penuriam, vsuque a Romanis interdictum, non ob scopulos e magnez. Vide Procopium lib. 1. de bello Persico cap. 19. pag. 58 sq. Ancorae lapideae Argonautarum mentio fit in Arriani periplo Ponti Euxini p. 121. Maximae Graecorum naues belli Troiani tempore vix centum viginti viros capiebant. Cozinthios autem primos vsos esse triremibus Thucydides auctor est. Successu temporis maiores naues passim aedificatae sunt. Vide Ben. Aueranii diss. 13. ad Euripidem. Mare primum ingredi et classem parare instituerunt Romani A. V. C. 261. L. Valerio Flacco, et T. Otacilio Crasso coll. Vide Polybium lib. 1. cap. 20. Idem, in bello Punico primo quum antea nunquam navalem pugnam fuissent experti, tantum exemplo Carthaginiensium et emulatione profecerunt, ut illis etiam superiores euaserint, licet per tempestates et proelia in eodem bello, quod per XXI. annos durauit, amiserint quinque remes ferme septingentas, Carthaginienses fere quingentas. Itaque Polybius lib. 1. cap. 63. proelia naualia Antigoni, Protonoci, Demetrii, vel etiam Persarum in Graecos, et Atheniensium ac Lacadaemoniorum inter sese proelia maritima cum illis conferens nihil par. nihil secundum fuisse profiteretur. De die praetoriae nauis, *ναυπηγία*, conspicuus erat *στέφανος*, insignis; Appianus 5 Ciuil. fol. 703. sed de nocte *λαμπτήρ* siue *luc*, ut de nauj Caesaris idem Appianus 2 Ciuil. fol. 483. Adde Virgilium Aeneid. II. 256. Dionem XLIX. p. 492. (589. B.) Fabretum pag. 118. ad columnam Traianam. Naues ipsas per terram transportatas, si mari prohiberentur, docent Meursius in Panthenasis p. 30. sq. et Huetius in laudata dissertatione, conf. Michaelis Dupae historiam Byzantinam pag. 152 sq. De more 3. Id. Nouembr. maria claudendi et post *παραθωιά* hialem iturum sperendi Baechanalibus vel 6 Idus Martij consulendi sunt viri docti ad Vegetium IV. 39. Meursius ad Constantinum Porphyrogenetam de administrando imperio pag. 6 sq. Iac. Hascus in diatriba de mensibus itineris Paullini, Bibl. Bram. Fascic. I.

p. 27 sq. Theodoritus epistola 61. Casaubonus ad Aeneae cap. 17. p. 1741. et Vincentius Bellouacensis IV. 40. speculi naturalis, ex Vegetii V. 9. qui testatur, natalem navigationis sollemni certamine publicoque multarum gentium spectaculo celebratum esse. De testudine nauali vide Stephanum p. 89. ad Saxonem Gratium. De nauibus uxoribus confusis idem pag. 65 sq. et Georgius Pafchius p. 660. inuent. nouantiq. Nauigiorum corio circumfutorum mentio apud Plinium IV. 16. quibus vñ sunt Britanni. Adde Caesarem lib. 1. de bello ciuili cap. 54. Lucanum IV. 130 sqq. Isidor. XIX, 1. De nauigiis ex pellibus Xenophon expeditionis Cyri lib. 1. p. 257. Nauium papyracearum mentio apud Plinium VI. 22. De Aegyptiorum nauibus ex papyro Louan. IV. 126. Vrsinus Analect. vol. 2. pag. 68. Vitrings in Iesaiam tom. 1. pag. 518. Schulrensius in lobum pag. 256. Vngerus in dissert. de papyri frutice §. 16 et 22. Iunius de pictura veterum P. 2. p. 5. et Bibliotheca Bremensis tom. 5. pag. 565 sqq. et tom. 6. pag. 299 sqq. De nauibus sculptis Historia miscella XVIII. 31. De nauibus incendiariis Cangius p. 305. ad Villeharduinum, et glossario in *chelandria*. Earum descriptionem habes in Mich. Casp. Lufdorpii continuatione Steidani tom. 2. pag. 607. Lusoriae 9 nates expeditae et passim circumuestando ludentes ad hostes obseruandos prohibendosque, de quibus Cangius in *Lusoria*, et Salmasius ad Vopisci Proculum f. 475 sq. Secundo uento nauis dicitur intra horae spatium conficere posse octo millia passuum, ut obseruat Io. Brodaeus lib. 4. Miscell. c. 5. conf. H. Vossium in variis obseru. pag. 127. De *parasemo* nauium, quod in prora, et de *tutela*, quae in puppi, vide praeter Gronium et alios eruditos interpretes ad Acta Apost. XXVIII. 11. Yuonis Viliomari siue Iosephi Scaligeri animaduersi ad Robertum Titium pag. 139 sq. et ad Euseb. pag. 40. Salmasium p. 403. ad Solinum, ubi inter alia ostendit eandem rem quandoque tutelam et insigne fuisse, Franciscum Ianium de pictura veterum p. 92. edit. secundae: Musorum in variis lectionibus lib. 10. cap. 19. Pet. Pirhoel opuscula in 4. edita p. 768. Bourdelotium ad Heliodorum pag. 88. Cangium ad Alexiadem pag. 377. Bocharum in Chanaan lib. 2. cap. 3. et Petri Kunzii dissert. de vexillo nauis Alexandrinae, qua Paulus in Italiam uentus est Ienae 1734. De more deducendorum supparorum siue carbarum aplustriumque demittendorum; (de *Segel strecken*) in honorem salutationis ut Hollandicae naues coram Anglicis ex artic. quarto pacis Westmonasteriensis A. 1674. et officium ad locum insignem Appiani V. Ciuil. fol. 703. videndus Georg. Casp. Kirchmaerus in dissert. de Thalassoerate Minoe cap. 2. Witteb. 1698.

9 Seneca VII. 20. de beneficiis: Tyranno trivernus et ueritas uero misterem; iustitias et beneficiatas et alia ludibria Regum in mari lasciuientium mittam.

1698. Nauigiōrum nostrae aetatis varia genera breuiter exponit Wagenseilius in pars. librorum iuuenilium tom. 2. pag. 43 sq. Rem nauticam recentis aetatis cum antiqua confert Secundus Lascellottus in libro, cui titulus: Phoggidi Tom. 2. pag. 330 sqq. Antiquitatum rei nauticae ex fabulis erutae specimen edidit Ioan. Amnelius, Graec. Ling. Prof. Vpsal. 1658. De nauibus Turcicis Tho. Hyde ad itinera Mundi! Abraami Perizzol, pag. 80 sq. De artificio inflatis super vtribus traiciendi maria, vide ad Suetonium in Caesare cap. 57. Florum III. 5. 16. Nicetam Choniatem in Manuele Coraneno lib. 2. c. 7. vbi de Scythis Istrum traicientibus, et Christ. Gottl. Schwarzii dissert. de collegio vtriculariorum, Altorfii 1714. recusat in eius Miscellaneis politioris humanitatis p. 27 sqq. et alteram eiusdem Schwarzii ibid. 1719. editam, quae inseribitur, doctrinae antiquariae capita quaedam, capite secundo. Hispanorum consuetudo omnium, vt sine vtribus ad exercitum non eant. Caesar de bello civ. I. 48. Non dissimile commentum hydraspis singulari libro descripta ab inuentore, Clarissimo Wagenseilio. Altdorfii 1690. 4. Iconem nauigii ex pellibus lupi marini inflatis, qua vruntur Indi, vide ad calcem itineris Frezierii, icone XI. Anno 1724. mense Februario Hamburgi fuit, qui vtribus inflatam nauem infidens in flumine veheretur. De vrinatoribus eorumque vsu in bellis naualibus agit Reinesius Inscript. pag. 622. qui etiam ibid. pag. 307. de coetibus et conciliis nauiculariorum.

VII. Superest de militia *pedestri* vt nonnulla subiungamus, in qua diu maximum robur apud Romanos fuit, vnde *militēs* pro peditibus *κωρ* *ἔξοχον* poni obseruat Gronouius ad Liv. 26. 19. Boeclerus ad Velleium, etc. Alii ex illis vocabantur *primani*, *antesignani*, *prosignani* alii *postsignani*, vide Lipsium lib. 4. cap. 3. de militia Romana: alii *praecursores* Liv. 26. 17. siue *vorarii*, qui ante grauem armaturam prodibant, vt ros ante imbrem, *γεορφοπόροι* *velites* siue leuis armaturae milites tum *basati*, *κωροφόροι* *sagittarii*, *funditores*, de quibus vide Ciacconium ad columnam Traiani n. 205. Borchartum Hierozoic. I. 460. et Hillscherum pag. 85 sq. in vita Goliathi, *tragularii*, *ballistarii*, *iaculatores* e Balearibus, Cretenfibus, Numidis: hinc *principes*, ac denique *triarii*. Conf. Lipsium lib. 2. de militia Romana c. 1. et in analectis ad lib. 3 cap. 1. *Vexillarii* legionum erant non triarii vt Salmastius ad Vopiscum, sed quibus non plena missio concessa, -quique licet exauctorati et a legione sciuncti essent, tamen sub vexillis seorsim retinebantur in exercitu, donec deducerentur in coloniam, aut praemia acciperent, Vide Octav. Ferrarium lib. 1. cap. 3. electorum. Aliam proposuit sententiam

tiam Ioan. Aug. Ernesti excursu primo ad Tacitum de vexillariis, qui insertus est tomo 1. commentar. societatis scientiar. Goettingensis pag. 291 sqq. Is enim affirmat, vexillarios fuisse tirones in legionibus, eisdemque, qui olim hastati. *Mirmillones* galeati et inter pugnandum subsidentes, poplitibusque se excipientes. id. Ferrarius II. 14. De *auxiliaribus* copiis, *fecis*, *extraordinariis*, *ablatis*, *alaribus*, idem Lipsius lib. 2. cap. 7. et Iul. Caesar Bulengerus de imperio Romano p. 372 sq. Velitis, hastati, principis, triarii et equitis iconem cum armis suis habes tomo 10. antiq. Roman. pag. 869. De Triariis confer Ciacconium ad columnam Traiani n. 203. De tesslerariis, qui tesseram militarem per militem contubernia nuntiabant, Lipsium ad Taciti Histor. lib. 1. cap. 34. De militibus, qui *antecessores* dicebantur, eorumque ab antesignanis, rorariis et antepilanis discrimine differit Car. Frider. Walchius in ICro antecessore. Ichnae 1752. 8. pag. 8 sqq. Disponebantur pedites in centurias, decuriasque, quemadmodum equites in Turmas: *Globus* siue *drungus* vocatur qui separatus ab acie vago superuentu incurfat inimicos, ut docet Vegetius III. 9. De *manipulis*, cohortibus, spiris, phalangiibus, cateruis videatur Wolfgangus Lazius lib. 6. de Republica Romana, Alexander ab Alexandro 1. 5. Lipsius II. 2 et 4. De *cohortibus* vide Ratbodi Herm. Schelii dissertationem tom. 10. thesauri Graeviani p. 1277. Earum nomina ordine alphabetico ex numis et inscriptionibus antiquis refert Goltzius pag. 178 sqq. thesauri rei antiquariae; et alia ad rem militarem spectantia pag. 141 sqq. De cohorte Italica et Augusta dissertationem edidit Christi. Gottl. Schwarzius Altorfii 1720. De *legionum* numero, ordine et nominibus agunt idem Lazius lib. 5. prolixè et diligentissime. Lipsius lib. 2. c. 5. Franciscus Robertellus de legionibus Romanorum ad locum Dionis Cassii lib. 55. Bonon. 1559. Io. Henr. Boeclerus de legione Romana, Argentor. 1670. et tomo 2. disp. p. 541. Eius diss. vna cum Robertello et praeclaros Francisci Patricii ¹⁰ opere, quod Lipsius hinc inde sequutus esse dicitur, et Ferrariae 1583. 4. prodit sub titulo: *La militia Romana di Polybio, di Tito Livio, et di Dionysio Alicarnasseo dichiarata et con varie figure illustrata*. Ludolphus vero Neocorus ex Italica editione Rom. 1594. fol. Latine vertit, recusa exstant tom. 10. antiquitat. Romanarum Graevii. Hubertus item Goltzius in thesauro rei antiquariae p. 152 sqq. Bandurius in numos Galieni

¹⁰ Diversam ab hoc est eiusdem Patricii opus, quod itidem lucem vidit Italice Romae 1594. fol. atque inscribitur: *Paralleli militari, ne quali si fa paragone delle milizie antiche in tutti le parti loro con le moderne*. Sigillatim de militia veter. Gallor. exstat praeclarum opus *Gabrielis Danielis*, S. I. L'Histoire de la Milice Française et des changements, qui s'y sont faits. Paris. 1721. 4. 2 Voll. et Amstelod. 1723.

Tieni tom. 1. p. 166 sqq. Claudius Salmasius de re militari Roman. cap. 6. Iustus Lipsius de militia Rom. lib. 2. dial. 5. et Guilielmus Musgravius in epistola de legionibus Romanis, inserta Transactionibus philosophicis vol. 80. pag. 28 sqq. et eiusdem Musgravius antiquitatibus Britanno-Belgicis Vol. 4. pag. 33 sqq. Iscaë Dunmunior. 1720. 8. Vniuerso exercitui praeerat *Imperator*, de quo Lipsius lib. 2. cap. 12. et Aegid. Strauchius in dissert. de Imperatore, siue, dūce exercitus R. summo. Wirteb. 1659. triplicem vero significationem huius vocabuli obseruat Ferrarius lib. 6. de acclamationibus veterum cap. 8. tomo 6. Graev. Accipitur enim vel pro Duce vel pro Victore vel pro Rege. Imperatoribus siue ducibus tribuebantur *legati*, qui singulis praeerant legionibus, vide Raphaellem Fabretum ad columnam Traiani pag. 9. Lipsium II. 11. Quemadmodum Dictatori aderat Magister equitum consulari potestate, ita singulis legionibus sub illo, quem dixi, legato erant *tribuni* militum siue singularum cohortium praefecti, quas in singulis legionibus senas fuisse obseruat Lipsius II. 9. Sub praefectis erant *ducentis*, qui ducentis militibus praeerant, vel *centuriones*, de quibus agit Scipio Maffeiū Veronae illustratae part. 1. p. 211. et quorum primus, qui aquilae praeerat vocabatur *primipilus*, vide Lipsium II. 8. Sub centurionibus erant *optiones* siue subcenturiones, *vragi* et *decuriones*, ne dicamus de *manipulariis*, qui praeerant manipulo, vel de *praefectis Castrorum*, qui locandis castris curam impendebant, vel de *quaestoribus* et praefectis aerarii bellici: aut de *praefectis Dendrophororum* et *fabrorum*, qui curam habebant caedendorum lignorum ad palos faciendos, ferramentorumque: tum de *tubicinibus*, *euocatoriibus*, *medicis*, *beneficiariis*, *corniculariis*, *tesserariis*, *circitoribus* aliisque gregariis peditibus. Confer Suidam in *εξάρχως*, Lazium lib. 4. de Rep. Romana et Fabretum ad columnam Traianam. *Exarchi* dicebantur praefecti seu ductores alicuius agminis militum, in provincia aliqua delectorum. Quae vero sub Exarcho erat multitudo, et modo maior modo minor esse poterat, numerus vocabatur. Vide Marmora Taurinensia P. 2. pag. 53. Quod ad *aciem* attinet ordinemque agminis et *castrorum* praeter ea, quae ad Polybii librum 6. notarunt Patricius ac Lipsius, videndus Henricus Sauilius, libro de militia Romana, qui ex Anglico versus latine prodiit Heidelbergae apud Commelin. A. 1601. 8. praecipue Ratbodus Hermannus Schelius ad Hyginum Gromaticum Amst. 1660. 4. et tomo 10. thesauri Graeuiani, in quo praeter Patricium occurrit etiam Petri Rami liber de militia Iulii Caesaris ex edit. Francof. 1584. 8. Guilielmi Spiceri liber anglice editus: *The plan of a Roman camp prov'd out of Polybius*. Londini 1727. et Salmasii liber postumus de militia Romanorum, ex editione Lugd. Batav. 1657. 4. Hic pla-

ibus ostendit non vnam eandemque militiae rationem sub Republica et Caesaribus, sed pro temporum varietate itidem variam, longeque diuersam obtinuisse: quo nomine et Vegetium reprehenderat Lipsius, quod sui et superioris aevi instituta misceat ac confundit, et ab ea culpa nec Liuium immunem esse docet Salmastius. Sub imperatoribus militia triplex, vna honoratissima Palatina in palatio imperatorum: secunda castrensis siue armata, et tertia cohortalis, eorum qui in officio praefectorum ac praesidum militabant. Valefius ad Sozom. V. 4. De acie apud Graecos videnda Aeneae et Aeliani tactica virorum doctorem notis illustrata. De *πορφερα* praecedente exercitum, Raynaudus tomo 8. Opp. pag. 376.

VIII. De Elephantorum et Camelorum vsu in bello videatur Hermanus Hugo lib. 1. de militia equestri cap. 5. Georg. Christoph. Petri ab Hartenfels in elephantographia. cap. 3. Erford. 1715. 4. Io. Harduinus ad Plinii lib. 8. cap. 7. 8. et 18. Dau. Lanmeri dissert. de elephantis et eorum ad bellum apparatu. Aboae 1709. 8. et Gisb. Cuperus exercitationibus duabus de elephantis in numis, tom. 3. thesauri Sallengriani. De canum vsu in bello vide Plinium VIII. 40. et ibi Harduinum. De machinis bellicis consulenda Arhenaei Mechanici, Apollodori, Philonis, Bitonis, Heronisque scripta graece et latine iunctim edita: tum Stewechius ad Vegetium, Felix Ofius in Graeuii thesauro antiquitatum Italiae tom. 3. pag. 1083-1093. Anonymus ad Theophanem p. 434. et Rigaltius ad Onofandrum pag. 69 sqq. De catapulta Ludov. Malfardus in Museo parte 1. lib. 3. cap. ultimo. De petrarria siue ballista lapides vegrandes iacente Frider. Litsdenbrogius p. 357 ad Paulum Warnefridum. De ariete Turnebus Aduersar. XXII. 21 sq. Montfauconus tom. 4. supplem. pag. 33 sq. Gorionides V. 15. et Ciacconius ad columnam Traiani n. 150. et de carobalista n. 171. De ariete Heilbrunnensi 80 fere pedum longitudine, sylloge epistolarum Burmanniana tom. 2. p. 192. De Agrippae harpagine Appianus 5 civil. fol. 739. aduersus illud armorum genus postea institutum *δεξπασον δόρασι περιθλοθαι*. idem. De helopoli Grotius ad 1 Macc. XIII. 43, 44. et Ammianus lib. 23. cap. 5. De aggeribus Ezech. Spanhemius ad Iuliani orat. 1. pag. 190 sq. et Anton. Thyfius de oppugnac. vrbium p. 169. De vallis murisque limitum memorabilibus (*Landwehr*) Ioan. Andr. Doederlein in antiquitatibus Romanis Nordgauiensibus. Weissenburg. 1731. 4. De turribus oppugnationi vrbium admoueri solitis praeter Vegetium lib. 4. cap. 17. Caesarem de B. G. 2, 30. Liuium 21, 1. Ammianum Marcellinum 20, 11. Cangius glossar. in *belfredus* et *tristega*, et Barthius pag. 362. ad Guilielm. Britonem. De turribus mobilibus, quae
rotis

rotis feruntur, Vitruuius X. 19. pag. 231. ex Athenaeo de machinis fol. 4. adde Heronem iunior. de machinis bellicis c. 13. De oppugnatione vrbiū et castellorum post veteres Philonem, Athenaeum etc. ex instituto agit Lipsius in poliorceticis et Petrus Ramus de militia Iulii Caesaris parte 3. tomo 10. antiquitat. Romanarum p. 1587 sq. qui de propugnatione vrbiū et munitamentorum aduersus hostes agit pag. 1596 sq. De obsidione maritimarum vrbiū nauali vide Schefferum de militia nauali cap. 7. De castris, praefidiis, metaturis, excubiis, vigiliis, stationibus, circuitione, praeter Patricium et Robortellum, et Henr. Sauium adeundus liber 5. Lipsii de militia Romanorum. Nec parum ad totam illam rem intelligendam conferent icones, quae occurrunt tomo 10. antiquit. Rom. pag. 905 et 927. quo in tomo Hygini quoque Gromaticae occurrunt, cum luculentis commentariis Radbodi Hermanni Schelii, qui et praeterea egit de sacramentis militum, de custodia castrorum, de stipendio militari, frumento, veste et victu militum, tributo atque acrio, denique de itinere et telis legionum. Castrametationem primus Romanos docuit Pyrrhus, vt norat Plutarchus in Hannibale. De vigiliis militum Rom. confer Laur. Arrhenii dissertationem. Vpsal. 1726. 4. De vario hastae apud veteres vsu vide Ioannis Alstorpii librum postumum de hastis veterum. Amstelod. 1757. 4. Ioan Gideonis Gellii obseruationem in tomo 9. Misc. Lips. p. 25 sqq. et de iure hastarum Ioan. Nic. Funccii dissert. tomo 2. symbol. litter. Bremens. pag. 193 sqq. Descriptionem poeticam hastae, ensis, cassidis a Marco Alexandro Bodio deprehendes tom. 1. deliciar. poetar. Scotorum, pag. 202 sqq. De armis aereis vide Angeli Mariae Ricciæ dissert. Homeric. Vol. 1. pag. 157. Florentiae 1740. 4. De Francorum veterum gladio cum balteo, securi et framea differit Chiflerius anastaf. Childerici cap. 14. pag. 196 sqq. vbi etiam de similibus armis Romanorum ex columna Traiani. De armis veterum Britannorum vide Thom. Hearne N. 393. Transaction. philosophic. et Beniam. Motte tom. 2. pag. 70 sqq. De praeparatione ad proelia ipsaque pugna victoria et clade vide praeter Lipsium aliosque, qui de militia scripserunt, Dilherrum disputat. acad. tom. 1. disp. 19. De modo pugnandi ex curru differit etiam Cluuerius pag. 305. Germaniae antiquae. Curruum falcatorum siue *currodrepanorum* ¹¹ (*δρεπανηφόρα τὸ δρεπανον* vocat Suidas) rationem praeter Schefferum libro de re vebiculari veterum, Stewechium ad Vegetium 3, 34. Henr. Snakenborgium ad Curtium lib. 4. cap. 9. Raderum ad eundem lib. 4. cap. 22. et Hugonem de militia equestri lib. 1. cap. 6. rectius et felicius explicauit Iac. Perizonius V. C. in Curtio aduersus Io. Clericum vindicatio pag. 163 sq. Vide et Interpretes

Bb 3

ad

¹¹ De falcatis nauibus siue falcibus danium vide Stephanium pag. 88 sq. ad Saxonem Grammaticum.

ad Iudic. I. 19. et IV. Bonifacium XVII. 4. hist. ludicrae, Briffonium de regno Pers. III. p. 384 sq. et Guidonem Pancirollum in appendice de rebus bellicis, quam libro de magistratibus municipalibus ad calcem Notitiae dignitatum vtriusque imperii a se illustratae subiunxit. Ἀρματός ἄρματαφοροῦ quoque mentio est apud Heliodorum IX. pag. 430. vbi Bourdelotius annotat, multa de curribus falcatis tradidisse Durerum ex antiquis. De curruum vsu in bellis vide Frider. Adolph. Lampium in exercitationibus ad Psalm. XLV. pag. 179 sqq. De curribus bellicis in oriente vsitatis consule dissertationem Christoph. Schultzii, praeside Ioan. Christoph. Wichmannshausen, habitam Witteb. 1722. Eiusdem Schultzii dissert. de ciuitatibus curruum, siue curribus et equis disponendis a Salomone destinatis 2 Paral. IX. 25. ibid. eodem, et Ioan. Dav. Michaelis praelectionem de hoc argumento recitatam in Regia scientiar. societate Goettingensi, quae recensetur in Nouis litterariis Goettingensibus A. 1759. pag. 913. Cuniculos deprehendendi rationem per sonum aerei scuti a fabro quodam aerario inuentam exponit Herodotus lib. IV. 200. De muricibus ferreis siue tribulis quos fugientes spargere solebant, vt hostium infrequentium pedes laederent vide Menagium Origg. Gall. in *chauffe trape*, et de cuniculis in *Mine*. Stili coeci aliis tribuli siue murices ferrei (Fußängel) ante castra confiti memorantur a Caesare lib. 7. de bello Gallico cap. 73. Hirtio bell. Afr. cap. 31. Confer Rupertum ad Valerium Maximum p. 248. Tentoria fuerunt vel ex pellibus; confer C. S. Schurffschii dissert. de Paulo σκηνοποιῶ ad Actor. XVIII. 3. Witteb. 1674. et Aringum p. 248. Romae subterraneae; vel ex ciliciis, vt Arabes scenitae, de quibus Plinius VI. 28. De armatura et apparatu hodiernae militiae exstat dissertatio Ioan. Christi. Leonhardi, Lips. 1711. De Strategematis Polyenus e Graecis et e Latinis Frontinus.

IX. Moses manum attollens Exodi XVII. 18. vexillum erexisse dicitur a Ioan. Gothofr. Lakemachero observ. philolog. parte IV. 1. Ceterum de vexillis Hebraeorum consulantur Goodwinus in Mose et Aarone lib. 6. c. 8. et ad eundem Carpzovius p. 667 sq. et quos ille allegat, Arnoldus Boothius animaduersion. sacr. lib. 1. cap. 5 sqq. et Wilh. Ern. Ewaldus Emblem. sacr. lib. 1. exercit. 3. pag. 25 sqq. tum Bochartus Hieroz. P. 1. lib. 3. cap. 5. Fesselius aduersar. sacr. tom. 1. lib. 5. cap. 7. §. 15. et Vrsinus analect. sacr. P. 1. pag. 84. et Henr. Jac. a Bashuyfen de vexillo Christi inter gentes erecto. Seruetae 1717. De Graecorum signis et vexillis vide Pfeifferum A. Gr. lib. 3. cap. 25. Apud Romanos Romulus primum manipulo foeni vsus est loco vexilli, vnde milites eiusdem signi manipulares dicti sunt, vt praeter

Qui-

Ouidium 3. Pastor. docet Aurelius Victor de origine gentis Rom. cap. 22. Legionis signum deinde Romanis fuit *aquila*¹², de qua Adr. Iunius III. 2. animaduert. Harduinus ad Plin. X. 4. tom. 2. pag. 394. ed. in forma quadripartita, vbi etiam de *lupis*, *minotauris*, *equis aprisque*. Eberh. Rud. Rothius in exercitatione historica de antiquissimo et adhuc durante Romanorum signo aquila. Ienae 1669. 4. et Guil. Musgravius¹³ in dissertatione inserta vol. 28. transactionum philosophic. pag. 145 sqq. et apud Beniam. Motte tom. 2. 2. p. 25 sqq. in qua aquilas Romanorum non aureas nec argenteas, sed ingenti conspicuas mole inauratas aut argentatas fuisse disputat. Aquila fulmini insistentem cum oraculo in rostro conspicitur apud Montfauconium tom. 2. supplement. tab. XXI. De S. R. I. aquila bicipite confer praeter laudatum Rothium Frider. Christ. Rami aquilarum imperii bigam. Lemgouiae 1716. 4. Ioan. Petri de Ludewig obseruat. de Brandenburgica aquila bicipite, imperialis auctore et origine, tom. 7. eius Reliquiar. manuscriptor. n. 6. Gottl. Sam. Treueri dissert. Ludewigio oppositam de vera aquilae imperii Romano germanici origine. Helmst. 1726. recus. Goettingae 1753, et Ern. Io. Frid. Manzelii diss. de aquila S. R. G. I. bicipite. Rostoch. 1724. Cohortis manipulorum *vexillum*¹⁴ vel *signum*, equitum *dracones*, Sidonio *angues textiles*, conf. Lazium lib. 7. de Rep. Romana, Woweranum ad Sidonium p. 487. Henr. Speelmanni aspilogram pag. 14 sqq. Lipsium lib. 4. de re militari Romanorum, cap. 3. 5. 9. vbi multa de signorum cultu, forma, religione; vide et Dausquii notas ad Silium p. 248 sq. et 291. et eundem Lipsium in libris de cruce, vbi praecipue de *labaro* cruciformi, quod Constantinus M. instituit, Hugonem lib. 2. de militia equestri cap. 4. Mich. Ang. Causeum (de la Chauffe) Parisiensem de signis militaribus, cuius diatriba habetur tom. 10. antiquit. Roman. p. 1528. De labaro, quod aliis etiam gentibus, et Romanis ante Constantinum Imperatoribus vsitatum fuisse obseruat Harduinus p. 378. de numis vrbium agit etiam Gretserus tom. 1. de cruce lib. 2. Octavius Ferrarius lib. 1. cap. 2. elector. et de signis cohortium cap. 4. Dictum labarum a labore quod laboribus exsoluat, *καμάτων λυτήριον*, si fides Nazianzeno Orat. III. p. 75. vbi elegans vexillorum Romanorum descriptio quae ἢ *δισόντε ὀμῆ καὶ φρικτὸν θέαμα* ipsi appellantur. Recentior aetas *βάνδον* dixit. Vide Cangii glossar. hac voce. De vexillariis militibus diximus supra p. 821 et

¹² Aquila aurea peltae insidens signum regale Persis, quo Cyrus vsus est teste Xenophonte lib. 7. exped. Cyri. Briffon. III. p. 426.

¹³ Memoriae Treuoltinae 1714. p. 2181. Acta Eruditor. 1727. p. 255.

¹⁴ De cantabro, quod a vexillo, vt species a genere, diuersum fuit, vide scriptores a Io. Ern. Imman. Walchio ad Cellarii compend. A. R. p. 293. not. i) citatos.

et de draconariis p. 815. Gregorius quoque Michaelis in notis ad Gaffarelli curiositates inauditas fingulare syntagma de veterum vexillis promisit sed quod hactenus editum non est. Vide interim Tiraquellum ad Alexandrum ab Alexandro IV. 2. Theodorum Hoepingium de armorum et insignium iure cap. 17. pag. 833 sq. Ioan. Michaellem Weinrichium. diff. de vexillis et vexilliferis, Erfurt. 1710. 4. Benetoni de Perrin dissert. de signis militariibus, in primis Gallorum, insertam Mercurio gallico A. 1735. p. 261 et 1050. et Stephani Claudii Benetoni commentat. de signis militaribus praecipuarum gentium praesertim Gallorum. Paris. 1742. 8. Ex aetario, quod erat in templo Saturni, post bellum indictum vexilla petebant quaestores. Vide Liuuium III. 69. et ibi notam H. Valesii, vbi et signa veterum Gallorum Insu-
brum, et labarum siue ¹⁵ auriflammum Francorum in templo seruatum docet. De vexillis Regum Francia vide Io. Iac. Chiffetium in Opp. historicis p. 231 sqq. et Cangium in *auriflamma*, *Cornettus*. De auspicio ex acuminibus, quibus aquilae et signa terrae infgebantur, vide Geuartium lib. 1. Electorum cap. 2. et Pierii Hieroglyphic. XLII. cap. 88. Vexillorum varias figuras ex antiquis sigillis exhibet Io. Mich. Heineccius libro de sigillis p. 299. cui adde p. 129. et Henr. Speelmannus in aspilogia p. 15 sqq. Picta vexilla draconum, Iuretus fol. 900. ad lib. 4. Paullini de vita S. Martini tom. 8. Bibl. Patrum, Dacorum vexillum, labarum et draco. Columna Traiana n. 134. 137. 193. 199. De standaro siue carrocio ¹⁶ quo pro vexillo vsi sunt sequioribus temporibus Mediolanenses et alii Italiae populi vide Cangii glos-
sar. et Tenzelii Bibl. curios. tom. 1. pag. 669. qui imaginem quoque eius in aes incisam exhibet e Graeuii thesauro antiquitatum Italiae tomo 3. Adde si placet Petrum Lambecium. in notis ad Baptistae Platinae historiam Mantua-
nam pag. 485 sq. tom. 4. thesauri Italiae parte 2. p. 30. vbi aere descriptum videre licet carrocium Cremonense cum campana, et aliud Patauinum, vtrum-
que diuersum ab eo quod Tenzelius exhibet. Patauinum etiam exstat in Francisci Scoti itinerario Italiae italice edito. Patauii 1669. 8. post pag. 28. De Cremonensi conferatur praeter iam laudatum Lambecium Giornale di Roma A. 1669. pag. 95. ex Macrorum Hierolexico, Felix Ofius ad Alberti Mussati librum 8. histor. Henrici VII. Caesaris p. cxi. tom. 6. parte 2. thesauri Italiae, Muratorii scriptores rerum Italicarum tom. 9. p. 759. vbi icon dupli-
cis Carrocii, et p. 795 sq. vbi Parmenses et Cremonenses sollempni sibi ritu
red-

¹⁵ De *auriflamma* videre iuabit Cangli dissert. ad Ioinuillam.

¹⁶ *Standarum* vocatur apud Martene tom. 3. anecdot. pag. 391. Meibonium tom. 1. p. 420. *Carrocium* siue *Carrosium* idem vocabulam, quo nos Germanivtimur *Rarretse*, perinde vt carrus siue quarrus dicitur a quatuor rotis, quibus impositus vehitur.

reddentes Carrocia et pag. 1212. vbi descriptio Carroci Patavini. Porro de Carroccio consule Vlrici Obrecht academicam dissertat. 5. quae est de vexillo imperii. Pagium ad annum Christi 1162. n. 27. Ethelredum de bello Standardii tom. 1. decem scriptorum Angl. p. 339. Leibnitium tom. 3. num. 32. Philippi Bonanni Gabinetto harmonico, et Viri Consultissimi, Francisci von Som, Hamburgensis Reip. Archiuarii longe meritissimi, dissert. de Carroccio, praefide V. C. Eucharico Gottlieb Ringk habitam Altdorf. 1711. Pannoniorum vexillum σημαία μετέωρος, ἐπὶ τινος ἠνεμομένη πωχέως καὶ ὑψιτενῆς ἢ τετρασίον ὑπὸ τροχοῖς ἐλκομένη βοῶν ζευγμασιν. Nicetas in Manuele Comneno V. 3. qui et τῆς τοῦ Διονυσίου σημαίας διαγραμμα memorat. De imaginibus sacris et reliquiis in bello circumferri solitis vide Cangium ad Villeharduinum pag. 311. qui etiam de carroccio et vexillo imperiali pag. 309. 310. De Indorum et aliorum populorum signis Martinus de Roa part. 2. singularium S. Scripturae. De armis militum plura capite proximo, vbi de vestibus omnis generis. De stigmatibus siue notis militaribus agit praeter Grotium et Lydium supra p. 753. laudatos Lipsius lib. 1. cap. ultimo. Nox diuisa est in quadrantes siue trihoria vigiliarum, quae cornicine aut tubicine distinguebantur. Vide Scaligeri lectiones Aufonianas lib. 1. cap. 17. Drusii observ. sacr. X. 10. Lightfoorum aliosque interpretes ad Match. XIV. 25. Marci VI. 48. Luc. XII. 38. Strauchii breuiar. chronol. pag. 45 sq. Guisium et Surenhusium ad codicem Talmudic. Berachot cap. 1. Neocorum bibl. nov. libror. A. 1698. pag. 850 sq. Pfeiferi dec. 1. antiq. sacr. thesi 8. Wolfium Bibl. Hebr. tom. 3. pag. 205. Similiter diem quoque in quatuor custodiarum trihoria diuisum esse notat Possinus ad Pachymerem tom. 1. pag. 428.

X. De triumphis veterum Romanorum ita egit Ioan. Barthol. Marlianus Rom. 1549. Vener. 1555. 4. vt Romanorum triumphos ordine chronologico recenseret, quod fecit etiam Tho. Lydiatus in serie summorum magistratum et triumphorum Romanorum, vt velut notiores Onuphrium ad librum f. Fastorum, Sigonium et Pighium, Goltziumque in fastis ornittamus. Onuphrii quoque de triumpho commentarius recusus est Helmst. cum notis Ioan. Hen. Maderi 1675. 4. Eiusdem Onuphrii descriptio triumphi Romanorum amplissimi ex lapidum monumentis inserta est tomo 9. thesauri antiquitatum Romanarum Graeuiani. Iulius quoque Caesar Bulengerus in tomo 2. variorum opusculorum librum singularem de spoliis bellicis, tropaeis, arcibus triumphalibus et pompa triumphi exhibet, qui tomo 11. antiq. Graecarum Gronouii recusus est. Illo in volumine leges etiam librum primum tom. 16 Pandectarum triumphalium Francisci Modii, in quo de triumphis et ouatione

veterum, maxime Romanorum agendum suscepit et capite 26. exhibet fastos triumphales ab V. C. vsque ad A. DCCLXIV. atque cap. 27 sq. differit de arcubus, columnis, obeliscis et pyramidibus triumphalibus. Quemadmodum libro 2. agit de triumphis et torneamentis hastiludiisque equestribus recentiorum. Francof. 1586. fol. Videndi praeterea *Alexander ab Alexandro* lib. 1. cap. 22. qui cap. 27. differit et de litteris et fascibus laureatis, nauibus laureatis et vittatis: *Guid. Pancirollus* in deperditis titulo 57. et ibi *Henr. Salmuthus*: *Io. Nicolai* liber de triumpho editus Erf. 1697. 12. *Martini de Guichardo* noctes Grantzouianae de antiquis triumphorum spectaculis. Amstel. 1661. 8. *Mich. Marollefi* dissertat. de triumphis Romanis quae subiecta est eius gallicae versionis prosariae librorum Ouidii de Ponto, Paris. 1661. 8. pag. 480-492. *Benedictus Auernanus* dissert. XXIV - XXIX. in *Liuium*, tom. 2. Oper. Florentiae 1716. fol. *Nicol. Cheualierius* in libro gallico: *Remarques sur la piece antique de bronze trouvé à Rome*. Amstelod. 1694. 8. p. 65 sqq. *Velalium Mobachius* in dissertationibus de triumpho Romanorum. Alcumar. 1681. 8. et dissertationes *Ioan. Ern. Gebhardi*. Witteb. 1648. *Io. Christfr. Sagittarii*. Ienae. 1649. et in eius otio Ienensi pag. 400. *Io. Dav. Drabitii*. Lipsiae 1667. *Io. Henr. Arstenii*. Erford. 1685. *Christi. Fuchsi*. Witteb. 1692. *Ioan. Dav. Schieferdeckeri*. Lips. 1695 et 97. *Ioan. Conr. Ruperti*. Ienae 1702. *Laur. Arrhenii*. Vpsal. 1729. 8. et *Christi. Brunings*, adiecta eius compendio antiquitat. graecar. edit. repetitae Francof. ad Moen. 1745. 8. Solis consulibus et praetoribus fas fuit triumphare. Deinde etiam Pompeio bis concessum necdum senatori. vid. *Plutarchus* in *Pompeio* p. 625 sq. 630. D. Triumphus etiam legatis concessus est ex sententia eius, qui tenebat provinciam. Vide *Dionem* p. 382. (558. R.) *Cornelius Balbus* vnus omnium non Romanus, sed Gadibus natus, triumphauit. vide *Plinium* V. 1. tom. 1. p. 544 sq. Quum Caesares rerum potiti essent, sibi solis insignem triumphum honorem tribuendum esse censentes ducibus post partam victoriam insignia tantum vel ornamenta triumphalia concesserunt, vide *Suetonium* in *Augusto* cap. 38. *Tacitum* *Annal.* 1, 71. et in *Agricola* cap. 40. *Schwarzium* ad *Plinii Paneg.* p. 460 et 569. et *Zach. Richteri* commentationem. Lips. 1752. 4. Sub *Iustiniano imp. Christiano* triumphauit *Belisarius*. De triumpho *Henrici I. imperatoris* vide *Goldastum* pag. 169 sq. ad *Eginhartum*. Imaginem triumphum Romani in aes incisam exhibent *Pitiscus* in *Suetonii Caesarem* c. 37. *Begerus* ad *Flori* lib. 2. cap. 12. et *Iacobus Lydius* de re militari Hebraeorum pag. 213. Triumphanti corona propter nimium pondus sustinebatur a tergo (non a carnifices vt ex loco *Plinii* male intellecto *Lidorus*) sed a seruo

publico. Vide Ferrarium lib. 1. Elect. cap. 11. et Isaac. Casaubonum ad Suetonium p. 281. ed. Graeuii. De albis equis quibus Camilli exemplo in triumphis vsi sunt Romani, Rupertum ad Florum pag. 110 sq. Camillum ideo in exilium missum esse legas apud Dionem LII. p. 472. (869. R.) De curru triumphali vide Henr. Norisii dissert. de numo Diocletiano cap. 5 et 6. tom. 1. thes. Sallengriani pag. 413 sq. et Sigeb. Haucercampum notis ad Tertulliani apologeticum cap. 33. p. 288. De licentia dictis et salibus perstringendi triumphantes, quae concessa erat militibus vide Natalii dissertat. in ephemeridibus eruditis (Journal des Savans) A. 1725. mense Octobr. p. 400 sqq. tom. 2. histor. acad. inscriptionum pag. 136. et tom. 1. operum Natalii iunctim editorum Paris. 1738. 12. pag. 145. Triumpho minus sollemnis erat *ouatio*, quanquam hanc quoque de sollemni triumpho quandoque vsurpatam obseruat Georg. Henr. Vrsinus in observ. Philolog. cap. 9. vbi plura de ouatione et eius etymo non protrita leges. De *spoliis opimis* Ioui Feretrio dicatis disputat Alexander ab Alexandro lib. 1. cap. 14. et Iac. Perizonius in observ. historicis, qui ex Livio aliisque notant illa proprie dicta fuisse opima spolia, quae imperator per se ab imperatore, rex a rege, dux a duce retulisset. De *tropaeis* Schacchus-Myrothecio tertio cap. 23. Ioan. Franc. Madrisus in praelectione de tropaeis, quae existat tom. 3. collectionis opusculor. scientificor. et philologicor. pag. 318 sqq. Io. Frid. Hekelius in dissert. de tropaeis veterum. Rudolphopoli 1687. Adriani Deodati Stegeri dissert. de antiquissimis tropaeis P. R. Lipsiae 1738. et Petri Ekermanni dissertatio de tropaeis. Vpsal. 1743. Tropaea lignea posita *ἵνα ταχέως ἀφαινεύηται: τὰ τῆς ἐχθρῆς ὑπομνήματα, ut inimicitarum documenta brevis tempore abolerentur*. Diodor. Sicul. XIII. p. 154. Sacrosancta fuerunt et violanda a nemine, vide Fabricium ad Dionem p. 333. Sed tempore corrupta non reparare fas, vt notat Plutarchus quaest. Rom. 37. De *arcubus triumphalibus* agit Nicol. Bergierius lib. 2. de publicis viis imperii Romani cap. 40. Henr. Norisius Cenotaph. Pisan. dissert. 3. pag. 413. Ioan. Bapt. Casalius de vrbis ac imperii R. splendore parte 2. cap. 1. et Lebrechtus Petrus Ploëetneus in commentatione de arcubus triumphalibus. Lips. 1750. 8. Cuiusmodi arcus in I. Caesaris honorem excitati rudera etiamnum conspiciuntur Rhemis, conf. Ephemerides Parisiens. A. 1678. p. 283. Alius Arausione, constructus olim in memoriam victoriae Marii et Catuli de Cimbris, quem omnes Romae exstantes magnitudine et praestantia vincere testatur Sponius in itineralio tomo 1. pag. 3. Romanos aere descriptos habes tomo 3. Graeuii. De triumphali porta videatur Aringhus lib. 2. cap. 3. De *supplicationibus* ob victorias decretis agit Fulvius Vrsinus pag. 88. ad Caesarem, post fragmenta veter.

Historicorum. Quos bello ceperant Romani licet omnes in seruitutem redigerent, tamen cum omnibus non eodem modo actum est. Qui sponte concesserant victoribus, ponentes arma vocatique *deditissimi*, specie aliqua libertatis utebantur, quin tamen obeundum consequi possent munus aut officium, cui quid honoris annexum videretur. Bello domiti et vocati *mancipes*, quasi manu capti, seruituti-obnoxii detinebantur. Qui vero semel victi et libertate donati a dominorum imperio deficiebant, poena criminis multabantur, bestiis expositi, aut ad amphitheatri certamina destinati, deinde sub Christianis Imperatoribus ad triremes, et ad remigibus inservicendum. Per triumphum etiam vario discrimine ducebantur. Qui nobili genere orti, veluti Principes, Magistratus, vehentur plaustris, sed praepostere, et tergo inuerso, si quando ex ignominia cum iis agendum videbatur: ceteri affectabantur pedibus; rebellesque post tergum manus vinctas habebant: inermes omnes. Vide Acta Eruditorum A. 1759. pag. 90 sq.

XL De stipendio militari quod per 350 fere annos nullum fuit Romanis, iam supra dictum est, cap. 16. sectione 5. pag. 776. quemadmodum de poenis quoque cap. 15. sectione 15. p. 758. Sub imperatoribus non annenam modo et arma de publico milites accipiebant, sed vestes quoque. Vide Lindebrogium et Valesium ad Appiani XXI. 6. *Largitas Valentianis Augusti* in disco argenteo Geneuae reperto illustrata dissertatione D. Abruziti apud Montfauconum tom. 6. supplementi tab. XXVIII. p. 51 sqq. Qui ab hoste sub iugum mitti se permisissent, non iterum a Romanis statim admissi ad militiam, sed procul a patria, procul ab oppidis iussi hibernare. Vide Liuium XXVI. 1. qui de ritu illo ignominioso videndus III. 28. De militari- bus donis Alexander ab Alexandro IV. 18. et ibi Tiraquellus. Praemia et dona militaria, *τιμαί, δωρεαί, κέρμια* fuerunt torques, armillae, corollae cum laminis aureis, annuli etc. vide Rigaltium p. 61 sqq. ad Onofandrum. De diaeta atque victu militari veterum, coenis victorialibus, triumphalibus, donatiuis, congiariis Stuckius I. 21. Antiqu. Coniual. De vacatione a militia, praecleara quaedam obseruat Lipsius lib. 1. de milit. cap. 4. et ad lib. 1. Annal. Taciti pag. 36 sq. vbi docet missionem militum aliam *honestam* fuisse post 20 annorum stipendium si pedites, post 10 annorum si equites, post 25 si nautae fuissent, quales exauctorati dicebantur *veterani*. Aliam missionem *caussariam* ob vitium, defectum, morbum: aliam *gratiosam* per gratiam et ambitum, aliam denique *ignominiosam* ob delictum et crimen. Confer eundem Lipsium I. 5. de milit. Romana cap. 19. et de missiis militibus sigillatim Sponii Miscellanea. p. 239 sqq. De decimatione, vicefimatione, centesima-

definatione militum vide notas ad Appianum pag. 750. edit. Blaucardi. De vacationis petitione coram censoribus, insignis locus Plutarchi Pompeio p. 630. De *ταλαπειρίας*, ad militiam ineptis vide Casaubonum ad Aeneae c. 10. p. 1730. De militibus emeritis et de valerudinariis in gratiam sauciorum vel emeritorum militum conditis confer Io. Pet. de Ludewig *Redyt der Javalidenhdufer*. Frfti et Lipsi. 1707. 8. et in eius opusc. tom. 2. p. 254 sqq. De Augusta emerita, quam Augustus, quum emeritos milites dimitteret, condidit consulantur Scriptores a Fabricio ad Dionem p. 720. excitati. De horreis conditis vide Salmasium ad Spartiani Hadrianum fol. 26. De campestribus meditationibus siue exercitiis, *γυμνασις*, *μαλέτας* differit Ezech. Spanhemius ad orat. 1. Iuliani p. 107 sqq. Lindebrogius ad Ammiani XX. 4. Gutherius de iure manium l. 2. cap. 3. et Stewechius ad Vegetii II. 14. De apparatu et armatura militiae hodiernae, commendanda tironibus I. Christ. Leonhardi diss. Lipsi. 1711. in qua ordines et nomina officiorum aliaque germanice et latine exponuntur. Bello affinia *duella*, quae susceperunt quidam tanto pereundi vel occidendi furore vt illa initari areas quadratas lapidibus signarent quas exire nisi victo non licebat. Vide Stephanium pag. 106. ad Saxonem Grammaticum. Belli in compendium missi et duorum vel paucorum dimicationis euentu decisi exempla collegit Rupertus ad Florum p. 87 sq. Quum apud veteres praeparatio quaedam ad militiam, et rei bellicae quasi imago et pars quaedam esset venatio, pauca quaedam de eadem subiungenda duximus. Ex antiquis de ea commentati sunt Xenophon, Arrianus et Oppianus. E recentioribus conferantur Natalis Comitis de ludis agrestibus, praecipue vero de venatione libri 4. accuratius recusi Londini 1726. I. B. Crophius antiqu. Maced. lib. 2. cap. 3. Tomasius de donariis veterum c. 31. et Feithius in antiquitatibus Homericis, recusi tom. 6. thesauri Gronov. pag. 3711. Frider. Vlr. Sciffer in *der Forst- und Jagdhistorie der Deutschen*, edita Ienae 1737. 8. et auctius cum praefat. Heine. Gottlieb Frankii recusa Lipsiae 1754. 8. et Beneron de Perrin in elogio historico venationis, Parisiis 1734. 12. gallice edito. De venatione circi consulendus Bulengeri liber de circo R. recusi tom. 9. thesauri Graeviani pag. 577. De venatione per aves rapaces Aristoteli, Plinio, Martiali, Aeliano, Firmico memorata vide Lil. Gyraldum dialogismo sexto tom. 2. thesauri critici Gruteriani p. 397 sq. Thomam Brown in Miscellaneis. Auctores rei accipitrariae, de quibus dixi lib. 1. Bibl. graecae cap. 25. et Ioan. Phil. Burggrauum p. 236. ad Conringium de corporum Germanor. habitus causis. Intermittam in Italia restituisse Rainaldum, Esteensem, quum Fridericus Aenobarba magnam falconum copiam in Italiam intulerat, eaque res, vt nouitate sua placentes

solent, postea admodum increbuit, ex Friderici II. de hac arte libello patet, quem Manfredus rex Siciliae auxisse dicitur. Vide Burmanni praefationem ad tom. 7. antiq. Italiae pag. 6. In oriente venationi etiam virgines indulgisse ostendit Zornius Bibl. antiquarioexeg. p. 668. De origine iuris venandi confer Io. Guil. Goebelii disputationem Helmstad. 1717. editam, quae variis accessionibus aucta, et cum Henr. Gottlieb Frankii disquisit. proemiali de poenis in ferarum fures et vniuersi apparatus venatorii per veteres Germanor. leges statutis recusa est Helmstad. 1740. 4. Huius diatribae pars altera euulgata est ibid. 1743. 4. In hisce diatribis idem Goebelius agit de aucupio, de quo etiam conferantur Bulengerus lib. cit. Bochartus Hierozoic. P. 1. pag. 17. et P. 2. pag. 270 sqq. Vossius de idololatria lib. 3. cap. 97. Salmuthus ad Pancirollum P. 2. Tit. 23. Cyprianus histor. animal. p. 842. 1079. 1111. 1182. et Mercurialis artis gymn. lib. 3. fin. De aucupibus veter. videantur Pignorius et Popma de feruis.

XII. In Graecia durantibus ludis Olympicis erat sollemnis *ἐπιχειρησις* siue induciarum obseruatio teste Plutarcho in Lycurgo, ad quem notat in animaduersionibus ad gallicam suam versionem pag. 270. Clariss. Dacérius, de quo merito erubescere debent Christiani, nullum apud hos esse festum tam sanctum, vt illo a bello conquiescant. Apud Indos agricolae et agri in bello *τεροι* et *δουλοι* teste Diodoro Siculo lib. 2. et Arriano in Indicis pag. 131. Confer Christoph. Arnoldum ad Valerii Catonis diras pag. 123. Similiter ducem bellicum monet Onofander cap. 6. pag. 27. vt mercatoribus liber constet commeatus plenaque securitas. Ita et Xenophon quarto Cyropaediae, cuius verba adduxit Rigaltius in notis pag. 30. Quae de induciis in antiquitate occurrunt, non intacta reliquit Schurzschleichius in dissertat. de induciis, quae inter iunctim editas quadragesima est. Iudaei legibus Romanis immunes sunt a militia; quod negarent, se salua religione sua eam sequi posse. Vide quae viri docti disputant ad Iosephum XVIII. 4. pag. 879. edit. Amstelod. E Christianis olim quidem non Manichaei modo, quos oppugnat Augustinus XXII. 74. contra Faustum; et recentiori aetate hac in parte sequuntur Anabaptistae, Sociniani, Weigoliani, Quackeri etc. sed et alij Christiani multi priuati, praecipue e sacro ordine, a bello profus abhorruere; et cum Origine contra Celsum p. 349. et Lactantio VI. 19. *neque militare iusto licere* duxerunt, neque suppliciis capitalibus animaduertere in noxios. Vide Benedictinorum notas ad S. Ambrosium tomo 2. p. 46. Westenium ad Originem contra Marcionitas p. 27 sq. Zwickeri Irenicum Irenicorum p. 130 sq. et Sig. Jac. Baumgarteni examen sententiae veter. Christianorum de militia.

Halae 1747. 4. Poenitentiae etiam subiecti sunt milites in concilio Tribu-
 rientiensi, Remensi et Frosleiano A. C. 827. 923 et 909. tom. 9. concilior. edit.
 Labbeanae pag. 458. 581 et 527. et in Poenitentiali Romano lib. 1. cap. 20.
 Clericis militia prohibita fuit. Vide Thomassinum tom. 1. pag. 2. lib. 4.
 cap. 12. p. 412 sqq. sed vide de militia Clericorum eundem part. 3. tom. 2.
 p. 389 sqq. et tom. 3. p. 91 sqq. 608 sqq. et 624. Sed nulla vnquam gens
 (licet talem fingat personatus Iacobus Massé in itineribus pag. 220.) nullus
 vnquam fuit Christianus Princeps vel in cuius potestate esset iustum bellum
 gerere, qui bellum omne Christi praeceptis illicitum esse crederet, atque ipse
 etiam Tertullianus c. 42. apologetici ad gentes: *navigamus inquit vobiscum,
 et vobiscum militamus.* Atque licitum esse Christiano Principi sua si aliter non
 possit, bello etiam ut necessario malo tueri, vel inde constat, quod sanctissi-
 ma religio neutiquam pugnat cum naturae iure, neque ad exitium suorum
 data est, ut omitram argumenta alia quae videri possunt apud Ioan. Genesium
 Sepuluedam libris tribus de militaris disciplinae honestate, inter eius opuscu-
 la Paris. 1541. 8. Grotium prolegomenis librorum de iure belli et pacis et
 ad Matth. V. 40. et Lucae III. 14. et parte 2. Epist. 345 sq. Iac. Akingium
 tomo 1. Opp. pag. 180. Iustellum, Christianum Lupum, et Guil. Beuere-
 gium ad Canonem 12. Nicaenum. Eiusdem Lupi dissertatio extat de veteri
 disciplina militiae Christianae, in eius operibus postumis p. 227 sqq. Bruzel-
 lis 1690. 4. de qua Elias du Pin tomo 18. Bibl. scriptorum Eccles. pag. 134.
 Videndus etiam B. Christianus Kortholtus in dissert. de studio belli ac pacis,
 Kil. 1689. et Heideggerus de militia Christiana tomo 4. diss. select. 4 et 5.
 Nunquam Christiani olim vel crudelissimis oppressi persecutionibus, nec,
 licet valerent numero aut a rerum novarum auctoribus sollicitarentur, religio-
 nem suam aduersus legitimos principes ac magistratus suos bello vindicaue-
 runt. Vide Timanni Gessellii historiam ecclesiasticam p. 364. Ceterum mi-
 litiam mercenariam Christianis indignam esse non diffretur Grotius ad
 Luc. III. 14. Si ad eum, inquit, militem Ioannes venisset, quales nunc
 plerique sunt, non vni imperio additi, sed per omnem orbem terrarum
 bella aucupantes, *venalesque manus, ibi fas ubi plurima merces,* qui maiore
 ex diuerso mercede ius fasque exeunt, neque vident cur, sed quanti aut alios
 iugulent aut ipsi iugulentur, profecto non aliud illis dixisset Baptista, quam
 si salui esse vellent, relinquendum esse vitiosum genus, non iam dicam ab
 omni pietate, sed ab omni humanitate abhorrens et fere belluinum. Vtri-
 nam vero Christiani non omnes Ethnicorum iniurias tantum vel aequarent
 vel supergredierentur in bello etiam inter se, siue temere suscipiendo siue cru-
 deliter

deliter et cupide gerendo, quantum debebant per sanctissima Christi praecepta ad iustum et necessarium bellum cum horrore et tardissime accedere, et quam celerrime fieri potest, ab illo iterum resilire.

CAPVT XVIII.

De scriptoribus qui rem vestiariam veterum illustrauerunt.

Scriptores de re vestiaria Hebraeorum. 1. Graecorum et Romanorum. 2. Germanorum, Danorum etc. 3. Clericorum et Monachorum in Ecclesia Christiana. 4. De tegminibus et ornamentis capitis. 5. De coma. 6. De fuce et cosmetice, sartoribus etc. 7. De annulis. 8. De variis generibus vestium. 9. De bracciis, calcis etc. 10. Habitus Iugentium. 11. De armis et vestitu militari. 12. De insignibus et arte Heraldica. 13.

I.

De re vestiaria veterum Hebraeorum, Sacerdotum praesertim habitu agunt *Didacus del Castillo* et *Artiga* in opere de ornatu et vestibus Aaronis, ad Exod. XXVIII. Lugd. 1655. fol. vt *Io. Hieronymum Sopranum* in digressionem de re vestiaria Hebraeorum, subiuncta eius commentario de Dauide, ibid. 1643. fol. edito, quam seorsim recudendam promissit *Crispinus Weisius* in Nouis Litterariis Lipsiensibus A. 1735. p. 368. Ariam Montanum aliosque praetereamus. E Iudaeis hoc argumentum pertractarunt *R. Abraham Rophie* in Schilte Gibborim cap. 44 et 45. et *R. Asarias de Rubis* in Meor Enaim lib. 3. cap. 46 sqq. E Christianis vero praecipue diligenter operam in hoc argumento posuit *Io. Braumius*, vir Clariss. cuius praeclarum opus de vestitu Sacerdotum Hebraeorum post primam editionem anni 1680. auctius lucem adspexit Amst. 1701. 4. In hoc praeter alia lib. 1. cap. 16. egregie docet, qualis fuerit tunica inconsutilis sive contexta, cuius mentio fit in historia passionis Christi, vbi miles super ea sorte experti esse dicuntur, de qua tunica praeter interpretes ad *Joan. XIX.* et *Casaubonum* ad *Baron.* agit etiam *Io.*

¹ Qui opus de vestitu Hebraeorum *Braunil* in Hebraeis praepetori *Constantino l'Empereur* tribuunt, eos sine ratione hoc facere notat *Rev. Henricus Ludolf Benthemius* in libro de statu Ecclesiarum Scholarumque Belgicarum parte 2. p. 275 sq.

Ioan. Georg. Dorstadius in tractatu de tunica Christi inconfutiff. Rostoch. 1658. 4. et *Octavius Ferrarius* de re vestiaria et in analectis et lib. 2. elector. cap. 1. *Braunio* addendi sunt *Sheringhamus* ad tractatum Talmudicum Ioma cap. 7. pag. 86 sq. *Seldenus* lib. 2. de success. in pontificatum cap. 7. sq. et lib. 3. cap. 11. de synedrio, ubi contra *Sheringhamum* probat vestium sacerdotum extra ministerii tempus usum nullum fuisse. *Io. Pridaux* de vestita Aaronis, interpretes ad Exod. XXVIII. et Leviticam, *Io. Lightfootus* et *Samuel Lee*, quorum singulares de hoc argumento diatribae extant. *Augustinus Calmetus* ante commentarium in Ieremiam, tom. 6. pag. 28 sqq. et tom. 1. diss. 20. *Wilhelmus Goerens* histor. Mosaic. parte 4. cap. 10 et 11. *Frideric. Adolph. Lampius* exercit. in Psalm. XLV. pag. 301 sqq. et dissertationes *Benedicti Davidis Carpentii*, quam is sub Ioan. Frischmuthi praesidio habuit Ienae 1669. et quae inter fratris Io. Bened. Carpzouii disputationes academicas pag. 1537 sqq. recusa est. *Daniel. Lundii* Vpsal. 1706. 8. et *Alberti Vogetti*. Groningae 1729. ne dicamus de *Isidoro Hispalensi*, qui hanc materiam paucis attingit libro vndeagesimo originum cap. 21. sq. *Martini Maurittii* (tractatu de sortitione veterum eruditus dudum noti) vastum de re vestiaria Hebraeorum opus, ex vniuerso Talmade, Targumim, Rabbinisque antiquioribus et recentioribus congestum, et in quatuor volumina ditissimam, sed rypis nondum exscriptum, possedit Io. Henr. Maius, ut ipse testatur lib. 3. obseruat. sacrar. pag. 110 ed. sec. Copiose etiam de vestibus sacerdotalibus tum Hebraeorum tum aliarum gentium disputat *Caspar Caluoe* ritualis Ecclesiastici tomo 2. Habet etiam multa de re vestiaria generatim *Petrus Zornius* in dissert. de numo Col. aureo Theodosii II. pag. 22 sqq. De tiara Summi Pontificis *Pelletierius* disp. de erroribus pictorum, in memoriis Treuoltinis A. 1705. Septembri pag. 1614 sq. *Hermannus van de Wall*, Ecclesiastes Amstelodamensis, diss. de pileis siue tiaris Sacerdotum et Pontificum Hebraeorum, ad calcem Salomonis van Till commentarii postumi de tabernaculo sacro et Zoologiae sacrae; Dordreci 1714. 4. *Iac. Altingius* Heptade VIII. diss. tom. 5. opp. pag. 268 sqq. *Sam. Werenselius* in oratione de mitra Aaronis capiti imposta. Basil. 1709. *Ioan. Christoph. Wichmannshausen* in diss. de tiara summi sacerdotis. Witteb. 1722. *Ioan. Henr. Maius*, fil. in diss. de tiara Pontificis Hebraeorum maximi. Gissae 1728. De tiaris minorum sacerdotum extat dissertatio *Henr. Andr. Toepferi*, Witteb. 1722. De frontali P. M. confer dissertationem *Mich. Liebenanzii* de frontali Aaronis. ib. 1662. *Chr. Lud. Schlichteri* de lamina aurea P. M. eiusque mysterio. Halae 1736. *Georg. Adami Mehaeri* de frontali Aaronis. Lips. 1745. De Ephod extat dissertatio *Isaaci Pihlmanni*. Aboae 1701. De Pectorali confer eos, qui de

Vrim et Tummim commentati sunt, quos supra pag. 501. sqq. insinuimus. De balteo sacerdotali vide *Ioan. Christoph. Wichmanshausen* dissertationem. Wirzeb. 1717. et de balteo sacerdotis summi *Ioan. Andr. Clessii* dissertationes binas. ibid. 1717 et 1718. et *Wilhelmi Ernesti Ewaldi* Emblemata sacra lib. 4. pag. 501. De vestibus byssinis P. M. expiationis festo dissertationem edidit *Ioan. Oldermannus*, Helmstädi 1717. Sacerdotes, nisi quum sacra administrarent, vestibus communibus vsos fuisse, sacrasque in templo, vel in turri Antonii² asseruatas docent Brauius de vestitu sacro Hebraeorum, et Deylingius parte 3. obseruat. sacr. pag. 325. De vestibus et ornamentis Hebraeorum priuatorum *Leydeckerus* XII. 8. de Rep. Hebr. De vestibus et ornamentis regum apud Hebraeos, *Scacchus* III. Myrotheci 38-42. Albis vestibus delectatos non modo sacerdotes esse et honestas feminas, sed etiam virgines et sponas ostendit *Franc. Wochentus* in Programmate ad orationem inaugurationem Witteb. 1727. de albis Iudaeorum vestibus, et in selectis sacris parte 2. ibid. 1728. 4. De vestibus odoratis vnguentoque fragrantibus disserit *Ioan. Henr. Maius* obseruat. sacr. lib. 3. pag. 102. sqq. edit. secundae. De vestibus Hebraeorum fimbriatis, interpretes ad Num. XV. 38. *Matthaeus Hilleris* in diss. edita Tubing. 1701. *Christi. Lubecius* in dissert. de peniculamenti Hebraeorum. Lips. 1688. *Io. Frider. Cotta* in dissert. de peniculamenti Iudaeorum. Goetting. 1737. *Ioan. Henr. Maii*, fil. iura fimbriarum ex R. Mose ben Maimon descripta, latine reddita atque notis illustrata. Franc. 1710. 4. et *Georg. Eliez. Edzardus* ad Auoda Sara cap. 2. pag. 535. De arte plumaria Hebraeis nota vide *Fullerum* lib. 1. cap. 20. Misc. et *Drusum* ad difficiliora loca Exodi cap. 46. Mentio eiusdem artis etiam apud Senecam Epist. 90. non animum plumae in usum vestis conferuntur? Adde Clarissim. *Burmanni* Petronium pag. 268. *Weitzium* ad Prudentium pag. 663. *Claudianum Salmasium* in notis ad Vopiscum vit. Carini, cap. 20. tomo 1. scriptor. histor. aug. pag. 850. *Ludov. Anton. Muratorum* antiq. Italiae dissertat. 25. et *Ioan. Ern. Imm. Walchium* Vol. 4. Actior. Soc. Latin. Ieneasis pag. 76. sqq. vbi plures citantur scriptores. Plumariorum textrinas memorat Vitruuius VI. 7. De duodeuiginti vestium generibus quas Sabbato exuere et inducere licet; *Buxtorfius* pag. 203. Lexici Talmudici. De sacro et calicio, einctura, calceis apud Hebraeos; *Frid. Adolphus Lampi*, Dishmali Lippiatus, in diss. de Iesu nudo et discalceato ad Ies. XX. 2. praefide. Campegio Vitrigno, Franck 1703. De non deficientibus Israelitarum in deserto vestimentis, interpretes ad Deuter. VIII. 4. XXIX. 5. *Cosmas Indopleustes* V. pag. 205. *Marckius* Exerc. Bibl. 14. *Deylingii* observ. S. II. 17. et singularibus differ-

² Ioseph. XVIII. 3, 4. pag. 890. edit. Amstelod.

tionibus *Joss. Wab. Hillgerth* Witeb. 1676. *Geoffr. Zibigius* Lips. 1705. *Abrah. Alamus* Abosae 1708. *Olaus Celsius* Vpsal. 1726. De more velandi virgines et mulieres apud Hebraeos, *Sam. Frid. Busberus* in diss. de velato et coneluso Hebraeorum: *Gynecois*. Witeb. 1715 et 1716. et de occulta Hebraeorum sponsa. *ibid.* eod. et in antiquitatibus de velatis ac conelusis Hebraeorum et Graecorum feminis *Basilae*, 1717: 12. De pellium villosarum vsu in vestimentis vide *Josephus Schmidium* ad *Matth.* III. 4. et alios interpretes ad 2 *Reg.* I. 8. *Matth.* VII. 15. et *Hebr.* XI. 37. De vestitu Iudaeorum recenti accare, et notis, quibus a Christianis distinguantur vide *Schmidtium*. tom. 2. memorabil. *Judaic.* pag. 241 sqq. De non permutando sexus habitu ac vestitu consulendi interpretes ad *Deuteron.* XXII. 7. *Wagenfelsius* libro de *Norimberga* pag. 175 sq. *Io. Spencerus* de legibus *Hebr.* tom. 1. pag. 373 sq. *Carolus Fridericus Pazoldus*, Lips. 1702. et *Martinus Hasson*, Witeb. 1714 singularibus dissert. *Matthias Berneggerus* ad *Taciti Germaniam* quae est 89. *Petrus Pantinus* ad vitam *Theolae* a *Basilio Seleuciensi* scriptam pag. 387 sq. *Onil. Boueregius* ad *Canonicem XIII. Gangrensem* pag. 186 sq. *Salmasius* ad *Tertullianum* de pallio. *David Millius* dissert. *selectar.* pag. 201 sqq. edit. nouae. *Viri docti* ad *Laetii* III. 86. et *Ioan. Henr. Maius* lib. 3. *obl. fact.* pag. 143.

II. Quod ad rem vestitariam Graecorum Romanorumque attinet, primo loco nominare iuvat *Josephi Lacerati*: collectanea ordine alphabetico digesta, quae ex eius philomathiae opere recudi curauit *Clariss. Gronovius* tomo 9. antiquitatum Graecarum. Egregium deinde opus est *Octavii Ferrarii*, cuius libri septem de re vestitaria, Romanorum maxime, ex editione *Patav.* 1654. quae prioris A. 1642. 8. melior et auctior est, habetur etiam tomo 6. thesauri *Graecisani*. In eodem occurrunt *Ferrarii*: illius amecta de re vestitaria *Patav.* A. 1670. pridem vulgata, quibus impugnat ea quae scripserat *Albertus Rubenius* *Philippi* filius in libris duobus de re vestitaria: hac praecipue de lato clauo, ³ qui primum *Graecis* curante post auctoris fata *Antverpiae* excusum sunt 1665. 4. et deinde a *Graecio* in tomum eundem 6. antiquitatum Romanarum recepti, in quo etiam habentur *Io. Baptistae Donii* de vtraque paenula dissertatio *Parisi.* 1644. 8. et *Barthol. Bartholini* commentarius yna cum *Henr. Ersatii* epistola eiusdem argumenti *Hafniae* A. 1655. 8. primum editus. Vi-

D d 2

de

³ Eandem de lato clauo sententiam notatam ante *Rubenum* a *Io. Kirchmanno* de funeribus *Roman.* lib. 1. cap. 10. monet *Io. Clericus* *bibl. vet. et nov.* tom. 13. pag. 55. Certe *Kirchmannus* affert *Amalii* et *Albani* s. *Alcuini* locs, quibus clauus de lineis explicantur.

de etiam Lipsiam lib. 3. elect. cap. 13. et *Angeli Mariae Barvii* dissertationem de veterum vestibus reliquoque corporis ornatu, quae exstat Vol. 2. eius differt. Homericarum. Florentis 1741. 4. p. 14. *Isaaci Casauboni* opus de re vestiaria veterum quod promisit pag. 54. epistolae ad Dionem Chrysostomum et alibi variis in locis docendum est, nunquam prodidisse, licet excerpta quaedam illius ad hoc argumentum spectantia occurrant in Bibliotheca Bodleiana, vide et Mericium Casaubonum Isaaci fil. notis ad Epaphroditum pag. 87. *Claudius* quoque *Salmasius* in notis ad Tertullianum de pallio pag. 90. eiusdem argumenti opus sub manibus habere se testatus est, cuius non contemnenda specimen dedit in eodem ad Tertullianum commentario possim, in exercitationibus Plinianis ad Solinum et alibi. Confer Gracii epistolam 355. Salmasii opus de re vestiaria promisit A. 1689. Latine praefat. ad Homonyma Salmasiana hyles iatricae, sed A. 1695. et ipse morte praeventus est, nec praetereunda scripta in utramque partem edita occasione illius in Tertullianum commentarii a Salmasio quidem sub nomine *Francisci Franci*, a Dionysio Petavio autem sub nomine *Antonii Kerkoetii Aremorizii*. De privato et domestico Romanorum vestitu agit *Phil. Lud. Hanckoni* in dissertationibus de cura domestica Rom. p. 34 sq. de vestitu servorum, p. 83 sq. de vestitu infantum, puerorum, iuuenum, puellarum et virginum p. 123 sq. de vestibus accubitoriiis et conuivialibus *Struckius* II. 26. antiq. conuivial. *Lipsius* ferm. Saturn. lib. 1. cap. 2. et lectio. var. lib. 3. ac *Ferrarius* lib. 2. c. 29. sq. *Petronius* Budmanni pag. 117. et de habitu venatorio pag. 179. De habitu et ornamento Pontificum *Gutherius* I. 29. de iure Pontificio, tom. 5. Graecii pag. 58 sq. *Gabinus* ritu succincti sacerdotes. Columna Traiana n. 63. 68. et 189. De limo popularum. ibid. n. 72. De vestibus nobilium, *Tiraquellus* lib. de nobilitate pag. 564 sq. De vestibus servorum *Lipsius* lib. 1. Elector. cap. 25. qui etiam alia de vestibus eodem libro cap. 13. et *Cuellarus Rhodiginus* XVI. 10. sq. lectio. num. antiquarium. *Basilius Baysius* de re vestiaria, Paris. 1549. 4. *Theodorus Zwingerus* in theatro vitae humanae tom. 2. pag. 435 sq. Vestium et ornamentorum muliebrium genera ordine litterarum persequitur idem *Tiraquellus* lib. de iure connubiali pag. 52 sq. Vide et *Isidori Hisp. Origin.* XIX. 30 sq. et de *iocalibus* Petri Mulleri Icti dissertationem. De Romanorum luxu in vestibus prolixè disputat *Stanislaus Kobieratichius* libro de luxu Romanorum tomo 8. thesauri Graeviani, et *Augustinus Natalis* in dissertatione de luxu feminarum Romanarum sigillatim in vestibus, inserta tom. 5. memor. acad. inscriptionum, pag. 297. edit. Hagensis, et eius oper. tom. 3. pag. 9.

III. De re vestiaria Persarum *Briffonius* lib. 2. pag. 309 sq. Persarum Magi albis vestibus sunt induti, certe qui in India viuunt: nam ceteri in Perside colorem flammeum et purpureum vt in vestibus ita in geminis magis sacrum habent, propter ignis cultum, vide Tom. Hyde de relig. veter. Persar. pag. 20 sq. De vestitu et cubitu veterum Germanorum, *Clauehus* Germaniae antiquae lib. 1. cap. 16. pag. 104 sq. De vestimentis Germanorum mediæ aevi *Gottlieb Sam. Trincerus* in anastasi veteris Germani Germanaeque feminae: Helmst. 1729. 4. *Ottonis Sperlingii* V. C. commentatio de vestitu veterum Danorum et aliorum populorum septemtrionalium inserta est aduis litterariis maris Baltici et Septentrionis A. 1698. pag. 205 sq.

IV. Episcopos et Clericos primorum Christianorum aetate per annos circiter CCCC. (Salmassus de Coma pag. 352. 469.) habitu a laicis distinctos haud fuisse obseruat *Iac. Boilanius* in historica disquisitione de re vestiaria hominis sacri vitam communem more ciuili traducentis. Rothomag. 1704. 12. *Ludov. Thomassinus* tom. 1. de Ecclesiae disciplina II. 44 sq. et *Fillemontius* tomo 14. memoriarum Histor. Ecclesiast. pag. 151. vbi de Coelestino Papa. Confer *Rich. Simonis* Bibl. criticam tomo 3. pag. 322 sq. vbi Boilauii librum laudat. Vide etiam *Affemannum* tom. 3. Bibl. oriental. parte 2. pag. 665. Sane de Apostolis et apostolicis viris hoc neutiquam persuadent argumenta aduersus Bocquillotum allata ab Honorato de S. Maria, in obseruationibus de regulis et vsu critices tom. 2. lib. 4. dissert. 6. Adde *Ioan. Georg. Walchium* H. E. N. T. p. 197. 778 et 1151. *Iosephum Binghamum* Orig. ecclesiast. VI. 4. et *Ioannis Schmidii* dissert. de habitu et insignibus Apostolorum sacerdotalibus. Lips. 1702. Apostolos absque sacris vestibus S. Coenam celebrasse non disfitetur *Bellarmino* epistola 3. ad Philanthropenum de Eucharistia. Monachi etiam ad Episcopatum euecti habitum monachalem neutiquam deposuerunt, quod in Ecclesia graeca A. C. 869. canone constitutum notauit *Mabillonius*. De monachorum antiquo habitu videre licet *Ioannem Cassianum* libris de institutis coenobiorum, de sacris vestibus *Honoratum* in gemma animae lib. 1. cap. 198 sq. et ex recentioribus qui clericorum vestes et ornamenta omnis generis per varias aetates in Ecclesiis Orientalibus et Occidentis introducta exponunt, *Andream Saussacum* in panoplia sacerdotali siue libris XIV. de venerando Sacerdotum habitu eorumque multiplici munere et officio in Ecclesia Dei, Paris. 1653. fol. et in libris 7. de ornatu Episcoporum et in libris 14. de clericorum tonsura et habitu, ibid. 1646. fol. *Ioan. Baptistam Thiers* libro

D d 3

* De hoc libro *Elias du Pin* tom. 19. pag. 72 sq. *Nouvelles de la Republique des Lettres* 1705. p. 80.

libro A. 1674. edito gallice de *Pstole*, de stola. *Ioan. Bonam* lib. 1. rerum liturgic. cap. 24. *Pompeium Sarnelli* epistola Ecclesiastica III. vbi probat S. Antonium male in Pontificalibus pingi ornamentis et Abbates per singularia priuilegia diu post illa gestandi ius accepisse, et epistola XVI. vbi de habitu clericali. *Philippi Bonanni* opus, la Gerarchia ecclesiastica considerata nelle veste sagre e ciuili. Romae 1720. 4. His addendi *Alesferra* et alii ad librum de vitis Pontificum, idem *Alesferra* in Asceticis lib. 5. cap. 17. lib. 6. c. 13 sq. *Macri* fratres in hierolexico, *Cangius* in glossario vtroque, *Jacobus Goar* ad euchologium Graecorum, *Hugo Menardus* ad Gregorii M. sacramentarium pag. 362. qui post 364. iconem S. Remigii sacris vestibus induti exhibet. Acta sanctorum Iunii tomo 1. pag. 458 sq. vbi de amictu pontificali et monachali, et proylaem ad acta sanctorum Maii pag. 161 et 208 sq. vbi de pallio et aliis pontificalibus ornamentis, et in paralipomenis pag. 94 sq. De vestimentis monachorum exstat *Georg. Henr. Goetzii* diatriba Lubecae 1719. De antiquis ordinis Dominicani vestibus vide *Io. Quetif* tom. 1. de scriptoribus ordinis Praedicatorum pag. 75 sq. De Patriarcharum ornatu et vestibus confer tom. 1. iuris graecoromani pag. 447. De pallio Pontificali et Archiepiscopali confer praeter laudatum *Sausseum* libro de mysticis Galliae scriptoribus, Paris. 1639. 4. pag. 188-279. *Marcum Paulum Leonem* de auctoritate et vsu pallii Pontificii. Romae 1649. 4. *Nicolai de Bralson* pallium Archiepiscopale. Paris. 1648. 8. *Petrum de Marca* de concordia sacerdotii et imperii lib. 6. cap. 6. et ibi *Baluzium*. *Theodoricum Ruinartum* in disquisitione historica de pallio archiepiscopali, quae exstat inter opuscula postuma *Mabillonii*, Paris. 1724. 4. tomo secundo. *Iustum Henning. Boehmerum* in iure ecclesiastico protestantium tom. 1. pag. 350 sqq. *Iac. Basnagium* H. E. lib. 5. cap. 6. pag. 244. *Henrici Guntheri Thulemari* disput. de Archiepiscoporum pallio et aliis insignibus. Heidebb. 1684. 4. *Salomon. Deylingium* observ. misc. pag. 505. *Io. Andr. Schmidium* in diss. de Omophorio Episcoporum Graecorum. Helmst. 1698. *Ioan. Casp. Barthelium* in disput. de pallio. Herbipoli 1753. 4. et in eius opusc. iuridic. varii argumenti. tom. 2. p. 1 sqq. et *Io. Georg. Perschium* in tractatione canonica de origine, vsu et auctoritate pallii archiepiscopalis, in qua Barthelii dissertatio sub incudem vocatur. Helmstadii 1754. et *Frid. Andr. Schusbeckii* commentationem de candidis Archiepiscoporum palliis. Hanouerae 1726. 4. Pallium de Petri corpore etiam datum orientalibus Episcopis, vide *Gregorium M.* lib. 1. ep. 27. interdum Episcopis minorum sediura, confer *Petrum Saxium* in Pontificio Arelatensi pag. 54. absentibus non missum, vide *Lanfranci* Epistol. tom. 18. *Bibl. Patrum* pag. 810. F. Iusiurandum, quod accepto pallio praestitit Archiepi-

chiepiscopus Cantuariensis, legitur apud Bezouitmad A. C. 1601. n. 15. T. 18. pag. 192. b. De crocea veste Cardinalium in conclavi vide *Ioseph. Mariae Suarosi* dissertationem Romae 1670. 4. De veste scapulari *Theophil. Raynaudus* tom. 7. opp. Veram eius figuram habes in icone tom. 1. Actor. Sanctor. Iunii pag. 458. Quindecim vestimenta Episcopi missam celebrantis recenset *Rainoldus* pag. 951 sqq. colloquii cum Hardto. De chlamyde, cuius vsus in administratione S. Coenae, (vom Messgewandt) agit Georg. Heinr. Goetzius pag. 625 sqq. meletematum Annaebergensium. Vestes clericorum non semper pullas fuisse notant quoque Benedictini ad S. Ambrosium tomo 2. p. 25. *Io. Casp. Krause* in diss. de colore sacro et speciatim vestitus sacerdotalis, Witteb. 1707. et *C. Popschius* in dissert. de candido veterum Clericorum vestitu, ibid. 1685. De vestibus sacris certis litteris notatis exstat dissertatio *Andr. Bitteri*. Lipsi. 1703. Idem quoque dissertationem de vestibus clericorum crucis figura notatis edidit Gryphisw. 1704. De collaribus et colletis tum fistulosis siue tubulatis tum planis qualibus passim vtuntur sacri ordinis viri in Ecclesiis Protestantium, prodiit diatriba erudita *Vrbani Gosfridi Siberi*. Sneebergae 1710. 4. De aliis clericorum veterum collaribus disserit Pompeius Sarnelli pag. 131 sq. epistolarum Ecclesiasticarum.

V. De pileo ceterisque capitis teguminibus tam sacri ordinis hominum quam aliorum, liber *Ausemi Solerii* siue qui sub hoc nomine latet *Theophil. Raynaudi* S. I. seorsim prodiit Lugd. 1655. et Amstelod. 12. A. 1671. atque recusus in tomo XIII. operum Raynaudi, et tomo 6. thesauri antiquitatum Rom. Vide et *Io. Brodaann* lib. 8. miscell. cap. 17. *Adr. Iunium* lib. 2. animaduers. cap. 6. *Guil. Stuckium* II. 28. antiq. conuual. vbi de consuetudine caput aperiendi: *Ioan. Guil. Bergeri* diss. de ritu operiendi capitis in sacris 6, Witteb. 1703. *Io. Goshofr. Lackmacheri* obseruat. de ritu capitis in sacris velandi a Romanis ad Iudaeos profecto, parte 3. obseruat. philolog. 2. pag. 209 sqq. *H. R. Mallinkrott* expositionem ritus capitis velandi Lipsiae 1735. *Eberh. Rudolphi Rothii* dissert. de velamine capitis virili. Ienae 1673. *Lipsum* lib. de amphitheatro esp. 19 sq. vbi obseruat Graecos et Romanos, vti et Gallos, Germanosque veteres plerumque caput non texisse nec pileo vsos fuisse. De coronis, diademate, aliis imperantium insignibus iam diximus supra cap. 14. De tiara *κροβακίος* et cidari Persica videndus V. C. Hadr. Relan-

⁵ In Amstelodamensi editione verba auctorum passim sunt omissa. Vide Memoires de Litterature tom. 1. p. 175.

⁶ Sacrificantes Saturno caput non velabant, aliis vero diis omnibus sacra faciebant operante capite. Vide Meursium P. 2. Exercit. critic. p. 230 sqq.

Relandus parte 2. diff. miscell. qui etiam de nidario capitis involuero differit pag. 204. De pileo phrygio Sponias miscell. pag. 130. et Nicasius ad nummum Pantheonum pag. 63. De apicibus et galeris sacerdotum Philippus Rubenius II. 25. electorum. De apice flaminis Harduinus ad Plin. XXII. 23. tom. 4. p. 209. De usu pileorum apud Corinthios *Carolus de Maets* in sylua quaestionum insignium pag. 236 sq. Pilei Corybantum (non cymbala) in manu magnae matris Idaeae et Attidis initia referente apud Pignorium. Vide Anonymi Angli commentar. de cymbalis cap. 25 et 26. pag. 347 sqq. De pileis Castoris et Pollucis vide quae notavi ad Sextum Empiricum p. 358. De pileo, *insigni libertatis*, agunt *Cboyl* pag. 110. de relig. Rom. Daniel Guil. Trillerus pag. 538 sq. ad Hugonis Grotii Christum patientem. Ianus Gerh. Milzouius dissertationibus IV. Hafniae 1655. 4. Ioan. Burch. Menekenius dissertat. litter. pag. 211 sqq. Nic. Hier. Gundlingius pag. 465 sqq. *der steinen deutschen Christen*. Figuras quasdam pileorum ex veteribus sigillis exhibet Heineccius pag. 209. De *mitra pontificali* apud Christianos Edmundus Martene I. de antiquis ritibus pag. 347 sq. Angelus Rocca de tiarae pontificiae, quam regnum mundi vulgo appellant, origine, significato et usu, in eius thesauro antiquitatum ecclesiastic. Romae 1745. fol. tom. 1. pag. 7 et 8. Idem de mitra S. Siluestri Papae, ibid. tom. 2. pag. 378. *Mitras* episcopales olim humiliores, pedes quoque breviores fuisse ex veteribus sigillis et numis probat Heineccius pag. 152. De *bireto* clericali Pompeius Sarnelli epistola ecclesiastica 14 sq. Adrianus Stegerus in commentatione de infulis sacrae dignitatis insignibus. Lips. 1739. et Rudolph. Frider. a Wichmanshausen singulari commentatione. Witteb. 1745. 4. De *Bireto rubro* dando S. R. E. Cardinalibus regularibus Responso prudentum diuini humanique iuris collecta edidit Antonius Scappus. Romae 1592. 4. De pileo S. Petri vide Acta Sanctorum tom. 1. Iunii 29. pag. 462.

De *auribus* veterum *Lindebrogius* pag. 1414. ad codic. legum antiquar. Bonanni pag. 167. musei Kircheriani, et singulari libro Casp. Bartholinus Amst. 1676. 12. quas respicit etiam Plinius aurium vulnera commemorans lib. 12. sub initium. De binis et ternis vnionibus ad singulas aures comparatis vide Lipsium ad Senec. VII. 9. de beneficiis. De *auribus*, *insignibus*, siue *armillis variis* disputat Huetius in Huetianis, Thomas Bartholinus cap. 19. libro de morbis biblicis; et in mantissa ad Casp. Bartholinum de insaniis. Stephanus item Morinus de monilibus Rebeccae, in eius explanatione locorum aliquot S. Scripturae. Lugd. Bat. 1698. 8. Eiusdem Tho. Bartholini de *armillis* veterum libellus exstat, Amst. 1676. 12. cui addendus Fortun. Schaeckhus lib. 3. myrothecii cap. 41. Philippus Rubenius lib. 1. cap. 38. electo-

rum.

rom. Bonanni pag. 167. 168. musei Kircheriani, Cangius pag. 260 sq. ad Alexiadem, Montfauconius tom. 3. supplem. tab. 25. pag. 617. Moscardi museum pag. 103 et 388. Wormius pag. 353 sq. Musoi, et Petronius Clarissimi Burmanni pag. 127 sq. De *torquibus* quibus donati certaminum victores, videndi Ambrosius tomo 2. p. 268. Vegetius II. 27. Lipsius V. de militia Rom. pag. 209. Atque de hoc et alio torquium apud veteres vsu Io. Schefferi liber *seorsim* editus Holmiae 1656. 8. et tomo 12. Graeuii, et cum Ioan. Nicolai notis Hamb. 1707. 8. Lindebrogius ad Ammiani XX. 4. vbi de torque Draconarii, pro diademate capiti Iuliani circumposito. Omnia tria vno verficulo complectitur Manilius libro 5.

Perque caput ducti lapides, per colla, manusque.

De *personis* et *larvis* earumque apud veteres vsu ac origine, praeter Agefilai Mariscotti librum Romae 1639. 8. et tomo secundo Miscellaneorum Gaudenti Roberti, et tom. 9. thesauri Graeuiani impressum, vide Rigaltium ad Onofandrum pag. 13. 14. ad Phaedrum pag. 411. editionis Burmannianae, Baylii lexicon in *Manducus*. Christo. Henrici de Berger commentat. de *personis*, vulgo *larvis* seu *mascheris*, Franc. et Witteb. 1723. 4. Io. Bapt. Pacichellii schediasma iuridicophilologicotripartitum de *larvis*, de *capillamentis*, de *chirothecis*. Neapoli 1693. 8. Franciscum Ficorinum in libro *italice* edito, Romae 1736. 4. *Le Maschere sceniche e le figure Comiche d'antichi Romani*; qui deinde latine versus prodiit, ibid. 1751. 4. Nicolai Boindini discours sur les *masques* et les habits de theatre des anciens, in *memoriis* academ. inscription. tom. 5. pag. 172 sqq. et Anonymi traité sur l'origine et l'usage des *masques*, in l'extraordinaire du Mercure galant, tom. 14. p. 234. De *Talamascis* vide Voffium 2. de vitiis sermonis, Baluzium ad Reginonem fol. 411. 412. Mabillonium tom. 1. analector. pag. 382. 386. Menagii origines linguae gallicae in *masque*, Cangium in *masca* et *talamasca*. De *fastigiatis tutulis*, *vittisque* et redimiculis assurgentibus ac turritis virginum feminarumque (fontanges ab illustri femina? quadam Galli appellant) agunt Viri docti ad Iuuenal. VI. 501. Henricus Altanus Comes epistola ad Nicol. Madrisium inserta museo Mineruae Venetae tomo 2. pag. 97-101. *sopra i Cimieri moderni delle Donne*, Steph. Chamillardus S. I. in dissertatione siue epistola 16. de numismatibus (gallice Paris. 1711. 4.) vbi de diuersis ornamentis capitis quibus Augustae superbiunt in antiquis numismatibus: Anselmus

? Menagius in originibus gallicis, vocabulo *fontange*. Oegoffener Engel. Deutsche Aca. Eruditor. Vol. IV. pag. 301.

mus Bandurius ad antiquitates CPol. pag. 497. et Io. Nicolai libro *de nimbis antiquorum* cap. ultimo. Vide et Buxtorfii lexicon talmudicum pag. 2047. et Ottonem Sperlingium in dissert. ad numum Furiae Sabinae Tranquillinae. Amst. 1687. 8. De vittis siue fasciis crinalibus Ioan. Bernartius ad Statū V. Thebaid. pag. 122 sqq. De *discerniculo* siue *crinali acu* eiusque usu apud veteres videndi Io. Woweranus in notis ad Petronium, Salmasius ad Solinum, Bartholinus de inauribus veterum cap. 2. Philippus Bonanni pag. 166. musei Kircheriani, et Montfaucon tom. 3. supplem. pag. 12. post tabulam IV. Acus veterum describit Salmasius pag. 759. exercitat. ad Plinium. De *simulacro Veneris cum pectine*, vide Codini origines CPol. num. 28. et Suidam in *Ἀφροδίτη*. *Crinale spiculum* de pectine intelligit Stephanus pag. 60 sq. ad Saxonem Grammaticum. Confor quae de *pectinibus* veterum aureis, et eburneis Ez. Spanhemius ad Callimachum pag. 563. de buxeis Petrus Burmannus ad Ouidii VI. fastor. 229. et de *pulvere* odorato vel aureo capillis iniecto, vntioneque capillorum ne puluis decideret, D. Conradi Tiburtius Rango libro de capillamentis cap. 11. Vide etiam de *τριχοβάπταις* et *τριχοπλάσαις* Cangium ad Zonaram pag. 41. Calamistrum dixere acutū maiorem, qua celsa facta capillos intorquebant crispabantque. Fibulas veterum describit Ioan. Rhodius libro de acia Celsi. De fibulis aureis et gemmatis vide Io. Iac. Cbistetium in Anastasi Childerici e. 16. p. 282 sq. De *bullarum* usu apud veteres Montfaucon tom. 3. supplem. p. 48 sq. t. 5. p. 117 sq. Middletonus in Germania quibusdam antiquitatis eruditae monumentis, pag. 29 sqq. et Franciscus Ficorinus in libro italice edito: *La Bolla d'oro de' fanciulli nobili Romani, e quelli de' libertini, ed altri singolarita spettanti a Manfolei nuovamente scoperte*, brevemente spiegare. Romae 1732. 4. Ingenuitatis fuit signum apud Romanos, vt torques apud Barbaros. Vide Valesium ad Ammiani XVIII. 6. pag. 198.

VI. Ad capitis tegumenta et vestes quodammodum etiam pertinent coma et capilli, circa quorum curam, bene multi ritus moresque veterum a doctis notati sunt. Vide Hadr. Iunium de coma tomo 6. Lampadis artium Gruterianae, et cum eiusdem animaduersionibus. Roterod. 1708. 8. Salmasium de Caesarie virorum et mulierum coma, Lugd. Bat. 1644. 8. Io. Henningia trichologiam. Magdeburgi 1678. 12. Apud multos populos sacrum habitum fuit comam alere ac promittere. Apollonius apud Philostratum VIII. 7. pag. 335. σοφῶν δὲ ἀνδρῶν κόμησιν Φαιδῶσθω σιδήρεος. οὐ γὰρ θεμιτὸν ἐπάγειν αὐτὸν, οὐ πᾶσαι μὲν αἰσθητηρίων πηγὰὶ πᾶσαι δόμοι, ὅθεν εὐχαὶ τε ἀναφαίνονται καὶ σοφίας ἐγγινητὸς λόγος. De capillamentis, adscititiis comis, et

capillis alieni capitis, vt Tertullianus appellat siue *προσθέντος κόμης πηκίς, προσθέν προκομίς* praeter dissertationes B. Valentini Friderici, D. Samuelis Schelwigii, et Io. Clodii, et Pascualium de coronis lib. 1. cap. 5. adi laudatum D. Conradi Tiburtii Rangonis τῆ μακαρίτη librum, Magdeburgi 1663. 12. Daunium ad fabulas Aesopi pag. 162 sq. Brissonium 2. de regno Persarum p. 321. qui Persas a Medis accepisse hoc obseruat, vt *προσθέντος κόμης* vterentur: Pricaeum ad Apuleii Miletias pag. 671. Hemsterhusium ad Pollucem pag. 1358. Follardum ad Polybii III. 16. Sam. Pitiscum notis ad Suetonium pag. 527. Polyb. III. 78. Salmasium de coma p. 321. Harum vsu vt vniuersos Martinus Schoekius exerc. 24. ita clericos interdicit Andraeas Saussaeus in panoplia sacerdotali et Io. Baptista Thiers in historia capillamentorum ³ gallice edita Paris. 1690. 12. et nuper A. 1712. 12. Francofurti germanice versa, adde decretum Clementis XI. tom. 1. opp. pag. 1242. Sed contra disputant Iac. Reuius in libertate christiana circa vsu capillitii defensa, Lugd. Bat. 1647. 12. et Ioan. Baptista Pacichellus in libello paullo ante citato de personis seu masculinis, capillamentis et chirotheis. Vide etiam obseruationes selectas Hallenses VIII. 2. et Samuelis Werneri iudicium veterum de capillis peregrinis et aseititiis, maxime clericorum. Regiomonti 1684. 4. De galericulis et capillamentis multarum vide quae viri docti ad Suetonium et nouissime V. C. Otto Sperlingius in laudato commentario ad numum Furiae Sabinae Tranquillinae, coniugis Gordiani III. Apud Romanos pueri fere comati et cirrati, sed viri deposita caesarie circumtonsi, decisis hinc inde capillis quos ab aure descendentes nunc vulgo nutriunt. Vide Octav. Ferrarii electa II. 13. vbi notat seruos caput fuisse feminales, manumissos rasos. De vota puerorum coma vide Heinsii Aristarchum sacr. cap. 4. et Iusti Frider. Gunzii commentationem. Lips. 1737. Galli Ligures comati *ληβητοὶ λαοικε- αὐφίκομοι κεφαλαῖς* in veteri epigrammate pag. 126. Apud Lucanum lib. 1. *tonsi*, quod de optimatibus et magnarum vrbium incolis accipit Huetius, qui sumserant togam et comam posuerant. De descendens capillis, quod *comam in gradus frangere* dixit Quintilianus lib. 1. cap. 6. vide notas ad Petronii cap. 12. *Τημελεῖν*, pectere capillos, I. Fr. Gronouius I. 23. obseruat. p. 185. De tonsura Nazaraeorum apud Hebraeos praeter interpretes S. Scripturae et qui de Nazaraeis ac Rechabitis scripsere Spenceus III. dissertat. 11. de legibus Hebraeorum cap. 6. pag. 66 sq. et Rev. Dassouius dissert. de coma Hebraeorum licita et interdicta, Wirteb. 1695. in qua docet idololatricam

-E c 2-

ton-

³ De hoc libro Elias du Pin tom. 18. pag. 280. et Aeta Erud. 1691. pag. 397. Italice post versionem Beneuenti excusam alia concinnata est a Syluagio Canturani iussu Benedicti XIII. edita Venetiis 1724. 12.

tonsiorem fuisse ni aures crinibus testae relinquere. De comâ prophætantium Salmasius laudato libro. De gradibus ⁹ et annulis capillorum vide notas ad Suetonii Neronem cap. 51. Genus tonsuræ, quo anteriores capilli radebantur apud Graecos vetustissimos, ne quis hostis posset illos apprehendere, vocabatur *thesais*, vide Maurisii thesaurum cap. 2. et Bibliothecam belgicam tom. 1. pag. 315 sqq; ex Ioan. Angelo Caninio, vbi quoque de tonsura Hæctorea et Mytia. De Aegyptiorum sacerdotibus comam radentibus memorat Artemidorus lib. 1. cap. 23. et Herodotus II. 36. De tonsura naufragorum in seruitutem abductorum, captiuorum et lugentium vide notas ad Quid. 1. Fastorum v. 546. Barthium tom. 3. ad Statium v. 415 et 421. Geisum de luctu Hebræorum pag. 199 sqq. Nicolai de luctu Graecorum pag. 120. Kirehmannum de funeribus lib. 2. cap. 14. Gruterum lampad. tom. 3. parte 2. pag. 238. et Dilherrum elector. lib. 2. cap. 2. Hinc apud Propertium regio tonsa pro deuicta vt notat Yuo Villomarijs seu Ios. Scaliger aduersus Robert. Titium. Vicissim prae luctu promissi capilli seu in longum demissi, vt notam est vel ex iis scriptoribus, qui de funeribus et luctu scripserunt, in primis P. Moretello de pompa ferali, tom. 12. Graev. p. 1399. Geiero l. c. et Zornii bibliotheca antiquarioexegetica pag. 483 et 546. De more crinibus passis templa verrendi in supplicationibus agit Lipsius l. 2. elector. cap. 6. pag. 681 sq. De dispositis, effusis vel adstrictis comis adeundus Ezech. Spanhemius in notis ad Callimachum pag. 551. 660 sq. Casfaries proprie de viris dicitur, coma de mulieribus, vt post Salmasium et alios annotavi ad Abdiam Babylionium. De comis et tonsura sacerdotum Ethnicorum nonnulla disputat Saubertus libri de sacrificiis cap. 10. et Spencerus lib. 2. cap. 12. Vnde vero originem traxerit tonsura clericalis et monachorum etiamnum in ecclesia graeca (licet Photiniani plerique morem illum respiciant, confer Nic. Comnenum pag. 214. praenot. mystagogic.) et latina recepta, video scriptores doctissimos in diuersa abire, alii enim a Iudaeis repetunt, vt Pontificii communiter, et a Nasircis quidem Baronius, sed vide Salmasium pag. 424 sqq. alii a Curætibis, quos ἀπὸ τῆς κουρῆς dictos fuisse nonnulli crediderunt, teste Strabone lib. 10. Ethnicorumque sacerdotibus virginibusque Vestalibus, vt Io. Dougtheius in analectis ad V. T. pag. 477. et Lindebrogius pag. 1378. ad codicem legum antiquarum: alii a seruis, de quo-

⁹ Tertullianus de cultu feminarum. cap. 7. *quod crinibus vestris quiescere non licet, modo substrictis, modo relaxatis, modo suscitatis, modo elisis: aliae gestiunt in cincinnos coercere, aliae ut vagae et volucres elobantur, non bona simplicitate. Affigitis praeterea thesais quas enormitates capillamentarum, nunc in galeri modum quasi vaginam capitis et operculum verticis, nunc in cervicem retro suggestum.*

quorum ratione Pignotius et alii. Ita certe Claudius Sarravius pag. 104. epistoliarum editionis primae. *Mibi, inquit, simile verum videtur morem istum a servis manasse, qui etiam nunc in triremibus nostris naso capite conspiciuntur, nisi quod capillorum paucillulum eis in summo vertice relinquatur, vel ut Tertullianus de pallio, cultri, vertex solus immunis.* Vtrum vero ab ipso Christo ex Petro¹⁰ hic mos ecclesiae traditus fuerit, ut passim verisimiliter contendit Prosper Stellartius, cujus libri 3. de coronis et tonsuris Paganorum, Iudaeorum et Christianorum, Duaci 1625. 8. lucem viderunt, an a Simone Mago¹¹ initium sumpsit, ut ab alijs affirmari in notis ad Abdiam a me observatum est, an Gregorio M. demum sedente in ecclesiam fuerit inuenta, quemadmodum contendit Salmasius, nimis forsitan recentem hanc tonsurae clericalis et monachalis consuetudinem faciens, alio loco est expositum. Ceterum de uniuerso hoc argumento videndus Casp. Zieglerus de tonsura clericorum, ad calcem libri de Episcopo militi in ecclesia inuiso, recusi Witteb. 1718. 4. Io. Morinus de ordinationibus, exercitatione XV. Sam. Basnage tom. 2. annal. pag. 117. sq. Ringhamus orig. eccl. lib. 7. cap. 3. Pompeius Sarnelli epistola ecclesiastica 10. et 11. Vlerius antiquitat. britannic. pag. 923. Hennecius in delineat. ecclesiae graecae, P. 3. pag. 64. Henricus Norisius praefatione Pisana VI. opp. tom. 4. pag. 635. sqq. Thomas Hurtadus de coronis et tonsuris gentilitatis, synagogae et christianismi, inter alia eius scripta Colon. 1655. fol. Carol. Anthonius Fabrotus ad titulum decretalium de vita et honestate Clericorum, vbi cauetur, ut neque comam alant nec barbam. Salmasius in primatu Papae et epistola siue libro de coma ad Coluim, Gerhardus Io. Vossius in epistola ad Salmasium, quae eius libro de coma subiicitur. Edmundus Martene lib. 1. parte 2. pag. 294. sq. in ritibus ecclesiastic. Mabillonius praefatione ad tomum 3. Actorum ordinis Benedictini. Saceras virgines olim intonsas fuisse notat Valesius ad Sozomeni V. 10. et feminas tonderi verat Canon Gangrensis 17. sed contrarium usum ex Athanasio de dignitate et Palladio admodum antiquum fuisse probat Comnenus p. 316. praenot. mystagog. Coma deposita a Clericis veluti in seruitium diuinum se addicentibus. Vide Ioan. Georg. Reinhardum de iure Principum Germaniae circa sacra pag. 169. 170. Tonsurae monachalis mentio apud Moschum in

E e 3

pra-

¹⁰ Petri imago tonsi occurrat apud Sarnellum pag. 87. epistol. ecclesiastic. Ab Apostolis etiam deducit Comnenus pag. 216. praen. mystag. vbi de coronae tonsurae significatione. Petrum aiunt rasum in ignominiam ab Ethnicis Antiochae.

¹¹ Vide Honorii Augustodunensis gemmam animae lib. 1. cap. 196. Salmasium de coma, vbi de tonsurae genere triplici pag. 327. sqq. 406. sqq. qui id omne commentitium esse non dubitat pag. 333. et 416. quod de Simone Magi tonsurae factura.

præto spiritali cap. 118 et 143. Tonfurae in modum crucis apud Alberticum trium fontium monachum ad A. C. 763. *ἡποθριζάμενος*, detonfus, pro monacho, vide Nic. Alemannum pag. 92. ad Procopii anecdota. De tonfura puerorum (ab octauo faeculo) Pagi ad A. C. 684. n. 13. De tonfura poenitentium Salmafius de coma pag. 473. 474. De tonfura poenali, qua v. g. fagae et malefici nonnulli afficiuntur, agit Georg. Ritterhufius lib. de iure afylorum cap. 10. Philoftratus in vita Apollonii Tyan. pag. 362. Geierus l. c. pag. 204. Binghamus lib. 18. cap. 2. quibus addes Cotelerium tomo 2. monument. pag. 682. Cangium in *νεχτην* et Allatium de confenfu Orient. et Occident. Ecclefiae pag. 669. vbi obferuat haereticis condemnatis barbam olim derafam. Plura eiusmodi occurrent enouenti diff. G. Calf. Kirchmaieri, τῆ μοναχικῆς de gloria et maieftate barbae. Iac. Thomafii diff. de barba Lipf. 1671. Io. Pierii Valeriani declamationem pro sacerdotum barbis, qua intercedit decreto Gregorii VII. Pontificio ¹² sacerdotes omnes barbam deponere iubenti, editam primum Romae 1529. cum privilegio Clementis VII. et deinde hieroglyphicis eius fubieftam Francof. 1678. 4. Genetiani Hefreti libellum Pierio oppofitum de pilis et barba reddenda Paris. 1535. Sarnellum epiftola ecclefiaftica duodecima. Baluzium ad Antonium Auguftinum de emendatione Gratiani pag. 453 fqq. et Ioan. Frid. Guilielmi Pagenftecheri prognoficon hiftoricoiuridicum de barba. Lemgov. 1715. 8. Exempla eorum qui tonfuram pretio redemerunt collegit Balthaf. Bonifacius lib. 1. hiftoriae ludicae cap. 7. Equidem de barba non radenda miniftris ecclefiae, diferte cautum legitur in conftitutionibus quae apoftolicae vocantur lib. 1. cap. 3. et apud Epiphanium haefefi 80. Romani veteres per 450 annos intonfi, teftes apud Plinium Varrone: Scipionis Africani tempore iuuenes tondebantur, viri barbam ponebant fuae *barbatoriam* vt loquitur Petronius pag. 363. edit. Clariff. Burmanni, *faciebant* et totam faciem rafitabant. Vide Octav. Ferrarium II. 12. electorum. Camillum Sylueftrem ad Iuuenal. IV. 103. Mureti et Graeuii notas ad Ciceronis *Catilin.* II. 10. Bened. Aueranium tom. 1. differt. 42. in antologiam pag. 108 fq. Imberbes primi Imperatores fuere omnes praeter Adrianum et Iulianum. Deinde poft Iuftinianum, mento rafum et ipfum, paffim Graeci Imperatores barbati. Vide Nic. Alemannum pag. 109. ad Procopium. Apud Graecos mos radendi barbam, Alexandri M. demum aetate inueftus vt ex Chryfippo notat Athenaeus XIII. pag. 565. De iureiurando per barbam vide Neocori biblioth. nouor. librorum A. 1697. pag. 496. Aduerfus Antiochenfes Iuliani barbam ridentes defendit

¹² Hoc a pluribus e clero in Romana Ecclefia et inter ipfos Pontificios a Gelafio II. aliisque neglectum effe obferuat Nicol. Comocena pag. 219. praefot. myftagogicarum.

fendit se Imperator in Misopogone, qui etiánum inter eius scripta legitur. De pilorum euellendi siue pilandi more adhibitis resina aut vossella, vstriculisque, vide quae viri docti ad Martialem, Iuuenalera et Plinium 29, 1. Cerda ad Tertull. de pallio cap. 4. pag. 37 sq. De festo propter tonsae comae primicias Diis ex voto consecratas Barthius ad Statium tom. 1. pag. 326. Cangius diss. 22. ad Ioinuillam et glossar. Graec. in *κρόσυνα*. Dio XLVIII. pag. 377. (551. R.) narrat, Augustum, quum primum barbam raderet, diem eum festum egisse, et publicum epulum praebuisse populo Romano. De ludis iuuenilibus videatur Lipsius ad Taciti annal. XIV. 15. et excursu B. ad illum librum.

Ad locum celebrem epistolae Pauli ad 1 Corinth. XI. 10. de *ἐξουσία*, quam mulier super capite habere iubetur propter Angelos, quam plurima disputata sunt ab interpretibus, quorum nonnulli cum Iacobo Godofredo in singulari ad hunc locum diss. pro *ἐξουσία* legunt *ἐξουσίαν* et velamen interpretantur, alii pro Angelis legunt *ἀγγέλους* vel *τὰς ἀνδρας* vt vir doctus ad Hammondum. Alii Angelos de iuuenibus interpretantur, vt auctor Anglus libelli qui inscribitur religio bibliopolae pag. 12. alii de emissariis gentium vt V. C. Christophorus Augustus Heumannus in dissertatione ad h. l. Iphenaci A. 1709 edita. Sed malo assentiri Photio, qui epistola ducentesima decima *ἐξουσίαν ἔχειν* exponit velamine veluti signo imperium agnoscere viri sub quo est mulier, et Angelos proprie accipit de spiritibus Dei ministris in ecclesia Dei praesentibus, qui pridem etiam in Paradiso testas adstiterunt, quum mulier viri potestati subiiceretur. Videri etiam possunt Andreas Saussaeus de mysticis Galliae scriptoribus pag. 62 sq. 181 sq. D. Adamus Rechenberg in dissertationibus ad hist. eccles. spectantibus pag. 68 sq. et Io. Guil. Bergerus Professor Wittebergenensis dignissimus in erudita quam supra laudauit dissert. de ritu capitis in facris operiendi §. 51 sq.

VII. Non modo comam variis medicaminibus tinxerunt veteres, vt Plutarchus in amatorio pag. 771. memorat *Φάρμακον ὃ τὴν κόμην αἰ γυναῖκες ἐναλειφόμεναι ποιεῖσι χρυσοῖδῃ καὶ πυρρᾷν*. Confer Suidam in *Λυσικράτης* et *Λεόντιος*, et Io. Arntzenii dissertationem de colore et tinctura comarum. Traiecti 1725. 8. Sed etiam oculos et faciem *coloribus* variis et *fusco* infecerunt, partim ex more gentis partim ad luxum. Vide Hutchinso-num pag. 19. ad Xenophontis Cyropaediam, Scheuchzeri physicam sacram tab. CCCXC1 Thom. Bartholinum cent. IV. hist. 9. vbi de fuso siue stigmatismo mulierum Groenlandicarum. Excerpta Peiresciana pag. 829. 830. vbi de Caracalla: *ὄψει τε πρόσωπον ὠγαῶν ὑβρίων βαφαῖα ἀσχήμοισιν*, Ety-molo:

etymologicon in *ἑτυμολογικῶν*. *ἔχοντο δὲ τῶ φύκει ἐκ τῶ μῆλας ἢ τοῦ ζαιδιῶ, τῶ δὲ ψιμυθίῳ ἐκ ἄλλου τὸ πρόσωπον, ἢ τοῦ λευκῆν ἢ.* Apuleium, qui *Apolo-*
gia pag. 525. quum in puella, inquit, videret immedicatum os, et purpu-
 ratas genas et illicēs oculos. Adde Davidis Theodosii Lehmanni orbem pi-
 ctum, siue diff. de gentibus pulchritudinem affectantibus per fucam et pictu-
 ram, Witteb 1711. et Guil. Rondeletium de fucis Lugd. 1583. 8. Interpre-
 res ad Esaias III. 16. Rob. Balforem ad Cleomedem pag. 260 sq. Iacobi
 Grandii diff. de *ἑτυμολογικῶ* stibio *κολλυγίῳ* eiusque et aliorum fucorum vsu apud
 antiquos in re cosmetica; decad. 2. miscellaneorum artis naturae curiosorum
 appendice anni 6 post pag. 81 sqq. W. Ernesti Tenzelii dialogos menstruas
 anni 1689. pag. 497 sqq. Bibl. graec. vol. 12. pag. 1689. Abulfedatn in vita
 Mahomeris pag. 143. Ioan. Christiani Fischeri dissertationes binas de orna-
 tu mulierum. Witteb. 1709. Veteres quidem doctores Christiani luxurio-
 sam illam ac meretriciam fucatoriam semper sunt detestati, vt patet e Cle-
 mente Alex. III. 3. paedagogi et constitut. apostol. lib. 1. cap. 3 et 8. Cy-
 priano de habitu virginum, Nazianzeno orat. 11. pag. 181. aliisque. De
cosmetice sacra et ratione ornandi, mundandi, comendique feminas Perfarum
 ad Esth. II. 12. vide Georg. Wolf. Wedelii centur. 2. dec. 5. exerc. 4. et 5.
 medicophilolog. De *cosmetis* et *ornatricibus* viri docti ad Iuvenalem, et
 Taubmannus ad mostellariam Plauti Act. 1. scen. 3. Ezech. Spanhemius ad
 Callimach. pag. 547. et Christianus Henricus Postellus in callida Iunone
 pag. 209 sq. De remediis veterum cosmeticis eorumque noxis exstat disserta-
 tio Dan. Wilh. Trilleri. Witteb. 1757. 4. De more *ἡρώνα vestis* trahendi
 vel portandum faciendi Claudius Franciscus Menetrierius in dissertatione
 gallice edita sur l'usage de se faire porter la queue. Paris. 1704. 12. De
Gynaecio textrino, vestiariis, vestispicibus, capsariis, procuratoribus Gy-
 naecorum vide Bergierium lib. 4. de Imperii Romani viis cap. 23. tom. 10.
 Graev. et Henninii notas ad Bergierium pag. 766. Matth. Zimmermanni
 analecta pag. 59 sq. Carolum Stephanum et L. Baysum de re vestiaria, et
 Pignorium atque Popmam de seruis. De *pressoriis* et reconditoriis vestium,
 Salmasium ad Tertull. de pallio, et Valesium ad Ammianum lib. XXVIII. 4.
 pag. 531. Tiraquellum de iure connubiali pag. 73. De meretriciis vesti-
 bus et diuerso cultu matronarum agit Brissonius lib. 1. antiquit iuris cap. 4.
 Apud multas gentes rari *sartores*, siquidem vestes pleraeque a fororibus vel
 vxoribus aut filiabus conficiebantur. Vide interpretes ad Actor. IX. 39.
 Alexandrum ab Alexandro IV. 8. tom. 1. pag. 958 sq. et ibi notam Io. Merc-
 erii. Etymologicum magnum in *ἀνέστης*. Freinshemium ad Curtii II. 5. 20.
 tum Stephanianam ad Saxonem Grammaticum. Alexander tamen Bandiera,
 Ro-

Romanus, vt meminit Mandosius in Bibl. Rom. pag. 16. A. 1647. italica lingua edidit diatribam de antiquitate et nobilitate sartorum. Primum togas et femoralia conficere docuisse Henochum, qui Arabibus Idris, et singulis diebus togam perfecisse, quum antea bouum pellibus vterentur homines, tradunt Muhamedani. Vide Relandum de religione Muhamedica pag. 22 sq. editionis secundae.

VIII. Operae pretium est hoc loco etiam nonnulla de *annulis* adiungere, quod argumentum prae ceteris illustravit *Io. Kirchmannus* Lubecae suae decus in libro singulari de annulis edito Lubecae 1623. 8. cura filii eius cognominis, anno 14 post auctoris fata foetum hunc postumum in lucem protrahentis, reuulsum Sleswici 1657. 8. et cum Longi Gorlaei et Kornmanni lucubrationibus de eodem argumento Lugd. Batav. 1672. 12. Post hasce doctissimas Kirchmanni de annulis meditationes *Franciscum Bernardinum Ferrarium* neque suas saeculo inuidere velle scripsit Ioan. Rhodius in libro de acia pag. 63. sed haecenus quidem, Ferrario pridem defuncto, nihil quod sciam huius argumenti ab eo editum est, quanquam *Ostauii Ferrarii* praeclarae quaedam de annulorum apud Romanos vsu obseruationes leguntur lib. 1. electorum cap. 21. Idem argumentum quoque pertractarunt *Franciscus de Corte* in syntagmate de annulis, siue tractatu annulari de annulorum origine, virtute et dignitate. Antwerp. 1706. 8. *Eggebertus Schaumijs*, siue, qui verus auctor est, *Conr. Rittersbusius*, in collectaneis de annulis eorumque iure et vsu. Francof. ad Viadr. 1620. 4. *Antonius Matthaeus* in oratione de annulo, Ultrai. 1639. 4. et in orationibus eius p. 113. *Bartholomaeus Leonb. Schwendendoerfferus* in diss. de annulis. Lips. 1670. et *Franc. Montanus Vayerus* in commentatione de annulis, Operum T. 2. p. 412. edit. Paris. 1656. fol. Ludouici Chaduci de annulis opus ineditum memoratur in memorijs Treuoltinis A. 1727. p. 417. De origine, materia et vsu annulorum vide commentationem anonymi in Diario Gallico, Extraordinaire du Mercure galant, A. 1681. Tomo XIII. p. 126. et aliam in diario Anglico, Vniuersal Magazine A. 1759. p. 8. sqq. adde *Ludov. Mart. Kablii* explicationem annuli rarissimi et antiquissimi in Anglia asseruati, exstantem T. L. Parerg. Goetting. lib. 4. p. 92. sqq. in qua multa de annulorum vsu apud veteres in genere. De annulorum sculptura confer *Mcursum* parte 2. exercit. criticar. p. 34. sqq. qui etiam effigies amicorum in annulis gestari solitas obseruat p. 149. De digito annulari et leuibus circa eum persuasionibus videatur *Jo. d'Espagne* IV. 4. errorum popularium, et *Christiaph. Falsterus* amoenitat. philolog. III. p. 264. sq. Ferreis annulis utebantur plebei homines, militesque manipulares et serui. Argenteis plebs, aureis equi-

tes et fenatus. Vide JCros ad Digest. lib. 40. c. 10. *De iurē aureorum annulorum* Salmafius f. 170. ad histor. Augustam. Lipsius elector. 11. 8. Joan. Mercerus lib. 1. Opinion. c. 8. Bernartius ad 111. 3. filv. Statii. Casp. Barthius tomo I. ad Stratum p. 320. Henr. Kirschius in dissert. de annulis aureis. Lips. 1614. 4. Camillus Siluester ad Iuuenalis X. 165. p. 542. sq. et Petrus Burmannus in dissert. de iure aureorum annulorum. Ultraï. 1734. recusa Lips. 1740. et inserta symbolis litterariis, Decade secunda, vol. sexto, pag. 99. sqq. Romae 1751. 8. Annuli aurei inscriptionem, *a dros y dros sacros*, fidelibus ego fidelis ero, in Bithuricensi tractu reperti erudite illustrat P. Daniel in memoriis Treuoltinis A. 1716. p. 1399. putatque fuisse ex illis annulis, quos pugione appensos gestabant temporibus Regum Franciae Merouingicorum. Conferatur etiam Ioan. Jac. Chiffletius de anastasi Childerici c. 7. et 8. et ex eo Matthias Zimmermannus p. 113. sqq. florilegii. De luxu in annulorum multitudine vide; quae viri docti ad Marcial. XI. 60. et Valesium ad Ammiani XXVIII. 4. p. 531. sq. Cur manu sinistra frequentius gestari soliti, quam vnica sufficiat, ne dextrae vsus et actiones impedirentur; plures causas comminiscitur Michael Piccartus epist. cclxxxiii. ad Kirchmannum, post Gudianas p. 255. De annulis signatorii antiquorum, quibus etiam ad cellas, ¹³ arcas et res alias quascunque obsignandas vsi sunt, scripsit *Georgius Longus*, Mediolani 1615. 8. et Lipsiae 1709. 8. *Fortunius Licetus* libro de annulis antiquis cap. 48. p. 121. et c. 136. p. 327. sqq. *Kirchmannus* cap. 5. *Lipsius* ad Tacitum 2. annalium. *Philippus Bonanni* p. 170. musei Kircheriani, *Montfaucon* T. 3. supplementi p. 172. sqq. *Io. Frid. Heckelius* in commentatiuncula de annulis veterum signatorii. Rüdolfopoli. 1687. 4. *Nicol. Wolfius* in dissert. de annulo signatorio prisco. Holmiae 1684. 8. *Laur. Zaccagnius*, V. C. in notis ad Aëtia Archelai cum Manete pag. 441. qui p. 27. obseruat; cera vel creta siue luto ad obsignandum vsos veteres fuisse. De cera notauit etiam *Vossius* lib. 4. operis de idololatria cap. 91. Praecipue vero de modo signandi epistolas et testamenta apud veteres, consulendus *Salmafius* libro de modo vsurarum cap. XI. et in specimine confutationis animaduersionum *Defid. Heraldii*. Vide et *Heraldum* libro animaduersionum septimo. Paris. 1650. fol. et *Nouarinum* lib. V. schediasmatum cap. 29. et de annulo, quo fons baptismi signatus, notas ad *Optatum* p. 9. sq. et 12. editionis Amstelod. Annuli illi consignatores etiam *sigillaritii* dicuntur a *Vopisco* in *Adreliano* c. 50. qui cap. 42. affert dictum mimi cuiusdam, bonos principes omnes in vno annulo posse perferibi. De sigillis, quorum vice interdum virgulae siue asserculi à cimicibus exesi vel nodi nota vsurpata est,

¹³ Hinc Onirocritis amissio annuli significat rerum iscturam. Vide *Bulliardum* in notis ad historiam *Ducaë* pag. 262. et *Artemidorum* II. 5. V. 32.

est, vt docet Seldenus ad marmora Oxoniensia p. 43. et sequenti, vide Allatum ad antiquitates Hetruscas p. 39. sq. - Scaligerum cap. 11. elenchi trihaerisium, Andream Mullerum ad epistolam Mosis Mardeni p. 24. seq. et in primis Io. Mich. Heineccii opus insigne et elaboratum de veteribus Germanorum aliarumque nationum sigillis. Francof. 1709. fol. ac Francisci Ficorini opus italice sub hoc titulo editum, *I Piombi antichi*. Romae 1740. 4. in quo ad quadringenta sigilla Papatum, Imperatorum orientalium et occidentalium, Principum et Patriarcharum collegit. *Varia simulacra, signa, χαρακτήρες, sculpturas*, siue, ut ex Plinii X. 16. Epist. dicam *apophragismata*, quibus annuli ordinati apud veteres fuerunt, siue Deorum, de quibus Rycquius c. 22. de capitolio, siue Imperatorum, de quibus Heineccius p. 74. sq. laudati operis de sigillis, siue aliis quibuscunque vt in Sullae et Pompeii annulo tria tropaea insculpta testatur Xiphilinus p. 19 sq. videri possunt apud Clementem Alexandr. III. 11. paedagogi. Franc. Iunium de pictura veterum II. 8. p. 113 sqq. Fortuniam Licetum de annulis antiquis. Vtini 1645. 4. et in Hieroglyphicis siue antiquis schematicis gemmarum 60 annularium. Patavii 1653. fol. Leonhardum Augustinum de gemmis annulorum. Francof. 1694. 4. cum Jac. Gronouii notis. In Philippi Danielis Lipperti Dactyliotheca vniuersali signorum exemplis nitidis reddita cuius duae chiliades prodierunt Lipsiae 1755. 4. cura Io. Frid. Christii, qui de rei numariae veteris gratia singulari praefatus est; et in Abrahami Gorlaei dactyliotheca cum praefatione Aelii Euerhardi Vorfii de origine annulorum et animaduersionibus eiusdem Gronouii. Lugd. Bat. 1695. 4. et succinctius duabus partibus. ibid. 1707. 4. Hic Gorlaeus male bis vocatur Abraham Gorcus in Aringhi Roma subterranea VI, 50. p. 382. qui et ipse ibi de annulis varia non contemnenda collegit occasione annulorum in sepulchris antiquis repertorum. Praeclara etiam de annulis et sigillis obseruauit Io. Mabilonius de re diplomatica, et Dominicus Maria Mannus in obseruationibus historicis de sigillis antiquis, quarum pars decima octaua prodit Florentiae 1750. 4. Vide et de annulis veterum Matthiam Zimmermannum in florilegio, Io. Conr. Dietericum in antiquitatibus biblicis V. T. ad Ierem. XXII, 24. pag. 501 sq. 528 sq. Iosephi Laurentii Polymathiam lib. 1. diss. XI. et Marini de Roca singularia scripturae, parte 2. p. 460 sq. Georgii Thegen diss. de annulorum in republica vsu, Regiom. 1701. Dan. Guil. Mollerii diss. de annulo Trinitario, Altorfii 1701. De annulo pastorali D. Ioan. Andr. Schmidii diatriba, Helmstadii 1706. De annulo pronubo, dissert. Petri Mulleri, ICTI, plus simplici vice edita. De annulo pronubo Desperae virginis, quem Perusiae aiunt asseruari Io. Baptistae Lauri commentarius, Colon. 1626. 8. et Bzouius ad A. C. 1480. n. 26 sqq. T. 18. p. 193 sq. et p. 284 sq.

ad A. C. 1486. n. 15. De annulo Romanorum sponsalicio Frid. Aug. Junii commentatio, in qua ostenditur, vetustissimum esse morem, concubia per annulos confirmandi. De Annulis magicis agit Io. Michael in notis ad Goffarelli curiositates inuidias p. 267. et Iul. Caesar. Bulengerus 11, 52. aduersus magos p. 612. De gemmis annulorum veterum probe intelligendis eruditus Io. Frid. Christii commentatio exstat Tomo primo commentarior. Lips. litterarior. Lips. 1753. 8. p. 64. sqq. 175. sqq. 323. sqq. 421. sqq. Veterum sopherum sigilla et imagines, siue sculpturae lapidum et gemmarum secundum nomina Dei et constellationes astrorum, cum signatura planetarum constitutas auctoribus Zoroastre, Salomone, Raphaelle, Chele, Hermete, Thalete & Io. Trithemii MStis A. 1612. editus liber plenus commentis nugisque canoris Ioan. Macarii, Canonici Arienensis, *Abraxas seu Apisopifus*, de gemmis Basilidianis cum Abraxa Proteo Ioannis Chiffetii, Canonici Tornacensis, Antwt 1637. 4. Haud pauca sigilla vetera exhibet Raymundus Duellius in excerptorum Genealogicohistoricorum opere, Lips. 1725. fol. Quaedam etiam Io. Wilhelm. Waldschmid ad calcem diatribae de comitum austregis, Marpurgi 1716. De contrafigillis mediæ aevi, quale exstat in Actis Sanctor. T. 1. Iulii p. 213. commentationem euitgavit Polycarpus Lyserus, Helmstadii 1726. 4. De iure sigillorum luculentum tractatum edidit Theodorus Hoepingkius, Norimb. 1642. 4. De eo, quod iustum est circa sigilla Vniuersitatum vide Io. Martini Goffelii dissertationem. Gissæ 1711. 4. De sigillis ordinis Teutonici in Prussia vide Erläuteretes Preussen, T. 1. p. 824. sqq. T. 2. p. 1. sqq. De sigilliferis Episcoporum, cum primis Germaniæ vide Christiani Gottlieb Buderii commentationem, Ienae 1720. editam, et insertam Diario salano Ioan. Anton. Strubergii, Ienae 1720. 8. et Georgii Adolphi Schuberti prolusionem de Episcoporum notariis, et praesertim iis, a quibus sigilliferi nomen ortum est. Lipsiæ 1720. De annulis ex cortice furculi palmei, quibus Iudaei olim Alexandriae seditionem moruri velut tessera inter se vsi sunt, memorat Socrates VII. 13. Hist. Multa etiam nec contemnenda de vario annulorum genere congesse And. Stubelius in notis ad Panegyricum dicatum sollempni creationi Magistrorum. Lips. 1686. 4. *Δακτυλιόγλυφος* Ciceroni IV, 26. academic. quaest. vocatur *annularius*. Duumuir collegii annulariorum memoratur in veteri inscriptione apud Begerum p. 81. spicilegii antiquitatis. Claudam breuem hanc scriptorum de annulis notitiam fabella iudaica, qua aiunt beatis singulis antequam paradysum ingrediantur decem annulos ab angelo porrigi, quorum inscriptiones vide, vbi lubebis, apud Pocockium in Miscellaneis p. 295. sq.

III. Genera vestium variis refert Nennius Marcellus c. 15. p. 260. idem ib. c. 17. p. 265. b. sq. differit de genere vel colore vestimentorum. Vestes aliae fuerunt domesticae, tricliniariae Caesio Calpurnio lib. 3. quaestionum epistolae. aliae, quibus in publico utebantur. Vide *Plutarchum* in Sulla p. 486. et Iosephi Landoni. differat. ad Apostolum Zenam de vestibus coenatorum coenualibus, sive cubitorum insertam tomo primo supplementi disceptationum eruditorum Italiae. De *toga militumque et calcis* differit Carol. Sigonius lib. 3. de iudiciis Romanorum, c. 18. 19. 20. De *toga* et variis *togarum* generibus Turrius T. 12. thesauri Graeviani p. 395. sq. Hieronymus Bossius in commentario de *Toga Romana*, Ticini edito 1614. 4. et recuso Amstelod. 1671. 12. et Tomo secundo thesauri Sallengriani p. 1305. Valerius Andreas libello de *toga, sago, etc.* Douanii 1625. 12. Montfaucon T. 3. antiquit. explicatae, et T. 3. supplementi sub initium. Octavius Ferrarius in dissertatione de modo gestandi togam, Aldus Manutius in dissert. de *toga Romanorum*, quae existat in eius quaestis per epistolas. Venetiis 1576. 8. et inserta deinde est Gruteri thesauro critico, tomo IV. et thesauro Graeviano T. VI. p. 1183. Franc. Maria Turrius in notis ad vetustissimam Vrsi Togati inscriptionem T. 12. thesauri Graev. p. 389. Edmundus Richerius ad Tertullianum de pallio p. 931. sq. Philippus Rubenius lib. 1. electorum cap. 17. vbi de sinu togae. Idem de tunica interiore lib. 2. cap. 20. vbi iconismus duplex statuae tunicatae. Antonius Matthaeus in dissertatione de *toga*. Ulrai. 1638. et Io. Georg. Eiletus in dissertat. de *toga et sago*. Wirteb. 1671. De clavis vestium et mapparum, de *κλειδίοις ὑπερομήοις* sive *angusticlaviiis*, *πλατυσήμεαις* sive *laticlaviiis*, quarum illae duobus arctioribus segmentis purpureis per utrumque humerum ad infimam tunicae oram productis, haec latiore segmento vno per pectus ad itam tunicam descendente insignes erant, diligentissime et accuratissime agit idem Albertus Rubenius libro primo, cuius sententiam contra Ferrarium tuetur Graevius ad tomum sextum thesauri. Vide etiam Petronium Burmanni p. 126. Montfauconum T. 3. supplementi pag. 3. sq. Sam. Pitiscum ad Suetonium p. 335. Claud. Salmatium ad Tertullianum de pallio p. 71. et Bossium a nobis iam laudati librum de Senatorum lato clavo (qui itidem purpureus erat ut triumphantium aureus). in lucem emissum Ticini A. 1618. 4. et recusum Tomo II. thesauri Sallengriani p. 1325. De *trabea* sive breviori toga ex purpura et cocco Aldus Manutius Tomo I. thesauri Sallengriani p. 769. de eadem et de *chlamyde* Rubenius iterum videndus, a quo tamen quod ad formam chlamydis ¹⁴ attinet, diversus abit illustri Cuperus in dissertatione sub-

F f 3 iuncta

¹⁴ Non modo Alexandriae, sed habitabili terrae *χαλκιδονίδος ὀρχήμης* tribuunt veteres. Vide Harduinum ad Plinium tom. I. pag. 562.

iuncta commentario de Apotheosi Mōmeri p. 177. sq. De chlamyde tenebrina et toga purpurea Salmasius pag. 453. ad Vopisei Firmum. Lacerda aduersarior. p. 181. interpretes ad Matth. XXVII, 28. et Caspar Sagittarius singulari dissertatione. Ienae 1672. De *epomide* laudatus Cuperus ibid. p. 144. De *twinea* picta saluari auro distincta et purpura Octavius Ferrarius II. 16. electorum de illa accipiens auream spiram apud Tituenaem. Sae. VIII. 207. Theophilus Raynaudus de veste scapulari, tomō VII. Opp. Persae, Medi, Parthi non solum vestifui et *στολαφοφοῦντες*, sed sub stola siue talari toga etiam, braccati, laxis vrentes feminalibus siue *ἀναξυρίαι*. Vide Bourdelotium ad Heliodorum p. 65. De *vestibus litteratis* siue quibus nomina inrepta erant, secūndus Iosephus Maria Saresius in dissertatione singulari de hoc argumento, edita Vastone 1652. 4. Philippus Rubenius lib. 2. electorum cap. 2. Albertus Rubenius lib. I. de re vestiaria cap. 10. Camp. Vitringa lib. 1. obseruat. sac. p. 148. illustrans locum sacri scriptoris Apoclyps. XIX, 16. Stephan. le Moyné in exercitatione ad verba Ieremiae XXIII, 6. p. 101. sq. Philippus Rubenius II. 1. electorum, Bernhard Montfauconius Palaeogr. graec. lib. 1. c. 2. et Petrus Zornius T. II. Opuscul. Sac. p. 759. sqq. De *vestibus palmatis* Ioan. Christ. Polkius sing. differt. Altorfii 1720. et Ern. Sal. Cyprianus in Programmatibus, Coburgi 1708. Progr. primo. De *vestibus variegatis tinctisque* Ezech. Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. 530. *Attenuata in flum mari matalla texuntur*; inquit Hieronymus epistola 22 ad Eustochium. De *vestibus papaueracis*, papaueratis, scutulatis Harduinus ad Plin. VIII, 4. 8. vbi etiam de aqua pictis, polymitis aliisque. Adde Coelium Caleagninum lib. 3. ep. r. Memorias Treuoltinas A. 1715. p. 1733. et Lampium in Pf. XLV. p. 519. sq. De *vestibus undulatis* Servii Tullii Nicol. Heinsius ad Ouidii fastos, lib. VI. 570. De *vestibus loratis* siue ornatis loris seu institis et paragandis (*bebrānt*) Salmasius fol. 478. ad Vopisei Proculum. De *vestimentis e iuncis*, Labat T. V. Atin. Afric. pag. 184. sqq. De vestitu e *papyro indica* in Gallia ante aliquod tempus inuento Sigilmus Andr. Flachsius sing. differt. Lipsiae 1718. edita, vbi veteribus hoc quoque vestimenti genus vsurpatum paragrapho quinta ex Herodoro probat, et Bibliotheca academica Halensis IX, 108. p. 419. De *vestibus in ligulas incisis* Langius glossario in cultellare, qui etiam de *cyclade* et multis aliis vestimentorum generibus videndus, vti e veteribus Pollux lib. VII. et Isidorus lib. XIX. Originum. Luxum in veste picta variis figuris et imaginibus etiam euangelicas historias referentibus reprehendit S. Asterius tomō I. austarii noui Cambesifiani p. 4. sq. Stolae *σωληνηται* finibus frequentibus fluentes, (mit Falten,) Goarus ad paginam Cedreni 393. *πλεῖντες* in vestibus, Suidas in *Θεσσαλικαί*. De *simbriis* siue cirris vestium ac mapparum Salmasius

lius ad Spartiani Pertinacem c. 8. et Petronius chriffimi Butmanni pag. 127. Lex caudaria exstat apud Martenium T. 3. collect. p. 778. Vestes bombycinas et linteas tam tenues, vt corpus per illas pelluceret. ¹⁵ *nebulas linteas, ventos textiles*, et vitreas togas prisca scriptores rident ac perfringunt passim. Vide praeter eundem Petronium pag. 274. Harduinum ad Plin. tomo I. p. 680. et tomo 2. p. 515. Rev. Olearium ad Philostratum p. 8. Rigaktium ad Onofandrum p. 40. sq. et Huetium p. 10. ad anthologiam. De serici vsu, qui a Seribus ad Persas et inde ad Graecos et Romanos pervenit, et Iustiniani tempore, ovis bombycum CPolin delatis vulgatus est per Europam vide Vossii Erymologicum in *sericum*, eundem IV. 90. de idololatria, Salmasium ad Tertullianam de pallio, ad Solinum et historiam Augustam, Bibliothecam Anglicam T. IV. p. 74. sqq. et Ioannis Franc. Giorgetti commentationem de origine serici, adiectam eius poemati elegantissimo de bombyce, italice sub titulo: Il Filugello, o sio il Baco da Seta, Venetiis 1752. 4. edito. De *palla* Deorum elegantissimus Broeckhusius ad Tibullum p. 398. De *palliis* Philosophorum aliorumque Salmasius, Cerda, Pamelius et alii ad Tertulliani librum, quo respondet criminantibus, quod Christianus factus *a toga ad pallium* descenderit et hoc cum illa permutaverit. Viri docti ad Gellium et Laertium, Valensius ad Socratem p. 85 et 90. sq. vbi de pallio Rhetorum, Cresollus III, 16. theatri Rhetorum, tomo X. Gronov. Alexander Arnoldus Pagenstecher disertatione quinta sylloges dissertationum, Bremae 1713. 12. B. D. Hector Godfrid Masius dissert. de pallio Paulli, Georg. Guil. Ouerkamp de vestira praecipue pallio veterum philosophorum, Ienae 1734. Reuerendus Christianus Guil. Franc. Wachsius in antiquitatibus pallii philosophici veterum Christianorum. Ienae 1746. 8. et auonymus in dissertatione de pallio Hebraeorum et Christianorum, quae exstat Tomo XXXVII. collectionis opusculor. scientific. et philolog. pag. 435 sqq. De vtraque paenula Io. Bapt. Donius in dissertatione, quae post editionem Paris. 1644. 8. recusa est tomo VI. thesauri Graeciani, Barth. Bartholinus singulari libro, Hafniae 1670. 8. recuso in eodem tomo thesauri Graeciani, Iac. Sponius Miscell. eruditae antiquit. et Claudius Salmasius not. ad Tertullianum de pallio p. 86. et notis ad Lampridium tomo I. script. hist. Aug. p. 774. et 925, vt plures taceamus.

De nolarum vsu in vestibus vide Cangii Glossarium in *καυδών*, Wilh. Ern. Tentzelium in supplemento secundo historiae Gothanae, et T. I. Bibl. curiosae p. 346 sq. Noua literaria Hamburg. A. 1703. p. 94. Io. Mich. Heineccium de sigillis p. 101. et icones in Antonii Matthaei libro de nobilitate p. 132. Gabriel. Bucelini Germaniam T. II. p. 414, 417, 418, 420.

Actis

¹⁵ Martialis VIII. 68. *Formosum licet sic per bombycina corpus.*

Actis Sanctor. T. I. Iulii p. 374. Adde observationes Haleses germaniae editas T. I. p. 413 sqq. Io. Georg. Eccardi *Erläuterung eines Kleinodien-Röfsteins* p. 16 sq. Acta Francorum Erud. VII. p. 453. sq. vbi etiam de sceptris sonantibus, et Christi. Schoettgenii diss. de nolis in vestitu ad illustrationem verborum canonicis sacri Petri Dresdensis: da die Schellen flängen in Regis curia. Stargardiae 1725. De substratione et pignoratione vestium diis facta liber Io. Nicolai prodiit Gissae 1701. 12. cui abbe Martinum de Roa, II. 7 sq. singularium scripturae, Barthium III. 2. aduersar. Interpretes ad 2 Reg. IX, 13. Matth. XXI, 8.

X. *Periscelides* veterum, Ouidio *genualia*, exponit Antonius Bynaeus lib. I. de calceis Hebraeorum cap. 8. De periscelidibus feminarum cum tintinnabulis vide Io. Henr. Maii obseruat. sacras lib. 3. p. 109 sqq. edit. secundae. De recenti ordine equitum illustriam aureae periscelidis praeter alios consulegidus est Ioan. Christoph. Beckmannus in notitia siue syntagmate dignitatum illustrium. De Zonis, in quibus numos portabant, et *cingulis* Isidorus lib. 19. Origin. cap. 33. Zimmermannus pag. 818. florilegii, Interpretes Matth. X, 9. Apoc. I, 13. Albertus Voguius Miscellan. Biblic. p. 175 sq. Stuecius antiquiconiual. II, 29. viri docti ad Plautum, Phaedram IV, 21. Gellium XV, 12. Horatii Ep. II, 20. Suetonium. Vitell. c. 16. Iuuenal. XIV, 97. Apuleium VII. Milesior. Meursius ad Astrampsychem pag. 149. de luxu Romanorum, p. 85. et III. 25. miscellan. animaduersion. Iarablichus cap. 27. vitae Pythagorae, Io. Nic. Rostius in dissert. de veterum Zona pecuniaria. Ienae 1681. Io. Frider. Dürrius in dissert. de Zona et logica. Altorfii 1687. 4. et Iac. Sponius pag. 253. miscellan. eruditae antiquitatis, vbi etiam baltearii mentio, qui balteorum curam habebat in armamentario Augustorum. De balteo sacerdotali vide Ioan. Andr. Cleffellii dissertationes tres, quarum prior sub praesidio Ioan. Christoph. Wichmannhausen habita est, Witteb. 1717. et 1718. De *chirothecis* veterum, quae Rabbinis *domus digitorum* apud Buxtorfium p. 302. lexici Talmudici, idem Buxtorfus ibid. p. 1406. Io. Nicolai libro singulari de chirothecarum vsu et abusu, Gissae 1702. et auctor anonymus dissertationis de chirothecis, insertae diario Anglico, *the present State of the Republick of the Letters*, A. 1732. p. 289 sqq. et Io. Gottfr. Boehme in dissertatione de pignore per chirothecam. Lipsi. 1674. 4. Clementis III. vel IV. Pontificis diploma, quo praeposito B. Mariat Magdeburgensi inter missam usum chirothecarum concedit exstat in Ioan. Georgii Leuckfeldi antiquitatibus Praemonstratensibus p. 113. sq. De *baculis* veterum dicturum se. promisit Casaubonus ad Theophrasti characteres p. 191. vbi mentio baculorum Laconicorum, de quibus Meursius II. 17. Misc. Laconicorum; videndus interim Urbanus Godofr. Siberus in vita Spiridionis p. 76. De *crepidis* veterum diatribam Ottonis Sperlingii

lingii Hafniae 1699. ediam recudi curauit Clarissimus Gronouius tomo IX. thesauri antiquitatum Graecarum. Sperlingianam vocabuli Pantoffel etymologiam examini subiecit Olaus Rudbeckius, filius, in specimine vsus linguae Gothicae pag. 84-93. Vide etiam de crepidis veterum Suidam in *περίβολοις* et Vignolium Maruillium tomo I. miscellaneorum, pag. 209. De crepidarum obstragulis Harduinus ad Plinium IX, 35. p. 333 et 378. sq. De ocreis Valtrinus III, 12. Lipsius lib. III. de militia Romana cap. 7. et Arcerius ad Aeliani tactica p. 107. Sabinos sinistro, Romanos dextro pede ocreatos in bello fuisse, notat Dausqueius ad Silium p. 353. Ex rubris ocreis agnirus Imperator, Historia Miscella 18, 27. De *caligis* praeter Nigronum libro mox laudando, Salmasius notis ad scriptores histor. Augustae tomo II. p. 233. et Burn. Briffonius antiq. selectar. lib. II. cap. 5. De *braccis* Casaubonus ad Suetonii Augustum cap. 82. Pircus ad Suetonii Caesarem 80. 83. 3. Clericus ad Exod. XXVIII. 42. Vossius in Etymologico, Tiraquellus ad Alexandrum ab Alexandro lib. V. cap. 18. Io. Braunius de vestitu Hebraeorum lib. 2. cap. 1. et Io. Diecmannus specimine glossarii Rabani p. 53 sq. Braccarum vero vsum Hebraeis, Graecis ac Romanis incognitum fuisse docet Oetauius Ferrarius II. 2. electorum, vbi inter alia ostendit *subligacula* fuisse pannum quo pudenda velabant ephebi quum nudi in campo Martio exercerentur. Idem II. 9. contra Vossium in Etymolog. ostendit *facinus maioris abollae* nihil aliud esse nisi facinus Philosophi qui palliati incedebant, abollam enim esse pallium, *αιναβολη*. De *calceis* Hebraeorum duobus libris egit Antonius Bynaëus, qui post primam editionem Anni 1684. 12. auctiores prodierunt Dordraci 1695. 4. et Christ. Guil. Vollandus de sandaligerulis Hebraeorum. Witt. 1712. Graecas enim et Latinas Antiquitates circa calceos illustrarunt Benedictus Balduinus, (futoris filius nec futoriae ipse imperitus, sed qui patrem in conficiendis calceis iuuit) cuius calceus antiquus et mysticus lucem adspexit Parisiis 1615. 8. et Amstel. 1677. 12. cum Iulii Nigroni pridem Dilingae 1621. 8. separatim vulgato libro de caliga siue calceamento militari veterum, Alber. Rubenii diatriba de calceo senatorio, et excerptis Salmasii de calceo ex eius commentario ad Terulliani de pallio librum. Nouissime cum Observationibus suis librum Balduini et Nigroni recudendum curarunt, Io. Frid. Nilant Lugd. Bat. 1711. 12. et qui haud ita pridem orbi litterario cum magno sui desiderio ereptus est Christ. Gottlieb Ioecherus, Lipsiae 1732. 12. Adde Io. Adami Koenigii dissert. de ritu portandi calceos, Witteb. 1678. Io. Frid. Durrii dissertationes binas de veterum calceamentis. Altorfii 1688. et Henr. Tobiae Bittneri commentationem de calceis veterum. ibid. 1740. De calceis purpureis Imperatorum et Patriarcharum Cangius ad Villeharduinum p. 307 seq. et Stephanus

de Altimura p. 220. panopliae aduersus schisma graecorum. De gemma clausisque calceorum Philippus Rubenus II. 14. electorum. Ἰποδήματα καὶ σανδαλία Matthaei X. 10. atque aliis Noui Test. locis unum idemque esse (aduersus Salmasii sententiam qui ea distinguit p. 355. ad Tertullianum de pallio) docet Thomas Reinesius Epistola ad Io. Christfridum Sagittarium, quae legitur in Frid. Gotthardi Gotteri. elogiis clauorum Altenburgensium, Ienae 1713. 8. p. 74 seq. Varia quoque calceorum genera commemorat Galenus IV. in Hippocr. περὶ ἀρθρῶν tomo 5. pag. 644. Isidor. Hispalens. lib. 19. Orig. cap. 34. Bisciola tomo 2. horarum subsec. lib. 17. c. 21. De puniceo siue mulleo calceo Voss. lib. 4. de idololatria c. 5. et quae viri docti ad haec Vopisci cap. 49. Aureliano: *calceos mulleos et aereos et altos et hederacios viris omnibus tulit, et mulieribus reliquit.* De Phacasia genere calceamenti Graecanici Lipsius ad Senecam lib. 7. de beneficiis c. 21. et ad Epistol. 113. De lunatis calceis quibus fas uti patritiis. Barthius ad Statium tomo 1. pag. 450. Cargius ad Zonaram pag. 329 sq. et Bonanni in museo Kircheriano p. 164 sq. Calceorum effigies in statuis apud Montfauconum T. 3. supplementi tab. VI. caligarum militarium T. 4. supplementi tab. III. fqq. Calceorum e corio vsus olim rarior. Vide Io. Georgii Keyseri antiquitates septentrionales p. 170 sq. De more calceos subligaculis suis soluendi Antonius Iul. von der Hardt, iam S. Theologiae et linguar. orient. Professor celeberrimus in Academia Iulio-carolina, in dissertatione sub Io. Godofr. Lackemachero habita de studiis per colloquia cum eruditis. Helmstadii 1728. De more calceos in lectu ponendi Io. Henr. Maius lib. 3. obs. sacr. p. 24 fqq. De calceamentis Scytharum videatur Car. Godofr. Zapfius in dissertatione de Abaride. Lips. 1706. De Germanorum calceamenti Treuerus in anastasi veteris Germani. Indorum calceos vide in Ludou. Moscardi museo, p. 303, 305. Persas altis calceis vsos recte ex Strabone annotauit Zaccagnius ad Acta Archelai a se edita § 12, ubi Manes siue Manichaeus haereticus dicitur usus calceamenti genere, quod quadrifolea appellari solent. De solea vide sis Sirmondum p. 189 sq. ad Sidon. Soleae equis mulisque apratae Scaliger p. 23. ad Carullum. De sparteis sandaliis mentio apud Socratem VII. 36. cui iungas Rubenium elect. p. 59. *Monocrepis*, quale genus calceamenti sit discas ex Iunio de pictura pag. 25. et Th. Munkeris mythographis tomo 1. pag. 30. in notis ad Hyginum. De natis, quibus iter celerrime per niues glaciesque conficiunt, (pandas trabes vocat Saxo Grammaticus libro V.) vide Wormii museum p. 173. Sutores alii virilium alii muliebrium calceorum; alii qui tantum scinderent coria, alii qui confuerent. Xenophon VIII. Cyropaed. p. 208. vbi etiam de sartoribus similiter. *Insabbatati, Zabatenfes*, qui in Zabata siue sotulari et calcea-

calceamento suo per certum signum dignoscebantur, Waldensium fuere genus. Vide Pagium ad A. C. 1197. n. 10. Martene T. V. anecdotor. p. 1755. et Bibliothecam Patrum T. 25. p. 255. C. D. De *excalceatione* D. Georgius Caxitrus et alii ad Exod. III. 5. Io. Fabricius de Cacozeria Gentilium tom. 2. diff. B. Dilherri pag. 228. Zimmermannus in analectis pag. 65 seq. Io. Clodius in dissertatione de ritu excalceandi. Witteb. 1672. et Caspar Sagittarius in diff. de nudipedalibus veterum, quae recusa est in Syntagmate 1. Disputat. Philolog. Amstel. 8. Agit autem *capite I.* de nudipedalibus promiscuis in itinere vel alibi quae defectu aut studio fieri solebant: *capite II.* de nudipedalibus religiosis, de quibus videndi etiam Interpretes ad Exod. XXX. 18. Bynaeus de calceis Hebraeorum lib. 2. cap. 7 et sq. Rupertus ad Florum p. 210. Geuarius 11, 12. electorum, Io. Christfr. Sagittarius in diff. an ebraei nudis inceserint pedibus. Ienae 1644. et in eius otio Ienensi p. 89. Io. Christ. Wichmanshausen in dissert. de calceo in Hebraeorum sacris deponendo. ib. 1721. Io. Gottlob Carpzovius in disput. de discalceatione religiosa in loco sacro ad Exodi III, 5. et Iosuae V, 15. Lipsiae 1729. recusa ad calcem annotationum in Goodwini Mosen et Aaronem p. 769 sqq. in qua contra Guffertium comment. linguae hebraeae p. 861. ed. in fol. et p. 1645. ed. repetitae Lipsiae 1743. 4. communioem sententiam, nudis pedibus incesse sacerdotibus sacris operantes affirmantem, defendit. Ioan. Ern. Imm. Walchius de religiosa veterum *ἀνυποδησία* ad Act. VII, 33. quae exstat fasciculo primo eius dissertationum in Acta Apostolorum, Ienae 1756. 4. p. 101 sqq. et in qua in primis de *ἀνυποδησία* apud gentes vsitata disserit. *Capite III.* idem Sagittarius agit de nudipedalibus lugentium ac poenitentium, et *Capite IV.* denique de nudipedalibus leuirorum, de quibus Talmudici tractatu *לוי* de leuiratu tomo 3. Surenhusii pag. 1. et Interpretes ad Deut. XXV. 5. et librum Ruthae IV. 7. et Abr. Henr. Deutschmannus in dissert. de ritu excalceandi in contractibus. Witteb. 1693. De modo inducendi vel deponendi calceos, praecipue ad Mensam, vide Guil. Stuckium Antiquitatum Coniualium II. 27. pag. 227 sq.

De primo homine nudo condito, de gentibus itidem quibus nudis incedere mos, de Adamianis haereticis nuditatem affectantibus, de Philosophis Gymnosophistis etc. vide dissertationem Rev. D. Io. Schmidii de nuditate hominum in triplici statu, integritatis, lapsus et post resurrectionem, Lipf. 1708. Io. Gottlieb Hardtii binas de nuditate exercitationes, ibid. 1684. et Pauli Henr. Tillemanni commentationem historicomoraalem de eo quod iustum est circa nuditatem Ien. 1692. Lipsiae 1726. 4. Dicuntur etiam quandoque nudi, ex phrasi orientalibus vsitata; qui *ἐπεδύτην* exterius *ἰμάτιον* siue superiorem vestem,

vestem, stolam et pallium, abiecerunt; et si *χιτών*, tunica et femorali adhuc sint induti. Vide Ludov. de Dieu ad Ioan. XIII, 4. XIX, 2. XXI, 7. Actor. IX, 39. Gisberti Cuperi observationes p. 36. et Borremansium de poetis et Prophetis pag. 119. De Platonis lege nuditatem in Rep. sua suadente Io. Baptista Crispus de Philosophis caute legendis p. 411 sq. et qui Philosophum excusat Bessarion IV. 5. contra calumniatorem Platonis. De stolis beatorum, Rev. D. Samuelis Schelwigii diatriba exstat in lucem edita Gedani 1692. De decore circa vestes vide Christiani Henr. Weisii dissertationem Lipsiae 1710.

XI. De more scindendi vestes in luctu et indignatione vide interpretes ad Num. XIV. 6. Ios. VII, 6. Iudic. XI, 35. Matth. XXVI, 6. De laceratione vestium apud *Hebraeos* visitata confer Nicol. Serrarium in *Estheris* cap. IV. Carpouzium ad Goodwinum p. 650. Io. Christi. Genselium observ. sacr. p. 33. Corn. Adami observ. theologicophilolog. p. 180. et Ioan. Christoph. Wichmanshausen de laceratione vestium apud *Hebraeos* visitata. Witteb. 1716. De laceratione vestium apud alias gentes vide Aeschylum *Perfis* v. 1065. *Horodorum* III. 66. Cerdam et alios ad *Aeneid.* V, 685. XII, 682. Bourdelotium p. 21. ad *Heliodorum*, *Freinshemium* ad Curtii III, 11, 25. Petri Fabri II. semestr. p. 122. sq. Eliam Schedium ex edit. Iarkii p. 700. Octavium Ferrarium de re vestiaria parte 2. lib. 4. c. 2. Sadi Rosarium p. 269. Brissonium de regno *Perf.* lib. 2. p. 256. et dissertationes Christ. Roehrensae. Witteb. 1668. et Christoph. Iac. Schroederi. Ienae 1705. Pullae vestis usus in luctu Athenis iam Periclis tempore, ut docet Plutarchus de laude sui p. 543. Carthaginienses luctu publico nigris pannis moenia urbis suae circumdabant teste Diodoro Sic. lib. XIX. tom. 2. pag. 740. De Romanorum lugubri habitu, in moerore publico praefertim, consulenda praeter eundem Ferrarium T. 6. Graevii p. 668 sq. Ciceronis oratio in *Vatinium* c. 12 sq. et Henr. Norisius ad *Cenographia Pisana* diss. 3. c. 2. De vestitu colorato in luctu regio exstat dissertatio Andr. Iulii Dörnmeieri, Halae 1704. Nigris vestibus in luctu vsi etiam Christiani vide Asterii homiliam 1. in tomo 1. auctarii novi Combesii. pag. 92. licet improbante Cypriano, de quo Franciscus Pithoeus in *Pirhoenis* p. 5. De vestibus sepulcralibus B. Io. Frid. Mayeri diss. *Gryphiswald.* 1706. Confer etiam scriptores de luctu, infra capite ultimo a nobis laudatos.

XII. De vestibus militaribus et armis pauca quaedam subiungenda restant. Et de *vestibus* quidem sago, lacerna, paenula, armikausa videatur R. H. Schelius disserr. VI. ad *Polybium*, et Philippus Rubenius 11, 12. *Electorum.*

rom. De *sagis* Ferrarius de re vestiaria II, 13, 8. sq. De *paludamento* Imperatoris Lipsius de militia Romana 11, 12. De discrimine inter *sagum*, *paludamentum* et *chlamydem* vide I. E. I. Walchium ad Cellarii compendium antiquit. Rom. pag. 549. not. x). *Albae* fuerunt militum vestes ducimque *chlamydes* vide Iuretm ad lib. 1. Paullini de vita S. Martini fol. 888 sq. T. VIII. Bibl. Patr. Morell. Militum *cingulus* seu *balteus*, Rupertus p. 327. in Florum. De armis vero et quidem de *scutorum* forma quae Hebraeis in usu fuit consulenda Theodori Dassouii dissertatio ad titulum Celim §. 2. sq. Witeb. 1696. et Io. Christoph. Ortlobii dissertatio de scutis et clypeis Hebraeorum, Lips. 1718. De *gerro* Scythico scuto praeter graecos Lexicographos et interpretes Festi comite, Scholia graeca ad Lucianum tomo 2. pag. 32. *Gerrae* *Pedarum* etiam *scuta* e viminibus contexta ut notat Adr. Relandus parte 2. diss. Misc. p. 186. de quibus consularur Ezech. Spanhemius p. 193. ad orat. primam Juliani. De *decumana*, scuti maioris genere, vide quae viri docti ad Hirrijum de bello Afr. cap. 29. et Festum. De *Parmâ* *clypeo*, *scuto*, *pelta*, *cetra*, (quae Afrorum fuit) et *ancili* aliisque scutorum generibus agunt Aldus Manutius in quaestis per Epistolam tomo IV. lampadis Artium Gruterianae p. 304. sq. et tomo primo thesauri Sallengriani p. 817. Frid. Taubmannus ad culicem Virgiliae p. 106. Lipsius l. 3. de militia Romana c. 1. et 2. et in analectis ad idem opus: Petr. Petitus lib. de Amazonibus c. 25. et 26. vbi sigillatim de *pelta*. Maj. Zimmermannus in analectis pag. 556. sq. Herm. Hugo lib. 2. de militia equestri cap. 4. Henr. Dodwellus in diss. postuma de *parma* equestri Woodwardiana, Oxon. 1713. 8. vbi etiam de aliis quibusdam ornamentis vestibusque militaribus veterum Romanorum. Henr. Norisius ad Cenotaph. Pisana p. 121. Pierius hieroglyph. cap. 36. sqq. Jac. Thode diss. IV. de clypeis scutisque veterum. Hafniae 1718. 4. Ioan. Sartorius in Schediasmate de clypeo. Witeb. 1724. Blasius Caryophilus in opusculo de veterum clypeis. Lugd. Batav. 1751. 4. Fortunatus Schachus lib. 3. myrothecii cap. 29. seq. qui cap. 15. seq. fuse agit de *Cerethaeis* et *Pheleraeis*, quos milites et stipatores Regis Davidis a *cetris* et *peltis* ita dictos contendit, quasi *cetratos* et *peltatos* dixeris. Confer auctores supra p. 743. de iis excitatos. De clypeis extat et diss. Ios. Waffii Angli, cui addendus Tobias Gutberletus libro de *Sallis*, cap. 12. sq. vbi de forma *anciliorum* quae saltantes Martis Sacerdotes circumgestabant. Io. Danielis Rami, erudita diss. de *Ancilibus* Romanorum, Hafn. 1706. Ez. Spanhemius p. 167. ad Callimachum, qui de clypeorum forma & appellatione, totoque eorum discrimine alibi accurate egisse se testatur. De clypeorum aureorum usu idem Scacchus III, 22. *Clypea* votiva in *templis* suspensa etc. Salmaf. ad Trebellii Pollionem, Sponius p. 152. sq.

Misc. vbi exhibet et illustrat clypeum votiuum Scipionis Africani et p. 154. plura deprimit e. numis. Vide de clypeis votiuis Iacobum Sponium in Recherches curieuses d'antiquité p. 1. sqq. Guilielmum Marfium in dissert de clypeis votiuis inserta T. 2. memor. acad. inscriptionum pag. 227. sqq. Observaciones super clypeo votiuo, T. V. histor. Acad. inscription. p. 240. sqq. et Ioan. Frid. Rexrath orationem de clypeis in loco sacro suspensis, Lipsiæ 1737. 4. De clypeis Lydorum Xenophon VI. Cyropaed. p. 126. Γαυρός τόξοι θηκη, pharetra sagittarum, fagma scuti, Sirmond. p. 239. ad Sidon. Scuta ex plurimis sibi superimpositis laminis siue pellibus confecta obseruat Graeuus p. 86. sq. in lectionibus ad Hesiodum. An tota aerea in vsu fuerint disquirat Arcerius in notis ad Aelliani Tactica p. 132. Insulam Cyprum scuto Gallico similem esse affirmat Hyginus fab. 276. De scutis *Duceolis* oblongis Gallicis in acutum desinentibus Cangius ad Alexiadem p. 396. Idem de scutis per naues dispositis, vt pone illa milites tutiores pugnarent, p. 283. sq. ad Villeharduinum. Prae ceteris vero omnibus de omni genere scutorum consulendus Hent. Speelmannus in Aspidologia, Lond. 1654. fol. cum Nicolai Vproni libro de studio militari, et Io. a Bado aureo tractatu de artibus, notisque Ed. Bissei. In clypeis imagines et insignia pingi mos antiquissimus, de quo Rigaltius ad paginam 17. Tertulliani, et Drakenborgius ad Silium p. 421. Scutum Achillis, de quo Homerus pictum rebus innumerabilibus, illustratur a Ioan. Boiunio in apologia Homeri Gallice edita Paris. 1715. 8. Clypeus ouatae figurae apud Montfauconium T. 4. supplem. pag. 12. tab. VII. VIII. IX. Clypeus rotundus et trapezoides apud eundem ibidem post sabulam XIII. Clypeus insignis rotundus in numo Vitellii apud Tristatum T. I. p. 275. macedonicus est, vide Patinum ad Suetonii Vitellium. Clypeus cum inscripto voto apud G. Hiccesium diss. Epistolar. p. 187. sq. Summum dedecus habitum, si quis scutum abiiecisset, de quo Lindebrogius ad Codicem Legum antiquarum p. 1476. et ego notis ad Sexti Empirici Pyrrhonias Institutiones lib. 3. sect. 216. Diuersarum cohortium milites diuersis signis in scuto vsi sunt. Vide columnam Traian. n. 149. Clypeis inscripta fuerunt Ducum nomina, vide quae annotauit Fabricius ad Dionem p. 315. Honor fuit, quum clypeus mortuis Imperatoribus poneretur. Vide Capitolinum in Antonino pio c. 5. et Trebellium Pollionem in Claudio Scutis impositi, qui duces vel principes eligerentur. Vide Pithoeum II. 6. subseciv. et Lipsium ad Taciti IV, 25. histor. Clypeos Germanorum in numis Augusti habes apud Rubenium, in Drusi numo apud Patinum p. 51. thesauri numismatum, septentrionalium populorum apud Wormium p. 370. Musci. Varias clypeorum figurae in veteribus signis

alia obuiaē sunt spād Hainescium de sigillis p. 202. Vide et p. 130 et 214. De *galea*, *lorica*, et aliis; similibus eorumque insignibus agit Alexander ab Alexandro lib. 1. genial. dierum cap. 20. Lipsius lib. 3. de militia Romana c. 1. et 5. et 6. Hillscherus in vita Goliathi p. 86. Barthius aduersar. XXII, 14. Poterius Archaeol. Graec. III. 4. Christi. Brünings in dissert. de cornu salutis. Heidelb. 1743. Io. Henr. Lederlinus in specimine philolog. de galeis veterum. Argentor. 1716. et Io. Frid. Durrius in dissert. paullo ante p. 860. citata de veterum armis bellicis Zona et lorica. Altorfii 1687. De *loricis* textis Casanb. ad Sueton. Gallam cap. 19. Io. Clericus ad Exod. XXVIII, 32. De *loricis* linteis veterum Sigismundi Iacobi Apini dissertatio existat Misc. Lipsienf. T. VI, p. 275. sqq. et T. VII. p. 316. sqq. auctior vero recusa est Altorfii 1719. *Loricæ* in numis de Sarmatis et de Germanis. Patinus thesauri p. 169. 175. De cultro venatorio, *spatha*, *machaera*, Rhodius p. 45. ad Scribonium sq. et Burmannus pag. 179. ad Petron. vbi et *elypeorum* gladiatoriorum effigies. Variæ icones *loricarum* ex veteribus sigillis exhibentur ab Heineccio p. 204. De *telis*, *bastis*, *gladiis*, *pilo*, Gellius lib. 10. c. 25. et ad eum locum Proustius aliique interpretes, Turnebus lib. 19. aduers. cap. 32. Scaliger ad Varronem et Festum, Brodaeus lib. 6. miscell. cap. 26. Lipsius lib. 3. et in analectis ad lib. 5. cap. 4. de militia Romana, et in electis hb. 1. cap. 7. Gladii non solum caesum, sed etiam punctum inferendis ictibus habiles. Vide Miscell. observations upon Authors. Londini 1731. 8. n. 9. p. 280. sq. sed confer quoque in contrariam sententiam Sponii Recherches d'Antiquité p. 23. De *bispenni*, quam *bisacutam* vocat Guilielmus Brito II, 305. et cuius figuram exhibet *πλάκω* Simmiae, vide Barthium ad Statium tom. 2. p. 566. sq. Petrum Petium de Amazonibus c. 32. Petronium Burmanni p. 627. Io. Carolum Schortum in noua explicatione apotheoseos Homeri p. 50. R. H. Schelium singulari dissertatione de telis ad Polybium. Patricium et Salmasium T. 10. thesauri Graeuiani passim. Poterius Archaeol. Graec. De telis ignitis, ad quae Paullus allusit Ephes. VI, 16. confer Ioan. Andr. Schmidii diss. de armatura spiritali. Helmst. 1701. 4. in qua variæ armorum veterum genera illustrantur. Consule quoque Lipsii Poliorceticon V, 5. De telis Hebraeorum, et quae ipsis ignita audiant, vide Dassouii dissert. de emphasi sacr. vocum p. 61. Alias auctorum variorum de telis, quae Apostolus ignita vocat, sententias vide apud Wolfium T. IV. Curarum p. 158. De malleolis, qui telorum ignitorum species, vide Baldi Lexicon Vitruuiianum p. m. 67. sqq. et quos ille citauit auctores. De gladiis populorum septentrionalium conferatur Tychon. Rhodii schediasma de gladiis veterum imprimis Danorum. Hafniae 1752. 8. Paterniaci apud Helueticos monstratur ephippium

pium cum *supede* (*Stegbügel*) quo usus sit Iulius Caesar. Sed veteribus
 usum stapedis ignotum fuisse iam supra p. 846. ex Montfauconio ostendimus,
 cui asseritur Carolus Patinus in itinere suo gallice descripto p. 269 sq. Fran-
 ciscus Philerus XXIV, 22. Epistol. et Ciacconius ad columnam Traianam n. 59.
 Vide tamen Vossium lib. 1. de vitis sermonis cap. 7. Inscriptio quidem, quae
 tanquam vetus profertur, in qua verba: *pos haesit stapiae*, confecta a Francisco
 Columna. Confer Meuscheniana T. 4. p. 263. Vide et Heineccium de sigillis
 p. 205. vbi etiam de coopertoriis equorum. Casonouanii origines Gallicas
 in *erica*. Melanges historiques. Amstelod. 1718. 12. p. 81. sq. De calcari-
 bus eorumque usu, abusu et iuribus Ioan. Nicolai liber. prodit Francof. 1702.
 12. Subferrandi et calcandi, vt ait Plinius, equos mos praefcis etiam cogit-
 tus. De equis et equitibus *cataphractis* praeter Lipsium lib. 3. cap. 7. de mili-
 tia Romana, Hermannus Hugo lib. 2. de militia equestri cap. 3. Adde co-
 lumnam Traianam n. 147, 161. et Ezech. Spanhemium ad orat. primam Iu-
 liani p. 243. 247. sq. De leui & graui armatura idem Hugo lib. 2. cap. 4.
 De *arcus Scythici* figura, cuius apud varios scriptores mentio, post Scalige-
 rum et Valesium disputat Huertius in notis ad Manilium p. 57. et Harduinus
 ad Plinii IV, 12. T. I. p. 463. adde Scalig. ad Euseb. vbi de Graecis litteris et
 quidem de Sigmate, Valesium ad Amm. Marcellinum p. 315. et confer arcus
 figuram apud Ez. Spanhemium p. 277. ad Callimachum, aliasque apud Peri-
 zonium ad Aelianum pag. 736. *Sicae* figuram inquit Barthius in aduers.
 p. 2634. sq. Briffonius lib. 2. antiq. iuris capite vndecimo, et Lipsius ad lib. 3.
 cap. 3. de militia Romana, vbi de *pugione*. *Pili* formam ex Rubenio et Lam-
 becio exhibet Graevius ad Flori 1. 18. apud quem *dolabrae* imaginem quoque
 habes ex columna Traiana, ad Flori IV. 10. adde Lipsium de militia Romana
 lib. 3. dial. 4. In numo eius figura conspicitur apud Gutherium de veteri
 iure pontificio lib. 3. c. 16. De *ascia* videatur Phil. a Turre ad monumenta
 veteris Antii part. 1. c. 2. p. 13. T. VIII. thesauri Italiae parte 4. Gladio ac-
 cinctum ire per publicum non licebat nisi militibus, vide ad Suetonii August.
 c. 26. et Petronium Burmanni p. 407. Gladius tamen accincti etiam domi et
 in epulis veteres. Vide Meursium II, 9. animaduers. p. 85. partis 2. exercit.
 critici. De ritu arma in sacris gestandi vel deponendi, vide Calvoeri rituale
 tom. 1. p. 691. et Rev. Ottonis Kegeli diff. de gladio deponendo ad baptis-
 mum, Helmst. 1709. etc. De more arma gestandi vel deponendi inter epulas
 Guil. Stuckius II. 29. 232. sq. et II. 34. p. 252. Antiquitat. Coniualium. De
 quinque modis iaculandi et arcum tenendi Valesius ad Ammiani XXV. 1. De
 usu tela veneno saturandi Freinshemius ad Curtii IX. 8. 20. et Raph. Fabret-
 tus ad columnam Traianam p. 13. adde Acta naturae curiosor. II, 3. p. 127.

De

De *caestibus* quibus *vbi pugiles*, Ald. Manutius in quaestis per Epistolam tomo IV. lampadis Gruterianas p. 312. sq. Pignotius in originibus Paravinis p. 30. T. 6. thesauri Italiae parte 3. et Stephanus ad Saxonem Grammaticum p. 84. sq. Sed de vniuersa pugilum & gladiatorum armatura videndi Petr. Faber et Hieronymus Mercurialis in athleticis atque gymnasticis, Octauii Ferrarii distributa de gladiatoribus cum altera de balneis edita a Ioan. Fabricia, Helmst. 1721. 8. et recusa in Poleni supplementis ad thesaur. antiq. Rom. et Graec. T. 3. p. 313. Nic. Galliachii dissertatio de gladiatoribus, in eiusd. Poleni supplementis Tomo eodem p. 333. Suén. Brîng dissertatio de gladiatoribus. Londini Goth. 1747. Lipsius in libris duobus sermonum saturnalium, et Scipio Maffei Veron. illustratae P. I. lib. I. c. r. Inscriptiones, in quibus gladiatorum, dimachaeorum, effedariorum mentio, vide in Memoriis Trevolinis A. 1715. pag. 737. sqq. Ducenta gladiatorum paria in agone funebri Viriachi Diodor. Siculus p. 367. excerptor. Peirescianorum. De rude quo donati gladiatores emeriti, consules Camillum Siluestrum ad Iuuenalem p. 346. De armis veterum Germanorum vide Ioan. Strauchii disp. ad Tacitum III. Lips. 1651. De clypeis Gallorum Gottlieb Wernsdorffium de republica Galatarum k. 6. §. 12. sqq.

XIII. Varia acceptio vocabuli armorum mouet nos, vt hoc loco etiam de insignibus et arte Heraldica non nihil subiungamus. Atque antiquissimum quidem illum esse morem scuta insigni aliquo notandi, multis veterum locis clarissime patet. Ita Phurarchus in vita Alcibiadis pag. 198. tanquam singulare notat eum in scuto suo habuisse *ἑδὲν ἐπίσημον τῶν πατρῶων, ἀλλ' ἔρωτα κερτυνοφύρον*. Idem in extremo libri de sollertia animalium pag. 985. ex Stesichoro refert insigne scuti Ulyssis fuisse *détphinum*. Confer Aeschyli septem ad Thebas v. 384. sqq. 417. sqq. et Cerdam aliosque ad illa Aeneidos VII. 657.

clypeoque insigne patrum

Centum angues

Tiraquellum de nobilitate p. 65. sq. Ulysses Aldrouandum Ornithologiae lib. 1. p. 45. sq. et lib. 2. p. 96. sq. Stephanium ad Saxonem Grammaticum p. 102. Acta Sanctorum Iunii tom. 2. p. 562. Kircherum tomo 2. Oedipi p. 24. sqq. Theodor. Hoepingium de iure insignium. Norimb. 1642. fol. Heineccium de sigillis p. 213. sqq. Bartoli a Saxoferrato tractatum de insignibus et armis, recusum Altorffii 1727. 4. Friderici Rappolti schediasma de insignibus. Lips. 1660. 4. Io. David. Koeleri programma de inuentoribus ancusurarum, Gallice les hachures dictarum. Goettingae 1730. 4. Philippi Sperl tractatum de clypeis militaribus Germanorum. Norimbergae 1736. 4.

CAPVT XIX.

De conuiujs et re cibaria veterum.

Scriptores generales de hoc argumento. 1. De modo accumbendi ad mensam vel assidendi. 2. De coenaculis, mensis, lectis, poculis, patinis etc. 3. De tempore cibi capiendi. 4. De varijs potus generibus. 5. De cibis omnis et conuiujs varijs generis. 6. De varijs ad mensam ritibus et de diribitoribus aliisque qui ad mensam operam suam conferebant. 7. De abstinentia, frugalitate et luxu. 8. Sacra mensa et hospitij. 9.

I.

Ad conuiuia veterum et vniuersam rem cibariam rectius intelligendam faciunt imprimis *Iosephi Laurentii* collectanea conuiuialia, secundum ordinem litterarum digesta lib. 6. *Polymathiae* pag. 464. sq. *Ioan. Guilielemi Stuckii* praestantissimum opus antiquitatum conuiuialium; quod Tiguri primum 1582. in fol. et deinde apud Batauos inter Stuckii opera Lugd. Bat. 1695. lucem adspexit. fol. *Andreas* quoque *Baccius* non praetereundus in opere haud vsquequaque obuio de vinis, cereuisijs ac conuiujs antiquorum Rom. 1586. fol. recluso T. IX. thesauri Gronouiani p. 21. sqq. libris VII. quorum primo agit de naturali vinorum historia, vinearum et vinorum cultu, cura, asseruatione: libro 2. de vinorum facultatibus et differentijs: tertio, de vsu et effectibus vinorum. Libro quarto de conuiujs, quo inter alia pag. 196. explicat Virgilianam descriptionem conuiujs Didonis, quae occurrit lib. 1. Aeneidos et pag. 202. sq. Homerum a Virgilio in descriptione conuiujs superatum esse contendit. Hic liber quartus longe auctior et in V. libros distributus postea separatim a Baccio editus est, et reclusus tomo IX. Antiquitatum Graecarum Gronouii. Ceterum vniuersi illius quod primum dixi, operis Bacciani liber V. et VI. agit de vinis Italiae, liber VII. denique de vinis extra Italiam, et p. 352. sq. de cereuisijs et alijs potibus factitijs. *Iulii Caesaris Buelengeri* libros IV. de conuiujs qui primum prodire Lugd. 1627. 8. reclusos inuenies tomo 12. Antiquitat. Roman. Graeuus, in quo etiam pag. 133. occurrunt *Erycii Puteani* reliquiae conuiujs prisca, qui libellus lucem prius adspexerat Mediolani 1596. 4. et in eius Amoenitatibus primo loco legitur sub titulo genialium fermentum. Louanii 1615. 8. His addendi *Potterus* IV. 16.

H h 2

20.

20. Archacol. Tiraquellus ad Alex. ab Alex. V. 21. Et Phil. Lud. Hannekenius de cura domestica Rom. pag. 72. sq. recusus T. F. thesauri Sallengriani. *Iani Cornarii* de conuiuiorum veterum Graecorum et recentium Germanorum ritibus, mosibus, de sermonibus, cum eius libello de amoris praestantia, et de Platonis ac Xenophontis dissensione prodiit Bas. 1548. 8. et a Gronouio deinde insertus tomo 9. Antiquitat. Graecarum, in quo etiam existit *Iosephus Laurentius* de prandio et coena veterum, et *Hieron. Mercurialis* de potionibus et eduliis antiquorum, *Dauchi* dissertatio de conuiuio veterum, inserta Memoriis Treuoltnis A. 1706. p. 480. seq. *Iosephi Oueretani* discretiorum polyhistoricum, Franc. 1607. 4. cum eius pharmacopoea dogmaticorum restituta recusus; *Ludouici Nonii* vero Medici Antwerpensis dieteticum post primam editionem Anni 1633. longe locupletius lucem adspexit Antwerp. 1645. 4. et non indiligenter agit IV. libris de vniuersa re cibaria antiquorum, merito hinc laudatum a Vignolio Maruillio in limine Tomi primi miscellaneorum litterariorum et historicorum Gallice editorum. Eiusdem Nonii Ichthyophagia siue de piscium esu commentarius lucem vidit Antwerp. 1616. 8. et *Io. Eriici Ostermanni* de Vet. Romanor. conuiuandi ritibus Witeb. 1649. *Christi. Gottlieb Schwarzii* dissertatio de comissionibus veterum. Altorfii 1744. *Ioach. Tesch* dissertatio de conuiuio Romanorum aliorumque. Aboae 1705. 8. *Georg. Wilb. Frider. Schrammii* commentatio de coena fragali a Plinio lib. 1. ep. 15. descripta. Ien. 1746. *Mureti* liber Gallicus, *Dissertation sur les festins des anciens Grecs & Romains, & sur les Ceremonies, qui s'y pratiquoient.* Parisiis 1682. 12. et Hagae Comitum 1715. 12. *Ioannis* quoque *Manchbi* coena Romana siue vrbana victus ratio huc spectat edita Rom. 1650. et ex antiquis *Apicii Coelii* Latini scriptoris de opsoniis et condimentis siue arte coquinaria libri decem, et curiosissimum opus Naucraticae Grammatici Graeci *Athenaei*, quod sub dipnosophisticum nomine notum est, et Latine versum a Natali Comite melius longe et si non vsquequaue feliciter a Iacobo Dalechampio, denique eruditissimo H. Casauboni commentario illustratum. Ex hoc Athenaeo a quo perdita Archestrati, Hegemonis, Matreae, Numenii et Timachidae de conuiuio scripta commemorantur *Stephanus Niger* deripuit Musonium suum siue opus de nimio vitae luxu atque nimia opsoniorum appetentia. Basil. 1532. 4. et tomo VIII. thesauri Gronov. De conuiuio tempestiuo et intempestiuo, quo intelligitur conuiuium vltra tempus vel in noctem protractum, vt Ferrarius II, 23. Electorum docet, vide Lipsium excursu A. ad Taciti Annales, Salmasium ad Vopisci Florian. 6. p. 631. sqq. et Aldi Manutii dissertationem Tomo primo thesauri Sallengriani p. 801. Quam largiter Deus non vsui solum ac necessitati consuluerit, sed varietati etiam et

copiae

copiae esculentorum ac potulentorum prospexerit ubique; docere potest Thomas Bartholinus dissertatione sexta et septima de medica domestica Danorum, quibus victum potumque domesticum eorum exponit. De sacris epulis perfecto sacrificio fieri solitis praeter Stuecium videndus *Jas. Gutherius* IV. 23. de iure veteri Pontificio tomo 5. *Græv.* et *Rudolphus Cudworthus* in libro edito Anglice de genuina notione S. Coenae Dominicae. Lond. 1642. 4. et 1676. fol. *Spencerus* III. 1. de legibus Hebr. cap. 7. *Lakemacherus* Antiq. Graec. sacr. p. 384. *Potterus* Archaeol. Graec. lib. 2. cap. 4. *Saubertus* de sacrificiis c. 26. *Samuel Kripnerus* in dissert. de esca idolis immolatorum. Ienae 1720. p. 21. sqq. et *Waltherus* in der Historie der heidnischen Opfermähler, Parthenopoli 1726. 4. De conuiujs in sacrorum religiosorum ac scholasticorum munerum susceptione; *Stuecius* lib. 1. c. 18. Antiquitarum Conuiualium: et cap. 20. ubi de epulis inauguralibus Magistratum Principumque. De conuiujs eruditorum exstat schediafma Georgii Henr. Goetzii. Lubecae 1716. De victu et conuiujs veterum Germanorum videndus *Philippus Cluuerius* Germaniae Antiquae lib. 1. cap. 17. pag. 121. sq. et *Ioan. Keyslerus* Antiquit. septentr. p. 321. De veterum Borussiae conuiujs vide Acta Borussiae T. 3. p. 456. sqq. De veterum Batavorum *Cornelii van Alkemade* et *Petri van der Schelling* Nederlandsche Displegtsheden. Roterodami 1732. 8. Voll. 2. De veterum Hebraeorum cibus & conuiujs *Leydeckerus* XII. 7. de Rep. Hebr. *Augustinus Calmetus* diss. 3. praemissa commentario ad Ecclesiasticum, Paris. 1714. 4. *Cherubinus a S. Iosepho* T. 2. apparatus Biblici p. 174. sqq. *Martinus Geierus* in dissertatione de veterum Hebraeorum ratione coenandi. Lipsiae 1639. inter Opuscula Geieri, quae Francof. 1690. 8. edita sunt, omissa, et digna, quae ab obliuione vindicetur. *Ioan. Buxtorfius* in dissertatione, varias quaestiones ad antiquitates conuiuales veterum Hebraeorum pertinentes continente, quae inter eius dissertationes Basil. 1725. 8. emissas, quinta est, et *Clemens Thelaeus* in dissert. de symposijs veterum, cum primis Hebraeorum. Aboae 1695. 8. et ex Iudaeis R. *Bechai* in libro *Schulchan Arba*, de quo Celebrerrimus *Io. Christoph. Wolfius* Bibl. Hebr. Vol. 1. p. 233. De coronis conuiualibus veterum Hebraeorum agit *Ioan. Henr. Maius* lib. 3. observ. sacr. p. 126. sq. edit. secundae. De vnctionibus veterum Hebraeorum conuiualibus singularem dissertationem edidit *Christ. Guil. Franc. Walchius*. Ienae 1751. Diuersa sacra qui colerent iis communi conuiuio vti nefas fuit. Vide interpretes ad Genes. XLIII, 32. Dan. I, 8. et Io. IV, 9. In synodo Epauensi A. C. 517. can. 15. et apud *Agobardum* T. XIV. Bibl. Patrum p. 265. H. Clericus superioris loci si conuiuio haeretici interfuerit clerici cuiuscunque, *annuo spatio pacem non habeat: quod iuniores clerici si praesumpserunt, vapulabunt.* A

Iudaeorum conuiujs etiam Laici arcentur. Vide plura in hanc rem apud Agobardum in libro de superstitionibus Iudaeorum.

II. Apud vetustissimas gentes et antiquissimis temporibus non minus sedendi mos² ad mensam obrinuit, quam accumbendi. Vide Interpretes ad Genes. XLIII, 33. 1. Samuel. XX, 25. Grotium ad Matth. XXVI, 20. et ad 1 Corinth. VIII, 10. Henricum Hammondum ad Matth. VIII, 11. Stuckium II, 34. antiqu. Conuiual. Bonifacium in Historia ludicra lib. 7. cap. 26. B. Sebast. Schmidium de Paschate p. 98 sq. p. 221, 237, 238, 242 et 409. Suiceri thesaurum et Cangium in *ἀκέραιον* et *ἀκρυβίαν*. Ezech. Spanhemium ad Iuliani Caesares p. 330. Nicol. Abramum ad Nonnum p. 59 sqq. et vetus *Itin. mor apud Montfauconium T. V. supplementi tab. X.* Propriam obseruationem in Herculis facris notat Macrobius III, 6. Saturnal. epulari sedentes. Scipio Aemilianus, cui Numantini deinde cognomen, teste Appiano in Ibericis p. 517 in exercitu suo *κλίαι τε ἀπέπεν ἔχειν, καὶ πρῶτος ἐπὶ στιβάδων ἀνεπαύσατο*. De statione in agro Paschali edendo praeter Interpretes ad Exod. XII, 11. et Matth. XXVI, 20. videndus Franciscus Burmannus Parte II. Exerc. p. 383 sq. Non semper tamen illam obrinuisse, sed accubitum quoque deinceps tamquam signum securae libertatis, post Iosuae tempora adhibitum esse, multi sentiunt: confer Scaligerum de emendatione temporum p. 570. edit. vltimae. Rév. Dassouii dissertationem de accubitu veterum Hebraeorum ad agnum paschalem. Witteb. 1698. et Frid. Adolph. Lampium ad Ioan. XIII, 23. T. III. commentarii in Ioan. p. 58. Apud antiquissimos Graecos, vt ex Homero constat, non accumbebant in triclinijs, sed in *θήραις*, *θρόνοις*, *κλισμοῖς*, siue sellis ad mensam infidebant, ut notauit Ez. Spanhemius ad Iuliani Caesares p. 11 et 300 et ad Callimachum p. 229 seq. Apud Romanos militibus in usu fuit stantibus cibum capere. Vide Valesium ad Ammianum Marcellinum XXV, 4. pag. 423: edit. Parisiensis in Fol. Ceteri teste Varrone, Seruio, Isidoro, primum assedunt mensae, postea deuicta Graecia accubuerunt, luxuriae ita magis litantes. Adde Octauii Rubei memorias Brixianas Italice editas p. 10 seq. edit. secundae A. 1693. 4. Iosephum Laurentium lib. 1. Polymathiae diff. 8. et Aldum Manurium de accumbendi et comedendi ratione, Tomo I. thesauri Sallengriani p. 799. Soliari coenabant sedentes, puluinari cubantes. Vide Wowerium p. 484. ad Sidonium, vbi de stragulis lectorum conuiualium. De modo et ordine accumbendi apud Veteres, de forma mensarum et trium lectorum, unde *triclinio* nomen, introductique in eorum locum Stibadii, quod in mo-

dum

² Sic adoraturi sedebant; vide Trifanum I. p. 442. etiam in epulis. Athenacus VIII pag. 363. F.

dum *Symonis* femitronum exercebat; videndus *Salmasius* ad *Solinum* pag. 1255. (886. edit. Ultrajectinae) et ad *Historiam Augustam* tomo 5. pag. 832 seq. *Imagines veteres* apud *Lambecium* lib. 2. pag. 1009; lib. 3. comment. de *Bibliotheca Vindobonensi* post pag. 10. et lib. 4. pag. 309 seq. et *Dan. Nesselium* in epikrome *Lambecii* Parte I. pag. 88. *Hier. Mercurialem* in arte *Gymnastica* lib. 1. cap. 14. edit. Amstelod. et quae *Zornius* ad eum annotavit in *bibliotheca antiquario exegetica* p. 536 sqq. *Pet. Aringhūm* *Romae subterraneae* IV, 14. VI, 27. tomo 2. pag. 36 et 313. *Sirmondum* tomo 4. Opp. pag. 665. *Vitruvium* *Io. Lactii* ad VI, 5. fol. 110 seq. *Ciacconium* de triclinio, et *Fulvium Vrsinum* in appendice ad *Ciacconium*: *Rom.* 1588. 8. et *Amst.* 1689. 12. *Pignorum* lib. de seruis pag. 194 et 156. *Baldunum* de calceo pag. 260. *Nigrorum* de caliga p. 81. vide etiam *Lipsium* *Centur. I. Miscell.* *Epist.* 65. *Villalpandum* ad *Ezechielem* tom. 1. p. 290. *Camillum Siluestrum* ad *Iuuenalis* *Sat.* 2. vers. 120. *Colomesii* *observationes sacras* ad *Ioann.* XIII, 23. *Baccium* de vinis p. 146 sq. *Ostauium* *Ferrarium* II. 4. electorum, ubi *Iacobi* *Sirmondi* sententiam. notis ad *Sidonium* expositam expendit. *Ephemerides Gallicas Parisienses* anni 1694. pag. 588. *Suidam* in *επιμνησιν*, *Weitzium* ad *Copam* pag. 31. *Petri* *Appiani* *Inscriptiones antiquas* p. ccccxxxv. sqq. et *Montfauconum* T. 3. supplementi tab. 27. p. 65 sq. *Locus dexter honoratior* fuit sinistro tam apud *Hebraeos*, quam apud *Graecos Romanosque*, vide *Franc. Gomari* *Opera* II. p. 61. *Turnebum* *Aduersar.* XIV, 24. XVIII, 29. *Lipsium* *elector.* II, 2. et *epist.* cent. III, 90. *Nicol. Alemannum* in libro de dextra et laeva. *S. Bouffasi* *noctes theologic.* diss. 19. pag. 251 sqq. *Sirmondum* ad *Sidonium* T. I. Opp. p. 274-279. adde p. 871 sq. et 1305. et T. 4. p. 665 sq. *Ern. Gerh. Sincii* *disquisit. de honoratiore loco.* *Rost.* 1685. 4. *Ioan. Christ. Einigk* *diss. de manu dextra honoratiore.* *Lips.* 1707. *Heineccium* p. 145 sq. de sigillis, ubi de eo, quod *Paullus* dextrum *Petrus* sinistrum locum in bullis occupat *Papalibus*, atque in numo *Leonis X.* *Bonnannum* de numis *Pontificum* T. I. p. 174 sqq. *Theophil. Raynaudum* in *heteroclitis spiritualibus* p. 424 sqq. *Chr. Franc. Paullini* *tractatum de dextra*, in *amoenitatibus historico iuridicis* *Frid. Wilh. Pistorii.* *Norimb.* 1731. 4. *Sinister locus* apud *Perfas* honoratior, ut ex *Xenophonte* lib. 8. *Cyropaed.* notavit *Valesius* ad *Ammianum* XVIII, 6. p. 200.

III. *Triclinium*, *coenaculum*, *diaetam* (sive *Zaetam*, ut alii vocant) describunt iam laudati *Ciacconius* † et *F. Vrsinus*; itemque *Hieronymus Mercuria-*

† *Iuretus* ad *Paullini* lib. 3. de *vita S. Martini* p. 895. *Tomo VIII. Bibl. Patrum.*

† *Ciacconii* liber vna cum *Fulvii Vrsini* appendice et *Hieron. Mercurialis* *dissertatione de accubitus in coena origine* recusus est *Lipsiae.* 1758. 12.

curialis, quibus addes Io Bapt. Casalium de tricliniis, conuiujs, hōspitalitate et tesseris, (de quibus^s etiam praeclare scripsit Iacobus Philippus Thomastinus) Iosephi item Laurentii collectanea de conuiujs, hospitalitate, tesseris, et strenis, quae ex eius Polymathia, vt Casalii ex ipsius opere de ritibus veterum decerpta leguntur in tom. 9. Antiquitatum Graecarum Gronouil. Philandrum ad Vitruuium lib. 6. cap. 5. Baldi lexicon Vitruuiumum p. 18. Stuckium antiquit. coniuual. 11, 14. p. 285 sq. Velferi epistolam de zeta siue diaeta, T. III. supplem. Poleni pag. 1315 sqq. De mensis, lecticis, lectis, et poculis veterum post Stuckium Antiqu. Coniuv. II, 16 sq. et 34. quatuor diff. egit Vir Clariss. Theodorus Ianfonius ab Almelooveen, quae prodierunt Harderouici A. 1701. 4. De lectis et lecticis Ioannes Alstorpius quas sub Amelouenio defenstauerat dissertationes in libri modum auctas edidit Amst. 1704. 12. in quibus cap. ultimo p. 168 sqq. etiam differit de lectisterniis Deorum, siue epulis, quibus dii colebantur, de quibus plures scriptores habes apud Iarkium p. 98. ad Schedium. De lectis conferatur etiam Octav. Ferrarius II, 26. vbi de capite afelli coronato posito in fronte lectorum triclinarium. De lecticis veterum lacubratorijs exstat dissertatio Ioan. Iac. Rhodii, Regiomonte 1714. adde Caroli Christiani Schrammii *Abhandlung der Portschaisles oder Tragesänften*. Norimb. 1737. fol. De lecticis etiam nonnulla Scacchus III, Myrothec. c. 28 sq. Vfus lecticarum est a Bithynis repetendus, vide Isaac. Vossium ad Carullum p. 24 sq. Huerium ad Manil. III, 127. et in Huerianis p. 265 sq. De lectis militaribus et sisyris siue sisuris Valerius ad Ammianum XVI, 5. p. 115. Lecti ex plumis anserum, Alexander Trahianus IX. p. 537. De mensis conferenda sunt quae praeclare notat Octavianus Ferrarius II, 9. et maxime 17. electorum, qui c. 18. agit etiam de repositorijs ciborum apud veteres vsitatis, de quibus videatur etiam Plinius XXIII, 11. De lectis, sellis curulibus, cathedris sedilibusque veterum *θρόνους, κλισμαῖς, διόθους* Athenaeus V. p. 192. Lipsius electis lib. 1. cap. 17 et 19. Samuel Schuridius in cathedrologia. Quedlinb. 1690. Ioan. Andr. Schmidius de cathedris doctorum. Ienae 1687. et Valerius Chimentellius opere de honore bisellii, quod ex edit. Bononiensi A. 1666. 4. recusum exstat tomo VII thesauri Graeuiani. Idem Chimentellus Ioannis Baptistae Donii ineditam de scabellis diatriben commemorat, de quibus agit etiam Aldus Manutius tomo 4. lampadis artium Gruterianae p. 300. quemadmodum de lectulis coenatorijs eorumque stragulis ac culcitis Baccius in opere de vinis pag. 177 seq. et Sigonius ad Liuium 39, 6. De stragulis vestibus, in quibus sannam capiebant, confer Bibl. Bremens. T. 4. p. 760. vbi etiam laudantur Alstorpius lib.

^s Vide supra cap. XVII, 4.

lib. cit. c. 8 et 15. Raderus ad Marcial. II, 14. Marcellus Donatus dilucidat ad Liuium p. 74 sq. Io. Nicolai de substratione et oppignoratione vestium c. 9. § 4. Grapaldus in onomastico aedijum lib. 2. p. 280. Meursius de luxu Rom. c. 10. De pulvinis non capiti modo, sed cubitis quoque suppositis Nouarinus T. 2. adag. sacr. 176. Folles pro accubitis et smachteriis pilo vel pluma fartis. Wowerius pag. 475. ad Sidonium. Casauboni affectus de veterum lectis et stragula veste commentarius lucem nunquam vidit, in quo auctor doctissimus testatur se pluribus egisse de χαμηνίας et σκληροκοιτίας notis ad Capitolini Antoninum tomo I. p. 293. De mensis delphicis, monopodiis, abacisque ex quibus vina ministrabantur, vide quae notant viri docti ad Alexandrum ab Alexandro lib. I. c. 19. et Philippus Rubenius lib. I. elector. cap. 34. De mensa Solis (offene Tafel) apud Aethiopes, ad quam accedere cuilibet fas erat et epulari, Herodotus III, 18. et G. Nicolaus Kriegk in singulari diff. Jenae 1703. De Ahasueri Regis Persarum pretiosis lectis stragulisque agunt interpretes ad Esther. I, 6. Zornius Biblioth. antiquarioexeger. p. 552. et Franc. Wokenius in dissert. de Estherae cum Ahasuero coniugio. Witeb. 1729. Quod autem eodem loco pauimentum smaragdino et Pario lapide stratum fuisse legitur, hinc Musiuorum Operum originem e Persia repetit Ioannes Ciampinus in Parte I. veterum monumentorum cap. 10. De more in rosis siue puluillis rosa fartis cubandi I. F. Gronouius ad Senecam de vita beata cap. XI. De vasis cibariis, vinariis, poculis, Pancirollus I, 58 sq. Var. lect. Stuckius pag. 182, 202 sq. 348 sqq. Meursius de luxu cap. 7. Baysius de vasculis T. IX. thesauri Gronov. Lipsius lectio. antiq. lib. 3. De vasis Hetruscis consule Montfauconium T. 3. supplem. tab. 28. p. 69 sq. De vasis populorum septentrionalium Lettres serieuses et badines T. 6. p. 384 sqq. ex Cornelio de Alkemade. De cornuum vsu pro poculis Iosephi Lanzoni diff. inserta Museo Mineruae Venetae tomo 2. p. 385 sq. vbi de more pocula praebendi. Io. Meursius notis ad Lycophronem pag. 136. edit. Oxon. Interpretes ad Caesar. de bello gallico lib. 6. cap. 28. pag. 323. edit. Oudendorp. Ursinus analect. sacr. I, 48. Feithius antiquit. Homer. III, 2. Begerus thesaur. Bändenb. Vol. I. p. 13. Vol. III. p. 141. 240. De Germanorum atque septentrionalium populorum cornibus Olaus Wormius in fastis Danicis p. 44. atque in dissert. de aureo⁶ Christiani V. Daniae Regis. cornu A. 1639. prope Tunde-

⁶ De eodem cornu conferantur Trogillus Arnkiel libro germanice edito Kilonii 1683. 4. Paulli Egardi cogitata iudem Germanice A. 1642. vulgata. Petri Winstrupii cornicen Danicus poems. A. 1643. editum. Ewaldi Nicolai Randulsi tuba Danica. Havniae 1644. fol.

Tunderam reperto. Hafniae 1641. fol. p. 23 sqq. Eckhartus Rer. Franc. T. I. p. 429. Keyllerus antiquitatum septentrional. p. 365. Erdutertes Preußen T. I. p. 641. De Germanorum gentiliū consuetudine deorum memoria inter scyphos renouandi vide Godoff. Schutzii Exercitat. ad Germ. sac. gentilem facientium penultimam.

IV. Perfas *μνοσιτεῖν*, siue semel tantum per diem, idque sub coenae tempus cibum capere solitos ex Herodoti VII; 120. et Xenophontis Cyropædia VIII. p. 240. aliisque docet Stanleius ad Aeschylum pag. 767. quanquam Ammiano teste XXIII. ult. p. 383. ed. Paris. *Perfac* (de longe iuniore aetate loquitur) *quando volunt, cibum capiunt, venter illis solarium est.* Sauromatas tertio quoque die cibum capientes memorat Plinius Hist. naturalis lib. 7. cap. 2. Gellius IX. 4. Graeci vno die saepius comedebant et Romani quoque, vide Noni diaeteticon p. 13. sq. vbi morem illum frequentius modico cibo vtendi longe salubriorem esse contendit quam si quis semel grauiore cibo sese ingurgitet. *Τετράκις τῆς ἡμέρας ἐσθίων* memoratur a Simplicio p. 55. in Epictetum. Confer Muretum IV, 12. variar. lectionum. Romani antiquissimi fere semel de die cibum sumserunt, vt ostendit Io. Rualdus ad Plutarch. pag. 139. sed postea et ipsi saepius vna die cibo vsi sunt. Confer Octauium Ferrarium II. 23. electorum. Mercurialem IV. 17. Var. lect. et II. 21. Stuckium lib. 1. cap. 11. sq. et Ioseph. Laurentium c. 19. Polymathiae libro 4. Hinc nomina ientaculum, prandium, merenda, coena, comestatio. Vide Vossii etymolog. in his vocibus: Io. Bonam p. 454. Operum. Baccium lib. 4. p. 130 sq. Io. Baptistam Couturium in dissertat. de vita priuata Roman. T. II. memor. Acad. Inscriptionum p. 422. sq. et e veteribus Plutarchum lib. 8. symposiacon. cap. 6. De antecoenio priscis vsitato propomateque siue promulside Laurentius

fol. Thomas Bartholinus de vnicornu p. 149. Fortunius Licetus de annulis veterum cap. 40. Acta Erud. 1704. p. 333 sqq. Nic. Petri Sibbern bibliotheca historica Danico-norwegica c. 12. p. 337. De altero cornu Oldenburgico, quod comiti Ottoni A. C. 989. virgo obtulit, Hamelmannus et Winkelmannus in chronico Oldenburgico, *monastische Unterredungen* A. 1694. p. 491 sq. A. 1696. p. 595 et 898 sq. ex Oligeri Iacobaei museo Regio Danico p. 159. vbi etiam de cornu Tunderensi. Neocori bibliotheca nonorum librorum A. 1697. p. 107. Balthasar Becker mund. fascinat. IV, 17. p. 147. Erdmannus Vhsenius in gelehrten Crizico T. I. quaest. 12. Happelii relationes curiosae T. I. p. 38. Exhibet etiam illud Ioan. Conr. Knauth in Saxonia veteri et noua p. 314. De alio cornu eiusmodi Olaus Wormius in museo p. 379. sed quod potius tubam ex ebore scite elaboratam exhibet. De alio Philippus Bonanni in museo Kircheriano p. 281. 299. De alio cornu antiquo Nouae litterariae maris Balthici A. 1701. p. 60 sq. Vide etiam, si libet, Bartholinum p. 243 sq. de medicina Danorum, et quae de cornu Alexandro Regi oblate Ioan. Stobaeus eclog. physc. pag. 130.

tius lib. 1. Polymathiae diff. 7. de praedio diff. 8. Imponenda veteribus, Fefo teste, dicta quae post coenam mensis imponebantur. In Italia et Sicilia bis per diem cibo impleri solitos homines Platonis testimonio constat Epist. 7. ad Dionis amicos, qui mos etiam apud Iudaeos et plurimas alias gentes obtinuit, ita tamen ut apud Hebraeos, Graecos et Romanos legitimus ac praecipuum esset cibi tempus *coena*. Monachi semel, nec ante nonam, (tertiam meridianam) cibum capiebant. Vide Rosweidi Onomasticon ad vitas Patrum verbo nona hora, Cangii glossarium in *ἐπιτιχεν*, et Possinum ad Pachymetrem T. 2. p. 476. 631. De more portiones ciborum aequales conuiuiis distribuendi, vnde ipsum *iuris* vocabulum pro aequo usurpari coepit, vide Suidam in *δαιτη* et *δαιτηρός*. Partes conuiuiis dabantur pro illorum dignitate vel voluntate Conuiuatoris praestantiores aut duplae vel quadruplae. Vide Io. Henrici Maii, filii, observationes sacras lib. 2. p. 36. sq.

V. *Dapes* proprie dicebantur Deorum, *epulae* vero hominum, ut docet Georgius Henr. Vrsinus in obseruat. Philologicis cap. 6. et Seruius ad Virgil. Aeneid. III, 323. Quae vero sententia haudquaquam sese probauit Georg. Christi. Taubnero, in indice historicophilologico in fastos Ouidii, Lipsiae 1749. 8. p. 245. voce Daps ostendenti, dapem dici de omni generatim ciborum apparatu largiore et sumtuosiore. Epulae primum dabantur ab Imperatoribus re feliciter gesta, deinde ab iis, qui palmas ludorum retulissent, denique in dedicationibus, docente Mazocchio in commentario cap. 3. Vulgatus quoque mos fuit Diis in coena libare, de quo Baccius p. 192. De phialis libatoribus consule Bourdelotium ad Heliodorum p. 49. et Wowerum ad Sardonium p. 459. De potibus sacrae paginae dissertationem edidit Ioach. Iustus Rau, Ienae 1733. De vinis eiusque usu et abusu Adriani Turnebi liber recusatus exstat ad calcem libri Meibomiani de cereuisiis, et tom. 9. Antiquitat. Graec. Gronouii. Praeter Baccium, Noniumque et alios medicos hoc argumentum tractantes, in praesenti tantum notabo Vina antiqua Consulibus nominibus adscriptis commendata, ut notat Barthius tom. 1. ad Statium p. 398. Vinum etiam fumariis superpositum fumoque reconditum, ut ita exsiccatum et cruditatibus liberatum, firmiter fieret et per plures annos integrum permaneret, quod fumosum salernum dicitur Tibullo lib. 2. elegia 1. Meminit etiam Horatius, ad quem conferes ubi habebit Lambinum tomo 1. pag. 242. et tomo 2. pag. 184. ubi de visis fumo duratis, Baccium lib. 1. de naturali vinorum historia cap. 16. Crenium lib. 10. animaduers. pag. 58. sq. Mercurialem in variis lect. qui et alia de vinorum usu apud veteres, eorum refrigeratione, percolatione etc. praechara annotauit, et lib. 1. cap. 15. agit de Pithoe-

giis siue vinaliis festis. Videndus etiam Remb. Dodonaeus in historia vitis vinique, et de saccatis vinis Rhodius ad Scribonium p. 196. sq. et Ezech. Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. 1088. Saccata vina etiam memorantur apud Agobardum de privilegio et iure sacerdotii T. XIV. Bibl. Patrum p. 269. D. De vino capperino Buxtorfius Lex. Talmudic. p. 2098. Vini adulti siue spiritus vini, de cuius inuento atque antiquitate consulendus Gottlieb Sam. Treuer. in annalibus Academiae Helmstad. semestri IX. p. 163. sqq. et Ioan. Philippus Burggravius in notis ad Conringium de habitus corpor. Germ. causis § 86. repertor Raymundus Lullus. *Sicera* Hebraeo sermone vocantur μέθυσμα quodcumque siue potionem quae inebriare potest, vt notat Methodius apud Photium Cod. 237. licet Andreas Schottus Isidorum, Hesychium, Zonaramque sequutus, verba: μετα τὸν οἶνον τὸν ἐξ αἰμπέλων ambigue vertat: *Sicera est quicquid extra vinum e vite expressum inebriat.* Sane Hieronymus Epist. 2. docet ea voce comprehendi omnem potionem quae inebriare potest, itaque non tantum hydromeli, Oenomeli cereuisiarum omne genus, vinum expressum ex aliarum arborum fructibus, pomorum, pisorum et palmarum, ⁷ sed et vinum expressum ex vuis, licet hoc exceptum velit Meibomius lib. de cereuisia cap. 3. et veteres quidam hoc facere videantur, vt Nazianzenus Orat. 14. p. 230. ἐκ αἰπὸ σικέρας ἢ ἀπὸ οἴνου. Adde Crodogandi regulam Canonicorum a Luca Dacherio tomo 1. spicilegii editam cap. 62. Interpretes ad Leuit. X. 19. Luc. I. 15. Abrah. Sculterum lib. 1. exercitationum Euangelicarum cap. 16. Menagii Orig. Gallicas in cidre. Leydeckerum de Rep. Hebr. tomo 1. p. 677. Stuckium III. 9. Antiqu. Coniual. Meursium IV. 25. Misc. animaduersion. parte 2. exercit. critic. p. 240. et Io. Rud. Kieslingii commentar. de sicera in vsu sacrae coenae non admittenda. Lips. 1745. 4. §. VIII. p. 18. sq. De pomaceo (Cidre) potus genere ex pomis, in Anglia et Gallia vsitato, vide scripta Iuliani Paulmier, Ioan. Worlidge, Ioan. Evelyn, et Io. Baptistae du Bois, de quibus Journal des Savans 1725. mense Septembri p. 342. Huetii origines Cadomenfes cap. 10. qui nec antiquis ignotum fuisse ostendit, et elegans Ioannis Philips Poema, the Cyder. De *dadra* notae ad Ausonii Epigr. 85. et 86. De *colia* Boxhornius Epist. p. 292. sq. Adrianus Iunius II. 12. animaduers. Lindebrog. ad Ammian. 26. 8. pag. 63. seq. *μαλτιον* potus e quercu. Theophrastus VI. 15. de causis plantarum. Plutarch. Coriolano f. 214. *Coclis* Gregorii Tur. *Decocla* Neronis vide Cerdam p. 427. Aduersar. S. De cereuisias vsu et vnde ita dicta, quae Aegyptiorum Zythus, ציף in Mishna tomo 2. p. 142. οἶνος ἐκ κριθῶν, Herodot.

⁷ Secundum Theophilum Antiochenum initio allegor. in Lucam, proprie *sicera* est *suucus dactyli*. Confer Clariss. Relandum parte 2. diff. Miscell. pag. 301.

fodor. II, 77. Petr. Petitus p. 32. ad Aretaeum. Hispanorum celia siue ceria,
 aliis curmi, cedrelea, brythum, biera, hala (hodie Suecis Oely) Sabaa
 (Pannoniorum vide Vales. ad Ammian. 26. 8.) camum, sidra etc. Vide
 Adrianum Iunium historiae Batause cap. 15, Vossium de vitis sermonis latini
 p. 7. et in Etymologico, Christoph. Colerum c. 10. Parergon, Martin. Schoo-
 skium et Baccium de cereuisiis antiquorum supra iam laudatum, Remberti
 Dodonaei Epistolas, frugum historiae subiunctas Antwerp. 1552. 8. Io. Henr.
 Meibomii librum² de cereuisiis potibusque et ebriaminibus extra vinum aliis,
 editum Helmst. 1666. 1671. 1688. 4. Lindenbrogii et Cangii glossaria in *ce-
 reuisia*. Menagii origines Gallicas, in vocabulo *biero* et *cervoise*: Georg.
 Casp. Kirchmaieri diss. de vet. Celtarum Celia, Oelia et Zytho. Witeb. 1695.
 Iosephi Lanzoni epistolam sopra il bera degli antichi, Tomo IV. epistolarum
 Bulifornii. Neapoli 1698. God. Guil. Leibnitii collectanea etymologica,
 p. 112. Reinesium var. lectio. p. 484. Io. Sehreyeri ternum fluidum ma-
 gnum, seu naturam aquae, vini, cereuisiae. Cizae 1687. 8. Conringium de
 habitus corporum German. caussis § 47. p. 209. sqq. edit. Io. Phil. Burggrauii.
 Lupuli vsus in cereuisia priscis fuit ignotus. Confer Conringium lib. cit.
 p. 78. sq. et 106. Idem pag. 108. Iuliani epigramma in cereuisiam interpre-
 tatur. De Mumma Brunluicensi egerunt Franc. Ern. Bruckmannus in *der Be-
 schreibung der Braunschweigischen Brumme*, Brunsw. 1723. et 1725. 4. et Io.
 Conr. Knauth in Saxoniam veteri et noua p. 194. sq. De cereuisia, quae vulgo
Duckstein dicitur, id. ibid. p. 203. et idem Bruckmannus in relatione physico-
 medica de hac cereuisia, Helmst. 1722. 4. quae deinde germanice versa *Be-
 schreibung des fürtrefflichen Weizenbiers, Duckstein* genant, Brunsw. 1723. 4.
 prodit. De Breyhano id. Knauthius ibid. p. 262. De cereuisia Numbur-
 genfi Iac. Wolfius singulari dissert. Ienae 1684. De mulso siue medone Bar-
 tholinus dissert. 7. de medicina Danorum, et Keyslerus antiquitat. septentrio-
 nal. p. 150. sqq. De Russorum *Broya* Strahlenbergius in descriptione Russiae,
 Holmiae 1730. 4. p. 334. de *Ariki* p. 319. de *Cumisse* ibid. et p. 376. et de
 potu ex corruptis piscibus p. 389. 435. Catalogum omnium potus generum,
 quae olim in vsu fuerunt et adhuc sunt per totum terrarum orbem laudatus
 Bruckmannus edidit Helmstad 1722. 4. De calidae potu veteribus frequen-
 tato et in deliciis habito videbis Lipsium in electis lib. 1. cap. 4. Freinshemii
 libellum singularem de hoc argumento Argentorat. 1636. 8. et tomo IX. Gro-
 nov. Antonii Persii tractatum italice editum *Del bever caldo, costumato degli
 antichi Romani*. Venetiis 1593. 8. Georgii Christiani Gébaueri librum sin-
 gularem de caldae et caldi apud veteres potu. Lipsiae 1721. 8. et OEtanium

Ferrarium I. 12. elector. seq. vbi refellit Mercurialem qui I. 8. Variar. veteres calida vsos perinde, vt Andreas Baccius male negauerat. Agit ibidem Mercurialis de more veterum vina et aquam refrigerandi, de quo videatur quodque Secundus Lancellottus in suo Oggidi T. 1. p. 209. et Thomas Bartholinus de vsu niuis medico, cap. 14. vbi quoque de more aquam potandi rigentem de niue, de quo etiam Meursius spicileg. Theocrit. p. 56. sq. Idem Mercurialis cap. 7. agit de vino per mustum vel lixiuum vel tortium recentato, et II. 13. de condituris vinorum. Adde Stuckium III. 6. sq. Antiqu. Conuiual. et Vincentium Butium de potu calido, frigido et temperato, Rom. 1635. et T. XII. Graev. De potu frigidae et intrito (Kalteschale) D. Wilhelmi Huldrici Waldschmidii, Medici Kilon. dissertatio, A. 1712.

VI. De variis panum generibus agit Henricus Nicolai tractatu de pane, Dantisci 1651. 4. Iosephus Quercetanus in Diaetico Polyhistorico, Io. Sigismundus Elsholtius in Diaetico Germanice edito Berolin. 1682. 4. pag. 94. seq. Bonifacius lib. 9. historiae ludicrae cap. 5. sq. Ioachimus Strupp in Sitopotiamatechnica siue de modo panem et potum ex variis rebus praeparandi, Francof. 1574. 4. Georg. Gottlieb Pitschmannus in libro Germanice edito Lips. 1700. 8. de simila siue farina similiari, quae in Silesiae loco quodam e terra enata fuerat, pag. 23. sq. 69. sq. et 103. Thomas Bartholinus Centur. VI. hist. 16. et de medicina Danorum pag. 303. 304. vbi de placentis Norwagicis ex abietis corticibus, et Io. Philip. Burggrauus ad Conringium de habitus corpor. Germ. caussis p. 294. sqq. Petri Cellensis liber de panibus, Paris. 1600. 8. p. 279. operum et T. 23. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 746. sq. plenus est mysticis expositionibus omnis generis, quorum in sacris litteris fit mentio. Aegyptiis panes, qui per annum incorrupti seruantur. Athanasius in vita S. Antonii c. 12. T. 1. p. 806. Panis apud Maurusios non fit, neque vinum neque oleum, sed far et hordeum immaturum, vt irrationabilia animalia comedunt. Historia miscella XVI. 9. De pane cinericio et modo cum praeparandi Bochartus tomo 1. hieroz. p. 326. sq. Clericus ad Genes. XVIII. 6. et Ioan. Aug. Bonitius in dissert. de *εγχευσιαις* siue pane sub cineribus cocto. Lips. 1720. *Ναυρός* placenta fuit mellita. Vide Ezech. Spanhemium ad Aristophanis Plutum v. 1143. *διούρρα* placenta vino et melle subacta, Id. ad v. 1122. De pane biscocto siue paxamatico, a Paxamo quodam (Cerde c. XVIII. Aduersar.) qui in vsu militum illud inuenit, panem naualem vocat Plinius Valerianus V. 1. Henclius cap. 45. otii Vratislav. Barthius 36. 19 Aduersariorum, et pag. 247. ad Guilielm. Britonem. Alteserra lib. V. Ascericon cap. II. Gangius vtroque Glossario in *Paxamat*. Vincentius

Cohta-

Contareñus cap. 19. variar. lectionum. De quadra panis siue more panes quadrifida decussatos incisione coquendi, vt hodieque fit in durioribus panibus rotundis apud Suecos, vide Weitzium ad Moretum pag. 93. sq. Panis subcinericii prunis et cineribus cooperti et crucibus signati ita, vt per quadras quatuorpartiti viderentur, meminit Gregorius M. lib. 1. Dialog. cap. 11. De panico verere vide Dionysium Vossium ad Caesarem de bello civili II. 22. De pane ex arboribus Sagu Christoph. Arnoldus itinerarii pag. 1026. sq. Strahlenbergius p. 377. De pane ex nucibus Valuasor. T. 1. der Ehre des Herzogs thums Crain p. 351. De pane *αγοραϊκῷ* Stephanus Berglerus ad Alciphronem p. 82. sq. De *colybis* siue colyphiis Graecorum, siue frumento incocto leguminibus Baronius ad A. C. 362. n. 42. sq. Nicol. Comnenus Papadopoli in praenotionibus mystagogicis p. 137. sqq. Cangius in *κόλοβον*, Gabriel Scuerus Philadelphienus p. 23. sq. et Richard. Simon in notis p. 265. sqq. Analecta Graeca p. 260. Goarus ad Euchologium p. 661. Helychius *κόλλυβα τραγάλια*. Baluzius Misc. T. 4. p. 419. De spiris pistoriis, von *Brechen*, exstat Io. Christ. Kochii commentatio. Dresdae 1733. Artopta siue artocopus apud Iuuenalem Sat. 5. panis nomen est non serui. Vide Octav. Ferrarium II. 10. elect. De ritu panem frangendi Grotius ad Actor. XXVII. 35. De pistoribus *panariis*, *stiginariis*, *placentariis*, *dulciariis*, etc. Meursius parte 2. exercit. critic. p. 181. Wowerius ad Minutium Felicem pag. 19. Bartholinus de medicis poetis pag. 56. sq. Pignorius in libro de seruis et Raph. Fabrettus ad columnam Traianam. Boxhornius notis ad Plurarchi quaestiones Romanas, T. V. thesauri Graeciani p. 1048. et Sponius miscell. eruditae antiquitatis sect. 2. artic. 11. De *frumentariis* Salmasius ad Spartiani Hadrianum, Schottus ad Victorem de Caesaribus c. 39. § 44. p. 414. Baluzius ad Cypriani epist. 83. Apud Graecos panem conficiebant mulieres, vide Feithium antiq. Homer. lib. 4. cap. 3. *Marcipanes*, a Marco Apicio dicti, vt notat Bonifacius lib. 9. cap. 5. historiae ludicrae. *Litteris Marzaepunis* respondere i. e. claris ac perspicuis verbis tanquam litteris vncialibus quales ad bellaria fiunt ex saccharo et polenta. Papebroch. p. 41. II. Propylaci ad Acta Sancto. Maii, et Baccius de conuiuio lib. 2. cap. 13. *Moretum* genus edulii e caseo lacte et herbis olentibus quo rustici olim vtebantur, describitur singulari carmine Septimii Sereni, quod inter Catalecta Virgili legitur, et a Sealignero, Lindebrogio et Weizio illustratum est. *Maccaroni*, simile prope modum genus cibi est e caseo, butyro, farina compaginata efformatum, et

Athe-

⁹ Recentem vsum et rationes artis pistoriae nostra aetate, quam diligentissime exposuit auctor libri Norimbergae A. 1713. 8. editi, sub titulo *Alexii Sinceri wohlbestehender Kochen*.

Athenaeo iam memoratum, de quo Menagius in Origg. Gallicis, vbi notat Macarones Gallicos optime sapere, Italicos esse inspidissimos, vnde apud eos homines rudes et inspidos vocant macarones, quemadmodum etiam versus ludicri ac rudes ad risum mouendum elaborati vocantur maccaronici, de quibus Naudaeus in dialogo, cui titulus Mascurat, et qui id genus scribendi improbat Vauassor in libro eleganti de ludicra dictione. De *Oglia paderida* (vulgo olopaderie) agit Baccius pag. 165. de vinis. Bellaria saccharo condita Itali nominant *confetti* atque inde Graeci quoque recentiores *κροκέτος*, et *κροκέτος*, vt docet Cangius in glossario. De *paccimadio*, quod mazae genus est, idem Cangius in glossario vtroque. Musonius de luxu Graecor. T. VIII. thesauri Gronov. p. 2494. Bulengerus de conuiujs T. XII. thesauri Graev. p. 137. Stuckius p. 292. Bruyerinus de re cibaria p. 333. De *butyro*, *ἐλαιος ἀπὸ γάλακτος* apud Athenaeum, exstat singularis tractatus Martini Schoockii Ao. 1664. 12. cui addes Barthium LIII. 14. Aduersariorum. Bruyerinum l. c. p. 575. sq. Bochartum Hierozioe. P. I. pag. 315. 473. Conringium de habitu corpor. veter. Germanorum p. 63. sqq. vbi quoque de lacte concreto et acore, et Tob. Waltheri dissertat. de butyro. Altorfii 1743. De *caseo* idem Schoockius, et Io. Philippus Burggrauius ad Conringii librum laudatum. Historia naturalis casei et butyri, quam elaborasse laudatum Bruckmannum docet S. V. Goettenius Europae eruditae P. I. p. 667. quantum scio, lucem non vidit. Neque prodiit eiusdem viri eruditi catalogus exhibens appellationes et denominationes omnium panis generum, quae olim in vsu fuerunt et adhuc sunt, per totum terrarum orbem, qui laudatur ibid. p. 668. *Calypsones* (*Mandel-Torten*) ab inuentrice Calypsone sic dicti, cuius mentio apud Homerum in Odyssaea. De *sarcimimum* variis generibus adeundus Gesnerus in opere de animalibus quadrupedibus p. 1031. De *buccellato* Henelius c. 45. Oiii Vratislaviensis. De Creophagia siue *carnis* esu etiam ante diluuium licito, contra Grötium ad Genes. IV. 3. et Curocellaeum de esu sanguinis inter Christianos, disputat Heideggerus in libertate Christianorum a lege cibaria veterum de sanguine et suffocato, et singulari diff. Io. Andreas Danzius Ien. 1709. Seldenus de iure naturae p. 875. Natalis Alexander aetate L. V. T. diff. 6. Riuetus exerc. 58. in Genesin. Immo. Weber in dissert. de *κροκασγια* antediluvianorum. Lips. 1681. et in historia exceedentium circa *κροκασγια*. Lips. 1682. Bochartus Hierozioe. P. I. p. 698. sqq. et Io. Phil. Casselius in disquisit. philolog. de Iudaeorum odio et abstinentia a carne porcina eiusque caussis. Magd. 1740. 4. Similiter illis multorum aliorum animalium carne vesci interdictum vide Maimonidem de cibis veritis, quem latine vertit notasque addidit Marcus Woelldicke, Hafniae 1727 et 1734. 8. Mich. Henr.

Henr. Reinhardi dissertat. duas de cibis Hebraeorum prohibitis. Witteb. 1697. et Io. Andr. Danzii dissert. de animalibus esu interdictis. Ienae 1687. et in Meuschenii N. T. ex Talmude illustrato pag. 795. sqq. De sanguine et suffocato Grotius et alii interpretes ad Act. XV. et Io. Henr. Heideggerus in libertate Christianorum a lege cibaria veteri contra Stephan. Curcellaeum. Amstel. 1662. 8. et p. 493. sqq. Oper. Sed apud alias gentes fere nihil tale, itaque carnis etiam caninae, asinae, camelinae usum pro cibo obtinuisse notat Mercurialis Var. lect. II. 5. A porcina tamen nonnullae gentes olim abstinent, hodieque abstinent. Vide Bochart. Hierozoic. l. c. p. 702. Castellani de esu carniam p. 389. Tomo IX. thesauri Graev. et Io. Phil. Casselli disquisit. de populis a suilla abstinentibus. Magd. 1740. Adde Kolbii descriptionem capitis bonae spei p. 487. Glires Romanis aliisque gentibus quoque in deliciis fuerunt, quare eos in glirariis saginabant; vide Varronem de re rustica lib. 3. cap. 15. et Bruyerinum l. c. pag. 554. qui etiam de esculentis aliis veterum ex carne agit. Necessitas interdum compulit *carnibus humanis* vesci. Confer Dausqueium ad Silium p. 89. sq. Drackenborchium ad eundem II. 522. Rigaltium p. 32. ad Artemidorum. Petri Periti librum de anthropophagorum natura et moribus. Ultrai. 1668. 8. Dan. Wilh. Trillerum pag. 544. sq. ad Hug. Grotii Christum patientem, et Ioan. Schmidii dissert. de esu carnis humanae licito. Lips. 1691. Ichthyophagos omnes Alexander veruit piscibus vivere teste Plinio VI. 23. Abstinentia a piscibus, quae Graecis pars est ieiunii, vide Nicol. Commenum praenotion. mystag. pag. 220. antiquus religiosior multis visa, non Aegyptiis modo, teste Herodoto, qui sacerdotibus nefas fuisse vesci piscibus testatur II. 37. sed etiam aliis. Vide Voffium IV. 23. et 51. de Idololatria. *Olim vesci piscibus*, inquit Erasmus libro VI. Apophthegmatum, *pro deliciis habebatur*, (confer Dionem 2. de regno p. 28.) *dicunturque Opsophagi. Nunc ea res magna est sanctimonia.* De piscium atque avium esus consuetudine in antepaschali ieiunio exstat dissertatio¹⁰ historico-physiologicomoralis Mich. Amati. Neapoli 1723. De Harengis seu Halecibus num antiquis noti in cibum, disquirat Martinus Schooekius singulari de illis diatriba. De cibis militaribus Romanorum aliorumque Simon Maiolus in Colloquiis Canicularibus p. 549. sq. 714. edit. in fol. Panes *Qovivines* siue ex palmis et carnes suspensas, in vini faece compositas, sed et sale conditas aliaque in usum, obsidionis tempore recondere suadet Philo libro V. polioreticon p. 86. De salis usu apud veteres, Io. Langius II. 32. Epist. medicinal. nam Aegyptios quidem illo abstinuisse testatur Plutarchus VIII. 8. sympos.

De

¹⁰ Memoires de Trevoux 1724. p. 1107.

De panis et salis usu in foederibus Struckius lib. 1. c. 30. de symbolis seu erant et collatione in conuiujs idem l. 34. Casaubonus ad Theophrasti characteres pag. 281. sqq. et Desiderius Hezaldus observat. cap. 43. et libro sexto animady. in Solinum p. 406. sqq. 428. sqq. Cosme Hepates a ditioribus ad pauperum usum in agris posita, Ezech. Spanhemius ad Plurim. Aristophanis v. 596. De *charisio* Romanorum aliorumque populorum Struckius antiquit. conuivialium lib. 1. cap. 31. De eorum *Φιλικοίς* Chronicon Paschale p. 114. Ioan. Malalas T. 1. p. 228. Valerius Maxim. 2. 1. 8. De *lantijs* veterum, siue liberalibus, epulis, quibus publico nomine exarpiabantur legati et personae publicae peregre aduenientes erudita extat, dissertatio Ioan. Guil. Bergeri. Witteb. 1711. Vide etiam de epulis publicis Suidam in Πανδασία et ως καλόν ὁ Πέσειδον. In Prytaeo cibum simul capiebant. Vide Bourdelotium ad Heliodorum p. 18. sq. et p. 84. De Aegyptiorum epulis in templis Petausus p. 31. ad Syneisum. Ταυτάλου Φιλοτήσια πίνειν apud Indos memorat Philostratus III. 10. De *Syssitiis* et *Phiditiis* Lacedaemoniorum agit Meursius lib. 1. cap. 10. Misc. Lacon. et Dio de regno p. 27. D. De *Phiditiis* Cyrenensium Casaubonus XI. 9. ad Athenaeum. De *Ανδρείαις* Cretenisium Plutarchus VII. 9. quaest. conv. Meursius III. 10. Cretae, et Humfredus Prideaux ad marmora Oxoniensia p. 123. De comporationibus sacris et gildis veterum Germanorum Keyslerus p. 327. et 349. sqq. antiquitat. septentrional. De *Calandariis*, fratribus Calandarum corporis Christi, (*Kalandergilde*) idem Keyslerus p. 359. sqq. Christianus Goth. Blumberg in der Abhandlung des Kalandes und der Kalandbrüderschaften. Chemnitii 1721. 12. Kettnerus histor. Quedlinburg. p. 98. Reilmeyerus in antiquitatibus ecclesiae Brunswic. p. 149. sq. Schottelius von alten Deutschen Rechten p. 207. Struuius fasc. septimo litter. e MSS. p. 53. sq. Observationes miscellaneae T. 3. p. 344. sqq. Neuer Bücheraal T. 1. p. 561. 958. Observationes Halenses T. IV. observ. 18. Heineccius de sigillis p. 157. sqq. Monatliche Unterredungen A. 1698. p. 712. sq. Henr. Muhlius dissert. acad. p. 166. sq. Wilh. Frid. Pistorius supplement. ad P. I. amoenitat. historico-iuridic. adiectis praefationi ad partem VI. p. 33. sqq. et Ioach. Fellerus in dissert. de fratribus Calandariis. Lipsiae 1691. De conuiuio aditiali (*Access-Schmauß*) vide Cangii Glossarium in *passellus*; et annales acad. Helmstad. semestri XI. p. 68. sqq.

VII. Conuiuator ne an conuiuiae gratias agere debeant, extat elegans disceptatio Poggii Florentini. Partes conuiujs dabantur pro illorum dignitate vel voluntate conuiuatoris praestantiores aut duplae vel quadruplae. Vide Io. Henr. Maii observationes sacras lib. 2. pag. 36. sq. Sybaritae πρὸ ἐπιεικτοῦ, ante annum inuitabant feminas, vt moliri satis et comi possent ad conuiu-

ciuim, sicut Plutarchus testatur in conuiuio septem sapientum T. II. Opp. edit. Francof. A. 1599. p. 147. Igitur aut illud est dictum *ἡμετέριον*, aut proprie verum quod legitur de mulieribus apud Terentium Heautontimor. II. 2. 11. Dum moliantur, dum comantur, annus est. De *magistro conuiuii* confer Plutarchum Sympotiac. lib. I. T. II. Opp. p. 620. sqq. Viros doctos ad Siracid. XXXII. Struckium antiquitat. conuiual. II. 7. p. 152. Tiraquellum de iure primogenitor. p. 145. sq. Thomam Gatakerum Aduersar. p. 32 et 371. Thom. Hyde de ludis Orientalium lib. 2. p. 162. Ioan. Theodor. Leubscheri dissert. de magistris veterum. Witteb. 1692. Io. Frid. Christii commemorationes duas de magistris veterum in poculis. Lipsiae 1745 et 1749. Hieron. Harw. Eybe commemorationem de Sympotiarcha eiusque magistris. Lipsiae 1742. et Amellum siue Petrum Zornium in der Erörterung der Schwertsien Schrifftellen T. 2. p. 870. ubi eleganter Deum confert cum magistro conuiuii, qui vnicuique iniungit, quantum ei sit e calice calamitatis ebibendum. De structoribus, scissoribus, carporibus, diribitoribus, infertoribus, chironomis vide quae Viri docti ad Iuuenal. V. 121. Petronium Clariss. Burmanni p. 553. sq. Pignorius de seruis, Popma de operis seruorum, Struckius Antiquitat. Conuiual. III. 3. De parasitis idem II. 4. De anagnosis ad mensam, sermionibus, lectionibus conuiualibus, gryphis et quaestionibus proponi inter pocula, et consultationibus suscipi solitis idem Struckius III. 17. 18. 19. Ioan. Nicol. Funccius de aenigmatibus, inter coenandum oblectamentis veterum Romanorum, Tomo secundo Symbol. liter. Bremensi p. 592. sqq. Lydius de coena, fascic. decimo epulubor. historicophilologi p. 442. Dietericius antiquitat. bibliop. p. 637. Dilharpus disput. academ. T. II. p. 412. et Giraldu de aenigmatibus veter. De musica, ludis etc. idem Struckius p. 387. Lipsius sermon. saturn. lib. I. cap. 6. et lib. II. c. 2. Demeterus ad Rosinum lib. 5. cap. 29. et Pignorius de seruis T. III. Supplementon. Poleni ad thesaurum Gronouianum et Gronov. pp. 177 et 178. Exempla eruditorum conuiuiorum e veteribus nobis dant Plato, Xenophon, Plutarchus in conuiuio septem sapientum, et in quaestionibus Sympotiacis, Atheneus in Dipnosophistis, Macrobius in libris Saturnalium, qui in multis Plutarchum expressit. De praegastatoribus, qui et *ἰδούριος*, *Ουσίβρονες*, Mearsius exercit. critic. II. 3. De pocillatoribus Io. Bern. Atami Walchii in commemoratione de psallatore Phrygijs, Vieta II. Astori Societ. launoe. Septembris. p. 153. sqq. De poetis ministrantibus ad mensam, tradita dissertatione huiusmodi est Memorialis Trovokinis A. 1709. potest. Novembri pag. 392. sq. Confer Nazianzenum Orat. XVI. p. 249. ubi etiam vides foliibus eos ventum excicasse super capitum conuiuium, *ἡμετέριον* *ἡμετέριον* *ἡμετέριον* *ἡμετέριον* *ἡμετέριον*. De voluptate

te mensali veterum Graecorum confer Gedoyonii opera gallice edita Parisiis 1745. 8. pag. 233. sqq.

VIII. De luxu Graecorum Stephanus Niger iam supra nobis memoratus, tomo VIII. Gronov. De Romanorum luxu in mensa & vestibus Lipsius IV. 7. et 9. de magnitudine Romana, Io. Meursii Roma luxurians Lugd. Bat. 1605. 4. et auctior Hafniae 1631. 4. et tom. VIII. Graev. Stanislaus Kobierzykius de luxu Romanorum, Louanii 1628. 4. et in eodem tomo VIII. Graev. Nadalius de luxu feminarum Romanarum. Gallice, Parisi. 1725. 12. cum eius dissert. de Vestalibus. La Mare traité de la Police T. 1. libro 3. Bibliothèque raisonnée T. 4. p. 25. sq. vbi etiam de legibus sumtuariis, vestiariis etc. Georgius Hackewill erudito opere Anglice edito Lond. 1635. f. cui titulus: Apologia pro potentia prouidentisque Dei. Hic libro IV. agit de Romanorum gulositate, pag. 407. 439. vti de luxu in aedificiis ac supellectile pag. 441. 461. in ornatu et vestibus pag. 461. sq. Pluribus etiam eodem libro persequitur Romanorum crudelitatem pag. 371. seq. auaritiam p. 397. arrogantiā p. 480. adulationem p. 477. et ingrati animi vitium p. 483. De luxu in conuiuiis insignis locus est apud Philonem de vita contemplatiua Vol II. p. 478. sq. edit. recentissimae. De Antiochi Epiphaniis luxu vide Athenaeum V. p. 154. sq. et X. p. 439. et Polybii libro XXVI. Potantes in rosa. Vide viros doctos ad Ciceronem II. 20. de finibus et in Verrem V. 10. et Martialem VIII. 77. Comi et Comestiones, psaltriae, fidicines, etc. Vide Erycii Puteani Comman, Desiderii Heraldi animaduersiones in Salmasium VI. 7. p. 428. sq. et Christi. Gottl. Schwarzii dissert. de comestationibus Graecorum et Romanorum, Altorfii 1744. Nec tantum saporum odorumque sed colorum etiam varietate et mistura delicias olim in cibis captae helleones, notat S. Nilus narratione 3. pag. 31. sq. edit. Possini. Auri puluere conspersas dapes obseruat Stephanus ad Saxonem Grammaticum p. 70. sq. E fistulis et fonticulis imber veluti quidam odoratus vnguenti, et vini sparsus de quo Iosephi Lanzoni, Medici Ferrariensis, Epistola circa l'uso antico delle fontane nelle conuitti è noi Teatri, tom. 3. Musei Minervae Venetae p. 86. sq. Eiusdem Lanzoni liber editus Italice dell' uso delle ghiarlande e delli unguenti ne conuitti degli antichi, Ferrariae 1698, ex italico latine versus et notis auctus est ab Hieronymo Baruffaldo, qui schediasma de cultris et aliis armis conuivialibus veterum: *cléchaquet conuivialia* addidit. Ferrariae 1715. 8. et deinde insertus T. III. thesauri Salengrini. Confer quoque de coronis mensalibus Petrus Fabrum III. 25. semestrium p. 399. sqq. 408. sqq. et, quae de vnguentorum vsu in cibis et conuiuiis Stuckius III. 15. Antiquitas Conuivialium, et de Gallorum luxu Sirmondus tom. 3. Opp. p. 843. Extant tamen etiam exem-

exempla frugalitatis antiquæ, de quibus Valerius Max. II. 5. 5. et Alexander ab Alex. genialium dierum III. 11. Adde Georg. Wilh. Frid. Schrammii commentationem de coena frugali a Plinio lib. I. epistola 15. descripta. Ienæ 1746. 4.

IX. De benedictione et precibus ad mensam Grotius ad Matth. XXVI, 26. Caspar Barthius initio notarum ad Grotium, et p. 34. Aduersar. Guil. Stuckius II, 36. antiquit. conuiualium, Quintilianus Declamatione CCCI. qui *adisti*, inquit, *mensam, ad quam quom venire coepimus Deos inuocamus.* Lindebrogius p. 1363. ad codicem legum antiquarum et Jac. Greferus lib. 1. de benedictionibus cap. 13. qui cap. 14. morem propinandi et bibendi in salutem æque sanitatem alterius nihil aliud esse ait quam benedictionem eiusmodi, petitionemque benedictionis cuius etiam meminit Nazianzenus Orat. III. p. 85. *ψυχροπόρου κύλου χρισίν ἐπεσπῆν μετὰ τὸ σφραγίδος, ἀνε βλάβαντας, ad aquæ poculum sublati in altum oculis Christum addito crucis signo appellare.* Vt mos inualuerit bibenti acclamandi *ζήσαντες, uinas*, S. Nilus lib. 2. Epist. 317. inde ait accidisse, quod multi merum intemperantius bibentes mortem subito oppeterint. Confer de illa more Frid. Förnerium l. 3. de tamulentia et ebrietate c. 16. Stuckium III. 10. sq. et 13. sq. Ferrarium VII. 13. de acclamationibus veterum, Ritterhusium sacrar. lectionum IV. 6. Petrum de Nepenthe Homericæ, Ioan. Frider. Mintenesium de ritu bibendi super sanitate. Colon. 1611. 8. Aemilium Portum de prisca Græcorum computatione Lipsiæ 1604. 8. Voetium T. IV. dissertat. selectar. pag. 501. et T. V. pag. 605. sqq. Bourdelotium ad Heliodorum p. 69. Ioannem Fronteau in epistola de ritu bibendi in salutem alterius, inserta T. IV. p. 1. libri gallici, *Ploces fugitives ancients & modernes.* Parisiis 1705. 12. Massipium in dissertatione eiusdem argumenti, inserta epistolis et memoriis Academiæ scientiarum Blitterrensium. Bliterris 1736. 4. Vol. 1. p. 59. sqq. et Mercurio Gallico, A. 1741. p. 1768. sqq. Ioan. Henr. Mainum in dissertatione de philorefiis veterum Hebræorum, Græcorum et Romanorum, quæ existat in eius selectioribus exercitationibus philologicis et theologis, T. I. p. 553. sqq. Stanislai Santinelli epistolam insertam Diario eruditorum Italiæ T. 36. p. 147. sqq. Lettres serieuses & badines T. 6. p. 371. sqq. Philippum Mullerum in dissertatione de poculo salutis. Ienæ 1666. Ioan. Quistorpium in quaestione symposiaca, vtrum sine læsione conscientiæ in salutem alterius bibere liceat. Rostoch. 1666. Henr. Bangerti dissertation. de poculo Iouis seruatoris et boni genii. Lubecæ 1663. Christ. Gotthold Wilisch in dissert. de poculo boni daemoris. Lipsiæ 1718. Callisthenes apud Plutarchum lib. 1. c. 6. negat, se Alexandri in salutem abibendo poculum Aesculapio indigere. Græculi *πρωτες δε προσβόαν*

τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος apud Ducam p. 143. histor. Byzantinae. Bibere in memoriam sanctorum, Diarium Italicum T. 27. p. 24. in memoriam defuncti Acta Eruditor. 1714. p. 246. De poculo benedictionis vide Dan. Godofr. Weneri dissertationem. Ienae 1719. Antiquissimis temporibus diuersoria passim fuerunt nulla, unde tanta hospitalitatis laus. Vide Guil. Stuckium Antiquitatum conspual. lib. 1. c. 28. Iac. Perizoniam ad Aeliani histor. var. lib. 4. c. 1. Serrarium ad Tob. V. 9. Iac. Cappellum ad Ios. II. 1. Cauponarum fuerunt honestae. Vide praeter interpretes ad Ios. II. 1. Casaubonum ad Theophrasti characteres. c. 6. De hospitalitate et sacro iure mensae atque hospitii confer praeter Stuckium et Iac. Phil. Tomasinum supra p. 876. laudatum, Ioan. Franc. Simonis dissertationem, quae exstat T. IV. historiae Acad. inscriptionum p. 62. sqq. edition. Hagensis, Io. Godofr. Vngeri. dissert. de Ζεωνοτοκία in eius Analectis antiquariis p. 311. sqq. Philippum Priorium in dissert. de literis tractoriis, c. V. sqq. Stephanium ad Saxonem Grammaticum p. 41. 102. sq. Mezeriacum ad Ouidium T. 2. p. 48. sqq. Cheuracina T. 2. p. 51. sqq. Io. Franc. Buddei theologiam moralem pag. 704. Ioan. Schilteri dissert. de iure hospitii apud veteres Lipsiae 1656. Phil. Theod. Verpoortrenii dissert. de verbo ξένος et peregrinorum apud veteres conditione. Coburgi 1708. Christoph. Matth. Pfaffii dissert. de hospitalitate. Tubingae 1752. Erici Sim. Henr. a Seelen comm. de pietate veterum erga hospites Lubecae 1742. 4. De tessera hospitalitatis vide Io. Moebii dissertationem de variis tesserarum, praesertim hospitalitatis, veteribus vilitatum generibus. Lipsiae 1688. et quae Ioan. Baptista Ferrerus et Raphael. Fabretus pag. 730. sqq. et p. 500. ad Inscriptiones. De sale hospitali exstat dissertatio Ioan. Columbii. Vpsal. 1675. 8. De hospitalitate Hebraeorum consulatur Io. Palmiroothii exercitatio. Vpsal. 1698. 8. De hospitalitate veterum Christianorum, confer Lactantium Diuin. institutionum lib. VI. c. 12. Baronium T. 1. ad A. C. 75. ni 15. Ioan. Frontonem in epistola de familia Christiana in primis ecclesiae saeculis, et in epistola de φιλοστολας veterum; Henr. Dodwelium dissertat. Cyprianae. Extra 6. 18. Bakhalar Bebelium antiquitat. Ecclesiastic. p. 75. et quos laudauit Petrus Zornius in commentario in Iuliani ad Arfacium Galatae Pontificem. epistolam pag. 27.

CAPVT XX.

De Nuptiis, Puerperio, Natalitiis, Familiis et
Nominibus.

Qui de nuptiarum ritibus vniuerse scripserunt. 1. De dote. 2. Sponsalibus, benedictione, proclamatione. 3. Num potestati Ecclesiasticae apud Christianos subiectum sit matrimonium. 4. De variis ritibus nuptialibus. 5. De gradibus prohibitis. 6. Diuortii. 7. Abstinentia coniugum. 8. Coelibatu. 9. Secundis nuptiis. 10. Polygamia. 11. Natalitiis, Puerperio, nutricibus, etc. 12. De cura virginum et adolescentium. 13. De Genealogiis et familiis. 14. Genera cognationis et adoptio. 15. Nomina Hebraeorum. 16. Graecorum. 17. Romanorum etc. 18.

I.

De sponsalibus, nuptiis ac diuortii Hebraeorum prae ceteris diligenter et accurate egit *Io. Seldenus* libro V. de iure Nat. et in uxore Hebraica et *Io. Buxtorfius* in exercit. de sponsalibus et diuortii Hebraeorum, et in Lexico Talmudico voce שֵׁקֶר vbi de desponsatione etc. Spectant et huc Tractatus Talmudicus *Kidushchin* de sponsalibus, tomo 3. p. 359. *Cetuboth*¹ siue de dote litterisque matrimonialibus tomo 3. Surenhusianae edit. p. 56. et alii quidam Codices eodem volumine comprehensi. Videndus quoque *Augustinus Calmet*, Benedictinus Monachus in diff. de sponsalibus nuptiisque Hebraeorum adiuncta eius commentario in Canticum Canticorum, Paris. 1713. 4. *Ioan. Passerius* de matrimonio Hebraeorum. Romae 1700. *Ioannis Sam. Berthii* commentatio de conubiorum ritu sponsalicio apud Hebraeos aliosque. Lipsiae 1745. et *Io. Frid. Hirtii* commentatio de nuptiis Hebraeorum, et rebus quae cum istis connexae sunt. Ienae 1746. Instrumentum dotalitium hebraice et latine cum notis exstat ad calcem grammaticae hebraicae et aramicae Bonauenturae Cornelij Bertrami. Geneuae 1574. 4. De ritibus variis ad feminas, sigillarum menstruatas pertinentibus, Abraham ben Dior in libro כְּעֵלֵי הַנֶּפֶשׁ et R. Benjamin Meardono, de quo doctissimus Wolfius noster Vol. I. p. 245. Bibl Hebraicae. De Chuppa Hebraeorum, sub qua sponsus cum sponsa sollempni ritu a sacerdote Hebraeo iungitur, videndae D. Io. Benedicti Carpzouii disputatio-

¹ Hunc tractatum Talmudicum de contractibus matrimonialibus etiam separatim cum Latina versione sua edidit M. I. F. Faust, Argentoratensis, Basil. 1699. 4.

tiones Academicae pag. 411. sq. qui exinde putat illustrari illud *ἐπιουσίαν* apud S. Lucam I. 35. De primogenitorum redemptione apud Hebraeos, Rixtangelius ad calcem libri de ritibus Paschalibus. Mischna Surenhufiana T. V. p. 115. sqq. 192. sqq. Maimonides Mischnae Thora lib. IX. tr. 3. Sebast. Cremerus antiquitat. Mosaicotypicar. T. I. p. 1. sqq. Seldenus de successione in beate defuncti bona, cap. 5. sqq. et dissertationes Io. Frischmuthi. Ienae. G. Peringeri. Vpsaliae 1686. Ern. Christi. Muffigk. Ienae 1696. Dan. Lundii. Vpsal. 1703. 8. Io. Henr. Hottingeri. Marpurgi 1711. Dan. Gerdesii. Duisburg. 1730. Ad illa primogenitorum iura ante legem pertinuisse sacerdotium affirmant Grotius ad Hebr. V. 5. Seldenus in dissert. de decimis sect. I. § 2. Bochartus P. 1. Hierozoici pag. 575. alique: negant Clericus ad Gen. XXV. 31. et XLIX. 3. Campeg. Vitringa observ. sacr. lib. II. cap. 2. 3. pluresque alii, quos recensitos vide in Olavi Celsii dissert. de sacerdotio primogenitorum. Vpsaliae 1713. 8. et a S. V. Carpzouio in annotationibus ad Goodwinum p. 3. sq. De scopo Dei in constitutione iuris primogeniturae Iudaeorum prodiit dissertatio Ioannis Leonh. Froereisenii, Argentorati 1752. De primogenitorum iure apud Lacedaemonios vide Vbbonis Emmii descriptionem reipublicae Laconum, Tomo IV. thesauri Gronouiani p. 483. Graecas et Romanas Antiquitates nuptiales breuiter alphabetico ordine complexus est *Iosephus Laurentius* lib. 6. Polymath. pag. 481. seq. Eiusdem libellus de sponsalibus et nuptiis antiquorum, qui tomo VIII. Antiquit. Graecarum Gronov. exstat, petitus est ex eiusdem polymathiae lib. 3. Synopsi 8. quemadmodum *Io. Bapt. Casalii* de ritu nuptiarum ac de iure connubiali veterum, quae in eodem volumine occurrit, decerpta est ex eiusdem Casalii opere de ritibus veterum. De Graecorum nuptiis agit Potterus IV. 11. Archaeol. Io. Godofr. Hauptmannus in commentatione de nuptiis Graecorum. Gerae 1743. et Io. Andr. Philippi in comment. de nuptiis veterum Graecor. Lipsiae e. a. De Romanorum B. Phil. Lud. Hannekenius diss. 1. de cura domestica Romanorum, et Io. Ern. Im. Walchius appendice quarta ad Cellarii compendium antiquitatum Romanarum. *Barnabae Briffonii* liber eruditus de ritibus nuptiarum recusus est in tomo VIII. Graeuii. Idem exstat vna cum altero de connubiorum iure tertioque ad legem Iuliam de adulteriis et aliis Briffonii opusculis, ² Parisiis 1606. 4. Praeterea idem argumentum tractarunt *Anton. et Franciscus Hotoman-*

² Illa sunt, libri IV. *antiquitatum Iuris civilis*, libri III. *de solutionibus et liberationibus*, commentar. in legem Domin. *de spectaculis*, C. Theodof. et L. omnes dies C. *de feriis*, *αὐτοῦ* iuris, (in quo *Pandectas Florentinas* vindicat et illustrat) et *de regio Persarum principatu* libri III.

romantus, et *Albericus Gensib*, praecipue *Andreas Tiraguellus* in opere de iure
 conubiali, et quia in tomo IX. Oceani iuris huius tractatus tractatum existant,
 in quo etiam *Briffonius* iam laudatus, quibus addes *Henrici Broweri*, ICI
 Leidensis, de iure Conubiorum libros duos, quod praecclarum opus, cum
 praefatione *Petri Burmanni* recufum est Delphis 1714. 4. *Antonium Guiber-*
sum Costanum, cuius librum de Sponfalibus, matrimoniis et dotibus refert
Glariff. *Struuius* in *Bibl. Antiqua* tomo 1. pag. 186. *Alexandrum ab Alexan-*
dro lib. 2. *Geneth dierdm* cap. 5. *Bonifacium* lib. 1. *hifl. ludricae* cap. 63.
Cafalian de vrbs Roma Splendore p. 293. *Barthii aduerfaria* 11. 7. *Chrifti*
Vrici Grapen tractationem de vxore Romana. Hanouerae 1727. 8. *Ioan.*
Boniam. Dragobini Ichediafma de pifcis Romanorum nuptias adornantium
 ritibus. Gedani 1731. *Georg. Henr. Ayrceri* difsert. de iure conubiorum
 apud Romanos. Goettingae 1736. Anonymi difertationem de nuptiis Ro-
 manorum, quae exftat in libro gallico: *Explication de divers monumens, qui*
ont rapport à la Religion des peuples anciens. Parisiis 1739. 4. pag. 338. *Cafpar*
 quoque *Sagittarius* in libro postumo de excerptis adornandis testatur se post
Briffonium et alios viros doctos melle ipfa manus fpicilegium de ritibus ve-
 terum nuptialibus collegiffe, quod num taceam vifurum fit dicere nequeo.
Laurentii Pignori epiftola antiquam picturam, quae Romae vifitur, et ritus
 in ea nuptiales illuftrans recufa est Tomo VI. thefauri Italiae parte tertia.
 Prolixe etiam de ritibus nuptialibus omnis generis et gentium variarum difpu-
 rat *Cafpar Calvoer* libro primo ritualis Ecclefiaftici. *Frid. Ioh. Rottmannus* in
 rituali nupturientium, Germanice edito Bremae 1715. 8. *Gaya* in libro gal-
 lico: *Ceremonies nuptiales de toutes les Nations*. Hagae Comit. 1681. 12.
 Auctor anonymus libri Anglici: *A critical effay concerning marriage; to*
which is added an-hiflorical account of the marriage rites and ceremonies of the
Greeks and Romans, and our Saxon Anceftors, and of most Nations of the World
at this Day. Londini 1724. 8. *Ioan. Salenius* in difsertatione de ritibus
 nuptiarum veterum. Vpfaliae 1695. De nuptiis Germanorum agit paullo
 ante laudatus *Grupenius* in tractat. de vxore Theotifca. Goettingae 1748. 4.
Georg. Henr. Ayrcerus duabus difsertationibus de iure conubiorum apud ve-
 teres Germanos. Goettingae 1738. et *Ioan. Georg. Hagerus* in epiftola de ri-
 tibus veterum Germanorum circa matrimonia ineunda. Lipsiae e. a. De ri-
 tibus nuptiarum apud veteres Sueogothos duas edidit difsertationes *Ioannes*
 Her-

³ *Briffonii* de veteri ritu conubiorum, *Antonii Hotomanni* de veteri nuptiarum ritu,
 et *Francifci Hotomanni* de fponfalibus, de ritu nuptiarum et Matrimoniorum et de fpa-
 nalis ac legitimatione, iunctim edita Lugd. Bat. 1641. 12.

Hermanson, Vpsaliae 1727. 8. De nuptiis veterum Christianorum † *Tiber Ioach. Hildebrandi* lucem vidiz Helmstad. 1656, 1661, 1702, 1714. 4. Consultendus etiam *Ioannes Filsfacus* in uxore iusta, Paris. 1630. 8. et lib. 2. electorum p. 271 seq. *Binghamus* origin. ecclesiast. lib. xxii. et *Ioannes Meyerus* in vxore christiana. Amstelod. 1688. 4. De ritibus nuptialibus Christianorum graecae ecclesiae hodie addictorum exstat commentatio Ioan. Frider. Burfcheri germanico sermone edita 4. Lipsiae. 1754. 4. De sponsalibus nuptiisque Imperatorum, Regum, Principum, earumque variis sollempnibus videndae Francisci Modii Pandectae triumphales tom. 1. lib. 5.

II. De dote, dotalibus, paraphernis, receptitiis, siue morgenatica, vt recentiores vocarunt, vide Buxtorfium Lexic. Talmud. p. 1422 sq. Salmasium de modo vsurarum cap. 4. p. 138 sqq. Iosiam Mercerum ad Aristaneti Epistolae pag. 214. Alciatum lib. 1. Parergon. cap. 2. Perizonium in Triade diff. pag. 113 seq. Frid. Spanhemium in historia Iobi cap. 15. Salmasium de modo vsurarum c. 4. p. 138 seq. Lindebrogium ad Leges antiquas p. 1391. vbi dotem a sponso non sponsa datam obseruat: Iustum Fontanini in Vindiciis Antiquorum diplomatum pag. 254. Cerdam cap. 131. Aduersar. Langbeonium in notis ad Longinum pag. 35. Allatum de Georgiis pag. 374. Cotelierum tomo 3. monumentorum Ecclesiae Graecae pag. 657. Stephan. Baluzium ad Capitularia Regum Francor. T. 2. pag. 992 sq. Nicol. Hier. Gundlingii librum de emtione vxorum, dote et morgengaba ex iure germanico. Halae 1722. 4. et cum praefatione Henr. Gottl. Frankii. Lipsiae 1731. 4. Georg. Chr. Gebaueri programma de dote in nuptiis veterum Germanorum. Goettingae 1741. *Ἀνακαλυπτῆρας* Diodoro Sic. V. pag. 286. *ἀνακαλυπτῆρας* Scholiasti Euripidis Oreste vers. 294. De *ὀπτηρίαις* siue donis quae *ἀνακαλυπτῆραις* data, tertio a nuptiis die, Ez. Spanhemius p. 180. ad Callimachum. *Ἐῶνα* sponso vel focero data. Kuhnii ad Pausaniam p. 235. Apud Romanos intra tres annos per partes exsoluebatur dos, vide Diodor. Siculum pag. 330. excerptor. Peirescian. Apud Hebraeos quidem vxori dotem afferebat maritus, vide interpretes ad Genes. XXIX, 19. et XXXIV, 12. quod etiam apud vereres Germanos obtinuisse Tacitus auctor est, confer Bernegger. qu. 93. ad Tacitum. Aliae gentes ut lapones hodieque, ne imperiosas vxores nanciscerentur, similiter a dote abstinerunt, vt notat Mortanus Vayerus tomo 13. Opp. pag. 274. Singulare est quod Herodorus narrat quandam veluti feminarum auctionem quotannis factam esse apud Babylonios, ita vt ex formosarum pretio deformes dotarentur, vide l. 1. cap. 196.

et,

† Bibliotheque Germanique T. I. p. 150. sqq.

et familia apud Melara lib. 2. cap. 2. Aelianum lib. 4. c. 1. Var. Hist. Berneggerum ad Iustin. XVIII, 8. 4. Freinshem. ad Florum III, 9. 12. Lacones nuptias contracturi cum virginibus in obscura quadam domo includebantur, et quam quisque cepisset, indotatam abducebat. Confer Meursium Misc. Lacon. lib. 2. cap. 3. Adymachidae Libyae populi virgines nupturas Regi suo exhibebant si vellet ea usuro. Herodot. IV, 168. Gallorum veterum nuptiae per solidum et denarium, cuius effigiem habes apud Edmundum Martene lib. 1. parte 2. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 607. ubi etiam de annulo pronubo. Ius, ut vocabant, Cannagii tribuebat Principibus et dynastis pudicitiae virginalis sponsarum ipsorum ditioni subiectarum primam delibationem, vide Keyseri antiquitates septentrionales pag. 484. Dotalitias formulas exhibet Martene T. I. Anecdotor. pag. 110, 111, 122 sq. 141, 667, 765, 806, 854, 872, 894, 904, 927, 933 sq. 968, 971, 987, 991, 1236, 1283.

III. De sponsalibus apud Graecos, eorumque caerimoniis, tum paranymphis et domiducis I. Philippus Pfeifferus in Antiquit. Graecis p. 615 sq. De tribus modis nuptiarum apud Romanos 1) *usu*, si v. g. mulier vno anno cum viro, licet sine legibus, vixisset, 2) *notho vopous ispodic* per Pontificem Maximum et Flaminem Dialem per fruges et molam salsam, quae vocabatur *confarreatio*, et 3) *coemptio*, quum vxor in filiae locum veniens haereditati iustae locum faceret vide Brissonium, Petrum Pirhoem ad tit. 16. collationis legum Mosaic. et Romanar. pag. 176 sqq. Operum; Lipsium ad Taciti IV. Annal. 16. Alberici Gentilis libros de nuptiis, Gerhardum Noodt ad Digesta de ritu nuptiarum, Hottomannum lib. 2. antiquitatum Roman. et ad Tit. Instit. de Scto Tertulliano, et Ioan. Gottl. Heineccium lib. I. Antiquitatum Romanar. iurisprudentiam illustrantium tit. 10. De usu et coemptione, siue concubinato et legitimis nuptiis Quintilianus Burmanni p. 414. Boethius ad Topica Ciceronis lib. 2. pag. 779. ius connubii id. p. 783. De genuino concubinato ex mente legum Romanarum concepta dissertationem edidit Georg. Zach. Winklerus Lipsiae 1744. De conventionem vxorum in manum mariti confer Gundlingiana xxxvii. 1. Apud Christianos semper nuptias praecessit Hierologia siue *benedictio Sacerdotalis*, ut docet Tob. Pfannerus lib. 2. Obseruat. Ecclesiasticarum c. 7. Adeoque Tertullianus de pudicitia c. 4. testatur oecultas coniunctiones et non prius apud Ecclesiam professas, iuxta moechiam et fornicationem periclitari. Quicquid igitur Io. Georg. Reinhardus libro de iure principum Germaniae ante reformationem circa sacra, Halle 1717. 4. pag. 326 sq. disputet, ut probet, benedictionem sacerdotalem nec de essentia esse coniugii, neque Hebraeis nec Christianis iniunctam a Deo, quam

nihilominus sapienter retinet non diffinitur, vide et relationes ibidem A. 1717. pag. 1039. et A. 1727. p. 1019. apud Hebraeos tamen pariter ac christianas gentes eiusmodi sollempnis ac sacra confarreatio vsquequaque in vſu fuit. Confer Tertullianum II, 9. ad vxorem, Benedictinos ad Ambrosium tomo 2. p. 844. Grotium ad Matth. XXV, 1. Henr. Christ. Hochmanni tractatum de hoc argumento, qui recensetur in Nouellis Reipubl. Litterariae A. 1686. pag. 775. proditque Altorfi 1685. 4. Petri Mulleri ICrī et D. Samuelis Schelwigii de antiquitate et B. Christ. Kortholti de necessitate consecrationis nuptialis, Kil. 1690. Gretserum de benedictionibus lib. 2. cap. 43. Io. Dougtheium in analeſtis sacris ad Malachiae II. 14. Peatſonium pag. 31. ad Ignatium, vbi testimonia Clementis Alexandrini et Tertulliani, et Gihberti librum gallicum: *Histoire de l'Eglise sur le Sacrament du Mariage depuis Jesus Christ jusques à nous.* Parisiis 1725. 3 Voll. 4. Plures ordines siue formulas veteres benedicendi Nuptias ſubiunxit Edmundus Martene ad calcem partis secundae libri 1. de antiquis Ecclesiae ritibus. In benedictione nuptiarum et sepulturis et in quibuslibet sacramentis ecclesiasticis aliquid exigere, ſimoniacam prauitatem vocat et sub excommunicationis poena interdicat Alexander III. epistola ad Antiochum Remensem Tomo secundo nouae collectionis Marteniae p. 954. Etiam sponſis apud Graecos mos sacra facere atque *ὄνει προσέλασθαι*, vt loquitur Plutarchus in narrationibus amatoriis p. 772. Confer quae de sacris ante nuptias fieri solitis Potterus *Archaeolog. Graec.* p. 609. et Io. Boiuinus p. 785. ad Niceph. Gregoram, vbi habes *ὄνει τῆ ἀνάκαλιπτήρια*. Indorum *γαμικὸν χρίσμα* memorat Philostratus III. 1. De proxenetis, (Gretſerbern) qui etiam *προμνήσορες, προμνάμενοι*, auspices nuptiarum, (not. ad Chryſost. tom. 8. edit. Saul. p. 327.) eorumque praemiis vide quae viri docti ad Digesta lib. 50. tit. 14. de proxenetis. Ritus *proclamationis* ante nuptias recentior est, et quandoque propter certas causas omittitur, quae de re vide B. Io. Mullerum in defensione Lutheri defensi cap. 6. et D. Ludouicū Menkenium in exercitatione de omiſſa proclamatione Sacerdotali edita Lipsiae A. 1703. Communiter primum receptus hic mos in Occidente videtur post Concilium Lateranense vndecimum (A. C. 1215.) cuius capite § 1. Innocentius III. statuit, vt quam matrimonia fuerint contrahenda in Ecclesiis, per presbyteros id publice proponatur, competenti termino praefinito, vt intra illum qui voluerit et valuerit, legitimum impedimentum opponat, et ipsi presbyteri nihilominus inuestigent verum aliquid impedimentum obſiſtat: quumque interea apparuerit probabilis coniectura contra copulata

³ Allegatur in decretalibus lib. IV. tit. 3. cap. 3. de clandestinis desponsat. Male quidam citant Concilium Lateranense Ao. 1039.

palam contrahendum, contractus expresse interdicuntur, donec quod fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis. De validitate coniugii per benedictionem Sacerdotis depositi consummati, disquirat D. Christianus Thomassius Regulari dissert. edita Lips. 1689. Contractus antequamalis formula A. 1231 existat apud Misatum codice donaldoum Tomo primo pag. 305.

IV. Legibus civilibus, non potestati Ecclesiasticae subiacere matrimonium contendit et ex antiquitate confirmare conatur Marcus Anton. de Dominis lib. 5. de Republ. Eeclef. cap. 11. et post Honnequinum Io. Launoius in Abro, qui inscribitur regia in matrimonium potestas, siue de iure saeculariura Principum Christianorum in sancte adis impedimentis matrimonium dirimentibus, Paris. 1675. 4. impugnat a Theologo Parisensi in observationibus ad Launoii librum, editis Louanii in 4. et a Dominico Galefio in tractatu cui titulus: Ecclesiastica in matrimonium potestas. Romae 1676. 4. Launoius amicis suis saepe testatus est librum illum se scripsisse iniuriam et contra animi sententiam iussu superiorum, ut refert Aneillonius in Miscell. criticis tom. 2. p. 330. Galefio tamen opposuit librum, eandem sententiam propugnamentum acerrime, qui inscribitur: Contentorum in Galefii Ecclesiastica in matrimonium potestatis errorum index, Paris. 1677. 4. Mediam sententiam defendit Io. Gerbasius, Theologus Sorbonicus, in tractatu irenico-Galliae edito de potestate Ecclesiae et Principum in impedimenta matrimonii, cum praxi impedimentorum, hodieque valentium. ibid. 1690. 4. Ab illo tempore sententia Launoii defenditur etiam a Iacobo Boileau. Vide Eliam du Pin tom. 19. pag. 68. sq. E Protestantibus Ioan. Samuel Stryeckius in dissertatione de reliquiis sacramenti in matrimonialibus, quam eius sub praesidio Ioan. Philippus Odelem Halae. 1704. defendit, matrimonium non nisi contractum civilem esse affirmavit. Quam sententiam sub examen vocarunt e saero ordine Val. Ern. Loescherus in relationibus innoxis A. 1705. p. 118. sqq. et Michael Henr. Reinhardus in meletemate de sanctitate matrimonii christiani aduersus contractus mere civilis conuictum, inserto iisdem relationibus innoxis A. 1717. p. 1037 et 1113. Ex ordine Ictorum Mich. Henric. Gribnerus in dissert. de his, quae ex iure Protestantium matrimoniali ad reliquias sacramenti perperam referuntur. Witeb. 1715. 4. Ad quorum argumenta respondit Ioan. Philippus Odelem in Apologia dissertationis de reliquiis sacramenti in matrimonialibus. Brunsvic. 1716. 4. De rebus matrimonialibus copiose agit Iustus Henning. Boehmerus Tomo III. iuris ecclesiasti. Protestan-

⁶ Du Pin T. 18. p. 201. sqq. qui Launoii partes tuetur.

iam. Idem singularem dissertationem de iure Principum Protestantium circa sollempnis matrimonii Ecclesiastica edidit Halae 1718.

V. De muneribus, quibus donati sunt recens nupti siue nōgami, vide Buxtorfii Lexicon Rabbin. pag. 2537. Hesychium et Apostolii proverb. *ἡμετέρας*, Io. Philippi Pfeifferi antiquitates Graecas p. 633. et Io. Aug. Groebelii commentationem de donis nuptialibus, in Io. Gottl. Bidermanni selectis scholasticis vol. I. p. 751. sqq. Aedem publicam nuptiis celebrandis destinatam Graeci vocabant trinympion siue nymphaeum, quae vox occurrit etiam apud Malalam in chronico pag. 314. De Epithalamis, hymenaeis, thalassione, versibus fescenninis, vide quae viri docti ad Catullum et Iani Guilielmi Verisimilia II. 19. Brissonium de formulis lib. VIII. 719. seq. Pfeifferi Antiquitates Graecas pag. 633. 639. Theodorum Prodromum in amaranto p. 458. De Epithalamiis Hebraeorum nuptialibus prodiit commentatio Petri Zornii, Hamburgi 1722. 4. Idem quoque edidit dissertationem de antiquo aenigmatum in coenis nuptialibus Hebraeorum, Graecorum et Romanorum vlt. 1724. Apud Romanos et alias gentes sponsae obnuptae, iisque praetatae faeces. Vide Petronium Clariss. Burmanni pag. 87. 88. et Benedictinorum notas ad S. Ambrosium tome 2. p. 844. De coronis nuptialibus, singularis liber Maderi extat, et idem argumentum attigit Paschalius in opere erudico de coronis, Rittershusius lib. 2. sacrarum Lectionum c. 9. Io. Gottl. Bosseckii *επιφωρίματα* sponsi et sponsae Lipsiae 1740. et Io. Frid. Hirtius de coronis nuptialibus apud Hebraeos. Ienae 1748. De annulo pronubo praeter Kirchmannum et alios qui de annulis scripserunt, singulari dissertatione, quam supra p. 855. iam laudauimus, agit Petrus Mullerus. Vide et antiquitates Graecas Pfeifferi p. 625. sq. et Lindebrogium pag. 1355. ad Codicem Legum antiquarum, qui sponsas etiam sponsis annulos misisse, ex Praisci excerptis de legationibus obseruat. De oblationibus siue muneribus nuptialibus quorum iam meminimus, poculo vitreo vino pleno eiusque contractione et similibus ritibus vide B. Io. Faes in mantissa ad Doughejum de calicibus eucharisticis p. 13. sq. De paranymphis Grotius ad Matth. IX. 15. vbi etiam de domiductione sponsae ad maritum. De Paranymphis apud Hebraeos singularem dissertationem edidit idem Hirtius, Ienae 1748. De vxoris domiductione vide quoque Brissonium lib. 1. antiq. iuris cap. 18. De mors spargendi nuces Seruius & Cerda ad Virgil. Eclog. VIII. 30. De ornamentis sponsi et sponsae apud veteres vide Samuel. Gerlachii commentar. Halae 1734. De cinerum apud Hebraeos vsu nuptiali comment. Paulli Theod. Carponii, Rostochii 1739. De conuinis nuptialibus, plura apud Stuckium videri possunt lib.

lib. 5. p. 24. sq. in antiquissimis codicibus, Sen. Petium ad Leges Atticas p. 151. sq. Casaldum item et Laurentium Tomo VIII. thesauri Gronov. p. 1311. et 1346. Vrsinum pag. 383. arboreti biblici, et Daniel. Traugott Mullerum in programmate de causis conuiuiorum nuptialium, quod exstat in L. G. Bidermanni selectis scholasticis Vol. 1. p. 732. sqq. In praesenti suffecerit notare, quod apud Graecos et Latinos scriptores vocabulum nuptiae et ~~ymus~~ pro conuiuio nuptiali ponitur. Vide quae viri docti notant ad Matth. XXII. 2. Menag. ad Laertium pag. 42. Cockerti indicem ad Terentium in vocabulo *nuptiae*. Exstat quoque breuia Gabr. Marquardi diss. de coena nuptiali Lipsiae 1692. edita. De caedis quae solebant neogamis praeferi, differit et Delrio in Comment. ad Senecam Tragic. p. 14. sq. Tristanus in numis Imperator. tomo 2. p. 653. Vigenerius ad Philostrati Comum, et Mezeriacus ad Ouidium T. 1. p. 188. sqq. De Zonulae solutione idem Mezeriacus ibid. p. 179. sqq. Iulius Carol. Schlaegerus in commentatione de Diana ~~Λουί-ζωα~~. Hamb. 1735. 4. Spanhemius ad Callimachi hymnum in Iouem v. 21. et Ioan. Schraderus ad Musaeum p. 341. De Pronuba sponfam in lecto collocante Mezeriacus ibid. p. 182. sqq. De Deo domiduco et aliis diis nuptialibus adeundus Franciscus Pomey in pantheo et Dempsterus ad Rosinum p. 385. 395. De fescenninis carminibus Menagius in Orig. Gallicis vocabulo *charivari*, Dacerius ad Festum et Horatii lib. 2. Epist. 1. Talestii nomen vnde originem duxerit tradit praeter Liuium l. 1. c. 9. et Plutarchum in Romulo, idem Plutarchus in vita Pompeii p. 620. sq. et in quaestionibus Romanis. Erudita de carminibus nuptialibus diatriba Io. Christoph. Busmanni prodiit Helmst. 1710. 4. Ritus varios nuptiales, Graecorum maxime, tangit etiam Aueranios dissert. 28, in Thucydidem. Ad inscriptionem Gruter. p. ccc. xlix. 2. *homini bono, viro obsequentissimo* vide Gundlingiana XXXVIII. 2. In praeuas consuetudines et mores dissolutos suorum temporum in nuptiarum sollemnibus multis verbis inuehitur Chrysofostomus homilia XII, in 1 ad Corinth. Tomo X. edit. nouae p. 104. sq.

VI. Gradus prohibitos lege diuina exponunt Interpretes, ad Leviticam XVIII. Io. Seldenus de iure Naturae lib. V. et in vxore Hebraica lib. 1. prioribus sex capitibus, B. Io. Gerhardus et alii Theologi Loco de Coniugio, Io. Bartholdus Niemeierus, Theologus Helmst. in dissertationibus de consanguinitatis et affinitatis gradibus Helmst. 1699. 4. Theod. Beza de repudiis et diuortijs tomo 2. Opp. p. 66. sq. Paullus Hulsius in historia sacra turpitudinis incestae. Groningae 1714. Gundlingiana XXVII. 3. Io. Mich. Langius in dissertationibus tribus de nuptiis prohibitis, Altorfii 1709. Christoph. Matth. Pfaffus in dissert. de non appropinquando ad carnem carnis suae. Tub.

1729. et recusa *Ibid.* 1742. Id. Heumannus in *dissert. de fontibus Iegum conubialium*. Altorfi 1754. Io. Dav. Michaelis in *libello Germanice edito von den Ehegesetzen Mössis, welche die Heyrathen in die nahe Freundschaft untersagen*. Goettingae 1755. 4. Iac. Perizonius in *diatriba de constitutione divina super ducenda defuncti fratris vxore*, Deut. XXV. 5. Quod praeceptum affirmativum derogare negatio; Levitici XVIII. 16. et XX. 21. affirmant Iudaei apud Seldenium p. 61. et 66. vxoris Hebraicae. Vide et interpretes *ibid.* XXII. 25. Vtrum fas sit Christiano fratrem vel vxoris suae defunctae sororem ducere? superiore et nostro seculo variis scriptis disceptatum fuit. Negativam sententiam defendunt praeter alios complures B. Aegid. Strauchius in *tractatu Germanice edito: daß Gottes Befehl, du sollst deines Weibes Schwester nicht nehmen, doch feste stehe*, Witteb. 1699. D. Mich. Haumannus, Superintendentens Bremensis, in *defensione responsi Mössis contra matrimonium cum defunctae vxoris sorore*, opposita coeurrentibus Iudaeis et novatariantibus Iesuitis; Gieslæ 1664. 4. Antonius a Mara siue Elias Schnegassius, ICrus, Hamburgi 1697. mense Maio denatus, in *diss. de coniugio iure naturae et lege divina prohibito priuigni cum priuigna, duorum fratrum cum duabus sororibus, patris et filii cum matre et filia: inter vitricum et viduam priuignae, inter viduam defunctae priuignae* Rost. 1693. 4. Robertus Wackefeld in *Cotiser*, siue fragmento codicis Wackfeldi, in quo probatur coniugium cum fratria illicitum esse, Lond. 1527. 4. D. Frid. Ernest. Keinerus; Superintendentens Quedlinburgensis; in *scriptis aduersus D. Io. Melchior. Goetzium, Antistitem Halberstadtensem*, editis; B. Tho. Irrigius in *Historia Synodæ Pictaviensis* p. 52. sq. Theologi Marpurgenses in *responsio* A. 1718, dato, quod A. 1737. in quarto prodit: *Gründliche Untersuchung, ob vermöge des Göttlichen Befehles erlaubet ist, daß jemand seiner verstorbenen Frauen Schwester heyrathen dürfe*; et nominissime B. Romanus Tellerus in *annotationibus ad versionem germanicam commentarii in vnaetsum S. C. e Theologorum Anglorum scriptis concinnati*, Vol. secundo pag. 206. et Theologus ille celebris, qui suppresso nomine Bibliothecae. Hamburg. miscellaneae Vol. 11. p. 366. inferendum curauit *Gutachten wegen Heyrathung der verstorbenen Frauen Schwester*. Contra vero non solum Potentissimus Borussiae Rex, Fridericus II. euulgato A. 1740. singulari edito, subditis suis matrimonia, in Sacra scriptura claris verbis non prohibita, ineunda celebrandaque concessit, sed quoque dispensari posse a Pontifice disputat Arcadius VII. 31. p. 643. sqq. de sacramentis, immo licitumque esse

7 Improbantur nuptiae illae Can. XIX. Apostol. Ancyran. XXV. Can. II. Neocaesar. Vide etiam Zonaram ad Can. LXXXVIII. S. Basilii, in Synodico Magno Beueregü p. 224. sq.

8 Exhibent illud Acta historicoecclesiastica Vol. V. p. 869.

est. cum sorore uxoris defunctae coniugium tractat Theobaldus Helmstadiensis Dan. Hoffmannus, Christoph. ib. Bucholtius, Orus Kurentensis, Wagenfeldius in libro A. 1705. Germanice edita ad calorem vrbis hinc de ratione legendi scripta Iudeorum Germanice, Hebraico charactere exarata, et alii, D. Grozius modo memoratus in libro, cui titulus: Die annoch ungefrante Ehe der Ehe mit der verstorbenen Frauen Schwester, qui et aliorum testimonia addidit, et nouissime Georg. Henr. Aylmer in dissertatione de iure dispensandi circa connubia iure diuino non diserte prohibita. Göttingae 1745. Sigismund. Jac. Baumgarten fasciculo quinto consiliorum theologicorum p. 284. sqq. Anonymus K. in commentatione germanica: Rechtliche Behauptung der Ehe mit einer verstorbenen Frauen Schwester. Hamburgi 1751. 4. et Ioan. Frid. Wilhelmus Ierusalem in commentatione eadem Germanice edita: Beantwortung der Frage, ob die Ehe mit der Schwestertochter nach den Christlichen Gesetzen zulässig sey. Brunsvigae edita 1754. 8. quattuor aduersus obseruationibus suis recedendum curauit Ioan. Frider. Guhlingius. Chemnitii 1755. 8. His adde dispensationem Pontificis Alexandri VI. quae exhibent relationes innoxiae. A. 1727. p. 374. Et quod A. 1681. Dux Oerdingensis Albertus Ernestus uxoris suae defunctae sororem Eberhardinam Catharinam, Ducem Würtembergicam, in matrimonium sibi inductus, hoc nomine Variorum Theologorum et Ictorum consilia requisit, quae videri possunt in libro, cui titulus: Hochangelegene und bis hieher vielfältig bestrittene Gewissensfrage, Francof. 1682. 4. Notum quoque est quod Carolus Bibunt, Anglus, qui primores duos fratres Philostrati de vita Apollonii Anglice cum notis edidit, itemque alia nonnulla, alienum a Christiano religione animum spirantia, idem A. 1693. seipsum interfecit, quod viduam a fratre suo relictam ducere prohibitus fuisset, quod legitimum esse matrimonium probare conatus est in libro postumo, Oracles of Reason p. 135. sq. Conf. Baellii Lexicon in voce Apollonius, tomo 1. pag. 313. edit. prima. Hisque adde quae pro eiusmodi coniugio Grozius lib. 2. de I. B. et P. cap. 5. §. 14. qui tantum Epistola 326 et 327. proficitur a Principe posse illud matrimonium, vt quemlibet alium contractum, prohiberi. De coniugio Iacobus binas fortiores ducentis agit D. Io. Frid. Mayerus in diss. inaugurali Lipsiae edita 1674. in cuius praefatione tangit Caini et Abelis matrimonium cum fornicibus suis inuam. De coniugio Abrahami cum sorore semitGermana praesens Interpretis ad Gen. XX. 12. edi Sektenu de iure naturae p. 564. Baylit Lexicon in Sans. Videnturque hoc loco annotandum, quod Solon quoque Atheniensibus permisit ducere sororem ex patre non sororem vterinam. Adde Suidam in Κίμων, Muretum l. 15. Var. Lectionum q. 5. Gebhardum ad Corn. Nepotem in vita Cimonis. Contra Lycurgus permittit sorore δημογάστρω prohibuit.

hibuit fororem ex patre; v. notat Philo. Iudasus lib. de legibus special. ad præceptum VI. p. 602. (Vol. II. p. 303. ed. recentissime.) Alioqui communibus Graecorum legibus fratrum et sororum germanorum coniugium vetitum esse constat vel ex Artemidori l. 5. c. 24. quibus accedit Plato octavo de Legibus. Similiter Macedonibus non permittum cum sorore coniugium probat Henr. Noris in Epochis Syro-Macedonum p. 135. sq. Persis contra sororum conu-
hium, vti matrum quoque fuisse legitimum, plurimum testimonio constat, vide Menagium ad Diog. Laërt. p. 6. Freinshem. ad Curtii VII. 2. sect. 19. Rittershusium ad Isidorum Pelusiotam lib. 1. Epist. 464. De Parthis Lucanus VIII. 403. sqq. De Aegyptiis idem Freinshemius ad Taciti lib. 2. Annal. cap. 3. Witfius in Aegyptiacis p. 98. sq. Valerius in excerpta Petrariciana p. 13. sq. De Atheniensibus, quod apud illos quoque legitimum cum sorore conuubium fuerit, res nota, v. ex Nepotis praefatione. Conf. Paul. Voëtium in notis ad Herodianum p. 71. sq. Desiderium Heraldum lib. 1. Adversar. c. 14. qui et ipse notat apud Athenienses, vti paullo ante observabam, permittum fuisse coniugium cum sororibus consanguineis siue ex vno patre susceptis, non vtrius nec germanis: apud eosdem tamen pupillae, et matri, pupillorum pubere tutori aut eius filio non licebat, neque matri cum tutore eiusve filio habitare: Conf. lib. 2. c. 10. Sam. Petrum ad Leges Atticas, p. 447. sq. et Menagium ad Laërt. p. 33. Hodieque Barbaros in Ludouiciana australiores narrat Hennespinus ternas quandoque sorores simul matrimonio sibi iungere, tranquillus sibi matrimonium ea ratione spondentes. Praeterea quod in fabulis Saturnus Opem sororem, Iupiter Iunonem sororem duxisse prohibetur, et quae de Britannis Caesar. lib. 5. c. 14. Matrimonium porro cum uxoris sorore vel fratre mariti, quam inter Christianos non inaudizum fuit, vide quae de Honorio Imperatore quas filias Stiliconis ducente Pet. Baylius in Lexico, et quae de Iulio secundo, Arthuri et Henr. VIII. fratrum coniugium cum Catharina Ferdinandi Hispan. Regis filia dispensante Boffetus tom. 1. variorum Ecclesiarum protestantium p. 321. Sed et indultu Pontificis factum est, vti Ferdinandus Siciliae Rex Iean-
nam Patris sui sororem, Io. Casimirus Rex Poloniae duas interiecto tempore sorores et Rex Portugalliae Petrus, 9 fratris tunc adhuc superstitis uxorem duxerit: Emanueli iudem Portugalliae Regi concessum, vt duas succedente tem-
pore sorores, aliis permittente Papa Martino V. vel Calixto III. vt germanam sororem in uxorem acciperent, iam a multis animaduersum. Confer Pauli Hulli Historiam sacram turpitudinis incestae, Groning. 1714. 3. p. 37. Cet-
terum quanquam genus plurimae in conuubis eriam consanguineorum ¹⁰ aperte
incestus

⁹ Staat von Portugall, T. 1. p. 711.

¹⁰ Confer de nuptiis consobrinorum Euerardi Ottonis dissertationem, quae secunda est partis primae eius dissertationum Tractati ad Rhenum 1723. 4. editarum.

incestus admiscere non dubitarunt, ut pluribus exemplis demonstrant. Tinquellus ad Laeg. 7. conubialera, et ad Alexandrum ab Alexandro lib. I. dier. genial. c. 24. Non omnes tamen neque in omnibus ita fuerunt a sensu huius rei alieni, ut non et ipsi incestuosas atque indegēs nuptias condempnarent. Sic Cicero pro Cluentio in matrimonii genere cum socra invehitur his verbis tom. III. edit. Gronovianæ p. 278. *Natis generis socrae, tollis iusticiis, nullis auctoribus, sanctis conditibus. O mitteris scelus incredibile et praestes hanc unam in omni vita inauditam.* Quibus multi persuasi erant etiam bruti animantia ab incestu eiusmodi fororū v. g. matrum, filiarū, etc. abhorrere. Sic notum illud Senotæ Tragicæ:

*Ferae quoque ipsas Veneris existunt nefas,
Genorisque leges infcius servat pudor.*

Adde quae ex Aristotelis mirabilibus de canclis Aelianus l. 6. historiae animalium c. ultimo, et Georg. Pisides Cosmurgiae v. 910. sqq. de equis, Hieron. Rorarius de ratione brutis competente p. 72; de aliis animantibus Bonifacius l. 1. Historiae Ludicrae c. 4. Quanquam sublestae fidei esse videntur, quae de animantibus hisce scriptores hominibus tradidit. In Insula Ceylon, et apud Siameses incestum solis esse licitum Regibus tradunt itineraria. Apud Tschinenses in omnibus religioſissime observatur ne quis uxorem omnino sibi ducat cognominem, tametsi nulla sanguinis inter utrumque intercedat necessitudo. Tschinensium porro cognomina haud paulo praeciosa sunt quam apud nostrates, neque enim mille numerantur, nomini vero licet notum aliquod cognomen effingere, sed ex iis quae antiquo usu accepta sunt, vnum habeat oportet, et quidem illud à maioribus, patrum non matrum serie deductum, nisi forte quis in alienam fuerit familiam cooptatus. Affinitatis et consanguinitaris gradus in diverso cognomine nihil attendunt, atque ita proles suas consubio iungunt cum maternis propinquis in quolibet fere gradu. Vide Nic. Trigantium de regno Sinico p. 188. sq. De Ecclesiae Latinae sanctione matrimonium cum compatre sine patrino consensu baptisiali verum iudicante ex institutione Papae Theodoti, atque duos tantum concedente diversis sexus susceptores, ne matrimonia impediatur, iam supra notare me, quum de baptismo agerem, mentini. Aeboreat consanguinitatis sine delineationem graduum videre licet in Ictorum libris passim expositam libro 38. Digestor. Graecam vero cognationum et affinitatum delineationem ex codice MS. vulgavit Nesselius in Catalogo Bibliothecae Vindobonensis Parte V. p. 52. & ex'co Tenzelius in dialogis vernaculis menstruis A. 95. p. 66. Adde Heinaecium deliquat. ecclesiae graecae P. 15. p. 392. Quemadmodum apud Hebraeos lex fuit, ut orbis qui erat genere proximi, eam in matrimonium duceret, vide

praeter falsipores, qui de exultatione commentati sunt, supra p. 863. citos Grotium ad Math. l. 16. Talmudicos in tractatu *ḥoḥa* Folio III. Surenhusii sub iniuria. Maimonidem lib. V. c. 3. Isaacum Kero in Arba Turim parte III. c. 69. fol. 40. sqq. Wagensteinum ad Socin. p. 65. Seldenum de uxore hebraea lib. l. c. 12. pag. 98. et de successione in bona defunctorum c. 13. Perizonium in adbeiffosum pag. 165. contra Schefferum et Christoph. Savagii dissert. de ipse Leuiticus apud Hebraeos, Altorfi 1691. 4. in et apud Atticos eadem lex obtinuit, vide quae viri docti ad Terentium Adelph. IV. 7. et Phormion. l. 2. act. II. 3. Samuelem Pottum ad leges aethiopes p. 452. sq. Ioan. Meursium in themide attica lib. l. c. 13. Plutarchum in Solone p. 89. et Desider. Heraldum in *ḥoḥa* in *ḥoḥa* p. 25. Instrumentum nuptiarum leuiri ex lege Deut. XXV. 9. fratri semen excitari vide in relationibus innoxii A. 1712. p. 971. sqq. Contra Paederastiam, si quis ingenuum stuprauerit, data est lex Scantia, de qua exstat Io. Frid. Christii dissertatio, Halae 1727. De adulterorum poenis vide Lindobrogium p. 1349. ad eodem legum antiquarum.

VII. De divortiiis apud Hebraeos consulendi sunt Commentarii ad cap. XXIV. Deut. Talmudici in Tr. Gittin tom. 3. p. 322. sq. edit. Surenhusianae, Seldenus lib. 3. uxoris Hebraicae, Thomas Paus de divortiiis Iudaeorum Lond. 1603. 4. Grotius et alii ad Math. V. 31. Io. Buxtorfius in libro de sponsalibus et divortiiis Hebraeorum iam supra a nobis laudatos Augustinus Calmetus ante commentar. in Deuteronomi T. 1. p. 378. sqq. et P. 2. disquisitionum Biblicarum ex aempret. german. p. 135. sqq. Ioan. Iust. Sonnenschmid ad Maimonidis tractatum de divortiiis, senae 1718. Io. Mich. Langius de divortiiis, Berol. 1716. 4. Serenius Gallaeus ad Lactantium p. 748 sq. Ioan. Marckius syllog. dissert. V. T. p. 189. Guffelii Vesperae Groning. p. 147. Chr. Gottl. Frid. Wolfii dissertatio de divortio Hebraeorum, Lipsias 1739. et Chr. Matth. Pfaffius in dissert. de causis divortii, Tubingae 1732. Formulae Iudaicae libelli repudii, quam praeter Mattheum memorat Iosephus l. 4. c. 8. sect. 23. et libro XV. 11. in Graeco (e. 9. in Latino) exhibent Sam. Petrus c. 22. Var. lectionum, Fesselius l. 2. aduersar. c. 1. Seldenus l. 3. uxoris Hebraicae c. 24. Buxtorfius in Synagoga Iudaea p. 644. Henricus Palmrooth in dissert. de libello repudii, Vpsal. 1703. 8. et Henric. Mollecas semicenturia secunda, quest. 17. *Scriptos vero sum in haec sententiam, ut extulit etiam Grotius loco laudato. *Alia sponsae nullius casu te uxorem habentis meam dimittere a me, deserere ac repudiare detrent, iamque adeo te dimitto, desero, ac repudio, atque a me elicio, ut tuus sis potestatis, tuoque arbitrari ac libitu spoliaber disteder, neque id quicquam vlla temporis prohibebit, atque ita dimissa esto, ut cubas viro tibi**

sibi nubere liceat. Confer Clariss. Surenhusii praef. ad tom. 3. Misnae *** 2. b. qui formulam renunciationis sponsaliorum exhibet tom. 3. p. 227. e Wagenleilio ad Soram. Quum vero prius maritis tantum integrum esset vxores dimittere ob grauiores causas, quod vero negauit Ioan. Carol. Beheim in dissert. de diuortio a Deo Iudaeis nunquam praeepto neque etiam legaliter permisso, Altorffii 1729. (quamquam ob leuissimas id factum saepe, indignatur Malachias cap. 2. v. 16.) ab eo tempore euenit, vt etiam vxores possent diuertere a maritis, iisque libellum repudii mittere. Confer Interpretes Marci X. 12. Io. IV. 38. 1. ad Corinth. VII. 27. et Danzii dissert. de vxore maritum repudiantem, recusam in Meuschenii N. F. ex Talmudo illustrato, p. 677. sqq. et Christoph. Justellum ad canon. 105. codic. ecclesiae vniuersae. Prima autem fuit Salome; quae discedere a marito suo ausa est, vt notat Iosephus p. 532. edit. Lipsiensis deinde eius exemplum plures sunt insequutae, vt Herodias, de qua idem Iosephus p. 626. Thecla, de qua Epiphanius tom. I. p. 1048. et Basilius Seleuciensis in vita Theclae. Conf. Seldenum in vxore Hebraea, p. 401, 410. et 315. sq. Valebatque libellus repudii, vxoris manu scriptus, modo testium subscriptio adesset. Confer Mishnam Surenhusianam tom. 4. p. 331. Apud Athenienses vxor diuortii suae ἀπολέψεως, (nam si vir vxorem dimitteret, vocatur ἀποσημνή) tabulas ad Archontem deferre ipsa iubebatur, quae diuertere a viro vellent, quemadmodum Hipparchia Alcibiadis vxor factura inducitur ap. Plutarchum. Confer Meursii Phamidem Atticam l. 2. c. 19. Sam. Petrum ad Leges atticas p. 459. Scaligerum ad Eusebium p. 173. seq. & Potteri Archaeolog. IV. 12. De iure diuortiorum apud Romanos recepto plura Henricus Browerus praeclearo opere de iure connubiorum lib. 2. cap. 31. Apud illos quidem diuortium inauditum fuit per annos amplius quingentos ab V. C. primusque repudium vxori misit Spurius Caruilus, sterilem caussatus, vt testantur Plutarchus in Romulo p. 39. in vita Numae et questione Romana 13. Valerius Max lib. 2. c. 1. sect. 4. Gellius IV. 3. quibus addit Terrullianum cap. 6. apologetici et in libro de monogamia, qui fere sexcentos annos sine diuortio exactos fuisse scribit. Ab eo tempore vsque adeo frequens fuit vxores dimittere, vt Seneca dixerit, illustres quasdam ac nobiles feminas non Consulum numero sed maritorum, annos suos computare et exire matrimonii causa, nubere repudii. Romulus quidem teste in eius vita Plutarcho prohibuerat vt vxor virum repudiaret, viro autem permisit, tum demum vxorem dimittere, si beneficio liberis sustulisset, vel subdititium partum supposuisset, vel adulterium admisisset. Confer Senecam lib. III. cap. 16. de Beneficiis et IV. 27. Sed crebro etiam apud Romanos vxores a viis suis diuertisse testatur Iuuenalis VI. 20.

- - - - Sic sunt octo meriti,
 Quinque per autumnos.

atque Martialis VI. 7.

- - - - toties quae nubit, adultera lege est.
 Offendor moecha simpliciore minus.

Vide et si placet Asterii homiliam tomo 1. Auctarii novi Bibl. Patrum Combe-
 filiani p. 82. Charondas quoque apud Thuriolos lege sancierat vt vxori lici-
 tum esset coniugis in locum quemuis alium in matrimonium adsciscere, priore
 repudiato: ita quidam, vt maziso quoque liceret vxori nuptium remittere.
 Accidit igitur vt quodam tempore vxor aetate integra prouectioretn maritus
 desereret, qui vt mos erat gutture laqueo inserto mutationem legis suavit in
 eam sententiam, ne hoc alia ratione fieri concederent, nisi vt vxor nec iunio-
 rem duceret maritum, nec iuniori vxori nuberet maritus, quam prior fue-
 rat, populi que suffragio mutationis huius suasio comprobata est, vt refert
 Diodorus Siculus lib. XI. p. 421. Confer de diuortio apud Romanos recepto
 Henr. Browerum lib. 2. de iure conuubiorum cap. 31. et Zach. Huberum de
 ritu et licentia diuortiorum apud Romanos Tomo secundo eius dissertationum
 pag. 127. sqq. Formulas diuortii apud Romanos tradit Brissonius lib. VIII.
 formul. p. 700. sq. et Bonifacius lib. 1. Historiae Ludicrae c. 64. In anti-
 qua Saxonia quum nulla adhuc esset Christi cognitio, si virgo in paterna domo
 vel maritata sub coniugio esset fornicata, manu propria strangulatam crema-
 bant corruptore super fossam sepultae suspensa, aut cingulotenus vestibus ab-
 scissis flagellabant eam castae matronae et cultellis pungebant, et de villa in
 villam missae occurrebant nouae aliae flagellantes, donec interimerent. Vide
 Albericum monachum trium fontium ad A. C. 751. Christiani quoque vete-
 res a diuortio non plane abstinauerunt, sed post repudium, quod fere solius
 adulterii causa faciebant, secundas nuptias iugerunt. Confer Cotelierum ad
 Patres Apostolicos tom. 1. p. 87. sq. Io. Schikeri obseruationes ad Augustinum
 de adulterinis coniugiis, Steph. le Moyne in Variis sacris tomo 1. p. 291.
 Henelium in otio Vratislaviensi cap. 48. Petauium lib. 2. diss. Ecclesiast. cap. 8.
 Seldenum in vxore Hebraica lib. 3. c. 22. sq. et Io. Meyeri vxorem Christiana-
 nam diss. 3. Amstel. 1688. 4. De diuortii inter Christianos tempore Caroli M.
 vide Illustrissimi Bunauii historiam Germaniae T. 2. p. 336. sq. 360. Vt omit-
 tamus quae de diuortii etiam extra adulterii casum licitis disputant Leo Iudae
 in Epistolis ad calcem tomi tertii rerum Alemannicarum Goldasti, tum Erasmus,
 Bucerus, Io. Miltonus, et Marcus Antonius de Dominis scripto de metri-
 monio, de quo Bzouius ad A. C. 1479. n. 20. F. 18. p. 173. Vide et Salma-
 sium

Sum de foenore trapezítico p. 310-316. et scriptum Londini 1715. 8. editum; an Essay upon divorcemend written for the good of both sexes.

VIII. Ex consensu nonnunquam continentiam sibi indixerunt atque abstinentiam coniuges non tantum Christiani, sed etiam Ethnici nonnulli, de quibus vide Plurarchum in Alcibiade p. 203. Aelianum lib. 3. Variarum historiae cap. 30. et Photii Bibliothecam p. 574. ex Damascio in vita Isidori. Castu et abstinencia atque *ayusia* Dii culti. Vide Theodorum Canterum II. 21. Var. Lect. vbi de castu Isidis et Cybeles, Cererisque Valefium ad Sozomeni V. 3. et Huetium ad Anthologiam p. 48. De Christianorum coniugum continentia consulendi Interpretes ad 1. Cor. VII. 5. Conradus Rittershusius ad Epistolam 4. Saluiani, Ioannes Sauro ad Sidonii Apollinaris lib. 9. Epist. 6. Tobias Pfannerus Parte I. obseruationum ecclesiast. p. 406. sq. Godf. Arnoldus von der Ehe der ersten Christen cap. 10. Pamelius ad Tertullian. p. 429. Elmenhorstius ad Gennadium p. 198. sq. Saresius ad Nilum p. 599. Rosweidus ad vitas Patrum p. 783. sq. Barthius in aduersariis p. 2935. Inter Iudaeos quoque similis abstinencia coniugum non inusitata fuit, et Iosephus testatur se 30. annos natum cum coniuge sua summa continentia vixisse. Praecipue vero ad sacra sollempnia Ethnici pariter et Iudaei continentia se praepararunt, vt docent Grotius, Clericus et alii Interpretes ad Exodi XIX. 15. et 1. Sam. XXI. 4. Similiter apud Christianos viguere leges et consuetudo continentiae coniugalis diebus dominicis, festis et quadragesimae, tum antequam ad Eucharistiam accederetur, vid. Augustini Sermonem 3. de Tempore, Ionam Aurelianensem lib. 2. Instit. Laicalium c. 10. 11. 18. Io. Mabillonium in notis ad Wafelinii Epistolam de continentia coniugatorum ante communionem, tomo I. miscell. p. 345. sqq. (p. 472. ed. nouae.) Corelerium tom. I. monumentorum p. 433. et tom. I. Patrum Apostol. p. 75. 76. sq. et Edmundum Martene in ritibus Ecclesiasticis, vbi de coniugio agit, lib. I. parte 2. p. 611. sq. Coelibatus apud gentes plerasque omnes opprobrii loco, vel, vt apud Romanos etiam poenis obnoxius per legem Iuliam Papiam, sive Papiam Poppaeam. Confer Camillum Siluestrum ad Iuuenal. IX. 87. Iustum Georgium Schottelium de singularibus antiquis in Germania iuribus c. 1. vbi de iure misogamorum, (vom Hagestolzen-Recht) de quo etiam Ioan. Wernerus Gericken in supplemento ad Schottelium cap. 1. Io. Balthasar Wernher in dissertatione de iure circa Hagenstolziatus, Witteb. 1724. Io. Georg. Schertius in diss. de iure circa Hagenstolziatus, Argentorati 1726. et Ioan. Paullus Kressius in dissert. de iure Hagenstolziatus, praecipue in ducatu Guelpherbytano, Helmst. 1727. Contra quam quum nonnulla moneret Io. Petrus de Ludewig in dissert. de differentiis iuris Romani ac Germanici in Hagenstolziatu exule in Germania, Ha-

le 1727. euulgata, ad ea respondit in repetita huius dissertationis editione quas Helmstadii 1728. prodit. Kressii ouultam quoque suscepit anonyma quidam in animaduersionibus ad dissertationem Ludewigianam 1728. editis.

IX. Sacerdotes a coniugio nullae fere gentes prohibuerunt, si a paucis quibusdam discesseris, quales fuere Sacerdotes Rhææ sive Cybetes, Deorum maris, qui Galli etiam vocabantur, et genitalia sibi acuto lapide abscindebant: vel ciuitam bibebant, ut vires libidinis extinguerent, vide Kircherum tom. 1. Oedipi p. 240. Flaminia Iouis, vniura, vide Neapolim ad Ouidii VI. Factor. p. 230. Apud Iudæos quoque Sacerdotes et Prophetæ fuere iuncti coniugio ne summo pontifice quidem excepto, ut doctissimi quique in Ecclesiâ Romana viri diffiteri non possunt. Apostolos itidem, saltem aliquos et in his Petrum matrimonii iunctum fuisse perspicuum est, ne dicam quod Pseudo-Ambrosius in II. ad Cor. XI. affirmat omnes Apostolos, exceptis Ioanne et Paulo, uxores habuisse. Confer quas viri docti ad 1. Cor. IX. §. et Epistolam Ignatii interpolatam ad Philadelphenses. Adde Io. Frid. Mayeri dissert. de Apostolis maritis, Grimmae 1679. S. Kirchmaieri exercitationem de coniugio Apostolorum, Rotenburg. 1697. et Ioan. Andr. Schmidii diss. de Apostolis vxoratis editam Helmstadii 1704. et recusam Witteb. 1734. In veteri ecclesia licet multi mariti sibi indicerent abstinentiam, ex quo sacris muneribus admouebantur, vide quae ex Nicolao Fabro adducit du Pin T. XVII. p. 52. certum est Clericos non fuisse prohibitos a matrimonio, ad Concilium vsque Nicaenum, et quum in Concilio Nicaeno coelibatus Sacerdotum introducendus proponeretur, ei ita contradictum esse, ut rejectus fuerit. Vide Gotthardl Güntheri historiam clerogamiae ad concilium vsque Nicaenum, Lipsiae 1701. Paullatim tamen ab illo tempore magis magisque inualuit, ut Episcopi primum sub Siricio A. 385. deinde sub Innocentio I. Presbyteri, tum diaconi quoque a coniugio arcerentur, praecipue in occidente, de qua re operæ pretium est consulere dissertationem quartam vitae S. Cypriani Gallice Parisiis 1717. 4. editae subiectam, *Godfridi Bonssardi* librum editum Parisiis A. 1705. de coelibatu Sacerdotum, vbi disquirat quatenus Pontifici integrum sit coniugii veniam dare sacris ordinibus, et ex Angliis Ioan. Picardi notas ad Anselmi Cantuariensis Epist. III. 62. pag. 571. Choiseulius, Episcopus Tornacensis, in vero systemate religionis christianae et catholicae, Gallicae edito, p. 124. negat coelibatum lege diuina esse sacerdotio annexum, posseque in Graeciâ nisi aliud obstarat, matrimonium sacerdotum tolerari. Apud Orientales etiam nunc lex de coelibatu Sacerdotum Presbyterorum exulat, ¹¹ fatentibus ipsis Pontificiis

¹¹ Confer Arendium lib. VII. de sacramentis, pag. 652. sq. quâp. 706. assert. nouellam
Isaaci

tificiis apud Gundlingium p. 8. sq. ad Eusebii delineationem Ecclesiae Graecae, licet Kretzerus IV. 6. contra Graecos, ubi coelibatum Sacerdotum ructur, auctor sit in Thessalonicensi Ecclesia depositos fuisse Clericos, qui vxoribus suis quas ante clericatum legitime duxerant, cohabitassent. Dacher. spicileg. tom. 2. p. 136. sq. Archiepiscopo quoque Isaac Haberti praefixa est bulla Clementis VII. in qua Graecis Episcopis et Presbyteris vxores concedit, Habellini similiter Clericos habent conjugatos. Vide et Ravium ad A. C. 1331. num. 4. Russi vero sive Moscovitae Graecis in hoc succincentes: adeo non probant coelibatum Sacerdotum, perinde vt Andreas Carolstadius, ¹² vt ex 1. ad Tim. III. contendant necessarium esse, vt Presbyter atque Episcopus matrimonio iunctus sit, itaque nemo apud haec in sacrum ordinem cooptatur, qui non saltem coniugatus se proxime vxorem ducturum esse: vxore autem defuncta necesse est vt Sacerdotis officium exuat, et vel monasterium ingrediatur vel ad communem laicum ordinem redeat. Secundum vero matrimonium non Russi tantum et apud Graecos, sed et plerisque alios Christianos Orientales Sacerdotibus est interdictum, quod illi ita intellexerunt dictum Pauli, quo ait Episcopum esse oportere *μὴν ἑνωμένον ἀνδρῶν*. Vide Gratium ad 1. Tim. III. 2. et Epist. 279. 323. Salmasium de foenore trapezítico p. 42. sq. Andream Saulem de episcopali monogamia, Parisiis 1634. 4. Benedictinorum notas ad S. Ambrosium T. 2. p. 65. et Suidam in *μονογαμία* et *δύγαμος*. Ceterum quae ex historia Ecclesiastica pro coelibatu Sacerdotum proferri solent, fuse confutata sunt tum ab aliis tum a Georg. Calixto in libro de coniugio Clericorum, Helmslad. 1631. 4. Confer Andream Hyperium tom. II. opusculor. Theol. p. 485. sq. Philippum Moruaquum lib. 2. de Eucharia c. 9. 10. 11. 12. Iosephum Hall, decade 2. Epist. 3. p. 297. sq. Operum, et in libro cui titulus: *the honour of the married clergy maintained*, p. 719. sq. cui iungendus auctor libri itidem anglice vulgati Londini 1688. 4. hoc titulo: *treatise of the Calibacy of the Clergy, wherein its rise and progress are historically considered*. Confer potro Iac. Capellum ad 1. Tim. III. 3. Henr. Mullerum in patrocinio Coniugii Clericorum ex Oriente et Occidente: Warthoni Historiam coelibatus, Anglice editam. Sam. Basnagium Tomo secundo Annalium pag. 521. sqq. Iacobi Piffennini ¹³ concordiam matrimonii et ministerii, Christoph. Schlegnerum de coniugio

Isaci Angeli Comneni, qua Episcoporum electorum vxores tondari et in monasterium dimitti iubentur.

¹² Axiomatibus super coelibatu, monachatu et viduitate, Witeb. 1521. D. 3. *In episcoporum numero non ferendus quisquam nisi prius coniugem habuerit. Paulus perinde coniugium exigit atque scientiam.*

¹³ Noua litteraria Lipsiensis A. 1728. p. 217.

condicio sacerdotum, Hildeshae 1786: 4. *Marquardum de Salsanis* de coelibatu sacerdotum non abrogando, Venetis 1799: 4. Graues etiam rationes aduersus constitutionem de castitate et continentia sacerdotum attulit S. *Vlabrius*, episcopus Augustanus, in epistola ad Nicolaum Papam, quae vetustis litteris sine anni et loci indicio exscripta est. *Ioan. Pot. Paticolis* dissertatio, utrum S. *Ambrosius* clero suo Mediolanensi permisit, semel virginem in uxorem ducere exhibetur a Muratorio Tomo quarto scriptorum Italiae p. 127, sqq. Iudaeorum et Muhamedanorum argumenta contra coelibatum sacerdotum exhibet *Hortingerus* in *Historia Ecclesiast.* saeculo 16. P. 2. pag. 114. Ipsi Primus post coeptam sacrorum reformationem e ministris Ecclesiae Protestantibus uxorem duxit *Barthol. Bernhardus Feldkirchen*, praepositus Kembergensis, de quo singularis D. *Io. Friderici Feustkingii* ¹⁴ *diatriba* extat, et meminit *Seckendorffus* in *Historia Lutheranismi* lib. 1. p. 176. *Feldkirchenis* huius exemplum sequutus est *Carolostradius* et hinc innumeri alii, ipseque adeo *Lutherus*, confer *Rev. Io. Godfridi Olesarii* *scrinium antiquarium* pag. 192. et *B. Doctoris Mayeri* *diss. de Boria Lutheri coniuge*, de qua etiam multis agit *Baelius* in *Lexico*, voce *Borée*. De mulieribus vero *ἀγαθήσας* et fratribus *ἀνεπίστοις* sub honesto titulo in veteri Ecclesia multi scandali ansam praebentibus ac per Canones plures Conciliorum proscriptis, vide *Iustellum* et *Beuelegium* ad *Canonem Nicaen.* 3. *Trull.* 5. *Ancyran.* 19. *Gangrensem* 4. *Nicaenam* secundi *can.* 18. et 20. etc. *Dodwellum* *diss.* 3. *Cyprianica*, *Valesiam* ad *Eusebium* p. 157. *Suicerum* in *ἀγαθηροι*, *ἀδελφῶν*, *ἀνεπίστοις*, *Chrysostratum* in homilia, quae incipit: *ἐπὶ τῶν προγοῶν*, et *οἰμαὶ ψυχῆς*. *Ferdinandum Mendozam* ad *Concilium Hiberitanum* p. 1189. sqq. T. 1. *Abbei* *Josephum Binghamum* *origin. ecclesiastic.* lib. VI. cap. 2. *Arctidam* lib. VII. p. 677. sqq. *Ludov. Cresollii* *anthologiam sacram* p. 408. sqq. *Theophili Raynaudi* *heteroclitra spiritualia* p. 351. et T. 12. *Opp. de feminis per religiosos et ecclesiasticos non frequentandis*. *Edmundum Martellium* *Tomus I. Anecdotorum* p. 332. *Ludov. Antonium Muratorum* in *anecdotis Graecis* p. 185. 218. sqq. *Ioan. Filescum* lib. 1. *Selector.* p. 143. sqq. *Agnellum Honoratum* *dissertationum ecclesiasticar. Lucae* 1737. 4. *editarum* pag. 34. sqq. *Pompeium Sarpellum* *epistola Ecclesiastica* XVIII. *Gangium* in *foetaria*. *Nicolai Staphorsti* *histor. ecclesiast.* *Hamburg.* T. 2. p. 325, ubi *Alberti Cranzii*, *Decani Hamburgensis*, *mandatum* contra *sordes sodariarum* *huc concubinarum*, et *dissertationes* *Henrici Witte*, *Witeb.* 1691. *Ioan. Nic. Quistorpii*, *Rost* 1692. *Christi Sigism. Roehrensee*, *Witeb.* 1708. et *Christoph. Matth. Pfaffii*, *Tubingae* 1751. *Io. Frontonis* *dissertatio de Virginitate honorata, erudita, adorata,*

¹⁴ Vide Acta Eruditorum A. 1703. p. 334.

regiam ad Canonem VIII. Nicænum, ad Canon. III. et VII. Neocæsariensem. Digami in Ecclesia olim nec benedicebantur nec coronabantur. Vide Edm. Martene part. 2. lib. 1. de antiquis Ecclesiae ritibus p. 599. sed et Officium in bigamos apud eundem p. 660. De *caruario*, insultationibus et clamoribus fieri solitis in secundis vel tertiis nuptiis, vide concilium Turonense A. C. 1448. can. 3. Menagii origines Gallicas in voce *charmaris*, S. Bouffiaci dissert. IX. notium theologiar. p. 155. sqq. Cyronium ad decretales de secundis nuptiis. Sed et inter Ethnicos reperio qui Digamiam vel Trigamiam successivam pro crimine habuerunt, vide B. Gerhardum Læco de coniugio § 189. Berneggerum quest. 110. ad Tacitum, Io. Bæverouicii quaestiones Epistolicas p. 14. Petri Mulleri dissert. de odio secundarum nuptiarum, Jettæ 1679. et 1755. et Adolphi Caroli Burckhardi dissert. de poenis secundarum nuptiarum, Marb. 1717. 4. Apud Syriam quoque in notis ad Hermogenem p. 101. mentio fit legis Aricae, qua mulier, quae tertio nupserat, infamis habebatur.

XI. Polygamiam binorum vel plurium eodem tempore conjugiorum, differre satis improbanis et primae institutioni diuinæ aduersari testatus est Sertorius noster Matth. XIX. 4. sq. ²⁵ et veteris mos Ecclesiae, quamquam Iosephus XVII. 1. Antiquitatum ait *παρρησιον*, hoc est, *moribusque suis consentaneum* ²⁶ *ἐν ταυτῷ πλειονῷ συνουσίῳ, ὅτι ἐοδὲμque tempore plures uxores habere*, et mox eodem loco Herodis magni nouem coniuges memorat: prouti quaternas vel quinque singulis uxores maritis ducere concessum Iudæis fuit etiam adhuc Iuliani Martyris tempore, vide eius dialogum cum Tryphone p. 963. D. et p. 971. A. et hinc inde reperti sunt etiam inter Christianos, qui polygamiam sine defenderent sine permitterent. Sane Valentinianus Senior apud Socratem lib. IV. c. 31. et Nicephorum XI. 33. duas legitimas uxores habere concessit et ipse Severae Iustinam superinduxit. Argumenta, quibus Socraticam fidem sollicitat Baronius ad annum Christi 370. nihil solidi habere affirmat Nicol. Vedelius lib. de prudentia veteris Ecclesiae p. 289. sq. et Christofridus Waechterus in Epistola ad D. Io. Barchardum Menckenium, inserta Actis Eruditorum. 5. supplementi p. 168. sq. Quamquam cum Baronio facit etiam Melchior

Zeid-

²⁵ Conferendus praeter alios D. Franc. Iulius Lütken in ausführlichen Tractat von der Polygamie und Concubinat. Lips. 1723. 4.

²⁶ De polygamia Patriarcharum testor Matthæum Petrididierum dissert. 19. in Script. §. p. 165. sqq. Bezam libro de polygamia, statim in limine T. 2. Opp. ubi Bernardini Oebini respondet argumentis. Guil. Saldenum in Otis p. 349. Vesperas Groninganas p. 125. et 159. Patricium Delany in libello Anglice 1737. edito et recuso 1739. *Reflections upon Polygery and the encouragements given so to that practice in the Scriptures of old testament*, cuius versio germanica prodit Gedani 1742. 8.

Zeidlerus, quem videre operae pretium est in Tr. de Polygamia p. 117. sq. et Henricus Valesius ad Ammiani XXX. vlt. p. 61. Alioqui nota est Lex Diocleriani et Maximiniani Lege 2. Cod. de Incestis Nuptiis: *Neminem, qui sub ditione Romani nominis, binas uxores habere posse, vulgo patet, quum etiam in edicto Praetoris huiusmodi viri infamia notati sunt.* Tum Valeriani et Galieni: *eam qui duas simul habuit uxores, sine dubio comitari infamiam.* Ceterum paucissima et extraordinaria quaedam Polygamiae inter Christianos vel admittae vel toleratae exempla non magis quam quilibet alius excessus sive crimen quodcumque conuiuendo transmissum vel Legi Christi vel unanimi Ecclesiae Christianae sententias ac consuetudini praeeiudicare potest. Cui accedit quod nulla cuiquam inter Christianos nubitur, nisi ea lege, vt sola et vnica coniux sit quamdiu vixerit. Quod vero Pontificii scriptores Lindenus, Maimburgius, Varillafius; Bossuetus, tantopere insultare solent B. Luthero quod in Philippi Hassiae Landgrauii Digamiam consensu prioris vxoris suscipiendam vtunque visus est consensisse, aduersus hos praeter ea quae pro Luthero disputat B. Sekendorffius Lib. 3. Lutheranismi p. 277. sq. obseruandum est quod etiam Pontifex Romanus, Honorius III. ab Auctoribus non contempndae fidei traditur dispensasse polygamiam. Comitis a Gleichen ¹⁷ et quod vulgo Pontifex Iudaeis, in Italia praesertim, Polygamiam concessit; teste Leone Mutinensi. Vide Seldeni vxorem Hebraicam p. 51. Colomesii Biblioth. selectam p. 4. sq. Christoph. Arnoldi Paralipomena ad Wagenfeldii Soram, p. 1203. sq. Omitto quod Io. Bodinus scriptor Pontificius in colloquio inedito heptaplomere Lib. 2. auctor est se quum esset in Hispania comperisse Magdalenam Cruceam Monasterii Cordabensis Principem a Paula III. Pontifice maximo veniam impetrasse, quae annos amplius 30. cum atraro daemone ephialre concubisset, tamen tantam vitae atque religionis integritatem praese ferret, vt quasi ab Angelo, dum sacra fierent, sublimis veheretur a terra, quod Danapius etiam Iamblichus sacra facienti contigisse tradit. De Iudaeorum Polygamia videndus Heideggerus in Hist. Patriarcharum; Seldenus lib. 1. vxor. Hebr. c. 9. Interpretes ad Matth. V. 32. et XIX. 9. Montacutius in apparatu p. 499. sq. Karacorum nullo numero adstringere Polygamiam ostendit Triglandus p. 142. sq. de festa Karacorum. Rabbanitiae ad quatuor uxores restringunt, vide Lightfoorum in notis ad Matth. V. 31. Licita praesertim habentur Iudaeis in casu sterilitatis per decem annos exemplo Sarae marito post decem annos Hegaram in mari-

¹⁷ Confer Baellii Lexicon edit. 2. in *Gleichen*. Tentzelii dialogos menstruos A. 1696. p. 600. sq. 619. sq. Non ita tamen Clemens IV. cuius cordatam epistolam, quae matrimonium regis Aragoniae soluere recusat A. C. 1266. vide Tomo secundo anecdotorum Edmundi Martene p. 227. 303. 362. 440. 448. sq.

monium dantis. Quo in casu ipsi Pontifices Romani Iudaeis veniam Polygamiae dederunt. v. Schudtium in memorabilib. P. I. l. 4. c. 17. §. 16. sqq. et in compendio histor. Iudaicae p. 449. Hodie tamen plerique anathemate illo deterrentur, quo R. Gerson bigamiam sustulit ad minuendas lites inter coniuges, vide eiusd. Schudtii compend. H. I. p. 472. sq. vnde in casu Leuitarus hodie discalceatio obtinet, vide Schudtium memorab. P. II. L. VI. c. 24. §. 13. De gentibus non opus est plura addere, quum paucae sint fuerintque qui polygamiam non probauerint vel permiserint. Confer Zeidlerum lib. laudato p. 34. sq. Tho. Crenium Parte XI. Animadvers. p. 231. sq. De Aegyptiis Herodotus II. 92. *γυναῖκί μὴ ἑκατοῦς αὐτῶν συναιέει καὶ δαπέδῃ ἑλληες, unusquisque unam ducit uxorem sicut Graeci.* Atheniensibus a Cecrope vetita multinubentia, vide Petrum ad LL. Anticas p. 434. et de Numae Romani Regis lege Festum in *pellex*. Vulcanum vero quod Aegyptiis legem tulisset de Monogamia, inter Deos propter ea relatum refert Eusebius in Chronico. Eandem Vulcani legem memorat scriptor Chronici Alexandrini. Diodorus tamen Siculus lib. I. c. 51. auctor est Aegyptiorum Sacerdotes quidem unam tantum, alios vero quot quisque vellet in matrimonium duxisse. De Germanis antiquis auctor est Tacitus, quod prope soli barbarorum singulis vxoribus contenti fuerint, exceptis admodum paucis, qui non libidine sed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. *Virgines unum accipiunt maritum, quomodo unum corpus unamque vitam, nec ulla cogitatio ultra, nec longior cupiditas, nisi tanquam maritum sed tanquam matrimonium oment.* Confer Bernegger, pp. 99. ad Tacitum. Lacedaemoniis vero Lycurgi leges praemisquam vxorum consuetudinem concesserunt, vt praeter alios narrant Theodorus lib. 9. de oratione Graecarum affectionum. Ita de Agathyrhis Herodorus IV. 104. *ἐπινομον δὲ τῶν γυναικῶν τῆν μίση κοινῆται,* addisque causam, vt velut consanguinei omnes procul odio ac liuore vitam degerent. Idem cap. 172. apud Nasamonas Libyae populam narrat sponsam prima nocte obire singulos coniugas, et ab iis concubitus praemium marito referre. Eodemque loco testatur eam Nasamonas illos cum Massagetis polygamos promiscue vxoribus uti, posito ante fores quum ad mulierem intrauerint baculo, in signum. . . Gindanum vero mulieres cap. 176. tradit nodis sumbriarum palam testari quot cum viris concubuerint, et gloriari maxime quae plurimas habet, tanquam plurimam amatam. C. 180. de Auisibus Nomadum gente, quod *εὐνοδοῦν* pecudum more promiscue coeant. In Platonem eodem nomine, quod communionem vxorum in republica sua admisisset, passim inuehuntur veteris Ecclesiae doctores, licet Platonem defendat Bessarion lib. IV. contra Calumniosorem Platonis c. 3. Confer Holstenium ad Porphyrium de vita Pythagorae p. 83. sq. Liuium Ga-

santem

mentem in comparatione Theologiae Christianae cum Platonica lib. I. p. 26. sq. Mosellanum ad Gellium XVIII. 2. Cotelerium ad Patres Apostolicos T. 14. p. 582. Quanquam verò Lactantius lib. 4. cap. 9. negat matrimonium dici posse ubi mulier vna multos viros habet, tamen et hoc Polygamiae genus in Britannia olim obtinuisse testatur Iulius Caesar IV. 14. de bello Gallico, *uxores vtr habent doni duobusque inter se communes.* Bardesanes apud Eusebium lib. 6. c. 10. praeparat. et Caesarius qu. 47. et de Medis quibusdam Strabo ac de Lithuanis Aeneas Silvius. Idem de Malabaribus relatum memini, et Ceylanensibus, ubi vna vxor pluribus (ad sex vsque) nubit fratribus: De Calecutanis Bzouius ad A. C. 1487. n. XI. *nuptiis coire seminarum vnā, eoque incerta prole, patribus non filios succedere, sed ex sororibus natos.* De Malleamensibus vide memorias Trendelinus 1713. p. 1866, et Lettres edifiantes T. 3. p. 188. Apud Fastrobanenses communidnem vxorum liberorumque obtinuisse testatur Diodorus Siculus lib. 2. p. 98. (140.) vt praeteream quae collegit Zeidlerus in libro de Polygamia p. 32. sq. vide etiam Augustinum de bono coniugii c. 17. Quod verò ad alterum Polygamiae genus attinet, quod vnus vir plures ducit vxores, illud non tantum apud plures gentes hodie receptum est, sed ita quoque receptum, vt Missionarii testentur, nullum maius obstaculum introducendo Christianismo se reperisse quam Polygamiae improbationem, praecipue apud Sinenses. Etiam Mahomedanis probari Polygamiam notissimum est, et ex ipso Alcorano constat. Confer Ludouicum Vinem lib. IV. de veritate fidei c. 13. Maurorum Imperatori plures quam quatuor vxores simul habere non permittitur, sed idem plurimas alit concubinas, vt Moullam Ismaëlem Otonus Gallus in relatione de Imperio Maroecano testatur quadringentas propemodum habere, quibus quingentae aliae sint famularum loco, atque ex his iam suscepisse masculos CKVIII. femellas CC. Paulli Heuterii libro de libera hominis natiuitate, siue de liberis naturalibus subiicitur catalogus virorum summa dignitate et laude insignium, qui illegitimo thoro nati Papae, Reges, Principes, viri illustres et clari. Prodiit ad calcem librorum II. de veterum ac saeculi sui Belgio, Antw. 1600. et 1618. 4. et inter Opera edita Louanii 1649. fol. De successione spuriorum in regnum vide Andream Cirino de vrbe Roma cap. 39. Tomo secundo thesauri Sallengriani p. 425, et quae hoc saeculo acriter disputata sunt de successione in regnum Galliae, recensita in *curiosum Cabinet*, particula 41. 45. 47. 48. et 51. Adulterium ecclesiasticum est, quum Episcopo viuente ecclesia alteri iungitur, ita Liberatus Diaconus c. 14. breuiarii, *volentibus ciuibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe viuente.* Hinc Petrus Moggus c. 16. p. 106. et c. 17. p. 110. adulter, quod superstite adhuc Timotheo Salaphacito episcopum Alexandrinum ordinari se passus fuisset. XII. Ve-

XII. Veteris puerperii ¹⁸ antiquitates breui Synopsi, quam opus ipsum incendio periisset, complexus est Tho. Bartholinus, quam Commentario illustravit Casp. Bartholinus Thomae filius, qui cum patris ad filium Epistola lucem vidit Hafniae 1646 8. et Amst. 1676. 12. Praeterea Romae 1677. 8. apud Mascardum, prodit eiusdem Casparis Bartholini expositio veteris in puerperio ritus ex arca sepulchrali antiqua observati, qui etiam vberiores Commentarios de hoc argumento promissit. Vide praeterea Poterum IV. 14. Archaeol. et Io. Meursii filii de *puerperio* veteri syntagma, recensum tom. 8. Antiquit. Graecarum Gronouii, qui Graecos pariter ac Romanos ritus attingit. De puerperio *Hebraearum seminarum* vide Misnam Seder Tokhoroth tractatu VII. Niddah sive de menstrua muliere eiusque purificatione, item ab immunditia partus et Ioan. Gottl. Horweini dissert. de partu Hebraeorum et speciatim de corona boni nominis, Witteb. 1730. De hebraica obstetricum origine exstat Gottlob Frid. Gudii dissertatio ad Exodi I. 15. Lipsiae 1724. De sella parturientium, deque omni puerperio et arte obstetricandi confer Almeloeneum in antiquitatibus e sacris profanis pag. 85. sqq. De daemone pueris infesto vide Pfellum de operat. daemonum p. 100. sqq. et 119. Puerperae apud Iudaeos pariter et gentiles impurae habebantur, vide Dilherrum disput. Acad. T. I. p. 216. sq. Dassouii scholia critica in Leuit. p. 17. Theophrasti notationes morum pag. 48. edit. Casaubon. Io. Christoph. Wolfii curas T. I. p. 586. Hinc earum purgationes et sacrificia, de quibus agunt Nicolai ad Sigonium lib. IV. c. 11. Bergerus eclog. Corfic. 3. p. 27. Lightfootus in horis hebr. ad Luc. I. 9. II. 22. Cremerus antiquit. mosaic. T. II. p. 263. Ioan. Christoph. Wahrenorius in examine canonis Leuitic. XII. de purificatione puerperarum, Helmst. 1708. 8. et Polyc. Lyserus in dissertat. de puerperarum purificatione, ibid. 1707. De iis, quae apud veteres Germanos in partu, item ante et post eum observata sunt, vide Cleffelium antiq. Germanic. cap. 2. De arte obstetricia veterum elegantem edidit dissertationem Io. Zach. Platnerus, Lipsiae 1735. De more coronandi puerperarum aedes apud Romanos et Graecos recepto confer Bidermanni Ota litteraria parte prima pag. 238. sqq. Illustribus etiam feminis olim morem fuisse liberos suos lacte nutrire testatur Adalbero Laudunensis (qui circa A. C. 998. scripsit) carmine ad Robertum Regem Francorum: *Lac tibi fugenti Dat nutrix Induperatrix.* Infantibus vagientibus et immorigeris terror incussus proclamato nomine Cyclo-pum vel Lamiae vel *μαρμα* vel larvis propositis. Vide Ez. Spanhem. p. 174. sq. ad Callimach. et 178. In insula Corfica virum loco puerperae per aliquot dies decumbere solitum narrat Diodorus Siculus lib. V. p. 205. De *nutricibus*

et

¹⁸ Meminit Bartholinus in Anatomie p. 293.

et *paedagogis*, peculiaris extat diatriba Io. Jacobi Claudii, Ultraieci. 1702. 12. recusa Tomo tertio supplementor. Poletii pag. 417. De *paedagogia* veterum Graecorum binas dissertationes edidit Io. Petrus Miller, Lipsiae 1735. in quibus totum hoc argumentum fusius exponit, simulque de *Gymnastis* et *Paedotribus*, quos magistros exercitores Plautus appellat in *Trinumno*, agit, de quibus quoque consulendus Perizonius ad Aelianum var. histor. II. 6. De praecceptoribus puellarum confer Iac. Ræuardum II. 19. *Coniectaneorum*. De cunis infantium Io. Alstorpius libro de lectis veterum cap. XIV. De respectu parentali et privilegiis *πολυτεκνίας* vide Phil. Lud. Hannekenium dissert. 3. de cura domestica Romanorum. Io. Georg. Fichneri dissert. de praemiis *poly-pædiae*, Altorfii 1708. et Lipsii excursum ad III. *Annal. Taciti*. De iure trium liberorum et iure communi liberorum, et utriusque iuris differentia differunt Bimardus in epistola ad Ioannem de Abatibus inserta tomo XVI. *bibliothecæ Italicae*, et Hannibal de Abatibus Oliveri in notis ad marmora *Pisaurensia* p. 79. sqq. et p. 85. sqq. De conuiuio ablactationis, dentitionis etc. Stuecius *Antiquitat. Conuiual. I.* 17. De dilatis praegnantium suppliciis *Meningius* cap. 21. *amoenitarum Iuris*.

De *Natalitiis* veterum sacris et prophanis, Ioachimi Hildebrandi liber lucem vidit Helmstad. 1661. 4. cui addendus Michael Piccartus *Oratione XI.* quae est de natalitiis Veterum. Thomas Hutchinson ad *Xenophontis Cyropaed.* p. 25. Iacobus Ouzelius in animaduersionibus in *Minutii Felicis Octauium* pag. 45. sqq. Gisbert. Voetius Tomo tertio dissert. *selectar.* p. 1282. sqq. Henr. Salmuth de natalitio veterum ritu, Ambergae 1619. Io. Burchardus Menckenius dissertat. *litterariar.* p. 194. sqq. Israelis Clauderi dissertationes duae de ritu veterum natalitio, Coburgi 1657. et 1659. Martin. Braem de diebus ac festis natalitiis, Haun. 1702. Ioan. Christ. Koernerii descriptio natalitiorum Romanor. *privator.* Lipsiae 1740. Carol. Frid. Schubertus de ritibus Romanorum celebrandi dies natales, Helmst. 1750. Caroli Beniam Acofari epistola de ritibus veterum natalitiis, Ienae 1754. et Caspar Sagittarius in *diff. de natalitiis Martyrum* (his dies martyrii ipsorum immunitur: vide praeter alios Clariss. Muratorum *diff.* 19. ad Paulin. p. 195. sq.) quae cum Ioan. Kithleri exercitatione de natalibus Christi recusa est in *synagmate* primo *diff. Philologicarum*, apud Batauos edito 8. et recensetur in *Ludoph. Neocori Bibliotheca librorum nouorum A.* 1699. p. 474. sq. Varia etiam de natali die, *stronis* ¹⁹ natalitiis, sacris celebratis *Amphidromiis* (quae etiam *δεσμομαρτιον* ημερας

¹⁹ Ouidius *J.* 417. de arte amandi: *Magna superstitio tibi fit natalis amicae, Quaque aliquid dandum est; illa fit atra dies.*

Idem de die Natali videndus III. 13. *Tristium*.

ἡμερ notante in Obf. Io. Frid. Gronouio) Meursius *Græcia feriata* p. 250. sq. et Meursius filius de puerperio veteri c. 7. De conuiujs natalitijs Iof. Laurentius Tomo VIII. thesauri Gronouiani p. 1430. de iisdem aliisque lætitijs signis obseruauit etiam nonnulla Henricus Lindebrogius ad Censorinum de die natali: neque H. Dodwelli praelectiones 1. et 2. Cambdenianas praetereundae, in quibus praecipue de obseruatis apud Romanos Natalibus: tum Martini de Roa liber de die natali sacro et prophano, singularibus S. Scripturae subiectus Lugd. 1604. 8. Ioachimi Immanuelis Wendii diss. de natalium apud veteres sollempnitate, quae prodit Wirteb. 1687. De conuiujs natalitijs agunt etiam Lud. de Orleans lib. 6. nouarum cogitationum in Tacitum. Guil. Stuekius antiquarum conuiuialium lib. 1. c. 16. Taffinus c. 23. de ludis saecularibus tom. 8. Antiqu. Roman. pag. 549. vide et quae viri docti notant ad haec Ciceronis Orat. 2. Philippica c. 6. *dat natalitia in hortis*, tom. 6. Graev. p. 404. De varii generis ritibus quibus veteres, Ethnici maxime, in natalibus vsi sunt, item de varii generis natalibus, vitae, muneris, Martyrii, et de die natali Christi agit Rich. Montacutius in apparatu ad Origg. Ecclesiasticas pag. 377. sq. et in Analectis, (qui idem propemodum liber est sub alio titulo editus) p. 370. sq. De natali Herodis celebrato adeundus idem Montacutius, parte secunda Origg. p. 141. sq. Interpretes ad Matth. XIV. 6. Isaacus Vossius ad Catullum p. 307. qui obseruat, non diem qua natus est Herodes, sed diem quo ad regnum euectus est, eo in loco intelligi, vti etiam per *γενέθλιον* regis Agrippae apud Iosephum XIX. 7. pag. 869. edit. Oxon. Confer Io. Gregorii scholiop. Graecum ad illum Matthaei locum, quod habes etiam in Aedis Erud. 1704. p. 52. sed et Henrici Dodwelli praelect. Cambden. p. 169. De Augustorum natalibus celebratis consule Ioan. Henr. Sminkii diatribam, Marpurgi 1717. 4. et Ioan. Henr. Stussii commentationes duas de natalitijs Imperatorum Romanorum, Gothae 1738. De natali cathedrae, siue, quo quis Episcopus electus, Batonius ad Martyrologium 18. Ian. Rosweidus ad epistol. 16. S. Paullini, S. Bouffacus dissert. 28. noctium theolog. p. 325. sqq. Ernesti Sal. Cypriani Programma decimum, Coburgi 1708. 8. De natalibus Homeri, Platonis, Epicuri, Virgilit et aliorum celebrium Virorum sollempniter et instituto conuiuio celebrari solitis nonnulla collegit Io. Ionsius de Scriporibus Historiae Philosoph. p. 58. sq. Etiam Urbium natales celebrati, vt *γενέθλιον* Urbis CPolis de quo auctor Originum CPol. in fasciulo Combefisiano p. 27. vrbis Romae, de quo Mamertinus Panegyrico in Maximian. c. 1. et Bandurius Tomo secundo numismatum pag. 71. Plura de natalibus vrbium Petrus Faber lib. 1. Semestrium cap. 9. Brissonius ad legem Dom. de spectaculis, sub extrem. et Io. Henr. Stussius in commentatione de natalitijs vrbium,

speciatim

Speciatim de natali vrbis Romae, Gothae 1740. Alexandrinos memoriam terrae motus, quo Vrbs sua propemodum conciderat, appellasse *Gerboni* obleruat Valefius ad Sozom. VI. 2. forfalle quod post illum restaurata pulchrior ac veluti renata est. Et Genethlia viuis, Genesia mortuis destinata vt notat Laurentius lib. 1. polymathiae diff. XI. vbi perperam *viris* excusum pro *vltis*. Vide et Helychium in *FEETVALLIS*. Quamquam vero haud dubie antiquus mos est natalem diem sollempni ritu obeundi, vt praeter iam laudatos ostendit Io. Dougtheius in analectis ad Genes. XL. 20, valde tamen dubium est, quod Iac. Boulduccius, homo mire credulus, vel potius mire credulos requirens leebres, de Ecclesia ante Legem capite et libro primo tanquam rem exploratam tradit primos homines, quotannis natalem suum celebrasse. De Amphidromiis, quae die quinto post editum in lucem partum celebrabantur, agit Poffinus ad Pachymerem, et Ern. Sam. Christoph Rudorf singulari commentatione Ienae 1758. edita. Cunaria occurrunt apud Gruterum pag. CCCXI. 7. Martial. II. 40.

Cunarium fuerat motor Ouideme mearum.

Superfitiones in recens natis frequentatas perstringit Chryfost. XII. in 1 Cor. p. 107. T. X. ed. nov. Eodem, quo nati fuerunt die mortem obiisse obseruati sunt, ex veteribus quidem Plato, Pompeius, Antipater Sidonius, quem praeterea quotannis die natali febre correptum ferunt: ex recentioribus Herm. Barbarus, Pet. Pithoeus, Io. Heuelius et multi alii. Natus sibi infantes parentum erat apud Romanos ex lege M. Antonini Philosophi intra tertium a natiuitate diem profiteri apud praefectum aerarii Saturni, in acta hoc relaturum: porro die octavo feminis, masculis nono nomen imponebatur qui dies lustricus, atque Onomasteria. De liberorum abdicacione Sam. Peritus ad Leges Articas p. 157. sq. et Io. Regner Pronigk in dissertatione de abdicacione liberorum, Ultra. 1724. De venditione liberorum apud Gentes permiffa olim ac recepta Io. Philippi Dattii, Consiliarii Wurtembergici liber prodit Vlmae 1700. 8. recusuf Tomo secundo thesauri Meermanniani p. 631. De liberorum expositione et necce apud veteres, Gerardi Noodt Icti praeclarissimi Julius Paullus, siue singularis liber de hoc argumento editus Lugd. Bat. 1700. 4. et inter opera eius recusuf Contra Noodtii sententiam nonnulla monuit Corn. van Bynkerthoek in dissert. de iure occidendi, vendendi, exponendi liberos apud Romanos, quae existat in eiusdem Opusculis varii argumenti, Lugd. Batav. 1752. 4. p. 141. Bynkershoekio opposuit Noodtius amicam responfionem, quam examinauit Bynkershoekius in euris secundis de iure occidendi et expbendi liberos apud veteres Romanos. Tria haec scripta inueniuntur in Bynkershoekii Opusculis cura Franc. Car. Conradi Halae 1729. 4. editis. Hisce iunge Petium misc.

Observ. p. 163. Potterum Archaeol. Graec. lib. 4. cap. 14. Keyserum antiquitat. septentrional. p. 333. sq. Ioach. Christoph. Stilleri diss. de liberis expositiis; Helmst. 1677. rec. Quedlinb. 1718. Io. Christoph. Frauendorfi de antiqua liberorum expositione, Lips. 1692. Ier. Zangii de expositione infantum eiusque poena veteri, Gissae 1713. Matth. Mülleri de expositione infantum, Altorfii 1727. Car. Frid. Heintzii de eo, quod iustum est, circa expositionem infantum, Lipsiae 1731. et Henr. Aug. Zeibichii de more Graecorum infantes exponendi, Witeb. 1753. *Δέφια* siue *δέφια* expositis infantibus quo agnoscí possent appensa memorat Dio Chrysostomus diss. IV. de regno p. 63. De *iure patrio* post Petrum Aerodium aliosque Struuius in Bibliotheca iuris pag. 137. sq. edit. Buderianae, et Lipenio in Bibliotheca iuridica Tomo sec. pag. 130. sq. edit. recentissimae laudatas erudite commentatus est Abrahamus Kerkuaad, Ultraieqt. 1708. 8. De educatione liberorum apud Hebraeos agit Theod. Dassouius in dissert. de infante Hebraeorum liberaliter educato, Witeb. 1698. De educatione apud Graecos et Romanos Pfeifferus Antiquit. Graec. IV. 28. I. I. Claudius in diatriba de nutricibus et paedagogis, T. III. supplementorum Poleni. Feitshius antiq. Homer. c. 18. et Celeberrimus Io. Aug. Ernesti in prolusione de priuata veterum Romanor. disciplina, Lipsiae 1747. De educatione liberorum apud veteres Germanos vide Cleffelium antiquit. German. c. 3. et Cluueri German. antiquam lib. 1. c. 21. Hamburgi, vti etiam Veneris et in alijs quibusdam vrbibus Italiae constituta sunt brephrophia, quae temporibus Iustiniani obtinuisse obseruant viri docti ex l. 19. 22. C. de sacros. Eccles. vel iam Traiani Imperator. vide Iac. Racuardum lib. 2. Coniectan. c. 17.

XIII. De cura virginum apud veteres diss. duae Io. Phil. Pfeifferi, Prof. Regiomontani, post primam editionem Regiomont. 1672. recusae sunt in Belgio in Syntagmate 2. diss. Philolog. Roterod. 1699. 8. et recensentur a Ludolpho Neocoro in Biblioth. nouorum librorum Ai. 1699. p. 474. De varijs rationibus pudicitiam virginum et puerorum custodiendi, vide notas ad Ciceronis Orationes tom. 6. edit. Graeuianae p. 467. Potterum IV. 13. Archaeologiae Gr. De infibulatione agit Mercurialis lib. 1. Var. lect. cap. 19. et Io. Rhodius libro de acia Celsi. De disciplina et moribus Romanarum feminarum confer Stanisla. Santinelli dissertationes et orationes, Venet. 1734. 4. editas, p. 93. sqq. De Gynaecis Graecorum vide Ludov. Guil. Iunii dissertationem, Lipsiae 1745. De Hebraeorum Gynaecis confer Bucheri antiquitates supra pag. 839. laudatas. Mulieres peregrinae, inprimis apud Hebraeos, minus honestae habebantur, quod singulari commentatione Io. Frid. Frischius, Lips. 1744. demonstrauit. De vidua Hebraea exstat Theod. Dassouii dissertatio, Witeb. 1699.

XVI. De

XIV. De cura Iudaeorum circa genealogias consulendus Melchior Leydeckerus VI. 9. de Rep. Hebraeor. et Christianus Schoettgenius hor. hebraic. et talmudic. in N. T. T. 1. p. 854. sq. Apud Athenienses duplex fuit liber publice aëreatus, quorum primo, infantes statim a natiuitate inscribentur, altero qui vocabatur *ἀγέμενοι*, nomina eorum qui iam ex ephebis excesserant. Vide Scholia Graeca ad Lucianum. tom. 2. p. 11. De familiis Romanorum iam pridem intereiderunt scripta Varronis, Titi Pomponii Attici, Hygini, M. Valerii Messalae et Suetonii, de quibus videndus Reinerus Reineccius in praefatione ad Glandorpii Onomasticon, vbi etiam notat recenti aetate, *Io. Rosam*, de Romanis familiis commentarios Ienae; vbi humaniores et sacras litteras docuit, molitum, eosque in summa expectatione fuisse, sed Auctorem interea opere neuitquam edito defunctum²⁰ testatur. Hoc argumentum sparsim et obiter attigit *Raph. Volaterranus*, in anthropologia siue commentariorum vrbanoꝝ libro 13. et sq. Diligentius *Richardus Streinius*, Baro Schwarzenauus, in libro de gentibus et familiis Romanorum, Parisiis 1559. apud Henr. Steph. in fol. et Venetijs apud Ald. Manut. iuniorum 1571, 4. 1591. 8. et tomo VII. Antiquitat. Romanar. Graeci. Consulares tamen familias tantum expressit et multa sine auctoritate, multa contra Historiam et temporis rationem scripsit iudice Christoph. Adamo Ruperto, quem vide in Epistolis *Georgii Richteri* p. 564. sq. vbi et ipse gentes familiasque patricias ac plebeias collegisse se testatur. *Ioannis Glandorpii* onomasticon Historiae Romanae neuitquam hoc loco praetereundum est, utpote praecipuarum familiarum Romanarum stemmata ordine alphabetico explicans, et innumera intelligendis Romanis scriptoribus vtilia obseruans. Lucem adspexit post Auctoris obitum demum, curante eius discipulo *Reinero Reineccio* Francof. apud Wecheloes A. 1589. fol. *Andreas Schottii* electa de prisca Romanorum gentibus et familiis, cum eiusdem de tribubus Romanis, XXXV, rusticis atque vrbanis, et de ludis festisque Romanorum ex Calendario veteri leguntur ad calcem antiquitatum Romanar. Ioan. Rosini. *Fulvii Vrsini* de familiis Romanorum opus ab V. C. ad Augustum (non Augustinum vt typographi lapsu legitur in Bibl. numaria Labbei) ex antiquis numismatibus collectum Rom. 1577. fol. cum appendice 30. familiarum ex *Antoni Augustini* Episcopi Alerdensis libro de Familiis Romanorum, exstat etiam tom. VII. Antiquit. Rom. Graeci recusum. Septingentos Vrsino memoratos et alios ducentos ipsi praeteritos familiarum numos possidere se testatus est Seguinus p. 204. vbi circa numos Pompeianos

²⁰ Obiit 1571. aetat. 39. Hic est Rosa cuius eruditi in Ciceronis Academicas et de libris libros commentarii exstant.

Vrsinum aliquoties emendat. Idem p. 65. duodecim ex illis Vrsino praeteritis exhibet et illustrat. *Guiselmi Gardelli*, Romani, qui Sigismundi Imperator. temporibus vixit librum de familiis Romanis laudat atque euoluisse se testatur Prosper Mandosius Tomo secundo bibliothecae Romanae p. 203. Idem pag. 222. *Iacobi Gardelli*, nepotis, additiones memorat. *Abrahami* vero *Gorlaei* familiae Romanae ab V. C. vsque ad obitum Augusti, ex numis, quos Vrsinus vel omisit vel aliter posuit, lucem viderunt Antwerp. A. 1605. fol. Ab eo tempore laudatissima industria *Caroli Patini* qui post Vrsinum diligenter est in hoc argumento versatus Parif. 1663. fol. Conferendus etiam *Ezech. Spanhemius* diff. VI. de vsu numismatum (in noua edit. X. quae prima est Tomi secundi) *Laur. Begeri* tomus 2. thesauri Brandenburgici p. 529. sq. praecipue vero *Io. Vaillant*, cuius numi antiqui familiarum Romanarum perpetuis interpretationibus illustrati lucem viderunt Amstel. 1703. fol. In hoc Vaillanti opere familias nonnullas quarum Patinus meminuit omissas notant *Acta Erud.* A. 1704. p. 407. quanquam vicissim ex *Golzii* numis consularibus A. 1571. ad calcem Historiae Iul. Caesaris editis et suis scriniis non paucas (132.) Patino praeteritas vir doctissimus adiunxit. Neque enim omnes *Golzii* numi a Patino omissi pro supposititiis habendi sunt, vt iam notauit A. Morellus p. 238. spec. Notari quoque meretur eiusdem Morelli thesaurus, siue familiarum Romanarum numismata, omnia, diligentissime vbique conquisita, accuratissime delineata, et iuxta ordinem *Fulv. Vrsini* et *Caroli Patini* disposita: nunc primum edita et commentario perpetuo illustrata a *Sigeberto Haverkamp*, Tom. II. Amstelod. 1734. fol. Omitimus *Eliae Reusneri* et aliorum scripta, familias Romanas illustrantia, quarum plures quotidie et nouas siue ex numis siue ex aliis veteribus monumentis eruditorum industria obseruat. De prisca familia *Caesiorum* singulare et locuples opus *Io. Baptistae Fontei*, cum *Iulii Iacobini* appendice lucem vidit Bonon. 1582. fol. De gente *Valeria* exstat liber *Iacobi Zabarella*, italicae editus Paduae 1664. 4. Eiusdem de gente *Linia* liber prodiit, ibid. 1669. 4. De familia *Caesennia* antiquissimas inscriptiones aevo superstites *Petrus Antonius Braschius* in vnum collectas, dilucidatas ornatasque edidit Romae 1731. 4. De vita, rebus gestis, numis *Titi Didii* *Consulio*, et gente *Didia* *Ios. Bimardi* (de la Bastie) parergon prodiit *Lutetiae* 1730. 4. De gente *Curtia* *Ioannis Fränc. Iosephi Bagnoli* liber in lucem emissus est *Bononiae* 1741. 8. Gentem *Aurellam* *Ioan. Wunderlich* singulari commentatione illustrauit *Ienae* 1754. 4. De *Metellis* disserit *M. Antonius Ferratius* pag. 129. epistolarum. Gentiliorum nominum Romanorum in *Gruteri* inscriptionibus non obuiorum amplissimum spicilegium ex antiquis inscriptionibus collegit *Raphael Fabrettus* cap. 9. p. 597. sqq. Familias *Byzanti-*

nas illustravit *Carolus Cangius* Paris. 1680. fol. in parte priore Historiae suae Byzantinae.

XV. Tria fuerunt apud Romanos cognationis genera, agnatio, gens et stirps, ut notat Turnebus ad Ciceronem de legibus lib. 1. p. 31. ac stirps quidem omne cognationis genus continebat, *gentis* ius nullum habebant plebei, sed tantum patritii ac nobiles qui capitis nullam erant diminutionem passi, vide Ern. Martini Chladenii librum de gensilitate veterum Romanorum, Witteb. 1742. 4. *agnatio* in virilis stirpis cognatione posita erat. De imaginibus nobilium, earum collocatione in atrio, gestatione in funere et simili pompa qua claritatem generis veteres Romani testabantur, vide praeter scriptores pag. 724. citatos Lipsium 1. elect. c. 29. Liberi erant vel *γνήσιοι* legitime nati, vel adoptiui *θετοί*, de quibus Appianus 3. Civil. fol. 586. vel *υάδοι* siue spurii, *οκέρτιοι*, de quorum patre non constabat et *παροδενίαι* ex adulterio geniti. Vide Potterum IV. 15. Archaeol. De adoptionibus priuatorum Principumque apud Romanos et adoptorum iuribus agit H. Dodwellus praelect. Cambden. XVIII. De praecipuis adoptandi causis apud veteres Romanos Imman. Gottlob Grosseri commentatio prodiit Lipsiae. 1746. Adoptionis ritus fuerunt varii, per populum et praetorem, de qua ad Dionem pag. 195. et Pitiscus T. 1. p. 28. sq. per arma, per eusem, siue armorum traditione Cassiodorus IV. Ep. 1. VIII. 1. et 9. S. Bouffacus dissert. 15. noctium theolog. p. 211. sqq. inde feuda et equestres dignitates; per tonsuram siue rescissos capillos, Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardor. cap. 53. inde ordines monastici et tonsura clericalis; per baptismum, idem Bouffacus dissert. 14. noctium theolog. p. 199. sqq. De exhaeredatione, quae grauior, et abdicatione vide interpretes ad Quintilianum T. 2. Burmanni pag. 481. et 474. vbi formula abdicantis, *discede de domo mea*. Nobilitatis quatuor genera e mente Platonis Laërt. III. 88. sq. Apud Romanos distincti nobiles, ingenui siue liberi, liberti et libertini ac serui quos diuersos ordines etiam apud Germanos veteres obseruat Cluuerus German. Antiquae lib. 1. cap. 15. p. 98. sq.

XVI. De Nominibus propriis et Nominum impositione atque vsu apud veteres, praesenti loco nonnulla perstringere operae pretium fuerit. Apud Hebraeos vnicum nomen in vsu fuit, quod primis temporibus a natiuitate statim, ut Caino vel Noacho impositum est: deinde in circumcisione dari consuevit. Hinc additum nomen Parentis, in hunc fere modum; Isaac filius Abraham, Saul filius Kis, Simon *ben* (Syriace *bar*) Iona, Moses ben Maimon, Menasse ben Israël. Sic et feminae, Michajahu filia Vrielis. Neque alia nominum ratione in hoc vsque tempus vtuntur Iudaei, licet nonnullos videam cognomen etiam habere, ut R. Schabtai integrum nomen est Schabtai Strimer;

Pragensis,

Pragensis, est enim frater Iacobi Strimeri, filius Iosephi Strimeri in direptione Pragensi occisi. Idem tamen in titulo libri de scriptis Rabbiorum, cui titulus est labia dormientium, se non aliter vocat quam R. Schabtar ben Ioseph. Satis frequens autem inter eosdem Hebraeos mutatio nominis variis de causis; unde binomines, quae res vt obseruata magnas difficultates tollit, ita neglecta facit; nec exiguos parit errores. Confer Beckium ad Targum Paralipom: p. 136. et Christ. Bened. Michaelis dissert. de nominibus propriis sacris, Halae 1729. Vno tamen nomine tantum vtebantur vno tempore, ita vt ex quo adsciuit Apostolus nomen Paulli, desineret appellari Saulus. Nec Abramus vocabatur amplius, quum datum esset nomen Abrahami, neque Sarai, ex quo dicta est Sara, nec Iacob ex quo haesit nomen Israelis, quanquam iste postea iam hoc iam illo nomine in sacris litteris appellatur. In formatione nominum Hebraeos haud curiosius de accurata analogiae ratione sollicitos fuisse norauit, Dauid Kimchi et Salomoh ben Melech ad 1. Chron. IV. Neque in scribendis eodem modo nominibus admodum superstitiosos fuisse veteres, Rich. Simon lib. 1. Hist. Crit. V. T. cap. 3. In Talmude Hierosolymitano Massechet Gittin f. 43. 2. legas Israelitas extra terram Israeliticam habere nomina sicut nomina Gentilium. Sane a Graecis nominibus et Latinis non abstinuissent, exemplo Tryphonis, Philonis, Nicodemi, Iusti, Rufi et aliorum constat. Vide Rev. Alberri a Felde Epist. ad D. Kochium de dialogo Iustini Martyris p. 33. sq. et Io. Braunium in selectis sacris p. 33. sq. qui p. 34. sq. ostendit Iudaeos post captiuitatem duplici nomine non raro vsos, vno quo inter suos et altero quo inter Ethnicos vocarentur. Graeco scilicet altero vel Latino, altero Hebraico: sic iisdem tributa nomina Iesus et Iason, Iakim et Alcimus, Onias et Menelaus, Iannaeus et Alexander, Saulus et Paullus, Ioannes et Hyrcanus, Hillel et Pollio, Simon et Niger, Salome et Alexandra. Confer Io. Henr. Maii observ. sacr. lib. 3. p. 96. edit. secundae. Trinomines etiam fuere quidam, si credimus Cornelio Iansonio parte 1. Concordiae Euangel. c. 6. et Benedictinis ad S. Ambros. tomo 1. fol. 1331. In peregrinae autem linguae nominibus propriis efferendis tripliciter versari solent Hebraei, nam vel aliter pronunciant, ²¹ vt Graeci aliaeque Gentes, vt pro Cyro Cores, pro Artaxerxe Artastasta etc. vel ex peregrina lingua interpretantur in Hebraicam. Vide Grotium ad Gen. XI. 1. Hebr. III. 8. et quae notauit lib. 1. Bibl. Graecae c. 6. §. 11. Eduardum item Bernardum ad inscriptiones Palmyrenas pag. 23. sicut hoc etiam aliis scriptoribus vsurpatum fuit, vide Nicol. Alemanni notas ad Procopium p. 95. et Hieronymum lib. 2. in Amosum pag. 1411. edit. nouae, vel

²¹ Quam diuersae ipsas hebraicas voces pronuntiant Iudaei vide apud Ioan. Iac. Schudtium Tomo secundo memorab. Iudaicorum pag. 285.

vel nomina in aliam atque ingeniosam significationem collectunt, ut variis exemplis demonstrari in eadem Bibl. Graeca lib. 1. c. 29. § 8. Quae omnia non possunt non multiplices difficultates lectoribus obicere, et quaedam etiam vix ac ne vix quidem extricabiles. Iosephus quoque Medus in fragmentis sacris tom. 10. fascie. Crenii p. 252. notauit mirificam diuersitatem in nominibus Regum Assyriorum, quae in sacris et profanis scriptoribus obseruatur, inde originem ducere, quod diuersae gentes Assyrii, Babylonis, Persae, Aramitae habitantes prope Euphratem, Aegyptii, Graeci etc. vnaquaeque nomen Regis varie pronuntiationis suae ingenio suaeque linguae accommodarent. Etiam praeceat notauit Iosephus Scaliger: *Nomina propria extorata gentium alienis apicibus additis ita transformari, ut ab ipsis gentibus agnosci non possint*, quam in rem plura disputat Thomas Reinesius in *Strariba de lingua Punicis*. Scriptores qui Nomina Propria Hebraea in sacris literis collegerunt et interpretati sunt diligenter referre instituit Celeberrimus Io. Christoph. Wolfius in Appendice ad *Historiam Lexicorum Hebraeorum* p. 228. et diligentius in *bibliotheca Hebraea* vol. 2. p. 565. sqq. et vol. 4. p. 248. et Io. Mollerus *Homonymo- scopiae* p. 39. sq. His addi possunt quae ex MSS. Graecis Codicibus tom. II. Hieronymi sui ad librum de Nominibus Hebraicis protulit Io. Marcianaeus, quae melius digeri atque emendari illustrarique ab aliquo viro docto esset operae pretium: ut omittamus *Matthaei Aurogalli* librum de Hebraeis vrbium, regionum, populorum, fluminum, montium et aliorum locorum nominibus e V. T. congestum Witeb. 1526. et auctiorem Bal. 1539. 8. *Dauidis Chytraci* *Onomasticon Theologicum* A. 1557. 1578. et Witeb. 1585. 8. Spectat et huc *Paulus Crollius* in *Concordantiis realsibus a Dan. Felschio* auctis, Germanice sel. *Onomasticon* nominum priorum Hebr. et Graecor. quod exstat ad calcem tom. VI. *Bibliorum Polyglotton Londinens.* *Marianus Brixianus* in *Arca Noe* etc. et qui in hoc genere versatus quam diligentissime est, praeclarus Vir *Matthaeus Hillerus* Professor *Faltingensis* in *Onomastico sacro* Tüb. 1708. 4. et in altero quod *Bibliis pentaplis* Germanice A. 1712. 4. excusis est subiectum, nouissimeque Vir celeberrimus *Ioan. Simon* in *Onomastico* V. T. Halae 1741. 4. euulgato.

XVII. De Graecis veteribus perinde ut de Hebraeis affirmare licet simplici fere nomine eos vsos fuisse, et genitiuum plerumque parentis addidisse, ut *Thucydides* *Olori* et familia. Confer *Ez. Spanhem.* VI. de nullism. p. 512 sq. At non semper genitiuus additus parentem significat, sed interdum aliud quid subintelligitur, v. g. *Clinias* *Alcibiadis* scil. Pater. *Olympias* *Alexandri*, scil. mater. *Hectoris* *Andromache*, scil. vxor. *Eusebius* *Pamphili* scil. amicus. *Parthenius* *Dionysii* scil. discipulus. Confer *Ionsium* p. 14. B. *Hankium* de

scriptoribus Byz. *sup.* t. § 5 sq. Amphiflemi Cuperi Harpocratem p. 126 sq. et V. C. Thom. Galei diss. de scriptoribus Mythologicis p. 19 sq. Pro genituo Parentis scriptores Romani interdum posuere alterum nominatiuum, itaque dixerunt Herodem Atticum pro Attici F. Appianem Plistonicen pro Plistonicae F. et similia. Confer Salmasium ad Ver. inscriptionem Regillae p. 89 sq. Valesium ad Ammian. fol. 40. Sollemne fuit apud Graecos nepoti nomen aui imponere. Sic Aristidis pater et filius dicebantur Lyfmachus, Aristotelis Nicomachus, vt alia innumera praetermittam, e quibus nonnulla collegit Grotius ad Luc. I, § 9. et Stephanus Morinus in octo dissertationibus p. 21 sq. *παλαιότατον ἔθος ἦν, inquit Eustathius, τὸς ἐγγόνες καλεῖσθαι τοῖς τῶν πατέρων ὀνόμασι.* At Nomina Romanorum narrantes Graeci praenomina frequenter sola nominant, vel praenomina postponunt, ut *Καίων Μάρκος* pro M. Catone et similia apud Dionem aliosque. Vti Patronymica etiam quandoque cognominibus praeponi. notat Salmasius ad Achillem Tatum p. 537 sq. sed et Graeci ipsi interdum praeter nomen habebant *ἐπιλήθει* siue cognomen, teste Appiano Praef. ad bella Pun. quod ipsum e variis monumentis antiquis constare notat laudatus Cuperus in Harpocrate p. 177. Confer Plutarchum Coriolano fol. 218. Nomina peregrina, orientalia maxime quam illa Graeci memorant in suis scriptis, vel plane in linguam suam interpretantur, vel saltem ita inflectunt, vt sono ac terminatione Graeca vel Graecis affinia videantur. Imponebant Graeci infantibus suis nomen die Iustrico, siue septimus is erat siue decimus²² a natiuitate. Vide Meursium Graeciae feriatae p. 21 sq. Petrum Moll ad Longi Pastoralia p. 7. Adde de die Iustrico Graecorum Romanorumque Philippum Rubenium lib. 1. elector. cap. 5. Meursium parte 2. exercit. critic. p. 182 sq. Festum in *Iustriaci*, et Macrobius l. 1. Saturn. c. 16. Christianis iam olim baptismi dies fuit *ἁνομασθησιος*, vt notat praeter alios Nic. Cabasila lib. 2. de vita in Christo p. 225. Cui iunge Edm. Martene lib. 1. de ritibus p. 70 sqq. et Lindebrogium p. 1445. ad codic. leg. antiquarum.

XVIII. Romanis quoque ingenuis (seruorum enim vt plurimum simplex fuit nomen Syri v. g. vel Dau; quandoque vero seruis etiam et vernis honestioribus tria data sunt nomina, vide Fahretum pag. 347, Inscription, et Scipionis Maffei antiquitates Galliae p. 89.) singula quibusdam nomina initio fuere, vt Romulo et Remo: aliis bina, commune siue appellatiuum ac praenomen alterum, alterum gentile et proprium, vt Hosto Hostilio, C. Mario, Q. Sertorio, L. Mummio, Iulio Proculo. Plutarch. in vita Marii p. 406. aliis denique terna *praenomen, nomen, gentilitium et cognomen*, vt L. Iunio Bruto, L. Tar-

²² Suid. in *Διονύσιον τρώου* et in *Ἰσχυρίστου*.

In Partibus Superius et Prisco, et Maritico Coriolano. Plutarch. in Coriolano fol. 218. Fratres; Giceronis etiam nouum aetate praenomine distinguebantur, nomine et cognomine conueniebant, vt P. Cornelius Scipio et L. Cornelius Scipio. M. Tullius Cicero et Q. Tullius Cicero. Simile in patre et filio obseruare licet, M. Annico Seneca et L. Annico Seneca. In Postea fratres cognominibus diuisi, vt Saluius Ortho et Saluius Titianus: Flauus Vespasianus et Flauus Sabianus. Non in omnibus tamen hoc receptum; nam Vittellii fratres solo praenomine distincti: Aulus, Quintus, Publius et Lucius. Feminas quoque praenominibus vsas constat, etsi minus frequenter, unde hoc plane negauit Plutarchus in Mario p. 406. vt Aulam Placidiam, Tiberiam Aeliam, Rheam Syluiam Romuli matrem, Caiam Caeciliam, quod Caiac praenomen inuersa littera scribitur vt Tisa l. Conser Timaquillum ad Alex. ab Alex. tom. 1. p. 79. et ad lib. 5. c. 4. et quae Graecius in praef. ad tomum 2. Antiqv. Rom. inseruit ex Petri Seruii Miscellaneis cap. 5. 8. qui cognomine quoque vsas nonnunquam vt Caeciliam Metellam, Calpurniam Marcellam etc. quo praenomine, nomine et cognomine simul, vt Furiam Sabiniam Tranquillinam, Cneiam Cocceiam Irinam Aureliam, Maianam, Virginiam, ex veteribus inscriptionibus demonstrat. Adde Francisci Anisi Cremonam litteratam T. I. pag. 24. Maritimum quoque adsciuere cognomen, vt Marcia Catonis, rarius liberorum, vt Cornelia Graecorum scil. Mater, adde Ez. Spanhem. VI. p. 409 sq. Praenomina graecorum XXX. notante Varrone, sed longe plura obseruantur. Nonnulla praenomina eadem in aliis fuere cognomina, vt praeter Ez. Spanhem. dissert. x. de numismatibus, quae est prima tomii secundae pag. 24. 83. pluribus exemplis idem Seruius probatum dedit, qui praeterea docet nonnullos nouum adsciuisse cognomen, quod male *agnomen* quibusdam appellatur vt L. Cornelius Scipio Asiaticus, L. Aelius Praeconius Stilo, M. Valerius Maximus Messala, Q. Caecilius Metellus Pius. Cognomen saepe gentilitio nomini praepositum, vt notat Rhodius ad Scribonium Largum p. 192. et Spanhemius VI. de numism. p. 503 sq. De duplici praenomine usurpato id. p. 511. et praenominibus certis familiis familiaribus p. 513 sq. De more Graecorum Romanos passim solo praenomine notandi pag. 516 sq. quod et Latini interdum faciunt. id. sola cognomina posita. id. p. 520. et Sirmond. tom. 4. Opp. f. 199. Quidam plura etiam habuere cognomina vt P. Cornelius Scipio Nafica Serapio, et memoriam quae in titulis Imperatorum cognomina Parthici, Arabici, Germanici etc. De duplici nomine, quo vsi interdum sunt viri feminaeque, vide Fabretti inscriptiones pag. 145 sqq. Agnomen autem dicitur proprie, quod retinebatur, ab adoptatis, vel integrum vel leuiter mu-

eandem et *οχηματιοειδης* *ουρα*, ut ait Xiphilius, quum adoptantem in prae-
 nomen, nomen et cognomen adsciscerent, illisque iungebatur iam tertio
 iam quarto loco, ut P. Cornelius Scipio a Q. Caecilio Metello adoptatus deinceps
 vocabatur Q. Caecilius Metellus Scipio. M. Iulius Brutus adoptatus
 a Q. Servilio Caepione, dictus postea est Q. Servilius Caepio Brutus; Iulius
 mutatum est in Augustus, qui pro Octavo deinde dictus est C. Iulius Caesar
 Octavianus. In his agnomen facile agnoscis Brutum et Scipionem. Porro
 reliqua illa Asiatici v. g. et Africani et similia non agnomina sed cognomina
 vocantur etiam a Velleio lib. 1. c. 13. *Nec quisquam ex novis hominibus prior
 Munimio cognomen virtute partum vindicavit.* Nomina alia propria familiis,
 alia singulorum in eadem familia unius confer Spanhem p. 505 sq. *επινοη-
 οεις* Graecis, Perizon. ad Aelian. p. 469, 471, 475. Liberti sine serui manu-
 missi cognomen suum retinebant, praenomen nomenque recipiebant a pa-
 tropo, ut Tiro et Laurea quam Cicero eos manumississet, dicti M. Tullius Tiro
 et M. Tullius Laurea. Chryfogonus manu missus a Sylla L. Cornelius Chry-
 fogonus. Adde Reincl. pag. 894. Inscript. sq. Pueris non prius quam to-
 gam virilem sumerent, puellis non antequam nubrent praenomina imposta
 fuisse Q. Scaeuola tradidit, teste auctore Epltomae de nominum ratione quae
 Valerio Max. subiicitur et a quibusdam tribuitur Iulio Paridi, ab aliis Tiro
 Probo. Haec utinam integra extaret, quae eius supersunt tamen, illustrant
 sunt a Stephano Pighio in notis ad Valerium et a Salmasio in inchoato com-
 mentario ad Arnobium, quem vulgari tertio saeculo Hippolyti mei Ham-
 burgi 1718. fol. Nomina petita sunt a *Deis*, ut, Martius, Bacchius, etc. vide
 Grotium in limine notatum ad Marcianam Capellam; a *victoriis*, ut Afri-
 canus, Creticus, vide viros doctos ad Flor. III, 8. Nicanor, Polycrates; a *nu-
 mero*, conf. Bibl. latin. II, 22. 7. Primus, secundus etc. Quartadecimani haer-
 etici; a *colore*, ut Melanion, Rufus, Mineus etc. vide Grotium ad Capellam.
 Albii, Albini, Flauii, Galbae; a *bestiis*, vel *animalibus*, ut Poreus, Catulus,
 Equitius, Hippasus, Caper, Capella, Ouidius, Taurus, Muraena, Aquila,
 Coruus, Coruinus, Galbus, Leporinus, Suillus, Bureo; vide Godofredi Sellii
 commentationem de nominibus Romanorum brutifonia, Halae 1737; ab *ar-
 boribus*, ut Rosa, Palma; a *bono omnis*, ut Prosper, Magnus, Valens, Maca-
 rius, Felix, Eutyches, Augustus, Fruustus, Fortunatus, Firmus, confer
 Ioan. Henr. Scuffi commentationem de ordine in nomine, Gothae 1735. a
bonis moribus, ut Aristobulus, Ganctator, Catus; Chrestus; Salomon; Phi-
 ladelphus, Parrhasius, Parrhasiades, confer Barth. Mariani obseruationes
 de

25 Xiphilius p. 34. de Augusto. Vide Dio XLVI. p. 484. et Sam. Pitisci Lexicon
 Antiquitatum Rom. in adoptatio.

de praenominibus, nomine et cognomine; a *malis moribus*, vt Hierax, Lamy-
rus, Mperetes, Poltrones; vide Luitprandum in Innocentio; κατ' ἀρχὴν
ον, Philopater; ab *ruentibus*, Stercoreus siue Copronymus, Ambustus; a *cor-
poris nota* siue *vicio*, vt Atras, Calui, Capitones, Caeci, Claudii, Corfi,
Flacci, Frontones, Gryphones, Labeones, Licinii, Limi, Monomachi, Naf-
ele, Nafones, Physiones, Pogonani, Scacuolae, Sedigeti, Talipedes, vide An-
gelum a Nuce ad Leonem Ostiensem III. 16. p. 334; a *nascenti sorte* Agrip-
pae, Caesares, Caesones, Opites, Postumus, Proculus; a *re rustica* Pifones,
Lentuli, Cicerones, Fabii, Aratores, Scrolones; a *re maritima* Ancora, Ga-
leotus, Nauclerus, Puppis; a *vestimentis* Caligula, Caracalla. Vti nomina
quaedam viroꝝ in *a*, Fretela, Totila, Attila, Malela; ita etiam nomina
quaedam feminarum in *um* et *us* desinunt, Glyderium, Albinus, vide Henr.
Norisii aduentoriam, T. 1. Opp. pag. 1304. 139. De Nominibus Romano-
rum Onuphrii liber fastis eius subiectus; Francisci Robertelli liber prodit
Florentiae 1548. 8. Caroli Sigonii liber adiectus est eiusdem Fastis Consu-
laribus, Basil. 1559. fol. et deinde recusus Tomo primo Sylburgii scriptor.
historiae Rom. p. 340. in Dionysii Gothofredi auctoribus linguae Latinae pag.
1401. et Tomo secundo thesauri Graeviani pag. 1532. Justi Lipsii tractatus
de nominibus Romanorum recusus est ad calcem Klippingii antiquitatum Ro-
man. pag. 603. edit. Lugdunensis 1713. 8. et in Clouingii iure publico Roman.
T. 1. p. 598. Nicolai Boindini dissertatio de nominibus Romanorum exstat
T. 1. historiae academiae Inscriptionum pag. 188. edit. Amstelod. Adde
Voffium lib. 1. Aristarchi cap. 7. qui laudat praeterea Alexandrum ab Ale-
xandro de praenominum origine differentem IV. 4. genial. dierum, Giral-
dum dialogismo IV. et Antonium Augustinum III. 8. emendationum. De ori-
gine nominum et cognominum confer Aegidii Andreae de la Roque tractatum
Parisiis 1681. 8. editum. Nomina propria in MSS. solent distingui super impo-
sita lineola, vide Reinesii var. lectio. II. 3. p. 137. Idem Henricus Stepha-
nus etiam in quibusdam suis Graecis scriptoribus excusis obseruauit. De no-
minibus mediae aetatis multiplicatis vt Marcianus Mineus Felix Capella, Ma-
crobius Ambrosius Aurelius Theodosius, Anicius Manlius Seuerinus Boethius
&c. vide Sirmandum praef. ad Eunodiam et in timine notar. ad Sidoniam.
Alex. Whittenium ad Diptychon Leodiense pag. 4. Petrum Wesselingium II.
21. p. 236. varietatum obseruationum; et Henr. Canegieterum in opusculo
de mutata Romanorum nominum sub principibus ratione cap. 7. pag. 29. De
nominibus propriis apud Germanos consulendus B. Lutheri libellus *Nahmen
Büchlein* excusus 1537. recusus saepe vt Vrsellis 1559. 8. Helmshtadii 1664.
cum Godofr. Wegnesii obseruationibus Lipsiae 1674. 8. et sub Rud. Gocla-

nii nomine (vide Thomafium de plagio litterario §. 119.) Schottelino lib. V. de lingua Germ. tractatu 2. et quos allegat p. 1036. fq. Ioan. Georgi Eccartus in historia studii etymologici p. 37. fq. quem vide etiam p. 24. fq. differentem de opere MS. Conradi Gefneri, quod servatur in bibliotheca Bremensi. G. G. Leibnizius in collectaneis etymologicis II. p. 235. fq. ex Vobone Eamio. Cornel. Kilian. Dorffneus ad calcem Etymologici Teutonice lingue. Thomas Reinesius in Eponymologico MS. et in praefat. ad Syntagma Inscriptorum XX. 3. fq. Hermannus Adolphus Meinders. de nominibus et cognominibus Germanorum et aliorum populorum septentrionalium veterum, in miscellaneis Lipsiensibus T. VI. p. 1. fq. et 31. fq. qui etiam de Hebraeis et Romanis pauca aspergit pag. 24. fq. 28. fq. 10. Henr. Otius de nominibus hominum propriis. Tiguri 1671. 8. Aliquot nomina propria Germanorum ad priscam originem restituta per quendam antiquitatis studiosum. Augustae Rhet. 8. Paulli Heuteri etyma variorum nominum utriusque sexus Germanicae originis exstant ad calcem librorum duorum de veterum ac saeculi sui Belgio p. 217-231. Antwerp. 1600. et 1616. 4. et inter opera Louanii 1649. fol. Catalogus nominum propriorum apud Goldastum tome 2. antiquitatum Almannicarum p. 92-118. et 144. fq. De nominibus propriis in *rid* desinentibus agit Olaus Verelius ad Heruuarar Saga p. 115. fq. in *rich* siue *rius* Erycius Puteanus in diatriba de nomine Erycio. De nomine Huberti et aliis simili sine cadentibus Arnoldus a Boecop ad calcem historiae S. Huberti a Jo. Roberto editae p. 514. fq. Luxemb. 1621. De nominibus Anglofaxonice Georg Hickesius diff. epistol. p. 23. fq. Guil. Cambdenus in libro postumo, *Remains concerning Britain*, Edmundus Gibson ad calcem chronici Saxonici, Guil. Lambardus in nominibus modernis veris et sincere Saxonice Latinis et Britannicis ciuitatum, fluminum. De praenominibus Sueogothicis Christoph. Giubbius Lincopiae 1675. De nominum mutatione sacra vide Io. Henr. Stussii commentationem Gothae 1735. sigillatim de mutatione nominum in profane religioforum et Pontificum Romanor. inauguratione Ioan. Frid. Krebsii schediafma, quod auctius prodiit Lipsi. 1719. 4. Ad Romanam ecclesiam accedentibus in confirmatione mutatur nomen, vt Mauritio Wilhelmo Duci Cizensi qui dictus est Leopoldus, Christinae Suecorum Reginae, quae Christianae Alexandrae nomen tulit. Nomina quoque mutata fuerunt consecratis et talis inter Deos, vide Ezech. Spanhemium ad Iuliani Caesares p. 332. De Pontificibus Romanis vide eundem *ibid.* p. 333. De adoptatis, confer Perizonius *tride* pag. 90. et Vossium Aristarch. lib. I. c. 7. De ciuitate donatis, eundem *ibidem*. De libertis Politianum cap. 31. Miscell. et Pamelium ad Tertullianum de resurrectione. c. 57. De scenae et meretriciae vitae renuntiantibus Aristae.

Ariflaenerum lib. 1. epist. 19. et Gillb. Gaulminum p. 41. ad Eustathium. De meretricibus ab aedilibus licentiam petentibus, Taubmannum ad Plauti Poenulum actu quinto scena tertia.

CAPVT XXI.

De institutione, Scholis, et de re litteraria.

De re litteraria Hebraeorum generatim 1. De Scholis et Doctoribus Hebraeorum, 2. De aliarum Gentium Antiquitatibus Academicis et Scholasticis. 3. De Academia, Lyceo, Museo Alexandrino etc. 4. De aliis societatibus litterariis. 5. De Professoribus et discipulis, ratione docendi, lucubrationibus. 6. De recitationibus, auditoriis, Anagnostis. 7. De scribis, librariis, antiquariis, libris, voluminibus, bibliopolis et Bibliothecis. 8. De studiis veterum. 9. De charta, et quae eius loco, de stilo, calamo, atramento etc. 10. De litteris notisque hieroglyphicis, numeris, signis planetarum. 11. De typographiae origine et incrementis variis. 12. De aliis inventis novantiquis. 13.

I.

Ideam systematis Antiquitatis litterariae vniuerse, sigillatim Aegyptiae edidit *Iac. Frider. Reimannus*, Hildesiae 1718. 8. Graecorum historiam litterariam delineauit *Christianus Falsterus* in cogitationibus philologicis, Flensburgi 1719. 8. p. 84. sqq. De studiis litterarum apud Hebraeos generatim, eorumque origine et fati videantur scriptores historiae philosophicae, in primis *Iac. Bruckerus* histor. critic. philosophiae Tomo primo pag. 63. sqq. et *Ioan. Franc. Buddens* in historia philosophiae Hebraeorum, qui et in historia ecclesiastica V. T. ad calcem singularum periodorum et capitum de statu rei litterariae differit. Num eruditio a Iudaeis ad gentes transierit disputatum est. Aegyptiis certe eam tribuunt *Macrobius* in somnio Scipionis L. I. c. 19. et *Saturnalia* lib. 1. c. 14. Apollinis oraculum apud *Eusebium* praeparat. *Euangel.* lib. 9. c. 10. et auctores, quos laudat *Wolfius* ad *Origenis* philolophumena, p. 46. nota x) quod ab iis omnis eruditio ad ceteras gentes manauerit: Indis vero eam laudem vindicare conatus est *Polyc. Lyserus* in dissertat. de origine eruditionis non ad Iudaeos, sed Indos referenda, *Witeb.* 1716. Sed Iudaei sibi hanc gloriam tribuunt, haud dissentientibus plerisque Patrum, vide *Bartoloccium* T. I. biblioth. Rabbin. p. 467. *Schudtium* in deliciis p. 76-80. et Memorabil. P. III. p. 329. sqq. *Maimonidem* *Morsh* *Nebbuchim* P. I. c. 71. et P. II. c. 11.

Huetium

Huetium Dem. Ev. Prop. IV. c. 8. *Iosephum* contra Apionem, *Buxtorfium* ad Cosri p. 28. sqq. De Platone ac Pythagora, aliis, a Mose edoctis vide *Schudrium* in compendio histor. iudaic. p. 158. sq. 172. sq. 261. *Strunium* in rudimentis Logicae Hebraeorum p. 134. *Buddeum* isagog. historico-theol. T. 1. p. 556. sqq. et *Millium* in orat. de fatis theol. exegetic. p. 32. sq. nota. Adde *Ehregott Dan. Colbergii* legislatores Graecor. et Romanor. mosaizantes, *Huetium* demonstr. Euang. propos. IV. c. 3. et *Petrum Zornium* in bibliotheca antiquarioexegetica, praef.)(vbi adducit scriptores, qui S. S. lectam gentilibus affirmant. Vide et *Io. Jac. Syrbii* dissert. de auctoritate S. S. inter gentiles. De Aristotele sigillatim, quem Iudaei alii ex tribu Benjamin esse dicunt, alii ab Alexandro praefectum fuisse tradunt thesauro librorum Salomonis, vnde postquam sua per plagium suffuratus esset Salomonea combusserit, quidam postremo profelytum factum fingunt, omnes volunt a Iudaeis profecisse, vide *Bartoloccium* T. 1. bibl. Rabbin. p. 475. sqq. *Buddeum* in historia philos. Hebraeorum p. 32. *Strunium* in rudimentis Logic. Hebraeorum p. 5. sqq. *Schudrium* compend. histor. iud. p. 51. sqq. *Wolfium* Bibl. Hebr. T. 1. p. 217. et *Bruckerum* T. 1. histor. crit. phil. p. 749. sq. Fabulae huius vera ratio est partim iactantia huic genti consueta, partim quod a veteribus vetitum esset graecis litteris dare operam, recentiores autem accensi ab Arabibus magno conatu in philosophiam Aristotelis incumbere, quasi antiquam philosophiam iudaicam postliminio sibi vindicantes. Interdictum autem hoc veterum magistrorum non discendi litteras graecas ex odio erga apostatas Graecifantes suae gentis a temporibus Maccabaeorum profectum videtur. Vide de hoc interdicto *Petri Zornii* Programma Ploenae 1719. editum de antiqua lege Hebraeorum, quae addita dirarum obtuntiatione iuuentuti scholasticae omni litteratura Graecorum interdicti iussit. *Schudrium* compend. histor. iudaic. p. 150. sq. *Wagenseilium* ad Misnam Sota c. IX. num. 14. p. 307. edit. Surenhusii: *Richardum Biscoe* vol. 1. libri anglie editi: The history of the Acts of the holy Apostles confirmed from other Authors, pag. 89. *Io. Aug. Ernesti* exercitationum Flavianarum primam de fontibus Archaeologiae, Lipsiae 1756. et eiusd. exercitationis corollarium alterum de odio Iudaeorum veterum aduersus litteras Graecas, ibid. 1758. De philosophicis Iudaeorum scriptis praesertim Aristotelicis vide *Bartoloccium* T. 1. bibl. Rabbin. p. 480. sqq. et *Buddeum* in histor. philosophiae Hebraeorum p. 199. sqq. De ethicis consule *Hottingerum* in bibliotheca Orientali c. 1. cl. XI. *Odbelium* in synagoga bifronti p. 79. sqq. et *Henr. Scharbau* in exercit. de fatis studii moralis in gente iudaica, Lips. 1712. Ceterum de eruditione Iudaeorum generatim consulatur *Erici Benzeli* dissertatio de re litteraria Iudaeorum, Vpsal. 1716. *Andraeae Georgi Wachneri*

Wachneri dissertatio de eruditione iudaica, Goettingae 1742. et *Rud. Martini Meelshubereri* diatriba de meritis Hebraeorum in rem litterariam, Wittgeb. 1669. Eruditarum feminarum in gente Hebraea specimina aliquot dedit *Gustav. Georg. Zeltnerus* editis dissertationibus de feminis ex hebraea gente eruditis, Altorfii 1708. de Deborae inter prophetissas eruditione, ib. eod. de Priscilla Aquilae uxore, ib. 1709. de Alexandra Iudaeorum regina specimine sapientis feminae, ib. 1711. de Beruria Hebraeorum doctissima femina, ib. 1714. de erudita virgine Iudaea per transennam docente, ib. 1722. de Ialtha Principis filia erudita, ibid. 1725.

II. De scholis et academiis Hebraeorum post Hottingerum Ennéade diss. in compendio theolog. Iudaicae pag. 285. sq. agunt *Jacobus Altingius* in binis orationibus siue dissertationibus de historia *Academiarum et promotionum Academicarum* in populo Hebraeorum, Amstel. 1651. 12. et inter opera viri Clarissimi post eius fata, curante Balthasare Beckero iunctim edita quinque in folio voluminibus Amstel. 1687. tomo postremo, heptade octava dissertationum in qua occurrunt etiam eiusdem *Studijsus* et *Doctor*, Hebraeus. *Cherubinus* et *S. Iosepho* apparatus. Bibliici T. 2. p. 564. sqq. *Iulius Bartoloccius* bibl. Rabbin. T. I. p. 486. sqq. et T. III. p. 663. vbi de modo studendi olim in academiis Iudaeorum Babylonicis, *Thomas Pinedo* p. 482. ad Stephan. in *Nuáíðá Georg. Vrsinus* in antiquitatibus Hebraicis scholasticoacademicis Hafniae. 1678. et 1702. 4. *Campegius Vitringa* et *Iac. Rhenserdus* in scriptis, mutuis de synagoga² vetere, Archisynagogo et de decem *Baslanim* siue otiosis Synagogae. *Jacobi Rhensardi* inuestigatio praefectorum et ministrorum Synagogae. Franq. 1701. et Opp. philolog. p. 480. *Augustinus Calmet* de scholis Hebraeorum, Tomo VI. commentarii in biblia pag. 22. sqq. *Io. Gottl. Carpzovius* in annotationibus in Goodwinum pag. 123. et 307. *Scipio Sgambatanus* in Archiuis V. T. lib. III. p. 416. *Ios. Sim. Assmannus* in prologo tomo 1. bibl. oriental. §. 2. *Dominic. Aulifus* libris duobus postumis de scholis sacris veterum Hebraeorum et Christianorum, Italice. Neapoli 1723. 4. *Andreas Norrelius* in diatyposi Academiarum apud Hebraeos, Vpsal. 1747. 8. *Franc. Burmannus* dissertationibus nouem de synagogis, recuis parte secunda eius Exercitationum Academic. pag. 1-94. *Hermannus ab Hardt* in epistola edita a C. W. Willischio in arcanis bibliothecae Annaebergensis p. 191. sqq. *Ioannes Held* oratione de Iudaeorum scholia et synagogis, Norimb. 1664. 8. *Ioan. Sauberti* historia breuis synagogarum iudaicarum in eius palaestra dissertationum p. 178. sqq.

² Boeckzaal 96. I. p. 27. 243. Hodie nobilissima academia est in Polonico oppido Brzisc seu Breste; vide Schpdtii memor. P. IV. contin. I. p. 148.

Ioan. van Barbuijfen in שרידן תבז suae dissert. de Academiis Academicorum-
 què titulorum origine hebraica, Hanov. 1703. *Io. G. Grambsius* in exercitat.
 de synagogis Iudaeorum sub *Dav. Clodii* auspiciis vulgata Giffae 1682. *Nicol.
 Serarius* in Rabbino priore et posteriore, suae libris duobus de tota Rabbi-
 norum gente, partitione, creatione, auctoritate. Moguntiae 1607. 8. et inqz
 eius opuscula iunctim edita T. 1. *Jacob. Capellus* in synopsi historiae edita *Ge-
 dani* 1622. 4. pag. 29. sqq. *Christianus Borntrius* in dissertationibus de synago-
 gis Hebraeorum, Witteb. 1650. vulgatis. *Io. Leonb. Heubnerus* in dissert. de
 Academiis et societatibus litterariis Hebraeorum. ibid. 1703. *Chr. Henr. Rit-
 meier* in dissert. de Kiriath-Sepher, civitate litteraria. Helmstad. 1711. *Ioan.
 Ludov. Scifferheld* in progr. de scholis Hebraeorum, inserto Tomo primo syl-
 loges varior. Opusculorum a *Frid. Jac. Beyschlagio* edit. p. 582. sqq. *Dan. Lun-
 dlius* in dissert. de scholis et academiis Hebraeorum, Vpsal. 1707. 8. *Ioan.
 Ioach. Cramerus* in oratione de scholarum perpetuo in ecclesia Dei vsqz, Her-
 bornae 1701. fol. De scholis Iudaeorum prope lacus et fluvia exstat com-
 mentatio *Petri Zornii*, Ploenae 1716. Procedente tempore Iudaeos synagogas
 prope sepulcra exstruxisse ostendit *Io. Georg. Michaele* in exercitatione de Iu-
 daeorum synagogis prope sepulcra, quae exstat Tomo tertio symbol. Bae-
 meoensium pag. 591. sqq. De scholis Prophetarum confer *Franc. Fabricii* ora-
 tionem Lugd. Batav. 1709. 4. editam. *Ioan. Henr. Maii* sciographiam schola-
 rum prophetarum, Giffae 1701. *Sam. Werenfelsii* dissert. de scholis Prophe-
 tarum, Basil. 1701. *Lud. Martini Kahlis* dissert. de eod. argumento, Goettingae
 1737. De filiis Prophetarum vide *Eliae Silberradi* dissertationem lenae 1710.
 et de filiis Levitarum *Christ. Frid. Wiltschii* dissert. Lips. 1708. Scholae et Aca-
 demiae in Palaestina recensentur a *Walfo bibl. Hebr. P. II. p. 920. sq. Baby-
 lonicae p. 922. sq. quadringentae octo synagogae fuere Hierosolymis, vide
 Vitringam parte I. lib. 1. c. 14. p. 253. et Gottfrid. Olearium observ. in Mar-
 thaeum p. 417. quadringentae in Bitterensi civitate, Buxtorfius Lex. Talmud.
 p. 1056. ubi ex Maimonide observat, quocunque loco decem sint Iudaei, ibi
 oportere dedicari locum, in quo statis temporibus ad preces conveniant. De
 schola *Babylonica* vide *Interpretes ad Danielis cap. 1. et Balthasaris Meisneri*
 dissertationem Witteb. 1620. de Academia *Sorana* in Babylonia, *Ioan. Gram-
 mii* comment. quae exstat P. VII. bibliothecae Danicae pag. 710. sqq. de *Pun-
 beditana* *Christ. Gottl. Ioecheri* commentationem Lipsiae 1737. editam. De
 eadem vt et *Sorana* conferatur etiam *Bulaci* historia academiae Parisiensis T. 1.
 p. 316. De *labnensi* academia vide *Caroli Gottlob Sperbachii* dissertation. Witteb.
 1740. de *Tiberiensi* schola *Buxtorfium* in Tiberiade cap. 4. et *Cherubinum*
 a *S. Iosepho* Tomo secundo apparatus biblici pag. 573. de *Tschipporensi* *Ioan.**

Lightfoot. canar. chorogr. Matthaeo praemissae. c. 82. Tomo secundo oper. p. 229. Doctores Mishnicos recensuit *Io. Henr. Otto* in hist. 130. doctorum Mishnicorum, qui *Tannaim* siue repetentes dicti sunt, de quibus Bartoloccius T. 3. p. 252. sq. et Charubinus a S. Iosepho T. 2. apparatus biblici p. 577. sqq. insequuntis post eos *Amuracis* siue gnomologis, tum *Sebburacis* siue opinatoribus, (Buxtorf. p. 1428. Lex Talmud.) scepticis, hinc *Geonim* siue excellentibus ac denique proprie dictis *Rabbanim* siue magistris. Vide librum Schalscheleth Hakkabala et Zomach. Davidis Gansii, Bartoloccium T. 3. p. 663. sq. et Iac. Bafnagii historiam Iudaeorum tomo secundo. Ante doctores mishnicos floruerunt 1) assessores Synedrii M. (2) Prophetae, 3) Seniores, de quibus vide librum Cosri p. 289. edit. Buxtorfii, et quae ex Isaaci Abarhanelis haereditate Parrum. refert Surequhusius, praefat. ad. tomum quartum Mishnae, et quae ad Seder Olam Io. Meyerus. sq. Henr. Ottonis historia recusa est Amstelod. 1699. 8. et Volumine quarto bibliothecae Hebraeae celeberrimi Wolfii pag. 336. sqq. Minus certa et explorata esse quae de antiquissimorum Hebraeorum scholis feruntur, monuit post alios Nicol. Hieron. Gundlingius parte prima historiae philosophiae moralis p. 77. sq. Hierosolymis scholas nullo unquam tempore fuisse evincere studet auctor *Antonius* Gallus, in commentatione, cuius index est: *dissertation, ou il est prouvé, qu'il n'y a jamais eu de Synagogues dans la ville de Jerusalem et de la véritable origine des Synagogues*, quae existat tomo 1. libri gallici, *singularitez historiques et litteraires*, pag. 25. sq. Synagogas in vicis habuisse Iudaeos notant eruditi interpretes ad Matth. IX. 35. quibus add. Wagenfeilium Parte 2. perae librorum iuuenilium p. 490. et in libro de Norimberga cap. 18. p. 123. sq. ubi disquirat, num Hebraeis licuerit exstruere Synagogas in aliis vrbibus quam quae munitae essent: occasione Iudaeorum, qui Hagae Comitibus existimarunt, se non rite posse ibi condere Synagogam, nisi Magistratus, suppeditando largiter sumptus, permouissent, ut pontes lapideos interruptos iungerent in ambitum ligneis, qui in altum eleuari possent, aliosque, ubi illud fieri commode non poterat, clauderent repagulis. De promotione Rabinorum et titulis scholasticis vide *Caroli Arndii* triada dissertationum philologic. de Cancellariorum et Procancellariorum apud Hebraeos vestigiis etc. Rostoch. 1714. 4. *Ioan. Ern. ab Auersvalda* dissertat. de Rabinis et gradibus honorum litterariis apud Hebraeos vsitatis, Witeb. 1719. *Io. Bernh. Hahnii* orationem de promotionibus Hebraeorum Academicis, Regiom. 1735. *Ioan. Adami Scherzeri* orationem de Hebraeorum ex Lipsiensium magistris, pag. 409. sqq. Programmatum. *Valentini Friderici* dissert. de titulis doctorum iudaicorum, Lipsi. 1692. *Io. van Basbuyzen*, Hanouerani, dissertat. de Academiae Academicorumque titulorum origine hebraica, Hanouerae 1703. *Christi Gottlob*

Iob Frider. Wolffii commentationem de promotione Iudaeorum academica, Lips. 1741. *Aug. Lebrocht Wilkii* comment. de sollempni Magistrorum promotione in Iudaeorum Academiis celebrata, Witeb. 1758. *Io. Godofr. Guil. Kadis* comment. de תלמידי חכמים in academiis Iudaeorum nostri aevi magistris non abssimilibus, Lipsiae 1756. *Ioan. Gottl. Boffeckii* Programma de חכמים Professoribus extraordinariis in academiis Iudaeorum, Lipsiae 1745. *Cbr. Ern. Schmidii* dissert. de promotione academica Christo eiusque Apostolis perperam tributa, Lips. 1740. De impositione manuum, qua magistros suos in academiis nouo muneri consecrabant Iudaei, consule praeter tractatum Mishnitum *Sanbedrim* c. 1. §. 3. *Mosen Maimonidem* de Synedriis cap. 4. *Buxtorfium* Lex. Talmud. pag. 1488. *Seldenum* de Synedriis lib. 2. c. 7. *Braunium* select. sacr. p. 747. sqq. *Io. Nicolai* not. in Cunaecum de-republ. Hebraeor. lib. 1. c. 12. p. 578. edit. Vgholini. *Vitringam* de synagoga lib. 3. parte 1. c. 17. p. 835. *Vrsini* antiq. heb. scholasticoacad. p. 174. *Frid. Spanhemium* tomo secundo Operum p. 874. *Ad. Tribbeckouium* de impositione manuum cap. 2. sect. 4. *Cbr. Schoettgenium* T. 2. horar. hebr. et talmudic. p. 874. et tomo II. pag. 887. *Carpzonium* ad Goodwinum p. 144. et *Boffeckium* pag. 11: dissert. de Professoribus extraord. in acad. Iudaeorum. De disputationibus academicis Iudaeorum vide dissertationes *Io. Gottl. Boffeckii* et *Io. Dav. Milleri*, Lipsiae 1741. editas. De elogiis hyperbolicis Doctorum vide *Io. Mellorum* in homonymoscopia p. 864 sq. *Hettingerum* compend. theol. Iudaicae c. V. p. 293. *Schickardum* Bechin. Happer. p. 26. sqq. et *Struuium* in logica Hebraeorum p. 25. sq. De priuilegiis litteratorum in gente Hebraea exstat *Leob. Lenzii* dissertatio Witeb. 1700. De ciuilitate morum apud Hebraeos videndae D. *Adami Rechenbergii* dissertationes ad historiam ecclesiasticam spectantes p. 721. sq. Num integrum Iudaeis sit erudire Christianos pluribus disquirir, et fas omnino esse Iudaeorum testimoniis euincit *Io. Wulferus* theriaca Iudaica p. 374. sq. De institutione puerorum apud Iudaeos videndus praecclarus *Maimonidis* commentarius de studio legis, quem cum versione et notis edidit Robertus Clauering Oxonii 1705. 4. Conf. Acta Erud. T. 4. supplem. p. 234. Adde *Io. Henr. a Selen* commentat. de institutione iuuentutis apud veteres Hebraeos, Lubecae 1718. 4. et in eiusdem meditat. exegeticis pag. 60. sqq. De eodem argumento ex instituto agere, praecipue vero rationem, qua post reditum ex captiuitate vsi sunt, explicare promissit Samuel Peritus, in obseruationibus suis p. 66. Sed notae eius ad Iosephum, in quibus hoc se facturum pollicetur, nunquam lucem viderunt. In eisdem obseruationibus lib. 2. cap. 1. ex codice Talmudico Baua Bathra obseruat, quod Iosua Iamlae filius constituit, vt in singulis prouinciis atque vrbi- bus Iudaei praeficerent elementarios Magistros, usque in disciplinam traderent liberos

liberos citra annum sextum aut septimum, perinde ut Aristoteles quod lib. 7. de republica sub extremum, de pueris septennibus demum litteras docendis praecepit. De institutione puerorum, paedagogis et progymnastis apud varias gentes, vide quae collegit Alexander ab Alex. II. 25. et ibi Tiracquelus: Iosephus Laurentius lib. 1. Polymathiae diss. XII. Io. Claudius in diatribe de nutritibus et paedagogis iam supra mihi memorata, quae eius libro de salutationibus Veterum subnexa est, Ultraiect. 1702. 12. Cangii glossarium in *proscholus*. De peregrinationibus Romanorum Academicis, lectu digna diatribe Georgii Nicolai Kriegk, edita Ienae 1704. 4. et Christianus Falsterus lib. 2. quaest. Rom. c. 7. Exstat quoque eiusdem Kriegkii exercitatio de modis increscendi apud Romanos per studia litterarum et arma, Ienae 1707. 4.

III. De origine et usu Scholarum aduersus Hobbessii c. 46. Leviathanis singulari exercitatione disputauit D. Adam Rechenbergius, p. 487. sq. in qua quodammodo satisfactum esse videtur iis, quae aduersus scholarum et academiarum antiquitatem et usum differuntur ab Hallensibus in tom. 1. observ. selectarum, obs. 10. et 30. De scholis veterum publicis differit *Perizonius* ad Aeliani histor. var. lib. 3. cap. 21. not. 1. De Romanorum scholis publicis et priuatis quaedam dissegit *Franc. Bernard. Ferrarius* III. 1. de veterum acclamationibus. De Graecorum apud Athenienses scholis insignioribus *Frieder. Lessii* disputatio Wirib. 1661. edita. Historiam ac progressus scholarum inter Christianos singulari recensuit libello *Georg. Gottfr. Keuselius*. Helmstad. 1743. 8. De schola Alexandrina catechetica vide *Io. Andr. Schmidtii* praefat. ad Catechesin Andreae Hyperii Helmstadii 1704. 8. De eadem schola confer *Henr. Dodwellum* ad fragmentum Philippi Siderae, ad calcem dissertationum in Irenaeum Oxon. 1689. 8. *Ludov. Thomassinum* de disciplina Ecclesiae T. 1. P. 1. lib. 2. c. 10. p. 210. sqq. et *Io. Georg. Michaelis* exercitationem de scholae Alexandrinae sic dictae Catecheticae origine, progressu et praecipuis doctoribus insertam Tomo primo symbol. litterar. Bremensium, pag. 195. sqq. Seriem doctorum veterum in schola Alexandrina singulari Progratinate exposuit *Ioan. Aug. Distelmair*. Altorfii 1746. De scholis Episcopalibus et monasteriorum Africae, Hispaniae, Italiae, Galliae idem Thomassinus T. 1. p. 2. lib. 2. pag. 27. sqq. De schola Edeffena et Nisibensi *Valesius* ad lib. 2. Theodori Lectoris. p. 164. b. De iustitiae scholis apud Persas exstat commentatio *Georg. Nicol. Kriegk*, Ilfeldae 1720. De scholis Germanorum veterum confer *Io. Dav. Koeleri* dissertationem de veterum recentiorumque Germanorum scholis solitis et solidis. Altorfii 1725. *Io. Georg. Widemannii* orationem de scholis priscos inter Germanos non omnino incognitis. Brandenburg. 1727. 4. *Io. Christ. Chiffelii* progr. de scholis veterum Germanorum.

Flensb. 1737. 4. et *Godofr. Schürzii* comment. de institutis veter. Germanor. scholasticis sapientiae laude condecorandis, quae exstat pag. 50. sqq. collectio- nis primae trium apologiarum pro veteribus Germanis, germanice edit. Li- psiae 1746. 8. Monasteriorum et Episcoporum domus olim scholarum vltim praebuerunt; vide *Mabillonium* de studiis monasticis; *Maderi* praefationem ad chronicon montis Sereni, *Anton. Matubicum* ad Ioannem de Leydis p. 254. sqq. *Frid. Lucae* Europaeum Heliconem p. 121. sq. et *Bulatum* in histo- ria academiae Parisiensis. Historiam Rectorum Gymnasiorum scholarumque *Go- dofr. Ludowici* quatuor partibus edidit Lipsiae 1708-1718. 8. De cetero an- tiquitates Academicas et Scholasticas egregie illustrans *Hermannus Conringius* in singulari libro de hoc argumento Francof. 1657. 4. deinde cum accessio- nibus Helmst. 1674. 4. denique cum Chr. Aug. Henmanni bibliotheca histo- rica academica Goettingae 1739. 4. *Franciscus Benini* Ercologus libro de Aca- demia, ad calcem tom. 1. Operum: *Tho. Lansius* Commentario de Academiis Helmst. 1666. 4. *Io. Launoius* in libro de scholis celebrioribus post Carolum M. in Occidente instauratis, quem recudi curauit Hamb. 1717. 8. tum in Gymna- sio Nauarraco. *Claudius Hemerius* Doctor Sorbonicus libro Parisi. 4. edito de Academia Parisiensi, qualis primo fuit in Insula et Episcoporum Scholis; *Rich. Simon* tom. 2. Bibl. selectae p. 124. Vide et *Casp. Caluotri* rituale Ecclesiasti- cum tom. 2. p. 188. sq. 16. Limnaeum libro VIII. iuris publici. Antonium Pagi ad A. C. 826. 2. Recentiorum Academicarum historiam exposuit *Guido Pancinellus* libro quarto de claris legum Interpretibus Venet. 1655. 4. *Antonius de Luca* Melphictanus in laurea legali, *Iacobus Middendorpius* libris 8. de academiis ce- lebribus vniuersi terrarum Orbis Colon. 1607. 8. ad quos annecta edidit *Io. Henr. a Seelen*, Lubecae 1756. 4. *Frider. Lucas* in Helicone Europaeo Ger- manice edito Francof. 1711. 4. et nouissime *Io. Georg. Hagelgans* in orbe litte- rato academico Germanico Europaeo, Francof. ad Moenum 1737. fol. De quatuor facultatibus, quae vocantur Academicis confer *Io. Petri Ludowici* hi- storiam quadripartitae eruditionis, Halae Saxoni. 1741. Reimmannum pag. 121. system. antiq. litter. et Observaciones Halenses VI. 15. et 18. (vbi de statu Academicarum in sacculis barbaris) et 20. vbi de studiosis laureae et Candida- tis Magisterii. De trivio et quadrivio artium liberalium, *Iac. Thomafius* pro- grammate 34. Observaciones selectae Hallenses T. 1. p. 42. sq. et T. VI. Obsery. 14. 16. 19. De quatuor artibus popularibus; Philologia et scientiis Mathema- ticis *Vossi* liber Amst. 1660. 4. et tom. 3. Operum.

Academiae vocabulum pro scholis maioribus siue studiis vt vocabant ge- neralibus atque vniuersalibus primum vsurpari coeptum est sub Pontifice Paulo II. qui A. C. 1471. obiit. Graduum scholasticorum institutionem omnes fer-

me, qui de his scriptorum, ad Gratianum et Lombardum referunt. Certe non ampliorum fit mentio, quia de re legendus Balaeus saeculo IV. histor. vniuersitatis Parisiensis, et Ragius ad A. C. 1151. N. 10. De dignitatibus Academicis, quarum origo ad medium saeculum duodecimum refertur a Ioanne Weihenstedio; vide Bibliothec. Anglic. Tom. 10. pag. 513. et alius ad concilium Casparaugustinum A. C. 390. praeter caeteras diligentissime, egit Ioannes Christianus Interus libro singulari, qui auctor lucem vidit Francof. 1698. 4. cui addendus Thomas Lanfius, libro de Academiis iam laudato, et Georg. Christianus Waltherus de statu, iuribus ac priuilegiis Doctorum. De insignibus quibus inaugurantur, vide Alciatum VIII. 10. parergon. De origine et officio Cancellariorum Academicorum, Henr. Meibomii Oratio tom. 3. rerum German. p. 240. sq. et Rev. D. Henr. Mühlis de dignitate et officio pro-cancellarii in Academia Erlangensi A. 1714. Andr. Eliae Rosmanni oratio de dignitate Cancellarii in Academia Protestantium, quae extat in historia academiae Erlangensis, Erlangae 1744. fol. pag. 73. Matthaei Stephani oratio de iure Cancellariorum in decernendis honoribus scholasticis, Rostochii 1623. et vol. primo eius discursuum, J. R. Rostoch. 1624. 4. p. 1. sqq. Mich. Henr. Gribneri Progr. de primo Academiae Lipsiensis Cancellario, Lips. 1731. Io. Erh. Kappi Progr. de Procancellariatu facultatis philosophicae, ibid. 1747. De *Archibus, dignis*, quae Latinis dicuntur *Principia*, vide Francisc. Phil-leltum XVII. Ep. 1. XXX. 2. XXXIII. 6. et *Cancellariis* plura scripta iunctim excudi curauit Iacobus Wenckerus. Argentorati 1715. 4. quibus addatur Tobias Eckardi Schediasma de tabulariis antiquis, Quedlinburgi 1717. 4. Christfrid. Waechlerus de Cancellariis veterum, Dresdae 1705. 4. Io. Mich. Weimrichus de Cancellariis, in den Untersuchungen der merkwürdigen Alterthümer parte 1. pag. 21. sqq. Rutgerus zur Horst, Liouonus, libris duobus de Cancellariorum honoribus et officio, Gedani 1628. 4. Frid. Rudloff in dissert. de archiuorum publicorum origine, usu et auctoritate, Erford 1676. recusa Lipsiae 1747. De Archicancellariis S. R. I. consulatur Bernardi a Mal-hneckrot tractatus editus priusquam Monasterii 1656. dein recusus Ienae 1666. denique cum praef. B. G. Struuii ibid. 1715. 4. Georg. Franc. Frid. Helmers-hausen observationes miscellae de Archicancellariis S. R. I. Erford. 1740. Christ. Frid. Ayrmanni de Archicancellariorum S. R. Imperii originibus genuinis, Gissae 1746. De archibus sine tabulariis veterum, Christianorum Ioan. Carol. Behrens dissert. edita Altorfi 1722. De archibus Romanae curiae vide Cherubini Bullarium T. IV. p. 104. De Graecorum Imperatorum *καγκελαιο*

consu-
 * Hette Bibliothec. P. XLV. p. 408. sqq. Deuts. Bibliothec. P. XLIX. p. 37. Memoires
 de Trévoux A. 1716. pag. 282.

consulatur Cangius; et Possinus ad Pachymærem Tomo II. p. 442. De dignitate *Doctorali* confer Io. Dieter. Tregismonit discussum de Doctorum dignitate, nobilitate, privilegiis et praeceminentia, Salisb. 1673. 12. Georg. Christ. Waltheri tract. de statu, iuribus et privilegiis doctorum omnium facultatum, Norimb. 1642. 8. Petri Mulleri tractat. de gradu doctoris, Ienae 1715. 4. De doctoratu *theologico* consule Io. Frid. Mayeri dissert. Kilopii 1699. Io. Franc. Buddei orat. de origine doctoratus theologiae, quae accessit eius orationi de iuuentutis academ. virtutis, Ienae 1723. Urb. Godofr. Siberi orat. de antiquitate doctoratus theologiae, Lipsiae 1734. Io. Erh. Kappii progr. de origine doctorum theologiae et Magistrorum artium, horumque dignitate, ib. 1735. Jac. Wilh. Feuerlini Progr. de studio S. S. per doctoratum theologicum a prima inde origine stabilito, propagato, Gœttingae 1737. Io. Georg. Kayseri schœdiasma de origine doctoratus theologiae, Numb. 1741. 4. et Chr. Marth. Seideli Progr. de utilitatibus ex doctore Theologiae, sollemni ritu declarato, in ecclesiam, cui praeesit, redundantibus, Helmstad. 1748. De doctoratu *iuridico* vide Georg. Richteri orationem de doctoribus iuris, quae Lutherus vipers theologorum appellavit. Norimb. 1642. 4. et in eius orationibus Decade II. p. 223. Gottfr. Lud. Menckenii Progr. de origine tituli I. V. D. Witteb. 1717. Io. Frid. Hertel Progr. de vtriusque iuris publici doctoribus, Ienae 1739. Christ. Guil. Lœscheri epistolam de periculo simul et incommodis Doctoratus iuridici, Vinar. 1719. 4. et eiusdem epistolam alteram de praerogatiuis doctorum iuris praeter aliarum facultatum supremis gradibus, ibid. 1720. De titulo *Magistri* confer Albericum Gentilem lib. 4. lectionum Virgilianarum. Christ. Aug. Heumannum in Actis Philosophorum XVI. p. 592. sqq. Io. Burch. Menckenii dissert. de honorifico Magistri nomine, eiusque iuribus insignioribus, quae exstat pag. 74. eius dissertation. litterariarum, et dissertationes Frid. Ziegneri, Lips. 1671. Georg. Henr. Goetzii, Witteb. 1688. Brand. Henr. Gebhardi, Gryphisw. 1695. Seuerini Petri Gludii, Hafniae e. a. Io. Christ. Kochii, Lips. 1735. De *Baccalaureis* et *Baccalaureatu* vide Jac. Thomasti Progr. de vetusto ritu creandi Baccalaureos, insertum eius orationibus, Halle 1693. 8. editis pag. 536. sqq. et alterum eius Programma de voce et dignitate Baccalaureorum, Lips. 1670. Chr. Schultzii dissertat. de Baccalaureo, Lips. 1678. 4. et Henr. Christ. Dithmeri commentation. de Baccalaureis, Lipsiae 1738. Plura de dignitationibus academicis, pluresque qui de iis egerunt, scriptores videre licet in Bibliotheca Academica *Casp. Thurmanni*, in qua sub titulis secundum ordinem litterarum digestis magno numero collegit Scriptores, qui tum de Academiis earumque origine, natura, tum de iuribus, immunitatibus et officiis Doctorum, Academicorum et vniuersae rei literariae iuribus atque Privilegiis egerunt, Halae Sax. 1700. 4.

IV. De veteri *Academia* ³ Platonis, qui locus non valde salubris fuit Athenis, vide Menagium ad Laërt. pag. 141. Ceramicum Io. Meurfii c. 19. sq. vsque ad 27. et parte 2. exercit. lib. IV. misc. observ. c. 12. p. 213. sqq. et Criticum Arabiarum IV. 1. Hieronymi Matrangae syntagmata VII. non adeo magni pretii, Panormi 1637. 4. Potterum Archaeol. gr. lib. 1. c. 8. Georg. Trinkhufii dissert. de Academia et hortis Platonis, Gerae 1672. et Io. Petri Ludovici primam Academiam, villam Platonis, cum noua Halensium collatam, Halae Saxonum 1692. 4. et inter eius opuscula iunctim edita ibid. 1719. fol. De Aristotelis *Lyceo* ac *Peripato*, porticu Zenonis, Antisthenis *Cynofarge* et Epicuri horto; apud Laërtium, Hesychium illustrem aliosque mentio occurrit. Adde Apostolium II. 31. Prouerb. et Potteri Antiqu. Atticas lib. 1. c. 8. p. 33. sq. tom. 12. Thesauri Gronouiani. Philippi Iac. Crophii exercitationem sub praesidio Io. Andr. Schmidii habitam de Gymnasiis litterariis Atheniensium, Ienae 1689. 4. Frider. Lersii dissert. de Graecorum apud Athenienses scholis insignioribus, Witeb. 1661. Franc. Domin. Haebolini comparationem Lycei Atheniensium cum Georgia Augusta, Goettingae 1741. 4. Georg. Trinkhufii dissert. de Lyceo et hortis Aristotelicis, Gerae 1672. Ioan. Christ. Kühnii commentat. de *Cynofarge* Gymnasio apud Athenienses olim celebri, Lipsiae 1742. Memorat etiam Plutarchus lib. de exilio fol. 605. inter sapientum Athenis scholas et diatribas *Palladium* atque *Odeum*, et in Demetrio p. 905. *Museum*. De *Museo Alexandrino* post deperdita Andronici, Callimachi et Alcidasantis scripta. consulendae I. F. Gronouii et Lud. Neocori dissertationes quae extant tom. 8. Antiq. Graecarum, quibus praeter dissertationem Ad. Rechenbergii Lipsiae A. 1698. vulgatam et Claudium diss. de numo Pantheo Hadriani p. 23. ybi et templum et Sacerdotem in illo Museo fuisse obseruat, adiungendi Ionisius lib. 3. cap. 2. p. 218. sq. de scriptoribus Hist. Philos. Tillemontius in Historia Imperatorum Gallice edita tom. 2. p. 431. sq. Guil. Cauens parte 2. Hist. litterariae scriptorum Ecclesiasticor. p. 20. sq. edit. Geneuensis. Io. Philippi Crollii oratio de museo Alexandrino, Biponti 1721. Caroli Frider. Gerischeri commentatio de museo Alexandrino eiusque *δωρεαίς* et *δωρεαίς*, Lipsiae 1752. Sam. Frid. Bucherus T. 1. antiquitat. Biblic. in N. T. p. 451. sqq. A. C. Eschenbachius diss. de conuiuio sapientum p. 305. sq. Etiam Humfredus Hody de illo dicturus fuit in Antiquitatibus Alexandrinis, sed quae praemature viri doctissimi obitu interciderunt. De *Museo Heliconio* scripserat olim Amphion Thespiensis, cuius librum 2. laudat Athenaeus l. 14. Dipsosph. Alioqui *Museum* (*μυσεῖον*) idem est ac templum Musarum; et in Creta *Museum* dictum est.

³ A Philippo Macedone exustam narrat Diodorus Sic. in excerptis Reurelc. p. 295. Vol. 2.

est locus, vbi Sirenes cum Musis certarunt, teste Suida et Stephano in *ἀρχαῖα*. Inde ortus mos loci, in quibus homines studiosi musis siue litteris vacarent, *musæa* appellandi, qualia publica fuere Athenis quamplurima, in quibus mos sortito quaestiones proponi vt testatur Plutarchus I. 9. Sympos. quaest. cap. 1. Confer Meursium II. 9. Athen. Attic. *Pergami* quoque eiusmodi Museum fuisse quod a Suida *περγαμηνῶν κύβλων* nomine celebretur, disputat Chariss. Kusterus ad Suidam in *Μουσῶν Ἐπιτομῆς*, et Petrus Zornius in dissert. de throno saranae ad Apocal. II. 13. Ploenae 1716. *Smyrnae* Theodorus Hafaes in diss. ad eundem locum Apocalypseos inserta parti tertiae bibliothecae Theologico-philologicae Bremens. p. 128. De Gymnasiis *Romanorum* eorumque ornamentis et exercitationibus agunt Christ. Falsterus lib. 2. quaest. Roman. c. 6. et Io. Georg. Walchius in exercitatione de Gymnasiis litterariis veter. Romanorum, Ienae 1721. De museis Italiae existat elegans dissertatio Ioan. Guil. Bergeri, Witteb. 1734. De antiquis scholis Italiae agit Hyacinthus Gimma in historia litteraria Italiae, quam Italico idiomate Neapoli 1723. 4. vulgavit, capite viceesimo. De *Athenaeo Romano*, in quo publicae recitationes solebant fieri, agit Sirmondus ad Sidonii lib. 2. Epist. 9. et lib. 4. Epist. 9. rom. 1. pag. 893. 939. Vossius in lib. de cognitione sui, recuso in tom. 1. method. Crenii p. 793. De *Claudio* siue museo eiusmodi, auspiciis Imperatoris Claudii instructo Alexandriae, cuius meminit Athenaeus VI. p. 240. ad eundem Casaubonus ad Claudium Suetonii c. 42. De Aesculapii et Hygiae siue salutis Collegiis Romae c. LX. viris constante vide vetus marmor apud Sponium p. 52. Misc. eruditas antiquitatis. De Ciceronis Academia confer Io. Christoph. Cramerii orationem de M. T. Ciceronis Tusculano, Ienae 1752. Io. Georg. Guil. Volckharti commentatio de hortis veterum Romanorum Museis existat vol. III. Actorum Soc. Lat. Ienensis p. 182. sqq. De *Berytensi* Academia iuris studio olim celebratissima vide Ioan. Strauchii dissertationem inter eius dissertationes Brunswigae 1662. 4. editas. Iac. Hafaesi dissertat. Halae 1716. 8. et Raelii Lexicon. De Gymnasio Timoleonteo Syracusanorum agit Iacobus Bonanni in *Syracusa antiqua* pag. 37. et 184. Tomo XI. thesauri Italiae. De aliis Gymnasiis a Dionysio maiore conditis Diodorus Siculus XV. p. 464. De Academiis *Gallorum* veterum fuse et erudite differit Caes. Aegarsius Bulaeus in luculenta historia Vniuersitatis Parisiensis, quae sex voluminibus in folio Parisiis 1665. prodiit, Tomo primo, et quidem de academia *Marsiliensi* Phocensium colonia, pag. 16. *Aeduensi* seu *Augustodunensi* pag. 25. et sub Romanis *Narbonensi* pag. 33. *Tolosana* p. 39. *Burdegalensi* p. 46. et *Lugdunensi* p. 56. De scholis Pictauiensi, Aruernae, Treuirensi et Vesontina p. 55. De scholis coenobialibus p. 73. 710. sqq. et episcopalibus, atque de scholis Parisiensibus ante Carolam M. p. 84.

De schola Remensi pag. 210. 320. 360. Turonensi p. 290. Carnotensi p. 356. Aurelianensi p. 363. In concilio Parisiensi A. C. 829. a Ludouico Pio rogant, ut tres scholae publicae a Carolo M. condi coepae. confirmentur Parisiensis, Bononiensis et Ticinensis, id. p. 159. sq. Musei quod fuit *Troezene*, meminit Pausanias in Corinthiacis. De *Museo* quod *Cpoli* condidit Muselius. praepositus sacri cubiculi sub Theodosio iun. vide Cangii CPolin Christian. lib. 2. p. 176. De *Ottogono* in quo duodecim Doctores CPoli aiebantur, a Constantini M. aetate ad Leonem Isaurum vsque, qui illud haerese suae inimicum combussit, vide Bandurium p. 485. sq. ad Antiquitates CPol. Ad collegium eiusmodi, studiis litterarum sacratum spectat Inscriptio verus quae exstat Auentici apud Heluetios in sacello S. Mariae Magdalenae, et refertur a Carolo Patino in descriptione itineris sui p. 267. NVMINIBVS AVG. . . . ET GENIO COL. HEL. . . . APOLLINI SACR. Q. POSTVM. HYGINVS ET POSTVM. HERMES LIB. MEDICIS ET PROFESSORIBVS. D. S. D. De *Nymphaeo* quod *Stagiris* fuit, meminit Plutarchus in vita Alexandri p. 668. edit. Gr. Lat. Xylandri. Museum vocat Plinius XVI. 32. De *Gandisapora*, Persarum quondam academia medica, agit Io. Henr. Schulzius Tomo XIII. commentariorum academiæ Petropolitanae. De *pueris et puellis alimentariis* (stipendiatis) Philippus Rubenius II. 36. electorum. Ludov. de Hemmer in dissertatione de pueris et puellis alimentariis, Hauniae 1733. Io. Erh. Kappius in Prolusione de alimentariis, Lipsiae 1735. Ahasv. Fritschius in tractatu de stipendiis et stipendiatis scholaribus, Ienae 1663. 4. et volumine IV. eius dissertationum, et Caspar Zieglerus in dissertatione de stipendiis et stipendiariis, Wirceb. 1683. De *bidellis* Nicolaus Vernulaeus de academia Louaniensi lib. 1. c. 12. p. 75. et Alciatus VII. 22. perperam tradens, eos Gymnasiorum episcopos et Gymnasiarchas esse dictos.

V. Societarum litterariorum plenioram notitiam promisit quidem Clarissimus *Christianus Iunkerus*, tot aliis scriptis praeclare meritis: sed morte interceptrus promissis stare non potuit. Interim de illo argumento videri possunt Morhofius lib. 1. polyhistoris cap. 14. Samuel Chapuzellus (Chapuzæau) A. 1701. denatus in Tab. VIII. Europae spirantis, Ancillonius in Miscell. criticis Gallice editis tomo 1. pag. 17. sq. Godfredus Vockeroth in historia societatum et rei litterariae ante diluuium, atque introductione in notitiam societatum litterariorum, quae Ienae 1687. 4. primum separatim et deinde Gothae A. 1708. 8. iunctim prodierunt. Burchard Gotthelf Struuius introduct. in Hist. litterariam cap. X. Iacobus Frid. Reimannus parte 1. introduct. in Historiam litterariam Germanorum pag. 107. sq. Ioach. Fellerus *de monasteriis* in Panegyrico Magistris Philosophiae A. 1688. Lipsiae creatis scripto, Io. Reiskius

kius vir doctiss. in programmate de pinacothecis, Gemelothecis, et societati-
 bus doctorum in Europa, Guelpherbyti 1685. et Christoph. Haymannus
 in der kurzgefaßten Geschichte der vornehmsten Gesellschaften der Gelehrten von
 den ältesten Zeiten an bis auf die gegenwärtige, Lipsiae 1740-1743. 8. De
 singulis quibusdam et nobilioribus eiusmodi societatibus etiam singulares scri-
 ptores extant, ut de regia Parisiensi scientiarum Ioan. Baptista Hamelius et
 Bernhardus Fontenellius; de academia Francica Paullus Pellissonus et Olivetus;
 de academia artium picturæ et sculpturæ Guerinus. De societate Regia In-
 scriptionum et Numismatum legantur ephemerides Parisienses anni 1702. Aca-
 demias prouinciarum Gallicas potiores recenset Iuuenel de Carlanças parte
 secunda tentaminis historiae artium liberalium et mechanicarum pag. 322. sq.
 interpret. germanicæ. De academia scientiarum *Hispanica* confer memorias
 Treuoltinas A. 1715. mense Octobr. p. 1682. sqq. Ephemerides eruditum
 (Journal des Savans) A. 1716. p. 389. *Neuer Bücherkauf*, Vol. V. pag. 369.
 sqq. et de *Barcinonensi* historiam hispanice sub hoc titulo *Barcinonæ 1757. edi-
 tam: Real Academia de buenas Letras de Barcelona, origen, progresos, y su
 primera Junta general, laxo la proteccion de su Majestad con las papeles, que en
 elle se acordaron.* Tomus primus. De societate medicorum instituta a Rege
 Philippo V. mentio in memoriis Dombenibus Treuoltinis A. 1702. tomo 2.
 pag. 56. sq. edit. Amstelodamensis. De academia historica *Lusitana* confer
 Mercure de France, A. 1722. mense Nov. Vol. 2. p. 7. sqq. et Emanuel Tel-
 les da Sylua Historia da Academia Real da historia Portugueza, cuius tomus
 primus prodit Vlyssipone 1727. 4. De societate medica, quam modici qui-
 dam Vlyssipone inierunt, vide Rathlesii *Geschichte jetzebender Gelehrten*,
 Parte VIII. p. 247. Regiæ *Londinensis* societatis historiam recensuere Thomæ
Sprat, cuius historiae anglico sermone compositæ editio secunda Londini
 1702. 4. euulgata, et Gallice etiam translata est, et nouissime Thomas Birch,
 qui itidem anglico sermone historiam huius societatis quatuor in forma qua-
 dripartita voluminibus Londini 1756. et 1757. edidit: quibus addatur Mar-
 cinus Kempius in epistola eiusdem bibliothecæ Anglorum theologicæ subiecta,
 nec non Rev. Henr. Ludolph. Benthemius in *Engeländtschen Kirchen und
 Schulen Staat* pag. 108. sqq. edit. secundæ, qui etiam de Philosophorum so-
 cietate Oxoniensi agit pag. 491. et Georgii Wilh. Alberti *Briefe, den allerneues-
 ten Zustand der Religion und der Wissenschaften in Großbritannien betreffend*,
 p. 1164. Societates litterariæ *Italorum* generatim enarrarunt Iosephus Mala-
 testa Garuffi in Italia academica; italice Arimini 1688. 8. edita; Ioan. Iarkius
 in specimine historiae academiæ Italiae, Lipsiæ 1725. 8. Epistola M. I. M.
 de

4 Hamb. freye Urtheile und Rechte 1758. p. 697.

de academiis litterariis Italiae inserta mercurio Francico Ai. 1739. mense Nov. pag. 2762. adde conspectum meum thesauri litterarii Italiae p. 246. sqq. Sigil-
latim, (vt potiorum mentionem faciamus) *Bononienses* academias recenseo
Pellegrinus Antonius Orlandus in libro italico: *Notizie della Fondazione della
Academie di Bologna*, quae exstant in fronte eiusdem *Notizie degli Scrittori Bo-
lognesi*; Bonon. 1714. 4. De instituto scientiarum Bononiensi vide *Notizie
Intorno all'istituto delle Scienza nuovamente eretto in Bologna (1712)* ed
aperto le 13 Marze 1714, quae exstant in *Giornale de Letterati d'Italia* To-
mo XV. p. 425. et Tomo XVII. p. 148. sqq. H. P. de Limiers *histoire de l'Acad-
emie appelee l'Institut des sciences et des Arts etablie à Boulogne 1712.*
Amstetod. 1723. 8. et *Relation de l'Institut de l'Academie des Sciences et de
celle des beaux Arts de Boulogne*, quae exhibetur in *Journal des Savans d'Ita-
lie* A. 1748. pag. 78. sqq. De *Arcadum* academia consule Ioannis Mariae Cres-
cimbeni *Arcadia di nuovo amplata*, Romae 1711. 4. et *Celeberrimi Ioan.
Christoph. Gottschedii Profusionem de Academia Arcadum germanice euulga-
garam Lipsiae 1753.* De academia *Lynceorum* conferatur *Fabii Columnae
Orc. Sacerdos*, Florentiae 1744. De academiis Romae auspiciis Pontificis
Benedicti XIV. conditis consulatur *Notizia delle Academie erette in Roma per
ordine della Sanita di Papa Benedetto XIV.* Romae 1740-1744. 8. De aca-
demia Florentina ab Antonio Franc. Grazzini A. 1540. condita, quae *Humi-
dorum* nomen asceit, confer *Saluini Fastos consulares Academiae Florentinae,*
Florentis 1717. 4. De academia *Foroliuensi* vide *Geo. Viuiani Marchionis
Buonaccorsi Memorie storiche dell' antica ed insigne Academia de' Filigerri
della citta di Forli, Forolivi 1741. 4.* De societate *Crotonensium* litteraria Io-
annis Sturzelli oratio prodiit Ienae 1754. *Historiam academiaram Panormi-
tanarum* Vincentius Parisius oratione singulari enarrauit, quae recensetur in
diario Hamburgensi, Stene Urtheile und Nachrichten 1759. p. 777. Socie-
tatum quarundam Italiae symbola, sive vt vocant impresas, exponit *Kircher-
us* tomo secundo *Oedipi* Parte 1. p. 9. sq. De societate litteraria *Rhenana*, quae
prima fuit *Germanorum* soeietas, vide *Iusti Chr. Thorsehmidii memoriam so-
dalitatis litterariae Rhenanae*, in quantum ea historiae Saxon. ecclesiasticae et
litterariae est implicita, vindicata et renouata: quae inserta est *Analectis* ex
omni meliorum litterarum genere, Tomo II. pag. 475. Io. Georg. *Lotteri*
orationem Germanicam de prima, quae in Germania floruit, societate litem-
raria, quae exstat in *den Reden und Gedichten der deutschen Gesellschaft in Leip-
zig*, Lipsiae 1732. 8. p. 350. et Ioannis Georgii Ruprechtii orationem de so-
cietate litteraria Rhenana a *Conrado Celte* instituta, Ienae 1752. De socie-
tate *fructifera* confer *Kunze Bericht von der fruchtbringenden Gesellschaft Vor-
haben*,
Rr 3

haben, Gemälde und Witten, Cochenis 1641. 4. (Caroli Gustavi ab Hille) deutschen Palmbaum, Norimb. 1647. 12. Georgii Neumarkii neuemsprouwen den deutschen Palmbaum, Vinariae 1668. 8. Gottfr. Behrendes Zusatz zu Georg Neumarks deutschem Palmbaum aus noch ungedruckten Nachrichten, in den Beiträgen der deutschen Gesellschaft in Leipzig zur critischen Historie der deutschen Sprache, part. 15. p. 368. 199. Nachricht von dem so genannten deutschen Palmorden, oder fenchbringenden Gesellschaft, im neubestellten Agenten 3te Funktion, IV. Depeche, p. 306. 199. et Elias Geißleri disquisit. de societate fructifera, Lipsiae 1672. De societate *Pegnisforum* exstat *Amarantae* (Ioannis Herdegen) historische Nachricht von des löblichen Hirten- und Blumenordens an der Pegnis Anfang und Fortgang bis auf das erreichte hundertste Jahr, Norimb. 1744. 8. De ordine *Leopoldino* vide Ioan. Casp. Jungmichels neues Wachsthum der deutschen Helden- sprache durch den hochpreißlichen Leopoldenorden, 1695. 4. Ex quo libro excerpta exhibentur in den critischen Beiträgen zur Historie der deutschen Sprache Part. V. p. 168. 199. De societate *Teutonica Lipsiensis* confer Nachricht von der erneuerten deutschen Gesellschaft in Leipzig, Lipsiae 1727. 8. De *Ienensi Teutonica* societate vide Gesetze der deutschen Gesellschaft in Jena, nebst einem Vorbericht und Anhange von ihren jetzigen Umständen, Ienae 1730. 8. Societatis *latinae* historiam Celeberrimus Christ. Guil. Franc. Walchius composuit, quae praemissa est volumini primo Actorum societatis latinae Ienensis, Ien. 1752. 8. Historia succincta academiae *Naturae curiosorum* praemissa est anno secundo ephemeridum physicomedicarum. Edidit quoque Michael Bernh. Valentini historiam litterariam S. R. L. academiae naturae curiosorum, Gissae 1708. 4. Inprimis vero notari meretur Andrae Eliae Büchneri historia academiae S. R. L. Leopoldinae Carolinae naturae curiosorum, Halae 1755. 4. edita. Idem vir celeberrimus ibidem eodem anno euulgauit Bibliothecam academiae Caesareae naturae curiosorum, physicam, medicam, miscellam. De academia scientiarum et linguarum Berolinensi instituta a Rege Borussiae gloriosae memoriae Friderico, vide Acta Erudit. 1701. p. 176. Breuem enarrationem condidit a Friderico I. Rege Borussiae in Regia sua Berolinensi societatis scientiarum, Berolini 1712. 4. Relationem de restaurata Regia scientiarum Academia, quae exstat Tomo primo nouae bibliothecae Germanicae p. 196. 199. et Samuelis Formei historiam academiae Regiae scientiarum et elegantiorum litterarum a sua inde origine ad nostra vsque tempora, quae primum edita est Berolini 1750. 4. deinde ibidem 1752. auctior recusa. Ortum et leges societatis Regiae scientiarum Goettingensis enarrat Celeberrimus Ioan. Dav. Michaelis in praefatione Tomo primo commentariorum huius societatis praemissa. De societate *Olmüticensi* vide *Neuen Anseheren der schönen Wissenschaften,*

Stasten, Vol. IV. p. 84. sqq. De *Duitsburgensi Spamburg. freye Uetpelle und Stadt*. A. 1756. p. 663. et 668. De *Bauarica Noua litteraria Lipsiensis* A. 1759. p. 562. De *Cosmographica Erlangische gelehrte Anmerkungen u. Nachrichten*, A. 1749. De societate *litteraria* Systema instituendae societatis litterariae Germano Benedictinae, Campoduni 1753. 8. et Corpus academicum almae societatis litterariae Germano Benedictinae in suas classes a R. P. Oliuero Legipont distributum. Metia 1758. 8. De *Harlemensi* academia scientiarum confer Bibliothecae des Sciences et b. aux arts T. II. P. II. p. 453. sqq. De societate *physica Gedanensi* *Büchersaal der schönen Wissenschaften und freyen Künste* vol. VII. p. 389. De societatis *Hafniensis bonis artibus promouendis* deditae ortu differitur in praefatione P. I. scriptorum huius societatis in latinum sermonum conuersorum praemissa. De societate scientiarum *Holmiensi* confer Rathlefii *Geschichte jetztlebender Gelehrten* P. IV. pag. 489. et scrinium Holmiense (*Stockholmsches Magazin*) Vol. 1. pag. 280. sqq. De academia elegantior. litterarum Holmiensi idem scrinium Holmiense, ibid. p. 318. De Academia scientiarum Petropolitana confer Christ. Goldbachii praefationem Tomo primo commentariorum huius academiae praemissam. Noua litteraria Lipsiensis A. 1726. p. 177. *Erlangische gelehrte Anmerkungen und Nachrichten aus dem Jahr 1748.*

VI. Priuilegia Imperatorum et Leges de studiis liberalibus, Professoribus, Scholaribusque in Codice Iustiniano et Theodosiano reperiuntur. Vide *Iac. Gothofredum* ad Codicis Theodof. l. 6. tit. de Professoribus l. 13. de Medicis et Professoribus et l. 14. de studiis liberalibus vrbis Romae et Constantinopolis, ad quas exstat etiam eruditorum diatriba *Herm. Conringii Christianus Falterus* libro II. quaestionum Romanar. cap. 4. 5. 6. differit de Professoribus siue Magistris eorumque salariis et Gymnasiis veterum Romanorum. *Collectanea Iosephi Laurentii* de Professoribus, Oratoribus et Nomenclatoribus ex eius Polymathia recusa sunt tom. 10. Antiquitatum Graecarum Gronouii, in quo exstat et praeclarum Ludov. Cresollii opus ex editione Paris. 1620. 8. quod inscribitur Theatrum veterum Rhetorum, Oratorum, Declamatorum, Sophistarum Libris V. in quo de omni ratione Scholarum praecipue Rhetoricarum apud veteres, multa egregie docentur. Adde praeter scriptores supra p. 757. citatos *Eberh. Bronchorstium* de Professorum et studiosorum priuilegiis Lugd. Batav. 1621. Harderov. 1621. et 1652. et Franq. 1695. 8. *Io. Caluini* orationem de priuilegiis studiosorum et professorum, Herbornoae 1600. 8. *Io. Volmari Bechmanni* tractatum de priuilegiis ac iuribus studiosorum, Ienae 1657. et 1741. 4. et Lipsiae 1712. 4. et *Io. Iac. Gottl. Sturmii* commentat. de professorum priuilegiis, Wismar. 1753. 4. De gemino veterum docendi modo

epitome

exoterico et acroamatipo siue quod idem est, dialectico et accuratiorē analytica existat singularis tractatus Melchioris Zeidleri, Philosophi et Theologi Regiomontani, Regiomonte 1685. 4. Octauiani Ferrarii de Sermonibus exotericis et disciplina encyclo Libri 2. cura Goldasti, cuius Epistola de cryptica veteram Philosophorum disciplina ad Goclenium praemittitur, recens sunt Francof. 1606. 8. Vide etiam Plutarchum in vita Alexandri pag. 668. editionis Graeco Latinae, Themistii Orationes p. 319. edit. Harduini. Francisc. Patricium in discussionibus Peripateticis, Menagii notas ad Laërtium p. 197. sq. Eschenbachii Epigenem siue librum de poësi Orphica p. 4. sq. et Meibomii notas ad ius iurandum Hippoeratis p. 95. De differentia discipulorum inter se, diuersisque eorum gradibus agit Cresfollius Lib. IV. Theatri Rhetorum cap. XL De occultatione sublimiorum dogmatum, quae Pythagorici et alii Philosophi, tum inter Iudaeos Esseni (de quibus Porphyrius apud Euseb. IX. 3. praeparat.) et inter Christianos haeretici plerique non nisi initiatis et intimioris admissionis discipulis communicabant, non pauca collegit Iacobus Vsserius, Archiepiscopus Armachanus in historia dogmatica de Scripturis et sacris vernaculis (Lond. 1689. 4.) p. 252. sq. 270. sq. Menagius ad Laërtium p. 376. Mutius Panfa de osculo Ethicae et Christianae Theologiae p. 14. sq. Campegius Viringa Lib. 3. obseruat. c. 20. p. 761. Ludolphus Kusterus siue Neocorus in historia criticae Homeri p. 58. sq. et Tob. Pfannerus c. 1. §. 9. theolog. gentilia. Hisce affinis fuit aliquo modo *disciplina arcani* apud veteres olim Christianos, etiam Catholicos atque orthodoxos receptissima, nisi quod illa non tam doctrinam siue *κρυψματα* spectabat, quam circa ritus sacramentorum et verba symboli versabatur, vt aduersus Em. Schelstratum docuit Wilh. Ernestus

De Schelstrateni libro Romae 1685. 4. edito, et Patauii 1743. ast sine additamentis recens, vide Acta Eruditorum A. 1585. p. 541. De disciplina arcani vero consulantur Calanboniatis p. III. et II5. sq. vbi de desiderio Catechumenorum Eucharistiam. Io. Filescii electa T. 2. p. 146. sq. Vallemont du secret des mysteres, v. mem. Treuolt. 1710. p. 1603. sq. Iosephus Binghamus origo. ecclesiast. X. 5. Christ. Kortholti silentium sacrum, Kilon. 1689. 4. Auberinus de Eucharistia p. 703. sq. Dallaeus de cultibus religiosis VII. 34. et de pseudepigraphis Apostol. p. 157. sq. Abbat. de Moissy la methode dont les Peres se sont seruis en traitant des mysteres, Parisiis 1685. 4. Gebhard. Theodor. Meierus de reuerentia veter. ecclesiae theologia, Helmstad. 1677. 4. Wilh. Ern. Tenzelius parte 2. p. 1. sq. exercitacion. selectar. Lips. 1692. 4. Elias Stoeber in oratione de sacris veterum Christianorum arcanis, Argentorati 1742. Theodori Crügeri commentatio de disciplina arcani veter. Christianorum per *μυστηριασμοσιν*, non per *εργων κρυψιν* interpretandam, quae existat tomo secundo analector. melior, litteraturae p. 569. sq. et Hermann. Schollineri disciplinae arcani suae antiquitati restituta. Teegernseae 1736. 4. De more portas ecclesiae claudendi, dum sacra coena peringeretur agit Ioseph. Vicerames lib. 1. de ritibus missae c. 28. 29. et 29.

nasus Tassolius parte 2. diff. select. De *lucubrationibus* veterum et vigiliis studiorum causa frequentatis disquisitionem singularem edidit. B. Christophorus Cellarius, Halae Saxon. 1699. 4. Eas in longam noctem protractas nocere sanitati iam olim notavit Hippocrates lib. 1. de re medica: quantum Gabriel Naudaeus quaestione 3. istophileologica quum primum laudasset studia matutina, deinde p. 73. sq. disputat pro nocturnis lucubrationibus, ita tamen, ve quemadmodum in omnibus ita in his quoque nimium in vitio esse non dubitet.

VII. De *recitationibus* veterum Lipsius videndus Centur. 2. Epistola 48. ad Belgas, Vossius pater cap. 7. et 8. de imitatione, siue lib. de recitationibus veterum, recensus in tomo 1. method. Grenii: Gabriel Biscola tomo 2. Lectio- num subsolanarum lib. 15. c. 20. Casaubonus ad Theophrasti Characteres pag. 126. sq. et ad Anidium Cassium Vulcatii Gallicani, Ferrarius lib. 3. de veterum Acclamationibus. Io. Schefferus cap. 9. et 10. de stilo; Io. Georg. Guiljelm. Volckhartus in commentatione supra laudata de hortis veterum Romanor. mu- seis, volumine tertio actorum societatis latinae p. 229. sqq. Io. Ern. Imm. Wal- chius in libro de arte critica veterum Romanorum pag. 59. sq. Frid. Iac. Bey- schlag in sylloge p. 490. et 509. Magnus Daniel Omeisus in dissertatione de recitationibus veterum, Altorfii 1697. Christ. Gottfr. Barthius in dissert. de recitatione et retractione veterum, Halae 1701. Petrus Eckermann in dissert. de studio veterum recitandi, Vpsal. 1740. Frid. Christ. Baumeister pag. 201. exercitationum academicar. et scholastic. Lipsiae 1741. et Constantinus Lan- gius in orat. de censoribus veterum literariis, Ienae 1753. De recitationi- bus *parviorum* et Homeridarum post Scaligeram, Casaubonus et Kusterum a Fabricio lib. II. c. 2. Bibl. Graec. laudatos vide Sigism. Frid. Dresigii commen- tationem Lipsiae 1734. 4. et Eberh. Baringium de Rhapsodia, Hanov. 1745. De retractionibus et palinodia eruditorum vide Theophil. Raynaudum T. XIV. Operum, et dissert. Io. Georg. Neumanni, Witeb. Io. Schmidii, Lipsi 1697. De retractionibus Theologorum Io. Henr. Feustkingii dissert. Witeb. 1711. et 1715. Celsus in praefatione ait Hippocratem non dubitasse, si errasset, sententiam retractare *mora magnorum virorum et fidulam magnarum rerum habentium*. Pontifices non dubitare retractare, vbi errare se agnoscant affirmat Launoius p. 454. epistolarum. De formulis protestationum melio- rum iudicio et ecclesiae scripta sua subiicientium idem Launoius p. 501. sqq. et 525. sqq. libri de scholis a Carolo M. tempore instauratis. De *tertium* *bus* veterum *litterarum* Vitruvius praefat. libri VII. Ionsus lib. 1. c. 16. p. 854. sq. Io. Rosinus lib. V. cap. 18. antiquit. Romanar. vbi de agonibus Capitolinis ex Scaligeri lib. 1. lection. Ausonian. c. 10. Harduinus de numis vrbium p. 399.

et 438. Christ. Gottl. Schwarzius in dissert. de certaminibus veterum Poetarum atque Oratorum, Altorfii 1728. De *Lectoribus* siue *Anagnostis* Ioan. Schefferus libro de stilo pag. 69. sq. qui etiam pag. 72. lectricem ex Seruio obseruat, Reimannus system. litter. p. 46. sq. et Ioan. Bilbergii dissertatio, Vpsal. 1698. 8. Nonnulla etiam Alexander ab Alexandro Tomo 1. p. 350. edit. eum notis variorum. De anagnostatis siue lectionibus in conuiuio ad Baecium pag. 191. sq. libri 4. de vinis, et Jac. Goettenium lib. 2. observ. cap. 2. Ceterum *recitare* proprie non est ex memoria dicere, sed de scripto legere, vt praeter alios obseruat Lambecius in orationibus suis pag. 81. sq.

VIII. De *scriptura* veterum Ioannes Nicolaus Funccius eruditam commentationem edidit Marburgi et Rintelii 1743. 8. in qua vniuersum hoc argumentum erudite atque eleganter pertractat. Sigillatim de *scribis* veterum, Romanorum praecipue et *notariorum* exposuerunt Reimannus systemat. litterar. pag. 53 sq. Hugo de prima scribendi origine cap. 32. pag. 415. edit. Trotzianae. Andr. Christ. Eschenbachius in dissertationibus iunctim editis pag. 257. sq. Ioan. Lomeierus dierum genialium decade II. p. 397. sq. Iacobus Ern. Herrgott dissertatione de scribis veterum Graecorum, Romanorum et Germanorum, Witeb. 1668. Iustus Lipsius centur. 1. ad Belgas ep. 27. Begeri spicilegium antiquitatum p. 78. et 93. Elias Amarus epistolae eruditae. Italice editae. parte 2. pag. 72. sqq. De more citandi scripta allegatis primis illorum verbis Ionsius II. 5. p. 136. Viri praestanti doctrina et dignitate ipsi manu sua libros descripserunt, vt emendatos haberent. Vide Baluzium ad Capitularia Tomo 2. pag. 1160. sqq. De *chartulariis* Cangius in Glossario, et Pancirollus variar. lectionum lib. 1. c. 23. De *capsariis* Io. Chokier facis historicae centuria 1. c. 79. De *librariis*, *antiquariis* et *Bibliopolis* antiquorum Balthasar Bonifacius de Archiuis cap. 8. Pignorius lib. de seruis p. 228. sq. Popma de operis seruorum p. 67. Christ. Falsterus lib. 2. quaest. Romanar. c. 3. et singulari diatriba Christianus Schoettgenius, Lipsiae 1710. edita, quam ipse deinde germanice versam auctamque sub titulo: *Historie der Buchhändler, wie sie in alten und mittlern Zeiten gewesen*, Norimb. 1722. 4. recudendam curauit, latine autem conuersam. Polenus inseruit Tomo tertio supplementorum thesaur. antiq. Graec. et Romanar. Atlasv. Fritschius in tractatu de typographis, bibliopalis, chartariis et bibliopogis, Ienae 1675. 8. et Hamburgi 1678. 4. qui germanice versus prodijt Ratisbonae 1750. 4. De ratione voluminum et cylindrorum *καλῶν* apud veteres Guil. Schickardus de festo Purim Tomo 8. Critic. Anglor pag. 486. B. Carpzovius ad Schickardum de iure regio Hebraeorum p. 92. sq., Rich. Simon epistol. select. IV. 27. p. 190. sqq. Io. Doughtreius

Analectis sacris ad Ies. XXXIV. 4. Salmasius ad Solinum p. 278. 706. et de modo vsurarum c. 10. p. 404. sq. et in specimine confutationis animaduersionum Heraldi p. 107. sq. et ad Vopiscum: Christoph. Browerus annalium Treuirensium pag. 105. vbi exhibet schema voluminum in Bibliothecam digestorum ex veteri lapide reperto Nouiomagi in loco castrorum Constantini. Augustinus Calmer in dissertatione prima earum, quas commentario gallice edito in Genesin adiunxit, in qua de forma librorum veterum et diuersa scribendi apud illos ratione differit. Isaacus Vossius ad Catullum pag. 50. sq. qui codicum membranaceorum siue *librorum quadratorum* vsum ab Attalo demum coepisse obseruat. Videndus etiam Ouidius lib. 1. Tristium elegia prima, Leo Allatius prolegom. ad librum de patria Homeri pag. 20. sq. et ad antiquitates Hetruscas pag. 137. Wormii museum p. 384. Ramiresius ad Martialem II. 67. Thomas Bartholinus de legendis libris diss. IV. p. 125. sq. Ern. Sal. Cyprianus pag. 40. sqq. Programmatum selectorum. Alexius Symmachus Mazochius Tomo XXVII. Opusculor. scientificor. et philologicor. pag. 168. sqq. Io. Esbergius in exercitat. de libris veterum, Vpsal. 1701. Christ. Saalbachius in dissert. de eod. argumento, Gryphisw. 1706. Christianus Gottl. Schwarzius in dissertationibus quatuor de ornamentis veterum diuersis temporibus Lipsiae et Altorfii habitis; vna de libris plicatilibus veterum, Altorfii 1717. et vna de varia supellestite rei librariae veterum, ibid. 1725. quas in vnum collectas indicibusque necessariis instructas recudi curauit Ioan. Christ. Leuschnerus, Lipsiae 1756. 4. De menide antiquorum codicum ornamento I. C. Stiglizius commentationem euulgauit Erfordiae 1747. De umbilicis voluminum et cornibus, κεφαλίδι βιβλίου, פסלם חלמ Psalm. XL. 8. Hebr. X. 7. vide Ioan. Henr. Maii obseruationes sacras lib. 3. p. 133. sq. edit. secundae. De verbo *explicit*, explicitum est Huetiana p. 139. Libros conglutinandi artem Athenis Philatium virum doctum sodalem suum inuenisse testatur Olympiodorus Philosophus Alexand. apud Photium. Cod. 80. De rationibus compingendi orrandique libros, quibus nostra aetate biblioepi vtuntur, diligentissime scripsit Ioan. Gottfr. Zeidler in *der Buchbinder Philosophie, oder Einleitung in die Buchbinderkunst*, Halae 1708. 8. Caerimoniale biblioeporum singulari libro germanice composito descripsit Frider. Frisius, Lipsiae 1712. 8. De *Diptychis* egerunt Rosweidus Onomastico ad vitas Patrum pag. 773. Pompeius Sarnelli in antiqua Basilicographia cap. 26. Bernh. Montfauconius Palaeographiae pag. 34. Ioan. Cabassutius in notitia conciliorum pag. 487. sqq. et in notitia Eccl. pag. 39. Henr. Dodwellus dissert. Cyprian. pag. 71. sqq. Petrus Zornius Opuscul. sac. T. II. p. 687. sqq. Io. Bona II. 12. rerum liturg. Eusebius Renaudotus T. I. collection. liturgiar. oriental. p. 254. sqq. Ios. Binghamus

orig. ecclesiast. lib. 1. cap. 3. Seb. ⁶ Donatus libris tribus italice editis de diptychis profanis et sacris, Luccae 1753. Christ. Aug. Saligius in libro de Diptychis veterum tam profanis quam sacris, Halae 1731. 4. Io. Andr. Schmidtus in dissertat. de diptychis veterum, Ienae 1694. Michael Hertius dissertationibus quatuor de diptychis, Sneebergae 1680-85. editis. Christ. Gottl. Schwarzius in dissert. de vetusto quodam diptycho consulari et ecclesiastico, Altorfii 1742. Sigillatim de Diptycho *Leodiensi* Alexandri Wilthemii Diptychon Leodiense ex consulari factum ecclesiasticum, et in illud commentarius, Leodii 1659. fol. De Diptycho *Boethii consulis* Philippus Bonarotta in Giornale d'Italia Tomo 28. pag. 39. sqq. et Io. Casp. Hagenbuchius in epistola epigraphica de Diptycho Brixiano Boethii Consulis, Turici 1749. fol. Diptychon *Bituricense* editum est in libro: Voyage litteraire de deux religieux Benedictins, Parisiis 1717. 4. pag. 25. De *Diuionensi* Philib. Bern. Moreau de Matur Tomo III. histor. acad. inscriptionum pag. 451. sqq. De diptycho eburneo, quod fuit Cardinalis *Quirini*, ipse Quirinus in epistola ad Claudium de Boze, Romae 1743. 4. quae quarta est decadis eius epistolarum Romae 1743. 4. in lucem emissae. Hannibal de Abatibus Oliuierius Opusc. scientific. et philolog. T. 32. p. 5. et T. 36. p. 345. Io. Antonius Vulpius in diuinatione in diptychon eburneum vaticanum, olim Cardinal. Angel. Mar. Quirini, Patavii 1752. 8. et Tomo 35. Opuscul. scientif. et philolog. pag. 221. Alexius Symmachus Mazochius Tomo 34. eorund. opusculor. p. 387. sqq. Castus Innocentius Ansaldus Tomo 40. p. 187. sqq. et Tomo 42. p. 237. Io. Georg. Leichius de diptychis veter. et de diptycho Eminentissimi Cardin. Quirini, Lipsiae 1743. 4. Iosephus Bartolus in libro italice edito: La vera Spigazione del Dittico Vaticano, Turini 1747. Diptycha Episcoporum ecclesiae Arelatensis existant apud Mabillonium Tomo III. analector. p. 432. Diptychon Magni Consulis, primum luci publicae donauit animaduersionibusque illustrauit Christoph. Saxius, Hagae Comitum 1758. fol. Thesaurum Diptychorum tam profanorum quam ecclesiasticorum, quem Celeberrimus Gorius inchoauerat, tribus voluminibus, forma folii, cum figurarum scienter delineatarum apparatu, edendum Florentiae susceperunt Bandinius et Passerius: vide Acta Erud. 1758. p. 288. Ceterum duo fuerunt diptychorum genera *consularia* et *ecclesiastica*. In ecclesia graeca triplicem diptychorum formam obseruatam sibi testatur Allatius III. 15. de consensu p. 1184. sqq. 1) Episcoporum, 2) virorum bene merentium vel dignitate conspicuorum, 3) eorum qui in fide obdormierunt. Consularia diptycha speciem tabulae eburneae duplicis referebant, ita vel fibulis vel vncis a superiori aut inferiori parte aptae et nexae, vt aperiri et claudi

⁶ Journal de Savana 1754. mense Decembri.

claudi facile possent, eaque anaglyphicis et pro illorum temporum ingenio haud plane rudibus variarum rerum iconibus ornata, quum Orientis rum Occidentis Consules sub auspiciis muneris sui et familiaribus et aliarum regionum longissime disiunctarum proceribus dono mittere solebant. Vide Saxium ad Diptychon magni Consulis pag. 5. Consularia haec diptycha vel sine titulo vel *litterata* supersunt. Eorum, quae litteris notata sunt, praeter laudatum Hagenbuehium, qui tamen *αὐθόρως* rationem non habuit, breuiter recenset Leichius de Diptychis veterum. p. II. et III. Et *αὐθόρως* atque litterata, et consularia atque ciuilia, neglectis tamen siue sacris siue ex utroque mixtis ordine chronologico recenset Saxius lib. cit. pag. 8. sqq. De *Pinacothecis* et *imaginibus* virorum doctorum quibus Bibliothecae exornatae, Io. Henr. Meibomius ad Vogleri introduct. in Historiam litterariam p. 163. sq. Bartholinus de legendis libris diss. 2. p. 64. sq. Fogelius de statuis c. 24. Ioan. Ern. Imm. Walchius in Cicerone Herculansenfi Vol. 1. Actor. societ. lat. Ienens. p. 126. sqq. Io. Dav. Schreber peculiari dissert. de imaginibus virorum Bibliothecarum ornamento Lipsi. 1692. Christoph. Gothofr. Barthius diss. de imaginibus veterum in bibliothecis vel alibi positis, Halae 1702. et Io. Paullus Reinhardus in *den Erlangischen gelehrten Anmerkungen und Nachrichten auf das Jahr 1747.* N. X. et XI. De *Bibliothecis* veterum pauca quaedam Rabanus lib. V. de Vniuerso c. 4. T. 1. p. 95. h. ex Isidori VI. 3. origin. Plura Iusti Lipsii libellus et seorsim et inter opera eius saepius editus, Lipsio autem longe diligentius disputauit Siluester Lürsenius libro de templo et bibliotheca Apollinis Palatini, eique subiecta disputatione de bibliothecis veterum maxime Romanorum, Franekeruae 1719. 8. Lipsii liber occurrit etiam in collectione Io. Ioachimi Maderi, qui varios de Bibliothecis et re Bibliothecaria Scriptores congeffit, praemissa praefatione de Scriptis et Bibliothecis antediluuianis, incerta fide iactatis, Helmst. 1666. 4. Nouissime Maderi collectionem recudi fecit, et Herm. Conringii Epistolam siue librum de Bibliotheca Augusta Guelpherbytana, quo etiam de veterum re Bibliothecaria disseritur, tum Naudaei, Spizelii et aliorum 7 de Bibliothecis scripta adiunxit, pluresque alios scriptores de hoc argumento duobus voluminibus iunctim edidit, Rev. Ioannes Andreas Schmidius, Theologus Helmstadiensis, plus simplici vice iam nobis laudatus, cuius etiam diatriba de bibliothecis eremitarum veterum exstat, Helmstad. 1714. Rudolphi Capelli, τοῦ μακαρίου Syntagma lectionum Bibliothecariarum memorabilium Hamburgi. 1682. 12. vulgarum itidem varia non ad recentem tantum, sed et veterem rem Bibliothecariam facientia collegit, quod facit etiam Dan. Guil. Mollerus diss. de Bibliotheca, Altdorf. 1700. 4. Vide

7 Vide Acta Eruditor. A. 1704. p. 209. sqq.

et Praefationem ad reliquias Bodleianas, Acta Erud. 1704. p. 301. sq. et Georgii Engelbrechti diff. de iure Bibliothecarum, Helmst. 1702. Io. Langii Epistolae Medic. II. 3. Hospinianum de templis fol. 100. sq. Pompeium Sarnelli c. 42. antiquae Basilicographiae. Christiani Falsteri quaestiones Romanas lib. 2. c. 1. Paullum Mariam Terzagium in museo Septaliano p. 151. sqq. vbi celebriores bibliothecas veteres ac nouas recenset, sigillatim de Varicana videndus p. 161. et de Ambrosiana p. 164. quam A. 1664. scripsit constare codicibus manuscriptis 12000, impressis 46000. Io. Lomeieri librum de bibliothecis. Trai. ad Rhen. 1669. et 1680. 8. Bibliothecarum graecarum recensionem Bernhardus Montfaucon suae palaeographiae graecae praemisit. De bibliotheca *Alexandrina* confer Ant. van Dale in dissertatione super Aristaea de LXX. interpretibus, Amstelod. 1705. 4. cap. 2. sqq. Humphred. Prideaux in connex. V. et N. T. P. II. lib. 1. p. 16. sq. 75. et 88. edit. Berolin. et ex eo Bibliothec. Anglic. T. 3. p. 502. sqq. Georg. Greenii dissert. de Ptolemaeo Philadelpho, Aegyptiorum Rege, Witeb. 1676. et Petri Nicolai Bonamy dissertationem insertam memoriis academiae Inscriptionum Tomo XIII. p. 615. sqq. edit. Amstelod. Bibliothecarios Bibliothecae Alexandrinae ⁸ recensent Ionisius de Scriptoribus Historiae Philosophicae p. 101. et I. F. Gronouius in supra laudata diatriba de Museo Alexandrino. De bibliothecis Romanorum Erh. Reuschius dissertationem edidit Helmstadii 1734. De Asinii Pollionis bibliotheca Romae publicata vide Io. Henr. Felsii orationem Ienae 1753. De M. Tullii Ciceronis bibliothecis Ioan. Matthaeci Vnoldi commentat. ibid. eod. De bibliothecis Byzantinis generatim confer Banduri imperium Orientale Tomo 1. p. 385. sq. Sigillatim de bibliotheca in templo S. Sophiae CPoli Bibliothec. Anglic. T. 3. p. 502. sqq. De antiquissima olymanduae agit Diodorus Siculus: adde Cellarii programma XL. p. 281. sqq. De bibliotheca Budensi Naldus Naldius in epistola de laudibus Augustae bibliothecae ad Matthiam Coruinum, Pannoniae Regem, quam exhibent Petrus Ienichius Tomo III. meletematum Thorunensium p. 97. et Matth. Belius in notitia Hungariae nouae Tomo III. p. 589. sqq. Io. Guil. Bergerus in Eloquentia publica, Wirebergae 1750. 4. p. 348. sq. et Paulus Faber in commentatione de augusta Budensi bibliotheca, Witeb. 1756. De bibliotheca Caroli M. Imperatoris exstat dissertatio Ioan. Dav. Koeleri, Altorfii 1727. De fortuna bibliothecae D. Augustini in excidio Hipponensium dissertatio Io. Martini Chladenii Lipsiae 1742. De transpositione bibliothecarum memorabili Rud. Antonii Fabricii dissertatio prodiit Helmstadii 1724. De

⁸ Ptolemaeus Philadelphus decem myriadas librorum collegit Alexandriae teste Syncell. p. 271. 273. His Pergami Bibliothecas addi voluit Antonius, Cleopatraeque destinauit, in quibus 200000. *βιβλίον ἀπλόν*. Plutarch. p. 943. in Antonio.

De bibliothecarum apud veteres praefectis videatur Caroli Guilielmi Schumacheri diatribe, Ienae 1758. De bibliothecariis veteris Romae Falsterus lib. 2. quaestion. Rom. cap. 2. De bibliothecariis recentioribus Vaticanis consulendus Io. Ciampinus. De Bibliothecae Caesareae praefectis (sunt enim, qui Bibliothecarii nomen tanquam non satis latinum refugiunt, vt Vossius et alii) Petrus Lambecius lib. 1. Comm. de Bibl. Vindobonensi.

IX. De studiis veterum et omni genere elegantioris eruditionis apud veteres cultae, eruditus exstat liber Io. Wowerani, Hamburgensis, (sunt enim et alter hoc nomine Antwerpiensis) qui inscribitur *de Polymathia*, et primum lucem vidit Hamburgi 1604. 4. Postea adiunctis argumentis ac indicibus eloquioque Woweriano, cura Iac. Thomasi, Lipsiae 1665. 8. Ex Thomasi editione recusus est tom. 8. thes. Antiqu. Graecar. Inter alia falsos esse et iniuriam Wowerano facere, qui tractationem de polymathia *Isaaco Casaubono* per plagium surreptam dicere ausi sunt, idem Thomasius ostendit, quanquam verissimum est Casaubonum quoque de eodem argumento opus molitum fuisse, sed ex aliis Wowerii scriptis patet non opus ipsi fuisse, vt aliena serinia expiaret, cui diligentia sua et ingenio satis, quod scriberet, superebat domi. De Encyclopaedia veterum exponit etiam *Martinus Nicolai* in dissert. de veterum vestitu, choris, epistolis, scriptis et praecipue paedia *ἐγκυκλιῶν*, Kilonii 1668. 4. Chr. Bergius in dissert. de Encyclopaedia veterum, Ienae 1666. Io. Crausius in dissert. de artibus liberalibus sive polymathia veterum, Ienae 1670. De arte critica veterum Romanorum elegantem librum Io. Ern. Imm. Walchius edidit Ienae 1757. 8. De antiquitatibus rei litterariae veterum Romanorum, commentaturum se diligentius promisit V. C. Io. *Georgius Walchius* in diatriba de dedicationibus librorum veterum Latinorum, Epistolis Christophori Cellarii τοῦ μακαρίτου praemissa, qua insigne eius operis specimen edidit. Quod vero consilium vt abiiceret, grauioribus deinde negotiis coactus est. De initiis eruditionis apud Romanos Io. Georg. Frickius elegantem dissertationem edidit, Altorfii 1728. De studiis liberalibus vrbis Romae et CPOles legi meretur Hermanni Conringii dissertatio, Helmstadii 1674. 4. edita, et tum in thesauro Sallengriano Tomo III. p. 1193. tum in Conringii operibus iunctim editis T. VI. p. 1. recusa: cui adde Aldi Manutii epistolam de artibus liberalibus veterum Romanorum, in eius Quaesitis per epistolam, et tomo VI. thesauri Gronouiani, et Conradi Buddei dissertationem de studiis liberalibus apud veteres Romanos, Ienae 1700. Christoph Cellarii dissert. de studiis Romanorum litterariis in vrbe et prouinciis, pag. 341. eius dissertationum academicar. et Tomo III. thesauri Sallengriani p. 1233. De variis modis litteras colendi apud veteres Romanos confer Io. Georg. Walchii Parerga acade-

academica p. 51. qui ibid. p. 161. sqq. etiam de amoenitatibus historicis ex Ciceronis peregrinatione collectis disserit. De ratione Romanorum literas docendi exstat oratio Georg. Steph. Wiefandi Ienae 1755. De secessibus veterum Reimannus systemat. antiquit. litter. p. 106. et 496. ubi de secessibus litterarum Ciceronis, Maecenatis, Catulli, Virgilii, Horatii etc. ex Kircheri Latino. Georg. Greenius de rusticatione veterum Romanorum, Lipsiae 1677. 12. et tomo 1. thesauri Sallengriani p. 690. sq. et Christoph. Godofr. Barthius in dissert. de secessibus veterum ad mentem sententiamque C. Plinii Secundi, Haerolae 1701. De more veterum studio litterarum iungendi artem mutam vel opificium vide Christiani Wilhelmi Lyseri dissertationem, Witeb. 1696. 4.

X. De prima scribendi origine et omni antiquitate litteraria non ineligans tractatus *Herm. Hugonis*, Iesuitae, lucem vidit Antwerp. 1617. 8. quem recudendum curavit, eidemque notas, opusculum de scribis, apologiam pro Wacchlero, praefationem et indices adiecit Christ. Henr. Trotz. Traiecti ad Rhen. 1738. 8. Hugoni iungatur *Io. Nic. Funccii*, V. C. commentatio de scriptura veterum, Marpurgi et Rintelii 1743. 8. *Petrus Holmius* in accurata disquisitione de scriptura et variis rationibus siue ad dextram siue ad sinistram siue desuper vel quocunque alio modo scribendi, publicata Lund. Scand. 1670. 8. et recusa in Analectis Philologicis Tho. Grenii cura editis in Belgio 1699. 8. *Balthaf. Frid. Salzmanni*, Argentoratensis, dissertationes quinque cum cura elaboratae, quarum prima lucem vidit Lipsiae 1667. 4. quinta de descriptione Sinensium ibid. 1670. *Michaelis Waltheri* oratio de arte scriptoria ad calcem eius dissert. de animae immortalitate, Witeb. 1657. 4. *Floriani Klepperbein* historia artis scriptoriae, Witeb. 1683. *Sebastiani Franci* dissertatio epistolica ad Seuerinum Pedanium de illa historia 1683. *Ioan. Adolphi Luus* dissertationes binae de palaeographia, quarum prior Praefide Nic. Celfio, secunda Fab. Toernero habita est, Vpsaliae 1724. et 1725. 8. *Georg. Christ. Hallbaueri* positiones de scriptura, eius origine, natura et variis modis, praecipue per litteras ex aere fultas, Ienae 1739. *Io. Vdalrici Tresenreuteri* programmata duo de fictis argumentis, quibus artem scribendi ante diluuium inuentam fuisse, nonnulli voluerunt probare, quae exstant pag. 211. et 222. eius Opusculorum: eiusdem programma, quo, artem scribendi ante diluuium fuisse inuentam, probabiliter defenditur, ibid. pag. 230. *Nicolai Freretii* obseruationes de artis scribendi principiis generalioribus, et sigillatim de Sinensium artis scribendi fundamento, Tomo nono memoriarum academiae inscriptionum p. 328. sqq. *Bourgueti* Lettres curieuses sur l'origine de l'écriture laudat Leibnitius Epist. a Kortholto editarum vol. 1. p. 398. *Roberti Mori* Essay of the first Invention of Writing citatur volumine secundo bibliothecae Harleianae pag. 960.

De

De ratione scribendi Augusto vltimo *Cronica* Amstel. p. 179. sq. *Scilling* *scetus* Origia. sac. lib. 2. c. 1. §. 19. existimat, artem scribendi vetustate sequare mundi originem, eamque ab ipso esse Adamo inuentam. *Henricus Winderus* in historia ortus et progressus doctrinae earum in primis rerum, quae ad religionem spectant vol. II. p. 30. censet, scribendi artem Mosi diuinitus fuisse reuelatam. *Wilhelmus Warbartanus* in diuina Mosi missione vol. II. p. 66. sq. edit. secundae demonstrat, primam scribendi originem fuisse, vt rerum ipsarum figuras vel nude vel symbolice pingerent, quae figurae deinceps in simplices ductus et lineas degenerarint, quo pacto de Aegyptiis, Sinensibus, ceteris statuendum sit: serioresem esse usum litterarum non ad res sed verba representanda. Hinc factum esse, vt *ὑεῖσιν*, itemque *σηματα*, *σηματα* de pictura ac litterarum scriptura dicantur. *Eberhardus Hem. Dan. Stofsbins* in dissertatione de reuelatione Diuina ante Mosem scripto consignata, Francof. ad Oderam 1752. §. VIII. p. 16. putat, characterum quorundam, quibus mentis sensa exprimerentur, quales illi demum fuerint, usum statim post diluuium inter homines viguisse. Quin immo probabiles non deesse rationes, quibus pulcherrimae artis vsus vel saltem prima eius rudimenta saeculis diluuium antecessis vindicari possint.

De charta et papyro veterum videndi Plinius lib. 13. c. 11. et ibi *Harduinus*. *Isidorus* Lib. VI. Orig. c. 9. *Cassiodorus* lib. XI. Variarum Epist. 38. *Mathioli* ad Dioscoridem lib. 1. c. 98. *Melchior Guillandinus* Venetiis 1572. 4. et Ambergae 1613. 8. in Aegypto ipse, vbi papyrum examinavit, versatus. *Iosephus Scaliger* contra *Guillandinum* 9 de papyro. *Io. Mabillonius* in opere de re diplomatica lib. 1. cap. 8. *Montfauconus* in *Palaeographia Graeca* p. 130 sq. supplement. antiquitatis explicatae T. 3. p. 199. sqq. et memoriarum Academiae inscriptionum T. IX. pag. 302. sqq. edit. Amstelod. *Scipio Maffei* historiae diplomaticae pag. 57. sqq. *Franciscus Maria Nigrifolius*, Medicus Ferrariensis, in dissert. de charta eiusque vsu apud veteres, quae inserta legitur Museo Mineruae Venetae Tomo 3. p. 249. sqq. *Guido Pancirollus* rerum deperditar. tit. 13. *Claudius Salmasius* in notis ad *Vopiscum* et *Solinum*. Liber gallicus: *Varietates historicae, physicae et litterariae*, Parisiis 1752. Tomo primo. *Chr. Lindneri* dissertatio de charta, Lipsiae 1647. *Sebastiani Kirchmaieri* de papyro veterum, Witeb. 1666. quae tota fere ex *Guillandino* exscripta est. *Io. Georg. Vngeri* de papyro frutice, Lipsiae 1731. *A. G. Boucher d'Archis* in *Mercurio Gallico* A. 1737. mense Septembri p. 1082. sqq. et *Leo Allatius* pag. 91. ad antiquitates *Hetruscas*, vbi inter alia docet, *manganem* qui anti-

9 Rud. Capelli lectio. bibliothec. O. 6. sqq.
Vol. 2.

antiquitates illas dependunt. ^{ante est eorum esse chartas A. C. 1490. a Ioanne}
 Brugenli ex ^{ex raris veterum pannorum, ut loquitur Pe-}
 trus Venerabili ^{reccotius inuentum et Germanorum quidem,}
 ut nota ^{Halae 1744. 4. p. 270. 199.} Præcipue veneriditas
 in ^{charta arabica characteri indigina relicta erant, quibus}
 horum ^{tempus interuolui poruit. De illis insignibus, atque}
 horum ^{horum ope fraudes detectas fuerint, pluribus disponit Alla-}
 De ^{papyro, planta præter Vngerum laudatum Prosper. Alpinus de}
 p. 43. Kaempferus ^{amoenit. exotic. p. 47f. 199. et appendice}
 p. 22. 199. Ephemerides ^{eruditorum 1730. mense Jun. p. 199.}
 Memorise ^{Treuoltinae 1732. p. 817. 199. Quod veteres in cortice figi}
 (auf ^{Buchrinden) hinc Olaus Rudbekkius pater in Atlantica sua}
 nobis ^{libros hodieque Germanis vocari Bücher, sicuti ex simili ratione di-}
 cuntur ^{libri, codices, folia, philyrae. Varia alia, in quibus antiquitus scri-}
 prum ^{fuit recenset præter Allatium et Hermannum Hugonem in libris lauda-}
 Alexander ^{abi Alex. II. 30. et ibi Tiraquell. Bartholinus diff. 4. de legendis}
 libris ^{p. 90. 19. ac nouissime vir eruditissimus Bernardus Montfauconus in pa-}
 læographia ^{Græca lib. 1. Vide etiam Hiraki Epistolam insertam Memoriis}
 Treuoltinis ^{A. 1711. p. 1559. 19. vbi de bullis Pontificum scriptis in charta e}
 cortice. ^{Pars chartæ tenuissima dicta *ina*, ut constat e Festo in ilia et exilis.}
 De chartopœia ^{Iaponica ex corticibus arboris mori papyriferae *Carschy* ¹¹ di-}
 ctæ ^{Engelbertus Kaempferus in amoenitatibus exoticis p. 466. 199. De charta}
 incombustibili ^{ex amiantho Wormius p. 350. mulei. De charta asbestina Frane-}

Ernestus

¹⁰ Linteï vsus ex cannabi recens admodum, nec ante sæculi XV. initium innotuit. Ca-
 roli VII. Galliae Regis coniux indusis ex linteo duobus primum dicitur vsa fuisse. Vide
 Naudæum p. 81. 82. Chartæ tamen quæ ex lino fiebat iam mentio apud Petrum Vener-
 abilem in bibliotheca Cluniacensi, et illius vsus iam notus Eustathio, vbi artem chartas
 ex papyro conficiendi peritisse notat ad Odysseæ ϕ . Panni linei meminit et ad candidatio-
 nem eius commendat Iaponem copiosum Ambrosius Camaldulensis XIX. 12. Epist. p. 616.
 T. 3. collectionis Martenianæ. Linea camisia et lineis femoralibus vsum esse Carolum M.
 notat Eginhardus c. 23. In Aegypto linyphiarü, linyphiones siue linteones, lintearii, lin-
 teatores, linteis texendis parandisque operam nauantes. Salmasius in Vopiscum pag. 455.
Απος φλοιῶν inscriptæ litteræ Platarchus in Pyrho T. 2. p. 434. ed. Oxon. In nouis li-
 terariis Goeringensibus (gel. Anzeigen) A. 1758. p. 1112. hæc ex Transactionibus philo-
 sophicis N. 50. vol. 1. Art. 30. excerpta leguntur: Auf der Brust eines Skelets, welches
 aus den Ruinen der verschütteten Stadt Herkulanum ausgegraben ist, hat man einige
 Stücke von sehr feinem Papier gefunden, das auf einer Seite roth, und auf der andern
 schwarz gewesen ist. Man urtheilet, daß es keine eigentliche so genannte charta papy-
 racea sey, sondern ein von Seide oder Leinwand gemachtes Papier.

¹¹ Acta naturæ curiosorum decade II. 6. p. 131.

Ernestus Bruckmannus in historia naturali lapidis *τὸ ἀσβεστόν* 1727. quam historiam in charta eiusmodi impressam typis bibliothecae Guelfherbytaeae intulit, vide N. L. L. 1717. p. 432. et S. R. Goettenii *jestlebendes gelehrtes Europa* T. 1. p. 658. sq. Eduardi Lloydii epistola de genere papyri ex linteo incombustibili confecti inserta est diario gallico *Bibliothèque raisonnée* T. 38. parte 1. p. 42. sqq. De nouo inuento in Anglia usitato chartam non ex ramis pannorum, sed ex carduis aliisque plantis conficiendi, vide *Journal des Savans* 1732. mense Septembri p. 56. De palimpsesto Leopardus lib. XIII. cap. 11. emendationum. Membranarum usus diu ante Eumenis et Ptoemaei tempora vide Lampium ad Psalmum XLV. p. 86. De linteis libris siue thappis Alatius libro iam memorato p. 25. sq. et 130. sq. idem p. 123. obseruat Sinesium chartam diuersam a papyro veterum et nostra charta ex linteo confecta. De Graecorum charta botbycina, idem p. 138. Videndus etiam Stephanus p. 99. sq. ad Saxonem Gram. et Pancirolli noua reperta lib. 2. tit. 13. De more in vestibus scribendi praeter Allatum p. 127. sq. differit Albertus Rubenius Lib. 2. electorum c. 1. De *pugillaribus* veterum Alex. Wildhelmus in Appendice ad *diprychon* Leodiense, et Io. Ern. Imm. Walchius in dissertatione epistolica ad Ant. Franc. Gorium de pugillaribus veterum, volumine quinto Act. Soc. lat. Ienens. p. 107. sqq. qui etiam ibid. p. 180. sqq. de pugillaribus medii aevi commentatur. De *albis* And. Schottus ad Proverb. Vaticanae appendicis I. 80. *Philothecarius* (*Stammbücher*) usum non ante tempora beati Lutheri obtinuisse comendit Michael Lilienthal, qui de illis videndus in selectis historicis et literariis continuatis, Regiononi 1719. 8. In iisdem selectis exstat Theoph. Sigfr. Bayeri dissertatio de elegantia manuum eruditarum, nec doctos semper male pingere. *Calami* loco antiquissimus usus fuit *stilarum* siue graphiorum ex ferro, ossibus, vel alia materia, de quibus agunt Interpretes ad Iob. XIX. 24. Fesselinus in aduersariis sacris tom. 1. p. 41. Huertius in Epistola ad Gishertum Cuperum, in Tilladeri collectione tom. 2. p. 226. 230. Florianus Klepperlein in historia Artis scriptoriae Witeberg. 1683. Hugo de scribendi origine c. IX. Mabillonius supplemento ad libr. de re diplomatica cap. XI. §. 8. Philippus Bonanni in museo Kircheriano p. 165. Moicardi Museum p. 425. Io. Clericus de stilibus veterum et variis chartarum generibus, T. III. supplement. Poleni p. 110. et vici docti ad illud Horatii L. 1. Sat. 10.

*Saepe stilum vertas iterum quae digna legi sint
Scripturus.*

Quibus verbis respicit ad figuram stilarum, qui ex altera parte acuti erant, et scriptioni inserviebant, ab altera parte lati, et ad delendum vel emendandum

dum obducendumque scripta in cereis tabulis adhibebatur. Imagines duas fili ²² veteribus vsitati habes in aes incisas apud Laurentium Pignorium lib. de Seruis. p. 224. Alii stilorum loco vel iuncos siue *calamos* vel *pennas* auium vel denique vt etiamnum apud Sinenses receptum est, *penicillos* adhibuerunt ad scribendum. Confer Paullum Mariam Terzagium in Museo Septalialio pag. 128. De Chaumettii instrumento, cui calamus siue penna si inferatur momento circumactum reddet aptam ad scribendum vide historiam Academiae scientiarum A. 1715. p. 88. Inter Dauidis Clerici Orationes octaua, nona et decima eleganter persequuntur laudes et vsum pennae, atramenti et chartae, Amstelod. 1687. 8. In Ioan. Henr. Ackeri historia pennarum pennae D. Ioan. Franc. Buddei sacra Altenb. 1726. 8. curiosa quaedam de calamis pennisque eruditorum recentium in primis occurrunt.

Chartae loco apud antiquissimas gentes plumbeae tabulae vel etiam alia duriora metalla et lapides in vsu fuerunt, vt ad eundem Iobi locum XIX. 24. iam pridem annotatum est. Confer Allatum ad Antiquitates Hetruscas pag. 127. sq. et Laurentium Beyrling in Theatro Vitae Humanae tomo 7. sub titulo: *Scriptio*, vbi quamplurima alia de vniuerso hoc argumento collecta reperiuntur. Spectant etiam huc quae de columnis Sethi lapidea et lateritia, de columnis Mercurii, et Aegyptiorum obeliscis nota sunt ex Iosepho, Diodoro Siculo et aliis Scriptoribus; vnde patet antiquissimum vsum fuisse columnis lapideis res memorabiles tradendi: de quo more varia congeffit Huetius in demonstratione Euangelica p. 93. sq. edit. Lipsienf. vbi praeclara inuenta, leges et alia eiusmodi, res quoque gestas insigniores posteris in columnis, faxis, parietibus et tabulis aeneis traditas notat, cui adde *Luc. Holstenium* ad vitam Pythagorae scriptam a Porphyrio p. 67. 68. *Hunfredum Pridausium* in limine notarum historicarum ad epochas marmoreas Arundelianas. *Florn. Hugonem* de prima scribendi origine cap. X. *Pet. Holmitium* de Scriptione cap. 4. *Thomam Gatakerum* lib. 2. cinni aduersariorum cap. vltimo, et *Georg. Ludov. Oederum* de programmatis, siue edictis et inscriptionibus publicis Graecorum, Iena 1717. 8. Laminas plumbeas, quibus inscriptum, videre licet in Bonanni museo Kircheriano p. 180. Idem p. 230. sq. agit de more scribendi in foliis arborum. De arte Trithemiana scribendi per ignem vide *Georg. Walkni* dissertationem, Vpsal. 1728. Siamesium charta ex cortice arboris *plioh krot*, Tunquinensium ex *cotone*, Sinensium ex cortice arundinis siue arboris *bamban* confecta est et facile a vermibus corroditur, vnde Bibliothecarum Codices subinde recentandi et describendi sunt, vt narrat Lud. de Comitibus in no-
uis

²² Stilis scriptoris quandoque homines confossi atque obtruncati, vt Q. Antyllus apud Plutarchum in C. Grach. p. 840. et recentiore aetate Scotus Erigena.

ais memoris Sinensibus Gallice editis tomó 1. p. 261. sq. vbi de tota illorum scribendi et imprimendi libros ratione plura Lector obseruata reperiet. Malaberes et alii populi vicini palmarum foliis variú generis pro charta vtuntur, quibus stilo ferreo eleganter et misa celeritate, quae volunt, valent inscribere, descriptaque transmissis, quibus cohaereant, per medium folium pertusum ligulis in volumina redigunt. Vide Hodoeporicum Ioan. Alberti de Mandelso p. 101.

De atramentis cuiuscunque generis singulari opere agendum in se suscipit Petrus Maria Caneparius, Cremonensis, Philosophus, Venetis medicinam professus, quod lucem vidit Venetiis 1618. Londini 1660. et Roterodami 1718. 4. et quanquam propter quamplurimas obseruationes Physicis et Medicis non displicet, tamen antiquitatis cultoribus parum satisfacit, vnde infelicitè in hoc argumento versatum esse censet Leo Allatius in animaduersionibus ad Antiquitates Hetruscas p. 145. qui p. 143. sq. nostrum ex calcantho atramentum (de quo Caneparius p. 254. sq.) a veterum illo *μύλανι καλλιγράφου* (vt vocatur in Hippiatricis p. 169.) diuersum fuisse probat. Vide de atramentis praeterea Vitruuium lib. 7. cap. 10. et sq. Plinium lib. 35. cap. 6. Cardanum c. 64. de rerum varietate et lib. 8. subtilitat. Politianum c. 40. Miscellan. vbi dubitat an ex sepiae liquore (quod tamen multi affirmant vide Lindebrog. ad Codicem Legum antiquar. pag. 1379. et Rondeletium XVII. 2. de piscibus) atramentum olim fieret. His adde denique Vossium lib. 4. de idolat. c. 49. Sakmal. de cruce. p. 483. sq. Nicol. Lemerium in memoriis academiae inscription. 1707. p. 713. sqq. Io. Iac. Quandtii exerc. de atramento Hebraeorum, Regiomonti 1713. Atramentum chiniticum habes in Wormii museo pag. 376. et Septalii p. 63. sqq. De atramento sympathiae recenti inuenio, Acta Eruditor. 1703. p. 217. De Christi sanguine in atramentum misso ad pondus addendum instrumentis excommunicationis haereticorum Mabillonius II. 21. 22. de re diplomatica, et Io. Andr. Schmidii dissertatio de litteris sanguine Christi firmatis, Helmstadii 1713. De *encausto* Imperatoribus olim sacro existat dissertatio Ioan. Behmii, Argentor. 1715. Adde quae de illa *καροχύτη γραφή* disserunt Schwarzius diss. 1. de ornamentis librorum §. 7. et dissert. 2. §. 23. et Hadr. Stegerus comment. de purpura sacrae dignitatis insigni pag. 57. De variis liquoribus et coloribus atramenti loco adhibitis Montefaucopus Palaeographiae lib. 1. c. 1. et Mabillonius lib. 1. c. 10. de re diplomatica. De variis generibus atramenti et rationibus illud parandi consulendus libellus Helmstadii 1732. 8. editus: *Das aufs neue wohl zubereitete Dintenfaß.*

XI. De litterarum origine ²³ Io. Georgius Wachterus, licet suppreſſo nomine, eleganter differit in Naturae et ſcripturae concordia; Commentatione de litteris ac numeris primaevis, aliisque rebus memorabilibus cum ortu litterarum coniunctis, Hafniae 1752. 4. De ditione Hebraeis, Graecis, Latinis earumque inuentoribus egregia annotantur Iosephus Scaliger ad Eusebium numero 1617. Salmſius ad inscriptionem Hierogl. Aegypt. pl. 230. sq. Lilius Gyraldus dialogo 1. de historia Poëtarum. Bernardus a Mallincrot in libro de litteris earumque origine et natura, Monasterii Westphal. 1639. 4. Meursius ad Helychium illustrem p. 179. sq. Samuel Poitius lib. 2. observ. c. 1. Ezech. Spanhemius de usu numismatum et praestantia diff. secunda. Guilelmus Nicols in sex libris elegiaco scriptis carmine notisque illustrato de litteris antiquis, Lond. 1711. 8. Olavus Rudbeckius parte 1. Atlanticae c. 38. Bochartus lib. 1. Chanaan cap. 20. Tho. Munckerus ad Hyginum, fab. 277. Io. Martinus Canonis Chronici p. 123. sq. Iacobus Bonhitrius auctor eruditae dissertationis Clariss. Montfauconi Palaeographiae graecae subiectae de primis Graecorum ac Latinorum litteris. Auctor anonymus libri angliae sub hoc titulo Londini 1726. 8. editi: *An essay upon Literature: or an Inquiry into the Antiquity and original of Letters.* Ioannes Baptista Bianchonius in libello ²⁴ de antiquis litteris Hebraeorum et Graecorum, Bononiae 1748. 4. Eusebius Renaudotus de origine graecarum litterarum, Tomo secundo memoriae Academiae inscriptionum pag. 34. et 318. Ioan. Swintonus in dissertatione de primis Romanorum litteris, Oxoniae 1750. 4. Edw. Spelmanus in dissertatione volumini secundo versionis anglicae Dionysii Halicarnassensis, Lond. 1759. 4. voluminibus quatuor editae adiecta. Andreas Norcopensis in dissertatione de prima litterarum origine, Vpsal. 1687. 8. Matth. Ioan. Rentez in dissertatione de primis litterarum natalibus, Hafniae 1717. 4. Leq. quoque Allatus peravit librum de origine Graecarum litterarum, in quo earum antiquitatem et usum et ut immutatae fuerint, explicaverat, ut ipse testatur lib. de patria Homeris pag. 88. De litteris ²⁵ etruscis egerunt Ludov. Bbarguetus in epistola de alphabeto etrusco inserta Tomo XVIII. bibliothecae Italicae pag. 1. sqq. et Tomo primo collectionis dissertationum academiae Gortoniensis pag. 1. sqq. et And. Franc. Gorjus quam in museo Etrusco vol. lib. p. 47. sqq. vol. II. pag. 401. sqq. rum in praefatione praemissa libro: *Discorso dell' Alphabeto degli antichi Toscani*, Florentiae 1742. 8. Ioannes Swinton in dissertatione de lingua

Etru-

²³ Huius specimen iam aliquod dederat Wachterus in A. E. 1743. p. 40.

²⁴ Zuverlässige Nachrichten part. 1. 19. pag. 818. vbi nonnulla contra hunc libellum moventur.

²⁵ De recentissimis conatibus monumenta Etrusca explicandi Vir maxime Reverendus nobisque amicissimus Christoph. Gerh. Saltz elegantem commentationem edidit Lips. 1737. 4.

flous, Tiguri 1730. fol. Dan. Eberh. Baringius in clavi diplomatica, Hanov. 1737. 4. Io. Ludolf. Waltherus in lexico diplomatico, Gœtingae. 1745. fol. voll. III. et Carpenterius in Alphabeto Tironiano, cuius supra p. 805. mentionem fecimus. Artis occulte scribendi siue *steganographiae* artisque occultas scripturas soluendi et legendi, siue *deciftratoriae* praecepta dederunt Ioannes Trithemius in *Steganographia* siue arte per occultam scripturam animi sui voluntatem absentibus aperiendi, Darmstadii 1621. 4. Gustavus Selenus (Augustus Dux Brunsvicensis) *Cryptomenytices et Cryptographiae* libris IX. Lunenburgi 1624. fol. Wolfgangus Ernestus Heidel in *Steganographia* Ioan. Trithemii vindicata, reserata et illustrata, Norimbergae 1721. 4. Ioan. Baptista Porta libris IV. de occultis litterarum notis, Montisbeligardi 1593. 8. Samuel Morlandus in a new method of Cryptography 1666. fol. Caspar Schottus in schola *steganographica*, Norimbergae 1680. 4. Ioannes Paullus Bonetus in traité de Cifris inserto libro eius, qui inscribitur: *Reducción de las Letras y Arte para enseñar a ablar los mados*, Madriti 1620. 4. pag. 280. sqq. Anton. Maria Cospus in libro ex italico gallice verso: *L'interpretation des Chiffres, augmentée et accommodée particulièrement à l'usage des langues Françoisse et Espagnole* par F. I. E. N. P. M. Parisiis 1641. 8. Ludov. Henr. Hillerus in mytério artis *steganographicae*, Vlmae 1682. 8. Io. Christoph. Wagenfeilius in arcano *steganographico*, quod exstat pag. 56. sqq. eiusdem. exercitationum variâ argumenti, Altorfii 1684. 4. Ioan. Balthasar Friderici in *Cryptographia* germanice edita Hamb. 1684. 4. Claudius Comiercius in l'art d'ecrire et de parler occultement et sans soupçon, Parisiis 1690. 12. Alexander Marcellus in noua *steganographia* imperceptibili, quae legitur in Actis Eruditor. 1719. p. 38. sq. vbi quoque pag. 255. I. G. G. H. M. P. epistola de noua hac *steganographia* exhibetur. Christ. Breithaupt in arte *diciftratoria*, Helmstadii 1737. 8. et Dav. Arnoldus Conradi in *Cryptographia* denudata, Lugd. Batav. 1739. 8. quae integrum Breithauptii libellum exhibet, cui suum nomen praefixit Arnoldus; vide Iusti Friderici Engelbrechti commentationem de arte *deciftratoria*, eius origine, satis, cultoribus, fundamento et hodierno vsu, Helmst. 1747. 4.

Cifrarum vsum et figuras non ab Arabibus primum repertas, sed a Graecis ad Arabes, ab his ad Indos, tum ad nos quoque peruenisse contendit H. Vossius p. 64. sq. ad Melam: et Boëthii iam aetate recepta fuisse haec numerorum signa ex antiquissimo eius codice ibidem demonstrat. Cui adde Io. Wallisii Epistolam de *cifrarum* in Anglia vsu circa annum Christi 1090. in Transactionibus Philosophicis Anno 1700. mense Septembri. Ex Graecis litteris formatas esse numerorum notas, facile ostendit Huetius in demonstratione Evangelica, quod de characteribus 7. Planetarum etiam verisimile esse et ex

Graecis

Genecis 7. vocalibus illor videri formatos, alibi demonstrari, licet alias rationes characterum illorum reddat Iof. Scaliger ad Manilium p. 640. edit. Argentorat. cui adde Salamafium ad Solin. p. 873. fq.

Præter litteras vulgares, quibusdam gentibus etiam fuere *litterae sacrae* sive *hieroglyphicae*, vt. de Aegyptiis vulgo constat, de quibus nota Clementis Alexandrini, Diodori Siculi et aliorum testimonia, et libri integri Horapollinis, Io. Pierii Valeriani, Nic. Cauffini, Michaëlis Maieri: Romeyri de Hooghe Hieroglyphica edita cura Arnoldi Heinr. Westerhovi, quae ex belgico germanice versa cum praefatione S. I. Baumgartenii prodierunt Amstelodami (Lipsiae) 1744. 4. Roberti Clayton liber, qui germanice versus sub titulo: *Vom Ursprung der Hieroglyphe und Mythologie der alten Syden*, Hanouerae 1754. 8. quibus addatur Shawius vol. 2. itiner. c. 5. p. 93. sqq. et Pocockius in descriptione orientis vol. 1. lib. 5. c. 4. p. 227. sqq. et Io. Henr. Schumacheri *Versuch, die dunkeln Geheimnisse in den Hieroglyphischen Denkbildern der Egyptier zu erklaeren*, Guelpherbyti 1754. 4. sed praecipue perspicui documenti loco sunt, obelisci hodieque superstites, atque litteris illis inscripti, et a Kirchero in *Obelisco Pamphilio* et *Oedipo Aegyptiaco* quanquam non vsquequaque feliciter explicati. Warburtonus in diuina Mosis legatione loco supra p. 957. citato ostendit, praecipue litterarum Hieroglyphicarum vsus ad res occultas feriozem esse illo, quo ad res memorabiles Regum posteritati mandandas aperte adhibitae sunt. Generatim quatuor scribendi genera facit apud Aegyptios, Hieroglyphicum, Symbolicum, Epistolicum et Hierogrammaticum, quorum duo priora figuris non verba, sed res, vel planius vel occultius repraesentarint. Tertium litteris verba aperte significarit lingua vulgari: quartum lingua a sacerdotibus inuenta pariter ac litteris nouae inuentionis huic linguae respondentibus occultam scientiam sacerdotum continuerit. De aliarum gentium characteribus, quos a profanis diuersos habuerunt, disputat Bochartus in *Geographia Sacra* lib. 2. Chanaan cap. 17. quod vero de Aethiopibus ibidem tradit, aliter videtur Iobo Ludolpho, *Historiae Aethiopicae* lib. IV. cap. 1. §. 23. Hebraeorum populo sanctiores fuisse litteras, quas vulgo dicimus Samariticas, nullo certo testimonio constat, quum numerum lubrica sit fides, et Pentateuchum Samariticum ex Hebraico nostro descriptum esse clarissimis argumentis docuerit Io. Henr. Hottingerus in *exercitationibus Samariticis*, cui adde sis Stephanum Morinum in *exercitationibus de lingua primaeva*, et Ioannem Buxtorfium de *litteris Samariticis aduersus Ludov. Capellum*. De *Lingua Sacra Aegyptiorum* agit quoque idem Bochartus in *Phaleg* pag. 156. Io. Clericus ad *Exod. XXVIII* 37. et *Iablonskius Panth. Aegypt. passim*, et in *primis Prolegom.* p. 130-135. De *lingua sacra Braaminum* me-

minit Io. Baptista Tauernierius parte 2. Itinerarii p. 171. et plerisque locis quemadmodum etiam Siamensibus duplex est lingua, vna vulgaris et altera eruditorum, vt ex Louberio et aliis constat. Sinenses vero neque literis vti-
tur neque facile concipiunt, quomodo fieri possit, vt tam exiguo numero characterum quorum singuli nihil significant, exprimere atque scripto con-
signare possimus tot tamque diuersas animi nostri conceptiones et quaecunque ore eloqui valeamus. Itaque loco Alphabeti habent characteres seu figuras
quamplurimas, quarum alii 80000 alii 54409. numerant, vide Ludouicum de Comitibus memoriarum Sinensium tomo 1. p. 255. et Nouellas Reipubl.
Litterariae A. 1688. pag. 189. Quomodo Sinensium characteres differant ab
Hieroglyphicis Aegyptiorum, disquiri Kircherus tom. 3. Oedipi p. 10. sq.
idem characterem Zoographicum siue Hieroglyphicum Hermeris vt hariola-
tur cum Alphabeto Copto et litteris Graecis confert p. 35. sq. De litteris
Brachmanum seu Gymnosophistarum idem Kircherus consulendus pag. 21. sq.
De Mexicanorum p. 28. sq. de Peruvianis atisque gentibus qui litterarum vso
destituuntur, eorumque loco nodos vel aliud eiusmodi abhibent, vide Ludol-
phi Neocori Biblioth. nouorum librorum Ao. 1699. p. 669. et Hallensium Observ.
selebas tomo 1. p. 292. Germanis etiam veteribus litterarum ignorantem ex
Taciti testimonio obiectam disquiri idem Neocorus p. 674. sq. quod tamen
ad solum litterarum amatoriarum commercium restringit Vir Clariss. Andreas
Ludouicus Koenigsmannus Exercitatione singulari Kiloniae edita de litterarum
amatoriarum apud Germanos ignoratione. Vide et alteram eiusdem de ori-
gine litterarum apud Germanos. Contrarium euincere studet Heinemannus in
historia Iur. lib. 2. c. 1. §. 1. et Prooem. histor. Iuris §. 4.

XII. Typographiae¹⁶ artem a Germanis repertam esse praeter alios agno-
scit Claudius Quillerus Gallus lib. IV. Callipediae, hisce versibus:

*Quis nescit diri resonantis fulmina Martis
Germana fabricata manu? graphicasque typorum
Inuentas Ribeni famosa ad flumina formae,
Doctorum quae scripta virum pretiosaque Musis
Carmina venturos durans seruata per annos.*

Neque

¹⁶ Ioannes Tolandus in epistola ad Hugonem Wrottesleium notat inuenti huius sug-
gestionem (si quis potuisset attendere) satis perspicue traditam a Cicerone lib. 2. de N. D.
c. 25. vbi Epicureis mundum ex atomis fortuita concursione effectum sibi persuadentibus
obiicit, hoc qui existimet fieri potuisse non intelligo cur non idem putet, si innumerabiles
omnis et viginti formae litterarum vel aerae vel qualeslibet, aliquo coniciantur, posse ex
his in terram excussis annales Enni, vt deinceps legi possint, effici.

Neque hanc gloriam Germanis invident ex Italis Octavius Ferrarius, et Hieronymus Niger, atque Aonius Palcarius, qui *typos pulcherrime adinuen-
tor*. Germanis tribuit Orat. 3. p. 94. ex Gallis Gabriel Naudaeus, in Historia Ludonici XI. c. 7. aut Mabillonius tom. 1. Musei Italici p. 64. quanquam Belgis Harlemensibus, inuente *Lourentio Costero*¹⁷ vindicare uolunt Boxhornius et P. Scriaerius, Bertiusque et in Historia Batauica c. 17. Adrianus Iunius. Ceterum inter Germanos ipsos hoc de inuento certant Argentinenfes et Moguntini. Nam Moguntinis hunc honorem asserunt Ioan. Shiphower in chronico Oldenburgenfi,¹⁸ Trithemius,¹⁹ Nicolaus Serrarius²⁰ et Ioan. Saubertus: tum Georgius Fridericus Magnus, de quo Tentzelius in dialogis vernaculis monstratis A. 1692. p. 683. ex Italis etiam Bernhardus Scardeonius, ut obseruatum Struuius p. 164. tom. 1. Bibl. Antiquae. Argentinenfibus Adamus Schragius, Io. Henr. Boeclerus, Io. Schmidius, Io. Schilterus, Iacob. Wimpfelingius, et Ioan. Dan. Schoepflinus quum in Programmate, quo typographiae A. 1440. inuentae festum saeculare indictum est, inserto eius commemorationibus historicis et criticis pag. 557. tum in vindiciis²¹ typographicis, Argentorati 1760. 4. in quibus ostendit litteras mobiles *sculptas* a Ioan. Guttenbergio Argentorati, *fusus* Moguntiae a Faulstio: etque Schaeffero, socio Guttenbergio, esse inuentas. Inter primos uero fuerunt *Io. Gutenberg zum Jungen*,²²

V v 2

Ioan.

¹⁷ Costero forte non deneganda inuentio rudimentorum typographiae siue artis uocae ligno incisas imprimendi: sed perfectio ipsa et quod in inuentione illa praecipuum est atq; imprimendi litteris separatis plumbeis, quarum ad multos et varios libros excudendos usus esse possit, Moguntinis uel Argentoratensibus debetur. Confer Io. Georgii Benulii siue Burchardi Epistolam ad amicum de relatione itineris D. Christiani Henrici Erndl. p. 65. sq. Sinenfium typographia Costeri inuentioni similis, nihil fere cum Europea commune habet. Costeri Epitaphium apud Harlemenses legitur hoc: M. S. Viro Consulari LAVRENTIO COSTERO Harlemensi, alteri Cadmo, et Artis Typographicae circa Annum Domini MCCCCXXX. inuentori primo, bene de litteris ac toto Orbe merenti, hanc Q. L. C. Q. statuum, quia aeream non habuit, pro monumento posuit Ciuis gratiff. ADRIANVS ROMANVS, Typographus A. MDCXXX.

¹⁸ T. II. scriptorum rerum Germanicarum editorum a Moibornio p. 171. *Abgefonderte Bibliothek VIII. I. p. 668.*

¹⁹ Dan. Maichelius de bibliothecis Parisi ensibus pag. 10. sq. Io. Georg. Schelhornius amoenitatum litter. Tomo IV. pag. 301. edit. secundae.

²⁰ Lib. I. rerum Moguntinarum c. 87.

²¹ *Hamburgische Anzeigen und Urtheile von gel. Sachen* 1760. p. 106. *Neuestes aus der anmuthigen Gelehrsamkeit* 1760. p. 5. II.

²² Auctor Paralipomenon ad abbatis Vrlspergensis chronicon: *Ann o Domini MCCCCXLVI. Friderico III. Rom. Imp.regnante, magnum quoddam et paene diuinum beneficium collatum est uniuerso terrarum orbi a Ioanne Gutenberg, Argentoratensi, nouo scribendi genere re-
perto. Is enim primus artem impressoriam, quam latiniore excursoriam uocant, in orbe Argentoratensi inuenit. Inde Moguntiam ueniens eandem feliciter compleuit.* Adde Io. Dan Koeler

Ioannes Fust et Io. Mentebach, ²³ circa Moguntini, et *Io. Gensfleisch*, civis Argentoratensis, qui in Europa libros typis exscriptos in lucem ediderunt circa annum 1450. ac deinceps. Nouissime paradoxon habemus inaudium de Pamphilo Castaldo, Feltrinensi, typographiae primo inuentore, a qua artem illam didicerit Ioannes Faustus, vidi memorari in *Ephemeridibus Parisiensibus* Anni 1712. tom. 2. p. 470. De Guilelmo Caxoduno qui primus typographiam artem Londini exercuit, adi si placet *Io. Lelandum de scriptoribus Britanniae* p. 423. et *Biographiam britannicam* p. 1223. sqq. In Gallia antiquissimi typographi fuere *Vricus Gering*, *Martinus Crantz* et *Michael Friburger* circa Annum 1470. Graecis litteris primus impressit Parisiis *Io. Gourmon*. Romam haec ars perlata est a *Conrado Sweinheim* et *Arnoldo Pannartz* circa A. 1465. Ceterum de vniuersa hac re et typographicae antisorigine atque incrementis videndi *Andr. Cheuillierus* in *Lib. Gallice edito et variis scripturacundis rebus referto de origine typographiae Parisiensis*, Paris. 1695. 4. *Bernhardus a Mallincrot* in tractat. de ortu et progressu artis typographicae, Colon. 1693. 4. *Isaacus Bullart* in *Academia scientiar. Gallice edita* tom. 2. p. 242. sq (vbi sigillatim de *Guttenbergio* et *Costero*) *Pauli Freheri thesaurum viror. eruditiorum* p. 1424. sq. *Io. Arnoldus Bergellanus* in poemate encomiastico de chalcographiae inuentione, quod integrum recudi curauit *Tenzelius*. *Bibl. select. A.* 1704. p. 986. sq. *Io. Langius* II. 3. *Epist. Medic. Georgius Paschius* in inuentis nou-antiquis p. 330. sq. *Io. Caillius* in historia typographiae edita Gallice Parisiis 1689. 4. quanquam *Vignolius Maruilius* tom. 1. *Miscell.* p. 80. notat eundem non satis certam notitiam habuisse rerum plerarumque de quibus dicere instituit. *Michaelis Maittaire annales* ²⁴ typographici, quorum tomus primus prodit *Hagae Comitum* 1719. 4. tomus secundus partes duae ib. 1722. tomus tertius ibid. 1725. tomus primus antior, vel potius tomus IV. *Amstelod.* 1733. et tomus V. siue index in IV. tomos, *Londini* 1741. *Antonius Orlandus* in origine e progressu della Stampa, *Bononiae* 1722. 4. *Samuelis Patmerii general history of Printing*, *Londini* 1733. 4. *Prosperi Marchand histoire de l'origine et des premiers progrès de l'imprimerie*, *Hagae Comit.* 1740. 4.

Ioan.

Koeleri hochverdiene und aus bewährten Urkunden wohlbeglaubte Ehrenrettung *Johann Guttenbergs* wegen der ersten Erfindung der Buchdruckerkunst in der Stadt *Mayn*, *Lipfiae* 1741. 4.

²³ Vide iter secundum litterarium duorum monachor. *Benedictinorum* p. 223. *Tenzelii dialogos* A. 1698. p. 664 sq. et 739. *Burch. Gothelf Struuii* introduct. in *Hist. litterar. c. 11. Chronicon der Stadt Frankfurt am Mayn* p. 435. sq. *Schelhornii amoenit. litter. T. 1.* p. 283, 285. et *Dan. Maichelium de biblioth. Paris.* p. 70. sq.

²⁴ Qui supplementa ad *Maittarii annales* ediderunt recensentur a *Baumgartenio* P. VI. *der Nachrichten von einer hollischen Bibliothek*, p. 434. et in *catalogo bibliothecae Brunauianae* T. I. parte 1. p. 672. sq.

Joan. David. Weidneri *Wapenaftegefticht der fo alt. als. verfahrenen Buchdruckerfunft*, Francof. et Lipsiæ 1721. 4. Frid. Christ. Lesseri *typographiæ iubilans, oder feyrgestigte Gifft der Buchdruckerfunft*, Lipsiæ 1740. 8. Io. Christ. Wolfi, *Collegæ nobis coniciffimi, monumenta typographica, in quibus XLIV. Opuscula integra et rectorum circiter loca selecta variorum scriptorum de origine, præstantia et abusu artis typographiæ continentur*, Hamburgi 1740. Tomi II. 8. Christ. Gord. Schwarzii *primaria quaedam documenta de origine typographiæ, quæ tribus dissertationibus edita sunt* Aktorfi 1740. Ioan. Henr. Stuffii *commentatio de natalitiis artium speciatim artis typographiæ*, Gothæ 1740. et in *der Nachricht vom Buchdrucker Iubilæo in Ottha*, Gothæ 1740. 8. Adami Henr. Lackmanni *annal. typographic. selecta capita*. His addo Guil. Ernestum Tenzelium in *dialogis vernaculis* Altd. 1692. 1695. et 1697. et in lib. singulari Germanice edito de inuentione Typographiæ, qui recensetur in *Actis Eruditor.* 1700. p. 153. sq. Paulum Pattem in *diff. de Germaniæ miraculo typis litterarum, earumque differentiis*, Lipsiæ 17 fo. 4. Io. Herm. Färstenau *diffiori. de initiis typographiæ physiologicis*, Rintellii 1740. Io. Georg. Schelhornii *amoenitates literarias tom. maxime primo et quarto. Cassinri Oudinii dissertationem de primis artis typographiæ inuentoribus ad calcem tom. tertii de scriptoribus ecclesiasticis* p. 274. sqq. *Memorias literarias Treadnitinas* p. 1724. sq. A. 1712. Thomam Bartholmum *diff. 4. de legendis libris* p. 109. qui etiam p. 110. *Bibliorum Latifiorum Anno 1450. Coloniae editorum memoris a Io. Guttenbergio post ex-culum ab eodem A. 1445. doctrinale Alexandri et Petr. Hispani quosdam tra-tatus*. Io. Henr. Leichii *librum de origine et incrementis typographiæ Lipsien-sis*, Lipsiæ 1740. 4. Christ. Knauthii *annales typographicos Lusatiæ su-perioris*, Laubanæ 1740. 4. Nicolai Catherinoti *annales typographiques de Bourges*, Biturigi 1683. 4. Conyers Middletoni *dissertation concerning the Origin of Printing in England*, Cantabrigiæ 1757. 4. Iosephi Amesii *antiqui-tates typographicas, seu historiam typographiæ Anglicæ et antiquorum Angliæ typographorum*, Londini 1749. 4. *Historiam typographiæ Oxoniensis a Ioan. Wallisio scriptam, quæ prodiit cum Roberti Hookii postumis editis a Guil. Derhamo*, Londini 1726. 8. Io. Daniel Hoffmannum *de typographiis earumque initiis et incrementis in regno Poloniae et magno ducatu Lithuaniae*, Gedani 1740. 4. Fabiani Foetneri *histor. artis typographiæ in Suecia*, Vpsal. 1722. 8. Ab eodem, cuius iam sæpius mentionem fecimus, Io. Guttenber-gio quem Wimpfelingii fide Argentinensem vocat, Moguntiae feliciter de-rectam typographiam affirmat Kircherus, in *Propylæo ad Oedipum Aegyptia-cum* cap. 2. Anno 1726. typographiæ etiam permissa est CPoli, vide *Histoire*

litteraire de l'Europe A. 1717. Febr. p. 177. sq. sed circumstantiis aliquot annis prohibita. Primus qui ex illa typographis prodit liber fuit Lexicon arabico-turcicum, vide Bibliothecam italicam T. XI. p. 234. Quamquam vero Typographi artis suae iubilaeum Anno 1640, cuius acta ad manus mihi sunt, vulgata Lipsiae illo anno in 4. et iterum passim celebrauerunt Anno 1740. ²⁵ atque adeo origo Chalcographicae artis vulgo refertur ad annum Christi 1440. tamen libros integros typis impressos ante A. 1450. vix ac ne vix quidem reperiri, a Tentzelio et aliis est annotatum; licet in tabulis sculpti alii fortasse ante illud tempus extant, vt *Speculum humanae salutis*, de quo Dan. Maichelius de Bibliothec. Paris. p. 189. sq. Requis vero Liber primus typis aeneis exscriptus fuerit, disquirat Scaliger siue quisquis auctor consutationis fabulae Burdonum p. 258. sq. cui adde sis Rev. Benihemium in *Holländischen Reichs-Staat* pag. 69. Ephemerides Parisienses Anni 1686. pag. 20. Catalogum Librorum ab inuenta typographia vsque ad annum 1400. impressorum texunt Phil. Labbeus in Bibliotheca noua MSorum, Io. Sambertus in Historia Bibliothecae Norimbergensis, Anton. Reiserus *de manuscriptis* in Catalogo MSorum Bibliothecae Augustanae, Suffridus ab Oosterwyck (de quo vide Voënum partem 2. Politiae Ecclesiasticae p. 1130.) et his omnibus diligentius, quamquam etiam num valde imperfecte Cornelius Beughem in incunabulis Typographiae editis Amstelod. 1688. 12. Ad quae supplementa edidit Berceau inserta *I. Lirozii Singularitez historiques et litteraires*, Parisi, 1740. 12. T. IV. p. 513. sqq. Maittarius item et Orlandus, paullo ante laudati. Catalogum editionum ab A. 1466. ad 1500. in bibliotheca Annaebergensi extantium Chr. Gothold Wilkshius exhibet in arcanis bibliothecae Annaebergensis p. 298. sqq. Edidit quoque Io. Lud. Banemannus catalogum manuscriptor. membranaceorum et chartaceorum, item librorum ab inuenta typographia vsque ad annum 1500. et inde ad annum 1560. Mindae 1732. 8. Io. Ant. Saxii catalogus librorum, qui Mediolani editi fuerunt ab A. 1465. vsque ad A. 1500. chronologica serie digestus exstat post eiusdem historiam litterariam typographicam Mediolanensem p. 555. sqq. quae praemissa est tomo primo bibliothecae scriptor. Mediolanensium Philippi Argeleti, Mediolani 1745. fol. Car. Chr. Hirschii librorum ab anno primo ad annum quinquagesimum saec. XVI. typis exscriptorum millenarii tres euulgati sunt Norimb. 1746-1749. 4. Varia post inuenta, quibus magis magisque exulta atque exornata fuit ars Typographica, recensentur in Nouellis Reipub. litterariae A. 1700. tomo 2. p. 152. sq. vbi inter alia p. 154. notatur, quod diuersis generibus litterarum vti, quarum *antiquas* alias, alias *currentes* vocant, typographorum filii, Aldus Manutius auus primus

²⁵ Vide supra p. 446.

pañitur dicitur: Bonif. si placet expedit. Meibellus A. 1704. tomo 1. p. 119. 530. et Melinetti Historiam de fontana litterarum Romanarum, de quo libro Ephemerides Paris. A. 1684. p. 29. sq. Mr. Cor. Histoire generale de la fonderie des lettres et de l'imprimerie: Mem. de Trevoux A. 1711. p. 1118. sq. Characteres typosque Muscos prius usurpate docuit in Gallia Jacobus de Santeque, ut notat Vignolius Marillius tomo 1. Miscellaneor. p. 81. Opera Musica, quae nobis rationis impressa prodierunt ex officina Bœrtkopfia recensentur in dem. meissen aus der annusbigen Gesehrantzte anni 1757. pag. 78. De officina typographica botanica Halensi vide Baumgartenii Nachrichten von merkwürdigen Dächern vol. IX. p. 187.

De Roberti Gramoni, Luglanensis Typographii, inventione characteris scripturas calamo excutatur typis aeneis imitari conantis, vide V. C. Gottlieb Crazium in memorabilibus Bibliothecae Elisabethanae Vratislaviensis p. 73. Idem p. 27. agit de descriptione siue incisione imaginum in tabulas ligneas, Germanis tanquam inventionibus adscribenda, et de aere siue cupri incisione et eversione, quae non Andreae Maepcnae et Franc. Parmesanius, Italici, sed Germanis Mart. Schoenio et Alberto Dürero debetur. Ars incidendi siue describendi aere vel ligno circa idem ferme, quo typographia tempus coepit hominibus innotescere A. C. 1440. ²⁶ auctoribus Thoma Finiguerra et Baccione Baldini, aurifabris Florentinis, de quibus sicuti et de progressu admirandi huius artificii ab Alberto Dürero, Norimbergensi, qui A. C. 1428. obiit, usque ad nostra tempora vide sis librum lectu dignum, cui titulus: *L'libro del pectore para fait*, qui prodit Londini 1707. 12. et recensus est Amstelod. 1736. 12. cap. 27. p. 57. et aliam librum gallicum: *Abregé historique de l'origine et des progres de la gravure et des estampes en bois et en taille douce par Mr. le Major, (Humbert.)* Berolini 1752. 8. atque Fournierii, iunioris, dissertation sur l'origine et les progres de l'art de graver en bois, Paris. 1758. 8. Vide etiam memoriam Frenotinas post Julium A. 1710. Philippi Baldinucci ²⁷ cominciamento e progresso dell' arte dell' intagliare in rame, colle vite de' Maestri della stessa Professione, Florentiae 1686. 4. In bibliotheca Marchionis de S. Philippo p. 109. sq. volumina recensentur XXXI. folii maioris magnitudine iconum Biblicarum aere descriptorum variis auctoribus, quorum ibi nomina. Ab eodem redemptus etiam tabularum geographicarum voluminibus centum et tribus, quem collegerat vir nobilissimus Theodorus Boendermaker, Canonicus Traiectinus,

²⁶ Acta Eruditor. 1722. p. 61.

²⁷ Idem Baldinucci etiam notitiam et vitas pictorum tradidit ab A. C. 1200. usque ad annum 1610. Florentiae 1681. 1688. 1702. 4.

ischnus, post huius facti mentionem A. 1722: Londini in officina eadem hanc
 orionis bibliotheca copiam selectarum et pulcherrimarum tabularum ac necnon
 copiam exhibet vsque ad p. 123. Neque minus amplam praefatissimarum
 tabularum aenearum copiam possedit Celeberrimus Io. Frid. Christianus, Aca-
 demiae Lipsiensis olim decus, quarum catalogus gallice vulgatus est Lipsiae
 1717: 8. Artificium Io. (Christi) Blonii, pictoris Londinensis, aere descriptis
 variis exprimendi coloribus celebratur in ephemeridibus eruditionis Parisien-
 sibus 1722: mense Julio p. 46. sqq. memoris Trossolinis 1727. p. 965: sqq.
 Philosophicis transactionibus n. 419. et in epitome Tomo VI. 4. p. 30. sqq.

Praecipuos et celebriores *Typographos*, ex Hadriani Baileti indicis eru-
 ditorum et Almelouenii vitis Stephanorum Alphabetico ordine pridem notavi
 ad calcem Bibliothecae Latinae, quibus addet Burchardus Gumbel. Struuii introdu-
 ctionem ad rem litterariam cap. 21. Mich. Maittaire historiam typographo-
 rum aliquot Parisiensium, Londini 1717. 8. Frider. Rothscholzeri icones bi-
 bliopolarum et typographorum de re publica litteraria bene meritorum ab
 incunabilis typographiae ad nostra vsque tempora, Norimb. 1726. Eiusdem
 thesaurum emblematicum, id est, insignia bibliopolarum et typographorum
 ab incunabilis typographiae ad nostra vsque tempora, ibid. 1730. fol. Iudaeis
 CPoli et Thessalonicae concessam pridem typographiam, cuius vsus alioqui
 prohibitus in ditionibus Turcicis est, notat Io. Iacobus Schudt in Hist. Iu-
 daica p. 452. sq. sed tantum restrictam ad libros Hebraicos excudendos, et a
 longo iam tempore deficientem. At gaudent typographia Iudaei non tantum
 in Germania Francofurti ad Moenum, Danthulae in Suetis, Dyrenforti in
 Silesia, in Polonia Cracouiae et Lublini, Pragae in Bohemia, in Belgio Am-
 stelodami, sed et in Italia quoque Venetiis et alibi, vide Chevillierum de ori-
 gine Typographiae Parisiensis p. 264. sq. et Bartoloeicum tom. I. p. 432. et
 Io. Christ. Wolfii bibliothec. Hebraeam tom. II. p. 941. sqq. quid quod etiam
 privilegia addunt et execrationes in libris impressis ne quis illos audeat recu-
 dare. Plusne mali an emolumenti Reipublicae litterariae attulerit ars typo-
 graphica, disquirat Guil. Insulanus, in Statera Chalcographiae qua bona ipsius
 et mala simul appenduntur. et numerantur, Anno 1547: 8. Confer Bocca-
 lini centuriam primam relationum ex Parnasso, relatione 35. Religionem Me-
 dici p. 152. Rol. Maresii Epistolae pag. 359. et Io. Aug. Ernesti prolusionem
 qua quaeritur, quibus litterarum disciplinis et quantum chalcographia pro-
 fit, Lipsi. 1740: n. Merico autem Nicolaus Beraldus, praefatione ad Plinium opus
 aliquo publico decreto inhiberi ac reprimi insolentissimam ignorantum impres-
 sorum audaciam, quibus hoc debemus, quod *pro unaquaque littera invenimus
 plagam, pro syllaba crucem, pro libro tormentum.* Quanto praeclarus Aldus
 Manutius

Manutius qui in praefatione ad Platonem Graece a se editum Venetiis A. 1513, fol. quotiescunque, inquit, *vel mea vel eorum incuria qui mecum corrigendis libris incumbunt, aliquo in libro quamvis parvus error committitur, est opere in magno fas est obrepere somnum, (non enim unius dici labor hic noster sed multorum amorum; atque interim nec mora nec requies) sic tamen doleo, ut si possem mutarem singula errata numo aereo.* De aliis artibus atque opificiis studia promouentibus, vt *Bibliopolarum*, ²⁸ *Bibliopegorum* etc. vide quae laudatòs Tenzelius in dialogis vernaculis A. 1698. p. 603. sq. ex libro *Abbildung der gemeynen nützlichen Haupt-Stände*, Regensp. 1694. 4. De arte *pietoria* antiquorum libros tres scripsit *Franciscus Iunius* Francisci F. cuius praeclari operis editioni secundae subiectus Catalogus priscorum Architectorum, Mechanicorum, pictorum, statuariorum, caelatorum, tornatorum aliorumque artificum et operum quae fecerunt, Roterd. 1694. fol. Iunio addatur *Histoire de la peinture ancienne*, extraite de l'histoire naturelle de Pline liv. XXXV. et éclairci par des Remarques nouvelles, Londini 1725. fol. P. Monierii *histoire des arts, qui ont raport au dessein*, Paris. 1698. 8. Georgii Turnbullii opus praestantissimum anglice sub hoc indice editum: *Treatise on antient Painting, containing observations on the Rise, Progress and Decline of that Art amongst the Greeks and Romans*, Londini 1740. fol. Claudii Franc. Fraguierii *dissertatio de antiquitate artis pictoriae*, quae exstat Tomo 1. *histor. acad. inscriptionum* p. 91. sqq. Claudii Sallierii *commentatio de optica veterum pingendi ratione*, quae exstat tomo XI. *memoriae academiae inscriptionum* pag 152. sqq. Petri Cinerii *introductio ad historiam artis delineatoriae*, quae legitur in eiusdem *dissertationibus litterariis*, Florentiis 1742. 8. pag. 333. sqq. Winckelmanni *Gedanken über die Nachahmung der griechischen Werke in der Mahlerey und Dichtkunst*, Dresdae 1756. 8. Eiusdem *Erläuterung der Gedanken von der Nachahmung der griechischen Werke in der Mahlerey und Dichtkunst*, *ibid.* eod. Haud pauca observatu digna occurrunt quoque in libro gallico: *Abregé de la Vie des plus fameux Peintres*, Parisiis 1745. et 1752. 4. Part. III. Voll. II. Monogrammata pictorum eleganter accurateque interpretatus est Io. Frid. Christianus in libro germanice edito: *Anzeige und Auslegung der Monogrammatum, einzelnen und verzogenen Anfangsbuchstaben der Namen, auch anderer Züge und Zeichen, unter welchen berühmte Mahler, Kupferstecher und andere dergleichen Künstler, auf ihren Werken sich verborgen haben*, Lipsiae 1747. 8. qui liber gallice versus auctusque produit Parisiis 1750. 8. Super privile-

²⁸ Plura Bibliopola fuisse Romae et rē Sandaeque testatur Galenus de libris propriis sub init.

gis pictorum librum singularem Georg. Theoph. Boernerus edidit Lipsiae 1751. 8.

XIII. Alia *inventa* veterum et recentiorum exponunt Polydorus Virgilius singulari opere, cuius tres primum libri Argentorat. 1509. 4. deinde octo de rerum inventoris saepissime licem adspexerunt. In prima quae in manibus mihi est editione nonnulla leguntur, quae deinceps ad monium Indicum expurgatoriorum omissa vel immutata sunt. Praeter Polydorum hoc argumentum attigerunt M. Antonius Sabellicus, Alex. Sardus, Io. Matthaeus Lunensis, Io. Textor in officina: Praecipue vero commemorandi Guido Pancirollus libro de antiquis deperditis ²⁹ et recens inuentis cum Henr. Salmuthi commentario, et anglice ³⁰ reculus A. 1730. additis variis observationibus quobus voluminibus in octavo, sub titulo: *the history of many memorable things in use among the ancients, but now lost*. Mich. Watson in theatro variarum rerum, Brem. 1663. 8. Secundus Lancellottus in suo *Hoggi di Tom. 2. cap. vlt. p. 439. sqq.* Vincentius Brunus in Teatro de gl^o Inventori di tutte le cose, Napoli 1603. fol. Theodorus Ianfonius ab Almelooueen in Inuentis nou-antiquis (quibus Medica potissimum attingit, vt Mich. Bernardus Valentinus in Medicina nou-antiqua, Archibaldus Pitcairnius in diss. quinta Medica, Io. Abraham Merklinus in feliciori quam nunc Medicina etc.) et in rerum inventarum onomastico secundum litterarum ordinem digesto: Amst. 1684. 8. quod longe locupletius prodiit Germanice in parte 3. Operis cui titulus: *der eroffnete Nitterplatz*, Hamb. 1704. 12. Georgius Paschius in Inuentis nou-antiquis, Kilon. 1695. 8. cuius altera editio A. 1700. Lipsiae 4. longe locupletior est, Iosephus Blancanus Iesuita in opere de recentioribus inuentis. Io. Andr. Cnoblachius in dissertat. de scientiis quibusdam deperditis, Witeb. 1709. Anonymus in observ. de scientiis quibusdam philosophicis deperditis, quae exstat in den *Hallscher auserselenen Zumerfungen* parte III. p. 284. Ioachimus Negelein in *Vlyse* ³¹ litterario, siue oratione de singularibus et nouis quibusdam, Norimb. 1726. 8. Christoph. Weiglerus in oratione de palmariis faec. nostri inuentis, Altorfii 1679. Vincentius Auria in Sicilia inuentis, Panormi 1704. 4. Dominic. Maria Mannius in commentario de Florentinis inuentis, Ferrariae. 1731. 4. Ioan. Bernardin. Tafurinus in *lettera intorno ad alcuni Invenzioni*

²⁹ Confer Ferratum, *parallele des anciens et de modernes* Tome 1. pag. 54. sq. Deperdita illa non esse deperdita, sed debuisse a Pancirollo inscribi de rebus hodie in desuetudinem abiitibus, siue de rebus antiquorum, quas posteritas intuius meliorari abiecit, antiquauit, correxit disputat *Olaus Borrichius* T. 2. orat. 13. p. 101. 127.

³⁰ *Journal des Savans* 1731. mensis Maio p. 134.

³¹ *Gründliche Acta* p. 210.

genzioni uscite dal regno di Napoli, inserta collectioni opusculor. scientific. et philologic. T. VI. p. 51. Elias de Amato in animaduersione in I. B. Tafurium de inuentoribus scientiarum et artium regni Neapolitani, quae exstat Tomo XXIV. eiusd. collect. p. 324. Bernardus Albinus in oratione ²² de incrementis et statu artis medicae saec. XVII. dicta Lugd. Batav. 1711. Dan. Nebelius in oratione de nouis huius saeculi inuentis botanicis, 1694. Ex veteribus idem argumentum tractauerunt Antiphanes, Aristodemus, Aristoteles, Cydippus Mantinensis, Dinias, Ephorus Cumanus, Philostephanus, Sarrnon Mytlenaeus, Simonides, Strato Peripateticus, et Theophrastus Eresius, vide Clementem Alexandrinum 1. Stromatum p. 308. cuius verba repetit Eusebius X. 6. praeparat. et Strabonem lib. XIII. p. 622. vbi Ephori meminit, contra quem scripsit Strato, vt ex Indice Libri VII. Pliniani colligunt Iosius et Harduinus. Ceterum horum omnium scripta iam pridem intercederunt. Ex iis qui exstant, videndus praeter Clementem Plinius VII. 56. Hist.

Pyxidem nauticam (vt vnum vel alterum tantum e. praecipuis attingamus) Salomoni Regi innotuisse non dubitant, Leuius Lemnius III. 4. de occultis naturae miraculis, Io. Pineda de rebus Salomonis IV. 15. p. 273. et Nic. Fulgerus lib. IV. Misc. sacrorum cap. 19. quod refellit Bochartus in Chanaan lib. 1. cap. 38. et Herm. Wirsius in Dodecade dissertationum p. 109. sq. Vide et Martium Lipenium de navigatione Salomonis Ophiritica cap. V. p. 394. sq. Georg. Hackewillium opere Anglice edito de prouidentia p. 323. sq. et Io. Baptistae Riccioli Geographiam reformatam p. 91. 473. sq. Neque Io. Friderico Herwarto ab Hohenburg facile quis assenserit, qui mensa Isiaca et multis aliis veterum Aegyptiorum aliorumque abstrusis figuris ac fabulis magnetem et eius virtutes notari contendit in admirandis ethnicae theologiae mysteriis vulgaris Monachii A. 1626. 4. Similiter falluntur qui *versoriam* Plauti ³³ pyxidem nauticam interpretantur, quos confutat Turnebus XX. 4. Aduersar. funem quo velum vertitur, illo vocabulo signari notans. Confer Bonifacium II. 26. Hist. Judicae. Pyxis quoque cuius a ter mille annis vsus fuisse aiunt apud Sineses, non Magnetica et nautica sed fortilega est, vt Martinus Martinus in Epistolis annotauit. Illius iconem et explicationem vide in Museo Wormiano p. 372. sq. sed consule etiam Engelberti Kaempferi Iaponiam tab. VIII. qui apud Sinas et Iapones prius quam apud Europaeos pyxidis nauticae vsus innotuisse et frequentatum non dubitat. Sane ante A. C. 800. vsurpatam Sinesibus et a duodecimi saeculi initio iam declinationem acus magneticae illis ob-

X x 2

seruatam

²² Nouvelles de la republique des lettres 1710. mense Decembri p. 683.

³³ Mercatore V. 2. 34. *Huc secundus ventus nunc est, cape modo versoriam, hic fauonius serenus est, illis auster imbricus.*

seruatum esse notat P. Gaultil apud Stephanum Soucietum in ephemeridibus eruditis Parisiensibus A. 1732. mense Decemb. p. 4461 sqq. Tamen aiunt Paulum Venetum pyxidem nauticam accepisse a Sinesibus, et circa A. 1240. in Indiam attulisse, sed Eusebius Renaudorus in notis ad vetera duo itinera in Indiam Chinamque negat a Chinesibus vel Arabibus accepisse Europaeos vel hanc pyxidem vel typographiam vel puluerem pyrium, vide eundem pag. 287. 19. Alii hoc inuentum contendunt circa A. 1300. prolatum a Ioanne Goia ³⁴ Amalphenſi, vel sub idem tempus a Flavio de Melphi Neapolitano ſive Melſo ³⁵ Campano, notusque verſiculus: *Prima dedit nautis uſum magnetis Amalphis.* Ferunt etiam Vaſcum Gamam ³⁶ qui primus detexit promontorium bonae ſpei, incidiffe in naues Barbarorum quibus acus magneticae uſus foret. Petrum Peregrinum Gallum ³⁷ trecentis amplius abhinc annis primum de ea ſcripſiſſe refert Cabaeus, cuius libellum Garzonius ſe vidiffe teſtatur antiqua membrana conſcriptum in Bibl. Caſtellana Venetiis, quanquam eum poſtea Ioannes Taiſner tanquam proprium euulgauit, ut Gilbertus Peregrinum e Rogeri Baconi ſcriptis ſuffuratum ſuſpicatur. Athanaſius quoque Kircherus in arte Magnetica lib. 4. c. 3. profert verſus Guioti Poetae Galli, qui circa initia ſaeculi XII. claruit, et acum magneticam notam ſibi fuiſſe ſatis diſerte declarat, et Gallis deberi pyxidis nauticae inuentionem Petrus Gaſſendus ad lib. X. Laertii, et abbas de Choſi T. VII. hiſtor. Eccleſ. probant ex eo, quod lithi ſtorem etiam hodie ſolent nautae in illa pingere, quo ſeptentrionis punctum deſignetur. Conſer Petri van Muſſchenbroek phyſicae experimentalis diſſertationes, Lugd. Batav. 1729. 4 qui Ioan. Walliſium ſequutus tranſact. philoſoph. n. 278. ait eſſe probabile aliquem caſu primum inueniſſe magnetis impoſiti cymbulae, natanti in aqua, alterum polum conſtanter dirigi boream verſus, alterum auſtrum verſus: deinde ferrum magneti affricatum in ſimili cymbula agi eadem directione: poſtea ferrum auctae impoſitum fuiſſe pinnae, ut liberius citiusque moueretur: deinde deliberatum fuiſſe an poſſet inferuire nauis. Abundius Collina in comment. de inuentione acus magneticae, quae

exitat

³⁴ Voſſ. de ſcientiis Mathematic. p. 280. et Gregorius Grimaldus in Saggio dell' Accademia di Gottona T. III. p. 195. ſqq. Ex parte quoque Ioan. Chryſoſtom. Trombellius in commentar. Gottona T. III. parte 3. p. 333. ſqq. exiſtimans a Sinesibus pyxidem nauticam accepiffe Venetum quendam, ſamque deinde a ciue quondam Amalphenſi ad maiorem perfectionis gradum eſſe perductam. Trombellii commentatio germanice verſa inſerta eſt parti ſecundae des allgemeinen Magazins der Natur, Kunſt und Wiſſenſchaften pag. 47. ſ19.

³⁵ Gyraldus lib. de nauigiis c. 1. Dapper Americae p. 9. Petrus Bellonius lib. II. Obſerv. cap. 16.

³⁶ Voſſius libro laudato pag. 459. G. Paſchius inuent. nou. antiqu. p. 772.

³⁷ Sam. Parkerus lib. de Deo p. 127.

est in T. II. comment. Bononiens. parte 2. p. 372. et germanice in eadem infera est eadem armatio vniuersali parte 9. p. 140. pyxidem nauticam perierat a Phoenicibus inuenimus, ab his deinde ad Graecos et Romanos peruenisse; tum in ruptione Gothorum Longobardorumque per aliquod tempus deperditam; tandem vero iterum deestam esse. Neque omittendum quod illius usus etiam in terrestri itinere ad sepulchrum Mahamedis memorat Laonicus Chalcondyas de rebus Turcicis lib. 3. *καὶ οὕτως ἐπιπέμπουν ἰσχυροὺς βόλεις, καὶ οὕτως ἐπιπέμπουν, ἡμῶν τῶν μαγιστῶν, ὡς ἐν τῶν ἀποδείξεων;* sicut veteres ad fidem cursum etiam terrestri direxerunt itinera; ut ex Curtii VII. 14. Silii lib. 3. extrema. Lucano IX. 494. Plinio IV. 9. H. N. noterunt viri docti.

Missiles ignes faccosque et glandes in obsessos iaciendi antiquus mos; ut constat ex Taciti II. 21. et IV. 23. Hist. Scida in *οὐράλιδος*; Dione lib. 48. p. 386. C. (463. R.) lib. 50. p. 437. C. (624.) 440. (628) Appiano Ciuil. 4. p. 616. Caesare de bello Gallico V. 43. VII. 42. et de bello ciuili II. 11. Adde Ezech. Spanhemium ad orationem primam Iuliani pag. 193. Ac mira sunt quae de fictilibus vasibus Persarum; oleo certis ex animali Indico plenis atque in urbes projectis vel ad portas allatis et inextinguibile incendium facientibus narrat e Ctesia Aelianus V. 3. de animalibus; Philostratus III. 1. et Phorius Cod. 72. p. 92. Etiam automati ignis descriptio quae proxime accedit ad praeparationem *pulueris* nostri *pyrrae* extat in Iulii Africani celtis cap. 44. pag. 303. quem locum emendatius Graece prodixit H. Vossius p. 87. Var. Observationum. Etiam machinas eiusmodi ex quibus ignem iacularentur quae sunt *tormenta* nostra *bellica* et *bombardae*; veteribus notas fuisse, non absurde colligas. Nam ut Sahnonieum flammam tonus et sonitus imitatum Olympi iam omittamus, Ioannes Antiochenus in excerptis Peirescii p. 805. et Dio in Caligula p. 662. (934.) *ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῶν τῶν ἀντιβρονταῶν καὶ τῶν ἀντιβρονταῶν ἀντιβρονταῶν*. Philostratus de Indorum sapientibus lib. II. cap. 33. vitae Apollonii; uarrat eos si ab hostibus inuaderentur non produisse in aciem sed *πρηστῆρας* et *βροντας* in illos ueluti de coelo immisisse; et III. 13. narrat Panas Baccho et Hercule duce in illos impetum facere uoluisse, sed *ἐμβρονταῶν* ὑπὸ τῶν σοφῶν concidisse, petrisque impressa irriti constus sui uestigia reliquisse. Similiter Themistius orat. 27. p. 337. de Bruchmanibus: *ὡς προσησθησάν τε βία πρὸς ἑαυτοὺς ἀλλὰ κατὰ στραφέντι καὶ κατὰ βροντῆσιν*. Et de Anthemio Argynhis lib. V. p. 146. *κατὰ στραφέντι αὐτοῦ (Zenonis Rheioris, uicini sui) καὶ κατὰ βροντῆσιν τὸ δαμάσκιον*. Hinc et Thomas Hyde in Historia Schachiludii p. 175. sq. non dubitat Indis ante plurima saecula per-

6. Cedeonis sagittas cum impediibus, Iudaeus VII. 26. 20. de igne eiusmodi intelligit Rogerus Bacon. Vido Dhuyn Borichium de origine Chemiac pag. 26.

speculare fuisse pulveris pyrit et tormentorum ignis, in vulcanium, rationem, ab Indis eam accepisse Chineses. Vide et quae de Indorum Bonianensium tormentis et nitrato pulvere Tacernierius, tomo 2. itineris pag. 181. 183. edit. Germanicae in fol. A Chinesibus accepisse Saracenos, qui etiam illo postea in bello aduersus Constantinum oppugnantes CPolis A. C. 672. vsi sunt, ut refert Theophanes: et CPolitani aduersus Saracenos A. C. 718. atque iterum Saraceni aduersus Ludouicum Sanctum Galliae Regum vsi sunt, Ionuillio oculato teste: a Saracenis profugum Callinicum imperante Constantio Pogonato vsus eius circa A. C. 655. primum monstrasse Christianis, vir doctus in variis obseruationibus p. 89. disputat, licet ignis ille Graecus e naphra et bitumine *ὕψρον πυρ* et *πυρ θαλασσίον* *δὲ τῶν σιφῶν* *ἐκφερόμενον* alterius generis fuerit, quem Constantinus Porphyrogenus de administrando Imperio cap. 13. p. 27. ait ab Angelo monstratum primo et magno Constantino, hunc vero diris deuouisse eos qui vsus eius aliis gentibus monstrare ausi fuerint. Confer Cangium in *σιφονάτωρ*, in *πυρ* et *ignis Graecus*, et ad Villeharduinum pag. 306. Quam naphram Medi, Graeci oleum Medecae dixere, teste Procopio IV. II. de bello Gothico p. 594. 596. Confer Dionem pag. 855. C. (1265.R.) et Mich. Christoph. Hanouii dissertationem de igne Graeco, quae exstat p. 65. eius disquisitionum argumenti potissimum metaphysici, Gedani 1750.4. Balneum igne medico calefactum memorat Codinus in originis CPolitani. *Pomaici ignis lege Pontici* (editio Gruteri *Romae*) mentionem facit Paulus Diaconus in historia miscella XXI.9. fol. 999. et nauium igniferarum. Idem lib. XXIV. fol. 1046. *In Mesembria et Debelto Bulgari siphones aeneos inueniunt triginta et sex, et ignis humidi, qui per eos emittebatur, argentique ac auri haud modicam copiam.* Marino igne victoria reportata id. ib. XIX. 15. p. 981. *πυρ ὕψρον* et *θαλασσίον* Cedrenus, qui a Callinico et Lampro paratum refert. *Zeud*, i. e. igniarium s. facile Arabum Nomadum, aliorumque populorum orientis, ex duabus arundinibus siue bacillis, qui attritu vel terebratione ignem concitant, exceptum linteo castun, vel alia materia describit fufius Thom. Hyde de relig. vet. Persar. p. 333. sq. Tormenti ingentis descriptioni quem e Frossardo affert H. Vossius, adde alteram Ducae vbi tormentum in oblidione CPoleos adhibitum describit, e quo Lapides et globos plumbeos per milliars iaculari potuerunt p. 145. 153. vide et p. 118. 138. 139. 160. et Anasam Comnenam p. 335. sq. 383. Hieron. Magium Miscellaneorum libro et capite primo, H. L. Schurtzleischium ad Thaddaei Dondolae de patria Propertii p. 25. sq. De Rogero Bacono qui pulveris nitrati 39 vires primus Europaeis

1. 2. Illa pulueris pyrit ars quodque nunc in hanc prodiit, quasi orbis extremo incendio praecideret. Morhofus Polyhistor, tome I. lib. 2. c. 12. §. 4. p. 114. edit. Lubec. 1714.

pacis monstrasse dicitur, defunctus A. C. 1292. et qui vsum illius perfecerunt atque in granula cogendi modum docuere, Ancklirzio de Friburg et Bertoldo Nigro siue Schwarzio, monacho Franciscano, vide Jac. Wolfii lectiones memorabiles T. 2. p. 113. 753. 918. Maaci Bullarist Acad. scientiarum T. 2. p. 237. Gabrielem Groddeckium *von Mühlhausen* in vtridita dissert. de eo, quod iustum est circa tormenta bellica, Gedani 1708. Ioannem Grammium in commentatione de puluere pyrio, quando in Europa inuentus et quamdiu in vsu fuerit apud Danos, quae exstat parte prima Scriptorum a societate Hafniensi bonarum artium promouendarum studiosa pag. 211. sq. interpret. latinae. Ostendit autem Grammius pulueris pyrii in Gallia, Hispania, Anglia et Germania vsum longe antiquiorem esse, quam vulgo proditum sit atque creditum, incertaque esse, quae de Bartholdo Schwarzio, pulueris pyrii inuentore vulgo tradatur; vt adeo tum de tempore, tum de inuentore, tum de loco inuentionis certi quid affirmari nequeat; vsumque pulueris pyrii siue tormentarii iam ante annum 1380. nimirum circa annum 1360. in Dania fuisse notum. Pulverem nitratum inter Archimedis inuenta refert Vincentius Mirabella T. XI. thesauri Siciliae p. 258. sed nullo veteri teste vel auctore. Memorat et Abraham Peritzol in itineribus mundi p. 92. et 94. *metalla causa ad praeciendum lapides per vim ignis, et ad perdendum quamuis habitationem et munimentum.* Scripsit A. C. 1525. Sclopetos ab Hispanis iam A. 1344. ab Anglis A. 1391. et in Belgio A. 1356. vales esse, norant Thomas Bartholinus in actis Hafniensibus A. 1671. p. 85. et Lipsius in Louanio lib. 2. cap. 5. Veneris bombarbae manuales innotuerunt A. 1380. Vide G. Coluenerium ad Io. Nideri formicarium p. 39. Ceterum de inuentione bombardarum confer Christoph. Besoldum in pentade dissertationum philologicar. diss. 2. Lancellotum in suo hoggidi T. 2. p. 272. et 490. sqq. Lud. Moscardi Museum lib. 1. cap. 60. Martini Crassi Germanograeciam lib. IV. p. 157. Petrum Burmannum praefat. ad tomum IV. thesauri Italiae p. 28. sq. Godofredi Ialofski dissertationem de inuentore pulueris pyrii et bombardae, Ienae 1702. Caroli de Aquino lexicon militare in *bombarda, canon, gunna.* Acta Eruditor. 1728. p. 441. ex Carolo de Aquino, Speelmanni glossarium in *bombarda, et dictionariae Treuictiensis in Canon.*

De tubis opticis qui reperi perinde locupletarunt Astronomiam, vt pulueris pyrii inuentio iam, bellicam, pyxidis magneticae, nauticam, et typographia litterarum alia facie induit, dixi lib. IV. Bibliothecae Graecae cap. 24. §. ult. vbi etiam de sphaeris, globis, astrolabiis et aliis Mathematicis instrumentis. De inuentore Telescopii confer Io. Dan. Titii observationem in *Schreibenschen freien Uebelien und Nachrichten* A. 1757. p. 279.

CAPVT XXII.

De Veterum Ludis, Luxu, Aedificiis, Supellectile,
statuis ac monumentis.

De ludis Hebraeorum. 1. Aliorum populorum Orientalium. 2. Graecorum, Romanorum etc. 3. Alea legibus vetita. 4. De ludo talorum, cottabo, aliisque ludis coniuualibus. 5. De ludis et exercitiis Gymnasticis et de Amphitheatro. 6. De ludis Circusibus. 7. Ludo Troiae, et aliis ludis equestribus, Venatione etc. 8. De funambulis, et omni genere *Σαυματοποιων*. 9. De ludis theatricalibus et thymelicis. De mimis, pantomimis et *χελωνοποιois*. 10. De luxu veterum. 11. De aedificiis et partibus aedium. 12. 13. Baneis. 14. Statuis. 15. De vario genere supellectilis. 16. De vita priuata et ordinibus hominum priuatorum, collegiis opificum etc. 17.

I.

Bibliothecam scriptorum de ludis exhibet *August. Boyerus* in memoriis historico-criticis librorum rariorum p. 78. sqq. Dresdae 1734. 8. De ludis apud Iudaeos vstratis altum fere apud Scriptores silentium est, praeter pauca illa, quae notarunt viri praestantissimi Io. Henr. Otto in Lexico Rabbifico, voce *ludus*, et Wagenfeilius in libro de Norimberga cap. 22. Libellus *מרי סור* *recede a malo*, sine dialogus inter Medadam, qui laudat, et Eldadam, qui reprehendit lusum, prodiit cum B. D. Augusti Pfeifferi versione Wittebergae 1665. 4. Confer Buxtorffii Lexicon Talmudicum pag. 2049. et Clarissimi Collegae mei Io. Christophori Wolfii Bibliothecam Hebraicam T. 1. pag. 415. Inter scripta *Xyci Riccii* siue *Riccii Polontoni*, Patauini, qui circa A. C. 1463. obiit, video memorari librum aduersus lusores et dialogum quo lusus Hebraeorum ridiculi describuntur. Vide Nicol. Comnenum Tomo secundo historiae gymnasii Patauini p. 169. Vtrum ludi scenici vsitati fuerint apud veteres Iudaeos dubitat *Gisbertus Cuperus* in epistola ad Wagenfeilium, quam edidit Io. Georg. Schelhornius Tomo quarto amoenitatum litterariorum pag. 541. sqq. rogat etiam, ecquod ludi genus sit *Iudaeocremnus*, quem ludere Italorum pueros narrat *Bathasar Bonifacius*.

II. De aliorum Orientalium ludis, Indorum, Arabum, Chinesium *Thomas Hyde* in libro erudito de Scachi-Ludio¹ et Nerdiludio siue Ludo latrunculorum (*Damspiel*) quem a Scachi-ludio diuersum ostendit, Oxon. 1694. 8.

De

¹ Confer Iudati Wolfii Bibl. Hebraicam T. 1. p. 83. 230. et 406. et Memor. Tretolt. 1713. pag. 227.

De utroque calculorum et scachorum ludo vide *fig. etiam* Io. Wallisum T. 3. Operum pag. 161. sq. De ludo scachico libellus dialecto iudaeogermanica compositus citatur a Wolfo T. 3. Bibl. Hebr. p. 1186. Idem Hydeus promissis appendicem de Christi Ludio ludisque arithmetice, et de tabula Celila² et Dimne, sed quae appendix edita adhuc non est. Subiungit autem Hydeus Hebraice et Latinae R. Abraham Aben Ezrae poemata rhythmicum, et R. Bonifacii Abben Iachiae et Anonymi delicias Regum, qui ambo prosa Scachiludium descripserunt. Praeterea catalogum scriptorum de scachiludio ludisque aliis, qui insertus etiam est diario Tigurino *Ustes und Reines von gelehrten Sachen A. 1717. p. 255. sqq.* Conferenda etiam illustris Leibnitii annotatio de quibusdam ludis, imprimis de ludo quodam Sinico, differentisque Scachici et Labyrinthorum, et novo genere ludi navalis, in *Miscellaneis Societatis Regiae Berolinensis* tomo 1. Anno 1710. 4. pag. 22. sq.

III. De ludis Graecorum consulendus Iulius Pollux IX. 7. atque e recentioribus Io. Meursii Graecia Ludibunda, quae cum Supplemento ex Salmasii notis ad Vopisci Praeculum c. 13. T. 2. p. 736. sq. et Danielis Souterii Palamade siue libri tribus de tabula lusoria, alea et variis ludis, ex editione Lugd. Bat. 1625 8. recusa est tom. VII. Thesauri antiquitatum Graecarum. Vide et Io. Frid. Gronovium de festiis III. 15. et Io. Potterum II. 21. sq. Archaeolog. In eodem septimo Antiquitatum Graecarum Tomo occurrit Iulii Caesaris Balengeri liber de ludis veterum, ex editione Lugd. 1627. 8. et Coelii Cagnini de Talorum et Calculorum ludis ex more Veterum, et Andreæ Senflebii de alea veterum libellus, qui Lipsiae lucem viderat 1667. 8. De alea videndi praeterea Alexander ab Alex. III. 21. Coelius Rhodiginus IV. 31. XX. 27. Antiqu. lect. Adrianus Turnebus XVIII. 12. XXVII. 3. Aduers. Adrianus Junius II. 4. animaduers. Io. Guil. Bergerus in eclogis Archaeologicis ad doctum aleae veteris Witob. 1732. Io. Boniam. Dragheim in dissert. de alea Romanorum, Rostoch. 1724. Ioan. Frase. Simonis de his ludorum apud Romanos usitatorum generibus, quibus casui fortuna committitur, quae existit T. 3. histor. academicae inscriptionum pag. 146. sqq. Pascaus Iustus de alea, Amstelod. 1646. 12. Ioan. Cornel. Paw diatriba de alea veterum, Vitrai. 1726. 8. Quidius artis amatoriae II. 207. 208.

Sive Iactantia sub imagine calcubus abis

Fac perest vitram miles ab hoste tuam.

Martialis

² De libro Celila et Dimne dixi lib. V. Bibl. Graecae cap. 5. p. 460. sq. Excerpta ex libro Thom. Hydei prolusa habes in W. Ernesti Tentzelii *requisitorum* Bibl. select. A. 1704. pag. 541. sq.

Martialis lib. XIV. epigr. 20.

Infidiosorum si ludis bella latronum,

Gemmus iste tibi miles et hostis erit.

Elegans et Clariss. Seguini numus p. 13. in quo tali quatuor, adscriptis verbis
qui ludit, erram det quod satis fit. De Scachitudo plurimos scriptores lau-
 davit Hydeus p. 182. sq. Notum praecipue Marci Hieronymi Vidae, Cre-
 monensis, elegantissimum carmen heroicum de Scachia-Ludo, quod Cosmus
 Grazinus emendavit et Hetrusco poemate expressit Florent. 1604. 4. Hiero-
 nymi Wielii commentarius in Vidae Scachiam. Iulii Afcanii Tuccii, Cremo-
 nensis, carmen lyricum de ludo scachorum in deliciis poesarum Italarum.
 Gustavi Seleni siue qui sub hoc nomine laet Augusti gloriose memoriae Bruti-
 suicensium Ducis opus; M. Aurelii Severini de Tarfia Liber Italicè editus de
 Ludo Scachorum et veteri Pettia, et quod Palamedes ludum Scachium non
 inuenit; Neapoli 1690. 4. Qui liber recensetur in Ephemeridibus Littera-
 riis Parmensibus Anni 1690. p. 228. sq. et in Actis Eruditorum A. 1691. pag.
 405. ubi etiam pag. 406. de libro incerto Iacobi Thessalonicensis; qui existit
 manuscriptor in bibliotheca Lipsiensis A. 1354. exaratus. Vide et Rupertum
 ad Valerium Maxim. p. 212. Gisbertum Cuperum exercit. 1. de elephantis
 t. 1. p. 22. T. 3. thesauri Sallengriani. Cangii glossarium in *Scaci*, voce pe-
 tituræ latinae *calcutorum*, et *ζαρχιου*, *ζαρχιζεν*, *οζαρχιζεν*. Meursium
 ad Aethiolum p. 117. Annam Comnenam Alexiados p. 360. Menagii origi-
 nos linguae gallicae voce *Echecs*; Petri Carrerae libros octo de ludo scachorum
 editos Italicè Militelli 1617. 4. eorumque apologiam sub Valentini Vespai no-
 mine editam Catanæ 1637. 4. adversus Alexandri Saluii librum editum Nea-
 poli 1634. 4. Jo. Franc. Sarafinum in Epistola ad Arnaldum Ducem exercitus,
 Gallicè Scriptam de ludo latroneulorum, quae existit in opusculis eius gallicè
 editis 1694. 12. pag. 237. sqq. Nicolaum Freretum de origine scachitudo,
 T. 9. histor. acad. Inscription. pag. 375. Iosephum Aueranium dissertatione
 de calcutorum seu latroneulorum ludo; tomo VII. Miscellaneorum variorum
 opusculorum pag. 461. Danidem Clericum Oratione VII. Perronium Clariss.
 Suriniani p. 129. Sahruthum item ad Pancirolli deperditum p. 25. Parte 1. ubi
 inuehitur in eos quibus Calliopa potior Tabliope est, siue qui litteras professi
 ludis potius quam librorum studio doctur. *Ad tabulam ludere (ταβλιζεν)*
 Paulus Diaconus de gestis Longobardorum lib. 3. c. 70. Alidius lusorius apud
 Grusetum pag. MXLIX. 1. Salmasium ad Vopisei Procutum fol. 467. (T. 2.
 pag. 751. edita in 8.) *πύργος*. ex quo tesserae iaciebantur in veteri Calendario
 apud Lambecium Tom. 4. pag. 288. De puerili ludo *επιστρακισμῶ* siue
 tessar.

* Landat Eobanus Hessus p. 506, farraginis Poëmatum

causae carceris super vadis explicatis. oratione Minutius Felix cap. 3. Pollux IX. 7. sect. 1. 9. Leopardus VI. 8. emendationum et Meursius Graeciae ludibundae pag. 15.

IV. De alea legibus Romanis et Ecclesiasticis vetita vide Nic. Abramium ad Orat. Ciceronis Philippicam 2. c. 23. Iosephum Nerium lib. 2. analectorum c. 24. Tomo quarto miscellaneorum Gaudentii Roberti p. 789. sq. Ferdinandum Mendozam ad concilium Illiberitanum T. 1. Labbei p. 1361. sq. Quae veteris Ecclesiae de ludis sententia fuerit, exponit Io. Baptista Thiers libro edito Paris. 1686. cui titulus: *traité des Jeux & des divertissemens qui peuvent être permis, ou qui doivent être défendus aux Chrétiens, selon les règles de l'Eglise & le sentiment des Peres.* Nempe ludos qui sorte constant, tanquam vanam nimis et periculosam relaxationem animi reiciunt plerique omnes, quibus addendus Tremblaeus in libro Gallice edito Paris. 1684. qui inscribitur *Conservations morales sur les Jeux & les divertissemens*, quem librum si legisset, seueriorem de ludis sententiam laturum Virum Clariss. Ioan. Barbeyracum existimant illi, 4 qui non modo eos sulsus detestantur qui lucri cupidine vel fallendi suscipiuntur animo, quibusque magna pecunia et multum temporis melioribus rebus impendendum perditur, sed quibus totum istud quod abusibus maximis adeo obnoxium est, in Christiano homine videtur improbandum. Quibus vero persuaderi id vix ac ne vix quidem potest, utinam modo hi illis cancellis circumscriberent ludos suos, quibus illos definitos cupiunt Io. la Placette libro Gallice edito *des Jeux de hazard*, eiusque Applogia aduersus Ioucourtum: Daniel Whithus in Ethices compendio Lond. 1713. 8. p. 169. sq. Godfridus Olearius in collegio pastorali p. 172. sqq. et laudatus modo Barbeyracus, cuius Historiam Ludorum, quam p. 487. atque aliis in locis eruditi sui libri 5 promisit, frustra expectauimus.

V. De ludo talorum diligenter disputat Octavius Ferrarius lib. 1. electorum c. 16. vbi *Venerem* dictum obseruat iactum, quum quatuor tali diuersa facie singuli caderent. Graecis iactus similis *Midas* vel *Hercules*: vide Schortum ad Prouerbia p. 292. *Sensionem* quum omnes tali in latum concauum caderent, vel duo in conuexum, duo in concauum. *Caniculam* denique quum

Y y 2

omnes

4 Vide Ephemerides Parisienses A. 1712. Tomo 2. p. 471. et Rev. D. Buddei Theologiae moralem cap. 3. sect. 4. §. 26. p. 737. sq.

5 Titulus est: *Traité de Jeu, où l'on examine les principales questions de droit naturel & de morale qui ont rapport à cette matiere*, Amst. 1709. et 1737. 8. et Germanice versus prodiit Bremae 1740. 8.

omnes quatuor tali surrexissent siue recto gradu stetit. Qui venientem tacerat, omnes numos tollebat, quos ponebat qui rectifset caniculam: qui senionem, in ludo simplici numum perdebat, in operosiore numum lucrabatur. Confer I. A. Ernestum in clavi Ciceroniana voce *talus*, vbi simul differentias talorum a tesseriis edisseritur; dissertationem de tesseriis Badenensibus insertam diario Tigurino Altus und Steues von gelehrten Sachen A. 1717. pag. 282. sq. Franciscum Ficorinum in libro Italico *I tali ed altri instrumenti usorij degli Romani*, Romae 1734. 4. et interpretes ad Suetonii Augustam c. 71. vbi et de eo quod vocabant *ludero par impar*, Graeci *apudelen*, de quo ludi genere vide etiam Ezech. Spanhemium ad Aristophanis Plutum v. 818. Mutatorium T. 1. Analector. Latin. p. 124. et interpretes ad Horatii lib. 2. sat. 3. v. 248. *Pentasticha* fuit species talorum et lusus apud Graecos, vide Acta Eruditor. 1759. p. 8. ex Tomo primo picturarum antiquarum ex Herculano. De *nortabab* ludo contiuali vide Schol. Luciani tom. 1. p. 38. Meursium de ludis Graecorum p. 28. sq. et Struckium III. 14. Antiqu. Conuival. p. 345. De aliis ludis ad conuiuia celebrari solitis id. III. 22. De Ludo *ant capita aut naues*, (croix ou pile) dissertationis sur diverses maderes par Mr. Tilladet, tom. 2. p. 294. Ludum tudicularem (Drucktafel) carmine hexametro descripsit Leonhardus Frizonius S. I. quod existat fasciculo primo lusuum ingenii Lipsiae 1699. 8. editorum. Robbi elegiam de ludo trictrac vide in memoriis Treuoltinis A. 1710. p. 745. De quo ludo etiam E. Iauillet in libro l'excellent jeu du Triquettrac, Parisiis 8. *Chartas lusorias* ante trecentos annos in Gallia repertas disputat Menetrierius Bibl. Curiosae Gallice editae Treuoliti 1704. 12. tom. 2. capite 12. vbi et alia de ludis, et de recenti inuento disciplinas varias chartarum lusoriarum adminiculo tradendi. Originem chartarum a temporibus Caroli V. Galliae regis repetit Kullerus in libro, quem suppresso nomine Gallice Lugduni 1757. 12. edidit: *Recherches historiques sur les cartes à jouer*. Similiter originem ludi chartarum, quem Galli vocant *du Piquet*, ex historia Gallica et quidem a temporibus Caroli VII. repetit auctor dissertationis insertae memoriis Treuoltinis A. 1720. p. 934. sqq. Varia lusuum hodie receptorum genera Perris Antonius Maffeus iucundo carmine recenset in classe tertia speciminis poetici; Ferrariae 1716. 8. edita. Adde la plus universelle Academie des Jeux, quae Lugduni Batavor. 1721. duob. volum. in 12. euulgata est. Godofr. Guil. Leibnitii annotatio de quibusdam ludis, inprimis de ludo quodam Sinico differentiaque Scachici et larruncolorum, et nouo genere ludi manualis paullo ante laudata est. Varios ludos ab eodem Leibnitio excogita-

* Titulus libri est: *Bibliothèque curieuse et instructive de divers ouvrages anciens et modernes, de littérature et des arts, à Treuoux 1704. 12.*

1697. *De ludo Pileae Monument. inscript. p. 1642.* Adde *Leibnizii* epistol.
 & *Bartholae* editas. D. III. p. 278.
 VI. *De pila* ludo et aliis gymnasticis veterum exercitiis, *disco*, *ludo*,
ludo, *ludo*, vniuersae Gymnaſticae et *gymnaſticae* exercitationis agent e veteribus
 Graecis secundo *gymnaſticae* ludo de uoluntate uicendi: e recentioribus *Malchior*
Benedictus in *Methodibus in lectione Aristotelis*, Regiomont. 1681. 4. p. 26.
 sqq. *Franciscus* *Mercator* in *artis Gymnaſticae* libris VI. excusis Venetiis
 1569. 4. et 1573. et 1589. et 1661. 4. et recens T. III. sup-
 plement. *Polemi* p. 449. *Petrus* *Faber* in libris III. *Agonisticon*, siue de re
 athletica, *Baye* 1592. 4. et T. VIII. *thesauri* *Gronovii* p. 1758. *Vossius* in li-
 bro de *quatuor* artibus popularibus, *Amstelod.* 1660. 4. et T. III. *Opp.* Con-
 ferenda eam his sunt, quae et *Lipſius* ad *Senoc.* Epist. 56. *Octavius* *Ferrarius*
 in *dissert. de balneis*. *Boretus* in *memoriis* *Treuictinis* A. 1706. p. 1612. sqq.
 et *memoriis* *academiae Inscriptionum* T. 2. p. 197. sqq. et 270. sqq. et T. IV.
 p. 353. sqq. 388. sqq. 441. sqq. 458. sqq. et quae de *pila sphaeristica* siue *sphae-*
romachia *Bartholae* ad *Senoc.* *romo* 1. pag. 1. p. 351. *Viri docti* ad *Polla-*
cem *IK.* 7. *sect.* 103. sq. et *Franciscus* *Maria* *Turrigius* ad *inscriptionem* *Viri*
Pogati, *romo* 12. *Grav.* p. 397. sq. vbi etiam de *pila vitrea*, et *ludo* *lustru-*
dulorum e *vitro* vel *gemmis*. *Inscriptionem* illam illustrat quoque *Philip-*
p *Caroli* *libri* 1. *variis* *lection.* *cap.* 6. Eandem ediderat *Gruterus*, *pag.*
 637. 1. *Turrigii* *dissert.* *prodiit* *Rom.* 1630. 4. *Anonymi* *epistolam* de
uoluntate edidit *Steph.* *Batuzius* T. IV. *Mald.* p. 417. vbi recte distinguuntur
ludi *gymnici* a *gladiatoris* *Circensibus* et *scenais*. *Fuerunt* *ludi* et *agones* vel
Musici, *tibicinum*, *citharodorum*, *siue* *scenici*, *theatrales* ac *Dionysiaci*,
Bourdelor. p. 33. ad *Heliodorum*, vel *Poetici* *Rhapsodorum* *ayores*, *Ezech.*
Spanhelius ad *Aristophanis* *Plutum* v. 1164. vel *Gymnici* *quinquertium* (quin-
 que genera) *Bourdelor.* p. 76. sq. ad *Heliodorum*, vel *gladiatoris* et *amphi-*
theatrales, vel *agones* *equestres*, vel *Gladiatoris*, siue *ludi* *magni*. De *ludo*
fac. *Lyſius* in *agonistis* *ludis* *Rodesod.* 1677. 12. cum *Io.* *Lomeieri* *addita-*
mento *Zurphaniae* A. 1706. 12. recens, *dissert.* ad *loca* S. *Scripturae* ad *Athle-*
ticam et *gymnaſticam* *veterum* *uſudemiae*, *Othauus* *item* *Falconerius* in *In-*
scriptionibus *Athleticis*, *Rom.* 1668. 4. quae etiam *notis* *Falconeris* *recusae* *sunt*
romo 8. *thes.* *Gronovianis*, et *ludo* *de* *Lipſius* in *Saturnalibus* siue li-
 bris 2. de *gladiatoribus*, et aliis duobus scriptis de *Amphitheatro* et de *Am-*
phitheatre *extra* *Romam*. *Laurentius* *Iouberus* de *gymnaſis* et *generibus*
exercitationum *apud* *antiquos* *celeberrim.* T. II. *Opp.* et T. I. *thesauri* *Sallen-*
griani p. 333. *Benedictus* *Aueranius* *dissert.* 15. 16. 17. ad *Thucydidem*. *Io.*
Frid. *Dürrius* in *dissert. de Gymnaſio* *veterum* *athletico*, *Inas* 1682. et de

gymnasio bellico, ibid. 1681. Io. Frid. Guntherus in *Act. de virtutibus veterum gymnasticis*, Witib. 1709. Io. Behm de agonothetis Graecorum, Regiom. 1717. Io. Henr. Schultzius in dissert. sub praesid. Frid. Hoffmanni habita de athletis veterum eorum diacta et habitu, Halae 1717. Io. Ern. ab Auerpald de veterum arte luctandi, Witib. 1720. Andr. Weberus de exercitiis gymnasticis, Arnstadii 1718. Io. Zach. Pharnetus de arte gymnastica veterum, Lipsiae 1724. Io. Henr. Schultzius in observationibus ad rem athleticam pertinentibus, Halae 1737. De *μυστήριον* athletarum in palaestra Graecorum existat commentarius P. M. Paciaudi, Romae 1756. 4. Athleta *παράδοχος* is dicebatur, qui stadium ingressus bis ad minimum pluriesque vno et eodem die summa contentione nitabatur, ut semper superior discederet, eoque re communem vicit opinionem. Vide Gotfr. Erdm. Zeibichii *athletam παράδοχον*, Witib. 1748. 8. De *μαστρυφός* eorumque praeside *ἀδύνατος* Frid. Andr. Heroldus dissertationem edidit Witib. 1756. Athletae antequam prodirent nomen gentemque Hellanodicis indicabant, vide Bourdelotium ad Heliodorum p. 78. vbi etiam de praemio vincentium. De Olympicis, Nemeis, Pythiis, Isthmiisque Graecorum, res nota vel ex Poterbo II. 22. sq. et iis, quae ad Pindarum viri docti annotauerunt. Adde, quae de his eleganter accurateque commentatus est Eduardus Corfinius in dissertationibus IV. agonisticis, quibus Olympicorum, Pythiorum, Nemeorum atque Isthmiorum tempus inquiritur, Florentiae 1747. 4. et Lipsiae 1752. 8. In Olympiis Antagonistae sortis dati, ut notat S. Chrylostomus ad Ieremiam in Caetera Ghiesleriana tom. 2. p. 144. Confer de ludis Olympicis Io. Bircherodii exercitationem de ludis Gymnasticis, praecipue certaminibus Olympicis, Hafniae 1664. 4. Aegidii Strauchii dissert. de ludis Olympicis, Witib. 1661. et in Crenii museo philologico et historico p. 365. sqq. Io. Frid. Mayeri dissert. de ludis olympicis, Lips. 1671. Ioan. Vpmarckii dissert. de certamine olympico, Vpsal. 1708. 8. Ioan. Guil. Bergerum p. 867. Seromati academici. Gilb. Westii dissertationem praefixam eius interpretationi anglicae Odarum Pindari, Londinae 1743. 4. vulgatae Guyonem T. 1. part. 3. historiae regnorum et rerumpublicar. Paris. 1733. 12. pag. 439. sqq. Nicolaum Gedoynium in memoriis academiae Inscriptionum T. XI. p. 911. et T. XIII. p. 557. Anton. Banierium T. V. histor. acad. Inscription. pag. 33. De Pythiis vide Suenon. Muhlii dissertationem, Hafn. 1712. 4. Anonymi dissertationem, quae legitur in histor. critic. reipubl. literariae T. 1. p. 150. et T. V. p. 91. et Alphonsi Vignolii dissertationem, quae existat T. VI. elusd. histor. critic. 99. De Isthmicis Guilielmi Massieu dissertat. T. III. histor. acad. Inscriptionum pag. 63. et Caroli Frid. Hoffmanni dissertat. de ludis Isthmicis in Ni T. commemoratis, Witib. 1760. De ludis Isthmicis conferatur Pignorius

gnae in Antonino T. VII. thesauri Italiae pars 3. p. 25. Casanbonus et Sal-
 masius ad Suetonium Hadrianum c. 27. Faustus T. 3. p. 6. Ezech. Spanhemius
 epistola secunda ad Metellum §. 6. Remesius H. 60. Inscription. Herdwinus
 de numismat. populorum p. 191. De illis Graevius ad cap. 29. Cabigules plu-
 ribus se abstantiam libris observationum promiserat, qui quo abierint nescio,
 inquit Patrus Burmannus praefat. ad T. VI. thesauri Italiae p. (8.) Etiam apud
 Suetonium in Caligula c. 20. legendum *habe* *Iselatici*, non *affici*, vel *haffici*,
 vel *haffi*, vel *actici* vel *actari*. Vide Burmannum ad adductum Suetonii lo-
 cum, et praefatione ad tomum primum thesauri Siciliae pag. (5.) et Celeber-
 rimum Ernasti excursu vicissimo primo in Suetonium. De *Amphitheatris* at-
 que *abstris* eorumque forma et partibus generatim consulantur praeter eun-
 dem Lipsium epistolae duae criticae Ioannis Polenii et Ioannis Montenarii, quae
 in aliis eculgatae sunt Vicentiae 1738. 8. E quibus Montenarius negat, theatra
 ab amphitheatris distincta fuisse; Polenius verò affirmat. Vide Acta Erudi-
 tiorum 1732. p. 143. Io. Ern. Imtr. Walchius notis ad Callarii compend. an-
 tiquit. Romanar. p. 508. sqq. et Nic. Boindinus, T. II. memor. Acad. Inscription.
 p. 174. sq. edit. Amstelod. De *Arelatenf* Iosephus Guis, Oratorii IESV pres-
 byter in descriptione Amphitheatri Arelatenfis, Description des arenes ou
 de l'Amphitheatre d'Arles, Arelatae 1665. 4. In tabula adiuncta et aere de-
 scripta, pulchre exprimitur *sedes* *ve* *tronus*, siue thronus e quo spe-
 ctabat Imperator, qualis etiam in Circo. Vide Bandurium p. 490. De *Are-*
ano Laurentius Guazacius T. II. dissertat. acad. Certonenfis p. 79. et T. XX.
 collectio. opusculor. scientificor. et philologic. p. 427. De *Brixienf* Octa-
 vius Rubens pag. 11. 12. monument. Brix. T. IV. thesauri Italiae. De *Bur-*
digalenf vide Bassi descriptionem, quae extat T. VI. historiae acad. Inscription.
 pag. 373. sqq. et Tomum secundum fyllog. epistol. Burmannianae pag. 190.
 De *Duacens* apud Andegavos agit Moleonia in trineibus Liturgicis Gallice edi-
 tis et ex eo auctor diarii Hagensis, Europe. savante. 1718. Octobr. pag. 198.
 De *Foreniens* Ludovic. du Four, S. I. in S. Leonis Episcopo et martyre suis
 Foreniensibus restituto, Avenione 1638. 8. De *Lugdunens* Dominis. de Co-
 lonia histor. litter. Lugdun. T. I. p. 271. De *Nemausens* Ioan. Pokus Albena-
 sius in discursu historico de antiqua vrbe Nemausensi, Lugd. 1560. fol. pag.
 109. Jaci Grassius in antiquitatibus Nemausensibus, quae eorum eius poemati-
 bus Bassi 1614. 4. prodire p. 207. sq. et T. 1. thesauri Sallengriani p. 1059.
 Henr. Gantierius in historia vrbe Nemausensis Paris. 1720. 8. Anonymus in epi-
 stola inserta memoriis Treokinis A. 1739. p. 1216. sqq. In idem extat Al-
 berti Daugieres S. I. poema venustum in eius carminibus tertium iam editis
 Lugd. 1694. 12. p. 217. De *Gallicis* Scipio Maffei pag. 113. antiquit. Gal-
 liae

hac selectam, Parisiis 1738. 4. et T. V. Supplementis Poleni pag. 129. seqq.
 De *Florentino* Dominic. Maria Mancini in Notiziastatistiche intorno al Teatro
 gio ovvero Amphiteatro di Firenze, Bouonae 1746. 4. De *Poleni* in *Idem* vide
 Palladii architecturas, Sponii itinerarium pag. 163. edit. in 12. De *Saguntina*
lensi Paullus Lucas descriptione itineris sui tertii T. 1. p. 178. De *Tergestina*
 Franciscus Irnesius de Cruce in historia Tergesti Italica edita Venetiis 1698.
 fol. lib. 3. cap. 8. p. 245. Amphitheatrum *Vespafricanorum Flavianum* sua Coloss.
 seu Romae diligenter descriptum libris quinque et pulcherrimis ac luculen-
 tis expressum iconibus aere descriptis curante Carolo Fontana prodit Hagae
 Comitum 1725. fol. regall. qui generalem de theatris atque amphitheatris in-
 troductionem praemisit. De *Cataneis* vide Jo. Baptistae de Grossis deorchor-
 dum Cataneis p. 176. sq. T. X. thesauri Siciliae. De *Patauinis* agit Pignorius
 in originibus Patauinis p. 84. sq. De *Ataracensibus* Jo. Dan. Schoepflinus
 Aftasiae illustratae T. 1. p. 163. De *Saguntina* Emanuelis Martini 7 epistola ad
 Anton. Felicem Zondadarium extat in Montfauconii antiquitate explicatae
 T. III. P. II. p. 231. in eisdem Martini epistolis Amstelod. 1738. 4. T. 1. p. 11.
 et in Poleni Supplementis T. V. p. 389. et Iosephi Immanueli Merianae dialo-
 gus de theatro Saguntino nunc primum editus in Jo. Poleni Supplementis T. V.
 p. 401. De *Veronensi* videndi Torellus Sarayna libro de origine et amplitu-
 dine Veronae, Anno 1540. fol. Onuphrius Paauinius in antiquitatibus Veron-
 ensibus, Patavii 1648. fol. Carolus Fontana c. 17. introductionis ad amphit-
 theatrum Flavianum, et Scipio Maffeiis libris duobus de amphitheatris sigilla-
 tim Veronensi, Italico editis Veronae 1728. 8. recatis Italico in eiusdem Mas-
 feii Verona illustrata, parte quarta, et Italico et Latino in Poleni Supplementis
 T. 1. p. 1. Anglice etiam versis ab Alexandro Gordon. Londini 1730. 8. De
Vicentino Ioannes Montenarus in libro Italico: Discorso del Teatro Olympico
 di And. Palladio in Vicenza, Patavii 1733. 8. Amphitheatrum rudera ad *Molat*
 non longe a Caieta, vide Brunii iter in Egyptum p. 14. alia vide T. 2. syllog.
 epistol. Burnidianianae pag. 147. In mutilati *Compositi* amphitheatri titulus
 Alexand. Symmachus Mazochius commentarium edidit Neapoli 1727. 4. re-
 censum T. V. Supplementor. Poleni pag. 483. Theatri *Engubini* rudera aere de-
 scribi curavit Comes Illustrissimus Passioneus, vide Ephemerides eruditiorum
 A. 1730. Iunio pag. 249. sq. et memorias *Trenothinas* A. 1730. p. 118. Vno
 amphitheatrum

7 Quam Ioachimus Alcarazius Grassoni Romae 1716. 8. edidit epistolam de theatro
 Saguntino, sive de Zachantaco Vitorio, ea est haec ipsa Emanuelis Martini descriptio
 theatri Saguntini, quam Alcarazius suo nomiae, cum leui Martini mentione, mutatis
 nonnihil corruptisque Martini verbis publicauit. Vide Poleni praefat. ad T. V. thesauri
 sui p. X. et ipsas Martini epistolas T. 1. epistol. 7. pag. 11.

amphitheatro apud Fideum corruente ad quinquaginta milia hominum debilitate vel obtrita. Tacitus IV, Annal. 63. In amphitheatrum anatomicum Parisiense Santolii hoc exstat distichon:

*Ad caedes hominum prisca amphitheatra patebant,
Et discant longum vivere nostra patent.*

VII. De ludis Romanorum in honorem * Deorum aut defunctorum, Iacobus Gutherius III. 18. sq. de iure Pontificio, tomo V. Graev. De ludis saecularibus plures laudavimus scriptores supra cap. X. §. 8. quibus addenda Rainfauti diss. ad duodecim numos in ludos saeculares Domitiani, Acta Eruditor. A. 1685. p. 441. Io. Alph. Turretini academicae quaestiones de ludis saecularibus Romanorum, Genevae 1701. et Io. Beniam. Schmidii commentatio de eodem argumento, quae exstat in actis Iubilaei secundi Gymnasii Gedanensis. De ludorum curatoribus, qui frequenter erant Aediles, Euerhardus Otto lib. de Aedilibus Coloniarum cap. X.

De ludorum Circensium † apud Romanos ratione singularibus scriptis egerunt tom. IX. Graev. recufis Onuphrius Panuinius, notis Io. Pinelli Argoli illustratus, Patav. 1600. fol. Iulius Caesar Bulengerus, qui Chrysofomi homiliam ludis his oppositam praemisit, T. 2. Opusculor. Lugd. 1626. fol. His addendi Cl. Salmasius, qui diligentissime de Circo et Circensibus agit in Commentario ad Solinum, Sirmondus p. 262. sq. ad Sidonium et Marcus Velleterus in Opp. p. 402. sq. vbi inter alia Hippodromi Romani formam et factiones agitatorum, albam, ruffatam, venetam et prasinam expositas inuenies, et de circis aliarum Ciuitatum, qui tamen praeter Romanum, Constantinopolitanum, ac Mediolanensem rarissimi fuerunt. Anselmus Bandurius ad Antiquitates CPol. p. 662. sq. vbi etiam ineditum vt putat Graeci scriptoris de Hippodromi origine (quam a Circe repetit) fragmentum, quod vulgauerat Stephanus le Moyne tom. I. Var. sacrorum pag. 503. Camillus Siluester ad Iuuenalis

* Primitus quidem venationes, quae vocantur munera, Saturno attributae sunt: ludi autem scenici Libero, Circenses Neptuno. Paullatim vero et ceteris diis idem honor tribui coepit, singulique ludi numinibus eorum consecrati sunt, sicut Sifinnius Capito in libris spectaculorum docet apud Lactantium VI. 20.

† In honorem Solis eiusque in quatuor elementa Imperium, instituti hi ludi anni die 25. Martii a Pisenfium Rege Oenomaio, tempore Romuli. Chron. Paschale f. 110. sq. quatuor colores agitatorum referebant totidem elementa: 12. domus in Circo erant pro totidem signis Zodiaci, Euripus mare flexus per ianuas, Oriens flexus ad metas. Occasus: septem stadia cursus septem planetarum. Adde Corippum lib. I. v. 313. sqq. Malalae Chron. Tomo I. p. 221. Cedrenum p. 121. Septem quoque gyris agon ille peragebatur, et qui septimo praebat victor erat, licet ceteris cessisset.

ialis Sat. III. 67. Raphael Fabretti ad ebullinam Traianam p. 144. sq. qui a dextra ad sinistram et inde laeuorsum reflexas decussiones factas aliaque de metis non contemnenda obseruat. Bened. Aueranius differt. 18. sq. ad Cicero- nem T. 2. Opp. p. 235. sqq. Nicol. Callachius in disertat. de circensibus ludis, nunc primum edita T. V. supplementor. Poleni p. 473. Iosephi Imman. Minianae dialogus de circi antiquitate et eius structura, nunc primum editus eod. T. V. supplement. Poleni p. 445. et Io. Christoph. Crameri commentatio de ludis Romanor. circensibus in lucerna veteri sepulchrali, quae existat volu- mine V. Actor. societatis latinae Ienensis p. 291. sqq. Color *χλωδης* prasi- nus siue viridis *terrae* ac Cereri, *κυανεος* venetus caeruleus *aquae* et Nepru- no: rufus *igni*, albus *aeri* sacratu erat, vnde diuersae agitatorum factio- nes. Confer Sponii Misc. pag. 65. Gruteri inscript. pag. 331. sq. Langium lib. 1. Epist. Medicinal. 78. Chausseum in Graeuu thesauro tom. 5. pag. 322. Cellar. ad Plin. IX. 6. Epist. Damascenum tom. 2. edit. Michaelis le Quien p. 698. Goarum notis posterioribus ad paginam Cedreni 364. Philippum Ru- benium lib. 2. cap. 27. electorum et Bandurium p. 501. sq. Factiones diuer- sae ex illis coloribus ortae sunt, vide praeter Goarum S. Basilium epist. 370. Euagrium IV. c. 31. Procopium lib. 1. de bello Persico c. 24. lib. 2. c. 11. p. 115. et in Anecdotis c. 7. 9. Nicol. Alemannum ad Procopium pag. 106. sq. 113. Theophylactum Simocattam VIII. 7. 9. et 10. Oenomius primus duobus colo- ribus vsus est *caeruleo* et *viridi* siue veneto et prasino. Romulus deinde duos alios addidit. A Domatio additae duae aliae factiones aurati purpureique panni. Vide Rubenium l. c. Sed non diu illae durarunt. Immo quatuor primos co- lores deinceps ad duos redigi contigit, nam rufata factio iuncta fuit prasinae siue viridi, et albata Venetae siue caeruleae. Vide Bandurium loco citato. De duodecim ostiis Circi vide Aufonium Tollii p. 644. De mappa siue signo dato, Pitiscus ad Suetonii Neronem cap. 22. Mappam Circensem manu tenentes Consules vel Imperatores in numis obseruat Pagi ad A. 394. 3. Confer vete- rem iconem in Philippi Rubenii electis lib. 1. cap. 30. qui ibidem dextram Circi partem latiore sinistram fuisse obseruat. Idem lib. 2. c. 18. videndus de lustratio- ne equorum in Circo certatorum, De Ouis et Delphinibus in Circo, Octavius Fer- rarius II. 17. electorum. De clathris, euripis, loco equibus assignato Har- duinus ad Plin. VIII. 7. T. 2. p. 145. sq. De gladiatoribus consule Octav. Fer- rarii dissertationem T. III. supplement. Poleni p. 313. Nicol. Callachii ibid. p. 333. et Suenon. Bring. Londini Gothor. 1747. *Κλητες* non singulatores modo sed et desultores dicti, qui in binos vel ternos equos transilirent, aut ex equo desilientes currerent. Vide Valesium ad Sozomeni VI. 1. et ad Harpo- crationem p. 94. vbi etiam de certaminibus Circensibus. De equis curulibus Iuretus

Iurerus ad Symmachum IX. 23. Mulieres etiam in amphitheatris certantes et
 feras interficientes obseruat viri docti ad Iuuenal. Sat. 1. v. 32. ex Suetonii
 Domitiano cap. 4. et Xiphilino in Tito. Artificum in venatione circensi elu-
 dendi bestiarum impulsus saltus ac velocitate eleganter describit Cassiodorus lib. VI.
 cap. 42. Adde Alexandrum Wilhemium ad dipychon Leodiense 166. p. 22 sq.
 ubi ex Yopisco Germanico obseruat, etiam *ταχυδατας* siue homines cor-
 rendo per parietem subtrahentes se irae virorum. De ludorum medicis sin-
 gulari programme egit Balthasar a Buchwald. Hafniae 1749. De numis co-
 turniatis in ludos et venationes circenses singularis existat dissertatio Sieberii
 Hauercampi. Lugd. Batav. 1721. 4. Certamina denotantur in numis per urnas
 cum palmis vide Bandurium T. I. numismat. p. 120. 122. 135. De vniuerso
 hoc argumento non praetereundus quoque est Petrus Faber, qui in Athleticis
 suis Ludos veterum non tantum Amphitheatrales et gymnicos, sed theatricos
 siue Musicos quoque ac Circenses persequitur, vti Xysticos et Thymelicos
 Alexander ab Alex. III. 9. Omnia fere genera agonum ac certaminum edidit
 Dionysius Heraclae tyrannus teste Memnone apud Photium Cod. 324. p. 167.
*ἄπειλῃ δὲ καὶ αἰγῶνας ἰππικούς, ἡνὶ ἰππικούς δὲ μόνον. ἀλλὰ καὶ σπηλιούς καὶ
 θυμελικούς καὶ γυμνικούς.* De Ludis Apollinaribus Romanorum L. i. c. XXV. 12,
 et Nicol. Abramus in notis ad Ciceronis Philippicam II. cap. 13. Ethnicorum
 ludos theatrales, Circenses, Venationes et munera adire Christianos prohibere
 Tertullianus et Cyprianus libris singularibus de spectaculis. Et Cyrillus Hier-
 osol. Catechesi. I. c. 4. explicaturus pompam Diaboli cui in baptismo renun-
 ciauimus, ait esse *θεατρωματίας καὶ ἵπποδρομίας, κληροδοσίαν καὶ πάντων τῶν
 αὐτῆς ματαιότητων*, ad quem locum vide Tho. Millesum. Ioan. Guil. Ianum
 pag. 52. sq. ad sermonem Eusebii Alexandrini, et Ferd. Mendozae notas ad
 concilium Illiberitanum T. I. Labbei p. 1294. sq. et 1320. ubi de aurigis et
 pantomimis arti suae renuntiare iussis, si Christo vellent nomem dare. Cir-
 censes vt rem iocandam spernit etiam Plinius VI. 4. Epist. quemadmodum ve-
 nationes et ceterum ludorum pompam Cicero VII. 1. ad familiares. Adde
 Rainoldum Dehniium ad acta martyrum Cosmae et Damiani pag. XII. sqq.

VIII. De equestribus decursionibus et puerilibus Troianis ludis Io. Ia-
 cobus Draco lib. 1. de Orig. et iure Patriciorum Basil. 1627. 4. c. 11. p. 75. sq.
 Onufrius de ludis Circensibus II. 9. tomo IX. Graev. p. 422. sq. Camillus Silue-
 sten ad Iuuenalis Sat. I. verl. 19. Trifstanus II. 264. Io. Vignolius de columna
 Antonini Pii, cap. 9. Sam. Piriscus notis ad Suetonium pag. 75. et dissertatio in-
 sorta memoriis Treuoltinis A. 1709. April. p. 645. sq. De spectaculis Ludisque
 equestribus et Naumachiis, Franciscus Modius in tom. 1. Pandectarum Trium-

phallum L. III. qui integer inferus est como XI. thesaur. Gronouiani, et de septentrionalium ludis equestribus aliisque pariter disserit. Hermannus Hugo libro 3. de militia equestri cap. 1. Io. Schaefferus de militia nuali lib. 3. cap. 2. Idem Modus in Pandectis Triumphalibus Francof. 1686. fol. excusis como 2. lib. 1. agit de Hastiludiis, consuetudinibus gallicis saeculo XI. per Godfridum de Pruliaco repertis, et Torneamentis ad excitandam aeternitatem et exercendas vires animumque per Germaniam et Europam vniuersam celebratis et prima Torneamenta¹⁰ in Germania habita notat parum certa fide Anno Christi 939. Magdeburgi sub Henrico Aucupe, vltima A. 1487. Confer Georgii Ruxneri, qui XXXVI. torneamenta describit; sed cuius fides¹¹ suspecta eruditis, Zuercherbach, Simmericae 1532. fol. Francof. 1566. 1579. 1676. fol. et latine per Modium 1566. fol. Ioan. Limnaeum lib. VI. iuris publici. Wilh. Frid. Pistorium amoenit. historicoiuridic. parte 1. diss. VI. p. 112. sq. ex Cangio dissert. VI. ad Ionuillam. Berlingieri Gessi Giuoco de' Cavalieri, ouero discorso sopra le Giofste ed e Torneri, in Zani Prose degl' Academici Gelati di Bologna, Bononiae 1671. 4. p. 5. sqq. Vincentii Aurise, Panormitani, librum italicum, la Giofsta, discorso historico sopra l'origine della giofsta in varie parti dell' Europa, e della sua introduzione ed uso antico e moderno nella Citta di Palermo, Panormi 1690. 4. Gualterii chronicon chronic. polit. lib. 2. p. 1332. Georgii Wilh. Clofen equiria Germanorum vetera, quae Torneamenta vocant, Tubingae 1702. fol. Petri Burmanni praefat. ad T. 1. thesauri Siciliae pag. 28. Menetrecium libro Gallico de torneamentis, Lugduni 1669. 4. Georgii Schuberti commentationem de ludis equestribus editam Ienae 1689. et recusam Halae 1725. 4. Cangium et Megarici origines Gallicas et Italicas in Quintana et Torneamentum (Tournois) Io. Antonii Campani Carmina p. 33. sq. edit. Lips. Ephemerides Parisienses. (Journal des Savans) A. 1715. II. p. 29. ex Abbatis Choissii tomo septimo histor. ecclesiasticae. Io. Christoph. Ludwig Historische Untersuchung der ehemaligen Kampf Renn- und Ritterspiele, Norrhusae 1750. 8. et dissertationes Io. Barth. Charisii, Francof. 1651. Gottfr. Sueui, Wireb. 1652. Frid. Scutleri, Lips. 1683. et Guilielmi Illmanni, Lips. 1724. Βασιλικά παλγνια, ποταπακίτης, Μάγαν, Ἀχιλλεύς, Ὀκτώηχος. Balsamo

¹⁰ Vide tamen Clariss. Gundlingii librum de Henrico Aucupe pag. 134. 141. sq. Cangium in *Nundinae decursiones militares*. Philippum Iulium Reithmeierum in der Braunschweigischen Chronica parte 2. vbi de Henrico Aucupe. Giornale d'Italia T. 6. p. 226. sq. e Crescimbenio, vbi et de *tabula rotunda* sive ludo militari Regis Arturi: de quo confer Bibliothecae Anglic. T. 6. p. 205. ex Io. Seldeni libro de duello, et T. 7. p. 204. ex Thomae Hearne praefat. ad Guilielmu Neubrigensem.

¹¹ Acta Lips. Academica XVI. pag. 58. sq. Acta eruditorum Germanice edita LXII. pag. 90. sq.

famo ad can. 51. Trullan: *Τορνεύματα*, Torneamenta. Boiinius p. 773. ad Niceph. Gregoram. Equiria Marti a Romulo fuerunt instituta celebrataque 27 Febr. vel 14 Martii. Vide Anselmum Bandurium T. 2. numismat. Imperator. p. 165. De Hispanorum Tauriliis (*Stiergefechte*) Comitissae d' Aunoy *Uetse in Spanien* T. 1. p. 343. Analecta Musarum Anglicanarum T. II. p. 80. Haec nec veteribus ignota fuisse discas ex Ezech. Spanhemio de usu numismatum T. 2. p. 137. 138. edit. in folio. Marmoribus Arundelianis p. 266. Graeuio ad Suetonium pag. 808. De hoplomachia Pisana in ponte 17 Ianuar. committi solita. *Giornate d'Italia* T. 13. p. 473. sq. et T. 17. p. 360. sqq. De ludis nauticis, Maiumis, Maiicampis, Roncalis et similibus ludicris animorum relaxationibus publicis, singularis Andreae Riini exercitatio nuper excusa est in Synagmate Graeuiano *Ultraiekt. 1701. 4.* cui addes praeter scriptores supra p. 742. citatos Malalae Chron. p. 373. Iac. Godofredum ad Codicem Theodosianum tomo 5. p. 358. sq. Antonium Pagi ad A. 399. n. 5. Io. Clericum Bibl. selectae tomo 8. p. 273. sq. Baronium ad Martyrolog. Roman. 26 Dec. et Iac. Godofredum ad quatuor Libanii orationes pag. 13. sq. De decursionibus veterum, dissertatio inserta *Memoriis Treuoltinis A. 1709. April. p. 645. sq.*

IX. De saltatione ¹² religiosa Matth. Brouerius de Niedeck cap. 27. libri de veterum adorationibus, et Thomas Guthberlethus libro de Saliis. De religiosis saltationibus veterum Iudaeorum vide Io. Sebast. Renzii dissertationem, Lipsiae 1738. Gust. Georgii Zehneri dissertur. de choreis veterum Hebraeorum, Altorfii 1726. Serinium Bremense vol. 2. p. 38. et volum. 3. p. 323. et Sebastian. Schmidium et alios interpretes ad 2 Sam. VI. 14. De Therapeutis saltantibus Montfauconius epistol. p. 204. et Iac. Balsnagius histor. Iudaeorum tomo VI. p. 316. De saltatione religiosa veter. Christianorum Christ. Henr. Brömels *Festdänze der ersten Christen*, Ienae 1701. 4. De saltatione religiosa Americanorum populorum *Lafmau T. 1. p. 181: 203. 410.* Hottentotorum, qui lunam venerantur, vide Petrum Kolbium in descriptione capitis bonae spei p. 410. sqq. vbi et de aliarum gentium ritu simili. *Iudaeorum* saltantes Damalcenus haeresi 87. Montfauconus p. 183. epistol. De saltationibus veterum Graecorum, Romanorumque multa docebunt Lucianus singulari libello de hoc argumento, Athenaeus in *Dipnosophisticis* XIV. p. 628. sq. Schol. Homeri *Iliad. n. 617.* Plutarchus IX. vii. *Symposiac.* Ammonius in *κορδαξ.* Suidas in *ισοκρ. ζυφομοσ,* et *αρχηρος.* E recentioribus Struckius III. 21. *Conuual.* Io. Meursius in *Orchestra* tomo 8. thes. Gronouiani *recusa*, sive libro de saltationibus Graecorum: Iul. Caesar Balangerus in libro de *Theatro*, *Syaligar* lib. 1. *Poëtices*

¹² Saltationes aduersus Aristidem laudandas in se suscepit Libanius tom. 2. p. 478.

tices cap. 18. Petrus Faber lib. 1. Agonisticón cap. 12. Petrus Tassinus, lib. 1, de ludis saecularibus cap. ultimo, tomo VIII. Antiqu. Romanarum p. 565. Fröder. Lindebrogius ad Terentii Adelphi. *restim ductant* p. 618. Wolfg. Lazius X. 12. de republica Roman. Daniel: le Roy ordeelkundige aanmerkingen over de dansseryen zo der oude als later volkeren, Rotterod. 1722. 8. Petrus Bonnetus in historia saltationum sacrarum profanarumque, Gallice edita Parisiis 1724. 12. Petrus Ioannes Burettus in dissertat. insertis Tomo secundo memoriarum academiae Inscriptionum pag. 120. sqq. Tractatus de origine saltationis in l'Extraordinaire du Mercure Galant T. X. p. 191. et T. XI. p. 3. et 62. Petrus Antonius Caictanus in dialogo italico de saltationibus veter. qui exstat T. XXXVI. collectionis opuscul. scientiificor. et philologicor. pag. 1. sqq. Praecipue Menetrius in libro gallico de ludicra pugna equestri vel pedestri, saltatione publicisque spectaculis, paullo ante citato, et altero de saltationibus et choreis musicis veteribus ac recentibus, Parisi. 1682. 12. Octav. Ferrarius elector. II. 5. ubi illustrat locum Liiii. VII. 2. quem male sollicitaverat Salmasius ad Vopisei Carinum. De Pantomimorum saltatione agunt Vossius lib. 2. Inst. Poeticarum et Baylius in Lexico voce *Batylus* et Benedictus Aueranius diss. 16. 17. 18. ad Boethii epigramma lib. 1. Anthologiae p. 23. De saltatione armata, quae pyrrhicha dicebatur, Ammianus XVIII. 7. et Bellonius lib. 1. observationum cap. 20. Modulatam et inter se conuenientem in armis saltationem a Curetibus et Corybantibus repertam scribit Prosper in Chronico p. 689. De pilari saltatione Nicol. Abramus ad illud Ciceronis in Pisonem c. 10. *ne tum quidem, quum illum suum saltatorium versaret orbem, fortunae rotam pertimescebat.* T. V. Graevii p. 640. De ludicra saltatione super vitres plenos et extrinsecus unctos vide interpretes ad haec Georgic. II. 384. *Mollibus in praeis unctos salire per vitres.* Mercurialem II. 11. artis gymnasticae. Licetam antiquo schemate gemmarum annularium p. 258. sq. Montfauconum T. 3. supplementi p. 182. tab. LXX. De saltatione satirica in scenis Graecorum Casaubonus lib. 1. cap. 4. de poesi satirica. De ritu saltandi in nuptiis Lampius ad Psalm. XLV. p. 531. sq. De chorea S. Viti, convulsionis genere, Barthol. Martini, Glaronensis, dissertatio Argentorati 1730. et commercium Norimbergense p. 22. *ὀρχήστis ἰαυτιμωρῶν* apud Theodorum Prodromum II. p. 58. Ori et scapes, quae saltantes quum vident capi se patiuntur, Athenaeus IX. p. 391. *Βαλλίση* Athenaeo VIII. p. 362. et Eustathio ad Iliad. π. p. 1051. est *καμπίσην, χορευσην*: Glossar. *ballare, saltare*. Vide Cangium et Anonymum Anglum de cymbalis cap. XX. XXI. p. 298. 326. Inde einen Ball geben. Inde *βαλλομας*. Panegyris *βαλλήτης* apud Athenaeum IX. p. 406. 407.

De funambulis, ¹³ Schœmobatis, neurobatis, cremnobatis, siue oribatibus praeter Barthium V. 19. Aduersar. Bulengerum cap. 62. libri de theatro, Jac. Godofredum ad veterem expositionem Mundi pag. 20. sq. Bzouium ad A. C. 1322. n. 34. et Franciscum des Camps in dissertatione ad numum Antonini Caracallae apud Sponium in libro gallico Recherches de l'antiquité p. 407. sqq. Nicephorum Gregorum VIII. 10. Weitzium ad Prudentium p. 666. Wovesium ad Sidenium p. 489. sq. Bonnerum in historia saltationum p. 94. sq. ad eunda singularis diff. Gabr. Grodeckii, Professoris Gedanensis, τῶν μακροβίτων, cuius argumentum prolixè recenserur in nouis litterariis Maris Bahici A. 1702. p. 356. sq. et David. Clerici dissertatio de variis funambulorum generibus, ad calcem eius quaestionum sacrarum Amstelod. 1685. 8. p. 355. Bonosi aenigma apud Salmasium pag. 743. ad Vopisci Proculum: *Vidi hominem pendere cum via, cui latior erat planta quam semita.* Diodorus Siculus p. 385. excerptor. Peirescii: νευροσπαστήν καὶ δὲ αὐτοῦ κινεῖν ζωὰ παντάγχα κατὰ γυῖα καὶ κατὰ χυσοῦα insitit Rex Antiochus Cyzicenus aliis etiam θαυμαστοποιῖς de-
ditur. Meminit et Nicephorus Gregoras VIII. 10. Hist. De variis θαυμαστοποιῶν ¹⁴ et ψηφισμακίων ¹⁵ apud veteres generibus et praestigiis, operae pretium

¹³ Menagiana Tomo 2. p. 194. *M. Vaillant m'a dit que l'on voyoit des Saltimbanques ou Danseurs de corde sur des medailles, et sur tout qu'il y en avoit une belle que les Corinthesiens avroient fait frapper à Caracalla, ou on les voyoit tres bien representez.* Quinctilianus II. 13. *Ab illa praeceptorum orbita declinare qui crediderit nefas, patiatur necesse est illam per funes ingredientium tarditatem.*

¹⁴ Apud S. Chrysostomum homil. 19. ad populum Antiochenum (p. 196. 197. T. 2. edit. nouae) singularis existat locus de eiusmodi θαυμαστοποιῖς, quem adscribere iuvat: *ἐναξασαμὲν τίνα ὁ διάβολος ἐπέμψεν etc. Cogitemus, quae diabolus imperarit, quam laboriosa, quam grauis, nec difficultas fuit eius mandatis impedimentum. Quid enim quaeſo difficilius sit, quam quum quispiam iuuenis volentibus se emollire et membra sua torquere (λυγίζω) se ipsum tradens, sedulo contendat rotae more totum sedere corpus, et in pavimento versari, et per oculos et per manuum circumductionem et aliam reuolutionem in femineum genus transire conatur, nec eorum quae sunt difficultatem, nec ex iis ignominiam ratiocinetur. In orchestra rursus eos qui pertrabuntur, et velut alis, membris oruntur corporeis, quis non admiraretur? Gladios autem alternatim in aerem iaculantes, et omnes rursus per manubrium capientes quem non confundunt, nullum pro virtute laborem suscipere potentium? Vel quid de iis dicatur viris, qui perticam in fronte gestantes, velut arborem in terra radicatum sic immotam conseruant? Nec hoc solum est admirabile, verum et id quod puerulos paruos in summo ligno inter se luctari faciunt, et neque manus neque alia corporis pars sed frons sola omni vinculo firmius illam perticam gerit inconcussam. Alter rursus supra funem angustissimum ambulat cum tanta securitate, cum quanta qui planos campos percurrerint. Veruntamen haec quae et cogitatu intolerabilia esse videntur, facta sunt arte possibilia. Similia non apud Sinenses solum sed etiam recenti memoria inter nostros visa Germanos. Vide Iacobi Leupoldi theatrum staticum p. 7. sqq. tab. 2.*

¹⁵ Hi ψηφιδες dicuntur auctori quaestio. ad Antiochum quaest. 125. Vide Athanasium

rium esset diligentius exponi, quae breuiter innotuit. H. Casaubonus in Casaubonianis p. 52. sq. De Petauristis Franciscus Philoſofus XX. Epist. 13. De iisdem, Ephalmatoribus, Petaminariis, Parabolis, Saltatoribus, Orchestropolis, et Orchestopolariis Salmaſius in Commentar. ad Solinum p. 986. edit. Parisiensis. De elephante funirepo siue per catadromum decurrente meminit Dio Cassius et Suetonius in Nerone cap. XI. Specimen artis ludicrae hominum super alios assurgentium pyramidis forma, atque iterum celeri saltu defalientium de qua Claudianus meminit de consularu Mallii Theodori p. 320. sq. Venetiis se non sine voluptate spectasse testatur ¹⁶ Addisonius, atque Dresdae spectantium se oculis obtulit A. 1719. inter sollempnia connubii Principis filii Regii et Electoralis, nunc Augustissimi Poloniarum Regis et Nouemuirii Saxonici *FridERICI AUGUSTI* cum Serenissima *Maria Iosepha* Austriaca. Aliud magis etiam mirandum describitur in splendore urbis Venetiarum pag. 364. Tomo 5to thesauri Italiae parte tertia. Verba Claudiani haec sunt:

*Vel qui more auium sese iaculentur in auras,
Corporaque aedificant celeri crescentia nexu,
Quorum compositam puer amensatus in arcem
Emicet, et vinctus plantae vel cruribus haerens
Pendula librato figat vestigia saltu.*

Petaminarios, velut propter similem volatui agilitatem vocat Iulius Firmicus VIII. 15. et Saluianus VI. p. 174. de prouidentia, vbi vide Rittershufii notas pag. 190.

De oscillationis ludo (*Schaufeln*) vide Barthium ad Britonem p. 309. et B. Franckensteinii dissert. de nouo Anno, corollar. 4. De *αεροδοξοβολία* (*Bogelschiffen*) Iliad. ψ. 855. Aeneid. V. 488. Paulli Christiani Gilberti diss. Lipsiae 1714.

X. Theatrum Atticum succincte describit Potterus lib. I. Archaeol. Attic. p. 34. sq. De Comoedia apud Graecos maxime Athenienses, veteri, media et noua videnda prolegomena Graeca ad Aristophanem et quae Terentii editioni Lindebrogiana, Schreuelianae, vel Parisiensi in vsum Delphini praemittuntur, cum Gatakeri notae ad Marcum Antonium lib. XI. cap. 6. Ionsius de scripto-

rium T. 3. p. 298. *Caucalatores* venefici non *ἰσθηκίαιται*. Vide Cangium p. 278. ad Alexiadem. *Caucus*, *cauculus*, vasculum, sciphus. Cotelerius Tom. 2. monumentor. pag. 656. sq.

¹⁶ Hist. des Ouvrag. des Savans A. 1705. p. 443. Idem Addisonius popellum machinarum gesticulantium in theatridis solitarum praesentari lepido carmine heroico descripsit, quod exstat in Musarum Anglicarum analectis T. II. p. 243-346. Oxoniae 1699. B.

scriptoribus hiftoriae Philofophicae p. 27. fq. Anonymi libellus de varia Ludorum, Theatrorum, scenarum ac scenitorum antiqua confuetudine, qui exftat tom. 8. Antiquitatum Graecarum, Menagius in diff. ad Heautontimorumenon Terentii, vbi etiam de scenis ductilibus ac verfatilibus: Boinuini diff. de ludis theatralibus veterum et differentia theatri Graeci et Romani in memoriis academiae Infcriptionum T. 2. p. 174. fq. et in memoriis Treuol-tinis A. 1709. menfe Ianuario p. 28. fq. vbi etiam p. 39. refertur altera diff. de Ludis fpeciatim Olympicis. Iulius Caefar Balengerus lib. de Theatro; vbi praeterea habes de *Oedis*, de quibus Pamelius ad Tertullian. c. 42. de Refur-rectione, Galenus tom. 5. edit. Bafilienfis p. 468. Potterus I. I. Archaeol. Aetie. c. 8. p. 30. vbi eius fcigraphia. Tum de *Schaets*, de quibus videbis Kir-cherum in Phonurgia p. 70. fq. et Malurgiae lib. 9. c. 4. p. 283. de *Pegmatibus* fuae *pulpitis*, quas confixiles machinis vocat Apuleius, ad Lipfium c. 22. de Amphitheatro. Vide et fi placet quae de Theatris viri docti ad Vitruuium lib. V. et ad Alex. ab Alex. IV. 25. De verfatilibus et *περιστρωτος* scenae machi-nis Salmafius de modo vfurarum p. 296. fq. De scenarum tragicae, comicae et fatiricae ornatibus agit Vitruuius V. 8. et VII. 5. De scenicorum locatoribus Georgius, Bibliothecarius cardinalis Imperialis A. 1728. differtationem edi-dit, infertam volum. XIV. collectionis opufculorum fcientificorum et philo-logicorum.

De *Mimis* fuae planipedibus, qui centunculis amicti verbis et fententiis agerent (Mimici fcurrae, Salmaf. ad Vopifci Aureliani. c. 42.) et de *Pantomimis* fuae ludis *ὀρχηστῆς* actoribus et hiftionibus qui claufis faciebus loquente geftu et faltatione muti omnia exprimerent et verba manibus expedirent, (ho-die *Mattacini*) quales fuere Pylades, Hylas, Bathyllus, Caramallus, Phaba-ton etc. non indiligenter agit Voffius in Poëticis fuis, Iulius Caefar Balenge-rus de Theatro, Sirmondus p. 261. fq. ad Sidonium et Salmafius ad Solinum et Vopifci Carinum c. 19. Vide et de illis *γλωτοποιοῖς* et *ἀρχίζων ὑποκρη-ταῖς* Paullum Voënum p. 161. ad Herodian. Woweranum ad Sidonium p. 4883 fq. atque Octauium Ferrarium lib. 2. c. XI. elector. Mimorum petulantiam et impudicos geftus deteftantur Plutarchus VII. 8. fympos. p. 712. Cyrillus Hierofol. 1. Myftagog. c. 4. ad quem locum confulendae Millefii notae. Me-minit et Auguftinus lib. 2. c. 11. de ordine, tomo 1. p. 487. M. Calliachi de Mimis et Pantomimis Patav. 1713. 4. edente Iacobo Facciolato, et Octauii Fer-rarii de pantomimis et mimis differtatio postuma lucem vidit Guelpherbyti 1714. 8. curante Rev. Abbate Ioanne Fabricio. De *Samaritacis* vide notas Be-nedictinorum ad Auguftini III. 38. contra Academicos. Confer etiam librum gallicum Recherches hiftoriques et critiques fur quelques anciens spectacles,

et particulièrement sur les Mimes et sur les Pantomimes, Paris 1751. 12. Ioan. Weaveri History of the Mimes and Pantomimes, with an historical Account of several Performers in Dancing, living in the time of the Roman Emperors, Londini 1728. 8. De Mimis et Pantomimis veterum Germanorum Sammleri commentario exstat volumine octauo des neuen Bücherfaals der schönen Wissenschaften und freyen Künste pag. 327. De eo, quod iustum est circa ludos scenicos Elias Aug. Stryckius dissertationem edidit Kiliae 1713. Adde Io. Schmidii dissertationem de moralitate ludorum scenicorum, Lipsiae 1683. Eos in republica non esse tolerandos censet Ioan. Beni. Konhardus in dissertatione de scenicis in re publica Christiana non tolerandis, Lipsiae 1715. et nouissime Io. Iacob, Rousseau in epistola ad Alembertum gallice edita Amstelodami 1758. 8. Contra quem ludos scenicos defendit L. H. Dancourt, artifex scenicus, in libello gallico: *Arlequin* ¹⁷ de Berlin à Mr. J. J. Rousseau, Amstelod. 1759. 8. Io. Georg. Ahmanni praelectio litteraria pro comedia et ludis theatralibus exstat Tempe Heluetic. tomo III. p. 394. sqq. De spectaculorum turpitudine conqueruntur veteres scriptores christiani laudati a B. Kortholsto ad Tatianum pag. 161.

De variis fabularum siue dramatum generibus, Atellana, cuius exordia etiam desultata non tamen ab ipso Atellano siue *Vrbico* qui pronuntiabat, et vrbanitate ac iocis populum detinebat, vt Tragici et Comici canebant, sed ab histrione. De Rhintonica: aliisque apud Scaligerum de re poetica, Iosephum Trappium in praelectionibus poeticis, vol. 2. p. 195. sqq. Bartheusium in encyclopaedia litterarum elegantiorum (cours des belles lettres) Tom. 4. p. 260. sqq. edit. Paris. 1750. 8. Ephantium de Comoediae constitutione, Franciscum Hedelinum in opere Gallico de theatro, quantum satis est, videre licet. De Tragoediae constitutione, origine ac progressu apud Graecos quidem egit Iosua Barnesius in prolegomenis ad Euripidem. Apud Romanos Martinus Delrio in prolegomenis ad Senecam Tragicum. Longe diligentius etiam et accuratius, elegantiusque hoc argumentum pertractare instituerat antiquitatis omnis peritissimus Ezech. Spanhemius, cuius Librum de Tragoediae veteris constitutione fato eius interceptum dolemus. De ludorum scenicorum apud Romanos origine illustri locus Liuii VII. 2. De Romanorum spectaculis generatim agit Samuel Koenigius in dissertatione, quam Arbuthnotii tabulis antiquorum numerorum inseruit. De actoribus et spectatoribus fabularum exstat praeclarus liber Alberici Gentilis.

XI. Ludis cognatus est *Luxus*, apud Graecos pariter et Romanos rebus florentibus magnus satis et insolentissimus. De Hebraeorum opibus licet coniecturam

¹⁷ L. G. Z. 1759, p. 929. Hamb. Anzeigen und Urtheile 1760, p. 41.

aedificiorum facere ex thesauris Davidis, quosdam mentio *2° Paralip. XXII. 4.*
et XXIX. 4. 7. et ex redivisibus annis Salomonis *1 Reg. X. 14.* Confer Aug. Cal-
 mæi dissertationem *T. 2. p. 614. sqq. sur les richesses que David laissa à Sa-*
lomon. Iudaeorum luxum aliquot locis perstringunt in scriptis suis Prophe-
 tae, quanguam nemo, quod sciam, singulari diligentia hoc argumentum e
 recentioribus illustravit. De luxu Graecorum praecipue in cibo et potu li-
 brum Stephani Nigri memoravimus supra *c. XIX. 8. p. 871.* et de luxu Roma-
 norum, Meursii libellum et Georgii Hackewillii observationes nec non Stanis-
 lai Kobierzyckii librum, in quo Romanorum opum admiranda copia, vestium
 splendor, aedificiorum magnificentia et conviviatorum luxuriosi apparatus pro-
 ponuntur, eodem cap. *XIX. 8. p. 888.* quibus addendus Hadrianus Junius *IV.*
8. 9. Animadversionum. Facit etiam huc quae disputat Terrullianus *c. 5. de*
pallio, et pars non contemnenda operis Iusti Lipsii, quod in *4. Libros* distri-
 butum, Admiranda, siue de magnitudine Romana inscripsit, cuius generis
 admiranda Iudaica, Aegyptiaca, Iberica et Gallica quoque molitum se testa-
 tur *centur. 4. Epist. 64.* Tangit quoque illud argumentum Benedictus Auer-
 nius differt. secunda et tertia in Livium quae est de luxu in convitiis. *A voi-*
luptatibus novum officium instituit Tiberius praeposito equite Romano T. Caesinio
Prisco, Suetonius in Tiberio, *c. 42.* ad quem locum confer Burmannum. Ad
 Lipsiani operis imitationem, quod et separatim et inter alia eius scripta plus
 simplici vice vulgarum est, de magnitudine Ecclesiae Romanae, ut obiter hoc
 notem; libros duos adidit Thomas Stapletonus, in quibus non ab re Casau-
 bonius in Casaubonianis *p. 49.* carpit, quod Romanae Ecclesiae tribuit quae
 sunt Ecclesiae uniuersae Christianae. Vincentius vero Contarenus *c. 1. de fru-*
mentaria legatione affirmat se varias lectiones ad editionem paratas habere,
 quibus a Lipsio interdum dissentiat. *Cognosce agmen, inquit, libri de fastu ma-*
gnitudine Romana, quibus admiranda oppugnabo, et illos praecipue gigantum morbo
congestos auri montes non fulmine, sed solo veritatis fulgure disticiam. De luxu
 Romanorum circa margaritas et gemmas disputat Martinus Schookius
 Orat. XX.

XII. De aedificiis antiquis et origine ac progressu *Architecturae,* multa
 ad Vitruvium viri docti annotaverunt. De insanis structionibus Aegyptiorum
 videndus Kircherus in *Oedipo Aegyptiaco.* De iisdem et alijs mirandis anti-
 quorum operibus Petrus Bellonius libris tribus, recens T. VIII. thesauri Gro-
 noviani *p. 2530.* et Io. Seruilius in libro primum Lubecae 1600. 4. edito; et
 deinde inserto tomo primo thesauri Sallengriani. *Architecturae sacrae speci-*
men ex locis *Exod. XXVI. 28. et XXXVI. 33.* Frider. Mullerus dedit Gissae
 1664. Consultantur etiam Sapp. Reyherus in *mathesi Mesicae.* Id. Bernh. Wi-

deburgius in thesauri Biblica, Bernh. Lamius de Hierosolym. et templo. De domibus Hebraeorum habemus Calmerii dissertationem inter eius Biblicas De Graecorum videatur Feithius antiquit. Homeri lib. 3. c. 11. et Meursius fortun. Attic. c. 3. De praeis Romanorum aedificiis. I. E. I. Walchius appendice quinta ad Cellarii compendium A. R. p. 633. De Romanorum domibus Iulius Minutolus dissertatione quarta antiq. Roman. tomo 1. thesauri Sallengriani p. 71. Idem dissertat. quinta. et septima eod. tomo 1. thesauri Sallengriani, p. 100. et 147. agit de templis et aedificiis iudicialibus. De aedificiis Etruscorum agit Antonius Franciscus Gorius parte tertia. musei Etrusci, et Ioan. Passeratius in dissertatione quinta eidem parti tertiae Musei Etrusci adiecta. De altitudine antiquorum aedificiorum, parietum crassitie, et spatio inter aedes vicinas Brissonius lib. 1. c. 1. sq. antiquitatum iuris, Iacob. Belgradius vol. IV. symbolar. litterar. A. F. Gorii p. 129. sqq. et Io. Georg. Estor opuscul. parte III. sect. 1. De Graecorum Romanorumque *Architectis* Franciscus Iunius in Catalogo artificum. De luxu Romanorum in aedibus publicis priuatisque, Lipsius de magnitudine Rom. Hackewillius et Kobierziehnius supra iam laudati. De templis quoque et Amphitheatris plures supra scriptores a nobis memorati sunt. De aliis aedificiis publicis, vt *curiis, coenaculis, basilicis, palatiis, armamentariis, porticibus, arcibus, turribus* aliisque vide Bergierium libro V. de viis Imperii Rom. c. 8. tom. X. Graevii. De palatio Caesarum exstat Francisci Bianchini opus postumum italice et laetne editum per Iosephum Bianchinum, Veronae 1738. fol. Io. Petri Bellori veteres arcus Augustorum triumphis insignes restituti et illustrati prodire Romae 1690. fol. Arcus L. Septimii Seueri, aeri incisus cum explicatione Ios. Mariae Suarezii, Episcopi Vasionensis, Rom. 1676. fol. Eiusdem Suarezii de foraminibus lapidum in praeis aedificiis, Lugd. 1652. 8. De arcu triumphali Imperatoris Traiani, qui Beneuenti fuit, vide Ioannem de Vita in antiquitatibus Beneuentanis dissert. X. cap. 1. p. 253. sqq. Omittimus quae de turribus veterum ac recentiorum collegerunt auctores theatri vitae humanae et B. D. Mayeras in Museo Ministri Ecclesiae. De septem *turribus* vocalibus CPolitanis Meursius ad Hesychium illustrem p. 237. sq. et Cangius in CPoli Christiana. De Sinenfium vegrandi turri e terra porcellana, prope urbem Nanquinensem, Lud. de Comitibus in memoriis Sinenfibus Gallice editis tom. 1. p. 111. sq. De *salis* quae sunt turres rotundae fastigio formam oui referentes, Octavius Ferrarius II. 15. electorum. De *Pontibus* omnibus generis, antiquis et recentibus, videndus H. Gauierius in libro 18 singulari gallice edito Parisiis 1716. 8. et recuso ibid. 1723. 8.

et

W Journal des Savans 1716. Tom. 2. p. 289. sq. 1718. p. 197. Memoires de Trevoux 1718. Aug. p. 333. 1719. Febr. p. 325.

et Iacobus Leopoldus in theatro pontificali, *Schauplatz der Brücken*, Lipsiae 1726. fol. De ponte Aelio Hadriani Montfaucon T. IV. supplementi tab. XLI. De ponte Traiani Imperatoris super Danubium Lud. Ferdinandus Marsilius in epistola inserta tomo secundo thesauri Sallengriani p. 958. Mille pedum pons apud Plinium IV. 1. Histor. naturalis. Pons nexus ex funibus simul et nauibus, vide Historiam Miscellam 18. 25. De pontibus duobus Xerxis, Hellesponito impositis, Harduinus ad Themistium pag. 450. sqq. De aggeribus et pontibus in mari structis Petrus Bertius, Paris. 1629. 8. et tomo secundo thesauri Sallengriani p. 917. De *parvibus aedibus*, liber lectu non indignus Francisci Marii Graspedi hœceti videt Parmae 1506. 4. recusus Basil. 1533. 4. et Lugd. 1535. 8. Adde Dan. Heinsium ad Silium Italicum pag. 542. edit. Drakenburgi. De *Diaota* Marcus Velferus in epistola ad Solerium de pileo p. 571. Christ. Vlt. Grupen de vxore Romana praefat. b. 3. De *testis* Hebraeorum et aliarum gentium, Theodori Batti diss. Wireb. 1697. et Dav. Millii dissertatio, *Vltraieci* 1727. De *testo* Sabbathi coniectura Rhenferdi prodiit Franequerae 1707. De *tegulis* bipedalibus et sesquipedalibus Fabretus p. 541. ad Inscriptiones veteres. De *atriis* Vitruvius lib. VI. 4. 8. Io. Balth. Beyschlagius binis dissertationibus Wireb. 1691. Pignorius et Popma de seruis atriensibus. De *ianis* veterum Stuckius II. 30. Antiquitatum Coniunctium et singularis libet Casparis Sagittari *novi μνηστήριον* Altenburg. 1672. 8. et tomo VI. Graevii, una cum ipsius analectis Ienae Anno 1694. 8. editis ad Clariff. Almelouenium qui in coniectaneis Amst. 1686. p. 147. sq. nonnulla ad Sagittarii librum monuerat. Vide et Salmasium ad Solinum: Borremansium c. IX. Var. Lect. et icones binas ianuarum, appositis iconibus Fortunae pro felici itu et reditu, tomo X. Graevii p. 780. De *specularibus* siue *fenestris* non e vitro sed e lapide speculati quibus excluderetur frigus, admisso die vide Octavii Ferrarii electa p. 42. Ioannis Oldermanni dissert. de specularibus veterum, Helmst. 1719. Io. Christoph. Harenbergii dissertationem insertam nouo thesauro Theologicophilologico tomo secundo pag. 829. sqq. et Ioan. Guil. Bergerum octogor. Corfic. parte 2. p. 71. sqq. Alia quibus vsi sunt veteres enumerat Io. Tzetzes Chiliad. IX. versu 317. sq. *ὄψαρον, πτερούρα et δογίς, vitrum, speculares lapides et pelles*. Atque hodie etiam loco vitri quibusdam locis pelles, alibi vt Goae ad admittendum diem adhibentur testas ostentatum. Ex humana cute fenestras sibi parasse quendam Persarum regem ex Oribasio et Auicenna notat Honoratus Nicquetus physiognomiae humanae lib. IV. cap. 2. De *castris* Sanaro ad Sidon. VII. 17. Bourdelotius ad Heliodorum p. 25. sq. Congestum caespite culmen pauperis tugurii memorat Virgilius Ecol. 1. 69. quales domos in Suetia et Moscovia describit Huertius commentar. de vita sua pag. 106. De *castris* Dignitarum vide

Labarum tomo sec. iuner. p. 311. Veterum aedificandi rationem esse recentiorum rationi praefendam ostendit Robertus Morris of Twickenham in essay in defence of ancient Architecture, or a parallel of the ancient buildings with the modern. Londini 1727.

XIII. De ritu primum lapidem fundamenti sollempniter ponendi in aedificiis publicis, peculiarem libellum edidit Carolus Ancillonius, de quo Nouellae reipublic. litterar. A. 1701. Tom. 21 pag. 457. et Ioannes Georgius Eccartus in excerptis librorum mensuris Germanice editis Anni 1702. p. 41. Adde *Petersburgische Anmerkungen* 1729. p. 153. sq. De sollempnibus in primo lapide instaurati Capitolii Tacitus *Histor.* IV. 53. De publica caerimonia, qua urbes condebantur, Christ. Lud. Crellius dissertationem edidit *Lipl.* 1731. De hortis pensilibus veterum Philo Byzantinus cum notis Leon. Allatii T. VIII. thesauri Gronov. p. 2649. Seruilius de mirandis antiquorum operibus lib. 1. c. 73. De hortis veterum Hebraeorum vide Io. Ioach. Schroederi dissertationem, Marp. 1722. et Hilleri *Microphytic.* pag. 92. De hortis Romanorum Schroenius de rebus rusticis et oeconomicis fest. 6. cap. 1. Alexand. Donatus de vrbe Roma lib. 3. cap. 23. Io. Frid. Christius in *Villarico* excursu 8. De viuariis, piscinis, granariis, cellis, modisque vina, aliaque potus genera et cibos seruandi vide Stuckium II. 10. *Antiqu. Conual.* p. 169. sq. De mactis et popinis *Id.* II. p. 174. sq. et Ioan. Wunderlich vol. III. actor. *Societatis Latinae Ienensis* p. 267. sq. De tricliniis diximus supra XIX. 9. p. 875. De diuersoriis stabulisque veterum Stuckius lib. 1. c. 28. De Turcorum *Carbacheris* ad excipiendos peregrinantes Petrus Bellonius lib. 1. obseruat. c. 99. De pistrinis mollisque aquariis, manuariis, trusatilibus, afinariis *Saluagricus Boessius* ad *Quidii* lib. p. 113. 124. Frid. Lebr. Goetzius in *libello* de pistrinis veterum cum prolegomenis de molis Cygnae 1730. 8. Antipatri *Thessalonicensis* epigramma in *molino* aquariam T. 3. memoriar. *academiac.* *Inscriptionum* p. 391. sq. Henelius cap. 44. otii *Vratislaviensis.* De la Mare in opere Gallico de la Policee lib. V. tit. 9. *Memoires de Trevoux* A. 1711. p. 400. Ioan. Phil. Treunerus in *dissertatione* de molis, Ienae 1695. Car. Ludov. Hoheiselius in *dissert.* de molis manualibus veterum, Gedani 1728. H. Jones *Abridgment of philosophical Transactions* T. M. 1. p. 38. De genere molendinorum, quas Hispani trapichas vocant, vide *ephemerides eruditas* A. 1716. III. pag. 392. Alia in obseruationibus *miscell.* T. 3. p. 356. sq. et Leonh. Christoph. Sturmii *vollständige Mühlbaukunst*, Aug. Vindel. 1718. fol. De Amontoniis pistrinis caloris vi agitato *Acta Erudit.* 1704. p. 197. De molis philosophicae *intrigando auro* *Acta natyrit curiosor.* Decade 1. anno 3. p. 87. De molis ad *intrigando auro* *miscel-*

miscellanea Besonenſia T. 1. p. 325. De molendinis paluſtri pyſis conſtituendo Acta Eruditor. 1710. p. 467. Varia alia molarum genera exhibentur in Leupoldi theatro machinarum. Myletem primum decuiſſe fruges molere narrat Pauſanias in Laconicis p. 260. Lesbiae feminæ conſilena ad molam, *ἀλεῖ μύλα, ἀλεῖ, καὶ γὰρ πικτικὸς ἀλεῖ μεγάλας Μυτυλῆας Βασιλεύων, μολε, μολα, mole, nam et Péttaeus molit magnae Mytilenae Rex* exſtat apud Plutarchum in conuiuio ſeptem ſapientum p. 157. E. De aquaeductibus Vrſis Romae, Frontinus et Fabrettus, tomò IV. Graev. Io. Chiſletius de aqua virgine, fonte Romae celeberrimo, Antwerp. 1662. 4. et T. IV. theſauri Graeciani p. 1779. et Georg. Chriſt. Maternus de Cilano in commentatione de aqua virgine, ingenti aedilitatis opere Marci Agrippae, Altonae 1754. Aquaeductus Segouiani in Hispania deſcriptionem habes apud Montſauconium T. IV. ſupplementi p. 102. ſqq. tab. XLIII. Metenſis ibid. p. 105. tab. XLIV. De aquariis fiſtulis ſiue aquarum per tubos meatibus Barthius p. 377. ad Claudianum Mamertum. De canalibus¹⁹ ac foſſis Bergierius IV. 44. ſq. de Viis Romanor. De portibus Italiae idem IV. 49. et Henninius in notis tom. X. Graev. p. 791. ſq. De foris Alexander ab Alex. II. 12. et Minutolus Romae antiquae diſſert. ſeptima. De cloacis Lipſius in Admirandis, et Bergierius lib. 2. c. 29. De luxu et artificio veterum in pauimentis ac parietibus, confer Vitruuium VII. 1. Plinium H. N. XXXVI. 25. Marci Veſſeri opera p. 397. ſq. Ioan. Ciampinum in veteribus monumentis praecipue *muſiuis* operibus et ſacrarum profanarumque aedium ſtructura, quod opus recenſetur in Actis Erud. A. 1690. p. 414. et in Ephemeridibus Parmentibus eiusdem anni p. 109. Iacob Sponium in libro gallico: *Recherches curieufes d'Antiquité*, diſſert. ſecunda, vbi de pauimento vermiculato Lugdunenſi. De pauimento Romano Ioan. Pointet, vide A. E. 1715. p. 315. ſq. Pauimentum muſium Praeneſtinum poſt Kircherum et Franc. Barberinum edidit illuſtraſque Montſauconus T. IV. ſupplementi. Aliud ſingularis generis exhibetur in philoſophicis tranſactionibus N. 324. 351. (Beniamin Motte T. II. 2. p. 79.) aliud N. 402. A muſiuo opere diuerſa *ſcellilla* pauimenta ſiue *λιδόστρωτα*, vide Graeuium ad Suetonium p. 783. et Caſaubonum ad Caefarem Suetonii c. 46. Adde quae de muſiuis ac teſſellatis operibus (*μουσοεικτους ἐκόνες* vocat continuator Theophanis in Constantino Porphyrogenito p. 281. vide et p. 90.) interpretes ad cap. 1. libri Eſther, et ad illa Caſſiodóri lib. 1. Epift. 6. *diſcolor ea cruſta marmorum gratiſſima pibetur arum varietate texantur*. Naziahzenus Orat. XVI. p. 248. Procopius lib. 1. de aedificiis domus Iuſtiniani cap. 10. et de bello Gothico lib. 1. cap. 24. Leo Offienſis

¹⁹ In memoriis Treuoltinis A. 1708 p. 147. exſtant coniecturae R. P. de Colonia ſuper tabulis antiquis plumbeis reperiis in Rhodano non procul Arelate.

lis III. 29. Io. Jac. Breitingerus ad antiqua monumenta Tigurina, tomo septimo amoenitatum litterar. p. 7. sqq. et tomo nouo p. 823. sqq. Guil. Goeree in Antiquitatibus Biblicis Belgice editis, Salmafus ad Plinium p. 1234. Calaubonus ad Pescennium Spartiani, Scaliger ad Manilium lib. V. v. 513. Patavius ad Themist. pag. 575. sq. et Henninius ad Bergierium de viis Romanorum, tomo X. Graecii 673. 680. sq. Vide etiam Claud. Barthol. Morifori centur. 1. epistol. 5. Franciscum Scorum ad Theophanis Ceramei homiliam LV. pag. 591. sq. Valesium ad Ammian. XXVIII. pag. 528. Sirmondum ad Sidonium p. 259. vbi de *asaroticis lapillis*. Statius 1. Silv. 3. 55.

nitidum referentes aere testae

*Monstrare solum, varias vbi picta per artes,
Gaudet humis, superatque nouis asarota figuris.*

De vitreis quadraturis aliisque ornamentis, quibus parietes inducebantur, Salmafus ad vitam Firmi a Vopisco scriptam pag. 442. sqq. qui etiam pag. 451. de parietum coloratoribus. Parietes crustis marmoreis et in modum picturae variegatis praetexti. Vide Petronium Burmanni p. 552. De musico opere in templis Christianorum vide Binghamum origin. Ecclesiastic. lib. 8. c. 8. §. 5. De arte confellandi et ferruminandi aurum, eingelegte Arbeit, Salmafus ad Histor. August. Petronius Burmanni p. 127. Calaubonus ad Athenaeum XI. 20. Idem et Pitiscus ad Suetonii Augustum c. 7.

XIV. De Caminis, fornacibus²⁰ carbonibus et scabello muliebri, quo pedes calefaciebant, consules Neocorum ad Suidam in *αἰθρας*, Scholiast. Aristophanis ad Vespas v. 142. Lipsium lib. 3. Epist. ad Belgas Epist. 75. Manutium ad Ciceronis Epistolas ad familiares VII. 10. Sirmondum p. 258. ad Sidonium, Alexandrum ab Alex. III. 14. Philandri notas ad Vitruuium lib. 7. cap. 3. Etymologicum Gerh. Io. Vossii in *Caminus*, Baccium lib. 7. de thermis cap. 16. Cangii Glossarium in *Scuba*. Lindebrogium ad Ammian. XXV. 10. Museum Brementse T. 2. p. 406. De fumaris siue fumii emissariis (vulgo caminis) eorumque vsu apud veteres, Iulianum Misopogone f. 341. Octauium Ferrarium lib. 1. electorum cap. 9. Auctorem libri Gallici: *Caminologie, ou traité des cheminées*, Diuione 1756. 8. Illis caruisse vulgares aedes contendit Burmannus p. 646. sq. ad Petron. Confer Io. Clericum bibliothec. veter. et nov. T. 13. p. 57. sq. De nostrae aetatis caminis Suecicis videatur Huetius in commentario de vita sua pag. 102. Observationes parcendis lignorum fumibus et securitati ab incendiis exhibet Gauierius in *mechanica ignis*, gallice edita, et

²⁰ Fornacalia farris torrendi feriae apud Romanos. Vide Boëffium ad Ouidii Ibin. p. 113. et Carolum Nespolin ad factos eiusdem Ouidii p. 85.

et germanice versa ab Antonio Henrico Horstio, Hanoverae 1715. 8. Io. Adolphi Wedelii programmata quatuor de emendatione fornacum vide in Ioan. Antonii Strubergii diario Salano Ienae 1720. 8. p. 292. sqq. De costilibus carbonibus, ritionibus et barillis, eorumque usu vide notas ad Scriptores Historiae Augustae tomo 2. p. 797. Frid. Hofmanni *Bedenken vom Dampf der Hölz und Erzföhlen* T. 2. der *Umschiffung* p. 542. sqq. Martini Schoockii de turris siue cespitibus bituminosis librum. Interpretes ad Ezech. IV. 12, 15. Perfus ligni loco vti stercore bouum et camelorum notat Adamus Olearius pag. 595. itinerarii. Cespites bituminosos in carbones conuertere A. 1708. docuit Io. Carolus de Carlowitz, de quo videndus ipse in capite ultimo siluiculturae oeconomicae Lipsi. 1713. fol. De carbonibus fossilibus (*Erzföhlen*) Bocharus Parte I. hierozoici p. 328. De fornacibus Sinensium Marrinius p. 38. Atlantis Sinici. De Persarum Tepuris siue foraminibus rotundis ollarum instar, quae in solo facta prunis ardentibus replent atque ita circum illa assidentes se calefaciunt, vide Adamum Olearium p. 554. mineris Persici. Modum perandi ignis et cereorum eleganter tangit Prudentius V. *Cathemerini*: *Incusis filicis lumina nos tamen Monstrat saxigeno semine quaterere* — *Pinguis quos (ignes) olei rare mudentibus Lychnis, aut facibus pascimus aridis, Quis et fila fenis scirpea storsis Presso melle prius collata fragimus.* Chrysostomus T. VI. edic. nouae pag. 305. *tu, quem non apparet ignis, addibet lapillum et modicum ferri, et excutis de visceribus lapilli, quantum opus est ignis.* Varios modos ignis et luminis alendi vsitatos tangit Baudelotus de Dalryal T. II. de *utilitate minerum* pag. 751. Incendii restinguendi artificia recensentur in Thysmigi Parte quarta centaminum Physicorum, in ephemeridibus Parisiensibus eruditus A. 1723. p. 432. et A. 1726. p. 484. Memoriis Treuoltinis A. 1725. p. 1619. et 1928. sqq. Historia academiae scientiarum Parisiensis A. 1722. p. 16. Memoriis eiusd. anni p. 194. 211. Actis eruditorum 1722. p. 408. et A. 1725. p. 181. 267. De machina a Zacharia Créyl, Augustano, inuenta, confer *Encyclopedie* Diderand, XXII. p. 879. sqq. De aqua, quam inuenit Souberonius de Monteforgues, calus opa vel acerrimus ignis restingui statim posse, vide styge Urthelle 1759. p. 408. Veterum remedia recenset Christianus Falsterus F. 19. annotationum philologicae. serm. 53. pag. 237. sqq. Ad restinguenda incendia et ollam vsi sunt siphonibus teste Plinio X. 42. epistol. et Nescycho in *op. de Balneum* XII. distinctum modis et vna fornace calefactam describit Ioan. Malala Parte 2. Chronici p. 61. Andreae Baccii Elpidiani Medici libri VII. de thermis et balneis lucem viderunt Venetiis 1571. et nuper²¹ addito octauo libro

²¹ *Giornale d'Italia* T. VIII. p. 77. Vol. 2.

A. 1712. For ex hoc opere liber septimus, qui est de thermis et balneis²² veterum, recusus legitur tomo XII. Thesauri Antiquitatum Romanarum: Graeviani, quemadmodum Io. Baptistae Galatii collectanea de balneis et thermis veterum occurrunt tomo IX. thesauri Gronoviani. Adde Philippum Bonanum in museo Kircheriano p. 161. sqq. Laurentium Ioubertum de balneis antiquorum tomo primo thesauri Sallengriani p. 373. Octavii Ferrarii dissertationes binas de balneis et gladiatoribus iunctim editas a Ioanne Fabricio, Helmst. 1720. et T. V. sylloges opusculor. scientificor. et philologic. p. 443. sqq. nec non T. III. supplementor. Poleni p. 295. Guil. du Choul de balneis et exercitiis veterum et quae viri docti ad Plinii Epist. V. 6. et Vitruvium V. 10. Bernhardus de Montfaucon T. 3. supplementi antiquitatis explicatae p. 159. sqq. ubi tab. LXII. genius lauacrorum Metelli, et p. 266. diarii Italici, Frid. Gottlieb Struvius de balneis ac balneatoribus Ien. 1704. Ioan. Christ. Fromanni exercitatio de balneis, Coburg. 1659. Io. Langii Epist. Medicinal. lib. 1. 50. sq. Guilielmus Olierius in opere anglico de thermis, Londini 1707. 8. Ioachim. Kühnius in dissertatione de lotionibus et balneis Graecorum, Argentorati (1695), et in Iulii Caroli Schlegari fasciculo dissertation. rarior. de antiquitatibus pag. 161. De balneo Laconico siue sudatorio praeter Meursium in Miscellaneis Laconicis II. 18. agit Politianus cap. 38. Misc. Baccius lib. 7. c. 10. de thermis, cui addes Francisci Robertelli explicationem Laconici siue sudationis, quae adhuc visetur in ruina balnearum²³ Pisanae urbis (Florent. 1548. 8. et tomo I. Lampadis Graecorum p. 1397. sq. et apud Rhodium ad Scribonium Largum pag. 103. sq. et tomo XII. Thesauri Graeviani p. 381.) Vide etiam vsu Henricam Noxia ad cenotaphia Pisana diss. 3. cap. 2. et Io. Daniel. Schoepflii Alsatiam illustratam T. 1. pag. 538. Iconem balnearum Pisinarum, in quibus distinctum balneum virorum et mulierum, et leproforum habes in diatio Veneto (Giornale di Italia) T. XI. p. 204. De balneis Piribecularum Camillus Eucherius de Quinis singulari libro Neapoli 1726. 4. De Foro iulienibus Lud. du Four in S. Leonio Episcopo et martyre Foro iulienibus restituto Avenione 1638. 8. De balneis animarum Lubecensibus, exstat Iac. a Mellen dissertatio, Lubecae 1710. De Friburgensibus Io. Gottfridi Leonis, Lencopetrae 1720. 1722. De thermis Tiberiensibus Io. Christoph. Wichmanshausen, Witbergae 1711. Quotidie balneis utebantur, unde poema grauis, quod Antiochenis balneis concludi iussit Imperator Theodosius, de quo Chrysothomus homilia

²² Quoniam balneas quotidie magna multitudo frequentabat, hinc in vsu fuit idola et simulacra Deorum ad cultum in illis collocare, cuius moris meminerunt Talmudici in tractatu Avoda Sara, Tom. 4. edita Surenhus. p. 467. et 374. 386.

²³ Io. Rhodii epistola ad Nicolaum Lebmannum T. V. p. 455. sylloges Burmannianae, p. 177.

14. ad populum Antiochenum T. II. p. 149. sq. edit. nouae, et homilia 17. p. 175. d. De distinctione balnearum pro diuerso sexu agit Petauius in notis ad Epiphanium p. 56. sq. Fuere tamen etiam, in quibus vna lauarentur viri et mulieres. Vide Bandurium ad Antiquitates CPol. p. 849. Balnea promiscua siue mixta vtriusque sexus vetita, Baluzius p. 369. ad Cyprianum de habitu virginum. Beueregius ad canon. 77. Trullan. et 30. Laodicea. Solita in balneis sibi superimponi vasa tria milliaria siue mille et amplius libras aquae capientia, frigidarium, sub hoc tepidarium, et infimum cui ignes suppositus caldarium, quam rem optime illustrat verus icon e thermis Titi, quam ex veteri collectione Veneta scriptorum de balneis et illustris Pauli Alex. Maffei collectione statuarum antiquarum habes in notis meis ad Sextum Empiricum pag. 30. et in Actis Eruditorum A. 1707. p. 388. licet aliter longe eam sibi conceperit Baccius lib. 7. cap. 9. de thermis, et in altero opere de vinis ac conuiujs antiquorum lib. 4. pag. 178. vbi de thermopolijs. Solium balnearum cum gradibus habes apud Rhodium pag. 464. ad Scribonium, et Almelouecium pag. 650. ad Caesium Aurelianum. Sudatorium in transactionibus philosophicis n. 360. Benjamin. Mortii epitome T. II. 2. p. 67. Amoenit. litter. tome VII. p. 29. De balneis arenosis Acta erudit. 1720. p. 465. ex Goelickio. Caminorum balnearum meminit Alciphron lib. 1. ep. 23. publicorum et priuatorum id. ibid. vbi vide Berglerum. De balnearum priuatorum vsu Ramoldus Dehnius ad acta martyrum SS. Cosmae et Damiani p. XXI. sqq. Balneis non vsi milites nisi aegri, vide amoenitates litterarias tome 7. p. 67. sq. De militibus siue equitibus balnei confer Ed. Biffaci notas ad Nicol. Vptonum de studio militari p. 20 sq. et Iusti Christoph. Dichtmari librum de hocce ordine Francof. 1729. fol. editum. De balnearum luxu apud veteres Seneca epistola 86. et Lipsius de magnitudine Romana III. 8. De balneariis furibus eorumque poenis Petrus Victorius VII. 17. variat. ledionum. De vnctionis in balneo vsu vide Andr. Christiani Eschenbachii diff. de vnctionibus et vnguentis. De balnearum, frictionis et vnctionis vsu ante cibum Stuecius II. 24. et 25. antiquitat. conuical. qui de manuum pedumque ablutione etiam cap. 33. De more vngendi pedes Meursius III. 16. animaduersion. parte sec. exercitii critici p. 147. De lotionibus Hebraeorum confer Olai Celsi dissertationem Vpsal. 1727. et Ioannem Buxtorfium dissert. philologic. dissertatione octaua. De intraliprice veterum Io. Iac. Baleri dissertatio prodiit Altorffii 1723. Strigiles veterum exponit Ioannes Battelus in antiquitatibus Rurupinis, Oxon. 1711:8. p. 77. sqq. Alexander Admari ad Pinderum p. 14. et Samuel Pitiscus ad Suetonii Augustum cap. 80. De magdalis siue absterforijs veterum, et recentium sapone Bonifacius XIV. 18. Hist. ludicae. De manili, siue xeroco-

μάκτρων manibus tergendis, Ioan. Morinus de factis ordinationibus pag. 226. De vase quod abluendis manibus adhibebant, idem pag. 225. 227. 235. Cangi-
gius in *χέρυβον, χερυβόξενον* etc. De balnearum usu etiam apud Christianos,
Benedictini in notis ad S. Ambrosium tomo 2. Opp. p. 22. et Paullus Maria
Paciandus in libro de sacris Christianorum balneis, Veneriis 1750. et Romae
1758: 4. De sellarum perforatarum usu in balneis, Rhodius p. 280. sq. ad
Scribonium Largum et Montfauconus in Diario Italico pag. 158. Sedem ta-
men lapideam, quam stercorariam ²⁴ vulgo appellant, perforatam fuisse negat
Ioan. Mabillonius commentario ad ordinem Romanum p. CXXI. De sphaeri-
ferio exstat Frider. Lebegott. Pittschelii dissertatio Lipsiae 1740. De *ψυχρο-
λουσας* veterum Ioannes Floyer balnearum frigidorum usum commendaturus
scripsit anglice: ²⁵ *the History of cold bathing, both ancient and modern in two
parts. By Sir John Floyer of Lichtfield, Kent, and by Edward Baynard, Londini
1722. 8. editio quinta.* Burgravius ad Conringium de habitus corporum
Germanicorum causis p. 269. sqq. et Antonius Cocchius Tomo secundo dis-
sertationum academiae Etruscocortonensis, pag. 193. Apud Aegyptios et An-
tiochias mos olim de nocte viros publicos accensis lucernis illustrare, ita ut
hodie mos fieri Hamburgi, Lipsiae, et aliis in urbibus. Vide Libanii An-
tiochicum tom. 2. pag. 387. et Meursium III. 4. animaduersion. parte 2. exer-
citiu critici pag. 113. sq. Graecos et Romanos de illis cogitasse negat Euremon-
tius in Euremonianis pag. 289.

XV. De statuis et columnis veterum, Romanorum maxime egit singu-
lari opere *Edmundus Fignelius*, Holmiae 1656. 8. de quo argumento scripsisse
se testatur etiam Iosus Barnes ad Euripidem tomo 2. p. 72. Fridericus vero
Mullerus, Professor Giessensis, A. 1664. 4. edidit delineationem librorum XI
quos molitus est de statua Romanorum, et praecipue de parua statuarum qui-
bus prisca Romani bene meritos honorabant. Videnda etiam Iac. Gronovii
diss. de imaginibus et statuis Principum Lugd. Bat. 1708. Resp. Io. Sam. Stri-
mesio, Francisci Ficorini dissertatio de columnis antiquis 8000, quae adhuc
exstant Romae, in nouis litterariis (nouelles litteraires) T. 10. p. 514. et alia
eiusdem Ficorini de tribus statuis Romae 1739. repertis, in sylloge opuscu-
lorum, scientiae et philolog. T. XXII. p. 401. 409. Iustini Münch. dissertatio
de statuis veterum Romanorum, Hafniae 1724. Fulcherius collectio sta-
tuarum priscae aere recentis aetatis aere descriptarum cum obseruationibus lau-
daci Maffei Rom. 1704. fol. Giornale di Letterati d'Italia T. XV. p. 351. 399.

²⁴ Vide Rinaldi Opera T. 3. p. 587.

²⁵ Nitzels 1703. p. 509. Acta eruditor. 1704. p. 180.

De *Lenci tractatu de statu Galliae* edito Paris. 1688. 12. vide *Historiam Operum eruditor.* 1688. mense Junio p. 178. Antonii Ferri Birectensis, commentatio de XII. statu templi Cumani in rudibus destructarum Cumarum inuentis, Neapoli 1606. Italice, et V. C. Sigeberto Hauercampo interprete T. IX. thesauri Italiae parte 4. Caroli Ancillonii Discours sur la statue equestre de Frederic Guillaume, erigée sur le pont neuf à Berlin 1703. fol. Georgii Gottlieb Boernerii libellus de statu Achilleis, Lipsiae 1759. 4. Samuel. Schmidii epistola de statu antiqua Hermaphroditii, quae exstat tomo secundo Excerptorum totius Italicae nec non Helueticae litteraturae pro anno 1758. pag. 282. Raissantii dissertatio de statu, quae exhibetur in ephemeridibus eruditis A. 1686. p. 193. Bosei diss. de statu, inscriptionibus, numis, coronis et aliis praemiis atque remunerationibus virtutis ac meritorum apud veteres, Memoriae Treuoltinae A. 1706. p. 490. sq. et Works of the Learned 1706. p. 203. fqq. De statu Iustiniani, Ludouici XIII. XIV. Henrici IV. etc. Boiuinus ad Gregoram pag. 766. De statu Magicis, Stephanus p. 50. ad Saxonem Gramm. et quae de Teraphim atque Talismanibus supradicere me memini. De simulacris veterum Romanorum agit Franc. Maria Bonada Tomo primo carminum ex antiquis lapidibus illustratorum dissertatione prima. De Hermis Benedictus Aueranius dissertatione 46. in Thucydidem, Iacob. Spanius in libro Gallico saepius laudato: Recherches curieuses d'antiquité pag. 98. fqq. Io. Nicolai in diatriba de Mercuriis et Hermis, Francof. 1701. 12. et Octavianus Buonaeorsii in epistola italica ad academiam Etruscocortonensem de vera imagine Epicuri Romae reperta, Romae 1744. 4. De imaginibus quae in atrio a Romanis collocabantur, vide Petauium ad Synesium p. 27. sq. et Ioan. Schlemmii dissertat. de imaginibus veterum atriensibus, praeliminaribus, cubicularibus, Ienae 1664.

XVI. *Vtensilia*, instrumentum ²⁶ omne et supellestem veterum exponunt viri docti ad Martialis Apophoreta, Io. Smetius in Antiquitatibus Nouiomagensibus et Laur. Begerus Tomo vltimo thesauri Brandenburgici in quibus varia exhibent vasa, bullas, armillas, fibulas, annulos, clauas, tesseras. R. Ainsworthus et Ioannes Wardus in monumentis vetustis Kempianis, Londini 1720. 8. Laurentius Philippus Rossius in libro italico: *Raccolti di vasi formati da illustri artefici Antichi*, Romae 1713. fol. Michael Angelus Causseus in dissertatione de vasis, bullis, armillis etc. recusa tomo XII. thesauri Graeuiani p. 949. Philippus Bonarotta in *Osservazioni sopra alcuni frammenti di vasi antichi di vetro, ornati di figure, trouati ne cimiterii di Roma*, Florentiae 1716. 4.

Bbb 3

Alexander

²⁶ *Seruice, ministerium.* Vide Cangium glossar. et Menardum p. 200. ad Gregorii librum Sacramentorum.

Alexander Wilhelmus in dissertatione de phiala reliquiarum Stae Agathae, vbi de veterum lenticulis, ampullis, lagunculis: Carolus Errardus, pictor Regius, in vasis antiquis, aliisque veterum rebus aeri incisus et Reginae Christinae dicatis, Paris. fol. Lazarus Baysius de vasculis, siue animaduersionibus in Titulum Digestorum de auro et argento legato, quae recusae sunt tom. IX. Thesauri Gronov. vbi etiam ex Casalio nonnulla repetuntur de insignibus, anulis, fibulis etc. de quibus postremis praecipue videndus Io. Rhodius in libro de Acia Celsi. Quenam supellestilis nomine comprehenderint veteres ICri Romani, docet Alex. et Alexandro lib. 1. genial. dierum. c. 19. De poculis, lagenis, labris et fociis mensurisque veterum Hebraeorum Rev. Daffonius in diss. A. 1696. vulgata ad titulum Talmudicum *Celim*, de vasis, qui exstat tomo VI. Mishnae Surenhufianae. De poculis Iudaeorum multo cum lectionis et doctrinae apparatu agit Thom. Garakerus Opp. T. 1. p. 442. De poculo benedictionis D. G. Wernerus singulari dissertatione Ienae 1718. De Romanorum veterum poculis praeter auctores supra pag. 877. laudatos Elias Amatus in *Lettera de Büchieri dell' Antichita in su le mese*, parte secunda eius epistolar. italice editarum Genuae 1715. 4. p. 285. Iosephus Lanzonius in *Lettera, in cui cercasi se anticamente il Coppiere, portava il biochiere in mano* etc. quae exstat T. II. parte XII. diarii italici, Galleria di Minerus, pag. 385. sqq. auctor anonymus dissertationis de cratere veterum, quae legitur tomo XII. historiae criticae reipubl. litterariae pag. 273. sqq. De poculis et vasis murrhinis Guil. Stuckius III. 12. sq. Nicol. Guiberti diss. de murrhinis²⁷ vasis (ex onyche vide Io. Henr. Eggelingii *Mysteria Cereris et Bacchi* p. 6. sq.) Francof. 1597. 8. et Ioan. Frid. Christii dissertatio de murinis veterum, Lipsi. 1743. De cratere aspersoris Io. Bapt. Passerius in A. F. Gorii symbolis litterariis volum. VI. p. 29. sqq. Amphora vinaria Romana, octo congios continens, e Ioan. Bapt. Donii inscriptionibus antiquis, ab Antonio Franc. Gorio editis, exhibetur in *Actis eruditorum* A. 1736. pag. 8. Poculum pretiosum sapphirinum describit Theodorus Prodromus IV. p. 169. sqq. De tripode de poculo, poculo ansato in certamine Homeri et Hesiodi videatur Heumannus auctor. philosph. parte X. pag. 508. sq. De poculis astriferis veterum agitur volum. III. ²⁸ thesauri gemmarum antiquarum astriferarum. De poculis Grammaticis, siue iis, in quibus deorum imaginibus, quae iis in poculis expressae erant, litterarum elementa certaeque dictiones erant additae vide Io. Georg. Bidermannum parte prima otiorum varii argumenti p. 208. sqq. Pocula *Σελουκίδες, Αντρογίδες, Προυσιίδες*, vide Athenaeum atque Edmundi Chishull antiquitates asiaticas

T. I.

²⁷ Porcellanis ea, confert Salmassus p. 203. ad Solim.²⁸ Acta Eruditor. 1755. p. 617.

T. I. p. 94. Poculorum loco cranio adhibita sunt humana, vide Salmasium ad Solinum p. 192. et Keyserum pag. 363. antiquitatum septentrionalium. De colis vinariis veterum Philippus Venetus parte prima sylloges disert. Acad. Cortonenfis pag. 81. Videndus etiam Ioannes Doughterius de calicibus Eucharisticis, cum mantissa Ioannes Faës τοῦ μασσαρίου, Brem. 1694. 8. quo in libro de variis poculorum generibus disseritur et Ioannes Bona rerum liturgicarum lib. 1. cap. 25. De dolis figulinis et sigillis quibus signata, vide Montfauconi Palaeographiam p. 168. et Andream Baccium lib. 1. de Vinis cap. 31. De armis veterum conuiualibus siue cultris et cochlearibus vide Baruffaldi schediasma recusum T. III. thesauri Sallengriani p. 737. Cochleare acuto stilo praeditum, ex quo Plinii, Pollucis et Martialis loca insigniter illustrantur, vide in Ioannis Battelii antiquitatibus Rutupinis pag. 83. Cochlearia lignea Gregorio VII. dono misit Petrus Damiani. Confer Leibnitii otium Hanoueranum pag. 205. Instrumenta antiqua rustica idem Montfauconus pag. 3. ex veteri codice Scholiastae Hesiodi exhibet, quae minus accurate in quibusdam Hesiodi editionibus et in Gesneri historia animalium traduntur. Instrumenta fabrilis in Inscriptionibus Gruteri p. 644. Teraphim Labanis Maimonides de horologio interpretatur. Vide Buxtorfii Lexicon Rabbinicum p. 2663. De horologiis veterum, (αἰσθηόμενα vocat Alex. Aphrodis. I. 95. problem.) aquariis, siue Clepsydris, aliisque et solaribus consules interpretes ad 4. Regg. XX. 11. Et XXXVIII. 8. Cassiodorum lib. 1. Variarum Epist. 45. Kircherum in arte magna lucis et umbrae p. 156. sq. et tomo 2. Oedipi p. 338. sq. Salmas. ad Solin. p. 624. edit. Paris. et 647. sq. Laurentii Polymathiae lib. 1. diff. 13. lib. 2. diff. 16. Ioan. Bonam de diuina Psalmodia c. 3. Petrum Fabrum II. 25. Semestrium, Franciscum Polletum historiae fori Romani lib. 1. c. 9. vbi de ad clepsydram dicentibus. Balforem ad Cleomedem p. 144. Bandurium p. 857. ad Antiquitates CPol. Carolum du Fresne in glossario voce *Horologium nocturnum* et in CPoli Christiana p. 74. Cassiodorum lib. 1. var. epistol. 45. et c. 30. de institut. diuinarum litterarum. Plinium lib. VII. H. N. cap. 60. Ryequium cap. 24. de capitolio. Aloysium Nouarinum V. 14. schediasmat. Perraultum et alios viros doctos ad Vitruuium IX. 9. Allatum de mensura temporum cap. 6. et 7. Iq. Gottl. Carpozouium in annotationibus ad Goodwinum p. 351. Anthologiam Epigr. IV. 34. p. 519. sqq. Bandurium pag. 857. antiquitat. CPolitanarum, Crenii Animaduerti. XI. p. 169. sqq. Sallierii disquisitionem de origine horologiorum, quae exstat tomo V. memoriarum academiae Inscriptionum p. 194. sqq. sed confer quoque Memorias Treuoltinas A. 1725. p. 757. sqq. vbi refellitur. Menagiana T. IV. p. 219. vbi etiam de horologio, quod ad Carolum M. dono misit Perfarum rex, de quo etiam Albericus trium fontium monachus

monachus ad A. C. 807. pag. 151. et Iuo Carnotensis in chronico T. 2. Opp. p. 307. Ioannem d'Espagne lib. V. errorum popularium cap. 18. vbi reprehendit pictores, Hieronymum cum libris et horologio fingentes. Iacobi Alexandri Traité general des horloges, Parif. 1734. 4. De origine horologiorum rotatorum eorumque, quae strepitu sonoro distantes admonent vide Noua litteraria Francofurtensia (Frankfurtische gelehrte Zeitungen 1758. p. 556.) ex Georgii Lud. Hambergeri disquisitione. De horologio oscillatorio *Christiani Hugonii* vide diarium italicum Giornale de letterati di Roma 1674. pag. 149. *Leonitii* transactiones philosophicas n. 113. p. 285. *Rob. Hookii* easd. transact. n. 118. p. 449. De horologio aqueo Timothei Langloi ephemerides erudit. Parisienses 1692. p. 351. De Henrici Sullii horologiis marinis accuratissimis et agitatione nauium non alterandis confer Bibliothecam Gallicam A. 1726. mense Septembri p. 151. sqq. et ephemerides eruditas Parisienses A. 1726. mense Decembri p. 471. Horometrum caeleste mantuanum minuta secunda etiam indicans describitur in diario eruditorum Italiae T. 32. p. 433. Mariae Benedicti Castronii horographia vniuersalis scieriorum prodit Paenormi 1728. fol. De solariis exstat erudita commentatio Io. Aug. Ernesti, Lipsi. 1744. De recensium inuentis ad horologia perficienda facientibus agunt Christ. Wolfius praefat. ad Io. Georg. Leutmanni vollständige Nachricht von Uhren, Halae 1718. 8. H. Sully in libro edito Parifis 1717. 12. cui titulus: *Regle artificielle du tems*. Auctor libri Anglice editi Londini 1700: *the artificial clockmaker*, qui non dubitat, artem illam veteribus innotuisse, sed interiecto tempore perditam in Germanis postliminio restitutam esse. Historiam horologiorum habes in Guil. Derhami libro de arte conficiendorum horologiorum anglice edito, de quo vide ephemerides eruditas Parisienses A. 1731. mense Decembri pag 438. Clepsydrae veteris rationem (Talmudicis *קבוץ* vide Buxtorf. p. 2495. Lexici Talmud.) exponit Petauius ad Synefium p. 21. Daniel Petermannus in dissertationibus duabus de clepsydris veterum, Lipsiae. 1672. et Georg. Clementens Draudius in commentatione de clepsydris veterum, Gifsaë 1731. De modo veteram dicendi ad clepsydram Petri Ekermanni dissertatio prodit Vpsaliae 1741. 4. Vide et Portam XIX. 4. magiae naturalis, et Paullum Mariam Terzagium in Museo Sepraliano p. 10. sqq. De Sinensium *Caleu* siue turri horaria Martinus Martinius in Atlante Sinico p. 12. *Ad hanc saepe praefecti conuicia celebrantur conueniunt: in ea aquea clepsydra horae docet, siquidem ex vno vase in aliud aqua effluens tabellam in qua horarium ac temporum notae, sursum attollit: est qui eam ibidem obseruet, et ad horas singulas ingentis tympani pulsus signum dat, simulque extra turrim tabellam cum diei hora cubitali caractere exaratum exponat. De buccinatoribus, qui horam indicant, ad Petronium clarissimi Bernoulli*

pag. 93. et Ion Georg. Almanni dissertationem de buccinato vel cornicinate Babingtonia Hierosolymis a Petro in verbis Pontificis audito, quae exstat tomo quarto Tempis Helveticis. pag. 1. sqq. De horis confer Sirmondum tomo 1. Opp. p. 894. sq. 937. et Chronologos, Scaligerum, Petanum, Strauchium aliosque. *Perspicilla* veteribus incognita, aut si illa ignotuarint, perdita iterum et paulo ante A. C. 1300. nouo studio reperta esse obseruat Franciscus Redi in epistola de hoc argumento ad Paullum Falconerium T. II. Opp. Venetiis 1712. 8. Epistola illa legitur etiam in Iacobi Sponii Recherches curieuses d'Antiquité, dissertatione XVI. Cum Redio ex parte consentit Dominicus Maria Manni in disquisitione de perspicillorum inuentione, quae exstat T. IV. sylloges opusculor. scientific. et philologic. p. 37. sqq. et germanice versa parte septima sumarii vniuersalis pag. 1. sqq. Is etiam ostendit, gloriam huius inuenti tribuendam esse Salsino degli Armuti, Nobili Florentino, a quo A. C. 1280. perspicilla sint reperta. Sed Cangius e Poeta graeco obseruat, perspicilla iam circa A. C. 1150. in vsu fuisse. Sunt, qui ex loco quodam Prochodromi id probare contendant; aut auctores relationum fide dignarum de praesenti rei literariae conditione (juverläufige Nachrichten) parte ducentesima secunda pag. 777. ostendunt, voce *ὄψιλον*, quam vrgent huius sententiae patroni, loco isto non perspicillum sed vrinale denotari.

De *velorum* vsu apud veteres dissertatio Iosephi Lanzani, Medici Ferrariensis, inserta est museo Mineruae Venetae tom. 1. p. 353. sq. De velorum vsu in templis praecipue agit Rosweidus p. 849. sq. ad Paullinum. De tapetibus Ezachi Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. 428. et ad Iuliani Caesares p. 334. De spacio Quinctiliani I. O. VI. 3. 72. Celeberrimus Io. Matt. Gesnerus Opuscul. T. 1. p. 85. sqq. et Franc. Carol. Conradi miscell. Lips. nov. Vol. 4. p. 514. De clauulari cursu Lindebrogius et Valesius ad Ammiani XX. 4. De *vehiculis* antiquorum Henrici Norisi praesidio Pisana de re vehiculari T. 4. Opp. p. 617. sqq. distriba Pyrrhi Ligorii ex libris eius de familiis Romanis excerpta prodit ad calcem librorum duorum Ioannis Schefferi, quibus de omnire vehiculari veterum copiosae obseruationes continentur, Franc. 1671: 4. et tomo V. supplement. Poleni p. 1045. Confer Meursium de luxu Rom. c. 11. De thesis Felix Osius in thesuro antiquitatum Italiae Graeuiano tomo 3. p. 1063. et Bandurius T. 1. numismatum p. 32. Thesis *ὄψιλον*, vehiculum sive *vehiculum* sacrum, quo aruitae suae imagines deorum iudicis Circensibus in circums ad palmarum vehuntur. Festus. Valentini Paschalis, Vrindensis, Poema, *currius*, Bracciani 1637. 4. ridet eos, qui cum iactura rei familiaris sublimes curribus vehuntur, quam possent commode pedibus per publicum incedere. Video viros doctissimos Schefferum p. 326. et Georg. Henr. Vrsinum cap. 2.

obſervationum philologicæ ambiguoſe de etymologia *carri*, qui utique videtur dictus eſſe a quatuor rotis quaſi *quadrus* et *quarrus*, ut eſt apud Stephanum Tornacenſem epiſt. 229. Venantius Fortunatus III. Carm. 22. T. X. Biblioth. Patrum p. 544. F.

*Cerviculi genus eſt memorat quod Gallia rbedam
Moliter incedens orbita fulcat humum.
Excilens duplici biugo volat axe citato
Atque movet rapidas iuncta quadriga rotas.*

De *clavibus* veterum Lipſius ad Tacitum. videndus, Caſaubonus ad Aeneam Taſticum, Salmaſius ad Solinum p. 931. ſq. Kirchmannus libro de annulis, Begerus theſaur. Brandenburg. T. 3. p. 423. Moſcardi muſeum p. 411. Philippi Bonanni muſeum Kircherianum claſſe V. tab. 4. n. 3. ſqq. D. Caſpar Zieglerus diſſert. de iure claviium p. 702. ſq. diſſert. ſelectar. Molinus diſſertat. de clavis, Vpſal. 1684. 8. et T. 3. theſauri Sallengriani p. 789. ſqq. Chriſt. Gottl. Schwarzii diſſert. de diis clavigeris, Altorfii 1728. Chr. Henr. Zeibichius in diſſert. de Chriſto verò Deo *κλαυδουχα*, Witeberg. 1741. Petr. Weſſelingius obſervat. lib. 1. cap. 3. imprimis vero liber Ioannis Faës de clavis veterum ineditus. De clavis falcatis Huetius ad Manilium pag. 8. De clavis Druidum Iacobus Martinus tomo 1. cap. ultimo de religione veterum Gallorum. De clavis, ſymbolo ſcientiæ, potentiæ, iurisdictionis Theophilus Raynaudus in corona aurea Pontificis prænotione quarta, et Philippus Bonanni in numiſmatibus Pontificum Tom. 1. pag. 234. ſq. et 252. De clavis cognitionis Luc. XI. 52. Io. Henr. Maius ſelect. exercit. T. 1. p. 247. ſqq. Ioan. Marckius exercit. exegetic. p. 591. Iac. Eſnerus T. 1. obſervat. p. 228. Doctorum ſymbolum clavis cum pugillaribus M. Ern. Frid. Cobii progr. Witteb. 1728. Clavis ſuper humerum geſtatae Ieſ. IX. 6. XXII. 22. Apoc. III. 18. Biblioth. Bremſiſ T. 6. p. 824. 935. et 940. Lakemacheri obſervationes parte 3. p. 337. ſq. Huetiana p. 233. Huetius demonſtrat. Evangel. p. 487. edit. Pariſ. 1679. fol. Ezech. Spanhemius pag. 696. ad Callimachum. Claviium oblatio ſymbolum obſequii, Acta eruditior. 1731. p. 496. e Montſaucono. De clavi S. Petri Acta Sanctor. Tom. 5. Iun. p. 453. De clavis Papini Noua republ. litterariæ 1699. p. 653. 1700. p. 504. De *ſeris*, *peſſatis* et *obſequiis* Iſaacus Caſaubonus ad Aeneam Taſticum, Salmaſius ad Solinum p. 649. ſq. et Caſp. Sagittarius de iſtis veterum, cap. 14. ubi etiam de clavis cap. 15. De *ſpentiis* ex auro, argento, ære Plinius H. N. XXXIII. 9. et XXXIV. 17. Ezech. Spanhemius p. 544. ſq. ad Callimachum. Io. Meurſius lib. 2. animadverſ. c. 6. parte 2. exercit. critici, p. 75. ſqq. Menardus vol. 23. hiſtoriæ Academiæ

demiae Inscriptionum et Paulus Theodor. Carpentius dissertat. secunda et Dent. XXII. 7. Rostochii 1752. Sunt etiam, qui ebalybeorum speculorum mentionem fieri obseruent Exodi XXXVIII. 8. Vide acta Eruditorum 1714. p. 205. Andr. Dan. Habichorstii et Ionn. Munstori dissert. de mulieribus Zebaoth. Rost. 1688. et Aboae 1712. Vspanzolicorum speculorum exolefacte coepit saeculi XV. ex quo crystallina vitæque vitæque frequentata sunt. Nicephorus Gregoras ad Synesium p. 419. *ἰσὶ καὶ ἐξ ἑλλαν. καίοντες καὶ ἐκ σιδιρα καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης.* Speculorum vñ viris interdicitur Rabbin, vide David. Millii dissert. selectas pag. 224. edis. secundae. Eorum vsum defendit Apuleius in Apologia, Seneca natur. quæst. c. 17. et Phædrus III. 8. De eorum apud veteres vñ vide Montfauconum T. 3. supplementi p. 54. sq. De *umbella* confer Pauli Mariae Pacciandi *συμβολογραφίας*, siue de umbellæ gestatione commentarium, Romae 1753. 4. De *cereorum* vñ Vossius IV. 29. de idololatria et laudatus Io. Faës libro Helmstadii 1718. 4. edito de cereis paschalibus. De origine et institutione benedictionis candelarum vel cereorum in festiuitate purificationis Mariæ agit Angelus Rocca in thesauro antiquitatum sacr. T. 1. p. 214. sq. De *coloribus* et quomodo apud Graecos ac Latines appellarentur, librum promittit Salmasius pag. 109. Epist. videndusque interim Antonius Thylesius libello de coloribus, recuso tomo IX. thesauri Antiquitatum Graecarum.

XVII. De *vita priuata* Romanorum et quomodo viri honesti diem soliti sint transigere, dissertationes duas Io. Bapt. Couturii insertas habes Memorii Treuoltinis A. 1708. Iul. pag. 1158. sq. et Anno 1709. August. pag. 1418. sq. quarum priore horas diei ante meridiem, altera pomeridianas persequitur. Duabus illis tertiam eiusdem Couturii de ieiunio, coena et prandio adiunctam habes in tomo secundo memoriarum academiae Inscriptionum pag. 422. sqq. De cura domestica Romanorum dissertationes quatuor B. Philippi Ludouici Hannekenii tunc admodum iuuenis, postea inter Theologos nostros nomen haud obscurum consequuti prodierunt Giessae 1669. 4. et tomo primo thesauri Sallengriani pag. 1243. sqq. quarum prima est de ritibus quibusdam nuptialibus et vestibus priuatorum: altera de seruis et conuiujs, tertia de liberis eorumque cura et vestitu: quarta denique de bonis et facultatibus, agris, pecunia et censu. De *venusta* apud antiquos humanitate, quam ciuilitatem vocant, Io. Matth. Gesnerus V. C. quatuor prolesiones edidit Lipsiae 1732. sq. Adde Io. Franc. Simonis dissertationem de eodem argumento in historia academiae Inscriptionum tomo primo p. 233. sq. et Gedqinii dissertationem de vrbantate Romanorum, tomo octauo memoriarum academiae Inscriptionum p. 327. sqq.

lat in eius opusculis gallice editis Parisiis 1745. 8. p. 171. sqq. De *rusticatione*
 et *villis* veterum commentariolus Georgii Greenii qui postea gloriosiss. me-
 moriae Electori Saxoniae Ioan. Georgio III. a sacris fait, vidit lucem Lipsiae
 A. 1667. 12. et in T. 1. thesauri Sallengriani p. 689. sqq. cui iungenda quae
 de conuiuio rusticis Stuekius lib. 1. cap. 13. Antiquitatem Coniugalium. Con-
 feratur quoque de hoc argumento Petri Ekermanni dissertatio de rusticatione
 veter. Romanor. Vpsal. 1740. Wolsf. Ad Schroenii tractatus de rebus rusti-
 cis et oeconomicis, Erfordiae 1735. 8. Christiani Schoeugenii antiquitates
 triturae et fulloniae, Ultra. 1727. 8. Roberti Castelli, architecti, opus splen-
 didum: the ²⁹ Villas of the ancients illustrated. Londini 1728. fol. et Ioan.
 Frid. Christii villaticum, Lipsiae 1746. 8. ubi in excursibus subiectis erudite,
 vt solet, Christianus de partibus villarum et hortis veterum commentatur.
 Adde Caroli Stephani libellum de cultu hortorum ex antiquorum sententia
 cum libro de re hortensi, Parisiis 1539. Rei agrariae auctores legesque cura
 Wilh. Goesii, Amstelod. 1674. 4. De horreis existat A. G. Pagenstecheri disser-
 tatio de iure horreorum, Duisburgi 1745. et Lemgov. 1749. 8. De pastoribus
 seu re pastoritia veterum ad Genes. XLVII. 3, 4. Laurentii Ioannis Wallii
 dissertatio prodit Aboae 1703. 8. De *salutationibus* veterum praeter Alexan-
 drum ab Alex. II. 19. et eundem Stuecium II. 31. sq. ac dissertationes Christ.
 Guibellii de salutatione, Ienae 1675. Andreae Goelingii de ratione salutandae
 ad morem veterum, Vpsal. 1697. et Ioan. Henningii de salutationum ritibus
 Magdeb. 1679. singulari libro erudite egit Ioan. Iacobus Claudius, Ultra.
 1702. 12. De illa quae de refo capite fit, videndus etiam Ioan. Guil. Ber-
 gerus de ritu caput operiendi in sacris p. 46. sq. De salutationum matutinarum
 ambitione videatur Baluzius p. 22. ad epistol. Cypriani. Io. Mich. Heusingeri
 dissertatio de salutationibus Romanorum matutinis ad Plinii III. epist. 12.
 Ilenaci 1740. et Petri Ekermanni dissertatio officiosum *Aue* Romanorum leui-
 ter adumbrans, Vpsal. 1745. Adde Christ. Gott. Schwarzii dissert. de asse-
 ctatione apud veteres Romanos vsitata, Altorfii 1722. Romani, in primis
 ii, qui officium publicum ambiebant, vt quemque suo nomine salutando ap-
 pellare possent, nomenclatores habebant, de quibus praeter Grubelium diss.
 citat. cap. 2. Barthius aduersar. lib. 52. c. 10. Sigonius de iudiciis lib. 2. c. 30.
 Prenotius de magistr. Rom. c. 5. Kobierzyek. de luxu II. 2. et Fignorius at-
 que Popma de seruis. De salutationum aliisque *osculis* omnis generis copiose
 egit Martinus Kempius opere de osculis, distincto in dissertationes XXV. edi-
 toque Francof. 1680. 4. cui addendus Lipsius II. 6. electorum. Iacobus Herren-
 schmidius in Osculologia Witeberg. 1630. 12. et Ioan. Frid. Hekelii libellus
 de

de osculis, Chemnitii 1675. 12. et iungendae dissertationes Pauli Fr. Romani, Lips. 1664. Georg. Goezii de osculo, Ienae 1670. Ioan. Ioach. Zentgrafii de modo saluandi osculo, Argentorati 1685. Georg. Rittershuffi de osculis, Francof. ad Viadrum 1689. Alberti Spenserenii, Aboae 1705. 8. Io. Lömmerli quae enstat pag. 328. eius dierum genialium. Contr. Sam. Schurzleischii de ritu salutandi per osculum in eius dissert. philolog. Lipsiae 1700. 4. Osculorum per digitos minorum mentio fit apud Dionem pag. 731. C. (1055. R.) De ritu osculis explorandi Romanarum mulierum abstinentiam a vino lege Romuli fanciam Carol. Gunther Ludouici dissertationem edidit Lipsiae 1733. De osculo manuum vide Henrici Morini dissertationem tomō secundo academiae Inscriptionum pag. 104. fqq. De osculo pedum Pontificis Matthias Zimmermannus in montibus pietatis pag. 373. Iudaei ad Pontificem admissi non pedem, sed vestigium pedis et terram osculantur, vide Io. Iac. Schudrium T. 1. memorabilium Iudaicorum pag. 242. Non solos Pontifices Romanos, sed alios etiam aliarum ecclesiarum praesules illustresque laicos per genuflexionem pedumque osculum salutatos docet David Blondellus de Papa femina p. 123. sq. Sic et magni Marabufii Nigritarum apud Labatum T. IV. Africae pag. 172. De osculo Magnificentiae apud Iudaeos Regi dari solito, B. Carpzouius ad Schickardi ius Regium Hebraeorum pag. 76. Scacchus in Myrothecio tertio cap. 35. qui p. 970. manus etiam osculo contactas notat. Vide et de osculis Iudaeorum laudatum Carpzouium notis ad librum Ruth pag. 128. sq. et Ioan. Gottl. Carpzouium ad Goodwinum p. 362. et de osculis Christianorum veterum Tob. Pfannerum II. 3. Observationum Ecclesiasticarum. Grotium ad Rom. XVI. 16. Binghamum lib. 12. cap. 4. §. 5. Petrum Müllerum de osculo sancto, Ienae 1675. et 1718. et Ioannis Gottfriedi Langii commentationem germanicam de osculo pacis veterum Christianorum, Lipsiae 1747. 4. De osculo religioso Matthaeum Brouerium de Niedeck, libro de veterum adorationibus, capite 25. Allatum p. 378. de consensu et Ioan. Frontonis dissert. de cultu sanctorum. De vita priuata et cura domestica veterum Germanorum vide Cleffellii antiquitates cap. X.

De Corporibus siue Collegiis Opificum, vt aurariorum, argentariorum aliorumque corporatorum societatibus et contuberniis, quorum in antiquis inscriptionibus non raris mentio, videndus Sponius in miscellaneis erudite antiquitatis, Reinesius in epistolis ad Hofmannum pag. 539. Gruterus et idem Reinesius Inscriptionum Syntagmate classe decima, Briffonius lib. 1. antiquitatum iuris cap. 14. Golzii thesaurus rei antiquariae p. 185. Lazius XII. 4. de republica Romana. Onufrius antiquit. Veronenf. p. 54. 6. et p. 79. fqq. Guido Pancirollus de corporibus artificum. Hadr. Beierus de collegiis opificum,

Ienae 1688. et cum notis Frid. Gottl. Struuii ac praefatione Ioan. Guil. de Goebel, Helmstad. 1727. 4. Ioan. Gottl. Heineccius de collegiis et corporibus artificum, Halae 1723. 4. et in eius sylloge varior. opusculorum p. 378. sqq. Ioan. Filescus electorum lib. 2. p. 391. sqq. Christ. Gottl. Schwarzius in dissertat. de collegio Vtriculariorum, Altorfii 1714. et in eius miscellaneis politioris humanitatis p. 27. sqq. Idem in dissertatione de Butigularibus praecipue iis, qui olim Norimbergae floruerunt, Altorfii 1723. De collegiis fabrorum, et dendrophorum Sponius in recherches curieuses d'antiquité dissert. 23. p. 344. sqq. Acta Eruditor. 1729. p. 184. 1730. p. 68. Iustus Fontanius lib. 2. de Hortae antiquitatibus cap. 5. De fabricensibus Dodwellus ad inscriptionem veterem Iulii Vitalis. De collegio Centomanorum idem Sponius ibid. p. 347. De collegio lignariorum p. 350. De collegio magno larum et imaginum sub Deo Siluano, quod deorum Imperatorumque imagines, quae in exercitiis ferebantur, seruaui Raphael Fabrettus ad inscriptiones p. 447. et ad columnam Traiani pag. 205. De collegii magni scriba Montfauconus T. V. supplementi p. 83. sq. De corpore pistorum vide quae notantur ad vetus marmor Comitis Marfilii, in quo vorum consecratum Cereri, ad calcem historiae instituti Bononiensis, editae gallice a Liminerio p. 228. sqq. De pistrinorum et catabolensium collegiis Cuiacius observ. XVI. 5. De argentariis exstat Io. Gottfr. Sieberj dissertatio Lipsiae 1737. De *curso publico et vehiculatione* Bergierius fuse agit IV. 4. sqq. de publicis Romanorum viis. Gutherius de officiis domus Augustae III. 14. sq. Ezech. Spanhemius de vsu numismatum pag. 800. sq. Pancirollus ad notitiam imperii cap. 6. Valesius notis ad Socratem pag. 40. Balth. Stollbergius in dissert. de angariis veterum, Wireberg. 1680. pag. 149. sq. Scriptor gallus Mr. le Qyjen de la Neufville de l'origine des Postes chez les anciens et les modernes, Paris. 1708. 12. et auctiore editione Parisiis 1730. 12. vbi etiam constitutiones omnes in Gallia promulgatae a primo cursu publico instituto a Ludouico XI. 19. Iunii A. 1464. Ramiresius de Prado pentecontarch. cap. 15. Mariforus centur. 1. epistola 6. Franc. Colleschius in libro italice edito de cursoribus publicis antiquorum, Florentiae 1746. et dissertationes Herm. Wittii, Witeb. 1692. et Dan. Guil. Mollerj, Altorfii 1696. De Hemerodromis et cursoribus Alexander ab Alexandro lib. 1. c. 27. et Lipsius centur. III. epist. 59. De tabellariis Pignorijs de seruis, et Popma de operis seruorum, T. III. thesauri Poleniani pag. 1203, 1222. 1233, 1343. De tabellariis in veteri ecclesia Kochius de legatis ecclesiae p. 38, 14. De animalibus tabellariis Cyprianus histor. animalium p. 1269. Henninius T. X. thesauri Graeciani p. 235, et Camerarius hor. subcesiv. C. 1. p. 383. De columbis et corpicibus literas perferentibus Alexander ab Alexandro

dro et Lipsius locis citatis, Lipsius etiam II. §. Saturnelium, et obseruationes miscellaneas. T. 3. p. 97 sqq. De *euectionibus* siue indulgentiis euehendi Bergierus IV. 15. et 16. Cangii glossarium in *tractoriae, combinas, euectiones*, Meursius et Suicerus in *τρακτωρεια*, et Ioan. Reichius de diplomatis tractorii, Regiomonti 1678. De *epistolis laircais* Io. Guil. Bergeri dissertatio prodit Witeb. 1711. De *litteris clandestinis* veterum Porta lib. 1. de occultis litterarum notis c. 12. De *scytala Laconica* vide quae viri docti ad Anfon. epistol. 23. Gellium XVII. 9. et dissertationes Dan. Gail. Meileri, Altorfii 1695. et Lud. Christ. Crellii Lipsiae 1697. De ritu obfignandi et resignandi litteras apud Romanos Frae. Bernh. Sperl. commentatio prodit Erlangae 1744. De omni genere *Epistolarum ecclesiasticarum* apud veteres Christianos videndus *Franciscus Bernardinus Ferrarius* libris III. Mediolani 1613. 8. et curante B. Gebh. Theod. Meiero, Helmst. 1678. 4. *Philippus Priorius* libro de epistolis canonicis cum appendice de tractoriis et Synodicis, Parisiis 1675. 8. *Rompeius Sarnelli* in epistolis ecclesiasticis, epistola prima. *Franc. Dominicus Benctinus* in dissertationibus quinque de litteris encyclicis, Turini 1728. 4. *hae. Goetten* lib. 1. Obseruationum capite ultimo. *Io. Rudolph. Kieslingius* in dissertatione de stabili primitiuae ecclesiae ope litterarum communicatoriarum connubio, Lips. 1744. *Henr. Dodwellus* in dissertationibus Cyprianicis p. 17. sqq. *Ioan. Cabussatus* pag. 275. sqq. notitiae conciliorum, et p. 32. sq. notitiae ecclesiasticae. *Io. Casp. Thorspecken* in dissertat. de litteris canonicis, Witebergae 1731. De epistolis formatis earumque ratione et origine plures scriptores laudat B. Thomas Ittigius de bibliothecis Patrum p. 238. sq. ac praeter alios *Gyrhardi Rodolphi* librum de libris canonicis, videlicet formatis, pacificis, commendaticis ac dimissoriis. Vide et Wowerium ad Sidonium p. 481.

CAPVT XXIII.

De luctu, funeribus, exsequiis, conseruandorum cadauerum ratione et monumentis sepulcralibus.

De *funerum et sepulchrae ritibus* generales scriptores. 1. De *funeribus et luctu Hebraeorum*, 2. *Graecorum, Persarum*. 3. *Romanorum*. 4. *Aegyptiorum, Germanorum et popularum septentrionalium*. 5. De *funeribus Christianorum*. 6. De *medicato funere et mumiis*. 7. De *linceis et vestibus sepulcralibus et de rebus quae defuncto vehuti secum asportanda permittebantur*. De *urnis feratilibus*. 8. De *pompa funebri, epulis, ludis, feriis sacrisque, coronis,*

rogis, lectis, fenebris, loculis et laudationibus fenebris. 9. De lucernis sepulchralibus, sepulchris, cryptis, catacumbis et monumentis sepulchralibus. 10.

I.

De funeribus et modo sepeliendi apud antiquos vniuerse, atque ita ut plurimum gentium rationem habere, non satis distincte tamen nec accurate satis egerunt. *Claud. Guichardus* de funeribus apud Romanos, Graecos et alias gentes veteres et recentiores, Italice primum Anno 1581. deinde etiam Gallice (vide Epistolas Marqu. Gudii p. 202.) *Muretus* scriptor Gallus in caerimoniis funebribus omnium gentium, ceremonias funebres de toutes les nations par le Sr. Muret. Paris. 1675. 12. qui liber recensetur in Ephemeridibus eruditorum Parisiensibus 1675. pag. 222. et in Actis Erudit. Anno 1683. pag. 334. *Franc. Rerrucius* in pompis funebribus omnium gentium, Veronae 1639. fol. cum figuris in aes incis. *Laurentius Beyerling* in Theatro vitae humanae, tit. *Cadaver et Sepultura*. *Lilius Gyraldus* vir doctissimus in lib. de sepulchrae ritibus, qui et seorsim produit et praemissus est sextae parti antiquitatum *Ioan. Jac. Boissardi*, et cum notis *Ioan. Faßi τὸν παναξιου* editus Helmst. in 4to et denique inter Gyraldi opera in Belgio nitide vulgata recusus Lugd. Bat. 1699. fol. B. *Ioan. Andr. Quenstedii* Liber de Sepultura veterum, initio separatim, deinde ad calcem eius Antiquitatum Ecclesiasticarum, denique tom. XI. thesaur. Antiquit. Graecar. Gronouii recusus. *Casper Caluor* libro 3. ritualis Ecclesiastici tomo 1. p. 798. sq. *Alexander ab Alexandro* lib. III. Genial. Dierum cap. 2. et 7. et lib. VI. cap. 14. ibique *Tyraquellus*; *Iosephi Laurentii* collectanea Alphabetico ordine digesta lib. 6. Polymathiae pag. 486. sq. et quae ex eadem Laurentii Polymathia III. 9. 13. 14. II. 47. 3. et 4. de funeribus antiquorum et funebribus ritibus ante et post rogum exhibentur tom. XI. Thes. Gronouiani, in quo etiam recusus occurrit *Ioan. Meursii* liber de funere, quemadmodum *Petri Morestelli*, Tornauensis Pompa feralis siue iusta funebria libris decem exposita habentur tomo XII. Thes. Graeuiani. *Benedictus Astronius* dissertatione XXII. sqq. in Thucydideim. *Paulus Aringhuet* in Romae subterranea praecipue c. 17. et 21. *Claudii Guichardi* Funerailles et diuerses

† Sepelire non de humatis tantum, sed etiam combustis et alio modo ex oculis humanae re motis cadaueribus dictum esse probat *Glabertus Cuperus* lib. 2. obseruati cap. 7. De pietate ethnicorum in curandis funebribus; aliquando etiam hostium *Petrus Feder Semestrium* lib. 2. c. 1. p. 10. sqq. et lib. 3. c. 13. p. 174. sqq. Sepulturam debere humanitati neque adeo denegandam esse hostibus pulchre docet *Grotius* II. 19. de iure belli et pacis. Naturae quippe maxime consentaneum est, in terram redeuntibus terram minime negari. Confer *Felicia Osii* notas ad *Albertinum Mustatum* p. 441. sqq. T. IX. parte 2. thesauri Italiae.

versas manieras d'ensevelir des Romains, Grecs et autres nations tant anciennes que modernes, Lugduni 1581. 4. *Carolus Bartholomaeus Piazza* del uso, mistero & antichita appresso diverse nazioni de' riti e ceremonie nell' esequie e funerali passati à secoli nostri Christiani, Romae 4. *Ellas Amati* Lettera dells costume di sepelire i morti, appo gli antichi, a se prima del V. Secolo i fedeli goduto avessero dentro le chiese i sepolcri? in eius epistolis italice editis Genuae 1714. 4. pag. 329. *Cornelii van Alhemade* Inleidinge tot het Ceremoniel en de Plegtigheyden der begraafensissen en der Wapenkunde, Delphis 1713. 8. B. R. Recherches sur la maniere d'inhumer des anciens, Pistavii 1739. 12. *Angeli Mariae Riccii* dissertatio de funaerum antiquorum ritibus, cadauerum combustione et sepultura, quae exstat vol. II. eius dissert. Homericae. p. 258. sqq. *Petri E. Lunge* dissertatio de vario sepeliendi ritu, Holmiae 1672. *Iusti Cellarii* de antiquo funeraeum ritu, Helmst. 1682. *Martini Aruidi Florini* de sepultura veterum, Aboae 1695. 8. *Io. Restelii* de sepulcris veterum, Vpsal. 1703. 8. *Christ. Conr. Friderici* de re funeraeum, Iense 1755. De *Ioan. Iac. Boissardi* Tractatione de funeraeum et modo sepeliendi apud antiquos vide Observ. Hallenses tomo IV. p. 15. *Thomasi Porcacchi* funeraeum antiqua, Italice edita lucem adspexerunt Venet. 1574. fol. *Francisci Pompey Iesuitae* Libitina siue de funeraeum epitome eruditionis, prodiit Lugduni 1659. 12. Confer Bibliothecam Latino-Hebraicam Imbonati p. 356. *Ioan. Guezebaque* diversités des ceremonies observées aux sepulchres anciennes, Diuione 1621. 4. *Io. Mauritius*, qui ex Romana Ecclesia ad Reformatam transiit, libro Belgice edito, quo promittit ius et vsum sepulcrorum ac sepulturae apud veteres ac recentes vñtatum exponere, tantum versatur in exagitantis Pontificiorum iniuriis, quibus in eorum, quos haereticos esse putant, cadauera et reliquias grassantur. Titulus libri Amstelod. 1714. 8. editi est: *Korte verhandling van het Recht en gebruyk der graven en begraffensissen, so der aloude als bedendaagsche volkern.* De superstitione plagarum caeli antiquitas apud varias gentes obseruatione in sepeliendis mortuis consule *Petri Zornii* dissertationem vol. III. Miscell. Lipsiens. nouor. p. 616. De Etruscorum funere agit *Ioannes Baptista Passeratius* dissertatione tertia parti tertiae Etrusci adiecta.

II. De funeraeum et lectu *Hebraeorum* praeter Interpretes S. Scripturae consulendus *B. Martini Geieri* liber singularis Lipsiae 1666. 12. editus et inter alia eius opuscula in 8. et denique etiam apud Belgas vna cum eius Commentariis ad nonnullos Scripturae libros, in folio recusus. *Schickardus* de iure regio Hebr. c. 6. *Coccius* ad Sanhedrin c. 6. *Maimonides* in Iad chafaka lib. XIV. c. 4. *Io. Gottlob Carpoznius* ad Goodwini Mosen et Aaronem p. 639. sqq. *Melchior Leydeckerus* XII. 10. sq. de Rep. Hebraeorum, *Ioan. Benedicti Carpozuii*
Vol., 2. D d d.

Corpuzoli nepotis de sepultura Iacobi Patriarchae, in parentis dissertationibus iunctim editis Lipsiae 1699. 4. p. 1670. sq. *Io. Hieronymus Sopranei*, Iesuita; in digressione de ritibus Hebraeorum in funere et de publico eorum privatoque lactu, quae Dauidi ipsius subiecta est Lugduni 1643. fol. *Augustinus Calmet* in diss. 1. praemissa Commentario in Ecclesiasticum; *Frid. Mulleri* (cuius specimen librorum de statuis Romanorum superiore capite laudatum et specimen Architecturae sacrae ex locis Exod. XXVI. 28. et XXXVI. 33. habemus) libri III. de sepulcris veterum Hebraeorum prodierunt Giesae 1664. 4. Idem argumentum praeter commentatores ad Codicem Talmudicum Bava Bavra illustravit singulari libro *Ioan. Nicolai* Amstel. 1709. 4. ita quidem ut et aliarum gentium sepulcra prioribus capitibus persequatur. *Io. Adolph. Mullerus* in dissertatione de Afae Regis pompa ferali, Witeb. 1716. *Leonb. Hofmannus* in dissert. de singulari Hebraeorum cura sepeliendi mortuos, Witeb. 1726. *Franc. Wochonius* in dissert. de templo cadaueribus Regum non inquinando; Witeb. 1732. De tumba Saluatoris, extant D. *Io. Andreae Schmidii* diss. Helmstad. 1703. et 1727. *Caroli Orstobii*; Witeb. 1696. *Abrab. Peschii*, Lipsiae 1673. *Gottfridi Thilonis*, Witeb. 1675. *C. F. Arnoldi*, ibid. 1695. *Ioan. Andr. Bellmanni*, Vpsal. 1703. 8. *Georg. Gutt. Kirchmaieri*, ibid. 1711. *Petri Zornii*, 1730. Vide et *Steph. le Moine* tomo 2. var. sacrar. p. 516. sq. et *Gottlob Frid. Seligmanni* programmata p. 147. sqq. In *Io. Henr. Hottingeri* Cippis Hebraeis, Heidelb. 1659. 12. pleraque parum fide digna tradi notatum est Contringio in dissertatione de Numis Hebraeorum. Praetereo quae de funeribus et lactu apud Iudaeos attigerunt *Menochius* lib. VIII. de Republ. Hebraeorum c. 5. sq. *Goodwinus* in Mose et Aarone, Lib. 6. c. 5. Incidere carnem propter mortuos prohibitum est *Leuit. XIX. 28. XXI. 5. Deut. XI. 1.* Vide praeter commentatores *Spencerum* de legibus Hebraeorum ritualibus II. 13, 14. *Ioan. Christoph. Wichmannshausen* dissert. de corpore scissuris figurisque non cruentando, Witeb. 1713. *I. I. Heersfordtii* de Charaxariis veterum, Hafn. 1722. *Io. Georg. Michaelis* de incifura super mortuos, Francof. ad Viadr. 1734. et *Getorum* lib. cit. c. 10. et 8. ubi simul differit de rasura interdicta, de qua etiam *Dassouius* de coma Hebraeorum, Witeb. 1695. Ab Hebraeis interdum combusta esse cadauera notat *Claudius Guichardus* lib. 3. c. 11. funeralium aliique, rectius negantibus aliis, quos laudat *Petrus Zornius* pag. 20. Bibliothecae antiquarioteketereae. De sepultura animalium Hebraeis visitata exstat dissertatio *Theodori Dassouii*, Witeb. 1697. De sepultura librorum sacrorum ad usum non amplius aptorum confer *Schudrium* in memorabilib. P. II. lib. VI. c. 39. §. 7. pag. 375. et *Petri Zornii* historiam Bibliorum ex Hebraeorum diebus festis et ieiuniis illustratam pag. 113. De ritu et processu funerum apud Iudaeos recentea

recentes vide eiusdem *Schudtii* memorabilia P. II. lib. VI. c. 37. Monumenta antiqua Iudaica Augustae Vindelicor. reperta illustravit *Matthias Fridericus Beckius*, Augustae Vindelicor. 1686. 8. cum appendice monumentorum quorundam Romanorum, veluti mastiffa operis *Velferiani* de antiquis monumentis Augustanis. De *Perfarum* funeribus *Briffon*. II. p. 350. sq. et I. p. 194. sq. vbi de funeribus *Rogum*. De eorundem *Perfarum* et aliorum populorum orientalium more, quo a canibus et auibus se post mortem vorari malunt, quam terra sepeliri *Anonymi* dissertatio inserta legitur tomo XII. historiae criticae *Reipubl. litterariae* p. 248. sqq.

III. De funeribus et *luctu* Graecorum vide, quae notata sunt viris doctis ad *Homeri Iliados* Ψ , et *Aeschylum* in *Choëphoris* (inferias facientibus siue ferentibus) tum *Ioanni Nicolai* libro de Graecorum *luctu* lugentiumque ritibus variis, excuso *Marpurgi Cattorum* 1696. 12. *Ioan. Pottoro* *Archaeol.* IV. 1-8. *Io. Nardio* in animaduersione de funeribus Atheniensium, subiecta *Lucretio* editionis in vsum *Dalchini* et *Car. Haer. Langio* de *luctu* Graecorum ex *Euripide*, observ. sacro, dissertat. quinta. *Paganini Gaudenzii* exercitatio de funere *Heroum*, in qua *Homeri*, *Virgillii*, *Statii*, *Silii* et *Nonni* exercitationes inter se conferuntur, existat ad calcem eius dissertat. de arcanis imperii euulgatis, *Florentiae* 1640. 4. *Dacursionem* meminere in funere herois *Virgilius* et *Statius*, neutiquam vero *Homerus* aut *Nonnus*. Illam a *Poenis* esse inuentam suspicatur *Gaudenzius* cap. 20. p. 100. De concussione armorum in funeribus *Ducum* et *Principum* *Barthius* ad *Statium* pag. 430. De more ad orientem vel occasum obuertos mortuos sepeliendi *Plutarch.* *Solone* pag. 83. De funebri pompa *Iliaca* ab *Apuleio* descripta et aliis funera *Aegyptiorum* spectantibus vide *Kircheri Obeliscum* pag. 433. et tom. 3. *Oedipi Aegyptiaci* pag. 425. sq. *Ioan. Conradum Dietericum* in *Antiquitatibus Biblicis* *Vet. Testament.* p. 144. sq. De *Septentrionalium* populorum sepeliendi ritibus *Iornandes* vbi funus *Attilae* describit, et *Stephanius* pag. 90. sq. ad *Saxonem* *Grammatic.* *Bartholin.* *Antiq. Danic.* p. 112, 273. *Andr. Olaus Rhyzelius* de sepultura veterum *Sueo-gothorum*, *Vpsal.* 1707. 8. *Christian. Nettelbladt* in dissertat. de variis mortuos sepeliendi modis apud *Suiones*, *Rostoch.* 1724. De veterum *Britannorum* sepultura et exequiis funeris vide appendicem ad *Alexandri Gordoni* *itinerarium septentrionale.* De *Germanis* *Cluuerus* lib. 1. cap. 53. *Hachenbergius*, *Keyserus*, *Ioan. Godofr. Bauerus* in *Progr. de moribus veterum Germanorum circa funera*, quod subiectum est *Eius* orationi parentali *Car. Ottoni Rechenbergio* dicta, *Lipsiae* 1751. 4. De funeribus *Turcarum* *Angeli Geropoldi* *Epistola* in *Museo Mineruae Venetae* tom. 1. p. 151. sq.

IV. De funeribus et Inſtu Romanorum præ ceteris diligenter et accurate libris IV. agit *Ioannes Kirchmannius*, Hamburgi 1605. 4. et Lubecæ 1625. 8. ut alias editiones omittam. Cui addendus est *Henricus Noris* in Cenotaphiis Pisanis, dissertatione tertia. *Paganinus Gaudentius* in exercitatione de funere Caesarum, Florentiis 1640. 4. *Franciscus Boncius* in oratione de funere antiquorum Romanorum, pag. 405. sqq. eiusdem orationum. *Theodorus Gorallus*, siue qui sub hoc nomine latet *Ioan. Clericus* in notis ad Elegiam 1. Pedonis Albinouani, *Claudius Dausquius* ad Silium Italicum Libro XIII. versu 470. sq. *Iacobus Gutherius* de iure Manium libris 3. quibus ritus, mores et leges priscei funeris explicantur, Paris. 1615. Lips. 1671. 8. et Tomo XII. Thesauri Antiquitatum Romanarum, in quo præterea occurrit Io. Petri Bessorii² descriptio sepulcri Nasoniorum, a Petro Sancto Bartolo in aes incisi. *Fabiani Torreri* dissertatio de sepultura Romanorum, Vpsal. 1728. 8. et liber gallicus: *Explication de divers Monumens, qui ont rapport à la Religion des anciens peuples*, pag. 1. sqq. Varia etiam habet *Christ. Henr. Trozcius* libro de memoria propagata cap. 6, 7, 8. Ceterum ut antiquissimi Graecorum contra posteriorem gentis suae morem cadauera mortuorum flammis, Homero teste, absumpserunt, sic contra Romani vetustissimi corpora intacta flammis terrae mandauerunt, eundemque morem a quibusdam etiam post seruatum notat O. Ferrarius II. 21. electorum, vbi de eo, quo pacto crematorum cineres in urnam condi et a fauilla rogi separati potuerint. Quod lintei asbestrope, quo corpus inuolutum erat, fieri quam optime potuit. Confer *Ioan. Ciampini* dissertationem epistolarem de incombustibili lino, siue lapide amiantho eiusque filandi modo Romae 1691. et quae de Asbesto A. 1720. iterum reperto in Siberia, et Marco Veneto iam lib. 1. cap. 47. memorato narrantur in Nouis litterariis Lipsiensibus A. 1729. p. 329. sqq. Adde *Philippum Bonannum* in museo Kircheriano pag. 87. vbi memorat Anno 1702. repertam esse urnam, in qua cineres inclusi fuerunt panno ex lino asbestino. De more comburendi mortuorum cadauera confer *Mezeriacum* ad *Ouidium* T. 1. pag. 191. sqq. De crematione cadauerum veteribus Germanis populisque septentrionalibus visitata confer *Procopium* in historia Goth. pag. 256. edit. Gronæ. *Bartholinum* antiquit. Danic. p. 112. et 273. sq. *Cluuerium* Germ. antiq. 1. 59. et *Godofr. Schützium* de Germ. gentiliam victimis humanis pag. 90. sq. De officio consule *Frano. Antonii Zachariae* dissertationem, quae secunda est volum. primæ commentar. societatis columbariae Florentinae. Aegyptij corpora defunctorum neutiquam cremarunt, vnde *Cambyſes* a cadauere *Amasis* Regis Agypt.

pridem

² Rom. Italice 1680. fol. et Latine Tomo XII. Graev. ac Belgice ad calcem *Francisci Deseigni* descriptionem veteris et nouae Romae, Amstelod. 1704. fol.

ipsum defuncti pœne, grauiusq; funere possessu existimatur, si illud refossum verberibus et omni contumelia adflectum denique traderet flammis, ut narrat Diodorus Siculus p. 249. excerpti Peiresc. De ritu collocandi cadueris Lipsius lib. 1. delect. cap. 6. De vario ignorum et plantarum vili in funebus vide G. A. Langguth antiquitates plantarum ferulium apud Graecos et Romanos, Lipsiae 1738.

V. In primis vero *Christiani*, 3 quo certam suam de resurrectione spera testarentur, magnam funerum rationem habuere et ab cremandis cadueribus, arque ostentandis Aegyptiorum more cadueribus medicatis abstinerunt: illamque circa funera curam inter causas incrementi religionis nostrae ponit Iulianus Imperator Epist. 49. De ritibus sepulcralibus Christianorum veterum praeter *Iac. Gretserum* 4 in libris tribus de Christianorum funere, Ingolstadt. 1611. 4. et T. V. eius Operum iunctim editorum Ratisbonae 1735. fol. p. 79. sqq. et *Onuphrium* in libello de ritu sepeliendi mortuos apud veteres Christianos et de eorum coemeteriis (ad vulgum Flaminiae de vitis Pontificum et separatim eum praefat. Ioan. Georg. Ioschii, Lipsiae 1717. 4.) *Io. Ernestum Franzonium* Viza Lunenburgicum libris VI. de funeribus veterum Christianorum Helmsted. 1709. 8. cum praefatione Rev. Abbatis D. Ioan. Fabricii, qui *Ioannis Sauberti* collectanea MSS. sed valde imperfecta de hoc argumento communicasse se cum eo profitetur, et *Hugonem Menardum* ad Sacramentarium Gregorii M. p. 262. sq. *B. Bebellum* Sacc. IV. tom. 2. pag. 991. sq. praecipue consulendus venit *Herr. Spaldamus* in Coemeteriis sacris, sive opere in 4. libros distincto et Parisiis 1638. 4. edito, in quo de ritibus sepulturae tum apud Iudaeos et Graecos, tum maxime apud Christianos differit, et sepulturam publicam rem facram esse nec concedendam haereticis, impiis, aut maleficis prolixè disputat. *Paulus Aringhus*, *Antoniusque Hofius*, in opere luculento, Romae 1651. et Parisiis 1649. fol. edito, quod Romam subterraneam inscripserunt. *Iosephus Binghamus* origina. ecclesiastic. lib. 23. et *Ioan. Nicolai* in libello de luctu Christianorum, sive de ritibus ad sepulturam pertinentibus, nunc primum edito ex bibliotheca Sigoberti Hauercampi, Lugd. Bat. 1739. 8. Vide etiam *Franc. Martini Samuelium* de sepulcris Christianis, Taurini 1678. 4. *Casp. Burthii* Adversaria p. 3015. *Isid. Pearsonium* in Symbolura Apostol. p. 397. sq. edit. Latinae, et D. *Ioachimian Hildebrandum* in Veteris Ecclesiae, Marty-

Ddd 3

rum

3 Lactantius Div. instit. VI. 12. Non patiemur figuram et signum Dei feris ac volucribus in praedam fieri, sed redigimus id, sicut, quod artum est, Nollems igitur cum Dumontio T. IV. minoris Gallico editi p. 35. hoc imbecillitati et vanitati adscribere.

4 Vide du Pin, T. 17. biblioth. Ecclesiast. p. 177. sqq.

rum in primis et SS. Patrum ite bene moriendi, sine praeiudicio attribundis
 et de morientium virtutibus Helmstedii 1661. et 1719. De more intra tem-
 pla, et fidelium cadavera humandi vide V. C. Ludwici Antonii Muratorii diss.
 XVII. ad Paulinum p. 285; ⁶ sq. tom. 1. anecdoron. Bibl. Ambrosianae. et Nic.
 Hieron. Gundlingii *Observat. selectas* Halae Sax. 1727. 8. editas tom. 1. Ob-
 servat. 8. quae est de origine sepulcrorum in templis. Id. Doughticum in An-
 lectis sacris ad Ez. XLIII. 7. Tho. Crenium *Animadvers. Philolog.* tom. 2.
 p. 155. sq. Lindobrogium ad *Leges antiquas* p. 1440. Aegyptios solitos in
 templis sepelire quos diuinis postea honoribus affectum ibant, notat Daniel
 Heinsius p. 141. ad Maximam Tyriam. In templo Apostolorum CPoli, so-
 lus Imperatores et Patriarchas sepeliri fas esse notant, Valesius in notis ad
 Sozom. IX. 2. et Bandurius in *Imperio Orientali* p. 278. Beatus Rhenanus in
 praefat. ad Liturgiam Chrysostomi: *Olim Episcopi, Sacerdotes et Principes, au-
 ctiores structurae, tantum intra templorum muros sepeliebantur, hodie eo ventum
 est, ut quilibet cerdo in medio basilicae velit humari, ut aedes sacrae Christiano-
 rum, quas mundas esse conueniebat, polyandria fiat et aduocatum receptacula.*
 De desiderio Christianorum prope memorias et reliquias martyrum sepul-
 cram consequendi, ut eorum meritis adiuuarentur, vide Iulianum Toletanum
 lib. 1. *Prognosticon* c. 20. T. XII. *Biblioth. Patrum* p. 596. et Rosweidum ad
 Paulinum pag. 846. sq. Contra morem sepeliendi in templis disputat auctor
 scripti Anglice editi Londini 1726. 4. *Churches no charnel-house*. De trans-
 latione sanctorum mortuorum videndus Onuphrius de ritu sepeliendi cap. 15.
 De more extra urbem sepeliendi, apud Iudaeos, Graecos, Romanos, Kirch-
 mannus de *funeribus Rom.* II. 20. sq. Io. Voisin *Theolog. Iudaic.* p. 84. sq.
 Chifletius in expositione inscriptionis Geminiae, *Matria sacrorum* p. 25, lu-
 lio Caesari concessum est. *ταύτων ἐν τῷ ναυακείῳ κοιμῶσθαι*. Dio lib. XLIV.
 pag. 385. De more personas honoratiores sub montibus altis vel in ipsis
 montibus sepeliendi agit *Angelus Zauorrenus* in dissertatione de antiqua sepul-
 crali inscriptione, Neapoli 1743. 8. De Sicyonijs Plutarchus *Arato*, p. 1047.
 De Turcis Tho. Smithus *Epist.* 2. de moribus Turcarum p. 56. et in notitia
 CPoleos pag. 108. *Quot diebus iudaeis celebratus*, Benedictini ad Ambrosium
 tomo 2. p. 1197. sq. Menardus ad *Concordiam Regular.* Conclerius ad *Const.*
 Apostol. etc. *ἑν τῷ ναυακείῳ*. Niceph. Gregoras XII. 2. p. 358. Cum psal-
 mis et hymnis deducta cadavera. Vide Carol. Sam. Senffii *dissertat. de cap-
 tionibus funebribus veterum*, Lips. 1689. et Rosweidum p. 791. vbi et de more
 cadavera

⁵ Hunc ritum ab ethnicis, qui mortuorum ossa in sacris lucis conderent, repeten-
 dum esse censet God. Schützelius ad Keyfleri itinerum partem I. p. 226.

⁶ Excerpta habes in Neocori bibliotheca libror. nouorum A. 1699. p. 621. sq.

cadavera inter obducenda. De praefato vide Petrum Morestem pompu-
 ferat. lib. II. cap. 29. Jac. Gutherium de iure manium lib. I. c. 14. Io. Meur-
 sium de funer. c. 18. Laur. Bogerum vol. I. thesaur. Brandenb. p. 151. Hiero-
 nymi Baruffaldi dissertationem ad illustrationem vras sepulchralis Fl. Quar-
 tillae praefate; quae cum Iosephi Lanzoni adversaria de iustu mortuali votes-
 rum prodit Ferrariae 1773. et modica est T. III. thesauri Sallengriani. Me-
 morias Tranolitanas A. 1730. p. 141. sqq. Globale de letterati d' Italia T. XVI.
 p. 395. Dissertation sur les Pleureuses d' Antiquité par Mr. Aubert, in Re-
 cueil des pieces fugitives de Mr. Archimbaud, T. 4. p. 99. sqq. Hugon Menar-
 dum ad Poenitentiae Romanum Tomo XIV. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 933.
 vbi etiam de more lamendi genas, vel ante rogam sanguinem gladiatorum
 vel caputrum effundendi. De Praefatorum usu apud Christianos, Menardus
 p. 257. sq. ad Gregorii sacramentar. et Sam. Bainage ad A. C. 37. num. 19. vbi
 et alia de Christianorum funeribus. De Copiatis siue libitiniariis clericis fu-
 nera componentibus, Gothofredus ad Cod. Theodof. tomo 5. p. 5. Cangius
 in glossar. Vedelius et alii ad Epistolam Ignatio suppositam ad Antiochenos.
 De Muhamedanorum funeribus et aegrorum atque agonizantium visitatione
 Alberus Bobouius ad calcem itineris Abrahami Perizol. cum notis Tho. Hy-
 dei pag. 17. sq.

VII. De medicato funere siue variis rationibus corpora defunctorum
 condiendi, atque a corruptione et putredine conservandi, tum de Aegyptio-
 rum *ταρχύουσι*, de qua Herodotus II. 86. sqq. ac de *Mumiis* ita dictis ab Ara-
 bico vocabulo *Mum*, quod ceram significat, (vt notat Tho. Gatakerus p. 175.
 ad M. Antoninum, et Engelbertus Kaempferus in antiquitatibus exoticis p. 517.
 vbi liquorem illum mirae virtutis ad condienda cadavera aptissimum descri-
 bit: et Cornelius le Brun itinere in Persiam p. 231. edit. Gallicae) consules,
 vbi lubebit, Athanasium Kircherum in sphinge mystagoga, siue diatribe hie-
 roglyphica de Mumiis, Amstelod. 1676. fol. et Tomo 3. Oedipi, syntagmate
 13. et syntagmate 16. vbi de Penatibus, Laribus et Serapibus, qui et ipsi ni-
 hil aliud erant quam cadavera Aegyptiorum medicata; vide p. 478. *Ioachi-
 mum Strippium* in consensu celebriorum Medicorum, Historicorum et Phi-
 losophorum super exoticis aliquot medicamentis, Mumia eique cognatis, Fran-
 cof. 1674. 4. *Gabrielem Clauderum* in methodo bassamandi corpora humana,
 Altenburgi 1679. 4. *Ioannem Graunum* in descriptione Pyramidum Aegypti,
 in tomo primo collectionis itinerum Theuenotianae, (quae tribus volumini-
 bus prodit in folio.) *Olat Wormii* museum p. 30. sq. *Giornale d' Italia* T. 6.
 p. 172.

* Gracis *μυρολογίου*. Naeniae Balsamoni ad canon. 106. Carthaginicae *μυρολογίου*,
 querulae nugationes.

p. 172. ex Thomas Aeghisi episcopi ad Aegyptum, Vallisnicum, vbi de ingenioso modo fasciis cadauer illigendi. *Philippus Boussni* in museo Kircheriano p. 245. sq. Voyage de *Genelli Careri* T. 1. p. 113. *R. Ainsworth* in monumentis Kempianis p. 3. sqq. *London. Rencherium*, des embauemens selon les anciens et modernes, Paris. 1695. 12. *Rocchani* in descriptione Aegypti L. 5. c. 5. p. 230. edit. Anglic. vbi fassus agit de modo preparandi funera medicata. *Thomas Greenhill vespoudeias*, sine de arte condiendi cadauera. Anglice Londini 1705. 4. *Patrum Bellonum* Lib. 2. observ. c. 47. et in libris tribus de admirabili operum antiquorum et rerum suspiciendarum praestantia, de medicato funere siue de cadauere condito, et lugubri defunctorum euulsiōne, nec non de medicamentis conseruandi cadaueris vim obuenientibus, Paris. 1553. 4. et. tomo VIII. Thesauri Gronouiani: *Iosephi Lenzoni*, Medici Ferrarientis, de pollinctura et balsamatione apud veteres, et recentium variis balsamandi cadauera modis, Ferrariae 1693. et Genueae 1696. 12. *Andream Gryphium* in Mumiiis Vratislauenlibus, Vratislauenae 1662. 12. *Frid. Theophil. Ketnerum* in diatriba de Mumiiis Aegyptiacis, Lipsiae 1694. 4. auctiore ibid. 1703. 8. *Conyersi Middletonium* in descriptione Mumiae Cantabrigiensi, pag. 251. sqq. eius Monumentor. German. eruditae antiquitatis. *Melchior. Sebizii* disput. de conditura s. balsamatione cadauerum humanorum, Argentor. 1699. *Caylium* de ratione condiendi cadauera humana Tom. 23. histor. acad. Inscriptionum p. 119. sqq. edit. Parisiensis; et ex ea Germanice in dem Nemeßen aus der auct. nuntigen Gelehrsamkeit 1759. p. 762. *Io. Baptistam Portam* lib. IV. Magiae natural. c. 15. *Georg. Wolfgangum Wedelium* celeberrimum Ienensium Aesculapium decade 3. diss. 6. et 7. vbi de balsamatione tum aliorum corporum tum Christi, de qua etiam in manibus est MSta Hermanni Conringii exercitatio. Methodum Kerckeringianum balsamandi siue condiendi cadauera breuiter exponit personatus Vignolius Maruilius tomo 1. Miscell. p. 288. sq. De methodo Billiana, et altera Gabrielis Clauderi exstat *Tobiae Andreae* epistola, Amstelod. 1682. 12. conf. Acta Eruditor. A. 1683. p. 270. De tertia Daglii per spiritum vide Miscellanea Berolinensia T. 1. p. 150. Mumiam Aegyptiacam ita describit *Io. Bodinus* in colloquio inedito Heptaplo mere, quod sit cadauer amomo, cardamomo, sale, aceto, melle, myrrha, aloë, nardo, castia, resina siue bitumine (adde Diodorum Sic. XIX. T. 2. p. 735.) ceterisque id genus venis a putredine vindicantibus conditum ac maceratum. Cutem reperit inauratam, aurum enim cadauera, uti ligna quoque et metalla et alia a corruptione seruat: carnem cum cute flavescentem ac fuscam ea duritie ac hypostasi, qua Saccharum

† S. Augustin. serm. 220. de diuersis. Tomo 1. supplem. pag. 336. Aegyptii morem habent ficcare corpora et quasi aenea reddere, Gabbaras ea vocant.

rum veter. Cretensium: Insuper visceribus excuteratis, siciffima, cadaver plane inodorum pro nimia siccitate, in cordis sede imaginem lapideam insculptam nomine Iffidis, cadaver obvolutum corio bubulo, sub corio denique innumerabiles fascias densissimis lini replicationibus singulis, singulis adiunctas nec ulla sui parte detritas. Adde his Gabrielis Clauderi methodum balsamandi corpora humana, Altenb. 1674. et Andr. Rivini exercitationem Liphac editam de pollinctura, et balsamatione. De more condiendi corpora defunctorum in insula Teneriffa agit Odoardus Dapperus in descriptione insularum Africanarum p. 81. De Aethiopia more Herodotus III. 24. De siccatione corporum per vitriolum Bibliothec. Anglic. T. 13. p. 175. De corporibus incorruptis servatis siue naturali artificio siue per miraculum Raynaudus tom. XIII. Opp. et Thomas Bartholinus centur. I. histor. 62. De ritu vngendi cadaveris Octavius Ferrarius II. 22. elector. vbi inter alia notat Lazari corpus foetens memorari Io. XI. 39. quia non condiebant Iudaei cadavera, vt Aegyptiis in more positum, sed tantum vngebant. De Iudaeorum vntione diuersa a balsamatione Aegyptiorum vide Zornii bibliothecam antiquario, exegetic. p. 21. Ceterum confer quae de vntione mortuorum B. Bebelius Antiquitat. Escl. Saec. IV. tom. 2. pag. 916. et Io. Verwey dissert. de vntione Genrilium: et de more condiendi cadavera in cera et melle, viri docti ad Plinium. Etiam Aristobuli Iudaeorum Regis cadaver melle conditum memorat Syncellus pag. 301. et Iosephus XIV. 7. 4. De more lauandi cadavera, interpretes ad Actor. IX. 37. et Cornelius Adams in, exercitationibus exegeticis p. 257.

VIII. De fasciis sepulcralibus mortuorumque inuolutione Io. Nardius ad Lucretium pag. 646. sq. vbi de Aegyptiorum funeribus. Thomas Alghisius tom. sexto diarii itatici: (Giornal d'Italia) pag. 171. sqq. Octav. Ferrarius elect. II. 20. Gisbertus Cuperus II. 9. obseruat. Io. Iac. Chiffletius 9. in Crisi Historica de iuxtae sepulchris Christi Seruatoris. Antwerp. 1624. 4. et Rev. Salom. Deylingius parte 3. Obseruat. sacra p. 275. sq. De more terram mortuis iniiciendi, Salmasius Obseruat. ad ius Atticum p. 563. De vestiendi ritu Kirchmannus lib. 1. de funeribus Rom. cap. 10. Guther. de iure manium lib. 1. cap. 16. Morestellum lib. cit. l. 16. qui II. 30. obseruat. funera interdum sicata fuisse et larvata. Addatur Nicolaus de luctu Graecorum c. 6. §. 6. Ideo de Hebraeorum vestibus funeribus agit in libro de sepulchris Hebraeorum p. 263. de quibus etiam Geierus lib. cit. p. 58. De Christianorum Binghamus origin. ecclesiastic. lib. 23. c. 3. §. 4. Aringhus Romae subterraneae lib. 1. c. 24. Casalius de ritibus veter. Christianorum. cap. 66. Cum mortuis sepulta quibus

9 Du Pin T. 17. p. 271. sq.
Vol. 2.

bus vini ioculis delectabantur, de quo ad Vitruvium IV. 1. etiam pecuniarum cum mortuis sepulchra observat Stephanus ad Saxonem Grammaticum p. 96. Confer quae viri docti ad Suidam in *δωδώνη*. Jac. Thomasi *τῶν μανασίων* Programma LVII. M. Christiani Ehrenfried Seifferti diatribam de numis in defunctorum ore repertis, Dresdae 1712. 8. et Wilh. Iusti Christ. Chrylandri commendationem de navio Charontis, Helmstädtii 1745. Apud Hebraeos etiam ex supellectile quaedam cum mortuis sunt sepulta, in Regum vero funeribus combusta: vide Mülleri dissertat. supra citatam de Aesae Reg. pompa ferali, Geierum lib. cit. c. 6. §. 7. Schickardum de iure regio Hebraeor. p. 420. qui pag. 437. eorum equos, mulos etc. enervatos, viduas autem nemini in matrimonium concessas esse annotavit. Apud varios populos, et veteres imprimis Germanos non solum arma, pecunia aliaeque res pretiosae et equi, sed etiam serui, immo vxores simul sepeliebantur et concremabantur. Vide Nicolai de sepulcr. Hebraeor. p. 60. sqq. et 99. et de Iustu Graecor. cap. 13. §. 7. Quenstedium de veter. sepultura c. 7. et 14. Gutherium l. c. II. 32. Morestemum l. c. VII. 2. Keysetum antiq. septentrional. p. 115, 146. sqq. 163, 168. Bartholinum antiq. Danic. lib. 2. c. 8. sqq. Rothium de Solduriis §. 11, 15, 20. sq. De aliis rebus ac libris quos cum mortuis sepelire inhumareque quibusdam placuit, vide triplicem Bibliothecam mortuorum quam Germanice A. 1704. vulgavit Rev. D. Georgius Henricus Goezius, in quarum altera pag. 40. sq. Epistola eiusdem argumenti scripta legitur a Paulo Christiano Hillfchero, Pastore Dresdensium meritissimo. Vide etiam sis Sam. Frid. Lauterbachium in vita Valerii Herbergeri p. 179. sq. Rüdbeckii Atlanticam T. 1. p. 183. 652. sq. Wormii monumenta Danica p. 50. Bartholini antiquitates Danicas lib. 2. cap. 9. et 10. Noua litteraria maris Balthici A. 1699. p. 88, 93, 222, 372. De vasis feralibus vel vitreis, quibus lacrymae fuerunt exceptae cum opobalsamo vel aqua benedicta vide Philippi Bonatni museum Kircherianum p. 115. et Ioh. Jac. Chiffletum in lacrymis puiseo ritu fuis in exequiis Archiducis Alberti, Antwerpiae 1621. 4. De lecytho siue vredo defunctis appposito Tristanius 1. p. 288.

De *urnis* feralibus, ¹⁰ quantum hodieque magnus numerus variis in locis effoditur, videndus Sponius in Miscellaneis p. 287. Aringhus in Roma subterranea, Tho. Browni in *Hypogrotaphia* siue singulari libro de *urnis* Norfolcensibus, Anglice edito Lond. 1658. 8. Jac. a Mellen Ecclesiastes Lubecensis celeberrimus, in historia *urnae* Sarmaticae A. 1674. repertae 4. Gothelf Treuterus in diatriba Germanice edita von den Todtenopfen, Norimb. 1688. 4.

Io.

¹⁰ Scriptores de hoc argumento distinctius notati in praefatione ad Andreae Alberti Rhodii *Eimbrischholsteinsche Antiquitäten Remarques*, Hamb. 1720. 4.

In Dan. Maion in *Insuetudines Cimbricae* cap. 22. sq. *Tomarii dialogi* A. 1695. p. 217. sq. ubi de urnulis illis sub quibus populi sepulchrales condere illas soliti sunt: Henelius *Sæsiographia* tom. I. p. 371. sq.; G. Agricola VII. 22. de natura fossilium. Philippus Bonanni in *Museo Kircheriano class. terris*. Valentin. Alberti in *dissertat. de vrnis feralibus*, Lipsiæ 1688. Olava Cellius in *dissertat. de vrnis veterum sepulchralibus*, Vpsal. 1706. 2. La. Aione *dissertation sur une Urne antique, in memoris Tremoltinis* A. 1728. mens. Nov. pag. 2021. sqq. Hieronym. Franc. Zanetti in *disquisitione* U. de vrnis Constatona, Venetijs. 1752. 4. Georg. Læzelius in *Beschreibung der Römischen Todtentöpfe und anderer heidnischen Leichengefäße*, Spira Neumetum 1749. 4. Ioach. Harwic. Müllerus in *Verfuch einer Abhandlung von den Urnen der alten deutschen und nordischen Völker*, Altonæ 1756. 8. Christianus Szeffius *Lignicensis* in *Epistola ad Mich. Iosephum Fibigerum de vrnis in Silesia Lignicensis atque Pilgrimsdorfensibus*, Lipsiæ 1704. 4. Sigism. Saemlerus in *epistola de antiquitatibus quibusdam Germanicis in nouem Bänden der schönen Künste und Wissenschaften* vol. VI. p. 375. et in *ulteriori illustratione vrnarum sepulchralium suenicarum in Silesia repertarum* vol. VII. *mund. diarj* B. 73. De Lusaticis Godofr. Hechtius in *miscellaneis Lipsiensibus* Tom. VII. p. 150. sqq.; De Sæhyfianis, Noua litterarum Hamb. 1709. p. 323. sq. De Mogunianis Io. Cræf. Heigelius A. 1698. De Arnstadiensibus Io. Christoph. Olearius *lep.* 1701. 4. De Mimigardicis in Westphalia, Iodocus Hermannus Nanningh. in *sepulchro gentili*, Francof. 1714. 4. ubi etiam de lapidibus veterum sepulchralibus. De Coberinis Valentin. Ern. Eugenius Gohausen in *dissertatione adiecta tomo secundo epistolæ amœbearum* Iod. Herm. Nanninghii *et* Ioan. Henr. Gohausen. De vrnis sepulchralibus ex armis lapideis veterum Gattorum Io. Henr. Schminckii *dissertatio* prodit Marb. 1716. recusa Lipsiæ 1744. De ollis fossilibus in maiori Polonia cum vrnis sepulchralibus haud confundendis vide *Acta Eruditor.* 1722. p. 11. De vrnis Anglicis præter Thomam Broderi paullo ante laudatum regis Io. Woodwardus in *epistola edita Oxonii* 1712. 8. *An account of some Roman urns, and other Antiquities, lately digg'd up near Bishop's Gate*. Guilielmus Cambdenus in *Britannia* ubi de *Middelfexia, Wecury* in *prisicis monumentis funebribus* (*ancient funeral monuments*) p. 315. De vrnis Abasirensibus in Aegypto, non procul magna Cairo, quibus litterae hieroglyphicae inscriptae sunt, vide *Paulli Lucas iter tertium* A. 1720. Gallice editum p. 346. Vrnas, in quibus cineres autum, quas adorabant Aegyptii, seruari essent, obseruatas sibi esse memorat *Gemellus Carexi T.* itinervis Gallice ex Italico verſu p. 114. adde *romana secundum sub finem.* Tabunt præ-

creta hoc argumentum Matthias Zimmermanus in *Horologio*, voce *Frab*, alique laudat in collectione euse sub titulo *intelectuatum epistolarum Germaniae prodit* (ausgefängene Briefe) P. II. p. 879. Ab vniuersis videtur columbinorum instar dispositis sepulcra familiarum dicebantur columbaria. Vide *Ant. Franc. Gorii* descriptionem monumenti siue Columbarii libertorum et sacerdotum *Liniae Augustae et Caesarii*, recusatam T. III. supplementor. *Poleni* p. 1. Adde *Iac. Sponii* *Miscellanea eruditae antiquitatis* sect. II.

IX. Exequiae faneris proprie dicebatur sepulcri iam complicatis valis per seram oclusio. Vide *Io. Iacobum Chiffetium* de exequiarum rita ad titulum sepulcralem *Geminiae matris sacerdotum*, *Antwerp. 1634. 4.* Solet tamen illud vocabulum etiam poni de vniuersa deductione et pompa faneris atque elatione, de qua praeter eundem *Chiffetium Kirchmannus* libro 2. et quotquot de funeribus antiquorum scripsere. Sicuti autem mos facinorosos extra ciuitatem afficere supplicio de quo *Lipsius* p. 98. ad *Tacitum*, et *Valesius* ad *Ammiani* XXVIII. 4. p. 527. et *viri docti* ad *Hebr.* XIII. 12. ita solebant etiam coemeteria et sepulcra defunctorum vel loca in quibus cadauera exurebantur non esse intra ciuitates sed extra illas, communi vstrum aliarum gentium tum *Hebraeorum*, *Graecorum* et *Romanorum*. Vide *Grotium* ad *Luc.* VII. 12. 16. *Doughtieii* *Analecta sacra* ad *Ezech.* XLIII. 10. *Luc.* VII. 20. *Kirchmannum* de funeribus *Romanorum* II. 20. sq. *Io. Voisin* *theol. iudaicae* p. 84. *Chiffetium* in expositione inscriptionis *Geminiae matris sacerdotum* p. 25. sq. *Christ. Godoff. Hoffmanni* *dissert. de coemeteriis ex verbis tollendis*, *Francof. ad Viadr.* 1729. et *Georg. Dan. Cosehwarzi* de noxis ex sepultura in templis facta *Obenhdis*, *Halsae* 1729.

De Epulo ferati siue filicernio (*νεπιθερνων* *Athen.* VIII. pag. 3. 44. IX. p. 404.) vide *Dionem Cassium* p. 253. *Lipsum* et *Taciti* VI. *Annalium*. *Kirchmannum*

¹² *Seruius* ad *Aeneid.* XI. p. 1573. Apud *Romanos* moris fuit ut nocte efferruntur ad funalia, unde etiam funus dictum est, quia in religiosa ciuitate cauebant, ne aut magistratibus occurrerent aut sacerdotibus, quorum oculos nolebant alieno funere violari. Inde etiam, qui funeri praecerant, a vespera primum *vesperones*, deinde *vespillones* dicti videntur. Et magis moris *Romani*, ut impuberes noctu efferrantur ad faces, ne funere immatures *sepulchris* domus funestarentur, quod praecipue accidebat in eorum, qui in magistratu erant, filii.

¹³ *Coemeterium* apud *Cretenses* olim dictum fuit hospitium destinatum peregrinis, ut in eo formam caperent, ut ex *Dionade* apud *Athenaeum* lib. IV. notauit *Petrus Victorius* VIII. 2. var. lectionum, vbi ait *Christianos* inde ansam cepisse coemeteria appellare loca, in quibus suos conderent mortuos. Adde *Suicari thesaurum* voce *νεπιθερνων*. In coemeteriis sacrae peractae *synaxes* *Aringhus* lib. 1. c. 31. *Romae* *subterraneae*. LX. coemeteria fuerunt *Romae*, idem *Aringhus* II. 2. Qui etiam de *Christianorum* coemeteriis libro primo, et de *Iudaeorum*, quod *Romae* fuit, coemeterio II. 23. agit.

manum IV. 3. sqq. de funer. Romanorum. Bertorii Vrsati monumenta Patavica p. 122. sqq. Pessellii Aduersaria sacra lib. 1. cap. 12. Iani Guilielemi Verisimilia IH. 8. Struëkii antiquitates coniuales I. 25. Gabr. Marquarti dissertationes binas Lipsiae, totidemque Wolfgangi Casparis Troppanegeri, Witebergae 1720. editas; Mich. Christ. Hanouii dissertationem Gedani 1728. euulgarant; et quae ad fragmentum marmoris Nemausini notata sunt in calce Sorberianorum. De epulis ferilibus Hebraeorum Sopranes in libro ante laudato; de Christianorum Nicolai de luctu Christianor. cap. 23. De Germanorum Georg. Henr. Ayrenus in disquisit. de Dadsisa veterum Germanorum; quae exstat vol. IV. Actor. societatis latinae Ienensis pag. 134. De conuiuio in memoriam defunctorum meminit Humbertus de Romanis lib. 2. de eruditione concionatorum cap. 100. Tomo XXV. biblioth. Patrum Lugdun. pag. 567. Orationes funebres in patria sua nullas fuisse testatur Dionysius Halicarnasæus lib. V. Antiquitatum Rom. Quemadmodum nec apud Hispanos neque in hac nostra ciuitate Hamburgensi vix eorum obtinuit. Ceterum apud Romanos nihil illis frequentius, quanquam illas saepe fabulosas fuisse atque inde historiam rerum fictam mendosiorē iam Cicero questus est in Brutō cap. 16. Confer Zenobium Centuria 5. prouerbio 28. Aegyptios quoque eundem morem mortuos Laudatione funebri prosequendi habuisse docet Ioan. Marshamus in canone chronico p. 273. vt adeo fallatur Mortuus Vayerus, qui tōmō XIV. p. 69. a Romanis hunc morem reperiunt esse existimat. De quibus vide et Plinium lib. 8. epist. 12. Quinsilianam Burmanni III. 7. p. 265. sq. Prider. Andr. Halbaueri historiam laudationum funebrium, praemissam decentis parentationibus editis germanice Ienae 1724. 8. Iusti Christoph. Boehmeri, Prof. Helmstad. exercitationem de orationibus parentalibus, tertium et auctiorem editam Helmstad. 1715. 4. et Caroli Sam. Senni dissertat. de concionibus funebribus veterum, Lips. 1689. De funebribus siue ferilibus ludis Augustinus lib. 8. de ciuitate DEI c. 26. De Peris denecalibus, nouendiali sacrificio Vossius libro 1. de idololatriis cap. XI. De more mortuos ad sepulturam prosequendi cantu ac naeniis, Macrobius lib. 2. in Somnium Scipionis c. 3. et ex Christianis Procopius H. 23. de bello Persico p. 146. Chrysostomus homilia quarta in Epistolam ad Hebraeos, Hieronymus in Epitaphio Paullae, Lindebrogiius p. 1477. ad Codicem Legum antiquarum. Tiber. Hemsterhusius ad Lucianum T. 1. p. 319. Baruffaldus de Praeficiis cap. IX. Casalius de ritibus

Ecc 3

¹⁴ De more hymnis prosequendi funera notum est testimonium Victoris lib. 1. de persecutione Vandalica c. 5. *Quis vero sustineat atque possit sine lacrymis recordari, dum praeciperes (Gensericus) postquam corpora defunctorum, sine sollempnitate hymnorum cum silentio ad sepulturam deduci?* Adde Rittershulium ad Corippum pag. 98. et Aringham lib. 1. cap. 19.

bus Profan. p. 146. Faësius ad Gyraldum pag. 357. Kirchmannus de funerib. lib. 2. cap. 6. et Falsterus amoenitat. philologic. T. 2. p. 237. sqq. Naepias Iesso Romae interdicto substitutas fuisse ostendit Meursius de funere, qui simul Iessum ipsum describit. De signis obuersis et obuersis in humum cuspidibus Iustus tempore videatur Barthius III. ad Statium pag. 428. De more in Iustum se conspergendi cineribus Bourdelonius ad Heliodorum pag. 21. De usu cereorum siue lampadum in exequiis, quem vetuit canoë Eliberianus 34. sed antiqua consueta tenuit Nicol. Comnenus pag. 315. prænotionum mystagogicarum. De Coronis ferilibus præter Paschaliū, libro de Coronis, vide Rittershusium libro 7. sacrarum Iectionum c. 1. vbi sigillatim de Christianis, et Maffeiū pag. 178. musei Veronensis. De Iectis et Iecticis funebribus videatur Alstorpius de Iectis et Iecticis pag. 147, 265. Iecti funebri imaginem habes apud Schefferum libro 2. de re vehiculari p. 89. Chr. Frider. Zeibichius in meletemate historicoiuridico de collocatiōe mortuorum in Iecto ferili, Witteb. 1745. 4. hunc morem, nec apud Hebraeos, nec apud Aegyptios in usu fuisse, sed a Graecis demum introductum censet. De arcula sepulchrali siue Ioculo in lapide cauto, cui cadaver imponitur, sarcophagi arcisque ferilibus, de conditoriis ac monumentis fide et erudite disserit Salmasius in Commentario ad Solinum p. 1203. sq. 1207. sq. Nicolai de Iectu Graecorum c. 7. §. 6. et Zornius biblioth. antiquarioeæget. p. 580. De vstrino, apparitorio etc. Reines. p. 818. Inscript. Sponius p. 290. Misc. Meursius de funeribus cap. XXV. et XLI. et Kirchmannus de funeribus Romanorum pag. 1314. Vide et de arca funerali Rhodium p. 145. 146. ad Scribonium, et sarcophagi marmorei inscriptiones in tomo 1. Act. Sanctorum Iunij pag. 51. et pag. 81. De more sepulchrales columnas tumulosque ornandi venerandique confer Henstadius ad Lucianum T. 1. p. 518. De cupressis, quae ad mortuorum domos erant positae, deinde vero, in pompa funebri quam essent portatae una cum mortui cadavere in rogam coniciebantur consule Middletoni monumenta antiquitatis p. 85. sq. De fustibus non ponendis ad mortuorum sepulchra existat Georgii Rothii diatriba, Stadae 1719. De more capillos sibi abscindendi et in pectus mortui imponendi Iarkius p. 691. ad Eliam Schedium. De more lacrimas, aut liquores quosdam, anniuersario præsertim officio, in cineres infundendi Maffeiū pag. 164. Musei Veronensis. De more Iugentium vxorum gringis suos in defuncti coniugis pectus proiciendi Falco Beneuentanus T. V. Muratorii scriptor. Italiae p. 101. De donis, quae in rogam solebant conici Norisius Cenotaph. Pisan. diss. 3. c. 5. et Meziriac. ad Ouid. T. 2. p. 227. De florū sparsione in sepulchris Andreae Flüggi dissertatio prodit Hafniae 1704. De ritu campanas pullandi ad funerum deductionem mentio est apud Scholia-

sem Theatri, Idyllio secundo pag. 44. Confer Roccham de campanis c. 3. et Magiam de tintinnabulis cap. 10. Motem pulsandi campanam, receptum in Anglia statim ubi aliquis in parochia illa expiravit, defendit Henricus Bourne T. KV. bibliothecæ Angliæ p. 347. sq.

X. In sepulcris præcis maxime admiratione dignæ visæ sunt *lucernæ*, non tam ob elegantem et miræ diversitatis quæ passim in illis conspicitur et formationem et materiam, quam ob symbolum vitæ et immortalitatis animarum ¹⁵ flammam ignemque perennem, quem pro genere phosphori et lumine sine calore quidam habuerunt, ut Paulus Casatus dist. 9. de igne, quod tamen experientia avertit repugnare qui lucernas illas eruerunt; et ære admisso extinctum quidem lumen sed calorem adhuc a se deprehensum sunt testati. Nescim ut assentiendum sit Joanni Argolo, ¹⁶ qui totum illud quod apertis sepulcris flammæ conspicitur, æris ventilationi tribuit. Sane elychnia quæ ab igne non consumantur parari ex Carystio lapide et lino Carpassio asbesto notum antiquis fuit, de quo Meursius ad Apollonium Dyscolum p. 135. sq. unde Arsam qui hoc sibi persuadere non potuit, oppugnauit Licetus libr. quinto operis mox a me laudandi. Confer *Roberti Plot* dissertationem de lampadibus antiquorum sepulcralibus, in Transactionibus Philosophicis Londinensibus A. 1684. p. 806. et in Actis Eruditior. tom. 1. supplementi p. 367. *Franc. Caroli*, Nobilis Veronensis, epistolam in museo Minervæ Venetæ; (Galleria de Minerva) T. 6. p. 175. sq. et *Joan. Baptistæ Vrsini*, ibid. p. 253. *Laë. Ozanam* recreationes mathematicas et physicas Gallicè editas Parisi. 1723. 8. tomo quarto, ubi libro primo differtur de phosphoris naturalibus, secundo de artificialibus; et tertio de lampadibus perpetuis, et *Io. Dan. Schoepflin* de apothecis p. 74. sqq. Equid vero sit illud quod tam constantem et diurnam possit flammam ardoremque alere, minus quidem adhuc videtur compertum, rem tamen ideo neutiquam negandam esse duxerim contra tot *antiquos testes*, quàm lucernam *αοβεσν* etiam sub dio, Veneri olim dicatam celebret Augustinus XXI. 6. de Civ. Dei. Et lucernam perpetuam subterraneam, cuius oleum sanet morsos a canibus rabidis, memoret Rossi siue Rubeus in memo-

¹⁵ Guil. Irhouius de palingenesia veterum p. 208. sqq. Amstelod. 1732. 4.

¹⁶ Confer Vignolium Maruillium Tom. 3. Misc. pag. 211. sq. Videtur etiam perenne lucernarum lumen in dubium vocare Kenelmus Digbaeus de animæ rationalis immortalitate pag. 48. sq. Longe magis Comes de Marsilly perpetuos illos ignes oppugnat in dissertatione, quàm Liminerius historiae academiae scientiarum Bononiensis pag. 218. sqq. subiecit, putatque; lucernas illas (vix lacrymatoria quodque) tantum additis dicis causa nec videntes, quàm reperiantur etiam solidi lapides vel solida scilicet apposta tantum lucernæ figuram referentis.

rius Brixianis Italice editis p. 204. Audiui et eos qui ex lucernis circumfusi ali-
 mentum flammae vel extrema lingua degustarunt, tantum tamque vehementem
 ardorem in ore inde sepsisse, ut per longum temporis illum aboleri non
 poterint. Ne vero longiores simus, de lucernis ¹⁷ huius aetatis ablegamus
 ad pulcherrimum opus *Fortunii Liceti* de lucernis antiquorum reconditis, Vtini
 1652. fol. quibus addi potest *Octavius Ferrarius* in dissertatione de lucernis re-
 conditis veterum, Patavii 1686. 4. et tom. XII. Graev. in quo comparent etiam
 antiquorum lucernae illustratae a *Mich. Angelo Casasco de la Chaussée*, et in Mu-
 seo Rom. 1747. auctiore recuso. *Petri vero Sanctii Bertoli* veterum lucernas
 sepulcrales, collectae ex panernis et specubus subterraneis Urbis Romae, cum
 observationibus *Jo. Petri Bellorii* prodierunt primum Rom. 1691. fol. et ex
 Italico Latine, ex praetantiss. Viri *Alex. Dukeri* interpretatione tomo XII.
 Gronov. Sub idem tempus aliam versionem eiusdem operis, additis novis
 quibusdam observationibus dedit *Laurentius Begerus*, Berolin. 1702. fol. qui
 etiam in Tomo tertio thesauri Brandenburgici lucernas quasdam exponit ar-
 que ingenii sui lumen illis adhaeret. Vide sis etiam *Bossi* et *Aringhi* Romam
 subterraneam iam supra nobis laudatam, *Kircherum* in mundo subterraneo et
 tomo 3. Oedipi syntagmate 20. ubi de lucernis veterum Aegyptiorum, qua-
 lem in Memphiticis sepulcris repertam memorat etiam Gallus scriptor Cru-
 ceius (de la Croix) in descriptione Africae part. 1. lib. 1. Lugd. 1688. 12.
Philippum Bonannum in museo Kircheriano classis quarta. *Ludovici Moscardi* Mu-
 seum p. 60. sqq. *Montfauconium* antiquitatis explanatio Tomo quinto, et sup-
 plementi T. 5. tab. 50. et 67. sqq. Acta Sanctorum Junii T. 1. p. 243. Glos-
 las marginales ad Musei Passerii lucernas sepulcrales cum reflexionibus *Pa-
 tri Tombi Mecchi Pisauri* 1740. 4. *Middletonium* in monumentis antiqui-
 tatis pag. 101. sqq. *Spiridionis Pouparti* dissertationem de lucerna antiqua se-
 pulcrali, quas inserta est memoriae Trevoltinis A. 1717. mense Januar. p. 154.
 sqq. et ephemeridibus erudicis A. 1717. mense Nov. pag. 575. *Elias Amati*
 epistol. erudit. italice edit. part. 1. p. 59. sqq. edit. Amstelod. *Ioachimi Fel-
 leri*, Professoris Lipsiensis, diatribam de lucernis antiquorum subterraneis,
 Lipsi. 1661. 4. *Dan. Guil. Molleri* dissertationem de perennibus veterum lu-
 cernis, Altorfii 1705. 4. et quos laudat *Georg. Gottlieb Hübschenius* in appen-
 dice de lucernis antiquis p. 36. ad calcem Andreae Gaertneri scripti von lang-
 wierigen Lampen, Dresdae 1723. 4.

Cenotaphia

¹⁷ Quatuor fuerunt lucernarum genera: lucernae sacrae, festivales, domesticae et
 sepulcrales. Vide Lucernas fictiles musci Passerii, quarum vol. 1. prodit Pisauri 1739.
 fol. II. ib. 1743. III. 1751. fol.

Cenotaphia vocabantur tumuli honorarii in quibus nulla cadauera, ut videtur est apud Callimachum epigr. 18. et 19. Marcellinum in vita Thucydidis Tacitum II. 7. Annal. et in Cenotaphiis Pisanis quae illustravit non minus doctrina quam dignitate et purpura illustris Henricus Norisus. Adde Io. Gottl. Bidermanni commentationem de Cenotaphiis, Freibergae 1759. Vtrum vero eadem cenotaphiorum, siue ex pietate siue honoris causa fierent, religio, quae sepulcrorum, de eo existat Iac. Gothofredi dissertatio in eius varii opusculis Geneuae 1634. 4. recusa in Euerh. Ottonis thesauri iuris R. tom. III. p. 325. sqq. Ceterum inter sepulcralia veterum monumenta facile primas tenent *pyramides*, infans mole et incredibilibus sumptibus extructae apud Aegyptios, ita, ut trecenta et sexaginta millia hominum per viginti annos in vna Pyramide occupatos fuisse testetur Diodorus Siculus. De harum forma et magnitudine rumde eo, quod umbram licet altissimae non praetererent, vide Io. Granium in pyramidographia Anglice edita Lond. 1646. 8. et Gallice in collectione Itinerariorum Theuenotiana Paris. 1666. fol. tribus tomis edita, tom. primo. *Nordenii* observationes in *Gravii* Pyramidographiam, quae existant tom. primo eius itineris in Aegyptum. *Kircheri* Oedipum tom. 2. Parte 2. p. 292. sq. *Petr. Bellonii* tom. VIII. thesauri Gronov. *Franc. Bianchini* historiam vniuersalem ex antiquis monum. confirmatam, c. 30. *Olai Celsi* historiolum Pyramidum Aegypti, Vpsal. 1725. 8. Auctores anglos historiae vniuersalis parte prima p. 385. sqq. versionis Germanicae, et qui ex *Cornelii Bruni* priori itinere interiorum pyramidis formam conspiciendam exhibet, Ludolphi Neocori Bibliothecam nouorum librorum A. 1698. pag. 776. sqq. ut veteres Strabonem, Melam, Plinium, Ammianum, Diodorum Siculum aliosque praetereamus. De *Mausoleo*, monumento itidem sepulcrali admirando, quod non minus quam Pyramides, Orbis septem miraculis annumeratum est, vide praeter Leonem Allatum ad Philonem Byzantinum, Amplissimi Cuperi Commentarium de Apotheosi Homeri pag. 236. Baylii dictionarium historicocriticum et Ioan. Christ. Auenatii dissertat. de Artemisia et mausoleo, Lipsiae 1714. De aliis monumentis ac sepulcris *Cryptisque* subterraneis ac *Catacumbis* praeter supra laudatam Antonium Bosium et Paullum Aringhum in Roma subterranea, consules Franc. Mariae Torrigii *Cryptas sacras Vaticanas*, Italice editas A. 1635. Gilberti Burneti epistolam in historia operum eruditorum gallice edita 1688. mense Maio p. 40. *Franciscum Bianchinum*, ¹⁸ Veronensem, ad inscriptiones CXXX. sepulcrales libertorum domus Augustae, Romae 1727. fol. Italice. Mar-

cum

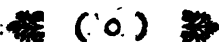
¹⁸ Histoire littéraire de l'Europe 1727. Octob. p. 172. sq.

cum Antoniano Boldetrum¹⁹ in observationibus Italice editis, et ad cœmeteriis sanctorum martyrum et christianorum Romae, pertinentibus, Romae 1720. fol. Amandi Gotth. Fehmelii dissert. duas de Catacumbis Romanis, Lipsi. 1710. et 1713. Ioan. Herbinii Cryptas Kilwienses et quae de Cryptis subterraneis Aegyptiorum Kircherus T. 3. Oedipi Aegypt. p. 399. et de Cryptis Syracusanis Vincentius Mirabella in Syracusanis antiquis, T. XI. thesauri Siciliae p. 27. Porro ex catacumbis illis Romanis quae subinde reliquiae veluti Sanctorum ad cultum proferantur, non dicam an Sanctorum sed num Christianorum ac non Ethnicorum et impiorum hominum sint, saepe est incertum, vnde cultum sanctorum eiusmodi ignotorum merito improbavit doctissimus Vir Ioannes Mabillonius Epistola sub Eusebii Romani nomine edita ad Theophilum Galum Parisi. 1698. 4. et saepius deinde recusa, ac denique analesis eius ineditis Parisiis 1723. fol. subiecta. Huic assentitur Lucas Dacherius ad Guiberti abbatris lib. 1. de pignoribus sanctorum p. 562. sq. et Io. Baptista Thiers libro *de la plus solide de toutes les deuotions*, de perfectissimo pietatis officio quod in charitate consistit, vt praetereamus quae de illis catacumbis notantur Iac. Bagnage lib. XVIII. *Histor. dogmatum Eccles. Gallice editae*, The. Burnerus et Maximilianus Misson in itinere vterque Italice, Stephanus Chamillard, S. L. in observationibus per iter Italicum factis, *Observ. 3. in diss. ad numismata et gemmas antiquas*, Parisi. 1711. 4. Frid. Spanhemius in *Hist. Eccles. N. T. pag. 668. 806. T. 1. Opp. et Petrus Zorn dissert. de Catacumbis Lipsi. 1703. 4. Inscriptiones omnis generis Veterum Graecorum Romanorumque Ethnicas et Christianas, atque in his quam plurimas sepulcrales collegerunt illustraruntque, Gruterus, Reinesius, Sponius, Fabrettus, et alii in Bibliotheca Latinae lib. IV. c. 5. a me laudati, tum Marquardus Gadius cuius opus a Franc. Hesselio editum est, Leouardiae 1731. fol. Ludov. Anton. Muratorius, cuius nouus thesaurus veterum inscriptionum quatuor in folio voluminibus editus est, Mediolani 1739-1742. fol. Richardus Pocockius in libro inscriptionum antiquarum Graecarum et Latinarum, Londini 1752. fol. Tom. II. vt eos, qui sigillatim vnam alteramue inscriptionem illustrarunt, omittamus. In Io. Casp. Hagenbuchii epistolis epigraphicis, Tiguri 1747. 4. editis, plurimae antiquae inscriptiones Graecae et Latinae, imprimis thesauri Muratoriani, emendantur et explicantur. De formula, in vetustis monumentis saepius obuia, *sub ascia dedicare*, consule, si lubet, Atherti commentationem in memoriis Treuoltinis A. 1715. mense Maio p. 774. sqq. Valbonnaesii et Laisnei (Valbonnais et Laisné) epistolas in iisdem memoriis Treuoltinis e. a. mense Iun. p. 1024, 1034, 1047, 1058. Scipionis Maffei epistolam ad Ludou. Ant. Muratorium*

¹⁹ Acta erudit, 1722. p. 513. Deuotio Acta erudit. LXXXI. p. 607. sqq.

ratorium de hac formula, in eius Galliae antiquit. selectis p. 52. et in Museo Veronensi p. 165. Ludov. Ant. Muratorii dissertationem insertam tomo secundo dissertationum academiae Cortonenfis, p. 133. sqq. Alexii Symmachi Mazocchii ad Bernardum Tanuccium epistolam, qua ad triginta virorum clarissimorum de *dedicatione sub ascia* commentationes integrae recensentur, Neapoli 1739. 8. et Franc. Carol. Conradi Parerga pag. 73. cui haec formula nihil aliud videtur significare, quam *monumentum sub tutela et cultura fabricae, ut sartum tectumque praestetur, consistere*. De formula, qua *alienari sepulcra* prohibentur disserit Christ. Saxius in observationibus ad verus chirographum thesauri Muratoriani mancipationis formulam continens, Ultraiekti 1757. 4. pag. 16. Epitaphia Hebraica et Iudaica illustrarunt Hottingerus in cippis Hebraicis, Schudtius in memorabilibus Iudaicis, Christianus Schottgenius in dissertationibus duabus de inscriptionibus Hebraeorum, Lips. 1715. et 1716. et Theoph. Sigfrid. Beyerus in dissertatione de Iudaeorum inscriptionibus Graecis et Latinis, Regiom. 1721. Monumenta veterum sepulcralia, Romanorum maxime collegit et delineavit Ferrus Sanctius Bartolius et cum explicationibus Io. Petri Bellorii Italice scriptis edidit Rom. 1691. fol. Exstant etiam perquam eleganter recusa cum Bellorii explicationibus in Latina laudati Alex. Dukeri versione in T. XII. thesauri Antiquitatt. Gronoviani. De Mausoleis veterum Hebraeorum Petri Zornii dissertatio existat vol. V. miscell. Lips. nov. p. 218. sqq. Historiam sancti sepulcri confluxit Laur. Moshemius in commentatione de Iamite sancti sepulcri, quae existat vol. secundo eius dissertationum ad H. E. pertinentium p. 214. sqq. Sepulcra et monumenta veterum crebro ad vias publicas sita erant, vide Io. Gottlob Nimprschii dissertationem Lipsiae 1721. et de custodibus sepulcorum apud Romanos Lud. Guil. Iunii commentationem ibid. 1744. editam. De sepulcorum iure et religione confer Brissonium II. 14. sqq. antiquitatum iuris. Georg. Guil. Plazii dissertationem, Argentor. 1665. Io. van Niespen dissertationem de sepulcro violato, Lugd. Bat. 1723. 4. Ioan. Frid. Saurmanni tractatum de iure circa sepulcra et hominum demortuorum cadavera cum Io. Guil. de Goebel dissert. prooemiali de eodem argumento, Breae 1737. 4. Io. Ioach. Schoepferi dissertationem de sepulcorum et sepulcorum religione, ibid. 1746. et Maghi Godofr. Lichtwerki commentationem de iure aperiendi sepulcra, Wittebergae 1747. 4.

INDEX I. RERVM IN HOC VOLVMINE

CONTENTARVM.

- A**bacus pag. 805
 Abbates 685
 Abolla 861
 Absolutio a peccatis 589
 Abulfaraii Chronicon 246
 Abulfedae Geographia 189
 Academiae Hebraeorum 933
 aliae 938
 Academia Platonis 641
 Academicae dignitates 933
 Acclamations et plausus 541 sq.
 Achaicorum corpus foederatum 699
 Acies 823
 Accumbere ad mensam 874
 Acoluthi 674
 Acroamatica et exoterica institutio 948
 Acus crinalis 846
 Adar 390
 Adonis 352
 Adoptiones 923
 Aedificia 999 sq.
 Aediles 711
 Aedium partes 999
 Aegyptiacarum antiquitatum Scriptores
 generales 37 sqq. Dies Aegyptiaci 484
 Aegyptiorum Hieroglyphica 40 Dii
 335 sqq. Pallia 694. Leges et legum
 latores 739 funera 1023
 Aer pro Deo cultus 333
 Aera Chaldaica 280
 Aera Christi Dionysiana 264
 Aera Troiana 277
 Aetarium et reditus Regum Israelis 767
 Aere describendi artificium 971
 Aeromantia 593
 Aegomantia ibid.
 Aesculapius 345
 Aes graue 797
 Aetas legitima 676
 Agapae 564
 Agnus Dei 522 paschalis 431
 Agricolarum Dii 346
 Album 959
 Alea 981
 Aletryomantis 593
 Aleuromantia ibid.
 Alexandrinum Chronicon 235 Ale-
 xandrina schola catechetica 937
 Alexandrinum museum 941
 Alexandrinorum Episcoporum succes-
 sio 294
 Alexandri ab Alexandro dies genia-
 les 103
 Alimentarii 943
 Alironiae 593
 Alfima 331
 Altera 411 Christianorum 420
 Ambo facer 415, 534
 America detecta 782
 Americanorum ritus collati cum Iudai-
 cis 18. num originem Iudaicis de-
 beant 19 Israelitae decem tribu-
 um num quaerendi in America 22
 Amnionantia 593
 Amphitheatra 987 sq.
 Amphyxiones 743

Am-

INDEX. RERVM.

- Ampullae, lagunculae** 2010
Amuleta 618
Anagnathae 950
Anagramma 593
Anathemata in templis 410
Angariae 1018
Angeiographia 183
Angeli 379 **eorum ordines** 380 sqq.
 cuiusque hominis, populi etc. 383
 cultus angelorum 385
Animalium cultus 313
Animalia Diis sacra 498 **Scriptores**
 de animalibus biblicis 499.
De Anno mundi quo natus est Christus
 variae sententiae 256 sqq.
Anni noui festum 435 **annus sabbaticus** 440
 Jubilaeus Hebraeorum 441
 Romanorum 442 **Christianorum** 443
Annuli 853 sqq. **signatorii** 854 **na-**
 rium 844
Antecoenium 878
Ανθηροδουλει 490 sqq.
Anthropomantia 593
Antiochiae Episcoporum Successio 294
Antiquarii 950
Antiquitatum diuisio et partes 180 sq.
 303
Apis 336
Apocrypharum 674
Αποδείξεις 366 sqq.
Apollinares Iudi 991
Apollo 342
Αποστολή 651 **Iudeorum** 693
Apparitio Deorum 463
Apparitorium 1034
Aqua pro Dea culta 333
Aqua benedicta fons hustralis 551
Aqueductus urbis Romae 1003
Arae 411 **Ara templi secundi** 394
Arbores Diis sacrae 498 **Scriptores**
 de arboribus et plantis biblicis 500
Arca foederis 395
Arcula sepulcralis
Arcanæ disciplina 948
Archaeographiae partes 181 sq.
Archidiaconi 671
Archiepiscopi 664
Archipherecitae 644
Archipresbyteri 670
Archisynagogi 644
Architectonographia 182
Architecti 1000
Architectura 999
Archium 939
Archontum Atticorum index alphab.
 284. **Archontes Iudeorum** 643
Arcus triumphales et alii 1000
Arcus Scythicus 868
Areopagus 743
Arma gestare inter sacra, inter epu-
 las 868
Armamentaria 1000
Armillae 844
Iof. Arndii Lexicon Ecclesiasticum et
 Caroli Arndii Bibliotheca antiquita-
 tum Iudaicarum MS. 13
Arropta 883
As 797
Asarotici lapilli 1004
Asbestum 958
Afcia 808
Asiarchae 646
Astaroth 331
Astarte ibid.
Astrolabia 979
F ff 3
Astro-

INDEX RERVM.

- Astrorum cultus** 333
Afyla 421, 422
Athea gens nulla 304 sqq.
Atheneum Romanum 942
Atheniens. historiae breuis Sciagraphia
 291 sqq. **Atticarum antiquitatum**
Scriptores 71 **Regum Archon-**
tumque Index Alphabeticus 284
Atheniens. Reipubl. politica 697
magistratus 698 **conuentus** 742
Athletica 985
Atellanae 998
Atramentum 961
Atrium gentium 395
Aucliones, nundinae 781
Auguria et auspicia 595
Aurelia gens 922
Aurora rosa 466
Aurora constellation. et ferruminatio 1004

Baal Peor 331
Baalim 332
Baccalauri 540
Bacchanalia 448, 465
Bacchus 343
Baculi 860
Baeryli lapides 334
Balnea 1006 sq.
Baptismi Iudaeorum et lotiones 550
Baptismus infantum apud Christianos
 552 **Ritus Baptismi, exorcismus**
 554 **immersio allaque** 555 **de**
parrinis 556 **Baptismus Ioannis**
 558
Baptismus morientibus non denegatus
 558
Baptismus campanarum 559
Barbatoriam facere 850

Basilicae 1060
Battologia 509
Beatificatio gradus quidam inferior Ca-
nonisationis 377
Belenus Deus 351
Bellaria 884
Bellum quomodo indicum 813
Bella Christianorum 304 sq.
Bellona 346
Benedictiones Iudaeorum 520 **Chri-**
stianorum 521 **ad mensam et ad**
potum 889
Benedictio sacerdotalis ad coniugium
 895
Beneficia ecclesiastica 679
Berytensis academia 942
Bibero in alterius salutem 889
Bibliographia 183
Biblioepi 951
Bibliopola 950
Bibliothecae 953 sqq.
Bidelli 943
Bombardae 979
Braccae 861
Britanniae veteris Geographia 204
Britannorum veterum Dii 348 **sepul-**
tura 1023
Buccellarum 884
Buccinatores 1012
Bulla coenae Domitiae 467
Bullae 846
Bufiris 336
Butyrum 884
Byzandarum rerum scriptores 230
Byzantinae familiae 922

Caesennia familia 922
Caesorum familia 922
Cae-

INDEX RERVM;

- Caesibus pugnare** 369
Calamus scriptorius 960
Calendarii 386
Calcaria 868
Calices 861
Calendarii Iudaeorum 426. **Graeco-**
rum, Romanorum et Christiano-
rum 461
Calices eucharistici 571
Calidae potus 884
Caligae 861
Calypsones 884
Camini 1004
Campanae 529
Campanas pulsare ad funeris deductio-
nem 1035
Campanarum baptismus 559
Canales 1003
Cancellariae 939
Candelabrum aureum 397
Canonici 685
Canonisatio sanctorum in Ecclesia
Rom. 368 **in Graeca** 379. **ritus**
Canonisationis 375 **gradus qui-**
dam inferior beatificationis 377 **num**
fiat solius Pontificis auctoritate 378
Cantores in Ecclesia Christiana 673
Capillamenta 847
Capitolium Rom. 221
Carbones 1004
Carceres 759
Cardinales 668
Carnifices 761
Carniolae (Krain) geographia venis
203
Carnis esus prohibitus 884 **carnis**
humanae esus 885
Carri etymologia 1014
Carrociium 828
- Carthaginensium antiquitatum scri-**
ptores 42 **respublica** 696
Caiae 1001
Casus 884
Castor et Pollux 345
Castra 825
Caracumbae 1037
Cataphracti 815
Catasta 757
Catechumeni 553
Catholici Iudaeorum קהילות gene-
rales vicarii Pontificis maximi 694
Celia 880
Cellae 1002
Celtarum Dii 351
Cemoschus 331
Cenographia 1037
Census 775
Censores 705
Ceres 339
Cereuisia 880 sq.
Cereus 1015 **paschalis** 469
Certamina litteraria 949
Charta 957
Chartae lusoriae 984
Cherubini 395
Chirothecae 860
Chlamsye 837
Chorepiscopi 659
Christina 560
De Christi natiuitate variae Chronolo-
gorum opiniones 256 sqq. **quo**
mente Christus natus sit 480 **Chri-**
sti miracula 616
Christianorum primorum vita ac mo-
res 162
Christianarum antiquitatum scriptores
generales cap. V. annales et lexica

INDEX RERUM

- 158 Systemata 159 Christiani antiquitatum studii utilitas 169 Spec. rituum Romanae Ecclesiae scriptores 160 Graecae item 161 Christianorum et in primis Romanae Ecclesiae rituum cum Ethnicis ac Iudaicis conuenientia 164 sqq. Christianarum antiquitatum Scriptores miscellanei 167 Christianae Ecclesiae ritus ordine temporis quo obtinere coeperunt descripti ibid. Ecclesiae unio non soluitur rituum discrepantia 168 Christianarum siue Ecclesiasticarum antiquit. thesaurus delineatus 169 sqq. funera 1025
- Chronicon Eusebii** 232 fragmenta ibid. versiones atque editiones 233 Chronicon Io. Malalae 235 Alexandrinum siue Paschale ibid. Georgii Monachi 236 Syncelli 237 Theophanis 238 Nicephori 240 Georgii Monachi Archimandritae 241 Hippolyti ibid. Georgii Cedreni ibid. Ioan. Zonarae 242 Mich. Glycae 243 Constantini Manassis ibid. Chronicon orientale 247 Chronicon Samaritanum 248
- Chronologi Veteres ante Eusebium** 231 post Eusebium, Graeci 235 Latini 243 Iudaei 245 Arabes 245 sqq. recentiores in V. et N. Test. 248 sqq. in vniuersam Chronologiam 250 Chronologi technici 251 Chronologorum variae sententiae de anno natiuitatis Christi 256 sqq.
- Chronologia** vt ad historiam omnem ita ad antiquitatis studium requiritur 183 Est vel technica vel historica 230 Chronologiam historicam qui texuerint ex veteribus ante Eusebium 231 Chronologia V. et N. T. 248 vniuersalis 250 Chronologiae technicae Scriptores 251 sqq. Chronologiae historicae idea in VI. millenariis dimisa 274 sqq. Chronologiae minutae non sectandae 254
- Cibum** capientes semel bis &c. per diem 878
- Res cibaria veterum** 872 sqq.
- Cifrae** 964
- Cippi** 334
- Circenses ludi** 989
- Circumcisio Iudaeorum** 544 de cultris circumcissionis et aliis circumstantiis 546 Ethnieorum 547 mulierum ibid. Mohamedanorum 548 Circumcisio apud Iudaeos per Laicos facta ibid.
- Cistophori** 448
- Ciuitatis Rom. ius** 724
- Claudium Museum Romae** 942
- Claues** 1014
- Claui vestium et mapparum** 857
- Clepsydrae** 1012
- Clericorum vestes** 841
- Clypei** 865
- Cnephus** 336
- Cochleare** 1011
- Coctia** 880
- Coelibatus sacerdotum** 908
- Coemeteria extra urbem** 1032
- Coena** 878

INDEX BREVI.

- Coenacula** 879
Cognationis genera 923
Cola vinaria 1011
Collaria Clericorum 843
Collegia opificum 1017
Coloniae 725
Colores 1015
Colossus 332
Columnae templi 395
Columna nubis et ignis 396
Columbaria 1032
Colyba 883
Coma 846
Comitia Romanorum 740 **veterum Germanorum** 742
Commercia 781
Communio laica et peregrina 568
Comoedia 996
Concilia 746
Conciones Iudaeorum 531 **Christianorum veterum** 534 **ethnicis nulla fuerunt** 540 **Concionantibus factae acclamationes** 541
Confessio auricularis 578
Confirmatio Christianorum 561
Coniugium Clericorum 908
Coniugalis continentia 907
Consentes Dii 337
Constantinopolitanarum siue Byzantinorum rerum Scriptores 230 **Episcoporum CPolitanorum successio** 293
Consules Romani 293
Conuiuia 881 sqq. **inauguralia, sacra** 873 **publica** 886
Copiatæ 1027
Corinthiæ antiquitates 71
Coronae 717 sqq. **ferales** 1092
Corpora opificum 1017
Cornuum vsus 527 **Cornua pro poculis** 877 **De cornu aureo scriptores** 877 sq.
Cosmetice 852
Cremare mortuos 1024
Creophagia 884
Crepidæ 860
Cræte antiquitates 72
Crethæi et Plethæi 743
Crodo, idolum Germanorum 349
Cruce se signare 521 **Crucis cultus** 385 **prælatio** 720 **supplicium num apud Iudæos in vsu fuerit** 748 **apud Romanos** 755
Crucis S. titulus 756
Cryptæ sepulcrales 1037
Culei poena 752
Cuniculi 826
Curia 1000
Carrus falcati 825
Cursus publicus 1018
Cartia gens 922
Cybele 339
Cycas 858
Cymbalæ 527
Cynophobia 753
Cynolarges 941
Cypri antiquitates 72
Dæmones mali culti ne nocerent 319
Dagon 331
Dænotum veterum vestes 841
Dæpes 879
D. Dissouii scripta promissa 14
Decemviri 712
Decifronia ars 964
Vol. 2.
G g g

INDEX RERVM.

- Decimae 767
 Decocta 880
 Decuriones 713
 Decursiones 991, 1023
 Dei cognitio ad omnes pervenit 307
 pro Deo cultum apud Ethnicos, quod
 vel prodesse vel nocere posset, ut
 astra atque res naturales, vel homi-
 nes eorumque affectiones, vel geni-
 nii atque daemones 311 Sexus in
 Divinis 314 Deum esse materiam
 vniuersi multi falso crediderunt
 316 item dari principium mali
 Deo coaeuum 317 Dii boni et ma-
 li 318 malos multi coluerunt ne
 nocerent 319 Dii *σύνθετοι, παρά-
 γεδτοι, σύμβουτοι* ibid. Diis mul-
 tiplicia nomina tributa fuere 320
 Deorum imagines 321 genealo-
 gia 322 Vnius et summi Dei cul-
 tus 323 varia nomina ibid. tetra-
 grammaton illud *יהוה* ibid. alia
 nomina ei cognominata 324 Dei
 Trinitatem multos non ex Iudaeis
 modo sed Mohamedanis quoque et-
 que Ethnicis credidisse quidam sibi
 persuaserunt 327 Trinitatem Pla-
 tonicam et Aristotelicam non esse
 eam quam Christiani credunt 329
 de Diis falsis quinam scripserint ib.
 solem multi pro Deo habuerunt
 332 alii lunam 333 aquam, ter-
 ram, ignem aliaque ibid. et 347
 Dii Syrorum 339 Phoenicium 331
 Persarum 332 Aegyptiorum 335
 Graecorum 337 Romanorum ib.
 Etruscorum 348 Germanorum ib.
 Gallorum 352 Dii gentium vni-
 uerse ibid. Dii irati ex imaginibus
 discedere credebantur ab Ethaicis
 353 Deorum imagines quo modo
 ornatae fuerint, circumgestatae,
 ablatae et verberatae, item de eo-
 rum nimbis et sudore 354 sq. Deo-
 rum varii gradus et genera 356
 Dii tutelares certorum locorum 357
 qui artificibus praecessent 358 Dii
 tutelares orbis Christiani 359 sqq.
 hominum consecratio apud Ethai-
 cos 366 sq. Dii manes 384 Deo
 ignoto ara dedicata 407 Diis su-
 peris altaria, terrestribus arae, inferis
 foci ponebantur 411 Diis diuersis
 diuersa sacra fiebant 498 Plantae,
 herbae, arbores diis sacrae ibid.
 Deum summum cultu externo ma-
 iorem qui statuerint 310
 Delphinium 698
 Denarii Pontificum 801
 Dexter locus honoratior 275
 Diaconi in Ecclesia Christiana 662
 Diadema Regum Principumque 716
 Diana 340 Dianae Ephesiae tem-
 plum 409
 Dictatores 711
 Didia gens 922
 Dies Dominicus 452 de die, quo
 natus est Christus, variae senten-
 tiae 480 sqq.
 Dignitates academicae 939
 Diptycha 703, 951 sqq.
 Dirae Iudaeorum, Christianorum, Eth-
 nicorum 522 sqq.
 Disciplinae et flagellationes Christia-
 norum 586
 Discipuli Christi LXX. 652
 Diss-

INDEX RERVM.

- Defectio debitorum** 757
Diuerforia 1002
Diani 345
Diuinitio 591 centum circiter diuinationum genera ordine alphabetico recensita 593
Diuortia 904 sqq.
Doctores theologici, iuridici 940
Doctores Hebraeorum 935
Dodra 880
Dolabra 868
Dolia 1011
Domestica cura vitaeque 1015
Dominicus dies 452
Dona militaria 832
Donaria 411
Dos 894
Doxologia 518
Dramata theatralia 998
Duella 833
Dulari 331
Duumuiri 713

Echaea 997
Ecclesia, vide Christians, Romana, Graeca.
Educatio liberorum 920
Electio ministr. Ecclesiae 676
Eleusinia festum Aegyptiorum et inde Athenas translatum 447
Encaenia templorum 419, 439
Encaustum 961
Endouellicus Deus 350
Ephalatores 996
Ephesiorum antiquitates 71
Epigrammatographia 182
Episcopatus Principum 638
Episcopatum notitiae 207

Episcopi 654 titularum 659
Episcoporum officia 656
Episcoporum CPoleos, Hierosolym. Antiochiae, Alexandriae et Romae successorem qui scripserint 293 sq.
Epistolae 1019
Epithalamia 898
Ἐποικισμὸς ludi genus 982
Epulae 879 ferales 1032
Equestres ordines religiosi et militares 686
Equestres ludi 870
Equestris militia 815 sqq.
Equester ordo apud Romanos 723
Equi cataphracti 858
Equuleus 756
Ergastula 759
Ethnicorum ritus si vel tantillam habeant cum Iudaicis similitudinem non statim ab iis deducendi 38 quomodo cum Christianis conueniant 164, 446 sqq. preces 513 hymni 516 dirae 522 Ethnicis nullae fuerunt conciones sacrae quales Christianis 540
Euangelistae 653
Eucharistiae adoratio 570 ritus sacrae coenae 564, 567
Euectiones 1019
Euocatio Deorum 354
Eusebii Chronicon 232 fragmenta, versiones, editiones 232 sqq.
Exarchi 823
Excalceatio 863
Excelsa siue montes sacri in quibus cultus diuinus fiebat 401
Excommunicatio Iudaeorum 749 ecclesiastica 750

Ggg 2 **Exc-**

INDEX NERVVM

- Exequiae** 1030
Exilium 753
Exiitii poena 748
Exorcismus in Baptismo 554
Exorcistae 674
Exoterica docendi methodus 948
Expositio infantum 919
- Fabrilis instrumenta** 1011
Facultates Academicae 938
Falae 1000
Familiae Romanorum 921 sq.
Farcimina 884
Fasces praelati magistratibus 719
Falciac inuoluendis mortuis 1029
Fasti coss. Roman. 293
Feciales 813
Fenestras 1001
Festa Iudaeorum, Ethnicorum et Christianorum quis descripserit c. X. Festa Iudaeorum 424 **Sabbatum** 427 **Neomenia** 430 **Pascha** ibid. **Pentecoste** 433 **festum tabernaculorum** 434 **tubarum** 435 **expiationis** 436 **Puzim** 438 **Encaeni-orum l. repurgati templi** 439 **festi quaedam minora** 440 **Ethnicorum et speciatim Graecorum** 446 **Romanorum** 450 **Christianorum** 452 **Dies Sabbati l. Dominicus** ibid. **alia festa** 456 **Graecae Ecclesiae** 459 **in Sanctorum honorem** 460 **Festum circumcisionis** ibid. **fatuorum** 461 **Epiphaniarum** 463 **Purificationis Mariae** 464 **Quadragesimae** ibid. **Dominica Lactariae** 465 **Annuntiatio B. Virginis** 466 **Hebdomas magna** 467 **Dies**
- Palmarum** ibid. **festum Resurrectionis Christi** 469 **lanceas et clavorum Christi** 471 **inisi praedicationis Iesu Christi** ibid. **Ascensionis** ibid. **Pentecostes** 472 **Festum SS. Trinitatis** 473 **corporis Christi (Fronleichnam)** 474 **Natiuitatis Io. Baptistae** 475 **Visitationis Mariae** ibid. **transfigurationis Christi** 476 **Michaelis Archangeli** ibid. **omnium Sanctorum** 477 **immaculae conceptionis Mariae** 478 **Dominicae Aduentus** ibid. **Festum Natiuitatis Christi** 479 **Turcarum festa** 484 **Dies nefasti Aegyptiaci** ibid.
- Fibulae** 846
Flagellatio Iudaeorum 748
Flagellationes 386
Flamines et Flaminae 647, 650
Flimsius, idolum 350
Florum sparsio 715
Fluminum cultus 333
Foci 1004
Foedera victimis sancita 620
Fornaces 1004
Fornacalia ibid.
Fortuna Dea 346
Fortunae Antiates 347
Fossae 1003
Frigidae potus 882
Fucus 851 sq.
Funambuli 995
Fundamenti ponendi ritus sollemnis 1002
Funera 1020 **Hebraeorum** 1021 **Perlarum** 1023 **Graecorum** ibid. **Aegy-**

INDEX RERVM

- Aegyptiorum Septentrional. populorum Britannorum, Germanorum ibid. Romanorum 1024 Christianorum 1025
 Funus medicatum 1027
 Gad et Meni 380
 Galea 867
 Galliae Geographia 202
 Gallorum Dii 352 academiae 948
Γαλαρρωσι 997
 Gemara a paucissimis illustrata 5
 de Gemmis Biblicis Scriptores 501
 Genealogiae 921 Deorum 322
 Genii 383
 Geographi veteres Arabes 188 Graeci 190 sqq. Latini 194
 Geographiae Scriptores generales c. V.
 Geographiae cognitio uti ad historiam omnem ita ad antiquitatis studium requiritur 183 Geographiae Biblicae Scriptores veteres et recentiores 184 sqq. Geographia Nubensis 188 Abulfedae Geographia 189 Geographiae veteris compendia 197 notitia plenior ibid. veteris et recentioris parallelismus 198
 Lexica Geographica ibid. sq. Geographia vetus Hispaniae 200 Italiae, Siciliae, Sardiniae, Corsicae ibid. sq. Galliae 202 Germaniae et quarundam eius partium 203 medii aevi et praesertim Germaniae ibid. Britanniae 204 Graeciae 205 sq. Geographia Ecclesiastica, quatenus per Patriarchatus, Metropoles, Episcopatus etc. distinguitur 207 sqq.
 Geographicae tabulae 194 sqq.
 Georgii Monachi Chronicon 236 item Georgii Archimandriteae, qui cum priore non confundendus est 241 Georgii Cedreni Chronicon ibid.
 Germani veteres religioni sibi duxerunt habere templa 399 Germanorum Dii 348 poenae 760 funera 1023
 Germaniae et speciatim quarundam eius provinciarum Geographia vetus 203 Germaniae inferioris Geographia vetus ibid. medii aevi Geographia ibid.
 Germanarum antiquitatum Scriptores 43 thesaurus delineatus 45
 Gladii 867
 Gladiatores 869
 Globi caelestes 979
 Michael. Glycae annales 243
 Glyptographia 182
 Graecorum Dii 337 Festa 446 sacrificia 495
 Graecorum politica 695 Leges et legumlarores 737 sqq. iudicia 743 poenae 752 serm. 760 census, reditus, vectigalia 772 res militaris 811 funera 1023
 Graeciae veteris Geographia 205
 Graecar. antiquit. Scriptores generales 68 compendia 69 lexica 70 thesaurus Gronouianus 72 sqq. Graecae Ecclesiae tum antiquae tum recentis ritus 161
 Graecobarbarorum librorum catalogus 174 sqq.
 Ggg 3
 Gradus

INDEX RERVM

- Gradus prohibiti in comubiis** 899
 fqq.
- Græcui thesaurus antiquit. Rom.** 112
 fqq. huius et thesauri antiquitat.
 græcar. Gronouiani ac noui thesau-
 ri A. R. Sallengriani atque supple-
 mentor. Polenii index alphabeti-
 cus 129 fqq.
- Gronouii thes. antiq. Græcar.** 72 fqq.
 huius et thes. antiq. Romanar. Græ-
 uiani ac noui thes. A. R. Sallen-
 griani atque supplementor. Pole-
 ni index alphabeticus 129 fqq.
- Gruteri lampæ siue fax artium** 98
- Gymnastice** 985
- Gymnici ludi** 991
- Gynaecaeum-textorium** 852
- ***
- Harpocrates** 336
- Hastæ** 867
- Hebraicarum antiquitatum Scriptores**
 generales, cap. 1. Hebraicae an-
 tiquitates vnde petendae p. 1. fqq.
Antiquitatum Hebraicarum plenum
 corpus nondum existat 11 Lexi-
 con et Bibliothecam promissit Arn-
 dius 13 compendia 14. 15 spe-
 cialia argumenta explicata 16 He-
 braicarum antiquitatum systema
 promissit Dassouius 14 Hebraicum
 Lexicon Emphaticum ibid. Hebr.
 antiquit. thesaurus delineatus 25
Thesaurus Vgolinianus 31 He-
 braicorum Respublica 687 Syne-
 drium 690 eius potestas tempore
 Romanor. 691 Phylarchæ et prin-
 cipes familiarum 692 Ius Regium
 ibid. Aechmalotarchæ, ethnar-
 chæ &c. 694 Hebraicorum leges
 733 fqq. iudicia 742 poenæ 747
 ferui 760 numi 787 res vestia-
 ria 836 fqq. res litteraria genera-
 tim 931 moralis philosophia, ci-
 uilitas morum et merita in reu li-
 terariam 932 funera 1021
- Hecatombe** 496.
- Heraldica** 865
- Herbæ diis sacræ biblicæ** 498
- Herculanensium antiquitatum Scripto-
 res** 106
- Hercules** 344
- Hermæ** 1009
- Hierarchia ecclesiastica** 210. 653
- Heroum cultus** 312
- Hertha Dea** 350
- Hieroglyphica** 40. 965
- Hieronymi Chronicon** 243
- Hierosolymam qui descripserint tum
 ex antiquis tum ex recentibus** 187
- Hierosolymitanorum Episcoporum
 successio** 294 **templum Hieroso-
 lymitanum**
- Hircus-emissarius** 497
- Hispaniæ veteris Geographia** 202
- Historia illustrata ex numis** 800
- Hippolyti Chronicon** 241
- Horæ Canonicae** 511
- Horologia** 1011
- Horti** 1002
- Hortus Epicuri** 941.
- Hospitalitas** 890
- Io. Hudsoni geographi minores** 191
- Hymni Iudæorum et Ethnicorum
 Christianorum** 517
- Iaculandi modi** 868

INDEX RERVM

- Ianus** 1007
Ianus 343
Iconographia 182
Icton 336
Idololatriæ origo et ratio 308 **Idololatria gentilium Syrorum** 330 **Perfarum** 332 **Græcorum** 337 **Aegyptiorum** 335 **Romanorum** 337 **Germanorum** 348 **Slavorum** 350 **Gallorum** 352
de Idolis quinam scripserint 329 **Idolorum ornamenta, vestes, nimbi, circumgestatio, ablutio, proectio, verberatio, execratio** 354 sqq.
Ieiunia Iudæorum 583 **Christianorum** 584
Ignis pro Deo cultus 334 **paschalis** 469
Ignis græcus 978
Ignes missiles 977
Imagines atriis ædium exornandis 354. 1009 **Bibliothecis** 953
Imagines Deorum 321. 354
Immunitas sacerdotum a tributis 775
Imperatores Christiani iidemque Pontifices Maximi 637
Imperii varietateque dignitates 726
Impotentia 879
Inaures 844
Incendii restinguendi artificia 1005
Incestus 900
Incisio imægiarum in tabellas ligneas vel aereas 971
Indigetes dii 344
Indorum ritus cum Hebraicis collati 18
Indulgentiæ 590
Inscriptiones veteres 1038
Insignia 869
Institutio puerorum apud Iudæos 936
Inuenta noua antiqua 974
Inuestitura 714
Inoducta 349
Iom Tobh edicturum se promissit Dalfonius 14
Irmensala 349
Iselastica sacra 494
Iselastici Indi 986
Israeliticorum Regum reditus 767
Ischnici Iudi 986
Italiae veteris Geographia 200 sqq.
Iubileus annus Iudæorum 441 **Romanorum** 442 **Christianorum** 443 sqq.
Iudæi præfentes vt ritibus differunt a veteribus et inter se 16 sqq. **Iudæorum ritus cum Indicis et Americanis collati** 17 **Decem tribus an in Americam transierint** 19 sqq. **in Septentrionem, Oulchidem, Mingreliam Chinamque dispersæ** 23 **Iudæorum reliquie nunc in Laponia quaerendæ** 24 **Iudæorum rituum deducendi ab Aegyptiis** 38 **quomodo cum Christianis conueniant** 367 **Iudæicæ theologiæ scriptores** 325 sqq. **Iudæorum festa** 424 **Calendaria** 426 **Iudæi sæpe clade affecti per nimiam religiosum cultum Sabbati** 429 **Iudæorum Neomenia, Pascha** 430 **Pentecoste** 433 **festum tabernaculorum** 434 **tubarum** 435 **expiationis** 436 **Purim** 438 **Encæniarum sine repurgati templi** 419. 439 **festa quaedam minora** 440
Iudæo-

INDEX RERVM.

- Iudaeorum astus Sabbaticus** *ibid.*
Iubilaeum 441 **Iudaei** accusantur a nonnullis, quod Christianorum infantum sanguine ad sacra sua abstantur 493 **Iudaeorum preces** 509 **mos et gestus orantium** 511 **Iudaeorum hymni** 516 **benedictiones** 520 **dirae** 522 **concionae** 531 **ieiunia** 583 **artes magicae** 618 **primitiae, decimae, tributa, vestigalia** 767 *sqq.*
Iudicia Hebraeorum, Graecorum, Romanorum et Christianorum 742 *sqq.*
Iustag septentrionalis populi dies festus 489
Iuno 338
Iupiter 341
Iuramenta victimis sancita 493 **Iuramenti religio** 620 **Iuramenta Hebraeorum** *ibid.* **Graecorum et Romanorum** 623 **Christianorum** 624 **iuramentis prorsus quidam abstinendum putarunt** *ibid.* **Muhammadanorum iuramenta** 627
Ius patrum 920
Ius trium liberorum 917

Καταναρτισμός 755
Kernunos Deus 351

Labarum 827
Labrum aeneum 395
Lacedaemoniorum politia 697
Laconicarum antiquitatum Scriptores 70
Lapidatio 748
Lapidum cultus 313. 334
Lapsi 574

Laquearia inaurata in templis 407
Lares 385
Largitiones frumentariae 775
Latruncolorum ludus 981
Καταναρτισμός 845
Laudationes funebres 1033
Lecti 876 **funebres** 1034
Lecticae 876
Lectisternium 515
Lectioes sacrae 592
Lectores in Ecclesia Christi 672
Leges Moesicae 733 **leges et legum-latores gentium ceterarum, Graecorum** 737 **Aegyptiorum** 739 **Romanorum** *ibid.*
Legio Romana 822
Lemures 384
Lepra et leproforum purgatio 489
Leuitae 642
Lexicon antiquitatum iudaicarum promissae Arndius 13 **Emphaticum Hebraeae linguae Dasseuius** 14 **Vide plura sub titul. Antiquitatum, Geographia, &c.**
Libellatici 574
Liberorum educatio, venditio, expositio, interfectio 919 *sqq.*
Libri quadrati eorumque conglutinatio 951
Librarii 950
Linteam 958
Lipii magnitudo Romana 999
Litaniae 517
Litterae 962 **Hieroglyphicae** 965
Liturgiae 564
Liuvia gens 922
Loca S. S. mathematica et physica illustrata 504

INDEX RERUM.

- Loculi defunctorum** 1034
Lollus Francor. idolum 350
Loricæ 867
Lotiones 550 **pedum** 563 **cadaverum** 1029
Lucernæ sepulcratæ 1037 **Lucernæ** in viis publicis urbium de nocte accensæ 1008
Lucorum usus loco templorum non apud veteres inodo sed et apud recentiores, quinimmo quosdam Christianos obrinet 399 sq.
Luctandi ars 985
Luctus super mortuis 1021 sqq.
Lucubrationes 949
Ludi 980 sqq. **Olympici, Pythii, Isthmici** 986 **Circenses** 989 **faculares Romanorum** 442, 989
Lumina ad imagines accensa 355
Luna pro Deo et Dea culta 333, 344
Lustratio 449, 551
Luxus 888, 999
Lyceum Aristotelis 941
Lyra 526

Maccaroni 883
Macedoniae antiquitates 72
Macella 1002
Magdalia 1007
Magica 618
Magister convivi 887
Magistratus Rom. 699
Magistri artium 940
Magnitudo Romana et Ecclesiæ Rom. 999
Maiumæ 993
Malalæ (Io.) chronicon 235
Vol. 2.
- Manasse (Constantini) chronicon** 245
Mantile 1007
Manumissio servorum 763
Manuum impositio 678
Marcipanes 883
Manna 332
Mars 340
Martyrum cruciatus 756
Matrimonii sacramentum 579 **matrimonium an potestati civili sit subiectum** 897
Mausoleum 1037
Medicor. conditio apud Rom. 765
Melanophori 646
Meleathorus 332
Μελιτιον 880
Menachot codicem Talmudic. illustratum edere promittit D. Daffonius 14
Mensa facierum 397
Mensæ 876 sq.
Mensuræ et pondera veterum 808 sq.
Mercatura 781
Mercurius 341
Messias falsi 326
Mesusa 512
Metropolitani 664
Militarem rem Veterum qui descriperint, cap. XVII. res militaris Hebraeorum 810 **Graecorum et Romanorum** 811 sqq. **militia equestris veterum** 815 sqq. **navalis** 816 **pedestris** 821 **missio militum et poenæ** 758 et 832
Milliaria 220
Mimi 997
Minerva 339
Hhh **Mini-**

INDEX: RERVM.

- Ministri magistratum Roman.** 765
 sacerdotum Rom. 762
Minorum gentium diu 344
Miphlezeth 331
Miracula vera et falsa 615 sq.
Misna 4 Hispanice versa 5 pars
 Italice ibid. Arabice item ibid.
 Germanicâ versio in MSto latet ib.
 est thesaurus rituum Hebraico-
 rum 10.
Misnicos quosdam codices illustratu-
rum se promisit Dassouius 14
Misogamorum ius 907
Missiles ignes 977
Missio militum 758 et 832
Mithrae cultus 332
Molae 1002
Molochus 331
Monachi 681
Monastici ordines 683
Monocrepis 862
Montefalconii (Bernhardi) antiquitas
 explicata 108
Montes et excelsa, in quibus cultus
diuinus fiebat 401
Montium cultus 313
Monumenta sepulchralia 1039
Moretum 883
Moritasgus Deus 352
Mosis tabernaculum 387 miracula
 Mosis 615 Mosaici leges 733
Mosis Maimonidis quaedam editurum
se promisit D. Dassouius cum ver-
sione 14
Muhamedanorum festa 484
Mulieres apud Iudaeos certis quibus-
dam caeremoniis Deo dicatae: apud
- Ethnicos quosdam etiam circumci-**
sa 547
Mumiae 1027 sq.
Municipia 726
Museorum Scriptores 104
Museum Alexandrinum 941 CPoli-
 tanum 943
Musica veterum Hebraeorum 524
 Aegyptiorum, Graecorum, Roma-
 norum 525 musica instrumenta
 veterum 526
Musicae notae 531 typis exscriptae
 971
Musica opera 1003
Mysteria 575

Nasiraeatus 628
Natalitia 917
Nauigatio veterum 781
Naumachiae 991
Nauticam veterum quis descripserit
 c. XVII. Naualis militia 816 sq.
 res nautica 818
Neocorae vrbes 408
Nehelennia Dea 350
Neitha 336
Nemesis 346
Neomenia 430
Neprunus 342
Nerhinaei 642
Nicephori Chronicon 240
Nimbi 354
Noachi VII. praecepta 733
Nobiles 723
Nolarum vius in vestibus 859 sq.
Nomina Hebraeorum 923 Graeco-
 rum 925 Romanorum 926 Ger-
 manorum 929

No-

INDEX RERVM.

- Nouensiles Dii** 345
Nubiensis quae vocatur Geographia
 auctore Sherif Elidris 188 tan-
 tum Epitome maioris operis ibid.
Nudipedalia 863
Numi veterum 783 **Hebraeorum**
 787 **Samaritani, Punici** 791 **Per-**
fici, Arabici 792 **Græcorum nu-**
mi 793 **Romanorum** 796 **alia-**
rum gentium 797 **ex numis hi-**
storia illustrata 800 **bracteati, che-**
mici et praefagientes 804
Numismatographia 182
Nundinae 780
Nuptiales ritus 891, 898
Nuptiae secundae 911
Nutrices 917
Nymphae 346

Oblationes 679
Odea theatralia 997
Odeum, schola Athenis 941
Oglia poderida 884
Olympici ludi 986
Opificum collegia 1017
Oracula 605
Orchestra 995
Orcus 343
Ordalium 606
Ordinatio 678
Ordines sacri Ecclesiastici nascentis Ec-
clesiae 651 **nascenti Ecclesiae cum**
sequentibus saeculis communes 663
hodiernae Ecclesiae Romanae sep-
tem ordines 674
Ordines Monastici 684 **Equestres**
686
Organa musica 528
Ornatrices 852
Orphanotrophia 920
Oscillationis ludus 996
Oscula 1016 sq.
Ostris 336
Ostera 349
Ostarii in Ecclesia Christiana 673
Ossilegium 1024
Ostracismus 754
Otiosi synagogae 933
Oua paschalia 470

Paccimadium 884
Paedagogi 917
Paenula 859
Palaestinam qui descripserint, tum ex
antiquis tum ex recentibus 184
Palatia 1000
Palla 859
Pallas 339
Palladium, schola Athenis 941
Pallium 859 **episcopale** 842
Paludamentum 865
Panes 882 **facierum** 397
Pantomimi 997
Papyrus planta 958
Par impar ludere 984
Parafemon 820
Paroeciae 681
Pascha 430 **circa hoc festum, apud**
Iudaeos captiuus aliquis libertati
restituatur 432
Paschale Chronicon 235
Pastophori 646
Patriarchae Iudaeorum 643 **Christia-**
norum 664
Patricii 723
Hhh 2
Pa-

INDEX RERVM.

- Patrini 556
 Pectines 846
 Pegmata 997
 Penates 385
 Pennae 960
 Pentecoste Iudaeorum 433. Christianorum 472
 Peregrinationes religiosae 581. litterariae 937
 Pericopae Evangelicae et Epistolicae 533
 Periodeutae 659, 674
 Peripatus Aristotelis 941
 Periscelides 860
 Persae non sunt ab Idololatria absol-
 uendi 332 an religioni sibi duxerint
 habere templa 399 Persarum
 Dii 332 festa 484. politica 696
 funera 1023
 Perficarum antiquitatum Scriptores ge-
 nerales 41
 Personae et larvae 845
 Perpicilla 1013
 Petaminarii 996
 Petauristae ibid.
 Phaecasia 862
 Philothecae 959
 Phoenicum Dii 331
 Phylacteria 511
 Pictoria ars 973
 Pilae ludus 985
 Pileus 843
 Filum 867
 Pinacothecae 953
 Piscinae 1002.
 Piscibus abstinere 885 Piscium cul-
 tus 313 sacrificia non pisces 490
 Piscium cultus 313
 Pistorum 883
 Pistrina 1002
 Plantae et arbores Diis sacrae 498
 Scriptores de plantis et animalibus
 biblicis 499 Plantarum usus in fu-
 neribus 1024
 Plautus 541
 Plumaria ars 838
 Pocula 1010
 Poenae apud Hebraeos 747 Grae-
 cos 752 Romanos 754 Germa-
 nos et alios 760
 Poenitentia publica Christianorum
 573 eiusque gradus 575
 Poleni supplementa vtriusque thesauri
 antiquitatum Rom. et Graecar. 124
 Pollux et Castor 345
 Polygamia 912 sqq.
 Πολυγαμία; vide Idololatria.
 Pondera et mensurae veterum 808 sq.
 Pontes 1000 sq.
 Pontifex M. Iudaeor. 641 Eorum
 successio 645 Roman. 649 Eius
 electio 666.
 Pontificatus Imperat. Romanor. 637
 649
 Pontificum Romanor. catalogus chro-
 nologicoalphabeticus 295
 Pontificii; vide Romana Ecclesia.
 Popinae 1002
 Populares dii 343
 Portae urbis Romanae 217 in porta
 ius dicere 743
 Porticus Zenonis 941
 Portus 1003
 Praefecti urbis Romae 709
 Praeficae 1027
 Praesides provinciarum 712
 Praetores 708

INDEX RERVM.

- Prandium 878
 Preces Christianorum 506 Iudaeorum 509 Mahumedanorum 512 Ethnicorum 513
 Presbyteri 660
 Pressoria et reconditoria vestium 852
 Primitiae 770
 Primogeniti 892
 Principes senatus 706
 Principia duo boni et mali coaeterna multi statuerunt 315
 Principum episcopatus circa externa Ecclesiae 638
 Privata vita 1015
 Privilegia studiis litterarum tributa 757, 947 sq.
 Processiones sacrae 580
 Proclamatio ante nuptias 896
 Professores scientiarum et artium 947
 Prophetae veri falsique 614 N. T. 653
 Profelyti 633
 Proseuchae Iudaeorum vbi orabant 398
 Prosperi Chronicon 243
 Proxenetae 896
 Prussiae Geographia vetus 204
 Prussorum Dii 351
 Prytanes 646, 648
 Psephopetae 995
 Pseudomessiae 326
 Pseudoprincipes 726
 Publicani 773
 Pudicitiae custodia 920
 Puerperium 916
 Pugillares 959
 Pugio 868
 Pugnac signum 814
 Pulpita 997
 Puluinaria Deorum 407
 Puluis odoratus 846 pyrius 978 sq.
 Punicae antiquitates 42
 Pusterus idolum Germanorum 349
 Pyramides 1037
 Pythii ludi 986
 Pyxis nautica siue magnetica 975
 Quaestores 710
 Quadrivium 938
 Quiritium ius 725
 Rabbini quantumtribuendum sit 8
 Raschii commentarium editurum se promissit Dassonius 14
 Rationarium Augusti 771
 Recitationes 949
 Reditus Regum Israelis 767
 Regum Hebraeorum inauguratio et vnctio 713 sq. Regum insignia, diadema, coronae 715
 Religionis orbis terrarum 330
 Remphan 336
 Respublicae commentitiae 728 sqq.
 Rex sacrorum 648
 Rhaetiae Geographia vetus 203
 Rhabdomantia 609
 Rhintonicae 998
 Rhodi antiquitates 72
 L. Caesarii Rhodigiani Antiquae lectiones 102
 Rimmon 330
 Ritus v. Christianorum, Romanorum, Graecorum etc. Rituum discrepantia vnionem Ecclesiae non soluit 168 Ritus omnes externi non fugiendi 169

INDEX RERVVM.

- Gaudentii Roberti Miscellanea erudita 100
- Roma hodie vix umbram veteris refert splendoris 212 Scaligeri, Scriuerii et Iani Vitalis in hanc rem Epigrammata, ibid. Romae tria nomina 215 qui de origine vrbis Romae scripserint 205 sq. de pomoeiis, portis, incrementis et amplitudine eius Scriptores 216 Romae XIV. regiones et viae publicae 219 VII. colles et Capitolium 221 aedificia publica et priuata et multitudo incolarum ibid. sq. Scriptores complures, qui veterem Romam eiusque ornamenta, rudera et reliquias descripserunt 222 sqq. Roma noua, Constantinopolis 228 sq. Romae vrbis praefecti 703
- Romanarum Antiquitatum Scriptores generales cap. III. Systema multumoliti 89 primus perfecit Rosinus 91 Romanarum Antiquitatum compendia 93 sqq. Lexica 94 specialia capita 95 sq. Scriptores Miscellanei 98 sqq. Thesaurus Graecianus 112 sqq. Salengrianus 121 sqq. Poleni supplementa thesauri Graeciani et Gronouiani 124 sqq.
- Romanorum aediles 711 annus et calendarium 451
- Romanorum Consulium series 293
 Censores 705
 Ius ciuitatis 724
 Comitia 740
 Decemviri legum ferendarum 712
- Romanorum Dictatores 711
 Dii 337
 Episcoporum successio 294
 Equestris ordo 723
 Festa 450
 Funera 1024
 Gymnasia 942
 Imperii amplitudo 227
 Iudicia 742
 Largitiones frumentariae 775
 Leges et Legumlatores 739
 Ludi saeculares 442
 Magistratus 699. magistratuum ministri 761
 Numi 796
 Pontificum catalogus alphabeticus 295
 Praetores 708
 Poenae 754
 Quaestores 710
 Reges 700 et Consules 701
 Res militaris 811
 Senatus 706
 Serui 761
 Tribuni plebis 708
 Tribus et ordines 733
 Tributa, vectigalia etc. 771
- Romanae Ecclesiae rituum Scriptores 160 eorundem cum Ethnicis et Iudaicis conuenientia 164
- Roncalia 742, 993
 Rosa aurea 466
 Rotae supplicium 755

INDEX RERVM

- Rustica instrumenta** 1011
Rusticani Dii 345
Rusticationes 1016
- Sabaiæ** 881
Sabbati cultus 427. **Via Sabbati** 428
 Sabbati cultus nimis religiosus Iudæis aliquando cladem acceleravit 429 **Sabbatum** *δευτερογενῶτον* ibid. **annus Sabbaticus** 440 **Sabbatum** siue **dies Dominicus Christianorum** 452
Sacerdotum distinctio a Laicis apud **Hebræos et Christianos** 633 **Sacerdotes iidemque Reges** 635 **Sacerdotes Hebræorum** 640 et **aliarum gentium** 645 **Sacerdotes alii annui alii perpetui**, ibid. **Sacerdotes feminae** 646 **Sacerdotes Romanorum** 647 **Sacerdotum inter Christianos electio** 676 **consecratio et vinctio Sacerdotum apud Hebræos** 677 **Ordinatio sacerdotum apud Christianos** 678 **coelibatus** 908 **vnde alerentur** 767 **immunitas a tributis** 775
Sacramenta Vet. Testamenti 544 **Noui** 549
Sacramentum militare 813
Sacrificia Iudæorum 485 **publica vel priuata** 487 **Sacrificia Ethnica** quibus homines immolabantur 490 **sqq.** **Sacrificia in foederibus fanciendis** 493 **sacrificia alia Ethnicorum** 494 **sacrificia diuersis Diis oblata** 498
Sæculares ludi Romanorum 442
Sagan 642
Salaria 777
- Salii** 650
Salis vsus 885 **in sacrificiis** 488
Sallengrū nouus thesaur. antiq. Rom. 121
Saltationes 993 **sq.**
Salutationes 1016
Samardaci 997
Samogitarum Dii 352
Sancti tutelares orbis Christiani 359 **praefecturae sanctis tributae** 362
Sanctorum Canonisatio 368 **sq.** **beatificatio**, qui est gradus inferior **canonisationis** 377 **Canonisatio an fiat solius Pontificis auctoritate** 378 **Sanctorum cultus** 385 **ignotorum reliquiae et veneratio quae his tribuitur**, ibid.
Sanguis pecunia 493
Sanitatis collegium 942
Sarcophagi 1034
Sardiniae Geographia verus 200
Sartores 852
Satisfactiones Pontificiae 589
Saturnus 343
Schachiludium 982
Scenæ ductiles 997
Scenopegia 434
Sceptra 869
Scheidii Prof. Argentorat. Opera Hebraicas antiquitates spectantia MSS. 13
Schoenobatae 995
Scholæ 933, 937
Scribae Iudæorum 642 **Romanor.** 761, 950
Scriptio 956
Scripturae loca physica et mathematica explicata 503

Scuta

INDEX RERVM.

- Scuta 865 sq.
 Scyrale 1019
 Scythae olim religioni sibi duxerunt
 habere templa 399
 Sectilia pauimenta 1003
 Sedere ad mensam 874
 Selecti Dii 343
 Sellae 874, 877 Sella perforata
 1008
 Senatus Romanus 706
 Sephiroth X. in scala Cabbalistica 324
 Sepeliendi ritus 1020 septentrion.
 populor. 1023
 Septuaginta discipuli 652
 Sepulcra 1039
 Sepulta cum mortuis 1029.
 Sepultura librorum sacrorum 1022
 corporum humanorum in templis
 1026 extra urbem, ibid.
 Sericum 859
 Serpentum cultus 313
 Serui Hebraeorum, Graecorum et
 Romanorum 760 aliarum gen-
 tium 765
 Seuiri Augustales 649
 Sica 868
 Sicera 880
 Siciliae Geographia antiqua 202
 Sigilla 854
 Sigillum confessionis 589
 Sigillaria 354
 Siglae 805
 Silesiae Geographia antiqua 203
 Silicernium 1032
 Simila 882
 Sistrum 526
 Slaui Dii 350
 Societates litterariae 943 sq.
 Sol pro Deo cultus 332. Solis equi
 ibid.
 Soldurii 814
 Sortes 610
 Spartanae Reipublicae politia 697
 Specula 1004.
 Speculares lapides 1001
 Speculatores 814
 Sphaerae armillares 979
 Sponfalía 895
 Sporrulae 777
 Stabula 1002
 Stapes 868
 Stapletonus de magnitudine Ecclesiae
 Romanae 999
 Stationes Christianorum veter. 508:
 Statuae 1008
 Steganographia 964
 Stelitae 754
 Sternutantibus acclamatum Salus 544
 Stibadium 874
 Strigimare notati 753
 Stilus scriptorius 959
 Strenae 461
 Strigiles 1007
 Studia veterum 955
 Stufio idolum 350
 Suantewitzius idolum, ibid.
 Subdiaconi Ecclesiae Christianae 671
 Subligacula 861
 Sufetes 43
 Suffitus 488
 Suouetaurilia 495
 Supellex 1009
 Superintendentes 655
 Supplicationes Romanorum 313
 Symbolum 554
 Synagogae Iudaeorum 398

Syn-

INDEX RERVMI

- Synceſſi Chronicon 238
 Synedrion (Sanhedrin) Hebraeorum
 690
 Συνεδριον 910
 Syracuſarum antiquitates 202
 Syrorum Dii 330

 Tabellarii 1018
 Tabernaculum Moſis 387 *feſtum*
 tabernaculorum 434
 Tabulae nouae 781 *uoluntate* 411
 Ταβιλαται 619
 Talmud Hieroſolymitanum et Baby-
 tonicum vtriuſque conſtans Miſna
 et Gemara 3. *fontes antiquitatum*
 Hebraicarum ib. *eius editiones* 6
 compendia 7
 Talmudica quaedam ſcripta edita uel
 ſe pollicetur eſt D. Daſſotius 14
 Talmudicis et Rabbinicis Scriptoris
 quantum tribuendum 8
 Talorum ludas 987 ſq.
 Ταυροτοποιαι 995
 Taurobolium 495
 Taxa 590
 Tecta 1001
 Teſcopium 979
 Tempſa Aegyptiorum et Hebraeo-
 rum ante exitum Iſraelis ex Aegy-
 pto 386 Templum Hieroſolymita-
 norum 388 ſqq. *quo nomine de-*
 dicatum fuerit 393 *de ara eius et*
 vaſis quampluriſimis 394 *Templis*
 quaedam gentes caruere 399 *Tem-*
 pla Ethnicorum 402, 406 *Tem-*
 plorum quorundam Ichnographia
 ibid. *Tempſa qualia fuerint Ro-*
 mae et paſſim apud Graecos 405

Vol. 2.

- Templorum varia genera, et qui-
 bus non licitum fuerit ea intrare
 404 *ornamenta templorum* 407
 Tempſa et arae ignotis diis confe-
 cratae ib. *Templum Dianae Ephe-*
 ſiae portuſula 409 *anathemata in*
 templis poſita 410 *Tempſa vete-*
 rum Chriſtianorum 413 *eorum*
 formae 414 *Tempſa Ethnico-*
 rum enera uel ſanctificata a Chri-
 ſtianiſ 417 *Templis tributi hono-*
 res 418 *Templorum Encaenia*
 419 *Tempſa pro aſylis habita*
 421 *varia portatilia* 409
 Terminus Deus 347
 Terram mortuis iniiciendi mos 1029
 Terra pro Deo uulſa 333
 Teſſelata opera 1005
 Teſſerae militares 814
 Teſtamenta 779
 Theatra 987
 Theſſae 1015
 Theſſalia Hebraeorum 687
 Theologiae naturalis atque ethnicae
 ſcriptores 307 ſq. *Iudaicae* 325
 ſq.
 Theophanis Chronicon 238
 Thor ſupiter Germanorum 349
 Thymiama 488
 Tibiae 528
 Tibillentus Deus 350
 Tinctanabula 327
 Tituli honorum 720
 Toga 857
 Tonſura 847 ſqq.
 Toreumatographia 183
 Tormenta 752
 Tormenta bellica igne iaculantia 977

Iii

Tor-

INDEX RERVM

- Tortamentum** 999
Torques 845
Tortura 752
Traditores 574
Tragoedia 996
Tribus et ordines populi Romae 721
Tribuni plebis 708
Tribura 771
Triclinia 878 sq.
Trinitatis in Deo creditae vestigia
 apud Iudaeos, Ethnicos, arque Ma-
 humedanos 327. Trinitatem Pla-
 tonicam et Aristotelicam non esse
 eam quam Christiani credunt 329
Tripodes 605
Triunium 938
Triumphus Romanorum 829 sqq.
Troiani ludii 991
Tropaea 831
Tubae 527
Tubi optici 979
Tumba Saluatoris 1029
Tunica molesta 574. picta 858.
Turcarum festa 484. preces 512
Turres 1000
Tutelares Dii 347 orbis Christiani
 359 sqq.
Tutulii virtutisque 845.
Tympanum 527
Typi Vet. Testamenti 504 sq.
Typographia 966. Inventa varia,
 quibus illa locupletata est 970
Vaccae rufae sacrificium 489.
Valeria gens 922.
Vasa antiqua 877. quorum in sacri-
 ficiis usus fuit 496
Vestigalia 772.
Vehicula 1013.
Vela 2013. oppania Deorum imagi-
 nibus 354
Venatio 833
Veneficia 618. tota veneno infecta
 868
Ventorum cultus 334
Ventus textilis 859
Vestas 340
Vesta et Vestales 338
Res Vestales 836 sq.
Vestes clericorum 841 sq. litteratae,
 palmatae, variegatae, papente-
 case, undulatae, loratae, e papyro
 indica in ligulas incisae 858. mili-
 tares 864
Vestium substratio 860
Vestes scindere in luctu 864.
Vestes pullae ligantium ibid.
Vexilla 826 sq.
Vexillarii 821
Viae Imperii Romani 290.
Viales Dii 346
Vicesima 772
Vigiliae 829 paschales 468
Vigintiuii 711
Villae 1016.
Vina 879. Vinum adustum 880
Virginum cura 920.
Virtus feminarum 845.
Vivaria 1002
Vmbella 1015
Vasatio extrema 578. Regum, Pro-
 phetarum etc. 714 sq. in balneis
 1004. cadaverum 1029. conui-
 uialis 1004
Vocatio ministr. Ecclesiae 676
Volamina 950

INDEX RERUM.

Vota 627	Græcorum Romanorum- que 628	Vota sanctis nuncupa- ta 629	Votum perseverantiae, mis- sionis etc. 630	Virgæ varia genera 805 sqq.
Vrbes vegetantes 488	Neocoræ 408	Vrsm et Tummim 502	Vrnae feræles 1030 sq.	Vtrivilia 1009
Visorus 332	Vitripani 1034			Vulcanus 342
				Wasmuthi Chronologica 252
				Zonæ 860
				Zonaræ Chronicon 242
				Zythus 880

INDEX II. SCRIPTORVM.

P etrus van der <i>Aa</i>	p: 250	Jacobus Comes <i>Acanus</i>	553
<i>Abaelardus</i>	318	<i>Achmet</i>	610
Maacus <i>Abarbanes</i>	256. 327. 430	Valens <i>Acidalius</i>	100
<i>Abaris</i>	322	Anreas <i>Acoluthus</i>	522
Hecateus <i>Abderita</i>	394	Carol. Beniam. <i>Acoluthus</i>	342
Casp. <i>Abel</i>	15. 54	Josephus <i>Acofia</i>	22
Itc. <i>Abendana</i>	5	<i>Acta Borussia</i>	401
Io. Georg. <i>Abicht</i>	30. 428. 452. 546. 747	<i>Acta Eruditorum Germaniae</i>	92. 467
<i>Abidensis</i>	251	<i>Acta Eruditorum Lipsiæ</i>	46. 94. 98
Petrus Abuſhiaker Ebnarrab <i>Abil</i>	247	186. 189. 281. 307. 318. 321. 324	
	247	343. 365. 389. 414. 462. 493	
Immanuel <i>Abob</i>	381. 426	<i>Acta Iubilæi Typographor.</i>	448
R. <i>Abraham</i>	256	<i>Acta Sanctorum</i>	294. 365. 369. 370. 372
R. <i>Abraham</i> ben Dior	256	373. 374. 377. 416. 453. 474. 475	
R. <i>Abraham</i> ben Chaja	286	<i>Adamannus</i> Scotus	184
R. <i>Abraham</i> ben Chaim	5	Andr. <i>Adami</i>	261
<i>Abrahamus</i> beti David	14. 36. 37. 256	Coar. <i>Adami</i>	432
Nic. <i>Abramus</i>	499. 983	Corælius <i>Adamus</i>	39. 41. 1029
Laurent. <i>Abſcinus</i>	98	Io. Sam. <i>Adamus</i>	768
<i>Abulfeder</i>	257. 262. 512	Joseph. <i>Addisonius</i>	785
<i>Abulfeda</i> Iſmael	189	Lancelotus <i>Addisonius</i>	17. 26
<i>Abulpharagius</i> <i>Abdalla</i> Ebnattibo	246	Conradus Sawellus <i>ab Adenſtadt</i>	26
<i>Abulpharaius</i>	419	Guilhelmus <i>Ader</i>	103
Gregor. <i>Abulpharabus</i>	246	<i>Ado</i> Viennensis	245. 262
<i>Abulphetach</i> Danafæus	248		

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Christianus Adrichomius</i> 186.187.258	<i>Theoph. Albanus</i> 609
Bened. Aegius 224	<i>Gabriel Albaspinus</i> 167.553.764.569
<i>Matthaeus Aegyptius</i> 124.149.343.448	976.584.634
<i>Arlianus</i> 304.356.403.484.502.812	<i>Io. Polrus Albenafus</i> 987
<i>Nicolaus van Aelfst</i> 423	<i>Albericus</i> 343.443.477.1016
<i>M. G. Amilianus</i> 470	<i>Geo. Wilh. Alberti</i> 944
<i>Marcus Amilius</i> 243	<i>Ioan. Alberti</i> 346
<i>Sigfr. Canlo Ambrogio</i> 516	<i>Valentinus Alberti</i> 63.165.313
<i>Arnonus</i> 812	<i>Albertus Stadenfis</i> 245.371
<i>Franciscus Albertus Aepinus</i> 62.350	<i>Edmundus Albertinus</i> 568
<i>Petrus Aetadius</i> 745	<i>Franciscus Albertinus</i> 223
<i>Aethylos</i> 399	<i>Petrus Albinus</i> 348
<i>Aethicus</i> 194	<i>Albricus</i> 335.344
<i>Archiepus</i> 263.264	<i>Albumasar</i> 263
<i>Caesar Anolus Neapolitanus</i> 325	<i>R. Iosephus Albus</i> 327
<i>Io. Afflanus</i> 444	<i>Ludouicus ab Alcasar</i> 392
<i>Iulius Africanus</i> 234	<i>Andreas Alciatus</i> 101.121.129.517.
<i>Leo Africanus</i> 188	699.777
<i>Agatharchides</i> 191	<i>Alcimus</i> 160.262.422.477.518.552
<i>Agathemerus</i> 192.193	<i>Augustus Aldenbrück</i> 342
<i>Agathodacynus</i> 192.196	<i>Bernhardus Albrecht</i> 42
<i>Heubestalter Agnus</i> 377	<i>Vlysses Aldrouandus</i> 243.224
<i>Mich. Gont. Aguetbler</i> 499.795	<i>Hieronymus Alexander, iunior</i> 135
<i>Agera</i> 870	129.170.332.339.341.342.344
<i>G. Agricola</i> 1931	346.414
<i>Cornel. Agrippa</i> 594	<i>Nic. Alemannus</i> 226.423
<i>Cardinalis Aguirre</i> 243	<i>Gabr. Alessander</i> 521
<i>Didacus Aguirre</i> 575	<i>Yac. Alexander</i> 1012
<i>Henr. Ablers</i> 331	<i>Natalis Alexander</i> 38.260.387.396
<i>P. Otto Aicherius</i> 93.124.129.741	431.459.487.509.578
<i>Henricus Ainsworthus</i> 2.13	<i>Alexandria Ecclesia</i> 263
<i>R. Ainsworth</i> 1027	<i>Seuerus Alexandrinus f. Antiochenus</i>
<i>Alagona</i> 122	172.549.566
<i>Ge. Dav. Aland</i> 64	<i>Alexander Alexandrius</i> 98.114
<i>Abrah. Alanus</i> 839	<i>Alexander ab Alexandro</i> 103.374.354
<i>Io. Ian. Alanus</i> 54	357.406.420.450.484.426.497.
<i>Guil. Alardus</i> 526	498.830.893.1020
<i>Albanus</i> 264	Thom.

INDEX SCRIPTORVM.

Thom. Maria <i>Alphonsus</i>	444	<i>Ambrōsius</i>	415. 418. 453. 481
Thom. <i>Alphonsus</i>	1019	Petrus <i>Amelius</i>	371
Cornelius van <i>Alphen</i>	1021	Theoph. <i>Amelius</i>	437. 512
<i>Alphonsus</i>	730	Joseph <i>Amestius</i>	969
Leo <i>Alaxius</i>	87. 149. 161. 162. 168	<i>Amianus</i>	100. 462. 463
171. 174. 184. 193. 208. 232. 236		<i>Antonius</i>	379
237. 239. 241. 242. 243. 256. 332		<i>Amphilochius</i>	263
362. 409. 416. 418. 420. 416. 459		Moses <i>Amyraldus</i>	610
460. 464. 468. 478. 466. 509. 519.		<i>Anastafius Bibliothecarius</i>	238. 240
532. 544. 563. 569. 578. 584. 751			294
Petrus de <i>Allixio</i>	263. 271. 473	Milesius <i>Anaximander</i>	194
Petrus <i>Allixius</i>	171. 272. 327. 480. 517	Jo. Pet. <i>Ancherfen</i>	68. 95. 218. 350
Theodorus Ianfon. <i>Almeloucenius</i>	190	Carolus <i>Ancillonius</i>	943. 1009
	293. 702. 703.	Ruardus <i>Andala</i>	452. 489
Abibahr <i>Almontasserus</i>	247	Carolus <i>Andreas</i>	627
Hier. v. <i>Alphen</i>	34. 643	Jo. Valentinus <i>Andreas</i>	261
Lud. <i>Alphitander</i>	350	Tob. <i>Andreas</i>	1028
<i>Alphonstinae</i> tabulae	264	Valerius <i>Andreas</i>	857
<i>Alphonfus</i> Rex	254	Ioan. <i>Andrews</i>	507
Marc. Tadius <i>Alpinus</i>	781	<i>Andron</i>	322
Prosp. <i>Alpinus</i>	36	<i>Andronicus</i>	247
Vincētius <i>Alpharus</i>	120. 129	Mich. <i>Andry</i>	584
Moses <i>Alsheeb</i>	2	Barthol. <i>Anellus</i>	729
Io. Henr. <i>Alstedius</i>	252	Ludou. Sabbatinus d' <i>Anfora</i>	451
Io. <i>Alstorphius</i>	497	Franciscus <i>Angelonius</i>	796
Id. Anton. Dakinus <i>Alteferra</i>	65. 170	Christoph. <i>Angelus</i>	511
	378. 684. 842	<i>Antanus</i>	234
Frid. <i>Althaus</i>	451	<i>Anonymus Chiliafta</i>	10
Io. Geo. <i>Almanicus</i>	395. 1013	— scripti Gallici, conformité des	
Io. Henr. <i>Alstedius</i>	257	coutumes des Indiens Orientaux,	
Iac. <i>Altingius</i> 2. 29. 30. 323. 324. 326		etc.	18
489. 531. 532. 551. 837. 933		— de origine gentis Francorum	56
Menfo <i>Altingius</i>	196. 203	— de Praefectis vrbls' extemporibus	
<i>Amalaris</i>	160. 552	Gallieni.	119. 129
Sixtinus <i>Amama</i>	324. 547. 767	— antiquae inscriptionis	129
Io. Maria <i>Amati</i>	795	— de mirabilibus Romae	227
Elias <i>Amatus</i>	309. 1021. 1036	— de Ioue Vrio	342
Mich. <i>Amatus</i>	562. 568	— de Iubilaeo Romano	443

INDEX SCRIPTORUM.

<i>Anonymus</i> de plantis Diis sacraçis	498	<i>Anonymi</i> epistola, de <i>litris</i>	526
— Benedictinus de horis canonicis	511	— lettre sur l'ancienna disciplina	570
— de præiudiciis falsa et legitimis	656	— discours concernant auricular confession	589
<i>Anonymi</i> gesta Romanorum cum applicationibus moralisatis et mysticis	39	— Remarques ou reflexions crit. angl. et histor. etc.	592
— descriptio inscriptionum et epitaphiorum etc.	129	— dissert. sur les epreuves superstitieuses appellés jugement de Dieu	607
— Breuiarium ritus graeci	162	— jus Belgarum, circa bullarum Pontific. reception.	640
— vetus orbis descriptio	192	— clear account of the ancient Episcopacy	655
— periplus Maris Euxini	192	— traité de l'origine des Cardinaux	668
— periplus Maris Maeonidis	193	— surze und gründliche Historie vom Ursprunge der geistl. Orden.	684
— dissert. de incertitudine in V prior. saec. hist. Romaa. obuia	216	— Histoire du Clergé seculier et regulier	684
— descriptio vrbs Romae	219	— le Senat Romain.	706
— CPolis in XIV. regiones diuisa	229	— idée d'un regne doux et heureux	730
— <i>ἑπιτομή χρονίων</i>	234. 236	— noua Hierosolyma	780
— duo Theophanis Chronicon continuauerunt	240	— oppirischer Staat	732
— breu. summarium Chronolog.	342	— Remarques sur l'administration des finances des Romains	772
— diss. de anno, mensæ et die mortis Iesu Christi	267	— resp. Rom.	774
— diss. Chronol. et crit. ad Herod.	292	— tableau de la cour de Rome	774
— erläuterte Geschichte der Götter und Helden etc.	312	— gründl. Nachricht von dem Müumwesen insgetmei etc.	800
— Explication de divers monumens	332, 340. ff. 343	— Verzeichniß der Heiligen, auf Münzen	803
— Hodegus confusarus	397	— religio Bibliopolae	851
— Traité de la Messe et de l'office divin etc.	397	— K. rechtl. Behauptung der Ehe mit seiner verstorbenen Frauen Schwester	901
— Bolcobel, ou abrégé etc.	401	— Essay, upon Litterature	962
— Graeci Rhetorica	409	— libellus de varia ludorum etc. conluerudine	997
— dissertatio ad numos in Chr. Woltereckii Elect. rei nummariae	442	— artificial Clockmaker	1012
— hist. Bericht vom röm. Jubeljahr	444		
— explication d'une inscription antique etc.	495		

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Amoyse Caminologie, ou traité des chemins</i>	1004	<i>Arctiphus</i>	182
<i>Duprum Anonymorum geographicae Bibliothecae Cabinet</i>	736	<i>Sebastianus Arctularius</i>	483
<i>in Anonymis Geographis Rationibus et variis lectionibus</i>	190	<i>Nic. Laur. Arctander</i>	750
<i>Cassius Innocentius Anagninus</i>	745	<i>Leonhardus Arctinus</i>	80. 129. 697
<i>Innocentius Ansfaldus</i>	336. 345	<i>Franciscus Argelati</i>	567
<i>P. C. Ansfaldus</i>	354	<i>Phil. Argelatus</i>	976
<i>Abbas Ansfaldus</i>	407	<i>Han. Argolis</i>	258
<i>Philotheus Ansfaldus</i>	463	<i>Ariano</i>	235
<i>Philotheus</i>	471	<i>Abrah. Dav. Aris</i>	389
<i>Abraham</i>	421	<i>Luc. Aris Leo</i>	387. 389
<i>Theaurus Antiquit. ecclesiast.</i>	294	<i>Paulus Aris</i>	164. 173. 220. 226.
<i>Antiquitates Romanorum etc.</i>	97	<i>Arctiphus</i>	413. 415. 1020. 1025. 1096
<i>Itinerarium Antiquit. Romanorum</i>	208	<i>Aristides</i>	228. 314. 379. 410
<i>Marcus Antoninus</i>	514	<i>Aristophanes</i>	339. 354. 394. 405
<i>Nic. Antonius</i>	227. 423	<i>Aristoteles</i>	246. 380. 738
<i>Paulus Antonius</i>	444. 486	<i>Benedict. Aris, vid. Montanus</i>	
<i>S. Antonius</i>	474	<i>Anton. Arnaldus</i>	569
<i>Nicolaus Aperti</i>	687	<i>Georgius d' Arnaud</i>	125. 129. 319. 762
<i>Alexander Aphrodisens</i>	479	<i>Carol. Arndius</i>	13. 39. 728. 935
<i>Aphrodisius</i>	244	<i>Ios. Arndius</i>	13. 158. 736
<i>Sigism. Iac. Apinus</i>	387	<i>Pet. Arndius</i>	560
<i>Sidonius Apollinaris</i>	420	<i>Trogillus Aris</i>	43. 98. 348. 482. 561
<i>Apollodorus</i>	231. 322. 812	<i>Arnoldus</i>	317. 335. 338. 353. 354. 359
<i>Apollonius</i>	335		402. 412. 449
<i>Apostolius</i>	508	<i>Christoph. Arnoldus</i>	319. 330. 333. 349.
<i>Apollonius</i>	227. 402		454. 751
<i>Apuleius</i>	611	<i>C. F. Arnoldus</i>	1022
<i>Philippus Aquinas</i>	387	<i>Gotfr. Arnoldus</i>	55. 59. 163. 509
<i>Carol. de Aquino</i>	812	<i>Orti. Io. Arnoldus</i>	720
<i>Victor Aquitanus</i>	244	<i>Pet. Frid. Arps</i>	592. 634
<i>Carol. Arbutnot</i>	808	<i>Mattiaeus de Arragonia</i>	478
<i>Aradius</i>	900	<i>Laur. Arrhenius</i>	446
<i>Archerius</i>	866	<i>Arpadius</i>	19. 111. 380. 412. 418
<i>Mr. Archimbaud</i>	1027	<i>Io. Arpadius</i>	811
<i>Petrus Arcudius</i>	562. 569. 579	<i>Artabanus</i>	335
		<i>Artemidorus</i>	304. 610
		<i>Artiga</i>	836
		<i>Io. d' Artis</i>	576. 580
		<i>Arto-</i>	

INDEX SCRIPTORVM

<i>Artopaeus</i>	46	<i>Avoda Sara</i>	587-479
<i>M. Artorius</i>	848	<i>Cogn. Aurelius</i>	52
<i>Marmorata undeligna f. Oxoniensis</i>	49	<i>Julianus Aurelius</i>	320
<i>Asciamus</i>	226	<i>Iulius Aurelius</i>	348
<i>Sixtus Aspachius</i>	340	<i>Petrus Aurelius f. L. Vogenius de Ha-</i>	
<i>Hanza Asplabanensis</i>	248	<i>rance</i>	180
<i>Ioseph. Simonius Affmannus</i>	246-247	<i>Marthaeus Astrogallus</i>	927
451-467-480-482-841-933		<i>Astorius</i>	461
<i>S. Asterius</i>	864	<i>Io. Aymonius</i>	709
<i>Io. Astorius</i>	125-229	<i>Georg. Henr. Ayrer</i>	895-901
<i>Io. Anton. Astorius</i>	122-129-320-342	<i>Chr. Fr. Ayrmann</i>	45-50-58-443
<i>Astrampschius</i>	610	<i>Atizus</i>	328
<i>Athanasius</i>	452	<i>Io. Atzorius</i>	359
<i>Athanasius</i>	355-405-410-812-872-	<i>Andr. Auzan</i>	375
	1010		
<i>Titus Pomponius Aticus</i>	921	<i>Io. Aug. Bacchius</i>	364-448
<i>Mr. Aubert</i>	1027	<i>Abdias Babylon</i>	414
<i>Audiffretus</i>	198	<i>Benedict. Bacchius</i>	50-170-216
<i>Raphael. Auollinus</i>	31	<i>Andr. Baccius</i>	84-120-130-504
<i>Io. Auenarius</i>	520		871-1011
<i>Io. Auentinus</i>	348	<i>Lus. Bacmeisterus</i>	304
<i>Benedictus. Auaricus</i>	812-914-947	<i>P. Badierus</i>	680
499-496-1009-1020		<i>Io. a Bado</i>	576
<i>Io. Ernest. ab Auerswalda</i>	935	<i>Digacus Batza</i>	505
<i>Aufgefangene Briefe</i>	1032	<i>Petrus Baeng</i>	260
<i>Edmundus Augerius</i>	586	<i>Petrus. Baerius</i>	102-306-316-319-377-
<i>Fridr. Albr. Augusti</i>	428		404-473-497-514
<i>Augustinianus</i>	259	<i>D. Guil. Baierus</i>	587
<i>Franciscus a S. Augustino</i>	570	<i>Io. Guik Baierus</i>	502
<i>Augustinus</i>	168-228-232-263-267-309-	<i>Io. Dan. Baierus</i>	642
335-338-359-379-387-417-447-		<i>Io. Jac. Baierus</i>	304
471-481-484-514-556		<i>Hadrian. Bailletus</i>	170-377-451-0472
<i>Leonh. Augustinus</i>	72-321		728-974
<i>Anton. Augustus</i>	113-116-109-130	<i>Robert. Baillius</i>	257
	322-921	<i>Babus</i>	119
<i>Auscama</i>	258	<i>Antonius Baldassari</i>	522
<i>Audemis</i>	193-194	<i>Phil. Baldinuccius</i>	974
<i>Dominic. Aulifus</i>	123-129-938	<i>Bened. Bahajinus</i>	865
			Fridr.

INDEX SCRIPTORVM.

Phil. Baldanus	504	Caspar Baronius	210, 219, 219, 262, 263
Paschasius Baldunus	501		266, 270, 369, 370, 371, 372, 381
Bernard. Balbus	387		406, 414, 456, 461, 462, 479, 478
Robert. Balforius	1013, 1016		477, 511, 702
Sim. Ballardus	104	Sebast. Barradius	261
Franc. Balubus	190, 192	Basthol. Bastorius	99
Jac. Heintz. a Balubus	357	Micacus Barrow	304, 583
Steph. Baluzius	167, 211, 371, 372, 375	T. A. Bartels	454
	442, 459, 476, 556, 557, 581	Jac. Bartenora	45
Laur. Banc	641	Obadiah Bartenora	16
Alex. Bandiers	652	Io. Casp. Baythelms	842
Anselm. Bandurinus	206, 220, 219, 282	Casp. Barthius	39, 105, 332, 334, 395
	283, 294, 337, 341, 345, 409, 416		584, 398, 468, 477, 515, 517, 550
	449, 1026		642, 753, 893, 985
Henr. Bangertus	60, 342	Bartholus Bartholinus	47, 130, 839
Albus Banerius	308, 312	Casp. Bartholinus Fil.	528, 650, 918
Arzon. Banerius	39, 40, 33, 332, 336	Christi. Henr. Bartholinus	491
	339, 348, 352	Thom. Bartholinus	349, 482, 503, 542
Pa. Phil. Baraterius	1525, 294	Phil. Ant. Bartolinus	98
Ludius Barberanus	90	Petr. Sanct. Bartolus	88, 225, 227
Herm. Barberus	919	Pet. Sanct. Bartolus	1039
Ioseph. Banberius	87, 230	Bartoloecht	4, 6, 30, 31, 389, 426, 439
Henr. Barbarosus	222		544, 591, 932
Bartolomeus	246, 248	Idl. Bartoloccus	256, 430, 438, 787, 933
Io. Bathysacus	983	Pier. Bataffidus	123, 130, 1007
Augustin. Barbofa	211	Henr. Jac. v. Bashuysen	160, 327, 336
Guil. Bardatus	641		434, 472, 558
Bardefones	716	Io. van Bashuysen	250, 34, 934
Hieron. Bardus	1009, 1039	S. Basilus Magnus	426
Paul. Ang. Bargacus	114, 120, 222, 224	Basilus Seleucienensis	904
Ben. Eberh. Baringius	964	Bas. Barnagus	115, 244, 316
Eberh. Baringius	949		326, 385, 842
Alb. Barifonus	124, 130	San. Barnagus	249, 252, 258, 265, 269
Basilianus	574		429, 430, 494, 511, 531, 701
Nicoh. Barthelemy	351		909, 1021
Franc. Baronius	343	Ioseph. Bataffidus	429
Io. Bapostus	664	Idl. Bataffidus	615
Idl. Barnefus	356, 514	Idl. Bataffidus	1021

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Inc. <i>Bartolus</i>	1001	Arthur <i>Bedford</i>	1261. 273. 424
Io. Christoph. <i>Batellis</i>	1001	Ferd. Wilh. <i>Beer</i>	253
Theod. <i>Battus</i>	1001	Lamr. <i>Begerus</i>	72. 225. 231. 339. 338
<i>Baus</i> Bathra codex Talmudicus	936		340. 947. 355. 384. 400. 403. 496
<i>Baudelotus</i>	351		796. 922. 1036
Mich. Ant. <i>Baudrandus</i>	398. 199. 211	Jo. Carol. <i>Bebim</i>	737
<i>Baubins</i>	220	Io. <i>Behmius</i>	258. 355. 431. 510
Luis de <i>Bauia</i>	372	Guotr. <i>Behrends</i>	946
Mich. <i>Bauldry</i>	160	Mlag <i>Beigus</i>	192
Mich. <i>Baumannus</i>	504	Math. <i>Beke</i>	441
Frid. Christ. <i>Baumeister</i>	1949	Jan. Coruin. <i>Belderen</i>	680
Mart. <i>Baumgarten</i> in Breitenbach	186	Jo. <i>Belthas</i>	160
Sigr. Jac. <i>Baumgarten</i>	163. 186. 188	Jac. <i>Behrader</i>	106
	249. 251. 337. 432. 469. 480. 517	Math. <i>Belius</i>	47
	558. 901. 968. 971	Rob. <i>Bellarminus</i>	260. 353. 369. 385
Guil. <i>Baxter</i>	205		459. 421. 454. 466. 465. 469. 473
Theoph. Sigr. <i>Bayr</i>	46. 346. 409		227. 227. 227. 227. 227. 227. 227. 227
Lazar. <i>Bayfus</i>	84. 88. 116. 130. 840.	<i>Bellicarius</i>	706
		<i>Bellicarius</i>	104
<i>Baylus</i>	215	Im Arnd. <i>Bellmann</i>	392. 495. 514
Isaasus <i>Beaufobrius</i>	42. 319	Io. Andr. <i>Bellmannus</i>	1021
Balthus <i>Bechini</i>	16. 322. 414. 418. 420	Petr. <i>Billonius</i>	83. 130. 1028. 1037
	144. 475. 509. 519. 549. 554. 558	Io. Petr. <i>Bellorius</i>	72. 81. 88. 114. 220
	869. 958. 975. 982. 984. 1025		130. 131. 224. 225. 322. 338. 462
Hear. <i>Bechius</i>	50. 143. 130. 629		1036. 1039
Mart. <i>Beccius</i>	511	Basnagius <i>Bellouallius</i>	791
R. <i>Beck</i>	873	Io. Baptista <i>Belus</i>	115. 117. 130. 404
Io. Nipomax <i>Beckmannus</i>	947		406. 419
<i>Becker</i>	154	Thom. <i>Belus</i>	93
Helth. <i>Beckerus</i>	319	Franc. <i>Bencite</i>	1024
Marth. Fried. <i>Beckus</i>	31. 185. 749	Ant. <i>Bendinellus</i>	95
	810. 1023	<i>Benedictini</i>	509
Mich. <i>Beckus</i>	852	<i>Benedictus</i> XIV.	567
Io Christoph. <i>Beckmannus</i>	543	Io. <i>Benedictus</i>	257
Ioan. Christian. <i>Beckmannus</i>	331	Leonard. Vairius <i>Bemantanus</i>	628
<i>Beda</i>	27. 119. 160. 258. 269. 270. 349	Elias <i>Benoist</i>	321
	387. 389. 484	Hear. Lud. <i>Bemhomius</i>	413. 507. 944
<i>Beda Venerabilis</i>	184. 245		970
			Gerh.

INDEX SUPPLEMENTAL

<i>Bibliotheca</i> Bremenf.	39. 596. 487	<i>Donh. Diffus</i>	211. 212. 213. 214
—— Lubecenf.	401	<i>Ant. Petrus Bireckenfis</i>	2009
—— nouion libron	24. 25. 891	<i>Bir</i>	107. 118. 108
—— Parum	160. 141. 1028	<i>Francifc. Bir</i>	214
—— felecta	1028. 1028	<i>Bob Bizotus</i>	801
<i>Bibliotheca</i> Francoife	352. 498	<i>Blanc</i>	214. 215. 216
—— Germanique	446	<i>Sepeph. Blancanus</i>	216
—— univerfelle	304	<i>Petrus Blacfenfis</i>	591
<i>Iac. Bidermannus</i>	172. 271. 406. 410	<i>Ioan. Blair</i>	290. 274
<i>Io. Georg. Bidermannus</i>	1010	<i>Elias Blanchardus</i>	1698
<i>Io. Gont. Bidermannus</i>	313. 334. 347	<i>Francifc. Blanchimer</i>	170. 266. 484
	356. 401. 3037	<i>Math. Blochius</i>	673
<i>Hieron. Wig. Biel</i>	435	<i>Magnus Gabr. Blockius</i>	192
<i>Io. Chr. Biel</i>	37	<i>Io. Blomius</i>	187
<i>Ludov. de Biel</i>	785	<i>Dauid Blondellus</i>	172. 271. 406. 410
<i>Beniam. Biberius</i>	349		423. 419. 562. 568
<i>Io. Biermannus</i>	431. 440. 503	<i>Francifc. Blondellus</i>	218. 451
<i>Nic. Billiallus</i>	459	<i>Flacius Blondus</i>	90. 226
<i>Iac. Billus</i>	506. 549	<i>Io. Blondus</i>	729
<i>Tho. Biffonus</i>	651. 654	<i>Carol. Blount</i>	902
<i>Io. Geo. Bindrim</i>	623	<i>Io. Blunt</i>	812
<i>Beniam. Binetus</i>	353	<i>Henr. Blumtrabachius</i>	463
<i>Ioſeph. Bingham</i>	163. 208. 413. 416	<i>Bhantus</i>	63
	452. 456. 464. 471. 472. 473. 477	<i>Chr. Gotth. Blumberg</i>	51
	506. 517. 521. 549. 554. 555. 556.	<i>Andr. Boberg</i>	573
	557. 558. 561. 562. 584. 680. 848	<i>Albert. Bobouius C. Boboufky</i>	512. 582
	894. 1023		1027
<i>Ern. Iul. Biörnerus</i>	47	<i>Boccalinus</i>	972
<i>Thomas Birch</i>	944	<i>Io. Boccatus</i>	322. 343
<i>Ianus Bircherodius</i>	47. 62. 482	<i>Hieron. de Boccblis</i>	260
<i>Thom. Eroderus Bircherodius</i>	72. 266	<i>Ludov. de Bochat</i>	204
	351. 799	<i>Sam. Bochartus</i>	26. 34. 43. 185. 216
<i>Gabriel Biffolus</i>	949		312. 437. 480. 494. 499. 501. 504
<i>Laelius Biffiola</i>	543	<i>Bochelhus</i>	233
<i>Richardus Biffoc</i>	932	<i>Frid. Sam. Bocktus</i>	812
<i>Io. Biffelius</i>	729	<i>Lazartus Antd. Bacquillofus</i>	566
<i>Ed. Biffeus</i>	866	<i>Io. Heins. Bocrifus</i>	60. 350. 524
		<i>Io. Christoph. Bodenfchatz</i>	18
			Io.

INDEX SCRIPTURVM.

Jo. Bodinus	1098	Daniel Bombergius	7
Jo. Henr. Boeclerus	139. 47. 60. 87. 118	Io. Bona	167. 168. 171. 332. 483. 506
	139. 812. 987		509. 511. 517. 518. 521. 532. 553
Joh. Chph. Boehmirus	1098		571. 842. 1018
Joh. Henningus Boehmanus	64. 483	Frnc. Maria Bonada	367. 1009
	423. 453. 454. 561. 562. 578. 783	Peo Nic. Bonamius	618
	842	Iac. Bonani	202
Iac. Boehnius	316. 382	Philip. Bonanni	224. 273. 410. 443.
Georg. Ludov. Boehmerus	412		496. 583. 686. 842. 854. 1028. 1036.
Jo. Gottlob Böhmus	60. 956	Philippus Bonarata	367. 507. 1009
C. I. Boeksmannus	161	Vinc. Bonardus	521
Theodorus Boendermaker	971	Oliucrius Bonastius	511
Boerhauv	54	Io. Paul Bonetus	964
Christ. Frid. Boernerus	553	Iac. Bonfrerius	33. 184. 184
Frid. Boernerus	336. 363	Bongarsius	197. 209
Georg. Gottl. Boernerus	451	Bakhal. Bonifacius	101. 103. 105. 124
Bothius	756. 763		130. 215. 334. 523. 893. 950
Zacharias Boganus	71	Bonius	341
Petrus Bogdanus	258	Bonnetus	524
Elias Boherellus	114. 219	Io. Andreas Angelinus Bontempus	524
Io. Gottl. Bohnius	36. 334. 497		526
Abr. Bohorszus	47	Nic. Borbonius	773
Boilanius	171. 14	Henr. van der Borcht	804
Iac. Boileau f. Bouilaque	359. 578. 588	Hermannus Bordeuifch	336
	841	Ludovic. Borghesius	501
Iac. du Bois	258	Ant. Borianus	103
Io. Iac. Boissardus	96. 219. 592. 1020	Christian. Bornitius	398. 934
	1021	Iac. Bornitius	771
Joan. Bapt. Thiaudrierius de Boissy	491	Io. Ern. Bornitius	747
Io. Boiuinius	2. 278. 341	Iac. Henr. Bornius	759. 763
Ludovic. Boiuinius	252	Iac. Borragnis	699
Boiuinus	1009	Anton. Borremansius	421. 615
Maic. Ant. Boldettus	1038	Andr. Borrichius	217
Ern. Chr. Boldich	36. 641	Olois Borrichius	114. 130. 217
Iac. Bolducus	569	Fridr. Borromeus	534
Bolkandus	369. 376. 461. 463. 464	Christoph. Borstorffus	747
Laurent. David Bollhagen	391	Io. Bapt. du Bos	220
Anton. Bombardinus	123. 530. 759	Lambertus Bos	69. 398
		Kkk 3	Bojeus

INDEX SCRIPTORUM

Bofus	1004	Seo Arnold de Brand	200
Christi, Wilh. Bofe	332	Io. Georg. Brand	440
Claud. Grofeus de Bofe	343	Io. Bapt. Braschtus	40
Anon. Bofar	226.227.1025	Io. Maria Braschtinus	240
Hieron. Bofus	726	Io. Alexander Bruffmann	270
Inc. Bofus	715	David Brannius	302
Io. Andr. Bofus	115. 130. 173. 233	Io. Braunius	11. 29. 36. 332. 391. 409.
	238. 240. 245. 358. 407. 413. 514		482. 491. 501. 525. 642. 689. 835
Io. Iac. Bofus	313. 356. 754		926
Simon Bofus	694	Florentius Brauennius	245
Wilh. Boffardus	698	Io. Casp. Brechemmachers	50
Willebrord. Boffbaertus	64	Brechinus	421
Ioan. Gottl. Boffeckius	333. 486. 936	Raymundus Breganus	308
Iac. Benignus Boffuetus	260. 598	Bernhardus de Breitenbach	186
Hieron. Boffus	123. 130. 462	Christ. Breithaupt	964
Bartbol. Boffaccus	508	Io. Frid. Breithaupt	14. 428
Ioan. Boffaccus	504	Hepr. Bronckmannus	293
Io. Bottarius	104	Elias Bronnerus	798
Io. Bouhierius	649	Io. Brentius	262
Carol. Boullius	260	Eduard. Breerewoodus	787
Io. Boulaofius	258	Thom. Bris	655
Caefar Egoffeus du Boulay	61. 96	Car. Bretus	123. 131. 745
Iac. Boulduccius	919	Breuerus	374
Bourelotius	496. 524. 755. 1034	Philippus Brietius	198. 250. 261
Henr. Bourne	1035	Melch. a Briga	40
Simon Bouffac	400. 443. 452. 465. 467	Petrus Brinch	276
Gottf. Bouffardus	908	Suen Bring	869
Claudius Bouteroe	787. 799	Barnabas Brifonius	41. 82. 83. 90. 117
M. Zuerius Boxhornius	47. 57. 60. 112		131. 313. 315. 334. 338. 354. 454
	115. 132. 250. 259. 315. 338. 343		454. 463. 468. 482. 494. 513. 523.
	344. 350. 356. 385. 523. 700		543. 555. 758. 812. 841. 892. 1039
Claud. Bozens	347	Fr. Britius	261
Groffius Bozens	28. 339. 495	Guik Brito	867
Bozius	341	Marianus Brixianus	925
Iac. Bracellus	201	F. Brocardus	33
Gothardus Braem	333	Io. Brodacus	99. 100. 849
Francife. Bragge	616	Broekhuys	859
Nic. de Bralion	848	Brinmannus	49
		Henr.	

INDEX SCRIPTORVM.

Hebr. Broemelius	413	Abrah. Bucholcerus	259
Fouadic. Brokesby	614	Chrph. Io. Bucholtus	901
Magnus von Bromel.	798	Io. Christ. Buckius	444
Eberh. Bronchorstius	947	Guil. Budaus	797
Ianus Brouckbusus	344.354	Io. Franc. Buddens	162.164.260.316
Bruccius, ee	317	324.331.369.377.505.507.511	
Hugo Broughtonus	257.584	543.564.680.668.931.932.983	
Brouckbusus, ee	523	Eusebii Bucher-Cabinet	577
Chrph. Browerus	47	Neuer Bücher-Saal	94.97.195
Henr. Browerus	891		944
Thomas Brown	500.750.1031	Andr. Elias Bücknerus	946
Ednard Brunner	452	Henr. de Bünen	369
Grafus de Bruck	441	Ant. Frid. Büsching	200
Iac. Brucherus	319.931.932	Dav. Sigm. Büttner	62
Franc. Ern. Bruchmannus	881	Claud. Bucherius	261
Wilh. Hier. Bruchnerus	46	Io. Bugonbagen	64
Chs. Bettingius	70.337.447.495	Bulacus	370.371.474.478.938
	867	Iul. Caesar Bulengerus	41.81.82.84.88
Florentius de Bruin	448	115.117.120.131.228.229.341	
Frid. Brummer	67	342.367.406.410.418.420	
Corn. le Brus	1027.1037	462.543.592.556.871	
P. Brus	172.567.606.609.619	Bulgari	264
M. A. Brunellus	781	Ioan. Bullandus	377
Brunichius	235	Iac. Bullardus	239
Bruningius	403	Isaac. Bullartus	968
Io. Sal. Brunquellus	745	Bulletus	984
Io. Brunsmannus	9	Ismael Bullialdus	258.408.448.626
Casp. Bruschius	51.211	Bullingerus	259.366
Io. Iac. Buccardus	239	Georgius Bullus	307
Gabriel Buccellinus	261	Io. Lud. Bunsenmannus	970
Arnold Buchellius	870	Pet. Bungus	327
Sam. Frid. Bucher	753	Io. Buno	200.203.217.260
Aegidius Bucherius	119.244.257.294	Henr. Buntingius	186.259.787
"	451.469	Octavianus Buonaccorsus	1009
Sam. Fr. Bucherus	13.690.839	Io. Burchardus	239
August. Buchnerus	619	Burettus	981
Godofr. Buchnerus	507.533	Corn. Burgeffus	769

Io.

INDEX SCRIPTORVM

Er. Phil. Burggrauus	57.1668	Cesol. Caffa	679
Io. Chr. Burmann	162.486	Matthil. Cognatus	99.194
Franc. Burmannus	398.510.651.838	Pet. Ant. Caietanus	994
	933.1033	Io. Caillius	968
Petrus Burmannus	90.95.98.102.114	Callis	927
	131.340.342.347.773	Caelius Cakagnatus	39.82.88.132
Gilbert. Burnetus	373.1037	Frid. Vln. Calixtus	418.449
Guil. Burnetus	590	Geo. Calixtus	245.549.571.909
Thom. Burnetus	1038	Gregor. Calixtus	751
Guil. Burtonus	205	Domit. Calderinus	98
Ioan. Busfacus	461.671	Callimachus	443.491.1037
Io. Christoph. Busmannus	899	Nic. Calliachus	122.125.126.127
Felician. Buffi	201		132. sq. 336.448.759.869
Io. de Buffieres	261	Augustia. Cabinet	2.13.18.27.28.186
Io. Busbhamantius	500		220.251.260.309.311.326.330
Vinc. Butius	120.131		331.383.392.394.407.426.489
Io. Butlerius	480		524.589.642.742.747.790.811
Buttius	234		837.873.891.933.951.1022
Io. Buxtorfus	4.12.16.26.28.31. sq. 33	Angel. Calogiera	104
	35.36.259.323.324.334.381.395	Abrah. Calouius	260.333
	398.428.430.490.494.497.502	Ioan. Caluinus	947
	531.547.550.567.633.641.713	Id. Caluortius	18
	838.873.891.932.936	M. Fabius Caluus	220
Ant. Bynaens	29.270.478.607	Serhus Caluifus	250.257.270.481
Cornel. Bynkershoek	593.919	Casp. Caluocrius	64.159.348.391
Heur. Ioan. Bytemeister	786		456.474.507.522.533.558.857
Hens. Christoph. Bytzonius	341		893.1020
Abrah. Bzouius	249.363.370.372	Luc. Camarra	128.139
	378.419.443.474.476.477.752	Wilh. Cambdenus	204.1031
		Erdm. Godofr. Camontius	9
Nic. Cabafilas	421.560	Ibach. Camerarius	83.85.88.100
Id. Cabaffurinus	951		133.240
Cabaffurinus	316	Phil. Cambriaridis	215.291.528
Caesar	568.348	D. Camillus f. Kimhi	8
Val. Caesar	491	Thom. Campanella	723
Phil. Caesar	63	Id. Ant. Campanus	994
Caflarius	429.543	Aug. Campianus	700
Octavius Caetanus	803	Pabbé de Camps	52
			Franc.

INDEX SCRIPTORUM.

Franc. des Camps	991	Jacques de Caribus	944
Steph. de Canaye	944	Geo. Carletonus	769
Pantal. Candidus	259	Gustav. Carlholm	421
Pet. Maria Cansparius	961	Caro. f. Joseph. Maria Thomafius	565
Cangius	45. 158. 162. 195. 217. 220	Lud. bar. a St. Carolo	670
	226. 229. 322. 324. 334. 340. 381	Carolus M.	64. 565
	382. 402. 408. 413. 415. 453. 456	Franc. Carolus	1035
	457. 460. 463. 466. 469. 472. 478	Io. Rain. Carolus	247
	479. 517. 521. 522. 544. 584. 714	Phil. Carolus	93. 105. 647
	715. 924. 996. 1027	Carpenteriana	366
Angelus Canisius	323	Carpenterianus	964
Henr. Canisius	244. 370. 371. 372.	Paul. Theod. Carpozonus	583
	442. 461	Ben. David Carpozonus	29. 368. 37
Petr. Canisius	770	D. Io. Bened. Carpozonus Pater	25. 29
Henr. Cannengister	54		400. 426. 433. 439. 445. 464. 482
Robertus Robertson le Camu	425		489. 502. 529
Io. Cantacuzenus	714	Io. Ben. Carpozonus Fil.	324. 325. 447
Pet. Ioseph. Cantolius	94. 700		583
Guil. Canterus	99	Io. Ben. Carpozonus Nepos	503. 533
Theod. Canterus	99		1022
Iul. Caef. Capaccius	128. 133. 202	Io. Gottlob Carpozonus	3. 15. 260. 317
Marcianus Capella	379		887. 388. 393. 395. 397. 422. 428
Claud. Capellanus	9		430. 431. 434. 436. 440. 442. 486
Capellus	271		633. 641. 642. 787. 790. 933. 1021
M. Ant. Capellus	257. 260. 266	Sam. Bened. Carpozonus	168. 386. 561
Dominicus Capellus	375	I. Carraluis	684
Iaci Capellus	2. 249. 260. 381. 426	Pet. Carrera	128. 138
	999. 934	Io. Franc. Gemellus Carrerius	393. 512
Ludouicus Capellus	2. 187. 262. 324	Christ. Cartwrightus	2. 323. 428
	389. 394. 427. 452. 645	Ioseph. Maria Carus	519
Rudolph. Capellus	792. 953	Blasius Caryophilus	501. 781. 865
Ant. Caracciolus	163	Io. Matth. Caryophilus	463
Hier. Cardamus	465. 592. 958	Io. Baptista Casaluis	39. 82. 85. 95. 133
Isaac. Cardoso	424		159. 226. 345. 892. 893. 1038
Guil. Cardellus	922	Paul. Casatus	1035
Gemellus Careri	257. 1028. 1031	Casuboniana	413. 475. 521
Io. Cario	257	Isaac. Casubonus	105. 165. 188. 209
Bernh. Pet. Caril	543		234. 236. 314. 315. 346. 358. 412
Vol. 2.		LII	427

INDEX SCRIPTORVM.

227. 429. 446. 449. 461. 464. 467	St. Baptista <i>Catumfirmus</i> 169. 180
475. 481. 498. 542. 543. 568. 581	Guil. <i>Caucus</i> 163. 169. 170. 210. 235
840. 954	407. 418. 419. 422. 454. 472
Mericus <i>Casaulbonus</i> 105. 07. 19	Galh. <i>Caulius</i> . vid. infra <i>Chouli</i> 9
Pet. Leo <i>Casella</i> 108. 127. 128	Geogr. <i>Angulus Crux</i> de la <i>Chuffa</i> 72
Jan. Durent. <i>Casellius</i> 199	18. 104. 115. 119. 120. 134. 135. 211. 239
<i>Casnouanius</i> 108. 127. 128	27. 341. 342. 344. 345. 496. 1009. 1036
Geo. <i>Cassander</i> 160. 510. 513. 554. 564	Nic. <i>Cassianus</i> 40. 965
Gregor. <i>Cassander</i> 755	<i>Ceylius</i> 1028
Gottfr. Bernh. <i>Casseburgius</i> 753	Geo. <i>Cedron</i> 237. 241. 263. 270
Jo. Phil. <i>Cassellius</i> 216. 334. 394. 400	Christ. <i>Cellarius</i> 34. 47. 51. 54. 59. 95
494. 496. 552	124. 122. 197. 326. 339. 383. 423
Jo. <i>Cassianus</i> 480. 685. 841	491. 745
M. Aurelius <i>Cassiodorus</i> 245. 262. 270	Iust. <i>Cellarius</i> 1021
963	Pet. <i>Cellensis</i> 387. 475
Andr. <i>Piscura Castaldus</i> 160	Ludov. <i>Cellotius</i> 675
Joseph. <i>Castalion</i> 100. 112. 114. 133. 140	Magnus <i>Celfius</i> 258. 425
406	Olaus <i>Celfius</i> 321. 396. 397. 431. 500
Sebast. <i>Castalon</i> 689	839. 123. 1037
Augustinus <i>Castanus</i> 522	<i>Celfus</i> 399. 812
Claudius <i>Castellanus</i> 173	Cons. <i>Celtes</i> 45
Pet. <i>Castellanus</i> 82. 84. 85. 87. 133. 147	Rob. <i>Cenalis</i> 119. 234
F. Lucas <i>Castellinus</i> 376	Jo. <i>Cenethus</i> 359
Edmund. <i>Castellus</i> 500	<i>Censorinus</i> 442
Rob. <i>Castellus</i> 1016	Cato <i>Censorinus</i> 812
Bonauentura <i>Castilionacus</i> 52. 101. 202	<i>Centuriac</i> Magdeburgicae 419
Didacus del <i>Castillo</i> 836	<i>Centuriatoris</i> Magdeburgenses 158
<i>Castor Rhodius</i> 231	Jo. Lud. de la <i>Cerda</i> 167. 170. 400
Christoph. a <i>Castro</i> 592	407. 497. 516. 715
Steph. Roder. de <i>Castro</i> l. <i>Castrensis</i> 608	Pet. <i>Cerebrosus</i> 587
Mar. Ben. <i>Castronius</i> 1012	Io. Bapt. de <i>Ceuallerius</i> 224
Nic. <i>Catherinotus</i> 969	R. Imman. <i>Chai</i> 387
Arnoldus <i>Cathius</i> 255	R. <i>Chaiim</i> 434
Cato 231	Carol. <i>Chais</i> 444
Valerius <i>Cato</i> 528	<i>Chakidius</i> 379
Adrianus a <i>Cattenburgh</i> 387	Leon. <i>Chakomphas</i> 977
<i>Catullus</i> 442	<i>Chaldaei</i> 263
Andr. <i>Catullus</i> 51	

INDEX SCRIPTORUM

Chynbort	1038	Edmundus Chisbul	447. 523. 1032
Dna. Chamieris	1038	R. Chistias	2
Steph. Chamillardus	1038	Ern. Mart. Chladenius	420. 497
Thom. Chapmanus	706	Io. Ern. Chladenius	508
Raymund. Chaponellus	684	Io. Mart. Chladenius	169. 454
Sara. Chapuzellus (Chapuzeus)	943	Mart. Chladenius	567
Io. Chardinus	482. 484. 512. 582	Georg. Chladnus	421
	771	Choisius	976
Io. Barthol. Charisius	68. 992	Io. Chokiorius	523. 542. 950
Vinc. Chartarius	821	Renatus Choppinus	209
I. G. de Chaupele	748	Nic. Chorierius	312
Chaussiers	223	Guil. Choültis f. Cantus	96. 164.
Io. Cbeozzi	406		339. 340. 341. 347. 495. 496. 813
Chs. Gottfr. Chemnitius	268		844
Mart. Chemnitius	366	Dauid Christianus	326
Herb. de Cherbury	308	Frid. Albert. Christianus	18. 431. 439
F. Matth. Chermoux	249	Florens Christianus	354. 19.
Cherubinus a Sancto Iosepho	2. 4. 13	I. C. Christianus	734
	396. 426. 427. 430. 434. 436. 438	Io. Frid. Christius	53. 340. 764. 972
	439. 440. 441. 452. 486. 502. 525		973. 1010. 1016
	531. 583. 873. 933	M. Iac. Christmannus	117. 134. 256
Laert. Cherubinus	368. 369. 370. 371	Chronicon Alexandrinum	235. 282
	372. 373. 374. 474		271
Andreas de Chesne	209. 244. 462	— Antiochenum	234
N. Cheuallier	496	— Casaubonianum	236
Andreas Cheuillertus	6. 968. 972	— Constantinopolitanum	236
Urbanus Cheuracus	256. 259. 264	— Ebraeorum	256
Claud. Chiffolius	121. 134	— Eusebianum	232. 274
Henr. Tho. Chiffetius	121. 134	— Paschale	235. 384. 417
Ioach. Chiffetius	114. 134. 321	— Orientale	247. 262
Ioachi Iac. Chiffetius	52. 66. 121. 134	— Samaritanum	248
	164. 1026. 1032	— Slaucum	371
Petrus Francisc. Chiffetius	704	— der Stadt Frankfurt am	
R. Chittas	32. 436	— Rhyn	968
Edmundus Chlincius	235. 264	Wilh. Chr. Iust. Chrysander	164
Valerius Chimentellus	134		468. 529
Thomas Chioccarellus	359		

INDEX SCRIPTORUM.

Georg. Chrysoctis	103	Io. Christ. Clauſus	349
Emanuel Chryſolora	229. 365	Bened. Gottl. Clauſwitzius	484
Dio Chryſoſtomus	334. 398. 409. 410	Rob. Clayton	965
	1033	Io. Andr. Cleffelinus	394. 838
Io. Chryſoſtomus	268. 430. 489. 461.	Io. Chph. Cleffelinus	44. 937
	466. 481. 487. 564	Nic. de Clemangis	458
David Chytraeus	86. 134. 259. 348. 923	Clemens	238
Alphonſus Ciacconius	90. 225. 264	Clemens Alexandrinus	231. 264. 269
Petrus Ciacconius	114. 116. 134. 491		273. 309. 323. 335. 357. 379. 380
	584		383. 427. 449. 480. 481. 511. 517
Io. Ciampinus	170. 171. 227. 413		975
	414. 416. 442. 556. 877	Clemens Romanus	159. 310
Cicero	305. 306. 314. 337. 354. 355	Herm. Gideon Clemens	395
	399. 450. 523. 544. 591. 994	Chriſt. Clementinus	449
	1033	Cleomedes	398
Cincius	812	David Clericus	995
Cincylus	359. 372	Io. Clericus	10. 29. 135. 184. 186
Petr. Cinerius	252		269. 312. 313. 330. 334. 339. 443
Io. Cinqanus	759		487. 488. 489. 491. 496. 502. 514
Andreas Cjrinus	122. 134. 215. 354		522. 691. 1024
	423. 496. 551	Iodoc. Clichtoncus	519
Stratonieus Citharocodus	403	David Clodius	38. 398. 510. 934
Celfus Cittadinus	870	Io. Clodius	383
Diet. Siegfridus Claeffen	439	Io. Cloppenburgius	487. 634
Chriſt. Clauſ	467	Georg. Wihl. Clofen	992
David Clarkſonius	171. 507	W. de Clofen	68
Alphonſ. Clarmundus L. Rudigerus	92	Io. Cluenerius	260
Dio. Clafenius	81. 134. 308	Philipp. Cluenerius	197. 216. 405. 841
Io. Cons. Claſingius	713	Deſlev. Cluenerus	325
Io. Claubergius	48	Io. Cluenerus	261
Gabr. Clauderus	1027	Philipp. Cluenerus	44. 52. 56. 200
Claudiamus	996		203. 348. 491. 812
Io. Claudius	105. 569	Io. Andr. Cneplactius	974
Io. Iac. Claudius	125. 135. 1016	Gariſth. Cnorr	367
Robertus Clouerring	33	Io. Coccius	2. 5. 6. 391. 502. 505
Car. Dap. Clauerus	426		699. 1021
Godofr. Claufingius	223. 320. 741	Io. Henricus Coccius, Io. Fil.	27. 391

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Henr. Coscetus</i>	67	<i>Io. Conduitt</i>	200
<i>Jod. Caccius</i> 260. 521. 550. 581. 582		<i>Bern. Conradi</i>	388
<i>Cochinus</i>	108	<i>Dav. Arnoldus Conradi</i>	964
<i>Adr. Cocquius</i>	425. 500	<i>Franc. Carol. Conradi</i> 91. 313. 320	
<i>Georg. Codinus</i> 229. 332. 384. 564		411. 919. 1039	
	714	<i>Herm. Condingius</i> 31. 44. 46. 49. 57	
<i>Laurent. Codomannus</i>	262	65. 66. 67. 124. 135. 203. 228. 233	
<i>Apicius Coelius</i>	872	242. 405. 434. 440. 452. 469. 477	
<i>Io. Henr. Cobausen</i>	1031	689. 699. 788. 938. 953	
<i>Vaj. Ern. Eugen. Cobausen</i>	1031	<i>Constantinopolitana Ecclesia</i>	264
<i>Jac. Cobelius</i>	668	<i>Constantinus</i>	491
<i>Carolus de Coite</i> 271. 369. 476. 477.		<i>Paullus Constantinus</i>	259
	554. 714	<i>Pet. Constantius</i>	479
<i>Ged. le Coite</i>	698	<i>Ludov. Contarepus</i>	95
<i>Colberg</i>	63	<i>Vincent. Contaremus</i> 117. 119. 135	
<i>Ehregott Daniel Colbergius</i>	932	<i>Felix Contelorius</i> 121. 135. 376. 703	
<i>Christoph. Colerus</i> 103. 445. 752		<i>Franc. Continius</i>	201
<i>Nic. Coletus</i>	211	<i>Anxon. Contius</i>	240
<i>Philibertus Collectus</i>	750	<i>Adrianus Coquus</i>	28
<i>Ierem. Collierius</i>	768	<i>Franciscus Fernandus de Cordoua</i> 491	
<i>Abundius Collina</i>	976	<i>Henr. Corcei</i>	647
<i>Paullus Colomefius</i> 11. 233. 398. 453		<i>Ianus Cornarius</i> 84. 135. 872	
	457. 458	<i>Cornelius Cornelii</i>	258
<i>Dominic. de Colonia</i>	203	<i>Francisc. Thom. Cornelius</i>	199
<i>Hadrian. Iunius de Coma</i>	846	<i>Cornelius Romanus</i>	671
<i>Francisc. Combefsius</i> 238. 282. 466.		<i>Pet. Marcell. Corradinus</i>	200
	480. 483	<i>Vincent. Coronelli</i>	686
<i>Thom. Comberus</i>	507. 518	<i>Barthol. Corsetus</i>	566
<i>Henr. Altan Comes</i>	845	<i>Pet. Ant. Corfignanus</i>	201
<i>Marcellinus Comes</i> 184. 234. 243		<i>Eduardus Corfinus</i> 183. 698. 742	
<i>Natalis Comes</i>	337	<i>Franc. de Corte</i>	853
<i>Claudius Comierfius</i>	964	<i>Io. Frid. Coruinus</i>	307
<i>Phil. Comineus</i>	377	<i>Georg. Dan. Coschwitzius</i>	1032
<i>Commanuillius</i> 170. 207. 211		<i>Nic. Cosma</i>	96
<i>Compidianus</i>	335	<i>Cosmas Indopleustes</i> 193. 236. 279	
<i>Anna Comnena</i>	982	326. 389. 480. 506. 838	
<i>Nic. Comnenus</i> 166. 564. 585. 669		<i>Ant. Maria Cospus</i>	964
	751. 1034	<i>Ant. Cossellinus</i>	57
		<i>Lil 3</i>	Hic

INDEX SCRIPTORVM.

Hieronym. a Costa f. Rich. Simon	679	Thomas Crenius	81. 115. 337. 438
Ant. Carvalho da Costa	200		436. 486. 790. 816
Anton. Guibertus Costanus	893	Pet. Crescentius	683
Costardus	341	Crescimbenius	225. 945
Mr. Cot	971	Ludov. Croffallius	86. 135. 167. 170
Io. Baptista Cotelerius	167. 235. 236		419. 457. 542. 543. 586. 947
241. 323. 358. 380. 381. 383. 384		Petrus Crinitus	357. 963
414. 424. 428. 452. 454. 463. 468		Io. Baptista Crispus	329. 864
470. 471. 472. 479. 481. 506. 511		Crodogandus	880
521. 560. 564. 674. 996		Crocius	312
Io. Frid. Cotta	838	Io. Croius	314. 323
Conturius	450. 878	Francisc. de la Croix	161. 165. 663
Ioan. Coyanus	556	Io. Laur. Crollius	50
Coyerius	775	Henr. Crombachius	463
Matthaeus de Cracovia	570	Io. Baptista Crophius	72. 80. 135
Nic. Cragius	70. 80. 135. 446. 697	Maturinus Veislerius la Crose	12. 250
	752		307
Io. Dan. Cramerus	490	Francisc. Crucimannus	103
Io. Ge. Cramerus	67	Petit Crucius f. de la Croix	162
Io. Iac. Cramerus	6. 27. 35. 326. 394	Theod. Crüger	50. 493. 751
	396. 422. 434. 441	Christi. Aug. Crusius	311
Io. Ioach. Cramerus	934	Iac. And. Crusius	68. 122. 135. 483.
Io. Rodolphus Cramerus	501		509. 753
Mart. Frid. Cramerus	331	Martinus Crusius.	162. 217. 349. 364
Albert. Crantzius	348. 349	Paul. Crusius	259
Gedlieb Cranzius	971	Liuius Craylius	114. 135. 223
Crates	380	Radulph. Cudworthus	307. 308. 310
Io. Creccolius	684		327. 382. 488. 567. 873
Ant. Cregutius	425	Iac. Cuiacius	694. 773
Cregutius	366	Henr. Cuiens	441
Iac. Creillon	750	Rich. Cumberland	733
Lud. Christi. Crellius	411	Pet. Cunaecus	32. 426. 689
Paul. Crellius	925	Gisbertus Cuperus	105. 123. 124. 125
B. S. Cremerus	16. 394. 422. 428. 431		126. 135. 218. 313. 314. 319. 332
	433. 434. 435. 436. 440. 441. 488		335. 338. 339. 342. 354. 355. 384
	489. 505		408. 409. 752. 980. 1037
Georg. Crenius	957	Steph. Curcellaens	453. 487

INDEX SCRIPTORVM

<i>Curtius</i>	281. 283	Io. Damascenus	263. 381. 423. 509. 659
Benedict. Curtius	499		990
Carol. Cato Curtius	794	Nic. Damascenus	81. 136. 305. 696
Henr. Curtius	437	Damascenus?	33 + 353. 382
Nic. Cusanus	309	Petrus Damiani	265. 295. 511. 666
Io. Cuspinianus	701	Eldad Danonius	185
Paul. Cyprianus	54	Lambert. Danaeus	655
Cyprianus	264. 335. 359. 380. 469	Casp. Danckwerth	187. 203. 257
	511		401
D. Io. Cyprianus	500. 550	L. H. Dancourt	998
Ern. Salom. Cyprianus	161. 444. 496	Petrus Danetius	70. 94. 384. 706
	519. 678. 728. 951	P. Gabr. Daniel	52. 351. 469. 812. 823
Epiphanius Cyprius	264	D. Io. Conr. Dannhauerus	20. 386. 444
Phil. Cyprius	294		456. 475. 483. 562. 587. 689
Cyrillus Alexandrinus	493	Io. Andreas Danzius	10. 28. 19. 393.
----- Hierosolymitanus	159. 356		427. 428. 431. 433. 437. 512. 551
	358. 381. 468. 555. 560. 561		737. 749. 810. 884. 885. 905
D		Olfertus Dapperus	22. 186. 294. 391
Andreas Dacerius	385. 450. 1899		492. 817. 976. 1029
Luças Dacberius	457. 880. 909	Georg. Darnaud	762
	1038	Mur. Dartbenay	106
Frid. Bernh. Dachs	434	Dartifus	675. 687
Geo. Christo. Dachselt	252. 714	Georg van Dassel	465
Dacius	244	Theodor. Daffonius	3. 8. 13. 14. 16. 27
Baudelotus de Dairval	1005		28. 29. ff. 35. 474. 397. 431. 437. 488
Anton. van Dale	164. 171. 279. 330		489. 512. 550. 641. 736. 847. 865
	343. 393. 400. 408. 419. 492. 495		874. 916. 920. 1022
	523. 550. 555. 564. 592. 637. 646	Ludov. Donius Dattichy	668
	648. 674. 694. 698. 743. 954	Io. Philipp. Dattius	919
Iac. Dalechampius	341	Carol. Daubufius	326
Olaus Dalinius	351	Dauchens	872
Io. Dallacens	378. 381. 385. 412. 460	Albertus Daugieres	987
	467. 474. 506. 549. 561. 569. 570	Cl. David	654
	572. 578. 584. 589. 638. 654. 661	David Gans	179. 617
	948	Daulla	261. 473
Daltonius	206	Christ. Damastr.	483. 847
Abbas Damadenus	713		

Daus-

INDEX SCRIPTORUM

<i>Dausquetus</i>	315. 341. 348. 708. 752	<i>Edmundus Dickinson</i>	39. 61. 312. 385
	813. 827. 861. 885. 1024		517. 688
<i>Io. Deckerus</i>	268	<i>D. Io. Dieckmannus</i>	48. 324. 405. 417
<i>Rainold. Delinius</i>	991. 1007		441. 533. 667. 861
<i>Patric. Delany.</i>	912	<i>M. Dieffenbach</i>	62
<i>Henr. Christoph. Delbrück</i>	257	<i>Adolph. Lebrecht Dietericus</i>	641
<i>Rainoldus Deline</i>	483	<i>Io. Conrad. Dietericus</i>	13. 95. 256
<i>Claudius Dellens</i>	164. 684		258. 331. 350. 400. 494. 500. 592
<i>Dellontus</i>	470		698. 787. 855. 1023
<i>Martinus Delrio</i>	592. 620. 899. 998	<i>Georg. Guil. Dietericus</i>	503
<i>Demademus</i>	128. 136	<i>Suanes Gustavus Dietzius</i>	448
<i>Democritus</i>	318	<i>Dan. Dietzschius</i>	331
<i>Ludouicus Demontiofus</i>	84. 136	<i>Ludouicus de Dies</i>	501. 811. 864
<i>Thom. Dempsterus</i>	92. 116. 136. 201	<i>Kenelmus Digbacus</i>	1035
	403. 450. 648. 778. 887. 899	<i>Franc. Jac. Dignus</i>	208
<i>Laurentius cum Deo</i>	466	<i>Io. Mich. Dillherrus</i>	39. 46. 62. 345
<i>Guil. Derbam</i>	969. 1012		346. 409. 705. 744. 825. 848.
<i>Io. Gottlob Derlingius</i>	753		887. 916
<i>Deslandes</i>	817	<i>Io. Dillenius</i>	56
<i>M. Christian. Deuschb</i>	398	<i>Andreas Dinnerus</i>	744
<i>Abr. Henr. Deutschmannus</i>	863	<i>Dinas</i>	399
<i>Gottfr. Dewardeck</i>	802	<i>Dia Cassius</i>	220. 227. 358. 367. 427
<i>Flavius Lucius Dexter</i>	244		429. 450. 462. 493. 494. 687. 703
<i>Chr. Erdm. Deyling</i>	187		705. 709. 710. 819. 830. 851. 885
<i>Salomon Deylingius</i>	38. 317. 393. 394		886. 977. 978. 996. 1017. 1032
	395. 397. 409. 437. 487. 489. 502		1037
	509. 550. 558. 568. 666. 681. 682	<i>Diodorus Siculus</i>	231. 281. 292. 335
	688. 747. 753. 768. 787. 838. 842		354. 360. 409. 490. 494. 502. 641
	1029		694. 695. 709. 711. 720. 739. 753
<i>Ferrandus Diaconus</i>	662		781. 795. 814. 818. 831. 834. 894
<i>Io. Diaconus</i>	355. 416. 552		906. 914. 915. 916. 954. 965. 995
<i>Liberatus Diaconus</i>	915		1025. 1028
<i>Paul. Diaconus</i>	464. 923. 978. 982	<i>Diodorus Tarsensis</i>	234
<i>Petr. Diaconus</i>	681. 805	<i>Diogenes</i>	380
<i>Diar. Europ.</i>	374	<i>Dionysius Byzantinus</i>	192
<i>Dicaearchus</i>	87. 136. 192. 206. 696	<i>Dionysius Exiguus</i>	258
<i>Hieron. Dicelius</i>	186. 211. 343. 503	<i>Dionysius Halicarnassaeus</i>	355. 367
			709. 712. 1033
			<i>Di-</i>

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Dionysius Periegetes</i>	190. 875	Jo. Henr. Ant. <i>Barten</i>	37
Iust. Christ. <i>Dithmarus</i>	45. 46. 1007	And. Jul. <i>Dognmeier</i>	46. 55. 864
Henr. Christ. <i>Dithmar</i>	940	Atsgar. <i>Dorscheus</i>	643
Io. Aug. <i>Dittelmeir</i>	937	Io. Geo. <i>Dorscheus</i>	165. 382. 391. 406
Pet. <i>Diuaeus</i>	3 am 58	918	431. 568. 757. 837
<i>Diarbergius</i>	158	Io. <i>Doughtetius</i>	356. 402. 564. 571. 848
Ge. Migh. <i>Doederlinus</i>	360. 397	208	896. 950. 1026. 1032
Io. Andr. <i>Doederlein</i>	824	Io. <i>Doniacius</i>	708
Io. Alex. <i>Doederlin</i>	51. 349. 864	Andreas <i>Dounacus</i>	169
Iac. <i>Doplerus</i>	760	Geo. <i>Doufa</i>	80. 136
Remb. <i>Podonaus</i>	880. 881	Geoua <i>Doufa</i>	759
Henr. <i>Dodwellus</i>	29 sq. 192. 296. 233	Theod. <i>Doufa</i>	817
252. 266. 269. 283. 284. 291. 294		Ioan. <i>Doutreinius</i>	397
383. 430. 488. 529. 634. 641. 652		Nilus <i>Daxopetrus</i>	208
654. 662. 672. 702. 705. 708. 710		Io. Dav. <i>Drabitius</i>	830
715. 724. 772. 865. 890. 910. 937		Io. Iac. <i>Draco</i>	708. 723
Io. Nic. <i>Dogliom</i>	258	Ioan. <i>Ediam. Dragheimhar</i>	893. 981
Iac. <i>Doischema</i>	692	Arnold. <i>Drakenborgius</i>	151. 703. 817
<i>Dolion</i>	258	117	866. 885
Steph. <i>Doletus</i>	88. 136. 845	Georg. Clem. <i>Drandon</i>	660. 664. 1012
Matthaeus <i>Dolmans</i>	376	Io. Gabr. <i>Drechslius</i>	483
Memoriae litterariae <i>Dombensca. et Tre-</i>		Io. Gabr. <i>Drechslerus</i>	1523
nuojinae lit. M.		Christ. <i>Dreierus</i>	640. 654
Marcus Ant. de <i>Dominis</i>	168. 561. 576	Car. <i>Drincoidius</i>	165. 444. 446
639. 640. 659. 664. 666. 669. 675		Adam Henr. <i>Dresignus</i>	108
680. 681. 685. 768. 897. 906		Sigism. Frid. <i>Dresignus</i>	753. 754. 758
<i>Domnius</i>	235	949	
Galteus <i>Donaldsonus</i>	782	Diut. <i>Dreslerus</i>	400
Alexand. <i>Donatus</i>	83. 114. 136. 137	Matth. <i>Dresserus</i>	299. 425. 456. 474
217. 222. 406. 414. 400P		677	
Christ. <i>Donatus</i>	705. 772	Hieron. <i>Drexellus</i>	563
Marc. <i>Donatus</i>	1008. 87	Ierem. <i>Drexelius</i>	586
Sebast. <i>Donatus</i>	852	Antonius <i>Driessen</i>	988. 489. 504
Jo. Bapr. <i>Donius</i>	126. 122. 136. 496	Isidrent. <i>Dript</i>	671
526. 839. 859. 876		Seliana <i>Drögatus</i> s. <i>Tobrenhuz</i>	202
Cornel. Kilian. <i>Dorflaen</i>	930	<i>Drumocrides</i>	322

INDEX: SCRIPTORVM.

Io. Drusius	2. 31. 323. 324. 407. 428	Abrah. Eccellenfis	10. 912. 246. 247. 294
	410. 734. 838	Steph. Eckharts	675
Ioan. Dubsy	324	Iacobus Eckhardus	371. 448. 474
Fronto Ducaens	426. 542. 569. 581		476
Mich. Ducas	819	Petrus Eckermannus	949. 1012. 1016
Ducas Michaelis Nepos	264	Pi. I. Eckhardus	60. 317
	652	Tob. Eckhardus	162. 403. 404. 407
Io. Ducatus	708		419. 658. 939
C. A. Duckerus	737	Henr. Eckhermius	49
Dudulorus, vid. Laurentius Begerus.		Eclogae Evangelicae Mayo-Neumei-	
Alex. Duker	1036. 1039	sterianae	256. 478
Anon. Dulciatus	265	Ephraemus	598
Dumontius	1025	Nassir Abdinus Perfa	192
Ioan. Gottlob Guil. Dunschelinus	336	Edoardus	308
	350	Io. Edvardus	38
Dupinius	634	Eduatcon f. Odiate	190
Iac. Dupontus	674. 790	Geo. Elicser Edzardus	6. 398. 436
Dupondus (Dupuy)	353		511. 838
Guil. Durandus	160. 458. 511	Io. Eenbergius	690. 754
Io. Steph. Durantus	160. 169. 511. 518	Paul. Egardus	877
	554. 555	Io. Aug. Egenolf	48
Io. Durellus	168. 507. 519	Egesippus	389
Io. Cotar. Durrius	750	Io. Henr. Eggelingius	46. 54. 81. 136
Io. Frid. Durrus	860. 861. 867		343. 1010
Franc. Dusseldorpius	172	Eggerus	529
		Gabr. Ioseph. Eggs	670
E		Egthardus	349. 958
Christ. Ebelingius	607	Baptista Egnatius	98
Iac. Dornkrell ab Eberbertz	533. 732	Elias Ebingerus	444. 522. 587
Geo. Eberlinus	705	Laur. Eichstadtus	260
Io. Mart. ab Ebermayer	322	Io. Geo. Eilerus	857
Iac. Ebertus	620	Io. Iustus von Einem	257
Paulus Ebrus	259	Io. Christ. Einigk	875
Ebnerus	601	Mart. Eisengrein	521
Io. Geo. Eccard	44. 45. 46. 48. 51	Guil. Eisengreinius	265
52. 59. 57. 60. 62. 65. 92. 94. 346		Io. Frid. Eisenhart	338
348. 350. 401. 417. 474. 703. 732		Io. Christ. Eisenggerus	326
860. 878. 930			

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Andr. Eifemngensis	735.412.426	Ephorus	611.110.774
Io. Casp. Eifenschmidius	423.523	Epimenides	324
Pet. Ekermannus	831	S. Epiphanius	193.232.262.270.271
Zeno Eleata	734		323.398.429.432.480.481
Henr. Io. Elebrechtus	399		501.904
R. Elias Byzantinus	734	Simon Episcopus	29.323.736
R. Elias ben Abraham	5	Boetius Epou	167
Elkstormius	259	Erasmus	523.885.906
Rich. Elifius	507	Erasmus Roterodamus	780
Io. David. Ellropus	407.519	Thom. Erasmus	750
Geo. Elmacinus	248.263	Io. Frid. Gottlob Erdmannus	470
Elmenborstius	305.412.484.554.556	Io. Henr. Erdmannus	488
	560.674.907	Erizius	795.809
Io. Sigism. Elsboltius	882	Christ. Alb. Ermelius	517
Jac. Elsner	59.162.331.350.649	Christ. Henr. Erndt	967
	661.744.752	Io. Aug. Ernesti	105.385.392.567
Io. Herm. ab Elswig	688		701.708.739.746.818.822.932
Pet. Eluius	456.808		972.984.1012
Ioach. Emdemus	504	Io. Henr. Ernesti	62
Vbbo Emmius	42.49.78 ff. 136 lq.	Henr. Ernstius	137.427.450.454.839
	206.250.257.270.696.698.741	Thom. Ernstus	592
	754.892.930	Thom. Erpenius	248
Marcellus Empiricus	665	Carol. Errardus	1010
Saxus Empiricus	304	Ianius Nicius Erythraeus s. Iul. Victor	
Const. l'Empereur	185.389.645.688	Roffius	92.729.730
	690.692.736.767	Ioan. Esbergius	651
Jac. l'Enfant	15.466.670	Io. And. Eschenbach	125.137
Christo. Ioan. Conr. Engelbrecht	423	Andr. Christian. Eschenbachius	400.401
Iust. Frid. Engelbrecht	964		446.448.720.761.941.948.959
Geo. Engelbrechtus	954		1007
Francisc. d'Engbien	640	Ioan. Esgers	788
Ennius	231.237	Balth. Ludov. Eskuche	438
Ioan. Eus	769	Aug. Esmarchius	331
Ephemerides Italiae	40.99	Io. d'Espagne	853.1014
———— Parisienses	5.97.875.918	Zegerus Bernh. van Espm.	759
	968.983.1002.1036	Claud. Espenceus	515.674.675
Ephemerides Parmenses	982.1003	Aben Esra	2

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Georg. Effsch	257	Ioan. Jac. Esfeldt	431
Io. Ge. Estor	50.55.670.774.774	R. Abraham Aben Ezra	981
	765.1000	808	
Et helredus	829	F. Faber	72
Euagrus	438.727	Pa. Faber	918
Euangelus	812	Pa. Faber	83.105.124.137.140.331
Eudantius	85.137		345.367.400.409.699.704.761
Eubergius	851		864.869.888.918.981.991.992
Eucherius	27.34.184	Tadaquil. Faber	87.137.547
Iac. Fucillon	581	Raphael Fabretus	114.137.200.219
Felix Euclius	339		221.225.334.346.347.352.495
Ioan. Euclyn	880		725.727.809.819.819.868.883
Io. Andr. Eudaemon	463		0.922.926.990.1018
Augustinus Steuchus Eugubinus	308	Mambrinus Roseus de Fabriano	259
	327.381.382.383	Franc. Fabricius	486.520.934.760
Eupolemus	812	Georgius Fabricius	114.137.222.346
Euripides	380		348.407.779.780
Lucius Cogn. Europaeus	729	Guido Fabricius	552
Eusebius Caesarensis	27.33.184.198	Io. Fabricius	5.94.416.419.420.863
	230.254.263.264.270.276		869.911.997.1006.1025
	332.335.382.414.417.453.454	Io. Alb. Fabricius	2.163.211.717
	486.490.491.492.914.991		814.831.833
Eustathius	235.305.403.446	Io. Ludov. Fabricius	83.137.307
Eustathius Antiochenus	264	Rod. Ant. Fabricius	954
Eutropius	235.818	Carol. Hannibal Fabrotus	240.241
Eutychianus	235		242.243.433
Eutychus Patriarcha	218.245.246.294	Iac. Factiolatus	997
	476.477	Casp. Facius	700
Wilh. Ern. Ewaldus	838	Io. Fabr	311.355.368.409.444.467
Dionys. Exiguus	258		469.558.581.849.898.1011.1015.
L'Extraordinaire du Mercure galant	845		1034
Hier. Hartw. Eybe	887	Sebast. Faeschius	86.137
Huldricus Eybenius, Pat.	723	Paullus Fagius	430.567.768.770
Christ. Wilh. Eybenius, Fil.	122.137	Erius Fablenius	396
	723	Io. Adolph. Falckius	722
Elias Mart. Eyringius	64	Benedict. de Falco	202

INDEX SCRIPTORVM.

Octavius Falconerius 83. 87. 114. 137. 140.	Io. Paul. Felwingerus 711
219. 408. 410. 985	Christ. Fende 260
Paul. Falconerius 1013	Lucius Feneffella 699
Io. Baptista Falda 138. 223	A. D. Fey 197
Christi. Falsterus 573. 778. 853. 931	Augustinus Ferensilli 259
937. 942. 950. 954. 1005. 1034	Ferrandus Diaconus. 662
Francisc. Fanellus 71. 698	Ludov. Ferrandus 551. 735
Rhemnius Fannius 119	Hugo Ferrandus 38
Prosp. Farniacus 423	Francisc. Bernhardinus Ferrarius 115
Io. Fasoldus 447	138. 171. 541. 543. 823. 853. 937
Fasfi consulares Anonymi 244	Georg. Ferrarius 160
— Idatiani ibid.	Io. Philipp. Ferrarius 198. 210
— Pighiani ibid.	Octavian. Ferrarius 112. 138. 216
— Siculi 264	248
Purpurin. a Fauentia 123. 138	Octavius Ferrarius 105. 116. 120
Lucius Fauus 95. 121. 138. 226	122. 125. 138. 708. 721. 722. 716
Faustinus 461	757. 821. 831. 837. 839. 817. 850
I. I. Faustus 16	853. 857. 861. 875. 876. 878. 882
M. I. F. Faustus 891	967. 983. 985. 990. 997. 1000. 1004
Iac. Fayus 317	1006. 1036
Io. Fazoldus 82. 138	M. Anton. Ferrarius 97. 648. 700. 703
Io. Fechtius 445. 509. 568. 678. 650	712. 723. 739. 742. 745. 746. 922
Amandus Gotth. Febmelius 1038	Io. Baptista Ferretius 21. 97. 890
Everard. Feitbuis 68. 80. 108. 592. 753	Ant. Ferrus 128. 138. 1009
833. 877. 883. 1000	Hieroh. Ferrutus 222
Albertus a Felde 924	Dan. Fesselius 504. 564. 642. 925. 959
Corn. Maurus a Felde 708	1023
Barthol. Bernh. Feldkirchen 572	Isaiah Fistingius 523
Mintcius Felix 209. 335. 343. 357. 358	Festus 343. 385. 402. 404. 405. 442
383. 402. 405. 407. 983	496. 498. 711. 914. 958. 1013
Ioach. Fellerus 351. 718. 886. 943.	Iac. Wilh. Feuerlinus 60. 940
1036	Io. Geo. Christo. Feuerlinus 331
Io. Fellus 209. 460. 510. 674	Io. Henr. Feustkingius 949
Gottfr. Felseisen 426	Georg. Fhelanius 162
Io. Henr. Felsius 954	Mich. Ioseph. Fibigerus 1031
Gottfr. Mich. Felter 756	Io. Geo. Fichtnerus 917
Gerh. Feltmannus 721	Marsilius Ficinus 383
Io. Henr. Feltzius 66	Franc. Ficoronius 846. 855. 984. 1008

INDEX SCRIPTORVM.

Ioannes <i>Fidakke</i>	688	Andr. <i>Fluggius</i>	1034
Fortunatus <i>Fidelis</i>	607	Mich. <i>Foertschius</i>	182
Edmundus <i>Figrelius</i>	354	<i>Fogelius</i>	952
Io. <i>Filefacus</i> 166.172.313.464.508		Franc. <i>Fogginius</i>	501
518.577.578.580.584.589.639		Gabriel <i>Foignius</i>	739
657.680.894.910.948.1018		<i>Folarus</i>	812
Ioan. <i>Filleau</i>	727	Carol. <i>Fontana</i>	988
Casp. <i>Finckius</i>	456	Andreas <i>Fontaine</i>	799
Iulius <i>Firmicus</i>	335.996	Iustus <i>Fontanini</i> 138.201.226.333	
Henr. Rudolph. <i>Fischer</i>	660	376.378.411.719.765.894.1018	
Io. Christian. <i>Fischer</i>	852	Claudius <i>Fonteinus</i>	661
Io. Christoph. <i>Fischer</i>	426	Io. Baptista <i>Fonteinus</i>	922
Io. Frid. <i>Fischerus</i>	346	Pet. <i>Fontelius</i>	705
Io. Mich. <i>Fischerus</i>	467	<i>Fontenellius</i>	944
Bartholom. <i>Fisen</i>	474	Ludov. Franc. <i>de Fontenu</i>	60.344
Matthias <i>Flachsland</i>	260	Io. <i>Forbesius</i> 165.385.556.577.580	
Sigism. Andr. <i>Flachsius</i>	858		661
Matthias <i>Flacius</i> 213.659.676		Steph. <i>Forcatulus</i>	58
Valerianus <i>Flamingius</i>	658	Nenningus <i>Forelius</i>	494
Guil. <i>Fleetwoodus</i> 403.495		Henr. <i>Forelius</i>	333
Christian. <i>Flemingius</i>	356	Forestus <i>Foresti</i>	717
Claudius <i>Fleury</i> 15.26.163.454.682		Sam. <i>Formicus</i>	946
Cunmannus <i>Flinsbachius</i>	259	Frid. <i>Fornerius</i>	889
Andreas Dominicus <i>Floccus</i> 647.650		Io. <i>Forsterus</i>	10
	699.813	Valent. Wilh. <i>Forsterus</i>	738
Francisc. <i>Florens</i>	670	Venantius <i>Fortunatus</i>	1014
<i>Florentinius</i> 412.459.463.464.471		Mart. <i>Fotberby</i>	397
	479	And. <i>Fountain</i>	65
Francisc. Maria <i>Florentinius</i>	663	Ludov. <i>du Four</i>	987. 1006
Poggius <i>Florentinus</i>	121	Steph. <i>Fourmont</i> 9.330.331.336	
Franc. Henr. <i>Floresius</i>	211		343
Iulian. <i>Floridus</i>	384	Mich. <i>Fourmontus</i>	340.341
Mart. Aruidus <i>Florinus</i>	1021	Georg. <i>Fournier</i>	197
Claudius <i>Florus</i> 169.227.333.821		Städtische Acta	974
Christ. <i>Flottwell</i>	728	<i>Fragierius</i>	523
Ioannes <i>Floyer</i>	1008	Claud. Franc. <i>Fraguierius</i>	973
Robertus <i>Fluddus</i> 381.382		<i>de Francheville</i>	53

Geo.

INDEX SCRIPTORVM.

Georg. Gregor. <i>Francoſet</i>	517	Io. Inc. <i>Frey</i>	411
Petrus <i>Francius</i>	444	Hier. <i>Freyer</i>	95.260
Reinoldus <i>Franckenberg</i>	258	Alb. Frid. <i>Freyerus</i>	395
Chriſt. Frid. <i>Franckenſteinus</i>	462.701	Fridex. Goth. <i>Freytagius</i>	343.401
	710.772.773		718.814
Aug. Herm. <i>Franckius</i>	749	<i>Frezierius</i>	821
Henr. Gottl. <i>Franckius</i>	894	Alb. <i>Frickius</i>	344.575
Io. Nic. <i>Franckius</i>	709	Conr. Dan. <i>Frickius</i>	418
Francisc. <i>Francus</i>	840	Io. <i>Frickius</i>	344.815
Henr. Gottl. <i>Francus</i>	67.482.833	Io. Ge. <i>Frickius</i>	61.351.955
	834	Chriſt. Conr. <i>Fridericus</i>	1021
Sebaſt. <i>Francus</i>	956	Io. Balth. <i>Fridericus</i>	964
Io. Ernest. <i>Franzenius</i>	1025	Ioa. <i>Fridericus</i>	159
Thom. <i>Franzius</i>	66	Val. <i>Fridericus</i>	396.847.935
Wolfgang. <i>Franzius</i>	3.433.487.500	Edm. <i>Frigelius</i>	339.344
Io. Chriſtophor. <i>Fraucendorſius</i>	920	Io. Frid. <i>Friſchius</i>	432
Abrah. <i>Frecelius</i>	350	Io. Leonh. <i>Friſchius</i>	48.49
<i>Freculphus</i>	245.270	Ahaſv. <i>Friſchius</i>	943.950
Marquardus <i>Freberus</i>	45.48.50.ſqq.	Frid. <i>Friſius</i>	951
	65.80.118.119.138.ſq.208.294.	Io. <i>Friſchmuthus</i>	28ſq.333.393.395
	744.787.790		428.429.431.438.486.635.690
Paullus <i>Freberus</i>	968		747.768.892
Io. <i>Freinshamius</i>	139.227.228.334.	<i>Fritzius</i>	68
	341.355.491.648.852.881.902	Leonh. <i>Frizonius</i>	984
Io. Thom. <i>Freigius</i>	259	Petr. <i>Frizonius</i>	670
Io. Iac. <i>Freislebenius</i>	690.755.756	Io. Nic. <i>Frobefius</i>	380
Abrah. <i>Frenzelius</i>	60	Eraſm. <i>Froelich</i>	785.786.787.795
<i>Freretus</i>	61.956.982	Andr. <i>Froekind</i>	395.550
Carol. du <i>Frefne</i> , Dominus du Cange		Io. Leonh. <i>Froerckenſenius</i>	892
	52.206.228.229.235.242.416.	Io. Chriſtian. <i>Fromannus</i>	1006
	796.1011	Sext. Iul. <i>Frontinus</i>	114.139.812.1003
Raphael Tricherus du <i>Frefne</i>	86.139	Io. <i>Fronto</i>	162.169.446.459.564.658
Nic. Lengl. du <i>Frefnoy</i>	251.589.870		681.889.910.1017
Claudius <i>Frefſenius</i>	735	Zach. <i>Froſterus</i>	431
Ariel <i>Freudenbergerus</i>	313	Luc. <i>Fruterius</i>	99ſ.
Herm. Henr. <i>Frey</i>	500	Chriſt. <i>Fuchſius</i>	830
Ian. Caec. <i>Frey</i>	58	Iac. <i>Faggerus</i>	639
Io. <i>Frey</i>	520		
			Ful-

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Kulbatus Carnotensis</i>	168.657.679	<i>Iof. Malalesta Garuffus</i>	127. 139. 944
<i>Hier. Fulgentius</i>	335.481	<i>Garzonius</i>	976
<i>Bapt. Fulgofus</i>	728	<i>Petrus Gassendus</i>	116. 139. 225. 381
<i>Nic. Fullerus</i>	323.324.644.975		518.976
<i>Andr. Fulvius</i>	222	<i>Timannus Gaffelius</i>	453
<i>Christ. Funccius</i>	754	<i>Franc. Gafso</i>	423
<i>Io. Funccius</i>	259.260	<i>Thom. Gatakerus</i>	437. 449. 494. 524
<i>Io. Nic. Funccius</i>	47. 344. 496. 703		525. 717. 887. 960. 1010
	712. 724. 739. 825. 887. 950. 956	<i>Bartholom. Gauantus</i>	160. 169
<i>Io. Herm. Fürstenau</i>	969	<i>Paganinus Gaudensius</i>	29. 162 sq.
<i>Fürstenbergius</i>	49. 203. 349		169. 422. 767. 1023. 1024
G		<i>Gauierius</i>	1004
<i>A. G.</i>	124. 139	<i>Pet. Gaulil</i>	976
<i>Io. Bapt. Gabius</i>	242	<i>Gilb. Gaulminius</i>	22. 43. 381. 382
<i>Andr. Gaertnerus</i>	1036		437. 735. 931
<i>Iac. Gaffarellus</i>	274. 396. 524. 828. 963	<i>Gaulominus</i>	359
<i>Io. Gagnierius</i>	31. 791	<i>Pomp. Gauricus</i>	84. 139. 263
<i>Liuius Galans</i>	327. 915	<i>Henr. Gautierius</i>	592. 987. 1000
<i>Petrus Galatinus</i>	4. 256. 260. 323. 324	<i>Leonh. Gautrichius</i>	337
	326. 327	<i>Pet. Gautruchius</i>	353
<i>Claud. Galenus</i>	221. 973	<i>Theod. Gaza</i>	85. 139
<i>Marthaenus Galenus</i>	684	<i>Alard. Gazaenus</i>	511
<i>Dominic. Galefus</i>	172. 897	<i>G. C. Gebauer</i>	67. 779. 881. 894
<i>Phil. Galens</i>	321	<i>Brand. Henr. Gebhardi</i>	343. 940
<i>Thom. Galeus</i>	39. 205. 310. 322. 381	<i>Ian. Gebhardi</i>	102
	382. 513. 926	<i>Io. Ern. Gebhardi</i>	830
<i>Vincent. Galilaeus</i>	526	<i>Io. Lud. Leuin. Gebhardi</i>	714
<i>Seruatus Gallaeus</i>	904	<i>Rud. Christ. Geckelius</i>	808
<i>Galleria di Minerua</i>	760	<i>Herm. Bernh. Gedaeus</i>	546
<i>Franc. Gallierius</i>	678	<i>R. Gedalia</i>	245
<i>Pet. Gallisarcus</i>	259	<i>Mich. Geddesus</i>	684
<i>Anton. Gallonius</i>	173. 756	<i>Gedoynius</i>	888. 986. 1015
<i>Nic. Gallus</i>	474	<i>Mart. Geierus</i>	31. 164. 381. 509. 510
<i>P. Galluzzi</i>	419		511. 678. 734. 848. 850. 873. 1021
<i>Io. Iac. Gantesuillertus</i>	504		1022
<i>R. David Ganz</i>	31. 245. 256. 935	<i>Geinozius</i>	754. 786
<i>Io. Garcaeus</i>	259	<i>Frid. Geislerus</i>	721
<i>Iac. Gardellus</i>	922	<i>Io. Godofr. Geislerus</i>	347
<i>Io. Garnerius</i>	172. 666		Elias

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Elius Gesslerus</i>	948	<i>Sim. Diet. Gerkens</i>	399
<i>Aeg. Gelenius</i>	51	<i>Sam. Gerlachius</i>	898
<i>Ant. Gellandus</i>	342	<i>Germanus Patriarcha</i>	507
<i>Aufus Gellius</i>	272. 315. 647. 726	<i>Ang. Geropoldus</i>	1023
	781. 905	<i>Christina. Gerson</i>	5. 326
<i>Io. Gideon Gellius</i>	825	<i>Io. Gerson</i>	476
<i>Rob. Gellius</i>	398	<i>R. Gerson</i>	256. 914
<i>Gemara Herachot</i>	398	<i>David Gertmannus</i>	394
<i>Corn. Gemma</i>	612	<i>Gervasius</i>	681
<i>Gilb. Genebrardus</i>	245. 256. 262. 426	<i>P. Gesslianus</i>	208. 210
	736	<i>Conr. Gesnerus</i>	501
<i>Io. Geneffus</i>	240	<i>Io. Jac. Gesnerus</i>	794
<i>Gennadius</i>	244. 329	<i>Io. Matth. Gesnerus</i>	106. 412. 443. 516
<i>Geo. Christ. Genselius</i>	435		720. 780. 805. 1013. 1015
<i>Io. Christ. Genselius</i>	864	<i>Timannus Gesselius</i>	257. 835
<i>Alb. Gentilius</i>	83. 139. 752. 813. 893.	<i>Casp. Geuarius</i>	105. 828
<i>C)</i>	895. 940. 998	<i>Jac. Geuffius</i>	491. 493. 592
<i>Seipio Gentilis</i>	124. 139. 700. 721. 754	<i>Hieron. Ghilinus</i>	92
<i>Octav. Gentilius</i>	708. 723	<i>Theod. Gibelinus f. Matth. Goebelius</i>	640
<i>Georgiani</i>	264	<i>Gibernus</i>	202
<i>P. Georgisch</i>	204	<i>Edmund. Gibson</i>	52. 204. 205. 930
<i>Georgius</i>	997	<i>Alb. Christ. Giebellus</i>	723
<i>Georgius Cadrenus</i>	241	<i>Paullus Christ. Gilbertus</i>	996
<i>Georgius Alexandrinus</i>	236	<i>Io. Gill</i>	555
<i>Christ. Sigism. Georgius</i>	642	<i>Hyacinthus Gamma</i>	478. 501. 942
<i>Domin. Georgius</i>	567	<i>Paulus Gbingiofus</i>	419. 811
<i>Georgius Monachus</i>	236. 240. 263	<i>Io. Franc. Giorgetti</i>	859
<i>Nic. Gerbelius</i>	78. 139. 205	<i>Giotnale d'Italia</i>	1027
<i>Christian. Gerber</i>	472. 474. 477. 481	<i>Victor Giselinus</i>	263
	483	<i>Christoph. Giubbius</i>	996
<i>Dan. Gerdesius</i>	434. 436. 770	<i>Just. Mart. Glasfenovus</i>	226. 327
<i>Geo. Geret</i>	159	<i>Phil. Glaserus</i>	259
<i>Gottl. Gerhardus</i>	169	<i>Al. Frid. Glasfy</i>	66
<i>Io. Gerhardus</i>	444. 528. 638. 899	<i>Io. Glandorpius</i>	191
<i>Io. Ern. Gerhardus</i>	425. 441. 494	<i>Io. Glanwillius</i>	729
<i>Io. Gerbafus</i>	173. 897	<i>Glassius</i>	635
<i>Io. Wern. Gericken</i>	760. 907	<i>Io. Andr. Gleichian</i>	521
<i>Car. Frid. Gerischerus</i>	941	<i>Nna</i>	Mich.
<i>Vol. 2.</i>			

INDEX SCRIPTORYM

Christ. Godofr. <i>Grabnerus</i>	746	Joan. Frid. <i>Gregorius</i>	805
Georg. <i>Grabow</i>	483	Io. Godofr. <i>Gregorius</i> (f. Melissantes.)	95
<i>Gracci</i>	264	<i>Gregorius Nazianzenus</i>	514
Christ. <i>Gracius</i>	326. 755	<i>Gregorius Papa f. Magnus</i>	487. 692
Io. Georg. <i>Gracius</i>	90. 111. fl. 219	Io. <i>Gregorius</i>	418. 518. 583. 918
313. 344. 346. 347. 350. 409. 427		<i>Gregorius Turonensis</i>	620
473. 482. 484. 543. 703. 745. 772		Andreas Mullerus <i>Groisenbagius</i>	40
804. 818. 828. 850			327. 963
Frid. Henr. <i>Grassius</i>	776	Joseph. <i>Grelotius</i>	229
<i>Grainaillius</i>	225	Adam <i>Grenzius</i>	347. 674
Io. G. <i>Grambfus</i>	934	Jac. <i>Gratferus</i>	172. 173. 241. 369. 370
Saxo <i>Grammaticus</i>	862	456. 466. 471. 474. 479. 515. 521	
Io. <i>Grammius</i>	934. 979	522. 580. 582. 586. 714. 727. 755	
Ioach. Alcarazius <i>Gramont</i>	988		827. 889. 1025
Ioan. Steph. <i>Granara</i>	216	Nehemias <i>Gratu</i>	387. 736
Ladouicus <i>Granatensis</i>	405	Mich. Henr. <i>Griebner</i>	752. 897. 939
<i>Grancolasius</i>	567	Dan. <i>Griebnerus</i>	468
Io. Francisc. <i>Grandis</i>	332	Gregor. <i>Grimaldus</i>	976
Jac. <i>Grandius</i>	852	Gabr. <i>Grodeckius</i>	435. 547. 979
Francisc. Maria <i>Grapaldus</i>	877. 1001	Io. Aug. <i>Groebelius</i>	753. 898
Zacharias <i>Grapius</i>	4	Henr. <i>Graenewegen</i>	505
Jac. <i>Grassius</i>	122. 139. 987	Io. <i>Groeningius</i>	786
Hieron. <i>Gratianus</i>	443	Andr. <i>Groenwallus</i>	422
Pet. <i>Gratiolius</i>	201. 344	Abrah. <i>Gronovius</i>	190
Ignatius Hyacinthus Amatus de <i>Graveson</i>	260. 268	Jacobus <i>Gronovius</i> , Io. Friderici F.	2
Dominicus <i>Gravina</i> Neapolit.	378	57. 70. 71. fl. 139. sq. 193. 216. 221	
Io. Vinc. <i>Gravina</i>	709	291. 321. 341. 346. 366. 447. 697	
Io. <i>Gravius</i>	188. 192. 798. 1027. 1037	774. 784. 792. 804. 809. 861. 1008	
La <i>Gravius</i>	749	Io. Frider. <i>Gronovius</i>	84. 105. 139. 707
Casp. Henr. <i>Gravinius</i>	50	723. 741. 752. 806. 807. 818. 821	
Colmus <i>Gravimus</i>	982	847. 877. 918. 941. 954. 981	
Thom. <i>Greenbill</i>	1028	Laurentius Theodor. <i>Gronovius</i>	82
Georg. <i>Greenius</i>	49. 121. 139. 954		206
	956. 1016	Adolphus <i>Groot</i>	520
Georg. Sigism. <i>Greenius</i>	397	H. A. <i>Groschufus</i>	753
Io. <i>Grefus</i>	718	Io. Valentin. <i>Grosgebauer</i>	17
<i>Gregorius</i>	228. 896		

INDEX SCRIPTORVM.

Sam. Grosser	348	Io. Guenobaldus	1021
Imman. Gottlob Grosserus	923	Du. Guetus	508
Robertus Grossetest	735	Ioan. Frider. Gublingius	342.901
Io. Bapt. de Grosseis	403	Christ. Guibelius	1016
Hugo Grotius	22.47.57.216.308.315	Guibertus Abbas	459
	328.334.352.380.382.389.393	Nicol. Guibertus	1010
	413.428.430.434.453.490.494	Martin. de Guichardo	830
	509.511.531.551.560.561.576	Claudius Guichardus	1020.1022
	634.639.643.652.661.676.690	Carol. Guictus	170.457.566
	694.724.736.750.753.770.806	Ian. Guilelmus	99.124.140.699.898
	820.835.883.885.892.898.901	Melchior Guilandinus	917
	904.907.924.1617.1032	Eustachius Guillemean	332
Stanisl. Grsepius	787	Guillebertus	71.698
Chr. Grubelius	48	Guion	986
Dan. Gruberus	811	Iosephus Guis	987
Nic. Gruchius	112.140.711.741	Jaques de Guise	52
Thom. le Grue	319	Carol. Guisshardus	812
Grubelius	1016	Guil. Guisus	5.767.829
Ioan. Frider. Grunerus	320	Gaillard. Guiranus	122.140.340
Ioan. Rud. Grunerus	394.770	Iac. Paul. Gundlingius	49.65
C. V. Grupe	44.752.893.1001	Nic. Hieron. Gundlingius	46.115.56
Ianus Gruterus	98.207.339.344.350		60.350.662.685.724.784.785.844
	352.462.647.805.848.985		894.935.1025
Io. Gryphander	758	Gotthard. Guntherus	908
Andreas Gryphius	1028	Io. Frid. Guntherus	986
Christian. Gryphius	686	Alb. Guenzelius	768
David Gsellius	486	Iustus Frid. Gunzius	411
Leop. Ant. Guadagnis	740	Iustus Godofr. Gunzius	345
Marc. de Guadaluera	373	Gussetius	427.904
Ioan. Gualterus	261	Thomas Gutbberletus	993
Gualterius	992	Wolfgang. Gundlingius	162.511.662
Gualperus	259	Gundlingiana	53.67.68.351.705.895
Laur. Guazzesius	201.987	Io. Guntherus	656
M. Guazzus	258	Nic. Guartlerus	41
Heinr. Phil. Gudemus	64	Tobias Gutbberletus	125.126.127
GottlobFrid.Gudius	71.163.432.916		159.320.341.345.409.650.865
Marquardus Gudius	555.784.1038	Iac. Gutberius	115.120.121.123.140
Pet. Casparus Gudme	407		170.367.404.406.412.484.494
			495.

INDEX SCRIPTORVM.

495.496.498.507.514.515.648	Io. Geo. Hagerus	883
704.707.709.727.761.774.833	Matthias Hagerus	419
868.873.989.1018.1024	Hagi Kalfa	695
Io. Lazarus Gaticrus	Epiphanius Hagiopolita	27.184
Io. Gattenbergius	Petrus Haguelomus	85.141
Petrus Gallius 80.140.286.329	Godofr. Habitus	759
Lilius Gyraldus 99.320.337.352.357	Heinr. Habitus	16
384.406.447.450.481.522.833	Imman. Ern. Habitus	489
962.1020	Io. Bern. Habitus	442.935
3. Eilius Gregorius Gyraldus 139.161	Phil. Frid. Habitus	444
141.412.816	Sigm. Frid. Habitus	49.52.204.399
H.	Iac. Hairlinus	259
3. Iaacus Habertus 161.188.170.616	Io. Iac. Hairlinus	262
676	Hadrian, van Halen	810
Andr. Dan. Habichtorius	Lipmann Leui Haler	389
Paulus Haebenbergius 43.57.58.62	Joseph Hall	909
63.65.66.67.68.204.31.10348.	Frid. Andr. Halbauer	454
812.1013	Geo. Chr. Halbauer	956
Georg. Hackwillius 888.979.999	Hallenfian Observationes selectae	521
1000	199.659.886.963.966	
Hackius	Io. Pet. Hallerworte	489
Ge. Iac. Hackler	65	Francife. Hallterius 675.681
Theodor. Hackspanius 323.386.381	520	Franc. Halmas 337
Hadrianus	812	Chr. Gottl. Haltaus 58.452
Franc. Dominicus Haerberlinus	477	Georg. Hamatolus 235.238.241.
	941	464
R. Eliezer Hackler	328	Georg. Ludov. Hamburgerus 1012
Io. Henricus Hamerus	520	Laur. Andr. Hamburgerus 740
I. G. Haentzschelius 413.564		Hermannus Hamelmannus 49.54.878
Matthias Hafensfferus	391	Ioan. ab Hamm 394
Sam. Hafensfferus	261	Iustus Frideric. Hammerikius 608
Io. Vlr. Haffnerus	449	Henr. Hammondus 172.398.484.551
Io. Georg. Hagelgans 251.938		553.556.562.654.692.773.874
Io. Henr. Hagelgans 46.68		Martinus Hanckius 53.92.223.226
Io. Casp. Hagenbuchius 705.952.1038		230.232.233.239.241
Io. Henr. Hagenbuchius	344	Phil. Frid. Hane 64
Matth. Hagerup	469	Io. Hangborst 94
Io. Hagerus	713	Nnn 3
		Phi-

INDEX SCRIPTORVM.

Philipp Ludov. Hambeckius	22. 94. 181	Id. Ceph. Hartungel	Dea. 724	67
497. 761. 840. 872. 892. 917. 1015		Io. Hartwegus		99
Hannon	191	Joseph. Hartzheim		747
Mich. Christo. Happonius	671. 978	Henr. Haruillaeus	263. 271	
	8033	Corn. Hafacus	247. 253	
Mich. Gottl. Hauschius	534	Id. Hafacus	33. 829. 942	
Io. Baptista Hansenius	15. 142. 813	Theod. Hafacus	94. 95. 59. 60. 334	
Chrylost. Hantkalerus	794	343. 344. 349. 388. 394. 396. 500		
Io. Casimir Happachius	648			525
Happelius	878	Vitus Henr. Hasenmillerus		418
Hardienius	353	Io. Math. Hasus		187
Herm. ab Harde	4. 26. 28. 39. 394	Martin. Hasen		839
396. 488. 510. 644. 788. 933		Dav. Eberh. Hasen		50
Ant. Iul. von der Harde	412. 441. 782	Mich. Haemannus		900
	862	Sigeb. Haucroandrus	169. 785. 795	
Io. Gottlieb Hardtius	371. 863			1009
Io. Harduinus	31. 221. 249. 261. 339	Ign. Hauptbarsius		431
345. 352. 368. 369. 370. 371. 376		Id. Sigismund. ab Haunold		793
383. 408. 429. 467. 474. 478. 481		Io. Gottfr. Hauptmannus		44. 892
482. 495. 517. 542. 634. 715. 726		Io. Vergerius de Havranne		Petrus
787. 790. 791. 794. 797. 818. 824		Aurelius		657
838. 859. 861. 868. 975. 1001		Ohr. Henr. Hausotterus		703. 739
Franc. Hare	524	Io. Bapt. Haubertus		38
Io. Ceph. Harenberg	34. 37. 187. 251			799
337. 389. 432. 435. 470. 524		Ceph. Haymannus		944
1001		N. Hayminus		524
Hebrand Eilhaft Harkenroth	34	Nic. Franc. Haynius		794
Jonathan Harle	489	Cornelius Hazart		530
Harpocraton	738	Hazi Kalifa Mustafa		247
Iac. Harringtonus	730	Thom. Hearne		823
Ge. Phil. Harsdörfer	48	Io. Christ. Hebenstreit		427. 472
Geo. Ceph. Pet. ab Hartensfels	824	Id. Frid. Hebenstreit		162. 657
Christ. Hartknochius	53. 203. 351	Id. Paul. Hebenstreitius		468
	730	Hecataeus		822
Io. Adolph. Hartmannus	472. 581	Christ. Hechtius		642
Philip. Iac. Hartmannus	Solerandrus	Godofr. Hechtius		63. 1031
413. 454. 506. 507. 518. 562. 699		Heckelius		718
Dan. Hartnaccius	186. 250	Io. Frid. Heckelius		839. 854
				Dan.

INDEX SCRIPTORVM:

<i>Ben. Hekius</i>	958	<i>Helioporus</i>	826
<i>Hecquetus</i>	584	<i>Hippolytus Heliotus</i>	684. 686
<i>Hedelinus</i>	730	<i>Alex. Helladius</i>	162
<i>Benjamin Hedertob</i>	70. 322. 293	<i>Bisontiricus Helladius</i>	141
<i>Io. Christ. Hedlerus</i>	799	<i>Io. Jac. Hellerus</i>	81. 141. 358. 407.
<i>Rufinus Heer</i>	801	<i>Georg. Franc. Frid. Helmerhausan</i>	939
<i>Jac. Heerbrandus</i>	475	<i>Helmondus</i>	348
<i>L. J. Heersfordius</i>	1022	<i>Io. Christoph. Helmschrods</i>	475
<i>Io. Henr. Heideggerus</i>	581. 760. 835	<i>Christoph. Helvicus</i>	250. 257. 270.
	884. 885		689
<i>Wolfg. Ernest. Heidel</i>	964	<i>Christian. Helwich</i>	69. 656. 660.
<i>Mart. Heidenreich</i>	378	<i>And. Helwigius</i>	48. 266.
<i>Christoph. Heidmannus</i>	186. 257	<i>Ludov. de Hemmer</i>	71. 776. 943
<i>Io. Craft Heigelius</i>	63. 1034	<i>Claudius Hemericus</i>	938
<i>Jac. Heilbrunnnerus</i>	444. 475. 587	<i>Hemsterbusius</i>	1033
<i>Ern. Ant. Heiligerus</i>	742	<i>Christoph. Hendreich</i>	42 sq. 206
<i>Io. Heimerichius</i>	501	<i>Petrus Hendreich</i>	80. 141. 218. 490
<i>Io. Christ. Heineccius</i>	740	<i>D. Henelius</i>	718
<i>Io. Christ. Gortl. Heineccius</i>	711. 740	<i>Io. Henelius</i>	753. 772
<i>Io. Gortl. Heineccius</i>	67. 95. 268. 690	<i>Io. Henichius</i>	517
	701. 724. 739. 745. 764. 779. 785.	<i>Nic. Hennelius</i>	203. 714. 764
	895. 1018	<i>Ludov. Hennepinus</i>	19. 992
<i>Io. Michael Heineccius</i>	45. 49. 60. 162.	<i>Americus Hennoquinus</i>	567
	228. 348. 349. 452. 455. 459. 460	<i>Hennings</i>	59
	470. 473. 532. 555. 557. 558. 715	<i>Hepr. Christ. Henninius</i>	118. 220. 724
	716. 752. 828. 844. 849. 855. 859		1003. 1004. 1018
<i>Io. Phil. Heinicus</i>	394. 395. 748	<i>Io. Henningius</i>	846. 1016
<i>Dan. Heinrici</i>	690	<i>Henningius Henningus</i>	513
<i>Dan. Heinsius</i>	200. 330. 344. 379. 515	<i>Georg. Henischius</i>	798
	652. 696. 847. 1001	<i>D. Henrio</i>	796
<i>Nic. Heinsius</i>	858	<i>Nic. Henrio</i>	791
<i>L. C. Heinzelmannus</i>	661	<i>Henschenius</i>	266
<i>Carol. Frid. Heinzius</i>	929	<i>Gottfridus Henschenius</i>	228. 239. 376
<i>Henr. Heinsius</i>	58	<i>Heracles Rontous</i>	141. 405
<i>Io. Frid. Helhelius</i>	831. 1016	<i>Desiderius Heraldus</i>	412. 500. 724
<i>Frid. ab Helbach</i>	755		737. 744. 753. 754. 757. 763. 773
<i>Io. Held</i>	30. 933		773. 778. 806. 814. 854. 886. 888
<i>Helinandus</i>	245		929
613			Bar:

INDEX SCRIPTORVM.

Bartholomaeus Herbelotus	41. 188	Hesychius	264. 331. 358. 754. 766
	318	Io. Leonhard. Heubnerus	934
Valerius Herbergerus	504	Io. Heuclius	459. 519
Io. Herbinus	173. 1038	Christoph. August. Henmannus	162
Io. Herdegen	946	44. 474. 652. 729. 778. 851. 940	
Io. Gottfr. Hering	159	Io. Heumannus	900
Hermannus Contractus	245. 258	Caspar. Heunischius	391
Io. Gottfr. Hermannus	573	Ge. Frid. Heupelius	48
Leonh. Dav. Hermannus	53	Io. Mich. Heusingerus	1016
Io. Hermanffonius	715. 722. 894	Paulus Heuterius	915. 930
Hermantius	683. 686	Pontus Heuterius	204
Bernhardus ab Hermckbuisen	388. 502	Io. Dan. Heyden	312
Hermias I. Ophesus	382. 812	Mensio Heydensyck	370
Hermolaeus	191	Io. Heygerus s. I. I. Zentgravius	41
Hiero	824	Io. Gottl. Heynius	694
Frid. Anst. Heroldus	986	Io. Phil. Heynius	437
Herodianus	367	Casp. Hibannez de Segouia & Peralta	
Herodotus	305. 334. 387. 399. 402		43
	410. 438. 490. 494. 641. 652. 694	Georg. Hickefius	482. 766. 780. 799
	792. 826. 848. 885. 894		866. 930
Io. Basilus Heroldus	52. 203	Iola Hiero	501
Iac. Herrenschmidius	448. 465. 1016	Hierocles	208. 379
Augustinus de Herrera	567	S. Hieronymus	168. 229. 232. 233
Gentianus Herretus	850		234. 243. 257. 270. 323. 523. 662
Marquardus Herrgott	801		683. 743. 778. 858. 1033
Iac. Ernest. Herrgott	950	Hieronymus a sancta fide	256. 258
Io. Frid. Hertel	940	Hieron. de la Higuera	244
Io. Nic. Hertius	45. 52. 56. 64. 66	Q. Iulius Hilarion	245. 263
	203. 765	Henric. Hilarius	294
Nicol. Hertius	690	Hildebertus Cenomanens.	213. 423
Io. Gabriel Hertz	367	Frid. Hildebrandus	93. 258
Io. Georg. Herwartus	258	Iac. Hildebrandus	420
Mich. Herzius	349. 952	Ioannes Hildebrandus	728
Anton. Gunther. Hesbustus	604	Ioachim. Hildebrandus	12. 159. 168
Hesodius	322		171. 172. 173. 456. 460. 472. 506
Franc. Hesskus	1038		508. 534. 542. 550. 552. 555. 557
Eobanus Hassus	982		568. 584. 651. 684. 894. 917.
Georg. Hassus	456		1022
Hesychius Illustis	229		Edo

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Edo Hildericus</i>	689	Ioan. Cqnr. Steph. <i>Hoeckingius</i>	324
Carol. Gustav. <i>ab Hille</i>	947	Paul. Christi. <i>Hoepfnerus</i>	14. 44. 69. 93
R. <i>Hillel</i>	326	Theodor. <i>Hoepingius</i>	828. 856. 869
Ludov. Henr. <i>Hillerus</i>	964	Io. Gottfr. <i>Hoerius</i>	356
<i>Marthacus Hillerus</i>	47. 331. 388. 500	David <i>Hoeschelius</i>	191. 236. 314
	501. 756. 838. 925. 1002	Aug. Theod. <i>Hoffkuntzius</i>	493
Io. Wilh. <i>Hilligerus</i>	839	Io. <i>Hofmann</i>	51
Io. Zach. <i>Hilligerus</i>	519	Car. Frid. <i>Hofmannus</i>	986. 1005
Io. Wolfg. <i>Hilliferus</i>	805	Carol. Gottl. <i>Hofmannus</i>	656
Ioan. <i>Hilpertus</i>	393. 564. 748	Chr. Gottfr. <i>Hofmannus</i>	67. 350. 716
Paul. Christian. <i>Hilfcherus</i>	465. 483		746. 1032
	525. 821. 1030	Christ. <i>Hofmannus</i>	711. 775
<i>Himerius</i>	358	Dav. <i>Hofmannus</i>	338
Thom. <i>Hind</i>	69	Ierem. <i>Hofmannus</i>	449
Abraham <i>Hinkelmannus</i>	189. 316. 324	Io. Adolph. <i>Hofmannus</i>	807
	382. 474	Io. Dan. <i>Hofmannus</i>	969
<i>Hipparchus Stagirita</i>	314	Io. Guil. <i>Hofmannus</i>	417
<i>Hippocrates</i>	546	Io. Iac. <i>Hofmannus</i>	105. 199. 725
<i>Hippolytus Thebanus</i>	231. 241. 469		226. 261
	481	Leonh. <i>Hofmannus</i>	437. 760. 1024
<i>Hirakus</i>	958	Sebast. <i>Hoffmeisterus</i>	653
Gabriel Philipp. <i>de la Hire</i>	258	Carol. Ludov. <i>Hobeisel</i>	396. 1002
<i>Hirius</i>	809	Io. Frid. <i>Herwartus ab Hobenburg</i>	975
Carol. Christ. <i>Hirschius</i>	970	Io. Casp. <i>Hoier</i>	451
<i>Hirtius</i>	891. 898	Io. Christ. <i>Hoier</i>	451
Io. Henr. <i>Hirzelius</i>	435	Io. Wandalinus <i>Hoier</i>	813
Petrus <i>Hispanus</i>	969	Andr. <i>Hoius</i>	258
<i>Histoire des ouvrages des savans</i>	802	Ludouic. <i>Holbergius</i>	732
<i>Historia operum Eruditorum</i>	970	Petrus <i>Hobnius</i>	956. 960
<i>Historia Seuerambium</i>	729	Lucas <i>Holstenius</i>	81. 114. 121. 141
<i>History of the works of the learned</i>	96. 341. 798		172. 184. 193. 199. 200. 207. 213
	160		216. 220. 235. 239. 346. 356. 562
Melchior <i>Hittorpius</i>	160		683. 960
<i>Hobbefius</i>	368. 502	Eduard. <i>Holtbeus</i>	342
Henr. Christian. <i>Hochmannus</i>	896	Georg. <i>Homaidus</i>	247
Andr. Ad. <i>Hochsteterus</i>	29. 307. 436	Casp. <i>Homborgus</i>	530
Humfredus <i>Hodius</i>	29. 235. 241. 644	Io. Ioach. <i>Homborgius</i>	465. 469. 584
Guilh. <i>Hoelius</i>	260	Homerus	305. 356
Vol. 2.		Ooo	Io.

INDEX SCRIPTORYM:

Io. van den Honert	422. 505	Anton. Hottomannus	117. 892
T. H. van den Honert	760	Francisc. Hottomannus	90. 113. 141 522. 700. 709. 798. 892
Agnellus Honoratus	376. 663. 910	Christ. Frid. von Houen	744
Honorius Augultodunensis	160. 294	Amelotus de la Houffais	679
Iulius Honorius	194. 841	Henricus Houtingus	435. 440
Romeyrus de Hoogbe	965	Ianus Hoyerus	307
Rob. Hookius	969. 1012	Mich. Hoymouius	472
Georg. Hooperus	314. 808	Hadr. Hoytius	29. 687
Io. Hoornbeckius	159. 326. 444. 453 507. 508. 511. 515. 518. 534. 549 555. 564. 577. 584. 660. 747	Henr. Howard	615
Io. Hopkinson	34	Laur. Howel	666
Horapollo	40. 314. 965	Viricus Huberus	260
Horatius	410. 442. 513. 879. 959	Zacharias Huberus	779. 906
Henr. Horchius	392. 486. 524. 648	Mart. Hublerus	843
Casp. Henr. Horn	159. 680	Aug. Nathan. Hübner	509
Georg. Hornius	257	Io. Hubnerus	197. 257. 670. 751
Io. Horsley	205	Georg. Gotthelf Hübchenius	1036
Rutgerus zur Horst	939	Io. Hudsonus	2. 189. 191
Ant. Henr. Horstius	1005	Gabriel Hürnerus	313
Philippus Horstius	462	Petrus Dan. Huettius	7. 33. 34. 39. 251 308. 312. 327. 342. 344. 355. 380 383. 491. 497. 505. 522. 567. 781 782. 819. 844. 846. 859. 868. 876 932. 1001. 1014
Io. Gord. Horwelnius	916	Christ. Hugenius	1012
Stanislaus Hofius	414. 465. 474. 521 562. 581. 675	Hermannus Hugo	777. 815. 956. 958 960. 992
Gustav. Christoph. Hofmannus	262 550	Iac. Hugo	215
Sigismundus Hofmannus	164. 167	Ludouic. Hugo	685
Rudolphus Hospinianus	378. 421. 425 450. 456. 472. 474. 587	Hugo Viridunensis	245
Abel Adam. Hottingerus	641	Pompeius Hugonius	207
David Hottingerus	804	Io. Hulfemannus	656
Io. Conr. Hottingerus	433. 520. 768	Anton. Hulfius	326
Io. Henr. Hottingerus	6. 11. 15. 31 32. sq. 323. 326. 366. 388. 444. 454 455. 458. 467. 476. 486. 488. 510 512. 569. 687. 736. 770. 787. 792 892. 932. 985. 1022. 1039	Henric. Hulfius	393. 422. 437. 489 506
Io. Iac. Hottingerus	577	Paul. Hulfius	489. 899. 902
		Humbertus	381. 1033
			Dav.

INDEX SCRIPTORVM.

Dax. <i>Humbertus</i>	7	Joseph. Aurelius de <i>Lamario</i>	732
Carol. Frid. <i>Hundertmark</i>	345. 405	Dan. Fridr. <i>Ianus</i>	36. 397. 623
Pet. <i>Hunderus</i>	778	Io. Wilh. <i>Ianus</i>	51. 68. 256. 452. 491
Nic. <i>Humbius</i>	165		517. 566. 578. 665. 751. 991
Thomas <i>Hurtardus</i>	757. 849	Isaac <i>Iaquelotus</i>	315. 616. 735
Io. Frid. <i>Husanus</i>	765	R. Isaac f. <i>Iarchius</i>	2
Vic. <i>Husterus</i>	55	Ioan. <i>Iarkius</i>	334. 348. 354. 357.
<i>Hutchinsonus</i>	851. 917		401. 593. 601. 609
Io. <i>Huttichius</i>	51	R. <i>Iafon</i> <i>Nofen</i>	256
<i>Hydaeus</i>	334	Casp. <i>Ibarnes</i> de <i>Segouia</i> y <i>Peralta</i>	173
Th. <i>Hydaeus</i>	7. 23. 31. 41. 43. 188. 264.		362
	308. 319. 320. 324. 332. 338. 402	Ioannes. <i>Ibarnes</i>	750
	449. 821. 841. 887. 977. 978. 981	<i>Idadius</i> <i>Lemouicensis</i>	234. 243
<i>Hyginus</i> <i>Grammaticus</i>	118. 141. 335	Ioach. Chr. <i>Iehring</i>	33
	402. 921	R. Samuel, fil. Dav. <i>Iemfel</i>	185
Andr. <i>Hyperius</i>	168. 909. 937	Gottlob Aug. <i>Ienichen</i>	557. 746
	I	Gottl. Frid. <i>Ienichen</i>	598
<i>Iablonskius</i>	23. 40. 315. 335. 336. 337	Petr. <i>Ienichius</i>	954
	347. 965	Rob. <i>Iemkinus</i>	458
R. Bonfensor Abben <i>Iachiga</i>	981	Io. <i>Iensus</i>	320. 352. 813
Io. <i>Iacksonus</i>	259	Io. Frid. Wilh. <i>Iornusalem</i>	901
Ep. <i>Iacob</i>	4	Mart. <i>Ieschke</i>	401
Oligerus <i>Iacobaeus</i>	804	Iefias <i>Ieffen</i>	332
Io. Dan. <i>Iacobi</i>	693	<i>Ieffens</i> siue <i>Teffeus</i>	552
Iul. <i>Iacobinus</i>	922	Academie des <i>Feux</i>	984
Frid. Henr. <i>Iacobs</i>	716	S. H. van <i>Iafinga</i>	739
Io. Dan. <i>Iacobus</i>	494	<i>Ignatius</i>	453
R. <i>Iacobus</i> bar <i>Ascher</i>	8	Conr. <i>Ikenius</i>	16. 331. 396. 397. 422
<i>Iacobus</i> <i>Theffalonicensis</i>	982		432. 434. 435. 488. 489. 490. 525
Desiderius <i>Iacotius</i>	86. 141		550. 578. 643. 692. 703. 733
Io. Wolfg. <i>Iaeger</i>	47. 719	Guil. <i>Ilmannus</i>	992
Gottl. <i>Iahn</i>	337	<i>Illyrii</i>	264
Frid. Guil. <i>Iabr</i>	494	Car. Iof. <i>Imbonatus</i>	256. 260. 264
Godofr. <i>Ialofsky</i>	979		808
<i>Iamblichus</i>	356. 379. 381. 382	Melchior <i>Imboferus</i>	418
Guil. <i>Ianfeson</i>	40	Io. de <i>Indagine</i>	587
Conr. <i>Ianningus</i>	416	Guil. <i>Infulanus</i>	196
Corn. <i>Ianfenius</i>	259		I

INDEX SCRIPTORVM

<i>Interpretes ad Acta</i>	407.408.428	Flav. <i>Iosephus</i>	2.262.264.267.271
----- ad Exod.	430		273.275.279.280.323.353.387
----- ad Ezech.	597		388.389.391.393.394.424.429
----- ad Ioannem	428.432		433.438.439.440.512.656.692
----- ad Leuit. 434	436.440.441		749.904.957.918
----- ad Lucam	428.429	Io. <i>Iosephus</i> de S. Thetia	22
----- ad Marc.	427	<i>Iofus</i> ben Israel Benbenisse	436
----- ad Matthaeum	427.432	Laur. <i>Iombertus</i>	121. 142. 985. 1006
----- ad Num.	435. 436	<i>Iouet</i>	339
----- ad Plin. epist.	412	E. <i>Iouillet</i>	984
----- ad Psalm	435	Paul. <i>Iouinus</i>	122. 142
----- ad libb. Sam.	597.599	<i>Journal</i> Britannique	731
----- ad Tract. Talmud.	430.434	<i>Journal</i> des Sçavans	401. 450. 554
	436		636. 730. 751. 812. 952
Franc. <i>Iutorcetta</i>	369	<i>Journal</i> litteraire	688.815
Io. Frid. <i>Ioachimus</i>	558	<i>Iphicrates</i>	812
Ge. Chr. <i>Ioannis</i>	50	<i>Irenaeus</i>	269.322.323.325.338.453
P. <i>Iobertus</i>	783		472
Io. Georg. <i>Iocbius</i>	728. 1025	Guil. <i>Irbouius</i>	1035
Christ. Gottk. <i>Ioecherus</i>	683.861.934	R. <i>Isaac</i> ben Gabbai	4
Georg. Wilhelm. <i>Iosoberus</i>	745	<i>Isiacus</i>	521
<i>Iohannes</i> Biclariensis Abbas	234.243	Iof. Bar <i>Isachar</i>	18
<i>Iohannes</i> Grammaticus Gazeus	193	I. C. <i>Iselius</i>	788
Conr. <i>Iobrenus</i>	504	Io. Rud. <i>Iselius</i>	745
Claud. <i>Iolius</i>	171.459	Franc. <i>Isellinus</i>	336
Arngrim. <i>Ionas</i>	59	<i>Isidorus</i>	263. 353. 858. 860
<i>Ionas</i> Aurelianensis	556	<i>Isidorus</i> Characenus	192
H. <i>Iones</i>	1002	<i>Isidorus</i> Hispalensis	160.245.262.263
Io. <i>Ioufenius</i> & <i>Ioufius</i>	491.698.918		323.381.457.601.605.840.862
	925.941.954	<i>Isidorus</i> Pelusiota	263. 429. 541. 624
Io. <i>Iouftonus</i>	28.82.141.169.218.425	Silius <i>Italicus</i>	354
	447	<i>Iter</i> secund. litterar. duor. monachor.	
<i>Iouuillius</i>	978	Benedictinor.	715
Io. Chph. <i>de Iordan</i>	204	Io. Christian. <i>Iternus</i>	775
<i>Iornandus</i>	245.1023	Gottfr. Nic. <i>Itigius</i>	433
R. <i>Iose</i> ben Chalpetha	245	Thom. <i>Itigius</i>	233. 245. 249. 318
R. <i>Ioseph</i> ben Abraham	434		469.477.479.546.572.584.652.
R. <i>Ioseph</i> Caro	583		911
			Sepher

INDEX SCRIPTORVM.

Sepher Iuchasin	245	Hilarius Chph. Kaurbel	497
Guil. Iuchin	67	Io. W. Kaahnd	596
Leo Iudas	906	Io. Kaerup	678
Io. Frid. Inglerus	626. 757	Io. Godofr. Guil. Kadus	936
S. Iulianus	256. 356	Engelbert. Kaempferus	182. 607. 636
Iulianus Archiepiscopus Tolentis	261		716. 720. 958. 975. 1027
	263. 264	Lud. Mart. Kabinus	714. 853. 934
Iulius Africanus	231	Kalendarium Rom.	116. 142
Iac. Iunck	462	Io. Gottl. Kalinskis	643
Christian. Iunckerus	45. 204. 444. 728	Iac. Kaphelius	16
	803	Io. Ern. Kappius	444. 815. 723. 776
Isaac Iudat	557		785. 939. 940. 943
Seb. Iac. Iungendor	528	Bern. Petr. Karlius	438
Godofr. Iungermannus	39. 756	Ioseph. Karo	583. 904
Sam. Aug. Iungbans	782	Nathan. Frid. Kautz	339. 495
Io. Casp. Iungmichel	946	Io. Geo. Kayser	940
Godofr. Iungstius	393. 396	Barthol. Keckermannus	71. 817
Francisc. Iunius	338. 354. 355. 727	Nic. Kederus	65. 601. 799
	820. 855. 938	Otto Kegelius	868
Franc. Iunius Francisci filius	973	Geo. Iac. Kehr	793
Frid. Aug. Iunius	611. 746. 896	D. A. Kellerhausen	339
Hadrianus Iunius	52. 100. 117. 347.	Iacob. Kellerus	579. 586
	92. 753. 843. 846. 880. 881	Gerh. Kempferus	604
Ludov. Guil. Iunius	920. 1039	Imman. Beni. Kempius	524
Iuo Carnotensis	160	Mart. Kempius	558. 1016
Franc. Iuretus	213. 745. 828. 875. 991	Diet. Herm. Kemmerich	715
Petrus Iurieu	12. 26. 164. 331. 332	Io. Kennedy	254
	340. 386. 393. 431. 501. 505. 619	Basilius Kennet	93
	627. 747	Wilh. Kennetes	681
Ira Graecoromanum	585	Io. Keplerus	260. 266. 268. 406. 481
Instellus	209. 417. 564. 911	Ant. Kerkoëtius	840
Bernardus Iustinianus	686	Abrah. a Kerkuaad	920
Iustinus	227. 322. 472. 491. 507. 608	Kerb	48.
	610. 777	Io. Com. Keslerus	422. 488. 489. 615
Iustinus Martyr.	453. 541. 735	Frid. Ern. Ketnerus	886. 900
Pascalius Iustus	981	Frid. Theoph. Kettnerus	1028
Iuuenalis	335. 398. 905	Menterus Ketwig	721
Ioseph. Iuuenicus	353. 798		10.

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Geo. Kettenbeilius	167	H. Kitzschius	569
Geog. Gottfr. Kieselius	937	Henr. Klaußing	395.426.598.600
Io. Keyßlerus	873		602
Io. Conr. Keyßlerus	788	Kleinwecht	419
Io. Ge. Keyßlerus	40.44.47.59.60.61	Nicol. Kleinschmid	677
62.63.344.346.348.349.350		Io. Christi Koenigius	591.587
491.551.582.601.608.613.619		Florianus Klepperbein	956.959
623.636.862.881.886.898.929		Casp. Klockins	773
1011.1023		Claudius Kloot	734
Franciscus Antonius Comes de Khe-		Casp. Kloßoc	257
venhüller	794	Steph. Klotzius	308
Rich. Kidderus	223.26	Io. Dan. Kluge	572.585.619
Io. Chph. Kieselwetter	812	Northonus Knatchbullus	10.551
Ioan. Rud. Kieslingius	333.400.572	Io. Conr. Knauth	878.881
585.641.880		Chr. Knaurius	50.969
Io. Frid. Kilchbergerus	359	David Knibbe	615
David Camius f. Kimchi	2.924	Phil. Knipschild	724
Io. Kindlerus	463.482.917	Io. Henr. Knoblauch	836
Petrus Kingius	318	Carol. Gottl. Knorrius	708.724
Wilh. Kingius	313.318.352	Io. Frid. Knorrius	577
Henr. Kippingius	30.91.94.221.258	Stanislaus Kobierzyckius	117.142.849
323.337.403.495.747.748.754			888.999.1000.1016
Athan. Kircherus	26.31.39.37.200	Cornelius Dieteric. Koch	266.268.571
226.294.324.325.328.331.334			721
335.381.382.400.402.407.449		Io. Koch	690
497.498.514.524.525.593.596		Christ. Gottl. Kochius	634
600.601.609.619.788.790.819		Henr. And. Kochius	58
908.969.976.997.999.1008		Jac. Kochius	253
1023.1038		Io. Christi. Kochius	313.883.940
G. Casp. Kirchmaierus	32.47.48.49		1018
57.596.721.820.850.881		Io. Georg. Kachius	339
Io. Kirchmannus	367.412.699.853	Io. Henr. Koerberus	343
854.1014.1024.1026.1029.1032		Io. Dav. Koelerus	45.51.56.58.97.
1034		251.471.790.800.869.937.954	
Ge. Guil. Kirchmayerus	50.1022		968
Io. Kirchmayerus	349	Jac. Koelmann	459
Seb. Kirchmayerus	908.957	Dan. Koenigius	809
Ioan. Christ. Kirchmeierus	425.428	Herm. Casp. Koenigius	161
437.438.489.760			10.

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Adam Koenigius	861	Io. Casp. Kregelius	580
Matthias Georg. Koenigius	92.226	Georg. Christoph. Krefsigius	804
Sam. Koenigius	998	Leonhardus Krenzbeim	259
Io. C. de Koenigshofen	443	Io. Paul. Krefsius	64.67
Andr. Ludovic. Koenigsmannus	57.62	Christoph. Kretzschmar	643
	473.966	Abrah. Kriegelius	738
David Henricus Koepkenius	64.483	Christ. Krüger	804
Io. Gottfr. Koerner	563	Theod. Krüger	53
Io. Christ. Koernerus	917	Andr. Jac. Krieg	60
Io. Melchior Koernlein	841	Geo. Nic. Kriege	937
Nic. Kooppenius	497.748	W. Christ. Kriegsmannus	45.639
Gottfr. Köbler	262.438	Jonas Krumbholz	36.641
Petrus Kölbe	22.306.885.993	Io. Christ. Kühnius	941
Io. Jac. Komarec	458	Ioach. Kühnius	488.494.603.1006
Io. Benic. Konhardus	998	Io. Kubnius	468.894
Io. Kool	406	Io. Ge. Kulpis	55
Io. Ad. Koppius	66.786	Andreas Kunadás	571
Gottlob Kortius	708	Io. Christ. Kundmannus	803
Kornmannus	813	Io. Ge. Kuntske	50
Ion. Korte	186	Petr. Kuntzius	342.345.410.820
Christian. Kortholt	104.163.166.170	Kurandum scriptor	672
	209.210.305.351.396.412.419	Nic. Kurmerus	428
	441.452.541.571.574.578.757	Ludolph. Kusterus	1. Neocorus 84
	835.896.948.998		447.795.942.948
Moses Kotzensis	736	Christ. Wilh. Kustner	746
Frid. Wilh. Kraft	591	Wilh. Kyriander	51
Io. Guil. Kraft	438		L.
Io. Melchior Kraft	483.554	Labarus	1001. 1017
Alb. Ioach. Krakwitz	751	Carol. Labbens	207
Barthol. Krakwitzius	579.775	Philippus Labbens	90.96.119.142.
Christ. Frid. Kranewitter	448		197.208.211.233.237.239.243
Tob. Kräschius	470		244.250.252.261.271.294.368
Io. Casp. Krause	396.843		371.376.379.472.585.783.808
Io. Georg. Krausius	558	Labeon	312
Io. Henr. Krausius	56	Lacarrus	57.785
Mich. Ehrenfr. Krause	468	Lacerda	855
Io. Frid. Krebsius	930	Adam. Henr. Lackmann	527.969
Io. Tob. Krebsius	694.703.745.754	Lactantius	264.267.309.317.335.
	773		338.

INDEX SCRIPTORVM.

338.357.359.450.806.834.890	Henr. Lancilottus	1213
915.989.1025	De Lancre	592
Iac. Laderchius 249.413	R. Iac. Lando	8
Laertius 218.358.380.383.407.622	Iof. Landonus	857
695.738.779.923.941	Io. Christoph. Landgraefius	605
Io. Laetius 875	Lanfrancus	589
Pompon. Laetus 647.699	G. A. Langguth	1025
Io. Franc. Lafitau 18	Iq. Langbaenius	368
Iosephus Frider. Lafitau 306.403.498	Chph. Langbansen	426
Nic. Lagerloef 514	Dan. Langborn	47
Petrus Lagerloef 46.61.686	Langius	270.990
Hieron. Lagomarsinus 701	Io. Langius 605.885.954.968.1006	1006
Laisneus 1038	Carol. Henr. Langius 755.1023	1023
Io. Gothofr. Lakemacherus 11.13.70	Constantin. Langius 949	949
330.345.348.397.411.435.447	Ioach. Langius 16.260.392.396.504	504
487.495.496.507.510.520.643		734
644.646.723.743.826.843.862	Io. Gottfr. Langius	1017
1014	Ioan. Guil. Langius	261
Io. Lalamantius 85.117.142	Io. Mich. Langius 501.899.904	904
Guil. Lambar dus 930	Sinnelius Langius 492	492
Pet. Lambecius 116.142.219.220.235	Wilh. Langius 117.143	117.143
241.258.324.334.451.459.521	Pet. de Languedoc 818	818
555.581.605.606.612.718.828	Phil. Lansbergius 258	258
875.955	Thom. Lanfius 444.938	444.938
Prosper de Lambertinis 376.457	Lantinus 840	840
Lambertus Schafnaburgens. 245	Iof. Lanzonius 123.142	123.142
Lambinus 523.879	Iof. Lanzonus 718.877.881.888.1010	1010
Bernh. Lamius 269.388.391.397.429	1013.1027.1028	1028
441.502.524.641.1000	Corn. a Lapide 258.490.586	586
Io. Lamius 39.340.448.713	Nathan. Lardner 692	692
Io. Lampadius 258	Dan. Larroquanus 659	659
Frid. Adolph. Lampe 326.395.487	Matth. Larroquanus 553.563.569	569
502.525.527.652.826.837.838	577.640.671	671
874	Io. Lasicius 60.352.366	366
Lampius 260.401.858	Vinc. Io. Lasianofa 792	792
Lainpridius 343.413.610	Herm. Latberus 773.807	807
Bernh. Lamy 16.26.186.787.808	Latinus Latinus 142.522.661.669	669
Sec. Lancelloctus 57.821.882.974	677.808	808
	La	

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Latius</i> ?	142	Gottfr. Wilh. <i>Leibnitzius</i>	39.45.46.48
<i>Lauaurius</i>	39.312		56.62.319.351.442.881.930.984
Adalberus <i>Lapidunensis</i>	916	<i>Leibradus</i>	552
J. B. <i>Lauenstein</i>	204	R. Mos. <i>Loibschütz</i>	5
Bern. Frid. <i>Ealdolph. Laubnius</i>	347	Esaias <i>Leichfelderus</i>	92
Ro. <i>Launois</i>	171.172.173.378.459	Io. Henr. <i>Leichius</i>	727.969
"	473.572.663.667.769.938.949	Io. Frid. <i>Leifnerus</i>	342
Julius <i>Lauorius</i>	443	Nic. <i>Lemercius</i>	961
Sueno <i>Lauradius</i>	395	Henr. Christ. <i>Lemker</i>	616
Io. <i>Laurembergius</i>	78.143.205	Leuinus <i>Lemnius</i>	400.975
Petrus <i>Lautenbœrgius</i>	257	Steph. <i>Lemontus</i>	337.599.588
Io. <i>Laurentius</i>	80-88.94.143.228	Io. Iac. <i>Lensanius</i>	515
	338.418.419.421.497.542.648	Io. <i>Lensacus</i>	576
	697.752.762.777.811.839.871	Io. a <i>Lent</i>	25-326.736
	874.876.892.937.1020	Cyriacus <i>Lentulus</i>	96
Mart. Chph. <i>Laurentius</i>	50	Io. Leonh. <i>Lentz</i>	100.275
Hieron. <i>Laurettus</i>	505	Leonh. <i>Lentz</i>	989
Iac. <i>Laurus</i>	223	Ambr. <i>Leo</i>	128.143
Io. Bapt. <i>Laurus</i>	855	<i>Leo</i> Grammaticus	240.602
Frid. Geo. <i>Lautensack</i>	682	<i>Leo</i> Hebraeus	256
Georg. Barc. <i>Lauterbachius</i>	684	Iac. Iuda <i>Leof. Aricha</i>	4.27.389
Hier. Christoph. <i>Lauterbachius</i>	470	Io. Gottfr. <i>Leo</i>	1006
Io. <i>Lauterbachius</i>	58	<i>Leo</i> Sapiens	208.812
Sam. Frid. <i>Lauterbachius</i>	474.1030	Marc. Paul. <i>Leo</i>	842
Welfg. <i>Lazius</i>	68.80.90.143.228	<i>Leo</i> Mutinensis	8913
	648.700.724.761.794.822.827	<i>Leo</i> Ostiensis	1003
	994.1017	Hub. <i>Leodius</i>	56
Iehuda <i>Lebb</i> ben Hillel	736	Hub. <i>Leonardus</i>	56
Theodorus <i>Lector</i>	300	Io. Christian. <i>Leonbardus</i>	826.833
Iac. <i>Ledarchius</i>	171	Iac. <i>Leonitius</i>	
Io. Henr. <i>Lederlinus</i>	409.887	Io. Iac. <i>Leonitius</i> f. <i>Leo Iudaicus</i>	395
Sam. <i>Lee</i>	27.391.837	Paull. <i>Leopardus</i>	99
<i>Leges</i> f. <i>Constitut.</i> imper.	143	Ioan. <i>Lerhus</i>	783
Oliuerius <i>Legispont</i>	947	Frid. <i>Lerfius</i>	941
Christoph. <i>Lehmannus</i>	760	Petrus <i>Lescalopertus</i>	61.307
Dauid Theod. <i>Lehmannus</i>	852	Ioan. Godofr. <i>Leschnertus</i>	449.551
Ioan. <i>Lehmannus</i>	337	R. Iacob <i>de Leskas</i>	2
Pet. Ambros. <i>Lehmannus</i>	800.802		

INDEX SCRIPTORVM.

Frid. Christ. <i>Lefferus</i>	803.969	257.390.428.430.481.510.524
Leonard. <i>Leffius</i>	324	551.553.556.641.748.770.837
Greg. <i>Leti</i>	572.670.751	913.916.935
<i>Lettres edifiantes des Missions</i>	23.915	
Io. Theod. <i>Leubscherus</i>	887	Io. de' <i>Lignano</i> 680
Io. Geo. <i>Leuckfeld</i>	60.399.804.860	Pyrrh. <i>Ligorius</i> 90.127.143.201.1013
R. <i>Leui</i>	256	Gustav. Pering. <i>Lilienblad</i> 618
<i>Leui ben Gerson</i>	2	Mich. <i>Lilienthal</i> 3.69.407.523.959
R. Iuda <i>Leui</i>	438	Theod. Christoph. <i>Lilienthal</i> 642
R. ben <i>Leui</i>	256	Phil. a <i>Limborch</i> 223.224.406.735
<i>Leuoclauius</i>	209.242.243.460	
Iac. <i>Leupoldus</i>	995.1001.1003	H. P. de <i>Limiers</i> 945.1018.1035
Io. Christ. <i>Leuschnerus</i>	411.951	Io. <i>Linnaeus</i> 992
I. <i>Leusdenus</i>	15.29.323.324.387.641	Guil. <i>Lindannus</i> 521
	690.736.747.787.788.808	<i>Lindanus</i> 913
Io. Geo. <i>Leutmannus</i>	1012	<i>Lindebrogius</i> 383.399.421.422.475
Reales Staats- u. Zeitungs- <i>Lexicon</i>	199	577.603.609.626.674.770.814.
Geogr. Historisch- <i>Lexicon</i>	199	832.833.845.848.866.880.881.
Iac. <i>Leydeckerus</i>	15	883.889.894.1004.1013.1033.
Melchior <i>Leydeckerus</i>	16.278.387	Erpoldus <i>Lindebrogius</i> 45.54.55.371
	424.428.434.435.436.440.441	Frid. <i>Lindebrogius</i> 45.715.740.746
	486.520.550.551.628.641.642	762.824.994
	643.689.692.733.735.736.742	Henr. <i>Lindebrogius</i> 384.622.918
	838.880.921.1021	Henr. <i>Linckerus</i> 421.680
Polyc. <i>Leyserus</i>	64.66.723	Christ. <i>Lindnerus</i> 957
<i>Libanius</i>	462.993	Ioannes de <i>Lions</i> 463
Fortunius <i>Licetus</i>	101.121.143.511	Martin. <i>Lipenius</i> 33.120.143.343.
	854.855.1035.1036	247.377.388.443.446.462.505
Conr. a <i>Lichtenau</i>	245.263	715.724.728.775.782.975
Magnus Godofr. <i>Lichtwerius</i>	1039	<i>Lipmann Leui Haler</i> 389
<i>Lännius</i>	235	R. <i>Lipmann</i> 256
Christ. <i>Liebenshal</i>	775	Iom Tobh <i>Lipmannus</i> 5
Michael. <i>Liebotantzius</i>	34.395.609	<i>Lipomannus</i> 238
	837	Phil. Dan. <i>Lippertus</i> 855
Christ. Sigism. <i>Liebius</i>	687.794	Iustus <i>Lipsius</i> 90.109.115.118.144
Io. Geo. <i>Liebknecht</i>	257.433.804.809	218.222.228.338.354.358.383
Thom. <i>Liebnerus</i>	421	384.402.403.405.407.542.543
Io. <i>Lightfootus</i>	2.4.10.13.33.35.185	623.647.700.709.725.741.745
		753.777.790.813.815.843.845
		848

INDEX SCRIPTORVM.

848.854.861.862.872.876.877	Paul. Dan. <i>Longolius</i>	491	
950.985.997.1003.1004.1007	Christian. Seuer. <i>Longomontanus</i>	259	
1014.1018.1019.1032	Geo. <i>Longus</i>	854	
Dani. <i>Lipstorpis</i>	Ludov. du Four du <i>Longuerue</i>	252	
Vinc. <i>Lirinenfis</i>	Gerardus. van <i>Loon</i>	802	
Io. Wilh. <i>de Lith</i>	444. 571	Wilh. a <i>Loon</i>	125.144.764
Georg. <i>Litzelius</i>	1031	Franciscus <i>Lopez</i>	783
T. <i>Linius</i>	217. 354. 367. 404. 410	Henr. <i>Lord</i>	42. 334
432. 484 515. 700. 703. 708. 709		Io. Mich. <i>Lorentz</i>	748
712. 726. 728. 756. 807. 818. 828		Matthaeus <i>Lorroquanus</i>	518
	832. 799. 991	Io. Frid. <i>Loscanus</i>	488
Nic. <i>Liungby</i>	512	Ierem. <i>Loffius</i>	547
Eduard. <i>Lloydus</i>	959	Luc. <i>Loffius</i>	261
Casp. <i>Loertes</i>	582	Io. Ge. <i>Lotter</i>	49. 945
Iac. <i>Lobbetius</i>	171. 418	Mofes <i>Lowmann</i>	742
Io. <i>Loccenius</i>	47. 607. 812	R. Sim. <i>Lozzatus</i>	17
Aloysius a <i>Locella</i>	739	Henr. <i>Lubbert</i>	166. 332
Io. Hier. <i>Lochnerus</i>	800	Christi. <i>Lubectus</i>	838
Mich. Frid. <i>Lochnerus</i>	334	Augustinus <i>Lubinus</i>	210
Iac. Henr. <i>Lochnerus</i>	396	Eilhard. <i>Lubinus</i>	322
Frid. Simon <i>Loefler</i>	443	Anton. <i>de Luca</i>	938
Iac. Nic. <i>Loefnis</i>	100. 351	Io. Baptista <i>de Luca</i>	670
Ant. Günth. <i>Loefcher</i>	51	<i>Lucanus</i>	847. 902
Casp. <i>Loefcherus</i>	533. 599	Frid. <i>Lucas</i>	348. 938
Christ. Wilh. <i>Loefcherus</i>	777. 940	Paul. <i>Lucas</i>	620. 782. 988. 1031
Io. C. <i>Loefcherus</i>	506	Io. Vinc. <i>Lucbesinius</i>	697. 817
Valent. Ern. <i>Loefcherus</i>	47. 52. 57	<i>Lucianus</i>	355. 386. 399. 517. 588. 599
207. 307. 449. 607. 619. 635. 691			993
	785. 791. 897	Io. <i>Lucidus</i>	271
Terrandes <i>Loffredus</i>	128. 144	Io. Iac. <i>Luchius</i>	800
Simeon <i>Logothetes</i>	240	<i>Lucretius</i>	292. 333. 600
Otto Christian. <i>de Lobenschild</i>	715	Gottfr. Tho. <i>Ludewigius</i>	56
<i>Lobmeier</i>	58	Io. Pet. a <i>Ludewig</i>	45. 60. 67. 204
Io. <i>Lobmeierus</i>	338. 432. 449. 490		350. 443. 640. 755. 778. 800. 802
494. 507. 551. 605. 694. 753. 950			827. 833. 907. 938. 941
	954. 985. 1017	<i>Ludolfus</i>	416
Iac. <i>lo Long</i>	211	Iobus <i>Ludolphus</i>	166. 324. 329. 454
Faustus <i>Longianus</i>	596		497. 547

INDEX SRIPTORVM.

Carol. Gunth. <i>Ludonici</i>	1017	Jacobus <i>Lydius</i>	29. 432. 567. 713. 810
Christian. <i>Ludouici</i>	6. 424. 439. 690		829. 830. 887. 985
	736. 770	Mart. <i>Lydius</i>	564
Gottfr. <i>Ludonici</i>	467. 520. 938	<i>Lyranus</i>	256
Mich. Christi. <i>Ludonici</i>	392	Chr. Wilh. <i>Lyserus</i>	956
Francisc. <i>Luisinus</i>	99	Polyc. <i>Lyserus</i>	54. 67. 856. 916. 931
<i>Luitprandus</i>	929	M	
Raymundus <i>Lullus</i>	880	M. N. H. Sinceri Catholici aufrichtige	
Dan. <i>Lundius</i>	392. 396. 419. 426. 437	Vorstellung und Abbildung der Pas-	
	439. 440. 489. 520. 524. 583. 713	sions- und Gessen-Anbacht in der Mi-	
	837. 934	sch-Catholischen Kirche	468
David <i>Lundius</i>	331. 431. 441. 583. 743	Io. <i>Mabillonius</i>	167. 174. 184. 210
Io. <i>Lundius</i>	12. 387. 391. 487. 520		224. 227. 244. 355. 369. 370. 371
	641. 692		400. 413. 416. 453. 459. 466. 478
Mich. Casp. <i>Lundorpius</i>	820		514. 519. 522. 523. 556. 571. 577
Io. Marthaeus <i>Lunensis</i>	974		579. 585. 588. 606. 657. 669. 677
Pet. E. <i>Lungh</i>	1021		684. 685. 759. 845. 855. 907. 1008
I. C. <i>Lunigius</i>	369. 370. 457. 471. 627		1038
	677	Io. <i>Macarius</i>	856
Christian. <i>Lupus</i>	581. 835	Horat. <i>Maccari</i>	384
<i>Lupus</i> Ferrariensis	582	Franciscus <i>Macchiatta</i>	611
Max. <i>Lupus</i>	360	Ludov. <i>Machaultus</i>	812
Io. Sam. <i>Luppius</i>	724	Alexander <i>Machiauellus</i>	038
Siluester <i>Lurfsenius</i>	343. 953	Nic. <i>Macchiauellus</i>	700
<i>Lusfatius</i>	257	Anton. <i>Macedo</i>	173. 359. 360. 361
Andr. <i>Luscinius</i>	573	Franciscus a S. Augustino <i>Macedo</i>	572
D. Martjn. <i>Lutherus</i>	259. 261. 271	<i>Machfor</i>	510
	366. 378. 457. 629. 684. 910. 929	Ans. <i>Macinettus</i>	259
Carol. Frid. <i>Lutherus</i>	470	Edmundus <i>Maclat</i>	249
Ioachim. <i>Luthemannus</i>	533	<i>Macrobius</i>	215. 305. 332. 335. 338
Franc. Jul. <i>Luthens</i>	912		343. 354. 450. 496. 497. 610. 647
Io. Adolph. <i>Luu</i>	956		874. 887. 1033
Io. <i>Luyts</i>	198	Carol. <i>Macrus</i>	158. 511. 588. 828
Comr. <i>Lycobenes</i>	607. 612		842
Thom. <i>Lydias</i>	448	Dominicus <i>Macrus</i>	158. 511. 588.
Thom. <i>Lydiatus</i>	249. 261. 273. 480		828. 842
	744. 829	Io. Henr. <i>Maderus</i>	829. 953
Balthaf. <i>Lydius</i>	378		
		Ioach.	

INDEX SCRIPTORYM.

Ioach. Io. <i>Maderus</i>	51. 67. 117. 118	Io. Henr. <i>Matus</i> , Fil.	305. 327. 336
	144. 460. 717. 898. 1034		393. 396. 411. 435. 436. 438. 440
Io. Franc. <i>Madrius</i>	84. 410. 717. 831		488. 499. 502. 520. 531. 550. 645
Carolus de <i>Maets</i>	844		736. 837. 838. 839. 860. 862. 873
Bernhardin. <i>Maffei</i>	116		879. 886. 889. 924. 934. 951. 1014
Scipio <i>Maffei</i>	90. 106. 126. 144. 202	Io. <i>Malala</i>	235. 886. 898. 1005
	221. 341. 352. 643. 645. 650. 713	Iac. <i>Malbrancus</i>	56
	726. 772. 776. 784. 805. 926. 987	<i>Malderus</i>	589
	988. 1038	<i>Maldonatus</i>	271. 590
Paul. Alexand. <i>Maffei</i>	321. 368. 462	Io. <i>Maldonatus</i>	430. 580
	1007	Bernardus à <i>Mallincrot</i>	939. 962. 968
Petr. Anton. <i>Maffei</i>	984	Henr. Rudigerus <i>Mallincrott</i>	507. 843
Hieron. <i>Magius</i>	99. 123. 144. 217	Guil. <i>Malmesburienfis</i>	603
	227. 756. 778. 978. 1035	Thom. <i>Maluenda</i>	22. 257. 264
Franc. Mar. <i>Magius</i>	161	Troilus <i>Maluzius</i>	377
<i>Magnon</i>	805	Tho. Mar. <i>Mamachius</i>	159
<i>Magnus</i> Carrenfis	235	<i>Mamertinus</i>	918
<i>Magnus</i> Senonenfis	552	Constantin. <i>Manaffes</i>	243
Georg. Frid. <i>Magnus</i>	400. 967	Ant. <i>Mancinellus</i>	262
<i>Mabndelius</i>	800	Laelius <i>Mancinus</i>	734
Dan. <i>Maichelius</i>	970	<i>Mandelsloius</i>	455
Michael <i>Maier</i>	965	<i>Mandofus</i>	853
<i>Mailletus</i>	391	I. <i>Manelphus</i>	872
<i>Mainburgius</i>	913	<i>Manerho</i>	231
Moses <i>Maimonides</i>	3. 4. 7. 27. 28. 29	<i>Manfredes</i>	373
	35. 326. 327. 381. 389. 424. 425	Eustach. <i>Manfredus</i>	253
	428. 430. 436. 439. 440. 441. 485	Tho. <i>Mangey</i>	2
	487. 573. 583. 614. 640. 642. 692	<i>Manilius</i>	723
	692. 735. 736. 788. 892. 904. 931	Pat. <i>Manlius</i>	416
	936. 1021	Nicolaus <i>Manns</i>	266
Bern. de <i>Maindeville</i>	731. 732	Dominicus Maria <i>Mannus</i>	444. 855
Sim. <i>Maiohus</i>	377. 885		974. 988. 1013
Io. Tob. <i>Maio</i>	383. 509. 621	Io. Dominic. <i>Manfi</i>	2
Io. Dan. <i>Maio</i>	52. 65. 105. 337. 355	Cydippus <i>Mantinenfis</i>	101. 975
	504. 1031	Bapt. <i>Manuanus</i>	465
Mich. <i>Maittaire</i>	816. 968. 972	Aldus <i>Manutius</i>	101. 121. 122. 243
M. Anton. <i>Maiozagius</i>	144. 144. 706		600. 857. 865. 872. 874. 876. 955
Io. Burchard. <i>Matus</i>	477		973. 1004
			PPP 3
			Aldus

INDEX SCRIPTORVM.

Aldus <i>Manutius</i> , Paulli F.	84. 160	<i>Marinus</i>	430. 477. 777
	106. 144 sq.	Agelilaus <i>Mariscottus</i> Bonomientis	101
Paullus <i>Manutius</i>	90. 101. 112. 113		118. 145. 845
	144. 596. 623. 706. 721. 722. 742	<i>Marisofus</i>	1018
	771. 798	Carol. Valoisius <i>Marius</i>	409
Ern. Io. Frid. <i>Manzelius</i>	827	<i>Marius</i> Auenticensis	244
Anton. à <i>Mara</i> L. Elias <i>Sebnegeffius</i>	900	Leo <i>Marius</i>	323
Ludouic. <i>Maraccius</i>	582. 627	<i>Marius</i> Maximus	244
Ioseph. Maria <i>Marauiglia</i>	592	Bartholom. <i>Marlianus</i>	113. 145. 219
Christ. <i>Marbachius</i>	520		222. 702. 829. 928
Petrus de <i>Marca</i>	200. 577. 634. 640	<i>Marmor</i> Bosporanum	342
	658. 659. 660. 665. 676. 690. 758	<i>Marmora</i> Oxoniensia	402
	842	<i>Marmor</i> Parduinum	121
Ammianus <i>Marcellinus</i>	383. 402. 513	<i>Marmora</i> Taurinensia	341. 345. 347
	591. 599. 1037	Mich. <i>Marolleffus</i>	830
Alexand. <i>Marcellus</i>	964	Bernh. Walther <i>Marperger</i>	436. 490
Christoph. <i>Marcellus</i>	160. 169. 378	Paull. Jac. <i>Marperger</i>	444. 783. 808
Nonius <i>Marcellus</i>	857	Gabr. <i>Marquardus</i>	899. 1033
Prosper <i>Marchand</i>	968	Ludouicus <i>Marraccius</i>	324
Io. <i>Marcianaens</i>	184. 276. 683. 925	Caelestinus à <i>Monte Marfanos</i>	534
<i>Marcianus</i>	192	Ben. <i>Marshall</i>	260
Theodor. <i>Marcilius</i>	462	Beniam. <i>Marshallus</i>	251
Io. <i>Marchius</i>	269. 396. 435. 437. 438	Nathanael <i>Marshallus</i>	576
	441. 489. 491. 502. 507. 531. 550	Io. <i>Marshanns</i>	38. 249. 276. 291. 387
	578. 677. 690. 838. 904. 1014		421. 427. 447. 448. 487. 502. 603
Polyc. <i>Marcus</i>	65		646. 688. 693. 735. 739. 962. 1033
Carol. Valois de la <i>Mars</i>	705. 743.	Guil. <i>Marsicus</i>	866
	774. 888	Lud. Ferdin. Comes <i>Marsilius</i>	122
Rol. <i>Mareffius</i>	972		145. 220. 1001. 1035
Sam. <i>Mareffius</i>	398. 587	Marcus Anton. <i>Marsilius</i>	173
Anton. <i>Margarita</i>	18	Edmundus <i>Martene</i>	161. 170. 185
Antonius de S. <i>Maria</i>	522		370. 415. 416. 420. 438. 457. 458
Honoratus de S. <i>Maria</i>	461. 464. 470		461. 463. 464. 472. 478. 483. 517
	566. 686		532. 549. 553. 554. 555. 556. 557
Iosephus de S. <i>Maria</i>	550		558. 559. 560. 562. 563. 565. 569
Io. <i>Marians</i>	200		685. 764. 844. 849. 859. 863. 825
Andreas <i>Marianus</i>	224		896. 907. 910. 912. 913. 926
<i>Marianus</i> Scotus	245. 270	Salm. <i>Marther</i>	505
			<i>Martia-</i>

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Martialis</i>	621.859	Io. <i>Matthesonius</i>	925
Florauantus <i>Martinellus</i>	227	<i>Matthiobus</i>	957
Eman. <i>Martini</i>	126. 145	Io. Marii <i>Mattius</i>	101. 102
Raimund. <i>Martini</i>	32. 325. 327	de la <i>Maugeraye</i>	818
Aug. Bruzenius <i>Martinierius</i>	199. 809	<i>Maunderellus</i>	186
Jac. <i>Martinus</i>	61. 1014	Io. <i>Mauritius</i>	1021
Martinus <i>Martinus</i>	975. 1005. 1012	Matth. <i>Mauritius</i>	556
Dauid <i>Martinus</i>	202. 491	<i>Mauritius</i> Senonensis	396 sq.
Barth. <i>Martinus</i>	994	Martinus <i>Mauritius</i>	31. 611. 676. 837
Eman. <i>Martinus</i>	988	Franc. <i>Maurolycius</i>	818
Jac. <i>Martinus</i>	352	Sylvester <i>Maurolycus</i>	683
Nic. <i>Martinus</i>	808	Rabanus <i>Maurus</i>	257. 263. 381. 417
<i>Martinus</i> Polonus	245		466. 591. 675
Petrus <i>Martyr</i>	756. 783	Lucius <i>Maurus</i>	224
<i>Martyrologium</i> Romanum	263	Philipp. Jac. <i>Mauffacus</i>	447. 622. 738
Vignolius <i>Maruillius</i>	473. 600. 729		755
	861. 872. 968. 976. 1028	Philib. Bernard. Moreau de <i>Mantour</i>	346. 952
Henr. <i>Mascampius</i>	249. 250. 260		
Lud. <i>Mascardus</i>	824	<i>Maximus</i> Monachus	263. 270
Gottfr. <i>Mascousus</i>	713	<i>Maximus</i> Peloponeſius Hiero-Monachus	573
Io. Jac. <i>Masconius</i>	596. 701	Valerius <i>Maximus</i>	442. 447. 773. 886
Jac. <i>Masenius</i>	69. 93		889. 905
Andreas <i>Mafus</i>	185. 423. 430. 546	S. <i>Maximus</i>	662. 685
Hector Gottfr. <i>Mafus</i>	59. 349. 401	<i>Maximus</i> Tyrius	304. 309
	426. 553. 571. 859	Chph. Geo. <i>Mayerus</i>	492
Guilielm. <i>Massicus</i>	411. 623. 986	Io. <i>Mayerus</i>	16. 28. 678
<i>Massipius</i>	889	D. Io. Fridericus <i>Mayerus</i>	249. 362
Io. <i>Masson</i>	406. 711		394. 456. 458. 467. 468. 473. 474
Gerhardus van <i>Mastricht</i>	59. 169		478. 480. 508. 520. 523. 551. 591
	172. 349. 557		597. 602. 643. 652. 657. 659. 667
Geo. Christian. <i>Maternus</i> de Cilano	1003		670. 678. 719. 747. 759. 864. 901
			908. 910. 940. 986. 1000
Car. Felix de <i>Matta</i>	376	<i>Mazberger</i>	51
Hieron. <i>Matranga</i>	941	Jac. <i>Mazochius</i>	222
Christian. <i>Matthiac</i>	259	Symm. <i>Mazochius</i>	127. 145. 201
Anton. <i>Matthacus</i>	853. 938		451. 879. 951. 952. 988. 1039
Ad. Geo. Chrph. <i>Matthacus</i>	428. 436	Io. Paull. <i>Mazzachetus</i>	228
Demini. Barn. <i>Matthacus</i>	201		Alb.

INDEX SCRIPTORVM

Alb. Mazzolenus	345. 649. 701	Pompeii. Mela	194. 305. 346. 1037
Mazzuchellus	726. 803	Melampes	602. 603
Richardus Mead	504	Philipp. Melanchthon	168. 259. 261
Ioseph. Meade	413		965. 738. 788
R. Beniam. Meardono	891	Iac. Melbaeus	41
Pet. Tomb. Meccbus	1036	Alb. Wilh. Melchior	396
Paull, Seb. Medicus	17	Melétius	263
Francisc. Mediobarbus	723. 796	Melissantes v. Io. Gottfr. Gregorius.	
Io. Anton. Mediobarbus	794	Melissus	316
Ioseph. Medus	418. 481. 925	Sam. Gerh. a Melle	614
Rudolph. Martin. Meelfubricus	933	Iac. a Mellen	49. 63. 582. 800. 801
Ian. Guil. Meelius	870		804. 1006. 1030
Megaricus	992	Benedict. Mellinus	219
Petrus Megerlinus	261	Ge. Iac. Mellinus	59
Geo. Ad. Mehnertus	837	Memoriae Acad. Inscript.	348
Hebr. Meibomius	45. 49. 59. 65. 203	Memoriae litterariae Anglicanae	5
	215. 349. 588. 625. 658	Memoires pour l'Histoire des Sciences	
Io. Henr. Meibomius	45. 57. 68. 84		442
	147. 339. 620. 752. 785. 880. 948	Memoriae Treuoltinae	5. 9. 22. 40
Marcus Meibomius	120. 147. 817		96. 161. 307. 324. 332. 333. 347
Christ. Paull. Meier	17		351. 365. 578. 599. 607. 608. 636
Dauid Meier	165		661. 712. 858. 885. 887. 915. 939
Gebhard Theodor. Meier	167. 549		969. 987. 993. 997. 1000. 1002
	563. 664. 948. 1019		1003. 1005. 1015. 1031. 1036. 1038
Iac. Meier	36	Menagiana	868. 995
Io. Meier	391	Aegidius Menagius	195. 334. 371
I. G. Meier	268. 600		380. 383. 407. 413. 433. 447. 464
Lud. Iac. Meier	8. 8		624. 625. 718. 738. 880. 881. 884
Gerhard. Meierus	382. 558		899. 912
Ioach. Meierus	56. 723	Menander	463. 622
Herm. Ad. Meinders	44. 54. 57. 62	Hugo Menardus	421. 452. 461. 463
	64. 67. 765. 769. 930		464. 467. 473. 475. 478. 506. 511
Balthasar. Meisnerus	934		517. 518. 521. 552. 554. 556. 561
Io. Meisnerus	169. 757		562. 577. 581. 589. 657. 662. 671
Mich. Meisnerus	753		673. 683. 686. 715. 1014. 1025
Christ. Frid. Geo. Meister	721		1027
Conrad. Mel	25. 169. 262. 387. 388	Menasseh ben Israel	17. 18. 26. 31. 381
	392. 395		583. 615
			Ferd.

INDEX SCRIPTORVM.

Ferd. Mendoza	378. 452. 472. 483	Io. Messenius	48
	585. 685. 910. 983. 992	Ioan. Christi Messerschmid	345
Claud. Franc. Menestrier	123. 145	Io. Henr. Messerschmidius	596
	852. 992. 994	Metabus Tegercensensis	442
Claud. Menetrcius	145. 340	Mithodius	880
Frid. Otto Menkenius	732. 776	Volufus Motianus	119
Gottfr. Lud. Menkenius	940	Theodor. Metochita	245
Io. Burchardus Menkenius	367. 623	Metrodorus	262
	764. 776. 844. 917. 940	Iodoc. Metzlerus	518
Luderus Menkenius	896	Ioannes Mensius 70. 71. 79 sq. 86 sq.	
Qua Menkenius	38. 349	117. 145. 199. 206. 218. 243. 283	
Io. Steph. Menochius	16. 564. 688	291. 292. 293. 338. 355. 358. 407	
	748. 1022	412. 427. 432. 433. 446. 447. 448	
Gottfr. Menzhenius	429. 492	450. 453. 484. 491. 493. 496. 499	
D. Balthasar Menzzerus	475	575. 588. 611. 622. 626. 646. 672	
Frid. Menzins	738	697. 727. 737. 744. 819. 848. 853	
Gerh. Mercator	259. 975	877. 886. 887. 895. 928. 993. 1000	
Isidorus Mercator	662	1006. 1013. 1014. 1019. 1020	
Michael Mercatus	226	1034. 1035	
Io. Mercerus	852. 854	Io. Meurfus, F.	147. 499. 717. 916
Iofias Mercerus	894		918
Nic. Mercerus	103	Io. Gerhardus Meuschienus	10. 393
Mercure de France	944	431. 434. 437. 475. 644. 667. 691	
Hieron. Mercurialis	84. 105. 125		885
	145. 869. 872. 875. 879. 882. 885	Theobaldus Meuschius	258
	920. 985	Io. de Mey	489. 500. 503
Mercurius Britannicus	729	Io. Meyerus	32. 245. 425. 427. 430
Io. Abraham. Merklinus	974	434. 436. 440. 441. 583. 713. 789	
Merlinus	346		906. 938
Marius Mercennus	524. 603. 616	Matthæus Meyer	226
D. F. de Merveilleux	197	Mezertacus	407. 448. 596. 890. 899.
Gaudentius Merula	57. 101		1024
Paulus Merula	90. 124. 145. 495	Christ. Bened. Michaelis	501. 504
	648. 742. 776		747. 924
Gerardus Mesanus	466	G. F. Michaelis	396
M. Valerius Messala	921	Gregor. Michaelis	619. 828. 856
Walo Messalinus l. al. Salmasius	651	Io. Michaelis	409. 491
	654. 659		

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Dav. <i>Michaels</i>	336.504.509.663	Io. Picus <i>Mirandolensis</i>	278
	737.826.960.906.946	Ad. Erdm. <i>Mirus</i>	2.159.312
Io. Ge. <i>Michaelis</i>	36.394.395.436.	<i>Miscellanea</i> Academ. naturae curiosor.	804
	438.488.490.934.937.1022		166.425
Io. Frid. <i>Michelius</i>	470	<i>Misbna</i> Surenhuf.	400.892.905
Io. <i>Micrelius</i>	259.257.308	<i>Misbna</i> Shekalim	395
<i>Micrologus</i>	160	<i>Misbe</i> Seder Tohoroth	916
Paul. de <i>Middelburgo</i>	273	Maximilian <i>Misson</i>	1038
Jac. <i>Middendorpius</i>	938	Ed. Sebast. <i>Mitternachte</i>	256
Conyers <i>Middleton</i>	105.105.017	Io. Gabriel <i>Mittwoch</i>	467
	786.846.969.1028.1034.1036	Stadion <i>Mizlemacus</i>	975
<i>Middoch</i>	389	Steph. Andreas <i>Mizlerus</i>	411.634
Frid. <i>Christ. Mieg</i>	388	Velalins <i>Mobachius</i>	830
Io. <i>Calim. Miegius</i>	760	<i>Modestus</i>	812
Io. Frid. <i>Miegicus</i>	393.620	Erasc. <i>Modius</i>	88.100.147.684.819.
Francisc. van <i>Mexis</i>	802		894.991
Rodhomus <i>Milana</i>	202	Gen. <i>Moebius</i>	431.433.748.755
Io. <i>Miletus</i>	243	Io. <i>Moebius</i>	453.464.753.890
Optatus <i>Milensis</i>	414	Nic. <i>Moellerus</i>	392
Rob. <i>Miller</i>	331	Io. Gothofr. <i>Moertlinus</i>	564
Io. Pet. <i>Miller</i>	917	Mich. <i>Moestlinus</i>	261
Thom. <i>Millas</i>	415.468.532.554.556	Pet. <i>Moggus</i>	915
	557.561.576.634.681.911.991	Mohamed ben Mohamed <i>Scherifal</i>	188
Dajid <i>Millius</i>	36.314.330.331.388	Edrifle	125.147
	394.489.600.618.839.932.1001	Steph. <i>le Moine</i>	948
Io. <i>Millius</i>	33	Abbas de <i>Moissy</i>	522
Io. Pet. <i>Millorus</i>	493.522.814	Ioan. <i>Molanus</i>	720
Io. <i>Milnerus</i>	642	Augustinus <i>Molaris</i>	987
Io. <i>Milromus</i>	692.906	<i>Molconius</i>	203
Ianus Gerh. <i>Milzonius</i>	764.844	<i>Mollere</i>	123.147
F. Ioseph. Emen. <i>Mimiana</i>	127.147	Laur. Io. <i>Molin</i>	56.640.806
	988.990	Carolus <i>Molinatus</i>	165.385.420.444
Io. Frid. <i>Mintenesius</i>	889	Petr. <i>Molinacius</i>	581.614
Iulius <i>Mimulus</i>	96.121.147.217		971
	1000.1003	<i>Molinetus</i>	443.801
Vinc. <i>Mirabella</i>	128.795.979.1038	<i>Molinus</i>	1014
Hub. <i>Miracius</i>	92.170.206.211.233		Per.
	897		

INDEX SCRIPTORVM

Petr. Moll	926	Parus Morestellus	117.121.148.396
Bern. Ludov. Mollenbeccius	383.623		470.828.1020.1030
Dan. Guibelmus Mollerus	444.445	Pet. Moretus	415.658
	598.605.622.653.662.688.774	Moretus	164
	855.953.1018.1019	Morbofius	352.608.721.978
Henr. Mollerus	904	Paul. Morignis	683
Io. Mollerus	605.925.936	Edmundus Morillus	552
Nic. Mollarus	426.437	Henr. Morinus	331.515.590
Monacius	396.743	Io. Morinus	3.8.9.11.167.233.245
Thom. Vinc. Monelia	257.268		381.420.462.518.553.564.562
Ioan. Moneta	346		574.576.589.638.644.645.652
Philibert. Monetus	202		654.656.659.664.678.715.749
Mongaldus	367		750.791.849.1008
Mongalus	312	Steph. Morinus	23.34.317.359.418
P. Monjerius	973		626.926.965
Rich. Montacutus	273.420.455.461	Claud. Barthol. Morisius	368.817
	463.464.479.486.645.667.690		1004
	913.918	Sam. Morlandus	964
Arias Montanus	256	Morliertus	799
Bened. Arias Montanus	11.256.260	Phil. Mornacius	257.327.385.412
	387.390.736.787.836		582.568.909
Ioannes Montanus	550	Ioach. Morfius	337
Irenaeus Montanus	529	Alex. Morus	234.251.253.315.1773
Ant. Montecatinus	698	Henr. Morus	316.324.455.457.630
Pet. Iac. Montefalchius	348	Robert. Morus	956
Io. Montenarus	987.988	Thom. Morus	728
Souberavius de Monteforgues	1005	Ludov. Moscardus	338.717.720.862
Bernh. de Montfaucon	40.41.97		1014.1056
	108 ff. 227.292.346.403.406.	Moschus	506
	407.409.411.412.480.496.510	Mosconitae	264
	643.646.697.791.797.827.832	Mosellanus	915
	845.846.848.857.858.875.951	Frid. Carol. Moser	721
	954.993.1003.1006.1008.1036	Io. Iac. Moser	809
Morus	106	Moses ben Gerfon Chaparr	882
Guil. Morellius	86.147	R. Moses ben Samsun	601
Andreas Morellus	367.408.409.694	Moses Chorenensis	189
	792	R. Moses Cohen Porto	550
Ludov. Morerius	199.226.356		

INDEX SCRIPTORVM:

R. Moser Gerundenfis	261	Math. Mullerus	920
L. Laur. Mosheimus: 2.317.407.454		Nic. Mullerus	28.257
469.515.615.634.653.679.790	1039	Petrus Mullerus	840.855.898.912
			940
Joseph. Mozza	663	Phil. Mullerus	754.889
Beniam. Motte 401.403.827.1003	1007	Justinus Münch	1008
		Hein. Munk	519
Geo. Motzenius	529	Christi. Mundenius	396
Moulinetus	798	Casp. Gottfr. Mundinus	393
Mich. Mourgues	311	Th. Munckerus	962
Steph. le Moyne 208.233.236.319		Io. Munsterus	573.1015
324.326.334.351.430.437.438		Seb. Munsterus	426.736
476.477.506.547.600.611.616		Theoph. Lud. Münster	106
621.622.646.676.755.858.906		Lud. Ant. Muratorius	171-173.201
	989.1022	210.244.255.400.414.451.471	
Mohamedis Alcoranus	382	354.590.668.685.718.762.764	
D. Henr. Mublius 47.417.487.886		782.828.898.910.1026.1038	
Sueno Mublius	986		1039
Simeon de Muys	713	M. Anton. Muretus	99.228.475.872
Chr. Müller	187		1020
Dan. Müller	55.768	Andr. Murray	642
Gottfr. Ephraim Müller	429	Musacus	323.549
Io. Dav. Müller	936	Pet. Musacus	65.554
Io. Iac. Müller	59.711.813	Göwl. Israel Musculus	750
Io. Mullerius	264	Museum, neueröffnetes	44
Andreas Mullerus	329.855	— Capitolinum	104
Bernh. Mullerus	400	— Coranenfe	942
Eberh. Müllerus	331	— Etruscum	104
Frid. Mullerus	31.999.1008.1022	— Florentinum	104
Gottfr. Mullerus	500	— Odescalcum	104
Henr. Mullerus	429.507.909.911	— Romanum	104.336.337.339
D. Io. Mullerus	4.326.896		340.341.343.345.347
Io. Adolph. Mullerus	1022	— Veronense	104
Io. Christ. Müllerus	326	Guil. Musgrae	347.352.823.827
Joach. Hartw. Müllerus	1031	Lueb. Mushardus	59.349
Io. Joach. Mullerus	491	Museus Philosophus	83.148.542
Io. Seb. Mullerus	626		884
Io. Volkmar Müllerus	750	Musardus	164.172.358
		Pet.	

INDEX SCRIPTORVM.

Pet. van Musschenbroek	976	Rob. Nelson	307
Christi. Ern. Muffgh	648.892	Ludolph. Neocorus f. Kusterus de quo	
Leo Mutinensis	17.26.431	Lit. K. 84. 118. 148.809.822.829	
Nic. Musomus	499	850.878. 917.920. 941. 948.968	
M. A. V. N. Antiquitates &c.	97		1037
Aeg. van der Mylen	48.53	Cornelius Nepos	231.421
Io. Henr. Mylius	708.725	Ioseph. Nerius	102.421.464.983
N.		David Norreterus	330.484
Unschuldige Nachrichten	364.374	Azizas Nafephaeus	327
	375	Dan. Nesselius	875.903
Nachrichten von einer Hallischen		Israel Nesselius	340.409.697
Bibliothek	4.22	Nestorianus	235
Nachricht von der im Herzogth. Saxe-		Chr. Nettelblatt	62.67.332.1023
teumberg eingeführten Confirmation		Io. Christ. Neu	774
	561	Ern. Frid. Neubayerus	395.732.753
Io. Andr. Mich. Negel	426.443.633	Frid. Christ. Neubour	509
R. Nabasson	256	Io. Wilh. de Neue	435
Naldus Naldius	954	Coelestin. Conr. Neufeldt	400
Pet. Nannius	98.742.773	Edm. Neuhufus	592
Famian Nardinus	114.148.217.219.	Casp. Neumannus	502
	406	Io. Georg. Neumannus	611 949
Io. Nard'us	1023	Erdm. Neumcisterus	466.603.642
Phil. Natolus	534	Io. Geo. Neuscholerus	357
Mich. Nau	573	Io. Neuwaldus	54
Io. Naucerus	263	Isaac. Newton	250.271.392.480
Adr. Naudaeus	266	Claudius Nicaeus	320.333.355.367
Gabr. Naudaeus	810.958.967		368
Nazianzenus	317.329.358.367.430	Io. Nicaeus	480
	595.757.827.848.887 889	Nicephorus Callistus	228.229.234 263
Christoph. Neander	448	———— CPolitanus	240.263.264.294
Mich. Neander	255	Nicephorus	264.270.464.481.593
Carol. Neapolis	450.700.908.1004		601.607.812.912
Nearchus	192	Niceron	220
Henr. Christoph. Nebel	813	Nicetas	263.598.602.818.829
Dan. Nebelius	975	Nicetas	228.472.602.608.
A. Nebriffensis	345		815
Nectarius Patriarcha Hierosol.	559	Leonhard. Nicodemus	224
Ioach. Negelein	803.974	Adam. Laur. Nicolai	339

INDEX SCRIPTORVM.

Honoratus Nicquetus	756	Ioan. Nixon	410
Francisc. Nicolai	660	Noblotus	198
Henricus Nicolai	469.472.882	Nodotus	222
Io. Nicolai	15.31.39.62.81.148.	Noe Patriarcha Iacobitar.	265
	167.341.342.343.354.448.465	Paullinus Nolanus	797
	698.544.554.584.646.688.695	Rud. Aug. Noltenius	45
	714.739.781.845.846.848.860	Nic. Nonnen	71.490
	868.877.916.1009.1022.1023	Ludov. Nonnius	200.306.793.879
	1029.1033	Nonnus	601.603
Mart. Nicolai	955	Gerardus Noodt	708.806.807.910
Otto Nathan. Nicolai	615	Andreas Norcopenst.	962
Paul. Henr. Nicolai	395	Nordenius	1037
Philipp. Nicolai	494	Henr. Noris	119.121.128.148.209
Oligerus Nicolaidas	788		236.244.267.269.332.368.406
Nicolius	569		471.484.495.629.663.664.665
Guilh. Nicols	962		681.702.705.713.720.726.778
Io. Niderus	979		831.849.902.929.1006.1024
Matthaeus Brouerius de Niedeck	125		1034.1037
	148.313.514.1017	Henr. Noritus	798
Burchard. Niederstedt	80.148.206	Laur. Normanus	14.705.742
Io. Bartholdus Niemoierus	576.590	Andr. Norrelus	933
	675	Mieh. Nostradamus	259
Io. Eusebius Nierenbergius	324.505	Notitia dignitarum vtriusque Imperii	228
	615	Christoph. Notnagel	782
Io. van Niefsen	1039	Nova litteraria Maris Baltici	14
Dauid Niezo	426		1030
G. H. Nieuport	93	Nova Litteraria Francofurtensia	1012
Hieronymus Niger	967	Nova litteraria Goettingensia	958
Stephan. Niger	872.888.999	Nova litteraria Lipsiensia	909.1024
Francisc. Maria Nigrifolius	957	Novellae Reip. litterariae	407.526
Nigromus	861.875		896.966.970.1002.1014
Barth. Nibufius	569.635	Aloyfius Nouarimus	167.461.464
Io. Frid. Nilant	861		482.511.521.580.877
C. F. Nilscher	47	Ger. Nouiomagus	52
S. Nilus	306.461.463.492.624.889	Nic. le Nourry	519
Io. Christ. Nimpschius	749	Geographia Nubiensis	188
Io. Gottlob Nimpschius	1039	Angelus. a Nuce	929
Augustin. Niphus	115.148.595		Herm.

INDEX SCRIPTORVM.

Herm. Niemerius	52. 56	Io. Gottfr. Olearius	910
Iodocus Hermannus Nunning	63. 619	Io. Olearius	711
	1031	Philip. Olearius	384. 492
Stephanus Nys	307	Olenus	516
Greg. Nyssenus	420. 581	Ioan. Olmus	336. 412. 785
		Oliucrius	344. 384. 403
O.		Lupus de Olineto	683
R. Obadia	486	Iosias Oliuetus	337
Vicic. Obrechtus	56. 57. 711. 829	Hannibal de Abatibus Oliucrius	952
Iulius Obsequens	607. 612	Olonus	915
Observationes selectae, vid. Hallen-		Olympiodorus	356. 575. 951
sium etc. Lit. H.		Magn. Dan. Ormeisius	58. 93. 449. 494
Adolph. Occo	796. 805		732. 949
Iac. Ode	442	Omosander	812. 814. 834
Io. Phil. Odelem	663	Omsfrus	217. 219. 270. 368. 508
Laur. Odhelius	11. 932		544. 589. 647. 648. 703. 712. 724
Odiato s. Eduuicon	262		741. 829. 1025
Odo Camerarensis	160	Suffridus ab Oosterwyck	970
Io. Oecolampadius	470	Constantinus Opelius. s. Io. Scheferus.	
Georg. Ludov. Oeder	768. 960		120. 149. 817
Chr. Gerard. Offerausius	187	H. Opitius	573. 583
Leonh. Offerhausius	233. 260	Iosias Henr. Opitius	397
Ge. Ogle	97	Paulus Frid. Opitius	35. 397. 435
Arnoldus Oibénarius	200	Petr. Opmeer	259
Iac. Oisilius	341. 794. 813	Oppianus	833
Seder Olam Rabba	245	Ordo Rotmanus	565
Seder Olam Zutha	245	R. Ori ben Simeon	531
Nic. Olans	53	Bernh. Oricellarius	700
Io. Oldekoppus	564	Dauid Origanus	258
Io. Oldermannus	437. 439. 482. 838	Origenes	86. 149. 262. 317. 323. 335
Laurent. Oldelius	11		357. 379. 412. 472. 507. 511. 608
Adamus Olearius	554. 771		611. 834
Georg. Philipp. Olearius	313. 346	Anton. Orlandus	945. 968. 970
Gottfr. Olearius	2. 240. 445. 559	Petrus Orlandus	420
	602. 622. 807. 934. 983	Lud. de Orleans	918
Io. Augustus Olearius	711	Francisc. Orlandus	208. 421. 563
Io. Christoph. Olearius	63. 349. 520	Oliv. Ormerod	165
	560. 786. 804. 1031	Haac. Orbinq	735
		Paull.	

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Paulus Orosius</i>	262	<i>Guil. Outramus</i>	29. 486. 487. 488
<i>Orosius</i>	194. 263. 270. 406	<i>Io. Outreims</i>	388. 428. 430. 435. 440
<i>Orpheus</i> s. <i>Hermes</i> v. <i>supra</i>	322. 612		489. 525. 628
<i>Ioseph. Augustinus Orfi</i>	562	<i>Ouzelius</i>	343. 357. 917
<i>Abrah. Ortelius</i>	52. 81. 149. 198. 199	<i>Iac. Owenus</i>	385. 419. 420
	321 sq. 340. 342. 343	<i>Io. Olwenus</i>	10. 165. 395. 430. 486
<i>Blasius Ortizius</i>	376		510. 551. 551. 558. 567. 736
<i>Carol. Ortlobius</i>	1022	<i>Martinus Iac. Olmannus</i>	523
<i>Io. Christ. Ortlobius</i>	635. 865	<i>Marmora Oxoniensia</i> v. <i>Arundeliana</i>	
<i>Phil. d'Orville</i>	98. 102	<i>Iac. Oxenhamus</i>	1035
<i>Io. Adam. Ofander</i>	80. 149. 259. 421		
	422. 441		
<i>Felix Ofius</i>	708. 828. 1013	<i>And. Paars</i>	55
<i>Officius Cardinalis</i>	458	<i>Claud. Pacaeus</i>	680
<i>Io. Eric. Oftermannus</i>	333. 494. 872	<i>Paullus Maria Paciaudus</i>	341. 448
<i>Io. Georg. Ofsius</i>	519		475. 594. 986. 1008
<i>Otho Frisingensis</i>	245	<i>Io. Baptista Pacicollus</i>	847
<i>Georg. Otho</i>	396	<i>Iac. Pacidius</i>	649
<i>Io. Baptista Ottius</i>	2. 162	<i>Io. Pacidius</i>	637
<i>Io. Henricus Ottius</i>	930	<i>Camill. Padermus</i>	106
<i>Otto</i>	387	<i>Lucas Pactus</i>	119. 149
<i>Chr. Beni. Otto</i>	34	<i>Io. van Passenrode</i>	811
<i>Euerhard Otto</i>	346. 623. 653. 711	<i>Henr. Iac. Pagendarmsius</i>	486
	726. 902. 989. 1037	<i>Ioan. Gerh. Pagendarm</i>	339
<i>Io. Henr. Otto</i>	12. 30. 434. 437. 438	<i>A. G. Pagenstecherus</i>	1016
	439. 620. 691. 935. 980	<i>Alexand. Arnold. Pagenstecherus</i>	859
<i>Ondaamus</i>	802	<i>Henr. Theod. Pagenstecherus</i>	715. 716
<i>Ioach. Oudanus</i>	223	<i>Io. Frid. Guil. Pagenstecher</i>	850
<i>Casim. Oudinus</i>	236. 969	<i>Thom. Pagetius</i>	524
<i>Bonaventura Ouerbeckius</i>	217. 225	<i>Anton. Pagi</i>	249. 252. 258. 261. 266
<i>Georg. Guil. Ouerkampsius</i>	437. 642		272. 273. 294. 369. 370. 411. 415
<i>Quidius</i>	357. 406. 410. 447. 450. 462		461. 479. 557. 637. 685. 703. 774
	523. 612. 848. 917. 951		993
<i>Io. Ouingtonus</i>	625	<i>Pagius</i>	265. 267. 269. 270. 294. 429
<i>Iac. Ounamus</i>	550		478. 517. 680. 863. 939. 990
<i>Mart. Iac. Ounamus</i>	748	<i>Franc. Pagius</i>	266. 378. 451. 461
<i>Phil. Oufelius</i>	489		481. 719
<i>Gerh. Outhouius</i>	34. 351. 429		

Xantes

INDEX SCRIPTORVM

<i>Nepes. Pagninus</i>	105. 109. 251	<i>Io. Paul. Pappos</i>	2s. 200
<i>Andronicus Palaeologus</i>	208	<i>Guil. Parisiensis</i>	680
<i>Castro Palao</i>	1378	<i>Vinc. Parisius</i>	945
<i>Andreas Belladus</i>	224. 410. 988	<i>Sam. Parkerus</i>	976
<i>Jac. Palmerius</i>	205. 242. 577. 817	<i>Io. Heimr. Parreids</i>	767
<i>Jan. Mellarius Palmerius</i>	100	<i>Jo. Parrhasius</i>	98
<i>Sam. Palmerius</i>	968	<i>Phil. Paruta</i>	795
<i>Henr. Palmrooth</i>	904	<i>Bindus Sinton Parmazius</i>	594
<i>Io. Palmroothius</i>	395. 397. 425. 436	<i>Cas. Paschalius</i>	716. 717
	713. 760. 899	<i>Nobert. Paschalis</i>	1083
<i>Jac. Panclius</i>	167. 564. 859. 907. 930	<i>Geo. Paschius</i>	592. 600. 602. 728. 820
	997		968. 974. 976
<i>Pamphus</i>	517	<i>Zach. Pasqualigus</i>	583
<i>Guido Pancirollus</i>	105. 113. 114. 116	<i>Io. Passeratus</i>	344. 523. 1006
	149. 210. 219. 227. 342. 703. 710	<i>Io. Bapt. Passeratus</i>	384. 411. 1010
	721. 726. 727. 826. 830. 877. 932	<i>Pet. Maria Passerinus</i>	667
	957. 959. 974. 1017. 1018	<i>Io. Bapt. Passerius</i>	108. 335
<i>Octavius Pancirollus</i>	224	<i>Marcus Passerius</i>	1035
<i>Io. Mar. Panrazius</i>	202	<i>Passionus</i>	983
<i>Alphonfus Pandulphus</i>	262	<i>Melchior Pastor</i>	680
<i>Alex. Xauer. Panclius</i>	340. 343. 449	<i>Io. Patricius</i>	484. 782. 801
<i>Franciscus Panigarola</i>	508	<i>Paul. Pater</i>	969
<i>Panodorus</i>	234. 263. 271	<i>Valerius Paterculus</i>	709. 725
<i>Mucius Panfa</i>	927. 948	<i>Patermus</i>	812
<i>Henr. Pantaleon</i>	259	<i>Catolus Patinus</i>	86. 125. 149. 221
<i>Petrus Pantinus</i>	243. 553. 752. 839		333. 340. 344. 619. 646. 650. 773
<i>Onuphrius Panuinius</i>	101. 112. 113		783. 785. 794. 796. 799. 803. 868
	117. 118. 149. 173. 219. 224. 228		921. 943
	236. 264. 301. 367. 442. 522. 647	<i>Guido Patius</i>	373
	669. 700. 702. 706. 709. 721. 722	<i>Augustinus Patricius. vide. Christoph.</i>	
	725. 726. 746. 761. 771. 813. 988	<i>Marcellus</i>	
	989	<i>Franciscus Patricius</i>	118. 149. 381
<i>Mich. Papafau</i>	808		813. 822. 825. 948
<i>Dun. Papdrochius</i>	170. 267. 298. 294	<i>Simon Patricius</i>	502
	295. 368. 376. 459. 467. 474. 475	<i>Sebastianus Pauli</i>	375
	667	<i>Christ. Frid. Paullinus</i>	49
<i>Wilh. Paradinus</i>	51	<i>Christian. Franc. Panlinus</i>	45. 63. 92
<i>David Parcus</i>	257		103. 580. 700. 822. 875
<i>Pol. 2.</i>		<i>Rrr</i>	<i>Car.</i>

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Car. a S. Paulo</i>	206. 208. 209. 294	<i>Abrah. Perisfal</i>	5. 22. 33. 187. 264
<i>Paulus Apostolus</i>	328		306
<i>Paulus Forosempronienfis</i>	263	<i>Jac. Perizonius</i>	53. 195. 249. 250. 253
<i>Paulus à S. Maria</i>	256		260. 356. 346. 403. 408. 449. 596
<i>Paulus Diaconus</i>	978. 982		704. 705. 825. 831. 890. 894. 900
<i>Paulus Episc. Sidon.</i>	389		904. 917. 928. 930. 937
<i>Iulianus Paulmier</i>	880	<i>Petronius</i>	656
<i>Pausanias</i>	68. 205. 354. 368. 404. 410	<i>Petraltus</i>	974
	412. 623. 812. 1003	<i>Id. Perellus</i>	85. 150
<i>Joan. Corn. Paulv</i>	314. 981	<i>Franc. Perrierus</i>	223. 224
<i>do. Pearsonius</i>	241. 246. 294. 452. 455	<i>Beneton de Perrin</i>	717. 828. 833
	510. 626. 694. 727. 748. 896. 1025	<i>Perronus</i>	569
<i>Laurentius Peccensleinius</i>	350	<i>Franc. Perrucius</i>	1020
<i>Paulus Pedrusus</i>	338. 796	<i>Pershe</i>	263
<i>Nic. Fabricius Petruscius</i>	239. 404	<i>Anton. Persus</i>	881
<i>Ge. Chph. Peisker</i>	48	<i>Gobelius Personus</i>	587
<i>Pelissonius</i>	944	<i>Io. Geo. Pertsch</i>	303. 560. 671. 750
<i>Christoph. Pellerus</i>	773		842
<i>Pelletierus</i>	776. 837	<i>Wolfg. Henr. Frider. Pertsch</i>	327
<i>Sim. Pelloutierus</i>	202. 216. 351	<i>Paul. Pomianus Peserovius</i>	475
<i>Isidorus Pelafota</i>	263. 328. 412. 418	<i>Frid. Mr. Pestellus</i>	693
	624	<i>Rabbi Petachius</i>	27. 33. 185
<i>Ludov. Penicherius</i>	1028	<i>Dionysius Petavins</i>	116. 150. 167
<i>William Penn</i>	22		241. 242. 250. 252. 255. 260. 265
<i>Barras de la Penne</i>	818		268. 273. 276. 291. 314. 323. 381
<i>Gabr. Pennotus</i>	685		382. 383. 400. 410. 429. 433. 447
<i>Pentateuchus Mosaic.</i>	2		461. 463. 469. 479. 481. 482. 501
<i>Steph. de Peras</i>	221		506. 509. 577. 584. 607. 634. 654
<i>Geo. Perdiccas</i>	27. 183. 193		659. 663. 694. 886. 906. 1013
<i>Theod. Perdiccas</i>	ibid.	<i>Paull. Petavus</i>	122. 150
<i>Camill. Peregrinus</i>	128. 149. 217	<i>Dan. Petermannus</i>	1012
<i>Petrus Peregrinus</i>	679	<i>Petersburgische Anmerkungen</i>	670
<i>Pererius</i>	271		1002
<i>Bened. Pererius</i>	261. 270. 274	<i>Matth. Peritidierus</i>	276. 278. 912
<i>Gust. Perringerus</i>	185. 388. 438. 441	<i>Nic. Petarsted</i>	636. 660
	512. 583. 641. 690. 768. 788. 792	<i>Petrus Petitus</i>	409. 492. 603. 613
	892		693. 865. 867. 881. 885
<i>Ioach. Perionius</i>	80. 150. 698. 699		

Sam.

INDEX SCRIPTORUM

<i>San. Petrus</i>	85. 105. 117. 140. 148	332. 387. 395. 421. 424. 496. 514
	421. 429. 432. 447. 449. 488. 514	826. 829. 980
	511. 604. 643. 652. 694. 725. 737	
	744. 754. 806. 839. 899. 902. 904	
	905. 914. 836. 862	
<i>Siluegus de Petra Sancta</i>	870	
<i>Nic. Petreius</i>	52	
<i>Geo. Carol. Petri</i>	618	
<i>Suffridus Petri</i>	54. 167	
<i>Goufr. Petritzius</i>	400	
<i>Petronius</i>	354. 850. 859. 868. 898	
	982. 1004	
<i>Petrus Cluniacensis</i>	552	
<i>Petrus Dresdensis</i>	860	
<i>Petrus Venerabilis</i>	168	
<i>Abrah. Petschius</i>	1022	
<i>Bernh. Petzius</i>	64. 583	
<i>Hier. Petzius</i>	56. 258. 372	
<i>Christoph. Pezelius</i>	258	
<i>Casp. Peucerus</i>	592	
<i>Conr. Peucerus</i>	259	
<i>Peutingerus</i>	46. 52	
<i>Tabula Peutingariana</i>	49. 196	
<i>Simon de Peyronet</i>	173	
<i>Car. Frid. Pezoldus</i>	357. 411. 483	
	839	
<i>Paull. Pezronius</i>	46. 202. 249. 264	
	268. 269. 276. 317	
<i>Chph. Matth. Pfaßius</i>	38. 167. 210	
	437. 452. 503. 505. 532. 553. 561	
	566. 567. 574. 578. 654. 660. 678	
	734. 890. 899. 904. 910	
<i>Tobias Pfannerus</i>	167. 308. 383. 497	
	551. 553. 554. 574. 584. 614. 617	
	625. 895. 907	
<i>Io. Pfefferkornius</i>	11	
<i>Dan. Pfeffinger</i>	37. 642	
<i>Aug. Pfeifferus</i>	10. 15. 26. 33. 321	
		575. 812. 895. 898. 920
<i>Phaedrus</i>	499	
<i>Pherecydes</i>	322	
<i>Io. Phorponus s. Clericus</i>	657	
<i>Gabr. Sauerus Philadelphicus</i>	883	
<i>Ier. Philadelphus</i>	34	
<i>Nathanael Philadelphus</i>	262	
<i>Philander</i>	870	
<i>Iulius Philargyrus</i>	215	
<i>Rhilastrus</i>	263. 264. 559	
<i>Philicphus</i>	215. 939. 990	
<i>Franc. Philetus</i>	868	
<i>Henr. Philippi</i>	261. 272	
<i>Io. Andr. Philippi</i>	892	
<i>Marchia de S. Philippo</i>	684	
<i>Ioan. Philips</i>	880	
<i>Philippus</i>	381	
<i>Philo de temporibus</i>	252	
<i>Philo Bizantius</i>	83. 150	
<i>Philo Iudaeus</i>	258. 262. 302. 398	
	405. 439. 531. 733. 824. 825. 902	
<i>Philo Therapeuta</i>	681	
<i>Ip. Philoponus</i>	381. 507	
<i>Rhio Stephanus</i>	975	
<i>Philostorgius</i>	229. 542	
<i>Philostrotus</i>	84. 150. 205. 315. 335	
	344. 358. 818. 850. 886. 896. 977	
<i>Phlegon Trallianus</i>	84. 85. 150. 281	
	442	
<i>Io. Phocas</i>	27. 184. 193	
<i>Franc. Maria Phoebus</i>	443	
<i>Phocius</i>	41. 216. 227. 234. 323. 334	
	853. 603. 624. 907. 977	
<i>Phurmutus</i>	339	
Rrr	Abbas	

INDEX SCRIPTORVM

Abbas <i>Piazza</i> de <i>Piazza</i> 227	Io. <i>Pianus</i> 565. 663
Carol. Bartholom. <i>Piazza</i> 668. 1021	Iac. de <i>Piano</i> 424
Io. <i>Picardus</i> 668. 908	G. H. <i>Pippingus</i> 523
Bern. <i>Picardus</i> 97	Honor. <i>Pippingus</i> 719
Io. <i>Picoardus</i> 518. 573. 515. 6. 58	Rufus <i>Pippus</i> 227
Mich. <i>Piccartus</i> 46. 618. 623. 718	Didib. <i>Pirchbeatorus</i> 46. 401
764. 854. 917	Perke Aboth 615
Phil. <i>Picinellus</i> 160. 592	Iac. <i>Piscenninus</i> 909
Ben. <i>Pictetus</i> 370. 419. 457. 518. 561	Georg. <i>Pifida</i> 236
580. 584. 734	Georg. <i>Pifides</i> 903
Fabius <i>Pictor</i> 647	R. de <i>Pifa</i> 600
G. <i>Pictorius</i> 368	Guertius <i>Pifo</i> 700
Io. Franc. <i>Picus</i> 594	Ed. <i>Pistorius</i> 736
<i>Pirrius</i> Valerianus 40. 115. 150. 818	Willh. Frid. <i>Pistorius</i> 68. 743. 875. 886
863	992
Abbas de Saint <i>Pierre</i> 729	Archibaldus <i>Piscarnius</i> 974
Ehil. <i>Pigafetta</i> 798	Franc. <i>Pitboeus</i> 864. 866
Anton. <i>Pighius</i> 341	Petrus <i>Pitobonus</i> 99. 352. 734. 820. 895
Stephan. <i>Pighius</i> 85. 150. 347. 829	919
928	Sani. <i>Pitiscus</i> 38. 94. 347. 355. 404
Steph. Vinandus <i>Pighius</i> 119. 150. 702	450. 495. 496. 514. 515. 601. 602
Laurent. <i>Pignorius</i> 40. 82. 126. 127	703. 709. 772. 778. 801. 847. 857
150. 19. 223. 227. 301. 339. 762	861. 928. 990. 991. 1004. 1007
809. 852. 875. 883. 887. 960. 1001	Georg. Gottlieb <i>Pitschmannus</i> 882
1016. 1018	Io. Bapt. <i>Pittonus</i> 457
Io. Isaac. <i>Pibmannus</i> 333. 394. 396	Frid. Lebegott <i>Pitschelinus</i> 1008
690. 837	Io. Baptista <i>Pius</i> 98
Per <i>Pibmannus</i> 641	Thom. <i>Pius</i> 31. 904
Ladoc. Elias du <i>Pin</i> 209. 246. 369	Iof. <i>Placcus</i> 590
418. 421. 458. 461. 478. 570. 577	Nic. Barianus de <i>Placentia</i> 807
581. 586. 614. 623. 640. 653. 656	Vincent. <i>Placcius</i> 518
657. 661. 664. 681. 750. 835. 847	Antonius <i>Placentinus</i> 34
897. 908. 1025	Constantinus Landus <i>Placentinus</i> 101
Sepertius <i>Pinacus</i> 608	Io. la <i>Placette</i> 983
<i>Pindarus</i> 986	Io. Bapt. <i>Placinius</i> 204
Io. <i>Pineda</i> 975	Frid. <i>Platnerus</i> 740
Tho. de <i>Pinedo</i> 22. 834. 870. 933	Io. Zach. <i>Platnerus</i> 916. 986
Vincentius <i>Pinelus</i> 225	<i>Plato</i> 379. 380. 887
2 117	Hier.

INDEX SCRIPTORVM

<i>Mic. Pletus</i>	668	<i>Polemo</i>	608
<i>Geo. Guil. Platzius</i>	1039	<i>Io. Polemus</i>	112. 124. 319. 310. 340 410. 448. 721. 987. 988
<i>Memb. Plesken</i>	35. 395	<i>Angelus Politianus</i>	98. 215. 398. 442 930. 961. 1006
<i>Hunoldus Plettenburgius</i>	670	<i>Adrian. Politus</i>	101.
<i>Plinii Historia Natur.</i>	194. 219. 220 528. 593. 596. 597. 600. 609. 713 717. 726. 786. 818. 878. 1001.	<i>Francisc. Pollutus</i>	124. 744. 746. 1011
	1014	<i>Trebellius Pollio</i>	866
<i>Plinius</i>	305. 317. 333. 347. 354. 391 412. 420. 454. 492. 499. 514. 517 523. 598. 612. 634. 716. 773. 779 812. 820. 868. 870. 876. 889. 943 961. 975. 1006. 1037	<i>Milius Pollux</i>	380. 404. 446. 767. 858 981
<i>Lebrechtus Pet. Plostererus</i>	831	<i>Polygarnus</i>	812
<i>Robert. Plot</i>	1035	<i>Polybius</i>	118. 141. 409. 812. 819
<i>Plotinus</i>	316	<i>Per. Polydorus</i>	725
<i>Pluchius</i>	40. 308. 339	<i>Io. Pomarius</i>	348
<i>Pharacchus</i>	86. 151. 192. 255. 292. 304 313. 314. 318. 335. 343. 347. 352 354. 355. 381. 404. 405. 425. 450 492. 514. 515. 596. 611. 612. 625 647. 653. 703. 705. 709. 715. 741 753. 767. 792. 814. 815. 818. 825 830. 851. 857. 880. 885. 886. 887 896. 899. 904. 905. 907. 926. 927 942. 943. 954. 993. 997. 1023	<i>Sam. Pomarius</i>	523
<i>Eduard. Pocockius</i>	2. 188. 246. 294. 318. 392. 402. 455. 550. 556. 627 856. 965. 1028	<i>Iac. Pomelinus</i>	564
<i>Geo. Wilh. Pözingger</i>	785	<i>Francisc. Pomcy</i>	94. 347. 352. 899 1012
<i>Bened. Poggius</i>	798	<i>Georg. Leopold. Pomatus</i>	510
<i>Franc. Poggius</i>	151. 222	<i>Arnoldus Pontacus</i>	233. 261. 441
<i>Io. Pointer</i>	1003	<i>Iac. Pontanus</i>	313. 357. 499
<i>Petrus Poiffon</i>	699	<i>Io. Maac. Pontanus</i>	52. 54. ff.
<i>Georg. Polacchius</i>	444	<i>Ludouic. a Ponte</i>	586
<i>Io. Christ. Polckius</i>	340. 858	<i>Heraclitus Ponticus</i>	80
<i>Nic. Polemarus</i>	36. 510	<i>Pontificale Romanum</i>	675
<i>Io. de Polemar</i>	638	<i>Thom. Popeblount</i>	92. 226
		<i>Titus Popma</i>	126. 151. 852. 887. 1001 1018
		<i>Thom. Porcacchius</i>	1021
		<i>Franc. Porcellus</i>	359
		<i>Leonhard. Porcius</i>	85. 151
		<i>Raphael de Pornasio</i>	587
		<i>Porphyrius</i>	305. 379. 486. 491. 492 497. 514. 594
		<i>Constantinus Porphyrogenetus</i>	326 626. 727
		<i>Ion. Porreus</i>	167

INDEX SCRIPTORVM.

Io. Baptista Porta	608. 964. 1028	Io. Ludov. Præschius	47. 641
Portius Augustodunensis	197	Pandalphus Præschus	737
Georg. Portius	95	Franc. Mar. Prætilius	201.
Leonh. Portius	777	Theodor. Præbyter	41
Aemilius Portus	889	Io. Vlr. Prægizer	50
Περσολάεος	197	Io. Præcaeus	515. 601. 614. 847
Iac. da Portus	448. 543. 777.	Humfridus Prædeaux l. Prædeausus	35
Pofidius	624	249. 283. 393. 409. 744. 787. 837	886. 954. 960
Wilh. Poffardus	692	Io. Prædeaux	29. 768
Poffuinus	237. 329	Philipp. Priorius	568. 890
Betrus Poffinus	416. 461. 573. 606. 829	Dan. Præzacus	347
	940	Præscianus Caesareensis	119. 151. 193
Christian. Henr. Poffellus	852	Io. Georg. Pritius	533
Guil. Poffellus	79. 128. 151. 696. 698	Antonius Probus	689
Ludouic. Poffius	781	Valerius Probus	805
Ioah. Potgieferus	64. 67. 766	Proclus	309. 315. 356. 358. 382. 466
C. Potfchius	843		513. 516
Io. Potterus	69. 88. 151. 291. 380	Procopius	229. 462. 468. 598. 703
	383. 400. 403. 410. 411. 412. 447.		710. 776. 818. 819. 870. 990. 1003
	491. 495. 496. 498. 515. 592. 593		1024. 1033
	595. 597. 598. 599. 600. 601. 602	Theodor. Prodronus	898. 994. 1010
	604. 608. 610. 622. 737. 742. 743	Tiro Prosper	119. 251. 234. 243. 703
	744. 752. 754. 761. 812. 816. 867.		797. 994
	871. 896. 905. 916. 920. 923. 941.	S. Prosper	417
	981. 986. 997	Prouinciarum libellus	228
Io. Henr. Pottius	759	Proustus	867.
Pouillius (de Pouilly)	216	Prudentius	215. 318. 357. 595
Spiridion Poupardus	308. 312. 333	William Prynne	638
	619. 1036	Georg. Pſalmanazſaar	311. 492
Bern. Pozzolu	639	Pſchus	916
Hieron; a Prado	390	Pſeudo-Cyrillus	508
Ramireſius de Prado	1018	Pſeudo-Dionyſius	380
Io. Praetorius	483. 593. 594. 598	Pſeudo-Dorotheus	652
	599. 601	Pſeudo-Euodius	481
Matthias Praetorius	812	Pſeudo-Hermerus	314
Mich. Praetorius	526	Pſeudo-Iacobus	583
Ael. Praeuotius	124. 151	Pſeudo-Ignatius	673
Claud. Praeuotius	699. 710		Pſeu-

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Pseudo-Nicodemo</i>	263	<i>Quinctillanus</i>	306. 629. 847. 889
<i>Pseudo-Orpheus</i>	380		895. 995
<i>Claudius Ptolomaeus</i>	194. 192	<i>Caesillus Eucherius de Quintis</i>	1006
<i>Citrol. Erid. Pudor</i>	708	<i>Aug. Mar. Quirini</i>	106. 206. 701. 952
<i>Elthias Pufendorffius</i>	61. 67	<i>Laurent. Quist</i>	690
<i>Saint Pufendorffius</i>	70. 205. 308. 487	<i>Io. Quistorpius</i>	33. 889
	340. 625. 640. 687. 693	<i>Io. Nic. Quistorpius</i>	564. 910
<i>Pulkowa</i>	54	R.	
<i>Io. Sim. Purgoldus</i>	50	<i>Rabanus Maurus</i>	160
<i>Io. Pet. Purcellus</i>	910	<i>Io. Iac. Rabe</i>	58. 452
<i>Erycius Patanus</i>	85. 115. 117. 119	<i>Iust. Godoff. Rabenerus</i>	384
120. 127. 151 sq. 526. 598. 623		<i>Iunius Rabitius</i>	113. 152
776. 871. 888		<i>Matthaeus Raderus</i>	211. 235. 241
<i>Steph. a Putco</i>	423		563. 825
<i>Pyl.</i>	63	<i>Georg. Radonius</i>	558
<i>Burcardus Pyladas</i>	382	<i>Radolphus Tungrensis</i>	160. 518. 532
<i>Christoph. Pylus</i>	482	<i>Florimundus Raemundus</i>	164
<i>Pyro f. Pyrrho</i>	243	<i>Raguctetus</i>	222
<i>Io. Pyrrhus</i>	699	<i>Georg. Raguscus</i>	592
<i>Pyrrhus Rex</i>	812	<i>Odoricus Rainaldus</i>	249
<i>Pythagoras Philosophus</i>	602. 625	<i>Rainoldus</i>	843
<i>Io. Pythias</i>	395	<i>Io. Iac. Raiotus</i>	389
Q.		<i>Arnoldus Raiffius</i>	211
<i>Io. Iac. Quandt</i>	37. 394. 489. 546. 961	<i>Bernh. Ramazzinus</i>	772
<i>Valons Quaresima</i>	566	<i>Io. Iac. Rambachius</i>	257. 260. 504. 510
<i>Franc. Quaresimus</i>	186	<i>Ramiresius</i>	407
<i>Io. Adam. Quasius</i>	441	<i>Pinto Ramirez</i>	400. 546
<i>Io. Andreas Quenstedt</i>	13. 88. 152. 159	<i>Frid. Christ. Ramus</i>	827
386. 509. 550. 568. 583. 641. 757		<i>Io. Dan. Ramus</i>	650
1020. 1030		<i>Petrus Ramus</i>	119. 152. 812. 823. 825
<i>Ioseph. Quercetanus</i>	872. 882	<i>Guil. Ranchinus</i>	102
<i>Paschalius Quersmolus</i>	167. 561. 585	<i>Ranger</i>	66
638. 661. 671		<i>Conradus Tiburtius Rango</i>	846. 847
<i>Iac. Quetif</i>	448. 474	<i>Pet. Rapin</i>	54
<i>Ioan. Quetif</i>	842	<i>Paschalis Rapius</i>	562
<i>Michael le Quier</i>	209. 249. 381. 573	<i>Renatus Rapius</i>	542
659. 682. 990. 1018		<i>Frid. Rappoltus</i>	718. 719
<i>Claudius Quilletus</i>	966	<i>Frid. Raskius</i>	466
		Rath.	

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Batholus</i>	944	Herm. Sam. <i>Reimarus</i>	337. 691. 701
<i>Ratramus</i>	168		705. 717. 733
I. E. <i>Rau</i>	397. 488	Iac. Frid. <i>Reimmannus</i>	4. 7. 39. 322
Sebald. <i>Rau</i>	9. 388		580. 811. 931
Geographus <i>Rauernas</i>	194	Ioach. Lud. <i>Reimarus</i>	689
Christian. <i>Rauus</i>	262	Christian. <i>Reinacius</i>	5. 324
Nic. <i>Rayaacus</i>	511. 521. 584	Reinerus <i>Reinacius</i>	42. 45. 47. 53. 54
Theoph. <i>Raymundus</i>	667		55. 56. 65. 66. 921
Odoricus <i>Raynaldus</i>	443. 474	Thom. <i>Reinacius</i>	42. 60. 61. 91. 105
Anselmus Solerius s. rectius Theophil.			121. 152. 236. 238. 338. 339. 340
<i>Raynaudus</i>	116. 152. 166. 308. 314		350. 352. 358. 407. 495. 694. 701
	319. 362. 363. 366. 382. 418. 420		727. 761. 821
	466. 471. 472. 474. 479. 483. 505	Conr. Frid. <i>Reinhardus</i>	55
	508. 517. 522. 555. 557. 569. 581.	Io. <i>Reinhardus</i>	531
	582. 584. 679. 685. 719. 753. 843	Io. Georg. <i>Reinhardus</i>	773. 849
	858. 1014	Io. Paul. <i>Reinhardus</i>	496. 746. 953
Petrus <i>Rayne</i>	638	Mich. Henr. <i>Reinhardus</i>	525. 885
Ioan. <i>Raynoldus</i>	353. 458	Io. Ge. <i>Reinhartus</i>	55. 423
Bernardinus <i>Realinus</i>	98	Erasmus <i>Reinboldus</i>	261
<i>de Robeque</i>	452	Anton. <i>Reiserns</i>	459. 577
Franc. <i>de Rebasu</i>	121. 152. 340. 352	Io. <i>Reisius</i>	62. 395. 469. 475. 790
Io. Bapt. <i>Recanatus</i>	343	Hadrian. <i>Relandus</i>	2. 15. 25. 199.
Adamus <i>Rechenbergius</i>	50. 55. 158.		32. 199. 126. 152. 184. 187. 230
	466. 507. 508. 511. 515. 687. 675		248. 320. 324. 332. 345. 390. 394
	721. 797. 851. 936		397. 398. 400. 430. 491. 512. 768
Io. Leonh. <i>Reckenberger</i>	16		782. 789. 791. 844. 853
Petrus <i>Redanus</i>	545	Pet. <i>Relandus</i>	702
Gregorius <i>Redi</i>	320	<i>Relationes</i> immoxiae	445. 751
Frid. <i>Redtelius</i>	353	<i>Remigius</i> Antistodorenfis	160
Io. <i>Refstadius</i>	1021	<i>Remling</i>	46
<i>Regino</i> Prumiensis	63. 160. 245	Ans. <i>Renaudot</i>	207
Io. Elias <i>Reichardt</i>	472	Eusebius <i>Renaudatus</i>	22. 185. 246
I. C. <i>Reichardus</i>	434		294. 381. 569. 658. 694
Iulius <i>Reichertus</i>	619	Io. <i>Rendtorfsius</i>	409
Io. Ieremias <i>Reichholm</i>	504	Io. Bernhard <i>Renoultus</i>	368
Iac. <i>Reichmannus</i>	756	Lucius Andr. <i>Resendius</i>	200
Sam. <i>Reiber</i>	804	Paul. <i>Resentus</i>	564
Albert. <i>Reimarus</i>	319	Id. <i>Reuchlinus</i>	323. 324. 326. 328
			<i>Reuil</i>

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Ravillafius</i>	899	Lud. Coelius <i>Richterius</i> ...	98. 102. 109
Jac. <i>Renius</i>	638. 847	"	427. 715. 759. 840
Ech. <i>Reuschius</i>	65. 322. 477. 710	Mich. <i>Richey</i>	49. 699
Elias <i>Reusnerus</i>	259. 922	Io. <i>Richey</i>	708
Io. Frid. <i>Reynath</i>	411	Adam. Dan. <i>Richter</i>	542
Casp. <i>Reyes</i>	605	David <i>Richter</i>	641
Sam. <i>Reyberus</i>	503. 756. 999	Gregor. <i>Richter</i>	727
B. <i>Rbenamus</i>	52	Honr. Bened. <i>Richter</i>	700
Jac. <i>Rbenferdus</i>	3. 29. 39. 33. 38. 311	Geo. <i>Richterius</i>	921
	393. 397. 436. 441. 485. 489. 510	Henr. Gottl. <i>Richterius</i>	542
	551. 672. 694. 788. 792. 937	Zach. <i>Richterius</i>	830
Io. <i>Rbenferdus</i>	31. 184. 398. 429	Io. Paul. <i>Ricolinus</i>	495
Chr. Detl. <i>Rbode</i>	63	Xycus <i>Rictius</i> , f. <i>Rictius</i> Polontonus	980
Io. Oliua <i>Rbodiginus</i>	40	<i>Ridderus</i>	166. 550
Lud. Coelius <i>Rhodiginus</i> , conf. <i>Riche-</i>		Franc. Vlr. <i>Ries</i>	422
<i>rius</i> .		Nic. <i>Rigaltius</i>	119. 152. 167. 238
Andr. Alb. <i>Rhodius</i>	1030	"	338. 584. 634. 650. 727. 814. 832
Apollonius <i>Rhodius</i>	402		834. 859
Io. <i>Rhodius</i>	61. 213. 509. 546. 783	<i>Rigordius</i>	268. 269
	846	Eucharis Gottl. <i>Ringck</i>	66. 203
Andr. Olaus <i>Rhyzelius</i>	1023		785. 829
Franc. <i>Ribera</i>	19. 262. 290. 449	Frid. Siegfr. <i>Ringius</i>	748
Phil. <i>Riboudealdus</i>	36. 502	Dan. <i>Ringmather</i>	165
Sam. <i>Ricardus</i>	783	Christ. Henn. <i>Rämeier</i>	934
Ant. <i>Riccautella</i>	495	Io. Steph. <i>Ristengelius</i>	28. 324. 325
Paullus <i>Ricautus</i>	162. 210. 379. 460		327. 328. 431. 437
	484. 752	<i>Ritterbusius</i>	412
Io. Baptista <i>Riccotus</i>	259. 252. 257	Dan. <i>Rittersdorf</i>	394. 395
	258. 261. 262. 264. 278. 369. 479	Conr. <i>Rittersbusius</i>	509. 521. 545
	645		742. 751
Ang. Maria <i>Riccus</i>	494. 845. 839	Geo. <i>Rittersbusius</i>	422
	1021	Andr. <i>Ritterus</i>	7843
Ann. <i>Riccus</i>	204	Io. Dan. <i>Ritterus</i>	704. 813
Caius <i>Riccius</i>	717	<i>Ritius</i>	159
Io. <i>Richardsonus</i>	479	<i>Ritandus</i>	456
<i>Richardus</i> Abbas	679	Dionysus <i>de Rines</i>	454
Barth. Chr. <i>Richardus</i>	56. 58		
Edmund. <i>Rieberius</i>	852		
... Vol. 2.			

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Andreas Binctus</i>	165.410.452.458	<i>Wern. Rolfinck</i>	14
	476.511	<i>Paulus Rollis</i>	225
<i>Andreas Riuinus</i>	62.473.754	<i>Carol. Rollinus</i>	782
<i>Aug. Quir. Riuinus</i>	259.481	<i>Corn. Romanus</i>	671
<i>Ernest. Florens Riuinus</i>	491	<i>Romae antiquae vrbs imago</i>	152.153
<i>Greg. Riuinus</i>	684	<i>Don Pierre de S. Romonuit</i>	677
<i>Io. Riuinus</i>	383	<i>Guil. Rondelcius</i>	852
<i>Thomas Riuinus</i>	817	<i>Iulius Rondellus</i>	449
<i>Henr. Rixnerus</i>	174.568	<i>Abrsh. Ropbe</i>	641. 642. 836
<i>Andr. Rizius</i>	469	<i>Aegidius Andreas de la Roque</i>	686
<i>Io. de Ros</i>	261	<i>Dan. la Roque</i>	407
<i>Martinus de Ros</i>	382.384.814.829	<i>Petr. Roquius</i>	534
<i>Robbuis f. de la Robbe</i>	197	<i>Hieron. Rorarius</i>	903
<i>Gaudentius Robertus</i>	89.98.100.202	<i>Io. Rosa</i>	921
	421.442.721.845	<i>Mich. Rosallus</i>	450
<i>Io. Robertus</i>	963	<i>Christian. Knorrius a Rosenroth</i>	324
<i>Hugo Robinsona</i>	249	<i>Io. Rufinus</i>	89.91.337.404.450.648
<i>Radulphus Robinsonus</i>	505		722
<i>Nig. Robinus</i>	374	<i>Alexander Rossacis</i>	319.330
<i>Franz. Robertellus</i>	89.98.99.101.113	<i>Dominicus Rossi</i>	321
	117.118.120.152.699.758.776	<i>Laur. Phil. Rossus</i>	1069
	822.825.1006	<i>Rossus, vide Rabenius.</i>	
<i>Mart. de Rocca</i>	855	<i>Octauius Rossus, vide Rabenius.</i>	
<i>Io. Thom. de Roccheri</i>	378	<i>Philippus Rossus</i>	272
<i>Angelus Roccha</i>	123.152.171.173	<i>Heribertus Rosweidus</i>	414.508.555
	376.464.719.844		562
<i>Mich. de la Roche</i>	495	<i>Ge. Roth</i>	63.1034
<i>Io. Bapt. Rocolsius</i>	727	<i>Franc. Rothffcher</i>	660
<i>Io. Radolphus</i>	425	<i>Eberh. Rud. Rothius</i>	53.218.336.512
<i>Io. Bapt. Roefcholtus</i>	426		693.814.827.843
<i>Io. Roeferus</i>	711	<i>G. G. Rothius</i>	62
<i>Io. Geo. Roeferus</i>	716	<i>Frid. Rothscholzer</i>	972
<i>Theophil. Roeferus</i>	332	<i>Frid. Iul. Rotmannus</i>	893
<i>Christoph. Roffinus</i>	457	<i>Franc. Rows</i>	72.592.646
<i>Ge. Fridr. Royal</i>	36.394.488	<i>Franc. Roufus</i>	744
<i>Isaa. Rogbergius</i>	834	<i>Io. Iac. Rousseau</i>	998
<i>Abrah. Rogerus</i>	319.530	<i>le Roy</i>	724.809
<i>Eugenius Rogerus</i>	459	<i>Dan. le Roy</i>	Franc.
<i>Iac. Robenke</i>	247.		

INDEX SCRIPTORVM

Franc. le Roy	125. 153	L. H. &	360
Lo. Rualdus	406. 719	Christ. Saalbachius	951
R. Arias de Ruben	836	M. Anton. Sabellius	98. 219
Alb. Rubenius	116. 119. 153. 408. 726	Franc. Flor. Sabinus	92
	839. 857. 858	Geo. Sabinus	55
Phil. Rubenius	105. 400. 495. 496. 715	Raymundus de Sabunde	308
	726. 844. 857. 858	Dionys. Octavian. Sade	321
Rubertus Tuitiensis	169	Aegidius Sadeler	223
Octavius Rossus sive Rubens	127. 153	Iac. Saderus	739
	384. 494. 1035	Sigism. Saemlerus	1031
Claudius. Rudbeckius	406	Lampulphus Sagax	239
Olaus Rudbeckius Pater	24. 47. 351	Calp. Sagittarius	49. 50. 199. 54. 64
	402. 500		116. 153. 174. 203. 348. 349. 412
L. A. Rudolphus	716		460. 468. 670. 756. 762. 794. 809
Ioan. Ludov. Rudolf	368		858. 893. 1001. 1014
Io. Ludovicus Ruelius	447. 450	Io. Christfried Sagittarius	705. 711
Franc. Rueus	501		777. 839
Licinius Rufinus	734	Paul. Sagittarius	800
Christoph. Rufus	99	Christi. Sabmius	396
Sexrus Rufus	113. 209. 219	Sainctebeckius	172
Theod. Ruinartus	42. 209. 842	Petrus Saintfleurius	95
Iustus Wesselus Rumpacius	533. 653	Gonsalus de Salas	197
Rupertus	419. 551	Christian. Salbach	951
Christoph. Ad. Rupertus	55. 702. 718	Guil. Saldenus	438. 505. 556. 584
	725. 756. 826. 830	Io. Salenius	893
Io. Geo. Ruprecht	945	Iac. Salianus	49. 248. 261. 270. 546
Ioan. Reinh. Rufus	748. 790	Christ. Aug. Salignus	680
Mich. Chr. Rurmeier	490	Alb. Henr. de Sallengre	112. 121. 717
Carol. Rud. Rustius	751	Claudius Sallierius	216. 427
Ianus Rurgerius	105. 215	Sallustius	356
Rutheni s. Moscovitae	264	Claudius Salmafus, s. Simplicius Veri-	
Rutilii Itinerarium	228	nus, s. Walo Messalinus	30. 105
Geo. Ruxnerus	992		118. 122. 125. 153. 170. 209. 210
Iustus Rycquius	221. 241. 401. 403		233. 237. 315. 319. 331. 338. 345
	406. 407. 410. 411. 421. 423. 442		359. 404. 408. 409. 411. 449. 495
	443. 757		501. 509. 547. 555. 560. 569. 651
Theod. Rycquius	216. 790		654. 659. 679. 704. 715. 716. 727
Valerius Anselmannus Rya	258		737

INDEX SCRIPTORVM.

737. 776. 790. 819. 821. 823. 838	Stanisl. <i>Santimellus</i>	462. 723
839. 840. 846. 847. 849. 852. 854	Io. Casp. <i>Santaroc</i>	93
858. 859. 1001	Pet. <i>von Sars</i>	39
Alphonf. <i>Salincro</i>	Io. Franciscus <i>Saraginus</i>	982
<i>Salmonius</i>	Forellus <i>Saragyns</i>	158. 153. 988
<i>Salmosthus</i>	Wilh. <i>Sarverius</i>	500
<i>Salomo ben Melech</i>	Alexander <i>Sarvidat</i>	101. 120. 153. 747
R. <i>Salomo</i>	Ioannes <i>Sarliberionis</i>	591
Franc. Henr. <i>Salomon</i>	Pompeius <i>Sarnellus</i>	164. 167. 171. 172
H. T. <i>Salomon</i>	416. 420. 473. 557. 563. 564. 577	
Id. <i>Salpius</i>	584. 650. 659. 660. 663. 671. 673	
Dan. <i>Salzbenius</i>	685. 842. 844. 849	
<i>Saluianis</i>	Stanislaus <i>Sarmicus</i>	730
A. M. <i>Saluinius</i>	Franc. Paullus <i>Sarpus</i>	751
Balthaf. Frid. <i>Salzmannis</i>	Madrian. <i>Sarrania</i>	675
<i>Samaritani</i>	<i>Sarrauius</i>	417
Iac. <i>Samboeuusius</i> f. de sainte Beuve	Claud. <i>Sarrauius</i>	666. 849
Ant. <i>Sambucus</i>	Io. <i>Sartorius</i>	313. 514. 557. 572
Io. <i>Sambucus</i>	Nic. <i>Sarus</i>	174
Henr. <i>Samericus</i>	Io. <i>Savaro</i>	461. 472. 667
Alphonfus <i>Samero</i>	Io. <i>Sauberius</i>	29. 36. 324. 325. 383
Henr. <i>Samerius</i>	389. 390. 405. 406. 407. 411. 430	
<i>Sammartiani</i> , fratr.	449. 494. 498. 510. 514. 641. 645	
Dionysius <i>Sammartianus</i>	647. 691. 767. 848. 933. 1025	
Aylettus <i>Sammes</i>	<i>Sauerien</i>	817
Ioan. Lucidus <i>Samothicus</i>	Henr. <i>Sauilius</i>	823. 825
R. <i>Samuel</i>	Ludov. <i>Sauotus</i>	119. 153. 809
Franc. Maria <i>Samæthus</i>	Iac. <i>Saurinus</i>	24. 38
F. <i>Sandobn</i>	Io. Frid. <i>Saurmannus</i>	1039
Berth. <i>von Sanden</i>	Andr. <i>Saussæus</i>	92. 171. 521. 557
Ant. <i>Sanderus</i>	670. 677. 841. 842	
Nic. <i>Sanderus</i>	Christoph. <i>Saxius</i>	715. 952. 1039
And. <i>Sandeths</i>	Fortunat. <i>Scacchus</i>	16. 334. 377. 397
Casp. Herman. <i>Sandhagen</i>	469. 494. 543. 633. 677. 713. 716	
Christoph. <i>Sandius</i>	746. 776. 789. 838. 844	
<i>Sansonius</i>	Iulius Caesar <i>Scaliger</i>	31. 83. 154
Nic. <i>Sansonius</i> Abbauiæus	Ioeph. <i>Scaliger</i> Iul. Caef. F.	85. 117
153. 186	154. 185. 202. 212. 232. 235. 234	
Guik <i>Sansonus</i>	812	236.

INDEX SCRIPTORUM.

236. 237. 245. 248. 249. 251	Philipp. Io. Schott	2	569
258. 270. 274. 291. 351. 391. 424	Philipp. Tilmanus Schenk		568
426. 429. 430. 433. 441. 442. 447	Hendr. Schererus		208
473. 480. 481. 492. 507. 692. 710	Id. Frid. Schererus	420. 439. 755. 757	
737. 748. 755. 767. 807. 829. 851	Id. Iac. Schererus		261
Ant. Scappus	Id. Adam Scherznerus	393. 748. 934	
Ioan. Chrysol. Scarfus	Id. Geo. Scharzius		725
R. Schabaf ben Joseph	Id. Iac. Scheuchzer	333. 392. 395. 397	
Polyc. Frid. Schaeberus		489. 604. 641. 782. 788. 851	
Hendr. Schaeferus	Frane. Elph. de Scheyb		196
Iac. Schallerus	Geoff. Schickardus	29. 328. 438. 465	
Schäffelein Frankobala		693. 767. 810. 1028	
Id. Schalterus	Id. Dav. Schieferdeckerus		830
Id. Marc. Schamellus	Herm. a Schildis		587
Hendr. Scharbau	Id. Schillius		54. 699
Siron Scharidus	Schiltz Haggaborn		389
Benjamin Scharf	Id. Schilterus	45. 443. 698. 723	
Id. Frid. Scharf	Valer. Schimentellus		218
Id. Iac. Schatzius	Ioh. Carol. Schlaegerus	340. 345. 492	
Eggebetr. Schaumijs		754. 757. 761. 765. 1000	
Elas Schedius Fil.	Id. Adolph. Schlegel		308
	Christiani Schlegelius		800. 803
Georg. Schedius Pat.	Goetlieb Schlegelius		564
Id. Schedius	I. H. Schlemmer		354
Id. Schefferus	Id. Schlenmius	514. 542. 1009	
216. 224. 332. 342. 351. 355. 543	Chph. Schleupnerus		909
700. 720. 781. 816. 825. 845. 1003	Iac. W. Schlicherus		726
Iac. Schigkuis	Levinus Io. Schlicht		198
Balthaf. Scheidius	Chr. Ludov. Schlichter	36. 394. 397.	
		488. 837.	
Id. Georg. Schelbornius	Schlichtingius		556
Ratbodus Herm. Schellus	Christian. Schloepkenius		349
	Frid. Ant. Schlorbeckius		842
Emanuel Schelstratenus	Martinus Schmeizel		716
	Amadeus Schmelz		60
	C. M. Schmidbauerus		765
Id. Schelwigius	Id. Schmidelius		700. 751.
Sam. Schewigius	Id. Ernest. Schmidelius		4431
			874

INDEX SCRIPTORVM.

Christ. Ernest. Schmidius	638	Maginus Schottius	518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525
Erasmus Schmidius	429, 431, 556, 838	Jac. Schoppertus	680, 697, 699, 807, 847, 999
Gottfr. Schmidius	798	Chas. Schottanus	257
Io. Schmidius	432, 446, 484, 489, 558, 728, 759, 844	Joh. Georg. Schottelius	474, 760
Io. Andreas Schmidius	66, 198, 165	Andr. Schottus	92, 105, 124, 154, 200, 243, 322, 712, 795, 789, 801, 981
	399, 409, 420, 496, 458, 467, 470, 519, 532, 553, 570, 571, 658, 670, 672, 689, 787, 804, 848, 855, 937, 953, 1000	Io. Carol. Schottus	334, 340, 786, 803
		Schroederianae Tabulae	250
Epoch. Frid. Schmidius	748	Max. Schroederus	669
Jac. Schmidius	15, 186, 504	Schrum	58
Io. Pet. Schmidius	470	Ge. Frid. Will. Schramm	872
Sam. Schmidius	1009	Io. Henr. Schramm	734
Sebast. Schmidius	25, 9, 381, 382, 427, 429, 430, 438, 477, 520, 573, 790	Jonas Conr. Schramm	330, 460, 470
Thom. Schmidius	520	Io. David Schreiber	952
Hieron. Gail. Schmidt	469	Mich. Schreiber	469
Iulius Schmidt	561	Matth. Schrockhous	388
Ludov. Schmid	56	Io. Loth. Schröder	438, 503, 510, 642, 1002
L. Hermannus Schminkemius	45, 56, 60, 63, 98, 102, 401, 499, 1031	Nic. Willh. Schröder	837
Christ. Wilh. Schneiderus	451	Io. Jac. Schroederus	586
Henr. Theophil. Schneiderus	698	Rhil. Bigh. Schröderus	462
Io. Georg. Schnellius	469	Ge. Fridr. Schröer	55
Adrian. Schönbeckius	686	Schnoenius	1002, 1016
Schönhoven	56	Chr. Schröter	50
Satt. Theod. Schonhand	420	Clemens Schubertus	257
Io. Ioach. Schoepferus	1039	Georg. Schubartus	57, 87, 154, 238, 240, 494, 810
Io. Dan. Schoepflinus	44, 52, 55, 202, 204, 221, 367, 726, 727, 1096, 1035	Georg. Adolph. Schubertus	856
Christian. Schoegenius	1, 2, 3, 6, 9, 13, 32, 48, 50, 59, 55, 70, 125, 154, 204, 321, 325, 326, 532, 587, 646, 712, 748, 936, 1039	Io. Jac. Schudt	7, 15, 23, 28, 493, 635, 688, 805, 811, 832, 931, 932, 1023
Herm. Schollinerus	948	Jac. Schudtius	331
Henr. Scholzins	793	Io. Nic. Schütlinus	340
D. Schomernus	381	Gottfr. Schütze	57, 58, 59, 61, 349, 401, 492, 498, 938
		Io. Chr. Schudenburg	63
		A. Schuler	557
		Io.	

INDEX SCRIPTURVM.

Io: Nic. Schultze	409. 499. 190	Franz. Scorffus	1004
R. Samuel Schullam	245	Scorffae	316
Albert. Schultens	308. 748. 788	Adrianus Scorus	184
Carol. Schultens	425. 426. 690. 736	Franz. Scorus	828
Cornel. Schulringius	307	L. C. Scorus	92
Christoph. Schultz	331	Marius; Scorus	162
Io: Traugott Schulze	350	Petrus Scouerius	212. 213. 647. 699
Christ. Schulzius	754. 826	Abraham Sculetus	258. 473. 645
Ern. Aug. Schulzius	44	Alexander Sculetus	258
Io: Henr. Schulzius	339. 347	Georg. Sculetus	520
Carol. Guib. Schumacher	341	Scylax	191. 193
Chr. Erdm. Schumann	407. 497. 535	Id. Scylitz	240. 242
Alb. Schumacherus	931. 497	Scymnus Chius	192
Io: Gothoff. Schupeter	748	Petrus de Schafismo	227
Conr. Sam. Schurz	42. 52. 53	Melchior Schuiper	1028
54. 55. 61. 233. 404. 448. 492. 15		Vitus Lud. Seckendorffus	679
519. 564. 715. 755. 774. 826. 834		S. Seclatus	463
Henr. Leonh. Schurz	133. 441	Eric. Simon. Henr. a Seelen	585
Christoph. Schurz	628	Io. Henr. a Seelen	257. 346. 347. 471
Diericus Schwabe	510	496. 508. 756. 788. 936	
H. G. Schwabius	336	Nic. Seelender	804
Io. Paul. Schwabius	460	Petr. Segnanus	320. 338. 406. 794
Alb. Ge. Schwarz	66. 304. 390. 391	Christoph. Timoth. Seidel	563
Christian. Gottlieb Schwarz	165. 201	M. Christian. Ehtenfrid. Seifertus	1060
342. 343. 345. 346. 389. 443. 487		Io. Lud. Seiffersheld	934
552. 703. 707. 710. 714. 723. 723		Io. Jac. Seiffersheldus	437
729. 743. 745. 814. 821. 822. 872		Petrus la Seine	88. 154
1014. 1018		Io. Seidenus	16. 26. 28. 29. 36. 216. 241
Erud. Imman. Schwartz	678. 748	246. 249. 315. 329. 330. 340. 345	
Io. Conr. Schwarz	51. 198. 346. 647	348. 358. 391. 398. 399. 407. 408	
Nic. Schwebelius	342	409. 417. 421. 422. 426. 427. 428	
Bartholom. Leonh. Schwendendorffus	853	431. 439. 440. 448. 460. 464. 476	
853		479. 487. 491. 495. 506. 510. 512	
Pet. Schyllburgius	514	521. 524. 548. 647. 648. 652. 657	
Ismael Sciachingsial	248	665. 681. 687. 689. 690. 692. 693	
Sauerius Scilla	801	733. 743. 744. 745. 747. 768. 790	
Scherandrus, v. Hartmannus		837. 855. 891. 936	
Horatius Scogius	261	Gustav. Selemus f. Augustus	982
L. Joh. Scoppa	98	317. 280	Gott-

INDEX SCRIPTORVM

Godlob Frid. <i>Seligmannus</i>	2002	Sibrand. Terard. <i>Sicanius</i>	1113. 1126
Abraham. <i>Sellerus</i>	322	Io. <i>Sichardus</i>	155. 450. 744
M. Christoph. <i>Semler</i>	14. 392	Gerardus <i>Sichtermanus</i>	718
Io. Sam. <i>Semler</i>	254. 794. 795	Philipp. <i>Sideta</i>	234
Henr. Christi. <i>Senckenberg</i>	766	Algernonius <i>Sidonius</i>	693. 730
<i>Seneca</i>	304. 358. 404. 711. 820	<i>Sidonius</i>	357. 461
Sixtus <i>Senensis</i>	4. 259. 271	Io. Geogr. <i>Sieberus</i>	1018
Carol. Sam. <i>Senffius</i>	1026. 1033	Io. Geo. <i>Siegerbeck</i>	261
Andreas <i>Senstlebius</i>	82. 155. 817	Nic. <i>Siencius</i>	70
Andr. <i>Sennertus</i>	396	<i>Sigbertus</i>	262. 270. 464
Stanislaus <i>Sentinellus</i>	668	<i>Sigbertus Gemblacensis</i>	445
Io. Casp. <i>Sepulveda</i>	895	Carol. <i>Sigonius</i>	16. 33. 79. 89. 99. 101
Vibius <i>Sequoster</i>	194	112. 113. 155. 228. 235. 270. 271	
Nic. <i>Serarius</i>	31. 72. 387. 431. 469	291. 424. 519. 645. 688. 702. 708	
474. 517. 546. 547. 580. 656. 934		720. 721. 727. 741. 742. 744. 748	
Georg. <i>Serpilius</i>	520	756. 829. 857	
Io. <i>Seruilus</i>	122. 155. 999	Elias <i>Silberadus</i>	934
Ludov. <i>Seruius</i>	588	<i>Silhouetus</i>	40
<i>Seruius</i>	215. 356. 357. 358. 405. 450	<i>Silius</i>	410
	1032	Camillus <i>Silvester</i>	487. 854
Petrus <i>Seruius</i>	84. 101. 119. 159	Carol. <i>Silvester</i>	347
<i>Sesostria</i>	194	Aeneas <i>Silvius</i>	915
Iul. San. <i>Seuerinus</i>	699	Ant. Clarus <i>Silvius</i>	498
<i>Seuerus Alexandrinus</i>	552. 554	Gabr. <i>Simon</i>	105
Gabr. <i>Seuerus</i>	883	<i>Simon Magister</i>	602
Marcellus <i>Seuerolus</i>	368	Iodas <i>Similaxus</i>	25. 223. 226
Franc. <i>Seuinus</i>	343	Theophylactus <i>Simocatta</i>	818
Wilhelm. <i>Schae</i>	99	Abbas <i>Simon</i>	142
<i>Sextus Rufus</i>	155	Io. <i>Simon</i>	925
Ge. Dan. <i>Seyler</i>	804	Io. Georg. <i>Simon</i>	557
Franc. <i>de Seyne</i>	226	Rich. <i>Simon</i>	5. 12. 27. 30. 151. 162
<i>Seyrich</i>	57	210. 240. 362. 406. 420. 454. 507	
<i>Shanius</i>	793	311. 567. 569. 580. 694. 656. 679	
Rob. <i>Sheringham</i>	54. 436. 485. 837	691. 729. 841	
Paul. <i>Sherlogus</i>	13	Bohif. <i>Simonetha</i>	757
Nic. Petrus <i>Sibbern</i>	161. 460. 518	Ioan. Franc. <i>Shawm</i>	385. 422. 450
Christ. Andr. <i>Siberys</i>	646		5015
Urbanus <i>Gottfr. Siferus</i>	394. 419.		Sim-
	682. 756. 843		

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Simplicius</i>	280. 305. 318. 377. 514	<i>Solerius</i> f. Theophilus Raynolds	355
Eduard. <i>Simsonius</i>	249. 260. 500		647. 716. 843
Anastafius <i>Sinaita</i> f. Niesenus	232	<i>Salmus</i>	194. 305. 404. 495
	501. 548	Phil. <i>Solitaris</i>	283
Alexing. <i>Sincerus</i>	883	Io. Baptista <i>Sollerius</i>	294
Chr. Frid. <i>Sinner</i>	501. 62	Franc. van <i>Som</i>	829
Phil. Barthold. <i>Smold.</i> dictus Schütz		Gustav. <i>Sommelius</i>	426
	732	Frid. Guil. <i>Sommer</i>	53
Gapr. <i>Sionita</i>	547. 578	Guil. <i>Sommer</i>	52
Mich. <i>Siricius</i>	386. 659	Io. Iustus <i>Sensen</i> <i>Schmidtus</i>	395. 437
Iac. <i>Sirmondus</i>	114. 167. 170. 172	D. Christoph. <i>Senzigius</i>	465. 509
	209. 333. 414. 422. 461. 470. 475		572. 648. 735
	522. 542. 576. 667. 682. 683. 703	Mich. <i>Sophianus</i>	201
	793. 806. 1004	Io. Hier. <i>Soprano</i>	836. 1022
Io. <i>Siton</i>	794	<i>Soranus</i>	316
Sam. <i>Skunkius</i>	754	Io. Iac. <i>Sorbicus</i>	742
Io. <i>Sleidanus</i>	258	Sam. <i>Sorbicus</i>	729
Gottlieb <i>Skenogus</i>	421	C. <i>Sorrellus</i>	619
Io. Philipp. <i>Skenogus</i>	745. 746	Dominicus a <i>Soto</i>	589
Paulus <i>Skenogus</i> 28. II.	441. 551. 645	Steph. <i>Soucierus</i>	5. 789
Wih. <i>Shane</i>	106	Don. <i>Sousierius</i>	82. 145
Io. <i>Shaterus</i>	775	<i>Southernus</i>	914
<i>Smectus</i>	1009	<i>Stromerus</i>	168. 334. 354. 417. 455
Io. <i>Smith</i>	53		662. 662
Thom. <i>Smithus</i>	61. 71. 162. 171. 210	Cyrac. <i>Spangenberg</i>	58. 349. 728
	242. 283. 400. 416. 418. 454. 460	Ercepiel <i>Spangenberg</i>	115. 119. 144
	484. 517. 569	200. 225. 227. 229. 315. 332. 338. 339	
Henr. Wih. <i>Snabelius</i>	401	342. 344. 348. 355. 358. 366. 384	
Henr. <i>Snabenborgius</i>	825	400. 402. 405. 409. 411. 427. 429	
Willebrodus <i>Snellius</i>	86. 155	423. 435. 442. 446. 447. 450. 463	
Eman. de Alzeuedo <i>Sonera</i>	261	514. 1495. 1497. 1545. 1547. 580. 621. 646	
Ioan. Baptista <i>Sochaerus</i> (<i>Socherus</i>)	516	653. 657. 694. 698. 701. 704. 705	
Steph. <i>Socius</i>	658	708. 710. 711. 715. 720. 723. 724	
<i>Socrus</i>	168. 228. 234. 414. 820. 477	757. 762. 788. 790. 791. 804. 795	
	422. 423. 458. 665	798. 824. 833. 846. 848. 852. 858	
Andreas <i>Soematter</i>	259	922. 998. 1013. 1018	
Solander	366	Frid. <i>Spanhemius</i>	3. 468. 169. 184
Iustus <i>Soldanus</i>	328	210. 211. 252. 255. 256. 258. 260	

INDEX SCRIPTORVM.

270.385.416.425.426.463.479	Io. Herm. Strawn	765
197.508.518.639.651.655.656	Thom. Staudicus	449
666.936.1038	Thom. Stanyanus	71
<i>Spartianus</i> 335. 344. 859	Nic. Staporff	471
<i>Henr. Speelmannus</i> 47. 416. 779. 799	Thom. Stapletonus	687. 999
827. 828	Seb. Gottfr. Starkius	963
<i>Io. Speelmannus</i> 801	Achilles Statius	99. 408
<i>Spenceius</i> 322	Vdairie. Staudighus	684
<i>Io. Spencerus</i> 36. 38. 387. 396. 409	Henr. Stebbingius	638
425. 427. 430. 431. 437. 487. 502	Ioan. Sebast. Stedler	258
512. 668. 768. 839. 847. 1022	Ioan. Christoph. Steebius	325
<i>Iac. Casp. Spener</i> 67. 203	Richard Steele	374
<i>Car. Gottlob Sperbachius</i> 954	Gregot. Spennmannus	395
<i>Franc. Bernh. Sperr</i> 1019	Io. Helmr. Steffens	53. 203
<i>Otto Sperlingius</i> 48. 57. 62. 69. 65. 85	Adrian. Deodat. Stegerus	220. 341
126. 135. 155. 482. 551. 789. 806		745. 831. 844
804. 846. 847	Ioana Stegmannus	307
<i>R. Obadias Sporno</i> 2	Io. Vlrice. Steinhofertus	70. 447. 495
<i>Guil. Spicernus</i> 812	Wolf Baldraf. & Steinhebr	785
<i>Io. Alb. Spicinus</i> 746	Erasm. Strick	53. 55
<i>Dan. Spigel</i> 258	Prosper Stellartius	173. 338. 584. 849
<i>Spinosa</i> 316	Geo. Steilmannus	397
<i>Ecclesiasticus Spiraus</i> 267	<i>Car. Stengelius</i> 406. 477	
<i>Spicinius</i> 356	Steph. Ioannes Stephanus	491. 815
<i>Theoph. Spitzelius</i> 20. 427		820. 825. 846. 852
<i>Henr. Spontanus</i> 173. 248. 249. 261	Stephanus Bysantinus	81. 156. 191
1025		198. 334
<i>Io. Sporus</i> 71. 81. 84. 126. 155. 191. 203. 312. 315. 330. 332. 338	<i>Car. Stephanus</i>	199. 855
339. 341. 343. 344. 345. 352. 355	Henr. Stephanus	87. 100. 156. 233
384. 385. 402. 406. 407. 411. 417		728. 743
467. 493. 496. 697. 720. 832	Ioach. Stephanus	80. 156. 697
1028. 1009	Mart. Stephanus	396
<i>Henr. Sporus</i> 353	Robertus Stephanus iunior	581
<i>Thom. Sprae</i> 944	Henricus Steu	375. 371. 587
<i>Sam. Squire</i> 39	Petrus Steuarius	30
<i>Died. v. Stad</i> 43	Io. Engelh. Steuber	441
<i>Io. Stalms</i> 182	Augustinus Steuchus	256
	Io. David Steuchertus	573
		Gods

INDEX SCRIPTORVM.

Godofricus <i>Strabonius</i>	729. 758. 813	Io. <i>Struckmannus</i>	772
	816. 824. 825. 833	Frñ. <i>Strunzius</i>	50. 448. 517
Casp. <i>Striblinus</i>	615	Ioach. <i>Strupp</i>	1027
Io. Frid. <i>Stiebritzius</i>	397. 403	Bernh. Gottl. <i>Strunius</i>	96. 319. 320
Christ. <i>Stieffius</i>	63. 1031		322. 337. 342. 348. 371. 406. 411
Christi. Ludov. <i>Stigler</i>	713		450. 470. 484. 495. 565. 592. 648
<i>Stilpon</i>	316		700. 724. 783. 932
Eduardus <i>Stillingfleet</i>	307. 311. 382	Frid. Gottlieb <i>Strunius</i>	1006. 1018
	385. 695. 666. 806. 957	Io. Casp. <i>Strunius</i>	716
Geo. <i>Stirnheim</i>	48. 53. 482	Elisa Aug. <i>Struyckius</i>	998
Frid. Wl. <i>Stiffer</i>	833	Io. Sam. <i>Struyckius</i>	425. 458. 639
Ioach. Christoph. <i>Stiffer</i>	920	Andreas <i>Strubellus</i>	856
Kilianus <i>Stobaeus</i>	305. 798	Wlth. <i>Struckley</i>	72
Christian, <i>Stocken</i>	396. 747. 755	Io. Guñ. <i>Struckius</i>	406. 447. 456. 494
Arn. <i>Stockfleet</i>	529		515. 526. 717. 776. 778. 843
M. C. L. <i>Stockhausen</i>	334. 464		871
Elias <i>Stoiber</i>	948	Theod. <i>Studita</i>	568
Posidonius <i>Stoicus</i>	812	Io. <i>Stumpfius</i>	348
Balth. <i>Stolbergius</i>	70. 398. 564	Io. Jac. Gottlieb <i>Sturmias</i>	947
Gottlieb <i>Stollius</i>	515. 554	Leonh. Christoph. <i>Sturmias</i>	27. 33
Eberh. Henr. Dan. <i>Stofch</i>	957		392. 395. 1002
<i>Strabo</i>	190. 192. 218. 305. 906. 334	Io. Henr. <i>Stufs</i>	164. 460. 678. 752
	399. 401. 408. 410. 412. 421. 509	Idem Christian. <i>Stuffius</i>	710
	646. 694. 842. 1018. 1037	Franc. <i>Suarezus</i>	260. 422. 456. 458
Walafridus <i>Strabo</i>	160. 417. 459. 518		768
Io. de <i>Strada</i>	794	Ioan. Maria <i>Suarezus</i>	365
Quintianus <i>Strada</i>	800	Io. Maria <i>Suarezus</i>	121. 156. 204
Phil. Io. de <i>Strahlenberg</i>	455		238. 421. 469. 562. 843. 858. 1000
<i>Stratocles</i>	812	<i>Sudatorius</i>	1007
Aegidius <i>Stranchius</i>	58. 172. 252. 256	<i>Sturmilch</i>	47
	258. 341. 426. 577. 748. 823	<i>Suetonius</i>	403. 406. 462. 818. 822
Io. <i>Strasbourg</i>	46. 51. 62. 462	Io. Casp. <i>Sulzerus</i>	158. 168. 381. 415
Godofr. <i>Straußius</i>	711		453. 454. 456. 460. 463. 464. 468
And. <i>Stredomus</i>	53		509. 517. 542. 544. 555. 557. 564
Io. Geo. <i>Stredowski</i>	351		584. 659. 661. 662. 676. 874
Richardus <i>Streinius</i>	116. 156. 921	<i>Suidas</i>	220. 234. 263. 264. 328. 353
Sam. <i>Strimefius</i>	434. 1008		358. 421. 429. 430. 483. 490. 823
Io. Qlph. <i>Strödermann</i>	44. 7161		85. 1858. 874
Io. Ant. <i>Strubergius</i>	856. 1005	Tit. 2	

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Saethorne</i>	264	<i>Petrus Taffan</i>	117. 186. 242. 249. 515
<i>Christoph. Gerh. Saks</i>	563		544. 650. 994
<i>Sallius</i>	729	<i>Io. Bernardin. Tafurinus</i>	974. 64
<i>H. Sally</i>	1032	<i>Noel. Taillepied</i>	61
<i>Sulpicius Sauerus</i>	255. 263. 269. 481	<i>Phil. Franc. Taine</i>	364
	692	<i>Tahmid</i>	316
<i>Io. Henr. Summermannus</i>	779	<i>Tahmidici</i>	387. 389
<i>Jonas Suedelius</i>	701	<i>Joan. Tereognos</i>	259
<i>Io. Sigism. Sufchius</i>	540	<i>Aurelius Suerinus de Tarfa</i>	982
<i>Marquardus de Sufompe</i>	910	<i>Domin. Tartaglius</i>	201
<i>Laurent. Sulyge</i>	268	<i>Tatianus</i>	48. 255
<i>Guil. Surembufius</i>	5. 491. 495. 511	<i>Achilles Tatius</i>	204
	519. 690. 760. 789. 829	<i>Theod. Renard. Tatius</i>	37. 643
<i>Marc. Ant. Surgentis</i>	128. 704	<i>Taubmanus</i>	812
<i>Laurent. Surlus</i>	238. 269. 320. 371	<i>Io. Baptista Tauerncrius</i>	793. 978
	372. 458	<i>Claudius Taurinensis</i>	482
<i>Enoch. Swantonius</i>	477	<i>Jeremias Taylor</i>	505. 507. 518. 562
<i>Eust. Swartius</i>	195		738
<i>Francisc. Swercius</i>	323	<i>Ioan. Taylorius</i>	342. 697. 757. 809
<i>Jonath. Swiftius</i>	730	<i>Henricus Tedmannus</i>	10
<i>Ioan. Smitonius</i>	791. 798. 962	<i>Temporarius</i>	270
<i>Frid. Sylburgius</i>	236	<i>Ternatus</i>	94. 347
<i>Io. Alb. Syllingius</i>	409	<i>Io. Ternifon</i>	385
<i>Camillus Sylvafer</i>	367. 850	<i>Willh. Ernest. Tenckelius</i>	25. 171. 222
<i>Emanuel Telles da Sylus</i>	944		230. 350. 377. 397. 446. 467. 495
<i>Symbolae litterariae</i>	105		518. 532. 672. 678. 689. 694. 780
<i>Symachus</i>	213. 257. 464		800. 802. 804. 828. 872
<i>Bened. Curtius Symphorianus</i>	400	<i>Laurent. Terpagrinus</i>	482
<i>Georg. Synellus</i>	222. 234. 237. 240	<i>Laurent. Terpagrus</i>	421
	263. 270. 275. 279. 467. 743	<i>Ioan. El. Terjirt</i>	257
<i>Michael Synellus</i>	381. 389	<i>Tertullianus</i>	166. 267. 269. 309
<i>Syngus</i>	635. 756. 819		322. 335. 338. 350. 377. 379. 367
<i>Io. Iac. Syrius</i>	427. 932		437. 453. 471. 472. 473. 647. 693
			671. 835. 848. 999
<i>Lauy. Cinc. Tabris</i>	202	<i>Paul. Maria Terzaghi</i>	7012
<i>Tabulae Alphoninae</i>	261	<i>Ioach. Tefch</i>	872
<i>Reutingeriaepae</i>	49. 196	<i>Teffen, v. Ieffeus.</i>	
<i>Taffan</i>	80. 231. 348. 399. 408. 647	<i>Io. Teator</i>	314. 357. 498. 499
<i>Io. Taffius</i>	355. 384		Chri-1

INDEX SCRIPTURARUM

Christi, Guib. <i>Theolodidimus</i>	397	Christiani, Thomasius	64. 66. 577. 634
Io. Henr. <i>Thamerus</i>	533	905. 744. 750. 765. 766. 768. 778	
Gregor. <i>Thaumaturgus</i>	466		779
Georg. <i>Thaen</i>	754. 815	Jac. <i>Thomasius</i>	60. 62. 67. 102. 171. 318
Clemens <i>Thelaeus</i>	873	315. 354. 470. 477. 506. 518	
Ibro <i>Aegyptius</i>	995	754. 810. 1030	
<i>Theodoricus</i>	311. 329. 417. 424. 820	Jean-Bapt. <i>Thomasius</i>	489
<i>Theodorus Lector</i>	423	Joseph. Maria <i>Thomasius</i> f. Caro	365
<i>Theodorus Tarsensis</i>	227	Car. <i>Thompson</i>	74
<i>Theodasius</i>	645	Thos. <i>Thoroughgood</i>	19
<i>Theodolphus Aurelianensis</i>	333. 512	Isr. Christ. <i>Thorschmidtus</i>	643. 727
<i>Theophrastus</i>	263. 300. 454. 470. 630	Math. & <i>Thudet</i>	53
	665	Henr. Gutherus <i>Thillemarius</i>	31. 118
<i>Theophrastus Haenus</i>	1238	715. 787. 842	
<i>Theophilus</i>	235. 260. 263. 264	Io. <i>Thullus</i>	91
<i>Theophilus Amichanensis</i>	281. 364	Theodor. <i>Thunmair</i>	28. 425. 444.
<i>Theophilus Gallus</i>	1038	774. 802. 818	456. 483
<i>Theophrastus</i>	305. 355. 738	Nic. Mareschal. <i>Thurinus</i>	53
<i>Theophylactus</i>	482	Calp. <i>Thurmannus</i>	686
<i>Theaurus gemmar. antiqu. script.</i>	397	Anton. <i>Thyffius</i>	716. 1015
	1348	Godofr. <i>Thymus</i>	395
<i>Theaurus Graecianus</i>	411	Pol. <i>Thyracus</i>	474
Athen. <i>Theus</i>	754	Anton. <i>Thyffius</i>	79. 91. 156. 216. 222
Amphion <i>Thespensis</i>	941	338. 342. 696. 738. 824	
Io. Adr. <i>Thierens</i>	751	<i>Tibullus</i>	354. 410. 450. 462
Io. Baptista <i>Thiers</i>	168. 170. 199. 418	Mich. Christian. <i>Tierof</i>	599
421. 458. 529. 588. 657. 671. 680		Phil. Ioan. <i>Tillemannus</i> , dicitur Schenck.	564
682. 841. 847. 1020			721
Arpinus <i>Thiling</i>	334	Barth. <i>Tilffius</i>	166. 259
Iulianus <i>Thoellden</i>	497	Io. <i>Tilius</i>	28. 35. 71. 209. 388
Gottfr. <i>Thilo</i>	1022	429. 481. 500. 524. 810. 837	
Georg. <i>Tholofanus</i>	117. 156	<i>Tiladetus</i>	7. 342
Pat. Gregor. <i>Tholofanus</i>	105	Paul. Henr. <i>Tillemannus</i>	865
Nic. Leonicus <i>Thomacus</i>	592	<i>Tillemannus</i>	244. 413. 414. 455. 483
Thomas Aquinas	474	464. 469. 472. 475. 476. 477. 478	
Jac. Phil. <i>Thomasius</i>	84. 87. 128. 156.	479. 517. 718. 725. 748. 848	
344. 409. 411. 490. 814. 833.		Richard. <i>Tilley</i>	769
Ludov. <i>Thomasius</i>	170. 457. 472. 584	Tit 3	<i>Timacus</i>
675. 679. 835. 841. 937			

INDEX SCRIPTORUM.

<i>Timaeus</i>	463	<i>Transaktionen Philosophicoe</i>	401
Io. <i>Timaeus</i>	469		817
Sam. <i>Timon</i>	204	Joseph. <i>Trappius</i>	998
<i>Timotheus</i>	238	Frid. Copr. Alb. <i>de Tranco</i>	490
Andr. <i>Tiraquellus</i>	103. 247. 357. 384	Io. Frid. <i>Treiberus</i>	420
406. 484. 496. 497. 676. 711. 723		Alb. Dietr. <i>Treshell</i>	95. 785. 778
724. 776. 807. 814. 818. 850. 893		Sueph. <i>Trebellius</i>	215. 256. 620
	1020	<i>Tremblacus</i>	983
Iac. <i>Tirivius</i>	260. 423	Christi. Frid. <i>Tresenreuter</i>	431
Rob. <i>Titius</i>	729. 848	Io. Valericus <i>Tresenreuter</i>	714. 956
Aug. <i>Titzelius</i>	751	Gothilf <i>Treuer</i>	63. 1060
Abbas Philo <i>Titus</i>	227	Geol. Sam. <i>Treuer</i>	45. 57. 482. 483
Henr. And. <i>Toepfer</i>	36. 837		648. 827. 841
Fabian, <i>Törnerus</i>	46. 48. 53. 58. 351	Io. Phil. <i>Treumerus</i>	1002
412. 720. 745. 761. 781. 1024		Christoph. Iac. <i>Trew</i>	501
Nic. <i>Tainardus</i>	391	Elias <i>Constantinus Treveschneider</i>	
Io. <i>Tolandus</i>	61. 316. 396. 471		702
<i>Toletus</i>	546	Io. Andr. <i>Trias</i>	668
Com. <i>Tollius</i>	833	Adem. <i>Triebachonius</i>	336. 511. 936
Iac. <i>Tollius</i>	60. 116. 130. 219. 349	Nic. <i>Trigantius</i>	903
Andr. <i>Tookius</i>	353	Io. Triglandius	31. 32. 38. 81. 156
Andr. <i>Toppius</i>	1269		336. 505. 735
Augustin. <i>Tornielius</i>	248. 261. 270.	Dan. Guil. <i>Trillerus</i>	60. 350. 844
	426		852. 885
Alex. <i>Torquatus</i>	54	Io. <i>Tristamus</i>	314. 367. 461. 515. 716
Io. <i>Torquemada</i>	666		725. 794. 807
Phil. <i>de la Torre</i>	201	Io. <i>Trithemius</i>	856
Laevinus <i>Torrentius</i>	704	Augustin. <i>Trüstaphus</i>	378
Francisc. Maria <i>Torrignus</i>	173. 227.	Wolfgang. Casp. <i>Troppaneger</i>	1033
	1937.	Christ. Henr. <i>Trotzicus</i>	1024
Marinus Sanutus <i>Torfellus</i>	27. 185.	Aegidius <i>Tschudus</i>	51. 52. 203
Alphonius <i>Tostatus</i>	233. 259	Beniamin <i>Tudensis</i>	27. 185. 306
Io. Pizon <i>Tournesfortius</i>	171		692
<i>Tourneminius</i>	501	Lucas <i>Tudensis</i>	263. 506. 581
Ant. Aug. <i>Toustaicus</i>	159. 643	Guil. <i>Turckius</i>	49. 104
Gabr. <i>Towerfon</i>	555	Hiet. <i>Turkerus</i>	46
<i>Traianus</i>	812	Geo. <i>Furnibullius</i>	973
Mich. <i>Tramezimus</i>	2221		

Adrian.

INDEX DESCRIPTORUM.

Ludov. Compiegne de Veiel	7. 201. 21	Ferdinand, Egallus	217
389. 990. 430. 484		Blasius Vgolinus	13. 8. 32. 35. 36. 37
Vesirafius	730	186. 488. 380	
Io. Ant. Velosquos	478	Io. Ludov. Vblinor	293
Velleius	270	Ersmannus Vhsenius	399. 483
Guil. Velfens	751	Ersm. Viccius	3504
Ant. Veljerus	106. 157	Joseph. Veycomer	172. 471. 472. 122
Marcus Velferius	237. 705. 805. 1001	549. 558. 559. 562. 569. 696. 661	
	1008	662. 663. 673. 681	
Georg. Veltayekius	10	Antelius Victor	409. 709. 720. 802
Ignr. Venema	488	Publius Victor	219
Hermannus Venema	351	Victor Tugumentis	234. 243
Io. Venema	437	Hugo de S. Vickers	160
Io. Anton. Venerius	81. 101. 167. 592	Richardus de S. Vickers	389
Dominicus Venetus	669	Andr. Vichetollus	322
Franc. Georg. Venetus	256	Vichetollus	170
Paul. Venetus	666	Marianus Victorius	577
Io. Venus	653	Petrus Victorius	105. 119. 157. 498
Phil. Venustus	496. 451. 1014	216. 1007. 1034	
Rodolph. Venustus	201. 341. 347	Anton. Vied	302. 305. 281. 296
Otto Verbrugg	440	Marc. Hieron. Vida	982
Iac. Isaac Verburgius	781	R. David Vidal	327
Ant. Verdesius	321	Blasius Vignerius	777
Anton. Verdicrius	730	Fabius Vigiles	818
Olaus Verelius	59	Mic. Vignierius	16. 262
Caesar. Ant. Vergera	200	Alphonius des Vignoles	249. 250
Cordelius a Verimund	701	Io. Vignolus	251. 281
Georg. Verinus	701	Florentius Vignoniensis	266
Simplicius Verinus s. Salmatius	463	Io. Bapt. Villalpandus	187. 206. 380. 390
	468	700. 701. 33. 396. 707. 787. 791. 808	
Alp. Meno Verpoorten	442. 469	Franciscus Villagrosa	225
Phil. Theod. Verpoorten	66	Repatus a Vill	107. 108. 109
Claudius de Vert	161. 170. 596	Villotte	107. 108. 109
Hertog	56. 61. 66. 67. 706	Joan. Villomarum s. Joseph. Sceliger	497
Boco Verulanus	317. 709		729. 820. 818
Stroph. M. Vestrus	499	Agostinus Bellincastellus	161. 258
Conr. Vetterus	589. 580	Waldingius	202. 293. 347
Victorius	208		Erasm.
Zach. Conr. ab Vffenbach	804		

INDEX SCRIPTORVM

<i>Erasmus Radingius</i> Paul. F. ... 71. 87	<i>Melchior Veltius</i> ... 587
3 157. 743	<i>Io. Geo. Volckamerus</i> ... 794
<i>Petrus Viola</i> Vicentinus 117. 157	<i>Christian. Guil. Hollandus</i> ... 350
<i>Georg. Vionnetus</i> ... 786	<i>Carol. Lindoy. Voltharius</i> ... 712
<i>Polydorus Virgilius</i> 354. 810. 1001	<i>Inf. Rodus Volpius</i> ... 201
<i>Io. de Vita</i> ... 202	<i>Vanelius</i> ... 655
<i>Iani Vitalis</i> versus in Romam 214	<i>Vonckius</i> ... 725
<i>Ordericus Vitalis</i> ... 245. 294. 472	<i>Vopiscus</i> ... 218. 656. 665. 776
<i>Annius Viterbiensis</i> ... 215	<i>Adolph. Vorstius</i> ... 86. 157
<i>Io. de Vitiaco</i> ... 185	<i>Aelius Euerh. Vorstius</i> ... 855
<i>Philipp. Reinhard. Pfortartus</i> ... 686	<i>Guil. Vorstius</i> ... 327. 381
<i>Campegius Vitringa</i> 27. 30. 210. 325	<i>Guil. Conr. Vorstius</i> ... 628
330. 391. 393. 396. 398. 413. 434	<i>Guil. Henr. Vorstius</i> ... 245
441. 488. 505. 507. 510. 520. 531	<i>Io. Vorstius</i> 29. 34. 48. 210. 256. 642
553. 644. 662. 724. 748. 749. 820	690
858. 933. 936	<i>Vossius</i> 332. 333. 337. 347. 351. 367
<i>Vitruvius</i> 405. 410. 507. 725. 825. 997	385. 402. 408. 412. 453. 498. 543
<i>Haacus Viua</i> ... 493	544. 556. 834
<i>Ludouic. Viues</i> ... 164. 915	<i>Dionys. Vossius</i> ... 352
<i>Pet. Vlamingius</i> ... 785	<i>Gerh. Io. Vossius</i> 180. 188. 195. 270
<i>Io. Vhannus</i> ... 767	280. 308. 312. 314. 345. 352. 499
<i>Ioan. Godofr. Vagerus</i> ... 338. 753	549. 554. 555. 729. 1004
820	<i>Gerh. Vossius</i> Tungrensis 466. 555
<i>Gottfrid. Kockerosb</i> ... 943	<i>Haac. Vossius</i> ... 9. 114. 120. 157. 218
<i>Gisbertus Voetius</i> 366. 401. 457. 468	222. 226. 232. 233. 245. 249. 264
509. 511. 517. 522. 581. 582. 587	275. 276. 308. 665. 755. 774. 784
675	817. 820. 849
<i>Paul. Voetius</i> 332. 352. 410. 720. 997	<i>Io. Vpmarck</i> ... 48. 53. 494. 581. 728
<i>Alb. Vogenius</i> ... 437. 490. 837	<i>Nic. Vptonus</i> ... 1007
<i>Valentinus Henr. Voglerus</i> ... 503	<i>Emon. Luc. Vriemont</i> 391. 397. 426
<i>Albertus Vogtius</i> ... 860	<i>Io. Bapt. Vrsatus</i> ... 462. 1035
<i>Io. Vogtius</i> ... 572	<i>Sertor. Vrsatus</i> ... 119. 157. 357. 404
<i>Gottfr. Voigtius</i> 412. 416. 420. 422.	798. 814. 1033
656	<i>Fulvius Vrsinus</i> ... 72. 90. 116. 157. 222
<i>Joseph. de Voisin</i> 4. 25. 28. 325. 429	494. 707. 713. 781. 796. 831. 921
441. 645. 736. 1032	936
<i>Raph. Volaterranus</i> ... 123. 157. 647	<i>Geo. Vrsinus</i> ... 30. 63. 933
699. 921	<i>Geo. Henr. Vrsinus</i> ... 747. 831. 1013
	V V V
	Io.

INDEX SCRIPTORUM.

Io. Henr. <i>Vrsinus</i>	397. 400. 411	Io. Wilh. <i>Waldfeld</i>	726. 728. 731
Abbas <i>Vrspergensis</i>	299. 263	Wilh. <i>Waldschmid</i>	856
Lae. <i>Vrserius</i>	29. 157. 172. 209. 236	Wilh. <i>Hulderic. Waldschmidt</i>	884
	249. 260. 391. 463. 535. 554. 660	Chr. Iac. <i>Waldströmer</i>	66. 742
	664. 665	Io. <i>Walberg</i>	524
Benav. <i>Vulcanius</i>	47	Hermannus <i>van de Wall</i>	334
		Moses <i>Wall</i>	19
		William <i>Walle</i>	147. 552
Io. Georg. <i>Wachterus</i>	45. 48. 54	Ge. <i>Wallinus</i>	98. 919. 798
	316. 474. 786. 788. 793. 797	Io. <i>Wallifus</i>	427. 553
Robert <i>Wackefeld</i>	900	Chph. <i>Walpurg</i>	166
<i>Waddingus</i>	572	Sam. <i>Walther</i>	350. 480
Christfrid. <i>Waechtarius</i>	912. 939	Io. Diet. <i>Waltherus</i>	392
And. Ge. <i>Waechnus</i>	16. 633. 933	Franc. <i>Mlg. Waltherus</i>	749
Io. Chph. <i>Wagenfeilius</i>	5. 6. 8. 11. 13	Georg. Christian. <i>Waltherus</i>	839
	22. 28. 30. 31. 58. 161. 195. 377. 428	Io. Ge. <i>Waltherus</i>	187. 198. 254. 264
	438. 443. 452. 467. 480. 481. 493	Mich. <i>Waltherus</i>	287. 324. 428. 956
	510. 514. 520. 522. 525. 532. 551	Brianus <i>Waltonus</i>	186. 389. 645. 787
	668. 735. 737. 790. 797. 805. 811		788
	821. 839. 901. 932	Io. <i>Wandalinus</i>	688. 692. 693
Chr. <i>Wagnerus</i>	240	And. <i>Wanochius</i>	68. 814
Io. Gerh. <i>Wagnerus</i>	499	Io. Mich. <i>Wanstebius</i>	294
Thom. <i>Wagnerus</i>	412	Iac. <i>Waracius</i>	47
Constantinus von <i>Wahrenberg</i>	731	Guil. <i>Warburton</i>	39. 54. 957
Treuberz von <i>Wahrmund</i> , L Veri-		I. <i>Warburton</i>	205
mund.	732	Io. <i>Ward</i>	756. 798. 1009
Isaac. <i>Wakius</i>	47	Christian. <i>Warlitzius</i>	504
Carol. Frid. <i>Walchius</i>	342. 347. 822	Henric. <i>Warthornus</i>	532. 909
Chr. Guil. Franc. <i>Walchius</i>	356. 643	Casp. <i>Waserus</i>	787. 790
	692. 707. 946	Christian. <i>Wasmuthius</i>	475. 476. 522
Io. Ern. Imman. <i>Walobius</i>	108. 313		546
	344. 358. 516. 652. 694. 700. 708	Matthias <i>Wasmuthus</i>	252. 262. 481
	809. 827. 838	Ioan. <i>Wasse</i>	452
Io. Ge. <i>Walchow</i>	163. 469. 472. 507	Ernestus Casimirus <i>Wasserbach</i>	55. 59
	508. 512. 552. 553. 570. 584. 658		349
	678. 682. 718. 757. 770. 777. 786	Joseph. <i>Wassius</i>	396
	808. 841	Guil. de <i>Wasser</i>	643. 712
Chph. Phil. a <i>Waldensfels</i>	46. 55		

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Eduardus Waterhufus</i>	10. 263	<i>Gottfr. Wendtius</i>	42. 67
<i>Michael Watson</i>	258	<i>Georg. Wendius</i>	689
<i>Watrangus</i>	58	<i>Ioach. Immanuel Wendius</i>	918
<i>Guil. Watson</i>	48	<i>Io. Christi. Wensdorffius</i>	347
<i>Jo. van der Wayen</i>	481. 427. 740	<i>Chph. Gottl. Wenzelius</i>	728
<i>Jo. Weaucrus</i>	998	<i>Sam. Wercsfelfius</i>	837. 934
<i>H. Weber</i>	62	<i>Reatus Werdmyllerus</i>	486. 503
<i>Imman. Weber</i>	60. 66. 350	<i>Andr. Wernerus</i>	442
<i>Ieremias Weberus</i>	350. 393	<i>And. Conr. Wernerus</i>	394
<i>Io. Heberus</i>	420	<i>Dan. Gottfr. Wernerus</i>	643
<i>Io. Adolph. Wedelius</i>	1005	<i>Sam. Wernerus</i>	847
<i>Io. Henr. Wedderkampius</i>	557	<i>Io. Frid. Wernberus</i>	751
<i>Georg. Wolfgang Wedelius</i>	489. 502	<i>Gottl. Wernsdorf</i>	203. 480. 502. 550
	547. 787. 798. 852. 1028		635
<i>Io. Bern. Wegelius</i>	348	<i>Frid. Etn. Wernsdorfius</i>	482
<i>Gottfr. Wegenerus</i>	168. 444. 456. 470	<i>Io. Chph. Wernsdorfius</i>	555
	471. 558. 563	<i>Samuel Wesley</i>	309
<i>L. G. Weibe</i>	394	<i>Pet. Wesselingius</i>	362. 643. 644. 764
<i>Ioach. Sam. Weickmannus</i>	444		737. 1014
<i>Io. Frid. Weidlerus</i>	735	<i>Io. Wesselius</i>	388. 394. 486
<i>Christian. Weidlingius</i>	347. 504. 718	<i>F. G. Westhousius</i>	96
<i>Io. Ioach. Weidnerus</i>	791	<i>Gib. Westius</i>	688
<i>Frid. Ragstad de Welle</i>	326	<i>Guil. Westmacott</i>	500
<i>Dan. Weimarus</i>	713	<i>Ern. Ioach. de Westphalen</i>	348. 804
<i>Io. Weineken</i>	66	<i>Westenius</i>	834
<i>Io. Mich. Weinrichius</i>	49. 50. 65. 792	<i>Io. Casp. Wetzelius</i>	450
	800. 803. 828	<i>Io. van der Weyen</i>	38. 655. 735
<i>Christ. Weismannus</i>	748	<i>Dan. Weymarus</i>	36. 37. 488. 677
<i>Sigism. Ferdin. Weismüller</i>	482	<i>Henr. Whartonus</i>	211. 236. 680
<i>Christi. Weifus</i>	345. 346	<i>Car. Wheaty</i>	168
<i>Crispinus Weifus</i>	836	<i>Georg. Whelerus</i>	71. 171. 414
<i>Chr. Henr. Weiffius</i>	14	<i>Wih. Whistonius</i>	42. 260
<i>Io. Weitzius</i>	456. 838	<i>Georg. Wiselius</i>	457
<i>Eduard. Wels</i>	186	<i>Augustinus Wichmannus</i>	364
<i>Georg. Hieron. Welfchius</i>	97. 188	<i>Io. Wichmannshausen</i>	269
<i>Gr. Henr. Welfchius</i>	815	<i>Io. Christoph. Wichmannshausen</i>	33
<i>Guil. Welwod</i>	129		273. 393. 395. 396. 418. 444. 488
<i>Io. Wencker</i>	68		
		V v v 2	489

INDEX SCRIPTORVM.

<i>Olaus Wormius</i>	482. 484. 1027	Carol. Henr. <i>Zeibichius</i>	339. 395.
Wilh. <i>Wotton</i>	428. 512		432. 437
Ioan. & <i>Wolter</i>	87. 157. 180	Christ. Frid. <i>Zeibichius</i>	1034
Io. <i>Wolteropus</i>	400. 412. 827. 846	Chph. Henr. <i>Zeibichius</i>	507. 558
	955		1014
<i>Woverius</i>	354. 509. 1019	Gottlob Erdm. <i>Zeibichius</i>	43. 342
Io. <i>Wulferus</i>	6. 26. 326. 419. 438		785
	493. 525. 748. 761. 789. 936	Henr. Ang. <i>Zeibichius</i>	339. 343. 448
Io. <i>Wunderlich</i>	1002		496
		Gottfr. <i>Zeibigius</i>	839
	X.	Io. Gottfrid. <i>Zeidlerus</i>	609
Niceph. <i>Xanthopoulos</i>	653	Melchior <i>Zeidlerus</i>	506
<i>Xenocrates</i>	380	Gustaphus Georgius <i>Zelner</i>	29. 330
<i>Xenophon</i>	254. 812. 827. 833	540. 550. 556. 660. 674. 688. 737	933
Rodericus <i>Ximenes</i>	248		323
Io. <i>Xiphilius</i>	484. 855	Andreas Christophorus <i>Zellerus</i>	488. 642
Io. <i>Xylander</i>	241		
		<i>Zemach</i> David, vide David,	
	Y.	<i>Zeno</i> Stoicus	728
Arthur <i>Youngius</i>	309	<i>Zenobius</i>	1033
		Io. Ioach. <i>Zentgrafius</i> J. Heygerus	45
	Z.		714-735. 1017
Laurentius <i>Zaccagnius</i>	453. 461. 854	Wilh. <i>Zopperus</i>	422. 734
Paullus <i>Zacchius</i>	616	Andr. <i>Zergol</i>	267
Franc. Ant. <i>Zacharias</i>	1024	Io. Casp. <i>Zemmerus</i>	62. 465. 467
Gotthilf Traugott <i>Zachariae</i>	401		475
Iust. Fried. <i>Zachariae</i>	811	Eustrat. Iohannides <i>Zielowski</i> Rhutenus	162
R. Abraham. <i>Zacusb</i>	245. 256		53
R. Iac. <i>Zaddick</i>	187	Chr. <i>Zickermann</i>	313
Io. Sarius <i>Zamoscius</i>	113. 157. 706	Frid. Sam. <i>Zicklerus</i>	718
<i>Zanata</i>	600	Chph. <i>Ziegenbals</i>	461. 564. 657. 658
Hieronymus <i>Zanchius</i>	592	Casp. <i>Zieglerus</i>	660. 662. 678. 680. 745. 773. 849
Hieron. Franc. <i>Zanettius</i>	1031		1014
Caesar <i>Zarottus</i>	772	Geo. David <i>Ziegna</i>	492. 677
Ant. <i>Zatta</i>	747	Matth. <i>Zimmermannus</i>	159. 165. 187
Angelus <i>Zanorromus</i>	1026		226. 355. 384. 399. 422. 478. 507
D. Georg. <i>Zaemannus</i>	164. 587		518. 546. 555. 556. 564. 662. 719
		VVV 3	747.

INDEX SCRIPTORVM

<p>747-748-758-778-801-805-867 854-855-1032 Iust. Zinzerling 102 Chr. Zoega 28-525-677 Herm. Zoefius 426 Frid. Zollmann 55 Io. Zonaras 242-758 Io. Henn. Zopfius 16 Petr. Zorn 34-163-334-338-346-394 396-398-428-434-436-495-502 506-510-525-527-635-644-692</p>	<p>749-753-758-768-798-799 834-848-932-934-1022-1038 1039 Zofimus 405-443-498 Io. Ehrenfr. Zschackwitz 66 Barthol. Zuchius 719 Iac. Zwickhoffius 259 Giov. Luc. Zuzart 106 Zwickorus 834 Io. Zwingerus 474 Theod. Zwingerus 840</p>
---	---

Errata.

In praefatione * 2. lin. 22. ut Humanissimus lector pro *segnem* *deprehendar* legat *segnis* *deprehendar*, et * 3. lin. 7. pro *accessions* legat *accessiones*; simulque ea, quae in ipsum librum irrepsere, menda benevole corrigat iterum iterumque rogo.

1951

1. The first part of the report is devoted to a general survey of the situation in the country. It is followed by a detailed analysis of the economic and social conditions. The report concludes with a series of recommendations for the government and the people.

